

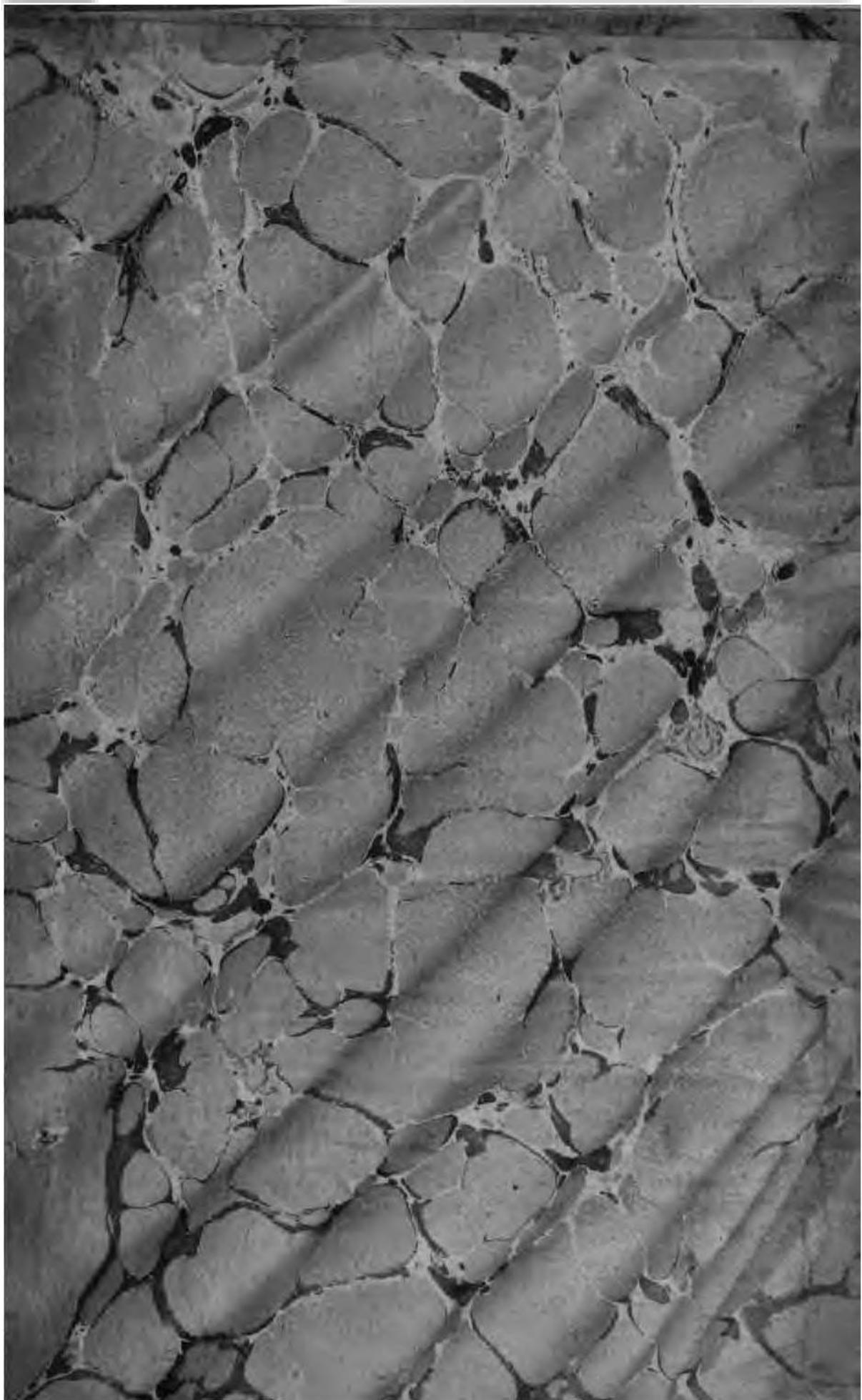
Stanford University Libraries

3 6105 120 740 118

LELAND-STANFORD-JUNIOR-UNIVERSITY

~~2841~~
M635a.

PATROLOGIÆ CURSUS COMPLETUS

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMUNDA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM Scriptorumque ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA INNOCENTII III (ANNO 1216) PRO LATINIS
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT.

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIA SÆCULA.

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM
DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQ; LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA;
OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS
DETECTIS, AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS
MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NEONON ET
TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATE-
RIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO
AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;
DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS,
STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE,
LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINI ULLA EXCEPTIONS: SED PRÆ-
BERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO,
QUIQUID NON SOLUM TALIS TALIS PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM
OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURE
SACRAE, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QIBUS OPERUM
SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO
GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.
EDITIO ACCURATISSIMA, CETERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAT-
E, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS, TUM
NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIE DECURSU CONSTANTE
SIMILIS, PRETIIS EXIGUITAS, PRÆSENTIMQUE VISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,
SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORVMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORVM, PRIMUM AUTEM
IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ETATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE
PERTINENTIBUS COADUNATORVM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR,

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES, SCRIPTORESQUE ECCLESIA GRÆCE
AB ÆVO PHOTIANO USQUE AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA, ET AMPLIUS;

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECA CLERI UNIVERSÆ

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIÆ GRÆCAE TOMUS CXXXV.

ZONARAS. EUSTATHIUS THESSALON. ALII

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,
IN VIA DICTA: AVENUE DU MAINE, 189, OLIM CHAUSSÉE DU MAINE, 127.

1887

Clichy. -- Ex typis PAUL DUPONT, 12, viâ dictâ Bac-d'Asnières. 88.12.87.

BR 60
P4
v. 135

TRADITIO CATHOLICA.

SECOLUM XEI ANNI 1190-1200. MARY

IΩANNOΥ
ΤΟΥ ΖΩΝΑΠΑ
ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

JOANNIS ZONARÆ
OPERA OMNIA

HISTORICA, CANONICA, DOGMATICA.

ACCEDUNT

EUSTATHII THESSALONICENSESIS

SCRIPTA AD REM CHRISTIANAM SPECTANTIA

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

Bibliotheca Cleri universæ,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

— · · · —
ZONARÆ TOMUS POSTERIOR, EUSTATHII PRIOR.
— · · · —

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,
IN VIA DICTA : AVENUE DU MAINE, 189, OLIM CHAUSSÉE DU MAINE, 127

1887

TRADITIO CATHOLICA.
SÆCULUM XII. ANNI 1190-1200.
VIAE ET OPERES
ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CXXXV CONTINENTUR.

JOANNES ZONARAS.

Annales (<i>Continuatio</i>).	col. 9
<i>Epitome annorum ab Adam usque ad annum 6889, hoc est ad initium Alexii Comneni.</i>	327
<i>Argumenta rerum quæ in Joannis Zonaræ Annalibus continentur.</i>	333
<i>De Hebdomo Cpolitanico Du Cangii Disquisitio topographica.</i>	387
Canon in SS. Deiparam.	413
<i>Expositio Canonum Anastasimorum Damasceni, ex editione Romana, cum interpretatione nostra.</i>	421
Quod non debeant duo sobrini eamdem in matrimonium accipere.	429
De seminifluis.	437
Epistolæ.	<i>Ibid.</i>

(*Joannis Zonaræ Commentarios in Canones conciliorum, et in Epistolas canonicas SS. Patrum cum Commentariis Theod. Balsamonis, quibus in codicibus mss. subjiciuntur, infra editissimis tom. CXXXVII.*)

GEORGIUS XIPHILINUS CPOLITANUS PATRIARCHA.

Decretum de juribus territoriorum.	<i>Ibid.</i>
------------------------------------	--------------

ISAACIUS ANGELUS CPOLITANUS IMP.

Novellæ Constitutiones.	439
-------------------------	-----

NEOPHYTUS PRESBYTER.

De calamitatibus insulæ Cyperi imperantibus Latinis.	493
--	-----

JOANNES CHILAS EPHESSI METROPOLITA.

Notitia, cui insunt fragmента dogmatica.	501
De processione Spiritus sancti ad imp. Andronicum seniorem.	506

NICOLAUS METHONENSIS IN PELOPONNESO METROPOLITA.

De corpore et sanguine Christi.	509
---------------------------------	-----

(*Consulto omisimus, ut ab instituto nostra alienas, Nicolai Refutationem Institutionis theologice Proclii, quam Francofurti 1825 ediderunt Crutzer et Voemel; item ejusdem Quæstiones et responsiones in programmate Academicò ibidem, an. 1825 et 26, ab ipso Voemel editas.*)

EUSTATHIUS THESSALONICENSESIS METROPOLITA.

Notitia.	517
----------	-----

Oratio in Psalmum XLVIII.	519
---------------------------	-----

Oratio anno auspicando habita.	539
--------------------------------	-----

Orationes quatuor in S. Quadragesimam.	561
--	-----

De emendanda vita monachica.	729
------------------------------	-----

Dialogus Theophilus et Hierocles inscriptus.	909
--	-----

Supplicatio Manuelei Comneno imp., nomine civitatis Constantinopoleos oblata cum siccitate laboraret.	925
---	-----

Allocutio ad imp. Manuelem Comnenum, cum esset Myrorum metropolita electus.	933
---	-----

Laudatio funebris Manuelis Comneni.	973
-------------------------------------	-----

Epistola ad Thessalonicenses.	1031
-------------------------------	------

(Reliqua in tomo sequenti continuantur.)	
--	--

Index analyticus in Joannis Zonaræ Annales.	1061
---	------

256441

JOANNIS ZONARÆ ANNALIUM LIBER DECIMUS SEXTUS.

Α'. Ὁ μὲν οὖν Θεόφιλος ἐπὶ τούτοις ἀπεβίω, ἡ δὲ τῆς βασιλείας ἀρχὴ πρὸς τὸν ἔκεινου μετεβάσθη παῖδα τὸν Μιχαὴλ, ἵτι παιδίον τυγχάνοντα, ϕ καὶ ἐπιτρόπους δὲ πατήρ καταλέλουπε τὸν μάγιστρον Μανουὴλ καὶ τὸν πατρίκιον (34) Θεόκτιστον. Τὴν δὲ τῶν πραγμάτων διοικησιν ἡ βασιλὶς Θεοδώρα μετεχειρίζετο, καὶ πρῶτον αὐτῇ γέγονε σπούδασμα, ἡ τοῦ διωγμοῦ τῶν δροῦδόξων διὰ τὰ σεπτὰ ἑκτυπώματα λώφησις, καὶ τοῦ πατρικίου Θεοκτίστου συνευδοκοῦντος. Ὁ γὰρ Μανουὴλ τῇ τῆς αἰρέσεως οὐκ ἦν καθειρίζει συγκάταινος, διὸ καὶ ἀνεβάλλετο ἡ πρᾶξις. Ἀλλὰ γὰρ θραύσει νόσφι τοῦτον ἡ Πρόνοια, καὶ ἡ νόσος ἦν κραταιός, καὶ ἀπέγνωστο αὐτῷ ἡ ζωή. Μονχῶν δὲ τινων εἰς ἐπίσκεψιν ἀφικομένων αὐτοῦ, καὶ δπως ἔχει πυνθανομένων, ἐκεῖνος λεπτῆ καὶ ἀδρανεῖ τῇ φωνῇ δυον ἥδη ἐκλείπειν ἀνταπεκρίνετο. Οἱ δὲ, Εἰ σύνθοιο, ἔφησαν, τῇ τῶν εἰκόνων συνευδοκῆσαι τιμῆ καὶ τὴν βασιλίσσαν εἰς τοῦτο παρακροτῆσαι, οὐκ εἰς μακρὰν ἔσται σοι καὶ ῥῶσις σώματος, καὶ σωτηρία ψυχῆς. Καὶ δὲ μὲν ἐπηγγέλατο, ἡ δὲ νόσος ἥσθινε, καὶ δὲ Μανουὴλ ἀνεβρήώνυμο. Ἡδη δὲ τὴν ὑγείειαν ἀπολαβὼν, πρόσεισι τῇ βασιλίσσῃ, καὶ περὶ τῶν σεβαστῶν εἰκόνων ὠμίλει, καὶ τὴν αὐτῶν κατήπειγεν ἀνκυτήλωσιν, ταῦτα καὶ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ τῶν συγγόνων πρεσβευόντων τῶν πατρικίων. Ἡ δὲ ξυρὸς ἦν εἰς ἀκόνην. Καὶ πρότερον μὲν τοὺς ἐν ὑπερορίαις (35) παραπεμφθέντας παρὰ τοῦ Θεοφίλου, καὶ τοὺς καθειργμένους ἐν φυλακαῖς, καὶ τοὺς ἄλλας κακώσεις προσπαλασίοντας πάντας ἀνήκεν. Εἴτα καὶ ζήτησιν γενέσθαι προστάξει περὶ τῆς αἰρέσεως, καὶ γενομένης, ἡ τῶν δροῦδόξων διπερέσχε πληθύς. Ήρὸ τῆς ζητήσεως δὲ τὸν ψευδώνυμον πατριάρχην τὸν γρηγόριον τοῦ ἀρχιερατικοῦ κατασπῆ θρόνου, ἀθίσματος ἐπιβεβήκότα τούτου ἐπὶ ἐνιαυτούς ἔξ· ἀντεισάγει δὲ τὸν ιερὸν καὶ θεῖον Μεθόδιον (36). Καὶ αὐτοῦ προστάτως τοῦ τῶν δροῦδόξων πληρώματος, ἡ ζήτησις γέγονε, καὶ ἡ τῶν ἀγίων ἑκτυ-

A 1. Theophilo ad hunc modum defuncto, imperium ad Michaelem ejus filium est translatum, puerum adhuc, cui pater tutores reliquit, Manuelem magistrum, et Theoctistum patricium. Rerum autem administratio penes Theodoram imperatricem fuit, cuius 153 illa prima cura fuit, ut persecutio orthodoxorum ob venerandas imagines instituta, compesceretur, etiam Theoctisto patricio assidente. Nam Manuel eversionem hæreseos non probabat, eaque de causa res differebatur. Sed eum providentia numinis morbo, eoque tam vehementi, ut de vita ejus desperaretur, frangit. Cum autem monachi quidam ad eum visendum venissent, et ut se haberet, interrogassent: ille tenui et imbecilla voce respondit, se jamjam deficerere. Cui monachi: Si, inquiunt cultui sacrarum imaginum suffrageris, et impatricem ad eumdem cohorteris: non multo post et corporis vires recuperabile et animi salutem adipisceris. Quod cum recepisset, et morbus decrescebat, et valetudo confirmabatur. Sanitate recuperata imperatricem adit, et de venerandis imaginibus disserit, earumque restitutionem urget, cum eadem et mater ejus et fratres patricii postularent. Illa vero erat, quod aiunt, novacula in cote: cumque prius relegatos a Theophilo revocasset, et vinctos aliquique ærumnis conflictantes dimisisset: postea inquisitionem de hæresi fieri jussit, qua facta, orthodoxorum multitudo superior fuit. Sed ante eam inquisitionem, patriarcham Joannem, indignum illum quidem eo nomine, pontificia sede detraxit, quam per sexennium nefarie tenuerat, in ejusque locum introduxit sacrum et divinum Methodium, quo populum orthodoxum gubernante, inquisitio facta est, et sacræ effigies palam et restitutæ et adoratæ. Tum aiunt imperatricem instantissime orasse patriarcham, aliosque pontifices et monachos, ut communibus precibus imperatoris et conjugis sui salutem a Deo exo-

Variæ lectiones et notæ

(34) Πατρίκιον Θεόκτιστον. Hræfectum Canicleo, ut habet idem scriptor, p. 724. Illius etiam meminit Constantinus Porph. *De adm. imp. c. 50, initio.*

(35) Ὑπερορίαι. Eadem *Oratio de orthodoxyia*, p. 725.

(36) Τὸν ἄγιον Μεθόδιον. Vita π. 8. S. Joannis: βραχὺς δὲ μεταξὺ χρόνος, καὶ Θεόφιλος μὲν τῶν τῆς μετεχώρει. Μιχαὴλ δὲ καὶ Θεοδώρα τὴν ἀρχὴν διασέχονται. Μεθόδιος δὲ τοῖς ιεροῖς, ὡς ιερὸς τῷ οὗτος: καὶ θεοῦ ἀνθρωπος, ἐνιδρύεται θρόνοις, καὶ

D συνελόντα φάναι, πάντων αὐτῷ πρὸς τὴν δροῦδοκον πίστιν μεταβεμένων, καλύδωνος δὲ πάντως καὶ τριχυλίας κατευνασθείσης, καὶ τῶν πραγμάτων ἡρεμούντων, ἐτέρα τις παρὰ τῶν εὐεεβῶν ἔγειρεται στάσις, καὶ εἰς διττὰς δόκας εχώρει. Οἱ μὲν γὰρ συλλειτουργοὺς ἔχειν ἡξίουν τοὺς παρὰ τῶν εἰκονομάχων τὸ τῆς ιερωμένης ἀξιωματολαβόντας, ὡς οὐδὲν τούτου τῇ εὐτείᾳ λυμανιομένου: οἱ δὲ βεβήλοις ἄγιας χεροῖν ἐκδιδόνται ἀνοσίας δλως, ἤγουν τὸ γε οὐ θεῷ φίλον οὐδὲ ἀπόδεκτον: καὶ μήν ὡς ἀληθῶς

rarent : quod cum illi ferventibus animis fecisset, Deum preces servorum suorum nouissime aspernatum, sed ignovisse imperatorij Theophilo. Celebrantur haec, et ab eis qui Dei humanitatem intuentur; et recipiuntur, et creduntur. Neque vero quisquam eis fidem habet, nisi qui parum posse intercessiones sanctorum apud Deum senserit, et Dei honestatem cum humanis erratis compone rei gaudiarit. Ita igitur sacrae imagines restitutas sunt. Joannes vero patriarcha ejectus aut Janus potius, et in monasterium quoddam relegatus, cum illic Christi 154 imaginem, et ejus quam eum sine semine peperit, reperisset, oculos sacrarum imaginum effudit. Quo imperatrix cognito, sancto zelo incitata, impio homini oculos erni jussit, sed mandatum ejus non est peractum, justa illius ira a nonnullis mitigata : nihilominus tamen eum flagris cecidi jussit, plagis ducentis illatis. Sed eo quoquestatu impostor eiusque suffragatores, eodem que modo suis privati dignitatibus, quiescere non potuerunt, sed facinus contra sanctum Methodium machinati sunt, sua desperatione et vecordiaignum. Mulierculam quamdam multo auro corruptam subornarunt, quam se corruptam esse ab inclito illo viro quereretur. Ejus accusationis principes senatus quæsitores fuere : astitit muliercula, eaque dixit, quam ab impiis illis sycophantis educta fuerat, virumque sanctum in faciem scilicet arguit. At ille ad tempus quietus, cum Ecclesiæ frequentiam tristem videret, ac præ cæteris Mauuelem magistrum, surgit, et in conspectu omnium fimbria vestis sublata, pudenda detegit, quam omnino erant frigefacta et contabuerant : ut salis appareret, ea inutilia esse ad rei veneræ usum. Ea res recte sentientibus lætitia et stupori fuit, sycophantis pudori et desperationi magna. Cum autem vir sanctus rogaretur, unde verenda contubissent, revera verendum ille ad hunc modum respondit : *Profectus aliquando sum Romam, negotii cuiusdam conficiendi causa : ibi degenti mihi carnis inflammationem intulit dæmon, et fuit affectus ille vehementissimus, neque armoris desinebat ardor, sed in dies vehementius incendebatur. Igitur de sana mente sollicitus, ne forte necessitate carnis opprimeretur, principes apostolorum Petrum et Paulum adeo orari, ut mihi periclitanti securraut. Noctu dormiens, illos stantes vidi, ac Petrus mihi visus est pudenda mea contrectare digitis, mihiique dicere, ne terrorer : ego vero pulabam igni virilia mea consumi,*

A πωμάτων εἰς τούμφαντες προσκύνησίς τε καὶ ἀναστήλωσις . "Οτε φασὶ καὶ (37) τὴν βασιλίσσαν θερμότατα δεηθῆναι τοῦ τε πατριάρχου καὶ τῶν ἄλλων ἀρχιερέων καὶ μοναχῶν κοινὴν προστεγκεῖν δέησιν (38) τῷ Θεῷ ὥστε σωτηρίας τυχεῖν τὸν βασιλέα καὶ ξυνευνέτην αὐτῆς· καὶ μέντοι θερμότατα δεηθῆναι αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν μὴ παριδεῖν τὴν αἴτησιν τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, ἀλλ' ἀξιώσαι συγγράμματα τὸν βασιλέα Θεόφιλον . "Ἄδεται ταῦτα καὶ τοῖς ἀφορῶσι πρὸς τὸ φιλάνθρωπον τοῦ Θεοῦ, καὶ δέχεται, καὶ πιστεύεται. 'Απιστήσει δ' οὐδεὶς, ή δοτὶς οὐ μέγα οἰεται δύνασθαι τὰς τῶν ἀγίων ἐντεύξεις τὰς πρὸς τὸν Θεόν, οὐδὲ ἀντιμετρεῖν οἶδε τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα πρὸς τὰ ἀνθρώπινα ἀγνοήματα. Ή μὲν οὖν τῶν ἀγίων εἰκόνων οὔτε γέγονεν ἀναστήλωσις. Οὐ δὲ καθαιρεθεὶς πατριάρχης Ἰωάννης, ή Ἰωάννης, ἐν μονῇ τινι περιορισθεὶς, καὶ εὐρηκὼς ἐκεῖ εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ τῆς αὐτὸῦ ἀσπόρως τεκούσης, τὰ ὅμματα τῶν σεβασμῶν ἐκτυπωμάτων ἔξωρυξεν. Οὐ μαθοῦσα ή βασιλὶς, καὶ ζῆλον θείον ζηλώσασα, τοὺς τοῦ ἀσεβοῦς ἐκείνου ἐκκοπῆναι προσέταξεν ὀφθαλμούς· ἀλλ' οὐκ εἰς ἕργον ἔξεινη τὸ πρόσταγμα, τῇ βασιλίδι τὴν δικαίαν ὄργην καταπραύναντων τιῶν. Πέμψασα δὲ σκυτάλη τοῦτον ἥκιστο, τῶν αἰκισμῶν παραταθέντων μέχρις ἐκατοντάδος διπλῆς (39). Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχων δύρης καὶ οἱ ὀποδοκοῦντες αὐτῷ, καὶ τῇ αὐτοῦ καρπίρεσι ύποσθληθέντες, οὐκ ἡγείχοντο ἡρεμεῖν. Συσκευάζουσι (40) δὲ κατὰ τοῦ Ἱεροῦ Μεθοδίου σκυπωργμα, τῆς αὐτῶν ἀπονοίας ή κακονοίας μᾶλλον ἐπάξιον. Γύναιον γάρ τι χρυσού δόσει πολλοῦ ύποφείραντες, κατηγορῆσαι πεπείκασι τοῦ ἀοιδίμου ἐκείνου ἀνδρὸς ὡς συμφθαρέντος αὐτῇ. Καὶ τῆς κατηγορίας οἱ προσύχοντες τῆς συγκλήτου παρῆσαν ἔξετασται! . Καὶ παρῆκτο τὸ γύναιον, λέγον δέ τας παρὰ τῶν ἀσεβῶν ἐκείνων συκοφαντῶν προκατήχητο, καὶ εἰς πρόσωπον ἐλέγχον δῆθεν τὸν ἄγιον. Οὐ δὲ τέως μὲν ἡσυχίᾳν ἤγειν· ὡς δὲ σκυθρωπάζον ἐώρα τῆς Ἐκκλησίας τὸ πλήρωμα, καὶ πρὸ τῶν ἀλλων τὸν μάγιστρον Μανουὴλ, ἀνίσταται μὲν, αἰρει δ' ἐπ' ὅψει πάντων ταῖς χερσὶ τὸ κράσπεδον τῆς περιβολῆς, καὶ ἀπογυμνοῖ τὴν αἰδώ· ή δὲ ἦν κατεψυγμένη πάντη, καὶ μαρασμὸν ἀπό τίνος συμβάματος ύπομεινασα, ὡς δῆλον εἶναι, μὴ δύνασθαι ταῦτην πρὸς ἀφροδίσια ἐνεργεῖν. Τοῦτο τοῖς μὲν θεόφροσι χαρμονῆς καὶ θάμβους ἐγένετο αἰτιον, τοῖς δὲ συκοφάνταις αἰσχύνης καὶ ἀθυμίας πολλῆς. Ήσ δὲ ἡρωτάτῳ δ ἄγιος δόθεν δ τῶν αἰδοίων αὐτῷ μαρασμὸς, δ αἰδοῖο δόντως ἐκείνος, Ἐστάλγη, εἰπε, ποτὲ κατὰ

Variae lectiones et notaæ

τῷ Θεῷ ζῶν Μεθόδιος ἤσχαλλεν, ἤνιστο, τὴν καρδιὰν ἐκόπτετο, τὸν μέγαν τοῖς ὀστὶν ἐνηχεῖν Ιαῦλον μονονούχη τοιαῦτα φθεγγόμενον, ὥστε καὶ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου κατασάρκα, etc.

(37) Φασὶ καὶ, etc. Id etiam pluribus commemorat auctor Orationis historicæ in festum Restitutionis imaginum a Combeffisio editus, p. 732, 735.

(38) Κοινὴν προστεγκεῖν δέησιν. Nempe ea Græcorum opinio est, infidelibus, impudentibus,

et in peccatis mortuis, preces sanctorum proficias esse. Vide Allatium, *De libris Eccles. Græcor. disserit. II*, p. 123, 125, 126.

(39) Μέχρις ἐκατοντάδος διπλῆς. Symeon Logotheta: Μεστίζει αὐτὸν διακοσίοις λάρωις. Solebant nempto numerari flagellarum iotus, ut in *Gloss. med. Lat. docuimus. Contin. Theophanis, lib. IV*, n. 22: Ἐπύφθη μαχλάδια ἐκάνοντα.

(40) Συσκευάζουσι. Varia S. Methodii certamina attigit etiam auctor, *De orthodoxia*, p. 718.

τινα χρείαν εἰς Ῥώμην, καὶ ταύτῃ διάγοντι πό- A
ρωσίν μοι τῆς σαρκὸς διάλιμων ἐπήνεγκε, καὶ
ἡν τὸ πάθος σφοδρότατον, καὶ ἡ τοῦ ἔρωτος οὐκ
Ἐληγε φλεγμονὴ, ἀλλ' ὁσημέραι ἀκριστερον
ἔξειλετο. Δείσας οὖν περὶ τῷ σώφρονι λογισμῷ,
μῆποτε τῆς σαρκὸς ἀνάγκη ὑποσυρῆ, πρόσειμι
τῇ κορυφῇ τῶν ἀποστόλων διάδι, Πέτρῳ καὶ
Παύλῳ, καὶ ἐδεμην ἀμύναι μοι κινδυνεύοντι.
Ὕπνώττων τοίνυν νυκτὸς, δρῶ τῷ ἄνδρε καθ'
ὑπνους μοι ἐφεστῶτε, καὶ ὁ Πέτρος ἔδοξέ μοι
τοῖς δακτύλοις ἄψασθαι τῆς αἰδοῦς, καὶ λέγειν
μοι μὴ πτοεῖσθαι, πῶρ δὲ μοι ἐδόκει τὰ παιδο-
γόνα μόρια βόσκεσθαι, ὡς ἐκ τῆς ἀλγηδόνος
καὶ τὸ ὑπόνοι ἀνέτα με. Ἐκ τότε γοῦν μοι τὰ
μόρια ταῦτα νενέκρωται, καὶ πύρωσις οὐκέτι μοι
θεασάμενος καὶ πυθόμενος, αὐτίκα τὴν γυναικα παραστησάμενος, ἡρώτα δύεν εἰς τὴν κατὰ τοῦ ἀγίου
συκοφαντίαν ὥρμηται, καὶ ἡπείλει, εἰ μὴ πᾶσι θεῖτο τὴν ἀλήθειαν ἔκδηλον, αὐτίκη βασάνοις αὐτὴν
παραδοῦνται, δι' ᾧ ἐκβιασθεὶ ἀνεκκαλύψαι λαμπρῶς τὸ σκαιώρημα. Ἡ δὲ οὐδὲν ἀπεκρύψατο, ἀλλὰ
καὶ τοὺς τοῦ δράματος ἀπῆγγειλε πρωτουργούς, καὶ τὴν ἕσυτης ἀπάτην, καὶ τοῦ χρυσοῦ τοῦ μὲν τὴν
δόσιν, τοῦ δὲ τὴν ὑπόσχεσιν. Ἐμελλον οὖν οἱ κακοῦργοι ταῖς τῶν συκοφαντῶν ὑποθληθῆναι ποικίλις, ἀλλ' ὁ
μέγας Μεθόδιος αὐτοὺς τῆς τιμωρίας ἐρέβνεστο· καὶ ταῦτα μὲν οὕτω γέγονεν.

B. Ὁ δὲ τῶν Βουλγάρων ἄρχων γυναικὶ τὴν B
τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν καὶ ριζὶ νεαρῷ κυ-
βερνωμένην μεθών, στέλλει τινὰς τῶν αὐτοῦ,
ἀπειλῶν, ἀφίστασθαι τῶν σπονδῶν, καὶ ἤραι δύλα
κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς. Πρὸς ταῦτα τοίνυν
δηλοὶ κατέψησαν, ὡς Ἀντιάξομαι σοι πάντας
κάγω, καὶ εἰ μὲν θεοῦ διδόντος ὑπερέξω, ἐστὶ
νικηθεῖς διπὸς γυναικὸς, καὶ δύον σοι τὸ τῆς αἰσχύ-
νης ὑπόγυνον λόγισαι· εἰ δὲ καὶ νικήσεις ἴσως
αὐτὸς, οὐκ ἔσται σοι σεμνὸν τὸ εὐτύχημα, γυναικα
νικήσαντι. Ὡς οὖν ταῦτα τῷ βαρβάρῳ ἡγεῖλθισαν,
ἀνέστειλαν αὐτῷ τὴν δρμήν, καὶ οἱ συμφέρον
ἰκριὴ ἀνανεώσασθαι τὰς σπονδὰς, καὶ αὗται ἀνε-
κατισθησαν. Ἀδελφὴ δὲ τοῦ ἄρχοντος Βουλγάρας
αἰχμαλωτισθείσα ποτε καὶ ἐν βασιλείοις διάγουσα
τῷ θείῳ τε ἐτελέσθη βαπτίσματι, καὶ γραμμάτων
ἐν μυζήσει ἐγένετο. Ταύτην δὲ ἀδελφὸς ἀναδοθῆναι
οἱ τέκνωσε, καὶ ἡ μὲν ἐδόθη αὐτῷ δι' ἀντεδώκεν
ἄνδρα τῶν λογίμων, Θεόδωρον τὸν Κουφαράν.
Ἡ δὲ τοῦ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντος ἀδελφὴ ἀρικο-
μένην πρὸς τὸν διαλέκτονα, ἐνήγειν αὐτὸν εἰς τὴν τῶν
Χριστιανῶν θρησκείαν, διὰ παντὸς αὐτῷ περὶ^C
αὐτῆς διαλεγομένη, καὶ τὰ Χριστιανῶν μυστήρια
ἰκετεύοντα. Ὁ δὲ ταῦτα καὶ πρὸς τοῦ Κουφαρά
προσκατέγραψε, ἀλλ' οὐπω ἐπέπειστο τῶν πατέρων
ἀποστῆναι ιερῶν. Λιμόδης δὲ τοῖς Βουλγάροις συμβάζει,
καὶ αὐτὸν καὶ τὸ ἔθνος εἰς θεοσέβειαν μετεβάθμι-
σεν. Ὁ μὲν γάρ τὸ ἔθνος ἀπαν ἐπέλεξε, καὶ οὐκ
ἡν ἀποφυγῇ τοῦ κακοῦ, φθορὰ δὲ τοῦ ἔθνους ἐγί-
νετο, καὶ ἡ σφῶν ἀρχηγὸς ἦν διὰ τούτο περισταλγής,
καὶ ἀπορήσας, εἰς τὸν παρά τῆς ἀδελφῆς αὐτῷ
καταγγελλόμενον καταφέγγει, καὶ τοῦτον τοῦ λιμοῦ
λυτῆρα καὶ τῆς τοῦ ἔθνους φθορᾶς ἐπεκέλητο.
Ἄς δ' ἐνεργής ἦν ἡ ἐπεκλήσις, καὶ τῶν κακῶν
ἀπηλάγησαν ἔγνω τοῦ ἐπικληθέντος τὴν δύναμιν,
καὶ ἀξιοῖ σταλῆναι αὐτῷ τινα τὸν μυστήριον
αὐτὸν μυήσοντα τῶν Χριστιανῶν, καὶ τελέσοντα
τῷ θείῳ βαπτίσματι. Καὶ ἀπεστάλη μὲν ἀρχιερεὺς

adeo ut præ dolore expurgicerer. Ab eo tempore
mihi partes hæc sunt mortuæ, neque ulla mihi flamma
libidinis molesta fuit. Manuel magister his visis et
auditis, statim mulierem in medium productam
interrogat, unde ad virum sanctum calumniandum
impulsa esset? comminatus, nisi veritatem coram
omnibus profliteretur, se mox eam 155 iis quæ-
stionibus adhibiturum, quibus commentum pers-
picue declarare cogeretur. Illa igitur nihil cœlat,
sed et fabulæ primos inventores, et suam im-
posturam, et aurum partim acceptum, partim pro-
missum recenset. Itaque homines malefici prænas-
temere litigantium subiissent, nisi magnus Methodius
pro eis intercessisset; atque hec ita acta sunt.
παρηγόρησε. Ταῦτα δὲ μαγιστρος Μανουὴλ καὶ
θεασάμενος, πυθόμενος, ἡρώτα δύεν εἰς τὴν κατὰ τοῦ ἀγίου
συκοφαντίαν ὥρμηται, καὶ ἡπείλει, εἰ μὴ πᾶσι θεῖτο τὴν ἀλήθειαν ἔκδηλον, αὐτίκη βασάνοις αὐτὴν
παραδοῦνται, δι' ᾧ ἐκβιασθεὶ ἀνεκκαλύψαι λαμπρῶς τὸ σκαιώρημα. Ἡ δὲ οὐδὲν ἀπεκρύψατο, ἀλλὰ
καὶ τοὺς τοῦ δράματος ἀπῆγγειλε πρωτουργούς, καὶ τὴν ἕσυτης ἀπάτην, καὶ τοῦ χρυσοῦ τοῦ μὲν τὴν
δόσιν, τοῦ δὲ τὴν ὑπόσχεσιν. ᘙΕμελλον οὖν οἱ κακοῦργοι ταῖς τῶν συκοφαντῶν ὑποθληθῆναι ποικίλις, ἀλλ' δὲ
μέγας Μεθόδιος αὐτοὺς τῆς τιμωρίας ἐρέβνεστο· καὶ ταῦτα μὲν οὕτω γέγονεν.

II. Bulgarorum autem princeps cum Romanorum
imperium a muliere et tenello puero gubernari
cognovisset, suorum quosdam misit, se rupto
scdere arma illaturum Romanis minitans. Ei
rescribit imperatrix, se omnino ei resistere velle:
quod si Deo annuente superior fuerit, eum a mu-
liere fore victum: quod quam ignominiosum ei
futurum sit, cogitandum esse: sin victa fuerit,
successum illum parum fore honestum, muliere
superata. Hæc nuntiata inpetum barbari ita
represserunt, ut utilius sibi judicarit renovare
scđus, idemque factum est. Soror porro Bulgariæ
principis aliquando capta, dum in aula degit,
sacro baptismate est initiata, et litteris erudita.
Eam frater repetitam recepit, ejus loco redditio
viro erudito Theodoro Cuphara. Quæ cum in Bul-
gariam rediisset, fratrem ad Christianam reli-
gionem perducere studuit, assidue de ea cum illo
dissenserens, et Christianorum mysteria, ut divina
celebrans. Quamvis autem ille eadem e Cuphara
quoque audivisset, non prius tamen a patriis mo-
ribus recedere voluit quam pestilentia, fames et
ipsum et gentem ad pietatem perduxit. Quæ cum
populum universum premeret, neque ullum esset
mali effugium, plurimis percutientibus: princeps
ea de causa æger et animi dubius, ad eum confu-
git, qui sibi a sorore annuntiabatur, eumdemque
depulsorem famis et interitus populi invocat. Quæ
invocatio cum depulsis malis efficax esset: co-
gnita invocati numinis potentia, petuit mitti sibi
aliquem, a quo arcanis Christianæ religionis eru-
diretur, et sacro baptismate initiatetur. Idque
misso pontifice factum est. Cum autem eum Bul-
gari ob deserta majorum instituta, per seditionem
e medio tollere conarentur: ille præcedente crucis
signo fretus, victimis adversariis, efficit, ut omnes
Christianismum amplectentur. 156 Deinde per
legatos ab imperatrice petuit, ut, quia gens sua

locorum angustis premeretur, Romani agri aliquid A sibi concederetur, perpetuam pacem et belli societatem pactus. Annuit imperatrix, et quidquid inter regionem, quam Ferrea dicitur, ac prius Romanos et Bulgaricos sine distinguebat, ac Debelatum interjacet, eis concessit. Eam regionem Bulgari cum accepissent, Zagoram appellarunt. Hinc pax in Occidente constituta est. Verum in Oriente magna fuit Manichæorum multitudo, qui et Pauliciani vulgo imperitius appellantur, vocabulo ex Paulo et Joanne composito, qui etsi apud illos celebres, hæresiarchæ tamen et perversæ opinionis auctores non fuerunt, sed ejus sectatores et studiosi supra modum, et præcones. Eos imperatrix cum in animo haberet ab hæresi ad veram religionem retrahere, viros illustres mittit, qui cum negotium nulla dexteritate nulloque ingenio administrassent, non modo inanem laborem ceperunt, sed et ad defectionem populum omnem, cuius multa millia numerabantur, impulerunt: ut cum Ismaelitis conjunctus, et Romanos oppugnaret, eisque multas clades inferret. At imperator Michael, annos pueritiae egressus, et jam adolescens, iniquo ferebat animo regni administrationem esse penes alios, simulque ab avunculo Barda, uno e suis tutoribus, ad principatus, suu arbitratu, gerendi cupiditatem incitabatur. Manuel vero quodam tempore orta cum Logotheta cursus Theoctisto controversia (erant et hi ambo tutores imperatoris) regia, in qua tum degebat, relicta, in suas ades remigrat, atque inde regiam frequentans, rerum administrationem capessit. Ea res Bardæ singulari voluptati fuit, et Theoctistum etiam amore vere studuit. Nam cum regni cupiditate flagraret, metuebat, ne ab illo impediretur. Imperatori porro paedagogus erat homuncio vilis et improbus, sed adolescenti adeo gratus, ut eum illustriore dignitate ornatum vellet, eamque rem a matre petret. Verum Theoctistus negabat paedagogo tribuendam dignitatem, quam illius conditionem superaret, ne dignitates indignitate afficerentur. Ex eo Theoctistus paedagogo invitus fuit, idque Bardæ **157** peropportunitum accidit ad desiderium suum exsequendum. Per paedagogum igitur varias contra Theoclistum calumnias imperatoris auribus instillat, eisque facilitatem in ilium concitat, denique ejus etiam amovendi sit auctor. Id vero D aliter posse fieri negabat, quam si occideretur. Nam eum viventem ab imperatrice defensum iri, et auctoritate valitum. Decreta viri cæde. observatur ejus e thalamo imperatricis egressus. Nam ad eam et quid actum, et quid agendum esset, referebat. Egredienti percussor immittitur. Cum autem ille strictum ensem contra se elatum cerneret, scamnum subiit, percussor ensem in ventre ejus defigit, Barda etiam strictum ensem vibrante, et necem ei minitante, qui morienti illi opem ferret.

Variae lectiones et notæ.

Zagorav. Vide Cedrenum, p. 746, et Familias Dalmaticas, p. 310.

A πρὸς αὐτὸν ὁ δὲ καὶ ἐμυῆθι καὶ ἀδιπτίσθη. Οἱ Βούλγαροι δὲ ὡς τῆς πατρίου τιμῆς καὶ δόξης ἀποστάντος, κατεξανίστανται τοῦ σῶν ἀρχηγοῦ, καὶ ἐγένονται αὐτὸν ἀνελεῖν. Ὁ δὲ τῷ σταυρῷ σημειῷ θρήνος προπορευομένῳ αὐτῷ, νικῆτος ἀντισταντας αὐτῷ καὶ οὕτω πάντες εἴλοντο τὰ Χριστιανῶν. Εἴτα διεπρεσβεύσατο ὁ τούτων ἔξαρχων πρὸς τὴν βασιλίσσαν, αἰτῶν γῆς αὐτῷ παραχωρήθηνται Ῥωμαϊκῆς, στενογωρεῖσθαι γάρ τὸ θύνος αὐτοῦ, καὶ ἀΐδίους σπονδᾶς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ δμαζύμιαν ἐπαγγελλόμενος. Καὶ ἡ βασιλίς αὐτῷ τὴν αἴτησιν ἑξεπλήρωσε, καὶ οἱ τῆς ἀπὸ τῆς λεγομένης Σιδηρᾶς παρεχώρησε χώρας, τὸν Ῥωμαίων καὶ Βουλγάρων διώριζε πρὸς, μέχρι τῆς Δεβελοῦ· ἦν λαβόντες οἱ Βούλγαροι, κεκλήκκσι Ζαγοράν (41). Κάντεῦθεν εἰρήνη γέγονε περὶ τὰ Ἐσπερία. Κατὰ τὴν Ἐφέν δὲ τὸ τῶν Μανιχαίων πλῆθος ἦν πολὺ, οἱ καὶ Παυλικάνοι ἀγροκτέρον περὶ τοῦ διμάδους δχλού καλοῦνται, ἐκ Παύλου καὶ Ἰωάννου τῆς κλησίας συγκειμένης αὐτοῖς· τῷ δ' ἐνδρε τούτῳ περὶ Μανιχαίων ἐγένετο δινομαστώ, εἰ καὶ μὴ ἡστην αἱρεσίαρχε, καὶ τῆς κακοδοξίας γεννήτορε, ζηλωτὰ δὲ ταύτης καὶ σπουδαστὰ διαιφερόντως, καὶ κήρυκε. Καὶ τούτους τοὺν ἡ βασιλίς εἰς νοῦν ἐβάλετο μεταγραψεῖν εἰς δριδοδοξίαν ἐκ τῆς αἱρέσεως, καὶ στέλλει τοὺς τοῦτο σπεύσοντας ἄνδρας τῶν ἐπιφανεστέρων. Οἱ δὲ ἀδεικνύοντες τὸ πρῆγμα καὶ ἀφυῶνται μεταχειρισμένοι, οὐ μόνον ἀνήνυτον ἔθεντο τὴν σπουδὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀποστασίαν δρμῆσαι τὸ γένος δύον εἰς μυριάδας πολλὰς ἀριθμούμενον ἐβιάσαντο. Ὁ καὶ τοῖς ἐξ Ἰσμαήλιοι συμμιγνύμενον, κατὰ Ῥωμαίων σὺν αὐτοῖς ἐστρατεύετο, καὶ πολλῶν αἵτιον αὐτοῖς γέγονε συμφορῶν. Οἱ δὲ γε βασιλεὺς Μιχαήλ τὸν μείρκην παρελάσας, καὶ νεανίσκοις ἀρτι καταλεγόμενος, ἤσχαλε παρ' ἄλλοις τὴν τῆς βασιλείας βλέπων διοικησιν, ἡρέθιστο δὲ καὶ πρὸς τοῦ πρὸς μητρὸς θεοῦ τοῦ Βάρδου τῆς αὐταρχίας πρὸς ἔρωτα· εἰς δ' ἦν καὶ οὗτος τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Μιχαήλ. Διαφορᾶς δὲ ποτε τῷ μαγιστρῷ Μανουὴλ γενομένης πρὸς τὸν λογοθέτην τοῦ δρόιου Θεόκτιστον (καὶ ἀμφω δὲ συνεπιτρόπω τοῦ βασιλέως ἐντυγχανέτην), δι Μανουὴλ τῶν ἀνακτόρων ὑποχωρεῖ (ἦν γάρ ἐκεὶ διάτιμον) καὶ εἰς τὸν οἰκεῖον εἶχον μεταχωρεῖ, κάκειν εἰς τὰ βασιλεῖα ἀπίστων, τῶν διοικήσεων εἰχετο. Τοῦτο τῷ Βάρδῳ θυμηρέστατον ἐδοξεν, ἀποτελεσθεὶς γοῦν καὶ τὸν Θεόκτιστον διὰ σπουδῆς κατέψη· ἦν· βασιλεῖων γάρ ἐδεοῖκει τούτου· ὡς οἱ πρὸς τοῦργον ἀντιστησόμενον. Τῷ βασιλεῖ τούτῳ παιδαγωγὸς ἦν, ἀνδράριόν τι φαῦλον καὶ ποντόρον· ὃν δι' ἐφέσεως εἰχεν δι βασιλεὺς ἀξιώματι τῶν λαμπροτέρων τιμῆσαι τινι, καὶ ἐποιεῖτο περὶ τούτου τὴν πρὸς τὴν μητέρα ἀξιωσιν. Οἱ δὲ Θεόκτιστος μὴ δεῖν ἐλεγε μείζονι τὸν παιδαγωγὸν τῆς ἑαυτοῦ καταστάσεως τιμηθῆναι τιμῇ, ἵνα μὴ ἀτιμοῖντο τὰ ἀξιώματα. Ἐντεῦθεν δι' ἔχθρας ἦν τῷ παιδαγωγῷ δι Θεόκτιστος. Τοῦτο τούτων δι Βάρ-

δας (42) τῆς οἰκείας σπουδῆς προύστησατο σύστασιν, καὶ διὰ τοῦ παιδιγωγοῦ ποικίλας διεβολάς ἐνήχει τοῖς τοῦ βασιλέως ω̄ι, καὶ τὴν ἑλαφρίαν αὐτοῦ κατὰ τοῦ Θεοκτίστου ὑπέκνιε, καὶ τέλος ἐκ μέσου αὐτὸν ποιήσασθαι ὑποτίθησι. Τοῦτο δὲ μὴ ἀλλὰς γενήσεσθαι ἀνυστὸν, εἴ μη ἀναφρεθεὶη ὁ ἀνθρωπος· ζῶντος γὰρ ἀνθέξεσθαι τε αὐτοῦ τὴν βασιλίδα, καὶ περιέξεσθαι. 'Ως οὖν δ τοῦ ἀνδρὸς ἔκεκύρωτο θάνατος, ἐπιτετήρητο ἐκ τῶν τῆς βασιλίδος ἔξιών θαλάμων. (ἢν γὰρ ἀναφέρων αὐτῷ περὶ ἀναφορῶν τε καὶ διοικήσεων) κακεῖθεν ἔξιόντι καθιᾶσιν αὐτῷ τὸν σφαγέα. 'Ο δὲ γυμνὸν ἰδὼν τὸ ἔιφος ἡρμένον καθ' ἕντοῦ, ὑπὸ σκάμνον εἰσέδυ, καὶ δ σφαγεὺς κατ' αὐτοῦ τὸ ἔιφος ὥθετη τῆς γαστρὸς, καὶ τοῦ Βάρδα ἔιφος ἐσπασμένου καὶ ἀνασείσατος, καὶ ἀπειλοῦντος πλήξειν αὐτῷ τὸν ἀμυνοῦντα τῷ θνήσκοντι. 'Ο μὲν οὖν Θεοκτίστος (43) ἀνήρητο ὠσπερ εἴρηται. 'Η δὲ γ βασιλίς ὡς ἔγνω τὸ γεγονός, ἔξθορε τοῦ θαλάμου γωμένη, καὶ τῷ υἱῷ λοιδορούμένη, καὶ τῷ διπάλιμον, ἐπαρωμένη σε καὶ ἀμφοῖν, τοιούτῳ τέλει τὸν βίον ὑπεξελθεῖν. 'Ο δὲ Βάρδας ἐπισυνάπτων κακὸν τῷ κακῷ, καὶ τὰ πρὸς τὴν οἰκείαν μελέτην προσκαθιστῶν τε καὶ προσικονομούμενος, καὶ αὐτὴν τὴν βασιλίδα Θεοδώραν συνεβούλευσε τῶν ἀνακτόρων κατενεγκεῖν. Η δὲ συνείσα τὸ βουλεύδμενον, ἀντιστῆναι οὐχ ἥρετίσατο, ἵνα μὴ σφαγαὶ ἀνθρώπων συμβῶσιν δομογενῶν. Μεταπεμψαμένη δὲ τοὺς τῆς βουλῆς, Αὐτῇ μὲν, ἔφη, τῶν βασιλείων ἔξισταμαι. Ἱνα δὲ μὴ ἔχῃ λέγειν δ βασιλεὺς, ὡς κενὰ θησαυρῶν τὰ ταμεῖα εὑρήκε τὰ βασιλεῖα, διὰ τοῦτο ὑμῖν τὰ τεθησαυρισμένα δηλῶ· καὶ αὐτίκα τοὺς ταμίας εἰπεῖν ἐκέλευσε τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου τὸν ἀριθμόν. Οἱ δὲ χλίιαι μὲν καὶ ἐννεήκοντα χρυσούς ἔχειν κεντηγάρια κατετίθεντο, ἀργύρου δὲ ὡσεὶ τρισχίλια κεντηγάρια. Η δὲ βασιλίς, Πρὸς τούτοις ἔφη, καὶ ἄλλος πολὺς πλούτος, καὶ παντοδαπος τεθησαύρισται· καὶ ταῦτα εἶπούσα, τῶν ἀνακτόρων ἀπῆλθεν.

Γ'. Ο δέ για Μιχαήλῳ τῆς αὐταρχίας ἔγκρατης γρονώς, ταχὺ τὸν τοσοῦτον διεσκόρπισε πλούτον, μίμοις, καὶ κόλαξι, καὶ ἡνίσχοις τοῦτον καταπρόσμενος, καὶ δλαις διμάξαις, τὸ τοῦ λόγου, αὐτὸν ἐκκενῶν. "Ος ἐπει τὰ ταμεῖα κεκένωτο· δὲ καιρὸς ἐρίστατο τῆς τοῖς ἀξιώμασιν (44) ἀνηκούστης διανομῆς, καὶ οὐκ εἶχεν δθεν ταῦτην ποιήσεται, τὴν πλάτανον τὴν χρυσῆν (45), καὶ τοὺς διττοὺς λέοντας, καὶ τοὺς τοσούτους γρύπας, καὶ τὰ ὄργανα, ἐκ χρυσοῦ ἀπαντα εἰργασμένα, καὶ εἰς κόσμον διενε τῆς βασιλείας, ἔκπληξιν δὲ ἡμποιοῦντα τοῖς ἐκ ἔγνων, χωνεύσας, δέδωκεν εἰς

Variae lectiones et notæ.

(42) Βάρδας. Id ipsum narrat etiam anonymous in Vita S. Nicolai Studitæ, p. 934.

(43) Ο μὲν οὖν Θεοκτίστος. Cessum Theoctistum εἰς κοίλη τοῦ Ἰπποδρομίου scribit Codinus, in Orig. CP. n. 109.

(44) Τοῖς ἀξιώμασιν. Vide Gloss. mediae Graecit. in Poyta.

(44) Τὴν πλάτανον τὴν χρυσῆν. Sed dubitare licet an hæc platanus cæleraque hic memorata palatii ornamenti a Michaelie conflata fuerint, cum eadem Rcmano Lacapeno imperante adhuc existuisse tradat exserte αὐτόπτης ipse Luitprandus, lib. vi, cap. 2, nisi quæ Michaelis tempore erant, prorsus aurea fuerint, hæc porro ærea duntaxat deaurata: *Areæ*, inquit, sed deaurata quedam arbor ante imperatoris oculos stabat: *cufus ramos itidem æreæ diversi generis deaurataæque volucres replebant, quæ secundum species suas diversarum avium voces emitebant Mox*: Sed sedile quod erat immensæ magnitudinis, incertum ulrum ærei an lignei verum auro tecti leones, quasi custodiebant, etc. De hæc platano, Porphyrogenitus in avi Vita, n. 29,

A Theoctisto ad hunc modum sublato, imperatrix facinore cognito, ejulans thalamo exsiliit, conviciis slium et fratrem insectata, et utrius similem interitum imprecata. Bardas vero malum malo cumulans, et ad consilia sua exsequenda viam præparans, ipsam quoque imperatricem e regia removendam esse suadet. Quo consilio Theodora intellecto, ad vitandas cognatorum cædes, non resistendum esse illis censuit, sed accersito senatu: *Ipsa quidem, inquit, regia cedo. Ne vero imperator dicere possit, se thesauris vacua invenisse conclavia imperatoria: ea de causa repositam pecuniam vobis significo.* Et quæstores statim auri argenteique numerum referre jussit. Illi, se centenarios auri mille et nonaginta, argenti circiter mille habere affirmarunt. Imperatrix vero: *Præter hæc, inquit, multæ omnis generis opes sunt repositæ.* His dictis, regia excessit.

B *m* Michael vero rerum potitus, tantas copias brevi tempore dilapidavit, in mimos, adulatores, et aurigas insumptas, cum quidem eas totis plaustris, ut aiunt, effunderet. Thesauris jam exhaustis, cum tempus instaret pecunia iis distribuendas qui dignitatibus prædicti sunt, neque haberet unde largiretur: auream platanum, duos leones, totidemque gryphes, et organa, ex auro facta omnia, quæ et regiam ornabant, et exteris gentibus admirationi erant, conflavit, atque inde numismata eudi jussit. Idem et in regiis stolis fecit, quarum nonnullas adhuc integras, post 158

C III. Michael vero rerum potitus, tantas copias brevi tempore dilapidavit, in mimos, adulatores, et aurigas insumptas, cum quidem eas totis plaustris, ut aiunt, effunderet. Thesauris jam exhaustis, cum tempus instaret pecunia iis distribuendas qui dignitatibus prædicti sunt, neque haberet unde largiretur: auream platanum, duos leones, totidemque gryphes, et organa, ex auro facta omnia, quæ et regiam ornabant, et exteris gentibus admirationi erant, conflavit, atque inde numismata eudi jussit. Idem et in regiis stolis fecit, quarum nonnullas adhuc integras, post 158

D edit. Combeffisi: Λέγω δὴ τὴν χρυσῆν ἐκείνην καλούμενην πλάτανον, καὶ τοὺς δύο διοχρύσους γρύπας, καὶ τοὺς δύο χρυσοὺς σφυρηλάτους λέοντας, etc. Verum hic satis innuit aliud esse διόχρυσον, aliud χρύσον, posteriori enim voce quidquid inauratum, aut auro obductum est, videtur intelligere.

Neque aliter Chronicon ms. ab Adamo ad Leonem Phil. in Theophilo: Φιλόκοσμος δὲ ὡν δ αὐτὸς Θεόφιλος, κατεκεύατο διὰ τοῦ ἔπαχοντος τοῦ χρυσούσιου πατρίασου πάνυ δύντος, καὶ συγγενοῦς τοῦ Ἀντωνίου πατρίασου, τὸ λεγόμενον Ηενταπύργιον ἐξ ἀρχῆς, καὶ τὰ μεγίστα δύο ὄργανα διόχρυσα, διαφόροις λίθοις καὶ οὐδὲνις κατακαλλύνας αὐτάδενδρον τε χρύσεον, ἐν φ στροῦθοι ἐφαλλόδμενοι: διὰ μηχανῆς τίνος μοντικῶς ἐκελαδούν, τοῦ πνεύματος διὰ χρυσίων πόρων ἐκπεμπούμενον. Sio alii. Ita in iambis thecæ reliquiarie Aunæ Commnenæ carpum manus S Joannis Baptiste continentis, in formam manus compactæ, ascriptis, quosque in nostra Constantinopoli, lib. iv, sect. 4, n. 1, descripsimus, illa χεὶρ χρυσῆ dicitur, licet prorsus ærea sit, primitus aurata. Ita status æreas quæ viris de re-

illius interitum imperio potitus Basilius recepit, A tribus duntaxat centenariis de tanta summa reperi-
tis. Matrem vero suam Michael regia digressam
quiescere non est passus, sed Bardæ instinctu, et
ipsam et sorores capillis tonsis, in ædibus Cariani
includit, ademptis omnibus quæ habuerant. Theodo-
dora his rebus animo sauciato, in illius loci mo-
nasterium conmigrat, nequediu tantæ calamitatis u-
perstes manet. Ejus vero filiæ, imperatoris sorores,
mala in que conjectæ erant, tolerabant: donec eas
Basilius Macedo rerum potitus, in monasterium
aviæ maternæ, quod Gastriorum nomen habet,
deduxit. Matre imperatoris e regia amota (ut di-
ctum est) totius imperii administratio ad Bardam
venit, cui nepos europalæ honorem detulit. Post
haec Michael prima succrescente lanugine bellum
Agarenis infert, eorumque urbem Samosata ad
Euphratem sitam obsidere aggreditur. Ismaelitæ,
portis vectibus occlusis, intra urbem manent,
hostibus opinionem afferentes, quasi timerent, eo
quod se muris tuerentur. Ea res Romanis auxit
audaciam, ut et incircumspecte tentoria figerent,
et incaute palarent. Agareni vero timore per tri-
duum simulato, tandem portis subito apertis, cum
impetu vehementi et clamore Romanorum castra
sunt aggressi. Neque vero quisquam eorum impe-
tum sustinuit, sed fugam fecerunt omnes, atque ab
hostibus oppressi, partim cæduntur, partim ca-
piuntur. Manichæi quoque Ismaelitis opem ferentes,
multos illustres duces captos magna pecunia ven-
diderunt. Nec multum abfuit quin imperator ipse
caparetur, nisi equi velocitate hostibus evitatis,
evasisset. Castra et imperatorium tabernaculum
cum omni instrumento cepta sunt, cæteraque di-
repta omnia. Ac tum recessit Michael. Cum vero
Agarenos denuo Romanas provincias invasisset co-
gnovisset: cum majoribus copiis contra eos pro-
flicscitur. Illi vero per invia compendia subito
Romanos aggressi, in fugam verterunt, ac ipse
captus esset imperator, nisi Manuel magister legio-
num domesticus, eum conservasset. Cum autem
hostes Romanas ditiones vastare non desisterent,
Petronas avunculus imperatoris, cum Romanis
copiis contra eos mittitur: qui cum 150 prælium
committere non auderet, sed a bello abhorret,
monachum quemdam in monte degentem, virtute
et rerum futurarum prævisione celebrem consulit, D an Martis aleam experiri debeat? Qui cum annueret,
eique victoriam polliceretur: cum hostibus congreg-
ditur, Agarenorum exercitus succumbit, ejusque

Variæ lectiones et notæ.

publica bene meritis olim decernebantur in senatu,
aut locis aliis, non revera ex auro solido erant,
sed æreæ auro superfusæ, ut est in veteri inscrip-
tione 353, 4, auro illustres, ut in alia 370, 3:
quod satis præterea innuit Isidorus Pelusiota,
lib. 1, epist. 395; lib. II, epist. 286, et lib. III,
epist. 411. In Antholog. lib. IV, *De Statua aurea*
Aurelianæ: Χρύσος ἔστηκεν Αὐρηλιανός. Quomodo
Virgilii, Eclog. VII:

Nunc te marmoreum pro tempore fecimus: at tu,

A τὸ κοπῆναι νόμισμα δι' αὐτῶν. Ἀλλὰ μέντοι καὶ
ἐπὶ βασιλικῆς στολαῖς τοῦτο ἐποίησεν, ὃν τινα
ἔκείνου φθαρέντος ἔτι περισωζόμενα, δι' μετ' αὐτὸν
βασιλεύσας Βασίλειος ἀνεκομίσατο, τρία μόνα κεν-
τηνάρια εὑρηκώς ἐκ τῆς ἀπήριθμημένης ποσό-
της. Τὴν ἐαυτοῦ δὲ μητέρα δι' βασιλεὺς τῶν
βασιλείων ὑποχωρήσασν οὐκ εἴσαν θρεματίν,
ἀλλ' ὑποθήκαις τοῦ Βάρδα πέμψας ἀποκείρει καὶ
αὐτὴν καὶ τὰς ἀδελφὰς, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Κα-
ριανοῦ (46) περιοργίζει, καὶ δια προσῆν αὐταῖς
ἀφαιρεῖται. Τούτοις ἡ Θεοδώρα πληγεῖσα τὴν
ψυχὴν μεταχωρεῖ πρὸς τὰς ἔκεισε μονάς, διλίγον
τῇ συμφορῇ ἐπίζησασ. Αἱ δὲ θυγατέρες αὐτῆς
καὶ τοῦ βασιλέως δματίμους ἥγησαν τὰ αὐταῖς
ἐπεντηγμένα κακὰ, δις δι' Μακεδώνων μετὰ ταῦτα
Βασίλειος τῆς βασιλείας ἐπιλαβόμενος πρὸς τὴν
τῆς πρὸς μητρὸς αὐταῖς μάρμην μονὴν ἡ Γαστρία
καλεῖται ἀπῆγγειρε. Τῆς δὲ τοῦ βασιλέως μητρὸς,
ώς εἰρηται, τῶν ἀνακτόρων ἐκστάσης, ἡ πᾶσα
τῆς βασιλείας διοικησίς ὑπὸ τὸν Βάρδαν ἐγένετο,
τιμηθέντα κουροπλάτην πρὸς τοῦ ἀνεψιοῦ. Είτα
ἐκστρατεύει δι' Μιχαὴλ κατὰ τὸν Ἀγαρηνῶν, ἅρτι
πρώτως ὑπηργίτης γινόμενος, καὶ πόλιν αὐτῶν τὰ
Σχιμόστα (αὕτη δὲ τῶν παρευφρατίδων ἦστι)
πολιορκεῖν ἐπεχείρησεν. Οἱ δὲ Ἰσμαηλῖται, τῆς πό-
λεως τὰς πύλας τοῖς πολιορκοῦσιν ἐπιζυγώσαντες,
ἐντός ἔμενον, δόκησιν διδόντες αὐτοῖς, ὡς δειλαι-
νόμενοι, Ἑδονὸς τοῦ περιβόλου συνέκλεισαν ἐαυτούς.
Τοῦτο τοὺς Ῥωμαίους εἰς θράσος ἐνῆκε, καὶ ἀπ-
ρισκέπτως ἐσκηνώντο, καὶ ἀρυλάκτως ἐσκίδναντι.
Ἐπι τρισὶ δὲ ἡμέραις ὑποκριθέντες δειλίαν οἱ
Ἀγαρηνοὶ, ἀθρόον τὰς πύλας ἀναπτετάσαντες, μετὰ
ρύμης σφοδρᾶς καὶ ἀλαλαγμοῦ τῷ τῶν Ῥωμαίων
ἐπίσαι χάρακι, καὶ οὐδεὶς ὑπέστη τὴν τούτων δρ-
μῆν πρὸς δρασμὸν δι': οἱ πάντες ἀπειδόν, καὶ
καταλαμβανόμενοι, οἱ μὲν ἀνηροῦντο, οἱ δὲ ἐζω-
γροῦντο. Ὁτε καὶ οἱ Μανιχαῖοι τοῖς Ἰσμαηλῖταις
συμμαχοῦντες πολλοὺς τῶν ἐπιφανῶν ἐξώργησαν
στρατηγῶν, καὶ χρημάτων αὐτοὺς μεγάλων ἀπέ-
δοντο. Τότε τοινύν μικροῦ καὶ δι' βασιλεὺς δὲ
ἐλήφθη αὐτὸς, εἰ δὲ μὴ τῇ ταχυτῆτι τοῦ ἱππου τοὺς
πολεμίους ὑπεκδραμών διαστέσωστο. Ἐλήφθη δὲ
τὸ στρατόπεδον, καὶ ἡ βασιλικὴ σκηνὴ, καὶ ἡ
πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως ἀποσκευὴ, καὶ τὰλλα
πάντα διήρπαστο. Τότε μὲν οὖν ὑπέστρεψεν δι'
Μιχαὴλ. Αὗτις δὲ τοὺς Ἀγαρηνῶν ἐπιώντας ταῖς
τῶν Ῥωμαίων χώραις μαθών, ἔξεισι κατ' αὐτῶν
μετὰ βαρύτερας δυνάμεως. Οἱ διὰ δυσδότων τόπων,
ἐπιτόμων δὲ, διελθόντες ἀπροσδόχητοι τῷ Ῥω-
μαίων ἐπιλθον στρατῷ, καὶ τρέπονται τοῦτον.

Si fortuna gregem suppleverit, aureus esto.

Ita apud Harpocrationem, de quodam Epicrate, Ὡς
χαλκοῦς ἐτάθη διὰ τὸν νόμον τὸν περὶ τῶν ἐφτά-
ῶν, id est, ærca statua donatus fuerat. Vide Chro-
nicum Alexandrinum, an. 10 Theodosii M. et an. 36
Theodosii Jun.

(46) Ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Καριανοῦ. Nicetas Paphlago,
ἐν τοῖς Καριανοῦ λεγομένοις. Vide nostram Constan-
tinopolim. Christ.

"Ηλω δ' ἀν καὶ δι βασιλεὺς. εἰ μὴ μάγιστρος Μανουὴλ, τῶν σχολῶν τυγχάνων δομέστικος. αὐτὸν διέσωσατο. Οἱ δ' ἐναντῖοι κακοῦντες τὰ τῶν Ῥωμαίων οὐκ ἔληγον. Στέλλεται γοῦν κατ' αὐτῶν δι τοῦ βασιλέως μητράδελφος δι Ηετρωνᾶς μετὰ Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων αὐτοῖς ἀντιτάξασθαι. 'Ο δὲ οὐκ ἔθαψε τὴν συμβολὴν, ἀλλ' ἔδειλα τὸν πόλεμον. Μαρῶν οὖν ἐν ὅρῃ τινὶ μοναχὸν ἀσκούμενον, τὴν ἀρετὴν διαδόητον, καὶ προορῶντα τὰ μέλλοντα, ἀπεισ πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔρωτα εἰ τῷ πολέμῳ ἐπιχειρήσει; καὶ ὃς ἐπιτέρπει, καὶ νίκην αὐτῷ ἐπαγγέλλεται. 'Απῆλθε τοῖνυν δι Ηετρωνᾶς, καὶ τοῖς ἐναντῖοις προσέβαλε, καὶ ἤππαται μὲν ἡ τῶν Ἀγαρηνῶν στρατιὰ, πίπτει δὲ δι ταῦτης κατάρχων "Αμερ. 'Ο δὲ τούτου οὐλός ἐκ τοῦ πολέμου ἀπών (εἰς γὰρ λειταν ἑτύγχανεν ἀποδεδημηκώς) τὴν ἤπταν καὶ τὴν φθορὰν μαθών τοῦ πατρὸς, ἀπεδίδρασκεν, ἀλλὰ κοὶ οὗτος ἐν τῷ δρασμῷ συλληφθεὶς περιεδόθη τῷ στρατηγῷ. Αἴγεται δὲ πρὸ τοῦ πολέμου τούτου δι "Αμερ τῶν αὐγυμαλώτων πυθέσθαι τινὸς πᾶς δι τόπος ἐν φῇ παρεμβολῇ καλοῖτο, καὶ δπως δι παραρρέων λέγεται ποταμός· καὶ τίνος ἡ δλη ἐκείνη χώρα ἔτυχε κλήσεως. 'Ως δὲ τὴν μὲν χώραν Λαλακάνα (47) εἶπεν ἐκεῖνος κεκλῆσθαι. Ητώσαντα δὲ τὸν τόπον τοῦ χάρακος, καὶ Γύρην τὸν ποταμὸν, ἐκεῖνος ἐκ τῶν δυνομάτων τούτων οἰωνισάμενος ἐφῇ τὰς κλήσεις ταύτας οὐκ αἰτεῖν αὐτῷ τὸ τοῦ πολέμου τέλος παραδηλοῦν. Λαοῦ μὲν γὰρ κάκωσιν ἐκάλει τὸν Λαλακάνα, πτῶσιν δὲ σημαίνειν τὸν Πτώσαντα· γυρωθῆναι δὲ μέλλειν ὑπὸ τῶν ἐναντίων αὐτοὺς ἐκ τῆς τοῦ ποταμοῦ κλήσεως ἐμχωτεύετο. Τὰ μὲν ἐκ τῆς νίκης οὕτως εἶχον τῷ Ηετρωνῷ δὲ δι τροπαιόφρος ἐπινῆκεν εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ ὑπεδέχθη μετὰ τιμῆς, καὶ τῶν σχολῶν προσβλήθη δομέστικος. "Ηδη γὰρ δι μάγιστρος Μανουὴλ ἀπεβίω. Μετὰ βραχὺ δὲ καὶ αὐτὸς ἀπέτιος τὸ χριών.

Δ'. Τούτους δὲ πάντας δι Βάρδας ἀποστισάμενος, τὴν μὲν τῶν πραγμάτων διοίκησιν ὡς ἡβούλετο διετίθετο. 'Ο γὰρ Μιχαὴλ οὐδενὸς ἐπεστρέφετο, μόνοις δὲ θεάτροις καὶ ἵππηλασίαις ἐσχόλαζεν, οὐκ ἄλλων ἡνιοχούντων, αὐτοῦ δὲ ἐκείνου τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἀρματηλατοῦντος τοῦ Αὐγούστου, καὶ ἀγωνιζοπένου τοῦ βασιλέως, καὶ ἀντὶ τῆς βασιλείου στολῆς ἐνδεδυότος ἡνιόχου στολὴν. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον ἡν τὸ δεινόν, ἀλλ' διτὶ καὶ τοὺς ἐν ἀξιώμασι καὶ τιμαῖς ὑπερέχοντας τοὺς μὲν αὐτῷ συναγωνίζεσθαι, τοὺς δὲ ἀνταγωνίζεσθαι ἐν ταῖς τῶν ἱππων ἀμύλαις καὶ ὀρματηλατεῖν κατηγόραζε. Ιπτὲ τοῖνυν αὐτὸς μὲν ἡμίφεστο τὸ χρώμα τὸ Βένετον, δὲ δι τοῦ δρόμου λογοθέτης τὸ πράσινον, καὶ ἕπεροι τῶν ἐπιφανεστέρων τὰ ἔπειρα· καὶ ἡδη τῶν ἀρμάτων ἐπέβησαν, καὶ ἡσαν πρὸς τὸ δραμεῖν. 'Ἐν τούτῳ δὲ γράμματα τῷ πρωτονοτάρῳ τοῦ δρόμου παρὰ τοῦ πενθανότος ἄρτει ἐνεχειρίσθησαν, ὡς ἐν τοῖς Μελαχρηίοις ἰστρατηπεδεύσαντο οἱ Σαρακηνοὶ διαγέλλοντα· ταῦτα δὲ εἰσὶν οὐ νῦν ἀγροικότερον καλεῖται Μαλάγιανα. 'Ο γοῦν πρωτονοτάρος σκυθρωπάσας ἐπὶ τῇ ἀγρελίᾳ, προσῆλθε τῷ βασιλεῖ, καὶ ταῦτα ἐδίδασκε, καὶ ὑπεδέκειν τὰ γράμματα. 'Ο δὲ, δργίλον τι καὶ μνικὸν αὐτῷ ἐνιδών, Ἐν τοιούτῳ μοι, ἔφη, δητὶ

A princeps Amer cadit. Cujus filius qui prælio non intererat (prædatum enim exierat), clado patrisque interitu cognito, fugam capessit, e qua tamen retractus est, et duci traditus. Fertur autem Amer ante pugnam hanc e captivo quodam percontatus, quomodo castrorum locus vocaretur? ut amnis præterfluens diceretur? quæ toti ei regioni indita esse appellatio? Cum autem ille respondisset, regionem Lalacaonem, valli locum Ptosantem, fluvium Gyrem appellari: omine e nominibus sumpto dixisse, inauspicatum sibi belli exitum iis vocabulis portendi. Nam Lalacaonem, populi afflictionem: Ptosantem, casum interpretabatur: e fluvii autem nomine suos ab hostibus circumventum iri divinabat. Petronas victoria parta triumphans Byzantium reversus, honorifice excipitur, et legionum domesticus designatur. Jam enim Manuel magister in vivis esse desierat. Neque multo post et ipse naturæ debitum persolvit.

B Τούταν δὲ τὴν αὐγυμαλώτων πυθέσθαι τινὸς πᾶς δι τόπος ἐν φῇ παρεμβολῇ καλοῖτο, καὶ δπως δι παραρρέων λέγεται ποταμός· καὶ τίνος ἡ δλη ἐκείνη χώρα ἔτυχε κλήσεως. 'Ως δὲ τὴν μὲν χώραν Λαλακάνα (47) εἶπεν ἐκεῖνος κεκλῆσθαι. Ητώσαντα δὲ τὸν τόπον τοῦ χάρακος, καὶ Γύρην τὸν ποταμὸν, ἐκεῖνος ἐκ τῶν δυνομάτων τούτων οἰωνισάμενος ἐφῇ τὰς κλήσεις ταύτας οὐκ αἰτεῖν αὐτῷ τὸ τοῦ πολέμου τέλος παραδηλοῦν. Λαοῦ μὲν γὰρ κάκωσιν ἐκάλει τὸν Λαλακάνα, πτῶσιν δὲ σημαίνειν τὸν Πτώσαντα· γυρωθῆναι δὲ μέλλειν ὑπὸ τῶν ἐναντίων αὐτοὺς ἐκ τῆς τοῦ ποταμοῦ κλήσεως ἐμχωτεύετο. Τὰ μὲν ἐκ τῆς νίκης οὕτως εἶχον τῷ Ηετρωνῷ δὲ δι τροπαιόφρος ἐπινῆκεν εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ ὑπεδέχθη μετὰ τιμῆς, καὶ τῶν σχολῶν προσβλήθη δομέστικος. "Ηδη γὰρ δι μάγιστρος Μανουὴλ ἀπεβίω. Μετὰ βραχὺ δὲ καὶ αὐτὸς ἀπέτιος τὸ χριών.

C IV. Bardas autem his omnibus amotis, suopte arbitratu administrabat omnia. Michael enim nihil curabat, sed theatris tantum et equitationibus vacabat, non aliis habenas moderantibus, sed ipso imperatore Augusto regente currum, et decertante, ac pro regia chlamyde aurigæ vestitu induito. Neque vero malum ibi sistebat, sed viros etiam dignitatibus et honoribus præstantes, partim a se, partim contra se stare in equorum certaminibus, et currus agitare cogebat. Cum vero aliquando ipse colore Veneto, cursus logotheta Prasino, atque alii viri illustres, cæteris vestiti coloribus, jam currus ascensuri et recursuri essent: protonotario cursus, a quodam qui recens advenérat, litteræ afferuntur, quibus continebatur, Saracenos in Melangeis castra posuisse: ea sunt quæ nunc minus eleganter Malagina dicuntur. Protonotarius igitur ob eum nuntium tristil vultu imperatorem adit, rem exponit, et litteras 160 ostendit. At ille D iracunde et torve eum intuitus: Cum, inquit, in tali certamine sim, et qui medius est, eum ad lærām propellere properem: tu, inepta, de Sarracenorum incursione verba mihi facis? Talis fuit præclarus imperator, itaque de communibus rebus et imperio

Variæ lectiones et notæ.

(47) Λαλακάνα. Leo Grammaticus: Λοχγσαντες τὴς δόδὸν τῆς ὑποστροφῆς αὐτοῦ συναντῶσιν αὐτῷ εἰς τὸν Λαλακάνα, καὶ συμβολὴς γενομένης, τρίπουσιν αὐτὸν. Zonaram longe magis illustrat Continuator Theophanis lib. iv, n. 15, licet ab eo dissentiat quoad locorum nomina: Lalacaonem

enim fluvii, Gyrin prati, Ptosantis denique regionis nomen fuisse scribit. Sed potior videtur Zonaras qui Λαλακάνα nomen esse regionis ait, cui astipulatur Photius in epistola 147 quæ inscribitur Θεοδότῳ σπαθαροκανδιδάτῳ κατὰ τοὺς Λαλάκωνας.

sollicitus. Eo autem sic affecto, Bardas versabat **A** omnia, eoque pertrahebat, quo erat libitum, et ad Cæsaris fastigium evectus, imperii invadendi opportunitatem queritabat. Nihil autem fecit boni, nisi quod eruditionis provehendæ magnum studium habuit. Nam philosophia neglecta jacebat, ac prope omnino extincta erat, ut ne scintilla quidem ejus superesset: in causa fuerat imperatorum inscitia. Sed hic cuique discipline scholas constituit, et doctores designavit, et singulis publica stipendia decrevit, et omnibus magnum et communem doctorem præfecit Leonem philosophum, cuius doctrinæ inclita fama erat, etiam ab imperatore Theophilo honoratum, hac occasione. Cum multos haberet discipulos, accidit ut eorum quidam accurate in geometria eruditus, dum in Oriente peregrinatur, a Saracenis captus, cuidam inter barbaros illustri in servitatem traderetur. Agarenorum porro princeps theorematum erudita et philosophica studiose audiebat, præ cæteris tamen geometricis methodis erat deditus. Cum autem captivi herus auditorium frequentaret, aliquando et ipse eum comitatus, auditis, doctoribus, qui figuræ geometricas delineabant, et triangulum omnis figuræ principium esse decebant, omnesque figuræ ex eo et oriri, et in eumdem resolvi, et circulum omnium figurarum quaæ ambitu æquali contineantur, esse capacissimum, et ejus generis alia: rogavit dominum, an liceret magistros de iis quaæ docerent, percontari? Quod cum ille permisisset, petiit, rationes eorum quaæ docuissent, sibi declarari. Verum illis quod responderent, non habentibus, Agarenorum princeps captivo accersito, num ipse id posset? interrogavit, eumque se soire affirmantem, afferre in medium jussit. Captivus igitur ab initio declarat singula, rationibus adductis et causis expositis. Auditores verbis ejus intellectis, theorematum acutius perspexerunt, quasi dilatatis ingenii, virumque admirati rogarunt,

161 an Constantinopolis alios similes haberet? At ille: *Multos, inquit, me præstantiores habet, sed unum magistrum omnium, virum in philosophicis rationibus incomparabilem.* His auditis, Agarenorum princeps amore illius magistri captus, eum et videre et audire desideravit, ac litteras, quibus horabatur ut ad se veniret, suamque sapientiam sibi communicaret, captivo liberaliter et benigne tractato, ad illum perferendas tradit. At Leo veritus ne in crimen veniret, ob missas ab hoste litteras, epistolam cursus logothetæ tradit, captivo etiam adducto, qui argumentum ejus exponeret. Ex hoc Theophilo innotuit, et beneficiis affectus, publice docere jussus est: post etiam Thessalonice pontifex designatus. Verum Theophilo mortuo, inter cæteros Iconomachos pontifices, et ipse ob honorem

ἀγῶνι, καὶ τὸν μέσον εὐώνυμον καταστήσασθε! σπεύδοντι, αὐτὸς, μάταιε, περὶ Σαρακηνῶν ἐπιδρομῆς διαλέγει μοι; Τοιοῦτος ὁ θαυμάσιος ἔκεινος ήν βασιλεὺς, καὶ οὕτω περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων καὶ τῆς βασιλείας ἐφρόντιζεν. Ἐκείνου δὲ τοῦτον διακειμένου τὸν τρόπον, ὁ Βάρδας ἔστρεψε τὰ πράγματα, καὶ ἦγε τὰ πάντα δῆπε τὴν αὐτῷ πρὸς βοῦλησι, καὶ εἰς τὴν τοῦ Καλσαρος ἀναβεῖχει τιμὴν, καὶ ἐαυτῷ τὴν βασιλείαν ἐμνᾶτο, καὶ εὐκαιρίαν ἔχειται, ήν' αὐτῆς ἐπιτεύχιτο. Οὐδὲν δέ οἱ εἴργαστο ἀγαθὸν, ἃ τὸ τῶν λόγων φροντίδα θέσθαι πολλήν. Ἡμέλητο γάρ τὰ τῆς φιλοσοφίας, καὶ ἀπέσσον σχεδὸν εἰς τὸ παντελὲς, ὡς μηδ' ἔναντι τι περιλειφθῆναι αὐτῆς. Τοῦτο δὲ τὰν κρατούντων εἴργαστο ἀλογία. Ό δὲ καὶ διατριβὰς ἐκάστη ἀφώρισε τῶν ἐπιστημῶν, καὶ διδασκάλους προύστησε, καὶ σιτήσεις δημοσίας τούτων ἐκάστῳ ἀπένειμεν ἐπὶ πᾶσι δε μέγαν καὶ κοινὸν (47*) διδάσκαλον ἐγκατέστησε τὸν φιλόσοφον Λέοντα, οὗ κλέος ἐπὶ σοφίᾳ πολὺ, δὲς καὶ τῷ βασιλεῖ θεοφίλῳ γέγονεν ἔντιμος ἐκ τρόπου τοιοῦδε. Πολλῶν αὐτῷ φιλοτητῶν ὄντων, ἔνα συνέδη τούτων κατὰ τὴν Ἑώραν ἀποδημήσαντα τοῖς Σαρακηνοῖς γενέσθαι ἀλώσιμον, δὲς τὰ τῆς γεωμετρίας μεμύητο ἀκριβῶς, καὶ οὕτος τῶν παρὰ τοῖς βαρβάροις ἐκιστήματα τινὶ δουλεύειν ἀπονεμήθη. Ἡν δ' ὁ τότε τῶν ἐκ τῆς Ἀγαρ προεστηκὼς φιλολογῶν, καὶ φιλοσόφων θεωρημάτων ἐπιμελῶς ἀκροώμενος, πλέον δὲ τῶν ἀλλων ταῖς γεωμετρικαῖς μεθόδοις προσκείμενος. Ἐφοίτα δὲ καὶ ὁ τοῦ αἰχμαλώτου δεσπότης παρὰ τὸ ἀκροστήριον, καὶ ποτε αὐτῷ καὶ δ αἰχμαλώτος εἴπετο, καὶ τῶν διδασκόντων ἀκούσας, καὶ σχῆματα τούτους ἰδῶν διαχαράττοντας γεωμετρικά, ἀρχήν τε παντὸς τὸ τρίγωνον εἶναι διδάσκοντας σχῆματος, ὥστε ἐξ αὐτοῦ ἀπαν σχῆμα συνιστασθαι, καὶ εἰς αὐτὸς ἀναλύεσθαι, καὶ ὡς πάντων δ κύκλος τῶν ἴσοπεριμέτρων αὐτῷ καὶ ἴσοπλεύρων ἔστι πολυχωρητόρος, καὶ ἀλλὰ τοιαῦτα· ἤρετο τὸν ἐαυτοῦ κύριον δ αἰχμαλώτος, εἰ πόθοιτο τῶν διδασκάλων, περὶ ὧν διδάσκουσι καὶ δὲς ἐπέτρεψεν. Ό δὲ τοὺς λόγους τῶν διδασκομένων ἔχειται σαφηνίσαι αὐτούς. Οἱ δὲ ἡπόρουν πρὸς τοῦτο, καὶ δ ἀρχηγὸς τῶν Ἀγαρηνῶν, προσκελεστάμενος τὸν αἰχμαλώτον, Σὺ δι' ἔφη, δύναιο ἀν ἀποδοῦναι τοὺς λόγους τούτους; κακεῖνος κατέθετο. Οὐκοῦν λέξον, εἶπε. Καὶ ἀρξάμενος δ αἰχμαλώτος ἐσφῆνιζεν ἔκαστον, καὶ λόγους ἀπεδίδου, καὶ τὰς αἰτίας κατέλεγε. Καὶ οἱ ἀκούοντες ἐν συνέσει τῶν λεγομένων ἔγινοντο, καὶ δεξύτερον ἐπέβαλλον τοῖς θεωρηματι, καὶ σφίσιν ηδρύνετο ἡ διάνοια, καὶ τὸν ἄνθρα ύθαμαζον, ἡρώτων τε, εἰ καὶ ἄλλους ἔχει ἡ Κωνσταντινούπολις τοιούτους; Ό δὲ, Πολλούς, ἔφη, κρείνους ἐμοῦ κέκτηται, ἔνα δὲ τῶν ἀπάντων διδάσκαλον. ἄνδρα δὲν τοῖς τῆς φιλοσοφίας λόγοις παντὶ ἀπαράμιλλον. Ἐρωτι τοίνυν ἀκούσας ταύτα δ τῶν Ἀγαρηνῶν ἀρχηγὸς δάλω τοῦ διδασκάλου ἐκείνου, καὶ ἐλθεῖν ἵμερετο

Variæ lectiones et notæ.

(47*) Κοινόν. Infra de eodem Leone: Τοῦτον δὲ Βάρδας σχολάζοντα εὐρηκώς, τῶν λοιπῶν διδασκάλων ἐπέκεινα ἔταξε. Cur vero ita dicatur, vide

epud continuator. Theophanis lib. iv, n. 29, ubi multa de hoc Leone, cuius opera varia mathematica habentur in Bibl. Colbertea.

εἰς θέαν τούτου καὶ εἰς ἀκρόσιαν, καὶ ἐγχα-
ράξας ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἄνθρα παρακαλοῦ-
σαν ἀφικέσθαι, καὶ μεταδοῦναι αὐτῷ τῆς σο-
φίας αὐτοῦ, διὰ τοῦ αἰχμαλώτου στέλλει αὐτήν,
φιλοτίμως τοῦτον δεξιωσάμενος. Ως δὲ τῷ Λέοντι
κεκόμιστο ἡ γραφὴ, δεῖσας μὴ αἰτιαθεῖν ὡς
γράμμα δεξιμενος ἐξ ἔχθρῶν ἐγχειρίζει τῷ λογο-
θέτῃ τοῦ δρόμου τὸ ἐπιστόλιον, καὶ παρόστησι τὸν
αἰχμαλώτον, κάκεινος τὴν ὑπόθεσιν διηγήσατο.
Ἐντεῦθεν γνώριμος ὁ φιλόσοφος Λέων τῷ Θεοφίλῳ
ἔγένετο, καὶ οὐεργετεῖται, καὶ δημοσίᾳ διδάσκειν
προτρέπεται, εἴτα καὶ ἀρχιερεὺς χειροτονεῖται
Θεσσαλονίκης. Θανόντος μέντοι τοῦ Θεοφίλου καὶ τῶν
Εἰκονομάχων ἀρχιερέων καθαίρεσις ὑποδηλήθεντων,
καὶ δὲ Λέων οὐτωσὶ συγκαθήρητο, διτὶ μὴ τιμῆν ταῖς
θελαῖς εἰκόσιν ἀπένειμε. Τοῦτον οὖν ὁ Βάρδας σχο-
λάζοντα εὐρηκὼς, τῶν λοιπῶν διδασκάλων ἐπέκεινα
ἔταξε, καὶ οὐτως ἀναβαθῆσαι τοὺς λόγους ἐποίησε,
καὶ εἰς ἐπίδοσιν προήνεγκεν, οὐ διὰ μακροῦ. Καὶ
τοὺς νόμους δὲ τοὺς πολιτικοὺς ἀνηβῆσαι πεποίηκε,
φοιτῶν αὐτὸς εἰς τὰ δικαστήρια, ἥδη καὶ τῆς τού-
των γνώσεως σχεδὸν ἐκ λελοιπούσας παντάπασιν. Ἡ
μὲν οὖν περὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ μαθήματα τοῦ
Βάρδα σπουδὴ ἀξιέπαινος, τὰ δὲ ἄλλα καὶ λιαν
ψεκτὰ καὶ κατάπτωσα. Τοῦ γὰρ ιερῶν Μεθοδίου ἔτη
τὴν Ἐκκλησίαν ιθύναντος τέσσαρα, καὶ πρὸς τὰς
διδίους μεταστάντος μονάς, ὁ γοναχδὸς Ἰγνάτιος τῆς
Ἐκκλησίας προέστη, δις θυγατριδοῦς μὲν τὸν Νικηφό-
ρον τοῦ βασιλέως τοῦ ἀπογενεικῶν, υἱὸς δὲ Μιχαήλ
βασιλέως τοῦ Ραγγάδη, καὶ μετὰ τὴν τῆς βασιλείας
ἐκπτωσιν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, παρὰ τοῦ Λέοντος
ἐκτομίας γενόμενος, ἐκείρατο τε τὴν τρίχα, καὶ ἐπὶ^C
μακρὸν ἀσκητικοῖς ἰδρῶσι τὸ σαρκὸν ἐδάμασεν, ὃν
ἡ βασιλὶς Θεοδώρα τὰ τῆς βασιλείας ιθύνουσα εἰς
τὸν ἀρχιερατικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνήγαγε θρόνον. Οὕτως τοινυ, δὲ θεῖος Ἰγνάτιος τὸν Καίσαρα Βάρδαν,
τὴν γαμετὴν ἀναιτίως ἀποτεμφάμενον, συμφθείρεσθαι δὲ λεγόμενον τὴν νύμφην τῇ ξαυτοῦ, τῶν ιερῶν ἐπιβῆ-
ναι πειριδῶν ἐκάλυψεν. Ὁ δὲ διὰ τοῦτο τῆς Ἐκκλησίας μεθίστησι τὸν ἀρχιερέα, καὶ πολλὰ κακώσας, τέλος
ἐγχλείει τάφρον (48). Εἰτ' ἐκεῖθεν ἔκενεγκάνεις Μιτολήγην τὸν νῆσον ὑπερορίζει. Καὶ οὐ τοῦτον μόνον οὕτω διέ-
θετο, ἀλλὰ καὶ πλείους ἄλλους τῶν ἀρχιερέων, ὅσοι τῷ Ἰγνατίῳ γεγνόνται σύμψηφοι, αὐτὸν ἀφορίσαντι προχει-
ρίζεται δὲ πατριάρχην τὸν Φώτιον (48*) ἔνδρα τῶν ἐπισήμων πρωτοσηκρῆτος τότε τυγχάνοντα, καὶ τὸν λόγοις
δινομαστέατον. Ως δὲ ἔτυχε παρεῖναι καὶ τοποτηρητὰς τοῦ πάπα Ρώμης κατὰ τῶν εἰκονομάχων (49) σταλέντας,
κάκείους δὲ Βάρδας πείθει τῆς ξαυτοῦ γενέσθαι γνώμης. Ἐν γοῦν τῷ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ναῷ ἀθροισθέν-
τες ἄγουσι καὶ τὸν ιερώτατον Ἰγνάτιον ἐν τῆς ὑπερορίας καὶ ποιοῦνται τοῦτον ὑπὸ κακούριστεν. Καὶ ταῦτα μὲν
ῶδε πκαὶ συμκέντηκε.

Ἐ. Τὸ δὲ ἔθνος τῶν Ρώς Σκυθικῶν (50) ὃν, τῶν
περὶ τὸν Ταῦρον ἐθνῶν, στόλῳ τὰ τοῦ Εὐξείνου πόν-

A sacris imaginibus non delatum, est a dignitate
privatus. Hunc igitur Bardas cum otium agentem
invenisset, ceteris magistris præposuit, itaque
efficit ut litteræ reslorescerent, exiguoque tempore
incrementa caperent. Idem etiam leges civiles,
quarum cognitio jam pene omnino obsoleverat,
revocavit, cum ipse judicia frequentaret. Ob quod
disciplinarum et eruditio studium ut laude, di-
gnus est: sic ob alia supra modum vituperandus et
despuendus. Nam cum sanctus Methodius, Ecclesia
annis iv gubernata, in cœlestes mansiones migras-
set: Ignatius monachus, imperatoris Nicephori
generalis, ex filia nepos, Michaelis Rangabis filius,
quo regno pulso, a Leone castratus comam detondit,
et longo tempore asceticis sudoribus carnem do-
muit, ab imperatrice Theodora rerum potiente,
in pontificiam Constantinopoleos sedem est eve-
ctus. Is sanctus Ignatius Bardam Cæsarem, qui
uxorem sine causa dimiserat, et cum sua nuru
consuevisse dicebatur, sacram ædem ingredi ve-
tuit. At ille pontificem ea de causa Ecclesia pellit,
et multis malis exagitatum sepulcro tandem inclu-
dit. Post inde extractum in Mitylenem insulam
relegat. Neque vero hunc solum ita tractavit, sed
alios etiam pontifices, qui sancto Ignatio, a quo
sacris interdictus fuerat, assentiebantur: et in
ejus locum suffecit Photium virum insignem, pri-
marium a secretis, et eruditiori nomine **162**
celeberrimum. Cum autem Papæ Romani legati
contra Iconomachos missi adessent, iis etiam Bar-
das persuasit, ut in suam sententiam irent. Igitur
inde aede Sanctorum Apostolorum congregati, sancto
Ignatio ab exilio reducto, dignitatem abrogant.
Atque haec ad hunc fere modum acta sunt.

B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

V. Gens autem Scythica Russi, Tauri montis
accolla, classe Euxinum Pontum aggressa, ipsi By-

Variæ lectiones et notæ.

(48) Ἐγκλείει τάφῳ. In Copronymi urna, ut tra-
dit continuator Theophanis, lib. iv, cap. 31; et Si-
meon Logotheta in Michaelie, n. 28. Nicetas Cap-
padox in Ignatii Vita: Οὐδὲ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἐπ'
αὐτῆς αὐτὸν τοῦ Κοτρωνόμου τῆς λάζανας ἐκάθι-
ζον ἀναδιβάζοντας, καὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ κάτωθεν
λιθους ἔκαρτῶντες βαρεῖς καὶ ἐπὶ πλείους τῇ τοῦ μαρ-
μάρου τῇ δέραν δέρνηται πικρῶς ἄγαν πλάκσσοντες
τεριδον. Vide Zonaram et alias in Theophilo, ubi
de Methodio patr. Constantinopol.

(48*) Τὸν Φώτιον. Photius igitur Bardas Cæsaris
ope patriarchæ dignitatem adeptus est, quem ta-
men cause sua minus favisse testatur idem Pho-
tius, epist. v.

(49) Κατὰ τῶν εἰκονομάχων. Hoc loco ad mar-
ginem scripsérat Wolfius. Papæ legati Iconomachis
assentientur; immo Bardas hos in suam de Ignatii
abdicatione sententiam pertrahit, ut tradit continuator Theophanis lib. iv, n. 32, quam quidem no-
valoris ineptiam carpit Leo Allatius, lib. iii, De
consensu uiriusque Ecclesiarum, cap. 20, n. 14.

(50) Τὸ δὲ ἔθνος τῶν Ρώς Τκυθικῶν. Chroni-
con ms. Symeonis Logothetæ: Ρώς δὲ οἱ καὶ Δρο-
μῖται, φερῶντας, ἀπὸ Ρώς τινος σφιδροῦ διέδρα-
μεν ἀπηγμάτος, τῶν γρατσμάνων ἐξ ὑποθήκης
ἢ θεοκλυτίας τίνος, καὶ υπερεγόντων αὐτοὺς ἐπι-
κέκχηνται. Δρομῖται δὲ ἐπὸ τοῦ δέκας τρέχειν αὐτοῖς
προσεγένετο ἐκ γένους δὲ τῶν Φράγγων καθίστανται.

zantio agro minabatur. Sed consilium ei non successit, divina Providentia impeditum, quæ effecit ut invita, vel potius iram numinis [experta, rebus infectis discedere cogeretur. Sed et Cretenses, Agareni, Cyclades insulas et oram maritimam prædabantur. Terra etiam sæpius vehementer concussa, maxime autem horrendus in terra motus fuit, qui in diem Assumptionis Servatoris nostri incidit. Verum nihil horum Michaelem ab equestribus certaminibus, eorumque studio abduxit: quomodo ipse in Sterni regione, quæ Sancti Mamantis appellatur, exerceretur. Idem etiam ignes sustulit a priscis imperatoribus institulos, ne Agareni Romanas provincias ex impriviso aggressi, omnibus obviis vastatis, homines in servitutem abducerent: eaque de causa Tarsi in edito coile Lulum castellum ædificarunt, in quo qui erant, cognita Ismaelitarum incursione, ignem incendebant, quo in Argeo colle conspecto, alias ad Isamum, atque inde ad Egilum, ad Mamantem, nec non ad Cyzicum et ad Mocilum, ac postremo omnium in sancti Auxentii colle ignis incendebatur. Iis igitur ignibus provinciales brevi conspectis, locisque munitis occupatis, barbarorum grassationes declinabant. Et colle porro Auxentii, hostium incursio imperatori significabatur. Ne igitur ab equestribus certaminibus impediretur, iis ignibus illorum tempore sæpe elatis, præclarus ille vir ignes locorum Byzantio vicinorum abrogavit. Superiorum temporum imperatores reprehendere solebat, quod spreta frugalitate, luxui et fastui regio studuisserent. Unde ipse moderationem præ se ferens, cum aliquando in mulierem incidisset, quæ e balneis domum redibat: de equo descendit, eamque cum paucis

Variae lectiones et notaæ.

(51) Στενόν. In angustiis vertit interpres: in Steno vide Constantinopol. Christ. lib. iv, sect. 10, n. 1.

(52) Καὶ τοὺς φρυκτοὺς ἔπεισεν. Idem narrant Scylitzes et Constantinus Manasses. Scholiastes Theognidis: "Εἴθε τὸν ἀπὸ τῶν πύργων καὶ ὅρειών τόπων σημεῖα διὰ πυρὸς τοιχῦτα παρασκευάζεσθαι, καὶ αὐτὰ φρυκτῷραι ἐκλήθησαν, καὶ φρυκτῷρεν τὸ σημαντίνιον ἔφοδον πολεμῶν."

(53) Λοῦλον. Δύλον, Scylitzæ, castrum Tarso vicinum, cuius præterea mentio occurrit apud Constantiniūm, lib. i, De Themat. cap. 2, et in Vita Basiliū n. 32, 35, edit Allat. et apud Annam Commenāt. p. 411.

(54) Ἐν τῷ Ἀργαῖῳ βουνῷ. Ita continuator Theophanis; at Scylitz. Ἀργέψ habet. Claudianus lib. ii, in Eutropium: Cappadocum tepidis Argaeus acervus Aestuat.

(55) Αἴγιλον. Αἴγιλόν. Scylitz., Αἴγιλον, continuator Theophanis.

(56) Κατὰ τὸν Μίμαντα. Scylitzes, Κατὰ τὸν λεγόμενον Μίμαντα. Continuator Theophanis, lib. iv, cap. 35: Κατὰ τὸν Μίμαντα πάλιν βουνόν. Mimantis Asiæ promontorii meminit supra Zonaras in Valente.

(57) Κατὰ νὸν Κύζικον. Scylitzæ δὲ Κύρχος dicitur.

(58) Μώκιλος Scylitz. δὲ Μόκιλλος.

(59) Τοῦ ἀγίου Αὔξεντού βουνῷ. Sic appellatus collis seu mons in partibus Bithyniæ desertis, 10

A τοῦ κατέτρεχε, καὶ αὐτῇ Βυζαντῖοι ἐπιέναι διεμελέτα. 'Αλλ' οὐκ εἰς Ἑργον ἔχθη σφίσι τὸ βούλευμα, καλυσάσης τοῦτο τῆς Προνοίας τῆς ἄνωθεν, ἥ καὶ ἀκοντας αὐτοὺς ἀπράκτους, μᾶλλον δὲ καὶ θείου πειραθέντας μηνίματος, ἀπελθεῖν φκονδόμησεν. 'Αλλὰ καὶ οἱ ἐκ Κρήτης Ἀγαρηνοὶ τὰς Κυκλάδας νῆσους, καὶ τὰ παράλια ἐληγύοντο. Καὶ κλόνοι δὲ σφοδρότατοι τῆς γῆς συμβεβήκασιν, ὡν δὲ φρικωδίστατος τὴν γῆν συνέσεις κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰναλγήψεως. Τούτων δὲ οὐδὲν τῶν ιππηλάτων ἀγώνων ἀπήγαγε τὸν Μίχαηλ, καὶ τῆς περὶ τούτους σπουδῆς, ἐν τῇ κατὰ τὸ Στενόν (51) τοποθεσίᾳ, τῇ τοῦ ἀγίου Μάμαντος καλουμένη, αὐτοῦ ἐκείνου αὐτουργοῦντος τὰ ιππηλάτισια. Οθεν καὶ τοὺς φρυκτοὺς ἔπεισεν (52) οὓς οἱ πάλαι βασιλεῖς ἐπενόησαν, ἵνα μὴ ἀθρόον οἱ ἐκ τῆς Ἀγαρ τῶν Ρωμαίων ταῖς χώραις εἰσθάλλοντες ληγύωνται τὰ ἐν ποσὶ, καὶ τοὺς ἀνθρώπους αἰχμαλωτίζωσι. Διὰ ταῦτα ἐν τῇ Ταρσῷ ἐπὶ λόφου μετεώρου τινὸς ἐδομήσαντο φρούριον, Λοῦλον (53) κεκλημένον, καὶ οἱ ἐν τούτῳ πυρσὸν ἀνηπτεον, ἦνίκα Εγνων ἐπιδρομὴν Ἰσματλιτῶν, δύν δρῶντες οἱ ἐν τῷ Ἀργαίῳ βουνῷ (54), ἄλλων ἐποίουν πυρσὸν, καὶ οἱ κατὰ τὸν Ἰσαριον ἔτερον, τοῖς δὲ κατὰ τὸν Αἴγιλον (55) ἐδοῦσι τοῦτον ἥρετο ἄλλος, καὶ τοῖς κατὰ τὸν Μάμαντα (56) ἀνεκάλετο ἔτερος, καὶ οἱ κατὰ τὸν Κύζικον (57) ἔτερον ἐφρυκτώρουν, καὶ οἱ κατὰ τὸν Μώκιλον (58) δικοίως ἐπύρσευον, καὶ ἐπὶ πᾶσαν ἐν τῷ αὐτῷ ἀγίου Αὔξεντού βουνῷ (59) πυρσὸς ἥρετο. Οὓς δρῶντες οἱ ἐν ταῖς χώραις, διὰ βραχέος εἰς δχυρώματα συνέκλειον ἔστησαν, καὶ τὰς τῶν βαρβάρων λεηλασίας ἐξέκλινον. Εκ δὲ τοῦ βουνοῦ τοῦ ἀγίου Αὔξεντού τῷ βασιλεύοντι τῆς τῶν δυσμενῶν ἐπιδρομῆς ἐδίδοτο γῆστις. Ἰνα τοίνυν μὴ ἀναρόπτειο τῶν ιππηλάτων ἀγώνων, ἐν καιρῷ

circiter millibus a Chalcedone dissitus, qui primo Ὁξείᾳ, deinde Βουνὸς τοῦ Αὔξεντού dictus est, ex quo S. Auxentius, qui Marciano et Leone M. imperantibus vixit, in montis vertice monasterium extruxit. S. Michaeli sacrum, ut docent Menæa ad 1, 3 et 13 Junii, in sanctis Hermilo et Stratonicō, in S. Lucilliano, et in S. Hermilo. Mentio præterea fit in iisdem Menæis 19 Januarii oīκου Αναστασίου πατριάρχου ἐν Ὁξείᾳ, in quo celebraatur memoria SS. Luciani et Paulæ martyrum. In eo porro monasterio vitam exegit, ac demum sepultus est idem S. Auxentius, ut est apud anonymum in illius Vita, n. 9, et in Synaxario ad 14 Febr. ubi præterea adnotatur illius σύναψιν celebrari solitam Constantinopoli ἐν τῷ μονῇ τοῦ Καλλιστράτου. Montem hunc aud procul a Damatry statuit Theophanes, pag. 367, ubi agit de quodam inclusio Monacho, quem ἔγκλειστον τοῦ Αὔξεντού vocat, cuius etiam meminit Nicephorus Constantinopol. in Brev. Ἐντεῦθεν συλλαμβάνονται Στέρανόν τινα, ἄνδρα δισιον καὶ θεοφιλῆ τυγχάνοντα, μοναστὴν δὲ τῷ σχῆματι, καὶ περιεργμένον ἐν οκιδίῳ στενοτάτῳ πάνι ὑπάρχοντι ὑπὸ τὴν τοῦ μεγίστου δρους ἀκρώρειαν, δὲ κακλούσι τοῦ Αὔξεντού λόφον. Meminit præterea ejusdem monasterii Sancti Auxentii idem Theophanes pag. 373, et auctor Vita S. Stephanii Junioris, quod alias a veteri montis appellatione, μονὴ τῆς Ὁξείας dicitur Nicetas in Manuale, lib. i, n. 2; Cinnamo, lib. ii, n. 2; nt Pachymeri, lib. iv, cap. 8.

τούτων πολλάκις τῶν πυρσῶν αἰρομένων, τῶν τῇ βασιλίδι: (60) γειτονούντων πυρσῶν σχολὴν δὲ θαυμάσιος ἔκεινος κατεψήφισατο. Κατεγίνωσκε δὲ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλευσάντων, διὰ μὴ λιτότητι ἔχαιρον, σοβαρότητος δὲ ἀντεποιοῦντο καὶ δγκου βασιλικοῦ. "Οἱεν αὐτὸς μετριότητα δοκῶν ἐξ ἀδελτερίας μετιέναι, συνήγνηστο ποτε γυναικὶ ἄρτι λουσαμένῃ, καὶ οἰκαδε δικονοστόντη, καὶ τοῦ ἅππου ἀποδάς ἀπῆι μετὰ τῆς γυναικὸς σὺν δλίγοις τισὶ νεανίαις οἵ τῶν ἀποδήμων συμμετεῖχον αὐτῷ, καὶ ἐν τῇ οἰκῇ αὐτῆς γεγονώς, καὶ συμμετασχῶν τραπέζης αὐτῇ, πεζοπορῶν ἀπῆι πρὸς τὰ ἀνάκτορα. Καὶ δὲ μὲν ἐν τοιούτοις ὡς μέγα τι κατορθῶν ἔθρεν θύετο, τοῖς δὲ ἄλλοις ἀνοηταλειν ἐκρίνετο, καὶ μῆσος ὑπέτρεφον κατ' αὐτοῦ. Οὐχ ἥκιστα δὲ μισητὸς ἐδόκει: διὰ τοὺς παρατρεφομένους αὐτῷ ἐναγεῖς νεανίαις οἵ πρὸς διπάν κακον αὐτὸν ὑπεξέκαιον. Οἱ καὶ ἀρχιερεῖς (61) ἔπλαστον ἱεροῦ, καὶ τὴν ἀναλμάκτον ἱερουργίαν τελεῖν ὑπεκρινοντο, καὶ αὐτὸν τὸν Μιχαὴλ συνιερουργοῦντα δῆθεν ἔχοντες ἱεροῦ: πατέροις, ὅδος τε μηγύντες καὶ σύνηπι, καὶ ἐν σκεύεσι χρυσέοις καὶ λιθοκολλήτοις παρ' αὐτοῦ χορτγουμένοις τὸ κράμα ἔγχοντες, μετεδίδουν τούτου τοῖς συμμύσταις αὐτῶν καὶ συμπατέστοροιν. Ἀλλὰ παντα καταλέγειν τοῦ τοιούτου, χώρου, οἵς συνθιστώτης καὶ ἀποδίδεις. "Ηκει δὲ ὁ λόγος τὴν τοῦ Βάρδα διηγησόμενος ἀποβίωσιν καὶ τὴν τοῦ κρατοῦντος αὐτοῦ· καὶ πρὸ τούτων τὴν τοῦ βασιλείου τοῦ Μακεδόνος οἰκεῖωσιν πρὸς τὸν Μιχαὴλ, ὃς ἐκ Μακεδονίας μὲν ἦν.

ζ. "Ἐφу δὲ πατέρων ἀσῆμων (62) καὶ ἀρχινῶν, εἴ καὶ τις τῶν τὰ περὶ αὐτοῦ ἔξιστορησάντων ἐκ τοῦ τῶν Ἀρσακίδῶν αὐτὸν γένους κατάγεσθαι τερατεύεται. Τοῦ Κρούμου δὲ (τῶν Βουλγάρων δι' ἣν οὗτος ἀρχηγός) τὴν ἀδριανούπολιν κατασχόντος, καὶ οἱ τούτου γεννήτορες αἰχμάλωτοι γεγονότες εἰς τὴν ἐκείνων χώρων μετήχθησαν, ἀρτιγενῆ τούτον καὶ ὀδομάζον φέροντες. Τοῦ Κρούμου δὲ ἀποβειωκότος ἦν, ἔπειρος τῆς ἀρχῆς τῶν Βουλγάρων ἐπείληπτο, διὸ πολλάκις ἐν πολέμοις τοῖς πρὸς Ῥωμαίους θραυσθεῖς, σπονδᾶς πρὸς τὸν τότε κρατοῦντα Ῥωμαίων πεποίητο, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἐλευθερώσαι συνέθετο, καὶ μέντοι καὶ κατὰ τὰς συνθήκας πεποίηκεν. Ἐφῆσου δὲ ἣν ἡλικίας τότε ἀμέριμνος δὲ βασιλεῖος. Νηπιόθεν μέντοι πολλὰ σημεῖα γενέσθαι φασὶ τὴν βασιλείαν αὐτῷ προμηνύοντα, ὃν ἐν ἣν καὶ τὸ ὥρησόμενον. Νήπιος μὲν ἦν δὲ βασιλεῖος, οἱ δὲ τούτου γονεῖς περὶ θέρος ἡσχόληντο, καὶ τὸ νήπιον ὑπνῶττον ὑπὸ τὸν ἥλιον ἔκειτο· δετὸς δὲ περιπέταμενος πρόστιγος ἡπλωμέναις ταῖς πρέρυξι ἐσχεδίᾳ τῷ βρέφει σκιάν. Ἡ δὲ μήτηρ, ὡς εἶδε τὸν

A adolescentibus aranorum suorum consciis domum comitatus est, et cum ea cœnatus, 163 pedes in regiam est egressus. Hujusmodi nūgis quasi re bene gesta gloriari solebat, cum aliis delirare videretur, atque odium sibi concitaret. Eam tamen ob causam maxime invitus fuit, quod nefarios adolescentes alebat, a quibus ad mala omnia inflammabatur. Ii pontificum sibi habitum sumebant, et incruentam victimam se immolare simulabant, ipso etiam Michaelē in eo cœlū versante: ludum minime ludicrum, sed horrendum potius ludentes, et aceto ac sinapi in vasis aureis et gemmatis temperato, eam potionem sodalibus et collusoribus suis impertiebant. Enimvero illius collegii, cuius et ipse imperator erat particeps, omnem licentiam recensere, ineptum ac per molestem fuerit. Quare ad obitum Bardæ et ipsius imperatoris se convertat oratio, et ad narrandam occasionem, quæ Basilio fuit contrahendæ cum Michaelē familiaritatis.

B Καὶ οὐ πατέτοις, ἃ μᾶλλον ἐν τοῖς φρικτοῖς, ὅδος τε μηγύντες καὶ σύνηπι, καὶ σκεύεσι χρυσέοις καὶ λιθοκολλήτοις παρ' αὐτοῦ χορτγουμένοις τὸ κράμα ἔγχοντες, μετεδίδουν τούτου τοῖς συμμύσταις αὐτῶν καὶ συμπατέστοροιν. Ἀλλὰ παντα καταλέγειν τοῦ τοιούτου, χώρου, οἵς συνθιστώτης καὶ ἀποδίδεις. "Ηκει δὲ ὁ λόγος τὴν τοῦ Βάρδα διηγησόμενος ἀποβίωσιν καὶ τὴν τοῦ κρατοῦντος αὐτοῦ· καὶ πρὸ τούτων τὴν τοῦ βασιλείου τοῦ Μακεδόνος οἰκεῖωσιν πρὸς τὸν Μιχαὴλ, ὃς ἐκ Μακεδονίας μὲν ἦν.

C VI. Fuit Basilius ex Macedonia, parentibus obscuris ortus, etsi quidam rerum ejus gestarum scriptor eum genus ab Arsacidis ducere comminiscitur. Occupata vero a duce Bulgarorum Crumo Adrianopoli, etiam parentes ejus capti, in Bulgaria adducuntur, hunc infantem et lactantem adhuc secum gestantes. Crumo defuncto, successor ejus multis cladibus a Romanis acceptis, pacem cum imperatore fecit, captivis quos habebat (ita enim convenerat) dimissis: quo tempore adolescens erat Basilius, cui infantili ætate multis ostensis imperium significatum esse ferunt, quorum id quoque fuit, quod referam. Cum infans esset, ac parentibus messe occupatis sub sole dormiret, aquila prope terram circumvolans, expansis alis umbram ei faciebat: quam mater cum infanti appropinquantem videret, sublata voce accurrit, et aquilam lapidibus abegit. Ea ad opus reversa, eadem aquila idem officium infanti dormienti præstans, adest, et mater perterrita, denuo illam abigit. Sed cum idem saepius fieret, re cogitata,

Variæ lectiones et notæ.

(60) Βασιλίδι. Ita non semel urbem Constantinopolitānam vocant scriptores. Anonymus in Mōnodia in Constantīnum imp. Constantīni M. Lib. 1 cap. 2: Basilius imperator Augustus, avus hujus, Macedonia humili fuerat prosapia oriundus, descenditque Constantinopolim τῆς πενταζυγίου, quod est paupertatis jugo, ut cuidam serviret Igumeni abbati. Igitur imperator Michael, qui tunc temporis erat, cum orationis gratia ad monasterium istud in quo ministrabat descenderebat, vidit hunc formam præ ceteris egregia: accitumque ad se abbatem rogavit ut se donaret hoc pueru, quem suscipiens in palatio, cubiculari donauit officio. Tantæ denique post paululum potestatis effectus est, ut alter ab omnibus imperator sit appellatus. In quibus aliquantum dissentit a scriptoribus Byzantinis, quibus potior est fides adhibenda.

(61) Οἱ καὶ ἀρχιερεῖς. Vide præter Porphyrogenitum in avi Basiliī Vita, n. 31, edit. Comberis. et alios scriptores Byzantinos, Balsamonem ad can. 62 Synodi Trullanæ.

(62) Θεοφίλος πατέρων ἀσῆμων. Luitprandus,

lib. 1 cap. 2: Basilius imperator Augustus, avus hujus, Macedonia humili fuerat prosapia oriundus, descenditque Constantinopolim τῆς πενταζυγίου, quod est paupertatis jugo, ut cuidam serviret Igumeni abbati. Igitur imperator Michael, qui tunc temporis erat, cum orationis gratia ad monasterium istud in quo ministrabat descenderebat, vidit hunc formam præ ceteris egregia: accitumque ad se abbatem rogavit ut se donaret hoc pueru, quem suscipiens in palatio, cubiculari donauit officio. Tantæ denique post paululum potestatis effectus est, ut alter ab omnibus imperator sit appellatus. In quibus aliquantum dissentit a scriptoribus Byzantinis, quibus potior est fides adhibenda.

bonum augurium esse judicavit. Cum jam adole- A οετὸν τῷ παιδὶ προσεγγίζοντα, ἤρε τε τὴν φωνὴν, visset, pater ejus obiit, mater ultra paupertatis incommoda, viduitatis etiam malis premebatur: ipse, qui non haberet unde viveret, decrevit operam suam alicui mercede locare. Profectus igitur in magnam urbem, et vesperi per Auream portam ingressus, iuxta 164 adem S. Diomedis prostratus obdormivit. Noctu ædituo (nec dum enim ibi erat monasterium) martyr apparet, et imperatorem introducere jubet. Qui egressus cum Basiliū humi dormire videret, somnium nugasse ratus est. Cum sanctus idem denuo jubere videretur, rursus egressus, nemine præter Basiliū invento, eadem opinione rediit. Sed martyr tertium ædituo apparet, eumque introduci jubet, qui foris jaceat, eum enim esse imperatorem. Egressus igitur Basiliū excitat, exceptumque hospitio pro suis copiis, tractat. Erat autem ædituo frater medicus, Theophilitzi inseriens, qui Cæsari Bardæ et imperatori Michaeli genere conjunctus erat, et ob statram brevissimam, per diminutionem Theophilitez vocabatur. Ædituu fratri suo igitur, arcano somnio detecto, petit, ut hominem principi alicui ad ministerium commendet. Is eum ad suum dominum deducit. Sed in primis ambo fratres Basiliū, illo somnii oraculo communicato, jurejurando obstringunt, ut imperio potitus ipsorum meminisset. Theophilitez Basilio delectatus (erat enim procerus, formosus, manu promptus et agilis, promissumque capillum alebat, cumque crispum) suis equisonibus eum præfecit, quo munere qui fungitur, vulgo protostrator dicitur. Quærebat et imperator equisonem C strennum et solarem. Adductus enim ei fuerat equus, omnibus ille quidem equi virtutibus præditus, sed præfractior, et sessorem ægre patiens. Ad quem spectandum imperatorum venisset, aliquem concendere jubebat. Quod cum plures tentarent, ille ferox atque insolens, excutiebat omnes. Id imperatori molestum fuit, se idoneo equisone carere indignant. Ibi Theophilitez ipse talem se habere ait, eumque, si vellet imperator, affore. Illius igitur jussu Basilius accersitus, freno prehenso, equum cum poppysmo demulcit, sese leviter allevans concendit, ac eo principio parum excitato, post etiam toto flagello concitato, excurrit. Ea re delectatus imperator, Basiliū inter imperatorios equisones resert, ac progressu temporis protostratorem designat, qui honor insignis est, et a familiaritate imperatoris non alienus. Tantum autem imperatoris benevolentia erga illum in dies augebatur, ut et Cæsari invidiosus esset.

σκληραύχην δὲ καὶ μὴ ρᾳδίως ἀντιβαινόμενος. Τούτου εἰς θέαν ἤκουε, ἀναβῆναι τινι τοῦτον ἐπέτρεψεν. Πλειόνων δὲ ἐπιχειρούντων, ἐκεῖνος ἐθρασύνετο τε καὶ ἐγαυρία, καὶ τὸν ἀναβαίνοντα ἀπεσίετο. Ἐχαλέπηγεν ἐπὶ τούτοις δὲ βασιλεὺς, καὶ διὰ μὴ ἔχει ἵπποκόμον περιθέξιον ήσχαλε. Ήπρὸν δὲ δὲ θεοφιλίτης, ἔχειν εἶπεν αὐτὸς τοιούτον, καὶ, Εἰ βούλει, φησί, βασιλεὺς, παρίτω. Καὶ ὃς ἐπέτρεψε, καὶ δὲ βασιλεὺς μετεκέλητο, καὶ τοῦ χαλινοῦ τοῦ ἵππου λαβόμενος, καὶ περιποππύσας καὶ καταψήσας αὐτὸν, κούφως τε μετεωρίσας ἐστὸν ἐπιθέσηκε, καὶ περικαλπάσας μικρὸν, εἴτα καὶ δλον αὐτῷ τὸν βυτῆρα ἐνδέδωκε τε καὶ ἔξιππάσατο. Ἡσθη τούτοις δὲ βασιλεὺς, καὶ τὸν βασιλεὺς προσελάβετο, καὶ τοῖς βασιλικοῖς ἵπποκόμοις συνέταξε, καὶ προϊὼν καὶ πρωτοστράτορα τὸν ἄνδρα ἀτίμησεν. ή δὲ ἀξία τῶν

B άετὸν τῷ παιδὶ προσέδραμε τῷ νῖψ, καὶ λίθοις τὸν ἀετὸν ἀπεδίωκε. Τῆς δὲ πρὸς τὸ ἔργον χωρησάστις, αὖθις δὲ τὸς προσῆσε τῷ βρέφει κοιμωμένῳ, ἐπιτελῶν τὸ λειτούργημα. Καὶ ἡ μῆτηρ πάλιν τεθορύβητο, καὶ αὐτὸν ἀπεδίωκεν. Ός δὲ πολλάκις τοῦτο ἐγένετο εἰς συστίθησιν ἦκε, καὶ χρητὸν ὑπείληφε τὸ πρᾶγμα οἰώνισμα. Ἡδη δὲ αὐτοῦ ὑπερβεβηκότος τὸν μειρακα, δὲ πατήρ μὲν κατέλυσε τὴν ζωὴν, ἡ δὲ μῆτηρ αὐτοῦ προσετῇ πενίζει τοῖς τῆς χηρείας κακοῖς ἐπιέξετο. Οὐ δὲ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖον μὴ εὐπορῶν, ἔγνω μισθῷ πρὸς ὑπηρεσίαν ἐστὸν ἐκδούνατι τινι· καὶ ἄρα ἐσχεται πρὸς τὴν Μεγαλόπολιν. Ὁψίας δὲ τὴν τῆς πόλεως εἰσελθῶν πύλην, ἡ καλεῖται Χρυσεία, παρὰ τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Διομήδους κατέλυσεν· καὶ πεσὼν ἔξιν τοῦ τεμένους, κατέδαρθε. Νυκτὸς δὲ τῷ τοῦ ναοῦ νεωκόρῳ (οὕπω γάρ ἦν γενόμενος μοναστῶν εὐκτήριον) ὅναρ δὲ μάρτυς ἐφίσταται, καὶ τὸν βασιλέα ἐντὸς εἰσαγαγεῖν ἐγκελεύεται. Οὐ δὲ ἔξιλθῶν καὶ τὸν Βασιλεῖον εὑρῶν ἐπὶ φιλοῦ τοῦ ἐδάφους ὑπνώττοντα, φάντασμα εἶναι τὸν ὄνειρον ὑπείληφε μάταιον. Ός δὲ καὶ αὖθις τὸ αὐτὸν ἐδόκει δὲ ἄγιος ἐγκελεύεσθαι, δὲ δὲ καὶ πάλιν ἔξιλθῶν οὐχ ἔτερον εὑρεν ἡ τὸν Βασιλεῖον, ὑπέστρεψεν ὑπειληφώτε τὰ αὐτά. Ἐκ τρίου τοίνυν δὲ μάρτυς τῷ νεωκόρῳ ἐφίσταται, καὶ προτρέπεται αὐτὸν εἰσαγαγεῖν τὸν ἐκτὸς καταχειμένον. Οὗτος γάρ ἐστιν, ἔφη, δὲ βασιλεὺς. ἔξιλθῶν οὖν δὲ νεωκόρος ἀνιστησι τὸν Βασιλεῖον, καὶ ἐσνίξει τοῦτον πάρα τῇ κατοικίᾳ αὐτοῦ, καὶ μεταδίδωσιν ὃν εὐπόρει. Ἡν δὲ τῷ νεωκόρῳ δμαίμων τὴν ἱετρικὴν μετιάν, καὶ τῷ θεοφιλίτῃ ὑπηρετῶν. Οὐ δὲ θεοφιλίτης οὗτος τῷ Καίσαρι Βάρδῳ καὶ τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ κατὰ γένος φιλειώτῳ, διὰ τὸ τῆς ἡλικίας βράχιον ὑποκοριζόμενος, καὶ θεοφιλίτης καλούμενος. Τούτῳ τοίνυν τῷ ἀδελφῷ δὲ νεωκόρος τὸ ἀπόρρητον ἐκκαλύψας ἐνύπνιον, ἔξιλασε συστῆσαι τοῦτον τινι τῶν ἀρχόντων εἰς ὑπηρέτησιν· δὲ δὲ τῷ οἰκείῳ κυρίῳ τοῦτον συνίστησι. Πρότερον δὲ τὸ περὶ τῆς βασιλείας διὶς διανέρτων χρησμῷδημα τῷ βασιλείῳ ἀνεκάλυψεν ἄμφω τὰ ἀδελφῶ, καὶ μεμνῆσθαι σφῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ δρκοῖς αὐτὸν προκατέλαβον. Ἡσθεὶς οὖν δὲ θεοφιλίτης ἐπὶ τῷ βασιλείῳ (ἥν γάρ εὐειδῆς τε καὶ εὐμήκης, καὶ τὴν χείρα γενναῖος καὶ περιδέξιος, βαθεῖαν τε τρέφων κόμην, καὶ ταύτῃ οὐλήν) τοῖς οἰκείοις ἵπποκόμοις τοῦτον ἐπέστησε· πρωτοστράτορα τοῦτον οἰδεν δημόκειν ἡ διάλεκτος ἡ κοινή. Ἐζητηθεὶς δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ γενναῖός τις ἵπποκόμος, καὶ περὶ τὴν ἐπηρεσίαν ταύτην εὐφυῶς διακείμενος. Κεκόμιστο γάρ ποθεν ἴππος τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ, εἰς τάσσων μὲν ἀρετὴν ιππωναν ἐπιτήδειος,

ἐπισήμων καὶ τῶν φυειωμένων τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐπεδίδος καθ' ἕκαστην ἡ περὶ τὸν Βασίλεον τοῦ βασιλέων διάθεσις, καὶ τοσοῦτον, ὃς καὶ εἰς φθόνον κινήσκει τὸν Καίσαρα.

Z'. Ποτὲ δὲ τῆς τοῦ βασιλέως μητρὸς συνεστιώ-

A. Μένης τῷ βασιλεῖ, δὲ πρωτοστράτῳ εἰσεκλήθη Βασιλεῖος τοῦτο τοῦ βασιλέως κελεύσαντος. Καὶ ἡ βασιλισσα συνεχῶς αὐτῷ ἐνητένιζε, καὶ ἐώρα τὸν ἄνδρα περιεργότερον, εἰτα καὶ ἀπεφοίβεσε τούτον εἶναι τὸν δλετῆρα τοῦ γένους αὐτῆς, ἐκ τινῶν σημειῶν τοῦτο γνοῦσα, ὃς ἔλεγε, πάλαι αὐτῇ γνωρισθέντων ἐκ τοῦ οἰκείου ἀνδρός. Ἀλλὰ τῷ Μιχαὴλ ταῦτα ληροὶ ἰδόκει, καὶ οὐδὲν ἀπέγειν αὐτὸν τῆς εὐνοίας τῆς περὶ τὸν Βασίλειον, ἢδη δὲ καὶ παρακοιμώμενον αὐτὸν προεβάλετο. Καὶ τοῦτο δὲ τῆς κατὰ τοῦ Βασιλείου βασκναίς ἐπίδοσις τῷ Καίσαρι γέγονε, καὶ ἐπεδιόλευε τῷ ἀνδρὶ, καὶ πάρ' αὐτοῦ ἀντεπεδουλεύετο. Ἐκστρατείας δὲ κατὰ τῶν τὴν Κρήτην ἔχοντων Ἀγαρηῶν κηρυχθείσης τῷ Μιχαὴλ, δὲ Καίσαρ πρὸς τὸν τῆς Θεοτόκου ναὸν, τὸν τῶν Ὄδηγῶν κεκλημένον, ἀπῆλθε, τῇ Θεομήτορι συνταξόμενος (63), καὶ ἤδη τῷ θυσιαστήριψ αὐτοῦ προσεγγίσαντος, ἐξ οὐδεμιᾶς ἐμφανοῦς αἰτίας ἡ χλαμὺς τῶν ὄμων αὐτοῦ ἐξώλισθεν. "Οπερ σημεῖον, καὶ τῷ Καίσαρι, καὶ τοῖς ἰδούσιν, ἀπαίσιον ἔδοξε. Πολλῶν δὲ τὸν βασιλέα κακίζοντων δτι πάσαν ἐνδιώκει τὴν ἔξουσίαν τῷ Καίσαρι, ὡς τε ἐκεῖνον ἄττα βούλεται πράττειν καὶ πολλὰ παρὰ τὸ δέον ποεῖν, τῇ τῶν δνειδῶν ἐνδελεχείᾳ ἔδοξε ποτε μικρὸν ἀναντίψια τοῦ βαθυτάτου κάρου ἐκεῖνος δὲ ἀδέλτερος ἀνθρώπος, καὶ τινὰ τῶν φύκονομημένων τῷ Καίσαρι καὶ διωρθοῦτο καὶ ἀνεσκεύασεν. Ο τῷ Βάρδῳ οὐκ τὸν ἀνεκτὸν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦτο καὶ ἔβαρυθμει καὶ ἐμηνίᾳ. Ἐκστρατεύσαντι δὲ τῷ βασιλεῖ, ὃς εἴργται, καὶ δὲ Καίσαρ συνεξεστράτευσε, καὶ πυκνὰς κατ' αὐτοῦ τῷ Μιχαὴλ δὲ Βασίλειος, καὶ οἱ περὶ ἐκείνον πεποίητο τὰς διαβολὰς, καὶ κεκύρωτο ἡ κατ' ἐκείνου διὰ ταύτας ἐπιβούλη. Πολλὴν δὲ δύναμιν περιβεβλημένου τοῦ Καίσαρος, οἱ τὴν ἐπιβούλην ἀρτύοντες ἐδειλαίνοντο. Ήρωτας δὲ ποτε τοῦ Βάρδα ἐκ τῆς οἰκείας στηνῆς προελθόντος μετὰ λαμπρότητος, καὶ δορυφορίας πολλῆς, καὶ τῷ βασιλεῖ προσελθόντος, συγκαθίσαντος τε καὶ συνομιλοῦντος αὐτῷ, δὲ Βασίλειος δηπισθεὶς αὐτοῦ ἐστηκὼς τὴν χειρανθέτην, ἀπειλῶν διπέπειραν τῷ Καίσαρι. Ο δὲ κατά τινα χρελαν διέρχεται διθρόνον ἐπιστραφεῖς, καὶ ἰδὼν τὴν χειρανθέτην τοῦ Βασίλειον, καὶ συνεῖς τὸ δηλούμενον, τοῖς ποσὶ τοῦ βασιλίως διέρρηψεν ἑαυτόν. "Ωκνυν δ' οἱ κατ' αὐτοῦ συνομοσάμενοι τὴν ἐγχειρησιν, μέχρις αὐτὸς δὲ Βασίλειος πράτος αὐτῷ τὸ δίφος ἐπήνεγκεν. Οὕτω γάρ καὶ οἱ ἄλλοι ἀνθαρσίσαντες, μελτόδον, τὸν Βάρδαν περιστάντες συνέκοψαν (64), καὶ τῷ μὲν τοιοῦτον τὸ τέλος τῆς βιοτῆς συνεκύργησεν. Ο δέ γε

B. VII. Cum vero imperator aliquando 165 matrem suam convivio exceperisset, jussu illius etiam Basilius protostrator est advocatus. Eum imperatrix continenter defixis oculis est intuita, eoque curiosius perspecto, veluti numine afflata, dixit illum esse pestem familiæ suæ: idque se nosse de signis quibusdam sibi olim a marito indicatis. Verum Michael pro nugis id habuit, nulla re a benevolentia erga Basiliūm se abduci passus, eumque tandem etiam cubicularium fecit: quo Cæsar erga Basiliūm invidia aucta est, ut virum insidiis appeteret, ab eoque vicissim appeteretur. Cum autem imperator Michael expeditionem contra Cretenses Agarenos edixisset, Cæsar ad Deiparæ sedem cognomento Hodegorum abiit, Dei Genitrici vale dicturus. Cumque iam sacrario appropinquasset, clamans nulla evidenti de causa ei humeris delapsa est. Id omen et Cæsari, et aliis qui id viderunt, inauspicatum visum. Multis porro imperatorem vituperantibus, quod omnem Cæsari potestatem dedisset, ut quidvis ageret, multaque contra officium ficeret: assiduitate reprehensionum tandem nonnihil e profundissimo veterno experrectus esse visus homo ille vecors, quemdam a Cæsare constituta correxit et revocavit. Id Bardæ intolerabile visum, auctoritatē imminutam graviter et iniquo animo ferenti. Imperatorem tamen in militiam proiectum comitatus est, quem Basilius cum suis sacerdibus apud Michaelēm detulit, comparatique jam erant insidiæ, sed iis quibus id negotii datum erat, Cæsari opes et potentiam reformidantibus, accidit, ut quodam tempore Bardas mane cum splendore et comitatu magno tabernaculum suum egressus, imperatorem adiret, atque illi assidens colloqueretur. Tum Basilius a tergo stans, minitabundus manum agitavit. Cum autem Cæsar alia de causa subito respexit, manuque Basiliī visa, intellexisset, quis is sibi vellet: pedibus imperatoris advolutus est, neque conjurati eum prius aggredi ausi fuerunt, quam Basilius primus ensem in eo defixisset. Tum etiam alii receptis animis circumstetere, et membratim hominem dissecuerunt. Atque ille hunc vitæ exitum est sortitus. Imperator autem expeditione omissa Byzantium reversus, Eudociam Inceris filiam, concubinam dudum suam, Basilio 166 despondet. Post, etiam imperatorem ipse in Magna ecclesia designat, ac per Photium patriarcham diadema ornat. Basilio filius Leo ex Eudocia nascitur, qui Michaelis esse

Variæ lectiones et notæ.

(63) Συνταξόμενος. De hac voce agimus in Gloss. med. Græcit. De templo vero Hodegorum copiose disseruimus in nostra Constantinopoli, lib. iv.

(64) Τὸν Βάρδαν περιστάντες συνέκοψαν. Ni-
cetas Paphlago in Vita Ignatii patr. Constantinopol. Επειγομένῳ γάρ κατὰ Κρήτης τῷ Μιχαὴλ, καὶ

αὐτὸς δὲ Βάρδας ἔχει: τῶν λεγομένων Κήπων συστρατεύων ἔκει δὴ τὴν ἐσχάτην ετιού δίκτυον πρόφρεσιν γάρ ὃς ἐπιβαλεύοντα τῷ βασιλεῖ ἡ θε/λατος αὐτὸν μετῆλθεν δργή, καὶ ἔφεσι μελτόδον ἀθλῶς κατακοπτόμενος. Ιστρα: Τότε μὲν οὖν δ αὐτοκράτωρ παρευθὺς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν παλινοτεῖ.

potius credebatur, quasi prægnans fuisset Eudocia Basilio collocata. Michael porro, qui omnem statem equitando et compotando consumeret, frequenterque inebriatorum, mente alienaretur, quam ne sordius quidem sanam admodum habebat, Basiliū in sui cædem irritavit. Nam cum post equestre ad Sancti Mamantis certamen, in quo ipse cum proceribus suis aurigarat, victor ad cœnam accubuisse, eique Basilus et Eudocia interessent, Basilius quidam dudum imperatoriæ triremis remex, sed ob corporis elegantiam in imperatoris familiaritatem ascitus, eique tum cœnanti astans, illius auri-gandi solertiam et dexteritatem divinis laudibus extollebat. Quibus laudibus ille multo iam ex-hausto mero, et mente turbata, delectatus, calecos purpureos ei tradit, ac induere jubet, et imperatorem salutat. Illo verecundante et Basiliū intuente, imperator irascitur, Basilus autem ei innuit, ut obtumperet, et calceos induat. Qui cum paruisse, imperator Basilio iratus ait: *Imperi insignia isti aptiora sunt quam tibi. An vero mihi non licet, quemadmodum te imperatorem feci, ita et alium facere?* Ex eo Basilus et de imperio et de vita sollicitus, vim facere quam pati maluit, consilioque suo cum aliis communicato, cum denuo Michael vino in cœna obrutus torperet, manuque duotus in cubiculum regiæ, quæ est ad Sancti Mamantis, somno profundissimo oppressus jaceret: egressus, primum claustra cubiculi imperatorii confregit, nec fores a cubilariis claudi possent. Deinde cum conjuralis advenit. Iis autem qui ante cubiculum excubabant, paucis adeo, percussores aditu prohibere conantibus, orto tumultu imperator exterritus, quodam cum stricto gladio ingresso, manus sustulit, quibus ille ambabus resectis, ad cæteros rediit. At Michael cum ex vino titubans ebrietate impeditus, fugere non posset, miserabiliter ejulans jacebat: quem alius quidam ex Basilianis, adhuc vivere conspicatus, insiliit, ensemque ita in ejus pectus adegit, ut ventre etiam trajecto intestina elaberentur.

Variæ lectiones et notæ.

(65) 'Εν τῇ Μεγάλῃ παραγενόμενος ἐκκλησίᾳ. Ipso die Pentecostes. Nicetas Paphlago in Vita S. Ignatii patr. Constantinopol. Tote mèv oīn δ' αὐτοχράτωρ παρευθὺς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν πλινοστέι. Πεντηκοστὴ δ' ἀφ' ήν, καὶ βασιλείου πατρίκιον ὄντα καὶ παραχομάμενον στέμματι κατακοσμήσας, ἀναγορεύει βασιλέα.

(66) Ο τοῦ Μιχαήλ. Vide Glycam. p. 297, ubi hunc Zonaræ locum expendit.

(67) Καὶ τῶν φρενῶν ἔξιτάμενος. Luitprandus, lib. i, cap. 3: *Verum quia omnipotens Deus servos suos juste visitat quacunque vulnus censura, hunc imperatorem Michaelem sanæ mentis ad tempus esse non permiserat, ut quo eum gravius premeret in infimis eo misericordius remuneraretur in summis. Nam, ut fertur, hujus tempore passionis, familiares etiū capitum jussérat damnari sententia, quos tamen ad se rediens hoc pacto requirebat, ut nisi quod jugulari jussérat redderentur, pari ipsi qui hoc efficerant sententia damnarentur. Hoc igitur terrore, quos damnari jussérat, servabantur. Ex his santonico*

βασιλεὺς τῆς ἑκστρατείας ἀφέμενος, ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἐπανέζευξε, καὶ ζεύγνυσι τῷ βασιλεὺς Εὐδόκιαν τὴν θυγατέρα τοῦ Ἱγκηρος. Ἡτις αὐτῷ τῷ χρατοῦντι πρώην ἐπαλλακένετο· εἰτα καὶ βασιλεὺς τοῦτον ἀνεῖπεν αὐτὸς ἐν τῇ Μεγάλῃ παραγενόμενος ἐκκλησίᾳ (65), καὶ διὰ τοῦ πατριάρχου Φωτίου περιθεὶς αὐτῷ τὸ διάδημα. Τίκτεται δὲ τῷ βασιλεὺῳ ἐκ τῆς Εὐδοκίας παιδίον ἄρρεν δὲ Λέων, δὲ τοῦ Μιχαήλ (66) μᾶλλον εἶναι ἐλέγετο, ὡς ἐγκύου τῆς Εὐδοκίας οὔσης δὲ τῷ βασιλεὺῳ συνψκιστο. Ἰππηλασίαι δὲ καὶ συμποσίοις δεῖ σχολάζων δι Μιχαήλ, καὶ συνεχῶς μεθυσκόμενος, καὶ τῶν φρενῶν ἔξιτάμενος (67), ἃς οὐδὲ νήφων ἔρβωτο, εἰς φόνον ἑαυτοῦ τὸν βασιλεῖον ἐκρέθισεν. Ἐκ γὰρ ἵππων ἄγωνος ἐν τῷ ἀγίῳ Μάμαντι τελεσθέντος, ἐν φέντῃς ἡνιόχης καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ, καὶ νενίκηκεν, ἐπὶ δεῖπνον ἀνακλιθέντος, καὶ δὲ βασιλεῖος καὶ ἡ Εὐδοκία συνανεκάλιτο. Βασιλίνος (68) δέ τις τῆς βασιλείου τριήρους πρώην ἐρέτης ὁ, διὰ δὲ σώματος ὥραιότητα προσληφθεὶς παρὰ τοῦ χρατοῦντος, καὶ τούτῳ οἰκειωθεὶς, παρεστὼς τότε δειπνοῦντι τῷ βασιλεῖ ἐξεθείαζεν αὐτὸν ὡς εὐφυῶς ἄγαν καὶ ἐντεχνῶς ἡνιοχήσαντα. Ό δέ (ἡδη γὰρ ἡκρατίσατο, καὶ τὸν νοῦν ἐκτεθόλωτο), ἡσθεὶς τοῖς ἐπαίνοις ἐδίδου αὐτῷ τὰ φοινικόρροα πέδιλα, καὶ προσέταττεν ὑποδήσασθαι, καὶ βασιλέα ἀνεῖπε. Τοῦ δὲ εὐλαβούμενού, καὶ πρὸς τὸν βασιλεῖον ἐνορῶντος, δὲ βασιλεὺς ἐχαλέπαινε. Καὶ δὲ βασιλεῖος ἐνένευσεν αὐτῷ πεισθῆναι καὶ ὑποδήσασθαι· καὶ δὲ λαβὼν ὑπεδήσατο. Ό δὲ βασιλεὺς τῷ βασιλεὺῳ ἔφη χολούμενος, Τούτῳ μᾶλλον δὲ σοὶ τὰ τῆς βασιλείας παράσημα ἐπολκασίν. Ή οὐκ ἔξεστι μοι, ὡς σὲ βασιλέα πεποιηκα, ποιησαί καὶ ἔτερον; Ἐντεῦθεν δεδοικώς δὲ βασιλείος (68*) καὶ περὶ τῷ βασιλεἴα καὶ τῇ ζωῇ, δρᾶσαι πρὸς τοῦ παθεῖν ἐμελέτησεν, ἔτερος τε τὸ μελέτημα κοινωσάμενος, ἐπεὶ αὐθὶς ἐν δεῖπνῳ ἀκρατοποσίαις χρησάμενος δὲ βασιλεὺς ἡδη κεκάρωτο, καὶ τῷ ἑαυτοῦ κοιτῶν ἐν τοῖς κατὰ τὸν ἄγιον Μάμαντι βασιλείοις (69) χειραγωγούμενος ἀνεκάλιτο, καὶ ὑπνῳ βαθυτάφῳ κατεῖληπτο, πρῶτον μὲν ἔξιών βασιλεῖος τὰ κλείθρα τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος κατέσκεν, Ιων

laborasse Michaelem videtur indicare Luitprandus, quod sicut Byzantini scriptores, qui ebrietate et compotationibus mentem subinde perturbatam volunt.

(68) Βασιλίνος. Basiliscum vocat Manasses: Βασιλισκιανὸν, Chronicon ms. ab Adamo ad Leonem Phil., ut et Georgius monachus, a quo patrii dignitate donatur.

(68*) Δεδοικώς δὲ βασιλείος. Idem Luitprandus: Sed cum hoc sacerdos et iterum Basilio ficeret, hujusmodi a sibi obsequentibus (proh nefas!) accepit consilium: Ne forte insana regis jussio aliquando ex industria a te non diligentibus, imo odio habentibus, impleatur, eum tu potius occidito, atque imperialia sceptris suscipito. Quod sine dilatione, tum terrore compulsus, tum etiam regnandi cupiditate deceptus complevit.

(69) Έν τοῖς κατὰ τὸν ἄγιον Μάμαντα βασιλείοις. Nicetas Paphlago: Ήρός τῷ τεμένει τοῦ μάρτυρος Μάμαντος δολοφονεῖται.

μὴ κλεῖσαι τὰς θύρας οἱ περὶ τὸν βασιλικὸν κοιτῶνα στρεφόμενοι δύναντο. Εἴτα καὶ τοὺς συνωμότας παραλαβῶν διπεισι. Τῶν δὲ προκοιτούντων δλίγων ὅντων καὶ κωλύειν ἐπιχειρούντων, θόρυβος ξρθῇ καὶ διωπνίσθη δ βασιλεύς. Κιστέλθυτος δὲ τινος τῶν σὺν τῷ Βασιλεῖ, καὶ τὸ ξίφος ἡρόδος κατὰ τοῦ Μιχαὴλ, ἐκεῖνος τὰς χειρας ἦρε, καὶ ἄμφω ταῦτας δ ἐψηφόρος πλήξεις ἀπέκοψε καὶ ὑπέστρεψε πρὸς τοὺς ἄλλους. Ο δὲ Μιχαὴλ μὴ φυγεῖν οἶδε τε ὅν αἰκισφαλῶς ἐκ τοῦ οἴνου βαίνων, καὶ τῇ μέθῃ συμποδιζόμενος, ἐκεῖτο δεινῶς ἀπολοφυρόμενος (70), καὶ τις ἔτερος τῶν περὶ τὸν Βασιλεῖον ἔτι ζῶντα τοῦτον ἰδὼν, εἰσεπῆδε, καὶ κατὰ τῶν στέρνων αὐτοῦ τὸ ξίφος ὠθήσας ἐπὶ τὴν γαστέρα τοῦτο προήγετον, ὡς ἐκπεσεῖν αὐτῆς καὶ τὰ ἔγκατα.

II. Τῷ μὲν οὖν Μιχαὴλ οὕτως ἐπιλέλοιπε τὸ **A** βιώσιμον ἄξιως τῆς αὐτοῦ βιοτῆς. Ο δὲ Βασιλεῖος αὐτίκα εἰς τὰ βασιλεῖα παρεγένετο, καὶ τούτων γενόμενος ἐγκρατῆς ἐπεμψέ τινας τῶν τοῦ κοιτῶνος κηδεῖσκι τὸν Μιχαὴλ. "Ος ἀπελθὼν εὗρε τὸν δειλάκιον ἵππου ἐγκεκορδυλημένον σχύσματι, καὶ ἀπαγαγὼν αὐτὸν, ἐν τῷ μονῇ τῆς Χρυσοπόλεως ἔθαψεν. "Ος σὸν τῇ μητρὶ μὲν ἔβασιλευσεν ἔτη δέκα καὶ τέσσαρα, ἐν δ' ἐπὶ δέκα μόνος ἦρξεν αὐτός. "Ηδη δὲ τῆς βασιλείας δραξάμενος δ Βασιλεῖος, καὶ παρὰ πάντων αὐτοκράτωρ ἀναρήθεις, τοὺς βασιλικοὺς, παρόντων τῶν τῆς συγκλήτου λογάδων, ἀνέωξε θησαυροὺς ἐν οἷς οὐδὲν ἔτερον εὕρητο ἢ μόνα χρυσούς κεντηνάρια τρία. Βουλῆς οὖν προτεθέστης ἐψήφιστο παρὰ πάντων τοὺς ἐξ οὐδεμιᾶς χρήματα λαβόντας εὐλόγου λαβῆς, ἀναιδίδοντι ταῦτα, ἢ τούς δὴ μετριώτερον, τὰ ἡμίση. Καὶ ἀκολούθως τῇ ψήφῳ τὰ ἡμίση ἐπράττετο, καὶ οὐ μείω τριακοσίων ἐντεῦθεν κεντηναρίων τὸ ταμεῖον τὸ βασιλικὸν εἰσωδίζεται. Εἰς δὲ τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν ἐν ἐκρῆ ἀπελθὼν δ Βασιλεῖος, καὶ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας μετασχεῖν βουληθεῖς, ἐκαλύψη παρὰ τοῦ πατριάρχου Φωτίου, ἀνδροφόνον ἀποκαλοῦντος αὐτόν. Ὅργισθείς οὖν διὰ τούτο σύνοδον συνήθοισε, καὶ τὸν Φωτίον τῆς Ἐκκλησίας ἐξώθησεν (71), ὡς τάχα παρανόμως τοῦ Ἱγνατίου κατασπασθέντος τοῦ θρόνου τοῦ ἀρχιερατικοῦ παρὰ Βάρδα τοῦ Καλασαρος, καὶ αὐτοῦ μὴ κανονικῶς, ἐκείνου ζῶντος. τοῦ θάκου τοῦ θείου ἐπιβατεύσαντος, Ήτροκλον τοῦτο πρόφασιν προβαλλόμενος. Ἀνάγει γοῦν πάλιν εἰς τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης περιωτὴν τὸν γεῖον Ἰγνάτιον. Ἀρτὶ δὲ τῶν σκῆπτρων ἐπειλημμένου αὐτοῦ, ἀνταίρουσιν αὐτῷ χειρας τῶν πατρικῶν τινὲς Γεώργιος καὶ Σαΐδιάτιος, οἱ γνωσθέντες ληφθέντες τε, ταῖς εἰς σῶμα ποινίξις ἐκολάσθησαν. Ἐστεφε δὲ βασιλεῖς Κωνσταντίνον καὶ Λέοντα τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, μετέπειτα δὲ καὶ τὸν τρίτον Ἀλέξανδρον. Τὸν δὲ τέταρτον Στέφανον, πατριάρχην βουλήμνος προχειρίσασθαι, νεώτατον ὄντα τότε, τῷ κλήρῳ τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας καταριθμεῖ. Τὰς δὲ θυματέρας αὐτοῦ τέσσαρας οὕτως τῇ βασιλικῇ μονῇ τῆς ἀγίας Εὐθημίας κατέταξε. Κατὰ δὲ τῶν ἐν τῇ Ερήτῃ Ἀγρηνῶν ἐκστρατεύσας, ἡττήθη,

B **C** **D** **E** **F** **G** **H** **I** **J** **K** **L** **M** **N** **O** **P** **Q** **R** **S** **T** **U** **V** **W** **X** **Y** **Z**

167 VIII. Michaelis digne acta vita exitio sublato, Basilius regia statim occupata, quemdam ex cubiculariis misit, qui funus illi ficeret. Is miserum equino sago involutum, in monasterio Chrysopolitanō sepelit. Regnavit cum matre annos xiv, solus xi. Basilius imperio firmato, et jam ab omnibus imperator salutatus, senatus principibus advocatis, imperatorios thesauros aperuit, in quibus nihil praeter auri tres centenarios est repertum. Re deliberata, consentientibus suffragiis est decretum, ut qui nulla probabili de causa pecuniam accepissent, eam, aut saltem ejus semissim, restituerent. Cum igitur ex decreto semassis exigebetur, non minus ccc centenariis in fiscum est relatum. Basilius die festo Magnam Ecclesiam ingressus, ut incruentes victimas particeps esset, a Photio patriarcha est prohibitus, eum homicidiam appellante: ob quam repulsam iratus, indicto concilio, Photium Ecclesia expulit, quasi sanctus Ignatius contra leges a Bardo Cæsare sede pontificia dejectus esset, et ille, non rite divinum thronum eo superstite occupasset, eoque praetextu abusus sanctum Ignatium in pontificatus apicem restituit. Basilio recens sceptris potito, quidam ex patriciis se opposuere, Georgius et Sabbatius, qui deprehensi et capti, pœnas corporibus dederunt. Filios tres Constantinum, Leonem et Alexandrum augustalibus coronis ornavit. Quartum natuque minimum Stephanum patriarcham creare volens, in numerum cleri Ecclesias retulit. Filias quatuor in regio monasterio Sanctæ Euphemiae collocavit. Bello contra Cretenses Agarenos suscepto, victus est, multisque cæsis, et ipse captus esset, nisi Theophylactus Abastactus, Romani Lacapeni, qui post imperavit, pater, cum eripuisse. In magnam urbem reversus, affinem suum Christophorum in Cretam contra Agarenos misit, qui cum eos acie vicisset, barbaricam audaciam fregit. Idem Basilius etiam contra Orientales Agarenos et Manichæos, qui cuidam Chysochiri parebant, est profectus, et castellis quibusdam captis, actaque præda, etiam Tephricam eorum metropolim obsidere statuit, sed cum eam et longam obsidionem posularere, et alioqui expugnatū

Variæ lectiones et notæ.

(70) ἀπολοφυρόμενος. Gregorius in Vita S. Basilii Junioris, p. 2, de Basilio: 'Ο καὶ τὸν πρότοιν βεβασιλευκότα Μιχαὴλ ἀνελὼν, καὶ οὕτω τὰ σκῆπτρα κατασχών, ὃν δὴ καὶ φυγοφόρας ἐβλεπεν ἐγκαλοῦντα τούτων καὶ λέγοντα· Τοὶ σοι ἐποίησα, ὡς Βασιλεῖ, ή τοὶ σοι ἡδικησα, ὅτι οὕτως ἀνηλεὼς με κατέταξας; καὶ οὕτως ἐξαγορεύων τέλει τοῦ βίου

ἐχρήσατο.

(71) Καὶ τὸν Φωτίον τῆς Ἐκκλησίας ἐξώθησεν. Ut exinde pessime habitus fuerit, et carceri mancipatus, denegatis quibus interim vacaret, liberis, pluribus ipse Photius enarrat in epist. ad Basiliū imp. 97, et in altera ad Baanem prepositum et patricium 144

168 difficilem esse cognovisset, inde discessit: et Euphratem exundantem, navibus junctum transiit, ac circumiacentia loca populatus, multis castellis expugnatis, cum barbarorum aliis pace facta, aliis in ditionem acceptis, triumphans per medium urbem invictus, in regiam est reversus. At Manichæorum principe Chrysochire, Romanas provincias invadente, easque populante, imperator domesticum legionum contra eum mittit: qui quia justas copias non adducebat, acie cum hoste decernendum esse non putabat, sed ubi res ferebant, in excursionibus palantes et male tractatos, inhibuit, quominus securi prædatum exirent. Quare Chrysochir, abducta quam ceperat præda, domum rediit. Ac legionum domesticus duos duces se cum suis legionibus sequi jussit, neque pati Manichæos palantes prædas agere. Vesperi cum Chrysochir cum suis ad radices montis castra haberet; jugo a Romanis præoccupato, contentio de præcellentia et vi bellica inter utriusque ducis milites est exorta. Ut vero singuli se præstare aliis gloriabantur, quidam litem sedatus: *Quid, inquit, commilitones, frustra nos jaclamus, cum hoste propinquuo, non verbis sed factis jam demonstrare liceat, qui sint viri fortis?* Eo consilio probato, statim hostes invaserunt, quos subita aggressione percusso terga dantes diu persecuti, tantam eorum stragem ediderunt, ut interjecta planities cadaveribus impleretur. Cecidit et Chrysochir, multique capti et vinciti ad imperatorem missi, una cum Chrysochiris capite. Ignatio patriarcha defuncto, post Ecclesiam undecim annis gubernatam, Photius a Basilio secundum in Pontifica sede collocatur. Insidia imperatori structa non latuerunt, ejusque princeps Romanus Curcuas oculis est privatus, reliqui flagris cassi, rasisque pilis relegati.

νῶν ἐν ὑπερειφ, τῶν δὲ Ῥωμαίων τὰ μετεωρότερα προκατειλήφτων, ἥρις ἐνέπεσε περὶ πρωτείων, καὶ τοῦ τίνες ἂν εἰν ἀγαθοῖ μᾶλλον τὴν ἰσχὺν τοῖς ἀμφοῖς τῶν στρατηγῶν στρατιώταις. 'Μετ' ἔνιας τούτους χρειτούνειν τῶν ἄλλων ἐμεγαλάυχουν, εἰς τις τοῖς λύσαι τὴν ἔριν σφίσι βουλόμενος, "Ινα τί μάτην, συστρατιώται, φησί, θρασυνόμεθα, ἐνδὸν μὴ λόγιοις ἀλλ' ἔργοις ἄρτι φανῆναι τίνες ἄνδρες εἰσὶν ἀγαθοί, τῶν πολεμίων παρόντων;" Εδόξεν οὖν ἡ βουλὴ τοῦ ἀνδρὸς ἀγαθῆ, καὶ αὐτίκα τοῖς πολεμίοις ἐπέθεντο. Οἱ δὲ, τῷ αἰφνιδιῷ καταπλαγέντες, νῶτα τοῖς βάλλουσιν ἐστρεψαν, καὶ τῆς διώξεως ἐπὶ πολὺ γενομένης, κατεστρώθη τὸ μεταξὺ πεδίον νεκροῖς. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Χρυσόχειρ ἐπεσε τότε, καὶ πολλοὶ δὲ ἐξαγρυθησαν, καὶ τῷ βασιλεῖ ἐστάλησαν δέσμιοι, καὶ αὐτῇ δὲ ἡ κεφαλὴ τοῦ Χρυσόχειρος. Ἰγνατίου δὲ (74) τοῦ πατριάρχου μεταστάντος εἰς τὰς ἐκεῖθεν μονὰς, δὲς ἐνδεκα ἑτη τὰ

Variae lectiones et nota.

(72) Θεοφύλακτος. Nescio an is sit Theophilus patricius et Armeniacorum prætor, ad quem existat epistola Photii 21.

(73) Οἱ Χρυσόχειρ. Bellum Basillii cum Chrysochire narrat pariter Constantinus in Basilio, cap. 30, et lib. i De Themat. cap. 10, præter Scylitzem, Glycam, et alios.

(74) Ἰγνατίου δὲ, etc. Obiit Ignatius 13 Octobr. die S. Jacobo sacro, ut scribit Nicetas. Stylianus Neocæsareæ Euphratesiæ episcopus in epist. ad Orientales, quæ exstat in Appendix Concilii Constantinopol. cap. 4, videtur indicare malis Photii artibus sublatum fuisse et extinctum Ignatium, quod tamen silet idem Nicetas. Sepultus autem fuit in monasterio Satyri ab eo condito, quod S.

καὶ πολλοὶ μὲν ἐπεσον, ἐάλω δὲ καὶ αὐτὸς, εἰ μὴ δὲ Ἀβάστακτος Θεοφύλακτος (72), δὲ πατήρ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, αὐτὸν διεσώσατο. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν Μεγαλόπολιν, τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Χριστοφόρον κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν εἰς τὴν Κρήτην ἐκπέπομφεν· δὲς συμβαλὼν αὐτοῖς καὶ τρεψάμενος, τὸ θράσος σφῶν ἐταπείνωσεν. Ἐξεστράτευσε δὲ καὶ κατὰ τῶν ἐν τῇ ἐψί μοιρᾳ Ἀγαρηνῶν δὲ αὐτοκράτωρ Βασιλεῖος. καὶ κατὰ τῶν Μανιχαίων ὃν ἐξῆρχεν δὲ Χρυσόχειρ (73) καλούμενος, καὶ φρούριά τινα κατασχών, καὶ λείαν ἐλάσας, ἐπεχείρησε μὲν πολιορκῆσαι καὶ τὴν Τεφρικὴν τὴν αὐτῶν μητρόπολιν. Γνους δὲ ταῦτην καὶ προσεδρίας δεομένην πολλῆς, καὶ ἄλλως δυσάλωτον, ἄρας ἐκεῖθεν ἀπήγει· καὶ τὸν Εὐφράτην εὐρῶν πολὺν ῥέοντα, λεύξες τούτον ναυσὶ διεπέρασε, καὶ πολλὰ τῶν ἐκεὶ ληισμένος καὶ φρούρια ἐλών ἔτερα, τὰ τοῖς μὲν τῶν βαρβάρων σπεισάμενος, τοὺς δὲ προστεχωρηκότας αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέλλει τοίνυν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν. "Οτι δὲ μὴ δξιόχρεων ἐπήγετο δύναμιν κατὰ συστάδην αὐτῷ δεξάμενος, εἰς τὴν τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελθύσει, καὶ θριαμβεύσας διὰ μέσης τῆς πόλεως, εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ τῶν Μανιχαίων προεστηκὼς δὲ Χρυσόχειρ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπήσει χωρῶν, καὶ αὐτὰς ἐληγίζετο. Στέ

πάντα τοὺς τῆς Ἐκκλησίας θύμενοι οἴκας, δὲ Φώτιος τὸ δεύτερον παρὰ τοῦ Βασιλέου εἰς τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης, θρόνον ἀνάγεται. Ἔπιθουλὴ δὲ συσκευαζομένη κατὰ τοῦ βασιλέως οὐκ ἔλαθεν, διθεν δὲ μὲν ἐξέρχων αὐτῆς Ῥωμανὸς δὲ Κουρκούδας ἐξεκόπη τὰ ὅμικτα· οἱ δὲ τούτῳ συνομοσαμενοὶ, αἰκισθέντες, καὶ καρέντες τὴν τρίχα, ὑπερορίλαν κατεδάκτησαν.

Θ. Ἡδη δὲ τοῦ ἔαρος ἀναλάμποντος, ἐκστρατεύει A κατὰ τῆς Συρίας, ἔνα τῶν υἱῶν τὸν Κωνσταντίνον ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ εἰλεῖ τῶν φρουρίων τινά· ἔνιοι δὲ καὶ προσεχώρησαν αὐτῷ δᾶτὴν τῶν ἄλλων ἄλωτιν διειλιάσαντες. Εἶτα τῇ Γερμανικείᾳ προσβάλλει, καὶ τὰ προύστεια δηγώσας αὐτῆς, ἀφίκετο πρὸς πόλιν τὴν Ἀδαταν, καὶ ταῦτην ἐπολιόρκει. Ὁλιγάρως δὲ πρὸς τὴν πολιορκίαν διακειμένων τῶν πολιτῶν αὐτῆς, ἥρετο αὐτοὺς δὲ Βασιλείος δῆτε πεποιθότες, οὐ προσέρχονται οἱ, ἡδη τῆς πόλεως ἀλισκομένης. Εκτὸς τις τῶν χρόνων προβεδηκότων φτησίν ἀχριῶν εἰδένεις ὡς Οὐχ ὑπὸ σοῦ πέπρωται τὴν πόλιν ἀλλῶν νυνί, ἀλλ' ὑφ' ἑτέρους τῶν ἐξ δοφύος καταγομένων τῆς σῆς Κωνσταντίνου τὴν κλῆσιν. Τοῦ δὲ βασιλέως τὸν υἱὸν ἐπειδίκευτος, καὶ Οὗτος ὁ Κωνσταντίνος ἐστι, φύσαντος, δὲ γηραιός ἐκείνος, Οὐχ οὗτος, εἰπεν, δὲ Κωνσταντίνος ἐστιν, ὑφ' οὐ τῆμαν ἡ πόλις ἀλλώσεται, ἔτερος δὲ τις τῶν ἀπογόνων τῶν σῶν. Μηνίσας οὖν ἐπὶ τοῖς τοῦ πρεσβύτου προμαντεύμασιν δὲ Βασιλείος, κραταιότερον τῇ πολιορκίᾳ ἐπέθετο, Ἐπειδὲ οὐδὲν ἡνυε, καὶ φύχος δὲ γεγονός ἐλύπει σφόδρα τὸ στρατευματίῃ πολιορκίαν λιπών, ἐπανόδου ἐμέμνητο, τοὺς αἰχμαλώτους ἀναυρθῆντες πρόσταξε, ἵνα μὴ φυλακῆς δέωνται, ή τι νεωτερίσωσιν ἀδείας λαθόμενοι. Οἱ δὲ ἐκ Ταρσοῦ καὶ Μελιτηνῆς Ἀγαρηνοὶ τὰς Ῥωμαϊκὰς κατέτρεχον χώρας, οἵς ἀντεπιών διστρατηλάτης Ἀνδρέας τὰς δὲ μάκρας αὐτῶν ἀνέκοπτεν. Ἐπιστείλαντος δὲ αὐτῷ τοῦ Ἀμηρᾶ τῆς Ταρσοῦ ὡς Οὐδέν σε δὲ τῆς Μαρίας υἱὸς δύνασει κατὰ σοῦ ἐπιέντος μου, ἐκείνος, τὴν βλασφημον ἐπιστολὴν λαβών, εἰκόνος τῆς Θεομήτορος ἐξηρτήσατο, Ἀνταποδόσιος τῷ ἀλαζόνι, λέγων, ὃ Δέσποινα, τοῦ φραγμάτων τὰ ἐπίχειρα. Καὶ ταῦτα εἰπών, ἔχώρει κατὰ τοῦ βλασφημήσαντος, καὶ μάχης κροτηθεῖσης τρέπονται οἱ πολέμοι, καὶ γίνεται τούτων φόνος πολὺς, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀμηρᾶς ἀποσφάττεται, μετρίως διεφύγοντων τινῶν. Φθονηθεὶς δὲ ὁ στρατηλάτης διεβάλητο, ὡς δυνάμενος καὶ τὴν Ταρσὸν ἐξελεῖν οὐκ ἡβέλησε. Διὸ ἀφαιρεῖται μὲν δὲ βασιλεὺς τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ, διδώσι δὲ ταῦτην τῷ Στυππιλατῷ, ἐπαγγελομένῳ καὶ τὴν Ταρσὸν ἐκπορθῆσαι, καὶ ἀλλὰ πλειώ κατωρθώκενται νεανιευομένῳ· δος οὐ μόνον οὐδὲν ὡς ηὔχει: κατωρθώσεν, ἀλλὰ καὶ δυστυχήσεται περιπέπτωσεν ἐξ ἀμελείας καὶ ἀπερισκέπτου σκηνώσιας. Γνόντες γάρ οἱ Βάρβαροι τὸ ἐκείνου στρατεύεδον ἀριστάτως ἔχον, νυκτὸς αὐτῷ ἐπιτίθενται, καὶ ἀναιροῦσι πολλοὺς, οἱ πλείους δὲ ὑπὸ ἀλλήλων συμπαταύμενοι διεφθείροντο, καὶ οὕτως

IX. Sub vernum tempus imperator una cum filio Constantino Syriæ bellum infert, castella quædam capit: quædam, injecto ex aliorum expugnatione terrore, in deditioem accipit. Deinde Germaniam invadit, et suburbis incensis, urbem Adatam obsidet. Civibus negligenter se defendantibus, Basilio rogante qua re freti se non dederent, urbe jamjam capienda, quidam B 169 proiecta utatis homo ait, se certo scire non esse in fatis, ut nunc urbs ab ipso capiatur, sed ab alio, qui ex ejus lumbis descederet, nomine Constantino. Cum vero imperator, filio demonstrato, eum esse Constantimum dixisset, et senex eum esse Constantinum, a quo sua urbs capienda esset, negaret, sed alium quemdam ex ejus posteris, Basilius ob eam divinationem irritus, oppugnationem acerius urget; sed cum nihil prosciceret, ac frigus exercitum infestaret, soluta obsidione, redditum cogit, captivis interfici jussis, ne custodia opus esset, neve opportunitatem nacti, aliquid novarent. Cum autem Tarsenes et Melitenses Agareni provincias Romanas incurserant, dux Andreas eorum insolentiam reprimebat, et missis ad se ab Amera blasphemis litteris, quibus scribebat, si ipse illum invasisset, nihil ei Mariæ filium profuturum, illa accepta epistola et imagini Dei Matris appensa, dixit: *Domina, remunerare fratrum hominis arrogantis.* His dictis, contra blasphemum eduxit copias, commissaque pugna, hostes in fugam versi, maxima ex parte cadunt, ipseque Ameras jugulatur, paucis fuga elapsis. Sed dux ex invidia delatus, cum Tarsum etiam capere potuisse, noluisse: imperator ducatum illi ademptum Styppiolæ tradit, et Tarsi excidium pollicenti, et alia magnifica juveniliter jactanti: qui adeo nihil eorum quæ gloriabatur, effecit, ut etiam ex negligentia et inconsiderata castrametatione in cladem incidet. Nam Barbari castra ejus, in quibus nullas agi excubias cognorant, noctu aggressi, multos cedunt, sed plures a sese invicem obtutti perierunt, itaque superiores fuere Agareni. Eo rerum Orientalium statu, Occidens pejus etiam se habebat. Nam Italia quæ Romanis imperatoribus parebat, et maxima Sicilia pars, multæque gentes aliae, sub Michaeli tributarie factæ sunt Carthaginensis. Carthaginenses enim Agareni, classe instructa, multisque oppidulis capti. Ragusium obsident C Ragusiniis per legatos auxilia potentibus, Basilius centrum naves bellicas subsidio mittit, quas contra se ire Agareni ubi cognoverunt, soluta obsidione

Variæ lectiones et notæ.

τῷ βασιλεῖ, ἐν οἷς ἀρτίως ἐστὶν ἡ μονὴ ἡμερασίτης, ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ χειρωθεῖσης ἐλάφου, ἐνῷ τῷ τῆς μονῆς θυσιαστήριον ἰδρυται, εὑρίσθη τραπεζα παλαιά ὑπὸ κίονος βασταζομένη, γράφουσα οὕτως. Τοῦτο

ἐστιν τὸ ἔγιον θυσιαστήριον τοῦ ἀρχιστρατῆρου Μιχαὴλ τοῦ Ἀνατέλλοντος, ὃπερ ἐνεθρόνισεν διαγος ἀπόστολος Ἀνδρέας. Vide nostram Constantinopolim, lib. iv, pag. 189.

Longobardiam invasere, captaque Bari urbe, ejusque tuto receptu usi, 170 totam Longobardiam occuparunt. Cæteræ quoque gentes quæ ab Agarenis premebantur, cum audissent quid Ragusii accidisset, et ut hostes, reformidatis imperatoris auxiliis, ab obsidione destitissent: anxia et ipsæ petunt, se Romano imperio subjiciens. Basilius

Variae lectiones jet notæ.

(75) Τὰ πλεῖστα τῆς Σικελίας. Vide Constanti-
num. lib. II *De themat.* cap. 10.

(76) Στόλον γάρ. Michaelae Theophili filio impe-
rante, Saraceni Aegyptii Græcorum provincias Oc-
cidentales, atque imprimis maximam Siciliæ par-
tem pervasere. Dehinc cum Basilus Macedo regni
habenas excepsisset, classe instructa, in Dalmatiæ
maritima, facta exscensione, complurimis expugna-
tis oppidis, Ragusium obsedere. At ut subsidium
Ragusinis submitti a Basilio, ac centum Chelandia,
quæ πολεμιστηρίους νῆας vocat Zonaras, Niceta
patricio cognomento Orypha, rei navalis drungario,
duce advenire perceperunt, trajecere in Italiam,
captaque urbe Bari, inde in continentem Calabriam
et Apuliam effusi, harum fere provinciarum
domini effecti sunt. Capta autem Baris sub annum
851, Erchempertus, in *Hist Langob.* cap. 20 :
Per idem tempus Agareni Barim insidentes ceperunt,
devastantes stirpitus, deprædare totam Apuliam,
Calabriam, et pedentem Salernum ac Beneventum
depopulari iniuniorunt. Evocati autem Saraceni a
Radelgiso principe Beneventano in auxillium suum
contra Capuanos, per Paudonem Castaldeum Ba-
rensem fidelem suum, ut habent Leo Ost. lib. I,
cap. 27; anonymous Casin. cap. 8, et Chronicorum
S. Vincentii de Vulturo, pag. 694. Ut porro in
sinitimas provincias effusi, dominatum suum dilata-
rint in Italia, pluribus prosequitur idem Erchem-
pertus, cap. 29, ut et Leo Ost. lib. I, cap. 32.
Sed et Porphyrogenitus, *De adm. imp.* cap. 32.
rem sic narrat: Οἱ δὲ Σαρακηνοὶ, μαθόντες τὴν
μέτα τοῦ στόλου τοῦ πατρικίου δρουγγαρίου τοῦ
πλωτίου, ἔφυγον καταλιπόντες τὸ καστρον Ραουτίου,
καὶ ἀντεπέβασαν ἐν Λογγιναρδίᾳ, καὶ πολιορκήσαν-
τες τὸ καστρον Βάρεως, τούτῳ ἐπέθεσαν. Τότε δὲ
σολδανὸς κτίσας ἔκειται παλάτια, κατεκράτησε πάσαν
Λογγιναρδίαν μέχρι Ρώμης ἔτη τεσσαράκοντα.
Saracenti ubi ad futurum mox cum classe patricium
rei navalis drungarium resciverunt, ab obsidione
Ragusini castri recesserunt, et in Longobardiam
trajicentes, urbem Barin obsederunt, expugnaruntque.
Tunc soldadus strucis, ibi palatiis, Longobardiam
omnem Romanam usque annos quadraginta tenuit.
Quæ totidem verbis habet ac repetit lib. II *De themat.* cap. 2 et in avi Basili Nita, n. 55, unde
hausit quæ in hanc rem scripsit Scylitzes, pag.
577. Varie autem soldani nomen assertur a scri-
ptoribus: quippe Porphyrogenitus, et ex eo Scylitzes,
narrant Saracenos ducibus Saba, vel Saban
et Calpho, τῷ Σάβᾳ καὶ τῷ Καλφῷ, cum triginta
sex navibus in Dalmatiæ appulisse. Calphon so-
dani meminit etiam Leo Ost. lib. I cap. 27, At
qui Σάβα. Porphyrogenito, et Σάβῳ Scylitzæ, ei-
dem Porphyrogenito lib. II *De themat.* Σάμῳ,
Erchemperio Sendam, anonymo Casin. cap. 28,
33 et Leoni Ost. lib. I, cap. 37, Seodam; denique
auctori Chronicorum S. Vincentii de Vulturo Sangdam
dicitur. Toti igitur oppressi malis, crebrisque Sa-
racenorum excursionibus fatigati Longobardi,
legatos ad Basilium miserunt opem exposcentes,
voluntariam præterea subjectionem polliciti:
quibus ille admissis, non modo destinatam pro
Dalmatis classem in eorum subsidium nisit, sed
et Romanum anstistem et Ludovicum II imperato-
rem, ut suis copiis miseros Italos adjuvarent, per

Α ὑπερέσχον οἱ ἐκ τῆς; Ἀγαρ. "Αλλὰ τὰ μὲν Ἐφα τοῦτον
εἶχε τὸν τρόπον, χειρόνως δὲ διέκειντο τὰ Ἐπεπέρια. Ἡ τε γὰρ τοῖς Ρωμαίων βασιλεύσιν ὑπῆκοος Ἰτα-
λία, καὶ τὰ πλεῖστα τῆς Σικελίας (75), ὑπόφοροι
τοῖς Καρχηδονίοις ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μιχαὴλ
γεγόνασιν, ἀλλὰ μήν καὶ ἄλλα τῶν ἐθνῶν πλείονα.
Στόλον γάρ (76) ἐκπρέπαντες οἱ ἐκ Καρχηδόνος

epistolas impulit. Ita quidem Porphyrogenitus in
Basilio, et ex eo Græci scriptores. At Latini, Er-
chempertus scilicet et auctor Chronicorum S. Vincentii,
evocatum tradunt Ludovicum a Capuanis et Be-
neventanis, *Beneventi fines per Soram ingressum*,
Capuaque, cuius princeps rebellaverat, expugnata,
anno sequenti, *multis fultum auxiliatoribus Barim*
B *perrexisse, ac cum prædicto Sangdam Augustalem*
*exercitum pugnam commississe, fudisseque Sarace-
nos: deinde Materam expugnasse ac Canusium;*
revessum denique Beneventum, cum Soraceni ad
extremitatem pervenissent, missa exercitu Barim
cepisse, captio in ea Sangdane estet (ut effero Rege)
cum aliis satellitibus ejus. Similia narrat Leo
*Ostiensis, lib. I, cap. 28, qui expeditionem Ludo-
vici in annum 866, conjicit, Barimque quatuor
annis ab eo obsessam ait, sed Ludovicum Basilii
coiqis maritimis, terrestres suas adjunxisse, una-
que et simul Barim obseditte par est credere,
siquidem verum, sit capta a Ludovico Bari die
tertia Febr. anno 868, ind. 1, ut est apud Lupum
Protospatham et anonymum Bareensem, civitatem
ipsam Basilio, soldanum vero Ludovico in belli
præmium cessisse, ut diserte habet Porphyrogeni-
tus: Καὶ τὸ μὲν κάστρον Βάρεως καὶ τὴν αἰχμα-
λωσίαν πάσαν ἀνελάβετο δὲ βασιλεὺς Ρωμαίων τὸν
δὲ σολδανὸν καὶ τοὺς λοιποὺς Σαρακηνοὺς ἀνελάβετο
Δολοῖχος δὲ ὥτε Φραγγίας καὶ ἀπιγαγεν αὐτοὺς
ἐν αἷς κάστρῳ Βενεβέντῳ. Et urbem quidem Barin,
totumque regionem ac prædam universam sibi habuit
imperator Romanorum; soldanum autem cum cæteris
Saracenis rex Franciæ Ludovicus, et Beneventum
adduxit. Verum an ista fidem omnino mereantur,
dubium facit quod tradunt iidem Erchembertus,
auctor Chronicorum S. Vincentii et Protospatha, denum
soilicet Barim ingressos Græcos post excessum Lu-
dovici, ut a Saracenis, quorum vires quotidie in-
valescebant, sese tutarentur. Erchempertus, cap.
29, et Chronicorum S. Vincentii: Hoc audientes
qui Bari residebant, Gregorium Bajulum imperato-
rem Græcorum, qui tunc in Ytronto degebat, cum
multis exercitibus ob Saracenorum melum Barim
introducederunt: qui statim apprehensum Castaldeum,
illisque primores Constantinopolim misit, quibus
jurejurando fidem dederat. Quod in annum 874,
ind. 8, rejiciunt Protospatha et anonymous Ba-
rensis, proinde post excessum Ludovici, qui Ra-
venna diem extreamum clausit 13 Augusti anno
874. Quod de soldani risu, et ut a Capuanis et
Beneventanis, libertatem adeptus fuerit, hoc loco
tradit Zonaras, Porphyrogenitus pariter et Cedrenus
commemorant. At quod addunt Ludovicu a vene-
tione revertenti Beneventanos portas occluisisse,
non omnino Erchemperi narrationi convenit:
ita enim ille cap. 34: Quibus ita patratis, (capti
scilicet Bari) videns diabolus suos eliminari, Chri-
stostoe universa restaurari, et damna inferni dolens
suo instinctu cæperunt Galli graviter Beneventanos
persequebantur, ac crudeliter vexare. Qua de re et Adel-
gisus princeps (Beneventanus) adversus Lodoguicum
Augustum erexit cum suis Beneventi infra manis
degentem, ac securè quiescentem astu doloso sanctis-
simum virum, salvatorem scilicet Beneventanum pro-
vinciæ, cœpit, et custodiis mancipavit, bonaque ejus
diripiens, dilutus est, cunctosque viros exercitatus*

'Αγαρηνοί, πολλὰ μὲν εἰλον πολισμάτα, τέλος δ' ἔτοιλιόρχουν καὶ τὸ 'Ραγούσιον (77). Στέλλουσιν οὖν οἱ 'Ραγούσιοι πρεσβεῖαν πρὸς τὸν βασιλέα Βασιλείου, ἐπικουρίαν παρ' αὐτοῦ ἔχαιτούμενοι, καὶ ὡς ἔτετδον αὐτοῖς πολεμιστηρίους νῆσος ἐκπέπομψεν, ἃς ἐπέιναι σφίσι μαθόντες οἱ πολιορκοῦντες 'Αγαρηνοί, λόσαντες τὴν πολιορκίαν τοῦ 'Ραγούσιου τῷ Δογγιναρδίᾳ προσέβαλλον, καὶ τὸ ἅστον τῆς Βάρεως εἶλον, καὶ τούτῳ κεχρημίνοι δρμητηρίῳ, πάστης τῆς

Variæ lectiones et notæ.

exspoliavit et fugere compulit. His consimilia habent Leo Ost. lib. i cap. 38, et auctor Chronicus S. Vincentii de Vulturno, p. 696. Unde patet Ludovicum custodiam mancipatum ab Adelgiso, ex qua, *infra quadraginta dies innumerabili Saracenorum exercitu ab Africa adveniente*, tandem dimissus est, ait Leo Ostiensis. Paulo aliter rem recitat auctor *Annalium Francorum Metensium*. an. 871 : *Adalgisus imperatorem destitutum suorum viribus cernens, jamdudum conceptam iniquitatem parturit. et cum sui fautoribus palatum, in quo imperator meridie quiescebat, occupare nittitur. Imperator clamore irruentium excitatus, lecto desilit, arma corripit, et cum perpacis corporis sui custodibus ad ostium domus turbatus procedit, aditumque ferro intercludens, hostem a liminibus arcet.* Adalgisus sentiens non sine discrimine ostia domus esse penetranda, ab introitu pedem retrahit, palatumque flammis exuri jubet. Interea imperator dextras sibi dari petit, pacemque obnix depositil. Cui responsus est, non aliter petita impetraturum, nisi prius iurefrando promitteret, nunquam se diebus vitæ suæ Beneventi fines intrarurum, neque pro calunnia, quam tunc patiebatur, vindictam aliquando exacturum. Allatis itaque sanctorum pignoribus, necessitate constrictus, sacramentum quod ab eo exigebatur juravit, statimque postero die a Benevento exiit. Mox narrat ut anno sequenti Ludovicus Romanam venerit, et a Joanne PP. a sacramento absolutus, Adelgisum tyranum denuntiatum in Corsicam fugere compulerit, ac tandem Ludovicus anno 874 vitam finierit : quo loco illius pietate cæterasque auimi dotes brevi elogio perstringit. De Ludovici captione similia habet Leo Ost. lib. i. cap. 38 ubi de Capua a Saracenis obsessa, et a Ludovico fusis ibi Saracenis quedam, nihil tamen de legato Basili ad Capuanos misso, de quo Zonaras commemorat. Sane dimisso Ludovico, soldanum et ipsius asseclas Annosum et Abadelbachum, ac imperatoris heresaurum sibi retinuisse Adelgisum diserte cum Zonara tradunt Erchempertus, cap. 28, et auctor Chronicus Sancti Vincentii de Vulturno, et Sangdanem libertate donatum fuisse satis innuunt. Adde præterea *Annales Francorum Bertinienses*, ann. 873, Regionem et Hermannum Contractum. Fuit porro Ludovici Pii nepos, cuius nomen varie effertur a scriptoribus Græcis : Δολίχος enim nuncupatur Porphyrogenitus, lib. *De administ. imp.* cap. 29 et Scylitzæ, Αοδίουχος, eidem Porphyrogenitus, lib. *De them.* cap. 11. Enimvero, ne ab Italia, quam semel ingressus sum, discedam, extincto Radelgiso Adelgisi filio, Radelgis filius princeps est constitutus, qui tribus vix annis imperans, a Beneventanis ejectus est, et Ajo frater ejus (Adelgisi) loco illius subrogatus est. Ita quidem Erchempectus et auctor Chronicus S. Vincentii, p. 698. De Ajone principe Beneventano, qui 'Αγίων Zonaræ, et Leoni Grammatico et auctori Chronicis principum Beneventi et Salerni 'Αγριανοί Scylitzæ, 'Εγλων, anonymo Combeffisiano n. 6, dicitur. Principatum autem iniit ille an. 884, obiitque an. 890, ut est apud Lupum Protospatham. Audita Ajo Basili morte, reliquias, quæ Græcos

A recepta legatione, supplicibus et classe illa, et per Francorum regem opem tulit : a quo per litteras petiit, ut Romanis legionibus in bello Agarenico adesset, ab iisque Agarenorum exercitu devicto, eorum princeps, quem sultanum vocant, captus, et a rege Caputum perductus. Ubi cum biennium versatus esset : nunquam a quoquam risisse visus est, ut rex miratus, diceret se ei qui Barbarum risisse nuntiaret, præmium daturum. Quem cum quidam

in Longobardia parebant, urbes, posthabitis quæ cum Græcis pepigerat fœderibus, suo asservit imperio, quod in annum secundum Leonis Philosophi conjicit Scylitzes, p. 595, qui est Christi 887, quo quidem anno imperabat Occidenti Carolus cognomento Crasssu, cujus gener fuisse dicitur Ajo Zonara et Scylitzæ, vel certe regis Franciæ, quisquis ille fuerit : 'Ο δὲ Λογγιναρδίας δοῦλος Αγίων τοῦ 'Ρηγούς Φραγγίας τυγχάνων γυμνός, Sed sive gener hoc loco sumatur pro filiâ marito, sive pro affine, ut interdum hanc vocem a Græcis perinde ac Latinis usurpatum ostendimus in notis ad Alexiadem, affinitatem hanc omisere scriptores Franciæ. Ut porro Ajo in Græcos insurrexerit, recitat Erchempertus, cap. 66. *Idem Ajo adversus Angustale dominium rebellionis jurgium intulit.* Mox cap. 71, ut Ajo, Bari Græcis erupta, Græcos impugnantes se impugnaverit commemorat. Annum vero capitæ Baris notat Protospatha : Anno 886, facta fuit proditio in Baro mense Junii, quando princeps (Ajo) fecit prælium cum stratigo Trapezi et Græcis. Qui vero Trapezi hic nomina'ur, is est Constantinus patricius 'Επί τις τραπεζης, seu praefectus regiæ mensæ, quem cum Occidentalibus legionibus contra Ajonem misit Leo Augustus ; dignitas enim τοῦ Επί τραπεζης apud Byzantinos eadem fuit quæ apud nos dupiseri et senescalli, quem præfectum regiæ mensæ vocat Eginhardus in Vita Caroli M. *magistrum regiæ mensæ* monachus Sangallensis, lib. ii, cap. 9 cujus præter Codinum meminit Porphyrogenitus, *De adm. imp.* cap. 51. At cladem, quam Zonaras, Scylitzes, anonymous, et Leo Grammaticus passum Constantinum narrant, prorsus reticent scriptores Longobardi, nisi forte extiterit in eo prælio quod cum illo iniit Ajo post captam Barim, de quo Protospatha. Sed et Græcos ab Ajone primum superatos, dehinc a Constantino patricio adeo proligatum Ajonem ipsum, ut Barim reverti vix ei licuerit, recitat Erchempertus cap. 76 : *Ajo denique a Benevento per Sipontum Barim profectus, super quam Constantinum Augustorum aulicum et patricium insidente reportit, rebelles imperatorum viriliter impugnantem : adversus quem dictus Ajo nullus auxilio Ismaelitarum, et vallatus agmine pedestrium Apuleiensium audacter insurgens primo impetu victor exsistens, de hostibus plures interfecit : deinde a Constantino, qui cum tribus milibus equis tuto considet in loco, valide contritus, vix cum aliquot urbem ingredi valuit Barim, reliquis aut gladiis aut captivitati traditis.* Tandem, ut ait idem Erchempertus cap. 80, Ajone obpresso infra urbem a Græcis — legatis suis ad Constantinum patricium destinari, qui residebat supra dictam urbem, et cum eo pacem faciens urbem remisit, et ad propria remeavit. Sic igitur Baris rursum in Græcorum potestatem venit, expulso Ajone a Constantino patricio, donec a Guiscardo iis adempta est, ut narrat Leo Ost. lib. iii, cap. 44. Hoc porro fusiū prosecuti sumus, quod historiam Francicam quodammodo illustrant.

(77) 'Ραγούσιον. Quod 'Ραγούσιον vocat Constantinus Porph., *De adm. imp.* cap. 29, ex Ital. Roma.

semel risisse nuntiasset, accersito sultano, risus causam quæsivit? At ille: *Ratas currus* (inquit) *vidi, quarum cum altera terra incumberet, altera sursum tolleretur: mox ea quæ sublimis fuerat, depressa: quæ humili, in altum elata est. Unde conjectura capta, res humanas etiam eodem modo moveri et transferri, in risum eripi: posse fieri cogitans, ut et mearum rerum idem status esset: ac me, quemadmodum e sublimi sum humi depresso, sic ex humili loco in altum elatum, sublimem fore.* Rex et veritate orationis considerata, et soldani ob fortunæ commutationem misertus: eum liberius habitum in familiaritatem suam ascivit, et ejus ut viri prudentis consiliis usus est. Is vero, homo callidus, regem dolo circumvenit. Nam cum Capua et Benevento recens potitum vereri cognovisset, ne eæ urbes de vindicanda libertate cogitarent: *Si, inquit, imperium istarum urbium firmum habere studeas: cives clariores alio transferro. Nam vulgus per se, nobis rebus non studebit.* Id consilium rex sibi utile futurum ratus, exsequi statuens, clam vincula ferrea fabricabatur. At improbus ille vir, cum utriusque civitatis principibus colloquens, atque in eorum familiaritatem sese insinuans, secreto dicit, regem in animo habere primarios cives vinculos in suam transferre regionem. Quod vere a se dici, illud argumento esse quod ferreas catenas, manicas, aliaque vincula fabricaretur. Id illi cum verum deprehendissent, hominem sibi bene velle opinati, regi venatum **171** egresso portas clauerunt. Is igitur non admissus domum rediit. Sultanus autem a civibus libertate remuneratio ergo accepta, pristinoque imperio recuperato, iiadem Capuanis et Beneventanis bellum infert. Qui cum obsidione urgerentur, per legatos

A Λογγιναρδίας ἐκράτησαν. Γνόντα δὲ καὶ τὰ λοιπὰ ξύνη, τὰ περὶ τῶν Ἀγαρηνῶν τούτων, ὡς εἰρηται πιεζόμενα, τὸ γεγονός κατὰ τὸ Ραγούσιον, καὶ δτ: τὴν ἑκ βασιλέως συμμαχίαν δεῖσαντες οἱ πολέμιοι, τῆς πολιοργίας ἀπέστησαν, πρεσβεύουσι καὶ αὐτοὶ συμμαχίαν αἰτοῦντες, καὶ ἐκυρώθησαν τὴν τῶν Ρωμαίων ἡγεμονίᾳ ὑποτιθέμενοι. Καὶ ὁ βασιλεὺς τὴν πρεσβείαν προσήκκτο, καὶ ἐπεκούρησε τοὺς αἰτήσας διὰ τε τοῦ προειρημένου στόλου καὶ διὰ τοῦ Φράγγων ἥπτος (78) Ἐπέτειες γάρ ἐκεῖνη, συνεπιλαβόμενοι τοῦ κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν πολέμου τῷ τῶν Ρωμαίων στρατεύματι, ὃν ἡ τῶν Ἀγαρηνῶν κατεπολεμήθη στρατιὰ, καὶ ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἑλὼν σουλδάνος καλούμενος, ὃν δὲ Ρήξ τῶν Φράγγων ἐν Κεπύνῃ ἀπίγαγεν. Ὅπῃ δύο διατρίψας ἐνιστούσι, οὐκ ὥφθη παρά τοι μειδίασας οὐδέποτε, ὕστε τὸν ἥπτα θαυμάζειν, καὶ εἰ τις ἀπαγγέλλειεν αὐτῷ γελῶντα τὸν βάρβαρον, δώσει τὸ ἀπαγγέλλεσθαι τῆς ἀγγελίας μισθόν. Εἶπεν οὖν τίς ποτε ἴδειν τὸν σουλδάνον γελάσαντα. Καλέσας οὖν τὸν βάρβαρον ὁ ἥπτης, τὴν αἰτίαν τοῦ γέλωτος ἔρετο. Ο δέ, Τροχούς (79) εἰπεν ἀμάξης ὥρῳ, ὃν τὸ μὲν πρόστιον ἦν, τὸ δὲ ἥρτο μετέωρον, εἰτα τὸ μὲν μετέωρον κατήκτο πρὸς γῆν, τὸ δὲ πρόστιον μετεώριστο. Οὕτω δὲ εἰκάσας καὶ τὰ ἀνθρώπινα πρᾶγματα κινεῖσθαι καὶ μεταφέρεσθαι ἐξεγέλασσα, λογισάμενος ὡς οὐκ ἀδύνατον οὕτω διατεθῆναι καὶ τὰ κατ' ἐμαυτὸν, καὶ ὕσπερ ἐξ ὄψους κατηνέχθην εἰς ταπεινότητα, οὕτως αὐθίς ἵσως ἐκ χθεμαλότητος εἰς ὄψος ἐπερθῆναι καὶ γενέσθαι μετάρσιος. Τεῦτα μὲν εἰπεν ἔκεινος. Ο δέ ἥπτης, καὶ τὴν τῶν λόγων ἀλήθειαν εἰς νοῦν εἰληφώς, καὶ τὸν σουλδάνον τῆς μεταβολῆς κατοικείρας, φκειώσατο τε αὐτὸν καὶ περήσσας μετέδωκε, καὶ συνετὸν τὸν ἄνδρα οἰδόμνος, ἐκοινώνει καὶ βουλευμάτων αὐτῷ.

Variæ lectiones et notæ.

(78) Φράγκων ἥπτος. Fuit is, ut supra dixi, Ludovicus II, imp. Lotharii imp. filius, cuius uxor fuit Ingelberga, ducis Spoleti filia. Utriusque meminit Nicetas Paphlagon in Vita Ignatii pat. Constantinopol. scribens Photium patr. Constantinopol. Adhuc superstite Michaelae Theophili filio, cum in Nicolaum papam anathema pronuntiasset, sollicitasse missis munieribus Ludovicum Ρίγα τῆς Φραγγίας, καὶ Ἡγιεῖς γαμετήν, ut Nicolaum e sede sua expellerent, imperatores, si id exsequerentur, Constantinopoli creatum iri pollicitum: quod ii statim totis ulnis amplexi fuerint. Id ipsum refertur in appendice ad concilium iv Constantinopolitanum, cap. 2 ac Photium in conciliabulo ab eo coacto contra Ignatium et Nicolaum PP. Ludovicum imperatore, et Ingelbergam Augustam acclamassee: Οὕτως οὖν πλαστογραφήσας θιοχείρους πάντων ὑπογραψάς, ἀντγόρευε τὴν ἀνευφράγησεν εἰς τὴν ἀναπλασθεῖσαν αὐτὴν σύνοδον βασιλέα τὸν Λοδόνηχον, καὶ τὴν Ἕγελβέργαν Αὐγούσταν πρὸς ἓν καὶ γέγραφεν ἐπιστολὴν εὐφημίας πεπληρωμένην, ὡς ἀξιωμέτραν ἀντρόποιος, σειρας ἐν οἰκουμενικῇ δῆθεν συνόδῳ τῇ Μουλχερίᾳ παραπλήσιως, ὡς ὄφτο. Καὶ κατηγνιθέλει καὶ κατεπεύαζε παραπείσαι τὸν ἕδιον σύζυγον Λοδόνηχον, ἐπειρκαὶ τῆς Ρώμης τὸν πάπα Νικόλαον, ὡς διὰ συνόδου καθηρημένον οἰκουμενικῆς καὶ καγοικῆς, ἢς τὸ πρὸς αὐτὴν ἐξαπέστε λε-

D metà δώρων. Sed deturbato paulo post ipso Photio, res in vanum abit, Basilio post necem Michaelis imperium adepto, cuius amicitiam Ludovicus, quamdiu vixit, videtur coluisse: nam non solum Ragusinos contra Agarenos, Basili hortatu, copiis suis juvit, ut scribit Zonaras; sed etiam legatos suos Constantinopolim misit, cum concilium contra Photium coactum est, qui in eo una cum Michaelis Bulgariae regis legatis conseedere, ut docemur ex actione 9 ejusdem concilii.

(79) Ο δέ Τρογούς. Siunile quid narrat Theophylactus Simocattus lib. vi Histor. Mauric. cap. 11, et ex eo Throphanes ann. 13 ejusdem Augusti, de rego quodam a Sesostri Ägyptiorum rege captivo facto. Cum enim ex devictis regibus, quatuor selegisset Sesostris qui currum, quo triumphum ducens vicebat, equorum more traherent, alter ex iis cunctari visus est, dum crebro retro convergunt oculis rotæ volubilitatem contemplaretur. Rex vero toties respicientem compellans: Quid est, inquit, bone vir, quod oculos in tergum toties retrouques? cui ille respondit: Τεμάσματα τῶν τροχῶν τὰ κινήματα. ἀνιώμαλον ἔχει τὴν κίνησιν. τὰ τούτων τούτων μέρη μετεωρούμενα, αὐθίς καταχθόνια γίνεται, καὶ ἐμπαλιν τὰ περιπτέτα μετὰ τούτο ἀπειρίζεται. Quibus auditis Sesostri aiunt ad modestiam correctum esse, mandasseque denuo Jenitatis mulis a collo regum juga demi.

Ο δὲ, περίεργος ὁν, δόλω τὸν βῆγα μετέρχεται. Ο δὲ συνέθετο ποτε τῆς ἐλευθερίας ἀντιποιήσωνται. Ο δὲ Βαρβάρος ἔκεινος τοῦτ' ἐγνωκώς πρόσεισι τῷ βῆγῃ, καὶ φησιν. Εἰ βούλει σοὶ τὴν τῶν πόλεων τούτων ἀρχὴν βεβδίαν προσεῖναι, τὸν λογιμωτέρους τῶν ἐν αὐταῖς μέταγε ἀλλαχοῦ, καὶ οὐκέτι τὸ πλῆθος καθ' ἑαυτὸν γεγονός, οὐδὲν φρονήσει νεώτερον. Συνοίσουσαν οὖν τὴν συμβουλὴν δὸρῆς οἰηθεῖς, ἔβετο τῷ σκοπῷ, καὶ ἀσυμφανῶς δεσμὰ ἔχακεντον. Είτε καὶ τοῖς ἔξδυοις τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ὡμῇσι ὁ πονηρὸς ἔκεινος ἀνήρ, καὶ ὡσπερ φιλικώτερον προστεθέτο, καὶ ἐν ἀπορρήτοις λέγει αὐτοῖς ὡς δὸρῆς βούλεται τὸν ἄξιολογωτέρους τῶν πολιτῶν ὑπὸ δεσμοῖς ποιησάμενος εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώραν μεταγγεῖν, καὶ πίστις, ἔφη, τῶν λόγων τὸ τάς σιδηρέας ἀλυσίες χαλκεύειν καὶ χειροπέδας, καὶ ἀλλὰ δεσμά. Τοῦτο τούτους ἔκεινοι ἀληθές εὑρηκότες, εὐνοεῖν αὐτοῖς αὐτὸν ὑπελήφασι, καὶ ἔκελθοντες πρὸς κυνηγέσιον τῷ βῆγῃ τάς πύλας τῶν πόλεων ἐπεζύγωσαν, καὶ οὐκέτι τοῦτον ἔντος εἰσεδέξαντο. Καὶ δὸ μὲν ἀπέλθει πρὸς ἑαυτὸν. δὸ δὲ σουλδάνος παρὰ τῶν πολιτῶν ἔκεινων ἀντιμετίσιν εἵρατο τὴν ἐλευθερίαν. Ἀπελθὼν οὖν καὶ τὴν προτέραν ἀρχὴν αὐθὶς κατεκτησάμενος, ἐκστρατεύει κατὰ τῶν εἰρημένων πόλεων τῆς τε Καπύης καὶ τῆς Βενεδενδοῦ. Οἱ δὲ, τῇ πολιορκίᾳ πιεζόμενοι, στήλουσι πρὸς τὸν Ῥῆγη, συγγνωμονήσαι σφισι, καὶ συμμαχῆσαι θερμῶς ἔξαιτούμενοι. Ής δὲ ἔκεινος τὴν πρεσβείαν οὐ προσήκατο, ἐπίχαλρειν εἰπών τῇ ἀπώλειᾳ αὐτῶν, πρὸς τὸν βασιλέα Βασιλείου ἐτέραν πρεσβείαν ἐστάλκασι, περαχαλοῦντες ἐπαρχῆιαι αὐτοῖς κινδύνευσσι. Καὶ δὲ ὑπέσχετο, καὶ δὸ πρεσβευτῆς ἐπανῆει θαρρεῖν παρεργυζόντων τοῖς συμπολίταις αὐτοῦ. Ἐάλω δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων, καὶ μαθὼν δὸ σουλδάνος δῆπε τῇ, καὶ οἷα κομίζει τοῖς ἀστοῖς εὐαγγέλια, φησὶ πρὸς αὐτόν. Εἰ ζῆν ἐθέλεις, ἀπαγορεῦσας τὸν βασιλέα τὴν συμμαχίαν τοῖς πέμψασι σε ἀπάγγειλον ἐκ τοῦ τείχους προκύπτουσιν. Εἰ γάρ μὴ οὕτω ποιήσεις, οὐθὶς αὐτίκα δὴ τεινηζόμενος. Ο δὲ συνέθετο ποτε τοῖς προτεραίοις ὡς ἐνετέλετο, καὶ στὰς πρὸ τοῦ τείχους δέσμῳς κατεχόμενος, ἔφη καὶ τὴν πρεσβείαν ἀνῆσαι, καὶ ἥξειν δοσον τὴν ἔβη ἐκ βασιλεῶς βοήθειαν. Καὶ δὸ μὲν ταῦτα λέγων, τοῖς ἔφεσι κατετέμητο. Ο δὲ σουλδάνος, ἀπελπίσας τὴν τῶν πόλεων ἀλωσιν, ὑπεχώρησε. Καὶ δὴ τῆς Ταρσοῦ δὲ ἀμηρᾶς Ἐσμάν μετὰ πλοίων μεγάλων, ἀ κουμπάρια τοῖς ἐκ τῆς Ἀγαρ ὠνδμασται, τῇ πόλει τοῦ Εύριπου προσέβαλεν. ἦντος δὲ οὐδὲν, ἀλλ' αὐτός τε ἀπέλετο καιρίως πληγεῖς, καὶ τὸ πλέον τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ. Ἀλλὰ μέντοι καὶ δὴ τῆς Κρήτης κρατῶν Σαχτὸς Ἀπόκαψη, ἔπειτα στόλον ἐτοιμασάμενος, Φώτιν τινα δραστήριον ἄνδρα τούτῳ ἐπέτεσσεν, δὲς τά τε παράλια τοῦ Αίγαλου, καὶ τὰς νήσους ἐκάκου. Ως συντετάσας ὁ τῶν Ῥωμαίων στόλος, οὐ ναύαρχος ήν δὲ τῶν πλωτίων δρουγγάριος δ πατρίκιος Νικήτας δ Ὁωρύφας (80), πολλὰς μὲν τῶν πολεμίων νεῶν τῷ ὑγρῷ πυρὶ ἀπετέφρωσε, καὶ τοὺς ταύταις ἐμπλέοντας, πολλοὺς δὲ μαχαίρας ἔθετο ἔργον, καὶ πλείους ὑποβρυχίους ἐποίησεν. Ισοι δὲ τὸν πολεμεῖδη τοῦτον ἐψυγον κίνδυνον, αἰσχρῶς ἀποδράντες ἐσώθησαν. Οὐκον ἡγάπων μέντοι σωζόμενοι πειρατικὰς δὲ νῆσις ἐτοιμασάμενοι τὴν Μελοπόννησον καὶ τὰς ἔκει καττέτερον νήσους. Ἀλλ' αὐθὶς αὐτοῖς δὸρεῖς τοῦ στόλου δρουγγάριος ἐπειστὸς τῷ γάρ λιμένι προσορμίσας τῶν Κεργχρεῶν, καὶ τὰ πολέμιά πλοῖα περὶ Μεδώνην καὶ Ηὔλον καὶ Ηὔπερας ἐμφιλοχωρεῖν ἐγνωκώς, διὰ τοῦ κατὰ Κόρινθον ισθμοῦ ταχέως διαγεγόν τὰς τριτήρεις ἐν τῇ ξηρᾷ, ἐπιτίθεται τοῖς πολεμίοις ἀνωΐστῃ, καὶ τῷ ἀνελπίστῳ ἐκπεπληγμένων αὐτῶν,

Variae lectiones et notæ.

(80) Νικήτας δὲ Ὁωρύφας. Nicetas Paphlagoni οὐράνφας. In est Nicetas patricius, cuius meminit

Ludovicus II imp. in Epist. ad Basilium imp. Constantinopolit. ubi Hadriatīci servator dicitur.

τὰς μὲν τῶν ληστρικῶν νῆσων ἐπορπόλησε, τὰς δὲ καὶ αὐτάνδρους κατέδυσε, καὶ αὐτοῦ τῶν πολεμίων ἔξηγουμένος Φωτίου ἀναιρεθέντος. Οὕτω μὲν οὖν δὲ καὶ τῶν Κρητῶν ἀπώλετο στόλος.

172 X. Verum ex Africa aliæ naves sexaginta A — Εἴ 'Αρρικῆς δ' αὗθις ἔτεραι νῆες ἔξικοντα πεζούμεγέθεις ἔξωρμησαν, καὶ τῇ ὑπὸ Ρωμαίους καὶ αὐτοὺς ἐλυμαίνοντο, καὶ μέχρι Κεφαληνίας καὶ Ζακύνθου προγέλθοσαν. Στέλλεται τοῖνυν ναυτικὸν κατ' αὐτῶν, ναυαρχοῦντα τὸν Νάρσαν ἔχον. Πολλῶν δὲ τῶν περὶ τὴν εἰρεσλαν πονούντων ἀποδρασάντων, αἱ τριήρεις γῆσαν τιμίκενοι· διὸ καὶ δὲ ναυαρχὸς οὐκ ἔκρινε δεῖν οὕτω συμμίξει τοῖς πολεμίοις, ἀλλ' ἀντιφέρει τῷ βασιλεῖ τὸ συμβόν, καὶ οἱ λειποτάκται ζητηθέντες ταχὺ κατεσχέθησαν. Ἰνα δὲ καὶ φέδον ἐμποιήσῃ τῷ ναυτικῷ, καὶ μηδένα κολάστη Χριστιανὸν, τριάκοντα τῶν ἐν εἰρεταῖς φρουρούμένων εἰχμαλώτων Ἀγαρηῶν ἐκβιλθῆναι κελεύει νυκτὸς, καὶ περιχρόσαι μὲν ἀσβόληρ τὰς ὅψεις αὐτῶν, ὡς ἀν μὴ ἐπιγινώσκοιντο, εἴτα αἰχματοθεῖσαι σφῆς, καὶ διὰ τῆς ἀγορᾶς περιχαγαῖν, ἀνασκολοπισθῆναι τε ἀπαγέντας εἰς Ιελοπόντησον. Οὓς γενομένου, οἱ τοῦ στόλου ναυτικοὶ ἔκειδει μετώπησαν, καὶ οὕτω τοῖς ἀναντοῖς ἐπῆλθον νυκτὸς, καὶ τρόπαιον ἥραντο, τῶν μὲν ἀπολομένων, τῶν δὲ ἐλαωκότων. Εἶτα καὶ εἰς Σικελίαν διέβησαν, καὶ τὰς ἑκεῖ πόλεις δοσαὶ τοῖς Καρχηδονίοις διέφερον ἐκάκωσάν τε καὶ ἔξεπόρθησαν. Καὶ οἱ ἐκ Μεσημβρίας δὲ Ἀραβες, ἰσχολεπικαι τὸν Ρωμαϊκὸν μαθόντες στόλον, τὰ τῆς Φοινίκης καὶ τῆς Συρίας ναυσὶ προσπλέοντες ἐκάκουν παράλια. Ο γὰρ βασιλεὺς, διτοι Μιχαὴλ ἀνεῖλε τὸν πρὸ αὐτοῦ βασιλεύοντα, οἰον ἐξιασκόμενος τὸν Θεόν, πολλαχοῦ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων τῷ ἀρχιστρατήγῳ Μιχαὴλ (81) ναοὺς ἐδέιματο ἐν κτινῆς· καὶ ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς ἀνακτόροις ἐδομήσατο τούτῳ πολυτελές τε καὶ πολυδύπανον τέμενος, δὲ καὶ Νέαν Ἐκκλησίαν ἐκάλεσεν.

B C Εν τούτοις οὖν τοῖς δομῆσασιν ἀσχολουμένων τῶν πλωτῶν, καὶ τῶν νάτων αὐτῶν οὐκ ἀφισταμένων ἀπὸ τῶν ἄρσεων, τῶν τε χειρῶν αὐτῶν ἐν τοῖς κοφίνοις (82) δουλευουσῶν, δὲ στόλος ἐσχόλεσε· διὸ οἱ Ἀγαρηνοὶ ἀδεῶς, ὡς εἰρηται, τὰ παράλια ἐλήισαντο, καὶ οὐ μόνα ταῦτα ἐκάκουν, ἀλλὰ καὶ τὴν Συράκουσαν ἔξεπόρθησαν. Ο δὲ βασιλεὺς τὸ ναυτικὸν τοῦ στόλου κατέτρυχε ταῖς οἰκοδομαῖς, καὶ τῷ περοφῆτῃ Ἡλίῳ τῷ Θεοβόλῃ ναὸν ἀνεγέρτας ἐτίμα γὰρ τοῦτον διαφερόντως, καὶ φέτο προσληφθῆσεθαι ποτὶ παρ' αὐτοῦ καὶ τῷ πυρίνῳ συνεπαρθῆσεθαι ἀρματι. Ομως μάντοι, τὴν ἀλώσιν καὶ κατασκαφὴν τῆς Συρακούσης (83) μαθών, ἔστειλε τοὺς ἀντικαταστησ-

Variæ lectiones et notæ.

(81) Ἀρχιστρατήγῳ Μιχαὴλ. De variis S. Michaeli exstructis ædibus sacris egimus in nostra Constantinopoli, lib. iii, sect. 3, n. 4, ubi praesertim de hac Nora dicta: in his etiam, de ea quæ in Conchylo stetit, imperante Justiniano, quam eamdem esse existimo, quæ palatio adjacuisse dicitur in concilio CP. sub Mena, act. 2: Ἐγινούμεθα καὶ ἐν τῷ εὐαγγεῖ εὐκτηρίᾳ οἴκῳ τοῦ ἀγίου ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ τῷ προκειμένῳ τῷ εὐαγγεῖ παλατῷ. Paulo supra existitisse ἐν τῷ παλατῳ̄ scribitur. Hanc S. Michaelis de Bucelone ecclesiam vocat Innocentius III PP. lib. xii, epist. 70.

(82) Ἐν τοῖς κοφίνοις. Κοφίνος dicitur vas ex virgultis terræ portandum idoneum. Codinus in

D Orig. CP. n. 110: Ἰστατο δὲ ἐν τῷ αὐτῷ λιμένι στήλῃ μαρμάρινος Ἐλευθερίου, φέρουσα πτύον καὶ κώνιον.

(83) Κατασκαφὴν τῆς Συρακούσης. Hoc Syracusæ excidium attigit etiam Constantinus in Basilio, p. 49, et ex eo Scylitzes, et alii: sed præ ceteris hanc urbis calamitatem descripsit Theodosius monachus in Epistola ad Leonem archidiaconum de Syracusanæ urbis expugnatione, quæ servatur in Bibliotheca S. Servatoris Messanæ, et quam ex Graeco Latinitate donataam descripsit Rocchus Pyrrhus in episcopis Syracusanis, in qua et samem ingentem a civibus perpessam in urbis obsidione, et clades a Barbaris istis Saracenis illatas Christianis

μένους τοῖς ἀλητηρίοις Ἀγαρηνοῖς ἀλλ' οὐδὲν ἔνε-

A chus quidam virtutis studiosus, qui Theophili-

στο. Εἴτα τὸν Φωκᾶν Νικηφόρον, τὸν πάπκον τοῦ

litzæ nullam rationem habuit, sed Basilio con-

μετέπειτα βασιλεύοντος Φωκᾶ μετὰ δυνάμεως ἄξιο-

specto, honoris causa surrexit, eumque adoratum

Variæ lectiones et notæ.

luculenta oratione describit, ut qui et obsessa urbe, in ea cum aliis famem ipsam, et ea expugnata, duram captivitatem percessus fuerit. Quæ quidem epistola Latina duntaxat oratione exarata, interim dum Græca prodeant, quorum quædam fragmenta habentur in bibliotheca Regia, si hic describalur, haud ingratum forte rerum Byzantinarum studiosis fuerit, tum quod horum temporum illustrandæ historiæ non parum conducat, tum etiam quod Pyrrhi Sicilia haud omnibus obvia sit. Eorum quæ nobis evenerunt, vir divinissime, singula persequelle, sans diuturni, oportuniusque temporis spatium postulare videtur: breviorque epistola est, quam ut totam rerum gestarum seriem complectatur. Contra vero penitus hæc silere communemque doloris sensum, quem ex his cepit potius ferme terrrum orbis (facile enim mihi persuadeo condoluisse nobis eos, apud quos vel solum Syracusarum nomen devenerat) valde stupentis animi, morboque indolentiz apprime laborantis futurum suisse existimavi. De qua re prophetarum quidam tanquam ex ore Dei sic est locutus: Male illos accepi flagris, nec tamen doluerunt. Ac si quocunque modo narrationem harum rerum instituam, bene utrisque consultum erit: mihi quoque aliquam afferet orationem, quæ mærentibus illis revelatum iri confido, quibus nunc male discrucior. Quippe sic natura comparatum est, ut ea quæ nobis molestiz sunt, si sermone vulgaveris, animi levent ægritudinem, tibi vero merces minime fluxa hinc accedet, si compaliendo lacrymis narrationem prosequeris. In hostium tandem potestatem devenimus: capti demum suimus, o vir divinis honribus perfuncti, nec sane pejora sunt Hierosolymæ expertæ cum caperentur, nec Samaria prior Hiero. solymis expugnatæ. Tandem passi sumus direptionem, quam non insulæ Chelim unquam agnovere, non regiones barbaricæ, non urbes quæcumque in medium afferri possent. Eiusmodi fuit hoc excidium, ut eodem die, quibus antea propugnatum erat, arcus et phuretras contriverit, arma, gladium, et bellum dejecerit, strenuos quoque debilitaverit, propugnatoresque gigantes (sic enim magnanimos illos appellaverim, qui egregie operam suam præstiterunt, qui et famem antea tolerare, et labores quoquaque subire, et vulneribus confici prope infinitus pro Christi amore non dubilarunt, et post captum urbem gladiis contrucidati sunt) hostium violentiaz cedere coegerit. Tandem in hostium manus incidimus, cum antea diu ac sapius fuisse ad muros propugnatum, cum etiam navalí prælio (horrendum sane spectaculum, ipsique intuentium oculis consternationem ingenerans: consternatur enim aspectus rerum atrocitate quæ sæpe illi objiciuntur) fuerit multoties decertatum. Victi sumus post multas nocturno tempore factas obsidiones, et hostiles insidias, post admotas muris machinas, quibus totum sere diem tundebantur, post gravem illam in nostra propugnacula lapidum projectorum procellam, post illas urbium vastatrices testurines, murosque subterraneos, quos vocant: nihil enim horum quæ ad urbis expugnationem censebantur idonea, intentatum reliquerunt ii quibus obviendæ urbis cura incumbebat, quorum jampridem potiundæ urbis cupiditas animos inflammaverat, summa animorum contentione decerterant, quo quisque pacto cæteris præstaret, novas in dies singulos machinas excogitando, quibus urbs capi diruque facilis posset. Quanquam ab hisce Deus alissima consilii ratione admirabili nos quodammodo protexit. Quid vero necessæ est more tragico ejulantem latius per equi, quantam et qualem in nos malorum congrerem invenerere summo stuato conati sunt hostes? quid

B C

indictum insectumque reliquerunt, quod ad timorem incutiendum iis qui detinebantur obsessi, animosque consternendos facere visum esset? tempus admonet, ut ad ea quæ intus gerebantur orationem convertamus, deque iis excusim aliqua dicamus. Foris vastabat gladius, et intus pavor, ut pervetusto illo oraculo Moysen res nostras vaticinatum esse plane asseveraverim. Cum enim æque ac populo Israelis in Deum ante a nobis peccatum esset, eudem quem olim ille, divina iracundia calicem potavimus, capti sumus, poste aquam ægre diuturnam famem herbarumque victu toleravimus: poste aquam sordida quæque rerum egestate compulsi, in os congesimus. Quin et ad liberorum etiam comediones (rem nefariam et silentio prætereundam) processimus, cum antea nec ab humanae carnis esu (heu quam horrendum spectaculum) abhorruimus. Sed quis hæc pro dignitate tragice deploraverit? non a coriis bubulisque pellibus abstinuimus, non ab alia quibuscumque rebus, quæ fame oneris quidquam solatii afferre posse credentes, ne ossibus quidem aridis parcentes, injucundam nobis cænam apparabamus. Novum profecto, et ab omni mortalium usu abhorrens alimenti genus. Et enim Syracusanorum complures, (quid homines non cogit fames importuna?) quadrupedum ossa molere primum, tum aquas per pauxillo conspergere, quamvis abunde nobis aquas ad hos usus Arethusa fons suppediaret, atque hoc invento famem sedare miserrimi homines cogebantur. Jam enim tritici modius centum et quinquaginta nummis aureis vænalis erat, pistores vero pluris vendebant, qui per ducentis aureis, unde fiebat ut duarum unciarum pants (rem miram!) nummo auroe venderetur. Adde quod trecentis aureis et eo amplius, quomodo cumque edule rænum ibat, et quinque supra decem, quandoque etiam viginti constabat equinum caput: asinæ carnes etiam in deliciis habita. Jam vero domesticarum avium defecrat genus: oleum autem et salsamentorum cuiusque generis obsonia, vel ea quæ, ut ait Gregorius Theologus, pauperum esse cibus solent, iam erant absurda. Casei, leguminum et pisorum esus omnino nullus: jam enim unius atque alterius portus, quibus interjacent Syracusæ, per vim hostes potiti fuerant, cum antea arces, quæ Brachiolia dicebantur, et ab ingressu portuum hostes arcebant, solo funditus adæquassent. Illud vero longe molestissimum accidit: nam sævissima pestis (proh dolor!) famem subsecuta est. Morbus etiam tetanus, a nervorum contractione sic dictus, quosdam divexabat: quibusdam autem apoplexia dimidiata partem corporis arescebat, alias repantino mori cogebat, nec defuerat qui eodem genere morbi correpti, aut corporis dimidium movere tantum poterant, aut omnino omniæ movendi corporis facultate destituebantur. Altæ instar utestrum inflato corpore horrendum sui spectaculum intuentium oculis exhibebant, quoisque mors illis superimminens (nam hæc quoque divino imperio parebat, atque ex hujus prescripto nonnihil retardabatur) ægre tandem miserios gravissimis doloribus liberabat. Enimvero iis quæ jam a nobis memorata sunt, permulta alia adjungi possent, quæ longiore indigerent oratione, quam ea quæ ab homine in custodiæ dato proficiisci potest. Quid enim aliud potero quam res tam grandes paucis perstringere attenuare, qui carcere inclusus ne horum quidem habeo pacati oīi? densissima carceris caligo, quæ ob oculos versatur, aspectum hebetat atque obtundit: tumultus eorum qui simul in eadem asservantur custodia, mentem agitant atque perturbant: turris quæ ad majorem portum in dextro urbis angulo erat exstructa, catapultarum vi, quibus hostes saxa

amanter exceptit. Eo mulier quædam vidua illius loci primaria, et magnis opibus affluens cognito, hominem pro familiaritate accersitum interrogat,

Variae lectiones et notæ.

prægrandia juculabantur, concusa primum, mox ex parte cecidit, ab hujus turris excidio quinque post diebus murus propugnaculi, qui fuerat ante turri conjunctus, eodem catapultarum impetu disruptus est: quo facto magnus timor in obsecratorum animos injectus est. Hostium tamen oppressionem sustinebant egregii illi viri valdeque strenui sub auspiciis beatissimi ducis patricii, summaeque hujus contentioni obsecundare concubantur, supra quam oratione explicari possit. Dies virginis, totidemque noctes, ubi murus corruerat contra eos qui aditum ex illa parte tentabant egregie strenueque depugnabant, animi ingenitam nobilitatem præ se declarabant: insignem quoque laudem esse ducebant pro tuenda urbe vulnera toto corpore excipere. Jam vero si quis ad illud urbis popugnaculum se contulisset, quod adversum vulgi sermoni dici consueverat, permultos ibi viras poterat inueniri miris diversisque modis mutilatos. Erant qui effossos oculos haberent, his quidam nares truncæ, his vero aures cernebantur amputatae, aliis palpebræ, aliis maxillæ ex telorum et sagittarum ictibus sanguine rubescabant, quibusdam frons et cor eliam ipsum modis variis vulnerabatur; venter aliis, aliis pectus acceptis vulneribus patebat, atque ut compendio dicam, non aliqua tantum, sed omni ex parte laborabant. Hostes enim totis copiis urbem obsidebant, erantque numero superiores adeo ut centum ex illis (quod vix assequitur fidem) cum uno e nostris manus consererent, gloriique non vulgari antagonistas augerent egregie virtutis factu periculo. Evidem athletorum studium appellabam, quoties eo loci ventitarem, in quo fortiter præclaque agentes magnam sibi ex præclare gestis gloriam comparabant. Tum vero fugitiorum nostrorum numerus usque adeo excrevit, ut distictum in nos divinæ ultionis gladium inebriaret dies prima post vicesimam mensis Maii. Quanta vero ab ea die, quo murus corruit, civitas in hostiam potestalem reducta est? Modum autem quo fuit expugnata operæ prælatum erit dicere: fuit enim horroris plenus. Cum enim Dei severa in nos animadversio eorum qui fortiter hostibus resistebant strenuissimum quemque hoc atque illuc dissipasset, et inclitum patricium cum eius commilitonibus ad corpora procuranda a mænibus in domos proprias avocasset, Barbarorum animos impulit ut ad fatalem illam turrim, de qua superiorius, obsidionem integrarent, machinis illis adhibitis quæ ad lapidum projectum usui erant. Tali enim ludicro parricidæ illi urbem invadentes sese oblitaribant: nec sane difficulti negotio grassabantur, paucis admodum milibus custodientibus partem illam, propterea quod opportunum illud pugnandi tempus cives non estimabant, securique propugnatores alia omnia quam ad propugnacula se conferre militabantur. Dum igitur hostes in urbem lapides horrendum in modum conficerant, totumque illius ombitum complebant, scala quædam lignea per quam propugnatoribus erat pervia, sonidiruta, turris effringitur: quo facto rumor ingens exortus est, quem cum audivisset patricius, continuo surrexit impransus et mensa, pro scala vulde sollicitus animi. Jam vero Barbari simul illum disruptam persensere (quippe eum prope ipsam lapidum projectio contigisset) muro magna cum alacritate propinquant: cumque nonnisi paucos in turris præsidio positos conspirati essent, hos fortiter ibi repugnantes contrucidarunt, inter quos etiam erat beatus Joannes patricius, quo facto libere in illam condescendunt, enque demum potiti sunt. Hinc vero deinceps in modum fluminis per totam urbem diffusi in illorum conspectu volatabant qui ad repugnandum adhuc congregabantur. Ac primum iis qui ad Serva-

A μάχου ἐκπέμψεν, ἀνδρα γενναιότερον τε διοῦ καὶ στρατηγικώτατον, δὲ καὶ πολλὰ κατὰ τῶν τῆς Ἀγα ἐκγόνων ἐστι, ταῦτα τρήπται. "Οὐτε δὲ τῷ Θεῷ φίλιτεῖν ὡς προ-

B toris ædis vestibulum contra eos aciem instruebant ad unum trucidatis, magno impulsu valvas aperiunt, templumque subeunt strictis ensibus cræbro anhelitu ignem nuribus oculisque spirantes. Tum vero omnis ætas eodem temporis momendo in acie gladii corruit, principes et omnes judices terræ (quod in Psalmis canere solemus) juvenes et virgines, senes cum junioribus, monasticam professi, tum matrimonio copulati, sacerdotes et populus, servus et liber, quique in lectis multo iam tempore valetudinarii decumbebant. Nam ne his quidem parcere, Deus bone, carnis scilicet illi didicerunt: animus enim humani sanguinis sitiens eorum moribus, qui primo irati occurrunt, minime satiantur. Erat igitur tum videre, (ut Sophonis verbis ular) diem illum, diem calamitatis et misericordiæ, diem angustiæ et ruinæ, diem tenebrarum et caliginis. Post hæc autem (qui enim pluribus operat, singula eorum percensere quæ primaris urbis viris evenere, præsertim cum auribus ipsis, ne dum animis horrorem incutiant?) Inclitus patricius, qui se in arcem quandam receperat, postridie una cum septuaginta viris virus capitur, alque octavo ob urbem expugnata die, capitali supplicio plectitur. Quod quidem adeo excelso fortique antino pertulit, ut nihil humile, nihil sua constantia indignum admiserit, ne leve quidem timidatis alicujus argumentum monstraverit, nec mirum, quando antea nullo pacto adduci potuit ut urbis præditionem salutis propriæ causa ficeret, præsertim cum permultos haberet hujus consilii non probatores tantum, verum si voluisse etiam administratos. Ille vero maluit cum honestate mortem appetere, ut eorum qui cum ipso erant saluti prospiceret, alque unum pro multis ad Christi imitationem caput obijcere periculo (quoniam hoc homicidiarum animos ad commiserationem neutiquam flexit) quam aliquid nobilitate sua indignum mente complecti. Cujus animi magnitudo, alque ad subeundum supplicium alacritas ipsis quoque Busæ Amiriæ Chaghabis filio, qui mortis auctor fuit, magnæ admirationi fuere. Verum ipse ad bene beataque moriendum hinc sibi talia præsidia compuraverat, propterea quod omne belli tempus in mortis contemplatione transeggerat, eisque, qui secum obessi erant, viam, quæ ducit ad immortalitatem optimis cohortationibus communstrarerat. Unde per hæc pietatis officia excessum ritus minime habuit formidandum. Quibus enim asidua meditatione cautum est, ne imparatum pectus habeant ad hæc extrema subeunda, hisce non injucunda erit ad eorum, cum contigerit, transmigratio. Cæterum Barbari in illos etiam quos cum patricio ceperant (erant autem omnes hi Syracusis honestissimo loco nati), cum quibusdam aliis captiis extra urbem ductos, et in orbem dispositos uno impetu invadunt agrestium canum in morem, et hos quidem lapidibus, hos vero baculis, alios hastis, quas præ manibus habent, quordam etiam quibuscumque quæ se fortuito obtulissent instrumentis crudelissime insertantes, morti dabant, et adhuc animis immanissime sæpius, horum corpora combustionē absuntem. Nec vero silentio præteribo qualia barbara crudelitatis exempla in Nicetam exercuerint. Erat hic Tarsensis genere, atque in re militari opprime eruditus, et strenuus, qui oppugnationis tempore impium Mahometem apud eam nationem prophetarum eminentissimum habitum maledictis compluribus quotidie proscindebat. Hunc ab interficiendorum numero sevocatum humili reclinantes supinum (tum, Deus, ementiam imploro) thorace pectoris ad nubem osque virum decorticarunt, effusa vero per sectionem viscera contus dilaniabant. Ad hæc cor ipsum manus avulsum ab homine adhuc spirante plusquam im-

ερηται, ουπηρέται, οντος δ βασιλεὺς συγχατῆλθεν ἐκείνων εἰς Πελοπόννησον, καὶ εἰς τὸν τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου ναὸν εἰσῆλθε σὺν τῷ χυρῷ αὐτοῦ. Ἡν δ'

Variae lectiones et notæ.

maniter dentibus mandebant primum, postea ad terrum allisum, petitiūque lapidibus, tum demum exsturati reliquerunt. Verum de his alias. Ego vero qui jam ierum cum episcopo in gratiam redieram, atque in episcopii templo una cum ipso statim precibus hora sexta operam debam, turrim a Barbaris expugnatam auribus cepi, cum ad finem cantici ventum esset. Quo nuntio non mediocris fuit audientium animis pavor injectus. Etenim quidni timendum esset in cruentas hostium manus mox certissime incursum? animum lamen quoquomo lo recipentes, dum adhuc hostes ante prospectum templi in depravando essent occupati, nudi ac verecundi (quippe detracitis omnibus aliis indumentis præter illa quæ ex corio confecta gestabamus), ad altare oīlis maximæ cum duobus aliis clericis per fugimus. Consueverat ad hanc aram beatissimus Pater Deum iratum conciliare, opemque ipsis pro suis filiis implorare, ac voti compos fieri; qua in re iultum experientæ mirificum s̄xpissime comprobavit: quanquam id temporis arcarno divinorum iudiciorum consilio preces ejus rejectæ fuerant. Cum ergo in his essemus periculis constituti, alter ab altero si quid peccatum esset, veniam petebamus, ac vicissim donabamus, Deo vero gratiæ ageba ntur. quod ista nos perpeti decrevisset. Jam vero dum episcopus angelo tutelari suum Ecclesiam commendarel, et adsunt exemplo hostes districtis gladiis, sanguineque perfusis, qui per totam zedium vagantes alius alio deflecebant, quorum unus a circumfusa multitudine digressus sacrum altare adit, ibique nos inter sedem et aram latitantes offendit, comprehen ditque, nihil tamen barbarum in nos est molitus, nempe Deo cor ipsius aliquatenus permulcente, nihil iracundum sonuit aut minax, vultu ad terrorum compito, quamvis esset ense nudato armatus, qui sumbat adhuc calidum sanguinem atque distillabat, ls in episcopum intuius, ab illo quām recte perconatus est, quisnam esset, remque ut erat eductus: Ubinam, inquit, sunt ecclesiæ sacra vasa? Cum autem cognovisset de loco, educit e sacro templo episcopum seorsim ab omni turbatione atque tumultu, nosque cum ipso tanquam agnos suum pastorem sequentes. Cumque in sacellum ubi reposita sacra vasa asservabantur nostro ductu pervenisset, in eo nos inclusos detinet, idemque satagit ubi maiores natu barbaræ nationis quamprimum convenient. Quo facto, de nobis apud ipsis narrationem instituit. Semnoem, id enim nominis tum illi inditum, tum claris ortum esse parentibus postea comperimus: cuius oratione permoti, dicam melius, Deo ad bonum exitum omnia perducent, bene animati hostes in nos esse cœperunt, eodemque die sacra deprædati (erant autem hæc omnia perfecti operis quinque milia librarum ponderis) captivos nos ex urbe egredi fecerunt: dolore, ut omittam cetera, vehementi confessos atque ad Amiram, qui in veteri majore ecclesia considerat traduxerunt. Hic autem in una earum, quæ ibi reperiebantur, camera conclusos reliquit. Illic omnino molis incommodis affici corpusculum fuit necesse: nam et gravi odore locus repletus est, eo scilicet qui ex naturalibus excrementis exoritur, vermis etiam qui solent in diem ingencrari et scatere, nec non muribus consueto ibi degentibus, tum podicularum examine, et cimicum, et pulicum propemodum exercitibus inhorruit. Ut vero nox facta est, tenebris obruti sumus sub lectum ferme cadentibus. Fumo etiam qui forte extero fiebat oppleta domus, qui et respirationem miseris interclusit, et mutuos aspectus maxima ex parte nobis ademit. In hac ipse camera cum sacro antistite, et altero a clericis fratribus conjecti fuimus: nam qui reliqui fus-

A Cur Theophiliten principem illustrem, et imperatoribus cognatum neque alloquio neque ullo officio dignatus esset, ministrum vero ejus affatus esset et

runt, urbis excidio una omnes contrucidati sunt. Dies ibi triginta complevimus: propterea quo ad Syracusanas munitiones emoliendus id temporis voluerunt consumptum. Per idem spatium ea quæ intra murorum ambitum continebantur, incendiis absuupta sunt. Captiæ vero prædæ spoliu tot suere, tantique pretii, ut ejus subducta ratio millies mille numnum reperita sit. Non multo post iter Panormum versus aggressi, quod sex dierum intervallo perfecimus, vecti jumentis ferendis oneribus natis. Abdixerunt vero immiles efficerique Äthiopes. Tandem diurnis zëstibus, nocturnisque frigoribus divexati, die septimo, cum interdiu noctuque iter facere non fuisset desitum, celeberriman civibusque frequentem urbem Panormum iegressi sumus, ob viam factis nobis urbem ingredientibus, popularibus qui ob letitiam effusi, epinicia concinebant; dumque prædas in urbem victores importare viderent. Paenit faustisque acclimationibus excipiebant. Jam vero in urbem secedentes, tum demum comperimus convenarum ac civium multitudinem juxta famam illius, nihilque imparem opinioni nostræ fuisse. Illuc enim universum Saracenorum genus confluisse pulares a solis ortu et occasu, ab aquilone et mari, juxta beatissimi Davidis oonsuetum loquendi morem. Unde in tanta incolentium colluvie coniugustati, in circuitu redes struere atque habitare incepérunt adeo ut per multas adjacentes urbes posuerint, primariæ, si quis vellet, ad oppugnandum et repugnandum non impares. Cum igitur, ut dicere institut, nequissima urbs omnium potiretur, contarchum, imperii nomen id est, sui nominis celebritate neutiquam dignum putavit, donec nos sub jugum mitteret. Quin et se facturum promittit et comminatur, ut abs se longe positos, atque adeo ipsius imperialicis urbis viros in suam redigat potestatem.... His ita se habentibus, post diem quintum ad majorem Amiram introducimur. Is autem ad solarium superhe in solio considens valde sibi ex tyrannica potestate placebat, et quasi mantile nobis, ipsiusque medium suspensum utrinque aspectibus obversabatur. Sistunt episcopum ministri: tum ille per interpretem: Tenes, inquit, nostratem orandi modum? Minime, inquit sapientissimus præsus. Is vero: Cujus rei gratia? Respondet episcopus: Quod summus ego sacerdos Christi sum, Christique servorum mystagogus, de quo prophetæ et justi olim vaticinati sunt. Non sunt, inquit Amiras, apud vos revera prophetæ sunt vero nomine: non enim ab illis alienatus esse ob tuas doctrinas, neque a recta fide deflexisses: in circuitu enim imhii ambulant. Quid enim prophetam nostrum blasphemis impeditis vos? Minime nos prophetas blasphemamus. Excipit episcopus: Propterea quod non in prophetas inveni, sed pro ipsis loqui magnificeque sentire condidicimus: hunc vero qui apud vos colitur ignoramus. His responsis attonitus, exemplo nos in carcere retrudi jubet. Ducti incedebamus media urbis platea in popularium conspectu: Christianorum permuli subsequebantur, de nostra miseria non obscure ejulantes, nec non contrariae sectæ homines spectanti studio excili nos constipaverint, inquirebantque quisnam esset celebrerrimus ille Siciliensis archiepiscopus. Hunc admodum populum evasimus; tandem in demosterium [δεσμωτήρι] conjicimur; id autem lacus est quatuor supra decem gradibus depresso habens pavimentum, adeo ut illi ostiolum pro fenestra esset. Tenebræ hic meret et palpabiles, lumine tantum lucernæ vel interdiu aliquatenus collustratae. Neutram in isto carcere luciferum mane exorientem fas est aspicere, non lunam radios emittement. Corpuculum hic zëstivis caloribus percussum (zëstus enim erat)

honorasset, longe supra conditionem eujus? Nam cum monachum nosset, id eum non temere fecisse arbitrabatur. At ille : *Theophilitzem*, inquit, *privatum vidi Basiliūm vero imperatorem, eaque de causa honorem ei ut imperatori habui. Scilicet enim eum a Deo imperatorem designatum esse.* Quibus mulier auditis, Basiliūm post discessum sui domini, ægrotum illuc relictum, in suas ædes recepit, curataque et confirmata valetudine, persuasit ut sui filii frater adoptivus esse vellet, ac data pecunia, imperium ei prædictum, orans ut principatum adeptus, filii suique (si adhuc in vivis esset) non oblivisceretur. His actis. Basilius discessit, illa vero, ei recens imperio potito, cum filio Constantinopolim profecta, multa pretiosa numera obtulit, quam ille honorifice exceptit ejusque filium, quem fratrem spiritualem nactus fuerat protospatharii, dignitate ornavit. Ædes sacras diversis terræ motibus collapsas instauravit, atque etiam magnum fornicem templi Sanctæ Sophiæ ruptum ruinamque minitantem, machinis artificium constrinxit, et firmavit. Multis Judæis præbita promissaque pecunia persuasit, ut Christiani fierent. Pace cum gente Russica facta, effecit, ut illa in cognitionem arcanorum nostrorum perveniret : et cum se baptizari velle promisissent, pontificem eis misit. Cæterum a sua religione ad nostram transituri, tergiversabantur et dubitabant : *Ac nisi miraculum viderimus, inquiunt pontifici, qualia tu multa a Christo facta esse doces : nunquam doctrinam tuam amplectemur.* Tum is : *Petite, inquit, quod vultis.* At illi dixerunt : *Liber qui de Christo docet, est in ignem conjiciendus : qui*

A ἔκειστο προσμένον μοναχός τις, ἀντιποιούμενος ἑρετῆς, δις τοῦ μὲν Θεοφίλιτζου οὐδεμίαν φροντίδα πεποιητο, τὸν δὲ Βασίλειον θεασάμενος, καὶ ὑπεκανέστη καὶ προσεκύνησε, καὶ φιλοφρόνως ἐδεξιώσατο. Γυνὴ δὲ τις χήρα ἐν τῇ χώρᾳ ἔκεινη τυγχάνουσα, καὶ τῶν ἐγχωρίων πρωτεύουσα, πλούτῳ τε περιβέβαιόν την γεγονός, μετεπέμψατο τοῦτον καὶ ἤρετο πᾶς τὸν μὲν Θεοφίλιτζην ἄρχοντα περιφανῆ, καὶ τοῖς βασιλεῦσι κατὰ γένος προστήκοντα οὕτε προστρήσεως οὕτε δεξιώσεως τινος κατηξίωσε, τῷ δὲ ἔκεινῳ ὑπηρετοῦντι καὶ προσεφύνησε καὶ τιμῆς μετέδωκεν, οὐκ ἀναλογούσῃς τῇ καταστάσει αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ λιαν ὑπερβαλλούσῃς αὐτῇν εἰκαζε γὰρ, εἰδὺν τὸν μοναχὸν, μὴ ἀλόγως ποιῆσαι τὸ γεγονός. Οἱ δὲ, Τὸν μὲν Θεοφίλιτζην ἰδιώτην, εἶπεν, ἕδρων, βασιλέα δὲ τὸν Βασίλειον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὡς βασιλέος τὸν ἄντρα τετίμηκα. Ἰσθι γὰρ ὡς πρὸς τοῦ Θεοῦ βασιλεὺς ἔκεινος ἀφώρισται. Ταῦτα ἀκούσσα ἡ γυνὴ, ἐπεὶ νοήσας ἔκει κατελεῖθη διὰ Βασίλειος, ἀπάραντος ἔκειθεν τοῦ κυρίου αὐτοῦ, προσέλθετε αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, καὶ θεραπείας ἔξιστε, καὶ ἀναρρώσσετε εἰποιητὸν ἀδελφὸν τῷ οἴκῳ αὐτῆς γενέσθαι πέπεικε, καὶ χρήματα παρέσχεν, εἴτα καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῷ προτιμήσεις, καὶ διετέξεται τῆς ἀρχῆς, μηδὲ ἐπιλασθεῖσαι τοῦ παιδὸς αὐτῆς ἀξιοῦ, μηδὲ αὐτῆς, εἰ τοῖς ζῶσιν ἔτι συγκαταλέγοιτο. Οἱ μὲν οὖν Βασίλειος ἐπὶ τούτοις ἀπῆλθεν. Ἐκείνη δὲ, βασιλέωσαντος ἀρτὶ τοῦ Βασίλειον, πρὸς τὴν βασιλέα τῶν πόλεων μετὰ τοῦ ιοῦ παρέγνετο, δῶρα προσαγαγοῦσα πολυτελῆ καὶ πολλά. C ἦν ἐντίμως διὰ βασιλεὺς προσεδέξατο, καὶ τὸν οἰδόν

Variae lectiones et notaæ.

et cohabitantium habitu torridum, præterea cimices et pediculi et publicum examina, cæleraque hisce bestiolis similia per tenebriscosum hoc pavimentum serpentia missellam hominem stigmatum redditunt. Sunt et eodem in carcere conclusi, promiscueque vobiscum harum miseriarum mercaturam facientes, Ethiopes, Tharsenses, Hebræi, Longobardi, tum Christiani nostrates e diversis locis profecti in quibus erat quoque sanctissimus [Manas, seu Menas. Vide Pyrrhum t. II, p. 592.] Melitensis episcopus duabus compedibus pedes astrictus. Tum vero pontifices alterutrum complexi, sacroque oculo exosculati, paululum ab ea quæ sibi evenerant sunt collacrymati; mox Domino eadem de re gratias agentes, ex nostra philosophia depromptis rationibus doloris sensui repugnabunt. Dum in his versamus, ex scrabilitate ille dies statu apud hosce sacrificii recurrit; quo die memoriam facere sojactitanti sacri iltius, quod olim Abraham fecerat, quando datum arietem pro rationis participe victimam Deo immolavit. Ilunc per inscitiam Pascha nominant: nec abs re diem sic indigit: non enim ab Ægyptio in terram promissionis est illis transitus, iuxta veterem Paschalis nomenclaturam: neque ex hac terra in cælestem oram aut ex morte ad vitam, ut Christiana fides hoc vocabulo uti nos docet; sed ex vita ad mortem, et ex hoc corporeo interitu, et sub sensu cadente, ad sempiternum illum, et ad id quod nunquam fine sit caritatum incendium. In hac diei celebritate (o dementia! singularem!) archiepiscopum comburendi fit consilium, malisque dæmonibus hostiam offerendi sanctissimum Christi pontificem. Quidam enim ex iis qui populo prærant, os

habens patente sepulcro adæque spirans Æquum est, inquit ad circumstantes conversus, o cives, in hunc Christianorum anlisitem manus injicere pro nostra incolumitate, tum quo festivius ac si unquam alias celebre nobis Paschalis festum agamus; sic enim prospere nobis res nostræ cessuras, et incrementa meliora facturas esse confido. Hæc ille. Verum haec audientes senes quidam canitie juxta ac priores, logaque honestissimi, ad populum habito consilio, factum improbarunt. Non enim hæc esse dicebant saitis; putabant illius diei celebritatem cohonestandam insigne pævigilium egisse excidium Syracusanæ urbis. Itaque mali consiliarii in archiepiscapum et nos consilium dissipatum est, Deo volente. Jam ex illo in hunc usque diem persicinus ærumnis multis detenti, mortemque ipsam, quæ semper nobis captiuis imminet, quotidie præstolantes. Tu vero, o dilectum et venerabile caput, tui Theodosii fac sis usque memor, Deumque placatum propitiandumque reddito, ut nostros hasce fluctus componat, sistat atque compescat, nostramque captitatem convertat sicut torrens in austro, justa Prophætam Regem Deique parentem. Amen.

Sequuntur hæc carmina ex Græco Latine scripta.

*Fructus laborum sume meorum, Pater,
Sunt quippe pleni quæstuum et lacrymis madent.
Sume, Pater, mandata, sume his litteris
Excidia, quæ in nos hostis invexit ferox.
Deum rogato, tendat ut amicas manus.
Jamjam propinquuo funeri charo huic tuo.*

αύτης, ὃν ἀδειφὸν ἔκ πνευματικῆς διαθέσεως (84), Αἱ σινιολάτραι, ἐσχήκε, πρωτοσπαθάριον τετίμηκε. Σεισμῶν δὲ διαφόρων (85) συμβάντων, ἐξ ὧν πολλοὶ ναοὶ διαρράγησαν, ὁ βασιλεὺς αὐθίς αὐτοῦ ἀνωρθώσατο· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν δυτικὴν μεγάλην ἀψίδα τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου Σοφίας ῥάγησαν, καὶ πεσεῖν τυγχάνουσαν προσορθόσιμον μηχαναῖς τεχνιτῶν συνέσφιγξε τε καὶ ἡδρασε. Καὶ τῶν Ἰουδαίων πολλοὺς δόσει χρημάτων καὶ ὑποσχέσεις Χριστιανούς γενέσθαι πέπεικε, καὶ τῷ ἔθνει καθ' ἡμᾶς μυστηρίου πεποίηκε. Συνθεμένοις γάρ βαπτισθῆναι, ἀρχιερεὺς αὐτοῖς ἐστάλη παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ δὲ μεταβέθαι μέλλοντες ἐκ τῆς οἰκείας θρησκείας εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ὕκνουν τε καὶ ἐδίσταζον· καὶ Εἰ μὴ τι θαῦμα ἴδοιμεν, εἶπον πρὸς τὸν ἀρχιερέα, οὐαὶ πολλὰ διδάσκεις αὐτὸς γενέσθαι πρὸς τὸν Χριστοῦ, οὐκ ὅν ποτε δέξασθαι πεισθείμεν τὸ δόγμα τὸ σύν. Καὶ δε, Αἰτήσθε, εἶπεν, ὁ βαύλεσθε. Κάκενοι τὴν βίβλον, εἶπον, ἦ τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ διδάσκει, βλητόν εἰς πῦρ, καὶ εἰ διαμείνῃ ἀνάλατος, πίστις ἔσται τοῦτο ἡμῖν ἀλήθως εἶναι θεὸν τὸν παρὰ σου κηρυττόμενον. Συνέθετο ποιῆσαι τοῦτο ὁ ἐπίσκοπος· ἀνήφθη πυρκαϊά, ἢρε πρὸς οὐρανὸν ὁ ἀρχιερεὺς τὰς χειράς τε καὶ τὰ ὄμματα, Δόξασόν σου τὸ ὄνομα, εἶπε, Χριστὲ ὁ Θεός. Ἔνέθετο τὴν πυρκαϊά τὸ ιερὸν Διδαγγέλιον, τὸ χρονίσαν ἐν τῇ φλογὶ, ἀδιαλώβητον ἔμεινεν. Οἱ Βάρβαροι ἐξεπλάγησαν ἐπίστασαν τῷ κηρύγματι, καὶ τελεσθῆναι κατήπειγον τῷ θείῳ βαπτίσματι. Ταῦτα μὲν οὖν ταῦτη συμβέβηκεν.

ΙΑ'. Οἱ δὲ εἰς τῶν τοῦ βασιλέως οἰών ὁ Κωνσταντίνος (86), Ἡν καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐφίλει, νοσήσας ἐξέλιπε, καὶ δὲ αὐτοκράτωρ βαρέως τὸν ἐκείνου ἡγεγκεῖθαντον, καὶ δὲ ἀπάρακλητος, καὶ ἐζήτει ζῶντα τοῦτον ἐργανισθῆναι αὐτῷ. Ἡν δὲ τις μοναχὸς θεόδωρος, φῶντας τὸν Σανταβαρηνὸς (87) τὸ ἐπώνυμον οὗτος τῷ βασιλεῖ προστριχέσθω, εἰς ἔχρονον ἐναρέτου βίου αὐτὸν ἐρθακέναι πιστεύοντι, ὡς ἐντεῦθεν καὶ σημεῖα ἐργάζεσθαι. Οὗτος τοίνυν ὁ Σανταβαρηνὸς, ὃς καὶ τῆς μετροπόλεως τῶν Εὐχαΐτων ἐχρημάτισε προεδρος, λέγεται δεῖξαι τῷ βασιλεῖ τὸν τεθνηκότα οὐδὲν αὐτοῦ ζῶντα δῆθεν. Ἐν γάρ λόχμῃ τινὶ φαντάσαι τὸν Κωνσταντίνον ἐριππον τῷ οἰκείῳ συναντῆσαι πατρίφ καὶ περιπλακῆναι δόξας ὁ βασιλεὺς, καὶ καταφίλησαι, οὐκέτι τοῦτον ἐώρακε. Καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτα ποιήσας ὁ Σανταβαρηνὸς, καὶ τούτοις ἐκπλήξας τὸν βασιλέα, δόλον εἰς ἐκατὸν περιγγαγεν, ὡς πίστιν εἰς αὐτὸν κεκτῆσθαι, καὶ κατὰ μηδὲν αὐτῷ ἀπιστεῖν. Καὶ δὲ μὲν βασιλεὺς οὕτω διέκειτο πρὸς τὸν Σανταβαρηνόν. Οἱ δὲ Λέων ὁ δεύτερος τῶν τοῦ βασιλέως οἰών, ἥδη νεανίας γενόμενος, καὶ γυναικὶ συζευχθεὶς τῇ θυγατρὶ τοῦ Μαρτινακίου (88), καὶ ἀναρρήθεις βασιλεὺς παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τῷ Σανταβαρηνῷ οὐκ ἡρέσκετο, ἀλλὰ φαρμακὸν ἀπεκάλει καὶ γόρητα,

A si inviolatus manserit, arguento nobis erit, vere Deum esse, qui a te prædicatur. Assenso episcopo, rogus es incensus 134. Pontifex cum manibus et oculis in cœlum sublati dixisset: Glorifica nomen tuum, Christe Deus, sacrum Evangelium in rogum imponit, quod diu in flamma relictum, illæsum mansit. Eo miraculo Barbari obstupescit, prædicationi crediderunt, et ut sacro baptismate initiantur flagitarunt. Et hæc sic acta sunt.

τῶν Ῥώς σπεισάμενος, εἰς ἐπὶ γνῶσιν ἐλθεῖν τοῦ βαπτισθῆναι, ἀρχιερεὺς αὐτοῖς ἐστάλη παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ δὲ μεταβέθαι μέλλοντες ἐκ τῆς οἰκείας θρησκείας εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ὕκνουν τε καὶ ἐδίσταζον· καὶ Εἰ μὴ τι θαῦμα ἴδοιμεν, εἶπον πρὸς τὸν ἀρχιερέα, οὐαὶ πολλὰ διδάσκεις αὐτὸς γενέσθαι πρὸς τὸν Χριστοῦ, οὐκ ὅν ποτε δέξασθαι πεισθείμεν τὸ δόγμα τὸ σύν. Καὶ δε, Αἰτήσθε, εἶπεν, ὁ βαύλεσθε. Κάκενοι τὴν βίβλον, εἶπον, ἦ τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ διδάσκει, βλητόν εἰς πῦρ, καὶ εἰ διαμείνῃ ἀνάλατος, πίστις ἔσται τοῦτο ἡμῖν ἀλήθως εἶναι θεὸν τὸν παρὰ σου κηρυττόμενον. Συνέθετο ποιῆσαι τοῦτο ὁ ἐπίσκοπος· ἀνήφθη πυρκαϊά, ἢρε πρὸς οὐρανὸν ὁ ἀρχιερεὺς τὰς χειράς τε καὶ τὰ ὄμματα, Δόξασόν σου τὸ ὄνομα, εἶπε, Χριστὲ ὁ Θεός. Ἔνέθετο τὴν πυρκαϊά τὸ ιερὸν Διδαγγέλιον, τὸ χρονίσαν ἐν τῇ φλογὶ, ἀδιαλώβητον ἔμεινεν. Οἱ Βάρβαροι ἐξεπλάγησαν ἐπίστασαν τῷ κηρύγματι, καὶ τελεσθῆναι κατήπειγον τῷ θείῳ βαπτίσματι. Ταῦτα μὲν οὖν ταῦτη συμβέβηκεν.

B XI. Ceterum unus ex imperatoris filiis Constantinus, patri p̄r̄ ceteris charus, ex morbo obiit, cuius mortem graviter ferens, omni consolatione repudiata, illum sibi viventum offerri cupiebat. Fuit autem quidam monachus Theodorus, cognomento Santabarenus, imperatori ob summam de ipsius virtute persuasionem, ut etiam miracula edere crederetur, familiaris, idemque metropolis Euchaitorum antistes. Is igitur imperatori defunctum filium ostendisse viventem, cum effecisset ut Constantinus equo insidens patri occurrere videretur, quem cum amplexus et deosculatus esset, non amplius viderit imperator. Sed et aliis similibus factis Santabarenus imperatore in admirationem adducto, efficerat, ut is totus ex ipso pendebat, ut fidem ei haberet, neque ulla in re diffideret. Imperator igitur hoc modo erga Santabarenum affectus fuit. Sed Leo filius ejus jam adulitus, et Martinacii filia uxore ducta, a patre imperator salutatus, Santabareno non delectabatur, sed eum veneficum appellabat, et præstigiatorem, et imperatoris deceptorem. His ille veluti speculis quibusdam ictus, ad ultionem insurgit, simulataque erga Leonem benevolentia: Cum sis, inquit, adole-

Variæ lectiones et notæ.

(84) Οἱ ἀδειφὸν ἔκ πνευματικῆς διαθέσεως Ἰσχε. Wolfius: *Quoniam spiritus impulsu fratre nactus fuerat. Reposuimus pro his verbis, fratrem spiritualiorem. Intelligitur enim ἀδειφοποιήσις, Adoptio in fratrem, que in ecclesia fieri coram sacerdotiis consueverat. Vide Gloss. med. Græcit.*

(85) Σεισμῶν δὲ διαφόρων. Quos inter exstitit ille terræ motus qui post depositionem Photii et D restitutionem Ignatii exstitit, quo adeo concussa est urbs, ut Ecclesiæ aliasque aedes a fundamentis subruerit, et ἀντὶ πόλεως, πολυάνδριον effecta illa fuerit, ut scribit idem Photius, epist. 100 et 104, ubi hunc divinæ ultioni adscribit ob injurias sibi irrogatas.

(86) Κωνσταντῖνος. Ex priore Basilii uxore genitus, ut indicavimus in Fam. August. Byzant. de

quo hæc præterea scribit Nicetas Paphlago in Vita Ignatii patr. Constantinopol. Εὔθης μὲν τότε τῷ βασιλεῖ τέθηκε Κωνσταντῖνος ὁ τριπόθητος καὶ πρωτότοχος οὐδὲς, ὃν καὶ ἄγιον ὁ τολμηρὸς οὗτος (Φώτιος) εἰς τὴν τοῦ πατρὸς χάριν ἐξ ἐκατοντῶν, μοναστήριοις τε καὶ ναοῖς ἀνθρωπαρεσκεταῖται οὐκ ἡγιανεῖτο.

(87) Θεόδωρος ὁ Σανταβαρηνός. Quis ille Santabarenus, et unde ortus illiusque fortunam describit Stylianus Neocæsareæ episcopus in Epist. ad Orientales, descripta in Appendice ad concilium Constantinopolitanum iv, c. 4, p. 1404, 1405.

(88) Μαρτινακίου. Meminit Codinus in Orig. CP. n. 110 Martinacæ patricii, avunculi Theophanonis Augustæ, sub Michaeli et Basilio, a quo adificatum monasterium quod illius nomen retinuit.

scens imperator, et cum patre veneris atque equites : pugio etiam tibi ferendus est, quo et contra seram ularis, et patri porrugas, cum res tulerit, aut etiam insidiatores ejus ulciscarisi. Is dolo non animadverso, pugionem, ut ille suaserat, in calcio fert. Eo pugione Santabarenus ad ultionem Leonis usus : *Imperator, inquit, filius tuus tibi insidiatur, indicio illud est, quod in venatu pugionem occultum gerit.* His auditis, venatus exit Basilius, Leo patrem comitatur, inventus est pugio in calco Leonis occultatus. Visus est vera dixisse delator. Rei defensio non admittitur, ardet iracundia pater contra filium : in quodam imperatorio 175 cubiculo concludit, et, ut quidam tradunt, ei oculos eruere in animo habebat, Santabarenus ad id instigante : idque omnino futurum fuisse, nisi patriarcha et principes senatus, multis precibus imperatorem a sententia deduxissent. Ea ira durat, Leo in custodia tenetur, longum tempus intercedit, donec imperator quibudem senatoribus in convivio adsuit : id quod veteri quadam consuetudine certis temporibus siebat. Erat autem in iis ædibus, ubi convivium agitabatur, psittacus in cavea suspensus, qui, ut id genus avium ad imitationem proclive est, cum quemdam continenter Leonem deplorantem et appellantem audisset, vocem imitatus, subinde clamabat, *O Leo, Leo.* Ex ea volucris voce convivæ occasions arrepta pro Leone deprecandi, e convivio surrexerunt, et oppleti lacrymis dixerunt : *An non istu roularis nos accusabit, imperator, cum ipsa dominum suum appelle, nos autem majestati tuæ erupitis frumentos, illius jam longo tempore inclusi obliviscamur? Omilte tram, Domine, contra illum conceplam.* Deme illi custodiā, placido cum ac potius paterno vultu aspicio. His verbis ira mitigata imperator, cum filio in gratiam rediit, dignitate pristina restituta. Post, cum venatum exisset, in cervum incidit inusitata magnitudine, elata in altum cornua gestantem, quem persequendo assecutus, cum stricto gladio percussurus esset, bellua se defendit, et ramo uno cornuum zonæ imperatoris infixo, illum sublimen fert cornibus suspensem, ac forsitan ita periisset, nisi a quodam, ense dissecta zona, fuisse creptus. Cui mercedem salutis suæ præciaram reddidit ille, capitinis truncationem, speciosa causa quæsita, quod ensem contra imperatorem strinxisset : neque reputavit, pro

Variae lectiones et notæ.

(89) Εἰφίδιον ἔνδον τοῦ ὑπόδηματος. Leo Grammaticus, ἐν τῷ τουβίρ, in *tibiali*. Porphyrogenitus in avi Vita, n. 99 edit. Combeffisii, καλεσον περιφέρειν, τὰ πέδηλα τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ita Santabarenus ad Basilium. Symeon Logotheta in Basilio n. 21, et in Chronico ms. in quo corporis loco παραμύτιον habuerit Leo non tradit. Scylitzes λέγει τοῦ ὑπόδηματος, ut Zonaras et Glycas, ubi Leunclavius sub veste vertit, et recte, ni fallor : ne que enim in calcis vel in tibiali pugionem gestare potuit Leo, nisi per tibi alia braccæ intelligentur.

(90) Ἐγχειρεῖ τοῦτον τῶν βασιλεῶν θαλάμων

A καὶ ἀπατῶντα τὸν αὐτοκράτορα. Τούτοις ἐκεῖνος ὡς τις: κίντροις πληττόμενος, εἰς ἄμυναν διανισταται, καὶ πλασματος εἴνοιαν πρὸς τὸν Λέοντα, Νεανίαν ὅντα σε, λέγει, ὡς βασιλεῦ, καὶ τῷ πατρὶ συνιπεύοντα καὶ συνθρῶντα, δεῖ σε καὶ ἐγχειρίδιον ἐπιφέρεσθαι, ἵνα τούτῳ καὶ κατὰ θηρίου χρήση δόπτες δέονται, καὶ τῷ πατρὶ τους ἔσως ὁρέξῃς κατὰ καπρὸν, ή τυχὸν καὶ ἐπιβουλεύοντας αὐτῷ ἄμυνῆν. Οὐ δὲ, μὴ φωράσας τὸν δόλον, ἔφεδιον ἔνδον φέρειν τοῦ ὑπόδηματος (89) ἐπεισθῇ κατὰ τὴν συμβουλήν. Τούτῳ τοίνου τῷ ἔφεδῳ δὲ Σανταδεργῆνς κατὰ τοῦ Λέοντος χράται εἰς ἄμυναν, καὶ τῷ βασιλεῖ, Ἐπιθουλεῖσι σοι, φρονιν, διαίσθισι σου· καὶ τούτου διέγμα τὸ φέρειν, δε τοι συνθηρῆ, κεχρυμάνον ἔφεδιον. Ἐξῆλθεν οὖν εἰς κυνηγόταν δὲ Βασιλεῖς, καὶ δὲ Λέων παρείπετο τῷ πατρὶ, εὑρέθη καὶ ἐγχειρίδιον κεχρυμάνον ὑπὸ τὸ τοῦ Λέοντος πέδιλον. Ἔδοξεν ἀληθεεύειν δὲ κατειπών. Ἀπολογούμενος δὲ κατηγορούμενος οὐ προσέτει, ἔχωργιστο κατὰ τοῦ ιοῦ δὲ πατέρα, ἐγχειρεῖται τοῦτον τῶν βασιλικῶν θαλάμων ἐνī (90), καὶ τὰ τοῦ κράτους ἀφαιρεῖται παράστημα, ὡς δὲ τινες ιστοροῦσι, καὶ τὰ δύματα τῷ ιοῖ πηρῶσαι διεμελέται, παρὰ τοῦ Σανταδεργῆναῦ πρὸς τοῦτο ἐρεθίζομενος· καὶ ἔργον δὲ ἐγένετο τὸ μελέτημα, εἰ μὴ δὲ πετράρχης καὶ τῆς συγκλήτου οἱ προῦχοντες, πολλὰ δεηθέντες, τοῦ βουλεύματος τὸν βασιλέα μετέστησαν. Τέως δὲ οὗν ἐπέμενεν ἡ δργὴ, καὶ δὲ Λέων ἐμφρουρος ἦν, καὶ χρόνος ἐτρέψθη συχνός, συνευρχεῖτο δι' δὲ βασιλεὺς τῶν τῆς συγκλήτου τισι· τοῦτο δὲ κατὰ καιροὺς (91) ἀριστένους ἐκ συνηθείας ἐγίνετο παλαιᾶς. Ἡν δὲ ἐν τῷ οἰκας καθ' ὃν ἐγίνεται τὸ συμπόσιον, ζῶον ἐν κλωβῷ (92) ἡωρημένον τῶν μιμτλῶν, καλούμενον φιττακός· τοῦτο τὸν δύρωμάν καὶ ἀνακαλουμένου τὸν Λέοντα συνεχῶς ἀκούοντος ἐμιμήσατο τὴν φωνὴν, καὶ, Λέων, Λέων, ἔδει πυκνά. Τὰς οὖν φωνὰς ταύτας τοῦ ὄρνιθος οἱ τῷ βασιλεῖ συνεστιώμενοι λαβόνται εὐρόντες τῆς ὑπὲρ τοῦ Λέοντος παρακλήσεως, ἀνέστησάν τε τοῦ συμποσίου, καὶ δακρύων πλησθέντες, εἴτε φασιν. Οὐχ εἰς κατηγορίαν ἔσται ἡμῖν τοῦτο τὸ ζῶον, ὡς βασιλεῦ, διτι αὐτὸν μὲν τὸν οἰκεῖον ἀνακαλεῖται δεσπότην, ἡμεῖς δὲ, τῆς μὲν τοῦ κράτους σου πανδαισίας ἐπαπολικόντες, ἀμυημονοῦμεν ἐκείνου, ἐπὶ χρόνον ἢδη καθειργμένου πολύν; Ἄγες, δέσποτα, τὴν κατ' ἐκείνου ὁργὴν, καὶ λῦσον αὐτῷ τὴν φρρυρὰν, καὶ πρόσθλεφον εὐμενὲς, ή μᾶλλον πρόστιος ὡς πατέρα. Τούτοις δὲ βασιλεὺς (93) ἐχάλασε τὴν κατὰ τοῦ

C ἐνί. Errat igitur Damascenus Studita hom. 34 dum scribit Thessalonicanum relegatum Leonem una cum uxore Theophanone.

(91) Κατὰ κατερίους. Verbi gratia, in Nativitate Christi, in tribunali novemdecim accubitorum, de quibus statim conviviis egimus in nostra Constantiopoliti, I. II, sect. 6, n. 1.

(92) Ἐν κλωβῷ. Wolfisius scripsit in corte: in cavea restituimus. Vide Gloss. med. Græcit. in Κλωβάς.

(93) Τούτοις δὲ βασιλεύς. Vide nostram Constantinopolit., I. IV, sect. 4, n. 1.

εἰσας δρῆγη, καὶ οἱ διπλούσατο, καὶ τὴν τιμὴν ἀπέδωκε τὴν βασιλείουν. Εἰς θήραν δὲ διπλούσων διβασιλεὺς, ἐλάφῳ ἐντυγχάνει, τὸ μέγεθος ὑπερφυεῖ, καὶ εἰς ὄφος ἡρόμενα κέρατα φέροντι, καὶ τοῦτον ἐδίωκε, καὶ πλησίασας αὐτῷ, ἤρε τὴν χείρα ξιφήρη πλῆξαι τὸ ζῶον βουλόμενος. Τὸ δὲ τοῖς κέρασιν ἡμύνετο τὸν διώκοντα, καὶ τίνος τῶν αὐτοῖς παρφυομένον ὅζων ἐμπαρέντος τῇ ζώνῃ τοῦ βασιλέως, λετέωρος ἐκεῖνος ἐφέρετο, ἥιωημένος τοῦ ζώου τοῖς κέρασι καὶ ξίφει τεμών τὴν ζώνην αὐτὸν διεσώσατο, φέ καὶ κεφαλῆς ἐκτομήν· καὶ τὴ σκηνῆς ὡς εὑπρεπής, "Οὐ νος διτὶ ὑπέρ βασιλέως ἤρκε τὸ ξίφος ὁ ἄνθρωπος λικῶν. Καὶ διὰ μὲν οὕτως ἀπώνατο τῆς ὑπέρ τοῦ φε καὶ περιδινηθεὶς τὰ σπλαγχνα, ἐπειδί μὲν, ἀλλ' οὐκ εἴπει. Μιγατὴ ἔτος δινένετο, αὐτορχήσας δὲ ἐννεκαλδεκα, τῷ σιφρῷ δινένετον οὖλων.

ΙΒ'. Αύτοκράτωρ δὲ γεγονὼς δὲ Λέων (94*), αὐτίκα πρὸς ἄμυναν διανέτη τοῦ Σανταβρηνοῦ· Ὑποπτεύων δὲ ὡς ἀντιληφεται τούτου δὲ πατριάρχης Φώτιος, φιλιῶς πρὸς αὐτὸν διτκείμενος, αἰτίᾳ πλάτει κατὰ τοῦ πατριάρχου. καὶ ἔκωθεὶ τῆς Ἐκκλησίας αὐτὸν, καὶ ἐν τῇ τῶν Ἀρμενιακῶν περιορίζει μονῆ, πατριάρχην δὲ Στεφάνον προεχειρίσατο (95), τὸν οἰκεῖον διμάρμονα καὶ δι τοῦ μὴ τὸν Ἡρακλεας ἀρχιερεὺς, διπὸ τοῦ πρωτοθρόνου κεχειροτόνητο· Ἀγθῆναι δὲ ἐξ Εὐχαίτων ἐκέλευσε τὸν Σανταβρηνόν· τῆς γὰρ ἐκεῖ Ἐκκλησίας προτίθεται. Πέμψας δὲ εἰς τὴν ἐν Χρυσοπόλει μονὴν τοῦ Φιλιππικοῦ, διπού δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐτέθαπτο, ἔκάγει τὸ σῶμα τούτου ἐκ τῆς σοροῦ, καὶ μετὰ προπομπῆς πολλῆς καὶ βασιλείου τιμῆς εἰς τὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ναὸν κατατίθησιν ἐν λάρνακι μαρμαρίνῃ, καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ παρόντων ἐπὶ τῇ προπομπῇ, τοῦ τε Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ πατριάρχου Στεφάνου. Τῇ δὲ τοῦ Ζαούτη Στύλιανοῦ (96) θυγατρὶ συμφθειράμενος ἐτίς ζώσης Θεοφανοῦς τῆς αὐτοῦ γαμετῆς, τὸν πατέρα ταύτης μάγιστρον ἐτίμησε, καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου, μετέπειτα μέντοι καὶ βασιλεωπάτορα, αὐτὸς τὸ ὄνομα ἔφευρών· Ἐξ ἐμπρησμοῦ δὲ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦ ναοῦ ἀγίου ἀποστόλου Θωμᾶ πυρ-

Variae lectiones et nota.

(94) Et μὴ τις. Vocabatur is Jacobites. Vide Symeonum logothetam in Basilio n. 3 et Leonem Grammatic.

(94°) Βασιλείᾳ Λέοντος Φιλόσοφου. Ita ad marginem scriptum in codd. mss. Negat Allatius Leonem imp. appellatum Φιλόσοφον, hocque cognomen uni convenire Leoni Philosopho, de quo agunt scriptores Byzantini in Theophilo, illum vero Σωτήρα appellatum. Certe Constantinus Porphyrogenitus filius in avi Vita, p. 48, 76 et 89 edit. Combessisii, Leonem Σωτήρατον semper appellat. Promiscue vero apud Balsamoneum Σοφός et Φιλόσοφος iudicatur. Sed et Novella Alexii Commentari apud eundem Balsamoneum ad *Nomocan* Photii p. 119, 142, 1 edit. Άτων Φιλοτοφήτερος dicitur. In cod. Reg. in quo describuntur libr. II. Περὶ θεμάτων Constantini Porphyrogeniti, hic titulus præseritur: φιλοτοφήμης Κωνσταντίου νικῆς βατλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ.

(95) Στέφανον προχειρίζεται Gregorius in Vita S. Basilii Junioris, p. 2: Στέφανος δὲ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως προχειρίζεται, αντρό πάσῃ

imperatore potius strinxisse, ac renumeratione magnisque præmiis esse dignum. Is igitur sui erga imperatorem studii hunc fructum cepit. Imperator vero cornu percussus, conversisque intestinis, supervixit ille quidem; se i non diu, mortemque obiit. Regnavit cum Michacle annum unum, solus decem et novem, imperio Leoni filio ex superstitionibus natu maximo relicto.

άχα θν καὶ ήγάλωτο, εἰ μή τις (94) φθάσας καὶ
τρέπει καλέ δέδωκεν δὲ οὐ' ἔκεινον σωθεῖς, τὴν τῆς
ξίφους, ἔφη, ἐπὶ βραυλέα γυμνώσει· μή λογισάμε-
καὶ ἀμοιβῆς μαλλὸν θν ἄξιος καὶ δωρημάτων βασι-
ιλέως σπειδοῦς. Ὁ δὲ πληγεὶς τὸ σῶμα τῷ κέρατι.
μακρὸν ἀπεβίω δ' ἐντεῦθεν, συμβασιλεύσας μὲν τῷ
ἴοντι τὴν βασιλείαν λιπὼν, δόντι πρεσβυτέρῳ τῶν πε-

XII. Imperator factus Leo, statim de ulciscendo
Sentabareno cogitat. Sed cum timeret, ne is a
Photio 176 amico defenderetur, patriarcham,
causas quasdam commentus. Ecclesia ejectum, in
Armenianorum relegat monasterium, fratremque
suum Stephanum patriarcham designat: qui, quia
Iheraclea pontifex nullus erat, a protobrongo con-
secratus est. Santabarenus Euchaitis, cuius urbis
Ecclesiae praesidebat, adduci jussit. Misit et Chry-
sopolim in Philippici monasterium, ubi Michael
imperator sepultus erat, ejusque cadaver loculo
eductum, cum magno comitatu et regio honore in
Sanctorum Apostolorum æde, in marinorea arca
reponit: etiam fratribus suis Alexandro et patriar-
chæ Stephano præsentibus. Zautzem Stylianum,
cujus filiam, superstite adhuc Theophanone con-
juge, subigebat, magistrum designavit et cursus
publici logothetam, post etiam, novo excogitato
nomine patrem imperatoris. Edem Sancti Thomæ
apostoli, una cum aliis ædificiis incensam, renova-
vit. Santabarenus jam adductum in regia Pegana
custodiit, et inclementer flagris cæsum Athenas
relegavit, neque multo post, oculos ei effodi jussit.
Verum pluribus annis elapsis, hominem ab exilio

ἀρετῇ διαπρέψας· εἰ καὶ οὗτος ἐν συντόμῳ τῷ χρεών
ἐλεύθεργης, καὶ συνεχῆ καθάρσια παρὰ πτίδων
ἰατρῶν δεξιάμενος, διὰ τὴν ἑνὸς/λοῦσαν αὐτῷ ἐκ
(f. πυρετοῦ) πυρκαϊῶν, ὡφ' ὧν κακῶς, ψυχρανθεῖς
τῶν στόμαχον, καὶ εἰς νόσου δυσδιγήτων περιπετῶν
ἔτελεντησε. Erchempertus cap. 52: Serenissimo
Basilio Augusto æque his diebus defuncto, duo filii
eius in imperio sunt electi, id est Leo primogenitus
et Alexander subsequens: tertius vero Stephanus no-
mine archiepiscopatum ejusdem urbis, ejecto Pothio,
qui olim a Nicolao primæ sedis pontifice ob invasio-
nem episcopatus Ignotii adhuc superstilis perpetuo
anathemate fuerat mallatus, et a Juanne papa, ut
ita dicitur, ignaro, ad pristinum gradum resuscitatus
recoendum suscepit.

(96) Στυλιανός. Exstant in obitum nescio cuius Styliani, primi a secretis, iambi Symeonis logothete et magistri, vulgo Metaphrasia appellati; et ab Allatio in Dissert. de Symeonum scriptis descripti. Obiit vero hic Stylianus de quo Zonaras, Leone imperante, ut est apud anonymous Combeffisanum n. 14.

revocatum benigne tractandum curavit. Cæterum A ποληθέντος, δὲ βασιλεὺς οὗτος αὐτὸν ἀνεκάλινεν. Ήδη δὲ καὶ δὲ Σανταβαρηνὸς Μχθη, καὶ εἰς τὰ ἑν ταῖς Πηγαῖς ἐρρουρείτο βασιλεύς, ἔνθα πέμψας δὲ βασιλεὺς, καὶ ἀφειδῶς αὐτὸν αἰχισάμενος, ἐν Ἀθήναις ὑπερόριον ἔβητο. Οὗτος πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ πέμψας ἦκεῖ, τοὺς αὐτοῦ ἔξεκοψεν δρυθαλμούσας. Μετὰ τὴν πλείους ἐνιαυτοὺς τῆς ὑπερορίας τε τὸν ἄνθρωπον ἐπιχνήγαγε, καὶ προνοιάς ἤξιωσεν. Οὐ δὲ Λογγιβαρδίας δούξ Ἀγίων τοῦ βηγὸς Φραγγίας τυγχάνων γαμβρὸς, ἐπεὶ τὸν θάνατον τοῦ Βασιλείου ἐπύθετο, τὰς πρὸς Ῥωμαίους συνθήκας ἡθετησεν, καὶ τὴν χώραν ἀπαστολὴν ἀφέωσετο. Διὸ τὸν ἐπὶ τῆς Τραπέζης ἐπεμψεν δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ μετὰ τῶν δυτικῶν ταγμάτων, δὲς συμμέχες αὐτῷ ἡττήθη· καὶ πάντας τοὺς σχεδὸν οὓς ἐπήγειτο ἀπεβάλλετο, μᾶλις αὐτὸς διαδράζει. Τοῦ δὲ πατριάρχου Στεφάνου ἐκλεοιπότος, Ἀντώνιος προκεχείριστο πατριάρχης, δὲ Καυλάκης (97) ὕδημαστο. Τῶν δὲ Βουλγάρων ἐνσπόνδων δύτων, καὶ ἐμπορίας ποιουμένων μετὰ Ῥωμαίων, οἱ τοῖς τελωνῆμασιν ἴφεστωτες ἀδικα αὐτοὺς εἰσποστον τέλη. Τούτο τῷ αὐτῷ ἀρχοντι Συμεὼν λαβᾶς ζητοῦντι τοῦ κατὰ Ῥωμαίων πόλεμον ἔρασθαι, εἰς μάχης πρόφρους ἤρκεσε. Καὶ μέντοι καὶ ἤρατο. καὶ Ῥωμαϊκὸν αὐτῷ ἀνθοπλισάμενον στρατευμα ἡττητο, καὶ πολλοὶ μὲν ἐπεσον τῶν Ῥωμαίων, καὶ δὲ στρατηλάτης αὐτῆς πολλοὶ δὲ ἐάλωσαν, ὃν τὰς βίνας δὲ Συμεὼν ἐκτέμων, ἐπικνελθεῖν ἀφῆκε πρὸς τὸ Βυζάντιον. Τούτοις περιαλγήσας δὲ βασιλεὺς, δωροῖς τοὺς Τούρκους ἐπεισε, τοὺς περὶ τὸν Ἰστρόν, οἱ καὶ Οὔγγροι καλρῦνται, τοῖς Βουλγάροις ἐπεκελθεῖν, καὶ δοῃ δίναμις κακῶσαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς δὲ δὲ βασιλεὺς, διὰ τε θαλάσσης καὶ διὰ γῆς ἡτοιμαστο δόπλα κινήσαι κατὰ Βουλγάρων, τῷ πατριάρχῳ Νικηφόρῳ τῷ Φωκῇ τὸν κατ' αὐτῶν ἀναθέμενος πόλεμον, δομέστικον τῶν σχολῶν αὐτὸν προσβαλλόμενος. Πρὸ τοῦ πολέμου δὲ τὸν κοιαστορα στέλλει δὲ αὐτοκράτωρ πρὸς Συμεὼν περὶ εἰρήνης πρεσβεύοντα. Οὐ δὲ Βάρβαρος, δόλῳ τούτον ὑποτοπήσας ἀλθεῖν, καθείργυντι τὸν ἄνδρα καὶ δεσμεῖ, καὶ τῷ Φωκῇ ἀντεμάχετο. Έχενον δὲ περὶ τοῦτον ἀσχολουμένου, οἱ Οὔγγροι τὴν χώραν αὐτοῦ ἐλήσαντο. Διὸ τὸν Εωκάν λιπῶν, κατ' ἐκείνων ἐξώρμησαν, καὶ συμβαλῶν αὐτοῖς ἡττητο, πολλῶν μὲν σφαγέντων Βουλγάρων, πλειστῶν δὲ ἀλόντων, αὐτοῦ δὲ τοῦ Συμεὼν μᾶλις ἐν Δοροστόλῃ φτηγόντος, τούτῳ δὲ τὸν Δρίστρα ἐστι. Τοὺς δὲ αἰχμαλώτους Βουλγάρους δὲ βασιλεὺς παρὰ τῶν Οὔγγρων ἐπέριατο, καὶ δὲ Συμεὼν περὶ εἰρήνης ἰκέτευς. Καὶ πιστεύσας τοῖς λόγοις ἐκείνους δὲ βασιλεὺς, τὸν Χοιροστάκτην ἀπέστειλε πονδᾶς ποιησόμενον, διὸ δὲ Βάρβαρος κατέσχε τε καὶ ἐδέσμησεν. Αὐτὸς τοῖς Τούρκοις ἐπῆλθε, καὶ ἐτρέψατο τε αὐτοὺς, καὶ τῷ χώρᾳ σφῶν ἐλυμῆνατο. Εἴτα ἐπέστειλε τῷ Λέοντι μὴ δὲ ποτε σπείσαθαι, εἰ μὴ τοὺς αἰχμαλώτους Βουλγάρους λήψιοιτο πρότερον· καὶ τούτους λαβών, οὐκ ἐπείσατο. Οὐ γοῦν βασιλεὺς τοῖς τάγμασι τοῖς

Variae lectiones et notæ.

(97) Ἀντώνιος δὲ Καυλάκης. Cujus elogium descripsit Nicophorus Philosophus, editum a Lipomano Surio, et Bolando 12 Febr.

άροις καὶ τοῖς ἐπερόις δμοῦ συνελθοῦσι κατὰ τῶν Βουλγάρων ἔχριστο ἀλλ ἡ τηγήθησαν ἀπαντα προσβαλόντες τῷ Συμεών. Καὶ τὰ μὲν τῶν Βουλγάρων τοῦτὸν εἶχε τὸν τρόπον. Οὐ δὲ βασιλεὺς, ἐν ἀγροῖς τοῖς τῇ τοῦ Ζαούτζη συνάνθησε τῇ Ζωῆ, ἐπειδουλεύθη παρὰ τιναν. Αἰσθομένης δὲ τῆς Ζωῆς ἐκ θροῦ τὴν ἐπιδουλήν, καὶ διυπνισθήσης τὸν βραστέλα κοιμάμενον, αὐτίκα ἐκεῖνος ἐπανῆλθεν εἰς τὰ Βρολλεῖα, καὶ οὕτω διέφυγε τὴν ἐπιδουλήν. Ἀρτὶ δὲ τῆς βασιλίδος θανούσης Θεοφανοῦς, τὴν εἰσηγμένην Ζωῆν (98) δὲ βασιλεὺς Αὐγούσταν ἀνηγόρευσε, καὶ νόμιμον ἔθετο γαμετήν (98*) τὴν πρὶν αὐτοῦ παλαιάν, τῇ ἐπί διάγονον τῆς εὐτυχίας ἀπώνασσον. ἐνίκατον γάρ ἔνα μησὸν ὁπτώ τῇ βασιλείᾳ ἐπιβιώσασα, τέθνηκεν. Ἐπέρα δὲ αὐτῆς ἐπιδουλή μηνύεται τῷ Ζαούτζη ὑπάρχων ἀνεψιός. Οὐς τὸ ἀπόρρητον τῷ ἐκτομάτῃ Σαμωνᾶς ἔξι Αγαρηνῶν, καὶ μαθῶν τὸ κατὰ τοῦ κρατοῦντος μελέτηρα, εὐθὺς ἐκφέρει πρὸς αὐτὸν τὸ μωσῆριον. Καὶ κατεσχέθη μὲν δὲ Βασίλειος καὶ οἱ συνίστορες τοῦ βουλεύματος, δὲ Σαμωνᾶς (99) ἐπιμήθη πρωτοσπαθάριος, καὶ φυειώθη τῷ βασιλεῖ.

B Πτ". Ηγάρετο δὲ καὶ τρίτην δὲ Λέων εὐέτειραν, Εὐδοκία μὲν ἐκαλεῖται, ἐκ δὲ τοῦ Ὁφικίου τὸ γένος εἴλη, καὶ τὴν ὄνταν ἦν περιττή, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ βραχὺ τοις συνεζήκει τῷ βασιλεῖ. συλλαβοῦσα γάρ καὶ πρὸς τῷ τεκεῖν γενομένη, σὺν τῷ τεχθέντι ἀπέθανεν. Ἔχων δὲ δι' ἐφέσεως οὗτος δὲ αὐτοκράτωρ πιάδια ἐσχηκέναι, μᾶλλον μέντοι καὶ κεχρηματισμένον ἐσχηκώς τούτῳ (ἥν γάρ ἔραττος σοφίας παντοδαπῆς, καὶ αὐτῆς δῆτα τῆς ἀποβρήτου, ή δι' ἐπωδῶν μαντεύεται τὰ ἀσόμενα, καὶ περὶ τὰς τῶν ἀστέρων δὲ ἐξολόκαιει κινήσεις, καὶ τὴν ἐκ τούτων ἀποτελεσματικὴν ἐπιεικήν μετήρχετο, καὶ εὔρισκεν ὡς ἔξι παΐδας τῆς βασιλείας διάδοχον), καὶ τετάρτην ἔγεται γχμετήν, τὴν Καρβωνύψιν Ζωῆν. Οὐκ εὐθὺς μέντοι αὐτῇ τῆς βασιλείας μετέδωκεν ἀξιώματος, ἀλλ' ἐφ' ἴκανον αὐτῷ συμβεοῦσα ἦν ἀττινίωτος, μέχρις οὐ παιδίον ἔξι αὐτῆς ἐνέχθη τῷ βασιλεῖ, δὲ παρὰ τοῦ πατριάρχου Νικολάου τοῦ θεοῦ κατηκώθη βαπτίσματος. Τοῦ γάρ Ἀντωνίου τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως ἐπιζήσαντος ἔτη (4) καὶ μεταθεμένου τὴν ζωήν, δὲ Μυστικὸς Νικόλαος πατριάρχης κεχειροτονήθη. Μετὰ δὲ τὸν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοκετὸν, δὲν Κωνσταντίνον ὀνόμασεν δὲ βασιλεὺς, καὶ σύνευνον αὐτοῦ ἀνηγόρευσε. Διὰ γοῦν τὸν τίταρτον γάμον ἀφώριστο παρὰ τοῦ πατριάρχου δὲ Λέων. Τιμῶν δὲ τὴν πρώτην αὐτοῦ γαμετήν τὴν μακερίαν Θεοφανῶ, τέμενος ἀνήγειρεν εἰς δύομα ἐκείνης, ἔγγιστα τοῦ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ναοῦ, ἐν τῷ καὶ τὸν νεκρὸν αὐτῆς κατέθετο. Καὶ ἐπ' ὅνδηματι τοῦ ἀγίου Λαζάρου (2) ναὸν ἐδείματο ἔτερον, εἰς δὲν καὶ τὸ ιερὸν ἐκείνου σῶμα ἀπεθανόρισεν ἐκ τῆς Κύπρου μετενεγέθεν, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ τῆς Μαγ-

Variae lectiones et notæ.

(98) Ζωῆν. Hanc Zoizonem vocat Liutprandus, l. iii. c. 7 qua cum, venerea dulcedine junctum fuisse Lacapenum scribit post pulsos annulos.

(98*) Τῇ γαμετῇ, Vide anonymum in Vita sancti Nicolai Studitæ, p. 934.

(99) Οὐ δὲ Σαμωνᾶς. Illius meminit Constantinus, De adm. imp. c. 50 et Gregorius in Vita S. Basillii Junior. n. 3, ubi πατρίκιος καὶ παρακομώμενος indigitatur.

(1) Ετῇ. Deest. εἰαὶ in mss. codd. annorum patriarchatus Antonii numerus. Catal. ms. Nicophori Call. δὲ Ἀντωνίος δὲ Καράτζας ἐπὶ τοῦ κύριος (λέοντος) ἔτη β'. Sed reponendum ζ' observat. Joan.

A ne id quod auditurus esset, effutiret. Erat autem Samonas Agarenus, et cognitum in imperatorem facinus, statim ei indicat. Sic Basilius et consilii comprehenduntur, Samonas protospatrii honorem et imperatoris familiaritatem adipiscitur.

χοιμάμενον, αὐτίκα ἐκεῖνος ἐπανῆλθεν εἰς τὰ Βρολλεῖα, καὶ οὕτω διέφυγε τὴν ἐπιδουλήν. Ἀρτὶ δὲ τῆς βασιλίδος θανούσης Θεοφανοῦς, τὴν εἰσηγμένην Ζωῆν (98) δὲ βασιλεὺς Αὐγούσταν ἀνηγόρευσε, καὶ νόμιμον ἔθετο γαμετήν (98*) τὴν πρὶν αὐτοῦ παλαιάν, τῇ ἐπί διάγονον τῆς εὐτυχίας ἀπώνασσον. ἐνίκατον γάρ ἔνα μησὸν ὁπτώ τῇ βασιλείᾳ ἐπιβιώσασα, τέθνηκεν. Ἐπέρα δὲ αὐτῆς ἐπιδουλή μηνύεται τῷ Ζαούτζη ὑπάρχων ἀνεψιός. Οὐς τὸ ἀπόρρητον τῷ ἐκτομάτῃ Σαμωνᾶς ἔξι Αγαρηνῶν, καὶ μαθῶν τὸ κατὰ τοῦ κρατοῦντος μελέτηρα, εὐθὺς ἐκφέρει πρὸς αὐτὸν τὸ μωσῆριον. Καὶ κατεσχέθη μὲν δὲ Βασίλειος καὶ οἱ συνίστορες τοῦ βουλεύματος, δὲ Σαμωνᾶς (99) ἐπιμήθη πρωτοσπαθάριος, καὶ φυειώθη τῷ βασιλεῖ.

B XIII. Leo tertiam quoque uxorem duxit, Eudociam, genere Opiscianam, excellenti forma. Sed et hæc non diu cum eo vixit. Nam cum uterum ferret, inter parturiendum una cum scitu edito perit. Verum imperator suscipiens proliis avidus, præsertim cum id a 178 vatibus ei predictum esset (fuit enim doctrinarum omnis generis amator, et arcanæ quoque illius quæ per incantationes futura divinat: versatus etiam in doctrina de motibus siderum eorumque effectibus, in qua inveniebat, se filium habiturum imperii successorem) quartam etiam uxorem ducit Carbonopsinam Zoen: quam non statim honore imperatorio est dignatus, sed diu sine diademate habuit, donec filiolum peperisset, qui a patriarcha Nicolao sacro baptismate est initiatus. Nam eum Antonius sede Constantinopolitana annis gubernata decessisset, Mysticus Nicolaus patriarcha est designatus. Imperator post filii partum, cui Constantini nomen indidit, conjugem etiam suam Augustam appellavit. Sed ob quartas nuplias a patriarcha Leo censura ecclesiastica est notatus, et nomine Sancti Theophanonis primæ conjugis suæ, honoris ergo, ædem extruxit proxime Sanctorum Apostolorum tomplum, in eaque corpus illius reposuit. Condidit et aliam ædem Sancti Lazari nomine, in qua sacrum ejus corpus e Cypro translatum, necnon Mariæ Magdalena condidit. Cum autem nautis adificando impeditis, classis vacaret: Agarenorum classis Taurominium vastavit, et Lemnum insulam occupavit, in quibus multi mortales perierunt. Imperator vero cum in Pentecoste in Sancti Mocii ædem

Bollandus ad 12 Febr. p. 622.

(2) Καὶ ἐπ' ὅνδηματι τοῦ ἀγίου Λαζάρου. De hoc æde S. Lazarī pluribus egimus in nostra Constantinopoli, in quam a Leone imp. illatum ejusdem sancti corporis, tradit pariter auctor incertus in homili. in Sabbathum Lazarī, pag. 9: Τοῦτο τὸ τίμιον καὶ ἀγίον λειψάνον ὁ σοφάτατος βασιλεὺς Λέων, ἐκ τινος ἀψεως θεοτέρας ἐκεῖθεν μετανομισθέμονος, ἐν τῷ πανοπτῷ καὶ ἀγίῳ τούτῳ ναῷ παρ' ὅνδηματι εἰς ὅνδημα τοῦ ἀγίου σεμνῶς καὶ πολυελῶς κατατέθησαν, δὲ καὶ νῦν εἰστὶ μένει, δράσηται τοια εὐωδίαι ἀποτελοῦν, καὶ λίστες φυχῶν καὶ σωμάτων ἡμῖν παρεχόμενον.

de more supplicatum iret, jamque sacrarii cancellis appropinquaret: quidam ex ambone prodiens, baculum gravissimum, quem manibus gestabat, imperatoris capiti inpegit: quod plane contudisset, nisi fustis dependenti lycno illisus, maximum vim amisiasset. Proceres cum sanguinem e capite imperatoris manentem viderent, turbati sunt: et quia frater ejus Alexander non aderat, apud plerosque suspicio invaluit, eum insidiarum suisse conscientum. Sed qui id facinus ausus fuerat, quæstionibus adhibitus nullo conscio nominato, pedibus et manibus amputatis, in ignem est conjectus. At Marcus monachus qui Tetraodium magni Sabatti supplevit, tum præsens, *Imperator*, inquit, *istud a Duvide prædictum est, his verbis: Quæ hostis tuus in sancto improbe egit, et qui te oderunt, in medio festivitalis gloriati sunt. Scito igitur te ab hoc tempore decem annos regnaturum.* Quemadmodum dixit, ita factum est. Nam Leo post decennium ea ipsa die, qua caput ictus fuerat, est mortuus. Samonas autem, de quo supra diximus, cum apud imperatorem multum posset, cum magna opibus fugam ad Agarenos, unde ortus erat, capossit. Sed in transitu Halys captus, quamvis se ex voto crucem Sirichanam adire diceret, nihilominus a Constantino ducæ Andronici filio, Byzantium est reductus. Cui imperator, conservato pristino erga Samonam affectu, mandavit ducæ, ut coram senatu interrogatus, diceret eum non cepisse fugam, sed ad Sirichanam crucem peregrinatum esse. Cum autem postridie senatu præsente Constantinum jurejurando obstrictum rogaret, an fugisset Samonas, ille perjurio reformidato dixit, eum in patriam suam Melitenem abiisse; is vero per iracundiam ab imperatore dimissus est. Samonas autem præter veterem necessitudinem, etiam patricii dignitate ornatus, et cubicularius designatus, imperatorem æque impulit, ut ab officio decederet: quorum illud fuit, quod patriarcham coegit, ut se reciperet, et censuræ eximeret: quem cum accersisset, neque illa ratione exorare posset: staliim e regia in Iriam transvehendum, utque inde pedestri itinere in Galacrenæum monasterium quod ipse struxerat, transferendura curant, cum annos undecim Ecclesiæ præfuisset. Ejus vero loco patriarcha designatus est synkellos Euthymius, vir sacer, qui omni studio obslitit, ne lex ab imperatore promulgaretur, ut ipsius exem-

A δαλτηνῆς Μαρίας. Ἀσχολουμένων δὲ ταῖς οἰκοδομαῖς τῶν πλωϊμῶν, καὶ τοῦ στόλου μὴ πλέοντος, τὸ τῶν Ἀγχρηνῶν ναυτικὸν τὸ Ταυρομένιον (3) ἔξεπόθησε, καὶ τὴν νῆσον κατέσχε Αἴγινον, καὶ πολλὴ τῶν ἀνθρώπων ἐν αὐτοῖς συνέβη φθορά. Προδόου δὲ κατὰ τὴν Πεντακοστὴν γενομένης τοῦ βασιλεύοντος εἰς τὸν τοῦ Ἀγίου Μωκίου ναὸν (4), κατὰ τὸ ἔθος, καὶ διατίλευς οὗτος ἐποίησε τὴν προέλευσιν, καὶ τις ἡδη ταῖς κιγκλίσι τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ αὐτοκράτορος πλησάζοντος, ἔξωρμησεν ἐκ τοῦ ἄμβωνος, βάκτρον μετὰ χειρας ἔχων βραχίταν, καὶ κατὰ τῆς βασιλικῆς ἐπινεγκεν αὐτὸν κεφαλῆς, καὶ συνέτριψεν ἀντίτην, εἰ μὴ τῇ ἡωρημένῃ λυχνίᾳ προσαρέξει τὸ βάκτρον, ἀφηρησον ταῦτη τῆς καταφορᾶς τὸ σφραγίσταν. Τέως δ' οὖν αἷμα τῆς τοῦ βασιλέως κεφαλῆς καταβήσεον θύρων τοῖς ἄρχουσιν ἐνεποίησεν. Εἵτε δ' οὐ παρῆν ἐκεῖ Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ βασιλέως αὐτάδελφος, ὑπόληψις παρὰ τοῖς πλείοσιν ἐπεκράτησε τῆς ἐπιδουλῆς αὐτὸν μὴ εἶναι ἀμέθετον. Οὐ δὲ τὸ τόλμημα ποιήσας, βασάνοις ὑποβληθεὶς, καὶ μηδένα μηνύσας συνίστορα, χειρας ἀπετιμήθη καὶ πόδας, καὶ τέλος παρδόθη πυρὶ. Οὐ μοναχὸς Μαρκος, ὁ τὸ τετραφύλιον τοῦ μεγάλου Σεββάτου ἀναπληρώσας, ἔφη περῶν πρὸς τὸν βασιλέα τοῦτο· Προείρητο παρὰ τὸν Δαΐδιον εἰρηκότος· Οὐσα ἐπονηρέσσατο δὲ ἔχθρος ἐν τῷ ἀγίῳ σου, καὶ ἐνεκαυχήσαντο οἱ μισοῦντες σε ἐν μέσῳ, τῆς ἑορτῆς σου, Ἰσθι γοῦν, ὡς βασιλεῦ, ὃς ἀπὸ τούτου ἔργον βασιλεύεις δικαιεῖται. Καὶ δὲ λόγος ἔργον ἔγενετο· ἔθισε γάρ δέ λέων μετὰ δέκα ἑνιαυτοὺς καταστήν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἐπλήγη τότε τὴν κεφαλήν. Οὐ δὴ διηθεῖς Σαμωνᾶς, παρὰ τῷ βασιλεῖ μεγάλα δυνάμενος, πλοῦτον τε δαψιλῆς περιβαλόμενος, καὶ τοῦτον λαβὼν, εἰς τὸν Ἀγχρηνὸς διθενὸρμητο ἀπεδίδρασκεν, Ἀλλ' ἐάλω τὸν Ἀληγον διαπορῶν ὁ δὲ εἰς τὸν ἐν Σιρικῷ σταυρὸν ἐλεγεν ἀπέιναι, τούτῳ εὐχὴν ποιησαμένος, δὲν λαβὼν Κωνσταντίνος δὲ τοῦ Δουκὸς Ἀνδρονίκου υἱὸς εἰς τὸ Βυζάντιον ἐπανήγυγκεν. Οὐ δὲ βασιλεὺς, ἐτι τηρῶν τῷ Σαμωνῷ τὴν πρώτην διάθετιν, ἐνετείλατο τῷ Κωνσταντίνῳ, εἰ ἐρωτηθεῖται ἐνώπιον τῆς συγκλήτου περὶ τοῦ Σαμωνῷ, μὴ εἰπεῖν διτι ἀπεδίδρασκεν, ἀλλ' διτι εἰς τὸν ἐν Σιρικῷ ἀπήγει σταυρὸν. Τῇ δὲ ἑταῖρᾳ, τῆς συγκλήτου παρούσῃ, ἥρετο μεθ' ὅλων ἐπαγωγῆς τὸν Κωνσταντίνον δὲ βασιλεὺς εἰ ἔφευγεν δ Σαμωνᾶς· δὲ διὰ τοὺς ὄρκους φεύσασθαι μὴ θελήσας, εἰπεῖν διτι εἰς τὴν οἰκείαν παγρίδα τὴν Μελιτηνὴν ἀπήγει. Οὐ βασιλεὺς δὲ τὸν μὲν Κωνσταντίνον μετ' ὀργῆς ἀπε-

Variae lectiones et notæ.

(3) Ταυρομένιον. Vide Constantinus, l. II, De Themat. c. 10.

(4) Τοῦ Ἀγίου Μωκίου. Idem narrant anonymous Combeffisianus, Leo Grammaticus, Symeon Logotheta, Scylitzes, etc. De aede vero S. Mocii pluribus egimus in nostra Constantinopolit, in qua præ aliis festum S. Euthymii, cuius reliquiae ibidem asservabantur, 3 Januar. celebratum observant synaxaria mss. Tῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ δεκοῦ Πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου κειμένου ἐν τῷ Ἀγίῳ Μωκίῳ. Huius proxima fuit S. Anthimi aedes sacra, ut docet Scri-

pitor mss. Vitæ S. Josephi Hymnographi: Καὶ σὸν αὐτῷ τῇ Βασιλίδῃ ἀνήσει μεγαλοπόλει, μεθ' οὐ ναῷ Ιερομάρτυρος ἐκευτὸν ἐγκατακλείσας, σεπτῷ λέγω δὴ Ἀνθίμου τοῦ Θεοῦ, πλήσιον ὑπάρχοντι τοῦ Ἀγίου Μωκίου, τὰς ἐκείνου ἀρτάς παρεξήλου. In eam adēm illatum fuisse corpus S. Sampsonis xenodochi docemus εἰ illius Vita πιστ. Τὸ δὲ ιερὸν σῶμά καὶ ψυχὴν τῷ μεγίστῳ ναῷ τοῦ Μωκίου τοῦ μάρτυρος πανεσθατως ἐγκατατίθεται, δέ τοι καὶ συγγένειαν ἔλκειν ἔκειθεν τοῦ μεγάλου φημιζομένου.

πέμψατο. Τὸν δὲ Σαμωνᾶν μετὰ ταῦτα τῆς προτέ- A plo cuivis liceret secundam, tertiam et quartam ρας ἡξίωσεν οἰκειώσεως, εἴτα καὶ πατρίκιον ἐτί - etiam uxorem ducere.
μησε, καὶ παραχοιμάμενον προεβάλετο, ὃς εἰς πολλὰ τῶν οὐ καθηκόντων τὸν αὐτοκράτορα προεβίβαζεν, ὃν ἐν καὶ τὸ βιάσσαθαι τὸν πατριάρχην δέξαθαι αὐτὸν, καὶ τοῦ ἀφορισμοῦ ἀπολύσαι. Μεταπεμψάμε - νος οὖν τὸν ἀρχιερέα δι βασιλεὺς, ἐδεῖτο δεχθῆναι. Ὡς δ' ἔκεινος ἦν ἀδυσώπητος, ἐκ τῶν βασιλεῶν αὐτίκα δικτεωτῆς πρὸς τὴν Ἰρλαν (5), κάκεῖθεν πεζοποροῦντα εἰς τὸ ἐν Γαλακρήναις ἄγουσιν αὐτὸν μοναστήριον, δι αὐτὸς ἐδομήσατο, ἐτῇ προστὰς τῆς Ἐκκλησίας ἑνδεκα. Προεχειρίσθη δὲ πατριάρ - χῆς δι σύγκελλος Εὐθύμιος, ἀνὴρ λεπός, ὃς καὶ βουλόμενον τὸν βασιλέα νόμῳ θεσπίσαι ἄγεσθαι κατ' αὐτὸν τὸν βουλόμενον γυναῖκας δύο καὶ τρεῖς ἄχρι καὶ τεσσάρων, πάσῃ σπουδῇ διεκάλυσε.

ΙΔ'. Τῶν δὲ Ἀγαρηνῶν (6) ναυσὶ τὰς τῶν Ῥω- μαίων ληζομένων χώρας, δι βασιλεὺς Ἰμέριον τὸν λογοθέτην (7) τοῦ δρόμου τοῦ στόλου προβαλόμενος ἀρχηγὸν, κατὰ τῶν ἐκ τῆς Ἀγαρ ἀπέστειλεν, ἐν- τειλάμενος αὐτῷ, καὶ τὸν δούκαν προσλαβέσθαι 'Ανδρόνικον. Οὐ δὲ δόλιος Σαμωνᾶς ἀσπινδὸν ἔχων ἔχθρον κατὰ τοῦ γένους τοῦ δουκικοῦ, διποτίθησι τινὶ τῶν φίλων τοῦ 'Ανδρόνικου δηλῶσαι αὐτῷ, μὴ συμπλεύσαι τῷ Ἰμερίῳ, ἐκκόψῃ οἱ τὰ δῆματα μείλλοντι κατὰ βασιλείον πρόσταγμα. Διὸ οὐκ ἐπε- σθῇ τῷ Ἰμερίῳ συνελθεῖν δι 'Ανδρόνικος, διθεν καὶ μόνος ἔκεινος ναυμαχήσας ἐκράτησε, καὶ τοῦ τῶν πολεμίων περιεγένετο ναυτικοῦ. Ἐντεῦθεν ἀπεγω- κώς δι 'Ανδρόνικος, συγγενεῖς τε καὶ δούλους αὐτοῦ πρωσαλδόμενος, κατέσχε τὴν Κάβαλαν, διχυρὸν τι φρούριον τοῦ Ἰκονίου οὐ πάντα τι διακείμενον μηκο- θεν. Οὐ δὲ Σαμωνᾶς οὐ διέλιπε τὸν βασιλέα ἐρεθί- ζων, καὶ εἰς ὅργην παρκκιών κατὰ τοῦ ἀνδρός. Μαθὼν δὲ ἔκεινος καὶ τὴν τοῦ πατριάρχου Νικολέου ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἔξωθησιν, καὶ πάντοθεν ἀπο- γούνις, πανοικεσίᾳ τοῖς Ἀγαρηνοῖς προσελήλυθεν. Οὐ δὲ βασιλεὺς τούτῳ γνοὺς ὑπεργήγησεν, ἐναντίον ξεινὶ τὸν ἄνδρα ἀνθ' ὑπερμάχου πτοούμενος. Γρα- φὴν τοινύν ἔγχαράσσει βασιλείον, δι' ἣς τῷ Ἀνδρο- νίκῳ καὶ ἀμνηστίᾳ τῶν πραχθέντων ἐπρυτανεύετο, καὶ ὑπονόστησις ἐπετρέπετο, καὶ πολλῶν δόσις ἐπῆγγελτο ἀγαθῶν. Ταῦτην ἐμβαλόντες κηρῷ τὴν γραφὴν, καὶ λαμπάδι τὸν κηρὸν (8) ἀπεικάσαντες, Σαρακηνῷ τῶν αἰχμαλώτων ἐνὶ ἐκδηλήθεντι τῆς εἰρ- κτῆς ἔγχειρίζουσιν, ἐντειλάμενοι τῷ Ἀνδρόνικῷ

XIV. Cum autem Agareni Romanas provincias infestarent, imperator Himerium cursus publici logothetam, classi præfectum, contra illos misit, mandavitque ut etiam Andronicum Ducam assumeret. Verum dolosus Samonas internecinas cum familia Ducem inimicitias exercens, quemdam ex B Andronici amicis subornat, qui eum moneat, ne cum Himerio proficiscatur, qui ei jussu imperatoriis oculos sit effossurus. Itaque Himerium comitari noluit Andronicus, et cum ille solus prælio victor hostilem classem subegisset, desperatis rebus, assumptisque cognatis et servis suis, Cabalam occupavit, munitum castellum 180 non procul Iconio dissitum. Cum autem Samonas imperato- rem irritare, et contra illum inflammare non desi- neret, atque is patriarcham Nicolaum Ecclesia pulsum esse cognovisset: spe omni destitutus, cum tota familia se ad Agarenos confert. Quo im- perator cognito, supra modum doluit, se illum habiturum hostem quo defensore usus esset. Litte- ras igitur scribit, quibus Andronico et delictorum C venia concedebatur, et redditus permittebatur, et multa beneficia promitebantur. Eas litteras in ceram candelæ instar effictam conjectas, Saraceno cuidam e carcere educto tradunt, Andronico red- dendas. Cui Samonas accersito, clam ait: Numquid scis te totius Syriæ intcritum gestare in manibus? Ut igitur patrum et populares conserves: ceram istam Uzeri tradito. Id enim hospiti Andronici nomen erat. Facit ille ut jussus fuerat. Agareni

Variæ lectiones et notæ.

(5) Ἰρίαν. Πρίαν scribit Constantinus Porphy- rogenitus in Basilio, et in lib. De adm. imp. ἱ- εραῖς alii, Ἡρίον Ἡραῖον, denique ceteri: Palatiūm imperatorum Asiaticum, de quo multis egi- mus in Constantinopoli Christ. I. iv, sect. 13 n. 11, cuius conditorem Justinianum M. agnoscunt Ex-cerpta quadam historica ex cod. Reg. ms. 2023, fol. 97: 'Οτι τὸ τῆς Χαλκηδόνος ἀκρωτηρίον τὸ παλαιὸν Ἡρίον καὶ ὃν καὶ λεγόμενον ταφειον γάρ ἦν τῶν κτητορῶν τῆς πόλεως Χαλκηδόνος' δι μέγας 'Ιουστίνιανὸς ἀναστάτις τὸ δόλον ἀκρωτηρίον, καὶ ἀνακαθάρτας τὸν τόπον, βασιλεῖα ἔκτισε περιφά- στα, καὶ Ἡρέλα δι τόπος μετωνυμάσθι, ἔγουν ἀ- στορία. Perperam vero istius palatiū nomen describitur in orthodoxorum Invectiva adversus Iconomachos edita a Combeticio cum continuatore Theo- phania. p. 304, n. 5, ubi pseudosynodus coacta sub Copronymo contra cultum imaginum dicitur ἐν Κιονι τοῖς τόπον τὸν λεγόμενον Ὁνερέλα Le- gendūm enim Ιερέλα, delendumque ἐν Κιονι.

(6) Τῶν δὲ Ἀγαρηνῶν. Nescio an ea tempestate Saraceni Nicæam tentarint, illiusque muros sub-

verterint, quod certe videtur suadere inscriptio ad ejusdem urbis muros versus Occidentem, quos a Leone et Constantino filio refectos innuit, eo quo superati sunt hostes loco: 'Ἐνθι θεῖκῇ βοηθείᾳ τὸ τῶν ἔχθρων κατη σχύνθη θράσος, ἐκεὶ οἱ φιλόχριστοι ήμαν βασιλεῖς λέων καὶ Κωνσταντίνος ἀνεκαίνισαν πόθῳ τὴν πόλιν Νίκαιαν ἀνεγείραντες, διὰ τῆς τοῦ ἔργου ἐπιδείξαντες νικητικὸν ἀναστήσαντες σημεῖον κεντηναρίων χιλίων καὶ μόχθον ἔγνωρισεν Ἀρτάνασ- δος Πατευφάτα κυροπαλάτης. Nisi hæc muriorum Nicæensium subversio referri debeat ad annum 10 Leonis Isauri, cuius meminit Theophanes, scribens Mavium Saracenorum ducem Nicæam obsedisse, ac μετὰ ποιορχίαν πολλὴν καὶ καθαίρεσιν τῶν τε- χών, Sanctorum Patrum, qui ibi colebantur, inter- cessionibus, urbe tamen minime potitum fuisse.

(7) Ι.έριον τὸν λογοθέτην. Meminit istius ex- peditionis Himerius Scriptor coœvus vita S. Theo- ctiata Lesbia: 'Ἐπεμπόμην δὲ συστρατευόμενος Ἰμερίῳ τῷ πάντα, τῷ στρατηγικωτάτῳ δηλαδή, καὶ χρήσοντι τοῦ τε δρόμου καὶ τοῦ στόλου παντός.

(8) Κηρόν. Vide Gloss. med. Graecit. in φάτλιον.

cognita litterarum sententia, Andronicum cum omnibus suis in vincula conjiciunt, in quibus ille obiit: quidam vero ex illis, carceris aerumnas non ferentes, fidem abjurarunt. At Constantinus, et quidam cum ipso, carcere elapsi, in Romanos limites, persequentibus Agarenis fortiter profligatis, evaserunt. Eum imperator et bilariter exceptit, et magnifice donavit, et exquisitis honoribus affectit. Deinde etiam ei dixit: *Ne te decipiat nomen, Constantine, tuum, nec putaris, eo quod Constantinus Romanis imperaturus sit, te imperio potiturum: certo enim scito, filium hunc meum, illum esse. Quod si tu Spartam tuam ornaris, bene tibi erit; sin rebus novis studueris, et tyrannidem affectaris: nol dubitare, quin per hanc portam (demonstrata occidentalii Aurei triclinii porta) caput tuum absque reliquo corpore sit transiturum, id quod postea factum est.* Cum Samonas pater cum quibusdam aliis Melitenam venisset, viso honore et opulentia filii, cum eo vivere voluit. Nam imperator eos honorifice exceperat, et contra quam decebat, homines profanos in Magnam Ecclesiam introduxerat. Sed a filio prohibitus est, suadente, ut suam religionem conservaret, atque in patriam reverteretur, quod et ipse per occasionem facturus esset. In festo Pentecostes Leo filium suum coronavit, et imperatorem appellavit. Cæterum odiosus **181** Samonas eunuchum ministrum suum Constantimum, ex Panphagonia oriundum, dominæ ad ministerium tradidit, qui cum et imperatrici et ipsi imperatori percharus esset, profanus Samonas invidia stimulatus illum apud imperatorem detulit, quasi ab imperatrice amaretur, quem Leo ex simulatione, pro monacho tonderi, nec multo post revocari, et monastico habitu exuto, civilem vestem resumere jussit, eoque familiarius etiam quam prius usus est. Id Samonas intolerabilius visum. Curat igitur per suorum quemdam, libellum conviciis plenum scribi, eumque abjicit, qua imperator transiturus erat: quo is invento et lecto, doluit, auctoremque requisivit. Unus igitur ex ejus rei consciis, Samonam scripti auctorē esse indicat. Cum autem eclipsis lunæ tum fuisset, imperator metropolitam Synadōrum de ea quæsiturus accersit, quem cum Samonas privatim de illa sciscitaretur, respondet: *Tuum infortunium portendit ista lunæ affectio. Sin decima tertia Julii dies ante tuam calamitatem præterierit; et tu infortunium evitabis.* Deinde ab imperatore quoque interrogatus Synadōrum episcopus, respondet, malum istud in eum qui esset ab illo proximus, grassalurum. Imperator porro personam proximam Alexandrum fratrem judicabat, sed falso: nam homini pessimo tandem male esse oportebat. Leo igitur, ubi cognovit eum esse famosi libelli auctorem, et regia exigit, et rasum

A δοῦναι αὐτῆν. Τοῦτον δὴ τὸν Ἀγαρηνὸν δὲ Σαμωνᾶς μετκαλεσάμενος, ἐν ἀπορήσιοις φησὶ πρὸς αὐτὸν· Οἶδας δέ τι τὸν ὄλεθρον τῆς Συρίας δλῆς φέρεις ἐν ταῖς χερσὶν; "Ινα γοῦν καὶ τὴν πατρίδα περισώσῃς καὶ τοὺς δμογενεῖς, τὸν κηρὸν τοῦτον ἔγχειρισον τῷ Οὐζῆρ. Οὐτιο γὰρ δ παρ' φήσιν δ' Ἀνδρόνικος ἀνομάζετο. 'Ο δὲ πεποίηκεν ὡς πτερύγγελο, καὶ γνόντες οἱ τῆς Ἀγαρ τὴν δύναμιν τῆς γραφῆς, καὶ τὸν Ἀνδρόνικον δεσμοῦσι καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ. 'Ο μὲν οὖν Ἀνδρόνικος ἐν τοῖς δεσμοῖς τὸν βίον κατέλυσε. Τινὲς δὲ τῶν σὺν αὐτῷ τὴν ἐκ τῶν δεσμῶν μὴ στέργοντες κάκωσιν, τὴν πίστιν ἑαυτῶν ἔξωμόσαντο. 'Ο δὲ Κωνσταντῖνος καὶ τινες τῶν σὺν αὐτῷ τῆς εἰρκῆς ἐκφυγόντες πρὸς τὰ Ῥωμαῖῶν ἀπήγεται; καὶ τοὺς καταδιώκοντας αὐτοὺς Ἀγαρηνὸν γενναῖς τρεψάμενοι, διεσώθησαν. 'Ον δὲ βασιλεὺς ἐδέξατο τε περιχαρῶς, καὶ ἐδειξιστο μεγαλοπρεπῶς, καὶ διαφερόντως ἐτίμησεν· εἰτα καὶ πρὸς αὐτὸν ἔφη· Μή ἀπατάσω σε, Κωνσταντῖνε, τὸ δύομα, μηδ' οἷον τῆς βασιλείας τυχεῖν; ὡς Κωνσταντίνου Ῥωμαίων μέλλοντος ἄρκαι· ίσθι γὰρ ἀκριβῶς τοῦτον εἶναι τὸν υἱὸν τὸν ἡμέν. Σὺ δὲ εἰ μὲν ἦν Ἐλαχες Σπάρτων κομητεῖς, ἔσται σοι εὖ· εἰ δὲ νεωτερίστεις, καὶ τυραννίδι· ἐπιχειρήσεις, ἔσω βεβαίως εἰδὼς ὡς διὰ τῆς δὲ τῆς πύλης (τὴν πρὸς δύσιν οὖσαν τοῦ Χρυσοτρικλίνου δεῖξας αὐτῷ) ἡ κεφαλὴ σου τοῦ λοιποῦ σώματος χωρὶς εἰσαγόθεται· δὲ καὶ γέγονεν ὑπερον. 'Εκ δὲ οἱ Μελιτηνῆς ἐλθόντων τινῶν, ἐν οἷς ἦν καὶ δ τοῦ Σαμωνᾶ πατήρ, ὑπεδέξατο τούτους ἐντίμιως δ βασιλεὺς, καὶ εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν μηδενώς αἴτιος δύνασθαι· δὲ τοῦ Σαμωνᾶ πατήρ, ἦν εἰς τὸν πλοῦτον διαπεράσθειτο, καὶ τὸν πλοῦτον διαπεράσθειτο, καὶ εἰς τὴν Πεντηκοστῆς ἐνστάσης, ἔστεψε τὸν υἱὸν αὐτοῦ δ βασιλεὺς, καὶ ἀνηγόρευσεν αὐτὸν βασιλέα. 'Εκτομίᾳν δὲ ἔχων θεράποντα δ μυστάρδος Σαμωνᾶς, Κωνσταντῖνον δινομάζομενον, ἐκ δὲ Παφλαγοίας γενόμενον, τῇ δεσποινῇ τοῦτον διδώκεν εἰς ὑπηρεσίαν. 'Επεὶ δὲ καὶ τῇ βασιλείσῃ καὶ αὐτῷ τῷ κρατοῦντι λίαν δ Κωνσταντῖνος φύκειτο, εἰς βισκανίαν δ βεβηλὸς ἥρθειστο Σαμωνᾶς, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα κατεῖπεν αὐτοῦ, ὡς ἔρωμένου τῇ βασιλείσῃ. Σηλοτυπήσας οὖν δ λέων ἀποκαρῆναι τοῦτον προσέταξε μοναχὸν, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀνκκαλεῖται τοῦτον, καὶ ἀποδύθηναι κελεύσας τὰ μοναχικὰ ἄμφια, καὶ κοσμικήν περιβαλέσθαι στολὴν, μᾶλλον δι πρήτερον αὐτὸν φύκεισθαι. Οὐχ ἀνεκτὰ δ τίσαν τῷ Σαμωνᾷ. Γράφει τοίνυν λοιδορόν τι γραμμάτιον διά τινος τῶν αὐτοῦ, καὶ τοῦτο βίπτει ἔνθα δ βασιλεὺς διελέυσεθαι ἔμελλεν, διπερ εὑρὼν ἐκεῖ-

Variae lectiones et notæ.

(9) Τῆς δὲ ἐορτῆς. Lupus Protospatha: Anno 913, ind. 1, coronatus est Constantius (Constantinus) imp. filius prædicti Leonis, qui regnavit an 47.

νος και ἀναγνούς, ἥληγεσ τε και τὸν πεποιηκότα τοῦτο ἐζήτει. Ήτς οὖν τις τῶν συνειδότων τὴν πρᾶξιν ταῦτην τῷ Σαμωνῷ, τούτον εἶναι τὸν ἔργάτην τοῦ λοιδόρου βιβλίου τῷ χρατοῦντι ἑδῆλωσεν. Ἐκλείφεως μέντοι τότε τῆς σελήνης συμβάσης, τὸν μητροκοπίτην Συνάδων δι βασιλεὺς μετεπέμψατο, περὶ ταύτης πενθόμενος. "Ον δι Σαμωνᾶς ίδιᾳ παραλαβών, ἤρετο περὶ τῆς ἐκλείφεως· κάκεινος ἔφη δι· Σὸν τὸ τῆς σελήνης πάθος σημανεῖ δυστύχημα. Εἰ δὲ ή τοῦ Ἰουλίου τρισκαίδεκάτη (10) παρελεύσεται πρὸ τοῦ σε παθεῖν, ἐκφεύξει καὶ σὺ τὸ δυστύχημα. Εἴτα καὶ πρὸς τοῦ βασιλέως δι Συνάδων ἔρωτηθεὶς ἀπεκρίνατο, ὡς εἰς τὸ δεύτερον μετά σε πρόσωπον ἐνστήψει τὴν κάκωσις. Δεύτερον δὲ πρόσωπον δι βασιλεὺς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἀλέξανδρον ἐκρινεν, ἀλλ ἐσφάλη περὶ τὴν κρίσιν· ἔδει γάρ ποτε τῷ κακίστῳ Σαμωνῷ γενέσθαι κακῶς. Μαθὼν οὖν δι Λέων, ὡς ἐκεῖνος ἦν δι τοῦ λοιδόρου βιβλίου πατήρ, ἐκώθει μὲν τῶν βασιλεῶν αὐτὸν, Καὶ ταῦτα γέγονε μῆπω τῆς τρισκαίδεκάτης τοῦ Σαμωνᾶ δι παρ' ἐκείνου βασκαίνομενος Κυκλοὶ μονὴν δι βασιλεὺς ἐδομήσατο ἐν ταῖς Νοσσαῖς (κατειργάσθη τὴν δύναμιν, ὡς μηδὲ δυνηθῆναι διαλέξειν ἢ καλεῖται Σελέντιον. "Ομως δὲ ιγα τινὰ καὶ πλειν εἰς τὴν αὐτοῦ σύμβοιν τηρεῖν καὶ εἰς αὐτὴν ποιεῖσθαι εἰπὼν, οὐκ αὐτίκα ἐξέλιπεν, ἀλλὰ αὐταρχίαν τῷ ἀδελφῷ κατέλιπεν Ἀλέξανδρῳ, καὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνάγειν βασιλικῶς, καὶ αὐτῷ τὸ κράτος ἡδη ἐκλείπειν, ὡς φασιν, ἔφη· "Ιδε δι κακὸς καὶ Λέων ἔτη εἴκοσι καὶ πέντε, ἐπὶ μησὶ τρισιν.

ΙΕ'. Άλλεσσανδρος δὲ ἄμα τε τοὺς πόδας ἤρεισ τῇ ἀγχῇ, καὶ ἄμμα τὸν πατριάρχην Νικόλαον ἐκ τῶν Γαλαξηρῶν ἀγαγὼν, εἰς τὸν τῆς Κωνσταντίουπόλεως θρόνον ἀνήγαγε, τὸ δεύτερον καταγαγὼν τὸν Εὐθύμιον. Καὶ ἐπὶ βῆματος τὴν τούτου ποιῆσας καθαίρεσιν, ἐνυβρισάντων εἰς τὸν ἄνδρα πολλὰ τῶν προσκειμένων τῷ Νικολάῳ, εἶτα καὶ ὑπερβοίον

Variæ lectiones et notæ.

(10) Ἡ τοῦ Ἰουλίου τρισκαιδεκάτη. Legendum
'Ιουλίου, quomodo habent Leo Grammaticus, anonymous
Combetisianus, n. 31; Scylitzes, et Glycas.

(11) Ἐν ταῖς Νοσσιάσι. Subdit, quod ab aliis siletur, Symeon Logotheta in Chron. mss. "Ἄξιον δὲ δλῆγα εἰπεῖν ποιῶ τρόπῳ ἡ μονή τῶν Νοσσιῶν χάκτισται· οὗτος δὲ Κωνσταντίνος εἶχε πατέρα γράφοντα εὐλαβῆ καὶ φοδούμανον τὸν Θεόν, ὃς καὶ ἐνθάψι τῷ τόπῳ τῶν Νοσσιῶν προσαστίζην ἐκέτητο πρὸς τὴν θαλάσσην πάνυ μικρὸν, ἐν φάσι καὶ ὑδώρ ἐπὶ δεκαμετρίη ἀκολαύοντας τοῖς ὄδιταις ἐποιεῖ παραμύχην. Ἐν τούτῳ τῷ ὕδαιτι συνέθετο στρατηγὸς διέρχεσθαι καὶ ναυφίξουσαν ἀκολαίειν ἅπερ ἐν δικαίῳ πόρῳ εἶχεν νομισμάτων, καὶ ἀριθμῆσαι, οὐ καὶ ἔσσαν εἰς νῦν τρεῖς ἀριθμούμενα· εἴτα ἀναστάξε, οἷα συμβαίνει, καὶ τῷ ἵετεπει τείχεας, φρεστο τὴν δόδον αὐτοῦ τὸ χρυσόν εκτά τὸν τόπον ἀφείς. Ός οὖν ἔθισε εἰχεν ὁ γέρινος, ἔξηλθεν πρὸς τὴν αἰχμενὴν, καὶ εὐρὼν τὸν χωριόν, ἀλυπήθη τὴν τοῦ ἀπολέσαντος ἀσυμβίαλον ομών τὸν ἐσωτερ φυλάττων, οὐ διδίκιπεν ἀπὸ νυκτὸς εἰς νύκτα εὐχόμενος τῷ Θεῷ τούτον ἐλλείπειν καὶ ἀπολαβεῖν τὸ δόιον. Οἱ μέντοι στρατιώτες τὰς πτίλας περαστας, καὶ ἐπιμνηθεῖς, διμως τι ποιήσαι μη δυνάμενος, τὴν δόδον αὐτούν ἀπῆις οὐ πούσμενος καὶ μετὰ τρίτον ἐνιστατὸν, ἔρχεται πρὸς τὸν τόπον τῶν Νοσσιῶν, καὶ τοῦ ἵετου ἀποβας, αὐτὸν μὲν ἐπότισεν,

A certis finibus includit, idque accedit ante diem
Julii xiii. Constantinus cui Samonas et invidebat
et insidiabatur, illius loco cubicularius est desi-
gnatus, eique monasterium in Nossiis extructum.
Imperator autem cœliaco morbo laborans, viribus
ita exhaustis fuit, ut de jejunio apud senatum de
more orationem habere non posset, que oratio
Silentium appellatur. Pauca tamen est locutus,
petiisque ut patres conscripti sui memores, conjugi
filioque suo fidem servarent: quamvis autem dice-
ret, se eos nunc prostremo affari, non tamen sta-
tim defecit, sed ad Maium usque vixit. Tum vero
moriens, imperium fratri Alexandro reliquit,
eidemque filio suo tradito, petiit, ut sum curaret,
regaliterque educato, imperium relinquere, quem
B cum jam moribundus **182** ad se venire vidisset,
dixisse fertur: *Ecce infaustum tempus post xiii
menses.* Imperavit annos xxv et iii menses.

καὶ ἀποκείρει, καὶ περιγραπτοῖς δόρισις καθείργυναι.
οὐ 'Ιουλίου παραβρέείσης. Παρακοιμώμενος δὲ ἀντὶ¹
υνστατήνος καὶ ἐπιδουλεύμενος προκεχειρίστο, φ
11). Νοσήσας δὲ δέ λέων κοιλιακὸν νόσημα, τοσοῦτον
εχθῆναι τῇ συγκλήτῳ, περὶ Νηστείας τὴν συνήθῃ
ταύτη διατελεῖσκε, καὶ ἀξιώσας αὐτοῦ μεμνῆσθαι,
τὸν οἶδον, καὶ τελευταῖαν ταύτην προσδαλιάν πρὸς
μέχρι τοῦ Ματίου διήρκεσε. Τότε δὲ τελευτῶν τὴν
τὸν οἶδον αὐτοῦ παραδέδωκεν, ἀξιώσας ἐπιμελεῖσθαι
καταλιπεῖν· ὃν βλέπων ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ
πρόδι, μετὰ τοὺς δεκατρεῖς μῆνας. Ἐβασίλευσε δὲ δ

ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πιῶν ἐκάθητο σύνουσι, καὶ στενάκας εἰπεν δι τούτῳ τῷ πάντας μου τὴν ζωὴν. Τοῦτο ἀκούσας δὲ τίμιος γέρων, ἀπέρωτησεν αὐτῷ, τι ἄρα τοῦ συμβάν, κύριε μου; Οὐ δέ εἶπεν, δι τοῦτο ταῦτα ἀπώλεσαν νν· καὶ παρειθὺν καὶ τὸν τόπον ὑπεδειχνεύν, καὶ τὰ σημεῖα τοῦ βασιλίου, καὶ τὸ πόστον ἔλεγεν· καὶ δὲ ανθρώποις τοῦ Θεοῦ εὑθύνεις ἐξέλκει τοῦτο τοῦ κόλπου αὐτοῦ, καὶ φησι, Γνωρίζεις τοῦτο; δὲ δὲ ἀφωνίᾳ ἐπὶ πολὺν κατασχεθεὶς, δυμας ναι εἶπεν, δέπερ ἀπώλεσα αὐτὸν ἕστιν· καὶ φησι, Ἀπόδλεις αὐτὸν, πληροφορούμενος ὡς οὐκ ἄνοιξα αὐτὸν οὐδὲ εἰδὼ τι ἔσωθεν. Τοῦτο λαβὼν ὁ ἄνθρωπος, παροκαλῶν λαβεῖν ἐξ αὐτοῦ δέσι καὶ βούλεται· δὲ δὲ οὐκ ἡθέλησεν τὸ σύνολον, διθεν δὲ στρατιώτης ἀπέρχεται τὴν δδὸν αὐτοῦ, χαίρων καὶ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ. Οὐ σούν νυκτὶ ἐκείνῃ ὅρρι κατ' ὄντα τὸν Χριστὸν ἐλθόντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ· Αὐγῇ ων ἐποίησες εἰς τὸν στρατιώτην, ίδοι αὔριον ἀκούσεις γενόμειον παρακοιμώμενον τὸν οὐίον σου, καὶ τὸ προσάτετον τούτο εἰς μονὴν μεγάλην γενησόμενον πρὸς δοκολογίαν ἐμήν· καὶ σὺ δὲ αὐτὸς τὸν ὑπὲρ τούτων, μισθὸν κομεῖς. Μιψάϊς δὲ γενούντες, τὸ μήνυμα ήλθεν, καὶ μετ' ὅλης τῆς ἡμέρας τῇ θελήσει τοῦ βασιλέως καὶ τῇ ἐξόδῳ, ὡς ἡρεταὶ, τὸ μοναστήριον οἰκοδομεῖται, καὶ ἐνθωρίσθη.

uxoriā deditus. Res imperii et reipublice mandavit circulatoribus et hominibus e triviis, quos ante imperium clandestinorum facinorum habuerat socios: quorum unum Basilitzem successorem imperii declarare in animo habuit. Nam fratri filium Constantimum et privatum esse, et virilibus privare volebat. Idque nisi vitam celeriter finisset, consiliis ejus a divina Providentia eversis, quantum quidem iu ipso fuit, re ipsa fortasse factum esset. Cum præstigiatores percontaretur, an diu victurus esset? audivit ex eis, se fore longævum, si apro æneo in theatro, dentes et pudenda addidisset: *Tuum enim, aiebant, is est elementum, seu actum, quia adversus Leonem fratrem tuum stetisti;* neque ulla in re alia recte judicarunt, nisi quod hominem gulæ conviviisque mancipatum, luxuque continenter disfluentem, sui compararunt. Credidit homo porcis amentior, illorum verbis, easque partes æneo operi adjecit. Cum Bulgarorum princeps Symeon per legatos ex eo quæreret, an pacem conservaturus esset? eos Alexander contemptim excepit, superbe allocutus est, et arroganter comminatus. Cujus contumeliam Symeon impatiens, se contra Romanos armavit. Alexander vero conviviis et ebrietati perpetuo indulgens, cum a balneo pransus, ventre epulis meroque distento, pila luderet, equitando, et pilæ inflexionibus, vasis quibusdam ruptis, multoque sanguine per nares et veretrum rejecto, uno die post extinctus est: cum nepoti suo tutores, et imperii administratores scripto ordinasset, patriarcham Nicolaum, magistrum Stephanum, magistrum Joannem Eladam, Joannem rectorem, et duos, quos e circulis vocatos, ad senatoriam et patriciam 183 dignitatem evexerat, Bazilitzem et Gabrielopolum.

σφαίρας εκτραχήλισει, βέηξιν ὑπέστη, καὶ αἷμα διά
ἡμέραν ἔκβιπτεν, ἐπιτρόπους (13) τῷ ἀνεψιῷ καὶ
χην Νικόλαον καὶ τὸν μάγιστρον Στέφανον, καὶ τὸν
Ἴωάννην, καὶ δύο τῶν ὑπ' αὐτοῦ προσαχθέντων ἐ^π
πατρικισθῆτα τὸν Βασιλεῖτζην καὶ τὸν Γαβριηλόπωλον.

XVI. Alexandro, cum imperium annum unum et mensem ludificatus esset, defuncto, potestas ad Constantium Leonis filium devoluta est, admodum puerum adhuc : septimum enim agebat annum. Enimvero Constantinus Andronici Dux filius, domesticus legionum, Alexandri obitu auditio (nam D

Variæ lectiones et notæ.

(12) Σὸν γάρ. Ήσον varie efferuntur a scriptoribus : Symeon logotheta ait præstigiatores Alexandro dixisse τὴν ζωὴν αὐτοῦ προσανακεῖσθαι apri statuæ in Circo. Neque alter Leo Grammaticus : Τὸ τοῦ σαμάργου στοιχεῖον τὸ ἐν τῷ ἱππικῷ σοι καὶ τῇ σῇ ζωῇ προσανέκειται Zonar^ο vero accedit Scylax : Στοιχεῖον γάρ αὐτοῦ τοῦτον εἶναι προσανῶς. Λέοντι γάρ ἀντιμέχεται τῷ αὐτοῦ, φασὶν, ἀδελφῷ.

(13) Ἐπιτρόπους Gregorius in Vita S. Basilii Jun. n. 10: Παρελθόντος οὖν τούτου τε τὰ σκῆπτρα κατέχοντος Λέοντος, μετ' ἐνιαυτῷ καὶ μικρὸν τι πρὸς, διὸ τούτῳ ἀνταδελφος μετέστη Ἀλέξανδρος, διὸ δογοῦ καταλείψας τῆς βασιλείας τὸν ἐκ τοῦ Λέοντος

Α ποιήσας αὐτὸν. Αυταρχήσας δὲ ὁ βασιλεὺς οὗτος, οὐδὲν ἕικός εἰργάσατο βασιλεῖ, ἀλλὰ τρυφαῖς καὶ θήραις καὶ κώμοις καὶ ἀστεγαῖς ἐξίδωκεν ἔσωτν. Τὰ δὲ τῆς βασιλείας καὶ κοινὰ πρόγματα ἀνθρώποις ἀνέθετο ἀγύρταις καὶ τοῖς ἐκ τριβῶν, οὓς πρὸ τῆς μοναρχίας ἀποδήμητων εἴχε πράξεων κοινωνούς, ὃν ἔνα Βασιλεῖτζην λεγόμενον, καὶ διάδοχον τῶν στρατηγῶν διενοεῖτο ποιῆσασθι. Τὸν γάρ ἀδελφόπαιδα Κωνσταντίνον καὶ ἴδιωτεύσας ἔβούλετο, καὶ τῶν παιδιογόνων ἀφελέσθαι μορίων. Καὶ εἰ μὴ ταχὺ τὸ τέλος αὐτῷ τῆς ζωῆς ἐπελήλυθε, καὶ οὕτως αὐτῷ παρὰ τῆς ἄνω προνοίας ἀσφάλησαν τὰ βουλεύματα, τάχ' ὅτι δόσον τὸ ἐπ' ἑκείνῳ, καὶ εἰς ἔργον ἐξέβησαν. Γοῖτων δὲ πυνθανόμενος εἰ ἐς μῆκος αὐτῷ τὰ τῆς ζωῆς προελεύσεται, ἤκουσεν ἐξ ἑκείνων ὡς ἔσται αὐτῷ μαχροχρόνιν τὸ βιώσιμον, εἰ τῷ ἐν τῷ θεάτρῳ σὺν ὃς ἐκ χαλκοῦ πέπλασται δόδντας καὶ αἰδοῖς περίθοιτο· Σὺν γάρ (12), Ἐλεγον, οὗτος στοιχεῖον ἔστιν, ἀντίος ἰστάμενος Λεοντίς τῷ σῷ ἀδελφῷ· οὐδὲν ἔτερον κρίνοντες ὑγίες, ἢ τὸ σὺν τούτον ἀπεικάσαι τὸν αὐτοχρότορα, διὰ τὸ περὶ γαστέρα κεχηνέναι τε καὶ συσστία, καὶ ἀκολασίας προσκείσθαι διηνεκῶς. Πιστεύσας οὖν τοῖς λόγοις ἑκείνων, δὲ καὶ χολ-
Β ρων ἀνοιτότερος, τὰ λείποντα ταῦτα τῷ χαλκούρ-
γηματι ἐξειργάσατο. Τοῦ μέντοι τῶν Βουλγάρων ἀρχηγετοῦντος Συμεὼν εἰ τὴν εἰρήνην ἀσπάζοιτο ἵρωτάντος διά τινων ὅπ' αὐτοῦ πεμφθέντων, δὲ 'Λλέξανδρος αἰτίως τε τοὺς πεμφθέντας ἐδέξατο, καὶ ὑπερηφάνως ὡμίλησε, καὶ ὑπερόγκως ἤπειλτον. 'Οθεν δὲ Συμεὼν τὴν ὕδριν μὴ ἐνεγκύων, κατὰ Ρωμαίων ὠπλίστεο. Συμποσίος δὲ καὶ μέθαις διό-
λου προστετηκὼς δὲ 'Αλέξανδρος, ἀπαξ ἀριστήσας μετὰ λουτρὸν, καὶ κοιλη ἥρησάμενος τῇ γαστρὶ, καὶ ἀπλήστως ἀκρατησάμενος, σφαιρίσαι προσθέτο, καὶ κατατείνας τὸ σῶμα τῇ ἴστιασίῃ, καὶ ταῖς τῆς τε τῆς βινδὸς κενώσας καὶ τῆς αἰδοῦς, μετὰ μιαν τῆς βασιλείας διοικητὰς γράψας, τὸν τε πατριάρ-
μαριστρὸν Ἰωάννην τὸν Ἐλαδᾶν τὸν τε βαΐκτορα τούχης ἀγύρτιδος εἰς συγκλητικὴν ἀξίαν, καὶ εἰς

Ιζ. Ό μὲν οὖν Ἀλέξανδρος ἔνα ἐνιαυτὸν καὶ μῆνα τὴν βασιλείου διαπεσεύσας ἀρχὴν, κατέλυσε τὴν ζωὴν· τὸ δὲ χρήστος ἐς Κωνσταντίνον τὸν υἱὸν τοῦ Λέοντος περιέστη, παῖδα ἦτι τυγχάνοντα (41) κομιδῆ· ἔδομον γάρ αὐτῷ τῆς ἡλικίας ἦτος ἥνυντο.
Οἱ μέντοι τοῦ Δούκα (15) Ἀνδρονίκου υἱὸς δ

(14) *Habu* est τὸ γένος. *Eduardus*, I. III, cap. 7, de Leone imp. : *Unicumque filium Constantinum, qui nunc usque superest, et feliciter regnat, parvulum, et ut Græci aiunt, ἄλακον id est mutum et infantem dereliquit.*

Κωνσταντίνος, δομέστικος ὡν τῶν σχολῶν, καὶ τὴν Αὐλήνδρου ἐνωτισάμενος τελευτὴν, (ἀπεδήμει γὰρ τῆς βασιλείδος τῶν πόλεων) τὸ μὲν τι ὃν ἔκρυπτεν ὑπὸ σποδικῆς σπινθῆρα τοῦ ἔρωτος τῆς βασιλείου ἀρχῆς ἐκκαλύπτων τε καὶ ἀναβριπτίζων, τὸ δὲ καὶ ὅπ' ἄλλων πρὸς τοῦτο ἐρεθίζομενος, ὡν εἰς εἶναι λέγεται (16) καὶ ὁ πατριάρχης Νικόλαος, (μήπω γὰρ τῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου διαθήκης ἀντργωσθεῖσης, οὐκ ἦδει καὶ αὐτὸς καταλειμμένος ἐπίτροπος) τυραννίδι (17) ἐπικεχείρηκε, καὶ τοὺς ἐκκρίτους τῶν στρατευμάτων περαλαβὼν τῷ Βυζαντίῳ ἐπιδεδημῆκε, καὶ διὰ τινος πυλίδος νυκτὸς εἰσελθὼν τὴν τοῦ Ἰπποδρόμου πόλην μετὰ λαμπάδων καταλεμένει, καὶ τινας τῶν συγκλητικῶν προσεταιρισάμενος, πολλοῦ καὶ δημώδους ὅχλων συναθροισθέντος, οἵ καὶ ὡς βασιλέας αὐτὸν εὐφῆμουν καὶ ἀνηγόρευον. Τῶν δὲ ἐντὸς τὰς πόλας μὴ ἀνοιγούντων, ὁ πρωτοστράτωρ τυῦ Κωνσταντίνου ταῖς χεροὶ πεποιθὼς καὶ ὥρασύτερον προσαράξαι τὰς πόλας καὶ καταβαλεῖν διαζόμενος, νύttεται λόγγῃ παρά τοῦ τῶν ἔνδον διάτινὸς ἀμυγῆς, καὶ ὁ μὲν ἦν αὐτίκα νεκρός. Ὁ δὲ γε Κωνσταντίνος ἤκειθεν εἰς τὸ τῶν ἵππων ἀπεισιν ἀμιλλητήριον θέττρον, εἴτα εἰς τὴν λεγομένην ἡλίθεον Χαλκῆν, καὶ σχρὶ τῶν ἔξκουβίτων προῆλθεν. Ὁ δὲ τῶν ἐπιτρόπων εἰς ὁ μάγιστρος Ἰωάννης ὁ Ἐλαδᾶς, ἐν τῶν ἑταῖριῶν καὶ τῶν πλωτίμων συλλέξας τινάς, ἀντικαταστῆναι τῷ τυραννοῦντι αὐτοὺς ἔξαπεστείλε. Καὶ συμπλοκῆς γενομένης, πολλοὶ πεπτώκασιν ἀκατέρωθεν, ἔσφακτο δὲ καὶ Γρηγορᾶς ὁ τοῦ Δούκα υἱός, καὶ ὁ ἀνεψιός αὐτοῦ Μιχαήλ, καὶ Κουρτάκιος ὁ Ἀδρανίος. Τούτοις οὖν περιαλγήσας ὁ Κωνσταντίνος, καὶ τὸ οἰκεῖον ἐπιβρῶσαι προθυμούμενος σύνταγμα, τὸν ἵππον ἡλιού, συμμίκται θέλων τοῖς ἐμπροσθεν· ἀστρωμάτου δὲ τοῦ ἔνδρους πλαξίν, ὅπολισθῆσες ὁ ἵππος ἔπεσε καὶ τὸν ἀναβάτην κατίνεγκε, καὶ τις αὐτῷ εὔθύς ἐπελθὼν ἔξετεμε τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν (18) καὶ τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίῳ προστίνεγκε, διὰ τῆς δυτικῆς τοῦ Χρυσοτρικαλίνου πόλης εἰσνεθών, κατὰ τὴν πρόρρητιν τοῦ βασιλεύσαντος Λέοντος. Ὄτι δὲ οὐ τεύξεται ὁ Δούκας Κωνσταντίνος τῆς βασιλείας, καὶ ἀτέρῳ τοῖς περὶ τὸν βασιλέα ἐπέγνωστο. Ἡν γάρ τις τελώνης Νικόλαος, δὲς χρεώστης πολλῶν χρημάτων τῷ διημοσίᾳ γενόμενος, πρὸς τοὺς Ἰσμαηλίτες κατέφυγε, καὶ τὴν πίστιν ἔξομοσάμενος, ἀστρολογίαν μετέψη. Οὗτος καὶ λογοθέτη τοῦ δρόμου ἀπιστάλκει γραμμάτιον· ἢ δὲ τούτου περίληψις ἦν τοιαύτη· Μή φοβηθῆτε ἀπὸ τοῦ Δούκα· νεωτέριστε γάρ ἀφρόνως, καὶ εὐθίως δλοφρευθήσεται. Καὶ ή μὲν

Α tum aberat ab urbe), partim veluti scintillas cupiditatis imperii quas sub cineribus tegebat, detegens et ventilans : partim ab aliis quoque incitatus, quorum unus fuisse perhibetur patriarcha Nicolaus (nam Alexandri testamento nondum lecto, ignorabat se quoque relictum esse tutorem), tyrannidem invasit, delectisque militibus assumptis, Byzantium noctu per quamdam portulam ingressus, Circi equestris portam cum facibus occupat, conciliatis sibi senatoribus quibusdam, et magna plebis turba congregata, qui eum faustis omnibus prosequabantur, et imperatorem salutabant. Custodibus autem portam non aperientibus, Constantini Prostistrator, manibus fretus, dum eam audacius cedere et revellere nititur, per foramen lancea confossus, statim concidit exanimis. At Constantinus inde in equestrium certaminum theatrum discedit. Deinde in Chalcen, et usque ad excubitorum stationem progreditur. Verum unus tutorum, Joannes Eladas magister quodam ex soladitatis et classiariis collectos misit, ut tyranno resisterent. Pugna commissa, multi utriusce ceciderunt : cæcus Grægoras Ducæ filius, et patruelis ejus Michael et Curticius Armenianus. Ob hos amissos Constantinus dolens, dum exercitum suum confirmaturus, concitato equo in primam aciem provehitur, equo in solo tabulis lapides strato prolapsò, præcipitatur : cui quidam statim caput amputat, idque imperatori Constantino offert, per occidentalem aurei triclinii portam ingressus, quemadmodum Leo imperator vaticinatus fuerat. Constantium autem C Ducam imperio non potitur, imperatori et aulicis etiam aliunde innotuerat. Erat quidam publicanus Nicolaus, qui grandi ære alieno reipublicæ obstrictus, abjurata religione, ad Ismaelitas se contulerat, et astrologiam tractabat. 184 Is cursus publici logothetæ litteras miserat, quarum haec summa erat: *Nolite timere a Duca: nam temere nobis rebus studebit, et statim funditus peribit. Defectione compressa, seditionis sacer magister Grægoras, et Leo Chrysophactes, in Magnam Ecclesiam se contulerunt: quos tutores inde ejectos totonderunt, ut in monasterio Studii monachi essent. Alios flagris cæsos in triumpho circumduxerunt, non nullis oculos effoderunt, quosdam obruncarunt, alios a Chrysopoli usque ad Leucatem trabibus D affixerunt. Ac plures eorum licentia periissent, nisi quidam ex judicibus eas a temeritate illa puniendi retraxissent, hujusmodi verbis: Cur vos*

Variæ lectiones et notæ.

9 14, a quo excusat, multisque laudibus extollitur, ob vitæ probitatem, et bellicam virtutem.

(16) Ήν εἰς εἶναι λέγεται. Quod et testatur in primis idem Grægorius, c. 10 et 11.

(17) Τυραννίδι. In hujusmodi reipublicæ mutationibus, sceptrique ab una familia ad aliam per usurpationem aut tyrannidem translatione, fere semper accidebat, ut imperii provinciis paulo remotoribus, seditiones novique motus excitarentur

Liutprandus, l. II, c. 12: *Et sicut fierit assolet. primo quo Romanus suscepit imperium, nonnullæ ci- gentes, præsertim Ἀνατολικαὶ, hoc est Orientales.) visæ sunt rebellare.*

(18) Ἐξέπειτε τὴν κεφαλήν. Ita Leo Grammaticus, Scylitzes, Logotheta, et alii. At auctor Vitæ S. Basilii Junioris sagitte ictu in dextra vulneratum princiō scribit, continuoqe in terram decidisse, posteaque interemptum.

ista facitis injussu imperatoris? qui oum puer sit in ea quæ geruntur, consentire non creditur? Sed et Constantini uxorem tonsam, et filium ejus Stephanum virilibus exsectis, in Paphlagoniam domum suam ire permiserunt. Imperatoris igitur tutores tam patriarcha quam cæteri, suo arbitratu res gerentes, multa contra quam oportuit, egerunt, neque consenserunt inter se: alii id quod alii statuerant, abrogantibus, ut imperium non unius, sed multorum esset. At Symeon Bulgarus, opinatus se, quod nullus esset imperator, urbis Regias facile potitum; Byzantium cum maximis copiis aggreditur, et extra muros castris locatis, expugnationem meditatur. Sed cum firmitatem monium vidisset, et multitudinem ea defendantium, et frequentes in iis machinas: veluti vertigine oborta, ad Hebdomum regressus, pacem facere studuit. Patriarcha igitur et cæteri tutores imperatorem secum in Blacherniam regiam adduxerunt, quo et Symeon venit, obsidibus datis et acceptis, et a patriarcha submisso capite, fausta comprecatione accepta, cum imperatore cibum cepit. Sed cum ei pacis conditiones displicerent, discessit sine pactiobus: muneribus et ipse et liberis ejus donati. Jam quia imperator matrem perpetuo revocabat, et ejus absentiam deplorabat: quam Alexander pridem regia eduxerat, tutores reducere sunt coacti. Reversa curam rerum suscepit, et cubiculario Constantino, duobusque fratribus Gongylis ascitis, primum patriarcham regia movet. Deinde Alexandri ministros, rectorem Basilitzem, **185** Gabrielopolum, et cæteros etiam. Constantinus autem sacri cubiculi præpositus poterat omnia. Cæterum Bulgarus Symeon Thraciam incursionibus populatus, Gallo excitato se Adrianopolim expugnaturum confidebat. Quo conatu cum se frustrari videret, alia via rem aggreditur, et quibusdam præsidariis pecunia corruptis, urbem proditam vastabat, quam imperatricis studium Romano imperio recuperavit. Quæ cum crebras Symeonis in Thraciam excursiones non ferret: paco cum Ismaelitis facta, et legionibus tam orientalibus quam occidentalibus convocatis, magistro Leoni Phocæ legionum domestico, bellum in Symeonem mandat, qui pugna commissa, Bulgarios insigni victoria superat, multis eorum cæsis. Sed præ defatigatione et sudore vix sui compos, equo descendit, seque ad fontem quemdam recreavit. Interea equus ministri manibus elapsus, in planicie castrorum sine sessore exultabat. Qui cum insignis esset tantum terrorem incussit exercitibus, domesticum cecidisse ratis, ut et pugna et perse-

Variae lectiones et notæ.

(19) *Ex Xρυσοπόλεως. Symeon logoth. et Scylitzes, ἀπὸ τοῦ Δαμαλίου μέχρι τοῦ Αευκάτου.*

(20) *Ο δὲ Βούλγαρος Συμέων. Vita S. Lucij Junioris, p. 977: Συμέων γάρ δ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνους ἄρχων. Βουλγάρους αὐτοὺς οἰδαμεν συνήθως καλεῖν ετο. Vide quæ de Symone adnotamus in Familia Dalmaticis ubi regum Bulgariæ seriem et gesta*

A ἀποστολα ἐπέπαιτο. Ο δὲ τοῦ Κωνσταντίνου πανθερὸς δ μάγιστρος Γρηγορᾶς, καὶ Λέων δ Χρι-ροσφάκτης τῆς τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ προσπεφοι-τήκασιν, οὓς ἐκβαλόντες τοῦ θείου τεμένους, μονα-χοὺς απέκεισαν οἱ ἐπίτροποι, ἐν τῇ τοῦ Στουδίου μονῇ, Ἀλλοὺς δ' αἰκησάμενοι ὑθριάμβευσαν, ἐτέροις τὰ διμετρίῳ ἔξεπιρωταν ἦνίων δὲ τὰς κεφαλὰς ἀπέ-τεμον, καὶ ἄλλους ἐκ Χρυσοπόλεως (19) μέχρι τοῦ Λευκάτου ἀνεκολόπισαν. Καὶ ἄλλοι δὲ πλειστοὶ τῶν τῶν ἐπίτροπων ἔκουσας γεγόνασιν ἐν παρανήλιμα, εἰ μὴ τινες τῶν δικαστῶν τῆς πρὸς τὰς τιμωρίας φονῆς αὐτοὺς ἀνεχαλίτισαν, εἰπόντες. Πῶς ταῦτα ποιεῖτε ὑμεῖς καλεόντες ἕτερ βασιλικῆς, ἐπεὶ πάκις ὅν δ βασιλεὺς, τοῖς πραττομένοις οὐ συναινεῖ. Ἀποκειράντες δὲ οἱ ἐπίτροποι, καὶ τὴν τοῦ Κωνσταντίνου γυναικα, καὶ τὸν υἱὸν Στέφανον ἔκτομιαν ποιήσαντες, εἰς τὸν ἐν Ηφαλάγονίᾳ οἴκον αὐτῶν ἐστάλκασι τούτους. Οἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἐπί-τροποι δ τα πατριάρχης, καὶ οἱ λοιποὶ, ἐναυγέντοις τοῖς πράγμασι, πολλὰ τῶν οὐ δεόντων ἐποιοῦν, καὶ πρὸς ἀλλήλους δὲ διέφεροντο, τῶν μὲν τάδε εἰσαγόντων, τῶν δὲ τὰ ἀντίθετα, καὶ ἡν διάτονων διοίκησις πολυαρχία τις, ἀλλ' οὐ μοναρχία. Ο δὲ Βούλγαρος Συμέων (20), ὃς μὴ βασιλέως ἐπιστα-τοῦντος τοῖς πράγμασι, ῥᾳδίως ἐλπίσας κρατῆσαι τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων ἐπεισι κατὰ ταῦτα μετὰ πλειστῆς δύναμεως, καὶ ἔξω στρατοπεδεύεται τῶν ταύτης τειχῶν, καὶ πολιορκήσαι ταύτην διενενόγητο. Ἰδών δὲ τὸ τῶν τειχῶν κρατερὸν, καὶ τὸ πλῆθος τὸ δὲ αὐτῶν, καὶ τῶν ἐν τοῖς τείχεσι μηχανημάτων τὸ διψιλὲς, εἰλιγιάσας μετέπεσεν εἰς τὸ Ἐδδομον, ζητῶν σπιλεσθαι. Ο γοῦν πατριάρχης καὶ οἱ λοι-ποὶ τῶν ἐπιτρόπων λαβόντες τὸν βασιλέα, εἰς τὰ ἐν Βλαχέρναις ἥλθον βασιλεῖα, διποὺ καὶ δ Συμέων περγένετο, διμήρους δοὺς καὶ λαβὼν, καὶ τῷ πα-τριάρχῃ κλίνας τὴν κεφαλὴν, ἡνλογήθη παρ' ἐκείνου, καὶ συνεισιάθη τῷ βασιλεῖ. Εἶτα μὴ ἀρεσθεῖς ταῖς συνθήκαις, ἐπατῆλθεν δούμβατος, δώροις δεξιωθεῖς καὶ αὐτὸς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ. Ἀνακαλουμένου δὲ διόλου τὴν ἱανοῦ μητέρα τοῦ Βασιλέως, καὶ ἐπὶ ταύτῃ δικρύνοντος, (ἔφη γάρ ταύτην τῶν ἀνεκτόρων καταγαγεῖν δ' Ἀλεξανδρος) ἡναγκάσθησαν αὐτὴν ἀνα-γαγεῖν οἱ ἐπίτροποι. Ή δὲ ἀνελθοῦσα. τῆς διοικήσεως εἴχετο, προσλαβοῦσα καὶ τὸν Ηπακοιμώμενον (21) Κωνσταντίνον, καὶ τοὺς αὐταδέλφους ἄμφω τοὺς Γογγυλίους, καὶ πρώτον μὲν τὸν πατριάρχην ἀπάγεις τῶν βασιλείων, εἴτε καὶ τοὺς τοῦ Ἀλεξανδρου θε-ράποντας ἔκωθει, τὸν ράικτορα τὸν Βασιλείζην καὶ τὸν Γαρβιηλόπωλον, ἀλκὰ μέντοι καὶ τοὺς λοι-πούς. Κωνσταντίνος δὲ δ παρακοιμώμενος τὰ πάντα ἤδυνατο. Ή μάντοι Βούλγαρος Συμέων τὴν Θράκην κατέτρεχε τε καὶ ἀληζετο. καὶ ἐν τῇ Ἀνδριανου-

perstrinximus.

(21) Καὶ τὸν Ηπακοιμώμενον. Quem Leo et Alexandro et filio Constantino tutorem rellquerat. Liutprandus, lib. iii, cap. 7: *Quibus ad tuendum palatum, tutandamque rem privatam, ut istic moris est, eunuchum officio paracessum enon dedit.*

πόλεις βάλλεται χάρακα, πολιορκίᾳ ταύτην ἀπίζων ἐλεῖν. Ως δ' ἡώρα ἔαυτῷ κενόσπουδον τὸ ἕγχειρομά, ἐτέρως τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως μέτεισι. Χρήμασι γάρ τινας τῶν φυλάκων αὐτῆς ὑποφθείρας, ἐκ προδοσίας αὐτὴν ἔξεπόρθησεν. Ἀλλὰ ταῦτην μετέπειτα πάλιν ὑπὸ Ῥωμαίους ἡ τῆς βασιλίσσης σπουδὴ ἴποιμσατο. Μή φέρουσα δὲ τὰς κατὰ τῆς Θρακίας χώρας πυκνας ἐπελεύσεις τοῦ Συμεὼν, σπένδεται τοῖς ἐξ Ἰσματῆλ, καὶ τὰ τε ἑψά τάγματα καὶ τὰ Φωκᾶ (22) τῶν σχολῶν δομέστικων τυγχάνοντι, τὸν κατὰ τοῦ Συμεὼν ἀνέθετο πόλεμον, "Ος καὶ μάχην συνάψας, ἡττᾶς τοὺς Βουλγάρους περιφανῶς, καὶ φόνον αὐτῶν ποιεῖται πολύν. Κατάκοπος δὲ γεγονώς καὶ ἰδρωτὶ διάδρομος, κάντεῦθεν λεπιοθυμῶν, ἐπὶ τινὶ πηγῇ τοῦ ἥππου ἀποδάς, ἀνέψυχεν ἔαυτὸν. Ἐν τούτῳ δὲ δὲ τοῖς αὐτοῦ τὰς τοῦ κατέχοντος αὐτὸν χειράς διαφυγών, ἐν τῷ τοῦ στρατοπέδου πεδίῳ ἔκρηκεν ἀναβάτου χωρίς. Ἐπισημος δὲ τυγχάνων, εἰς δειλίαν ἔνεβαλε τὰ στρατεύματα, οἰηθέντα πεσεῖν τὸν δομέστικον, καὶ τοῦ μὲν πολέμου ἀπέσχοντο, καὶ τῆς διώξεω ἔστησαν, θρυσθος δ' ἔσχεν αὐτούς. Οἱ δέ γε Συμεὼν ἐκ περιωπῆς τινὸς ἰδών τὸ συμβεβηκός περὶ τὰ στρατεύματα, τοῖς περὶ αὐτὸν ἔγκελεύσται, καὶ κατὰ Ῥωμαίων ἔξωρμησε, καὶ τεθορυβημένοις αὐτοῖς ἐμβαλὼν, εἰς φυγὴν ἀπανταχθέντων ἀθρόον ἐτρέψατο, καὶ τοὺς μὲν οἱ Βουλγάροι διώκοντες ἔκτεινον, οἱ δ' ὅπ' ἀλλήλων ἀπώλλυτο συμπατούμενοι. Οἱ δὲ τῶν σχολῶν Δομέστικος, μόλις εἰς Μεσημβρίαν ἀποδράνται δεδύνητο πολλοὶ δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν καὶ ταγματάρχαι τότε ἐφθάρησαν.

I^Z. Ιωάννης δὲ δ^ο Βογᾶς ἐστάλη Πατζινάκας εἰς Βούλγαρους ἁγαγεῖν κατὰ τῶν Βουλγάρων, καὶ δ^ο Ηματρίκιος Ῥωμανὸς δ^ο Λακαπτηνὸς, Δρουγγάριος ὢν τῶν πλωτῶν (23), ὀρίσθη μετὰ τοῦ στόλου παραπλεῖν, ἵμα μὲν εἰς στνεγίαν τοῦ τῶν σχολῶν δομέστικου, ἄμα δὲ καὶ εἰς ἀχθεῖεν σύμμαχοι παρὰ τοῦ Βογᾶ, διαπεριώσασθαι σφᾶς. Ἡκεν οὖν δ^ο Βογᾶς μετὰ τῶν συμμάχων. Στάσεως δὲ ἐμπεσούσης αὐτῷ τε καὶ τῷ Λακαπτηνῷ, δρῶντες οἱ Πατζινάκοι αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους διαπληκτιζομένους, καὶ ἀμελῶς περὶ τὴν αὐτῶν διακειμένους διάβασιν, εἰς τὰ ἔαυτῶν ἐπανηγόρους. Οἱ μὲν οὖν οὔτω ταῦτα φασι (24) καὶ τὴν ἡτταν τῶν Ῥωμαίων ἔντουθεν συμβῆναι, μὴ τυχόντων συμμαχίας. Οἱ δὲ ἀλλοιώς τὸ πρᾶγμα ιστόρησαν (25). ἡττήσαντος γάρ, φασὶ, τοῦ Φωκᾶ τοὺς Βαρβάρους, καὶ διώκοντος, φήμην γενέσθαι, ὡς δὲ δρουγγάριος τῶν πλωτῶν ἀπεισ οὖν τῷ στόλῳ, τὴν βασιλείαν παραληφθόμενος· τοῦτο δὲ τῷ δομέστικῳ πεσὸν εἰς ὡτα, ἐκταράξαι αὐτὸν, ὡς ἀποσχέσαι

A cutione hostium abstinerent. Quod eum Symeon specula quadam vidisset: suos cohortatus, contra Romanos ducit, subitoque in perturbatos impressione facta, universos in fugam convertit, in qua alios Bulgari assecuti occiderunt, alii invicem concuici perierunt. Legionumque domesticus agro Mesembriam evadere potuit, multis duabus etiam et tribunis interfectis.

ἐσπέρια συναθροίσασα, τῷ μαγίστρῳ Λέοντι τῷ Φωκᾷ (22) τῶν σχολῶν δομέστικων τυγχάνοντι, τὸν κατὰ τοῦ Συμεὼν ἀνέθετο πόλεμον, "Ος καὶ μάχην συνάψας, ἡττᾶς τοὺς Βουλγάρους περιφανῶς, καὶ φόνον αὐτῶν ποιεῖται πολύν. Κατάκοπος δὲ γεγονώς καὶ ἰδρωτὶ διάδρομος, κάντεῦθεν λεπιοθυμῶν, ἐπὶ τινὶ πηγῇ τοῦ ἥππου ἀποδάς, ἀνέψυχεν ἔαυτὸν. Ἐν τούτῳ δὲ δὲ τοῖς αὐτοῦ τὰς τοῦ κατέχοντος αὐτὸν χειράς διαφυγών, ἐν τῷ τοῦ στρατοπέδου πεδίῳ ἔκρηκεν ἀναβάτου χωρίς. Ἐπισημος δὲ τυγχάνων, εἰς δειλίαν ἔνεβαλε τὰ στρατεύματα, οἰηθέντα πεσεῖν τὸν δομέστικον, καὶ τοῦ μὲν πολέμου ἀπέσχοντο, καὶ τῆς διώξεω ἔστησαν, θρυσθος δ' ἔσχεν αὐτούς. Οἱ δέ γε Συμεὼν ἐκ περιωπῆς τινὸς ἰδών τὸ συμβεβηκός περὶ τὰ στρατεύματα, τοῖς περὶ αὐτὸν ἔγκελεύσται, καὶ τεθορυβημένοις αὐτοῖς ἐμβαλὼν, εἰς φυγὴν ἀπανταχθέντων ἀθρόον ἐτρέψατο, καὶ τοὺς μὲν οἱ Βουλγάροι διώκοντες ἔκτεινον, οἱ δ' ὅπ' ἀλλήλων ἀπώλλυτο συμπατούμενοι. Οἱ δὲ τῶν σχολῶν Δομέστικος, μόλις εἰς Μεσημβρίαν ἀποδράνται δεδύνητο πολλοὶ δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν καὶ ταγματάρχαι τότε ἐφθάρησαν.

B XVII. Joannes autem Bogas missus est, ut Patzinacis ad bellum Bulgarici societatem adduceret, Romanus vero Lacapenus patricius, classis drungarius, litus classe legere jussus, simul ad opem ferendam legionum domestico, simul, ut adductos e Boga socios transveharet. Ac venit Bogas cum sociis. Orta autem inter ipsum et Lacopenum rixa, Patzinacis videntes eos inter se sese convitantes, ipsorum transvectionem parum curare: ad sua redierunt. Quidam igitur haec ita narrant, et negata sociorum auxilia Romanæ clades fuisse causam tradunt, alii aliter. Nam cum Phocas Barbaros profligatos persequeatur, rumorem esse ortum, drungarium cum classib[us] abire, ut imperium occupet. Quo domesticus 186 audito, ita perturbatus fuerit, ut et a persequendo desisteret, et in vallum rediret, rumorem certius cognitus, et sic Martis aiea mutata, fugisse Romanos, domestici in castra reversionem, fugam interpretatos. Bulgaros vero

Variae lectiones et notæ.

(22) Λέοντι: τῷ Φωκᾷ. Quem Leo imp. paulo ante mortem magnum domesticum dixerat. Liutprandus, lib. III, cap. 7. Focam vero domesticum majorem, hoc est terrestris ducem exercitus fecit. Deinde, ubi de hac expeditione: Denique tempore quo magnus imperator Deo migravit ad Christum, Phocas prædictus domesticus terrestris dux exercitus, contra Symeonem Bulgarorum regem copias duxerat, eique Constantinopolim venire cupienti non inutiliter repugnavat.

(23) Δρουγγάριος ὢν τῶν πλωτῶν. Hanc dignitatem nactus fuerat Leone Sapiente imperante, ob singularem animi fortitudinem quam in cœde Leonis potissimum ostenderat. Liutprandus, lib. III, cap. 6. Unde factum est, ut tam pro ceteris, quam pro præclaro hoc præsenti facinore, non multo post a Leone imperatore tanto donaretur honore, ut omnes naues ipsius essent in manibus, ejusque jurisdictionibus obdiren̄t. Et cap. 7. Romanum autem non claro natalium ortu, sed corporis magnanimitate nobilem, navalis exercitus principem ordinavit.

(24) Οἱ μὲν οὖν οὔτω ταῦτα φασι. Vide Symeon. Logoth. n. 10.

C (25) Οἱ δὲ ἀλλοιώς τὸ πρᾶγμα ιστόρησαν. Atque in iis Liutprandus ejusce sibi scriptor, lib. III, cap. 8. Cum Bulgaris præterea pugnanti Focas domestico, qui et ipse Pater Basileos ardenter fieri cupiebat, in ipso bello jam de hostibus triumphum tenenti, quid a Romano actum sit nuntiatur. Qui mox animo consternatus, nimio dolore compulsus, victoriz signum quo hostes insequebatur, proiec̄t, terga vertit, et quos prius adverso Marte sugarant, prospera postmodum insequuntur: tantaque tunc Argivorum strages efficitur, ut longo post tempore campus plenus ossibus videretur. Omni denique cum festinatione jam nominatus Focas domesticus Constantinopolim redit, palatum, ingredi cupit, et arte fieri Pater Basileos satagit. Sed quia consilii vis expers mole ruit sua, et, ut Flaccus dicit, Dii rem temperatam provehunt in majus, a Romano domesticus iste capitur, atque utroque lumine privatur. Bulgari non minima vis augentur, iisque Græcos depopulandi vicissitudo dupla rependitur. Neque tamen haec cum Zonaræ et aliorum scriptorum Byzantinorum narrationibus omnino consentiunt.

in fuga conversos, illorum terga cæcidisse. Ut autem domesticus ad vallum rediret, in causa fuit imperii cupiditas : qua cum æstuaret, si rumor de drungario verus esset, anteverttere, et sibi vindicare principatum cupiebat. Lacapeno et Boga a clade reversis, judicioque de eorum controversia facto, Romanus damnatus est, ut ei oculi effoderentur, ut qui acceptæ cladis auctor, sive de industria, sive per negligentiam extitisset. Sed ab illo suffragio per quosdam apud imperatricem gratiosissimos est eruptus. At Bulgarus Symeon victoria elatus imperatoriam urbem aggreditur, cui legionum domesticus Phocas est oppositus, commissaque in Calasyrtis pugna, Barbari succubuerunt. Cum autem multi, iisque viri illustres, regni amorem alerent : nemo tamen eo magis flagrabat, quam Leo Phocas, legionum domesticus, cum se ipso fretus, ob genus et potentiam, tum vero Constantino eunicho cubiculario, qui in regia poterat omnia, cuius sororem in matrimonio habebat. Quæ cum imperatoris Constantini pædagogus cerneret, illique timeret, persuadet ut classis drungarium Romanum sibi devinciat, et custodem adjungat. Imperator igitur litteras sua manu scriptas drungario mittit, quibus ille acceptis, pollicetur, se cubiculi pæfecti potestatem (modo possit) eversurum. Qui cum aliquando ad classis stationem pervenisset, ac propere solvi juberet : drungarius servilem in modum ei obviam processit, ac reverenter colloquens paulatim ad triremes hominem deduxit. Ut vero navi prætorię appropinquavit, multis viris strenuis, quos secum paratos habebat, **Tollite istum**, inquit : a quibus comprehensus est, et triremi impositus, comitibus illius statim dispersis. Ejus facti nuntius et imperatricem et proceres turbavit, cumque ad drungarium misisset, percontatnm quid id sibi vellet? ii a classiariis lapidibus repulsi sunt. Postridie imperator, patriarcha et magistro Stephano accersitis, misit **187** qui matrem e regia abducerent. Sed eam suis amplexibus cum lacrymis inhærentem, misericordia victus, reliquit : ac potestate in se translata, domesticum legionum designavit Joannem Garidam magistrum. Drungarius vero Lacapenus, classe haud secus atque ad pugnam instructa, die

Variae lectiones et notæ.

(26) Παιδαγωγός. Theedorus, Symoni logothetæ, Scylitzæ, et aliis. Vide Lawbecium lib. iii, de Bibl. Cæsar. p. 13.

(27) Καὶ τότε τοῦ Παρακομαρένου, Rem paullus secus narrat Liutprandus, lib. iii, cap 7 : *Romanus vero, ut non incallidus, audito imperatorum, hoc est Leonis atque Alexandri interitu, haud longe ab urbe collecto classum exercitu fugit, atque in insulam parvam juxta Constantinopolim. ita ut e palatio videri pene posset, ratibus collectis advenit. Ad palatium autem minime transrelavit, laudesque juxta consuetudinem Parphyrogenito minime decantavit. Quæ res eunicho Poracæmomeno, cunctisque Constantinopoleas principibus stuporem timoreaque non parum attulit. Internuntiis itaque, quid hoc monstri sit quod regem non adierit, laudesane debi-*

A μὲν τῆς διώξεως, ἐπανελθεῖν δ' εἰς τὸν χάρακα, τὰ τῆς φῆμης ἀκριβωτέμενος, κάντεῦθεν παλίντροπον γενέσθαι τὸν πόλεμον· φυγεῖν μὲν γὰρ τοὺς Ρωμαίους ἀπόδρασιν τῆς μάχης οἰηθέντας τὴν εἰς τὸν χάρακα τοῦ δομεστίκου ἀπίλευσιν, τοὺς δὲ Βουλγάρους ἐκ τῆς φυγῆς ἐπαναστραφέντας διώχειν αὐτούς. Τὴν δὲ πρὸς τὸν χάρακα τοῦ δομεστίκου ὑποστροφὴν, τῆς βασιλείας ἐπίθυμα πεποίηκεν. Ἐκρῶν γὰρ αὐτῆς, ἔσπειδεν, εἰ ἀληθὲς ἦν τὸ τὸν δρουγγάριον ἀπίειν, προκαταλαβεῖν αὐτὸς καὶ οἰκειώσασθαι τὴν ἄρχην. Μετὰ δὲ τὴν ἥτταν ἐπανελθόντων τοῦ τε Ασκαπηνοῦ καὶ τοῦ Βογᾶ, ἀζητούθη τα μέσον αὐτῶν, καὶ κατεκρίθη ὁ Ῥωμανὸς πηρωθῆναι τὰ δοματα, ὡς αἴτιος τῆς ἥττας, ἡ καιούργιας ἡ ῥαφθύμως γενόμενος, ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν τῆς ψῆφου ταύτης ἐξήρπασάν τινες· μέγα παρὰ τῇ βασιλίσσῃ δυνάμενοι. Οὐ δὲ Βούλγαρος Συμεὼν τῇ νίκῃ ἐγκριθεὶς ἐπήσι κατὰ τῆς βασιλεούσης τῶν πόλεων. Ἀντικατέστη δὲ αὐτῷ πάλιν ὁ τῶν σχολῶν δομέστικος ὁ Φωκᾶς, καὶ μάχης συγχροτηθεῖσῆς ἐν Κατασύραις, οἱ Βάρβαροι ἥττηντο. Πολλῶν δὲ καὶ τούτων περιφανῶν ἔρωτα τρυφόντων τῆς βασιλείας, μᾶλλον τῶν ἄλλων περὶ τὸν ταύτης ἐφλέγματιν ἔρωτε Λέων ὁ τῶν σχολῶν δομέστικος, ὁ Φωκᾶς, πεποιθώς μὲν ἐαυτῷ, διὰ τὸ γένος καὶ διὰ τὴν τσχὺν, οὐχ ἤκιντα δὲ τῷ παρακομαρένῳ Κωσταντίνῳ τῷ ἐπτομίᾳ, τὰ πάντα τότε παρὰ τοῖς ἀνακτόροις ισχύοντι οὐκέπ' ἀδελφὴ κηδεστῆς ἐτύγχανεν ὄν. Ταῦτα τοίνυν δρῶν ὁ τοῦ βασιλέως Κωσταντίνου παιδαγωγὸς (26), καὶ διέσας περὶ αὐτοῦ, πείθει τοῦτον, τὸν τοῦ στόλου δρουγγάριον τὸν εἰρημένον Ρωμανὸν, οἰκειώσασθαι, καὶ φύλακα προσλάβεσθαι. Ἐγχαράττει τοίνυν βιβλίον ὁ βασιλεὺς οἰκειόγραφον, καὶ στέλλει τῷ δρουγγαρίῳ. Οὐ δὲ τοῦτο δεξάμενος, ὑπέσχετο τὴν τινὰ παρακομαρένου (27) δυναστείαν (εἰ οὖν τε) καθελεῖν. Καὶ πετε τοῦ παρακομαρένου, ἔνθα δ στόλος ὥρμιστο, παραγενόμενος, καὶ ἐπισπέρχονος ἐκκλεῦσαι αὐτὸν, δρουγγάριος δουλικώτερον αὐτῷ προσπήντησε, καὶ μεθ' ὑποστολῆς ὀμιλεῖ, καὶ περὶ τὰς τριήρεις ἡρέμα πᾶς πρυεβίσαζεν. Ός δὲ τῇ ναυαρχίδι προσηγγίσεν, ἐτοίμους ἔχων ἄνδρας παρεπομένους αὐτῷ, γενναίους τε καὶ πολλούς, Ἀρατε τοῦτον, εἶπεν. Οἱ δὲ συσχόντες αὐτὸν, εἰς τὴν τριήρη ἐνέθεντο, τῶν περὶ αὐτὸν αὐτίκα δια-

I tas non solverit sciscitantur. His a Romano responderetur, quod propriæ vitæ timens palatum declinavit: et adjectit, Quod si Paracæmomenos cæteris cum principib[us] se non adiret, vitamque jurejurando promitteret, mox se ad Cretensium Saracenorum regem conferret, regnumque Argivorum sui auxiliū fortitudine debellaret. Quod quam callide dixerit exitus declarabit. Igitur quo p[ro]fessati sumus principes terrorē compulsi, ignorantesque quod lateret anguis in herba, omnes hunc fiducialiter adeunt, quod mandaverat gratuitē cupientes implere. Quos omnes non malo consilio accepto, projectos in sentinelam ligat, sicut securus ad urbem magno cum comitatu festinat, hisque quos suspectos habuerat palatum purgat, sui parentes ibi collocat, etc.

σπαρέντων. Τοῦτο τῇ βασιλίδι ἐνωτισθὲν εἰς θόρυ-
βον αὐτὴν καὶ τοὺς ἐν τέλει ἐνέβαλε. Πέμπει τοῖνυν
πρὸς τὸν Ῥωμανὸν ἔρωτῶσα τῇ δὲ εἴη τὸ γεγονός,
ἀλλὰ τὸ νευτικὸν λίθοις τοὺς πεμφέντας ἔξεδίωξε.
Τῇ δὲ ἑξῆς τὸν πατριάρχὴν δὲ βασιλεὺς μετακλεσά-
μενος, καὶ τὸν μάγιστρον Στέφανον, ἐπεμψε
τοὺς ἐκ τῶν βασιλεῶν, τὴν αὐτοῦ μητέρα κατά-
ξοντας. Τῆς δὲ τῷ υἱῷ προσφυεῖσης μετὰ δακρύων,
εἰς οἰκτὸν ἐκεῖνος ἐκλίθη, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν, εἰς
ἐξυτὸν δὲ τὴν ἔξουσίαν μετήνεγκε, καὶ προεχειρί-
σατο δομέστικον τῶν σχολῶν τὸν Γαριδᾶν Ἰωάννην
τὸν μάγιστρον. Οὐ δὲ δρουγγάριος δὲ Λακαπηνὸς,
ἔκχρτος τὸν στόλον ὥσπερ εἰς ναυαρχίαν κατὰ
τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐχγελισμοῦ, τοῖς βασιλείοις
προστέλευσεν εἰς τὸν Βουκολόνοντα. Καὶ δὲ μὲν πα-
τριάρχης καὶ δὲ μάγιστρος Στέφανος εὐθὺς ἐκ τῶν
ἀνακτόρων ἔξειται, σαν. Οὐ δὲ Ῥωμανὸς, δρκοὺς πρό-
τερον τελέσας φρικωδεστάτους μὴ ποτε κατὰ τοῦ
βασιλέων φρονῆσαι μηδὲ ἐπιθέσαι τῇ βασιλείᾳ, ἀντίλ-
θεν εἰς τὰ βασιλεῖα, καὶ εἰς τὸν ἐν τῷ Φάρῳ ναὸν
τῷ Κωνσταντίνῳ συνεισελθών, καὶ πίστεις δούς τε
καὶ εἰληφώς, μέγχας ἐταιρειάρχης προβάλλεται.
Ἐπέστειλε δὲ τῷ Φωκᾷ δὲ βασιλεὺς μὴ ἀθυμῆσαι
μηδὲ ἀπογνῶναι, προσμεῖναι δὲ μικρὸν, ὡς μελλού-
στις αὐτοῦ γενέσθαι προνοίας μετὰ βραχός. Οὐ δὲ
Ῥωμανὸς τὴν ἐντοῦ θυγατέρα Ἐλένην μνηστεύε-
ται τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ, καὶ τῇ τρίτῃ τοῦ Πά-
σχα τετέλεστο τὰ γαμήλια, τοῦ πατριάρχου Νικο-
λέου τὴν ἵερολογίαν ποιήσαντος, καὶ αὐτίκα τετί-
μητο βασιλεοπάτωρ δὲ Ῥωμανὸς, μέγχας δὲ ἐταιρειάρ-
χης Χριστοφόρος δὲ τούτου οὐδέ. Ταῦτα δὲ μαθών δὲ
Φωκᾶς τυραννίδι ἐπέβητο. Κωνσταντίνον τὸν παρα-
κοιμώμενον προσλαβόμενος, καὶ ἐτέρους τῶν ἀρχόν-
των, καὶ διαβεβαιούμενος ὑπὲρ τοῦ βασιλέως Κων-
σταντίνου πράττειν δὲ πράττει. Οὐ Ῥωμανὸς δὲ, γρα-
φὴν γεγραφώς ἀνατροπὴν πιριέχουσαν τῆς τοῦ Φωκᾶ
προφάσεως, καὶ ταύτην τῇ τοῦ βασιλέως ὑποστημασά
καὶ χρυσῆ σφραγῖδι βεβαιωσάμενος, πέμπει ταύτην
πρὸς τὸ μετὰ τοῦ Φωκᾶ στράτευμα μετά τινος γυ-
ναικὸς ἐταιρικού. Κάκενο πολλοῖς τὴν χρυσοσήμων
τὸν ὄποδεικνύον λάθρα γραφήν, πολλοὺς καταλι-
πεῖν πεποίηκε τὸν Φωκᾶν, καὶ προσχωρήσαι τῷ
καὶ καταλειφθεῖς ὄποδ τοῦ μετ' αὐτοῦ πλήθους τῷ
ἐν τινὶ χωρίῳ γενόμενος, δπερ ἀνέκαθεν παρὰ τῶν
τυφλωθεὶς εἰσάγεται εἰς τὴν βασιλεύουσαν· καὶ τοῦτο τέλος τῇ αὐτοῦ τυραννίδι ἐγένετο. Ἀλλὰ μὴν
καὶ ἕτερα ἐπιβούλη κατὰ τοῦ βασιλέως συνέστη· νεανίαι γάρ τινες καθήκαν κατ' αὐτοῦ θηρῶντος,
ινα ἀντεῖ τῷ τῷ θήρᾳ ἐπιθωνται. Ἄλλ' ἐγνώσθη τὸ βούλευμα, καὶ οἱ πρωτουργοὶ ἐκολάσθησαν.
Ἐκεῖνοι δὲ τῶν βασιλεῶν καὶ ἡ τοῦ βασιλέως μήτηρ Ζωὴ, ὡς ἐπιβούλευουσα δῆθεν τῷ βασιλεοπάτορι,
καὶ ἀπεκάρη ἐν τῇ τῇ Ἀγίᾳ Εὐφράτῃ μονῇ. Τῇ δὲ εἰκοστῇ τετάρτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς εἰς τὴν
τοῦ Καίσαρος ἀκτὴν ἀντίχθη δὲ Ῥωμανὸς, καὶ κατὰ τὸν Δεκέμβριον τῷ τῇ βασιλείας διαδῆματι τεται-
νίωτο παρὰ τοῦ πατριάρχου Νικολάου, τοῦ Κωνσταντίνου δῆθεν ἐπιτροπῆ.

III'. Καὶ δὲ μὲν Αακαπηνὸς (28) Ῥωμανὸς οὗτος

Variæ lectiones et notæ.

(28) Αακαπηνὸς. Constantinus Manasses :

Τὸν γέροντα τὸν Ῥωμανὸν τὸν ἀπὸ τῆς Λα-
κάπης.

An Lacape nomen sit urbis aut regionis, mihi
prorsus incertum. Cæterum senex seu senior hic
Romanus dicitur, ad discrimen Porphyrogeniti.

D Michael Psellus in Synopsi legum :

Μαθε καὶ τὸν ζητούμενον σῆμερον πλέον νομον,
Οὐ δὲ πρεσβύτης Ῥωμανὸς εἰσήνεγκε τῷ βίῳ.

Meminit Constantinus Porphyrog. in Novella de
fundis Armeniacis τῇ βασιλικῇ τῇ Δασάπης
μονῇ, Myrelæi forte ab eo adificati.

contentus, paulo post uxorem quoque suam Theodoram diadema ornat. Deinde et filium Christophorum, voluntate, ut videri volebat. Constantini, sed revera invito illo et conquerente apud eos, quibus fidebat, et acta illa abominante, quamvis refragari non auderet. Insidiis quas Romano Anastasius sacellarius princeps conjurationis, pro defensione utique Constantini pararat, deprehensis, consciis, arbitratu Romani, puniti sunt, sacellarius tonsus, eaque Romano occasio fuit Constantini infra se collocandi, cum is hactenus in proclamationibus et salutationibus priorem locum tenuisset. Cumque Symeon exercitum contra urbem misisset: Romanus quoque milites illi opposuit, ne suburbanæ amoenitates ab hoste vastarentur. Quos cum Bulgari aggressi essent, multi etiam ex principibus ceciderunt, milites partim ad prætereuntres triremes festinantes, in mare prolapsi a fluetibus ferabantur, partim ab hostibus interibant, partim vivi capiebantur. Romano exercitu ad Pegas sic accepto, Bulgari regiam illius loci cremarunt, et cœtera quæ in eo littore sunt a regione urbis, interjacente freto. Mortua Romani uxore Theodora Augusta imperatoris Christophori uxor Sophia Augustæ nomen accepit. At Bulgarorum princeps Symeon, denuo Adrianopolim obsedit: neque sano quidquam effecisset, nisi cives commeatu destitutos, et semelipsos et urbem hosti dedere, fames coegisset. Tunc etiam Leo Tripolitanus cum navalibus copiis Romanos invasit: sed triremes Romanæ circa Lemnum insulam eis obviam profectæ, Agarenos pene omnes occiderunt, navesque demerserunt, Tripolita ægre fuga clapsò. Symeon vero Macedoniam et Thraciam cum ingenti exercitu devastatus, ad urbem profectus, prope Blachernas castris positis, colloquium Romani imperatoris petiit, qui cum ab eo non abhorret, cum classe ad Coemidii litus abiit, eodemque Symeon cum suis copiis venit: 189 et inter se collocuti sunt. Sed quamvis Romanus Symoni magnifica dedisset, rebus infectis discesserunt, id quod par aquilarum significare videbatur, quas supra eos volitasse ferunt, et cum clangore inter sese congresas, statimque segregatae esse, altera versus urbem volante, altera in Thraciam tendente. Romanus potestate imperii insatiabilis, ac veluti oblitus sacramenti, quo sese astrinxerat, suo et filii natu maximi diadema non contentus; etiam reliquos duos filios, et nepotem ex Christophoro coronavit. Romano imperio quod hactenus penes unum esse consueverat, in multa capita distributo. Filium natu minimum Theophylactum, cui pontificalum urbis imperiorum ambiebat, detonsa coma clericum fecit, a patriarcha Syncellum quoque

A τῆς ἀναφρήσεως ἔτυγεν· οὐχ ἡγάπη δὲ ταύτης τυχῶν αὐτὸς, ἀλλὰ μετὰ βραχὺ καὶ τὴν οἰκεῖαν διμευνέτιν τὴν Θεοδώρων ταινιοῦ· εἴτα καὶ τὸν υἱὸν Χριστοφόρον, προαιρέσει μὲν τῷ δοκεῖν τοῦ Κωνσταντίνου, τῷ δὲ ἀληθεῖᾳ βιαζομένου, ἀσχάλλοντός τε πρὸς οὓς ἤθρεῖ, καὶ ἐν συμφορῇ τιθεμένου τὰ πραττόμενα, μὴ θαρρέοντος δὲ ἀντερεῖν. Ἐπιβουλῆς δὲ κατὰ τοῦ Ῥωμανοῦ γενομένης, ἃς δὲ σακελλάριος πρωτουργὸς ἦν Ἀναστάσιος, ὡς τῷ Κωνσταντίνῳ δῆθεν ἀμύνων, ἐγνώσθη τὰ κατ' αὐτὴν, καὶ οἱ μὲν συνίστορες, ὡς ἔδοξε τῷ Ῥωμανῷ, ἀκολάσθησαν, δὲ δὲ σακελλάριος ἀπεκάρῃ. Ἡν δὴ πρόφασιν ἔσχεν δὲ Ῥωμανὸς τοῦ ὑποβιβάσαι τὸν Κωνσταντίνον ἐκατοῦν, μέχρι τότε πρῶτον εὐφημούμενον ἐν ταῖς ἀναφρήσεσιν. Οἱ Συμεὼν δὲ κατὰ τῆς πόλεως ἐκπέμπει στρατὸν· ἵνα δὲ μὴ ἐλθόντες τὰς πρὸς τῆς πόλεως διαφθείρωσιν ἄγλαῖς, ἐπεμψε καὶ δὲ Ῥωμανὸς τοὺς ἀντιταξομένους αὐτῷ, καὶ τῶν Βουλγάρων ἐπελθόντων αὐτοῖς, πίπτουσι μὲν καὶ τῶν ἀρχόντων πολλοῖ, τῶν δὲ γε σταρτιωτῶν οἱ μὲν, εἰς τὰς τριήρεις σπεύδοντες ἀμβῆναι παραπλεούσας, ἕκαλισθινον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὑπὸ κυμάτων ἐφέροντο, οἱ δὲ καὶ ζῶντες συνελαμβάνοντο. Οὕτω δὲ διατεθεῖσας τῆς Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς κατὰ τὰς Ηγαγάρας, τὰ τε ἔκει ὅντα ἀνάκτορα οἱ Βούλγαροι ἐπιπλήσσουσιν, καὶ τāλλα δύτα ἐν τῷ αἰγιαλῷ τοῦ καταντικρὺ τῆς πόλεως ἥσαν διακειμένου πορθμοῦ. Θανούσης δὲ τῆς τοῦ Ῥωμανοῦ συμβίου τῆς Λύγούστης Θεοδώρας (29), ἡ τοῦ βασιλέως Χριστοφόρου γυνὴ Σοφία τοῦ τῆς Δύγούστης ἡξιώθη δύναμιτος. Οἱ τῶν Βουλγάρων δὲ ἐξηγούμενος Συμεὼν τῇ Ἀδριανούπολει προσβαλεῖ, καὶ ταύτην ἐπολιόρκει. "Πίνεε δὲ ὁδὸν, εἰ μή τοῖς ἔνδον ἐπιλελοπεῖ τὰ ἐπιτηδεῖα. Βιαζόμενοι δὲ τῷ λιμῷ καὶ ἐκατοῦς καὶ τὴν πόλιν τοῖς πολεμοῖς παρέδοσαν. Τότε μὲν καὶ δὲ Ἐριπόλεως Λέων μετὰ δυνάμεως ναυτικῆς κατὰ Ῥωμαίων ἐχώρησεν· ἀλλὰ τούτῳ περὶ τὴν νῆσον Λῆμον τριήρεις ἐπελθοῦσαι Ῥωμαϊκαὶ, τὸν μὲν Ἀγαρηνὸν σγεδόν τι ἔνμπαντας διεφθάρκασι, τὰς δὲ νῆας αὐτῶν ὑποβρυχίους ἐποίησαν, μόλις τοῦ Τριπόλεως φυγεῖν ἐξιχνίσαντος. Καὶ δὲ Βούλγαρος δὲ Συμεὼν τὰ τε κατὰ Μακεδονίας καὶ τάπι Θράκης σὺν βαρεῖ στρατεύματι ἐληίστο, καὶ παρὰ τὴν πόλιν ἐλθών, ἀγχῷ τῶν Βλαχερνῶν πεποίητο τὴν παρεμβολὴν, καὶ τῷ βασιλεῖ Ῥώμανῷ ἐξήτεσεν ἐντυχεῖν· καὶ τὴν ἐντευξιν καὶ δὲ βασιλεὺς ἥρετο, καὶ κατὰ τὸν Κοσμείδιον αἰγιαλὸν, δὲ μὲν βασιλεὺς σὺν τῷ στόλῳ ἀρικετο, δὲ γε Συμεὼν μετὰ τῆς οἰκείας παρεγένετο στρατιᾶς, καὶ ἀλλήλοις ὡμιλησαν, καὶ δὲ βασιλεὺς μεγαλοπρεπῶς τῷ Συμεὼν ἐδωρήσατο. Ἀσύμβατοι δὲ ἀλλήλων διέστησαν, δὲ καὶ δύτας ἔδοξε δηλώσαι δεῖτῶν. Φασὶ γὰρ ἄνωθεν αὐτῶν διαπεῖναι τούτους, καὶ ἀλλήλοις

Variae lectiones et notæ.

(29) Τῆς Αὐγούστης Θεοδώρας. Istius et Sophiæ, de qua mox meminit Gregorius in Vita S. Basillii Jun. n. 23: Αὔτη δὲ ἡ Αὐγούστα Ἐλένη πρώτη τῶν ἄλλων βασιλίδων ἦν· ἡ γὰρ δευτέρα σύμβιος τοῦ

πατρὸς αὐτῆς Ῥωμανοῦ Θεοδώρα τελευτήσασα ἦν, η τε Σοφία η τοῦ Χριστοφόρου ἐκείνου τελευτήσαντος κατηνέχθη τῆς βασιλείας.

συμμίκται μετά κλαγγῆς, εἰτ' εὐθὺς διαστῆναι ἀλλὰ λίλων, τοῦ μὲν ἐπὶ τὴν πόλιν ἀποπτάντος, τοῦ δὲ ἐπὶ Θράκην κινήσαντος τὸ πτερόν. Οἱ βασιλεῖς δὲ Ῥωμανὸς, ἀπληστευάμενος ἐπὶ τῇ τῆς βασιλείας ἀρχῇ, καὶ ὥσπερ ἐπιλελησμένος τῶν δρκῶν, οὓς δύωμασκει· καὶ Ἱερῶν, καὶ μὴ ἄρκούμενος, διεῖστιν καὶ τὸν τῶν υἱῶν πρεσβύτερον ἡξίωσε διαδηματος, καὶ τὸν λοιπὸν δύο τῶν πατέρων αὐτοῦ βασιλικῶς τεταινίωκεν, εἴτα καὶ τὸν ἔκ τοῦ Χριστοφόρου γενέμενον αὐτῷ υἱών, καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἄρχην ἀντὶ μονάρχου βασιλεῖας εἰς πολυχρήστην μετίνεγκε. Τῷ τελευταίῳ δὲ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Θεοφυλάκτῳ τὸν θρόνον τόδι ἄρχιερατικὸν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων μνηστευόμενος, ἀπέκειτε κληρικὸν, διὰ τοῦ πατριάρχου προχειρισθέντα καὶ σύγκελλον. Τοῦ πατριάρχου δὲ Νικόλαου ἔτη τρισκαλδεκα τὸ δεύτερον τῆς Ἐκκλησίας κράτησαντος, καὶ μιταθέμαντο τὴν βιοτὴν, διὰ τοῦ μητροπολίτης Ἀμασίας Στέφανος εἰς τὸν θρόνον τῆς Σωνταντίνου πόλεως μετήνεκτο. Οἱ μέντοι τῶν Βουλγάρων ἄρχων δὲ Συμεὼν, ἀνὴρ ὁντιμάτων, ἡσυχίᾳν ἔγειν οὕποτε διλας προσήρητο, δινεὶς καὶ κατὰ τὸν ἔθνους τῶν Χριστῶν ἐστράτευεν· ἀλλ' ἡττητο ὑπὲρ ἐκείνων, καὶ ταῖς τῶν δρῶν δυσχωρίαις τὸ οἰκεῖον ἀπέβαλε σοράτευμα. Ἐν τούτῳ δὲ πρόσειστι τις τῷ βασιλεῖ Ῥωμανῷ, λέγων τὴν ἄνωθεν τῆς ἐν τῷ Ξηρολόφῳ ἀψίδος καθιδρυμένην στήλην, καὶ πρὸς τὰ ἐπέρια ἀποδέξουσαν, εἰς τὸν Συμεὼν ἐστοιχεῖωσθαι τὸν Βουλγαρον, καὶ εἰ τὴν ταῦτα, καὶ ἡ κεφαλὴ τῆς στήλης οὐκ εἰς μακρὰν ἐκείτημητο, καὶ τῷ Συμεὼν ἀνθωρὸν ἐπέλιπε τὸ βιώσιμον, ληφθέντι κερδιώγχη, ὃς μετὰ ταῦτα ἐγνώσθη τῷ βασιλεῖ, ἀκριβωσαρμένῳ τῆς ἐκείνου τελευτῆς τὸν καιρόν. Ός δὲ ἐξ ἀνθρώπων δὲ Συμεὼν ἀπεσήλυθεν, ἢ τῶν Βουλγάρων ἄρχη πρὸς Πέτρον (30) τὸν ἐκ τῆς δευτέρας αὐτοῦ γυναικὸς ἀντῷ τεχθέντα περιελγλυθεν, διεὶς ἐπει τοῦ λιμῷ τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος ἦν πιεζόμενον, καὶ τὰ πέριξ ἔθνη, μὴ κατ' αὐτοῦ δρμήσαπεν ἐδεδίει καὶ πρὸ τῶν ἄλλων Ῥωμαίους, στέλλει πρὸς τὸν βασιλέα, σπονδὰς ποιησάμενος, εἰ δὲ αἰροίτο καὶ κῆδος εἰς ἐκατόν. Ός δὲ τῷ βασιλεῖ καὶ ἄμφω καταθύμια ἔδοξε τὰ αἰτούμενα, καὶ ἀδέσδε δὲ Μέτρος ἀρέκετο, καὶ γεγόνατι μὲν συνθῆκαι περὶ σπονδῶν· συνήφθη δὲ αὐτῷ καὶ πρὸς συμβίωσιν γεμικὴν καὶ ἡ τοῦ βασιλέως ἐγγόνη, ἢ ἐκ τοῦ πρεσβυτέρου τῶν υἱῶν αὐτοῦ τοῦ Χριστοφόρου γεγένητο.

ΙΘ'. Οἱ δὲ βασιλεῖς Ῥωμανὸς, οὐκ ἄρκοῦν ἡγούμενος δὲτι ἐκατοῦ τὸν βασιλέα Κωνσταντίνον ὑπεβίβασε, λαβήσην ἐχήτει καὶ τὸν Χριστοφόρων προσεῖναι αὐτοῦ, καὶ παρεσκεύαστε τὴν τῶν Βουλγάρων πληθὺν ἐν τῷ τοῦ γάμου κατεψφ στασιάσαι, ζητοῦσαν πρὸ τοῦ Κωνσταντίνου τὸν Χριστοφόρον ἀναγορεύεσθαι, καὶ διὰ τὴν στάσιν δῆθεν ὡς ἐκ βίᾳς οἰκονομῶν τι, παρεχώρησε τὸ αἰτούμενον γίνεσθαι. Εἴτα μήτε τὸ θεῖον δεῖσας, δὲ τὰς δύολογίας αὐτοῦ ἐμπεπτίδωσε, μήτ' αἰδοσήσεις τὸ ὑπήκοον, καὶ ἄμφω τοὺς ἄλλους υἱοὺς αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου προτέρους εὑφημισθαι πεποίηκε, καὶ δὲ πρῶτος πέμπτος ἐγένετο, καὶ εἰ μὴ δι μικρὸς Ῥωμανὸς δὲ τοῦ Χριστοφόρου υἱὸς ἦσθη φανών, κάκενος ἀν αὐτοῦ προτείμητρ. Ἐν οὖν δὲ αὐθιγενῆς βασιλεῦς, καὶ φικατά κληρὸν ἡ βασιλεία διέφερεν, ὥσπερ παρέγραπτος, 'Ἄλλ' ἐπὶ τούτοις ἡ δίκη οὐκ ἐπενόστα-

A designatum. Post obitum Nicolai, qui restitutus sedem Constantinopolitanam per annos tredecim tenuit, Stephanus metropolita Amasenus, patriarcha designatus est. At Bulgarorum princeps Symeon, homo sanguinarius et quietis impatiens, genti Crabatorum bellum intulit: sed ab illis victus, in montium angustiis exercitum amisit. Interea quidam imperatori nuntiat, statuam in summo fornice Xerolophi versus occasum positam, in Symeonis Bulgari salutem conversam esse: cuius statua caput si amputetur, Symeonis interitum consecuturum. Quo paulo post facto, eadem hora Symeonem ex dolore stomachi vita defecit, ut post, imperatori tempus obitus ejus diligenter scrutato, est significatum. Symeone rebus humanis exempto, Bulgarorum principatus ad Petrum ex altera uxore filium ejus venit, qui, cum gens sua fama premerebatur, et finitimarum gentium ac Romanorum in primis arma timerentur: legatos ad imperatorem de pace, et si placeret, etiam de affinitate jungenda, mittit. Cui cum utrumque cordi esset, ipse Petrus Byzantium venit, ac pace facta, noctem imperatoris ex Christophoro filio natu maximo, uxorē ducit.

B **B** Bulgarorum principatus ad Petrum ex altera uxore filium ejus venit, qui, cum gens sua fama premerebatur, et finitimarum gentium ac Romanorum in primis arma timerentur: legatos ad imperatorem de pace, et si placeret, etiam de affinitate jungenda, mittit. Cui cum utrumque cordi esset, ipse Petrus Byzantium venit, ac pace facta, noctem imperatoris ex Christophoro filio natu maximo, uxorē ducit.

C XIX. Romanus porro Constantinum infra se collocasse non contentus, occasionem quererat etiam Christophori illi præponendi. Itaque instructa Bulgarorum turba, ut per seditionem postularet ut Christophorus 190 ante Constantinum nominaretur: quasi propter motum illum, necessitatip parendum esset scilicet, postulatis illorum annuit. Deinde neque Deum veritus, cuius numine invocata, pactiones firmarat, neque subditorum pudore deterritus: etiam duos reliquos suos filios ante Constantinum salutari jussit, et primus quintus est factus, eique minor etiam Romanus præpositus fuisset, nisi ante decossisset. Ita indigena imperator, ad quem hereditario jure imperium pertinebat, instar ascriptiū fuit. Ceterum vindicta sui muneris non oblita, et si lento gradu processit, tamen venit tandem: sed hoc alio loco narrabitur.

Varia lectiones et notæ.

(30) Πρὸς Πέτρον. *Vita S. Lucie Junioris*, p. 981: Οὐδὲ γάρ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ δὲ μὲν ἀλητήριος Συμεὼν, καὶ πολλῶν αἰμάτων Χριστιανῶν ἐχύσασις αἰτίος, ἐξ ἀνθρώπων γίνεται· ἐκδέχεται

δὲ τὴν τούτου ἀρχὴν Πέτρος, δὲ μὲν αὐτοῦ υἱὸς, οὐδὲ δὲ τῆς δόξης καὶ τῆς οὐσίας, οὕτω δὲ καὶ τῆς ὡμότητος καὶ μισανθρωπίας φανεῖς κληρονόμος, ἀλλὰ πολλῷ ταύτης ἀλλότριος.

Stephano autem Amasseno, cum sedem principis urbis per triennium occupasset, mortuo : Tryphon monachus quidam ea conditione successit, ut post certum tempus, Theophylacto imperatoris filio, pueru adhuc, ultro sede cederet. Hoc tempore sævissima hiems fuit, et famæ maxima, et horrendum incendium. Tum quoque Christopherus imperator obiit. Jam præsinito tempore elapsa, patriarcha Tryphon sede pontificia, ut convenerat, cedere noluit, sed eam relinere manibus pedibusque est conatus. Imperatore autem verba sibi data esse ægre ferente : Cæsariensis, ut ei gratificaretur, patriarchæ simplicitatem dolo circumvenit, assumptaque amici persona, illi ait : *Imperator vehementer sane te oppugnat, sed desunt ei crimina, ob quæ loco moveri possis, et jam qui contra te stant, eo sunt redacti, ut te litterarum penitus esse rudem dicant.* Sed proposita, ut tuis accusatoribus istam quoque calumniam præscripsas, quam facile propulsabis, si coram multis charta sumpta, nomen tuum et pontificatus dignitatem scripseris, qua scriptura ad imperatorem perlata, nihil porro erit, de quo te criminentur. Huic consilio paret ille, et coram multis in charta pura hæc scribit : *Tryphon ex Dei misericordia archiepiscopus novæ Romæ, et acumenicus patriarcha. Eam chartam Cæsariensis imperatori offert, syngrapha supra subscriptionem, patriarchæ nomine, in ea contextitur :* Tryphon, quasi renuntiarit, ecclesia ejicitur, et imperatoris filius patriarcha designatur. Posthac classis Russica non mille, sed decies et 191 quinquies mille navium urbem aggressa esse dicitur. Contra eam Romana classis juxta Pharum in procinctu stetit, ac subito invecta Barbaros profligavit, multis eorum navibus igni Græco crematis. Reliquæ versus orientem profectæ, in Bardam Phocam patricium qui exercitui præserat, inciderunt, qui multos ad conquirenda necessaria navibus egressos, sustulit. Idem et Curcuas legionum domesticus fecit, multis et occisis et captis. Sic terra marique male accepti, se in navibus continebant, donec comeatu destituti, ad sua redire decreverunt. Sed cum solvissent, denuo Romanæ trimeses eos agressæ, duobus navalibus præliis devicerunt. Paucæ igitur Barbaricæ naves interitu vitato ad suos redierunt, nuntiæ malorum et acceptæ cladis. Russi igitur pluribus malis acceptis, quam ut sperarant, datis, a lacerzendis Romanis abstinuerunt.

υπόλογην τῶν ἀναγκαῖων πολλοὺς ἔβιντας τῶν πλοίων καὶ οὐκέτι τῶν σχολῶν δὲ Κουρκούας, ἐτέροις ἐντυγχάνων κατὰ ζῆτησιν τῶν ἐπιτηδειῶν ἐκβαίνονται τῶν νηῶν, καὶ ἐζώγρει, καὶ μαχαίρας ἔργον ἐτίθετο (33). Οὕτω δὲ καὶ διὰ θαλάσσης καὶ διὰ γῆς παθόντες

Variae lectiones et notæ.

(31) Ο Ηατριάρχης Τρύφων. Hujus memoriam colunt Græci 19 April. ut est in Menæis.

(32) Στόλος δὲ Ρωσικός. Liutprandus, lib. v. cap. 6, hanc Russorum cladem pluribus narrat. Qui autem fuerint Russi, ita mox docet: *Gens quædam est sub Aquilonis parte constituta, quam a*

Aξεν, εἰ δὲ καὶ σχολαῖψ στείχουσα ἤκε ποδί, ἀλλά γε ἥκε ποτε· ἀναβεβλήσθω δὲ ἡ περὶ τούτων διῆγησις. Οἱ Ἀματείας δὲ Στίφανος. Ἐτη τρίτη διαγαγών, ἐν τῷ θρόνῳ τῆς ὑπερχειμένης τῶν πόλεων ἐτελεύτησε, καὶ ἐχειροτονήθη Τρύφων τις μοναχὸς ἐπὶ συνθήκαις τοῦ μετὰ χρόνον ὠρισμένον ἐκὼν ἐκστῆναι τοῦ θρόνου τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ τῷ Θεοφυλάκτῳ· τὸν γάρ ἦτι μειράκιον. Γέγονε δὲ ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις χειμῶν τε ἀφόρτος λιμὸς τε σφοδρότατος, καὶ ἐμπρησμὸς φρικωδεστατος· δὲ καὶ Χριστοφόρος τὴν ζωὴν ἔξεμτρησεν. Ήδη δὲ τοῦ ὠρισμένου οὐ καιρού παραρρίθεντος, δὲ πατριάρχης Τρύφων (31) μεθέτο τοῦ θρόνου τοῦ πατριαρχικοῦ κατὰ τὰ συγκείμενα, ἀλλ' ὅλαις χεροὶ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀντείχετο. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἤνιστο δὲ τὴν ἀπάτην, ὡς ἐμπατιχθεὶς. Ο γοῦν, Καισαρεῖας χαρισσασθα τῷ βασιλεῖ προθυμούμενος, δόλῳ μετεισι τὴν τοῦ πατριάρχου ἀφέλειαν, καὶ φίλου προσωπείον ἐσαυτῷ περιθέμενος, τῷ πατριάρχῃ φησίν· Ἡ μὲν κατὰ σοῦ τοῦ κρατοῦντος ἐπίθεσις σφοδρὸς, ἀλλ' ἐπιλείπουσιν αὐτῷ αἰτιάματα ὑπὸ καθαρεσίν στιθέμενα, καὶ λοιπὸν εἰς τὸ μηδὲ δῆλους εἰδέναι σε γράμματα οἱ λέγοντες κατὰ σοῦ περιστανται. Ἀλλὰ σπεῦσον καὶ τούτου τοὺς μελετῶντας κατὰ σοῦ ἀποκρούσασθαι. Διαλύστε δὲ τούτοις τὸ σπούδασμα, εἰ ἐνώπιον πολλῶν χάρτην λαβῶν τὸ δνομα ἐγχαράξεις τὸ σὸν, καὶ τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἄξιωμα. Καὶ τούτου ἀποκριθείσαντος τῷ βασιλεῖ, οὐκέτι κατὰ σοῦ αἰτίαμα περιλέπειπται. Ο μὲν οὖν συνεδούλευσε ταῦτα, δὲ ἐπειθετο, καὶ πολλῶν παρόντων ἀγράφῳ χάρτῃ ταῦτ' ἐγγράψει· Τρόφων ἐλέψθεος ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης, οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Καὶ λαβὼν τὸν χάρτην δὲ Καισαρεῖας ἀπήσει ἐμφανίσων τοῦτον τῷ βασιλεῖ, ἐγγραφὸν οὖν ἐν αὐτῷ παραιτήσεως, ὡς ἐκ τοῦ πατριάρχου ἄνωθεν τῆς ὑπογραφῆς ἔξυφαίνεται, καὶ ὡς παραιτησάμενος τῆς Ἐκκλησίας ἐκβαλλεται, καὶ δὲ τοῦ βασιλέως υἱὸς πατριάρχης κεχειροτόνητο. Στόλος δὲ Ρωσικὸς (32) ἐπῆλθε κατὰ τῆς πόλεως, καὶ δὲ στόλος οὐ χιλιόντως, τὸν ἀθρόον αὐτοῖς προσβαλὼν, ἐτρέψατο τοὺς Βαρβάρους, καὶ πολλὰ τῶν πλοίων ἐκέλων τῷ ὑγρῷ πυρὶ ἀπετέφρωσεν. Οσα δὲ γε πειρελέπειπτο, πρὸς ἕω περαιωθέντα, τῷ πατρικῷ Βάρδῳ ἐνέκυρσε τῷ Φωκῇ, στρατιωτικῷ στρατηγοῦντι συντάγματος, δὲς πρὸς, καταλαμβάνων ἀνήρει. Ἀλλὰ καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν δὲ Κουρκούας, ἐτέροις ἐντυγχάνων κατὰ ζῆτησιν τῶν ἐπιτηδειῶν ἐκβαίνονται τῶν νηῶν, καὶ ἐζώγρει, καὶ μαχαίρας ἔργον ἐγένετο. Liutprandus: Græci vero victoria politi, vi-

qualitate corporis Græci vocant Russos: nos vero a positione loci vocamus Nordmannos. Lingua quippe Teutonum Nord, Aquilo, Man. autem mas seu vir dicitur.

(33) Καὶ ἐζώγρει, καὶ μαχαίρας ἔργον ἐγένετο. Liutprandus: Græci vero victoria politi, vi-

κακῶς, οὐκέτι τῶν πλοίων ἔξωρμων, Ὅς δὲ τὰ πρὸς τροφὴν αὐτοῖς παντάπαισιν ἐπιλέλοιπεν, ἐπανελθεῖν εἰς τὰ οἰκεῖα διανεύσητο, καὶ ἥδη τοῦ ἔκπλου κατήρχαντο. Ἀλλ' αὐθὶς αὐτοῖς αἱ Ἐρυθραῖς κατέβησαν, ὡς δλῆτας πάνυ τῶν σφετέρων νηῶν ἐκφυγεῖν, καὶ ἀνθυπονοστῆσαι πρὸς τοὺς οἰκείους, ἄγγελους γενομένους ἔκεινοις τῆς συμφορᾶς. Καὶ οἱ μὲν ὑπὲρ, παθόντες πλέον κακῶς ἢ ὡς ἥλπιζον δεδραχότες, τῆς κατὰ Ἐρυθραῖς ἀπέσχοντο ἐπιθέσεως.

Κ'. Καὶ οἱ ἄγαρηνοι δὴ διὰ τοῦ δομεστίκου τῶν Α συχολῶν, Ἰωάννου τοῦ Κουρκούχ (34) καὶ τοῦ ἔκτηντο τε πολλάκις, καὶ τεταπείνωτο, καὶ πόλεις οὐκ ἐλαγχίστας ὧν κατεῖχον ἀφήρηντο. Οὐ δὲ βασιλεὺς (35) Ἐρυθραῖς εἰς συναίσθησιν τάχα δόξας ἐλθεῖν τῆς ἐπιορχίας, καὶ τῆς τῶν συνθηκῶν παραβάσεως, ἀσ πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντίνον πεποίητο, δι' εὐποιῶν ἕσπειδεν ἔκιεώσονται τὸν Θεόν. Καὶ διαδόσεις (36) μὲν καὶ ἀλλοίσας ἐτίθετο. Ἐπὶ δὲ ταύταις καὶ τὰ περὶ τῶν ἐν τῇ πόλει χρεωστούμενα τοῖς δανεισταῖς ἀποδιδούς, τοὺς δφειλέτας ἀπέλυσε τοῦ βάρους τῆς δφειλῆς, καὶ τὰ γραμματεῖα λαβῶν, ἐν μέσῃ τῆς ἀγορᾶς πυρὶ κατηνάλωσεν. εἰς ἐνενκαΐδεια δὲ κεντηνάρια τὰ τῶν ὑφειλῶν ἡριθμήθησαν. Παρέσχε δὲ καὶ τὰ ἐνοίκια τῶν κατὰ τὴν μεγάλην πόλιν οἰκούντων μισθωτικῶς. Τοὺς μὲν οὖν ὑφειλέτας ὠφέλουν ταῦτα, τῷ δὲ γε Ἐρυθραῖς μικρὸν ἦ οὐδὲν, οἷμα, λυσιτελεῖν, διτι τε ἀλλότρια ἐτύγχανον τὰ διδόμενα (δημόσια γάρ) καὶ διτι τὴν βασιλεῖαν ἀρπάσας καὶ ταύτην κατέχων, καὶ ἀπολαύσων αὐτῆς, καὶ τὸν, φ προσῆκε, ταύτης ἀποστρῶν, ἐστῷ μὲν ἀπεκλήρου αὗτας βασιλικῆς εὐκληρίας τὰ ἔμπαντα· ταῖς δ' εὐποιίαις ῥανδα μικρὰν ἀπεμέριζε, τοιοῦτον τι πράττων, οἷον ἐν τις ἐποίησεν εἰ βοῦν διπλάσιας τοῦ γείτονος, καὶ καταβύσας αὐτὸν, τοὺς μὲν πόδας ἔκρους διένειμε πένησι, τὸ κῶμα δ' δλον αὐτὸς ἔθοινησατο. ἦ εἰ γυναικά τις ἀρπάσας τοῦ γείτονος κατεῖχε ταύτην, καὶ αὐτῇ συνεθείρετο, τοῦ νομίμου γαμέτου ἀφροντιστῶν. δὲ τῶν ἔκεινου χρημάτων διένειμε πένησιν, ἵν' αὐτῷ τάχα δι' ἔλεου ἀφεθεὶ τῆς μοιχείας τὸ ἔγκλημα. Ἀλλὰ ταῦτα κατὰ ἀνθρωπίνην κρίσιν. Εἰ δὲ τις πρὸς τὴν θελαν ἀποδιλέψει ἀγαθότητα, οὐδὲ ταῦτ' ἐν τοῖς εἴποι ἀσυντελῆ. Τούτου τῶν σκῆπτρῶν κρατοῦντος, καὶ τὸ ἀχειρότευκτον ἐκτύπωμα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τὸ θεῖον χειρόμακτρον ἐκομίσθη πρὸς τὴν προκαθημένην τῶν πόλεων. Εἶχε μὲν γάρ τέως τοῦτο ἦ Ἔδεσσα· ἦ δὲ ἀλῶναι παρὰ τῶν Ἐρυθραῖς πολιορκούντων αὐτήν ἐκινδύνευεν, κατεχομένη παρὰ Ἀγχρηνῶν. ἵν' οὖν φύγοιεν οἱ Ἐρυθροὶ τὴν ἐκπόρθησιν, λύτρον ταύτης τὸ θεῖον παρέσχον ἀκτόπωμα. Ἀφίκετο δὲ τότε ἐξ Ἀρμενίας

XX. Sed et Agareni a legionum domestico Curcua et fratre eius Theophilo, Joannis qui post imperio potitus est, avo, saepe victi sunt et oppressi, atque urbes complures quas occuparant, eis adempiat. At imperator Romanus, considerato, ut apparet, perjurio suo, violataque quam cum Constantino fecerat pactione, beneficentia placare Deum statuit. Præter igitur alias distributiones, etiam cœs alienum pro debitoribus dissolvit, cuius summa ad xix centenarios excreverat, tabulis in medio foro crematis; item pretium pro iis qui Constantinopoli in conductitiis domibus habitabant, numeravit. Ac debitoribus illa sane profuerunt, Romano autem parum, opinor, ac nihil potius utilitatis attulerunt; cum quæ de alieno largiebatur, quippe ex publico, tum quod imperio quod ex rapto tenebat, fruebatur, eoque fraudato cuius erat, cum imperatoria felicitate ex asse potiretur, peregrinam beneficentiam portionem tribuebat: quod perinde est ac si quis vicini bove immolato, extemos pedes largiatur pauperibus, totumque corpus ipse devoret: aut spredo legitimo conjugio, in alienæ uxoris stupris volutetur: deque mariti illius pecunia pauperibus largiatur, ut sibi adulterii gratia fiat scilicet, atque hæc secundum humanum judicium. 192 Si quis autem divinam bonitatem intueatur, fortasse ne hæc quidem inutilia dixerit. Romano rerum potiente, Christi effigies nullis facta manibus et divinitus in linteo expressa, in imperatoriam urbem est translatæ. Eam tum Edessa habuerat, quæ cum in periculo excidii esset, Agareni qui tum urbem tenebant, incolumitatem hac effigie a Romanis redemerunt. Tum etiam ex Armenia venere duo adolescentes concreti, quorum altero mortuo, cum medici nexum resecuissent, alter quoque nihil ea re adjutus, nec diu fratri superstes, obiit. Quemadmodum Romanus sine ullo justo titulo imperium sibi vendicari, suosque liberos imperatorio honore et nomine ornari, et principe loco cum suis occupato, nativum imperii successorem Constantiū, nullo pene numero habitum, infra cæteros omnes collocari, jam est a me expositum. Nunc cætera exsequenda sunt, ut ostendatur, etiam si

Variae lectiones et notæ.

nos secum multos ducentes, Constantinoplim regressi sunt Læti: quos omnes in præsentia regis Hugonis nuntiis, vñtrici scilicet mei, decollari præcepit.

(34) Ἰωάννου τοῦ Κουρκούχ. Joannis Curcus stemma perstrinximus in *Familias Byzantinis*, sect. 22. Historiam vero et res ab eo p̄eclare gestas octo libis complexus est Manuel protospatharius et iudex, ut scribit anonymous Combeffisanus in *Romanō Lacapeno*, n. 41. Is Krochdæs dicitur Georgio Monacho.

(35) Ο δὲ βασιλεὺς. Has eleemosynas pluribus

D commemorat anonymous Combeffisanus, n. 44, et idem Georgius, n. 38, 39.

(36) Καὶ διαδόσεις. Hinc ob liberalitatem laudatur a Liutprando, lib. iii, cap. 5. Imperabat vero his (Achivis) tunc temporis memoria satis et laude dignus Romanus imperator, liberalis, humanus, prudens, ac pius. At Gregorius in Vita S. Basillii Junioris, n. 24, hunc perstringit, ὡς χρυσομάνη καὶ θηλυμανῆ, καὶ τὰς τῶν λατῶν διασθείροντα θυγατέρας, licet cætera esset φιλομάναχος, quod postremum testatur Georgius monachus, n. 58.

Providentia tardius invadat injurios, concesso posse nitentiæ spatio, tamen nisi a malitia discesserint, lento gradu eos assequi et posse exigere. Romanus igitur annum jam sextum et vicesimum imperitabat. Constantinus autem qua ratione imperium recuperare, animum in omnes versabat partes, utque votis compos fieret, per alios, filios contra patrem concitat, vel unum potius Stephanum. Nam Constantinus majore animi constantia prædictus, instigatoribus non obtemperabat. Alter vero sociis ascitis, agressus est patrem, eumque comprehensum, et in insulam Proton relegatum, tonderijussit: ipse cum affine et fratre imperatoria munia obiit. Sed fieri non poterat, ut tres consentirent; cumque nonnullis in rebus dissiderent et invicem adversarentur, suspicionibus ortis, Stephanus affinem Constantinum pellere studuit, et Constantinus vicissim Stephanum, qui quidem ad rem patrandam multo celerior, etiam Helena uxore incitante, ascitis quibusdam militaribus præfectis, ambos fratres secum prandentes comprehendit, atque alterum stritum in insulam Panormum seu Antigoniam, alterum in Terebinthum mittit, et utrumque tonderi clericum jubet. Unde cum transferendi essent, in patria venire conspectum desiderarunt, 193 quos cum ille vidisset: *Filios inquit, genui, et evesci; ipse vero me ad nihilum redegerunt.* Stephanus igitur inde in Præconnesum, ex ea in Rhodium, ex Rodo Mitylem est translatus, Constantino Samothracia assignata, quam egredi non licet. Qui cum saepe fugam molitus esset, eaque de causa custodum principem veneno sustulisset, a ceteris est interfactus. Stephanus vero in Lesbo decessit, cum xix annos ibi vixisset. Pater eorum in insula Prote vilain exigit. Sic eorum quisque scelerum poenas dedit.

adelforū: συναριστῶντας αὐτῷ, καὶ αὐτίκα τὸν μὲν λέγεται, ἔκπεστειλε, τὸν δὲ εἰς τὴν καλουμένην. Εἴτε ἐκεῖθεν μεταχθῆναι μέλλετες ἔζητησαν εἰς δψιν γίοις ἐγένετο δριον. Ος ἀποδράντι δοξιμάστις πολλάκις, καὶ διὰ τοῦτο φραμάκω τὸν πρωτεύοντα τῶν φυλάκων αὐτοῦ ἀνελών, ἀνήρθη παρὰ τῶν ἄλλων. Ο δὲ Στέφανος ἐν Λιτόφιλοις τοῖς πατέροις αὐτῇ. Ο δὲ τούτων πατήρ τῇ Ηρώτῃ τὴν ζωὴν ἐξεμέτρεσε (42), καὶ οὕτω τούτων ἐκαποντος ἡ δικηλοθεν.

Variæ lectiones et notæ.

(37) Ὁπως μὲν οὖν. Ut Romanus a filiis, deincepsque filii a Porphyrogenito sceptro exuti in monasterium tonsi relegati fuerint, pluribus narrat Liutprandus. v, cap. 9.

(38) Διά τέρους ἐπεγέρει τῷ πατέρι τοὺς γίοις. At hanc in patrem filiorum conjurationem in scio Constantino factam scribit Liutprandus, lib. v, cap. 9: *His itaque quatuor imperantibus, Stephanus atque Constantinus fratres, ignorante Constantino Leonis imperatoris filio, adversus Romanum patrem suum quædam dolosa machinabantur. Tædebat enim eos, patri severitate opposita, quæcumque vellent facere non licere. Ita illi patris severitatem causabant, quod rursum mox repetit: Non ferentes patris justam severitatem.*

Α μειρακίσκων δυάς συμφυῶν, τοῦ ἑνὸς δὲ φανόντος ἐτυθη ἡ συμφύτα παρὰ τῶν λατρῶν· ἀλλ' οὐδὲν τὸ περίλοιπον ὄντης, μικρὸν δὲ ἐπιβιώσας τῷ ἀδελφῷ κάκενος ἐξέπνευσεν. Ὅπως, μὲν οὖν (37) μηδὲν αὐτῷ προσήγουσαν τὴν βασιλείαν δὲ Ρωμανὸς ἐσφετέριστο, καὶ τοὺς αὐτοῦ παῖδας τῆς βασιλικῆς ἡξίωσε τιμῆς τε καὶ κλήσεως, καὶ δπως καὶ ἐκυτὸν καὶ τοὺς παῖδας τῶν πρωτείων ἡξίωσε, τὸν δὲ γγενῆ τῆς βασιλείας διάδοχον τὸν Κωνσταντίνον πολλοστὸν ἔθετο πάντων ὑποδιβάσας, ἥδη μοι προϊστόργται. Ἡκεὶ δὲ νῦν δὲ λόγος προσθήσων καὶ τὰ ἔξτι, καὶ δεῖξων, ως καν βραδύτερον ἴσως μέτεισι τοὺς ἀδικοῦντας ἡ πρόνοια, μετανοίας αὐτοῖς ἐπιμετροῦσα κατίρδη, ἀλλά γε τοῦ κακοῦ μὴ ἀποχομένους μέτεισι σχολαίῳ ποδὶ, καὶ δίκας εἰσπράττεται. Ἡνε μὲν οὖν δὲ Ρωμανὸς αὐταρχῶν εἰκοστὸν ἐνικυτὸν καὶ ἔκτον. Ο δὲ Κωνσταντίνος, δπως ἐνικυτῷ τὴν βασιλείαν ἐπανασώσηται, διαπαντὸς ἐστρέψει κατὰ νοῦν, καὶ ἵνα τὸ ἐφετὸν αὐτῷ διαπρᾶξηται, δι' ἑτέρων ἐπεγέρει τῷ πατέρι τοὺς γίοις (38), ἥ μαλλον τὸν ἔνα τὸν Στέφανον. Ο γάρ Κωνσταντίνος σταθυρότερας τυγχάνων φρενὸς, τὴν προσδολὴν οὐ προσήκατο. Ο προστατιριεσμένος καὶ ἀλλούς, ἐπέθετο τῷ πατέρι, καὶ κατασχὼν αὐτὸν ἐν τῇ νῆσῳ τῇ Πρώτῃ περιώρισε, καὶ ἀπέκειρεν, αὐτὸς δὲ τῆς βασιλικῆς ἀντεποιήσατο διοικήσεως σὺν τῷ γαμβρῷ καὶ τῷ ἀδελφῷ. Ἀλλ' οὐκ ἦν διοφώνησαι τοὺς τρεῖς. Ἐν τοισιν οὖν διεφέροντο, καὶ ἀλλήλοις ἀντέλεγον· κάντεῦθεν ἀλλήλους ὑπώπτευον, καὶ καταστάσαι τῆς βασιλείας τὸν γαμβρὸν τὸν Κωνσταντίνον δὲ Στέφανος διὰ φροντίδος ἐτίθετο, καὶ δὲ Κωνσταντίνος καθίσις τὸν Στέφανον. Ἀλλ' ἦν δὲ Κωνσταντίνος πρὸς τὸ ἔργον δέσμερος πάνυ πρὸς τοῦτο, καὶ τῆς συζύγου (39) Ἐλένης ἐπισπερχόσης εὐτόν. Ηροσλαβόμενος τούτων καὶ τινας τῶν στρατιωτικῶν ἀρχόντων (40) κατέσχε καὶ ἅμφω τοὺς

γίοις τοὺς τὴν ηγεμονίαν, διαβολίν, α quo initæ in se conjurationis admonitus est.

(40) Καὶ τινας τῶν στρατιωτικῶν ἀρχόντων. Hos suisse Macedones scribit Liutprandus, lib. v, cap. 10.

(41) Ἔζητησαν εἰς δψιν ἐλητεῖν τοῦ πατρὸς. Ut vero quām faceto admodum sermone excepti fuerint a patre, belle describit Liutprandus, cap. 11.

(42) Τὴν ζωὴν διεμέτρεσε. Illius corpus in urbe relatum, et in monasterio Myrelæi ab ipso ædificato sepultum scribunt alii, ut a nobis observatum in Constantinopoli Christ., ubi ex Codino duo monasteria in urbe exstitisse ejusdem nomenclaturæ ex Codino docuimus, quorum alterum

ΚΑ'. Ἀρτὶ δὲ τῆς μοναρχίας ὁ Κωνσταντῖνος Α τυχῶν, καὶ τῷ οὐρῷ Ῥωμανῷ διάδημα περιέθετο, τοῖς τε συναρμένοις αὐτῷ εἰς τὴν τῶν βασιλεύοντων καθείρεσιν, ἀμοιβᾶς ἐκτινύνε, τὸν μὲν Φωκᾶν Βάρδαν μάγιστρον ἀτίμησε, καὶ δομέστικον προσχειρίσατο τῶν σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἐμφοῖν δὲ τῶν τοῦ Βάρδα οὐδῶν τὸν μὲν Νικηφόρον, τὸν διστροφὸν βασιλεύοντα τῶν ἀντολικῶν προεδάλλετο στρατηγὸν, τὸν δὲ Λέοντα τῆς Καππαδοκίας, καὶ τοὺς ἄλλους ἄλλως ἡμειψατο. Τὸν δὲ τοῦ Στεφάνου τοῦ βασιλέως οὐδὲν Ῥωμανὸν, ἐκτομίαν ἐποίησεν· ἀλλὰ μὴν καὶ Βασιλείου τὸν νόθον οὐδὲν τοῦ γέροντος Ῥωμανοῦ, δὲν ἐγένετο δούλη τινὶ συμφθαρτεῖ. Τὸν δὲ τοῦ Χριστοφόρου οὐδὲν Μιχαήλ ἀπέκειρε κληρικὸν. Ἡν δὲ Κωνσταντῖνος τὰ πρὸς θεὸν εὐσενῆς, καὶ λόγοις προσκείμενος (43) ὡς ἔστι καταμάθειν ἐκ συγγραμμάτων αὐτοῦ, ἀλλὰ μέντοι καὶ ἐπιστολῶν, & κανὸν μὴ πρὸς τέχνην ἡχρίσωντο τὴν δητορικὴν, ἀλλά γη σχήματος τούτης καὶ τισιν ίδαις ποικιλλονται. Ἐδίδου δὲ καὶ βυθμοῖς ἑαυτοῦ, καὶ μέτροις παντοδαποῖς. Γνοιη δὲ τις τοῦτο ἐξ ὧν ἐπὶ θενόσῃ αὐτῷ τῇ κοινωνῷ τοῦ βίου ἐμμέτρως ἔργησεν. Ἐπεμελήθη δὲ καὶ τῆς φιλοσοφίας αὐτῆς, ἐπιλελησμένης ἥδη σχεδὸν, ἀλλὰ μέντοι καὶ τῶν

Variae lectiones et notæ.

Leone M. imperante stabat, cujus meminit Nicēphorus presb. in Vita ms. C. Andreas propter Christum Sali (uterque porro vixit sub eodem Augusto), qui hanc de illo tradit: Καταφένγει οὖν πρὸς τὸν εὐκτήριον οἶκον τῆς ὑπεργίας Θεοτόκου τῷ ἐπονομαζομένῳ Μυρελαίῳ, διὰ τὸν τίμιον αὐτῆς χαρατῆρα βλύζει τὸ μυρόν ὡς ἔλαιον.

(43) Καὶ λόγοις προσκείμενος. Ad imperii habendas adhuc puer, vixque septennis pervenerat Constantinus, statimque rerum summam arripuerat Romanus Lacapenus Βασιλευτήρος dignitate donatus, usurpato deinde imperatoris titulo, eoque filiis indulto, quibus etiam Constantinum tandem postposuit, ita ut nullo is (quandiu vixit) fere haberetur loco: qui, dum ita se res haberent, seu necessitate coactus, seu dissimulata quam in tyrannum, licet sacerdotem, gerebat simulata, libris legendis ac disciplinis ediscendis, atque adeo scriptioṇi totum se dedidit, quod in primis testatur Liutprandus, libro iii, cap. 9, ubi illius pietatem ac studia commendat: *Constantinus itaque Porphyrogenitus sum orationi sum lectionibus vacans. intum se Domino commendabat, opere manuum victimum quæreritans. Sane τὴν ζωγράφον, id est picturam, pulchre exercebat; et lib. v, cap. 10, ubi de quodam Diabolino: Constantinum denique libris incumbentem ita convenit, ut scilicet uxoris fratribus insidias præverteret. Sua demum factus potestatis, et ad se unicum reversa imperii administratione, philosophia et rhetorices studia, cæterarumque omnium et artium et scientiarum studia pene depordita ita instauravit, ut urbs imperii primaria viris eruditis, quos ex universo imperio accivit, abundare cœperit. Quis etiam optimorum scriptorum in omni doctrinæ genere exemplaria undique conquisivit, Palatina iis instructa bibliotheca, quæ non tam ipsius quam publico omnium usui dicarentur. Verum cum tantam tamque immensam librorum molem plerosque ab eorum lectione detergere posse existimaret, ipse, ut principem decuit, singulorum utilitati consulens, auctores omnes qui deum argumentum tractaverant, ut in unum corpus*

XXI. Constantinus cum primum recuperasset imperium, filium quoque Romanum diademate ornavit, et ut iis quorum ope collegas amoverat, referret gratiam: Phocam Bardam magistrum fecit, et legionum Orientalium domesticum renuntiavit. Nicephorum ejus filium, qui post imperio potitus est, prætorem Orientis, alterum Leonem Cappadociæ præsidem designavit, et ex ceteris aliis alios honores habuit. Filium autem imperatoris Stephani Romanum juniorē, itomque Romani senioris filium Basilium, ex ancilla procreatū, castravit, Christophori filium Michaelēm clericum fieri jussit. Fuit Constantinus religiosus erga Deum, et studiis litterarum deditus, quod ex scriptis et epistolis ejus appareat, quæ licet ad artem oratoriam perpolita non sint, tamen rhetoriciis ornamentis et figuris quibusdam scatent. Operam quoque rythmis et omnis generis versibus dedit, quod in iis scriptis cernitur, quibus obitum conjugis suæ deploravit. Ipsius etiam philosophia rationem habuit, quæ pene in oblivionem venerat, aliarumque disciplinarum, quas doctoribus ordinatis jam deficienteſ refocillavit. Atque has virtutes habuit. In regno autem administrando fuit

compingerentur curavit, resectis superfluis, ac selectis ex unoquoque scriptore locis in quæ quisque elegantissime tractaverat Tales sunt Γεωπονικῶν libri ab illo collecti, ut libri titulus et argumentum declarat. Alii non ipsius esse Constantini, sed ejusdem Augusti jussu collectionem istam factam volunt, quam nescio cui Dionysio Uticensi ascribit Nicolaus Guibertus in Assertione de Murrinis pag. 23, cum alii, ut Jacobus Maussacus ad Plutarchum, De fluminibus, pag. 194, auctoris nomen ignorari omnino contendant. Ita ἱππατρικῶν libros ab eodem esse collectos plerique volunt. Sed et Nonus medicus, in libri *De morborum curatione* Proœmio Constantini jussu præceptiones omnes medicas ex variis scriptoribus (horum tamen suppressis nominibus) collegisse se testatur. Similis argumenti, id est medicinæ, liber exstat anonymi in Biblioteca Regia περὶ διάτης, seu de ciborum facultate, cuius auctor in Praefatione, illius præcepto id se operis aggressum prolietur. Verum his et si qui præterea ejusmodi libri ad notitiam nostram non veneant, et magnitudine operis et utilitate longe præstant collectanea historica in tres et quinquaginta titulos, seu locos communes ab eodem Constantino, aut illius jussu comprehensa, ex quibus duo duntaxat ad nos pervenere, de legationibus scilicet, et de virtutibus et vitiis. Libri vero quos ipse conscripsit, plures editi habentur, quorum aliquot in unum volumen compigit Johannes Meursius: nam seorsim aliquot alii editi proustant, atque in primis Vita Basilii avi imperatoris publicata primum a Leone Allatio, deinde a Combeffisio, qui et ejus de imagine Edesseena narrationem pariter edidit, ut et anonymi historiam libris iv comprehensam a Michaeli Theophili filio, in quem desinit Chronicon Theophanis, usque ad Michaelem Methystam, quam quidem ipsius Constantini jussu conscripsisse testatur in libri titulo ac proœmio, in quo et Vitam Basilii Macedonis ab ipso nepote Constantino mira sermonis elegantia conscriptam testatur. Laudatur præterea ab Allatio in syntagma de Symeonibus, sermo de relatione

segnior, iracundus, et sœvus in delinquentes, in pœnis sumendis inexorabilis, vini avidior. In confarendis magistratibus, non dignos præturus aliisque muneribus præficiebat, sed minus bonos ac potius improbos, et quos vel imperatrix vel sacri cubiculi præpositus Basilius commendabant, qui magistratus venales habebant. Ita siebat, ut imperium non in omnibus bene administraretur. Imperatori autem 194 structæ sunt insidiæ, primum a cubiculi præfecto Theophane, qui multos habebat conscos, et Romanum e Prote insula : deinde ab aliis, qui Stephanum ex Lesbo in regiam reducere conabantur. Sed imperator utrasque deprehendit, ac insidiatoribus suppicio affectis, imperii cupidis, diligentiorem custodiam adhibuit Turci (Ungaros autem sic vocari supra diximus) ulias Romanas provincias incur sare soliti, ad tempus quieti fuerunt. Nam dux eorum Bologudes, et partis cuiusdam princeps Gylas, imperatorem convenerunt, amboque sacrosancto regenerationis lavacro initiati, et arcana nostræ religionis imbuti, ac patria dignitate ornati, onustique pecuniis in suas sedes redierunt, adducto pontifice, per quem multi ad Dei cognitionem pervenerunt. Ac Gylas quidem in fide permansit, pacemque servavit. Alter fædere quod cum Deo iceras, rupto arma Romanis intulit, idemque contra Francos facere aggressus, captus est, et in crucem actus. Elga quoque uxor ducis Russorum, qui Romanos classe infestarat, defuncto marito, se ad imperatorem contulit, ac baptizata et pro dignitate tractata, domum rediit. Imperator autem, defuncta nuru sua, regis Francorum Hugonis filia, de alia filio Romano desponsanda cogitans, uxorem ei dat pueram, humiliis illam quidem generis ac potius sordidi (nam cauponibus orta dicebatur) sed forma præditam elegantissima, et naturæ miraculum quoddam, quæ cum Anastasia diceretur, id nomen in Theophanone est mutantum.

τοῦ ξυνευνέτου αὐτῆς τελευτήσαντος, προσῆλθε τῷ βασιλεῖ, καὶ ὑπενόνησεν. Ἐφρόντιζε δὲ ὁ αὐτοχράτωρ, ἥδη θνατοῦσας τῶν Φράγγων ῥῆγὸς Οὔγωνος ἐτέραν κύρην, τύχης μὲν χαμεροῦς ἡ καὶ χυδαίας εἰποιεν ἢν τινες (καπήλων γὰρ ἔκφυναι ταῦτην φασί) τὸ δὲ εἶδος εὐπρεπεστάτην, καὶ ἄντικρυς ἄγχιλα πλασθεῖσαν ὑπὸ τῆς φύσεως, ἡτις Ἀναστασία καλουμένη, Θεοφανῶ μετωνόμαστο.

XXII. Anno imperii Constantini XII, patriarcha Theophylactus decessit, pontificatu annis III et XX functus. Nam sacerdotio contra morem majorum potius annorum fuit XVI regnanteque patre, pæda-

Variae lectiones et notæ.

corporis S. Joannis Chrysostomi in urbem. Multa etiam stricta oratione composuisse testatur hoc loco Zonaras. Ex quibus patet omnino, Constantium non modo fuisse omnibus disciplinis excultissimum, sed et litterarum extincta pene studia rursus instaurasse, virosque eruditos, propositis præmiis, ad ea promovenda impulsisse.

(44) Δύσοφρος. Contra Græci ipsi, apud Liutprandum in legat. *Constantinus imperator, homo lenis, in palatio manens perpetuo, etc.*

(45) Ο παρακομάμενος Βασίλειος. Istius Ba-

σις επιστημῶν διδασκάλους ἐπιστῆσας, καὶ ἀναζωπυρῆσας ἐκλειπούσας αὐτάς. Καὶ τῶντα μὲν τῆς κρείττονος μοίρας ἐκεῖνῳ προσῆν. Πτῷ: δὲ τὴν τῆς βασιλείας διοικησιν διέκειτο μαλακώτερον, δύσοργός (44) τε καὶ βαρύμηνος τοῖς πταίουσιν ἦν, καὶ κολαστής ἀπαρατήτος, οἷνῳ τε τοῦ αὐτάρχους ἐκέχρητο πλεῖστον. Καὶ ἀρχαιρεσιάζων οὐ τοὺς ἀξίους ἕριστα ταῖς στρατηγίαις, ἢ ταῖς τῆς πολιτείας ἀρχαῖς, ἀλλὰ τοὺς μοχθηρότερους καὶ ἀδοκίμους, καὶ οὓς ἡ βασιλίς καὶ ὁ πραχοιμάμενος εἰσῆγον Βασιλεῖος (45), ὧνίους χρημάτων τιθέμενοι τὰς ἀρχάς· Ἀλλ' οὕτω μὲν τὰ τῆς βασιλείας, εἰ καὶ μὴ ἐν πᾶσι καλώς, φύκονθητο. Ἐπιβουλαὶ (46) δὲ κατὰ τοῦ πραχοιμάμενου θεοφάνους, πολλοὺς καὶ ἄλλους συνίστορας ἔχοντος, καὶ βουλομένου τὸν Ρωμανὸν ἐπαναγαγεῖν ἐκ τῆς Πρώτης νῆσου εἰς τὰ βασιλεία· ἡ δὲ παρ' ἐτέρων, τὸν Στέφανον ἐκ Λέσβου λαβεῖν μελετησάντων, καὶ ἀποκαταστήσαι τῇ βασιλείᾳ. Ἀλλὰ καὶ ἅμφω τὰς ἐπιβουλὰς ὁ Κωνσταντῖνος ἐφώρασε, καὶ τοὺς μὲν συνωμότας ἐκόλασε, τοὺς δὲ βασιλείωντες ὅπ' ἀσφαλεστέραν ἔθετο τήρησιν. Τῶν Τούρκων (τούς; Οὔγγρους δὲ οὕτω καλεῖσθαι καὶ πρώην εἰρήκαμεν) τὰ Ρωμαῖων ληζομένων ἐπὶ τινα καιρὸν ἡρεμῆσαι τὸ ἔβνος συμβέβηνεν. Ο γὰρ τούτων ἀρχηγεῶν Βολογούδης κεκλημένος, καὶ ἐτέρο δ' αὐθις Γυλᾶς, καὶ αὐτὸς μέρους ἀρχῶν, προστηλθέτην τῷ βασιλεῖ· καὶ ἔκαστος αὐτῶν, τοῦ θείου τῆς παλιγγενεσίας ἡξιώθη λουτροῦ, καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς ἐμυηθῆ μυστήριον, καὶ πατρίκιος ἐτιμῆθη ἔκάτερος, καὶ κατεντλήθησαν χρῆματι, καὶ οὕτως ἐπικνηλθον εἰς τὰ ἡθη τὰ ἐαυτῶν, λαζόντες καὶ ἀρχιερέα, δι' οὗ πολλοὶ πρὸς ἐπίγνωσιν θεοῦ μετηνέχθησαν. Ἀλλ' δὲ μὲν Γυλᾶς καὶ τῇ πίστει ἐκέμενε καὶ τὴν εἰρήνην ἐτήρησεν. Ο δὲ λοιπὸς τὰς πρὸς θεὸν συνήκας ἡθετηκώς, αὖθις κατὰ Ρωμαῖων ὠπλίζετο, τοῦτο δὲ καὶ κατὰ Φράγγων ποιῆσαι ἐπιχειρήσας, ἐλώ καὶ ἀνεστάρωτο. Καὶ δὲ τοῦ κατὰ Ρωμαῖων ἐπιλέύσαστος Ρώς (47) γαμετὴ Ἐλγα,

ΚΒ'. Ἐτει: δὲ δωδεκάτῳ τῆς Κωνσταντίνου αὐταρχίας, δὲ πατριάρχης Θεοφύλακτος ἀπεβίω, ἐπὶ ἐτητρίας καὶ εἰκοσὶ ἀρχιερατεύσας· ἐκκαίδεκα δὲ ἦν ἐνιαυτῶν, δὲ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀθέσμως (48)

D silii meminit præterea Constantinus, *De admin. imp. cap. 43 et 50*, et Codinus in Orig. n. 60, ex quibus docemur domum, quæ olim Asparis fuerat, possedisse. Vide Lambecium ad eundem Codinum.

(46) Ἐπιβουλαὶ. Istius conjurationis meminit Anonymous, in Vita S. Luci Junioris, p. 996.

(47) Κατὰ Ρωμαῖων ἐπιλέύσαντος Ρώς. Inger appellatur a Liutprando, l. v, c. 6.

(48) Ἀθέσμως. Liutprandus in Legat.: *Romanus imperator filium suum Theophylactum eunuchum*

ηξιστο. Ὅθεν καὶ ὅπδ παιδαγωγοὺς ἔτέλει ὁ πατριάρχης, ἵνας αὐτῷ ἐναστίλευσεν ὁ πατέρ[·] εἰς τούτους ἀπότελεσμανος, πολλὰ τῶν οὐ δεόντων ἃ τῶν ἀπειρημένων (εἰπεῖν εἰκειότερον) διεπράττετο, ἱππομανῶν τε καὶ χυνοτροφῶν, καὶ θήραις προσκείμενος, καὶ τὰ τούτοις πράττων ἀκόλουθο. Ἐτρεφε δὲ καὶ Ἱππων σφρόβτατον ἔρωτα, καὶ εἰχε θηλείας Ἱππους πάνυ πολλάς. Μία τοινυ αὐτῶν ἡ τῶν λοιπῶν ἐπισημοτέρα κατὰ γαστρὸς ἔχουσα, ἕντε τεκοῦσα κατὰ τὴν ιερὰν τῆς μεγάλης πάτητης ἡμέραν, καὶ λειτουργοῦσι τότε τῷ πατριάρχῃ, τὴν τις κομίζων περὶ τοῦ τῆς Ἱππου τοκετοῦ εὐαγγέλια: ὁ δὲ ὑπερήσθη, καὶ τὴν θείαν ιερουργίαν συντεμών, σπουδῇ πρὸς τὸ Κοσμίδιον ἀπελήλυθεν (ἴκει γάρ εἰχον αἱ Ἱπποι αὐτοῦ τὰς διατριβὰς) καὶ τὸν νεογόνον πῶλον ἐωρακώς, ὑπενόστητον εἰς τὴν Ἑκκλησίαν, καὶ τὴν τῶν ἄγιων παθῶν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἔτέλεσε τελετήν. Κατέστρεψε δὲ τὴν ζωὴν ἐκ Ἱππασίας. Θρασύτατα γάρ Ἱππαζόμενος, καὶ πρὸς τεῖχός τι τῶν παραθαλασσίων προσαρβάχθεις, αἷμα διὰ στόματος ἀνήγγει, κατένευθεν ἐπὶ δύο ἑτη νοσήσας, είτα καὶ ὑδέρῳ περιπεσὼν ἀπεβίω. Καὶ προσεχειρίσθη πατριάρχης Πολύευκτος (49) μοναχὸς ἐκτομίας, καὶ λόγῳ διαπρέπων καὶ ἀριτῷ, δὲ παρὰ τοῦ Καισαρείας κεχειροτόνητο. Ὁ γάρ Ἡρακλείας προκεκρουκώς κατὰ τι τῷ βασιλεῖ, ἐκωλύθη τοῦ προνομίου αὐτοῦ· καὶ τοῦτο τοῖς φιλοσκάμμοσιν εὑρήτο κατὰ τοῦ πατριάρχου αἰτίαμα. Ἐπει τὸ ἐχειροτονήθη, τῷ βασιλεῖ ἐντυχών, καταδρομὴν ἐποιήσατο τῶν συγγενῶν τοῦ γέροντος Ῥωμανοῦ, καὶ ἀναστεῖλαι τὴν τούτων πλεονεξίαν παρήνει. Ὅπερ οὖτ' αὐτὸς ἀνεπαχθῶς ἤκουσε, καὶ ἡ βασιλεὺς Ἐλένη, παρὰ τοῦ ἐκτομίου βασιλείου, δὲ μετέπειτα παρακοιμώμενος γέγονε, προδιβασθεῖσα, ἡρέστησε κατὰ τοῦ πατριάρχου τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ἔζητε λαβῆν, δι' ἣς αὐτὸν τὴν ἀρχιεραστῶν διάρρητα. Τότε δὲ καὶ ἡ τιμία χεὶρ τοῦ Προδρόμου εἰς τὴν ὑπερκειμένην ἀπεκομισθῆ τῶν πόλεων ἐξ Ἀντιοχείας διά τινος διακόνου Ἰωάν. Τῶν δὲ ἐν τῷ Κρήτῃ Ἀγαρηῶν τὰ παράλια τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ληζόμενων, διὰ βασιλεὺς στόλον ἐτομασθέμενος, ὃν πλείσται συνίστων νῆες πολεμιστήριοι, κατ' ἑκατένων ἐκπέπομφεν. Ἀλλ' ἐσφάλησαν τὰ τοῦ στόλου τῷ τοῦ ναυαρχοῦντος ἀπειρίᾳ καὶ ἀμελείᾳ. Καὶ τὸ μὲν πλεῖστον τοῦ πληρώματος τῶν νηῶν ἀπώλετο, τὸ δὲ μαχαίρας ἔργον γενόμενον, πολλοστὸν δὲ διαστέσωστο. Καὶ

A gogis adhuc paruit: post, eorum jugo excusso, multa præter decorum, aut (ut rectius dicam) contra officium fecit. Nam alendi equos et canes ac venationum similiumque rerum insano studio tenebatur. Cum igitur inter equas plurimas quas alebat, unam insigniorem sacro Magnæ Quintæ die peperisse sacra celebranti patriarchæ nuntiatum esset: lætitia elatus, divinoque sacrificio prope-rant absoluto. ad Cosmidium 185 festinavit (nam ibi ejus equi stabulant) visoque pullo recens nato, in ecclesiam reversus, festum sanctæ Passionis Servatoris pergit. Mortis ei causa fuit equitatio, qua cum audacissime uti soleret, semel ad murum quemdam maritimum alliso corpore, sanguinem per os rejecit. Unde cum biennium ægrotasset, ex aqua intercute obiit. Ei successit Polyectus monachus spado, et eloquentia et virtute præstans, a Cæsariensi episcopo consecratus. Nam Heracliensis offenso Cæsare, jus suum usurpare non potuit, quæ res criminandi patriarcham ansam obtrectatoribus præbuit. Sed cum renun-tiatus esset, imperatorem convenit, cognatisque senioris Romani accusatis, monuit ut eorum avaritiam coiceret. Quod nec ille citra molestiam audivit, et imperatrix Helena, Basilio spadone in-stigante, qui post præpositus cubiculi exstitit, ma-ritum contra patriarcham incitavit, causam quæritans qua pontificatum ei eriperet. Eo tempore veneranda manus Præcursoris, per quemdam dia-conum Jobum Antiocha Byzantium est translate, Porro Cretensis Agarenis maritimam Romanorum oram infestantibus: imperator maximam bellica-rum navium classem contra eos misit. Verum ea navarchi imperitia et negligentia impedit, maxima parte classiariorum vel capta vel imperfecta, pau-cissimis elapsis; ac ipse etiam navarchus captus fuisset, nisi ejus satellites cum congregati circum-stetissent, ac pulsis Agarenis, prætoriæ triremis concendenda, et fugæ facultatem præbuissent. Cæterum Bardas Phocas, legionum domesticus, rem aliter gessit contra Orientales Agarenos, qui cum bellum arte imperatoria periteque admini-straret, multis hostibus urbes ademit, et obvia quæque prædatus est. At imperatoris filius Roma-nus, ex imberbi jam vir factus, protestatis ad se D pertrahendæ cupiditate, vitæ patris, adjutante uxore, insidiatur, medicamento purganti, quod

Variæ lectiones et notæ.

patriarcham constituit: cumque cum Alherici cupi-ditas non latet, missis ei muniberis sutis magnis effecit, ut ex papa nomine Theophylacto patriarchæ litteræ mitterentur, quarum auctoritate cum ipse tum successores ejus absque paparum permitta palliis ulerentur. Ex quo turpi commercio vituperandus mos inolevit, ut non solum patriarchæ, sed etiam episcopi totius Graeciae palliis utantur. Quod postremum an omnino verum sit, disquirimus in Glossario med. Graecit. in v. Ὀμοφόριον.

(49) Πολύευκτος. Hujus memoriam colunt Graeci 5 Febr., ut est in Menæis: de quo hæc præ-

ceteris narrat Symeon logotheta in Chron. ms. in Porphyrogen.: Ὁ ἀνωτάτῳ εἰρημένος Πολύευκτος μοναχὸς, τίμιος ἀνὴρ καὶ ἀγώνατος, τότε καὶ ἀποστολικῶν ἐσθῆτων ἀποκεκυμμένων ἐν τινὶ γωνίᾳ τῆς πόλεως δηλωθεισῶν τῷ Βασιλεῖ, μετὰ πάσης τιμῆς καὶ δοξολογίας ἀνελθέμενος αὐτῷ, τῷ μεγάλῳ τῶν Ἀγίων Αποστόλων απεθησαντο, τε ναῖψ, καὶ τὰ λειψανα τοῦ Θεολόγου Γεννηγορίου ἢ καὶ μερισθέντα, τὰ μήνιν ἐν τῷ σηκῷ τῶν Ἀγίων Αποστόλων ἐτέθησαν, τὰ δὲ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας μάρτυρος Ἀναστασίας.

imperator hausturus erat, toxicó clam admisso.
Sed eo, cum illi offerendum esset, sive divinitus,
sive fortuito, maxima ex parte effuso, et exiguo,
quod superfluerat, hausto : doloribus quidem, et
terroribus periculorum non parvis est conflictatus,
vitæ tamen discrimen, quamquam 196 segré,
evasit. Anno autem imperii decimoquinto in Olympi
montem egressus est, per speciem sese precibus
monachorum contra Agarenos armandi, cum re-
vera id ageret (ut ferunt) ut Theodorum Cyzice-
num conveniret, cum eoque deliberaret, quomodo
Polyeuctum Ecclesia pelleret. Inde male affectus
in regiam redit, nec multo post est defunctus, sive
ex intemperie corporis, sive insidiis filii repetitis.
Vixit annos quinquaginta quatuor, menses duos.
Regnavit cum Patre Leone, Alexandro patruo et
matre annos tredecim, cum Lacapeno tyranno
viginti sex, postremo solus quindecim : et usque
ad mortem anxie cogitavit de pontificatu Polyeucto
abrogando. Fertur autem, aliquot diebus ante ejus
obitum, noctu multos lapides cum magno stridore
contra imperatorios thalamos esse delatos. Quod
cum pluribus noctibus fieret, imperatorem ratum,
eos ab hominibus jaci, multos circum regiam ob-
servatores ejus rei collocasse : sed neminem esse
visum a quo mitterentur : unde existimatum sit,
non fieri illi humanitus.

Θεοδώρῳ συγγένηται, καὶ δπως τὸν Πολύευκτον ἔκθητη τῆς Ἐκκλησίας, σκέψηται μετ' αὐτοῦ. "Ἐνθα δὴ γεγονὼς, κακῶς ἔχων ἐπανῆλθεν εἰς τὰ βασιλεῖα, καὶ μετ' δλγιων τὴν ζωὴν ἔξεμέτρησην, ὡς μὲν τισι δοκεῖ, ἐκ δυσκρασίας σωματικῆς, ὡς δ' ἑτέροις δοξάζεται, καὶ αθθις ὑπὸ τοῦ υἱοῦ ἐπιβουλευεῖς, "Ἡν δὲ δ σύμπας τῆς βιοτῆς αὐτοῦ χρόνος ἐνιαυτοὶ πεντηκοντατέσσαρες, καὶ δύο μῆνες, συμβασιλεύσαντος (50) τῷ πατρὶ Λέοντι καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ θείῳ καὶ τῇ μητρὶ Ἑτη πρισκαΐδεκα, καὶ τῷ Λακαπηνῷ Ῥωμανῷ τὴν βασιλείαν ἀρπάσαντι ἐπη ἔπι εἰκοσι· μναρχῆσαντος δὲ τελευταῖον ἐνιαυτοὺς πεντεκαίδεκα. "Ἦν δὲ καὶ μέχρις ἀποβιώσεως ἐν πολλῇ φροντίδι τὴν τοῦ ἀρχιπολίμενος καθαίρεσιν τοῦ Πολυεύκτου τιθέμενος. Λέγεται δὲ πρὸ τινων ἡμερῶν τῆς αὐτοῦ τελευτῆς λίθους νυκτὸς φέρεσθαι μετὰ ροζοῦ πολλοῦ κατὰ τῶν αὐτοῦ θαλάμων, καὶ τοῦτο συμβαίνειν ἐπὶ πλείους νύκτας, καὶ νομίσαι μὲν τὸν βασιλία παρά τινων ἀνθρώπων λιθολευστεῖσθαι, καὶ πολλοὺς περιστῆσαι τοῖς βασιλείοις, οἵς ἐπιτετήρητο τὸ γινόμενον· ἀλλ' οὐδεὶς ὥφη τῶν ἀνθρώπων λίθων πομπεύς· διθεν οὐδὲ ἐξ ἀνθρώπων τὸ ἔργον νενόμιστο πράττεσθαι.

XXIII. Constantino ad hunc modum defuncto, C
Romanus filius ejus imperium capessit, qui Puer
dicebatur, non quod puerili etate regno potitus
esset (jam enim vir erat), sed ad discrimen Ro-
mani avi materni, senis proiectæ etatis. Si quis
autem eum puerum dictum putet ob vitam pue-
riliter actam, id quoque moribus ejus est conve-
nientissimum. Sceptrum recens adeptus, filium
suum Basilium diadema et imperatorio nomine
ornat. Sed et aliter ei filius natus est, cui avi Con-
stantini nomen indidit. Ipse deliciis voluptatibus-
que deditus, et luxu diffluens, cum hominibus
corruptis et pestilentibus vitam agebat, rerum
administratione præposito et cubiculi præfecto
Bringæ Josepho mandata. Nicephorus Phocas ma-
gister, domesticus legionum, cum justis copiis D
contra Cretenses Saracenos missus, et septem

αὐτὸς δ' οὐκ εἶδεν τοῦ στρατηγοῦ, εἰ μὴ περὶ αὐτὸν συστάντες οἱ αὐτοῦ θεράποντες, καὶ συνασπισμῷ τοὺς Ἀγαρηνοὺς ἀπωσάμενοι, ὅπεις παρέσχον τῷ στρατηγῷ ἐμβῆναι εἰς τὴν στρατηγίδον τριήρη, καὶ οὕτω φυγεῖν. Ἀλλ' οὐχ οὕτω καὶ τῷ Βάρδῳ Φωκᾷ τῷ τῶν σχολῶν δομεστίκῳ συνηντήσει, τὰ πρὸς τοὺς ἔφους Ἀγαρηνοὺς, στρακηγικῇ δὲ τέχνῃ καὶ ἐμπειρίᾳ τοὺς πρὸς ἑκείνους πολέμους διατίθεμενος, ἀστεά τε πολλὰ ἑκείνων ἀφείλετο, καὶ τὰ προστυχόντα λείπετο. Ὁ γε μῆν τοῦ βασιλέως υἱὸς Ρωμανὸς εἰς ἄνδρας ἤδη τελεῖν ἱργμένος ἔξι ἀγενείων, καὶ εἰς ἑταῖρον τὴν ἔξουσίαν περιστραγεῖν ἴμειρόμενος, ἐπιβούλευει τῇ ζωῇ τοῦ πατρὸς, συμπραττούσης αὐτῷ καὶ τῆς γαμετῆς, καὶ φαρμάκῳ δηλητηρῷ τὴν ἐπιβούλην συνεσκεύασταν, ὃ λαθόντες καθαρτήριψε πόμπαι τοινέκρεσταν, διπέρ ἔμελλεν διατοκράτω πιεῖν. Ἀρτὶ δὲ δοθῆναι μέλλον εἰς πόσιν τῷ βασιλεῖ, εἴτ' ἐκ προνοίας, εἴτε τυχαίως τὸ πλέον ἐκκέχυτο, τὸ δὲ περιλειφθὲν διλγόν διν, καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ποδὲν, δόδύναις μὲν αὐτὸν καὶ κινδύνου φόδοις οὐ μικροῖς περιβάλεν, οὐ μέντοι καὶ κινδύνον ἐποίησεν αὐτῷ περὶ τὴν ζωήν. Τέως δ' οὖν αὐτὸν δυσχερῶς διαπέρευσε. Τῷ πεντεκιδεκάτῳ δὲ ἓνιαυτῷ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐν τῷ τοῦ Ὄλυμπου ὅρει οὗτος ἐξῆλθεν δι βασιλεὺς, λόγῳ μὲν ἵνα ταῖς τῶν ἑκεῖ ἀσκούμενών εὐχαῖς καθοπλισθείη κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν, τῷ δὲ δόντι, ὡς λέγεται, ἵνα τῷ Κυζίκου ἐξωθῆσῃ τῆς Ἐγκλησίας, σκύψηται μετ' αὐτοῦ. βασιλεία, καὶ μετ' διλγών τὴν ζωὴν ἐξεμέτρησεν, ἐτέροις δοξάζεται, καὶ αὐθίς οὐ πότερον εἰπεῖνιστοι πεντηκοντατέσσαρες, καὶ δύο μῆνες, συμπότῳ θείῳ καὶ τῇ μητρὶ ἔτη πρισταίδεκα, καὶ τῷ ἐπὶ εἰκοσι: μναρχήσαντος δὲ τελευταῖον ἓνιαυτὸν πολλὴ φροντὶδι τὴν τοῦ ἀρχιποίμενος καθαίρεσιν ἡμερῶν τῆς αὐτοῦ τελευτῆς λίθους νυκτὸς φέρεσθαι τοῦτο συμβαίνειν ἐπὶ πλείους νύκτας, καὶ νομίσοι τεῖσθαι, καὶ πολλοὺς περιστῆσαι τοῖς βασιλείοις, ῥώμωπων λίθων πομπεύς διθεν οὐδὲ δικαίηνθρωπων τὸ ἔργον

ΚΓ'. Καὶ δὲ μὲν Κωνσταντίνος τοῦ ἐπικλωσθέντος αὐτῷ μίτου βάργέντος τοῦ δρισθέντος αὐτῷ χρόνου τῆς βιοτῆς, ὡς εἴρηται, ἀπέβιλα. Ὁ υἱὸς δὲ αὐτοῦ Ῥώμανὸς, δὲ καὶ Παιδίον ἐλέγετο, τῆς αὐταρχίας ἐπελήητο. Παιδίον δὲ ἐλέγετο, οὐχ δι ταῖς παιδικής ἀπὸ ήλικίας τῆς βασιλείας ἐκράτησεν (ἥδη γάρ ἀνδράσι συντέτακτο), ἀλλ᾽ ἀντιδιαστελλόμενος πρὸς τὸν μητροπάτορα Ῥώμανὸν, δύντα πρεσβύτην καὶ ὑπερβολικόν. Εἰ δὲ τις εἶποι Παιδίον αὐτὸν καλεῖσθαι διετοί παιδαριώδης ἢν αὐτῷ ἡ ζωὴ, καὶ τοῦτο τῷ ἐκείνου ἔθει αρμοδιώτατον. Ἀρτὶ δὲ τῶν σκῆπτρων γενέμενος ἐγκράτης, τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Βασίλειον ταῖνιον καὶ κλήσεως βασιλικῆς ἀξιοῦ. Εἶτα καὶ δεύτερος αὐτῷ ἐτέχθη υἱὸς ἐπὶ τῷ πάππῳ Κωνσταντίνῳ τὴν κλῆσιν λαχών. Αὐτὸς μὲν οὖν ὁ Ῥώμανὸς τρυφαῖς καὶ ἡδυπαθείαις ἐξέδωκεν ἐαυτὸν, καὶ ἐκδειγητημένη ζωὴ, καὶ ἀνδράσι συντῆν διεφθαρμένοις τε καὶ λοι-

Variæ lectiones et notæ.

(50) Συμβασιλεύσαντος. Conferendus Catalogus imperatorum Codino, *de orbis orig., subjectus.*

μοῖς, τὴν δὲ τῆς βασιλείας διοίκησιν ὑπὸ τὸν πραιτόρον καὶ παρακοιμώμενον τὸν Βρίγγαν Ἰωσήφ ἐποίησε. Πέμπτεται τοῖνυν Νικηφόρος μάγιστρος δὲ Φωκᾶς δ δομέστικος τῶν σχολῶν κατὰ τῶν ἐν Χρήτῃ Σερακηγῶν σὺν ἀξιομάχῳ στρατῷ, καὶ δι' ἐπτέτα μηνῶν πολλάκις τοῖς Βαρδάροις συμπλακεῖ, καὶ πᾶσαν πολιορκητικὴν τοῖς αὐτῶν ἄστεσιν ἐπαγγαγὼν μηχανὴν, ὃς διατάσσει τὸν Κανάριον οἰκοδομῆσθαι, εἰτα καὶ τὴν αὐτῶν μητρόπολιν τὸν Χάνδακα (51) ἐξεπόρθησε, καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἐν Κρήτῃ Σαρακηγῶν, Κουρούπην καλούμενον, ἔχειρωσατο, καὶ τὸν μετ' αὐτὸν τῶν ἄλλων πρωτεύοντα, ὧνομασμένον δὲ Ἀνεμῖν. Καὶ εἰ μὴ διὰ φῆμην κρατοῦσκεν, ὡς δ τῆς Κρήτης τοὺς Σαρακηγῶν ἐξελάσσων (52) Ῥωμαῖος, τῶν Ῥωμαϊκῶν ἢ πεντὸς τρόπου ἐπιλήψεται σκῆπτρον, ἐκεῖθεν δ Φωκᾶς μετεκάλητο, τάχα τέλεον δὲ ἡ νῆσος Ῥωμαῖοις ἐπιναστέσωστο, καὶ οἱ Σαρακηγῶν ταύτης δὲ ἀπέλαθησαν. Καὶ τὸν Λίοντα δὲ τὸν Φωκᾶν τὸν τοῦ Νικηφόρου διμιύμονα κατὰ τοῦ Χαμαδᾶν, δὲ τοῦ Χάλεπ ἐκράτει, δ Ῥωμανὸς σὺν δυνάμει ἀπέστειλε, καὶ οὗτος δὲ τῷ Χαμαδᾶν συμμίξας, ἤτερος κατὰ κατίος τὸν Βάρδαρον, ὡς τὸ πολὺ μὲν τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς ἐν τῇ μάχῃ πεσεῖν, τὸ δὲ ἄλλο γενέσθαι ἀλώσιμον, αὐτὸν δὲ τὸν στρατάρχην μόλις σὺν εὐχρισμήτοις δυνηθῆναι φυγεῖν. Καὶ δ μὲν Λέων ἐπανελθών, καὶ μεγαλοπρεπῶς ὑπεδέχθη, καὶ ἐπινικίψη φριάμδῳ τείμητο. Μελέτη δὲ τινῶν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐφωράθη, καὶ οἱ ταύτην συβράσθαντες, καὶ οἱ τούτων συνίστορες, κατεσχέθησαν, πλὴν οὐκ ἀπηνῶς ἐκολάσθησαν. Ὁ μάγιστρος δὲ Νικηφόρος δ Φωκᾶς ἐκ τῆς Κρήτης μεταλλήσεις, οὐκ εἴδετο πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπαναδρυμένην, ἀλλὰ ἐκελεύσθητο, πρὸς τὴν Ἐφέσον μετὰ πάτης χωρῆσαι τῆς στρατιᾶς. Ὁ γέροντας Χαμαδᾶν αὖθις κατὰ Ῥωμαίων χωρῆσεν τὴν πόλιν. Ἐν οὖν Συμίᾳ γενόμενος (53) δ

Variae lectiones et notæ.

(51) Τὴν Χάνδακα. Quam hodie inde *Candidam* vorant. Vide *Gloss. med. Græcic.* in v. Χάνδακ.

(52) Ἐξελάσων. Capta fuerat ea insula sub Michaeli Theophili filio, ut est in Actis S. Niceonis ad 27 Novebr., rursum vero in Græcorum potestatem redint sub Romano Juniore. Leo Protopsaltab: anno 961, capta est insula Crete a Græcis sub romano mense Martio. Vide Vitam S. Nicolai Studitæ, p. 891, et Leonem Diacon lib. i Hist. nondum editæ, ubi de Creta expugnata fuse agit.

(53) Ἐν οὖν Συρίᾳ γενόμενος. In hac expeditione, Phocas sanguinem, qui ex imagine Christi crucifixi Berytensi manaverat, a se inventum, Constantinopolim in ecclesiam Omnitum Sanctorum deferendum curavit anno Chr. 962, ut pluribus observamus in nostra Constantinopoli lib. iv, p. 131, de qua quidem sanguinis Christi et aliarum reliquiarum translatione, habetur tractatus ms. hoc titulo: Νικηφόρου τοῦ ἄνακτος, καὶ διπλῶς παράτοις ἀνεκομισθεῖ τὸ ἐκ τῆς πλευρᾶς τῆς εἰκόνες διέσπαν αἷμα θείον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. In fine vero hæc subduntur: Ἐν οἷς καὶ μίζ τῶν πόλεων δυομαζουμένη, Ἱεράπολις εὐρέθη ἔχουσα τὸν πολύτιμον ὄλκον τοῦ τιμίου καὶ θείου αἵματος καὶ ὅδετος, περὶ οὐ διμῶν καὶ τῆς παρούσης διηγήσεις ἀλλὰ καὶ ὁ ἄγιος κέρματος ὁ τὴν ἀρομοιώσιν ἔχων τοῦ Δεσπότου καὶ θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἔτερα πλεῖστα τῶν ἀγίων λείψανα.

(a) *Patrologie* tom. CXVII.

A measibus sapissime cum eis congressus, atque omnibus obsidionalibus machinis eorum oppidis admotis, ea subegit; Chandacem metropolim eorum vastavit; Curupem ducem eorum, et ab illo auctoritate proximum nominatum Aneman cepit, ac nisi ob constantem 197 famam, qua ferebatur, Romanum qui Agarenos Creta pulsurus esset omnino Romana sceptra arrepturum, Phocas inde revocatus fuisset: fortassis insula penitus subacta Saraceni pulsi essent. Leonem quoque Phocam Nicephori fratrem Romanus cum exercitu contra Chamadæm Chalepi dominum misit, qui Barbaro acie superato, magnam partem exercitus ejus in prælio cecidit, reliquam cepit, ipso duce cum admodum paucis aegro elapsò. Leo igitur reversus honorifice exceptus est, et ob victoriam triumpho ornatus. Deprehensis consiliis contra imperatorem initis, auctores et consocii comprehensi, non tam crudeliter puniti sunt. Phocas autem Nicēphorus magister e Creta revocatus, non situs est recurrere Byzantium, sed cum omni exercitu in Orientem ire jussus. Nam altera Chamadæ impressio exspectabatur. Profectus igitur in Syriam, pugnaque commissa hostes illustri Victoria superavit, et Berœa, præter arcem, vastata maximis divitiis est potitus, et captivis pene innumeris, multosque Christianos vincitos liberavit. Romanus initio imperii sui, Agarenis omnes provincias vastantibus, animo æstuans, Phocam Nicēphorum rogasse fertur qui fieret, ut Romana res ita pessum iret? cui ille magna libertate respondit: Ideo fit, quod tu imperas, et pater meus exercitum ducit. Nam et tu imperium perperam administras, et ille pecuniae studet. Verum si tu volueris, et animi et res Romanorum mutationem noli

B C D Τούτον οὖν τὸν θησαυρὸν ἐδωρήσατο ἡμῖν δ δεσπότης Νικηφόρος, ἀνενεγκὼν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν· καὶ ἀναπτωσάς αὐτὸν ἐν τῷ Ιαματοβῆτῃ στηκὼν τῆς ὑπεραγίας; Δεσπότην δὲ τοῦ Ιανουαρίου μηνὸς καὶ, ἐν τῷ ζυός, χρόνῳ, εἰτα ἐκεῖθεν πάλιν μετεκομίσθη ὑπὸ τῶν Μεγάλης ἐκκλησίας λογάδων καὶ κληρικῶν εὐλαβῶν λαμπαδοφόρούτων καὶ ἁδόντων τὸ χρησιμώς καὶ καλῶς ἀρμοσθὲν τουτὶ τροπάριον. Θεορήστα αīματικόν κενωθέντι, Δέσποτα Κύριε, ἐκ τῆς ἀγρυπνου πλευρᾶς καὶ ζωοποιοῦ, θυσίᾳ μὲν πέπαυται δολιχῆ, πᾶσα δὲ ἡ γῆ σοι τῆς αἰνέσσως τὴν θυσίαν ἀνατρέρειν· καὶ λοιπὸν ἀπετέθησαν τῷ ναῷ τῶν Ἅγιών Πάντων εἰς μηδίμην ἀλτηστον, εἰς δόκιν, εἰς εἰπανον τοῦ ἐπιθημαρίσαντος ἡμῖν τοῦτο Νικηφόρου ἄνακτος. Sic porro istius inventæ imaginis historiam narrat Leo Diaconus, lib. x Hist. ms. (a): Ἐντεύθεν ἀπάρας, ἐς Φοινίκην κάτεισι, καὶ τάς τε Βαλαναίας τὸ φρούριον αἱρεῖ, καὶ τὸν Βήρυτον πολιορκεῖ, ἐν δὲ καὶ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐν εἰκόνι σταύρωσιν εὐργάκιν, καὶ ταύτην ἐκεῖθεν ἀνειληφὼς, ἐν τῷ τοῦ Σωτῆρος νεῖρ, δὲν δέ βάθρων ἐδείματο, παρεκπέμπει. Λέγεται δὲ περὶ ταύτης τῆς θείας εἰκόνος ἐξατόν τι συμβολητικά τετάξται· φασι γέροντας τινὰς ἐστίν τις Βήρυτου ἡνδρῶν τὰ Χριστιανῶν πρεσβεύοντα παροικεῖν, καθ' ἣν καὶ τὴν δηθεῖσαν εἰκόνα σεβόμενον ἀναθέσθαι· χρόνον δὲ

putare fore subitam. His dictis, ab imperatore ius-
sus rem suo arbitratu administrare: statim disci-
plina militari animum intendit, et legiones vete-
res ordinavit, et novas conscripsit, omnibusque
bellicis studiis exercevit. Sic cohortibus expletis,
et fossoribus armatis, contrariaque propheticō
dicto ratione inita, falcibus in gladios et aratriis in
jacula conflatis, celebres illos triumphos facile est
adeptus. Romanus autem cum triennium et ultra
imperio insultasset, ex hac vita decessit, vel, ut
quidam tradunt, veneno hausto, vel voluptatibus
et libidine viribus corporis exhaustis, imperio
utrique filio et matri eorum Theophanoni relicto.
Eo mortuo Nicephorus Phocas ab imperatrice **198**
Byzantium accersitus, de manubiis Berœannis
triumphavit: unde etiam partem quamdam vene-
rabilis vestis Joannis Baptiste apportavit. Bringam
autem cui de cupiditate imperii suspectus erat, sic
luisit. Cum una famulo vesperi ades ejus ingre-
sus, eoque in secretum locum ducto, jurejurando,
et diris execrationibus confirmavit, *solitariæ vitæ*
se longo jam tempore fuisse cupidissimum, eamque
jampridem fuisse amplexurum, nisi imperatorum se
benevolentia remorata esset. Non igitur frustra
spectum esse debers de regni cupiditate. Se enim
jamjam rerum administratione cessurum. Ea verba
confirmabat, ostensa lacerna e pilis contexta,
quam nudo corpore cæteris vestibus tectam gesta-
bat. Ea oratione et lucerna effecit, ut cubiculi
prefectus pedibus ejus advolutus, veniam peteret.
Seephanus porro imperator, Lacapeni filius, qui
Methymmæ Lesbi custodiebatur, et ipse suspectus
erat, subito nullaque causa mortuus, ab impera-
trice Theophanone sublatus esse credebatur. At
Petrus Bulgarorum princeps, uxore sua mortua
sædus renovaturus, filios Borisem et Romanum
Byzantium obsides misit: quibus post illius obi-
tum, ad sua se recipere est permissum, et patrium

Variæ lectiones et notæ.

ὔστερον καθ' ἐτέραν ἑστίαν μεταναστεῦσαι, κατὰ
θελαν τινὰ πρόνοιαν λήθης περ σχεθέντα κατὰ τὴν
προτέραν οἰκλαν παρειληφέντι τινά, ὡς τε καὶ κατ-
οικεῖν· τῶν δὲ τῶν ὁμορθίστων αὐτοῦ τινα εἰς
τὴν ὄστεραλαν ἥστιακκεναι, οὓς τῷ δόμῳ φύσεισλ-
θόντας, καὶ πρὸς ἐνώπια τὴν τοῦ Σωτῆρος σταύρω-
σιν ἀνατεθριμμένην ἀθρίσαντας, δεινὰ διδορεῖ-
σθαι τὸν ἰουδαῖον, ὡς ἔκσπονδον τῆς σφῶν θρη-
σκείας, καὶ τὰ τῶν Χριστιανῶν σέδοντα, τὸν δὲ
ὅρκοις αὐτοὺς βεβαιοῦσθαι, ἢ μὴν, μὴ τὴν τοιαύτην
εἰκόνα ἔως τοῦ παρόντος θεασασθαι· αὐθὶς δὲ πρὸς
αὐτὸν τοὺς παλαμανιάους ἔκεινους εἶπεν. Καὶ εἰ μὴ
τὰ τῶν Χριστιανῶν ὅργιάεις, ἔργοις ἡμᾶς πληρο-
φρήσον, καὶ ταῦτην τὴν λόγχην ἀνειληφώς, νύσσον
τὸ τοῦ Ναζωραῖου εἰκόνισμα κατὰ τῆς πλευρᾶς, τὸν
τρόπον δὲ οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ πάλαι τοῦτον σταυ-
ρώσαντες ἐλόγχευσαν· τὸν δὲ τὴν λόγχην μεταχει-
ριστάμενον, ὡς εἴχε θυμοῦ, καὶ μάλιστα πληροφορεῖν
ἔκεινους βουλόμενος, καὶ τὸ περιαπτόμενον αὐτῷ
ἔγκλημα κατεπειγόμενον ἀποτρέψασθαι, νύσσαι τὴν
τῆς εἰκόνος πλευράν· ἀμα δὲ τῇ προσολῇ τῆς αἰχ-
μῆς, πλῆθος καττρέεσθαι: σὸν θάσι τίματος· τοὺς
δὲ δυσμενεῖς ιουδαῖους πεπηγέναι τῷ φρικτῷ τοῦ
θεάματος, καὶ τῆς φήμις διαδοθεῖσης, τοὺς τὰ Χρι-

Α Φωκᾶς, καὶ τούτῳ κατὰ συστάθην μαχεσάμενος, καὶ
ἥτησε περιφενῶς, καὶ τὴν Βέροιαν, ἀπέρ τῆς ἀκρο-
πόλεως, ἔξεπόρθησε, καὶ πλούτον ἐκεῖθεν πλεῖστον
συνήγαγε, καὶ δορυαλώτους ἤλασεν οὐκ εὐαριθμή-
τους, καὶ πολλοὺς δεσμίους Χριστιανοὺς τῆς αἰχμα-
λωσίας, ἀπέλυσε. Λέγεται γοῦν ἐν ἀρχῇ τῆς αὐταρ-
χίας οὗτος τοῦ Ῥωμανοῦ, τῶν Ἀγαρηνῶν πᾶσαν
χώραν λεηλατούντων, εἰς ἀπορίαν περιστῆναι τὸν
αὐτοκράτορα, καὶ τὸν Φωκᾶν Νικηφόρον προσκα-
λεσάμενον, ἔρεσθαι τοῦτον πῶς εἰς τὸ κατόπιν Ῥω-
μαίοις περιηγήθη τὰ πράγματα· τὸν δὲ μηδὲν
ὑποστειλάμενον ἔλευθέρῳ φάναι φρυνήματι, διέτι
σὺ μὲν βασιλεύεις, δ' ἐμὸς πατήρ στραταρχεῖ,
σὺ μὲν τῆς ἀρχῆς, οὐχ ὡς δέον, ἐπειλημμένος,
ἐκεῖνος δὲ φιλοχρηματῶν. Εἰ βούλοιο δὲ, μετα-
βληθήσονται Ῥωμαίοις καὶ τὰ φρονήματα καὶ
τὰ πράγματα· πλὴν μὴ ἀθρόαν οἴου γενήσεσθαι
τὴν μεταβολήν. Οὐ δὲ βασιλεύεις, τούτων ἀκούσας,
ἐπέτρεπεν αὐτῷ μεταχειρίσασθαι τὴν πρᾶξιν ὡς
βούλεται, καὶ δὲς αὐτίκα ἐπεμελεῖτο τοῦ δηλιτικοῦ,
τὸ τε ὃν διατάσσων, καὶ ἄλλο ἔγκαταλέγων, καὶ γυ-
μάζων εἰς ἀπαν στρατιωτικὸν ἐπιτήδευμα. Καὶ
οὕτω τὰς τάξεις ἀναπληρώσας, καὶ καθοπλίσας τοὺς
βαλωκόπους, καὶ τὸ προφητεικὸν αὐτοῖς ἀντίθροπον
θέμενος, εἰς μαχαίρας αὐτοῖς δηλαδὴ συγκρόψας τὰ
δρέπανα, καὶ εἰς ζεύνας τὰ δρότρα, σὺν αὐτοῖς τὰ
θρυλλούμενα ῥῷδιας ἑστησε τρόπαια. Τρισὶ δὲ ἔτεσι
διαπεττεύσας τὴν βασιλείαν δὲ Ῥωμανὸς, καὶ μικρὸν
τι ἐπέκεινα, μετέστη τῆς ἐνταῦθα ζωῆς, ἢ φαρμάκῳ
δηλητηρίῳ, κατὰ τίνας, ἢ φιληδονίας καὶ μίξειν
ἴσωτον κατατένας, καὶ ταύτας ἐκδαπανήσας τὴν
Ισχὺν τοῦ σαρκίου, τὴν βασιλείαν λιπῶν τοῖς υἱοῖς
ἀμφοῖν καὶ τῇ τούτων μητρὶ τῇ Θεοφανοῖ. Τοῦ δὲ
Ῥωμανοῦ θανόντος, δὲ Φωκᾶς Νικηφόρος κελεύει
τῆς βασιλίσσης ἡκεν εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ κατήγαγε
θριαμβὸν (53^ο) ἐπὶ τοῖς ἐκ Βερβολας κεκομισμένοις λα-
φύροις, δύεν καὶ τι μέρος τῆς τιμίας ἐσθῆτος τοῦ
Βαπτιστοῦ (54) Ἰωάννου ἐκόμισε. Τὸν Βρέγγαν δὲ

στιανῶν σέδοντας εἰσπηδῆσαί τε τῶν Ἐβραιῶν
ἑστίαν, καὶ τιμῆν μεγαλοπρεπῶς. Ταύτην δὲ βασι-
λεὺς τὴν θεάνθρωπον μορφὴν ἐκεῖθεν ἀνειληφάς,
τῷ Βυζαντίῳ παρέπεμψεν, ὡς μοι ζῆδη δεδήλωται.

(53^ο) Κατήγαγε θριαμβὸν. Ob tot victorias Ni-
κητῆς, seu Victor, appellatus, ut ex Syneone logo-
theta docemur in Alexandro, n. 1, et ex Anonymo
Combeßiano in eodem Alexandro, n. 1; in Leoc-
peno, p. 44, et in Porphyrog. n. 41. Καλλινίκος,
apud Scylitzem, p. 643.

(54) Τοῦ Βαπτιστοῦ. Cedrenus pariter μέρος τι
τοῦ ίματου τοῦ Βαπτιστοῦ Ιωάννου διπέρ εῦρεν ἐν
τῷ Βερβολας ἐναποκείμενον, Constantinopolim attu-
lissee Nicophorūm Phocam narrat. At scriptor Vitæ
Nili Junioris hisce temporibus proximus, pag. 122,
in Creta insula, in presbyter, cuiusdam domo, a
centurione quodam sancti Joannis vestem repertam
videtur innuere, a quo illa persoluta quingentorum
aureorum pretio postmodum redemerit. Ait quippe
centurionem (ἐκατόνταρχον) obtulisse sancto Nilo
παντασίους χρυσίους, insuperque cum jureju-
rando confirmasse, διτὶ Οὐχ εἰσὶ μην ταῦτα εἰδι-
κάτια, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἐμοῦ σπαθίου. Ήνίκα γάρ ἐκρα-
τήσαμεν τῆς Κρήτης, εύρηκαμεν παρὰ τινὶ πρε-

νφορώμενον αὐτὸν, ὡς βασιλεῖωντα, κατεσφίσατο Σὺν ἐνὶ τῶν θεραπόντων ἑσπέρας κατέλαβε τὴν κατοικίαν αὐτοῦ, καὶ ἴδιατα τὸν Βρίγαν παραλαβὼν, δι' ἔρωτος εἶναι αὐτῷ πρὸ μακροῦ τὴν μουαδικὴν βιοτὴν, δρχοὶς ἐβεβαίου καὶ παλαμναιοτάταις ἀραις, καὶ Πάλαι ἂν, ἔλεγε, πρὸς ταύτην ὥρμήκειν, εἰ μὴ με τῶν βασιλέων ἡ χρηστὴ πρὸς με ἐπέσχε διάθεσις. Μή γοῦ μάτην ὅπότενε κατ' ἐμοῦ, ὡς τῆς βασιλείας ἄρωτα στρέφοντος· λγώ γὰρ δοσον ἤδη καὶ τῶν πραγμάτων κέστησομα. Καὶ τοῖς λόγοις πίστιν ἔδίδουν, δείξας αὐτῷ ῥάκος τι τρίχινον, δὲν χρῶ περιέκειτο, τῇ δὲ ἔξωθεν αὐτοῦ περιβολῇ καταχρυπτόμενον. Τούτοις τοῖς λόγοις, καὶ τῷ τριχίνῳ ἐσθήματι τὸν παρακοιμώμενον συναρπάσας, ἵσχε τῶν ποδῶν αὐτοῦ προκυλινδόμενον δ Φωκᾶς, καὶ συγγνώμην αἰτοῦντα. Καὶ δὲ βασιλεὺς δὲ Στέφανος δ τοῦ Λακαπηνοῦ παῖς ἐν Λέσβῳ τηρούμενος κατὰ Μήθυμναν ὅποπτος ἦν, αἰφνίδιον δὲ καὶ ἐξ οὐδεμίας φανερᾶς αἴτιας θανὼν ὑποφίλαν δέδωκε, περὰ τῆς βασιλίσσης κατεργασθῆναι Θεοφανοῦς. Οἱ μέντοι τῶν Βουλγάρων ἀρχηγεῶν Πέτρος τῆς γυναικὸς αὐτοῦ θανόσης, τὰς πρὸς Ῥωμαίους ἀναπαινίζων σπονδάς, δύμηρους παρίσχε δύο οἰκείους υἱοὺς Βορίσην καὶ Ῥωμανὸν, καὶ δὲ μὲν ἀπεβίω, οἱ δὲ τοῖς πεπίδεσ πεπελθεῖν εἰλάθησαν εἰς τὰ οἰκεῖα, καὶ τὴν πατρώφαν ἀργῆν κατακτήσασθαι. Ἐνδὲ γὰρ τῶν κομῆτων τῶν ἐν Βουλγάροις τέσσαρες παῖδες, Δοσίδης, καὶ Μωσῆς, καὶ Ἀαρὼν, καὶ Σαμουὴλ ἀποστατήσαντες, τυնὸς Βουλγάρους ἀνέστειον. Τοῦ Φωκᾶ δὲ Νικηφόρου εἰς τὸν οἰκον ἐκυτοῦ τὸν ἐν Καππαδοκίᾳ ἀποδημήσαντος, δ παρακοιμώμενος μετεμέλετο δτι παρεχώρησεν αὐτῷ τῆς ἡπ' οἴκου ἀποδημίας· καὶ ἦν αὐτῷ διὰ φροντίδος δτι πολλῆς τὸν ἄνδρα ἀποσκευάσασθαι. Γράφει τοίνουν πρὸς Ἱωάννην μάγιστρον τὸν Τζιμισκῆν, ἀνδρα γενναῖον καὶ ἐν ἀριστεύμασι διαβόητον, στρατηγοῦντα τότε τοῦ θέματος τῶν Ἀνατολικῶν, καὶ πρὸς τὸν μάγιστρον Ἀνατολίκων, ἀπελθεῖσας, ταῦτα κακεῖνον ἐν στρατηγήμασι, καὶ τῆς Ἀνατολῆς τότε στρατηλατοῦντα, ὡς εἰ τὸν Φωκᾶν κατασχῖντες, ἢ μοναχὸν ἀποκείρουσιν, ἢ ἀλλως ἐκ μέσου ποιήσουσι, τὴν μὲν τῶν σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς ἀρχὴν λήψεται δ Ἱωάννης, καὶ δομέστικος ἔσται τῶν ἐψων δυνάμεων, δ Ῥωμανὸς δὲ τῆς Δύσεως κληθήσεται δομέστικος. Ἐπει δὲ τὰ γράμματα καὶ ἀμφοῖν ἐκομισθησαν, καὶ ἔμφο ταῦτα δεικνύουσι τῷ Φωκᾷ, καὶ πρὸς ἀποστασίαν τὸν ἄνδρα ἡρέθιζον. Τοῦ δὲ ἀναδυομέπου πρὸς τὴν ἑγχειρησιν, εἵτε πλαττομένου τοῦτο εἵτε καὶ ἀληθεύοντος, ἔκεινοι τὰ ἔιρη γυμνώσαντες ἀνελεῖν ἡπελουν αὐτὸν εἰ μὴ πέθοιτο. Καὶ δὲ τῇ βίᾳ τάχα νικώμενος ἀδέξατο τὴν ἀνάρρησιν, καὶ ὑπὸ πάντων τῶν ἐψων ταγμάτων αὐτοκράτωρ εὑφημήθη Ῥωμαίων. Λέγεται δὲ δτι οὐ μόνον ἦρα τῆς βασιλείας, ἀλλ' οὐχ ἥκιστα τῆς Θεοφανοῦς, καὶ ὡς ἀνέτυχε ταῦτα διάγων κατὰ τὴν μεγάλην πόλιν.

ΚΔ'. Ἀρτὶ δὲ τῆς φῆμης εἰς τὸ Βυζάντιον κηρυξάστε τὰ κατὰ τὸν Φωκᾶν, δ παρακοιμώμενος Ἰωάννῃ τὴν ἡγεμονίαν. Οἱ μέντοι τοῦ τυραννοῦντος πατήρ δ Φωκᾶς (55) δ Βάρδας τῇ Μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ προσκέφευγεν. Οἱ τοῦ Νικηφόρου δὲ σύγγονος Λέων (56) ἵσχουσεν ἀποδρᾶντι, καὶ ἐνωθῆναι τῷ ἀδελφῷ. Τούτο τὸν παρανομώμενον εἰς ἀμηχανίαν πολλῆς περιέστησε δυσέντευκτος δὲ ἄν, πᾶσιν ἦν μισητὸς, οὐδὲ μάπαντες ἔχαιρον, εἰ περισταῇ τὰ τῆς βασιλείας εἰς ἕτερον, καὶ περιαἱρεθεὶ τούτος ἐκ μέσου, διδ καὶ συνέτρεχον ἀπαντες εἰς τὸ μέγα τέμενος τοῦ Θεοῦ. Ὁπερ μαθὼν δ Βρίγας, δέον ἐπιεκέσι λόγοις τὸ πλῆθος μετελθόντα τὴν τούτου κατα-

Variae lectiones et notæ.

συντέρῳ δὲ δὲληθείας τὸ ἐνδυμα τοῦ Ιεροδρόμου, ἐκ τριχῶν κεμμένου τυγχάνον καὶ περὶ τὸν τράχηλον ἡμογμένον· διερ λαβὼ δ μακάριος ἐκεῖνος, ἀπαν τὸ λύριον ἐμοὶ παρεχώρησεν.

(55) Οἱ τοῦ τυραννοῦντος πατήρ δ Φωκᾶς. Quem sic describit. Liutprandus in Legat. : Cui (menses) pater assedit, homo ut mihi videbatur, na-

A principatum firmare. Nam comitis ejusdam. Bulgaricis quatuor filii. David, Moses, Aaron et Samuel, Bulgares ad defectionem sollicitabant. Cum autem Nicephorus Phocas domum se in Cappadociam contulisset, cubiculi præfectum id ei concessisse pœnituit. De eo igitur amovendo sollicitus, scribit ad Joannem Tzimiscem magistrum, et ad Romanum Curcuam magistrum, utrumque illum in re militari virum, et Orientis ducem: si Phocam comprehendens, vel monachum totonderint, vel alias e medio sustulerint, Joannem imperio legionum Orientis accepto, domesticum fore Orientalium copiarum: Romanum vero domesticum Occidentis designatum iri. Eas litteras ad se perlatas uterque Phocæ ostendit, et ad defectionem virum exstingulant. Tergiversanti, et sive ex animo, sive simulate detractanti, strictis gladiis necem minitantur, nisi obtemperet. Ea igitur necessitate victus, non repugnavit, quominus ab omnibus Orientalibus copiis imperator Romanorum 199 appellaretur. Fertur autem non imperii duntaxat, sed et Theophonis amore in primis flagrasse, et dum in magna urbe degeret, cum ea consuevit.

B Καὶ τὴν πατρώφαν ἀργῆν κατακτήσασθαι. Ἐνδὲ γὰρ τῶν κομῆτων τῶν ἐν Βουλγάροις τέσσαρες παῖδες, Δοσίδης, καὶ Μωσῆς, καὶ Ἀαρὼν, καὶ Σαμουὴλ ἀποστατήσαντες, τυνὸς Βουλγάρους ἀνέστειον. Τοῦ Φωκᾶ δὲ Νικηφόρου εἰς τὸν οἰκον ἐκυτοῦ τὸν ἐν Καππαδοκίᾳ ἀποδημήσαντος, δ παρακοιμώμενος μετεμέλετο δτι παρεχώρησεν αὐτῷ τῆς ἡπ' οἴκου ἀποδημίας· καὶ ἦν αὐτῷ διὰ φροντίδος δτι πολλῆς τὸν ἄνδρα ἀποσκευάσασθαι. Γράφει τοίνουν πρὸς Ἱωάννην μάγιστρον τὸν Τζιμισκῆν, ἀνδρα γενναῖον καὶ ἀριστεύμασι διαβόητον, στρατηγοῦντα τότε τοῦ θέματος τῶν Ἀνατολικῶν, καὶ πρὸς τὸν μάγιστρον Ἀνατολίκων, ἀπελθεῖσας, ταῦτα κακεῖνον ἐν στρατηγήμασι, ταῦτα κατασχῖντες, ἢ μοναχὸν ἀποκείρουσιν, ἢ ἀλλως ἐκ μέσου ποιήσουσι, τὴν μὲν τῶν σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς ἀρχὴν λήψεται δ Ἱωάννης, καὶ δομέστικος ἔσται τῶν ἐψων δυνάμεων, δ Ῥωμανὸς δὲ τῆς Δύσεως κληθήσεται δομέστικος. Ἐπει δὲ τὰ γράμματα καὶ ἀμφοῖν ἐκομισθησαν, καὶ ἔμφο ταῦτα δεικνύουσι τῷ Φωκᾷ, καὶ πρὸς ἀποστασίαν τὸν ἄνδρα ἡρέθιζον. Τοῦ δὲ ἀναδυομέπου πρὸς τὴν ἑγχειρησιν, εἵτε πλαττομένου τοῦτο εἵτε καὶ ἀληθεύοντος, ἔκεινοι τὰ ἔιρη γυμνώσαντες ἀνελεῖν ἡπελουν αὐτὸν εἰ μὴ πέθοιτο. Καὶ δὲ τῇ βίᾳ τάχα νικώμενος ἀδέξατο τὴν ἀνάρρησιν, καὶ ὑπὸ πάντων τῶν ἐψων ταγμάτων αὐτοκράτωρ εὑφημήθη Ῥωμαίων. Λέγεται δὲ δτι οὐ μόνον ἦρα τῆς βασιλείας, ἀλλ' οὐχ ἥκιστα τῆς Θεοφανοῦς, καὶ ὡς ἀνέτυχε ταῦτα διάγων κατὰ τὴν μεγάλην πόλιν.

C XXIV. Phocæ rebus in urbe recens nuntiatis. Josephus cubiculi præpositus angebatur. Nicephori pater Phocas Bardas, in Magnam Dei ecclesiam confugit, cuius alter filius Leo fuga elapsus, cum fratre se conjunxit. Hæc cubiculi præpositum animi valde dubium reddiderunt, qui ob morositatem omnibus adeo invitus erat, ut optarent eum, alio rerum potito, e medio tolli, eaque de causa omnes in magnum Dei templum concurrerunt. Quo Bringas cognito, cum blandis verbis mulcedus esse multitudinis impetus, eam minis et saevitiae magis exasperavit, cum diceret, se motum illum appressurum, qui ordinasset, ut sin-

tus centrum quinquaginta annis: cui itidem ut filio, Græci laudibus, imo in ventis suis, Deus annos ut multiplicet, conclamat.

(56) Λέων. Postmodum europalates et logo-theta, quem pariter ita depingit idem Liutprandus: Homo ipse ad personam sibi procerus, falso humili, cui si invitus homo fuerit, manum ejus perforabit.

guli emditi frumenti pretium, in suum sinum al-ferrent. Quæ auditio, populi furor vehementius exarsit; et Basilius quondam cubiculi præfector, Bringæ infensus, cum magnum comitatum circum se haberet, ubi advesperasset, ministros suos armatos in diversa urbis loca dimisit, qui urbans multitudini conjuncti, adversariorum ædes, et ipsius etiam Bringæ everterunt, multis quoque interfectis. Quæ dum facerent, Nicephorum passim imperatorem proclamabant. Unde fortuna Bardæ et Bringæ commutata est. Nam ille recepto animo ecclesiam egressus, hic supplex et miserabilis ingressus est. At Basilius cubiculi præpositus cum suis classe instructa, ipsa etiam imperatoria nave adducta, Chrysopolim profecti, Nicephorum inde in Hebdomum, ex Hebdomo, universo populo prosequente, in Magnam ecclesiam perduxerunt, ubi a patriarcha Polyeucto coronatus est. Cæterum Theophano imperatrix statim ex regia pulsa, in Petrium abducitur, et Josephus cubiculi præpositus in Paphlagoniam relegatus, biennio post moritur. Bardas vero Nicephori pater, Cæsar salutatur, et paucis diebus elapsis, Theophane imperatori nubit, qui cum ex eo tempore, quo filius suus Bardas inter colludendum a patrueli Pleuse casu hasta interfactus fuerat, carnis abstinuissest, tum iis denuo vesci cœpit. Cum autem patriarcha 200 in nova palati ecclesia nuptialis sacra perageret, et imperator in sacrarii aditu jam cancellis appropinquaret: non passus eum patriarcha de more secum ingredi, dixit, non debere tam confidentem esse, ut sacrarium intraret, nisi prius penas subiret repetiti matrimonii. Eam rem ægre ferens imperator patriarchæ iratus fuit. Sed deinde rumore vulgato, eum etiam Theophanonis liberos e sacro baptismate suscepisse: ab eodem ecclesiæ liminibus est prohibitus, postulante, ut aut divertium ficeret, aut procul a sacris facesseret. Verum ille Theophanone non abstinuit, flagrante adhuc amore, sed quæstionem ad suummos sacerdotes, et senatus principes retulit: qui responderunt, eum canonem qui a Copronymo homine impio constitutus esset, valere non oportere, scriptoque ratum ejus matrimonium ha-buerunt. Sed patriarcha suum propositum urgebant,

A μαλάξαι δρμὴν, δὲ ἀπειλαῖς μᾶλλον αὐτὸν καὶ τραχύτησιν ἔξετράχυνεν, εἰπὼν, ὡς, Ἐγώ καταπάντων αὐτοῖς τὰ δρμῆματα, οἰκονομήσας ὀνουμένους αὐτοὺς σῖτον εἰς τὸν ἐαυτοῦ κόλπον φέρειν τὸ τοῦ νομίσματος ἔκαστον. Τοῦτο τὸ πλῆθος ἀκούσθεν ἔξ-έμηνεν. Ἀπεχθῶς δὲ πρὸς τοῦτο δὴ τὸν Βρίγγαν ἔχων δὲ πρῶην παραχοιμώμενος δὲ Βασίλειος, καὶ θεραπείαν ἔχων περὶ ἐαυτὸν δαψιλῆ, ἐσπέρας ἥδη καταλαβόστης, τοὺς ἐαυτοῦ θεράποντας καθοπλίσας, εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως ἔξαπέστειλε, καὶ πολλὰς οἰκίας ἐκεῖνοι πλήγει ἀστυκῶν ἐνωθέντες, τῶν ἀντιπραττόντων κατέστρεψαν, καὶ αὐτοῦ δῆτα τοῦ Βρίγγα, καὶ ἄνθρωποι δὲ πολλοὶ ἀνηρέθησαν. Ταῦτα δὲ ἐποίουν, καὶ ἅμα Νικηφόρον εὐφῆμους πανταχοῦ αὐτοκράτορα. Ἐντεῦθεν ἀμείβονται τὰ τῆς τύχης τῷ Βάρδῳ Φωκᾷ καὶ τῷ Βρίγγῳ. Καὶ δὲ μὲν τεθαρ-Βρίγγως ἔξει τῆς ἐκκλησίας, δὲ δὲ Βρίγγας εἰς αὐτὴν ἀντεισήσει ἵκετης ἐλεεινός. Οὐ δὲ παραχοιμώμενος Βασίλειος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τριήρεις ἐτοιμάζοντες, καὶ αὐτὴν τὴν βασιλείου, καὶ σὸν αὐταῖς ἐν Χρυσο-πόλει γενόμενοι, τὸν Νικηφόρον ἐκεῖθεν εἰς τὸ Ἑβδο-μον ἄγουσι, κάκειθεν σὸν προδόψι δημοτελεῖ εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν ἀφίκοντο, καὶ ταῖνοι τὸν ἄν-δρα δὲ πατριάρχης Πολυευκτος. Ή δὲ βασιλὶς Θεο-φανῶ, αὐτίκα τῶν ἀνακτόρων ἔξωθεῖσα, εἰς τὸ Ηλέ-τριον ἀπάγεται· δὲ δὲ παραχοιμώμενος Ἰωσήφ εἰς Παφλαγονίαν περιορίζεται καὶ μετὰ δύο ἑνιαυτοὺς ἀπεῖλω. Βάρδας δὲ δὲ τοῦ Νικηφόρου πατήλη Καΐσαρ τετίμητο. Μετ' ὅλης δὲ ἡμέρας ἐαυτῷ τὴν Θεο-φανῶ συνοικίζει δὲ βασιλεὺς, καὶ κρεῶν ἀπεχόμενος ἔξοτου Βάρδας δὲ παῖς αὐτοῦ τῷ οἰκείῳ ἀνεψιῷ τῷ Πλεύσῃ προσπατίζων δόρατι παρ' ἐκείνου βληθεὶς ἀκοντος τέλητκεν, ἔκτοτε καὶ τούτοις ἀτρέφετο. Εν δὲ τῇ κατὰ τὰ βασιλεῖα νέᾳ ἐκκλησίᾳ τῆς Ιερο-λογίας τῆς γαμικῆς τελουμένης παρὰ Πολυευκτου τοῦ πατριάρχου, ἐν τῇ εἰσόδῳ τῇ πρὸς τὸ θυσια-στήριον (57) ἥδη ταῖς κιγκλίσιν ἔγγισας δὲ βασιλεὺς ἱκαλύθητι παρὰ τοῦ πατριάρχου συνεισθεῖν, ὡς ἔφος αὐτῷ, φῆσαντος, Εἰ μὴ πρότερον ἐπιτιμίοις δουλεύσῃ τῶν δευτερογαμούντων, μὴ δεῖν αὐτὸν τῆς πρὸς τὸ θυσιαστήριον εἰσόδου κατατολμῆτι. Τοῦτο δυσφόρως ἔγεγκεν δὲ κρατῶν, καὶ ἐμηνίσα τῷ πατριάρχῃ. Εγένετο δὲ τις μετὰ ταῦτα καὶ λόγος, δι' ὃν οὐδὲ ἐπιβήναι αὐτὸν δλῶς τοῦ ιεροῦ δαπέδου συνεχώρει διατριάρχης. Ελέγετο γὰρ ἀνάδοχος γενέσθαι (58)

Variæ lectiones et notæ.

(57) Ἐν τῇ εἰσόδῳ τῇ πρὸς τὸ θυσιαστήριον. Rem etiam narrat, sed paulo aliter, Scylitzes, p. 648. Observavimus in nostra Constantinopoli Christ. lib. iii, sect. 42, cum solis sacerdotibus bema pervium esset, concessum tamen imperatori, κατά τινα παλαιὰν παράδοσιν, illud ingredi, cum sacra dona oblaturus esset, ex synodo Trull. can. 69. Hic vero imperator Phocas, post peracta nuptialis sacramenta (ἐν ναῷ, ut est in Euchologio, p. 385) cum patriarcha in bema ingressurus, ὡς ἔθος αὐτῷ, ab illo arceatur ab eodem patriarcha: unde conjici daretur, ea tempestate imperatorem in bema sedem suam habuisse. Certe auctor incertus post Theophanem in Leone Armenio, p. 439, testatur imperatores bema ingredi solitos: Καὶ προελ-

D θῶν τῇ Χριστοῦ γεννήσει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, εἰσῆλθεν ἐν τῷ θυσιαστήριψι, κατὰ τὸ ἔθος τῶν βασιλέων, εtc. Exstiterunt tamen aliquot ecclesiæ in quarum bema quibusvis ingredi fas erat, ex nescio quo in- certo ac tolerato abusu. Scholion ad can. 69 sy-nodi Trullanæ: Σημείωσι τὸν παρόντα κανόνα, καὶ φύλαττε τοῦτον· καὶ ἔγω οὐκ ἡδυνήθην κωλῦσαι τοὺς εἰσερχομένους κοσμικοὺς εἰς τὸ ἄγιον βῆμα τῆς ὑπεραγίας μου θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας, λέγοντας ἀρχήθεν κρατῆσαι τὴν τοιαύτην συνήθειαν, ἐν τῷ ἀγίῳ οἴκῳ τῆς θεομήτορος, καὶ ἐν τῷ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐν τῇ Χαλκῇ.

(58) Κλέγετο γὰρ ἀνάδοχος γενέσθαι, εtc. Liuprandus in Legat. de Nicephoro: Qui non incongru-stilestri asino comparatur ob vanam et inanem glo-

δ Νικηφόρος τῶν τῆς Θεοφανοῦς πατέρων ἐκ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, καὶ ἀπῆται ὁ πατριάρχης, ἢ διαζυγῆναι τῆς βασιλίσσης, ἢ πόρρω εἰναὶ τῶν ιερῶν. Ἀλλ' ἔκεινος τῆς Θεοφανοῦς οὐκ ἀπείχετο· ἔτι γὰρ δ ταύτης ἔρως ἐφλέγματιν, κοινοῦται δὲ τοῖς παροῦσι τῶν ἀφιερέων καὶ τοῖς τῆς γερουσίας λογιώτεροις τὸ ζῆτημα. Οἱ δὲ τὸν περὶ τούτου κανόνα τῷ Κοπρωνύμῳ ἐπιγραφόμενοι, μὴ δεῖν ἐλεγον ἐνεργὸν λογίζεσθαι τοιοῦθεν ἀνδρὸς νομοθέτημα, καὶ πάντες αὐτῷ ἔγγραφον παρέσχον τὴν περὶ τούτου ουγχώρησιν. Οἱ δέ γε πατριάρχης ἔτι τῆς οἰκείας ἐντάσσεως εἶχετο, μέχρις οὐ δ τοὶς Βασιλέως πατέρῳ δ Καίσαρι Βάρδας ἐνόρκους αὐτῷ πίστεις παρέσχετο, ὡς οὐ γίγνονται δ βασιλεὺς τῶν τῆς Θεοφανοῦς πατέρων ἀνάδοχος. καὶ δ πρωτοπαπᾶς δὲ τῶν βασιλείων Στυλειανὸς, ὃς ἐλέγετο πρῶτος αὐτοῦ τῆς φήμης ταύτης γνέσθαι, ἐπὶ συνδόμῳ μῆτρος ἰδεῖν μῆτραν εἰπεῖν περὶ τούτου πρὸς τινας, ἔξωμόστατο. Τούτων δὲ γενομένων ἀδέξιοτο τὸν Νικηφόρον δ πατριάρχης. Τῶν δὲ Σικελίᾳ Σαρακηνῶν δασμὸν πραττόντων ἐκ τῶν Ῥωματῶν καὶ παλαιῶν συνθηκῶν, δ βασιλεὺς οὗτος οὐκ ἀνασχετὸν φέτο αὐτοῦ βασιλεύοντος τοῖς Ἀγαρηνοῖς Ῥωμαίοις φορολογεῖσθαι. Διὸ κατ' αὐτῶν ἐκπέμπει Μανουὴλ πατρίκιον (59), νόθον δοντα παῖδα τοῦ πατραδέλφου αὐτοῦ Λέοντος, διό δομέστικος γεγονὼς τῶν σχολῶν, ἐπὶ Ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος τυραννίδος ἐπιχειρήσας ἐπηρώθη τοὺς δοθαλμούς. Οὗτος τοινυῖν δ Μανουὴλ σὺν νυτικῷ περιφανεῖ τῇ Σικελίᾳ προσορμισάμενος, οὐ μόνον οὐδὲν τι κατώρθωσεν, ἀλλὰ καὶ λίαν ἵσπαλη ἐξ ἀπειράς καὶ νευτερικῆς ἀγερωχίας, ἢ μᾶλλον ἀτασθαλίας. Αὐτός τε γὰρ διώλετο καὶ ἀπαν τὸ σὺν αὐτῷ στρατιωτικὸν, καὶ τὰ μὲν κατὰ Σικελίαν συνέκυρσεν οὕτω. Κατὰ Κιλικίας δὲ (καὶ ταύτης δὲ οἱ Ἀγαρηνοὶ ἐκράτουν) ἐκπέμπει δ βασιλεὺς Ἰωάννην μάγιστρον τὸν Τζιμισκῆν, τῆς Ἀνατολῆς προκεχειρισμένον δομέστικον. Οἱ δὲ πρὸς "Αδαναν ἀριχόμενος, τοῖς ἐν ταύτῃ τε συνεπλάκη Ἀγαρηνοῖς, καὶ κατ' αὐτῶν ἐστήσατο τρόπαιον. Κάντεύθεν μέγαν αὐτὸν ἢ πρότερον ἐν στρατηγίᾳ ἢ φήμη ἐκήρυττεν.

ΚΕ. "Ηδη δὲ δεύτερον ἐνιαυτὸν ἀνάων δ Νικηφόρος ἐν τῇ ἀρχῇ, αὐτὸς ἔξεισι κατὰ Κιλικίας μετὰ βαρείας χειρὸς, καὶ τὴν Θεοφανῶ μετὰ τῶν πατέρων αὐτῆς ἐπαγόμενος, καὶ τὴν μὲν πρὸ τῆς Κιλικίας κατὰ τὸ Δρῖζιβιον (φρούριον δὲ τοῦτο) κατελίπεν, ἔκεινος δὲ τῇ Κιλικίᾳ προσβαλὼν, αἱρεῖ τὴν Ἀνάβαρζαν, Ῥωσόν τε καὶ "Αδαναν (πόλεις δ' αὐταις Κιλικίων) ἀλλὰ μέντοι καὶ φρούρια πλείονα. Τῇ δέ γε Τάρσῳ καὶ τῇ Μοψουεστίᾳ (60) οὐκ ἔκρινε προσβαλεῖν διὰ τὸν χειμῶνα, ἢ τοῦ ἔρωτος αὐτὸν τῆς Θεοφανοῦς πρὸς ἔκεινην ἀνθέλκοντος· ἀπῆξε· γάρ τὸν αὐτὴν πρὸς Καππαδοκίαν. Κάκεύθεν τοῦ ἔρωτος ἡρμῆνος, εἰς Κιλικίαν ἀνθυπενθύσησε, καὶ αὐτὸς μὲν τὴν Μοψουεστίαν ἐπολιόρκει, τῇ Τάρσῳ δὲ τὸν δέλφινον ἐπίστησε Αέοντα. Τῆς δὲ Μοψουεστίας μέσου ποταμῷ τῷ Σάμῳ διακρουμένης, τὸ μὲν ἐν μέ-

XXV. Nicephorus porro secundo imperii sui anno, ipse cum magna manu Ciliciam invadit, Theophanone 201 quoque cum liberis ejus adducta, eaque Drizibii, quod est castellum in Cilicie aditu collocata, Anabarzam, Rosum et Adanam ejus provinciae urbes capit, aliaque plura castella. Tarsum vero et Mopsuestiam oppugnare non statuit, sive ob hiemem, sive amore Theophanonis avocatus, cum qua Cappadociam petiit. Unde veris initio in Ciliciam reversus, fratre Leone contra Tarsum missio, ipse Mopsuestiam obsedit, quam cum medium flumen Sarus dividat, altera ejus parte expugnata, Agareni igne injecto, in alteram se repererunt: qua et ipsa capta nemo effugit. Tarsenes quoque audita Mopsestia expugnatione, imperatosi accersito urbem tradiderunt.

Variæ lectiones et notæ.

riam, incensumque dominæ et commatris suæ conjugiam. Infra: *Nicephorus perjurio atque adulterio regni apicem est adeptus.*

(59) Μανουὴλ πατρίκιον. Annum istius clades notat Lupus protopatha: Anno 965 introivit Manuel patricius in Siciliam, et ibi mortuus est. Liutprandus in Legatione, triennio post obitum: *Scribit etiam præfatus Hippolytus Græcos non debere Saracenos, sed Frænos conterere, qua lege Saraceni ani-*

mati ante triennium cum Manuele patricio, Nicephori nepole, juxta Scyllam et Charybdim in mari Siculo bellum parant, cujus immensas copias cum prostravissent, ipsum comprehendenterunt, capiteque truncum suspenderunt.

(60) Τῇ δὲ τῷ Τάρσῳ καὶ τῇ Μοψουεστίᾳ. Mopsuestia expugnationem a Nicephoro Phoca fusa narrat Leo Diaconus, lib. iv.

Triduo elapsi classis Egyptia Tarsensibus auxilio missa, ad terram appellendi facultatem non habuit eademque in reditu et ventorum procellis, et Romanorum triremium incursionibus majori ex parte periit. Imperator Constantinopolim reversus, aereas Tarsi et Mopvestias portas exquisiti artificii, novis ornamentis additis, partim muro juxta Acropolim orientali, partim occidentali accommodavit, atque etiam Deo quasi primicias expeditio- nis sue obtulit: venerandis crucibus, quibus Barbari potiti fuerant, cum Stypotia legionum domesticus, in obsidione Tarsi, re per imprudenteriam male gesta, cladem accepisset, Sanctæ Sophiæ templo dedicatis, Cyprum quoquo ab Agarenis occupatam, Romano imperio restituit. Deinde Syriam invasit, et urbibus ad Libanum, et juxta mare B assitis partim expugnatis, partim vasiatis, ad Antiochium venit. Sed Antiochenis acrius resistantibus, accedente etiam commeatus penuria, et solo Imbribus inundato, soluta obsidione in urbem principem est reversus, allata Servatoris Christi sacra divinaque effigie, Hieropoli Syriae in olla reperta, et parte capillorum Joannis Baptista sanguine concreta. Ac in rebus bellicis talis fuit hic imperator, Romanique imperii fines longe lataque propanavit. Sed certis de causis, omnium odia suscepit. Eæ fuerunt, quod cum ii milites, quos defectionis socios habuerat, obvia quæque vastarent, eos qui damna fecerant, non curabat, et multis ædibus tum **202** illustrium tum plebeorum hominum direptis, sic affectus erat, quasi nihil mali accidisset: sed delectabatur potius injuriis, quibus cives onerabantur, quamvis eorum ope ad imperium pervenisset. Præterea, continentium bellorum prætextu novis tributis instituendis, et ceteribus augendis, omnis generis exacti- C nibus subditos premebat, quos milites quocunque venerant nibilo clementius tractabant quam ho- stes. Ad hæc ob frequentes expeditiones, pecunia inopiam causando imperatorias largitiones senatu- dari solitas, ex parte imminuebat, et annua dona ab antiquis temporibus templis et aliis pii domi- bus attributa penitus sustulit. Decreto quoque sanxit, ne fundi ecclesiarum augerentur, quod (ut ipse asserebat) a sacerdotibus non in ecclesiarum utilitatem opes illæ conserrentur. Orta porro inter pa- triarcham et episcopos de suffragiis contentione, D cum hi deceruendi licentiam et approbandi potesta- tem sibi vidicarent, ille suffragia reprehenderet, ut quæ neo sine affectibus, nec recto iudicio ferren- tur, operamque darei, ut ab iis judicium facturis et ipse in consilium adhiberetur: imperator ex hoc sumpta occasione, et omni auctoritate designandi episcopos sibi vindicata, edixit ne quisquam in- jussu suo in ullam Ecclesiam mitteretur. Mortuo igitur episcopo, ex ministris suis in Ecclesiam va- cantem mittebat aliquem, quo sumptus necessa- rios parce faciente, ipse reliqua sibi vindicabat. Neque vero eo imperante in ullis provinciis un-

A roς ταῦτης ἐάλω πολιορκούμενον, οἱ δὲ ἐν τούτῳ Ἀγαρηνοὶ πρὸς τὸ λοιπὸν μετεχώρησαν, τῷ κατα- λειμμένῳ πῦρ ἐμβαλόντες· εἶτα καὶ τὸ ἔτερον ἐχλώκει, καὶ οὐδεὶς ἐκεῖθεν διέδρα. Τὴν δὲ τῆς Μο- φουεστίας ἐκπόρθησιν οἱ ἐν τῇ Ταρσῷ μαρόντες, τὸν βασιλέα ἐπεκαλέσαντο, καὶ τὴν πόλιν παρεδ- δώκασιν. Ὄμηρῶν δὲ τριῶν διελθουσῶν, στόλος ἐξ Αἰγύπτου τῇ Ταρσῷ βοηθήσων κατέπλευσε, προ- σοῖλαι δὲ τῇ χέρσῳ οὐ συγκεχώρητο· διὸ καὶ αὐτὶς ἀπέπλευσεν· ἀνέμων δὲ βιαζαῖς πνοιαῖς περιπε- πτωκὼς καὶ τριήρεις Ῥωμαϊκαῖς δὲ πλείων ἀπώλετο. Οἱ δὲ βασιλεὺς ἐπανέζευκεν εἰς τὴν Κωνσταντίνου, τὰς τῆς Ταρσοῦ πόλας καὶ τὰς τῆς Μοφουεστίας ἐπαγόμενος, ἐκ χαλκοῦ πεποιημένας, καὶ τὴν ηγε- δεικνυούσας ἀκρίβειαν, ἃς κάκεῖνος ἐπικόσμησε, τὰς μὲν τῷ κατὰ τὴν Ἀχρόπολιν ἐψφιλέσθει πρόσ- θρηματος, τὰς δὲ τῷ τείχει τῷ δυσικῷ. Καὶ τῷ Θεῷ δὲ ἀπαρχὰς οἰον τῆς αὐτοῦ στρατείας ἀποδιδούς, τοὺς τιμίους σταυροὺς, οὓς οἱ Βάρβαροι Ἐλαδον, δηπνήκαν δὲ Στυπειώτης τῶν σχολῶν δομέστικος ὢν, καὶ πολιορκῶν τὴν Ταρσὸν, ἐκ κακοδουλίας δυστυ- χήματι περιέπειτο, τῷ θείῳ τεμένει τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου Σοφίας ἀνέθετο. Καὶ τὴν Κύπρον δὲ παρὰ Ἀγαρηνῶν κατεχομένην, δι' αὐτοῦ ἡ Ῥωμαίων ἀρχὴ προσεκτήσατο. Εἴτα τῇ Συρίᾳ ἐπῆλθε, γαὶ πόλεις ἐκπορθήσας, καὶ χώρας ἵλων πρὸς τῷ Λι- θάνῳ καὶ τῇ παραλίᾳ κειμένας, ἥλθεν εἰς Ἀντιό- χειαν. Τῶν δὲ ἀντικαθισταμένων ἀρχιμενέστερον, ἥδη δὲ καὶ τῶν ἐπιδημείων ἐπιλειπόντων τοῖς στρα- τιώταις, καὶ τέλματος ἐξ ὑέτου γεγονότος πολλοῦ, ἀπίστη τῆς πολιορκίας, καὶ πρὸς τὴν τῶν πόλεων ὑπερκειμένην ἐπανελήσθεν, ἐπηγμένος καὶ τὸ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἱερὸν καὶ θεῖον ἐκτύπωμα, δὲ ἐν κεφάλῃ εὗρε κατὰ τὴν Ἱεράπολιν τὴν τῶν Σύρων, καὶ βόστρυχον τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου εἰματί πα- φυρμένον. Ἐν μὲν οὖν στρατηγίαις τοιοῦτος ἀρ- γόντες δὲ αὐτοχράτωρ, καὶ ἐπὶ μαχρὸν ηὔξησε· Ῥω- μαῖοις τὰ δρια, καὶ τῆς αὐτῶν ἡγεμονίας ἐξέτα- ται σχοινίσματα. Ἀλλὰ δὲ αἰτίας τινὰς πᾶσιν ἦν στυγητος. Αἱ δὲ αἰτίαι, διτὶ τῶν σὺν αὐτῷ τῇ ἀπο- στασίᾳ ἐπιχειρήσαντων στρατιωτῶν κακῶς διετιθ- μένων τοὺς οὓς ἀν ἐντύχοιεν, τῶν κακουμένων, οὓς ἐπεστρέψετο, καὶ οἰκιῶν πολλῶν περιφανῶν τε ἀ- δρῶν καὶ δημοτικῶν διαρπαγεισῶν, ὡς οὐδενὸς κα- κοῦ γεγονότος, διέκειτο, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἐν- τρύφα ταῖς εἰς τοὺς ἀστοὺς παροινίαις, καὶ ταῦτα συναρμένους αὐτῷ πρὸς τῆς βασιλείας τυγχεῖν. Καὶ διτὶ προφάσει τῶν συνεχῶν πολέμων, καινοτίς εἰσ- φοραῖς καὶ τῶν ἀρχαίων αὐξήσεις, καὶ εἰδῶν εἰσ- πράξεις παντοδιπῶν ἐξέτρυχε τὸ ὑπῆρχον, καὶ οὐδὲν ἀμεινον πολεμίων τὸ στρατιωτικὸν διετίθετο πρὸς οὓς ἀν τῶν ὑπηκόδων ἐπεχωρίασεν. Ἐπὶ τούτοις διὰ τὰς πυκνὰς ἐκστρατείας ἔνδειαν ἔχειν χρημάτων προφασίδμενος, τὰς μὲν διανεμομένας τῇ γερου- σίᾳ βασιλικὰς δωρεὰς κατὰ μέρος ἥλαττωσε, τὰς δὲ ἀπονεμημένας ἀνέκαθεν τεμένεσιν ἱεροῖς καὶ εὐάγ- σιν οἷκοις ἐπετελεῖσι δόσεις ἐσχόλασι τέλεον. Εἴτα καὶ ψήφιζεις βασιλείου ἔθετο, ἐν ἀκινήτοις τὰς Ἐκ- κλησίας μὴ ἴμπλατονεσθαι, καὶ ἡ τρόφασις, θεί-

χατ' οὐκεῖνον δπὸ τῶν ἀρχιερέων οὐκ εἰς δέοντα τῶν Ἐκκλησιῶν ἀναλίσκονται. Εἴτα τῶν τότε ἀρχιερέων καὶ σοῦ ἀρχιποίμενος Πολυεύκτου διαφερομένων περὶ τῶν φύσιών, καὶ τῶν μὲν εἰς ἐκυτοὺς ἐλκόντων τὴν ἄδειαν τοῦ φηφίζεσθαι οὖς διὰ ἑγκρίνοιεν, τοῦ δὲ τὰς φύσιους αἰτιωμένους, ὡς οὐκ ἀπαθῶς γινομένας οὐδὲ κατὰ γνώμης, εὐθυτάτης, καὶ σπεύδοντος κονοῦσθαι ἀντῷ τοὺς ἀρχιερεῖς περὶ τῶν μελλόντων φυφίζεσθαι, διὰ βασιλεὺς ἀφορμῆς ἐν τούτου δρασάμενος, εἰς οἰκεῖαν ἔξουσιαν τὸ πᾶν τῆς τῶν ἀπισκότων μετήνεγκε προχειρίσεως, μηδὲν κελεύσας γνώμης ἀπερ αὐτοῦ εἰς Ἐκκλησίαν οἰαν διὰ τινα στέλλεσθαι· ἀλλὰ καὶ ἀτεμνήσει ἀπίσκοπος, βασιλικὰ διηρέθην εἰς τὴν χηρεύουσαν Ἐκκλησίαν ἔξεπεμπε, καὶ γλοσσώς παρ' ἔκεινον τῶν ἀναγκαίων γινομένων ἀναλωμάτων, αὐτὸς φύκειοῦτο τὸ περιτεύοντα. Οὐ διέλιπον δὲ τὰς χώρας ἀπάσας, αὐτοῦ βασιλεύοντος, ἀπογραφεῖς στελλόμενοι, ἐπόπται τε καὶ στρατευτικοὶ, καὶ οἱ κεκλημένοι πρωτονοτάριοι, οἱ παντοίαις κακώσεσιν ἔξεπλεξον τὸ δημήκον, καὶ εἰς ἄστρην ἀπορίαν συνήλασαν, οὐδὲ τῶν ἰστατάσιν ἀπόρων φειδόμενοι. Ἀλλὰ τούτους μὲν τὰς δρομικὰς στρατίας ἔγγράφοντες, τοὺς δὲ πρώην ταῦταις διποκειμένους εἰς τὰς πλευστικὰς μεταγράφοντες, τοὺς δὲ πλατύμονες μετατιθέντες εἰς στρατιώτας πεζοὺς, τοὺς δὲ πρὸ τοιούτους τοῖς ἵπποτας ἄγραταλέγντες, καὶ τοὺς ἵπποτας εἰς καταρράκτους ἀμεβόντες, καὶ ἀκάστω φαρύτερον στρατιώτακὸν ἐκιθέντες λειτούργημα. Ἐψκει γάρ τὸ πᾶν τῇ στρατιώτιδι μεταχειρίσει ἐπιγραφόμενος (61). θένει καὶ δόγμα, θσον τὸ κατ' οὐκεῖνον; θέστιος, τοὺς ἐν πολέμοις ἀναιρουμένοις στρατιώτας, C θείσης τιμῆσθαι τοῖς μάρτυσι καὶ ὑμνῶν δμοιων τυγχάνειν, καὶ παραπλησίως γεράτεσθαι. Καὶ εἰ μὴ δι πατριάρχης καὶ τίνες τῶν ἀρχιερέων, ἀλλὰ μήν καὶ ἐνιοὶ τῶν λογάδων τῆς γέρουσίας γενναῖως. ἀντεστησαν, λέγοντες. Πῶς διὸ οἱ ἐν πολέμοις ἀναιροῦντες καὶ τοῖς μάρτυσιν ἴσοστάσιοι, οὓς οἱ θεῖοι κανόνες (62) ὑπὸ ἐπιτίμου ἄγουσιν, ἐπὶ τριετίαν τῆς φρικῶδους καὶ ἱερᾶς αὐτοὺς ἀπειργοντες μεταλήψεως; τάχις δὲ τὸ θεοπέσιον ἔκεινον κεκύρωτο θέσπισμα. Ἡν δὲ πρὸ τοῦ ἀλλοιος καὶ χρημάτων ἥττων, ὡς ἔοικε μέχρι τοῦ ἔκεινον παντὸς νομίσματος ἔξαγον σταθμὸν Πλαούτος, ἔκεινος τὸ Τεατρηρὸν ἐπενόσησε κολοβώσας αὐτὸν κατὰ τὸν σταθμὸν, καὶ τὰς μὲν εἰσπράξεις διὰ τοῦ φαρύτερου, τὰς δὲ δόσεις καὶ πάντα τὰ ἀναλώματα διὰ τοῦ κεκολοβωμένου πεποίητο. Ἐθούς δὲ ἐκειρατήσαντος παλαιοῦ, στατήρα πάντα, βασιλικὰ πάντα, πατομένῳ παρὰ τοῦ βασιλεύοντος, ἔκεινος τὸ έκατον προτειμᾶσθαι κεκλέψυχε νομίσμα. Ἰνα τί γένηται; ἦν τοῦ μόνου τοῖς ἐμπόροις ζητούμενον, κέρδος αὐτῷ πορίζη ὑπὲρ ἔκάστου νομίσματος, ἀδρὰ πραττομένῳ ἀλλάγμα. Οὕτω δὲ τούτοις κακουμένων τῶν πολιτῶν, οὐδὲ τις παρὰ τῶν ἀγορανόμων ἦν ἐπὶ τοῖς ἀνίσοις προσμέτα, ἀλλ' ἔκαστος τῶν ἐμπόρων νόμῳ εἶχε τὸ ἔκαστον θέλημα, καὶ οἱ ὀνούμενοι τὰ χρειώδη, ἐγίνοντο καθ' ἐκάστην τοιστεροι.

Ἔζε. Τάστα καὶ πλείονα ἔτερα (πάντα γάρ ἀπαρτιμέτρας θυτερεζες) ἔξιμην τοντας κατὰ τοῦ Νικηφόρου, καὶ πάσιν τὴν δι' εὐχῆς τῆς τούτου τυράννηδος ἀπαλλαγῆναι. Οὐχ ἤκιστα δὲ ἐλύπησε τοὺς

A quam deferunt descriptores, inspectores et militares et protonotarii: qui subditos omni malorum genere oppressos ad summam egestatem redegerunt, ne egentissimorum quidem habita ratione. Nam eos in dromicos exercitus referebant: qui prius in iis fuerant, in nauticos transferebant; classiarios in pedestres exercitus, pedites in turmas equitum, equites in cataphractos inserebant: singulis gravis militia munus assignantes. Nam ad unam rem militarem referebat omnia. Unde, quod in se fuit, decreto sanxit ut milites in bellis interfici, pari cum martyribus honore colerentur, et similibus hymnis ac veneratione celebarentur. Quod si patriarcha et quidam ex primariis sacerdotibus 203 et senatus principibus non strenue restilissent: rogassentque, quo pacto ii qui in bellis cederent et caderent, martyres judicari possent, aut martyribus pares, quos sacrorum canorum censura notaret, triennium a tremenda illa et sancta communione arcens, forsitan egregium illud decretum ratum fuisset. Apparet eumdem avaritia quoque sordibus suisse contaminatum. Nam cum usque adeum quodvis numisma exagium penderet, ille Tetarterum excogitavit pondere imminuto, et exactiones graviore, largitiones et omnes impensas mutilato numismate fecit. Jam cum antiquitus receptum esset, ut omnis vetus stater, imperatoris imagine insignitus, tantumdem valeret, quantum recons ab imperatore excusi: ille suam monetam pluris fieri jussit. Quo fine? ut illam solam mercatoribus expertentibus, e commutationis auctario, quod magnum exigebat, multum sibi lucri accederet. Qui bus rebus cum cives vexarentur, Aediles rerum venalium nullam rationem habebant, sed quisque mercator suo arbitratru preium statuebat. Unde, qui res necessarias emebant, in dies siebant pauperiores.

C C receptum esse, ut omnis vetus stater, imperatoris imagine insignitus, tantumdem valeret, quantum recons ab imperatore excusi: ille suam monetam pluris fieri jussit. Quo fine? ut illam solam mercatoribus expertentibus, e commutationis auctario, quod magnum exigebat, multum sibi lucri accederet. Qui bus rebus cum cives vexarentur, Aediles rerum venalium nullam rationem habebant, sed quisque mercator suo arbitratru preium statuebat. Unde, qui res necessarias emebant, in dies siebant pauperiores.

D XVVI. Hæc aliaque plura (nam omnia persequi difficile fuerit) atrox omnium odium Nicephoro concitarunt, ut optarent omnes, ejus tyrrannide liberari. Illud tamen vel in primis, hominibus mo-

Variæ lectiones et notæ.

(61) Εψκει γάρ τὸ πᾶν τῇ στρατιώτιδι μεταχειρίσει ἐπιγραφόμενος. Liutprandus in Legat. sic Græcum loquentem inducit: Constantinus, sanguis, imperator, homo lenis, in palatio manens.... Nicephorus vero Basilius homo ταχόλεπ, id est militis deditus, palatium ceu pestem adhorret, et voca-

tur a nobis propre simultatis amator, atque argumentos, qui non pretio sibi gentes amicas, sed terrore et gladio sibi subditas facit.

(62) Θεῖοι κανόνες. Vide eundem Zonaram, ad can. 13, epist. 1 S. Basili ad Amphiliocium.

festum fuit, quod regiam muro circumdedit. Nam putabat se mœnibus tutum fore. Enimvero sic ei ratiocinandum fuit: Si verum esset oraculum, etiam fatum (ut ita loquar) divinitus ordinatum, esse inevitable et immutabile; sin id aliqua solertia prohiberi posset, non utique esse verum, omnemque solertia supervacaneam. Sed ille nulla harum rerum considerata: magnis sumptibus regiam eo muro, qui etiam nunc cernitur, circumdedit, quem cives Acropolim et castellum tyrannicum contra se extrectum judicabant. Verum munitione perfecta, cum se jam res suas in tuto collocasse putaret, tum demum cum intra eam ipsam cæderetur, intellexit, inventum illud nihil sibi profuisse. Sed hoc in præsentia omisso, res ejus gestas exsequamur. Antiochia, 204 quam flumen Orontes effluit, revertens castellum in Tauro monte, quem hodie vulgo Maurum vocant, construxit: Michaelis Burzes, quem patricium fecit, et Tauri montis ducem nominavit, ad infestandos Antiochenos ibi relicto. Petrum vero quemdam ex ministris suis, castratum illum quidem, sed strenuum hominem, constantem, et militum regendorum peritum, stratopedarcham designavit: ut locum exercitui daret ad hibernandum in Cilicia. Imperatore Byzantium reverso, Burzes crebris excursionibus Antiochenos Agarenos infestabat, assidue de capienda urbis facultate, parandaque sibi gloria cogitans. Quodam igitur tempore turris cuiusdam altitudinem clam mensus, paratis scalis illi paribus, nocte liberna, illuni et nivosa, tacite mœnibus urbis succedit, affixisque scalis cum trecentis (tot enim advertente nemine adduxerant) ascendit, custodes turris et obvios quosque cœdit, statimque stratopedarchæ nuntiat quid fiat, et ad opeum ferendam accersit. Id ille detrectabat. Ferebatur enim imperator illi mandasse, ne Antiochiam invaderet, quod urbis ejus captivitatem interitum imperatoris consecuturum vulgata fama erat. Antiocheni cum tresses occupatas esse cognovissent, eo alacriter convenere, ad Romanos expellendos, stratopedarcha, quamvis anticipiti cura distinserunt, et mandati imperatoris, et exitii Burzes, cum cohorte sua, tamen non committendum esse ratus, ut tot viri perierent, cum omnibus copiis Antiochiam invadit. Quo facto statii et manus et animi Barbarorum conciderunt. Burzes vero cum suis iam desperata salute, revixit, et porta bipenni resecta, liberum ingressum stratopedarchæ præbuit. Tanta facilitate, illustris Antiochia in Romanorum potestatem venit. Id imperatori nuntiatum plus doloris attulit quam voluptatis, et præclarum facinus, iratus stratopedarchæ et Burzes, contumeliis et

A ἀνθρώπους, καὶ ἡ τῶν βασιλείων τῷ τείχει περιβολῆς μέλειν ἀναιρεθῆσεν; Εἶδος· ἐντῷ περιποιεῖσθαι διὰ τοῦ τείχους ἀσφάλειαν, δέον λογίσασθαι, ὡς εἰ μὲν ἀληθὲς εἴη τὸ χρησμοδότημα, εἴη δὲ καὶ πεπρωμένον, ἵν' οὕτως εἴποιμι, νῦν ἔνθε θεοῦ ὠριαμένον, ἀρκτόν τε καὶ ἀμετάθετο. Εἰ δὲ δύνατο καλυθῆναι διέπινοις τινὸς, οὐ πάντως ἀληθὲς, καὶ τὰ ἐπινοούμενα περιττά. Οὐ δὲ τούτων οὐδὲν λογισμένον, μεγάλαις δαπάναις τῷ νῦν δρωμένῳ τείχει τὰ βασιλεῖα ἐστεφάνωσεν, ἀκρόπολιν δὲ οἱ πολῖται τοῦτο καὶ τυραννεῖον καθ' ἐντῶν γινόμενον ἔκρινον. "Οτε τοίνυν ἀπήρτισε τὸ δχνθρωμα, καὶ ἐδόκεν ἐντῷ περιποιήσασθαι τὴν φύλακὴν ἀσφαλῆ, τότε ἔγνω μηδὲν αὐτῷ λυστελῆσαν τὸ ἐπινόημα, ὑποστὰς ἐντὸς ἐκείνου τὸ δλεθρον. Ἀλλὰ μήπω περὶ τούτου, ἔτι δὲ λόγος πράξεις διεξίτω ἐκείνου. Γ' πονοστῶν ἐξ Ἀντιοχείας (63). τῆς πρὸς Ὀρόντην οὗτος δὲ βασιλεὺς, φρουρίον ἐν τῷ δρεῖ τοῦ Τζέρου ἐδείματο, Μαύρου δὲ δρος ἐκεῖνο λέγει νῦν δὲ πολὺς ἄνθρωπος, ἐν φειδίᾳ τὸν Βούρτζην κατέλιπε, πατρίκιον τιμῆσα, καὶ τοῦ Μαύρου δρος στρατηγὸν ὀνομάσας αὐτὸν, τοὺς Ἀντιοχεῖς κακοῦν ἐντελάμενος. Καὶ Πέτρον δὲ ἓν τῶν ἐπιτοῦ θεραπόντων, ἐκτομίαν μὲν, δραστήριον δὲ γε καὶ ἐμβρύον, καὶ ἄρχειν εἰδότα στρατιώτων, Στρατοπεδάρχην ὀνομάσας κατέλιπεν, ἵνα ἐν Κιλικίᾳ δοῃ χώραν τῷ στρατιῷ τὸν χειμῶνα διαγγεῖν. Καὶ δὲ μὲν βασιλεὺς ἦκεν εἰς τὸ Βαζάντιον, δὲ δὲ Βούρτζης συνεχῶς ἐκελάνων ἐκάκου τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἀγαρηνούς, καὶ διεσκόπει δύως ἔλοι τὴν εὐλίνην εἰς δύνατοι, καὶ κλέος ἔξει. Ἐλαθεν οὖν ποτε μέτρον τοῦ θύμους ἀνδρὸς τῶν πύργων λαβών, καὶ πρὸς τοσούτον θύμος ἀναλογούς ἡτοι μάστο κλίμακας. Φυλάκια οὖν νύκτα μέσαν χειρίον, ἀσέληνόν τε καὶ νιφετώδη, πρόσεισιν ἡρέμα τῷ τείχει τῆς πόλεως, καὶ τὰς κλίμακας ἔραιας αὐτῷ, ἀνέβη μετὰ τριακοσίων (τοσούτους γάρ ἐπειγετο, μηδενὸς αἰσθομένους) καὶ τοὺς μὲν τοῦ πύργου ἐκείνου φύλακας ἀνεῖλε, καὶ ἐτέρων πλησιαζόντων, στέλλει δὲ αὐτίκα πρὸς τὸν στρατοπεδάρχην, δηλῶν αὐτῷ τὸ γενόμενον, καὶ πρὸς βογήσιαν ἐκκαλύμμανος, Οὐ δὲ ἀνεδύετο· λέγεται γάρ ἐντελασθαι οἱ τῶν βασιλέων, μὴ προσβαλεῖν τὴν Ἀντιοχείᾳ, δτι περὶ πᾶσι περγμαστο, τῇ τῆς Ἀντιοχείας ἀλώσι οὐκέσθαι καὶ τοῦ κρατοῦντος τὸν δλεθρον. Οἱ δὲ Ἀντιοχεῖς, γνόντες τῶν πύργων τὴν ἀλωσιν, ἐκεῖ συνηθροίσθησαν, ἔκελάσαι τοὺς Ρωμαίους αὐτῶν προθυμούμενοι. Ήρδε δύο τοίνυν ἐναντία μαχόμενον ἔχων δὲ στρατοπεδάρχης τὸν λογισμὸν, τὴν τε βασιλικὴν ἐντολὴν, καὶ τὸν δλεθρον τοῦ Βούρτζη, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τριακοσίων ἀνδρῶν, ἔθετο μὴ ἔκσαι τοσούτους ἀνδρας ἀπολέσθαι, καὶ ἄρας σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι, προσδάλει τὴν Ἀντιόχου καὶ αὐτίκα οἱ μὲν πολέμιοι παρελθησαν καὶ τὰς γείρας καὶ τὰς ψυχάς.

Variae lectiones et notæ.

(63) Υπονοστῶν ἐξ Ἀντιοχείας. Expeditionem hanc in Agarenos, quæ sub anno 968, accidit, attingit Liutprandus in Legat. Quarta feria ipsius Heb-

domadæ Nicephorus Constantinopolim egreditur, in Assyrios profecturus.

Οἱ δὲ περὶ τὸν Βούρτζην, καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος, ἥδη **A** minis est remuneratus, ademptoquo imperio, illum ἀπειρχόμενος ἀνεζωθῆσαν, καὶ τὰ κλείθρα τῶν πυλῶν διακόψας, ἀνετον παρέσχε τῷ στρατοπεδάρχῃ τὴν εἶσοδον, καὶ ἡ περιφανής Ἀντιόχεια ῥῖψον οὕτως ὑπὸ Ῥωμαίους ἐγένετο. Οἱ τῷ βασιλεῖ ἄγγελον ἄλγος, ἀλλ' οὐ χαρμονὴν ἐνποίησεν. Ἐμηνία τε τῷ στρατοπεδάρχῃ, καὶ τῷ Βούρτζῃ τῆς σπουδῆς καὶ τοῦ ἀνδραγαθού ματος ἔμοιδην παρέσχεν ὕδρεις καὶ ἀπειλᾶς, ἀφείλετο τε αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν, καὶ παρὰ τῷ οἴκῳ μένειν ἀπρότον διωρίσατο.

KZ. Συνίδη δέ τι καὶ ἔτερον ὁ τὸν δῆμον ἔξεμνε κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ κατὰ δῆμου τὸν αὐτοκράτορα. Κατά τι παλαιὸν ἔθος () ἐν μιᾷ τῶν Δεσποτικῶν ἐποιεῖτο διακόψας, καὶ συνέθη μέσον Ἀρμενίων καὶ πλωτίων φιλονεκίαν προσβῆναι, κακὰ ταύτης συμβολῆς ἀλλήλων καὶ θρονοῦ καὶ κρότον πολλήν, καὶ φόνον ἀνδρῶν ἐκατέρωθεν. Τῆς δὲ φῆμης τὸ γεγονός τοὺς ἐν τῇ πόλει πρὸ τῆς ἐπανόδου τοῦ βασιλέως καταγγειλάσσης, οἱ τοῦ δῆμου ἀτάσθαλοι κατὰ συμμορίας γενόμενοι πολλαχοῦ, καὶ τοῖς Ἀρμενίοις ἐπενιούσιν ὑπαντιάζοντες, ξύλοις ἐκείνους συνέκπτον. Ως δὲ καὶ διασταύρωσις ἐφθάκει κατὰ τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀρτοπρατίων, ὕδρεις κάκελου κατέχεον, καὶ θρύβος ἥρτο, καὶ βούλη τε καὶ συνδρομαῖ, καὶ οἱ μὲν λίθους ἥριον κατὰ τοῦ βασιλέως, οἱ δὲ κόνιν ἐπαττον κατ' αὐτοῦ, καὶ ἰδουσφήμουν αὐτὸν μέχρι τῆς ἀγορᾶς, ἥ τις ἔστρωται ταῖς πλαξὶ, καὶ τὸν κίονα φέρει τὸν κυκλοτερῆ τε καὶ πορφυροῦν. Καὶ εἰ μή τινες τῶν ἐντιμοτέρων πολιτῶν ἐκεῖστον τὸν βασιλέα δεξάμενοι, τοὺς μὲν ἐφεπομένους αὐτῷ καὶ δυσφημοῦντας, ἄλλως τε ἀτακτοῦντας, ἀνεχαίτισαν, ἐκείνον δὲ κύκλῳ περιλαβόντες, εὐφήμουν, καὶ οὕτως αὐτὸν εἰς τὰ βασιλεῖα διεσώσαντο, τάχα ἢν τι μέγα συνέδη, κακόν. Ἐντεῦθεν διεδέδοτο λόγος, ὃς ἐν ἵπποδρομίᾳ διασταύρωσις τῷ δῆμῳ, μέλλει αὐτὸν ἀμύνασθαι. Ἀμῆλης οὖν τελουμένης ἱππων μετὰ κατρὸν, στρατιώτας διασταύρωσι, τάχα ἢν τι μέγα συνέδη, κακόν. Ἐντεῦθεν διεδέδοτο λόγος, ὃς ἐν τῷ δῆμῳ, ὃς τοῦτο ἐκεῖνο τὸ φημιζόμενον εἶναι νομίσαντες, ἀποδιδόσκειν τοῦ βεάτρου ὀρμήσκεσσαν, καὶ περὶ τὰς ἔξοδους στενοχωρούμενοι, ὅπ' ἄλληλων τε συμπτωμένοι, ἀπόλοντα οὐ βραχεῖς. Τάχα δὲ καὶ πολλῷ πλείους ἐκινδύνευσαν, εἰ μή οἱ βασιλεὺς ἀμετακίνητος ἐπὶ τῆς ἴδιας ὡποῦ καθίδρας. **D** Ιδέων τῷ δῆμος ἐκεῖνον μηδόλως τῆς ἔδρας μεταχωρίσαντα, ἔστησαν τῆς φυγῆς. Οἱ δὲ τοῖς θανοῦσι τότε προστιθωτες τοὺς οἰκείους θρηνοῦντες, δημοσίᾳ πρὸς τὸν βασιλίαν ἀπέσκωπτον. Διὰ ταῦτα τοίνυν

XXVII. Accidit et aliud quiddam, quod et populum contra imperatorem, et imperatorem contra populum exacerbavit. Quodam festo Dominico imperatore, ex veteri consuetudine, in Paganum templum **205** supplicatum egresso, accidit, ut Armenii et nautæ orta contentione cum magno murmure et tumultu inter se congregarentur, et **B** utrinque viri aliquot caderent. Quo ante redditum imperatoris, civibus nuntiato, temeraria plebs in cohortes divisa, Armenios redeuntes, obviam egressa, fustibus caedebat, et ipsum imperatorem jam in forum Panarium progressum maledictis insectabatur: ortoque tumultu et concursu facto, et clamor sublato, alii lapidibus imperatorem petunt, alii pulverem in eum spargunt, et maledictis usque in forum tabulis lapideis stratum prosequuntur, in quo columna rotunda porphyretica sita est. Ac nisi quidam ex honoratioribus illius loci civibus imperatore suscepito, insectantes eum et maledicta ingerentes, nulloque ordine tumultuantes, repressissent ac depulissent, illumque corona cinctum cum faustis acclamationibus in regiam usque perduxissent, fortasse magnum ex ea seditione malum extitisset. Inde rumor emanavit, imperatoris dissimilatam iram ludis equestribus in populi ultiōnem erupturam. Aliquanto post cum certamen equestre ederetur, imperator milites armatos in medium theatrum produxit, sive ut populo bellici congressus imaginem adumbrarent, jucundam et ipsam futuram scilicet, sive terroris incutienti causa. Ut autem milites gladios strinxerunt, populus qui in theatro erat, illud esse ratus, quod diu hominum sermonibus jactatum esset: cum impetu fugiebat, inter exeundum autem in augusti multi invicem conculcati perierunt, at periculum latius vagatum esset, nisi viso imperatore in sua sede immoto, fugere destitissent. Mortuorum vero propinquui suos lugentes, publice imperatorem dicteri incesserunt; ob quæ cum se civibus invisum esse sciret, regiam muro cinctum: quo absoluto, relatis ad se clavibus, tum demum id ei quod timebat, evenit, neque ulla excogitata munitionis fuit utilitas. Turcis autem, Ungaris

Variæ lectiones et notæ.

(64) Κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος, Festum quo hæc fieriat processio, indicat Leo Diaconus, lib. iv Hist. ms.: Ηρόκενσον δὲ κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἀνάληψιν, κατὰ τὸ εἰθισμένον, ἔξω τειχῶν, ἐπὶ τὴν καλούμενην Πηγὴν, ποιησαμένου τοῦ βασιλέως νεώς δὲ ταῖτη περικαλλῆς τῇ Θεοτόκῳ δεδμηται, etc. Istius præterea imperatoris προελεύσεως εἰς Ηγαγῆς meminit Luitprandus in Legatione, cuius ap-

paratum et pompam ita describit; *His ergo tribus hebdomadibus habuit Nicephorus extra Constantinopolin r̄elastasim id est stationem, in loco qui dicitur εἰς Πηγὰς, id est ad Fontes, eodemque mo venire præcepit. Sed an ea sit cuius bio meminit Zonaras, haud omnino conetat. Vide nostram Constantioplum, lib. iv, ubi de hoc templo agimus.*

scilicet, Thraciam vastantibus, Bulgariæ principi scriptis, ne illos Istrum transire pateretur, et Romanas provincias infestare. Id ille recusavit, quod imperator ipsi quoque auxilia negasset, cum ab iisdem invaderetur. Nunc autem postquam pacem cum eis facere coactus sit, postulare 206 ut fædus rumpat, et armis sumptis bellum suscipiat, cuius rationem reddere non possit. Ibi igitur repulsam passus, Calocyrum, Chersonis principis filium, ad Russiæ principem Sphendosthalum contra Bulgarios concitandum ablegavit. Russicus igitur exercitus Bulgariæ agros longe lateque populatus, prædam pene innumerabilem abegit, idque sequenti anno æque factum.

ἀπροφάσιτον. Ἀποχρουσθεὶς τοῖνυν ἐντεῦθεν, εἰς τὸν πρεσβεύσατο, ἔξορμῶν κατὰ τῶν Βουλγάρων αὐτὸν, διὸ καὶ τὸν οὐδὲν τοῦ ἔστρατενον, παρακαλούμενος συμμαχῆσαι ἡμῖν, οὐκ ἤθελησε. Καὶ νῦν δὲ βιασθέντες σπονδὰς ἔθεμεθα πρὸς αὐτοὺς, ἄξιοις ἡμᾶς παρασπονδῆσαι, δηλε ταχαῖς ἔκεινων ἀρασθαι, καὶ κινήσαι πόλεμον οὐδὲν τῶν προτέρων οἱ Ῥώς τὰ Βουλγάρων ἐκάκωσαν.

XXVIII. Phoca regnante fuit terræ motus horrendus, qui, etci Constantinopoli plane innoxius, aliis tamen urbidus plurimum nocuit, et mense Maio spirarunt venti, qui fruges pereverunt. Unde fame laboratum, quam Nicephorus in suum lucrum convertit, in granaria congesto frumento, et esurientibus magno vendito, non reputans, se (ut in proverbii Salomon ait¹⁾) publicis execrationibus obnoxium esse, sed benignitatem potius suam erga subditos jactans, quod binos medimnos aureo venderet, quamvis exemplum Basilii Macedonis haberet, qui in tali penuria se, non ita olim, magnifice gesserat. Nam cum aliquando de more in Sanctorum Apostolorum ἥδη iret, et cives quosdam gravitatis aliquid præ se ferentes, mæstos conspexisset: causam tristitiae quæsivit. Illi responderunt: Domine, qui non tristes esse possumus, cum mortem nobis instantem videamus, et bini frumenti medimni aureo nummo sint emendi? Quibus ille auditis ingemuit, dataque pecunia tristitiam illorum discussit, civiles magistratus execratus, quod ab iis de genuria non factus esset certior, ac statim imperatoriis granariis, apertis, duodenos medimnos uno aureo vendi jussit. Ac ille quidem, ut imperatorem decet, egit; hic pro caupone se gessit, qui populo penaria laboranti,

¹⁾ Prov. xx, 28.

Variæ lectiones et notæ.

(65) Σφενδοσθλάδον. Cujus meminit Constantinus Porphyrog. De Adm. imp. cap. 9. Wenceslaus ita efferunt Graeci scriptores.

(66) Καλόκυρον. Is est, ni fallor, Calocyrus patricius cuius meminit Lupus protospatha, sub an. 982.

(66) Γέγονε δέ, etc. De hoc terræ motu sub Nicophoro Phoca agunt Excerpta quedam historica ex cod. Reg.: "Οτι ἐπὶ τοῦ Φωκᾶ τοῦ κυρίου Νικηφόρου τοῦ βασιλέως ἔχειψις ἡλίου· περὶ χειμῶνα ἐγένετο· καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σεισμὸς φοβερώτατος· τῷ δὲ σεισμῷ καὶ ὅμβρος ἀμετρος ἐπηκολούθησε ἐπὶ ὕδρας τρεῖς, καὶ πάλιν ὅμβρος τεθολωμένος σύμμικτὸς τέφρᾳ.

(67) Καὶ γέγονε λιμὸς ἰσχυρὸς. Hæc autem narrat Liuprandus in Legat.: Est et aliud

μισεῖσθαι παρὰ τῶν πολιτῶν ἐπιστάμενος, τείχεις περιέζωσε τὰ βασιλεια· ἀλλ' ὅτε τοῦτο ἀπήρτιστο, καὶ οἱ τῶν πυλῶν αἱ κλεῖδες ἀπεκομίσθησαν, τότε, δὲν ἐφοβεῖτο φόδον, ξλιθεν αὐτῷ, καὶ οὐδὲν τῆς ἐπινοημένης αὐτῷ ἀσφαλείας ἀπώντα. Τῶν δὲ Τούρκων, τῶν Οὔγγρων δῆλος, τὰ Θρακῖα ληζομένων, τῷ Βουλγαρίας ἔγραψεν ἄρχοντι διαβαλεῖν τὸν Ἰστρον, καὶ τῇ Ῥωμαίων λυμανεσθαι. 'Ο δὲ οὐχ ὑπῆκουος, λέγων ὡς "Οτε καθ' ἡμῶν οὗτοι ἐστράτεον, παρακαλούμενος συμμαχῆσαι ἡμῖν, οὐκ ἤθελησε. Καὶ νῦν δὲ βιασθέντες σπονδὰς ἔθεμεθα πρὸς αὐτοὺς, ἄξιοις ἡμᾶς παρασπονδῆσαι, δηλε ταχαῖς ἔκεινων ἀρασθαι, καὶ κινήσαι πόλεμον οὐδὲν τῶν ἄρχοντα Ῥωσίας τὸν Σφενδοσθλάδον (65) διαβαλεῖν.

B ΚΗ'. Γέγονε δὲ (66°) τοῦ Φωκᾶ βασιλεύοντος καὶ κλδνος τῆς γῆς φρικωδέστατος, ἐξ οὗπερ ἡ μὲν Κωνσταντίνου οὐ πάνυ τι πέπονθε, πόλεις δὲ ἐτεραι καὶ σφόδρα πεπόνθασιν. "Ἐπνευσαν δὲ γε ἐνεμοις κατὰ Μαΐου μῆνα, δι' ὧν ἐφθάργησαν οἱ καρποί, καὶ γέγονε λιμὸς ἰσχυρὸς (67), δὲν εἰς οἰκεῖον κέρδος δὲ Νικηφόρος μετῆγεκε, ταμειουλκῶν τὸν σῖτον, καὶ πολὺον τοῦτον ἀποδιδόμενος τοῖς λιμωτοῖς, μηδὲ φροντίζων, διτι δημοκατάρατος ἦν, κατὰ τὸν Σολομῶντα παροιμικὸν, ἀλλ' αὐχῶν μᾶλλον ὡς εὐεργετῶν τὸ ὑπῆκοον, διτι δύο μεδίμνους ἐπίπρασκε τῷ νομίσματι· καὶ ταῦτα παράδειγμα ἔχων τὸν Μακεδόνα Βασιλείον, οὕπω πάνυ πρώην μεγαλοπρέπειαν πρὸς τοιαύτην ἐνδειχάμενον ἔνδειαν. 'Απῆις γάρ ποτε δὲ ἀνταρέστωρ ἐκεῖνος, συνήθη ποιούμενος πρόσδοτον, εἰς τὸν τὸν Ἀγίων Ἀποστόλων ναὸν, καὶ τίνας τῶν τῆς πόλεως ἄνδρας ὑπόσεμνον δειχνύντες κατάστημα, θεασάρενος σκυθρωπάζοντας, ξέρετο τὴν αἰτίαν τῆς σκυθρωπότητος. Οἱ δὲ, Καὶ πῶς οὐκ ἄν σκυθρωπάζομεν, ἔφεσαν, δεσποτα, ἐπηρητημένον ἡμῖν δρῶντες τὸν θάνατον, οἱ δῆ γε δύο μεδίμνους σίτου εἰς νόμιμα χρυσοῦν ἔκωνούμενα; Τοῦτο ἀκούσας ἐκεῖνος ἀνψύμωξε, καὶ τοῖς μὲν χρήμασι τὴν κατήφειαν Πλοα, τοῖς δὲ τὰς πολιτικὰς ἔγκεχειρισμένοις ἀρχαῖς Μακεδονῆστος τε καὶ ἐπηράτο, διτι μὴ αὐτὸν τὰ τῆς ἐνδεικτικῆς τέφρας, καὶ εὐθὺς τοὺς βασιλικοὺς σιτῶντας (68) ἀνε-

D quod nunc Nicephorum compilat copias in Assyrios educere: Argorum enim omnem regionem instans tempus Deo fubente, eousque fames attrivit, ut nox tritici duo Papienses sextarii aureo comparentur, hocque ubi ubertas quasi regnat. Hanc pestem nivibus cooperantibus ita dilatavit, ut messionis tempore, quidquid ubique terrarum annonæ erat, minimo dæ pretio, possessoribus ejulantibus congregaret. Quod cum iuxta Mesopotamiam faceret, ubi frugum coni muribus absentibus creverat, arenæ moris multitudini annona multitudinem coæquavit. Igitur cum vili hoc commercio turpiter fames ubiubi deserviret, octoginta millia mortalium, oblongu militiæ, secum congregavit, quibus per continuum mensem, quod emerat aureo, duobus vendidit.

(68) Βασιλικοὺς τοιῶντας. Horrea publica, de

γῆναι ἐκέλευσε, καὶ δώδεκα μεδίμνους σῖτου νομίσμα- Α τος ἐνὸς ἀποδίδοσθαι. 'Αλλ' ἔκεινῳ μὲν ἡ πρᾶξις αὕτη βασιλική, τῷ δ' ἰστορουμένῳ νῦν βασιλεῖ καὶ λαὸν κα- πηλινή, δος τῷ λειψῷ τὸ δημόκον δρῶν πιεζόμενον, οὐκέτι εἰπήμενον, ἀλλὰ μέντοι καὶ ἐνεργόφα ταῖς αὐτοῦ συμφοραῖς, καὶ τοῖς τοῦ λιμοῦ τραυματίαις ἐπικαλων ὅπτηρχε τὰ τραύματα. Καὶ δὲ τοῦ βασιλέως δὲ ἀδελ- φὸς ὁ Λέων οὐχ ἤττον ἔθλιβος τὸν τε δῆμον τῆς πόλεως καὶ τοὺς οἰκήτορας τῶν χωρῶν, καπηλεῖς καὶ αὐτὸς μετιών. Καὶ οἱ μὲν οὖτα διέκειντο πρὸς τοὺς πάσχον- τας, οἱ δὲ πρὸς τὸν κρατοῦντα διὰ ταῦτα ἀπέσκαπτον. Πιστὲ γάρ νεολέτους στρατιώτας δρῶντος τοῦ βασι- λέως, ἐπεὶ καὶ τις τούτοις συνηρθόμητο πολιός, ἐφη πρὸς ἔκεινον δὲ αὐτοκράτωρ, Ήώς τοῖς στρατιώταις, ἔνθρωπε, γέρων ὁν συγκαταλέγεις σαυτόν ; 'Ο δὲ αὐτίκα εὐφυῶς ἀντεφέγκατο ὡς Ηοὺν δυνα- τώτερος νῦν εἰμι, ή δὲ ἥκμαζον, δέσποτα τότε γάρ οὐδὲ ἡμίσεως δὲ ἐπωμισάμην σῖτον νομίσμα- τος, νῦν δὲ ἕρον καὶ δύο νομισμάτων σῖτον ἐπὶ τῶν ὄμων ἀρῶν. Συνῆχε μὲν οὖν τὴν εἰρωνείαν δὲ βα- σιλεὺς, ἀταράχως δὲ ταύτην ἐνεγκὼν μετέστη πρὸς ἔκεινον, Ἐρωτικῶς δὲ σφόδρα πρὶν διακείμενος δὲ Νι- κηφόρος πρὸς τὴν θεοφανῶν, μετέπειτα τῆς πρὸς αὐ- τὴν συνουσίας ἀπελέχετο, ή κορεσθεῖς ταύτης, ή καὶ δὲ ἐγκράτειαν, μίζεως ἀπεχόμενος οὐδὲ γάρ πάνυ τι καὶ νέος ὁν, πρὸς ἔρωτας ἐτύγχανεν εὐκατάφορος. Ή δὲ μισθίσασα τὸν ἄνδρα διὰ τὸ ἀνομιλητον, ή καὶ περὶ τοῖς οἰεσι δεῖσας (ἥν γάρ τισιν ὑποτονθορυζό- μενον, βούλεσθαι τὸν Νικηφόρον τὰ βασιλεῖδια ἔκτε- μεν, καὶ τῶν παιδογόνων στερῆσαι μορίων, καὶ τὸν ἀδελφὸν καστελεῦσαι τὸν Λέοντα) εἰς λόγους ἥλθε λά- θα τῷ Γειμισκῷ, ή ἔρωτι τοῦ ἀνδρὸς ἀλοῦσα (ἥν τῷ τῷ κάλλει διαπρεπής, καὶ τοῦ εἰδούς χάριτας ἀπει:ς) ή καὶ ἀξιόχρεων τούτον τῷ Νικηφόρῳ λογι- σμῷ ἀντιρρόπον, ὡς δὲ τινὲς φασι, καὶ εἰς συν- ουσίαν ἐλγυλιθε τῷ ἄνδρι, καὶ κατὰ τοῦ Νικηφόρου τριθίσεις, καὶ τὸ τῆς παροιμίας, σφρίταν ἀφῆκε κατὰ πραγοῦς (69). Ἡν γάρ καὶ ἄλλως δὲ Ἰωάννης τῷ βα- σιλεῖ μηνιῶν, διὰ τῷ ἀδελχῷ πειθόμενος ἔκεινος βα- σιλεύοντι τετύπω, ὑποπτόν τε τὸν ἄνδρα ἐνδύσει, καὶ τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς παύσας αὐτὸν, εἰς πολιτι- κὴν μετατίθησι, λογοθέτην τοῦ δρόμου προχειρισά- μενος, δούκας εἰς δυναστείαν, ἀλλ' εἰς τιμώραν καὶ τούτην βαρεῖαν ἔκεινῳ λελόγιστο. Εἴτα τῇ κακώσει τοῦ ἀνδρὸς προστιθεῖς, καὶ οἵκοι μένειν αὐτὸν ἐκέ- λευσε. ὄφει δὲ κατὰ τὸ Θέμα (70). Διὰ ταῦτα ἐμη- νία δὲ Ἰωάννης. Ός δὲ καὶ τὴν μαχλάδα ἔκεινην εὑ- ρηκεν εἰδὼν παραθήγουσαν, διαπράξμενην δὲ οἱ καὶ κάθεδον κελεύσει βασιλικῆ, τῇ τυραννίδι ἐπέ- τετο συμφράτουσαν ἔλων, καὶ τὴν βασιλισσαν, καὶ

A non modo nihil opis tulit, sed et calamitatibus in-
sultavit: vulneribus eorum, quos fames sauciarat,
inhumaniter divellendis. Sed et frater ejus Leo, et
ipse cauponando, nihilominus et urbanum popu-
lum et provinciales premebat. Qui cum se tales
erga afflictos præberent, vicissim dicterissa populo
incessabantur. Nam cum aliquando imperator no-
vitios milites lustrans, canum quemdam inter cæ-
teros vidisset, rogavit: *Cur homo senex militis
nomen didisset?* Ibi ille ingeniose respondit: *Se
nunc multo robustorem 207 esse quam in juven-
tute.* Tum enim ne dimidii quidem aurei frumentum
tollere potuisse: nunc vero duorum aureorum fa-
cilius in humeros sublaturum Intellexit cavillum
imperator, eoque dissimulato, ad alium transiit.
Quamvis autem Theophanone prius vehementer
deperisset, post, ejus congressu abstinuit, sive
ex satieta, sive ex continentia. Nam vel in
adolescentia parum proclivis ad libidinem fuerat.
At illa marilum vel ob eam alienationem exosa,
vel de filiis sollicita (quidem enim murmurabant,
velle Nicephorum, regiis pueris castratis, imperium
in fratrem Leonem transferre) clam cum Joanne
Tzimisce colloquitur, sive amore ejus capta (nam
formæ excellentia et venustate, hominum oculos
in se convertebat) sive eum parem Nicephoro
adversarium rata. Quidam etiam tradunt eam con-
sueuisse cum illo, et homine contra Nicephorum
instigato, plastrum per se nutans, ut proverbio
dicitur, opportune perculit. Nam Joannes alioqui
succensebat imperatori, qui ex fratri invidia et

B calumniis suspectus, a militari potestate ad civilem
translatus fuerat, et logotheta cursus publici desi-
gnatus, quam ipse non potestatem, sed grave sup-
plicium judicabat. Accesserat malis, quod cum
versus Themate habitaret, domi manere jussus
erat. Ob hæc Joannes iratus, cum etiam a meretrice
illa irritaretur, quæ redditum ei jussu imperatoris
conficerat, regnum affectavit, illa adjutrice :
eodemque tempore suis necessariis arcanum aper-
ruit, et facinus aggressus, intempesta nocte cum
iis lembo conceesus, ad regiam pervenit, qua
mari Austrino alluitur. Bucoleon is locus dicitur,
quod ibi lapideus leo excisus est, qui cum bovi
ejusdem materiæ insideat, pene sinistro cornu
illius tenet, et collum distorquet. Quo cum ventum
esset, sportam demissam videt, in eaque cum suis
a Theophanone ancillis attrahitur. Habebat autem
secum Michaelen Burzem; imperatori ob inconsi-
deratam illam iram infensum, et Leonem Abalan-

Variae lectiones et notæ.

quibus egimus in Constantinopoli, lib. II, sect. 10.
Ea conflagrassæ Theodosio Juniore imperante scri-
bit Socrates lib. VII, cap. 39, ubi τὰ μέγιστα τῶν
ἄλιων vocantur.

(69) Σφαῖραν ἀφῆκε κατὰ πραγοῦς. Prover-
biūm quod, ni fallor, omisere paræmiographi: quo
referri possunt ista ex Gellio lib. VI, cap. 2, de
cylindro: *Sicut, inquit, lapidem cylindrum, si por-
spatia irræ pronæ deruta jacias, causam qui-*

*dem ei et initium præcipitantiæ feceris, mox tamen ille
præceps volvitur, non quia tu id jam facis, sed quoniam
ita sese modus ejus, et formæ volubilitas habet.*

(70) Οὐαὶ δὲ κατὰ τὸ Θέμα. Hæc verba absunt
ab uno ē miss. Reg. ; habentur vero in duobus aliis
cum defectus nota, et in quarto. ubi Θέμα videtur
esse forum Theodosiacum, vel tractus ita ad illud
forum appellatus, ut indicavimus in nostra Con-
stantinopoli, lib. I, p. 80.

tem et Theodorum Nigrum, quem ob colorem nigrarem Atzypotheodorum vocabant, et alios duos. Igitur cubiculum imperatoris sine strepitu ingressi (nam id quoque Theophano consecratus) Nicephorus humi dormientem, quidam calcibus per 208 contumeliam insultans somno excutit, experrectum seque attollentem lethaliter in capite vulnerat, quo ictu et corpus ejus et animus graviter est concussus. Ad Tzimisces qui in regio lecto concederat, adductus, jam collabens et utrinque suffultus, cum rogaretur quibus de causis ab eo vexatus esset? nihil respondit, sed illud duntaxat: *Java, Domine*, clamavit. Jubet igitur Tzimisches conjuratos maxillas ejus capulis gladiorum pulsando confringere, aut dentes elidere. Deinde quidam in tergum ejus hastam ita intorquet, ut per pectus elaberetur. Tumultu ab cubiculariis excitato (jam enim insidias animadverterant) caput modo defuncti amputatum per fenestram ostendunt itaque illorum impelum comprimunt. Fertur Nicephorus paucis ante diebus tabellas in suo cubiculo invenisse insidiarum indices. Leo frater imperatoris, nece illius cognita, cum filio suo Nicephoro in Magnam ecclesiam confugit. Fuit hic imperator cum caderetur, natus annos quinquaginta septem, quorum sex cum totidem mensibus regnavit.

ἀπεκρίνατο, μάρον δὲ τὸ, Κύριε, βοήθει (72), ἡφέξιῶν τὰς γνάθους αὐτοῦ παλοντας συνθρυστι, ἢ δόρατι βάλλει κατὰ νῶτον αὐτὸν, καὶ τὸ δόρυ διὰ τούτων γεγενημένου (γῆδη γάρ εἰς αἰσθήσιν ἤκον τηνευκόσις ἄρτι: ἐκτέμνουσι, καὶ τοῖς σωματιφυλακοῖ δρμήγη καταπίουσι). Λέγεται δ' ὅτι πρὸ τημρών δλγή δηλοῦν τὴν ἐπίσουλην. Ὁ δὲ τοῦ βασιλέως Νικηφόρου Νικηφόρῳ τῇ Μεγάλῃ ἑκκλησίᾳ πρυτανέψευγεν. Ἡν ἔξ ὧν ἔξ καὶ μῆνας τοσούτους (74) τῶν σκήπτρων ἔκρατη

Variæ lectiones et notæ.

(71) Βουκολέων. De Bucoleonte multa conges-
sius in Notis ad Villharduinum, et in *Constanti-
nopolii Christiana*; tantum addo ad urbium portas
apponis solitas ejusmodi Leonnum et Bucularum sta-
tuas marmoreas, colligi posse ex continuatore Theo-
phanis, lib. III, n. 34.

(72) Κύριε, βοήθει. Scylitzes, p. 662, ait Nicephorum tum dixisse. Κύριε, ἐλέησον, Θεοτόκε, βοήθει. Formula precatio[n]is, vel etiam adprecatio[n]is, Græcis persimilariis. S. Athanasius in *Apologia ad Constantium Aug.*: Καὶ τὰς δὲ λαός εὐθὺς μιᾷ φωνῇ ἑβόα, Χριστὲ, βοήθει Κωνσταντίῳ. Apophthegmata Patrum in Macario, n. 19: Ἐάν δὲ ἐπίκειται τὸ λιμεος, Κύριε, βοήθει. Idem Scylitzes, p. 781, Χριστὲ, βοήθει, in preliis inclamatum testatur. Interdum etiam Deipara invocabat, hac formula, Θεοτόκε, βοήθει, ut apud Scylitzem: Theophanes anno 26 Copronymi, pag. 325: Καὶ εἰ πού τις συμπίπτων, ή ἀλγῶν, τὴν συνήθη Χριστιανοῖς ἀνήκει φωνὴν, Θεοτόκε, βοήθει, τὴν παννυχείων ἐφωράθη, τὴν ἐταληδίας προσεδρέων, ως ἐχθρὸς τοῦ βασιλέως ἐκλήστη. Sed de utraque formula vide quae adnotamus in *Dissert. de inferioris ævi numismatis bus*, n. 28 et 30.

(73) Ἐξέτασε. *Anonymous Salernitanus*, parte vii: *Sed dum hæc agerentur, Pandulfus, de quo præmisimus. princeps dum apud Constantinopolim vincitus moraretur, atque ipse jam fatus Nicephorus imperator*

Α δημιά τε οίς θεάρχεις, τὸ ἀπόδρυτον ἀπεκάλυψε, καὶ ἄμπει τῷ ἔργῳ ἐπικεχειρήκε, καὶ προσλαβόμενος αὐτούς, ἀνῷ τῶν νυκτῶν, καὶ λέμφι ἐμβεβηκώς ἐπὶ τὴν νοτίαν θάλασσαν τῶν βασιλείων ἀφίκετο. Βοσκολέων (71) δὲ τόπος ὡνδυμάσται, διτὶ λιθίνως λέων λελάξενται ἐν αὐτῷ βοὸς ἐπιβεβηκώς δομοῖου, καὶ τῷ εὐώνυμῳ ποδὶ κατέχων τὸ κέρας αὐτοῦ, καὶ περιστρέψαν τὸς αὐχένα τὸν τοῦ βοὸς. "Ἐνθα γενόμενος, σαργάνην τε καθῆμένην ἀνιψιθεν καθορᾷ, καὶ δι' αὐτῆς ἀνιμάτητι παρὰ θεραπαι ὥν τῆς Θεοφανοῦς, καὶ αὐτὸς, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. "Ησαν δὲ ὁ Βούρτζης Μιχατζή ἐγκοτῶν τῷ βασιλεῖ καὶ αὐτὸς διὰ τὴν δργήν, ὡς εἴρηται, τὴν ἀλγυστὸν, καὶ Λέων δ' Ἀβαλάντης, καὶ δι μελάγχρους Θεόδωρος, διν διὰ τὸ τοῦ εἰδούς μελάντερνν ἔκάλουν Ἀτζυποθεόδωρον, καὶ ἔτεροι διο.

Β Ἀφορητὶ τοίνυν ὑποδύντες τὸν κοιτῶντα τὸν βασιλείον (καὶ τούτο γάρ αὐτοῖς ἡ Θεοφανῶ κατεπράξτο) εὗρον τὸν Νικηφόρον χαμένην ὑπνώττοντα, καὶ τις αὐτῷ λάζι ἐνθορὸν, καὶ ἐνυβρίσας διύπνισε. 'Ὡς δὲ τὴν κεφαλὴν ἔκεινος διυπνισθεὶς ἀνεκόψισε, δέχεται κατ' αὐτῆς εὐθὺς καιρίαν πληγὴν, η τις αὐτῷ διέσεισε καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν. Εἴτα δὲ μὲν Τζιμισκῆς ἐπὶ τῆς βασιλείου κλίνης κεκάθικε, τὸν δὲ Φωκᾶν ἥδη παρειμένον ἐκατέρωθεν ὑπεριδόμενον, αὐτῷ παρεστήσαντο. 'Ο δὲ τὰς αἰτίας αὐτὸν ἡρώτα, δι' οὓς κεκάκωτο παρ' αὐτοῦ· ὡς δ' ἔκεινος πρὸς οὐδὲν γέγετο· ἐγκαλείεται τοῖς περὶ αὐτὸν ταῖς λαβαῖς τῶν διασεῖσκει τοὺς δδόντας αὐτοῦ. Εἴτα τις ἔξπισθεν τῶν στέρνων ἔξπεστ (73). Θορύβου δὲ παρὰ τῶν προκοπῆς ἐπιβουλῆς), καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐκπειστος διὰ θυρίδος δεικνύουσι, καὶ οὕτω τὴν ἔκεινων ἀνηγγαρόν τι εὑρεν ἐν τῷ κοιτῶνι δ Νικηφόρος. αὐτῷ δελφῖς ὁ Λέων τὸ γεγονης ἐγνωκώς, σὺν τῷ νιῆρ δὲ ὁ ἀναιρέθεις βασιλεὺς ἐτῶν πεντήκοντα καὶ ἕπτα, ησε τῶν Ρωμαϊκῶν (75).

eum plus cruciaret, subitanea mors illi imperatori evenit. Nam cum esset justus et jure legis servator, Theophana crudelissima sua uxor propter suæ captitatis adorem unu cum Joanne Simulchi (Tzimisces), eo qui illo tempore ducatum gerebat, crudeliter illum necaverunt; et imperium ipse Joannes accepit.

(74) Ἐκ ὧν καὶ μηνας τοσούτους. Scribit Liutprandus in Legat. in Sibyllinis illis Græcorum libris, in quibus scriptum reperiebatur, quo annis imperator quisque victurus erat, seu imperaturos, Nicephorum septennio duntaxat victurum præsumiatum.

(75) Τῶν Ῥωμαῖκῶν. Nicēphori Phocæ porro
staturum et corporis formam sic depingit Liut-
prandus in Legat.: Ante Nicēphorum sum dēductus
hominem satis monstruosum, pygmaeūm, capite pin-
guem, atque oculorum parvitate talpinum, barba
curta, lata, et semicana fædulum, cervice digitali
turpatum, prolixitate et densitate comarum sati-
opam, colore Āethiopem, cui per medium nolis occur-
rere noctem, ventre extensem, natibus siccum, coxis ad
mensuram ipsam breverem longissimum, cruribus par-
vum, coleancis pedibusque aequalē, etc., quæ qui-
dem nescio an convenienter cum Leone Diacono,
lib. iii llist ms. ubi sic Phocam depingit: Τὴν δὲ
ἴδεαν τοσοῦτη τις ἦ, ὥφις αὐτῷ πρὸς τὸ μέλαν πλάνον
ἢ τὸ λευκόν ἀποχλίνουσα· καὶ μήδε βασιτὰ καὶ κχανῆ,
θρεσκμοὶ μέλανες ἐπὶ συνοίας πεφρούτικοτες. θρ-

LIBER DECIMUS SEPTIMUS.

α'. Καὶ δὲ μὲν οὕτως ἀπέτισε τὸ χρεών. Ὁ δὲ Τζιμισκῆς, τῆς βασιλείας γενόμενος ἐγχρατῆς, καὶ τοὺς τοῦ Ῥωμανοῦ παῖδες κοινωνοὺς πεποίητο τῆς ἀρχῆς (76), παῖδας ἔτι: τυγχάνοντας, τὸν δὲ παρακοιμῶμενον Βασιλείου, ὃν δὲ Φωκᾶς τετέμηκε πρόδερον, μήπω πρώην ὅντος τοῦ δέξιωματος, προσλαβόμενος ὡς ἑτερῆν περὶ τὴν τῶν κοινῶν πραγμάτων διοἰκεῖν, αὐτῷ τὴν πάσαν οἰκονομίαν ἀνέθετο. Καὶ δὲ τοὺς τῷ Νικηφόρῳ προσήκοντας, ἣ καὶ ἄλλως εὔνοιαν ἔκεινη τηρεῖν ὑποτευομένους, ἐκ μίσου πεποίηκε, τὸν μὲν κουροπαλάτην Λέοντα, καὶ τὸν αὐλὸν αὐτοῦ Νικηφόρον ἐν Λέσβῳ περιορίσας, τῷ δὲ ἑτέρῳ τοῦ Λέοντος υἱῷ τῷ Βάρδῳ δριον θέμειος περιγράπτον τὴν Ἀμάσιαν, καὶ ἄλλους ἄλλως μετελθών τε καὶ οἰκονομηγάμενος. Τοὺς δὲ παρὰ τοῦ Νικηφόρου φυγαδεύσθεντας κατήγαγεν, οἵς καὶ ἀρχιερεῖς συν - B ιρθιμηντο, δοσοὶ μὴ διποργάψαι ἐν τῷ τόμῳ διπέκυνθαν, δι' οὐ τεθέσπιστο, μὴ ἄνευ ἔκεινου ἀρχιερέα τινὰ προχειρίζεσθαι, Εἴτα ἀπέτισεν δὲ Ἰωάννης εἰς τὴν Μεγάλην ἔκκλησαν ταῦνιαθοδομένος. Ἀλλ' οὐκ εἰλίθη παρὰ τοῦ Πολιεύκτου (77) εἰς τὸν ναὸν εἰσελθεῖν, ὡς φόνῳ μεμισμένος. Πράως δὲ τὴν ἐπιτίμησιν δὲ Τζιμισκῆς ἐνεγκών, ἀπελογεῖτο μὴ αὐτὸς αὐτόχειρ γενέσθαι τοῦ φόνου, Ἐλεγε δὲ τὸν Ἀβαλάτην καὶ τὸν Νικηφόρον διαχειρίσασθαι. Τὴν μὲν οὖν Θεοφανῶ διατάχειρας ἀπήτησε τῶν βασιλείων διπλαθῆναι καὶ περιορισθῆναι, καὶ τοὺς αὐτόχειρας τοῦ Νικηφόρου ἐκδιωχθῆναι, τὸν δὲ τόμον, οὐπερ ἐμνήσθημεν, διαφράγματι, καὶ αὐτὸν τὸν Ἰωάννην δέξασθαι ἐπιτίμια. Ὁ δὲ πάντα ποιῆσαι ὑπέσχετο καὶ αὐτίκα στέλλει καὶ κατάγει τὴν βασιλίδα τῶν ἀναπτόρων, καὶ τὸν τόμον ἐκεῖ κομισθέντα διέβρηξε, καὶ ἦν ἐν ἴδιώταις τελῶν εἶχε περιουσίαν, διανεῖμαι πάντησιν ἐπιγγείλατο. Τούτων δὲ γενομένων κατὰ τὴν Γενέστιον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ ἑορτὴν, ἀμα τε τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐπιτρέπεται εἴσοδον, καὶ δῆμα τῷ διαδήματι στέφεται, τὴν δὲ Θεοφανῶ εἰς Προτικόντον περιώρισεν. Οὕτω μέντοι ἀναρρήθεις, ἐπειδὴ ἀρχιερέως ἡ μεγάλη Ἀντιόχεια χηρεύει.

Variae lectiones et notæ.

οἵς ταῖς διφούσιν ὑποκαθήμενοι· ἥτις μέσως ἔχουσα λεπτότητος καὶ παχύτητος ἡρέμα συμπερισνομένη γρυπήτης· ὑπήνη σύμμετρος ἀρεῖν πχρά τάς γνάθους προσβαλλομένη τὴν πολάτιν· ἀγκύλεστην τὴν ἥλικαν καὶ στιθαρός· εὐρύτατος τὸ στέρνον καὶ ὕμεος ὡς μάλιστα· τὴν μὲν τοῦ ἀνδρείαν καὶ δύναμην κατέ τὸν θρυλλούμενον Ἡρακλῆν φρονήσει δὲ καὶ σωρροσύνῃ καὶ τοῦ τὸ δέον ἀνεπισταλῶς ἐπιφράσσε... πάντων κατευμεγέθει τῶν κατ' ἔκεινον τὴν γενεὰν γεγενημένων ἀνδρῶν.

(76) Τοὺς Ῥωμανοῦ πτιδας κοινωνοὺς πεδνει κανόν: χρηστόμενος δὲ ἀγιότατος ἔκεινος παποίητο τῆς ἀρχῆς. Quos antea Nicephorus Phocas longe intra se statuerat, ut ex Liutprando in Legat, colligimus: Sedebat ad sinistram, non in eadem linea, sed longe deorsum duo parvuli imperatores, ejus quondam domini, nunc subjecti.

A 1. Ac ille quidem satis ita satisfecit. Tzimisces autem regno potitus, Romani liberos, pueros adhuc, imperii consortes fecit: Basilio cubiculi praeposito, quem Nicephorus novo dignitatis genere presidem appellarat, ut in rebus gerendis versato, administrationem omnem commisit. Is Nicephori cognatus, et alios qui ei adhuc bene cupere videbantur, amovit, Leone europalate et filio ejus Nicephoro Lesbum relegatis, alteri ejus filio Bardae certo limite praefinito, ne Amasia excederet, atque aliis aliter tractatis. Quos autem Nicephorus in exsilium egerat, revocavit. Iis vero etiam pontifices adnumerabantur, qui ei libro subscribere recusarant, quo sanxerat ne quis pontifex se inscio designaretur. Deinde in Magnam ecclesiam abiit Joannes, ut ibi diadema ornaretur. Sed Polyeuctus eum, ut cæde pollutum, ingredi ædem sacram non est passus. Quam increpationem Tzimisces æquo ferens animo, pro defensione attulit, se cædem suis manibus non perpetrasse, sed Abalamtem et Atzypotheodorum Theophanonis 209 jussu Nicophorum sustulisse. Contra, patriarcha postulavit, ut Theophano palatio pulsa relegaretur, et Nicophori percussores in exilium agerentur, et liber, cuius meminimus laceraretur, et ipse pœnitentiæ subderetur. Ille se omnia facturum pollicitus, statim missis satellitibus Theophanonem regia educit, librum ad se allatum lacerat, et quas privatus opes habuisset se distributurum pauperibus promisit. His factis, Natali Servatoris et Dei nostri, simul in Ecclesiam admittitur, simul diadema ornatur, Theophanone in Proæconesum relegata. Sic appellatus imperator, cum magna Antiochia pontifice careret, monachum quendam Theodorum, qui imperium ei prædixerat, neque festinare aut rapere, sed Numinis designationem expectare juss erat, nominavit. Is pontificatu suscepto, ab eo postulavit ut Manichæi, qui secta sua secta multos contaminarent, ex Oriente in Occidentem transferrentur. Cujus postulatis ille obsecutus, nationem

D (77) Παρὰ τοῦ Πολιεύκτου. Idipsum ita refert Balsamon ad can. 12 synodi Ancyranæ: Τῷ πατρὶ ἀρχῆς Πολιεύκτος πρῶτον μὲν ἔκώθησεν ἐκ τῶν ἱερῶν περιβόλων τῆς ἀγιουτάτης τοῦ Θεοῦ Μεγάλης ἐκκλησίας τὸν βασιλέα κύριον Ἰωάννην τὸν Τζιμισκήν, ὡς φονεύσαντα τὸν βασιλέα κύριον Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν. Ὅστερον δὲ ἐδέξετο. Εἴπε γὰρ μετὰ τῆς ἀγίας συνόδου ἐν τῇ γενομένῃ τριγιαυτα τοιούτην πράξει τῇ ἐν τῷ Χαρτοψυλακείῳ ἀποκειμένῃ, ὡς ἐπὶ τὸ χρίσμα τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τὰ ποστού ἀμαρτήματα ἀπαλεῖσι, οἷα καὶ οὐα ἀν ωτι, πάντως καὶ τὸ χρίσμα τῆς βασιλείας τὸν πρὸ ταύτης γεγονότα φόνον παρὰ τοῦ Τζιμισκῆς ἐξήλειψεν. Καὶ πορρὸν synodi ejusmodi est: Τοὺς ποστού βαπτίσματος τεθυκότας, καὶ μετὰ ταῦτα βαπτισθέντας, ἔδεκεν εἰς τάξιν προάγεσθαι, ὡς ἀπολουσαμένους.

Manichæorum Philippopolim transtulit. At patriarcha Polyeuctus, cum post Tzimiscæ proclamatiō nem triginta quinque dies vixisset, obiit, in ejusque locum successit Basilius monachus Scamandrenus. Agareni vero non ferendum esse rati, si ademptis modo urbibus carendum esset: undecunque convenierunt, pactaque bellii societate, Carthaginensium ductu et auspiciis Antiochiam juxta Daphnem obseverunt. Sed dum cives constantius illis resistunt, gentium illa conspiratione cognita imperator, Mesopotamiæ ducem obsesis opem ferre jubet. Prælio commisso, Barbari etsi numero longe superiores, a Romanis profligati dissipantur. Cæterum Russi Bulgarorum natione et provincia subacta, una cum ducibus Horise et Romano, obliti patriæ, illic imperii sedem constituere voluerunt, Calocyri potissimum impulsu: qui, si ab eis Romanorum imperator appellaretur, se et Bulgaria cessurum, et pacem perpetuam facturum, et longe plura quam promissa essent præstiturum est pollicitus. Illi et provinciarum bonitate illecti, et Calocyri verbis inflati, neque litteris imperatoris, omnia quæ Niccephorus promisisset se conjecturum affirmantis, auscultarunt, et legatis insolentius tractarunt. Qua de causa bello eos petere coactus, 210 Romanas legiones Barda Sclero magistro duce, fratre uxoris nuper defunctæ, contra Russos misit. Quo Barbarorum dux Sphendosthalus intellecto, Bulgari armatis et Patzinacis Scythis, nec non Turcis qui Pannoniam tenent ad bellii societatem ascitis, exercitu circiter 300 millium coacto, Thraciam omnem populatur. Sclerus qui cum tanta multitudine acie congregdi non auderet, quippe copiis longe inferior, militari solertia Barbaros devicit. Nam primum Patzinacas solos callide in insidias pellectos partim cecidit, partim vivos cepit. Deinde cum cæteris aliquandiu aequo Marte pugnavit. Sed cum quidam ex Scythis et proceritate corporis et animi vigore omnibus suis popularibus superior, Sclerum suas legiones equo circumvehit, et ad rem strenue gerendam cobortari vidisset: concitato equo ensem capiti viri impedit, qui et duritie et levore galeæ repuleus non penetravit. Sclerus vicissim tanta vehementia gladium in caput hostis illisit, ut Barbarus in duas partes dissecatetur, mediaeque partes ejus utrinque de equo laberentur. Quo facinore Barbari perterriti, fugae se mandarunt, quos Romani a tergo insecuri, multos occiderunt multos ceperunt. Persequendi reliquias Barbarorum, quæ quidem vulneribus affectæ erant, finem noctis interventus attulit.

Διριθουμένην συστησάμενοι, τὴν Θράκην ἐπασαν ἐληγίζοντο. Τούτοις οὖν μὴ θαρρῶν δὲ Σκληρὸν συμμίξαι, καὶ κατὰ συστάδην μαχέσασθοι (πολλοστὸν γάρ ήν πρὸς τὸ πλῆθος ἑκείνων τὸ μετ' αὐτοῦ στρατιωτικὸν) στρατηγικαῖς μεθόδοις τοὺς Βαρβάρους κατηγνώσατο. Καὶ πρῶτον μὲν λόχους καθίσας, καὶ μόνοις τοῖς Ηπατζινάκαις ἐπελθόν, καὶ εὐφυῶς αὐτοὺς περιαγγέλλονται, τοὺς λόχους, τους μὲν ἐνεῖλε, τοὺς δὲ εἰλε ζῶντας· εἴτα καὶ τοῖς ἄλλοις συμμίξαντι μέχρι μὲν τίνος ισόρροπος ήν ἡ μάχη αὐτῷ. Ως δέ τις τῶν Σκυθῶν καὶ ὅγκῳ σώματος, καὶ ψυχῆς παραστήματι γενναῖος εἶναι δοκῶν, καὶ τῶν δμογενῶν ἀπάντων διπετερεῖν, δρῶν τὸν Σκληρὸν ἔφιππον διιδντα τὰς ὑφ' ἑαυτὸν τάξεις, καὶ ταύτας εἰς ἀλκὴν διεγέροντα, ὥρμησε κατ' ἐκείνου, καὶ κατήνεγκε τὸ ξίφος κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀνδρός· τὸ

Α οὐσα ἦν, προχειρίζεται τινα μοναχὸν Θεόδωρον, δειπνῷ προΐψῃ τῆς βασιλείας τυγεῖν, καὶ μὴ σπεῦσαι μηδ' ἀρπάσαι αὐτὴν, ἀλλ' ἀναμεῖναι τὴν ἐκ τοῦ θείου προχειρίσαν. "Οὐσπερ τὴν ἀρχιερωσύνην καταδεξάμενος, ἀξίωσιν ἔθετο πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ιωάννην, τοὺς Μανιχαίους ἐκ τῆς Ἐφέσου μετοικίσαι πρὸς τὰ Ἐσπέρια, πολλοὺς τῇ αὐτῶν μυστηρῶν αἱρέσει διαφεύροντας. Οὗ τὴν ἀξίωσιν πληρων,, εἰς Φιλιππούπολιν μετήγαγε τὸ γένος τῶν Μανιχαίων. Ό δὲ πατριάρχης Πολύευκτος τῇ τοῦ Τζιμισκῆ ἀναρρήσει τριάκοντα καὶ πέντε ἡμέρας ἐπιδιόντες, τὸν βίον μετιλλαζε, καὶ ἀντεισῆχθη εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον τῆς βασιλευόσης τῶν πόλεων δι μοναχὸς Βασιλείος δὲ Σκαμανδρηνός. Οἱ δὲ ἐκ τῆς Ἀγαρ μὴ ἀνεκτὸν ἥγομενοι, στρεσθαι τῶν πόλεων δὲς ἔδη ἀφήρηντο, σάνελέγησαν πανταχόθεν, καὶ συνθήκας πεφιλμένας πεποιηκότες, καὶ τοῖς Καρχηδονίοις τὴν σφῶν ἡγεμονίαν προσνέμαντες, ἔξεστράτευσαν κατὰ τῆς ἐν τῇ Δάφνῃ Ἀττιοχείᾳ, καὶ ταύτην ἐποιήρουν. Τῶν δὲ ἐν τῇ πόλει ἀνθεταμένων αὐτοῖς κραταιότερον, ἡγγέλθη τῷ βασιλέϊ τῶν ἔθνων ἡ συνέλευσις. Ό δὲ κελεύει τῷ στρατηγῷ Μεσοποταμίας ἐπικουρῆσαι τοῖς πολιορκουμένοις· καὶ πολέμου πρὸς τοὺς Ἀγαρηνοὺς συρράγεντος, οἱ Βάρβαροι, καὶ τοι πολλαπλάσιοι πρὸς τοὺς Ρωμαίους ὄντες, τρέπονται τε καὶ σκλδναται. Οἱ δὲ γε Ῥώς τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ὑφ' ἑαυτοὺς ποιησάμενοι, καὶ τοὺς ἡγεμόνες τοῦ ἔθνους τὸν Βορίσην καὶ τὸν Ρωμανὸν, οὐκέτι τῶν οἵκοι εἰμέμνητο, ἀλλ' ἤθελον αὐτὸν ποι μένειν τὴν χώραν κατέχοντες, πρὸς τοῦτο δὲ αὐτοῦ; καὶ δὲ Καλοκούρδος ἀνηρέθιζεν. Εἴτε γάρ βασιλεὺς Ρωμαίων ἀναρρήθησομαι παρ' ὑμῶν, ἔλεγε, τῆς τε τῶν Βολγάρων χώρας παρακλωρήσω ὑμῖν, καὶ διαθέσομαι πρὸς ὑμᾶς εἰρήνην διατάσσουσαν, καὶ τὰ ὑπαγγέλματα παρέξω κατὰ τὸ πολλαπλάσιον. Οἱ δὲ τῇ ταῦτας χωρῶν ἀρετῇ θελχέντες, καὶ τοῖς λόγοις τῷ Καλοκούρῳ χαυνωθέντες, οὕτε τῷ βασιλεῖ πάντα ποιήσειν ἐπιτελῆ τὰ παρὰ τοῦ Νικηφόρου οφειλόντες πεθηχμένα ἐπείθοντο γράφοντι, καὶ τοῖς περίσσεσιν ὑμίλησαν ἀλαζωνικότερον. Ἐντεῦθεν ἔρασθαι κατ' αὐτῶν δῆλα ηγάκαστο, καὶ ταῖς Ρωμαϊκαῖς δυνάμεσιν ἐπιστῆσας στρατάργυρην, ὃν στρατηλάτην ὀνόμασε Βάρδον μάγιστρον τὸν Σκληρὸν, τὰς δῆλα θανούσης αὐτοῦ γαμετῆς αὐτάδελφον ὄντα, δρμαστοῖς οἱ κατὰ τῶν Ῥών ἐνετελάτο· καὶ δὲ μὲν ἀπῆσε, οἱ βάρβαροι δὲ τοῦτο μαθόντες, καὶ δὲ τούτων ἔκαρχος δὲ Σφενδόσθλαδος, τοὺς τε Βουλγάρους διπλισαντες, καὶ συμμάχους προσειληφότες Σκύθας, οἱ Πατζινάκαι καὶ κικλήσκονται, καὶ τοὺς τὴν Παννονίαν οἰκοῦσας Τούρκους, καὶ στρατιῶν εἰς τριάκοντα μυριάδες

τοῦ κράνους ἴσχού καὶ τῇ λειότητι οὐχ ἥψατο αὐτοῦ. Οἱ δὲ Σκληρὸς αὔθις κατὰ τῆς κεφαλῆς τὸν ἀντέπληξε, καὶ ἡ τοῦ ἔιφους καταφορὰ εἰς τοσοῦτον γέγονεν ἐνεργὸς, ὃς διχῇ τυμηθῆναι (78) ἕρβαρον, καὶ ἡμίτομα τὰ μέρη αὐτοῦ τοῦ ἵππου ἐκπεσεῖν. Οἱ Βάρδαροι τὸ ἔργον ἐκπλαγέντες εἶλαν ἔξιπεσον, καὶ εἰς φυγὴν αὐτίκα ἐτράπησαν, οἵς οἱ Ῥωμαῖοι κατόπιν ἐλαύνοντες, πολλοὺς ἤρουν, πολλοὺς δὲ ἔζωγρουν. Ἐπαυτες δὲ τῆς διώξεως τοὺς περὶ τὸν Σκληρὸν ἐπελθοῦσα ή
ως δὲ καὶ δοι περιελεῖθησαν τραυματαις ἦσαν.

Καὶ τὰ μὲν κατὰ τοὺς Ῥών ἐν τούτοις ἦσαν. Α

δὲ δι Φωκᾶς δ τοῦ Λέοντος παῖς, ἐξ Ἀμαγῶν ἐν ᾧ περιώριστο τὴν τῶν· Καππαδοκῶν φει Καισάρειαν, πολλοὺς προσεταῖρισάμενος, ρωνίδι ἐπικεχείρηκεν, ἐσυτῷ περιθέμενος τὰ σιλεῖας παράσημα. Καὶ δι πατήρ δὲ τούτου δ τὸν τῷ Νικηφόρῳ ἐκ Λέσβου πρὸς Θράκην ἰστοι διασθῆναι, ἔχων συμπράττοντά οἱ καὶ διδοὺς ἀρχιεπίσκοπον. Γνωσθεὶς δὲ, τοὺς διηδίκηντας πηρωθῆναι καταδίκεται σὸν τῷ οἰηρῷ. Λέγεται δὲ τὸν βασιλέα κατὰ τὸ λεληθὸς σῆμα τοῖς ἐπιτρεπτοῖς τὴν πήρωσιν τῶν, μὴ ἀγρόφαι τούτοις τὰ δύματα, ἀλλὰ μὲν παρατητεῖν ἐκτυφλώσεως, παραφυλάξεις ἀνθρώποις ἀλώθητον τὸ δρῦν. Τούτων οὖν συνενεχθέντων, γραφὴ καταλαμβάνει βασιτὸν Σκληρὸν, ἄρτι τοὺς Σκύθας τρεψάμενον, πιωθῆναι πρὸς τὴν Ἐάνα, καὶ τῷ Βάρδῳ τῷ διατικαταστῆναι. Καὶ αὐτίκα ἀπῆι, καὶ εἰς εἰαν γέγονε, καὶ οἱ περὶ τὸν Φωκᾶν, ἐκεῖνοι ε, τῷ Σκληρῷ προσεβρύσαν, μόνος δὲ μετὰ εραπόντων περιλειφθεὶς, πρὸς τὸ φρούριον τὸ Τυροποιόν. "Ηδη δ' ἔγγυς δύτε τοῦ ου φρουρίου, καταλαμβάνουσιν αὐτὸν ἵππεις τὰς πρὸς τὸν Σκληρὸν, ὃν εἰς Κωνσταντίνω, θρασύτερος τῶν ἄλλων, ὡς ἐοικεν, ὃν, τὰς τοὺς συστρατιώτας, μεθ' ὅρμης συντονωπήρχετο τῷ Φωκῷ, δὲ οὐραγεῖ καὶ τοὺς σὸν τριεῖτε, καὶ δι Χάρων ὕδρεσι τούτον ἔβαλλε δεστι. Καὶ δι Φωκᾶς, οὐκ ἔδει σε, εἶπεν, ἀν-

ἐν συμφοραῖς τοιαύταις γενόμενον, ἐπιν. Τοῦ δὲ Χάρωνος ἐν τούτοις ἔγγισαντος διη, καὶ βαλεῖν ἐπιχειρούντος αὐτὸν, ἐκεῖνος ἄντη, ἀνατείνας, παλεὶ τὸν Κωνσταντίνον κατὰ ψυθός, καὶ ταῦτην συνέτριψε μετὰ τῆς κεφαλῆς ἀνδρὸς, καὶ εὐθὺς εἶλε τὸ πεπληγμένον τοὺς θάνατος, μιχθ θνατωθέντα πληγῆ. Οἱ δὲ ἐλαύνοντες, δρῶντες τὸν πεσόντα, ἀφίσταντο ἔξως, καὶ δι Φωκᾶς εἰσίδυ τὸ φρούριον. Εἴτα Σκληρὸς, παρεγένετο, καὶ πάπεικεν αὐτὸν ἀρῆσαι τῷ βασιλεῖ· καὶ προσελθόντα, κληρικοῦ γενόρων, εἰς τὴν Χίον περιορίζει δι Τζιμι. Καὶ δι Σκληρὸς αὐθίς προστάττεται μετασθῆτα τὰ Εσπερία. Νομφεύεται δὲ ἐκυτῷ γυναικαὶ εὺς σκουδῆς Βασιλείου τοῦ παρακοιμάμενου τῷ τὴν θυγατέρα Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυροῦ. "Ετεις δὲ δευτέρῳ τῇς αὐτοῦ βασιλείας, δι

A II. Cum hæc contra Russos geruntur, Bardas Phocas Leonis filius relicta Amasia ubi exsulabat, Cæsaream Cappadociæ occupavit, et factiosorum hominum opibus fretus, tyrannidem affectavit, sumptis imperii insignibus. Sed et pater ejus Leo cum altero filio Nicephoro in animo habuit Lesbo transire in Thraciam, adjutore Abydeno archiepiscopo. Verum eo consilio cognito, damnatur una cum filio Nicephoro ut ei oculi effodiatur; imperator tamen clam ministris mandasse fertur, ut simularent duntaxat excæcationem, eorumque vi-sum illæsum conservarent. His ita gestis, Scythis recens fusis, Sclero litteræ ab imperatore afferuntur, ut trajecto in Orientem exercitu Bardam Phocam opprimat. Qui cum Cæsaream pervenisset, Phocas a sua factione desertus (nam ad Sclerum confluebant omnes) solus cum suis ministris ad castellum Tyropæum properat: a 211 quo cum non multum abesset, equites eum a Sclero missi consequuntur. Quorum unus Constantinus Charon, cæteris audacior scilicet, comilitones suos antevertit, et impetu vehementiore ac pertinaciis in Phocam, extremum suorum agmen curantem, illatus, hominem maledictis et probris insectatur. Cui ille: Non te decet, inquit, homini tali calamitate conflicanti insultare. Cum autem Charon interim propior factus, telum in eum conjecturus esset, clavam sic in galeam ejus impegit, ut una cum illa caput etiam confringeret, quo uno ictu prostratus, purpuream vomit ille animam. Eum jacentem conspicati qui pone sequebantur, a persequendo destiterunt, Phocæ porro castellum jam ingresso persuasit Sclerus ut imperatoris fidei se committeret; cuius jussu clericus factus, et in Chium relegatus est, Sclerus in Occidentem revocatus. Imperator studio Basilii cubiculi praespositi Theodora Constantini Porphyrogeniti filia uxore ducta, anno secundo imperii, verno tempore cum multis exercitibus et classe illustri bellum Russis infert, cui inter abeundum Scytharum speculatorum, Romanorum vires exploraturi, per speciem legationis occurserunt: quos imperator cur adesent non ignarus, per omnia castra circumduci jussit, hisque perillustratis abiit. Digressis illis ipse cum expeditorum quinque et equitum quatuor milibus secutus, ex improviso ad magnam Persthlam accedit, et vallum communis: quæ res Tauroscylis terrorem attulit. Calocyrus autem qui

Variæ lectiones et notæ.

Ως διχῇ τυμηθῆναι. Nota sunt quæ de Gobullione dicunt historici, atque in iis Aquensis, lib. iii, cap. 65; Petrus Tude-

bodus p. 789, et Will. Tyrius, lib. iv, cap. 6, qui scilicet unum de hostibus proterius instantem, licet lorica induitum per medium divisit, etc.

tum ibi erat, omnis mali auctor, cognito imperatoris adventu in Russorum castra confugit, praesentiae illius nuntium afferens: quo etsi perturbati sunt, tamen juxta Romanos castra posuerunt. Imperator vero Persthlavam profectus, extra urbem circiter octo millia hominum sese exercentium deprehendit, qui impetu ejus paulisper tolerato terga dederunt. Oppidani arripientes arma, ut res ferebat, ad opem ferendam popularibus, incomposite agmine egressi, a Romanis partim occiduntur, partim in urbem se recepturi, obsepto equitibus itinere, in campo dissipati sunt, aliis cæsis, aliis captiis. Qui intra urbem erant, clausis portis sunt obsessi. Postridie cum Basilius cubiculi præpositus **212** cum toto exercitu advenisset: imperatore oppugnationem vehementius urgente, quidam scalis consenso muro Barbaros aliquot deprehensos ibi ceciderunt, apertisque portis exeroitui facilem ingressum patefecerunt. Persthlava sic expugnata, Borises quoque Bulgarorum rex captus est, quem cum omnibus Bulgariis imperator humaniter tractatum dimisit. Negabat enim se Bulgariis intulisse bellum, sed Russis. Cum autem multi Scythæ in munitionem quamdam confugissent, imperatoream quoque excindi jussit. Quia vero milites a difficultib[us] ob situm loci oppugnatione abhorrente videbat, ipse primus castellum pedes adortus, effecit ut milites ex verecundia secuti, capto castello, alios cedarent, alios caperent. Urbi Persthlavæ valido præsidio imposito, Dorostolum, quæ et Dristra dicitur, petit, ubi Sphendosthlavus Russorum dux castra habebat, atque obiter quasdam urbes capit et castella vastat. Ut in hostium conspectum ventum est, ambo exeroitui statim congressi, magnam diei partem æquo marte pugnaverunt, doneo sub crepusculum Russi defatigati in fugam inclinarunt: Romanisque persequentibus, multi cæsi sunt, nec pauciores capti: cæteri Dorostolum se receperunt. Imperator vero vallo ante urbem excitato, trimes quæ Istrum tuerentur exspectabat, ne Russi aufugerent. Sphendosthlavus autem quos habebat Barbaros, qui ad viginti millia esse dicebantur, in vincula compegit, veritus ne vel seditionem moverent, vel ad Romanos deficerent. Cum classis adesset, urbem oppugnat imperator, ad quem Constantia et ex aliis castellis legati venerunt, veniam petentes, ac semetipsos et castella dentes. Quibus Romani acceptis, in Dorostoli obſidione dies complures sunt commorati, Barbaris fortiter sese defendantibus. Cum autem crebris prælia multi vulnerarentur, et jam annona destituerentur, cœperunt frangi animis: cum Sphendosthlavus nocte illum et tempestuosa, cum viris circiter bis mille in trabarias impositis frumentatum abiit, et rebas necessariis conquisiti, Dorostolum reddit: Romanorum aliquot ministris, qui in ripa fluminis, alijs atque alijs de causis vagabantur, exscensu facto interficiuntur. Ea res adeo molesta **213** fuit imperatori, ut classis præfectis

A σὺν στρατεῦμασι πλεῖσι καὶ στόλῳ περιφανεῖ, καὶ ἀπίοντι συναντῶσιν αὐτῷ πρεσβευταὶ δῆθεν τῶν Σκυθῶν οἱ δὲ κατοπτῆρες ἡσαν καὶ τῆς τῶν Ρωμαίων ἴσχύος κατάσκοποι, ὃ οὐδὲ τὸν βασιλέα διέλαθε. Ηροστάκας οὖν περισχθῆναι αὐτοὺς κατὰ τὸν τὸ στρατόπεδον, καὶ τούτο καταμαθεῖν, ἐκέλευσε ἀπαλλάξεσθαι. Ἐκείνων δὲ ἀπίοντων, καὶ τὸν εὐζώνους παραλαβὼν πεζοὺς ἐς χιλιάδας πάντες, καὶ ἵπποτας τετρακισχιλίους, δπίσω τῶν πρεσβευτῶν ἀπήσι, καὶ ἀθρόον ἐγγὺς τῆς μεγάλης Περσιθλάδας γίνεται, καὶ βάλλεται χάρακα, δ τοὺς Ταυροσκύνας εἰς ἀμφιχνάτων ἐνέβαλε. Καλοκύρης δὲ δ τῶν κακῶν πρωτουργὸς, ἐκεὶ τότε περῶν, καὶ γνοὺς τὸν βασιλέα παραγενόμενον, πρὸς τὴν τῶν Ρών ἑπίδρα παρεμβόλην, ἀφ' οὗ τὴν τοῦ βασιλίων παρουσίαν μαθήντες, ἐτεθορύσθηντο, δμως μάντοι παραστραπεδεύονται τοῖς Ρωμαίοις. Οἱ δὲ περὶ τὸν βασιλέα ἐλθόντες εἰς τὴν Περσιθλάδας ἄστυ, ὡς εἴρηται, καταλαμβάνουσιν ἕκτος γυμναζομένους ὡς ὀπτικοχιλίους, κάκενοις συνέμιξαν. Οἱ δὲ πρὸς μὲν ὀλίγον ἀντέσχον, εἰτα νῦντα στρέψαντες ἔφευγον. Καὶ οἱ ἑντὸς, ὡς ἔκαστος ἡδύνατο, δικλισάμενοι, ἐπικουρήσαντες τοῖς δμοφύλοις ἔφεσαν, καὶ ἀσυντάκτως αὐτοῖς χωροῦσιν, ὑπαντιάζοντες οἱ Ρωμαῖοι ἀνήρουν πολλοὺς, οἱ δὲ εἰς τὴν πόλιν αὐθὺς ἀνθυπενόστους. Ἀλλ' ἵππεων τινῶν ἐξιππασαμένων Ρωμαίων, καὶ τὴν εἰς τὴν πόλιν ἀπέσχουσαν ἀτραπὸν ἐπιτειχισάντων, οἱ Βάρβαροι ἀνὰ τὸν ἄστος χῶρον ἐσκίδναντο, ἔνθα οἱ μὲν ἐξωγροῦσαν, οἱ δὲ καὶ ἐκτείνοντο, οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει τὰς πόλεις κλείσαντες, ἐπολιορκοῦντο. Τῇ δὲ ἔξης τοῦ παροιμιαμένου Βασιλεοῦ μετὰ πάσης τῆς στρατᾶς ἐλθόντος, ἀρβαμενέστερον δ βασιλεὺς τῇ πολιορκίᾳ ἐπικεχείρηκε, καὶ τινες διὰ κλιμάκων εἰς τὸ τεῖχος ἀναβεβήκασι, καὶ τοὺς ἐκεὶ τῶν Βαρβάρων κατεργάζοντας συγκρόψαντες ἔφεσαν τὰς πόλεις ἀνέβαινον, καὶ τῇ Ρωμαϊκῇ στρατιᾷ πάσῃ ἥρδιαν περίγον τὴν εἰσόδον. Καὶ οὕτω μὲν τὸ τῆς Περσιθλάδας ἄστυ Ρωμαίοις κατέστη ἀλώσιμον, ἔνθα καὶ δ τῶν Βουλγάρων βασιλεὺς δ Βορίσης ἱάλω, φ καὶ τῶν τοῖς Βουλγάροις ἐπιεικῶν δ αὐτοχράτωρ ἐγρίσατο, ἀνέτους αὐτοὺς ἀφείς, οὐ κατὰ Βουλγάρους, λέγον, ἀρασθεὶς δπλα, κατὰ δὲ γε τῶν Ρών. Μάλλον δ Σκυθῶν εἰς δχύρωμά τι προσπεφευγόντων, ἔκλειν καὶ τούτο δ βασιλεὺς ἐκέλευσεν. Οἱ δὲ στρατῖοι διὰ τὸ τόπου δυσάλιτον ἦσαν ἀπρόθυμοι. Οἱ γνοὺς δ Ιωάννης, αὐτὸς πρὸ τῶν ἄλλων τελεῖ ἀπῆσι πρὸς τὸ δχύρωμα, καὶ οὕτω κατειδόσσες τὰς στρατιώτας, ἔχεν ἐπομένους αὐτῷ, καὶ ἥλω τὸ φρούριον, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ οἱ μὲν διεφθέρησαν, οἵοι δὲ καὶ ἀλωτοὶ Ρωμαίοις ἐγένοντο. Τούτωρ μὲν οὖν τῷ ἀστει φρούρῳ ἐγκατέστησεν δ βασιλεὺς ἀξιώμαχον, ἔκεινος δὲ ἀπῆσι πρὸς τὸ Δορδστολσν, δ καὶ Δρίστρα καλεῖται, καὶ τινας πόλεις ἔλλων κατὰ τὸ ροδον, καὶ φρούρια ἐκπορθήσας, ἐφθάκει πρὸς τὸ Δρίστροτολν. Ἡν δὲ πρὸς τῆς πόλεως ταύτης, ἐστρατοπεδευκώς δ τῶν Ρών ἀρχηγὸς δ Σφενδόστολας, οὓς οὖν εἶδον ἀλλήλας αἱ στρατιαι, συνερράγησαν ἐπ' ἀλλήλαις εὐθὺς, καὶ τὸ μὲν πολὺ τῆς ἡμέρας

διγωμάτως ἐμάχοντο. Ήπειρί δὲ δεῖλην δύψαν ἀπειρη- Η μάχη τοις Ρώμην πρὸς φυγήν, καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἐδίωκον, πλεῖστοι μὲν οὖν τῶν Βαρβάρων ἀπώλοντο, οὐ μείους δὲ ἑζαγρίθησαν, οἱ δὲ εἰς τὸ Δορόστολον ἐπανῆλθοσαν καὶ διαστέλευσαν πρὸς τῆς πόλεως πηξά- μενος χάρακα, τὰς τριτέριες τὰς Ἰστρον φυλακώσας προσέμενεν, οὐ μὴ οἱ Ρώμης ἀποδράσαιεν. Οὐ δὲ Σφενδόσθλαδος οὓς κατεῖχε Βουλγάρους, εἰς εἴκοσι χιλιάδας διντας, ὡς λέγεται, πάντας ὑπὸ δεσμοῖς ἀπο- γένετο, δεῖσας μηδὲ παναστάτεν αὐτῷ, ἢ τῷ βασιλεῖ προσχωρήσωσιν. Ός δὲ καὶ δι στόλος παρῆν, ἐκπολιόρκει τὴν πόλιν δι βασιλεύς. Εἰς Κωνσταντίας δὲ ναὶ φρουρίων ἐπέρων πρέσσεις πρὸς τὸν βασιλέα ἀφίκησαν αἰτοῦντες συγγένωμην, καὶ ἐστοὺς παραδιδόντες τοὺς αὐτῷ καὶ τὰ φρούρια. Καὶ ταῦτα μὲν οἱ Ρωμαῖοι παρέλαβον. Πατέρας δὲ τῶν πολέμων τῶν συνεχῶν πολλοὶ τραυματίαι γεγόνασιν, ἥδη δὲ αὐτοὺς καὶ τὰ ζωαρχῆ ἐπιλέλοιπεν, ἥρξαντο σφίσι θρύψεσθαι τὰ φρονήματα. Ἀλλ' ὁ Σφενδόσθλαδος νύκτα φυλαξάμενος ἀσέληνον καὶ χειμέριον, ἐν μονοχύλοις διδράσας ὥστε δισχιλίους, καὶ αὐτὸς ἐκείνοις συνεμβεβηκὼς, ἀπῆλθεν ἐπιστρέψας καὶ συλλέξαντες τὰ χρειώδη, εἰς τὸ Δορόστολον ἐπανήσαν. Καὶ τινας τῶν Ρωμαίων θεράποντας περὶ τὸν ποταμὸν ἐσκεδασμένους κατέβλασαν καὶ ἄλλας χρεῖας ἰδόντες, ἐκβάντες τῶν πλοίων ἐνίους ἀπίκτεινται, καὶ λαθόντες, αἰδοῖς εἰς τὸ Δορόστολον ἐπανῆλθοσαν. Τοῦτο πάνυ τὸν Βασιλέα ἐλύπησε, καὶ τοῖς τοῦ στόλου κατάρχουσιν ἐπιχώλως εἶχε, καὶ εἰ ἔτι λάθοιεν αὐτοὺς οἱ Βάρβαροι ἀποπλεύσαντες, ἥπεληστος θάνατον εἶναι σφίσι τὸ ἐπιτίμιον Ἐφ' δλαῖς δὲ ἡμέραις ἔξικοντα πολιορκήσας τὴν πόλιν, καὶ μῆποι τεύτην ἐλών, ἔγνω λιμῷ τοὺς ἔνδον καταγωνίσαθαι, καὶ περιεκάθητο ταῦτην, ἐπιτηρῶν ἀκριδῶς, οὐα μήποθεν αὐτοῖς χρειώδες τι κομισθῇ. Οἱ δὲ Βάρβαροι πολλάκις ἐκδρομὰς ποιησάμενοι ἥττηντο, ἵνα δὲ καὶ τῷ λιμῷ δὲ ἐπιέζοντο, καὶ οὕτε τῆς τῶν ἀναγκαίων ἡ αὐτοῖς χορηγίας χορηγίας ἐλπίς, οὐ μέντοι συμμαχίας, οἱ μὲν ἀποδράνται νυκτὸς συνεδούλευον, οἱ δὲ Ρωμαῖοις ἐστούς πιστεύσατο, καὶ οὕτως ἐπανελθεῖν εἰς τὰ ἔδα, οἱ δὲ ἄλλο τι διπετίθουν.

Γ'. Ό δέ γε Σφενδόσθλαδος ἔτι ἀπαξ Ρωμαῖοι περήνει μαχθασθαι, καὶ δὴ περιγενέσθαι τε καὶ φαθῆσθαι: δὴ προτιμήσας θάνατον εὐχελεᾶ ζωῆς δυστυχοῦς. Ταῦτα δὲ μὲν εἴπε, τὸ δὲ πλῆθος ἐπήνεσε, ταῦτα δὲ τῆς θανατῶντες, τοῖς Ρωμαῖοις συμπλέκονται, καὶ μέχρι πολλοῦ ποτὲ μὲν οἱ Ρωμαῖοι περιγένοντο τῶν Σκυθῶν, ποτὲ δὲ τῶν Ρωμαίων οἱ Βάρβαροι. Ός δὲ ἐφωράσατο τὴν τοῦ τόπου στενοχωρίαν δι βασιλεὺς τοῖς ἐναντίοις εἶναι πρὸς λιαντίλεσσαν, μὴ οὖν τε διτενῶν τῶν Ρωμαίων ἐπέβαινε αὐτοῖς ἀδρόν, τοῖς στρατηγοῖς ὑπετίθετο, τὰ τάγματα πρὸς τὸ παδίον ὑρέμα διπάγειν, ὑποχωροῦντα κατὰ βραχόν. Τοῦτο γενόμενον, τοῖς Βαρβάροις δειλίᾳς τῶν Ρωμαίων καὶ φυγῆς παρέσχετο θάνατον, καὶ εἴποντο ἀλαλάξαντες. Ός δὲ πρὸς οὐρίτερον ποδίον ἐγένοντο, σύνθημα τοῖς Ρωμαίοις δι βασιλεὺς ἐπιστροφῆς δόδωκε, καὶ ἀναστρέψαντες, προσέβλλονται τοῖς Καρβάροις, καὶ γίνεται φρικῶδης δὲ πόλεμος. Ό δι βασιλεὺς δὲ τὸν μάχιστρον Βάρδαν τὸν Σιληρὸν μετὰ τῶν ὑπὸ αὐτὸν ταγμάτων ἀποκλεῖσαι τὴν πρὸς τὴν πόλιν εἰσόδον τοῖς Βαρβάροις ἐπιτέμπορον. Ή δὲ μάχῃ μέχρι πολλοῦ ἴστρον τὸν Λάγηται δὲ καὶ θειοτέρας ἐπικουρίας τοῖς τοῖς Ρωμαίοις τυχεῖν. Θύελλας γάρ κατὰ πρόσωπον τοῖς Σκύθαις προσέβαλλε, καὶ τις ἐφίππος ἐνώπιον πολλοῖς, τῶν Ρωμαίων διπεραγωγόμενος, καὶ συγκλονῶν τῶν Βαρβάρων τὰς φέλσηγρας. Ήν δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς πάρκης δὴ τοῦ στρατηλάτου ἀγίου Θεοδώρου, τοῦ ἐν μάρτυρι περιωνύμου, τελουμένη μνήμη. Τρέπονται: γοῦν οἱ Σκύθαι, καὶ πρὸς τὴν πόλιν ὡρ-

A iestratus mortem minitaretur, si denuo Barbarorum egressum neglexissent: cumque urbem integris sexaginta diebus frusta obsedisset, eam fame domare statuit, coronaque circumdata, accurate observavit ne alicunde commeatus importaretur. At Barbari multis eruptionibus victi, urgenteque fame, spe et commeatus et auxiliorum destituti: partim noctu fugiendum, partim deditione Romanis facta, ad sua cuius rediendum esse, partim alia quædam censuerunt.

B III. Sphendosthlaus autem monuit suos, ut denuo Martis aleam experirentur, vel Victoria salutem quæsirunt, vel honestam mortem calamitosam vita prælaturi. Ea sententia populo probata, postridie mori non recusantes, cum Romanis congregantur, ac diu nunc his nunc illis vincentibus, imperator qui loci angustias hostibus subsidio esse animadverterat, in quibus sui conferri irruere non possent, duces monuit ut cohortes paulatim recessendo in planitem subducerent. Quod cum fieret, Barbari opinati Romanos metu fugere, cum clamore sunt insecuri. Cum in patentiore campum ventum esset, imperator tesseram dedit Romanis ut se converterent: et pugna atrocissima orta, Bardam Sclerum magistrum cum suis cohortibus ad intercludendum Barbaris aditum urbis, ampanavit. Cum diu Victoria anceps esset, Romani divinitus adjungi esse prohibentur. Nam et procellam Scytharum facies verberasse, et quemdam in equo a multis visum, qui Romanos defenderet, et Barbarorum phalanges conturbaret. Eo porro die memoria sancti Theodori magistri militum, insignis martyris celebrabatur. Scythæ igitur in fugam compulsi urbem versus fugiebant, qua cum intrare non possent, a Sclero interclusi, in suburbia dispersi ceduntur, et a se invicem opprimuntur et conculcantur, ut intersectorum numerus haud facile iniri queat. Reliqui omnes vulneribus affecti fuerunt. Theodorum porro magistrum militum Romanis contra Barbaros auxilio fuisse, ex eo cognitum est. Muliercula quædam Byzantia, reli-

giosa et modesta, pridie illius pugnae in somnis sanctam Deiparam 214 procedere cum magno comitatu videre visa est, ac dicere: *Domine Theodore, meus, et iuvs Jognnes gravia sustinet: propere igitur illi opem fert.* Id somnium illa quibusdam aperuit, qui die notato compererunt, id pridie postremæ pugnae contigisse. Imperator vero ut martyri pro navata opera gratiam referret, elegantissimum ei templum Euchaniæ sive Euchaitæ struxit, vetere diruto, in quo! corpus ejus multis certaminibus defunctum repositum erat, et urbem, vetere nomine abolito, Theodoropolim appellavit. At barbarus Sphendostlavus undique desperatus, per legatos venium ab imperatore petiit, ac domum redeundi facultatem, et locum inter Romanorum federatos et liberum Tauroscythis in Romanorum provinciis commercium. Quæcum imperator omnia concessisset, Splendostlavus ipse eum adiit, orans ut cum Patzinacis ageret, ut Russis domum reddituris per suam provinciam transitum darent. Imperator cum et hoc et belli societatem, atque illud etiam ab eis petiisset, ne Istro trajecto Bulgariae vastarent: Patzinacæ cæteris assensi transiitum Russorum dutaxat neagarunt.

ἀντὶ τῆς προτέρας αὐτῆς κλήσεως Θεοδωρόπολιν ἐπέτιθεν ἀπογονοὺς, διεπρεσβεύσατο πρὸς τὸν βασιλέα, συγγνώμην αἰτῶν, καὶ εἰς τὰ οἰκεῖα ἐπανελθεῖν ζηταύσμενος, καὶ τοῖς συμμάχοις Ῥωμαίων συντάττεσθαι, καὶ τὸν βουλόμενον Ταυροσκύθην ἔνει πρὸς τὰ Ῥωμαίων ἥθη, καὶ ἐν αὐτοῖς ἐμπορεύεσθαι. Καὶ ὁ βασιλεὺς τὰς αἰτήσεις προσήκατο, καὶ πάντας ἐπλήρωσεν· εἴτα καὶ αὐτὸς ὁ Σφενδόσθλαδος ἀφίκετο πρὸς τὸν αὐτοχρότορα, καὶ αὐτῷ συνωμηλησεν. Ἡτήσατο τε τοῖς Πατζινάκαις δηλῶσαι, μὴ κωλῦσαι τοῖς Ῥώσοις οἰκαδεῖς προσέσθαι τὴν διόδον. Καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦτον ἑκείνους ποιῆσαι ἤξιος, καὶ συμμάχους ἔχειν αὐτούς, μηδὲ διαβάνειν τὸν Ἰστρόν, καὶ τὴν Βουλγαρίαν ληζεσθαι. Οἱ δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις συνέθεντο, πρὸς δὲ τὴν διόδον τῶν Ῥώσων ἀπηγόρευσαν.

IV. Bello Russico ad hunc modum confecto, C imperator Byzantium reversus, ab omnibus ordinibus splendide excipitur. Nam et patriarcha cum omnibus sacerdotibus ei obviam est progressus, et senatus, et populus coronas offerentes, et currum cum quatuor albis equis, rogantque ut eo consenserent triumpharet. At ille coronas accepit, et equo singulari candido triumphavit, et vestibus Bulgaricorum regum currui impositis, supraque eas imagine Deiparae collocata, currum antecessit. Cum in forum Placotum pervenisset, Borisem Bulgaricus insignibus depositis dignitate magistri ornavit. At Sphendostlavus cum Russis suis, in reditu Patzinacarum insidiis exceptus, ad intercessionem cœsus est. Idem hic imperator Christi Servatoris templum in Chalce magnificum estruxit. Patriarcha Basilius Scamandrenus cum post quadriennium sua designationis, ob quædam objecta criminis per concilium loco motus esset; Antonius Studites patriarcha est designatus. Imperator vero

A μῆκεσαν, ἀλλ' ἦν ἑκατηνή αὐτοῖς οὐδὲ εἰσιτητὴ (ἥδη γάρ παρὰ τοῦ Σκληροῦ ἀποκέκλειστο ἡ εἰς ταύτην εἰσίτευσις) καὶ λοιπὸν ἐπὶ τὰ ταύτης προάστεια διεσκίδναντο καὶ καταλαμβανόμενοι διεφέροντο, καὶ δέ ἀλλήλων ἀπώλλυντο συνωθούμενοι τε καὶ στριπατούμενοι, ὡς δυσαριθμήτους τοὺς ἀνηρημένους εἶναι. Οἱ δὲ περιλειφθέντες τραυματίαι γέγονασι ἔνυπαντες. Ἐγνώσθαι δὲ ὅτι διαταττατές ἄγιος Θεόδωρος (79) ἦν, δις τοῖς Ῥωμαίοις τότε κατὰ Βαρδάρων ἐπεκούροτε τε καὶ συνεμψήσαν, Ἐντεῦθεν γυναῖον τι εὐλαβεῖκ τονεζηκόδες καὶ σεμνητήτι κατὰ τὸ Βυζάντιον, μιᾷ πρὸ τῆς μάχης ταύτης ἡμέρᾳ ἔδοξε καθ' ὑπνους τὴν ἀγίαν Θεοτόκον δρῆν προϊόνταν, καὶ προπεμπομένην ὑπὸ πολλῶν, ἀκοῦσαι τε τῆς Θεομήτορος λεγούσης πρὸς ἓν τῶν προϊόντων αὐτῆς, Κύριε Θεόδωρε, δέ καὶ σὸς Ἰωάννης ἄγιῶνας ἔχει βαρεῖς· σπεῦσον οὖν, αὐτῷ ἐπικούροσθον. Ἐξέφρηγεν οὖν τισιν ἡ γυνὴ τὸ ἐνύπνιον. Οἱ δὲ τὴν ἡμέραν ἐσημειώσαντο, καὶ ἦν ἡ πρὸ τῆς τελευταίας μάχης. Τὸν μάρτυρα δέ διαβασιλεὺς τῆς βοηθείας ἀντεμειδόμενος, νεὸν αὐτῷ κατὰ τὴν Εὐχανταν ἡ Εὐχαταν περικαλλῆ ἐδομήσατο, τὸν πρώην καταβαλῶν, ἐν φετού πολλαθλον ἑκείνου σῶμα κατέθετο καὶ τὴν πόλιν ἐπωνόμασεν. Οἱ δὲ Βάρβαρος Σφενδόσθλαδος πάντοθεν ἀπογονοὺς, διεπρεσβεύσατο πρὸς τὸν βασιλέα, συγγνώμην αἰτῶν, καὶ εἰς τὰ οἰκεῖα ἐπανελθεῖν ζηταύσμενος, καὶ τὸν βουλόμενον Ταυροσκύθην ἔνει πρὸς τὰ Ῥωμαίων ἥθη, καὶ τοῖς συμμάχοις προσήκατο, καὶ τὸν βασιλεὺς τὰς αἰτήσεις προσήκατο, καὶ πάντας ἐπλήρωσεν· εἴτα καὶ αὐτὸς ὁ Σφενδόσθλαδος ἀφίκετο πρὸς τὸν αὐτοχρότορα, καὶ αὐτῷ συνωμηλησεν. Ἡτήσατο τε τοῖς Πατζινάκαις δηλῶσαι, μὴ κωλῦσαι τοῖς Ῥώσοις οἰκαδεῖς προσέσθαι τὴν διόδον. Καὶ διαβασιλεὺς τὸν βασιλεὺς τοῦτον ἑκείνους ποιῆσαι ἤξιος, καὶ συμμάχους ἔχειν αὐτούς, μηδὲ διαβάνειν τὸν Ἰστρόν, καὶ τὴν Βουλγαρίαν ληζεσθαι. Οἱ δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις συνέθεντο, πρὸς δὲ τὴν διόδον τῶν Ῥώσων ἀπηγόρευσαν.

D Α'. Τοιότῳ δὲ τέλει τοῦ πρὸς τοὺς Ῥώσους καταλυθέντος, διαβασιλεὺς πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπανέζευκε, καὶ ὑπεδέχθη λαμπρῶς ὁ δέλος τοῦ αἰλιτεύματος. Οἱ τε γάρ παροιάρχης προύπτηνται αὐτῷ μετὰ τοῦ κλήρου παντὸς, καὶ οἱ τῆς γρουσαῖς, καὶ οἱ τοῦ δῆμου, στεφάνους προσέμνονται, καὶ τεθρίππον ἄρμα, οἱ δέ ιπποι τούτου λευκοὶ ἐδίστοτε τε τοῦ ἄρματος ἐπιβεντούχτα, τελέσαι τὸ θριαμβον. Οἱ δὲ τοὺς μὲν στεφάνους ἐδέξατο, Ιπποτες κέλητη καὶ τούτῳ λευκῷ ἐθριάμβευσε, τῷ δέ γε τεθρίππῳ τὰς βασιλικὰς στολὰς τῶν Βουλγάρων βασιλέων ἐπέθεστο, καὶ τούτων ἀνωθεν εἰκὼν τῆς Θεομήτορος (80) καὶ προήσει τὸ ἄρμα. Επειδὴ τὴν Ηλαστὴν λεγομένην γενόμενος ἀγοράν, ἀποδύσει τὸν Βορίσην τὰ τῆς παρὰ τοῖς Βουλγάροις βασιλείας παράσημα, καὶ τῷ τῶν μαγίστρων ἑταμησεν ἀξιώματι. Οἱ μέντοι Σφενδόσθλαδος μετὰ τῶν Ῥώσων ἐπίκουα ἀναζευγνὺς λόχοις περιπέτεια τῶν Πατζινάκων, καὶ πάντες ἀθρόοι ἀπάλλονται, οὗτοι διαβασιλεὺς τὸν ἐν τῇ Χαλκῇ ναὸν τοῦ Σω-

Variæ lectiones et notæ.

(79) Οἱ στρατηλάτης ἄγιος Θεόδωρος. Hausit a Leone diacono, qui Joannis Tzimiscæ res gestas pluribus prosecutus est.

(80) Εἰκόνα τῆς Θεομήτορος. Addit idem Leo

Diaconus in Hist. ms.: Τὴν τῆς ἀθεομήτορος εἰκόναν ἐναγκαλισμένην τὸν θεάνθρωπον Λόγον, τὸν τε Μεσοῖς εἰληφεν, ubi cæteros triumphi Zimiscianæ appratus pluribus prosecuitur.

τῆρος Χριστοῦ (81) μεγαλοπρεπῶς ἐδομήσατο. Τοῦ δὲ πατριάρχου Βασιλείου τοῦ Σκαμανδρηνοῦ ἐπὶ τισι κατηγορθέντος ἑγκλήμασι, καὶ καθαιρεθέντος συνεδικῶς, μετὰ τέσσαρας ἐνιαυτούς τῆς αὐτοῦ προχειρίσεως, ἔχειροτονήθη πατριάρχης ὁ Στουδίτης Ἀντώνιος. Ὄτι δὲ αἱ προσκτηθεῖσαι τοῖς Ρωμαίοις πόλεις κατὰ τὴν Ἔω πρὸς ἀποστασίαν ἀπειδόν, καὶ τὸν τῆς δουλείας ζυγὸν ἀπεσείσαντο, καὶ τὸν δεσμοὺς διέρθηξαν τῆς τῶν Ρωμαίων ἀρχῆς, ἔξεστράτευσεν δὲ βασιλεὺς καὶ αὐτῶν, καὶ οὓς μὲν ἀπραγμόνως ὑποκύψαντας αὖθις, οὓς δὲ σιδήρῳ καὶ ἀνάγκῃ πολλῇ τῷ ζυγῷ τῆς τῶν Ρωμαίων ἀρχῆς ὑπηγάγετο. Ἀναζευγνὺς δὲ ἐκεῖθεν, καὶ γενόμενος κατὰ τὴν Ἀτάβαρζαν καὶ τὸ Ποδανδὸν, δρᾶν τε κάντευθα καὶ ἐν ἀλλαῖς χώραις πολλαῖς, χωρίᾳ πολυάνθρωπά τε καὶ πάμφορχ, ήρώτα οὖν εἰνεὶ καὶ μανθάνων διὶ τοῦ παρακοιμώμενού εἰσὶ Βασιλείου, τὰ μὲν παρὰ τοῦ βασιλέως Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, τὰ δὲ παρ’ αὐτοῦ δομεστίκου τυγχάνοντος τῶν σχολῶν, τὰ δὲ παρ’ ἑτέρων προσκτηθέντα τῇ βασιλείᾳ καὶ δωρηθέντα αὐτῷ, ἥλγησε τε καὶ δεινὸν εἶπεν, εἰ τῶν δημοσίων κτημάτων, καὶ ἐφ’ οὓς πολλοὶ μὲν ἔπεσον ἄγαθοὶ ἀνδρες, πλεῖον δὲ ἐκακουγήθησαν, εἰς ἐκτομὰς καταπολάσει. Ταῦτα παρά του τῷ παρακοιμώμενῷ καταγγελθέντα, πρὸς ἐπιβούλην τοῦ βασιλέως αὐτὸν ἀγηρίθισαν, καὶ τι δηλητήριον κερασάμενος φάρμακον, οὐδὲ δραστήριον οὐδὲ ὡκύμορον, ἀδληχρόν δὲ καὶ χρόνῳ κατεργαζόμενον τὸν πεπωκότα, καὶ ὑπελθὼν δώρωις τὸν οἰνοχοεύειν εἰωθότα τῷ βασιλεῖ, ἕγειτο τοῦτο τοῦ κρατοῦντος τῇ κύλικι, δὲ ποθὲν, κατὰ βραχὺ τὴν τοῦ πίνοντος ἐσίνετο δύναμιν, καὶ διέρθειρε τὴν ξεινοῦ τοῦ σώματος, ἵως συνήλασε καὶ εἰς μόρον τὸν αὐτοκράτορα. Οὕτος οὖν τῶν τῆρες μετεστὰς δὲ Τζιμισκῆς Ἰωάννης, καταλείπει τὴν βασιλείαν τοῖς κληρονόμοις αὐτῆς, τῷ Βασιλείῳ (82) δηλαδὴ καὶ τῷ Κωνσταντίνῳ τοῖς οὐέσι τοῦ Ρωμανοῦ, βασιλεύσας ἐξ πρὸς τῷ ἡμίσει ἐνιαυτούς. Οἱ δὲ μικροῦ διέλαθεν δὲν, ἥκια διηγησόμενος, δόπιας μὲν διοροπαλάτης Λέων δὲ Φωκᾶς καὶ δὲ ἐκείνου οὐδὲ δὲ Νικηφόρος κατακριθέντες ἐκτύφωσιν, οὐκ ἐστεργήθησαν τοῦ φωτὸς, λέπρᾳ τοῦτο τοῦ βασιλέως περὶ αὐτῶν ἐπισκήψαντος, ἥδη ιστόρηται. Βγοντες δὲ ἐτι τὰ έκατων ἀλώβητα ἔμματα, οὐκ ἡγάπων σωζόμενοι, ἀλλὰ τῇ βασιλείᾳ, καὶ πάλιν ἐπιθέσθαι διεμελέτων, πολλοὺς τῶν περὶ τὴν πόλιν, καὶ τὰ βασιλεία ἐκυρώσαντας διαφορούντας κτησάμενοι. Ἀλλ’ ἐφωράθησάν τε καὶ συνεσχέθησαν, ἵνας τῶν συνωμοτῶν τὸ μελέτημα καταγγελλανος. Οὔκετι γοῦν φιλανθρωπίας ἡξίωντο,

Variæ lectiones et notæ.

(81) Τὸν ναὸν τοῦ Σωτῆρὸς Χριστοῦ, etc. In quo quidem adde 8. Joannis Baptiste capillos postmodum deposituit, ut narrat Leo Diaconus, lib. x Hist. ms. de Joanne Tzimisce: Ενταῦθα φρουρίῳ προσβάλλει, τῷ τῇ Συρῆ φωλῇ καλουμένῳ Μεμπετζῆ, δὲ καὶ πολέμη, καὶ ταῖς παντοδεπαῖς μηχαναῖς παραστησάμενος, τὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ σανδάλια ἀκατέστησε ἐνεργητῶς, ἀνείληφεν ὡς τι δῶρον οὐράνιον, καὶ τὰς τοῦ σασμίου δὲ Ηροδόρου τρίχας, τοῦ Κίρουκος· καὶ τὰ μὲν αὖθις ἐν τῷ περιπτεστῷ τῆς Θεομήτορος σηκῷ, τῷ κατὰ τὴν ἀνακτορικὴν ἐστὸν δέδομη μέντος ἀπίθετο, ὡς τίνα πολύλογον θησαυρὸν τὰς δὲ ἐν τῷ τοῦ Σωτῆρος ναῷ δὲν αὐτὸς ἐκ βάθρων ἀνήγαγεν. Meminit præterea istius adis a Tzimisce conditæ Michael Psellus, lib. v Hist. ms.: Οἱ δὲ αὐτοκράτωρ λαμπρὸς πάνυ καὶ δύνηλος προύκάθητο τῆς οὖτε λεγομένης Χαλκῆς φυλακῆς, μετ’ αὐτοῦ δὲ τοῦ θεοῦ τεμένους, δὲ μέγας ἐν βασιλεῦσιν Ιωάννης δὲ μετὰ Φωκᾶν Νικηφόρον ἐδείματο. Falso

A contra urbes Romano imperio 215 in Orientē acquisitas, quæ ad defectionem spectabant, excoasso jugo servitutis, ruptisque Romanæ ditionis vinculis expeditione suscepta, quasdam citra negotium ultro ad officium reversas, quasdam ferro et magna vi sub jugum pristinum reduxit. Cum inde rediens circa Anabarzam et Podandum, atque in multis aliis provinciis prædia frequentia et fertilissima videret, rogavit cujus ea essent. Cum Basillii præpositi cubiculi esse cognovisset, partim a Nicephoro Phoca, partim a se, dum legionum domesticus esset, partim ab aliis adjecta imperio illique donata esse: indoluit, et iniustum esse dixit publicis possessionibus multorum præstantium viorum sudoribus et sanguine partis unum spadonem perfri. Ea verba per quemdam nuntiata, Basillum ad comparandas imperator insidias impulerunt, ac veneno temperato, non illo quidem efficaci et celeri, sed lento et tabifico, largitionibus pincernam imperatorum corruptit, ut id calici imperatoris infunderet: quo ille hausto paulatim habitudine corporis prostrata tandem interiit, imperio hæredibus relicto Basilio et Constantino Romani filiis, cum annos sex, totidemque menses regnasset. Jam vero id exponendum est quod me pene fefelleret. Nam quemadmodum Leo Phocas europaleta, et Nicephorus ejus filius, lata in eos excæcationis sententia, arcano imperatoris mandato oculos conservarint, ante retulimus. Sed cum ea liberalitate non contenti denuo regnum affectarent, multis et civibus et aulicis sibi conciliatis: eoque consilio a quodam ex conjuratis prodito deprehensi essent, sine ulla clementia effossis oculis, et felicitatis suæ et ambitionis finem invenerunt.

B C τὴν βασιλείαν τοῖς κληρονόμοις αὐτῆς, τῷ Βασιλείῳ, βασιλεύσας ἐξ πρὸς τῷ ἡμίσει ἐνιαυτούς. Οἱ δὲ μικροῦ διέλαθεν δὲν, ἥδη ιστόρηται. Βγοντες δὲ ἐτι τὰ έκατων ἀλώβητα ἔμματα, οὐκ ἡγάπων σωζόμενοι, ἀλλὰ τῇ βασιλείᾳ, καὶ πάλιν ἐπιθέσθαι διεμελέτων, πολλοὺς τῶν περὶ τὴν πόλιν, καὶ τὰ βασιλεία ἐκυρώσαντας διαφορούντας κτησάμενοι. Οὔκετι γοῦν φιλανθρωπίας ἡξίωντο, D igitur hæc Nicephoro Phocæ ascribunt excerpta Historica ex cod. Reg.: Οἱ δὲ τῷ Μεμπετζῆ εὑρεν δὲ βασιλεὺς Νικηφόρος τὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ σανδάλια, καὶ τὰς σεβασμίας τοῦ Ηροδόρου τρίχας· καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ ναῷ τῶν Βλαχερνῶν καθέστο· τὰς δὲ ἐν τῇ τῆς Χαλκῆς ναῷ, τῷ παρ’ αὐτοῦ ἐκ βάθρων ἀνεγερθέντι. Alia de hac adde observamus in Constantinopoli Christ.

(82) Βασιλεὺς. Qui Nœs dicitur Balsamoni ad can. i synodi Constantopolitanæ sub Photio: alias vero Ηροφυρογέννητος, ad discrimen Basillii Macedonis imp. Versus inscripti Menæis, quæ illius nomen præserunt:

"Αναξ δλης γῆς, δλιος τῆς πορφύρας,
Βασιλείος, τὸ θρέμμα τῆς ἀλουργίδος,
Κράτιστος ἀμφοῖν, καὶ τροπαῖοις καὶ λόγοις,

Ita etiam πορφυρογέννητος dicitur Michaeli Psello in Synopsi legum sub finem.

ἀλλ' ἀσυμπαθῶς τοὺς δφθαλμοὺς ἔξωρύχθησαν· καὶ τοῦτο τέλος αὐτοῖς τῆς εὔτυχίας καὶ τοῦ περὶ τὴν βασιλείαν ἐγένετο ἔρωτος.

V. Sic Romanorum imperium iis restitutum est ad quos hæreditario jure pertinebat, Basilio et Constantino, quorum ille xx, hic xvii æstatim annum agebat. Qui cum imperii insignia gestarent, omnis penes Basilium præsidem erat auctoritas: idque Basilius nondum sibi ipsi fidens tolerabat, cubiculi præposito tamquam præceptoris auscultans, seque ad illius reipublicæ tractationem et administrationem conformans, ut et ipse, cum tempus postularet, in militaribus catalogis et civili æquitate tuenda, rationem 216 eamdem sequeretur. Erat enim alaeri et excitato ingenio, non dissolutus, et ignavia mancipatus, ut frater. Cum primum autem hi rerum potiti essent, præses matrem eorum ab exsilio revocatam filiis restituit: et quia Bardam Sclernm magistrum militum, et cui omnes Orientales copias parebant, suspectum habebat: ea dignitate erecta, Mesopotamia ducem designat. Quam ille rem iniquissimo ferens animo, et alioqui regni cupiditate æstuans, ad defectionem incitatus: initio magistratu illo, arcanoque cum multis comunicato, propter res fortiter gestas apud milites gratiosissimus, omnes fere dicto audientes habuit, et filio Romano qui in urbe regia degebat, clam per quemdam accersito, statim regnum affectavit, diademate et calceis puniceis sumptis. Imperator salutatus, pecunias studiose conquirit, et Amidæ, qnæ et Emet dicitur, et Martyropolis et Miephercim Ameram et Arabes socios asciscit. His secum conjunctis Constantinopolim properat, spe bona elatus, somnio cujusdam monachi virtutis studiosi aucta, qui sibi vius erat mulierem quamdam in sublimi specula sedentem cernere, quæ illi flagellum imperatorum porrigeret. Quod flagellum cum utique iram Dei et Romanorum ex intestinis bellis interitum significaret: Sclerus, pro imperii omni sua cupiditate visionem æstimans, interpretabatur. Fama de tyrannide Scleri in urbem perlata, imperatores quidquid militum restabat contrahentes, ad resistendum se parabant, missio interim Nicomedie pontifice ad illum, qui etsi multas pacis conditiones haud aspernandas proponeret, nihil tamen impetravit. Nam Sclerus cocineo calceo ostenso, non fieri posse dixit, ut qui eum semel induisset, temere abjiceret. Quo responso accepto, necessitas imperatoribus imposta est bello decertandi, copiarum duce Petro spadone, Phocæ cuius supra quoque facta est mentio, filio. Exercitibus ad Liparam congressis, quæ et Licandus appellatur, imperatori aliquantis per strenue restiterunt, sed tandem profigantur multis eas sis 217 castriquedreptis. Tzamandus quoque urbs frequentissima Sclero ditionem fecit, e qua magnam pecunias vim coegit. Sic imperatorum copiis superatis, multos inde ad se attraxit, opibus et salute illorum jam desperatis, neque obscurri duntaxat milites, sed multi etiam ex illustribus

A Ε. Ἀποκατέστη τὸ τῶν Ῥωμαίων σκῆπτρον τοῖς τούτῳ κατὰ γένος προσήκουσι, τῷ βασιλεὺς καὶ τῷ Κωνσταντίνῳ, φημὶ, ὃν δὲ μὲν εἰκόστον ἦν τῆς ἡλικίας ἐνιαυτόν, δὲ δὲ γε Κωνσταντίνος ἐπιτάκαιδέκατον. Ἀλλ' οὗτοι μὲν τὰ τῆς βασιλείας περιέκειντο σύμβολα, τὴν δὲ ἔξουσίαν δὲ πρωτοπρέδρος βασιλείος περιέκωστο ἀτεχνῶς. Ἐνεγέρτε δὲ δὲ βασιλεὺς βασιλείος μῆτρα παποιθῶς ἐντῷ, καὶ οἷον παριστρέψας τῷ παραχοιμωμένῳ προστίχῃ, καὶ ἐκεῖνον ἐβρύθμιζε πρὸς τὴν ἑκείνου τῶν δημοσίων πραγμάτων μεταχείρισιν καὶ διοίκησιν, ὡς ἂν, καροῦ καλοῦντος, οὕτω καὶ αὐτὸς τὰ πάρ τοὺς στρατιωτικοὺς καταλόγους, καὶ τὰ τῆς πολιτικῆς εὐνομίας μεταχειρίσται. Ἡν γὰρ τὸ δῆμος ἐγρηγορώς καὶ δραστήριος, ἀλλ' οὐδὲ ἀνειμένος κατὰ τὸν ἀδελφὸν, καὶ περὶ τὸν ἄργὸν βίον ἐσχαλκώς. Ἀρτὶ γοῦν εἰς τοὺς δμαίμονας τούτους περιέστη τὸ κράτος, καὶ αὐτίκα ἐν τῆς ὀπερορεὶς κατέγει τὴν τούτους τεκοῦσαν δὲ πρόδρος, καὶ τοῖς υἱοῖς ἀποδίδωσιν. Ὑποπτεύων δὲ τὸν μάγιστρον Βέρδον τὸν Σκληρὸν στρατηλάτην δύτην, καὶ πάσας δέ τον ἔκοντας τὰς ἑκάς δυνάμεις, ἀφαιρεῖται μὲν αὐτοῦ τὴν στρατηλάτου ἀρχὴν, δοῦκα δὲ Μεσοποταμίας αὐτὸν προχειρίζεται. Τοῦτο σφόδρα ἤνιστε τὸν Σκληρὸν, καὶ ἄλλως ἀεὶ τρέφοντα παρ' ἐκεῖνος τῆς βασιλείας τὸν ἔρωτα, πρὸς ἀποστείλαις ἡρέθισε. Καταλαβὼν οὖν τὴν ἀρχὴν εἰς ἣν προβέβητο, πολλοῖς ἀνεκάλυψε τὸ ἀπόρρητον. Φιλοβιμενος δὲ διὰ τὰς ἀριστείας ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατεύματος, πειθηνίους εἶχε σχεδὸν ἀπαντάς. Οὐτὶ δ' ἡν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν πόλεων δὲ παῖς αὐτοῦ Πρωμανὸς, ἵστευσε σχεῖν κάκενον παρ' ἐκεῖνο, καὶ στείλας λάθρα τινὰ ἡδυνήθη καὶ τὸν υἱὸν λαθόντα ὑπαγαγέσθαι, καὶ αὐτίκα τῇ τυραννίδι ἀπεκεχειρήκε, τανίγ τε βασιλείῳ τὴν κεφαλὴν ἀπέδειται, καὶ φονικοῖς ποδίλοις τοὺς πόδας ὑποδεῖται, καὶ εὑφημεῖται ὡς βασιλεὺς, καὶ χρῆματα συλλέγει ποιεῖται σπουδὴν, καὶ συμμάχους προσευλέψει, τὸν τε τῆς Ἀμίδης Ἀμηρᾶν οὕτω γάρ τὸ Ερετ καλεῖται, καὶ τὸν τῆς Μαρτυρουπόλεως (ἡ δὲ Μεφερκεὶ μνομάζεται), ἀλλὰ μέντοι καὶ Δρεσε. Τούτου οὖν συμπεριλαβὼν ἡπείρητο πρὸς τὴν Κωνσταντίνου, ἐλπίσι χρησταῖς αιωρεόμενος, ἃς καὶ ἄλλοις ἔθαλπε, μᾶλλον μέντοι ἐξ ὀνείρου τινὲς μοναχοῦ ἀρέτην μετιδόντος. Ἐδοξε γὰρ ἐκεῖνον δρᾶν τὸν Σκληρὸν γυναικί τινὶ ἐφ' ὑψηλῆς καθημένη περιωπῆς προσελθεῖν, τὴν δὲ μάστιγα αὐτῷ ἀγχειρίσαι βασιλικὴν. Η μάστιξ δὲ ὡς ἕοικαν, ἢ σύμβολον τῆς θελας ὀργῆς, καὶ τῆς ἐκ τῶν ἐμφυλῶν πολέμων τῶν Ῥωμαίων φθορᾶς, ἥν δὲ Σκληρὸς δηλοῦν τὴν βασιλείαν ἐνόμιζε, πρὸς τὴν οὐκανένεφοις κρίνων τὸ ὄραμα. Τῆς δὲ περὶ τῆς τυραννίδος τοῦ Σκληροῦ φῆμης φθεράσθη πρὸς τοὺς κρατοῦντας, ἡτοιμάζετο τὸ περιλειφθὲν στρατιωτικὸν ἀντικαταστῆναι τῷ ἀποστάτῃ. Ἐν τοσούτῳ δὲ στάλλεται πρὸς ἔκεινον δὲ Νικομηδείας ἀρχιερεύς, πρεσβύτερον, καὶ πολλὰ μὲν ὑπαγωγὰ πρὸς εἰρήνην

τι, αὐτῷ, ἀλλ' οὐχ ἔπεισε. Δεῖξας γάρ αὐτῷ ρὸς τὸ κοκκοβαφὲς πέδιλον, ἀδύνατον εἶπε ταῦτο ὑποδησάμενον βῆσον ἀποβαλεῖν. τὴν ἀπόκρισιν ὡς ἔγνων οἱ περὶ τὰ βασίλεια, ἥκης πρὸς μάχην ὀρμήσεαν. Ἡν δὲ τῆς ἥτις δυνάμεως στρατοπέδαρχης δὲ ἐκτομίας δὲ τοῦ Φωκᾶ, οὗ καὶ πρώην ἀμνήσθημεν. ἀλλῆλοις ἀντεστρατοπεδεύσαντο τὰ στρατιῶτα, περὶ Λίπαραν, ἢ καὶ Λικανδὸν ὕδον, πρὸς ἄλληλα συνεργάσαν, καὶ ἐπὶ ταῖς καιρὸν ἀντεῖχον οἱ βασιλικοὶ γενναῖοις, τρέπονται, καὶ ἀναιροῦνται πολλοὶ, καὶ απόκεδον ὑπὸ τοὺς ἐναντίους γενόμενον γέται. Εἴτα καὶ τὴν Τζαμανδὸν πολυπόδιον ἐκ προσελεύσεως τῶν οἰκούντων Ἰληρῶν, χρημάτων ἐσμὸν ἐξ αὐτῆς συνηθροταῖς δὲ περιγενόμενος τοῦ στρατεύματος τοῦ ἡσ, πολλοὺς ἐκ τούτου πρὸς ἐκυρὸν ἐπεσπάσαγνωκότας ἥδη τὰς σωζούσας ἀλπιδας παρὰ ταλεῦσι, καὶ αὐτῷ προσερρύσαν οὐ τῶν οὐ μόνον στρατιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν περιωτῶν πολλοῖ. Ὡς δὲ ταῦτα τῷ παραχοιμώνῳ γενναῖον, στέλλεται αὐθὶς Λέων δὲ πρωτοβεστιά-ἐκρατον ἔξουσιαν ἐμπιστευθεὶς, καὶ πάνταν δισαὶ καὶ βασιλεῦσιν ἀνεῖται ἄδειαν εἰληφώς, ν τις τῇ Λατίνων φωνῇ τὸν ἄνδρα δικτάσαι συνελθὼν τῷ στρατοπέδαρχῳ δὲ πρωτο-ος, ἐπειράθη μὲν ὑποσχέσαι καὶ τιμαῖς φί τὸν Σκληρὸν ἐπισπάσασθαι. Ὡς δὲ ἀντινύων ἐπιχειρεῖν, παρελάσας νυκτὸς τὸν Σληρὸν, Πρὸς τὸν ἐντεῦθεν δέος τοὺς περὶ τὸν Σληρὸν, οὐ τῶν φιλτάτων αὐτῶν, καὶ τῶν ἀποστάτην πάνοντες, τῷ πρωτοβεστιαριψὶ προσήσαν. τοῦ δεῖσας δὲ Σκληρὸς, τὸν μάγιστρον Μιχαὴλ ἀτζην προσκεχωρηκότα αὐτῷ, καὶ Ρωμανὸν τὸν Ταρωνίτην μετὰ στρατιᾶς ἐπεμψεῖ τὸν πρωτοβεστιαριψὸν, οὐ προβαλόντες ἐκείνῳ αν. Ὡς δὲ ἔγνωσθη τῷ Σκληρῷ ἡ τῶν πεμψαται, αὐτὸς σὺν παντὶ τῷ ὑπὸ αὐτὸν στρατακτὸν τοῦ πρωτοβεστιαριψοῦ χωρεῖ, καὶ παῖς τῇ μετ' οὐτοῦ στρατιᾳ, καὶ νικᾷ, καὶ τραποπέδαρχης ἱέτρος ἀνήρητο, δὲ πρωτο-ος ἐαλώκει. Αὕτη ἡ νίκη ἐπὶ μέχι μὲν οὐ Σκληροῦ, τὰ δὲ τῶν βασιλέων εἰς ἀπό-γνογκε, καὶ μᾶλλον διτὶ καὶ ἐθαλασσοχράτει θάτης. Στόλον οὖν δὲ παραχοιμώμενος ἐτοι-κεδάμπιει κατὰ τοῦ στόλου τοῦ ἀποστάτου, μραχίας γενομένης, δὲ στόλος δὲ τοῦ Σκληροῦ μαχῆθη καὶ διεσκέδαστο. Ὡς οὖν ἡρέμει τὸ θάλασσαν, τὰ κατὰ τὴν ἡπειρὸν δὲ παραχοι-ος διετίθετο, καὶ τὸν Ἐρωτικὸν εἰς Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας μητρόπολιν, ταῦτην φρουρή-προσδαλῶν δὲ Σκληρὸς, ἀπεκρούσθη, καὶ λιμῷ αὐτῷ προσδαῦγαι ταῦτην ἡλπίκει, καὶ μέντοι γονοτριβῆσας ἐκεῖ, σιτοδειρὰ τοὺς ἔνδον τοῖς παρεσκεύασεν. Ἐγνωσάν τοις δὲ Ἐρωτικὸς ιπταστρατηγῆσαι τὸν ἐναντίον, καὶ τοὺς σι-φάμμου ἐπλήρωσε, καὶ τὴν ψάμμου στρέψαν, ὡς δοκεῖν τὸν δύκον ἀπαντα σῖτον εἶναι.

A ad eum confluxera. Quas cum præposito cubiculū nuntiata essent. Leo protovestiarus cum summo imperio et auctoritate, suo arbitratu gerendi omnia quæ imperatori licent, mittitur, quam protestat Latini dictaturam nominant. Is cum stratopedarcha congressus, pollicitationibus et honoribus frustra tentatis militum animis, noctu prætergressus Sclerum invasit. Quare factum est ut milites suis charissimis timentes, Sclero reclito ad illum se conferrent: et Sclerus territus, Michaelen Burzem magistrum suas secutum partes, et Romanum Taronitem patricium cum exercitu, contra protovestiarum mitteret: quibus prælio superatis, ipse cum omnibus copiis eumdem aggressus vicit, virumque cepit, Petra stratopedarcha interfecto. Ea victoria, ut Scleri opes multum auxit, sic imperatorum rem ad desperationem depresso, præsertim cum tyrannus mare quoque teneret. Quamobrem præpositus cubili classe missa, commisso cum Sclerinavibus prælio, classem ejus devicit et dissipavit, idemque mari pacato provinciarum suscepta cura, Eroticum ad Nicæam Bithyniæ metropolim tuendam misit: quam Sclerus vi expugnare frustra conatus, fame subigi per prodictionem posse ratus, obsidionem traxit. Eroticus vero dolo circumvenire hostem statuit, illataque in granaria arena et frumento superne injecto, ut totus acervus frumentum videretur, captivis granaria demonstrat semiplena, et Sclero nuntiare jubet, quamvis a fame nihil sibi periculi sit, tamen si tuto cum certis hominibus exire liceat, se urbe tradita partes ejus secuturum. Quo nuntio lætatus Sclerus, cum fidem dedisset, ille cum majori civium et militum suorum parte Constantiopolim abiit. Sclerus autem Nicæam 218 ingressus, dolo se circumventum esse intellexit. Cubiculi vero præpositus Sclero inde digresso et urbi appropinquate, quamvis animi dubius hæret, tamen mutata sententia, Phocam Bardam ab exilio revocatum, et sanctissimo jurejurando adactum, ut unquam regnum affectare, aut consilia contra imperatores inire vollet, magistrum appellat, et reliquiis copiarum præficit, pecuniaque liberaliter suppeditata contra Sclerum mittit. Quo ille cognito, tum demum se parem adversarium habiturum ratus, inde digreditur, et circa Amorium pugna commissa superior evadit, profligatis adversariis. Postridie duces exercituum decrevere singulare certamine congregati, deque summa rerum decernere. Sclerus prior, ut quidam tradunt, clavam in Phocas caput impegit: at alii, ensem in eum libravit, qui cum iustum declinasset, extremo ense aurem equi ejus resecuit. At Phocas contra Scleri capiti clavam ita illisit, ut oborta vertigine in equi collum prolapsum et cruentatum satellites eriperent, ac destitutum viribus equo depositum, sanguine absterto ad fontem recrearent. Interea ejus equus, dum illi hac cura occupantur, elapsus ejus manibus a quo tenebatur, sine sessore in ca-

stris juba sanguine manante exultans, effecit ut Scleri exercitus eo agnito (insignis enim erat nomine *Egyptius*) ducem cecidisse putans, effuse fugeret. Qua occasione Phocas arrepta, suosque cohortatus, fugientes persequitur, multos cædit, multos capit: plures etiam a se invicem conculcati perierunt. Tum demum Sclerus desperatis rebus cum reliquiis ad Chosroen Babylonium con fugit, a quo imperator per legatos petit, ne tyrannum admittat domini sui oppugnatorem: alioqui malum exemplum ipsi fraudi futurum. Cum autem Babylonius cognovisset, eumdem Sclero quoque et militibus ejus affere litteras illius manu subscriptas, quibus eis impunitas promitteretur, modo cœptis desisterent, seque imperatori submitterent, tam legatos quam Solerum cum suis in carcerem compedit. Et hic fuit exitus defectionis illius.

κατὰ τῶν βασιλεύοντων βουλεύσασθαι, ταῖς περιλοίποις δυνάμεσι τὸν ἄνδρα ἐφίστησι, μάχιστρὸν τιμῆσας, καὶ χρήματα δαψιλῆ ταρασχόμενος, καὶ τὴν κατὰ τοῦ Σκληροῦ μάχην αὐτῷ ἀναθέμενος ἀπεισιν οὖν δὲ Φωκᾶς. Καὶ δὲ Σκληρὸς δὲ τοῦτο μαθὼν τότε ἔγνω μέλλων μαχέσασθαι πρὸς ἀνταγωνιστὴν ἀξιόμαχον, καὶ ἄρας ἀπῆι, καὶ περὶ τὸ Ἀμβριον συμπλέκεται τῷ Φωκᾷ, καὶ γίνεται μάχη τῶν στρατευμάτων, καὶ ἡσαν ὑπερτεροῦντες οἱ τοῦ Σκληροῦ, οἱ δὲ περὶ τὸν Φωκᾶν τὰ νῦντα διερέψατο, καὶ οὗτα μὲν τὰ τῆς μάχης ταύτης συμβέβηκε. Τῇ δὲ ἔχησι οἱ τῶν στρατευμάτων ἕφροντες αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους μαχέσασθαι εἶλοντο, καὶ τὸν ἄγῶνα τὸν ὑπὲρ τοῦ παντὸς ἀναδέξασθαι. Ἐπῆλθον οὖν ἀλλήλοις καὶ πρῶτος ἔφθη παῖσας τὸν Φωκᾶν δὲ Σκληρὸς, ὃς μὲν ἔνιοι λέγουσι, κορόνη κατὰ τῆς κεφαλῆς, ὡς δὲ ἔτεροι, ἔιρος ἐπανετείνατο κατ' αὐτοῦ, τοῦ δὲ κλιθέντος πρὸς θάτερον μέρος, καὶ τὴν πληγὴν ἐκκλινάντος, ἔφθασε τὸ τοῦ ἔιρους ἄκρον τὸ οὓς ἐκτεμεῖ τοῦ ἵππου τοῦ Φωκᾶ. Οὐ δέ γε Φωκᾶς ἀντέπληξε τὸν Σκληρὸν κορόνη κατὰ τῆς κεφαλῆς, καὶ δὲ πληγεὶς σκοτοδινιασας τῷ τοῦ ἵππου τραχῆλῳ ἐπέπεσεν, δὲν οἱ περὶ αὐτὸν κακῶς ἔχοντα θεασάμενοι, καὶ τῷ τῇ πληγῆς αἴματι πεφυρμένον περιστάντες συνέσχον, καὶ ἀπῆγαγον εἰς πηγὴν, ἀνακτησόμενοι τε λειπούσουντα τὸν ἄνδρα τῷ ὑδατι, καὶ τὸ καταρρέεσαν τοῦ αἵματος ἀπορρύψαντες, καὶ τοῦ ἵππου ἐκείνον ἀποβιβάσαντες, ἐποιουν τὰ εἰρημένα. Ἐν τούτῳ δὲ δὲ ιππος δὲ τοῦ Σκληροῦ τὸν κατέχοντα ἐκφυγὸν καὶ ἀποσκιρήσας ἐπιβάτου χωρὶς, ἐκρόνεν, ἀνὰ τὸ στρατόπεδον αἴματι τὴν χαίτην διάδροχος. Ων ίδόντα τὰ τοῦ Σκληροῦ στρατευμάτα (ἐπίσημος γάρ ήν δὲ ιππος, κεκλημένος Αἰγύπτιος) καὶ οἰηθέντα πεσεῖν τὸν αὐτῶν ἡγεμόνα, ἀκρατῶς ὀρμήκεσαν πρὸς φυγὴν. Κατανοήσας δὲ τὸ γινόμενον δὲ Φωκᾶς, ἐπεισ τοῖς φεύγουσι τοὺς οἰκείους παραθερέβνας, καὶ πολλοὶ μὲν ἀνήρηντο ἀπὸ τῶν δινειπολέμων, πολλοὶ δὲ καὶ ἡλίσκοντο, πλείους δὲ δὲ ἀλλήλων ἐκτείνοντο συμπατούμενοι. Ἐντεῦθεν δὲ Σκληρὸς ἐξεπορθεὶς μετὰ τῶν περιλειφθέντων καταφεύγει πρὸς Χοσρόην τὸν Βασιλώνιον. Καὶ τοῦτο μαθὼν δὲ βασιλεὺς ἐπειρεὶς πρὸς Χοσρόην, ἀξιῶν, μὴ προσδέξασθαι τὸν τυραννήσαντα τὸν τυραννήσαντα, καὶ κατὰ τοῦ οἰκείου διεπόθεου γενόμενον, ἵνα μὴ καὶ καθ' ἑαυτοῦ ὑπόδειγμα δοίη οὐκ ἀγαθὸν. Ἐφερε δὲ δὲ πεμφθεὶς καὶ πρὸς τὸν Σκληρὸν καὶ τοὺς μετ' ἑαυτοῦ ἔγγραφα, τῷ βασιλικῇ βεβαιωθέντα χειρὶ, ἀμνηστείαν αὐτοῖς τῶν πετερηρέων βραβεύοντα, εἰ ἀποστατεῖν τῆς ἔγχειρήσας, καὶ τῷ βασιλεῖ ὑποκύψαιεν. Ταῦτα τὰ πρὸς τὸν Σκληρὸν καὶ τοὺς μετ' ἑκείνου βασιλεις γράμματα ὡς ἔγνω δὲ Βασιλώνιος, αὐτὸν τε τὴν πρεσβείαν πληροῦντα, καὶ τὸν Σκληρὸν, καὶ τοὺς μετ' αὐτῷ στρατιώτας κατείργυντιν. Ἐνταῦθα μὲν οὖν τότε τὰ τῆς ἀποστασίας Πάτημα τῷ Σκληρῷ.

VI. Antonius porro patriarcha, cum sacerdotio renuntiasset, quod per sex annos tenuerat, ac paulo post obiisset, et Ecclesia annis IV cum dimidio vacasset, Nicolaus Chrysoberges est designatus Interēa Bulgari cognito Tzimiscæ interitu, tumultuantur, et quatuor fratribus Davidi, Mosi, Aaroni et Samueli deferunt imperium, qui Comitopoli appellabantur, quod filii essent viri apud illos illustris, et ex iis quos comites vocant. Nam stirps regia defecerat, uno Petri filio Romano superstite, qui eunuchus erat. Ex iis quatuor David statim mortem obiit, Moses in oppugnatione Serre la-

Α "Ἐγων οὖν τινὰς ἀλωτοὺς ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν ἐναντίων, αὐτοὶς τοὺς σιτῶντας ἡμίδεες δύτας ὀπίδειξ, καὶ δὲ αὐτῶν ἀδηλωτες τῷ Σκληρῷ μὴ δεδίκται τὴν πολιορκίαν τὴν ἐκ λιμοῦ. Εἰ δὲ μοι, ἔφη, πίστεις δοῖης, μεθ' ὧν· βούλομαι παραχωρῆσαι μοι ἀπελθεῖν, ὑπεκτήσομαι σοι τῆς πόλεως τὰ φρονῶν. Περιχρῶς τούτων ἔχουσεν δὲ Σκληρὸς, καὶ πίστεις αὐτῷ παρέσχε, κάκεῖνος τοὺς τι πλείους τῆς πόλεως καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ στρατιώτας παρειληφώς, τῆς πόλεως ἔξεισι, καὶ πρὸς τὴν μαγάλην πόλιν ἄπεισι, καὶ δὲ Σκληρὸς εἰσειτιν εἰς τὴν Νίκαιαν, τότε ἔγνω καταστρηγηθεῖς. Οὐ δέ γε παρακοιμώμενος, τοῦ Σκληροῦ ἐκεῖθεν ἀπέραντος, καὶ τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων πλησιάζοντος, ἀμηχανῶν δὲν. Γνωστιμαχῆσας οὖν τὸν Φωκᾶν Βέρδαν ἐκ τῆς ὑπερορίας ἀνεκαλέστο, καὶ δρκοὶ αὐτὸν φρικώδεσιν ἐνδησάμενος καὶ παλαιμναιοτάταις ἀραῖς, μὴ ἀν ποτε τῇ βασιλείᾳ ἐπιθέσθαι, μηδὲ κατὰ τῶν βασιλεύοντων βουλεύσασθαι, ταῖς περιλοίποις δυνάμεσι δινδρόστησι, καὶ χρήματα δαψιλῆ ταρασχόμενος ἀπεισιν οὖν δὲ Σκληρὸς δὲ τοῦτο μαθὼν τότε ἔγνω μέλλων μαχέσασθαι πρὸς ἀνταγωνιστὴν ἀξιόμαχον, καὶ ἄρας ἀπῆι, καὶ περὶ τὸ Ἀμβριον συμπλέκεται τῷ Φωκᾷ, καὶ γίνεται μάχη τῶν στρατευμάτων, καὶ ἡσαν ὑπερτεροῦντες οἱ τοῦ Σκληροῦ, οἱ δὲ περὶ τὸν Φωκᾶν τὰ νῦντα διερέψατο, καὶ τὴν πληγὴν ἐκκλινάντος, ἔφθασε τὸ τοῦ ἔιρους ἄκρον τὸ οὓς ἐκτεμεῖ τοῦ ἵππου τοῦ Φωκᾶ. Οὐ δέ γε Φωκᾶς ἀντέπληξε τὸν Σκληρὸν κορόνη κατὰ τῆς κεφαλῆς, καὶ δὲ πληγεὶς σκοτοδινιασας τῷ τοῦ ἵππου τραχῆλῳ ἐπέπεσεν, δὲν οἱ περὶ αὐτὸν κακῶς ἔχοντα θεασάμενοι, καὶ τῷ τῇ πληγῆς αἵματι πεφυρμένον περιστάντες συνέσχον, καὶ ἀπῆγαγον εἰς πηγὴν, ἀνακτησόμενοι τε λειπούσουντα τὸν ἄνδρα τῷ ὑδατι, καὶ τὸ καταρρέεσαν τοῦ αἵματος ἀπορρύψαντες, καὶ τοῦ ἵππου ἐκείνον ἀποβιβάσαντες, ἐποιουν τὰ εἰρημένα. Ἐν τούτῳ δὲ δὲ ιππος δὲ τοῦ Σκληροῦ τὸν κατέχοντα ἐκφυγὸν καὶ ἀποσκιρήσας ἐπιβάτου χωρὶς, ἐκρόνεν, ἀνὰ τὸ στρατόπεδον αἴματι τὴν χαίτην διάδροχος. Ων ίδόντα τὰ τοῦ Σκληροῦ στρατευμάτα (ἐπίσημος γάρ ήν δὲ ιππος, κεκλημένος Αἰγύπτιος) καὶ οἰηθέντα πεσεῖν τὸν αὐτῶν ἡγεμόνα, ἀκρατῶς ὀρμήκεσαν πρὸς φυγὴν. Κατανοήσας δὲ τὸ γινόμενον δὲ Φωκᾶς, ἐπεισ τοῖς φεύγουσι τοὺς οἰκείους παραθερέβνας, καὶ πολλοὶ μὲν ἀνήρηντο ἀπὸ τῶν δινειπολέμων, πολλοὶ δὲ καὶ ἡλίσκοντο, πλείους δὲ δὲ ἀλλήλων ἐκτείνοντο συμπατούμενοι. Ἐντεῦθεν δὲ βασιλεὺς ἐξεπορθεὶς μετὰ τῶν περιλειφθέντων καταφεύγει πρὸς Χοσρόην τὸν Βασιλώνιον. Καὶ τοῦτο μαθὼν δὲ βασιλεὺς ἐπειρεὶς πρὸς Χοσρόην, ἀξιῶν, μὴ προσδέξασθαι τὸν τυραννήσαντα, καὶ κατὰ τοῦ οἰκείου διεπόθεου γενόμενον, ἵνα μὴ καὶ καθ' ἑαυτοῦ ὑπόδειγμα δοίη οὐκ ἀγαθὸν. Ἐφερε δὲ δὲ πεμφθεὶς καὶ πρὸς τὸν Σκληρὸν καὶ τοὺς μετ' ἑκείνου ἔγγραφα, τῷ βασιλικῇ βεβαιωθέντα χειρὶ, ἀμνηστείαν αὐτοῖς τῶν πετερηρέων βραβεύοντα, εἰ ἀποστατεῖν τῆς ἔγχειρήσας, καὶ τῷ βασιλεῖ ὑποκύψαιεν. Ταῦτα τὰ πρὸς τὸν Σκληρὸν καὶ τοὺς μετ' ἑκείνου βασιλεις γράμματα ὡς ἔγνω δὲ Βασιλώνιος, αὐτὸν τε τὴν πρεσβείαν πληροῦντα, καὶ τὸν Σκληρὸν, καὶ τοὺς μετ' αὐτῷ στρατιώτας κατείργυντιν. Ἐνταῦθα μὲν οὖν τότε τὰ τῆς ἀποστασίας Πάτημα τῷ Σκληρῷ.

Β "Ἄντωνιος δὲ τοῦ πατριάρχου τὴν ιερωσύνην ἀπειπαμένου, ἢν ἐπὶ ἔτη ἔχουσεν ἔξι, καὶ μετὰ μικρὸν τελευτήσαντος, τέσσαρις πρὸς τῷ ἡμίσει ἐνιαυτοὺς ἀρχιερέως ἡ Ἐκκλησία ἐχήρευσεν, εἶται δὲ Χρυσοβέργης Νικόλαος προσεκεχειρίστο. Τὰ δὲ τῶν Βουλγάρων αὐθίς κεκίνητο· ὡς γὰρ ἡ τοῦ Τζεμιστῆ κατήγελτο τελευτὴ, τέσσαρις ἀδελφοῖς ἀνατίθεσται τὴν σφετέραν ἀρχήν, Δαβίδ, Μωϋσῆ, Ἀαρὼν τε καὶ Σαμουήλ, οἱ Κομητόπολεις ὡνομάζοντο, δτι υἱοὶ γεγόνασιν ἴνδες τῶν παρ' αὐτοῖς ἐπιστήμων, καὶ λεγομένων κομήτων. Οἱ γὰρ ἐκ τοῦ βασιλείου γένους οφίσιν ἐπιλειπότας, μόνου περιλειφθέντος ἴνδες τῶν

παῖδων τοῦ Πέτρου, φημὶ δῆτα τοῦ Ῥωμανοῦ, δστις ἐκτομίας ἦν, τῶν δὲ τεσσάρων συγγρόνων τῶν Κομητοπώλων, δ μὲν Δαβὶδ τάχιστα τὴν ζωὴν ἔξεμπτησεν, δ δὲ γε Μωϋσῆς τὰς Σέρβας πολιορκῶν, λίθῳ βάλλεται, καὶ θνήσκει εὐθὺς. Τὸν δὲ Ἀαρὼν παγγενῆ τοῦ βίου ἔξιγγαγεν δ ἀδελφὸς Σαμουὴλ, ἢ τὴν ἀρχὴν ἐντῷ μόνῳ περιποιούμενον, ἢ τὰ Ῥωμαῖων αἰρούμενον (λέγεται γὰρ καὶ ἀμφότερα) ἕνδε μόνου τῶν πατέρων ἐκτίνου περισσότερος, δὲ Σφενδόσθλαδος καὶ Ἰωάννης διωνύμως ἐκέλητο. Καὶ ἡ τῆς Βουλγαρίας ἀρχὴ εἰς μόνον περιέστη τὸν Σαμουὴλ, δι, τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις ἀσχολουμένων, ἀδειαν εὑρηκὼς, τὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας Ἐσπέρια ἔμπειτε περιήει, οὐδὲ ληζόμενος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χώρας ἅμα καὶ τὰς πόλεις περιποιούμενος ἐντῷ. Ἐπεὶ δὲ, ὡς ἴστορηται, τὴν τοῦ Σχλεποῦ τυραννίδα δ βασιλεὺς ἀπεσείσατο, ὥργα πρὸς ἄμυναν τοῦ βαρβάρου, καὶ δι' ἑαυτοῦ ἔδοξεν αὐτῷ τὴν ἐκστρατείαν ποιήσασθαι. Ἐξεισιν οὖν μῆτε τῷ μάγιστρῳ Βάρδῳ τῷ Φωκᾷ, καίτοι δομεστίκῳ ὅντι τῶν σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς, περὶ τῆς πρᾶξεως κοινωσάμενος, μῆτε μὴν ἑτέρῳ τῶν Ἐψών στραταρχούντων δυνάμεων. Ἡδη δὲ πρὸς τὰ Βουλγάρων εἰσιών, τὸν μάγιστρον Λεοντα τὸν Μελισσηνὸν κατόπιν ἐκέλευσεν εἶναι, καὶ τὰς δυσχωρίας τηρεῖν· αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Σαρδικῆς (αὗτη δὲ ἐστὶν ἡ Τριαδίτζα (83) ἐπιχειρεῖν ἡτοι μάζετο. Τῶν δυτικῶν δὲ ταγμάτων δομεστίκος ὁν δ Κοντοστέφανος, καὶ λογισάμενος, ὡς εἰ εἴτε χηθεὶ τὰ τῆς στρατείας τῷ βασιλεῖ, οὐκ ἂν ποτε παύσαιτο δι' ἑαυτοῦ τοὺς πολέμους διατιθέμενος, καὶ οὕτ' αὐτὸς οὕθ' οἱ λοιποὶ στρατάρχαι ἔτι αὐτῷ λόγου πολλοῦ νομισθήσονται ἄξιοι, σφῆλαι οἱ διεμελέτησε τὴν ἐπιχείρησιν, καὶ τὴν δρμὴν ἀνακόψαι. Προσελθὼν οὖν φησὶ τὸν Μελισσηνὸν τυραννίδι ἐπιχειρεῖν, καὶ ἀπίειν σὺν ταχυτήτῃ πρὸς τὸ Βυζάντιον, τὴν βασιλείαν καθίκοντα, καὶ ἡξίου μὴ μέλλειν, ἀναζευγήσειν δὲ καὶ μὴ ὑπερτίθεσθαι. Τούτο τὸν βασιλέα ἑτάραξε, καὶ ἐπάνοδον ισχυραν τῷ λαῷ. Ο δὲ γε Σαμουὴλ ταῖς τῶν δρέων ἐμφιλοχωρῶν κορυφαῖς (οὐ γὰρ ἔθαρτει κατευστέδην μαχέσασθαι) καὶ τὴν ἀθρόαν ἀνεζητήντην ἔδων, δειλαν ἔκρινε τὸ πραττόμενον, καὶ ἐπεισι τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ τῷ ἀνεπίστηφ ἄπαντας κατεθρόσκε, καὶ εἰς φυγὴν ἔτρεψε, καὶ τῆς τε παρεμβολῆ ἔκρατης, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς βασιλικῆς, καὶ τῶν παρασήμων τῆς βασιλείας. Ο δὲ βασιλεὺς μόλις εἰς Φιλιππούπολιν διαστέσατο, κάκει τὸν Μελισσηνὸν εὑρηκὼς, κατὰ τοῦ Κοντοστέφανου ἔκώριστο, καὶ ὑδρεῖς κατέχεις τοῦ ἀνδρός. Ο δὲ δυσανασχετῶν ἐτραχύνετο, καὶ ἀναζέσας δ βασιλεὺς τῷ θυμῷ ἐνέθορε τε τοῦ θρόνου, καὶ τῆς κόρης τοῦ Κοντοστέφανου δρακόμενος καὶ τοῦ πώγωνος προσέβρηξε τὸν ἄνδρα τῇ γῇ. Ἐντεῦθεν οἱ τῶν δυνάμεων τῶν Ῥωμαϊκῶν προεξάρχοντες μη-

A pide ictus moritur statim. Fratrem Aaronem cum omni familia, uno illius filio conservato, qui duplice nomine Joannes Sphandosthlaus dicebatur, Samuel interficit, sive quod summam rerum sibi soli vendicaret, sive quod Romanis studere visus erat: nam utrumque fertur. Is igitur Samuel Bulgarorum principatum solus adeptus dum Romani bellis civilibus distincentur, Occidentales eorum provincias omnes impune circuit: nec populatur tantum, sed et regiones et urbes suæ ditionis facit. Quia de causa imperator, depulsa Scleri tyrannide, ulciscendi barbari cupiditate flagrans, suis auspiciis bellum ei inferre statuit Egreditur igitur consilio suo, neque cum magistro Barda, Orientalium legionum domestico, neque cum ullo alio ducum Orientalium communicato. Bulgarorum fines jam ingressus, magistro Leone Melisseno pone sequi jussso, ad locorum angustias tutandas: ipse Sardicam, quæ et Triaditzia dicitur, obsidere instituit. Verum Occidentalium legionum domesticus Contostephanus, cogitans re bene gesta imperatore nunquam non suopte ductu atque auspiciis bella administratur, se cæterisque ducibus parvi aestimatis: operam dedit, ut conatus illius labefactaret, aliquæ impetum retardaret. Accedit igitur, et Melissenum tyrannidem affectante festinanter ire Byzantium ad regnum occupandum ait, non cunctandum esse monens, sed citra moram reducendum exercitum. Id imperatorem ita perturbavit, ut exercitui redditum denuntiaret. 220 At Samuel cacumina montium insidens (neque enim acie decernere audebat) subito discessu viso, Romanos aggreditur, quos metu illud facere arbitrabatur, et inexspectata impressione in fugam compellit, nec castris tantum, sed et tabernaculo, atque insignibus imperatoris potitur, qui quidem vix Philippopolium evasit: ubi cum Melissenum invenisset, Contostephanum iratus contumeliosis dictis insecatatur, quæ ille iniquo animo ferens exasperatur, effervescente bile solio exaliens, Contostephanum coma et barba prehensum terræ illidit. Ex hoc Romanarum legionum principes imperatori irati, Phocas quod spe frustraretur et res suæ, ut proverbio dicitur, Mandrabi more procederent: alii, quod se contemni putabant, non communicatis consiliis: alii, aliis de causis in Charisiano congressi, Phocam Bardam diademate ornatum imperatorem appellant, defectione, ut ipsi putabant, probe administrata. Sclerus autem qui Babylone custodiebatur, præter spem custodia educitur. Nam Persarum imperio a Sarracenis everso, vir quidam Persa, nomine Inargus, verbis concitat populares, suadens ut rupto servitutis jugo arma contra Saracenos se duce sumant Chosroes porro quamvis æpere cum illis congreg-

Variae lectiones et notæ.

(83) Αὗτη δὲ ἐστὶν ἡ Τριαδίτζα. Leo Diaconus, lib. x Hist. nondum editæ: Κατὰ τὴν Σαρδικήν ἐπεχωρίσαν, ἦν καὶ Τριαδίτζαν ἡ Σευθικὴ συνήθεια κέληκεν. Infra Τριαδίτζαν vocat.

sus, tamen nunquam non discessit inferior, despe-
rataque victoria ad Romanos qui in custodiis erant
confugit: quibus carcere eductis, cum Sclero de-
ratione gerendi belli agit, petita venia male tra-
stationis, qui principio bello recusato, tandem illo
urgente annuit: sed ea conditione, ut solos Ro-
manos in aciem educat. Carceribus igitur perquisi-
tis, ad tria millia Romanorum sunt inventa, et
arma eis data, qui cum Soleri ducti et auspiciis
Persas vicissent, nec ipsi, nec ille ad Chosroen
redeundum esse statuerunt, veriti ne denuo a Bar-
baro in carcere compingerentur, præsertim tanto
virtutis sue specimine edito. At Chosroes dum in
fugam intenti sunt, magnam turbam ad eos perse-
quendos mittit: qui etsi numero longe superiores,
commissio prælio, pauciores evaserunt iis quos
persequebantur, ceteris ibi Romanorum manibus
interfectis.

μαίους, καὶ μάνησι μὲν αὐτοὺς τῆς εἰρκτῆς, διαλέγεται δὲ τῷ βασιλέως διάτοι. Οἱ δὲ πρότερον μὲν παρτεῖτο τὸν πόλεμον, εἰτ' ἔκπληκτον τοῦ Βαβυλῶνος, κατανεύει μὲν, σὺν μόνοις δὲ τοῖς Ῥωμαίοις ὑπέσχετο τὸν πόλεμον ὑπελθεῖν. Πρευνῶντο τοῖνυν τὰ δεσμωτήρια, καὶ δοσι εὑρητοῦ ἐν αὐτοῖς Ῥωμαῖοι, ἔξιγοντο καὶ ὀπλίζοντο, καὶ ὡσεὶ τρισχίλιοι συνηθροίσθισαν, οὓς παρειληφώς δὲ πρὸς τὸν Χοσρόην οὐκέτ' ἔκρινεν οὔτ' αὐτὸς οὐθ' οἱ μετ' αὐτοῦ. Ἐδεδοίκεσαν γάρ μὴ καὶ αὐθίς αὐτοὺς καθείρξει διάρρηπας, καὶ μᾶλλον διετοίχησαν τὸν γενναιότερος. Εἶχοντο γοῦν τῆς φυγῆς, καὶ δὲ Χοσρόης πλῆθος εἰς αὐτῶν ἐπιδίωξιν ἔστειλε, καὶ οἱ σταλέντες κατειληφότες τοὺς φεύγοντας, ἐκείνων ὑπάρχοντες πολλαπλάσιοι, μείους των φευγόντων ἀποδρᾶντι δεδύνητο,

VII. Sclerus igitur cum suis Romanorum fines ingressus, ad Phocam 221 se confert, quem regnum spectare a tyrannidem jam affectasse cognorat, et belli et imperiis socius futurus. Ille societatem amplexus, si votorum compotes fierent, sibi urbem imperatoriam et plurimum gentium ac provinciarum imperium vindicat: Sclero Antiochiam, Cœlesyriam, Phœniciam, Palæstinam, Mesopotamiam et Ægyptum attribuit, eaque pacta jurejurando sancit. Quo Sclerus fatus, cum ad illum se contulisset, ac jam intra casses esset, primum habitu regio privatur, deinde in carcere conjecto custodia adhibetur: et copiis illius ascitis, Phocas tyrannidem suam firmat. Enimvero Sclerus priusquam ab illo comprehendenderetur, ut si res male cessisset, receptum aliquem haberet acspem salutis, curarat ut filius suus Romanus, clam arrepta fuga, ad imperatorem deficeret, a quo cum gaudio exceptus est, et statim magister designatus, Phocas autem Delphina patricio cum parte copiarum Chrysopolim, quæ est e regione urbis regis, misso, ipse cum reliquo exercitu Abydum proficiscitur. Imperato vero Delphinam ad Chrysopolim castrametatum, subito cum Russico exercitu adortus (nam cum Uladimero ducem eorum, sorore Anna duota, affinitatem junxerat, atque auxilia inde accersierat), hostibus facile superatis,

Aνιῶντες τῷ βασιλεῖ, δὲ μὲν Φωκᾶς διειστῆ αἱ ἐλπίδες ὑπέβεσον, καὶ τὸ τῆς παροιμίας, ὅπῃ τὰ Μανδραβόλου (84) ἔχόρουν· οἱ δὲ διειστῆσαν αὐτοῖς προστέφετο, καὶ οὐκ ἐκοινώνει σφίσι τῶν βουλευμάτων, οἱ δὲ καὶ δι' ἐπεράττα, ἵν τῷ Χαρσινῷ συναθροίζονται, καὶ τῷ Φωκῷ Βάρδῳ διάδημα περιέθεντο, καὶ τῆς βροτείας ηξίωσαν, καὶ δὲ μὲν τὸ τῆς ἀποστολας, ὡς αὐτοῖς ἔδοκει, οὐ διετίθεντο. Οἱ δὲ γε Σκληρὸς ἐν Βαβυλῶνι φρουρούμενος, ἀνελπίστως ἔξαγεται τῆς φρουρᾶς. Τῆς γὰρ τῶν Περσῶν ἀρχῆς καταλιθείστης ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν ἀνήρ τις Πέρσης, Ἰνχρός δημομα, λόγοις παρεκ-
Bγίστας τὸ Περσικόν, πεθεὶς ἀποστατῆσαι τῆς τῶν Σαρακηνῶν δουλείας, καὶ διπλαὶ ἀραθι κατ' αὐτῶν, αὐτοῦ τοῦ Ἰνάργου στρατηγοῦντος αὐτῶν. Πολλάκις μὲν οὖν δὲ Χοσρόης τοῖς Πέρσαις δινηγωνίστετο, τοσαντάκις δὲ τητέθη, δισάκις σφίσι προσέμιξε, καὶ ἀπογονοὺς πρὸς τοὺς ἐμφρούρους καταφεύγει Ρω-
μαίους, καὶ μάνησι μὲν αὐτοὺς τῆς εἰρκτῆς, διαλέγεται δὲ τῷ βασιλείων, εἰτ' ἔκπληκτον τοῦ Βαβυλῶνος, κατανεύει μὲν, σὺν μόνοις δὲ τοῖς Ῥωμαίοις ὑπέσχετο τὸν πόλεμον ὑπελθεῖν. Πρευνῶντο τοῖνυν τὰ δεσμωτήρια, καὶ δοσι εὑρητοῦ ἐν αὐτοῖς Ῥωμαῖοι, ἔξιγοντο καὶ ὀπλίζοντο, καὶ ὡσεὶ τρισχίλιοι συνηθροίσθισαν, οὓς παρειληφώς δὲ πρὸς τὸν Χοσρόην οὐκέτ' ἔκρινεν οὔτ' αὐτὸς οὐθ' οἱ μετ' αὐτοῦ. Ἐδεδοίκεσαν γάρ μὴ καὶ αὐθίς αὐτοὺς καθείρξει διάρρηπας, καὶ μᾶλλον διετοίχησαν τὸν γενναιότερος. Εἶχοντο γοῦν τῆς φυγῆς, καὶ δὲ Χοσρόης πλῆθος εἰς αὐτῶν ἐπιδίωξιν ἔστειλε, καὶ οἱ σταλέντες κατειληφότες τούς φεύγοντας, ἐκείνων ὑπάρχοντες πολλαπλάσιοι, μείους των φευγόντων ἀποδρᾶντι δεδύνητο,

CΖ'. Οἱ μὲν οὖν Σκληρὸς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ εἰς τὸ Ρωμαίων ἀπανελθόντας δριζ. Μαθῶν δὲ καὶ τὸν Φωκᾶν ἥδη βασιλεῖωντα καὶ τυραννίδος ἀρέψμενον, ἀπονεύεται πρὸς τὸν Φωκᾶν, κοινωνὸς ἀξιῶν εἶναι καὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς βασιλείας αὐτῆς. Οἱ δὲ τὴν κοινοπραγματας ἐδέσπισαν, καὶ εἰ τῶν ἀφέσων τύχουεν, ἐκεῖνοι μὲν τὴν βασιλείαν τῶν πόλεων ἀπένειμε καὶ τῶν πλειστῶν ἔθνων καὶ χωρῶν τὸ κράτος· τῷ δὲ Σκληρῷ προσεκλήρου τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν τε Κολλην Συρίαν, καὶ Φοινίκην, καὶ Παλαιστίνην, καὶ Μεσοποταμίαν, καὶ Αἴγυπτον, καὶ τὰς συνθήκας δρκοῖς καθιερῶν ἐμπεπέδωκεν. Ἐπὶ τούτοις τεθέρηκάς δὲ Σκληρὸς, πρόσσεις τῷ Φωκῷ. Οἱ δὲ ἐντὸς δρκών τούτον λαβὼν, ἀφαιρεῖται μὲν αὐτοῦ τὸ σχῆμα δῆ τὸ βασιλεῖον, καθείργνυσι δὲ, καὶ φρεστὸν αὐτῷ περιστησούν. Γέρ' εἴσιτον δὲ καὶ τὴν σὺν διενηρησίᾳ στρατιὰν ποιησάμενος, τοῦ τυραννεύειν εἶχετο πρατιστέρον. Οἱ μέντοι Σκληρὸς, προμηθευόμενος διενῆ πρὸς τὸ μᾶλλον ἔξι ἀποτοχίας σωτηρίαν τινὰ, πρὸ τοῦ κατασχθῆναι πρὸς τοῦ Φωκᾶ, τὸν υἱὸν Ῥωμανὸν λάθρα φυγεῖν παρεσκεύασσεν, ὡς αὐτομολοῦστο τῷ βασιλεῖ, δὲ καὶ περιχαρῶς παρὰ τοῦ κρατουοῦντος ἐδέχθη, καὶ μάγιστρος ἐτιμήθη εὐθύς. Οἱ Φωκᾶς δὲ, ἀπόμοιράν τινα τῆς στρατιᾶς διπλαὶ τὸν πατρίκιον τάξας τὸν Δελφινᾶν, εἰς τὴν ἀνεικρὺ τῆς βασιλίσσεως ἐκπέμπει Χρυσόπολιν, αὐτὸς δὲ σὺν τῇ λοιπῇ δυνάμει ἀφίκετο πρὸς τὴν Ἀδυδον. Τῷ μέντοι Δελφινῷ

Variae lectiones et notæ.

(84) Ἐπὶ τὰ Μανδραβόλου. Vide Apostolium, centuria 8, n. 95, et Maussacum ad Harpocratiū, p. 148.

ιστρατοπεδευκότι κατά Χρυσόπολιν αἰρφύδιον ἐπῆλθεν δὲ βασιλεὺς μετὰ λαοῦ Ῥωσικοῦ (χῆδος γάρ πρὸς Βλαδιμήρδον τὸν ἄρχοντα τούτων ἦτι) Ἀνηρ τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ θέμενος, συμμαχικὸν ἐκεῖθεν ἐδίξατο, καὶ ρήζον τῶν ὑναντίων ἐκράτησε, καὶ αὐτὸν τὸν Δελεῖαντὸν χειρωσάμενος ἀνεσκολόπισεν. Εἶτα πρὸς τὴν Ἀδυδον ἀπεισι μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Κωνσταντίνου· καὶ ἔδη ἀντιμέτωπα ἔστησαν τὰ ἐναντία στρατεύματα, καὶ τοῦ μὲν οἰκείου προετέτακτο δι Φωκᾶς, τὸ δ' ἀντιμαχον δι βασιλεὺς Βασιλείος ἐφιππος περιών παρεθάρθυνεν, δην δι Φωκᾶς θεασάμενος, κατ' αὐτοῦ τὸν ἵππον ἀλλάνει, ὅλην ἐκείνην τὴν ἡγέναν ἐνδεδωκάκει ἀρίνεις ὀδεις, εἰς ἐκείνον καταβαλεῖ, ἔσται τὸν ἄγωνα νενικηών. Ἀλλ' οὕπω τῶν οὐκείων προεληλύθει πολὺ, καὶ οἱ μὲν αὐτὸν ἐκκυλισθῆναι τοῦ ἵππου φασὶν, οἱ δὲ εἰς τινα λόφον ἐκκλίνει, καὶ ἀποβάντες τοῦ ἵππου ἐκταθῆναι κατὰ τῆς γῆς, καὶ εὐθὺς αὐτὸν τὸ πνεῦμα λιπεῖν. Οἱ μὲν οὖν πληγῆναι πάρα του καιρίαν τὸν ἀνδρα Πλεγον. Καὶ δὲ βασιλεὺς δὲ Κωνσταντίνος ἐκτῷ τὴν ἐκείνου ὀνταρέσιν ἐπεφήμιζε· τοῦτο δὲ ἦν λόγος ἄλλως, οὐδὲ γάρ τετρωμένον αὐτοῦ τὸ σῶμα εὑρητο μηδαμῆ. Οἱ δὲ φαρμάκῳ δηλητηρίῳ ἐδόξασκον κατεργασθῆναι αὐτὸν, δὲ καὶ μᾶλλον ἐδοξει πιθανώτερον. Τὸ μέντοι φάρμακον ἡτοι μάστιχο μὲν δι βασιλείος, προσέφερε δὲ τῷ Φωκῷ δι τούτῳ οἰνοχοεύων, πάρα τοῦ βασιλέως ὑποκλαπεῖς. Πεσόντος δὲ τοῦ Βάρδα, τὸ μετ' αὐτοῦ στράτευμα διεσκέδαστο, καὶ οἱ μὲν ἐκτείνοντο καταλαμβάνομενοι, οἱ δὲ ἔξωγροῦντο, καὶ συσχεθέντες κατὰ τὸ δόξαν τῷ βασιλεῖ ἐκολάσθησαν. Ὁ δὲ ἄγριωτερος ἦν ἢ τὸ πρότερον· σοβαρός τε γάρ ἐγεγόνει, καὶ τὸ θήος ὑποκαθήμενος, καὶ πάντας ὑπώπτευε, καὶ τὴν δργὴν ἐτύγχανεν ἀπαρτέτητος, καὶ οὐ τοῖς ἄλλοις μόνον τὸ σοβαρὸν ἐπεδεκνυτο, ἀλλὰ μὴν καὶ τῷ παρακοιμωμένῳ αὐτῷ, ἥχθετο τε τῷ ἀνδρὶ, καὶ εἰς ἐκυρδὸν ἐσπεύδε μετενεγκεῖν τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν, καὶ μέντοι καὶ μεθιστησί τῆς τῶν κοινῶν οἰκονομίας αὐτὸν, οἵκοι μέντοι ἀπρότετον ἐπιστελλας, αὐτῷ, εἶτα μετὰ μικρὸν ὑπερόριον τίθησι, καὶ τῶν ἐκείνων πεπραγμένων ἰκεστον ἀνακρίνων, ἀπραξίαν τῶν πλειστῶν κατεψηρίσσετο, καὶ τοῦ παρ' ἐκείνων δομηθέντος συμβίσιον (85) τὰ πλειστά φερέλετο, καὶ οὐκ ἀγρῶν ἥψατο μόνον ἢ χωρίων καὶ οἰκιῶν, ἀλλὰ καὶ ἀναθημάτων τε αὐτοῖς πλατάνων, καὶ κιβώνων πολυτελῶν. Ὅθεν ἐκείνος, διὰ τούτων νέφει περισχεθεὶς ὀθυμίας, παρείτο τὰ μέλλη, καὶ ἐμπνούς ὕπτο νεκρὸς, καὶ βραχὺ τι διαλιπάνων, εἰστρέψας τὸν βίον ἐξέλιπεν. Ὁ δὲ τότε πρώτων γέγονεν ἀποκράτωρ ὡς ἀλτηώς, καὶ γνοὺς πηλίκων δεῖται φροντίδων ἢ τῆς βασιλείας διοίκησις. τῆς τε

ipsum Delphinam captum palo affixit. Deinde Abydum cum fratre Constantino proficiscitur. Cum exeroitus utriusque in procinctu starent, et Phocas suas copias antecedens, Basilium equo circumiectum legiones cohortari vidisset, totis habenis laxatis, equo concitato, in illum fertur, eo prostrato se toto discrimine fore defunctum ratus: sed antequam suos multum antecessisset, alii eum equo devolutum ferunt, alii cum in tumulum quemdam declinasset, equoque descendisset, humi extentum statim exspirasse: alii a quadam lethali vulnere affectum esse. Constantinus quidem imperator cædem ejus sibi arrogabat, falso utique, cum ejus cadaver nusquam vulneratum fuerit: alii, quod quidem probabilius est, putavere, toxicum ei a Basilio præparatum, a pincerna corrupto largitionibus imperatoriis fuisse propinatum. Barda strato, illius exercitus dissipatus est, aliis cæsis, aliis captis, in quos imperator suo arbitratu **232** animadvertisit, mutatus ab illo qui dudum fuerat, et factus arrogans, demissso ingenio, suspicax in omnes, iracundia inexorabili: nec in alios duntaxat, sed in ipsum etiam præpositum cubiculi talem se præbuit. Quem cum odisset, atque ipse rerum administrationem capessere vellet, tum a reipublicæ negotiis removit, tum domo egredi vertuit, nec multo post relegavit, tum actis ejus omnibus perquisitis, pleraque rescidit, tum monasterium ab eo exstructum maxima ex parte spoliavit, nec agros duntaxat aut fundos invasit et ædes, sed etiam donaria, tabulas, columnas pretiosas. Quas ille ob res animi ægritudine oppressus, membrisque resolutis, nihil aliud nisi spirans cadaver, brevi miserabiliter estextinctus. Basilius vero tum demum vere imperator factus, cum intellexisset, quantam sollicitudinem regni administratio postularet, delicias regias sprevit, splendidis vestibus abstinuit, omnemque suavitatem repudiavit: cum prius haud ita vixisset, sed et amoriibus indulsisset, commensationibus et voluptatibus deditus, regioque luxu delectatus: et omni auctoritate sibi vindicata, fratri nihil nisi nomen et colorem insignem impertiit, custodia illi quidem attributa, cæterum exigua et non magnifica. Quæ ille, ut homo remissioris ac mollioris ingenii et voluptarius, venationibus et æqualium suorum consuetudine gaudens, æquo ferebat animo, neque fratri adversahatur. Ac illorum hic status erat. Sclerus autem, Barda mortuo, vinculis solutus, a

Variæ lectiones et notæ.

(85) Καὶ τοῦ παρ' ἑκείνῳ δομηθέντος σεμνεῖον, etc. Istius monasterii meminit Michael Psellus, lib. I Hist., ms. ubi de eodem Basilio: Καὶ κάντα τρόπου δύσκα εἰς κάκωσιν ἑκείνῳ καὶ συμφρόνων ἐμηγάλατο ποιεῖν ἀμάλει καὶ ἦν εκεῖνος ἔδειματο λαμπροτάτην μονῆν, Βασιλείᾳ τῷ πάνω ἀναθέμενος, ἐπώνυμον τῆς ἑαυτοῦ κλήσεως, μεγαλοπερκῶς μὲν κατεσκευασμένην, καὶ πολλῇ δαπάνῃ χειρὸς τὸ ποικίλον μετὰ τοῦ κχλοῦ ἔχουσαν, ἀρθρονοὶ δὲ γοργύλαις τὸ πλέον τοῦ αὐτοκρούς ἀποκλη-

ρωσαμένην, ἐδούλετο μὲν ἐκ θεμελίων καθαρίστην τὸ δὲ τῆς πράξεως ἀναιδὲς εὐλαβούμενος, τὸ μὲν ἔκειθεν ἀργήρει, τὸ δὲ κατασείει, τὰ ἐπιπλα, τὰς ἐφηρημοτεμένας λίθους· τὸ δ' ἔχοι τοιουτόρπτον, οὐδὲ ἀντεῖ, ἀχρίς οὗ φροντίστηρον εἴτε δεῖ χαριεντίσαμενον εἰπεῖν, τὸ μοναστήριον δέδρασε, διὰ φροντίδος τιθεμένων τῶν ἐν αὐτῷ, διπας ἐν ἑκυτοῖς τὰ ἀναγκαῖα πορίσαιτο. Atque illud est monasterium S. Basilii, de quo egimus in nostra Constantiopolis.

priore instituto non recedebat, regnum propere affectaturus. Sed ab imperator per litteras monitus, ut tandem omissa desperatione, continentium bellorum auctor esse desineret, neque terram sanguine pollueret, eoque Christianorum: cum et senectute jam affligeretur, et spem non optimam foveret, per pactiones ad illum se confert: qui cum in regio tabernaculo sedens Sclerum peditem accedere videret, utrinque suffultum, cum ob senium, tum ob molem corporis (grandis enim erat) celebratum illud dixisse fertur: *Quem timueram, is ad me manu ducitur.* Alii Sclerum in illo accessu ad imperatorem visum amisisse ferunt, eaque de causa ductoribus suis usum. Cum prope tabernaculum venisset, imperator **223** animadversis pulnecis in eo calceis (nam cætera insignia regia deposuerat, calceis solis sive per oblivionem, sive per incitantiam retentis) statim avertit oculos, neque cum eo nisi habitu privati colloqui sustinuit. Cum igitur ante tabernaculum invidiosos illos calceos abjecisset, ingresso imperator assurrexit, porrectaque dextera, collocutus, et eadem uterque mensa usus est, atque ex eodem calice biberunt. Hoc modo sopita Scleri tyrannide, ipse europalata est designatus, et quem quisque adjutorum ejus dignitatis et potestatis gradum, quasve possessiones ab illo regnante acceperat, ea retinere licuit. Imperator curis defectionum levatus, in Thraciam abiit, et Thessalonicam accessit, ut celebri martyri gratias ageret, ibique viro illustri cum magnis copiis duce reliquo ad excursiones Samuelis coherendas, Byzantium regreditur. Inde in Iberiam proficiuntur, Davide europalata mortuo, a quo ejus ditionis hæres institutus fuerat, quam ille tenuerat. Ibi relicta sibi ditione occupata, cum Georgium Davidis fratrem interioris Iberiæ principem compescuisse, ut suis finibus contentus esset, filio ejus obside acceptio: Phœniciam adiit, et principem Tripolitanum, Damascenum, Tyrium et Berytum, qui conspiratione inita, Daphneæ Antiochiæ agrum incursionibus vexabant, coercuit, et Romanis servire coegit, acceptisque ab his etiam obsidibus, domum redit. Et hoc quidem ita se habuerunt.

τυρπνὺς καταλέγεται, αὐτοῦ μὲν κουροπαλάτου τιμηθέντος, τῶν δὲ συναρχεύμενων αὐτῷ παραπορθεῖστων ἔχειν δὲ ἔκαστος ἐξ ἔκεινου τυραννοῦντος εἰλήφει, εἴτ' ἐν δέκαίς ἦν, εἴτ' ἐν ἀρχαῖς, εἴτε μέντοι ἐν κτήσεσιν. Οὐ δὲ βασιλεὺς, τὰς τῶν ἀποστασῶν φροντίδας ἀποφορτισάμενος, ἐπὶ τὴν Θράκην ἔχει, καὶ εἰς Θεσσαλονίκην ἴροτεσε, τῷ περιωνύμῳ μάρτυρι ἀνθομολογούμενος. Καταλείψας δὲ ἑκατὸν εἰσιν τοῦ Δαβὶδος, τὰς τῶν σαμουτὴλ ἐκδρομὰς, ἐπάνεισι πρὸς τὴν Βύζαντος, καὶ εἰς Ἰόνιαν ἀπῆσε, κληρονόμος καταλειφθεὶς παρὰ τοῦ κουροπαλάτου Δαβὶδ θενόντος τῆς ἔκεινης διαφερούστης ἀρχῆς. Ἐνθαπέρ γεγονώς, καὶ τῆς καταλειφθείσης αὐτῷ χώρας ἐπιλεχθεῖσαν, καὶ τὸν τοῦ Δαβὶδ ἀδελφὸν τὸν Γεώργιον τῆς ἐνδοτέρας Ἰόνιας ἡγεμονεύοντα παρασκευαστας ἤσυχα ἔγειν, καὶ τοῖς ἰδίοις ἀρχεῖσθαι, καὶ δύμηρον τὸν ἔκεινου παῖδα λαβών, ἐπὶ Φοινίκην ἐχώρησε, καὶ τὸν τῆς Τριπόλεως ἄρχοντα καὶ τὸν τῆς Δαμασκοῦ, καὶ τὸν τῆς Τύρου καὶ Βηρυτοῦ, κατὰ συθῆκας τῇ πρὸς τῇ Δάφνῃ Ἀντιοχεῖα ἐπιόντας, καὶ κακούντας τὰ δύ' αὐτὴν, ἀνέστειλε, καὶ δούλωσεν Ῥωμαῖοις τηρεῖν ἀνέπεισε, καὶ δυκῆρους κάκ τούτων λαβών, ἐπανέζευξεν. Ἄλλα ταῦτα μὲν εἶχεν οὕτω.

Variae lectiones et notæ.

(86) "Ἡ γὰρ λάθετ" δὲ οὐκ ἐνόησεν. Hemisticchium Homericum ex Iliad. 1, vers. 533.

A βασιλικῆς ἀδρότητος κατεφρόνησε, καὶ τῶν λαμπρῶν ἐπιβλημάτων ἀπέσχετο, καὶ γλυκυθυμίαν ἀπασαν ἀπεσίσατο, καὶ τοι πρώην μὴ οὔτω βιοὺς, ἀλλὰ καὶ ἐρώτων ἡττώμενος, καὶ κώμοις καὶ τρυφαῖς ἀντὸν ἐκδιδοὺς καὶ βασιλεῖας περιττότησιν ἐντόμενος. Εὔτῷ δὲ μόνῳ προσκληρώσας τὴν ἔξουσιαν, τοῦ δύναματος μόνον τῆς βασιλείας καὶ τοῦ ἐπισήμου χρώματος μετεδίδου τῷ ἀδελφῷ, καὶ τινα δορυφορίαν ἔκεινην ἀπέταξε, βραχεῖαν μέντοι καὶ οὐχ ὀπέρογχον. Οὐ δὲ ἔφερε, καὶ οὐκ ἡμισιδητεῖ τῷ ἀδελφῷ, ζήθους ἀνεμένου τυχῶν, οἵμαι, καὶ χαλκων δηροτέρης ζῶντος καὶ διαγωγῆ τρυφερῆ, καὶ θήραις καὶ ἡλικιωτῶν συνουσίᾳ τῶν οἱς συνετρέφετο. Τὸν μὲν οὖν ἀδελφῷ καὶ ἅμφω εἰχέτων οὕτως. Οὐ δέ γε Σκληρὸς, τοῦ Φωκᾶ θανόντος, λυθὲς τῆς εἰρκτῆς, εἰχετο καὶ αὐθὶς τοῦ πρὶν ἐγχειρήματος, καὶ τυραννεῖν καὶ πάλιν οὐκ ἀνεβάλλετο. Οὐ δὲ βασιλεὺς γράμματος πρὸς αὐτὸν ἐγχαραχθεῖσι παρήνει τὸν ἄνδρα παύσασθαι τῆς ἀπονοίας ποτὲ, καὶ μὴ δὲ βούλεσθαι αἴτιον εἶναι πολέμων δμογενέτι, καὶ τὴν γῆν αἷμασι χραίνειν, καὶ τούτοις Χριστιανῶν. Οὐ δὲ τῷ τε γῆρᾳ τρυχόμενος ἥδη, καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἐλιγγίσας, σπένδεται, καὶ πρόσεισται τῷ κρατοῦντι· οὐκεῖνος ὑπὸ σκηνὴν καθῆσθαι βασιλείον, καὶ δὲ Σκληρὸς βάδην ἔχει πρὸς τὴν σκηνὴν, ὑπερερειδόμενος ἐκατέρωθεν, τὸ μέντοι διὰ τὸ γῆρας, τὸ δὲ διὰ τὸν δγκον τοῦ σῶματος (ἥν γὰρ εὐμεγέθης) δύτε καὶ τὸ φόδμενον εἰπεῖν δὲ βασιλεὺς Βασίλειος λάθεται· "Ον ἐδεδοίκειν, προσέγεται μοι χειραγωγούμενος. Οἱ δὲ ἀδρασίᾳ πληγῆναι φασι τὸν Σκληρὸν ἐν τῷ ἀπιέναι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ διὰ τοῦτο χειραγωγεῖσθαι. Ἔγγισαντος δὲ τοῦ ἀνδρὸς τῇ σκηνῇ, κατανοήσας δὲ βασιλεὺς ἔτι τοὺς πόδας αὐτοῦ ὑποδουμένους ὑποδημάτους φοινικοῖς (τὸ μὲν γάρ ἀλλα τῆς βασιλείας τριητῆς, ταὶς εὐθὺς αὐτὴν, καὶ δὲ βασιλεὺς ἐξανέστη, καὶ τὸν ἄνδρα ἐδειξάσθατο, καὶ ὡμιλησάτην ἀλλήλοιν, καὶ ἐκοινώσατο τραπέζης, καὶ ἐπιέτην ἐκ τῆς αὐτῆς κείμενης. Τούτον μὲν οὖν τὸν τρόπον καὶ ἡ τοῦ Σκληροῦ τυρπνὺς καταλέγεται, αὐτοῦ μὲν κουροπαλάτου τιμηθέντος, τῶν δὲ συναρχεύμενων αὐτῷ παραπορθεῖστων ἔχειν δὲ ἔκαστος ἐξ ἔκεινου τυραννοῦντος εἰλήφει, εἴτ' ἐν δέκαίς ἦν, εἴτ' ᐃν ἀρχαῖς, εἴτε μέντοι ἐν κτήσεσιν. Οὐ δὲ βασιλεὺς, τὰς τῶν σαμουτὴλ ἐκδρομὰς, ἐπάνεισι πρὸς τὴν Βύζαντος, καὶ εἰς Ἰόνιαν ἀπῆσε, κληρονόμος καταλειφθεὶς παρὰ τοῦ κουροπαλάτου Δαβὶδ θενόντος τῆς ᔁκεινης διαφερούστης ἀρχῆς. ᘗνθαπέρ γεγονώς, καὶ τῆς καταλειφθείσης αὐτῷ χώρας ἐπιλεχθεῖσαν, καὶ τὸν τοῦ Δαβὶδ ἀδελφὸν τὸν Γεώργιον τῆς ἐνδοτέρας Ἰόνιας ἡγεμονεύοντα παρασκευαστας ἤσυχα ἔγειν, καὶ τοῖς ἰδίοις ἀρχεῖσθαι, καὶ δύμηρον τὸν ἔκεινου παῖδα λαβών, ἐπὶ Φοινίκην ἐχώρησε, καὶ τὸν τῆς Τριπόλεως ἄρχοντα καὶ τὸν τῆς Δαμασκοῦ, καὶ τὸν τῆς Τύρου καὶ Βηρυτοῦ, κατὰ συθῆκας τῇ πρὸς τῇ Δάφνῃ Ἀντιοχεῖα ἐπιόντας, καὶ κακούντας τὰ δύ' αὐτὴν, ἀνέστειλε, καὶ δούλωσεν Ῥωμαῖοις τηρεῖν ἀνέπεισε, καὶ δυκῆρους κάκ τούτων λαβών, ἐπανέζευξεν. Ἄλλα ταῦτα μὲν εἶχεν οὕτω.

Α'. Τοῦ δὲ πατριάρχου Νικολάου τοῦ Χρυσοβέργη Α
 ἐπ' ἔτει δυοκαίδεκα καὶ μηδὸν δικτὼ τῇ Ἀρχιερω-
 σύνῃ ἐνδιατρέψαντος, εἰτα τὸν βίον ἐκλελοιπότος,
 δι μάγιστρος Σισίννιος, ἀντὶρ λόγοις ἐντεθραμμένος,
 προχειρίζεται πατριάρχης. Καὶ τούτου δὲ ἐπὶ τρεῖς
 ἑνιαυτοὺς τὴν Ἐκκλησίαν ιθύναντος καὶ θανόντος,
 Σέργιος καχειροτόνηται πατριάρχης, δις καθηγεῖτο
 μὲν τῆς τοῦ Μανουῆλ μονῆς, τῷ πατριάρχῃ δὲ
 Φωτίῳ κατὰ γένος προστήκων ἐτύχανεν. Τοῦ Σα-
 μουῆλ δὲ τῶν τῶν Βουλγάρων ἐξάρχοντος οὐ τὰ Θρα-
 κῶν οὐδὲ τὰ Μακεδόνων μόνα ληζομένου, ἀλλὰ καὶ
 τὴν Ἑλλάδα καὶ αὐτὴν δὲ γε τὴν Πελοπόννησον, τὸν
 μάγιστρον Νικηφόρον τὸν Οὐρανὸν ἐκπέμπει δι βασι-
 λεὺς, τῆς δύστεας ἄρχοντα, δις παρὰ τῷ Σπερχειῷ
 ποτεμῷ τοῦ Σαμουῆλ κατεσκηνώμένου, παρὰ τῇ
 ἀπεικρυς ἡπειρῷ ηύλισατο. "Οτι δ' ὅσες τότε πολλὰ
 καὶ δι ποταμὸς ἐντεῦθεν ἀπλωτος ἦν, ἀνέλπιστος
 ἐδόκει τῷ Σαμουῆλ ἢ κατ' αὐτοῦ τῶν Ῥωμαίων
 ἐπέλευσις. Ο Οὐρανὸς δὲ, νυκτὸς ἀνερευνήσας, καὶ
 κατέ τινα τόπον βατὸν κατανοήσας τὸν ποταμὸν,
 διεβαλεῖ τοῦτον ἡσύχως μετὰ τῆς στρατιᾶς, καὶ
 ἀφροντιστοῦσιν εἰφιδίοιν ἐμβάλλει τοῖς περὶ τὸν
 Σαμουῆλ, καὶ τῷ ἀδοκήτῳ καταπλαγέντες οἱ Βάρβα-
 ροι ἐπιπτον, μηδὲ χείρας ἀνταίροντες καὶ τῷ Σα-
 μουῆλ δὲ καὶ τῷ ἐκείνου υἱῷ Ῥωμανῷ πληγαὶ
 ἐπηνέχθησαν, καὶ ἐάλωσαν δὲν, εἰ μὴ τοῖς νεκροῖς
 συνανεμίχθησαν σώμασι, καὶ οὕτω λαθόντες διέφυγον.
 Εἴτα καὶ δι βασιλεὺς ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Βουλ-
 γάρων, καὶ τῶν ἐν Σαρδικῇ φρουρίων καταστρεψά-
 μενος ἦνια, ἐπανῆλθεν εἰς Μοσυνούπολιν. Εἶτα δὲ
 καὶ τὴν μεγάλην Ηερσθλάβαν, καὶ τὴν μικρὰν, καὶ
 τὴν Πλάσκοβαν διὰ στρατηγῶν. Καὶ ἡ Βέρβοια δὲ
 παρεδόθη αὐτῷ παρὰ τοῦ Δοσδρομηροῦ, προσχωρή-
 σαντος τοῖς Ῥωμαίοις. Τὰ μέντοι Σέρβια πολιορκί-
 δέλω, καὶ δι τὴν αὐτῶν φυλακὴν ἐμπεπιστευμένος
 Νικόλαος, δὲ Νικολιτζῆν ὑποκορίζοντες ὡς βραχὺν
 τὴν ἥλικαν ὡνόμαζον, δις, καίτοι πατρίκιος τιμηθεὶς,
 ἀπέδρει πάλιν, καὶ πρὸς τὸν Σαμουῆλ ἀπελῆλυθεν.
 Εἰτε' αὐθίς κατὰ Βιδίνης δι βασιλεὺς ἐξεστράτευσε,
 καὶ τὴν πόλιν αἴρει. Ἐν δοσφ δὲ ταύτην ἐποιιόρκει
 δι βασιλεὺς, ἐπεισιν δι Σαμουῆλ τῇ Ἀδριανούπολει
 ἀφέδειν, καὶ πανηγύρεως ἐκτὸς τελουμένης, τάς τε
 ἐμπορίας λειαν πεποίητο, καὶ αἰχμαλώτων πλῆθος
 λεῖδων, διπενδητος. Τὴν Βιδίνην δὲ ὑφ' ἐαυτὸν δι
 βασιλεὺς ποιησάμενος καὶ ἐπανερχόμενος κατέλαβε
 παρὰ τῷ Ἀξιῷ ποταμῷ (87) τὸν Σαμουῆλ αὐλιζόμε-
 νον· δὲ Βαρδάριος (88) οὕτω παρὰ τοῖς παλαιοῖς
 ὄνομαζετο. Πολλοῦ δὲ τοῦ ποταμοῦ ῥέοντος, ἀμε-
 λῶς οἱ Βάρβαροι κατεσκήνωντο· οὐ γὰρ ἂν ποτε
 διυνθῆναι διεβῆναι τὸν ποταμὸν ἥπικιν τὸ Ῥω-
 μαϊκὸν σύνταγμα. Πόρου δὲ γνωσθέντος, δι' αὐτοῦ δ
 βασιλεὺς διέβη καὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ πολλοὶ μὲν

B VIII. Intercā Nicolao Chrysoberge, cum pontifi-
 catum annos XII ei viii menses ornasset, defuncto,
 Sisinnius magister, vir ab ineunte etate in litteris
 versatus, patriarcha designatur: quo et ipso cum
 triennium Ecclesiam rexisset, mortuo, Sergius
 patriarcha eligitur, qui Manuclis monasterio prae-
 rat, patriarcha Photio genere conjunctus. Cum
 autem Samuel Bulgarorum princeps non Thraciam
 tantum et Macedoniam, sed Græciam ipsamque
 Peloponesum populareret, imperator Nicephorus
 Uranum magistrum praetorem Occidentis ablegat,
 qui cum Samuel ad Sperchium fluvium tentoria
 fixisset, in opposita continentē castra posuit. Quia
 vero flumen ob crebras pluvias navigari non po-
 terat. Samuel Romanorum aggressionem minime
 verebatur. 244 Cum autem Uranus noctu quodam
 in loco vadum pervestigasset, eo tacite traducto
 exercitu Samuelem securum subito invadit, ac
 Barbari re inexspectata attoniti, ne armis quidem
 contra illatis, cadunt. Vulneratus est et Samuel una
 cum filio, et ambo capti essent, nisi inter cadavera
 occultati, ciam aufugissent. Post hæc ipse impera-
 tor bellum intulit Bulgariis, et quibusdam Sardicæ
 castellis expugnatis, Mosynopolim rediit. Sed et
 magnam et parvam Persthlavam et Pliscovam per-
 duces cepit. Est ei et Berrœa per Dobromerum,
 qui ad Romanos se contulerat, tradita. Servia
 vero expugnata sunt, et Nicolans, quem per di-
 minutionem ob statutæ brevitatem Nicolitzam voca-
 bant, cujus ea custodiæ tradita erant, captus:
 qui quamvis patricii dignitate ornatus esset, ta-
 men aufugit, atque ad Samuelem rediit. Deinde
 imperator Bidinam expugnat, quam dum obsidet,
 Samuel Adrianopolim subito invadit, cum nundi-
 narum celebritas extra mœnia agitaretur, merci-
 busque direptis, ac plurimis captis recedit: quem
 imperator Bidina capta rediens ad Axium fluvium
 (Bardarius olim sic dictus est) stativa habentem
 deprehendit. Is cam exundaret, Barbari castra ne-
 gligenter tuebantur. Neque enim Romanas legio-
 nes eum transituras putabant. Sed vado ab impe-
 ratore indagato, traduotoque exercitu, multis
 Bulgaris cæsis, Samuellis tentorium et castra uni-
 versa direpta sunt, Samuel ipse aufugit. Sed et
 Scopiorum urbem accepit imperator, a Romano
 Petri Bulgarorum olim principio filio traditam, cui
 D ejus custodia a Samuele commissa fuerat. Posthæc
 Constantinopolim reversus, decrevit tributum
 pauperum, qui periissent, a locupletibus exigendum
 esse, quod allelengyum vocabatur. Etsi autem
 multi atque ipse patriarcha Sergius deprecabantur,
 ut iniqua illa et inusitata exactio tolleretur, tamen

Variæ lectiones et notæ.

(87) Ἀξιῷ ποταμῷ. Joannes Tzetzes, chil. x,
 cap. 316, "Ἀξειον quosdam perperam scribere ob-
 servat:
 Παῖονες δὲ οἱ Βούλγαροι, μὴ πείσου τοῖς βουνάλοις,
 Ἀλλούς τινὰς τοὺς Παιόνας νομίζειν, παρὰ τούτους,
 οἱ Ἀξιον νομίζουσιν ἔτερον τῷ Βαρδάρῃ.

Καὶ Ἀξειον, οὐκ Ἀξιόν φασι, γραφῆ διφθόγγῳ.
 Iisque Homerī auctoritate probat. De Alexio et Bar-
 dario diximus in Notis ad Historiam Comnenicam.
 (88) Βαρδάριος. Vide idem Gloss. in Βαρδά-
 ριωται.

imperator a proposito non recedebat. Nam tempore ac tot victoriis elatus, insolentem se erga omnes præbuit: ac subditis formidabilis quam charus esse maluit: neque cives neque milites pro recepta consuetudine, quam et legumlatores instar legis habere pronuntiant, sed suo judicio et arbitratu tractare vcluit. Proinde nullam **225** doctorum virorum rationem habuit, ipsamque doctrinam rem inutilem et supervacaneam judicans: viros neque genere nec eruditione claros et ab epistolis et a consiliis habuit, quibus litteras simpliciter, nullaque cum cura dictavit. Sed et fiscum obstrutis foribus pecunia referens. Fertur enim ducenta millia talentum auri in thesauris habuisse. Nam alterius pecunia nullus numerus potest, adeo et conclavibus repletis, eam terræ mandarit, anfractibus instar sabyrinthorum effossis: sed et cistellæ plene erant gemmis cum aliis tum candidis illis, quæ peculiari nomine margaritæ dicuntur. Neque vero iis utebatur, paucis exceptis ad insignia purpuræ exornanda, qua, cum prodibat, aut legatis respondebat, aut alias publicas festivitates celebrabat, utebatur. Reliquæ in conclavibus inutile pondus jacebant, Nelli temporibus ingenio fuit vario et multiplo, rebus tranquillis et pacatis vehementior. Iram dissimulabat, apud sese suppressam per occasionem proferens, delinquentibus vicem reddebat: cumque pertinaci esset ingenio, decreta sua non facile immutabat, Quare si quibus iratus erat, iis non facile placabatur. Atque hæc ad declarandos imperatoris mores dicta sunt. Nunc ad res sub eo gestas ordine referendas oratio C redeat.

τελῶν, τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν λευκῶν, οἵς ιδιάζουσα κλῆσις οἱ Μάργαροι (89) τὰ κιβώτια. Τῷ δὲ εἰς χρῆσιν οὐκ ἡσαν, ἀλλὰ βραχεῖς τίνες αὐτῷ τὴν πορφύραν ἀνεκόσμουν, Ὡ̄ ἔχη τούπισμον ἢπερ ἐν προδόσιοις ἐκέρηντο, καὶ δτ' ἔχρημάτις πρέσβεσι, καὶ δτε τινὰ ἄλλην δημοσελή ἐτέλει πανήγυριν. Οἱ δ' ἄλλοι τοῖς ταμείοις ἐναποκείμενοι ἄχθος ἡσαν ἑτάσιον Ἦν δὲ μὲν πολέμου καιροῖς ποικίλος τις, καὶ τὴν γνώμην πρὸς τοὺς ὑπὸ χειρα πολυειδῆς· ἐν δὲ ἡρεμίαις καὶ εἰρηνικαῖς καταστάσεσιν ἀρχικώτερος, καὶ τὰς δργὰς ἑταμένει, καὶ ταῦτας συνέχων παρ' ἑαυτῷ, ἐδημοσίευεν ἐν καιροῖς, καὶ ἀνταπεδίδου τοῖς ἀμαρτήσασιν. Ὡν δὲ τὴν γνώμην στέρβδε, οὐδὲ δρδίως ἡλίοιο τὰ δέδαντα. Διδ καὶ πρὸς οὓς δὲ τούτου τοῦ αὐτοκράτορος, ἦ δὲ ιστορία ἔχεσθω τῶν ἐπ' αὐτοῦ πεπραγμένων, καὶ διηγείσθω τὰ ἐφεῆς.

XI. Aegypti princeps, soluto Romano fædere, et Hierosolymitanum templum, in quo Christi sepulcrum est, et illius loci monasteria destruxit. At imperator Bulgariam crebris impressionibus vastabat et urobat, cui cum Samuel acie resistere non posset, operam dabant ut aditus regni occluderet, et angustias locorum castellis et præsidiis occuparet. Imperator autem reversus, magnaque vi penetrare aggressus, etsi virtute præsidiorum repulsa: tamen cæptis non destitit, sed permansit, subinde castellum tentans, uno ex ducibus cum sua legione misso, an uspiam alibi per ambages ingressum aperire posset. Is per montes multasque difficultates Bulgaris deceptis ingressus, a tergo in præsidarios irruit, qui re subita perterriti, non

Α τῶν Βουλγάρων ἀπώλοντο. Οἱ δὲ Σαμουὴλ διέδρα, τῆς τούτου σκηνῆς καὶ τῆς παρεμβολῆς ἀπάστης διαπρεψότης. Καὶ τὴν πόλιν δὲ τῶν Σκοπίων διβασιλεὺς παρειλήφει, δοθεῖσαν αὐτῷ παρὰ Ψωμανοῦ τοῦ υἱοῦ Πέτρου τοῦ ἄρξαντος τῶν Βουλγάρων, φῆ τάχτης φυλακὴ παρὰ τοῦ Σαμουὴλ ἐμπεπίστευτο. Είται εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἐπανελθὼν, ἐδογμάτισε τὰς τῶν ἀτολωλάτων ταπεινῶν συντελεῖας εἰσπράττεσθαι ἐκ τῶν δυνατῶν τούτο δὲ ἐκλήθη Ἀλληλεγγυον. Πολλῶν δὲ περὶ τούτου δεηθέντων καὶ αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου Σεργίου, ὃς δὲ ἀδικος αὗτη σχολάσῃ καὶ παράλογος εἰσπραξίς, ἦν διβασιλεὺς διμετάπειτος. Τῷ χρόνῳ γάρ καὶ ταῖς νίκαις ἀπάντων κατεπαρθεῖς, ὑπεροπτικὸς πρὸς πάντας θελκυτο, καὶ οὐκ εὖοεν αὐτῷ, φοβεῖσθαι δὲ ἴσθολετο τὸ ὑπῆκοον, καὶ τὸ τε στρατιωτικὸν τὸ τε πολιτικὸν, οὐ πρὸς τὸ κρατῆσαν ἔθος, δ καὶ νόμον δοκεῖν τοῖς νομοθέταις τεθέσπισται, διεξάγειν ἥθελεν, ἀλλὰ πρὸς τὴν οἰκείαν κρίσιν καὶ τὸ θελῆμα ἑαυτοῦ. Διδ οὐδὲ τῶν λογίων ἀνδρῶν ἐπεστρέψετο, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους ἤγητο περιττὸν καὶ χρῆμα καὶ οὐκ δημισμον διθεν ἀπολεξάμενος ἑαυτῷ, οὕτε τῷ γένει, οὕτε μέντοι ἐν λόγῳ τὸ ἐπίσημον ἔχοντας, ἐκείνοις τὰς τε βασιλείους ἐπιστολὰς ἐνεγείρισε, καὶ ἐκοινώνει τῶν βουλευμάτων, καὶ αὐτὸς ἐκείνοις ἀφελῶς τὰς γραφὰς ὡς ἔτυχεν ὑπηγόρευεν. Ἀλλὰ καὶ τοῖς ταμείοις ἀποφράξας τὰς διεκδίους, χρημάτων ταῦτα πλήρη πεποίηκε. Φασὶ γοῦν ἐς εἶκοσι μυριάδας ταλάντων χρυσοῦ ἐναποτεθησαυρίσθαι αὐτῷ. Τὸν γάρ ἄλλον χρηματισμὸν οὐκ ἐν τις δπ' ἀριθμὸν δύναται ἀγαγεῖν, δς, τῶν ταμείων αὐτῷ πληρωθέντων, δπὸ γῆν τὰ λοιπὰ ἔθησαύρισεν, Ἐλεικας δρύκας λαβυρινθίδεις. Καὶ ὑπερχειλῆ μὲν ἡσαν λίθων πολυτελῶν, τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν λευκῶν, οἵς ιδιάζουσα κλῆσις οἱ Μάργαροι (89) τὰ κιβώτια. Τῷ δὲ εἰς χρῆσιν οὐκ ἡσαν, ἀλλὰ βραχεῖς τίνες αὐτῷ τὴν πορφύραν ἀνεκόσμουν, Ὡ̄ ἔχη τούπισμον ἢπερ ἐν προδόσιοις ἐκέρηντο, καὶ δτ' ἔχρημάτις πρέσβεσι, καὶ δτε τινὰ ἄλλην δημοσελή ἐτέλει πανήγυριν. Οἱ δ' ἄλλοι τοῖς ταμείοις ἐναποκείμενοι ἄχθος ἡσαν ἑτάσιον Ἦν δὲ μὲν πολέμου καιροῖς ποικίλος τις, καὶ τὴν γνώμην πρὸς τοὺς ὑπὸ χειρα πολυειδῆς· ἐν δὲ ἡρεμίαις καὶ εἰρηνικαῖς καταστάσεσιν ἀρχικώτερος, καὶ τὰς δργὰς ἑταμένει, καὶ ταῦτας συνέχων παρ' ἑαυτῷ, ἐδημοσίευεν ἐν καιροῖς, καὶ ἀνταπεδίδου τοῖς ἀμαρτήσασιν. Ὡν δὲ τὴν γνώμην στέρβδε, οὐδὲ δρδίως ἡλίοιο τὰ δέδαντα. Διδ καὶ πρὸς οὓς δὲ τούτου τοῦ αὐτοκράτορος, ἦ δὲ ιστορία ἔχεσθω τῶν ἐπ' αὐτοῦ πεπραγμένων, καὶ διηγείσθω τὰ ἐφεῆς.

Θ'. Οἱ τῆς Αιγύπτου κατάρχων, τὰς πρὸς Ψωμαίους λύσας σπονδᾶς, τὸν τε ἐν Ἑροσολύμοις ιων, δν φ τὸ τοῦ Κυροῦ μνῆμα, κατηρείπωσε, καὶ τὰ ἐκεῖ μοναστήρια. (1) δὲ βασιλεὺς, συνεχῶς τῇ Βουλγαρίᾳ προσβάλλων, ἐκάκου ταύτην καὶ ἐκερδίε. Μή δυνάμενος δὲ γε δ Σαμουὴλ ἀντιπαρατέξασθαι τῷ τῶν Ψωμαίων στρατεύματι, τάφοις τὰς εἰσθίους ἀποκλεῖσαι αὐτῷ ἐπεχειρησε, τὰς δυσχερίας ἀποφράξας οἰκοδομαῖς, καὶ φύλακας ἐπιστήσας αὐταῖς. Πηκεν οὖν δ βασιλεὺς αὐθίς, καὶ ἐβιδεστο μὲν τὴν πάροδον, ἀπεκρούσθη δὲ τῶν φυλάκων ἀνθιταρμένων ἐρήμενότερον, πλὴν οὐκ ἀπέστη τῆς ἐγχειρήσεως, ἀλλ' αὐτὸς μὲν προσέμενεν, ἔτι πεερδμενος τοῦ ἐρύματος ἐκπέπομψε δὲ τῶν στρατηγῶν ἔνα μετὰ τοῦ δπ' αὐτὸν τάγματος ἐτερωθίουν-

Variæ lectiones et notæ.

(87) Οἱ μάργαροι. Vide idem Gloss. in Μάργαρος.

ον, εἰ δόνατο περιελθεῖν, καὶ μηχανήσασθαι τι πρὸς τὴν διάλεσιν. 'Ο δὲ, δι' ὅρῶν καὶ δυσχωρῶν πολλῶν διελθὼν, καὶ λαθὼν τοὺς Βουλγάρους, ἐμπίπτεις κατὰ νώτου τοῖς τοῦ ἑρύματος φύλαξιν, οἵ, τῷ ἀθρόῳ περιδεῖς γεγονότες, οὐκέτι τῆς φυλαχῆς ἐφρόντιζον τοῦ ρραγμοῦ, ἀλλ' ὅπως αὐτοὶ τὸν ὄλεθρον φυλάξσωνται περὶ πλείστου ἐτίθεντο. Τότε δὴ ἀδείας τὸ 'Ρωματικὸν ὑραξόμενον στράτευμα, ῥήγνυσι τὸν φραγμὸν, καὶ δίεισι καὶ διώκει, καὶ πολλοὺς μὲν ἀναφέτει, πλείονας δὲ γε ζωγρεῖ μόδις διαδράντος τοῦ Σαμουσῆλη. 'Ο γα μὴν βασιλεὺς τοῖς δορυαλῶτοις εἰς πεντεκαΐδεκα χιλιάδας ἀριθμουμένοις ἔξέκοψε πᾶσι τὰ δύματα, ἐφ' ἐκάστη ἐπατοστοῦ ἔνα καταλιπῶν ἀτερφθελμον, ἵνα εἴη τούτοις χειραγωγὸς, καὶ οὗτας αὐτοὺς ἀπίειν κελεύει πρὸς τὸν σφέτερον ἀρχηγὸν. Οὓς ἔκεινος ἴδων, καὶ τὸ πάθος μὴ ἐνεγκάνων, οὐλγῆτες τε καὶ εἰς γῆν λειποθυμῶν καταβάλλεται· μικρὸν δὲ τι ἀνενεγκάνων, καρδιωγμῷ περιπίπτει καὶ θνήσκει (90), 'Η δὲ τῶν Βουλγάρων ἡγεμονία τῷ υἱῷ αὐτῷ Γαβριὴλ τῷ καὶ 'Ρωμανῷ παριῆλθεν, δὲν οὕπω ἐνικεύοντὸν ἀρχαντα δὲ υἱὸς τοῦ πατραελφου αὐτοῦ Ἀαρὼν δὲ Βλαδισθλαδος Ἰωάννης (διώνυμος γάρ καὶ οὗτος ἦν) ἀπέκτεινε. Διελθὼν δὲ τὸ ἐν ταῖς δυσχωρίαις ἔρυμα δὲ αὐτοκράτωρ, ὡς εἰρηται, ἀλλὰ τε φρούρια ἔχειρωστο ἔρυμάν καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς Βουλγάρους, καὶ ἦκεν εἰς Μοσυνόπολιν, ὅπου αὐτῷ ἡ τοῦ Σαμουσῆλη τελευτὴ ἀπηγγέλη, 'Ἀρας οὖν αὐτίκα προσβάλλει τῇ Βουλγαρίᾳ, καὶ πόλεις τε αὐτῆς αἱρεῖ καὶ φρούρια. 'Ο δὲ γε τοῦ Σαμουσῆλη υἱὸς δὲ 'Ρωμανός τε καὶ Γαβριὴλ (οὕπω γάρ ἀνήρητο), πέμψας πρὸς τὸν βασιλέα δούλωσιν ἐπισχνεῖτο· μετὰ δὲ τίνα καιρὸν τοῦ τὸν Γαβριὴλ ἀνελόντος Ἰωάννου τοῦ Βλαδισθλαδοῦ ἀεράπων ἀφίκετο, εὐχαριστήζοντος τὴν ἀνάρεσιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Σαμουσῆλη καὶ γράμματα κομίζων, ἐπαγγελλόμενα τῷ βασιλεῖ δούλωσιν προσεβρύνσαν δὲ αὐτῷ καὶ πολλοὺς τῶν ἐπισήμων παρὰ Βουλγάροις. Γνοὺς μέντοι τὸν Βλαδισθλαδον δὲ βασιλεὺς οὐ κατὰ τὰς ἐπαγγελίας διανούμενον, ἐπῆλθεν αδηίς τῇ Βουλγαρίᾳ καὶ πολλὰς μὲν αὐτῆς ἐλησάτο χώρας, τὴν δὲ τῆς Ἀχείδος πόλιν, ἢ τὰ βασίεια τοῖς τῶν Βουλγάρων ἀρχηγοῖς φύκοδόμηντο, πολιορκίᾳ λεθῶν, καὶ ἔπειρα φρούρια διὰ στρατηγῶν, ἐπινέζενεν εἰς τὴν Κωνσταντίνου. Καὶ οὖθις δὲ κατὰ Βουλγάρων ἐστράτευσε, καὶ αὖθις φρούριά τε καὶ πολλοὺς τῶν Βαρβάρων τοὺς μὲν διέφευρε, τοὺς δὲ συνέσχε ζωοῦ. 'Ο δὲ τῶν Βουλγάρων ἀρχῶν δὲ Ἰωάννης καὶ Βλαδισθλαδος κατὰ τοῦ Δυρδαχίου ἔκώρμησε, καὶ πολιορκῶν αὐτὸν πίπει, ἕρξας ἐτη δόνο καὶ μῆνας πέντε. 'Ο μαθὼν δὲ βασιλεὺς εὐθὺς ἔξεισι, καὶ περὶ τὴν Ἀδριανούπολεν γενομένῳ προσίσαιν αὐτῷ τῶν Βουλγάρων ἐπιφενεῖς τινὲς, παραδόντες αὐτῷ τὸν Πέρνικον, καὶ ἔπειρα φρούρια τριάκοντα ἐπὶ πέντε· καὶ ἄλλοι δὲ τῶν Βαρβάρων τούτων αὐτῷ προσεβρύσαν. Καὶ

A jam de munitione tuenda, sed de interitu vitando laborabant. Ibi Romanus exercitus nemine prohibente rupia munitione transit, hostesque persequens 226 multos occidit, plures capit, Samuele vix elapso, imperator captivis omnibus qui circiter quindecim millia erant, oculos effudit, singulis centuriis uno monoculo duce redicto, eosque sic ad suum ducem abire jubet. Quibus ille visis, atrocitatem rei non ferens, oborta vertigine viribusque destitutus humili prodidit, ac parum recreatus, ex cardiogmo interit, principatu Bulgarorum in Gabrielem filium, qui et Romanus dicebatur, translato: quem nondum anno elapso frater patrelis, Aaronis filius Uladisthlavus Joannes (binominis enim et hic erat) occidit. Imperator vere oastello angustiarum, utdiximus, superato, cum alia firma præsidia una cum defensoribus cepisset, Mosynopolim pergit: ubi nuntio de Samuelis interitu accepto, Bulgarica oppida et præsidia expugnat. At Samuelis filius Romanus Gabriel (necdum enim cæsus erat) per legatos imperatori servitutem pollicebatur, et tempore aliquanto interposito, Joannis Uladisthlavii minister adest, cædem Gabrieлиis ab herbo suo factam nuntians, aliquis multi ex illustribus Bulgariis ad imperatorem confluunt: qui cum intellexisset aliud agitare animo Uladisthlavum quam promisisset, iterum impressione in Bulgariam facta, longe lateque prædas egit, et Achrida urbe regia Bulgarorum expugnata, aliisque castellis per duces suos captis, Constantiopolim regreditur. Sed rursus bello illato Barbaris illis et castellis occupatis, Bulgarios complures partim interfecit, partim cepit. Quorum princeps Joannes Uladisthlavus, dum Dyrrahium obsidet, cadit, cum genti biennium et quinque menses præfuisset. Quo imperator intellecto statim egreditur, cui ad Adrianopolim quidam illustres Bulgari se dedunt, tradito Pernico et aliis triginta quinque castellis. Sed et alii multi ex his Barbaris ad eum confluxerunt. Maria quoque Joannis Uladisthlavii uxor, Davide Bulgariæ archiepiscopo cum litteris ad illum missis, se illi Bulgaria cessuram pollicita, si ea quæ vellet impetrasset, paulo post ipsa cum tribus filiis et sex liliabus advenit. Sunt et tres ejus alii filii, Prusianus cum duobus fratribus qui in montes profugerant præsidii occupatos, coacti ad imperatoris fidem se conforre: e quibus Prusianum magistrum, 227 cæteros patricios fecit. Universa Bulgaria subacta, et castellis aliis eversis, aliis munitis, justisque præsidiis impositis, Athenas ad exsolvenda Deiparæ vota est profectus, ac dedicatis in æde ejus multis pretiosis donariis, in principem urbem reverus triumphum duxit, recta tiara ornatus, quam vulgus tumphum vocat a

Variae lectiones et notæ.

(90) Καὶ θνήσκει. Lopus protospata: Anno 1015. apparuit cometa mense februario, et Samuel rex obiit, et filius ejus regnavit. Mox: Anno 1016, occisus est filius praedicti Samuelis ab ejus consobrino

filio Aroni, et regnavit ipse. Ubi cod. al. a Fierada ejus consobrino filio Aronii. Consule Familias nostras Dalmaticas.

typho nimirum et superbia, quam in animis ge-
stantium excitat: et sic usque ad Sanctæ Sophiæ
ædem pervenit, ibi quoque vota Domino exsolu-
turus. Quo cum venisset, patriarcha multum eum
obtestatus ut allelengyum aboleret, nihil impetra-
vit, quamvis pollicitus fuisse se id Bulgaris suba-
ctis facturum, is patriarcha Sergius cum Eccle-
siam ad annos viginti rexisset, mortem obiit ac
in ejus locum suscepimus est Eustathius, sacer-
dotum ædis palatinæ princeps. Bulgaria domita
etiam Cravatarum genus, et Sirmium Romano
imperio se submiserunt. Deinde in Abasgiā
expeditionem suscipit, cuius princeps pacta viola-
rat. Quo cum venisset, a tergo defecerunt Xiphias
et Nicephorus Bardæ Phocæ filius, patricii: sed
motus ille celeriter est compressus, Phoca a Xi-
phia interempto, et Xiphia capto et Byzantium
perduto. Qua cura imperator defunctus, cum
Abasgis congriditur, validaque pugna commissa,
et multis utrinque cæsis, æquo marte discessum
est. Sed altero prælio Romani vicerunt, Abasgo-
rumque princeps Georgius in Iberiæ interiora
profugit, nec multo post tantum agri cessit impe-
ratori, quantum is postulavit, filio Pancratio ob-
side dato. His prospere gestis castra movit, et
cum in animo haberet ire in Siciliam, consilium
ejus fatalis morbus interrupit. Sed paulo ante ejus
obitum Eustathius patriarcha moritur, cum ortho-
doxorū Ecclesiæ annos octo præfuisse.

Cum autem monasterii Studii abbas Alexius imperatori
negrotanti sacrum caput Præcursoris attulisset,
illo statim patriarcha designato, eodem vespere
mortuus est. Vixit et regnavit annos septuaginta
duos, solus rerum potitus est annis quinquaginta
et amplius. Reliquo tempore collega fuit primum
patris, deinde Phocæ, ac post illum Tzimiscæ.

τούσιν δὲ Ξιφίας (94) καὶ Νικηφόρος ὁ υἱὸς Βάρδα τοῦ Φωκᾶ πολέμοις καὶ δουλείαις τὸν Κραβάτων ἀποστασία, τοῦ μὲν Ξιφίας τὸν Φωκᾶν ἀνελόντος, αὐτὸν δὲ συλληφθέντος, καὶ δεσμῷ ἀπαχθέντος εἰς τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν. Ἀρτὶ δὲ τὰς περὶ τῆς τυραννίδος ταῦτης φροντίδας δὲ βασιλεὺς ἀποσκευασάμενος, πυρδήγηνται τοῖς Ἀβασγοῖς, καὶ μάχης ισχυρᾶς γενομένης, ἐπεσον πολλοὶ ἀμφοτέρωθεν, καὶ τὸν Ιστρόποτον ὁ ἄγων, εἰτ' αὖθις χροτηθέντος πολέμου νικῶσι Ρωμαῖοι, καὶ δὲ τὸν Γεώργιον (95) εἰς τὰ τῆς Ἰδρυας ἀπέδρασας βαθύτερα, καὶ μετὰ βραχὺ επενδὺς αἰτήσας, ἔξοτη τῷ βασιλεῖ χώρας ὀδόσης δὲ αὐτοκράτωρ ἐβούλετο, εἰς δομησίαν παρεσχὼν Ηγε-
κράτιον τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα διανύσας δὲ βασιλεὺς ἐπανέζευξεν. Ἡν δὲ διὰ μελέτης αὐτῷ καὶ
πρὸς Σικελίαν (96) ἀπῆραι. Ἄλλ' οὐκ εἰς ἔργον αὐτῷ προέβη τὸ βούλεομα· τῇδε γάρ αὐτῷ πρὸς τὰς

Variæ lectiones et notæ.

(91) Τὴν ἀπασαν Βουλγαρίαν. Joannes Tzetzes chil. x, cap. 316.

(92) Ἐπρώτευε. Protopapas Palatii. Vide Gloss. med. Græciæ in Πρωτοπαπᾶς.

(93) Τὰ τῶν Κραβάτων ἔθνη. Ut Croatia et Sirmium in Græcorū potestatem venerint, et ut cæso per insignem perfidiam Sermone, Sirmii domino, a Constantino Diogene, qui missus a Basilio fuerat ad debellandos Croatas, illiusque uxor in urbem sit adducta, narrat pluribus Scylitzes, p. 717. At quod Diogeni ille, Lupus protospatha Bugianus, seu Boootouzyn tribuit. sub an. 1024. Et transfrētavit Bugianis in Curbatia, et comprehendit ipsam principissam uxorem Cosmici. Al. Cisigni.

(94) Ξιφίας. Alius a Xiphia Italæ Catapano, cu-

jus ille fortasse filius fuerit. Lupus protospatha, an. 1006: Descendit Xipha Catapanus in civitate Bari. Nam is obiit anno sequenti in Italia. Idem an. 1007: Defunctus est prædictus Catapanus in civitate Bari, Xiphiæ vero, cuius hic meminit Zonaras defectio cadit in annum 1022, ut est apud Scylitzem.

(95) Ο τὸν Ἀβασγῶν ἡγεμῶν δ Γεωργος. Vide Constantinum, De adm. Imp. cap. 46.

(96) Καὶ πρὸς Σικελίαν. Scribit Scylitzes Basiliū molitum expeditionem in Siciliam, Orestam quemdam de fidissimis suis eunuchis præmisisse cum magnis copiis: deinde post extinctum Basiliū revocatum e Sicilia ob imperitiam in re militari, et missum in Italiam cum imperio: quod

τάντησε τὸ βιώσιμον καὶ ἀνοσηλεύετο. Πρὸς βραχίων δὲ τοῦ αὐτὸν ἀκλιπεῖν δὲ πατριάρχης Εὐστάθιος οὐδέσαι, προστὰς τῆς Ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων ἐπ' ἔτεσιν δικτώ (97). Τοῦ βασιλέως δὲ νοσοῦντος Ἀλέξιος δὲ τότε τὴν προστασίαν ἔχων τῆς τοῦ Στουδίου μονῆς πρὸς τὸν βασιλέα ἀφίκετο, τὴν ἵεραν κάραν τοῦ τιμίου Προδρόμου κομίζων αὐτῷ, καὶ αὐτίκα τοῦτον δὲ βασιλεὺς πατριάρχην προεχειρίσατο, κατὰ τὴν ἀπέραν ἑκείνην καὶ τὴν ζωὴν ἀκλιπῶν, ζήσας μὲν καὶ βισιλέυσας χρόνους ἑβδομήκοντα Ἑπὶ δυσὶν, αὐταρχῆσας δὲ ἐπὶ πεντήκοντα καὶ πρὸς ἔτεσι· τοὺς γὰρ ἄλλους συνεβασίλευσε τῷ πατρὶ, εἴτε τῷ Φωκῇ, καὶ μετ' ἑκείνον τῷ Τζιμισκῇ (98).

I. Τέθνηκε μὲν οὖν γηραιδὸς δὲ Βασίλειος, τῆς δ' ἔξουσίας εὐθὺς δὲ ἑκείνου σύγγονος ἀπελάβετο, τὸν Κανοτεκτῖνόν φημι, μικρὸν τι ἑκείνου κατὰ τὸν χρόνον τῆς ζωῆς ἐλαττούμενος. Ῥρῷθμου δὲ περφυῶς ζήσους καὶ ἀνειμένου, ἥ καὶ εἰς ἔξι ἐλθὼν βίου ἀρρέστωνευμένου τε καὶ ἀργοῦ (οὐδὲ γὰρ ἐκοινώνει αὐτῷ βασιλεὺος τινὸς δὲ σύγγονος πράξεως), καὶ αὐταρχῆσας τοιαύτην εἶχε διαγωγὴν, ὥπ' ἄλλοις μὲν τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν θέμενος, καὶ τούτοις οὐ τοῖς ἑαυτῶν ζῆδη παρασχομένοις δοκίμιον, ἀλλ' ἀνδράσιν οὐδὲ διτοῖ τῶν εὐ γεγονότων, ἀλλ' οὐδὲ ἐλευθέρας τύχης τυγχάνουσιν, ἀνικοῖς δὲ καὶ μὴ δυναμένοις δροσεπεῖν, ἀλλ' ἀκριβῶς βαρβαρίζουσιν. Ἐκτίνος δὲ τρυφαῖς ἔξιδωκεν ἑαυτόν. Ἡττητο γὰρ γαστρὸς καὶ ἀφροδισίων, καὶ ἐμεμήνει περὶ τοὺς κύνους τε καὶ τὰς θεατρὰς, ἀλλὰ μέντοι καὶ περὶ τὰ κυνηγήσια. Ἡν δ' εὐμεγίθης μὲν τὸν ὅγκον τοῦ σώματος, καὶ τὴν ἀλκὴν γενναιότατος, δειλὸς δὲ τὴν ἔξιν τὴν ψυχήν, διθεν οὐδὲ πολέμοις κατευνάζειν ἔκρινε τὰς τῶν Βαρβάρων δρμάς, δωρεᾶς δὲ μᾶλλον καὶ ἀξιώματος. Τοὺς δ' ὀπηκόδους καὶ ἐκ φύλης ὑπονομαὶς ἀκόλαζε, καὶ διαβολαῖς ῥάδιοις ὑπεῖχε τὸ οὖς, καὶ πρὸς θυμὸν ὑπῆρχεν διέρρυπτος, οὐ κατὰ τὸν ἀδελφὸν δ' ἀμηνία, οὐδὲ ἐδίμενε τῇ δργῇ, ἀλλὰ ῥάζον εἰς τὴν ἀντίρροπον διάθεσιν μετετίθετο, καὶ ἡνιατό κακῶς τινα διαθέμενος. Πολλοὺς δὲ τιμωρούμενος, τοῦ φωτὸς διστέρει τοὺς πλείονας, ἐκκόπτων σφίσι τὰ δύματα, καὶ ἴκουφοτέρων τῶν ἄλλων ταύτην τὴν κόλασιν ἔκρινε, καὶ ταύτη ἐκέρητο μᾶλλον, ὡς ἀπράκτους ποιῶσῃ τοὺς καταδικαζομένους αὐτῇ. Γυναικὶ δὲ νέος ὁν συζυγεὶς Ἐλένη (99) τῇ θυγατρὶ Ἀλυπίου, ἀνδρὸς τῶν ὑπερλίαν τότε τυγχάνοντες, τρία ἔξι C impingebat. Nam in barbaros familiares suos,

Variae lectiones et notæ.

et attigit Lupus protospatha: Anno 1028, descendit Oresti Cheloniti mense Aprilis. Idem anno seq. Venit Eustachius cum Basilio et Mandatora, et elegit Catapanum Christophorum: et Orestes prædictus ascendit in Constantinopolim cum Bugiano, etc., ubi cheloniti idem valet ac Gr. Κοινωνίης, cubicularius, præfectus sacri cubiculi, quia dignitas spectabat potissimum ennuchoha. Revocatus est rursum ex Italia, et ei subrogatus Deo Opus, cui concorditer perestres copiæ, quod ad an. mundi 6542, Chr. 1034, refert idem Scylitzes. At Lupus protospatha Leonem in Italiam venisse anno 1027, auctor est: Anno 1027 Despotus (leg. Leo Opus) Nicus in Italia descendit cum ingentibus copiis Russorum, Wandalorum, Turcarum, Bulygarorum, Blachorum, Polonorum, Macedonum, aliarumque nationum, ad Siciliam capiendam. Captum est autem Rhodium, et ob civium peccata destrutum est a Vulcano Catapano, et Basilius imperator obiit anno secundo. Itaque Græci recesserunt die S. Martini. Jam vero Basilius vivens renuntiavit imperio, sibi substituens Romanum, cui uxorem dedit Zonam filium suam. (97) Ἐπ' ἔτεσιν δικτώ. Alius cod. tēssarai.

PATROL. GR. CXXXV.

A X. Basilio jam sene mortuo, frater Constantinus siatim suscepit imperium, illo non multo natu 228 minor: qui cum esset secors et dissolutus, vilæque otiosus et ignavus assuevisset (neque enim frater quidquam cum eo communis sententia gesserat), etiam rerum potitus eamdem vitæ rationem tenuit, et administratione aliis mandata, iisque qui nullum suæ industrie specimen præbuerant, hominibus non modo ignobilibus, sed ne ingenuis quidem conditionis, gentilibus, indisertis, ac plane barbaris: ipse voluptatibus indulxit, ventris et veneris mancipium, insanoque studio aleæ, theatri, venationis occupatus. Et quamvis corpore procero et robustissimo esset, tamen præ animi ignavia barbarorum motus, non bellis, sed muneribus et honoribus compescendos statuebat. Subditos autem ob nudam suspicionem puniebat; calumniis faciles præbebat aures; iracundus, sed iræ non ita tenax ut frater, ac placabilior, et si quem male tractasset, facti pœnitens. Cum autem multos puniret, plerisque oculos effodiebat: id suppliūm ut cæteris levius, quodque condemnatos quiescere cogeret, magis usurpans. Ex Helena uxore, Alypiī viri illis temporibus potentissimi filia, tres filiolas adolescens susceperebat, quas illa mortua in regia educabat. Cæterum Eudocia natu maxima ultro se Deo consecrata, ob formam pestilentī morbo læsam. Reliquas nulla patria cura imperator factus complectebatur. Erat ille quidem manu ad largiendum prompta, sed cum benignitate non recte uteretur, in opposita liberalitati vitia narrat Pachymeres, lib. II, cap. 21, et lib. VII, cap. ult. qui priore loco meminit versuum illius tumulo ascriptorum, quos ex cod. Reg. 3130 hic datus:

(99) Γυναικὶ δὲ νέος ὁν συζυγεὶς Ἐλένη, etc. Michael Psellus in epist. inedita ad Constantinum Monomachum imper. de Constantino Basillii fra-

"Ἄλλοι μὲν ἄλλοι τῶν πάλαι βασιλέων Τόπους προητερέπισαν εἰς ταφὴν ξένους 'Εγώ δὲ Βασίλειος, πορφύρας γάνος, Εἴσειμι τύμβον ἐν μέσῳ γῆς Ἐδδάμου, Καὶ σαρρατίζω τοὺς ἀμετρήτους πόνους, Οὓς ἐν μάχαις ἔστεγον, οὓς ἐκαρτέρουν. 'Αρ' οὐ γὰρ βασιλία θεὸς κέκληκτ με, Οὐ γάρ τις εἰδεν ἡρεμοῦν ἔγον δόρυ, Καὶ μαρτυροῦσι τοῦτο Σκύθαι καὶ Ήρσαι, Σὺν οἷς Ἰσμαήλ, Ἀβασγος, Ἰβήρ, Ἀραψ.

D

narrat Pachymeres, lib. II, cap. 21, et lib. VII, cap. ult. qui priore loco meminit versuum illius tumulo ascriptorum, quos ex cod. Reg. 3130 hic datus:

(99) Γυναικὶ δὲ νέος ὁν συζυγεὶς Ἐλένη, etc. Michael Psellus in epist. inedita ad Constantinum Monomachum imper. de Constantino Basillii fra-

mancipia quæ ipse empta castrarat, cubiculoque A
curando et somno conciliando præficerat, summos
honores et magistratus conferebat, eisdemque tota
plastra pecuniarum largiebatur: cæteris parce
admodum manum porrigebat. Ac hi mores ejus
fuerunt. Nunc qua fortuna fuerit exponamus.
Patzinacæ, quam Scythicam esse gentem supra
diximus, trajecto Istro, Bulgariæ non parva de-
trimenta inferebant. Verum eos Constantinus Dio-
genes Sirmii præfectus, qui et Bulgariæ dux appelle-
latus est, ultra Istrum profligatos quiescere coegit.
Cum autem Basilio mortuo (is enim tributaris
clementer spatium dabat) biennii vectigalia debe-
rentur: et ea et ejus triennii, quo ipse imperavit,
tributa 220 immisericorditer exegit, quamvis
toto tempore imperii ejus pauperes ex magna sic-
citatem inopia premerentur. Classem Agarenorum
contra Cycladas insulas missam Sami dux devicit,
duodecim navibus una cum vectoribus captis, re-
liquis dissipatis. Imperator porro jam proiectæ
æstatis, præster senectutis tabem etiam alio morbo
affactus, de successore imperii deligendo delibe-
rans, in animo habebat Constantinum Dalassenum
patricium, desponsa filia, et generum asciscere, et
imperatorem creare. Mittit igitur, qui eum ex
Armeniaca provincia, ubi vitam agebat, accerserent:
sed ante adventum ejus, mutata sententia, quem-
dam virum primarium, nobilique genere ortum, et
ad præfecti dignitatem evectum, tam successorem
imperii quam filiæ maritum eligit. Sed cum res
difficultatem haberet, propterea quod illustris ille
vir Romanus Argyrus uxorem habebat: quid ma- C
chinatur? Iram gravissimam et præcipitem contra
hominem simulat, et satellites mittit qui eum ad
supplicium ducerent, et uxorem ejus, coma tonsa,
ad aliud vitæ genus transferrent. Illa simulationis
ignara, mutationem eam alaci animo admittit,
resectoque capillo nigrum vestitum sumit. At illi
in regiam traducto altera filia imperatoris nubit;
nam tertia, quod prior illius uxor invita ab eo
segregata esset, conjugium ejus recusasse fere-
batur. Sic ille Cæsar declaratus Zoen duxit. Con-
stantinus vero triduo post nuptias debitum naturæ
persolvit, septuagenario major, cum imperio tres
annos, uno mense dempto, insultasset.

τρε (α) : Γήμας δὲ προτέραν θυγατέρα τινὸς τῶν ἐν τέλει, καλλεὶ διαπερπή καὶ καλλιτεκνότητος ἔξι αὐτῆς γεγονούσας, οὐ Σκιπίωνα τεκούσης, Φάσιον, οὐδὲ Τερτίαν τινὰ Πιθικοῦ ἔμπλεον πνεύματος, ἀλλὰ Χάρτιας ὡς ἀληφῆ ταῖς θριλλουμέναις ἔκειναις ταρθίμους καὶ ἀνθριψίλλους, καὶ τῷ θείῳ τούτῳ ἀριθμῷ τὸ τῆς γονῆς περιορίσας φιλότιμον, εἰτε.

(a) Hic in margine exemplaris nostri manu docti Boissonadii, cuius olim fuit, notantur variæ lectiones, ex collatione locorum Pselli hic adductorum cum codice ms. Paris. 4182; hanc collationem vir doctus instituerat cum Pselli epistolârûm editionem prelo pararet, quæ Norimbergæ prodiit enī aliis Pselii opusculi anno 1838. Vide *Patriotologia tom. CXXII.*

Έκείνης έσχε θυγάτρια, καὶ τὴν μὲν ταύτας τεκούσαν θανάτῳ ἀπέβαλεν, αἱ δὲ παιδες αὐτῷ ἐν τοῖς βασιλείοις ἤσαν τρεφόμεναι· Ὡν ἡ μὲν πρεσβυτέρα Κύδεκλα (1), λοιμῷ τὸ κάλλος λωβήθεσσα νοσήματι, θελήματι τῷ Θεῷ καθιερώθη· αἱ δὲ γε λοιπαὶ ἤσαν παρὰ τῷ πατρὶ αὐταρχήσαντι, μηδέν τι περὶ αὐτῶν πατρὶ προσῆκον λογισαμένην. Τὴν χεῖρα δ' ὧν ἔλευθέριος, οὐκ δρόμος ἔχορητο τῇ ἀρετῇ, διθεν καὶ εἰς τὰς ἀντιθέτους κακίας ἔξεπιπτε. Τοῖς μὲν γὰρ περὶ αὐτὸν οἱ Βάρβαροι ἤσαν ἀνδράποδα, ἀπὸ αὐτὸς ἐκτήσατο καὶ ἔζετεμε, καὶ θαλαμηπόδους καὶ κατευναστῆρας ἐκέκτητο, οὓς καὶ τιμᾶν καὶ ἀρχῆν τῶν πρώτων ἤξιων, ἀμάξις διλαῖς ἔχορήγια τὰ χρήματα, τοῖς δ' ἄλλοις πεφεισμένως ἕγαν τὴν χεῖρα προέτεινε. Τὰ μὲν οὖν τῆς γρώματος οὗτας εἶχε τόπῳ τῷ αὐτοκράτορι. Τὰ δ' ἑκάτες συμπεσόντα διείκιτα διλόγος. Οἱ Πατζινάκαι (Σκῦθαι δ' οὗτοι, ὡς καὶ Σικροσθενεῖς εἴρηται), διαβάντες τὸν Ἰστρὸν, τῇ χώρᾳ τῆς Βουλγαρίας οὐ μικρῶς ἐλυμήναντο. Ἀλλὰ τούτοις ἀντεπλεύθων Κωνσταντίνος διασηγήνης δὲ τοῦ Σιρμίου κρατῶν, διεῖστης δὲ δούκης ὠνομάσθη τῆς Βουλγαρίας, ἐτρέψατο τε αὐτοὺς, καὶ ἡρεμεῖν ἤναγκεσσε, τὸν Ἰστρὸν διαπεράσαντας. Τοῦ βασιλέως δὲ Βασιλείου θανόντος, δύο ἐνιαυτῶν ἤσαν φόροι σινείστρεκτοι (ἔδιδου γὰρ ἐκεῖνος ὑπέρθεσιν ταῖς εἰσπράξεσι, φειδούσεν τῶν ὑποτελῶν), οὗτος δὲ καὶ τὰ τῶν παρελθόντων ἐνιαυτῶν καὶ τὰ τῶν ἐφ' οὓς αὐτὸς ἥρξε τριῶν διηνῶν ἀσυμπτωτῶν εἰσπράξατο, καὶ ταῦτα αὐχμοῦ συμβάντος πολλοῦ ἐφ' ὅλῳ τῷ χρόνῳ σῆς βασιλείας αὐτοῦ, διθεν οἱ πένητες ἐκετρίβησαν. Στόλον δὲ τῶν Ἀγαρηνῶν κατὰ τῶν λεγομένων Κυκλάδων νῆσουν ἔκπεπλευκότα διτῆς Σάρμου στρατηγὸς κατηγωνίσατο, δῶδεκα μὲν νῆσος αὐτάνδρους ἔλων, τὰς δὲ λιοπάς σκεδασθῆναι πεποιηκώς. Ἡδη δ' ἐς γῆρας ἔλλασσας δι αὐτοκράτωρ βαθὺν, καὶ τῷ ἐκ τούτου μαρασμῷ καὶ νόσον τινα συνεισπεσούσαν τῷ σώματι ἐσχηκώς, περὶ τοῦ διαδεξομένου τὸ κράτος ἐσκέπτετο. Ἐγρνω τοίνου τὸν πατρίκιον Κωνσταντίνον τὸν Δαλασσηνὸν ἐπὶ μιᾷ τῶν θυγατέρων κηδεστὴν ποιήσασθαι, καὶ τῆς βροτοίλειας διάδοχον, καὶ στέλλει τὸν αὐτὸν ἔξοντα, ἐν τῷ τῶν Ἀρμενιακῶν θέματι τὴν κατοικίαν ποιούμενον. Ἀλλὰ μήπω τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου ἀποκορύνειν, ἐτέρας γίνεται γνώμης δι Κωνσταντίνος, καὶ πινα τῶν ἐν τέλει ἀνδρα εὐγενῆ τε τὰ ἐξ αἰλαρέων καὶ ἀνηγμένον εἰς τὴν τοῦ ἐπάρχου ἀρχὴν, αἱρεσταν τρές . 'Αλλ' εἰχέ τι πρὸς ἐκβασιν ἡ αἵρεσις τερρούστες' οὗτος δι κατὰ τοὺς Ἀργυροὺς Ῥωμανούς τι γοῦν τοῦ ἀνθρώπου χόλον, καὶ τούτον ἐπαχθῆ τε καὶ ἀπάξιοντας, τῇ δ' αὐτῷ συνοικούσῃ κεροῦντας τὴν

Variæ lectiones et notæ.

(1) Ὡν ἡ μὲν πρεσβυτέρα Εὐδοκία. Idem Psel-lus: Καὶ τοιτῶν τὴν πρεσβυτέραν, ἀρρένων ποτέραν δὲ ή μᾶλλον θειότερον τι φρονήσασαν, καὶ ἀγγέλων ἐντύπειν συναρπάζομενηναί εἴθελτασαν τάγματι, τὴν βασιλικὴν ὄντως στολὴν ἀμφίτεννος, καὶ τῷ δεῖρῳ νυμφίῳ νῦμφην εἰσάγοντας ἀκριβεστον, καὶ ταῖς πατέσσαις ἐγκαθιδρύει ταῖς κρείττοσι.

τρίχα, καὶ ἡρ' ἔτέραν ζωὴν μεταστήσεντας. Πιὸ δὲ, τὸ σκηνουργούμενον ἀγνοήσασα, ἐτοίμως ἔστην παρέσχε πρὸς εὐηντὸν τοῦ βίου ἀπαλλαγῆν. Ἡ μὲν οὖν τὴν κόμην τε ἀπετημθῇ, καὶ μέλανα μετημφίαστο. Ὁ δὲ μετηχθῆ πρὸς τὰ βασιλεῖα, καὶ ἡ δευτέρα τῶν θυγατέρων τοῦ Κωνσταντίνου συζεύγνυται ἀντῷ πρὸς συμβίωσιν· ἡ γὰρ τρίτη, διὰ τὸ τὴν ἑκατὸν εὐνέτειραν ἄκουσαν διαζυγῆναι αὐτοῦ, παραιτήσασθαι τὴν μετ' αὐτοῦ συμβίωσιν λέγεται. Καὶ διὸ Καῖσαρ ἀνάρρηθεὶς συνήρμοστο τῇ Ζωῇ (2). Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, τρεῖς ἑπιβίους ἡμέρας τῇ συνοικήσει αὐτῶν, ἀπέτισε τὸ χρέων, ἔδομη μηκοντούτης καὶ πρὸς γεγονώς, ἐνιαυτοὺς δὲ τρεῖς ἑνὸς ἐνδέοντος μηνὸς, τῆς βασιλείας κατορχησάμενος.

A IA'. Ῥωμαῖος δὲ λοιπὸν, διὸ Ἀργυρόπωλος ἐκαλεῖτο, τῶν σκῆπτρων ἐπιλαμβάνεται, καὶ αὐτίκα τὸ Ἀλληλέγγυον φορολόγημα φιζόθεν ἔξεινε, καὶ τοῖς τοῦ Θεοῦ διηγόδοις, τοῖς τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ κεκληρωμένοις, τὴν ἐκ τῶν βασιλείων ταμείων χορηγούμενην τῶν χρυσίνων διανομὴν προσθήκῃ ἐπηγένθεται, εἰδὼς ἐνδεῶς αὐτοῖς ἔχειν τὰ χορηγούμενα. Γίγνεται γὰρ ποτε τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐπωνύμου Σερφας μήγας οἰκονόμος, ἐπειὶ τῷ βασιλεῖ ὀνείτο πρόσθεν οἰκονόμους (3) τῆς ἐκκλησίας ταυτησὶ προλειπέται, καὶ τοὺς διὰ χρέα δημόσια καθειργάμενος ἡ καὶ ἴδιωτικὰ ἡλευθέρωσις, τὰ μὲν ἀποτινύς, τὰ δὲ δημόσια ἀφίεις, καὶ χρημάτων πολλῶν διάδοσιν ἐποιήσατο ὑπὲρ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ, καὶ αἰχμαλώτους πλείστους ἀπρίστοις, καὶ δοῖς τῶν ἐπισκόπων ἐκ τοῦ Ἀλληλεγγύου φορολογῆματος εἰς ἐνδειαν συνηλάθησαν, παρ' αὐτοῦ ἀνεκτήθησαν, καὶ τοὺς κακωθέντας παρὰ τοῦ τελευτησαντος βασιλάως ἡ ἐν πηρώσει μελῶν, ἡ ἐν δημεύσεσιν οὐσῶν, ἡ ἀλλοίως παρεμυθήσατο, Ὑποκτευθεὶς δὲ διὰ μάγιστρος Πανονιάνος διὸ Βούλγαρος λέθιστη τῇ τῆς Λύγοντος Ζωῆς ἀδελφῇ τῇ Θεοδώρᾳ καινολογεῖσθαι, καὶ τῇ βασιλείᾳ ἐποφθαλμεῖν, συλλαμβάνεταις καὶ φρουρεῖται, εἰτα καὶ πηροῦται τοὺς δραφαλμούς, καὶ ἡ Θεοδώρα εἰς τὸ Πέτριον περιορίζεται, καὶ διὰ τὸ ἀδελφοῦ διῆρητος δὲ τοῦ βασιλέως γαμβρὸς Κωνσταντίνος διατηρήης, ὡς τυραννίδα μελετῶν κατηγορηθεὶς, δεσμευθεὶς ἐν πόργῳ καθείργυνται. Τοῦ μέντοι τῆς Ἀβασγίας ἡγεμονεύοντος Δεωγρίου θεαντος, ἡ τούτου σύζυγος σπονδάς ἔζητησε, καὶ στηνεικον τῷ υἱῷ. Καὶ διὸ βασιλεὺς τάς τε σπονδᾶς ἀνεκαίνισε, καὶ τὴν παῖδα Βασιλείου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τὴν Ἐλένην νύμφην εἰς Ἀβασγίαν ἀπέστειλε, τὸν νυμφίον Παγκράτιν κουροπαλάτην τετιμηκώς. Ὁ δὲ βασιλεὺς κακὰ τοῦ Χάλεπ δρμῆσαι, διὰ τὸ δέρβησαι λέγεται, ἥδιολετο τε καὶ ἡτοιμάζετο. Ηολλὰς γὰρ τῶν πόλεων τῆς τε Φοινίκης καὶ τῆς Σύριας τὸ Νικηφόρου καὶ τοῦ Ἰωάννου τῶν βασιλέων διαγράψαντα τῇ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ, διὰ μετ' ἑκείνους Βασιλείους, ταῖς μετὰ Βουλγάρων σχολάζων μάχαις, καὶ πόλεις οὐκ ἔσχε τὰς ἐσλακυίας ἀσφαλίζεσθαι πόλεις εἰδὸς δρμώς, μέχρι μὲν περιῆν τοῦτον, οὐκ ἐτολμανεῖ προδόπτον τὸν τῆς δουλείας ζυγὸν ἀποστεισθαι. Τοῦ δὲ Κωνσταντίνου τῶν σκῆπτρων ἐπειλημμένος, καὶ ἀνειμένως τὴν βασιλείαν θιύνοντος, οἱ τῆς Ἀγράντος πόλεων, τούτον εἶναι τὸν καιρὸν γρονθὸς πρὸς τὰ μελετῶμενον αὐτοῖς ἐπιτίθειον, τοῖς τῶν κύλεων φρουροῖς ἐπιτίθενται, καὶ τούτους διαχειρί-

B XI. Romanus deinceps, qui Argyropolis vocatur, sceptris potitus, tributum allelengyum statim funditus extirpavit: Dei cantoribus Magnæ Ecclesiæ attributis, imperatoriam aureorum lari-gitionem e fisco tribui solitam adauxit: cum ex eo sciret id stipendium eis non sufficere, quod aliquando ædis Sanctæ Sophiæ œconomus fuerat, dum id munus ab imperatore tribui solebat. Ob ea olienum sive publicum sive privatum nexos liberavit, illo abolito, hoc soluto: pro Constantino socero maximam pecuniam distribuit: plurimo captivos redemit; 230 episcopos per allelengyum ad egestatem redactos, refocillavit; a defuncto imperatore sive mutilatione corporis, sive bonorum publicatione, sive aliis modis afflictos consolatus est. Sed Prusianum magistrum, Bulgarum, suspectum quasi clandestina cum Theodora Zoes Augustæ sorore consilia tractaret, regnoque inhibaret, comprehensum in custodiam dedit, ac postea cæcavit; Theodoram in Petrium relegavit; Constantinum Diogenem neptis ex sorore maritum, ob affectata tyrannidis crimen, vinclum in turrem, conjecit. Mortuo Georgio Albasgiæ principe, viduam ejus, renovationem feceris, et filio uxorem petentem, utriusque voti compotem fecit, renovato fædere, et Helena ex fratre Basilio nepte, in Abasgiā missa, cuius sponsum Pancratium europaltam designavit. Chalepum urbem, quæ et Berrœa dicitur, oppugnare instituit, ad eamque rem se paravit. Nam cum Nicephorus et Joannes imperatores multas urbes Phœnicia et Syriæ Romanorum imperio subjecissent, Basilius qui secutus est, Bulgaricis expeditionibus occupatus, eas firmandi otium non habuit: neque tamen, quoad is vixit, illæ ausæ fuerunt jugum servitutis aperte excutere. Ceterum Constantino rerum potito, et dissolute imperium administrante, Agareni tempus id excequendi ea quæ animis agitarant, commodum esse rati, cæsis præsidiis urbes occupant. Chalepi vero princeps continentibus excursionibus et populationibus ipsam Antiochiam, aliasque finitimas Syriae gentes Romanæ ditionis vexabat: a quo dux Antiochenus, Constantino adhuc superstite, turpiter victus, plerisque suorum amissis, vix effugerat: cui Romanus successore dato, ipse quoque ad bellum ivit. Cum autem in itinere Chalepitæ legati cum muneribus multis ei occurrisserint, veniam petentes, ac servitutis renovatio-

Variæ lectiones et notæ.

(2) Συνήρμοστο τῇ Ζωῇ. Lupus protospalba: Anno 1029 mortuus est Constantinus imp. in vigilia S. Martini, et se vivente imposuit in sede sua Ro-

manum, et dedit ei uxorem Zean filiam suam.

(3) Οἰκονόμους. Vide Gloss. med. Græcis. in Oικονόμος.

nem et pensionem non solutorum tributorum, quæ in posterum etiam citra tergiversationem daturi essent, pollicentes: quamvis multis illustribus duabus ab ulteriore progressu tanquam inutili deterrentibus, pacemque suadentibus, tamen cœptis non destitit, Agarenos facile se victorum opinatus, **231** et re bene gesta magnum et memorabile nomen consecuturum. Progressus igitur in Syriam vallum communis. Sed Arabes, homines audaces atque expediti in celeribus equis, et nudi, ab utraque valli parte collocatis insidiis, si qui pabulatum aut aquatum exhibant, eos impetu facto cœdebant aut capiebant; qua re siebat, ut et milites et equi præ siti desicerent. Deinde incursionibus illis magis assuefacti, et Romanos ignaviam damantes, subito ex montibus decurrere, et clamore barbarico sublati, speciem multitudinis ingenerentes, quod non densata acie, sed laxata excurrerent, citraque ordinem vallum invaderent, omnem exercitum territum in fugam verterunt, atque ipse imperator capiūs esset, a turbata custodia incustoditus relictus, nisi quidam eum in equum sublatum ad fugam cohortatus esset metu pene exanimatum. Romani igitur nullo ordine temereque fugiebant: Barbari vero inexspectata fuga stupefacti, fugientes non sunt persecuti, sed vallum ingressi, paucis illustribus captis, direptoque imperatorio tabernaculo, variarum opum et regiæ magnificientiæ plena, cœterisque impedimentis in equos suos impositis recesserunt.

autōn, dēthros dēpōtē tōn meteōrōwōn k̄kōrūmēkōtēs, k̄l̄ bārbārōkōn, dēlālā dēsōpāsēmēwōs k̄kētrēchēn, k̄l̄ k̄pīnētā dēsūntāktwōs tōn chārākōs, dēkōdēmētōn tōn tōpātōtikōn, k̄l̄ el̄s phūgīn tōpēkōus, k̄l̄ dñ k̄l̄ k̄l̄ dēautōk̄rātawr autōdēs, tōn pēr̄l̄ autōn k̄kētrēchēlētēs phrourāc̄s, k̄l̄ lēlōiupūlās dēphōrūrētōn tōn phrourōmēnōn, el̄ m̄t̄ tīs autōdēs k̄pī tōn īpēkōn dñvēlēnē, k̄l̄ phūgētē k̄pēk̄rōwōs k̄kēpētēnēukōtā tōn dñs̄i m̄k̄rōū. 'Dēt̄ēsān mēn oñi oñi 'Rōmātōi dēt̄ētawr, w̄s k̄kāstōs k̄tūxēs thōtēs. Oi dñ Bārbārōt̄ tō pārālōyōn tōn tōpētēs tēphētōtēs, k̄tāt̄ tōn dēpōd̄bāsēkōtēwōn oñi k̄pēk̄tēs, dēlālā k̄tāt̄ tōn chārākōs k̄tēvēn, dēlīgōu s̄tōn k̄pēfānēstērōn lāw̄ḡr̄h̄sāntēs, k̄l̄ tōn tēsk̄h̄nē dēt̄ēpākāt̄ tōn bās̄lēsōn, mētēt̄ oñsān p̄lōnōtō pāntōdātōpōt̄ k̄l̄ p̄lōt̄tēlēsās bās̄lēt̄h̄s, k̄l̄ tōn dēll̄h̄ dēpōsēkēt̄ k̄pēt̄ k̄kēt̄tēnē.

XII. Imperator vero studio militum suorum Antiochiam perductus, atque inde propere Byzantium regressus, non eumdem animi habitum conservavit, sed mutatus in deterius, ut amissa pensaret, pro imperatore factus est exactor et acerbus questor, obsoleta patrum debita a liberis exigens, rogis contra subditos redaccensis, quos temporis diuturnitas vel extinxerat, vel cineribus obruerat. Inde multi paternis ædibus et fundis pellebantur, et pristinis opibus spoliati ad insignem egestatem adigebantur. Quæ quum fierent, nihil in fiscum inferebat, sed monasterio magnifico et æde in matris Dei honorem exstructa, non eam modo pecuniam, verum et e fusto depromptam consumebat, dum, ut ille ait.

Variæ lectiones et notæ.

(3) Πράκτωρ ἀντὶ κρατοῦντος ἐγένετο. Psellus in laudata Epistola ad Monomachum, et Argyro: 'Απαραιτητός τε τὸ δφειλδμενον εἰσεπράττετο, καὶ ἐν δαπάναις τὸ χρεωστούμενον κατεβάλλετο. Infra:

A σόμενοι, αὐτοὶ τῶν πόλεων γεγόνασιν δγκρατεῖς. 'Ο δὲ τοῦ Χάλεπ ἀρχηγὸς, καὶ ἐκδρομὰς ποιούμενος συνεχεῖς, αὐτὴν τε τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ δον πρόσοικα ἔθνη τῇ Σύρων γῆ, καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ὑπηκοοῖς, ἐληγέτο. 'Ω ἀντιπαραταχέμενος δ τῆς Ἀντιοχείας δούξ, ἦτι περιόντος τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίου, αἰσχρῶς ἡττήθη, καὶ τοὺς πλείους τῶν σὺν αὐτῷ ἀλοεβληκώς, μόλις ἡδυνήθη φυγεῖν ἐκεῖνος. Τοῦτον δ Ῥωμανὸς ἀφελόμενος τὴν ἀρχὴν, προεχειρίσατο ἔτερον· ἔκώρμησ δὲ κάκεινος, καὶ ἀπίόντι προσίσαι πρέσβεις μετα δώρων πολυτελῶν, πρὸς τοῦ Χαλεπίτου ἐσταλμένοι, αἰτούμενοι συγγνώμης τυχεῖν, καὶ τὴν δουλείαν ἀνανεώσασθαι, καὶ ἀποδῦναι τὰς εἰσφοράς, ἀλπερ ἔτυχον δστερησασθαι, καὶ ταύτας ἐτησίως εἰσφέρειν μετ' εὐγνωμοσύνης εἰς τὸ ἐπιόν. 'Ο δὲ, καίτοι πολλῶν καὶ στρατηγαὶς ἐπιφανῶν ἀποτρεπόντων αὐτῷ τὴν εἰς τὰ πρόσω φορὰν ὡς ἀσύμφορον, καὶ σπείσασθαι συμβούλευσάντων, οὐκ ἀνέλργετο τῆς δρμῆς, ἀλλὰ ḥρ̄ον κρατῆσαι τῶν Ἀγαρηνῶν ἐσωτάζετο, καὶ τοῦτο κατερρωκώς μέγα τι καὶ ὑπέροχον φέτο ἐκυτῷ περιποιησασθαι σεμνολόγημα. 'Απεισιν οὖν ἐν Συρίᾳ καὶ βάλλεται χάρακα. 'Αραβεῖς δὲ αὐτόσκευοι τινὲς ἀνθρωποί καὶ τολμηταὶ κέλητες ἐφ' ἵππων ὀχυπόδων γυμνοὶ ἐκτέρωθεν ἐλόχων τοῦ χάρακος, καὶ τοὺς εἰς συλλογὴν ἀπίόντας χιλοῦς ὕδατός τε ἀρδεῖται ἐκθορόντες ἀνθρους ἥ καὶ συνήρπαζον, ὡς τούς τε στρατιώτας καὶ τὴν ἵππον αὐτῶν ἀπειρκέντοι τῷ δίψῃ. Εἴται συνηθίστεροι γεγονότες ταῖς ἀκδφομαῖς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους οἱ 'Αραβεῖς, καὶ οἷον καταγόντες δειλεῖν αὐτῶν, ἀθρόον ἀπὸ τῶν μετεώρων ἔκωρμηκότες, καὶ βαρβαρικόν, ἀλλαζόντες, καὶ πλήθους φαντασίαν ἀπεργασάμενοι τῷ μὴ συνασπισμὸν τηρεῖν, ἀλλὰ διεσπασμένως ἐκτρέχειν, καὶ ἐπιένται ἀσυντάκτως τῷ χάρακι, ἀκείματούσιν ἀπαν τὸ στρατιωτικόν, καὶ εἰς φυγὴν τρέπουσι, καὶ δὲν ἐάλω καὶ δ αὐτοκράτωρ αὐτός, τῆς περὶ αὐτὸν ἐκτραχθείσης φρουρᾶς, καὶ λελοιπύτας ἀφρούρητον τὸν φρουρούμενον, εἰ μή τις αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἵππον ἀνέλειν, καὶ φεύγειν ἐπέκριθεν ἐκπεπνευκότα τῷ δέει μικροῦ. 'Δητ̄ēsān mēn oñi oñi 'Rōmātōi dēt̄ētawr, w̄s k̄kāstōs k̄tūxēs thōtēs. Oi dñ Bārbārōt̄ tō pārālōyōn tōn tōpētēs tēphētōtēs, k̄tāt̄ tōn dēpōd̄bāsēkōtēwōn oñi k̄pēk̄tēs, dēlālā k̄tāt̄ tōn chārākōs k̄tēvēn, dēlīgōu s̄tōn k̄pēfānēstērōn lāw̄ḡr̄h̄sāntēs, k̄l̄ tōn tēsk̄h̄nē dēt̄ēpākāt̄ tōn bās̄lēsōn, mētēt̄ oñsān p̄lōnōtō pāntōdātōpōt̄ k̄l̄ p̄lōt̄tēlēsās bās̄lēt̄h̄s, k̄l̄ tōn dēll̄h̄ dēpōsēkēt̄ k̄pēt̄ k̄kēt̄tēnē.

B **C** IB'. 'Ο δὲ βασιλεὺς εἰς Ἀντιόχειαν διασέσωστο σπουδὴ τῶν περὶ αὐτὸν, κάκεῖθεν ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνουπολιν ἀνέδραμεν, οὐκέτι τὴν πρόσθεν τῆς φυχῆς δεικνυων διάθεσιν, ἀλλ' ἀλιωθεὶς τὴν ἐπὶ τὸ χρόνον ἀλλοίωσιν. 'Ινα γάρ τῶν ἀπολωλότων ιστούσαι κτησηται, πράκτωρ ἀντὶ κρατοῦντος ἐγένετο (3), καὶ πικρὸς λογιστής, παῖδας πατέρων γεγηρακότα χρία πραττόμενος, καὶ πυρκαϊάς ἀνάπτων κατὰ τῶν ὑπηκόων, ἀσπερ δ χρόνος ἡδη πολὺς πρεσβεύσας κατέσθεσεν, ἥ τέως κατέχωσεν ὑπὸ σποδιᾶ. 'Ἐντεῦθεν πολλοὶ τῶν πατρώνων οἰκιῶν καὶ ἀγρῶν ἀπηλεύθεντο, καὶ τὴν πρὶν εὐκληραν ἐκδιδυσκόμενοι, εἰς πενίαν λαμπρὰν συνηλαύνοντο. Τῶν δὲ οἵτως εἰσπράττομέτων οὐδὲν εἰς τὸ δημόσιον εἰσεφέρετο, ἀλλὰ σεμνοῖον οἰκοδομῆσαι, καὶ ναὸν τῇ Θεομήτορι προσθέμε-

'Ἐντεῦθεν γνώμαις φαύλαις συνομιλῶν, καὶ διανοίαις συνδιαιτώμενος κακογένεσι, μετεδηλήθη, τὴν φυχὴν, καὶ πρὸς πράξεις τὸν λογισμὸν ἡλλοίωσεν οὐ καλάς.

νος (4) καθιδρύσασθαι, ήτει καὶ κατεδαπάνα, καὶ ἐκ Α τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν ἀνήγλισκεν ἔτερα, ἅρτι μὲν ἀνεγέρισαν, ἅρτι δὲ καταστρέψαν τὸ ἥδη ἀνεγέρθεν, καὶ ἡ μετεωρότερον ἀνοικοδομῶν αὐθίς αὐτῷ, ἡ εὐρύτερον, ἡ τὸν σχηματισμὸν ποικίλων, ἡ τρόπου ἀλλον τὸ καινοτόμον ἀλλοιῶν. Ἀπάνειμε δὲ καὶ προσόδους τοῖς μονασταῖς, οὐκ ἀναλόγους μοναχουσιν, ἀλλὰ τρυφώσι προστηκούσας, καὶ βίον ἔλκουσιν ἀνειμένον καὶ ἀβροδιάτον, χώρας δλας καὶ πόλεις τῶν δημοσίων, καὶ ταύτας τὰς πιοτάτας καὶ παμφόρους ἀφιερώσας αὐτοῖς ἀλλὰ μὴ πλειν περὶ τούτων. Κατέλαβε δὲ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων. Ἀμέρ δ τοῦ Χαλεπίτου οὐδές σὺν δώροις πολλοῖς, τὴν εἰρήνην ἀνανεώμενος, καὶ δι βασιλεὺς ἐπὶ ταύτῃ ἐπένευσεν. Ἡ βασιλίς δὲ Ζωῆ, ἀφικομένη εἰς τὸ Πέτριον (5), τὴν ἐαυτῆς ἀδελφὴν Θεοδώρων ἀπέκειρα μοναχήν. Ἐκδημήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως τῆς πόλεως, διογένης Κωνσταντίνος, τυραννίδα μελετῶν, καὶ ἀποδράνται μέλλων εἰς τὸ Ἰλλυρικόν, κατεσχέθη, καὶ ἐταξίδευσεν ἐκρανίσῃ, τῇ βίᾳ νικώμενος. Τότε μέντοι Ἄραβες μὲν τὴν Μεσοποταμίαν κατέδραμον, οἱ δὲ γε Ιωαννάκαι τὴν Βουλγαρίαν, καὶ τὴν τοῦ Ἰλλυρικοῦ παράδιον οἱ Ἀγαρηνοί. Τούτοις δὲ μόνοις στόλος Ῥωμαϊκὸς προσβαλὼν, τὰ πλείω τῶν σκαφῶν ἐνέπρησε καὶ κατέκαυσεν· οἱ δὲ ἐκ τῆς ναυμαχίας ἀποδιδράσκοντες κλύδωνι περὶ τὸ Σικελικὸν διεφθάρησαν πλειγος. Καὶ αὐθίς ἡ Ἀφρικῆς περὶ που τὰς χιλίας νῆσος ἐξέπλευσαν, καὶ πολλὰς τῶν νήσων, ἕνιά τε τῶν παραλίων ἐδήσαν. Ἀλλὰ τούτων μοίρᾳ τινὶ περιτυχοῦσαι τριήρεις Ῥωμαϊκαὶ πολλοὺς ἀνεῖλον, καὶ πεντακοσίους εἷλον ζωὸν, οἱ τῷ βασιλεὺς ὑπὸ δεσμοῖς ἐκομισθησαν. Ἀλλὰ καὶ δι πρωτοπαθέριος Γεώργιος δι Μανιάκης (6) τῶν παρευφρατιδῶν πόλεων στρατηγῶν τῆς Ἐδέσσης ἐκράτησεν, ἔνθα καὶ τὴν αὐτόγραφων ἐπιστολὴν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εὑρηκώς, τῷ βασιλεῖ ἐξαπέστειλε. Λιμοῦ δὲ τὴν Καππαδοκίαν, καὶ τὸ Ἀρμενιακὸν, καὶ τὴν Ιωαννίναν πιέζοντος, καὶ αὐθίς ἀκρίδος τὴν Ἐφέν σχεδὸν πάσσαν κεραΐζουσης, πολλοὶ μεταναστεῦσαι τῶν πατρίδων αὐτῶν ἡναγκάσθησαν, οὓς χρυσὸν διανομῆς ἀνακτησάμενος δι κρατῶν, πέπεικεν αὐθίς τὰς ἀνεγκούσας καταλαβεῖν. Σεισμῶν δὲ γενομένων, ξενώνες τε κακῶς διετέθησαν, καὶ οἱ ἀντίπορθοι τῆς Βιζαντίδος ἀνδρῶνες, οἱ διατητῆριον ἔκπλαι τοῖς τὰ σώματα λελωβημένοις ἐκ τῆς νόσου τῆς ιερᾶς, καὶ τοῖς λελεπρωμένοις τετέχαται. Ἀλλὰ καὶ τούτους δι βασιλεὺς ἀνεκαλίστε, καὶ τοῦ τὸ ὄδωρ εἰς τὴν μεγάλην πόλιν εἰσάγοντος δλκοῦ διαρρήγθεντος ἐπεμελήσατο.

Variae lectiones et notæ.

(4) Τὸν ναὸν τῆς Θεομήτορος προθέμενος. Τῆς Περιβλέπτου nomine insignis ædes, de qua sic Michael Psellus, lib. iii Hist. ms. Βουλδομένος δὲ καὶ τὴν Θεομήτορα καλλίονι τῶν ἄλλων κατακοσμῆσαι ὄντας, ἐλαῖνον ἀνθρωπικότερον ταύτην ἐπονομάσας, εἰ καὶ περιβλέπτος ἔστι τοῦνομα, ὡς ἀληθῶς ἡ Περιβλέπτος. Ἐπὶ τούτοις καὶ προσθήκη τις ἑτέρα προσεγγύνει, καὶ δὲ ναὸς καταγωγὴ γίνεται μοναστῶν. Ut porro sub ædis condendat pretestitu thesauros publicos exhausterit, et subditos vexerit. paulo supra enarrat. Sed de hac æde alia observamus iu nostra Constantinopoli christiana, lib. iv. pag. 94.

(5) Εἰς τὸ Πετριον. Quid sit Petrium, diximus iu Notis ad Alexiadem, p. 249. Locus scilicet fuit extra urbem versus sinum Ceratinum, in quo exstructa varia ædificia, ac monasteria, in quibus

B Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis. Sumptus monachis suppeditavit, non illi vita generi, sed hominibus delicatis et voluptariis aptos, consecratis e publico provinciis totis 232 et urbibus, iisque pinguissimis et fertilissimis. Atque hæc hactenus. Amer autem Chalepitæ filius urbem regiam ingressus, pacem multis munieribus ab imperatore impetratam renovavit. Zoë imperatrix in Petrium profecta sororem Theodoram pro monacha totondit. Constantinus Diogenes post imperatoris ex urbe discessum, regnum affectans, dum in Illyricum aufugit, captus est: qui cum interrogatur, se præcipitem dedit, morique præoptavit potius quam vi coactus prodere conscos. Iis temporibus Arabes Mesopotamiam incursarunt, Patzinacæ Bulgariam, et oram Illyrici maritimam Agareni: cum quibus solis congressa classis Romana, plerasque naves eorum incensas combussit: qui e pugna evaserant in mari Siculo tempestate perierunt. Ex Africa quoque ciroiter mille naves egressæ, multas insulas et loca maritima quædam vastaverunt. Sed Romanæ triremes partem quamdam earum adeptæ, multos sustulerunt, et quingentes captos ad imperatorem in vinculis miserunt. Georgius vero Maniaces protospatharius, urbium ad Euphratem prætor, Edessa potitus, epistolam Servatoris nostri Jesu Christi manu scriptam, quam ibi inventerat, imperatori misit. Fame porro Cappadociam. Armeniam et Paphlagoniam premente, locustis vero pene totum Orientem infestantibus, multi coacti sunt patria relicita, novas sedes quæritare: quibus imperator auri largitionibus sublevatis persuasit ut ad sua reverterentur. Idem hospitales domos atque ædificia Byzantio obversa, in quæ antiquitus ii quorum corpora vel sacro morbo vitiata, vel lepra infecta erant, recipiebantur, terræmotibus labefactata renovavit: aquæductum etiam urbis fractum refecit.

C D præsertim recenset quod S. Joannis Baptista nomen prætulit, de quo hic Zonaras intelligentus, et alia quorum passim meminimus in nostra Constantinopoli, quibus adjungenda ædes S. Stephani, ex scriptore ms. Vita S. Theodori Syceota: Αὗτοι δὲ ἐμβληθέντος ἐν τῷ νηψ ἀγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου τῷ καλουμένῳ Πετρήν, etc. Monasterium vero Petri seu τὰ Πέτρια, inter imperatoria monasteria recenset Theodorus Hermopolites ms. lib. v. tit. 2.

(6) Γεώργιος δι Μανιάκης. Michael Psellus, lib. v. Hist. ms. de Maniace: Τούτον ἐγώ τὸν ἄνδρα καὶ τεθέμαι καὶ τεθάμψα καὶ συνενύνοχε γὰρ αὐτῷ η φύσις, δόπος συμπτέτω τῷ στρατηγούσοντι. Ή γὰρ ἡλικίαν εἰς δέκατον ἀνεστηκώς ποδα· καὶ οἱ τρόποι αὐτὸν δρῶντες ὠσπερ εἰς κολωνὸν ἡ κορυφὴν δρους ἀνέβλεπον, etc.

XIII. His peractis fata ei instabant: quo autem pacto sit defunctus exponendum est. Imperio recens potitus, longa sibi et vita et regni tempora politicebatur, quamvis eo jam sexagenarius potitus, neque imperii successorem e lumbis suis ortum relicturum somniabat: neque reputabat imperatricem quam in matrimonio habebat quinquageneriam, effecto utero ineptam esse ad semen prolificem 233 excipiendum: ac principio rei venerea magna contentione incumbebat unctionibus qui busdam utendo, et conjugi lapillos appendendo, quæ conceptum adjuturæ viderentur, illa ferente omnia, ac ne a carminibus quidem et incantationibus abhorrente. Sed eum omnia frustra esse, neque se voti compotem posse fieri corneret: non perinde erga uxorem affectus, rarius illam invisebat, cum natura senior ad coitum et mollior, tum vero estate salacitate hebetata. Ut igitur exactis aliquos in imperio annis, imperatricem aversabatur, illa et sui contemptu et libidine irritata est ad viri odium. Erat autem Romano privato adhuc spadio, cuius fratris Michaelis faciem natura ad exquisitam pulchritudinem expolierat: quijam imperatori a fratre commendatus, inter cubiculi ministros ascitus fuerat. Eiusigitur amore capta imperatrix ardebat animo, quem ardorem quotidianus conspectus pulchritudinis illius inflammabat. Cum autem spadonem illum pridem odisset, tum hominem accersebat, et inter familiarius colloquendum percusat de Michaelis interjiciebat. Id cum saepius fieret, homo acutus, amore intellecto, fratrem monuit ut imperatricem conveniret: si que ab illa tentaretur, nihil verecundatus eam et contrectaret, et oscularetur, et amplectetur. Quid multa? usque ad coitum processit amor, ac tandem eo res devenit. ut mulieris erga Michaelen affectus palam erumperet, neque in regia tantum, sed et in triviis susurraretur, soli imperatori ignotus, cui in eodem cum imperatrice lecto cubanti, fricare pedes jubebatur Michael. Quis vero eum mulieris quoque pedes non attrahetasse credit? Ita factus est imperator amborum quasi leno et concubinus. Ut autem cum et soror Pulcheria, et alii eam fabulam edoctum, ut sibi caveret monuerunt: nihil egit aliud, nisi ut suspectum regaret, num ab imperatrice amaretur? cumque inficiantem et negantem sacramento obstringeret: cumque ille pejerasset, calumniam esse putavit verba aliorum. Ceterum Michaelen, ob id perjurium, atrox morbus invasisse fertur: nam, ut quidam tradunt, certis intervallis et mente alienabatur, 234 et oculos distorquebat, et tremore corripiebatur, et humi procidebat: deinde ad se

II. "Hδη δὲ οἱ πρὸς τέλος ἤγγικε τὸ βιώσιμον τὸ δ' δπως ἀπεβίω, διηγητέον. Ἀρτὶ τὰς βασιλείας ἐπιτυχῶν, χρόνους ἔχντῷ καὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀρχῆς ἐπεμέτρει μακροὺς, κατὰ ταῦτα ἐξηκοντούτης (7) ὃν δὲ τῶν σκῆπτρων ἐπεληπτο καὶ διαδοχὴν τῷ βασιλεῖ καταληπεῖν ἐκ τῆς δσφνος αὐτοῦ ἐρανάζετο, μηδ' διτιπερ ή βασιλίς ή συνώκιστο πεντηκοντούτης ἦν, καὶ ὑπέραπικος, καὶ ἄνικμος τὴν νηδὸν πρὸς σπερμάτων ὑποδοχὴν, δυνάμενος συνιδεῖν. Πρότερον μὲν οὖν ἐσπουδάκει περὶ τὰ ἀφροδίσια, καὶ κατέτεινεν ἕαυτὸν, καὶ χρίσμασι τισιν ἐκέρητο, καὶ τῇ συνοίκῳ προσήρτα λιθίδια, ως δὴ τι ἐνεργοῦντα περὶ τὴν κύησιν. Η δὲ καὶ ἀμμάτων καὶ ἐπεσμάτων ἡνείχετο, καὶ προσέστο ἐπωδάς. Επεὶ δὲ ἐγνώκει πάντα μάτην γινόμενα δικρατῶν, καὶ ἀπεγνώκει τὸ σπουδαζόμενον, οὐκέτι δικοίως διέκειτο περὶ τὴν εὐνέτειραν, ἀλλ' ἦτον αὐτῇ προσήσει. Ήν γὰρ καὶ φύσει νωθής πρὸς μέτιν καὶ μαλθακάτερος. Ήδη δὲ καὶ δι χρόνος αὐτῷ τὴν κίνησιν ἤμβλυτεν. Ός δὲ τινες αὐτῷ ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ ἐξεμετρηθησαν ἐνιαυτοῖ, καὶ ἀποστρόψως εἶχε πρὸς τὴν βασιλείαν, ή δὲ καταφρονούμενη πρὸς μίσος ἡρίσιτο, καὶ πλέον δι' ὀμιλίαν ἀνδρός. Ήν δὲ τις καὶ πρὸ τῆς βασιλείας ἐκτομίας ὑπηρέτης τῷ βασιλεῖ, τούτῳ δὲ ησαν ὁμαλίμονες, ὃν εἰς ἦν καὶ δι Μιχαὴλ, ἀντὶ φ τὴν δψιν ή φύσις ἀπέξεσεν εἰς ἀκριβῆ ὥραιστητα. Τοῦτον δὲ ἀδελφὸς μετὰ τὴν βασιλείαν παρέστησε τῷ Ρωμανῷ προσληφθησμένον δι' αὐτοῦ δὲ τοῖς θαλαμηπολοῦσι τὸν νεανίαν κατέταξε. Τούτου τῷ ἔρωτι ἀλοῦσα ή βασιλίς ἐπυρπολεῖτο τὴν φυχὴν, καὶ τὸ πῦρ τὸ ἐκείνου κύλλος καθ' ἐκάστην ὀρώμενος διπανιψίλεγε. Μισούμενος δὲ αὐτῇ πρώην δικτομίας, τότε καὶ προσεκαλεῖτο, καὶ ὀμιλίας ἡξιωτο γνησιτέρας, εἰτα καὶ περὶ τοῦ Μιχαὴλ ἡρωτάτο τοῦ ἀδελφοῦ. Πολλάκις δὲ τούτου γενομένου, δεινὸς ἀν ἐκείνος, συνῆκε τὸν ἔρωτα, καὶ τῷ ἀδελφῷ ὑπέθετο καὶ προσινεῖ τῇ βασιλείσσῃ, καὶ εἰ πειρῶτο ἐκείνη αὐτοῦ, μηδὲν ποσταλῆναι, ἀλλὰ καὶ ἄψασθαι καὶ φιλῆσαι καὶ προσφύναι αὐτῇ. Καὶ τι δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; μέχρι καὶ συνουσιασμοῦ τὰ τοῦ ἔρωτος κατηγηκεσσαν, καὶ προΐντος τοῦ χρόνου εἰς προσπον σχεδὸν τὸ περὶ τὸν Μιχαὴλ ἐξερχόμενη φίλτρον, καὶ ἦν ὑποψιθυρίζεινον οὐ τοῖς περὶ τὰ βασιλεία ρῶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν ταῖς τριόδοις, μόνῳ δὲ φραγμῷ τῷ αὐτοκράτορι, δψεν καὶ συγκειμένῳ τῇ βασιλείσσῃ αὐτῷ ἐπὶ τῆς εὐνῆς δι Μιχαὴλ εἰσκαλούμενος ἀντρίθειν οἱ τοὺς ποδας κακτέλευστο. Τι γοῦν ἀν τις οἰχαίτο ή δτι καὶ τῶν ἐκείνης ἅπτετο ποδῶν; Καὶ οἶον προσγωγὸς ἀμφοτὲν δι βασιλεὺς καὶ δικαιούτης ἐγίνετο. Ός δὲ καὶ ἡ ἀδελφὴ Πουλχερία (8) καὶ ἔτεροι περὶ τοῦ δράματος αὐτὸν ἀνεδίδαξαν, καὶ φυλάττεοσθαι παρηγγύσαν, οὐδὲν ἔπειρον ἐποίησαν, ἀλλὰ τὸν ὑποπτευόμενον αὐτῷ καλέσας, εἰ δρῆσο

Variæ lectiones et notæ.

(7) Εξηκοντούτης. Michael Psellus, lib. III, Hist. ms. Πλέον γὰρ ή δέκα ἔτοι τὴν τῆς βασιλείδος ἡλικίαν ὑπεραναβεῖχε.

(8) Καὶ ἡ ἀδελφὴ Πουλχερία. Quæ nupsit Basilio Solero patricio, cui Constantinus imp. Basilius

frater oculos eruit ob tyrannidem: ex quo coniugio nata filia unica nupta Constantino Monomacho postmodum imperatori, ut scribit Michael Psellus. lib. v Hist. ms.

ις βασιλίσσης ήρώτα· δὲ ἀπηγόρευσε, καὶ πίστεις τοῦ λόγου καὶ δρκούς ἀπηρθῆν. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος ἐπιορχήσας τοὺς δρκούς διαβολὴν τοὺς τῶν ἄλλων ἤγητο λόγους. μάντοι διὰ τὴν ἐπιορκίαν νόσημέ τι δεινὸν τῷ Μιχαὴλ, Τὸ δὲ ἦν κατά τινας περιόδους ἡσακοπὴ τοῦ ναὸς, τῶν ὀφθαλμῶν τε δια- καὶ κλόνος τοῦ σώματος, καὶ κατάπτωσις εἰτὲ ἐπανήσει εἰς ἔκατον, καὶ ἀποκαθίστατο. οὐλάκις καὶ τοῦ βασιλέως ἑνώπιον ἐπαθεν- πάχους οἰκτειργάσας τὸν Μιχαὴλ, ἥτις μᾶλ- λῃ φέτο τὰ λεγόμενα, καὶ μετ' ἔρον μητ' τοῦτον οὕτως ἔχοντα φέτο. Εἰσὶ δὲ οἱ λέ- ηδοι ἀγροσαι τὸν βασιλέα τὸν ἔρωτα, εἰδότα πρηγῇ ἡ βασιλίσσα, καὶ περὶ τὰ ἀφροδίσια τῆς πρὸς τὸν Μιχαὴλ αὐτῆς φοπῆς ἡνε- οχρινόμενος ἄγνοιαν, ἵνα μὴ πλεοσιν διλ- δων δὲ οὕτως ἔχόντων, δὲ αὐτοκράτωρ ἐνδι- οἱ διψήκτει τὸ πρόσωπον, καὶ τὸ δυθμα- τίς, καὶ ἡ ὄψις αὐτῷ ἔψει νεκρῷ, καὶ τῆς αὐτοῦ τὸ πλέον ἐψήλωτο· αἱ γὰρ τρίχες περβύσσαν. Λέγεται γοῦν φαρμάκοις πειρερ- δὸς ἄνθρωπος. Οὕτω δὲ ἔχων ἀπῆι πρὸς ν τῶν ἐν τοῖς βασιλείοις λουσόμενος, καὶ ὅτε χειραγωγούμενος, οὔτ' αὐτίκα τεθνήσε- ουδοκώμενος. Ός δὲ τὸ σῶμα ἔκάθηρεν, ἣν ἐκεῖ κολυμβήθραν, ἔνθα δὴ τὸ πᾶν ἄδεται τοῦ δράματος· συμπιέσαι γάρ τινας αὐτῷ αλήν φασιν ἐπὶ τὸ ὄντωρ ἀφ' ἴκανον, καὶ εἰθεν ἀπὸν ἀνιμηθῆνα σχεδὸν, καὶ ἀνακλιθῆναι καὶ ἡ βασιλίς, ὡς δὴ τι τῷ πάθει ἐπιστενάζουσα, καὶ πλήροφορηθεῖσα τοῦ βασιλέως τὴν τε- λεπήλθεν εὐθύν. Ό δὲ, βραχύ τε ἐπιβιούς ἀνασδος, πνεῦμα, ἔτη βασιλέυσας πέντε πρὸς τῷ ήμίσει. λόγοις μὲν ἐντραφεὶς (9), Ἐλληνικῆς τε παι- τεσχτικῶς, καὶ τῶν τῆς πολιτείας νόμων οὐκ ἀδαής, πλειω δὲ εἰδέναι, ὡς ἔδει ὡς ἀληθῶς, οἰδίμενος τε νόμομενος.

Ιὗτον μὲν οὖν τοιοῦτον κανεὶλήψει τὸ τέρμα ἥς. Ή δὲ βασιλὶς δλη τοῦ τὸν Μιχαὴλ ἔγκα- τῷ θρόνῳ τῆς βασιλείας ἔγένετο, καὶ τῶν ἵν, τῶν πατρών ὀνταδὴ θερπόντων αὐτῆς, τὸ πρᾶγμα δούναι καὶ σκέψει συμβουλευ- ἰ δὲ οὐκ ἡνείχετο, κατεπειγομένην πρὸς τὴν γῆν καὶ πατρὰ τοῦ ἔκτομον Ιωάννου τοῦ τοῦ Μιχαὴλ, λάθρῳ πρὸς αὐτὴν ὑποψιθυ- ώς Ἀπολούμεθα αὐτίκα, εἰ βραχύ τινι δὲ ἀποτέλεσμα Βραδυνεῖ. Λαδοῦσα τὸν ν Μιχαὴλ, καὶ στολὴν αὐτῷ περιθεμένη, καὶ διαδήματι τὴν ἔκεινον κεφαλὴν αὐτὴν καὶ, εἰπὲ θώκου βασιλικοῦ καθιδύσασα, τῇ παρεπαθισαμένῃ, πάσῃ τοῖς τότε παροῦσι ημεῖν καὶ προσκυνεῖν προετέπετο. "Ενιοὶ τοῖς αὐτίκα νυκτὸς τὴν ἱεροτελετὰν τὴν δὲ αὐτοῖς γενέσθαι ιστόρησαν τοῦ πα-

A redibat. Idque sæpius ei etiam imperatore vi- dente accidebat, qui vicem hominis dolens, magis etiam suspicionem falsam judicabat; neque enim tam vel amare vel amari posse putabat. Sunt etiam qui dicant amorem illum non latuisse impe- ratorem: sed cum sciret mulierem lascivire ac insanire libidine, tolerasse propensionem ejus erga Michaelē, simulata ignorantia, ne illa cum plu- ribus rem haberet. Quæ cum ita essent, imperator in morbum incidit, inflata facie, quæ quidem mortui similis erat, et crebro anhelitu ægre spiri- tum trahebat, maxima parte capitinis calvus, capillis delapsis. Quod malum ei veneficiis conciliarum pu- tabatur. Sic affectus in quoddam regiæ balneum lavatum abit, a nemine sustentatus, neque ullo putante eum statim moriturum. Ut autem purgato corpore in alveum descendit, ibi tota fabula per- acta esse fertur: nam quosdam caput ejus diu in aquam depresso, et jam fere examinem inde extractum, et in lecto reclinatum. Qua de re ru- more orto, etiam imperatrix, iob casum illum gemens scilicet, accessit: ac jam certa de illius nece statim recessit. Is vero cum paulisper adhuc sine voce jacuisset, rejecta per os nigra quadam materia, spiritum emisit. Regnavit annos quinque cum dimidio, ab ineunte ætate in litteris eruditus, et Graeca doctrina institutus, legumque civilium non ignarus. Plura tamen omnino se scire quam sciebat et putabat et gloriabatur.

B corpore in alveum descendit, ibi tota fabula per- acta esse fertur: nam quosdam caput ejus diu in aquam depresso, et jam fere examinem inde extractum, et in lecto reclinatum. Qua de re ru- more orto, etiam imperatrix, iob casum illum gemens scilicet, accessit: ac jam certa de illius nece statim recessit. Is vero cum paulisper adhuc sine voce jacuisset, rejecta per os nigra quadam materia, spiritum emisit. Regnavit annos quinque cum dimidio, ab ineunte ætate in litteris eruditus, et Graeca doctrina institutus, legumque civilium non ignarus. Plura tamen omnino se scire quam sciebat et putabat et gloriabatur.

C XIV. Quo hunc vitæ exitum sortito, imperatrix tota in eo fuit ut Michaelē in regio solio collo- caret. Quamvis autem familiares ejus, paterni vi- delicet ministri, suaderent ut mora interposita deliberaret: id aspernata consilium, rem ad finem perducere festinabat, incitante præsertim spadone Joanne fratre Michaelis, qui ei clam insurritat; Sese omnes statim perituros, si qua in negotio mora interponeretur. Statim igitur Michaeli ornatum re- gium accommodat, eique in regio solio collocato assidens omnes qui aderant hortatur, ut eum consalutent et adorent. Quidam auctores sunt, 235 eadem nocte sacrum nuptiale peractum, Alexio patriarcha in regiam accersito, qui et Ro- manum mortuum, et Michaelē imperii auspicia adhuc peragentem invenerit. Enimvero eo facinore D etiam foris vulgato, tota civitas novum imperatorem

Variae lectiones et notæ.

γοῖς μὲν εὐ τραφεῖς. Psellus in laudata ad Monomachum, de Argyro: Λόγου δὲ εἰας οὐδεμιᾶς ἄμοιρος ήν, ἀλλὰ τῷ πρὸς εἰ τοῖς πρώτοις ἐφάμιλλος. Infra: "Ἐν δὲ ἔργον ἔκεινον καὶ σπουδασμα, λόγειν τὰ τῆς ἀπορα, καὶ τὸν κεκρυμμένον ἀνυρύττειν

νοῦν, καὶ τὸν σκοπὸν ἀνευρίσκειν τοῦ αἰνῆματος· ὅθεν φιλοσόφοις διλειπει καὶ δῆτορι, καὶ περὶ τούτων μᾶλ- λον ἐστουδεῖν ἢ τὰ δημόσια. Idem lib. iii Hist. ms. Ην μὲν οὖν δ ἀνήρ καὶ λόγοις ἐπιτεθραμμένος Ἐλλη- νικοῖς, καὶ πα:δείας μετεσχηκώς διση τοῖς Ἰταλῶν λό- γοις ἐξήρτητο.

consalutavit, partim huic gratificantes, partim lœti, qui defuncti odio liberati essent. Imperatrix porro cum se quam rectissime sibi prospexit, omnique potestate in se translata, Michaelem ministri vice habitum putaret, opinione sua decepta est. Nam ad tempus ille quidem pristinum amorem simulans, obsequiis mulierem demulcere, eaque facere quam illi grata et jucunda essent. Sed cum simulationem longius producere non posset, mutatis moribus eam suspectam habere: sibique metuens primarios illius ministros regia ejicere, ancillis item familiaribus amotis, alias substituere: denique gynæconitidem claudere, custodiaque exhibita, a nemine illam adiri pati, ni satellitum praefecto exposuisset, unde et ad quid veniret. Nam et suopel exemploterrebatur, et fratri Joannis spadonis impulsu potissimum id facere putabatur. Qui spado; homo erat acutus et acer, obscuraque ingenio, varius erga eos quibuscum agebat, promptus, mole curarum indefessus, neque epulis neque vino deditus. Proinde nihil de reipublicæ gerendæ studio remittebat. Ac imperatricis hic status fuit. Michael vero communium rerum cura suscepit, cum moribus ejus ingravesceret, quem alii vindictam Numinis offensi perjurio interpretabantur, quo non secus atque olim Saul angebatur, alii amentiam et insaniam: in Joannem spadonem totius imperii gubernatio incubuit, cum quidem monachi vestem jam olim sumpsisset, sed habitu duntaxat illud vitæ genus profiteretur. Enimvero Constantinus Dalassenus patricius, domi degens, cum de novo imperatore audivisset, indignabatur summam rerum ad tales hominem esse devolutam. Quare Michael cum suis vehementer perturbatus verebatur ne Delassenus regnum affectaret. Itaque Joannes quemdam mititt, qui jurejurando affirmaret nihil ei metuendum esse mali, viroque persuaderet ut imperatorem conveniret. **236** Qui eum venisset, ab imperatore benigne susceptus, ac muniberis et dignitate auctus, in urbe degere jussus est. Nicetas vero imperatoris frater, dux Daphneæ Antiochiæ designatus, non est in urbem ab Antiochenis admissus. Nam publicorum vectigalium exactore, a quo se durius tractatos putabant, imperfecto, veriti ne ejus facinoris pœnas darent, portas ei clauerant: nec prius admisere quam jurejurando confirmasset cædem illam eis **D** fraudi non futuram. Verum eo jurejurando nihil deterritus, multos occidit, et quibusdam insignibus civibus vincit, in magna urbem missis, fratri Joanni scripsit se ab Antiochenis ob benevolentiam eorum erga Delassenum exclusum fuisse. Hinc Dalassenus in insulam Platem relegatur, et Constantinus Ducas ejus gener, de injuria queritans et perjurium non dissimulans turri cuidam includitur. Post Dalassenus etiam e Plata translatus in turrim compingitur. Sub id tempus Agareni Myra ceperunt: Patzinacæ passim e Romanis provinciis prædas egerunt. Antiocheno duce Niceta

A triarchou Ἀλεξίου ἀφικομένου πρὸς τὰ βασιλεῖα, καὶ τὸν μὲν Ῥωμανὸν τεθνεῶτα καταλαβόντος, τὸν δὲ γε Μιχαὴλ ἔτι τὰ ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ τελούμενον. "Ηδη δὲ καὶ τοῖς ἔξω διαδοθέντος τοῦ γεγονότος, καὶ πᾶσα ἡ πόλις τὸν νέον ἀνηγόρευεν αὐτοκράτορα, τὸ μὲν αὐτῷ χαρίζομενοι, τὸ δὲ δὲ τὸν ἀπιώντα ἀπεφορτίσαντο χαίροντες. Ἡ μὲν οὖν βασιλίς φέτο βουλεύσασθαι ἄριστα, καὶ ἕκατη τὴν πᾶσαν ἔκουσαν περιποιήσασθαι, καὶ τὸν Μιχαὴλ ὑπηρέτην ἔξειν· τὸ δὲ τὸ ἑτεροῖον συμβέβηκε. Μέχρι μὲν γάρ τινος ἐπιχηματίζετο τηρεῖν τὴν πρὸς τὸν βασιλέα διάδεσσιν, καὶ ταύτη χαρίζεσθαι, καὶ τὰ ἕκατην θυμήρη ποιεῖν, εἴτα οὐκ εἰς μαχράν ἔκτείται τὴς προσπολήσιν ἀνασχόμενος, μεθαρμόττεται, καὶ ὀποκεῖται αὐτὴν, καὶ δεῖσας περὶ ἔκυρῳ, μεθίστησι μὲν τὴν βασιλείων τοὺς ἐκτομίας τους αὐτῆς παρέφουσι φράποντας, καὶ τὰς αὐτῆς συνήθεις θεραπείνες αὐτῆς διαιρεῖ, ἔτερας δὲ αὐτῆς πρὸς θεραπείαν ἀντικείμενος. Καὶ ἐπὶ τούτοις τὴν γυναικῶντιν αὐτῇ ἀποφράγνυσι, καὶ φρουρὰν περιέστησι, καὶ οὐδὲν προσιέναι ταύτη παρακόλυρητο, εἰ μὴ τὸν προσιέντα διφύραρχος κατεξῆται, ἀθεν ἥκοι, καὶ τίνος δεδμενος παραγένοιτο. Ἐδεδίει γάρ οἶκοθεν ἔχων τοῦ δέους τὰς ἀφορμάς. Εἰς τοῦτα δὲ ἐνέγεσθαι πλέον δι Μιχαὴλ λέγεται παρὰ τὸν συγγόνον αὐτοῦ Ἰωάννον τοῦ ἐκτομίου. Ἡγ γάρ δεινὸς δὲ ἄνθρωπος καὶ δραστήριος, καὶ τὸ ἥθος ὑποκαθήμενος, καὶ πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας ποικιλλόμενος, περισπερχής τε καὶ πρὸς φροντίδων ὅγκον ἀκάματος, καὶ οὐδὲ γαστρότομενος, οὐδὲ περὶ τὸν ἄκρατον λιχνεύσθεος, οὐδὲ ἡττώμενος οἶνου, τῆς περὶ τὰς δημοσίας διοικήσεις καθυφεις σπουδῆς. Τὰ μὲν οὖν περὶ τὴν βασιλείσσαν φύκονδητο οὐτωστο· δὲ δὲ Μιχαὴλ τῆς τῶν κοινῶν πραγμάτων οἰκονομίας ἀντείχετο· εἴτα τῷ μὲν ἐκρεταῖοῦτο ἡ νόσος, ἦν οἱ μὲν ἐκάλουν δαιμόνιον μῆνιμα διὰ τὴν ἐπιορκίαν ἐνσκῆψαν αὐτῷ, καὶ συμπνίγον τὸν ἄνθρωπον, ὡς πάλαι δὴ τὸν Σαοὺλ. οἱ δὲ μνεῖς τε καὶ παραφοράν δὲ δὲ ἐκτομίας Ἰωάννης τὴν δλην ἀνεδέκετο τῆς βασιλείας κυβέρνησιν, μοναχικὸν μὲν ἔνδυμα πάλαι ἀμφισσάμενος, τοῦτο δὲ τρόπῳ δέχρι μόνου τοῦ σχήματος. Κωνσταντίνος δὲ περίκλιος δὲ Δαλασσηνὸς, οἵκοι διατρίβων, καὶ περὶ τοῦ νέου βασιλέως πυθόμενος, δυσαναχρεῖῶν ἦν, διὰ ἄνδρα τοιούτον ἡ βασιλεία περιέστη Ῥωμαίον. Τοῦτο θορύβου τοὺς περὶ τὸν βασιλέα ἀκριτωστε, πτοεθέντας μή ποτε δὲ Δαλασσηνὸς τυραννίδι ἀπῆται. Καὶ στέλλει δὲ Ἰωάννης τὸν δρκοῖς εὐτὸν βεβαιώσοντα ως οὐδὲνδες ἀνιαροῦ πειραθῆσται, καὶ πεισοντα τὸν ἄνδρα τῷ βασιλεῖ προσελθεῖν. Καὶ δὲ μὲν προσῆλθε, καὶ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν ἀσκασθεὶς προσήκατο, καὶ ἐδεκιώστη δωρεαῖς, καὶ μείζονις ἀξιματικοῖς ἐτίμησε, καὶ ἐν τῇ τόλει διάχειν ἐκάλεσε. Νικήτας δὲ δὲ τοῦ βασιλέως δημαρίων, δοῦξ τῆς ἀπὸ Δαφνη Ἀντιοχείας προχειρισθεὶς, εἰρχθη παρὰ τὸν Ἀντιοχεῶν τῆς εἰς τὴν πόλιν εἰσόδου. Πράκτορα γάρ τινα τῶν δημοσίων τελῶν, ὡς αὐτοῖς φορτικῶς προσενηγμένον, ἀνελόντες οἱ τῆς Ἀντιοχείας πολῖται, καὶ δεδοικότες μὴ δίκας τῷ δουκὶ τοῦ τολμῆματος διδῶσιν, ἐπεζύγωσαν αὐτῷ τὰς πόλας τῆς

πόλεως. Ο δὲ βαρχούς αὐτοῖς παρασχόμενος πίστεις Α ως οὐδέποτε τὸν φόνον ὑποσταῖν κακὸν, παραχωρεῖται τῆς εἰσόδου· εἴτε τοὺς δρκούς οὐδέποτε λογισάμενος, πολλοὺς μὲν ἀποκτίννυσιν, ἐνίους δὲ τῶν παρ' αὐτοῖς διπισθμῶν δεσμίους ἔστειλε πρὸς τὴν μεγαλόπολιν, γράφας τῷ ἀδελφῷ Ἰωάννῃ, διὰ τὴν πρὸς τὸν Δαλασσηνὸν εἴνουσαν ἀπειρῆσαι αὐτῷ τὴν εἰσόδου τοὺς Ἀντιοχεῖς. Ἐντεῦθεν δὲ Δαλασσηνὸς εἰς τὴν νῆσον τὴν Πλάτην περιορίζεται, καὶ δὲ ἐπὶ θυγατρὶ κηδεστήσῃς αὐτοῦ Κωνσταντίνος δὲ δούκας τὴν ἀδικίαν διεπιδόμενος, καὶ τὴν ἀπορχίαν οὐ σωπῶν, πύργῳ τοιὶ κατακλείσται. Εἴτε μετάγεται δὲ Δαλασσηνὸς δὲ τῆς Πλάτης, καὶ πύργῳ καθείργυνται. Ἐάλω δὲ τοὺς μὲν ἐκ τῆς Ἀγαρ τὰ Μύρα, καὶ τοὺς Πατζινάκαις λεῖα γέγονε τῶν Μυσῶν (10). Τοῦ δὲ δουαδὸς Ἀντιοχείας Νικῆτα καταστρέψαντος τὴν ζωὴν, δὲ Κωνσταντίνος ἀδελφὸς ὁν κρὶ οὗτος τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῇ Ἀντιοχείᾳ τὸν τελευτήσαντα διεβάλετο, καὶ δὲ ἐπερός αὐτοῦ ἀδελφὸς πρωτοβασιάριος προκεχειρίστο. Ἐξ Ἀφρικῆς μέντοι καὶ Σικελίας στόλος ἀποπλέων Ἀγαρηνῶν ἐκάκου τάς τε νῆσους καὶ τὰ παράλια. Ἄλλὰ τούτοις στόλος ἐπιπλέων Ρωμαϊκὸς πολλὰ μὲν τῶν σκαρῶν κατέδυσεν εὔτανδρα, πολλοὺς δὲ ἵζωγρησε· καὶ τοὺς μὲν πρὸς τὸν βασιλέα ἐκπέπομφεν, οἱ δὲ ἀνεσκολοπίσθησαν κατὰ τὴν παράλιον. Ηπαγράτιος δὲ δὲ ἄρχων Ἀδασγίας, φ τὴν οἰκείαν ἀνεψιῶν διεσιλέεις ήρμόσατο Ρωμανὸς, τάς τε πρὸς Ρωμαίους σπονδάς ἔλυσε, καὶ ὃν παρεχώρησε πρὶν Ρωμαίοις φρουρίων καὶ πόλεων, ἐπελάθετο πάλιν, ὡς τάχα δίκας Ρωμαίους πραττόμενος ὑπὲρ τοῦ βασιλέως καὶ θείου τῆς αὐτῷ διμευνέτιδος. Πολλάκις δὲ οἱ Πατζινάκαι, καὶ τὸν Ἰστρὸν διαβαλοῦντες, τὰ Ρωμαίων κακῶν διετίθεντο, τοὺς ἀλισκομένους ἡβῆδον ἀναιροῦντες. Καὶ Ἀράβες τὴν Ἑδεσκαν ἐπολιόρκησαν, καὶ ηλῶ ἢ πόλις, εἰ μὴ δὲ δούξ Ἀντιοχείας Κωνσταντίνος δὲ τοῦ αὐτοκράτορος ἀδελφὸς αὐτῇ ἐπεκούρησεν, ὃν δὲ βασιλεὺς, τῆς σπουδῆς ἀμειβόμενος, τῶν ἐφων ταγμάτων δομέστικον προεβάλλετο.

IE'. Τοῦ δὲ τῆς Διγύπτου κρατοῦντος Ἀμερ θα-
νάτος, ἡ ἀκένου γυνὴ, Χριστιανὴ οὖσα, σπείσασθαι
σὺν τῷ υἱῷ μετὰ Ρωμαίων ἐζήτησε· καὶ δὲ βασιλεὺς
ἐκύρωσε μετ' αὐτῶν τριακοντούτεις σπονδάς. Ἀδελ-
φοι δὲ δύο Σαρακηνοί, τῆς Σικελίας κρατοῦντες,
πρὸς ἀλλήλους ἔχον διαφορὰς, ὃν ἀτέρος τῷ βα-
σιλεῖ Ρωμαίων προσπέφευγε, συμμαχίαν αἰτῶν.
Στέλλεται τοῖνυν δὲ πατρίκιος Γεώργιος δὲ Μανιάκης
ἐπικουρήσων αὐτῷ, Λογγιβαρδίας προχειρισθεὶς
επετηγός. Μήπω δὲ τὴν Σικελίαν καταλαβόντος
τοῦ Μανιάκη, οἱ ταύτης ἡγεμονεύοντες σύγγονοι
πρὸς ἀλλήλους ἐσπείσαντο, καὶ καταλαβόντα τὸν
Μανιάκην ἀπέλασαν τῆς γῆς διεμελέτων, καὶ συμ-
μαχίαν δὲ Ἀφρικῆς μετεπέμψαντο. Συρράγειντος
δὲ πολέμου, τὸ Ρωμαϊκὸν ἐκράτησε στράτευμα,
καὶ φόνος πολλού τῶν Καρχηδονίων γεγονότος, πό-
λεις μὲν πρότερον ἐξεπόρθησε δέκα ἐπὶ τρισιν.
εἴτε κατὰ μικρὸν προβαίνων δὲ Μανιάκης, καὶ πᾶ-
σαν τὴν Σικελίαν τῇ Ρωμαίων ἡγεμονίᾳ προσῆγαγε.
Μικροῦ δὲ διάλω ἡ Ἑδεσσα, δόλω αὐτὴν τῶν Ἀρά-
βων μαλεστησάντων χειρώσασθαι. Δώδεκα γάρ αὐτῶν
ἀρχοντες, ἐπαγόμενοι καμψίους πεντακοσίας, ὃν
καθέστη κιβώτια δύο ἐπέχθετο, ἥκον εἰς Ἑδεσσαν.
Επειστον δὲ τῶν κιβωτίων διπλίτην εἶχεν ἐντός. Ἐλε-
γον δὲ ἀπίσται πρὸς βασιλέα δῶρα κομίζοντες καὶ

A mortuo, Constantinus et ipse imperatoris frater
successit, altero ejus fratre protovestario desi-
gnato. Cum autem Agareni Afriani et Sicienses
insulas et oram maritimam infestarent, Romana
classis multas eorum naves cum viris demersit,
multos vivos cepit, quorum alii ad imperatorem
missi sunt, alii in littore trahibus affixi. Pancratius
vero Abasgiæ princeps, cui Romanus imperator
suam neptem desponderat, fœdus Romanum solvit,
et quibus castellis et urbibus olim Romanis cesserat
ea rursus sibi vindicabat, fortassis ut Romanorum,
injuriam imperatori, suæ conjugis patruo factam
ulcisceretur. Patzinacæ Istro sæpe trajecto provin-
cias male tractarunt, captivis omnibus interficiendis.
Arabes Edessam obsecderunt, eamque expugnas-
sent, nisi Antiochiae dux Constantinus imperatoris
frater opem tulisset: cujus industriam sic remu-
neratus est imperator, ut eum Orientalium legio-
num domesticum crearet.

B

C XV. Amere Ἀgypti principe mortuo, vidua illius,
quæ christiana erat, una cum filio pacem cum Ro-
manis facere studuit. Quare 237 imperator in-
ducias triginta annoram cum ea pepigit. Cum duo
fratres Agaremi Siciliæ imperantes, inter se dissi-
derent, eorumque alter imperatoris opem implo-
rasset, Georgius Maniacus patricius auxilio illi
missus est, Longobardia prætor designatus. Qui
antequam in Siciliam venisset, illi inter se recon-
ciliati, et Maniacem insula aditu prohibere conati,
auxilia Carthaginæ evocarunt. Sed pugna com-
missa, Romanus exercitus vicit, magnaque eadē
Carthaginensium edita, tredecim urbes principio
vastavit: deinde paulatim Progrediens Maniacus
totum Siciliam Romano imperio restituit. Edessa
vero parum absuit quin ab Arabibus dolo caper-
tur. Nam duodecim eorum principes quingentos
camelos Edessam adduxere, binas eistellas ges-
tantes, quæ totidem armatos cladebant, simulantes
se imperatori munera oblaturos: sed si intromissi
essent, in animo habebant noctu eductis armis
urbem capere. Prætor principes ad se ingressos
honorifice exceptip, eorum ministris cum camelis
adhuc extra urbem reticis. Sed cum quidam Ar-
menius mendicus, Arabicæ lingue gnarus, apud

Variae lectiones et notæ.

(10) Καὶ τοῖς Πατζινάκαις λεῖα γέγονε τῶν Μυσῶν. Notum proverbium, de quo in notis ad Alexiadem quædam attigimus. In Alexii Comneni

Novella apud Balsamomen ad Nomocan. p. 140,
1 edit. Τῷ Φρυγῷ καὶ Μυσῷ, ἡ παροιμία.

Arabes foris diversantes mendicaret, audivit quem-
dam e cito percontantem ubi essent? et urbem in-
gressus, commentum prætori aperuit. Is Arabum
principes in urbe convivantes reliquit, et cum suis
egressus apertis cistis, armatos omnes interfecit,
ac in urbem regressus, duces qui reliqui erant
gladio confecit, uno tantum dimisso, ambulans ma-
nibus, naso et auribus truncatos: qui cladem illam
domi nuntiaret. At Carthaginensis suarum copia-
rum interitu cognito, ipse cum majore exercitu in
Siciliam proficiscitur. Maniaces castris contra eum
positis, et clessis præfecto Stephano patricio im-
perators affini (nam is quoque una missus erat)
mandat ut oram maritimam diligenter tueatur, ne
Carthaginensis victus effugere queat. Prælio com-
misso, tanta multitudo Afrorum periit, ut nullo
proprio numero comprebendi quoat. Sed eorum
princeps pugna elapsus, consensa celoce, deceptis
classiariis, domum rediit. Id Maniaces ægermine
ferens, classis præfecto conviciatur. Is vero im-
peratoris affinitate fretus, 238 cum iniquo animo
contumelias accepisset, ac vicissim aliquid dixis-
set, a Maniace ira percito verberatus, statim litteris
scriptis ad spadonem Joannem uxoris sus
fratrem Orphanotophum, Maniacem calumniatur
ut defectionem molientem. Qua ille de causa vin-
ctus in urbem ductus custodiæ mandatur, omni
auctoritate in Stephanum translata: neque multo
post insula in Agarenorum potestatem rediit, ducis
imperitia, socordia, ac sordibus imprimis, sola
Messana (quæ et ipsa Siciliæ urbs est) virtute Ca-
tacalonis Ambusti præfecti Romanis couervata:
qui idem multa hostium millia cecinit. At impera-
toris frater spado Joannes, pontificatus cupiditate
flagrans, quosdam ex primariis sacerdotibus sibi
conciliavit, qui ei pollicebantur se loco moturos
Alexium patriarcham, ut qui non communibus
suffragiis, sed imperatoris auctoritate creatus esset.
Ille vero: *Si, inquit, contra canones me patriarcham esse factum asseritis, ii etiam qui a me electi sunt*
loco moveantur. Id responsum effecit ut cæteri
sacerdotes a patriarchæ accusatoribus dissidirent,
et Orphanotrophus impos voti reddereter: qui ad
quæstus excogitandos calidissimus, cum multis
insolitis exactionibus subditos vexaret, accidit
ut soror ejus Maria Michaelis Cataphatæ qui post
imperavit mater, votis exsolutis. Epheso reversa
narraret quam misere subditi novis illis exactio-
nibus tractarentur, ac peteret ut onus illud laxa-
retur. Cui cum cachinuo respondit Orphanotrophus,
eam sentire ut mulierem, quæ ignoraret quantam
pecuniam postulet imperium. Zœ vero imperatrix
illi insidiata esse fertur: medico enim potionem
purgantem ei propinaturo muneribus et pollicita-
tionibus persuasit ut toxicum pro salutari medi-
cina offerret: sed ille adimadversis insidiis peri-

ἴδούλοντο, εἰ παραχωρηθείεν ἔνδον εἰσαγαγεῖν τὰ κιβώτια, νυκτὸς τοὺς ἐν αὐτοῖς ὀπλίτας ἔκπαγειν, καὶ τὴν πόλιν ἐλεῖν. Εἰσελθόντας ὡν πρὸς τὸν τῆς πόλεως στρατηγὸν τοὺς ἄρχοντας φιλοτίμως ἐκεῖνος ἐδέσπι. Οἱ δὲ ἑκείνοις ὑπηρετοῦντες μετὰ τῶν καμῆλων ἦτι τῆς πόλεως ἤσαν ἔξω. Ηροσάτης δὲ τις Ἀρμένιος εἰδὼς καὶ τὴν Ἀράδων διάλεκτον προτίθεται τοῖς ἐκτὸς αὐλιζομένοις ὅραψι μετατίσσων· ἥκουσε δὲ ἐκ κιβωτίου τινὸς ἐρωτῶντος, δηπει εἰστι καὶ εἰς τὴν πόλιν ἐλθὼν ἀπῆγγειλε τὸ δρᾶμα τῷ στρατηγῷ· Ὁ δὲ τοὺς μὲν ἄρχοντας τῶν Ἀράδων εὐώχουμένους ἐν τῇ πόλει κατέλιπνεν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐξελθὼν, καὶ τὰ κιβώτια διασφράξεις, τοὺς ἐν αὐτοῖς ὀπλίτας ἀπέκτεινεν ἀπάντας, καὶ τὸν πόλιν αὐθίς ὑπονοστήσας, τοὺς μὲν λοιποὺς τῶν ἄρχοντων αὐτῶν μαχαίρας ἔθετο ἔργον· δύος δὲ τὰς χειρας ἀποτεμών, τὰ ὀπέα τε καὶ τὴν ῥῖνα ἀφῆκεν, ἵνα τοῖς οὖκοι τὸ σῶμα τὴν συμφορὰν καταγγέλλοιεν. Οὐ δέ Καρχηδόνιος, τὸν δλεθρὸν τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεμφθέντων εἰς Σικελίαν μαθών, αὐτὸς εἰς τὴν νῆσον ἐστράτευσε μετὰ δυνάμεως πλείονος. Καὶ δὲ Μανιάκης ἀντιστρατοπεδεύεται τοῖς Ἀγαρηνοῖς, καὶ τῷ τοῦ στόλου κατάρχοντι τῷ πατρικῷ Στεφάνῳ τῷ τοῦ βασιλέως γαμρῷ (συνέσταλτο γὰρ καὶ οὗτος αὐτῷ μετὰ τοῦ στόλου) ἀσφαλῶς τηρεῖν ἐνετείλαστο τὴν παράλιον, ἵνα μὴ ἡττηθεὶς ἵσως δὲ Καρχηδόνιος ἀποδρᾶν δυνήσεται. Μάχης τοίνυν συστάσσεις, πληθυς μὲν τῶν Ἀφρωδαν ἀνήρων, σχεδόν τι κρείττον καὶ ἀριθμοῦ, δὲ δὲ αὐτῶν ἀρχηγὸς διαδρᾶς ἐν τῇ μάχῃ, καὶ κελητήριψ ἐμβενηκῶς λαθὼν τε τοδες ἐν τῷ στόλῳ οἰκαδε διεσέσωστο. Τοῦτο τῷ Μανιάκῃ ὃν συμφοράς ἤγητο μέρει, καὶ τῷ τοῦ στόλου ἄρχοντι ἐλοιδορεῖτο. Τοῦ δὲ τῇ συγγενεῖ τῇ βασιλικῇ πατροθέτος, καὶ δυσχεράναντος πρὸς τὰς ὕδρεις, καὶ τι ἀνθυπενεγράντος, θυμῷ ληφθεὶς δὲ Μανιάκης, καὶ πληγὰς ἐντείνεις αὐτῷ· Ὁ δὲ αὐτίκα γράψει τῷ γυναικαδέλφῳ (11) Ἰωάννῃ τῷ ἐκτομίᾳ, Ὁρφανοτρόφῳ δύνομασθέντι, ἀποστασίᾳ ἐπιχειρεῖν τὸν Μανιάκην. Ἐντεῦθεν δὲ Μανιάκης, δέσμιος ἀπαίθεν ἀναχθεὶς, φυλακῇ παρεδόθη, ἡ σύμπασα δὲ ἀρχὴ τῷ Στεφάνῳ περιελήλυθε. Καὶ ἡ νῆσος οὐκ εἰς μακρὰν ὑπὸ τοὺς Ἀγαρηνοὺς καὶ αὐθίς ἐγένετο ἀπαυρίς καὶ βραχυμίᾳ τοῦ ἄρχοντος, καὶ πρὸ τούτων αἰσχρερδεῖαις, μόνης τῆς Μεσσήνης (πόλις δὲ αὕτη τῶν Σικελικῶν) περιλειφθείσης Ῥωμαίοις, καὶ ταῦτης τοῦ ἐν αὐτῇ στρατηγοῦντος ἀδραγαθίᾳ, οὗτος δὲ ἦν δὲ Κεκαυμένος Κατακαλών· οὐ γάρ τὴν πόλιν μόνον περιεψύλαξεν, ἀλλὰ καὶ χιλιάδας ἀνετίλει τῶν ἐναντίων. Ὁ δὲ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς, δὲ ἐκτομίας Ἰωάννης, δριμύνατον τρέφων ἔρωτα τοῦ προστῆναι τῆς Ἐκαλησίας, ἐνίους τῶν ἀρχιερέων προστητεύσατο, οἱ αὐτῷ ἐπηγγέλλοντο καθαιρῆσθαι τὸν πατριάρχην Ἀλέξιον, ὡς οὐ ψήφῳ κοινῷ προχειρισθέντα, ἀλλ' ἐκουσίᾳ βασιλικῇ. Ὁ δὲ, Εἰ οὐ κανονίκῶς, ὡς φατε, γέγονα πατριάρχης, διτέθετο, καὶ δοις παρ' ἐμοῦ ἐγειροτονήθησαν, καθαιρεθείων

Variæ lectiones et notæ.

(11) Τῷ γυναικὶ ἀδελφῷ. Απ γυναικαδέλφῳ, *uxoris fratri?* MSS. Regii omnes, 'Ο δὲ αὐτίκα γράφει τῷ ἀδελφῷ Ἰωάννῃ.

έμοι. Τοῦτο τοὺς λοιποὺς τῶν ἀρχιεράτων πατριάρχου κατηγορούντων καὶ κατὰ τῶν τοῦ πατριάρχου διτέλεστος τοῦ Ὀρφανοτρόφου ιερέως. Πολλαῖς δὲ καὶ ἀσυνήθεσιν εἰσπράξεσιν ξέτρυνε τὸ ὑπῆκοον, ποριμώτατος ἐν τοιούθμενος. Τῆς οὖν ἀδελφῆς αὐτοῦ Μαρίας, ἡ ην τοῦ ὄντερον βασιλεύσαντος Μιχαὴλ τοῦ πατρού, δι' εὐχὴν εἰς "Ἐφεσον ἀπελθούσης, καὶ εἰκανελθούσης, καὶ διηγουμένης δσα πάσχοιεν οὐσῆς ἀνεθῆναι τοῖς ὑπηκόοις τὸ τοὺς ἄχθους πολὺ, δ' Ὀρφανοτρόφος ἐπικαγχάσας, 'Ὡς γυνὴ φροντιστερίθη αὐτῇ, μὴ εἰδοῦτα δοῦναι ἡ βασιλεία δεῖται ἀναλωμάκαν.' Οὗτος ἐπιδουλευθῆναι λέγεται ἡς βασιλεύσης Ζωῆς. Φαρμακεύσας γάρ αὐτὸν καθαρούς τοῦ ιατροῦ μέλλοντος, ἀναπεισαὶ τὸν εἴδοντα δώροις καὶ ὑποσχέσεις διά τινων τὴν βασιλείαν προσενεγκεῖν αὐτῷ δηλητηριώθεντος δὲ τοῦ ἐπιχειρήματος, διαδρᾶνται τὸν κίνδυνον. 'Ἄλλ' οὐτω μὲν παρὰ τοῦ Ὀρφανοτρόφου τὰ κοινὰ φύκονδητο· οὐ μείον δὲ ἔκεινοι οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκάριμπαντας, ἀδικώτατοι δύνεις καὶ φιλοχρηματώτατοι· οἵς διὰ ταῦτα καὶ διὰ βασιλεύεις ἀπηχθάνετο· εἰ δὲ τὴν κακίαν αὐτοῖς οὐ συνεχωρεῖτο παρὰ τοῦ μείζονος ἀδελφοῦ τοῦ ἕκτομού Ιωάννου, ταραπαιτομένου αὐτούς, ποτὲ δὲ τὰς αὐτῷν πράξεις περικαλύπτοντος, καὶ οὐκ ἔντος εἰς γνῶν τῷ αὐτοκράτορι.'

Ιδη δὲ τῆς νόσου νεανιευομένης (12) τῷ βα-
καὶ θαυμὰ τῆς νοῦ λογιζομένου παραφορᾶς
κιούσης, οὔτε πρόδοις (13) ἐκέρητο συνε-
τε βασιλείοις πομπαῖς, οὔτ' ἐν βῆμασιν ἐχρη-
ψ φιλοτελείψ θρόνῳ ἀνετος ἐφεξόμενος, ἀλλὰ
άσματα περὶ αὐτὸν ἀπηγόρωντο, καὶ τινες
ν τεταγμένοις αὐτὸν περισταντο, οἵ, ὅπηνίκα
ον εἶδον τῆς τοῦ νοῦ παρατρόπης (πολλὰ δὲ
ἀπτῷ προεμήνυν), εἰλικον ἐπ' ἔκεινον εὐθὺς
πετάσματα, καὶ τούτοις τὸν πάσχοντα συγ-
ντες, ἔξιέναι τοῖς παρεστῶσιν ἐνεκελεύοντο.
ἀθρόον τε τὸ πάθος ἐπήιει, καὶ ἀθρόον ἀφ-
ῆτως οὖν ἔχων διὰ Μιχαὴλ κατὰ βραχὺ καὶ
τὴν βασιλείαν καὶ τοῦ προσιέναι ἀπέιχετο,
ιενος, διτοι οία ἀνθ' οίων αὐτῇ ἀνταπόδωκεν·
μὰ καὶ ἐτοιμάστατα τοῦ πάθους αὐτῷ ἐπιγι-
ῆσθνετο πάσχων οὕτω παρ' ἔκεινης ὀρ-
βαὶ τὸ τὴν τοῦ σώματος διερθάραι οἱ,
μιζέν μη περιφένει. Ἐνιοὶ δὲ φασιν ὡς
πινευματικοῖς ἐξομβολογησάμενος τὸ τῆς μοι-
τοῦ φόνου τοῦ βασιλέως ἀμάρτημα, παρ'
Ἑλλας τε ἐδέξατο ἐντολὰς, καὶ τοῦ ἀφροδι-
ῆτησθαι· ἐνθεν τοι καὶ διαδόσεις ἐποιεῖτο
ον πολλῶν, καὶ σεμνεῖς φύκοδόμει, καὶ εἰς
ιερᾶν ἀπῆλθε, τοῦ καλλινίκου μάρτυρος
ον δεδύμενος, ἵνα τι τοῦ πάθους εὑρη ἀλέ-
πῃ δὲ καὶ νόσος διδερικὴ προσεγένετο. Θεοὶ οὖν
ἔχοντες τὸν ἀδελφὸν ἐώρα διὰ Ιωάννης, δείσας
βασιλείην, μὴ, ἀθρόον θυνόντος τοῦ αὐτοκρά-
τον τῷ Ζωῇ γίνηται ὡς κληρονόμῳ αὐτῆς,
ν αὐτός τε καὶ τὸ γένος δόλον εἰς ἐξαλόθρου-
γειαν, μέτεις τὸν αὐτοκράτορα πιθανότησι,
καὶ τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ, τὸν Μιχαὴλ, πρ-

A sulum citavit. Cum autem respublica sic ab eo administratur, fratres ejus non minus omnes exagitabant, homines injustissimi et avarissimi: quos cum imperator etiam ea de causa odisset, tamen major frater spado Joannes eos coercenti non patiebatur, alias excusando, alias tegendo facinora eorum, ne ad cognitionem imperatoris per- venirent.

οι πένητες, τὰς καινὰς δασμοφορίας πραττόμενοι, οὐσῆς ἀνεθῆναι τοῖς ὑπηκόοις τὸ τοὺς ἄχθους πολὺ, δ' Ὀρφανοτρόφος ἐπικαγχάσας, 'Ὡς γυνὴ φροντιστερίθη αὐτῇ, μὴ εἰδοῦτα δοῦναι ἡ βασιλεία δεῖται ἀναλωμάκαν.' Οὗτος ἐπιδουλευθῆναι λέγεται ἡς βασιλεύσης Ζωῆς. Φαρμακεύσας γάρ αὐτὸν καθαρούς τοῦ ιατροῦ μέλλοντος, ἀναπεισαὶ τὸν εἴδοντα δώροις καὶ ὑποσχέσεις διά τινων τὴν βασιλείαν προσενεγκεῖν αὐτῷ δηλητηριώθεντος δὲ τοῦ ἐπιχειρήματος, διαδρᾶνται τὸν κίνδυνον. 'Ἄλλ' οὐτω μὲν παρὰ τοῦ Ὀρφανοτρόφου τὰ κοινὰ φύκονδητο· οὐ μείον δὲ ἔκεινοι οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκάριμπαντας, ἀδικώτατοι δύνεις καὶ φιλοχρηματώτατοι· οἵς διὰ ταῦτα καὶ διὰ βασιλεύεις ἀπηχθάνετο· εἰ δὲ τὴν κακίαν αὐτοῖς οὐ συνεχωρεῖτο παρὰ τοῦ μείζονος ἀδελφοῦ τοῦ ἕκτομού Ιωάννου, ταραπαιτομένου αὐτούς, ποτὲ δὲ τὰς αὐτῷν πράξεις περικαλύπτοντος, καὶ οὐκ ἔντος εἰς γνῶν τῷ αὐτοκράτορι.'

B 239 XVI. Cæterum morbo invalescente, et mentis alienatione sæpius invadente, neque frequenter in publicum prodiit imperator, neque pompa regia usus est, neque securus in solio regio sedens responsa dedit sed vela circum suspensa, ii qui signa mali adventantis observabant (quæ quidem complura erant), animadversa mentis alienatione, statim obducebant, et astantes secedere jubebant. Is vero morbus ut subito accedebat, ita etiam subito recedebat. Sic affectus Michael paulatim a conspectu et accessu imperatricis abstinebat, seu verecundia, quod pro tantis meritis talem ei gratiam reponeret, seu pudore, ne in morbo suo quo sæpissime et subito corripiebatur, ab ea vide-
retur, seu ob corruptum corporis habitum, et ad conjugalem consuetudinem jam ineptum. Quidam vero aiunt eum confessariis et adulterium et cædem imperatoris confessum, cum alia ab eis præcepta accepisse, tum ut re venerea abstineret: eademque de causa multum pecuniæ erogabat, et sacras ædes extruebat, et ad inclytum martyrem Demetrium Thessalonicam peregrinabatur, illius mali depulsionem orans. Verum ad illud etiam hydrops accessit. Quæ cum frater ejus Joannes videret: veritus ne eo subito extincto, imperium ad Zoen jure hereditario rediret, ipseque cum omni familia extirparetur, probabilibus verbis imperatori persuadet, ut nepotem ex sorore Michael in imperii successionem Cæsarem appellat: cuius quia Zoe heres erat. ut dictum est, illam quoque arte tractat. Ita matronam nobilem D matrem ignobilis pueri singunt. Ambo enim fratres ea de re cum illa collocuti, Michaelum filium ejus

C 239 XVII. Cæterum morbo invalescente, et mentis alienatione sæpius invadente, neque frequenter in publicum prodiit imperator, neque securus in solio regio sedens responsa dedit sed vela circum suspensa, ii qui signa mali adventantis observabant (quæ quidem complura erant), animadversa mentis alienatione, statim obducebant, et astantes secedere jubebant. Is vero morbus ut subito accedebat, ita etiam subito recedebat. Sic affectus Michael paulatim a conspectu et accessu imperatricis abstinebat, seu verecundia, quod pro tantis meritis talem ei gratiam reponeret, seu pudore, ne in morbo suo quo sæpissime et subito corripiebatur, ab ea vide-
retur, seu ob corruptum corporis habitum, et ad conjugalem consuetudinem jam ineptum. Quidam vero aiunt eum confessariis et adulterium et cædem imperatoris confessum, cum alia ab eis præcepta accepisse, tum ut re venerea abstineret: eademque de causa multum pecuniæ erogabat, et sacras ædes extruebat, et ad inclytum martyrem Demetrium Thessalonicam peregrinabatur, illius mali depulsionem orans. Verum ad illud etiam hydrops accessit. Quæ cum frater ejus Joannes videret: veritus ne eo subito extincto, imperium ad Zoen jure hereditario rediret, ipseque cum omni familia extirparetur, probabilibus verbis imperatori persuadet, ut nepotem ex sorore Michael in imperii successionem Cæsarem appellat: cuius quia Zoe heres erat. ut dictum est, illam quoque arte tractat. Ita matronam nobilem D matrem ignobilis pueri singunt. Ambo enim fratres ea de re cum illa collocuti, Michaelum filium ejus

Variæ lectiones et notæ.

Ηδη δὲ τῆς νόσου νεανιευομένης. Ιδει
de morbo imperatoris: Καὶ δὲ μὲν βασιλεὺς
εριπεπτώκει, οὐ περιοδικὴ φρεντίδι ἔκα-
τε τινὸς βασικανίᾳ δαμόνος πονηροῦ, αὐτὸ-
ης φυγῆς ἡγεμονικὸν περιτρέποντος, εἴτε τοῦ
ιου καὶ γεωδεστέρου χυμοῦ ἐπὶ τὴν κεφα-

λὴν ἀμαυροῦντος, οία δὴ τὰ πολλὰ γίνεσθαι εἴωθεν· δὲ μὲν οὖν ἀμφοτέρων ἔκαμψε, καὶ τὸ ἐνεργός τῆς βασιλείας διὰ τῆς νόσου ἀποσεύλητο.

(13) Οὔτε πρόδοις, εἰτε. Vide Gloss. med. Græc. in v. Πρόκυψις.

adoptivum nominant. Ea vero quæ nec voluntatibus eorum refragari. Ea vero quæ nec voluntatibus stabilis esset, annuit. Sanatu igitur et iis qui comitatum imperatorim explent, in Blacherniam adem convocatis, imperatrix producta in medium, et intra sacrarii cancellis progresca, inde Michaelem adoptatum pro filio ulnis excipit, sumdomque imperator statim Cæsarem appellat, et populi frequentia consulutat. Ac Joannes quidem se negotium omne confecisse jam, et imperium 240 suæ familiæ constabiliæ putabat; sed ex pacto et semetipsum et omnes suos necessarios funditus revertit, ut suo loco referetur.

Ικείθε εἰσποιεῖται τὸν Μιχαὴλ, καὶ ὡς υἱὸν ἀγκαλίζεται. Καίσαρα, καὶ τὸ σύνοικισμα ἐπευφῆμησεν. Ἐδοξε μὲν οὖν δ' Ἰωάννης ἥδη τὸ πᾶν κατεργάθαι, καὶ τὸ χρόνος τῷ οἰκείῳ γένει περιποιήσασθαι, τὸ δ' ἦν ἀνατροπὴ τοῦ παντὸς αὐτῷ τε καὶ προσήκουσιν ἄπασιν· δύως δὲ, δ λόγος δηλώσει κατὰ καιρόν.

XVII. Bulgari porro ab imperatore Basilio, ut dictum est, subacti suo regno everso jugum servitutis ad tempus tulerunt. Tandem vero cum de eo exoutiendo, et detrectandis imperatis cogitantibus dux et auctor deesset; vir quidam obscurio ille quidem genere ortus Dolianus, sed doli et astutias plenus, Byzantio, ut fertur, fuga elapsus, et se filium naturalem, non legitimum Aaronis, qui frater Samuelis fuit, principis Bulgarorum professus, a Barbaris rex eligitur. Ex eo tempore gens aperte defecit, et ad latrocinia conversa est. Ad eorum igitur grassationes epercendas quidam dux cum copiis missus, cum milites suos male tractaret, tiorum iracundia periisset, nisi aufugisset noctu. Ejus vero exercitus metu pœna defacit, et quemdam e suo numero Tichomerum Belgarum genere ducem creat, et regem Bulgariæ nominat. Sic res Bulgarorum divisæ sunt, aliis ad Dolianum, aliis ad Tichomerum confluentibus. Sed Dolianus adversarium dolo aggressus, ad regni et belli Romani consortium accersit. Quodcum paruisse, congregato Bulgarico exercitu, Dolianus ait: *Res Bulgarica nunquam salva erit sub duobus regibus. Quod si vestræ saluti consultum cupitis, alterum nostrum e medio tollite. Ac si mo ex genere Samuelis esse nostis. Tichomerum amovete. Sin minus, illi parete, meque tollite.* Hinc clamore sublato, ab omnibus rex consulatur. Tichomerus lapidibus obruitur. Dolianus ita rerum potitus, Dyrachium capit, et Græciam aggressus, Nicopoli cum finitimo agro potitur, ultro ditione facta a civibus Orphanotrophi insatiabilem rapacitatem non ferentibus, ac, ut proverbio dicitur, Mysorum prædam facit Romanas ditiones. At imperator defectione nuntiata, ad auctorem ejus comprehendendum incitatus, iniquum esse dicebat, si ipse, qui nihil ad imperium attulisset, partem ejus aliquam rapi ab ullo pateretur. Sed quia de salute ejus jam desperatum

Aχειρίσασθαι. Καίσαρα, ἵν' Ἱφεδρος εἶη τῇ τῆς βασιλείας ἀρχῇ. Ἐπεὶ δὲ τῆς βασιλείας, ὡς εἴρηται, καὶ πονόμον τὴν Ζωὴν ἔδει, μέτεισι κάκενην, καὶ τέρα τὴν εὔγενη τοῦ δυσγενοῦς ἀναπλάττεις "Αμφω γάρ τῶ ἀδελφῶ, διαλέχθεντες αὐτῷ περὶ τοῦ, εἰσποιητὸν ταύτης τὸν Μιχαὴλ υἱὸν δύομάλ τον. Ή δὲ, μήτ' ἀντειπεῖν θαρροῦσα τοῖς ἔλει θελήμασι, καὶ ἄλλως εὐκολος οὖσα καὶ τὴν γρῦψαγαγδεῖς, κατένευσε. Καὶ συνήθροιστο μὲν εἰς ἁν Βλαχέρνας θεῖον ναὸν ἡ γερουσία ἐκ προκημάτων, καὶ οἱ πληροῦντες τὴν τάξιν δὴ τὴν βιλεον (14), ἀν δὲ μέσοις τούτοις ἡ βασιλίς τῷ χριστιανῷ ταῖς κιρχαῖς γενομένη τοῦ θυσιαστῶν προσῆκουσιν ἄπασιν· δύως δὲ, δ λόγος δηλώσει κατὰ καιρόν.

B IE'. Τῶν δὲ Βουλγάρων, ὡς ἥδη ιστόρηται, βασιλείου τοῦ βασιλίως καταπολεμηθέντων, καὶ αὐτῶν βασιλείας καθαιρεθεῖσης, μέχρι μὲν τις ἔφερον οἱ Βάρβαροι τὸν τῆς δυσλείας ζυγὸν· εἰ τούτον ἀποστέλλεται διανεύσητο καὶ θεράδας· ἀλλὰ σφισι τὸ ἀναρχὸν ἐκώλυε τὸ ἐννόημα. Ἀντὶ τις ἄσημος μὲν τὸ γένος, Δολιάνος καλούμενος, δὲ δὲ μεστὸς καὶ δεινότητος, υἱὸν ἑαυτὸν ἐπιφῆμον τοῦ Ἀαρὼν, δὲ τοῦ Σαμουὴλ τοῦ ἄρχαντος τοῦ ἔνθην ἃδελφὸς, ἐν Βιζαντίῳ, ὡς λέγεται, ἀποδράς, πεισας τὸ ἔθνος πεισειν τοῦ Ἀαρὼν, δὲ τῆματις ἐκείνῳ γενόμενος, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἐννόμου εὐνῆς, βασιλέα τοῖς Βαρβάροις ἥρεθη. Ἐντεῦθεν εἰς φράν ἀποστασίαν ἐκεράγγη τὸ ἔθνος, καὶ εἰς ληστακείνητο, καὶ τὰ Ρωμαϊκά κατέτρεχε. Στέλλει τοίνυν στρατηγός τις μετὰ δυνάμεως, ἵν' ἀνεύθυνται τὰς ἐπιδρομὰς τοῖς ληστακείνητο, καὶ τὰ Βουλγάρων κατέτρεχε. Στέλλει τοίνυν στρατηγός τις μετὰ δυνάμεως, ἵν' ἀνεύθυνται τὸν προσφερόμενος, ἐξηρέθιστο τούτους καὶ ἀπώλετο δὲν, εἰ μὴ ἀπέδρα νυκτος. γοῦν δὲ τὸν προσφερόμενος, μετακαλεῖται, καὶ βασιλέα Βουλγάρων διήρητο, μὲν τῷ Δολιάνῳ, τῶν δὲ Τειχομηρῶν κακληνον, ἐκ δὲ γένους φύντα Βουλγαρικού, ἀρχιγέροντας τοῖς προχειρίζονται, καὶ βασιλέα Βουλγάρων μὲν δυομάλουσι. Καὶ τὰ τῶν Βουλγάρων διήρητο, μὲν τῷ Δολιάνῳ, τῶν δὲ Τειχομηρῶν προσφερόμενον. Μετακαλεῖται γάρ αὐτὸν ἐπὶ μετον καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς πρὸς Ρωμαίους μέρους, δὲ πειθεται. Ἐπεὶ γοῦν ἡνάθησαν ἄμγω οἱ ἀρχῆς καὶ τὸ πλῆθος τῶν Βουλγάρων, νυνήθροιστο, δ λιάνος πρὸς τοὺς συνειλεγμένους ἔφη, Μή ἡνὶ σωθῆσασθαι τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος, δὲ δρυῶν δυοῖν κυβερνώμενον, καὶ, Εἰ τὴν σωτηρίαν διαβατοῦσα, τὸν ἔνα ἐξ δυοῖν ποιήσασθε διδών· εἰ μὲν οὖν έμει τοῦ γένους εἰναι τοῦ μουσῆλοι οἰδατε, ἀποσκευάσασθε τὸν Τειχομηρόν. Εἰ δὲ οὐ τοῦτο, αὐτῷ μὲν ἑαυτοὺς διποτάξετε, δὲ ἐκ μέσου ποιήσατε. Ἐπὶ τούτοις θρούς ἔρ-

Variae lectiones et notæ.

(14) Οἱ πληροῦντες δὲ τὴν τάξιν τὴν βασιλείαν. Wolfius, ordinem imperatorum. Reposimus,

comitatum imperatoris. Vide Gloss. med. Græcic. τάξις.

τὴν βασιλείαν ἔβαπταντες ἐπευφῆμησαν, καὶ Α ὅμηρὸς κατέλευθῃ. Ὁ δὲ Δολιάνος, αὐτοχράνθινος, εἶλε τὸ Δυρδάχιον, καὶ κατὰ τῆς ος ἀχώρησε, καὶ τὴν Νικόπολιν καὶ τὰ ὑπ' προσεποιήσατο, τῶν ἐν αὐτοῖς ἐκντων ἱρησάντων αὐτῷ, ἐπεὶ μὴ ἔφερον τὴν τοῦ Ὀρόφου ἀπληστίαν καὶ τὸ ἀκόρεστον. Καὶ δὲ μὲν εἰλαν Μυσῶν, τὸ τοῦ λόγου, τὰ Ῥωμαῖων ἐτί. Ο δὲ βασιλεὺς, τῆς ἀγγελίας κομισθείσης 15), αὐτίκα ὥρμα καταλαβεῖν τὸν ἀποστάτη, δεινὸν ἡγεῖσθαι λέγων, εἰ μηδὲν αὐτὸς τῇ φ προσενεγκὼν, μοῖραν ταύτης ἀφαιρεθεῖσα παραβλέψεται. Ὅτι δὲ οἱ ἀπέγνωστο τὸ θν (ἥδη γάρ δὲ δερος αὐτοῦ κατεκράτησε, καὶ τὸ οὐαμά ἔξωγκωτο), τὸ τε συγγενὲς ἀπειργε τὴν εἰλαν αὐτῷ παρακλήσει, καὶ οἱ προῦχοντες ιλῆς οὐδὲ ἐπήνουν τὸ βούλευμα. Ἀλλ' ἐκεῖνος βαννύμενος, καὶ ἀντεπάγων τῇ ἀσθενείᾳ τὸ ον, ἐπεὶ τοὺς ἀποστάτας χωρεῖ, καὶ ἦν τὸ θαύματος ἄξιον. Νυκτὸς γάρ τῇ νόσῳ κακίμενος, καὶ οὐκ ἀν ἐς αὔριον ἀναστῆσεθαι καώμενος, δὲ δὲ ἡμέρας ἥρτι διαφαινούσης ἔφιππωράτο, καὶ προσήι τῆς στρατιᾶς· Ὡς δ' ἐν ᾧ Βουλγάρων δρίοις ἐγένετο, ἡτοι μάζετο ντιπαράταξιν. Οὕτω δ' ἀλλήλοις τὰ τάγματα ὑγεσσαν, καὶ τι συμβάν ἀπόνως τάχα τῷ βασινίκην προσένεμεν. Ὁ γάρ τοι τοῦ Ἀστρών οὐδὲ, δ πατρίκιος Ἀλουσιάνος, παρὰ Ῥώδην, καὶ τι προσκερουκῶς τῷ κρητοῦντι, οὐ μένειν καταδεδίκαστο, καὶ μήτε προσέβεται τὰ ἀνάκτορα, μήτ' ὅλως εἰσίναι πρὸς τὸ ιον, εἰ μὴ ἐπιτραπεῖ τὴν εἰσόδον. Ἡθύμειοι τὰ ταῦτα, ἐπεὶ δ' ἐγνώκει τὴν τοῦ ἔθνους σταν, καὶ τὴν τοῦ Δολιάνου αἴρεσιν εἰς τὸ αὐτοῦ ἀποδιδράσκει, μὲν τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ταμφιέννυται, Ἀρμενίου τε στολὴν περιβέβαντῷ, θεράπων εἶναι τοῦ Θεοδωροχάνου μενος, καὶ ἀπέιναι πρὸς τὸ στρατόπεδον, ἔλαθε, καὶ πρὸς Βουλγαρίαν κατήντησεν. Ἀλλ' τίκα δῆλον ἔθετο ἑαυτὸν, προσομιλῶν δὲ τισι, ρῶν ἀνεμίμνησκε, καὶ, Ἀρα, ἔλεγεν, εἰ τις μένον παίδων περῆν, ἔδοξεν ἀν δυνίν εἰς τὸ ἔθνους ἀρχὴν προτιμότερος τοῦ νόθου τος; Ὡς δὲ πάντες πεποίητο δι' εὐχῆς της γησίου πατιδός ἀρχεσθαι τοῦ Ἀστρών, καὶ πολεῖαν αὐγίς αὐτῶν εἰς ἀναμφίβολον πεπιθερά, καὶ τῷ πάλαι βασιλεὺι γένει προσκαθεσῶς, πιστεύει τινὶ τὸ ἀπόρρητον τῶν εἰδότων τὸ γένος τοῦ Ἀστρών. Ὁ δὲ, περιεργατὴν ἀνιχνεύσας τὸ εἶδος τοῖς δρθαλμοῖς, μὲν τημεῖον εἰδὼς προσὸν αὐτῷ ἀνχριφθεῖται τοῦτο ἕδειν ἀπαιτεῖ. Τὸ δ' ἦν περὶ τὸν Ο δὲ βασιλεὺς, τῆς ἀγγελίας κομισθείσης

ερατ (invaluerat enim hydrops tumefacto corpore), tum cognati expeditionem ejus deprecabantur, tum primores 241 senatus consilium improbabant. Ille vero aemulatione confirmatus, et corporis imbecilitatem animi viribus sustentans, contra seditiones proficiuntur, ac res mira quædam accidit. Nam cum noctu morbo opprimeretur, nec postridie surrecturus putaretur, diluculo in equo conspiciebatur, et exercitum præcedebat. Ut in Bulgarorum fines venerat, seque ad acies decertandum parabat, priusquam exercitus congregarentur, quiddam intervenit quod imperatori celarem victoriam sine labore ullo peperit. Nam Aaronis illius filius Alusianus patricius, cum apud Romanos esset, atque imperatorem nonnihil offendisset, ea pœna multatus erat, ut domi se tenens, neque regiam frequentaret, neque Byzantium intraret, sine permisso imperatoris. Ea calamitate dolens, ubi gentis suæ defectionem cognovit, et Doliani electionem, cui parendum esset: domo effugit, mutatoque vestitu, et Armenii habitu sumpto, Theodorocani se famulum esse, et iu castra ire simulans, a nemine agnitus est donec in Bulgaria pervenisset: ac ne ibi quidem statim se cognoscendum præbuit, sed inter colloquendum Aaronis mentionem apud quosdam interjecit, ac dixit: Si quis illius liberorum adesset; numquid robis legitimus spurio in regni suffragis præferendus videretur? Cum omnes germanuni Aaronis filium regem optarent, ut principatus in virum cuius natales haud ambigui essent, quiique ex vetusta regia stirpe citra controversiam originem duceret: arcanum cuidam ex iis quibus Aaronia familia notior erat, aperit: qui cum faciem illius oculis curiosius perlustrasset, tandem signum etiam indubitatum videre cupit. Id vero erat nigra macula in cubito dextro, densis pilis circumdata. Quod cum vidisset, jam omni scrupulo exempto prostratus, viri pedes amplectitur, ac cæstros quoque docet adesse regli generis hominem. Multi igitur ab ambiguo illo avulsi ad germanum se contulerunt. Sed cum diviso imperio, principibus inter se dissidentibus regnum consistere omnino haud posse censerent, inter sese pasciscuntur, ut communi consilio rem publicam administrarent, nihil seclusi uterque alteri suspectus atque insidiatus. 242 Verum Alusianus ad insidiandum promptior Dollani dolum antevertit. Nam convivio apparato, et collega invito, miserum hominum inter pocula comprehensum exæcat. Si Scythicæ gentis imperio solus potitus, imperatori secreto nuntiari jubet, se illi deditiōnem facturum, si clementer suscipiatur, et

Variæ lectiones et notaæ.

Ut Michael Paphlago in Bulgaros expeditio-
naccepit, quamvis hydrope laborans, enarrat
⁊ in Epistola ad Monomachum: Σῆλος ἐκτεῦ-
νόσῳ σβεννύμενον ἀνάπτει τὸν αὐτοχράτορα,
μηδὲ ἐννοήσας τὰ δσα μαλακίζειν εἴωθε, μη-

τὴν διπλῆν διαπάνην τοῦ σώματος, μὴ τὸ τῆς δδοῦ μῆκος, μὴ τὸ τοῦ πολέμου δύσελπι, μηδ' ἄλλο μηδὲν, τῆς πόλεως ἔξεισι, καὶ κατὰ τοῦ ἀποστῆσαντος ἔθνους στρανεύεται, καὶ, ὃ τῶν κριμάτων σοτ! Κύριε, λογίζεται, παρατάττεται, ἔλανει ἐφ' ἵππου νεκρός.

justis præmiis non fraudetur. Hic nos accessum ejus abnuit, et parem gratiam relaturum pollicetur. Cum igitur venisset, magister creatur: imperator vero gentem rege destitutam et dispersam, statim haud difficulter superatam Romano imperio rursus subjicit, et in urbem reversus triumphat, cum multos alios captivos, tum Dolianum cæcum adducens. Sed cum male haberet, nec longe a dissolutione compagis abesset, despecto imperio, relictaque regia, in monasterium suburbanum a se exstructum, sanctorum Anargyrorum indito nomine secedit: ibique purpura cæterisque insignibus imperii abjectis, raso capillo iniciatur, et christians submissionis lacerna induita, sacro vellere voluntariæ mortificationis signo cingitur, jam vel ingratiss mortificandus. Eo facto nuntiato, imperatrix pedes illo profecta excluditur, ad colloquium non admissa: haud scio num verecundia malæ tractationis, an quod totus pœnitentia deditus, veteris erga illam affectionis memoriam renovare noluerit. Sic illa Michaelem non allocuta dicensit. Ipse vero isti mutationi haud diu superstes, usque ad extremum spiritum admissum, in Romanum facinus deplorare nunquam destitit. In imperio se clementem et sequum præbuit, quantum in ipso fuit, sed fratres bonitati ejus quandam ignominia quasi maculam asperserunt. Regnasse fertur ab aliis annos septem, ab aliis paulo diutius.

νον αὐτὸν πεπηρωμένον τὰ ὄμματα. Εἶχε δὲ ὁ αὐτοκράτωρ κακῶς, καὶ ἡδη τῇ λόσιοι προσῆγγισ τῇ συνθέσεως. Καταφρανεῖ γοῦν τῆς ἀρχῆς, καὶ ἐκ τῶν βασιλείων μεταχωρεῖ, καὶ ἄποισιν εἰς ἄντας πρὸ τῶν τειχῶν (16) τῆς πόλεως ἴδρυσατο ἀσκητήριον, ὃ ἐπὶ τῇ κλήσει τῶν θαυματουργῶν Ἀναργύρων ὠνόμασεν. Ἐνθα δὴ γεγονὼς, ἐκδιδύσκεται μὲν τὴν ἀλουργίδα καὶ τὰλλα πάντα τῆς βασιλείας γνωρίσματα, κείρεται δὲ τὴν τρίχα (17), καὶ τελεῖται τὴν Ιερὰν τελετὴν, καὶ ἐπενδύεται τὸ ράκος τῆς ἐκ Χριστῷ ταπεινώσας, καὶ περιζώνυται τὸ θεῖον δέρας, τὸ τῆς ἑκουσίου νεκρώσιας σύμβολον, δὴδη καὶ ἄκων νεκρούμενος. Ός οὖν ἡγγίλθη τῇ βασιλίσῃ (18) τὸ γενονδς, πεζὴ τῶν βασιλείων ὑπέξει, καὶ πρὸς ἔκεινον ἀφίκετο. Ό δὲ ταῦτη τὰς θύρας ἐπιζυγοῦ, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπειργυσσιν εἴσοδον, οὐκ οἰδα εἴτ' αἰδούμενος ἀνθ' ὧν πρὸς αὐτὴν ἐνεδείκατο, εἴτ' δλος τῆς μετανοίας γενόμενος, καὶ μὴ θέλων εἰς μνήμην ἐλθεῖν τῆς πρὸς ἐκείνην παλαιᾶς διαθέσεως. Ή μὲν οὖν, μὴ ἐντυχοῦσα τῷ Μιχαὴλ, ὑπενδυτησεν. Ό δὲ, βραχὺ τι τῇ μετατέσει τῆς βιοτῆς ἐπιβιώσας, πρὸς τὰς ἄδιους μονὰς μετέθετο τὴν ζωὴν, μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς τὸ πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν αὐτῷ τελμηθὲν ἀπολοφυρόμενος βασιλεὺς γεγονὼς ἐπιεικὴς καὶ χρηστὸς, διστὸν τὸ εἰς αὐτὸν, τὸ συγγραῦς δὲ οἱ ὥσπερ τις κηλίς προσεπεφύκει αὐτῷ ρυπανουσά πως τὴν ἔκεινον χρηστότητα. Ἰστόρηται δὲ ὁ βασιλεὺς οὗτος τοῖς μὲν ἐπ' ἔτος ἔβδομον τὸ σκῆπτρον κατασχεῖν τὸ Ῥωμαϊκὸν, τοῖς δὲ καὶ τι τούτῳ ἀκεινα.

XVIII. Romanorum vero imperium ad Cæsarem dedevenit, avunculi ejus industria. Nam Michael

A δεξιὸν ἀγκῶνα χρῶμά τι μέλεν, καὶ θρὶξ δασὺς περὶ αὐτό· Ἰδὼν οὖν καὶ τοῦτο, καὶ οὐκ ἔτι ἔχων ἐνδοιαστῶς, καταβάλλει μὲν ἐστὸν ἐνώπιον τοῦ ἀνδρὸς, καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ περιπτύσσεται· διδοσκει δὲ καὶ τοὺς ἄλλους τὸν ἐκ τοῦ βασιλείου γένους αὐτοῖς ἀφικόμενον. Καὶ πολλοὶ τοῦ ἀμφιβόλου ἀπορρέαγντες τῷ γηραῖψ προσέθεντο, καὶ μεμέριστο ἡ ἀρχή. Ός δὲ οὐ πάντως τῆς Βασιλείας αὐτοῖς στησομένης, εἰ πρὸς ἀλλήλους οἱ ἀρχηγοὶ διαφέροιντο, κοινοπραγοῦσι, καὶ σπένδονται· ἀλλήλους δὲ καὶ ὑπώπτευον καὶ ἐνηδρευον. Ἀλλ' ὀξύτερος εὑρέθη ὁ Ἀλουσιάνος πρὸς τὴν ἐκδούλη, καὶ τὴν τοῦ Δολιάνου προστρακασ δολιθητε. Καὶ πότον ἐτοιμασάμενος, καὶ συμπότην παρεῖνων τὸν συνάρχοντα, ἐπιτιθεταὶ οἱ συμποτικόντα, καὶ ἔκορντει τῷ ἀθλίψ τὰ δηματα, καὶ εἰς μίαν ἐπεῦθεν ἀρχὴν τὸ Σκυθικὸν περιίσταται. Είτε δὲ ἀπορρήτων μηνύει τῷ βασιλεῖ βούλεσθαι προσχερῆσαι αὐτῷ, εἰ εὑμενοῦς αὐτοῦ τεθέσται, καὶ ἀνελόγων οὐκ ἀμοιρήσαι τῶν ἀμοιβῶν. Ό δὲ τὴν ἐντευξίν τι προσήκατο, καὶ ἔξις ἀμείψασθαι αὐτὸν ἐπηγγείλατο. Καὶ δὲ αὐτίκα προσεληλύθει, καὶ τετίμητο μάγιστρος. Ό δὲ βασιλεὺς ἐπεισ τῷ ἔθνει εὐθύς· τὸ δὲ, ἀναρχον δν καὶ διεσπαρμένον, εἰ διεργως καταπολεμηθὲν, αδηις τῇ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ διέπειν, καὶ δὲ βασιλεὺς πρὸς τὸ Βούλτιον ἐπαντζευξε, καὶ κατήγαγε θράμβον, αἰχμαλώτους τε πολλοὺς διαγαγών ἐν εὐτῷ, καὶ τὸν Δελιάνον αὐτὸν πεπηρωμένον τὰ ὄμματα. Εἶχε δὲ ὁ αὐτοκράτωρ κακῶς, καὶ ἡδη τῇ λόσιοι προσῆγγισ τῇ συνθέσεως. Καταφρανεῖ γοῦν τῆς ἀρχῆς, καὶ ἐκ τῶν βασιλείων μεταχωρεῖ, καὶ ἄποισιν εἰς ἄντας πρὸ τῶν τειχῶν (16) τῆς πόλεως ἴδρυσατο ἀσκητήριον, ὃ ἐπὶ τῇ κλήσει τῶν θαυματουργῶν Ἀναργύρων ὠνόμασεν. Ἐνθα δὴ γεγονὼς, ἐκδιδύσκεται μὲν τὴν ἀλουργίδα καὶ τὰλλα πάντα τῆς βασιλείας γνωρίσματα, κείρεται δὲ τὴν τρίχα (17), καὶ τελεῖται τὴν Ιερὰν τελετὴν, καὶ ἐπενδύεται τὸ ράκος τῆς ἐκ Χριστῷ ταπεινώσας, καὶ περιζώνυται τὸ θεῖον δέρας, τὸ τῆς ἑκουσίου νεκρώσιας σύμβολον, δὴδη καὶ ἄκων νεκρούμενος. Ός οὖν ἡγγίλθη τῇ βασιλίσῃ (18) τὸ γενονδς, πεζὴ τῶν βασιλείων ὑπέξει, καὶ πρὸς ἔκεινον ἀφίκετο. Ό δὲ ταῦτη τὰς θύρας ἐπιζυγοῦ, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπειργυσσιν εἴσοδον, οὐκ οἰδα εἴτ' αἰδούμενος ἀνθ' ὧν πρὸς αὐτὴν ἐνεδείκατο, εἴτ' δλος τῆς μετανοίας γενόμενος, καὶ μὴ θέλων εἰς μνήμην ἐλθεῖν τῆς πρὸς ἐκείνην παλαιᾶς διαθέσεως. Ή μὲν οὖν, μὴ ἐντυχοῦσα τῷ Μιχαὴλ, ὑπενδυτησεν. Ό δὲ, βραχὺ τι τῇ μετατέσει τῆς βιοτῆς ἐπιβιώσας, πρὸς τὰς ἄδιους μονὰς μετέθετο τὴν ζωὴν, μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς τὸ πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν αὐτῷ τελμηθὲν ἀπολοφυρόμενος βασιλεὺς γεγονὼς ἐπιεικὴς καὶ χρηστὸς, διστὸν τὸ εἰς αὐτὸν, τὸ συγγραῦς δὲ οἱ ὥσπερ τις κηλίς προσεπεφύκει αὐτῷ ρυπανουσά πως τὴν ἔκεινον χρηστότητα. Ἰστόρηται δὲ ὁ βασιλεὺς οὗτος τοῖς μὲν ἐπ' ἔτος ἔβδομον τὸ σκῆπτρον κατασχεῖν τὸ Ῥωμαϊκὸν, τοῖς δὲ καὶ τι τούτῳ ἀκεινα.

B ΙΗ'. Ήκε δὲ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴ πρὸς τὸν Καισαρα, πάντα τοῦ μητροδέλφου αὐτοῦ τοῦ Ἰωάννου

Variæ lectiones et notæ.

(16) Καὶ ἄποισιν εἰς ὅπερ αὐτὸς πρὸ τῶν τειχῶν, etc. Michael Psellus, l. iv Hist. mss.: Καὶ δὴ καὶ νεὸν τοῖς Ἀναργύροις αὐτοῦ που πρὸ τῶν τειχῶν τοῦ ἀστεως πρὸ ταῖς ἀδαπολαῖς τοῦ ἥγλου λαμπρὸν ἔδομησατο· οὐ πάσαν κρηπίδα καταβαλλόμενος, ἀλλὰ μείζονα θεμελίοις περιβαλλόμενος· ἦν γάρ ἐκεῖσε στηκά καμπρότητα μὲν οὐδεμίαν ἔχων, οὐδὲ ἐπίσημος τῇ κατασκευῇ. Τοῦτον ἐκεῖνος εἰς κάλλιον μεταβέμενος σχῆμα, καὶ περιβολᾶς ἔξωθεν ποιησάμενος, τείχεστι τε περιβαλλόν, καὶ οἰκοδομημάτων λαμπρύνας κατασκευάς, ἀσκητήριον θεῖον ἀπέδειξε. Ex quibus plane docemur eamdem fuisse adēm quæ a Paulino magistro sub Theodosio Juniore ædificata fuerat, quam Monomachus in ampliorem

C magnitudinem instauraverit. Vide nostram Constantinopolim christ. l. iv. p. 182.

(17) Κείρεται δὲ τὴν τρίχα. Psellus: Μετεφέννυται τὴν ἀλουργίδα τοῦ πνεύματος, τὸ νεφρὸν ἀποβάλλεται τῶν τειχῶν, καὶ ἀναίσθησος σταυροῦται τῷ κόσμῳ· διπλήζεται τὰ νοητὰ διπλα, ζώννυται τὸν μάχαιραν, τῇ περικεφαλαῖᾳ σκέπτεται, καὶ τροποφόρος ἀναλαμπτος πρὸς τὸν θεοπότην χωρεῖ, καὶ δὲ σιλεὺς ἀπῆλθε.

(18) Ός οὖν ἡγγίλθη τῇ βασιλίδι. Idipsum narrat Michael Psellus, l. iv ext. Hist. mss. editio sepultum ἐν αὐτῷ τῷ νεφ (SS. Anargyrum) εἰσιόντι κατὰ τὴν λαιάν πλευρὰν ἔξευθεν τῷ βήματις.

ἀνύνοντος. Ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς Μιχαὴλ Καίσαρα τοῦτον ἐκέμησεν, ὡς προγέγραπται, εἴτα ὥσπερ μεταμελόμανος, οὐ χρηστὸν πρὸς ἑκεῖνον ἔτηρει διάθεσις. Ὅθεν καὶ ἔξω ποῦ τῆς πόλεως ὅριστο αὐτῷ ἡ καταγωγὴ, καὶ οὐδὲ ἐφείτο τούτῳ, εἰ μὴ καλευσθεῖη, πρὸς τὸν βασιλέα φοιτῷν. Επεὶ δὲ τῶν βασιλείων ἵτεξῆλθεν ὁ αὐτοκράτορας, οὓς εἴρηται, οἱ ἑκείνου αὐτάδελφοι: βασιλεῖσιν πλάττονται γράμμα, ἐπιτρέποντες τὴν πρὸς τὰ ἀνάκτορα πάροδον. Καὶ δὴ μὲν εἰσελήλυθεν· δὲ πρῶτος τῶν ἀδελφῶν ὁ Ὀρφανοτρόφος μὴ δεῖ συνεδούλωστεν ἐπιχειρῆσαι πράξει τινὶ γνώμῃς τῆς βασιλίδος χωρίς. Προσίσσει τοίνυν αὐτῇ, καὶ τοῖς ἑκείνης πασὶ τὸν Καίσαρα καταβάλλουσι, καὶ προβάλλονται τὴν εἰσποίησιν, καὶ πιστεῖς διδόσαι, καὶ φρικώδεις ὅρκους δμυνθουσιν ἢ μὴν τοῦ δύναμος μόνου τῆς βασιλείας μετέχει τὸν Μιχαὴλ, ἑκείνης δὲ εἶναι τὴν ἔκουσιαν, καὶ ὡς ἀργυρωνήτῳ, εἰ βούλεται, κεχρῆσθαι αὐτῷ. Τούτοις ἑκείνην, καὶ ἄλλως εὐαγγάρων οὖσαν, καταρητέσσαντες, καὶ καταβέλκαντες τοῖς μιλίγμασι, σωλῶσι καὶ τοῦ ἑαυτῶν ποιοῦσι θελήματος. Καὶ ἐγχειρίζεται τῷ Μιχαὴλ τὸ σκῆπτρον, καὶ ἀναδέεται τῷ βασιλικῇ στεφάνῃ, ὁ ταῦτης ἀνάξιος, οὐ μᾶλλον ἐκ γένους, καίτοι τούτου τυχῶν δυσγενεστάτου καὶ ἀφανοῦς (τῶν γὰρ τὰς νῆας καταπιπτούντων ἦν (19) αὐτῷ δὲ πατήρ), δύον ἐκ τρόπων κακότητος. Ἡν γὰρ δικουλὸς μὴν τὴν γνώμην, ἀγνώμων δὲ τὴν ψυχὴν καὶ ἀχάριστος, καὶ μήτε συγγενεῖς θεσμοὺς μήτε φιλίας αἰδούμενος. Ἡν δὲ οἱ καὶ ἡ γλῶττα πρὸς τὰ βουλεύματα τῆς ψυχῆς ἀσύμφωνος καὶ ἀσύμβατος, ἀλλο μὲν ἐνὶ φρεσὶ καθέμοντι, ἀλλα δὲ λέγοντι, καὶ ἐπὶ τούτεις εἰπερ τὶς ἄλλος βάσκανος δὲ ἀνήρ, δουλοπρεπῆς τε περὶ τὰς τῶν καιρῶν δυσκολίας καὶ ἀνελεύθερος, δύσοργός τε καὶ εὐμετάβολος, οὐκ ἐξ ὀργῆς ῥέον μεταβαλλόμανος εἰς πραθῆτα, ἀλλ' ἐκ χρηστοτέρας διαθέσσας εἰς μῖσος ἐκ τοῦ τυχόντος μεταφερόμενος. Ὁ μὲν δὴ τοιούτος ὁν ἐπὶ τὸν ἄξονα τῆς βασιλείας ἀνάγεται· τῷ δὲ Ὀρφανοτρόφῳ, καὶ θείῳ αὐτοῦ, καὶ τῷ συγγενικῷ ἕνυπκτοντι ὁ κολοφὼν ἐνταῦθεν ἐπῆκτο τῶν συμφορῶν. Οὐ γὰρ ἐπὶ μακρὸν ἐκέρησε τὴν σκηνήν τε καὶ τὴν προσποίησιν, ἀλλ' ἐκτὶ τινας βραχίστας ἡμέρας δεσπότην τὸν θείον διεμάζων, καὶ συνθανοῦν αὐτῷ ἀξιῶν, καὶ πάντα ἐπ' ἑκείνην τιθέμενος, εἴτα ὑφῆρει τι τῆς τιμῆς, εἴτα οὐτε τὴν αὐτὸν πειθήνιος ἐν τοῖς πλεοῖσι, καὶ ἀλλοτε ἀλλο τι πρὸς τὸν θείον ὑποκνήζον αὐτὸν ἐνεδέκνυτο. Τῷ δὲ μετέμελε τῆς εἰς τὸν ἀνεψιόν τοῦτον σπουδῆς, οὐκ εἰχε δὲ τι καὶ δράσειν ἐξ ἑτοίμου· ἀλλ' ἐδιστοδόμευε τὸ ἐγχείρημα, τέως δὲ οὐ συνέχεις προσθεῖς τῷ βασιλεῖ. Διαφορᾶς δὲ πρὸς Κωνσταντίνον τὸν ἀδελφὸν αὐτῷ γενομένης, φέ μόνων ἐξ ἀπάσης

A imperator Cæsarem illum quidem appellarat, ut supra scripsimus, sed veluti facti pœnitens, benevolentiam erga illum non conservarat. Unde et extra urbem diversorum ei constitutum erat, neque permisum adire imperatorem, nisi jubaretur. Sed cum is regia excessisset, ut dictum est, fratres illius nomine 243 imperatorio litteras confinxerunt, quibus illi accessus in regiam permittebatur. Que cum venisset, auctore Orphanotropho nullam rem sine consensu imperatricis suscipienda censuit. Eam igitur adeunt, et Cæsare ad pedes illius prostrato, adoptionis commonefaciunt, siveque data sanctissime jurant Michaelēm verbetenū duntaxat imperatorem fore, illius vero auctoritatem omnem esse opportere, usuramque ipsius non secus ac ære et libra emptis mancipiis. His illam, per se quoque facilem præstigiis ac blanditiis delimitam ita ceperunt, ut in ipsorum potestate esse. Itaque Michael sceptrum accipit, et regna corona redimitur, qua indignus erat, non tam ob genus villissimum et obscurum (pater enim ejus naves placare solebat), quam ob morum improbitatem. Fuit enim ingenio subdolo, animo iniquo et ingratō, neque cognationis nec amicitiae jura reverens, lingua porro ab animi sententia dissidente ac discrepante, alia tegere, alia dicere solitus. Ad ea accedebat singularis invidentia. Temporibus difficultibus servilis erat et illiberalis, iracundus et mutabilis: sic tamen, ut a benevolentia facilius quavis de causa ad malevolentiam declinaret, quam ab iracundia ad clementiam. C Quamvis autem talis esset, ab gubernacula imperii ascendit, in ruinam et exitium Orphanotrophi avunculi, et totius familiæ suæ. Neque enim factos et simulatos mores diu tenuit, sed per paucis diebus avunculum despota appellavit, concessu suo dignatus, et omnia ad illum retulit. Deinde paulatim aliquid de honore substraxit: post plerisque in rebus ejus auctoritatem nihil fecit, et alias aliud egit, quod ille morderetur. Qui etsi studium erga nepotem suum damnabat, tamen quid in præsentia faceret non habebat: sed clam nescio quid cum animo suo agitans rarius adibat imperatorem. Enimvero controversia inter ipsum et fratrem Constantinum orta, cui soli ex omnibus necessariis imperator adhærebant ac nobilissimi titulum concesserai; cum imperator non castigasset, ob Joannem asperius se præsente increpatum: Joannes, dolore contumelias exacerbatus, longius ab urbe resessit. 244 Quo cognito magnam senatus partem ad se attraxit, non quod eum tanta benevolentia prose-

Variæ lectiones et notæ.

(19) Τῶν γὰρ τὰς νῆας καταπιπτούντων ἦν. Psellos in ead. Epist. Καὶ τὴν βασιλείου ἀρχὴν περιζώνυμυται, οὐκ Ἀντίοχος, οὐδὲ Σέλευκος, ἀνδρες καὶ πολεμῆσαι δεινότατοι, καὶ τὸ δέον φρονῆσαι ὀξύτατοι, ἀλλ' ἐνήρ χθὲς τε καὶ πρώην νῆας ἀχρμόττων καὶ συμπηγνύμανος, καὶ πίτταν ἀπεμβάλλων, τοῖς γόμφοις καὶ ἀσφόλαις πληρούμενος, οὐκ εἰδος ἔχον τυρννικὸν, οὐ φρόνημα μεγαλοπρεπὲς, οὐ λόγον ἔμ-

μουσον καὶ χαριεντα, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν οἰα ψυχὴν οὔδε καλλύνειν καὶ φύσιν σώματος. Ω Νέα Ῥώμη, καὶ γένος μεγαλοπρεπὲς καὶ ἐλεύθερον, ὡ οἱ ἀνέκαθεν βασιλεῖς, καὶ βῆμα βασιλικὸν καὶ βασιλεία, οἵαν αἰσχύνην τότε πειρεδόλεσθε, οἵας ὑμεῖς δάιμον ἐφόνησε βάσκανος! Πλὴν ἀλλὰ τοῦτο, εἰ μὲν τις μὴ αἰτιώτω, τῷ αὐτομάτῳ δοτέον εἰ δὲ φιλευσθεῖη τοῖς δρῆτοις τοῦ θεοῦ κρίμασι.

querentur, sed ut ejus benevolentiam colligent. Imperator vero multorum ad illum convenientum metuens, per litteras ei superbia objecta petit ut ad se veniat. Sed cum ille iret, non expectato avunculi adventu, ludis circensibus in theatrum se contuterat. Eo igitur non invento, ob contumeliam adhuc ira atuans Orphanotrophus recessit. Tum vero imperator in manifestas inimicitias erumpit, missaque nave eum adesse jubet, ut superbiæ suæ rationem reddat, et ad regiam navigantem, ex superiori loco, nota iis a quibus vebatur tessera, aditu prohibet statimque missa triremi hominem relegat: hoc modo remuneratus eum, cuius beneficio primum Cæsar, post etiam imperator fuerat designatus. Quem cum amovisset, cognatos invadit, et viros non sexu duntaxat, sed aestate etiam barbatos jam maritos et patres, virilibus exsectis eunuchos facit.

B στέλει νῆπα κελεύων αὐτῷ δι' αὐτῆς ἡξειν, δώσοντει πρὸς τὰ βασιλεῖα· δὲ δὲ βασιλεὺς ἀσωθεν διά τίνος συνθήματος, ἐπέχει τῇ νηὶ τὴν εἰς τὰ βασιλεῖα πάροδον· αὐτίκα δὲ τριήρης ἐπελθοῦσα λαμβάνει τοῦτον, καὶ ὑπερόρον τίθησι. Τοιούτοις ἡμείψατο τὸν εὑεργέτην δι' ἑκείνου Καῖσαρ, εἰτα καὶ βασιλεὺς γεγονὼς. Ἐπειδὲ ἑκείνον ἐκ μέσου πεποίηκε, μέτεισι (20) τὸ συγγενὲς, καὶ ἄνδρας οὐχὶ τῇ τῆς φύσεως μόνη δηλωτικῇ σημασίᾳ, ἀλλὰ καὶ τῇ σημαινούσῃ τούς γῆμαντας καὶ εἰς τοὺς ἄνδρων ἥλικιαν ἐλάσαντας ὑπηρήτας ἡδη καὶ παιδῶν γεγονότας πατέρας τῶν παιδογόνων μορίων ἀποστερεῖ, καὶ ἔκτομίας ἀργάζεται.

XIX. Cum de cognato sanguine ita triumphasset, unum sibi Herculanum certamen superesse ratus, imperatricis etiam exigendæ, ad id quoque se parat, suasu et impulsu Constantini avunculi. Filius igitur ignobilissimus contra matrem nobilissimam rumores spargit, et crimina comminiscitur, eamque insontem veneficem vocat, vitæque suæ insuetari queritur. Et quid ambages agam? Ejicit eam regia et in Principis insulam relegat, denique bene de se meritam tondet, aliumque habitum sumere cogit, et pro purpura qua ab atavis inde illi conveniebat, lacernam induero. Quo ille facto, quasi rebus omnibus confectis lassus atque insolens, lusibus et deliciis se dedebat. Casterum vindicta non dormitans, celeriter iniquum et ingratum hominem est assecuta. Nam facinore illo in urbe vulgato, omnes mortos et tristees erat cernere, nec secus alque in propria calamitate affectos. Tandem etiam convicia in tyrannum jacebant. Mulierem vero cœtus lugebant, et imperatricem vocabant. Postremo tota civitas in manifestam erupit seditionem. Et ut audaciam illius ulciscerentur, vita neglecta quidquid erat obvium, eo 245 dexteræ armantes, ad regiam concurrebunt. Illum vero principio motus populi non adeo commovit, sed cum plebem furere videret, seque

Α τῆς συγγενεῖς δὲ Μιχαὴλ προσκευτο, καὶ δειμῆσε νωβελλίσιμον, καὶ τραχυθέντος ἐκενοῦ κατὰ τοῦ Ἰωάννου τοῦ βασιλέως ἐνώπιον, δὲ Ἰωάννης τοῖς λόγοις δηχθεὶς καὶ μᾶλλον διει μὴ πρὸς τοῦ βασιλέως διὰ τὰς πρὸς αὐτὸν λοιδορίας ἐπιτετιμητο, ἀπεδυσπέτησε τε καὶ πόρβῳ ποι τοῦ ἄστεος γέγονε. Τοῦτο δὲ γνωσθὲν, πολὺ τι τῆς γερουσίας μέρος συεποπάστο, ὧστε αὐτῷ προσφοιτᾶν, οὐκ εὖνοι, ἀλλ' ἵν' ἐφ' ἐκεῖτούς τὴν αὐτοῦ εὐμενειαν ἀφελάσωνται. Καὶ δὲ βασιλεὺς, τὴν πρὸς ἑκεῖνον συνέλευτιν τῶν πολλῶν εὐλαβούσις, διὰ γραμμάτων αὐτῷ τὴν ὑπεροψίαν προσωνεῖσθαι, καὶ κακοήθεα ἡξίον ἀφίκεσθαι. Καὶ δὲ μὲν ἦτις δὲ δὲ, μὴ ἀνχυμενας τοῦ θείου τὴν ἀφίξιν, πεπόρευτο πρὸς τὸ θέατρον· ἣ γάρ ἡμέρα ἱπποῖς ἀμιλλητήριος. Ήτο δὲ ἐλθὼν ὁ θεῖος οὐχὶ εὗρε τὸν βασιλεύοντα, ἕτι τῷ θυμῷ ὑπαρχόσας ὡς περιυβρισμένος ἀπάνειστι. Καὶ δὲ βασιλεὺς αὐτῷ τὴν δυσμένειαν εἰς προύπτον ἐκρήγνυστι, καὶ ἀλόγους τῆς εἰς ἑκεῖνον ὑπεροψίας. Καὶ δὲ μὲν ἐπλεις τοῖς ἑκείνον ὑπεροψίας. Καὶ δὲ μὲν ἐπλεις τοῖς ἑκείνον προσγνωστοῖς, δὲ τοῖς δύοις τὸν Ἰωάννην προσγνωστο, ἐπέχει τῇ νηὶ τὴν βασιλίδα ἀποσκευάσθαι, καὶ πρὸς τοῦτον λοιπὸν ἀποδέσται ἐνάγοντα πρὸς τοῦργον καὶ τὸν θείον ἔχων Κωνσταντῖνον καὶ περιθύγοντα. Λογοποεῖ τοινυν δὲ συγγενεῖστατος παῖς κατὰ τῆς εὐγενεστάτης μητρὸς, καὶ συμπλέκει κατ' αὐτῆς αἰτιάματα, φάρμακον τε καλεῖ, καὶ ἐπιδουλεύειν αὐτοῦ τῇ ζωῇ τῆς ἀφάου κατηγορεῖ. Καὶ τί δεῖ κύκλους ἐλίπτειν; Ἐξωτερικῶν βασιλείων αὐτὴν, καὶ περιορίζει τῇ νηὶ τοῦ Ηρίγκιπος λεγομένη, καὶ τέλος ἀποκείρει τὴν εὐεργέτιν, καὶ μεταφρίενναι, καὶ ἀντὶ τῆς ἀε προγενίας προσηκούσης αὐτῇ πορφύρας ἐνδιδύσκει τριβώνιον. Καὶ δὲ μὲν, ὡς ἡδη τὸ πᾶν ἡνυκάδε, ἔχει τε καὶ γαύρος ὠπτο, καὶ παιδιάς ἀειτὸν ἀειδῶν καὶ τρυφαῖς· ἡ δὲ δίκη οὐχὶ ἐπενύσταξεν, ἀλλ' αὐτίκα μετῆλθε τὸν ἀλιτήριον. Ήτο γάρ τὸ πέρι τῆς βασιλίδα δράμα τοῖς ἐν τῇ πόλει κεκήρυκτο, αποφειταις ἦν ὅρφην παρὰ πάσι καὶ σκυθρωπότητα, καὶ ὡς ἐν οἰκείᾳ συμφορῇ διετίθετο ἔκαστος, ἐπει καὶ φανερῶς ἐλοιδορούντο τῷ τοραννήσαντι. Άτ δὲ γονικές καὶ θρήνους συνίστων ἀνακαλούμεναι τὴν βασιλίσσαν. Καὶ τέκος εἰς στάσιν φανερὰν ἀνέβηγοντας οἱ τῆς πόλεως ἔμπαντες. Καὶ ίνα τὸν τολμητὸν τιμωρήσωνται, οὐδεὶς ἐφείδετο τῆς οἰ-

Variae lectiones et notæ.

(20) Μέτεισι, etc. Psellus: 'Ο δὲ σαλευόμενος, δρῶν ἀκμὴν ἀειτῷ τῆς ἀρχῆς, καὶ πῆξαι βεβαίωσιν οὐκ ἔχουσαν, κρύπτει μὲν ἐν βάθει τῆς ψυχῆς τὸ κακότερε, θεραπεύειν δὲ πρὸς τὸ συγγενὲς ὑποχρίνεται, καὶ ταῖς μεγίσταις λαμπρύνει τιμαῖς. Ἐπειτα δηγύνει τὸ καταπίτασμα, τὰς πύλας τῆς καρδίας ἀναπτεάννει, καὶ τὸν ἑκεῖσε δείκνυσι ἐμφωλεύοντα δράκοντα, καὶ πρὸς τῶν ἀλλων, ἐπὶ τοὺς

οἰκείους συγγενεῖς τῆς κακίας ίδν ἐκενοῖ, καὶ οὐδὲ μὲν ὑπερορίᾳ καταδικάσας, οὐδὲ τῶν πατέρογνων μορίων ἀποτελούμενος, ἡδη που γενεῖς ἔχοντας, καὶ υἱας, ὃντες τοκεῖς, στεφανοφορεῖ καὶ λαμπρύνεται, οὐ περότα καθελών, οὐδὲ Ἀντίγονον, οὐδὲ τι βάρβαρον ἀπελαύνων φύλον, ἀλλὰ τοὺς ἀφάματος δὲ δυσμενῆς καταγωνισάμενος.

καλες ζωῆς, ἀλλ' ἵκαστος τῷ προστυχόντι τὴν δε-
ξιὰν ὀπλίσας, συνέβον ἐπὶ τὰ ἀνάκτορα. Τὸν δὲ
πρῶτον μὲν οὐ πάντα τι τὸ τοῦ πλήθους συγκίνημα
ἴθορύδησεν. Εἶτα τὸν δῆμον δρῶν ἔκμαινόμενον,
εἰς λόχους τε συνιστάμενον, καὶ τὸν λαὸν ἐπιβί-
βλοντα, τοὺς δὲ περὶ αὐτὸν ἀμφιβόλους τοῖς γνώ-
μασις κατανοῶν (χάκεινοις γάρ τὸ περὶ τὴν βασιλε-
σσαν μεμίσητο τόλμημα), περιδεής τε καὶ ἐναγώνιος
γέγονεν. Ἀλλά τι μικρὸν τὴν ἀγωνίζεν αὐτῷ δινω-
βελίσιμος ἐπεκούφισεν. Οὐχοὶ γάρ ὡς, καὶ τὴν στάσιν
μεμάθηκάς, τοὺς περὶ αὐτὸν ὀπλίσας (πολλοὶ δὲ
αὐτῷ παρετρέφοντο) διὰ μέσης τῆς ἀγορᾶς παριών,
ἀπῆλθεν εἰς τὰ βασιλεῖα, καὶ αὐτίκα στέλλουσι (21)
τοὺς ἐπανάζοντας τὴν βασιλισσαν, τοῖς δὲ στασιώ-
ταις ἀντίστησαν τίνες ἐκ τάφρους βέλη καὶ αὐτῶν
ἀφίεντες, καὶ λίθους ἐκ σφενδονῶν, ἐξ ὧν οὐ βρά-
χιστοι ἀνηρέθησαν. Ἡδη δὲ τὴν βασιλίδα ἀνακο-
μισθεῖσαν στήσαντες ἐπὶ μετεώρου ἐν τῷ θεάτρῳ,
τοῖς στασιάζουσιν ἐπεδείκνυον, ἵνα δῆθεν αὐτοῖς
κατευνασθῇ διθυμός, ἀνακληθεῖσης τῆς σφετέρας
δεσποτίδος. Τοῖς δὲ τοῦτο μᾶλλον ἀνῆψε τὸν θυμὸν,
καὶ ἐξέκαυσε τὴν δργήν. Ως γάρ μετημφιεσμένην
αὐτὴν ἱεράτευσαν, ἐπὶ πλέον ἀνερχάγησαν εἰς τὸν
πόλεμον, καὶ τῆς κακοηθείας τὸν τυραννοῦντα
μισθίσαντες, ἀφίστανται μὲν τῆς βασιλίδος Ζωῆς,
πρὸς δὲ τὴν Θεοδώραν τὴν ταύτης σύγγονον τρέπονται
ἡδη προσχηματισθεῖσαν κάκεινην παρὰ τῆς ἀδελφῆς,
ώς δὲ λόγος φθάσας ἐδίδει, καὶ τινα τῶν πατρών
αὐτῆς θεραποντῶν παραλαβόντες, ἀφίκοντο. ἐπ'
αὐτὴν, καὶ ταύτην τῆς κατοικίας ἑξαγρόντες, καὶ
οἷον περὶ αὐτὴν συνασπίσαντες, εἰς τὸ μέγα τέ-
μνον ἄγοντος τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου Σοφίας, καὶ πρὸ
πάντων τῶν τε τῆς βουλῆς, καὶ τῶν τοῦ δῆμου καὶ
αὐτῶν τῶν τῆς Ἑκκλησίας ἡ Θεοδώρα Λύγούστα
βασιλίς ἀνήγρευτο. Τοῦτο δὲ πίσταν ἐλπίδα τῷ
Μιχαὴλ καὶ τοῖς περὶ ικεῖνον ἀπέσθεσε, καὶ δειώς
περὶ τῆς ζωῆς, τῶν βασιλείων μεθίσταται, καὶ νῆτη
τῶν βασιλικῶν ἀμβενηκάς αὐτὸς τε καὶ δι νωβελ-
σιμος, εἰς τὴν περιώνυμον ἀπῆλθον τοῦ Στουδίου
μονῆν, τὰ μὲν τῆς βασιλείας γνωρίσματα ἀποθέμε-
νος, μοναστοῦ δὲ αὐτῷ περιθέμενος ἀμφια. Ἐπει-
δὲ ἐγνώσθη τοῦτο τῷ δῆμῳ, οὐκ εἰχον δύως ἐκ τῆς
χαρᾶς κατάσχωσιν ἰκανούς, καὶ ἐπ' ἑκεῖνον συνέ-
θεν. Ἡδη δὲ κλινούσης ἡμέρας, οἱ περὶ τὴν Θεο-
δώραν δείσαντες, μὴ ἡ βασιλίς Ζωὴ ἀνθίσῃ τὸν
ἐκενθληκότα ἀνακαλέσσηται, ἵνα μὴ ἡ ἀδελφὴ αὐτῇ
συγκινωνήσῃ τῆς βασιλείας, στέλλουσι τοὺς τὰ
δηματα καὶ ἀμφοῖν ἑκούσιοντας. Οἱ μὲν οὖν ἐξ
αὐτοῦ τοῦ θυσιαστηρίου τῆς τοῦ Στουδίου μονῆς
ἐκποχθεῖστες, ἀπήγοντο. Τὸ δὲ πλήθος συρρεῦσαν
περὶ αὐτοὺς, ἐνύδριζον τε καὶ ἀπετάθακον, καὶ μέλη
συντιθέντες, ἀπετραγύδουν αὐτοῖς. Ως δὲ τὸν περὶ
τὸ Σίγμα (τόπος δὲ ἐστὶ κεκλημένος τούτοις) ἐκεῖ τοὺς
δρθαλμοὺς ἑξεκόπησαν (22), δὲ μὲν Κωνσταντίνος γενναῖς φέρων τὴν συμφαράν, δὲ Μιχαὴλ Θεο-

A centuriare et affluero turbam, suos autem satellites
animi esse dubios esse cerneret (nam ii quoque fa-
cinus in imperatricem admissum oderant) territus
æstuare cœpit. Sed eum angorem nobilissimus ei
nonnihil levavit: qui cum domi seditionem co-
gnovisset, suis ministris quos alebat plurimos
armatis, per medium forum in regiam abiit, sta-
timque mittit qui imperatricem reducant, et sedi-
tiosis quosdam opponit, qui ex occulto eos telis
peterent, et fundis incesserent, unde non sane
pauci perierunt, imperatricem vero jam reductam,
atque in summo theatro collocatam tumultuantibus
ostenderent, ut visa domina furor eorum com-
pesceretur. Id vero velut incentivum quoddam se-
ditionis fuit, et iracundiam populi inflammavit.
Nam conspecta vestium mutatione, bellum violen-
tius exarsit, ac tyrannicæ malignitatis odio, relicta
imperatrice Zoe, ad sororem ejus Theodoram
conversi, quæ et ipsa, ut supra expositum est,
surpris jussu habitum mutarat, duce quodam pa-
terno ejus famulo, veluti militari globo circum-
data, ex ædibus in Magnam ecclesiam divini
Verbi Sapientiæ perduxerunt: ubi a toto senatu,
populo et sacerdotibus Augusta et imperatrix est
consalutata. Ea res Michaeli et suis omnem spem
ademit. Itaque vita metuens, relicta regia cum
nobilissimo, navi imperatoria consecensa, in celebre
Studii monasterium, abjectis imperii insignibus,
habituque monastico sumpto, concessit. Quo po-
pulus cognito, lætitiam dissimulare nequiens, ad
illum concurrit. Die vero jam ad occasum vergente,
Theodora studiosi veriti ne Zoe ejectum revoca-
ret, quo sororem consortem imperii habere non
cogeretur, miltunt, qui utrique oculos effodiunt.
Cum igitur ex ipso sacrario Studiensis monasterii
extracti abducerentur: multitudo quæ illo con-
fluxerat eis illudebat et insultabat, cautilenas
quasdam tanquam in tragædia occinens, donec eis
in loco qui Sigma dicitur oculi sunt effossi. Con-
stantino calamitatem eam fortiter ferente, Michaeli
vero (24) quiritante et lamentante. Ea re peracta,
ministri pœnæ ad Theodoram adhuc in templo
versantem redierunt. Zoë vero in regiam reversæ
minime placebat, ut erat ambitiosissima, sororem
in potestatis consortium admittere. Verum senatus
utramque venerans, hanc ut jœn pridem impa-
tricem suam, illam ut recens designatam, et ever-
se tyrannidis causam, natu majori persuadet ut
sororem collegam admittat. Theodora igitur re-
giam ingressa pari cum Zoë potestate usa est:
exscati autem exsilio multati sunt, imperio eorum
quatuor mensibus et quinque diebus terminato,
quod utinam citius amisissent.

B D

Variæ lectiones et notæ.

(51) Επέλλουσι. *Anonymus Barenensis in Chron. an. 1052: Michael imp. defunctus est, et surrexit Michael Cæsar nepos ejus, qui direxit in Apulia Maniaki. Post menses 5 cæcaverunt illum ipsum puditi qui*

exsiliavit Zoë. Et surrexit Constanti Monacho, etc.
(22) Τοὺς δρθαλμοὺς ἑκούσιοντας Catalogus imp. Codino subjuncus: Ἐν τῷ κιονίῳ τοῦ Σίγματος ἐτυλώθη παρὰ Νικηφόρου Ἐπάρχου τοῦ Καπανέως.

λογῶν τε καὶ δδυρόμενος. Ἐπειδὴ δὲ ἄμφω σκέτος ἐκάλυψε, πρὸς τὴν θεοδώρων οἱ τὴν πήρωσιν ἀκενοῖς σχεδιάσαντες ἐπανῆλθοσαν, ἕτι τῷ μεγάλῳ τεμένει προσμένουσαν. Η δὲ Ζωὴ ἐπέγγανε περὶ τὰ βασιλεῖα. Ἐν μὲν οὖν αὐτῇ τὸ βουλόμενον, μὴ προσήσθαι τοῦ χράτους κοινωνὸν τὴν δμαζίμων· ἔτι λοτύπει γάρ ἐκτόπως. Ἀλλ' οἱ τῆς γερουσίας καὶ ἄμφω σεβόμενοι, τὴν μὲν ὡς βασιλίδος σφῶν ἐκ μαχροῦ, τὴν δὲ, ὡς ἄρτι ἀναβρήθεεσαν, καὶ τοῦ καταλυθῆναι τὴν τυραννίδα γενομένην αἰτίαν, πελθουσὶ τὴν πρεσβυτέρων, κοινωνὸν τοῦ χράτους προσειληφέναι τὴν ἀδελφήν. Ἐκεῖ τοινού καὶ ἡ θεοδώρω πρὸς τὰ βασιλεῖα, καὶ συμμετέχει τοῦ χράτους τῇ ἀδελφῇ, ἐντεῦθεν διπερορίαν οἱ πηρωθέντες τοὺς δραματοὺς κατακρίνονται, τῆς βασιλείας αὐτοῖς ἐπὶ μῆνας τέσσαρας καὶ πάντες ἡμέρας συσταλεῖσθε, ὃς εἴθε γε καὶ βραχύτερον.

XX. Romanorum imperio in gynæceum devoluto, **A** nemo insidiatus est mulieribus, sed paruerunt omnes tam principes senatus, quam prætorianorum præcipui. Sederunt igitur ambae pro tribunali, omnes regiæ ceremonia apud eas peractæ, adhibita de more custodia, primariis senatoribus et magistratibus venerabundis circumstantibus: quæstiones porro controversiarum, responsa ad publica dubia, anscultationes legatorum, comitia, cæteraque regni solemnia usurpata apud illas. Ceterum vel metu, ne soror rerum sola potiretur (susurrabant enim quidam ad solam Theodoram pertinere imperium, quod causa fuisse pellendi tyranni), vel desiderio viri et coitus impulsa Zoe de imperatore et marito in regiam accersendo deliberavit. Adductus igitur est Constantinus Dalassenus, quasi alia de causa accersitus. Sed cum asperius locutus esset, et ingenio videretur præfracto et intractabili, repudiatus est. Deinde ad alium inclinavit neque nobilitate neque dignitatibus aut magistratibus illustrioribus gestis insignem, sed ob formam imperio dignum, quem animum etiam non deditum luxuriam in amorem pellicere posset. Ad eum igitur imperatrix plenis velis ferebatur, sed ejus suffragio morbus intercessit, qui virum subito e vita sustulit. Neque suspicionis expers fuit conjux illius, ut quæ eum ex zelotypia toxico dato necarit, ne vivente adhuc marito privaretur, atque aliam ei accubantem videret. Sic ille spe, imperatrix voto suo frustrata est. Verum ejus calculi ad Monomachum 247 inclinarunt, virum nobilem et illustrem, formaque excellenti præeditum, qui prima conjugi defuncta, Romani imperatoris neque ex fratre ducta, nihil ab illo magnificum consecutus erat: tamen cum propter affinitatem in aula versaretur, imperatrici charus et familiaris factus, multorum talentorum munera ab ea, ut erat manu liberali et animo regio, accepérat. Unde suspicaces et malovoli ansam male de eis loquendi arripuerunt, et Michael Romani successor, quod illa quoque audierat, rerum potitur, virum consictis quibusdam criminibus Lesbum relegavit, cum vera causa una zelotypia esset. In eo exsilio, toto imperio Michaelis tempore, fuit, nec alterum Michaelis magis

B C'. Κατηνήκει τοινού περὶ τὴν γυναικωνῖτιν ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴ, καὶ οὐδὲν τι περὶ ταύτας νενεωτέριστο, ἀλλὰ πάντες κύταις ὑπείχον, τὸ τε τῆς γερουσίας ἔξοχον, καὶ τὸ τοῦ στρατηγίου ἐπισημότερον. Αἱ δὲ ἄμφω ἐκάθητο ἐπὶ βίματος, καὶ πάσα περὶ αὐτὰς ἐτελέτο τελετὴ ἡ βασιλεῖος, καὶ τῇ δορυφορίᾳ τὸ ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσι σχῆμα τετήρητο, καὶ οἱ τῆς πρώτης βουλῆς καὶ οἱ ἐν τέλει σὸν αἰδοῖ παρειστῆκεσσαν ἔχομπταντες. Καὶ ζητήσεις δικῶν, καὶ λόσεις (23) δημοσίων ἀμφισβήτησεων, ἐντεῦθεν ἐντυχαί τε πρεσβευτῶν καὶ ἀρχαιρεσίαι, καὶ τέλλα τὰ τῇ βασιλεῖᾳ προσήκοντα ἐγένοντο παρ' αὐτεῖς. Ἀλλ' εἴτε φόβος, μὴ τῇ ἀδελφῇ μόνῃ περιστατὴ τὰ τῆς ἀρχῆς (ὑπεψιθυρίζετο γάρ τισιν, κύται μᾶλλον προσήκειν τὰ τῆς ἀρχῆς, ἀτε καὶ τῆς τυραννίσαντος καθαιρέσεως αἰτίᾳ), εἴτε ἀνδρὸς ἐπιθυμία καὶ μίκεως Ἱμεροὶ ἀνέπεισαν τὴν Ζωὴν ἐπεισαγγεῖν τοῖς βασιλεῖος τὸν βασιλεύσοντα, καὶ αὐτῇ συμβιώσοντα. Καὶ ἔχθη μὲν ὁ Δαλαστηνὸς Κωνσταντῖνος, ὃς ἐπ' ἄλλο τι μετακεκλημένος. Ἀποτομώτερος δὲ τοῖς λόγοις χρησάμενος, καὶ τὸ ἔθος φορτικός τις δόξας καὶ διυχερής, ἀπεδοκιμάσθη. Είτα ἐπ' ἄλλον ἀπένεισεν οὗτε τῶν ὅγαν ὄντα εὐπατριδῶν, οὗτε τῶν ἐν ἀξίαις λαχμπροτέραις ἐξητασμένων, οὗτε τῶν ἐν περιφανεσσιν ἀρχαῖς, τὸ δὲ εἶδος ἔξιον τυραννίδος, καὶ οἷον πρὸς ἔρωτας ἐφελκύσασθαι καὶ μὴ μαχλοσύναις προσκειμένην ψυχὴν. Ἐπ' ἐκεῖνον οὖν δόλοις Ιστοῖς ἐπνευσεν ἡ βασιλισσα, ἀλλ' ἡ κύρωσ τὰς φήμους αὐτῇ νόσος ἀθρόον τὸν ἀνδρα τῆς ζωῆς ἔκαρπόσασα. Ὕπωπτεύθη δὲ καὶ ἡ συνοικοῦσση τούτῳ ὡς τὸν θίνατον αὐτῷ σχεδιάσασα, καὶ φέρμαχον αὐτῷ διὰ ζηλοτυπίαν κεράσασα διληπτέρων, ἵνα μὴ εἴ τις ζῶντος στεργίσοιτο τοῦ ἀνδρὸς, καὶ δρόψικαν αὐτῷ παρεισθείσαν. Οἱ μὲν οὖν οὔτω τῶν ὄλλων ἐκπέπτωκε, καὶ τῆς δρυμῆς ἡ βασιλισσα. Αἱ δὲ φέροι πρὸς τὸν Μονομάχον Κωνσταντίνον ἀπειλίσαν, ἀνδρα τῶν εὐ γεγονότων (24) καὶ τῶν ἐπισημάνων, καὶ κηδεστὴν τῷ βασιλεῖ Ῥωματῷ ἐπ' ἀδελφόπαιδει (25) χρηματίσαντα (ταύτη γάρ κατὰ δευτέρους γέμους ὥμιλησε), καὶ τὴν ὥραν ὑπέρλαμπρον. Τούτῳ οὕτω μὲν μεγαλοπρεπές τι δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἐν δεξιᾷ, διὰ δὲ γε τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγχιστεῖσαν περὶ τὰς βασιλείους αὐλὰς ανεστρέφετο, κάντεῦθεν συνήθες τῇ βασιλίδι ἐγένετο, κάκενη φιλίας πρὸς τὸν ἀνδρα

Variae lectiones et notæ.

(23) Λόσεις. Vide *Gloss. med. Græcit.* in hac voce.

(24) Εὐγενέτην. Alii τῶν εὐγεγονότων. Vide *Gloss. med. Lat. in Benenatus.*

(25) Ἐπ' ἀδελφόπαιδει. Duxerat igitur Constan-

tinus Monomachus filiam fratris vel soror Romani imperatoris: nam hæc vox utrumque significat, Romani fratrem nullum memorat Historia Byzantina: Theodoram unicam sororem nuptam Joanni Tzimisce habet.

δικεστο, καὶ φυκιοῦτο αὐτὸν, καὶ χάρισιν ἐδεκιοῦτο πολυτακέντως, οἷα ἔκεινη τὴν χειρά τε ἀφειδῆς καὶ βασιλικῆ τὴν προαιρεσίν, ὥστε ταῦτα τοῖς κακογόθεσι καὶ λοιδορίᾳς κατ' αὐτῶν ἐγένετο ἀφορμή. Ὅθεν δὲ μετὰ τὸν Ῥωμανὸν αὐτοκράτωρ ὁ Μιχαὴλ (28) οὐκ ὅν τῶν λεγομένων ἀνήκοε, βασιλεύσας, εἰς Λίσσον περιορίζει τὸν ἄνδρα, ἐπ' αἰτίαις δὲ τοις πεπλασμέναις, τὸ δὲ δόλον ἦν τὸ ζηλότυπον. Καὶ ην τὸν ἄπαντα χρόνον τῆς βασιλείας τοῦ Μιχαὴλ ὑπερόριος, καὶ οὐδὲ τοῦ δευτέρου Μιχαὴλ εὑμενεστέρου τετύχηνεν. Ἐπει δὲ τὸ κράτος ἡγανῆλθε πρὸς τὴν Ζωὴν, λύεται μὲν τῆς ὑπερορίας δὲ ἄνθρωπος, καὶ ἥγετο πρὸς τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν, Ὡς δὲ ἔγρας ἐγεγόνει, ἐπεγέθθη τοῦ πρόσωπος, καὶ τις ἐκ τῶν βασιλείων πεμφθεὶς, καὶ περὶ τὸν Δαμοκρανεῖρη τοῦ ἀρχιστρατήγου ναὸν αὐτῷ ἐντευχήκως, στολὴν αὐτῷ ἐνδιδύσκει βασιλείου, καὶ σὺν δορυφορίᾳ βασιλικῆ ἔκπιθεν ἀπάρτε, εἰσεληλύθει τὴν βασιλεύουσαν. Καὶ τελεῖται μὲν τοῖς βασιλεῦσι παρά του τῶν Ἱερέων ἡ γαμικὴ Ἱερότελεσταί δὲ γάρ πατριάρχης Ἀλέξιος διὰ τὴν τριγαμίαν (27) ηὐλαβήθη τὴν ἐπὶ τῇ συναφείᾳ τελετὴν αὐτοῖς. Τῷ δὲ ἔξης τὴν ἐπὶ τῷ βασιλείῳ στέφει μεταχειρίζεται τελετὴν, καὶ ἀναδεῖται δὲ Μονομάχος, καὶ τὸ σκῆνητρον τὸ βασιλικὸν ἐγχειρίζεται.

ΚΑ'. Ἐντεῦθεν ἡ μὲν τῶν αὐταδέλφων ἀρχὴ δέ τοις ἐσχεν, ἐπὶ τρίτον διαρκέσαται μῆνα, ἡ δὲ τῶν κοινῶν διοικητικῆς πρὸς τὸν Μονομάχον μετέπεσεν καὶ δεῖς αὐτίκα οὐδὲν λόγῳ οὐδὲ μετὰ τινας ἔμφρονος οἰκονομίας, οὔτε τὰς τῶν χρημάτων διανομάς, ἀλλὰ καὶ τὰς τιμᾶς χύδην παρείχει, καὶ οἵς μὴ προστήνειν αὐτὰς ἐχαρίζετο, καὶ τοὺς βασιλικοὺς θησαυροὺς εἰς αὐθημερόν ἐκκενωθῆναι συμβίβηκεν, οὐδὲν αὐτῷ τι πρᾶγμα λελόγιστο. Τοῖς γε μὴν ἰδιωτεύοντι προσκεκρουκόδοντι αὐτῷ, ἀφῆκεν ἀπασι τὰς αἴτιας, καὶ ἐμηνία τούτων οὐδὲν τινι· ἡδυπαθείας δὲ ἐκεῖτον ἐκδέδωκε καὶ τρυφαῖς, τὸ μὲν τὴν ἐκ τοῦ σάλου τῶν συμφορῶν ἀγδίσαν ἀποπτύσαι πειρώμενος, ἀρτι πρὸς ἀκλυστὸν τάχα λιμένα κατέρας τὴν ἀρχὴν τὴν βασιλείου, τὸ δὲ τι ταῖς βασιλίσσαις χαριζόμενος (28), καὶ γλυκυθυμίας αὐταῖς μνώμενος ἀνεμίνων οθσαῖς ήθων. Λόγοις δὲ προσείχεντος ἡ μᾶλλον τοῖς λόγους μετιοῦσι καὶ δέξαντες ἔχουσι λογιστήτος, αὐτὸς τῶν Ἄργων ἀκρῷ μόνον δικτύλω, τὸ τοῦ λόγου, γνωσάμενος. Τὰ μὲν περὶ τὰς βασιλείας οὕτως εἴχε, τὰ δὲ ἔκτος οὐκ εὐτυχῶς τοῖς Ῥωμαίοις ἐφέρετο. Ἀποδράς γάρ τις ἐκ Βυζαντίου Σκύθης ἀνήρ, Βοισθλαδός δυνομαζόμενος, καὶ χειρὶ περὶ αὐτὸν συλλέξεις, καὶ τοῖς ὄρεσι τοῖς Ἰλλυρικοῖς ἐμφονεύμαντας τις τις ἄγριος θήρ, τὰ πρόσ-

A prepitium habuit. Sed potestate Zœ restituta, ab exilio in urbem regiam rovocatur. Cui autem appropinquasset, subsistere jubetur et juxta a Damocranum Sancti Michaelis templum a quodam ex aula misso veste imperatoris exornatus urbem cum imperatorio comitatu ingreditur: ac nuptiale sacrum a quodam sacerdote peragitur, Alexio patriarcha id munus ob tertias nuptias defugiente, idem tamen postridie solemnitatem coronationis peregit. Sic Monomachus et coronam et sceptrum imperatorium accepit.

πρὸς τὴν Ζωὴν, λύεται μὲν τῆς ὑπερορίας δὲ ἄνθρωπος, καὶ ἥγετο πρὸς τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν, Ὡς δὲ ἔγρας ἐγεγόνει, ἐπεγέθθη τοῦ πρόσωπος, καὶ περὶ τὸν Δαμοκρανεῖρη τοῦ ἀρχιστρατήγου ναὸν αὐτῷ ἐντευχήκως, στολὴν αὐτῷ ἐνδιδύσκει βασιλείου, καὶ σὺν δορυφορίᾳ βασιλικῆ ἔκπιθεν ἀπάρτε, εἰσεληλύθει τὴν βασιλεύουσαν. Καὶ τελεῖται μὲν τοῖς βασιλεῦσι παρά του τῶν Ἱερέων ἡ γαμικὴ Ἱερότελεσταί δὲ γάρ πατριάρχης Ἀλέξιος διὰ τὴν τριγαμίαν (27) ηὐλαβήθη τὴν ἐπὶ τῇ συναφείᾳ τελετὴν αὐτοῖς. Τῷ δὲ ἔξης τὴν ἐπὶ τῷ βασιλείῳ στέφει μεταχειρίζεται τελετὴν, καὶ ἀναδεῖται δὲ Μονομάχος, καὶ τὸ σκῆνητρον τὸ βασιλικὸν ἐγχειρίζεται.

B XXI. Ex eo finita sororum potestas, quæ trimestre durarat, ad Monomachum est translata. Is nulla ratione prudente consilio vel dignitates vel pecuniam est largitus. Sed et dignitates prosmicue in indignos contulit, et si fiscum eodem exhaustiri die contigisset, nihil referre putavit. Iis tamen a quibus privatus offensus fuerat injurias bona fide condonavit, seque voluptatibus et deliciois dedidit, partim ut molestiam ex tempestate calamitatum conceptam ex animo expueret, recens in tranquillum imperatorię potentia veluti portum perpetuus, partim ut imperatricibus gratificaretur, jucundumque se præberet, quæ levibus erant ingenii. Eruditioni ac potius viris eruditione claris operam dedit, cum ipse doctrinam vix primis labris, ut dicitur, degustasset. Hoc regia statu provinciæ Romanæ fortuna parum secunda utebantur. Nam Scytha quidam Boisthlavus, Byzantio 248 profugos collecta manu Illyrici montes instat ferat insedit, gentesque iis montibus finitimas Romanæ ditionis, ut Triballos, Servios, et id genus alios latrociniis infestavit. Quo nuntiato imperator Dyrachii præfecto scribit ut cum Stephano (nam id quoque nomen Boisthlavus habebat congregariatur. Qui cum pugnam temere commisset (neque enim artis imperatorem peritiam

Variæ lectiones et notæ.

(26) Μιχαὴλ Michael Paphlago primus Zœs coniux.

(27) Διὰ τὴν τριγαμίαν. Theodorus Balsamon ad Nomocanopen Photii, tit. xiii, cap. 1. Ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ νόμου τρεῖς γάμοι ἐπεγνωσκοντο· ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν τοῦ βασιλέως κυρίου Λεοντος τοῦ Φιλοσφου γέγονε σχῆμα (ιετ. σχῆμα) εἰς τὴν Ἑκκλησίαν μέσον τῶν ἀρχιερέων· οἱ πλεῖοις γάρ οὐ παρεχάρουν τὴν τριγαμίαν, καὶ ἐφθασσεν ἡ διατίτεσις μέχρι καὶ τοῦ ίδιου αὐτοῦ τοῦ βασιλέως κυρίου Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου· ἐκηνέγθη τηνικαῦτα τόμος δὲ λεγόμενος τῆς Ἐνωσεως, διαλαζούνων πότε δ τρίτος γάμος παραχωρεῖται, καὶ πότε οὐ. Addit deinde ejusmodi tomum haberi in Scholiis ad iv Canon. S. Basili.

(28) Ταῖς βασιλίσσαις χαριζόμενος. Nam non modo Zœ Monomachi coniux Augustæ titulum ser-

vavit, sed et Theodora soror. Utramque innuit Joannes Euchaitarum episcopus, et imperatorem alloquens:

D "Ἐπειτα ταῖς σαῖς πανοεβάσταις Αὐγούσταις.

Infra :

Καὶ τὰς Αὐγούτας ὡς συνεργοὺς λαμβάνω.

Sed et Theodoram una cum Zœ imperitasse non semel innuit:

Δισσαῖς Ἀνάσσαις αὐταδέλφαις Αὐγούσταις Δώρημα κοινὸν ἐξ ἐνδε δούλου τόδε.

Rursum de Zœ:

"Ἐχουσα συλλάμπουσαν ἐκ τοῦ πλησίον

"Ἀλληγοριαὶ τὴν ἐμήν μὲν δεσπότιν

"Σὴν δὲ αὐταδέλφην γνησίαν, καὶ φιλάτην,

"Ἡ συμμερίζη τοῦ κράτους τὰς ἡνίας.

habebat), suos milites in magnam cladem con-
fecit, ipse cum ipse cum paucis ægre elapsus, exer-
citu omni illico cæso, qui nec manibus uti, nec
interfectores ulcisci potuit. Et hæc in Illyrico
gesta sunt. Monomachus autem (nam de rebus
eius domesticis agendum est prolixius) altera
uxore mortua, tertias sibi nuptias celebrandas non
putabat: sed consobrinæ uxoris suæ, viduæ con-
suetudine, principio clam, post etiam haud dissim-
ilaranter utebatur. Ea vero et a dolescentula erat,
et formosissima, et nobili Sclerorum stemmate
orta. Eo porro animorum nexus devincti, eo amo-
ris ardore inflammati erant, ut nisi una essent,
vitam sibi morte acerbiorem putarent. Itaque il-
lum mulier ultro in exsilium, cuius supra facta
est mentio, relictis omnibus, est consecuta, ut
amans redamantem videret, neque ab illo exsula-
ret. Comitata igitur virum, omnibus obsequiis
declinavit, calamitatem pro virili levavit, de suo
suppeditatis sumptibus, ne præter alias molestias
etiam inopia conflictaretur. Nam et ipsa spe prin-
cipatus inani quidem illa tum nitebatur. Ut vero
ille in culmen imperii sublatus fuit, nec in rebus
secundis mulieris est oblitus, sed cum impera-
trice egit ut revocaretur, et commodis eius consu-
leretur. Ea vero tum zelotypia ob provocatiorem
statem abolita, tum experientia malorum facta
moderatior, non abnupt. Si Scleræna ex Mitylene
reducitur, cui non statim splendidum domicilium
aut delicatum ministerium est paratum, sed pro-
gressu temporis et regia custodia est adhibita, et
domus eius in palatinum transformata. Nam se sibi
ædes extruere simulabat Monomachus, quo in
loco illa habitabat, ut per speciem inspiciendæ
structuræ sæpius eam viseret. Ac ad tempus quasi
verecundans amorem velo **249** quodam obduce-
bat, tandem vero et pudore et dissimulatione ab-
jecta, mulierem non ut concubinam et ex semisse
conjugem, sed plane pro uxore tractabat. Itaque
illi imperatoriis thesauris fluminis instar divi-
tiae affluebant, et aureæ venæ aperiebantur, im-
peratore aperte illam convenientem; qui intolera-
bile sibi fore existimans, nisi perpetua eius con-
suetudine frueretur, re prius cum imperatrice
communicata, et eius consensu impetrato, Scleræna in regiam traducit. Quin imo fœdus ami-
citiæ inter mulierculas ictum esse de imperatoris
sententia perhibetur: ac mulier Augustæ honorem
adepta est, et dignitate et appellatione pridem im-
peratoria, in præmam eam collata, cum domina
vocaretur. Quæ omnia imperatrix nec iracunde
nec moleste tulit. Sed cum maritus medius et
inter ipsam et Augustam habitaret: prius eum
imperatrix convenire non solebat, quam accurate
perquisisset, adamatam apud eum non esse. Quæ

A οικα τοῖς δρει τοῦτοις ἔφη καὶ Πεμπάραις ὑπε-
κοα ἐλήξετο, Τριβαλλούς τε καὶ Σέρβους, καὶ δει-
τούτοις διμογινεῖς. Άς δ' οὖν ἡγράπλη τοῦτο τῷ
βασιλεῖ, γράψει τῷ εἰς τὸ Δυρδάχιον ἔχοντι, τῷ
Στεφάνῳ συμβαλεῖν· καὶ τοῦτο γάρ δὲ Βοισθλαῖος
ώνόμαστο. Ό δὲ ἀτέχνως ἐγχειρίσας τῇ πρὸς ἐκείνον
μάχῃ (ἥν γάρ στρατηγικῆς ἐμπειρίας ἀμέθετος)
μεγάλτης τοῖς μετ' αὐτοῦ στρατευομένοις ἔγένετο πα-
ρατίος συμφορᾶς, αὐτὸς μὲν μόλις μετὰ βραχὺν
σωθεῖς, τὸ δ' ἄλλο στράτευμα σύμπτων καταστράσθε-
κει, μαζὶ χειρὶ δυνάμενον χρήσονται, καὶ τοὺς
ἀναιρέτας ἀμύνασθαι. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸ Ἰλλαρί-
κὸν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον. Ό δὲ Μονομάχος (εἰς
τὰ κατὰ οἶκον γάρ αὐτῷ πάλιν δὲ λόγος ἐμφιλοχρ-
ησάσθα) ἔπει ταῦτα καὶ ἡ δευτέρα σύνοικος αὐτῷ ἐπε-
θνήκει, εἰς τρίτον μὲν γάμον ἀποκλίνει σύν
βηρινεν, ἀνεψίῃ δὲ τῆς αὐτῷ γαμετῆς χρησεὶ^D
συζώσῃ, λάθρῳ μὲν πρώην, εἴτα καὶ εἰς τούμ-
φανδες συνερθείσθετο. Ή δὲ καὶ νέας ἥν θλικίας,
καὶ κάλλους εἰχε τοῦ σώματος περιττῶς, καὶ γάνους
ἐπιφανῶς· ἔξεφον γάρ τοῦ σπέρματος τῶν Σκληρῶν.
Οὔτω δ' ἀλλήλοις ἐνετείκεσαν, καὶ οὕτω σφίσιν δὲ
ἔρως ἐγκέκευτο, ὃς εἰ μὴ συνείει ἀλλήλοις μηδὲ
ἥπιν δοκεῖν μηδὲ ἀνέχεσθαι. Διδὸς καὶ ὀπεροβλαν, ὡς
εἰρηται, καταδικασθέντι τούτῳ τῷ βασιλεῖ, κάκινη
τῶν ἀπάντων ἐστήτην ὑπερώρισεν, ήν' ὀρφὴ τὸν δρόντα
τε καὶ ἔρωμενον, καὶ μὴ εἴη αὐτοῦ ὑπερόριος, καὶ
συναπτεῖ τάνδρον, πάντα γινομένη αὐτῷ καὶ τὴν συμ-
φορὰν, ὡς οἶδεν τε, συνεπικουφίζουσα, καὶ τῶν
οἰκείων ἐπιχορηγοῦσα τούτῳ, ἵνα μὴ πρὸς τοῖς ἀλ-
λοῖς λυπροῖς καὶ ἐνδεικτῇ πιέζοιτο. Ἐτρεψε γάρ
κάκινην τὴν ἡγεμονίας ἀλπίς. Ἐπει δ' ἐκείνος εἰς τὴν
τῆς βασιλείας ἡρθη περιωπήν, τῇ δὲ αἱ ἀλπίδες οὐκ
ἐκβεβήκεσαν, οὐκ ἡμηνμύνης τῆς γυναικὸς οὐδὲ τὴν
εὐκαιρίᾳ δὲ βασιλεὺς, ἀλλὰ προσάγεις λόγους τῷ
βασιλέῳ περὶ αὐτῆς, καὶ ἀξιοὶ ἀνακληθῆναι τε τὴν
γυναικα, καὶ τυχεῖν εὐετηρίας τινός. Ή δὲ οὐδὲ
ἀνένευσεν· δὲ τε γάρ χρόνος παρῆνεγκεν αὐτῷ τὸ
ζηλότυπον, ηδη τυγχανούσης παρθλική, καὶ οἱ συμ-
βεβήκτες αὐτοὶ πειρασμοὶ μετριωτέρων εἰρήσαντο.
Ἀνάγεται τοίνυν ἐκ Μιτυλήνης ἡ Σκληραία, καὶ
οὐδὲ εὐθὺς αὐτῇ περιφανής κατοικία ήτοι μετόποτε, ἀλλ'
οὐδὲ θεραπεια ἀδρά. Τοῦ χρόνου δὲ προτίντος, καὶ
βασιλεῖος αὐτῇ δορυφορίᾳ νενέμητο, καὶ δὲ οὐκο-
αὐτῇ μετεσχημάτιστο εἰς ἀνάκτορον. Οἶνον τέρη οἰ-
κεῖον οἰκοδομεῖν δὲ Μονομάχος ἐπιχειρεῖστα τὴν
εἰκείνης καταγωγὴν, ἵνα θραμμὰ πρὸς ἐκείνην ἀποίει,
ώς δή τε τῶν δομουμένων δύψιλονος. Μέχρι μὲν οὖν
τίνος ἐσκηνοποεῖται τὸν ἔρωτα, καὶ διπέρη τὴν φύσιν
τὸ γινόμενον. Εἴτα καὶ τῇ αἰδῶ, καὶ τὴν σπηγήν
ἀποτίθεται, καὶ τῇ γυναικὶ συνῆν οὐχ ὡς παλλακῆ,
οὐδὲ ὡς τημιγάμῳ (29), ἀλλ' ὡς ἐμφανῶς συνεντίδι· καὶ αὐτῇ ἐν τῶν βασιλικῶν ταμείων καὶ
ἐκάστην ἐπέδει τὰ χρήματα κατὰ ποταμὸν, καὶ
φύλετες ἀνεστομοῦντο χρυσίτιδες, καὶ ἀπαραχελ-

Variae lectiones et notæ

(29) Ἡμιγάμῳ. Concubinas uxorum loco non modo habitas, sed et uxores concubinas dicitas, docimus in *Gloss. med. Lat. in v. Concubinas*; unde

apud S. Augustinum Tract. II, super Joann. c. vii, ei Columbanum in epist. 5 adulterium fieri dicebatur cum concubina, perinde ac cum uxore legitima.

πτως αὐτῇ προσεφότα δὲ βασιλεύς. Ἀλλὰ δεινὸν Α cum eo loco tantumque felicitatis adepta esset, ac ἡγούμενος εἰ μὴ καὶ συμβιψή αὐτῇ καὶ συνοικοή
διηγεῖται, μετάγει ἔκειθεν τὴν γυναικαί εἰς τὰ βα-
σιλεῖα, τὴν βασιλίδοι πρότερον περὶ τούτου κοινολογήσαμενος, καὶ πείσας μὴ δυσχερῆναι πρὸς τὸ γινό-
μενον. Μᾶλλον μέντοι καὶ φιλίας ὄρκια λέγεται παρὰ τοῦ γυναικοῦ ἀμφοῖν τελεσθῆσθαι, τοῦτο
τοῦ αὐτοκράτορος ἀξιώσαντος. Τετίμητο δὲ ἡ γυνὴ σεβαστὴ, αὐτὴν πρώτη τῆς πρώην βασιλικῆς ἀπο-
νεμηθεῖστης καὶ ἀξίας καὶ κλήσεως, καὶ ὀνομάζετο δέσποινα. Καὶ ἡ βασιλίς ἐπὶ τούτοις οὕτ' ἐμηνία,
οὗτ' ἥχθετο, μέσον δὲ σκηνοῦντος τοῦ βασιλέως ἐκατέρωθεν ὕκουν περιβλλέτη ἡ βασιλίς καὶ ἡ σεβαστὴ.
Καὶ οὕποτε ἡ Αδριανὸς προσήη (30) τῷ βασιλεῖ, εἰ μὴ τῆς ἐρωμένης μεμονῶσθαι τοῦτον ἀπηκριθώσατο,
ἀλλ' οὔτε ἔχουσα, καὶ εἰς τοσοῦτον εὐκληρίας ἀρθεῖσα, καὶ μείζονας δὲ ἐλπίδας παρ' ἐκεῖτη θάλπουσα, ἀθρόον
ἀναρπάζεται νόσῳ, καὶ θυγοκει. μέγα πένθος καταλιπούσα τῷ βασιλεῖ.

ΚΒ'. Καὶ ἡ μὲν ἀπῆλθεν, τῷ δὲ βασιλεῖ πόλεμος
ἐπειδὴν ἐμφύλιος. Οὐ γάρ τοι Μανιάκης Γεώργιος
(31), ἀνὴρ καὶ τὴν ψυχὴν ἀνδρείατος, τὴν χειρά^{τε}
της γενναιότατος, καὶ στρατηγεῖν δεξιώτερος, παρὰ
ταῖν βασιλίδαιν, δτ' ἔκειναι τοῖς τῆς βασιλείας
πράγμασιν ἐφεισθήσαν, εἰς Ἰταλίαν πεμφθεὶς,
πολεμήσων (32) τοῖς αὐτῇ ἐπεμβανούσι, καὶ ταύτης
οἰκειωσαμένοις ἔνια, καὶ τῇ τῶν Ῥωμαίων αὐθίς
ἡγεμονίᾳ διπανασώσων αὐτὰ, τοῖς τῶν Ῥωμαίων
ἀντιπολέμοις ἀντικαθίστατο. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὸν Μονο-
μάχον δὲ τῆς βασιλείας ἄξων μετακεκύλιστο, καὶ δὲ
Σκληρὸς Ῥωμανὸς (ἀδελφὸς δ') τὸν δὲ ἀνὴρ τῆς ἐρωμέ-
νης τῷ βασιλεῖ μέγα δεδύνητο διὰ τὴν ὅμαλον, καὶ
μάγιστρος καὶ πρωτοστράτωρ τετίμητο, τῷ
κατὰ τὸ θύμα τῶν Ἀνατολικῶν οἴκων τοῦ Μανιάκη
ἀγχιτερμονῶν, κακῶς διετίθει τὰ τοῦ ἀνδρὸς, μη-
σικακῶν δὲ την πρώην διαφερόμενος ἐκείνην κατεπο-
νεῖτο. Αἴγεται δὲ καὶ τῆς εὐνῆς ἐπιβῆναι τοῦ Μα-
νιάκη. Ταῦτα τῷ ἀνδρὶ ἀγελλόδιμενα, εἰς θυμὸν ἔκινε
ἀπὸν, καὶ ἔχθος ἐνεποίει πολὺ εἶτα καὶ τὴν ἀρχὴν
δραματεῖται, καὶ τοῦτο κατεργασαμένου τοῦ Ῥωμα-
νοῦ. Ἐννοῶν τοιγαροῦν, ὃς εἰ πρὸς τὴν Κωνσταντί-
νου ἐπανελεύσεται, οὐ χρηστῶς αὐτῷ διατεθῆσται δ
χρατῶν διὰ τὸν Σκληρὸν, τυραννίδιον ἐπιχειρεῖ. Καὶ
οἱ ὡς κορυφαιοτάτων τῶν στρατηγῶν καὶ ἀρχῆρων διὰ
πολλοὺς τοῦ στρατιωτικοῦ προσεχώρησαν. Οὐ δὲ ἐξ
Ἰταλίας πρὸς τὴν ἀντικρὺν ταύτης ἡπειρον, πλοίοις
ἔμβιβάσας τὸ στράτευμα, γίνεται. Τούτο εἰς θύρων
τὸν βασιλέα ἐνέβαλε, καὶ γραφὴν ἐγγχράτει τῷ
Μανιάκῃ, παντὸς μὲν δεῖματος αὐτὸν ἀπολύσουσαν,
εἴ τὰ δηλα κατάθοιτο, ἐπαγγελλομένην δὲ τὰ χρη-
στότερα ὡς δ' ἔκεινος ἀπαξ κύρον ἀναβρέψας,
οὐκέτι τῶν δηλων μεθίστεο, ἀντιστρατεύει κατ'
αὐτοῦν καὶ δὲ βασιλεύς. Ἐφιστῇ δὲ τῷ στρατεύματι
οὐ τινα τῶν γενναιῶν ἀνθρῶν, ἢ τῶν ἐν στρατηγίαις
ἐξητασμάνων, δεδιώς μὴ κάκεινος τολμήσεις τὰ

D

Variæ lectiones et notæ.

(30) Ἡ Αδριανὸς προσῆι. Sic mss. ubi Wolfius: Malim ἡ βασιλίς, nam Sclerena, et Augusta et ἐρωμένη fuit.

(31) Ο Μανιάκης Γεώργιος. Res a Georgio Maniacis in bellis variis præclaræ gestas multis prosequitur Joannes Scylitzes, p. 727, 731, 737, 738, 739, 741, 743, 753, 756 et 853, et ex eo Joannes Bollandus ad Historiam corporis S. Agathæ ab eodem Maniacis Constantinopolim ex Sicilia transmissi, scriptam a Mauricio Cataniensi episcopo, a quo in rebus bellicis expertissimus dicitur. De eo etiam agit Lupus protospatha sub an. 1038, 1041, 1043, quo illius rebellionem ita attigit: Mense Sep-

tembre reverso est civitas Barum in manu imperato-
ris et descendit Pardus patricius cum multo auro;
quem Maniacis fecit occidi, seque imperatorem ab
omnibus appellari; et mense Octobri venit Barum,
minimeque illum recepit. Mense vero Febr. des-
cendit Theodorus Canus magister et Catapanus, Mania-
ches prædictus pervexit Dyrrachium. Agunt etiam
de Maniacis Gauffredus Malaterra. Leo Ostiensis,
Ordericus Vitalis et alii laudati in Notis ad Alexia-
dem, p. 227 et 339.

(32) Πολεμητῶν. Πολεμήσων ms. reg. et ita-
legendum censebat Wolfius. Duo alii priorem
lectionem retinunt.

ejus vineuntur. Nam dum aciem obequitans phalanges dissipat, et ii quos inclamat, statim dissoluta estudine cedunt, lethale vulnus accipit, ac multi sanguinis profluvio caligine oculis oborta, habenis manu elapsis sella devolvitur, statimque mortuus concidit, non longe a campo in quo prælium committebatur. Imperatorii tamen non prius eum aggredi ausi, quam ejus milites ducis interitu cognito perterriti ac dissipati sunt: tum demum miseri caput ampullatum suo duci attulerunt, quod ille statim ad imperatorem misit, qui id in sublimi theatro suspendit, et spadoni cum exercitu reduci, ut re bene gesta, triumphum decernit: ipse in vestibulo ædis Servatoris in Chalce, forum spectante mediis inter imperatrices cum magna maiestate præsidens. Ac Maniacis hic fuit exitus. Verum alia tyrannis est exorta, auctore Theophilo, Erotico. Is cum secundi Miehaelis, qui primi nepos erat, exitum, et mulierum imperium cognovisset, Cypris quorum tum prætor erat, arte sibi conciliatis, deficit. Sed motus ille, citra moram classe missa, est suppressus, victo Eroto, et insula in servitutem redacta. Alexio patriarcha mortuo, cum sedem illam annos 18 quiete tenuisset, Michael cognomento Cerularius, in ejus locum est suffectus. Monomachus vere auri centenarios 25 e monasterio Aloxi ab illo in thesauros relatós, abstulit. Joannes 251 porro spado, Orphanotrophus, imperatoris Michaelis Paphlagonis frater, Monomacho imperante, Mitylenem translatus, cæcatur, sive Theodora jussu, ignorantे imperatore; sive imperatoris mandato, ei propter immeritum tot annorum exsilium irato qui cladi oculorum paucos dies supervixit.

Θεόφιλος δὲ Ἐρωτικός. "Ος τὰ κατὰ τὸν δεύτερον Μιχαὴλ, τὸν τοῦ πρώτου ἀδελφιδον, μαθῶν, καὶ ὡς γυναικίν ἡ βασιλεῖα πεπίστευται, τοὺς Κυπρίους ὀπέλθων (33) τριβῆς τῷ Μονομάχῳ ἐδέησε πρὸς τὴν τούτου καθαρίσειν. Στόλον γὰρ στελλας, δι' αὐτοῦ τὸν Ἐρωτικὸν ἔχειρωσατο, καὶ τὴν νῆσον ἥξον εἰς δουλείαν ὑπηγάγετο. Θησαυροὺς δὲ πατριάρχης Ἀλέξιος ἐπ' ἑτη δέκα πρὸς τοῖς δόκτω καταπολάσσει τοῦ θρόνου τοῦ πατριαρχικοῦ, καὶ Μιχαὴλ δὲ λεγόμενος Κηρουλάριος (34) πρὸς αὐτὸν ἀνθιδρύεται. Χρυσίου δὲ κεντητάρια πάντες καὶ εἴκοσι ἐπ τῆς τοῦ πατριάρχου Ἀλέξιου μονῆς δὲ Μονομάχος ἀφέλετο, παρ' ἑκείνου τοῦ πατριάρχου θησαυρούσθεντα ἔκει. "Ο γε μὴν ἐκτομίας Ἰωάννης, δὲ γεγονὼς Ὁρφανοτρόφος, δὲ τοῦ βασιλεύσαντος Μιχαὴλ τοῦ Παφλαγόνος αὐτάδελφος, εἰς Μιτυλήνην, τοῦ Μονομάχου κρατήσαντος, μεταχθεὶς, ἐπειδὴ τοῦ βασιλίδος Θεοδώρας γνώμης ἀπερ τοῦ πατριάρτορος, ὡς δὲ ἐνοίσις, αὐτοῦ τοῦ κρατούντος τοῦτο κελεύσαντος, μηνιῶντος αὐτῷ διὰ τὸ τῆς ἁκροφράς πολυετὲς καὶ ἀνατίον. "Ος, βραχεῖας ἡμέρας τῇ πηρώσει ἐπιβιώσας, τὴν ζωὴν ἔξεμέτρησεν.

XXIII. Ceterum alia tyrannis atrocior est contra Monomachum exorta, Leone Tornicio auctore, materno ejus cognato. Qui cum Orestiadem habaret (sic enim olim Adrianopolis appellata est ab Oreste Agamemnonis filio), Macedones habebat dicto

A αὐτα· ἀλλ' ἐκτομίαν τῶν θαλαμηπολουνταν, πιστὸν μέντοι αὐτῷ. Ο δὲ τὰς δυνάμεις ἀνατεθῶν ἀπῆι, καὶ δὲ Μανιάκης ἔσπευδεν ἀσυντάκτους τοὺς περὶ τὸν ἐκτομίαν καταλαβεῖν. Ἐπεὶ δὲ προσέβαλον ἀλλήλαις αἱ στρατιαι, τὸ μὲν ἐπὶ τῷ πρωταγωνιστῇ, τῷ Μανιάκῃ, φημὶ, τροποῦται τὸ τῶν ἐναντίων στρατόπεδον· τὸ δὲ ἐπὶ τῇ τὰς ἡμίτερα διεξγράψη προνοιᾳ ἀθρόον ἀντέστρεπτο τὰ τῆς μάχης, καὶ ἤτηντο οἱ περὶ τὸν Μανιάκην. Ός γὰρ ἐκεῖνος ἐπιών τὰς τάξεις, διεκλόνει τὰς φάλαγγας, καὶ οἱ ἐμβοῆσιν εὐθὺς ἀνεγάζοντο, καὶ δὲ συνασπισμὸς διελύετο, αὐτῆς πεπληγμένος εὐρέθη καὶ πληγὴν καιρίαν, ἐξ τοῦ αἵματος καταβρέσον πολὺ ἄγχονταν αὐτοῦ κατεσκέδασε, καὶ πάρεσιν τοῖς μέλεσιν ἀπολήσειν, ὥστε καὶ τὸν χαλινὸν διεκπεσεῖν τῆς χειρὸς αὐτοῦ, κάκεινον κτισαβληθῆναι εἰς γῆν ἐκ τοῦ ἵππου, τῆς ἔδρας ἀπολισθίσαντα. Ἐκείτο τοίνυν αὐτίκα θανὼν, ἔξω τι τοῦ μεταχιμίου, καὶ οἱ βασιλικοὶ ἐπελθεῖν τέως αὐτῷ ἐδεδίσαν. Ός δὲ οἱ ἐκεῖνοι τὸν σρέτερον ἔγνων ἀρχηγὸν πασσόντα, καὶ πτοιῷ ληφθέντες διεσκεδάσθησαν, τότε τῷ πειθαράμον οἱ τῆς ἐτέρας μοίρας, καὶ τὴν τοῦ δειλίου κεφαλὴν ἐκτεμνόντες, τῷ σφῶν προστῆγον στρατηγῷ. Ο δὲ ταῦτην αὐτίκα τῷ αὐτοκράτορι πέπομφε, κάκεινος μετέωρον ταῦτην ἡρε κατὰ τὸ θέατρον, εἴτα καὶ τοῦ τὸν πόλεμον κατωρθωκάνει δόξαντος ἐκτομίου, ἐπανελθόντος μετὰ τῆς στρατιᾶς, θρίαμβος γίνεται, τοῦ βασιλέως ἐν τῷ πρόδει τὴν ἀγηράντη ἐπεστραμμένη προτεμενίσματι τοῦ ἐν τῇ Χαλκῇ λεγομένου τοῦ Σωτῆρος νυοῦ προκαθημένη μετὰ πολλῆς τῆς λαμπρότητος, ἐκατέρωθεν αὐτοῦ καὶ τῶν βασιλίδων συγκαθημένων. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τὸν Μανιάκην ἐν τούτοις τετελευτήσαν. Ἀλλη δὲ αὐθίς κεκίνητο τυραννίς, ἡς ἦν ἀρράτης Μιχαὴλ, τὸν τοῦ πρώτου ἀδελφιδον, μαθῶν, καὶ ὡς γυναικίν ἡ βασιλεῖα πεπίστευται, τούτων γάρ ἔτυχεν ἄρχων τότε), ἀποστείλησις επιχειρεῖ. Οὐ μέντοι (33) τριβῆς τῷ Μονομάχῳ ἐδέησε πρὸς τὴν τούτου καθαρίσειν. Στόλον γὰρ στελλας, δι' αὐτοῦ τὸν Ἐρωτικὸν ἔχειρωσατο, καὶ τὴν νῆσον ἥξον εἰς δουλείαν ὑπηγάγετο. Θησαυρούς δὲ πατριάρχης Ἀλέξιος ἐπ' ἑτη δέκα πρὸς τοῖς δόκτω καταπολάσσει τοῦ θρόνου τοῦ πατριαρχικοῦ, καὶ Μιχαὴλ δὲ λεγόμενος Κηρουλάριος (34) πρὸς αὐτὸν ἀνθιδρύεται. Χρυσίου δὲ κεντητάρια πάντες καὶ εἴκοσι ἐπ τῆς τοῦ πατριάρχου Ἀλέξιου μονῆς δὲ Μονομάχος ἀφέλετο, παρ' ἑκείνου τοῦ πατριάρχου θησαυρούσθεντα ἔκει. "Ο γε μὴν ἐκτομίας Ἰωάννης, δὲ γεγονὼς Ὁρφανοτρόφος, δὲ τοῦ βασιλεύσαντος Μιχαὴλ τοῦ Παφλαγόνος αὐτάδελφος, εἰς Μιτυλήνην, τοῦ Μονομάχου κρατήσαντος, μεταχθεὶς, ἐπειδὴ τοῦ βασιλίδος Θεοδώρας γνώμης ἀπερ τοῦ πατριάρτορος, μηνιῶντος αὐτῷ διὰ τὸ τῆς ἁκροφράς πολυετὲς καὶ ἀνατίον. "Ος, βραχεῖας ἡμέρας τῇ πηρώσει ἐπιβιώσας, τὴν ζωὴν ἔξεμέτρησεν.

KI'. Ἀλλη δὲ αὐθίς τυραννίς τῷ Μονομάχῳ δεινούρα ἔξυπαντοσθη. Ἡ τοῦ Τορνικίου δὲ ἡ αὐτὴ Λέοντος, δὲ μητρόθεν κατὰ γένος προσῆκε τῷ αὐτοκράτορι. Οὗτος τοίνυν τὴν Ὁρεστιάδα οἰκῶν (οὗτω δὲ πάλαι ἡ πόλις ἐκαλεῖτο τοῦ βασιλέως

Variae lectiones et notæ.

(33) Οὐ μέν τοι. Alter ex Reg. καὶ μέν τοι.

(34) Μιχαὴλ δὲ Κηρουλάριος. Hic ille est qui virus hæreaens in apostolicam sedem serius evomuit post Photium, cum ad conciliandam Ecclesiam Leo IX pontifex cancellarium suum Humbertum episcopum Silvæ Candidæ et Petrum archiepiscopum Amalphitanum legates ad Monomachum

misit anno 1034. Historiam narrant Leo Ostiensis, lib. II, Chron. Casin. cap. 89, et alii scriptores rerum ecclesiasticarum, ac præ ceteris cardinalis Baroniūs, et Leo Allatius, in dissertat. II. De libris ecclesiast. Græcor., et in libro De utriusque Ecclesiæ consensu.

Αδρ ανοῦ ἐξ Ὀρέστου τοῦ Ἀγαμέμνονος) τοὺς Μακεδόνας εἶχε προσέχοντας αὐτῷ, ὡς δὴ τινι κρείττονι. Ἡν γὰρ δὲ ἀνήρ οὔτε τὸ εἰδός φαύλος οὔτε τὸ φρόνημα. Εἶχε δέ τι καὶ ἔτερον ϕ πρὸς ἑαυτὸν τοὺς πλείστους ἐφελκετο. Ἐχρησμολόγει γάρ ἡ φήμη περὶ αὐτοῦ, οἷα δὲ περὶ ἄλλων λέγεται μάτην, ὡς τῶν Ῥωματῶν σκῆπτρων ἔσοιτο ποτε ἐγκρατής. Πρὸς δὲν δὲ βασιλεὺς οὔτε ὡς αὐτῷ προσήκοντα διετέθειτο, ἀλλὰ μέντοι καὶ ἀπηγχθάνετο τῷ ἀνδρὶ. Ἡ δὲ τοῦ κρατοῦντος δικαίων ἡ Ἐνπρεπίᾳ φύκειοῦτο τε καὶ ἐδέξιοῦτο αὐτὸν, γυνὴ γενναῖα τε καὶ σταθροτάτη τὸ φρόνημα, καὶ εἰς τύχης ἐλάσσασα περιφάνειαν καὶ εἰς πλούτου δαψίλειαν. Ἡ τῷ ἀδελφῷ στερκτέα οὐκ ἦν, ηὐλαβεῖτο δὲ αὐτὴν διὰ τὸ περιὸν τῆς φρονήσεως. Ἡ δὲ μῆτινος ἐξ ἑκαίνου τυγχάνουσσα τῶν μειζόνων, οὔτε συγχάκις αὐτῷ προσήκει, καὶ ὑπερηφάνως, δὲ προσελήλυθε, προσφέρετο, διελέγχουσά τε καὶ ἀνειδίζουσα. Εἰ δὲ ἐπὶ τούτοις ἀναράπτει τὸν ἀδελφὸν ὀργιζόμενον, ἀπεδυστέται κατεχρονητικῶς. Ὁρῶν οὖν τὴν πρὸς τὸν Τορνίκιον τῆς ἀδελφῆς δὲ βασιλεὺς γνησιότητα, ὑπώπτευε τε καὶ ἐμηνία, καὶ ἵνα πόδροις ἀλλήλων θείτο αὐτούς, τῶν ἐν "Ιδηροι τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ διαφερόντων αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ἀνατίθησι, κατεσχηματισμένην εὐπροσώπως ὑπερορίαν αὐτοῦ καταψήφιστάμενος. Καὶ δὲ μὲν ἀπῆλθεν ἡ δὲ γε φήμη ἢ πρὸς μέγα τύχης αὐτὸν ἐξῆρεν ἐν ἐλπίσιν οὐκ ἐλῆγε. Καὶ τινες δὲ τούτου τὸν ἄνδρα πρὸς τὸν βασιλέα διέβαλλον. Οἱ δὲ τοῖς λόγοις τούτοις τὴν γνώμην διατεισθεὶς στέλλει καὶ κείρει μὲν τὴν κόμην τῷ Τορνίκιῳ, συγκείρειν αὐτῷ ταῖς θρησὶ καὶ τὰς ἐλπίδας οἰδμενος, ράκος δὲ μέλαν αὐτὸν ἀμφιέννυσι, ζοφοῦν αὐτῷ νομίζων ἐντεῦθεν τὴν προσδοκωμένην τῆς τύχης λαμπρότητα, οὗτω δὲ ἐπανελθόντα μῆτ' οἰκτείρας, ἀλλὰ καὶ ἐπικαγχάτας ἀφῆκεν. Οἱ δὲ γε Μακεδόνες (34°) καὶ πρώην, ὡς εἴρηται, προσκείμενοι τῷ ἀνδρὶ, καὶ χρηστάς ἐλπίδας ἐπ' αὐτῷ θάλποντες, νυκτὸς αὐτὸν ὑπεκαγχόντες τῆς βασιλίδος τῶν πόλιων, ἐς τὴν αὐτῶν μητρόπολιν ἀγούσιν αὐτὸν τὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ ἢ σπουδῇ τῶν προστεθειμένων αὐτῷ ταχὺ τὰ πλειν τῶν στρατευμάτων ἐκεῖ συνηθρούσθησαν, ἢ καὶ μίσι τῷ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Διά τινες γάρ αἰτίας οὕτοις καλῶς τοῖς στρατιώταις ἐπέχρητο, ἀλλὰ καὶ ὑποφίας ὑπέτρεψε κατ' ἄλλων, κάκεῖνοι διὰ ταῦτα πρὸς ἔχθος κατ' αὐτοῦ ἥρθείσαντο. Ός δὲ οὖν συνελέγησαν, εὐφημίας αὐτῶν βασιλικῆς καὶ ἀντράρχεσσων κατηξίωσαν. Οἱ δὲ σὺν αὐτοῖς αὐθὺς ἔργου εἶχετο, καὶ ἀθρόον τῇ βασιλευόντες ἐπιφοιτᾶ, καὶ οἱ προσιόντες προσεφοίτεν πολλοὶ καὶ στρατιώται καὶ ἀστυχοί, κάκεῖνος ταῖς ἐλπίσιν ἔργητο, ὡς οὐ τίνος αὐτῷ ἀντιστησομένου, ἀλλὰ μᾶλλον ἀναπετασόντων αὐτῷ εὐπετῶς τῶν δοτῶν, καὶ τὰς πύλας τῆς πόλεως, διὰ τὰ Ἐψα στρατεύματα πολέμοις ἐκεῖ προσηχθέλητο, καὶ δι-

A audientes, tanquam vir præstantior ceteris, Nam usque facie neque ingenio erat contemnendo : interat ei etiam aliud quiddam, quod homines alliciebat. Fama enim temere de illo, ut de aliis, vaticinabatur, fore ut Romanis sceptiris potiretur. Imperator vero non modo non erga eum, ut cognatum affectus fuit, sed et odio eum persecutus est. Contra soror illius Euprepia virum sibi et conciliabat et amplectebatur, generosa matrona constantique animo, ad illustrem fortunam et opum affluentiam evencta, ne ipsa quidem fratri chara, quod eam ob insigne prudentiam verebatur. Quæ cum nihil ab illo magnificum consequeretur, neque frequenter regiam, superbeque cum eo agebat, si quando accesserat, eum arguens et objurgans, et ejus ob illa iracundiam per contemptum silentio dissimilans. Imperator vero sincerum illum sororis erga Tornicum affectum graviter molesteque ferens, ut eos longe sejungeret, Tornicum Iberibus Romanæ ditionis praefecit, relegatione specioso titulo obumbrata. Cum igitur ille abiret, et fama eum spe magnæ fortunæ prosequi non desisteret : quidam inde ansam arripuerunt ejus apud imperatorem calumniandi. Quorum verbis commotus ille Tornicio comam tondet, se spem ejus una detonarum ratus, nigramque lacernam induit, quasi eo colore exspectato illi fortunæ splendori tenebras offusurus. Ita reversum adeo non est miseratus, ut cachinno etiam prosecutus sit abeunte. Enimvero Macedones prius etiam, ut dictum est, illi addicti, ac bene de eo sperantes eum 25° noctu ex urbe imperatrice in metropolim suam Adriano-polim abducunt, ubi seu fautorum ejus studio, maxima pars exercituum convenit: seu imperatoris odio, qui ob causas quasdam milites non bene tractarat, et suspectos habebat, unde illis inquisitio esse cœperat. Statim igitur illic congressi, Tornicium faustis acclamationibus prosecuti, imperatoris consularunt. Hic vero, citra moram rem cum sua factione aggressus, subito Constantinopolim invadit, cumque multi ad eum tam cives quam milites confluenter, in spem ferigebatur, neminem fore qui sibi resistere auderet, sed cives portas urbis potius non gravatim apertos, tum quod Orientales exercitus bellis ibi gerendis occupati, tum quod cives imperatori irati essent, a quo aliter quam vellent haberentur. Hujusmodi spe inflatus, castra ante urbem ponit, oppugnaturus eam, nisi alacriter recuperetur. Mane igitur instructa acie ad moenia urbis circa Blachernas progressus, portas aperiiri sibi petit, cunctodes ad id facinus magnis pollicitationibus invitans. Qui cum eum et negligenter penitus et deriderunt et dictieri incesserent, oppugnationem inchoat. Imperator

Variae lectiones et notæ.

(34°) Οἱ δὲ γε Μακεδόνες. Aponymus Barenensis in Chron. : An. 1958, ind. 1, rebellavit Tornikiū cum Makedonis et Bolatze consocrante suo, perrexit Constantinopolim, ut saceret se imperatorem. Argyro

magistro exiuit sub nocte cum aliquantis Francis et Græcis, et fecerunt ei damnum maximum. Postea comprehensus est ipse Tornikiū a Monomacho, et jussit eum cœcari, et Batatzī cœcatis sunt ambo.

vero cum paucis militibus urbanaque multitudine, et aliis quibusdam viris senatus ministris, qui omnes vix milenarium numerum explebant, se ad defensionem parat: quos cum pro mœnibus tyranni militibus opposuisset, putabat se terrorem adversariis incussurum: atque ipse in quodam imperatorio conclavi prominente ante cætera, pro maiestate consedit, ut hostes et videret, et vicissim ab iis videretur. Macedones vero scurrilitati assueti, conspectum imperatorem partim palam contumeliis insectati sunt partim cœtibus institutis comicas quasdam cantilenas ex tempore cecinerunt, et saltarunt, pedibus terram pulsantes, immissaque cohorte in eos qui extra mœnia objecti fuerunt, homines partim ad portas, partim ad fossas compulerunt, in quas præcipitati perierunt, tantaque formido incessit omnibus ut ii etiam qui in mœnibus stabant, desilentes fugerent, et qui aditus urbis custodiebant, ne portis quidem clausis se subducerent. Quod si bellum illud virum 253 habuisset, qui uti victoria scisset, nihil Tornicum ad urbis ingressu vel executione conatus sui prohibuisset. Sed eam occasionem, cum Deo aliter visum esset, tyrannus amisit. Imperator tamen periculo proximus fuit: nam quidam, emissa contra illum sagitta, ipsum quidem non percutit sed adolescentem cubiculi ministrum, ac ne eum quidem lethaliter vulneravit. Tamen satellites territi, statim recesserunt, et ipse imperator cum sella alio translatus est. Tornicio, tanta felicitate neglecta, res in contrarium vertit. Nam urbe denuo custodiis munita, tyrannus mane rurus impetu in mœnia facto, repulsus est, nec multum abfuit, quin ipse periret. Nam cum ex machina saxa talenti pondere in hostes excuterentur, unum et ipsum directum, aberravit illud quidem, sed et ipsi et satellitibus ejus terrem incussit, ut dissipata acie, in castra reversi, ab oppugnatione desisterent. Paucis igitur diebus ibi commoratus, cum e suis alios ad imperatorem desicere, alios dispergi et aufugere videret- relicta urbis obsidione, castella Thraciæ se facile occupatum ratus, ab illis quoque repulsus est. Interea copiæ Orientales revocatæ adsunt, et contra tyrannum milituntur. Quo defectionis socii cognito, sibi mententes, cum Orientalium quoque dux castra prope illos potuisset, et alios colloquiis, alios litteris impulisset, ut ad imperatorem transfugerent, fere omnes deserto, tyranno cum imperatoriis se conjunxerunt: neque ii gregarii tantum milites, sed etiam viri illustres, duces et magistratus. Unus duntaxat ex insignioribns Batazes apud illum mansit. Tornicus igitur destitutus ab omnibus, nulla spe evadendi relicta, cum Batatze in templum quoddam confugit. Unde in compedibus ad Monomachum perducti atque effosis, oculis cæcati sunt, seditione penitus compressa.

διπλεχειρήκασιν, Ἀλλά τινας βραχείας ήμέρας προσμείνας δ τύραννος, ἐπει δώρα τούς μὲν τῶν οἰκείων προσχωροῦντας τῷ βασιλεῖ, τοὺς δὲ σκιδναμένους καὶ ἐκδράσκυντας, ἀπαγόσταται μὲν τῆς περὶ τὸ δέσμοντα προσδέριας, ἀπήι δὲ ὡς εὐπετῶς τῶν Θρακών χρατῆσαν φρουρίων, ἀλλ' ἀπεκρούσθη

A καὶ οἱ τῆς πόλεως δί: δργῆς ἐποιοῦντο τὸν αὐτοκράτορα, ὃς δὴ τι μὴ κατὰ γνώμην αὐτοῖς προσφεύδεινον. Τοιάνταις οὖν αἰωρούμενος ταῖς ἀλπίσι, στρατοπεδεύεται πρὸ τῆς πόλεως, πολιορκήσων αὐτὴν, εἰ μὴ δέχοιτο αὐτὸν ἰτομάστατα. Ἐωθεὶν οὖν παρατάξμενος, καὶ ἄγχοῦ τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως γεγονὼς περὶ τὰς Βλαχέρνας, ἀνοίξει οἱ τὰς πύλας ἥξουσι τοὺς ἔνδον, ὑποσχέσσοις τούτους πρὸς τὴν πρᾶξιν παραθαρρύνων λαμπραῖς. Τῶν δὲ μηδὲ ἐπιστρεφομένων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ χλευαζόντων, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀποσκαπτόντων, ἐπεχείρει τῷ προσδοκῆ. Ἀντιπαρετάττετο δὲ καὶ δραστηρεῖς, στρατώταις δῆλγοις καὶ ὅχλῳ δημοτικῷ καὶ τισιν ἄλλοις ἀνδράσιν ἐνίων τῶν τῆς γερουσίας θεράπουσι, τῶν πάντων οὐδὲ εἰς ἀκριβῆ συνχριθμούμενων χλιοστῶν· καὶ τούτους πρὸ τοῦ περιβόλου στήσῃς τῆς πόλεως ἀντιμετώπους τοῖς τοῦ τυράννου, φέτο καταπλήξεις αὐτοῖς τὸν ἀντίπαλον. Καὶ αὐτὸς δὲ διὰ αὐτοκράτωρ ἔν τινι τῶν βασιλικῶν θαλάμων προσεδηλημάνψ τῶν ἄλλων καὶ ἐπὶ τὸ πρὸ τῆς πόλεως ἐπειρμένῳ πεδίῳ καθῆσθο βασιλικῶς, ὡς ὁ δρψή τοὺς ἐναντίους καὶ δρψτο αὐτοῖς. Οἱ δὲ Μακεδόνες βωμολογίας δυντες ἑορτέας, ἰδόντες τὸν βασιλέα, οἱ μὲν ἀντικρυς ἑξέβριζον εἰς αὐτὸν, οἱ δὲ, καὶ χοροὺς συνιστῶντες μέλη τέ τινα σχεδιάζοντες χυμφρίας ὠρχοῦντο, καὶ ἔδον ταῦτα, τοις ποσὶν ἐπικροτοῦντες τὴν γῆν. Εἶτα τοῖς ἔκα τοῦ τελέους προβεβλημάνοις βασιλικοῖς μοίρας τινὶς ἐπελθούσης τῶν ἐναντίων, οἱ μὲν ἐπὶ τὰς πύλας ὅρμησαν, οἱ δὲ ἐπὶ τὴν τάφρον ἐνέπιπτον καὶ ἀπώλλυντο, τοσοῦτον δὲ ἀπασι: τὸ δέος ἐγένετο, ὥστε τούς τε τοῖς τελέσιν ἐφεστῶτας ἐκαυτοὺς ἐκ τούτου καταβάλλοντας φεύγειν, καὶ τοὺς τὰς εἰςδόους φρουροῦντας τῆς πόλεως φρεύδους αὐτίκα γενέσθαι, μηδὲ τὰς πύλας ἐπιζυγώσαντες. Εἰ γοῦν εἶχεν δὲ τότε πόλεμος τὸν εἰδότα νικῆν, οὐδὲν ἦν τὸ κακούν εὑθὺς τὸν Τορνίκιον ἐντὸς γενέσθαι τοῦ ἀστεος, καὶ τέλος ἐπιθεῖναι τῷ ἐγγειρήματι. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἐπειδὴ μὴ τῇ ἀνωθεν ἐδέδοκτο διοικησει, τὸν τυραννοῦντα διέφυγεν. Ὁ δέ γε βασιλεὺς μικρῷ ἀντικρύνεις τῶν γάρ τις ἐναντίων τόνδε ἐπιτοκάζεται, καὶ βέλος ἀφίσι οὐτοῦ τὸ δέ, ἀτευκτῆσαν τοῦ βασιλέως, βάλλει μαράσσει τι τῶν θαλαμηπολούντων. Ἀλλ' οὐδὲ ἐκαίνει πρὶς γέγονεν ἡ ἐκ τοῦ βέλους πληγή. Οἱ δὲ γε πορτὶ τὸν βασιλέα, δεῖσαντες, αὐτίκα μετέστησαν, πλεύεις αὐτὸς ἄλλος πη σὺν τῷ θώκῳ μετήνεκτο. Όν δὲ ερηται τρόπον τὸν Τορνίκιον διαφυγὸν τὸν αὐτόχημα, εἰς τούναντίον αὐτῷ τὰ πράγματα περιέτρεψεν. Ή τε γάρ πόλις αὗτις διὰ φρουρὰν ἐγεγόνει, καὶ δὲ τύραννος πάλιν ἔωθεν προσβαλὼν καὶ ἀποκρυπτεῖς παρὰ βραχὺ καὶ ἀπώλετο ἄν. Λίθων γάρ ἐκ μηχανῆς ταλαντιαίων σφρενδονουμένων κατὰ τῶν ἐναντίων, εἰς ἐπὶ τὸν τύραννον ἔτο, καὶ τοῦ μὲν οὐ καθίστατο, δειλαν δὲ κάκεινει καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἐνεποιήσει, καὶ λύσαντες τὴν παράταξιν ὑπενδόστησαν εἰς τὴν σφετέραν παρεμβολὴν, καὶ οὐκέτι τῇ πολιορκίᾳ

χάκασιν. Ἐν τοσούτῳ δὲ παρῆσαν, αἱ τῆς Ἐφές δυνάμεις ἀνακελημένα παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος²⁵⁵ καὶ κατὰ τὸν τυραννοῦντος ἀφείθησαν. Οἱ δὲ αὐτῷ τὴν ἀποστασίαν συγχροτοῦντες, ὡς ἔγων τοῖσι, δεῖσαντες περὶ σφίσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῶν Ἐφέων ταγμάτων ἐξάγοντος παραστρατοπεδευσαμένου τοῖς ἀποστάταις, καὶ τοὺς μὲν δριλιαῖς, τοὺς δὲ καὶ γράμμασι πισθίντος αὐτομολῆσαι τῷ αὐτοκράτορι, πάντες σχεδὸν ἀποιπόντες τὸν τυραννοῦσαντα, προσγνωτο τοῖς βασιλικοῖς, καὶ οὐ τῶν ἀστήμων μόνον ἦσαν εὗτοι στρατιώτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιφανῶν, καὶ ἐστρατηγηκότων καὶ λαμπρυνθέντων ἀρχαῖς, ἵνας μόνον τῶν ἐπισήμων παράμεμνηκότος αὐτῷ τὸν Βατάζην. Ήτος δὲ εὖν δικατελείφθη πρὸς τὸν λοιπὸν ὁ Τορνίκιος, καὶ πάντοθεν αὐτῷ ἔφυκτος ἦν ἡ κατάληψις, θειψ ναῷ προσπερέγασιν αὐτὸς ταὶς καὶ διαβάτης. Ἐκεῖθεν δὲ πεδῆται (35) τῷ Μονομάχῳ προστήθησαν δὲ στέρησιν ἀμφοῖν καταψήφιζεται τοῦ φωτὸς, καὶ τοῖς μὲν ἰσότιθησαν εὐθὺς οἱ λύχνοι τοῦ σώματος. ἡ δὲ ἀποστασία διελέλυτο τίλεον.

ΚΑ'. Μέχρι μὲν οὖν τοῦδε μάχας ἐμφυλίους δὲ A λόγος διηγησάμενος, μεταβήσεται νῦν πρὸς μάχας βαρβαρικάς. Προκείσθω δὲ τῶν ὅλων τῶν Ρών ἡ ἐπέλευσις. Τοῦτο τὸ ἔθνος καὶ ἄλλοτε πλειστάκις κατὰ Ῥωμαίους ἤγεντο, ἥττηθὲν δὲ, τέλος καὶ στῦνδᾶς πεποιητὸ πρὸς Ῥωμαίους καὶ κῆδος, ἵνα διὰ τὴν ἀγχιστείαν πρὸς δρμοῖσιν τὰ γένη συνδοιτο, καὶ παρ' ἄλλοις ἐφοιτῶν ἐμπορεύμενοι. Ἡσαν οὖν καὶ τότε Ταυροκαύθι πολλοὶ παρὰ τῇ Κωνσταντίνου, τὰ παρ' ἑκατῶν ἀποδιδόμενοι, καὶ τὰ παρ' ἡμίν ἀντανοδόμενοι. Συνέθη δὲ τισι τῶν Σκυθῶν ἔριν γενέσθαι πρὸς Ῥωμαίους τινάς, πληγαῖς δὲ ἐπηκολούθουν ταῦτη καὶ τραύματα, τοῖς δὲ παρείποντο θίνατοι, καὶ τοῖς θανοῦσι καὶ εἰς τις τῶν ἐπισήμων παρ' αὐτοῖς συντριθμητο. Τοῦτο τῷ τῆς χώρας ἄρχοντι πρόφασις τῆς συγκινήσεως καθ' ἡμῶν γέγονε, καὶ αὐτέκα πλοῖα συμπτηξάμενος, οὐ παρ' αὐτοῖς μονόδοιλα λέγονται, σφόδρα πολλὰ, καὶ τούτοις κεμβίσσας κλῆθος ὑπερεκπίπτον σχεδὸν τι καὶ ἀριθμὸν, ἀκήρυκτον Ῥωμαίοις ἐπέστισε πόλεμον, καὶ γίνεται τῆς Προποντίδος ἐντὸς. Ήτος δὲ ἔγνω τὴν ἐπέλευσιν δικρατῶν, σολῆλεις παρ' αὐτοῖς τοὺς πρεσβεύσοντας, καταθέσθαι τὰ διπλα σφῖς, ὡς ἔτοιμως τοῦ βασιλέως, εἰς τις γέγονεν αὐτοῖς πρὸς λύπην, ἔξιαστον μενον καὶ θεραπεύσοντος. Οἱ δὲ Βάρβαρος ὑπερηφάνως τε τοὺς πρέσβεις ἐδέξατο, καὶ λόγους μεγαλαύχους καὶ σοδαροὺς ἔχερεύσατο, καὶ ἀτίμως αὐτοὺς ἀπεπέμψατο. Ἀπεγνοὺς τοίνυν τὰς σπουδὰς δικρατῶν, καὶ αὐτὸς πρὸς ναυμαχίαν παρεσκευάζετο, καὶ ἐπει μὴ ἔτυχε τὸ ναυτικὸν ἐνδημοῦν, πορρωτάτω δὲ διν, φυλακής χωρῶν προστηχόλητο, τριηρεῖς τινάς καὶ δικάδας ἄλλας ἔτοιμασθέμενος, καὶ ταύταις τὸ πῦρ τὸ θύρδον (36) ἀνθέμενος ἀφθονον, ἀντέταξε ταύτας τοῖς σκάφεις τοῖς βαρβαρικοῖς, καὶ αἵτος διατοκράτωρ παρών, καὶ διω ποὺ τοῦ λιμένος καθῆμενος. Ως δὲ τὸ πολὺ τῆς ἡμέρας παρῆλθε καὶ ἡρέμουν οἱ Βάρβαροι, καὶ τὴν σύνταξιν οὐ διέλυον, τρεῖς τῶν τριηρῶν βελλεστεν δι βασιλεὺς τῷ Θεοδωροκάνῳ λαβεῖν, καὶ ἀκροβολίσασθαι κατὰ τῶν Βαρβάρων, ἵνα αὐτοὺς εἰς πόλεμον ἀπιστάσηται. Οἱ δὲ οὐκ ἀκροβολισμοῖς ἐπιχείρησεν, ἀλλὰ καθαρῷ ναυμαχίᾳ, καὶ τινὰ μὲν σκάφη βαρβαρικὰ κατέφλεξε τῷ διέγρῳ πυρὶ, τινὰ δὲ κατέβισεν εἴθενδρα, ἐν δὲ κατέσχεν ἔνδον αὐτὸς εἰσπεπεδηκὼς, καὶ οὖς μὲν τῷ ξίφει συγκύψας, οὖς δὲ καταπλήξας, καὶ δεσμίους ὕσπερ

B XXIV. Hactenus intestinabellacommemoravimus. Nunc ad externa se convertat oratio, ac Russorum in primis expeditio narretur. Quae gens cum alias quoque sapissime Romanos agressa esset, victa fuit. Tandem sedere icto, et affinitate juncta, utrumque populum devincire studuerunt, et commercia invicem agitarunt. Cum 254 autem iuste multi Tauroscylthæ Constantinopoli merces suas venderent, et nostrates commercarentur: accidit ut, inter eos et Romanos quosdam contentione ortā, a pugnis ad vulnera, a vulneribus ad cœdes fieret progressio, et inter cœteros illustris quidem Seytha caderet. Ex eo Russorum princeps occasione sumpta, statim plurimis navigiis compactis, que apud eos monoxyla vocantur, multitudine quæ omnium prope numerum excedit, iis imposita. Propontidem penetrat, bellumque Romanis non ante indicatum infert. Quos ubi imperator adventare cognovit, missis legatis petit, ut arma deponant, se paratum esse si quid molesti eis accidisset, satisfacere. At Barbarus legatos superbe exceptit, eosque insolentibus et molestis verbis eructatis, cum ignominia dimisit. Imperator igitur pace desperata, et ipse ad bellum navale se parat, et quia classis longissime aberat, tutandis provinciis occupata, triremes alias et onerarias naves, plurimo Græco igni imposito adversus hostilem cladem mittit, atque ipse in summo portu consideret. Ut autem magna diei parte elapsa, Barbari quiescebant, nee tamen aciem solvebant, Theodoreanum jubet cum tribus triremibus lacessere Barbaros, et ad pugnam elicere. Is vero non velitari cœpit, sed plane pugnam est auspiciatus, et Græco igni aliquot naves Barbaricas cremavit, alias una cum viris demersit, unamque comprehendit, in quam ipse insiliit, aliis cœsis, aliis perterfactis et metu quasi constrictis. Tribus triremibus feliciter ista ausis, signo ab imperatore dato plures onerarie solvunt: quibus Barbari conspectis, pugna immemores, soluta acie in fugam conversi paulatim recesserunt, Romanis in ea pugna divinitus etiam adjutis. Nam subito ventus Orientalis coortus, fluctibus versus occidentem ingentibus in Barbarorum naves devolutis, multas submersit, multas petris et occultis scopulis illis submersit; vectores porro partim undæ absorpse-

Variae lectiones et notæ.

(35) Πεδῆται. Resposuimus ex mss. πεδῆται.

(36) Πῦρ θύρδον. Vide Gloss. med. Græcis

runt, partim fluctu in terram ejectos milites ob-
sessis littoribus trucidarunt. Barbarorum multitudo ad hunc modum debellata, imperator victoria illustris in regiam reversus est.

οἱ Βαρβάροι, οὐκέτι μάχης ἐμέμνηντο, ἀλλὰ τὴν σύνταξιν διαιλύσαντες, πρόμναν ἐκρούσαντο, καὶ ὥρμησαν εἰς φυγὴν. Συνεμάχησε δὲ Ῥωμαῖοις τότε καὶ ἄνωθέν τις βόπη¹ πνεῦμα γὰρ ἐξίφινης σκληρὸν πνεῦσαν ἔξι Εὔπειρα, καὶ καταιγίδα κινῆσαν, τοῖς τῶν Βαρβάρων ἐπήγειτο στάφεσι, καὶ πολλὰ μὲν ἐπέκλυσε, καὶ τῷ βυθῷ παραδέδωκε, κολλᾶ δὲ ὑφάλωις πέτραις καὶ σκοπέλοις προσήρβαξε καὶ συνέτριψε. Τὰ δὲ γε τούτων πληρώματα, τοὺς μὲν τὸν βάθω τέκναψε, τοὺς δὲ σύνταγμα στρατιοτικὸν ἐφεδρεῦσαν ταῖς τίσσαις διέφειρεν, ἐκβρασομένους τοῦ κλύδωνος· οὕτω δὲ καταπολεμηθέντος τοῦ τῶν Βαρβάρων πλήθους, δὲ βασιλεὺς τροπαιοφορῶν εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐπανέστεφεν.

255 XXV. Exposito uno Barbarico bello Tauroscytharum, ad alterius gentis, Turcorum vide-
līcei, motum est transeundem, qui Orientem tum
invaserunt, et in hunc usque diem in festant. Sunt
autem Turci gens Hunnica, populosissima et li-
bera, Caucasiōrum montium septentrionale latus
accolens. Nam cum Persae, Macedonibus inter se
dimicantibus, regnum suum, ut supra ostensum est,
recuperassent, idem a Sarracenis victi et op-
pressi, rursus amiserunt. Sarraceni vero, non uni
principi paruerunt, sed seditione inter ipsos orta,
in factiones divisi, alii alios oppugnarunt. Muchu-
metus igitur Imbraclis filius, Persidis, Chō-
rasmiorum, Mediæ, et aliorum quorumdam popu-
lorum príncipes, temporibus Basiliī Porphyro geniti,
cum suscepto contra Indos et Babylonios bello
succubuisse, Turcorum auxiliis accersitis Tangro-
lipice Mucaleto duce, hostes superavit: do-
mumque reversus, Turcos ad sua redire non sivit,
sed retinere voluit, ut eorum opera contra alios
quoque uteretur. Qui cum domum redire, nisi
per Araxidis pontem nequirent (fluvius is est, qui
nonnisi ponte superari potest utrinque turrito,
quem præsidari milites tenebant), deficiunt, et
montes occupant (nam cum tribus millibus plures
non essent, cum multis millibus acie decernere
non audebant), unde procurrentes, Saracenos præ-
dantur. Muchemetus vero ad xx millia contra eos
mittit, decem ducibus e suis popularibus summa
belli credita, quos Turci noctu aggressi maxima
ex parte facile trucidarunt; reliqui cum suis du-
cibus ad Muchumetum redierunt. Is decem illis
ducibus excæcatis, et militibus atrocissima quaæque
comminatus, effecit ut præ metu ad Turcos confü-
gerent. Ii vero jam aliis quoque multis confluen-
tibus, servis et facinorosis hominibus, qui manu-
bilis et rapinis gaudebant, numeroso confecto
exercitu, prælio cum Muchumeto circa Apascham
commissio, multos Sarracenas ceciderunt, ac inter
alios ipse quoque Muchemetus cecidit. Tangro-
lipix igitur consensu exercituum imperio omnium
gentium quoæ Muchumeto paruerunt, accepto, tur-
res pontis Araxidis evertit. Fluvii porro trans-
itu patefacto, magna **256** Turcorum multitudo

Α τῷ δέει παγειληφώς. Ής δ' οὕτω ταῖς τρισὶ τριή-
ρεσι κατευτυχήθη ἡ κατὰ τῶν ἀνατέλαιν ἐπέλευσις,
καὶ ἀλλαῖς τίνος δλκάδων συνθῆμα παρέσχεν δ βασι-
λεὺς, καὶ ἀνήγοντο πλείονες· ἃς δρῶντες ἐπιούσι
οἱ Βαρβάροι, οὐκέτι μάχης ἐμέμνηντο, ἀλλὰ τὴν σύνταξιν
εἰς φυγὴν. Συνεμάχησε δὲ Ῥωμαῖοις τότε καὶ ἄνωθέν τις βόπη¹ πνεῦμα γὰρ ἐξίφινης σκληρὸν πνεῦσαν ἔξι Εὔπειρα, καὶ καταιγίδα κινῆσαν, τοῖς τῶν Βαρβάρων ἐπήγειτο στάφεσι, καὶ πολλὰ μὲν ἐπέκλυσε, καὶ τῷ βυθῷ παραδέδωκε, κολλᾶ δὲ ὑφάλωις πέτραις καὶ σκοπέλοις προσήρβαξε καὶ συνέτριψε. Τὰ δὲ γε τούτων πληρώματα, τούς μὲν τὸν βάθω τέκναψε, τούς δὲ σύνταγμα στρατιοτικὸν ἐφεδρεῦσαν ταῖς τίσσαις διέφειρεν, ἐκβρασομένους τοῦ κλύδωνος· οὕτω δὲ καταπολεμηθέντος τοῦ τῶν Βαρβάρων πλήθους, δὲ βασιλεὺς τροπαιοφορῶν εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐπανέστεφεν.

KE. Εἰς μὲν δὴ πόλεμος βαρβαρικὸς οὕτωσι δεδιή-
γηται, εἰρήσθω δὲ καὶ ἐτέρα τις συγκίνησις ἔθνους,
ἢ τότε τὴν Ἐφέν διέλαθε, καὶ μέχρι τοῦ νῦν αὐτὴν
ἐπιβδόσκεται, τοὺς Τούρκους φημί. Εἰσὶ μὲν οὖν (37)
οὗτοι γένος τι Οὐννικὸν (38), οἰκοῦν τὰ προσάρκτια
τῶν Καυκασίων δρῶν, πολυπληθεῖς καὶ αὐτόνομοι.
Ἐπειδὴ δὲ ἡ Περσῶν ἀρχὴ, τῶν Μακεδόνων ἐφ' ἐκατούς
τραπέντων, καὶ ἀντιμαχούμενων ἀλλήλοις, ξέχυσε
πάλιν τὴν ἀρχὴν ἀνασώσασθαι, ὡς ἐμπροσθέν μοι
τοτέρηται, ἢ δὲ αὐθίς υπὸ Σαρακηνῶν τὴν ἔκουσαν
ἀρχήρητο δεδούλωτό τε Σαρακηνοῖς, καὶ οὐχ ἔνα
ῆσαν τιγεμόνα τελοῦντες, πρὸς ἀλλήλους τε καὶ οὗτοι
στασιάσαντες, εἰς ἀντιπόλους μοίρας διέφρηντο, καὶ
ἀλλήλοις ἐπῆσαν, Μουχούμετ οὖν ὁ τοῦ Ἰμράτη,
Περσίδος ἀρχῶν καὶ Χωρασμίων, καὶ Μηδίας, καὶ
τινῶν ἄλλων, πόλεμον ἤρετο κατὰ τοὺς χρόνους
Βασιλείου τοῦ Πορφυρογενῆτου, κατὰ Βαβυλωνίων
τε καὶ Ἰνδῶν, ἡττώμενος δὲ συμμαχικὸν ἐκ Τούρκων
μετεπέμψατο. Ἡν δὲ τοῖς εἰς συμμαχίαν ἐλθοῦσι τῷ
Μουχούμετ ταγματάρχης Ταγγρολίπης Μουκάλετ, μεθ'
οὗν δὲ Μουχούμετ τοῖς ἀντιθέτοις προσσαλῶν, τρο-
ποῦται αὐτούς, καὶ ἀναζεύξας εἰς τὰ οἰκεῖα, οὐκ εἴτε
τοὺς Τούρκους εἰς τὴν ἐκατῶν ὑποστρέψαι, ἀλλ'
ἥθελε παρακατέχειν αὐτοὺς, ἵνα καὶ ἐφ' ἐτεροις
χρῆστο συμμάχοις αὐτοῖς. Οἱ δὲ μὴ οἷοι τε ὄντες
ἀπιένται πρὸς τὴν σφετέραν, εἰ μὴ αὐτοῖς ἀνεδείη ἢ
τοῦ Ἀράξιδος γέφυρα (ποταμὸς δὲ οὗτος ἐστιν, εἰ μὴ
διὰ τῆς γεφύρας οὐ περατός, ἢ δὲ γέφυρα ἐπεπό-
ργωτο ἐκτέρωθεν, καὶ τοῖς πύργοις φρουροὶ ἐπει-
στήκεσσαν), ἀποστατοῦσι, καὶ εἰς δρη καταπυρόντες
(οὐ γὰρ ἐθάρρουν οντες τρισχίλιοι). πρὸς πολλές
κατὰ συστάδην μαχέσασθαι μυριάδας), ἐκτρύγουσε
ἴκειθεν, τὰ τῶν Σαρακηνῶν ἐληγκόντο. Ταῦτα
τοινύν κατ' αὐτῶν δὲ Μουχούμετ στράτευμα πάρι του
τὰς εἰκός: χιλιάδδις, δέκα τῶν δύομενῶν ἐνθράπτει
τὴν αὐτῶν ἀγγειρόσας ἡγεμονίαν. Οἰς οἱ Τούρκων
νυκτὸς ἐπιθέμενοι, ῥῆστα τοὺς πλείους κατέκοψαν.
Οἱ δὲ περισσότες σὺν τοῖς αὐτῶν στρατηγοῖς εἰς
τὸν Μουχούμετ ἀνύπεντησαν. Οἱ δὲ τοὺς μὲν δέκα
της στρατιῶν ἡγεμόνας ἐξετύφλωσε, κατὰ δὲ τῶν
περισσότες στρατιωτῶν ἡπελεῖ διαθῆσιν αὐτοὺς
τὰ χειρίστα. Οἱ δὲ δεσμαντες, τοῖς Τούρκοις προσ-
θεντο. Ἡδη δὲ καὶ ἄλλων προσρυάντων συγκέν-
δουλων τε καὶ κακούργων, λεηλασταὶς χαιρόντων

Variae lectiones et notæ.

(37) Εἰσὶ μὲν οὖν. De Turcorum origine copiose
satis egimus in Notis ad Nicephori Bryenii

Hist. lib. 1, n. 7.

(38) Οὐννικόν. MSS. Οὐνικόν.

καὶ δρπτηριες, πολυπληθες ἐγένοντο στράτευμα, καὶ τῷ Μουχόμετ περὶ τὸ Ἀπασχάν (39) συβίβηνται καὶ πολλῶν πεσόντων καὶ Σαρακηνῶν, καὶ αὐτὸς δὲ Μουχόμετ διέφθαρτο. Ὄμονοι σάντων οὖν τῶν στρατευμάτων, παρὰ πάντων δὲ Τάγχρολίπικ τὴν ἀρχὴν τῶν ὑπὸ τὸν Μουχόμετ ἐνεχειρίσθη χωρῶν. Αἱρεθῆς δὲ εἰς ἡγεμονίαν, πέμψας τοὺς ἐν τῇ γεφύρᾳ τῷ Ἀράξιδος πέργους κατέβαλεν. Οὕτω δὲ ἀνεθεῖσες τοὺς Τούρκους τῆς διόδου τοῦ ποταμοῦ, πολὺ τῶν Βαρβάρων τούτων πλήθος προσεβρήσθη τῷ Τάγχρολίπικι, καὶ χείρα βρεῖν ἐκ τούτων δὲ τῶν Τούρκων κτησάμενος ἀρχῆγος, ἀφαιρεῖται μὲν πάντοθεν τοὺς Σαρακηνοὺς τὴν ἀρχὴν, ἐκπέφη δὲ ταύτην καὶ τοῖς δμογενεσίοις ἀπένειμε, καὶ εἰς ὑπέρκόσους τοὺς ἐκ τῆς Ἀγαρ κατίστησον. Εἴτα αὐτὸς μὲν μάχῃ τοὺς Βασιλιώνος προσεκτήσατο, τὸν δὲ ἀδελφόπαιδα Κουτλουμούνος σὺν στρατιᾷ κατὰ τῶν Ἀράδων ἔξεπεμψεν· δὲ δὲ ἡττηθεὶς ὑπόστρεψε, καὶ διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν τῆς Μηδίας ἄρχοντα (οὗτῳ δὲ ἐκελεῖτο πάλαι τὸ Βασιπρακάν) αἰτῶν παραγωρηθῆναι διὰ τῆς χώρας αὐτοῦ διελθεῖν. Ὁ δὲ τῆς χώρας ταύτης ἐν βασιλέως ἄρχειν προχειρισθεὶς, οὐ μόνον οὐκ ἀνῆκε τούτῳ τὴν διόδον, ἀλλὰ καὶ ἀντετάκτα τοῦτον, καὶ συμβαλὼν ἡττᾶται, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν οἰκείων ἀπέβαλεν, ἥλω δὲ αὐτὸς. Ὁ γοῦν Κουτλουμούνος πρὸς τὸν Τάγχρολίπικα ἐπανελθὼν τὰ περὶ τοῦ κατὰ τὴν Μηδίαν διηγεῖται πολέμου, καὶ τῆς χώρας ἔκυμεῖ τὸ πάμφορον, καὶ προστίθει, εὐέλατον εἶναι ταύτην, παρὰ γυναικῶν καρπουμένην, οὕτω καλῶν τοὺς μαχεσαμένους αὐτῷ. Ὁ δὲ Τάγχρολίπικ αὐτῷ μὲν διὰ τὴν ἡτταν ἐμήνια, ἐκεῖνος δὲ κατὰ τῶν Ἀράδων ἔχωρει. Καὶ δὲ Κουτλουμούνος δειπναὶ ἀπέδρα μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, καὶ τὸ Πάσαρ (πόλις δὲ ἔστι τῶν Χωρασμίων) τούτη κατασχὼν, ἀφίσταται τοῦ σουλτάνου (οὗτῳ γάρ δὲ Τάγχρολίπικ ὀνόμαστο) καὶ ἐπὶ πολὺ πρὸς τὸν θεῖον ἀντικαθίστατο, πολιορκοῦντα αὐτὸν, διὰ δὲ τὴν τῆς πόλεως δύχυροτητα μηδὲν ἀνύσαι δυνάμενον. Καὶ δὲ μὲν σουλτάνῳ τῇ πολιορκίᾳ τοῦ Πάσαρ προσησχόλητο· στέλλει δὲ κατὰ Μηδίας Ἀσάν σὺν ἀξιομάχῳ δυνάμει. Ὁ δὲ προσδαλῶν τῇ χώρᾳ, καὶ συμμίκτες Ῥωμαίοις, πίπτει μὲν αὐτὸς, ἡττᾶται δὲ τὸ σὺν αὐτῷ στρατιωτικὸν, καὶ βραχίστου ἄτερ, τὸ πᾶν ἀπόδλυται. Ὁ μαθὼν δὲ σουλτάνῳ ἡθύμησε μὲν, ἐπαναλαβεῖν δὲ αὐθίς ἐσπειδεῖ τὸ δυστύχημα, καὶ Ἀλίμ Ἀβραμίψ ἀπεροθελεῖ ἐκπέφη διδελφῷ στρατιῶν ἐγχειρίσας εἰς ἐκατὸν ἀριθμούμανην χλιοστύας, κατὰ Ῥωμαίων ἔξεπεμψεν. Ὁ δὲ τοῦ Βασιπρακάν στρατηγὸς τῷ βασιλεῖ περὶ τούτων διὰ γραμμάτων ἐδήλωσε, συμμαχίαν αἰτῶν· καὶ δε τῷ Λιπαρίτῃ δυνάστῃ μοίρας τῶν Ἰβηρῶν τυχόντων εἰπότειλε συνελθεῖν τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἐπερῆσαι κατὰ τῶν Τούρκων. Τῶν Τούρκων δὲ ἐπιστόντων ἥδη, οἱ Ῥωμαίοι πολεμῆσαι σφισιν οὐκ ἔχρινεν, εἰ μὴ ἀναθεῖεν κατὰ τὴν βασιλικὴν ἐντολὴν καὶ τοῖς Ἰβηρειν. Ἀτρεμούντων δὲ τῶν στρατιωτῶν, μηδὲ δυνάμενος αὐτοῖς δὲ Ἀλίμ συμβαλεῖν, εἰς δχύρωμά τι προσκαθημένοις, ἔπειται

A ad eum se-εργαταλιτ. Sic magnis copiis Turcicis suffultus, omniisq; Saracenis ademptum imperium, in se et populares suos transtulit, et Agarenos sibi parere coagit. Deinde Babylonis bello subactis, fratris filium Cutlumum cultū exērcita contra Arabes misit, a quibus superatus per legatos a principe, quem imperator Mediae (sic enim vñm. Ἐρεβατορ Βασπραcan) præficerat, transitum postulat: quem is adeo non concessit, ut armatus illi occurreret. Sed multis suorum amissis, victus et captus est Cutlumus autem ad Tangropolipicum reversus, Medicum prælium referens, ejus regionis fertilitatem celebrat, eam expugnat facilem esse asserens, ut qua mulieres fruerentur: sic enim appellabat eos, eum quibus pugnarat. Cæterum Tangrolipix illi ob cladem acceptam iratus, ipse contra Arabes proficiscitur. Cutlumus autem cum suis pœnas metu ausigit, et Pasare Chorasmiorum urbe occupata, a sultano (sic enim Tangrolipix appellabatur) deficit, et patruo a quo obsidebatur, diu restitit, ob loci munitionem frustra laboranti. Qui ea obsidione occupatus, Asanem eum justis copiis contra Mediā mittit. Is impetu in provinciam facto, et prælio cum Romanis commisso, ipse cadit, amissis, paucissimis exceptis, toto exercitu. Quo sultanus cognito, sane doluit, sed jacturam illam resarcire cupiens, Alimo Abramio fratri ex altero parente exercitum centum millium circiter contra Romanos duendum committit. Sed Baasparacanis prætor petitis ab imperatore auxiliis, Liparitam, partis Iberiæ dynastam exspectabat, neque cum Turcis dimicandum sibi censebat, priusquam ex mandato imperatoris Iberum auxiliores copiae advenissent. Romania igitur intra munitiones se continentibus, Alimus negata pugnandi copia. Arzem oppidum nullo muro circumdata, quod mercatores pene innumerabiles, homines ditissimi incolebant, se primo impetu capturum ratus, spe sua frustratus est, cum illud invassisset. Nam incolæ aditus lignis obstruxerunt, et telis ex ædibus conjiciendis multos sustulerunt. Eo per sex dies facto, cum Turcorum dux Arzenos fortissime se defendere, 257 nec obsidione facile capi posse cerneret, igni eos superare instituit: quo ædibus injecto, cum incendium undique saceret, civibus in fugam versis, Barbari oppido potiti, multum auri et aliarum opum invenerunt, quas flamma non absumperat. Inde iterum contra Romanum exercitum properarunt. Cum Liparites cum Iberibus jam adesset, sub vesperam commisso ad Bulytum prælio Alimus et Chrosanes alter Barbarorum dux, cum suis conversi fugerunt, Romanis eos in multam noctem persecutis. Liparites vero in alio cornu pugnans ab hostibus captus fuerat, quem dum Romani in castra reversi diu exspectant, casus illius ignari, quidam nuntiat, captum ab

Variæ lectiones et notæ.

(39) Ἀσπαχάν. Alter e Reg. Ἀπασχάν.

hostibus festinanter abduci. Quia cognito illi in A ἦρ "Ἀρτζες (κωμόπολις δ' ἡν τοῦτο)· πληθὺς δ' ἐνφ-
mōrō erant, Barbari vero Liparij ad sultanum
perduxerunt. Imperator, ait, liberandi illius cu-
pidus, magnam pecuniam, ejus redimenti ergo et
munera sultana misit, p̄tens, ut Turci cum Ro-
manis sœdus ferrent. Cui sultanus Liparitem gra-
tias restituit, omni pecunia illi tradita, pro quo
misera erat: hortatus, ne in posterum arma contra
Turcos sumeret: atque ipse etiam legatum ad im-
peratorem misit, quem illi Seriphem vocant, cuius
eadem fere conditio fuit, quæ olim apud nos syn-
celli. Nam ut is patriarchæ mortui locum occu-
pabat, sic etiam Scriphes chalipha defuncto succe-
debat. Is igitur magnam urbem ingressus, et
superbe cum imperatore collocutus, cum ab eo
postulasset, ut tributa sultano penderet, infecta re-
est dimissus. Qua de causa iratus sultanus, ipse
Romanos aggressus est, eoquæ tempore Turcica
gens longius progressa, totum Orientem subegit,
et usque ad continentem Byzantio obversam pro-
cessit. Ac ita se res Turcicæ habuerunt.

τοῖς Ἰηνῆροι παραγεγονότος, συμβολὴ τῶν στρατευμάτων ἐγένετο περὶ Βουλυτον. Ὁ μὲν οὖν Ἀλίμι καὶ δὲ Χοροσάνης (ἔτερος δὲ) οὗτος ἦν στρατηγὸς τῶν Βαρδάρων) μετὰ τῶν ὅτε αὐτοὺς τραπέντες, ἐνέκλιναν εἰς φυγὴν, καὶ σφᾶς οἱ ἀντιτεταγμένοι Ῥωμαῖοι μέχρι πόρρω νυκτῶν κατεδίωκον. Ὁ δὲ Λιπαρίτης κατ’ ἔλλο κέρας μαχόμενος ἐδίλω τοῖς ἐναντίοις. Ως δὲ ἡ ἀπάνθεστο τῆς διώξεως οἱ Ῥωμαῖοι, τὸν Λιπαρίτην προσέμενον, μὴ εἰδότες, δὲ περὶ ἑκείνον συμβολῆν κανεν. Ἐν τοσούτῳ δὲ τις αὐτοῖς ἀγγέλλει τοῦ Λιπαρίτου τὴν ἄλωσιν, καὶ διτὶ λαβόντες αὐτὸν οἱ ἐλόντες ἀπίστει σὺν σπουδῇ. Οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι ταῦτα μαθόντες, ἐν ἀθυμίαις γάστρι, οἱ Βάρδαροι δὲ τῷ σουλτάνῳ τὸν Λιπαρίτην ἐκδίμισαν. Ὁ μέντοι βασιλεὺς τοῦ Λιπαρίτου μαθὼν τὴν ἄλωσιν, πέμπει πρὸς τὸν σουλτάνον, ἀλευφρής ἀξιῶσι τὸν Λιπαρίτην ζητῶν, καὶ λύτρα τούτου πέμψας πολλὰ, καὶ δῶρα δὲ τῷ Σουλτάνῳ, τῷ σπουδὸς μέσον Ῥωμαίων καὶ Τούρκων γενέσθαι αυτῶν. Ὁ δὲ σουλτάνος τὸν μὲν Λιπαρίτην διαρρέστελλει αὐτῷ, τὰ δὲ γε λύτρα πάντα τῷ, ὑπὲρ οὐ ἐπεπόμψεισαν, δέδώκε, καὶ μηκέτι δύκα κατὰ Τούρκων ἄρασθαι παρηγγήσειν. Ἐκπέπομφε δὲ κακεῖνος πρέσβυτος πρὸς βασιλέα, δὺν ἐκάλουν ἁκεῖνος σερίφην. Οὗτος δὲ ἔστι παρ’ αὐτοῖς βπερ πάλαι γάρ παρ’ ἡμῖν δὲ λεγόμενος σύγκελλος· ὃς γὰρ δὲ σύγκελλος τοῦ πατριάρχου θανόντες εἰς τὸν ἑκείνου τόπον ἀντικαθίστατο, οὕτω καὶ δὲ σερίφης, τοῦ καλιφῆ θανόντος, τὸν τελευτῆσαντα διεδέχετο. Εἰσελθὼν οὖν εἰς τὴν μεγάλην πόλιν δὲ σερίφης, καὶ εἰς δομιλίκιν τῷ κρητοῦντι ἐλθὼν, καὶ δομιλήσας ὑπερηφάνως φόρους τε τελεῖν ἀπάντιτῶν τῷ σουλτάνον, ἀπεπέμψθη. Ἐντεῦθεν βαρύμυτζας δ σουλτάνον, αὐτὸς κατὰ Ῥωμαίων ἔχώρησε, καὶ ἔκτοτε προχωροῦν τὸ τῶν Τούρκων γένος, τῆς Ἐψάς ἀπάσης ἐκράτησε, καὶ μέχρι τῆς ἀντιπύρθμου τῆς Βυζαντίδις ἡπείρου κατήντησε. Τὰ μὲν εὖτῶν Τούρκων τούτου ἔστε τὸν τρόπον.

XXVI. Patzinacæ vero in Europa grassabantur, gens Scythica et populosa, ultra Istrum incolens, cui tum Tyrachus imperabat, vir nobilis ille quidem, sed ignavus. Alius vero quidam Cegenes, ut genere obscuro ortus, ita homo acer et strenuus, ob multa egregia facinora in bellis edita populo charus erat. Qua de causa Tyrachus eum per insidias tollere studebat. Quo ille animadverso, duabus e tredecim tribubus sibi conciliatis, traejecto Istro **258** in Romanorum fines venit, se transfugisse ad imperatorem, eique non inutilem fore, professus. Ea re indicata, Monomachus præsidem Scythas suscipere jubet. Cegenes vero Byzantium profectus, in conspectum imperatoris venit, et salutari baptisme initiatus, patricius est appellatus, suisque Scythis persuasit, ut et ipsi divino illo lavacro abluerentur. Cum vero in ripis Istri stativa haberet, et flumine subito traejecto, Tyrachios cædibus et rapinis infestaret: Tyrachus per legatos

Κζ. Τὸ δὲ τῶν Πατζινάκων ἔθνος κατὰ τὴν Εύρωπαλαν μοῖραν κεκίνητο· Σκυθικὸν δὲ τὸ θέντον καὶ πολυάνθρωπον, πέραν Ἰστρου νεμόμενον. οὐδὲ τότε τοῦ ἔθνους ἄρχων Τυράχ, ἀνὴρ τὸ μὲν γένος παρὰ τῷ ἔθνει λαμπρός, τὸ δὲ ἡθες τωθῆς. Ἐπερος δὲ τις Κεγένης καλούμενος, ἀσημός μὲν δυον εἰς γένους ἀναφορὰν, ἀνὴρ δὲ ἥκτης τε καὶ δραστήριος, καὶ πολλάκις ἐν πολέμοις ἀνδρετθῆσας, παρὰ τοῦ ἔθνους περιῆλητο. Διδ καὶ περὶ τοῦ Τυράχ ἀλοχάτο, ζητοῦντος αὐτὸν ἀνελεῖν. Ο γνοὺς ἐλεῖνος, καὶ δύο τῶν φυλῶν προστεκτιμένος, οὐσῶν πασῶν δέκα ἑπτὶ τρισὶ, σὺν αὐταῖς διέβη τὸν Ἰστρον, καὶ ἐπὶ τὰ Ῥωμαίων δρίς γέγονεν, αὐτόμολος ἦκειν λέγων τῷ βασιλεῖ, καὶ οὐκ ἔσεσθε οἱ ἀσυντελής. Ἐμηνύθη ταῦτα τῷ Μονομάχῳ, καὶ δὲ τῆς χώρας ἄρχων κελεύεται δέξασθαι τοὺς Σκύθας. Οὐ δὲ Κεγένης καὶ εἰς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων φειτήσας, ἐς δύψιν ἤλει τῷ βασιλεῖ, καὶ τὸ σωτήριον δεξάμενος βάπτισμα

δειμαζθη πεπερίκιος. Ἐπειστ μέντοι καὶ τοὺς σὸν Α διατριβὰς, τοῦ θείου τούτου λουτροῦ μετασχεῖν. Ποιούμενος δὲ τὰς διατριβὰς κατὰ τὰ περίστρια, καὶ διαβαλνῶν τὸν ποταμὸν ἀθρόον, ἐκάκου τὸν τοῦ Τυράχ, ἀνατρῶν τε καὶ ληγόμενος. Ήρεσθελν τοίνυν δὲ Τυράχ πρὸς τὸν βασιλέα ἀπεσταλώς, γριατο δι τὸν ἀποστάτην τοῦ ἔθνους ἀδέξετο, καὶ εἰ μὴ κωλύσῃ κακοῦν τὸ ἔθνος τὸν πρόσφυγα, ἡπαλεῖ τὸ ἔθνος δλον ἔξειν πολέμιον. Πρὸς ταῦτα δ' ὁ αὐτοχρήτωρ οὔτε προδότης ἔφη τοῦ προσελθόντος γενήσεσθαι, οὔτε κῶλύσαι, μὴ ἀμύνασθαι τοὺς ἐπιδουλεύσαντες. Τούτων τῶν μηνυμάτων τῷ Τυράχ χομισθάντων, ἐπεὶ χειμῶν ἐπέστη, καὶ δὲ Ἰστρὸς ἐξ ὅχθης εἰς τὴν ἐτέραν τῷ κρίνει πηγῆμενος κεκρυστάλλωτο, πεζῇ διέβη τὸν ποταμὸν σὸν τῷ ἔθνει παντὶ, καὶ τὴν Ῥωμαϊδα χώραν κατειληφὼς, τὰ ἐν ποσὶν ἐκεράζεν. Οἱ δὲ γε βασιλεὺς τοῦτο μαζῶν στρατιὰν αὐτίκα τῷ τῆς χώρας ἄρχοντι καὶ τῷ Κεγένη ἐπίκουρον ἐπεμψεν. Οἱ μέντοι Πατζινάκαι τροφῶν ἀφθονίαν εὑρόντες, καὶ οἴνου καὶ ἄλλων ποτῶν ἐσκευασμένων ἐκ μέλιτος, καὶ περὶ ταῦτα ἀπληστευόμενοι, νοσήματι κοιλιακῷ περιέπεσον. Καὶ τοῦτο ἐξ αὐτομόδου γνοὺς δὲ Κεγένης, ἀναπειθεὶς καὶ τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις ἐπιθέσθαι τοῖς ἐναντεοῖς. Ός οὖν εἶδον οἱ Βάρβαροι τὴν κατ' αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων ἐπέλευσιν, κατειργασμένοι τῇ νόσῳ τυγχάνοντες, λιγγίσαντες, καὶ ἐποδειλάσαντες μεθῆκαν τὰ δπλα καὶ ἱκέται γεγόνασι, καὶ τοῖς ἐχθροῖς παρέδωκαν ἰαυτούς. Τούτων δὲ δύοι μὲν ὑπὸ τὸν Κεγένην γεγόνασιν, οἱ μὲν ξίφει παρεδόθησαν, οἱ δὲ πρὸς δουλείαν χρυσοῦ ἀπεδόθησαν. Τὸ πλῆθος δὲ τὸ λοιπὸν χρήσιμον ἐνομίσθη γενέσθαι Ῥωμαῖοις, εἰ τὰ δικλα ἀφαιρεθὲν, εἰς τὴν τῶν Βουλγάρων χώραν κατοικισθεῖ, ἔργμαν οὖσαν τὴν πλείσαν, πρὸ μικροῦ τοῦ ἔθνους ἐκείνου καταλυθέντος. Οἱ καὶ γῆρον, τοῦ βασιλέως καλεύσαντος. Οἱ δὲ τούρκων τοῖς ἔδιχοις τοῦ ἔθνους ἥχθη πρὸς τὸν κρατοῦντα, καὶ τοῦ θείου καταξιωθέντες βαπτίσματος, ἀξιώμασι λαμπροῖς ἐτιμήθησαν. Ός δὲ μάχαι τότε Ῥωμαῖοις κατὰ τὴν Ἐψαν μετὰ τῶν Τούρκων ἤσαν, πεντεκαίδεκα χιλιάδας Πατζινάκων δὲ αὐτοχρήτωρ ἐπιλέξαμενος, καὶ καθοπλίσας αὐτοὺς, ἵππους τε παρασχόμενος, καὶ ἐπιστήσας στρατάρχης αὐτοῖς ἐκ τῶν δμογενῶν, ἐκ Χρυσοπόλεως διεπεραίωσεν, εἰς Ἰδηρίαν καλεύσας ἀπελθεῖν, τάξας αὐτοῖς καὶ προηγήτορα τῆς ὁδοῦ. Ός δὲ οὖν περὶ τὸν Δαμαρτὺν ἤκαστιν, ἐστησαν, καὶ πρόσω βαίνειν οὐκ ἥθελον· εἰς τούπισαν δὲ χωρήσαντες, καὶ ἔχρι τοῦ πορθμοῦ ἐφθακτές, σὸν τοῖς Ἱπποῖς τὴν θάλασσαν διαπορθμευσάμενοι κατὰ τὴν τοῦ ἄγιου Ταρασοῦ μονὴν, αὐτίκα συντεταγμένην ποιησάμενοι τὴν δοιαπόριαν, τοῖς δμογενέσι προσήνατο, καὶ ἐπεὶ δμοῦ συνηρποίθησαν, ἀπῆλθον καὶ ἐν τοῖς παριστροῖς ποδίοις ἐπῆξαντο τὰς σκηνάς, ἐκεῖνεν δὲ δρμώμενοι, τὰ Θράκηα κατέτρεχον. Πολλάκις δὲ τοῦ βασιλέως κατ' αὐτῶν στρατεύμα πέμψαντος, ἐπιχρατέστεροι ἤσαν οἱ Βάρβαροι, ὡστε καὶ ἀδιῶς κατὰ πάσης τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας σκεδάνυσθαι, καὶ λείαν ἀπαντα τίθεσθαι, καὶ οὐ τὰ πόρρω μόνον, ἀλλὰ μέντοι καὶ τὰ τῇ πόλει ἀγχθύρα. Τέλος δὲ σπένδονται Ῥωμαῖοις τριακοντάρεις σπουδάς, καὶ οττας δὲ τῶν Πατζινάκων θῆξι πόλεμος.

ΚΖ. Ός δὲ σουλτᾶν οὐκ Ἐλληγεν ἐπιάν τὰς δι πόδας Ῥω-

μαίοις χώρας καὶ πόλεις, καὶ τὰς μὲν ληγόμενος, τὰς δὲ ἐκπορθῶν τε καὶ οἰλειούμενος. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους καὶ ἐπιβυλτὴν καθ' ἐντοῦ δὲ αὐτο-

Α cum imperatore ob transfugam susceptum expostulat, quem nisi coerceret, totam gentem hostem illi fore. Ad ea respondet imperator, se neque deditilium proditurum, neque prohibiturum, quominus insidiatores ulciseretur. Hoc nuntio accepto, Tyrachus, cum Ister hiberno tempore totus conglaciasset, cum tota gente pedibus flumen transiit, Romanaque provincia occupata, obvia quæque vastavit. Sed imperator exercitum provinciæ præsidi et Cegeni statim subsidio misit. Patzinacæ vero cum annonæ et vini aliarumque potionum quæ ex melle consciuntur, copiam invenissent, et iis avide se ingurgitassent, in cœliacum morbum inciderunt. Quo Cegenes e transfuga cognito, Romanis copiis fit auctor hostes invadendi. Eas cum Barbari morbo confecti contra se ire vidissent, æstuantes, et animis armisque abjectis, facti supplices, hostibus se dediderunt. Quicunque vero in Cegenem inciderunt, partim gladiis sunt trucidati, partim auro ad servitatem venditi. Reliqua multitudo Romanis usui fore visa est, ei armis ademptis in Bulgaria, maxima ex parte deserta, ob gentem illam non ita pridem eversam, collocaretur: idque jussu imperatoris factum est. Tyrachus vero et proceres ejus, ad illum perducti, baptizati, magnisque dignitatibus ornati sunt. Ut autem eo tempore Romanis cum Turcis bella erant in Oriente, imperator, delectu acto xv millia Patzinacarum armis, equis, et suæ gentis ducibus datis, Chrysopolim transvectos in Iberiam ire jussit: viæ quoque monstratore addito. Β Qui cum ad Damatrim pervenissent, restilerunt, nec ultra progredi voluerunt, sed regressi usque ad fretum, mari juxta D. Tarasii monasterium 250 equis transmisso, continenter profecti sunt, donec se cum popularibus suis conjunxissent, quo facto tabernaculis in campis ad ripas Istri fixis, Thraciam incurserunt, copiis imperatoriis contra se missis subinde superiores, ut impune per totam Thraciam et Marcedoniam vagarentur; et omnia prædarentur, non remota duntaxat, sed et urbi finitima. Tandem vero xxx annorum inducias cum Romanis paciscuntur. Et hic belli Patzinacarum sicut exitus.

Β Σ. Sultanus vero Romanas urbes et provincias infestare non destitit, aliis direptis, aliis vastatis, aliis suo regno adjectis. Sub id tempus imperator insidias sibi factas deprehendit, a Ro-

mano Boila instructas. Is vir obscurus erat, lingua semimuta, et vi articulate loquendi destituta, partim naturæ vitio, partim simulatione et affectatione, qua insitum sibi vitium augebat. Eo homine imperator plus quam ullo alio delectabatur, et nugas illius perperam et confuse loquentis omnibus aliis voluptatibus præferebat: unde ita familiaris illi factus est, ut quavis hora illum convenire et alloqui auderet. Neo minus illi gynæceum quam imperatoris conclave patebat, quandocumque volebat, et utrinque ei divitiæ affluebant, ita ut licet a triviis, ad senatorium fastigium evectus esset: ea tamen felicitate non contentus, regnum etiam concupiscit, id quo sibi vindicare contendit, imperatore interfecto. Quos igitur imperatori male velle sciebat, iis arcanum detegebatur: qui si orationem ejus probarent, eos magna spe proposita ad facinus confirmabant. Sin eum conatum aversarentur, alebat, se id tentandi gratia dixisse, ut eorum fidem erga imperatorem exploraret, eorumque integritate collaudata, benevolentiam illorum imperatori testaturum sancte affirmabat. Cum autem sic plerosque tractaret, conjurati ejus rem facilime posse consici opinabantur. Nec enim in imperatoris duntaxat cubiculum, ipso dormiente, aut cum imperatrice cubante, homini patebat aditus, sed et occulorum adituum claves creditæ erant. Quare omnino destinata exsecutus fuisset, nisi a quodam ex consciis delatus, in manifesto scelere deprehensus esset, gladium ipsum adhuc 260 tenens, quo imperatorem percussurus erat. Cœterum ipse ob illius vecordiam nullas poenas dedit, insidiarum consciis duntaxat suppicio affectis. Hic imperator cum se benignum et liberalem perhiberi vellet, in eo tamen neque artem neque modum adhiberet, a virtute magnificientiæ in vitium profusionis est devolutus. Publicam enim pecuniam ita dilargiebatur, ut neque quibus, neque quantum, neque quando esset tribuendum, observaret. Nam cum Manganorum monasterium ædificaret, quod ob adamatam Sclerænam inchoasse fertur, ut eam tum in Cynegesio habitantem, per speciem structuræ inspiciendæ, crebrius viseret, fisco et publicis thesauris exhaustis, ad peccuniæ inopiam redactus, nec illicitis quæstibus abstinuit. Sed cum provincia quædam essent immunes, quæ pro omnibus vectigalibus, locorum angustias tuerentur, et Barbaros aditu Romanorum ditionum prohiberent: custodiis abolitis, tributa iis provinciis imperavit: unde Barbaris sine ullo negotio patuerunt. Illud certe quidem, si quis vere consideret, ei acceptum ferri potest, quod Oriens Marte Barbarico est subactus.

Variæ lectiones et notæ

(40) Μονὴν τῶν Μαγγάνων. Ut in condendo S. Georgii ad Mangana monasterio imperii thesauros exhauserit Monomachus, qualisve fuerit et quam magnifica illius structura, præceteris narrat Michael Psellus, lib. v Hist. ms., neque in ea dun-

A χρέτωρ ἐφώρασεν, ἢν Τρωμανὸς δὲ Βούλας συνετήσατο. Ἡν δὲ οὗτος τῶν δεσμῶν ἀνήρ, καὶ τὴν γλῶσσαν εἶχεν ἡμίφωνον, μηδ' οὖν ὅρθο-επεῖν, δλισθαίνουσιν δὲ ἐν ταῖς δημιλαῖς, καὶ ἀνεπαισθῆτα τοῖς ἀκροσταῖς φθεγγομένην. Τοῦτο δὲ τὸ μὲν ἑλάττωμα φωσικὸν, τὸ δὲ προσποίησις καὶ σκηνὴ, τὴν τῆς φύσεως διαμαρτίαν τῇ ὀποκρίσι τοῦ σκηνουργοῦ ἐπιτελοντος. Τῷ τοιούτῳ τοῖν ἀνδρὶ ὡς οὐδενὶ τῷ δὲ βασιλεὺς ἥδετο, καὶ εἰ δημαρτημένα καὶ ἀδιάρθρωτα ἦκουε φθεγγομένων αὐτοῦ, ὑπὲρ πᾶσαν Τηγεῖτο τὰς ἔκεινου φλυαρίες γλυκυθυμιαν. Καὶ οὕτω διὰ ταῦτα τῷ βασιλεῖ προσφεκεώτο, ὡς πάντα καιρὸν εἶναι αὐτῷ τῆς πρὸς ἔκεινον εἰσόδου καὶ τῆς ἐντεύξεως. Καὶ οὐχ οὕτως αὐτῷ τὰ περὶ τὸν ἀνδρῶνα διέκειτο, ἢ δὲ B γυναικῶντίς οἱ ἀπεκέλειστο, ἀλλ' ἄντος ἢν αὐτῷ χάκεινη, καὶ δέτ' ἐβούλετο βάσιμος, καὶ δὲ πλοῦτος ἐπίριει τῷ ἀνδρὶ ἐκατέρωθεν, καὶ ἐκ τῶν τριβδῶν ἀναρπασθεῖς, εἰς αὐτὴν ἀνήγκη τὴν συγχλητικὴν κορυφὴν. Οἱ δὲ οὐκ ἡγάπα τοῦτον εὐδαιμονήσας τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ τῆς βασιλείας ἕρη, καὶ μελετῷ ταύτην ἔκανε προσνεῖμαι, κτείνας τὸν αὐτοκράτορα. Καὶ οὖς ἦδε δύστους τῷ βασιλεῖ, τούτοις τὸ ἀπόρρητον ἀνεκάλυπτε. Καὶ τοὺς μὲν τὸν λόγον προσιεμένους μεγάλαις ἀπίστιαι ἀκαριῶν, πρὸς τοῦργον ἐρώνυμεν. Εἴ δὲ τινες καὶ πρὸς τὴν προσβολὴν ἐδυσχέρασιν, δὲ δὲ παῖρεν ἔλεγε τὸν λόγον προσαγγεῖν. Ιδια γνῶ τὴν ἔκεινη πίστιν τὴν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ἐπήνει τοὺς ἀνδρας τῆς διαθέσεως, καὶ γνωρίσαι τῷ βασιλεῖ εὔνους αὐτῷ τυγχάνειν διώμυντο. Οἱ μὲν οὖν οὕτω μετέχει τοὺς πλείονας, καὶ οἱ ἔκεινψ συνομοσάμενοι ἔρστα τὸ βούλευμα φύντο γενέσθαι δύνατον. Οὐ μόνον γάρ τι πρὸς τὸν βασιλικὸν κοιτεντὸν πάροδος ἔκεινψ ἄνετος ἦν, καὶ ἔτυχεν διπνώτων δὲ βασιλεὺς, καὶ τῇ βασιλείᾳ συνίαυεν, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ἀπόρρητῶν εἰσόδων κλεῖς ἐμπεπλέτευτο. Καὶ ἔχθη ἂν εἰς ἔργον τὸ διαβούλιον, εἰ μή τις αὐτὸς τῷ βασιλεῖ κατεμήνυσε τῶν κοινωνησάντων τοῦ στόματος. Ἐλώ τοινυν ἐπ' αὐτοφώρῳ καὶ τῷ ξίφῳ αὐτὸς κατέχων φύ τὸν αὐτοκράτορα ἐμπλέτει αὐτίκα διαγειρόσθατι. Αλλ' δὲ μὲν διὰ τὸ κρατοῦντος ἀδίλτερον, οὐδὲν διέστη ἀνιερέει, οἱ δὲ τῆς ἐπιβουλῆς ἔκεινψ συνίστορες οὐκ ἀμφιστοῦνται. Οὗτος δὲ βασιλεὺς φιλότιμος δουλῶν ἔζηλων καὶ ἐλευθέριος, μηδὲ μετιὼν δὲ σὺν ἀποικίᾳ τὴν ἀρετὴν ὡς ἔχρην, εἰς κακῶν ταύτην μετένεγκεν. Ἀντὶ γάρ μεγαλοπρεπεῖς εἰς ἀσωτίους μετακελύιστο, οὗτε οὖς ἔδει παρέχων τὰ δημόσια χρήματα οὕτε δισπατέρ έδει οὖδε θεῖς χρεῶν. Καὶ τὴν μονὴν δὲ τὴν τῶν Μαγγάνων (40) οἰκοδομὴν (λέγεται δὲ τῆς οἰκοδομῆς ἄρκασθαι διὰ τὴν ἐρωμένην αὐτῷ, τὴν Σκλήραιναν λέγω, ίν' ἔκεινψ προ-

taxat, sed et in aliis Deo vel sanctis dicatis ædibus exstruendis: Εἴτα δὴ καὶ πρωτανεῖον νέον ἐπερχόμεται, πτωχογροφεῖον τοῦτο ἐπονομάσας, καὶ χρυσοῦ δεῦμα ἐντεύθεν πολὺ τοῖς ἀνεκίν προρρημάνοις ἀφῆκεν.

φοισάση συνεχῶς, ὃν τῷ οἶκῳ τοῦ Κυνηγεῖου ἔγοδσῃ τότε δὴ τὴν κατοίκησιν) πρόφασιν ἔχων τοῦ σεμνείου τὴν δέμησιν, ἐξήντελησε τοὺς βασιλείους ἢ κοινοὺς θησαυροὺς δύεν χρημάτων δεδμενος, οὐδὲ τῶν ἀπειρημάτων πορισμάτων ἀπείχετο. Ἀλλὰ καὶ χωρῶν οὕτων, αἱ πρὸς τὸ δημόσιον τοῖς βασιλεῦσιν οὐδὲ δασμοὺς συνεισέφερον, ἀλλ᾽ ἀντὶ πάστης δασμοφορίας, δυσχωρίας ἀφρούρουν, καὶ τοῖς Βαρβάροις τὴν εἰς τὰς Ῥωμαίους ὑποκειμένας χώρας ἀπετείχιζον πάροδον, ἐκεῖνος φόρους ταῖς χώραις ἐπιτάξας, ἐσχόλασε τὰς φρουράς. Κάντεῦθεν ἡ πρὸς τὰς Ῥωμαίας χώρας ῥίστη τοῖς Βαρβάροις ἐγένετο πάροδος. Ἐκεῖνος τοίνους δὲ μάτηος αἵτιος τοῖς ἀπαθῶς λογιζομένοις κριθῆσται, τοῦ τὴν Ἐφανμοῖραν δουρὶ κυριευθῆναι βαρβαρικῷ.

KH'. Τῆς δὲ βασιλίδος Ζωῆς (41) ἐν γῆρᾳ βαθεῖ **A** (ὑπὲρ γὰρ τὰ ἐδόμενά την παρεξετάθη αὐτῇ τὸ βιώσιμον) καταλυσάστης τὴν ζωὴν, οὐκ ἀνδρικῶς ἐκεῖνος ἔθρηνησεν, ἀλλὰ μέντοι γε μειρακιδῶς. Λέγεται δὲ καὶ ἄγγέλοις αὐτὴν παρεξιστοῦν, ἐπειδὴ που τοῦ μνήματος ἐκείνης μύκης ἔκ τινος δηρότητος ἀνεβλάστησε, καὶ τοῦτο καλεῖν σημεῖον ἀναθενεῖνομηθὲν, ἵνα μὴ ἀγνοῆται ἡ βασιλίς ταῖς νοεραῖς συντεταγμένη δυνάμεσι. Τῆς δ' ὡς εἴρηται θανούσης, δὲ βασιλεύεις ἔτι φλεγμαίνων περὶ τοὺς ἔρωτας ἐπεισάγει τοῖς βασιλείοις μειράκας τινα δημηρον δοθεῖσαν Ῥωμαίοις ἐξ Ἀλανῶν, παῖδα τινος τῶν παρ' ἐκείνοις ἀρχηγετούντων, καὶ ταύτην σεβαστὴν δυνάμεσας, βασιλείου αὐτῆς τὴν θεραπείαν ἀπέταξε καὶ πλούτου χορηγὸν δαψιλεστάτην. Καὶ εἰ μὴ τὴν βασιλίδα, τὴν θενδρώραν λέγω, πεποίητο δι' αἰδοῦς, οὐδὲ μᾶλλον τὸ τῆς τετραγαμίας ἥσχύνετο ἄθεομον, καὶ βασιλισσαῖς δὲ τὴν ἐρωμένην ταύτην ἀνέπει, καὶ διαδήματι κατεκόσμησεν ἄν. Ἐκείνου δὲ θενόντος, οὐ παρέμεινε τὴν σεβαστὴν τὸ εὐτύχημα, ἀλλ' εἰς τὴν προτέραν τῆς δημηρίας τύχην ἐπανελήλυθεν. Ἀρτὶ δὲ καὶ περὶ τοῦ τέλους ἴστορητέον τούτου τοῦ αὐτοκράτορος. Οὐ μάκρος ἐξεμετρήθη χρόνος, ἐξουτοῦ τῆς ἡγεμονίας τῶν Ῥωμαίων γέγονεν ἐγκρατής, καὶ οἱ νόσος ἀρθρῖτις ἐνέσκηψεν, ἥ πρότερον τοῖς ποσὶν ἐκείνου τοῦ δημητρίου προσβάνει δυσχερῶς, ἥ καὶ πάμπτων ἐπεροκλητής ἦν. Τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος, καὶ ταῖς χερσὶν ἐπεφρύντο αἴτιον· εἴτα καὶ τοῖς ὕδησις αὐτῷ περέπτοντας καὶ στάσιν ἀδυνατεῖν. Εἴτα καὶ τι ἔπειρον ἐπισυμβεβηκός (τὸ δ' ἦν ἐκ πνεύματος νυγμὸς περὶ τὴν πλευρὰν) προσδοκῆσιμων ἐκείνων καὶ τοῖς αὐτῷ παραδίνυστεύουσιν ἔθετο τὸ τέλος τῆς βιοτῆς, ὃν τὰ πρῶτα δὲ λογοθέτης ἦν Ἰωάννης, ἐκτετμημένον ἀνθράκιον, ἀσημον μὲν ἐκ γένους καὶ δυσγεέστατον, πρὸς δὲ πραγμάτων μεταχειρίσιν ἀφύεστατον, γραμματικῆς δὲ τέχνης τοσούτοις μετεσχηκός, ὃστε μῆτ' ὅρθοσπειν· ἀχριθῶς ἐτειχίζον, μῆτ' ἀπττείστως ὅρθογραφεῖν. Ἐφ' ϕ δὴ τὴν τῶν

B XXVIII. Imperatrice Zos proiecta aestate mortua (septuagesimum enim annum excesserat) obitum ejus non ut vero dignum est, tulit, sed muliebriter luxit, eamque angelis aequiparasse fertur: cum ob loci humiditatem ex ejus monumento fungus germinasset, quem sigum divina providentia editum vocavit, ut ne ignoraretur imperatricem in cœtum intelligentium Potestatem esse receptam. Verum adhuc amoris incendio flagrans, adolescentulam quamdam Alani principis filiam, obsidem Romanis datam, in regiam introductam Augustam appellat, addita custodia regia et sumptibus liberalissimis. Quod ni Theodoram imperatricem reveritus esset, ac potius quarti conjugii dedecus et nefas, amicam suam etiam imperatricem appellasset, et diademate exornasset. Cæterum illa Augustæ felicitas non diu duravit: nam post imperatoris obitum ad pristinam conditionem est reversa. Nunc de exitu imperatoris est dicendum. Non multo post quam sceptro politus esset, morbus eum articularis **261** invasit, humoribus principio ad pedes decurrentibus, ut neque stare, neque ingredi posset. Quando autem eum moveri necesse erat, aut ab aliis suffultus ægre ingrediebatur, aut gestabatur. Verum progressu temporis, fluxiones in manus etiam incumbebant, deinde humeros vexabant, denique totum corpus infestabant et laxabant, caritatibus articulorum se insinuantes. Ad hæc aliud accessit malum, vellicatio lateris ex anhelitu, qua fiebat, ut nec ipse vitæ diurnioris spem haberet, neque ejus proceres, quorum primarius erat logotheta Joannes, castratus homuncio, obscuro et ignobilissimo genere ortus, et ad res gerendas ineptissimus, grammaticæ artis adeo peritus, ut in affectatione Alticismi, neque recte loqui, neque citra errorem scribere posset. Ei summam rerum imperator commisit: eumdem principem senatus designavit. Nam prius reipublicæ administratio penes virum, huic omnino et genere et facundia et scientia regendæ civitatis dissimilem fuerat: qui cum imperator aliquid secus quam conveniebat, juberet, non statim ad voluntatem ejus propendebat, sed refragabatur et deterrebatur. Quod cum sapientius ficeret, ille graviter et iniquo animo liber-

Variae lectiones et notæ.

(41) Τῆς δὲ βασιλίδος Ζωῆς. Annūm obitus Zōes indicat Lupus Prostospaθa: An. 1050, indict. 3, obitū Zōe imp. soror Theodora, quæ fuerunt filiæ Constantini imp. Zōe enim habuit viros tres, primum Romanum, secundum Michaelom, tertium Constan-

tinum Monomachum Regnavit cum his tribus viris ann. 22, post mortem vero prædictæ Zōes regnavit ipse Constantinus imperator cum Theodora sua cognata jam novem annis.

tatem illius ferens, homini (Lichudes is vocabatur), ut adversatore careret, munus id erexit, in Joannem transfert, ne suæ cupiditates inhiberentur. Is igitur Joannes et alii magnates, desperata imperatoris vita, ei auctores sunt de successore deliberandi: monentque, Protevontem aptum esse ad imperium, qui cum Bulgariam regeret, ab urbe aberat. Missus igitur est, qui eum accerseret: idque clam Theodora, non tamen ita, quin arcando illo consilio deprehenso, ægrotum potestatem in alium transstulisse cognorit. Itaque illa moribundo in Mangania regia relicto, industria ministrorum suorum consecensa nave ad magnam regiam appellat. Ibi et imperatoriis satellitibus, et selectis senаторibus ad eam confluentibus, imperatrix ab omnibus est salutata, ut ad quam imperium jure hereditario pertinceret. Eo res Monomacho dolorem auxit: cumque non amplius vixisset, quam ut suspirio dolorem et tristitiam inde **262** concepitam testari posset, expiravit. Regnavit annos XII et menses oto: sepultus est in Manganorum monasterio a se condito.

λεων. Ἐσταλτο τοινυ δ τὸν ἄνθρωπον μετακαλεσμένος· Ἀλλ' οὐχ εἰς τέλος τὸ βούλευμα τὴν βασιλίδα διέλαθε. Γνοῦσα δὲ ὡς οὐχ ἐπ' αὐτῇ ποιεῖται τὸ κράτος δ τελευτῶν, τὸν μὲν ἐξ δυσφανατοῦντα κατὰ τὰ δια τοῖς Μαγγάνοις βασίεια· ἔκεινη δὲ σπουδῇ τῶν διπρετουμάνων αὐτῇ ἴμβεβηκατα νητή, εἰς τὸ μέγα προσωρισθή ἀνάκτορον. Καὶ αὐτῇ ή τε βασιλικὴ δορυφορίᾳ προσερῆτη αὐτίκα, καὶ τῆς γερουσίας τὸ ἔκκριτον, καὶ αὐτοκράτωρ πρὸς πάντων ἀνέρθιθη, ὡς αὐτῇ κατὰ κλήρον τῆς ἀρχῆς προσκούσης. Τοῦτο τῷ Μονομάχῳ γνωσθὲν, προστίθησαν ἀληγμα, καὶ βραχὺ τι ἐπιοιούς, δοσον ἐπιστενέσαι τοῖς γενομένοις καὶ ἀθυμῆσαι ἔξαπτε, βασιλέυσας ἐτη δώδεκα καὶ μῆνας ὅκτω, καὶ κατετέθη εἰς τὴν παρ' αὐτῷ δομήθεσαν μονὴν τῶν Μαγγάνων.

XXIX. Theodora sola potita rerum, jam effeta aestate, imperatorem sibi adjungere noluit, sed delectata imperio, quoad vixit, omnia in sua potestate habuit, idque consilio et operu ministrorum quoque suorum, quos summis magistratibus præfecit. Rerum civilium administrationem Leoni syncello, cognomento Paraspandylo, mandavit, qui olim imperatori Michaeli operam navarat. Ipsa vero pro tribunali præsedidit, legis respondit, magistratus creavit, jus dixit, suffragia tulit, sententiam suam in rebus privatis et communibus interposuit. Ac fortunata fuit ejus gubernatio. Neque enim quisquam illi se opposuit, neque subditi decreta ejus neglexerunt, neque illa gens tum Romanis bellum fecit, sed et anni partes suam temperiem habuerunt, et terra uberes fructus tulit. Quamvis autem natu grandis, ut dictum est, sceptris potita esset, tamen adhuc longum sibi vitæ tempus pollicebatur, cum corpore firmiore esset, quod labribus haud facile cederet. Sed cum et ipsam fatu urgerent (etsi monachi quidam nescio quot eis secula viræ promitterebant) et familiares ejus ob morbum gravissimum, quem Iliacum medici vo-

κοινῶν πρεγμάτων διοίκησιν δ βασιλεὺς ἐποιήσατο, καὶ τῶν τῆς βουλῆς ἀπόδεξεν ἀπόθεσιν καρυφαιόπτετον. Ἡν μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν βασιλικῶν διοίκησιν πρώην ἀνὴρ τούτῳ τὰ πάντα ἀντίθροπος καὶ γένος καὶ λόγον, καὶ τὴν περὶ τὰς πολιτικὰς οἰκονομίας ἀκρίβειαν. Τοιοῦτος δὲ ὁν, διπνύκα τι παρὰ τὸ καθῆκον ἐπέταττεν αὐτῷ ποιησαι δ βασιλεὺς, οὐκ ἦν τῇ προχρέει τοῦ κρατεύντος ἐπικλινῆς, ἀλλ' ἀπείλεγε τε καὶ ἀνείρει τοῦ μὴ προσήκοντος. Οὐ δὲ ἔχαλέπαινε, καὶ πολλάκις τούτου γινομένου, ἐμηνία τῇ τοῦ ἀνδρὸς ἔκεινον ἐλευθερίᾳ, καὶ ίνα τὸ ἀντίζουν ἀποφορτίσαιτο, μεθιστῷ μὲν ἔκεινον τῆς τῶν κοινῶν διοίκησις (δ Λειχόδης ήν οὗτος), ἀντεισάγει δὲ τὸν Ἰωάννην, καὶ τούτῳ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἔγειρίζει κυβερνήσιν, ἵνα μὴ πρὸς τίνος ἀρ' οἴς δρμήσει ἀνείργοιτο. Οὗτος τοινυ δὲ Ἰωάννης καὶ τεποι, μέγα κάκεινοι δεδυνημένοι παρὰ τῷ βασιλεῖ, ἀπεγνωκότες αὐτῷ τὸ βιώσιμον, πειθουσι τὸν κάκινοντα φρονίσαι περὶ διαδοχῆς, καὶ ὑποτιθέσαις αὐτῷ εἶναι πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐπιτήδειον τὸν Ηρωτεύοντα (42); δὲ δὲ τὴν τῆς Βουλγαρίας ἀρχὴν περιέκαστο, καὶ ἀπεδήμει τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων. Ἐπειδὴ τοινυ δὲ τῆς βασιλίδος Θεοδώρας ή βουλὴ ἀκατέκρυπτο. Ἀλλ' οὐχ εἰς τέλος τὸ βούλευμα τὴν βασιλίδα διέλαθε. Γνοῦσα δὲ ὡς οὐχ ἐπ' αὐτῇ ποιεῖται τὸ κράτος δ τελευτῶν, τὸν μὲν ἐξ δυσφανατοῦντα κατὰ τὰ δια τοῖς Μαγγάνοις βασίεια· ἔκεινη δὲ σπουδῇ τῶν διπρετουμάνων αὐτῇ ἴμβεβηκατα νητή, εἰς τὸ μέγα προσωρισθή ἀνάκτορον. Καὶ αὐτῇ ή τε βασιλικὴ δορυφορίᾳ προσερῆτη αὐτίκα, καὶ τῆς γερουσίας τὸ ἔκκριτον, καὶ αὐτοκράτωρ πρὸς πάντων ἀνέρθιθη, ὡς αὐτῇ κατὰ κλήρον τῆς ἀρχῆς προσκούσης. Τοῦτο τῷ Μονομάχῳ γνωσθὲν, προστίθησαν ἀληγμα, καὶ βραχύ τι ἐπιοιούς, δοσον ἐπιστενέσαι τοῖς γενομένοις καὶ ἀθυμῆσαι ἔξαπτε, βασιλέυσας ἐτη δώδεκα καὶ μῆνας ὅκτω, καὶ κατετέθη εἰς τὴν παρ' αὐτῷ δομήθεσαν μονὴν τῶν Μαγγάνων.

C **KΘ'.⁴²** Ή δὲ βασιλὶς Θεοδώρα, ἔξωρος τῆς αὐταρχίας κρατήσασα, βασιλέα τοῖς πράγμασιν ἐπιστῆσαι οὐκ ἔθελεν. ἀλλ' ἡδυνθείσα τῇ ἔκουσίᾳ, παρ' δοσον ἐπεδίω τῇ βασιλείᾳ καρδν, αὐτῇ τῶν δλων ήν ἐγκρατής, πρὸς τοῦτο καὶ παρὰ τῶν αὐτῆς θεραπόντων ἄμεινασθείσα, οὐς καὶ ταῖς μεγίσταις ἐπέτηρος τῶν ἀρχῶν. Τὴν δὲ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων διοίκησιν τῷ συγκέλλω (43) λέοντι, δὲ Ηρασπόνδυλος ὄντος, ἐνεχείριστ, τὸ πάλαι τῷ βασιλεῖ Μιχαήλ διπρετήσαντι. Ή δὲ προβάθητο ἐπὶ βίματος, καὶ ἀρρημάτιζε πρέσβεις, καὶ ήν ἀρχαιρεσιάζουσα, καὶ δίκαιας ἐνδεμιστεύουσα, καὶ ψήφους ἐκφέρουσα, καὶ διαιτῶσα δημοσίαις καὶ κοιναῖς ὑποθέσεσ, καὶ εὑδαιμονίας ὑπῆρχεν αὐτῇ τὸ αὐτοκρατές. Θίνε γέρ τις ἀντῆρε χειρα αὐτῇ, οὐτ' δλιγάρως πρὸς τὰ ἔκεινη δεδογμάτα ὥφθη διατεθέν τὸ διπήκαν, οὐτ' ἔην τότε κατὰ Ρωμαίων κεκίνητο, ἀλλὰ καὶ εὐχαραστία γέγονε τῶν ὀρῶν, καὶ ή γῆ τοὺς περιόδους ἀρθρόντας ἔχεινεκεν. ἔξωρος (44) δὲ, ὡς εἰρηται, καὶ πλήρης ήμερῶν ή βασιλὶς αὖτη τῶν σπιτερων κρατήσασα, δμως μακροὺς ήτι τῆς ζωῆς δευτῆ διαμέτρει ἐνιαυτούς. Εἶχε δὲ καὶ τὸ σῶμα ἀφρωδεύστερον, καὶ μὴ βρέστα πόνοις καμπτόμενον. Εἰσι

Variae lectiones et notæ.

(42) Ηρωτεύοντα. Nicophorum vocat Scolitz. Vide *Gloss. med. Græc.* in Ηρωτεύων.

(43) Συγκέλλω. Ita reposuimus ex duob. Reg. pro Συγγέλω, quomodo scripserait Wollfus, et alter e Reg. præfert. Sic hanc vocem corrupsisse sequi-

orem Græciām constat. Vide *Gloss. med. Græc.*

(44) ἔξωρος. Addunt duo codd. μοναρχίας, pro τῆς αὐταρχίας κρατήσασα. Ita non semel habentur in ms. synonyma, quia τε περι τοιούτου ut et Wollfus.

εἰ καὶ ταῦτην κατήπειρε τὸ χρεῶν (εἰ καὶ τίνες Α) μακρῷ αἰώνας ἔτι ζωῆς ἐπηγγέλλοντο) καὶ νῦν περιεπεπάντει δεινῇ, ἢ τοῖς Ἀστραπιάδαις ὀνόμασται εἰλεός, καὶ τοῖς περὶ αὐτὴν αἱ ἀλπίδες εἰ περὶ αὐτῆς ἀπεγνώσθησαν, συλλεγέντες βουλεύονται, τίνα δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν ἀντεισαχωσιν, ὃς αὐτοῖς τὴν εὐτερήν τηρήσει καὶ τὸ εὐτύχημα. Ἐδοξεν οὖν πρὸς τοῦτο σφίσι κατάληλος ὁ Στρατιωτικὸς Μιχαὴλ (45), ἀνὴρ ἐκ Βυζαντίου μὲν γεγονὼς, πρὸς πραγμάτων δὲ, καὶ ταῦτα τοσαύτης ἡγεμονίας μεταχείρησαν ἀποπερφύκως, ἐκ τε φυσικῆς νωθείας καὶ ἀφελείας, καὶ διὰ χρόνου μῆκος, ὁ τῇ δικαινίῳ παρεκετάθη ζωῆς. Ἡδη γάρ οὐ γέρων ἦν, ὃς παρὰ τοῦ δημάδους πλήθους ὠνόμαστο, ἀλλὰ πρεσβύτης. Τούτον οὖν πείθουσι τὴν θεοδώρων ἀντεισαστῆσαι τῇ βασιλείᾳ. Ἡ δὲ αὐτίκα ταινιοῖ τῷ βασιλείῳ τὸν Μιχαὴλ διαδῆματι, πρότερον δρκίοις προκαταληφθέντα φφικώδεσι, μήτι τῆς ἐκείνων γνώμης χωρὶς ἐπὶ ταῖς τῆς βασιλείας οἰκονομήσασθαι διοικήσειν. Ἐπὶ τούτοις τὴν βασιλίδα τὸ πνεῦμα ἐξέλιπε, μοναρχήσασαν ἕτος ἐπὶ ἐννέα μησίν.

LIBER DECIMUS OCTAVUS.

Α'. Ὁν οὖν εἴρηται τρόπον δ πρεσβύτης (46) Μι- χαὴλ αὐτοκράτεω ἀναβρήθεις, τοῖς μὲν τῆς γερου- σίας καὶ τῷ δημάδει πλήθει καὶ παρὰ τὸ προσῆκον ὄπετο φιλοτιμώτατος, ἔκαστον τούτων εἰς βαθμοὺς προδιδάξαν ἀξιωμάτων, καὶ τιμᾶς προσονέμων ἀκα- θαλλίος τοῖς πλεοσι. Τοῖς δὲ στρατιωτικοῖς καταλόγοις, γαλ μάλιστα τοῖς τούτων ἔξδοχοις, οἰς στραταρχεῖν τε καὶ ἱλαρχεῖν ἀπονενέμητο πρὸ πολ- λοῦ, καὶ λίτιν ἀντιβρέπως τοῖς ἄλλοις ἐκέρητο. Οὗτος γάρ φιλότεμόν τι πρὸς αὐτοὺς ἐπεδέξατο, ἀρτὶ καταλαβόντας τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, οὔτε μὲν πράτσιν αὐτοὺς ἔδεξιώσατο ὥμασιν. Ἡστη- δὲ τούτων πρωτεύοντες ἄνδρες διττῶ, μαγίστρων μὲν δύος καὶ ἄμφω, λαμπρῶ δὲ τὸ γένος, καὶ οὐκ ἔτι στρατηγικῶν συνέσει καὶ κράτει χειρῶν καὶ θάσει ἔνδον εἰχέτεν τὴν περιφάνειαν. Τούτων ἀπέρος ἦν ὁ Κορυνηὸς Ἰσαάκιος (47), δὲ λοιπὸς ὁ Κεκυ- μῆνος Λατακαλῶν, φῆ Κολώνεια ἡ πατρίς, ὃν καὶ δοῦκα Ἀντιοχείας τυγχάνοντα, ἅμα τῇ ἀναβρήσει παρέλυσε τῆς ἀρχῆς, τὸν οἰκεῖον ἀνεψιόν Μιχαὴλ ἀπέτιν μάγιστρὸν τε καὶ δούκα τῆς Ἀντιοχείας προχειρόμενος, καὶ Οὐρανὸν ἐκείνῳ θέμενος τὸ διάστημα, ἵνα πρὸς τὸν ἀρχαῖον Οὐρανὸν ἀναφέρειν διέτῃ τὸ γένος. Τούτον τοίνυν τὸν Κεκυμένον, ὃς δῆλος μὲν καλῶς χρησάμενον τῇ ἀρχῇ, ἀλλὰ τάς τε διοίκεις καταλελυκότα, καὶ φορτὸν τοῖς διπὸς χειρά-

B 262 I. Michael senex hoc modo imperator ap- pellatus, senatores et plebeiam multitudinem be- nignissime tractavit, ad dignitatum gradus promo- vendo, et honores plerisque tribuendo, qui captum illorum excederent. Cum militaribus autem cata- logis, ac iis potissimum qui cæteris antecellentes, multo ante exercituum alarumque ductores fuerant, longe secus egit. Nam recens urbem ingressis, neque ullum honorem habuit, neque benignis alloquiis eos delinivit. Eorum primarii duo viri fuere, uterque magister, et illustri genere ortus, splendorem illum imperatoria arte, robore ma- nuum et fiducia animorum magis etiam assecutus: alter, Isaacius Comnenus, alter Ambustus Catacalo, patria Coloneensis, cui simul ac designatus fuerat imperator, Antiochias ducatum ademit, suumque consobrinum Michaelem statim magistrum et du- cem Antiochias declaravit, Urani cognomento ad- dito, ut genus ad veterem illum Uranum referre videretur. Eum igitur Ambustum, quasi male gesto magistratu, et copiis militaribus imminutis, et gravem obvio cuique, acrius objurgavit, ac ne probris quidem et contumeliis abstinuit: cumque alii splendidissimi viri, collegæ ejus, hominem defensuri essent, ne contra illos quidem lingua moderatus est, aut ipsum Comnemum reveritus.

Variae lectiones et notæ.

(45) Ο Στρατιωτικὸς Μιχαὴλ. Hunc Bringam cognominat Lupus protospatha: Anno 1057 mor- tua est Theodora Augusta, et Michael Bringa factus est imperator. Mox: Moriūus est Bringa Imperator, et Isachius Ochonus (Comnemus) factus est imperator, Meminit Zonaras in Romano puerō, et in Nicēphoro Phoca Josephi Bringa cubiculi præfecti, cuius magna fuit in aula auctoritas.

(46) Πρεσβύτης Anonymous Barenensis, an. 1056, ind. 9: Elevatus est Michael imp. nobiscio. Sed quid sonet hæc postrema vox non percipio.

(47) Ο Κομνηὸς Ἰσαάκιος. Quem Colonea urbe (de qua agit Constantinus, lib. 1 De Themat. cap. 10) oriundum scribit Michael Psellus, in Hist. ms. Ην δὲ Κορυνηὸς οὗτος Κολωνείας. Vide Famil Constantinopolis.

Ea res militum animos dejecit, qui Michaelem in alios liberalissimum, se ne verborum quidem Benignitate dignari viderent: neque tamen ad res novandas concitatii sunt, priusquam denuo periculum ejus fecissent. Sed antequam ad illorum seditionem veniam, alias motus est expoundus. Constantini Monomachi patruelis. Theodosius preses, Michaelis designationem ægre ferens, statim ministris suis assumptis, et nonnullis aliis eadem animi levitate laborantibus ascitis, crepusculo iis satellitibus circumdatus, per medium forum incessit, imperium ob Monomachi cognationem ad se pertinere dicens, atque injuriam sibi fieri clamitans. Cum vero ad publicum carcerem, quod Praetorium 264 dicitur, venisset, claustris perruptis, exitum clausis patescit. Idem in ea quoque custodia fecit, quæ ad Chalcen est, eorum opera se voti sui fore compotem sperans. Verum ubi cognovit militares copias circa regiam contra se collectas jamjam affore, ad Magnam ecclesiam convertitur, ex eaque solus cum filio relictus, gregalibus suis dilapsis, educitur, et relegatur. Hoc eventu conatum ejus consecuto, plebea multitudo per ludibrium banc cantilenam in eum cecinit:

Factus Monomachus, quod cogitavit, egit.

ελπίσας διὰ τούτων τοῦ κατὰ σκοπὸν ἐπιτεύξασθαι· Ός δ' ἔμαθε στρατιωτικὴν ἀριθμοῦσαν περὶ τὰ βασιλεῖα δύναμιν, στέλλεσθαι καὶ τὸν πρὸς τὴν Μεγάλην τρέπεται ἐκκλησίαν, καὶ μόνος σὺν τῷ υἱῷ περιληφθεῖς, τῶν ἐπομένων αὐτῷ διασκεδαζόντων ἔχεται τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὑπερορίαν καταδικάζεται. Εἰς τοῦτο δὲ τὸν ἐπιχειρήματος αὐτῷ κατατησαντος, δημάδης δχλος ἐπιγελῶντες αὐτῷ, δῆματά τινα συνθέντες, ἐπῆρδον αὐτῷ τὰ δέῃσαν.

•Ο μωρὸς δὲ Μονομάχος, εἴ τι ἐφρόνει, ἐποίησε.

Res quidem ita se habuerunt.

II. Cæterum Orientales duces injuriis affecti, denuo fortunam periclitaturi, Leonem protosyn-cellum communia negotia procurantem adeunt, eo intercessore imperatorem precaturi, ne soli negligeantur, cum cæteri omnes liberalitatis ejus fructum aliquem percepissent; aliis præsentim suaviter viventibus, se vero in acie stantibus, Romanumque imperium propugnantibus. At ille nihil dexterior imperatore, ad tractandos viros dolentes, et tumorem ex dolore ortum reprimendum, asperitatem eorum adeo non leniit, ut etiam auxerit, singulorū virtutem elevando, et omnes sine honore dimittendo. Hac secunda repulsa irritati, non diutius sibi cunctandum esse censuerunt, sed quisque proximum cohortatus, animo conceptum facinus ad exitum perducere decreverunt. Visum autem eis est Bryenium quoque virum illustrem, Macedonicarum copiarum ducem, et Cappadociæ præfectum in consilium et auxilium adhibere, qui causas et ipse simultatis contra imperatorem habe-

(48) Ἰπατώριον. De praetorio et carceribus
praetorii egimus in *Constantinopoli*, lib. II, sect. 9,
II, 8, quibus haec addi velim ex Vita ms. S. Ste-
phani junioris : 'Ος δὲ οὗτος γουδευός εἰς τὴν

γενόμενον, καὶ ἐπέληπτεν ἵταμώτερον, καὶ ὀνειδεστὶ
ἴσβαλε, καὶ οὐδὲ ἐφείσατο ὑπερων. Ἀλλὰ καὶ τὸν
ἄλλων λαμπροτάτων ἀνδρῶν, καὶ συνταγμεταρχού-
των ἐκείνων, ὑπεραπολογήσασθαι τοῦ ἀνδρὸς ὡρμη-
κότων, οὐδὲ ἐπ' ἐκείνους τῆς γλώττης ἐφείσατο, οὔπι
μὴν αὐτὸν ἥδεσθη τὸν Κομνηνόν. Ταῦτα τοὺς στρα-
τιώτας εἰς ἀθυμίαν ἐνέβαλε, τοῖς μὲν ἄλλοις φιλο-
τιμότατον ὀρῶντας τὸν Μιχαὴλ, ἐκυτοῖς δὲ μηδὲ
ἐν λόγοις τὸ εὑμενὲς ἐνδειχνύμενον, δικιας μέντοι
ἐπέσχον μηδὲν τι νεωτερίσαι, ἀλλὰ καὶ τούτοις
πείραν ἐπαγαγεῖν ἐβούλευσαντο. Προτέρων δ' ὁ λόγος
ἔτεραν κατὰ τοῦ βασιλίως διηγησάσθων νῦν ἐπανά-
υτασιν, καὶ οὕτω πρὸς τὴν τῶν ἀνδρῶν τούτων
ἐπανελεύσεται. Οὐ γάρ τοῦ βασιλίως Κωσταντίνου
τοῦ Μονομάχου ἔξαδελφος, δὲ πρόδρος Θεοδόσιος,
ἅρτι τοῦ Μιχαὴλ διαρρήθεντος, ἐν δεινῷ ποιησάμε-
νοι τὴν ἐκείνου ἀνάρρησιν, τοὺς οἰκείους θεράποντας
προσλαβόμενος, καὶ τινας ἄλλους δοσοὶ κατ' ἐκεῖνον
ἔλαφρίαν ἐνδουν φρενῶν, περὶ δειληνὸν δῆλον διὰ
τῆς ἀγορᾶς ἀπῆι, τούροις δορυφόρούμενος, ἐκυτῷ
προστήκειν τὸ κράτος λέγων, διὰ τὴν πρὸς τὸν Μονο-
μάχον συγγένειαν, καὶ ἀδικεῖσθαι ἐπικοινωνεος. Οὐ
γενόμενος δὲ κατὰ τὴν δημοσίαν εἰρκετὴν, ή Πραιτώ-
ριον (48) κέληται, τὰ κλείθρα διεφρήξας, τοῖς ἐν
αὐτῇ καθειργμένοις ἄνετον παρέσχε τὴν ἕκοδον. Τὸ

C Καὶ ταῦτα μὲν ἔσχον οὕτως.

Β'. Οι δ' ἐμπαροινθέντες τῶν Ἐφων ἀρχόντων,
καὶ αὗτις πεῖραν προσάγουσι, καὶ προσέσει τῷ τε
κοινῷ διοικοῦντι τῷ πρωτοτυγκέλλῳ (49) Αἰονι,
καὶ ἵκετεύειν δι' ἑκένου ἐπεχείρουν τὸν βασιλέα, μὴ
μόνοι αὐτοὶ καταλειφθῆναι ἀγέραστοι, πάντων τοῦ
φιλοτίμου καταπολαυσάντων τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ
ταῦτα τῶν ἄλλων εὐπαθοῦντων, αὐτοὶ καὶ περ'
δοπίδα ἰστάμενοι, καὶ προπολεμοῦντες τῆς Ρωμαίων
ἀρχῆς. Οὐ δὲ οὐδὲν ἥττον τοῦ βασιλέως ἀδέξιον
μεταχειρίσασθαι λυπουμένους ἄνδρας, καὶ πε-
στεῖλαι τὸ ἐκ τῆς λύπης αὐτοῖς γενόμενον εἴθημα,
οὐ μόνον οὐκ ἐλέανεν ἐν λόγοις τῶν ἀνθρώπων τῆς
τραχήτητα, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἐξεράχουν,
ἐκφυλίσας ἴκαστον, καὶ ἀτίμως πάντες ἀποπεμψά-
μενος. Οὕτως οὖν καὶ τῆς δευτέρας πειραθέντες
πεῖρας, οὐκέτι μέλλει ἔκριναν, ἀλλ' ἤιστος τὸν
πλησίον παρακροτήσαντες, ἕπειδον εἰς προύπτον
ἐκφῆναι τὸ μελετώμενον. Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς καὶ
τὸν Βρυνίον σχεῖν συνίστορα καὶ συλλήπτορα τοῦ
ἐπιγειρόμενος, δύτα τε τῶν ἐπιφανῶν, καὶ στρε-

Variæ lectiones et notæ.

πρώτην πύλην τοῦ θυγίου μεγαλομάρτυρος Θεοδάρου, ετο.

(49) Πρωτοσύγκελλος. Quem supra nude σύ-
χελλον appellavit.

τηγουντες τῶν ἐκ Μακεδονίας δυνάμεων, καὶ τὴν τῆς Καππαδοκίας περιελασμένον ἀρχὴν, λύπης τ' αἰτίας κακεῖνον ἔσχηκότα κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος. 'Ως δὲ οὖν κακεῖνον ἔτοιμον εὗρον πρὸς τὸ σφέτερον βούλευμα, ἔζητον τὸν ἐξ αὐτῶν βασιλεύσοντα, καὶ πᾶσιν ὁ Κομνηνὸς ἀπάντων προώκειτο. 'Επει δὲ ταῦτα συνθέτο, ἐπ' οἷκου ξύμπαντες ἀνεχώρησαν, τῷ βασιλεῖ προσειπόντες τὸ δέκτηρια. 'Απήσει δὲ καὶ ὁ Βρυέννιος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ταγμάτων, καὶ ἐν τῷ θέματι τῶν Ἀνατολικῶν γεγονός, τὴν τῶν στρατιωτικῶν δύναμιν διανομὴν ἔκει διετίθετο· συνῆν γάρ αὐτῷ καὶ ὁ πατρίκιος Ἰωάννης δὲ Ὁφαρᾶς χροσίον ἐπιφερόμενον. 'Ηδη δὲ τῆς διανομῆς ἡργάτης, ὁ Βρυέννιος προσετίθει τοῖς στρατιώταις τὰ στιγμάται, καὶ ἦγει τὸ δέκατον νανεμημένον ποσόν. 'Ο δὲ τοῦ χρυσοῦ ταμίας ὁ εἰρημένος ἀνήρ μὴ τοῦτο Ελεγχον ἐντεάλθαι οἱ πρὸς τοῦ αὐτοκράτορος. Καὶ ὁ Βρυέννιος σιωπὴν αὐτῷ, καὶ ποιεῖν τὸ ἐπιτασθμένον ἐνεκελεύστο Ιταμώτερον. 'Ως δὲ ὁ Ὁφαρᾶς οὐκ ἐπειθετο, ἀλλὰ καὶ θρασύτερον ἔκεινος ἀντέλεγεν, ὁ Βρυέννιος, θυμῷ ληφθείς, ἀνέβορε τὰς καθέδρας, καὶ τῶν τῆς κεφαλῆς τριχῶν, τῆς τε ὄπηνης λαβόμενος τοῦ ἀνδρὸς προσαρθράσσει τῇ γῇ, καὶ περιβάλλεις δεσμοῖς. 'Ἐγγὺς δὲ που στρατοπεδεύσων δὲ τῶν Ησιδῶν καὶ τῶν Λυκαδίων στρατάρχης, καὶ τὰ περὶ τοῦ Ὁφαρᾶ μεθῶν, καὶ τυραννίδος ταῦτα κρίνας ἀρχὴν, ἀθρόον ἐπεισι μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ταγμάτων τῇ τοῦ Βρυέννου σκηνῇ. Καὶ δεσμεῖ ρῦν ἔκεινον, λύει δὲ τὸν Ὁφαρᾶν τῶν δεσμῶν, καὶ αὐτῷ τὸν Βρυέννιον παραδίδωσιν· δὲ δὲ αὐτίκα τοὺς ὄφθαλμοὺς ἔκεινον, καὶ οὕτω τὸν ἄνδρα τῷ βασιλεῖ ἔκαπέστειλεν, ἐπιστέλλας αὐτῷ καὶ δσα τετόλμηκε. Καὶ ταῦτα μὲν συνεκρήστεν, οὐτωσι· δὲ γε Κομνηνὸς καὶ οἱ ἔκεινοι συνομοσάμενοι συναλθόντες, ἔργου διποντο, τῶν στρατιωτικῶν καταλόγων ἀλλοδεν ἄλλου προσρυῖσκουμένων αὐτοῖς. 'Πλιντὸν γάρ τῷ στρατιωτικῷ παντὶ ἔφεσις στρατιωτην τὴν βασιλείου ἀρχὴν περιζώσασθαι. 'Πχθετο γάρ δὲ τοῦ πολιτικοῦ μέρους ἀρχόμενον, ἀλλ' οὐκ ἐθάρρη τὸν πόθον εἰς προύπτον ἔχενεγκεῖ, ἔχρυπτε δὲ τὸν Ἐρωτα, καὶ ὠδίνει τὸν περὶ τούτου σκοπόν. 'Ἐπει δὲ τὸν Κυρυνηνὸν τυραννίδι ἐπιχειρήσαντα μεμαθήκεσσεν, καὶ αὐτὸν μὲν κορυφίον εἶναι τοῦ δράματος, τὰ δὲ κράτιστα τῶν γενῶν τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῷ συλλαμβάνεσθαι· τοῦτο εἶναι τὸ δὲ αὐτῶν μελετώματος δέξαντες, ἀρπάζουσι τὸν καρδόν, καὶ ἔκαπτος τὸν πλάκα προφθάσαι ἡπείγετο. 'Ἐντεῦθεν τῷ Κομνηνῷ βερεῖα συνέστηκε δύναμις· στελαῖς οὖν πατέδες ἔργα πάντων τῶν αὐτῷ στρατευομένων ἀναφέρθεις, ταύτης ἀγριαστῆς γενέσθαι βουλόμενος, ἵνα δέ τὸν πόλιν ὅρμητηριον ἡ κρητούγετον, διποτέρως δὲ δέρφη τὰ τῆς τύχης αὐτῷ, καὶ τὴν μὲν λαρμάνει, αὐτὸς δὲ φρουρὰν ἀρκοῦσαν ἀγχαστήσας αὐτῷ, πρὸ δώδεκα στιδίων ταύτης στρατοπεδεύεται. Καὶ δὲ βασιλεὺς δὲ Μιχαὴλ τὰς Δυτικὰς ἀγείρας δυνάμεις, καὶ εἰ τινές που τῶν Ἐφών

Aret. Qui cum operam promisisset, in deliberatione diligendi imperatoris, omnium suffragiis Comnenus cæteris est prælatus. His compositis, domum omnes redierunt, discessu suo imperatori denuntiato. Abiit et Bryennius cum suis legionibus: cumque in Orientalem provinciam unacum Joanne Opsara patricio, qui aurum vehebat, veniaset, militarium stipendiorum distributionem administrabat: qua jam inchoata, singulis militibus frumentum admetiebatur, et pecunia summam augebat. Opsara vero quæstore negante, se id ab imperatore in mandatis **265** habere: Bryennius eum insolentius tacere, et quod jubaretur, facere jussit. Adhuc detrectantem et audacius refragantem, ira percitus, arrepta coma et barba ejus, solo illisum, in vincula conjectit. Quo dux Pisidarum et Lycaonum, qui castra in propinquuo habebat, cognito, id facinus tyrannidis principium judicans, Bryennii tabernaculum cum suis legionibus ex improviso invadit, solutoque Opsaræ illum tradit, qui hominem statim effossis oculis ad imperatorem cum facinorum ejus commemoratione misit. Hoc ita gesto, conjurati congressi in unum, rem nibilominus urgebant, ex militaribus catalogis aliunde alio ad ipsos confluente. Omnibus enim militibus in votis erat, ut miles imperio potiretur. Nam inquis animis tigato parebant, neque tamen desiderum suum prodere ausi, cupiditatem illam, dum se maturandi facinoris offerret occasio, tegebant. Verum ubi Comnenum affectasse regnum compererunt, atque ipsum caput esse negotii, et a fortioribus provinciis adjutari: id demum esse rati, quod diu animis agitassen, arrepta opportunitate alii alias antevertere properarunt. Unde Comnenus maximis copiis comparatis, tribula per totum Orientem exegit, quæstoribus et inscriptoribus eorum quæ allata essent, constitutis. Deinde versus Nicæam movit, jam imperator ab omnibus suis militibus appellatus, ea potiri cupiens, ut haberet urbem unde progressi, quoque configere tuto velut in asylum quoddam quovis eventu posset, eaque occupata, et justo præsidio imposito, duodecim inde stadiis castrametatur. Michael vero imperator, Occidentalibus legionibus convocatis, et si quæ ex Orientalibus a fide non discesserant: ducem eum imperio præfecit Orientis domesticum Theodorum spadonem, imperialicis Theodoræ ministrum, adjuncto collega magistro Aarone fratre conjugis Comneni. Qui castris contra hostes positis, prælium commisero in loco qui ab incolis Orcus appellatur. Ubi a sinistro cornu imperatoriorum, dextrum Comneniorum profligatum est, et qui in eo curabat, Romanus Sclerus vivus captus. Sed hostium sinistrum cui Ambustus præserat, dextro imperatoriorum **266** cornu in fugam verso, in castra usque penetravit, et tentoria discepta subvertit. Id factum ut Comneniorum animos vehementer auxit, sic imperatoriorum adeo dejicit, ut se fugæ mandarent, in qua multi cœsi sunt non gregarii duntaxat

milites, sed duces etiam, pluribus captis, Comneno Α περιελέφθησαν, μὴ συναπαχθεῖσαι τῷ Κομνηνῷ, victoria minime dubia potito. ἐφιστῷ τούτοις στρατηγὸν αὐτοκράτορα, τὸν δομέ- στικον τῆς Ἀνατολῆς τὸν ἕκτομὸν Θεόδωρον, τὸν τῆς βασιλίσσης Θεόδώρας θεράποντα· συζεύξας αὐτῷ, συνάρχοντα καὶ τὸν μάγιστρον Ἀαρὼν, σύγχονον ὃντα τῆς συνοικούσης τῷ Κομνηνῷ. Οἱ τοῖς ἐναντίοις ἀντιστρατοπεδεύσαμενοι, συγκροτοῦσι καὶ πόλεμον κατά τινα τόπον, Ἄδην τοῖς ἔγχωροῖς καλούμενον, καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον κέρας τῶν βασιλικῶν ἡττησε τὸ δεξιόν κέρας τῶν περὶ τὸν Κομνηνὸν, καὶ τὸν ἀρεστησάτο τούτῳ Ῥωμαῖον τὸν Σχλήροδό συνέσχε ζῶντα. Τὸ δὲ γὰρ τῶν ἐναντίων εὐώνυμον οὐ κατῆρχεν δὲκαπενέν, τὸ δεξιόν ἀτρέψατο τῶν βασιλικῶν, καὶ εἰς αὐτὸν τὸ στρατόπεδον εἰσῆλθεν αὐτῶν, καὶ τὰς σκηνὰς διέβρηξε, καὶ ἔριψε κατὰ γῆς. Τοῦτο τοῖς περὶ τὸν Κομνηνὸν θάρσος ὡς μάλιστα ἐνεποίησε, τοῖς δὲ ἀντιπολεμοῦσι κατέβαλε τὸ φρονήματα, καὶ φεύγειν ἀνέπεισε. Γίνεται τοῖν τῶν βασιλικῶν φόνος πολὺς, οὐδὲ κοινῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ στραταρχῶν, καὶ πλείους δὲ ἔκωργήθησαν, καὶ ἡ νίκη ἀναφανδόν τῷ Κομνηνῷ ἐπεμειδία.

III. Eo cognito Michael desperato bello, imperium deponere voluit: sed id consilium, familiari- bus improbantibus, exsequi non potuit. Legantur igitur ad Comnenum selecti viri ex Patribus con- scriptis, Constantinus Lichudes praeses, Leo præ- ses Alopus, et Michael Psellus, princeps philoso- phorum, cuius legationis ea summa fuit: Comne- num ab imperatore adoptatum iri, et Cæsarem designandum esse, concessa venia et oblivione in- juriarum iis qui tyrannidis adjutores fuerunt. Quæ cum audiente exercitu Comneno nuntiarentur, mi- lites tumultuantur: negantes se passuros suum præfectum in alio habitu consipici, aut exui vestem imperatoriam, qua jam induitus esset. Quæ verba a pluribus per assentationem, quam ex animo, jactabantur. Soluto conventu, Comnenus legatis seductis, ait: Si arcana quædam imperatori se renuntiaturos promisissem, se expositurum ea, quæ animo celaret. Qui oum taciturnitatis fidem de- dissent, se nunc, ait, habitu Cæsaris contentum esse, nec requirere imperatorium: sed id postulare, ut imperator nulli alii unquam traditurum imperium, et iis, quos donasset, præmia non ereturum confirmet, et aliquid imperatoriæ potestatis impertia- tur, ut minoribus dignitatibus nonnullos ornare liceat, et ad militares magistratus evehere. Quæ si impeirasset, se pace facta in urbem venturum, et quia illa suis displicerent, binas scripturum litteras, quarum alteris facum militibus ficeret, alteris arcana mandaret. Præterea perum communium administra- tionem ei adimendam esse, qui nunc sibi et suis in- sensus, ea fungeretur. His dictis litterisque traditis, hortatur abire legatos. Senex Michael cum litteris ac- ceptis, tum arcanis mandatis auditis, delectatus, ad omnia illius postulata annuit, atque adjecit: Quemadmodum Comnenus sibi per illos occulta quædam signifi- casset, ita se illi per 267 eosdem occultiora nuntiaturum, ut furejurando confirmarent videlicet, non mul- tum temporis intercessurum, quin illum collegam imperii asciturus esset: nunc vero se id certis de causis differre. Hæc per legatos nuntiata Comnenus cupide admisit, nec alii inviti acceperunt, præsertim quod rerum communium procuratori potestus adimenda esset, jamque omnibus decretum erat, positis armis tyrannide abstinere. At senex imperator, prius quam cum Comneno transigeret, togatorum erga se benevolentia, ut putabat, confirmandæ ergo,

Γ. Τοῦτο μαθὼν δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἀπεγνώκει τὰ τοῦ πολέμου, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι θίσσοντες, ἀλλὰ τοῖς περὶ ἐκεῖνον τοῦτο ἀδούλητον ἦν, διθεν οὐδὲ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν συνεχωρήθη τὸ βούλημα. Σπλα- λονται τοῖν πρὸς τὸν Κομνηνὸν πρεσβεύσαντες, B ἀνδρες τῶν ἔκχριτων τῆς συγχλήτου βουλῆς· οὐδὲ ἥσταν δὲ πρόεδρος Κωνσταντίνος δὲ Λειχυδῆς, οὐ πρε- δρος Λέων δὲ Ἀλωπός, καὶ Μιχαὴλ δὲ σοφώτατος Ψελλῆς, τῶν φιλοσόφων ὁν ὄπατος. Τὰ δὲ παρὰ τού- των καταγγελόμενα, υἱοθέτησις ἦν τοῦ Κομνηνοῦ εἰς ποιηθησόμενον τῷ βασιλεῖ, καὶ ἀναγνωρῇ πρὸς τὴν τιμὴν τὴν τοῦ Καίσαρος, καὶ τοῖς τὴν τυραννίδε- συμμελετησασιν ἀφεσίς τε καὶ ἀμηνηστία τοῦ πλημ- μαλήματος. Οἱ μὲν οὖν ταῦτα τῷ Κομνηνῷ ἀπεγ- γέλκασιν ἐν ἐπικόδιῳ τοῦ πλήθους, τὸ δὲ ἀφοροῦσθαι, μὴ βούλεσθαι λέγον ἐν ἀλλῷ σχῆματι τὸν αὐτὸν προεστηκότα θάσασθαι, μηδὲ ἀποδύσασθαι ἀνεργ- σθαι αὐτὸν τὴν στολὴν τὴν βασιλείου ἦν ἥδη ἐνδέ- ται. Ἐλεγον δὲ ταῦτα οἱ πλείους οὐχ οὔτε φρο- νοῦντες, ἀλλὰ τὸν τυραννοῦντα θωκεύοντες. Ἐπὶ δὲ διελύθη δὲ σύλλογος, ἰδιᾳ τοὺς τρίσδεις δὲ Κομνη- νὸς προσλαβόμενος. Εἰ τινά μοι, φησίν, ἀπόβητε διαπορθμεῦσαι πληροφορήσετε πρὸς τὸν αὐτο- κράτορα, ἐρῶ διμέν δσα μοι κατὰ τὴν καρδι- Ἑγκέκρυπται. Τῶν δὲ καταθεμένων ἀνέκροτον τρ- ρῆσαι ἄπαν ἀπόβητον, ἵφη ἀρκεῖσθαι νῦν τῷ συγήματι τῷ τοῦ Καίσαρος, καὶ μὴ ζητεῖν τὸ βα- σιλείον, αἰτεῖν δὲ πληροφορίαν ἐκ τοῦ πρεσβε- τος, ὡς οὐχ ἐτέρῳ δώσει τὴν ἀρχὴν ποτε, καὶ ὡς συντηρήσεις ἐκάστῳ τῶν σὺν ἡμῖν, εἴτε τούτοις πεφιλοτίμηται παρ' ἡμῖν, καὶ ὡς καὶ τοὺς μα- ταδώσει μοι νῦν ἔξουσίας βασιλικῆς. Εἴ τοι τινὰς τιμῆν τοῖς τῶν ἀξιωμάτων ἀλλοιαν καὶ εἰς ἀρχὰς ἐνίους στρατηγικὰς προχειρίζεσθαι, καὶ εἰ μοι ταῦτα ἐπιτελῇ γίνοιτο, σπείσομαι καὶ ἀφίξομαι. Οτι δὲ τοῖς πλήθεις ταῦτα τοῖς εὖ- διοι ἀπαρέσκουσι, διττάς πρὸς τὸν πρεσβεύτην ἑγχαράκω ἐπιστολάς, καὶ τῇ μὲν κατεδημητρ- γήσω τὸ στρατιωτικὸν, τῇ δὲ ἔγγραφομαι τὸ ἀπόβητα. Ἐπὶ τούτοις καὶ τὸν τὰ κοινὰ μα- χειρίζομενον ἥτει μεταστῆναι τῆς διοικήσεως, ὡς δύσοντον αὐτῷ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ. Οἱ μὲν οὖν ταῦτα εἰπῶν, καὶ τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῖς ἑγκι- ρίσασ, απελθεῖν προετρέπετο. Οἱ δὲ ἐπανήλθον ἐπὶ τὸν γηραιὸν αὐτοκράτορα, τὰς ἐπιστολάς τε φέρον- τες, καὶ δσα δὲ Κομνηνὸς αὐτοῖς ἐν ἀποβήτοις ἤρ- δια ζώσης φωνῆς ἀπαγγέλλοντες. Ήσθείς οὖν ἡ-

τούτοις δὲ βασιλεὺς, πάντα πληρῶσαι δοσα ἑκεῖνος ἐπηγγείλατο, καὶ προσεπήγαγεν, διὰ οὐσιέρ
ἐκεῖνος ἀπορρήτους μοι γνώμας ἔδηλωσε δι' ὑμῶν, οὕτως αὖθις κάγὼ δι' ὑμῶν μυστικώτερά
τινα ἑκεῖνψ διὰ τῶν αὐτῶν ἀνατίθεμαι ὑμῶν. Διόμενος τοίνυν τῷ ἀνδρὶ διὰ οὐ μακρὸν ἀν εἴη
τὸ μέτον διάστημα, καὶ συμμέτοχον αὐτὸν τοῦ
κράτους ποιήσομαι, νῦν δὲ ἀναβάλλομεν τοῦτο
διὰ τινα ἄλιτια. Ἐπὶ τούτοις ἀπῆλθον αὖθις οἱ πρε-
σβεῖται, καὶ δὲ Κομνηνὸς ἄσμενος τὰς ἀγγελίας ἔδε-
ξετο, καὶ τοῖς ἄλλοις οὐκ ἀποθύμια τὰ μηνύματα
ἔδοξεν καὶ μᾶλλον, διὰ μεταστῆναι τῶν διοικήσεων
τὸν ἀγκεχειρισμένον αὐτὰς μεμαθήκεσαν, καὶ ἡδη
καταθεῖναι τὰ δηλαδόντα τὰς ἀπασιν, ὡς καὶ τῆς τυ-
ραννίδος ἀφέσεθαι. Ὁ πρεσβύτης δὲ βασιλεὺς, πρὸ^τ
τοῦ τὰς συμβάσεις αὐτῷ πρὸς τὸν Κομνηνὸν γεν-
θεῖσαι, τῆς πολιτικῆς μοίρας εὔνοιαν περιποιούμενος
ἴστις, ὡσπερ φέτο, ἔγγραφόν τι συγγεγραφώς,
δρκοὶς κατεδεσμοῦν καὶ ἀραις ἕκαστον, ὡστε μῆτε
βασιλέα καλέσαι τὸν Κομνηνὸν, μηδὲ τιμῆν αὐτῷ
προσοστείν βασιλείον, τοὺς μὲν τῶν συγκλητικῶν
χρήματα, τοὺς δὲ ἀξιωμάτων διανομαῖς καὶ ἄλλους
ἄλλοις θελκτηροῖς, ἀνέπειθε τῷ ἔγγραφῷ ὑποση-
μαίνεσθαι, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ βεβαιοῦν. Ἐπεὶ δὲ ἡκεῖν
τὸν Κομνηνὸν ἡκηδεῖσαν, ὡς κατὰ τὴν ἐπιούσαν
εἰστελευθέμενον· στασιάδεις τινὲς τῶν τῆς συγκλή-
του βουλῆς ἤσθιεν τῷ τεμένει τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου
Σοφίας προσεληλύθεσαν, οἵτις καὶ οἱ τῶν ἐπιτιρεῶν
συνήνεαν ἄρχοντες, καὶ χραυγαῖς προεκαλοῦντο τὸν
πατριάρχην εἰς θέσιν σφίσιν ἐλθεῖν. Ὁ δὲ τὰς θύρας
αὐτοῖς ἀπανταχθέντες ἐπικυρώσας, τοὺς ἀδελφιδοὺς
αὐτοῖς ἀκτέπομφε πυνθανομένους δὲ τι φασίν οἱ δὲ
θορυβοῦντες εἰς πλῆθος ἡδη συστάντες πολλῶν
συδέσμονταν ἐκεῖ, συνέσχον τοὺς τοῦ πατριάρχου
ἀδελφιδούς, καὶ, εἰ μὴ αὐτίκα πρὸς αὐτοὺς ἔξελεύ-
σσται διαχιερέως, διαθήσιεν ἑκείνους ἡπείρουν κα-
κῶσ. Λέγεται δὲ ταῦτα σκῆψις εἶναι καὶ προδου-
λεύματα, ήν' ἄκουεν δοκοὶ συνολθεῖν δι πατριάρχης
τοῖς στασιάζουσι. Κατῆλθεν οὖν ἐκ τῶν διπερφῶν, τὴν
ἰερατικὴν ἐνδεδυμένος στολὴν, ἐπεγκαλῶν δῆθεν
τοῖς παροῦσιν ὡς βιαζόμενος. Οἱ δὲ τῶν στασιάζοντων
μέστον ἀπειλήσθησαν αὐτὸν, πρεσβευτὴν τὸν ἡξίουν
γενέσθαι πρὸς τὸν βασιλέα, τὸν δὲ πάτοις ἀποδοθεὶη τὸ
ἔγγραφον, δὲ βιασθέντες ὑπογεγράφασιν, ἐπεὶ τῷ Κομνηνῷ
κατείθετο· ἀλλὰ διὰ τὸν προσποίησις ἀπαντά. Βραχεῖας γάρ
παρελθούσης ὥρας βασιλέας καὶ αὐτοκράτορα φανερώς
ἀνεῖπον τὸν Κομνηνὸν, αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου συνευδοκοῦντός τε καὶ συμπράττοντος καὶ τῷ μὲν Κομνηνῷ μῆ-
μάλλειν δηλώσαντος, ἀλλὰ σπεύδειν, καὶ ἀμοιβᾶς αἰτοῦντος τῆς ἀναρρήσεως τῷ δὲ ἔως τότε βασιλεύοντι κα-
τιέναι τῶν ἀνακτόρων ἴταμώτερον ἐπιτέττοντος. Ἀρχιερέων δὲ τῷ γέροντι Μιχαὴλ τὰ τοῦ πατριάρχου κομι-
σάντων μηνύματα, ἑκεῖνος ἔφη, Τί δέ μοι ἀντί τῆς βασιλείας παρέξετε; Οἱ δὲ, Τὴν οὐράνιον βασιλείαν,
ἀνταπεκρίθησαν. Αὐτίκα τοίνυν ἀπορρίψας τὰ τῆς βασιλείας παράσημα, ἀπῆλθε τῶν βασιλείων (50). Ὁ δέ
γε Κομνηνὸς καυροπλάστην τιμῆσας τὸν Κεκαυμένον, στέλλει τὸν ἔνδρα μετά τίνος δυνάμεως παραληψόμενον
τὰ ἀνάκτορα. Τὸ μέντοι πλῆθος τῆς πόλεως εἰς ὑπαντήν τοῦ νέου βασιλέως ἐκκέχυτο, λαμπρότατά οἱ ποιοῦν τὰ
εἰς τὴν βασιλεύουσαν εἰσιτήρια.

Δ'. Ἐνα μὲν οὖν δὲ γηραιὸς Μιχαὴλ αὐταρχήσας D
ἐνιαυτὸν, τῆς βασιλείας ἐκπέπτωκε, καὶ οὐ πολὺ^τ
ἐν ιδιωτικῷ σχῆματι βιώσας, ἀπέτισε τὸ χρεών. Ὁ

A scriptum quoddam confecerat, quo singulos jure-
jurando et diris obstringebat, ut Comnenum neque
imperatorem nominarent, neque imperatorum
honorem ei deferrent, atque senatorium alios pe-
cunia, alios dignitatum largionibus, alios aliis
illecebris impulerat, ut subscriptione sua earum
litterarum sententiam confirmarent. Verum audito
Comneni adventu, qui postridie urbem ingressurus
esset, quidam ex Patribus conscriptis factiosi ho-
mines mane se in templum divini Verbi Sapientiae
contulerunt, quibus se etiam sodalitatum principes
aggregarunt, et patriarchae præsentiam vociferati-
onibus efflagitarunt. At ille soribus undique oc-
clusis, fratris filios percontatum misit, quid vel-
lent quos illi, concursu multitudine aucta, com-
prehensos male tractaturos esse, comminati sunt,
nisi patriarcha statim egredetur. Feruntur autem
illa ficta suis et simulata, ut patriarcha invitatus
ad seditiones prodire videretur. Cum igitur ex su-
periori medium parte descendisset, pontificia stola
indutus, eos qui aderant incusans, ut a quibus vis
sibi fieret scilicet: audaciores ex seditionis ac po-
tius seditionis auctores, corona circa eum facta
petiverunt, ut legatus ad imperatorem iret, ac scri-
ptum sibi restitui postularet, cui subscribere
coacti essent. Sed id quoque commentitum erat.
Nam paulo post Comnenum aperte imperatorem
salutarunt, etiam patriarcha suffragante et adju-
tante, qui illi nuntiarat, ne cunctaretur, et præ-
mium suffragii postularat, et imperatori insolentius
denuntiarat, ut regia decederet. Quo nuntio a
primariis sacerdotibus accepto, senex 268 Mi-
chael percontalus est: Quod sibi præmium pro
imperio daturi essent, illisque respondentibus, Re-
gnum cælestis, statim insignibus abjectis regia de-
cessit, Comnenus autem Amustum, quem curo-
palatem fecerat, cum copiis ad regiam occupandam
misit, populo ad novi imperatoris occurrsum effuso,
ac illustrissimum reddente ejus in urbem ingres-
sum.

IV. Senex igitur Michael cum unum imperasset
annum regno excidit, neque diu post superstes
fuit. At Comnenum, firmato imperio, adoptionem

Variæ lectiones et notæ.

(50) Ἀπῆλθε τῶν βασιλείων. Et in monasterium
concessit. Anonymus Barensis: An. 1058. ind. 11:

Surrexit Comminiano imp.; Michael vero imp. in-
duerat habitum monarchicum.

ejus non Deo, sed sibi ascripisse ex ec appareat, quod in nummissuam imaginem stricto ense insculpeudam curavit, tanum non clamitans, eum si hinc quidquam aliud regnum peperisse. Eos a quibus adjutus fuerat, liberalissime est remuneratus, relataque festinanter omnibus gratia, operum dedit, ut domos suas quique redirent, ne in urbe oberrantes vel tumultum excitarent, vel contra populum insurgerent. Patriarcham magnopere veneratus est, et fratris ejus filios magnis honoribus affectos superbis magistratibus praefecit. Præterea in patriarcham gratiam, etiam ecclesiasticarum rerum procurationem Ecclesia attribuit. Nam cum ad id usque tempus et magnus œconomus, et scevophylax ab imperatore designari solerent, utrumque id munus patriarchæ potestati subjecit, amota publica auctoritate. Deinde vita sociam Augustam appellavit, fratrem autem Joannem europalatem et magnum domesticum nominavit. Porro cum omnes ejus post Basilium Porphyrogenitum decessores, fisci et ærarii pecuniam parum recte collocassent, partim in suas voluptates, et monasteriorum ædificationes in sumptum, partim sine delectu ac pro libidine sua condonatam: tam imperatori thesauri exhausti fuerunt, quam ærarium pecunia vacuum: id vitium correcturus, emendationem non pedetentim est agressus, sed ut in statere se in oidi jussit, erecta manu strictum ensem sustinente, ita etiam in negotia se ingessit, statim ad secundos tumores paratus, non adhibitis medicamentis, quæ exulceratas partes mollirent ac foverent. Itaque ex quo tyrannidem cum legitime **269** imperio commutavit, decessoris sui acta sine discrimine abrogavit: si quid ille cuiquam largitus fuerat, id eripiebat: sed et superiorum imperatorum multa acta evertit, et abrogavit, neque id in vulgi duntaxat fraudem, sed ne senatus quidem perpercit. Denique progressu temporis contra res sacras se convertit, multa monasteriis quæ ab iis constructa fuerant, collata truncavit, ac potius monachos publicis rationibus subjecit, sumptibus necessariis duntaxat illi redictis, ceteris vero fisco attributis. Dum igitur in dies hoc modo aliud ex alio novat, omnium in se odia suscepit, tam Patrum conscriptorum quam plebis, atque etiam militum, quibus nec ipsis pepercit, quomodo opere eorum imminueret, præ ceteris autem omnibus eorum qui in monasteriis statae exigunt. Verum nihil illum ab instituto deduxit, non oratio, non metus, non odium, non reprehensio: adeo sustulerat animos atque intumuerat.

τικῶν πλῆθει, τῇ τε συγκλήτῳ βουλῇ, ἀλλὰ μάντοι καὶ τῷ στρατιώτῃ, οὐδὲ γάρ οὐδὲ ἐκείνου ἀκάλεπτο, ἀλλὰ κάκεινοις ἀπεμεῖου τὰς εὔπορias, καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον τοῖς ἐν τοῖς σεμνεῖσι τὴν ζωὴν διενέουσι. Τὸν δὲ οὐδὲν ἀπῆγε τῶν ἐγχειρίσεων, οὐ λόγος, οὐ δέος, οὐ μῆσος, οὐ φύγος, οὐτως ἐπῆρτο τὸ φρόνημα καὶ οἰδῶν ἐκάτητο τὴν ψυχήν.

V. Neque vero patriarcha superbia illicedebat, sed

Variæ lectiones et notæ.

(51) Τοῦ βίου αὐτῷ κοινωνόν. *Aicatherinam*, ad quam scripta legitur Pselli epistola in cod. Reg. hoc titulo, Τῇ δεσποινῇ Αἰκατερίτῃ.

A δὲ Κομνηνὸς τῇ βασιλείᾳ ἐγκαταστάς, ἵστηψε τὴν ταύτης ἐπιτυχίαν, καὶ οὐ τῷ θεῷ ἐπιγράφετο καὶ τοῦτο δῆλον, οὐτε τῷ νομίσματι ἔιφηρη ἐκτὸν ἐνέχαρε, μάνον οὐχὶ βιών, οὐτε Τοῦτο μοι τὴν βασιλείαν, καὶ οὐχ ἐτερόν τι προύκένησε. Τοὺς δὲ συνχρημάνους αὐτῷ φιλοτιμότατα ἀντημάψατο, καὶ ἐπεισεν ἐκάτῳ τὰς ἀμοιβὰς ἀποδοὺς, πάντας οἵκαδε παρασκευάσας ἀποχωρεῖν, ίνα μή τι θερυνθίσασιν, ή τοῦ δῆμου κατεξαναστῶσιν ἀστυπολούντες. Τὸν δὲ πατριάρχην δ' αἰδοῦς ἤγειρε τοῦ πολλῆς, καὶ τοὺς αὐτοῦ ἀδελφόπαιδας δι' ἐκεῖνον τιμαῖς ἐτίμησε μείζοις, καὶ ἀρχαῖς ὑπερηφάνοις ἐπίστησε. Χριζόμενος δ' ἐτι τῷ πατριάρχῃ, καὶ τὴν τὸν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων οἰκουνορίαν τῇ Ἐκκλησίᾳ διπλεύει, μέχρι τότε τοῦ μεγάλου οἰκονόμου προχειρίζομένου παρὰ τοῦ βασιλεύοντος, ἀλλὰ μήν καὶ τοῦ σκευορύλακος, ἐκεῖνος δὲ καὶ διμφωνὸν τὴν τοῦ πατριάρχου ἔθετο ἐκείνοις, διποκενώσας ἀμφοῖν τὸ δημόσιον. Εἴτε τὴν μὲν τοῦ βίου αὐτῷ κοινωνόν (51) Αύγονταν ἀνηρόευσε, τὸν δὲ ἀδελφὸν Ἰωάννην κουροπαλάτην τετίμηκε, καὶ ὀνόμασε μεγάντιον. Τὸν δὲ πρὸ αὐτοῦ βασιλέων δεοι μετὰ τὸν Μορφυρογένητον ἐκεῖνον Βασιλείου τῆς βασιλείας ἐπέβησαν, οὐ καλῶς χρησμάνων τοὺς βασιλεῖοις καὶ κοινοῖς πράγμασιν, ἀλλὰ τὰ μὲν εἰς οἰκεῖας ἀπολάσσεις, καὶ εἰς δικηγορίων κατασκηνώσασθαις, τὰ δὲ δωρουμάνων οἱς ἐπιχειρήσαν, τὰ δὲ δημόσια πρυτανεῖα χρημάτων ἐπεπάνιζον· τούτο τοίνυν δὲ Κομνηνὸς προθέμαντος διορθώσασθαι, οὐκ ἡρέμα οὐδὲ κατὰ βραχὺν τῷ διορθώσει ἐπιχειρήσαν, ἀλλ' ὡς τῷ στατῆρι ἕστηδεν ἀνεστήλωσεν, ἀνατεταμένον τὴν χειρα, φέρουσαν τὸ ξίφος γυμνὸν, οὕτω καὶ τοῖς πράγμασιν ἐπένεγκεν ἕστηδεν, καὶ τέμνειν αὐτίκα πκρεσκεύαστο τὰ οἰδήματα, ἀλλ' οὐ μαλάσσειν οὐδὲ ἐμπλάττειν τὰ στούλα. "Οὐθεν οὐδὲ ἐξ οἰσπερ τοῦ κράτους ἐπέδη, καὶ εἰς ἔννομον ἀρχὴν τὴν πρὸν αὐτοῦ τυραννίδα μετήνεγκεν, ἀναπόδιστας τὴν τοῦ πρὸ αὐτοῦ πράξειν ἀνέτρεψε, καὶ εἴτε ἐκεῖνός νισιν ἐδωρήσατο, ἀφρρέτο καὶ ἀπεστέρει τοὺς εἴληφότας, ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸ ἐκείνου πολλὰ καθήρησε καὶ ἡθετησε, καὶ οὐ μάντοι τοῖς πρὸ τὸ δημάδες ἐποίει, ἀλλ' οὐδὲ τῶν τὰς γραμματικὰς ἐφείδετο. Εἴτε προβάνων καὶ κατὰ τοῦ γενεολογίας ἐχώρησε, καὶ πολλὰ τῶν τοῖς παρ' ἐκείνους διεμάθεισι φροντιστηρίοις ἀφιερωμένων ἡχωρατηρίων, ή μᾶλλον ἐκλογισμοῖς ὑποβάλλων τοὺς ἐν αὐτοῖς δισκουμένους, καὶ τὴν ἀποχρώσαν αὐτοῖς διεκάνη ἀπονέμων, τὰ λοιπὰ τῷ δημοσίῳ ἀφωσίου καὶ ἀνελάμβανε. Καὶ ἀλλοι ἐπ' ἀλλων καθ' ἐκάτητην ἐνεδύμενοι τοιούτον. Ἐντεῦθεν ἀπασιν ἦν μισητός, τῷ τε δημο-

B Ε', 'Αλλ' οὐδὲ δὲ πατριάρχης ἤτεν ἐκείνου πι-

φρονημάτιστο. Ἡθελεν οὖν ἐπιτάσσειν αὐτῷ, καὶ εἰποτε πρός τὰ αἰτούμενα ἀπετύχανεν, δὲ δὲ ἰδυαχέραινε, καὶ ἡπελεῖ καὶ ἐπείμα, εἴτα καὶ ὡς αὐτὸς αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἀπονεμηκώς, αὐτὸς καὶ ἀρελέσθαι ταῦτην εἰσαύθις ἡπελήσθε. Ταῦτα οὐκ ἦν οἶσειν τὸν βασιλέα ἔκεινον ἐπεικῶς, διὸ καὶ δράσαι πρὶν τι πάθοι προεμηθεύσατο. Τοῦ γοῦν πατριάρχου εἰς τὴν οἰκείαν ἀπελθόντος μονῆν, ήδη τῆς πανηγύρεως ἑρεστώσης τῶν ἐν αὐτῇ τιμωμένων οὐρανίων Δυνάμεων, ἵνα ἐορτάσῃ λαμπρότερον. Σκέμψας ἔτει χείρα στρατιωτικὴν δὲ κρατῶν (οὐ γάρ ἤθελεν ἐπ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου Σοφίας τὸν ἄνδρα κατεγγεῖν, ἵνα μὴ παρὰ τῷ κλήρῳ, ή καὶ τῷ δῆμῳ θρύσσος γένηται), ἔκεινόν τε καὶ τοὺς ἔκεινος ἀνέψιους συνόντας αὐτῷ ὑπερορίους ποιεῖ. Εἰτε καὶ καθαιρέσσαι ὑποβαλεῖν αὐτὸν διὰ φροντίδος ἀπέθετο, καὶ τις τῶν ἀρχιερέων συνεργοῖς πρὸς τοῦτο ἐκέρχοτο, καὶ τῷ Ψελλῷ αἰτιαμάτων (52) πολλῶν καὶ ἀλλοκότων συναγωγῆς, ἡ ἐν τῷ κατ' ἔκεινον λόγῳ συνήθροιστε καὶ συνεγράψατο, δηλοῖ τε διά τινων τῷ ἄνδρι, ἀπειπασθαι τὴν ποιμαντικὴν, ἵν' ἐκών αὐτὴν δοκῆ παραιτεῖσθαι, ὡς εἰ μὴ τοῦτο, καὶ δικῶν αὐτὴν ἀφαιρεθῆσθαι, εἰς μέσον κατ' αὐτοῦ προτιθεμένων αἰτιαμάτων. Ὡς δὲ ἔκεινος οὐκ ἦν ὑπείκων τῷ τοῦ βασιλέως θελήματι, φροντίς ἦν τῷ κρατοῦντι περὶ τῆς αὐτοῦ καθαιρέσσαις. Ἀλλ' ἔφθη λύσας τὴν φροντίδα τοῦ πατριάρχου δὲ θάνατος. Μετ' δὲ λίγου γάρ μεθίσταται τῶν ἀνθένδες δὲ πατριάρχης, καὶ τις τῷ Κομηνῷ τὴν ἔκεινον εὐγγελίσατο τελευτὴν, ὡς φροντίδων αὐτὸν ἀπαλλάττουσαν. Ὁ δὲ εὑδίς μετεγνώκει καὶ ἀνωλθούξει, καὶ τὸν ἔκεινον νεκρὸν μετ' ἐντίμου τῆς προτομπῆς ἐκ τῆς ὑπερορίας ἀναγαγών, εἰς τὴν αὐτοῦ μονῆν ἐναπέθετο, καὶ τοὺς ἔκεινον ἀδελφίδοις αὐθίς αἰτιατέστησεν ἐξ τὰς προτέρας τιμάς. Τῇ δὲ Ἐκκλησίᾳ τὸν πρόεδρον καὶ πρωτοβεστιάριον Κωνσταντίνον τὸν Λειχούδην ἀντικατέστησε, ἄνδρα ταῖς τῶν κοινῶν πραγμάτων ἐπὶ μακρὸν ἐμπρέφαντα διοικήσεις, καὶ ἀνέγκλητον διαιμείναντα, ἥπερ δὲ Μονονομάχος καὶ τὴν τῶν Μαγγάνων ἀνέθετο πρόνοιαν, καὶ τὰ περὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν ἐνεπίστευσεν Ἑγγραφα. Ἀπέρ δέ ταῦτον δὲ Κομηνὸς ἐθέλων παρεῖσθαι, σκέμμα τι μηχανᾶται πονηρίας ἀνάμεστον, καὶ τόκον νεὸς κακοδαίμονος. Ἐπει γάρ δὲ Λειχούδης ἀλήθειαστό τε καὶ προκεχειρίστο, καὶ ἴστενος ήδη παρεργοτάντο, δι' ἀπορρήτων αὐτῷ μηνύει, λέγειντα κατ' αὐτοῦ, ἀπειργοντα τοῦ λεπρᾶσθαι αὐτὸν, καὶ εἰ μὴ ταῦτα λαληθεῖται καὶ λυθεῖται συνομῶς, μὴ οἰόν τε εἶναι τοῦ χρίσματος αὐτὸν τῆς Μαγγάνων τὰ δικαιώματα, παρεστέλλομαι τὰ λεγόμενα, αἱσιοδόθης, ὡς οὐλέτι αὐτῷ εἰς τὴν προτέραν ἐπανελθεῖν κατάστασιν ἔκστιν, οὕτω δὲ μένειν δι' αἰσχύνης ποιούμενος, φέρων δίδωσι τὰ αἰτούμενα, καὶ οὕτω παραχωρεῖται τελεσθῆναι τὴν ἀρχιερατικὴν τελετὴν.

ζ. Ο δὲ Κομηνὸς κατὰ τῶν Οὐγγρῶν καὶ τῶν Σκυθῶν, οἱ Πατζινάκαι λέγονται, ἐκστρατεύσας,

Variæ lectiones et notæ.

(52) Καὶ τῷ Ψελλῷ αἰτιαμάτων. Exstat inter opera Pselli columnatoria ista in Michaelem Cæsarularium patr. Constantinopol. ad synodum dicta

A imperare illi volebat, ac si quando non impetrasset ea quæ petierat, ægre ferebat, increpabat: denique minabatur quemadmodum imperium illi contulisset, seidem illi ereptum. Quæ cum talis imperator ferre æquo animo haud utique posset, providit, ut malum daret potius quam ferret. Cum igitur patriarcha in suum monasterium, instante sanctorum Angelorum, qui ibi colebantur, festo, ut illud splendidius celebraret, iturus esset: missa illuc cohorte militum (nec enim eum ex ecclesia Verbi divini Sapientiae avellere voluit, ne vel cleri vel populi motus oriretur) et ipsum et nepotes ejus relegat. Deinde de abrogando illi patriarchatu cogitans, opera quorundam primariorum sacerdotum utitur, et Pselli variarum et absurdarum criminacionum coacervatoris, quas in oratione contra illum scripta congesit, et per quosdam viro significat, ut simulet, se ultra pontificatu cedere, quem aliqui invitus cum publica infamia sit amissurus. Ut autem ille refragabatur, imperatoris de ejus exau-toratione sollicititudinem mors sustulit. Neque enim multo post illius obitus a quadam est ei nuntiatus. Qui cum se 270 lœtum illi afferre non tium et curas adempturum putaret: ille statim mutata sententia ejulavit, ejusque cadaver cum honorisfico comitatu ab exsilio revocatum in monasterio ab illo condito reposuit, nepotibus ejus pristina dignitate restituta. In Ecclesia vero Constanti-nūm Lichudem præsidem et protovestiarium constituit, virum longo tempore in administrationibus rerum communium cum laude versatum, spectatae que fidei, cui Monachus etiam Manganorum œconomia commissa, tabulas de illorum immunitate commiserat, quas cum sibi vindicare Comnenus conaretur: commentum improbitatis plenum excogitat, ac plane partum quemdam diabolice mentis edit. Nam cum Lichudes per suffragia electus, ac sacerdos jam creatus esset, arcano eum monet, dici quædam quæ a patriarchali officio illum arcerent, et si in synodo agitarentur, nec rite confutarentur, non posse eum pontificatus unctionem adipisci. Verum si Manganorum sibi privilegia traderet, se neglecturum criminaciones illas neque impedimento fore quominus ungatur. Lichudes, qui videret non licere sibi ad pristinam conditionem redire, sic vero manere turpe esse, D propere allatis iis quæ putabantur, nemine obstante, pontificio ritu initiatur.

VI. Posthæc Comnenus expeditione contra Hungaros et Scythas, qui Patzinacæ dicuntur, sus-

oratio quæ propediem cum ejusdem historia et aliquot aliis opuscillis et epistolis, prodibit cum versione Combeffisi ex typographia Regia.

cepta, Hungaris potentibus pacem concessit. Scy-
thas vero aggressuro, cæteri quidem cessere, pacem
et ipsi amplexi (neque enim eidem omnes duci pa-
rebant) : unus vero eorum Seltzes, cæteris audacior,
cum parte quadam Romanorum copiarum con-
gressus, vincitur, et multis suorum amissis au-
fugit. Imperator autem castris inde motis, sub
finem mensis Septembris, Lobitzum concessit :
ubi vehementi imbri et nive intempestiva et maxi-
ma plerique equi perierunt, multique milites ex
frigore sunt periclitati ; cumque flumina exundan-
tia et stagnantia commeatum subito intercep-
sent, et homines et jumenta rerum necessariarum
penuria laborarunt. Cæterum, pluvia et nive pau-
lisper sedata, imperator tabernaculo egressus sub
magnam 271 quamdam querum in proximo
concessit, circumstantibus procerum quibusdam.
Orto autem in eo loco fragore, et ipse et sui inde
discesserunt, atque arbor statim radicitus evulsa
concidit. Reversus igitur in magnam urbem,
ad grates, ob salutem acceptam Deo persolvendas,
intra palatium Sanctæ Theoclæ protomartyris ædem
ille quidem condidit, quod eo die, quo illius me-
moria celebratur, quercus illud periculum effuge-
rat, sed talem, quæ magnam ejus animi pusillitatem
arguat : quam ejus ex fratri filio nepos imperator
Joannes, Alexii filius, magnificentissime instaura-
vit, nomine Servatoris nostri Jesu Christi.
Δε πολλὴν κατηγοροῦντα τῆς ἐκείνου προστιθέντως μικρής
Ιωάννης δ τοῦ Ἀλεξίου οὐδὲ σφόδρα μεγαλοπρεπῶς
Χριστοῦ.

VII. Nunc illud dicendum est, quemadmodum Isaacius hic imperium deposuerit, eti scriptores in eo non consentiunt. Nam eruditissimus et eloquentissimus Psellus narrat, eum venationibus de-ditum, cum hasta sepe et ursos et apros feriret : frigido vento ictum esse latus, atque inde febrim ex imo coortam effervuisse. Postridie cum lateris doloribus urgeretur, et spiritum egre traheret, dubia spe vitae, ac potius plane desperata vita, Constantino Ducas imperio tradito, vita melioris institutum amplexum esse. Thraceius autem refert, circa Neapolim venanti visum esse aprum horrendum aspectu, quem dum laxatis equo habenis persequen-

τοῖς μὲν Οὐγγροῖς εἰρήνην αἰτησαμένοις ἐσκείσατο. Κατὰ δὲ τῶν Σκυθῶν δρμῆσαντι, οἱ μὲν ἄλλαι ὑπέκυψαν καὶ εἰρήνευσαν (οὐ γάρ ὁδ' ἔνα καὶ πάντες ἡγεμόνα ἐτάττοντο), εἰς δὲ αὐτῶν δὲ Σελτὲ θρασυ-θεῖς, καὶ μοίρᾳ τινὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεως συμβαλὼν, ἤτητο, καὶ τὸ πολὺ τῶν εἰκείων ἀπο-βαλὼν, μετὰ τῶν περιειφέντων ἀπέδρα. Ἀνα-ζευγνύς δὲ ἐκεῖθεν δὲ βασιλεὺς, ἐσκήνωσεν δὲ τῷ Λοΐζῃ, ἥδη τοῦ τέλους ὅντος ἐγγὺς τοῦ Σεπτεμ-βρίου μηνὸς. Ὁμηρου δὲ φραγδαῖου καταρρίφθεντος, καὶ χιόνος πεσούστης πρὸ ὕρας πολλῆς, τῆς ἵπου τε τὸ πλέον διέφθαρτο, καὶ στρατιῶται πολλοὶ τῷ φύχει κεκινδυνεύκαστοι, καὶ ποταμοὶ δὲ ὑπερχειλεῖς γεγονότες καὶ πελαλίσαντες τὰ ἐπιτήδεια σφῶν ἀθρόον παρέσυραν, ώς καὶ τῷ στρατιωτικῷ καὶ τοῖς ὑποζυγίοις αὐτοῦ τὰ ἀναγκαῖα ἐπιλιπέν. Εἴτα τοῦ θειν τε καὶ τοῦ νιφειν ἐπὶ μικρὸν παυθέντων, τῆς βασιλείου σκηνῆς προῆλθεν δὲ βασιλεὺς, καὶ ὅπδο δρῦν ἔστη παμμεγέθη, ἐκεῖ που ἐστώσαντο καὶ τινες τῶν ἐν ὑπεροχχίᾳ αὐτὸν περιστανταί. Βοῆς δὲ ἐν τῷ τόπῳ συμβάστης, μετέστησαν τῆς δρύος δὲ βα-σιλεὺς τε καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, ἡ δὲ αὐτεἶκα φίδιόθεν ἐκσπασθεῖσα κατέπεσεν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἐπανελ-θών εἰς τὴν μεγάλην πόλιν, καὶ ἀποτινύνς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ταύτης τῷ Θεῷ χαριστήρια, νεὸν ἐνεδει τῶν βασιλείων ἀντιγειρε τῇ πρωτομάρτυρι ἀγέρ Θέ-κλῃ. Κατὰ τὴν ἡμέραν γάρ ἐν ἦ τελεῖται ἡ μνήμη ταύτης, τὸν ἐν τῇ δρύις ἔξεργον κλίνουντον, νεὸν πρέπειαν, δὲ ἐκείνου καθελῶν ἔκανέψιος δὲ αὐτοκράτωρ νεοδημήσατο εἰς ὄνομα τοῦ Σωτῆρος (53) ἡμῶν Ἰησοῦ.

Ζ'. Ἄλλ' ἥδη ῥήτεον καὶ δημοσίως τὴν βασιλείαν ἀπ-θετο οὗτος δὲ Ἰσαάκιος, εἰ καὶ μὴ συμφρονοῦσιν οἱ συγγεγραφότες περὶ αὐτοῦ. Ὁ μὲν γάρ πολὺς τὴν γλῶτταν (54) δὲ σοφώτατος Ψελλὸς δὲ θηραίς ἐκεί-νον λέγει τὸν βασιλέα σχολάζοντα, καὶ συγχάκις τὴν δεξιὰν λογχοφόρον ἐπ' ἄρκτους καὶ σύνας ἐπε-νατείνοντα, βληγῆναι πνεύματι ψυχρῷ τὴν κλευ-ράν, κάντευθεν φρίκην ἐπισυμῆναι αὐτῷ, καὶ πο-ρετὸν ἐκ τοῦ βάθους ἀναφλεγῆναι, εἰς δὲ τὴν ἐπο-σσαν νύττεσθαι τὴν πλευράν, καὶ τὸ δοῦρα, μὴ ἐρρώσθαι αὐτοῦ, κακὸν τοτῶν ἀμφισθητήσιμον γεν-μενον εἰ βιώσεται, ἢ καὶ ἀπεγνωκότε τέλον τὴν ζωὴν, καὶ νῦν Δοῦκαν Κωνσταντίνον (55) τῷ βασι-

Variæ lectiones et notæ.

(53) Εἰς δύομα τοῦ Σωτῆρος. De hac æde egimus in *Constantinopoli Christi*, ubi de æde S. Theclæ. Videtur porro illa ipsa ædes quam a Joanne conditam aiunt sub nomine τοῦ Παντοκράτορος. De hac pariter in eadem lucubratione sat multa a nobis observata: cujus et am. ut hoc obiter moneam, ea erat prærogativa, ut illius Hegumenus multis aliis monasteriis una esset prefectus, nisi forte exarchii obierit dignitatem, de qua consulere licet *Glossarium ad scrip tiores med.* Græcit, ita ut visitatoris potius officium exercuerit. Balsamon, ad *Nomocanon Photii*, tit. 1. c. 20: Εἴ γάρ οὐκ εφίται κληροῦσθαι τινὰ εἰς δύο Ἐκκλησίας, πολλῷ, πλέον οὐδὲ κεφαλή μια δύο σωμάτων. Τὸ δὲ προστασθαί τὸν παντοκρατοργὸν Ὄγούμενον πολλῶν μοναστηρίων, οὐκ ἐναντιοῦται τῷ κανόνι· τὰ γάρ

πολλὰ μωναστήρια ὡς ἐν λογίζονται, διὰ τὸ καὶ
ἐπίδοσιν περιελθεῖν εἰς παντοκράτορα.

(54) Πολὺς τὴν γλώτταν. *Eloquentissimus rep-
sūtus, pro homo verbosus, uti vorterat interpres,*
quem inde multis exagitat Allatius in *Diesocrat*, de
Psellis, p. 38. Porro Michaelis Pselli verba sunt:
Πολλάκις δὲ τῇ βολῇ τῆς λόγχης ἐπὶ τὰς ἄρκτους
καὶ συνεγών ἐπινατείνων τὴν δεῖπναν ψυχρῷ πεν-
ματι βάλλεται τὴν πλευρῶν, καὶ τότε μετὰ οὐ πάνο-
κατάδηλος ἡ πληγὴ ἐγεγόνει. τῷ δὲ ἑρεβῆς βίγ-
σαντας, πυρετὸς διαδέγεται, εἰτο.

(55) Κωνσταντίνος. Anonymus Barenensis: Anno 1060, ind. 13, Comminiano voluntaris dedit (forte cedi.) domino suo Constantino Duhizzi, et induit sibi habitum monachicum.

λεις δημοσιοτήσαντες, πρὸς τὴν χρείαν μετατάξαντες θεούς βιοτὴν. Ὁ δέ γε Θρακῆσις, θηρῶν κάκεῖνος τὸν βασιλέα τοῦτον ἰστόρησε περὶ τὴν Νεάπολιν, σὺν δ' ἐπιφανῆναλ ποθεν, τὴν θέαν φρικτὸν, καὶ τὸν Κομνηνὸν ἐνδεωχότα τῷ ἵππῳ τὸν χαλινὸν, διώκειν τὸν σὸν, τὸν δὲ εἰσδύναι τὴν θύλασσαν, γενέσθαι τε δρανῆ, ὃν οὐ σὺν οἱ πολλοὶ, φάντασμα δὲ τι δαιμόνιον ὑπελήφασιν· ἐν τοσούτῳ δ' ὡς ἔξι ἀστραπῆς ἴνσηται λαμπτηδόνα τῷ βασιλεῖ, καὶ τῇ ταύτῃς Βολῆ διαταραχέντα τὸν αὐτοκράτορα, τοῦ ἵππου τε ἱππεστῶν, καὶ κεῖθαι παρὰ τῇ γῇ ἀφρόν τοῦ στόματος ἀποπτώντα, καὶ μηδὲν τῶν κατ' αὐτὸν εἰσθανόμενον, ἀκατίψ δ' ἐκεῖθεν ἐμβιβασθέντα, κομισθῆναι εἰς τὰ βροτίεια, καὶ νοσήσαντά τι βραχὺν, εἶτα δὴ καὶ ἀπογνωσθέντα, κείρασθαι τε τὴν τρίχα, καὶ ἀντὶ τῆς πορφύρας τραχὺν τριβώνιον ἀμφιέσθαι, τὸν Δούκα Κωνσταντίνον βασιλέα προχειρόσμενον, καὶ οὕτω τῇ τοῦ Στουδίου προσορμίσαι μονῆ, κάκεῖ τὸ λοιπὸν καταβιῶναι τῆς βιοτῆς ἀναρρίζωσθέντα ἐκ τοῦ νοσήματος. Ἐθασίλευστ δὲ δύο ἐνιαυτοὺς καὶ μῆνας τρεῖς, δραστήριος ὁν, καὶ τὸ θήρος σοφαρὸν ἐνδεικνύμενος, πρὸς πράξεις δέκτατος, στρατηγικώτατος τὰ πολέμια. Λόγοις μὲν οὐχ ὅμιληκάς, προστέχων δ' αὐτοῖς, καὶ τοὺς τούτων τροφίμους ἀποδεχόμενος, σώφρων τε τὰ πρὸς εὐήνην. Λέγεται γαρ ποτε νοσῆσαι τῆς οἰκίας ἀποδημῶν, καὶ παρὰ τῶν λατρῶν γυναικὶ μιγῆναι πρὸς θεραπείαν τῆς νόσου προτρέπεσθαι· τὸν δὲ μὴ ἀνασχέσθαι ἐτέρᾳ πλησιάσαι παρὰ τὴν σύνοπτον. Αἰτιώμενος δὲ διὶ τυραννίδι ἐπικεχειρήκεν, "Ολονούν, Ελεγε, τῷ συνδούλῳ δουλεύειν, καὶ τῶν εἰνότων μὴ τυγχάνειν.

Η'. Ο πρόδρος δὲ Κωνσταντίνος δούκας, τῆς βιστίλειας τυχῶν ἀπραγμόνως, ὡς εἴρηται, πολλοὺς τῶν τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τοῦ δημάδους πλήθους εἰς μείζονας ἀξιωμάτων βαθμοὺς προσείδασε. Καὶ δύσους δ' δούκας δέρπετο τὰς οἰκεῖας τιμᾶς (πολλοὶ δ' ήσαν καὶ οὗτοι), εἰς ταύτας αὖθις αὐτὸς ἔκεινος ἀποκατέστησεν. Ἐπιβουλῆς δὲ κατ' αὐτοῦ συσκευασθεῖσης, μικροῦ δεῖν ἔγνετο ἀν δούρυροχιος. Ἡν μὲν γὰρ ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν Μαγγάνων ἐσκέφαντο δὲ οἱ συνομοσάμενοι, ὡς εἰς θύρυσος ἐν τῇ τῆς πόλεως γρεγονῶς ἀγγελθεῖν αὐτῷ ἀγορῆς, αὐτίκα διὰ τῆς θαλάσσης ἔκεινος ἀπελεύσεται πρὸς τὸ μέγα ἀνάκτορον. Προφορούμητο δ' αὐτοῖς, μὴ εἶναι τὴν βιστίλεικήν τριήρη ἔκει, καὶ τοὺς ἔκεινης οἰκαστρόφους, οὓς πρωτοκαρδίους ἡ δημάδης λέγει φωνῇ, τῆς συνομοσίας μετέχειν σπουδάσαντες. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ὡς τὸν θύρυσον ἐνωτίσατο, ἐπίειν δεῖν ἔχρινε τῶν ἀνακτόρων εὐθ. Ἐπεὶ δ' οὐχ εὑρίσκεται ἡ βιστίλεική τριήρης ἔκει, εἰς τὸ τυχὸν ἐμβεβήκει ἀπέτιον· ἀπέδοτος δὲ, ἀνεφάνη καὶ ἡ ναῦς ἡ βιστίλεια, καὶ εἰρεσίῃ πολλῇ σὺν δύνῃ σφοδρῷ τὸ βρύσιον τέμνουσα, πρὸς τὸ πλοιάριον, φέρετρον βιστίλειας ἐμβεβήκει, πρὸς τῶν πηδαλίουνχων ἰθύνετο. Ἡν δ' αὐτοῖς τὸ βουλόμενον, ἐπιβιδόσαι τὴν τριήρη τοῦ πλοιάριου, ίν' αὐτὸδ καταδύσῃ καὶ σὺν τῷ βιστίλει ποιήσηται ὑποθύρων. Ως δ' εἶδον τὴν τῆς τριήρους ἐπιφορὰν οἱ τῷ χριτοῦντι συμπλέοντες, ἀνέτραξάν τε καὶ ἐπέχειν θρασύτερον ἔξιδησαν, καὶ μετατρέπειν τοὺς οἰκακας. Ταῖς οὖν ἔκεινων βιστίλεις ὕσπερ ἐμβροντηθέντες οἱ ἐπὶ τῶν οἰκακῶν (θελας δ' ήν τὸ ἔντοπον προμηθείας) ἀπεδιλίσαν. Καὶ οὕτω τὸν κίνδυνον δι βισιλεὺς ἐφύ-

A retur, in mare demersum evanuisse, et a plerisque non aperum, sed spectrum quoddam diabolicum esse iudicatum: atque interim fulgore quadam instar fulgoris perstrictum imperatorum, equo præterre exessum, et spumam ore rejicientem, humi attinutum jacuisse, atque inde navicula in regiam revectum, cum paulisper ægrotasset, jam deploratum, raso capillo et purpuræ loco aspera lacerna sumpta, atque Constantino Duca imperatore designato, in Studiense monasterium se contulisse, ubi recuperata etiam valetudine, vita reliquum exegredit. Regnavit biennum et tres menses, homo strenuus, ingenio arroganti, in rebus gerendis celerrimus, rei bellicæ peritissimus. In litteris non quidem versatus, sed litterarum studiosus, et doctorum amans; in conjugio adeo castus, ut cum peregrinari morbum incidisset, et a medicis 272 moneretur, ut consuetudine mulieris morbum levaret, cum ulla præter uxorem suam, rem habero recusarit. Cum ei regni affectatio objiceretur, respondit: Se pati non potuisse conservi imperium, a quo justa sibi præmia negarentur.

B

VIII. Constantinus Ducas præses, imperio citra laborem, ut dictum est, positus, multos senatorii ordinis et plebeia conditionis ad altiores dignitatis gradus evexit: atque illos etiam, quos Comnenus honoribus spoliarat, qui multi fuerunt, in integrum restituit. Sed parum absuit, quin per insidias subinergeretur. Nam cum in Mangnico palatio ageret, conjurati ratione inita, si ei tumultus in foro urbis nuntiaretur, statim mari in magnam regiam transiturum, curarant, ut imperatoria triremis, illiusque gubernatores, qui protocarabi vulgo appellantur, et in coniunctionis societatem asciti erant, abessent. Imperator, audito tumultu, recta in regiam abeundum esse censuit. Sed cum imperatoria triremis ibi non inveniretur, proximum lembum concendit. Inter navigandum vero etiam navis imperatoria apparuit, quæ frequenti remigio et vehementi impetu fluctus secans, a gubernatoribus recta ad lembum dirigebatur, eo consilio, ut illo suppresso imperator demergeretur. Iis vero qui cum eo vehebantur, exclamantibus, et confidentius vociferantibus, ut inhibitis remis gubernacula converterent; gubernatores velut attuniti, Deo ita volente, paruerunt. Sic periculo evitato, quo pacto et a quibus parata essent insidiæ cognovit, ac sortes bonis duntaxat ademptis ultus est. Etsi autem ex veterum Ducarum Andronici, Pantherii, et Constantini familie se ortum esse gloriabatur, tamen eam familiam, cum Constantinus (ut supra dictum est) regnum affectasset, Constantino Porphyrogenito imperatoris Leonis Philosophi filio regnante, et ob immaturam statem adhuc sub tu-

toribus agente, funditus eversam esse constat, A nullo mare relicto. Hujus igitur majores, ut fertur, a femina quadam originem duxerunt. Unde non germanus Ducas censebatur, sed promiscuus, cognatione illa velut adulterata. Itaque a plerisque non **273** Ducas, sed Ducites per diminutionem vocabatur. Cæterum vir pius fuit erga Deum, moribus commodis, justitiæ amans, sed ingenio tardo et hebeti; et ut iis delectabatur, quorum spectata erat integritas, sic pecuniam supra modum amabat, et rationes excoxitabat, quibus multos thesauros coacervaret. Quamobrem duabus rebus magnum impedit studium, quarum una erat, ut publica vectigalia augeret, eaque de causa curias rationibus quæstoriis destinatas quibusvis vendebat, et vectigalium collectionem publicanis cum pacto auctarii credebat; altera, ut controversias audiret, et decreta scriberet. Verum in jure dicendo non semper prescripta legum observabat, sed alicubi etiam erat pro ratione voluntas, ut commutatis calculis in pronuntiando personarum rationem haberet. Jam ut erat tenax et parcus, cum animo suo constituit, nolle se bellis conflictari, sed gentes muneribus et aliis obsequiis devincire, et Romano imperio reconciliare; qua re duo commoda venabatur, alterum ne plura in expeditionibus consumeret: alterum, ut per summum otium cumulandis thesauris invigilaret. Ita siebat, ut militares catalogos negligenter, ac potius fortissimos quosque ob stipendii magnitudinem deleret. Unde Barbari ferociores evadabant: Romanæ vero legiones timidiiores et humiliiores, atque imperium minuebatur. Nam multæ tum Orientales provincias partim diripiebantur et vastabantur, partim ab hostibus occupabantur.

φροσύναις δὲ λατεῖς αὐτὰ οἰκειοῦσθαι, καὶ καταλάττειν τὴν Ἀρματῶν ἀρχῆν. Δύο ἐντεῦθεν ταῦτα μνώμενος ἔστω, τό τε μὴ πλείω δακανῷ ἐν ἐκστρατείαις, καὶ τὸ αὐτὸς ἡρεμεῖν, καὶ σχολάζειν ὡς ἐπίπαν τῶν χρημάτων τῇ συλλογῇ· διὸ καὶ τῶν στρατιωτικῶν καταλόγων ἡμίλησην, ή μᾶλλον πολλοὺς καὶ τὸς γενεαστέρους τῶν ἀπογραφῶν ἀπήλειψε διὰ τὸ βαρύμισθον. "Δεῦτε συμβαίνειν ὥρασύνεσθαι μὲν τὸ βαρβαρικὸν, συστέλλεσθαι δὲ καὶ καταπονεῖσθαι τὰ τῶν Ἀρματῶν στρατεύματα, καὶ μειοῦσθαι τὴν ἡγεμονίαν τὴν Ἀρματικὴν. Πολλοὶ γαρ τότε τῶν Ἐφών χωρῶν αἱ μὲν ἀλητίσκοντα καὶ εἰς ἀφανισμὸν προύχωρον, αἱ δὲ καὶ ὑπὸ τοὺς πολεμίους ἔγινοντο.

IX. Neque etiam in Occidente omnia se reotissime habebant, ob militum et paucitatem et ignorantiam. Uzos enim (est autem hæc quoque Scythica gens, quæ Patzinacis et generis præstantia et multitudine illis in locis antefertur). Istrum cum uxoribus et liberis trajicentes, rectores finitimarum urbium magister Nicephorus Botaniates, et magister Basilius Apocapes, transitu prohibere frustra conati, victis legionibus, ambo capti sunt et abducti a Barbaris, qui Danubio superato, omnem ejus tractum compleverunt. Nam plerique consentiunt, eorum qui arma ferre possent, ultra sexaginta millia fuisse. Inde progressi ex Macedonia,

B γῶν, ὅπως τε καὶ παρ' ᾧ τὴν ἐπιδουλήν συνεπεῖ-
αστο, ἔγνω, καὶ τοὺς εἰτίους ἡμέντο τερψίου
μόρην τῶν οὐσιῶν. Οὗτος δὲ βασιλεὺς ηὔχει μὲν, ὃς
ἐπὶ προγόνοις τοῖς πάλαι τῇ τῶν Δουκῶν κεκλημέ-
νοις ἐπιουνυμάρη, τῷ Ἀνδρονίκῳ δηλαδή, καὶ τῷ
Ηανθηρίῳ, καὶ ἐπὶ τούτοις τῷ Κωνσταντίνῳ. Ἀλλὰ
τοῦ γένους ἑκείνων πάλαι πανοικὶ ἐξολοθρευθέντος,
ὅτε δὲ Κωνσταντίνος τυραννίδι ἐπικεχείρηκεν (ὡς
ἴμπροσθεν εἴρηται) τοῦ Πορφυρογενῆτου Κωνσταν-
τίνου τοῦ πατέρος τοῦ ἄνακτος Λέοντος, τοῦ Φιλοσόφου
φημι, βασιλεύοντος, καὶ ὑπὸ ἐπιτρόπους τελοῦντος
ἴτι διὰ τὴν νηπιότητα, καὶ μηδενὸς ἀρρένος περι-
λειφθέντος. Ἐκ θηλείας τινὸς, ὡς λόρος, οἱ τούτου
κατήγοντο πρόγονοι, θύεν οὐδὲ δούκας λελόγιστο,
καθαρὸς, ἀλλ’ ἐπίμικτος καὶ κεκιδηλευμένην ἔχων
τὴν πρὸς τοὺς Δούκας συγγένειαν. Διὸ καὶ τοῖς
πλεοσιν οὐ Δουκας, Δουκίτζης (58) δὲ ὁ ποκοριζό-
μενος ἐπωάδμαστο. Ἡν δὲ δ ἀνὴρ τὰ πρὸς θεὸν
ἴωσενης, τὸ ξῆρος ἐπιεικής, δικαιοσύνης ἀρεστής,
τὴν γνώμην δὲ νωθρὸς καὶ ἀμβλύς, χειρῶν τοῖς
ἴπι βίου μαρτυρουμένοις σεμνότητι, ἀκτότων δὲ
ἀραστιχρήματος, καὶ πόρους ἐπινοῶν ὅπως εὐτῷ
γένοιτο πολλοὶ θησαυροί. "Οἶνος καὶ πρὸ πάντων
εἰς δύο ταῦτα κατέτεινε τὴν σπουδὴν, εἰς τε τὴν
τῶν δημοσίων φόρων ἐπαύξησιν, διὸ καὶ τὰ ἀρχεῖα,
τὰ τοὺς φορολόγους λογοπραττοῦντα, ὀνητὰ περιήγη-
τοις βουλομένοις, καὶ τελώναις τὴν συλλογὴν τῶν
φόρων ἐπὶ συνθήκαις προσθηκῶν ἐνεπίστευε. Πρό-
τον μὲν οὖν τοῦτ' ἑκαίρῳ ἦν σπουδασμα· δεύτερον
δὲ δικῶν ἀνράστις καὶ φυρίσματα. Οὐ πάνυ δὲ τῇ
ἀκριβείᾳ προσεῖχε δικάζων, ἀλλ' ἕνιαχοῦ αὐτὸν ἀγα-
θεῖται, καὶ τὰς φύφους ὑπῆλλαττε, πρὸς τὰ πρό-
ωπα τὰς ἀποφάσεις τιθέμενος. Γλίσχρος δὲ τυγχά-
νων καὶ φειδωλὸς, ἔθετο παρ' ἑαυτῷ μὴ μάχεις
πρὸς τὰ ἔθνη συρβήγνυσθαι, ἀλλὰ δώροις καὶ φιλο-

C φροσύναις δὲ λατεῖς αὐτὰ οἰκειοῦσθαι, τὰ δὲ Ἑσπέρια κακῶς, τὰ δὲ Ἔσπερια καὶ ταῦτα κακῶς θεοῦ, διὰ
στρατιῶν καὶ σπάσιν καὶ ἀχρειότητα. Τοῦ γὰρ
τῶν Οὖζων ἔθνους (Σκύδαι καὶ τοῦτο θετὶ τῶν Σκε-
λινάκων, καὶ κατὰ γένους ἐπεροχὴν καὶ κατὰ τελ-
θους ὑπερβολὴν παρὰ τοῖς Σκυθικοῖς προτιμάμενοι
ἔθνεσι) τὸν Ἰστρὸν παγγενεῖ διαβαίνοντος, ἀπειρό-
τον μὲν οἱ των παριστρίων πόλεων ἔρχονται (ἴσως
δὲ οὗτοι δέ μάγιστρος Νικηφόρος δὲ Βοτανικῆταις, καὶ
δέ μάγιστρος Βασίλειος δὲ Ἀποκάπης) ἀπειρότεις εἰ-
τοῖς τὴν διάβασιν, οὐ μέντοι γε ἡ δύσνηθησαν. Ἀλλὰ
συμμίκταν σφίσι τὸ βάρβαρον, τὴν τε συνοίσσαν εἰ-
τοῖς κατηγωνίσατο στρατιὰν, καὶ τοὺς εἰρημένους

Variae lectiones et notæ.

(58) Δουκίτζης. Ita appellatur in Chronicis annoymi Barensis loco laudato. Vide *Familias Byzantinas* in *Ducena familia*.

Σύδρας καὶ διμφω δορυαλάτους ἐπήγαγον, καὶ δια-
σάντες τὸν Δάνουδιν (57), τὴν περὶ αὐτὸν χώραν
ἐπιλύρωσαν ἀπασαν. Ήσαν γέρ, ὡς ὁ λόγος, ὅπερ
λέγοντα χιλίδας, οἱ αὐτεῖν δηλα δυνάμενοι. "Οὗτοι
δρυμένοι τὴν τε Μακεδονίαν ἐληίζοντο, καὶ μί-
χρις Ἑλλάδος προήσαν. Ταῦτα ἀθυμίτων ἐνεποίει τῷ
βασιλεῖ, συλλέξαι δὲ δυνάμεις ὕκειν καὶ ἀλεβάλλετο,
τὰ μὴ πρόσται δύολον. Ἐκεῖνος δὲ Πλεγεν διε ἀκα-
τεγάνιστον τὸ ἔθνος ἦτε. Ηρέσθεις δὲ πρὸς τοὺς
αὐτῶν ἡγεμονεύοντας μετὰ δώρων ἑσταλκώς ἐπει-
ράτο τούτοις πείσαι τὸν βάρβαρον σπείσασθαι. Ηλύ-
των δὲ ἀναφανδόν λοιδορούμενων τῷ βασιλεῖ, ὡς διὰ
φυδωλίαν μὴ κατὰ τῶν Βαρβάρων ἐπειδόντι, τῆς
μὲν πόλεως ἐξεδήμησε (58), περὶ δὲ Χοιροβά-
χους (59) ἐσκήνωσεν, οὐ πλείους, ὡς λέγεται στρα-
τιώτας τῶν ἀκατὸν πεντήκοντα μεθ' ἑκατοῦ ἐπαγ-
μανος. Φροντίζων δὲ περὶ στρατεύματος συλλογῆς,
ἐν τούτοις δὲ ἡγεμόνης ἀντῷ ἡ τοῦ ἔθνους καταστροφῇ.
Ἐνεπιφαντος γάρ ἐκείνῳ λοιμοῦ, καὶ κακωθέντι
σφρόντες ἐξ αὐτοῦ, οἱ τε Πατζινάραι καὶ οἱ παραχε-
μνοι Βούλγαροι ἡσθενχάτι ἐπέθεντο, καὶ ἀρδην
αὐτὸν διερθάρχασι, μόλις τῶν ἡγεμόνων μετ' ὀλίγων
δυνηθέντων διασῆναι τὸν Ἰστρον. Ήν δὲ τὸ σύμπαν
τοῦ στρατηγῆματος τῆς θείας δυνάμεως Ἀπογούνος
γάρ δὲ βασιλεὺς πανταχόθεν, πρὸς τὸ θεῖον κατέφυγε
δάκρυσι, καὶ συντεριδῇ καρδίας τούτου δεδμένος, καὶ
τὴν ἐκεῖθεν ἐκκαλούμενος ἀγωγῆν. Ταῦτα δὲ ἐν τῷ
ἴστορῳ εἰτε τῆς βασιλείας ἐπράχθη τούτου τοῦ αὐτο-
χάτορος. Πρὸ δὲ τούτου σεισμὸς ἐγένετο μῆγας
κατὰ τὴν εἰκοστήν τρίτην (60) τοῦ Σεπτεμβρίου
μηνὸς, ὥφ' οὐ καὶ ναοὶ καὶ οἰκίαι πολλαχοῦ ἡρεπώ-
θησαν. "Οτε καὶ τὸ κατὰ Κύζικον Ἑλληνικὸν κατ-
έπεστ τέμανος (61), ἔργον καλλιστόν τε καὶ θαύμα-
τος ζειον, καὶ δὲ ἐν Νικαλὶ τῶν ἀγίων Πατέρων (62)
μέγιστος τε καὶ περιώνυμος κατεστέφη ναός. Κατὰ
δὲ τὸν Μαΐον μῆνα τῆς τετάρτης Ἰνδικτιῶνος, κο-
μῆτης ὁπποτεστή κατόπιν τοῦ ἡλίου πρὸς δύσιν
ἴσντος. Ήν δὲ πρότερον μὲν κατὰ σελήνην πλήρη
τὸ μέγεθος, εἶτα κόμην ὕσπερ ἐκφύων, ἀμειούτο,

A 274 prædas agebant, et in Græciam usque pene-
trabant. Quæ etsi imperatori molestia erant, tamen
conscriptere copias negligebat, ne obolum impen-
deret: sed præ se ferebat, gentem illam esse
insuperabilem. Itaque per legatos missis muneri-
bus, pacem a ducibus illorum redimere parabat.
Sed cum palam ab omnibus conviciis laceraretur,
quod ex tenacitate contra Barbaros non iret,
urbem egressus est, et ad Chœrobacchos castrame-
tatus, cum, ut fertur, non plures centum quinqua-
ginta militibus secum haberet. Enimvero de con-
scribendis copiis sollicito, gentis illius subitum
nuntiatur excidium. Nam cum sævissima pestilentia
graviter afflita esset, Patzinacæ et Bulgari finitimi
debilitatem aggressi, funditus deleverunt, ducibus
cum paucis ægre ultra Istrum elapsis. Fuit autem
tota res divinis potentias opus. Nam imperator,
omni humana ope desperata, ad Deum confugerat,
cum lacrymis et animi submissione illius auxilium
efflagitans. Hæc sexto ejus imperii anno acta sunt,
quem magnus terræ motus die xxiii mensis Se-
ptembribus antecessit, quo et templo et ædes multis
in locis conciderunt. Tum Cyzici gentile famum
opus pulcherrimum et admirandum corruit, et Ni-
cessæ sanctorum Patrum maximum et celebre tem-
plum dejectum est. Mense vero Maio, quarta indi-
ctione, stella crinita apparuit, solem occiduum
sequens: quæ principio magnitudine lunæ plenæ
par, deinde veluti coma enata minuebatur, ac
tantum decrecebat, quantum illa augebatur. Con-
spectus est per dies quadraginta, radiis versus
Orientem conversis. Quum autem patriarcha Con-
stantinus Lichudes, Ecclesia per annos quatuor et
sex menses gubernata, in aliam migrasset vitam:
Joannes Xiphilinus in pontificiam Constantinopo-
leos sedem evobhitur, Trapezunte quidem oriundus,
sed omni doctrinæ genere eruditus, et in præci-
pios senatores relatus. Qui omnibus sua sponte re-
lictis, coma rasa, Olympia monasteria frequenta-

Variæ lectiones et notæ.

(57) Δάνουδιν. Ita Wolphius: at Regii duo
aliū Δάνουδιν, duo alii Δουνασοὶ habent. Dunnas-
tum dixit Laestantius, in libro *De mortibus perse-
cutorum*, p. 18.

(58) Τῆς μὲν πόλεως ἐξεδήμησε. Dum in hac
expeditione versaretur, exorta, ni fallor ista se-
ditio vel rebellio, in urbe, quam attigit Eudocia
conjux in p̄fatione ad Ionia, cuius mox mentio-
nem agemus, ubi disciplinarum ac studiorum, que-
tum in ea florebant, laudes prosequitur: Ὅρωμεν
μετὰ γάρ ἡς ἀπτῆς ρανεῖσθης (τῆς πατέσεως) ἡ
στάσις κάτεπεται, καὶ εἰ τῆς εἰρήνης διαλλαγαὶ
βίβαιαι διδιστάτως ἔγνοντο. Ubi ad marginem
codicis ms. hæc describuntur: Τὴν τοῦ Ηλείανοῦ
στάσιν λέγει, καὶ τὴν τοῦ ἀκολάστου Μαϊοτά, οἱ τῷ
βασιλεῖ ἐπιθέμενοι, ἀπόντος τοῦ φιλοχρίστου βα-
σιλέως, οὓς δὲ σοφῶτες Ἀσσωρίνος παραλήσσει τε
καὶ προσέδει τῆς ἀλογιμωτάτης βασιλίδος ὥρτο-
ρεύσας, τῆς ἐπιθέσεως κατέπαυσε, καὶ τοῦ ἀμφό-
λιου πολέμου περὶ οὐ καὶ παλατιοῦ μνεῖαν ἐπο-
ήσατο. Meminit porro Scylitzes variarum insidia-
rum in Constantium Ducam structarum, tametsi
carum auctores non nominet.

(59) Περὶ δὲ Χοιροβάχους. De hoc oppido
diximus ad Alexiadem Annæam pag. 340, et ad
Cinnamum, p. 440.

(60) Κατὰ τὴν εἰκοστήν τρίτην. Exstat inter
Pselli Opuscula in cod. Reg. fol. 93, monodia in
hunc terræ motum, hoc titulo: Εἴτε τὸν σεισμὸν τὸν
γεγονότα τῇ εἰκοστῇ τρίτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς
τοῦ Προδρόμου.

(61) Οτε καὶ τὸ κατὰ Κύζικον Ἑλληνικὸν
κατέπεστ τέμα. Vide quæ ad Philonem de se-
stem mundi miraculis commentator Leo Allatius.

(62) Καὶ δὲ Νικαλὶ τῶν ἀγίων Πατέρων ναός.
Nicasiana major ecclesia, S. Sophia, perinde ac
Constantinopolitana, dicata, Sanctorum Patrum
ecclesia dicitur, ob coactos in ea sanctos Patres
in primo concilio Niceno, sed et in secundo. Ne-
scio porro an ad istius Sophianæ ecclesiam ruinam
referri debeat Pselli λόγος εἰς τὴν τῆς ἀγίας Σοφίας
σύμπτωσιν, qui describitur in cod. operum Pselli
Regio fol. 63, an vero ad terræ motum, quem sub
Alexio accidisse scribit Zonaras, tametsi non legi-
mus eo concessum vel labefactatam ædem Sophia-
nam Constantinopolitanam.

vit, solitariam vitam amplexus, ubi cum longo tempore permansisset, patriarchica sede dignus est habitus. At imperator gravi et diurno morbo oppressus, **275** cum jam nullum mortis effugium esse cerneret, imperium tribus filiis reliquit, quorum duos Michaelem et Andronicum Eudocia privato adhuc, Constantinum vero imperatori peregrinat, cum et ipsa Augusta appellata esset. Unde is solus Porphyrogenitus fuit, ab eoque statim praeceteris imperii insignibus adornatus. Post etiam reliquos designavit. Ac hos quidem imperio praefecit: ipsis vero metrem imperatricem et nutricem, et ut paucis complectar, dominam reliquit, mandata imperii administratione, quod ei modesta videbatur, nec minus ad tractationem rerum apta, quam ad liberos educandos ingeniosa. Sed prius scriptum jusjurandum ab ea exegit, quo promitteret se a secundis nuptiis temperaturam. Ea syngrapha ab illa firmata, patriarchæ custodienda est tradita. Sed et senatores omnes jurejurando adacti, scripto promiserunt, se non alium imperatorem nisi liberos ipsius creaturos. His peractis obiit. Regnavit annos septem cum semestri: vixit sexaginta et amplius. Cæterum fratrem suum vivens Cæsarem appellarat, et consiliarium habuerat et

A καὶ καθ' δσον τὰ τῆς κόμης ηὐξάνετο, ἡλιττονοῦτο τὸ μέγεθος. Πρὸς δὲ τὴν Ἀνατολὴν τὰς ἀκτῖνας ἀπέτεινεν, ἵψ' ἡμέρας φαινόμενος τεσσαράκοντα. Τοῦ πατριάρχου δὲ Κωνσταντίου τοῦ Λειχούδη ἐπ' ἑτη τέσσαρα καὶ μῆνας ἔξ την Ἐκκλησίαν θύμαντος, μεταθεμένου πρὸς ἑτέραν ζωὴν, Ἰωάννης ὁ Εἰφιλίνος (63) εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἀνάγεται, ὃς ἐκ Τραπεζοῦντος μὲν ὥρμητο, πεπαῖδευτο δὲ παιδείαν λόγων παντοδεσπότην, καὶ τοὺς ἑβδόμοις τῆς συγκλήτου βουλῆς συνηρίθμητο. Πάντα δὲ ἐκουσίας λιπῶν, τοῖς κατὰ τὸν "Οὐλυμπὸν προσφοιτῆςας σεμνείοις, κείρεται τε τὴν κόμην, καὶ τὸν μοναχικὸν ὑπέρχεται βίον, ἔνθα καὶ συχνοὶ διανύσσας χρόνον ἄξιος ἐκρίθη τοῦ θρόνου τοῦ πατριαρχικοῦ. Ὁ δέ γε βασιλεὺς νόσῳ ληφθεὶς, καὶ ταύτῃ κάμνων ἐπὶ μαχρὸν καὶ ταλαιπωρούμενος, καὶ τὴν κατεργασθὲς, καὶ ἀπαραίτητον αὐτῷ γνοὺς ἐπένει τὴν τελευτὴν, τὴν μὲν βασιλείαν αὐτοῦ καταλλοίτε τροισιν υἱοῖσιν (64), οὓς αὐτῷ ἡ σύνοικος Εὐδοκία (65) ἐγενέτο, τοὺς μὲν δύο τὸν Μιχαὴλ καὶ τὸν Ἀνδρόνικον (66) ἱδιωτεύοντι ἔτι, τὸν δὲ Κωνσταντίνον βασιλεύσαντι, καὶ αὐτὴν Λύγοντα διαρρήθεισα. Οὐθὲν οὖτος μόνος Πορφυρογεννήτης ἦν, διὸ αὐτίκα καὶ πρὸ τῶν ἀλλων τοῖς βασιλικοῖς παρασήμοις ἐκδισμησεν. Είτα καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνηγό-

Variæ lectiones et notæ.

(63) Ἰωάννης ὁ Εἰφιλίνος. Vide quæ de eo observamus ad Annam Comnenam, p. 267.

(64) Τὴν μὲν βασιλείαν καταλέλοπτε τροισιν υἱοῖσιν. Scribit Psellus in *Hist. Constantini Ducam* tres filios et duas filias ante adeptum imperium habuisse, quorum filiorum secundus mortem obiit patre tum imperante; alter Michael postmodum imperator; tertius vero Andronicus. Filiarum prima vitam monachicam amplexa est etiam superstes, cum idem Psellus scribat: altera viro nupsit, Dominico forte Sylvio Venetorum duoi, uti docuimus in *Fam. Byzant.*: nam conjugis familiam sileat Psellus. Post adeptum vero imperium Constantinus Porphyrogenitus natus est, quem duobus locis Constantium, alibi Constantium vocat idem scriptor.

(65) Ἡ σύνοικος Εὐδοκία. Michael Psellus in *Hist. nondum edita* tradit bis nuptias iniisse Constantinium Ducam adhuc privatum: ac primo quidem cum nobili orta genere, ut quæ ἦν παῖς ξενου, ὃν τὸ μὲν χωρὸν ἡ θάλασσα θεγκεν, ἡ δὲ ρώμη πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκήρυξε, quibus vocibus e Dalassena familia fuisse innuit: proinde filiam Constantini Dalasseni, qui sub Michaeli Paplagone vixit, cuius quidem Constantini Constantinus Ducas gener dicitur a Scylite et a Zonara, unde cum de primis hisce nuptiis sileant iudicem scriptores, Eudociam alteram Ducas conjugem filiam Dalasseni perperam scripsimus in nostris *Familitis Byzantinis*. Eudociae vero genus et Familiam non prodit Psellus: sed hanc *Macrembolitissam cognominatam* docuimus in *Familia Augustis Byzantinis*, in addit. quæque singularis fuit eruditio- nis, quod testantur quæ in Bibliothecis aëservan- tur illius opera, in quibus legere contigit ex Col- berteau vastum illud opus, quod Ἰωνια inscripsit, et Romano Diogeni imperatori alteri conjugi dicavit, hac præposita Epigraphe: Εὔδοκίας τῆς Μα- κρεμβολιτίσσως βασιλίδος Κωνσταντινουπόλεως Ἰω- νια ἥτοι συναγωγὴ θεῶν, ἡρώων τε καὶ ἡρωϊκῶν γε- νευλογιῶν, καὶ τῶν περὶ αὐτοῦ μεταμορφώσεων, μύ-

C θων τε καὶ ἀλληγοριῶν τῶν περὶ τοὺς παλαιοὺς εθ- ρισκομένων, ἢ καὶ περὶ διαφόρων σοφῶν, πρὸς τὸν φιλόχριτον καὶ εὐεβδότατον βασιλέα Ρωμα- νὸν νόν Διογένην, Νικητὴν, Τροπαιοῦχον. Opus in- quam multifaria rerum variolata refertum quod- que immensam principis feminæ eruditioνem, et assiduam librorum lectionem testatur, tum, ut ipse- met ait, ex propria bibliotheca, tum aliunde ma- gnis sumptibus comparatorium: Οἰστερὸν ἐπικαργ- νάθη ἐκ τῆς τιμολογίας τῆς ἡμῶν βιβλιοθήκης ἡρα- νισμένη, ἢ τινα καὶ πολλὰ τῶν βιβλίων προστίθηται διαφόρων μοι χωρῶν συναθροισθέντα μελέτη καὶ δαπάνη πολλῆ. Tum addit hocce opus adjungendū cæteris quæ haecenūtū conficerat: Τῆς σῆς τοινύν βασιλείας χρινάτης ἐκδοθήσεται, καὶ μετά τῶν ἀνελφῶν παρέσται. Ubi ad marginem hec desoribuntur: Μετὰ τῶν ἀδελφῶν παρέσται λίγη διτὶ καὶ ἄλλα τινὰ συνέθετο ἡ ἀστιμος βασιλισσα, τὸν τε πλόκαμον τῆς Ἀριάδνης ἐπικάνε, καὶ τὰς τῶν γυναικῶν χρείας, καὶ τὸ δεῖ τὰς βασιλίδας ἀπο- ει πεζῷ λόγῳ, χρήσιμον τι χρῆμα, καὶ περὶ διατῆς μοναχότων, διπερ καὶ νῦν καθ' ἡμᾶς ἐν τῷ τε Προ- κονήσου σεμνεῖται σώζεται. Cæterum in longis nou- nulla sunt quæ ex Suidis exscripta iis locis ubi de scriptoribus agit, siquidem is vixit sub Joanne Zi- misce, quod ipsem videtur innuere in V. Αδέη.

(66) Καὶ τὸν Ἀνδρόνικον. Quem et imperatorio titulo donatum cum duobus aliis fratribus mox scribit. Proinde iste est Andronicus cuius mortem deplorat in *Monodia Psellus in cod. Neg. hoc titulo*: Μονωδίᾳ εἰς τὸν βασιλέα κύριον Ἀνδρόνικον τὸν Δοῦκαν, in qua βασιλεῖας υἱὸς dicitur. Deinde satis innuit una cum fratre imperasse, hisce verbis: Κεῖται βασιλεὺς, ίντα καὶ πάλιν τὸν αὐτὸν λόγον διατε- ἐκ περιόδων ἐρῶ, ἐκ σπαργάνων μὲν σχεδὸν τὸ βα- σιλεύειν λαχῶν, καταλληλος δὲ τῷ κράτει γενόμενος, ubi observanda vox σχεδὸν, solus enim Constanti- nus Eudoxius filius Porphyrogenitus fuit. Denique in *Androcini elegio*, quod sub extremum *Historiz* apposuit idem Psellus, exserte imperatorem appelle- lat, hisce verbis: χαριστατος οὗτος δ βασιλεὺς, etc.

ρευστε. Τούτους μὲν οὖν ἐπιστησε τῇ ἀρχῇ, αὐτοῖς Α
δὲ τὴν μητέρα βασιλίδα τε καὶ τροφὸν καὶ κυρίαν,
τὸ ἔμπειρον εἰπεῖν, καταλέλοιπε, ἐπ' αὐτῇ τὴν τῆς
βασιλείας μεταχειρίσιν ποιησάμενος, δοκούσῃ αὐτῷ
σώφρονί τε καὶ πρὸ παλῶν ἀγωγὴν δεῖξῃ, καὶ πε-
ριφερίᾳ πρὸς πραγμάτων διοίκησιν, πρότερον δρκον
ἔξι αὐτῆς ἀπαιτήσας ἔγγραφον, ὃς οὐ πρὸς γέμον ἐλεύσεται
πατριάρχῃ ἐδόθη φυλαχθῆσμενον· ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς συ-
κτοτε βασιλέας ἔτερον ἀνειπεῖν, εἰ μὴ τοὺς πατέρας αὐτοῦ.
Δινιαυτοὺς, ζησας δὲ ἔρχοντα δι καὶ τι τούτων ἐπέκεινα. Τοι
καὶ σύμβουλον εἶχε, καὶ τῶν μυστηρίων συνίστορα. Λόγιον
λογίους (68) ἐστέβετο, καὶ ἐλεγε βούλεσθαι μᾶλλον ἐκ λόγων
αὐτοῦ, μὴ ἄλλως κακῶς διαβήσειν ἔφασκεν, εἰ μόνον ὡς
Ալանիան ձեռօμένων.

Γ. Κατὰ γνῶν τὰς τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως Β
διπτεγχάς, ἃ τε βασιλίς Εύδοκια καὶ οἱ παῖδες ἐκείνου
τῆς βασιλείας ἦσαν διάδοχοι, καὶ ἡ βασιλισσα τὴν
τῶν κοινῶν μετακεχειρίστο πρόνοιαν, τῶν νίκων κατ-
άρχουσα, καὶ ἐπὶ βῆματος σὺν ἐκείνοις προύκαθητο,
μεσούσα μὲν αὐτὴν, ἐκείνους δὲ παρακαθίζουσα
ἐκτέρωθεν, οὗτως ἐν ἀρχαιρεσίαις, οὗτως ἐν ζη-
τήσεις πολιτικῶν διποθέσεων, οὗτως ἔχρημάτιζον
πρέσβετειν, οὗτως ἐν συνήθεσι προόδοις προήγεταν.
Οἱ δὲ τὴν Ἐφέντα ληξίδιμενοι Βάρβαροι, οὐκ ἐπάνοντο
τὰς διποθέσεις τοῦ βασιλέως γλισχρότητα ωλι-
γάθησάν τε καὶ ἐκακώθησαν. Καὶ εἰ τινες δ' ἦσαν
Ἐπιστρέψαντες ἀπόδημοι, τῶν συνήθων διψαλίων
επερούμενοι. "Οθεν οἱ Βάρβαροι ποτὲ μὲν τῇ Μεσο-
ποταμίᾳ ἐφήδρευον, ποτὲ δὲ τὰ περὶ τὴν Μελιτινὴν
ἐπόρθουν, ποτὲ δὲ τὴν Κιλικίαν ἐσίνοντο, καὶ ἄλλοτε
τοῖς Καππαδόκαις ἀπήρεσαν, καὶ τοῖς κατὰ Κοίλην
Συρίαν ἐνίστησε. Ταῦτα την βασιλεῖσθη καταγγελλόμενα
θύρισον ἐνεποίει, καὶ βασιλέως πολλῶν λεγόντων
δεῖσθαι τὰ πράγματα, δελσασα ἐκείνη, μὴ τὸ κοινὸν
βασιλέα τινὰ προστησηται ἑαυτοῦ, καὶ οὗτως αὐτῇ
καὶ οἱ παῖδες τῆς βασιλείας ἐκπέσωσιν, ἔκρινεν αὐτῇ
τινὰ ἀπαγαγγεῖν τῇ ἀρχῇ, ἵνα καὶ ἑαυτῇ καὶ τοῖς
ἴστενοις διατηρήσῃ τὸ κράτος, καὶ μείνη αὐτοῖς ἀν-

Variæ lectiones et notæ.

(67) Τοῖς δὲ λόγοις οὐχ ὁμιλικώς. *Contra Socines*: Τοῖς δὲ λόγοις ἔχοντας προστεκτέμενος, διφελον
πάσην, ἐκ τούτων ἡ τῆς βασιλείας ἐγνωριζόμην.
Nisi forte legi debeat λογοῖς.

(68) Εἰς τοὺς λογίους. Quo referri debent quæ
Εὐδοκία σονjux ait in Praestations ad Ἰωνία, ubi
īta Beatus Diogenem alloquitur: Καὶ τοῦτο γε
τὸ τελλοῖς ἀλλοῖς, τοῖς εὐφρανουμένοις σε εἰς τὰ
πενθόλαια ἐπανήγυντα, Γροπαιούχε βασιλεύει συγκατ-
εριψιμάσσειν εὐελπίς είμι: οὐχ δπως γέρε τὴν βα-
σιλείαν εἴδεισκομένην εὐρήσεις τὸ κατ' ἐμόν, ἀλλὰ
καὶ τὴν πολίν πάσῃ ἀρέτῃ καὶ ἔθεσι χριστοῖς κε-
κοσμητηρίᾳ μάνην παιδείᾳ φημι, ηδὲ οὐδὲν τιμιώτερον
τῷ τε τῶν λογίων ἀνδρῶν ἀναγνώσει, καὶ τῇ τῶν
στοιχείων μελέτῃ, ή τις δίκηη Ἀδώνιδος κήπου
παντοδεκτοῖς ἄνθεσι εὐώδεσι βρύνοντος, τῇ καλλονῇ
τῶν ἀρετῶν αὐτῆς ἐντραχίσιν ἐφαμιλλον τῷ Μακε-
δονικῷ ἄστει τῷ πολλοὺς ἐσχηκότι λογίων ἀνδρῶν
γενομένῳ, καὶ πάντας τρόπον τὰς παλαιὰς κλεινάδες
Ἀθηνας, ὡν τὸ καλέος οὐρανούμηκες, ἀζηλωμένην.

arcanorum consciūm. Quāvis autem indoctus
esset, tamen doctrinam amabat, et eruditos
colebat, dicere solitus, malle se exdoctrine quam
imperio nobilitari. Insidiatores suos dicebat, se
non alia ratione male tractaturum, quam pro man-
cipiis utendo, quod leges eis libertatem eriperent.
α δεύτερον. Τὸ δὲ ἔγγραφον παρ' ἐκείνης βεβαιωθὲν τῷ
κλήτου βουλῆς ἀπάντες ἔγγράφως κατέθεντο, μὴ ἐν
Τούτοις δὲ μὲν ἔξελιπε, βασιλεύσας ἐπτὰ πρὸς τὴν ἡμίσει
ἢν μέντοι ἀδελφὸν αὐτοῦ Καλοφάρα βασιλεύσας ἐτίμησε,
οὓς δὲ οὐχ ὁμιληχώς (67) ἤγάπα τούτους, καὶ τοὺς
ὧν ἡ τῆς βασιλείας γνωρίζεσθαι. Τούς δὲ ἐπικοδύλους
ἀνητοῖς κεχρῆσθαι αὐτοῖς, ὡς τῶν νόμων αὐτοῖς τὴν

X. Eudocia igitur cum liberis suis ex testamento defuncti imperatoris, et imperio successit, et rerum communium tractationem suscepit, filiorum quasi magistra, atque una cum eis pro tribunali sedit, medium ipsa occupans, illis utrinque assidentibus : sic in comitiis, sic in civilium controversiarum quæstionibus, sic in audientis legationibus, sic in solemnibus processibus se gerebant. Verum Barbari Orientem diripere soliti, Romanas provincias, incur sare et in dies vexare non desistebant, militibus, ut jam dixi, tenacitate imperatoris et imminutis et afflictis. Quod si qui adhuc restabant militiæ dediti, ii propter negata solita stipendia minime erant alacres ad confligendum cum hostibus. Unde Barbari alias Mesopotamia **276** imminebant, alias Melitenes confinia vastabant, alias Ciliciæ nocebant, alias Cappadociam invadebant, nonnunquam etiam Coëlesyriam. Quæ nuntiata imperatricem turbalant : cumque multi dicerent res imperatorem acquirere, verita ne aliquando a republica creato, ipsa et liberi imperio exciderent, aliquem asciscendum censuit, ut ea ratione et sibi et liberis potestatem inviolatam tueretur. Negant enim eam Diogeni nupsisse ex lascivia, aut studio voluptatis, sed virum eum ut strenuum et in re bellica probatum, et robore incomparabili præditum summae rerum præfeciisse, ut Barbarorum impetus

Ούτω γάρ ή παιδεία καλῶς τὰ πάντ' ἐπανορθοῦν
οἴδε, ὥστε καὶ τὸ βάρβαρον σθεννύειν, καὶ τὸ εὐφρα-
δές τῆς φυσῆς ἀνκαταίτειν, καὶ πάντα κατὰ κόσμουν
ὑρθυμίζειν δύνασθαι, ἵσπερ δργανον αἱ τῶν λογίων
ἀνδρῶν ὅσημέραι παραινέσσεις δὲ ἀναγνώσεως τῶν
τὴν τῆς ψυχῆς ἀπαιδεύσιαν ἀποσπώντων, καὶ κατά-
ληψιν σταθερὸν ἐμφατεύσιντων· καὶ τόδι οὐ μόνον
ἐν τῇ τῶν πόλεων βασιλίδι, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἐλ-
λαδί· φιλεῖ γάρ τὸ διπήκοντον φύσει τῇ τοῦ ἡγεμόνος
γνώμην διατάσθαι πρὸς αὐτὸν ὡς ἐπὶ σκοποῦ
στοχαζόμενον. Ex quibus colligere licet quanto
studio litterarum ac disciplinaruin in urbe primaria
atque adeo in universa Graecia, instaurationem
aggressus fuerit Constantinus Iudas, sed et Eudo-
cia uxor post illius excessum, dum sola cum filiis
rerum potiretur. Hinc vox illa Constantini, cuius
supra memini apud Psellum in Hist. et ex eo. Zo-
naram: Τοῖς δὲ λόγοις ἔξδχως προσκείμενος, Ὁφε-
λον ἔλεγεν, ἐκ τούτου, ή τῆς βασιλείας γνωρίζε-
σθαι.

nouinhil retunderetur, illo armis eorum resistentes. Fuit autem et genere illustri ortus, et rebus gentis clarus. Cujus pater cum Romani Argyri neptem ex fratre uxorem haberet, regni affectati convictus, seipsum præcipitavit, ne quæstionibus adhibitus, conscos prodere cogeretur. Hic vero Diogenes Romanus vestarcharum dignitate ornatus, et a Duca Sardice dux designatus fuerat, et cum illic alicubi in Patzinacas incidisset, multis occisis, nec paucioribus captis, et viventes et ovesorum capita miserat ad imperatorem: a quo ea de causa vestarcha designatus fuerat, cum honorificis litteris, quibus scribebat, *eam dignitatem illi non donari, sed pro egregli facinoris remuneratione dari.* Illic igitur cum ageret, se ad occupandum regnum parabat, cognito imperatoris obitu. Quo ejus consilio intellecto, imperatrix eum comprehendendum curarat. Ita in vinculis Byzantium perductus, facinoris convincitur, et ut insidiator condemnatus intra præscriptos limites coercetur. Deinde rursus ut condemnatus ad tribunal imperatorium adducitur, ut sententia in eum lata confirmetur. Verum omnibus astantibus misericordia viri incessit, et animi doluerunt. Nec enim robore duntaxat erat incomparabili, sed forma etiam praestandi. Ac imperatrice una cum cæteris illius miserta, an vero amore quoque capta, dicere non possum, sententia damnatoria in absolutoriam commutata, criminis solitus, in Cappadociam patriam abit. Imperatrix vero eum ex itinere revocatum, magistrum et ducem copiarum designat. Cumque jam secum constituissest, eum ut virum fortissimum, imperatorem creare, tamen jurejurando et syngrapha, quam a patriarcha, cui asservanda data erat, recuperatam volebat, impediabatur. Init igitur improbum et profundum consilium, idque cum eunuchorum suorum quodam communicat, illo ministro pro lenone usa, monet que quemadmodum cum patriarcha agendum esset, Is cum pontifice congressus: *Scito, inquit, domine, imperatricem nepotis tui amore captam esse* (habebat enim nepotem Bardam adolescentem lascivum et rei venere deditum), et addit, *quod si tu annueris, hoc est, si jurisjurandi chirographum ei reddideris. et persuaseris multum ex ea re periculum ipsi immittire, statim eam fratris tui fitio nupturam, et potestatem imperatoriam tradituram.* Patriarcha his illecebris irretito, ac de statu mentis dejecto, eunuchus postulare pergit, ut senatorum quunque animos tentet. Is igitur senatoribus singulatim accersitis ait: tempora postulare imperatorem, qui defensionem reipublicæ suscipiat. Romanum enim imperium, si a muliercula et pueris solis administretur, haud ita multo post, non remotas duntaxat provincias et hostibus finitimas, sed suburbanas etiam perituras. His jurisjurandi et syngraphæ reprohensionem aerem subjungebat, et mortuo imperatori maledicebat, quasi non reipublicæ studio, sed ex privata zelotypia inusitatum

A εφαίρετον. Οὐ γάρ δι' ἐκολασίαν αὐτήν φαστιν, οὐδὲ ἡττηθεῖσαν ἡδονῆς, θαυμῇ προσαρμόσαι τὸν Διογένην, ἀλλ' ὃς ἄνδρα δραστήριον, καὶ τὰ πολέμα δόκιμον, καὶ τὴν ἴσχυν ἀπεράμιλλον, ἐπιστῆσαι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ, ἵν' ἡ βαρβαρικὴ φορὰ ἐπισχεθεῖ πάσως, αὐτοῦ τούτοις ἀντερείσαντος τοὺς βραχίονος. Ἡν δ' ὁ ἀνὴρ οὗτος καὶ τῶν ἐκ γένους λαμπρῶν, καὶ τῶν διαβοήτων ἐπὶ τοῖς ἀνδραγαθήμασιν. Οὐδὲ πατὴρ ἐπ' ἀδελφόπαιδι τοῦ βασιλεύσαντος πάλαι τοῦ κατὰ τοὺς Ἀργυροὺς Ῥωμανοῦ κηδεστῆς γεγονώς, καὶ ἐπὶ τυραννίδι ἀλούς, θαυμὸν κατεκρήμνισεν, ἵνα μὴ ἐκεῖθεν κρατηθεὶς γνωρίσῃ τοὺς συνίστορας ἑταῖρον, καὶ ταῦταν ἔπειθεν καὶ οὗτοι τιμωρηθῶσι. Τετίμητο δὲ τῷ τῶν βεσταρχῶν ἀξιώματι. Δούξ γάρ περὶ τοῦ δούκα τῆς Σαρδικῆς γεγονώς, καὶ Πατζινάκαις εἴς που περιτυχῶν, καὶ τούτοις συμβελῶν, πολλοὺς τε διώλεσε, καὶ οὐ μείους ἀξιώρησεν, ὃν τοὺς μὲν ἐκλακότας ζωούς, τῶν δὲ ἐσφαγμένων τὰς κεφαλὰς στέλλας τῷ βροτλεῖ, Βεστάρχης τετίμητο, γράψαντος δὲ τοῦ κρατοῦντος αὐτῷ, ὃς Οὐ δῶρον σοι, ὁ Διογένες, τὸ ἀξιώματα, τοῦ δὲ ἀνδραγαθήματος ἀμοιβῆς. Διατρίβων οὖν ἐκεῖ, τυραννήσαι παρεσκυνάζετο, ἐπεὶ ἔγνω τεθνᾶντα τὸν αὐτοκράτορα. Ός δὲ ἐμηνύθη τῇ Βασιλίσσῃ τὸ βούλευμα τοῦ ἀνδρὸς, στέλλασε συνέσχεν αὐτὸν, καὶ ἥχθη δεσμώτης εἰς τὸ Βυζαντίον, καὶ ἐλεγχθεὶς ὡς ἐπίσουλος, κατεκρίθη, καὶ τέως ὅροις κατεκλείσθη περιγραπτοῖς. Εἰτε ἀδημίς ὡς κατάκριτος εἰσῆκτο πρὸς τὸ βῆμα δὴ τὸ βασιλείου, ἵν' ἡ Φῆφος κυρωθεὶη κατ' αὐτοῦ. Ἐλεος οὖν εἰσήγει τοῦ ἀνδρὸς τοὺς παρεστῶτας, καὶ πᾶσιν ἀποθανεῖτο ἡ ψυχὴ. Ἡν γάρ οὐ μόνον τὴν ἴσχυν ἀπεράμιλλος, ἀλλὰ καὶ ἰδεῖσθαι καλός. Συνέπαθεν οὖν μετὰ τῶν ἀλλῶν καὶ ἡ βασιλὶς ἐπ' αὐτῷ, καὶ οἰκτος Πλεύτης τοῦ ἀνδρὸς καὶ αὐτὴν, εἰ δὲ καὶ ἔρως, οὐκ ἔχω λέγειν, καὶ ἀντὶ τῆς φύσου τῆς δριζόνσης ἐκείνῳ τῇ κόλασιν, τῆς κολάσεως ἐλευθεροῦν αὐτὸν ἀφήνετο φύσισμα. Καὶ δὲ μὲν λυθεὶς τοῦ ἀγκλήματος, ἔριε πρὸς τὴν Καππαδοκίαν (αὐτὴ γάρ ἐκείνῳ πατέρι), ἡ δὲ βασιλίς μεταπεμψαμένη αὐτὸν, μάγιστρον καὶ στρατηλάτην προεχείρισατο ἥδη καὶ βασιλέα τούτον ἀνειπεῖν, ὡς ἄνδρα κρίνασα παρ' θαυμάστητον. Ἀνεκόπτετο μέντοι διὰ τὰ δρκια, καὶ τὸ δηρραφόν, διὰ τοῦ πατριάρχη τετήρητο. Καὶ ἣν μέλημα, δύως τούτο ἀφέλητο. Σκέπτεται τούτη περὶ τούτου βουλὴν πονηράν τε καὶ βαθυγάμρων, καὶ ταύτην ἐνὶ τῷ τῶν περὶ αὐτὴν ἐκτομιῶν κατινοῦται, καὶ οἷον προαγωγῷ τῷ θεράποντι κέχρησαι, ὑποθέμένη δόποςα δὲ καὶ οἰα τῷ πατριάρχῃ προσσυμιλήσῃ. Οἱ δὲ τῷ ἀρχιερεῖ προσελθών Ἱσθί, φησάν, ὁ διάσποτα, ὡς ἔρων τοῦ ἀνέψιου σου ἡ βασιλίς (ἥν γάρ ἀνέψιος αὐτῷ Βάρδας, νέος τε καὶ οὐρρήν, καὶ ἀρροδιστῶν ἡττώμανος), καὶ προσεπῆγεν, ὃς δὲ σὺ ἐπινεύσεις, τὸ δὲ ἐστὶ τὸ τοῦ δρκού τὸ χειρόγραφον ἀποδοῦναι τῇ βασιλίσῃ, καὶ πεισει μή τινα κιλδυνὸν ἐκ τούτου ἐπηρεῆσθαι αὐτῇ, αὐτίκα συνοικίσει μὲν ἐπιτῆ τὸν σὸν ἀδελφόπαιδα, καὶ οἱ τὸ κράτος ἔψεται τὸ βασίλειον. Ως δὲ τούτοις δὲ πατριάρχης παραδουκοληθεῖς, δλον ἀνέδωκεν θαυμὸν, καὶ τῶν τῆς συγκλήτου βουλῆς ἡ

ας ἀπῆτηο θέσθαι ἀπόπειραν. Ὁ δὲ τούτων προσκελυμένος, τὰ πράγματα ζητεῖν, βασιλεὰ τὸν τούτων ἀντιληφόμενον. Εἰ γὰρ ναικὶ μόνῃ καὶ πειδαρίοις ταῦτα διοικηθήσιγται πάντως οὐκ εἰς μακρὰν τῷ Ῥωμαϊκῷ, οὐ τὰ πόρρω μόνον, καὶ τοῖς ἔχθροῖς ρυμοῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἀγχθύμα. Καὶ ἐπὶ τῶν ὅρκων καὶ τοῦ ἐγγράφου πολλὴν ἐποιεῖτο ομήν, καὶ τὸν βασιλέα τεθνεῶτα ἐκαηγόρει, ἢ τοῦ κοινῆ συμφέροντος θέμενον πρόνοιαν, ἵνα ζηλοτυπίας ἐκβίζους ὅρκους ἀπτηκότα, αρδόμοις ἐγγραφα. Τούτοις τοὺς πλεοὺς συννοῦς ἐσχήκως ἐκεῖνος, εἰ δὲ τινες καὶ ἀντέλεγον, τοὺς μὲν δώροις, τοὺς δὲ ὑποσχέσει συμψήτιθεμένους; αὐτῷ γενέσθαι, στέλλει τῇ βασιλίσσῃ τὸ τῶν ὅρκων χειρόγραφον. Ἡ δὲ τούτῳ λαβομένη εἰς ἔργον τὸ ιματίπετλεσσε, καὶ ἄγεται μὲν τὸν Διογένην, καὶ τούτῳ συζεύγνυται. Κοινοῦται δὲ τὴν πρᾶξιν τῷ πρεσβύτερῳ τῶν οἰκιῶν, καὶ τῷ Καλσαρί μετακληθέντι πρὸς τὰ βασιλεῖα, καὶ μετασχύνται τῶν ὑμεναίων, καὶ τῶν ἐπινοίων ἀπογευσαμένων κρατήρων (69), καὶ Διογένης βασιλεὺς ἀνηγόρευτο, τῆς βασιλίδος Εὔδοκίας μετὰ τῶν ἀρξάσης ἐπὶ μῆνας ἑπτὰ καὶ ἡμέρας τινάς.

Ῥωμανὸς δὲ διογένης τῆς τῶν Ῥωμαίων γενόμενος ἐγκρατής, οὐ κατὰ τὰς ἀλπίδας τῆς ευπάστης αὐτὸν Εὔδοκίας ἀποβενθήκει. Ἡ μὲν ἡ κατακρίτου, καὶ ἡδη σχεδὸν τὸν δῆμιον ἥκτενος δρῶντος αὐτῷ, οὐ μόνον κινδύνου προς ἐξαρπάσασα, ἀλλὰ καὶ τηλικαύτης ἀρχῆς κασα, φέτο ἐν πᾶσιν ἔχειν τοῦτον ὑπεικοντούτην κατέρχειν τοῦ βασιλεύοντος. Ὁ δὲ καὶ ὁ ἀλαζονικὸς καὶ ἀδούλωτος, ἐπ' ὅλιγον μὲν μενος τὸ ἥθος, ὑπέπιπτε ταῖς τῆς Αὐγούστης εσι, καὶ ὑπεκρίνετο τὴν ὑπόπτωσιν. Εἴτα μὴν τὴν βίαν, ταχὺ πρὸς τὸν οἰκεῖον τρόπον ἤγλυθε, καὶ τὴν ὑπακοὴν ἐδυσχέραινε, καὶ αὐτὸς τὸ κράτος καθαρῶς ἀναδησαθει. δὲ τῶν Ἐφών διακείμενων, καὶ τῶν μὲν ἐπεγνωσμένων, τῶν δὲ πρὸς τοῦτο χωρούντων, ιτελαν κηρύζει, καὶ πήγνυσι τὴν σκηνὴν τὴν ιον κατὰ τὸ τῆς Ἐφέων τμῆμα τὸ τῇ Βυζαντίοντορθμον· δύο ταῦτα πραγματευόμενος, χίσαι τε τοῖς Βρεβάροις τὴν ἱροδον, καὶ οὕτω Ιων, ὡς ἐνδον πρυτανεύσαι τῷ ὑπηκόῳ, καὶ ἐαυτούριαμά τι περιποιήσασθαι, καὶ μὴ πάντα ὑπείρη βασιλίδι, ἀλλ' αὐτὸς αὐταρχεῖν. Ἀρας οὖν βασιλεών πανοπλίτης ἐπεραιώθη πρὸς τὴν οὕτη ἀξιόμαχον ἐπαγόμενος στράτευμα, καὶ ἐπαγέτο, ἀπορίᾳ καὶ ὅπλων καὶ ἵππων καὶ ναυγκαλῶν αὐτῶν ἐτετρύχωτο. Ἐκ μακροῦ γάρ ημωρηθεῖσαν τὴν στρατιὰν, ὥσπερ εἴρηται, η ἀνακτῆναι οὐκ τὴν εὐχερές. Ἀθροισθέντων τῶν οἰκιῶν ἐχόντων στρατιωτῶν, κατὰ τὸ θέμα Ἀντιστοιχῶν, δὲ τῆς Φρυγίας (70) τις ἐστι μοιδοντοί μαθόντες τὸν βασιλέα ἐπιέναι σφίσιν καὶ τοιούτον εἶναι, ὡς ἐτοίμως προκανδυτῶν ὑπηκόων, ἀρχίσον τε καὶ τὴν δρμὴν ἀνύειν (τὰ γὰρ τῆς στρατιᾶς δύπως διέκειτο, οὐκ

A jusjurandum et syngraphas legibus contrarias exegisset. Quibus cum plerique assentirentur, iis etiam qui refragabantur, partim muneribus, partim pollicitationibus in sententiam suam pertractis, imperatrici jurisjurandichirographum remittit. Quo illa accepto, consilium suum exsecutura, rem cum filio natu majore, et Cæsare, in regiam accersito communicat: qui cum hymenæo interfuisset, et nuptiales crateres gustasset, nubit illa Diogeni. Sic ille imperator declaratur, cum Eudocia ejusque filii menses septem et dies aliquot regnassent.

B XI. Romanus Diogenes Romanorum imperio potitus, Eudociæ tanti fastigii auctoris spem elusit. Quæ cum eum 278 condemnatum, et tantum non carnifcio instare videntem, non modo manifesto periculo eripuissest, sed ad tantum imperium evexissest, putabat se illum in omnibus dicto audentem habituram, et ipsi imperatori imperatram. At ille qui ingenio esset arroganti atque indomito, ad tempus naturæ sua vi facta Augustæ voluntati cessit, submissione simulata. Sed cum eam vim ferre non posset, celeriter excusso jugo ad ingenium rediit, atque libera potestate nisi voluit. Cum autem Orientalia male se haberent, atque alia desperata essent, alia desperationi propinqua, expeditione denuntiata, imperatorium tabernaculum in regione Orientis Byzantino observa figit, duabus de causis: tum in Barbarorum incursionibus prohibitis, subditorum, quantum res sineret, saluti consuleret: tum ut gloriæ occasionem captarei, nec imperatricis mancipium, sed ipse imperator esset. Relicta igitur regia, in Orientem trajecit, nec justo exercitu educto, et eo ipso quem educebat, armorum, equorum et rerum necessariarum inopia laborante. Nam exercitum longo tempore per socordiam neglectum, subito in integrum restitui non expeditum erat. Militibus igitur hoc modo affectis in Orientali provincia, quæ Phrygia pars est, congregatis, cum hostes cognovissent ipsum imperatorem adesse, eumque tam, qui pericula pro suis adire haud reformidaret, virum bellicosum et robore immenso præditum (neque enim, ut exercitus se haberent, accurate noverant Barbari), caute agendum esse rati, acie decernere recusabant. Unde sultanus retro cessit, et duabus partibus ab exercitu Barbarico segregatis

Variæ lectiones et notæ.

Κρατήρων. Hunc locum explicamus in Gloss. Στρεοῖται in V. ποτήριον.

Τῆς φρυγίας Constantinus, l. i. Themat. c. Anatolicum Thematum habitatum fuisse a quin-

que gentibus, Phrygibus videlicet, Lycaonibus, Isauris, Pamphyliis, et Pisidiis: continuasse vero partem Phrygiæ Salutatim et Phrygiæ Capatianæ,

alterius duces in australem et superiorem Asiam, alterius in Aquilonarem contendere jussit. Ille obvia quæque populati, ac Neocæsaræ subita incursione vastata manubii graves inde recesserunt. Quo nuntio accepto, imperator dolens, expeditioribus militibus assumptis, per loca invia et montosa perficiscitur, ut hostes antevertaretur. Quos ex improvviso aggressus, perterrefecit omnes, ut statim, arrepta fuga, illuc et prædam et impedimenta relinquerent. Non tanue Barbarorum magna strages est **279** edita, quod milites itinere fatigati, longius eos persequi haud potuerunt. Captivi tamen, et si quid aliud prædam explorabat, in libertatem asserta sunt omnia. Inde Syria iter ingressus, phalange una Melitenam missa, Chalepum magnam et hominum et animalium prædam abduxit. Inde Hieropolim Syriae, cum obsidionem pararet, per deditonem capit. Deinde cum Barbari Romanarum copiarum partem superassent, cæterorum nemo illis opem ferre studuit, sed imperator illo eventu cognito, in capta urbe degens, celerrime victis suppetias ivit. Chalepi autem præfectus, Romanorum clade nuntiata, et ipse cum suis copiis ad Barbaros descivit, sperans se imperatorem statim captivum abducturum. Cum autem Romana castra corona circumdedissent, imperator, prælio eis non denuntiato, eduxit exercitum, et nullo tubarum sonitu, nullo alio manifesto signo dato, hostes profligatos in fugam congegit. Quod si Romanus exercitus longius illos persecutus esset, Victoria potitus esset maxima et illustri. Nam Arabibus equi sunt primo impetu velocios atque omnium celerrimi, sed cursum non longe extendunt, celerrimeque fatigantur. Verum revocati, ut hostes non persequendo conservarunt, ita semetipsos magno successu et gloria spoliarunt. Imperatori tamen abunde visum, quod Romani hostes invadere ausi essent, pristina timiditate abjecta. Imperatoris iussu Hierapolitana arx condita est. In progressu aliis oppidis captis, aliis quo inexpugnabilia essent, relictis, in Ciliciæ urbem Alexandriam pervenit. Unde discedenti nuntiatur Amorium multis occisis esse di-reptum. Quod etsi ægre ferebat, tamen cum nihil opis ferre posset, militibus in hiberna deductis, ubi nulla commeatus inopia premerentur, ipse in urbem regiam revertitur, factus arrogantior, quasi plura consecisset, non erga alios duntaxat, sed erga ipsam etiam imperatricem. Illa vero spem suam in contrarium vertisse cernens, mœstæ cor edebat, nec objurgationes ferre poterat.

Ἄρτι δὲ ἀναλόμπειν ἡργμένου τοῦ ἔφος, αὗθις Α λένες ἵτερες ἐκστρατείας ἐμέμνητο. Ἐκδημή-
ινυν τῆς Βυζάντιος καὶ γενόμενος εἰς Και-
ρι, ἔμαθε Τούρκων πλῆθος πολὺ κατατρέχειν
ιραν, καὶ τούτοις πῆ μὲν μέρος τῆς στρατιᾶς
εἰ, πῆ δὲ καὶ αὐτὸς συμβάλλων, ἵτρεψατο
ἱθρούς, καὶ τοὺς ζωγρηθέντας τῷ ξίφει πάν-
ιχαργῶν πρὸς τὸν Εὐφράτην ἐτίθει τὸ δρ-
Τὸν μέντοι Φιλάρετον στρατηγὸν προβαλλό-
ῡν δὲ τοῦ Βραχαμίων γένους δὲ ἀνὴρ, δοκῶν
ὅς στρατιώτικην ἐμπειρίαν ἴκανων ἔχειν,
τυγχάνων οὐκ ἄγαθοῦ, ἀλλ' ἀντιφρόπου πάνυ
ἢν αλῆσιν αὐτοῦ, τούτῳ τῷ ήμισυ παραδίδωσι
απειμάτος, αὐτὸς δὲ ἀπένευσε πρὸς τὰ βο-
λα. Τοῖς δὲ μετὰ τοῦ Φιλαρέτου ἐπιφανέντες
ἴεροι πτολαν ἐνέβαλον, καὶ τοὺς τόπους κα-
ισιν, οὓς φυλάττειν ὠρίσθησαν, καὶ εἰς φυ-
λακτίσιν εἴποντο οἱ πολεμίοι, καὶ εἶλον ἀπα-
στάκενων ἀποσκευήν. Τοῦτο ἐλθὸν εἰς γνῶσιν
ιλεῖ, σκυθρωπάσαι πεποίηκεν. Οἱ δὲ ἔνα τοῖς,
εἰς Καππαδοκίας τὸ δρμῆμα θέμενοι, αὐτήν τε
ιν, καὶ πρὸς τὸ Ἰκόνιον (71) ἔντο, ἀνθρώ-
ποι πολυλήθειαν ἔχον, καὶ πᾶσι τοῖς δοκοῦσιν
εὐθύνομενον. Οἱ δὲ βασιλεὺς, εἰς Σεβά-
δικόποδενος, καὶ μαθὼν τὴν κατὰ τοῦ Ἰκο-
νίου Τούρκων ἐπέλευσιν, συνέτεινε καὶ αὐτὸς
εἰλαν (72) δρίσω αὐτῶν. Γνοὺς δὲ ἥδη ἐκπε-
νται αὐτοὺς τὸ Ἰκόνιον, καὶ τὴν αὐτοῦ εὐ-
θνους κατάληψιν, ἀπάραι, τῷ τῆς μεγάλης
εἰλας δούκι τῷ Κατατούρῳ μοῖραν ἐκπέμψας
ῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων, ἐνετείλατο εἰς
στίαν ἀφίεσθαι, καὶ τοῖς Τούρκοις ἐκεῖ
συμμίξαι. Ἀλλ' οἱ πολεμίοι, εἰς τὴν τῆς
πεδιάδα γενόμενοι, τοῖς Ἀρμενίοις ἐνέπεσον,
ταν σχεδὸν τὴν λείαν ἀπέβαλον. Ἐνωτισθέν-
καὶ τὴν ἐν Μοφουεστίᾳ τῶν Ῥωμαίων ἐφέ-
φχοντο διὰ τῆς νυκτὸς καὶ διέργυον. "Ο
ιλεῖ λύπης ὑπόθεσις γέγονε, καὶ ἀπογούνος
εἰ πρὸς τὸ Βυζάντιον. "Ηδη γάρ ἐπέστη καὶ
πωρον. "Οτε καὶ διέργυον Βλαχερῶν (73)
Ἄθη ναδε, ἔτους ἐνισταμένου (74) ἐξ κισ-
σοῦ πεντακοσιοστοῦ ἑδδομηκοστοῦ δύδου.
μένου δὲ γε τοῦ ἔφος, Μανουὴλ Πρωτο-
ν τὸν Κομνηνὸν, τὸν τοῦ βεβασιλευκότως
τοσκου ἀδελφιδοῦν, κουροπαλάτην τιμήσας,
εἰ τοῖς στρατεύμασιν. Οἱ δὲ νέος μὲν ἐνύ-
θη, ἥρκε δὲ κατὰ γέροντας, καὶ Βαρβάρων
τὸ στρατιῆ, προσμίγνυσι καὶ νικᾷ. Τοῦτο
εἰ ποιούντες φθόνον κινησαὶ, καὶ διὰ τοῦτο
ρι ἐκεῖνον στρατιᾶς μοῖραν οὐκ ἐλαχίστην
εῖν, καὶ στείλαι κατὰ Συρίας. Εἰτα, τοῦ

XII. Sub veris initium imperator altera expedi-
tione suscepta, cum Cæsaream venisset, et magnam
Turcorum multitudinem 280 eam provinciam
incursare cognovisset: etiam in illos nunc parte
copiarum immissa, nunc ipse inventus, profligatis
illis, captivisque cæsis omnibus, ad Euphratem
contendit, Philareto duce designato. Erat is ex
genere Brachamiorum, qui ut satis habere peritis
militaris videbatur, ita improbae vita erat, et no-
mini suo, quod virtutis studiosum notat, plane
contraria. Huic semisse exercitus dato, ipse ad
septemtrionem declinavit. Hostes autem Philareti
militibus terrore illato, ut locis quibus præsidii
causa erant, relictis, fugerent, insecuri, omnibus
eorum impedimentis potiuntur, quod imperatori
tristitiam attulit: et in Cappadociam progressi,
agris vastatis Iconium petunt, urbem frequētia
hominum, et omnibus iis qua bona dicuntur fel-
icem. Quo imperator Sebastiæ cognito, et ipse iter
eodem intendit. Verum nuntiata ejus urbis vasta-
tione, et Turcorum suum adventum timendum dis-
cessu, magna Antiochiæ duci Cataturo Romana-
rum legionum parte missa, mandavit, ut ad Mopsi-
hestiam veniret, et Turcos illac transituros aggre-
deretur. Cæterum hostes cum in Tarsi planitiem
venissent, ab Armeniis omni fere præda spoliati
sunt, auditisque Romanorum ad Mopsihestiam in-
sidiis, noctu iter ingressi diffugerunt: qua res
imperatori causa mororis fuit, ut rebus desperatis
Byzantium rediret. Jam enim autumnus instabat,
qua tempestate Blachernium quoque magnum con-
flagravit, anno ab orbe condito sexies millesimo,
quingentesimo, septuagesimo octavo. Instante vere
Manuelem Protoproedrum Comnenum, Isaacii im-
peratoris ex fratre nepotem, europaletam designata-
tum, legionibus præfecit, qui quamvis adolescens,
cum senili prudentia exercitum regeret, Barbaros
vicit. Ob quem successum Diogenes illi invidens,
parte non minima copiarum adempta, in Syriam
eum misit. Unde Comneno cum reliquis Sebastiam
profecto, Turcorum multitudo se ostendit: qui
simulata fuga, illo perseguente, ex composito con-
versi, Romanos dispersos invaserunt; et multis
cæsis, neo paucioribus captis, ipsoque duce Manuele,
castra diripuerunt. Ea res, nec minus fama 281
de Chonarum republica et celebri Sancti Michaelis
templo a Barbaris occupato, imperatorem pertur-
bavit, ut totus in eo esset, ut quamprimum bello
eis illato periclitante conservaret. Sed dum quo-
rumdam monitu cunctatur, adest Comnenus cum
eo Turca, a quo captus fuerat. Nam is, cum sultanus

Variæ lectiones et notæ.

Ικόνιον. A quo expugnatum fuerit Iconium
is in serie Iconiensium sultanorum in Hist.
. illustrata, part 1. p. 354.
Συνέτεινε τὴν πορείαν. Expeditionem istam
εἰ Diogenis ad Antiochiam et Ciliciam vide-
ellexisse Joannes Tzetzes in Epistola ad Pa-
m metropolitanum: Καὶ αὐτὸς γινώσκεις τὴν

ἐκστρατείαν τοῦ χρισταῖοῦ ἡμῶν αὐτοκράτορος τὴν
πρὸς Κιλικίαν καὶ Ἀντιόχειαν. Vixit enim Tretzes
hac tempestate.

(73) Βλαχερῶν. Eadem verba habet Scylitzes,
p. 833.

(74) "Ετους ἐνισταμένου. Anno Chr. 470.

ob crimen quoddam homini infensus, exercitum ad eum comprehendendum misisset, metu psonae ad imperatorem confudit, et statim praesens est designatus. Erat autem parva statuta, et sedissimo aspectu.

επειδής τοῖς Ρωμαίοις ἐπέθεντο, καὶ πολλοὺς μὲν ἀνεῖλον, καὶ εἶλον οὐ μείονας, καὶ αὐτὸν τὸν στρατάρχην τὸν Μανουῆλ, καὶ τοῦ στρατόπεδον διηρπακασιν. Ή δὲ περὶ τούτων ἄργεια τὸν αὐτοκράτορες διετάραξε, καὶ ἔτι φῆμι τις γενομένη, ὡς ἡ ἐν Χώναις πολιτείᾳ (74), καὶ τὸ ἔκει τοῦ Ἀρχιστρατήγου περίπου τὸν τέμενος τοῖς Βαρβέροις παρεληπτοῖ. (1) μὲν οὖν βασιλεὺς κατ' αὐτῶν ἔδυλεύσατο αὐτίκα Χωρῆσαι τῶν πολεμίων, καὶ ἐπαρῆξε τοῖς κινδυνεύσουσιν. Ἀλλὰ τινες αὐτῷ συνεδύσουσον ἐπέχειν τέως. Ἐν τούτοις δὲ ἤκει ὁ Κομνηνὸς Μανουῆλ μετὰ καὶ τοῦ ἑλόντος αὐτὸν Τουρκού προσελθόντος τῷ βασιλεῖ. Εκ γάρ τινος αἰτίας δυσμένειαν ὁ σουλτάνης ἐσχήκως κατὰ τοῦ ἀνδρός, στρατιὰν ἐκπέστειλε κατ' αὐτοῦ συλληφθείνην αὐτὸν. Οὐ δὲ δεῖσας εἰλέτο τῷ βασιλεῖ προσφυγεῖν, ὃν αὐτίκα τετίμηκε πρόδεδρον. Ἡν δὲ τὴν ἡλικίαν βραχύτατος, καὶ τὴν μορφὴν εἰδεχθέστατος.

XIII. Appetente vere, triremem imperialiam consendit. Cum vix e portu solumisset, columba non prorsus nigra, sed ad nigredinem inclinans, triremem ejus circumvolavit, nec circa illam alas agitare destilit, donec manibus comprehensam imperatrici misit, quod inauspicatum omen visum est, tam ei qui cepisset, quam ei quem accepisset. Sed et imperatorum tabernaculum ligno, quo in medio fulcitur, sponte contracto concidit; id quoque ominosum est habitum. Verum neutrum horum imperatoris alacritatem inhibuit, quominus usque ad Orientales provincias perveniret, parcimoniam præter morem suum intentus. Cum in domunqulis quibusdam diversaretur, ignis nescio unde illapsus, eas consumpsit, equos imperatorios, frenos et vehicula adussit, quod et ipsi malum augurium visum. Inde digressus, Aly superato, relictaque Cæsarea, ad locum qui Fons Frigidus dicitur, valuum munivit. Ubi cum ob Nemitzorum quosdam, propter facinora, severius multatos, legio defecisset, ipse statim in equo advolans, adducto exercitu desertores perterritos in belli societatem recepit. Deinde Theodosiopolim profectus, singulos duorum mensum commeatum secum ferre jussit, quod per loca deserta iter facturus esset, divisoque exercitu, Ruselium Latinum, virum bellissimum, una parte attributa, contra Chliatum misit: alium quemdam altera parte attributa, Mantzicertum vastare jussit, reliquos ipse retinuit,

A Κομνηνοῦ μετὰ τῶν ὑπολελοιμμάνων γενομένου κατὰ Σεβάστειαν, Τούρκων ἀνεφάνη πληθὺς, καὶ ἐψήσατο τούτοις ἔλεῖνος. Οἱ δὲ φυγὴν ὑπεκρίθησαν, καὶ οἱ περὶ τὸν Κομνηνὸν τοὺς φεύγοντας ἐπεδίωκον. Ή δέ γε συνθήματος μεταστρέψαντες τὰ νῶτα οἱ Βερβαροί, ἐσκεδασμενοὶ τοῖς Ρωμαίοις ἐπέθεντο, καὶ πολλοὺς μὲν ἀνεῖλον, καὶ εἶλον οὐ μείονας, καὶ αὐτὸν τὸν στρατάρχην τὸν Μανουῆλ, καὶ τοῦ στρατόπεδον διηρπακασιν. Ή δὲ περὶ τούτων ἄργεια τὸν αὐτοκράτορες διετάραξε, καὶ ἔτι φῆμι τις γενομένη, ὡς ἡ ἐν Χώναις πολιτείᾳ (74), καὶ τὸ ἔκει τοῦ Ἀρχιστρατήγου περίπου τὸν τέμενος τοῖς Βαρβέροις παρεληπτοῖ. (1) μὲν οὖν βασιλεὺς κατ' αὐτῶν ἔδυλεύσατο αὐτίκα Χωρῆσαι τῶν πολεμίων, καὶ ἐπαρῆξε τοῖς κινδυνεύσουσιν. Ἀλλὰ τινες αὐτῷ συνεδύσουσον ἐπέχειν τέως. Ἐν τούτοις δὲ ἤκει ὁ Κομνηνὸς Μανουῆλ μετὰ καὶ τοῦ ἑλόντος Τουρκού προσελθόντος τῷ βασιλεῖ. Εκ γάρ τινος αἰτίας δυσμένειαν ὁ σουλτάνης ἐσχήκως κατέστηλε κατ' αὐτοῦ συλληφθείνην αὐτὸν. Οὐ δὲ δεῖσας εἰλέτο τῷ βασιλεῖ προσφυγεῖν, ὃν αὐτίκα τετίμηκε πρόδεδρον. Ἡν δὲ τὴν ἡλικίαν βραχύτατος, καὶ τὴν μορφὴν εἰδεχθέστατος.

B ΙΓ'. Ἐπειδὲ τὸ ἔκαρ ὑπέλαμπεν, ἐμδεδῆκει μὲν τῇ τριήρει τῇ αὐτοκρατορικῇ διαπερχουμένου δ' ἔχει, περιστερὰ οὐ πάνω μὲν μέλαινα τὴν χροιάν, πρὸς δὲ τὸ μελάντερον ἀποκλίνουσα, τὴν τριήρη αὐτοῦ περίπτετο, καὶ οὐκ ἀπέστη περιυσσομένη περὶ αὐτὸν ἦντος ἔκεινος ταῖς χερσὶν αὐτῆς ἐπελάθετο. Οὐ δὲ ταύτην τῇ βασιλίσσῃ ἐκπέπομφεν· ἐκρίθη δὲ τὸ τῆς περιστερᾶς οὐκ ἀγχόνη τε τεκμήριον οὗτε τῷ τεύτην ἑλόντι, οὔτε μὴν τῇ πρὸς ἣν ἔσταλτο. Ἀλλὰ καὶ τοῦ ἔλου, φέρετον ισταμένην τὴν βασιλείαν σκηνὴν ἐπερβεδεταί, αὐτομάτως κατεγέντος, κατέπεσεν τῇ σκηνῇ καὶ τοῦτο δὲ σύμβολον ἐνομισθη ἀπαίσιον. Οὓμις οὐδὲν τὸν βασιλίσκα τῆς προθυμίας ἀνέκοψεν, ἀλλὰ προτίθεται ἔνας τοῦ θέματος τῶν Ἀνατολικῶν, φειδωλὸς ἔχόμενος παρὰ τὸ εἰωθός. Επεκνομένη δὲ ποιὸν διωματίοις, πῦρ ποιήνει ἐνερχθὲν αὐτά τε κατέβλεξε τὸ διωματία (77) καὶ ἵππους ἡμιφλέκτους εἰργάσαστο τῶν βασιλικῶν, καὶ χαλινούς, καὶ ὀχήματα, δὲ καὶ τούτῳ παρὰ κακὸν οἰώνισμα (78) ἔδοξεν. Ἐκεῖθεν δὲ μετελθὼν, καὶ τὸν "Αλυν διαπεράσας, καὶ παρελθὼν εἰς τὴν Καισάρειαν, εἰς τὴν λεγομένην Κρύπην Πτολεμαῖον τὸν χάρακα ἔθετο, ἔνθα τισὶ τῶν Νεμίτζων ἀπηνεστερὸν προσήνθη δὲ ἐδικήματα. Τοῦ δὲ τάγματος τούτων ἀποστατήσαντος, ἱπποτῆς αὐτὸς αὐτίκα ἐπιφανεῖς, καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἐπαγδμενος, κατέπληξε τὸ ἀποστατῆσαν, καὶ αὐτὸς συμμαχικὸν αὐτῷ ἐποιήσατο. Εἴτα ἄπεισιν εἰς Θεοδοσιόπολιν (79), κακεῖ δύο μηγῶν ἐκκατονταὶ ἐπάγεσθαι καλεῖσθαι τροφὴν, ὡς διὰ λοιχήτου μέλλων πορεύεσθαι, διεῖλε τὸ στρα-

Variæ lectiones et notæ.

(74*) Ἡ ἐν Χώναις πολιτείᾳ. Ita Scylitzes τὴν Δ τυρος Μωκίου τέμενος. Constantinus Porphy. I. i. them. 3, ubi de themate Thracesio: Καλεσσοῦ, εἰνῦ λεγόμεναι Χώναι, οὐ ἔστι ναὸς διαδέσθε τῷ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ. Celeberrimum πεπρεστοῦ σαμουσοῦ S. Archangeli Michaelis Chonenses templum, ob miraculum in archippe illius Mansionario patratum, cuius historia passim exstat apud Metaphrastem, hoc titulo: Διῆγησις τοῦ γενομένου θαύματος παρὰ τῷ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ, etc. et apud Pantaleonem diaconum et chârtophylacum Magnæ ecclesiæ, hoc titulo, Περὶ τοῦ Προσμονάρου Ἀρχιπού, καὶ τοῦ θαύματος ὃν ποταμὸν ἐν Χώναις. In cod. Reg. 2455 et 2449.

(75) Τὰ δωμάτια. Ita 2 Regii: alii duo δωμάτια.

(76) Όκτω τούτῳ παρὰ κακὸν οἰώνισμα. Sic mas. Wolfsius legendum putabat, καὶ τούτῳ scilicet Diegeni.

(77) Θεοδοσιόπολιν. Ita codd. Reg.

, καὶ μοῖρην μὲν τῷ Ἐρυθρῷ (78) παρέσχεν. Δ' οὗτος Λατίνος πολεμικώτατος, καὶ κατὰ Κλιάτην αὐτὸν ἔκπέστειλεν. Ἐπέραν δὲ μοῖραν προσένειμε, προστάξας αὐτῷ πορθῆσαι τὸ κλερτ (79). αὐτὸς δὲ διαβασίλευς μετὰ τῶν λοιούχων ἀξιομάχων διντων, περιελέπειπτο. Τὸ μὲν παντοκλερτ δι' ὁμολογίας τῷ βασιλεῖ παραδέδοσθειλικότων τῶν Τούρκων καὶ πλειν αἰτημαν, καὶ τὸ τούτου ἐκστάντων. Στρατιώταις δὲ εἰς γῆν ἔξελθοῦσι τῶν χρειωδῶν πολέμωις ἀθρόοι οσσαν. Οἱ γνοὺς δὲ βασιλεὺς τὸν μάγιστρον Νικητὸν Βρυένιον ἐπ' αὐτοὺς ἔκπέστειλε μετὰ πυντάγματος, δε, τοῖς Τούρκοις προσβαλών, καὶ ωσαν βλέπων τὴν μετ' αὐτοῦ δύναμιν, στείλας ἱπικουρίαν. Οἱ δὲ βασιλεὺς, ἀγνοῶν τῶν ἐναντίων δύναμιν, διειλίαν κατέγνω τοῦ Βρυένιου, τὰ τοῦ ἀγδρὸς ἐτραχύνετο. Ἐτυχε δὲ τότε ὁ ἀναγινώσκων τὸ Βύσαγγλιον, καὶ λέγων· Εἰ διώκειν, καὶ οὐδὲ διώξουσιν. "Ομῶς ἔστειλε δὴν μάγιστρον Νικηφόριν τὸν Βασιλάκιον μετὰ τοῦ προστεθέντων, ὃν προστεθέντων τῷ Βρυένιῳ, μάν τινος ἰσοπαλῆς ἦν διάγων· εἰτα τοῦ Βασιλίου δρμήσαντος ἐν προμάχοις κατὰ τῶν ἐναντίων τῶν περὶ αὐτὸν, τὰ νῶτα ἔστρεψαν οἱ πολέδος δὲ ἐδάκτε, τοῦ Βρυένιου σὺν τοῖς ἄμφ' αὐτὸν ὥχοντος. Ως δὲ περὶ τὸν χάρακα τῶν ἐναντίων· οὐτε διπλανοῖς περιγένετο, οὐτε διπλανοῖς περιποιήθησε, τῷ σουλτάνῳ τὸν πολεμίων, καὶ ζωγρηθεὶς, τῷ σουλτάνῳ προσάγεται· οὔτε δὲ ἐκεῖνος δουλικώτερον προσθεῖ, οὔτε μήν διουλτάνῳ ἀτιχμαλώτῳ αὐτῷ ἔνεκτο. Συγχάκις δὲ τὸν ἄνδρα μετακαλούμενος περὶ τοῦ βασιλέως διεπυνθάνετο, καὶ τὰς οἰκεῖας ιερεῖς ἐδείκνυεν. Οἱ δὲ καὶ ἐπήνει τὸν σουλτάνον ἴθανμαζεν, οὐ μέντοι συμφέρειν αὐτῷ ἔλεγεν ἀντιπαρατάξασθαι τῷ βασιλεῖ. Οἱ δὲ γε βασιλεὺς μετὰ τῶν οἰκείων ἐξῆλθε τοῦ χάρακος κατασκοπήσων τὸ γινόμενον· ἐστὼς δὲ ἐπὶ γεωλόφων μέχρις ἐπέπλεστρεψε. Καὶ εὐθὺς οἱ Τούρκοι ἐκόπλωσαν τὸ στρατόπεδον, καὶ τοῦτο περιπεύοντες βέλη ἔβασαν καὶ βοστίας ἀστύμοις καὶ ὀλακαῖς περιήγουν τὴν στρατιάν. Οὕτω μὲν οὖν ἡ νὺξ ἐκείνη, παρῆλθεν. Καὶ οὐδὲ οὐδὲν τι σύνταγμα πρὸς τοὺς πολεμίους ἀπήντο μόλησε. Καὶ τοῦτο ὑποκτόνων καὶ τὸ μεῖναν ἔτι πλῆθος θύσαν ἐποίησεν.

Οἱ δὲ βασιλεὺς, ἀξέντατα πέμψας εἰς τὸ Χλιάτη, αλεῖται τὰ ἐκτίσεις στρατεύματα. Ως δὲ οὐκ ντο (διὰ ταρχανειώτης, οὗτος γάρ ἦν διά τοις καταστραχών, μαθών τοῦ σουλτάνου τὴν ἀφιερόπειος καὶ τὸν Ἐρυθρόν) καὶ μετὰ τῶν αἴσιων δινάμεων ἅραντες, φυγῇ πρὸς τὰ Ρωμαϊκά δικτύωσαν δρία, ἔγνω διογένης μετὰ τῶν ἵππων αὐτῷ διαγωνίσασθαι ἐξ τὴν αὔριον, καὶ προσεὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐξερτύστο. Ἐν τούτῳ πρόσθιες ἥκον ἐκ τοῦ σουλτάνου περὶ εἰρήνης διχαστοί. Οἱ δὲ βασιλεὺς οὐ πάνυ φιλανθρώπως πρόσθιες ἔδειξαν· διμως μέντοι καὶ λόγον σφίσις θάνατος, καὶ ἀπελθεῖν πρὸς τὸν κύριον αὐτῶν προε-

A bello gerendo non pares. Ac Mantziciertum quidem, Turcis perterritis, fide accepta, et urbe relictia, deditioem fecit. Milites autem pabulatum 282 egressi, ab hostibus sunt subito oppressi, quo imperator cognito, Nicephorum Bryenium magistrum cum aliquot cohortibus adversus eos misit, qui cum Turcis congressus, cum suas copias fatigatas videret, subsidium petiit. Imperator vero vires hostium ignorans, Bryenium ignaviae accusavit, viroque successuit (accidit autem ut sacerdos eo tempore Evangelium illud recitaret: *Si me persecuti sunt, et vos perseguentur*¹⁾), et tamen Nicephorum Basilacum magistrum cum parte copiarum misit, quibus Bryenio conjunctis, aliquantis per utrinque par certamen fuit. Deinde Basilacius cum suis, Bryenio non consecuto, inter primos invenctus, hostes in fugam conjecit, quos dum ad vallum usque persequitur, equo vulnerato in pedes desilit; et quia ob armorum pondus parum se movere poterat, ab hostibus circumventus capitur. Dum vero ad sulitatum adducitur, nec ipse aliter quam ingenuum decet, se gerit, nec sultanus eum pro captivo tractat, sed saepius accersitum de imperatore interrogat, copiis suis ostentatis, quas ille etsi laudabat, tamen e re ejus esse negabat, ut cum illo decerneret. Imperator vero cum reliquiis exercitus vallo egressus, ut specularetur quid fieret, in collibus usque ad vesperam stetit. Cum in castra redisset. Turci ea circumdederunt, et obequiantes tela conjecterunt, clamoribus inconditis et ululatibus exercitum circumsonantes, C et hoc modo noctes illa exacta. Mane Uzorum quedam cohors ad Turcos transfugit, atque eos etiam Uzus qui manserant, suspectos fecit.

XIV. Imperator igitur celerrime Chliatum misit, ad revocandos exercitus, qui cum non venirent (nam Tarchaniotes, unus ex illis ducibus, cognito sultani adventu, persuaserat Ruselio, ut una cum suis copiis in Romanorum fines consergeret), decretavit Diogenes postridie cum suis Martis aleam experiri. Interea legati a sultano veniunt de pace acturi, quos imperator parum humauiter suscepit, tamen ei dicendi copiam facit, et hortatus est, ut suo domino renuntiarent: *Si de conditionibus loqui vellet, ut relicto loco in quo jam castra haberet, tabernacula procul transferret, ut ipse vallum ibi 283 communiret, ubi tum Barbarorum tentoria essent.*

Ioan. xv, 20.

Variæ lectiones et notæ.

(78) Ἐρυθρός. Ita Scylitzes: at Nicephorus enius, l. II, n. 4, Οὐρστέτον vocat, ut et Scriptores, de cuius gestis et familia pluribus nus ad eundem Bryenium, p. 340.

(79) Μαντζικέρτ. De hoc oppido quedam etiam observamus in Notis ad eundem Bryenium, qui consulendus an ea quæ hic narrat Zonaras.

Hæc arrogantius locutus legatos statim abire jussit. Qui cum sultano imperatoris verba renuntiassent, illo cum suis de pacis conditionibus deliberante, imperator superbia elatus, sicut quibusdam habuit familiarum suorum, qui sultanum timere dicebant, et quod justas copias non haberet, propterea de pace agere, ut per inducias alium exercitum adduceret: non exspectato legatorum reditu, nec ulla re alia considerata, signa canere jussit. Barbaros etsi res improvisa commovit, tamen aciem instruxerunt, nec quamvis a Romanis invaderentur, contraibant, sed sensim recedebant, neque fugientes, neque pugnantes. Cum autem serum diei esset, imperator, ut qui castrorum custodiam justo minorem esse sciret, veritus ne ab hostibus diriperentur, statuit omissa pugna redire ad vallum. Cum igitur imperatorio vexillo converso, exercitui denuntisset, ut idem ficeret: ii qui circa ipsum erant, citra tumultum jussa sunt executi, sed quorum ordines longius distabant, recessum imperatoris, fugam interpretati sunt, eo sermone ab Andronico Cæsaris filio apud phalanges sparso. Nam Cæsar ejusque filii subinde imperatori obrectabant, et clanculum insidiabantur. Is igitur Andronicus, cum non minimæ parti exercitus imperaret, statim cum suis equo concitato, in vallum rediit, quæ res cæteros etiam in fugam convertit. Quos cum ita perturbate reverti videret imperator, substitit, et abeuntes etiam ut subeisterent, hortatus est: sed obsurduerant omnes, nec fugam remittebant. Cum autem hostes inopinatam Romanorum fugam ex divina ira coortam inteligerent, statim imperatorem invaserunt. Is vero cum suis pugna non detrectata, ad tempus fortiter restitit. Deinde aliis cæsis, aliis captis, circumventus a Barbaris, ne sic quidem cessit. Enimvero cum multos vulnerasset, multos occidisset, tandem et ipse fatigatus, cum manu vulnerata, nec vim amplius propulsare, nec, equo cæso, extra telorum jactum fugere posset, captivus est abductus ad Barbaros Romanorum imperator. Quo nuntio accepto, sultanus nomine Axan, gravitus est, **284** ut natura fert, neque tamen superbia elatus. De cuius moderatione et justitia multa memorantur. Unde captivitatem imperatoris haud credebat, ob immoderatum successum: eoque viso non prius acquievit, quam legati quos dudum miserat, cum agnoverunt: et Basilacius, qui ibi tenebatur, adductus, ad pedes ejus flens se prostravit. Tum quasi numine afflatus e solio exsiliit, et de more humi jacentem calcavit. Deinde erexit atque amplexus est, cum hujusmodi verbis: *Noli mærere, imperator, ita enim sunt res humanæ. Ego vero te non ut captivum, sed ut imperatorem tractabo.* Et statim ei tabernaculum designat, et ministeria imperatoria, mensæque adhibi-

B

A τρέψατο καὶ ἀπαγγεῖλαι ὡς Εἳ βούλοιτο περὶ συρράσεων διαλέξασθαι, καταλιπότω τὸν τόπον ἐν φύπερ ἑστρατοπέδευται, καὶ πόρῳ ποι κατασκηνώσατω, ὥστε μετὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς τὸν χάρακα πτίξασθαι, διου νῦν ἔστιν ἡ τῶν βαρδάρων παρεμβολὴ. Ταῦτα τοῖς πρέσβεσι διαλεχθεῖς ἀλαζονικώτερον, συντόμως ἐπανελθεῖν ἐντελέστο. Οἱ μὲν οὖν τῷ σουλτάνῳ τοὺς τοῦ βασιλέως λόγους ἀπεγγέλλον, κάκεινος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν περὶ τῶν εἰρήνης συνθηκῶν ἐδουλεύετο. Ό οὐδὲ γε βασιλεὺς, ὑπερφρονήσας, καὶ τισ πεπεισμένος τῶν φύκειμένων αὐτῷ, δεδειλισκέναι λέγουσι τὸν σουλτάνῳ, ὃς μὴ ἀξιόμαχον ἐπαγόμενον δύναμιν, καὶ διὰ τοῦτο τὴν εἰρήνην ζητεῖν, ἵνα, τῆς μάχης ὑπερτεθεῖσης, καὶ ἀλληλον δύναμιν προσαγάγηται, μῆτε τὴν τῶν πρέσβεων ἀναμείνας ὑποστροφὴν, μήθ' ἐπερόν τι σκοπῆσας, τοῖς σαλπιγκαῖς ἐκέλευσεν ἡχῆσαι τὸ ἐνύπλιον. Τοὺς δὲ Βαρβάρους τὸ αἰρνίδιον διεθρόστεν, ἀλλὰ καὶ οὕτω εἰς ἀντιπαράτξιν ἐστησαν, καὶ ἐπὶόντων αὐτοῖς τῶν Ῥωμαίων οὐκ ἀντεπῆσαν, ἀλλ' ἀνεχάζοντο, μῆτε τὰ νῶτα τρέποντες, μῆτε μέντοι μαχόμενοι. Ός δὲ περὶ δεῖλην δψίλαν ἡ ἡμέρα ἐγένετο, εἰδὼς δὲ Βασιλεὺς διτι φυλακὴ περὶ τὸ στρατόπεδον οὐκ ἦν ἀξιόλογος, δεῖσας μὴ ἐπελθόντων τῶν ἐνυπτίων αὐτῷ διαρπεγῇ, ἔγνω τὴν μάχην λῦσαι καὶ ἐπαναζεῦξαι περὶ τὸν χάρακα. Ἐπιστρέψας οὖν τὴν βασιλικὴν σημαίαν, αὐτός τ' ἐπανῆλι καὶ τὴν στρατιὰν ταυτὸ ποιεῖν διεσήμαινεν. Οἱ μὲν οὖν περὶ αὐτὸν ὅντες ἀφορύωντο ποιοῦντο τὸ κελευσθέν. Όντες δὲ πόρῳ ποι τὰς παρατάξεις ἐκτέτηντο, φυγήν τοῦ βασιλέως τὴν ὑποστροφὴν ὑπετύπατον, Ἀνδρόνικος τοῦ ιδοῦ τοῦ Καίσαρος τὸν λόγον ὑποβελόντος τὰς φύλαχτις. Άει γάρ δὲ τε Καίσαρ καὶ οἱ τούτου οἰκεῖ ἐφήδρευον τῷ βασιλεῖ, καὶ ἀφανῶς ἐπεδούλευον. "Ἄρας οὖν αὐτίκα μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν δὲ Ἀνδρόνικος (ἐξῆρχε γὰρ οὐκ ἀλαχίστης μοίρας στρατιωτῶν) ἀπὸ βυτῆρος ἐπανελγήλυθεν εἰς τὸν χάρακα. Τούτοις καὶ τοὺς λοιποὺς ἐτρέψατο εἰς φυγὴν, οὓς οὕτω, ἀσθμαῖς ἐπανίστας δὲ βασιλεὺς θεασάμενος, ἔστη, στῆναν τε καὶ τοῖς ἀπιοῦσιν ἐνεκελεύετο. Άλλ' ἵκειται καὶ ἀπαγγεῖσαν ἀπαντες, καὶ τῆς φυγῆς οὐ μεθίστετο. Ός δὲ τὸ παράλογον τῆς φυγῆς δυστύχημα τῶν Ῥωμαίων, καὶ μήνιμα θεῖον ἔγιωσαν οἱ πολέμεις, μέντος ἐπῆλθον τῷ βασιλεῖ. Ό δὲ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν τὴν μάχην ἐδέξατο, καὶ μάχῃ μὲν τινος ἐμμονῆσας ἀντεῖχον· εἴτα τῶν μὲν πεσόντων, ἐπιλαβόντος δὲ τοῦ περιεστοιχίσθη πρὸς τῶν Βαρβάρων διαβολός, Άλλ' οὐδὲ οὕτως ἐνέδωκε. Ήολλούς δὲ πλέξεις καὶ ἀνελῶν, ἐπλήγη κάκεινος τὴν χειρα, καὶ οὕτως ἀποκαρμών, καὶ μηκέτι ἀμύνεσθαι τοὺς ἐπικίνδυνας δόντεμένος, μῆτε μέντοι φυγεῖν, ἢδη τοῦ ἴππου αὐτὸς πεπτωκότος ἐκ τῶν βελῶν, ἐδλω καὶ ἐπῆκτο τοῖς Βαρβάροις δὲ βασιλεὺς Ῥωμαίων αἰχμάλωτος (80). Άγγειθεῖσα δὲ ἡ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων ἀλισσαῖς τῷ σουλτάνῳ, χαράν μὲν, ὡς εἰκός, ἐνεποίησεν, οὐ μέντοι ἐπῆρεν

Variae lectiones et notæ.

(80) Αἰχμάλωτος. Accidit hæc clades mense Julio an. 4072, ind. 10, ut est apud anonymum Bærensem.

ι, ὥστε καὶ ὑψηλοφρονῆσαι· Ἀξαν ἐκεῖνος ὡνδός, ο, οὐ πολλὰ ἐπὶ δικαιοσύνῃ καὶ μετριοφροσύνῃ εἰς διηγήματα. Ὁθεν ἤπιστει καὶ τῇ τοῦ βασιλέως: διὰ τὸ τοῦ εὐτυχῆματος ἄκρατον. Καὶ αὐτὸν, οὐ πρότερον πιστὸν τὸ πρᾶγμα ἀδέξατο, καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ σταλέντες πρέσβεις αὐτὸν ὕρισαν, καὶ ὁ Βασιλάκιος ἐκεῖ χατεχόμενος, εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὅρηγῶν αὐτὸν, εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὅρηγῶν αὐτὸν ἔστηντον. Τότε δὲ τοῦ θρόνου τε ἀνεπήδησεν: ὥσπερ, καὶ τεθέντα κατὰ γῆς, ὡς ἔθος (81), τας αὐτὸν, ἀνέστησε τε καὶ περιεπύξατο, καὶ, λυποῦ, βασιλεύ, ἔφη· τοιαῦτα γάρ τὰ ἀνθρώπων. Ἔγὼ δὲ σοι οὐχ ὡς αἰχμαλώτῳ, ἀλλ' ὡς εἴ προσενεγχθομαί. Καὶ αὐτίκα σκηνὴν αὐτοτάττει, καὶ θεραπείαν βασιλείου, κοινωνεῖ τε ζητεῖ, διδύθρον ἔστηψε ποιησάμενος, λύει τε ἰχμαλώτων αὐτῷ ὅπσους ἥτησε, καὶ οὗτως ἐφ-

ιε τισι συνομιλήσας καὶ συνδαιτηθείς τῷ ἀνδρὶ, καὶ τιμῆσας ὑπερβαλλόντως, εἰτα καὶ συνθήκας οε ἐπὶ εἰρήνην διηνεκεῖ, καὶ κήδους ὑπόσχεσιν ἐπὶ παισὶ ποιησάμενος, ἀφῆκε τὸν Διογένην ἀπίναις θησης οὐκ ἄν τις ἥλπισε δορυφόρος τε καὶ τιμῆς. Ότα εἰς Θεοδοσιόπολιν ἀπελθὼν, ἐσταλμένος βαρβα-

(δ γάρ σουλτάνοικες αὐτῷ παρέσχε στολὰς), τὴν τε χειρα ἐκεῖ προσμείνας ἐθεραπεύετο, καὶ λιμφίασιν πρὸς τὸ Ρωμαϊκάτερον μεθηρυμέζετο. Ἐκεῖθεν δὲ προφει ἐπανίων, ἄγων μεθ' ἐκτοῦ καὶ εἰς τοῦ σουλτάνου. Ἀλλ' δὲ μὲν οὗτως ἐπανήσει· τῆς δ' ἀλλοτεως αὐτοῦ ἀγγελθείσης εἰς τὰ βασιλεῖα. χονοὶ δι οἱ περὶ ταῦτα γερόνασιν. Οἱ μὲν γάρ τῇ βασιλίσσῃ καὶ αὐθίς τὴν ἔξουσίαν ἀδίδοσαν, οἱ δὲ τῷ ἀντέρῳ τῶν ταύτης οἱέντων τὸ ξύμπαν ἐπεψήφιζοντο, οἱ δὲ κοινοπράξιαν τῇ τε μητρὶ καὶ τῷ οἱέντοι.

Ἐν τούτοις δὲ λυθεὶς, τῆς αἰχμαλωσίας διογένειαν εἶρηται, ἔγκοτοῦντες τῷ Διογένει, ἀρπάζουσι καὶ προσλαβόμενοι τῶν τῆς συγκλήτου, δισοὶ ὀμοφρόνους αὐτοῖς, ὃν ἐξῆρχεν δι Τιμέριδος Ψελλὸς (82), δύσους καὶ αὐτὸς τῷ Διογένει νων, τὴν βασιλίσσαν Εὐδόκιαν εἰς τὴν παρδομηθεῖσαν μονὴν κατὰ τὸν ἐν τῇ Προποντορθιμδὸν περιοργίζουσι, τὸν δὲ Μιχαὴλ ἀναστοινεῖν αὐτοκράτορα. Εἰτα πανταχοῦ διαντει βασιλεία γράμματα μηδ' ὑποδέχεσθαι, τιμῆς βασιλικῆς ἀξιοῦν ἐπανίστα τὸν Διογένειαν, καλεύοντα. Τούτου δὲ τοῦ βουλεύματος εἰσὶ δὲ Ψελλὸς γέγονεν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν

A tum juxta se collocat, captivis quotquot peteret, redditis. Ad hunc modum per dies aliquot cum eo versatus et collocutus, et insigni honore prosecutus, pace perpetua sarcita, promissaque affinitate inter liberos ipsorum contrahenda, Diogenem dimisit, cum majore comitatu et honore, quam sperari potuisset. Imperator igitur Barbarica veste ornatus (sultanus enim gentilitiam illi stolam dederat) Theodosiopolim profectus, ibi exspectavit, dum vulnus manus curaretur, et vestem pro Romana consuetudine immutavit. Inde cum sultani legatis urbem versus contendit. Ceterum ejus captivitate in regia nuntiata, inter proceres controversia fuit, aliis imperatri ci potestatem restituendam consentibus, aliis natu maximo ex ejus filiis imperium decernentibus, aliis communem et matrem et filias auctoritatem tribuentibus.

B καὶ τιμῆσας ὑπερβαλλόντως, εἰτα καὶ συνθήκας οε ἐπὶ εἰρήνην διηνεκεῖ, καὶ κήδους ὑπόσχεσιν ἐπὶ παισὶ ποιησάμενος, ἀφῆκε τὸν Διογένην ἀπίναις θησης οὐκ ἄν τις ἥλπισε δορυφόρος τε καὶ τιμῆς.

XV. Interea Diogenis liberatione nuntiata, allataque ab eo epistola, ipsius manu scripta, qua edocebat ut secum esset actum, major ortus est tumultus, magisque dubitatum quid agendum esset. Joannes igitur Cæsar ejusque filii, Diogeni semper (ut dictum est) infesti, arrepta occasione, quibusdam ex senatu sui facinoris, quorum Psellus Hypertimus princeps erat, et ipse Diogenis inimicus, adhibitus, imperatrice Eudocia in monasterium, quod ipsa circa fretum Propontidis struxerat, relegata, Michaelēm imperatorem appellat. Deinde quovis imperatorias litteras mittit, quibus provinciales 285 Diogenem redeuntem neque suscipere, neque imperatorio honore dignari jubeantur: cuius consilii auctor fuit Psellus, ut ipse in illius historia commemorat. Quo Diogenes cognito, cum ad Doceam castellum castra posuisset, Cæsar Con-

Variæ lectiones et notæ.

1) **Ως.** Continuator Theophanis, I. III, n. 17. Neque tamen racenisi peculiare suis docemur ex Chronicis Georgii Hamartoli in Michaelē Balbo qui devictum Tyranno, τὸν τράχηλον αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρσηνῆσιν πεπατηκώς, καὶ ἀκρωτηρίσας αὐχτίσας καὶ πόδας, καὶ οὗτως ἀνασκολοπίσας, bello post triennium finem imposuit. Sed et leia apud Theophanem, Cedrenum, et nostrum ram, Constantium Copronymum, captiis Appio et Leontio, iisque in circum traductis, eocolla pedibus calcasse: Καὶ ἐπάτησε τὸν τράχηλον αὐτῶν ἄχρις ἀπολύσεως τοῦ πρώτου βίου.

D Apud Scylitzem, p. 637, legimus Constantium Porphyrogenitum Apolasaerum, Cbabdani Tarsensis Amera cognatum, captum in prælio a Nicephoro Phoca, οριαμένον ποιήσαντα κατὰ τοῦ τραχήλου calcavisse.

(82) Τιμέριμος Ψελλός. De Hypertimi titulo quedam adnotamus in *Gloss. med. Græc.* Wolfius vir honorissimus, verterat, reposuimus *Hypertimus*, cum sit nomen dignitatis. Is porro Psellus, Constantinus vocatur a Scylize, p. 835, qui emendandus videtur: Ήσαν δὲ δὲ Ιαλαιολόγος Νικηφόρος δι Τιμέριμος καὶ τῶν φιλοσοφῶν ὑπτος Κωνσταντίνος δ Ψελλός. Interserenda enim particula καὶ ante δι Τιμέριμος, quam vocem per honestissimo loco natus, perperam vertit interpres. Ita etiam Constantium p. 846, ubi Zonaras paulo infra Michaelē, vocat.

stantinum filium præsidem contra cum mittit. Inde Diogenes in Cappadociam profectus, cum Crispinus Francus cum suis popularibus Constantino se sociasset, Theodorum Halyatem contra illos misit, cui victo et capto oculi sunt effossi. Id molestissime ferenti Diogeni, et in Tyropœo castello munitissimo castra habenti, Antiochiae dux Chataturius Armenius se conjungit, multos adducens milites, assumptoque Diogene, et in Ciliciam perducto, a sultano exspectat auxilium, et ipse copias colligit. Quare denuo contra eos mittitur natu maximus Cæsaris filius Andronicus præses. Commissio autem prælio, et Chataturio interfecto, milites ejus ad Diogenem Adamam confugiunt. Quam urbem Andronico obsidente, Diogenes deditioinem facit, iis conditionibus, ut imperio deposito, rasaque coma, privata vitam ageret. Nam primarii sacerdotes ab imperatore missi, jurejurando confirmarant, nihil eum molesti passurum esse. Quibus fretus, pulla veste indutus, Andronici fidei se permittit. Is eo accepto, ubi Cotyalum pervenit, exspectavit, dum mandaretur quid sibi faciendum esset, ægrotante Diogene ex veneno per insidias, ut putabatur, propinato. Ibi igitur imperatorio mandato, insonti statim sunt effossi oculi, primariis quoque sacerdotibus præsentibus, et hominis calamitatem graviter ferentibus. Verum nemo eos curabat. Ita luminibus crudelissime orbato, justa curatione non adhibita, caput intumuit, et e vulneribus vermes scaturierunt, adeo ut ex putrefactione illa aer circa ipsum teterrimo fætore compleretur. In tanta calamitate in Protam insulam perducitur, in cuius editiore loco monasterium ædificarat. Ubi non diu superstes, corpus terræ reddidit, ab imperatrice Eudocia funere ejus splendissime curato, cum triennium et menses octo imperasset. Ea vero quæ hic vir percessus est, jussu Cæsaris acta esse omnia feruntur, Michaeli imperatore 286 ignaro, qui quidem molli esset ac socordi ingenio, atque adeo

Variæ lectiones et notæ.

(83) Δοκιλ. Tres ms. Reg. Δάκειαν. Alter 'Αδάναν. Δοκιλ χωρίου Δαρβίδου, versus Armeniam memorat anonymous Combelisianus in Romano Lacaene, n. 41.

(84) Κριστῖνον. Crispini gesta et familiam singulari dissertatione prosecuti sumus in Notis ad Nicephori Bryenii Hist. I. 1, n. 24.

(85) Χαταπουρίψ. Ita appellatur a Scylite : Χουταπάριος, a Nicephoro Bryenio I. 1, n. 22. Seriem Ducum Antiochenorum damus in Familia Ultramarinis, necdum editis.

(86) Εἰς Αδάναν. Lupus Protospatha : anno 1089 Romanus Diogenes, qui cum prædicto Michaelo privigno suo tenebat imperium, fraude prædicti Michaelis privigni sui apud quamdam civitatem Armenie comprehensus et cæcatus est.

(87) Ἐπιμφθη ψῆφος βασιλείος. Postquam narravit ut Diogenis libertatis nuntius in urbem venit, quam sua ipsius manu scripta epistola ad Eudociam significavit, Oörubos οὖν (inquit) εὑδὺς καὶ διαδρομαὶ περὶ τὰ βασιλεῖα, τῶν μὲν θυμαζόντων τὸ γεγονός, τῶν δὲ ἀπιστούντων τῷ πράγματι ἀπορεῖ γάρ καὶ ἡ βασιλίς συνείχετο, καὶ ἀμφίβολος

Α τῇ περὶ τούτου φησὶ συγγραφῆ. "Οπέρ δὲ Διογένης μαθὼν, τὴν Δάκειαν (83) κατασχὼν (φρούριον δ' αὐτῇ) παρ' αὐτῇ ἐστρατοπεδεύσατο. Καὶ δὲ Καίσαρ τῶν σφετέρων υἱέων τὸν νεώτερον τὸν πρόδεδρον Κωνσταντίνον στέλλει κατὰ τοῦ Διογένους μετά δυνάμεως. Οὐ δὲ Διογένης εἰς Καππαδοκίαν ἀφίκετο. Προσγενομένου δὲ τοῦ Κριστῖνου (84) Φράγγος δ' οὗτος σὺν δοκοφύλαις τῷ Κωνσταντίνῳ, δὲ Διογένης Θεόδωρον τὸν Ἀλυάτην κατ' αὐτῶν ἔξαπτετελεν. Οὐ δὲ συμβίκας αὐτοῖς ἤττιθη, καὶ ἀλούς ἔξεκπτη τὰ δύματα. Τοῦτο τὸν Διογένην λίαν ἤντασεν. "Οντι δέ ἐν τῷ Τυροποιῷ (τοῦτο δέ ἐστι φρούριον ἐρυμνότατον), πρόστισιν αὐτῷ τῆς Ἀυτοχείας δὲ δοὺξ (οὗτος δέ ἦν δὲ Ἐρμενίων δὲ Χαταπούριος), στρατιώτας συχνούς ἐπαγρήμενος. Παραλαβὼν οὖν τὸν Διογένην οὗτος, καὶ εἰς Κιλικίαν ἀπαγάγων, ἐκ τοῦ σουλτανὸν ἐκαραδόκαιος βοήθειαν, καὶ αὐτὸς δὲ συνήρθοιτε στράτευμα. Στέλλεται γοῦν αὐδίς κατ' αὐτῶν δὲ πρεσβύτερος τῶν πατέρων τοῦ Καίσαρος δὲ πρόδεδρος Ἀνδρόνικος, καὶ εἰς Κιλικίαν γενόμενος, τῷ Χαταπουρίψ (85) προσμίγνυται, καὶ ἀνατρέπεται μὲν δὲ Χαταπούριος, οἱ δὲ περὶ ἐκεῖνοι, εἰς Ἀδάναν (86) συμπεφύσασιν, ἐνθα δὲ Διογένης διέτριβε. Περικαθίσας δὲ τὴν πόλιν δὲ Ἀνδρόνικος ἐποιιόρκει αὐτῆν. Εἶτα ἐπὶ συνθήκαις ἐκυρών δὲ Διογένης παρέδωκεν· αἱ δὲ συνθήκαις ἀποθίσθαι μὲν τὴν βασιλείαν αὐτὸν, καὶ διώτευσιν, τὴν τρίχα κειράμενον. Ἐπὶ ταῦταις γάρ καὶ ἀρχιερεῖς ἐστάλησαν πρὸς τοῦ βασιλεύοντος πληροφορίαν ἐνορκον διδόντος αὐτῷ, ὡς οὐδὲν τι πεισταὶ ἄχαρι. Θαρρήσας οὖν τούτοις δὲ Διογένης, ἔκεισι μελανείμων, καὶ ἐκυρών διγχειρίζει τῷ Ανδρόνικῷ. Οὐ δέ τούτον λαβὼν ἀπανήσι, καὶ εἰς τὸ Κοτύάσιον ἀφικόμενος προσέμενεν ἐν αὐτῷ ἥως δὲν αὐτῷ κελευσθεὶη τὸ ποιητέον, τοῦ Διογένους νοσηλευόμενον ἐκ πόσεως, ὡς ὑπόληψις, φρεμάκου δηλητηρίου, ἐπιβούλως κερασθέντος αὐτῷ. Ἐκεῖ τοίνυν ἐπέμφθη ψῆφος βασιλείος (87), τοῦ φωτὸς στρηθῆναι τὸν μηδὲν ἡδικηκότα κιλεύουσα. Καὶ αὐτικα

Β τὴν δὲ τοῖς δράστερεν. Ἐν μέσοις τοῖς ἀπορουμένοις καὶ αὐτὸς γεγονὼς, καὶ πάντων προτρεπομένοις μετὸ συμφέρον εἰπεῖν, καὶ μάλιστα δὲ τοῦ καλλίστου μετὸ βασιλεῶς προσκειμένου καὶ συναναγκάζοντος, ἵγαν μὲν ἀπεφαινόμην μὴ δεῖν αὐτὸν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ προσδίξασθαι, ἀλλ' ἐκ μέσου ποιεῖν, καὶ παντοχεῖν πεμπεῖν προστάγματα τὴν ἀρχὴν τούτῳ ἀπαγορεύομενα, διπερ τοῖς μὲν λυστελέκτοις δέδοκει τοῖς καθεστηκόσι, τοῖς δέ ἄλλοι τοῖς δέδοκτο. Ἐν τούτῳ δὲ τῶν πραγμάτων ὄντων, δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ, περὶ ἐκυρώσασθαις, καὶ τὴν τοῦ Διογένους ὑποπτεύσας ὡμότετα, βουλήν βουλεύεται δισφαλεστάτην ἐκυρώσασθαι, εἴποι δὲ τοῖς, καὶ συνετωτέραν ἀποτρέψει τῆς μητρὸς, καὶ δικαιούσας γίνεται. Τοῖς τε ἔκανεψιοῖς συμβούλοις χρησάμενος, φημὶ δὲ τοῖς μὲν τοῦ Καίσαρος, τοὺς περὶ τὴν αὐλὴν φύλακας οἰκειοῦται. Idipsum repetit in epistola ad eumdem Diogenem postquam excaecatus fuit, de Michaeli imp. "Ηλγησεν ἀκούσας τὴν ψυχὴν, ἐστάνεις μέγα, ἐθρήνησεν, ἐκόψατο περιπάτως, ετε. Μὴ ἀπιστήσῃς μοι γράψοντι οὐ φυδῆς δὲ λόγος, οὐδὲ πρὸς χάριν, ἀλλ' ἀλλητε, καὶ φωτὸς τηλαυγάστερος.

τοὺς δραδιμοὺς ἔξορώρυκτο, παρόντων καὶ τῶν οὐρανούς ποιουμένων τὴν εἰς ἀρχιερέων, καὶ ἐν δεινῷ ποιουμένων τὴν εἰς ἀνθρώπων συμφορὰν, μηδεμιᾶς μέντοι ἔξιουμένων ἐπιστροφῆς. Ὡμότατα δὲ τὰ δύματα ἰκκοπές καὶ μηδὲ ἐπιμελεῖας τῆς δεούσης τυχών, διψήσκει τὴν κεφαλὴν, καὶ αἱ πληγαὶ οἱ ἔξεσαν σκύληκας, καὶ ὁ ἀὴρ διετὸν δυσωδίας μεμέστωτο ἐκ τῆς σήψεως. Οὕτως οὖν κακῶς διακείμενος εἰς τὴν καλουμένην Πρώτην τῆσσον ἀπάγεται, ἐν ἡ σεμνεῖτον ἐκείνος ἀνήγειρε περὶ τὸ τῆς νήσου μετεωρότερον. Βραχὺ τι τοίνυν ἐπιβιώσας, ἥσε τὸν χοῦν ἀποτίθεται ἐν αὐτῇ, παρὰ τῆς βασιλίδος Κύδοσίας λαμπρότατα κηδευθεῖς, βασιλεύσας ἔτη τρία καὶ μηνας δικτώ. Αἴγεται δὲ τὰ εἰς τὸν ἄνδρα τοῦτον γενόμενα πάντα τοῦ Καίσαρος εἶναι διεπαγάζε, μηδὲν εἰδότες τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ. Ἡν γάρ θαῦνος ἀγανάκτησε τὸ ηὔθος διαβολεύεις, καὶ πρὸς μεταχειρίσιν πραγμάτων καὶ τῶν τυχόντων ἀδέξιος, πολλοῦ γε δεῖ πρὸς βασιλείας διοίκησιν. Κάνεται γε τῆς εὐθείεις ἐκείνου κατατρυφῶν διείσθιος αὐτοῦ Καίσαρ, πάντα τὰ εἰς τὸν Διογένην ἐτύρευσεν (88) ἐγκατέλειπται.

ΙΖ. Ἀποτεφυκώς δὲ διαβολεύεις Μιχαὴλ πρὸς τὴν τῆς βασιλείας διοίκησιν, τὸν μητροπολίτην Σίδης Τιμένην (89), ἐκτομέαν ὄντα, δραστήριον δὲ, τοὺς τράχηματιν ἴριστα. Εἰθ' ἕτερον ἐκτομέαν τὸν Νικηφόρον, δε, νέος προσληφθεὶς παρὰ τοῦ Μονομάχου δὲ τὰ βασιλεῖα, ὑποκοριζόμενος διὰ τὴν νεότητα Νικηφορίτζης ὠνόμαστο, καὶ ὀσπέρες ἐπωνυμίαν ἔχοντας τοῦτο, ἐξ Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου τὰς ψηφίσεις τοῦτον διέποντα μετεπέμψατο. Ἐφθασε τῷ διὰ τὸν ὄντος καὶ τῷ πατρὶ τοῦ βασιλέως τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ τῷ Δουκῷ ὑπηρετήσασθαι. Ἡν δὲ περὶ πραγμάτων μεταχειρίσιν δεξιός, καὶ λέγοντος ὡμιληκώς, τὸ δὲ ηὔθος ἔχων ὑποκαθήμενον, καὶ τέμον διενότητος. Τοῦτο γοῦν ἔγχειρίζει τὰς ἥτιας τῆς βασιλείας, λογοθέτην δυνομάσας αὐτὸν. Ἐντεῦθεν δὲ Σίδης παραγκωνίζεται, καὶ διὰ Καίσαρα περίσταται ὑποπτος, καὶ πᾶσα ἡ τῆς βασιλείας, διοίκησις διὰ τὸν λογοθέτην ἔγίνετο, καὶ διὰ βασιλέως διπλὸν αὐτοῦ ὡς ἀνδράποδον ἔγετο. Καὶ οὐκ διν, ὃ μὴ διὰ τοῦ λογοθέτου ἔγίνετο, καὶ πολλοὶ τῶν περιουσιῶν ἐφτεριζόμενοι, ἀλλοις ἀλλων ἐπενηγεμένοις λαβῶν, καὶ δὴ τῶν ἀνθρώπων σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία, καὶ διὰ τούτων ἐπιστρέφομενος οὐδαμοῦς. Ὁ γάρ βασιλεὺς παιδαριώδεσιν ἐσχόλαζε πράξεις (90), τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων καὶ ὑπερτίμου Μιχαὴλ τοῦ Φελλοῦ λέγοις τῷ δοκεῖν αὐτὸν ἐριθείαζοντος, καὶ διδόσκοντος· νῦν μὲν τὴν γραμματικὴν τέχνην, καὶ μέτρα καὶ διαλέκτους, νῦν

Variæ lectiones et notæ.

(88) Ἐτύρευσεν. Ita duo mss. Reg. Alii duo μετέσχεν habent.

(89) Μητροπολίτην Σίδης Ἰωάννην. Idipsum prout Balsamon ad can. 4 concilii Chalcedonensis, ubi sit episcopos interdum ab imperatore publice rei administrationi praefici posse. Διὰ γὰρ τοῦτο, δὲ δοκεῖ, καὶ διητροπολίτης ἐκεῖνος διὰ Σίδης ἀπαρεμποδίστως τὰ τῆς βασιλείας φύκοντας προσώπῳ τοῦ βασιλέως καροῦ Μιχαὴλ τοῦ Δουκός.

(90) Ὁ γάρ βασιλεὺς παιδαριώδεσιν ἐσχόλαζε πράξεις. Intra: Ὁ γάρ βασιλεὺς περὶ λόγους ἀγοράζει, καὶ λάμβους συντιθέναι πρὸς τοῦ Φελλοῦ διδόσκετο. Eadem habet Scyl. Id porro testantur tot Michaelis Pselli scriptæ tum versibus lambicis tum politicis, atque adeo soluta oratione in Epitomen disciplinarum fere omnium redactæ, eidemque inscriptæ lucubrationes, de quibus copiose egit Allatius in laudata dissertatione: ex quarum altera, illa scilicet quam Synopsis legum inscripsit, discimus Psellum a Constantino Duca imperatore

A ad imperium ineptus, ut ne levissima quidem negotia administrare posset. Itaque patruus Cæsar, ejus simplicitate abutens, ex privato odio illa omnia in Diogenem perpetravit.

καὶ μηδὲ ἐπιμελεῖας τῆς δεούσης τυχών, διψήσκει τὴν κεφαλὴν, καὶ αἱ πληγαὶ οἱ ἔξεσαν σκύληκας, καὶ ὁ ἀὴρ διετὸν δυσωδίας μεμέστωτο ἐκ τῆς σήψεως. Οὕτως οὖν κακῶς διακείμενος εἰς τὴν καλουμένην Πρώτην τῆσσον ἀπάγεται, ἐν ἡ σεμνεῖτον ἐκείνος ἀνήγειρε περὶ τὸ τῆς νήσου μετεωρότερον. Βραχὺ τι τοίνυν ἐπιβιώσας, ἥσε τὸν χοῦν ἀποτίθεται ἐν αὐτῇ, παρὰ τῆς βασιλίδος Κύδοσίας λαμπρότατα κηδευθεῖς, βασιλεύσας ἔτη τρία καὶ μηνας δικτώ. Αἴγεται δὲ τὰ εἰς τὸν ἄνδρα τοῦτον γενόμενα πάντα τοῦ Καίσαρος εἶναι διεπαγάζε, μηδὲν εἰδότες τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ. Ἡν γάρ θαῦνος ἀγανάκτησε τὸ ηὔθος διαβολεύεις, καὶ πρὸς μεταχειρίσιν πραγμάτων καὶ τῶν τυχόντων ἀδέξιος, πολλοῦ γε δεῖ πρὸς βασιλείας διοίκησιν. Κάνεται γε τῆς εὐθείεις ἐκείνου κατατρυφῶν διείσθιος αὐτοῦ Καίσαρ, πάντα τὰ εἰς τὸν Διογένην ἐτύρευσεν (88) ἐγκατέλειπται.

XVI. Michael imperio minime idoneus, Joannem Sidem metropolitam, spadonem illum quidem, sed virum strenuuru, rebus gerendis præfecit. Deinde alium spadonem Nicophororum, qui adolescentem a Monomacho in aulam ascitus, ob ætatem per diminutionem Nicophorites cognominabatur, ex Græcia et Peloponneso revocavit, ubi judicia exercebat, qui patri etiam Constantino Duce in servierat: vir solerti ingenio et eruditus, sed animo dejecto et caliditatis pleno. Is logotheta designatus, imperii habenis acceptis, Sidensem loco movet, et Cæsarem suspectum reddit, ipse omnia imperatoris munia obiens, eumdemque instar principii ducens. Neque quidquam erat, quod a logotheta non gereretur. Itaque cum multi bona sua, alii per alias causas, amitterent, hominesque attenuerentur, et ærumnis premerentur: nemo erat, cui illa curæ essent. Nam imperator puerilibus rebus occupatus, a supremo philosophorum et Hypertimo Michaeli Psello ad litterarum studia deduci videbatur, ac modo in arte grammatica, versibus et linguarum differentiis erudiebatur, modo declamationibus rhetoriciis, modo historiis assuefiebat, modo ad audienda philosophica præcepta parabatur, quamvis ad hæc omnia ineptus. Hujusmodi igitur studiis Romanorum imperator affixus, rerum administrationem alteri, eique uni commisit, ut legis auctoritatem haberet, quod logotheta visum esset,

superstite Michaeli filio præceptorem datum: sic enim illa concipitur in editione Bosqueti: Τοῦ σοφωτάτου Μιχαὴλ τοῦ Φελλοῦ καὶ ὑπερτίμου Σύνοψις τῶν νόμων διὰ στίχων ἱάμβων καὶ πολιτικῶν πρὸς τὸν βασιλέα Καίσαρα Μιχαὴλ τὸν Δουκὸν ἐκ προστάξεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ βασιλέως. Εο δ vero pacto effectus parens, ut hisce studiis, dum minus etiam idoneus Michael vacat, πρὸς ἄπαν ἐδέξιος καὶ ἀτραχτος effectus sit, inquit Zonaras. Hinc Procopius, l. i De bello Gothicō, c. 2, procerus Gotthos Amalasunthæ Theodorici regis uxori graviter succensuisse scribit, quod Athalaricum filium præceptoribus litteris imbuendum tradidisset, et oportere longe potius ut in re bellica futurus animosus gloriaque insignis, amotodectorum metu, armis exerceretur. Sed quibus potissimum disciplinis Michaelis animum informarit Psellus, vel potius quas ille præsertim callucrit, ipsemēt Psellus indicat in Historia nondum edita: Ἄλλοι δροιτό τις, τίνα τῷ βασιλεῖ παιδικά, καὶ οἵσι δι-

Proinde respublica male habebat. Orientales vero provinciae gravius quam prius vexabantur. Nam sultanus cum didicisset, quemadmodum cum Diogene actum esset, eumque a suis crudelissime interfectum, quem ipse captivum honorifice ad suum imperium remisisset, et pacis conditiones cum illo initæ manere irritas: magno dolore affectus, suas copias contra Romanorum provincias concitavit, quas non jam prædabundi **287** invadebant, sed ut subacturi et possessuri, cum nemo esset, qui obsisteret. Quæcum illi facerent, imperator coacto exercitu, Isaacum ('omnenum ducem creat. Ruseilio Latino collega addito, cui cccc populares ejus parebant. Verum is exercitu ad Iconium perducto, cum suis certa de causa deficit, ac per se alias cum Turcis pugnat. alias Romanas provincias vastat. Isaacius vero Comnemus cum reliquo exercitu a Turcis vincitur, ac multis cæsis, multis captis, castrisque direptis, ipse quoque in hostium potestatem venit, a quibus magna pecunia se redemit. Imperator vero Cæsarem patrum bello præficit, quo Ruselius cognito, Sangario antequam ille traxiceret, occupato, castra contra eum locat, et quamvis illo veniam delicti promittente, si armis positis ad imperatorem rediret, barbarica insolentia de ditione minime cogitans, prælio commisso, Cæsarem vincit, et cum pluribus aliis captum et vinctum, unaque Basilium Malesam, paulo ante ex captivitate cum Diogene liberatum, Byzantium versus ducit, Botaniata Cæsar's collega cum paucis elapsio, ac Chysopolim se recipit, ubi statim dominibus ignem injectit: neque homo barbarus, cum imperator, si arma deponeret, europa latæ honorem ei offerret, uxoremque cum liberis misisset, ullare est mitigatus. Itaque Turcis mercede contra se evocatis, cum illis se non esse parem intelligeret, Cæsarem vinculis solutum, imperatorem salutat, multos se cum eo conjuncturos esse ratus. Cum autem Turcos barbarica ferocia inconsiderate aggressus esset, Franci multos straverunt, cæteros in fugam conjectos continenter sunt persecuti: plures tamen substiterunt, equis ita fatigatis, ut longiorem insectationem ferre non possent. Sed Ruselius et Cæsar paucis comitantibus instantes, et longius a suis proiecti in aliam Turcarum

A δ' ἵνα κάτα βήτορα διαλέγοιτο, νῦν δ' ιστορίαις αὐτὸν προσεθίζοντος, ἀλλοτε δὲ φιλοσόφων θεωρημάτων ἀκροῦσθαι παρασκευάζοντος. Οὐ δὲ πρὸς οὐδὲν ἐπεφύκει. Τούτοις οὖν δὲ Ρωμαῖον αὐτοχρήτωρ προστετηκώς, ὃντες τοῦτον ἔνα, τὴν τῶν κοινῶν κυδέρηντιν ἐποίησατο, καὶ νόμος ἦν τὸ τῷ λογοθέτῃ δοκοῦν. Τὰ μὲν οὖν τῆς πολιτείας οὕτως εἶχον κακῶς. Τὰ δὲ κατὰ τὴν ἕω χείρον ἔσχον ἢ πρότερον. Οὐ γάρ σουλπὰν (θι), τὰ κατὰ τὸν Διογένην μιθῶν, καὶ διτὶ δὲ ἐκεῖνος λαβῶν δορυάλωτον ἐτίμησε, καὶ ἀφῆκεν εἰς τὴν οἰκείαν ἀπελευθέμενον βασιλείαν, τούτον οἱ συμφυλέται ἀπηγνῶς οἰκτίστηκε θανάτῳ παρέδωκαν, καὶ αἱ πρὸς ἐκεῖνον περὶ σπονδῶν συνθήκαι ἀπράκτοι μεμενήκασιν, ὑπερήλησε, καὶ τὰς οἰκείας δυνάμεις κατὰ τῶν Ρωμαϊκῶν χωρῶν χωρεῖν ἔξηρεθισεν. οὐκέτι τοίνυν ᾧς ληῆζόμενοι ταῖς χώραις ἐπήσχον, ἀλλ' ᾧς ταύτας καθέξοντες τε καὶ κυριεύσοντες, τοῦ σφᾶς ἀνεργοντος μὴ παρόντος. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐποιουν· δὲ δὲ βασιλεὺς, δύναμιν ἀγείρας, στρατάρχην ταύτης τὸν Κομνηνὸν προβάλλεται Ἰσαάκιον, συζύγας αὐτῷ καὶ τὸν Λατίνον Ρουσέλιον, δμογενῶν ἄρχοντα τετρακοσίων ἀνδρῶν. Ἐπεὶ δὲ περὶ τὸ Ἰκόνιον ἐγεγόνει τὸ στράτευμα, ἐξ αἰτίας τινὸς ἀποστατεῖ δὲ Ρουσέλιος, καὶ τοὺς δμοφύλους παραλαβῶν, καθ' εαυτὸν ἦν, καὶ πῆ μὲν τοῖς Τούρκοις προσέμισγε πῆ δὲ τὰς χώρας τὰς Ρωμαϊκὰς ἐκεράζεν. Οὐ δὲ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος, μετὰ τοῦ περιοίπου στρατεύματος τοῖς Τούρκοις προσβαλὼν, ἤττητο, καὶ ἐπεσον μὲν πολλοῖ, καὶ ἔξωργήθησαν ἐπεροι καὶ αὐτὸς δ στρατάρχη, καὶ διήρπαστο ἢ παρεμβολή. Οὐ μὲν οὖν Κομνηνὸς πολλῶν χρημάτων τὴν ἐλευθερίαν ὀνήσατο· δὲ δὲ βασιλεὺς τὸν θεῖον τὸν Καίσαρα τῷ πιλέμῳ στρατάρχην ἐψήστησι. Τοῦτο μιθῶν δὲ Ρουσέλιος, πρὸ τοῦ τὸ Σαργάριον τὸν Καίσαρα διαβῆναι καταλαβῶν, ἀντεστρατοπεδεύσατο αὐτῷ, καὶ δὲ Καίσαρ ἀμύνησταιν αὐτῷ τοῦ πταίσματος ἐπηγγέλλετο, εἰ προσχωρήσει τῷ βασιλεῖ. Ἀλλ' ἐκεῖνος, βαρβαρικῶς φρωτατόμενος, οὐδὲν ἐφρόνει ἐνδόσιμον. Συβρήγνυται τοίνυν πόλεμος, καὶ ἥττήθησαν οἱ περὶ τὸν Καίσαρα, καὶ αὐτὸς ἐάλω σὺν πλεοσιν ἄλλοις, τοῦ Βοτανείστου, δὲ συνεστρατηγει τῷ Καίσαρι, μετ' ἀλλιγῶν φυγόντος. Οὐ μέντοι Ρουσέλιος πρὸς τὸ Βυζάντιον ἦτο ἄγων τὸν Καίσαρα δέσμων, καὶ τὸν Μαλέσην Βασίλειον, ἅρτι τῆς μετὰ τοῦ Διογένους

Variae lectiones et notæ.

ἀγλατίζοιτο. Βιβλία σοφίας παντοδαποῦς, λόγων χαρακτῆρες σοφῶν, ἀποφθέγματα Λακωνικὰ, γνωμολογίαι, καλλιρρήμοσύνη συνθήκης δὲ ποικίλος τῶν λόγων σχηματισμὸς, ἢ τῶν ἰδεῶν ἐξαλλαγὴ, ἢ καινολογία, ἢ ποιητικὴ τοῦ λόγου κατασκευὴ πρὸ δὲ τούτων ἀπάντων δὲ πρὸς φιλοσοφίκων ἔρως. τὸ τῆς ἀναγωγῆς ὄφος, ἢ τῆς ἀλληγορίας μεταβολῆς. Οὐ γάρ οἶδα εἴ τις βαθύγνωμαν ἐπεροι ἐγεγόνει τῶν βασιλέων, ἢ πρὸς ἔκαστον τῶν ζητουμένων εὐθυδιάλωτας. *Intra:* Καὶ γάρ φιλοσόφοις συνετάξεται, καὶ μετὰ ρητόρων εἰπών τι περὶ ζεύγματος καὶ ἐμφάσεως· καὶ μετὰ διπτικῶν περὶ ἀποστάσεως ἀκτίνων καὶ διαστάσεως ἀλληγορεῖν δὲ δῆσαν, πολλάκις τὸν συγγραφέα ὑπερβάλλετο, διὸ καὶ καθη-

D γητὴν πρὸ πάντων εἴλετο, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἐδημοσίευε τεθύνομα. Ιάμδων δὲ μὴ προσχῶν μέτροις, σχεδιάζει τούτους, εἰ καὶ μὴ ἐπιτυγχάνων τὰ πολλὰ τοῦ βιθυνοῦ, ἀλλ' ὅγιζινουσαν τὴν ἔννοιαν ἐκδίδοντες.

(91) Οὐ γάρ σουλτάν. Ac tum primum Turci ad Bithiniam usque pervenere, quod Sibyllæ oraculo prædictum volebant Constantinopoli. Joannes Tzelzes chil. 9, cap. 288:

Καὶ περὶ Διογένους δὲ ἐφοίναστ καὶ Τούρκων. Καὶ τὰ λοιπά ἐάσωμεν, λέξιαν δὲ βραχέα. Δὴ τότε Βίθυνον γαῖαν λόγοι οἰκήσουσι, Ζηνὸς ἐπιτροπούησι, κακὸν δὲ ἐπιβῆσεται ἄνδρας, "Ἄνδρας οἱ Βύζαντος ἔδος καταναιετάουσιν.

λελυμένον αἰχμαλωσίας, καὶ ἡ Χρυσόπολις εἶχεν τὸν ἀποστάτην, καὶ αὐτίκα πῦρ ταῖς ἑκείσεις οἰκλαις ἐνῆκεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀξίωμά τε κυροταλάτου αὐτῷ ἐπηγγέλλετο, εἰ τὰ δύπλα κατέθοιτο, καὶ τὴν τυνάκα αὐτοῦ μετὰ τῶν τέκνων ἔκβεμψεν· ἀλλ' ὁ βαρβαρὸς ἀτίθασσος ἦν. Μετεπέμφατο τοινῦν δὲ βασιλέας κατὰ τοῦ Ἱουστέλιου Τούρκους ἐπὶ μισθῷ· ὁ δὲ, μή ἀξιόχρεως ὥν πρὸς τὸν πόλεμον, λύει τὸν Καίσαρα τῶν δεσμῶν, καὶ εὐφημίας ἀναγρούει βασιλικαῖς, οἰδόμενός προσθήσεθαι οἱ πολλούς· Αἴρυντος δὲ Τούρκων ἀναφανέντων, δὲ 'Ρουσέλιος κατ' εὐτῶν βαρβαρικὴν θρασύτητι ἀπερισκέπτεις ἔχωρησε, καὶ πολλοὺς μὲν οἱ Φράγγοι τῶν Τούρκων κατέβαλον, τοὺς δὲ ἄλλους ἐτρέψαντο εἰς φυγὴν, καὶ διερετῶς ἐδίωκον. Οἱ μὲν οὖν πλείους ὅπλα που ἀπελειφθησαν, τῶν Ἰππων σφίσι μὴ εύτονούντων πρὸς τὸ πολὺ τῆς διώξεως. Ὁ 'Ρουσέλιος δὲ μετὰ τοῦ Καίσαρος σὺν διλγοῖς ἐπήλαυσσον. B"Ἡδη δὲ τῶν οἰκείων ἐκμηκυνθεῖσι πολλοί, ἐτέρα πληθὺς ἀνεράνη Τούρκων εἰς πολλὰς πάνω χιλιάδας ἀριθμουμένη· ὃς δὲ ἐπῆλθον αὐτοῖς οἱ φανέντες, καὶ ἀκοντες αὐτοῖς συνερρέγησαν, περιειληθέντες δὲ ὑπὸ τοῦ πλήθους, καὶ τοὺς Ἰππους ἀποβαλόντες, ἐάλωσαν δὲ τε Καίσαρ καὶ δὲ 'Ρουσέλιος. Ἀλλὰ τὸν μὲν Ἱουσέλιον ἡ σύνευνος προλαβοῦσα ἐπρίκτο, τὸν δὲ Καίσαρα δὲ βασιλέας ἐλυτρώσατο. Ὁ δὲ, ἀπαγόμενος πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἐν τῇ Ἱροποντίδι γενόμενος, κείρεται τὴν τρίχα καὶ μεταφίεννυται τὴν στολὴν, βάκος μοντζικὸν μεταθέμενος· ηδαβεῖτο γὰρ μή τι πάθοι πρὸς τοῦ ἀνέψιου διὰ τὴν ἀνάρρησιν. Ὁ δὲ 'Ρουσέλιος, λυθεῖς, ὡς εἴρηται, τῆς αἰχμαλωσίας, τὴν γυναῖκα σύνευνος προλαβοῦσα ἐπρίκτο, τὸν δὲ Καίσαρα δὲ βασιλέας ἐλυτρώσατο. Ὁ δὲ, ἀπαγόμενος πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἐν τῇ Ἱροποντίδι γενόμενος, κείρεται τὴν τρίχα καὶ μεταφίεννυται τὴν στολὴν, βάκος μοντζικὸν μεταθέμενος· ηδαβεῖτο γὰρ μή τι πάθοι πρὸς τοῦ ἀνέψιου διὰ τὴν ἀνάρρησιν. Φιλίαν οὖν ὑποκριθέντες ἐκεῖνοι πρὸς τὸν 'Ρουσέλιον κατέσχον τὸν ἄνδρα καὶ πολκῶν αὐτὸν χρημάτων ἡλάξαντο, δὲς αὐτίκα παρὰ τὸν Ἀλέξιον δέσμιος ἀπῆχθη πρὸς τὸ Βυζάντιον, καὶ σφοδρῶς αἰκισθεὶς εἰς πύργον δέσμιος κατακεκλειστο. Σίτου δὲ γενομένης ἐνδείας ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ βασιλέως τούτου, ὥστε μὴ δύο μεδίμονον εἰς νόμισμα ἀποδιθοθαι, ἀλλὰ παρὰ πινάκιον, δὲς τοῦ μεδίμονον τὸ τέταρτον, εἰς ἐπώνυμον τῷ βασιλεῖ τὸ κοινὸν δυστύχημα ἐχρημάτισε, ὡς καὶ μέχρι τοῦδε οὕτω τοῦτον καλεῖσθαι τὸν ἄνακτα· οὐ γάρ τις ἄλλως γνωριεῖ τοῦτον τοῖς περὶ αὐτοῦ λέγουσιν, εἰ μὴ τὸν Μαρκαπινάκιον εἴπῃ.

XVII. Τῷ τρίτῳ δὲ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ τὸ C Χρονιάτων ἔθνος, οὓς δὴ καὶ Σέρβους τινὲς καλεῖσθαι, ἐκκεκλήστο, τὴν τῶν Βουλγάρων χώραν ἐπιτηγαρρίδες κατασχεῖν. Ἀλλὰ μήν τι τινὰ ταύτης πατεγγρήδος, πολλαῖς δὲ μάχαις καὶ φθορᾷ πολλῶν ἀπειλήσθεν, τῶν τε κατεσχημάτων ἐκπέπτεις, καὶ παπακαλεύεν τῶν Ῥωματικῶν δρίων ἔκώσθη, καὶ αἱ τὰ ὄρτερα ἥθη μένειν ἡνάγκητο. Δοῦλος δὲ τις τοῦ πατρὸς τούτου τοῦ αὐτοκράτορος Νέστωρ ἔνορες, βεστάρχης δὲ τὸ ἀξίωμα, δοῦλος τῶν Παριστρέλων προχειρισθεὶς, ἤρεν δύπλα κατὰ τοῦ βασιλέως. Ὁμαιχμίαν γὰρ θέμενος μετά τινος ἀρχηγοῦ Πατζινάκων, δὲς ἐκαλεῖτο Τατοῦς, εἰς τὴν τῶν πολεων βασιλεύουσαν παρεγένοντο, καὶ παρενθάλον πρὸς αὐτῆς. Καταθέσθαι δὲ τὰ δύπλα τοῦ βασιλέως δηλοῦντος αὐτῷ, ἐκεῖνος ἔτοιμος εἶναι τοῦτο ποιῆσαι Ἐλεγεν, εἰ αὐτῷ δὲ λογοθέτης ἐκδοθεὶη Νικηφόρος, τῇ τέως ἐκ μέσου γένηται, ὡς κοινὴ συμφορὰ καὶ κακὸν ἐπιδήμιον. Τοῦτο δὲ τοῦ

A multitudinem quae multa millia complebat, incidentur: cum quibus vel inviti pugnare coacti, et a multitudine circumventi amissis equis ambo capiuntur. Ac Ruselium uxor mature redemit, Cæsarēm vero imperator; ad quem dum perducitur, eum ad Propontidem venisset, capillo raso, mutataque 288 veste, monasticam lacernam sumit, metuens ne ob imperii titulum a nepote supplicio afficeretur. At Ruselium a captivitate redemptus, ut dictum est, cum uxore et reliquis Francis in provinciam Armeniacorum se contulit, ubi prius etiam vitam egerat. Imperator igitur Alexium Comnenum praesidem, adolescentem illum quidem, sed prudentem et strenuum, contra eum mittit. Qui cum Amasiam pervenisset, Turcis occulite significat. si Ruselium sibi traderent, se illis grandem pecuniae summam daturum. Itaque illi amicitia simulata, virum comprehensum magna pecunia commutarunt, qui statim ab Alexio Byzantium perductus, et post atrocia tormenta in turri quadam est inclusus. Quia vero sub hoc imperatore annonæ caritate laboratum est, ut non integer medimus numismate venderetur, sed pinacio minus, qui est medimni quadrans: publicu calamitas cognomen illi fecit, ut etiam hodie sic vocetur, neque aliter agnoscat, nisi Parapinacium dixeris.

B Στέλλει τοινῦν δὲ βασιλέας κατ' αὐτοῦ τὸν πρόσδρον ἀλέξιον καὶ δραπτήριον. Ος, γενόμενος κατὰ τὴν Ἀμάσιαν, δὲ ἀπορρήτων δηλοὶ τοῖς Τούρκοις ὡς, εἰ κατασχοντες τὸν 'Ρουσέλιον παραδοτεν τοῦτον αὐτῷ, πολλῶν αὐτοὺς ἐμπλήσει χρημάτων. Φιλίαν οὖν ὑποκριθέντες ἐκεῖνοι πρὸς τὸν 'Ρουσέλιον κατέσχον τὸν ἄνδρα καὶ πολκῶν αὐτὸν χρημάτων ἡλάξαντο, δὲς αὐτίκα παρὰ τὸν Ἀλέξιον δέσμιος ἀπῆχθη πρὸς τὸ Βυζάντιον, καὶ σφοδρῶς αἰκισθεὶς εἰς πύργον δέσμιος κατακεκλειστο. Σίτου δὲ γενομένης ἐνδείας ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ βασιλέως τούτου, ὥστε μὴ δύο μεδίμονον εἰς νόμισμα ἀποδιθοθαι, ἀλλὰ παρὰ πινάκιον, δὲς τοῦ μεδίμονον τὸ τέταρτον, εἰς ἐπώνυμον τῷ βασιλεῖ τοῦτον τοῖς περὶ αὐτοῦ λέγουσιν, εἰ μὴ τὸν Μαρκαπινάκιον εἴπῃ.

XVIII. Tertio porro anno imperii illius gens Cro-vatorum, quos nonnulli Servios vocant, Bulgarium occupare ageressa est, ac quædam loca cepit, sed multis præliis factis, multis utrinque cæsis, tum iis excidit, quæ tenuerat, tum devicta, et Romana ditione expulsa, in suas redire sedes coacta est. Servus porro quidam paternus imperatoris, Nestor nomine, dignitate vestarches, ripæ Istri dux designatus, arma contra illum cepit, et conspiratione cum quodam Patzinacarum duce Tato inita, castra ante urbem imperatricem posuit. Monitus autem ab imperatore, ut ab armis discederet, id se facturum respondit, si logotheta Nicephorus republicæ pestis et clades populi, sibi vel dederetur, vel e medio excederet. Eo ab imperatore negato, relicta urbe, Thraciā et Macedoniam et his finitima Bulgaria loca prædatus, ad Patzinacas se confert. Michael filium ex Maria Alana, quam Augustam appellarat, susceptum, Constantinum ob patris

m̄emoriam vocavit, et imperii insignibus adornato Longobardiæ ducis Roberti filiam despondit, cui abductæ nomen Helenæ indidit. Ea tempestate Byzantii 289 puer natus caprinis pedibus, uno oculo in fronte præditus Barbaris autem Orientem vastantibus, et obvios quosque ferro trucidantibus, Asiani Constantinopolim consugerunt. Nemine autem bonum publicum curante (nam imperator studiis vacans, iambos scribere a Psello docebatur) urbanos annonæ penuria premere cœpit, quam calamitatem ut evidentius et atrocius declarem, id malum famæ fuit, eam pestis comitabatur. Unde hominum interitus tantus et tam frequens est consecutus, ut viventes m̄orientibus sepeliendis essent impares. Tot enim peribant, ut s̄æpe multi in uno lectulo efferrarentur, multi in biviis insepulti jacerent. Quaro cum hac de causa, tum ob iniquas exactiones omnia luctu et m̄orore plena erant, Eo rerum statu, Orientalium prætorum principes defectionem parturientes. Nicephorum Botaniatem europalatem prælatum ceteris, imperatorem salutant. Id Michaelem perturbationis et terroris complevit. Canebatur enim litteram N fore superiorem littera M. Erat autem Botaniates claro natus genere, atque a Phoca originem ducere putabatur. Imperator igitur per caduceatores ingenti promissa pecunia, a Turcis petit, ut seditiones sibi tradant. Botaniates autem imperatorio, ut dictum est, et nomine et habitu usurpato, Byzantium contendit. Sed et ab Occidente alia seditionis tempestas extitit. Nam Nicephorus Bryenius Dyrrachii dux, cum sibi abrogatam esse dignitatem cognovisset, et ipse deficit, imperii insignibus arreptis, et legionum quas ibi habebat custodia munitus, Adrianopolim petit, unde ortus erat: ubi fratre Joanne adjuncto, et militibus gentilibus et Macedonibus multis ad se pellectis, tyrannidem auspicatur. Theodorocanus autem cum parte copiarum illius congressus et vincitur et capitur. Quin et Rædestini et Panii incole ad Bryenium confluxerunt. Itaque defectionem naviter urgens, fratrem europalatem designatum cum copiis Byzantium misit, quasi id statim capturus esset. Eam enim spem alebat, se a senatu tam ex logothetae Nicephori odio, quam ob Michaelissimilitatem, obviis (quod dicitur) ulnis susceptum iri. Verum 290 res illi non ex animi sententia cesserunt. Nam ii quos miserat, Blaschornarum mœnia adorti, levia quidem prælia fecerunt, sed nihil profecerunt. Unde per pontem in

A βασιλέως μὴ ποιοῦντος, ἀπανταται μὲν τῆς πόλεως, τὰ Θρακῶν δὲ καὶ τὰ Μακεδόνων ληίζεται, καὶ δισ τούτοις τῆς Βουλγαρίας παράκεινται, καὶ εἰς τὴν τῶν Πατζινάκων μεταχωρεῖ. Ιοῦ δὲ τεχθέντος αὐτῷ ἐκ τῆς ἐξ Ἀλανῶν Μαρίας, ἣν καὶ βασίλισσαν ἔστεψε, Κωνσταντίνον αὐτὸν ὡνόμασεν ἐπὶ τῷ πατρὶ, καὶ βασιλικῶς ἑταίνωσε, καὶ στείλας πρὸς τὸν Λογγούντας ἡγεμονεύοντα Ρομπέρτον, τὴν ἑκένου θυγατέρα τῷ υἱῷ ἐμνηστεύσατο, ἣν καὶ ἀχθεῖσαν Ἐλένην (92) μετωνόμασεν. Ἐπέχθη δὲ τότε ἐν τῷ Βυζαντίῳ παιδίον ἵνα ἔχον κατὰ τὸ μέτωπον ὁρθαλμὸν, τραγοσκελές. Τῶν μέντοι Ναρβάρων τὴν Ἐφαν ληίζομένων, καὶ οἵς ἐντύχοιεν ἔργον τιθεμένων μαχαίρας, φεύγοντες οἱ Ἀσιανοὶ τῇ Κωνσταντίνου προσήσαν. Μὴ τίνος δὲ προνοούμενου τῶν κοινῆ συμφερόντων (διὸ γὰρ βασιλεὺς περὶ λόγους ἡσχόλητο. καὶ ίαμδους συντιθένται πρὸς τοῦ Ψελλοῦ ἐδιδάσκετο), σιτοδείᾳ τοὺς ἐν τῇ πόλει ἐπίειν. "Ἴνα δ' ἐκφαντικώτερον τὸ πάθος ἐκτραγψθῆσαι μι, λιμὸς ἢν ἀντικρύς τὸ κακὸν, τῷ δὲ παρείπετο καὶ λοιμὸς, καὶ τούτου συνέβαινον θάνατοι, καὶ οὗτοι συχνοὶ τε καὶ ἀλεπάλληλοι, ὥστε ἀδυνατεῖν τοὺς ζῶντας ταφῆ παραδίδονται τούς θυγακοντας. Τοσοῦτοι γὰρ ἦσαν, ὡς πολλάκις πολλοὺς ἐν μιᾷ κλίνῃ ἐκφέρεσθαι, καὶ ταῖς ἀμφόδοις δὲ ἀτάφους κεῖσθαι πολλούς. Ἐντεῦθεν πάντα κατηφέλας μεμέστωτο διά τε ταῦτα, καὶ διτοι καὶ ἀδίκοις εἰσπράξειν ἐπιέζετο τὸ ὑπῆκοον. Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων ἐχόντων, οἱ τῶν Ἐφων ἀρχόντων προέχοντες, συνελθόντες, ἀποστασέν ὀδίνησαν, καὶ τὸν κουροπαλάτην Νικηφόρον τὸν Βοτανειάτην εἰς βασιλέα προείλοντο καὶ ἀνηγρεύσαν αὐτοκράτορα. Τοῦτο τὸν βασιλέα (93) θορύβου καὶ δύους ἐπλήρωσεν. Ἡδετο γὰρ ὡς ὑπερτερήσει ποτὲ τοῦ Μ στοιχείου τὸ Ν. Ἡν δὲ τῶν εὐπατριῶν δ Βοτανειάτης, ἐκ τοῦ Φωκᾶ τὴν τοῦ γένους ἔλκειν σειρὰν νομιζόμενος (94). Διακηρυκεύεται τοίνυν πρὸς τοὺς Τούρκους δ βασιλεὺς, δόράς αὐτοῖς ἐπτυγχόλμενος δωρέας, εἰ, τοὺς ἀποστατήσαντας συσχόντες, παραδοῖεν αὐτῷ. Ὁ μὲν οὖν Βοτανειάτης ἐξ Ἐφων, ὡς εἴρηται, βασιλεὺς αὐτῷ περιθέμενος καὶ σχῆμα καὶ δύομα, ἐφοίτα πρὸς τὸ Βυζάντιον. Ἐξ Ἐπτέρας δ' αὐθις ἐτέρας ἀποστασίας ἐπεκουμάνη χλυδώνιον. Ὁ γὰρ πρόδερμος Νικηφόρος δ Βρυνίος δοῦξ Δυρραχίου τυγχάνων, ἐτελ μεμαθήκει ἀφιερθεῖς τὴν ἀρχὴν, ἀφίσταται καὶ αὐτὸς, καὶ περιβάλλεται τὰ τῆς βασιλείας παράσημα, καὶ τοῖς ἑκεὶ παροῦσι δορυφορούμενος τάγμασιν, εἰς τὴν Ἀδριανóπολιν ἀπήγει, ἀφ' ἡσπερ καὶ ὥρμητο. καὶ τῷ ἀδελφῷ Ἰωάννῃ ἐκεῖ ἐνωθεῖς, πλῆθος τε στρατιωτῶν

Variae lectiones et notæ.

(92) Ἐλένην. Consule Notas nostras ad Annam Commenam, p. 229, 233, 234.

(92) Τοῦτο τὸν βασιλέα. Quin etiam tradit Lupus Prostospatha Michaelem, audita Botaniata rebellione, venisse in Apuliam ann. 1080 et auxilium petuisse a Roberto Guiscardo duce contra eumdem Botaniatam: quod certe simillimum vero non videtur.

(94) Ἐκ τοῦ Φωκᾶ τὴν τοῦ γένους ἔλκειν σειρὰν νομιζόμενος. Ex Phocis igitur Botaniates

natalium originem arcessebat, quorum gens per illustris fuit, ut quæ imperatorem Nicephorum Phocam protulerit, et ex eo viros dignitatibus et bellica laude eximios, quarum elogia perstrinximus in *Familias Augustis Byzantinis*, qua quidem tempestate Φωκάδων familiam summa potentia ad sua usque tempora floruisse testatur Basilius Bulgarianus imp. in Novella, quæ describitur in *Jure Greco Romano*, t. II, p. 473.

έκειθεν ἐθνικῶν τε καὶ Μακεδόνων πίσας συνάρπασθαι οἱ, τῆς τυραννίδος ἀπήρξατο. Τισὶ δὲ τῶν τοῦ Βρυενίου ὁ Θεοδωροκάνος συμμίχας, ἡττᾶται τε καὶ ἀλίσκεται. Προστρέψαν δὲ τῷ Βρυενίῳ καὶ οἱ Ραιδεστηνοὶ, ἀλλὰ μέντοι καὶ οἱ οἰκοῦντες τὸ Πλάνιον. Εἴχετο τοῖνυν τῆς ἀποστασίας ὁ Βρυενίος χραταιέν, τὸν ἀδελφὸν κυριοπαλάτην τιμήσας, καὶ στελέας σὺν δυνάμει πρὸς τὸ Βοζάντιον, ὃς αὐτίκα τούτῳ παραληφθεντον. Ἦώρητο γάρ ἐλπίσιν ὡς ὑπεισεις, τὸ τοῦ λόγου, χερσὶν οἱ τῆς συγχλήτου βουλῆς αὐτὸν ὑποδέξονται: διὰ τὴν πρὸς τὸν λογοθέτην Νικηφόρον ἀπέκθειαν, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἀφέλειαν· ἀλλ' οὐ κατὰ τὸν σκοπὸν αὐτῷ καὶ τὰ πράγματα ἀπηντήκασιν. Ἐπελθόντες γάρ οἱ σταλέντες τῷ τείχει τῶν Βλαχερῶν, ἡχροβολίσαντο μὲν, ἥνυσσαν δὲ οὐδέν. Ὁρεν διὰ τῆς γεφύρας (95) διεβάντες εἰς τὴν ἀντικρὺ τῆς πόλεως ἥπειρον, τὰς ἑκατὸν τυγχανούσας οἰκοδομὰς περέδοσαν τῷ πυρὶ, κακίσθεν εἰς τὸν Ἀθύραν ὑπέστρεψαν. Οὕτω δ' ὁ βασιλεὺς περιστατούμενος πάντοθεν, τὸν Ῥουστέλιον λύει τε τῶν δεσμῶν, καὶ ρήμασι καὶ χρήμασι: τὸν ἄνδρα ἐκμειλιέζαμενος, ἐπελθεῖν πείθει τῷ τοῦ Βρυενίου δμαλίμονι μετὰ τοῦ προέδρου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ στραταρχοῦτος τῆς τῷ βασιλεῖ κατὰ τὸ Βοζάντιον προσούστης δυνάμεως. Ο μάθων δὲ τοῦ Βρυενίου ἀδελφὸς ἔφθη διαδράς. Τῶν Μακεδόνων μέντοι καταλειφθεντες πολλοὶ, οἱ μὲν ἔπεσον, οἱ δὲ ἐάλωσαν.

B. Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ Πατζινάκων πλῆθος Βέτσλης κατὰ Ἄδριανουπόλεως, καὶ περὶ ταύτην παρεμβαλόντες, τὴν πέριξ αὐτῶν ἐλήγουντο χώραν, οὓς δὲ Βρυενίος δεξιωσάμενος χρήμασι, μεταστήναι τῆς πόλεως ἔπεισε. Περὶ δὲ γε τὴν Κύζικον τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπελθόντι, καὶ πειρωμένῳ ὑπαγαγόθαι τοὺς ἑκεῖ, δὲ Ῥουστέλιος ἐντυχών, ἐτρέψατο κατὰ χράτος αὐτὸν. Ἀρτὶ δὲ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Ξειρίλιου (96) πρὸς τὰς αἰωνίους μεταθεμένου μονάς, ἐπὶ δέκα ἑνιαυτοὺς ἐφ' ἑνὶ καὶ μετρίᾳ ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν ποιμάναντος, προεχειρίσθη πατριάρχης Κοσμᾶς μοναχὸς (97), λόγοις μὲν οὐχ ὀμιλητῶς, ἀρεταῖς δὲ παντοῖαις κοσμούμενος, καὶ διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τοῦ βασιλέως ἔρχως τιμώμενος. Ο μάντοι Βοτανειάτης, ἐκ διαρρόρων γενῶν ἐκτῷ περιποιησάμενος τάγματα, καὶ Τούρκους προστηταρίσατο, ὃν ἐκῆρχεν δὲ Κουτλουμοῦς (98), τῶν παρὰ Ηέρσαις τυγχάνων περιφερῶν, δὲ, τῷ σουλτάνῳ κατὰ γένος προσήκων, περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῷ διεφέρετο, καὶ πρὸς πολέμους ἥδη χωρεῖν ἡτοιμάζοντο. Τούτο τῷ χαλιφᾷ ἀπαγρύθεν (οὗτος δὲ παρ' αὐτοῖς ὑπερβαλλόντως τετίμητο, ὃς εἰς τὸ γένος τοῦ Μαχουμένης κατάγεσθαι περιζόμενος) εἰς ἀγωνίαν ἐνέβαλεν, ἵνα μὴ περὶ αὐτοὺς ἐμφύλιος γένηται πόλεμος. Αὐτίκα τοῖνυν, εἰ καὶ τῆς οἰκείας διατριβῆς μὴ ἐξίναι τῷ ταλαιπῷ, μηδὲ δημοσιεύειν νενόμισται, ἐκεῖνος, τοῦ θεοῦ καταφρονήσες, ἔξεισται καὶ ἀπεισι πρὸς τοὺς περὶ τῆς ἀρχῆς ἀντερίζοντας, καὶ πείθει τούτους τῷ μὲν μάχης ἀφέξεσθαι, τὸν δὲ σουλτάνῳ ἔχειν μὲν τὴν οἰκείαν ἀρχὴν ἀνακρωτηρίστον, συνάρασθαι δὲ τῷ συγγενεῖ παντοῖως ἐν κατασχέσει γενέσθαι D. χάρας Ῥωμαϊκῆς, καὶ ταύτης ἄρχειν. Επὶ τούτοις

A obversam urbi continentem progressi, sedisicia incederunt, atque inde Athyram redierunt. Imperator in tantis undique malia Russelio vinculis soluto, et verbis et pecunia delinito persuadet, ut cum Alexio Commeno preside, qui copiis Byzantinis præmerat, Bryenii fratrem Joannem invadat. Sed Joannes ea re mature cognita, fuga salutem quæsivit. Multi tamen Macedones qui ibi relicti erant, partim cœsi, partim capti sunt.

B XVIII. Interea Patzinacarum multitudo Adriano-polim aggressa, castris positis agros suburbanos vastat, a quibus Cryenius pecunia data impetravit, ut ab urbe recederent. Ruselius vero fratrem ejus Joannem Cyzicum invadentem, ac gentem illam subigere conantem adeptus, prælio victum profligavit. Joanne Xiphilino patriarcha in eternas mansiones translato, cum Ecclesiam annos xi et menses vii rexisset, patriarcha designatus est Cosmas monachus, ineruditus ille quidem, sed omnis generis virtutibus ornatus, qua de causa etiam ab imperatore in maximo pretio habebatur. Cæterum Botaniates legionibus e diversis gentibus conflatis, Turcas etiam sibi conciliavit, quorum Cutlumus dux erat, Persa illustris, qui cum sultano, cui genero propinquus erat, de regno contendebat, jamque ad arma res spectabat. Id chaliphæ, cuius apud illos maxima erat auctoritas, ut qui a Mahometo ortum sumere putaretur, magnum dolorem attulit, si inter ipsos bella civilia orirentur, et quamvis moris non esset, ut suo loco excederet, ac in publico versaretur, tamen instituto contempto, ad eos abit qui de regno litigabant, eisque persuadet, ut omissa bello sultanus principatum suum integrum teneat, cognatoque omni ope præsto sit, ut Romanis provinciis subactis imperet. Iis pactionibus firmatis, Cutlumus Romanam ditionem ingressus Botaniates operam navat, qui justis copiis instructus Nicæam occupare properabat: jam enim præsidarii milites prodiit urbe ultro se cum ipso conjunxerant, et a magna 291 urbe in dies aliqui ad illum confluēbant. Ita rebus ex sententia succendentibus, Botaniates in urbe

Variae lectiones et notæ.

(95) Γεφύρας. De hoc ponte diximus in Constantiopoli Christ. lib. iv, sect. 14.

(96) Ξειρίλιου. Ἰωάννου τοῦ. Exstat in cod. Regio Michaelis Pselli Oratio funebris in eundem Xiphilinum.

(97) Προεχειρίσθη πατριάρχης Κοσμᾶς μοναχός. Similia habet Scylitzes, p. 860. Hierosolym-

mitanum cognominatum esse tradit auctor Catalogi Patr. CP. in Jure Græcorum. ad discriben forte Cosmæ Attici dicti sub Manuele Commeno, ubi pontificatum gessisse an. 5. menses 6 scribitur, eum dignitatem abdicasset. Causam vero abdicationis refert Anna Commena, lib. iii, Alexiad. pag. 79.

(98) Κουτλουμοῦς Scylitzes, p. 861,

principe, frequentissimo conventu plebis, primo-
rum ex magistratibus, et selectorum sacerdotum, celebri Annuntiationis festivitate, imperator appellatur, Antiocheno patriarcha *Emiliano*, et metropolitano Iconii auctoribus. Igitur reipublicæ primores tributum divisi, et phalangis instar congregati, regiam orienti obversam invadunt, eamque præsidio suorum militum imposito firmant. Michaelem vero qui cum uxore Maria et filio in Blacherniam regiam confugerat, erepto imperio lacer-naque monastica induita, in Studii monasterium abducunt, cum imperium annos sex et menses totidem tenuisset. Id eo Sabbato actum, quo Ecclesia, more a majoribus accepto, Domini et Servatoris nostri in Lazari resurrectione miraculum celebrare solet, Michael ad hunc modum pulso, Botaniates imperio citra negotium potitus, ad urbem proficiscitur. Verum Nicephorus logotheta clam egressus ad Ruselium Heraclæ stativa habentem, se contulit. Urbani vero qui Michaelem pepul-
rant, asservata regia per triduum principe desti-tuta, Botaniatem per litteras monent, ut propere veniat. Is igitur Borila ministro missio, qui illam occuparet, ipse haud multo post est consecutus.

καθαιροῦσι τῆς βασιλείας, καὶ φάκος ἀμφιεννύουσι, ἀπολελαυκάτα τῆς βασιλείας ἐν ἔτεσιν ἐξ καὶ μησὶ τοσούτοις.

ἐκ νεκρῶν ἄγρεσι τοῦ Λαζάρου (1) φαυματοποιῶν τοῦ Κυρίου καὶ θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν πανηγυρίζειν ἡ Ἐκκλησία παρείληφε. Τοῦ γοῦν Μιχαὴλ οὐτω τῆς βασιλείας ἀνακτόρων τῶν πόλεων. 'Ο μέντοι Νικηφόρος δὲ λογοθέτης τῷ Ρουσελίψῃ ἡ Ἡρακλέᾳ σχηνούμενῳ τῆς πόλεως ὑπεξελθὼν προσεχώρησεν. Οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει, τὸν Μιχαὴλ κατασπάσαντες, ἐπὶ τρισιν ἡμέραις βασιλέως χρησύναται συντρήσαντες τὰ βασιλεῖα τῷ Βοτανειάτῃ ἀποτεῦσαι καὶ ἀλεῖν ἀπιστέλλονται. 'Ο δὲ, ἐν τῶν οἰκείων δούλων προπέμψας, τὸν Βορίλαν φημί, καὶ δι' αὐτοῦ κατασχῶν τὰ ἀνάκτορα, ἐπικατέλαβε κάκεινος μετ' οὐ πολύ.

XIX. Botaniates cum in regiam pervenisset, a C patriarcha feria tertia magna hebdomadis corona-tur, ac primum illud liberalitatis specimen edidit, ut quidquid fisco deberetur, id universum cōtra exceptionem aboleret, ac novas tabulas illustri edicto institueret. Bryonio vero, qui adhuc in Occidente tyrannidem tenebat, per legatos Cæsaris honorem pollicetur, si tyrannide abstineat, et ad-jutoribus ejus, honorum quos jam ab illo accepis-sent, confirmationem. Sed cum ille imperii cupiditi-tate æstuans, non cederet, atque alteram et tertiam legationem superbe repudiasset, legis aliter quam moris est, exceptis, et cum ignominia dimissis : desperatis quietis conditionibus, invitius bellum suscepit, et Alexium Comnenum Nobilissimi titulo ornatum, et magnum domesticum 292 designa-tum, præfectumque Romanis legionibus, contra illum misit. Is cum eo congressus, in loco qui a frequentibus bonæ aquæ scaturiginibus Calabrya

Variæ lectiones et notæ.

(99) Ἐπίστι τῶν ἀνακτόρων πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον. Scylitzes : Κυριεύονται δὲ τῶν ἀνακτόρων ἐξ ἕφδου, ετο., quibus verbis Magnum Palatium in-telligitur, quod ad orientem urbis exstitit.

(1) Λαζάρου. Vide *Gloss. med. Græcīt.* in v. Λά-ζαρος.

(2) Ἐπει δ' ἐν τοῖς βασιλείοις. *Διονύμος Βα-*

A γενομένων ἐκείνοις συμβάσεων, δὲ Κουτλουμούσις εἰς τὴν ὅπδ 'Ρωμαίους ἐγένετο, καὶ τότε τῷ Βοτανειάτῃ συνεστρατεύετο. Ἐχων οὖν στρατιὰν ἀξιόλογον δὲ Βοτανειάτης μεθ' ἐκυτοῦ ἐσπευδε τὴν Νίκαιαν κα-tαλήψεσθαι. Ἡδη γὰρ προύδεδοτό οἱ ἡ πόλις αὐτῇ παρὰ τῶν τεταγμένων αὐτῆς ἐπὶ φυλακῇ, κάκεινοι ἐβελονταί αὐτῷ προσεχώρησαν, κακ τῆς μεγάλης πόλεως δὲ πολλοὶ καθ' ἐκάστην προσεφοίτων αὐτῷ. Οὕτω μὲν οὖν τῷ Βοτανειάτῃ κατὰ ὁρῶν ἰχώρει τὰ πράγματα. Ἐν δὲ τῇ τῶν πόλεων ὑπερκειμένῃ παμπληθεῖ συνελθόντες, τό τε δημοτικὸν τεύτης· καὶ τὸ ὑπερέχον ἐν ἄρχουσιν, οὐδ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κεληρωμένων τὸ ἔκκριτον, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ πανηγύρεως αὐτοκράτορα τὸν Βοτανειάτην ἀναγορεύουσι, προεξάρχοντος τοῦ τοιότου συλλόγου τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας, τοῦ καλουμένου Αιμιλιανοῦ, καὶ τοῦ μητροπολίτου Ἰκονίου. Διαιρεθέντες οὖν κατὰ φρατρίας τῆς πολιτείας οἱ ἔρχονται, καὶ κατὰ φάλαγγας συνασπίσαντες, ἐπίστι τῶν ἀνακτόρων τοῖς πρὸς τὸν ἀνίσχοντα ἥλιον (99), καὶ τούτων κρατήσαντες, στρατιώτας οἰκείους ἐφιστώσιν εἰς αὐτῶν φυλακήν. Τὸν δὲ βασιλέα σὺν τῇ βασιλευούσῃ Μαρίᾳ καὶ τῷ υἱῷ εἰς τὰ ἐν Βλαχέρναις καταπεφευγότα ἀνάκτορα μοναχοῦ, καὶ πρὸς τὴν μονήν τοῦ Στουδίου ἀπάγουσιν, ἀπολελαυκάτα τῆς βασιλείας ἐν ἔτεσιν ἐξ καὶ μησὶ τοσούτοις. Ταῦτα κατὰ τὸ Σάββατον γέγονεν, ἐν ϕ τὴν ἐπὶ τῷ νεκρῶν ἄγρεσι τοῦ Λαζάρου (1) φαυματοποιῶν τοῦ Κυρίου καὶ θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν πανηγυρίζειν ἡ Ἐκκλησία παρείληφε. Τοῦ γοῦν Μιχαὴλ οὐτω τῆς βασιλείας ἀνακτόρων τῶν πόλεων. 'Ο μέντοι Νικηφόρος δὲ λογοθέτης τῷ Ρουσελίψῃ ἡ Ἡρακλέᾳ σχηνούμενῳ τῆς πόλεως ὑπεξελθὼν προσεχώρησεν. Οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει, τὸν Μιχαὴλ κατασπάσαντες, ἐπὶ τρισιν ἡμέραις βασιλέως χρησύναται συντρήσαντες τὰ βασιλεῖα τῷ Βοτανειάτῃ ἀποτεῦσαι καὶ ἀλεῖν ἀπιστέλλονται. 'Ο δὲ, ἐν τῶν οἰκείων δούλων προπέμψας, τὸν Βορίλαν φημί, καὶ δι' αὐτοῦ κατασχῶν τὰ ἀνάκτορα, ἐπικατέλαβε κάκεινος μετ' οὐ πολύ.

D 10'. Ἐπει δ' ἐν τοῖς βασιλείοις (2) δὲ Βοτανειάτης ἐγένετο, ἀναδέεται κατὰ τὴν μεγάλην Τρίτην παρὰ τοῦ πατριάρχου ταινίᾳ βασιλικῇ, καὶ πρῶτον ἀπασι παρέσχε τὸ φιλοτιμημα, τὰς εἰς τὸ δημόσιον ἀπάντων κοινῶς δρειλάς ἀκτεμῶν ἀπροσδιορίστων, καὶ χρεωκοπίαν τούτων θεοπίσματι μεγαλοπρεπῶς δρ-γασάμενος. Ἐτὶ δὲ τῷ Βρυενίψῃ κατὰ τὴν Ἑσπέραν ἐγομένῳ τῆς τυραννίδος στέλλει τοὺς ἀπεγγέλλοντας τὴν τοῦ Καλσαρος ἀξίαν αὐτῷ διδόναι, εἰ τῆς τυραννίδος ἀπόσχοιτο, καὶ τοῖς αὐτοῖς ἐκείνοις ἀτίμησον. 'Ο δὲ σφόδρα τῆς βασιλείας ἀφίετο καὶ ἀνέ-δοτος ἦν. Πάλιν οὖν ἐτέρα πρεσβεία καὶ ἐπὶ τεύτη τρίτη. 'Ο δὲ ὑπερφανεύετο, καὶ οὐδὲ κατὰ τὰ τῶν πρέσβεων νόμιμα τοὺς πρέσβεις ἀδέχετο, ἀλλ' ἀτίμιας αὐτοῖς ἀπεπέμπετο. 'Ως οὖν οὐδὲν εἰρηνι-κῶς ἀνέτινεν ήγνω δι βασιλεὺς, καὶ ἔκων πρὸς μάχην ἀπένευσε, καὶ τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον τετιμηκώς νωβελίστιμον (3), καὶ προχειρισάμενος μέγαν δο-

rensias: Anno 1078 ind. i, elevatus est imp. Niki-
foro Botaniati, mense Marti, et depositus Michael
imp. et tulit uxor ejus sibi uxorem, fecitque eum
monachus, et fecit vocare Basilaki et Brioni. Hæc
admodum barbara, ut cætera ejusdem scriptoris.

(3) Νωβελίστιμον. Vide *Gloss. med. Græcīt.*

μέστικον, καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν αὐτὸν δυνάμεων προστησάμενος, κατὰ τοῦ Βρυενίου ἐξεπεμψεν· διετόντερον συμβαλὼν κατά τι χωρίον Καλαβρύνην (4) λεγόμενον, διὰ τὸ κατάρρυτον εἶναι τὸν τόπον βρύσεων δόδάτων πολλῶν τε καὶ ἀγαθῶν, ῥάδιως τῆς ἑκάτου περιεγένετο στρατιᾶς, καὶ τῶν μὲν πεσόντων, τῶν δὲ φυγόντων, ἐλει μονωθέντα τὸν τυραννήσαντα, καὶ τοῦ φωτὸς τὸν δεῖλαιον ἀπεστέρησε, καὶ εἰσῆγαγε τυφλὸν εἰς τὴν βασιλεύουσαν. Καὶ ἡ μὲν τοῦ βρυενίου εἰς τοῦτο τέλους κατήγεται ἐπανάστασις. Ἐπανάστησαν δὲ καὶ οἱ Βάραγγοι (5) κατὰ τοῦ βασιλέως, ἀνελεῖν αὐτὸν μελετήσαντες. Ἀντιτακτάμενης δὲ αὐτοῖς χειρὸς ἐτέρας Ῥωμαϊκῆς, εἰς ἱκεσίκην ἀπέραποντο, καὶ συγγνώμης ἐπέτυχον. Τῷ δὲ βασιλεῖ τούτῳ τῆς διοικύγου τελευτησόντης, πολλαὶ μὲν διηγήστεύοντο παρθένοι, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἡ τοῦ βασιλέως τοῦ Δούκα θυγάτηρ Ζωὴ. Ὁ δὲ ἡ τὴν βασιλίδα Εὔδοκιλαν ἔθελεν ἀγαγέσθαι, ἡ τὴν δὲ Ἀλεπῶν Μαρίαν, τὴν τῷ πρὸ αὐτοῦ συνοικήσασαν. Στέλλει γοῦν τὴν Εύδοκιλαν μεταχαλούμενος. Ἡ δὲ, ὡς λόγος, οὐκ ἀπηνήνατο, ἐκωλύθη δὲ πρὸς τοῦτο δὲ βασιλεὺς παρά τινων μοναχῶν. Καὶ ἀγέται τὴν βασιλίδα Μαρίαν, τὴν τῷ πρὸ αὐτοῦ συνοικήσασαν, ὁδὸν ἔττον παρανομήσας ἡ εἰ τὴν Εύδοκιλαν ἔγραπτο. Μοιχεία γάρ ἦν ἀπηρυθριασμένη τὸ τολμηθέν. Διδ καὶ δ τὴν ιερολογίαν τετελεκώς ἐπ' αὐτοῖς τῆς ιερωσύνης ἐκτέπτωκεν. Ὁ μέντοι προβεβασιλευκῶς Μιχαὴλ, ὡς εἴρηται, τὴν τρίχα καρεῖ, καὶ φῆφι συνοδικὴ μητροπολίτης Ἐφέσου (6) κακιεροτόνητο, καὶ διπάξ φοιτήσας ἔκει, ἐπανῆλθε, καὶ ἐν τῇ τοῦ Μανουὴλ μονῇ (7) ἐποιεῖτο τὴν δλαγίαν. Μετὰ δὲ τὸ τὸν Βοτανειάτην τῆς βασιλείας ἐκπεπειναῖς, θυγήσκων οὗτος δ Μιχαὴλ, πολλὰ δεηθεῖσης αὐτοῦ τῆς βασιλείσσης Μαρίας, ἥδη κάκεινης μοναχῆς γεγονούσας, συγγνώμης ἔνειμε ταῦτη, καὶ συγχώρησιν ἐπηρύκατο ἐκ Θεοῦ. Ὁ δὲ πρωτοπρεδρὸς Νικηφόρος δ Βασιλάκιος (8) τοῦ Βρυενίου γενδμενες ἐπὶ τῷ Δυρβαχίῳ διάδοχος, καὶ αὐτὸς ἔρωτα τῆς βασιλείας ἐνεκυμόνησε, καὶ στρατιῶν ἀθροίσας, σὺν αὐτῇ πρὸς Θεσσαλονίκην ἀνῆκε. Ἔνθα μαθών ὡς ἡ Βοτανειάτης βεβασιλεύει, ἔκεινω μὲν ἐπέστειλε διατάξις, λάθορ δὲ τὰ τῆς ἀποστασίας ἐτύρευε, καὶ πρὸς συμμαχίαν μεταπέμπεται Πατζινάκους. Ὅτιος δ Βοτανειάτης, χρυσόδουλον αὐτῷ στέλλει τραπέν, διμα μὲν περιποιοῦσαν αὐτῷ ἐφ' οἷς ἐσδέμηται ἀμέριμνον, ἅμα δὲ καὶ τιμὴν αὐτῷ νωβελιστήματα βραχεύουσαν· ἀλλ' ἔκεινος ἀτεγκτος ἦν. Ὅθεν καὶ πεπ' αὐτοῦ δ Κομηνὸς Ἀλέξιος στέλλεται, τιμηθεὶς Σεβαστὸς, καὶ κατὰ Θεσσαλονίκην γενόμενος, καὶ τῷ Βασιλακίῳ συμμίκτας, τοὺς περὶ

A dicitur, illius exercitu facile superato, tyrannum aliis oecis, aliis fugatis destitutum, cepit, ac miserum hominem cæcum in urbem perduxit. Hunc Byrenii motus exitum habuit. Sed et Varangi imperatorem perseditionem interficere conati, ab alia Romana manu oppressi, conversique ad process, veniam impetrarunt. Cum autem Botaniatæ uxor obiisset, multæ virgines, quamvis effecto imperatori offerebantur, ac præ cæteris Constantini Ducæ filia Zoe. Verum illi placebat, aut imperatricem Eudociam ducere, aut Mariam decessoris sui conjugem. Misit igitur ad Eudociam, quæ cum (ut fertur) conjugium non recusaret, monachis quibusdam vetantibus, Mariam imperatricem dicit, in quo nihilo reotius fecit, quam si Eudociam accepisset, aut deterius etiam. Id enim facinus impudens erat adulterium. Ille certa qui sacrum nuptiale peregerat, sacerdotio excidit. Michael vero pridem imperator, tonsa coma, ut dictum est, concilii suffragiis Ephesi metropolitanus est creatus, et cum semel eo venisset, reversus, in Manuelis monasterio vitam egit. Post amissum a Botaniata imperium, a Maria imperatrice, et ipsa jam monacha facta, moribundus veniam suppliciter oratus, ignovit mulieri, ac Deum rogavit, ut itidem ei ignosceret. Cæterum Protoproedrus Nicēphorus Basdaciūs, qui Bryenio in Dyrrachii præfectura successerat, et ipse imperii cupiditate æstuans, collecto exercitu Thessalonicanam profloxit. Ubi cum didioisset, Botaniatem rerum potius esse, serviles ad eum litteras dedit, interim vero clam defectionem molitus est, Patzinacis in auxilium evocatis. Quo Botaniates coginto, aurea bulla missa, et impunitatem ei et Nobilissimi honorem pollicetur. Verum cum ille non flecteretur. Alexium Comnenum, quem Sebastum appellarat, contra illum mittit. Is Thessalonicanam profectus, epiis ejus profligatis, ipsum, arce urbis expugnata, captum, jussu imperatoris, oculis privavit. Qua Bryenii et Basilaci clade, 293 etiam alii, qui seditionem contra imperatorem moverant, inmodestiores facti, arma posuerunt. Contra Turcos porro Orientem incursantes, juxto exercitu attributo imperator Constantiūm, Constantini, Ducæ pridem imperatoris filium, cum imperio misit. Is vero cum Chrysopolim trajecisset, statim novis rebus studet, et militari turba quæ illio erat, imperator salutatur. Verum imperator militibus partim muneribus adductis, partim dignitatū honoribus conciliatis, partim aliis atque aliter

Variæ lectiones et notæ.

(4) Καλαβρύνην. Vide idem Gloss. in Βρύσις, et Dissert. de Hebdomo hisce notis subjectam.

(5) Οἱ Βάραγγοι. De Varangis copiose egimus in Notis ad Villharduinum, et ad Alexiadem.

(6) Μητροπολίτης Ἐφέσου. Vide Allatum De Psellis, p. 41.

(7) Ἐν τῇ τοῦ Μανουὴλ μονῇ. De Manuelis

monasterio agimus in nostra Constantinopoli Christ. lib. iv, p. 158.

(8) Νικηφόρος δ Βασιλάκιος. Cujus rebellionem et fortunam pluribus enarrant Nicēphorus Byrenius in Hist. et conjux Anna Comnena, lib. i Alexiad.

inectis, effeit, ut *Constantinus* sibi traderetur. *Adolescens* igitur raditur (quidam etiam sacerdotem unctum ferunt) et in insulam redegatur. *Aemiliiano* Antiocheno patriarcha mortuo, in ejus locum successit *Nicephorus* cognomento *Maurus*. *Imperator* hic partim ob provectam ætatem, partim ob naturalem mollitiem rebus administrandis parum intentus fuit, sed *Sidensi* metropolitano et ipse curam negotiorum mandavit. Ad hæc servos habuit duos, quorum alteri *Borilus*, alteri *'Germanus* nomen fuit: hi pro sua libidine sursum deorsum miscebant omnia, atque ipsi 'etiam imperatori et domino imperabant: ob quorum audaciam et arrogantiā ipse quoque viris dignitate præditis invitus fuit. *Nicephorus* vero logotheta, cum se ad *Ruselium* contulisset, ab eo vinculis est asservatus, et *Ruselio* subito extincto in suspicionem venit dati illi veneni. Unde ab illius cognatis, Botaniatæ traditus, in quamdam insulam, ante urbem imperatricem sitam, relegatur. Aulici porro veriti, ne si in imperatoris conspectum veniret, assumetur, atque omnes loco moveret, imperatori dicunt, hominem immensam habere percuniam, eamque in fiscum esse referendam. Igitur Strabonamanus, tum magnus hetarcha, mittitur, qui hominem rogaret, ubi ea occultaretur? cui iidem persuadent, ut eum omnibus modis tollat. Is igitur in insulam pervectus, miserum ita torsti, ut in quæstionibus expirarit: quamvis promitteret, se scripto expositurum omnia, si quæstionibus liberetur. Ac ille quidem ita periit.

καὶ κύριον ἐκυρῶν, δι' οὓς ἡτοί μισεῖσθαι τοῦτον παρὰ τῶν διάλογον ἀλλαζονικώτερον καὶ θρασύτερον. Ως ήδη δὲ εἴρηται, διαλογόθετης Νικηφόρος, προσχωρήσας τῷ Ρουσέλιψ, ὅποδε σεμοῖς παρ' ἐκείνου τετήρητο: 'Ἄλλ' αἰφνίδιον θανὼν δὲ Ρουσέλιψ, διαδόθητο προκεχειριστος ἕτερος Νικηφόρος δὲ Μαῦρος λεγόμενος. Οὗτος τοινυιν δὲ βασιλεὺς τὸ μὲν τοι καὶ διὰ γῆρας βαθὺς, τὸ δὲ τι καὶ διὰ φυσικὴν χαύνωσιν οὐ πάντα τι τῆς τῶν πραγμάτων ἡπετο διοικήσεως, ἀλλὰ τὸν Σίδης μητροπολίτην καὶ οὗτος προσλαβόμενος, ἐκεῖνῳ τὴν τῶν κοινῶν ἀνέθετο πρύνοιαν. Ήσαν δὲ τῷ βασιλεῖ τούτῳ καὶ δύο δοῦλοι, ὃν δὲ μὲν Βόριλος, ἄτερος δὲ Γερμανὸς ὡνομάζοντο· οὗτοι τοινυιν ἥγον τὰ πάντα καὶ ἔφερον ὡς ἐβούλοντο, καὶ αὐτὸν τὸν κρατοῦντα καὶ κύριον ἐκαύτων, δι' οὓς ἡτοί μισεῖσθαι τοῦτον παρὰ τῶν πόλεων κειμένων νήσων τελεύτης εἴρηται, διαλογόθετης Νικηφόρος, προσχωρήσας τῷ Ρουσέλιψ, διαδόθητο προκεχειριστος τότε γενόμενος. ἔρωτήσων τὸν ἀνθρώπον διαδόθητο παρουσίαν δὲ λόγος προδιηγήσατο, πείθουσι τὸν Στραβορωμανὸν, μέγχες ἐταριείρχης τότε γενόμενος. έρωτήσων τὸν ἀνθρώπον διαδόθητο παρουσίαν δὲ λόγος προδιηγήσατο, πείθουσι τὸν Στραβορωμανὸν ἀνελεῖν τὸν ἀνθρώπον ἐκ τρόπου παντός. Ως καὶ γενόμενος κατὰ τὴν νῆσον ἐν ἡ περιώριστο, ἐτάζει τὸν ἀνδρὸν οὕτω σφοδρῶς, ὡς ἐν αὐταῖς ταῖς βιττάνοις ἐναπόβιζαι, καὶ ταῦτα ὑπισχνούμενον ὡς πάντα δοῃ ἐν ἀπογράφοις, εἰ τὸν ἐπασμὸν διαφέύξοτο. Ό μὲν οὖν οὕτως ἀπόλαων.

XX. Commeni vero *Iсаacius* et *Alexius* ab imperatore supra modum et honorabantur et diligebantur, 294 et imperii successores nominabantur. Qua de causa aulicorum et in primis duorum servorum, quos diximus, obtrectationibus fuere obnoxii, qui eos apud illum criminati sunt quasi regnum cogitarent, et imperatoris erga illos affectum eum vellicarunt et exulcerarunt. Quo illi cognito, veriti, ne quid in se gravius consuleretur, et ut fama est, regni cupiditate jam olim æstuantes, communicato cum iis quibus fidebant, consilio, urbe excedunt, et Adrianopoli occupata, universas pene legiones ad se attrahunt. *Alexius* autem salutatur imperator, natu majori fratri prælatus, cum

Α ἐκείνον κατετροπώσατο, κακεῖνον, εἰς τὴν τῆς Θεοσαλονίκης συμφυγόντα δικρόπολιν, πολιορκίᾳ διέψυγησε, καὶ τοὺς ὄφελούς του ἀνδρὸς κελεύσει βασιλικῆς. Καὶ ἄλλοι δὲ ἀντέραντες ἤσαν χειρας τούτῳ τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ τὸν Βρυνιῶν συμβάντων καὶ περὶ τὸν Βασιλάκιον σωφρονισθέντες, τὰ διπλα κατέθεντο. Τῶν Τούρκων δὲ τὴν Ἐφαν κατατρεχόντων, στέλλει κατ' αὐτῶν δι βασιλεὺς σὺν ἀξιομάχῳ στρατεύματι. Κωνσταντίνον τὸν ιδίον τοῦ προθεσμούσεως κωνσταντίνον τοῦ Δούκα, ἐκείνον στρατάρχην τῆς κατὰ τῶν Τούρκων στρατιᾶς προστησάμενος. Ό δὲ πρὸς τὴν καλουμένην Χρυσόπολιν διαπεριώθεις, νεωτερίζει εὐθὺς, καὶ παρὰ τῆς ἐκείσεος οὐστῆς στρατιωτικῆς πληθύος ἀναγορεύεται βασιλεύς. Ἀλλὰ τοὺς μὲν τῶν στρατιωτῶν δώροις δι βασιλεὺς ὑπηράγετο, τοὺς δὲ ἀξιωμάτων τιμαῖς φυκείσατο, ἄλλους δὲ ἄλλως μετεχειρίσατο, καὶ παρ' αὐτῶν συσχθεῖς δι Κωνσταντίνος, παρεδόθη τῷ βασιλεῖ. Κείρεται τοινυιν δι νεανίας, καὶ εἰς νησον περιορίζεται. Λόγος δ' ἔχει καὶ ιερέα χρισθῆναι τὸν ἀνθρώπον. Τοῦ πατριάρχου δὲ ἀντιοχείας τοῦ Αἰμιλιανοῦ τὸν βίον μετηλαχότος, προκεχειριστος ἕτερος Νικηφόρος δι Μαῦρος λεγόμενος. Οὗτος τοινυιν δὲ βασιλεὺς τὸ μὲν τοι καὶ διὰ γῆρας βαθὺς, τὸ δὲ τι καὶ διὰ φυσικὴν χαύνωσιν οὐ πάντα τι τῆς τῶν πραγμάτων ἡπετο διοικήσεως, ἀλλὰ τὸν Σίδης μητροπολίτην καὶ οὗτος προσλαβόμενος, ἐκεῖνῳ τὴν τῶν κοινῶν ἀνέθετο πρύνοιαν. Ήσαν δὲ τῷ βασιλεῖ τούτῳ καὶ δύο δοῦλοι, ὃν δὲ μὲν Βόριλος, ἄτερος δὲ Γερμανὸς ὡνομάζοντο· οὗτοι τοινυιν ἥγον τὰ πάντα καὶ ἔφερον ὡς ἐβούλοντο, καὶ αὐτὸν τὸν κρατοῦντα καὶ κύριον ἐκαύτων, διαδόθητο προκεχειριστος τότε γενόμενος. έρωτήσων τὸν ἀνθρώπον διαδόθητο παρουσίαν δὲ λόγος προδιηγήσατο, πείθουσι τὸν Στραβορωμανὸν, μέγχες ἐταριείρχης τότε γενόμενος. έρωτήσων τὸν ἀνθρώπον διαδόθητο παρουσίαν δὲ λόγος προδιηγήσατο, πείθουσι τὸν Στραβορωμανὸν ἀνελεῖν τὸν ἀνθρώπον ἐκ τρόπου παντός. Ως καὶ γενόμενος κατὰ τὴν νῆσον ἐν ἡ περιώριστο, ἐτάζει τὸν ἀνδρὸν οὕτω σφοδρῶς, ὡς πάντα δοῃ ἐν ἀπογράφοις, εἰ τὸν ἐπασμὸν διαφέύξοτο. Ό μὲν οὖν οὕτως ἀπόλαων.

Κ. Οἱ δὲ Κομνηνοὶ δι Ισαάκιος καὶ δι Αλέξιος διερβαλλόντες πρὸς τοῦ βασιλέως καὶ τετίμητο, καὶ ἐστέργοντο, καὶ διαδόχους αὐτοὺς τῆς βασιλείας ὠνόμαζε. Διὸ καὶ παρὰ τῶν περὶ τὸν Βοτανειάτην σφοδρῶς ἐνσκαλινούτο, καὶ μᾶλλον παρὰ τῶν εἰρημένων δύο δούλων αὐτοῦ, οἱ καὶ πρὸς τοινυιν τοὺς ἄνδρας διεβαλλον, ὡς τυραννίδα μελετῶντας, καὶ τὴν εἰς αὐτοὺς τοῦ βασιλέως διάθεσιν διώρυττον τε καὶ παρεσάλευον. Ό γνότες οὗτοι, καὶ μή τι πάθωσι πτονθέντες, ὡς δὲ λόγος, καὶ πάλαι παρ' ἐκαύτοις τὸν τῆς βασιλείας τρέφοντες ἔρωτα, καὶ ἄλλοις οἷς ἐθάρρουν, τὸ βούλευμα κοινωνόμενοι, ἐξῆλθον τῆς πόλεως, καὶ τὴν πόλιν Αδριανοῦ κατειληφότες. εἰς ἐκαύτοις τὸ στρατιωτικὸν ξύμπαν σχεδὸν ἐπεσπά-

σαντο, καὶ ἀναγορεύεται βασιλεὺς δὲ Ἀλέξιος, τοῦ μεζονὸς προτιμηθεὶς ἀδελφοῦ, οὗτοι τε προσέκειντο τούτῳ μᾶλλον ὡς στρατηγικωτέρῳ οἱ στρατιῶται, καὶ οὗτοι σπουδῇ τε καὶ διοσχέσει παρὰ τῶν περὶ αὐτὸν μετειλαύσθησαν· Οὕτως οὖν ἀναβρήθεις δὲ Ἀλέξιος, καὶ τοῦ Ἰσακίου μὴ πάνυ πρὸς τὴν ἀνάρρησιν δυσχεράναντος, τὴν βασιλίδα καταλαμβάνει, καὶ πρὸς πολιορκίαν ἤτοι μάστο. Ό δὲ Βοτανειατῆς τοῖς τείχεσιν ἐπέστησε φύλακες. Ἡσαν δὲ παρὰ τινα πύργον πρὸς τὴν πύλην τῆς πόλεως ἡ Χαρούν καλεῖται, φυλάσσοντες Νέμιτζοι (ἔθνος δὲ οἱ Νέμιτζοι καλεῖται)· οὗτοι λάθρᾳ τοῖς περὶ τοὺς Κομνηνοὺς ἐκινολογήσαντο περὶ προδοσίας τῆς πόλεως. Ἔωθεν οὖν κατὰ τὴν μεγάλην πέμπτην τῆς ἀδδομάδος τοῦ σωτηρίου πάθους τοῦ Σωτῆρο ήμῶν μὲν περὶ τοὺς Κομνηνοὺς τῷ καταντικρύν τοῦ παρὰ τῶν Νεμίτζων κατεχομένου πύργου ἔκωτέρῳ τείχει προσέβαλον κατά σύνθημα, οἱ δὲ ἐφεστῶτες αὐτῷ τοὺς προσβάλλοντας ἕβαλλον, καὶ ἀπείργον τοῦ προσιέναι ἄγχον· Ήδε δὲ τῶν Νεμίτζων ἐκ τοῦ πύργου οἱ ἐν τῷ τείχει ἔκβαλλοντο, μὴ οἰοί τε ὅντες καὶ πρὸς τοὺς ἔκτος ἀνθίστασθαι καὶ πρὸς τὸ ἐν τοῖς ἀπομάχεσθαι, ἐξ ὑπερβέξιων εἰς αὐτοὺς ἀκοντίζοντας, ἐνέδωκαν τῆς ὁρμῆς· Ό δὲ τειχομαχούντες, κλίμακιν αὐτίκα πρὸς τὸ τείχος ἀνήσκον, καὶ τὰ κλείθρα τῶν πυλῶν διατεμόντες ταλάντεσσιν, ἄντοις τοῖς συνωμάταις παρέσχον τὴν εἰσόδουν, Ὁπερ ἰδόντες οἱ τὸν ἐντὸς τηροῦντες περιβόλον, σύγκλιδες ἄνθρωποι, καὶ πολέμων οἱ πλειόνες ἀδεστῆς, ἡ μᾶλλον ἐξ ἀγοραίων ἀθροισθέντες καὶ πληθύνος δημότιδος, οἱ μὲν κατιόντες ψκόντο, οἱ δὲ καὶ ἐκπούντους ἐπισφαλῶς κατακρημνίζοντες ἔφευγον. Ὅθεν κατὰ πολλὴν τοῦ κωλύσοντος ἔρημιαν καὶ τὸν ἐντὸς περιβόλον οἱ περὶ τοὺς Κομνηνοὺς παρελθόσαι, καὶ τὰς τούτου πύλας δύοις ἀναπετάσαντες, βατήν τὴν πόλιν παντὶ ποιούσαν πάρεσχοντο, καὶ αὐτίκα πρὸς διαρπαγὴν χρημάτων οἱ εἰσελθόντες ὀρμήσκαισι σύμμικτον πλῆθος ἐν Θρακῶν τε καὶ Μακεδόνων, καὶ Ῥωμαίων ἄλλων καὶ Βερβέρων τοπεστηκός, οὐδὲν ἄμεινον πολεμίων πρὸς τοὺς δύοντας διατιθέμενοι. Καὶ μέχρι γάρ ἐκχύσεως ἀμέτεον προύχώρησε τὸ κακόν, καὶ παρθένοι δὲ τῷ θῷοφειρωμάναι ἀσεδῶς ἐμιάνθησαν, καὶ γυναικες ἀνδράσι συνεζευγμέναι πρὸς βλαντούς θερισθησαν, καὶ θάνατον τὸν κόσμον αὐτῶν ἐσύλθησαν, καὶ οὐδὲ τῶν ἀγίων κρατήγρων ἀπέσχοντο. Ἀλλὰ καὶ τούτους οἱ κάτινδαι καὶ τὰς ιερὰς φιάλας τῆς ἀναιμάτον τοῖς φριξόδοσι θυσίας πλήρεις διερπαξον, ἐκχέντες τὸ Ἀγρε πετὲ γῆς. Καὶ δοσίοις δὲ τῆς γερουσίας συνήνταν, κατασπῶντες τῶν ἡμίονων αὐτοὺς, ἐνιστούσις δὲ καὶ ἀποδοντες, ἐν μέσαις ταῖς ἀγυιαῖς εἴων ἡμιγύμνους τε καὶ πεζούς. Καὶ ταῦτα καθ' ὅλην τὴν ἥμέραν ἐπράττοντο, καὶ τὸ δεινὸν ὄχρι τοῦ Βοὸς ἐπερθάνει γινόμενον, κοινόν τε καὶ πάνδημον, οὐδη δέ τινες καὶ μέχρι τοῦ Φιλαδέλφου ἡ καὶ προσωτέρω ἐπέδραμον. Οἱ δὲ Κομνηνοὶ, εἰς τὴν προνομήν την ἀπεσθέντων πάντων, μόνοι σὺν εὐαριθμήτοις σφρόδρα τοῖς περὶ αὐτοὺς κατελειφθησαν, καὶ ἔως τοῦ Ταύρου γενόμενοι, προσωτέρω ἀπιέναι οὐκ ἀπεθάνουσιν.

A quod ob rei militaris peritiam exercitibus charior erat, tum quod familiarum studiis et pollicitationibus commendatus. Is igitur sic declaratus, Isaacio non admodum ægre forente, urbem imperatricem, ad obsidionem paratus, invadit. Botaniates vero custodes in mænibus collocat. Erant autem in turri quadam ad urbis portam Charsiam custodes Nemitzi, gens Gallica: ii clam cum Commenis de proditione egerunt. Mane igitur in magna feria quinta septimanæ salutaris Passionis Salvatoris nostri. Commeni in murum exteriorem e regione turris illius, quam Nemitzi tenebant, ex composito fecerunt impetum, quos subeuntes telis arcebant defensores. Ut autem a Nemitzis, ii qui in muris erant, ex turri perebantur, nec simul et externis B et internis hostibus e superiore loco jaculantibus resistere poterant, impetum remiserunt. Qui vero mænia oppugnabant, scalis statim muro concenso, portarumque claustris bipennibus perfractis, liberum conjuratis ingressum patefecerunt. Quo ii viso, qui interiora mænia tuebantur, confusanea turba, et bellii plerique rudes, ac potius ex circumforaneis collecti plebeiaque multitudine: alii descendere, alii se cum periculo præcipitare, ac fugam capessere. Itaque Comnenii etiam interiora mænia defensoribus plane vacua occupant, eorumque portis itidem patefactis, undique in urbem aditum aperiunt, statim ad direptiones se convertentes, quippe turba permista ex Thracibus, Macedonibus, Romanis atque aliis Barbaris constans, nihil melius quam hostes, erga populares affecti. Nam 295 ad effusionem sanguinis malum processit, et virgines Deo consecratae impie polluta sunt. et matronæ violatae, et templo ornatu spoliata nec a sacrosanctis crateribus temperatum, sed homines audaciissimi hos etiam et phialas incruenti et terribilis sacrificii plenas diripuerunt, Sanctis humi effusis. Senatores quoque obvios mulis detraxerunt, nonnullos detractis vestibus seminudos et pedites iu vicis reliquerunt. Hæc per totum diem acta sunt, ac malum usque ad Bovem publice ac sine discrimine vagatum est. Jamque nonnulli D ad Philadelphium et ultra procurerant, Comnenique, omnibus ad manubias discurrerentibus, soli cum exigo numero relieti, cum ad Taurum pervenissent, non sunt ausi ulterius progredi, ita justis nudati copiis, ut si quieos aggressi essent, facile capti ac vincti Botaniates traditi essent. Sed divinum decretum everti jam non poterat. Quamobrem Botaniates Comnenorum ingressu cognito, palatio statim relicto, temereque abjectis purpureis calceis, Peribleptæ monasterium ingressus, cuius post Romanum Argyrum imperatorem secundus conditor vocabatur, coma rasa, mutataque veste, lacernam monasticam induit. Ubi cum aliquandæ vixisset, pulvere pulveri restituto sepelitur. Comneni autem obstante nemine regiam ingressi sunt citra laborem, plana et expedita via. Tale fuit

corum initium, talis in urbem impereratricem in- Α Τοσοῦτον γὰρ ἐψίλωντο ἀξιομάχου δυνάμεως, ὡς, εἰ gressus, talia imperii auctoricia. καὶ τότε τούτος ἐπῆλθόν τινες, φέρον ἄν εἷλον, αὐτοὺς, καὶ δεσμίους τῷ Βοτανείατῇ προσῆγαγον. Ἀλλὰ τὸ δόξαν ἡδη Θεῷ μετατραπῆναι οὐκ ἦν. Ἔνθεν τοις δὲ μὲν Βοτανείατης, μαθὼν τῶν Κομηνῶν τὴν εἰσέλευσιν, ἅπεισιν αὐτίκα τῶν βασιλείων, αὐτοῦ που βίψεις θέντος ποινικόχρος πέδιλα, καὶ εἰς τὴν δὲ Περιβλέπτου μονὴν ἀπέδιών, ἡς ἐκεῖνος μετὰ τὸν κατὰ τοὺς Ἀργυροὺς (Ρωμανὸν ἐκεῖνον τὸν αὐτοκράτορα) χρήτωρ δεύτερος ἔχρημάτισ, κείρεται τὴν τρίχα, καὶ μεταμφιένυται τὴν στολὴν, τριβώνιον κατὰ μονάζοντας ἐνδυσάμινος. Ἔνθα καὶ χρόνον ἐπιδιούς τινα, τὸν χοῦν ἀπέθετο τῷ χοῖ, ταφεὶς παρ' αὐτῇ. Οἱ δὲ Κομηνοὶ, μηδενὸς αὐτοῖς ἀντιβαίνοντος τοῖς ἀνακτόροις προσπεφοιτήκασιν, ἀσαλαιπώρως τούτος ἐπιβάντες καὶ δμαλῶς καὶ μετὰ πολλῆς τῆς λειότητος. Τοιαῦτά σφισι τὰ προεισδία γέγονε, τοιαῦτα τὰ εἰς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων εἰσιτήρια, τοιαῦτα τὰ τῆς βασιλείας ἐπιβατήρια.

XXI. Comneni, rebus suisjam in tuto collocatis, matrem et conjuges ex Caniceli monasterio in regiam accersiverunt. Nam cum ipsi defecissent, mulieres statim in magnum divini Verbi Sapientiae templum configurerunt. Unde a Botaniata in aliud monasterium sunt translatae, ne ad seditiones missitare nuntios possent, nulla alia ab eo molestia affecte. Enimvero fere priusquam pedem in imperio firmassent, statim multa Botaniatae acta abrogarunt, non ab eo auspicati tempore, quo tyrannidem invaserant, sed illud supergressi, brevi scripto complura illius decreta tyrannice aboleverunt. Deinde Alexio augustali corona ornato secundæ dignitatis partes Isaacio sunt tributæ, novo 296 indito Sebastocratoris nomine, quod Cæsariano esset excellentius. Eorum vero mater ob monasticum habitum, imperii insignium, celebrationis, et proclamationis expers, solius nominis imperatoriæ suit particeps: nihil tamen se cius omnium rerum administrationem suscepit. Sio imperio inter utrumque apud matrem distributo, alios duos fratres juniores, Adrianum protosebastum, Nicephorum sebastum, et classis drungarium declararunt. Habuere quoque affines, sororum maritos Nicephorum Melissenum, et Michaelem Taronitem: quorum hunc primæ sorori junctum, et matri charissimam, et ab ipsis honoratam, Panhypersebastum appellarunt, ea quoque dignitate novata. Melissenum autem, qui et ipse in Oriente a Botaniata defecerat necdum arma posuerat, Cæsaris honore tributo et Thessatonica ad habendum assignata, in suas partes attraxerunt, et redditus tam huic quam cæteris omnibus tali fortunæ tantoque dignitatum fastigio pares attribuerunt. Unde vectigalibus imperatoriis ac potius communibus et publicis ita distributis, imperatoriū fiscus, sive publicum ærarium, exauriebatur: imperator vero pecunias egene, non annua donativa tantum viris dignitate ornatis antiquitus dari solita sustulit, sed et senatoribus opes eripuit.

Variae lectiones et notæ.

(9) Τὴν μητέρα. Anna Dalassena, de qua in *Familia Bysant.*

(10) Ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Κανικλείου. Τοῦ Νικολάου scribendum ex Anna Comnena ποννίμιος in notis ad ejus *Alexiadēm.* p. 246, ubi docuimus intelligi debere oratorium S. Nicolai quod intra Magni Palatii septa ædificavit Basilius Macedo, quodque idem videtur cum monasterio S. Nicolai

τότε τούτος ἐπῆλθόν τινες, φέρον ἄν εἷλον, αὐτοὺς, καὶ δεσμίους τῷ Βοτανείατῃ προσῆγαγον. Ἀλλὰ τὸ δόξαν ἡδη Θεῷ μετατραπῆναι οὐκ ἦν. Ἔνθεν τοις δὲ μὲν Βοτανείατης, μαθὼν τῶν Κομηνῶν τὴν εἰσέλευσιν, ἅπεισιν αὐτίκα τῶν βασιλείων, αὐτοῦ που βίψεις θέντος ποινικόχρος πέδιλα, καὶ εἰς τὴν δὲ Περιβλέπτου μονὴν ἀπέδιών, ἡς ἐκεῖνος μετὰ τὸν κατὰ τοὺς Ἀργυροὺς (Ρωμανὸν ἐκεῖνον τὸν αὐτοκράτορα) χρήτωρ δεύτερος ἔχρημάτισ, κείρεται τὴν τρίχα, καὶ μεταμφιένυται τὴν στολὴν, τριβώνιον κατὰ μονάζοντας ἐνδυσάμινος. Ἔνθα καὶ χρόνον ἐπιδιούς τινα, τὸν χοῦν ἀπέθετο τῷ χοῖ, ταφεὶς παρ' αὐτῇ. Οἱ δὲ Κομηνοὶ, μηδενὸς αὐτοῖς ἀντιβαίνοντος τοῖς ἀνακτόροις προσπεφοιτήκασιν, ἀσαλαιπώρως τούτος ἐπιβάντες καὶ δμαλῶς καὶ μετὰ πολλῆς τῆς λειότητος. Τοιαῦτά σφισι τὰ προεισδία γέγονε, τοιαῦτα τὰ εἰς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων εἰσιτήρια, τοιαῦτα τὰ τῆς βασιλείας ἐπιβατήρια.

ΚΑ'. "Πλῆθος" ἐν ἀσφαλεῖ γεγονότες οἱ Κομηνοὶ, καὶ τὴν μητέρα (9) σφῶν καὶ τὰς δμενέτιδας ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Κανικλείου (10) πρὸς τὰ βασίλεια μετεστελλόντο. Ἐκείνων γὰρ ἐπικεχειρηκότων ἀποστασίᾳ, εὐθὺς αἱ γυναῖκες εἰς τὸ μέγα τέμενος τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου Σοφίας προσπεφοιτήκασιν. "Οθεν παρὰ τοῦ Βοτανείατου εἰς τὴν ῥήθείσαν μονὴν μετηνέθησαν, ίνα μὴ ἔχοιεν πρὸς τοὺς ἀποστατησαντας διαπέμπεσθι, οὐδὲν δ' ἔτερον ἀνιαρὸν ἐκείναις ἐπινέγκε. Μήπω δὲ σχεδὸν τοὺς πόδας τῆς βασιλείᾳ ἔρεσαντες, αὐτίκα πολλῶν τοῦ Βοτανείατου πρᾶξεων σχολήν κατεψήφισαντο, καὶ οὐδὲν δέσποτον ήσαν ἐπικεχειρηκότες τῆς τυραννίδος τὴν ἀγέτησιν τοὺς παρ' ἐκείνου πραχθεῖσιν ἐπηνεγκαν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὑπερβαντο τοῦ καιροῦ, καὶ πολλὰ τῶν ὑπὲρ ἐκείνου πεπραγμένων βασιλικῶς ἀνηργήκασιν οὗτοι γράμματι βραχυσυλλάβῳ τυραννικῶς. Εἰτα δὲ μὲν Ἀλέξιος βασιλικὸν ἀναδεῖται διάδημα, τῷ δὲ Ἰσακίῳ τὰ δευτερεῖα νενέμηνται τῆς τιμῆς, καινοῦ ἀντοῦ ἐπιφρμισθέντος ὑνδράτος (σεβαστοκράτωρ γάρ ἐπεκλήθη) καὶ ὑπερβαντο τοῦ Καίσαρος. "Η δὲ μητῆρ τούτων, παρασήμων μὴ μετασχοῦσα βασιλικῶν διὰ τὸ ἔνδυμα τὸ μοναχικόν, μήτε μὴν εὐφημίας καὶ ἀναρρήσεως, μόνον μετεῖχε τοῦ τῆς βασιλείας ὑνδράτος: αὐτὴ δὲ τὴν τῶν πραγμάτων πάσαν διοίκησιν ἀνεζώσατο. Οὕτω μὲν οὖν τὰ τῆς βασιλείας παρὰ τῇ μητρὶ νενέμηντο καὶ ἀμφοῖν τοῖς ὑνδράμοσιν. "Ποτην δὲ αὐτοῖς καὶ ἔτερος διττὸς ἀδελφὸς νεωτέρω τὴν ἡλικίαν, ὃν τὸν μὲν πρωτοεβαστὸν ἐτίμησαν καὶ μέγαν οομέστικον τὸν Ἀδριανὸν, τὸν Νικηφόρον δὲ Σεβαστὸν καὶ τοῦ στόλου δρουγγάριον. Εἶχον δὲ καὶ ἐπ' ἀδελφαῖς κηρύσσεις, τὸν Μελισσηνὸν (11) Νικηφόρον, καὶ Μιχαήλ τὸν Ταρωνίτην. Τὸν μὲν οὖν Ταρωνίτην τῇ πρώτῃ συνεζυγμένον τῶν ἀδελφῶν, πάνυ στεργομένη πρὸς τὴν μητρός, καὶ πρὸς αὐτῶν τιμωμένη, πάνυ περσέβαστον ὑνδμασαν, καὶ τοῦτο καινίσαντες τὸ ἀξίωμα, τὸν δέ γε Μελισσηνὸν, ἀποστασίαν κάκεῖνον κατὰ τοῦ Βοτανείατου ἐν τῇ Ἐφα φρονήσαντα, καὶ ἔτι ταύτης ἔχόμενον, ἐπὶ συμβιβάσει τετιμψασι

sanctimonialum, et Πατριαρχικὴ γυναικεία μονῆ τοῦ ἀγίου Νικολάου appellatur in Typico της Κεχαριτωμένης, ubi exserte statuitur in tractu αετοῦ Sophianω.

(11) Μελισσηνόν. -Melissenorum familiæ meminit Anonymum in Vita S. Nicolai Studitæ. p. 944. Plura etiam de ea concessimus in Familia Bysantinis, pag. 175.

καὶ τὴν πόλιν αὐτῷ Θεσσαλονίκην εἰς ἀπένειμαν, καὶ χορηγίαν χρημάτων καὶ πᾶσα τοῖς αὐτῷ κατὰ γένος προσήκουσι ὑψὲ καὶ ἀξιωμάτων ὅγκῳ τηλικούτῳ ἀνάλογοφρίσκων. Ἐντεῦθεν τῶν βασιλείων προστάλλον δ' εἰπεῖν τῶν κοινῶν καὶ δημοσίων ενεμηθεισῶν, τὸ βασιλικὸν ταμεῖον ἢ τὸ τρυπανεῖον ἔστενωτο. Καὶ δὲ κρατῶν σπανίημάτων, τάς τε τοῖς ἀξιώμασιν ἀνηκούσας ἐπησίας δόσεις ἔξεκοψε (12), καὶ τὰς τῶν ικανῶν δύσιας προσαφηρεῖτο. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸν αὐτῷ τοῦ βίου Βίργην (13), καὶ Αὐτούρδαμαστον· ἡ δὲ ἔγγονη τοῦ Καλσαρος τοῦ Δούκα. Ἡ δὲ πρώην βασιλίσσα ἡ Ἑλένη Μαρία σὺν τῷ ίδιῳ οὐδὲ Κωνσταντίνῳ τῷ ντῷ Δούκῃ Μιχαήλ ἐν τῇ πορφύρᾳ ἐγένετο, **B** παρὰ τοῦ οἰκείου πατρὸς ἔτι βρεφολίῳ τι, καὶ πεδίλοις φοινικοῖς ὑποδούμενῳ, ετόρων μεβλεσταχι, καὶ εἰς τὰ ἐν τῇ μονῇ γάνων βασιλειαὶ ἀπεισιν. Ἡδη γάρ εἰλήφει αἱ τὴν μονῆν ἀλλὰ μέντοι καὶ τὴν τοῦ (14) διὰ χρυσοσημάντου τοῦ Βοτανείτου θεοῦ διῆγε σὺν τῷ οὐρανῷ, βασιλικὴν ὑπηρεσὴν καὶ τῷ οὐρανῷ ἀποτάξασα. Ἐτι μάρτιον δὲ παῖς εριθέτει τὰ τῆς βασιλείας γνωρίσματα, καὶ ο μετά τὸν εὐτοκράτορα, καὶ τὰς χρυσούσιλαράς μετ' ἐκείνον ὑπεσημάνετο. Μετὰ δὲ οὐν καὶ ἡ μητήρ αὐτοῦ μετημφίσθη, μέλαν ψρῶμα κατὰ τοὺς μοναχούς, τὸ μὲν ἴκουσα, τυραννούμενη· καὶ δὲ παῖς ἀφηρέθη τὰ περιπέδιλα, καὶ μόνη τῷ Κομνηνῷ ἡ τῆς αὐτοκλῆσις καὶ ἡ βασιλεία περιελέετο. Οὕτω ταῦτα. Ὁ δὲ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων εἴνων, δὲ θεσπεῖος ἐκείνος Κοσμᾶς (15), τῇ ιῶν πραγμάτων μεταχειρίσει ἀπαρεσκόαλ ἀπεγνωκὼς τὴν διόρθωσιν, τῷ ὑπηρέτῃ, Ἀρον, εἰπῶν, τὸ φαλτήριον, καὶ συνέπου μοι, λησίας ὑπανεγώρησε, καὶ πολλὰ παρὰ τῶν κρατούντων παρακληθεὶς ὑποστρέψαι, οὐχ ὑπενδίτη πάντες καὶ μῆνας ἑνέτα τὸν πιστὸν ποιμάνας λαὸν. Διὸ καὶ ἄλλον τινὰ ἀρχιερέα τῷ Ἐκκλησακτίστησα, ἐκτομίαν τινὰ μοναχὸν, γραμμάτων ἐγγεγυμνασμένον μεταχειρίσεσιν, ἀφελῆ δὲ ἐνθρωπον καὶ ἡσυχίᾳ ἡ γωνίᾳ μᾶλλον τα. Ἡδη δὲ τρεῖς οὕτως ἐνιαυτοὺς τῷ θρόνῳ ἐνσεμνυνάμενος, κατηγένθη τῶν Ἱερῶν πεπάρα τῶν κρατούντων. Ἡ δὲ αἰτία οὐκ ἔγνωσται ἀκριβῶς, καὶ λοιπὸν προκαχείριστο πα-

A UXOREM IRENEM, JOANNIS CÆSARIS DUCÆ NEPTEM CORONAVIT, AUGUSTAMQUE DIXIT. PRIOR VERO IMPERATRIX MARIA ALANA, CUM FILIO CONSTANTINO, QUEM MICHAELI DUCÆ IN PURPURA PEPERERAT, PATERQUE INFANTULUM ADHUC CORONARAT, PURPUREIS UTENTE CALCEIS, REGIA EXCEDIT, ET IN MANGANICI MONASTERII PALATIA SE CONFERT. JAM ENIM UTRIUSQUE LOCI, ET MONASTERII IN HEBDOMO PESSITIONEM AUREA BOTANIETÆ BULLA FIRMATAM TENEBAIT. IBI CUM FILIO AGEBAT, IMPERATORIS MINISTERIIS ETILLI ET SIBI CONSTITUTIS. NAM FILIUS EJUS INSIGNIA REGNI ADHUC GEREBAT, ET POST IMPERATOREM CELEBRABATUR, ET AUREAS BULLAS DIPLOMATIBUS POST ILLUM SUBSCRIBEBAT. CETERUM ALIQUANTO POST, MUTATO VESTITU, NIGRUM HABITUM MONASTICUM, PARTIM ULTO, PARTIM A TYRANO COACTAS SUMPSIT. SED ET FILIO EJUS PURPUREI CALCEI SUNT ADEMPTI, SOLI COMMENEO ET NOMINE ET POTESTATE IMPERII RELICTA. **297** ATQUE HÆC HACTENUS. AT IMPERATRICIS URBIS PONTIFEX, INCLYTUSILLE COSMAS, QUI COMMUNIUM RERUM TRACTATIONEM IMPROBARET, ATQUE EMENDATIONEM DESPERARET, MINISTRO SUO PSALLERIUM AUFERRE, SEQUE SEQUI JUSTO, ECCLESIA EXCESSIT, NEC IN EAM REDIIT, QUAMVIS IMPERATORIBUS ID MAGNO PERE FLAGITANTIBUS: CUM FIDELEM POPULUM ANNO QUINQUE ET MENSAES NOVEM PAVISSET. ALIUM ITAQUE PONTIFICEM ECCLESIA PRÆFECERUNT, SPADONEM QUENDAM MONACHUM, NOMINE EUSTRATIUM, NEQUE ERUDITUM, NEQUE IN REBUS GERENDIS VERSATUM, SED HOMINEM SIMPLICEM ET OTIO AC POTIUS ANGULO APIOREM: QUI CUM EAM DIGNITATEM PER ANNOS TRES USURPASSET, OB CAUSAM NON SATIS NOTAM AB IMPERATORIBUS SACRA ADE EST DEDUCTUS, ATQUE IN EJUS LOCUM SUSPECTUS NICOLAUS MONACHUS COGNIMENTO GRAMMATICUS, QUI IN STUDIO VIRTUTIS STATE ACTA, LITTERARUM NON RUDIS ERAT, ET SI NON EXQUISITE PERITUS.

Variæ lectiones et notæ.

Ιεράνης δόσεις ἀνέκοψε. Vide Notas ad D obiit 9 Januarii: Joannes frater alter moriens monachus, p. 270. Ceterum quidquid deinceps se ab Alexio imperatore gestis narrat Zopharibis exposuimus in Notis ad Alexiadem s, preinde hic duntaxat delibabimus quæ nostro illustrando necessaria videbuntur. Ιεράνην. Fuit Irene Ducæna, Alexii imp. ianninis Ducæ Cæsaris neptis, filia vero Anducæ protoventiariorum, et magni ducis scholeorientis. Ita inscribitur in typico ms. monast. Κεχαριτωμένης ab Irene conditi. item Andronicus, ut ibidem habetur, 14 cum sub vita exitum monachium habiduisset. Antonius appellatus. Huic uxori nobilis Bulgara, quæ sub vita pariter sumpta angelica veste Xene appellata est, e 21 Novemb. Michael vero Irenes frater

D obiit 9 Januarii: Joannes frater alter moriens monachica veste sumpta Antonius appellatus est. Deinde Theodore sanctimonialis ejusdem Irenes soror obiit 20 Febr. Ita idem Typicum.

(14) Τὴν τοῦ Ἐβδόμου. Vide infra Dissertatio nem de Hebdomo et nostram Constantinopolim, ubi de hoc monasterio, et ejus situ, plura.

(15) Κοσμᾶς. Laudatur ex cod. ms. Bibl. Caroli de Montchal archiep. Tolosani, quæ nunc est illustrissimi archiepiscopi Remensis, σημείωμα τῆς καθηγέτεως τοῦ γεροντος πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κοσμᾶ. Ex quo quidem titulo, colligere liceret, non sponte patriarchatu cessisse Cosmam, sed depositum fuisse, licet contrarium etiam dicit Anna Comnena, lib. iii, p. 19. Illius memoriam agunt Græci 1 Januarii, ut est in Menœis et Synaxis.

τριάδοχης ἀνὴρ μοναχὸς, δὲ Γραμματικὸς δυομεζόμενος Νικόλαος, ἐν ἀσκήσει τὸν βίον διηγουμένως, καὶ οὐδὲ τῆς ἀληγοῖς παιδείας ἀμέθετος ὅν, κανὸν μὴ καταχώρως ταύτης μετέσχηκεν.

XXII. Commenus recens potitus rerum, nuntiata Roberti Franci, viri callidi et bellicosissimi, contra Epidamnum expeditione, et ipse illuc profectus, commissoque prælio victus, turpiter fugit, multis non gregariis militibus duntaxat, sed viris etiam dignitate præstantibus et regii sanguinis interfectis, totisque castris captis ab hostibus. Cumque imperator Byzantium victus redisset. Barbari victoria inflati, confidenter omnes invaserunt, et oppida quædam ceperunt, ut Castoriam et Larissam, imperatricis quoque urbis excidium somniantes. Verum imperator denuo edactis copiis, et Barbarico præsidio Castoria pulso, contra Robertum abit, ejusque calliditatem arte eludit. Nam fratri Adriano habitu imperatorio accommodato, exercituque dato mandat, ut contra Robertum in proœmptu stet, eoque pugnam ciente, tergo dato fugiat, ipse vero cum reliquo exercitu per ambages et via loca vallum Francorum aggressus, tentoria eorum diripit, magnamque cædem edit. Roberto autem in flicitum imperatorem impetum faciente, ille cum suis laxatis habenis fugit. Qua de causa Barbarus magis etiam gloriabatur et insolebat, quasi nemo congregandi secum auderet. Interim vero nuntiata valli vastatione et interitu eorum qui illuc fuissent, **298** statim et animis et manibus dimisis, recessit. Imperator Constantinopolim reversus, insidiis detectis, præcipuos earum auctores comprehendit, e quibus erant et legionum duces, et multi ex popularibus et patribus conscriptis, qui coniurationis esse consciū putabantur, falso plerique, ut ferunt, ea de causa in crimen vocati, ut bonis privarentur. Compressis Roberti insultibus, aliunde Romani imperii hostes extitere. Nam Turci, Oriente subacto, ne insulis quidem abstinebant. Tzachas enim Turcus, non illustris ille quidem, sed vir acer et magna improbitatis, cum paucis naviculis insula Chio ex improviso capta, et classe ibi ædificata, Lesbum, Samum, Rhodum, et plures alias insulas occupavit: unde tamen a Romana classe impulsus est. Sed et insula Creta atque etiam Cyprus defecerunt, altera a Carice occupata, imperatori se opponente, altera a Rhapsommato. Verius hæ quoque multo post Romano imperio sunt recuperatae. Unde imperator impensorum egens, pecunias facienda rationes, a ratione

A KB'. Αρτι δὲ τῆς βασιλείας ἐπιβεβηκότι τῷ Κομνηνῷ ἡγγέλη, δὲ Φράγγος Ρομπέρτος εἰς τὴν Ἐπιδαμνὸν διαπεραιούμενος, ἀνὴρ πανοῦργος τε καὶ πολεμικῶτας. Αύτικα τοίνυν καὶ δὲ βασιλεὺς ἐστράτευσε, καὶ γενόμενος κατὰ τὸ Δυρράχιον, προσβάλλει τοῖς πολεμίοις, καὶ ἡττηθεὶς (16) ἀχλῶς ἔφυγε, πολλῶν ἐκεὶ πεσόντων οὐ τῶν τυχόντων μόνον στρατιῶτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ὑπεροχαῖς καὶ βασιλείου τυγχάνοντων ἐξ αἵματος, καὶ ἡ παρεμβολὴ ἔνυπαστα ἐάλω τοῖς πολεμίοις. Οὐ μὲν οὖν βασιλεὺς ἡττημένος ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον. Οἱ δὲ βάρ-
B βάροι τῇ νίκῃ πεφυσμένοι, δύμος κατὰ πάντων ἔχώρουν, καὶ εἴλον τῶν πολιτισμάτων τινά, ὃν ἡ στη-
ἡ Καστορία τε καὶ ἡ Λάρισσα. Ἀνειροπόλουν δὲ καὶ αὐτὴν τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων καταλήψεσθαι. 'Αλλ' δὲ βασιλεὺς καὶ πάλιν ἐστράτευε, καὶ ἀπελαύ-
νει μὲν τῆς Καστορίας τοὺς αὐτὴν φρουροῦντας βάρ-
βαρους, ἀπεισι δὲ κατὰ τοῦ Ρομπέρτου, καὶ στρατ-
τιγματι τὴν ἐκείνου δεινότητα μέτεισι. Τῷ μὲν γὰρ
ἀδελφῷ Ἀδριανῷ τὸ σχῆμα τὸ βασιλικὸν περιτίθεσι, καὶ στράτευμα δούς αὐτῷ, ἐναντίον τοῦ Ρομπέρτου
C στῆναι διακελεύεται. Εἰ δὲ ἐκείνος δρμῆσει μαχέσ-
θαι, στρέψαι τὰ νῶτα καὶ αὐτίκα φυγεῖν. Τεῦτα
μὲν οὖν τῷ ἐσχηματισμένῳ βασιλεῖ ἐνετείλατο·
ἐκείνος δὲ μετὰ τῆς λοιπῆς στρατιᾶς δι' ὅδῶν ἀδη-
λῶν περιοδεύσας, καὶ τῷ τῶν Φράγγων ἐμβαλῶν χά-
ρακι, τάς τε σκηνὰς αὐτῶν καὶ τὰ δὲ αὐταῖς ἀλή-
σατο, καὶ φόνον πολὺν ἐποιήσατο. Τοῦ Ρομπέρτου δὲ
κατὰ τοῦ ἐσχηματισμένοτος βασιλέως δρμῆσαντος κά-
κείνος καὶ ἡ οὖν αὐτῷ στρατιὰ τὰ χαλινὰ χαλάσσαντος
ἔφυγον. Οἱ δὲ βάρβαρος ἄγαυρία μᾶλλον καὶ ἐπῆρτο,
ώς ἀπροσμάχητος. 'Εν τούτῳ δὲ ἀγγέλλεται αὐτῷ τοῦ
χάρακος ὁ ἐκπόρθησις, καὶ ἡ φθορὰ τῶν ἐκεῖ, καὶ εὐ-
θὺς παρεῖτο καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ
ἀπιών ψήστο. Οἱ δὲ βασιλεὺς ἐπανελθὼν εἰς τὴν Κων-
σταντίνου, μηνυθεὶς ἐπιβούλης αὐτῷ, τούς τε ταῦ-
της πρωτουργοὺς συνέσχεν ἐκ τῶν ταγματικῶν δι-
τας ἀρχόντων καὶ πολλοὺς τῶν ἐγχωρίων καὶ τῆς συγ-
κλήτου βουλῆς, ὡς τάχα συνίστορας τοὺς πλείους, ὡς
φασιν, οὐ δὲ πρὸς ἀλγήθειν, ἀλλ' ἵνα σφές γυμνώσῃ
τῶν ὑπαρχόντων. Ή μὲν οὖν τοῦ Ρομπέρτου ἀπίθε-
σις πέπαυτο, ἐτέρωθεν δὲ αὖθις τῇ Ρωμαίων ἡγεμονίᾳ
ἐχθροὶ ἐπανίστανται. Οἱ γὰρ Τούρκοι, τὴν Ἔφραν δρ'
ἴαντοὺς ποιησάμενοι, οὐδὲ τῶν νήσων ἀπέσχοντο·
'Αλλ' δὲ Τζαχᾶς, Τούρκος δὲ καὶ οὗτος, οὐδὲ τῶν ἐπιφα-
νῶν, δεινὸς δὲ καὶ τὴν πονηρίαν πολὺς, διὰ πλοιαρέων

Variæ lectiones et notæ.

(16) Καὶ ἡττηθεὶς. De hac Roberti victoria ad Dyrrachium, sic Lupus protospatha; Anno 1082, hoc anno complentur ab initio mundi 6281, ab Urbe 824, Alexius imperator, collecto grandi exercitu, initil bellum cum Roberto duce haud longe a Dyrrachio, et terga versus fugit, cecideruntque in ea pugna plusquam 6000 ex suis, fuerunt autem in eius exercitu 70 millia hominum. De altera ad Cassiopem Roberti victoria, quam etiam Anna commemorat sic ille ad an. 1085: Prædictus dux grandi apparatus navium, hominumque innumerabilis exercitu Brun-

dusiolim ventiens deposita ibidem navalis machinatione, ingressus est Adriaticum pelagus, perrexitque in insulam nomine Cassiopim, ubi Stolus Veneticorum, et filius ducis Venetiæ ctm plurimos navibus, erat infestans duci Roberto: sed bello in mari inter eos confecto, victoria ad Normannos concessit. Gæsa sunt in ea pugna plusquam quinque millia hominum: præterea quinque noves captiæ et duæ cum hominibus submersæ sunt, ita ut qui gladium posuerent evadere bellatoris, pelagi eos vorago glutiret.

διλγων δινυστει τῇ νῆσῳ Χίψ προσορμισθεὶς, κατέσχε ταῦτην, καὶ στόλον ἐν αὐτῇ ναυπηγεῖ, δ' οὐ τὴν τε Λέσβου ἀνήρπαστο, καὶ τὴν Σάμον, τὴν τε 'Ρόδου δρ' ἕκατὸν ἑκοιχαστο, καὶ πλείους ἔλας τῶν νῆσων, Ἐξηλάσῃ δ' αὐθις αὐτῶν, στόλου 'Ρωμαϊκοῦ ἐπελθόντος ταῖς ἑκένουν τριήρεσι. Καὶ ἡ νῆσος δ' ἡ Κρήτη, πρὸς δὲ τῇ καὶ ἡ Κύπρος ἀποστασίαν ἐνθησαν τὴν μὲν τοῦ Καρτηκῆ κατεσχηκότος, καὶ ἀντάραντος χείρα τῷ βασιλεῖ, τὸν Κύπρον δὲ γε τοῦ Ρωμαϊκοῦ. Ἀλλὰ καὶ αὗται τῇ 'Ρωμαίων αὐθις εὖς εἰς μακρὰν ἐπνευσθέσαν ἤγεμονται. Ἐντεῦθεν δὲ βασιλεὺς, ἀναλιμάτων δεδμενος, τρόπους ἀποτροπίους συλλογῆς χρημάτων ἔκειρισκε, καὶ δφειλάς δέλιους εισῆγον κατὰ τῶν ἀνθρώπων οἱ ἐπ' αὐτῷ τεταγμένοι, καὶ ἀφηροῦντο τὰς οἰκείας εὐθίζεις οἱ μηδὲν δικαίως δφειλούτες. Ἐντεῦθεν ἀπογραφεῖς καταχοῦ τῶν ἐν ἀγροῖς καὶ χωροῖς διαφερουσῶν τοῖς ὄπτηκοις ἐστέλλοντο κτήσεων, καὶ τὰ καινὰ τῶν ὄντων ἐπινεόντο, τὰ Ἰπέρτιμα (17) λέγω γαλ τὰ Ταύρπλεα, καὶ ἄλλοτε ἄλλοι τρόποι ἐπηρειῶν πετε τῶν ὄπηκόδων εισῆγοντο, καὶ ἵερα δ' ἀφήρηντο ἐν θείον ναῶν. Οὕτος δὲ βασιλεὺς, καὶ τὸ νόμισμα πειθηδηλευμένον παρὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐνρηκών, γῆλικον ήθετε, φεις τὰ τῆς βασιλείας ἐκέχρητο ἀναλόματα, τοὺς δὲ γε φόρους διὰ χρυσίνων δοκίμων εἰσέπραττε, πῆ δὲ γε καὶ δι' ἔτέρων χρυσίνων μὲν κάκεινων, ἀλλ' ἡμιχρύσων. Ἐστι δὲ καὶ διὰ τῶν χαλκίων ἰδασμοφόρει. Ὁθεν χαλκοῦ δεδμενος πλείονος, τοὺς δοιούς εἰς νόμισμα μετετέπωσε, καὶ τινὰ τῶν δημοσίων ἔργων τῶν χαλκουργημάτων γῆμι κατασπάσας, εἰς στρατῆρας συνέκοψε, καὶ τὰς δεκάτας ἰκανίσεν. Ἐγείνατο δὲ θυγάτεριον ἡ Λέγοντα βαῖψει, ὅπερ Ἀννα ὡνομάσθη διὰ τὴν πατρομήτορα, ἥδη φὲ τὸν τῆς βασιλείας Μαρίας οὖν Κωνσταντίνου τῆς ἐξ Ἀλανῶν διὰ βασιλεὺς ἐμνηστεύσατο· ἑκένου δὲ ἐπὶ τῇ μνηστείᾳ τὴν ζωὴν παταλόσαντος, ὡς ὡραῖα γάμους ἡ θυγάτηρ ἐγεγόνει τῷ ἐνεκτε, νυμφίον ἐπερον ἐπ' αὐτῇ εἰσφύκιστο, τὸν μαῖαν τῶν οἰών Νικηφόρου τοῦ Βρυενίου, δὲν δὲ μέρος προέρχηται τῇ τυραννίδι ἐπιχειρήσαντα, καὶ μέντος καὶ πτηρωθέντα τοὺς δοφθηλμούς. Τούτῳ τὴν θηράρη ταύτην κατεγγυήσας, τετίμηκε τὸν ἄνδρα παναπειθαστον. Γίνεται δὲ τῷ βασιλεῖ καὶ νιός η ἐν τῷ φείρ τερπει: τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου Σοφίας, περὶ τῶν πατεριάρχου καταξιωθέντα τοῦ θείου βαπτίσματος, καὶ Ἰωάννην κληρόντα, αὐτίκα δὲ πατέρα τῷ διαδήματι ταινιοῖ. Γεγόνατι δὲ τῷ βασιλεῖ καὶ ἑτεροι δύο οἱοι, Ἄνδρόνικός τε καὶ Ἰσαάκιος καὶ Θηραύδης ἑτεραι τρεῖς, Μαρία, Εὐδοκία καὶ Θεοδώρα. Τῇ μὲν οὖν Μαρίᾳ τὸν τοῦ Γαδρᾶ ἑκάτουν λίσσας, εἶτα δέξιαν αὐτῷ, κάκεινον ἀποπεμφάμενος, ἑτεροι μνηστῆρα τῇ θυγατρὶ ταύτῃ τὸν τοῦ Φορβητοῦ οὖν τοῦ Κατακαλῶν τὸν Νικηφόρον εἰσεποιήσατο. Τῇ δὲ Εὐδοκίᾳ τὸν τοῦ Ἰασίτου Κωνσταντίνου κατέβασαν εὐθὺς. Ος τῇ τε συνεύνω οὐχ ὡς βασιλέως ἐκέχρητο θυγατρὶ, ἀλλ' ἐν τοῦ κρείττονος ἀρθει: ταῦτη καὶ προσεφέρετο, καὶ τῇ βασιλίσσῃ δὲ πλειστάκις προσκεκρύκει καὶ πενθερῷ, ἥπερ αὐτῷ προσεχθείσασι τὴν θυγατέραν νοσήσασαν εὐθὺς ἀποκείρει (18) καὶ τὸν Ἰασίτην ἀπελαύνει τῶν

Variae lectiones et notæ.

(17) Ἰπέρτιμα. Vide Gloss. med. Græcic.

(18) Τὴν θυγατέρα νοσήσασαν εὐθὺς ἀποκείρει. Id porro egit mater Irene, infensa lasitis genero, ut eum ab omni spe cum uxore reconciliatio-

A humanitatis abhorrentes excognitavit, exactoribus iniqua tributa postulantibus, et iis bona eripientibus qui nibil debebant. Itaque procuratores quolibet mittebantur, qui possessiones subditorum in agris et prædiis describerent, ac novis nominibus excoigitatis, ea hypertima et hyperplea, appellabantur: atque alias alii vexationum modi reperiebantur, sed donaria et templis auferebantur. Idem imperator dum monetam a successoribus suis adulteratam reperisset, æneam fecit qua in imperii expensis uteretur: in vectigalibus vero probos aureos exigebat, aliquando etiam nummos semiaureos, interdum æreos. Cum igitur ære egeret, ex obolis nummos fecit, et opera quædam publica ænea destruxit, ut stateres inde cuderet, novas quoque decimas instituit. Puella, quam Augusta pepererat, Anna est appellata, propter aviam, et sponsa Mariæ Alanæ filio Constantino: quo ante nuptias mortuo, eamdem jam nubilem Nicephori Bryenii, quem supra memoravimus ob regni affectionem exæscatatum fuisse, filio natu majori uxorem dedit. Panhypersebasti titulum eidem impertitus (29) Filiui inde sibi natum, et a patriarcha sacro baptismate in templo divini Verbi Sapientiæ baptizatum, Joannem appellavit, statimque diademate ornavit. Eadem ali quaque duo nati sunt filii, Andronicus et Isaacius, et alia tres filia, Maria, Theodora et Eudoxia. Mariam despondit Gabrie illius Theodori sebasti et martyris filio Gregorio. Deinde affinitate pro sua libidine repudiata, illoque dimisso, alium filia sponsum ascivit, Phorbeni Catacalonis filium Nicephorum, Eudoxiæ Constantini lasitæ filium matrimonio junxit, qui uxorem non ut imperatoris filiam tractavit, sed quasi e superiori loco cum illa egit, et imperatrice ac socrum spissime offensa, effecit ut illa filiam agrotantem statim teneret, atque ipsum regia ejiceret. Postremam filiam collocavit pater adolescenti non sene illustri orto familia, sed forma prædicto præstantissima. Sub hoc imperatore terræ motus horrendus fuit eo die quo memoria divi Nicolai ob miracula celebris agitur, multaque domicilia, multa templa, multæ porticus quibus viæ publicæ teguntur, collapsæ, mortales plurimos oppresserunt. καὶ τοῦ πατεριάρχου καταξιωθέντα τοῦ θείου βαπτίσματος, καὶ Ἰωάννην κληρόντα, αὐτίκα δὲ πατέρα τῷ διαδήματι ταινιοῖ. Γεγόνατι δὲ τῷ βασιλεῖ καὶ ἑτεροι δύο οἱοι, Ἄνδρόνικός τε καὶ Ἰσαάκιος καὶ Θηραύδης ἑτεραι τρεῖς, Μαρία, Εὐδοκία καὶ Θεοδώρα. Τῇ μὲν οὖν Μαρίᾳ τὸν τοῦ Γαδρᾶ ἑκάτουν λίσσας, εἶτα δέξιαν αὐτῷ, κάκεινον ἀποπεμφάμενος, ἑτεροι μνηστῆρα τῇ θυγατρὶ ταύτῃ τὸν τοῦ Φορβητοῦ οὖν τοῦ Κατακαλῶν τὸν Νικηφόρον εἰσεποιήσατο. Τῇ δὲ Εὐδοκίᾳ τὸν τοῦ Ἰασίτου Κωνσταντίνου κατέβασαν εὐθὺς. Ος τῇ τε συνεύνω οὐχ ὡς βασιλέως ἐκέχρητο θυγατρὶ, ἀλλ' ἐν τοῦ κρείττονος ἀρθει: ταῦτη καὶ προσεφέρετο, καὶ τῇ βασιλίσσῃ δὲ πλειστάκις προσκεκρύκει καὶ πενθερῷ, ἥπερ αὐτῷ προσεχθείσασι τὴν θυγατέραν νοσήσασαν εὐθὺς ἀποκείρει (18) καὶ τὸν Ἰασίτην ἀπελαύνει τῶν

nis abduceret, cum sumpta semel ab ægrotiente monachica, hanc dimittere non liceret, si pris stinam veletudinem consequerentur ut docuimus in Gloss. med. Lat. in v. Monachus ad succurren-

βασιλείων. Τῇ δέ γε τελευταίᾳ τῶν θυγατέρων συνψκισεν δὲ πατήρ νεανίαν (19) τὸ μὲν εἶδος ἀγαλματίαν, τὸ δὲ γένος οὐ τῶν ἐπιφανῶν. Γέγονε δὲ ἐπὶ τῆς βασιλείας τούτου κλόνος τῆς γῆς φρικωδεστάτος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ ἐν θαύμασι περιωνύμου ἀγίου Νικολάου. ὅφελος οὐ πολλαῖς τε οἰκίαις καὶ ναοῖς κατηρείποντο, καὶ στοῖαι, δι' ὧν αἱ τῆς πόλεως ὁρόφωνται ἀτραποί, καὶ πλεῖστοι ἐν τοῖς συμτώμασι συνέχωσθησαν καὶ ἀπέθανον.

XXIII. Isdem temporibus gens Patzinacarum suis sedibus relictis, in Romanas provincias immigravit, totam Thraciam et Macedoniam populata. Quos cum bello peteret imperator, turpiter victus est ob arrogantiam militum. Repetita pugna, cum milites modestiores facti, ab auxilio numinis duntaxat penderent, hostes nec prima coitione tolerata, humi arma projecerunt, et suspiriis misericordiam tandem a Romanis impetrarunt. Magna igitur Scythicæ gentis multitudo periit, cæteri in vinculis habiti sunt, ac pro corona venditti. Imperator vero, delectu acto, Scytharum robustorum juvenum magnum numerum in Moglena provincia cum uxoribus et liberis collocavit, eximia legione ex eis confecta, qui hodieque per successiones manent, ex loco in quo consederunt, cognomentum adepti, ut Patzinacæ Moglenitæ dicantur. Delatis insidiis, auctores earum præcipuus Umbertopolum Francum genere, et Ariebem Armenium, utrumque illustrem, 300 et ducem exercitus una cum conjuratis comprehensos, publicatione bonorum et ignominioso triumpho multatos, relegavit. Manichæorum quoque legionem, quæ ad id tempus vetere lege omnino vetante militarat, exauctoravit. Rursus aliae insidiæ imperatori comparatae sunt, quarum princeps fuit Diogenis imperatoris filius Nicephorus Porphyrogenitus, vir invicti sane roboris, sed ingenio atque animo non perinde felici et generoso. Qui cum inchoatum facinus distulisset, non peregit, sed pertulit ea quæ molitus fuerat. Captus enim est quæstionibus admotus, ut conjuratos indicaret, effossis oculis bonorum publicatione multatus est. Deinde Francorum gens ab Occidente versus imperatricem urbem est profecta, ut inde in Orientem trajiceret: quorum motus portentis est denuntiatus. Nam locustarum

A KΓ'. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους καὶ τοῦ τῶν Πατζινάκων ἔθνους ἡ συγκίνησις γέγονεν, ἐκ τῶν σφετέρων ἡδῶν μεταναστεύσαντος εἰς χώραν Ῥωμαϊκήν, καὶ τὴν Θράκην πᾶσαν καὶ τὴν Μακεδονίαν ληίζομένου. Κατὰ τούτων ἐκστρατεύσας δὲ βασιλεὺς, τῶν στρατιῶν ἀλαζονευομένων, αἰσχρῶς ἥττητο. Εἴτ' αὐθις ἄπεισι κατὰ τῶν Βαρβάρων, ταπεινωθείσης τῆς στρατιᾶς, καὶ τὸ πᾶν τῆς θείας ἑκατώσης βοσκῆς, καὶ προσβάλλει τοῖς πολεμίοις. Οἱ δὲ οὐδὲ τὴν ἔφοδον ὑπομείναντες, τὰ δπλα κατὰ γῆς ἀρρίπτουν, καὶ οἰλμαγαῖς τοὺς Ῥωμαίους ἑξεκαλοῦντο πρὸς ἔλεον. Όλετο μὲν οὖν πολύ τι τοῦ Σκυθικοῦ, οἱ λοιποὶ δὲ συνελαμβάνοντο, καὶ ήσαν ὑπὸ δεσμοῖς, καὶ εἰς δουλείαν οἱ αἰγαλωτεύσαντες αὐτοὺς ἀπεδίδοντο. Οἱ αὐτοκράτωρ πλῆθος ἀπολεξάμενος σφριγώντων καὶ βωμαλέων Σκυθῶν, εἰς τὸ τῶν Μογλένων θέμα (20) τούτους σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέψκισε καὶ τάγμα τούτους κατίστησεν ἴδιατατον, οἱ καὶ μέχρι τοῦδε κατὰ διαδοχὴς διαμένουσιν εἰς ἐπίθετον σχόντες τὸν τόπον, ἐν φατεψκιθησαν, καὶ Πατζινάκοι Μογλενῖται καλούμενοι. Ἐπιδουλῆς δὲ μηνυθείσης αὐτῷ, πρωτουργοὺς ἔχουσης τὸν Οὐμπερτόπωλον (21) καὶ τὸν Ἀριένην, ὃν δὲ μὲν ἡ Φράγγων εἶλκε τὸ γένος, δὲ δὲ Ἀριένης ἐξ Ἀρμενίων καὶ ἄμφω δὲ τῶν ἐπιφανεστέρων καὶ στρατιῶν ἐφεστηκότων, ἐκεῖνοι τε συνεσχθησαν, καὶ δοῖσι συμμετεῖχον αὐτοῖς τοῦ βουλεύματος. Τοὺς οὖν τῆς μελτητῆς ἑάρχοντας δύο ἄνδρας δημεύσοις κατεδικάσας καὶ ἀτίμῳ θράμβῳ καὶ ἐπὶ τούτοις ὑπεροφέῃ, ἐν τούτοις περιώρισεν αὐτοῖς τὴν ποινήν. Ήταν καὶ τὸ τῶν Μανιχαίων τάγμα τῆς στρατιᾶς ἀπῆλασεν, ἐκθεσμῶς μέχρι τότε δὴ στρατεύμανον. Στρατεύεσθαι γὰρ τοὺς Μανιχαίους ἀχαίοις νόμῳ καθάπαξ ἀπειργυσιν. Αὐθις δὲ ἐπέρα κατὰ τοῦ βασιλέως τούτου συνέβη ἐπιδουλή, ης ἑηρχεν δὲ τοῖς βασιλεύσαντος ἐκείνου Διογένους υἱὸς δὲ Νικηφόρος

Variae lectiones et notæ.

dum. Receptum hunc apud Græcos potissimum morem, sub vitæ extrema habitum sumendi monichicum improbat Zonaras, vel ut alii volunt, Michael Glycas, in Epistola ad Esaiam monachum, ex qua placet nonnulla hic inserere: Οὐδὲ οἶδα γὰρ, inquit, ὅ τι καὶ πράξειν δὲ τοῦτο (ιερὸν σχῆμα) περιβαλλόμεσος, ἡδη πνέων τὰ ἐσχάτα ἐτοιμάζεται μὲν εἰς παράταξιν, ἀλλὰ τὰς χεῖρας κεκώλυται: τὴν πανοπλίαν ἀνδέσυται, καὶ οὐκ ἔτι πολέμου καιρός προσμένει τῇ μονῇ ἐπιγγελται, καὶ τῶν ὡδῶν βιαλέων προπάζεται. πετεῖν τῷ προεστῷτι καθυπισχεῖται, καὶ ἡ τοῦ θανάτου τυραννίς οὐκ ἔτι γυναῖκας καὶ παιδας ἀποβάλλειν ὅμολογει, καὶ τὴν ἑαυτοῦ παραχρῆμα ψυχὴν ἀποτίθεται: μαρτύρεται μὴ κατὰ βίαν τῷ σχῆματι προσελθεῖν, ἀλλ᾽ ἡ πλευρῆτις ἐπικειμένη καὶ μὴ βιουλόμενον ἐκβιάζει τὰς χεῖρας τεμεῖν. Εκείνος τοῖς δεομένοις χαρίζεται θάνατος καὶ ὄχων ἀριθμοῖς ἐνταυθοῖ, etc. Omitto reliqua; observo duntaxat, huncce inductum morem, quod existimarent idem posse monachatum quod baptismus, ac quemadmodum baptismus omnia remittit pec-

D

(19) Νεανίαν. Constantino Angelo nobili Philadelphiensi filiarum postremam Theodorum despondit Alexius, quem panhypersebastohypertati dignitate donavit, ut docemur ex eodem Typico ms. monasterii τῆς Κεχαριτωμένης.

(20) Εἰς τὸ τῶν Μογλένων θέμα. Vide Notas ad Alexiad. p. 297.

(21) Οὐμπερτόπωλο. Ita unus e codd. Reg. alii Οὐμπερτόπουλον habent, cuius quidem Humberto gentem et familiam expendimus in Not. ad Alexiad.

δ τῆς πορφύρας βλαστὸς, ἀνὴρ τὴν μὲν ἵσχυν ἀπάρ-
έμιλλος, τὴν δὲ τῆς γνώμης ἔξιν καὶ τὴν τῆς
ψυχῆς γενναιότητα οὐ κατὰ τὴν σωματικὴν πλου-
τῆσσας ἴσχυν. Οὔτος, τὸ μὲν δρᾶμα συνθέμενος, τὴν
δὲ περέξιν ὑπερτιθέμενος, ἐλαχίσ παθῶν ἢ δράσας
ἀς ἕσουλανσατο. Ἐάλω γάρ, καὶ ἐτασμῶν ἀνάγκαις
παρεδοθεῖς, ἦν ἐκαλύψη τοὺς συνωμότας, τέλος
ἴκασκη τὰ δηματα, καὶ τὴν περιουσίαν ἀφήρητο.
Εἶτα τὸ τῶν Φράγγων ἔθνος ἐκ τῶν Ἰστερίων συγ-
κανθίθην, ἀνὴρ πρὸς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, ὡς
ἐκ ταύτης ἐς τὴν Ἐφέν διαπεραιωθῆσμενον· ὃν τὴν
εὐγενῆσιν θεοσημία τις προεμήνυσεν. Ἀκρόδων
γέροντες τι πλῆθος ἐκ τῆς ἐσπέρας τὴν γένεσιν
ἴσχυρας, καὶ τοσοῦτον, ὡς νέφεσιν ἱπτάμενον ἀπει-
λέζονται, καὶ συσκάζειν τὸν ἥλιον, διὰ τῆς μεγί-
στῆς τῶν πόλεων καὶ τῶν ταύτης ὁρίων τὴν πεῖσιν
πιούμενον πρὸς τὴν ἐψάνθητο, κάκεισις κατέ-
πειν. Περαιωθέντες οὖν, καὶ τῇ κατὰ Βιθυνίαν
προσβαλόντες Νικαίη, παρὰ τῶν Τούρκων κατεχο-
μένη, σὺν χρόνῳ μὲν καὶ φθορῷ πολλῇ ἐκατέρωθεν,
τίνος μέντοι τὴν πόλιν ἡρήκασι, καὶ ταύτην μετὰ
παλλῶν ἀπέδοντο χρημάτων τῷ βασιλεῖ. Οἱ δὲ εἰς τὸ
πρόστιν περούχωρον. Καὶ οἱ μὲν τὴν πρὸς τῷ
Ὄρόντῃ εἰλον σὺν γόχθῳ καὶ φόνῳ πολλῷ Ἀντιό-
χειν, οἱ δὲ τῆς Ἱεροσολύμων μεγάλοις ἀγώσιν ἐκρά-
τησαν πόλεων. Ἀλλ' οὕτω μὲν τὰ τοῦ ἔνοντος ἴσχυον
τῶν Φράγγων, συντετμημένως εἰπεῖν. Αἵρεσις δὲ τις
κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀναπέφηνε μυσταρά, ἢ
τῶν Βογομίλων. Τῆς δὲ τοιαύτης αἱρέσεως κῆρυξ
ἔν καὶ μέγα, διδάσκαλος καὶ προσδοκεὺς τῶν παρ'
αὐτοῖς ἀποστόλων, βασιλεὺς τις λεγόμενος λατρὸς,
σχῆμα μὲν περικείμενος μοναχοῦ, αὐτὸν δὲ ἐκεῖνον
διδευμένος τὸν Σατανᾶν, ὃς ἐν ἔτει μὲν πεντε-
κατάκαι τὰ τῆς πλάνης μαθῶν δλέθρια δόγματα, ἐν
ἴδιῳ δυσὶ καὶ πεντήκοντα διδάξας αὐτῷ, πᾶσαν σχε-
δὸν τὴν οἰκουμένην τῆς οἰκείας λύμης ἐνέπλησεν.
Ἔτε καὶ τῇ τῶν πόλεων Βασιλίδι ἐπεχωρίσαν, ἀλλ'
ἴδιος δὲ ἀντοφάρῳ δ τῆς ἀληθείας ἔχθρος. Γνοὺς
τὴν ἔκεινον διεῖσθαι ὁ κρατῶν, ὑπεκρίθη πίστιν ἔχειν εἰς ἔκεινον τὸν κακοδαίμονα, καὶ διδάσκα-
λον ἀκάλει, καὶ σωτῆρα πλανωμένων ψυχῶν. Τούτοις οὖν καὶ πλεοσιν ἀλλοις, μολις μὲν καὶ σὺν
γῇ, ισχυστος δὲ ποτε πεῖσαι τὸν δλέθριον ἐκεῖνον ἔξεμέσαι τὸν Ἰων τῆς πονηρίας αὐτοῦ. Ἐκεὶ δὲ τὸν
ἴδιον δρεσμὸν τὸ θήραμα, ἐδημοσίευσε μὲν τὴν ἔκεινον διδάσκαλον, καὶ τὰ δόγματα ἐξερεύνησε,
παρὰ δὲ φύροφ πυρὸς αὐτὸν ἐν τῷ τῆς ἱππηλασίας θεάτρῳ (22) παρανάλωμα τὸ θέατρο. Αὗθις δὲ ἐπονάστα-
τε κατὰ πατέρα τοῦ αὐτοκράτορος γέγονε, καὶ δὲ ταύτην συστησάμενος οὐδὲν ἔλεγεν ἐαυτὸν εἶναι τοῦ
βασιλικῶν θεογόνους, ὃς Κομάνων πλῆθος προσεταιρισάμενος, εἰς τάπι Θράκην τε χωρία γενό-
μενος, τῷ τὸν χώραν κεράζων καὶ ληγίζομενος, ἀπήτει τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι δέχεσθαι τε αὐτὸν, καὶ
έμεστος φυλακῆς ἀναρρήσσεις. Εἶτα εἰς τι πολλίχιον τῶν θρακιῶν ἀπελθών, ἀπατηθεὶς τε παρὰ τῶν
ἐν αὐτῷ καὶ ἀναρρήσθεις, εἰσελθών τε μετ' ὅλιγων ἐντὸς, συνεσχέθη, καὶ ἐξεκύπη τοὺς δρθαλμούς. Καὶ οὕτως
ἢ ἀποχωρίσθεισα παρ' αὐτοῦ τυραννίς διελέντο, τῶν Κομάνων, δοσὶ μὴ διεφθέρησαν, εἰς τὰ θή-

ΚΔ. Οὗτος δὲ βασιλεὺς, τοῦ δρφανοτροφείου (23)

A infinita multitudo ab occidente orta, et tanta
ut inter volandum nubilus acquipararetur, et
solem obumbraret, urbe maxima et finibus ejus
pervolatis, quievit. Cum trajecissent Nicæam
Bibyniæ, quam Turci tenebant, multis utrinque
cæsis, tandem vi expugnatam, cum magna pecunia
imperatoris reddiderunt. Deinde progressi ulterius,
alii Antiochiam ad Orontem cum labore multoque
sanguine ceperunt; alii Hierosolymitanæ urbis non
sine magnis certaminibus potiti sunt. Atque hæc
a Francis gesta breviter hic perstrinximus. His
temporibus secta nefaria Bogomilorum exstitit,
oujus præceo doctortaque primarius, et apostolorum
præsidium fuit quidam Basilius medicus, habitu
monachus, sed ipso potius Satana induitus, qui
cum annis xv erroris illius perniciosa dogmata
didicisset, LII docuisse, totum fere orbem suæ
pestis implevit. Tandem etiam urbem imperatri-
cem ingressus, in manifesto criminis est veritatis
inimicus deprehensus. Nam imperator ejus impie-
tate cognita, simulavit se fidem habere homini
infelici, et magistrum appellavit, ac servatorem
errantium animarum. His et pluribus aliis ægre
quidem et tarde, sed tamen efficit tandem, ut
homo pestilens evomeret virus suæ improbitatis:
et fera cassibus 301 irretica, doctrinam ejus
vulgavit, et dogmata contempsit, communique
suffragio in Hippodromo impostorem comburi
jussit. Alia porro seditia contra imperatorem orta
est, quodam auctore qui se Diogenis imperatoris
filium professus, Comanorum turba ascita Thra-
ciam populabatur et vastabat, petens ut urbibus
reciperetur, atque Imperator salutaretur. Deinde
cum oppidulum Thraciæ quoddam, fraude civium
imperator salutatus, cum paucis ingressus esset,
comprehensus oculis privatur. Sic ejus tyrannis
finita est, Comanis qui vivi evaserant, in suas
aedes reversis.

C

XXIV. Hic imperator, cum orphanotrophium et

Variæ lectiones et notæ.

(22) Ἐν τῷ τῆς ἱππηλασίας θεάτρῳ. Wolf. ἐν
αρχετρι ἰσχετο: in Hippodromo repausimus.

(23) Ὁρφανοτροφείον. Quod Zoticī appella-
bant: Τὸ κατὰ Ζωτικὸν εἴδης δρφανοτροφείον, in
Novella iv Heraclii. De eo pluribus agimus in Con-
stantinopoli Christi, lib. iv, sect 9, n. 19, in quo
adūdicatam a Justino Juaniere imp. SS. Petri et

Pauli apostolorum ecclesiam observamus in eadem
lucubratione, lib. iv, sect. 5, n. 21, quod et in-
nuere videntur synaxaria mss ad 12 Novemb. in
S. Nilo, ubi narrant illius corpus depositum. τὸ
τῷ σεβασμῷ τῶν Ἅγιων Ἀποστόλων ἐν δρφα-
νοτροφείῳ, ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου, δηδὸν Ἰουστίνου
τοῦ φιλοχρίστου τοῦ βασιλέως.

alia plura gerocomia vacarent: omnium possessio-nibus orphanotrophio attributis, ac aliis de suo adjectis, id renovavit statim, et magnis impensis instauravit, multis quorum senectus ibi soveretur, in eo collocatis. Ibidemque monachorum et mona-charum diversoria construxit. Præsterea scholam grammaticorum, in qua pupilli dokerentur et pauperum liberi, magistris et paedagogis constitutis, victuque tam docentibus quam discentibus ordinato: quæ buo usque observantur. Alia rursus inita est contra imperatorem conspiratio, cuius dux fuit Michael Anemas, consciæ vero multi ex primis militiae dignitatibus. Sed antequam facinus aggredierentur, cognitis et comprehensis, capilli et barbae ademptæ sunt non novacula, sed dropace: Anemas vero ad oculorum effosionem condemnatus, dum triumphus de iis agitur, interposito imperatorio edicto poena excæcationis liberatur, Itaque publicationes honorum multati, alius alio

A ἵσχολακότος, ἀλλὰ μὴν καὶ ἄλλων γηροκομείων πολ-λῶν, τὰς πάντων κτήσεις τῷ δρφανοντροφείῳ προσ-νείμας, καὶ αὐτὸς ἐπέρας προσαφορίσας, ἀνεκαίνισκε αὐτὸς, καὶ ἀνενέωσε πολλοῖς ἀναλώμασι, καὶ πλῆθος γηροκομουμένων αὐτῷ ἐγκατέστησεν. Ἀλλὰ μὴν καὶ μοναζόντων καὶ μοναζουσῶν ἐν αὐτῷ ὅδε μετατρέπεται στολὴν, ἵνα ἐν αὐτῷ διδάσκοιντο παῖδες δρφανοὶ ἢ γο-νέων ἀπέρων, διδάσκαλοις ἑντάξεις αὐτῷ καὶ παιδα-γωγοῖς, καὶ σιτήσεις ἀποτάξεις τοῖς διδάσκουσι τε καὶ τοῖς μαθάνουσι. Καὶ τὰ μὲν οὖτας ἴσχε, καὶ μέχρι τοῦδε διατετήρηται. Ἀλλο δ' αὖτις κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος συνεστήσαντό τινες διαβούλιον, οὐδὲ λορυφαῖς μὲν ἦν δ' Ἀνεμᾶς Μιχαὴλ (), συνίστο-ρες δὲ πολλοὶ τῶν τὰ πρώτα πρατιομένων ἐν τῷ κοιρῷ τῇ στρατιώτιδι. Ἀλλὰ μήπω τῷ ἔργῳ ἐπι-χειρίσαντες ἐγνώσθησάν τε καὶ συνελήφθησαν, καὶ τοῖς μὲν συνωμάταις φίλωσις ἐπέκληθη τῶν τριχῶν καὶ τοῦ πώγωνας, οὐ δυρῆ, ἀλλὰ δρώπακι (25). Τῷ

Variæ lectiones et notæ.

(24) Ἀνεμᾶς Μιχαὴλ. Genus ducebant Anemæ isti Constantinopolitani ab Anema Burupæ Creten-sis Ameræ filio, qui sub Joanne Zimisce contra Russos fortiter dimicans vitam amisit, cuius in re bellica virtutem prædicat Scylitzes, p. 678 et 681. Laudat Lambecius, lib. v Commentar. de Bibl. Cesar. p. 233, Epistolam Consolatoriam Gregorii abbatæ monasterii in Oxia insula. prósτην Πορφυρογέννητον κυρίαν Θεοδώραν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ πανυπερπρωτοεβάστου δεσπότου τοῦ Ἀνεμοῦ. Is porro Manuel appellatur in versibus iambeis incerti scriptoris in cod. Reg. hoc titulo: Μονυδικοὶ ἐπὶ τῷ γαμβρῷ τῶν βασιλέων κυρῷ Μανουὴλ τῷ Ἀνεμῷ, in quibus ob animi magnitudinem, et res præclare gestas potissimum celebratur, ut in hisce versibus :

Σοφὲ στρατηγὲ, πυρὸς Ῥωμαίων μεγα.

Infra :

Ἐζημιώθης τὸν στρατάρχην τὸν μεγαν,
Τὴν ὡς ἀλληῶς ἀδεμαντίνην σπάθην,
Τὸν χάλκεον χάρακα τῆς Βυζαντίδος.

Rursum :

Οὐλαε σοι τάφρευμα τῆς σκηπτουχίας,
Παρῆλθε σοι στήριγμα τῆς μοναρχίας,
Τὸ χαλκόθαρες κατελάσθη σου ὅροι,
Καὶ βαρδοφορομῆτειρα τεθλάσθη σπαθη.

Denique :

Οἱ πάμεμεγα φρόνημα, καὶ βουλῆς πλάτος,
Γῆφος τύχης ἀτεγχτον, ὅγκος ἀξίας,
Ωἱ κόσμος ἥθων, ἀγχιονουστάτη φύσις,
Καὶ νοῦς ἀκάμας εἰς κυβερνησιν μάχης.
Ωἱ βλεμματα βασιλείου, ἀρχικὴ θεα,
Βραχιόνων κράτυνας, ἀλκὴ καρδίας
Καὶ πρώτων εἶδος ἄξιον τῆς τυραννίδος.

Sed et Theodora uxoris ibidem meminit poeta :

Ἡ πορφύρα πενθησον ἡ τρισολεῖα
Τὸ σὸν καλὸν βλάστημα, τὸ χρυσοῦν δῶρον,
Μελενδοτοῦν βλεπουσα τὴν Θεοδώραν.
Τῷ γάρ ἐαυτῆς συμφώνευτα φωσφόρῳ,
Καὶ δόντι συνεδυνεν ἐν τοῖς ἀμφοῖς.

Monachum nempe, seu angelicum habitum induerat moriens Manuel, ut solempne fuit istius ævi Graecis :

Καὶ πολλὰ τῆς γῆς οὐράνῳ θησαυρίσεις,
Κειράμενός τε την κάτω ταύτην τρίχα,

B

Καὶ τὸ τρίχινον ἐνδυσάμενος βάκος,
Μὴ τῆς ἐνθεν εὐχερεστέρῳ τέλει.

Meminit præsterea liberorum, etiam conjugio illi-gatorum :

Οἱ παιανικὰ καὶ γαμηλοὶς λόγοις
Τοὺς τῶν τέκνων σου συγκροτησαντες γάμους,
Ἐμέλλομεν σε καὶ θανόντα δαχρύσθαι.

Et infra :

Θυγατερες, πενθεῖτε τὸν φυτοσπόρον, ετο.

Theodoræ vero sororum:

Συγγαμβρικὴ σύνταξις, οἱ συνδεσπόναι,
Τὸ βῆγμα πενθησάτε τῆς τετρακτύος,
Ἄπορραγεῖσα γάρ τὸ τετράπλευρος φάλαγξ,
Ἄδελφικὴ σύμπνευσις ἡ τῆς πορφύρας,
Τὸν τῆς ἀδελφῆς συμμετρήσατε στόνον
Ἐκδοτες γαμβροὶ τὴν ὅλην πανοπλίαν,
Ἡ πενθερικὴν οὐκ ἀπήμυνε βλάδην.

Ex quibus versibus tandem docemur cujus imperatoris filia fuerit Theodora Porphyrogenita, Joannis scilicet Comneni, cujus trium duntaxat mentionem agunt scriptores, Mariæ scilicet Rogerio Cesarri, alterius Stephano Contostephano, tertia denique Theodoro Vatatzæ nuptiarum, quibus quarta Theodore adjungenda, proinde Manue lis Comneni iam imperantis, cum Manuel Anemas obiit, serer. Mem poeta :

Ἀναξ Μανουὴλ πορφυράνθητος κλάδος,

D Εἴπερ ποτὲ στένα στύγνασιν ἐν τῷ νῦν πενθει,
Καὶ πολλαπλασίοις δάκρυσιν, οὐχ Ἰων τρόπον
Ἐζημιώθης τὸν στρατάρχην τὸν μεγαν.

Hæc licet prolixiora haud ingrata fore lectoribus rerum Byzantinarum amatoribus confidimus. Deturri vero quæ Anemas nomen servavit ab incluse isto Michaelo Anema apostata, diximus in Constantinopoli Christ. lib. i. sect. 13. qui quidem, ut per est conjicere, pater fuit Manue lis Anemas despotæ et panhyperprotosebasti, de quo hocce loco egimus.

(25) Δρώπακι. Ubi cod. mss. et edit. ad marg. Δρώπακι, τὸ χρίσμα οἱ δεξιάρχωσις ἀράραιται, cuiusmodi est composito illa, cuius meminit Petrus Belonius lib. iii Observ. cap. 33. qua mulieres apud Turoos pudendorum pilos evelunt. Vile quæ de hac voce adnotant critici.

δ' Ἀνεμῷ ἄφαντος μὲν ἡ κεφαλὴ καὶ δι πώγων τε τίρητο, πήρωσις δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ κατεψήσιτο. Τῇ δὲ θριαμβευμένων αὐτῶν, ἐπικαταλαμβάνει βασιλείου θέσπισμα, τῆς ποινῆς τὸν Ἀνεμᾶν ἔμποροβομνόν, καὶ οἱ συγχωροῦν τῶν δύματων τὴν ἀκοπήν. Ἀφαιρεθέντες δὲ τὰς οὐσίας ὑπερορλανθίλος ἀλλαχόθι κατεδικάσθησαν. Ἡ μῆτρα δὲ τοὺς αὐτοκράτορος τούτου, τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων ἀναδεξαμένη, ὡς εἰρήται, τὴν διοίκησιν, μέχρι τολλοῦ ταύτην μεταχειρίζεται, δθεν καὶ τὰ πρὸς αὐτῶν τῶν δηπηκῶν τότε γινόμενα ἔκεινη οἱ πλείστοις ἐπεγράφοντο. Ἡχθετο μὲν οὖν δι βασιλεὺς ἀς ἐν μόνῳ σχεδόν τῆς βασιλείας ἀπολαύων δύματι, φέτο δὲ τὴν μητέρα, καὶ ἀκούσης ἔκεινης ἀφέθησε τὴν ἔξουσίαν οὐκ ἥθελεν. Ἐπει δὲ ἔκεινη συνῆσεν ἀχθόμενον τὸν υἱὸν, πτοηθεῖσα μὴ βιασθεῖν. Καὶ ἀθέλητον δόξῃ ποιησασθαι τὴν μετάστασιν, παραγωρήκει πάντων τῷ υἱῷ τε καὶ τῷ αὐτοκράτορι, καὶ τῶν βασιλείων ὑπανεχώρησε, τὴν τοῦ Παντεπτοῦ μονῆν, ἦν ἔκεινη ἀθέλιμα, κατοικίαν ποιησαμένη, παρ' ἣ καὶ τινας ἐνιαυτοὺς παροικήσασε ἀντίμως τε καὶ βασιλικῶς, ἐς γῆράς τε βαθὺ πεπανθήσασα, μετήλλαξε τὴν ζωήν. Ἔνα δὲ ἐνιαυτὸν καὶ μικρὸν τι πρὸς δισεβαστοκράτωρ ἐπιβιοὺς τῷ μητρὶ, κάκεινος ἀπέτισε τὸ χρεών, κειραμενος καὶ τρίχα, καὶ μεταμφιασάμενος κατὰ μοναχούς, ὡς ἦντο ἐπιλείπειν αὐτῷ τὸ βιώσιμον. Ἀπεβίω δὲ ἐπὶ πολλοῖς, οὓς ἐπεὶ καὶ ἡ μῆτρα αὐτῶν (26), οὐδὲ δλον ἐνιαυτὸν ἐπιζήσασα τῷ ἀνδρὶ, μετέστη τῶν νεκρῶν, δι βασιλεὺς προσελάβετο. καὶ τοὺς μὲν ἄριστας συνώκισε γυναικὶ, τὰς δὲ γε θυλείας ἀνδράσιν ἔδεστο, καὶ ἔστεργε καὶ εὐηργέτει τοὺς ἀδελφόπαιδες. Πρὸς δὲ τὴν κοινωνὸν τοῦ βίου δι βασιλεὺς οὗτος οὔτ' ἀποστρόφως εἶχετο πρότερον, οὔτε λίαν ἔκεινη προστείτο, ἀφροδισῶν δὲ ἡττώμενος οὐ πάνυ τὰς εὐνὴν ἐτύγχανε δίκαιος, δθεν καὶ βέλεσιν ἡ Αὐγούστια ζηλοτυπίας ἔθελητο. Ἐπει δὲ δι χρόνος προτίχων τῷ αὐτοκράτορι τὰ πυρφόρα βέλη τοῦ ἔρωτος ἡμβλυνε, τότε πρὸς τὴν Αύγούσταν τρέψας τὸν ἕρωτα, δλος δὲ τῆς πρὸς ἔκεινην στοργῆς, καὶ ἥθελεν αἵνεις σχεδόν αὐτῆς ἀδιάσπαστος. Τοιαύτη μὲν τῷ βασιλίσσῃ ἐσύστερον ἡ διάθεσις, καὶ μεγάλα τότε φύσατο, καὶ εἶχεν οὐτω μέχρις δὲν ἔρρωτο τὸ οὐρανὸν βασιλεύει. Ἐπει δὲ ἔκεινος τοὺς πόδας ἤλγει, καὶ τὰς βάσεις ἀδέλαπτο, καὶ περὶ τὰ ἄρθρα τούτων μηχανῆς δλης συνερχόμενος φέύματα, καὶ δὴ διεσέσθη πλοκετῆς· κατηρχεν ἡ βασιλίς, καὶ τῷ ταύτῃς δὲ ἐπίπαν τιθέμενος δι αὐτοκράτωρ θελήματα, καὶ τὰς τὴν ἔξουσία καὶ ἡ τῆς βασιλείας διοίκησις ἀνταθῆναι αὐτῇ μετὰ παρέλευσιν τοῦ ἀνδρὸς παρελείπετο, ὡς καὶ τὸν υἱὸν καὶ βασιλέα ἀποκαθίσαι αὐτῷ. Τῷ δὲ τὸ σκέμμα οὐκ ἀγετὸν δὲ ἔνδρας ἥθη τελοῦντι, καὶ γυναικὶ πρὸ πολλοῦ συνεργίνεται, τοῦ ἔνθους τῶν Οὔγγρων ἀρχηγοῦ θυγατρὶ,

A relegantur. Matri imperatoris, administratione rerum, ut dictum est, diu functæ, mala quibus subditi vexabantur, plerique ascribebant. Quam rem filius, ut qui nomine tenus fere duntaxat regnaret, etsi moleste ferebat, tamen illam invitam, pro reverentia sua, potestate privare noluit. Quo mulier animadverso, verita ne vel invita excedere cogeretur, relicta regia, omni auctoritate illi cedit, et in Pantepopti monasterium a se edificatum migrat, ubi cum aliquot annos honorifice et regaliter 202 vixisset, proiecta astate obiit. Sed et sebastocrator paulo amplius uno post matrem anno debitum naturæ persolvit, raso capillo et habitu monastico sumpto, cum vita finem instare sibi videret, multis liberis relictis: quibus, cum mater etiam non integrum annum marito superstes, terrena reliquisset, imperator susceptis, adolescentibus uxores, puellis maritos dedit, fratris liberos et benevolentia et beneficentia prosecutus. Verum conjugem suam principio neo aversabatur, nec immodice amabat, sed libidini deditus jura matrimonii parum sancte observare ferebatur: unde Augustia telis simulationis sauciebatur. Ut autem aetas grandior ignitas illas cupidinis sagittas non nihil habebat, tum in Augustam converso amore, totus in ejus charitate acquiescebat, nec facile ab illa divelli poterat. Ex eo deinceps affectu magna imperatricis potentia fuit, etiam valente imperatore. Cum autem is ex pedibus laborare coepisset, nec ambulare posset, et corruptis humoribus ad articulos confluentibus, in lecto decumberet: ipsa imperabat, illo comprobante omnia, et jam id animo agitabat, ut post mariti decessum tota potestate et imperii gubernatione in se translata, filium imperatorem dicto audientem haberet, cui jam adulo ac pridem marito, ducta Hungarorum principis filia, procreatisque liberis, id ferendum non erat. Nam ne imperio excideret, aut vita etiam privaretur timebat, cum quanto amore mater filiam natu maximam et generum Bryenium prosequeretur, cerneret. Itaque cognatos conveniebat, atque adeo populum, statuque rerum suarum apud singulos clam deplorando, jurisjurandi viros commonefaciebat: quo plerique obstricti promiserant, se non nisi ipsi delatuuros esse imperium. Il vero eum confirmabant, auxilia pollicentes, et quæ pollicebantur jurejurando sancientes. Quæ cum imperatricem non laterent, irata edixit, ne quisquam eum conveniret, passim speculatoribus et obsevatoribus collocatis. Nihilo tamen ille secius fere omnes ad se allicere non desistebat, alios per semetipsum, alios per sui studiosos. Habebat autem 203 studia junioris quoque fra-

Variae lectiones et notæ.

(26) Καὶ ἡ μῆτρα αὐτῶν. Irene Alanorum principia filia, de qua egimus in *Familia Byzantinæ*, p. 474. Huic dicavit Theodorus Prodromus poema

astronomicum, quod asservari in bibliotheca Cesarea monet Petrus Lambecius, lib. vi de ead. bibl.

tris, altero Andronico, fratri eidemque imperatori A καὶ παῖδων γεγονότι πατρί. Ἐδεδοίκει γάρ περὶ τῆς ἀρχῆς, ἥ καὶ περὶ αὐτῆς τῇ ζωῇ, ὅρῶν τὴν μητέρα πολλήν περὶ τὴν πρεσβυτέραν τῶν θυγατέρων ἐνδειχνυμένην σχίσιν, καὶ περὶ τὸν ἐπ' αὐτῇ κηδεστήν τὸν Βρυένιον. "Οὗτον μετήσει τὸ συγγενὲς, ἀλλὰ μέντοι καὶ ἔνταντας, καὶ τὰς καθ' ἑαυτὸν πρὸς ἔκαστον λαζαρίας ἀποκλιδύμενος, ἀνεμίμνησε τῶν

δρκῶν τοὺς ἄνδρας, οὓς οἱ πλειόνες αὐτῶν ήσαν διμωμοκότες, ὡς οὐχ ἔτερον διὰ παρὰ τούτον μετὰ τὸν πατέρα δέξειντο αὐτοκράτορα. Οἱ δὲ αὐτὸν ἐπεθάρξυνον, καὶ ἐπαρήξαν οἱ καιροῦ καλοῦντος προθυμότατα ἐπηγγέλλοντο, δρκοὶς ἐμπεδοῦντες τὰς ὑποσχέσεις. Ταῦτα δὲ τὴν βασιλίδα οὐκ ἐλελθεῖσαν, δι' ἣ καὶ προσώχθιστο ὑφίσιον. Ἐντεῦθεν παντὶ που καθάπէτες προσέιναν οἱ ἀπειργτο, καὶ πάντοθεν σκοποὶ τε καὶ κατοπτῆρες ήσαν αὐτῷ. 'Ο δὲ καὶ οὕτως οὐκ ἐπαύετο πρὸς ἑαυτὸν σχεδὸν τοὺς σύμπαντας ἐφελκύμενος, τοὺς μὲν δι' ἔχυτον, τοὺς δὲ διὰ τῶν προσκειμένων αὐτῷ. Προσέκειτο δὲ αὐτῷ καὶ τῶν ἀδελφῶν δι νεώτερος: θάτερος δὲ γε, δηλαδὴ δι' Ἀνδρόνικος (27), τῷ συγγόνῳ καὶ βασιλεῖ ἡνατίστο. Ἡδη γάρ καὶ οὗτοι, ἄνδρωθίντες, γνωτοὶ συνεζύγθησαν. Καὶ δὲ μὲν Ἀνδρόνικος σεβαστοκράτωρ τετίμητο, δὲ δὲ Ἰσαάκιος καὶ δι Βρυένιος Καίσαρες, δὲ ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ τῶν θυγατέρων τοῦ βασιλέως γαμβρὸς δι Φορβήνος πανυπερστίβαστος. Εἶχον μὲν οὖν οὕτω ταῦτα, εἰ καὶ προδραμάν δι λόγος τὰ θυτέρων διηγήσατο.

XXV. Unus porro ex Latinis ab Occidente in B Orientem profectus, Roberti, cuius supra meminit historia, filius nomine Boemundus, servitum suum imperatori obtulit, et pactis jurejurando firmatis, acceptaque pecunia sere innumerabili, capta Syriaca Antiochia, non modo pacta et conventa violavit, sed et de bello Romanis inferendo cogitavit. Enimvero reditu in Occidentem destinato, metuens, ne in transitu Romanarum provinciarum a prætor aliquo prehensus, ad imperatorem in vinculis, ut homo fædifragus perduceretur: quid facit? Rumorem de suo obitu spargendum curat, et cistæ impositus, famulis mandat, ut cadaver suum domum ferri dicant. Hoc astu in patriam reversus, et multum de imperatore conquestus, multos popularium ad sumenda contra Romanos arma concitavit, eorumque dux creatus, superato mari, Epidamnum magno studio capere contendit. Cum autem obsidio traheretur, civibus magnis detrimentis illatis, nec paucioribus acceptis, expugnatione desperata, ad alia loca æque irrito conatu progressus, denique pacem per legatos ab imperatore petit, Thessalonicæ tum agente: qui inde digressus, juxta Coloneam Europæam vallum munivit, ibique cum Barbaro de pacis conditionibus transegit. Ac Boemundicum bellum hoc fere modo compositum est. Patriarcha vero Nicolaus Ecclesia per annos viginti septem gubernata, senex admodum decessit: cuius funus imperator magnificis honoriibus prosecutus, alium in patriarchico solio collocavit, e cleri Ecclesiæ numero illum quidem, sed ordinis diaconorum, et unus ex patriarchicis principibus, ex fratre nepotem ejus qui tum Chalcedonensi præterat Ecclesiæ, in litteris tum profanis tum sacris ab 304 ineunte versatum astate, quem ipse imperator in Ecclesia declaravit. Ali quanto

C KΕ'. Εἰς δὲ τῶν εἰς τὴν Ἐφύν διαβάντων Λατίνων καὶ δι τοῦ Ῥομπέρτου ἐκείνου, οὐπερ ξδη ἥ ιστορία ἐμνήσθη, ὑπῆρχεν οὐδὲς, Βαΐμοονδος διομεχίζομενος, δὲς, ἐκ τῶν Ἑσπερίων μετὰ τῶν δι' αὐτὸν ἀνιῶν, δούλωσιν τε τῷ βασιλεῖ ἐπηγγειλατο, καὶ συνθήκας θύμενος πρὸς αὐτὸν, δρκοὶς αὐτὰς ἐμπέδωκε, καὶ χρήματα λαβὼν σχεδὸν ὑπὲρ ἀριθμὸν, τῇ κατὰ Κολλην Συρίαν Ἀντιοχείᾳ ἐπιδεδήμηκε, καὶ ταύτην πολιορκίᾳ ἐλών, οὐ μόνον τῶν ὁμολογημένων παραβάτης ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ πόλεμον κατέ 'Ρωμαίων ἄρασθαι μεμελετήκεν. Ἐπανίσται δὲ φροντίζων ἐν τῶν Ἐφύν εἰς τὰ Ἑσπέρια, ἐδείλιοι μὴ ἐν τῇ ἐπανόδῳ χώρας 'Ρωμαϊκὰς διιῶν, κατεσχεθεὶς παρὰ του τῶν χωρῶν ἐκείνων τὰς ἀρχὰς ἐμπειστευμένων, καὶ ἀπαχθεὶς δεσμώτης, ὡς παραβάτης ὃν ἔθετο συνθήκων. Τί γοῦν μηχανᾶται; Εὔτοι καταψύθεται θάνατον, καὶ λάρνακι ἐμβοῆται, ἐντειλάμενος τοῖς θεράπουσι λέγειν ὡς ἐπιθυμήσει, καὶ δι νεκρὸς ἐκείνην κομίζεται οἰκαδες. Οὕτω λαβὼν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ διεστώσατο. Ἐνθα πολλὰ κτειπών τοῦ βασιλέως, πολλοὺς τῶν διμοσθενῶν ἄραι κατὰ 'Ρωμαίων ὅπλα ἡρέθισεν, ὃν στρατηγῶν ἐκείνος διεπεραιώθη πρὸς τὴν Ἐπίδαμνον, καὶ πολλὴν ἔθετο σπουδὴν ἐκπορθῆσαι τὸ δάσον αὐτῆς. Χρόνον δὲ διατρίψας ἐν τῇ πολιορκίᾳ μαρτύρων, καὶ κακώσας μὲν τοὺς ἐι τῇ πόλει, οὐ μέν δὲ καὶ αὐτὸς κακωθεὶς, ἀπέγνω μὲν τὴν τοῦ Διορχείου τὴν ἀλλωσιν, προσῆν δὲ εἰς ἔπειρα· ἀλλὰ κάκεινων διημάρτεν, διεν διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, συμβάσεις ζητῶν. Ο δὲ τῇ Θεσσαλονίκῃ ἦν ἐνδημῶν, καὶ ἀπέρχεται κατὰ τὴν Εύρωπαν Κολώνειαν τὸν χάρακα ἔθετο, ἔνθα καὶ προσωμίλησε τῷ βαρύδρῳ καὶ τὰς συνθήκας τῶν σπονδῶν ἐποιήσατο. Ή μὲν οὖν τοῦ Βαΐμοονδου μάχη οὕτω πως διελέλυτο. Ο δὲ πατριάρχης Νικόδομος, ἵπται εἴκοσι πρὸς ἐπαύτας τοὺς τὴν Ἐκκλησίαν θεύνας, καὶ ἐι γῆρας ἐλάσσας

Variæ lectiōnes et notaæ.

(27) Ἀνδρόνικος. Andronicus Comnenus Porphyrogenitus sebastocrator, qui in ipso æstatis flore contra Turcos fortiter pugnans interiit: huic uxori

fuit Irene, uti nominatur in Typico ms. monasterii τῆς Κεχαριτωμένης ab Irene Augusta et illius matre conditi.

βαθὺ, νοσήσας ἀπεβίω· οὐ τὴν ἐπφοράν^{την} μεγαλο-
πρεπὲς δὲ αὐτοκράτωρ ἐτίμησεν, εἰτα ἔτερον εἰς τὸν
θρόνον τῶν πατριαρχικὸν ἐγκαθίδρυσεν, ἔνα μὲν τοῦ
κλέρου τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ τῶν διακόνων δέ γε βαθ-
μοῦ, καὶ τοῖς πατριαρχικοῖς συνταπτόμενον ἄρ-
χοσιν, ἀδελφιδοῦν δὲ τοῦ τῆς ἐν Χαλκηδόνι τότε
πρεσβετεροντος Ἐκκλησίας, λόγοις ἐντεθραμμένον
τοῖς τε φύρασθεν καὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς, αὐτὸς δὲ βασι-
λεὺς τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπιδεδημηκώς, καὶ αὐτὸν ἐν
ταῦτῃ προχειρισάμενος. Μετὰ δέ τινα χρόνου νοσεῖ δ
κρατῶν, καὶ οὕτως ἡ νόσος ἐκείνου κατλογύσεν, ὃς
ἐκελεοπτίναι δοκεῖν. Ἐν τούτῳ δὲ τοῦ σωτῆρίου
τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐκτυπώματος, ὃ ἐν τῇ Χαλκῆ
ἀνεστήλωται, τὸ θείον πέπλον (28), διὰ τῆς εἰ-
κόνος ἥρωρηται, κομισθὲν, ἐφηπλώθη τῇ κλίνῃ ἐφ'
ἔξι δὲ καθίμων κατέκειτο, καὶ αὐτοῦ τὸ σῶμα περι-
εκλύσκε, καὶ ἡ τῆς νόσου σφροδρότης ὑπεδίου εὑθύς.
Οὐ δέ κεινήτο τε καὶ ἀνεκάθισε, καὶ ἐφώνησε, καὶ
ζῆσεν ὅδωρ κατὰ χειρὸς, καὶ τροφῆς ἀπεγεύσατο
παλλίες ἀπιστος ἦν ἡ ἀνάρρησις. Ἰνα γοῦν πλη-
ματ' διλίγον διῆλθε τὴν ἀγοράν. Ἀλλ' οὕτιον μὲν το-
πολοῦντα λαὸν δέος ὑπεισήσεις ἀνατίον φῆμη γέρε-
ζειντον τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου τὸν αὐτοκράτορα, καὶ
εράτησε αὐτη, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τέλει καὶ τῶν πε-
τρῶν φυχήν, καὶ ταῦτα μηδὲ νοσοῦντος μηδὲ τι
διμέρας, ἡλέγηθε τὸ φημιζόμενον μάταιον, καὶ τῶν πο-

Κς'. Οδ πολὸς ἐπὶ τούτοις παρῆλθε καιρὸς, καὶ τὴς Βοζαντίδος δὲ αὐτοκράτωρ ἀποδημεῖ, καὶ τὴν γουναικῶντιν συνεπαγόμενος, καὶ ταῦτα καθ' ὅραν χειμέριον, καὶ σκηνοὶ κατὰ τὴν Θρακίων Χερδόνησσον. Τοῦ δὲ χειμῶνος παρελθόντος, καὶ τοῦ ἔαρος ἐνταλάμψαντος, ἢδη καὶ τὸ θέρος ἐφίστατο, κάκεῖθεν δὲ κρατῶν οὐ μεθιστάτο, ἔως νόσος τῇ βασιλοστρήνισκήφε· τότε δὲ προεπέμψθη ἡ Αδριανούστα τριήρει βασιλικῆ. Ὁ βασιλεὺς δ' ἐτί ἔμενε διάγων ἐκεῖ, καὶ τοὺς στρατιωτικοὺς καταλόγους ἐπισκεπτόμενος, μέχρις ἂν ἐμεμαθῆκει ὡς ἡ βασιλίς κατηνήκει πρὸς τὴν Βασιλείαν. Εἰτ' ἐκεῖθεν ἀπάρας, διὰ μιᾶς ἡμέρας πανειλῆψει τὴν Μεγαλόπολιν. Καὶ ἡ μὲν ἀνεβρώνυτε, εἴ τὸν διοικησεων εἶχετο, ὡς τὰ πολλὰ κατὰ τὸ Πλοστάτιον ποιούμενος τὰς διατριβάς. Καὶ οἱ τοιοῦτοι εἰπειτήδευτο, τευχημένας ἡμέρας ὥραστο, εἴ τοι ἐξαίσες δημοσίᾳ προύκαθητο, ἀφορῶν πρὸς ταῦτα πλατεῖαν. Τῷ βουλομένῳ δὲ ἡ εἰς ἐκείνον πλῆρος συγκεχώρητο, καὶ ἔκαστος τῶν δεομένων

A post tanto morbo oppressus, ut exspirasse videretur, sacrosancto velo, quod ante imaginem Servatoris nostri in Chalce erectam pendet, in lecto ægrotantis expanso, et ejus corpori applicato, nonnihil mitigata morbi vehementia, se commovit, assedit, locutus est, malluvium petiit, cibumque cepit, et morbo paulatim decedente convaluit. Quod cum vulgo ineradicabile videretur, ut de sua valetudine constaret, paulo post equo per forum transiit. Eo morbo propulsato, nihilominus urbanæ multitudini metus inanis incessit ex rumore passim vulgato, imperatorem eo anno in magno Sabbato esse moritum. Is rumor non in plebe tantum, sed et in curia regia versabatur, atque ipsius etiam imperatoris animum commoverat, et si nec ægrotantem, nec ultra molestia conflictantem, donec eo dic elapsa vanitate sermonis illius refutata, malorum metus omnibus est ademptus.

Β ἀεροταντεμ, οὐκ αὐτὰ μοιεστα συνισταντεμ, δο-
nec eo dic elapsō vanitatis sermonis illius refutata,
malorum metus omnibus est ademptus.
καὶ δὲ μὲν ἀνερχώνυτο, ηδὲ νόσος διπληγε. Τοῖς δὲ
ροφοφορθωσι περὶ ταῦτης οἱ ἀφιβιάλλοντες, ἔφιππος
τῆς νοσου ὁ αὐτοκράτωρ ἀπῆλλακτο. Αὕτις δὲ τὸν ἀστυ-
περιήγεις ἀπανταχοῦ τεθνάναι μέλλειν κατὰ τὸ μέγα
κινού τοῦ δημάδιως μόνον πλήθους ἡ φῆμη κατε-
περὶ τὸν κρατοῦντα, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ βασιλέως διέσπεισε
εἰδένοχολούν ἔχοντος. Ἐπιστάστης δὲ τῆς λεγομένης
νηρῶν προσδοκιῶν ἀκηλλάγησαν κύδιμπντες.

XXVI. Parvo deinde tempore elapsò, imperator cum gynæco, quamvis hiberno tempore, Byzantio in Chersonesum transiit: nec inde discessit, interim militares catalogos perlustrans, donec sub æstatis initium, imperatricë ægrota, imperatoria C triremi præmissa cognovit, eam in regiam pervenisse. Tum et ipse uno die in magnam urbem pervenit, eaque convalescente, rerum administrationi intentus fuit, plerumque in Philopatio degens, eaque ratione inita, ut certis diebus in amplam planitatem prospectans, ibi publice pro tribunali sederet, liceretque omnibus ei porrigere libellos supplices: quos ante se depositos a secretariis legi, et cujusque petitionem indicari, statimque responsa scribi, eaque confirmata suppllicantibus restitui jussit. Ea ratione satis longo tempore observata, rursus eum imperatrice et gynæco egressus, circa radices montis Papycii per totam hiemen, cum omni familia habitavit. **305** Sub ve-

Variæ lectiones et notæ.

(28) Τοῦ θείου πάπλου. Ita tradunt Synaxaria, Zona Iouis Philosophi imp. uxorem, cum a δεσμῷ νικαρεται, divino monitam oraculo, si sacra Deipara zona, quæ in Chalcoratiana æde asser-
vabatur, ad eam afferretur, fore ut liberaretur; mox Augusti præcepto aperta capsæ, et zona a patriarcha supra Augustæ corpus expansa et ex-
plicata pristinam sanitatem recepisse. Idem habent Menæ et Synaxaria ad 31 Augusti, adduntque,
aperta hac theca, quam αγίαν τορὸν appellatam
etiam dicunt, in ea zonam Deipara inventam Σὺν
φραγῆς. Ήταχριστὸν βούλης, καὶ κωδίκειλον
έμπανοντα λεπτομερώς, καὶ τὸν τε χρόνον, τὴν
ιδούχην, καὶ τὴν ἡμέραν καθ' ἥν ἐν Κωνσταντί-
νουπόλει προσκομίζῃ γέγια ζώνη. Eiusmodi vero

vela quæ ad sacras imagines appendebantur, colebant Græci, ut ex hoc loco patet, et ex Synaxario ms. ubi narrat Mannelem Conenum imp. ex S. Demetrii templo Thessalonicensi, ejusdem sancti τὸ παλαιγνὲς πέπλον, καὶ ἐπικείμενον τῇ πο., λυδόνῳ καὶ κοσμοχήτῳ σορῷ, seu ἵερῳ στάθησορού προκάλυμμα του ἀγητίου μάρτυρος Δημητρίου, vetus scilicet velum quo contegebatur S. Demetrii feretrum, solemni pompa exceperisse sub an. 1164, et in ædem του Παντοχράτορες a Patre Joanne conditam, intulisse, anno Christi 1164, indict. 13. Octobris 23. Rem pluribus narrat idem Synaxarium ad 26 ejusdem mensis. Vide Menæa 11 Augusti, *Gloss. med. Græciz.* in Λόδτα, et nostram *Constantinoplitim*, lib. iv, p 84, 85.

ris initium juxta Philippopolim, vernum aestivum-
que tempus, et magnam autumni partem exegit,
ea re ibi occupatus, ut cum Manichæis qui Pau-
liciani vulgo dicuntur, disputaret. (Nam magna
eius gentis multitudo ibi versabatur, a Joanne
Zimisce ex Oriente in ea ioca translata) eorumque
multos ad orthodoxam fidem traduxit. Autumno
jam medio fere exaeto, in regiam est reverseus.
Quia vero imperatrix multum poterat, etiam generi
eius Bryennii magna erat potentia, ac jam vulgo
celebre, illius nutu in regia geri omnia. Quare om-
nes ad eum se conferebant, juris dicundi, et pro
imperii auctoritate sententias ferendi potestate præ-
ditum. Erat autem et ipse studiis doctrinarum dedi-
tus, et uxor eius in iisdem operam nihilo minorem,
ac potius majorem ponebat, exquisite atticissans,
ingenioque prædicta acutissimo ad abstrusissimas
quasque contemplationes, eam facultatem partim
naturæ bonitate, partim industria consecuta. Affixa
etiam erat libris, et eruditorum consuetudine haud
obiter utebatur. Hoc rerum suarum statu Cæsar om-
nibus linguis celebratur. Quæcum imperatoris filium
eumdemque imperatorem angerent et cruciarent,
tamen tolerabant. Sed hæc in progressu orationis
exponentur. Nunc vero ea referantur, quæ omissa
sunt. Temporibus imperatoris hujus multa exti-
tere incendia, diversis urbis locis igne desolatis.
Sed et aliquando verno tempore vehementis venti
procella cum alia multa corruerunt, tum statua in
rotunda ille maxima columna porphyretica, in foro
quod Placotum vocant, dejecta, multos qui forte
ibi erant, contrivit. Ea statua et mole ingens, et
pulchritudine mirabilis, casu illo in multa frag-
menta est comminuta. Alio tempore imber maxi-
mus eo die quo principum Christi apostolorum
Petri et Pauli memoria celebratur, erupit, vesperi-
que auspicatus ad idem usque tempus postridie
sine intermissione duravit. Tum in petu aquarum
multa ædificia sunt dejecta, et valles aquis re-
dundantes a mari nihil discreparunt, et homines
non pauci, ac multæ animantes perierunt. Atque
hæc ita se habuerunt.

λέγεται ἐκθέσται, ἅρτι δὲ διηγησάσθω ἢ παραλίοις. Πολλοὶ κατὰ τὸν γεγόνατιν εἰ μέρη καὶ μᾶλλον ἀκείνου τῆς ἐν λόγοις παιδείας ἀντείχετο, καὶ τὴν γλῶτταν εἶχεν ἀκριῶς ἀταιχίζουσαν, καὶ τὸν νοῦν πρὸς ὄψος θεωρημάτων ἀξύτατον. Ταῦτα δ' αὐτῇ προσεγένετο φύσεως δέξτηται καὶ σπουδῇ. Προσετείχει τὸν γένος βίβλοις, καὶ λογίοις ἀνδράσι, καὶ οὐ παρέργως ὡρίλει αὐτοῖς. Οὕτω δ', ὡς εἴρηται, τῷ Καίσαρι τῶν πραγμάτων συνενεχθέντων, διὰ πάσης ἣν γλώττης φόδομενος δὲ ἀνήρ. Τρῦται δὲ τῷ βασιλέων υἱῷ τὸν γένος βίβλοις πολλὴν τὴν ἀθυμίαν ἐνέσταζον, καὶ εἰς ἄγωναν ἐνέβαλον. δὲ καὶ οὗτως ἔχων ἐκχρήτει. Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τούτων προϊόντα διαφέρουσιν τὴν πολέως μέρεις καὶ πολλὰ ταῦτης κατενεμέθη τὸν

Variæ lectiones et notæ.

(29) Ὑπογραμματεύουσιν. Interpres a notariis vertit: malim a secretariis: nam etsi notarius et secretarius idem forte haberit possint, tritior ea tempestate fuit vox posterior, licet qui lingua priori studebant, ab ea abstinerent, ac secretarios γραμματίκες et ὑπογραμματεύοντας fere semper appellarent. Nicephorus Constantinopol. in Hist. Ἀρ-
τέμιον Φιλιππικοῦ γραμματία · οὓς τῇ Ἰταλῶν φωνῇ καλοῦσι ἀσηρῆτις. Ignatius Diacon. in ejusdem Nicephori Vita, p. 4: "Ελαχε γάρ αὐτὸν τὴν τοῦ ὑπογραφέως ἀποπληροῦν χρείαν, καὶ τοὺς βασιλεῖοις μυστηρίοις ὑπηρετεῖσθαι. Et p. 7: "Ην γάρ ὑπο-
γραφεὺς τῶν κρατούντων μυστηρίοις ὑπηρετού-
μενος. Alia vide in Gloss. med. Græc. in v. Ἀση-
ρῆτις.

(30) Τοῦ δρους τοῦ Παπυκίου: Papycii montis versus Strymonem fluvium, mentio est apud Joan-

Α ἐπανετέλεντο δερτέριον διδακτικὸν διοιτο. Καὶ ταῦτα, ἐνώπιον αὐτοῦ τιθέμενα, ἐπέταττε τοῖς δη-
γραμματεύουσιν (29) ἐπίκνει, καὶ γνωρίζειν αὐτῷ τὰς ἐκάστων αἰτήσεις. καὶ αὐτίκα τὴν ἑφ' ἐκάστῳ ἀν-
τιγραφὴν προσέταττε γίνεσθαι, καὶ βεβαιουμένην τοῖς δεομένοις παρέχεσθαι. Καὶ τοῦτ' ἐπὶ χρόνον ἰκανὸν ἐτηρεῖτο τῷ αὐτοκράτορι. Εἰτ' αὖθις ἀποδημεῖ τῆς Βυζαντίδος, φθίνοντος ἡδη τοῦ μετοπώρου. Συνήν δὲ ἐκείνην καὶ ἡ βασιλίσσα, καὶ ἡ γυναικῶντις συνε-
πεποτο, καὶ περὶ τοὺς πρόποδας τοῦ δρους τοῦ Παπυ-
κίου (30) κατασκηνοῖ. "Ἐνθα τὸ τῆς ὁρας χειμέριον διαγαγὼν παγγενεῖ, ἅρτι ἡργμένου τοῦ ἔαρος ἐκεῖθεν ἀπάρας, τὴν Φιλιππούπολιν κατέλαβε. Περὶ ταῦτης οὖν τὰ δριταὶ δ βασιλεὺς Ἀλέξιος σκηνωσάμενος, ἐκεῖ τὸν διαρινὸν τε καιρὸν καὶ τὸν θέρειον, ἡδη δὲ καὶ πολὺ τοῦ μετοπώρου διέτριβε, καὶ ἦν ἔργον αὐτῷ τῆς ἐκεῖτος διατριβῆς ἡ μετὰ τῶν Μανιχαίων (31)
διάλεξις, οὓς Παυλικίους ἡ δημώδης ἀνομάλει φωνὴ (πολὺ γάρ τοῦτο τὸ γένος ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ κατόκινται, τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Τζιμισκῆ μεταγαγόντος ἐκ τῆς Ἐφέως αὐτὸν κάν ταύτῃ ἐγκατ-
οικίσαντος), οἵς διαλεγόμενος, πολλοὺς πρὸς τὴν ορθοδοξὸν πίστιν μετήνεγκεν. "Ηδη δὲ μεσοῦντος τοῦ μετοπώρου, ἐπανῆλθεν εἰς τὰ βασιλεῖα. Τῆς δὲ βασιλίσσης μέγα δεδυνημένης, καὶ τῷ κηδεστῷ τῷ Βρυεννῷ τῷ Καίσαρι πολλὴ τις ἦν ἴσχυς, καὶ δι' ἐκείνου πᾶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις οἰκονομούμενον ἐκ-
πεφωνητο. Διὸ καὶ πάντες ἐκείνην προσήσσαν, καὶ δικάζειν αὐτῷ ἐπιτέτρεπτο καὶ βασιλικῶς ἐθεμίστε-
σαν. Ἡν γάρ καὶ λόγοις προσκείμενος (32) δὲ ἀνήρ, καὶ ἡ σύνοικος δὲ οὐδὲν ἤττον εἰ μὴ καὶ μᾶλλον ἀκείνου τῆς ἐν λόγοις παιδείας ἀντείχετο, καὶ τὴν γλῶτταν εἶχεν ἀκριῶς ἀταιχίζουσαν, καὶ τὸν νοῦν πρὸς ὄψος θεωρημάτων ἀξύτατον. Ταῦτα δ' αὐτῇ προσεγένετο φύσεως δέξτηται καὶ σπουδῇ. Προσετείχει τὸν γένος βίβλοις, καὶ λογίοις ἀνδράσι, καὶ οὐ παρέργως ὡρίλει αὐτοῖς. Οὕτω δ', ὡς εἴρηται, τῷ Καίσαρι τῶν πραγμάτων συνενεχθέντων, διὰ πάσης ἣν γλώττης φόδομενος δὲ ἀνήρ. Τρῦται δὲ τῷ βασιλέων υἱῷ τὸν γένος βίβλοις πολλὴν τὴν ἀθυμίαν ἐνέσταζον, καὶ εἰς ἄγωναν ἐνέβαλον. δὲ καὶ οὗτως ἔχων ἐκχρήτει. Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τούτων προϊόντα διαφέρουσιν τὴν πολέως μέρεις καὶ πολλὰ ταῦτης κατενεμέθη τὸν

D nem Cinnamum, lib. vi, n. 6. et Nicetam in Isaacio, lib. III, n. 1, et monasteriorum in eo sedi-
ficatorum.

(31) Μετὰ τῶν Μανιχαίων. De Manichæis circa Philippopolim, consule Notas nostras ad Alexiadem, pag. 284.

(32) Λόγοις προσκείμενος. Quod testatur in primis ejus quam præ manibus habemus historiæ, Petri Possini studio typis Hegiis edita, et quam Commentario illustravimus. Nicetas in Joanne. n. 1, de Irene generum conjugi Alexio ad imperii successionem proponente: "Ἄτε εἰπεῖν ἵκανώτατον, καὶ οὐκ ἐλάττονα διαπράξασθαι, καὶ μαθημάτων ἀλευθερίων μετασχόντα, ροθιμίζειν τὸ ξύδος εἰδότων καὶ χρός βασιλείαν ἀδιαλωνητὸν οὐ βραχία συνειρό-
μενον τοῖς ἀρχειν μέλλουσιν.

τῷρ καὶ ἡρείκωσεν. Ἐπινευσε δὲ ποτε τούτου χρατοῦντος καὶ ἀνεμος σφοδρός τε καὶ βιαιότατος, ὅπας
οὐσῆς ἔστιν ἡγέτης, ὃν πολλά τε ἄλλα συνέβη συμπτώματα, καὶ τὸν τῷρ χατά τὸ λεγόμενον Ἑλακωτὸν ἔστωτι
ἀνεῖλε τῶν παρατυχόντων ἐκεῖ. Ἐν δὲ τῷ ἄγαλμα μεγέθει μὲν πάμμεγα, καλλεῖ δέ γε θαυμάσιον, ὃ
καὶ πεδὸν συντέθραυστο τε καὶ εἰς πολλὰ διετέμητο. Καὶ δεῖτος δ' ἐν ἀλλωφ χρύνῳ κατεβράγῃ σφοδρό-
τατος, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν μνήμης τῶν κορυφαίων τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν Πέτρου καὶ Παύ-
λου, ὃς, περὶ δεῖλην ὁψίαν ἥργμένος, διήρκεσεν ἔχρι τῆς αὐτῆς ὥρας τῆς ἐπιουσῆς ἡμέρας ἀνένδοτος
γεγονώς. Οτε πολλαὶ τε τῇ φορᾷ τῶν ὑδάτων οἰκεῖ κατέπεσον, καὶ αἱ κοιλάδες ὑδάτων πλησθεῖσαι οὐδὲν
διέρερον θαλασσῶν, καὶ ἀνθρώπων οὐκ δλῆγων καὶ ζωῶν πολλῶν συμβεβήκει ἀπώλεια. Ταῦτα μὲν οὕτω
συνήνεκτο.

A. ΚΖ. Ἀπιηγέλη δὲ ποτε τῷρ βασιλεῖ Τούρκων Ἀρροίζεσθαι στρατιὰν, βουλομένην ἐπελθεῖν ταῖς
ὑπὸ Ῥωμαίους χώρας, καὶ ταῦτας ληίσασθαι.
Ἐτυχε δὲ τότε τοὺς πόδας ἀλγῶν, τοῦ ρεύματος
σφοδρότερον ἐπιβρέυσαντος, καὶ περιωδυναῖς αὐτὸν
καὶ ἀλγηδόσιν ὀξειτάταις πιέζοντος· ἐπει γοῦν οὐκ
ἔχει δι' ἕαυτοῦ κατά τῶν Βαρβάρων στρατεύσασθαι,
τελλεγγα κατ' αὐτῶν ἐκπέμπει στρατιωτῶν, φαλαγγή-
έργην ἐπιστῆσας αὐτοῖς τὸν Καμμύτζην Εὐστά-
θεον (34), ἄνδρα τοῖς πρώτοις τεταγμένον τῶν στρα-
τηρῶν. Ο δὲ, οὐκ ἐλαχίστη τῶν πολεμίων μοίρᾳ
περιτσχῶν, προσβάλλει τούτοις, ἡττηθεὶ δὲ προσ-
βαλλέν, καὶ αὐτὸς μὲν ἔνδω, οἱ δὲ ὅπ' αὐτὸν οἱ μὲν
ἴκισον, οἱ δὲ φυρόντες ἐσώθησαν. Ως δὲ ταῦτα τῷρ
βασιλεῖ κατηγγέλθησαν, οὐκέτι καθεκτὸς ἦν ἐκεῖνος,
ἄλλ' ἔξισι, καὶ Τούρκοις μὲν ἐνέτυχεν οὐδαμοῦ
(μεθόντες γάρ τὴν κατ' αὐτῶν τοῦ βασιλέως ὅρμην,
τοῖς ἴπποις ἐνδόντες τοὺς χαλινούς, ἔφευγον ἀμετα-
στρεπτοί), ἵσχυσε δὲ καὶ δὲ Καμμύτζης τὰς γείρας
ἐπτῶν ἐκφυγεῖν, τοὺς αὐτὸν φρουροῦντας μεγάλαις
ἐποσθέσται πείσας συναποδράνται αὐτῷ, καὶ προσ-
εληλυθέναι τῷρ βασιλεῖ. Καὶ δὲ μὲν πρὸς τὸν αὐτο-
κράτορας ἥλθε προσάγων, καὶ τοὺς αὐτοῦ φύλακας
αὐτομάλους. Ο δὲ χρατῶν ἐκεῖνον μὲν ἥδεις εἰδε,
τοὺς δὲ ἐκεῖνον λελυκότας ἐδειξάστο χρήματι, καὶ
ἴκινθεντες εἰς τὸ Βυζάντιον. Οὐδὲ πολὺς παρεβρύνη-
κερδεῖ, καὶ ἔξισιν αὐθίς κατὰ τῶν Βαρβάρων τού-
των δὲ αὐτοκράτωρ, καὶ ἄπεισιν εἰς τὸ Φιλομίλιον·
ὅπε δὲ τὸ ἄστυ τοῦτο κενὸν δπλιτῶν (πάντες γάρ
τὸν τοῦ αὐτοκράτορος ἔγνωκτες κατ' αὐτῶν ἔφοδον,
καὶ μὲν φίλτατα μετέθεντο, ἐκεῖνοι δὲ ἀνεχώρησαν)·
καὶ μὲν οὖν ἄστυ ἀπόνως ἐλήφθη. Ἀλλὰ μέντοι καὶ
C τοιαφρευρια καὶ σπῆλαια, καὶ Καταφύγια τοῖς ἔγχω-
ριοις ἐνδύμασται, παρὰ τῶν κατεγέντων αὐτὰ τῷρ
βασιλεὺς παρεδόθησαν, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς μετρηθῆ-
σαι, τόποι συμφέρον τοῦ αὐτοκράτορος κρήναντος.
Οὐδὲ μὲν ταῦτο λαδῶν ἐκεῖνος, ἐπανήσει, ἐπει μὴ
παλαιότερος ἔτευχε. Τῶν δὲ μετοικιζομένων δοσοὶ μὲν
ἀμφίστοις ἤσαν ἢ καὶ νεάζοντες, δι' ἕαυτῶν τὴν
πορείαν πεποίηντο· οἵ δὲ τὸ γῆρας βραδεῖς ἐτίθει
θύσεις πόδες εἰς βάδισιν, τούτοις παρεῖχεν δὲ χρατῶν

Variae lectiones et notæ.

(33) Στήλη. De hac statua Constantini et co-
lumna porphyretica, ejusdemque statutis casu,
egimus in Notis ad Alexiadem Aunaxam. Illius prae-
terea meminit Nicetas in Thesauro orthod. fid.
lib. v. cap. 41, ex versione Petri Morelli: Cum
pervenisset ad Sigma, locus hic est urbis Constantino-
polos illa dictus nec procul a Purpurea columna

dissitus: ea, inquam, cui maxima Constantini statua
imposita est, quae Ἀνθήλιος dicitur, quae terræ mo-
tu etiam confracta est imperante Comnenorum primo
Alexio, etc.

(34) Τὸν Καμύτζην Εὐστάθιον. Cujus non se-
mel meminit Anna Comnena lib. XIII Alexiadis.

caretur, et eminus de equo descendit, atque imperatorem incidentem **307** pedes convenit, et adoratione sic peracta, sedere icto, magna que pecunia cum suis donatus, in sedes suas rediit, imperator in regiam est reversus. Ab eo tempore auctis pedum doloribus plerumque decubuit, imperatrice rerum potiente. Quæ cum omnem auctoritatem sibi vindicatura videretur, filius ejus, idemque imperator, omnibus modis conatibus matris obsistere non desistebat.

ἴθελεν θέσθαι τὸν σφέτερον ἀρχηγόν, Τοῦτο δὲ οὐδὲ τῷ βασιλεῖ ἀποθύμιον ἔδοξεν· Ἐωθεν οὖν ἦκεν δὲ τῶν Βαρβάρων κρατῶν δὲ ἡνὶ οὐ σατράπης, ἀλλ' ἐκ τοῦ γένους τοῦ σουλτανικοῦ καταγόμενος, καὶ σουλτάνος ὑπὸ τῶν οἰκείων ὀνομαζόμενας, ὃς ἐφίππῳ τῷ βασιλεῖ ἐνυπχών, περήρωθεν αὐτὸς ἀποῆδε τοῦ Ἰππου, καὶ πεζὸς προσεληλυθώς, καὶ οὕτω τὴν προσκύνησιν αὐτῷ ἀφοσιωσάμενος, συνθήκας τε ἔθετο, καὶ χρήματι πόλλοις φιλοτιμηθεὶς ἐκεῖνός τε καὶ δοσι σὺν αὐτῷ ἐλληνόθυσιν, δὲ μὲν ἐπανήσει πρὸς τὰ ἔθη τὰ ἐαυτοῦ, δ' δὲ αὐτοκράτωρ ἐπανῆλθεν εἰς τὰ βασίλεια. Ἐντεῦθεν ηὔξητο τὸ τῶν ποδῶν ἄλγος αὐτῷ, καὶ ἡνὶ κλινήρης ὡς τὰ πολλὰ, κατῆρχε δὲ ἡ βασιλίς, καὶ ἡνὶ ἐπίδοξος τὴν αὐταργύλαν σφέτερος οὐδὲν καὶ βασιλεὺς οὐκ ἥρμει, παντοίως πρὸς τὴν δοκοῦσαν τῆς μητρὸς ἐπιχείρησην ἀντετραπειθόμενος.

XVIII. Imperator porro morbo fatigatus, in magnum palatium, quod est ad orientem, est translatus, ubi quotidianis medicorum conventibus curabatur, quorum judicia variaverunt, donec tandem communi consilio decreverunt stomacho imperatoris ferrum candens imprimere: et quia eis regis aer, ut australior, parum temperatus videbatur, in Mangana tronsfertur, sive id fortuito factum, sive fatis, moribundum hominem, ut ibi animam exhalaret, compellentibus. Nam illud, *In Acesodynis cadet*, qui talia admirantur, de eo interpretabantur: esse enim Mangana Acesodynūm, ob medicam officinam quæ ibi erat, quod dolores ibi propulsarentur. Quin et cauterium non temere imperatori adhibitum ii contendebant, qui de istiusmodi studio sibi placent, sed id quoque ex vetere præscientia et prædictione factum. Nam alicubi scriptum esse de eo, ab his qui regum fata ambagibus involuta descripsérunt, eum *hamo ustum casurum*, quod illi scriptores ferrum quo stomachus urit solet, ob acumen inflexum, hamo comparant. Verum neque ustio, neque loci mutatio quidquam ægroto profuit, paulatim ad terminum

ΧΡΗΣΜΟΣ

(35) Αἰνιγματωδεῖς. Omisit Petrus Lambecius hanc de imperatorum fatis prædictionem in sua Collectione prædicta Leonis imp. Oraculis cui hanc addi velim, quam ex cod. Reg. 1595, fol. 75, olim descriptissimum.

ΑΙΓΑΙΟΝ

"Οτ" έξι Έφας και δυσμάνις ήρει μάχη,
"Οτ" ένδεκατης δύτε μήνιν κορυφαῖος,
'Ανηρ Λιβύης ἀσπίδος συνετογαία
Σχοτεινοειδὲς πλατοχάνων και μέγα,
Οὗτος ρόφτεις τὸν ἀνακτόρων μέγα^{την}
Σφάνια πάμπολλα τῇ Βυζαντίῳ.
Ροῦς γάρ μάρχας ἐκδράμει τῶν αἰράτων
Νοστε γεμεῖσα τὰς ἄγυιας ἀπάσας"
"Ος οἰκτρὸν οἰκτρὸν ἔβιώσει πᾶς βλέπων,
Καὶ συγκλαυθήσονται τὰ πάρις Ἐπταλόβου.
Αἴ, σι, ξέη ή σύμπασας γάρ γη τότε,
Οἵμοι τὸ Κάππαρι βραγύν δέξει τὸν γρόνον.

Α διπολύγια. Εί δέ τινες ή νόσοις ή πάθεσιν ἀλλοις εἶχον παρειμένα τὰ σώματα, ή γῆρας μακροχρονίων τε καὶ λυγρῷ, τουτούς ἀσπίδεις ἐπειθεῖς μακραῖς, καὶ τὰς ἀσπίδας νέους φέρειν ἐπέταττε εθναρούς, δεδυνημένους ἀχθοφορεῖν, αὐτὸς δὲ περιιών, εἰ τινα τῶν οὕτω κομιζομένων ή δίψει κάμνοντα εὑρίσκεν, ή τροφῆς ὀρεγμένον, εἰ ἄλλως ταλαιπωροῦμενον ὡς ἔνδυ, ἀνεκτάτο τὸν κάμνοντο. Οὕτω δὲ δδοιοποργήσαντι τε καὶ καταλύσαντι καὶ Τοῦρχοι πρὸς ἑσπέραν ἀνεφάντησαν, σπονδᾶς πρὸς Ῥωμαίους λέγοντες ὅτι τῷ βασιλεῖ ἀποθύμιον ἔδοξεν· Ἐωθεν οὖν ἤκει ἀλλ' ἐκ τοῦ γένους τοῦ σουλτανικοῦ καταγόμενος, ἐφίππῳ τῷ βασιλεῖ ἐντυχὼν, πόρρωθεν αὐτὸς ἀποθέτω τὴν προσκύνησιν αὐτῷ ἀφοσιωσάμενος, συνθήκας δέ τε καὶ δοις σὺν αὐτῷ ἐληγύθωσιν, δὲ μὲν ἐπανήσει εἰς τὰ βασίλεια. Ἐντεῦθεν ηὔξησο τὸ τῶν ποδῶν ρόχε δὲ ἡ βασιλίς, καὶ ἣν ἐγέδοις τὴν αὐταργίαν σφετερίτωις πρὸς τὴν δοκοῦσαν τῆς μητρὸς ἐπιχείρησιν ἀντιε-

Β ΚΗ'. Ής δὲ τῇ νόσῳ κατεπονεῖτο δὲ αὐτοκράτωρ, εἰς τὸ μέγα τὸ πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον μετεκομίσθη ἀνάκτορον, καὶ ἣν νοσοκορύμνεος. Καὶ δὲ τῶν Ἀσκληπιαδῶν περὶ ἐκείνον καθ' ἐκάστην ἐγίνετο ἀθροισμός. Οὐδὲ τὴν μίαν πᾶσα διάγνωσις, μόλις δὲ οὖν εἰς μίαν γνῶμην ἥλθον ποτε· τὸ δὲ ἣν σιδήρῳ τὸν στόμαχὸν καυτηριάσαι τοῦ αὐτοκράτορος σίδηρον οὖν δὲ βασιλεὺς κατὰ τοῦ στομάχου φλογίσεται. Οὐκ εὔκρατος μέντοι ἔδοκει τοῖς ιατροῖς δὲ τῶν ἀνακτόρων ἀλλ', οὐδὲ δὴ νοτιώτερος. Διὸ καὶ εἰς τὰ τῶν Μαγγάνων ἀνάκτορα μετακεκόμιστο δὲ κρεπτῶν, εἴτε τυχαίως οὕτω συμβάν, εἴτε τοῦ χρεῶν τὸν θνήσκοντα συνελαύνοντος, ἐκεὶ τὴν ψυχὴν ἔρυγεν. Τὸ γάρ, Ἐν ἀκεσώδουσι πεσεῖται, περὶ ἐκείνου γεγράφθαι λέγοντες οἱ περὶ ταῦτα ἐπιτομένοι· ἀκεσώδυνα τὴν τῶν Μαγγάνων κατοικίαν ἐκηρυγνεῖ τε καὶ ὠνδυμάζον, διὰ τὸ ιατρεῖον τὸ ἐν αὐτοῖς, ὡς ἄκος ταῖς περιιδυνίαις περιποιούμενον, καὶ οὐδὲ τὸ καυτηριάσαι τὸν βασιλέα, γενέσθαι μάτην ἐλέγετο τοῖς ταῦτα κομψοῖς, ἀλλὰ κατὰ παλαιγνῆ καὶ τοῦτο πρόρρησίν τε καὶ πρόγνωσιν. Γεγράφθαι γάρ που περὶ αὐτοῦ τοῖς πουκῆσι· τὰς περὶ τῶν βασιλέων εἰνιγματωδεῖς (35) γραφάς ὡς

Αλλὰ Βεβυλῶν δυσμενεστάτη πόλις.
Σφραγίς γάρ είσι καὶ προχύστει αἰμάτων,
Οἰκτρὸν γάρ οἰκτρὸν μὴ ἐκποθῆσις φάσε.
Δημοκρατίσται πρὸς μακρὸν, ἄρξει Κάππα,
Τῇς ἐνδικάτῃς εἰρημένης ἐκλειψει,
Καὶ πάντες προεδίλια τῆς μοναρχίας
Ἀλγήματα φέρεντας, καὶ στοραὶ ἐγκομμάτους,
Δράκοντα συστρίγουσι τὸν Λιβοκότονον
Ἄσαρκα μὴ σθείνονται τὰ τούτων κρήτη
Καὶ πρὸς μάλην ἔψυλον ἡλώιοι μάνον,
Πηριθώμα ἔργων ταρδόσων σίτα ζίφει,
Πρὸς γχίλιας ἔξι ἔπιτα μετριμένας,
Καὶ πᾶς θαελῆτης καὶ φονεὺς καὶ κραμμένος
Κήρυξ βοήσει, πᾶς ἀνερωνήσει μῆγα,
Δρέμετε πάντες πρὸς δύσμαδες ἑτταλέσφυν,
Ἴωντες δὲ ὄνδρων οἰκάτηη ἔμον φλέον,
Μυλόκρανον μῆλίθοιν περάν τον λαβόντες,
Τὸν δεῖπνον μετοῦ ἔκγαγγτος πόδα,
Καὶ τούτων θάρεται ποὺς μασκέτας δόμους.

ἀπεῖδει καυθεὶς πεσεῖται· ἀγκῆρι λέγοντας τὸς Α *vita progradienti. Negabant tamen medici, vitam ejus esse deploratam: ac monachi quidam prædictabant ei, non moriturum priusquam Hierosolyma venisset ad vivificum sepulcrum Domini et Servatoris nostris adorandum, ubi diadema depositurum eum vaticinabantur: quorum ille pollicitis credebat. Nam orationem quæ nobis cordi est, facile comprobare solemus. Ita per imposturam non animadvertisit se vitæ finem altigisse, antequam Hierosolyma perveniret, diademate quanquam non ultra posito: etsi dici 308 queat ad superna Hierosolyma profectus esse, primogenitorum metropolim, qui sunt in cœlis inscripti. Igitur Augustus xv undecimæ inductionis, Augustus extremum ducebat spiritum, qui cum crebrum infirmumque trahens anhelitum jaceret, imperatrix mœrore oppressa aderat, fliibus etiam presentibus. Jam majore diei parte exacta, cum sol non supra caput staret, nec (ut ita dicam) ad perpendicularum, sed nonnihil inclinatus ad occasum tenderet, imperatoris filios significatur, patrem agere animam. Ingressus igitur ædes, in quibus moribundus decumbebat, non ut decadentem deploraret, sed ut de ejus morte certior redderetur, eo viso statim exiit, et equo consenso, cum suo comitatu et multis aliis, Manganis excessit. Quo facto statim Abasgi, qui pueril ex Abasgia adductæ, ut natu maximo Cæsaris filio nuptiæ adjuncti fuerant, obviam facti, sublato clamore eum adorarunt. Tum siunt imperatricem filii discessum morienti imperatori dolenter narrasse: eum vero ad ib nihil respondeisse, seu non vellet, seu non posset: sed manus sustulisse, haud scio, bene an male precantem filio. Alii manus eum sustulisse negant, neque enim id facere potuisse morientem, sed imperatrice sibi vocante, abire filium, ei virenti erupturum imperium, illum parum obscureque subrisisse, sive eam orationem deridentem, si pularetur adhuc de imperio sollicitus esse exspirans, terrenaque jam relicturus: sive quid de illo facto sentiret, indicantem. Nam et ab aliis et ab ipso Porphyrogenito imperatore narrabatur, eum non sine patris consilio regiam esse ingressum, sed exitum ab illo ei fuisse concessum: cuius rei tessera illius annulum accepisset: eaque facta esse absente imperatrice, et illa ignorante. Cum igitur abiret, fama imperatorem et cognati, et ex tribunis militum et ex senatu multi se contulerunt.*

B *τοῦ θυησικού ἐκείνον τῇ μψῃ ληφθέντος. Καὶ ίδον εὐτέλεια ἔξηλθε, καὶ ἀναβὰς τὸν ἵππον, ἔξιει τῶν Μαργάνων σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν, ἔξιντι δὲ πολλοὶ συναπήχθοσαν. Ἀρτὶ δὲ ἐξελθόντι τὸν τῶν Μαργάνων περιβόλον προϋπαντώσιν οἱ Ἀβασγοὶ· οὗτοι δὲ οἵσαν οἱ τῇ ἔξι Ἀβασγαὶ κομισθεὶσῃ παιδὶ, καὶ νυφευομένῃ τῷ μεζονὶ τῶν υἱών τοῦ Καλοαρος ἐπειδὴν συναπεστάλησαν, καὶ ὑπαντηκότες, ἐπηλάξαντες καὶ προσεκύνησαν. Τότε φασὶ τὴν βασιλίδα τῷ θυησικούτι βασιλεῖ περιπαθῶς ἀπεγγεῖλαι τὴν τῷ υἱών ἀπέλευσιν, τὸν δὲ φθέγξασθαι μὲν πρὸς τοῦ πηδᾶν, ή μὴ βουλόμενον ή μὴ δυνάμενον· ἕκαπεν δὲ τὰς χειρας ὑψοῦ, οὐκ οὐδὲ εἴθ' ὑπερευχρηστον τῷ υἱῷ, εἴτε μὴν κατευχόμενον. Ἐπειοὶ δὲ φησι μὴ τὰς χειρας διαραι τὸν θυησικούτα, μηδὲ γάρ εἴδεν τὸν μὲν ἡδη ἐκλείποντα. Τῆς δὲ βασιλίδος πολλαὶς ἀναπεργούσης, ὡς Ἀπεισιν διεισ τὸν θυησικούτα τὴν βασιλείαν ἀφαιρησθείσης, ἐκείνον δικομιδεῖσιν τὸν θυησικούτα τὸν βασιλεύοντα, τὸν νεκρῶν μεθιστάμενος, ή τὴν τῆς ψυχῆς ἐπὶ τῷ πραττομένῳ διάθεσιν ὑπερμαρτύριοντα. Ἐλέγετο γάρ τοι καὶ παρ' ἄλλων καὶ παρ' ἐκείνου τοῦ Ηηρφυρογενοῦς αὐτοκράτορος, μὴ γνώμης ἀπειρικῆς θέσθαι τὴν εἰς τὰ βασιλεία πάροδον, ἀλλὰ παρ' ἐκείνου ἐπιτετράφθιαι οἱ τὴν ἔξεδον, καὶ σύνθημα ταύτης ἐκ τοῦ πατρὸς λαβεῖν τὸν ἐκείνου δακτύλιον· ταύτα δὲ μὴ παρούσης*

C *δικιντον εἶχε μέθης δὲ φανερωθεὶς τειοῦτος, Σχηπτροκρατησει τῆσδε τῆς βασιλείας, Καὶ πάλιν ἔξει ἐπεπλόρου τὸ κράτος.*

Variae lectiones et notæ.

Ἄντες χρατίσσει τετράγε δικτὼ χρόνος,
Οὓς νεκρὸς ἡδη καὶ θέρι λελεμένος,
Οἴδασσον πολλοὶ καὶ μηδὲ τούτους βλέπων,

Οὓς ἔξ μέθης δὲ φανερωθεὶς τειοῦτος,
Σχηπτροκρατησει τῆσδε τῆς βασιλείας,
Καὶ πάλιν ἔξει ἐπεπλόρου τὸ κράτος.

γενέσθαι τῆς βασιλίδος, καὶ ἀγνοοῦσητε διὰ γεγόναστεν. Οὐ μὲν οὖν ἀπῆστε. Τῆς φῆμης δὲ κηρυκάστης ταχὺ τὸ παρόχθεν, τῷ βασιλεῖ τούτῳ καὶ τῷ συγγενὲς προσῆστε, καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχόντων πολλοῖ καὶ τῶν τῆς συγκλήτου βουλῆς.

XXIX. Cæterum ad magnam regiam properanti nuntiatur, Varangos stationis excubitorum, ubi iidem habitabant, via occupata, neminem illac transire pati, aut 300 accedere ad regiam. Quo nuntio perturbatus, quemdam ad illos mittit percontatum, quid sibi velint. Mittit et ad Ecclesiam qui diceret, imperatorem esse mortuum, seque celebrari velle ut imperatorem. Ac id quidem a clero et summo pastore factum. Sed Varangi respondebant ei qui rogabat, cur regis aditu imperatorem excluderent, se imperatore vivente neminem passuros ingredi. Illo vero infirmante, jam esse mortuum: Varangi jurejurando sancita ejus rei fide, imperatori regiam ingredi concesserunt. Quo cum pervenisset, cum suis deliberabat, quomodo tractanda esset mater, fratres, sororesque, et Cæsar Bryenius: illos enim adhuc metuebat, suspectosque habebat, ne res novas molirentur. At pater totum adhuc diem spirabat, difficulterque moriebatur, sub vesperam demum extinctus. Vixit annos septuaginta, aut circiter, regnavit septem et triginta, menses quator, et dies aliquot. Obiit anno mundi sexies millesimo, sexcentesimo vicesimo sexto, imperio feliciter administrato, vitæ exitum non æque prosperum sortitus. A ministris enim fere omnibus est desertus, ut prope nulli essent, qui cadaver ejus postremis lavacris purgarent: neque ornatus imperatorius præsto eis esset, quo cadaver ejus pro dignitate ornaretur, neque funus ei factum est imperatori conveniens. Idque non alieno, sed filio imperii successore: et eo filio, quem ipse imperio ornarat. Sic rerum humamarum nibil stabile et firmum est, sed infida omnia, et tessera mutabiliora. Fuit autem ille vir, ut et mores ejus expressos ad posteritatis memoriam propagemus, neque ferox et arrogans, neque iracundus, neque avarus, nec pecunia nimium cupidus, ut eam conflaret, et in thesauros occultos et subterraneas opes reconderet. Unde neque post obitum ejus in ærario magna pecunia est reperta: ad misericordiam propensus, ad sumendas pœnas tardus, moribus moderatis, accessu facilis, in victu non intemperans, non vino deditus; virtute prædistis auscultare et honorem habere solitus. Eruptionem non ut conveniebat, sed utcunque colobat: commodus, 310 non insolens erga eos qui buscum vivibat, comis et jucundus, quasi cum æqualibus viveret. Unde illi securis erant animis, neque metu attoniti illi astabant, præsertim absente imperatrice, qua imperiosum aliquid et severum præ se ferebat, et modestias oblitos acrius increpabat. Ac pulchra quidem ista sunt: quis enim neget? quæque privati hominis laudes absolvant, non tamen ejusmodi, quæ imperatorem omnino bonum demonetrent. Nam homini privato satis est moderatio, æquitas, placabilitas, et in omni

A ΚΘ'. Τῷ δ' ἦν ἡ δρυμὴ πρὸς τὸ μέγα ἀνάκτορον ἀπίστει δὲ ἀγγέλλεται ὡς οἱ Βάραγγοι τὴν ἐν τοῖς ἔκουσιτοις διειληφότες δόδον, ἐνθα περ τούτοις καὶ ἡ κατοικησίς, ἀπελθεῖν δι' ἑκείνης οὐ παραχωροῦσι τινὶ, οὐδὲ μὴν πλησιάσαι τοῖς βασιλεοῖς. Τούτο εἰς ἀγωνίαν τὸν βασιλέα ἐνέβαλε. Καὶ στέλλει πρὸς ἑκείνους τινὰ δρωτῶντα τὸ σφίσιον βουλδρίμενον· στέλλει δὲ καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, τεθνάναι λέγων τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ζητῶν αὐτὸς εὐφημηθῆναι ὡς αὐτοκράτωρ. Καὶ τούτο μὲν ἔνυστο, καὶ αὐτοκράτορα αὐτὸν δὲ κλῆρος τῆς Ἐκκλησίας γνώμη καὶ τοῦ ἀρχιποιμένος ἀνηγρευσεν. Οὐ δὲ πρὸς τοὺς Βαράγγους ἐσταλμένος ἡρώτα ἑκείνους, διοτι χάριν κωλύουσι τῷ βασιλεῖ τὴν εἰς τὰ βασιλεῖα πάρδον· οἱ δὲ μή ποτε παραχωρῆσαι τῶν βασιλείων ἕτερψ, ζῶντος τοῦ αὐτοκράτορος, ἔφασαν. Ἐκεῖνος δὲ τεθνηκέναι διεβεβαιοῦτο τὸν αὐτοκράτορα. Καὶ οἱ Βάραγγοι δρκφ τούτον πληρυφορῆσαι αὐτὸν ἀπήγνων. Καὶ δε ἄμμοσεν ἡ μῆν τεθνάναι τὸν βασιλέα, κάκεῖνοι ἐνέδοσαν, καὶ τῆς παρόδου τῷ βασιλεῖ παρεχώρησαν. Οὐ δὲ ἀπῆστε πρὸς τὰ βασιλεῖα, καὶ τούτων ἐντὸς γεγονὼς, πῶς διορθωσάτε τὴν μητρὶ καὶ τοῖς δμογνοῖς, καὶ τῷ τῶν κτηδοτῶν ἐνὶ τῷ Βρυνίῳ, μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἰδεουλεύετο. "Ετι γάρ ἀδεδοίκει τούτους, καὶ οἱ ζῆσαν ἐν ὑποψίαις, ἐλπίζοντι νεωτερίσειν ἵσες αὐτούς. Οὐ δὲ τούτου πατήρ παρ' δλην μὲν τὴν ήμέραν ἐμπνέων ἦν, καὶ δυσθανατῶν, περὶ δὲ τὴν ἱστέραν ἔξελιπε· ζῆσας μὲν ἐτῇ ἐδδομῆκοντά που τὰ πάντα ἡ διὰ ἔγγυτάτω, βασιλεύσας δὲ τούτων ἐνιαυτοὺς ἐπτὰ καὶ τριάκοντα, ἐπὶ μησὶ τέσσαρις καὶ ἡμέραις τισν. "Εθανε δὲ κατὰ τὸ ἔξακιστυλιοστὸν ἔξακοσιοστὸν εἰκοστὸν ἔκτον ἔτος· τὴν μὲν βασιλείαν διηγηκώς εὐτυχῶς, τὸ δὲ γε τέλος οὐχ δμοιον ἐσχηκώς. Κατατέλειπτο πρὸς τῶν θεραπόντων σχεδὸν ἀπάντων, ὡς μηδὲ εἶναι τάχα τινὰς, τοὺς τὸν ἑκείνου νεκρὸν τοῖς λοισθοῖς λουτροῖς ἀπορρίψαντας, καὶ οὔτε κόσμος βασιλείος προσῆν τοῖς περὶ αὐτῷ, καὶ υἱῶς, διὰ ἑκείνος τῆς βασιλείας ἥξιωσεν. Οὔτως οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων μόνιμον, οὐδὲ πάγιον, οὐδὲ πιστόν τε καὶ βέβαιον, ἀλλ' ἀπιστα πάντα, καὶ κύριον μᾶλλον ἥζον μετατιθέμενα καὶ μεταβρεπτούμενα. "Ἡν δ' ὁ ἀνήρ (Ινα καὶ τὸν τρόπον ἑκείνου δῆλον θείημεν τοῖς μετέπειτα, καὶ τὸ ἥθος τοῖς διψιγόνοις χαρακτηρίσωμεν) οὕθ' διπεροπτικὸς τε καὶ ἀλαζών, οὔτε μὴν δέξις εἰς θυμόν, ἀλλ' οὐδὲ χρημάτων ἥττων, οὐδὲ ἄγαν ἐραστιχρῆματος, ὃστε βούλεσθαι καταγωννέειν αὐτὰ καὶ ταμιεύειν, Ήν' εἰτε αὐτῷ θησαυροὶ κεκρυμμένοι, καὶ διόγαια χρήματα, διεν οὐδὲ θανόντος πλειστα παρὰ τοῖς ταμείοις εὑρέθησαν· πρὸς ἔλεον εὐκατάφορος, πρὸς κύλασιν οὐκ δέξιβοπος, μέτριος τὸ ἥθος, εὐπρόσιτος, περὶ τὴν διαιτὴν οὐκ ἀκόλαστος, οὐκ οἴηνος ἡττώμενος,

τοῖς ἀναρέστας βιοῦσι προστήχων καὶ ἀπονέμων τιμὴν, οὐδὲν δέ τι μᾶλλον τοῖς περὶ αὐτὸν οὐ σοβαρῶς προσφέρομενος, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἓου σχεδὸν δμιλῶν τε καὶ χαριστιζόμενος. Ὅθεν κάκείνοις θαρξεῖν ἐπῆσι, καὶ οὐ μετὰ δέους αὐτῷ παρεστάναι, καὶ μᾶλλον δέ την ἡ βασιλισσα. Ἐπεστήλοντο γάρ ἑκείνης παρούσης ἀρχικόν τε καὶ ἐμβριθὲς ἐνδειχνυμένης ἴδιωμα, καὶ τοῖς ἀτακτοῦσιν ἐπιτιμώσης σφρόδρετον, Ὅ μὲν οὖν τοιοῦτος ἦν. Τάντα δὲ κακὰ μὲν, καὶ πῶς γάρ οὖ; Ἱδιώτῃ δὲ ἀποχρώντα πρὸς Ἑπανον, οὐ μήν γε καὶ βασιλέας δεικνύντα τὰ πάντα χρηστόν. Οὐ γάρ αἱ αὐταὶ καὶ βασιλέως καὶ ιδίωτου γένειντ' θνάτοις. Ἱδιώτῃ μὲν γάρ ἀπόχρη καὶ μέτριον ἥθος, καὶ ἐπιείκεια, καὶ τὸ πρὸς θυμὸν οὐκ εὐκίνητον, καὶ τὸ σῶφρον τὸ πρὸς τὴν διαιταν· Βασιλεῖ δὲ πρὸς τούτοις, καὶ τῇ τῆς δικαιοσύνης φροντεῖς, καὶ τῇ τῶν ὑπηκόων προμηθεία, καὶ τῇ τῶν πτλαιῶν ἰδῶν τοῦ πολιτεύματος τηρησίς. Τῷ δὲ μέλημα μᾶλλον, τῇ τῶν ἀρχαίων ἰδῶν γέγονε τῆς πολιτείας ἀλλοιώσις, καὶ τὸ μετατάξαι ταῦτα ἔργον ἦν αὐτῷ σπουδαιότατον, καὶ τοῖς πράγμασιν οὐδὲν ἄλλοις, οὐδὲν δὲ δημοσίοις ἐπέχρητο, καὶ εἰστὸν εὐκονόμῳ μόνον ἤγητο τούτων, ἀλλὰ δεσπότην, καὶ οἶκον οἰκείον ἐνδιμίζει καὶ ὀνόματε τὰ βασιλεία. Καὶ τοὺς τῆς συγκλήτου βουλῆς οὗτα τιμῆς, ἃς ἔχει, ἢξου, οὔτε πρόνοιαν αὐτῶν ἐτίθετο κατὰ τὸ ἀνάλογον. Μᾶλλον μέντοι καὶ ἕσπειρος ταπεινῶσαι τούτους· ἀλλ' οὐδὲν ἀπασι τὴν τῆς δικαιοσύνης ἦν τηρῶν ἀρετὴν. Ταύτης γάρ Ἱδιον, τὸ τοῦ κατ' ἀξίαν ἀκάστωρ διανεμητικόν. Ὡς δὲ τοῖς μὲν συγγενέσι καὶ τῶν θεραπόντων τοῖς ἀμάξαις δλαις παρεῖχε τὰ δημόσια χρήματα, καὶ γοργηγίας ἐκείνοις ἀδράς ἐτησίας ἀπενειμεν, ὡς καὶ πλοϊστὸν περιβαλέσθαι βαθὺν, καὶ διηρεσίαν ἐκείνοις ἀποτάξαι, οὐκ Ἱδιώταις, ἀλλὰ βασιλεῦσι κατάλληλον, καὶ οἶκους προσκτήσασθαι, μηράθει μὲν πόλεσιν ἐοικότας, πολυτελεῖ δὲ βασιλεῖον ἀπειοικότας οὐδὲν· τοῖς δὲ λοιποῖς τῶν εὖ γεγονότων οὐχ δμοίσιν ἐνεδειχνυτο τὴν προσάρσειν, ήταν μή τι ἔτερον φαῦλον ἔρω, φειδόμενος τοῦ ἀνθρώπου. Βασιλέας μὲν οὖ, οἰον τὸ ἀκριβές ἀπαιτεῖ, οὐκ ἵνα τὰ εἰρημένα ἐκείνον νομίζεσθαι· ἀλλ' οὐδὲ μέντοι φαῦλον εἴποι τις τὸν Κομνηνὸν ἀυτοχράτορα. Ήταν δὲ τὴν ἄγαν ἀκροειδαν ζητοῦ τις ἐν τοῖς αὐτοκτόνοσιν, οὐχ οἷμα τινα τῶν ἀνέκαθεν τῆς Ῥωμαίων ἐπιβεβηκότων ἡγεμονίας ἐν πᾶσιν εὐδοκιμοῦσι πριθίσασθαι, ἀλλ' ἐκ τοῦ πλεονάσοντος ἐν τοῖς ἥθεσι σφῶν καὶ ταῖς πράξεσιν ἐκάστῳ τὴν ποτε δόξη οὐδὲν ἀμιγῆ τῆς χειρονος ἔξεως· θειοτέρας τῷ τοῦτο μοιρας, ἀλλ' οὐχ ἀνθρωπίνης εἴη ἄν ποτε φύσεως. Ἐνταῦθα μοι τὸ πέρχεται τὸ της συγγραφής, καὶ δέ δρόμος στήτω τῆς ιστορίας, δέ μοι πρὸς μακρὸν ἐκμεμήχισται. Δοῦναι γάρ γραφῆ νοντες τὸ λείποντα, οὐ μοι λυσιτελές οὐδὲ εὐκαιρον κέκριται. Εἰ μὲν οὖν ὀνήσιμόν τις δόξει τὸ πόνημα, τῷ θεῷ χάρις, δι' οὖπερ δηπαν κατορθοῦται καλόν· εἰ δὲ ἀσυντελές, εἴη δὲν ἡμέτερον τὸ εἰλέμα, καὶ ἐπαντελε πρὸς με τὸν τεκόντα τὸ ἀποκύημα, ἐσδμενόν μοι μνήμης ἐμπύρευμα.

A cultu et victu modus. Imperatori vero præter hæc et justitia est colenda, et ratio civium habenda, et vetera instituta sunt tuenda. Ille vero magis in eo elaboravit, summo adhibito studio, ut veteres mores immutaret et abrogaret, et res non ut communes et publicas tractavit, neque se illarum administratorem, sed dominum esse censuit, ac regiam suas ades et putavit et appellavit. Patres conscriptos nec justo prosecutus est honore, neque eam illorum habuit rationem, quam recta ratio postulabat, sed potius deprimere illos studuit. Neque justitiæ regulam in omnibus observavit: cuius proprium est, id cuique tribuere, quod meretur. Ille vero cognatis et ministris quibusdam tota plastra publicæ specunia prebuit, et annos sumptus largissimos suppeditavit, ut et magnis opibus abundarent, et comitatum alerent, non privatis hominibus, sed imperatoribus convenientem, atque ades compararent, ut magnitudine urbibus pares, ita magnificentia regiis palatiis non impares. Erga reliquam vero nobilitatem non perinde benignum se prebuit, ne quid aliud de viro dicam, cuius honori consultum volo. Quæ res Comnenum imperatorem perfectum judicari non sinunt. Neque etiam malum Comnenum imperatorem quisquam dixerit: nam qui severius in imperatores inquisierit, equidem non arbitror ullum Romanorum principatu antiquitus potum inventurum esse, in quo nihil ad consummatam laudem desideretur. Quo fit, ut cujusquam gubernatio ex morum et actionum ejus majori parte judicetur. Sine crimine certe quidem, 311 et deteriorum affectuum prorsus expers nemo reperiatur: id enim divinæ felicitatis proprium fuerit, nec unquam in hominis naturam cadet. Hic scribendi finem faciam, et historiæ cursum inhibeo, longe progressum. Nam ea mandare litteris quæ restant adhuc, nec utile, nec tempestivum judicavi. Quod si opus hoc alicui videbitur utile, gratia sit Deo, cuius auxilio bona omnia conficiuntur. Sin supervacaneum, mea culpa, illa fuerit, et ad me auctorem redeat fœtus, cuius memoriam excitare queat.

B Ετ δὲ τὴν ἄγαν ἀκροειδαν ζητοῦ τις ἐν τοῖς αὐτοκτόνοσιν, οὐχ οἷμα τινα τῶν ἀνέκαθεν τῆς Ῥωμαίων ἐπιβεβηκότων ἡγεμονίας ἐν πᾶσιν εὐδοκιμοῦσι πριθίσασθαι, ἀλλ' ἐκ τοῦ πλεονάσοντος ἐν τοῖς ἥθεσι σφῶν καὶ ταῖς πράξεσιν ἐκάστῳ τὴν ποτε δόξη οὐδὲν ἀμιγῆ τῆς χειρονος ἔξεως· θειοτέρας τῷ τοῦτο μοιρας, ἀλλ' οὐχ ἀνθρωπίνης εἴη ἄν ποτε φύσεως. Ἐνταῦθα μοι τὸ πέρχεται τὸ της συγγραφής, καὶ δέ δρόμος στήτω τῆς ιστορίας, δέ μοι πρὸς μακρὸν ἐκμεμήχισται. Δοῦναι γάρ γραφῆ νοντες τὸ λείποντα, οὐ μοι λυσιτελές οὐδὲ εὐκαιρον κέκριται. Εἰ μὲν οὖν ὀνήσιμόν τις δόξει τὸ πόνημα, τῷ θεῷ χάρις, δι' οὖπερ δηπαν κατορθοῦται καλόν· εἰ δὲ ἀσυντελές, εἴη δὲν ἡμέτερον τὸ εἰλέμα, καὶ ἐπαντελε πρὸς με τὸν τεκόντα τὸ ἀποκύημα, ἐσδμενόν μοι μνήμης ἐμπύρευμα.

313 QUA SEQUITUR

ex Eusebio Pamphili collecta sunt, libro qui inscribitur *Basilicus.*

INITIUM MUNDI.

Epitome annorum ab Adam usque ad an. 6589, hoc est ad initium Domini Alexii Comneni.

Adam genuit Seth an. 230	230	'Αδάμ ἐγένησε τὸν Σήθ έτῶν σλ'	σλ'
Seth genuit Enos an. 260	435	Σήθ ἐγένησε τὸν Ἐνὼς έτῶν σξ'	υλε'
Enos genuit Cainam an. 190	625	'Ἐνὼς ἐγένησε τὸν Καΐναν έτῶν ρι.'	χκε'
Cainam genuit Malaleel an. 170	795	Καΐναν ἐγένησε τὸν Μαλαλεήλ έτῶν ρο'	ψιε'
Malaleel genuit Jared an. 165	960	Μαλαλεήλ ἐγένησε τὸν Ἰαρέδ έτῶν ρξε'	θξε'
Jared genuit Enoch an. 162.	1122	'Ιαρέδ ἐγένησε τὸν Ἐνώχ έτῶν ρξβ'	αρχβ'
Enoch genuit Mathusalam an. 165	1287	'Ἐνώχ ἐγένησε τὸν Μαθουσάλα έτῶν ρξε'	αστξ
Mathusalam genuit Lamoch an. 167	1454	Μαθουσάλα ἐγένησε τὸν Λαμέχ έτῶν ρξζ'	αυνδ'
Lamech genuit Noe an. 188	1643	Λαμέχ ἐγένησε τὸν Νῶε έτῶν ρπη'	αχμβ'
Noe genuit Sem an. 500	2142	Νῶε ἐγένησε τὸν Σήμη έτῶν φ'	βρ β'
Sem genuit Arphaxad an. 101	2243	Σήμη ἐγένησε τὸν Ἀρφαξάδ έτῶν ρα'	θσμγ'
Arphaxad genuit Cainan an. 130	2373	'Ἀρφαξάδ ἐγένησε τὸν Καΐναν έτῶν ρλ'	θσογ'
Cainan genuit Salam an. 135	2608	Καΐναν ἐγένησε τὸν Σάλα έτῶν ρλε'	βφη'
Salam genuit Heber an. 130	2638	Σάλα ἐγένησε τὸν Ἐβέρ έτῶν ρλ'	βχλη'
Heber genuit Phalec an. 133	2774	'Ἐβέρ ἐγένησε τὸν Φαλέκ έτῶν ρλγ'	βφνα'
Phalec genuit Ragau an. 190	2901	Φαλέκ ἐγένησε τὸν Ῥαγαῦ έτῶν ρλ'	βθζε'
Ragau genuit Seruch an. 132	3033	'Ραγαῦ ἐγένησε τὸν Σερούχ έτῶν ρλβ'	γλγ'
Seruch genuit Nachor an. 130	3173	Σερούχ ἐγένησε τὸν Ναχώρ έτῶν ρλ'	γρεγ'
Nachor genuit Thare an. 79	3242	Ναχώρ ἐγένησε τὸν Θάρα έτῶν οβ'	γουμβ'
Thare genuit Abraham an. 70	3312	Θάρα ἐγένησε τὸν Ἀ'βραάμ έτῶν ο'	γειβ'
Abraham genuit Isaac an. 100	3472	'Ἀ'βραάμ ἐγένησε τὸν Ἰσαάκ έτῶν ρ'	γυιβ'
Isaac genuit Jacob an. 60	3472	Ἰσαάκ ἐγένησε τὸν Ἰακώβ έτῶν ξ'	γυοβ'
Jacob genuit Levi an. 82	3554	'Ιακώβ ἐγένησε τὸν Λευί έτῶν πβ'	γρνδ'
Levi genuit Caath an. 47	3801	Λευί ἐγένησε τὸν Καάθ έτῶν μζ'	γχα'
Caath genuit Amram an. 60	3736	'Καάθ ἐγένησε τὸν Ἀμραμ έτῶν ξ'	γχξε'
Amram genuit Mosen an. 75	3736	'Ἀμραμ ἐγένησε τὸν Μωϋσῆ έτῶν οε'	γψλε'
Moses vixit an. 120	3856	Μωϋσῆς ἔζησε τὴν ρχ'	γωνε'
Jesus dux fuit Israelis an. 24	3880	'Ιησοῦς ἤγινετο Ἰσραήλ έτη κδ'	γωκ'
Phinees pontificatum tenuit apud Israelitas an. 24	3905	Φινεὲς ἰεράτεως τοῦ Ἰσραήλ έτη κδ'	γθζε'
Chusar regnum in Israelitas exeronit an. 50	3955	Χουσάρ ἐβασίλευσε τοῦ Ἰσραήλ έτη ν'	γθθνε
Othoniel judicavit Israel an. 40	3905	Γοθονιήλ ἐκρινε τὸν Ἰσραήλ έτη μ'	γθθνε'
Eglom regnum in Israelitas exercuit an. 18	4013	'Ἐγλόμ ἐβασίλευσε τοῦ Ἰσραήλ έτη ιη'	διγ'
Aod et Sephora judicant Israelem an. 80	4126	'Ἄῳδ καὶ Σεφόρα ἐκρινε τὸν Ἰσραήλ έτη η'	δριε'
Jabim Israelitis imperavit an. 20	4126	'Ιαβίμιμ ἐβασίλευσε τοῦ Ἰσραήλ έτη κ'	δριε'
Debora judicat Israelem an. 40	4166	Δεβώρα ἐκρινε τὸν Ἰσραήλ έτη μ'	δρες'
Oreb judicat Israelem an. 7	4173	'Ορεβ ἐκρινε τὸν Ἰσραήλ έτη ξ'	δρορ'
Gedeon judicat Israelem an. 40	4213	Γεδεών ἐκρινε τὸν Ἰσραήλ έτη μ'	δσγ'
Abimelech judicat Israelem an. 3	4216	'Αβιμελέχ ἐκρινε τὸν Ἰσραήλ έτη γ'	δσιε'
Tholas judicat Israelem an. 23	4239	Θωλᾶς ἐκρινε τὸν Ἰσραήλ έτη κγ'	δελθ'
Jaar judicat Israelem an. 22	4261	'Ιαάρ ἐκρινε τὸν Ἰσραήλ έτη κβ'	δοξα'
Ammonites Israeli imperant an. 18	4279	'Αμάτιμ ἐβασίλευσε τοῦ Ἰσραήλ έτη ιη'	δσοθ'
Jephthe judicat Israelem an.	4285	'Ιαφθέη ἐκρινε τὸν Ἰσραήλ έτη ζ'	δσπε'
Esbai judicat Israelem an. 7	4292	'Ιεσβάλ ἐκρινε τὸν Ἰσραήλ έτη ζ'	δσζβ'
Elom judicat Israelem an. 10	4302	'Ἐλώμ ἐκρινε τὸν Ἰσραήλ έτη ι'	δτβ'
Abdom judicat Israelem an. 8	4310	'Ἀβδόμ ἐκρινε τὸν Ἰσραήλ έτη ιη'	δτι'
Philistæi imperant Israeli an. 30	4340	Φιλιστιεῖμ ἐβασίλευσαν τοῦ Ἰσραήλ έτη λ'	δτμ
Samson judicat Israelem an. 20	4360	Σαμψών ἐκρινε τὸν Ἰσραήλ έτη κ'	δτξ

'Αναρχία καὶ εἰρήνη τοῦ Ἰσραὴλ ἐτη λβ'
Ἡλι ὁ ἱερεὺς ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ ἐτη κ'
Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους Ἡλεῖ τοῦ ἱερέως δὲ πρὸς τοὺς
Τρῶας πόλεμος συνέστη τοῖς Ἑλλησιν· καθ' οὓς καὶ
Οὐμηρος ἤκμαζεν.
Σαμουὴλ ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ ἐτη κ'
Σεούλ ἔβασιλευσε τοῦ Ἰσραὴλ ἐτη κ'
Δαδίδ ἔβασιλευσε τοῦ Ἰσραὴλ ἐτη μ'

Απὸ δὲ τῆς βασιλείας Δαθίδ ἑώς τῆς τῶν Ῥωμαίων
βασιλείας ἐτη Θμί', ἀπὸ δὲ κτίσεως κόσμου ἐτη παντα-
κυσχῆλια uv'

Γαϊός Ἰούλιος ἔβασιλευσεν ἐτη δ'
Ἀλγυστος ἔβασιλευσεν ἐτη ν'

Τῷ τούτου μηδὲ εἴτε τῆς βασιλείας γεννάται δὲ Κύ-
ριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ σάρκα ἐν Βηθλέεμ
τῆς Ἰουδαίας ἐκ τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πά-
σχει τὸ ἐκούσιον πάθος ἐν τῷ ιηδὲ εἴτε τῆς βασιλείας
Τίβεριου Καίσαρος· τῷ γὰρ ιερῷ τοῦ αὐτοῦ Τίβερεοῦ
βαπτίσθη.

Τιβέριος ἔβασιλευσεν ἐτη κβ'
Γαϊός Φλλος ἔβασιλευσεν ἐτη δ'
Κλεοδίος ἔβασιλευσεν ἐτη ιδ'
Νέρων δὲ ιδὲς αὐτοῦ ἔβασιλευσεν ἐτη ιδ'
Γάλβας μῆνας ζ'
Οθων μῆνας γ'
Οὐρτέλλιος μῆνας η'
Οὐεζπασιανὸς ἔβασιλευσεν ἐτη ι'
Τίτος ἔβασιλευσεν ἐτη γ'

Ἐπὶ τούτου καὶ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων ἀλώσις γέ-
γονε, καὶ δὲ παντελῆς τῶν Ἰουδαίων ἐρήμωσις. Ἀπὸ
δὲ τῆς τοιαύτης ἀλώσις ἑώς τῆς βασιλείας Κων-
σταντίνου τοῦ Μεγαλού, ἥτοι τῆς τῶν Χριστιανῶν
βασιλείας, ἐτη σλζ̄, ἀπὸ δὲ κτίσεως κόσμου ἐτη
εωμα', ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀνακήψεως ἑώς τῆς
ἀλώσισσας Ἱεροσολύμων ἐτη μη'.

Κωνσταντίνος δὲ Μέγας ἐτη λγ'
Κωνσταντίος δὲ ιδὲς αὐτοῦ ἐτη κδ'
Ἰουλιανὸς δὲ παραβάτης ἐτη β'
Τοβιανὸς ἕτος α'
Οὐαλεντινιανὸς, ἐτη ιβ'
Οὐάλης δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐτη γ'
Γρατιανὸς ἐτη γ'
Θεοδόσιος δὲ Μέγας ἐτη ιζ'
Ἀρκάδιος δὲ ιδὲς αὐτοῦ ἐτη ιγ'
Θεοδόσιος δὲ Μιχρὸς ἐτη μβ'
Μαρκιανὸς ἐτη ζ'
Ἄδων δὲ Μέγας ἐτη ιζ'
Δέων δὲ Μιχρὸς ἕτος κ'
Ζήνων ἔβασιλευσεν ἐτη ιζ'
Ἀναστάσιος ἔβασιλευσεν ἐτη κζ'
Ἰουστῖνος δὲ Γέρων ἐτη θ'
Ἰουστῖνιανὸς δὲ Μέγας ἐτη λθ'
Ἰουστῖνος δὲ Νέος ἐτη ιγ'
Τιβέριος ἐτη δ'
Μωρίκιος ἐτη κ'
Φωκᾶς δὲ τύραννος ἐτη η'
Ἡράκλειος ἐτη λα'

δτιβ' Interregnum an. 32
δυιβ' Heli sacerdos judicat an. 20

Circa tempora Heli Graecorum aduersus Troja-
nos bellum accidit, quo etiam tempore Homerus
floruit.

Samuel judicat Israelem an. 20
Saul regnat in Israel an. 20
David regnat in Israel an. 40

A David usque ad Romanos imperatores anni
sunt 940. A mundi conditu anni 5450

C. Julius imperat an. 4
Augustus imperat an. 56

Hujus imperii an. 42 nascitur Dominus noster
Jesus Christus secundum carnem in Bethleem Ju-
dex de Virgine Maria, et voluntarias pœnas perpe-
sus est an imperii Tiberii Cæsaris 18. Nam 15 ejus-
dem anno baptizatus est.

Tiberius imperat an. 22

Caius alter imperat an. 4

Claudius imperat an. 14

Nero hujus filius imperat an. 14

Galba mens. 7

Otho mens. 3

Vitellius mens. 8

Vespasienus imperat an. 10

Titus imperat an. 3

Sub hoc Hierosolymorum excidium contigit et
omnimoda Judæorum desolatio. Porro ab hoc ex-
cidio ad Constantini M. sive Christianorum impe-
rium an. sunt 237. Ab O. C. 5841. A Christi Do-
mini ascensione ad excidium Hierosolymitanum
an. 48.

Constantinus M. an. 33

Constantius ejus filius an. 24

Juiianus Apostata an. 2

Jovianus an. 1

Valentinianus an. 12

Valens hujus frater an. 3

Gratianus an. 3

Theodosius M. an. 17

Arcadius ejus filius an. 13

Theodosius Minor an. 42

Marcianus an. 6

Leo M. an. 17

Leo Minor an. 1

Zeno an. 16

Anastasius an. 27

Justinus Senior an. 9

Justianus M. 39

Justinus Minor an. 13

Tiberius an. 4

Mauricius an. 20

Phocas tyrannus an. 8

Heraclius an. 31

Constantinus ejus filius an. 1	6149	Κωνσταντῖνος διὰ τοῦ αὐτοῦ ἔτος α'	ζρμθ'
Heraclius ejus filius mens. 6		'Ηράκλειος διὰ τοῦ αὐτοῦ μῆνας σ'	
Constantinus ejus filius an. 27	6176	Κωνσταντῖνος διὰ τοῦ αὐτοῦ ἔτη χζ	ζρος'
Constantinus Justiniani pater an. 17	6193	Κωνσταντῖνος διὰ τοῦ αὐτοῦ ἔτη ιζ'	ζρκζ'
Justinianus primum an. 10	6203	'Ιουστινιανὸς τὸ πρῶτον ἔτη ί'	ζσγ'
Leontius an. 3	6206	Λεόντιος ἔτη γ'	ζσς'
Tiberius Apisimarus an. 7	6213	Τίβεριος Ἀψιμαρος ἔτη ζ'	ζσιγ'
Justinianus secundum, et Tiberius ejus filius an. 6		'Ιουστινιανὸς τὸ δέκατον ἔτη ζ'	
	6219	Ἐπη ζ'	ζσιθ'
Philippus Bardanes an. 2, mens. 8	5221	Φιλίππος διὰ Βαρδάνης ἔτη β' μῆν. η'	ζσκα'
Anastasius Artemius an. 2	6223	'Αναστάσιος διὰ Ἀρτέμιος ἔτη β'	ζσκγ'
Theodosius Atramyttenus an. 1	6224	Θεοδόσιος διὰ Ἀτραμυτινὸς ἔτος α'	ζσκδ'
Leo Isauricus an. 24	6248	Λέων διὰ Ἰσαυρος ἔτη λδ'	ζσμη'
Constantinus ejus filius Copronymus an. 34	6282	Κωνσταντῖνος διὰ τοῦ αὐτοῦ διὰ Κοπρώνυμος ἔτη κδ	ζσπβ'
Leo ejus filius an. 5	6287	Λέων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἔτη ε'	ζσπζ'
Constantinus ejus filius cum matre an. 10	6297	Κωνσταντῖνος διὰ τοῦ αὐτοῦ σὺν τῇ μητρὶ ^{τῇ} ἔτη ι'	ζσκζ'
Constantinus solus illius filius an. 7	6304	Κωνσταντῖνος μόνος διὰ τοῦ αὐτοῦ ἔτη ζ	ζσθ'
Irene sola mater ejus an. 5	6309	Εἰρήνη μόνη τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἔτη ε'	ζσθ'
Nicephorus generalis an. 8, mens. 9	6317	Νικηφόρος διὰ τοῦ Γενικῶν ἔτη η' μῆν. θ'	ζτιζ'
Stauracius ejus filius mens. 3		Σταυράκιος διὰ τοῦ αὐτοῦ μῆνας γ'	
Michael Ragabe an. 1, mens. 9	6320	Μιχαὴλ διὰ Ραγαβέος ἔτος α μῆν. θ'	ζτα'
Leo Armenus an. 6, mens. 5	6327	Λέων διὰ Ἄρμενος ἔτη σ' μῆν. ε'	ζταζ'
Michael Balbus an. 8, mens. 9	6336	Μιχαὴλ διὰ Τραυλοῦ ἔτη η' μῆν. θ'	ζταζ'
Theophilus ejus filius an. 12, mens. 3	6348	Θεόφιλος διὰ τοῦ αὐτοῦ ἔτη ιβ' μῆν. γ'	ζτμη
Michael ejus filius an. 26	6374	Μιχαὴλ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἔτη χσ'	ζτοδ'
Basilius Macedo an. 19	6393	Βασίλειος διὰ Μαχεδῶν ἔτη ιθ'	ζτζ'
Leo ejus filius an. 25, mens. 8	6419	Λέων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἔτη κε' μῆν. η'	ζυθ'
Alexander ejus frater an. 1	6420	'Αλέξανδρος διὰ δελφοῦ αὐτοῦ ἔτος α'	ζυα'
Constantinus Leonis filius an. 48	6468	Κωνσταντῖνος διὰ τοῦ Λέοντος ἔτη μη'	ζυζη'
Romanus ejus filius an. 3	6471	'Ρωμανὸς διὰ τοῦ αὐτοῦ ἔτη γ'	ζυζε'
Nicephorus Phocas an. 6	6478	Νικηφόρος διὰ Φωκᾶς ἔτη σ'	ζυζη'
Joannes Zimisces an. 6	6484	'Ιωάννης διὰ Ζιμίσκος ἔτη σ'	ζυζδ'
Basilios Bulgaroctonus an. 55 cum fratre Constantino	6537	Βασίλειος διὰ Βουλγαροκτόνους ἔτη νε' σὺν τῷ διδελφῷ Κωνσταντίνῳ	ζγλζ'
Quibus imperantibus Sergius patriarcha Romanum pontificem & diptychis erasit.		'Εν οἷς βασιλεῖσι Σέργιος διὰ πατριάρχης τὸν πατέαν Ρώμης ἀπὸ τῶν διπτύχων ἐξέωσεν.	
Romanus Argyropulus an. 5, mens. 6	6542	'Ρωμανὸς διὰ Αργυροπόλεος ἔτη ε' μῆν. σ'	ζφμθ'
Michael Paphlago an. 7	6549	Μιχαὴλ διὰ Παφλαγῶν ἔτη ζ	ζφμθ'
Michael ejus consobrinus an. 4	6553	Μιχαὴλ διὰ φίδιος αὐτοῦ ἔτη δ'	ζφη'
Constantius Monomachus an. 13	6563	Κωνσταντῖνος διὰ Μονομάχου ἔτη ιγ'	ζφζγ'
Theodora Porphyrogeneta an. 1	6565	Θεοδώρα διὰ Πορφυρογένητος ἔτος α'	ζφζε'
Michael Militaris an. 1	6566	Μιχαὴλ διὰ στρατιωτικῶν ἔτος α'	ζφζε'
Isaacius Comnenus an. 2	6568	'Ισαάκιος διὰ Κομνηνῶν ἔτη β'	ζφζη'
Constantinus Ducas an. 6	6575	Κωνσταντῖνος διὰ Δούκας ἔτη σ'	ζφζε'
Romanus Diogenes an. 3	6579	'Ρωμανὸς διὰ Διογένης ἔτη γ'	ζφζθ'
Michael Ducæ filius an. 6	6585	Μιχαὴλ διὰ τοῦ Δούκας ἔτη σ'	ζφζε'
Nicephorus Bataniates an. 3	6588	Νικηφόρος διὰ Βατανιάτης ἔτη γ'	ζφζη'
Alexius Comnenus an. 38	6626	'Αλέξιος διὰ Κομνηνῶν ἔτη λη'	ζγκζ'

Hic imperare coepit ab an. 6589, indict. 4, Aprilis 1, magna feria, 5, qua et raptus contigit.

Οὗτος ἦρξε τῆς βασιλείας ἀπὸ τοῦ ζφζθ' ἔτους,
ινδικτιῶνος δ', καὶ μηνὸς Ἀπριλίου α', τῇ μεγάλῃ
πέμπτῃ, δτε καὶ τῇ ἀρπαγῇ γέγονε.

Additum hoc a librario.

A tempore Alexii imperatoris ad hoc tempus anni sunt 245 qui est mundi 6968.

Απὸ κυρίου Ἀλεξίου τοῦ βασιλέως ἕως δριτοῦ ἔτη
ζμε', ἔτους ζωξη'.

RERUM

QUAE IN JOANNIS ZONARÆ ANNALIBUS TRACTANTUR

ΣΥΝΟΨΕΙΣ, seu ARGUMENTA·,

quæque in aliquot codd. mss. ac in editione Wolfiana marginibus ascribuntur;
de quibus agitur in Præfatione.

PROÖMIUM.

NUMERO I. Προοίμιον.

N. III. Κεφαλαιώδης μνεῖα τῶν περιεχομένων τῆς βιβλιού ἱστοριῶν, ἢ τοῦ α' τόμου περιοχῆς.

N. IV. Η τοῦ β' τόμου περιοχῆς.

LIBER PRIMUS.

N. I. Περὶ κύστικοις. Ὡμέρα α'. Ὡμέρα β'. Ὡμέρα γ'. Ὡμέρα δ'. Ὡμέρα ε'. Ὡμέρα ζ'. Ὡμέρα η'. Σάββατον κέκληται.

N. II. Ὁπως ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἑδὲ μ κατὰ ἀνατολάς, καὶ ἔθετο ἑκεῖ τὸν ἄνθρωπον δὲν ἐπλασεν. Παράδεισος τῶν προσταγμάτων.

N. III. Ὁπως μετετέθη Ἔνωχ.

N. IV. Ὁπως ἰδόντες οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς φησιν ἡ Γραφὴ, τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ἔλαβον δευτοῖς, γυναικας. Ὁπως εἴρε Νῶε χάριν ἐνώπιον Β τοῦ Θεοῦ. Ὁπως διεσώθη Νῶε διὰ ξυλίνου λάρνακος. Ὁπως ἔθετο ὁ Θεὸς τὸ τέξον ἐν τῇ νεφέλῃ μετὰ τὸν κατακλυσμόν.

N. V. Ὁτι ἔμπελον ἐφύτευσε Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμόν, καὶ ἐπιει ἐκ τοῦ οἰκοῦ, καὶ ἐμβύσθη, καὶ ἐγυμνώθη ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Οἱ τοῦ Νῶε ἀπόγονοι, διασκεδασθέντες ὑπὸ τῆς ἀλλογλωσσίας, μετελήθησαν καὶ μετωνομάσθησαν. Ὁτι τῆς Ταρσοῦ Περσέως δομήτωρ. Περὶ τῆς τῶν ἐθνῶν ἀρχῆς, καὶ διενεκτήσαν.

N. VI. Περὶ τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ διει πρῶτος ἐπῆρε τὸν Θεὸν ποιητὴν τοῦ παντός. Περὶ τῆς τῶν Σαρακητῶν αἰχμαλωσίας, καὶ διει ἐτρώθησαν, καὶ ἔχειλατίσθη Λώτ. Ὁτι τῷ Ἀβραὰμ ὁ Θεὸς δώσειν οὐδὲν ἐπειγγέλετο, ὡς τὸ σπέρμα αὐτοῦ γενέσθαι ὡς τὰ ἔστερα τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ διει περιετμῆθησαν, καὶ διει τὸ Ἰσαὰκ γέλως ἕρμηνεύεται. Οἱ μὲν Ἰουδαῖοι τῷ δρόδῳ ἡμέρα περιείμονται, οἱ "Ἄραβες δὲ τῷ τριπαδεσκάτῳ ἔτει. Ὁτι δὲ Ἰσαὴλ ἐκ τῆς Ἀγρας. Εἴσαι καὶ πέντε ἐτῶν ἦν Ἰσαὰκ, διει θυσίας προστάχθη αὐτὸν Ἀβραὰμ.

N. VII. Ἀναχώρησις Ἰακὼβ εἰς Μεσοποταμίαν, καὶ αἱρει τῆς διαβείσης κλίμακος καθ' ὑπνους. Κατέθησις Ἰακὼβ πρὸς Λάζαν τὸν μητράδελφον, καὶ ἔρεις τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ. Συνέλευσις Ἰακὼβ πρὸς Δειλαν, καὶ τακνογονία αὐτῆς. Ἡ δὲ Ῥαγὶλ μὴ τίτανος τῇ οἰκείᾳ θεραπανή τὸν Ἰακὼβ ἤξιωσε συνελθεῖν, καὶ τὰ τεχθέντα δύο τέκνα φειώσατο. Ζηλώσασσα δὲ ἡ Λεία, τὴν ἐκυροῦ θεράπαιναν παραχατεῖλιν τὸν δρόπον, καὶ τὰ γεννηθέντα ἔκιδιώσατο. Ὁτι δὲ Ῥαγὶλ ἔτει τὸν Ἰωσῆ.

N. VIII. Ὅποχωρήσαντος Ἰακὼβ ἀπὸ τοῦ Λάζαν, καὶ δὲ Ῥαγὶλ τὰ εἶδωλα τούτου ἀφαιρεῖται.

A Πάλη Ἰακὼβ μετὰ τοῦ ἀγγέλου. Ἀρπαγὴ τῆς Δείνης ὑπὸ τοῦ τῶν Σικίμων βασιλέως, υἱοῦ Συχέμ, καὶ ἀπελεισταύτων, καὶ φθορὰ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς, θάνατος Ἰσαάκ.

N. IX. Ὁπως ἐπεκλήθη Ἐδώμ δὲ Ἡσαῦ. Βουλὴ τῶν ἀδελφῶν κατὰ τοῦ Ἰωσῆφ, καὶ κατάσχεσις αὐτοῦ, καὶ ἀπόδοσις πρὸς τοὺς ἐμπόρους. Ὁτι δὲ Πετεφῆς ὠνήσατο τὸν Ἰωσῆφ. Κατηγορία φευδῆς διὸ τῆς γυναικὸς Ηετεφῆς κατὰ τὸν Ἰωσῆφ, καὶ κατάσχεσις αὐτοῦ ἐν φυλακῇ. Διγλωσσις τῶν ἐνυπνίων τῶν συνδεσμωτῶν παρὰ τοῦ Ἰωσῆφ.

N. X. Ἐνύπνια τοῦ Φαραὼ. Διγλωσσις τῶν ἐνυπνίων Φαραὼ ὑπὸ τοῦ Ἰωσῆφ, καὶ δίδωσις τὴν ἔξουσίαν αὐτῷ Φαραὼ πάσης γῆς Αἰγύπτου. Τι σημαίνει τὸ θομφάνηχος. Ἐπανέλευσις τῶν ἀδελφῶν Ἰωσῆφ διὰ τὸν λιμόν. Ἀναγνωρισμὸς Ἰωσῆφ καὶ τῶν ἀδελφῶν.

N. XI. Ἐλευσις τοῦ Ἰσαὴλ πρὸς Αἴγυπτον πανοικεῖ. Εὐλογία Ἰακὼβ τοῖς ἐγγόνοις ἐναλλάξ. Τελευτὴ Ἰωσῆφ.

N. XII. Ὁτι ἐκάκουον οἱ Αἴγυπτοι τοὺς Ἰσραηλίτας. Περὶ τῆς γεννήσεως Μωϋσέως. Ὁτι περικαλλῆς ἦν τὴν ἰδέαν Μωϋσῆς, καὶ διει προσίστο θηλῆν Αἴγυπτίαν. Ἐπανυμία τοῦ ὀνόματος Μωϋσέως, καὶ διδόμος ἦν ἐξ ἀδραμέ. Ὁπως ἐπιτίθησι τὸ διάδημα Φαραὼ τῷ Μωσῇ. Οἶος ἦν τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν ἀρετὴν δὲ Μωσῆς, καὶ διπας κατ' Αἴθιόπων ἐκστρατεύει. Ὁτι προμάχοις ταῖς ἴδεσι κατὰ τῶν ιοδόλων ἐχρήσατο. Ἡ Σαδάν πόλις Αἴθιοπίας. Ὁτι Μωσῆς ἔλαβε γυνάκια τοῦ Διούπων χρατούντος θυγατέρα. Ὁτι οἱ Αἴγυπτοι έμίσουν αὐτὸν καὶ σωζόμενοι. Ὁτι ἔφυγε Μωσῆς ἐξ Αἰγύπτου εἰς Μαδιάμ, κάκει λαβῶν γυναῖκα, καὶ ποιημήν γίνεται.

N. XIII. Ὁτι νέμων ἐν δρει Σινᾶ δρῆ τὴν βάτον δ Μωσῆς, καὶ ἐνυπνίασθη ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἀπελεῖται. Τὸ περὶ τῆς βαστηρίας τοῦ Μωσέως θαῦμα, τὴν εἰς τὸν κόλπον βλέθεισαν δεξιάν, καὶ τὸ εἰς αἷμα μεταβληθὲν ὄδωρ. Ὁτι Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἤλθον εἰς Αἴγυπτον πρὸς Φαραὼ. Ὁπως δὲ ῥάδος μετεβλήθη εἰς δρῖν. Ὁστε δὲ Μωσῆς κακά τοῖς Αἴγυπτοις ἐπήγαγε, σκληρυνομένου τοῦ Φαραὼ. Ὁπως τὸ Πάσχα διάβασις, καὶ ὑπερβασία ἐξ ἐκείνου εἰκονίζεται. Ὁσοι δέσαν οἱ στρατεύεσθαι δυνάμενοι Ιουδαῖοι, διει ἔκηλθον τῆς Αἴγυπτου. Πόσσους ἐνιαυτούς εἰς τὴν Αἴγυπτον ἤνυσαν Ιουδαῖοι.

N. XIV. Πόσσος δέν διώκων τοὺς Ιουδαίους λαδὸς τῶν Αἴγυπτίων. Ὁπως διείλεν εἰς δύο τὴν θάλασσαν μέρη, καὶ διειβάσει τὸν λαόν. Ὁτι δυμηστεν φύγην Μωσῆς, καὶ τοῖς δπλοῖς Αἴγυπτίων ἐχρήσαντο Ιουδαῖοι. Ὁτι Μάρ καὶ Μαϊράν δ τὸ նδωρ τὸ

πικρὸν ἔχων τόπος ἐκλήθη. "Οπως διὰ ξύλου ἐγλυ-
κάνθη τὸ οὐδωρ, καὶ δπως τὸ τοιοῦτον θεῦμα ἱώση-
πος ἐμηνεύει. Περὶ τῶν δρτύγων καὶ τοῦ μάννα.
"Οτι τὸ Μάνι περώτησιν δηλοῖ. "Οτι τὸ ἀστάριον
μέτρον ἔστιν. "Οπως ἡ πέτρα παρὰ Μωσῆς οὐδωρ
ἔβλουσεν. "Οτις δ Μωσῆς κατετροποῦτο τῇ ἐκτάσει
τῶν χείρων. "Οπως Ὡρ λαὶ Ἀαρὼν ἀνείχον τὰς
χείρας τοῦ ἀδελφοῦ.

N. XV. "Οτι μετὰ τρίμηνον ἔξι Αἰγύπτου ἐπὶ τὸ
Σινᾶ ὄρος παρῆσαν Ιουδαῖοι. Συμβουλὴ τοῦ πενθε-
ροῦ Μωσέως, δπως χρὴ δημαγωγεῖσθαι τὸν λαὸν.
Κατὰ τὸ ὄρος Σινᾶ ἔλαβε Μωσῆς τὰς ἐντολάς. "Οτι
χρονίζοντος εἰς τὸ ὄρος δ λαὸς ἐγγύγυας, καὶ τὶ
ἐποίησεν Ἀαρὼν. Ήως δ Μωσῆς συνέτριψε τὰς
πλάκας, δργισθεὶς διὰ τὴν μοσχοποίησαν, καὶ συ-
τρίψας τὸν μόσχον, ἐπότισε τὸν λαὸν ἐκ τοῦ χοδοῦ,
καὶ ἀπέκτεινε πολλοὺς. Ἀνέδη Μωσῆς εἰς τὸ ὄρος,
λέγων· Κύριε, ήμαρτηκεν δ λαὸς. Καὶ λαὸν δύο
πλάκας, αὐθίς ὑπέστρεψε πρὸς τὸν λαὸν Περὶ τῆς
κατ' ἐπιταγὴν γεγενημένης σκηνῆς, καὶ τῆς εἰς αὐ-
τὴν προσαγωγῆς τοῦ λαοῦ, ὃν εἶχον.

N. XVI. "Οτι ἀρχιτέκτονες τῆς σκηνῆς Βεσελετὴ^λ
καὶ Ἐλιφάτ. Περὶ τῆς κιβωτοῦ, ἐν ᾧ καὶ δύο πλά-
κες, καὶ τίνες οἱ δεκάλογοι, οἱ ἐν αὐτῇ. Οἱ δεκάλο-
γοι. Περὶ τῆς ἐν τῷ ναῷ καταθέσεως, καὶ τῶν δώδεκα
ἄρτων τῶν ἀζύμων. "Οτι ἀρχιερεὺς Ἀαρὼν ἐψη-
φισθη. "Οτι Ἐβραῖοι εἰσέφερον. "Οτι τὴν εἰσφορὰν
ἐλευθέρως ἐποιοῦντο οἱ Ἐβραῖοι. "Οτι παρὰ τὰ
διατεταγμένα θυσάντων τινὰ μέρη τοῦ σώματος
κατεκύθησαν. "Οτι ἐκήκοντα μυριάδες εὐρέθησαν, καὶ
ἐπέκεινα.

N. XVII. Η Δευτερικὴ φυλὴ ὑπὲρ δισμυρίους καὶ
τρισγιλίους ἀριθμηθέντες πρὸς δκτακοσίους καὶ
δγδοσκοντα. "Οπως ἔξι ἐκάστης φυλῆς ἔνα λαβὼν
κατασκοπῆσοντα τὴν γῆν, τὴν τὸ δύναμιν τῶν Χα-
ναναίων. Περὶ τῆς στάσεως τοῦ πλήθους καὶ τοῦ
Κορὲ καταβοῶντος διὰ τὴν ιερωσύνην Ἀαρὼν. Ὅπο-
θηκε Μωσῆς, καὶ δπως ἀγνώσθη, διὰ δ θεὸς τὸν
Ἀαρὼν ιεράσθαι ἐγέλει. "Οπως Δεχθὲν καὶ ἀδειρῶν
ὑπὸ γῆν κατεχώσθησαν. Κρίσις θεοῦ δικαία τοῖς
περὶ τῆς ιερωσύνης ἀμιλλαμένοις. Περὶ τῶν βακτη-
ριῶν τῶν ἔχουσῶν τὰ τῶν φυλῶν δνδματα, ἐν αἷς
καὶ ἡ Ἀαρὼν ἐδλάστησες ἁέδος. "Οπως ἡ τῶν λευ-
τῶν φυλὴ στρατειῶν ἀφείθη, καὶ οἵας προσόδους
ἴσχεν.

N. XVIII. "Οπως τέθηκε Μαριάμ ἡ τοῦ Μωσέως
ἀδελφὴ, μὴ ἴδοισκ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Καὶ
Ἀαρὼν ὁμοίως καταλαπών ἀρχιερέας τὸν οὐρόν.
"Οπως οἱ Ἐβραῖοι κατὰ Ἀμοραίων ἐμαχέσαντο.
Καὶ ἀνάρεσις τῶν κυτῶν βασιλέων Σηήων καὶ Ὀγ. Περὶ στρατοπεδεύσεως πρὸς Ιεριχοῦντος. Περὶ Βα-
λαὰμ καὶ τῆς κατὰ τὴν δόδον κυτοῦ ἐπιφανείας ἀγ-
γέλου. "Οτι δ Βαλαὰμ Μωσές οὐ κατηράσατο, ἀλλὰ
καὶ εὐλόγησε κινούμενος ἄκων ἐν θεῷ. "Οτι κατα-
συμβουλὴ Βαλαὰμ παρέθους ἀφῆκετοις Ιουδαιοῖς,
καὶ παρηγόμησαν δεινῶς. "Οπως δ Φινεὲς τὸν Ζαμ-
βρῆν σὺν τῇ Μαδιανίτῃ ἐξεκέντησεν. Ἡττα Μα-
διηναίων καὶ ἀνάρεσις πάντων ἄνευ γυναικῶν
παρθένων. "Οτι γηράσας Μωσῆς Ιησοῦν κατέλι-
πεν.

N. XIX. "Οτι τὴν Ἀμορεῖτιν τῷ Γάδ καὶ Ρουΐμ
ἀφώρισε Μωσῆς, διατεξάμενος, ἵνα ἔκαστος τῆς
οἰκείας φυλῆς μένων ἔχῃ τὸν κλήρον. Εἰ δὲ τῆς φυ-
λῆς ἀλλοτριωθῆ, καὶ τοῦ κλήρου στερηθῆ. "Οπως,
εἰς δρος ὑψηλὸν στὰς Μωσῆς, εἶδε τὴν γῆν τῆς ἐπ-

Α αγγελίας, καὶ οὕτως ἀφανῆς γέγονε, βιώσας ἐτη
ἐκατὸν εἰκοσιν, ὃν ἤρξε τὸ τρίτον τούτων. Περὶ^λ
τῶν τῆς Ἱεριχοῦντος κατασκόπων. Περὶ Ραὰδ τῆς
ἐν Ἱεριχοῦντι κρυψάσης τοὺς κατασκόπους, καὶ
ὅσα ὑπέσχοντο αὐτῇ ποιῆσαι μετὰ τὴν τῆς πόλεως
διλωσιν. Καὶ διτὶ φοινικίδα ἀπαιωρῆσαι εἰς γνώρισμα
τῆς οἰκίας ἐνετέλετο διηγήση. "Οτι πρῶτοι ιερεῖς
καὶ λευταὶ τὸν Ἱορδάνην ίεσθόντες, ἀνέκοψαν
αὐτὸν, καὶ οὕτως διεπέρασεν.

N. XX. Περὶ τοῦ βωμοῦ καὶ τῶν λίθων οὓς ἔλαβεν
Ἰησοῦς κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν φυλῶν ἐκ τοῦ Ἰορδά-
νου. "Οτι κατὰ τὴν πρώτην τῆς τοῦ Πάσχα ἡμέραν
ῆρξατο δ Ἰησοῦς πολιορκεῖν Ἱεριχώ. Καὶ ἔως τῆς
ἔδομης ἡμέρας τὸ τεῖχος κυκλῶν μετὰ τῶν ιερέων
καὶ τὰς κιβωτοῦ, καὶ μετὰ σαλπίγγων, καὶ κατ-
έπεσε τὸ τεῖχος, καὶ ἀράς κατὰ τῶν ποτε βουλγη-
σομένων ἀνεγείραι τὴν πόλιν Ἱεριχοῦντα ἐποιή-
σατο. Περὶ τῶν ἀναιρεθέντων χρημάτων, διὰ ἀνετε-
θησαν τῷ Θεῷ. Καὶ περὶ τοῦ ἀποκρύψαντος τὸ χρυ-
σίον, καὶ διτὶ ἀνηρέθη διὰ τούτο. "Οπως ἐσπείσαντο
Γαβανίταις αἱ οὗτες ἀλλότριοι Ἱεριχοῦντος. "Οτι
Ἴησοῦς, μαθών ψευθῆναι, ἐποίησε τούτους ἔυλοκό-
πους καὶ ὑδροφόρους τῆς Συναγωγῆς. "Οπως τὸν
βασιλέα Ἱεροσολύμων ἤτιτσεν Ἴησοῦς, συμμαχῶν
Γαβανίταις, διτὶ καὶ ἡμέρα τρίκηθη. "Οτι Γαλ-
γαλ τὴν ἐλευθερίαν οἱ Ἐβραῖοι καλοῦσιν.

N. XXI. Περὶ τῆς σκηνῆς ἡς ἐστησεν Ἴησοῦς εἰς
Σηλάμ. "Οτι ὑπέργηρως Ἴησοῦς ἐτελεύτησεν, ἐτῶν
γεγονὼς ἐκατὸν δέκα. "Οτι μετὰ θάνατον Ἴησοῦ κατὰ^λ
τῶν Ἐβραίων Χαναναῖοι ἐπανέστησαν, καὶ ἤτη-
θησαν. "Οτι εὐθηνούμενοι Ἰσραηλῖται κατερρεύμησαν
τῶν νόμων καὶ τῶν δόλων.

N. XXII. Περὶ τοῦ ἔνωμαντος ἐν Γαβαὶ Δευτέου,
καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τῆς Βηθλεεμίτιδος, ἣν οἱ
εἰς αὐτὴν πορνεύοντες διέφειραν. Καὶ διτὶ ταῦτην
εἰς δώδεκα μέρη διεῖλεν δ ταῦτης ἀνήρ, καὶ ταῖς
δώδεκα φυλαῖς ἐστείλει τὰ μέρη εἰς ἔλεγχον τοῦ
γενομένου. Περὶ Γοβονιὴλ, καὶ δπως ἤρξε τοῦ Ἰε-
ραηλίτῶν λαοῦ. Μετὰ τὸν Γοβονιὴλ ἀναρχοὶ οὗτες
οἱ Ἰσραηλῖται κατεφρονήθησαν. Περὶ τοῦ Βενιαμί-
του Ἄωθ ἡ Ιούδα, καὶ διτὶ τὸν Αἰγαλώμ ανεῖλε δόλῳ.
"Οπως ἤρξε τοῦ λαοῦ Ἀωθ.

N. XXIII. Περὶ Δευώρας τῆς προφήτειδος καὶ Βα-
ράχ, τῶν κατὰ τοῦ Σισάρα στρατευσάντων. "Οτι
φεύγων Σισάρας ἀνηρέθη παρὰ γυναικὸς γάλακτι
μεθυσθείας. Θάνατος Δευώρας καὶ Βαράχ. Περὶ Γε-
δεών, καὶ δσα ἐποίησεν δ δρθεὶς αὐτῷ ἄγγελος,
παραθρήρων αὐτὸν εἰς τὸν κατὰ τῶν ἀνεντίων
πόλεμον. Περὶ τοῦ πόκου καὶ τῆς δρόσου. Περὶ τῶν
ἐν τῷ πίνειν λαφύντων. Περὶ τῆς ἐν πνοίς κριθίνης
μάζης, τὶ δηλοῖ; "Οπως τὸν οἰκεῖον λαὸν συνέταξε
Γεδεών. "Οτι γηραιός ἐτελεύτησε Γεδεών κατελι-
πών οὐράς ἐκ διαφόρων γυναικῶν ἰδομηκοντα, καὶ
ἔνα ἐκ παλλακῆς, δι τοὺς ἐδομηκοντα ἐκτείνει καὶ
ἐτυράννησεν. "Οτι γύναιον ἄνωθεν βελὺν κτείσει
τὸν Ἀβιμελέχ. "Οτι Ἱεράθεις ὑπέσχετο θύσαι τὸ πρώ-
τον συναντῆσαν, εἰ νικήσει· καὶ οὕτω θύει τὴν θυ-
γατέρα.

N. XXIV. "Οτι Σαμψών ισχὺν σημαίνει. "Οπως
ἴγεννήθη Σαμψών. "Οτι Ναζωραῖος, δ ἀφωρισμένος
Θεῷ. "Οτι δ πατήρ Σαμψών, Μανωλὲ έζητει μαθεῖν
τοῦ προσομοιούντος ἀγγέλου τὸ δνομα. "Ο δὲ θαυ-
μαστὸν εἶπεν εἰναι τούτῳ, καὶ ἀπεσιώπησεν. "Οτι
θείωρ πυρὶ κατεκαύθη δ θυσία Μανωλ. "Οπως ἡρά-
σθη δ Σαμψών γυναικὸς ἀλλοφύλου. Καὶ δπως ἀναι-

ρεῖ τὸν λέοντα, καὶ εὑρίσκει σμῆνος μελισσῶν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. Καὶ ὅτι τὰ περὶ τούτου πρό-
βλημα ἔστο· καὶ ὅπως τοῦτο τῷ γυναικὶ ἔκγραψατο
αἰτησμάνῃ σὺν δάκρυσιν. "Οτι; διὰ τὸ τὴν γυναικα
ἴτερον σοζυγῆναι, ὡργίσθη Σαμφών, καὶ λαβὼν
ἀλατταντας τριακοσίας, λαμπάδας ἡμιμένας ταχὶς ἐκε-
νῶν οὐδεῖς προσδῆσε. Καὶ οὕτω τὰ τῶν Παλαιστιῶν
κατέκυνε λίτια. Οἱ δὲ κατέκυναν τὴν γυναικαν.
"Οτι; ἵκων ἐκτὸν δεδεμένον τοῖς ἀλλοφύλοις παρέδωκεν ὁ
Σαμφών. "Ο δὲ διὰ σιαγόνος ὄντος ἀπέκτεινε πολλούς.
"Οὖν καὶ Σιαγόνα τὸν τόπον ἐκάλεσεν. "Οπως ἀπὸ
τῆς σιαγόνος ἐπις Σαμφών. "Οπως τὰς πύλας σὺν
ταῖς παραστάσις μετέβητο Σαμφών. "Οτι; ἡ πάτησε
Σαμφών ἡ Δαλιδί. Καὶ μαροῦσα τὴν ἀπὸ τῆς τρίχας
ἴσχυν, ἐκκόπτει τὴν τρίχαν καὶ αὐτὸν ἀσθενήσαντος,
κακόπτουσιν αὐτοῦ τοὺς ὄφθαλμοὺς οἱ ἔχθροι. "Οπως
τῆς κόμης αὐξομένης, καὶ ἡ ἴσχυς τοῦ Σαμ-
φών. Καὶ ὅπως τοὺς κίονας κατέστησε, καὶ τὴν οἰ-
κλαν ἔρχιψε καθ' ἐκτοῦ καὶ πάντας ἀπέκτεινε σὺν
ταῦτῳ.

N. XXV. "Οτι; μετὰ τὸν Σαμφώνον οὐκέτι Κριταὶ
ἡγον τὸν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ὁ ἀρχιερεὺς Ἡλεῖ. Περὶ
τῆς Νοεμίν, καὶ τῆς Ὁρφα, καὶ τῆς Ρούθ. "Οπως
ἡ Νοεμίν εὐτυχίαν δηλοῖ, Μάρα δὲ δύνην. "Οπως ὁ
Βοδὸς τὴν Ρούθ εἰσαγαγῶν εἰς τὴν Γερουσίαν, καὶ
τὸν συγγενῆ ἡρέτο εἰ ταῦτην βούλεται ἀγαγεῖν. Τοῦ δὲ
παραπτησμένου, λαμβάνει αὐτὴν, καὶ διὰ τὸν
νόμον γέγονε τὰ σημεῖα τῆς παραπτησεως. "Οτι;
Ιωνᾶδος δουλεύων ἐρμηνεύεται. Ήερὶ Σαμουὴλ. "Οτι;
ὁ Ἡλεῖ προειπε τῇ Ἀννῃ τὸν Σαμουὴλ γέννη-
σιν. "Οτι; προσῆχθη τῷ Ἡλεῖ μετὰ τὸ γεννήθηναι
Σαμουὴλ. "Οτι; κοιμώμενον τὸν Σαμουὴλ ἐκάλεσεν ὁ
Θεός. Ηρόδησις διὰ τὸν Σαμουὴλ τῶν ἐσομένων
τῆς Ἰσραὴλίτικας καὶ τοῖς παισὶ τοῦ Ἡλεῖ συμφορῶν.

N. XXVI. Κίνησις Παλαιστιῶν κατὰ Ἰσραὴλιτῶν.
Καὶ τῆς Κιβωτοῦ ἀποστολὴ εἰς βοτύθιαν, καὶ
Ἐβραίων ἥττα, καὶ φόνος τῶν παΐδων Ἡλεῖ, καὶ
μλωσις τῆς Κιβωτοῦ, καὶ θάνατος διὰ τοῦτο τοῦ
Ἡλεῖ, ἐνενήκοντα ἑτῶν γενομένου. "Οτι; εἰς Ἀξῶτον
πόλιν οἱ ἀλλοφύλοις τὴν Κιβωτὸν ἀπέγαγον, καὶ
ἐνθέντο ἐν εἰδωλούνθεοῦ Δαγῶν, καὶ διαπέπτωκε
τὸ εἰδωλον. "Οτι; δυστεντερία ἐνέστηκε τῇ πόλει
Ἀξωτῶν, καὶ μῆνες ἐκ τῆς γῆς ἀνεδόθησαν. "Οτι;
τὸ κόλεως εἰς πόλιν ἡ Κιβωτός πεμπούμενη παρὰ
τὸν Παλαιστιῶν, ἐκάρου αὐτάς. "Οπως ἀπετελή-
γι Κιβωτὸς ἐπὶ ἀμάξης ἀναθεμένων. "Οτι; βίες ἀπή-
γον μάνοις εἰς τοὺς Ἰσραὴλίτας τὴν Κιβωτόν. "Οτι;
τοὺς ἀθεμένους τῆς Κιβωτοῦ ἀνέρους ἰθανάτωσεν
ὁ Θεός. "Οτι; ὁ Σαμουὴλ ἀντὶ ἐλευθερίας ἐπεισέπει. "Οτι;
εἰς Παλαιστινοῦ προσβαλόντες τοῖς Ἐβραιοῖς
ἡττήθησαν, φροντῶν καὶ σεισμού γεγονότων, καὶ
δοτρεστῶν, ἃς ἔξεδειματωθήσαν, καὶ οὐκέτι προσ-
βαλλον.

N. XXVII. "Οτι; ὁ Σαμουὴλ, γεγγρακώς, τοῖς
υἱοῖς τὴν χρίσιν τοῦ λαοῦ ἀντιθησιν. "Οτι; ὁ λαός
διὰ τὴν τῶν υἱῶν τοῦ Σαμουὴλ κακίαν βασιλίᾳ ἐξή-
τησαν, καὶ ὁ Σαμουὴλ δεωκέναι ὑπέσχετο, προειπών
μεταμελήσειν αὐτοῖς. Ήερὶ Σαούλ, καὶ ὅπως εἰς
βασιλεῖται ἔχεισθη, ἀνάζητων τοὺς ὄντος τοῦ πτερός.
Τίνι σημεῖα ἐπὶ τῷ χρίσματι δέδωκε τῷ Σαούλ ὁ
Σαμουὴλ. "Οτι; ὁ κλῆρος ἐπὶ τὸν Σαούλ ἐπεσε. Καὶ
ἀνέγνησαν αὐτὸν, καὶ εἶρον ἀπήντα. "Οτι; ἔγνησεν
ὅ τῶν Ἀμερινῶν βασιλεὺς ἐξελεῖν ἐκάστου δεξιῶν
δρυσαλμὸν τῶν Γαλαδιτῶν, καὶ οὕτως ἀπαλλαγῆναι
αὐτῶν. "Οτι; Σαούλ προεφήτευσε τὴν ἀπώλειαν τῶν

A ἔχθρων. "Οπως κατετροπώσατο Ἀμερινίτας ὁ
Σαούλ. "Η δευτέρα τοῦ Σαούλ ἀναγέρευσις. Πότε
ἥστιν Ἐβραῖοι ἀριστοκρατούμενοι, καὶ πότε ἀναρ-
χοι, καὶ πότε ἐκρίνοντο, καὶ πότε ἐβασιλεύοντο.

N. XXVIII. "Οτι; ἐν ἀκμῇ θέρους χειμῶν γέγονεν.
"Οτι; καὶ πάλιν οἱ Ιχλαιστινοὶ τοὺς Ἐβραίους κατ-
έτρωσαν. "Οπως δὲ Ιωνάθαν προσέβαλε τοῖς πολεμοῖς,
καὶ ἤτησεν αὐτούς. "Οτι; ἀράν ἔστο Σαούλ τοῦ
μη, φρεγεῖν τινα ἔως νυκτὸς, ἀλλὰ δῶκει ἀκρατῶς
τοὺς ἔχθρους, καὶ διὰ μὴ ἀκούσας τῆς ἀρᾶς ἐφραγεν
Ἰωνάθαν, διὰ τοῦτο γέγονεν ηττα. Καὶ διὰ τοῦτον
ἔμελλεν ἀνελεῖν ὁ πατὴρ, εἰ μὴ ἥρπασεν αὐτὸν ὁ λαός.

N. XXIX. "Οτι; κατὰ κλεισμὸν Θεοῦ εἶπε Σαμουὴλ
τῷ Σαούλ, συμβαλεῖν Ἀμαληκίταις, καὶ πάντας
κτείναι. Καὶ διὰ προσβαλῶν ἐνίκησε, τὸν δὲ βασιλέα
αὐτῶν οὐκ ἀπέκτεινε. Καὶ διὰ τοῦτο ἀκούει ἀπὸ Σα-
μουὴλ ἀφαιρεθῆναι τὴν βασιλείαν. "Οτι; τοῦ Σαμουὴλ
ὑποχωροῦντος κατέσχε τὴν διπλοῖδα αὐτοῦ Σαούλ,
παρακαλῶν ἱεράσιθαι τὸν Θεόν. Καὶ ἐσχίσθη ἡ
διπλοῦς, καὶ εἶπε Σαμουὴλ, οὕτω διαιρεθῆναι τὴν
βασιλείαν αὐτοῦ. Καὶ ὅψε παρεκλήθη Σαμουὴλ εἰπών,
ἴκετεῦσαι τὸν Θεόν εἰ τὸν βασιλέα Ἀμαληκίτων
κτείνει Σαούλ. "Οτι; ἀπὸ πάντων τῶν ἀδελφῶν ὁ
Δαβὶδ ἔχρισθη εἰς βασιλέα, καὶ διὰ ἐπῆλθεν ἐπ'
αὐτὸν πνεῦμα προφητείας ὑποχωροῦν ἀπὸ Σαούλ.
"Οτι; πνεῦμα πονηρὸν ἔπνιγε τὸν Σαούλ, δικτεπῆδε
Δαβὶδ φύλλων μετὰ κινύρας. Καὶ διπλοφόρος τῷ
Σαούλ ἔχριμάτικεν. Περὶ τῶν ἐπελθόντων ἀλλοφύ-
λων τοῖς Ἰσραὴλίταις· καὶ περὶ Γολιάθ. Καὶ
ὅπως δ ἀδειδὸς αὐτὸν ἐκίνησε. Καὶ περὶ τῶν δόλων
τοῦ Γολιάθ. "Ο δαβὶδ ἡθελεῖν λέγει· ἐπὶ τῷ ἐνι-
σχύσαντι αὐτὸν κατὰ τῆς ἀρκτοῦ καὶ κατὰ τοῦ
λαόντος. "Οτι; ἀπολος προσέβαλε Δαβὶδ τῷ Γο-
λιάθ, μόνους πάντες λίθους φέρων, καὶ τὴν σφεν-
δόνην. "Οπως λίθως δὲ σφενδόνης τὸν Γολιάθ
κατέβαλε Δαβὶδ, καὶ ἀνειλεν αὐτὸν τῇ οἰκείᾳ
ρόμπαλῃ αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἡττῶνται οἱ ἀλλο-
φύλοι.

N. XXX. "Οτι; ἀνέθετο Δαβὶδ τὴν βρυμφαίαν τοῦ
Γολιάθ τῷ Θεῷ. "Οπως φθονῆσαι τὸν Δαβὶδ ἐκι-
νήθη Σαούλ. "Οπως ἔψαλλε Δαβὶδ ἐπὶ Σαούλ δαιμο-
νίζομένῳ, δὲ δὲ ἐπεχείρησε βάλλειν τῷ δόρατι, καὶ
ἡτύχησεν. "Οτι; ἡρά Δαβὶδ ἡ θυγάτηρ Σαούλ, καὶ
ὑπέσχετο τὸν γάμον, εἰ ἐκτὸν ἀκροβούστιξ ἐνέγκοι
αὐτῷ Δαβὶδ. "Ο καὶ πεποίηκεν ὁ Δαβὶδ. "Οπως
ἐπεδόλευεν ἀεὶ Σαούλ τῷ Δαβὶδ. "Οπως καὶ πάλιν
δαβὶδ ἐνίκησε τοὺς πολεμούς. "Οπως πρὸς τὴν
ἀποστολὴν τοῦ Σαούλ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ἀντεμηχα-
νῆσατο, τὸν Δαβὶδ προπέμψασ, καὶ ἡ περὶ αἰγᾶς
νεοσφαγοῦς ἐν τῇ κλίνῃ κατακρύψασ. "Οπως διαφό-
ρως προεφήτευσε τότε πολλοῖ. "Οτι; εἴρηται τὸ, Εἰ
καὶ Σαούλ τὸν προφήτας.

N. XXXI. Αἱ φυγαὶ τοῦ Δαβὶδ. "Οπως τοὺς ἀγίους
ἄρτους ἔφαγε Δαβὶδ, καὶ τὴν βρυμφαίαν τοῦ Γολιάθ
ἔλαβεν. "Οτι; μανίαν ὑπεκρίθη Δαβὶδ. Περὶ Δωτῆ
τοῦ δούλου Σαούλ, καὶ διὰ πάντας κατέγγειλε περὶ τῶν
ἄρτων καὶ τῆς βρυμφαίας. Καὶ διὰ πάντας δι-
κτάνθη ὁ ὄρχιστης ἐκείνος, καὶ τὸ γένος αὐτοῦ. Ηάλιν
ἐπιβούληται κατὰ Δαβὶδ. "Οπως διὰ τὴν τῆς
γαστρὸς ἀνάγκην εἰσῆλθε Σαούλ εἰς τὸ σπίλαιον. "Ενθα
ἡν δαβὶδ, καὶ οὐκ ἀπέκτεινεν αὐτὸν, ἀλλ' ἔλαβε
μέρος τῆς διπλοίδου. "Ορχος Δαβὶδ πρὸς Σαούλ,
διὰ οὐ κακώσει· τὸ γένος αὐτοῦ.

N. XXXII. Ήερὶ Νάζαρ τοῦ ἀπανθρώπως ἀπο-
κριναμένου πρὸς τοὺς παρὰ τῷ Δαβὶδ σταλεντας,

καὶ περὶ τῆς γυναικὸς Νάδαλ ὅπως ἔξιλεώσατο τηνικῶντα τὸν Δαβίδ. "Οτι τὸ Νάδαλ ἀφροσύνην δῆλοι. "Οπως ἐκ λύπης ἀπέβαντο Νάδαλ δειματωθεῖς, καὶ ἔλαβε Δαβίδ τὴν γυναικαν αὐτοῦ. Καὶ ὅπως ἐπειδούλευσεν αὐτὸν Σχούλ. "Οπως κοιμιωμένων τῷ Σαούλ ἐπέστη Δαβίδ, καὶ οὐκ ἀνεῖλεν αὐτόν. Φακὸς ἀγγείον ὑδατηρόν. Περὶ τῆς ἐγγαστριμύθου, καὶ ὅπως ἔδοξεν ἀναχθῆναι Σαμουήλ ἐν νεκρῷ, καὶ οἴα εἰπεν δὲ ἀναχθεῖς τὸν Σαούλ. Ήερὶ τῶν μετὰ Δαβίδ στρατευμάτων τετρακοσίων, καὶ τῆς νίκης, καὶ περὶ τῶν φυγόντων ἐν δρομάσι καμηλοῖς, καὶ τῶν λοιπῶν διακοσίων, οὓς ἀφῆκεν εἰς φυλακὴν τῶν σκευῶν δὲ Δαβίδ. Καὶ δια συμμερισταὶ τοῖς τετρακοσίοις γέγονασιν οἱ διακόσιοι, οἱ τὰ σκεύη φυλάττοντες. Θάνατος τῶν παίδων τοῦ Σαούλ, καὶ δια τοῦτον ἔσφραξεν ἐκατὸν δὲ Σαούλ, καὶ δὲ πλοιόρδος αὐτοῦ. "Οτι μετὰ τὸ ἀπίθανεν τὸν Σαούλ καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ. Διφρερέθησαν τὰς κεφαλὰς, τὰ δὲ σώματα τούτων ἀνεσταυρώθησαν.

LIBER SECUNDUS.

N. I. "Οτι ἐκόλασεν δὲ Δαβίδ τὸν κατὰ τὸν Σαούλ ἐπελθόντα, καὶ τρώσαντα διὰ τὸ εἶναι χριστὸν Κυρίου. "Οπως δὲ Ἀβεννήρ διώκομενος ἐπλήγεν ἐξόπισθεν καιρίων τὸν διώκοντα Ἀσαγήλ καὶ ἔκτεινεν. "Οτι ἐπὶ πολὺ ἐπολέμουν ἀλλήλοις οἱ τοῦ Σαούλ καὶ οἱ τοῦ Δαβίδ, ὑπερσχυον δὲ οἱ τοῦ Δαβίδ. "Οτι δὲ Ἀβεννήρ προσερύνη τῷ Δαβίδ, καὶ ἔπεισε καὶ τοὺς λοιποὺς προσελθεῖν αὐτῷ. "Οτι ἀνεῖλεν Ἰωάδ τὸν Ἀβεννήρ ἐν δόλῳ. Ἀναίρεσις Ἱεδοσθεὶς υἱοῦ Σαούλ, καὶ δια τοὺς ἀνελόντας αὐτὸν ἀνεῖλε Δαβίδ. Πότε παρὰ παντὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἐχρίσθη εἰς βασιλέα Δαβίδ, καὶ δια τριακοντάτης ἡν, διε μόνης τῆς τοῦ Ἰούδα φυλῆς ἤρκεν. "Οτι τὴν πόλιν Ἱεδοῦς πολιορκήσας καὶ ἐλὼν δὲ Δαβίδ, τοὺς ἐκεῖ κατοικοῦντας ἐδίωξεν. "Ἐπι οἰκείῳ δὲ ὀνόματι ταύτην ἀνφορδύμησε τὴν νῦν Ἱερόσλυμα καλουμένην.

N. II. Προσβολὴ δὲ Δαβίδ κατὰ τῶν ἐναντίων, καὶ τῆτα αὐτῶν. Περὶ τῆς εἰς Ἱερόσλυμα ἀπαγωγῆς τῆς Κιβωτοῦ, διε καὶ δὲ Δαβίδ ἥλατο ἐμπροσθεν αὐτῆς. Καὶ δὲ ἀψάμενος αὐτῆς τεθνήκεν, ὡς ἀνίερος. "Οτι οὐκ ἀσχημοσύνην ἤγειτο Δαβίδ τὸ δρογεῖσθαι καὶ ψάλλειν ἐμπροσθεν τῆς Κιβωτοῦ. "Οτι ἐκωλύθη Δαβίδ οἰκον κατασκευάσαι τῇ Κιβωτῷ. Περὶ ὧν ἀγγίων ἐποιεὶ δὲ Δαβίδ τῷ ἔγγονῳ Σαούλ.

N. III. Περὶ τῶν διὰ παρηγορίαν ἀποσταλέντων παρὰ τοῦ Δαβίδ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως Ἀμμανίτων, καὶ διξάντων κατασκόπων, καὶ ἐνρθέντων τὰς κεφαλὰς καὶ τοὺς πάγωνας. Διὸ καὶ πόλεμος ἤρθη κατὰ Ἀμμανίτων. Περὶ τῆς Βηροσθεᾶς, καὶ δια πως ἥράσθη αὐτῆς δὲ Δαβίδ, καὶ δια πως ἀνεῖλεν Οὐρίαν τὸν ἀνδραν αὐτῆς. "Οτι μετὰ τὰ κατὰ τὸν Οὐρίαν ἔλαβε τὴν Βηροσθεᾶν δὲ Δαβίδ εἰς γυναικαν, καὶ δια πως δὲ Νέζαν διὰ παραβολῆς ἤλεγχεν αὐτὸν, καὶ τὴν διὰ τοῦτο δρῆγην τοῦ Θεοῦ προείπε. Καὶ δια συνῆκε Δαβίδ, καὶ μετενόησεν. Περὶ τῆς νόσου τοῦ ἐκ τῆς Βηροσθεᾶς υἱοῦ τοῦ Δαβίδ, καὶ δια πως ἐν τῷ νοσεῖν ἐπένθει αὐτὸν Δαβίδ. Καὶ δια πως μετὰ θάνατον τοῦ πένθους ἐπαύσατο. Περὶ Σολομῶντος, διε ἐκ τῆς Βηροσθεᾶς ἔσχε Δαβίδ. Περὶ τοῦ πολυτίμου στεφάνου, διε ἔλαχε Δαβίδ πορθήσας Ἀμμανίτας.

N. IV. Ηερὶ τοῦ ἔρωτος διε ἔσχε πρὸς Θάμαρ τὴν ἀδελφὴν ὁ Ἀμνών. Καὶ περὶ τοῦ μίσους δὲ ἔσχε μετὰ τοῦ διτκορήσασθαι αὐτὴν, καὶ περὶ Ἀβεσαλῶμ,

Α διπλῶς ἡμύνατο φόνῳ τὸν ἀδελφὸν, καὶ περὶ τῆς διὰ τὸν φόνον τοῦ Ἀμνῶν φυγῆς τοῦ Ἀβεσαλῶμ, καὶ διε ὡργίσθη δὲ Δαβίδ. "Οπως Ἰωάδ ἐσφίσατο ἔξιλεσθιας τὸν Δαβίδ πρὸς τὸν παῖδα Ἀβεσαλῶμ. Περὶ τῆς κατὰ τοῦ Δαβίδ ἐπαναστάσεως τοῦ Ἀβεσαλῶμ, καὶ περὶ τοῦ Ἀχιτόφελ τοῦ συναποστάτου Ἀβεσαλῶμ. Περὶ τῆς πεπλασμένης αὐτομολήσεως Χουσι τοῦ ἐταίρου Δαβίδ. Ηερὶ τῆς ἀνοχῆς Δαβίδ διε δειξεν ὑπὸ τοῦ Σεμειού καταρώμενος.

N. V. "Οπως ἐμίγη ταὶ τοῦ πατρὸς παλλακαῖς δὲ Ἀβεσαλῶμ. "Οπως τὴν τοῦ Ἀχιτόφελ βουλὴν ἄπρακτον ἔδειξεν Χουσι. "Οπως δὲ Ἀχιτόφελ ἀπῆγκετο. "Οπως ἡττηθεὶς ἔδιώκετο Ἀβεσαλῶμ, καὶ δια τοῦ ἀγγείου ὑπὸ τοῦ Δαβίδ. Ηερὶ τῆς ἀνοχῆς Δαβίδ διε δειξεν Δαβίδ.

N. VI. "Οπως αἱ λοιπαὶ φυλαὶ ἀνευ τῆς τοῦ Ἰούδα ἀπέστησαν ἀπὸ Δαβίδ. "Οπως δὲ Ἰωάδ ἀνεῖλε τὸν Ἀβεσαλῶμ. Ηερὶ τοῦ ἐπὶ ἕτη τρία κρατήσαντος λιμοῦ. Καὶ δια πως ἐλύθη διὰ τὸ δοθῆναι εἰς φόνον ἐπτὰ ἄνδρας ἀπὸ τοῦ οἴκου Σαούλ κατὰ θεῖον χρησμόν. "Οπως ἡγάπων τὸν Δαβίδ οἱ περὶ αὐτοῦ. Περὶ τοῦ γιγαντιαίου τὸν Δαβίδ οἱ περὶ ἔχοντος ἐν ταῖς χερσὶ καὶ ἐν τοῖς ποσὶν ἀνὰ δακτύλου ἔχει.

N. VII. "Οπως συνέθετο τεὺς φαλμοὺς δὲ Δαβίδ, καὶ οἴα τὰ τοῦ φαλμοῦ ὅργανα. Περὶ τῆς ἀπαριθμήσεως, καὶ δια τοὺς μετὰ ταύτα μετεμελήθη Δαβίδ. Ηερὶ τῆς αἰρέσεως τῶν τριῶν, ἐν ἐξ αὐτῶν λαβεῖν, διὰ τὴν τοῦ λαοῦ ἀπαρίθμησιν. Καὶ δια τὸ αἰρεθὲν κακὸν τὸ ἐπελθεῖν τῷ λαῷ θάνατον, καὶ ἐπῆλθεν ἀπὸ πρωὶ ἐώς ἀρίστου. Πάσι ἐπαυσεν δὲ θεός τὴν τοῦ λαοῦ φθοράν. "Οτι καθ' ὃν τόπον ἐμελλει σφαγῆσαι Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ, ἥγουληθη ναὸν οἰκοδομῆσαι Δαβίδ καὶ ἐκβαλύθη παρὰ θεοῦ. "Οτι Δαβίδ διὰ τὴν θέρμην νεανίδα ἐπῆγεν. "Οτι Ἀδωνίας τίταρτος υἱὸς τοῦ Δαβίδ ἐπεχείρησε βασιλεῦσαι. "Οπως ἐχρίσθη Σολομῶν εἰς βασιλέα. Τί ἐνετείλατο τῷ Σολομῶντι Δαβίδ τελευτῶν. Ηερὶ τοῦ τὸν ναὸν κτισθῆναι. Πόσα ἐτῇ ζῆσε Δαβίδ.

N. VIII. "Οτι συνετάφη τῷ Δαβίδ πολλὰ χρήματα. "Οτι δωδεκατῆς ἐδιστίλευε Σολομῶν. "Οτι ἐζήτησεν Ἀδωνίας τὴν πολλακήν Δαβίδ, καὶ διὰ τοῦτο ἀνηρέθη παρὰ Σολομῶντος. "Οπως ἀνηρέθη Σεμει. "Οτι ἔλαβε Σολομῶν τὴν θυματέρα Φαραὼ. "Οσα ἤτησε Σολομῶν τῷ θεῷ. Ηερὶ τῶν προσελθοῦσῶν γυναικῶν, καὶ αἰτησάμενα κρίσιν περὶ τοῦ θανόντος παιδίδος. "Οσα συνεγράψατο Σολομῶν. Ηερὶ τοῦ δακτύλου οὐ διφραγγίς ἐδίλακε δαίμονας.

N. IX. Πότε ἤρετο τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ Σολομῶν. "Οτι ἐν τεσσερίν ἐπτὰ συντελέσθη δὲ ναός. Οἱ δὲ διενέρουν ἐνέφηνε Σολομῶντι θεός περὶ τῶν μελλόντων· Τίνα φωδόμησε Σολομῶν. Ηερὶ ἐν Λιοντίν αἰνιγμάτων Σολομῶν. Ηερὶ τῆς βασιλεύσεος Αἰθίοπων. "Οθεν δὲ Παλαιστίνη ἐφύη τὸ βάλσαμον.

N. X. "Οτι ἀλλοφύλοις γυναικεῖν ἐμίγη Σολομῶν. "Οτι τὴν κατὰ τοῦ Σολομῶντος ἀράντεν εἰς τὸν ἐξ αὐτοῦ ἔρη ἀποπληρώσαι θεός. Ηερὶ Ἀδερ. Ηερὶ Ἱεροδούλη. Ηερὶ τῶν χρόνων Σολομῶντος, δισούς ζῆσαι λέγεται.

N. XI. Ηερὶ Ἱεροδούλη τοῦ υἱοῦ Σολομῶντος. Ηερὶ τῆς ἀποστασίας τῶν δέκα φυλῶν. Ηερὶ τῶν δύο δαμάσκεων. Καὶ δια πως ἐκάλυσεν εἰς Ἱεροσόλυμα πορεύεσθαι τὸν λαὸν Ἱεροδούλη. "Οτι Ἱεροδούλη, θυσίασι ἐλθών, ἤκουσεν ἀ πείσται. Ηερὶ τοῦ φευδοπροφήτου τοῦ ἀπατῶντος τὸν Ἱεροδούλη. "Οτι πεισθεὶς ἐξενίσθη δὲ τοῦ θεοῦ προφήτης τῷ φευδοπροφήτῃ, καὶ ἐδρώθη παρὰ λέοντος ὑποστρέψων.

N. XII. Ήερὶ τῶν πωλούντων τὴν χάριν τοῦ πνεύματος. Ήερὶ ὧν προεῖπεν ἐσομένων τῇ γυναικὶ τοῦ Ἱεροδοάμῳ Ἀχαδῷ. Ἐπέλευσις Σουσακίμι κατὰ Ῥοδοδάμην, καὶ διὰ παρασπονδῆσας δὲ Αἴγυπτος πολλὰ χρήματα ἐσύλησεν. Ήερὶ τῶν χρυσῶν ὅπλῶν Σολομῶντος, καὶ τῶν δοράτων τῶν χρυσῶν τοῦ Δαβὶδ & ἀνέθετο θεῷ. Ἐπέλευσις Ἱεροδαμῆ, καὶ νίκη τοῦ υἱοῦ Ῥοδοδάμη. Θάνατος Ἱεροδαμῆ, οὐδὲ διάδοχος ὁ υἱός. Ὅτι δὲ βασσάν παραγενεῖ τὸν οἰκον Ἱεροδαμῆ ἔκωλθερωστεν. Ήερὶ τοῦ εἰσδύντος εἰς τὰ βασιλεῖα, καὶ ἐπούτων κάκεινα καύσαντος. Ήερὶ τοῦ πῶς ἐκάλυθε Σαμάρη, Ὅτι οἱ τῶν ἵστητων βασιλεῖς δλιγυρόνιοι τότε ἡσαν διὰ τὴν περανομίαν. Ὅτι προεῖπεν δὲ προφήτης νίκας ἐσσθαι, καὶ λοιπάς εὐκληρίας τοις ἀνθρώποις ἐκείνοις, εἰ διάτικοι οὖνται δικαιούντες. Ήερὶ Ἀχαδᾶ, διὰ ἐν Σαμαρείᾳ ἐκέκτητο τὰ βασιλεῖα.

N. XIII. Ήερὶ Ἡλίου, καὶ περὶ τῆς ἀνομορίας, καὶ περὶ τοῦ τρέφεσθαι αὐτὸν ὑπὸ κόρακος, καὶ περὶ τῆς χήρας ἢ ἐτρέφει τὸν Ἡλίον. Ήερὶ τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας, ὃν ἀνέστησεν Ἡλίον. Ήερὶ Ἀδδίοι, διὰ, χρηστὸς ἀν., φεύγειν συνῆνει σὸν Ἡλίον, ἵνα μὴ ἀναιρέθῃ. Ήερὶ ὧν ἐκρυπτεῖται Ἀδδίοις ἐκατὸν προφητῶν. Ήερὶ ὧν ἐπαρθήσαστο Ἡλίας πρὸς Ἀχαδόν. Ήερὶ τῆς θυσίας τῶν φυδοπροφητῶν, καὶ τῆς θυσίας Ἡλίου, καὶ δπως ἀνεῖλε τοὺς ἵερεις τῆς αἰσχύνης. Ὅτι εἰκὲν Ἡλίας εἶναι ὑπὲδην, καὶ ἐγένετο. Καὶ διὰ Ἱρυγέα διὰ τὴν Ἱεζάβελ. Ὅτι τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀποτελεῖ ἐπορεύετο Ἡλίον. Ὅπως ἔχριστος Ἡλίας τὸν Ἀζαὴλ εἰς βασιλέα, καὶ τὸν Ἰηού, καὶ τὸν Ἐλισσὸν εἰς προφήτην.

N. XIV. Ήερὶ τοῦ ἀμπελῶνος Ναβουθαί. Ὅπως ἐξ ιειδουλῆς τῆς Ἱεζάβελ δὲ Ναβουθαὶ τέβηνκε, καὶ ἦκας ἐκτοτε τὸν ἀμπελῶνα κατέσχεν Ἀχαδόν. Ηρόδησις Ἡλίου περὶ τῆς ἀπωλείας τοῦ Ἀχαδὸν παγγενεῖ διὰ τὸν φόνον τοῦ Ναβουθαί. Ὅτι διὰ τὴν μετάνοιαν τοῦ Ἀχαδὸν τὰ ἡπειρημένα ὑπερβέσθαι εἰπεν δὲ δός, καὶ τελέσαι ταῦτα ἐπὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Ὅτι δὲ βασιλεὺς Συρίας ἐστράτευσε κατὰ Σαμαρείας. Ὅτι δὲ Ἀχαδόν πεισθεὶς τῷ προφήτῃ μετὰ σλβ̄η ἡττῆται τὸν Ἀσσύριον, καὶ σκυλεύει αὐτοῦ τὸ στράτευμα. Ὅτι καὶ πάλιν ἐπεστράτευσε κατὰ Σαμαρείας δὲ Σύρος. Ήττα καὶ πάλιν τῶν Σύρων. Ὅπως οἱ τοῦ Ἀδερπροσῆλθον δεδεμένοι ἐκόντες; τῷ Ἀχαδῷ, καὶ δπως ἡ Ἀδερπροσῆλθος τιμῆς ἐδέξατο. Ήερὶ τοῦ προφήτου Μηχείου, καὶ δπως τῇσιον καταχθῆναι. Ἐκστρατεία Ἀχαδὸν κατὰ τῆς πόλεως Ῥεμάμ. Ὅπως προεῖπε Μηχείος τὸν Ἀχαδόν πεισθεῖται ἐν Ῥεμάμ. Ὅπως δὲ τῷ πολέμῳ τοξευθεῖται Ἀχαδόν ἔθανεν. Ὅτι κατὰ τὴν πολέμην τὸν Ἡλίον τὸ αἷμα Ἀχαδὸν κύνες ἔλειξεν, καὶ πάρα τὸν βασιλέαν.

N. XV. Ὅτι τὸν Ἀχαδὸν διεδέξατο δὲ υἱός. Ὅπως ἐπῆλθεν πετὲν Ἱερουσαλήμ πολέμιοι. Ὅπως τῇ κελεύσῃ τοῦ θεοῦ οἱ πολέμιοι ἀλλήλους ἐφόνευσαν, καὶ σμένεις ἢ νίκη γέγονε τοῖς ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὅτι μούσης δὲ τῶν Ἀκκαρῶν θεός, καὶ διὰ ἡρέτο ταῦτα, εἰ διαστήσεται νοσῶν Ὁχοζίας. Καὶ διὰ τοῦτο εἰπεν Ἡλίον μὴ ἀναστῆναι αὐτὸν. Καὶ διὰ ἀπόστελλεν Ὁχοζίας ἀπαγγείν τὸν Ἡλίαν. Ὅτι οἱ ἀποστάλεντες πυρὶ θειῷ ἐκαύθησαν. Ὅπως ἐπαύσατο Ὁχοζίας, διὰ διεδέξατο ἱωράμ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ. Ήερὶ τῆς ἀναλήψεως Ἀδιού. Ὅπως ἐξητήθη Ἐλισσοί. Ὅπως δὲ ἄλλας τὰ ὕδατα ἐγλύκανεν Ἐλισσοί. Ὅτι δὲ ἄρας ἄρχοι κατέφαγον τὰ παιδία. Ὅπως δὲ ἐρήμῳ διῆλθεν δὲ στρατός. Ὅπως τὰ ὕδατα διὰ

Α τὴν τοῦ Ἡλίου αὐγὴν ἐρυθρὰ ἐφαίνοντο. Ὅπως ἔβησε Μωαβῖτῶν δὲ βασιλεὺς τὸν οἰκεῖον υἱόν. Ήερὶ Ἰωσαφάτ.

N. XVI. Ὅπως Ἐλισσαῖος ἐπλήθυνε τὸ ἔλαιον τῆς χρεωστούση γυναικί. Ὅτι ἐγεννήθη δὲ παῖς, καθὼς προεῖπεν Ἐλισσαῖος, καὶ διὰ τεθνηκότα τὸν παῖδα πάλιν ἀνέστησεν Ἐλισσαῖος. Ὅτι διὰ μετρίων ἀρτῶν Ἐλισσαῖος πλῆθος ἐχόρτασε πολὺ. Ὅπως προσῆγε χρήματα τῷ Ἐλισσαῖῳ Νεεμάν, ἵνα τῆς λέπρας λυτρωθῇ. Ὅτι κατ' ἐντολὴν τοῦ προφήτου εἰς τὸν Ἱορδάνην ἐλούσατο Νεεμάν, καὶ ἐκαθαρίσθη. Ήερὶ τῆς εἰς τὸ ὕδωρ πεσούσης ἀξίνης. Καὶ δπως ἀνέδυ διὰ τοῦ ζύλου. Ήερὶ τοῦ ληφομένου λαοῦ τὸν Ἐλισσαῖον. Ὅπως ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς μέσους τοὺς πολεμίους, καὶ δπως πάλιν ἐρήμησε τούτους, καὶ δπως εἰδεν αὐτὸν δὲ οἰκεῖος διάκονος πυρίνοις ἀρμασι κεκυλωμένον.

N. XVII. Ὅτι ἐν καιρῷ λιμοῦ ἢ κεφαλὴ τῆς ὄνου πολλοῦ ἐπωλεῖτο. Ήερὶ τῆς ἐγκαλούσης γυναικίδες, διὰ μὴ πειθεῖται ταῖς συνθήκαις. Ὅτι προεῖπεν Ἐλισσαῖος τὴν τῶν ἐναντίων κατεστροφήν. Ὅπως ἀρρόνον οἱ Σύροι ἡττήσθησαν. Ήερὶ τῶν λεπρῶν οὐ κατεμήνυσαν τὴν τῶν ἐναντίων ὑποχώρησιν. Ὅτι μετὰ τὴν τῶν πολεμίων ὑποχώρησιν ἄφθονα γέγονε τὰ ἀναγκαῖα. Ό δὲ ἀπιστήσας τῇ προφήτῃ τοῦ προφήτου συμπατηθεὶς τέθνηκε, καὶ οὐκ ἐφαγε κατὰ τὴν πρόβροφήσιν Ἐλισσαῖον. Ὅτι προεῖπεν δὲ προφήτης τῷ Ἀζαὴλ τὴν βασιλείαν Συρίας. Ὅτι Ἀζαὴλ ἐπνίξε τὸν βασιλέα Δαμασκοῦ, καὶ ἐκράτησεν.

N. XVIII. Ὅτι προεῖπε τῷ ἱωράμ δὲ προφήτης τὰ ἐσόμενα τούτῳ κακά διὰ τὴν ἀστείειν αὐτοῦ. Ὅτι διὰ τοῦ μαθητοῦ τοῦ προφήτου ἱγρίσθη εἰς βασιλεία Ἰηούς, ἵνα τὸ γένος Ἀχαδὸν ἀπολέσῃ. Ὅτι βιλεὶ κτενεῖ τὸν ἱωράμ Ἰηούς, καὶ ἐπεσεν δὲ νέκρος εἰς τὸν τοῦ Ναβουθαί ἄγρον, καθὼς προεῖπεν Ἡλίον. Ὅτι καὶ Ἱεζάβελ ἀναθενεῖ ριφεῖται τέθηνκε, καὶ διεσπάσθη τὸ σῶμα αὐτῆς ὑπὸ κυκών. Ὅτι οἱ παῖδες Ἀχαδὸν πάντας ἀπετημήθησαν, καὶ πᾶσα ἡ συγγένεια αὐτοῦ. Ὅπως οἱ ἵερεις καὶ οἱ προφῆται τοῦ Ἀχαδὸν πάντες ἀνηρέθησαν. καὶ δὲ οἰκος τοῦ Βααλ ἐκαύθη, καὶ ἡ στήλη αὐτοῦ.

N. XIX. Ὅτι διὰ τὸν ἀφανισμὸν τοῦ γένους Ἀγαδὸν ἐπηγγείλατο δὲ θεὸς μακρὰν τὴν βασιλείαν τῷ γένει τοῦ Ἰηοῦ. Καὶ διὰ ἡ Γοθολίχ ἀνεῖλε πάντας τοὺς τοῦ γένους Δαβὶδ, τλὴν ἐνός. Ὅπως δὲ περιλειφθεὶς τοῦ γένους Δαβὶδ ἀνφιορεύθη βασιλεύς. Ὅπως διηργήθη ἡ Γοθολίχ. Ὅτι ἐπταετής ἦν ὁ ἐκ γένους Δαβὶδ τότε βασιλεύσας. Ήερὶ τοῦ κιβωτίου, οὐ τὸ πόμα τετρημένον ἦν, καὶ ἐνέβαλε διὰ τῆς δπῆς ἐκαστός κατὰ δύναμιν εἰς τὸν ἀνακαινισμὸν τοῦ ναοῦ. Ὅτι διατάκησε τράκοντα ἑστέιδιον Ἰωδαῖον. Ὅτι δὲ υἱὸς Ἰωδαίος Ζαχαρίας ἐλέγχων τὸν βασιλέα ἀνηρέθη.

N. XX. Ὅτι θυγάτερας Ἐλισσαῖος ἐθρηγεῖτο παρὰ βασιλέως Ἰωάς. Ήερὶ τοῦ ριφέντος παρὰ τῶν ληστῶν εἰς τὸν τάφον Ἐλισσαῖος, καὶ ζήσαντος. Τελευτὴ Ἰωάς, διὰ διεδέξατο Ἀμεσίας δὲ υἱός, καὶ ἐκδλασε τοὺς τὸν πατέρα ἀνελόντας, τοὺς δὲ υἱοὺς αὐτῶν ἀφῆκεν. Ὅτι Ἀμεσίας ὑπερηφανευσάμενος ἐμῆνυσε δριμέα πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωραήλ. Ό δὲ ταπεινοφρονεῖν αὐτῷ ἀνεμήνυσε διὰ παραδείγματος. Ὅτι δὲ Ἰωάς αὐτῷ νικᾷ Ἀμεσίαν.

N. XXI. Ήερὶ τοῦ προφήτου Ἰωάννη, καὶ διὰ ἀπεστάλη εἰς Νινεύειας, καὶ διὰ δὲ κλῆρος ἐπὶ τὸν ἱωνᾶν ἐπεσεν. Ὅπως δὲ τῆς Νινεύει βασιλεὺς καὶ δὲ λαὸς δικαὶας μετενόησεν. Ήερὶ τοῦ Οὐάου, δπως ὡς

ιερεὺς θυμιάσατὸν ἐπιχειρήσας ἐλεπρώθη. Περὶ τοῦ Α προφῆτου Ναούμ.

N. XXII. "Οὐτι Φακὲ πολλοὺς αἰχμαλώτους εἰς Σαμάρειαν ἤγαγεν, εἴται τούτους ἀπέλισεν ὡς ὁμοφύλους. "Οὐτι σφόδρα ἡσθῆσεν Ἀχάρ. "Οὐτι εὔσεθῆς ἔνι Ἐζέκιας. Πολιορκία καὶ κατάσχεσις Σαμαρείας. "Οὐτι μετρικόσθησαν οἱ Σαμαρεῖται ἀπὸ Σαμαρείας. "Οὐτι ἄρχιτψισθησαν ἔκει οἱ Χουθαῖοι. Μετὰ δὲ τὴν κατοίκησιν λίστας τούτους διέφειραν · διὸ καὶ ἐπείσθησαν τῷ Θεῷ προσελθεῖν.

N. XXIII. Πότε Σεναχηρεὶμ ἐστράτευσε κατὰ τῆς Ἰουδαίας. Ῥήματα Ῥαψάκου πρὸς Ἐζέκιαν, καὶ διὰ οὗτος, τὸν Θεὸν ἐπικαλεσάμενος, ἐνίκησε κατὰ τὴν πρόρρησιν Ἡσαίου. "Οὐτι διὰ νυκτὸς ἄγγελος ἀνεῖλεν ἐκατὸν δηδοχούντα πέντε χιλιάδας τῶν ἐναντίων. Περὶ τῶν μιῶν τῶν φαρόντων τὰ τόξα τῶν Ἀσσυρίων, καὶ τὰ λοιπὰ δύπμα. Περὶ τῶν ἐν μιᾷ νυκτὶ διὰ λοιμῶδους νόσους ἀναρρεθέντων Ἀσσυρίων μυριάδων πολλῶν. Ἀναρρεσίς Σεναχηρεὶμ. Νόσος Ἐζέκιου, καὶ προφητεία Ἡσαίου διὰ θυήσεις. Καὶ μετάνοια Ἐζέκιου, καὶ προσθήκη αὐτοῦ τῆς ζωῆς. Καὶ περὶ τοῦ ἀναποδίσμου τοῦ ἥλιου ὃν ἐποίησεν Ἡσαίας. "Οὐτι Ἐζέκιας ἤνοιξε τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ, καὶ τὰ δόπλα τοὺς πρέσβεις τοῦ βασιλέως Βαβυλωνίων. Καὶ διὰ Ἡσαίας ἤτιάστατο τοῦτο. Θάνατος Ἐζέκιου. Ἀνάρρησις Μανασσῆ, καὶ Βαβυλωνίων ἐπέλευσις καὶ νίκη. "Οὐτι μετανοήσας Μανασσῆς ἐκτυρώθη τῆς αἰχμαλωσίας.

N. XXIV. Ηερὶ τῆς προφῆτιδος "Ολδα. "Οὐτι δρκον ἀπρήθη ὁ λαὸς φυλάττειν τοὺς νόμους Θεοῦ. "Οὐτι τοξευθεὶς Ἰωσήλας τεθνήκεν. Ηερὶ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου. Ηερὶ Ναδουχοδονόσορ. Ηερὶ ὃν προεῖπεν Ἰερεμίας. "Οὐτι ὁ Βαβυλώνιος ἤχμαλώτευσε μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ τὸν προφήτην Ἰεζεκιήλ. "Οὐτι Ἰωταῖον παραδεδωκεν ἐστὸν ὑπὲρ τῆς πόλεως.

N. XXV. "Οὐπως τῆς Ἱερουσαλήμ δεσμεῖται τὸν τεσσάρων θηρίων τῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀναβάτων· καὶ διὰ δομόφωνοι εὑρέθησαν. "Οὐτι δεσμεῖται τυφλωθεὶς οὐκ εἶδε τὴν Βαβυλώνα. Ηερὶ ὃν προεῖπεν Ἱερεμίας ἐσομένων κακῶν. "Η δευτέρα ἐπέλευσις τῶν Βαβυλωνίων κατὰ Ἱερουσαλήμ, καὶ διὰ παντὸς τὸ ἐσδραμαν εἰδὼς Ἱερεμίας παρεκάλει τὸν λαὸν δέξασθαι τοὺς Βαβυλωνίους. "Οὐπως εἰς λάκκον δ προφῆτης ἐνεβλήφη. Κατάτχεσις τῆς Ἱερουσαλήμ παρὰ τῶν Βαβυλωνίων. "Οὐτι ἐξαγρύθη Σεδεκίας παγγενεῖ, καὶ ἀπυφλώθη. Οἱ δὲ ἐκείνου ἀνηρέθησαν. "Οὐπως δὲ Ναδουζαρὸν τὸν ναὸν, τὰ βασιλεῖα, καὶ τὴν πόλιν κατέσκαψεν.

LIBER TERTIUS.

N. I. "Οὐτι δὲ Ἰσαὰχλ τὸν Γοδολίαν ἀπέκτεινεν. Φυγὴ πρὸς Αἴγυπτων τῶν Ἰουδαίων, ἀγόντων καὶ τὸν Ἱερεμίαν καὶ τὸν Βαρούχ. "Οὐτι λίθοις τεθνήκεν Ἱερεμίας. Πότε αἱ δέκα φυλαὶ ἤχθησαν εἰς Σαμάρειαν. Πότε αἱ δύο παρὰ Ναδουχοδονόσορ δῆχμαλωτέοι σθῆσαν.

N. II. Ηερὶ τῶν εὖνουχοισθέντων αἰχμαλώτων παρὰ τοῦ Βαβυλωνίου. Ηερὶ Δανιήλ καὶ τῶν τριῶν παιδῶν. "Οὐπως οὐκ ἐκρεωφάγησαν οἱ παιδεῖς καὶ δανιήλ. "Οὐτι τὴν Χαλδαικὴν παιδείαν ἐμπέποντο οἱ παιτεῖς καὶ δανιήλ. Ηερὶ τοῦ ἐνυπνίου Ναδουχοδονόσορ. "Οὐπως ἵκέτευσον οἱ παιδεῖς τὸν Θεὸν ἀποκαλυφθῆναι αὐτοῖς τὸ ἐνυπνίον. Διῆγησις τοῦ ἐνυπνίου καὶ κρίσις. Ηερὶς βασιλείας εἰκόνιζεν ἡ εἰκὼν ἡ ὄρθείσας τῷ Ναδουχοδονόσορ.

N. III. Οὐα νῦν ἡ τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖα, οὐκ ἀσχυρὰ ὡς τὸ πρότερον. Δι' ἣν αἰτεῖται ἡ τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖα φιδήρῳ εἰκονίσθη ἀναμεμιγμένῳ μετὰ ἀστράκου. Τι δηλοῖ δὲ λίθος, δὲ τὴν εἰκόνα κατέλισεν; Χρῆσις ἡ τῆς Γραφῆς, διὰ λίθος δὲ Χριστός. "Οὐτι δρος ἡ τοῦ Ἰούνγα φυλὴ, καὶ λίθος δὲ Χριστός. Καὶ τὸ ἄνευ χειρῶν τημηθῆναι ἡ ἄνευ ἀνδρὸς γέννησις. "Οὐτι δώροις ἐδεξιώσατο τὸν Δανιήλ δὲ Ναδουχοδονόσορον, καὶ Βαλτάσαρο τούτον μετωνόμασεν.

N. IV. Ηερὶ τῆς εἰκόνος ἡ ἐστησης Ναδουχοδονόσορος εἰς τὸ προσκυνηθῆναι. Ηερὶ τοῦ ἀγγέλου δὲ τέταρτος ὥφθη μετὰ τῶν παιδῶν. "Οπως ἐτιμήθησαν οἱ τρεῖς παιδεῖς. Ἐνύπνιον ἔπειρον τοῦ Ναδουχοδονόσορος περὶ τοῦ δένδρου. Πάλιν ἀγνοεῖ τὸν ὄνειρον, καὶ καλεῖ τὸν Δανιήλ, δὲ καὶ ἔκρινε τοῦτο. "Οὐτι τὸ Ἱρ ἄγγελον δηλοῖ, τοῦτο ἔστι τὸν ἐγρηγορότα. "Οὐτι μανίαν νοσήσας δὲ Ναδουχοδονόσορος ἐν τῇ ἐρήμῳ ως θηρίον διέτριβεν, Ὁνδράτα τῶν ἀρχαίων ἴστορικῶν.

N. V. Τις διεδέκατο τὸν Ναδουχοδονόσορον, καὶ ἔπης περὶ Βαλτάσαρ. Καὶ διὰ ποιησατο τοῖς ιεροῖς τῶν Ἰουδαίων στέψειν. Ηερὶ τοῦ ἀστραγάλου τῆς χειρὸς, δὲ εἰδεν ἐν τῷ δούλῳ Βαλτάσαρ. "Οπως δὲ ἀκινήλ διασφεῖ τῷ Βαλτάσαρ τὸν θεαθέντα ἀστράγαλον. Τι σημαίνει τὰ γραφέντα διὰ τοῦ ἀστραγάλου. "Οὐτι, Κύρου ἐπελθόντος κατὰ Βαλτάσαρ, ἀνηρέθη Βαλτάσαρ, "Οὐτι τὸν Δανιήλ δὲ Δαρεῖος εἰς Μῆδαν μετήγαγε μετὰ τὴν τῆς Βαλυλῶνος ἀλλωσιν. "Οὐτι δὲ Δαρεῖος καὶ Κυακέρης ἀκαλεῖτο. "Οὐτι διὰ τὸ δόξαι παραβῆναι τὸν τεθέντα τότε νόμον περὶ τοῦ μη εξασθεῖ, δὲ Δανιήλ ἐνεάλγηθε εἰς τὸν λάκκον μετὰ τῶν λεόντων. "Οὐτι οἱ κατὰ τοῦ Δανιήλ εἰπόντες ἐνεβλήθησαν εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων.

N. VI. Ηερὶ τοῦ ἐνυπνίου δὲ εἶδεν δὲ Δανιήλ, ἡτοι τῶν τεσσάρων θηρίων τῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀναβάτων· καὶ διὰ τὸ πρῶτον ἦν λέσιν. Γέδεύετερον ἔρκτος. Τι ἔστι τὸ εἶδος τῆς τιμωρητικῆς σκαφεύσεως. Τίνας δὲ Κύρος, καὶ τίνας δὲ Καμβόστης, καὶ τίνας δὲ Δαρεῖος ὑπέταξε, καὶ τίνας δὲ Σέρξης. Τὸ δὲ τρίτον Πάρδαλις. Τίνες δὲ οἱ διαδεκάμενοι τὴν τοῦ Ἀλέξανδρου ἀρχὴν.

N. VII. Τι τὸ τέταρτον θηρίον. Εἰς τὸ ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας τὸ διθύλιον καὶ λεπτεύνειν ἔκειληπτεῖ. Ηερὶ τοῦ Ἀντιχρίστου. Ηερὶ τοῦ ἀφεύγοντος Δανιήλ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν. Ηερὶ τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Ἀντιχρίστου. Ηερὶ τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Γιοῦ τοῦ Θεοῦ.

N. VIII. Ηερὶ τῆς δευτέρας ἀπτασίας τοῦ Δανιήλ, "Ὕν δὲ αὐτῇ κρίδε κεραστόρος, καὶ τὰ ἔπης. "Οὐτι τὰ Σούσια μητρόπολις ἦν τῶν Ηερῶν. "Οὐτι Καμβόστης παῖς Κύρου, καὶ τοῦτον διεδέκαντο Μάροι, καὶ τούτους δὲ Τστάσπου Δαρεῖος. Ηερὶ τοῦ τράφου δὲ εἶδε Δανιήλ, καὶ τὸ διθύλιον. "Οὐτι Ἀλέξανδρος τῶν Ηερῶν καὶ Μῆδων βασιλεὺς κατέστη, καὶ Δαρεῖον ήττησε, συλλαβὼν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰς θυγατέρες. "Οὐτι Ηερσαὶ καὶ Μῆδοι κατέλισαν τὴν βασιλείαν Ἀσσυρίων. Ηερὶ τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, καὶ τῆς αὐτοῦ κατὰ Ἱερουσαλήμ ἐπελεύσεως, καὶ τῶν ἐποίησεν ἔκει. "Εσπέρα σημαίνει τὴν ἀρχὴν τῶν ἀναρών, δὲ τὸν δλον χρόνον καθ' δσον ταῦτα.

N. IX. "Οὐτι ὥφθη τῷ Δανιήλ δὲ ἄγγελος Γαβριήλ. Διὰ τὸ ἐκλήγηθε Δανιήλ ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν. "Οὐτι ἐκάστην ἡμέραν εἰς ἴνιαυτὸν ἐλογίσαντο. "Οὐτι τὸ σφραγίσαι τοῦ πανθῆναι σημαντικόν. Πότε ἡρέστο

ναδές τῶν Ἰουδαίων οἰκοδομεῖσθαι μετὰ τὴν αἰχμαλω-
σίαν. "Οτι τὸ γούμενος ἐκλήθη δὲ Χριστός.

N. X. "Οτι οἱ Ἐβραῖοι κατὰ τὸν σεληνιακὸν δρόμον
μετροῦσι τὸν ἔνιαυτὸν, ἔχοντες αὐτὸν ἡμερῶν τριακο-
σίων καὶ παντήκοντα. "Οτι τὸ παράνομον χρίσμα τῶν
ἰερέων οὐδὲν δοκεῖ.

N. XI. Ἰουδῆθ. "Οτι τὰ Ἐκβάτανα βασίλεια τῶν
Μήδων ἦσαν, Περὶ Ἀχιώρ τοῦ συμβουλεύσαντος
τῷ Ὀλοφέρνῃ μὴ στρατεύσατε κατὰ Ἰουδαίων, καὶ
ἔπεις αὐτὸν δὲ Ὁλοφέρνης παρέδωκε τοῖς Ἰουδαίοις,
ἐλπίζων καὶ αὐτὸν συλλαβεῖν μετ' αὐτὸν καὶ κολά-
σθαις. "Οτι ἐστενοχωρήθησα, οἱ Ἐβραῖοι δὲ ἔνδειαν
διατάσσονται.

N. XII. Ολα ἵνα Ἰουδῆθ. "Οτι ἐκῆλθε πρὸς Ὁλοφέρ-
νην ἡ Ἰουδῆθ στολισαμένη λαμπτῶν, καὶ ἀποβα-
λλομένη τὴν τῆς χηρεᾶς στολὴν. Ηρόδητος τῆς
Ἰουδῆθ περὶ τῆς Ὁλοφέρνου σφαγῆς. "Οτι ἀπῆλθε
πρὸς τὸν Ὁλοφέρνην. "Οτι ἀρχαῖον ὡς ἔοικε τοῖς
εἰδούσιοις τὸ ὑπηρετεῖν εἰς τοιαῦτα. Τι ἐστιν ἀκινά-
χης, καὶ δι τοῦ ἀντρέθη δὲ Ὁλοφέρνης. "Οπως
εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν πόλιν Ἰουδῆθ μετὰ τῆς κεφαλῆς
Ὕλοφέρνου, καὶ οὐκ συνεδούλευσε μετὰ ταῦτα
γενέσθαι. Περιτομὴ Ἀχιώρ. "Ηττα κατὰ Ἀσσυρίων,
Οτι Ἰουδῆθ ἐστεφνώθη ἐλαῖας θαλλῷ, καὶ ήσεν
φρήν τῷ θεῷ, φ καὶ ἀνέθετο τὴν Ὁλοφέρνου σκη-
νῆν.

N. XIII. Τωδίτ. "Οτι ἡ Νινεὺ τῶν Ἀσσυρίων
μητρόπολις. Τύφλωσις Τωδίτ. "Οτι δικαιότατος δὲ
Τωδίτ, δε καὶ ἐν πεντακ τοῦ δικαίου ἐφρόντισεν.
Περὶ Σάρβας ἡς, τοὺς ἕνδρας ἀπέπνιγε τὸ συνὸν
εἰτῇ δυμόνιον, ὡς ἐρῶν αὐτῆς. Περὶ τοῦ ἀρχαγ-
γλοῦ Ῥαφαήλ. "Οπως δὲ οὐλὸς Τωδίτ Ἰουδίας ἀπ-
εστάλη παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τὸ λαβεῖν τὴν παρακα-
τεθῆκην, καὶ δι πως Ῥαφαήλ δὲ ἀρχάγγελος ὁδηγησεν
εἰτόν. Περὶ τοῦ ἰχθύος οὐ τὸ ἥπαρ καὶ τὴν χολὴν
τεκνεύσθη Τωδίας φυλάττειν, καὶ ἐδιδάχθη εἰς τὸ ταῦτα
συντελεῖ.

N. XIV. "Οτι Ἀζαρίαν μετωνόμασεν ἑαυτὸν δὲ
Ἐγγελος Ῥαφαήλ. "Οπως δὲ Τωδίας ἴστοτο τὰ λευ-
κώματα τοῦ ποτρός. "Οτι δὲ Ῥαφαήλ ἀπῆγγειλε τῷ
Τωδίτ ἄγγελος εἶναι θεοῦ, καὶ ἀποστελῆναι πρὸς
εἰτούς. Διηγήσις τῶν ἐσομένων Νινεύν τῇ πόλει κατὰ
τὴν πρόφρετην Ἰωνᾶ ἀπὸ Τωδίτ πρὸς Τωδίαν τὸν οὐλὸν
εἰτοῦ Ἱερουσαλήμ. "Οτι ἐκατὸν πεντήκοντα καὶ δικτὼ
ἴων γενόμενος Τωδίτ τέθηκει. "Οτι τὰ Ἐκβάτανα
εἴλεις τῆς Μήδωντος εἰστιν.

N. XV. Περὶ τῆς βασιλείας Μήδων καὶ Περσῶν,
καὶ οἱ Ἀστυάγης ἤρχε Μήδων, δὲ Καμβύσης δὲ
Παρῶν. "Οπως οἱ Πέρσαι ἐποιτεύοντο λιαν ἐνό-
μος καὶ δικτίως. "Οπως οἱ παϊδες παρὰ Πέρσαις
εἶησαν. "Οτι μέχρι τοῦ ἐπιτακαδεκάτου ἑναυτοῦ
πειθαρέος θάντο, ἐξης δὲ ἔφησοι. "Οπως περὶ τὴν
οὔρανον φρονθῆντο Πέρσαι. "Οτι ἐστιν οὐ καὶ κάρδεμον
εἰχον δέροι. "Οτι κε ἐτῶν οἱ τέλειοι ήσαν. "Οτι μετὰ
τὰ παντήκοντα ἐτη εἰς τοὺς γηραιόδες ἐτάπετοντο, καὶ
εὐκέτεις ἐστρατεύοντο, ἀλλ ἐδικαζον. "Οτι τοῖς Πέρσαις
αισχρὸν τὸ ἔχειν περιττωματα.

N. XVI. "Οτι μητροπάτωρ Κύρου δὲ Ἀστυάγης
ἔρχων μὲν Μήδων, πενθερὸς δὲ Καμβύσου ἔρχοντος
Περσῶν καὶ πατρὸς Κύρου, καὶ δι τοῖς ἑτεροις Ἀσσύριοις,
καὶ ἑτεροις Σύροι. "Οτι δὲ τῶν Ἀσσύριων βασιλεὺς
πολλῶν κρατήσας ἐθνῶν, καὶ κατὰ Μήδων ἐστρά-
τευσεν. "Οτι πρὸς Κυακάρην ἔρχοντα Μήδων τὸν
καὶ Δαρεῖον δὲ Καμβύσης δὲ ἄρχων Περσῶν Κύρον
τὸν οὐλὸν ἀπέστειλε σύμμαχον κατὰ Ἀσσύριων. "Οτι

Α λιτότητη οἱ Πέρσαι χάριονται. "Οπως δὲ Κύρος ἡθέλησε
κατὰ Ἀρμενίων ἐλθεῖν. "Οτι ἐγγίζουσι τὰ δρια Μή-
δων καὶ Ἀρμενίων. Περὶ Χρυσάντα, καὶ δι πρὸς πρὸς
τὸν Ἀρμενίον ἀπῆλθεν δὲ Κύρος. "Οτι οὐκ δην πόλις
ἐν Ἀρμενίᾳ. "Οτι ἐάλωσαν πάντες οἱ οἰκεῖοι τοῦ Ἀρ-
μενίου καὶ αὐτὸς προσῆλθεν.

N. XVII. "Οπως δὲ Κύρος λαβὼν χρήματα παρὰ
τοῦ Ἀρμενίου, καὶ συμμαχίαν, διέλυσε τὴν μάχην.
"Οτι διμοροὶ Ἀρμενίοι καὶ Χαλδαῖοι. Συνέλευσις
Μήδων καὶ Ἀσσύριων εἰς πόλεμον. Τι ἐστι παραστά-
γης. Συμβολὴ Πέρσῶν καὶ Μήδων μετὰ Ἀσσύριων,
καὶ ἡττα Ἀσσύριων. "Οτι ἀφέντες νυκτὸς οἱ Ἀσσύ-
ριοι ἔφυγον, καὶ Κύρος, σὺν Κυακάρῃ διέβησαν τὸ
τὸν Ἀσσύριων χαράκωμα καὶ δὲ Κύρος ἐδίλαξεν
διπλωμάτων προσελθόντων αὐτῷ καὶ τῶν Τρ-
κανίων, οὓς συνομόρους εἶχον καὶ συμμάχους Ἀσσύ-
ριοι. "Οτι κατέλαβε τοὺς Ἀσσύριους δὲ Κύρος, οἱ δὲ καὶ
B ἡττη ἔφευγον.

N. XVIII. "Οτι καὶ γυναικες εἶποντο Κροίσῳ τῷ
σύμμαχῳ τῶν Ἀσσύριων. "Αμαζαι καὶ Ἀρμάζαται.
"Οτι, ως ζοκε, μέχρι τότε οὐλο ἡν παρὰ Πέρσαις ἴπ-
πικόν. Τι διελέχθη πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους Ἀσσύριους
δὲ Κύρος. Διαμερισμὸς τῶν ἐξ Ἀσσύριων λαφύρων, ἐξ
ῶν τοὺς ἴππους οἱ Πέρσαι ἐλαθον, ήνα καὶ αὐτοὶ ἴππεις
γέννωνται, μή πρὶν δύντες.

N. XIX. Περὶ προσελεύσεως Γωβρίου πρὸς Κύ-
ρον. Ο δὲ Γωβρίας Ἀσσύριος ἦν. "Ορα, εἰς δρόκου
τύπον τὸ λαμβάνειν καὶ διδόναι τὴν δεκτίν. Τὰ
ἐπινεμθῆντα τῷ Κύρῳ λάφυρα, ἐν οἷς ἦν καὶ ἡ τοῦ
Ἀβραδάτου γυνή. "Οτι εἰς Βαβυλῶνα ἔρχεται πάλιν
Κύρος κατὰ Ἀσσύριων. "Οτι ἐζήτησε Κύρος μον-
ικήσαι μετὰ τοῦ ἄρχοντος Βαβυλῶνος. "Ο δὲ εἰπε,
μή εἶναι παρεσκευασμένος, καὶ ἀνέμεινε τὴν παρα-
σκευὴν ἐκείνου Κύρος. Περὶ Γαδάτα, δις εἰνούχος
ῶν ἦρχεν. Προσέλευσις πρὸς Κύρον τοῦ Γαδάτα δις
τῶν Ἀσσύριων ἦν. "Ετέρων ἑθνῶν προσέλευσις
πρὸς Κύρον. "Οτι ἀρχαῖον τοῖς βασιλεῦσι τὸ δεσ-

N. XX. "Οπως εὐζώνως ἐξῆλασε Κύρος συμμα-
χῆσαι Γαδάτη, καὶ δι πως αὐτὸν ἀνελπίστως ἐρβό-
σατο τῆς ἕνδρας. "Ηττα Καδδουσίων συμμάχων
Κύρου. Διωκ παρὰ Γαδάτου τῷ Κύρῳ, ἐν οἷς καὶ
ἴπποι, δις ὡν μυρίους τοὺς οἰκείους ἴππεις δὲ Κύρος
ἐποιησεν. "Οτι φρούρια κατέσχε Σύρων ἐν μεθοροίς
Σύρων καὶ Μήδων δὲ Κύρος. "Οτι ἡχθέσθη ἡ Κυακάρης
ἴδων τῷ Κύρῳ τῷ δίδιψη συμμάχῳ παρεπομένην πολ-
λὴν δύναμιν ὑπὲρ τὴν ἐκυτοῦ, καὶ δι πως αὐτοῦ τὴν
λύπην κατέπαυσεν ὁ Κύρος.

N. XXI. Κύρου συμβουλὴ, δι πως χρή γειμῶνος
ἐπιόντος λύσαι τὸν πόλεμον. "Οτι δει κοπιψῶν τοὺς
οἰκείους ηθελε Κύρος ήν, φησὶν, ὑγιαίνοιεν. Περὶ
Ἀράσπα, καὶ δι πως ηρα τῆς γυναικὸς ἦν ἐρύλαττε
τῷ Κύρῳ. Καὶ δι πως αὐτῆς μὴ πεισθεῖσης τῷ Αρά-
σπᾳ, καίτοι βιαζομένῳ δὲ Κύρος ἐμαθε, καὶ οὐκ
ῶργοισθη, ἀλλὰ συνέγνω αὐτῷ ὡς ἀνθρώπῳ, εἰπὼν
καὶ θεοὺς ἔρχαν. "Εαυτὸν μᾶλλον, εἰπεν, αἰτιώματι,
διτι συγκαθεῖρξα τῷ Αράσπᾳ θριστὸν τοιοῦτον δικ-
χον τὴν γυναικαν δηλοντί. "Οτι κατὰ συμβουλὴν
Κύρος ἐδοξε φεύγειν δὲ Αράσπας, καὶ ἀπῆλθε πρὸς
τὸν Ἀσσύριον, ἐπὶ τῷ μαθεῖν τὰ κατ' αὐτὸν, καὶ ἡ
Πάνδοια (τούτῳ γάρ δύνομα τῇ γυναικὶ), ἐζήτησεν
ἐλθεῖν διτι Αράσπα εἰς φίλον Κύρον, καὶ ὑπηρετεῖν
τὸν ἄνδρα αὐτῆς Αβραδάταν, δὲ καὶ γάγονε. Καὶ
ἐλθὼν δὲ Αβραδάτας, καὶ μαθὼν τὰ πρὸς τὴν γυ-

ναίκα αὐτοῦ Πάνθειαν, καὶ τὴν σωφροσύνην Κύρου, Α τίνας κατέλειψε διαδόχους. "Οτι δ Ἡρόδοτος ἄλλως τὰ κατὰ τὸν Κύρον ἴστρησεν.

N. XXII. Ἀποστολὴ χρημάτων τῷ Κύρῳ παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ φιλίας ἀρχῆ. "Οτι εἶχε μυρίους ἵππεῖς δ Κύρος, καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἔκατον, καὶ δ Ἀβραδάτας ἔκατον, καὶ τὰ Μηδικὰ ἔκατον, καὶ διτὶ ἐκάστη κάμηλος εἶχε τοξότας δύο. Πάλιν Κύρου συνέλευσις κατὰ Ἀτταρίων. "Οτι χιλίας ἑντάυθα ἡ τῶν ἀλδγῶν τροφή. Ὑποστροφὴ Ἀράσπου καὶ ἐγκάμιους αὐτοῦ ἀπὸ Κύρου. "Οτι δ Πάνθειαν τὸν ἐκατῆς κόσμον συνέκοφεν εἰς δόπλισμόν τῷ ἀνδρὶ. "Οτι κόσμον ἤγειτο τὸν ἄνδρα, καὶ οὐαὶ αὐτῷ προσεφέρετο δόπλιζομένων, καὶ δπως ηγάριστει Κύρῳ, ὡς συντηρήσαντι ταύτην ἀνύβριστον. Ολα εἰπε πρὸς Πάνθειαν δ ἀνήρ.

N. XXIII. "Οπως ἀντέταξε τοὺς ἁματοῦ τοῖς τοῦ Κύρου δ Κροῖσος. "Οτι δ παιδὲν φῦδη ἔστι πολέμου. "Οτι αἱ κάμηλοι τοῖς ἵπποις δειλίαν ἔντεκλον. Συμβολὴ Περσῶν καὶ Αἴγυπτίων, ἐν οἷς καὶ δ Ἀβραδάτας, δικαὶος δέκατος κατεκόπη. "Οτι πεσὼν τις μαχαίρᾳ τὸν Ἰππον τοῦ Κύρου ἐπλήξε, καὶ οὕτως δ Κύρος ἐκ τοῦ Ἰππου κατεβλήθη. "Οτι κυκλωθέντες οι Αἴγυπτοι ὑπὸ τῶν πολεμιῶν, καὶ μὴ δυνάμενοι ἀντέχειν ὑπὸ ταῖς ἀσπίσιν ἔκαθηντο ἀπράκτοι, εἴτα βίφυτες τὰ δόπλα ἔφευγον. Ἐστρατοπεδεύστητο, ἀντὶ τοῦ Ἡλίθεν εἰς τὸ στρατόπεδον.

N. XXIV. "Οτι Κύρος Κροίσου φυγόντος ἐπὶ Σάρδεις, καὶ αὐτὸς ἐκεὶ ἀπῆλθεν. Εἶλε δὲ καὶ τὴν Ἀκρόπολιν. Ηρόδητος Κροίσου πρὸς Κύρον, καὶ πρόφκλησις μὴ διαπράσσει τὴν πόλιν, ἀλλὰ λαβεῖν ἥσυχη τὰ χρήματα. Περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀβραδάτου, καὶ δισ εἰπεν δι γυνὴ πρὸς Κύρον, καὶ δπως ἀπέσφραξεν ἐκτήνη. "Οπως δ Κύρος Ἀβραδάτην καὶ τὴν Πάνθειαν ἔσθε μεγαλοπρεπῶς.

N. XXV. Περὶ Καρῶν καὶ τῶν ἐπὶ Φρυγίαν παρ' Ἑλλήσποντον. Περὶ τῶν ἀμαξῶν τῶν ἔλκωσῶν τὰ χρήματα δ ἐδωκεν δ Κροῖσος, καὶ οἵον εἰπε λόγον δ Κύρος. Περὶ τῆς μεγάλης Φρυγίας. Πολιορκία Βαβυλῶνος, καὶ μετένεκις τοῦ ποταμοῦ Εύφρατου, καὶ κατάσχεσις τῆς πόλεως δι' αὐτὸν. "Οπως πρώτως τὰ βασιλεία κατεσχέθησαν. "Οτι δ ἀλλοὶ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐν Βαβυλῶνι δ Βαλτάσαρ ήν, φ καὶ διειρήθη κατὰ τὸν τοῖχον ὡς φτισι Δινιήλ δ προφήτης.

N. XXVI. "Οτι ἐκτομίας είχεν δ Κύρος ὑπηρέτας. Ολα δην διαγωγὴ Κύρου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ὡς λίαν καλῇ. "Οπως τὸν Κροίσον δ Κύρος ἤλεγχε κακῶς. "Οτι κόσμον οἰκείον δ Κύρος ἤγειτο, τὸν κόσμον τῶν ὑπηκόων. Καὶ διὰ τι περὶ τὴν ἀριστεράν τοὺς οἰκειοτάτους ἔκαθισεν. "Οτι πολλὰ ἔλεγχεν δικαίως δ Κύρος χρήματα, ἵνα τοῖς ἀξίοις αὐτὰ διανέμῃ. οὐ μήν γε καὶ ἐκατοῦ χάριν.

N. XXVII. "Οτι εἰς τὰ οἰκεῖα Κύρῳ ὑποστρέψαντι, δέδωκε Κραξάρτης, καὶ ἀλλὰ μὲν, ἀλλὰ καὶ τὴν θυγατέρα γυναῖκα, καὶ τὴν χώραν Μήδων. Ό δὲ μὴ ἄλλως λαβεῖν εἰπεν, εὶ μὴ συναίνεσε. τῶν γονέων. Ό δὴ καὶ ἐποίησεν, ἀπελθὼν ἔκει, καὶ δοὺς πᾶσι τοῖς Πέρσαις δῶρα πολλά. "Οτι πάλιν εἰς Βαβυλῶνα ὑπέστρεψε, καὶ δσα κατέσχεν ἔθνη, ἐν οἷς δην καὶ Κύπρος. Περὶ τῶν λεγομένων κοντούρων. "Οτι τὰ πρὸς Συρίαν ἔθνη οἰκουντα ὑπέταξε, καὶ Αἴγυπτον. Καὶ δθεν ἤρχετο κύτῳ δι ξουσία. Καὶ γριας δι' ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ περιήτι τὴν οἰκείαν ἐπικράτειαν. Καὶ διτὶ γέρων γέγονεν, οὐά τε διελέχθη τοῖς οἰκείοις, καὶ

LIBER QUARTUS.

N. I. "Οτι μόναι αἱ δύο φυλαι ἀνέβησαν εἰς Ἱεροσόλυμα. Περὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ιουδαίων. "Οτι Καμδύσης τὴν ἀρχὴν Κύρου διεδέκατο, δς καὶ ἐκώλυσε τὴν ἀνοικοδομὴν τοῦ ναοῦ, βασιλεύσας ἐτη ἑπτά. Περὶ Καμδύσου, καὶ δπως αὐτὸν διεδέκατο Σμέρδης δ Μάγος. Καὶ δπως δ Καμδύσης τὸν ἀδελφὸν Σμέρδην ἔξ δινείρου δειματωθεὶς ἀπέκτεινεν "Οπως δ Καμδύσης ἀπέθανεν ἐν Ἐκβατάνοις τῆς Συρίας, κεχρηματισμένον σχῶν τούτῳ.

N. II. "Οτι δ Μάγος Σμέρδης ως υἱὸς τοῦ Κύρου ἐκράτησεν. "Ηλέγχθη δι' ὑπερον ἔτερος εἰναι παρ' ἐκεῖνον, ως μη ἔχων ὄντα, Ἀπετμήθη γάρ ταῦτα διὰ πταῖσμα παρὰ τοῦ Κύρου. "Ἐπανδστασις κατὰ Β Σμέρδου. "Οπως δ Πρηξάσπης τεθνάναι τὸν υἱὸν Κύρου Σμέρδου ἐκτρυκεν, καὶ ἔτερον δὲ δμώνυμον εἰναι τὸν κρατοῦντα, καὶ δπως οὗτος διὰ τούτο ἀπέθανεν. "Οπως οἱ μάγοι ἀνηρέθησαν ὥν εἰς δ Σμέρδης.

N. III. "Οπως ἐκράτησε Περσῶν δ Δαρεῖος δ Ἑταίστου ἐκ περιοίας τοῦ οἰκείου ἱπποκόμου. Τι ηγέτει τῷ Θεῷ, εἰ κρατήσει δ Δαρεῖος. Ολα προέβητο ἐρωτήματα δ Δαρεῖος, τοῖς οἰκείοις φίλοις, καὶ οἰα ὑπέσχετο τῷ διαιλύσοντι ταῦτα. "Οτι δ Ζοροβάλει ἐν τούτοις ἡρίστευσε τοῦ οίνου καὶ τῶν βασιλέων τὴν γυναικα κρειττονεύειν οίνου καὶ τῶν βασιλέων τὴν γυναικα κρειττονεύειν εἰπών. "Οτι ἔξ αἰτήσως Ζοροβάλει παρεχώρησε τὴν ἀνοικοδομὴν τοῦ ναοῦ καὶ Δ Δαρεῖος δι' αὐτοῦ γενέσθαι.

N. IV. Δευτέρα ανάβασις εἰς Ἱεροσόλυμα, μετὰ τοῦ Ζοροβάλει. Οι δὲ ἀναβάντες μυριάδες υἱοί καὶ γιλιάδες η', ἄνευ ὑπηρετῶν. Περὶ Σαμαρειτῶν, καὶ δπως ἡχθέσθησαν. Πότε δην Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας οἱ προφῆται. "Οτι δ Δαρεῖος ἐπέτρεπε διδοσθεὶ τοῖς Ιουδαίοις καθεξάστην τὸ εἰς θυσίαν συντελοῦντα ζῶν καὶ τὴν σεμίδαιλιν. "Οτι δι' ἐτῶν ἐπτὰ δ ναὸς ἐκτίσθη. Πότε ἐδασιλεύοντο οἱ Ιουδαῖοι, καὶ πότε ὑπὸ κριτῶν ἤρχοντο.

N. V. "Οτι τὸν Δαρεῖον Ξέρκης διεδέκατο, καὶ εὐεσθῶς περὶ τὸν ναὸν καὶ αὐτὸς διετέθη, δτε καὶ Εσδρας ἀνεσώθη ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ πολλοῦ πλήθους Ιουδαίων. "Οτι πολλαὶ μυριάδες πέραν Εὐφράτου μεμνήκασιν Ιουδαίων. Περὶ Νεεμίου τοῦ Ἐδρίου, δπως καὶ αὐτὸς ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Ἱεροσόλυμα ἤλθε, καὶ τὸ τεῖχος ἀνοικοδομήσην. "Οτι πρώτη δι τοῦ Ιούδα φυλὴ ἐκ Βαβυλῶνος ἀνέβη, δθεν καὶ Ιουδαῖοι οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ θελήθησαν.

N. VI. "Οτι τὸν Ξέρκην υἱὸς Κύρος, δ καὶ Ἀρταξέρκης, διεδέκατο. Περὶ Εσθήρ δην Πλαΐσιον ἡγεμονίαν δι Λαζαρέκης, καὶ περὶ Μαρδοχαῖου. "Οτι νόμον έθετο Ἀρταξέρκης, μηδένα οἱ αἰλητον ἐπὶ θρόνοκαθημένω προσέρχεσθαι. "Οπως δ Μαρδοχαῖος ἐπιβουλὴν ἐμήνυσε κατὰ τὸν βασιλέων. "Ο Αμάν Μαρδοχαῖον ἀνασταυρῶσαι, ἡδούλετο, ἀλλ' ἐταυρώθη ἐκεῖνος προνοίᾳ Θεοῦ. "Οτε Εσθήρ γνοῦσα τὴν μελετωμένην τῶν Ιουδαίων ἀπώλειαν παρξ Ἀμάν διὰ τὸ Μαρδοχαῖον, ἐδεήθη πρότερον τοῦ Θεοῦ, εἰτα καὶ ἀκλητος εἰσήσει πρὸς βασιλέα. Καὶ διὰ τούτο θορυβουμένου ἐπεισι πρὸς ποδῶν αὐτοῦ ἀχανής, καὶ ἀπως εἰς δεῖπνον αὐτὸν ἐκάλεσε, καὶ τὸν Ἀδάμ, "Οτι πεντήκοντα πήγεν, οὐά τε διελέχθη τοῖς οἰκείοις, καὶ

χαῖον δὲ Ἀμάλην ἀνεσταυρῶσαι: ἐμελέτα. "Οτις ἀνεμνήσθη διὰ τὴν ἐπιδουλήν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖνον ἐτίμησεν. Οὕτω διασκεδάζει βουλᾶς πανηρᾶς δὲ θεός.

N. VII. "Οπως δὲ Ἀμάλην ἐκρεμάσθη εἰς τὸ ξύλον, διὰ τοῦ Μαρδοχαίου ήτοι μάζεν. "Οτις καὶ οἱ τοῦ Ἀμάλην παιδεῖς ἀνεσταυρώθησαν. "Οπως. Ἰωάννας τὸν οἰκεῖον ἀπέκτεινεν ἀδελφὸν ἐν τῷ ναῷ. "Οπως τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἀρχιερέως συνοικήσαντα ἀλλοφύλῳ γυναικὶ ἐκαλυψε ἀπὸ τοῦ ναοῦ. Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ νεοῦ τοῦ ἐν τῷ Γαριζήν, τοῦ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ.

N. VIII. Ἀρχὴ τῆς κατὰ τὸν Ἀλεξανδρὸν ιστορίας, τίνος υἱὸς ἦν Ἀλεξανδρός. Οἶον δνειρὸν εἶδε Φίλιππος ἐγκυμονούσης τῆς γυναικὸς τὸν Ἀλεξανδρὸν, καὶ πότε ἐγεννήθη. Περὶ τοῦ σώματος Ἀλεξανδροῦ. Περὶ τοῦ ἱππου τοῦ Βουητεράλου. "Οτι διμιλητῆς Αριστοτέλους ἐγένετο. "Οτι καὶ πρακτικὸς λατρὸς ἦν ὁ Ἀλεξανδρός.

N. IX. "Οτι εἰκοσαετῆς τῆς βασιλείας ἐκράτησεν. Περὶ Τιμοκλείας τῆς τὸν βιασάμενον αὐτὸν εἰς τὸ φρέαρ βαλούσης. Οἷα δὲ Σινιωπέους Διογόνης πρὸς Ἀλεξανδρὸν εἶπεν. Τὸ φιλότιμον Ἀλεξανδροῦ. "Οσων ἐκράτησε πόλεων. Περὶ Ἀκαρανῆς τοῦ λατροῦ, καὶ δικαὶος ἐξ αὐτοῦ τὸ φάρμακον ἐλάσθεν Ἀλεξανδρός, καὶ δικαὶος ἐξ αὐτοῦ τὸ φάρμακον ἐλάσθεν Ἀλεξανδρός, καὶ ἐντάσθε τὴν τῆς συκοφαντίας ἐπιστολὴν. "Η ἐν Ἰσφι συμπλοκὴ Δαρείου καὶ Ἀλεξανδροῦ, καὶ ἡ Δαρείου δῆτα. Περὶ τῆς γυναικος καὶ τῆς μητρὸς Δαρείου ἀλουσῶν παρὰ Ἀλεξανδροῦ.

N. X. "Οτι εἰκοσαετῆς τῆς βασιλείας ἐκράτησεν. Περὶ Τιμοκλείας τῆς τὸν βιασάμενον αὐτὸν εἰς τὸ φρέαρ βαλούσης. Οἶα δὲ Σινιωπέους Διογόνης πρὸς Ἀλεξανδρὸν εἶπεν. Τὸ φιλότιμον Ἀλεξανδροῦ. "Οσων λίτρα δὲ Δαρείου, καὶ οὐδὲ ἐλασθε ταῦτα δὲ Ἀλεξανδρός. Περὶ τοῦ θανάτου τῆς γυναικὸς Δαρείου. Περὶ τῆς μαρτυρίας τῆς πρὸς Δαρείον, διὰ τὴν Ἀλεξανδροῦ σωφροσύνην.

N. XI. "Οτι Ἀλεξανδρὸς οὐ λάθρα συμβαλεῖν θελει τοῖς πολεμοῖς. Φυγὴ Δαρείου. "Οσον πλούτον ἔφεν Ἀλεξανδρὸς τοῦ Δαρείου. "Οπως ὠνειδίζει τὸν τριψῶντας Ἀλεξανδρός. Τι ἐλεγεν Ἀλεξανδρός εἰρι τῶν γογγυζόντων εἰς αὐτὸν. Περὶ τῆς διφτῆς, ἢ ἐχεν Ἀλεξανδρός διώχων Δαρείον. "Οπως ἐν τῷ λίτρᾳ Ἀλεξανδρὸς τὸν Δαρείον ἐτίμησε, τὸν δι' ἐμπλάντα διεσφενδόνησεν. Περὶ Ἐρκανίας, καὶ τοῦ Καστρού πελάγους.

N. XII. "Οτι Ἀλεξανδρὸς βαρβαρικὴν στολὴν ἐνδυσθείσας τοῖς Μακεδόνιοις οὐκ ἤρεσεν. Καὶ περὶ Ῥωμαϊκῆς ἢ Αἰκανδρος ἐγήμεν. "Οπως παρὰ Ἀλεξανδρὸς ἐντρέψῃ Φιλότως, καὶ Κλειτός. "Οσα δὲ Ταξίλης καὶ οἱ μητροί του Ἀλεξανδρῷ κατὰ τῆς Ἰνδικῆς ἀρχομένης χώρας.

N. XIII. Περὶ Ηώρου τοῦ τῆς Ἰνδικῆς ἀρχοντος, οίος ἦν τὸ σῶμα. "Οσα δὲ Ἀλεξανδρὸς ἤλγησε τοῦ βουητεράλου ἱππου θανόντος, καὶ περὶ τοῦ ποταμοῦ Γέγγη, δοσος ἢ κατ' εὔρος καὶ βάθος. "Οτι Μαλλοὶ θεος Ἰνδικόν. "Οπως Ἀλεξανδρὸς πρῶτος ὥρμα ἐν τοῖς πολεμοῖς, καὶ τυχαῖς ἐνίκα.

N. XIV. Περὶ τῶν Γυμνοσοφιστῶν, καὶ τοῦ διὰ τῆς Βύρσης ὑποδειγμάτος, ἵνα μὴ μαχρᾶν δὲ βασιλεὺς ἀποδημῇ. "Οτι εἰς τὸν Ἐλεανὸν ἡλθεν Ἀλεξανδρὸς, καὶ δοσον τοῦ στρατοῦ πλήθος ἀπώλετο, καὶ περὶ τῶν ἰχθυοφάγων προσβάτων. Περὶ τοῦ

Α τάφου τοῦ βασιλέως Περσῶν Κύρου, καὶ τῆς τούτου ἐπιγραφῆς. "Οτι ἐγήμεν Ἀλεξανδρός καὶ τὴν θυγατέρα Δαρείου, καὶ δοσα ἐν τῷ γάμῳ χρήματα ἀναλώσε, δούς καὶ τοῖς δρειλέταις τὰς δρειλάς. "Οσα ἐπένθησεν ἐπὶ τῷ Ἡφαιστίωνι ὁ Ἀλεξανδρός, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Περὶ τοῦ διὰ κοράκων σημείου, καὶ τοῦ θύματος. Περὶ τοῦ ενερεθέντος ἔνοντος καθημένου ἐν τῷ τῷ τοῦ Ἀλεξανδροῦ θρόνῳ. "Οτι δὲ θάνατος Ἀλεξανδροῦ ἀλλοις ἀλλως λέγεται. Περὶ τοῦ ψυχροῦ θάνατος. "Οτι ἐν τῇ τελευτῇ ἡσουλήθη δραντισαι αὐτὸν, ἵνα δόξῃ καὶ θέσι.

N. XV. "Οπως ὑπῆγηταν Ἀλεξανδρῷ οἱ ιερεῖς τῶν Ἐβραίων καὶ δὲ ἀρχιερεύς. "Οτι δὲ Ἀλεξανδροῖς ίδων τὸν ἀρχιερέα, εἰς μνήμην ἡλθε τοῦ κατ' ὄντα δρθέντος αὐτῷ θεοῦ. "Οτι ἐθύσε τῷ θεῷ δὲ Ἀλεξανδρός, κατὰ τὴν δρψήγησιν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ πολλὰ ἔχαριστο, ἀνέγνω τε καὶ τὴν βίβλον τοῦ Δανιήλ. Β Περὶ τοῦ ἕγγαριζην ιεροῦ, ἐν φαντασίαις.

N. XVI. "Οτι εἰς τέσσαρα ἐμερίσθη ἡ τοῦ Ἀλεξανδροῦ δρχή. Καὶ περὶ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου, δπως Ιεροσολύμων ἐκράτησε. "Οτι Πτολεμαῖος διεδέξετο τὴν ἀρχὴν. Τι ἐστι δρψήγη, καὶ πόσα τάλαντα ποιοῦσι. "Οσα δὲ Πτολεμαῖος εἰς τὸ Ίουδαίων ιερὸν ἐπειλεῖ δῶρα. Περὶ τῶν ἀδδομήκοντα δύο τῷ, ἐξελληνισάντων τὰ Ἐβραϊκὰ βιβλία. "Οτι οἱ πρὸ τούτου ἐπιχειρήσαντες τὸ τοιούτον ἔργον, οὐκ ἀτιμώρητοι εἴμειναν. "Οτι τινές φασι δηρημένους ποιῆσαι τὴν ἐρμηνείαν τούς ερμηνεῖς, θεσπερον δὲ εὑρεθῆναι ἐκ πάντων τὰ αὐτά.

N. XVII. "Οτι ἐλασθε Πτολεμαῖος τὴν Κλεοπάτραν, καὶ δοσα ἦν τὴν ταύτης φέρνη. Οἵος ἦν δεξιός περὶ τὰ πράγματα δὲ πρὸς Πτολεμαίου ἀποσταλεῖς πρεσβεὺς Ιωσήφ. "Οτι τὸ τὰ τέλη τῶν πόλεων ἐπὶ αὐτήσει πωλεῖσθαι τοῖς ἀνομένοις παλαιόν την.

N. XVIII. "Οπως συνώκησεν ἡ ἀδελφόποις τῷ Ιωσήφ. "Οπως Ὑρκανὸς δὲ υἱὸς Ιωσήφ καὶ ἐν μειρακίοις τελῶν ἦν φρονιμώτατος. "Οτι ἀτίμως ὡνήσατο δὲ Ὑρκανὸς τοὺς γραμματικοὺς δούλους. "Οτι βάρις, τὸ δχύρωμα.

N. XIX. "Οτι δὲ Ἐπιφανῆς Ἀντιοχος κατέσγει τὰ Ιεροσολύμα. Οερὶ Ἐλεάζαρ καὶ τῶν Μακκαβαίων. "Οτι ἐν Σαδεζάτῳ πολέμου συγκροτηθέντος, ἐμάχοντο Ιουδαῖοι.

N. XX. Νίκη Ιουδαίων κατὰ τῶν τοῦ Ἀντιοχου. "Οτι δὲ Ἀντιοχος ἐνόσησε διὰ τὰ κατὰ τὸν Ιουδαίων κακά, καὶ ἀπέθανεν.

N. XXI. "Οπως τὸν ἐλέφαντα δὲ Ἐλεάζαρ πλήξας ὑπὸ αὐτοῦ τέθηνκεν ἐν τῷ πολέμῳ.

N. XXII. Περὶ Κλεοπάτρας τῆς θυγατρὸς Πτολεμαίου. "Οτι δὲ Πτολεμαῖος δύο διεδήματα περιέθετο, οἰα δύο ἀρχῶν χωρῶν.

N. XXIV. "Οτι δρος καθήρησαν ἀνθρωποι λιαν ὑψηλὸν, διὰ τριῶν ἐνιαυτῶν.

LIBER QUINTUS.

N. I. Περὶ Ἀντιόχου τοῦ ἐπικληθέντος θεοῦ. "Ορα γυναικῶς καρπερίαν.

N. II. "Οτι οἱ Βαδδούκαιοι τὰ ἄγραφα καὶ ἐκ παραδόσεως οὐκ ἐτήρουν.

N. III. "Οπως δὲ Ἀντιόχοος ἀνηρέθη κατὰ Στράτων πύργον, κατὰ τὴν Ιούδα τοῦ Ἐσσαίου πρόδρζησιν, καὶ ἐδόκει ἐψεῦσθαι.

N. IV. Περὶ φοινίκων καὶ κιτρίων τῶν ἐν τῇ σκηνο-
πηγίᾳ. Ὄτι ἐπὶ τρία ἔτη ἕνσει τεταρταῖον.

N. V. Περὶ Ἰρκανοῦ καὶ Ἀριστοβούλου Περὶ Τιγρά-
νου τοῦ Ἀρμενίου. Βασιλεία Ἰρκανοῦ καὶ Ἀριστοβού-
λου. Μὲς εἰς τὰς τῆς εὐχῆς, ἀνθρώπε.

N. VI. Περὶ Πομπηίου καὶ τῆς δοθείσης αὐτῷ χρυ-
σῆς ἀμπέλου ἐξ Ἀριστοβούλου ἐκ πεντακοσίων ταλάν-
των. Περὶ τῆς Μιθριδάτου τελευτῆς καὶ περὶ τοῦ
δποσβαλτάμου, διεργάτης τῶν μύρων ἀριστον. Ὅπως δὲ
Πομπηίου τὰ ἱεροσόλυμα ἔλλω.

N. VII. Ὅσα ἡσαν τὰ τοῦ Ἱεροῦ Ἰουδαίων χρήματα,
ἐν οἷς καὶ δοκὸς ἐκ χρυσοῦ. Καὶ διτὶ ἡ μνᾶ ἔλλει
λίτρας δύο πρὸς τῇ ἡμισείδ. Κύπρος, ὄνομα γυναικός.
Ὅτι δὲ Ἡρώδης ἐλθὼν εἰς τὸ δοκιμάσασθαι, ἐξέληξε
τοὺς παρόντας, διὰ τὸ ἐλθεῖν μετὰ δορυφορίας πολλῆς,
διὸ καὶ ἥτισθη.

N. IX. Ὅπως δὲ Ἀντώνιος ἤρα τῆς Κλεοπάτρας, Πε-
ρὶ Ηαχόρου τοῦ Ηάρθων βασιλέως.

N. X. Διὰ τὴν ἀπετμήθη τὰ ὑπαταὶ τοῦ Ἰρκανοῦ. Ὅπως δὲ
Φασάλος τέθηρκεν.

N. XI. Ἀναίρεσις Ἀντιγόνου.

N. XIII. Περὶ τῆς ἀρχιερωτάνης Ἀριστοβούλου ἐν
νέφ τῇ ἡλικίᾳ. Ὅπως δὲ Ἀλεξάνδρος ἐψυγεὶς διὰ λάρ-
νακος, καὶ ἐφωράθη. Ὅπως ἀπεπνίγη Ἀριστόβου-
λος.

N. XIV. Ὅτι ἡράσθη Ἡρώδου ἡ Κλεοπάτρα. Περὶ^C
τοῦ Ἑιουδαὶκοῦ μεγάλου γεγονότος σεισμοῦ.

N. XV. Ὅπως καὶ παρὰ τοῦ Καίσαρος Ἡρώδης
ἔτιμήθη. Ὅπως εἰς τὸ φανερὸν Ἡρώδην ἐφάνη μισοῦσσα
ἡ γυνὴ αὐτοῦ. Ὅπως δὲ τοῦ Ἡρώδου γυνὴ θανάτῳ
καταριθεῖσα, τέθνηκεν.

N. XVI. Ὅπως οὐδὲ τοῦ οἰκείου κόσμου Ἡρώδης
ἔρεστο ἐν καιρῷ λιμοῦ διὰ τὴν πόλιν, καὶ αὐτὸν
ἀποδούς εἰς τὸ ἀγοράσαι σῖτον. Ήσσος δὲν διαδοθεὶς
σῖτος, πόσοι μόδιοι δὲν κόρος.

N. XVII. Ὅπως δὲ Ἡρώδης ἐκάλωε τοὺς δέτας αὐτὸν
ἀλλήλοις συνέργεσθαι, δεδιώκεις τὰς ἐπιθυμιάς. Τίνεις οἱ
Ἐσσαΐοι, καὶ οἴτη χρωταὶ διατηρ., καὶ διπάς εἰς τῶν
Ἐσσαίων προεπει τῷ Ἡρώδῃ παιδίῳ δόντε τὴν βασι-
λείαν. Ὅπως δὲ Ἡρώδης τὸν ναὸν ἐπὶ τὸ μεζον μετ-
εσκεύασε. Καὶ περὶ τοῦ πύργου. ὃν Ἀντωνίων ἐκάλεσεν
Ὅτι δὲ ναὸς ἐν ἵνατεψ ἐνὶ πρὸς τῷ ἡμίσει φυκοδομή-
θη, διτὶ καὶ οὐδὲν θετὸς γέγονεν ἐν ἡμέρᾳ. Περὶ τοῦ
πιπράσκεσθαι τοὺς κλίπτας.

N. XVIII. Περὶ τῶν πατῶν Ἡρώδου, οἷοι ἦσαν.
Ὅπως ἐμίστησε τοὺς υἱοὺς δὲ Ἡρώδης. Ὅπως κατήλ-
λαξε τὸν Ἡρώδην τοὺς πατεῖν δὲ Καίσαρ.

N. XIX. Οἶος τὸ ἔθος, καὶ τοὺς τρόπους δὲ Ἡρώδης.
Οσα Ἰρκανὸς καὶ Ἡρώδης ἔλαβον ἀργυρίου καὶ
χρυσοῦ τάλαντα ἐκ τοῦ τάφου Δαβὶδ, καὶ διπάς εἰς
εἰς αὐτὰ τὰ σώματα Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος ἐκώλυθη
Ἡρώδη εἰσελθεῖν θεῖψ πυρί.

N. XX. Οἷα διαβολὴ δὲν κακὰ εἰργάζετο, καὶ ἔτι
ἐργάζεται.

N. XXI. Περὶ τοῦ κακίστου Εύρυκλέους. Ὅτι ἐδε-
σμῆσε τοὺς υἱοὺς δὲ Ἡρώδης Ἀριστοβούλον καὶ Ἀλέ-
ξανδρον, Τὸ συνέδριον τὸ τοὺς πατεῖας Ἡρώδου κρίνον
σὺν τῷ Ἡρώδῃ.

N. XXII. Περὶ τοῦ παρήγησιασμένου στρατιώτου εἰς
Ἡρώδην, βουλευδμενον θάνατῶν τῶν οἰκείων πτίδων.
Ὅπως ἀπηγχόνησε τοὺς οἰκείους πτίδας δὲ Ἡρώδης.
Ὅτι πάτεριν δὲν δέθης τὸ πολλαῖς συνοικεῖν γυναικί.
Ὅτι ἀνεψιοὶ οἱ ἐξάδελφοι.

N. XXIII. Ὅτι οἱ Φαρισαῖοι οὐκ ἐπεισθῆσαν διμό-

Α σαι, καὶ διτὶ προεῖπον τὸν τοῦ Ἡρώδου θάνατον, διὸ
καὶ ἀπεκτάνθησαν πολλοὶ ἐκ αὐτῶν.

N. XXIV. Περὶ λιμένος τοῦ λεγομένου Σεβαστοῦ.
Κατηγορία Ἀντιπάτρου. Ὅτι δὲ Ἡρώδης καὶ τὸν οὐδὲν
Ἡντίπατρον δέσμιον εἰς Καίσαρα ἐπεμψεν.

N. XXV. Ἀχμή, ὄνομα γυναικός. Κύκηθρον τὸ ταρα-
χὴν ἐμποιοῦν. Περὶ τῶν καθελόντων τὸν ἀνατεθέντα
ἄτεδεις τὸν μέγαν πυλῶνα τοῦ ναοῦ.

N. XXVI. Τίνος νόσον ἐνδέσησεν Ἡρώδης, ποικίλην
τε καὶ ὀδυνηράν. Περὶ τῶν τῆς Καλλιρόης θερμῶν.
Οὐλαν ἐπίνοιαν δὲ Ἡρώδης ἐπενοήσει τὸ κάλιστος ὧν, ἵνα
κλαυθῆ μετὰ θάνατον. Τελευτὴ Ἡρώδου. Ὅτι δὲ Ἀρ-
χέλαος διεδέξατο Ἡρώδην.

LIBER SEXTUS.

N. I. Περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων στάσεως κατὰ Ῥω-
μαίων, ὅτε καὶ ὁ ναὸς ἐνεπρήσθη. Ὅτι δοῦλος Ἡρώ-
δου διάδημα περιέθετο.

N. II. Ὅτι καὶ δὲ Ἀρχέλαος ὡμὸς δὲν λατά τὸν πα-
τέρα. Περὶ τοῦ πλοῦ Ἀλεξάνδρου. Κατηγορία κατὰ
Ἀρχελάου. Περὶ τοῦ δινέρου οὗ εἶδεν Ἀρχέλαος. Ἐτερός
δινέρος τῆς Ἀρχελάου γυναικός. Περὶ τῆς ἀπογραφῆς
τῆς ἐπὶ Καίσαρος γεγενημένης.

N. III. Ἀΐρεις Φαρισαίων. Αΐρεις Σαδδουκαίων.
Αΐρεις Ἐσσηνῶν. Αΐρεις Γαλιλαίων. Πότε ἐγένετο ἡ
ἀπογραφή. Πότε δὲ Καίσαρος ἔθανε, καὶ πόσα ἐτη ἐκρά-
τησεν. Ὅτι διεδέξατο Καίσαρος δὲ Τιβέριος.

N. IV. Περὶ Ποντίου Ηλίατου. Περὶ Ἡρώδου τοῦ
τετράχου καὶ τῆς πόλεως Τιβεριάδος. Περὶ τῆς τῶν
Ἰουδαίων ἐντάσεως. Πότε ἐφάνη δὲ Χριστὸς τὸν Ἑιουδαῖον,
καὶ οἴτη φησιν δὲ Ιώσηπος περὶ αὐτοῦ. Ἐτι περὶ Χρι-
στοῦ φησιν δὲ Ιώσηπος.

N. V. Περὶ τῆς Ῥωμαίας Παυλίνης. Ὅτι μέγα τὸ
τῶν ἴπτεων δέκιμα. Περὶ τῆς πονηρίας Ἰδης. Ὅπως
ἡ Παυλίνα τῷ ἐρῶντι αὐτῆς συνεγένετο, οἰομένη
τοῦτον θεόν. Ὅπως τὸ κατὰ τῆς Παυλίνης σκέμμα
ἔγινετο Τιβέριος καὶ ἐκάλεσε τοὺς τοῦτο συνεργούσα-
τας. Περὶ τῆς βάρεως τῆς μετωνομασθείσης Ἀντω-
νίας.

N. VI. Περὶ Φιλίππου, διτὶ καὶ καθ' δόδον ἐκρίνε,
καὶ δὲ δρόνος αὐτῷ ἐπιφερήμενος ἐτίθετο κατὰ τὸν
τόπον ἐνθαμένος ἡροόπτο. Περὶ τοῦ θανάτου
τοῦ Βαπτιστοῦ Ιωάννου οἴτη φησιν δὲ Ιώσηπος. Περὶ^D
τῆς τοῦ Τιβέριου τελευτῆς, ὃν διεδέξατο Γάϊος.

N. VII. Περὶ Ἀγρίππα, διπάς εὐνηργετήθη παρὰ
Ἡρωδιάδο τῆς ἀδελφῆς. Διὰ τὸ πρέστεσιν οὐ προ-
ωμίλει συχνοῖς. Διὰ τὸ τοὺς δὲν ἀρχῆν οὐ περάλιε,
καὶ περὶ τοῦ παραδείγματος τούτων.

N. VIII. Περὶ Ἀντωνίας, καὶ διπάς αὐτὴν
δὲ Τιβέριος. Περὶ ὧν τις προεῖπεν ἐσεσθαι οἰνοσε-
πήσας. Ὅπως τὸ δὲ Γαϊόν διάδοχον ἐκυτοῦ κατέλιπε
Τιβέριος.

N. IX. Ὅτι ἀρχαῖον τὸ τοὺς δέκορτονς ἀκειρού-
μονας εἶναι. Ὅπως ἔλιπε τῶν δεσμῶν τὸν Ἀγρίππαν
Γαϊόν, καὶ βασιλέα ἐπέδειξεν. Ὅπως κατὰ Ἡρώδου
Ἀγρίππας ἐπέστειλε τῷ Γαϊφ. Ὅτι τὸ δέπλα ἔχειν τοὺς
ἀρχοντας, οὐκ ἀνύποτον.

N. X. ὁ Γαϊός, μὴ ὡς θεὸς παρὰ Ἰουδαίων τιμώ,
ἐνος ὀργίζετο, καὶ τὸν Φίλωνα ὑπεραπολογούμενον
οὐκ ἐδέχετο. Ὅπως οὐ παρεχώρησαν Ἰουδαῖοι στῆναι
ἀνδριάντα Γαϊού ἐν τῷ πόλει αὐτῶν. Ὅτι δὲ Ἀγρίππας
ἐπεισει Γαϊον συγχωρῆσαι μὴ στῆναι ἐν Ἰουδαῖον τὸν
οἰκείον ἀνδριάντα. Ὅτι ἀνηρρέθη Γαϊός, καὶ Κλαύδιος
αὐτὸν διεδέξατο.

N. XI. "Οτι χρυσην άλυσιν Γάϊος τῷ Ἀγρίππᾳ Λ δημασι. "Οτι και διὰ τῆς νυκτὸς ἐπολέμουν, και διὰ τῆς Αντωνία δ πόργος μετεσέσθη. Περὶ τῆς γυναικὸς, ητις τὸ οἰκεῖον τέκνον εἰς τροφὴν οἰκεῖαν ἀπέστραξεν.

N. XII. Περὶ τῆς ἐγκυμονούστης γυναικὸς, τὶς ἐκ τῆς κοιλίας ἔδοξε φωνὴν γενέσθαι, λέγουσαν τὴν τοῦ ἀδερφοῦ τόχην. "Οπως δ Ἰζάτης μετετέθη εἰς τὴν Ἰουδαίην θρησκείαν, καὶ ἡ τούτου μητήρ Ελένη δομοίων, καὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπῆλθεν εἰς τὸ τοῦ Θεοῦ ιερόν. Περὶ Ἀρταβάνου τοῦ Ηέρων βασιλῶν, διὰ τῆς Ἰζάτης ἥλθε δεδμένος. "Οτι ἀποκατέστη πάλιν δ Ἀρταβάνης εἰς τὴν Πάρθων βασιλεῖαν.

N. XIV. Πόλεμοι Ἀράδων πρὸς Ἰζάτην τὸ πρώτον ἐκ προδοσίας τῶν οἰκείων, εἴτα ἡττα Ἀράδων. Περὶ τοῦ γρήτος Θεούδα. Ή ἡλη ἱππέων σύλλογος. Περὶ Ἀλαζρχίας. Περὶ τῶν φευγόντων ἐκ τοῦ ιεροῦ διὰ τὸ στενὸν τῆς ἔξοδου καταπατθέντων καὶ θανόντων. "Οπως ἐτιμωρήθη δ εἰς τοὺς νόμους Μωϋσᾶς ἀνυδρίσας.

N. XV. Οτι μετὰ τὸ ἡγεμονεύειν Συρίας. "Οτι πυρφόρον ἦν τὸ Βέσσιον δρός. Τελευτὴ Κλαυδίου.

N. XVI. "Οτι Νέρων Κλαύδιον διεδέξθη. Οια καὶ νῦν οι ἀρχιερεῖς ποιοῦσι τοὺς οἰκείους ἀδικοῦντες κληρικους.

N. XVII. Περὶ τῶν Σικαρίων ληστῶν. Περὶ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου. Πόσοι εἰς Ἀράδων μέχρι Φιννες γενόνταις κατὰ συγγένειαν ἀρχιερεῖς.

N. XVIII. "Οτι Οὐεσπασιανὸς ἀπεστάλη κατὰ τῆς Ιουδαίας παρὰ Νέρωνος. Περὶ τῆς πλέων Ἰωατάτων, καὶ τοῦ Ἰωσῆπου. "Οτι δ Νέρων ἀνεῖλεν θευτὸν, καὶ Γάλβας ἡρξε μετ' αὐτὸν, καὶ αὐτὸς μετὰ μικρὸν ἀνηρέθη, καὶ ἡρξαντο Θθων καὶ Οὐιτέλλιος, καὶ ἀλλήλοις ἐπολέμουν. Ἀνάρρησις Οὐεσπασιανοῦ.

N. XIX. Τίτου πολιορκία κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ. "Οτι τρίτειχος ἦν ἡ Ἱερουσαλήμ. Περὶ τοῦ μηχανῆματος τῶν κριῶν τῶν κατὰ τῆς πόλεως ἐπαγγέλτων. Περὶ τῶν ἔνδιλων πύργων, οὓς δ Τίτος ἐποίησεν.

N. XX. Περὶ τῆς ἐπινοίας τοῦ Ἰουδαίου Κάστορας, δι' τῆς ὑπερετέθη ἡ κατὰ τοῦ πύργου ἐπιδουλή τῶν Ρωμαίων. "Οτι δ Τίτος φιλανθρωπότερον περὶ τοὺς Ἰουδαίους διέκειτο, καὶ νικῶν αὐτούς. "Οτι τριπλέος ἡ πόλις τετείχιστο. Περὶ ὧν ἔκακούργουν οἱ σταυρωτοί, καὶ μάλιστα λιμώττοντες. Περὶ ὧν ἔποιη ποτὲ δ λιμός τοῖς Ἰουδαίοις.

N. XXI. Περὶ τῶν διὰ χωμάτων ἐλεπόλεων· περὶ τῆς ἔποιης τῶν Ἰουδαίων, δι' τῆς καθηρρέθησαν δέρδοντες εἰ μεπόλεις τῶν Ρωμαίων εὐμηχάνως. "Οτι ἐπέρρη τελγει τοὺς Ἰουδαίους ἔκωσεν Τίτος περιβλεπτον. "Οπως δ λιμός τοὺς Ἰουδαίους διέθετο. Περὶ τῶν αὐτομολούντων Ἰουδαίων, καὶ δια, ἀπὸ τοῦ λιμοῦ ἐμπιπλάμενοι, διερήγγυντο. Καὶ διὰ τινὲς αὐτῶν εὑρέθησαν ἔχοντες εἰς τὰς γαστέρας χρυσόν· διὸ καὶ πολλοὺς κυτῶν καὶ πρὸ τοῦ θνήσκειν ἀνήρουν οἱ Ρωμαῖοι ἀνηλεῶς.

N. XXII. "Οτι ζώων κόπρους ἔσθιον. "Οτι, τοῦ τείχους καταπεσόντος, ἔτερον εὑρέθη ἐντός. Περὶ τοῦ εἰσελθόντος διὰ τοῦ τείχους Ρωμαίου ἀνδρὸς ἀρίστου. "Οτι ήλους εἶχον οἱ Ρωμαῖοι ἐν τοῖς ὑπο-

δημασι. "Οτι καὶ διὰ τῆς νυκτὸς ἐπολέμουν, καὶ διὰ τῆς Ἀντωνία δ πόργος μετεσέσθη. Περὶ τῆς γυναικὸς, ητις τὸ οἰκεῖον τέκνον εἰς τροφὴν οἰκεῖαν ἀπέστραξεν.

N. XXIII. "Οτι αἱ πύλαι τοῦ ιεροῦ ἐνεπρῆσθησαν, ἀργυραῖ οὖσαι. "Οτι ἔδοξε τοῖς Ρωμαῖοις τοὺς εἰς τὸ ιερὸν καταψυγόντες σώζεσθαι Ἰουδαίους, εἰ μὴ ἀντεμύνονται, καὶ διὰ δ Τίτος τὴν τοῦ ναοῦ οὐκ ἐδύολετο καταστροφήν. "Οτι καὶ χρυστὰς εἶχε υφίδας δ ναός. "Οτι δ Τίτος παντοῖως ἐσπούδαζε μὴ καυθῆναι τὸν ναόν. "Οτι κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν συνέπεσε γενέσθαι τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ ναοῦ διὰ Βασιλιώνων πρότερον, καὶ ὕστερον ὅπερ Ρωμαίων.

N. XXIV. Περὶ τοῦ τοίχου, οὗ τὸ εῖρος πηγήεις η. Περὶ τῶν ἐγχόφυλακίων χρημάτων. Περὶ τῶν γενομένων σημείων τῆς ἀλώσεως. Οἷον τὸ μέγεθος τῆς πολῆς. Περὶ τοῦ βοῶντος πρὸ μακρῷ τὰ τῆς ἀλώσεως, καὶ διὰ τοῦτος ἀπώλετο.

Liber Septimus.

N. I. Περὶ Λατίνων. Περὶ Ῥουτούλων. "Οπως δ Αἰνεῖας ἐνομίσθη θεός. Περὶ Ἀλβας τῆς πόλεως, καὶ διὰ τοῦ οἴτως ἐκλήθη. Πόθεν Τίβερις δ ποταμὸς τὴν δονομασίαν ἔσγεν. "Οπως δ Ἀμούλιος ἐθεοποίει διαυτόν. "Οτι ἀπὸ Νομίτορος καὶ Ἀμούλιος ἐσχε τὰ τῶν Ρωμαίων ἀρχῆν. "Οτι δίδυμοι ήσαν Ρώμης τε καὶ Ρωμύλος, οἵ καὶ γεγόνασιν ἔκθετοι, καὶ διὰ παρὰ λυκαίνης ἐτράφτησαν, καὶ οἵαν φασὶ τὴν λύκαιναν.

N. II. "Οποῖοι ήσαν Ρώμης τε καὶ Ρωμύλου. Όνταν γνωρισμὸς Ρώμου καὶ Ρωμύλου. Άναγρεσις Ἀμούλιου.

N. III. Θάνατος Ρώμου, καὶ διεν ἐπικίνδυνον ἐνομίσθη τὸ τὴν τάφρον τοῦ στρατοπέδου τιγὰ διελθεῖν, ἀφέντα τὴν συνήθη ὁδόν. "Οπως διεγράφη τὸ τείχος τῆς Ρώμης. "Οτι τὰ τείχη ιερὰ, οὐ μὴν καὶ αἱ πύλαι. Ποιὰ ἡμέρα ἡ Ρώμη ἐκτίσθη, καὶ πόθεν τὸ Πελάτιον ἐκλήθη, καὶ περὶ λεγεωνος. "Οτι ἐκαπετὸν ήσαν οἱ βουλευταί, οἵ καὶ πατρίκιοι ἐκαλούντο, καὶ διὰ τὸ ἐκλήθησαν πατρίκιοι. "Οπως δηπασαν τὰς τῶν Σαβίνων θυγατέρας οἱ Ρωμαῖοι· οἱ δὲ Σαβίνοι Λακεδαιμονίων εἰσὶν ἄποικοι. "Οτι διὰ τῶν Σαβίνων ἔλω ἡ Ρώμη παρὰ γυναικὸς προδοθεῖσα, ὑπόσχεσιν λεβδοῦσα τοὺς βραχιονιστῆρας Σαβίνων, οὓς μετὰ τὴν προδοσίαν ἐπιβρήπτοντες τῇ προδούσῃ, ἀπέκτειναν αὐτήν.

N. IV. "Οτι κοινῇ Ρωμαῖοι καὶ Σαβίνοι τὴν πόλιν φέκησαν, καὶ Τάτιος Ρωμύλῳ συνεβασίλευεν. Φόνος Τατίου. Περὶ τοῦ ἐν Ρώμῃ γεγονότος λοιμοῦ διὰ τὸν Τατίου θάνατον καὶ τὴν αἰλματώδη βροχήν. "Οτι ἐπὶ ἐκτὸν χρόνοις συνέθεντο εἰρηνεύειν μετὰ Ρωμαίων Οὐάγηοι, δόντες καὶ διμήρους πεντήκοντα. "Οτι τὴν μοναρχίαν καὶ τὰ βασιλικὰ σύστημα πρώτος Ρωμύλος ἔδειξεν. "Οτι οἱ καλούμενοι πατρίκιοι θετερον ἐπράκτοντες εἶγον τὸ δονομα. "Οπως δηφανίσθη Ρωμύλος, καὶ θεός ἔδοξεν. "Οπως δ Ρωμύλος μετὰ τὸ θεφανίσθηται Κυρίνος ἐκλήθη.

N. V. "Οτι μετὰ τὸ Ρωμύλον οἱ πατρίκιοι οὐκέτι ἔνα βασιλέα ἤρτεσαντο, ἀλλ' ἐκατοντα αὐτῶν ήμισυ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐβασίλευεν, δ καὶ μεσοβασίλεων ἐκάλεσαν. "Οι πάλιν εἰς ἀσφράγηθη βασιλεὺς δ Νομᾶς Πομπήλιος. "Οτι πρότερον θευσε τοῖς θεοῖς, καὶ οὕτως ἔλαβε τὴν ἀρχὴν δ Νομᾶς, καὶ τὰ

βασιλικὰ παράσημα. Ὄτι καλῶς ἄγαν καὶ θεοφίλως δ Νομᾶς τὴν ἀρχὴν διήνυσεν, εὐσεβῶς παρὰ τοὺς τότε Ἑλληνας διακείμενος περὶ τὸ θεῖον. Ὄτι δεκάμηνος ἦν δ χρόνος παρὰ Ῥωμαίοις, παρὰ δὲ τοῖς λοιποῖς διαφόρως εἶχε μηνιαῖος, τετραμηνιαῖος, ἑκατηνιαῖος.

N. VI. Ὄτι Ὀστιλιος Τούλος μετὰ Νομᾶν ἤρξε. Περὶ τῶν τριδύμων ἀδελφῶν τῶν τε ἀπὸ Ῥώμης καὶ τῶν ἐξ Ἀλβανῶν, οὓς ἔτεκον μητέρες δίδυμοι. Ὄτι ἦν ποτε ἡ Ἀλβα τῆς Ῥώμης μητρόπολις.

N. VII. Ὄτι οἱ Λατῖνοι ἐναντίοι ἦσαν Ῥωμαίοις.

N. VIII. Περὶ τοῦ καταπάντος αἰτοῦ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ταρκυνίου. Ὄτι δὲ Ταρκύνιος δλοπόρφυρα εἶχε, τό τε ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα, καὶ χρυσόπαστα, καὶ στέφανον διὰ λίθων, καὶ σκῆπτρον, καὶ δίφρον, καὶ τέθριππον. Περὶ τοῦ στεγχοτικοῦ οἰωνιστοῦ. Περὶ τοῦ τιμηθέντος χαλκῆ εἰκόνοι. Περὶ τῆς διαπαρθενευθεῖσῆς Ἱερείας, δπως ἐκολάσθη, καὶ περὶ τῶν διαπαρθενευόντων αὐτάς.

N. IX. Περὶ τοῦ σημείου τοῦ εἰς τὸν Τούλλιον. Ὄτι ἔθνος οἱ Οὐολόσκοι. Ὄτι τοὺς πάντων δούλους ἡλευθέρωσαν. Ὄτι τὰ ἀστυκὰ ὑποδήματα τῶν εὐπατριδῶν ἦσαν, καὶ οἵα ταῦτα. Ὄτι ἄλλοι Ῥωμαῖοι παρὰ τοὺς Λατίνους.

N. X. Ὄτι κακῶς ἤρξε Ταρκύνιος Κάντεῦθεν ἄλλοι παρὰ τοὺς Ῥωμαῖούς οἱ Λατῖνοι. Ὄτι ἔθνος Γαιουνοί. Ὄπως συνεβούλευσεν δὲ πατήρ μηδὲν εἰπών, ἀλλὰ πράξας. Ὄτι τὰ κύτα καὶ θρασύβουλος ποτε διεπράξατο.

N. XI. Περὶ τῆς μάντειδος Σιβύλλης. Περὶ τῶν βιθέλων Σιβύλλης. Περὶ τῆς διὰ βυρσῶν τιμωρίας. Περὶ τῆς εὑρεθίσης ἀνδρώφων κεφαλῆς εἰς τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ, καὶ τὶ δότιον τὸ τέρας. Ὄπως ὠνομάσθη τὸ Καπιτώλιον. Περὶ τῶν σημείων τῆς ἐκπτώσεως τοῦ Ταρκυνίου. Ὄτι Βρούτος δὲ μωρὸς παρὰ Λατίνων. Ὄπως δὲ Βρούτος τὴν γῆν ὡς κοινὴν μητέραν ἐφίλει. Περὶ Λουκριτίας, ἣν ἐδίσαστο δὲ τοῦ Ταρκυνίου υἱὸς, καὶ διὰ τοῦτο ἀπέσφαξεν ἐαυτήν. Ὄπως δὲ Βρούτος τὸν Ταρκύνιον κατέλυσε, καὶ τῆς βασιλείας ἡξιώθη σὺν Κολλατίῳ, ἵνα μὴ δοκῆ μοναρχεῖν διὸ καὶ ὑπατοὶ οὗτοι ἐκλήθησαν.

N. XII. Ὄτι διὰ τὴν μελετωμένην προδοσίαν τῶν υἱῶν τοῦ Βρούτου κολαζούμενων, δὲ πατήρ οἰον ἀπαθῶς διέκειτο, δρῶν αὐτοὺς πάσχοντας. Ἡτοι διὰ πελτίκεως ἀπέθανον. Ποπλικόλας δὲ δημοτικός. Περὶ τοῦ ἔθνους τῶν Τυροτηγῶν Ἐν μάχῃ πολλῶν πιστῶντων ἐκατέρωθεν, εἴπε τὸ δαιμόνιον, ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους ἕνα πεσεῖν ἐκτείνα, καὶ εὐρέθη οὕτως. Ὄτι Ῥωμαῖοι οἱ Ἰταλοὶ ἐναντίοι ἦσαν τότε. Ὄπως δὲ Σκαιόλας εὐμηγάνως εἰρήνην ἐποίησε μεταξὺ Ἰταλῶν καὶ Ῥωμαίων.

N. XIII. Ὄτι τετράκις ὑπέτευσεν Οὐαλέριος, καὶ Ῥωμαῖοι δυσχεραίνουσιν. Ὄτι ῥαδούχους μετὰ πελέκεων εἶχε προϊόντας, καὶ οὐκίσαν λαμπράν, ἦν καὶ παθήρησαν. Πότε ταμιαὶ ἐγένοντο, οἱ καὶ κοιαίστορες ἐκαλοῦντο, καὶ τὶ τὸ τῶν κοιαίστορων ἔργον. Περὶ τοῦ ἔθνους τῶν Σαβίνων. Ὄτι Ῥωμαῖοι ἐνίκησαν. Ἡτα Σαβίνων. Ὄτι ἐπ' ἐνιαυτὸν ἐθρηνεῖτο τελευτήσα. Ποπλικόλας. Αὖθις πόλεμος Λατίνων καὶ Ῥωμαίων. Περὶ δικτάτορος.

N. XIV. Περὶ τοῦ ἔθνους Οὐολόσκων. Ὄτι ἀρχικὸν ἦν τοὺς ἐν ἐκστρατείᾳ μὴ ἀπαιτεῖσθαι. Περὶ τοῦ ἔθνους τῶν Αἴκουών, καὶ δτὶ τὸν Μάξιμον τὸν μέγιστον σημαίνει. Περὶ τοῦ μύθου ἐν φῇ τῇ γαστήρ

Α ὡνειδίζετο παρὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σώματος μερῶν. Ὄπως ἐν ταῖς πολιτείαις οἱ δανείζοντες χρεώδεις.

N. XV. Τίνες οἱ τριβούνοι. Οila ἡν ἴσχυς τότε τῶν τριβούνων. Πόθεν λέγεται, Καθωσιώθη. Τίς δὲ Ἀγορανόμος.

N. XVI. Ὄτι ὡνομάσθη Κοριολᾶνος δὲ Μάρκιος ἐκ τοῦ ἡττησαι τὸ ἔθνος τοῦ Κοριόλου. Ὄτι δὲ κακῶν ἵπποδρομίας καὶ οἱ πρόσχωροι εἰς Ῥώμην συνέθεον. Κάντεῦθα οἱ Ῥωμαῖοι τοῖς Λατίνοις ἔχθροι.

N. XVII. Περὶ τῆς τιμωρίας τῆς δεκατεύσεως, ητὶς τοῖς ἀμαρτηταῖς στρατώταις ἐπάγεται. Ὄτι πάνης ἀνήρ, καὶ γεωργίᾳ ἶζων, δικτάτωρ γέγονε διὰ τὴν λοιπὴν ἀρετὴν. Ὄτι κατὰ Ῥωμαίους Κικινάτοι οἱ ἀκειροκόμαι. Τί τὸ ὑπὸ ζυγὸν ἀγαγεῖν τοὺς ἡττηθέντας.

N. XVIII. Ὄτι μετὰ τὴν τῶν νόμων ἐξ Ἑλλάδος μεταπλωγὴν ἐπαύσαντο Ῥωμαῖοι οἱ δῆμαρχοι, καὶ στρατηγοὶ προεβλῆθησαν. Ὄτι σανίσιν οἱ νόμοι γραφομενοὶ τότε, εἰς τὴν ἀγορὰν προετίθεντο. Πόθεν δὲ Δωδεκάδελτος. Πότε δὲ Δεκαρχία κατελύθη.

N. XIX. Πότε χλιαροὶ ἀνθ' ὑπάτων ἐκλήθησαν. Περὶ τιμητῶν. Ἐντιμότεροι τῶν τιμητῶν καὶ τῶν ἱππάρχων δικτάτορες. Τί ἐστι Ηρήκιψ.

N. XX. Πότε μισθωφορεῖν τὸ στρατιωτικὸν ἔρχεται. Τί σημαίνει δεῦτον ὅπωρα ὑπερεκβλόσηρ.

N. XXI. Πότε ἐδόθη ταῖς γυναιξὶ τὸ ἐπ' ὁρήματι περιτέναι. Ὄτι πρώτος λευκῷ τετράπιπω Κάμιλλος ἐθριάμβουσε, καὶ δπως δὲ θριάμβος ἐτελεῖτο. Οἰον ἦν τὸ ἄρμα τοῦ θριάμβου. Περὶ Ἰππων ἵνησιν, καὶ σειραφόρων, καὶ κελήτων. Ὄτι ἐκωδονοφόρους οἱ χριθέντες θανεῖν. Ὄτι καὶ ἐν δευτέρᾳ καὶ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐχήρεις ἡ πομπή.

N. XXII. Ὄπως Φαλίσκοι κατεφρόνουν Ῥωμαίων πολεμούντων, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς πειδας ἐξῆγον εἰς τὸ τεῖχος γυμνασομένους. Καὶ δπως δὲ διδάσκαλος προδέδωκε τούτους, καὶ δπως αὐτὸν οἱ πολέμιοι δεδέμενον ἀντέστρεψαν.

LIBER OCTAVUS

N. XIV. Ὄπως δὲ Μέτελλος τοὺς τῶν πολεμῶν κατασκόπους ἐφώρασε. Ὄτι πολέμου Ῥωμαῖοι καὶ Καρχηδονίοις σύρρχεντος ἐνίκησαν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ τοὺς ἐλέφαντας αὐτῶν ἀνεῖλον. Ὄπως τοὺς ἐλέφαντας οἱ Ῥωμαῖοι διεπεράσωσαν τὸν πορθμὸν, καὶ εἰς Ῥώμην ἀπῆγαν.

N. XV. Ὄτι πρέσβεις εἰς Ῥώμην οἱ Καρχηδόνιοι ἐκεμφάνη, καὶ αὐτὸν τὸν Ρηγούλον τὸν θεατὸν, εἰρήνην αἰτοῦντες. Οσα Ῥωμαῖοι δὲ Ρηγούλος συνεβούλευσε, γνώμην δοῦναι ἐπιτρεπτεῖς, καὶ δπως ἀνακομισθεῖσι, ἐκῶν εἰς Καρχηδόνα, ἵνα μὴ ἐπιορκήσῃ, ὡμότατα διεφθάρῃ. Στρατεία Ῥωμαίων εἰς τὴν Λιβύην, καὶ πολιορκία τοῦ Λιλυθαίου. Ὄσα οἱ Ῥωμαῖοι ἐν τῇ πολιορκίᾳ τοῦ Λιλυθαίου περὰ τῶν Καρχηδόνιων ἐνίκησαν.

N. XVI. Ὄτι ἀφῆκαν οἱ Ῥωμαῖοι τὸ ναυμαχεῖν. Ὄτι μετόπτησαν πρὸς Ρώμην οἱ Γαλάται τοῖς Καρχηδονίοις συμμαχοῦντες, καὶ δτὶ αὐθίς ναυτικὸν οἱ Ῥωμαῖοι συνεστήσαντο, καὶ ναυμαχίᾳ τοὺς Καρχηδονίους ἐνίκησαν.

N. XVII. Ὄτι τὸν σφέτερον στρατηγὸν οἱ Καρχηδόνιοι ἀνεστάρωσαν, καὶ στείσασθαι Ῥωμαῖοι ήσουν. Ὄτι οἱ ἐν τῇ Ρώμῃ φυσηθέντες διὰ τὴν νί-

καν, βαρυτέρας τὰς τῶν σπουδῶν συνθήκας τοῖς Α Καρχηδόνιοις ἐπήγεγκαν, καὶ οὕτως ὁ πόλεμος θλήξει σφεσίν.

N. XVIII. Ήδεμοι Ῥωμαίων πρὸς ἔθνη. "Οτι τὸν Σαρδὼ ἔλαβον οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ τῶν Καρχηδόνων καὶ χρήματα. Πόλεμοι Ῥωμαίων πρὸς Γαλάτας καὶ Λίγας, καὶ Κυρνίους. Πόλεμοι Ῥωμαίων πρὸς Σαρδονίους, καὶ Κυρνίους, καὶ Λίγας. "Οτι πολέμιοι τοῖς Ῥωμαῖοις ἐκρίθησαν Καρχηδόνιοι. Κηρύκιον, ἡ τοῦ κήρυκος ῥάβδον. Μάχαι πρὸς Σαρδῶνας καὶ Κυρνίους.

N. XIX. "Οπως Ἀμίλικας ἐνικήθη παρὰ Ἰθηρῶν καὶ ἐφθάρη. Ήδει Βουούιων καὶ Γαλατῶν. Ήδει Ἰστης τῆς νῆσου, καὶ δπως οἱ κάτοικοι ταύτης Ῥωμαίοις προσεχώσισαν, καὶ περὶ τῆς ἀρχούσης αὐτῶν γυναικῶς. Ποιαi χῶραι καλοῦνται Ἰλλορικόν.

N. XX. Ἰνσούρων ἐπίθεσις κατὰ Ῥωμαίων, καὶ μάχη, καὶ ήττα. Τέρτα συμβεβήκατα Ῥωμαίοις. "Οτι τοὺς ὄπατους οἱ Ῥωμαῖοι μετεπέμψαντο. Οἱ δὲ οὐκ ἀπέλθουν, ἵνας τὸ πᾶν ήνταν. Ἐπέρχονται στρατεῖα κατὰ Ἰνσούρων. Ήδει Δημητρίου τοῦ Σαρδιαίων ἄρχοντος δικαὶον πόδον Ῥωμαίων ἐκολάσθη.

N. XXI. "Οτι αὐθὶς πόλεμοι μεταξὺ Ῥωμαίων ἀνεφράγγησαν καὶ Καρχηδόνιων Ἀννίβου στρατηγούντος αὐτῶν τοῦ Ἀμίλικου παιδός. Ηδρὶ τῆς ἐν Εὔρωπῃ Ἰθηρίᾳ, δύον ἐστί, καὶ μέχρι τίνος διέκει. "Οτι ὁ Ἀννίβας ἐποιέιρκε τοὺς ἐν Ἰθηρίᾳ Ζακύνθους. "Αλωαὶς τοῦ περιβόλου τῶν Ζακύνθων. "Οτι ἔκαυσαν οἱ Ζακύνθιοι τὰ τιμώτερα τῶν χρημάτων αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ σὺν ἀπονοῇ τοῖς ἐναντίοις σομμιζαντες, κατεκόπησαν.

N. XXII. "Οτι πόλεμοι ἐψηφίσθη Ῥωμαίοις κατὰ Καρχηδόνιων. "Οτι πρόσθεις ἐπέμφθησαν εἰς Καρχηδόνιους. Ήδει σημείων γενομένων πρὸ τῆς μάχης τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Καρχηδόνιων, καὶ περὶ ἀνείμου τῷ Ἀννίβῳ φανέντος.

N. XXIII. "Οτι οἱ Ῥωμαῖοι τῶν ὄπατων τὸν μὲν εἰς Σικελίαν ἐπεμψάν, τὸν δὲ εἰς Ἰθηρίαν· καὶ δπως ὁ Ἀννίβας ἐπερχώθη τὸν Ῥοδανόν. "Οτι οἱ πεμφθέντες παρὰ τῶν ἀντιμαχούμενών εἰς κατασκοπην, συνήστηναν ἀλλήλοις, καὶ ἐμαζίσαντο. Καὶ δι τὸ Ἀννίβας ἀτρέπτως δόδον δὲ ὅρῶν διαβάς ἐκακοπάθησε, καὶ πολλοὺς ἀπώλεσε τῶν οἰκείων. Μάχαι διέφοροι Ῥωμαίων καὶ Καρχηδόνιων τοῦ Ἀννίβου αὐτῶν στρατηγούντος.

N. XXIV. "Οτι κατεσφρατήγησε τῶν Ῥωμαίων ὁ Αννίβας καὶ πολλοὺς ἀνείλε· καὶ οὐ μείους ἔζωγησε, καὶ ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἤπειρον. "Οσα ἐποιουν οἱ οἱ τῷ Ῥώμῃ μαθόντες τὰ κατὰ τὸν Ἀννίβαν. "Οτι περιέκλυσαν τοὺς πολεμίους οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὴν Επαρτείαν.

N. XXV. Μηχανήματα τοῦ Ἀννίβου. "Οπως οἱ Ῥωμαῖοι ἀπέλησαν ἐκ κακούσιων τοῦ σφῶν στρατηγοῦ. Ότι εἰς κίνδυνον κατέστησαν οἱ περὶ τὸν Ῥούρον ἐξ ἀσουλίας αὐτοῦ, καὶ δι ταχὺ μετεβάλετο, καὶ τῷ δικτάτορι ὑπετάγη.

LIBER NONUS.

N. I. Ήδει χρησμῶν. "Οπως ἡ ἐν Κάνναις ἡττα τοῖς Ῥωμαῖοις συνέπεσε, καὶ δσα δ Ἀννίβας ἐποιησεν, εἰς μάχην αὐτοὺς ἐκκαλούμενος, καὶ δσα ἐμηχανήσατο ἐκείνην τὴν νίκην κατεργαζόμενα. "Οτι εἰ τότε δ Ἀννίβας εἰς τὴν Ῥώμην ὀρμησεν, εἰλεν δεν αὐτῇ.

N. II. Ήδει τοῦ Σκιπίωνας. "Οπως οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ διετέθησαν, τὴν ἡτταν τῶν οἰκείων μαθόντες. "Οπως τοῖς αἰχμαλώτοις δ Ἀννίβας ἐχρήσατο. Βούλευμα θαυμαστὸν, δπως δ Ἀννίβας τοὺς Νεαπολίτας φύκειώσατο, καὶ τὴν Καμπανίαν τῶν Ῥωμαίων μετέστησε, καὶ ἄλλους εἶλε, καὶ ἀπηγώς αὐτοῖς χρησάμενος, ἀνέκοψη τοὺς λοιποὺς μὴ προσέναι αὐτῷ. "Οπως οἱ ἐν Βασιλίναις Ῥωμαῖοι τῆς πολιορκίας ἐξέρθησαν.

N. III. Στρατήγημα τοῦ Ἀννίβου. "Οτι διὰ τρυφῆν καὶ ἀρστώνην οἱ Καρχηδόνιοι ἡττήθησαν. "Οσα Σκιπίωνες δ, Ἰθηρίᾳ ἐποιήσαν.

N. IV. "Οτι οὐδὲν ἔχοντες οίχοι στεῖλαι Σκιπίωνες, ἀστραγάλους τοῖς παισίν ἐστελχν. "Οσα δ Ἀρχιμηδῆς, κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐμηχανήσατο πολεμούντων τὰς Συρακούσας.

N. V. "Οσα τοῖς Ῥωμαίοις συνέδη δεινά. "Οπως δ ὑπὸ Μαρκέλλου ἐλώσαν αἱ Συρακούσαι. "Οπως δ Ἀρχιμηδῆς ἀνηρέθη.

N. VI. "Οσα οἱ Καρχηδόνιοι ἐν Σικελίᾳ ἐποιήσαν, καὶ δ Ἀννίβας ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐλθών οιργάσατο, καὶ δπως ἐκεῖθεν ἀνεχώρησεν. "Οπως τὴν Καπύνη οἱ Ῥωμαῖοι παρέλαβον, καὶ δπως αὐτοῖς ἐχρήσαντο. "Οσα δ Λασούνιος πρὸς Φίλιππον ἀντιστρατευμένος ἐπράξεν.

N. VII. "Οπως ὁ Ἀσδρούβας ἐν Ἰθηρίᾳ τὸν Γάιον Κλαύδιον ἡπάτησε καὶ διέδρα. "Οτι Σκιπίων δ Πούπλιος ἥρθη στρατηγὸς τῶν ἐν Ἰθηρίᾳ. Σημειώσατι τόλμαν καὶ μηχανὸν τοῦ κατηγορηθέντος. "Οπως δ Μούτινας ἐκ Καρχηδόνιων Ῥωμαῖοις προσεχώρησεν.

N. VIII. "Οπως οἱ Ῥωμαῖοι τὸν Τάραντα ἐλάσσον. "Οτι οὐκ ἡδυνήθη δ Ἀννίβας ἀπατῆσαι τὸν Φάδιον. "Οπως δ Σκιπίων τὴν ἐν Ἰθηρίᾳ Καρχηδόνιαν εἶλε, καὶ δπως τὸν θρύσιον κατέπιεσ τῶν στρατιωτῶν, καὶ τοὺς Κελτίθηρας ὑπεγάγετο. "Οπως τὸν Ἀσδρούβαν δ Σκιπίων τὴν ἐνίκησε, καὶ οἰος τοὺς τρόπους. "Οπως δ Σκιπίων τοὺς ἐναντίους μετεχειρίστηκε, καὶ ἐνίκησεν.

N. IX. "Οτι δ Ἀννίβας ἐν μάχῃ ἐνίκησε, καὶ πεσόντος τοῦ Μαρκέλλου, τὸν σημαντῆρα ἐκείνου δακτύλιον εὑρηκώς, ἐπλέπτετο γράμματα, ώς ἐκείνου αὐτὰ ταῖς πόλεσι στέλλετος, καὶ πλείστους ἡπάτησεν, ἵνας ἐγνώσθη. Πάχη Ῥωμαίων πρὸς Ἀχαιοὺς συμμαχούμενούς ὑπὸ Μακεδόνων. Πόλεμοι πάλιν ἄλλοι Ῥωμαίων καὶ Καρχηδόνιων, καὶ στρατήγημα τοῦ ἐνδε τῶν ὄπατων τολμηρότατον.

N. X. "Οσα δ Σκιπίων ἐν Ἰθηρίᾳ καὶ ἐν Λιβύῃ ἐποιήσεν. "Οπως δ Σκιπίων τοὺς ἐποστεχήσαντας τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν διὰ τὴν νόσον αὐτοῦ προσγάγετο, καὶ δπως αὐτοῖς ἐχρήσατο, καὶ τίνας ἐκδλασε. "Οτι τῆς Ἰθηρίας δ Σκιπίων ἐκρέπησεν. Ήδει τῶν Γυμνησίων νῆσων.

N. XI. Δι' θητῶν δ Μασινύσας τοῖς Ῥωμαίοις προσεχώρησεν. "Οτι ἐπαύθη τῆς ἀρχῆς δ Σκιπίων. "Οπως δ Φίλιππος Ῥωμαῖοις ἐσπεισατο, καὶ δ Σκιπίων τῆς πόλεως τῶν Λοχρῶν, πολλὰ ἐκ προδοσίας συνέσχε, εἰτα καὶ αὐτὴν τὴν δικρόπολιν.

N. XII. "Οτι δ Μασινύσας κατηλλάσγη δῆθεν Καρχηδόνιοις, ἵνας αὐτοῖς οὕτω σφήλη. "Οτι δ Σκιπίων διέβη πρὸς Καρχηδόνιους, καὶ πόλεις εἶλε τινας. "Οτι δ Μασινύσας Ῥωμαῖοις ἐβοήθησε κατὰ τῶν Καρχηδόνιων. Στρατήγημα τοῦ Σκιπίωνος.

N. XIII. Ήδει Μασινύσου, καὶ τοῦ Σύνφακος, καὶ τῆς Σοφωνίδος. "Οτι σπουδάς οἱ Καρχηδόνιοι ήττησαν.

"Οτι τῷ Σκιπίωνι ἐν Λιβύῃ Καρχηδόνιοι ἐπειδούλευσαν. "Οτι τῷ Ἀννίβᾳ πᾶσα ἡ ἡγεμονία ἐδόθη.

N. XIV. "Οτι δὲ Σκιπίων τῷ Ἀννίβᾳ συμβαλὼν ἐνίκησε. "Οτι σπείσασθαι δὲ Ἀννίβας ἐζήτησεν. "Οτι συμβαλὼν δὲ Σκιπίων τῷ Ἀννίβᾳ ἤτησεν αὐτὸν. "Οτι πολιορκούμενοι παρὰ τοῦ Σκιπίωνος οἱ Καρχηδόνιοι, περὶ σπινδῶν διελέχθησαν. "Οτι πρέσβεις οἱ Καρχηδόνιοι πρὸς Ῥώμην ἔστειλαν, καὶ συμβάσεις αὐτοῖς ἐψηφισθησαν.

N. XV. "Οτι τὰς ἀδήμας πολιορκουμένας ὑπὸ τῶν Μακεδόνων ἐρήνασαντο οἱ Ῥωμαῖοι. "Οτι ἤτηθη Φίλιππος Ῥωμαῖοις συμβαλὼν, καὶ ἐτρώθη.

N. XVI. Μάχη ἐπέρχεται τῷ Ρωμαίων πρὸς Φίλιππον. Μάχη καὶ πάλιν Ῥωμαίων πρὸς Φίλιππον, καὶ ἤττα αὐτοῦ. Ἐπὶ πολαῖς συνθήκαις Ῥωμαῖοι τῷ Φίλιππῳ ποτείσαντο.

N. XVII. "Οπως ἐλύθη δὲ κελεύων μὴ κομισθαι τὰς γυναικας νόμος. "Οσα δὲ Κάτων ἐν Ἰεράριξ ἐποιησεν. "Οπως δὲ Κάτων ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὰ τείχη τῶν Ἰεράριξ πόλεων παρὰ τῶν πολιτῶν αὐτῶν κατασκαφῆναι ἐποίει.

N. XVIII. "Οπως οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τῷ Ἀργος, καὶ τὴν Σπάρτην ἐστράτευσαν, καὶ δπως ἐσπείσαντο, καὶ τοὺς Ἑλληνας ἤλευθέρωσαν. "Οτι ἐνεωτέρισαν οἱ Ἑλληνες. "Οτι τοῦ Σκιπίωνος ἀφικομένου πρὸς Ἀντίοχον δὲ Ἀννίβας ὑποπτος ἔδοξεν.

N. XIX. "Οτι διὰ τὸν Ἀντίοχον οἱ Ῥωμαῖοι ἐθορυβοῦντο. "Οτι δὲ Φίλιππος Ῥωμαῖοις ἐφέλιαθη. Ἐξέλασις Ἀντίοχου ἐκ τῆς Ἐλλάδος, "Οτι ἐν Ναυπάκτῳ σπείσασθαι τοῖς Ῥωμαῖοις ἐζήτησαν, οὐκ ἐσπείσαντο δι.

N. XX. "Οτι οἱ Σκιπίωνες τῷ Ἀντίοχῳ ἀντετάχθησαν. "Οτι ἤτησεν δὲ Ἀντίοχος εἰρήνην, οὐκ ἔτυχε δὲ αὐτῆς. Καὶ διὰ ἐπολέμησαν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ οἱ αὐτοῦ. "Οτι ἐπεχειρήσαν δὲ Ἀντίοχος ἐλεῖν τὸ τῆς Ῥώμης στρατόπεδον, ἀπεκρούσθη δὲ, τὸ δὲ αὐτοῦ εἶλεν δὲ Σκιπίων. "Οτι σπονδᾶς ἤτησεν δὲ Ἀντίοχος, καὶ δὲ Ἀννίβας, δεισας ἵνα μὴ ἐκδοθῇ, ἔφυγε πρὸς Ηρουσίαν. "Οτι φθονηθήσαντες οἱ Σκιπίωνες, κατεκρίθησαν. "Οπως οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Γαλάται ἀποικοι τῶν Εύρωπαίων ἐγένοντο Γαλατῶν. "Οπως δὲ Μάλλιος τὴν Ἀγχυραν εἶλεν.

N. XXI. "Οτι οἱ Λίτωλοι πρέσβεις ὑπὲρ εἰρήνης ἐπεμφάνισαν. Καὶ δπως δὲ Μάρχος ἐποιεῖσθαι τὴν Ἀμερικάν, καὶ διὰ οἱ Λίτωλοι ἀντετεχῆσαντο, καὶ ὡς ἐσπείσαντο αὐτοῖς οἱ Ῥωμαῖοι. Τίνες θανόντος τοῦ Ἀντίοχου μετ' ἐκείνον ἐβασιλεύσαν. "Οτι δὲ Ἀννίβας ἐκεῖτο διεχρήσατο, ἵνα μὴ ἐκδοθῇ Ῥωμαῖοις.

N. XXII. "Οτι δὲ Φίλιππος τὸν υἱὸν Δημήτριον ἐκτείνειν ἐκ διαβολῆς τοῦ Περσέας. Καὶ διὰ καὶ τοῦ πόλεμον οἱ Ρωμαῖοι τοῦ Περσέας τελείναι θέλων, οὐκ ἴσχυσαν. Πόλεμοι Ρωμαίων πρὸς Περσέα βασιλέα τῶν Μακεδόνων. "Οτι τοῦ D Κράσσου πόλεις Ἐλληνίδας ἐλόντος, καὶ τινας κατασκάφαντος, καὶ τοὺς ἀλόντας ἀποδομένους, οἱ Ῥωμαῖοι ὥργισθησαν. "Οτι ἤτυχησαν οἱ Ῥωμαῖοι οἱ μαχόμενοι τῷ Περσεῖ. "Οτι ἐμτυχῶν δὲ Περσέας δὲ αὐτὸν δυναμάσας οὐ προσεδέχθη. "Οτι οἱ Κρήτες τοῦ Περσέας χρήματα εἰς τὰ πλοῖα ἐνθέμενοι ἀπ-

Α ἤραν. "Οτι κρυπτόμενος δὲ Περσεὺς ἐκῶν εὑρέθη, καὶ δπως αὐτῷ δὲ Παῦλος ἐχρήσατο. "Οσα δὲ Πλούταρχος περὶ τοῦ Περσέως λέγει, καὶ περὶ τοῦ Παύλου.

N. XXIV. "Οτι καὶ τὸν Γέντιον οἱ Ῥωμαῖοι ἐνίκησαν. "Οτι οἱ Ῥωμαῖοι μαθόντες τὴν τοῦ Παύλου νίκην ἔχαιρον, καὶ δὲ Παῦλος λαμπρῶς ἐθράμβευσεν δε τοῦ ιδίου αὐτοῦ ἐτελεύτησαν. "Οπου δὲ Περσεὺς ἐφρουρεῖτο, καὶ διεγειρότας ἐντὸν. Περὶ Ρόδιων καὶ Κρητῶν, καὶ Προυσίου, καὶ Εύμενους. Περὶ τῶν πατέρων Ἀριαράθου τοῦ Καππαδοκῶν βασιλέως.

N. XXV. Περὶ Ἀντιόχου τοῦ υἱοῦ Ἀντιόχου, καὶ Δημητρίου τοῦ υἱοῦ Σελεύκου. "Οτι ἐπὶ δαλμάτας οἱ Ῥωμαῖοι ἐστράτευσαν, καὶ τούτους ὑπέτακαν.

N. XXVI. Ο τρίτος Ῥωμαῖοις πρὸς τοὺς Καρχηδόνιους πόλεμος, δε τέλεον αὐτοὺς ἐξηδραποδίσαντο, καὶ τὴν Καρχηδόνα κατέσκαψαν. "Οτι, πόλεμον κατὰ Καρχηδόνιων τῶν Ρωμαίων ψηφισμένων, ἐκεῖνοι ὑπήκοοι αὐτοῖς εἶναι ἐπλάττοντο. καὶ διηγήσουν ἔδωκαν. "Οτι ἐλυσαν οἱ Ῥωμαῖοι τὴν πολιορκίαν.

N. XXVII. Περὶ Σκιπίωνος, οἰος ήν. "Οπως δὲ Σκιπίων οἰκονομῆσαι καταλεψθεὶς περὶ τοῦ Μαστίνισσου τελευτῶντος, τὰ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τοῖς ἑκείνου παισὶ τὰ πράγματα προσεκλήρωσεν. "Οτι δὲ Φαδέας πρὸς Ἡωμαίους ηὐτομόλησε. Περὶ Προυσίου τοῦ Βιθυνῶν βασιλέως, καὶ Νικομήδου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

N. XXVIII. Περὶ Ἀνδρίσκου, δε ἐπλάσατο τοῦ Περσέως εἶναι υἱὸς, καὶ διάδημα περιθέμενος, τὴν Μακεδονίαν κατέσχε, καὶ τῆς θεσσαλίας πολλὰ, καὶ τοὺς Ρωμαίους ἤτησε προσβαλόντας αὐτῷ. "Οτι δὲ Ἀνδρίσκος ὑπὸ Μετέλλου ἤτηθεις προεδόθη ὑπὸ Βόζου, καὶ ἐκολάσθη, καὶ περὶ Ἀλεξάνδρου υἱὸν ἐπετὸν τοῦ Περσέως λέγοντος.

N. XXIX. Περὶ Καρχηδόνιων, καὶ διὰ τῷ Σκιπίωνι δ κατ' αὐτῶν ἀνετέθη πόλεμος. "Οπως δὲ Σκιπίων τῷ Μαγκίνῳ ἐπήμυνε χωρίον τι τῆς Καρχηδόνος ἐλόντες καὶ κινδύνευοντες, "Οπως δὲ Σκιπίων μέρος τῆς πόλεως Καρχηδόνος εἴλε. Καὶ διὰ δὲ Ἀσδρούσας μετὰ τῶν Καρχηδόνιων εἰς τὸν Κάθωνα καὶ εἰς τὴν Βύρσαν κατέφυγον. Καὶ διὰ δὲ Σκιπίων τὸ σόμα τοῦ λιμένος συνέχωσεν, ἵνα μὴ τοῖς Καρχηδόνιοις τροφαὶ κομίζωται.

N. XXX. "Αλωσις τελεία τῆς Καρχηδόνος, καὶ ταύτης κατασκαφή. Ψηφισμα τοῦ κατασκαφῆναι τὴν Καρχηδόνα.

N. XXXI. "Εἰς οἵας αἰτίας τοῖς Ἑλλησιν ἐπελέμησαν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ τὴν τε Κόρινθον κατέσκαψαν, καὶ τοὺς Κρινθίους ἀπέδοντο.

Liber Decimus.

N. I. Περὶ τῶν ἐν Ῥώμη μοναρχησάντων. "Οπως ἐρθάρη δὲ Κληνας, καὶ Κάρβων αὐτὸν διεδέξατο, καὶ δὲ Πομπήϊος τῷ Σύλλας προσῆλθεν. "Οσα κατώρθωσεν δὲ Πομπήϊος πρὸς Σύλλαν ἀπίστων, καὶ δπως αὐτὸν δὲ Σύλλας ἐδέξατο. "Οτι κῆδος δὲ Σύλλας πρὸς Πομπήϊον ἐθετο. "Οτι τὴν Σικελίαν δὲ Πομπήϊος φκειώσατο, καὶ τὸν Λάρβονα ἀνείλεν.

N. II. "Οτι καὶ δοριέτος προσβαλὼν τῷ Πομπήϊῳ ἡττήθη καὶ ἀνηρέθη. Όλαν ἐτήρουν διάθεσιν πρὸς Πομπήϊον τὰ στρατεύματα. "Οτι Μάγνον δὲ Σύλλας προσεῖπεν αὐτὸν. "Οπως ἔτυχε τοῦ θριάμβου Πομπήϊος, καίπερ τοῦ Σύλλας κωλύσοντος. "Οτι στρατεύματος ἡγεμών ἡρέθη Πομπήϊος κατὰ Δεσπίδου, καὶ

δικος ἀπέθενε Λέπιδος, "Οτι κατὰ Σερτωρίου ἐστάλη δ Πομπήιος. "Οπως ὁ Σερτώριος ἐφόρη, καὶ δικαὶος τὸν Περιένναν ἀνεῖλε Πομπήιος. "Οτι ἡγάπα τὸν Πομπήιον δ δῆμος, κάκεινος τῷ δῆμῳ προσέκειτο. "Οτας οἱ τιμητὲς τὸ Πομπήιον ἐδέξαντο προσιόντα αὐτοῖς.

N. III. Ήερὶ τῶν πειρατικῶν, καὶ δισας εἶλον πόλεις, καὶ δικαὶος τοῖς ἀλισκομένοις Ῥωμαίοις ἐνέπαιζον, καὶ οἴα ἔξουσία τῷ Πομπήιῳ καὶ αὐτῶν στελλομένων ἐψήφισθη. "Οπως ταχέως τὸν πειρατικὸν ἀνίκησε πόλεμον, καὶ τὴν θάλασσαν τῶν ληστηρίων ἐκάθηρε, καὶ δικαὶος παρ' Ἀθηναίων ἐδέχθη.

N. IV. "Οσα ἐψήφισθη τῷ Πομπήιῳ μαρβύτων τῶν Ῥωμαίων τὴν νίκην τοῦ πειρατικοῦ πολέμου. "Οπως τὸν Μιθριδάτην δ Πομπήιος ἐπολέμησεν. "Οτι ἐαυτὸν παρέδωκε τῷ Πομπήιῳ Τιγράνης, δ τῶν Ἀρμενίων βασιλεύς. Καὶ δικαὶος αὐτῷ ἐχρήσατο ἐκεῖνος, καὶ τῷ οἴῳ αὐτοῦ. Περὶ Ἀλεανῶν καὶ Ἰθήρων. "Οτι τοὺς Ἀλανούς καὶ τοὺς Ἰθηρίους ἐνίκησεν δ Πομπήιος. Ήερὶ Ἀμαζόνων. Περὶ τῆς σωφροσύνης Πομπήιου, καὶ τῆς τῶν χρημάτων καταφρονήσεως.

N. V. "Οτι τοὺς περὶ Ἀμανον Ἀραβας, καὶ Συρίαν, καὶ τὴν Ιουδαίαν ὑπέταξεν. "Οτι δ Μιθριδάτης ἐσενε, καὶ δ ἐκεῖνον οὐδὲ προσῆλθε τῷ Πομπήιῳ. "Οτι ὑποκτευόμενος δ Πομπήιος τῆς μοναρχίας ἀνθίζεται, χωρὶς στρατιωτῶν τὴν Ῥώμην κατέλαβε. "Οτι σιτοδειάς οὕσης ἐν Ῥώμῃ Πομπήιος ἐκπλεύσας συνήθροιστο σῖτον, καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἐκδύσεν.

N. VI. "Οτι ἐαυτοῦ θυγατέρα Καίσαρα τῷ Πομπήιῳ κατηγγύησεν. "Οσα δ Καίσαρα κατώρθωσε.

N. VII. "Οτι δ Καίσαρα καταλύσαι τὸν Ηομπήιον ἡμελέτα, καὶ τὸν Καίσαρα ἐκεῖνος. "Οτι ἐψήφιστο ὅτο τῆς βουλῆς καταθέσθαι τὰ δόπλα τὸν Καίσαρα, οἱ δε περὶ Ἀντώνιον καὶ τὸν Πομπήιον ἥξιον καταθέσθαι τὰ δόπλα. "Οτι ἥρξατο τῆς τυραννίδος δ Καίσαρ. "Οτι ἐπῆλθε τῆς Ῥώμης δ Πομπήιος, καὶ οἱ πλεῖστοι, αὐτῷ εἴποντο.

N. VIII. "Οτι πρὸς Πομπήιον ἀπίων δ Καίσαρ, εἰς τὴν Ῥώμην ἀνέστρεψε, καὶ τῆς Ἰταλίας ἐκράτησε. "Οτι αὐθίς ἐπί Πομπήιον ἀπῆι. Τόλγα παράδολος τοῦ Καίσαρος. "Οτι ἡττήθη δ Καίσαρ, καὶ μικροῦ ἀνιδύνευσεν ἄν. "Οτι δ Πομπήιος ὑπερτίθεσκε τὸν τόλεμον ἥθελε, οἱ δ ἄλλοι ἐκ θράσους εἰς μάχην ἔργων.

N. IX. Περὶ σημείων πρὸ τῆς μάχης φανέντων. Τροπὴ τοῦ Πομπήιου. Οὐα ἦν δι τοῦ Πομπήιου γυνὴ, καὶ δικαὶος διδύσα αὐτὸν φεύγοντα, καὶ οἴα ἐκεῖνος πρὸς αὐτήν. "Οτι εἰς Αἴγυπτον δ Πομπήιος κατηγόρησα, καὶ δικαὶος ἀνήρρεθη ἐκεῖ. Οὐας ἔτυχε ταφῆς δ Μέτρος Πομπήιος.

N. X. "Οτις δικαίηται διετέθη πρὸς τοὺς ἀναιρέτας Πομπήιον. Ήερὶ τῆς Κλεοπάτρας, καὶ δικαὶος δ Καίσαρα δέλλει ταύτης τῷ ἔρωτι. "Οτι, πολέμου μέσον τοῦ Καίσαρος καὶ τῶν Ἀλεξανδρέων συστάντος, διμερῆ βιβλιοθήκη ἐκάτιθη. "Οτι τὴν Κλεοπάτραν Αἴγυπτου βασιλίδα κατέλαβε Καίσαρ, ἔγκυων οὔσαν δι αὐτοῦ. Καὶ ὕπως τὸν Φαρνάκην ἐνίκησεν. "Οσον πλῆθος Ῥωμαίων δι τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις διέρηστο, καὶ δικαὶος τοῖς υἱοῖς τοῦ Πομπήιου ἐμάχησατο Καίσαρ.

N. XI. "Οτι δικτάτωρ δικαίηται δι τοῦ Βρούτου. "Οτι διὰ τὸν τῆς βασιλείας ἔρωτα ἐμισθήθη, δ Καίσαρ. "Οθιν ἐκαλεῖτο Καίσαρ. "Οσα δ Καίσαρα ἐκ φιλαρχίας ἐποίησε, δι ἐμισθήθη, καὶ ἐπεδουλεύθη. Ήερὶ Βρού-

τοῦ, καὶ δικαὶος αὐτὸν κατὰ τὸν Καίσαρας παρώντον πολλοῖ. Σημεῖα γενόμενα δηλωτικὰ τῆς τοῦ Καίσαρος ἀναιρέσεως. Σφαγὴ τοῦ Καίσαρος. "Οσα τῷ Καίσαρι ἐψηφίζοντο.

N. XII. "Οτι οἱ τοῦ Καίσαρος ἀναιρέται εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀντλίθον. "Οτι Κικέρων ἔπεισε πάντας σπεισασθαι ἀλλήλοις καὶ τὰ παρὰ τοῦ Καίσαρος πραχθέντα κρατεῖν. "Οτι δ Ἀντώνιος, τὸν τοῦ Καίσαρος νεκρὸν προθέμενος, πολλὰ πρὸς ἐπαινὸν ἐκείνου, καὶ κινοῦντα τὸν δῆμον πρὸς δργὴν κατὰ τῶν φονέων εἶπεν. "Οτι δ δῆμος, ἐκ τῆς τοῦ Ἀντώνιου δημηγορίας ἐρεθίσθεις, τὸν νεκρὸν τοῦ Καίσαρος ἔκανε, κατὰ δὲ τῶν φονέων αὐτοῦ κεκίνητο.

N. XIII. Σημεῖα δηλωτικὰ τῆς τοῦ Οκταβίου Καίσαρος εὐτοχίας.

N. XIV. Συμβουλαὶ Κικέρωνος, καὶ τῶν ἐναντιουμένων αὐτῷ, καὶ μηνύματα τῆς βουλῆς πρὸς τὸν Ἀντώνιον. "Οτι, μὴ πειθομένου τῇ βουλῇ τοῦ Ἀντώνιου, ἐψηφίσθη πολέμιον εἶναι αὐτὸν. Μάχαι μέσον Ἀντώνιου καὶ Καίσαρος. Τροπὴ τοῦ Ἀντώνιου.

N. XV. "Οπως οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ πρὸς τὸν Καίσαρα διετίθεντο. "Οτι τὸν πρὸς τὸν Ἀντώνιον καὶ τὸν Λέπιδον πόλεμον οἱ Ῥωμαῖοι τῷ Καίσαρι ἀνέθεντο. "Οτι καὶ ἄκοντες οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ ὑπατού τὸν Καίσαρας ἐψηφίσαντο. "Οτι καὶ παρὰ τῆς βουλῆς εἰς τὸ τοῦ Καίσαρος τοῦ Ιουλίου εἰσεποιήθη γένος δ Οκτάβιος.

N. XVI. Διὰ τὶ τὰς πρὸς τὸν Ἀντώνιον καὶ τὸν Λέπιδον συνθήκες δ Καίσαρι ἐτήρησε, καὶ δι τοῖς Ῥωμαῖοις αὐτοὺς κατῆλαξε δι' ἐτέρων. Πῶς συνῆθον δ Καίσαρ. καὶ δ Ἀντώνιος, καὶ δ Λέπιδος, καὶ δικαὶος ἐαυτοῖς ἀρχὰς ἐθνῶν ἀπένειμαν. "Οτι τῷ Καίσαρι ἐμνηστεύθη, δ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀντώνιου θυγάτηρ. Ήερὶ σημείων. "Οτι ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐλθόντες, σφαγὴς πολλῶν ἐποιήσαντο, ἀντιδιδόντες ἀλλήλοις τοὺς ἐκευτοῦ φίλους ἐκάστος.

N. XVII. "Οπως δ Κικέρων ἀνήρηται, καὶ δικαὶος πρὸς αὐτὸν καὶ νεκρὸν διετέθη δ Ἀντώνιος, καὶ δι γαμετῆ αὐτοῦ Φουλδία. Πίστις θυμαστῆ διόλου πρὸς δεσπότην. Ἀγάπη πατρική. "Οσα βίαια τότε ἐπράχθη.

N. XVIII. "Οτι δικαίος τὰ τῆς Ῥώμης καὶ τῆς Ἰταλίας διοικήσαν εἰάθη, Καίσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος κατὰ Βρούτου καὶ Κασσίου ἐστράτευσαν. "Οσα δ Βρούτος καὶ δ Κάσσιος ἐποίουν ἐτοιμαζόμενοι ἀνθίστασθαι τῷ Καίσαρι καὶ τῷ Πομπήιῳ. "Οτι τῶν Ροδίων δ Κάσσιος ἐκράτησε, τῶν δὲ Λυκίων δ Βρούτος.

N. XIX. Περὶ σημείων γεγονότων ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐν τοῖς στρατοπέδοις. Μάχη Καίσαρος καὶ Ἀντώνιου πρὸς Βρούτον καὶ Κασσίου, καὶ διττα Κασσίου, καὶ τῶν ταφρευμάτων πόρθησις, καὶ Κασσίου δικούσιος σφαγῆ.

N. XX. Πίττα τοῦ Βρούτου. Αύτοχειρία Βρούτου. Περὶ Ηορκίας τῆς τοῦ Βρούτου γυναικός.

N. XXI. "Οτι καὶ δ Κάσσιος καὶ δ Βρούτος τοῖς ἔψεισι, οἵς ἀνεῖλον τὸν Καίσαρα, ἀνηρρήσαν. "Οτι ἐν Ῥώμῃ τῷ Καίσαρι διηνέχθη δι τοῦ Ἀντώνιου γυνὴ, καὶ δ ἀδελφὸς ἐκείνου ὑπατεύων. "Οτι δ σάσις μέσον τοῦ δῆμου καὶ τῶν στρατιωτῶν ἐγένετο. "Οτι ἔσπευσεν δ Καίσαρ σπεισασθαι τῷ Σέξτῳ, καὶ τῶν σπονδῶν διῆμαρτε.

N. XXII. Οία ἐν Ἀσίᾳ δ Ἀντώνιος ἐπράξε, καὶ δικαὶος ἐδουλώθη, τῆς Κλεοπάτρας τῷ ἔρωτι. Ήερὶ Λαζηνοῦ καὶ Ιακώδου. "Οτι ἐπολεμώθη τῷ Καίσαρι δ Ἀντώνιος δια τὴν Φουγβίαν, καὶ δι τοῦ δικενήσιον.

σης ἐσπείσαντο. "Οτι κοινῶς μαχέσσασθαι τῷ Σέξτῳ συνέβαντο δὲ Καῖσαρ καὶ δὲ Ἀντώνιος. "Οτι ἵστασαζον οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ διὰ τὸν λιμὸν, καὶ ἥτουν τῷ Σέξτῳ σπείσασθαι· καὶ ἐφ' αἷς συνθήκαις ἐσπείσαντο. "Οτι εἰστασεν δὲ Σέξτος τὸν Ἀντώνιον καὶ τὸν Καῖσαρα ἐν τῇ νηὶ αὐτοῦ, καὶ δυνάμενος αὐτοὺς κατασχεῖν, οὐκ ἡθέλησε.

N. XXIII. "Οσα δὲ Ἀντώνιος εἰς τὴν Ἑλλάδα πλεύσας ἐποίησεν. Ήπει τεντίδου καὶ Λαβιηνοῦ, καὶ τῶν Ηάρθων. "Οτι τὸ πλήθος πρὸς τοὺς τελώνας ἴστασασε. "Οτι τὴν Λιβίαν ἔγημεν δὲ Καῖσαρ ἔγκυον οὖσαν, τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ταύτην ἐκδόντος αὐτῷ. Τίσι πάλαι τῶν Ῥωμαίων δακτυλίοις κοσμεῖσθαι ἔκην. Διὰ τίνας αἰτίας δὲ Καῖσαρ καὶ δὲ Σέξτος ἐπολέμησαν.

N. XXIV. "Οτι ἡ Ὀκταβία ἡ τοῦ Καῖσαρος ἀδελφὴ τῷ Ἀντώνιῳ συνψήκει. "Οτι ἐκτοῖς δὲ Καῖσαρ καὶ Ἀντώνιος τὰς ἡγεμονίας ἐπέτρεψον. "Οτι ἐσφάλη δὲ Καῖσαρ στόλῳ τῇ Σικελίᾳ προσβλάων. Ναυμαχία τοῦ Σέξτου καὶ τῶν τοῦ Καῖσαρος. Μάχη Σέξτου καὶ τοῦ Καῖσαρος.

N. XXV. "Οτι διηγέρθη δὲ Καῖσαρ καὶ δὲ λέπιδος. Ἦπει Σέξτου. Φυγὴ Σέξτου. "Οτι οἱ τοῦ Λεπίδου ἡδομόδηται πρὸς τὸν Καῖσαρα, καὶ αὐτὸς δὲ λέπιδος προσῆλθεν αὐτῷ. Ήπει τῶν στρατιῶν στασιάζοντων, καὶ δπως αὐτοὺς δὲ Καῖσαρ μετῆλθε. Ήπει Σέξτου. "Οσα ἐνενοίει δὲ Σέξτος. Ἀναίρεσις Σέξτου.

N. XXVI. Νίκη κατὰ Πάρθων. Ήπει Ὄρωδου, καὶ δπως ἀνήρητο. Ήπει Ηέρθων, καὶ Μήδων, καὶ τοῦ Ἀντώνιου πολεμοῦντος αὐτοῖς. Οἷος ἦν τὸ τῆς χελώνης πάλαι σύνταγμα, καὶ δτε τούτῳ Ῥωμαῖοι ἐκέρχοντο.

N. XXVII. Περὶ τοῦ ἔθνους τῶν Παννονίων οἱοί εἰσι, καὶ δπως οἰκούσιν. "Οτι δόλῳ συνέσχε τὸν Ἀρμένιον δὲ Ἀντώνιος. "Οτι καὶ τὸν Ἀρμένιον καὶ τοὺς αὐτοὺς τῇ Κλεοπάτρᾳ δὲ Ἀντώνιος ἔχαριστο, καὶ δτε ἀπετείνοις πρὸς αὐτὴν ἐκείνοις ἐμειναν. "Οτι τὴν μὲν δημοκρατίαν οἱ Ῥωμαῖοι ἀπώλεσαν, οὖπο δὲ τε φανερὰν περίστησαν μοναρχίαν. Αἴτιαι δὲ δὲ δὲ Καῖσαρ καὶ δὲ Ἀντώνιος ἔχθροι ἀλλήλων ἐγένοντο. "Οπως ἡ Κλεοπάτρα τὸν Ἀντώνιον ἐδουλώσατο, ἢ ἐκ γοητειῶν, ἢ ἐξ ἔρωτος. "Οτι ἡτοιμάζοντο εἰς τὸν κατ' ἀλλήλων πόλεμον δὲ Καῖσαρ καὶ δὲ Ἀντώνιος, καὶ περὶ σημείων τότε συμβάντων.

N. XXIX. Ήπει τοῦ καλούμενου Γλυκέος λιμένος. Συνέλευσις Ἀντώνιον καὶ Καῖσαρος. Ναυμαχία καὶ νίκη τῶν τοῦ Καῖσαρος. "Οτι ἡ Κλεοπάτρα ἀπῆραι εἰς Αἴγυπτον συνεδούλευσε τῷ Ἀντώνιῳ. Ναυμαχία τῶν τοῦ Καῖσαρος, καὶ τῶν τοῦ Ἀντώνιου, καὶ τῆς Κλεοπάτρας ἔκπλους, καὶ Ἀντώνιον αὐτῇ ἀκολούθησις. Ἦπει παντελῆς τοῦ ναυτικοῦ Ἀντώνιου.

N. XXX. "Οτι μετὰ τὴν ἡτταν τοῦ Ἀντώνιου μόναρχος δὲ Καῖσαρ ἐλογίζετο. Ήπει Νικοπόλεως, καὶ περὶ τοῦ φάσματος ὃ πρὸ τῆς ναυμαχίας ἐφάνη τῷ Καῖσαρι. "Οτι ἡ Κλεοπάτρα, εἰς Αἴγυπτον γενομένη, παρεσκεύαζετο εἰς πόλεμον σύν τῷ Ἀντώνιῳ. "Οσα δὲ Καῖσαρ τῇ Κλεοπάτρᾳ ἐμήνυσε. Μάχη τῶν τοῦ Καῖσαρος καὶ τοῦ Ἀντώνιου. "Οτι ἕαυτὸν ἀπέκτεινεν δὲ Ἀντώνιος, καὶ δτα ἡ Κλεοπάτρα ἐποίησεν ἐκείνου θανόντος.

N. XXXI. "Οπως ἐξαγρίζθη ἡ Κλεοπάτρα. "Οτι ἀπῆλθε πρὸς τὴν Κλεοπάτραν δὲ Καῖσαρ, καὶ δτι ἡπάτησεν αὐτὸν ἐκείνη ὡς φιλοψυχοῦσα, καὶ δπως ἀπεθανεν ἀσπίδος ὡς εἰκάσθη δῆγματι, ἢ ἄλλῳ τινὶ φαρμάκῳ. Κνήστις. ἡ μάχαιρα. "Οτι δὲ Καῖσαρ τὸν

A τοῦ Ἀλεξανδρου εἶδε νεκρόν. "Οπως διετέθησαν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τὸν Καῖσαρα ἐπανελθόντα εἰς Ῥώμην.

N. XXXII. "Οσα τότε οἱ Ῥωμαῖοι ἐνίκησαν θνητούς. "Οτι ἔκτοτε μοναρχεῖσθαι ἤρξαντο οἱ Ῥωμαῖοι. "Οσα τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ δὲ Καῖσαρ ἐποίησεν. "Οτι ἐσκήπτετο δὲ Καῖσαρ παραιτεῖσθαι τὴν μοναρχίαν. Οι δὲ τῆς βουλῆς, τὴν στῆψιν γινώσκοντες, ἔβιζον δῆθεν αὐτὸν μοναρχεῖν. "Οτι ἐπι δέκα ἔτη τὴν ἀρχὴν ἔλεγον καταδεχεσθαι δὲ Καῖσαρ. Καὶ παρελθούσης δὲ αὐτῆς, αὐδίς ἤρχεν εἰς τὸ ἔκην. Τι δηλοῖ τὸ Αὔγουστος. "Οθεν ἡ κατοικία τῶν αὐτοκρατόρων ὠνομάσθη πτλάτιον.

N. XXXIII. "Οπως δέκα τοῦ Καῖσαρος ἐνίκησαν θνητούς. "Οτι ἔκτοτε μοναρχεῖσθαι ἤρξαντο οἱ Ῥωμαῖοι. "Οσα τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ δὲ Καῖσαρ ἐποίησεν.

N. XXXIV. "Οτι τὸν Ἀγρίππαν δὲ Καῖσαρ τῇ Ιδίᾳ υπαγεται τῇ Ιουλίᾳ συνψήκει. "Οσα δὲ Καῖσαρ δὲ Αὔγουστος ἐποίησε διαφόροις ἔθνεσι. Θάνατος Ἀγρίππα. Οιος ἦν δὲ Καῖσαρ φειώσατο τὸν Τιβέριον. Περὶ φάσματος.

N. XXXV. Περὶ τῶν ἐγγόνων τοῦ Καῖσαρος.

N. XXXVI. "Οπως οἱ τοῦ Καῖσαρος ἐτελεύτησαν θγγονοί. "Οπόσαι δοραχμαὶ ποιοῦσι νόμισμα. "Οτι υιοθετήσατο τὸν Τιβέριον δὲ Καῖσαρ, καὶ τὸν Γερμανικόν. "Οσες ἡ Λιβίας περὶ τῶν ἐπιβουλευσάντων τῷ Αὔγουστον συνεδούλευσεν.

N. XXXVII. "Οτι δὲ Τιβέριος κατὰ τῶν Παννονίων ἐστάλη ἐγνῶν. "Οτι ἐνίκησαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τοὺς Παννονίους καὶ τοὺς Δαλμάτας. "Οσα δὲ τῷ Κελτικῷ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπαθον, τῶν βαρβάρων ἐπιθέμνων αὐτοῖς.

N. XXXVIII. "Οτι δὲ Τιβέριος περὶ τῶν Ελβετῶν διαφέρει τὸν Αὔγουστον Καῖσαρος. "Οτι ἀρχαῖον ἔστι τὸ τὰς σφραγίδας τῶν διαθηκῶν τοὺς σφραγίσαντας ἐπισκέπτεσθαι. Οιος ἦν δὲ Αὔγουστος Καῖσαρ. Περὶ Αθηνοδώρου ἀνδρὸς σοφοῦ.

LIBER UNDECIMUS

N. I. "Οτι ἀπέκτεινε τὸν θγγονον τοῦ Αὔγουστου τὸν Ἀγρίππαν. "Οτι οἱ δὲ τῇ Γερμανίᾳ στρατιῶται τὸν Γερμανικὸν ὠνόμασαν αὐτοκράτορα, δὲ λαβεῖν τὴν ἀρχὴν οὐδὲ θήλεισε. Οιος ἦν δὲ Τιβέριος μέχρις δι Γερμανικὸς περιῆν.

N. II. "Οτι Κλήμεντος τοῦ δούλου τοῦ Ἀγρίππου. Τελευτὴ τοῦ Γερμανικοῦ, καὶ οἰος ἦν. "Οτι τοῦ Γερμανικοῦ τελευτήσαντος δὲ Τιβέριος ἐπὶ τὸ ρεῖνον ἀλλοίωτο. "Οπως δὲ Δραῦσος ἀπώλετο. Τελευτὴ τῆς Λιβίας. Καὶ δπως δὲ Τιβέριος πρὸς αὐτὴν διεσθήη, καὶ δτι δὲ βουλὴ αὐτὴν ἐτίησε, καὶ οὐα σηντηνη. Περὶ Σιενανοῦ, καὶ δπως ἀπώλετο.

N. III. "Οτι καὶ ἀσελγής ἦν δὲ Τιβέριος. Τελευτὴ τοῦ Τιβέριου Καῖσαρος. "Οπως διέκειτο περὶ τοὺς Χριστιανοὺς δὲ Τιβέριος.

N. IV. "Οσε καὶ δπως ἀνήλισκεν δὲ Γάιος. "Οτι καὶ ἀσελγήσατο δὲ Γάιος ἦν. "Οτι καὶ δστατον ηθες είχεν. "Οτι δέσπου εἴσατόν.

N. V. "Οτι καὶ τίνα καλὰ δὲ Γάιος ἐπράξεν. "Οπως συνέλεγεν δὲ Γάιος χρήματα. "Οτι καὶ ρήτωρ δοκεῖν είναι διειδότας δὲ Γάιος.

N. VI. "Οτι καὶ φύνους πολλοὺς ἀκρίτως ἐποίει Ήπει ἐπιβουλῆς κατὰ Γαίου γενομένης. Περὶ Πρωτογένους, καὶ τῶν αὐτοῦ βίβλων.

N. VII. Ολαν διμάνη μανίαν δ Γάιος. Ήερι τῆς τοῦ Γαλεστον ἐλευθερίας καὶ παρβήσιας. "Οτι αὐτὸς δ Λούκιος εὐθυνῶς παρελογίσατο. "Οτι ἀπήγειρε δ Γάιος ναοὺς αὐτῷ ἀνεγέρεσθαι ὡς θεῷ, καὶ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν οἰκεῖον ὠνόμαζε. Ήερι τοῦ Ηιλάτου. Ἐπιβούλη κατὰ Γετού. Ἀναίρεσις Γατού. Ὅρα ζῆλον καὶ παρβήσιαν ἐνδρός.

N. VIII. Ολος ἦν τὰ δικαιασίας τὸν Γάιον ἐκδλασε, καὶ διδεότως ἐποίησεν. "Οτι οὐδὲ φιλοχρήματος δ Κλαύδιος ἦν. "Οτι, ἀφονίαν στον προμηθούμενος τοῖς Ῥωμαίοις, λιμένας ἔτοιε δ Κλαύδιος. "Οτι μετριόφρων ἦν.

N. IX. "Οτι φονικὸς ἐγένετο. Ἐπιβούλη κατὰ Κλαύδιον. Εὔστοχος ἀπόκρισις, καθαπτομένη τοῦ ἑρωτήσαντος: Ἀδρέας γυναικὸς καὶ ἔργον καὶ λόγος. Ολα ἔτοιουν εἰ τοῦ Κλαύδιον ἀπελεύθεροι καὶ ἡ γυνή. Σερπετία Κλαύδιον κατὰ Βρεττανῶν, καὶ νίκη. Ήερι τῆς ἐκδλασίας τῆς Μεσσαλίνης.

N. X. "Ο καὶ νῦν δ λογοθέτης τοῦ δρόμου περιώνυται. Καὶ αὐτῆς περὶ τῆς ἀκολασίας τῆς Μεσσαλίνης, καὶ δικαὶος ἐφράρη. "Οτι Ἀχριππίνων δ Κλαύδιος ἐγγέμεν ἀδελφίδην αὐτοῦ οὖσαν, ψηφισματος παρὰ τῆς βουλῆς γενομένου διεῖναι ἀδελφίδας καὶ Ῥωμαίους γηραιτέν. Ολα ἦν δ Ἀγριππίνη. "Οτι Αὐγούσταν τὴν Ἀγριππίνην δ Κλαύδιος ὠνόμασε, καὶ τὸν οὐδὲν αὐτῆς εἰσεποιήσατο.

N. XI. Αἰτιαι δι' διεποδόλευσε τῷ Κλαύδιῳ ἡ Ἀγριππίνα. Τελευτὴ Κλαύδιον. "Ἐργον ἀξιέπαινον. Ήερι σημείων. Ήερι Θευδᾶ καὶ Σίμωνος τοῦ Μάγου. Ήερι τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, καὶ δφως τὸ κατὰ Μάρκον Εὐτηγγέλιον ἐξεδόθη.

N. XII. "Οτι καὶ πολυδάπανος ἦν δ Νέρων. "Οτι φερμάχεψ ἔτεινε τὸν Βρεττανικὸν δ Νέρων. "Οτι καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ δ Νέρων ἀπέκτεινεν. "Οτι καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀπεκέμψατο, εἴτα καὶ ἀνεῖλεν. "Οσα ἔτοιει δ Νέρων ἐκπλήκτως καὶ μιαρῶς.

N. XIII. "Οτι πρῶτος δ Νέρων τοῦ κατὰ Χριστιανῶν ἄρχετο διωγμοῦ, καὶ δι: τοὺς ἀποστόλους ἀπέκτεινε Πέτρον καὶ Ιησοῦν, καὶ περὶ δρχιερέων τῆς Ῥώμης. Ἀποστασία κατὰ Νέρωνος. Ἀναίρεσις Νέρωνος.

N. XIV. "Οτι υἱοθέτηστο δ Γάλβας τὸν Ηεστῶνα, καὶ δ Όθωναν ἐπεδούλευσε τῷ Γάλβᾳ. Ἀναίρεσις Γάλβων.

N. XV. Ήερι τοῦ Ψευδονέρωνος. "Οτι οι τοῦ "Οθωνος τῷ Οὐδιτέλλῳ προσβαλόντες ἤττηθησαν. "Οτι οι τοῦ Όθωνος καὶ πάλιν ἤττηθησαν.

N. XVI. Ολος ἦν Οὐδιτέλλος. "Οπως Οὐεσπασιανὸς ἀναστάτωσε. Οὐεσπασιανοῦ Καίσαρος ἀναγρέυεις. "Οθεν δ Τίτους προεπει τῷ Οὐεσπασιανῷ ὡς ἄρκει. "Οπως καὶ παρὰ τῶν δ Οὐδιτέλλοις ἀνηρέθη.

N. XVII. "Οτι δ Οὐεσπασιανὸς αὐτοχράτωρ καὶ παρὰ τῆς βουλῆς ἀναρχήθη, καὶ δι: δ Μουκιανὸς διοικῶν ἦν τὰ πράγματα. "Οσα δ Οὐεσπασιανὸς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἀλλαχοῦ ἐποίησε. "Οσα ἐν τῇ Ῥώμῃ γενόμενος ἐποίει. "Οτι διεριάμβευσαν ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῆς Ἱερουσαλήμ τοῦ Οὐεσπασιανὸς καὶ οι παῖδες αὐτοῦ. Τελευτὴ Τίτου.

N. XVIII. Ήερι τοῦ Ψευδονέρωνος. Ήερι τοῦ Βεσσιού δρούς καὶ τοῦ ἐκ αὐτοῦ ἀναδιδομένου πυρὸς, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ γενομένων ἐπὶ Τίτου. Ολος ἀγῶνας ὁ Τίτος ἐποίησεν. Ήερι ἀρχιερέων τῆς Ῥώμης. Τελευτὴ Τίτου.

N. XIX. Ολος ἦν δ Δομετιανός. "Οτι καὶ θεὸς ἢθελε

A νομίζεσθαι. "Οτι διναριθμήτους ἐκόλασεν. "Οτι ἐμισθίη παρὰ πάντων δ Δομετιανὸς, καὶ ἐπεδουλεύθη. Ήερι τῶν προειπόντων τὸν δλεθρον αὐτοῦ Ἀγαλέσις Δομετιανοῦ. "Οτι Ἀπολλώνιος δ Τυανεὺς, ἐν Ἐφέσῳ ὡν, ἔγνω τὴν τοῦ Δομετιανοῦ σφαγήν. Ήερι ἀρχερίων. "Οτι καὶ δ Δομετιανὸς διωγμὸν ἐκίνησε κατὰ Χριστιανῶν, καὶ τὸν Θεολόγον Ἰωάννην περιώρισεν ἐν Πλάτων. Ήερι τῶν ἐκ γένου δασιδ τοῦ Κυρίου συγγενῶν.

N. XX. "Οτι ἐπανῆλθεν δ Θεολόγος ἀπὸ τῆς διπερορίας. Ήερι πατριαρχῶν. "Οτι τὸν Τραϊανὸν υιοθετήσατο, καὶ Καίσαρα διείπεν δ Νερόνας.

N. XXI. Οίος ἦν δ Τραϊανὸς τοὺς τρόπους. "Οτι ἐπολέμησε τοὺς Δακοὺς, καὶ ἐνίκησεν. Εἴτα καθατεμένοις τὰ δπλα ἐσπεισατο αὐτοῖς. "Οτι οὐκ ἐνέμεινεν οἱ Δακοὶ ταῖς διμολογίαις αὐτῶν, καὶ δι: στρατεύσατες αὐθίς, κατὰ τοῦ Τραϊανοῦ ἐπεχειρήσαν δδλφ αὐτὸν ἀνέλειν. Ἐγνώσθησαν δὲ, καὶ ἤττηθεντες διπετάγησαν Ῥωμαίοις. "Οπως δ βασιλεὺς τῶν Δακῶν τοὺς ηγαντορὸς αὐτοῦ ἔκρυψεν. "Οπως τοῖς φίλοις ἐπίστευεν δ Τραϊανός. "Οτι τῆς Ἀρμενίας ἐκράτησεν δ Τραϊανός.

N. XXII. "Οσα Ῥωμαίοις διπέταξε κατὰ Πάρθων στρατεύσας, καὶ διεν διπέσει τὴν ἐπωνυμίεν δ Ἐρυθρὰ θάλασσα. Ήερι Ιουδαίων. Ήερι πατριαρχῶν.

N. XXIII. Οίος ἦν δ Ἀδριανός. "Οτι χρεωκοπίαν δ Ἀδριανὸς ἐκήρυξεν. "Οτι ἐν Παλαιστίνῃ πόλιν ἀντὶ τῆς Ἱερουσαλήμ δ Ἀδριανὸς φωδόμησεν, Αἴλιαν καλέσας αὐτήν. Ήερι τῆς κατ Ἀδριανοῦ τῶν Ιουδαίων ἐπαναστάσεως.

N. XXIV. Ήερι Ἀλβανῶν, καὶ δι: Μασσαγέται εἰσον. Ήερι Σευηριανοῦ. Οίος δ Τούρβων ἦν καὶ οίος δ Σιμίλιας. "Οτι τὸν Ἀνωνίνον δ Ἀδριανὸς προεχειρίσατο, αὐτοκράτορα. Τελευτὴ Ἀδριανοῦ. Ήερι πατριαρχῶν. Ήερι Ιουδαίων. Ήερι αἰρεσιαρχῶν. Ήερι Ιουστίνου τοῦ Φιλοσόφου καὶ Μάρτυρος.

LIBER DUODECIMUS.

N. I. Διὰ τι Ἐδεσθῆς ἐπεκλήθη Ἀντωνίνος Νομοθετία αὐτοῦ. Τελευτὴ Ἀντωνίνου. Ήερι πατριαρχῶν. Ήερι Ιουστίνου τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρας,

N. II. Μάρχου Ἀντωνίνου πόλεμοι πρὸς διάφορα θηνη. Ήερι τοῦ δι' ἐντεύξεως Χριστιανῶν πρὸς τὸν θεὸν γενομένου θαύματος ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατοπέδῳ.

N. III. Ἀποστασία κατὰ Μάρχου Ἀντωνίνου Νομοθετήμα. "Οτι δ βασιλεὺς οὗτος ἐντεῖ τῶν λόγων ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου μισθὸν λαμβάνοντας. Ήερι πατριαρχῶν.

N. IV. Οίος ἦν τὰ διθη δ Κόδιοδος. "Οτι πρὸς πολλοὺς ἄλλοις καὶ τὴν οἰκείαν γυναικα ἀνεῖλεν δ Κόδιοδος. Ήερι πολέμων γενομένων ἐπὶ Κομόδου. Ήερι Σερενίου, καὶ διπες ἐξεδόθη τοῖς στρατιώταις. Ολα ἦσαν οἱ Καισάρεις, καὶ οία ἐποίουν. "Οπως δ Κλεανδρος διεφθάρθη δπὸς τοῦ δημοσίου. "Οτι φονικώτατος ἦν δ Κόδιοδος.

N. V. Τὰ Κομόδου ἐπίθετα. "Οτι δηματηλάτει καὶ διμονομάχει δ Κόδιοδος, καὶ δι: δημότατος ἦν. Ήράβδος τοῦ κηρυκος. Ἀναίρεσις τοῦ Κομόδου. Ήερι πατριαρχῶν.

N. VI. Οίον γένους ἦν δ Περτίναξ. "Οπως διεπέθη περὶ τὴν πράγματα δ Περτίναξ καὶ τοὺς Ῥωμαίους. "Οπως δ Περτίναξ τὸν παρὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτοκράτορα μέλλοντα γενέσθαι οὐκ ἐκόλασεν.

N. VII. Στάσις τοῦ δημοσίου πρὸς τὸν Ιουλιανό.

Περὶ Σευῆρος καὶ Νίγρου καὶ Ἀλβίνου στασιασάντων Α κατὰ Ιουδαιάνων· Περὶ τοῦ εἰς Ρώμην Ἀθηναίου, καὶ δύπας ὀνομάσθη.

N. VIII. "Οπως δὲ Σευῆρος ὑπέσχετο, καὶ οὐκ ἐπλήρωσε ταῦτα. Οὐα πρὸ τῆς βασιλείας σημεία τῷ Σευῆρῳ ἐγένοντο τὴν ἀρχὴν αὐτῷ προστημάνοντα. "Οτι τῷ Νίγρῳ πολεμήσας ἐνίκησε, καὶ Νίγρος ἀνηρέθη.

N. IX. Ήδεμοι Ρώμαζίων πρὸς διάφορα ἔθνη. "Οτι πόλεμος συνερχόμενη τῷ Σευῆρῳ καὶ τῷ Ἀλβίνῳ, καὶ δὲ Ἀλβίνος ἡττήθη. "Οτι κατὰ Πάρθων δὲ Σευῆρος ἐστράτευσε, καὶ πόλεις εἶλε. "Οτι πολυπράγμων ἦν δὲ Σευῆρος. Περὶ τοῦ Νεῖλου. Περὶ Ηλαυτιανοῦ, καὶ τῆς αὐτοῦ ἀπλησίας, καὶ δύπας ἀπώλετο. Περὶ τοῦ ἀρχιληστοῦ Φ/λίκος. "Οτι εἰς τὴν Βρεττανίαν δὲ Σευῆρος ἐστράτευσε, καὶ περὶ Βρεττανῶν καὶ τῶν ἡθῶν αὐτῶν. "Οσον τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος τῆς βρεττανίας. "Οτι δὲ οὐδὲς αὐτοῦ Ἀντωνίνος ἐπειδούλευε τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ. Τελευτὴ Σευῆρου.

N. IX. Περὶ Ὡριγένους. Τίνα εἰσὶ τὰ Ἐξαπλᾶ Ὡριγένους. Περὶ πατριαρχῶν.

N. XII. "Οπως ἀντίτιτος Γέταν τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν δὲ Ἀντωνίνος. "Οτι καὶ ἄπιστος ἦν. "Οθεν ὀνομάσθη Καράκαλος. Ἀναίρεσις Ἀντωνίνου.

N. XIII. Περὶ Ιουδαίας τῆς μητρὸς Ἀντωνίνου, καὶ δύπας ἐτελεύτησεν. Ἐπιβουλὴ κατὰ Μακρίνου. Ἀναίρεσις Μακρίνου.

N. XIV. "Οτι οὐ μόνον ἦν ἀσελγέστατος, ἀλλὰ καὶ ἀσεβίστατος, καὶ πρὸς τὴν ἁντοῦ θρησκείαν. Οἰα δὲ Ψευδαντωνίνος ἐποίει πᾶσαν ἀσέλγειαν ὑπερβάλλοντα. "Οτι τὸν ἔξαδελφον αὐτοῦ βασιλεὺν υἱοθετήσατο Ἀλέξανδρον μετονομάσας αὐτὸν. Ἀναίρεσις τοῦ Ψευδαντωνίνου. Περὶ πατριαρχῶν.

N. XV. Περὶ στάσεων μίσους τοῦ δῆμου καὶ τῶν στρατιωτῶν γενομένων. "Οπως τοῖς Πέρσαις κύθις ἡ βασιλεία περιελγήσθε, καταλυθῆσα παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος. Οἰα οἱ πεμφθέντες παρὰ Ἀρτεμίζερου εἶπον. Καὶ δύπας αὐτοῖς ἐχρήσατο δὲ βασιλεὺς οὗτος, καὶ δύπας τοῖς Πέρσαις ἐπολέμησεν. "Οτι καὶ τοῖς Γερμανοῖς ἐμαγέτευτο. Ἀνάρβησις Μαξιμίνου. Ἀναίρεσις Ἀλεξάνδρου. "Οτι δὲ Μαμαλα Χριστιανὴ γέγονεν. Περὶ ἀρχῆς ερέων.

N. XVI. Αλτία δὲ ἦν δὲ Μαξιμίνος διωγμὸν κατὰ Χριστιανῶν κεκίνηκεν. "Οτι κατὰ Γερμανῶν ἐστρατεύσας δὲ Μαξιμίνος ἐνίκησεν. "Οτι δύο στρατηγοὺς δὲ Καίσαρας δὲ βουλὴ προεβάλετο κατὰ Μαξιμίνου. Ἀναίρεσις Μαξιμίνου καὶ τοῦ οὐσίου αὐτοῦ.

N. XVII. Περὶ πατριαρχῶν.

N. XIX. Στάσις κατὰ Φιλίππου. Περὶ Δεκίου, καὶ δύπας παρὰ τῶν στρατιωτῶν ἡναγκάσθη δέξασθαι τὴν βασιλείαν. Ἀναίρεσις Φιλίππου.

N. XX. Περὶ μαρτύρων. Περὶ πατριαρχῶν Περὶ τοῦ Ὡριγένους καὶ τῶν αὐτοῦ διαστρέψων δογμάτων. Περὶ Ναυάτου. Ἐπιστολὴ Διονυσίου ἐπισκόπου. Ἀλεξανδρεῖας. Περὶ τῆς τυῦ Δεκίου τελευτῆς.

N. XXI. "Οτι καὶ δὲ Γάλλος διωγμὸν ἐπήγειρε, κατὰ Χριστιανῶν. Εἴθινῶν κινήσεις, καὶ χωρῶν πλειστῶν καταδρομαῖ, καὶ φθορὴ πολυπληθῆς ἐκ λοιμοῦ. Ὁπως Αἰμιλιανὸς τὴν αὐταρχίαν ἤρπασεν. Ἀναίρεσις Γάλλου,

N. XXII. Ἀναίρεσις Αἰμιλιανοῦ. Περὶ πατριαρχῶν.

N. XXIII. "Οτι ὑπὸ Περσῶν ἐλχήθη Οὐαλεριανός. "Οτι εἶλον οἱ Πέρσαι πόλεις πολλάς, καὶ πλῆθος αἰ-

χμαλώτων, καὶ δύπας αὐτοῖς ἐκέχρηντο. "Οπως ἐάλω ἡ Καισάρεια. "Οτι ἐπέθεντο τοῖς Πέρσαις Ρωμαῖοι ἀθρόον, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀνεῖλον, καὶ πολλακάς τοῦ Σαπώρου εἶλον. Περὶ πατριαρχῶν.

N. XXIV. "Οσοις ἔθνεσιν ἐπολέμησεν. Περὶ Αὔριδου, καὶ περὶ Ἰγγενόνου τυραννοῦ ἐπιχειρήσαντος. Περὶ τῆς ἐπαναστάσεως Ποστούμου. -Μάχη πρὸς Ποστούμον, καὶ δέστα αὐτοῦ. "Οτι ἐτυράννησεν δὲ Μακρίνος. "Οτι τὸν Αὔριολον ἐπεμψε κατὰ Μακρίνου δὲ Γαλιζίους, καὶ δύπας οἱ τοῦ Μακρίνου τῷ βασιλεῖ προσεχώρησαν. Ἀναίρεσις Μακρίνου καὶ Μακριανοῦ. Ἡττα Κυντου, καὶ ἀναίρεσις. "Οπως δὲ θεούδιος ἀνηρέθη.

N. XXV. "Οτι καὶ δὲ Αὔριολος τυραννοὶς ἐπικεχειρήκεν. "Οτι μικροῦ ἐάλω δὲ τοῦ Βασιλέως ἡ γαμετή. Ἐτέρα ἐπιβουλὴ κατὰ Γαλιζίου, καὶ ἀναίρεσις αὐτοῦ. Οἰος δὲ τοὺς τρόπους δὲ Γαλιζίους. Περὶ πατριαρχῶν.

N. XXVI. Περὶ Θεσσαλονίκης. "Οτι καὶ δὲ Κυντιλιανὸς παρὰ τῆς συγκλήτου βασιλεὺς ἀνερήθη.

N. XXVII. "Οτι οὗτος διωγμὸν κατὰ Χριστιανῶν ἐγέιραι ἐμελέτα. "Οτι δὲ βασιλεὺς οὗτος ἐστρατήγησεν. Ἀναίρεσις Αὔριλιανοῦ.

N. XXVIII. Πόλεμοι κατὰ Σκυθῶν. Ἀναίρεσις Ταχίτου.

N. XXIX. Ἀναίρεσις Φλωριανοῦ. Ἀποστασία κατὰ Πρόδου. Κάρου ἐπανάστασις.

N. XXX. Ἐκστρατεία τοῦ Κάρου κατὰ Περσῶν, καὶ νίκη, καὶ κατὰ Σχρματῶν. Τελευτὴ Κάρου. Αύταρχα Νουμεριανοῦ τοῦ οὐσίου αὐτοῦ, καὶ ἀναίρεσις. Πορὶ τοῦ αἰρεσιάρχου Μάνεντος. Περὶ πατριαρχῶν.

N. XXXI. "Οτι Μαξιμιανὸν τὸν Ἐρκούλιον δὲ Διοκλητιανὸς κοινωνὸν προσειλήψει τῆς βασιλείας, καὶ περὶ τοῦ διωγμοῦ, δὲ οὗτοι ἐποίησαν. "Οτι τόλεων τινῶν ἀποστασίων δὲ Διοκλητιανὸς αὐθις ταύτας ὑπέταξεν. "Οτι τοὺς γάμβρους αὐτῶν καὶ ἄμφω οἱ βασιλεῖς Καίσαρας πεποιήκασιν. "Οτι τοῖς Ἀλεμανοῖς δὲ Κώνστας μαγεσάμενος ἐν μιᾷ ημέρᾳ καὶ ἡττήθη καὶ νενίκηκε. "Οτι Ναρσοῦ τοῦ Περσῶν βασιλέως λεητατοῦντος τοὺς διπτήχους Ρώμης δὲ Γαλλέριος αὐτῷ ἐπολέμησε, καὶ πρῶτον μὲν ἡττήθη, εἶτα δὲ περιφανὴ ἐνίκησε νίκην. "Οτι ὑπερφρονήσας δὲ Διοκλητιανὸς προσκυνήσθαι ἀπήτησε, καὶ λίθους καὶ μαργάρους ἐκατέψη περιέθετο.

N. XXXII. "Οπως ἀποθέμενοι τὴν ἀρχὴν καὶ ἄμφω οὗτοι οἱ τύραννοι, ιδιώτευσαν. "Οτι δὲ τῇ ίλει τῇ κατὰ Περσῶν ἐργάζευσαν. "Οθεν ἐκλήθη θρέμμος. "Οτι οἱ Καίσαρες γεγόνασιν αὐτοκράτορες. Καὶ δὲ τῇ Ρώμῃ παρὰ τῶν στρατιωτῶν βασιλεὺς ἐνερθήσας Μαξέντιος. Οἰος δὲ ἔκαστος τοὺς τρόπους τῶν βασιλεῶν D τούτων.

N. XXXIII. Περὶ γυναικὸς κοσμίας διὰ σωφροσύνην ἐκατὴν διαχειρισμένης. Περὶ τῆς τελευτῆς Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ. Τελευτὴ Κώνσταντιος. Ἀνάρρησις τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίου. "Οτι δὲ ἀποκαλύψεως δὲ Κώνστας τὸν μέγαν Κωνσταντίνον ἐβεσίλευσεν. "Οτι διμηρεύων παρὰ Γαλλέρι, δὲ Κωνσταντίνος ἐπειδούλευτο παρ' ἐκείνου.

N. XXXIV. Τελευτὴ Μαξιμίνου. Περὶ πατριαρχῶν.

LIBER DECIMUS TERTIUS.

N. I. Περὶ τῆς ἀγίας Ἐλένης. Ἐκστρατεία τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κατὰ Μαξεντίου. Περὶ τοῦ

φανένιος τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ δι' ἀστέρων σταυροῦ, καὶ δπως ἐπώλετο δ Μαξέντιος. "Οτι καὶ τῆς 'Ρώμης καὶ τῆς Ἰταλίας ἐκράτησεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. "Οτι κατὰ Λικινίου ἐκστρατεύσας δ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐνίκησεν· εἰς δὲ Θεσσαλονίκην αὐτὸν πειράρισεν, ἥδα καὶ ἀνηρέθη. Περὶ δπτασιῶν τῷ Μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ φανεῖσῶν.

N. II. "Οτι λελώθητο τὸ σῶμα οὗτος δ βασιλεὺς, καὶ δπῶς παλίν αἴματι λούσασθαι προτραπεῖς, οὐκ ἡθέλησεν. "Οτι οἱ κορυφῶι τῶν ἀποστόλων δναρ τῷ βασιλεῖ ἐφάνησαν, καὶ δπέβεντο τρόπον, δι' οὐ λεγήσσεται· καὶ ὡς βαπτισθεὶς ιάθη. Καὶ τὰ εἰδώλεια ἐπέκλεισεν. Περὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς διαλέξεως τοῦ ἄγιου Σιλεύστρου, καὶ τοῦ ἐπὶ τῷ ταύρῳ φαύματος. Περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ θείου στευροῦ. Περὶ τῶν παλῶν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Καὶ δπως ἀνείλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κρίσπον, διαβολῇ τῆς ματρὸς, εἰτα κακείνην. "Οτι τοὺς Σχράτας καὶ τοὺς Γότθους ἐνίκησεν.

N. III. Περὶ τῆς κτίσεως Κωνσταντίνουπόλεως. Καὶ οἰσν δην τὸ Βυζάντιον. Περὶ τοῦ ἐπὶ τῷ γενεθλίῳ τῆς πόλεως γενομένου θεμάτου. Περὶ τοῦ Βυζαντίου, καὶ δσα ἐδίων περὶ αὐτοῦ ίστορεῖ. Περὶ τοῦ ἐν τῷ Πλακωτῷ κίνος, καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ ἀγάλματος. Περὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς νέας Ῥώμης. Περὶ τοῦ ἄγιου Μητροφάνους.

N. IV. Περὶ Ἀρείου καὶ τῆς κακοδοξίας αὐτοῦ. Περὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης συνόδου. Περὶ Εὔσεβίου τοῦ Παρμφίλου. Περὶ τοῦ ἄγιου ουμβόλου. "Οπως ἐτίμησ τοὺς ἄγιους Ιωτέρας δ βασιλεύς. "Οτι τοῦ ἄγιου Μητροφάνους θανόντος, δ θεῖος Ἀλέξανδρος γέγονε πατριάρχης. Τελευτὴ τῆς ἄγιας Ἐλένης. Τελευτὴ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Οἰος δην τὰ ἡθη δ θείος αὐτοὶ εἰποράτωρ.

N. V. "Οπως ἡ βασιλεία Ῥωμαίων εἰς τοὺς τρεῖς ἑμέρας τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Κατέισι ὀνομάσθησαν ἀπὸ Κοττίου βασιλέως τῶν τόπων τούτων γενομένου. "Οτι δ Κωνσταντίνος ἐπέλθων τῷ τοῦ Κώνσταντος λάχει, ἡττήθη καὶ ἀνηράθη. "Οτι δ Κώνστας καὶ τῆς ἀδελφικῆς ἐκράτησε μνίας, καὶ δπὸ Μαγνεντίου ἀνηρέθη. Περὶ τῆς πρὸς Μήροτος μάχης τοῦ Κωνσταντίου. Καὶ περὶ Ὁρμίσδου τοῦ Πέρσου.

N. VI. "Οπως δ Μαγνέντιος τυραννὸς ἐπικεχείρησε. "Ανείρεσις Κώνσταντος. "Οτι πολλοὺς τῶν ἔξιοληστέρων ἀπώλεσεν δ Μαγνέντιος.

N. VII. "Οτι Σπαύρης δ Περῶν βασιλεὺς, τῇ Ρωμαϊκῇ χώρᾳ ἐπέθετο καὶ Νίσιδιν πολιορκήσας, ἐκρινεῖς διεχώρησεν. "Οτι καὶ Βρετανίων τυραννὸς ἐπικεχείρησεν. "Οναρ τῷ Κωνσταντίῳ δφθέν. "Οτι προσῆλθεν δ Βρετανίων τῷ Κωνσταντίῳ.

N. XVIII. Περὶ Μαγνεντίου τυραννῆσαντος καὶ συμβαλλόντος τῷ Κωνσταντίῳ ἡττηθέντος. "Οτι ἡττηθεὶς δ Μαγνέντιος ἔψυχεν. "Οτι καὶ αὐθὶς πέδες πόλεμον δ Μαγνέντιος ἡτοιμάζετο. "Οτι ἐπεβούλευσεν δ Μαγνέντιος τῷ Γάλλῳ. Περὶ τοῦ Ὁρόντου ποταμοῦ. "Οπως ἐγνώσθη ἡ κατὰ Γάλλου ἐπιβούλη.

N. IX. "Οτι καὶ αὐθὶς ἡττήθη δ Μαγνέντιος, καὶ ἐντὸν διεχρήστητο. "Οτι μόναρχος δ Κωνσταντίος κατέστη καὶ δλεκτήρου τῆς ἀρχῆς γέγονεν ἐγκρατῆς. "Οπως δ Γάλλος διερεφρόντος, καὶ τοὺς συγκλητικοὺς ἀνείλεν δνδρας, καὶ αὐτῆς τοῦ Καίσαρος ἀξίας ἔβιτεσ καὶ τῆς ζωῆς ἐστερήθη ἀναιρεθεῖς.

A Αποστασία Σιλεάνου καὶ ἀναίρεσις. "Οσα δ Σαπώρης τῷ Κωνσταντίῳ ἐπέστειλε, καὶ δ Κωνσταντίος αὐθὶς ἔκεινω.

N. X. "Οτι Εκίσαρα τὸν Ἰουλιανὸν ἀνεῖπε Κωνσταντίος, καὶ τὴν ἀδελφὴν Ἐλένην αὐτῷ συνέζευξεν. "Οτι ἐν πολέμοις εύτύχησεν Ἰουλιανός. "Οτι ἀπεστάτησεν Ἰουλιανὸς καὶ Αύγουστος δπὸ τοῦ στρατοῦ ἀνηγορεύθη. Οία τῷ Κωνσταντίῳ ἐπέστειλεν. Ἰουλιανός. Οία αὐθὶς ἐμήνυσε τῷ Ἰουλιανῷ δ Κωνσταντίος. Οία πρὸς τὰ τοῦ Κωνσταντίου μηνύματα ἀντέθετο δ Ἰουλιανὸς, καὶ δσα αὐτῷ ἐπέστειλεν.

N. XI. "Οτι κατὰ τοῦ Κωνσταντίου ἐπήσει δ τύραννος μήπω τὴν ἑαυτοῦ ἐκφήνας δεῖσειαν. Τελευτὴ Κωνσταντίου. Οίος δ Κωνανάντιος δην. Περὶ τῆς Ἀρείου διαφθορᾶς. Περὶ πατριαρχῶν. "Οτι δ Μακεδόνιος τὸ σῶμα τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἄγιου μετέγενεν Ἀκακίου, αὐθὶς δὲ δ Κωνσταντίος εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων αὐτῷ μετεκόμισεν. Περὶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων Ἀνδρέου καὶ Λουκᾶ. Περὶ Εὔσεβίας τῆς γαμετῆς Κωνσταντίου.

N. XII. "Οτι ἐτίμησε τὸν τοῦ Κωνσταντίου νεκρὸν δ Ἰουλιανός. "Οτι λιτότητα δ παραδάτης μετήσει. "Οτι μετὰ τὴν μοναρχίαν φνερῶς τὰ Ἐλλήνων ἐσέβετο. "Οτι ἐνώλυσε τοὺς Χριστιανοὺς μαθημάτων μετέχειν. "Οτι ἐπέτρεψε τοῖς Ἰουδαίοις τὸν ἐρεσολύμοις ναὸν ἀνεγείραι. Περὶ Εὔσεβίου, καὶ τῶν ἄλλων εὐνόγχων. "Οτι τὸ ἐν ταῖς Δάφναις τοῦ Απόλλωνος ἄγαλμα, καὶ τὸν ναὸν σκηπτὸς κατέκαυσεν. Περὶ τῶν ἀγίων Ἀρτεμίου, καὶ Εὔγενίου, καὶ Μακάριου.

N. XIII. "Οπως δ παραδάτης τοῖς Πέρσαις μαχόμενος, ἀφανῶς κατὰ τῆς πλευρᾶς ἐτρώθη, καὶ θυησικῶν κατὰ τοῦ Χριστοῦ ἐβλασφήμησε, καὶ οὔτως τὴν ἀθλίαν ψυχὴν ἀπηρεύξατο. Οίος δην τὰ ἡθη δ Ἰουλιανὸς. Περὶ τοῦ ὄνείρου. Περὶ σημείου δηλούντος τὸν τοῦ παραδάτου θάνατον.

N. XIV. Οίας δ Ιοβίανδς ἐθετο πρὸς Ηέρσας σπονδάς. Περὶ τῆς τελευτῆς Ιοβίανου. Περὶ Σαλουστίου. "Οτι περὶ πάντων βασιλεύεις Ούαλεντινιανὸς ἐψηφίσθη. Οίος δην Ιοβίανος.

N. XV. Περὶ πατριαρχῶν. "Οτι τὸν ἀδελφὸν Οδαλέντα κοινωνὸν τῆς βασιλείας δ Ούαλεντινιανὸς προσελάβετο. Περὶ Ροδάνου, καὶ δπως τούτον ἀδικοῦντα ἐκόλασεν Ούαλεντινιανός. Τελευτὴ τοῦ Ούαλεντινιανοῦ.

N. XVI. Περὶ τοῦ βασιλέως Ούαλεντος, καὶ τῶν κατὰ θάλασσαν ἐμπρησθέντων παρὰ αὐτοῦ ιερέων. Περὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ Ἐκκλησίας, καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου γενομένου θαυμάτος. Περὶ τῆς τελευτῆς δ τοῦ Ούαλεντος, καὶ τῆς περὶ ταύτης προφῆτεως τοῦ δούλου Ἰσαακίου. Περὶ τῆς Ηροκοπίου τυραννίδος, καὶ τῆς καθαιρέσεως τῶν τειχῶν Χαλκηδόνος. Περὶ τῆς ἀλεκτορομαντείας ἱαμολίχου καὶ Λιβανίου.

N. XVII. "Οτι τὸν νέον Ούαλεντινιανὸν δ στρατιδβασιλέα ἀνεῖπεν. Περὶ Θεοδοσίου τοῦ δὲ Ἰσπανίας, καὶ δπως τοὺς Σκύθας ἐνίκησεν. Τελευτὴ Γρατιανοῦ.

N. XVIII. "Οτι δ Μάξιμος τυραννὸς ἐπικεχείρησεν ἀπενθρώπων κατὰ τὸ νεοῦ Ούαλεντινιανοῦ, καὶ κρατήθεις παρὰ Θεοδοσίου ἀνηρέθη. "Οτι ἐκεῖνον ἀνείλεν δ Ούαλεντινιανός. "Οτι ἐστασίασε κατὰ Θεοδοσίου δ δῆμος τῶν θεσσαλονικέων δ δὲ ἐκτείνεν αὐτῶν ωσει πεντεκαΐδεκα χιλιάδας, καὶ δπως ἡλέγ-

χθη παρὰ τοῦ μεγάλου Ἀμβροσίου. "Οτι ἀνεῖλεν δὲ Θεοδόσιος τὸν τύραννον Εὐγένιον. Περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων συναγωγῆς, ἣν ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις ἔκτισαν, καὶ δύως καὶ διὰ ταύτην δὲ μέγας Ἀμβρόσιος ἐπάρθησατο. Περὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ γενομένης ἀταξίας.

N. XIX. Περὶ τῆς δευτέρας συνόδου. Περὶ τοῦ ἀγίου Ἀμφιλοχίου. "Οτι βασιλεῖς καὶ ἄμφω τοὺς υἱοὺς ἀνηγόρευσεν δὲ Θεοδόσιος καὶ περὶ τοῦ ἀγίου Ἀρσενίου. Τελευτὴ τοῦ βασιλέως Θεοδόσιου.

N. XX. Περὶ τοῦ Χρυσοστόμου, δύως γέγονε πατριάρχης, καὶ δύως ἑκατόντη. Τελευτὴ Εὐδοξίας. Τίνες μετὰ τὸν Χρυσόστομον ἔγενοντο πατριάρχαι. Τελευτὴ Ἀρκαδίου.

N. XXI. Περὶ τοῦ βασιλέως Ὁνωρίου. Τελευτὴ Ὁνωρίου.

N. XXII. Περὶ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν Εὐδοξίας ἡ συνώφησε τῷ Θεοδόσιῳ. Περὶ τοῦ εὐνούχου Ἀντιόχου. Περὶ τῶν τῆς βασιλίδος ἀδελφῶν. Περὶ τοῦ εἰς τὸν παράλιον τοῦ Ιουδαίου θαύματος.

N. XXIII. Περὶ πατριαρχῶν, καὶ περὶ Νεστορίου καὶ τῆς αὐτοῦ αἰρέσεως. Περὶ τῆς τρίτης συνόδου. Περὶ τῶν ἀπολειφθέντων τῆς συνόδου ἀρχιερέων, καὶ δοσαὶ ἐποίησαν. "Οτι εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡ μεταλλιθέντες οἱ τῆς συνόδου, ὀμονόησαν. Περὶ πατριαρχῶν. Περὶ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ σώματος τοῦ Χρυσοστόμου. "Οτι δὲ νέος Θεοδόσιος μετέθετο τὰ τελή τῆς πόλεως, καὶ περὶ Κύρου τοῦ ἐπάρχου.

N. XXIV. Περὶ τοῦ πατριάρχου Φλαδίανου, καὶ περὶ Εὔτυχούς τοῦ αἱρετικοῦ. "Οτι τοῦ Ἀλεξανδρέας Διοσκόρῳ ἐπεράπτη ἡ ζήτησις τῶν τοῦ Εὐτυχοῦς δογμάτων, καὶ δοσαὶ ἐκεῖνος ἐποίησαν. "Οτι τοῦ Φλαδίανου φανόντος, πατριάρχης κεχειροτονήτο Ἀνατόλιος. "Οτι τὴν Πουχερίαν μετέστησε τῆς διοικήσεως δὲ Θεοδόσιος. "Οτι αὐδίς τῇ ἀδελφῇ τὴν διοικήσιν. "Οπως τὸ Πουλχερία ἐβέλτιστον τὸν ἀδελφόν. "Οπως τὴν Αὐγούσταν Εὐδοξίαν ἀπέστερξεν δὲ Θεοδόσιος. Τελευτὴ Θεοδόσιου. Ολος δην δὲ Θεοδόσιος.

N. XXV. Περὶ σημείων προμηνυόντων τὴν βασιλείαν τῷ Μαρκιανῷ. Περὶ τῆς τετάρτης συνόδου.

N. XXVI. Περὶ πατριαρχῶν. Περὶ τοῦ γενομένου θαύματος παρὰ τῆς ἀγίας μάρτυρος Εὐφημίας ἐπὶ τῇ κρίσει τῶν τόμων τῆς πίστεως. Τελευτὴ Πουλχερίας τῆς βασιλίσσης. Περὶ Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ ἀνεψιοῦ Ὁνωρίου τοῦ ἐν Ρώμῃ βασιλέως αντοῖς. "Οπως δέλων παρὰ Γιζερίχου τοῦ Οὐαλγάλων ῥήγδος ἡ Ρώμη. Τελευτὴ τοῦ βασιλέως Μαρκιανοῦ.

LIBER DECIMUS QUARTUS.

N. I. "Οτι τὸν εἰδὸν τοῦ Ἀσπαρος δὲ Λέων ἐποίησε Καίσαρα καὶ διεὶς δὲ δῆμος ἐστασίας διὰ τοῦτο, καὶ διεὶς ὡς ἐπιβουλεύοντας αὐτῷ ἀνεῖλεν δὲ Λέων τὸν Ἀσπαρα καὶ τὸν εἰδὸν αὐτοῦ Ἀρδαβούριον. Περὶ τοῦ Κοιαλετορος Ἰσοκασίου. Περὶ τοῦ γενομένου ἐμπρησμοῦ ἐπὶ τῆς βασιλείας Λέοντος. Περὶ τοῦ γενομένου ἐν Ἀντιοχείᾳ σεισμοῦ. "Οαι δὲ Βασιλίσκος στρατοπεδάρχης προσβληθεὶς, καὶ προσθαλῶν τοῖς τοῦ Γιζερίχου, ἡττήθη. "Οτι ἔγγονον αὐτοῦ δὲ Λέων ἐστεψε διαδήματι εἰς βασιλέα. Περὶ τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς Θεοτόκου. Περὶ πατριαρχῶν. Τελευτὴ Ἀδεοντος τοῦ μεγάλου.

N. II. "Οτι οἱ παρὰ Βασιλισκού πεμφθέντες κατὰ

Α τοῦ Ζήνωνος αὐτῷ προσετέθησαν. "Οτι ἐπανῆλθεν δὲ Ζήνων εἰς τὰ βασίλεια, καὶ δὲ βασιλίσκος ἐάλω καὶ διεφθάρη. Ήερὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ γενομένου ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Βασιλίσκου, διφέροντας ὁντος οὐ καὶ Ὅμαρος δὲ τῷ βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ διεφθάρη. "Οτι πολλοὺς δὲ Ζήνωνας ἐφένεισε βασιλεύσας τὸ δεύτερον. Τελευτὴ Ζήνωνος.

N. III. "Οθεν Δίκορος ἐκάλειτο δὲ Ἀναστάσιος. Περὶ πατριαρχῶν. "Οτι χρεωκοπίαν δὲ Ἀναστάσιος ἔθετο, καὶ τὸν τοῦ Χρυσαργύρου δεσμὸν ἐξέκοψεν. "Οτι τῆς τῶν συγχρυτικῶν αἰρέσεως δὲ Ἀναστάσιος γεγονὼς, τὸν πατριάρχην ἐξώρισε. Περὶ Αογγίνου τοῦ ἀδελφοῦ Ζήνωνος τυραννῆσαι ἐπιχειρήσαντος, καὶ περὶ τῶν Ἰσαύρων. Περὶ τοῦ πάπα τῆς Ρώμης. Ηερὶ τῶν Βουλγάρων. Περὶ Βιταλιανοῦ τυραννῆσαντος. Καὶ δύτις κατεπολεμήθη, καὶ περὶ Πρόκλου. "Οτι προσθήκην εἰς τὸ Τρισάγιον βουληθέντες ποιήσασθαι τοῦ Ἀναστασίου, τὸ δρθόδοξον τοῦ λαοῦ ἐστασίασε, καὶ δισαὶ ἐποίησεν.

N. IV. Περὶ Ἀλαμουνδάρου, καὶ δύως τοὺς τοῦ Σευήρου ἐπισκόπους διέπαιξεν. Περὶ τῶν Βουλγάρων, καὶ δύως ἡττησαν τοὺς Ρωμαίους. Περὶ πατριαρχῶν. Ηερὶ τοῦ τῆς τύχης τῆς πόλεως ἀγάλματος. Ηερὶ τῶν δινειράτων ὃν εἶδεν δὲ Ἀναστάσιος. Τελευτὴ τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου. "Οτι δὲ Ἀναστάσιος ἔκτισε τὸ Μαχρὸν τεῖχος.

N. V. "Οπως δὲ Ιουστίνος εἰς τὴν βασιλείαν ἀνήχθη. "Οτι ἀνηρέθη δὲ εὐνούχος Ἀμάντιος. "Οτι τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἐκύρωσεν Ιουστίνος, καὶ τὴν γαμετὴν ἐστεψεν καὶ περὶ Βιταλιανοῦ. Περὶ τοῦ δυσσεδοῦς Σεβήρου, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν ἀρχιερατεύσαντος Ηαύλου, Περὶ πατριαρχῶν. "Οτι δεσμότοις τοῖς Πέρσαις Ιουστίνος. "Οτι αδθίς μάχη μέσον Ρωμαίων καὶ Περοῶν γέγονεν. Περὶ Μανυχαίων. Περὶ Ἀναβάρζου, καὶ Ἐδέσης, καὶ Πομπηΐου πόλεως. Περὶ γυναικὸς γιγαντώδους: "Οτι στρατηλάτης δὲ Ιουστινιανὸς προεβλήθη. "Οτι νοσῶν δὲ Ιουστίνος ἐστεψε βασιλέα τὸν Ιουστινιανόν. Τελευτὴ Ιουστίνου.

N. VI. Περὶ κομῆτου. Περὶ τῆς γενομένης στάσεως τῶν δήμων. "Οτι δητίσιον τινα συγγενῆ τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου οἱ δῆμοι ἀνηγόρευσαν. Ήερὶ τῶν διναιρέθεντων ἐκ τοῦ δήμου ἐν τῷ φεδρῷ. Περὶ τῆς ἀνοικοδομῆς τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας. Ηερὶ τοῦ Αὐγούστεωνος. Περὶ τοῦ τεραπευργοῦ κυνός.

N. VII. Ηερὶ πατριαρχῶν. Περὶ τῶν Οὐαλεντίλων, καὶ δύως τῆς Λιβύης ἐκράτησαν, καὶ δειπνον καὶ δύως ἐπὶ Ιουστινιανοῦ κατεπολεμήθησαν παρὰ τοῦ Βελλισταρίου. "Πττα τοῦ Γελίμερος, πολιορκία τοῦ καὶ κατάσχεσις. Ολος δὲ θρίαμβος γέγονεν. Περὶ τῆς τῶν λαφύρων πομπῆς.

N. VIII. "Οτι δὲ Βελλισάριος εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐστάλη, ταῦτην τε καὶ τὴν Ρώμην ὑπέτεξεν τῷ βασιλεῖ ὑπὸ Γότθων κατεχομένην. Ηερὶ τοῦ πατριάρχου Μηγάλη καὶ περὶ μερικῆς συνόδου διπέραν καὶ πάπα Ρώμης Ἀγαπητοῦ συστάσης. Περὶ πατριαρχῶν. Περὶ τῆς πέμπτης συνόδου. "Οπως δὲ Βελλισάριος τὴν Ρώμην ἔλαβε, καὶ πόλεις ἐτέρας.

N. IX. "Οτι καὶ πᾶσαν τὴν Ἰταλίαν ὑπέταξεν δὲ Βελλισάριος. Τελευτὴ Θεοδώρας τῆς βασιλίδος, Ηερὶ τοῦ κήπους. "Οτι ἐν τοῖς χρόνοις Ιουστινιανοῦ ἡ τῆς μετάξης γένεσις ἐγνώσθη τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῖς Ρωμαίοις. Ηερὶ ἐπιδουλῆς, καὶ περὶ τοῦ Βελ-

λιστρίου. "Οτι ειρέσει ἀλούς δ βασιλεὺς οὗτος ἐτελέσθη.

N. XI. Περὶ τῶν ναῶν τῶν παρὰ Ἰουστίνου δομηθέντων. "Οτι τὰς ὁφελάς τῶν τόπου χρωστούντων ἀπέτισσεν ἡ Ἀδυούστα Σοφία. Περὶ τοῦ ἐπάρχου, καὶ τοῦ ἀδικοῦντος, καὶ μὴ ἀπαντήσαντος εἰς τὸ δικαστήριον. "Οτι τὰς πρὸς Πέρσας σπονδὰς Ἐλυσεν Ἰουστίνος. Ἀνάρρησις Τιβερίου, καὶ τελευτὴ Ἰουστίνου.

N. XII. "Οτι ἐπῆλθον Πέρσαι τῇ Ἀρμενίᾳ, καὶ συμβίζαντες τοῖς Ῥωμαίοις ἡττήθησαν. "Οτι τὸ λοιπόν τῶν Βλαχερῶν παρὰ Τιβερίου οἰκοδομεῖσθαι ξέρατο. Περὶ Χαγάνου, διτὶ σταλεῖς κατὰ Περσῶν Μαυρίκιος καὶ συμβαλῶν αὐτοῖς ἐνίκησε, καὶ γυμνόρδος τοῦ βασιλέως ἐγίνετο. Ἀνάρρησις Μαυρίκιου, καὶ Τιβερίου τελευτῆς.

N. XIII. Περὶ Χαγάνου. Περὶ Βαρδάμ τοῦ Περσῶν στρατηγοῦ. Καθαίρεσις Ὁρμίσδου ἐκ τῆς ἀρχῆς. Ἀνάρρησις Χοσρόου. Ἀναίρεσις Ὁρμίσδου. Ἐπανάστασις κατὰ τοῦ Χοσρόου, καὶ φυγὴ αὐτοῦ πρὸς Ῥωμαίους. Περὶ τῶν ἑλωκότων Τούρκων. "Οσα δ Χοσρόης περὶ τοῦ μέλλοντος ἀπεφοίβασεν, ὡς τὰ τεσμενά εἰδὼς ἐξ ἀστρολογίας. "Οτι τὸν υἱὸν δ Μαυρίκιος ἔστεψεν. Περὶ τοῦ ναοῦ τῶν ἀγίων μ'. Οπως δ Μαυρίκιος πολιορκοῦντα τὸν Χαγάνον τὴν Τζουρουλὴν παρεσκεύασε καὶ ἀκοντα σπείσασθαι.

N. XIV. Περὶ πατριαρχῶν. Περὶ τῶν παρὰ τοῦ Χαγάνου πωλουμένων αἰχμαλώτων, οὓς δ βασιλεὺς Μαυρίκιος οὐκ ὠνήστη. "Οτι μὴ ὠνησαμένου τοῦ βασιλέως τοὺς αἰχμαλώτους, δ Χαγάνος πάντας ἀνεῖλεν. "Οτι διὰ τὴν τῶν αἰχμαλώτων ἀπώλειαν ἐμσήθη δ βασιλεὺς, καὶ δ ὅμηρος ἐστασίαζεν. "Οτι τῷ υἱῷ αὐτοῦ γυναικας δ βασιλεὺς συνέξεν. Περὶ τοῦ ὄντερου δ βασιλεὺς ἐθεάσατο. "Οτι ἐδέστη δ βασιλεὺς τοῦ θεοῦ ἵνταζα δίκας ἐκτίσαι. "Οτι συσιάσαν τὸ στρατιωτικὸν τὸν Φωκᾶν ἀνηγρευετο βασιλέα.

N. XV. "Οτι δ Φωκᾶς ἐστέφη παρὰ τοῦ πατριαρχοῦ. Ἀναίρεσις Μαυρίκιου καὶ παντὸς τοῦ γῆνος αὐτοῦ. Ἀπόστασις Ναρσοῦ, εἰτε προστέλευσις εὖ, καὶ κατάφλεξις. Περὶ τῶν ἀναιρεθέντων ὑπὸ Φωκᾶ. Περὶ πατριαρχῶν. "Οτι οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἰουδαῖοι ἐπανίστησαν κατὰ τῶν ἐκεῖ Χριστιανῶν. Περὶ πατριαρχῶν. "Οτι τὴν γνατέρα αὐτοῦ δ Φωκᾶς κατηγγύησε τῷ στρατηλάτῃ Πρίσκου, καὶ δ ας καὶ παρ' ἑκείνου καὶ παρὰ πάντων ἐμσήθη. Επανάστασις τῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ στρατευμάτων πατὰ τοῦ Φωκᾶ. Πττα τοῦ Φωκᾶ. Ἀναίρεσις Φωκᾶ.

N. XVI. "Οτι πάντοθεν τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ ἐγίνοντο διατομῆται. "Οτι δύο παῖδες τῷ Ἡράκλειῳ. ἐκ τῆς Διγούστης Ἑδονίας ἐτέχθησαν. Τελευτὴ τῆς Αδυούστης Ἑδονίας. "Οτι τὴν ἴδιαν ἀνεψιάν δ Ἡράκλειος ἔγραψεν. "Οτι διεπρεσβεύσατο πρὸς Χοσρόην Ἡράκλειος παρὶ εἰρήνης, δ δὲ τὴν πρεσβείαν ἀπώστο. Περὶ Κρίσπου, καὶ διπλαὶς τὸν Ἡράκλειον. "Οτι τὸν Κρίσπον κληρικὸν καρήναι προστάξειν. Περὶ τῶν ὑπὸ τῶν ἰουδαίων ἀναιρεθέντων Χριστιανῶν, καὶ περὶ τῶν τιμίων ἔλων καὶ τοῦ πετριάρχου. "Οτι τῷ Σαρδάρῳ συμπλακεῖς δ Ἡράκλειος, ἐνίκησεν.

N. XVII. "Οτι παραβάς τὰς συνθήκας δ Χαγάνος, ἐπῆλθε τῇ πόλει, καὶ ἡττήθεις ἐφυγεν. "Οσα δ Ἡράκλειος τοῖς Πέρσαις μαχόμενος κατώρθωσεν. "Οπως δ ἀρχιεπιστράπης Σάρδαρος, καὶ οἱ μετ' αὐ-

τοῦ τῷ βασιλεῖ προσεχώρησαν. "Οπως παρὰ τοῦ ιεροῦ αὐτοῦ δ Χοσρόης καθηρέθη τῆς βασιλείας, καὶ ἀνηρέθη. "Οτι δ Σιρόης βασιλεύσας ἐσπείσατο Ῥωμαίοις.

N. XVIII. "Οπως δ Ἡράκλειος εἰς τὴν τῶν Μονοθελητῶν αἴρεσιν ἐκεκυλίσθη. Περὶ τοῦ ιεροῦ Σωφρονίου, καὶ τῆς παρὰ ἐκείνου γενομένης συνόδου. Περὶ πατριαρχῶν. Περὶ Μουχούμετ, καὶ διπλαὶς πότε εἰς τὰς Ῥωμαϊκὰς χώρας ἐγκατωφίσθη. 'Ἡράκλειον τελευτή.

N. XIX. Βασιλεία Κώνσταντος τοῦ ἀγγέλου Ἡράκλειου, δικαιούμενος αὐτῷ δ Κώνσταντος ἐχώρησε, καὶ διντιάξαμενος αὐτῷ δ Κώνσταντος ἡττήθη. "Οτι διπλαὶς πάροις οἱ Ἄγαρηνοι. Περὶ πατριαρχῶν, καὶ τοῦ Πύρρου. "Οπως ἐμισήθη δ Κώνσταντος παρὰ τῶν διηκόδων, καὶ εἰς Σικελίαν ἀπέρας ἐκεῖ ἀνηρέθη.

N. XX. 'Ἄπελθων δ Κώνσταντίνος εἰς Σικελίαν τοὺς φονεῖς τοῦ πατρὸς ἐκόλασε, καὶ διθεὶς ἀπεκλήθη Πωγωνάτος. "Οτι σὺν στόλῳ οἱ Ἄγαρηνοι ἐπολιόρκουν τὴν Κώνσταντινούπολιν ἐπὶ διπλαὶς ἀνιαυτοὺς, καὶ ἀπῆλθον παθόντες ἀ δράσαντας. "Οτι διπλαὶς τὸν βασιλέως τὸν ὑγρὸν πέρησαν, καὶ δασμὸν φέρειν ἐτήσιον τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων κατέθεντο.

N. XXI. "Οτι καὶ οἱ Ἐσπέριοι τῶν Ῥωμαίων πολέμιοι ἐσπείσαντο. Περὶ πατριαρχῶν, καὶ τῆς συνόδου ἐντης. "Οτι ἐξετράπευσε κατὰ Βουλγάρων οὗτος δ βασιλεὺς, εἰτα τῶν Ῥωμαίων τραπέντων, ἡναγκάσθη σπείσασθαι, καὶ φόρους διδόναι. Τελευτὴ τοῦ Κώνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου.

N. XXII. Περὶ τῶν Μαρδαΐτῶν, καὶ διπλαὶς αὐτοὺς δικαιούμενοι μετώκισεν οὗτος δ βασιλεὺς, ἀπατηθεὶς παρὰ τῶν Ἀράβων. "Οτι διπλαῖς τὴν Ἰδηρίαν καὶ τὴν Ἀλβανίαν. "Οτι Ἐλυσε τὰς πρὸς τὸν Βουλγάρους σπονδὰς, καὶ ἐθῆγη Σθλαβικὰ διπηγάγετο. Περὶ τῶν Ἄγαρηνῶν, διτὶ ἐμισήθη παρὰ πάντων δ βασιλεὺς οὗτος δι' ενοῦχον τινα θεοδόσιον. "Οτι κατηγόρηθη τῶν ἀνακτόρων δ Ἰουστινιανὸς, καὶ τὴν ρίνα ἐτμήθη.

N. XXIII. "Οπως τὴν Ἀφρικὴν εἶλον οἱ Ἀράβες, καὶ διπλαὶς αὐτὴν ἐφήρηντο. "Οτι αδθίς εἶλον τὴν Ἀφρικὴν οἱ Ἀράβες. Ἐπανάστασις τοῦ ναυτικοῦ, ἀνάρρησις Ἀψιμάρου. Κεθαίρεσις Λεοντίου.

N. XXIV. Περὶ τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ διπλαὶς ἐποιησάν τε καὶ ἐπαθον. Περὶ Ἰουστινιανοῦ, καὶ διτὶ ἐλαθεν εἰς γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν τοῦ Χαγάνου, καὶ διτὶ ἐπεδούλευεν δ Χαγάνος τῷ Ἰουστινιανῷ, τοῦ Ἀψιμάρου δώσειν αὐτῷ χρήματα πολλὰ διοσχομένου, καὶ διτὶ τοῦτο γνοὺς ἐκείνος πρὸς Βουλγάρους κατέφυγεν. "Οτι μετὰ τῶν Βουλγάρων τῇ πόλει ἐπιστρέντας νύκτωρ ἀντός εἰσῆλθε διὰ τοῦ ἀγωγοῦ.

N. XXV. "Οπως ἐκόλασε τὸν Λεόντιον, καὶ τὸν Ἀψιμάρον καὶ ἐτέρους δ Ἰουστινιανὸς, καὶ τὸν πατριαρχην. "Οτι ἐστέψει τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν ιερόντος Σερωνιτῶν, καὶ διπλαὶς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν ιερόντος Σερωνιτῶν, καὶ ἀνάρρησις Φιλιππικοῦ τοῦ καὶ Βαρδάνη. "Οτι καὶ οἱ τοῦ στόλου τὸν Φιλιππικὸν εὐφῆμησαν. Ἀναίρεσις Ἰουστινιανοῦ καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ.

N. XXVI. "Οθεν ἀθετῆσαι τὴν ἐκτηγη σύνοδον προήχθη. Οἰος τὸν περὶ πράξεις δ Φιλιππικός. Περὶ πατριαρχῶν. Περὶ Βουλγάρων καὶ τῶν Ἅγα-

ρηνῶν. Καθαίρεσις ἐκ τῆς βασιλείας τοῦ Φιλιππικοῦ.

N. XXVII. Ήερὶ πατριαρχῶν. "Οτι στόλον δι βασιλεὺς οὗτος κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἔστειλε. Καὶ οἱ τοῦ στόλου τὸν ἄρχοντα στασιάσαντες ἀνεῖλον, καὶ τινα θεοδόσιον ἀνηγόρευσαν αὐτοκράτορα. "Οτι τοῦ Ἀρτέμιου ἐν Νικαίᾳ διάγοντος, δι θεοδόσιος ἐκ προδοσίας τὴν πόλιν εἶλε. Καὶ δι Ἀρτέμιος καρεῖς ἐν θεσσαλονίκῃ περιωρίσθη.

N. XXVIII. "Οτι δι Ισαυρὸς Λέων καὶ δι Ἀρτάβασδος ἐπανέστησαν κατὰ τοῦ θεοδόσιου. Καθαίρεσις τοῦ βασιλέως θεοδόσιου.

LIBER DECIMUS QUINTUS.

N. I. Ήερὶ Ἀδασγῶν, καὶ δι τοῦ διπλῶν εἰς θεογνωστῶν μετίχθησαν. "Οτι τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν οἱ Ἀδασγοὶ καθελόντες ἐκ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων ἔδέχοντο ἄρχοντας. "Οτι Ἀραβεῖς ἐξ Ἀδάσδου περάσαντες, τὴν πόλιν ἐποιιόρκουν κατὰ γῆν τε καὶ θάλατταν, καὶ κακῶς ἀπτλάγησαν ἀμφοτέρωθεν.

N. II. "Οτι δι στρατηγὸς Σικελίας τυραννίδι ἐπεχείρησεν. "Οπως ἡ ἐν Σικελίᾳ ἐπανάστασις κατέλυθη. "Οτι ἀνεύ εἰ νηῶν αἱ ἄλλαι τῶν Ἀράδων ἀπώλοντο σὺν αὐτοῖς. Ήερὶ τοῦ Κοπρωνύμου. "Οτι ἔστειφε τὸν Κοπρωνύμονα δι Λέων. "Οτι κατὰ τῶν ἀγίων εἰκόνων δι Λέων εἰς τούμφανες ἔξελότησεν. Ήερὶ πατριαρχῶν.

N. III. "Οτι οἱ τὴν βασιλείαν προμαντευσάμενοι Ἐβραῖοι τῷ Λέοντι τὴν τῶν ἀγίων εἰκόνων καθαίρεσιν ἤτησαν. Ήερὶ τοῦ πλησίον τῶν Χαλκοπρατίων βασιλικοῦ οἴκου, καὶ τῆς ἐν αὐτῷ βιβλιοθήκης, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ διδασκάλων.

N. IV. "Οτι διὰ τὴν ἀσθείαν τοῦ Λέοντος δι πάπας Ῥώμης τοῖς Φράγγοις ἐστέλεστο, καὶ τοὺς ἐκ τῆς Ἰταλίας τῇ βασιλείᾳ κομιζομένους ἐπέσχε φόρους. Καὶ δι τοῦ Γερμανικὸν ἔθνος οἱ Φράγγοι, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι. Οἱα κατὰ τῶν δρθιδέων ἐποίει δι Λέων. Καὶ δι τὴν τοῦ Χαγάνου θυγατέρα ἔγημεν δι Κοπρωνύμος.

N. V. Οἱος ἦν δι μισθίος οὗτος. Ἐπινάστασις τοῦ Ἀρταβασδοῦ κατὰ τοῦ Κοπρωνύμου. "Οτι δι Κοπρωνύμος, περαιωθεὶς εἰς Θράκην, τὴν πόλιν ἐποιιόρκει, καὶ ταύτης ἐκράτησε, τὸν Ἀρτάβασδον, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὸν πατριαρχὴν δημοσιὰ τύφας, ἐθριβάμενεν, εἰτε ἀντῆς πατριαρχὴν αὐτὸν εἴλαι.

N. VI. Ήερὶ πατριαρχῶν, καὶ περὶ τῆς τοῦ Κοπρωνύμου ἀθροισθείσης τῶν ἀνιέρων ἐπισκόπων συνδόου. Ήερὶ Βουλγάρων.

N. VII. Οἱος χειμῶν γέγονεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ δυσανύμου. Οἱα ἐφόρει δι ἀθεος, καὶ οἵα ἐποίει. "Οσα ἐποίει δι Κοπρωνύμος κατὰ τῶν μη πεισθέντων βεβαιώσαι τὴν κατὰ τῶν ἀγίων εἰκόνων συγγραφήν. "Οτι κατὰ Βουλγάρων ἐκστρατεύσας ἀπρακτος ἐπανῆλθε, καὶ οἵα κατὰ τῶν μοναχῶν ἐποίει, καὶ κατὰ ἄρχοντων. "Οπως καὶ τὸν πατριαρχὴν αὐτοῦ ἔψως τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐκόλαστος, καὶ ἀπέκτεινεν.

N. VIII. "Οτι τινάς τῶν Βουλγάρων φίκειώσχτο δι Κοπρωνύμος, οἱ ἐδῆλουν αὐτῷ τὰ τοῦ ἄρχοντος σφῶν βουλεύματα. "Οπως δι τῶν Βουλγάρων ἀρχηγὸς ἤπατα τὸν βασιλέα, καὶ ἔγω τοὺς αὐτῷ φίκειώμένους Βουλγάρους. "Οπως κατὰ Βουλγάρων ἐκστρατεύει, καὶ νοσήσας ὑπέστρεψε, καὶ κατέστρεψε

Α τὴν ζωήν. Οἱα κατὰ τῶν μοναχῶν καὶ τῶν μοναστηρίων καὶ κατὰ τῶν σεπτῶν λειψάνων τῶν ἀγίων δι πάντολμος ἐτόλμα. Ήερὶ τοῦ Ἱεροῦ λειψάνου τῆς πανευφήμου μάρτυρος Εὐφημίας.

N. IX. Ήερὶ πατριαρχῶν. "Οτι διὰ τὰς ἀγίας εἰκόνας δι Λέων ἐκόλασε τινας τῶν ἄρχοντων. Τελευτὴ τοῦ Λέωντος.

N. X. "Οτι ἐπικούρου γενομένης δι θεοδώρα τοὺς μὲν ἄλλους ἐκόλασε, τοὺς δὲ ἀνδραδέλφους αὐτῆς ἀπέκτειρε, καὶ ιερέας παρεσκεύασεν. Ήερὶ τῆς εὐρείεστος λάρνακος ἐν τῇ Θράκῃ κατὰ τὸ μακρὸν τείχος. "Οτι κατηγγυστό τῷ ίψῳ γυναῖκα δι Ελρήνη. "Οτι δι τῶν Ἀράδων ἀρχηγὸς μέχρι Χρυσοπόλεως ἐλθὼν ἐσπείσατο, φόρους αὐτοῖς διδόντι τῶν Ῥωμαίων συνθεμένων. Ήερὶ τοῦ πατρικίου Ἐλπιδίου.

B N. XI. "Οτι δι πατριαρχῆς Ηαῦλος ἐξέστη τῆς Ἐκκλησίας. "Οτι δι ἀγίοις Ταράσιος πατριαρχῆς προσεχειρίσθη. Ήερὶ τῆς ἔδομης συνόδου. "Οτι δι βασιλέων Κωνσταντίνος νεανίας γενόμενος εἰς Εαυτὸν τὴν διοίκησιν μεταγαγεῖν ἐμελέτησε. Γνωσθεῖς δὲ παρὰ τῆς μητρὸς ἐτύφη, καὶ δημοσιεύειν ἐκωλύθη. "Οτι τοῖς Ἀρμενιαῖος καὶ οἱ τῶν ἄλλων θεμάτων συμφρονήσαντες τὸν Κωνσταντίνον μόνον εὐφήμουν, καὶ δια διετίνος προελθῶν ἐποίησεν.

C N. XII. "Οτι δι θωματίης τρίκλινος ἐκαύθη. Ἐκστρατεῖαι τοῦ Κωνσταντίνου κατὰ Βουλγάρων καὶ τῶν Ἀράδων. "Οτι αὐθίς ἀνήγαγε τὴν μητέρα εἰς τὰ βασιλεῖα, καὶ εὐφημεῖσθαι αὐτὴν παρεγώρησεν· οἱ δὲ Ἀρμενιαῖοι αὐθίς ἐστασίαζοι· καὶ περὶ τοῦ Μωσῆλε. "Οτι τοῖς Βουλγάροις συμβαλών δι Κωνσταντίνος ἤττηθη, καὶ δι τοῦ ἐστασίασε τὸ στρατιώτικὸν, καὶ δι τοὺς θείουν δι Κωνσταντίνος ἐτιμωρήσατο. "Οτι, τὴν οἰκείαν γαμετὴν ἄκουσαν ἀποκείρας δι Κωνσταντίνος, ἐτέραν ἤγάγετο. "Οτι κατὰ Βουλγάρων δι βασιλεὺς ἐξεστράτευσε.

N. XIII. Ήερὶ τοῦ μοναχοῦ Πλάτωνος. "Οτι ἐτυφλώθη δι βασιλέων Κωνσταντίνος εἰδήσει τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ήερὶ Λέοντος πάπας Ῥώμης, καὶ δι πως οἱ Φράγγοι, καὶ πότε τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ῥώμης αὐτῆς ἐκυρίευσαν. Ήερὶ τῶν ἀνδραδέλφων τῆς βασιλίσσης Εἰρήνης. "Οτι ἐζήτει δι τῶν Φράγγων ἀρχηγὸς συζευχήναι τῇ βασιλίσσῃ. "Οπως καὶ περὶ πάντων εἰς τὰ βασιλεῖα δι πανηγυρή Νικηφόρος.

D N. XIV. Ήερὶ πρὸς τὴν βασιλίδα Εἰρήνην δι Νικηφόρους εἰρήκε, καὶ δια πρὸς τὴν ἐκείνην, καὶ δι πολλὰ διπέδειν αὐτῷ χρήματα τεθησαρισμένα, καὶ ως αὐτίκα ὑπερωρίσθη. Οἱος ἦν τοὺς τρόπους δι Νικηφόρους. Τελευτὴ Εἰρήνης. "Ανάρρησις Σταυρακίου τοῦ υἱοῦ Νικηφόρου. Ήερὶ πατριαρχῶν. "Οτι μετὰ τὸν ἀγίοις Ταράσιον δι θείος Νικηφόρος προεχειρίσθη πατριαρχῆς. "Οπως δι Πλάτωνα καὶ δι Στουδίτης θεόδωρος ἐστασίαζεν. Οἱας κερδῶν ἐπινοίας ἐπονέει δι βασιλεὺς Νικηφόρος δι πανηγυρῶν. Ήερὶ τοῦ εἰσθραμόντος ξιφηφόρου εἰς τὰ βασιλεῖα, καὶ ζητοῦντος ἀνελεῖν τὸν βασιλέα.

N. XV. "Οτι Μανιχαῖος καὶ Ἀθιγάνοις ἐκτρήτο ἐν μαντείαις Ἐκοτρατεῖα κατὰ Βουλγάρων, ἐν ή εὐτυχίσας, καὶ ἐπαρθεὶς, նστερον ἤττηθη καὶ ἀπώλετο. "Οτι τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως δι Κρούμος ἀνέσταρωσεν, εἴτα αὐτὴ κύλικος ἐκέχρητο.

N. XVI. "Ανάρρησις τοῦ Ραγγαδέ Μιχαήλ.

N. XVII. "Οπως διετέθη δι Μιχαὴλ πρὸς τὴν τοῦ

Σταυροποιου σύμβιον. "Οτι ἔστεψεν δὲ Μιχαὴλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεοφύλακτον. "Οτι τοὺς κατὰ τῶν ἀγίων εἰκόνων νεανιευομένους ἤκιστο. Περὶ τῶν Ἀγαρηνῶν. "Οτι δὲ τῶν Βουλγάρων ἄρχων ἦτει σπονδάς, δὲ βασιλεὺς ἐκεῖνος ἔζητει μὴ πληρῶν, παρητήσατο σπείσεσθαι, καὶ οἱ Βούλγαροι κατὰ μεσημβρίας ἥχωρησαν, καὶ τὸ ἄστο εἶλον.

N. XVIII. "Οτι μαθὼν δὲ βασιλεὺς μέλλειν τοὺς Βουλγάρους τῇ Θράκῃ ἐπελθεῖν, ἔπειτα, καὶ οἱ μὲν Βούλγαροι ἀπράκτοι ἐμειναν, ἐκεῖνος δὲ τὴν οἰκείαν χώραν διὰ τῆς προσεδρίας τοῦ στρατοῦ ἑκάκου. Ὅπτα τῶν Βουλγάρων ἐπελθόντων ἡττήθησαν οἱ Ρωμαῖοι ἐπιβουλῆι τοῦ Ἀρμενίου Λέοντος. "Οπως δὲ Λέων ἐντῷ τὴν βασιλείαν περιεποιήσατο. "Οτι βίᾳ τὴν βασιλείαν καταδέχεσθαι ὁ Λέων ἐσχηματίζετο, καὶ δύος δι Μιχαὴλ ἀπραγμόνως ἔξεστη τῆς ἄρχης, καὶ δια ἔπαντα.

N. XIX. "Οσα συνένη σημαντικὰ τοῦ τὸν Μιχαὴλ τοῦ Λέοντος διάδοχον ἐστοσθι. "Οτι περὶ σπουδῶν διεπρεσβευτάμενος δὲ Λέων πρὸς τὸν ἄρχοντα Βουλγάρων, ἐπει οὐκ ἔδέχθη, ἔξεστράτευσε κατ' ἔκεινου. καὶ ἐνίκησε. "Οπως ὁ Ἀρμένιος Λέων ἔθετο τῇ τῶν εἰκονομάχων αἰρέσει. Περὶ τοῦ Μελισσηνοῦ Θεοδότου, καὶ δύος τὸν Λέοντα ἡπάτησε κατὰ τῶν ἀγίων εἰκόνων λυττῆσαι. "Οτι ἀντιλέγοντα αὐτῷ περὶ τῶν ἀγίων εἰκόνων τὸν θεῖον Νικηφόρον τὸν πατριάρχην ἔβωρισεν. Περὶ τῆς προγράσεως τοῦ πατριάρχου Νικηφόρου καὶ τοῦ δομολογητοῦ Θεοφάνους.

N. XX. "Οτι δὲ Μελισσηνὸς Θεόδοτος προεβλήθη πατριάρχης, καὶ δύον φύειώθη οὗτος τῷ Λέοντι. Περὶ τοῦ Πρωτοχάλτου, καὶ δύος ἡρέθησε τὸν βασιλέα κατὰ τῶν ἀγίων εἰκόνων. "Οτι δρύγιλος ἦν δὲ Λέων, καὶ κολαστής ἀπαραίτητος.

N. XXI. Περὶ τοῦ Τραχοῦ Μιχαὴλ, καὶ δύος, ἐκ τυραννίδει ἀλούς, διέφυγε τὴν τιμωρίαν καὶ ἐσταλεύεται. "Οσα προεῖπεν δὲ Λέων περὶ τοῦ Μιχαὴλ. Περὶ τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἐν τοῖς ἀνακτόροις, καὶ τῶν ἐν ἐκείνῳ εἰκονοισμένων, καὶ δύος ἡρμηνεύθησαν ἐκεῖνα, καὶ περὶ τίνος. Περὶ τοῦ ἐνύπνιος τῆς μητρὸς τοῦ Λέοντος. "Επερον ἐνύπνιον. "Οτι πεδήσεις τοὺς πόδας δι Μιχαὴλ τῷ Παπίᾳ περεδόθη φυλάττεσθαι. "Οπως δὲ βασιλεὺς εἰς τὴν τοῦ Παπίου επαγγήλην ἀπῆλθε, καὶ δύο εἰδεῖς, καὶ ὡς ἡ πελήσεις, καὶ δύος ἔλαθεν. "Οσα δι Μιχαὴλ τοῖς συνωμόταις ἵκασται. Ἀναίρεσις Λέοντος τοῦ Ἀρμένιου.

N. XXII. "Οθεν ὥρμητο δι Μιχαὴλ, καὶ οἰος τὴν πάστον καὶ τὰ ίθη. "Οτι καὶ ουτος τοὺς πρὸ αὐτοῦ διμηρίσκετο. "Οσα δι ματαιόφρων Μιχαὴλ ἐφρόνει. Περὶ τοῦ Θωμᾶ τυραννίδος. "Οτι περιέθετο ἴστορη δι Θωμᾶς τα τῆς βασιλείας παράσημα. "Οτι αὐτόχει δι τύραννος οὗτος, καὶ ἐκρατήνετο.

N. XXIII. "Οτι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν προσβελάν δι Θωμᾶς τῇ πόλει πολλάκις, οὐδὲν ἀνύστει ἰσχυσεν, ἀλλ' ἡττητο συνεχῶς δὲ καὶ ἡττώμενος τοῦ τυραννεῖν οὐκ ἀπείχετο. "Οτι δὲ τῶν Βουλγάρων ἄρχηγος, σπονδάς μετὰ Ρωμαίων θέμενος, δῆμα καὶ ἐνίκησε, καὶ αἰτίος γέγονε τῆς αὐτοῦ καταλύσεως. Κατάσχεσις τοῦ Θωμᾶ. Περὶ τῆς Ἰραζείας καὶ τοῦ Ιανίου μηδὲ μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Θωμᾶ τῆς ἀποστασίας ἀφισταμένων.

N. XXIV. "Οπως ἡ Κρήτη γέγονεν δύο τοὺς Ἀγαρηνούς. "Οπως καὶ τίνα δευτέραν γαμετήν εἰλήφει δι Μιχαὴλ. Περὶ πατριάρχων. Περὶ τῶν ἐν

A τῇ Κρήτῃ Ἀγαρηνῶν. Περὶ στάσεως ἐν Σικελίᾳ συστάσης.

N. XXV. "Οτι τὴν μητριαὶν ἐκυτοῦ εἰς τὴν μονὴν, ἐξ τῆς ἐλήφθη, ἐγκατέστησην. Περὶ τῆς γυναικὸς Εἰκασίας. "Οπως περὶ τοὺς ἀδικοῦντας διέκειτο δι Θεόφιλος, καὶ δύος τῆς εὐθηγίας τῶν ὄντων ἐφρόντιζε. Περὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Αὐγούστης τοῦ Πετρωνᾶ. Περὶ τοῦ πλοίου τῆς Αὐγούστης.

N. XXVI. Περὶ τῶν γονέων τῆς Θεοδώρας, καὶ περὶ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ τῶν θυγατέρων τοῦ βασιλέως. Περὶ τῆς δεσποτίνης Θεοδώρας, καὶ τοῦ παράφρονος Δενδρέη. "Οτι βαρύς ἦν τῶν εὐσεβῶν κολαστής δι Θεόφιλος. Περὶ τοῦ συγκέλλου Ιωάννου, καὶ διπέρ πρὸς τοὺς Ἀγαρηνούς ἀπεστάλη, καὶ δια ἐποίησε.

N. XXVII. Περὶ τῶν τῆς πόλεως παραστίων τελεχῶν. Περὶ τοῦ ξενώνος τοῦ ζωγράφου. Περὶ τῶν ὁμολογητῶν αὐταδέλφων Θεοφάνους καὶ Θεοδώρου, τῶν γραπτῶν. "Οτι ἐπὶ θυγατρὶ ἐποίησετο γαμβρὸν Ἀλέξιον τὸν Μωσῆλη, ὃν καὶ Καίσαρα ἐτίμησε. Περὶ τοῦ Μανουὴλ καὶ τοῦ Θεοφόρου. "Οτι τοῖς Πέρσαις μαχόμενος δι Θεόφιλος ἡττήθη, καὶ ἥλω ἂν ει μὴ δι Θεόφορος ἐβοήθησε.

N. XXVIII. Περὶ τοῦ περιδεξίου Ἀγαρηνοῦ, καὶ τοῦ ἐκτομού Θεοδώρου τοῦ Κρατερῆ. "Ἐκστρετεῖα κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ νίκη τοῦ βασιλέως. "Οτι πίστεις λαβῶν δι Μανουὴλ ἐκ τοῦ βασιλέως, αὐθίς ἐπανῆλθε, καταστοφιάμενος τὸν τῶν Ἀγαρηνῶν ἀρχηγὸν. Περὶ πατριάρχῶν. "Οτι τὸν ιερὸν Μεθόδιον ὑπερώρισε, καὶ δια ὑπέμεινε.

N. XXIX. "Οτι, κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐκστρατεύσας δι Θεόφιλος, ηττήχησε. "Οπως παρὰ τῶν μισθοφορούντων Σερσῶν δι Θεόφορος βασιλεὺς ἀνεβήθη καὶ ἀκον. "Οτι δι Θεόφορος προστήθε τῷ βασιλέῃ. Περὶ τῆς τοῦ Ἀμορίου ἀλώσεως. "Οπως προεδόθη τοῖς Ἀγαρηνοῖς τὸ Ἀμόριον. "Οτι διεπρεσβεύσατο πρὸς τὸν τῶν Ἀγαρηνῶν ἄρχηγὸν δι βασιλεὺς τοὺς ἐπιφανεῖς τῶν ἀλόντων ὄντων εὐσεβῶν θέλων δὲ τὴν πρεσβείαν οὐ προσήκατο, καὶ δύτι ἐκ λύπης δ βασιλεὺς ἐνόσησε δυσεντερίαν. "Οτι θνήσκων δι Θεόφιλος ἀνείλε τὸν Θεόφορον. Τελευτὴ Θεόφιλου.

LIBER DECIMUS SEXTUS

N. I. "Οπως δι Μανουὴλ, μὴ συναινῶν πρότερον τῇ τῆς αἰρίσεως τῶν εἰκονομάχων καθηρίσει, ὑστερον καὶ λίαν ἐκθύμως συνήκει. Ἐξάθησις Ἐκκλησίας τοῦ πατριάρχου Ιωάννου, τοῦ δὲ ιεροῦ Μεθόδιου προχείρισις, καὶ δύος δι' ἐντεξέων λέγεται σωτηρίας τυχεῖν δι Θεόφιλος. "Ετι περὶ τοῦ καθηρεύεντος Ιωάννου τοῦ πατριάρχου. "(Οσα τῶν Βουλγάρων ἀρχηγὸς ἡπέλλησε τῇ βασιλίσσῃ, καὶ δια ἐκείνη αὐτῷ ἀντεμήνυσεν.

N. II. "Οπως οἱ Βούλγαροι εἰς ἐπίγνωσιν ἥλθον τοῦ Χριστοῦ. "Οτις γῆς τῷ ἔθνει τῶν Βουλγάρων δι βασιλίς παρεχωρήσεν. "Οτις δι Μιχαὴλ τὸν λογοθέτην ἀνείλε Θεόκτιστον. "Οτι καὶ δι βασιλίς Θεοδώρα τῶν ἀνακτόρων ἀπῆλθε, γνωρίσασ τοῖς τῆς βουλῆς δια χρήματα παρὰ τοῖς ταμείοις καταλιμπάνει.

N. III. "Οτι ταχέως δι Μιχαὴλ τὰ ταμεῖα ἐκένωσε τὰ βασιλικά. Καὶ δύτι τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφὰς ἀπέκειρε. "Οτι δι τῆς βασιλείας διοίκησις τῷ Βάρδῳ ἀνετέθη. "Οτι, ἐκστρατεύσας δι Μιχαὴλ, καὶ πολιορκῶν τὰ Σαμόσατα, κακῶς ἐκείθεν ἀπῆλλαξε. Αὐθίς στρα-

τεία κατὰ Ἀγαρηνῶν, καὶ αὖθις ἡτταὶ Ρωμαίων. Ὄτι δὲ Πετρωνᾶς ἐστάλη κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ δτι συμβαλῶν αὐτοῖς ἐνίκησε, μοναχοῦ τινος τὴν νίκην αὐτῷ προειπόντος. Ὅτι τοῦ Μανουῆλ θανόντος δὲ Πετρωνᾶς προεβλήθη δομέστικος τῶν σχολῶν.

N. IV. Ὅτι ἡνιόχει δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ. Ὅπως τῶν κριτῶν ἐφρόντιζεν δὲ βέλτιστος βασιλεὺς οὗτος. Ὅπως περὶ λόγους ἐπούδατεν δὲ Βάρδας. Περὶ τοῦ Φιλοσόφου Δέοντος, καὶ τοῦ αἰχμαλωτισθέντος μαθητοῦ αὐτοῦ. Περὶ πατριαρχῶν. Ὅσα δὲ θεῖος Ἰγνατίος ἔπειθεν ἀφορίσας τὸν Καίσαρα Βάρδαν.

N. V. Περὶ τῶν Ῥών. Περὶ τῶν ἐκ Κρήτης Ἀγαρηνῶν. Περὶ τῶν τόπων ἐν οἷς ἀνήπτοντο πυρσοί. Περὶ τῆς ἀνοίκου τοῦ Μιχαὴλ μετριότητος, καὶ τῶν ἀνοίτοτέρων παιγνίων αὐτοῦ. Περὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος.

N. VI. Σημείον περὶ τὸν Βασιλείον γεγονός προδηλοῦ ὡς βασιλεύει. Περὶ τοῦ ὀνείρου τοῦ φανέντος τῷ νεωκόρῳ τοῦ ναοῦ τοῦ ρήγου Διομήδους. Ὅτι πρότερον δὲ Βασιλείος τῷ Θεοφιλίτῃ ἐξυπηρέτησεν. Ὅθεν καὶ δπως εἰς τὰ βασιλεῖα εἰσῆχθη δὲ βασιλεὺς, καὶ δπως φύειώθη, καὶ ἐτιμήθη. Περὶ τῆς προφῆτεις τῆς μητρὸς τοῦ βασιλέως τῆς περὶ τοῦ Βασιλείου.

N. VII. Περὶ τῆς προφῆτεως τῆς μητρὸς τοῦ βασιλέως τῆς περὶ τοῦ Βασιλείου. Ὅτι ἐπεδούλευον ἀλλήλους δὲ Καίσαρα καὶ δ βασιλείους. Σημείον τι περὶ τοῦ Καίσαρα γεγονός. Ὅτι πολλὰ τῶν ϕύκονομημένων ἀνέτρεπεν δ βασιλεύεις. Ἀναίρεσις τοῦ Καίσαρος Βάρδα. Ἀνάρρησις τοῦ Βασιλείου. Ὅθεν δὲ Βασιλείος ἀνελεῖται ἡρεθίσθη τὸν Μιχαὴλ. Ἀναίρεσις τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ.

N. VIII. Ὅτι τῶν κακῶς δαπανηθέντων χρημάτων, δ βασιλεὺς συνάδεις εἰς τρία ἐπέσωσε κεντηνάρια. Ὅπως δὲ Φώτιος ἐξώθη τῆς Ἐκκλησίας. Περὶ ἐπιδουλῆς. Ὅτι ἐστεψε βασιλεῖς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. τὰς δὲ θυγατέρας ἀπέκειρε. Ὅτι ἐν τῇ Κρήτῃ ἐκστρατεύσας ἤττηθη. Ὅπως δὲ Χρυσόχειρ ἤττηθη παρὰ Ρωμαίων καὶ ἀνηρέθη. Ὅτι, τοῦ Ἰγνατίου τελευτήσατος, δὲ Φώτιος αὖθις ἀνήχθη εἰς τὸν θρόνον τῶν πατριαρχῶν.

N. IX. Περὶ ἐπιδουλῆς. Ἐκστρατεία κατὰ Συρίας. Ὅτι, πολιορκῶν τὴν Ἀδαταν δὲ βασιλεὺς, καὶ δρῶν τοὺς ἐντὸς μὴ φροντίζοντας τῆς πολιορκίας, ἤρετο τὸν τρόπον, καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ. Ὅπως οἱ Ἕταροῦ καὶ Μελιτηνῆς Ἀγαρηνοὶ ἤττηθησαν. Περὶ τῶν ἐκ Καρχηδόνος Ἀγαρηνῶν. Ὅτι δὲ ἥττη Φραγγίας συνεμάχησε τοῖς Ρωμαίοις κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ ἤττηθεντων, ἐξλα καὶ δ ἀρχηγὸς αὐτῶν παρὰ τοῦ ἥττη, καὶ δσα ἐμηχανήσατο, καὶ διέδρε, καὶ δσα ἐποίησεν. Ὅτι ἐκ Ταρσοῦ πλοια ἐποιόρχουν τὴν Εὔριπον, ἔνυσαν δὲ οὐδὲν, καὶ ἐν Κρήτῃς ἔπειρα τὰς παραλίας Ρωμαϊκὰς ἐδίουν χώρας, ἀλλὰ κανένα κακῶς ἀπηλλάγησαν. Περὶ τῶν ἐκ Αφρικῆς νηῶν, καὶ περὶ τῶν ἐκ τοῦ Ρωμαϊκοῦ στόλου ἀποδράτων, καὶ δπως οὐδένα ἐκείνων ἀνελὼν τοῖς λοιποῖς ἐνεπόλησε φόδον.

N. X. Ὅτι ἐνίκησαν οἱ Ρωμαῖοι τοὺς Ἀγαρηνοὺς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ. Ὅτι τῶν τοῦ στόλου εἰς οἰκοδομές ἀστολουμένων, οἱ Ἀγαρηνοὶ ἀδεῶς τὰ παράλια ἐκάστουν. Περὶ τῆς γυναικὸς δὲ προειπέντεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἥττη Ανδρέου μοναχῶν περὶ τοῦ Βασιλείου, δπως βασιλεύει. Ὅτι βασιλεύεσσαν τοῦ Βασι-

λείου προσῆλθεν αὐτῷ ἡ γυνὴ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ ἐτιμήθησαν. Ὅπως τὸ ἔθνος τῶν Ῥών εἰς ἐπιγνωσιν ἤλθε Χριστοῦ.

N. XI. Ὅτι, θανόντος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου, δ βασιλεὺς ἀπαρηγόρητος ἦν, καὶ δπως δ Σανταβαρηνὸς ἔδειξεν αὐτῷ τὸν τεθνεῶτα ἄφιππον. Ὅσα δὲ Σανταβαρηνὸς κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Λέοντος ἐτύρευε, καὶ δπως αὐτῷ κατείκε πρὸς τὸν πατέρα, καὶ δσα δέ Λέων ἐπαθεν. Ἐξ οἵας λαβῆς ἐτελέσθησεν δ βασιλεὺς, καὶ περὶ τοῦ διασώσαντος αὐτὸν ἐκ τοῦ ἐλάφου.

N. XII. Ὅτι ἐξώθησε τῆς Ἐκκλησίας δ Λέων τὸν Φώτιον, καὶ τὸν ἀδελφὸν Στέφανον πατριάρχην προεχειρίσατο. Ὅπως ἐτιμήσε τὸν τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ νεκρόν. Ὅτι πυρπολήθηντα τὸν τοῦ ἄγιου Θωμᾶ ναὸν δ βασιλεὺς οὗτος ἀνεκαλίσε. Ὅπως τὸν Σανταβαρηνὸν ἡμύνατο. Περὶ βουλγάρων καὶ τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν Συμεών, καὶ δσα συνέδη ἐξ ἐκείνου Ῥωμαίοις. Ὅτι ἐπῆλθον τοῖς Ρουλγάροις οἱ Οῦγγροι. Ἐπιδουλὴ κατὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος. Ὅτι τὴν τοῦ Ρωσούτζη Ζωῆν ἐστεψε δέ Λέων.

N. XIII. Ὅτι καὶ τρίτην γαμετὴν δ Λέων ἡγάγετο. Ὅτι καὶ τετάρτην ὡμίλησε γυναικί. Περὶ πατριάρχων. Ὅτι ἐν τῇ εἰς ἄγιον Μάκιον προελεύσει ἐπλήγη δ βασιλεὺς τὴν κεφαλήν. Περὶ τῆς προφῆτεως τοῦ μοναχοῦ Μάρκου. Ὅτι ἀποδιδράσκων δ Σαμωνᾶς κατελήφθη. Ὅτι ἐξώρισε τὸν πατριάρχηΝικόλαο δ Λέων.

N. XIV. Ὅτι καὶ τρίτην γαμετὴν δ Λέων ἡγάγετο. Ὅτι καὶ τετάρτην ὡμίλησε γυναικί. Περὶ πατριάρχων. Ὅτι ἐν τῇ εἰς ἄγιον Μάκιον προελεύσει. Ήσα εμηχανάτο δ Σαμωνᾶς κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ δουκός. Ὅτι διέδρε Κωνσταντίνος δ τοῦ Ἀνδρονίκου υἱός, καὶ δσα ἐλθόντι αὐτῷ δ βασιλεὺς προεφοίβασε. Ὅτι ἐστεψε δ Λέων τὸν οἰκεῖον υἱόν. Ὅσα κατείπεν δ Σαμωνᾶς τοῦ ἐκτομοῦ Κωνσταντίνου, καὶ δσα εἰς ἐκείνον ἐγένετο. Ἐξώθησε δ τῶν βασιλέων τοῦ Σαμωνᾶ. Τελευτὴ τοῦ βασιλέως Λέοντος.

N. XV. Ὅτι τὸν ἀνεψιόν Κωνσταντίνον ἐκτομίαν ποιήσαι Ἀλέξανδρος ἐδούλετο. Τελευτὴ τοῦ Ἀλέξανδρος. Βίνας ἐπιτρόπους κατέλιπε τῷ διαφύτῳ δ Ἀλέξανδρος.

N. XVI. Ἀποστασία Κωνσταντίνου τοῦ δουκός. Ἀναίρεσις τοῦ δουύκα Κωνσταντίνου. Ὅτι πολλοὶ οἱ τοῦ βασιλέως ἐπίτροποι τῶν συναρμάνων τῷ ἀποστάτῃ ἐκόλασαν. Ὅτι διεφέροντο ἀλλήλων οἱ τοῦ βασιλέως ἐπίτροποι. Ὅτι ἀνήχθη τοῦ βασιλέως μήτηρ εἰς τὰ βασιλεῖα, καὶ τῇ διοικήσεως ἀδύτῳ.

N. XVII. Ὅτις δ Λακαπτηνὸς παρὰ τῶν βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ δουύκα Κωνσταντίνου. Ὅτις δ παρακομώμενος κατεσχέθη παρὰ τοῦ Λακαπτηνοῦ. Ὅτι δ βασιλεὺς κατενεγκείν τὴν δευτοῦ μητέρα τοῦ παλατίου ἐπεχείρει, τοῖς δὲ δάκρυσιν ἐκείνης μαλαζεῖς ἀφήκεν αὐτήν. Ὅτι τὴν δευτοῦ θυγατέρα ἐκνηστεύσατο δ Λακαπτηνὸς τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ. Ὅτι δ Φωκᾶς Λέων τυραννίδι ἐπικεχείρηκε, καὶ ἀλούς ἐτυφλώθη. Ἐπιδουλὴ κατὰ τοῦ βασιλέως.

N. XVIII. Ὅτι δηλω παρὰ τῶν Βουλγάρων δ Ἀδριανούπολις. Ὅτι δ ἐκ Τριπολεως στόλος ἀπώλετο. Ὅτι διμίλησαν ἀλλήλοις δ βασιλεὺς Ρωμαίων καὶ δ Συμεών, οὐκ εἰρήνευσαν δι. Μετάβεστις τῶν ἀρχιερέων. Ὅτι Πέτρος δ τοῦ Συμεών υἱός ἐσπειστο, καὶ συνήφθη αὐτῷ ἡ τοῦ βασιλέως ἐγγύηνη.

N. XIX. Ὅπως καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Χριστοφόρον

προεβίσασε τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, εἰτα τοὺς λαϊκοὺς δόνο. Ήερὶ πάτριαρχῶν. Τελευτὴ τοῦ βασιλέως Στριτόφρορου.

N. XXI. "Οτι διαδόσεις ἐποίοις δ βασιλεὺς Ῥωμανὸς. Κύλεούμενος τὸν θεόν διὰ τὴν ἐπιορχίαν, καὶ τὰ χρέα τῶν ἐν τῇ πόλει ἀπέτισεν. Ήερὶ τοῦ ἀγίου Μενδέλιου. Ήερὶ τῶν συμφρῶν μειρακίων. Ἐκ τῆς βασιλείας καθαίρεσις Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ· Δάκιος εἰ, Κύριε, καὶ εὐθεῖαι αἱ χρίσεις σου.

N. XXII. Οἶος ἦν δ Κωσταντίνος, καὶ περὶ τὰ ξηθῆ. Ήερὶ ἐπιδουλῆς. Ήερὶ Οὐργγρῶν.

N. XXIII. Ήερὶ τοῦ πατριάρχου Θεοφυλάκτου. Ήερὶ τοῦ πατριάρχου Πολυευκτοῦ. Ήερὶ τῆς τιμίας χωρᾶς τοῦ Προδρόμου. Ήερὶ Ἀγαρηνῶν. "Οτι δ τοῦ βασιλέως υἱὸς Ῥωμανὸς ἐπειδόλευσε τῷ πατρὶ. Τελευτὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου

N. XXIV. "Οτι ἔστεφεν δ Ῥωμανὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν βασιλεῖον. "Οτι τὰ πλείω τῆς Κρήτης εἴλεν δ Φωκᾶς Νικηφόρος. "Οτι δ Φωκᾶς Λέων, δ τοῦ Νίκηφόρου ἀδελφός, τῷ Χαμαδᾶν πολεμήσας ἐνίκησε. "Οτι αὐθις δ Νικηφόρος τῷ Χαμαδᾶν συμβαλὼν ἡττησεν αὐτὸν, καὶ τὸ Χάλεπ ἐπόρθησε. Τελευτὴ τοῦ βασιλέως Ἀωμανοῦ. "Οπως δ Φωκᾶς βασιλεὺς ἀποκτεύμενος κατεσφύσατο τὸν παρακοιμώμενον Βρίγγαν. "Οτι, θανόντες τοῦ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντος Πέτρου, οἱ Κομητότωλοι ἀπεστάτησαν. "Οπως δ Φωκᾶς βασιλεὺς ἀνεψήθη.

N. XXV. Οία δ Βρίγγας ἡπείρησε τῷ δῆμῳ παντὶ. "Οτι δ παρακοιμώμενος Βασιλεὺς λαὸν ἀπέστειλε καὶ τὴν τοῦ Βρίγγας οἰκίαν κατέστρεψε καὶ ἄλλων. "Οτι ἐστέφθη παρὰ τοῦ πατριάρχου δ Φωκᾶς. "Οτι συνεμίγη δ βασιλεὺς τῇ Θεοφανοῖ. "Οτι ἐκωλύθη δ βασιλεὺς παρὰ τοῦ πατριάρχου ἐπειδήναι τοῦ φυσιστηρίου. Ήερὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ Ἀγαρηνῶν. "Οτι δ Τζιμισκῆς κατετροπώσατο τοὺς ἐκ Κιλικίᾳ Ἀγρηνούς.

N. XXVI. "Οτι δ βασιλεὺς ἐν Κιλικίᾳ ἐστράτευσε, καὶ πόλεις αὐτῶν εἰλεν. Ήερὶ τῶν πυλῶν τῆς Ταρσοῦ καὶ τῆς Μοφουεστίας. Ήερὶ τῆς Κύπρου. "Οτι τῆς Συρίας πόλεις πορθήσας, καὶ τὴν Ἀντιόχειαν πολιορκῶν ἀπανέστη, καὶ περὶ τῆς ἀγίου κεραμίδος. "Οπως δ Φωκᾶς Νικηφόρος διέκειτο περὶ τὸ δηπήκον, καὶ διεὶς αὐτῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀπείχετο. "Ους εἰς κάκωσιν τῶν δηπηκῶν οὗτος δ βασιλεὺς ἐπειδεῖ καὶ οἰα ἐφέσπισεν ἄθεσμα, "Οτι παρὰ τοῦ φυσικοῦ τὸ τεταρτηρὸν ἐπενόηθη, καὶ ἡ προτίμησις τῆς νόσου χαραγγήσει.

N. XXVII. Ήερὶ τοῦ τείχους τῶν ἀνακτόρων. "Οπως ἐλλαὶ ἡ Ἀντιόχεια ἐπὶ τούτου τοῦ αυτοκράτορος, καὶ ὅπερες ἑπειδή διετέθη πρὸς τοὺς ἀλόντας αὐτὴν, καὶ διε τίνεται.

N. XXVIII. Ήερὶ τῆς μέσον τῶν Ἀρμενίων καὶ τῶν πλευρῶν φιλονεικίας, καὶ διπας δ δῆμος διὰ ταύτης ἔξεμψην κατὰ τοῦ βασιλέως. "Οπως τοῦ δῆμου φοβηθέντος, καὶ ἐκ τοῦ θεάτρου ἀποιδράσκοντος παλλοῖ διερθάρησαν. Ήερὶ τῶν Οὐργγρῶν. "Οτι δ βασιλεὺς τὸν Ῥώς κεκίνηκε κατὰ τῶν Βουλγάρων.

N. XXIX. "Οτι λιμὸς γέγονεν ἐπὶ τοῦ Φωκᾶ. "Ο δὲ τούτων εἰς κέρδος ἐχρήσατο. Τί ἐποίησεν δ Μακεδών Βασιλεὺς, σιτοδειαὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ γενομένης. Ήερὶ Δέκοντος τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Φωκᾶ. "Οτι κατὰ τοῦ βασιλέως ἡρέθισε τὸν Τζιμισκῆν ἡ Θεοφανῶν. "Οτι λογοθέτην τοῦ δρόμου ποοεβάλετο τὸν Τζιμισκῆν δ Φωκᾶς. Επιδουλῆ τοῦ Τζιμισκῆς κατὰ τοῦ Φωκᾶ,

Α συμπραττούσης καὶ τῆς Θεοφανοῦς. Ἀναίρεσις τοῦ Φωκᾶ Νικηφόρου.

LIBER DECIMUS SEPTIMUS.

N. I. "Οτι τὸν παρακοιμώμενον Βασιλείον τοῖς τῆς βασιλείας ἐπέστησε πράγμασι. "Οτι ἐκωλύθη δ Τζιμισκῆς εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Πότε ἐστάθη δ Τζιμισκῆς. Πότε οἱ Μανιχαῖοι ἐκ τῆς Ἐψας εἰς τὰ Ἑσπερία μετηνέχθησαν. Ήερὶ πατριάρχῶν. Ήερὶ τῶν Ἀγαρηνῶν. "Οτι οἱ Ῥώς μετακληθέντες κατὰ τῶν Βουλγάρων, καὶ αὐτοὺς καταγωνισάμενοι, ἐπενελθεῖν εἰς τὰ ἴδια οὐκ ἔθελον, καὶ περὶ τοῦ Καλοκυροῦ. "Οτι δ Σκληρὸς Βάρδας ἐστάλη κατὰ τῶν Ῥώς. "Οπως δ Σκληρὸς τοὺς Ῥώς κατηγωνίστηκε, καὶ τοὺς συμμαχοῦντας αὐτοῖς.

N. II. "Οπως δ Φωκᾶς Βάρδας τυραννίδι ἐπικεχείρηκε, καὶ δ πετήρη αὐτοῦ καὶ δ ἀδελφὸς ἀποδρᾶνται μελετήσαντες ἐγνώσθησαν. "Οτι, τοῦ Σκληροῦ ἐπελθόντος τῷ Φωκῷ, οἱ σὸν ἐκείνην προσῆλθον τῷ Σκληρῷ, καὶ ἡ Φωκᾶς τῷ βασιλεῖ προσεχώρησε, καὶ ἐκάρη κληρικὺς, καὶ περιώρισθη εἰς Χίον. "Οτι ἐγνώμεν δ βασιλεὺς τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου. "Οτι ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Ῥώς, καὶ πόλεις καὶ φρούρια ὑπ' αὐτῶν κατεχόμενα ἔλαβε. "Άλωσίς τῆς Περοθλάβας. Πολιορκία τοῦ Δοροστόλου ἤτοι τῆς Δρίστρας, καὶ δπως γέγονεν ἡ πολιορκία.

N. III. "Η τελευταία μάχη πρὸς Σφενδόσθλαδον καὶ τοὺς Ῥώς. "Οτι καὶ τῆς ἐκ θεοῦ βοηθείας ἐτυχοῦν οἱ Ῥωμαῖοι. "Άλωσίς τῆς Δρίστρας. "Οπως ἐγνώσθη διεῖ δ ἄγιος Θεόδωρος τῷ βασιλεῖ συνεμάχησε. "Οτι προσῆλθε τῷ βασιλεῖ δ Σφενδόσθλαδος καὶ προσδέχθη.

N. IV. "Οτι ἐπενελθών δ βασιλεὺς ἐθριάμβευσε. Ήερὶ τοῦ ἐν τοῖς Χαλκοῖς ναοῦ τοῦ Σωτῆρος. Ήερὶ πατριάρχῶν. "Οτι ἀποστατησάντων τῶν Ἐψων Βαρβάρων ἐξεστράτευσεν δ βασιλεὺς κατ' αὐτῶν, καὶ διεν δ παρακοιμώμενος ἡρεθίσθη ἐπιβούλευσαι αὐτῷ, καὶ δπως ἐπειδόλευσε. Τελευτὴ Ἰωάννου τοῦ Γζεμισκῆς. "Οτι αὐθις δ Φωκᾶς Λέων καὶ δ υἱὸς αὐτοῦ Νικηφόρος μελετήσαντες ἐπιθέσθαι τῷ βασιλείᾳ, ἐτυφλώθησαν.

N. V. "Οτι ἀπεκλήθη ἐκ τῆς ὁπεροίας δ μῆτηρ τῶν βασιλέων. "Οτι ἀπεστάτησεν δ μάγιστρος Βάρδας δ Σκληρὸς, καὶ δσας ἐν τῇ ἀποστασίᾳ αὐτοῦ γεγύναστι. Ήῶς δ Σκληρὸς τῆς Νικαίας ἐκράτησεν. "Οτι τῷ Φωκῷ Βάρδας τὸν κατὰ τοῦ Σκληροῦ ἐνεπίστευσε πόλεμον δ παρακοιμώμενος. "Οπως ἐμονομάχησαν δ Σκληρός καὶ δ Φωκᾶς, καὶ δπως οἱ περὶ τὸν Σκληρὸν ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Φυγὴ τοῦ Σκληροῦ πρὸς Βασιλῶνα, καὶ κάθειρξις αὐτοῦ καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ.

N. VI. Ήερὶ πατριάρχῶν. Ήερὶ Βουλγάρων καὶ τοῦ Σαμουήλη, καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. "Οτι δ βασιλεὺς ἐξεστράτευσε κατὰ Βουλγάρων, καὶ τὴν Τριάδιτζαν ἔμελλε πολιορκεῖν. "Οπως δ Κοντοστέφανος ἀπάτῃ μετῆλθε τὸν βασιλέα, καὶ πέπεικεν ἀναζεῦξαι, καὶ δσα οἱ Βουλγάροι ἐποίησαν τοῖς Ῥωμαῖοις ἀναζευγνύουσι, "Οτι δ Φωκᾶς βασιλεὺς ἀνεψήθη. "Οτι δ Σκληρὸς καὶ οἱ παρὰ τοῖς Ἀγαρηνοῖς Ῥωμαῖοι ἀνείθησαν τῶν δεσμῶν, καὶ ἐπανελθεῖν εἰς τὰ Ῥωμαῖα δρια ἡδυνήθησαν. "Οτι κοινωνίαν θεσθαι μετὰ τοῦ Φωκᾶς ἐπὶ τῇ τύραννίδι ἥθελησεν δ Σκληρὸς, καὶ δπως κατεσχέθη καὶ ἐδεσμήθη,

N. VII. "Οτι πρὸς τοῦ δεσμηθῆναι, λάθρα ως

αὐτόμολον ἐπεμψε τὸν οὐδὲν αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα **Α** δὲ καὶ οὐδὲν Σκληρός. Περὶ τοῦ Δελφινᾶ. "Οπως ἔλα καὶ ἀνεσκολοπίσθη. "Οπως ὁ Φωκᾶς κανέστρεψε τὴν ζωγν. Οἰος δὲ βασιλεὺς Βασίλειος τὸ ηθὸς ἐγένετο μενά τὴν κατάλυσιν τοῦ Φωκᾶ. "Οπως τὸν παρακοιμῶμενον δὲ βασιλεὺς ἀπεσκευάστο, καὶ δύως πρὸς ἑκεῖνον διετέθη. Τελευτὴ τοῦ παρακοιμῶμενον. Οἰος ήν δὲ βασιλεὺς πρὸ τοῦ τῆς ἑκουσίας ἐπιλαβέσθαι, καὶ οἰος μετὰ ταῦτα ἐγένετο, καὶ δύως ἐκέλρητο τῷ ἀδελφῷ, καὶ οἰος ήν ἑκεῖνος τὸ ηθὸς. "Οτι αὖθις δὲ Σκληρὸς τῆς τυρχνίδος εἴχετο, καὶ δύως ἐσπείσατο, καὶ προσῆλθε τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐδέχθη. "Οτι κατηρονόμος τῆς Ἰεράριας καταλειφθεὶς δὲ βασιλεὺς ἀπέλθειν ἐκεῖ. "Οσα ἐν Ἰεράρι καὶ Φοινίκῃ κατώρθωσε.

N. VIII. Περὶ πατριαρχῶν. Περὶ τοῦ Σαμουὴλ καὶ τῶν Βουλγάρων, καὶ δσα κατ' αὐτῶν δὲ βασιλεὺς ἐσνήσατο τρόπαια, τὰ μὲν δι' ἑαυτοῦ, τὰ δὲ διὰ τῶν στρατηγῶν, καὶ δσας πόλεις εἴλε καὶ φρούρια, Οἰος δὲ βασιλεὺς ἐδομήτισε. Οἰος ήν δὲ βασιλεὺς οὗτος τὸ ηθὸς. Καὶ οἰος ήν περὶ χρήματα, καὶ δσα συνῆξε καὶ ἐθησαύρισεν.

N. IX. "Οτι ο" Ἀγαρηνοὶ τὸν ἐν Ἱερουσαλήμ καθεῖλον ναὸν. "Οσα ἐν Βουλγαρίᾳ ἐποίησεν δὲ βασιλεὺς Βιστλειος. "Οπως τοὺς φραγμοὺς τῶν ὅρων καθεῖλεν δὲ βασιλεὺς, καὶ εἰς Βουλγαρίαν εἰσέβαλε, καὶ περὶ τῆς τελευτῆς Σαμουὴλ. "Οτι δὲ τοῦ Σαμουὴλ οὗτος ἀνηράθη παρὰ συγγενοῦς αὐτοῦ. "Οτι πολλοὶ τῶν ἐπιστήμων Βουλγαρῶν προσερήνησαν τῷ βασιλεῖ. "Οτι καὶ αὖθις δὲ βασιλεὺς ἐξεστράτευσε κατὰ Βουλγάρων, καὶ δσα ἐποίησε. "Οτι προσερήνη τῷ βασιλεῖ ή γυνὴ καὶ οἱ παῖδες τοῦ Βλαδισθλάβου Ἰωάννου, τοῦ οἰοῦ Ἀαρών. "Οτι κατασχὼν τὴν Βουλγαρίαν δὲ βασιλεὺς, εἰς Ἀθήνας ἀπῆλθε τῇ Θεομήτορι ἀνθομολογούμενος. Περὶ πατριαρχῶν. "Ἐκστρατεία κατὰ Ἀβασγίας. Νίκη Ῥωμαίων κατὰ τῶν Ἰεράρων. Περὶ πατριαρχῶν. Τελευτὴ Βασιλείου.

N. X. Οἰος ήν τὸ ηθὸς δὲ Κωνσταντίνος καὶ τὴν διαγωγήν. Περὶ τῶν θυγατέρων τοῦ βασιλέως, καὶ τῶν ἐκτομῶν αὐτοῦ θεραπόντων. Περὶ Ηατζινάκων. "Οπως ταῖς εἰσπράξειν δὲ βασιλεὺς οὗτος ἐξέτριψε τὸ ὑπήκοον. "Οπως τὸν Ἀργυρόπτωλον Ῥωματὸν γαμβρὸν εἰς τὴν θυγάτερά δὲ βασιλεὺς ἐποίησατο, τὴν ἑκείνου σύμβιον ἀποκαρῆσε ποιήσας. Καὶ Καίσαρα τοῦτον ἀνεῖπε καὶ διάδοχον τῆς βασιλείας κατέλιπεν. Τελευτὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.

N. XI. "Οτι ἐξέκοψε τὸ ἀλληλέγγυον, καὶ ἐπηγένετο τὴν ῥῶγαν τῶν κληριῶν τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ χρεωκοπίαν ἐποίησε. "Οτι δὲ Ηρουσιάνος ὑποπτεύθης ἐπὶ τυραννίδι ἐτυφλώθη. Καὶ δὲ διογένης Κωνσταντίνος δόμοις αἰτίᾳ καθείρθη. "Οτι ἐπείσατο τοῖς Ἀβασγοῖς, καὶ τὴν ίδιαν ἀνεψιάν νύμφην ἔδωκεν. "Οτι οἱ Ἀγαρηνοί, καὶ ρὸν λαδούπεινοι, τῶν πόλεων ἐπελάθοντο, ἀς παρὰ τοῦ Φωκᾶ καὶ τοῦ Τζιμισκῆ ἀχρέθησαν. "Οτι ἐστράτευσε κατὰ τὸ Χάλεπ, καὶ προσῆλθεν αὐτῷ πρεσβεία εἰρήνην αἰτοῦσα, δὲ οὐκ ἐσπέισατο. "Οτι Ἀραβες ἀρέδον τῷ χάρακι ἐπελάθοντες, ἐτρέψαντο τοὺς Ῥωμαίους, καὶ δὲ βασιλεὺς ἐγένετο, καὶ τὸ στρατόπεδον διηράγη.

N. XII. "Οτι ἐπονελθών δὲ βασιλεὺς εἰς τὴν πόλιν, βαρέως τοῖς ὑπ' αὐτὸν προσεφέρετο. Περὶ τῆς παρὰ τοῦ Ῥωμανοῦ δομηθείσης μονῆς. Περὶ τοῦ οὐοῦ τοῦ Χαλεπίτου. Περὶ Κωνσταντίνου τοῦ Διογένους. Περὶ διαφόρων ἔθνων τῶν ὑπὸ Ῥωμαίους. Περὶ τῆς

μεταναστεύντων διὰ τὸν λιμόν. Περὶ σεισμῶν.

N. XIII. "Οτι πρότερον δὲ βασιλεὺς κατέτεινεν έαυτὸν, περὶ μίξιν παιδοποιίας ἐφιέμενος, ἀπογονοὺς δὲ ταύτης, οὐ συνεχῶς προσήγει τῇ βασιλίσσῃ, δὲ αὐτὸν ἐμίστησεν. "Οπως δὲ Παφλαγῶν Μικαήλ προσελήφθη παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ὡς ἡράσθη αὐτοῦ η Ζωῆ, καὶ δτι διὰ τὸν ἕρωτα δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἐπειδουλεύθη, καὶ τέθνηκε. Τελευτὴ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ.

N. XIV. Οἰος διετέθη πρὸς τὴν βασιλίδα δὲ Μικαήλ. Οἰος ήν τὸ ηθὸς δὲ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς Ἰωάννης. Περὶ τῆς νόσου τοῦ βασιλέως Μικαήλ. Περὶ τοῦ Δαλεσπηνοῦ καὶ διὰ τὸν αἰτιαν καθείρθη. Περὶ τοῦ ἐξ Ἀφρικῆς στόλου. Περὶ Σαχαρίτου τοῦ ἄρχοντος Ἀβασγίας. Περὶ Σκυθῶν. Περὶ Ἀράβων.

N. XV. "Οτι μετὰ τῶν Αἰγυπτίων οἱ Ῥωμαῖοι ἐσπείσαντο. "Οτι δὲ Μανιάκης τὴν Σικελίαν ὑπὸ Σαρακηνῶν κατεχομένην Ῥωμαίοις ὑπέταξε. "Οπως ὑπὸ Ἀράβων ἐπειδουλεύθη η Ἐδεσα, καὶ δύως ἐγνώσθη τὸ ηθὸν ἐπιβούλησης. "Οτι δὲ Καρχηδόνος κρατῶν κατὰ τῆς Σικελίας ἐπῆλθε. Καὶ δύως ἡττήθη παρὰ τοῦ Μανιάκη, καὶ ἐψυγε, καὶ δύως δὲ Μανιάκης δέσμιος ἐκεῖσεν ἀχθεῖς, καθείρθη. "Οτι δὲ Σικελία ανθίστη ἐλέφθη ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν ἄνευ μιᾶς πόλεως τῆς Μεσηνῆς. "Οτι ἐφίετο τοῦ πατριαρχείου δὲ Ὁρφανοτρόφος. "Οπως πρὸς τὸ ὑπήκοον διέκειτο δὲ Ὁρφανοτρόφος, καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ. "Οτι ἐπειδουλεύθη παρὰ τῆς βασιλίδος Ζωῆς δὲ Ὁρφανοτρόφος.

N. XVI. "Οτι η νόσος τῆς παραφορᾶς κατεκράτησε σφόδρα τοῦ βασιλέως. "Οπως ἔσχε περὶ τὴν βασιλίσσην δὲ βασιλεὺς Μικαήλ. "Οτι καὶ ὑδέρω περιέπεσεν δὲ βασιλεὺς Μικαήλ. "Οτι δὲ Καλαφάτης Μικαήλ υἱοθετήθη τῇ βασιλίσσῃ, καὶ Καίσαρ ἀνηγορεύθη.

N. XVII. "Οπως ἀπεστάτησε πάλιν τὸ τῶν βουλγάρων θύνος, καὶ δύως εἰς δύο ἀρχηγοὺς περιέστη, καὶ δύως δὲ εἰς τὸν ἄλλον διέφειρε, παρασκευάσσες τὸ πλήθος λιθολευστῆσαι αὐτὸν. "Οτι δὲ βασιλεὺς ὑδερῶν ἐξετράτευσε κατὰ τοῦ βουλγάρων. "Οπως δὲ Ἀλουσιάνος ἐψυγεν ἐν τῶν Ῥωμαίων εἰς τῶν Βουλγάρους, καὶ δύως ἐγνωρίσθη τοῦ Ααρών εἰναι υἱός. Καὶ δύως τὸν Δολιάνον κατασχών ἀπετύφλωσε. "Οτι προσῆλθεν δὲ Ἀλουσιάνος τῷ βασιλεῖ. "Οπως ἀπῆλθεν δὲ βασιλεὺς εἰς τὴν μονὴν τῶν ἀγίων Ἀναργύρων, καὶ ἀπεκάρη. Τελευτὴ τοῦ βασιλέως Μικαήλ τοῦ Ηαφλαγόνος.

N. XVIII. "Οτι εἰσῆλθεν εἰς τὰ βασίλεια δὲ Καίσαρ Μικαήλ. "Ανάρρησις εἰς βασίλεα τοῦ Καίσαρος, καὶ οἰος ήν τὸ ηθὸς δὲ Μικαήλ. "Οπως διετέθη πρὸς τὸν θείον αὐτοῦ τὸν Ὁρφανοτρόφον. "Εξορία τοῦ Ὁρφανοτρόφου. "Οτι τοὺς οἰκείους συγγενεῖς δὲ Μικαήλ υἱρίζει.

N. XIX. "Οτι αἰτιάσεις κατὰ τῆς βασιλίδος Ζωῆς πλαστάμενος δὲ Μικαήλ ἀποκείρει αὐτὴν πρότερον, εἰς τὴν τοῦ Ηράγκιπος νῆσον περιορίσας αὐτὴν. "Οτι διὰ τὴν στάσιν ἀνεκομίσθη η βασίλεις, καὶ δὲ λαὸς μελενδυτούσαν ἰδών αὐτὴν εἰς πλέον τεθύμωται. "Οτι πρὸς τὴν τῆς Ζωῆς ἀδελφὴν τῆς Θεοδώρων τὸ πλῆθος τραπέν, Λύγουσταν αὐτὴν ἀνηγόρευσεν ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ δτι εἰς τὴν μονὴν τοῦ Στουδίου δὲ Μικαήλ καὶ δὲ θεῖος αὐτοῦ δὲ Κωνσταντίνος ἀπῆλθον. "Οτι ἐτυφλώθησαν δὲ βασιλεὺς Μικαήλ καὶ δὲ θεῖος αὐτοῦ δὲ νοβελλίσιμος Κωνσταντίνος, εἵτα καὶ ὑπερωρίσθησαν.

N. XX. "Οτις ἄνδρα τη βασιλίς Ζωὴ ἐμνήστεύετο. Αὐτῶς ἀπεδοκιμάσθη ὁ Δαλασσηνός. Περὶ τοῦ Μονομάχου, καὶ δπως παρὰ τῆς βασιλίσσης Ζωῆς ἤρέθη πρὸς βασιλέαν καὶ πρὸς συνοίκησιν. "Οτις ἐστέφθη ὁ Μονομάχος.

N. XXI. Οιος ἦν τὴν γνώμην ὁ Μονομάχος. Ήερὶ τοῦ Βοῖοθλάδου, καὶ δτα παρ' ἔκεινον ἐγένοντο. Ήερὶ τοῦ Μονομάχου, καὶ τῆς Σκληραίνης τοῦ πρὸς ἀλλήλους ἔρωτος. "Οτις ἐπανήχθη ἐκ τῆς Μιτυλήνης ἡ Σκληραίνα, καὶ δπως αὐτῇ ἐχρήσατο ὁ βασιλεὺς. Τελευτὴ τῆς Σκληραίνης.

N. XXII. Ήερὶ τῆς τοῦ Μανιάκη ἀποστασίας, καὶ δπως διελύθη. Ἀποστασία τοῦ Ἐρωτικοῦ. Ήερὶ πατριαρχῶν. "Οτις ἐτυρλώθη ὁ γεγονὼς Ὁρφανοτρόφος Ἰωάννης. Ἀποστασία τοῦ Τορνικίου Λέοντος.

N. XXIII. "Οτις ἐτυφλώθησαν ὁ Τορνικίος καὶ ὁ Βαττάζης.

N. XXIV. Ήερὶ τῶν Ῥώς κατὰ τῆς βασιλίδος τῶν Βασιλέων ἐπελεύσεως. Ναυμαχία κατὰ τῶν Ῥώς καὶ ἡττα αὐτῶν.

N. XXV. "Οπως οἱ Τούρκοι κατὰ τῆς ὑποκειμένης Ῥωμαίοις Ἐψας μοίρας ἔχωρησαν, καὶ τίνες οὗτοι. "Οπως οἱ Τούρκοι ταῖς ὑπὸ Ῥωμαίους ἐπῆλθον χώραις. Ήερὶ τῆς κωμοπόλεως τοῦ Ἀρτζε. Πόλεμοι Ῥωμαίων συμμαχούμενων Ἰδρησος πρὸς τοὺς Τούρκους, καὶ ἀλωσίς τοῦ Λιπαρίτου ἄρχοντος τῶν Ἰδρηών. "Οτις αὐτὸς ὁ σουλτάνης κατὰ Ῥωμαίων ἔγωρησε.

N. XXVI. Ήερὶ Πατζινάκων, καὶ δπως εἰς τὰ περιστρατα διέβησαν. Ήερὶ τῶν Σκυθῶν προσλεστῶν. Ήερὶ τῆς τῶν ἑτέρων Σκυθῶν ἐπελεύσεως, καὶ δπως ἐάλωσαν. "Οπως οἱ Σκύθαι τῆς ὑπὸ Ῥωμαίους δουλείας ἀφηνίασαν, εἴτα ἐσπείσαντο.

N. XXVII. Ήερὶ ἐπιδουλῆς τοῦ Βολα, καὶ οἵος ἦν ἔκεινος. "Οτις οὐ κατὰ λόγον ἀναλίσκων τὰ δημόσια χρήματα, εἰς πόρους ἀπειδεν οὐκ εὐαγεῖς ὁ Μονομάχος.

N. XXVIII. Τελευτὴ τῆς βασιλίδος Ζωῆς. Ήερὶ τῆς Ἑλλανῶν παλλακευομένης τῷ βασιλεῖ. Ήερὶ τῆς νόσου, ἢ τῶν νόσων τοῦ Μονομάχου. Ήερὶ τοῦ λογοθέου τοῦ δρόμου Ἰωάννου. Ήερὶ τοῦ Λειχούδου Κωνσταντίνου. "Οτις τὸν πρωτεύοντα ἡδουλήθη ὁ βασιλεὺς κατατίτεν διάδοχον τῆς ἄρχης.

N. XXIX. "Οτις εύτυχοῦσα ἦν τὴν ἀρχὴν ἡ Θεόδωρα. "Οτις δ στρατιωτικὸς Μιχαήλ εἰς τὴν τῆς βασιλείας ἀνήχθη περιωπήν. Τελευτὴ τῆς βασιλίδος Θεόδωρας.

LIBER DECIMUS OCTAVUS.

M. L "Οτις τοῖς στρατιωτικοῖς ἀρχουσιν οὐ δεξιῶς ἔχρισσον ἡ βασιλεὺς Μιχαήλ. Ἀποστασία τοῦ μονομάχου Θεόδωρου.

N. II. Προσδεινοτες τῶν στρατιωτικῶν ἀρχόντων πρὸς Περσιπόνδυλον. "Οπος δ Βρυέννιος ἐτυφλώθη. Ἀποστασία τοῦ Κομνηνοῦ καὶ στρατιωτικῶν ἀρχόντων. "Οτις ἐκράτησε Νικαίας δ Κομνηνός. "Οτις συμβαλλούσες τοῖς περὶ τὸν Κομνηνὸν οἱ βασιλικοὶ τιττήθησαν.

N. III. Ἀποστολὴ πρέσβεων πρὸς τὸν Κομνηνὸν περὶ εἰρήνης. "Οσα τῷ βασιλεῖ δὲ τῶν πρέσβεων δ Κομνηνὸς ἐδίλωσε. "Οτις ἡ ἥτησεν δ Κομνηνὸς πληρώσατε δ βασιλεὺς ἐπηγγείλατο, καὶ πάλιν οἱ πρέσβεις πρὸς αὐτὸν ἀπεστάλησαν. Οια ἔγγράφων τοὺς συγκλητικοὺς ἀπήγτησεν δ βασιλεὺς Μιχαήλ.

A "Οτις στασιώδεις τινὲς εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν συνήχθησαν, καὶ δτα βασιλέα τὸν Κομνηνὸν ἀντηγόρευσαν, καὶ τοῦ πατριάρχου συνευδοκοῦντος. "Εκπτωσις τῆς βασιλείας Μιχαήλ τῷ γέροντος.

N. IV. "Οτι, πρώην οἰκονόμων καὶ σκευοφύλακων τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας παρὰ τοῦ βασιλέως προβαλλομένων, δ Κομνηνὸς καὶ ἅμφω τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπένειμε. "Οτις ἀποτόμως τῇ τῶν κοινῶν πραγμάτων διορθώσει ἐπικεχειρήκη, καὶ γέγονεν ἀπασι μιστός. "Οτις οὐδὲ αὐτῶν τῶν τῷ θεῷ καθησιωμένων ἐφείσατο.

N. V. "Οτι δ πατριάρχης ἔθελεν ἐπιτάσσειν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἡπειρει αὐτῷ. Ἐξορία τοῦ πατριάρχου Μιχαήλ. Τελευτὴ τοῦ πατριάρχου ἐν τῇ ἔξορίᾳ. Περὶ πατριαρχῶν. "Οπως τὰ δικαιώματα τῆς ἐλευθερίας τῶν Μαγγάνων ἐλαβεν δ βασιλεὺς ἐκ τοῦ Λειχούδη.

N. VI. "Οτι στρατεία κατὰ τῶν Οὐγγρῶν καὶ Πετζινάκων. "Οπως τὸν ἐκ τῆς Δρυδὸς κίνδυνον ἔξεψυγεν δ βασιλεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτῶν.

N. VII. "Οπως τὴν βασιλείαν ἀπέθετο δ Κομνηνὸς, καὶ ἐμόντας, τὸν Δούκαν προχειριστάμενος βασιλέα. Οιος ἦν τὸ δῆθος δ Κομνηνός.

N. VIII. Ἐπιδουλῆ κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ δπως ταύτην διέψυγεν. Οίος ἦν δ δούκας τοὺς τρόπους. "Οτις ἐκ φειδινᾶς δώρων ἔθελε φιλοιοῦν τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ.

N. IX. Περὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ουτζῶν. Περὶ σειμῶν. Περὶ ἀστέρος κομήτου. Περὶ πατριαρχῶν. "Οτι νοσήσας δ βασιλεὺς καὶ ἐκλείπων τοῖς υἱοῖς βασιλείαν κατέλιπε, κάκενοις τὴν μητέρα ἐπέστησεν, δύμάσασαν ἔγγράφως μὴ δευτερογαμῆσαι. Τελευτὴ Κωνσταντίνου βασιλέως τοῦ δούκα.

N. X. "Οτι ἡ βασιλίς Σύδοκια βασιλέα τοῖς πράγμασιν ἐπιστῆσαι ἐβούλευστο. Περὶ τοῦ Διογένους, καὶ οἵος ἦν τὸ γένος καὶ τὴν ισχύν. "Οτι τυραννῆσαι βούλευσάμενος κατεσχέθη δ Διογένης, καὶ μέλλων κολασθῆναι ἀφέθη. "Οπως ἡ πατηθη δ πατριάρχης, καὶ δέδοτε τῇ δεσποινῇ τὸ τοῦ δροῦ καύτης ἔγγραφον. "Οτι συνήρθη τῇ βασιλίδι Εὐδοκίᾳ δ Διογένης, καὶ ἀνερήθη.

N. XI. "Οτι ἐκστράτευσεν δ Διογένης ἐν τῇ Εψφ καὶ δσα ἐποτησεν. "Οτι καὶ πρὸς Συρίαν ὥρμησεν δ βασιλεὺς, καὶ τὴν Ἱεράπολιν ἔλαβε, καὶ τὸν Χαλεπίτας ἐτρέψατο. Ήττα τῶν βαρβάρων. "Αλωσίς ὑπὸ Ῥωμαίων φρουρῶν τινῶν βαρβαρικῶν καὶ ἀγγελία τῷ βασιλεῖ λαρυραγωγήθησε τὸ Ἀμόριον.

N. XII. Ἐτέρα ἐκστράτεια τοῦ βασιλέως, καὶ δσα ἐν ταύτῃ συνέβησαν. Περὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ τοῦ νυκτὸς τῶν Βλαχερῶν. Περὶ τοῦ Κομνηνοῦ Μανουήλ, καὶ δπως ἐλήφθη αἰχμάλωτος, καὶ δπως ἀπαντήθεν, ἄγων καὶ τὸν ἐλόντα αὐτὸν Τούρκον πρόσφυγα τῷ βασιλεῖ.

N. XIII. Π τελευταία ἐκστράτεια τοῦ Διογένους καὶ δσα ἐν αὐτῇ στρατεία συνέβησαν. Περὶ τῆς τῶν Νεμίτζων ἀποστασίας, καὶ δτι διείλεν δ Διογένης τὸ στράτευμα, καὶ οὐ μετὰ πολλῶν ἐκείνος περιελείφθη.

N. XIV. "Οτι Οὔζοι πρὸς τοὺς Τούρκους ηγούμολησαν, καὶ δτι μετεκαλέσατο, καὶ τὸ στράτευμα, δ διείλεν δ βασιλεὺς, οἱ δτα ἀφίκοντο, καὶ δτι, τοῦ βασιλέως ἐτοιμαζομένου πρὸς πόλεμον, ἐκ τοῦ σουλτάνου πρέσβεως ἤκαστο περὶ εἰρήνης. "Οτι, δποστρεψάντων τῶν πρέσβεων, δ βασιλεὺς πρὸς μάχην

ῷρμησε, καὶ δπως ἡττήθη καὶ ἐάλω. Ὅπως δ σουλτὰν ἑγρῆσατο τῷ βασιλεῖ ἀπαχθέντι πρὸς αὐτόν.

N. XV. Ὄτι προστάγματα ἐπέμφθησαν πανταχοῦ μὴ δέχεσθαι τὸν Διογένην ὡς βασιλέα, καὶ δτι τοῦ Καίσαρος υἱοὶ ἐστάλησαν κατ' αὐτοῦ. Ὅπως κατεκλείσθη δ Διογένης. Καὶ δτι ἐπὶ συνήθησις παρέδωκε ἑαυτόν. Ὄτι ἐν τῇ πρώτῃ νήσῳ ἀπαχθεὶς ἐτελεύτησεν δ Διογένης.

N. XVI. Ὄτι τὸν Σίδην ἐπέστησε τοῖς πράγμασι πρότερον, εἶτα τὸν Νικιφόριτζην. Ὄτι ἀμελῶν τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων, λόγοις ἔσχολασεν δ Μιχαήλ. Ὄτι ὁ σουλτάν, τὰ κατὰ τὸν Διογένην μαθῶν, τὴν Ἐψκη κατέτρεχε. Ὄτι δ Κομνηνὸς Ἰσάκιος ἐστάλη μετὰ τοῦ Ῥουσελίου, τοῖς Τούρκοις ἀντιτάξμενος, καὶ ἡττήθεις ἐάλω, καὶ δ Ῥουσελίος ἀπεστάτησε. Ὄτι δ Καίσαρ σταλεὶς κατὰ τοῦ Ῥουσελίου ἡττήθη, καὶ ἐάλω. Ὄτι δ βασιλεὺς Τούρκους κατὰ τοῦ Ῥουσελίου μετεπέμψατο, δ δὲ, λύσας τὸν Καίσαρα, βασιλέα ἀνείπε καὶ συμμίκας τοῖς Τούρκοις, αἰχμαλώτος καὶ αὐτὸς καὶ δ Καίσαρ ἐλήφθησαν. Ὄτι δ Καίσαρ διὰ τοῦ βασιλέως ἔξωνηθεὶς ἔκειστο, καὶ μοναχὸς γέγονεν. Ὄτι δ βασιλεὺς Ἀλέξιος εἴλε τὸν Ῥουσελίον. Ὅπως ἐκλήθη Παραπάνακιος οὗτος δ βασιλεὺς.

N. XVII. Περὶ τοῦ τῶν Χροβάτων ἔθνους. Περὶ τῆς ἀποστασίας τοῦ δύολου Νέστορος. Ὄτι υἱὸς ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐστρέψθη παρ' αὐτοῦ. Περὶ τοῦ τεχθέντος σημειώδους παιδός. Περὶ τοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ τούτου γενομένου λιμοῦ καὶ λοιμοῦ. Ὄτι δ Βοτανειάτης παρὰ τῶν Ἐψκην ἀρχόντων βασιλεὺς ἀνερρήθη. Ὄτι καὶ ἐν τῇ δύσει δ βρυέννιος Νικηφόρος ἀποστασίαν ἐπεχείρησε. Ὄτι δ Κομνηνὸς Ἀλέξιος καὶ δ Ῥουσελίος ἀπεστάλησαν κατὰ τοῦ Βρυέννου.

N. XVIII. Περὶ πατριαρχῶν. Ὄτι οἱ Τούρκοι τὰς Ρωμαϊκὰς κατέσχον χώρας ἐν τῇ Ἐψκη, καὶ ψκειώσαντο. Ὄτι δ Βοτανειάτης κατέσχε τὴν Νίκαιαν. Ὄτι δ δῆμος τῆς πόλεως βασιλέα ἀνείπε τὸν Βοτανειάτην, καὶ τὸν Μιχαήλ καθεῖλον καὶ ἀπέκτειραν. Ὅπως δ Βοτανειάτης τῆς βασιλείας ἐδράξατο.

N. XIX. Ὅπως δ Βρυέννιος τυραννῶν ἐάλω, καὶ ἐτυφλώθη. Ἐπανάστασις τῶν Βαράγγων. Ὄτι τὴν πρὸ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως γυναῖκα ἔγγιμεν δ Βοτανειάτης. Ὄτι μητροπολίτης Ἐφέσου ἔχειροτονήθη δ τῆς βασιλείας ἐκπεσών Μιχαήλ. Ἀποστασία τοῦ

Βεσιλακίου, καὶ ἄλωσις, καὶ πήρωσις τῶν δφθαλμῶν αὐτοῦ. Ἀποστασία Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ τοῦ Δούκα. Ὄτι τὸν Σίδην εἰς διοικησιν τῶν κοινῶν δ βασιλεὺς προεστήσατο, καὶ περὶ τοῦ Γερμανοῦ, καὶ τοῦ Βοτανειάτου. Περὶ τοῦ Λογοθέτου Νικηφόρου, καὶ δπως ἀνηρέθη.

N. XX. Περὶ τῶν Κομνηνῶν, καὶ πῶς εἰς ἀποστασίαν ὥρμησαν, δπως τῆς πόλεως ἐκράτησαν, καὶ τῆς βασιλείας ἐπέτυχον. Ὄτι δ Βοτανειάτης ἀπεκάρη, καὶ εἰς τὴν Περιβόλεπτον ἀπελθών, ἐκεῖ ἐτελεύτησε.

N. XXI. Περὶ τῶν ἀδελφῶν τοῦ βασιλέως, καὶ τῆς μητρὸς, καὶ τῶν γαμβρῶν. Περὶ πατριαρχῶν.

N. XXII. Περὶ τῶν νήσων, δπως ἐάλωσαν. Περὶ τοῦ Τζαχᾶ. Περὶ τῆς Κρήτης καὶ τῆς Κύπρου. Ὅσα ἐποίησεν οὗτος δ βασιλεὺς πρὸς κάκωσιν τῶν ὑπηκόδων. Περὶ τῶν θυγατέρων τοῦ βασιλέως, καὶ τῶν υἱῶν, καὶ τῶν ἐπὶ θυγατέρας γαμβρῶν. Περὶ τοῦ μεγάλου σεισμοῦ.

N. XXIII. Περὶ τῶν Πατζινάκων, καὶ δπως κατετρώθησαν. Περὶ ἐπιβούλης κατὰ τοῦ βασιλέως μελετηθείσης. Ἐτέρα ἐπιβούλη. Περὶ τῆς τῶν Φράγγων συγκινήσως, καὶ πρὸς τὴν Ἐψκην αὐτῶν διαπεραιώσως. Περὶ τῆς τῶν Βογομίλων αἱρέσεως, καὶ δπως δ ταύτης κήρυξ διεφάρη. Ἐπανάστασις τοῦ Ψευδοδιογένους.

N. XXIV. Περὶ τοῦ Ὁρφανοτροφείου, Μελέτη κατὰ τοῦ βασιλέως, οὗ δ κορυφαῖος δ Ἀνεμάς. Δρῶπαξ, τὸ χρίσμα δ' οὗ δ τρίχωσις ἀφαιρεῖται. Ἀναγωρηθεῖσα τῶν βασιλείων ἡ μητήρ τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὴν Ηαντεπόπτην, ἐκεῖ ἐτελεύτησεν. Τελευτὴ τοῦ σεβαστοκράτορος. Ὅπως διέκειτο πρώην πρὸς τὴν κοινωνὸν τοῦ βίου δ βασιλεὺς, καὶ δπως μετέπειτα. Ὄτι δ τῆς βασιλείας ἔξουσία τῷ βασιλίδι ἀνατεθῆναι μεμελέτητο, δ δὲ υἱὸς ταύτης καὶ βασιλεὺς ἀντέπρεπτε τούτῳ, ὃς δὲν, καὶ ὃς ἀπειρήτο πᾶσιν αὐτῷ προσιέναι.

N. XXV. Περὶ πατριαρχῶν. Περὶ τῆς νέσου τοῦ βασιλέως, καὶ δπως ἀνερρώσθη. Περὶ τῆς φήμης γενομένης κατὰ τὸ μέγα Σάββατον.

N. XXVI. Περὶ τῆς εἰς Χερβόνησον ἐκδημίας τοῦ βασιλέως. Περὶ ἐμπρησμοῦ καὶ ἀνέμων.

N. XXVII. Ἐκστρατεία Τούρκων.

N. XXIX. Οἷος δ τοὺς τρόπους γαῖ τὸ θήσιος δ βασιλεὺς Ἀλέξιος.

DE HEBDOMO CP.

DISQUISITIO TOPOGRAPHICA.

SUMMA SECTIONUM.

- I. Scopus auctoris in statu Controversiæ.
- II. Hebdomum septimum ab urbe lapis proprie appellatur.
- III. Campus inter septimum istum lapidem et urbem Constantinopolit., eadem pariter Hebdomi nomenclatura donatus: in quo existere ædificia omnia, quorum habetur mentio apud scriptores Byzantinos.
- IV. Id firmatur horum allatis locis. Patriarchæ

- Constantinopolit. in litantiis publicis currū vecti, etiam intra urbem.
- V. Processus sacri in Hebdomo, in campo Hebdomo appellato facti intelliguntur.
- VI. Hinc Hebdomum in conspectu urbis esse dicitur.
- VII. Campus Hebdomi ubi Constantinopol. campi Martii vicem obtinuit.
- VIII. Varia et multa in campo Hebdomi existiore

aedificia, atque in iis Tribunal et Palatum Hebdomi. In Tribunal levati soliti imperatores Constantinopolitani, qui, quod urbis mænibus illud adjaceret, in urbe levati interdum dicuntur.

IX. *In Tribunal et in Campo inauguriati passim Augusti.*

X. *Campus, Tribunal et Palatum urbi adjunctum promiscue Hebdomi nomine a scriptoribus donatur. Hebdomi seu Campi Hebdomiani pars intra urbem subinde inclusa.*

XI. *Promontorium Hebdomi proximum fuisse urbis mænibus ostenditur.*

XII. *Hebdomum non ad Propontidem, sed versus Ceratini sinus caput extitit.*

XIII. *Id astruitur scriptorum allatis auctoritatibus.*

XIV. *De Palatii, quod nude interdum Hebdomum appellari diximus, situ, et an idem fuerit cum Consistorio Gratiani et Justiniani.*

XV. *Hebdomum nuncupatum istud Palatum probatur ex scriptoribus.*

XVI. *Hunc Tribunal vestibuli, seu προαὐλου, vicem præbuit.*

I. *Bactenus quidem, ni fallor, prestitimus quod in hujusce operis Præfatione sumus polliciti, nihil nos nisi nova, ac in hocce genere argumenti nobis indicta, de iis quæ ad urbis Constantinopolitanæ vel ædificia vel regiones pertinent, in Notis ad Zonara Annales observatueros. Verum ut faciam satis viro pereruditio Hadriano Valesio, cui Petri Gylili longe doctissimi, et nostram de Hebdomi situ sententiam minime probari advertimus, huic rursum asserendæ, pauca ex iis quæ in Constantinopoli Christiana copiose satis a nobis descripta sunt, hic rursum delibari haud ingratum lectori fortasse fuerit, qui de hac dijudicanda controversia liberum erit arbitrium. In ea vero pertractanda, ut sancti Augustini verbis mihi præfari liceat (*in Epist. ad S. Hieron.*) : *Si aliter quam is sensisse reperiatur, non contra illum dictum, sed quod mihi videbatur a me scriptum esse putem lectorem debere cognoscere : aut si cognosci non potest, credere debere.**

II. *Atque ut hujusce disceptationis ducatur initium, in confessu debere esse agnoscamus Hebdomum ita appellatum, quod septimo ab urbe (veteri scilicet Byzantio ad promontorium Ceratium) milliari distaret: indeve quod Græci Ἐβδόμον, Latini Septimum vocant, quosdam septimilliare nuncupare: quemadmodum in utroque isthmo, Thraciæ Chersonesi et Corinthiaco, a mari ad mare deducto muro Hexamilii a sex milliarium spatio nomen inditum est. Id at multis in ea lucubratione docuimus, allatis auctorum locis fere omnibus, præter quos ab eodem viro docto alias proferri non advertimus, adeo ut pudeat toties cramben repetere, atque eadem cantare versibus iisdem. Sed cum hæc quæstio destiniri vix queat absque prolatis et in medium adductis eorumdem scriptorum auctoritatibus, ac iis præsertim, quas aut non observasse, aut de industria omisisse videtur, ut quæ sententiæ quam tuendam suscepserat adversarentur, breviter quantum licebit, et selectis duntaxat qui ad hanc dirimendam controversiam conducunt locis, quæ in hanc rem habent expedire operæ pretium videtur.*

A XVII. *An προάυλια seu suburbana oppidis proxima fuerint.*

XVIII. *Suburbana etiam interdum intra urbem existere.*

XIX. *In Hebdomo, seu in Campo ita appellato, varia existere ædificia, tum ædes sacræ, quæ recensentur.*

X. *Ædes S. Joannis Baptistæ, quam Hebdomum nude interdum vocant scriptores, an intra urbem existentur.*

XI. *De aliis intra urbem eidem sancto Præcursori dicatis Ecclesiis.*

XII. *An dissipator Hebdomianus vere primus situm Hebdomi explicuerit.*

XIII. *In litterariis controversiis sine nostro invicem dolore licet ludere, id est urbanitate ac moderatione servata.*

XIV. *Auctor nihil novi docetur ex dissipatoris Dissertatione.*

C XXV. *Conclusio hujusce Disceptationis de hac Controversia, quam impeditam existimabat Henr. Valesius.*

III. *Tametsi igitur Hebdomum ita appellatum constet, quod septimo ab urbe milliari distaret, difficultas tamen de Hebdomi istius, cuius passim mentio apud scriptores occurrit, situ, minime inde solvit, cum aliudet diversum sit a septimo lapide, licet eidem, ut et urbi Constantinopolitanæ contiguum, cum inter septimum lapidem et urbem intersitus ager, vel Campus, Hebdomi pariter appellationem haberet, quod non modo in hac Disceptatione probandum suscepit, sed et Campum istum Hebdomianum non ad Propontidem, sed ad sinus Ceratini, versus illius caput, littora, extitisse, ut et tribunal et palatum Hebdomi, ecclesiam Sancti Joannis Baptistæ, ceteraque recensita a scriptoribus in Hebdomo ædificia, in hoc fuisse postremo Hebdomo, seu in Campo Hebdomi, non vero ad septimum ab urbe milliare, quod vult dissipator Hebdomianus. Priusquam vero rem aggrediar, ut res planior deinceps flat, ponemus in exemplum suburbanum Parisiense, seu regis nostri Christianissimi palatum, quod Versalias appellamus, simili fere ab urbe Galliarum primaria disparatum spatio, quo Hebdomum a Byzantio. Quo posito, primo quidem non septimum duntaxat milliare, id est septimum ab urbe lapidem, Ἐβδόμον appellatum habuisse, sed etiam inter septimum istud milliare et urbem Constantinopolitanam interjectum Campum, in quo ædificia omnia quorum membrin Byzantini scriptores, nullaque in ipso milliari septimo stetisse ausim omnino contendere: quod mihi præsertim probandum incumbit, ut disputationis totius fundamentum: quod haud ægre fecerim, si ita appellatum ab iisdem scriptoribus ostenderim.*

D IV. *Primus igitur ex iis prodeat Theophylactus Simocatta, qui libro viii, cap. 13, scribit defixa ad spectaculum a tyranno Phoca, Mauricii et filiorum capita πρὸς τὸ πέδιον τὸ ἀναχείμενον ἐν τῷ λεγομένῳ Ἐβδόμῳ, ὃν Κάμπον Ῥωμαῖοι κατονομάζουσιν. Ubi observanda vox ἀναχείμενον, quæ campum urbi adjacuisse satis prodit: neque enim Campus in ipso septimo milliario esse potuit, alio-*

qui Campus in suburbano seu in villa esse dicere A tur, quod absurdum esset. Deinde Hebdomum. Campum fuisse appellatum diserte ait Simocatta; proinde idem est Hebdomum cum Campo. Theophanes etiam Campum ad urbem Constantinopolitanam statuit, cum ait ad ann. 30 Theodosii Junioris, Byzantios terrae motu consternatos ac territos, ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ λεγομένῳ Κάμπῳ accessisse; cuius terrae motus memoriam quotannis agi 26 Januarii, quo is accidit in Campo, sribit auctor *Chronici Alexandrini*: "Οθεν καὶ ἡ μνήμη κατ' ἓτος ἐπιτελεῖται τῆς λιτανίας μέχρι καὶ νῦν ἐν τῷ Κάμπῳ ὑπὲρ τῆς τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ μαρτυρούμενας. In qua quidem supplicatione imperatorem, senatum, populum et clerum pedibus nudis processuisse tradit idem scriptor: Καὶ δὲ βασιλεὺς ἀλιτανεύσας μετὰ τῆς συγκλήτου, καὶ ὄχλου, B καὶ τοῦ χλήρου, ἀνύπδετος ἡμέρας πολλάς. Theodorus Lector ecl. 1, et ex eo idem Theophanes et Symeon Logotheta in Chron. ms. scribunt Marcianum ἐν ταῖς λιτανίαις γενομένας ἐν τῷ Κάμπῳ πεζὸν ἐξερχόμενον, multas pecunias pauperibus erogasse: Anatolium vero patriarcham, cum a TAURO ad Campum, juxta morem episcoporum urbis regiae, lectica vectus ad supplicationem procederet, et Marcianum pedibus incidentem vidisset, ipsum quoque πεζῶντα processisse. Quis porro Theodosium Juniorem ἀνυπόδετον, cum universa plebe et clero, vel Marcianum pedibus usque ad septimum milliare quotidie processisse putet? Neque hic opponat vir eruditus, quod patriarcha Anatolius curru vectus supplicationem instituerit, inde satis patere longius fuisse iter, quam ut ad proximum urbi campum fuerit processurus. Nam præterquam quod id factam more episcoporum urbis regiae tradunt iidem scriptores, etiam in urbe hoc apparatu litanias instituisse patriarchae colligere est ex eodem Theophane an. 11 Justiniani: Καὶ ἐξῆλθεν ἡ λιτή τῆς ἀπὸ Ἀγίας Ἀναστασίας, καθημένου Μηνᾶ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ βασιλικῷ διχήματι, καὶ τοῦ βασιλέως συλλιτανεύοντος τῷ λαῷ. Et an. 23: Καὶ διῆλθεν δὲ πρόσκοπος Μηνᾶς μετὰ τῶν ἀγίων λειψάνων κατήμενος ἐν διχήμαιι χρύσῳ βασιλικῷ διαλίφῳ, κρατῶν τὰς τρεῖς θήκας τῶν ἀγίων Ἀποστόλων εἰς τὰ γόνατα αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἐποιήσας τὰ ἐγκαίνια, scilicet ædis SS. Apostolorum. Idem Theophanes an. 25 ejusdem Augusti: Γέγονασι τὰ ἐγκαίνια τῆς ἁγίας Εἰρήνης πέραν ἐν Συκαίς, καὶ ἐξῆλθεν τὰ ἅγια λεῖψανα ἐν τῆς Μεγάλης ἐκκλησίᾳ μετὰ τῶν δύο πατριαρχῶν Μηνᾶ τῆς ΚII. καὶ Ἀπολλιναρίου τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ ἐκάθισαν ἀμστέροις ἐν τῷ βασιλικῷ διχήματι, κατέχοντες ἐν τοῖς γόνασιν αὐτῶν τὸ ἅγια λεῖψανα, etc. Denique idem Scriptor anno 36 ejusdem imperatoris, ubi da secundis Encenii ædis Sophianæ: Ή δὲ πανυχίς τῶν αὐτῶν ἐγκαίνιων γέγονεν εἰς τὸν Ἡλάτωνα, καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν δὲ πατριάρχης ΚII. Εὗτόχιος μετὰ τῆς λιτῆς, συμπαρόντος καὶ τοῦ βασιλέως, καθεζόμενος ἐν τῷ διχήματι, καὶ φορῶν τὸ ἀποστολικὸν σχῆμα, καὶ κρατῶν τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον.

V. Verum ut disceptationis seriem prosequamur, Nicophorus patriarcha Constantinopolitanus, in Historia, agens de Avaribus circa urbem dispersis, Heraclio imperante: Καὶ μόλις πρὸς τὸ πεδίον τὸ πρὸ τῆς πόλεως, ὃ Ἐβδομόν καλοῦσι, καταλαβόντες ιδρύσαντο, ἔνθεν δέ τε σκεδανώντες ἤχρι καὶ εἰς τοῦ Βαρνάσσου ποταμοῦ γέφυραν. Ex hoc unico præterea loco patet omnino voce Hebdomi non septimum ab urbe milliare, sed Campum ad urbem indigitari, quem occupavere Avares urbem obsessuri, usque ad Barnysi fluvii pontem: qui scilicet fluvius Campo Hebdomi appellato adjacebat. Sed quin idem Campus Hebdomi proxime urbi adiacuerit, scrupulum omnem eximit Euchologium Goari, p. 810, ubi describitur εὐχὴ λεγμένη ἐν λιτῇ γενομένῃ διὰ φόρου εἰς τὸν Κάμπον, εἰς τὸν ἄγιον Διομήδην ἐξώπορτα, καὶ εἰς τὴν παλαιὰν πέτραν. Supplicatio igitur siebat a Tauro, seu a foro Tauri, ad ædem S. Diomedis extra portam, et ad veterem Petram, quam Anonymus Combeffisanus in Constantini Porphyrogeniti Vita, τὸ παλαιὸν πέτριν vocat. Neque alia est εὐχὴ, quæ pag. seq. in eodem Euchologio habetur, hocco loquente: τάξις γινομένη ἐν τῷ Τριβουναλιφ ἐν ταῖς ἐξ θους ἀπερχομέναις ἐκεῖστι λιτανίαις. Ubi observare licet litanias, promiscue dici factas in Campo et tribunal. Sed neque etiam diversa videtur ista supplicatio ab ea, cuius quotannis memoriam celebrari ἐν τῷ Κάμπῳ λιτανεύοντος τοῦ λαοῦ, ob terræ motum qui 15 Augusti anno 27 Justiniani accidit, scribit Theophanes et ex eo Cedrenus et Symeon Logotheta. Sic in *Chronico Alexandrino*, an. 1 Heraclii in terræ motu qui accidit 20 Aprilis, λιτῆν γενέθαι εἰς τὸν Κάμπον, καὶ φαλφῆναι τὸ Τρισάγιον decretum legitur. Enimvero nemo erit, opinor, qui quod nude dicitur esse extra portam, ad septimum milliare exstissee velit asserere, nisi etiam velit Romam dici exstissee extra urbis Constantinopolitanae portas. Meminit denique idem Theophanes anno 36 Justiniani supplicationis ad S. Diomedis ædem, scribens Eutychium patriarcham, cum mense Augusto, solo vigente Borea ac flante, navigia ad urbem non possent accedere, λιτὰς ἀκβαλεῖν εἰς Ἱερόντσαλήμ, τοῦτο ἔστι εἰς τὸν ἄγιον Διομήδην. Ex quibus docemur hunc S. Diomedis ædem, quæ extra portum urbis erat, Jerusalem appellatam, aliasque fuisse ab æde S. Diomedis, quæ antea S. Eliæ nuncupabatur, ut testatur Symeon Logotheta in Michacle et Theodora, et intra urbem erat, ad portam urbis Auream. Monasterii porro Jerusalem appellati abbates conciliis Constantinopoli interfuisse alibi observamus: nam cum prius catholica esset ecclesia, seu plebalis, monachis est attributa. Consimiles alias in Campum Hebdomi institutos litanias ob terræ motus, vel ob alias quasvis calamitates, habent scriptores, ac præsertim illam de qua Cedrenus agit in Justino seniore, quem perceptio terræ motu eversæ Antiochiae nuntio lugubres vestes induisse scribit, et

Byzantios per septem dies εἰς πρὸ τῆς πόλεως ιαδὸν ἵππα σημεῖοις ἀπέχον litanias instituisse. Quia quidem loquendi formula usus est Cedrenus recepta apud Græcos et Latinos scriptores qui linguis venustati studebant: quod satis vel inde perdipiore est, quod statim addat campum extitisse πρὸ τῆς πόλεως. Neque enim campus in prospectu urbis esse potuit si ab ea septem milliaribus dissitus fuit, nec indici aut fieri potuere supplicationes, neque plebs continua septem diebus orationis gratia ad septimum ab urbe milliare procedere (quod velim serio attendat vir doctus), quotidie ad urbem vel ad urbis proxima reversura. Urbs Parisiorum terræ motu concussa fuerit, cives ne aditum ruina obruantur, Versalias sese confidunt: ἐτί πολιτεῖαι indicantur supplicationes, ad tres autem quatuor leucas quotidianis secedent reverunt? et aliquis sancte mentis id sibi persuadeat? In urbis certe vicinis locis tentoria explicuisse non abnuerim in ejusmodi terræ motuum terroribus; civesque extra urbem, non vero ad septimum usque milliare, prorupisse, donec ii desinerent: ut in terra motu, qui accidit 9 Februarii, indicet. 13, anno 10 Constantini et Ireneos, quo, ut dicit Symeon Logotheta in Chron., ms. et Theophanes, στισθὲς γένος φορεύτατος, ώστε καὶ μὴ τολμῶντες τὸν δικαιονός καθευδῆσαι, ἀλλὰ πάντας εἰς τὸν κήπους, τὰ δέξαρα σκηνὰς ποιήσαντας διέγειν· ἡ δὲ πατέλισσα ἔμα τῷ νιψ αὐτῆς ἐξῆλθεν ἐν τῷ Ἀγίῳ Μάρκυρῳ, ad palatium scilicet, quod ad urbis muros versus sinum Ceratium erat, secessit imperatrix: quo etiam sese recepisse Leonem M. in simili terræ motu scribit Chronicorum Alexandrinum.

VI. Deinde, ut diximus, qui fieri potest ut Campus πρὸ τῆς πόλεως fuerit, si ab ea septem millibus dissitus fuit? hac certe loquendi formula quæ manib[us] proxima sunt et in illius prospectu vulgo intelligere scriptores palam est. Atque ut id uno aut altero firmem loco, scribit auctor Chronicorum Alexandrinum Constantinum M. restaurata Drepano, Rhynchos urbe, Æaque Helenopoli de matris nomine appellata, hinc vectigalium immunitate donasse οἵας φανεράς περιοχῆς πρὸ τῆς πόλεως, ποτέ πάλι ἀντὶ urbem prospectus, in honorem S. Libani martyris. Unde patet quidquid in prospectu est civitatis, dici esse πρὸ τῆς πόλεως. Latino Barturi in banlieu dicent. Sed et de quadam ad sinus Ceratini caput insula verba faciens Michael Psellus in Hist. ms. in Isachio Commodo, ita hæc verba usurpat: Καὶ βασιλεῖος τοῦτον καταγγῆται αὐτοῦ που πρὸ τῆς πόλεως ὅποδέχεται ἄπεικυλος τῇ θαλάσσῃ καὶ ἐκατέρου μέρους, ἀνδρὶ ἀντάρχης θηρατικῷ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῷ βασιλεῖ τούτῳ. Scyllizes in eodem Isachio: Οἱεν δὲ τῆς τῶν Ἀρχαγγέλων ἐφισταμένης ἕστης ἔξεισιν εἰς τὸ πρὸ τῆς πόλεως, φιλοτίμως τὰ τῆς ἕστης ἐκτελέσαι σκουδάζων, in adem scilicet XI Ordinum, que muris terrestribus adjacebat, uti observavimus in metra Constantiopolis. Tradit Zonaras in

A Romano Lacapeno, Symone Bulgarorum rege ad urbem cum valido exercitu tendente, eam oppugnaturo, Romanum imperatorem, ne quæ ante urbem erant amonitates ab hoste vastarentur, copias suas extra mœnia eduxisse: Ο Συμεὼν δὲ κατὰ τῆς πόλεως ἐκπέμπει στρατόν· Ἰνα δὲ μη ἐλθόντες τὰς τῆς πρὸ τῆς πόλεως διαρθείρωσιν ἀγλαῖς, ἐπειμψε καὶ δὲ Ρωμανὸς τοὺς ἀντιταξαμένους αὐτῷ. Neque aliter Continuatoremus Theophanis, lib. iii, n. 4, dum scribit Theophilum imp. palatii muros excedisse, ut liber esset in urbis proxima prospectus, atque adeo in ipsam Prōpontidem: Οὐτεν ἐπὶ τινα τῶν ἀφθαλμῶν ἐστασιν τὰ πρὸ τῆς πόλεως ἔχοντα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἐκατὸν καλοῦσι τοὺς βασιλεῖς, τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν τοῦ πατέλιον τείχη τῶν ἀρχαίων θεμελίων οὕτος παρεκβαλῶν, καὶ πρὸς τὰ ἥλιακά — παραδείσους ἐργασίμενος, ἐκεῖθεν τὸ λοιπὸν ἐν ἐπλήρῳ, καὶ ἐκεῖδην ἐπερπε τούτοις, καὶ ἐψυχαγώγει, ὡς τὸς εἰκός. Diruerat Lacapenus Palatii muros, ut eorum quæ πρὸ τῆς πόλεως erant conspectu visum oblectaret: ita exserte hic scriptor. Sed et ita hanc vocem usurpat Constantinus Porphyrogenitus in avi Vita, n. 22 editionis Combefisiæ, ut alios omittam.

VII. Non aliud igitur fuit Campus iste ab eo qui orbis manib[us] terrestribus seu Theodosianis obversabatur, qui Hebdomi nomen retinuit, quod inter urbem et septimum milliare protenderetur, quenadmodum planities inter Lutetiam et Sandionysianum oppidum, non Lutetiana, sed Sandionysiana appellatur. Is vero Campi Martii vice urbis Constantinopolitanæ fuit: nam majores omnes civitates ejusmodi ad mœnia campos habuisse alibi (in *Gloss. med. lat.*) docuimus in quibus militares ciuium fierent exercitationes: quos ideo κάμπους στρατιωτικούς vocat Theodorus Hermopolites ineditus (*Lib. i fol. 12, Cod. Reg.*): Η γένος κάμπος στρατιωτικός, καὶ ἐγρυμάνοντο ἐν αὐτῷ οἱ στρατιῶται. Hōs Μαρτίους unice appellat Mauricius, lib. iii Strateg. cap. 2. Όν πρῶτον ἐν τῷ Μαρτίῳ ποτὲ οἱ καβαλλάριοι ἐπαιξον ἐν τοῖς παραχειμαδίοις. De iis etiam ita Vegetius, lib. I, cap. x: Romani veteres, quos tot bella et continuata pericula ad omnem rei militaris eruditior artem, Campum Martium vicinum Tiberi detegerunt, in quo juventus post exercitum armorum sudorem pulveremque dilueret. Hinc ejusmodi Campi, ubi et censebantur milites, ut est apud Leonem Grammaticum et Anonymum Combefisiandum, in Lacapeno, n. 6, ubi de Campo ad urbem Constantinopolitanam, γυμνάσια πολεμικὰ dicuntur Theodorito, lib. iv, *Hist. Ecc.* cap. 25 et 28, si novi interpretis versio spectetur: Πεδία τὰ ποκέμοις δεχόμενα μελέτας, Libanio, in Presbentico ad Julianum imp. quo respxit Cicero, cum ludo campestri et exercitatione uti dixit. De militari vero Byzantiorum in Campo exercitatione, quedam habet Theophanes, an. 7 Phœce, ut et Palladius in Vita Chrysostomi, ubi scribit Arcadium urbe egressum τοῦ γυμνασθῆναι: ἐν τῷ

παραχειμένῳ πεδίῳ. Qui quidem Campus non alias est ab Hebdomiano : quod præterea inde colligere licet quod Russinus, præfector prætorio, in *Chronico Alexandrino* interemptus dicatur in Hebdomo ; apud Philostorgium vero lib. xi, cap. 3, ἐν τῷ λεγομένῳ τριβουναλίῳ, apud Zosimum, lib. v, et Socratem, lib. vi, cap. 1, πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως apud Marcellinum Comitem ante *ubis portas* : apud Claudianum denique lib. ii, in eundem Rusinum, in Campo urbi proximo, quem ita describit :

*Urbis ab Augusto tractu, qua vergit in austrum,
Planities vicina patet, nam extera pontus
Circuit, exiguo dirimi se tramite passus.*

Mox in ea planicie extitisse tribunal, sic innuit, dum Russinus Arcadium compellat :

*graviterque appensa veste morantem
Increpat Augustum, scandal sublime tribunal,
Participem sceptri, sociumque declarat honoris.*

Quis non videt hisce laudatis locis, non modo Hebdomum, Tribunal, et Campum pro uno eodemque loco sumi, sed etiam Campum ipsum urbi proximum fuisse, non vero ad 7 milliare ? cujus tandem situ cognito, superest ut quæ in eo extiterint aedificia percurramus.

VIII. Ex his præcipua fuere *Tribunal* et *Palatum Constantinianeum* vel *Justinianeum*, utrumque Hebdomi nomenclatura pariter donatum a scriptoribus : quod hic nobis in primis probandum. Atque ut a Tribunali ordiamur, in quo levari et inaugurarri solebant imperatores, illud cum in Campo, tum in Hebdomo, atque adeo in ipsa urbe extitisse tradunt passim scriptores, ita ut interdum *Campus Hebdomi*, ab eo *Campus Tribunalis* : interdum *Tribunal Hebdomi*, interdum denique ac nude *Hebdomum* ab iis appelletur. Nam ecce, si liceat alias a nobis adnotata hic rursum recudere, in *Chronico Alexandrino*, Valens a fratre Valentiniano εἰς Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ Ἐβδόμῳ levatus imperator dicitur : ab Idatio, *Constantinopoli in milliario 7 in Tribunali*. Nec abludit Themistius, cujus verba præstat hic adducere, quod suburbanum istud, Hebdomum scilicet, in urbe extitisse exserte testetur. Ita ita in Philadelphia : "Οσον γὰρ πλεονος ἄξιον τὸ κτήσασθαι τὰ ἀγαθὰ τοῦ τὸν κεκτημένον μείζω ποιῆσαι, τοσοῦτον καὶ σοὶ δικαιοτέρᾳ πρὸς τὴν πόλιν ἔστιν ἡ τῆς εὐ- νοίας ὑπόθεσις. Ἡ πῶς οὐκ ἂποπον τὴν μὲν ἐσχατιάν, ἐφ' Ἰη τὴν ἀλουργίδας ἐντῆψαι, περιφάνεστέραν ποιῆσαι κρηπῖδι, καὶ βῆμασι καὶ ἀνδριάσι, τῇ πόλει δὲ οὐκ ὀκνεῖς δνομάζειν μητέρα τῆς ἀναρρίσεως; μηδὲ οἰσθαι ἐποφλισκειν τὰ χαριστήρια; Ex quibus verbis omnino conficitur, ut recte conjectat Petavius, ἐσχατιάν illam, esse suburbanum, quod Hebdomum appellabant, in extrema urbis parte situm, ubi in tribunali, cuius hoc loco meminit, inaugurarri solebant imperatores : neque enim urbis ἐσχατιά appellari debuit septimus ab ea lapis, cum illius extremum esse non potuerit, quod velim

A attendat vir doctus. Proinde matrem suæ inaugurationis urbem Constantinopolitanam jure appellaverit Valens, quod revera in ea facta esset : quod minime dixisset, si in septimo ab urbe milliario fuissest peracta. Et sane Ammianus, lib. xxvi, Valentem a fratre Valentiniano imperatorem dictum Constantinopoli in Suburbano prorsus etiam innuit, cujus verba hic apponam, quod Themistiana illustrent : *Indeque cum venisset Constantinopolim, (loquitur de Valentiniano) multa secum ipse devolvens, et magnitudine urgentium negotiorum jam se superari considerans, nihil morandum ratus, quintum Kal. Aprilis productum eundem Valentem in Suburbanum, universorum sententiis concinibus, (nec enim audebat quisquam refragari) Augustum pronuntiavit : decorque imperatorii cultus ornatum, et tempora diadamate redimitum, in eodem vehiculo reduxit. Ubi per Suburbanum, Hebdomum intelligi constat, quod ad urbem extitit, ex quo in Palatium Valens una cum fratre vehiculo reversus est. Ita porro apud Marcellinum comitem Arcadias levatus Augustus dicitur *Constantinopoli, in milliario septimo*. Ubi idem *Chronicon Alexandrinum*, Ἀρχάδιος Αὔγουστος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ τριβουναλίῳ τοῦ Ἐβδόμου ἀνηγορεύθη. Apud eundem Marcellinum comitem, *Honorium pater suus Theodosius in eodem loco quo fratrem ejus Arcodium, Cæsarem fecit, id est foras septimo ab urbe milliario*. Idem *Chronicon Alexandrinum* Theodosium Juniores levatum etiam Augustum scribit ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸ Ἐβδόμον ἐν τῷ τριβουναλίῳ, Marciandum vero ἐν τῷ Ἐβδόμῳ, omissa voce Tribunalis. Zenon *in septimo levatus* scribitur apud Victorem Tunnensem : Basilicus ἐν Κάμπῳ, apud Theodorum lectorem, Theophanem, Symeonem Logothetam, Zonaram, et alios : Mauricius a Tiberio ἐν τριβουναλίῳ, apud eundem Theophanem et Zonaram : ἐν προχέντῳ τοῦ Ἐβδόμου, in *Chronico Alexandrinō* Phocas in aede S. Joannis Baptiste ἐν τῷ Ἐβδόμῳ, apud Simocatiam et Theophanem : *in septimo quod dicitur Secundianas*, apud Gregorium M. Ut porro tyrannus in urbem venerit, sic narrat Theophanes : Οἱ δὲ Πράσινοι, ἔξελθόντες εἰς τὸ Τῆγμα, μεγάλας εὐφημίας ἐπίμων τὸν τύραννον Φωκᾶν, καὶ πειθούσιν αὐτῷ ἐν τῷ Ἐβδόμῳ περιπατεῖσθαι. Πλέμπει τοινυν Φωκᾶς Θεόδωρον τὸν ἀσηκρῆτης, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἐπενέγνωσεν τῷ λαῷ διπλας δ πατριάρχης καὶ οἱ δῆμοι, καὶ ἡ σύγκλητος ἀφίκωνται ἐν τῷ Ἐβδόμῳ. Τούτου τοινυν γεγονότος, καὶ πάντων ἐν τῷ Ἐβδόμῳ ἀφίκομένων, Κυριακὸς δ πατριάρχης ἀπήγησε τὸν τύραννον διμολογίαν περὶ τῆς δρθοδόξου πίστεως. Ἡ δὲ ἀναγδρευσις τοῦ τυράννου εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Ιωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ γέγονεν. Nimirum Prasini Phocam ad Hebdomum accedere suadent, ubi scilicet inaugurarri et levari solebant imperatores : quo cum accessisset, in aede S. Joannis Baptiste, palatio Hebdomiano vicina, a patri-*

B

C

D

Πλέμπει τοινυν Φωκᾶς Θεόδωρον τὸν ἀσηκρῆτης, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἐπενέγνωσεν τῷ λαῷ διπλας δ πατριάρχης καὶ οἱ δῆμοι, καὶ ἡ σύγκλητος ἀφίκωνται ἐν τῷ Ἐβδόμῳ. Τούτου τοινυν γεγονότος, καὶ πάντων ἐν τῷ Ἐβδόμῳ ἀφίκομένων, Κυριακὸς δ πατριάρχης ἀπήγησε τὸν τύραννον διμολογίαν περὶ τῆς δρθοδόξου πίστεως. Ἡ δὲ ἀναγδρευσις τοῦ τυράννου εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Ιωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ γέγονεν. Nimirum Prasini Phocam ad Hebdomum accedere suadent, ubi scilicet inaugurarri et levari solebant imperatores : quo cum accessisset, in aede S. Joannis Baptiste, palatio Hebdomiano vicina, a patri-

archa Cyriaco solenni ritu coronatus est, cum alias imperatores in sede duntaxat Sophiana corona donari solerent. Is vero triduo postquam in urbem venit, Eudociam uxorem Augustam coronavit, in sede scilicet Sophiana, cum ille antea in Hebdomo, seu in sede S. Joannis Baptista, a patriarcha coronatus fuisse. Ita porro Constantinus Copronymus a patre Leone Isauro ἐν τῷ τριβουναλίῳ, et Leo Armenius ἐν τῷ πρὸ τῆς πόλεως τριβουναλίῳ, levati leguntur apud eundem Theophanem, Symeonem Logothetam, et Georgium Hamartolum in Chronicis mss., ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ τριβουναλίου, in Chronicis ms. ab Adamo ad Leonem Sapientem. Hisce addere placet quod tradunt Simocatta, idem Theophanes, et Georgius Hamartolus, Mauricii imp. et filiorum in Eutropii ad Calchedonem portae essorum capita, per aliquot dies plebi exposuisse Phocam in Campo Tribunalis. Quod si factum id esset septimo ab urbe milliari, eo certe concedere oportuisset plebem Constantinopolitanam, quod nemo opinor sibi persuadeat.

IX. Ex his igitur patet omnino Hebdomum, Tribunal, et Campum, promiscue usurpari apud laudatos scriptores pro uno eodemque loco, ubi acclamari et inaugurarī solebant imperatores, more ab antiquo recepto, cum in Campus Martii, seu qui ad majores civitates erant, id ferme semper peragi solitum doceant scriptores, ac in primis Flavius Vopiscus, quo loco scribit, Tacito a senatu in imperatorem electo, *inde itum ad Campum Martium, ibi Comitiale Tribunal ascendisse eundem Tacitum, et praefectum urbi Aelium Cæsonium nuntiasse militibus et civibus in principem de sententia omnium exercituum Tacitum a senatu electum.* Tradit præterea idem scriptor Probo militari quodam consensu in imperatorem acclamato, *factum concursum, et cespititium Tribunal, appellatumque imperatorem, atque ornatum pallio purpureo, quod de statua templi ablatum est, atque inde ad Palatium reductum.* Et Lactantius, in libro de mortibus persecutorum n. 32, de Maximino: *Pietas consumaciam, tollit Cæsareum nomen, et se licetimque Augustos appellat, Maxentium et Constantium filios Augustorum (id est Cæsares) Maxen- tiam postmodum scribit quasi nuntius, in Campo Martio proxime celebrato Augustum se ab exercitu nuncupat.* Mitto quæ de Juliani in Campo et in Tribunal in Gallia Ammianus Marcellinus, et de Gratiani apud Ambianos in Tribunal, et Valentini Junioris ab exercitu in Tribunal in civitate Actino, inauguratione, Idatius, scribunt; ubi duntaxat observare licet, Tribunal dici fuisse in civitate, tametsi rem actam in Campo, proximum vero sit, secundum receptum morem. Sed et Campum et Tribunal etiam Romæ idem fuisse firmat Theophanes, ubi de Constantio solemnis pompa urbem ingresso: 'Εξελθὼν δὲ ἐν τῷ τριβουναλίῳ Κάμπῳ, καὶ στὰς ἐφ' ὕψους, συμπαρόντος αὐτῷ τοῦ στρατοπέδου, ἐδημηγόρει, id est in Campo

A Martio qui urbi proximus fuit: ubi locutus videatur Theophanes more, ut ita dicam, Constantiopolitano; quo loco *Chronicon Alexandrinum* habet, ἐν τῷ Κάμπῳ τριβουναλίου ἐφ' δψηλοῦ ποιήσας, etc, cuius quidem Tribunalis Constantii meminit Themistius orat. 3. Non mirum igitur si qui purpuram arripiebant, priusquam in urbem venirent, ad Campum, et ad Tribunal quod in Campo urbi proximo erat, secedebant, ut ab omnibus, ac militibus præsertim, quorum ea tempestate id juris esse videbatur, imperatores more recepto acclamarentur. Quin etiam observatum pridem a viris doctis, *Egyptios reges post celebrata ἀνακλητήρια, Memphi in Palatio solitos inaugurarī, non vero Alexandriam, quæ Egypti caput erat, ut regum Persarum inaugurationem, quam τελετὴν appellabant, factam Parasgadis: quomodo etiam reges nostri Durocotti Remorum inaugurarī et coronari solent, non vero Parisiis, urbe regni primaria.*

B X. Aliud proinde fuit Hebdomum, seu septimus ab urbe lapis, aliud Campus ad urbem, Hebdomi appellatione donatus, aliud Tribunal, eique adjunctum Palatum Constantinianeum, utrumque etiam eadem nomenclatura notissimum apud scriptores Byzantinos, quod satis superque probasse arbitramur. Quæ quidem non observata distinctio, viro erudito, aliquis forte fucum fecit, adeo ut vix ac ne vix quidem sibi persuadere potuerint, Hebdomum non modo ad urbem pertinuisse, sed et partem illius intra ipsius muros includi, vel saltem ad ipsa suburbia potuisse protendi, ac Hebdomi servari appellationem. Quod sane accedit, quemadmodum, ut attigimus, Campus ad Lutetiam manū versus Septentrionem, Sandionianum vulgo appellamus, ab oppido et monasterio S. Dionysii, quatuor milliaribus ab urbe dissito. Vere enim dici potest partem istius agri, prolatis subinde civitatis pomœriis, esse intra ipsam Parisiorum urbem, ut pars Hebdomiani agri, qui usque ad vetus Bysantium protendebatur, prolatis paritera Constantino pomœriis, intra novam urbem inclusa est: quod quidem planum flet, prolatis scriptorum auctoritatibus, ne gratis id proferri dicatur.

C XI. Theophanes anno 5 Constantini Pogonati, quem laudavimus in nostra *Constantinopolit;* scribit Saracenos in Thracicas partes appulisse, urbemque obsedisse ab occidentali promontorio Hebdomi, seu Magnaura, usque ad orientale promontorium, quod Cyclobium vocant. Illius verba sunt expendenda, quod controversiam omnem dirimant: Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ προλεχθεὶς τῶν θεομάχων στόλος ἀναβὰς προσώρμησεν ἐν τοῖς Θρακίοις μέρεσιν ἀπὸ τῆς πρὸς δύσιν ἀκρότητος τοῦ Ἐβδόμου, ἥτοι τῆς λεγομένης Μαγναύρας, μέχρι πάλιν τοῦ πρὸς ἀνατολὴν ἀκρωτηρίου τοῦ λεγομένου Κυκλοβίου. Κατὰ πᾶσαν τὴν ἡμέραν συμβολὴ πολέμου ἐκροτεῖτο ἀπὸ πρωῒ ἔως ησπέρας, ἀπὸ βραχιολίου τῆς Χρυσῆς πόρτης μέχρι τοῦ Κυκλοβίου ἑαυτοὺς ὠθοῦντες, καὶ ὠθούμενοι. Quæ

quidem ita reddidit auctor Miscellæ : Anno 5 imperii Constantini, prædictus Deum impugnantium stolus ascendens applicavit in Thracensibus partibus, a summitate videlicet septimi, quæ vergit ad Occidentem, id est a domo quæ Magnaura dicitur, et rursus usque ad arcem, quam Cyclobium dicunt, quæque spectat ad Orientem. Per totum itaque diem congressio belli tenebatur, id est a mane usque ad vesperam, a brachialio Aureæ portæ usque Cyclobiam, invicem utraque parte in uno pulvere impellente. Cendrenus idipsum enarrans : Τῶν θεομάχων στόλος ἐλθῶν προσωριητεν ἐν τοῖς Θρακιψίς μέρεσιν, ἀπὸ τοῦ Ἐδδόμου μέχρι Κυκλοβίου. Ubi Ἐδδόμον nude vocat, quod Theophanes promontorium Hebdomi. Zonaras iisdem fere verbis quibus Theophanes rem recenset : Εἴτα στόλῳ βαρεῖ κατ' αὐτῆς ἀπῆλθον τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, καὶ ναύσταθμον τοῦ σφετέρου στόλου πεποίηντο ἀπὸ τοῦ πρὸς δύσιν ἀκρωτηρίου, τοῦ κατὰ Ἐδδόμον, μέχρι τοῦ Κυκλοβίου. Ubi scriptor Narrationis historicæ in festum τῆς Ἀκαθίστου, de ipsis Agarenis urbem obsidentibus sub eodem Pogonato verba faciens : Ηροσώρμησαν τῇ παραβαλασσίᾳ τοῦ Ἐδδόμου. Et Georgius Hamartolus in Chronicō ms. : Κατ' προσορμήσαντες κατὰ τὴν παράλιον τοῦ Ἐδδόμου, ετο., scilicet versus ἀκρωτηρίου τοῦ Ἐδδόμου, a quo usque ad Cyclobium, non terrestri, sed maritima obsidione, ut exserte scribit Theophanes, urbem circumsedenterunt. Denique tradit idem Theophanes in Leone Isauro an. 1, eosdem Saracenos urbem obsedisse ἀπὸ τῆς Μαγναύρας ἵως Κυκλοβίου, maritima scilicet pariter obsidione. Ex quibus hic allatis locis, quos paulo accuratius cum urbis topographica descriptione ac ichnographia, quam in nostra Constantinopoli Christiana delineari curavimus, expendat velim novus ac primus assertor Hebdomianus, nemo nisi nimium pervicax insciari poterit Hebdomum ad urbem pertiguisse, ejusque partem intra urbem potuisse includi, cum Cyclobium ad muros urbis terrestres versus orientem et Propontidem, Magnaura vero ad eosdam muros, imo intra ipsam urbem versus occidentem et promontorium Hebdomi extiterint, quod multis in nostra lucubratione docuimus. Si enim promontorium Hebdomi ad septimum milliare extitit versus Orientem et Propontidem, quos is videtur velle, qui fieri potest ut provimum fuerit Magnauræ palatio, quod in D urbe et ad urbis muros versus occasum extitit? Quis denique in mentem sibi induxerit, vel scribere voluerit, Saracenos urbem obsedisse a septimo milliari versus Rhegium, (quod 12 ab urbe lapide ad Propontidem in Charta Peutingeriana statuit) ad Cyclobium, sed castellum rotundum, quod eidem Propontidi adjacuit, hodie etiamnum Heptapyrgio inclusum? Veluti si quis diceret Lutetiam hostes circumsedere a Versaliis ad Lupareum usque Palatum, is certe deridiculo haberetur. Videat quid reponat, et nodum hunc solvat vir eruditus, si tamen potest, vel certe aliquid proba-

A bilius afferat, ut eum Seneca loquar, tum non gravate ab opinione mea in sententiam illius discessionem fecero.

XII. Sed ut nec promontorium Hebdomi, ita neque Hebdomum ipsum ad Propontidem fuit, sed ad sinus Ceratini caput, ubi Cydaris et Barbysses flavioli confluunt, haud procul ab urbe, quod supra allati loci omnino declarant. Ex quibus eviderter patet, non modo Hebdomum ad occidentem versus Magnauram recte statui, quod quidem Palatum proximum fuit sinui Ceratino; sed et per eundem sinum Saracenos in Hebdomum, seu in Campum urbi proximum, pervenisse, a quo ad Cyclobium usque urbem mari obsedere. Proinde cum παράλιον τοῦ Ἐδδόμου, Georgius Hamartolus, et αἰγαλοὺς τοῦ Ἐδδόμου dixit scriptor vita S. Basilii Junioris, n. 7, ejusdem superioris sinus littera intelligi debent, ubi portus qui in Hebdomo extitisse narratur, quem πρὸς Βλαχέρνας χόλπον vocat Scylitzes, statui debet, non ad Propontidem. Qui quidem portus is videtur, quem λιμένα τοῦ Ἐδδόμου vocat, et purgatum fuisse anno 25 Justiniani scribit idem Theophanes : ad quem scilicet Tiberii Constantini imperatoris, qui ἐν προχέσφι τοῦ Ἐδδόμου obierat, cadaver πλοῦ, seu navigio, ut est in Chronicō Alexandrino, delatum est. Sed et de similibus aliis in Hebdomo, et ad sinus Ceratinum νεωροὶς egimus in nostra Constantinopoli. Non mirum igitur si Hebdomum παραβαλάσσιος τόπος dicatur Procopio et Nicephoro Constantinopol. in Hist. quod scilicet sinus Ceratini litoribus adjacuerit.

XIII. Scribit Theophanes Nicephorum Phocam imperatorem acclamatum, Chrysopoli, quo cum classe appulerat, imperatorio dromone assumpto, εἰς τὸ Ἐδδόμον a Prasinis deductum, ubi scilicet secundum receptum morem, imperator in Tribunali acclamaretur. Chrysopoli nempe, quæ Ceratino promontorio obversabatur, non in urbem transiit, sed emenso ipso sinu Ceratino, ad Hebdomum pervenit : quod clarius narrat Scylitzes, tradens Nicephorum cum tota classe Chrysopolim trajecisse, indeque ad Hebdomum, εἴque hinc πάντα τὸν δῆμον τῆς πόλεως μετ' αὐτομάνων καὶ χρότων, δημοσίας γινομένης προόδου, in urbem introduxisse, διὰ τῆς Χρυσῆς πόρτας, περ quam scilicet solennes ingressus fieri solitos alibi observavimus, quod et exserte docet Constantinus in Vita Basilii imp. n. 40 edit. Combesfisi. Et Zonaras : Τὸν Νικηφόρον ἔκειθεν (Chrysopoli) εἰς τὸ Ἐδδόμον ἰγουσι, κάκειθεν σὺν προόδῳ δημοτελεῖ εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν. Ubi nemo, opinor, ex iis quibus notus est Constantinopoleos situs, sibi in animum induxit, Nicephorum ad locum tendentem, ubi inaugrandus erat imperator, siquidem ad Propontidem extiterit, cum tota classe Chrysopolim appulisse, eo rursum reversurum : ut urbanam omnem multitudinem ad septimum usque lapidem egressam, indeque solemni processu

Nicephorum Phocam ad urbem deduxisse. Neque aliter intelligendus Anastasius Bibliothecarius, quo loco narrat Constantimum papam cum ad Cœam insulam appulisset, deductum fuisse in Hebdomum, indeque in urbem : *a quo loco navigantes venerant a septimo millario Constantinopolim.* Ubi Septimi milliaris vocabulo Magnauræ palatum intelligitur, in quo excipi primo solebant exteri magnates, vel etiam legati, quod præ cæteris testatur supra laudatus Constantinus in avi Vita n.74, et in nostra de urbe lucubratione docemus. Eadem plane ratione intelligendi etiam Anonymus Combeffianus, Scylitzes, et alii in Romano Lacapeno, dum scribunt Petri Bulgarorum regis cum ejusdem imperatoris filia Maria in urbe celebratis nuptiis, eandem Mariam una cum conjugi in Bulgaria profecturam, ad Hebdomum usque a parentibus deductam, hicque navim concendisse. Appulerat vero Petrus Constantinopolim versus Blachernas, ut exserte tradit Georgius monachus, ad Portum scilicet proximum Hebdomianum, ubi et reversurus in patriam navim concendit. Sed et idem scriptor subdit, Maria a parentibus ad Hebdomum deducta, ipso cum Petro in eodem Hebdomo epulatos, scilicet in Hebdomiano Palatio. Namvero quod Leo Grammaticus, Symeon Logotheta, et idem Scylitzes, Symeonem Bulgarorum regem urbem primum circumcessisse commemorant, ducto a Blachernis villo ad portam Auream, ac deinde urbis potiundæ spe abjecta, ἐν τῷ λεγομένῳ Ἐβδόμῳ recessisse, de pacis conditionibus acturum, hæc capienda sunt non de septimo milliari, sed de campo Hebdomi, in quo castra fixerit: cum tota hæc interposta planities ita nuncuparetur, ut passim hic observamus. Unde cum auctor *Chronici Alexandrinæ*, ubi de Victoriorum seditione sub Justiniano agit, milites venisse scribit ἀπὸ τοῦ Ἐβδόμου, καὶ τοῦ Ρηγίου, καὶ τοῦ Ἀθύρα, καὶ ἀπὸ Καλαβρίας, id ita intelligendum, ut ex vicinis urbi locis ii accipi facint, tum ex Hebdomo versus Occidentem, tum ex Rhégio et Athyra versus Orientem, tum ex Calabria, loco scilicet in Asia sic appellato, quem Καλαβρόν vocat Bryennius, Scylitzes et Zonaras: Anna vero Commema, Καλαύρην.

XIV. Tribunali porro, de quo mox egimus, adiacuit amplius et spatiuosum Palatum, quod ut Tribunal, ita et illud Hebdomi appellatione donatur passim a scriptoribus, cui Tribunal vicem prestitit vestibuli, adeo ut pro uno eodemque suburbanio fere semper usurpetur, ad quod processum facere dicuntur imperatores, in eo scilicet moram acturi, in *Chronico Alexandrino*, apud anonymum Combeffianum, Leonem Grammaticum, et Cedrenum in Romano Lacapeno, uti in *Constantinopoli Christiana* docuimus. Processus enim in alia palatia duntaxat seu etiam suburbana, fieri dicebantur, mutandi aeris gratia: quod facere solent summi pontifices, cum a Quirinali ad Vaticanum, aut contra secedunt. Unde Constantinus Porphyrogenitus in Basi-

A lii Vita n. 90 ejusmodi palatia seu suburbana βασιλικὰ μεταβολῆς ἔνεκα καταγώγια appellat, ubi de Pegano palatio agit, quod ad urbis muros erat versus portam Auream, ut et palatum quod Hebdomi appellabant versus Blanchernas et sinum Ceratinum, et πρὸ τῆς πόλεως erat, ut est apud Theophanem in Michaeli an. 2. Illud porro ipsum est quod in regione 14 exstitit, ut est in veteri urbis descriptione, et Constantini nomen retinet, a conditore Constantino M., a quo conditum primo extra urbis mœnia, postea iis productis intra urbem, vel certe ad ipsa mœnia etiamnum conspicitur. In eo vero exstitit Consistorium Gratiani et Justiniani imperatorum, de quo multa egimus. Istud vero Palatum, Hebdomum nude a scriptoribus fere semper nuncupari constat; quod præsertim eruimus ex ejusdem Justiniani Constitutionibus in eo Consistorio exaratis, quæ subscribi soleut hac formula: *Rectala Septimo millario hujus inclytæ civitatis in Novo Consistorio Justiniani, vel Septimiliario in Novo Palatio vel Septimo in Novo Consistorio.* Loco protulit Jacobus Cujacius, lib. xx, Observat. cap. iii, nos etiam lib. ii *Constantinopoleos Christianæ.* Ex quibus omnino conficitur Hebdomum et *Septimum milliare*, vel *Septimiliarium civitatis* Constantinopolitanæ ideo appellari, quod revera ad urbem esset, et ad illius mœnia, ita ut ipsius urbis pars fuerit, et si primitus extra ipsos muros, atque adeo ut a Septimo ab Urbe milliari distingueretur: unde quæ in Septimo, id est, vel in hoc Palatio vel in Tribunali acta dicuntur, recte in ipsa urbe acta referuntur in supra allatis auctorum locis. Atque inde Justiniani Palatii appellationem deinceps etiam retinuit, ut ex Bondelmontio docuimus, a quo supra mœnia statuit, et juxta eadem Novem Ordinum, seu SS. Angelorum, quam Cantacuzenus ad ipsos urbis muros pariter statuit, adeo ut nullus dubitandi supersit locus, quin Consistorium Justiniani in Septimo milliari, illud idemque sit cum eodem Justiniani Palatio, quod Constantini etiam vocant. Sed et hinc colligere licet cur Marcellinus comes scribat, *Honorium a patre suo Theodosio in eodem loco quo frutrem ejus Arcadum, Cæsarem fecisse id est Septimo ab urbe milliario.* Quippe cum Arcadius Constantinopoli in *Milliario septimo* levatus dicitur Augustus ab Idacio, sequitur quod factum est Septimo ab urbe milliario, non potuisse fieri in urbe, nisi hac locutionis formula, tum apud Marcellinum, tum apud Socratem et Cedrenum, locis infra allatis, ipsum Palatum Hebdomi, vel Tribunal quod ad urbem stetit, intelligatur.

XV. Proinde igitur apud scriptores Hebdomum pro ipso Palatio usurpari omnino constat. Apud Zonaram in Theodosio Juiore et Nicephorum Callisti, Pulcheriu, regia exacta, εἰς τὸ Ἐβδόμον concessisse legitur, id est in Palatum Hebdomi. Russinus lib. iii *De ritis Patrumde quodam monacho: Habitabat autem in parva cella foris civitatem, prope proastium qui vocatur in Septimo, ubi solent impera-*

tores egressi de civitate libenter degere. Neque aliter A intelligendus Theophanes, an. 31 Justiniani, ubi de terræ motu qui eo anno accidit, quo urbis muri a Constantino et a Theodosio conditi, non modo conciderunt, sed et ἐν ἔξαιρέτῳ (*præsertim*, ita hæc vox vertenda fuit) ἐκκλησίαι, καὶ τὰ ἐπιτεινά τοῦ Ἐεδδού, ades S. Samuelis, Deiparae Petalæ dictæ, et S. Vincentii multaque ecclesiarum altaria et ciboria, a porta Aurea ad portam Rusiæ. Hic enim per *Hebdomum* exserte intelligitur Palatium Hebdomianum urbi ac illius muris adjunctum, cum de ruinis urbis duntaxat hic agatur. In Chronico ms. ab Adamo ad Leonem Sapientem in Mauricio, Campus Tribunalis Hebdomo proximus dicitur: Καὶ μὴ τοῦτο κατεδεξαμένου τοῦ Βασιλέως, θυμῷθεος δὲ βάρβαρος, ἀπέκτεινεν χιλιάδας δέκα ἐν τῷ Κάμπῳ τριβουναλίου, τῷ πλησίον τοῦ Ἐεδδού, hoc est, In *Campo Tribunalis Palatio ad urbis muros, Hebdomo appellato, proximu*. Notant Mensæ 29 Julii, SS. Benjamini et Verii memoriam celebrari πλησίον τοῦ παλατίου τοῦ Ἐεδδού. Neque forte aliud est Palatium ab Hebdomiano, de quo Zonaras in Constantino Monomacho, scribens Tornicio urbem oppugnante versus Blachernas imperatorem ἐν τινι βασιλικῶν θαλάμων προθεβλημένῳ τῶν ἄλλων, καὶ ἐπὶ τῷ πρὸ τῆς πόλεως ἐστραμμένῳ πεδίῳ pro majestate consedisse, ut videret hostes, et ab iis vicissim videretur. Ubi observare licet, non modo hanc locutionis formulam, πρὸ τῆς πόλεως, denotare quod est in urbis prospectu, sed et πεδίον illud πρὸ τῆς πόλεως non aliud esse a Campo Hebdomi vel Tribunalis, quem ad urbem, et ante urbem extitisse produnt passim scriptores.

XVI. Neque porro, quod supra attigi, Palatium Hebdomi et Tribunal unum idemque fuere, si stricte res sumatur. Nam Tribunal erectum erat in Campo Hebdomi sub dio, in quo levari et inauguari solebant imperatores, cui adjunctum erat ingenis Palatium, quo se recipiebant exacta inauguratione, quod Hebdomi pariter appellabant, quod in campo Hebdomi esset ædificatum. Id omnino declarat Theophylactus Simocatta lib. 1, cap. 4. Nam ubi scriptor *Chronici Alexandrini* ait mortuum Tiberium Constantinum ἐν πρωτεσφ τοῦ Ἐεδδού, id est dum in Palatio Hebdomi moraretur, post renuntiatum in Augustum Mauricum generum in Tribunali, ut habent Theophanes et Zonaras, hæc ait, ubi de inauguratione Mauricii: Φοράδην γὰρ ἀχθεῖς δὲ βασιλεὺς Τιβέριος ἐπὶ τὴν ὑπαίθρον τῶν βασιλείων αὐλήν, ητίς παρήνωται τῇ πολοστιάδι τῶν ἀνακτόρων οἰκίᾳ, προσαύλῳ περιφανεῖ, καὶ περιδόξῳ τῷ προσκηνίῳ, Mauricum scilicet imperatorum renuntiavit. Quæ quidem verba ita Latine sonant: *Raptim adductus Tiberius imperator in subdiale palatiorum atrium, multis constanti tricliniis palatiorum ædi adjunctum, vestibulum illustre, visendumque proscenium.* Ex his quippe colligitur Atrium in quo exstructum erat Tribunal, vestibuli vicem præbuisse adjacenti Palatio: hincque Pala-

tium et Tribunal promiscue ut unum idemque ab Himerio Ηαλάτιον τὸ τριβουνάλιον, et *Hebdomum* appellari ab aliis scriptoribus. Non mirum igitur videri debet si utrumque extitisse Constantinopoli tradant quos supra laudavimus scriptores, cum Urbi proxime adjacuerit in Hebdomiano Campo ad ipsa mœnia ædificatum: quemadmodum suburbanum Sangermanense, vel S. Marcelli, in ipsa Parisiorum urbe esse dicimus, etsi mœnibus et portis nuper ab ea utrumque disparatum. Neque enim Hebdomum, ubi inaugurari solebant imperatores, Constantinopoli esse potuit, quod exserte tradunt supralaudati scriptores, si ad septimum milliare extitit: quasi aliquis quod actum legitur Versaliis, id Parisiis factitatum scriberet, quod nemo unquam, nisi stupidus, et minus sanæ mentis, litteris mandare audeat.

XVII. Enimvero non omnino pro certo haberi debet quod ait vir doctus, Προστεια, et *Suburbana* dici duntaxat que millibus aliquot ab urbe distant, quæque προστεια τῆς πόλεως videntur appellari a Theophane, an. 7. Justini Junioris, et quorum præ cæteris meminit concilium Nicænum II. can. 18, imo quævis prædia rusticæ, ut in Vita Basilii Junioris, n. 42 et 44, quemadmodum apud Anonymum Sirmondeum, Constantinus M. mortuus dicitur in suburbano Constantinopolitano villa publica, juxta Nicomediam, rectius tamen in Chronico *Alexandrino*, ἐν προστειᾳ τῆς αὐτῆς πόλεως, scilicet Nicomedie, adeo ut inde elicere velit C suburbanum Hebdomum procul ab urbe fuisse: cum quæ urbi statim obversantur, etiam ad ipsos urbis muros, ita appellare solere scriptores ipse met non diffiteatur. Nam ideo dicta προστεια, quod πρὸ τῆς πόλεως, et in illius sint prospectu. Ita enim προστειον apud Hesychium exponitur, πρὸ τῆς πόλεως, et apud Papiam, *viridarium proprium*, apud Hugitionem vero *locus ante civitatem id est suburbanum*. Quidquid igitur extra urbem, vel illius muros, et in illius conspectu est, *suburbanum* dicitur, etiam si interdum ab ea millibus aliquot remotius, ut est in Glossis interlinearibus ad hunc versum Gregorii Theologi in *Dramate de Christi passione*: Ἐτυγχάνομεν ἀγρόθεν πολέων τοιω, ubi Glossator, ή ἀπὸ προστειου. Ejusmodi sunt D ville quæ délectationis causa coluntur, de quibus existant aliquot Epigrammata in Anthologia, lib. IV, cap. 30, et Tullius, *Deliciarum causa et voluptatis quosdam in hortis aut suburbanis suis cum mitella sua videmus*. Unde in horum ejusmodi suburbanorum propyleis Martem effingere solebant veteres, quod cum extra urbium essent mœnia, hostium paterant incursibus, cum ædibus intramuraneis Minervam appingerent, quia, inquit Isaacius Tzetzæ ad Lycophronem, ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ταῖς οἰκίαις χρὴ συμβουλῆς καὶ φρονήσως, ἐν τοῖς ἐκτός δὲ (προστειοι, ut ea supra appellarat) ὑπὲρ τούτων ἀμύνεσθαι τοὺς πολεμίους. Quæ igitur ubi vicina sunt, προστεια, et esse πρὸ τῆς πόλεως dicuntur:

quomodo accipienda constat verba Theophylacti lib. vi, cap. ii, cum ait: εἰς τὰ πρὸ τῆς πόλεως ητα παράδοξα τέρατα, id est in agro circumiacenti, et in suburbanis, ut recte vertit interpres. Jam vero πρόστεια, urbi Constantinopolitanæ, atque adeo ipsis mœnibus adjuncta palatia vocare scriptores Byzantinos vel inde constat, quod Sycas, seu Galatam unico freto ab urbe disretam, eujus etiam decima tertia regio exstitit, ac proinde illius pars fuit, ita appellat *Chronicon Alexandrinum*, an. 1 Justiniani: et Cosmidium, seu Palatium, ad ædem SS. Cosme et Damiani, quod Emporium dicitur Georgio monacho in Michaeli Theophili filio, et scriptoribus nostris *Castellum Boemundi*, ut suo loco docuimus, ad littus ejusdem Ceratini sinus, ipsosque muros maritimis, proinde urbi contiguum, πρόστειον perinde a Symone logotheta in eodem Michaeli n. 13 appellatur. Sic etiam Palatum Peganum ad portam Auream, eique continuum a Cinnamo lib. ii, n. 17 appellatur, cum ait Ludovicum VII Francorum regem, salutato Manuele imperatore in Magno Palatio, εἰς πρόστειον, δι Φιλοπάτιον ὠνδμασται τοῖς πολλοῖς, concessisse. Neque enim aliud est Philopatium a Palatio Pego, quod pluribus alias probavimus, tum in Notis ad Villharduinum, tum in nostra *Constantinopoli*. Idem vero Cinnamus n. 14, illud ipsum Palatum τὸ καταντικύρη τειχέων βασιλίκην ἐνδιατήμα vocat. Non igitur contendat vir doctus suburbanana solum appellari que longius ab urbe distant, vel prædia deliciis et voluptati addicta, quemadmodum *Siciliam populo Romano jucundam suburbanitatem* fuisse dixit Cicero iv in Verrem: qua quidem voce usus etiam Sidonius. lib. iii, epist. 1: *Ecclesiam Arverni municipioli, cui præpositus eti immensus videor, peropportuna oblatione locupletando, cujus possessioni plurimum contulisti, Cuticiarensis prædiis suburbanitate, non minus nostræ possessionis fraternitatem loci proximitate dignatus titere. Proximum igitur urbi Arvernæ fuit Cuticiarensis prædium.*

XVIII. Neque vero proxima duntaxat civitatibus loca, vel prædia, aut palatia πρόστειῶν nomine donata, sed etiam intra ipsam urbem, ac in rationibus et ad ipsos muros partibus, quævis sedes ampliis hortos habentes delectationis gratia, ut sunt hodie, quas vocant, *Vineæ* intra urbem Romanam, que πρόστειῶν vice sunt magnatibus: cum ita appellantur, quod revera primis reipublicæ ac imperii Romani temporibus intra urbes vineæ colerentur, quod vetuisse Domitianum scribunt. Nam, ut ait lex 6 Cod. de præd. et al. reb., *Prædium rusticum vel suburbanum ab urbanis non loco, sed qualitate discernitur*. Quæ totidem verbis habentur in lib. xxxviii *Basilic.* tit. 9, cap. 37: Πρόστειον ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ οἰκηματος οὐχ δὲ τόπος, ἀλλ' ἡ ποιήτης χωρίζει. Ubi Scholiastes: Τὸ πρόστειον, φασι, χωρίζεται ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου θέσεως, διτι εἶφενται τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐκ τοῦ προσέχειν πάροδον,

A ὥστε, καὶ εἰ ἐν πόλει ἔστι, πρόσοδον δὲ παρέχει, σουβ-σιμοτάτα, lib. vi, cap. ii, cum ait: εἰς τὰ πρὸ τῆς πόλεως ητα παράδοξα τέρατα, id est in agro circumiacenti, et in suburbanis, ut recte vertit interpres. Jam vero πρόστεια, urbi Constantinopolitanæ, atque adeo ipsis mœnibus adjuncta palatia vocare scriptores Byzantinos vel inde constat, quod Sycas, seu Galatam unico freto ab urbe disretam, eujus etiam decima tertia regio exstitit, ac proinde illius pars fuit, ita appellat *Chronicon Alexandrinum*, an. 1 Justiniani: et Cosmidium, seu Palatium, ad ædem SS. Cosme et Damiani, quod Emporium dicitur Georgio monacho in Michaeli Theophili filio, et scriptoribus nostris *Castellum Boemundi*, ut suo loco docuimus, ad littus ejusdem Ceratini sinus, ipsosque muros maritimis, proinde urbi contiguum, πρόστειον perinde a Symone logotheta in eodem Michaeli n. 13 appellatur. Sic etiam Palatum Peganum ad portam Auream, eique continuum a Cinnamo lib. ii, n. 17 appellatur, cum ait Ludovicum VII Francorum regem, salutato Manuele imperatore in Magno Palatio, εἰς πρόστειον, δι Φιλοπάτιον ὠνδμασται τοῖς πολλοῖς, concessisse. Neque enim aliud est Philopatium a Palatio Pego, quod pluribus alias probavimus, tum in Notis ad Villharduinum, tum in nostra *Constantinopoli*. Idem vero Cinnamus n. 14, illud ipsum Palatum τὸ καταντικύρη τειχέων βασιλίκην ἐνδιατήμα vocat. Non igitur contendat vir doctus suburbanana solum appellari que longius ab urbe distant, vel prædia deliciis et voluptati addicta, quemadmodum *Siciliam populo Romano jucundam suburbanitatem* fuisse dixit Cicero iv in Verrem: qua quidem voce usus etiam Sidonius. lib. iii, epist. 1: *Ecclesiam Arverni municipioli, cui præpositus eti immensus videor, peropportuna oblatione locupletando, cujus possessioni plurimum contulisti, Cuticiarensis prædiis suburbanitate, non minus nostræ possessionis fraternitatem loci proximitate dignatus titere. Proximum igitur urbi Arvernæ fuit Cuticiarensis prædium.*

B Αὐτὸν ἔχοντα πρόστειον πλησίον τοῦ προφητείου τοῦ Ἀγίου Ἡσαίου. Rursum: Παρεγενόμεθα καὶ ἐν τῷ πρόστειῳ τῷ διαφέροντι τῷ αὐτῷ Πέτρῳ πλησίον ὅντι τοῦ εὐκτηρίου οἴκου τοῦ ἀγίου μάρτυρος Θύρου. Denique: Κάκειθεν παραγενόμενος ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἀγίου μάρτυρος Θύρου, ἔγνωμεν ὡς πρόστειον πλησίον διάκειται Πέτρου τοῦ ποτε τῆς Ἀπαμέων ἐπισκόπου, etc. Εἰς porro hic recensitæ ecclesiæ intra urbis Constantinopolitanæ muros ædificatae erant, de iisque sat multis egimus in nostra *Constantinopoli*, libro iv. Neque enim extra urbem missi episcopi, quo Anthemium et Petrum Apameensem perquirerent, cum id non exigant canones, sed in suis ipsorum intra urbem ædibus, ubi habitare solebant. Quin etiam de hujusmodi intramuraneis suburbanis intelligentus videtur Theophanes, an. 22 Anastasii, qui in seditione orta Constantinopoli, fugæ se dedit, ὥστε χρυσῆναι τὸ πρόστειον ἱγγὺς Βλαχερνῶν. Sive enim Suburbanum istud intra aut extra urbem fuerit, saltem Blacherniano Palatio, quod intra urbem postmodum inclusum fuit Heraclio imperante, proximum fuisse dicendum est. Verum quis dissertatori concedat Petrum Gyllium sola agnoscere suburbanæ quæ urbi contigua sunt, et ignorasse ita appellari quæ aliquot millibus ab ea distant: quasi vero singularis omnino eruditioris scriptori, et quem eo nomine summis laudibus non semel extollit Jacobus Cujacius, ignota fuerint quæ pueri sciunt in scholis: sed is scivit quod ignoravere alii, πρόστεια non modo urbi continua, quorum præ cæteris meminit Joannes Biclariensis, an. 1 Tiberii, sed etiam quæ in ipsa urbe sunt interdum appellari.

C D XIX. Jam vero cum Hebdomoni, seu Campus Hebdomi, amplius esset ager, ut qui ab urbe ad septimum usque lapidem pertingere, varia, ut diximus, in eo exstitere ædificia et suburbanæ, quæ in Hebdomo excitata esse dicuntur a scriptoribus, non indicato fere semper eorum peculiari situ, et an urbi, vel an septimo lapidi proxima fuerint. Nam præter Tribunal et adjunctum Constantiniæum Palatum, de quibus egimus, ut omittam etiam Castellum Theodosianum, quod in Hebdomo statuit Theophanes, an. 7 Phocæ legimus

apud Procopium, lib. i *De ædific. Justiniani*, cap. 4, apud Procopium, lib. i *De ædific. Justiniani*, cap. 4, *ædificatam ab eodem Augusto S. Theodotæ ædem tamen propositæ tamen καλουμένῳ Ἐβδόμῳ : aliam præterea S. Joannis Baptiste tamen Ἐβδόμῳ καλουμένῳ, et aliam denique in eodem Hebdomo SS. Menæ et Menæ martyribus dicatam. Quod vero spectat ad ecclesiam S. Præcursoris, quin illa sit, quam a Theodosio M. ædificatam tradunt scriptores, et quam Justinianus instauraverit, dubitare non licet, quæ monj̄ τοῦ Ἐβδόμου dicitur Scylitzæ et Zonaræ in Alexio, et "Ἐβδόμον nude in Vita Auxentii sub initium : quam Sozomenus lib. vii, cap. 21 πρὸ τοῦ διπτεως, idem cap. 24 ἐν Ἐβδόμῳ μιλίῳ, *Chronicon Alexandrinum* an. 13 Theodosii M. ἐν τῷ λεγομένῳ Ἐβδόμῳ Κωνσταντινουπόλεως, Nicephorus denique Callisti πρὸ τῆς Κωνσταντίνου ἐν τῷ λεγομένῳ Ἐβδόμῳ, ab eodem Theodosio exortatam scribunt, in Hebdomo scilicet quod urbi proximum et in illius conspectu fuit : nam, ut est apud Georgium Alexandrinum in Vita S. Joannis Chrysostomi, ita vocabatur δὲ τόπος τῆς τοῦ ἀγίου Ἰωάννου ἔκκλησις. Hisce porro loquendi formulæ satis innuunt iidem scriptores, hanc ædem non ad septimum ab urbe milliare ædificatam fuisse. Quid enim sibi vult aliud, πρὸ τῆς πόλεως, quam in urbis ipsius prospectu ? vel Hebdomum Constantinopoleos quam pars Hebdomiani Campi urbi proxima ? deinde Phocam in hac æde coronatum imperatorem tradunt Simocatta, *Chronicon Alexandrinum*, et Theophanes, scilicet juxta Tribunal, ubi acclamatus fuerat Augustus. Tribunal vero urbis mœnibus proximum fuisse supra docuimus. Verum quin ad septimum milliare non extiterit, hinc patet omnino quod ad sinus Ceratinum littus statuatur a Socrate, lib. vi, cap. 11, unde septem ab Urbe millibus disparata esse non potuit, siquidem littus Ceratinum ad sinus caput ultra unum milliare non protruditur, ubi Cydaris et Barbyses fluvioi confluunt, et in sinum Ceratinum aquas suas evolvunt. Ita porro Socrates ubi de Epiphanio Cypri episcopo ad Urbem appellente : Προσορμήσας οὖν ἐν τῷ ἀπί Ιωάννην μαρτυρίῳ, ἀπέχει δὲ τοῦτο ἐπτὰ σημεῖα τῆς πόλεως, καὶ ἔξελθων τῆς νεώς, etc. Paulo aliter Sozomenus, lib. viii, cap. 14, ubi de eodem Epiphanio : Ἐκπλεύσας τῆς Κύπρου, κατῆλθεν εἰς πρὸ τῆς πόλεως καλούμενον Ἐβδομόν· εὑξέμενος δὲ ἐν τῇ ἐνθάδε ἔκκλησι, ἤκει εἰς τὴν πόλιν. Appulerat scilicet Epiphanius ad portum Hebdomi, per sinum Ceratinum, indeoque, cum in aede S. Joannis Baptiste orasset, in urbem proximam venit, non navigio, sed itinere terrestri. Neque tamen ad ipsum marissinus Ceratinum littus, versus illius caput, exstitit ædes S. Joannis Baptiste, sed in continenti, licet eidem forte vicina. Quod colligere est ex eodem Procopio, lib. i, cap. 8, ubi οὐκ ἐπιμάλεσσιν τὸ τοῦ Βαπτιστοῦ ἐν τῷ Ἐβδόμῳ καλουμένῳ Martyrium fuisse diserte ait, contra quam ædes S. Michaelis in Anaplo, quæ eidem quoad structuram similis fuit. Hebdomum porro non ad Propon-*

A, tiderem, sed ad sinum Ceratinum exstisset sat pluribus supra probavimus.

XX. Preallatis vero non obstat quod Socrates lib. vi, cap. 6, S. Prodromi Martiriorum septem ab urbe milliaribus dissitum scribat, hiscæ verbis, Ἐπτὰ δὲ σημεῖα τοῦτο ἀπέχον τῆς πόλεως. Et cap. 11 : Ἀπέχει δὲ τοῦτο ἐπτὰ σημεῖα τῆς πόλεως. Hæc enim intelligenda, non de martyrio ipso, sed de Hebdomiano campo, qui revera initio sumpto a septimo lapide ab urbem pertinet, septem ab ea milliaribus dissitus fuit. Hebdomum, igitur vocabatur hæc ædes, quod in Hebdomo excitata esset, hoc est in campo Urbi proximo, ut et alia eidem ædi adjuncta, S. Joanni evangelista dicata, ut est apud Codinum, in *Originibus Constantinopolitani*, cuius verba attulimus in nostra *Constantinopolitani* : et apud Pachymerem, qui lib. ii, cap. 21, monasterium, quod τὴν κατὰ τὸν Ἐβδομόν τοῦ Θεολόγου μονῆν, infra lib. vii, cap. ult. nude Ἐβδομόν vocat, ubi de sepulcro Basiliū Bulgaroctoni in eo sepulti agit, cuius Epitaphium, quod descripsimus in Notis ad Zonaram, observat illius týmboν ἐν μέσῳ γῆς Ἐβδόμου fuisse, qua verborum formula satis indicatur hanc ædem exstisset in campo Hebdomi, non vero ad septimum ab Urbe milliare. Sed an S. Prodromi Hebdomiana ædes intra urbem posmodum inclusa fuerit, quod velle videtur Gyllius, dubium facit ne quid dissimilem, quod Constantinus Porphyrogenitus tradat Basiliū avum ædem S. Joannis Baptiste, eidem ædi S. Joannis evangelista in Hebdomo proximam, et a Basilio instauratam, extra Urbem statuat, cap. 63 edit. Allatianæ : ita ut ædes S. Præcursoris, quam sua æstate dirutam fuisse a Turcis scribit Gyllius, illa forte fuerit, quæ vetus dicebatur, et urbis muris incumbebat a Constantino M. ædificata, ut est in Ηετροῖς ΚΠ. a nobis laudatis.

XXI. Mirari porro hoc loco subit, tam fidenter affirmare virum eruditum, neminem veterum indulgendum tamen quod addiderit, quæ legerit) ecclesiæ S. Joannis Prodromi Christi intra muros urbis Constantinopoleos ullam fecisse mentionem : cum præter celeberrimum illud *Studiones monasterium* nemini non notum, ad duodecim eidem S. Præcursori intra urbem dicatarum ædium historiam in nostra *Constantinopolitani* perstriuxerimus : quibus duas insuper alias addere licet, in quas non incideramus, dum illa prodiit, quarum altera est S. Joannis Baptiste tamen τῷ Λοφαδίῳ, cuius meminit *Codex Cæsareus* apud Petrum Lambeçium, lib. v *Commentar. de Bibl. Cæsar.* pag. 79 : Ἐπὶ δὲ ἡμερῶν τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νικολάου τοῦ Κυρδυνιάτου, τοῦ ἐκ τῆς οἰκουμένης μονῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπιλεγομένης τοῦ Λοφάδ, etc., qui quidem Nicolaus patriarcha non alias est ab eo qui Alexio Commeno imperante vixit, ut doceatur ex Catalogo Patr. Constantinopol. descripto in Jure Græcorum : Νικόλαος μοναχὸς δὲ γραμματικὸς

δὲ τὸν Λοφαθίψιον πρόσδηλητος ἀρχιερεὺς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κυροῦ Ἀλεξίου, etc. Aliam, quae Danielis nomen prestulit, eadem S. Prodromi ad S. Moesium memorat scriptor ineditus Vita S. Marciani economi, a quo exstructam scribit: Τὸ μὲν οὖν ἱερὸν αὐτοῦ λεῖψαν (S. Isidori) ἡ ροῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου μονὴ, ηὗται ἄρα καὶ τοῦ Δανιὴλ λέγεται, δέχεται, ἔγγυς μὲν θείου ναοῦ λαμπροῦ μάρτυρος Μωϋκού διακειμένη, ἔργον καὶ αὐτή οὖσα τῆς ἑκείνου χειρός, ἢ μᾶλλον τῆς προθέσεως, ἔνθα δὴ καὶ εἰς δεῦρο λαμπρῶν αὐτοῦ καὶ φιλοθέως ἡ μνήμη τελεῖται. Atque hæc quidem per πάρεργον hic descripsimus, ut binas istas S. Præcursoris ædes ceteris a nobis commemoratis adjungantur. Ex prædictis igitur hæc summatis colligere libeat Hebdomi vocem varie a scriptoribus Byzantinis efforri: pro loco scilicet in quo stetit septimus lapis, ubi ædificia quorum ii meminerint stetisse nulla, ut superius dixi, prorsus constat: deinde pro interjecto inter septimum istum lapidem et urbem Constantinopolitanam, in quo ea omnia quæ ab iis in Hebdomo esse dicuntur, existere, cujusmodi fuere Tribunal, Palatium eidem adjunctum, ac subinde intra urbem inclusum, sed et ædes S. Joannis Baptiste et Joannis evangelista, quæ quidem ædificia omnia Hebdomi appellatione promiscue donantur a scriptoribus. Utrum vero satis superque ista probaverimus, judicium ferent eruditæ lectores.

XXII. Ceterum gratias per me licet referant, quam maximas viro doctissimo quotquot sunt litterati, quod primus diligenter explicuerit situm *C. Hebdomi cum quatuor suis partibus, Campo, Tribunali, æde S. Joannis Baptiste, et Palatio Secundinarum*, Gyllico, nobisque, si diis placet, incognitis: quasi non alia et longe plura extiterint in Hebdomo ædificia, cujusmodi sunt de quibus in præsens agimus, quæ partes istas multiplicare debuerint, siquidem ita appellari debeant. Verum cum bona illius venia dicere liceat, nihil a nobis in ea quam in id argumentum contextuit Dissertatione deprehensem, quod non viderit Gyllius, nullusque ab eo descriptos auctorum locos quos ipsi in *Constantinopoli Christiana* non descripserimus, præter triviales forte aliquot e Miscella petitos, non consilio vel lecto Theophane, cuius illius auctor interpretam egit. Quæ quidem non eo dico animo, quasi aliena expilasse, vel quod ab aliis observata non posse rursum scriptorem observare, velim contendere: cum præterquam cum iisdem omnes utimur libris, quæ semel in publicam lucem emituntur, juris sicut publici. Neque enim ex iis sum, qui si quidpiam, aut quod scripsero, aut in suis antea omissionis lucubrationibus vel leviter attigere, alii, id exigente quod pertractandum suscepserunt argumento, pariter attingant, illico nescio qua lympha correpti, quasi in publici ævarii fures, ut est apud Hieronymum, insurgunt, quemadmodum Luscius ille Luscinius in Terentium comediarum scriptorem: vel repetundarum accusant, ut Græci

A Tullium, eadem ferme de causa ab iis insimulatum adeo ut ne locos quidem auctorum semel a se laudatos ab aliis rursum laudari patientur, jure, ut aiunt practici nostri, præventionis. Quasi vero philologi partibus fungi cuivis non liceat, qui si, ut verbis utar Plutarchi, ἐν ἀλλοτρίῳ χώρῳ multo magis, in eo qui omnibus patet, omniumque est disciplinarum campo, πόδα τίθεσθαι, nullo jure prohibetur. Quin etiam non desunt qui ab ea quam in rei litterariæ, ut fieri solet, dubiis ac controversis protulere sententia, decedi piaculum existimant, cum in eorum verba juratores quotquot scriptioni deinceps calamum apponent, sibi in animum inducant, ac suammet in iisdem conjecturam vel opinionem expromendi facultatem omnem sint, adempturi: quasi denique ipsi errare se non posse potent, licet id neque cuiquam unquam contigerit, et majus sit quam ut convenire in humanam fragilitatem queat.

B XXIII. Longe vero sanior viget apud paulo politiores inter eruditos scribendi ratio, qui in litterariis controversiis, si dissentire contingat, non dico sine contumelia (cum id eorum sit duntaxat, quos ἀγροκοσθόφους vocat Philo (libro, Περὶ ἀποικ., et libro Περὶ φυγάδ., qui, scilicet Musis, non vero simul et ταῖς χάρισιν ἔθυσαν, vel qui τὴν Ἀφροδίτην ταῖς Μούσαις οὐ συντέλεξαν, ut loquitur Themistius orat. 24, p. 303, ed. Reg.), sed ea urbanitate ac moderatione servata, sed nec sine elogio aliquo, id semper peragant, ut imminutam a se dignitatem nemo conqueri possit: quod omittere solent qui nescio qua, ut diximus, inepta κακοζηλίᾳ ἐπισπερματικῇ στοχεῖον ὅστις οὐκ αὐτῷ σφός. Si placeat, aiebat olim sanctus Augustinus scribens contra Pētilianum, (lib. II), et vobis pro maledictis maledicta reponere possumus, et nos diserte forte conviciari possumus, et nos dicere crepitantibus flammis: sed nullo modo mihi sonat diserte, quod dicitur inepte. Et Bessarion cardinalis in Epistola inedita ad Michaelem Byzantium, illius erudititionem in iis quæ adversus Theodorum Gazam scripserat, laudare quidem, non vero τὸν τῆς συνηγορίας τρόπον probare se ait: Οὐ γάρ, subdit ille, λοιδορίας τοῦ ἀντιδίκου, ἀλλ' ἀποδεῖξαι, καὶ λογικαὶς ἀνάγκαις τῷ τε φίλῳ συνηγορητόν, τὸν τε ἔχορὸν ἀμυντέον. Si quando igitur ab quorumvis scriptorum, nedum amicorum, sententia discedimus, ita versari debemus, ut assequendæ duntaxat veritatis causa id fiat, allatis, quibus nostra firmari possit, vel argumentis, vel scriptorum auctoritatibus, cum in eorum verba, in re maxime litteraria, jurare minime aut cogat quævis necessitudo, vel parta etiam doctrinæ estimatio. Tum vero sine nostro invicem dolore, quod aiebat sanctus Hieronymus scribens ad sanctum Augustinum, ludere liceat.

*Multa jocis pateant, liceat quoque ludere fictis.
Sed lingua mulcere gravem interridere dentem,
Ludere blanditiis urentibus, et male dulces*

*Fermentare jocos satyre mordacis aceto,
Sæpe poetarum nunquam decet esse parentum.*

Quin potius,

*Si pravo rectum, si religiosa profanis,
Luxurie parcum, turpi mutatur honestum,
Segnis, iners, obscurus ago. miserere sodalis
In malo perversi : blandum licet ira parentem
Excusat, ut lapsum rectis instauret amicum
Moribus, et monitu reparet meliora severo.*

(S. Paulin, poem. XII.)

Sed præter allatas ejusmodi tot magnorum virorum
hac de re sententias, an non liceat aliam recen-
tioris, atque adeo singularis eruditiois scriptoris,
hic etiam appingere? Is est Henricus Valesius
Hadriani frater, qui ad Excerpta Polybii sic præ-
fatur: « Atque hæc de versione Casauboni quasi
per excessum dicta sint, non obtrectandi studio B
(id enim alienum est a nobis) sed ut si forte quid
a me peccatum in versione mea deprehendetur,
facilius lector ignoscat: deinde vero ut absternis
his nævis aliquam gratiam a studiosis iniremus.
Hominis enim ingenui esse arbitror, ut ait Polybius
noster, non ex alienis erratis gloriam captare, sed
cum nostris, tum etiam alienis scriptis, quantum
in nobis est, curam atque emendationem adhibere.
Cujus quidem instituti nostri ubique velim lectorem
meminisse, si quando in Notis a doctorum homi-
num opinione dissentimus. Idemque ipse a ceteris
postulo, ut sicubi, quod nimium sæpe fortassis
accidit, a veritate aberraverim, corrigere atque
emendare ne dubitent: hoc enim dummodo bono
more et citra convicium fiat, gratia atque honori
habendum puto. » Neque omittenda verba Polybii
hic laudata, ceteris a nobis descriptis adjungenda:
Περὶ δὲ τῶν τόπων ἀγνοίας τῶν κατὰ τὴν Λακωνικὴν,
διὸ τὸ μεγάλην εἶναι παράπτωσιν, οὐκ ὄφενησα
γράψαι πρὸς αὐτὸν Σήμωνα, χρίνων, καλὸν εἶναι τὸ
μῆτρας τῶν πέλας ἀμαρτίας θεῖα προτερήματα
νομίζειν, καθάπερ ἔνιοι ποιεῖν εἰώθασιν, ἀλλὰ μὴ
μόνον τῶν θέων ὑπομνημάτων. ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλλο-
τρίων, καθόσον οὐσιὰ τέ ἐσμεν, ποιεῖσθαι πρόνοιαν
καὶ διόρθωσιν χάριν τῆς κοινῆς ὥφελειας. Quæ
quidem ita Latine reddidit doctus interpres: *Cæ-
terum de illa situs Laconicæ ignoratione, eo quod
gravis esse is error videtur, ad ipsum Zenonem litteras scribere non dubitavi, hominis ingenui esse ar-
bitratus, non ex alienis erratis gloriam captare, quod
nonnulli solent, sed cum nostris tum etiam alienis
Commentariis, utilitatis publicæ gratia, quantum in
nobis est, curam atque emendationem adhibere.* Ita
sentire solent viri bene de litteris meriti, qui sci-
liet non cathedrali quadam declamatioue, et ty-
rannica, ut ita loquar, παιδαγωγίᾳ alios volentes
nolentes in sententiam suam rapere ac pertrahere
conantur. Neminem, inquit, nuperus scriptor per-
inde doctissimus, personaliter læsi, etsi a viris
magnis, eruditis, bonis amicis, non raro dissentiam.
Hoc semper a me factum est incolumi amicitia,
cultu et observantia. Dissidentes colam, et dis-
sentientem me, sat scio, patientur, qui, si quid a me

A secus quam veritas ipsa postulat dictum frequen-
tius fuerit, monentes lubens sequar, et ceram com-
planabo: dico monentes, non invadentes. Lecto-
rem opto arbitrum, non adversarium, ut olim
optime Stagirites philosophus dixit. Atque hæc
quidem tradita hactenus a tot viris sapientibus
præcepta, si ἐν τοῖς τῶν ψυχῶν ἡρίοις, id est, in
animorum nostrorum monumentis, uti libros vo-
cat Themistius, seu ἐν ζώσασι τίχοις τῆς ψυχῆς, uti
appellantur a Michaelo Psello in *Monodia* inedita
in Joannem Patricium sedulo exsequamur, præ-
claram in nobis morum civilium effingemus et ad
posteros transmittemus imaginem. Sed hæc quasi
per transennam, licet forte extra rem, dicta sint
de his duntaxat qui ex hujuscemodi inurbana faci-
litate ac delectatione quadam reprehendendi, ut lo-
quitur Lupus abbas Ferrariensis (Epist. 26), plau-
sum captare solent.

XXIV. Nos vero qui tot inter hujuscce ævi eru-
ditos ne minimam quidem obtainere laudem ultro
cum dissertatore agnoscimus, nostras qualescum-
que commentationes, et quas interdum damus con-
jecturas, omnium judiciis libentes exponimus, ut
qui a doctioribus, si lapsos nos contigerit, ob erro-
ribus erigi haud gravate feramus. Proinde tantum
abest, ut sententiam nostram de Hebdomi situ a
viro cl. improbari ægre tulerim, ut illius Dissertationem
cupide statim arripuerim, ex ea quod me fugisset quidpiam consecuturus, cum quædam
scientiæ portio sit, inquit Faustus Rhagiensis (in
Epist. ad Paulin.), *scire quod necis et ea quæ
ignorantur non intelligis prudentur inquirere.* Neque
enim sum.

..... iam stulte repugnans, aut amans prave mea
Quin statim culpandum dolens, præbeam reclis locum.
(Terent. Maur.)

*Sicut enim laudabile est a vera sententia non amo-
veri, inquit Augustinus, (Contra Crescon., lib. iii,
cap. 3), ita culpabile persistere in falsa, quam nun-
quam tenere prima laus est, secunda mutare, ut aut
ex initio vera permaneat, aut, mutata falsa, vera
succedat. Verum, ut fatear quod res est, jure forte
dubitabam an in istud disciplinarum genus oleum
suum hactenus is contulisset, cum per sepe con-
tingat, ut illis etiam qui inter eruditos primas
tenant, multa excidant, quibus vacare non semper
patitur δὲ βίος βραχύς, in amplissima præsertim
omnis generis litterarum segete, quarum cætero-
quin ἡ τέχνη μακρή, ἡ δὲ πεῖρα σφαλερή, ἡ δὲ
χρίσις χαλεπή, siquidem hic aptare liceat verba
medicorum principis: adeo ut si aliena forte studia
attentent, statim vulgatum istud Aristophanicis iis
occinatur, Ἐρδοι τις δὲ ἐκαστος εἰδεῖ τέχνην. Sed
exspectationem meam speciosum lemma fetellisse
continuo adverti, nihilque novi ab eo allatum,
quod ne minimum quidem a pristina sententia me
dimovere, nec quemvis vel leviter in *Historiæ By-
zantinæ* lectione versatum in illius partes abdu-
cere debuerit, cum in eo maxime, quod Hebdo-*

mum, ut attigimus, septimum ab Urbe lapidem unico appellatum putaverit, reclamantibus quantumvis ab eo et a nobis laudatis scriptoribus, ut qui a principio deviavit ab integro tramite, vagus ubique progrediverit, quanto se currere fortius putavit, tanto plus errare necesse fuerit (Pelagius PP. *Contra Pelagianos*). Verum in ea Diatriba, in qua reipublicae litterariae hactenus incognita primus vulgavit, praeclarara quadam pollicitatione, ne dicam ostentatione, spem nobis injecerat de Secundianarum Palatio novi aliquid dicturum, praeter ea quae in nostra Constantinopoli attigeramus, atque lumen quod nobis non affulisset, quod in primis optabam, detecturum; sed in aliud tempus reservasse, vel certe promissi oblio id illi exoidisse par est existimare.

XXV. Hæc porro de Hebdomi situ a nobis observata haud ingrata fore lectoribus facile mihi persuadeo, ac iis potissimum qui evolvenda Constantiopolitana Historia incumbunt: quæ quidem hic describere pretium opere duxi, non tam ut dissertatoris, cuius eruditionem et acumen ingenii semper suspexi, sententiam de hac controversia conveillerem, quam ut nostram viris doctis rursum proponerem: non tamen ea qua ille con-

A fidentia, ut pro indubitate velim haberi, ne si forte a scopo aberrare me judicet lector, statim dicat quod de Casaubono supra laudatus Henricus Valesius (ad Dionis Excerpta), quem in explicando quodam Suetonii loco, nihil vidisse, ait, *idque tunc cum plus sibi vidisse quam cæteri videretur: adeo ut quæ conjecturis nimirum tractatio sine pertinacia institui debeat*, ut Xenophanes aiebat apud Varro nem. Propositam sane in hac Disceptatione difficultatem idem Valesius, nostræ ætatis litteratorum facile princeps, de hac nobiscum verba faciens, arduam et impeditam esse existimabat, ita ut quas in partes transiret ultro se nescire profiteretur, cum loca quæ in Hebdomo sita esse perhibentur, procul ab Urbe fuisse disparata, haud satis expensis scriptorum auctoritatibus, vix censeret, paucis et levi manu ad Ammianum et ad Historiam ecclesiasticam annotatis hanc attigisse contentus. Enimvero si quæ in hac Disquisitione attulimus ad firmandum nostram de ejusdem Hebdomi situ sententiam minime placent viro eruditio, dicamus uterque cum Augustino (lib. *contra Epist. fundam.*), *Nemo nostrum dicat jam se invenisse veritatem, sic eum queramus quasi ab utrisque nesciatur.*

B

ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΚΑΙ ΗΡΩΤΑΣΗΚΡΗΤΙΣ

ΤΟΥ ΖΩΝΑΡΑ

ΚΑΝΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΓΙΑΝ ΘΕΟΤΟΚΟΝ

Οὗ ἡ ἀκροστιχία· Υπεράτος χήρας θυσιατὸν πλέκει μέλος.

JOANNIS ZONARÆ

MONACHI ET PRIMI A SECRETIS,

IN SANCTISSIMAM DEIPARAM CANON

Cujus acrostichis significat: *Postremus tonus postremum nectit melos.*

(Ex Joan. Bap. Cotelerii Monum. Eccl. Gr., tom. III.)

**Ηχος πλ. δ· Αρματηλάτην Φαραῶ.*

**Αρειος.*

Τηνεργία, ή θεὸν κυήσασα τὸν ευμφυῆ τῷ Πατρὶ, μονογενῆ Λόγον, σύγχρονον, διδότιμον καὶ δι παρά φρων *Αρειος κτίσμα τοῦτο ἐφόροντει, Πατρὸς οὐσίας ἀλλοτριον· τοῦτον ἐκδυσώπει σωθῆναι ἡμᾶς.

Tonus obliquus 4. *Aurigam Pharaonis.*

Arius.

Sanctissima quæ Deum peperisti, ejusdem cum Patre naturæ, unigenitum Verbum, coœvum, paris honoris; etiamsi insanus Arius eum creaturam esse senserit, a Patris substantia alienum; illum ut salvi flamus exora.

Sabellius.

Tu suscepisti in utero, omnium Regina, unius divinitatis tres habentis hypostases vere unum, Filium; etiamsi Sabellius confusione impie excoxitata, in unam trium nominum personam improbe Trinitatem contraxerit,

Macedonius.

Qui te obumbravit, Immaculata, Spiritum Dei increatū, Verbo et Patri consubstantialem glorificamus, ab hoc procedentem; Macedonium cuncti delirare sinentes, qui dicit eum esse creaturam et facturam.

Apollinaris.

De celo descendens Dominus in tuum uterum, casta virgo, et carnem assumens, mentis et animæ participem, nostram salvavit naturam. Ploret autem atque pœnas iuat qui ait animam sine mente creatam esse Dominum, amens videlicet Apollinaris.

*Ode 3. Cœlestis fornícis culmen.**Nestorius.*

Ei qui te vere Dei Genitricem non dicit, cum Nestori pars sit, cunctorum Regina; qui Christum hominem purum esse decerneas, te Christi Genitricem siebat, quem es Deipara.

Marcion.

Deus qui e tuis sanguinibus carnem assumpsit, Domina, non sola opinione, juxta Marcionem impium, duoque principia insane introducentem, ovile tuum fide confirmet sua.

Eunomius.

Tuis supplicationibus, o Virgo, tuum ovile libera e suppliciis æternis, quæ impiissime, velut indolentissimus, Eunomius ad comminationem solo figmento conscripta esse delirabat.

*Ode 4. Tu mea fortitudo, Domine, tu mei et.
Eutyches.*

Eutychis puerili stultaque mente prædicti hæresis unam naturam affirmabat in Christo post unionem: corpus ille, o Virgo, quod Dominus assumpsit, unius nobiscum esse substantiam nequaquam sentit cum Severo; quorum opinionem nos despuius.

Manes.

Manus tui, immaculata, Filii formavit me, qui et universum mundum constituit: quamvis furens Manes duo introducerit principia, duosque deos docuerit; unum quidem bonum, alterum vero malum; et creaturas ipsis dispergitus fuerit.

Idem.

Iste, o pura, miser, qui et Filii tui incarnationem in figura suis affirmavit, nec veram est arbitratuſ, eumque opinione duntaxat passum esse docuit impie, unam introducens naturam, solius divinitatis. Ab hujus igitur furore liberemur.

Apollinaris.

Corpus Christi inanimatum affirmabat Apollina-

A

Σαβέλλιος.

Σό διεδίκω ἐν γαστρὶ, Παντάνασσα, τρισυπαστάς του μιᾶς, ὡς ἀληθῶς ἔνε, τὸν Γίδην, θεότητος· καὶ Σαβέλλιος, σύγχυσιν ἀσεβῶς ἐγνοήσας, εἰς ἐν συνήρει τριώνυμον πρόσωπον τὴν θεάν Τριάδα κακῶς.

Μακεδόνιος.

Τὸ ἐπὶ σοὶ ἐπισκάσαν, ἄχραντε, ἀκτιστὸν Πνεῦμα Θεοῦ, διμοφὺς Λόγῳ καὶ Πατρὶ, δοξάζομεν, αὐτοῦ ἐκπορεύμενον· Μακεδόνιον πάντες ληρεῖν ἀφέντες τὸν λέγοντα κτίσμα τε καὶ ποίημα εἶναι αὐτό.

'Απολλινάριος.

'Απ' οὐρανοῦ συγκαταδάς δ Κύριος ἐν σῇ νηδύῃ, δηνή, καὶ προσλαβὼν σάρκα ἐννοούν τε καὶ ἔμψυχον, τὴν τὴν φύσιν ἔσωσεν. Οἰμαζέτω δὲ δ ἄνουν ψυχὴν κτισθῆναι τὸν Κύριον λέγων, δὴ δ ἄνους 'Απολλινάριος.

*'Ωδὴ γ'. Οὐρανίας ἀψίδος δροφῆν.**Νεστόριος.*

Τῷ μη σε Θεοτόκον ὡς ἀληθῶς λέγοντι μετὰ Νεστορίου δ κλῆρος εἴη, Παντάνασσα· δοτὶς ψιλὸν τὸν Χριστὸν εἶναι βρατὰν χρηματίζων, Χριστοτόκον έλεγε τὴν Θεοτόκον σε.

Μαρκίων.

'Ο ἐκ τῶν σῶν αἰμάτων σάρκα λαβὼν, Δέσποινα, Θεὸς, οὐδ δοκήσει κατὰ Μαρκίωνα τὸν ἀσεβῆ, καὶ ἀρχὰς εἰσαγαγόντα διφρόνως τὰς διστάς [ἰντ. τριστάς], τὴν ποίμνην σου πίστει στηρίξοι τῇ αὐτοῦ.

Ενόδιοιος.

Σαῖς λιταῖς, ὡς Μαρθένε, ῥῦσαι τὸ σὸν ποίμνιον ἢ τῶν αἰωνίων βασινῶν, ἃς ἀσεβέστατα, ὡς ἔμπαθεστατος, πρὸς ἀπειλὴν ἐληρώδει συγγεγράφθαι πλάρματι μόνῳ Εὐνόδιοις.

*'Ωδὴ δ'. Σύ μου ἴσχυς, Κύριε, σύ μου καὶ.
Βενεύλης.*

'Η Εὐτύχους αἰρεσις τοῦ νηπιόφρονος μίαν φύσιν έλεγε μεθ' ἔνωσιν ἐπὶ Χριστοῦ σῶμα, ὡν Μαρθένε, δ Κύριος προσελάθετο, μιᾶς ἡμεῖν οὐσίας μὴ φρονῶν σὺν Σεβήρῳ· ὃν τὴν δέξαν ἡμεῖς διαπένθεμεν.

Μάνης.

Χεὶρ ἡ τοῦ σοῦ, ἄχραντε, Τέκνου με ἐπλασεν· δς καὶ κόσμον δλον συνεπήσαστο· εἰ καὶ μανεὶς Μάνης τὰς διττὰς ἀρχὰς ἐπεισῆγε, θεούς τε δύο ἐδίδασκεν· ἀγαθὸν μὲν τὸν ἔνα, πονηρὸν δὲ τὸν ἄλλον καὶ τὴν κτίσιν αὐτοῖς συνεμπέζει.

Ο αὐτός.

Οὗτος, ἀγνή, ἀθλίος, δς καὶ τὴν σάρκωσιν τοῦ Υἱοῦ σου εἰρηκεν ὃν σχῆματι, οὐκ ἀληθῆ ταύτην οἰηθεὶς, καὶ πειθεῖν δοκήσει αὐτὸν ἀθέως ἐδίδασκε, μίαν φύσιν εἰσάγων, τῆς θεότητος μάργας. Τῆς μανίας οὖν τούτου ρυσθείμεν.

'Απολλινάριος.

Σῶμα Χριστοῦ δψυχον έλεγεν 'Απολλινάριος [ἰντ.

Ἄρειος], ὡς ἀρκούσης τούτῳ τῆς θεότητος ἀντὶ ψυχῆς σπεύδων δολερῶς, δσα ἀνθρώπινως ὁ Λόγος πλέον ψήματα, θεσητει προσάπτειν, Τίς διέξει ἔλετω τὸν Γίλον τοῦ Πατρός, ὁ Παντάνασσα.

Ἐθῆ οὐ. Ἰνατί με ἀπώσω ἀπὸ τοῦ προσώπου;
Ὀριγένης.

Τέκοδίκηρο κολάσει δοντι αἰλωτῇ με [Ι. μοι], Χόρη, βοήθησον. Τὴν γὰρ Ὀμριγένους σὸν προσδέχομαι δέξας διδάσκοντος χρονικὰ τυγχάνειν εἰς καθαρμὸν ἀμαρτημάτων τὰ ἐκεῖθεν φρικτὰ κολαστήρια.

Δίδυμος. Εὐάγριος.

Σὺν Διδύμῳ διδάσκει καλέντιν δὲ Εὐάγριος ψυχῶν προσπάρτειν, ἐν τοῦ Ὀμριγένους τὴν ἀλλόκοτον δόξαν θεξάμενον. Ἀλλ' ἡμῖν τὸ δόγμα τὸ εὐερεῖς συντηρηθεῖη, σαῖς πρεσβείαις, Παντάνασσα, δεύτερων.

Οἱ αὐτοί.

Τῶν αὐτῶν ἔστι δόγμα αὐθικὰς καὶ τοὺς δαίμονας ἀποκατάστασιν μέλλειν εἰληφέναι, καὶ ἀνθρώπων τοὺς ἄθεσμα πράξαντας, καὶ μετὰ μῆγέλων ἀναπληρώσαι τὴν ἐννάδα (1), ἣν μυθεύονται γνώμη κακόφρονι.

Ἐθῆ ζ'. Ἰλάσθητί μοι Σωτήρ.
Μαρκίων.

Ἀνάστασιν δεσμῶν νεκρῶν Μαρκίων οὐκ ἔλεγε· καὶ βάπτισμα δὲ τρισδύον ἑδίδου τοῖς πίκτουσιν. Ἀλλ' ἡμὲς ἐν βάπτισμα, καὶ ἀνάστασιν δὲ, Θεομήτορ, δεδιδόγμενα.

Ναυάτος.

Τὰς τρίβους μοι, ὡς σεμνὴ, κατεύθυνον πρὸς μετάνοιαν, ἣν δὲ Ναυάτος ἡμῖν ἡρνεῖτο τοῖς πταίουσιν καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα, ἀναξίως τοῦτο οἰηθεὶς φιλανθρωπίας Θεοῦ.

Ἐπηρεστηταί.

Οἵς αλήσις Εὐγκριτηταί τὸν γάμον ἀπαγορεύουσι· καὶ τῶν ἀμφόχων αὐτοὶ τὴν βρῶσιν βεδελνοῦνται. Ἡμᾶς δὲ τοῖς δόγμασι τοῦ Γοῦ σου πάντας στερεάσσεις, Μητροπάρθενε.

Ἐθῆ ζ'. Θεοῦ συγκατάβασιν.
Μασταλιανόν.

Νοῦς κυριεύειν δὴ τοῦ τῶν ἀνθρώπων τὸν Σατανᾶν ἐνδέδως, καὶ ἐν τούτοις οἰκεῖν δὴ ἐνυποστάτως Μασταλιανὸν φασι τῆς πονηρίας τὰ πνεύματα, Δέσμων. Σαΐς δὲ λιταῖς, Κόρη, δὲ θεός ἐνοικησάτω ἡρῷ.

Οἱ αὐτοί.

Πιστεύειν ἐνέργειαν τῆς πονηρίας τὸν Σατανᾶν

Variae lectiones et notæ.

(Α) Τὴν ἐννᾶδα, Sic me. codice, pro quo Gennadius interpres ἐννᾶδα, novem ordines. Ego ἐννᾶδα, scilicet famosam λογικῶν ἐννᾶδα, rationalium unitatem, quam præcipue proscribunt ac describunt cum Justino, Sophronio, Nostro in Annalibus, et Nicephoro, Canones synodi quintæ, a Lambecio editi I. viii De bibliotheca Vindobonensi ms. 45, atque inde eos quintus, qui compositus est ex Verbis Evagrii apud S. Maximum id caput 6 Ecclesiastice Hierarchiz. De cæstro in recensione errorum

A ris, cumque sufficeret divinitas in animæ locum : studiens ipse dolose sermones quos humano more protulit Verbum, divinitati accommodare, ut Filium, Patre minorem ostenderet, o omnium Regina.

Ode 5. Quare me repulisti a facie?
Origenes.

Sontem pœna æternam, Virgo, adjuva me. Neque enim Origenis opinionem suscipio, qui terribilia inferni supplicia docet esse temporaria, ad purgationem delictorum.

Didymus. Evagrius.

Cum Didymo rursum docet Evagrius animarum præexistentiam, ex Origene accepta absurdā opinionē, At nobis pium dogma conservetur illæsum, tuis intercessionibus, Regina omnium.

B

Idem.

Eorumdem sententia est, rursum et dæmones restitutionem in pristinum statum accepturos, atque homines qui nefaria commiserint, cum angelis etiam complecturos unitatem, quam iustitia mente fabulantur.

Ode 6 Propitiis esto mihi, Salvator.
Marcius.

Resurrectionem mortuorum impie negabat Marcio; baptismā vero triplex lapis dabant. Verum nos unum baptismā, pariterque resurrectionem, Dei Mater, edociti sumus.

Novatus.

Semitas mihi, o veneranda, dirige ad penitentiam, quam Novatus nobis denegabat labientib[us] et post baptismum, hoc ratus præter dignitatem bonitatis Dei.

Encratites.

Qui nominantur Encratites, nuptias prohibent; h[ab]entque animalium esum abominantur. Nos autem omnes in Filiū tui decretis firma, Mater Virgo.

Ode 7. Dei demilectionem,
Massaliani.

Menti hominum dominari Satanam, nee non in eis habitare personaliter spiritus nequit, aiunt Massaliani, Domina. At supplicationibus tuis, Virgo, Deus habitet in nobis.

D

Idem.

Quod pravorum Spirituum vim et operationem,

Origeni, Didymo et Evagrio imputatōrum, mutatio unius litteræ, Juris Graeco-Romani p. 439, magnum errorem peperit. Docero perhibentur βαθμοὺς θεότητος, καὶ ψυχῶν προσπάρτεις καὶ, μετεγνώμονες, καὶ κολάσεως καὶ δαιμόνων ἀποκατάστασιν. Gradus Deitatis, et animorum præexistentias et apportionationes, et finem supplicii, et dæmonum in integrum restitutionem. Tu redde litteram, quo veram lectionem habeas, μεταγγισμοὺς, transmutationes animarum in varia corpora.

ac Satanam, habitare in homine, simulqne etiam Spiritum bonum, ii docesnt, per insipientiam miscentes ea quæ misceri nequeunt; ab eorum blasphemia libera nos, o bona.

Iidem.

Garriunt athei, deteriora natura comitari mortales, ac proinde duas possidere animas; unam hominibus communem, alteram rursus cœlestem, Immaculata. Sed tu animæ meæ tribue, ut bona eligat.

Iidem.

Aversantur, Domina, laborem manuum, velut qui fidelibus minime congruat: cum Paulus legem ferat, ut ne panem quidem manducent qui nolunt operari¹. Præterea Spiritus sancti personam aiunt posse suscipi, quasi in sensu.

Ode 8. Septuplo fornacem.

Aerius.

Prave sentiens Aerius, non offerendum esse pro mortuis dictabat. Neque enim ex hoc illos utilitatem ullam capere. Ineane etiam aiebat, non esse jejunandum quarta et sexta feria. Idemque circa fidem cum Ario consentiebat. Omnia Regina, ab ejus impietate eripe me.

Paulus Samotensis.

Ex impiis autem Pauli Samosateni dogmatibus, Dei Sponsa, gregem tuum exime. Nam Filium qui initii expers est cum diceret esse verbum prolatitium, Deum vero opificem, Spiritum illo usum fuisse tanquam instrumento, male sanciebat, eumdemque illum e tuo utero accepisse principium.

Sergius Pyrrhus.

Sacratissimorum doctorum decreta secuti, duas voluntates, duplēcēmque operationem Christi agnoscimus; sinimusque cum Sergio Pyrrhum ac ejusdem opinionis cœteros delirare, Dei Genitrix, qui insipienter dicunt carnem Domini expertem esse voluntatis, nec habere operationem.

Apelles.

Unicum principium prædicat quidem Appelles, Regina omnium, unumque supremum Deum constetur; at rursus ait illum unum alterum creasse, quem et provum mundi opificem fuisse constituit; cum ipse pravus sit, ingrataque creatura, solo igne digna.

Ode 9. Obstupuit cœlum super hoc, et terræ extrema, consternata sunt.

Leo Isauras.

Venerandarum imaginum cultum prohibuit Leo Isaurus. Ric enim origo Iconomachorum factus,

¹ II Thess. iii, 13.

Variae lectiones et notæ.

(2) Προφορικὸν λογον. Ex Mario Mercatore, p. 168, προφορικὸν καὶ μουσιαστικὸν (ita quippe castigandum) λόγον καὶ ἐνεργητικὸν, id est *prolativum potestatis, effectivum verbum*, p. 50: *prolatitium potentiae Dei, efficax*, p. 144, i.e., *prolativum alique imperativum*.

Α τε δμοῦ συνοικεῖν τῷ ἀνθρώπῳ, διδάσκειν τούτους, καὶ Πνεῦμα τὸ ἄγαθὸν, ἐξ ἀφροσύνης μιγνύοντας ἔμινται τῆς βλασφημίας αὐτῶν ῥῦσαι ἡμᾶς, ἄγαθη.

Οἱ αὐτοὶ.

Λαλοῦσιν οἱ ἄθεοι τὰ χειρῶ φύσει παρομαρτεῖν τοῖς βροτοῖς· καὶ πρὸς τοῦτο δὲ δύο ψυχὰς κεκτῆσθαι, τὴν μὲν ἀνθρώποις κοινὴν, τὴν δὲ αὖτε τέραν οὐράνιον, ἀχραντε. Σὺ δὲ ψυχὴ τῇ ἑμῇ δίδου αἰρεῖσθαι· καλά.

Οἱ αὐτοὶ.

Ἐκτρέπονται, Δέσποινα, τὴν ἔργασίαν τὴν τῶν χειρῶν, ὡς πιστοῖς μὴ ἀρμέζουσαν· Παύλου νομοθετοῦντος μηδὲ ἴσθιεν ἄπτον. Δυνατὸν δὲ τοῦ Ηνεύματος δέξασθαι, ὡς ἐν αἰσθήσει φασί, καὶ τὴν ὅπδοτασιν.

'Ωδὴ η'. Ἐπαπλασίως κάμινον.

'Αέτιος [l. 'Άδριος].

Κακῶς φρονῶν Ἀέτιος μὴ δεῖν προσφέρειν Ἐλεγεν δὲ πέρ τεθνεώτων· μηδεμιαν ὄντος ἐκ τούτου καρπούσθαι γάρ· μηδὲ νηστεύει ἔφασκε δεῖν ἐν τετράδι τε καὶ τῇ ἔκτῃ ἀφρόνως. Ἀρείψ περὶ πίστιν καὶ αὐτὸς ἦν διμέρων. Ήντάνασσα, τῆς τούτου ῥῦσαι με δυσθίσας.

Παῦλος Σαμοσατεύς.

Ἐξ ἀσεδῶν δογμάτων δὲ τῶν τοῦ Παύλου, Θεού νυμφε, τοῦ Σαμοσατέως, ἔξελοῦ τὴν ποιμνὴν σου. Γίδων τὸν προάναρχον προφορικὸν γάρ λόγον (2) εἰπῶν, καὶ δημιουργὸν δὲ τὸν Θεὸν, κακῶς Πνεῦμα κεχρῆσθαι ὡς δργάνῳ ἐδογμάτιζε τούτῳ, ἐκ τῆς σῆς εἰληφέναι ἀρχὴν τοῦτον νηδύος.

Σέργιος. Πύρρος.

Ίερωτάτων δόγματος διδασκάλων ἐπόμενοι, δύο τὰς θελήσεις καὶ δπλῆ, ἀνέργειαν Χριστοῦ ἐπιστάμεθα· σὺν τῷ Σεργίῳ Πύρρον ληρεῖν, καὶ τοὺς δμοδόζους, Θεοτόκε, ἐώντες, τοὺς λέγοντας τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου ἀφρόνως ἀθέλητον ὑπάρχειν, ἀνέργειαν μὴ ἔχειν.

'Απελλῆς.

Μίσαν ἀρχὴν κηρύσσει μὲν 'Απελλῆς, ὡς Παντάνεκσα· ἔνα τε Θεὸν δμολογεῖ ἀνώτατον· τὸν δνα δὲ δεύτερον πεποιηκεναι αὐθίς, φησὶν δν ὡς πονηρὸν δημιουργὸν γεγενῆσθαι τοῦ κόσμου δογματίζει· πονηρὸς δν ἐκεῖνος, ἀχάριστόν τε κτίσμα, πυρὸς δξιον μόνον.

'Ωδὴ θ'. Ἐξέστη ἐπὶ τοῦτο δ οὐρανὸς, καὶ τῆς γῆς κατεπλάγη.

Λέων δ 'Ισαυρος.

Εἰκόνων τὴν προτίμησιν τῶν σεπτῶν ἀπεκάλυσε Λέων δ 'Ισαυρος οὖτος· ἀρχὴ τῶν Εἰκονομάχων γάρ

γεγονώς, σὸν χαρακτῆρα πάντιμον, καὶ τὸν τοῦ Αἰτίου σου τὸν τῆς σαρκὸς κατέσπα, Θεοτόκε, καὶ πάντων τῶν ἀγίων. Βέξ ἀσεβεῖας ἡς ῥυσθείμεν.

Bogomiloi.

Δεδον δὲ ἐλυτρώσατο σὸς Μίδας, βδελυράς ῥῦσαι, Κέρη, αἱρέσεως νεοφανούς, τῆς τῶν Βογομίλων εἰκερ φασὶ τὸ τοῦ ἀνθρώπου σῶμα μὲν μόνου πλάσμα εἶναι τοῦ πονηροῦ· ψυχὴν δὲ αὐτὸν τυγχάνειν θεοῦ ἐπουρανίου· κοινὸν δὲ ἀμφοῖν θεὸν οὐ λεγούσιν.

Oι αὐτοί.

Ούτε εἶναι δογματίζουσι τὸν Μίδον, οὐδὲ Πνεῦμα ἀρχῆθεν τὸ άγιον. Ήστερον δὲ γέννημα Πατρὸς γενέσθαι Μίδον. Μίδος δὲ αὐθὶς γέννημα Πνεῦμα τὸ πανάγιον· σφαλερῶς. Ήμεῖς δὲ καὶ τὰ τρία συνάνταρχα νοοῦμεν καὶ προσκυνοῦμεν, θεονύμφευτε.

Iταλοί.

Σκεπάσαις, ὧν Ηρβένε, ποίμνην τὴν σὴν, καὶ δεινῆς ἀποστήσαις αἱρέσεως τῶν Ἰταλῶν, δύο μὲν ἀρχὰς ἐπὶ τῆς μαῖς δογματίζοντων φύσεως, Πνεύματος διπτέας δὲ τοῦ παντούργοῦ λεγόντων ἔκπορεύσεις, ξένως καὶ ἀσυνήθως· ὕπερ τῆς πλάνης ἡμᾶς λύτρωσαι.

B

A tuum characterem omni honore dignum, illumque Filii tui, in carne videlicet, et omnium sanctorum, dilaceravit, Deipara. A qua impietate liberemur.

Bogomili.

Populum quem redemit Filius tuus, Virgo, tuere ab execranda heresi recens orta, Bogomilorum: qui quidem docent hominis corpus solius malius esse; at vero animam, cœlestis Dei; communem autem utriusque Deum non agnoscent.

Idem.

Nec Filium nec Spiritum sanctum ab initio esse docent; sed postea Patris genitaram fuisse Filium; rursus autem Filii sanctissimum Spiritum genitaram; falsa sententia. Nos porro tria pariter initii expertia cognoscimus et adoramus, o Sponsa Dei.

Itali.

Protege, Virgo, ovile tuum, atque averte a gravi heresi Italorum, qui in unica natura duo principia decernunt, duasque Spiritus cunctorum opificis processiones ponunt, absurde ac nove: a quorum errore nos libera.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΤΟΥ ΖΩΝΑΡΑ

ΓΕΓΟΝΟΤΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΥ ΤΗΣ ΒΙΓΛΑΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΣΕΚΡΗΤΟΥ
ΕΞΗΓΗΣΙΣ

ΤΩΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΩΝ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

περὶ κανόνος καὶ εἰρμοῦ καὶ τροπαρίου καὶ φόδης.

Εἴρηται δὲ πρότερον μὲν συνοπτικώτερον, εἶτα καὶ πλατυκώτερον.

JOANNIS ZONARÆ

QUI FUIT MAGNUS DRUNGARIUS VIGILUM ET PROTOSECRETIS,

EXPOSITIO CANONUM ANASTASIMORUM DAMASCENI

De canone, hirmo, tropario et oda.

Primo quidem per compendium, deinde fusius tractatur

(*Mai. Spicil. Rom. tom. V.*)

Ἐπειδὴ κανόνων ἐρμηνεία ἐστὶ τὸ παρὸν σύνταγμα, C χρὴ καὶ περὶ αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ κανόνος, καὶ τὴν τοῦ εἰρμοῦ καὶ τῆς φόδης κληπτιν., ἵτι δὲ καὶ τοῦ τροπαρίου, ἐκ τούτων γὰρ ἀπαρτίζεται ὁ κανὼν, φιλοσοφῆσαι ἡμᾶς· ταῦτα δὲ τὰ ὀνόματα οἰονεὶ τεχνικὰ

Cum canonum interpretatio sit presentis operis scopus, de ipso canonis nomine, seriei, oda, aliquid ac troparii denominatione (ex istis enim perficitur canon), nobis dissenserendum est: ista vero nomina, utpote rei propria, a principio definitum-

tur. Series igitur est harmonia quædam cantici in compositione, vociis articulatæ et significatæ metro quodam, et syllabarum quantitate, ad quam troparia dicta proxime accedunt. Est autem series et tropariorum et canonum principium: cum troparia per seriem regularizentur et ad illam, ut ad exemplum, componantur et ad harmoniam ac melodiam redigantur. Dicitur series quia secundum regulam quædam, et compositione et modulatione concinnatur et connectitur et harmoniam regulis dirigitur, non autem ut fors tulerit.

Troparium vero dicitur quia ad istam se convertit vergitque et seriem habet ut exemplarem ab solutamque causam: rationem autem tenet quam in singulis canon ad diverse statuenda: quemadmodum enim canon in aliis aliter se habet, sic series quantum ad troparia.

Oda et canon odarum est plures continens: nam usque ad novem procedit odas: siquidem numerus nonarius supremam quantitatem constituit, qui autem sequuntur decenarii, centenarii, millenarii et decies millenarii, similiter procedunt ut unitates usque ad novem, nimirum: i x λ μ ν ξ ο π ή ρ σ τ υ φ, et usque ad α' β' θ' et ab α, β usque ad θ: quidquid autem numerorum est præterea, illorum compositione et combinatione efficitur, ut α' usque ad θ', et idem cætera. Hæc quidem velut in succinto diximus; largius autem comprehensum in pluribus inventur canonis nomen: canones enim et grammaticis sunt, et philosophis, et medicis, et legibus politicis: sed grammaticæ et legum canones nil stabile habent.

Canones dicuntur etiam pia sanctorum Patrum decreta. Desumptum autem est in omnibus istis illud nomen a ligno quod est usui opificibus ad ligna, lapides autalias res dimetiendas et coaptandas et regulæ nomen habet, quia partes dissecatas concinnat inter se et adæquat. Quod igitur ad istorum coordinationem valet regula, hoc quoque in omni scientia et arte logica efficiunt canones, ut nimirum ordinent ac definiant: dicitur enim canon et definitio. Canones igitur sunt q̄dī separant ab aliis et dirigunt illa ut separatum cūm ðefinito conveniat et coaptetur, quare decreta a sanctis Patribus sancta jure meritoque canones appellantur; dirigunt enim eos qui ipsis morent, gerunt ad fidem rectam immutabilemque, et ad vitam probam et Deo placentem: quam oblationem et in hymnis ipsis recipitur canonis nomen: quia hoc metrum statutum et invariabile in novem odis completur neque hunc numerum excedit: unde canon dicitur quoniam metrum accurate definitur in hymnis istis. Similiter canonis nomine unus est magnus Apostolus scribens Corinthiis: « Nos autem non ultra mensuram glorificabimur, sed æquidem mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi usque ad vos, spem habentes crescentis fidei vestre, in vobis magnificari secundum regulam nostram in abundantiam.»

A τῇ ὑποθέσει παραλαμβάνονται. Οὐ μὲν οὖς εἰρμὸς τριμονίᾳ τὶς ἔστι μέλους ἐν συνθήκῃ, φωνῆς ἐνάρθρου τε καὶ σημαντικῆς εὐρημένῳ τινὶ μέτρῳ καὶ ποσῷ μεγέθους, περὶ δὲ τὰ λεγόμενα τροπάρια ἀναφέρεται· οἷον δὲ ἀρχὴ τῶν τροπάριων ἔστι καὶ κανόνων· ἐπειδὴ τὰ τροπάρια διὰ τοῦ εἰρμοῦ κανονίζεται καὶ ρυθμίζεται πρὸς αὐτὸν, ὡς πρὸς ὑπόδειγμα, συντιθέμενα καὶ ἀρμοδίμενά τε καὶ μελψιδούμενα· λέγεται δὲ μὲν εἰρμὸς, διὰ τοῦτο καὶ τάξιν τινὰ καὶ συνθέσει καὶ μελουργίᾳ ἐρμένος καὶ πλεκόμενος καὶ ἀρμοδίμενος πρόστι, καὶ οὐχ ὡς ἔτυχε.

Τροπάριον δὲ διεῖ πρὸς ἑκεῖνον τέτραπται καὶ νένευκε, καὶ τὸν εἰρμὸν ἔχει οἰονεὶ παραδειγματικὸν καὶ τελειωτικὸν αἴτιον· λόγον δὲ ἔχει διὰ τὸν ἑκάστοις κανὼν πρὸς τὰ πανονιζόμενα διάφορα· ὡς γὰρ δὲ κανὼν καὶ ἄλλοις ἐν ἄλλοις, οὕτω γοῦν καὶ δεῖρμὸς πρὸς τὰ τροπάρια.

'Ωδὴ δὲ καὶ κανὼν ϕῶν ἔστι πλειστὸν περιεκτικός· σχρὶ γὰρ ἐννέα προσεισιν ϕῶν· διεῖ δὲ ἐννέα τὸ μέγιστον ἔστι μέτρον ἐν ἀριθμοῖς· τὸ δὲ ἔξις δεκάδες, ἑκατοντάδες, χιλιάδες, καὶ μυριάδες, ὥσπερ τὰς προχωροῦσας, καθὼς καὶ αἱ μονάδες σχρὶς ἐννέα οὖτως· i x λ μ ν ξ ο π ή ρ σ τ υ φ, καὶ σχρὶ α' β' θ' καὶ α, β σχρὶ θ; τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἐν ἀριθμοῖς μετὰ σύνθεσιν τούτων καὶ ἀνάκλυσιν, οἷον ια' μέχρι θ', καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν διοικέων. Ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἐν συνθέψει εἰρηται· πλατεύεται παραλαμβανόμενον· κανόνες γὰρ καὶ τοῖς γραμματικὴν μετιοῦσι τέχνην εἰσὶ καὶ τοῖς φιλοσόφοις καὶ λατροῖς καὶ τοῖς πολιτικοῖς νόμοις· ἀλλ' οἱ τῆς γραμματικῆς καὶ τὸν νόμον οὐκ ἔχουσι τὸ ἀδιάπτωτον.

B Κανόνες δὲ λέγονται καὶ τὰ κατὰ τῶν θείων Πατέρων εὐσεβῆ διατάγματα· ἔξειληπται δὲ ἐπὶ πάσι τούτοις τὸ δύναμα ἀπὸ τοῦ ἑδου τοῦ τοῖς τεχνίταις εἰς ἑδονὴν καὶ λίθον, ἢ καὶ ἄλλων τινῶν χρηματίζοντες ἀπόρθωσιν καὶ θύτατον κανόνιον ἔκεινοις δύναμεσιν, δὲ τοῖς ἀποκειμένοις ἀπορθοῖ ταῦτα καὶ ἔισοι. 'Οπερ οὖν τὸ κανόνιον εἰς ἀπόρθωσιν ἔκεινων δύναται, τοῦτο καὶ ἐπὶ πάσης ἐπιστήμης καὶ λογικῆς τέχνης οἱ κανόνες πληροῦσι τὸ κανονιζόμενό τε καὶ δριζόμενον· λέγεται γὰρ δὲ κανὼν καὶ δρος· ἀποδιειρουντες τῶν ἄλλων καὶ ἀπευθύνοντες, ὡς μὲν τοις ἔτερον τῷ δριζόμενῳ συνεμπίπτειν καὶ τὸν περὶ τούτου συγχέειν λόγον κατὰ τοῖς ἀγίοις Πατέροις συντεθέντα διατάγματα, εἰκότως κανόνες καλούντεαι. Έπειδήν τουσὶ γὰρ κάκεινα τοὺς πειθούμενους αὐτοῖς πρὸς πίστιν δροῦν τε καὶ ἀπαρέγκλιτον, καὶ πρὸς βίου ἐνέρτετον καὶ θερέστον· καθ' ὃν δὴ λόγον κανὼν τοῖς θυμοῖς τούτοις τὸ τοῦ κανόνος ἔξειληπται δύναμα· διεῖ δριζόμενον καὶ τετυπωμένον τὸ μέτρον τοῦτό ἔστιν ἐννέα ϕῶν συντελούμενον, καὶ ἐννεάτης μὴ διπερβαῖνον· διεῖ τούτοις τὸ τοῦ κανόνος ἔξειληπται δύναμα· διεῖ δριζόμενον καὶ τετυπωμένον τὸ μέτρον τοῦτό ἔστιν ἐννέα ϕῶν συντελούμενον, καὶ ἐννεάτης μὴ διπερβαῖνον· διεῖ τούτοις τὸ τοῦ κανόνος ἔχριστο τὸ μέγας Ἀπόστολος γράμμας Κορινθίοις· « Ήμεῖς δὲ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα. ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος, οὐ ἐμέρτειν ἡμῖν δὲ θεὸς μέτρου ἀφικέσθαι ἀγρές διών, ἐλπίδα ἔχοντες αὐξανομένης τῆς πίστεως

δμῶν, ἐν δρὶν μεγαλουθῆναι κατὰ τὸν κανόνα δμῶν εἰς τὰ παρεπόμενα. » Ό δὲ λόγος τοιοῦτος ἔστι· Τινὲς ἐκδικταζον ως πολλαχοῦ κηρύξαντες τὸ Εὐαγγέλιον πρὸς ἑκείνους οὖν φησιν, διτι· Ἐγώ οὐκ εἰς ἄμετρα καυχῶμαι, ως πανταχοῦ κατασπείρας τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος ἐκήρυξα οὐ δικριτον τὴν τοῖς ἀποτόλεις δ θεδ, δ ἐστι τὸ μέχρις δμῶν ἐφάκεσθαι· εἰτα καὶ διὰ τῶν ἔξης καθαπέμενος τῶν εἰς τὰ ἄμετρα ταῦτα ὑπερβολικῶς καυχωμένων, φησιν διτι· Ψιμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ μέχρις δμῶν κηρύξαντες; έως δμῶν παρέβησατζμεθε· ἐλπίζομεν δὲ περισσοτέρως εὑδοκιμῆσαι· » τοῦτο γάρ ἐπέκεινα· « Εύδοκίμησις δὲ τοῦ διδασκάλου ή τῶν μαθητῶν ἔστι προκοπή» οὕτω μὲν καὶ Ἀπόστολος τῷ δνόμῳ τοῦ κακόνος χρῆται· διὸ κανῶν καὶ δ μνος οὗτος ἐνεῦθεν εἴρηται.

Αἱ δέ γε φύσαι φοιδαὶ τινὲς εἰσι μουσικαὶ οἱ γάρ ήχοι καὶ φθόγγοι, ἀρμονίαι τε καὶ ρυθμοὶ τῆς μουσικῆς εἰσιν, ἐξ ὧν τὰ μέλη παράγονται· ὧν τὰ μὲν καθητικώτερον τε καὶ γοργότερον πάθος τοῖς ἀκροαταῖς ἐνίσταται καὶ κινοῦνται πρὸς δάκρυστα τὰ δὲ πρὸς θυμὸν ἐκκαλούμενα, τῆς ἀλλῆς μεμνῆσθαι καὶ πρὸς δλον Ἀρην δρμῆν τὸν κατεπεδόμενον· οἶλον τι λέγεται γενέσθαι καὶ περὶ τὸν Μακεδόνα Ἀλέξανδρον· φθονος γάρ τοῦ μουσικοῦ Τίμωνος παρ' αὐτῷ, καὶ μέλος ἀνδρῶδες ἀρμονιομένου, καὶ σύντονον πρὸς θυμὸν διανιστῶντος τὸν ἀκούοντα, ἐκείνος οἵτις ἐνθους ἐκ τοῦ μεγάλου γενόμενος, ἀναστὰς ἤρε τὰ δηλα καὶ δρμῆ πρὸς πόλεμον· μουσικαὶ γοῦν φωναὶ καὶ φύσαι εἰσι διὰ μόνου στόματος ἐναρμονίας φόδμεναι· τούτων γάρ ὅρισται ἡ φύση· καὶ τοῖς μὲν Ἐβραίοις οὐ διὰ στόματος μόνον οἱ πρὸς θεὸν ἔδοντο δμοι, ἀλλὰ καὶ δι' ὀργάνων, ως δ Δαβὶδ μαρτυρεῖ πολλαχοῦ· καὶ δ Ἀρμάς φησιν ἐκ προσώπου θεοῦ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ· « Μετάστησον ἀπ' ἔμοι ἤχον φῶν του, καὶ ταλαμῶν δργάνων του οὐκ ἀκούσομαι. » Ήμῖν δὲ πρὸς θεῶν δμονον οὐδέν τι μουσικὸν παραλαμβάνεται δργάνων, ἀλλὰ διὰ ζώσης μόνης φωνῆς ἐναρμονιου φόδμενων τῷ θεῷ· πᾶσαι γάρ σχεδὸν αἱ φύσαι, δι' ὧν κανῶν ἀκαρτίζεται, δμοι τυγχάνουσιν καὶ φύσματα χαρακτηρίσαι φόδμενα πρὸς θεόν.

Βρέδος οὖν ἡ πρώτη παρὰ τοῦ προφήτου Μωϋσέως συνάθεται, διτι· τὸ τῶν Ἐβραίων γένος ἐξ Αιγύπτου ἀνεγερθεῖσαν προστάξει θεοῦ, καὶ κατεδιωκόμενον ἦν τὸν Αἰγυπτιῶν, τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν διῆλθεν ἀνθρώπους τῷ βάσιψ τηνητεσκ τῇ τοῦ Μωϋσέως· οἱ δὲ Αἰγυπτιοι ἐν ἑκείνῃ κατεποντίσθησαν διὰ τοῦ τητημάτος ἀνθεῖν κάκείνοι πειρώμενοι· αὐθίς τοῦ Μωϋσέως πέσθετος τῇ βάσιψ τὰ δάστα, καὶ ταῦτα συνάθεται· διὰ γάρ τὸν ὑπερβάλλον τοῦ θαύματος συνέστη τὸν φόδην τῇ Ἐβραϊδι διαλέκτῳ, ως ἐν ἔκαμπτορ τόντορ, ως Ἰώσητος ἐν τῇ Ἀρχαιολογίᾳ φησιν, φθεὶν καὶ τοῖς ἀνδράσι καὶ ταῖς γυναιξίν· ἐξῆρχε δὲ τοῦ δμονον τῶν μὲν ἀνδρῶν αὐλός δ Μωϋσῆς τῶν δὲ γυναικῶν ἡ, αὐτοῦ δέδελφη Μαριάμ διναρμονιομένη τὸ τύμπανον· διτι· δε δμοις αὕτη καὶ φύμα δεστιν, αὐτούθεν δῆλον· ἀρχομένη γάρ, « Ἀσωμεν τῷ Κυρὶψ, » φησι·

Νοεῖτο δ' ἐν ἡ τοιαντη διήγησις καὶ ἐπὶ πᾶσι τῇ τῶν δμονον φύσει καθ' ὑψηλότερον νοῦν· ως γάρ τὸν Ἀνδραδι δ θεδ, ἐκ τοῦ γένους ἐκελέκατο τῶν

A Sensus autem talis est. Aliqui sese venditabant, ut ubique prædicantes Evangelium: quibus dicit: « Non ultramensuram gloriō ego, qui undique prædicatio nem seminavi, sed secundum mensuram regulę qua mensus est nobis apostolis Deus, mensuram scilicet pertingendi usque ad vos. » Deinde eos qui in immensum et hyperbolice gloriabantur vituperans ait: « Nos vero non item, sed usque ad vos prædicantes, donec noster sermo ad vos perveniat; speramus autem copiosiori honore fructuros. » Præterea: « Magistri laus est progressus discipuli. » Sic igitur et Apostolus canonis utitur nomine; ideo canon et hymnus iste exinde dictus est.

B Odæ autem sunt cantus quidam musicales: soni enim et concentus, harmonia rhythmique sunt musicae, e quibus melodias deducuntur. Quarum aliae magis patheticam et vehementiorem passionem auditoribus immittunt et ad lacrymas excoitant; aliae ad iram provocant, fortitudinis memoriam injiciunt et ad quodcumque bellum eum qui celebratur instigant. Sic dicitur factum fuisse de Macedone Alexandro: cum enim coram ille Timon musicus bellicosum hymnum modularetur et audiendum ad iram probe exitasset, ille quasi numine mire correptus surrexit armisque ad bellum sese accinxit. Musicales ergo soni et odæ non nisi ore harmonice proferuntur: in hoc enim perficitur oda. Apud Hebreos autem hymni non solum ore ad Deum cantabantur, sed etiam instrumentis, ut David sæpe testatur. Et Amos e persona Dei ad Israelem dicit: « Aufer a me tumultum carminum tuorum et cantica lyra tuæ non audiam. » Nobis autem ad divinum hymnum nullum adhibetur instrumentum, sed viva solum et harmonica voce ad Deum cantamus; omnes enim propemodum odæ quibus constat canon, hymni sunt et gratias cantica ad Deum cantanda.

C Recte igitur prima a propheta Moyse composita est, quoniam Hebrei ex Aegypto Dei jussu diceserant et Aegyptiis persequenteribus, mare Rubrum Mosis virga verberatum sicci transierant, Aegyptii autem in eodem submersi fuerant, cum per aquarum divisionem et ipsi transire conarentur: Mosis autem virga iterum super aquis extensa, illas commiserat. Propter ergo excellentiam miraouli, composuit hymnum Hebraico sermone, senario metro, sicut Josephus in Archæologia dicit, canendum a viris et mulieribus. Virorum cantui præfuit Moyses mulierum autem soror ejus Maria tympanum pulsans. Illam porro odam et hymnum et canticum esse inde patet, quod ab his verbis incipit: « Cantemus Domino. »

D Sed hæc interpretatio de rebus omnibus quæ ad hominum naturam spectant sensu altiori accipi potest. Quemadmodum enim Ahrahamum Deus

elegit e Chaldeo genere eumque duxit in Palestini, terram melle lacteque fluentem quam datus erat semini ejus secundum promissionem suam: sic primum hominem ab omni creatura distinxit, posuitque in voluptatis loco, paradisum dico, quem semper possessurus erat, nisi mandatum transgressus esset. Et quemadmodum Abrahami posteri propter cibum in Egyptum migraverunt: sic protoplasti, cibo superati, paradiſo, heu! expulsi sunt et in figuratam Egyptum inducit, tenebras scilicet passionum et malitiam; nomen *Egypti tenebras et malitiam* Graeco sermone significat. Et sicut Abrahami posteros servos habebant enim *Egyptii* ad laterum fictionem, annonæ defectu vexantes eos, et delentes natos ex eis masculos; sic figurati *Egyptii* tenebras facti, lumine divino abutentes, ut servis utebantur hominibus, eos male habentes, vel potius an malum perducentes; siquidem in omni malitia provolvebant eos et luto laterumque fictioni, dum ipsi otientur, adhibebant eos, ad terrenum scilicet et stramentosum, et combustioni destinatum opus secundum Evangelium: sic enim opus conscienti lateris luto miscet paleam. Occidebant quoque masculos. Cum enim virilis cogitatio in aliquo nascebatur, non permittebant eam grandescere, sed interficiebant, ne unquam quod fas est sentirent nec malitiam vitarent.

Et quemadmodum Deus, Abrahami posteriorum misertus, Moysen delegavit, qui eduxit illos ex *Egypto* et servitute improba liberavit: sic totius generis humani misertus et figuratorum *Egyptiorum* servitute liberare volens, non angelum, nec hominem delegavit, sed ipsum Filium suum unigenitum. Majore enim auxilio opus erat humano generi toti quam Hebreo populo, qui universi humani generis nonnisi peregrina pars erat. Cum enim istud subegissent dæmones *Egyptiis* erant terribiliores, et ad eos superandos fortiore illis opus erat. Et quemadmodum Moyses Israelitas mare dividens, per illud siccis traduxit, *Egyptios* autem in ullo submersit persequentes eos postquam e manibus eorum aufugerant: sic Salvator noster sibi confidentes et insidias dæmonum fugientes traducit ultra oceanum passionum, quarum amaritudinem non gustant: dæmones autem submergit et suffocat. Videntes enim homines, quos prius dominabantur, absolutos illorum servitute et potius ipsis imperantes, et quasi super aspides et basilicos ambulantes super eos, qui leones videantur et fortitudinem aspirant, valde irritantur et suffocantur. Vocari possunt iidem et tertiarii, quia tres animæ partes occupant et sic eos qui negligenter sunt, quoctunque voluerint, ducent. Compositæ autem sunt odæ pro certis temporibus: quam ob rem omnibus cæteris ista proposita est. In libro enim Exodi a Moyse scribitur, etc.

προσεγοντες. Τέθεινται δὲ αἱ φύσι οκτώ χρόνους· δίθεν καὶ ὡς προγενεστέρα αἴτη τῶν ἄλλων προτέτα-

χαλδαίων, καὶ ἀπῆγχεν αὐτὸν εἰς τὴν Παλαιστίνην, εἰς γῆν βέουσαν μέλι καὶ γάλα, ἣν ἔμελλε δοῦναι τῷ σπέρματι αὐτοῦ, καθὼς αὐτῷ ἐπηγγείλατο, οὕτω ἐξ ἀρχῆς τὸν ἀνθρωπὸν ἐκ πάσης τῆς κτίσεως ἐπεφειώσατο καὶ ἔθετο εἰς τὸ τρυφῆς χωρίον, λέγω δὴ τὸν παράδεισον, ἐνδιαίτημα τούτον μέλλοντα ἔχειν, εἰ μὴ παρέβη τὴν ἐντολήν· καὶ ὡς οἱ τοῦ Ἀβραὰμ μετώκησαν εἰς Αἴγυπτον διὰ βρώματος, οὕτω καὶ οἱ πρωτόπλαστοι, βρώσεις ἡττηθέντες, τοῦ παραδείσου, φύ! μετεψιθέσαν, καὶ εἰς τὴν νοούμενην κατήχθησαν Αἴγυπτον, εἰς τὸ σκότος δηλεσθή τὸ ἐκ τῶν παθῶν καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν κάκωσιν τὸ γάρ δύνομα τῆς Αἴγυπτου σκότος καὶ κάκωσιν δηλοὶ ἐξεληνιζόμενον· καὶ ὡς τοῖς ἐξ Ἀβραὰμ οἱ Αἴγυπτοιοι ὡς δούλοις ἐκέχρηντο τῷ πηλῷ καὶ τῇ πλινθίᾳ, ταλαιπωροῦντες αὐτοὺς σίτου, καὶ ἀναιροῦντες τὰ ἐξ αὐτῶν γεννέμενα ἄρρενα, οὕτω καὶ οἱ νοητοὶ Αἴγυπτοιοι οἱ σκότος ἐγένοντο, ἐκπάσσοντες τοῦ θείου φωτὸς, οἷα δοῦλοι τῇ ἀνθρωπειᾳ φύσις ἐκέχρηντο, κακοῦντες αὐτοὺς ἡ κακύνοντες μᾶλλον· ὡς εἰς πᾶσαν κακίαν αὐτοὺς ἐκχαλίσαντες καὶ τῷ πηλῷ καὶ τῇ πλινθίᾳ σχολάσαι διηνεκῶς ἐκβιάζοντες, τοῖς γηνίοις δηλούντει καὶ ἀγυρώδεσι πράγμασι, καὶ εἰς καῦσιν ἀποτεταγμένοις κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον· τοιοῦτον γάρ ἡ πλινθία πηλῷ συμφύρουσα ἀχυρά· ἀνήρουν δὲ καὶ τὰ ἄρρενα· εἰ γάρ τις ἀρρενοποίος λογισμὸς ἐπέκθη τινί, οὐκ εἰναὶ ἀνδρωθῆναι αὐτὸν, ἀλλ' ἀνήρουν, ήνα μή ποτε τὸ δέον φρονήσωσι καὶ τὴν κακίαν ἐκφύγωσι.

Καὶ ὥσπερ τοὺς ἐξ Ἀβραὰμ οἰκτείρας ὁ Θεὸς, τὸν Μωϋσῆν ἐξαπέστειλε, τῆς Αἴγυπτου τούτους ἐξάγοντα καὶ ἐλευθερώσαντα τῆς χαλεπῆς δουλείας, οὕτω καὶ τὸ γένος ἅπαν κατοικτείρας τὸ βρότειον, καὶ τῆς δουλείας τῶν νεουμένων Αἴγυπτίων ἐξελέσθαι φελτίσας, οὐκ ἀγγελὸν ἀπέστειλεν, οὐδὲ μάντοις γε ἀνθρώπον. ἀλλ' αὐτὸν τὸν Γίλων αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, μείζονος γάρ ἐδίτοι ἐπικουρίας ἡ σύμπασθ τῶν ἀνθρώπων φύσις ἡ τὸ τῶν Ἐβραίων ἔθνος, μέρος δν βρεχύ τι τῆς τῶν ἀνθρώπων πάντων ὀλότητος· ἐπειδὴ καὶ οἱ ταύτην καταδουλώσαντες δαίμονες τῶν Αἴγυπτίων ἡσαν δεινότεροι, καὶ τοῦ κατάξοντος αὐτοὺς ἰσχυροτέρους δεδύμενοι. Καὶ ὥσπερ ὁ Μωϋσῆς τοὺς Ἱσραὴλίτας τὴν θάλασσαν διατεμών, ἀδρόχως δι' αὐτῆς διεβίβασε, τοὺς δὲ Αἴγυπτίους ἐν αὐτῇ κατεπόντισε διώκοντας αὐτούς, καὶ μοσχὴν ἐκ τῶν χειρῶν ἱκείνων ἀπύρασιν, οὕτω καὶ δὲ Σωτὴρ διτιμέτερος τοὺς αὐτῷ πειθομένους καὶ τῆς δουλείας τῶν δαιμόνων ἀποδιδράσκοντας, διαβιβάζει τὴν θάλασσαν τῶν παθῶν, ἀγένστους συντηρῶν τῆς πικρίας αὐτῶν· τοὺς δαίμονας δὲ καταποντεῖ τε καὶ ἀποπνίγει· ὄρῶντες γάρ τοὺς ἀνθρώπους ἐν πρὶν ἐκυρεύον, ἀπολυθέντας τῆς πυρανύδος αὐτῶν καὶ μᾶλλον αὐτοὶς ἐπιτάσσοντας, καὶ ὡς ἐπὶ ἀσπίδων καὶ βασιλίσκων ἐπ' αὐτοὺς ἐπιβαίνοντας, τοὺς λέοντας δοκοῦντας καὶ δράκοντας τὴν ἴσχυν, πικραίνονται τε σφόδρα καὶ ἀποπνίγονται. Εἰεν δ' ἂν οἱ αὐτοὶ καὶ τριστάται, ὡς τὰ τριμερῆ τῆς ψυχῆς ἐπιβαίνοντες· καὶ δι' αὐτοῦ τοὺς ἀμελεστέρους δπου βούλονται·

ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΤΟΥ ΖΩΝΑΡΑ

ΕΚ ΙΡΟΣΩΠΟΥ ΤΩΝ ΑΡΧΙΕΡΕΩΝ, ΉΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΔΕΙΝ ΔΥΟ ΔΙΣΕΞΑΔΕΛΦΟΥΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ
ΑΓΑΓΕΣΘΑΙ ΠΡΟΣ ΓΑΜΟΝ.

JOANNIS ZONARÆ MONACHI

*EX PERSONA PONTIFICUM, QUOD NON DEBEANT DUO SOBRINI EAMDEM IN MATRIMONIUM
ACCIPERE.*

(Apud Cotelerium, ibid.)

α'. Τοις προστασίαιν ἐγχειρισθεῖσι λαοῦ, διὰ τοῦ προφήτου φησὶν δὲ θεός· Ἐὰν μὴ διαστελλῃς, μηδὲ λαλήσῃς, ἀποθυνεῖται δὲ ἄνομος ἐν τῇ ἀνομίᾳ αὐτοῦ, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς σου ἔκζητηθήσεται. Τι γοῦν ἐκ τοῦ θείου τούτου θεσμοῦ νοεῖ ἔπεισι τοις ἐπιοῦσιν [γαλούσιν] αὐτὸν δὲ τοῖς λαοῦ προεστῶσιν; Ἀνάγκη αὐτὸν ἐπάγειν ἐγρηγορεῖναι, καὶ τὰ τῷ καθέκαστον πεπραγμένα περιστοπεῖν, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον ἀναγγέλλειν αὐτοῖς· καὶ εἰ μὴ πορεύοντο κατ' αὐτὸν, καὶ διαστέλλειν καὶ λέγειν καὶ κωλύειν τὰ ἄθεσμα. Εἰ δὲ ἀφ' ἑαυτῶν κινουμένους τοὺς προεστῶτας πιστῶν καὶ ταῦτα δρῶν ἀπαραιτητον, τι ἂν τις εἴποι δπως Χρήτορος ἔρωτωμένους περὶ τινῶν πράξεων διατίθεσθαι; Πάντως δεθύμως ἄγαν ἀνακόπτειν τε καὶ ἀπειργεῖν διὰ τῶν ἔρωτῶντων τὴν τῶν ἀθέσμων πράξεων ἐπιχειρησιν ξύμπασιν. Κανόν τῷ νῦν δὲ ἔρωτωμένων ζητήματι τοῦτο γενέσθαι χρών· καὶ μηδὲν δικοστειλαμένους, ἀποκριθῆναι τὸ παριστάμενον.

β'. Τὸ δὲ ζῆτημα βραχὺ μὲν καὶ διλιγοσύλλαβον, λόγους δὲ εἰσάγον μακρούς, ἐπαγομένους δὲ ἀντιθέσιαν. Ήρετο τις, εἰ δύναιτο τὴν αὐτὴν εἰς γυναῖκα δόν λαβεῖν ἐδάστηροι δεύτεροι. Οἱ μὲν οὖν τὸν γάμουν τυγχάνεντα δικάλυτον δογματίζουσιν· οἱ δὲ φασιν αὐτὸν ἐπιτρέπεσθαι, ἀλλὰ καὶ παρ' ἀμφοῖν τῶν νόμων κωλύεσθαι, τοῦ τε τῆς πολιτείας καὶ τοῦ τῆς χριστιανοῦ. Εἶχετο δὲ δικάτεραν ἀντίθεσιν. Οἱ μέν φασι τοὺς νομοθέτας περὶ κεκαλυμένων γάμων θεσπίζοντας, καὶ ἀπαριθμομένους ἀπερ ἀλλήλοις ἀπὸ τῶν ἐκ πλεγίου πρόσωπα συνάπτεσθαι ἀπειρήκασι μέχρις ἔκπου βραχμοῦ στῆσαι τὴν ἀπεριθμησιν· τούτους δὲ εἰναι δισεξάδελφους· περαιτέρω δὲ μὴ προσῆναι, μηδὲ ἀπειρέχει τοὺς πρόσω τῆς συνοικήσεως. Ἐπει δὲ ἐπὶ τοῦ παροντος ζητήματος οὐκ ἀλλήλοις οἱ δισεξάδελφοι πρὸς γάμον συνάπτον-

A 1. Ad eos quibus commissa fuit populi præfectura, dicit Deus per prophetam: Si non edixeris, neque locutus fueris, morietur iniquus in iniurial sua, et sanguis ejus de manu tua requiretur¹. Quid ergo ex hac divina sanctione intelligere datur iis qui eam audierint, vel populi præsidibus? Illam imponere necessitatem vigilandi, gestaque singulorum considerandi, legisque Dei ipsius annuntiandæ; et nisi juxta eam incesserint, edicendi, et aiendi, atque illicita prohibendi. Quod si recusare non possunt fidelium præsides, quin proprio motu hæc peragant; quid aliquis dixerit, quomodo eos affectos esse oporteat, quoties de quibusdam negotiis fuerint interrogati? Omnino valde alacriter, ut cunctis per interrogatores residant atque interdicant nefariorum actuum aggressionem. Et vero in quaestione nunc nobis proposita idem nobis est faciendum; et absque ullo subterfugio respondendum quod nobis videbitur.

B 2. Ceterum quaestio brevis quidem est paucarumque syllabarum, inducit tamen sermonem longum, qui oppositionibus oritur. Interrogavit nonnullus: An duo sobrini possent eamdem in uxorem accipere. Et alii quidem docent has nuptias non esse vetitas: contra alii eas non permitti assentunt, imo ab utraque lege prohiberi, civili et Christiana, reipublicæ et gratia. Utraque autem oppositio debet examinari. Primi aiunt legislatores, dum de nuptiis interdictis decernunt, recensentque personas quæ sunt ex transverso, quibus mutuam conjunctionem prohibuerunt, enumerationem in sexto gradu sistere in quo sunt sobrini, ulterius vero non progredi, neque a connubio arcere eos qui suut remotores. Quoniam autem in praesenti controversia non inter se matrimonio junguntur sobrini, sed alia

¹ Ezech. iii, 18.

est persona, quæ uni ex illiscopulata, eo defuncto, A sobrinorum superstite est copulanda, nuptias licitas arbitrantur. Aiunt quippe se nolle regula esse rectiores, atque ea quidem quæ lex vetuit, eadem a se quoque vetari; quæ vero illa cum prohibitis non recensuit, etiam a se permitti. Hæc itaque est unius partis responsio ad interrogationem, eoquæ pacto ab iis quæstio solvitur.

3. Porro qui ex opposita parte sunt, vetitum esse id matrimonium atque illicitum existimantes et asserentes, sententiam suam inde constabiliunt, atque dicunt, quod legislatores, de nuptiis illicoitis ac interdictis sancientes, in ascendentibus quidem et descendantibus, ad infinitum nuptias vetita esse definitiunt; in iis vero qui ex transverso cognatione junguntur, postquam quasdam enumeraverunt personas, easque tanquam exempla posuerunt interdictarum nuptiarum, quia singuli ex transverso gradue vetiti oratione comprehendendi non poterant, subjunxerunt generaliter: *In nuptiis, non id modo quod permissum est, sed etiam id quod decorum est et honestum, naturaque justum, quærimus.* Non enim quasi in illis prohibitionem sisterent, sobrinorum mentionem fecerunt; sed sermone instar exempli positio, postea id subdiderant quod erat universalius. Neque in iis duntaxat qui sunt a latere, id fecisse inveniuntur, sed et in naturali progenie. Nam cum prius de adoptivis locuti essent, ista quoque addiderunt: *Etenim naturalis pater non accipit filiam suam ex fornicatione natam.* Deinde ad universalem legem respexerunt, et generale interdictum intulerunt, per hæc verba: *Natura enim æquum, et quid deceat, in nuptiis consideratur.*

4. Nec enim quispiam dixerit, quod quia solius meminerunt filiæ ex scorto genitæ, neptes eas quæ consequuntur exceperint, nec coniugium cum iis prohibuerint. Et vero canon sanctorum apostolorum ait: *Qui duas sorores duxerit, aut fratribus vel sororis filiam, non potest esse clericus.* Qui ergo sobrinam duxerit, aut sobrinæ neptem, eritne clericus? Nemo sane hoc dixerit. Cernis, adversarie. non in iis quos memorat Canon, prohibitionem suam terminare, sed ultra, propter decorum quodque natura æquum est, procedere? Reperiemus D autem et nonnulla, quæ licet ad nullum plane gradum referantur, vetita tamen sunt ob honestatem et decorum. Siquidem prohibuit lex, ne novercam qui ejus privignæ maritus fuit accipiat, quanquam hoc in casu gradum computare non poterimus. Si ergo decora res est vel honesta, ut eadem femina duobus nubat sobrinis, his et permittatur connubium. Sin vero illi vere sunt cognati, ut patet ex eo quod vetentur sobrini inter se matrimonio commisceri; quo pacto dixerit quispiam, viros adeo germanæ cognationis cum una muliere posse conjungi?

A ταὶ, πρόσωπον δ' ἔτερὸν ἔστι τὸ τούτων ἐνὶ συναφθὲν, κάκινου παρελθόντος, τῷ περιλειφθέντι τῶν δισεκαδέλφων συναφησόμενον· τὸν γάμον ἀκώλυτον ἔγγηται. Μὴ γάρ ἔθελεν εἶναι τοῦ κανόνος εὐθύτεροι λέγουσιν· ἀλλ' οὐ μὲν ὁ νόμος ἔκώλυσε, ταῦτα κεκώλυσθαι καὶ πρὸς αὐτῶν· δ' ἔκεινος τοῖς κεκώλυμένοις οὐ συνηρίθμησεν, ἐπιτετράφθαι καὶ παρὰ σφῶν. Αὕτη μὲν οὖν ἡ τῆς μιᾶς μοίρας ἀπόκρισις πρὸς τὸ ἔρωτάμενον· καὶ οὕτω τούτοις τὸ ζῆτημα λύεται.

γ'. Οἱ δὲ τῆς θατέρας μερίδος, κεκώλυμένον εἶναι τὸν γάμον καὶ ἀθεσμὸν καὶ ἀποφαινόμενον, τὸν οἰκεῖον λόγον ἀντεύθεν συνιστῶσι· καὶ λέγουσιν· ὡς οἱ νομοθέται, περὶ γάμων ἀθεσμῶν καὶ κεκώλυμένον θεστίζοντες ἐπὶ μὲν ἀνιότων καὶ κατιόντων εἰς ἀπέραντον κεκώλυσθαι τὸν γάμον ὀρίζουσιν· ἐπὶ δὲ γε τῶν ἐκ πλαγίου, πρόσωπα τινα ἀπαριθμησάμενοι, καὶ ταῦτα θέντες ὠσανεὶ παραδείγματα τῶν κεκώλυμένων γάμων, ἐπεὶ μὴ οὖν τε κεκώλυμένον βαθμὸν ἔκαστον τῶν ἐκ πλαγίου πέριλαβεν, ἐπήγαγον γενικῶς· Ἐν τοῖς γάμοις οὐ τὸ ἐπιτετραμένον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐπρεπὲς καὶ σεμνὸν καὶ φύσει δίκαιον ζητοῦμεν. Οὐ γάρ ὡς μέχρις ἔκεινων ιστάντες τὴν κώλυσιν, τῶν δισεκαδέλφων ἐμνήσθησον· ἀλλ' ὥσπερ ὑπόδειγμα τὸν λόγον τιθέμενοι, ἐφεκῆς ἐπήγαγον τὸ καθολικώτερον. Καὶ οὐκ ἐπὶ τῶν ἐκ πλαγίου μόνον τοῦτο ποιοῦντες εὐρίσκονται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ γονῆς φυσικῆς. Εἰπόντες γάρ περὶ θετῶν πρότερον, ἐπήγαγον καὶ ταυτί· Καὶ διὰ φυσικὸς γάρ πατήρ οὐ λαμβάνει τὴν πορνογενῆ αὐτοῦ θυγατέρα. Εἴτα πρὸς τὸ καθόλου νομιμὸν ἀπέιδον, καὶ τὴν γενικὴν ἐπήνεγκαν κώλυσιν, διὰ τοῦ εἰπεῖν· Τὸ φύσει γάρ δίκαιον καὶ τὸ εὐπρεπὲς ἐν τοῖς γάμοις σκοπεῖται.

κ'. Οὐ γάρ ἂν τις εἴποι ὡς. Ἐπεὶ θυγατρὸς ἐμνήσθησαν μόνης πορνογενοῦς, τὰς ἐγγόνας καὶ τὰς ἐφεκῆς δικαιεῖλον, καὶ τὴν πρὸς ἐκείνας συνάρτειν οὐκ ἐκώλυσαν. Καὶ κανὼν δὲ τῶν ἀγίων ἀποστόλων φησιν· Ὁ δύο ἀδελφάς ἀγόμενος, ή ἀδελφιδῆν, οὐ δύναται εἶναι κληρικός. "Ἄρ" οὖν δὲ ἐξαδέλφην ἀγόμενος, ή ἐξαδέλφης ἀνεψιδέν, ἔσται κληρικός; Οὐκ ἂν τις τούτῳ ἔρει· Ὁρῆς, δὲ ἀντίστοις, οὓς οὐ μέχρις ὄν δικαίων ἐμνήσθη, ἔστη τὰ τῆς κώλυσεως, ἀλλὰ καὶ περιετέρω διὰ τὸ εὐπρεπὲς καὶ τὸ φύσει δίκαιον προεισιν; Εὔρισμεν δὲ καὶ τινὰ μὴ ὑπό βαθμὸν διώκειν τινὰ ἀναγόμενα, καὶ διμως κώλυσιν μένει διὰ τὸ σεμνόν τε καὶ εὐσχημον. Τὴν γάρ μητριὰν λαβεῖν τὸν γενόμενον διδρα τῆς προγόνης αὐτῆς δὲ νόμος ἐκώλυσε, καίτοι βαθμὸν ἔνταῦθα φησίσαι οὐ δυνατόμεθα. Εἰ γοῦν εὐπρεπὲς ή σεμνὸν καὶ τὸ τὴν αὐτὴν δισεκαδέλφοις δυοὶ συνευνασθῆναι, ἐπιτετράφθαι καὶ δέρμος αὐτοῖς. Εἰ δ' οὖσι γνήσιοι συγγενεῖς· καὶ δῆλον ἐκ τοῦ κεκώλυσθαι τοὺς δισεκαδέλφους ἀλλήλοις συμμίγνυσθαι· πως ἂν τις εἴποι τοὺς οὕτω γνησίους κατὰ συγγένειαν μιᾷ γυναικὶ συνευκάτεσθαι;

ε. Ήως δ' ἂν δικαίωτερον ταύτην γάμον λα-
βῶν καλέσῃ αὐτήν ; νύμφην, ὡς ἔξαδέλφου γυναικα,
καθὼς καὶ πρώην ταύτην ὀνόμαζεν . ἡ γαμετὴν, ὡς
αὐτῷ συμφειρόμενος ; Ήσοῦ δὲ ἀνθείμεν τὸν τοῦ
μεγάλου Βασιλείου κανόνα τὸν λέγοντα . 'Ἐν οἷς τὰ
τῆς συγγενείας δινομάτα συγχέονται, ἐν τούτοις
δικαίωτος ; Ἐπιχειρήσομεν δὲ, φασί, καὶ
βιαιότερον ἀλλοθεν ἢ ἀλιθεότερον μάλιστα. Εἰ γάρ
κατὰ τὸν θεῖον χρησμὸν φάσκοντα περὶ τῶν κατὰ
γάμου κοινωνίαν συναπτομένων . 'Εσονται οἱ δύο
εἰς σάρκα μίαν . μία σάρκη οἱ συναπτόμενοι πι-
στεύονται γίνεσθαι . διὸ τῇ τοῦ οἰκείου ἔξαδέλφου γυ-
ναικὶ συμμιγνύμενος εἰς οἰκεῖον τοῦ γένους εἰσέναι
δοκεῖ . καὶ προστρήγυνται μὲν καὶ τῷ θειῷ θεσμῷ τῷ
Θεοπίκοντι . Οὐκ εἰσελεύῃ πρὸς πάντα οἰκείον
σαρκὸς σου, ἀποκαλύψαι ἀσχημοσύνην αὐτοῦ.

ζ. Ἀθετεῖ δὲ καὶ τὸν νόμον, φ οἱ τῆς θατέρας
μοίρας τῆς οἰκείας γνώμης εἰς σύστασιν ἀποκέ-
χρησται, τῷ μέχρι δισεξαδέλφων στῆναι λεγομένῳ
τὴν κώλυσιν. Εἰ γάρ δι πρότερος τῆς γυναικὸς ἀνὴρ
τοῦ νῦν ἔσυνευσσο ταύτης ἦν δισεξαδέλφος, ἡ δὲ
γυνὴ σάρκη μία τῷ ἀπελθόντι ἐγένετο, δῆλον πάν-
τως ἐστὶ τὸ συμπέρασμα καὶ ἀναμφρήσιον, ὡς εἰς
οἰκεῖον σαρκὸς αὐτοῦ εἰσεῖσιν διὸ γυναικὶ τοῦ δισ-
εξαδέλφου συνενυαζόμενος. Εἰ γοῦν τοῖς Ἰσραηλ-
ταῖς νενομοθέτηται τὸ, Οὐκ εἰσελεύῃ πρὸς πάντα
οἰκεῖον σαρκὸς σου . τοῖς σκληροῖς καὶ τὴν καρδίαν
ἀπεριτμήτοις, οἵ δι παλαιὸς νόμος εἰς πολλὰ συγκα-
ταθαύνων ἐστὶ διὰ τὴν ἔκεινων παχύτητα . πῶς οὐ
πλέον ἡμῖν ἔκεινων ἐρεῖ τις ἐπιτείχθω ; Κάκε-
νοις μὲν ἀκωλύτως πρὸς πάντα οἰκεῖον σαρκὸς εἰσ-
ιναι ἀπέρητο . ἡμῖν δὲ ἐπιτετράφθι τις οἰκεῖται
τὴν τοῦ δισεξαδέλφου γυναικὰ λαβεῖν, καὶ νύμφην
κεκλημένην ἡμῶν, καὶ εἰς σάρκα μίαν ἔκεινων γε-
νομένην διὰ τῆς ἀνακράσεως ; Εἰ γάρ κατὰ τὸν νό-
μον τῇ τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης προσηγορίᾳ
καὶ οἱ μνηστῆρες δηλοῦνται, πολλῷ γε μᾶλλον οἵ
καὶ εἰς γάμον προβέβηκε τὸ συνάλλαγμα.

ζ. Είτα οὖν ἄποκον, φύντος μὲν μνηστήν ἡ διμαί-
μονος μὴ ἔχειναι κατὰ γάμον λαμβάνειν ἡμᾶς, διτι
ἡ μὲν μητροῦταις, ἡ δὲ νύμφης τάξις ἐπέχει . τὴν δὲ
κυρίως κληθείσαν νύμφην, ὡς συνενυασθεῖσαν δισ-
εξαδέλφῳ, ἔργονθαι πρὸς γάμον τὸν δισεξαδέλφον ;
καὶ τὸν μὲν θετὸν υἱὸν, ἐκ φύσεως μὴ σχόντα πρὸς
τὸν θετὸν πατέρα οἰκείωσιν, καταχρηστικῶς δὲ μό-
νον ἐκ νομικῆς αυθεντίας κληρωσάμενον τὴν υἱό-
τητα, καὶ διὰ τῆς αὐτεξουσιότητος ἀλλοτριούμενον
τούτου, ὡς μηδὲν ἔτι θετὸν εἶναι αὐτῷ πρὸς τὴν
ἔκεινου συγγένειαν . ἡ γάρ προσγενομένη διὰ θετίν
συγγένεια ἀποδλυται κατὰ τὸν νόμον τῆς αὐτεξου-
σιότητος . κακωλύσθαι τὴν τοῦ πατρὸς γαμετὴν
λαμβάνειν διὰ τὸ εὐσχημον . καὶ τουναντίον τὸν θετὸν
πατέρα τὴν τοῦ τοιούτον υἱοῦ γαμετὴν ἀπέργεσθαι
ἔργονθαι, μητ προσαπτόμενον τοῦ γένους τοῦ θετοῦ
υἱοῦ μετὰ τὴν ἑκ τῆς οἰκείας χειρὸς ἔκεινου ἀπό-
λυσιν . τὴν δὲ διὰ τοῦ δισεξαδέλφου συγημμένην τῷ

A 5. Quo autem modo qui eam per secundas nu-
ptias acceperit, vocabit illam ? nurumne, tanquam
consobrini uxorem, quemadmodum et prius ipsam
nominabat ; an uxorem, cum qua nempe concum-
bat ? Ubi porro ponemus magni Basilii canonem,
qui ita habet : *In quibus nomina cognationis con-
fundantur, in iis matrimonium illicitum est*²? Prae-
terea, inquit, etiam aliunde idem astruere co-
nabimur violentius, imo verissime. Etenim si
juxta divinum oraculum, quod de iis qui communi
conjugio sociantur ait : *Eruunt duo in carne una*³,
qui conjunguntur, una caro creduntur fieri ; is
qui cum consobrini proprii uxore miscetur, ad
affinem generis sui videtur ingredi ; atque adeo
impigit in illam divinam legem quae sancit : *Non
ingredieris ad omnem affinem carnis tuę, ad re-
velandum turpitudinem ejus*⁴.

B 6. Sed et eam legem violat, qua adversarii abusi-
sunt ad suę opinionis comprobationem, ut quae
dicat interdictum in sobrinis desinere. Nam si pri-
mus mulieris vir, erat hujusce qui nunc ejusdem
maritus est, sobrinus, mulier autem exstitit una
caro cum defuncto, claro omnino indubiaque con-
clusio est, quod in affinem carnis suę ingreditur,
qui cum uxore sobrini copulatur. Et certe si Israe-
litis lex ea promulgata fuit : *Non ingredieris ad
omnem affinem carnis tuę, illis duris, cordeque
incircumcis, quibus antiqua lex in multis sese
accommodat, propter eorum crassitudinem* ; quo-
modo non multo magis nobis quam illis impositam
esse duxerit quispiam ? Atque illis vetitum erat, ne
ad omnem carnis affinem libere ingrederentur ;
nobis vero licitum quis putabit, sobrini uxorem
accipere, quae tum nurus nostra vocata fuit, tum
in una carne cum illo exstitit, ob commisionem ?
Nam si juxta legem, generi et nurus appellatione,
etiam sponsi indicantur, multo sane magis ii
quorum conveatio ad nuptias processit.

C 7. Dein nonne absurdum est, ut liceat nobis
sponsam patris vel fratriis lege matrimonii accipere,
quia illa novercet, hæc nurus locum tenet ; liceat
vero sobrino, uxorem ducere eam quae proprie-
nuncupata fuit nurus, utpote que fuerit sobrino
copulata ? utque adoptivus quidem filius (qui na-
turalem non habet affinitatem cum patre adoptante,
sed abusive dūntaxat ex legum auctoritate filia-
tionem possidet, ac per emancipationem ab eo
alienus sit, adeo ut adoptivus nihil amplius erga
ipsum sit ratione cognationis ; quandoquidem orta
per adoptionem cognatio perit per legem
emancipationis) patris uxorem prohibeatur sibi
sumere, honestatis ergo ; et vice versa adoptionis
pater hujusmodi filii uxorem vetetur accipere,
eum tamen ad adoptati filii familiam nullatenus
attингat, postquam illum e manu sua emiserit ;
impune autem nobis liceat in matrimonium acci-

² Epist. 197. ³ Matth. xix, 5. ⁴ Levit. xviii, 6.

pere feminam quæ per sobrinum generi nostro conjuncta est, ita ut cæteris deficentibus, etiam ad hæreditatem viri sui vocetur? et ejusmodi nuptiæ habeantur pro legitimis?

8. Atque hæc quidem dicta sint ad propositionem eorum qui hoc matrimonium permittunt, dicuntque interdictionem in nuptis ad sextum usque gradum protendi a lege. Quandoquidem vero et ulterius progredi cognationem, in iis qui a latere sunt, lex novit, ut et ad hæreditatem vocentur nonnulli e septimo gradu: secundum legem quæ dicit: *Possessio unde cognati, sex gradus cognationis complectitur, atque e septimo personas duas, prolem sobrini et sobrinæ: et secundum legem quæ ista prosequitur: In naturali cognatione, septimum gradum non prætergredimur, et quæ sequuntur; jure quis dixerit, eos quoque qui inter se sunt septimi gradus, a mutua in connubii societate copula prohiberi. Addiderit et quispiam, pontifices qui statuant has nuptias arceri debere antequam flant, non vero factas dissolvi, sed pœnali subjici censuræ, nequaquam accurato juri adhærere dum sic discernunt, quin imo potius accommodatio.*

9. Scilicet indecens est et dishonestum, neque natura justum, mulierem quæ ad hæreditatem jure cognationis vocatur, una cum hærede in corruptelam incidere, necnon ex ipsa digni liberos nominis ambigui dubiique. Quo enim nomine qui cum sui sobrini filia junctus est eum donaverit qui ei ex illa natus fuerit? Num filii, vel ex cognata nepotis? Nam siquidem eum appellat, tanquam elumbis suis ortum, filium nominabit; sin vero ut ex consobrini filia genitum, vocabit pronepotem. Quod si mulier e priori conjugio liberos habeat, eique etiam ex secundo alii nascantur, quonam cognationis nomine invicem appellabuntur? Fratres, ut qui ex una matre procreati fuerint; vel consobrini, ut a duobus consobrinis satis? Si vero omnes propinquioris ad illius maritum gradus defecerint, alii que superstites fuerint e septimo gradu, ipsa ne pariter cum illis vocabitur ad successionem, tanquam ejusdem cum iis gradus particeps? aut rejicietur, veluti uxor assumpta a propinquis? Cum in eadem possint utraque spectari. Cernis rei absurditatem et turpititudinem? Quocirca sèpe a legislatoribus in causa nuptiarum dictum est: *Non modo quid permissum sit speciare, verum etiam quid sit decorum et natura æquum, et honestum.*

10. Non igitur intempestive prolatum est, pontifices non locutos suis accurate, sed magis ex accommodationis affectu, quando pronuntiarunt, antequam matrimonium in septimo gradu contrahatur, vetitum esse, postquam vero contractum fuerit, nequaquam divelli. Si hoc igitur ad demissionem et accommodationem pertinet, quidnam de sexto gradu dicetur? Quod autem sextus aperte sit is de quo interrogatio, non est ambiguum. Nam si sobrinus sexti est gradus, illi vero nupta, ipsius

A ἡμετέρῳ γένει, ὃς καὶ εἰς τὴν κληρονομίαν καλεῖσθαι τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς, τῶν ἄλλων ἐπιλειπόντων, ἀδεῶς ἡμῖν συνοικεῖν ἔχεῖναι; καὶ νόμιμον τὸν γά-
μον λογίζεσθαι;

η. Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὴν τῶν ἐπιτρεπόντων τὸν γάμον πρότασιν εἴρηται· λεγόντων μέχρις ἔκτου βαθμοῦ τὸν νόμον τὴν κώλυσιν ἐπὶ τῶν γάμων ἐπενεγκεῖν. Ἐπεὶ δὲ καὶ περαιτέρω τὴν συγγένειαν δόντος οὐδὲ προβαλεῖν ἐπὶ τῶν ἐκ πλαγίου, ὃς καὶ πρὸς κληρονομίας τινὰς καλεῖσθαι καὶ τῶν τοῦ ἑ-
δόμου βαθμοῦ, κατὰ τὸν νόμον τὸν λέγοντα· Ἡ συγγενικὴ βοήθεια ἔξι βαθμούς συγγενείας περι-
λαμβάνει, καὶ ἀπὸ τοῦ ἑδόμου προσωπα δύο, τὸ τικτόμενον ἀπὸ δισεξαδέλφου καὶ δισεξαδέλφης· καὶ καθ' ἔτερον νόμον διεξιντα ταυτι· Ἐν τῇ φυσικῇ συγγενείᾳ τὸν ἑδόμον βαθμὸν οὐ παρεξ-
ερχόμεθα, καὶ τὰ ἔξης· εὐλόγως ἂν τις εἴπῃ καὶ τοὺς ἑδόμους πρὸς ἀλλήλους δόντας βαθμοῦ κεκω-
λύσθαι πρὸς γάμου χοινικάντας ἀλλήλοις συνάπτεσθαι.
Καὶ τοὺς πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸν τοιοῦτον γάμον δεῖν εἴργεσθαι· διαγνόντας ἀρχιερεῖς, μετὰ δὲ τὸ γενέ-
σθαι μὴ διασπᾶσθαι, ἀλλ' ὑπὸ ἐπιτίμησιν γίνεσθαι· οὐδὲ ἀκριβεῖς ἔχομένους εἴποι τις ἣν διατρῶνται τοῦτο, μᾶλλον μὲν οὐν γε συγκαταβάσεως.

θ'. Ἀπρεπὲς γάρ πάντως καὶ οὐ σεμνὸν οὐδὲ φύσει δίκαιον, τὴν εἰς νόμιμον ἐκ συγγενείας καλου-
μένην κληρονομίαν, ταῦτην τῷ κληρονόμῳ συμφεί-
ρεσθαι, καὶ τὰ ταῦτα τίκτεσθαι πτιδας ἀμφιβολον
τὴν κλῆσιν καὶ οὐδὲ ἀναμφίλεκτον ἔχοντας. Τί γάρ
δὲ τὴν τοῦ οἰκείου δισεξαδέλφου παῖδι συζευχθεῖς
τὸν ἔξεινης αὐτῷ τεχθέντα καλέσειν, Γίδην ἢ
ἀνεψιόν; Εἰ μὲν γάρ ὃς ἔκ δοφύος αὐτῷ τεχθέντα
τοῦτον καλεῖ, οὐδὲν δομάτειν· εἰ δέ ὃς ἔκ θυγα-
τρὸς ἔξαδέλφου, καλέσειν ἔχενθιον. Εἰ δὲ καὶ τοῦ
προτέρου γάμου παῖδες εἰσὶ τῇ γυναικὶ, γένωνται
δὲ καὶ τοῦ δευτέρου καὶ ἔτεροι, τίνι δὲν κληθεῖν
πρὸς ἀλλήλους συγγενείας δόντας; Ἄδελφοι, ὃς ἔκ
μιᾶς φύντες μητρὸς, ἢ ἔξαδέλφοι, ὃς ἀπὸ δύο ἔξ-
δέλφων σπαρέντες; Εἰ δὲ καὶ πάτερες οἱ ἀγγυτέρω
βαθμοῦ τῷ ταῦτης ἀνδρὶ ἐπιλίποιεν, ἑδόμου δὲ
εἰσὶν καὶ ἔτεροι βαθμοῦ περιβότες, ἀρα σὸν ἐκείνοις
καὶ αὕτη κληθήσεται πρὸς διαδοχὴν, ὃς ἐκείνοις τοῦ
αὐτοῦ βαθμοῦ συμμετέχουσα; ἢ παραιτηθήσεται ὡς
γυνὴ παραλειμνόνη παρὰ τῶν προσγενῶν; Ἐπ'
αὐτῇ γάρ καὶ ἀμφιτέρα τεθεωρήνται. Ὁρές τὸ τοῦ
πράγματος ἄποτον καὶ οὐκ εὔσχημον; Διὰ τοῦτο
τοῖς νομοθέταις πολλάκις ἐπὶ τῶν γάμων εἴρηται·
Μὴ τὸ ἐπιτετραμένον μόνον σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ
τὸ εὐπρεπὲς καὶ φύσει δίκαιον καὶ σεμνὸν.

ι'. Οὐδὲ ἀκαίρως οὖν εἴρηται μὴ πρὸς ἀκριβεῖαν
τοὺς ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ διατεθέντας συγκαταβατικῶ-
τερον, πρὸ μὲν τοῦ γενέσθαι τὸν γάμον ἐπὶ τοῦ ἑ-
δόμου βαθμοῦ καλύσθαι ἐποφῆνασθαι, μετὰ δὲ τὸ
γενέσθαι μὴ διασπᾶσθαι. Εἰ γοῦν καὶ τοῦτο συγκα-
ταβάσεως, τι ἂν τις εἴποι περὶ τοῦ ἔκτου; "Οτι δέ
ἔκτος ἐκτικρύς ἔστιν οὗτος δι'" δην ἡ ἀρώτησις, οὐδὲ
ἀμφιβότον. Εἰ γάρ δὲ δισεξαδέλφος ἔκτου, ἡ δὲ τούτῳ
συζυγεῖσα, σπλεξ ἐκείνου διὰ τῆς συναρτήσεως ἔγενετο,
καὶ νυμφὴ τοῦ περιόντος δισεξαδέλφου κυρίως. ἀλλ'

οὐ καταχρησικῶς, ὡς ἢ μνηστή τοῦ δμαίμενος· Α caro propter conjugium facta est, et proprie non πῶς οὐ μᾶλλον οὗτος κεκάλυται παρὰ τοῦ νόμου vero abusive nurus superstis sobrini, tanquam κατὰ τὸ εὐλογον; consanguinei sponsa; quo pacto non multo magis hę nuptiæ a lege vetabuntur, ut rationi consentaneum est?

ιε. Ἐντεῦθα τῷ λόγῳ δοθῆτω κατάπαυμα· οὐχ δτι μὴ καὶ πλειόνων εὐπορίᾳ ἔστιν, ἀλλ' δτι οὐ ποικίλων δεῖται διν. Δίχα δρμηνευμάτων, ἀρκεῖ γάρ καὶ ταῦτα, φασὶν, εὐγάμωμοσιν ἀκοαῖς, οἱ τοῖς τὸν γάμον ἐπιτρέπουσιν ἀντικαθιστάμενοι, δεῖξαι τὸ τοῦ πράγματος ἀπρεπὲς καὶ οὐκ εὔσχημον, καὶ ἔστι τοὺς τῆς ἐπηρημάνης ἀπειλῆς ἔξαιρήσεσθαι, τοῖς μὴ διαστέλλουσι τοῖς ἀνομούσι, καὶ τὸ ἀνόμημα καταγγέλλουσιν. Εἰσιν ἡμῖν οἰκεῖαι κηλίδες· οὐ δεῖ καὶ προσερανίζεσθαι.

* Ezech. iii, 18.

Zonarae Commentarios in Canones Conciliorum et in Epistolas canonicas SS. Patrum, cum Commentariis Theodori Balsamonis, quibus in libris mss. et editis subjiciuntur, infra edemus ad annum 1205.

JOANNIS ZONARÆ

ORATIO AD EOS QUI NATURALEM SEMINIS FLUXUM IMMUNDITIEM EXISTIMABANT.

Vide tomum CXIX, col. 1011.

JOANNIS ZONARÆ EPISTOLÆ.

Earum fragmenta edidit Bonav. Vulcanius in notis ad Cyrillum Alex. contra Anthropomorphitas.
Vide tomum LXXVI, Cyrilli nonum.

ANNO DOMINI MCXIII.

GEORGII XIPHILINI

CP. PATRIARCHÆ

DECRETUM DE JURIBUS TERRITORIORUM.

Vide tomum CXIX, col. 807.

ANNO DOMINI CMXCIII.

ISAACI ANGELI

CP. IMPERATORIS

NOVELLÆ CONSTITUTIONES.

—

L

NOVELLA DE ELECTIONIBUS PONTIFICUM [1]. (A. 1187).

Scriptum imperatoria manu subsignatum, quod irritas facil electiones, quæ sunt per absentiam pontificis aliquujus in urbe commorantis: atque statuit in posterum non aliter fieri electionem debere, nisi omnes in urbe degentes pontifices arcessiti fuerint, et vel præsentes adfuerint, vel sententias suas exhibuerint. Act. mensis Septembri die x feria quarta, Indictione 5.

Qui non arguit peccatum fratris sui, ait Scriptura, similis est ei qui venenum relinquit ad morto ab animali venenoso. Quorsum autem hoo a majestate mea in orationis ipso vestibulo prolatum sit, ubi progressa fuerit oratio, clarissime indicabit. Quippe cum sanctissimus Cyzici metropolitanus majestati nostræ nudius tertius suggesserit, nonnunquam aliqua præter sacros divinosque canones, et religiosas leges in synodis confratrum suorum conventibus fieri, alque obsecraverit, ut eorum ratio habeatur apud tribunal majestatis meæ, juncto sanctissimo domino meo et universalis patriarcha, cum periti gubernatoris ecclæsie locum sortita sit mea majestas ab eo qui eam unxit, et imperio præfecit; habeatque licentiam corrigendi ea quæ præter ecclesiasticos fortasse canones admittuntur: noluit majestas mea rejicere preces metropolitani supplices, nec indiscussas relinquere. Quamobrem arcessito hodie sanctissimo domino meo et universalis patriarcha, atque etiam ceteris sanctissimis patriarchis, videlicet Antiocheno et Hierosolymitano, prætereaque commorantibus in hac magna urbe pontificibus; requisivit ab indicato metropolitano Cyzici, qui et ipse præsens erat, ut audiente hoc religioso cœtu diceret atque proponeret, quæ vellet. Is autem denuo nihil dissimilans, ea ipsa proposuit, de quibus etiam nudius tertius ad majestatem meam retulerat, nimirum divinos sacrosque canones in nonnullis negligi ac violari. Confestimque ante alia proposuit, quod cum ecclesiæ suos amiserunt episcopos, et electiones fiunt, non convocentur ad futuras electiones universi commorantes in urbe pontifices, sed abs-

A Σημείωμα βασιλικὸν τὰς γινομένας ψήφους ἀπουσίᾳ τινὸς τῶν τῇ μεγάλῃ πόλει ἐνδημούντων ἀρχιερέων· διοριζόμενον δὲ καὶ εἰς τὸ ἔκτης μὴ ἄλλως γίνεσθαι ψῆφον, εἰ μὴ πάντες οἱ ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς μετακληθῶσι, καὶ ἢ παρουσιάσσουσιν ἥδωσουσι γνώμας. Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἵημέρᾳ δὲ ἐπινεμήσομεν εἰς.

α'. Ο μὴ ἐλέγχων, φησιν ἡ Δραφή, τὴν ἀμαρτίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὃς δὲ τὸν ἴδν ἀφεὶς τῷ δηχθέντι ὑπὸ Ιοῦδου. Πρὸς τὸν δὲ ταῦτα παρὰ τῆς βασιλείας μου τῷ τοῦ λόγου προθύρῳ προβεβληται, προὶῶν δὲ λόγος δηλώσει σαφέστατα. Καὶ γάρ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Κυζίκου ὑπομνήσαντος πρότεριτα τὸ κράτος ἡμῶν, ὃς ἔστιν οὐ τίνα παρὰ τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους κανόνας καὶ τοὺς φιλευσθεῖς νόμους προβαίνουσιν ἐν ταῖς συνοδικαῖς τῶν συναδέλφων αὐτοῦ συνελεύσεται, καὶ παρακληθέντος τηρηθῆναι ταῦτα παρὰ τῷ τῆς βασιλείας μου βῆματι συνάμα τῷ ἀγιωτάτῳ μου δεσπότῃ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, ὃς καὶ τὴν τοῦ ἐπιστημονάρχου τῆς Ἐκκλησίας τάξιν λαχοῦσης τῆς βασιλείας μου παρὰ τοῦ τετένη χριστὸς τε καὶ βασιλεύσαντος, καὶ ἐφειμένου ἔχούσης διορθοῦσθαι τὰ παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας ἵσως γινόμενα· οὐ μὲν οὖν καὶ ἀπεώστο καὶ ἡ βασιλεία μου τὴν τοῦ μητροπολίτου ἰκέσιον δέταιν καὶ εἴσασεν ἀδιαίτητον. Διὸ καὶ μετακαλεσμένη τὴν σῆμερον τὸν ἀγιωτάτον μου δεσπότην καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐτέκους ἀγιωτάτους πατριάρχας, τὸν τε τῆς θεουπόλεως Ἀγριοχείας καὶ τὸν Ἱεροσολύμων, γαὶ μὴν καὶ τοὺς ἐνδημοῦντας τῇ μεγάλῃ πόλει ἀρχιερεῖς, ἀπῆτησε τὸν διαληφθέντα μητροπολίτην Κυζίκου παρόντα καὶ αὐτὸν ἐν ἐπηκόῳ τοῦ φιλοθέου τούτου χοροστασίῳ εἰπεῖν καὶ προθέσθαι ὃ βούλεται· δὲ καὶ πάλιν μηδὲν ὑποστειλάμενος ἐκεῖνα ταῦτα προέβεσθο, ἀπέρ καὶ πρὸς τὴν βασιλείαν μου πρότεριτα ἀνήνεγκε, τὸ τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους δηλαδὴ κανόνας καὶ νόμους ἐν τίσι παραθεωρεῖσθαι καὶ παραβαίνεσθαι. Καὶ εὐθὺς πρὸ τῶν ἀλλων προέθετο, διτὶ Ἐκκλησιῶν χηρευουσῶν καὶ ψῆφων γινομένων αὐτῶν, οὐ συγκαλεῦνται ἐπὶ ταῖς

(1) Edita est a Leunel. (Jus. Gr. Rom.)

γινησομένας ψήφοις δπαντες αι ένδημούντες τῇ μεγάλῃ πόλεις ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ ἄτερ τῆς τινων συλλειτουργῶν καὶ συναδέλφων μετακλήσεως τῷ τῆς ψῆφω παρὰ κανόνας προβαίνει· διοιον δή τι γέγονε καὶ ἐπὶ ταῖς ψήφοις τῶν βηθησομένων Ἐκκλησιῶν. Καὶ προσέχετο ὡς ἐπὶ τῇ ψήφῳ μὲν τῆς τε Κλαυδίουπολεως καὶ τῆς Μαρωνεᾶς οὐδὲ δλως τίξιται λόγου παρὰ τῶν ψηφισμένων ταύτας συναδέλφων τούτου καὶ συλλειτουργῶν, οὐδὲ μετεκλήθη πρὸς τὴν ψῆφον παρὰ τινος, καὶ ταῦτα τῇ μεγάλῃ πόλει ἐνδημῶν, καὶ τῶν συνοδικῶν δικαστηρίων μὴ ἀποιμπανόμενος, καὶ τῶν λοιπῶν συνελεύσεων· ἐπὶ δὲ ταῖς ψήφοις τῶν ἑτέρων τριῶν Ἐκκλησιῶν, Δυρράχιου, Μιλήτου καὶ Χριστιανουπόλεως, δοθεῖσης τούτῳ εἰδῆσεως, καὶ αὐτοῦ ποιησαμένου ἀπόδογον, καὶ ἐνδεξαμένου φανερῶς ἀποπεφασμένον τὸ ταύτῳ δυσαρεστούμενον, καὶ τὸ μέσον αὐτοῦ τε καὶ τῆς ἀδελφότητος διὰ τὴν περιφρόνησιν σκάνδαλον, καὶ οἷον ἀπαιτοῦντος τὴν εἰρήνην καὶ τὴν διμόνιαν, οἱ τούτου συνάδελφοι παρὰ φαῦλον ἔθεντο καὶ ἀπερχάπισκον τὴν ἀπόκρισιν· καὶ ἀποσχοινίσαντες ἑαυτοὺς χωρὶς τῆς αὐτοῦ παρουσίας καὶ ἑτέρας τινὸς ὑπομνήσεως, καὶ ταύταις ταῖς Ἐκκλησίαις τοὺς δοκοῦντας αὐτοῖς ἐψήφισαντο. «Οτι γοῦν οἱ θεῖοι καὶ Ιεροὶ κανόνες τὰς τοιαύτας ψήφους ἀποδοκιμάζοντες μεμισήκασι, προτίθησι τέως τὰ περὶ τούτου, καὶ τοὺς κακόνας παρακλητεύει ἀναγνώσκεσθαι, οἵτινες καὶ παρ’ αὐτοῦ ἐκδοθέντες ἐπὶ τοῦ μέσου κατὰ ρῆμα ὑπανεγράψθησαν. Ὡν δὲ μὲν εἰς δ' ἣν κανὼν τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς α' ἰσυνόδου, οὕτω δεξιῶν· «Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερές εἴη τὸ τοιοῦτον ἢ διὰ κατεπελγουσαν ἀνάργην ἢ διὰ μῆκος δόδοι, ἐξ ἀπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸν συνηγμένους, συμψήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν γειροτονίαν ποιεῖσθαι. Τὸ δὲ κύρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἕκαστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ. » Οἱ δὲ ἑτεροι κανὼν ἣν καὶ αὐτὸς ιθ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, διαλεμβάνων οὕτως αὐτολεξεῖ· « Ἐπίσκοπον μὴ χειροτονεῖσθαι δίχα συνόδου καὶ παρουσίας τοῦ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς ἐπαρχίας. Τούτου δὲ παρόντος ἐξ ἀπαντος, βίλτιον μὲν συνεῖναι αὐτῷ πάντας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ συλλειτουργῶν, καὶ προσήκει δι' ἐπιστολῶν τοὺς ἦν τῇ μητροπόλει εὑγχαλεῖν. Καὶ εἰ μὲν ἀπαντῶντες πάντες, βίλτιον· εἰ δὲ δυσχερές εἴη τοῦτο, τοὺς τε πλειοὺς ἐξ ἀπαντος παρεῖναι δεῖ, ἢ διὰ γραμμάτων διμοψήφους γενισθαι. Καὶ οὕτω μετὰ τῆς τῶν πλειόνων ἦρος παρουσίας ἢ ψήφου γίνεσθαι τὴν κατάστασιν. Εἰ δὲ δλλως παρὰ τὰ ὠρισμένα γίνοιτο, μηδὲν ἴσχύειν τὴν χειροτονίαν. Εἰ δὲ κατὰ τὸν ὠρισμένον κανόνα γίνοιτο ἢ κατάστασις, ἀντιλέγοιεν δὲ τινες δι' οἰκεῖν φιλονεικίαν, χρατεῖν τὴν τῶν πλειόνων ψῆφον. » Ταῦτα τοῦ ιερωτάτου μητροπολίτου Κυζίκου προσβαλλομένου, οἱ ἀντικαθιστάμενοι τούτῳ ἀρχιερεῖς, καὶ πρὸ τῶν δλλων δ' Ἐφέσου, δ' Ἰκονίου καὶ δ' Ἀδρεδου, μὴ ἀληθεύειν τὸν Κυζίκου προσχοντο ἥρ' οἵς καὶ προσέθετο, τὸ μὴ μετακληθῆναι δηλονθει καὶ αὐτὸν ἐπὶ ταῖς ψήφοις τῶν βηθεισῶν

A que nonnullorum comministrorum et confratrum advocatione, praeter canones electio procedat. Quale quidam usuvenerit etiam in electionibus ecclesiarum quæ indicabantur. Adeoque prætent-debat, in electione Claudiopolitana, et Maronæ, nullam prorsus sui rationem habitam a confratribus et comministris suis, qui eam electionem consecrissent; nec se a quoquam ad eam arcessitum, cum quidem in urbe degeret, nec a synodis tribunalibus cæterisque congressibus semet abstineret. In electionibus autem aliarum trium ecclesiarum, Dyrrachii, Miletii et Christianopolis, cum res ei denuntiata fuisset, atque ipse responsionem instituisset; ac manifeste diserteque, quid sibi displiceret, ostendisset; quodque subortum esset inter se fratrumque cœtum, ex sui contemptu, scandalum, quasique pacem et concordiam ab eis requireret: confratres suos id responsum flocciscisse, atque habuisse ludibrio; cumque semet ab eo disjunxissent, non interveniente ipsius præsentia, nec alia quapiam commonitione, in his etiam ecclesiis eos quos ipsis visum fuisset, elegerisse. Quod autem divini sacrique canones hujusmodi electiones rejiciendo improbent, id etiam in medium adducebat, utque canones legerentur, obsecrabat: qui quidem ab eo in medium exhibiti, ad verbum relecti fuerunt. Eorum unus, sanctæ ac universalis primæ synodi quartus erat canon, hæc continens: « Episcopum par est maxime quidem ab omnibus, qui sunt in provincia constitui. Sin id difficile fuerit, vel propter urgentem necessitatem, vel ob prolixitatem itineris, tunc omnino tres in unum congregati, consentientibus electioni etiam iis qui absunt, eamque per litteras approbantibus, ordinatione m perficiant. Confirmatio autem eorum quæ flunt, in qualibet provincia metropolitano permittatur. » Alius item canon erat decimus nonus Antiochæ synodi, qui hæc ipsa verba complectitur: « Episcopus ne ordinator absque synodo, et ejus præsentia, qui est in province metropoli; qui omnino si adsit, præstat quidem esse cum eo cunctos in ea provincia ministros atque par est eos, qui sunt in metropoli, convocare. Ac si quidem compareant omnes id melius est. Sin illud difficile sit, omnino maiorem adesse partem oportet, vel per litteras suffragari. Atque ita cum plurima vel præsentia, vel suffragio, constitui episcopum. Sin aliter res, præter hæc modo definita, geratur, nullum ordinatio robur habeat. Quod si secundum canonem præsorium episcopi fiat institutio, nonnullis ob insitum sibi rixandi studium contradicentibus: suffragium plurimum valeat. » Hæc allegante pro se sanctissimo Cyzici metropolitano, adversæ partis pontifices, ac præ cæteris Ephesintæ, Ioniensis, Abydenus, non vera dicere Cyzicenum siebant de iis, quæ proponeret quod scilicet nec ipse fuisset arcessitus ad electiones dictarum ecclesiarum. Quippe dicebant, ipsum Ioniensem cum consobrinæ referen-

darii nuptiæ celebarentur, ac ibidem invitatum Cyzicenum quoque reperisset, ei postridie futuram Claudiopolis et Maronæ electionem intimasse. In cæteris autem electionibus aliarum ecclesiarum etiam per scripturam affirmabant eum vocatum. Ad cujus eorum assererationis probationem, insinuabant instrumentum patriarchalis notarii, Stephanii Narsitæ, factum die 23 Augusti, elapsa paulo ante 4 indictione, quod per lectum hujusmodi ad verbum erat: « Mensis Augusti die 23, feria 7, indictione 4, in præsentia reverendi episcopiani, domini Constantini Chiromachi, Theodori Phialitæ et Michaelis Chamulæ, nos deputati a sanctissimo domino nostro et universali patriarcha, et interveniente notitia maxime venerabilis chartularii sanctissimæ Dei Majoris ecclesiæ, domini Eustathii Chandreni, ad arcessundum sanctissimum metropolitanum Cyzici, dominum Joannem, ut in crastinum veniret ad sacram sanctam synodum, et præsens adesset futuris electionibus viduarum sanctissimarum ecclesiarum, vel sententiam exponeret; et ut ei significaremus, futurum, ut nisi comparerent, ejusmodi electiones etiam ipso absente procederent, propterea quod de his variæ monitus esset etiam a reverendo Episcopiano, domino Constantino Chiromacho, nec ejus denuntiationibus parere voluisse; venimus hodierno die ad cellulas dicti sanctissimi metropolitani, sitas propter venerabilem mansionem Studianam, cumque reperissetsemus eum ibidem in lectulo jacentem, ut qui non recte valeret, diximus ei, quemadmodum a patriarchali et sacra dignitate deputati essemus. ad ea quæ supra indicata sunt, ipsum exhortantes. Quippe si fortassis ipse vel præsens esse die crastino futuris (ut dictum est) electionibus viduatarum sanctissimarum ecclesiarum, vel sententiam de iis suam exponere nolle: eas etiam ipso absente processuras. Ille vero nobis respondit, etiam alias facta esse pro ecclesiis electiones a confratribus suis, absque præsentia sententiaque sua. Quapropter idem ab eis etiam in viduatis modo ecclesiis faciendum. Non enim venire se posse ad sacram sanctam synodum, et electionibus adesse, propterea quod acriter ægrotaret. Inde multum a nobis rogatus, ut vel sententiam suam exponeret, ne id quidem facere voluit. Ad horum igitur indicacionem, præsens instrumentum confecimus; quod in litteras relatum, et pro more corroboratum, dedimus mense et indictione supra scriptis. Humilis diaconus sanctissimæ Dei Majoris Ecclesiæ, et patriarchalis notarius, Stephanus Narsites, subscripsit. »

2. Itaque verbis hujus instrumenti abutentes adversarii Cycizeni, ad omnes electiones etiam Cyzicenum arcessitum fuisse dicebant. Ac se quidem, quod sui fuisset muneric, fecisse; verum ipsum noluisse comparere: addentes episcopianos

A' Ἐκκλησιῶν. Αὐτὸς γάρ, φησὶν δὲ Ἰκονίου, γάμου γεγονότος ἐπὶ ἔξαδέλφῳ τοῦ ῥαιφερενδαρίου, εύρων ἔκεισε μεταληθέντα καὶ τὸν Κυζίκου, δέδωκε τούτῳ εἰδῆσιν τῆς γενησομένης ψῆφου τῇ ἐπιούσῃ ἐπὶ εἰς τὴν Κλαυδιουπόλει καὶ τὴν Μαρωνεῖαν⁴ ἐπὶ δὲ ταῖς λοιπαῖς ψῆφοις τῶν ἐπέρων Ἐκκλησιῶν καὶ ἐγγράφως γενέσθαι διετείνοντο τὴν τούτου μετάλησιν. Καὶ εἰς παράστασιν τῆς βεβαιολογίας αὐτῶν καὶ σημείωμα ἐνεφάνιξον τοῦ πατριαρχικοῦ νοταρίου, Στεφάνου τοῦ Ναρσίτου, γεγονός κατὰ τὴν καὶ τοῦ Αὐγύντου τῆς πρὸ μικροῦ διελθούσης δὲ ἐπινεμήσεως, δὲ καὶ ἀναγνωσθὲν ἐπὶ λέξεων εἶχεν οὕτως· « Μηνὶ Αὐγύντῳ πρὸς καὶ ἡμέρᾳ τῇ ἐπινεμήσεως δέ, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ εὐλαβοῦς ἐπισκοπειανοῦ κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Χειρομάχου, θεοδώρου τοῦ Φιαλίτου καὶ Μιχαήλ τοῦ Χαμούλη, ὁρισθέντες παρὰ τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, εἰδῆσει καὶ τοῦ τιμωτάτου χαρτοφύλακος τῆς ἀγιωτάτης τοῦ Οσοῦ Μεγάλης ἐκκλησίας κυροῦ Εὐσταθίου τοῦ Χανδρηγοῦ, μετακαλέσασθαι τὸν πανιερώτατον μητροπολίτην Κυζίκου κύρον Ιωάννην ἀνελθεῖν κατὰ τὴν αὔριον εἰς τὴν θείαν καὶ ιερὰν σύνοδον, καὶ παρουσίασαι ἐπὶ ταῖς μελλούσαις γενέσθαι ψῆφοις τῶν χηρευουσῶν ἀγιωτάτων Ἐκκλησιῶν, ἢ γράμμην ἐκθέσθαι, καὶ ἀναδιδάξαι τούτον ὡς εἰ μὴ οὕτω ποιήσει, μέλλουσιν αἱ τοιαῦται ψῆφοι προβῆναι καὶ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ, διὰ τὸ περὶ τούτων μηνυθῆναι αὐτὸν διαφόρως καὶ παρὰ τοῦ εὐλαβοῦς ἐπισκοπειανοῦ, κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Χειρομάχου, καὶ μὴ θελῆσαι τὰ τούτου μηνύματα ἐκπληρώσαι· ἀφικόμεθα τὴν σῆμαρον ἐν τοῖς κελλίοις τοῦ ῥῆγέντος πανιερώτατου μητροπολίτου, τοῖς διακειμένοις πλησίον καὶ σύνεργος τῆς σεβασμίος μονῆς τῶν Στουδίου, καὶ ἐντυχόντες τούτῳ ἔκεισε ἐπὶ κλίνης κειμένῳ, ὡς ἀρρώστως ἔχοντι, εἴπομεν πρὸς αὐτὸν καθὼς παρὰ τῆς πατριαρχικῆς καὶ θείας μεγαλειότητος ὠρίσθημεν, διὰ δὲ λόγος ἀνωτέρω ἐδήλωσε, παρεγγυησάμενοι τούτῳ. Ότι, εἴπερ ίσως οὐ θελήσει οὗτος ἢ παρουσίασαι κατὰ τὴν αὔριον εἰς τὰς γενησομένας (ὡς εἰρηται) ψῆφους τῶν χηρευουσῶν ἀγιωτάτων Ἐκκλησιῶν, ἢ γράμμην ἐπὶ ταύταις ἐκθεῖναι, προβῆσθαι αὖται καὶ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ. Οὐ δὲ πρὸς ἡμᾶς ἀπεκρίθη ταῦτα· ὡς καὶ δὲλοτε προβῆσαν ψῆφοι Ἐκκλησιῶν παρὰ τῶν τούτου συναδελφῶν ἀνευ παρουσίας αὐτοῦ καὶ γράμμης. Τοῦτο γοῦν γενέσθαι παρ' αὐτῶν καὶ ἐπὶ ταῖς νῦν χηρευουσαῖς Ἐκκλησιαῖς· οὐ γάρ δύναται ἀνελθεῖν εἰς τὴν θείαν καὶ ιερὰν σύνοδον, καὶ παρουσίασαι ἐπὶ ταῖς ψῆφοις. Διὰ τὸ δεινῶς νοσηλεύεσθαι. Πολλὰ γοῦν παρακληθεῖς παρ' ἡμῶν καὶ γράμμην ἐκθέσθαι, οὐδὲ τούτο ποιήσαι ἔθελησεν. Εἰς δηλώσιν οὖν τούτων τὴν παρουσίαν σημειώσιν ἔξεχεμεθα, ἢ παρακαλέστε καὶ συνέσθαι τοῖς προγεγραμμένοις. Οὐ εὐτελῆς διάκονος τῆς νοτάριος Στέφανος δὲ Ναρσίτης. »

β'. Τοῖς οὖν βήμασι τοῦ τοιούτου σημειώματος ἀποχρώμενοι οἱ τοῦ Κυζίκου ἀντίθετοι, ἔλεγον ἐν πάσαις ταῖς ψῆφοις μετάλητον γενέσθαι καὶ τὸν Κυζίκου καὶ αὐτοὶ μὲν τὸ οἰκεῖον ποιήσασθαι, τούτον δὲ μὴ θελῆσαι παρουσίασαι· προστιθέμενοι δὲι καὶ

ἐπιεκοπειανοὶ κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ θεοφιλεστάτου χαρτοφύλακος κατὰ τὸ ἔθος ἀπεστάλησαν εἰς τὰ ἐν οἷς καταμένει κελλίᾳ δὲ Κυζίκου, ἔνθα καὶ διατηρούχιας νοτάριος ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ φύγει ἐπιδεδήμηκεν, ὡς διεληπτεῖ, καὶ μετεκαλέσαντο τοῦτον κατὰ τὸ σύνθετες εἰς τὰς προθησομένας παρ' αὐτῶν φύγους· οἵτινες, ἀλλούτες πρῶτων μὲν εἰς τὸν ἀγώνατον μου δεσπότην καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην, εἰδὸν οὕτω καὶ πρὸς αὐτούς, εἴπον μὴ ἐφευρεῖν τοῦτον ἐν τοις αὐτοῦ κελλίοις· μαθεῖν δὲ ὅτι ἐν τινι τῆς πόλεως προστείψι διάφει. Ἀλλὰ καὶ πρὸς ταῦτα δὲ Κυζίκου γεναιαίτερον ἀντικατέστη τοῖς τοιούτοις συλλειτουργοῖς, πρὸς μὲν τὸν τοῦ Ἰκονίου λόγον προσθέμενος, ὡς οὐδέποτε τοιαύτη πρύσκλησις ἐκ τοῦ παρήκοντος περὶ φύγου πρὸς μητροπολίτην γέγονε παρὰ συναδίλου αὐτοῦ, εἴχε καὶ δοῃ τις τοῦτο γενέσθαι· ἀλλὰ παρὰ τῶν συνγένθων στελλομένων εἰς τὴν τῆς φύγου μετάκλησιν, κυρίας τυπουμένης τῆς ἐπὶ τῇ φύγῳ ήμέρας, καὶ παρὰ τοῦ χαρτοφύλακος στελλομένων τῶν ἡμηνυτῶν, καὶ οὕτω τῶν μηνυθέντων ἢ αὐτοπροσώπως παρουσιαζοντων, ἢ διὰ γραμμάτων διμοφήφων γινομένων, ἢ καὶ ἀντιγνωμοτούντων, δῆλης πάντως γινομένης τῷ φηφηφορικῷ τῆς ἑγγράφου γνώμης αὐτῶν, καὶ διὰ τῶν γραμμάτων παρεῖναι δοκούντων καὶ τῶν ἀπόντων. Ἐπεὶ οὖν, φησὶ πρὸ μιᾶς τῆς ἐπὶ τῇ φύγῳ κυρίας κατὰ τὸν τοῦ Ἰκονίου λόγον τῇ μεγάλῃ πόλει παρῆν, καὶ ἔξῆς ταῖς μετὰ τὴν φύγον ἡμέραις, πῶς ποτε ἄρα καὶ πιστεύετοι οἱ λέγοντες μὴ παρεῖναι τοῦτον τῇ μεγάλῃ πόλει πατέτων καὶ τῶν ἀπόντων. Ἐπεὶ οὖν, φησὶ πρὸ μιᾶς τῆς φύγου καιρὸν; Καὶ ἔξῆται προκομισθῆναι καὶ τὸν φηφηφορικὸν, καὶ ἀναθεωρηθῆναι τοῦτο, εἰ ἄρα εὑρηται ἔγγεγραμένα τὰ παρὰ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ προτεινόμενα. Καὶ μὲν οὖν, αὐτός φησι, καὶ μόνος τῶν φύγων ἀπελιμπάνετο, οὐας δὲ εἶχε λόγον τὰ προβαλλόμενα· ἐπεὶ δὲ καὶ ἔπειροι σὺν αὐτῷ μητροπολίται ἀπελείφθησαν τῆς φύγου τῶν φύγοις οὐεισῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ οὐδὲ αὐτοὶ μετεκλήθησαν, φαίνονται προφανῶς ταῖς ἀληθείαις ἀναντιούμενοι οἱ ἀντίθετοι. Ηρδὸς μέντοι τὰ τοῦ σημειώματος βῆματα αὐτὰ καὶ πάλιν τὰ ἀνωτέρω διαληφθέντα προσθέτο διτεπερ αὐτὸς, μὴ θέλων τὸ ὑποκνίζον τὴν τούτου φυχὴν σκάνδαλον ἀνημέρωτον ἐπικρόπτειν, καὶ ἐν τῷ μετακλητικῷ σημειώματε τὴν αἰτίαν ἔξ- φυνε, ζητῶν τὴν διόρθωσιν ἐφ' οὓς ἀγανακτικῶτερος γέγονε. Οἱ δὲ φύγοισάμενοι, παρχωνισάμενοι τὸν τούτου ἕπολογον, τὴν φύγον κατὰ τὸ δόξαν αὐτοῖς αὐτόνομον πειριήκασιν. Ἐπὶ τούτοις παρὼν καὶ διπρωτόθρονος Καισαρείας ἀνέκραξε καὶ αὐτὸς λέγων ὡς οὐδὲ αὔτος, ἀφ' οὐ καιροῦ κεχειροτόνηται ἀρχιερεὺς, εἰς φύγον ἀνελθεῖν μετεκλήθη, καὶ ταῦτα τριῶν Ἐκκλησιῶν φύγοισθεισῶν, Δυρράχιον, Μιλήτου καὶ Φριστιανουπόλεως. Ἀλλ' οὐδὲ τὴν σήμερον ἐδόθη τούτῳ παρὰ τινος εἰδῆσις τῆς πρὸς τὴν βασιλείαν μου τῶν μητροπολιτῶν συνελεύσεως αὐτὸς δὲ, οἰκοθεν καὶ ηθεῖς, συνεισῆλθε τοῖς λοιποῖς ἀρχιερεῦσιν εἰς τὸ βῆμα τῆς βασιλείας μου. Καὶ δὲ Λεοκάδος δὲ συνφόδι τῷ Καισαρείᾳ ἐφθέγγετο, καρδιολγῶν ἐφ' οὓς οὐκ τίξωτο λόνου ἐπὶ ταῖς φύγοις τῶν βηθεισῶν τριῶν Ἐκκλησιῶν. Οὐ χάριν, ὡς μὴ ἀνελθῶν, οὐδὲ

A quoque jussu religiosissimi chartularii de more missos ad eas suis Cyzizeni cellutas, in quibus commorabantur; ubi et patriarchalis notarius in electione secunda præsens fuerit, ut dictum est: atque hos pro more Cyzizenum ad electiones per ipsos conficiendas arcessivisse. Cumque redissent isti primum ad sanctissimum dominum meum et universalem patriarcham, deinde ad ipsos quoque dixisse, non invenisse se hominem in cellulis suis, intellexisse vero, in quodam eum suburbano degere. Sed ad illa quoque fortiter sese comministris suis Cyzizenus opposuit, cum ad Iconiensis orationem adjiceret, si maxime quis concederet, rem ita gestam esse; nunquam tamen ejusmodicitatem electionis causa obiter ad metropolitanum esse factam a confratre: sed ab illis qui pro moremittuntur arcessitum ad electionem, designato fatali electionis die, legatisque denuntiatoribus a Chartulario; atque ita citatis vel in persona propria comparentibus, vel per litteras electionem approbantibus, aut rejicientibus: quorum quidem sententia scripto comprehensa, sic exprimi per electionis decretum debeat, ut etiam absentes per litteras adfuisse videantur. Quandoquidem igitur, inquit, die proximo ante fatalem electionis diem, quemadmodum Iconiensis narrat, ad urbem fui: similiterque subsecutis electionem diebus, quoniam pacto fides illis adhibenda, qui dicunt, electionis tempore me ad urbem non fuisse? Simul petebat electionis quoque decretum proferri, et perlustrari, an invenirentur eidem inscripta, quae a fratribus suis praetexerentur. Præterea si solus, inquit, electionibus ipse non interfuisset, fortassis ratione non carerent, quae proferrentur. Sed cum alii quoque metropolitani secum ab electione, qua prospectum sit ecclesiis, absuerint, ac ne ipsi quidem arcessiti fuerint, palam parere, veritati adversarios refragari. Ad instrumenti sane verba, rursus indicata superius in medium afferehat: quod nimirum ipse, qui nollet indomitum illud scandalum, quod animum ejus urebat, occultare, etiam in citationis instrumento causam ipsam expresserit, eorum correctionem postulans, quæ ipsum ad indignationem commovissent. Illos autem electionis auctores, hoc ejus responso spreto, pro arbitrio suo liberam electionem instituisse. Secundum hæc primæ sedis episcopus Cæsariensis, qui præsens aderat, exclamavit et ipse, dicens: ex eo tempore quo pontifex ordinatus esset, nec se fuisse appellatum, ut ad electionem veniret idque factis ecclesiarum trium electionibus Dyrrachinæ, Milesiæ, Christianopolitanæ. Imo nec hodie uno die significatum sibi fuisse a quoquam de metropolitanorum ad majestatem meam conventu: sed suapte sponte motum, cum reliquis pontificibus majestatis mess tribunali adiisse. Cæsariensis orationi consentanea proferebat et Leucadis episcopus, qui ritans nullam sui rationem habitam in electionibus dictarum trium ecclesiarum. Ideoque se, qui non accessisset

nec vota sua conjunxisse cum earum electionum auctoribus. Sed et Cariæ pontifex ingressus dixit, se congressis episcopis ad instituendas electiones pro viduatis sanctissimis ecclesiis, quandoquidem nonnullos pontificum, qui ad urbem imperatoriam erant, præsentes non cerneret, interrogasse, num eorum sententia haberentur. Responsum vero sibi fuisse, Cyzicenum a Narsita citatum, ut electionibus suscipiens interesset, dixisse: etiam alias absente se hujusmodi electiones fuisse factas. Neque novi quidquam futurum, si rursus idem confluere. Quæ verba cum indicare quiddam non bonum persiceret, dixisse se fieri nullo modo posse ut hodierno die electiones istæ procederent: præsertim, quod alii quoque fratres abessent peregre, videlicet primæ sedis antistes, Chalcedonensis, et Leucadicus. Secutos quoque sententiam suam metropolitanos quosdam, Methymnaeum, Nazianzenum, Paronaxium, et alios. Verum prævaluuisse, qui alter censerent, et electiones institutas fuisse. Quam Cariæ pontificis orationem ceu veram amplectebantur, qui aderant, Methymnaeus, Nazianzenus, Paronaxius. Hoc modo partes ipsæ quasi manus inter se conserentes, sibi adversabantur.

3. Quamobrem majestas mea perite animum advertens iis quæ fuissent a partibus proposita, ne leges ecclesiasticæ et apostolicæ atque synodicas traditiones, sacrosque canones earum violari volens, cum etiam deprehendisset, adversarios Cyzici, confratres et comministros ejus, nihil, quod robur haberet, allegasse, sed præter sancita supradictis sacris canonibus et antiquitus accepta Magnæ ecclesiæ consuetudine in electionibus, indicatarum ecclesiarum, Claudiopolitanæ, Maronensis. Dyrrachinæ, Milesiæ, et Christianopolitanæ electiones processisse: vestigiis ipsorum canonum insistens statuit atque pronuntiavit, eamdem promulgantibus cum majestate mea sententiam sanctissimisqueque patriarchis, nullam vim antistitum sic electorum, ceu dictum est, ordinationem et electiones obtinere: sed pro non factis habendas, deque facta ordinatione Maroneæ pontificis ordinati censemendum, sicut insertus ille supra xix Antiochenæ synodi canon tradit, hæc diserte proferens: « Sin aliter res, præter hæc modo definita, geratur, nullum ordinatio robur habeat: » sed alia flant electiones pro dictis ecclesiis, in quibus electiones et ordinationes præter canones processerunt, ut dictum fuit. Quamobrem deinceps et in posterum sancit imperatoria majestas nostra, citra recusationem universos, qui ad urbem sunt, pontifices esse convocandos: qui vel omnes adsint electionibus, si fieri potest, vel per litteras astipulentur; nec in rebus minime ludicris esse ludendum, sed extra omnem affectum illos cæteris præferendos, quos præter doctrinam vita quoque reprehensionis expers ornat: aut si doctrina forte claudicet,

A διμνψηφος γέγονε τοῖς ψηφισαμένοις αὐτάς. Ἀλλὰ καὶ θ Καρίας εἰσελθὼν εἶπεν ὡς, συνελθόντων αὐτῶν ἐπὶ τῷ ποιῆσασθαι ψήφους τῶν χηρευουστῶν ἀγιωτάτων Ἐκκλησιῶν, ἐπει τίνας τῶν ἐνδημούντων ἀρχιερέων τῇ βασιλευόσῃ οὐκ εἶδε παρουσιάζοντας, ζήτετο εἰ γνῶμαι τούτων εἰσὶν, ηὔκουσε δὲ ὡς θ Κύζικου, περὶ τοῦ Ναρσίτου διαμηνυθεὶς παρουσιάσας ἐπὶ ταῖς μελλούσαις προβῆναι ψήφοις, ἔφησε καὶ ἔλλοτε τῇ αὐτοῦ ἀπουσίᾳ τοιαύτας ψήφους γενέσθαι, οὐ καὶ εἰνὸν δὲ καὶ αὐθίς τοῦτο πραγθῆναι. Οὐκ ἀγαθὴν οὖν ἔμφρονον αὐτὸς κατανῶν ἔχειν ταῦτα τὰ βίματα, τῶν ἀδυνάτων εἶπεν εἰναὶ προβῆναι ψήφους τὴν σῆμερον καὶ μάλιστα δις ταῦτα τὰ ἀδελφῶν ἀποδημούσιν, ήγουν δὲ τε πρωτόθρονος, δὲ Χαλκηδόνος, καὶ δὲ Λευκάδος. Ἡκολούθουν δὲ αὐτῷ καὶ τίνες τῶν μητροπολιτῶν, δὲ τε Μηθύμνης, δὲ Ναζιανζοῦ, δὲ Παροναξίας, καὶ ἔτεροι. Ἄλλη διπερίσχυσαν, φησὶν, οἱ ἄλλως λέγοντες καὶ τὰ τῶν ψήφων προέβαινον. Οὓς λόγους τοῦ Καρίας φέκιοῦντο ὡς ἀληθεῖς παρόντες δὲ Μηθύμνης, δὲ Ναζιανζοῦ καὶ δὲ Παροναξίας. Ἡσαν οὖν τὰ μέρη ἐν τούτοις ἀντιπελαμώμενά τε ἀληθεῖοις καὶ ἐναντιούμενα.

Γ'. Ή γοῦν βασιλεία μου ἐπιστατικώτερον προσχοῦσα τοῖς παρὰ τῶν μερῶν προτεθεῖσι, καὶ μὴ θέλουσα παραθραύεσθαι καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς καὶ τὰς ἀποστολικὰς καὶ συνοδικὰς παράδοσεις καὶ τοὺς Ἱεροὺς κανόνας αὐτῶν, καὶ καταλεποῦσα μηδὲν τι ἐνδύναμον δικαιολογήσασθαι τοὺς ἀντιδίκους τῷ Κύζικου συναδελφοὺς τούτου καὶ συλλειτουργούν, ἀλλὰ παρὰ τὰ διωρισμένα τοῖς διαληθρεῖσιν Ἱεροῖς κανόσι καὶ τῷ ἀρχαιοπαραδότῳ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας ἔθει ἐπὶ ταῖς ψήφοις προβῆναι τὰς ψήφους τῶν βηθιεῖων Ἐκκλησιῶν, τῆς Κλαυδιουπόλεως, τῆς Μαρωνείας, τοῦ Δυρράχιου, τῆς Μιλήτου καὶ τῆς Χριστιανούπολεως, ἀκολούθως τούτοις διέγνω καὶ ἀπεργήνατο, συνδιαγομονησάντων τῷ βασιλείᾳ μου καὶ τῶν ἀγιωτάτων πατριαρχῶν, μηδὲν ισχέειν τὴν χειροτονίαν καὶ τὰς ψήφους τῶν οὖτων ψηφισθέντων, ὡς εἴρηται, ἀλλ' ὡς μηδὲν γεγονούτες λογισθῆναι, καὶ τὴν γεγονούτας χειροτονίαν τοῦ χειροτονηθέντος Μαρωνείας (), καθὼς δὲ δικαστηστρωθεῖς, ιφ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου διαλεμβάνει κανών, λίγων βητῶν οὐτωσί: « Εἰ δὲ ἄλλως παρὰ τὰ διωρισμένα γίνοιτο, μηδὲν ισχύειν τὴν χειροτονίαν, » ἀλλ' ἔτέρας ψήφους γενέσθαι ἐπὶ τοῖς βηθιεῖσιν Ἐκκλησίαις, ιφ' αἵ αἱ ψήφοι καὶ αἱ χειροτονίας παρὰ κανόνας προέβαινον, ὡς διεληγηται. Καὶ γοῦν τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸν ἑκῆς θεσπίζει τὸ κράτος ἡμῶν, ἐκ τοῦ ἀπαραιτητοῦ πάγκας τοῦδε ἐν τῇ μηγάλῃ πόλει: ἀρχιερεῖς συγκαλεῖσθαι, καὶ ἡ παρεῖναι τοὺς πάντας ἑκῆς ταῦτας, εἰ δινετόδην, ή καὶ διὰ γραμμάτων διμοψήφους γίνεσθαι, καὶ μὴ παίξειν, ἐν οὐ παιχτοῖς ἀλλ' ἐκείνους προτιμᾶσθαι τῶν ἄλλων πάθεις ἑκτὸς, οὓς μετὰ τοῦ λόγου καὶ βίος κοσμεῖ ἀνεπίληπτος, ή τοῦ λόγου σκάζοντος

(2) Deesse aliquid videtur.

τέως, οἷς δι μακρὸς χρόνος καὶ τὸ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν πολύτονον τὸ ἐνδέον ἀποχαρίζεται. Οὕτω γάρ διν εἰ φῆφοι θεαρέστως γίνοιντο, καὶ οὐκ ἐπὶ κριμαῖς αὐτοὶ κινδύνῳ τῆς τῶν ψηφιζομένων καὶ ψηφηφοροῦντων ψυχῆς.

Οἱ μέντοι παρουσιάσαντες μητροπολῖται ἡσαν οὗτοι: δὲ Καισαρείας, δὲ Ἐφέσου, δὲ Κυζίκου, δὲ Σιδῆς, δὲ Ἀμασίας, δὲ Νεοκαισαρείας, δὲ Καρίας, δὲ Λασιθίας, δὲ Ἰκονίου, δὲ Συλείου, δὲ Ἱεραπόλεως, δὲ Εύχαριτων, δὲ Κερασοῦντος, δὲ Ἀδύνδου, δὲ Λαρίσης, δὲ Κορίνθου, δὲ Μηθύμνης, δὲ Ηαρονάξιας, δὲ Ηροκοννήσου, δὲ Ἡρακλέος, δὲ Λευκάδος, δὲ Γαρέλλης, δὲ Ναζιανζοῦ.

A quibus etas proiectior. et multi pro ecclesia tabores exantlati, quod alioqui deest, supplent. Nam si electiones modo Deo grato sient, nec ad judicium atque periculum animi eorum qui eliguntur, quippe suffragia ferunt.

Metropolitanai quidem præsentes, hierant: Cæsariensis Ephesus. Cyzicus. Siderensis. Amasiensis. Neocæsariensis. Cariensis. Laodicenus. Iconiensis. Sylleensis. Hieropolitanus. Euchaitensis. Cerasuntius. Abydenus. Larissensis. Corinthius. Methymnæus. Poronaxius. Præconnesius. Herculanus. Leucanius. Garelli. Nazianzenus.

II.

UT TONDEANTUR ELECTORUM PONTIFICUM UXORES [3]. (A. 1187.)

Τὸ γεγονός σημείωμα παρὰ τοῦ δοιδίμου βασιλέως κυρίου Ἰσακίου τοῦ Ἀγγέλου περὶ τοῦ ἀποκείρεσθαι τὰς τῶν ὑποψηφίων ἀρχιερέων γυναικας, ἀπολυθὲν κατὰ τὴν κατά τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, ἡμέρᾳ τετάρτῃ, ἐπινεμήσεως πέμπτης.

Ἡ ἔνομος τοῦ βασιλέως ἀπόφασις οὐκ ἀκίνδυνος τοῖς παρανομοῦσι φανήσεται· ὡς γάρ διμακες δόδοις καὶ καπνὸς δύμασι βλαβερὸν, οὔτε καὶ παρανομία τοῖς χρωμένοις αὐτῇ. Πρὸς τὸ δὲ μοι καὶ ἀφορῷ τὸ τοῦ λόγου προσδίλιον; Οἱ λειψανοὶ μητροπολῖτης Κυζίκου καὶ τὴν σῆμερον εὐρόσκον τὴν βασιλείαν μου θεμιστεύουσαν, συνεδριαζόντων αὐτῇ τοῦ τε ἀγιωτάτου μου δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ τῶν ἑτέρων ἀγιωτάτων πατριαρχῶν, τοῦ θεουτόλεως Ἀντιοχείας καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων, μηδὲ τῶν ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ἐνδημούντων λειψανούς ἀρχιερέων ἀπολιμπανομένων, ὃν τὸ πρὸς δύνομα διαληφθῆσται κάτωτεν, προθέτο· διτὶ τινὲς τῶν εἰς μητροπόλεις ἢ ἀρχιεπισκοπὰς ψηφισθέντων καὶ χειροτονούμενων πρὸ τῆς χειροτονίας ἔχοντες γαμετάς, αὐτοὶ μὲν τὸ κατεξιωθῆναι τοῦ χρίσματος τῆς ἀρχιερωσύνης οὐκ ἔπεινται· τοῖς δὲ σύνοικοις τούτων τὸν αὐτὸν καὶ πᾶσιν κοσμικώτερον σχήματισμὸν ἀμφιέννυνται, ἀνυποστόλως ταῖς οἰκίαις ἐνδιατρίβουσαι ἐν αἷς κατέφυσαν τὸ πρότερον, καὶ οὕτε γυναικεῖς μοναστηρίοις εἰσῆχθησαν, ἀλλ' οὐδὲ τῷ Θεῷ ἐπιτάχειαν καὶ τὸν μονήρη βίον ἡσπάσαντο· καὶ ταῦτα τῶν λειψανούς καὶ θείων κανόνων βῆτῶς ἔγκελευομένων, τοὺς χειροτονηθέντας ἀρχιερεῖς ἐπεντάδες τρόφου τῶν πρὸ τῆς χειροτονίας συζευχεῖσῶν αὐτοὶς ἀπέχουσι νομίμων γαμετῶν, διτὶ μηδὲ ἐπιτάγματος, ἀλλ' αὐθαιρέτῳ γνώμῃ ἐκαστον τῶν τοιούτων προσώπων εἰς Ἐκκλησίαν ψηφισθεῖν ἢ τὴν ἀποχήν, καὶ τὸ ἀγάμετον οἰκειώσαιτ' ἀν διὰ τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξιωμα, ἢ τὴν ἀμιλαντον συνάφειαν διὰ τὸ τοῦ γάμου προέλουτο, τίμιον. Καὶ ταῦτα λέγων καὶ κανόνων διαφόρων ἐπέμνητο, ὃν καὶ εἰς δι μή την τῆς εἰ συνόδου ταυτὶ κατὰ βῆμα διαλειμνάνων· Ἡ τοῦ πρὸς ἐπισκοπῆς προεδρίαν ἀναγομένου γυνή, κατὰ κοινὴν συμφωνίαν τοῦ ἰδίου

B Ut tondantur electorum pontificum uxores. Publicatum die 20 mensis Septembris, feria quarta, indictione quinta.

Legitimam imperatoris sententiam non sine periculo delinquentes experientur. Ut enim dentibus acerba uva, oculis fumus nocet, sic iniquitas iis qui ipsa utuntur. Quorum vero mihi hoc orationis spectat præludium? Cum sacratissimus Cyzici metropolitanus invenisset majestatem meam hodierno quoque die iura reddentem, assidentibus sanctissimo domino meo oecumenico patriarcha, et aliis sanctissimis patriarchis, Antiocheno videlicet et Hierosolymitano; nec abessent, qui tunc in urbe regia sacratissimi pontifices erant, quorum nomina inferius continebuntur: propositum est, quosdam eorum qui ad metropoles vel archiepiscopas electi et ordinati sunt, cum uxores ante ordinacionem haberent, non recusare quidem, quin primarii sacerdotii chrismate inungerentur; sed eorum uxores eundem rursus mundanum habitum induere, inverecunde agentes, in iis ædibus, quas antea habitabant: nec feminine introductas esse monasteriis, sed nec Deo seipsas dedicasse, et vitam delegisse monasticam. Et haec, cum sacri divini canones expressim moneant, electos pontifices a legitimis suis uxoribus, quas ante ordinationem habebant, omni modo abstinere: ut non ex præcepto, sed propria voluntate eorum quisque continentiam vel celibatum proprium sibi deligat, propter dignitatem sacerdotii, aut propter matrimonii honestatem, conjunctionem castam præferat. Haec dicens, variis canones allegabat, inter quos et quadragesimus octavus erat sextæ synodi, haec ad verbum comprehendens: «Uxor ejus, qui ad episcopalem dignitatem promovetur, communī viri sui consensu prius separata, postquam in episcopum ordinatus est et consecratus, manasterium ingrediatur, procul ab episcopi habitatione extructum, et episcopi providentia fruatur. Sin autem

(3) Leunclav. Ibid., p. 175.

digna visa fuerit etiam ad diaconatus dignitatem provehatur. » Lecto igitur hoc canone, imperium meum in hominibus agnoscent maxima dona Dei a superna clementia, et regni ac sacerdotii divinitus concessam unctionem et dignitatem ex uno eodemque perenni fonte manare, humanamque exornare vitam, et amplificare: nihil etiam studiosus collens, quam sacerdotum auctoritatem, qui regia ex sacra circumspectione manus sustinentes, Deum pro universa Christiana multitudine deprecantur, et ut sacra quedam ancora imperiale potestiam suffulciunt: postquam etiam canones contemni et infringi cognovisset in bene instituta republika, et quidem nostrae potentiae, quasi non soluti essent creati pontifices, qui suis uxoribus cohabitare non vererentur, non parum commotum est.

Σχυραι τὸ τῆς βασιλείης ἐπιχρατεῖας ἔρεδουσιν, παρεθράνεσθαι ἐπὶ τῆς εὐνομίας καὶ ταῦτα τοῦ κράτους ἡμῶν, ὡς καὶ ἔτι μὴ διαζευχθέντων τῶν χειροτονηθέντων ἀρχιερέων, ἀλλὰ καὶ συνόκειν ἀνεγομένων ταῖς αὐτῶν γαμεταῖς, οὐ μικρῶς ἔπαιε τὴν φυχήν.

Triste etiam quiddam neo gratum in piissimum chartophylacem mea intuens majestas, definiit, cohortantibus ad id sanctissimis patriarchachis, uxores creatis pontificibus ante ordinationem conjunctas in muliebria monasteria procul sita ab habitatione pontificum sine dilatione induci, tonderique eas, et canonice apud monachas degere, in quo monasterio comam deposuerint; aut si ipse tonsuram recusent, qui eis ante ordinationem juncti erant matrimonio, pontificati solo et dignitate priventur, et in eorum locum alii sufficiantur. In posterum autem, qui ante creationem legitimam uxorem habebit, non aliter ordinari, quam si communiconjugum scripto consensu et placito, a se invicem separantur, et mulier monasticam vitam amplexa sit. Sic enim creatio sine offendiculo et damno, juxta sacros et divinos canones procedet, semota ab omni sacerdotalis ordinis reprehensione.

καὶ οὕτω τὰ τῆς χειροτονίας προβλήνειν κατὰ τοὺς ἱεροὺς καὶ μάρμου παντὸς ἀπεξενωμένα τῆς ἵερατικῆς καταστάσεως.

Assidebant ad meā majestatis tribunal pontifices, Cæsarea, Ephesi, Cyzici, et alii non pauci.

A ἀνδρὸς προδιαζευχθέσα, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονίαν ἐν μοναστηρῷ εἰσίτω, πόρρω τῆς τοῦ ἐπισκόπου καταγωγῆς ὑκοδομημένῳ, καὶ τῆς τοῦ ἐπισκόπου προνοίᾳ ἀπολαυστώ. Εἰ δὲ καὶ ἄξια φανεῖ, πρὸς τὸ τῆς διακονίας ἀναβιδαζέσθω ἄξιωμα. » Ἀναγνωσθέντος οὖν τοῦ τοιούτου κανόνος ἡ βασιλεία μου μέγιστα τὰ ἐν τοῖς ἀνθρώποις δῶρα Θεοῦ παρὰ τῆς ἁγνωθεν τιλανθρωπίας γινώσκουσα καὶ τὸ τῆς βασιλείας καὶ τὸ τῆς ἱερωσύνης θεόσδοτον χρόσμα καὶ ἄξιωμα ἐκ μιᾶς τῆς αὐτῆς ἀνενάου πηγῆς ἐκτέτα προϊόντα καὶ τὸν ὀνθρώπινον βίον κατακοσμοῦντά τε καὶ πιαίνοντα, καὶ μηδὲν οὕτω περισπούδαστον ἔχουσα ὡς τὴν τῶν ἱερέων σεμνότητα, οὐ τινες χείρας ἐγκαταστάντες τῇ βασιλείᾳ παραστῆσθαι μὴ διαζευχθέντων τῶν χειροτονηθέντων ἀρχιερέων, ὥπερ παντὸς τοῦ φιλοχρίστου πληρώματος τὸν Θεὸν ἱκετεύουσι καὶ ὡς ἵερα τινες καὶ μάρμοι τοὺς κανόνας παραθεωρεῖσθαι καὶ τὸν στυγνὸν τι καὶ ἄχαρι τῷ θεοφιλεστάτῳ χαρτοφύλακι προσθέψαμένη ἡ βασιλεία μου παρ' αὐτὰ διωρίσατο προτρεψαμένων τοῦτο καὶ τῶν διωτάτων πατριαρχῶν, ἐν γνωσιείοις μοναστηρίοις ἀνυπερθέτως εἰσαγαγεῖν τὰς πρὸ τῆς χειροτονίας συναφεῖσκς γαμετὰς τοῖς χειροτονηθέσιν ἀρχιερεῦσι, πόρρω τῆς τῶν ἀρχιερέων φύκοδομήνης καταμονῆς, καὶ ἀποκείρεσθαι ταῦτας, καὶ κανονικῶς κατὰ μοναχὰς διάγειν ἐκάστην αὐτῶν ἐν ἡ μονῇ καὶ τὴν τρίχα ἀπίθετο. Ἡ μὴ βουλομένων τῶν γνωσιῶν ἔκουσιώς τὴν ἀπόκαρσιν δέξασθαι, τοὺς πρὸ τῆς χειροτονίας συναφθέντας αὐταῖς ἀπογεγυμνωμένους εἶναι τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου καὶ ἄξιωματος, καὶ ἐτέρους ἀντ' αὐτῶν ἐπὶ ταῖς λαχούσαις αὐτοὺς ψηφίζεσθαι· καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε μὴ ἄλλως χειροτονεῖσθαι τὸν πρὸ τῆς χειροτονίας νόμιμον ἔχοντα γαμετὴν, εἰ μὴ διαζευχθεῖεν ἐκάτεροι, κατὰ κοινὴν τῶν συνεύνων ἔγγραφον συμφωνίας τε καὶ ἀρέσκειαν, καὶ ἡ γυνὴ τὸν μονήρον βίον ἀσπάσεται·

« Ήσαν δὲ τῷ βήματι τῆς βασιλείας μου ἐπὶ τούτοις συνεδρίαζόντες ἀρχιερεῖς· δὲ Καισάρεια, δὲ Ἐφέσου, δὲ Κύζικου, καὶ ἔτεροι οὐκ διίγοι.

III.

AUREA BULLA VENETIS CONCESSA [4]. (A. 1487.)

Quod Venetioi quidem non nunc primo Romeis federati amici effecti sint, nec nuper borum amicis fautoribusque connumerati, sed ex quo tempus crebrum priores fere omnibus Italiæ Romaniam adeuntes et devotionem, quam erga progenitores imperii nostri habebant, serventius alii exhibentes, acta ab eis apud Durachium testimonium perhibere non ambigunt: sane cum Robertus Viscardus gravi equoreo exercitu Romaniam invasit, hi

D tunc obvii in illum egressi haud neglecto navigio, et piissimo semperque memorando proavo imperii nostri, domino Alexio Comnano, accedentes fautores non vocati, non parvis periculis se opponentes in contra illum, victoriæ et non quamlibet parsem contulerunt. Primum itaque hoc exordium primamque radicem devotionis, quam erga Romæos solevant, exhibentes, ex qua fructus non sumpserunt ignobiles (non enim tunc solummodo

(4) Ex libro albo et Libris pactorum post Marinum *Storia civ. e polit. del commercio de Venezianis*. T. III. p. 301, nuper ediderunt Tafel et Tho-

mas Urk. z. alt. Handels-und Staatsgesh. der Rep. Venedig. T. I (Wien 1856) p. 179-189.

Romeis servi erant, verum etiam aliis temporibus et locis, de quibus per partes exprimere prolixum est), a nostre sublimitatis progenitoribus non minima premia adepti sunt, unum quoddam corpus unanim cum Romania effecti uno capite, hoc videlicet imperio, dispensandum. Alii (5) sic uniti et Romanie maxime devoti, occulti ob cuiusdam rerum excessum Romanie alieni effecti sunt. Verumtamen quoniam pia nostra tranquilitate in progenitorum suorum sceptra Romani imperii a Deo promota Venetici dilectionem et servitium erga Romaniam sacramento renovare voluerunt, notificata in conventione, quam imperio nostro et Romanie fecerunt, capitula juramento corroborantes, imperium equidem nostrum ad eorum servitium, que ipsi sepe Romanie fecerunt, memoriam veniens (6), eos usque in finem alienos a Romania non fore justum reputavit, suscepit autem eos iterum, misericordie januam pandens, corpusque Romani principatus ad pristinam redigit integratatem, membrum ejus amputatum rursum ipsi adjungens. Quoniam vero poposcerunt nostram sublimitatem, rogantes chrysobulum ipsis factum a semper inter imperatores memorando patruo imperii nostri, domino Manuele Comnano, confirmans chrysobula ipsis hactenus facta piissimorum semperque memorandorum imperatorum, videlicet proavi imperii nostri domini Alexii et magni patrum domini Johannis Comnanorum, confirmari cum ceteris et a nostra clementia, imperium nostrum et hanc depreciationm eorum adimplens confirmat per presens chrysobulum C verbum suum idem eorum chrysobulum, quod sique habet:

« Et aliquis firmioribus civitatibus fortitudinem addere volens secundas munitiones excogitavit, et custodibus custodias murisque muros adjecit, et hostium insultibus fortissima opposuit; set et auri pondus grave hujus gratia expendere, et perfectioni custodie prolixius tempus terere, et alia plura ad civitatis firmitatem atque custodiā largiri non refutavit. Nos vero et cum deo imperatorio principatu succincti, et potestatem atque virtutem habentes, nec non et pecuniarum thesauros, ubi placet et necessitas exigit, largius effundentes, non largiemur amicis fidelibus et benivolis, et sermone sermones confirmabimus, manuque ad ministrandum stillo exhibebimus ad eorum corroborationem, et vallum vallo adhibebimus, quatenus olim eis munimen custoditum custodiamus et muniamus? Et ubi hoc imperialis benevolentie et voluntatis, non eis januam opilabimus (7), nec auditum eis serabimus, verum lecios eos adspiciemus et petitionem eorum perficiemus. Et quid mihi ad favores sermonis? Venetis est

(5) Editores legendum censem: At ii Recte.

(6) Vertens.

(7) Editores notant: obserabimus supra legitur; an obturabimus? Tene tamen formam rariorem

A quidem factum et a perpetue memoria aut (8) imperii nostri chrysobulum, diversa ipsis largiens liberalitatis beneficia. Sequitur autem ipsum mox et alterum a semper memorando et ter beato ab omnibusque dilecto domino et patre imperii nostri, eadem ipsis impertiens, at appositum est, quod tunc petiere et certe (9) ad restorationem amborum, fidei et servitutis videlicet, quam erga imperium nostrum habebant, et sinceri amoris, quem erga Romaniam observare polliciti fuerant, nec non et affectus. Necessarium igitur est, et utraque hiisdem quas continent dictionibus presenti nostre serenitatis chrysobulo nunc invari, quatenus veluti civitatem in medio sitam summis presentis scilioet chrysobuli per omnia colligemus et muniamus. Habet itaque sic perpetue memoriae imperatoris domini et patris imperii nostri chrysobulum :

« Consuevit sepe antiquior fides et devotione pomeri steriorem malivolentiam contegere et delere, « victis dominis et amicis memoria pristine subditorum et amicorum bonitatis; quale nunc et « de Veniticis contigit. Imperium enim nostrum reminiscens eorum antique devocationis et fidei, « quam erga perpetue memoriae imperatorem et desiderabilem dominum et patrem imperii nostri exhibuere, pericula pro Romania subeuntes, et « toto corde, cum inambigua strenuitate pugnantes contra hostes, qui tunc eam invaserant, paulo ante male ab eis gesta contempsit, et « reversionem eorum suscepit, eisque nutum yla rem ostendit, et accedentes eos amplexatum est, et primo quidem indulgentia eos dignos facit, ut et penitus nullam amodo subeant lesionem pro hiis, que in celsitudinem nostram et Romaniam ex diabolica infestatione commiserunt, verum habeant assiduam pietatis nostre indulgentiam per presens chrysobulum eis collatam, pollicentibus et rursum ex toto corde pro Romania pugnare et pro omni christiano ordine sub nostra existente clementia, quedamque speciaalia servitia scripta per conventiones celsitudini nostre et Romanie observare pollicitis, secundum quod conventio a nunciis eorum facta de his latius narrat. Et quoniam petierunt idem chrysobulum ipsis factum beatissimorum imperatoris domini et patris imperii nostri corrigi sibique iterum dari, quia jam eo privati fuerant pro hiis que acciderant culpis, clementia nostra eos exaudivit precepitque, inviolabiliter hoc tamen scribi et hic poni, sic habens :

Et quid unquam est commutatio eorum, que sincere dilectionis et fidei sunt? Et quem amicis ministrisque, peribulum subire paratis pro dominis et amicis, reddet quis talionem, et maxime tunc, cum

opil.

(8) Legi avo.

(9) Cartam?

ipsi voluntarie pro eis inimicitarum intersunt pugnis? Et quidem nostre benivolentie liberalitas, magnam hanc rem ponens, nullam repperit retributionem. Vructum tamen retribuit, quantum tempus offert, et que amicis et ministris sunt acceptabilia. Sunt igitur ea, que retribuuntur eis fidei sincereque servitutis renumerationes, nostra quidem liberali voluntate benivoloque animo minora et pauciora, non autem ignobilia aliqua, nec amicis vel servis indigna. Verum quid michi proemium vult? Fidelium gesta Veneticorum nullus de hominibus ignoravit. Qualiter autem miriferis constructis navibus Epidamnum, quod nos Durachium vocamus, venerint: et viros navi pugnantes innueros in auxilium nobis obtulerunt, proprioque stollo scelerosi stolum illius, potenter dicerint, per dentes cum ipsis viris; qualiterque adhuc nobis faventes permaneant; et alia, que in mari laborantibus his videlicet viris peracta sunt, et que correcta omnes moverunt, quanquam nos non dicamus? Eapropter ad renumerationem hujusmodi servitiorum eorum elementia nostra concessit per presens crisobulum eos annualim tempore erogativi accipere sollempnium viginti libras, qualenus per ecclesias distribuant proprias secundum velle suum. Honoravit autem et nobilissimum ducem honoratissima protosebasti dignitate cum salario ejus plenissimo; nec in persona ejus duntaxat honorem istum determinavit, nec indesinente et perpetuum ac secundum successiones precepit eum fore ducibus, qui per tempora erunt. Similiter honoravit clementia nostra patriarcham eorum Yperitum, id est superhonorabilem, cum salario librarium XX; et hunc honorem secundum successiones ad posteros patriarchas trasmisit, quatenus et his indesinens sit et perpetuuus et non tantum persone ejus. Constituit autem serenitas nostra et sanctissimam ecclesiam sancti apostoli et evangeliste Marci. Venicie existentem, ab uno quoque Amalfianorum Constantiopolit et i: tota Romana ergasteria habentium, et sub potestate dicti patriciati existentium, uno quoque anno accipere numismata yperpera tria. Ad hoc largitur eis et ergasteria in embolo Peramatis id est transitus existentia, cum eorum solaris, qui introitum et exitum habent versus embolum, praeminentia ab Ebrayca usque in locum, qui dicitur Vigla, et que inhabitantur et que non inhabitantur, et in quibus Venetici manent et Greci ut in ergasteriis; et tres scalas, que secus mare sunt, et in manifesto spacio circumscribuntur. Largitur autem et sancto Quintino (10) pistrinum, quod in latere ejusdem ecclesie est, et domui altinel Petri et pensionem habet numismata viginti. Item largitur eis et ecclesiam sancti Andree, que est Durachii, cum ibidem existentibus imperialibus pensionalibus, sine tamen apparatu, qui in eis repositus est, quasi de-

(10) Imo Ἀκινδύνῳ.

(11) De his nominibus conferantur doctissimae Tafelii notæ l. I. p. 118 seq.

(11*) Lib. albus: parathalaxica; Lib. Pactorum:

A bens ad chelandia dari. Concessit autem celsitudo nostra et eos universas mercari species in omnibus Romanie partibus, videlicet apud magnam Laodiciam (11) Antiochiam, Mamistam, Adanam, Tarsum, Atalam, Strorilum, Chium, Theologum, Fociam, Durachium, Aulonum, Korphum, Bunditiam, Methonum, Coronium, Nauplum, Corinthum, Thebas, Athenas Euripum, Dimitriadam, Thessalonicam, Chrysopolim, Peritheoriam, Avidum, Redestum, Adrianopolim, Aprum, Iraciam, Silimbriam, et apud ipsam magnam urbem, et simpliciter in omnibus partibus sub potestate nostre pie tranquillitatis existentibus, non prebentes quo modo pro qualibet propria merce quicquam commerchii gratia vel aliquius aliis condictionis, que fisco debeatur, pacti videlicet xilocalami, limeniatici, portiatici, canischii, exafolii, archontici et aliorum reddituum, quorum causa negociari debent. In omnibus enim mercationum locis data est eis a nostra sublimitate libera licentia, debens superiores eos facere et ipsa inquisitione. Excident autem et ab ipso eparcho parathalaxia (11), eleoparacho genicho, commerkariis, kurtularis, ypologis, et hujusmodi omnibus, nullo per loca principum vel aliorum servitia communis tractantium presumente aliquid eorum contempnere, que hic disfinita sunt. Omnium enim specierum et mercium, quam (12) quispiam dicet, collata est eis negotialis, et omnium emptionem faciendi habebunt potestatem, superantes omnem dationem. Hec igitur imperii nostri pietas sic dispensans sancit et precipit, nullum eis repugnare lanquam rectis et levis clementie nostrae (13) et contra hostes auxiliatoribus, et usque in finem seculi tales se fore pollicitis, nec quemquam omnino tatibus sentire contraria, vel allegationes alias contra eos exercere, collatorum eis hic gratia ergasteriorum videlicet et scalarum. Cujuscunque enim juris hec sint, sive ecclesiastici sive privati aut publici sive sancte domus, nullus tamen tangat ea, que sunt nunc existentia fidelium celsitudinis nostre Veneticorum, et postmodum futurorum; quoniam multam benivolentiam et rectam voluntatem ergo imperium nostrum et Romaniam exhibuerunt, et hanc toto corde in perpetuum observare pollicantur, et pro Romano ordine ac Christiano prompte pugnare volunt et protocitantur. Contra tales viros quis contradicet, aut quis plagiūm aggreditur? Quam ob rem neque secretum Petri aut Mirelei, neque familiarium alibus, neque monasterium sive templum sanctum, quibus videlicet collata ergasteria additent et scalas, contra hos movebunt. Erunt autem silentes et in dispensatione et dono sublimitatis nostre veraciter perseverantes. Si enim que nostra vult celsitudo dignis accipere non largimur, ceu viriliter operatis accelerantibus, quibus unquam largiemur? Ea propter donabuntur

peratalistiin.

(12) Lege quas.

(13) Adde dulcis vel servis.

collatorum immobilium sine ablutione et infestatione A a modo per omnes et assiduos annos secundum comprehensionem practici horum traditionis, quod eis componi debet a prolo antipato Georgio et notario nostro serenitatis Machitaro, quod et firmum erit et stabile atque inviolabile in omnibus, que in eo continentur. Idemque debet in illis substerni secretis, in quibus et presens nostri potestatus substernetur chrysobulum, ad noticiam collatorum rectis (14) celsitudinis nostre Veneticis, et redargutionem illorum, qui istos horum gratia infestare niterentur. Brunt igitur semel hic diffinita omnia firma et inviolabilia et a nemine contempnenda. Si vero quispiam forte aliquid in hoc chrysobulo ordinatorum contempserit, inremisibiliter cogetur dare a secreto epi ton ikiakon auri libras decem; et ex eo solvetur ablati pretium in quadruplum, firmo et stabili existente presente chrysobulo celsitudinis nostre, facto mense Mayo indictionis quinto decime in anno sex millesimo sexcentesimo, in quo et nostrum pium et a deo promotum subsignavit imperium.

« Igitur imperium nostrum hujusmodi confirmans chrysobulum, concedit et rursum habere effectum, secundum quod dictatum in principio fuit tunc cum eis collatum fuit, quatenus et sollemnarium beneficium iterum accipient, et honores dignitatum nobilissimus dux et sacerrimus patriarcha cum suis arrogativis habeant, nec non et ipsi possessionem et fruitionem ergasteriorum et collatorum et scalarum sine ablutione possideant. Similiter vult clementia nostra, eos habere licentiam sine prohibitione negotiandi, sine commerchio et qualibet alia datione in omnibus numeratis in manifesto chrysobulo civitatibus et terris sub potestate nostre sublimitatis existentibus. Verum et sanctissime ecclesie sancti apostoli et evangeliste Marci, que est in Veneciis constituta, de Amalstanorum ergasteris per prefactum chrysobulum sine privatione eidem tradentur ecclesie. Quoniam vero ante non paucos annos ab hiis, qui quasdam merces Veneticis in Romanie regionibus vendunt, commercium exigi contigit, et obtinuit hujusmodi mos ut patet annis sufficientibus, rogaverunt autem pro hoc clementiam nostram fidelissimi et amici nostra serenitatis Venetici, quatenus et hujusmodi corrigitur capitulum, eique hujus detur licentia et libertas, clementia nostra et hanc eorum petitionem adimplevit, et precipit per presens chrysobulum, ut nullus sub nostre maiestatis potestate Romeorum cum Veneticis negotiandum in omnibus Romanie terris, aut quando eis vendit aut quando ab aliquo eorum emit, det commercii gratia quicquam vel alicuius jus alias exactio; sed excusentur et ipsi, seu huius, qui commercia dantibus negotiantur. Verumtamen et Venetici debent ea, que per con-

ventionem scripto peragendam a nuntiis corum clementie nostre sunt jurejurando promissa, et firma et inviolabilia observare. Super hoc erunt ipsi juris sibi collati per praesens chrysobulum sine ablutione donantes, per seculum omne firmo et inviolabili presente chrysobolo existente, facto mense Augusto indictionis quarte sex millesimi sexcentissimi trigesimi quarti anni, in quo et nostrum pium et a deo promotum subsignavit imperium. »

B « Haec igitur sunt, que a perpetue memoria imperatore et avo imperii nostri et ter beato imperatore domino et patre celsitudinis nostre fidelissimis imperio nostro Veneticis per chrysobula illorum collata sunt; que etiam chrysobula et nostrum pium imperium corroborat per presens crisobulum, et jubet effectum ea habere, secundum quod eum usque ad migrationem ad dominum inter imperatores perpetue memoria ter beati domini et patris nostre sublimitatis habebant. Venetici autem solita sibi sacramenta facientes observabant fidem et servitatem, quam nostre celsitudini debent et Romanie, ipsis operibus puram et vere rectam. Quoniam vero, ut relatum fuit clementie nostre a nuntiis Veneticorum in magna urbe presentibus, impetravere Venetici preceptum quidem inter imperatores semper memorandi imperatoris, domini et patris imperii nostri, licenciam ipsis largiens sine prohibitione et per insulas negotiandi, videlicet Ciprum et Cretam, per quod et sine commerciis debeant custodiri ubique terrarum imperii nostri pro hiis omnis generis speciebus, quas ipsi ab eisdem insulis mercabunt, nequivit autem tenor ejusdem precepti adhuc effectum recipere, quam ob rem et nunc usque Venetici collato ipsis per hujusmodi preceptum beneficio parent; petieruntque ab imperio nostro precipi, quatenus beneficium, quod in predicto continetur precepto semper memorandi imperatoris domini et patris imperii nostri, et adhuc caret effectu, amodo potiut effectu; clementia nostra ob fidem et servitatem, quam erga sublimitatem nostram exhibent et deinceps exhibere pollicentur, hujusmodi petitionem eorum exaudiens concedit et precipit, sine prohibitione per manifestas insulas, Cyprum videlicet et Cretam, eos negotiari, nemine quidquam ab eis exigere presumente horum gratia, et sine commerciis ubique terrarum imperii nostri custodiri secundum superius scriptas condiciones. Igitur ut et ipsi certitudinem habeant de in presenti chrysobulo diffinitis, presens chrysobulum est compositum, factum mense Octubri indictionis undecime anni sex millesimi sexcentesimi quinquagesimi sexti, in quo et nostrum pium et a deo promotum subsignavit imperium. »

C Hoc igitur chrysobulum sic continens beati transitus et semper memorandi imperatoris et patrui

(14) *Addit datus vel servis.*

imperii nostri magni Manuelis confirmans et nostra pietas per presens chrysobulum verbum imperii nostri, concedit et precipit, ipsum videlicet, et que in ipso chrysobulo verbo notificantur semper memorandorum Imperatorum, proavi scilicet imperii nostri Alexii Comnani, et magni patrui imperii nostri Johannis Comnani, firma et inviolabilia permanere in omnibus, que continent, et conservari personas et res universes fidelissimorum celsitudini nostre Veneticorum salvas et illesas ab omni homine sublimitatis nostra, nec non et ab ipso imperio nostro in omnibus clementie nostre terris, et in terra et in mari, habere et predictos

A Veneticos et universa ipsis data et concessa a manifestis semper memorandis imperatoribus omnimode inviolabilia et absque ulla diminuzione, secundum quod eis data fuerunt et concessa, presente chrysobulo verbo imperii nostri firmo et inviolabili permanere debente in omnibus, que continet; factio mense Februario presentis quinte inductionis sex millesimi sexcentesimi nonagesimi quinti anni, in quo et nostrum pium et a deo promotum subsignavit imperium.

YSAAKIUS in Christo Deo fidelis imperator et moderator Romeorum Angelus.

IV.

AUREA BULLA DE LOCIS A VENETIS CONSTANTINOPOLI POSSIDENDIS [15]. (A. 1187).

Quoniam Venetici ad imperium nostrum accedentes et ab eo ad servitum celsitudinis nostre recepti cum ceteris, que postulaverunt, ab imperio nostro petierunt nostram depositentes serenitatem, confirmari et quod super practico collatorum eis in magna urbe a semper memorando imperatore et desideratissimo patruo imperii nostri, domino Manuele Comnano, habitaculorum videlicet et librorum locorum, nec non et littoralis scale, factum est chrysobulum verbum ejusdem semper memorandi imperatoris, quatenus sic nullo modo suspicionem aliquam habeant, quicquam horum fore avulsum: Imperium nostrum hujusmodi deprecationem eorum nolens abdicere, presenti chrysobulo suo confirmat predictum chrysobulum inter imperatores famosi imperatoris et patrui nostre serenitatis, quod ad verbum sic continet:

« Si eos, qui fide et devotione optimi sunt erga illos, qui per tempora optinent imperii gubernacula, opportunum est larga beneficia ab ipsis consequi, magis autem si contigerit eos anime statum generosum habere atque audacem, ut ad similem zelum reliqui irritentur, et ne hujusmodi virtute in honora persistente et contrario ei vitio reprehensionem veritate (15), raritas valde necessiarum prerogativarum a deo salvato Romanorum exercitui fiat: nequaquam quod a deo est imperium nostrum ingenuos nautas et fidelissimos celsitudinis nostre Veneticos, in hanc imperatoriam urbem venientes, decet prorsus spernere a petitione decidentes (16), quam nunc imperio nostro porrexerunt, quum et ipsi consuetas genitoribus suis fidem et devotionem erga Romaniam et celsitudinem nostram rursum ostenderunt, et ab imperio nostro vocati in congressum contra eum, qui potestatem habet Sicilie, et omnimodam pugnam contra eum et stollum ejus, nec non et terram ejus,

B parati et prompti apparuerunt. Ut enim predictus Sicilie dominus Rogerius didicit, incustoditas fore partes imperii nostri, que circa Greciam et Peloponism suum, et insulas terras imperii nostri, que circa easdem terras sunt, dum sublimitas nostra vacaret suspicioni et ducatur earum, que paulo ante per terram imperii nostri transierunt, innumerabilium expeditionum, Alemannorum videlicet et Franchorum, et paratum (18) cum ipsis esset contra impios Agarenos ad expeditionem faciendum per stolii missionem, ejusmodi regionem celsitudinis nostre, secundum quod ei possibile fuit, depopulatus est; cumque quod factum est ad predictorum Veneticorum aures pervenisset, hii hoc tanquam proprium dampnum reputaverunt, et festim ad aparatum cooperandi, ut id quod factum est omnimode vindicetur, consurrexerunt et suum servitium promptly celestidini nostre spoponderunt. Porro et in reliquias regiones imperii nostri transmiserunt, quatenus, qui invenirentur cum patre eorum, venirent et servirent et ipsi in ejusmodi

Romanie et imperii nostri servitio usque ad complementum tocius mensis Septembris futuri (19) cum deo inductionis duodecime. Ad remunerationem igitur hujusmodi eorum servitii, quod ut dictum est facere promiserunt, quoniam majores (20) vice universe, que per tempora huc venit, Veneticorum multitudinis adaugeri sibi et mansiones et embolum et scalas, in quibus naves eorum in portu stant, certificantes, se non modicum angustari, et quod non possint biis solis, que ipsis data sunt a beate memorie imperatore et avo imperii nostri in hac civitatum imperatrice, contenti esse: largitur eis imperium nostrum per presens chrysobulum suum que petierunt, habitacula et libera loca et littoralis scalas, que expresse numeranda et scribenda sunt in eo, quod jussum est fieri, practico

(15) Ex libro albo et libris pactorum post Mari-
num I. I. tom. III, p. 293 nuperime ediderunt Tafel
et Thomas s̄epius laudati, tom. I, p. 189-195.

(16) Editores conj. inveniente s. excitante. Sensus postulat, ut evitante legamus.

(17) I. e. ἐκπίπτοντας.

(18) Scil imperium nostrum.

(19) Lega futarue.

(20) Lib. pactorum, per majores. Unde editores conjecterunt, petierunt majores.

traditionis eorum corporalis ab aedesimotato Epi-
phanio Tuglica, certificari debente per superscri-
ptionem familiaris hominis celsitudinis nostre Jo-
hannis Pepagomeni et sterni in congruis secretis,
in quibus et presens nostre serenitatis chrysobu-
lum sterni debet, quatenus et hec optineant, sicut
et que prius a semper memorando imperatore ei-
avo imperii nostri eis data sunt, servire debentibus,
ut superius monstratum est. Determinatio igitur
eorum, que per chyeobulum presentis scripti eis
collata sunt, habet sic :

« Incipit ab ipsa Vigla, et procedit versus orien-
tem. Tenet embolum et que versus septemtrionem
et meridiem sunt cum solariis habitacula, et pro-
cedit usque ad fornicem conjunctum muro hospi-
talis sancti Marciani, comprehendens et loca, in
quibus stant octo numulariorum tabule. Ascendit
paululum versus meridiem ab ipsa Vigla. Tenet ad
modicum et aliud embolum, et pervenit usque ad
primum fornicem ejusdem emboli, comprehendens
triclinarium altum domicilium Mili. Versus orien-
tem ejusdem emboli secundum duas partes humi-
lem dominicullam cum acli tecto ejusdem mona-
sterii, et que in equali hujus est, modicam curiam,
que dicitur Aristini, et habet longitudinem
brachiorum octo cum dimidio, et latitudinem sep-
tem cum tercio. Preter ea, que sunt versus orien-
tem habitacula diacone (21) Precursoris, debenti-
bus obturari januis hujusmodi habitaculorum, que
educunt in manifestam curiam. Versus aquilonem
tria ergasteria cerulariorum. Ycanati duas statio-
nes, in quibus panes venduntur, et loca tabularum
duarum numulariorum ejusdem monasterii Mili.
Incipit rurem ab ipso fornici predicti hospitalis;
tenet publicam viam, que versus occasum est ejus-
dem hospitalis, et progreditur usque ad portam,
que est juxta parvum templum Precursoris. Exinde
rursus dimitens premonstratam portam quasi ver-
sus orientem transit per murum civitatis, et perve-
nit usque ad semitam, que dividit jura monasterii
Akymitero (22). Exinde ascendit modicum versus
meridiem, tenens eamdem publicam semitam, ha-
bentem in latitudine brachia tria, et, ut dictum
est, dividenter mansiones monasterii Akymitero,
et perueniens usque in finem domicilii ecclesie
Perivlevti (23), ita ut a muro civitatis per equali-
tatem ejusmodi semite usque ad finem domicilii D
sint brachia viginti sex. Flectitur versus orientem,
tenens murum ecclesie sancti Nicholai, relinquens
a dextris quidem monasterium sancti Nicholai, a
sinistris vero domicilium monasterii Berivlevti, et
progrediens usque ad alteram semitam versus
orientem muri sancti Nicholai. Rursus flectitur et
ascendit parumper versus meridiem eamdem semi-
tam, et ascendit versus orientem, dividens domi-

A cilia sancti Nicholai, a sinistris pistoricum erga-
sterium sancti Marciani, quod est junctum mansio-
nibus sancti Nicholai. Supergreditur rursus aliam
tertiam semitam, et pervenit usque ad aque cur-
sum, que a Vigla descendit, relinquens a dextris
alia habitacula sancti Nicholai, a sinistris domici-
lium sancti Marciani et pensionales domos mona-
sterii Parakymomeni. Iterum progreditur versus
meridiem, comprehendens vacuum locum ejusdem
monasterii Parakymomeni, qui versus orientem
jacet domorum sancti Nicholai, et procedit et re-
greditur usque ad Viglam, unde et incepit, dimit-
tens quidem a dextris domos monasterii sancti
Marci, a sinistris vero aque cursum. Ejusmodi de-
terminationis spatio comprehenduntur ea, que sunt
versus orientem aque cursus, descendantis a Vigla
B versus portam Canavuci, habitacula et vacuus ma-
gnus locus, qui usque ad publicam viam versus
occidentem progreditur sancti Marciani a muro
civitatis et usque ad embolum, per presens chry-
sobulum verbum datum. Et ea, que sunt versus
occidentem aque cursus a muro civitatis, qui in
equali semite est, dividenter jura monasterii Aki-
miton, et usque ad domos sancti Nicholai et sancti
Marci, cum parvo vacuo loco monasterii Paraky-
momeni. Et simpliciter omnia, que inhabitantur et
que non inhabitantur, habitacula et vacua loca, in
predicto spatio comprehensa. Adhuc cum his com-
prehenditur et que est in littore scalla sancti Mar-
ciani, que hodie a Chrysobasilio possidetur, cum
universa ejus comprehensione et continentia, et
que in ea sunt domibus et ergasteriis.

« His sic ab imperio nostro donatis per presens
chrysobulum verbum celsitudinis nostre, exceptis
proximantibus bis donatis, portis videlicet, muris
et cortinis murorum civitatis, habebunt Venetici
hec, devotionem et fidem, quam imperio nostro
debent, servant, secundum quod et per ea que
prius adepti sunt chrysobula hanc servare conen-
tur (24), cujuscunque juris sint, sive ecclesiastici
juris sive rei publice sive private sive sancte do-
mus vel monastice, nulla accione locum exercendi
habente contra eos gracia horum. Si vero quispiam
forte infestationem eis induixerit gracia convin-
cendi aut auferendi quicquam eorum, que eis, ut
dictum est, data sunt inremissibiliter multabitur a
secreto epi ton ykiacon (25) in decem libris auri,
firmo et rato existente presente chrysobulo verbo
clementie nostre, facto mense Marcio inductionis
undecime sex millesimi sexcentessimi quinquages-
simi sexti (26) anni, in quo et nostrum pium et a
deo promotum subsignavit imperium. »

Hanc igitur Veneticorum depreciationm impe-
rium nostrum nequaquam abiciens, confirmat sic
continens chrysobulum verbum inter imperatores

(21) *Lege: diaconi.*

(22) Lib. Pactorum Acymitorum, i. e. τῶν Ἀκυ-
μιτῶν.

(23) Τῆς Περιβλέπου.

(24) Editores conjiciunt : *tenentur.*

(25) Εἴτε τῶν ὀχειαῖν.

(26) Numerum sexti editores suppleverunt.
Recte.

semper memorandi patrui celsitudinis nostre, domini Manuelis, per presens chrysobulum verbum, et jubet intactum hoc manere et inviolabiliter in omnibus, que precipit, dans et concedens Venetis, habere et rursus que in ipso notificantur domos sine mutilatione secundum ipsius comprehensionem, ut ab imperio nostro ipsis datas. Super hoc enim et presens chrysobulum verbum clementie nostrae factum est, firmum et ratum permanere de-

A bens, quounque et Venetici conservabunt sine fraude et malo ingenio ea, que per conventionem et sacramentum imperio nostro debent.

Factum mense Februario quinte indictionis sex millesimi sexcentesimi nonagesimi quinti anni, in quo et nostrum a deo promotum subsignavit imperium.

ISAKIUS in Christo deo fidelis imperator et moderator Romanorum Angelus.

V.

PACTIO CUM VENETIS [27]. (A. 1187.)

Oportuit equidem et Venetie revocationem et in Romaniam et in pristinam unionem, quam cum ea habebat, reversionem et restitutionem, sepe quidem excogitatum, diversis vero occasionibus impeditam et in diebus inspectam nostre pie tranquillitatis, quam deus, interpositum inimicitie ponens parietem, tam prope quam longe existentibus tanquam pacis angelum misit, nunc pro fine (28) accipere, profecto ad utilitatem quidem Christianorum, minime autem ad incommodum Romanie ut imperium nostrum confudit. Nam et alii temporibus celsitudinis nostre antecessoribus Venetici servientes utiles Romanie apparuerunt, devocationem ei maximum in necessariis temporibus exhibentes, et ei nunc melius servicium pollicentes, sic ipsum sacramento et convacione imperio nostro corroborantes:

« Non est conjuncta Venetia, nec unquam coniungetur alicui coronatorum vel non coronatorum, sive gentium vel nationum alicui contra imperium domini imperatoris Romanorum et semper augusti domini Ysaki Angeli, donec vixerit, vel heredum ejus masculorum vel seminarum, qui vel que imperabunt, vel illorum, qui ex precepto eorum imperabunt, ad nocendum Romanie particulariter vel universaliter; nec per se unquam ei nocebit.

Item, quo cienscumque principum aliquis coronatorum vel non coronatorum, vel gentium aut nationum aliqua contra Romaniam venit offendendum eam cum galeis quadraginta vel pluribus, usque ad centum (29), et indiget imperium ejus vel heredes ejus mares vel feminine, qui vel que imperabunt, vel illi, qui ex precepto ejus imperabunt, servitio Veneticorum cum galeis quadraginta et usque ad centum, debent illud habere infra menses sex post datam noticiam Duci ab imperio eorum Venetie. Hujusmodi vero galee debent Venetie fieri et parari a Veneticis cum universo apparatu earum per peccuniam illuc missam ab imperio eorum, vel inventam ibi a parte celsitudinis eorum, Veneticis dare debentibus homines aptos, ut unusquisque eorum presit preparationi

B quinque gallearum; qui et jurare debent, quod facient eas bene fieri ut unam quamque earum centum quadraginta fore romatorum (30) et cum omni apparatu earum, cum celeritate et sine fraude, secundum quod facerent eas fieri, si gales essent Venetie, aut si cum peccunia fieri deberent Venetie. Et unusquisque eorum debet accipere de vestiario domini imperatoris liberalitatis gracia yperpera sexaginta.

Item comites hujusmodi gallearum debent jurare super sancta dei evangelia, quod in una quaque earum erunt centum quadraginta homines, si tot hominum roga eis data fuerit, exceptis moventibus (31) et sine noticia eorum aufugientibus. Verum tamen comites festinabunt, bona fide recuperare datam eis rogam; et si cani recuperare possunt, inducent alios pro eis in galeas eorum, vel reddent eam homini domini imperatoris.

Item jurabunt comites, quod universum apparatus ipsis traditum conducent ad honorem imperii eorum et salutem nostri stoli. Homines autem gallearum talem debent rogam accipere, qualem Venetici apud Coryphum accipiebant.

Item et, si imperium eorum voluerit in numero hujusmodi centum gallearum servitium Veneticorum in tota Romania inventorum, debet illud habere cum tot scilicet galeis, quot armari poterunt de inventis Venetis, ex quatuor tribus in galeas inductis secundum numerum inventorum Veneticorum cum et manifesta roga. Verum tamen non cogentur galleas ingredi viginti annorum homines et infra, neque sexaginta annorum et ultra.

Stolus autem noster capitaneum vel capitaneos Veneticos debet habere, qui et jurare debent, quod conducent eum ad honorem imperii eorum et salutem nostri stoli bona fide et sine fraude usque ad stolum celsitudinis eorum. Et si stolus noster, antequam imperii eorum stolo uniatur, aliquem stolum inimici imperii eorum invenerit, et eum offendere vel expugnare voluerit, faciet sic sine fraude et malo ingenio aliquo. Postquam vero

D esse videntur. Habentur tamen etiam infra Nov. xi.

(27) Post. Marin l. l. III, p. 282 ex libro albo et libris pactorum ediderunt Tafel et Thomas l. l. I, p. 195-203.

(28) I. e. εἰς τέλος διὰ τέλους. Marin: per finem.

(29) Verba usque ad centum hoc loco expungenda

(30) Libri pactorum, remotorum; Marin: remigatorum.

(31) Marin, morientibus. Sic inf. Nov. xi.

stolus noster stolo imperialis celsitudinis unitus fuerit, debent numerari homines, qui in galeis erunt, a capitaneo stoli imperii eorum, si ipse voluerit : et inventi quidem erunt in servitio celsitudinis eorum ; absentes vero bona fide festinabunt reperire, si possunt, numerumque supplere. Insuper capitaneus vel capitanei nostri stoli et comites et nauclerii et prodenses et decemviri de unaquaque galearum jurabunt, quod præcepto capitanei stoli imperatorie majestatis obedient ad honorem imperii eorum et salutem nostristoli, sine fraude et malo ingenio ; et quod una cum stolo imperii eorum persequentur stolum inimici majestatis eorum, sive Cristiani sint sive pagani, et ledent et expugnabunt eum et expellent, inferrentque ei malum quod poterunt, bona fide, sine fraude et malo ingenio, et impugnabunt eum, quo usque et stolus imperatorie sublimitatis eum impugnabit bona fide et sine fraude. Et si aliquam terrarum inimici imperii eorum cuperint, debemus in ea habere ecclesiam, embolum et scalam, et conversari sine omni datione. Verumtamen stolus celsitudinis eorum debet tantus esse, quantum et noster est, vel amplior. Postquam vero hujusmodi servitium imperii eorum peregerint, debent de galeis egressis Venetia tot ad suam habere reversionem, quot eis necessarie erunt convenienter et sine fraude, bona fide.

Item, postquam hujusmodi galee Venetiam per venerint, si imperium eorum voluerit eas iterum a Veneticis in Romaniam reduci, reducentur ; et unusquisque eorum, qui eas reducent, debet habere pro mercede id, quod fuerit conveniens secundum tempus. Si autem imperatoria celsitudo per alias personas vel per aliam aliquam dispensationem voluerit hujusmodi galearum reversionem fieri in terram imperii eorum, siet et hujusmodi eam reversio licite. Et si voluerit eas Venetie custodiri, custodientur ad honorem imperii eorum, ac si essent proprie Venetie, sed tamen cum imperiali expensa.

Item, si ob aliquod gravamen nequierint hujusmodi galee secundum præfixum terminum venire Venetia, debent in servitium stoli imperii eorum ingredi omnes inventi in Romania Venetici, de quatuor tre, secundum quod superius statutum est, cum et manifesta roga.

Item, si imperio eorum expedit auxilium ad defensionem terre celsitudinis eorum ob aliquem inimicorum in Romaniam ingressurum cum galeis quadraginta vel pluribus, et nequierit Venetiam mittere pro adjutorio, debet imperatoria celsitudo inducere ad defensionem terre imperii eorum contra hujusmodi inimicum Veneticos, in magna urbe videlicet et circha eam existentes versus

A ortum et versus occasum, et ab ea usque Avidum et in eadem civitate similiter inventos, nec non et in terris, que infra sunt usque Phyladelphyam et in ipsa civitate, et usque Adrianopolim et in ea similiter existentes de quatuor tres, cum tot scilicet galeis, quot armare poterunt, inventi secundum supradictum ordinem, cum et manifesta roga.

Tali itaque modo talique ordine juvabunt (32) et defendant Romaniam Venetici contra omnem hominem coronatum et non coronatum, et contra omnem gentem, volentem Icdere eam, secundum quod superius ostensum est, salva tamen concordia, quam cum nobilissimo rege Alemannie habent, quo usque dissoluta non fuerit : postquam vero dissoluta fuerit, debet eadem et contra regem Alemannie facere pro imperio eorum et Romania ; et salva conventione interventione intea Veneticos et nobilissimum regem Sicilie Vilielmum facta, que protenditur usque in annos septem et mensos novem, computandos a principio Januarii mensis presentis sexte indictionis. Verumtamen et contra regem Sicilie, quandocumque ipse argumentabitur offendere Romaniam infra annos conventionis inter eos facte, venient Venetici infra quatuor menses post datam de hoc noticiam duci ab imperio eorum Venetie ad adjuvandum Romaniam et defendendum eam cum galeis quindecim bona fide. Verumtamen de galeis et roga debet fieri, secundum quod superius dictum est.

Item, si imperium eorum voluerit homines aut vestaria Venetiam mittere gratia conducendi milites a Lombardia vel ab alia terra, et dispensandi ea, que ad hoaorem et utilitatem terre spectant celsitudinis eorum, licite faciet hoc, si hoc non est contra Venetiam. Homines autem Venetie debent homines et vestaria sublimitatis eorum recipere, et defendere et homines et pecuniam ab omnibus inimicis. Verumtamen imperium eorum non debet Venetia educere stolum vel exercitum contra aliquem, cum quo Venetici habeant unionem et amorem.

Item, si imperatoria celsitudo voluerit milites in Romaniam transducere per Venetiam, licite faciet et hoc, nisi ipsi manifesti inimici Venetie fuerint, aut Venetia impedita fuerit. Nam transacto impedimento licebit transire, sive soli fuerint, sive cum familiis. Talia igitur servitia debent Venetici imperio eorum et Romania facere, nisi ab aliqua coronatarum personarum vel magnarum terrarum manifestam inimicitiam habeant, adeo quod ipsi servitum facere nequeant, sine fraude et malo ingenio.

Item duces Venetie, qui per tempora erunt, jurabunt, quod imperio ejus et haeredibus ejus masculis et mulieribus, qui et que imperabunt, vel hiis, qui ex præcepto eorum imperabunt, fidelitatem. . . debebunt (34) Venetie, secundum

(32) Idem : *jurabunt*.
(33) Malim *Interventa*, Græca dictione. Marin *interveniente*.

(34) Hunc locum haud dubie lacunosum sic ex-

plet Nov. XI infra : « fidem servabunt etiam eam contra omnem hominem coronatum et non coronatum, salvo eo quod per juramentum debent Venetie. »

quod nunc dux Venetie, Aureus magistro Petrus, A juravit.

Debitores fisci et Romeorum reddent omnia que ex debito debent. Et si debitor non habet, unde debitum reddat, debet creditor habere justitiam de debitore; si autem his obierit, de hereditibus ejus.

Item, si inimicus imperatoris celsitudinis super-
venerit ad impugnandum terram imperii eorum,
in qua Venetici sunt, debent ipsi defendere eam,
et inimicum expellere ab hujusmodi terra, velluti
possunt, bona fide et sine fraude.

Hanc itaque conventionem firmam et sacramen-
tum firmum Venetici observabunt, et neque ob
illatam eis iram semper memorandi imperatoris
porphyrogeniti domini Manuels, neque ob aliquam
aliam occasionem eis factam hujusmodi sacramen-
tum infringent, neque ob praeceptum, vel timorem
alicujus coronatorum vel non coronatorum, neque
ob ecclesiasticam excommunicationem vel absolu-
tionem alicujus pontificum, aut ipsius pape Romani.
Igitur hec omnia Venetici observabunt bona fide
et sine fraude, quoque et ab imperio ejus et futuris
imperatoribus integre conserventur ea, que
promittuntur nobis a domino imperatore Roma-
norum et semper augusto domino Ysaakyo Augelo
per chrysobulum imperii ejus.

Heo quidem sunt, que Venetici imperio nostro
et Romanie per couventionem sponderunt. Quo-
niam vero et per juramentum hec eadem mani-
festus videlicet dux Venetie et manifestati Venetici
confirmaverunt, imperii nostri clementia hujus-
modi eorum conventionem juramento corroborata
benigne recipiens, in pristinam unionem, quam
cum Romania habebant, eos restituit. Et renovans
chrysobula eis facta ab inter imperatores semper
memorando imperatore et patruo imperii nostri,
domini Manuels Comnani (35), promittit per suum
chrysobulum verbum, eos conversari in universis
terris nostræ pie tranquillitatis per terram et per
mare absque oīni datione secundum comprehen-
siones hujusmodi chrysobulorum, et fore salvos et
intrepidos in personis et pecuniis corum tam ab
hominibus imperii nostri quam ab ipso imperio
nostro, et habere omnes districtus, quas habe-
bant tempore illate eis ire semper memorandi
imperatoris et patrui imperii nostri domini Manue-
lis Comnani, ipsisque Veneticis reddi et omnes
res eorum, que in palatiis et monasteriis fuerunt,
et que in vestiarium intraverunt et alia loca scripto
et non scripto. Set et pro rebus, que manifeste non
reperiuntur, dabit serenitas imperii nostri homines
sufficientes, eisque præcipit, quatenus res Vene-
ticorum studiose querant et reperiant, ac si de

A vestiario imperii nostri ablatis essent. Qui et jurare
debent, quod secundum præceptum imperii nostri
studebunt invenire et accipere hujusmodi res ad ho-
norem clementie nostre et utilitatem Venticorum.
Et si aliiquid de hiis venditum est, et dixerit Vene-
ticus fraudulenter illud fore venditum, jurabit ille
qui vendidit, quod bona fide rem Venetici vendi-
derit et pro tanto, quanto eam vendere quivit, et
quod nec plus inde acceperit nee accepturus est,
nisi quantum dixit, si propinquus imperii nostri
non fuerit. Veruntamen et de propinquis celsitu-
dinis nostre et de aliis debet fieri cauta justitia,
secundum quod deberet fieri pro rebus ablatis de
vestiario nostro imperii nostri.

Item et, si pro servitio, quod imperio nostro
facient vel imperaturis secundum quod dictum est,
B supervenerit eis inimicitia a coronata persona vel
a magna gente, debet imperium nostrum vel im-
peraturi per tempora eos juvare, secundum quod
juvare deberet unam de magnis Romanie civita-
tibus, excepto, si pro quindecim galeis, quas im-
perio nostro dare debent infra tempus pacis, quam
cum nobilissimo rege Sicilie Vilhelmo habent, eis
supervenerit. Nam si pro jam dictis galeis inimici-
tia eis evenerit, debet imperii nostri serenitas eos
juvare secundum suam voluntatem. Et si imperium
nostrum vel imperaturi, secundum quod dictum est,
fecerit pacem vel treuam cum aliquo inimico-
rum, contra quem Venetici imperio nostro ser-
vient, debet imperium nostrum eos introducere
in hujusmodi pacem vel treuam. Et si stolus celsi-
tudinis nostræ una cum Veneticorum stolo aliquam
terrarum inimici imperii nostri ceperit, debent in
ea habere Venetici ecclasiæ, embolum et scalam,
et fore absque omni datione. Debitores vero Vene-
ticorum Romei debent persolvere omne, quod ex
debito debent creditoribus Veneticis. Si autem de-
bitor non habuerit, unde debitum persolvat, habe-
bit justiciam Veneticus de Romeo; si vero ipse
decessit, de hereditibus ejus.

Conservabuntur igitur hec firma ab imperio
nostro et ab heredibus, ut dictum est, et suc-
cessoribus imperii nostri, quoque et a Veneticis
firmiter et sine fraude et malo ingenio conservan-
tur superius notificata. Super hoo enim et presens
chrysobulum verbum imperii nostri eis collatum
est, firmum et inviolabile permanere debens.

Factum mense Februario presentis quinte indica-
tionis sexillesimi sexentesimi nonagesimi quinti
anni, in quo et nostrum pium et a deo promotum
subsignavit imperium.

YSACHIUS in Christo Deo fidelis imperator et
moderator Romanorum Angelus.

(35) Lega : domino Manuele Comnano.

VI.

PACTUM CUM VENETIS DE DAMNIS RESARCIENDIS [56]. (A. 1189.)

Confirmata equis est jam conventionibus scriptis, per sacramenta corroboratis a nobilissimo et imperio nostri fidellissimo duce Venetie, Auro magistro Petro, qui dignitate protosevasti a nostra sublimitate decoratus est, et ab universa Venetie plenitudine imperio nostro et Romanie, fides et servitum Veneticorum nichilque de eorum inviolabilissime securitati. Quoniam vero oportunum erat, Venetie satisfieri in his, que a nostra serenitate ei promissa sunt, videlicet in redditione rerum, que Veneticis ablata fuerunt tunc, cum a semper memorando imperatore et desiderantissimo celsitudinis nostro patruo, domino Manuele Comnano, capti fuerunt, et exhibitione centenariorum quatuordecim yperpeporum, que ultra eam ipsis promissa sunt ob causam, que in crisobulo pro biisdem edito notificantur, ob quos (57) et unum yperperorum eis preimpensum est. Quippe et nuntii ad nostram clementiam missi sunt : primo quidem Petrus Michael, Octavianus Quirinus et Johannes Michael, conventionem suam, quam imperio nostro et Romanie fecerunt, juramento corroboratam eisdem offerentes, et que ipsis promissa sunt per chrysobulum, ut dictum est, exigentes : deinde vero sonori (us) nobilissimi et imperio nostro fidellissimi ducis Venetie Petrus Cornarius et Dominicus Memmus, procurator ecclesie sancti Marci, injunctum profecto habentem (38) agendi simul cum precedentibus ; reppererunt quidem clementiam nostram ipsorum petitionis annuentem, et ad perfectionem eorum, que ab ipsis postulantur, paratam. Verum universalis annulatio et perditio rerum, que ablata ipsis fuere, voluntati bone serenitatis nostre, quam erga ipsos clementia nostra habebat, impedimento eisdem stabat. Idcirco nostra serenitas illos imitata viatores, qui a via, ducente ad id quod volunt diversorum, modicum declinantes, quando quidem sic casu, que recte via sunt, prospera eis non jacent, per aliam viam ad idem pervenire coguntur, et ad eundem finem deveniunt, quamquam per aliam viam, et ad verba veniens cum jam dictis legatis pro rerum eorum inventione, quia in possibili eam jacentem nequaquam comperiebat, alium modum eis precipit reperi, per quem talio eis flat rerum eorum, que ceu superius notificatum est ex promissione reddi quidem debebant, non autem reperiebantur, et ob hoc suam redditionem inter impossibilia ponebant. Ipsi autem multum habentes studium, sue terre proficuum invenerunt. Et habundanter nostre supplicant serenitati super his, que ad restaurationem sibi fieri volunt, et parti Venetie dari possunt per embolum et per

(56) Post Marin. III. p. 304, ex libro albo et libris pactorum ediderunt Tafel et Thomas I, p. 206-211.

A pensionalia et scalas maritimis, embolo pridem ab biis habitu adjacentes, annum introitum librarium yperperorum quinquaginta.

B Et nostra pia tranquillitas hujusmodi eorum petionem nullo modo renuit. Quemquam enim grave celsitudini nostre videtur, latitudinem infra magnam urbem gentibus exhibere; verumtamen, quia non ut alienigenas, immo ut aborigines Romanos genus Veneticorum nostra serenitas reputat, tantumque pro Romania dolent, quantum et ipsi Romani, tantumque erga eam habent devotionem, quantum et erga terram, que eos emisit, non eis tantum, quantum Romanie donandum esse videtur, quantumcumque eis largiatur ? Quapropter et nostra clementia jubet per presens chrysobulum verbum, habere Veneticos universa alia, que a nuntiis eorum postulata sunt, ipsosque embulos Allemanorum et Francigenarum et maritimis eorum scalas, que in presentia grammaticorum nostre serenitatis, Constantini Pediadite et clarissimi protonobilissimi Nichite Valianite, ab academotato Constantino Petriota per practicum eis tradita sunt ; quod debet corroborari quidem per superscriptionem pansevasti et nostre sublimitati familiaris archicancellarii, domini Johannis duce; cognitum autem fieri et congruis secretis cum presente chrysobulo imperii nostri. Quorum eisdem omnium annuus introitus quinquaginta libris constat yperpeporum, secundum quod ex tradicionis istorum pratico composito patet. Quamvis enim et per chrysobula verba manifesti emboli cum maritimis scalis Allemannis et Francigenis collatis sint ; veruntamen, quia non toti genti Allemanorum et Francigenarum, sed paucis qui huiusdam exterribus et maxime incognitis, nec determinatam quantitatatem aliquam servitio Romanie imponentibus, sed tanquam quantam caru pervenit (39), hujusmodi beneficium Romanie factum fuit, quoniam multum quidem est lucrum sic embolos et scalas habentibus, modicum autem est proficuum ex eis Romanie proveniens : convenientes servitum ex universitate gentis Romanie proveniens servitio paucorum et ex dispersione congregatorum nostra excellentia pretulit. Et vacationem quidem crisobulum eorum irrogat ; embulos vero eorum et scalas Veneticis confert, concedens possidere ipsos tam omnia alia, quam et hujuscemodi embolos, secundum quod et eum quem nunc habent embolum, quo usque erga imperium nostrum et Romaniam suam conventionem inviolatam custodiant nunc existens nobilissimus dux Venetie et post eum futuri duces Venetie et universa ejus plenitudo, nec non et omnia, que per conventionem

(37) Editores conj. ob quod.

(37) Idem conj. habentes. Recte.

(38) Lib. pact. et Marin provenit, non male.

ab hiis promissa sunt et jurejurando corroborata, A conservant; et omnem introitum eorum accipere, nequaquam a fisco vel ab aliqua personarum, quibus hec attinent et quibus hec ablata ipsis dantur, infestationem aliquam manifestis Veneticis subire debentibus, quamquam monasteria sint sive sancte domus aut imperio nostro propinque vel alie; quoniam clementia nostra introitus de his provenientes talionem (40) eis factura est, possessio nemque inseditiosam Veneticis facit.

Porro serenitas nostra benignitatem, quam eis exhibuit, nequaquam bucusque statuit, immo et alium centenarium unum yperperorum eis largitur ultra ante datum eis centenarium unum yperperorum; et residua quatuorcentenaria yperperorum; de quibus duo quidem cum dimidio ex templo jam eis dari precepit (quippe et data sunt), reliqua vero duodecim cum dimidio eis dari per annos sex, debente eis per unumquemque annum dari quantitate proporcionali. Et accipient equidem hec XII sic. Erunt autem et tradita ipsis omnia possidentes, ut dictum est, quounque ea, que per conventionem prespoponderant et juramento confirmaverunt, nunc existens nobillissimus dux Venetie et post eum futuri duces Venetie et universa ejus plenitudo custodiunt, servant quoque

B firmiter et que a legatis eorum, sororio scilicet nobilissimi ducis Venetie, Petro Cornario, Petro Michaelae, Octaviano Quirino, Johanne Michaelae et Dominico Memmo, procuratore ecclesie sancti Marci, per conventionem nunc promissa sunt et jurejurando corroborata.

Concedit equidem nostra sublimitas Veneticis actionem movere contra homines imperii nostri, qui, ceu ipsi suggesserunt, res astulerunt ipsorum iussione semper memorandi imperatoris et desideratissimi patrui celsitudinis nostre, domini Manuelis, tunc, cum capii fuerunt, subtraxerunt autem et non obtulerunt, secundum quod in predimisso chrysobulo celsitudinis nostre de hoc constitutum est, omnia alia actione debiti, que Veneticis contra Romeorum quempiam, vel contra ipsum fiscum, vel Romeis et fisco contra Veneticos ante captionem ipsorum convenerit, irritari debente ab utrisque partibus; presente chrysobulo verbo imperii nostri firmo et inviolabili permanere debente, facto mense Junio presentis septimi anni, in quo et nostrum pium et a deo promotum subsignavit imperium,

ISAAKIUS in Christo Deo fidelis imperator et moderator Romanorum Angelus.

VII.

DE METROPOLI ARGEOS [41]. (A. 1098.)

Non exslat.

VIII.

AUREA BULLA PISANIS CONCESSA [42]. (A. 1192.)

Interrupta jampridem fuit, ex quo tyranus ille C Andronicus Romanorum invasit imperium et nunc usque, fides et devotio civitatis et terre Pisane, quam erga nostrum sovabant Romeorum imperium, Et nisi modestia et hilaritas celsitudinis nostre, et in effusionibus appianicorum sanguinum tarditas et impromptio (43) a Deo erecte et ad Romanorum imperii firmamentum quidem exaltate impedimento rei fuissent, ii qui heri Romani devoti erant quasi et inimici effecti fuissent, et pro amicis et utilium allatoribus et per tempora fidelissimis quoque fautoribus in hostes et depopulatoribus versi equidem essent. Quod et ex parte perpetratum est, et damna a quibusdam Romeis, et item Pisani ex parte Romeorum facta sunt, multumque tempus, que dudum, ante unita erant, sequentia habuit et divisa.

Quamobrem civitatis Pisani potestas, Tedi- cius, ccmitis Ugolini filius, ac consiliarii et com-

D mune ejus supplicatorias ad nostram clementiam manus intendere voluerunt, et prudentissimos concives suos, Rainerium Gaetani et Sigerium judicem nuncios ad nostram legaverunt serenitatem, dampnorum Pisani eorumque communis ex parte Romanie pre illatorum restorationem petentes, et benignitatem tranquillitatis imperii nostri pristinam quam erga civitatem et terram ipsorum nostra habebat clementia, suppliciter postulantes; et serenitas nostra benigne eos recipiens et que ab iis dicebantur auscultans, eisque versa vice dampna partibus Romanie quibusdam a parte Pisani illata in memoriam revocans, eaque ab ipsis Romanie restaurari vicissim exigens, ad ultimum ex predicatorum legatorum precibus abolitionem quidem eorum, que ex quo tyranus supervenit usque in presens acta sunt eis concessit; immemores autem et eos fore omnium negotiorum, que hactenus et usque nunc ex aliquibus causis, juste vel injuste,

(40) Marin : *teloneum*.

(41) Laudatur ad disposit. thronor. in Coll. can. ed. Rhalli et Potti V. p. 481.

(42) Editi Flaminio dal Borgo *Diplomi Pisani*, Pisa 1765, 4 p. 147, indeque representavit Bu-

chon *Nouvelles Recherches hist. sur la princ. franç. de Morée* vol. II, p. 12.

(43) Verba celsitudinis nostre hic transponenda esse videntur.

producenda habebant, exigit. Et quidem et hui clementie nostre concessioni repugnare nullo modo decreverunt; cum multa vero gratiarum actione eam suscipientes, sacramento certitudinem imperio nostro fecerunt tam de oblione, quam civitas et terra Pisana in perpetuum habebunt eorum videlicet omnium dampnorum que usque nunc quibusdam Pisaniis a Romeis illata sunt, quotcumque et qualiacumque sint, quam et de fide et servicio quam et quod imperio nostro, heredibus et successoribus ejus, ipsique Romanie observare in futuro debent. Amptius quippe serenitas imperii nostri eos acceptans et supplicationem eorum cum multum supplicatoria et procidenti figura fusam ad nostram clementiam exaudiens, non solum habitatores civitatis et terre Pisarum in ea jura, que ipsis in Romania precollata fuerant, restitui concessit, verum etiam secundum Domini sententiam super pauca fideles reperiens super multa constituit, et ad notificationem eorum que imperio nostro, heredibus et successoribus ejus et Romanie in perpetuum ipsi polliciti sunt, et eorum que similiter ipsis a clementia nostra collata sunt, presens chrysobolum verbum eis donavit, continens de verbo ad verbum ea que nunc ab iis pacta sunt et in chartula litteris latinis scripta et subscriptione eorum confirmata comprehensa sunt et eorum corporali sacramento corroborata, et que plenitudini Pisarum facta sunt chrysobula verba semper memorandorum imperatorum, proavi scilicet imperii nostri, domini Alexii Comnani, et desiratissimi patrui celsitudinis nostre, domini Manuelis, in quibus C quidem recitantur que tunc a Pisaniis pacta fuere et que a parte Romanie eis collata.

Habet igitur conventio scripta quidem que a notificatis legatis Pisarum ad imperium nostrum, heredes et successores ejus, et ad ipsam Romaniam facta est, et quod super eam juramentum factum est, sic :

Nos, legati civitatis et terre Pisane, Rainerius Gaetani et Sigerius judex, missi a Tedicio, comitis Ugolini filio, potestate civitatis et terre Pisane, ac consiliariis ipsoque communi ejus ad altissimum imperatorem Romeorum et semper augustum dominum Isaakium Angelum, et injunctum ab eis habentes pteudi ab imperatore et Romania premutuatam pecuniam a quibusdam Pisaniis Andronico illi male memorie, cum adhuc felicissimo imperatore domino Manuele in vita existente notificatus dominus Andronicus Hierosolymis degeret; nec non et a quibusdam aliis, videlicet Teodisco de Piccasagale, Simone Cimicosi et Gerardo Antonii et reliquis, mutuatam desideratissimo fratri domini imperatoris Romeorum et semper augusti domini Isaakii Angeli, felicissimo sebastocratori domino Alexio Angelo, cum a comite Tripolis detentus esset; item et ea que ab hominibus imperii ejus sancti, scilicet a protohonoratissimo supremo magno logotheta illo et sevasto

A illo Chumno et aliis defunctis et superstribus, dampna illata Pisaniis, ex quo notificatus dominus Andronicus Romeorum invasit imperium et usque nunc, atque subtracta solemnia ecclesie Pisane civitatis et archiepiscopo annorum octo et usque nunc, et redditus emboli eorum, et reliquorum attenentium eis, et ab eis exacta commertia; et si hec eadem reperimus agendi grates imperio ejus sancto; et conventionem assiduam et perpetuam factam progenitoribus ejus, imperatoribus domino Alexio Comnano et filio ejus, Porphyrogenito domino Joanni et patruo imperii ejus sancti domino Manuela, et heredibus et successoribus ejus ipsique Romanie, atque servitium perpetuum et assiduum renovandi et jurejurando corroborandi; si vero hec eadem imperium ejus sanctum non adimplerit, alio modo aliquo restauracionem facit communi Pirarum civitatis placentem nobis, sive etiam manifestam conventionem sacramento confirmandi; quoniam ad imperium ejus sanctum pervenimus, et in conspectu maiestatis ejus astantes piam ejus celsitudinem adoravimus, et nobis injunctis suffcienter tractatis omnibus quidem, que poscimus, potiri nequivimus, quia et sublimitas imperii ejus sancti vicissim exigebat a nobis damna a quibusdam Pisaniis Romaniae quibusdam terris diversisque Romeis per terram et mare illata; modestia vero et magnificencia imperiali dignatum est ejus sanctum imperium, pro omnibus que poscimus et superius relata sunt, excepto mutuo facto sebastocratori, mutantibus in memoriam dive potentie ejus consensu que nostri se jactantibus, largiri Pisane civitatis communi que ex muneribus semper memorandorum imperatorum, domini Alexii et domini Manuela, a nobis pridem in magna urbe possidebantur: embolum videlicet, ecclesiam cum altera a contribubibus nostris infra terminos nostros erecta ecclesia, et littoralem scalam; plus vero his dare civitati nostre, et que in faciendo nobis pratico traditionis eorum que super pridem nobis tradita collata sunt, notificabuntur: quod scilicet practicum una cum faciendo imperiali adorando chrysobulo in secretis sternetur; renovare quoque ab instanti tempore largicionem solemnis nostre ecclesie, quingentorum videlicet yperperorum et D duorum palliorum; addere autem et alia centum yperpera, et salario archiepiscopo civitatis Pisarum sexaginta annuorum yperperorum et unius pallii, et super hec persone archiepiscopi hujus qui nunc est civitatis Pisarum addere alia yperpera quadraginta; donare autem Pisarum et in iis que de Romania ab ipsis emuntur et venduntur, tam in magna urbe quam in ceteris Romanie partibus, libertatem commercii tales, qualis data est eis in chrysobulo ipsis facto semper memorandi imperatoris, domini Alexii, in iis que de terris non subjacentibus servituti imperii Romeorum ab ipsis in magnam urbem afferentur, quamquam ex

hujusmodi chrysobulo appareat eos debere dare commertium in iis, secundum quod ipsi Romei; licentiam vero dare nobis agendi secundum leges in quosdam homines ipsius, qui servitia tractaverunt fisci et quibusdam Pisaniis injustitiam intulerunt, eo quod petebamus quidem ab imperiali thesauro dampna illata quibusdam Pisaniis a defunctis hominibus celsitudinis ejus, non autem exauditi fuimus quoniam rei nequaquam reperiuntur ideoque negotia non erant manifesta, et ob hanc rem desistimus ab iis sponte, sine illata nobis vi aliqua, ob restorationem pro iis, ut superius dictum est factam universis habitatoribus civitatis et terre Pisane; recepimus hujusmodi placens nobis largissimum munus serenissimi et semper augusti imperatoris domini Isaakii Angelii, quod imperium ejus sanctum nostre terre fecit, et oblivioni tradentes omnia que petimus, ut dictum est, que et superius recitata sunt, quoniam quidem et imperium ejus sanctum abolitione [m] dampnorum usque nunc hominibus Romanie illatorum nobis facere dignatum est; ecce per presens scriptum nostrum, debens et corporali sacramento nostro ac subscriptionibus manus nostre, sigillisque ecclesiarum in magna urbe existentium Pisaniorum, summi apostoli Petri et sancti Nicolai, corroborari, conventionem facimus ad imperium ejus sanctum, heredes et successores ejus, et ad ipsam Romaniam: quod observabit civitas et terra Pisana et ipsa potestas, et qui per tempora erunt senatores aut consiliarii sive consules aut potestates et capitanei et rectores, ipsumque commune Pisane civitatis, ea que supra nominatis semper memorandis imperatoribus domino Alexio Comneno et filio ejus Porphyrogenito domino Joanni ac patruo imperii ejus domino Manuele, pacta sunt. Et hec omnia jurabit ipsa potestas et meliores ac ipsum commune civitatis Pisane, et hujusmodi sacramentum annuatim renovabunt, secundum quod specialiter de hujusmodi capitulo pactum est a civitate et terra nostra ad semper memorandum imperatorem, dominum Manuelem.»

Sacramentum verum eorum super hec factum habet sic:

« Nos, legali civitatis et terre Pisane, Raincrius Gaetani et judex Sigerius, missi ad altissimum imperatorem Romeorum et semper augustum dominum Isaakium Angelum, a Tadicio, potestate Pisaniorum, comitis Ugolini filio, ex communis consilio civitatis Pisane, post multum tractatum desistentes ab iis que ex impositione predictae potestatis et communis consilii civitatis pro communi et quibusdam privatis personis petebamus, que et in scripto in quo subscriptissimus continentur, et restorationem pro iis factam nobis placentem recipientes secundum quod nos injunctum habebamus a potestate et communis consilio civitatis de placito nostro: juramus super sancta Dei evangelia, super honorabilem et vivificatam crucem,

A quod predicta potestas communi consilio civitatis de his facto dedit nobis mandatum jurandi super animam suam, conventionem a Pisana civitate et terra Pisana semper memorando imperatori domino Manuele factam imperatori Romeorum et semper augusto domino Isaakio Angelo, secundum quod et illi fuit jurata, et quod ea que pro communi et quibusdam aliis personis petebamus, que et in scripto in quo subscriptissimus continentur, ex impositione ejusdem potestatis et consilii ejusdem civitatis dimisimus pro restauratione communi facta. Item juramus, super animam dicte potestatis, quod et ipsam conventionem predictam adimpleremus et observabit ipsum commune civitatis domino Isaakio Romeorum imperatori, heredibus et successoribus ejus, ipsique Romanie in perpetuum, sine fraude et malo ingenio. Et sicut hec juramus de bona fide, sine fraude et malo ingenio, sic Deus nos adjuvet et ipsam potestatem et ipsum commune civitatis Pisane et in praesenti seculo et futuro. »

Manifesta vero chrysobula verba habent, secundum quod notificabitur.

Imperatoris quidem videlicet domini Alexii, sic:

« Quoniam multoties nuncios ad imperium nostrum miserunt habitatores terre nostre atque Pisane civitatis cum litteris suis, et imperium nostrum iterum eis multoties litteras misit, minime autem advenit tempus quo fieret conventionis scriptum eorum pure fidei et subjectionis ad imperium nostrum, neque clementie nostre ad eos scriptum chrysobolum conventionis C adhuc factum est; novissime autem misit imperium nostrum familiarem suum hominem Europalatam Basilium Mesimerium cum litteris suis volens eos suscipere ceu per omnia fideles celsitudinis nostre et desideratissimos filios nostros totiusque terre nostre; illo autem perveniente et litteras imperii nostri eis afferente, que vero mandata erant dicente, ipsi quæ scripta et que ipsis mandata sunt intelligentes eaque acceptantes, et omnino volentes fieri per omnia fideles imperii nostri atque terre nostre, per scriptum conventionem fecerunt, continentem puram eorum fidem quam imperio nostro ac Romanie debent, quam et per sacramentum omnes unanimiter confirmaverunt et ad nostram serenitatem per vos et nuncium ejus D miserunt, que nempe expresse sic continet:

« In nomine Domini nostri Jesu Christi, amen. « Nos omnes habitatores civitatis et terre Pisane promittimus tibi, sanctissimo imperatori domino Alexio, et domino Johanni dilecto filio tuo et imperatori Porphyrogenito, quod nos totus Pisanius populus ab ista hora et in antea non erimus in consilio aut facto per quod perdatis vos imperium vestrum vel Romaniam, vel insulas maris vel terras, quas modo tenetis sub vestra potestate et quas ab hac hora in antea ac quiretis a Croatia, Dalmatia et Durachio usque in Alexandriam et ipsam; neque nos, civitatis et

« **terre Pisane habitatores, pasissemur cum aliqua persona vel populo inimicante imperio vestro ad auferendum a vobis vestrum imperium vel Romaniam, vel aliquas imperii vestri terras, vel insulas, quas nunc sub potestate imperii vestri tenetis, aut quas acquirere debetis ab hac hora in antea a Chroatia, Dalmatia et Durachio et usque in Alexandriam et ipsam; et si ex terre habitatoribus nostre et hominibus nostris aliqui damnum imperio vestro fecerint et in Romania fuerint, et quesiti ab imperio vestro fuerint, de eis emendabunt damnum juste et concorditer; et si in Romania non fuerint et Pisas reversi fuerint, et notum factum fuerit, si heredes Pisis habuerint, secundum vires substantie emendationem faciemus juste vel concordia, excepto tanto quantum remanebit ex consensu et verbo nuntiis vel nuntiorum imperii vestri. Si homines nostri in terra imperii vestri fuerint, vel Constantino-poli vel in alia terra aut insulis imperii vestri, volumus et confirmamus ut, si inimici vestri insurrexerint gratia impugnandi in partibus illis in quibus nostri sunt, et necesse fuerit ut adjuvent homines vestros, terras vestras defendemus contra omnes inimicos vestros. Hec omnia supra scripta observabimus nos, totus Pisanus populus civitatis et terre Pisane, tibi, sanctissimo imperatori domino Alexio, et desideratissimo filio tuo imperatori domino Johanni Porphyrogenito, si eut superius scriptum est, incorrupta et cum vera fide, sine fraude et malo ingenio, vobis corroborantibus per chrysobolum ea, que in scripto nostro contineatur, et observantibus ea nobis.**

« **Hoc factum est anno incarnationis Domini millesimo centesimo undecimo, quarto decimo Kalendarum Mali, inductionis tertie et decime, in presentia archipiscopi Amalphitani, Musci judicis Amalphitani et consulum Pisanorum. »**

« **His itaque per scriptum et sacramentum ab illis confirmatis in presentia hominis imperii nostri Mesimerii, quoniam et vos missi ob illis estis, videlicet Guido clericus et Bonifilius presbiter, Girardus vicecomes, Hebrandus frater, Rainerii, Alferius consul, Petrus judex, Guido filius Boni Pipini, Odimumadus Cypopalata filius Oddi, et litteras imperio nostro attulitis quas illi omnes per vos ad imperium miserunt, et continebatur in litteris eorum hoc, ut ea que deerant vos adimpleretis; hoc per scriptum et sacramentum vestrasque subscriptiones confirmastis, quod omnia que ab illis pacta sunt ad imperium nostrum et desideratissimum filius ejus imperatorem et Romaniam per sacramentum, universi habitatores civitatis et terre Pisane confirmarint, et observabunt firma et inviolata, sicut hoc intelligit imperium nostrum ad proficuum et honorem suum et desideratissimi filii sui et terre potentie nostre, magne, medie et ultime. Ob fidem igitur quam dispesuistis omnes**

A habitatores civitatis et terre Pisane observare imperio nostro et Romanie, constituit et imperium nostrum per presens chrysobolum verbum dari a nostra serenitate, non solum in vita sua, sed et post obitum suum a desideratissimo filio nostro imperatore domino Johanne Porphyrogenito, Pisane ecclesie que sub nomine sancte Dei Genitricis est, per unumquemque annum nomismata yperpera 400 et pallia duo; domino dilecto archiepiscopo Pisarum nomismata similia 60 et pallium unum; Lamberto judici, Carletto et Antonio nomismata similia 400, et post obitum horum dabuntur ecclesie. Commertium de auro et argento quod afferetur a vobis, non dabitis ullo modo. De mercibus quas afferetis de terra vestra et de alienis terris non subjacentibus servituti imperii nostri, dabitis gratia commertii de vigintiquinque unum et nihil amplius. Scala dabitur vobis in qua debeant naves vestre applicare et onera earum deponi; et locus negotiandi aptus et conveniens cum habitaculis, ut reponatis merces vestras et habitetis. Similiter et in magna sanctissima Dei ecclesia, sancta Sophia, dabitur vobis locus standi a sanctissimo patriarcha: et in ypodromio dabitur vobis locus ubi debeatis sedere in die ypodromii. Si depredata fuerit navis vestra in terra imperii nostri, et perdite fuerint res vestre, ablatae ab aliquibus qui sub potentia imperii nostri sunt, faciet vobis clementia imperii nostri justiciam et emendationem convenientem tempore, postquam probatum fuerit. Navis vestra si fracta fuerit infra potentiam imperii nostri, res vestras quas vos liberatis et extrahitis salvas habebitis sine dubio, et illas autem quas Romei extrahent adjuvantes habebitis, dantes eis mercedem secundum loci consuetudinem, nisi forte inter vos et eos aliquid aliud sponte pactum fuerit. Merces vestras quas afferetis de terra vestra, vel de alienis terris non subjacentibus imperio nostro, postquam ad imperium nostrum vos venieritis, sive Constantinopolim sive in insulam imperii nostri, habebitis licentiam extrahendi, et vendendi in loco in quo applicueritis, et tam ibi quam alibi infra continentiam potentie nostre quibuscumque volueritis, nullo alio pacto vel modo contra voluntatem vestram precipiente in venditione et commutatione, exceptis inimicis imperii nostri; et dabitis et in his commertium sicut superius dictum est. Alias autem merces que de Romania sunt, venditis sicut Romei, et dabitis sicut Romei. Littere imperii nostri mittentur ad terras ejus in quibus applicabitis, ut duces in eis existentes cognoscant fidem puram et servitatem vestram et que ab imperio nostro vobis constituta sunt et que imperio nostro a vobis, quatenus non transgrediantur que ab imperio nostro pacta sunt duces et reliqui qui sub potestate imperii nostri sunt. Et si acciderit aliquid injustum fieri, vindicabitur ab iis, sicutque emendatio justa. Ut et ab imperio nostro in omnibus terris potentie nostre et insulis in qui-

bus applicatis, idem vobis loci serventur et eadem emendatio fiat. Si ab aliquo Veneticorum aut ab aliquo homine subjacente imperio nostro passus fuerit Pisanus quispiam atrox dedecus vel turpem injuriam aut de rebus suis damnum, faciet imperium nostrum emendationem, postquam probatum fuerit, si nostre serenitati relatum fuerit infra tempus legale et conveniens in omni continentia sua. Naves vestro et homines vestri volentes redire Pisas non prohibebuntur; neque imperium nostrum, neque desideratissimus filius ejus imperator Porphyrogenitus, neque aliquis precepto nostri per quempiam modum injustitie faciat quicquam in rebus vestris vel hominibus. Si vero ob alias causas interdum factum fuerit, per conveniens tempus emendabitur. Si aliquis vestrum reclamationem fecerit, non repelletur, si notum imperio nostro factum fuerit, sed recipietur reclamatio ejus et secundum legem vindicabitur, et vindicabitur post probationem veritatis, si, apparuerit in justitiam passus. Qui pro servilio Dei Hierosolymam tendunt cum vestris hominibus causa militandi contra paganos, in itinere vel in reversione impedimentum aliquod non sustinebunt, neque perturbabuntur ipsi vel naves, aut stipendia aut bellica instrumenta que deferunt, securitatem facientibus iis qui eos recipient in naves vestras hominibus per certificationem sacramenti, quatenus nec inimicum imperii nostri et Romanie adjuvet, nec ibi contra imperium nostrum efficiantur.

« Hec itaque manebunt quippe immutabilia semper, quoque vos et omnes habitatores terre vestre et civitatis observatis ea que superius notificata sunt firma et incorrupta imperio nostro et desideratissimo filio ejus et imperatori domino Johanni Porphyrogenito et Romanie, sicut hec intelligit imperium nostrum ad honorem et proficuum suum et Romanie, et sine fraude et malo ingenio aliquo. Propter hoc enim et presens chrysobulum, verbum, mutuum vestre scripte conventioni per vestrum sacramentum confirmate et vestris propriis subscriptionibus corroborate, missum est per vos omnibus habitatoribus civitatis et terre Pisarum. »

« Factum mense Octobri, inductionis quinte, sex millesimi sexcentesimi vicesimi anni, in quo et nostrum pium et a Domino ordinatum subsignavit D imperium. »

« ALEXIUS in Christo Deo fidelis imperator et moderator Romeorum Comnanus. »

Domini vero Manuclis sic :

« Fidelissimi imperio nostro Pisani adepti fuerunt jam in magna urbe, per chrysobulum semper memorandi avi imperii nostri, et rursum semper memorandi domini et patris celsitudinis nostre, embolum et scalam et ecclesiam, secundum quod

A in practico ipsis facta notificantur, que hujus sunt (44). Quoniam vere ante tempus ob quasdam causas voluit imperium nostrum hujusmodi loca eis mutare, eisque pro his dari alia ultra in partibus magnis urbis oppositis, ipsi autem accedentes clementie nostre supplicaverunt ut hoc non fieret, verum essent in possessione eorum que pridem habebant, serenitas imperii nostri sic fieri concessit. Et quoniam oportuit sacramentum ab iis fieri imperio nostro hujusmodi negotii gratia, priorem conventionem et sacramenta eorum corroborans, et quippe ad nostram serenitatem legati ab hujusmodi terra equidem pervenerunt, prudentissimus videlicet consul hujusmodi terre Albertus, et cum eo judex Burgundius et comes Marcus, et secere imperio nostro sacramentum, consul quidem notificandum sacramentum sic secundum verba continens : « Ego consul Pisarum, legatus ad dominum nostrum imperatorem Romanorum et semper augustum dominum Manuelem Porphyrogenitum Comnanum, juro ex precepto et voluntate archiepiscopi nostri, consulum, senatorum et relique terre Pisarum presens sacramentum : quoniam ob quasdam rationes accidit nos ad modicum removeri ab iis que in magna urbe habebamus, videlicet ecclesia, embolo et scala, datis nobis pro restauratione aliis in partibus que ultra sunt, nunc autem ex precepto imperatoris restituti sumus in ea que quidem habebamus: quod observabimus nos et terra Pisarum universa notificato imperatori Porphyrogenito domino Manueli Comnano, heredibus et successoribus ejus et Romanie, fidem et debitum quod debebat terra Pisana imperio ejus ex pridem factis conventionibus et sacramentis semper memorando imperatori, domino Alexio Comnano, ipseque Porphyrogenito et imperatori domino Manuelli Comnano; et si aliquid factum est a terra Pisana alicui coronato vel non coronato ad irrationem spectans hujusmodi conventionum et sacramentorum, pro non facto reputabitur illud. Presens vero sacramentum debent facere et renovare et consules et reliqui habitatores Pisarum secundum consuetudinem. Et sicut hec juro sine fraude et malo ingenio, sic Deus me adjuvet, sancta Dei evangelia et honorabilis et vivifica crux. » — « Judex vero Burgundius et comes Marcus sic juraverunt et ipsi » — « Nos Judex Burgundius et comes Marcus, missi legati ad potentem imperatorem Romeorum Porphyrogenitum dominum Manuelem Comnanum a civitate Pisana, juramus super sancta Dei evangelia et honorabilem et vivificam crucem, quod conventionem factam semper memorando imperatori domino Alexio Comnano, et domino nostro imperatori et Porphyrogenito domino Manuelli Comnano a civitate Pisana, quam consul Pisarum

(44) Videntur hic excidisse et proprietates instrumenti illius.

« Albertus juravit, ad honorem imperatoris obser-
vabimus fideliter et nos, et faciemus confirmari
ab universa civitate Pisana sine fraude. Et sic
juramus hec sine fraude et malo ingenio, et
firma observabimus. Sic Deus nos adjuvet,
sancta Dei evangelia et honorabilis et vivifica
crux. »

« Ecce et imperium nostrum corroborat per
presens chrysobulum sigillum suum munus quo
habebant in notificato jure a semper memorando
imperatore domino et patre ejus, et jubet firma
et inviolabilia permanere facta eis chrysobula
super collatione hujusmodi immobilium, si et
hujusmodi terra Pisarum bene observat pacta et
sacramenta sua que imperio nostro, heredibus et
successoribus ejus fecit, ad honorem et proscuum
imperii nostri et Romanie. Super hoc enim et
presens imperii nostri sigillum eis collatum est,
debens et in congruis secretis sterni propter noti-
ficationem, mense Julio, indictionis tertie. »

Sic equidem hujusmodi chrysobulis continentibus,
quoniam notificati legati superius scripta pepigerunt
et scripto subscriptione eorum confirmato compre-
henderunt, et sacramento ceu notificatum est corro-
boraverunt, jubet imperium nostrum, ea que in su-
perius scriptis chrysobulis comprehenduntur, tam
de iis que a civitate Pisana Romanie facta sunt,
quam et de iis que a Romania ipsis collata sunt, effi-
ciam et inviolabilitatem habere. et sic reputari
ut nunc pacta et collata; et restitui precipit Pisanos
in universa que in magna urbe ipsis donata pridem
fuerunt a semper memorando imperatore et pro-
avo imperii nostri, domino Alexio, et desideratis-
simo patruo celsitudinis nostræ, domino Manueli:
embolum videlicet, habitacula, ecclesiam cum
altera ab ipsis infra jura eorum erecta ecclesia,
et littoralem scalam, secundum quod eis donata
fuerunt, et secundum facta ipsis practica super
traditione horum eis facta. Largitur autem eis impe-
rium nostrum et pensionalia monastaerii domini
Antonii, que in faciendo ipsis pratico notificabun-
tur, habentia pro anno introitu [m] nomismata
yperpera 246, et scalam predeputatam in situ loci
lecanatisse a serenitate nostra edificatio ab ipsa
hospitali in templo venerabili sanctorum magnoru-
m Martorum Quadraginta. Concedit autem dari
et rursum Pisane ecclesie constituta ei annua
solemnia, 500 scilicet yperpera et 2 pallia ut et
ab imperio nostro ei nunc constituta, ob fidem
quam civitas debet et terra Pisana imperio nostro
et servitium ejus. Addit quoque eis et alia yperpe-
ra 100 similiter, et honoratissimo archiepiscopo
Pisarum preconstitutum ei annum salarium, 60
videlicet yperpera et unum pallium, ut et ei nunc
constitutum ab imperio nostro. Addit vero persone
archiepiscopi qui nunc est et alia yperpera per
singulas annos 40. Et jubet hujusmodi omnia a
parte civitatis et terre Pisane possideri hoc modo
per omnes et assiduos annos, secundum faciendum

A practicum horum tradicionis; quod flet notificatis
legatis eorum a grammaticis imperii nostri, Pedi-
dita Constantino et clarissimo protonobilissimo
Sergio Coliva, et a desunotato Constantino Petioti,
quod et in congruis secretis sterni debet cum
presenti chrysobulo imperii nostri; et habens
Pisanos universos introitum eorum presentem et
futurum ex superedificationibus ipsorum, quas
infra terminos ipsis traditos facient, quounque
civitas, quam debet imperio nostro, heredibus
et successoribus ejus ipsique Romanie, fidem atque
servitium conservat, et terra Pisana ac ipsum ejus
commune inviolabiter et sine diminutione, secun-
dum conventionem scriptam a supranotatis eorum
legatis factam et superius recitata, que et a
potestate ejusdem civitatis et terre Pisane et me-
lioribus Pisanis et universa plenitudine Pisarum
jurari debet in presentia super hoc ipsum mitten-
dorum hominum imperii nostri, et annuatim reno-
vari, secundum quod specialiter ea que hujus
capituli sunt, semper memorando imperatori, pa-
truo imperii nostri, domino Manueli, pacta sunt.
Fruentur autem et libertate universa in duobus
recitatis chrysobulis comprehensa commercii, et
reliquorum omnium capitulorum que in eis con-
tinentur, exhibentes de centum 4 tam in magna ur-
be quam in ceteris terris nostre pie tranquillitatis;
non solum de iis que de alienis partibus ab ipsis
in Romania afferuntur universis mercibus, ve-
rum etiam de iis que de terris Romania ab ipsis
emuntur et in magna urbe vel aliis terris Romaniae
venduntur. Quamquam enim et ex chrysobulo
ipsis facto proavi imperii nostri, semper memo-
randi imperatoris domini Alexii Comnani, ut vel
ut Romei reputentur ipsi in mercibus quas
de Romania emunt, determinatum est, idem-
que commercium dent de iis quod et Romei dant;
sed tamen imperium nostrum multam eorum
devotionem et fidem remunerans, liberaliter et
super hoc capitulum erga eos agit, et 4 de cen-
tum tantum dare eos jubet et in mercibus ipso-
rum quas de Romania equidem emunt. Fruentur
igitur Pisanis libertate ipsis collata a nostra sere-
nitate et omnibus ipsis donatis, ceu superius pa-
tesfactum est, et amovebuntur ab his nunquam.
Quamvis enim hujusmodi omnia jam tradita fue-
rint monasteriis et personis quibus hec ablata
sunt, et Pisanis tradita, attamen quoniam iterum
hujusmodi Pisanis sub servitio Romanie ordinati
sunt et pristinam suam fidem atque servitium
imperio nostro, heredibus et successoribus ejus
et Comanie, observare juraverunt, rursum eis
ablata sunt et restituta Pisanis, quoniam ipsis satis-
factionem a fisco babere debent; si vero non
habuerint, non debent in Pisanos agere, sed in
ipsum fiscum, infra legitimum tempus. Et restau-
rationem adepti fuerint, habebunt satisfactionem
quer id quod dabitur; si autem non adepti fuerint,
habebunt pro rato: quoniam imperium nostrum

licentiam ex legibus habet in noticia largiendi et aliena, et largitur hec Pisarum plenitudini. Quoniam vero notificati legati clementie nostre supplicantes petierunt cum aliis notificari in presenti chrysobulo imperii nostri, tam ea que pridem possidebantur a parte civitatis et terre Pisane in magna urbe jura, quam ea que nunc a celsitudine nostra ipsis collata sunt, imperium nostrum sic fieri concessit. Et habent que pridem quidem a Pisaniis possidebantur sic (45) :

Conservabuntur igitur universa superius scripta firma ab imperio nostro, heredibus et successoribus ejus et Romania, si potestas que est in civitate et terra Pisana, consules, consiliarii et senatori, capitanei, rectores et reliqui meliores, ac ipsum commune Pisarum receperint que a superius scriptis legatis eorum pacta et jurata imperio nostro, heredibus et successoribus ejus ipsique Roma-

A nie sunt, et papigerint ea et corporali confirmavent sacramento, et scriptum hec continens composuerint et consuete corroboraverint, et celsitudini nostre miserint, et hec rata in perpetuum habuerint ipsi, et qui post eos erunt consules et potestates, consiliarii et senatori, capitanei, rectores ac ipsum commune civitatis et terre Pisa, presente chrysobulo verbo imperii nostri firmiter et inviolabiliter permanere (45), quoque conservabunt suprascripti omnes ex integro ea que superius narrata sunt.

Facto mense Februario presentis decime indictionis, sed millesimi septingentesimi anni, in quo et nostrum pium et a Deo ordinatum subsignavit imperium.

B Isaakius in Christo Domino fidelis imperator et moderator Romeorum Angelus.

IX.

DE ECCLESIA AD ALTOREM LOCUM PROMOTIS. (A. 1193.)

Vide Balsamonem ad Synod. Chalced. c. 12.

X.

DE METROPOLI HYPAEPORUM.

Non extat (46).

XI.

AUREA BULLA VENETIS CONCESSA [47]. (A. 1499.)

Quemadmodum animalia sese ad invicem intime diligentia, gregatim quoque semper euntia, nec non et compascentia et simul ad sublimia et inferiora convolantia, coegredientia etiam ac regredientia, et forte interdum quandam necessitate secedentia, et sepius ad invicem retro respicientia, et gruendo ac sclingendo et propriis uniuscujusque vocibus desiderium ab invicem remotorum demonstrantia, et si alicubi libertatem ceperint, statim valde ad compascentias redeuntia, et letitiam impossibile est dici quantum ex facto ad invicem concursu, et velut intelligenti allocutione non significativis et inarticulatis vocibus subsignificantia : sic et genus Veneticorum plurimum amicabile ac servile circa Romaniam per tempora iam multa et etiam a centum annis et plus connumeratis possidens inconvulse eam et indivisibiliter detinet. Et si aliquem remoto forte sic eos persecutur, quiete remotionem portantes sepe ad unionem revertuntur, modis quoque omnibus eam revocare requirunt, et ut [ad] matrem puer et ad dominam

C verna respiciunt alque amplexus exspectant ; cum autem invenerint, indissolubilibus vinculis amoris tenere student.

D Quod quidem et nunc Venetie circa Romaniam contigit. Nam imperio meo sceptra Romaniae divina providentia suscipiente, conventionibus quoque, que inter eam et dillectissimum fratrem imperii mei preimperantem, dominum Isaakium Angelum, fuerant, quasi suscipientibus, nobilissimos dux Venetie et protosebastos Henricus Dandolus, ac etiam ipsa Veneticorum consilii prudentia super requisitionem unionis quasi dissolute nequaquam superdormitavit, imo legatos ad nostram transmisit celsitudinem : primo quidem Rainerium Zenum et filium nobilissimi quidem duci Venetie Auri Magistri Petri, Marinum, et legatum ab imperio meo suscepserunt grammaticum ejus, protonobilissimum ypertaton dominum Johannem Castelorum. Et quoniam quidem per eum in Venetis sufficienter morantem, que in conventione ambigua erant, solvi non potuerunt, alios statim lega-

(45) Buchon omisit enumerationem locorum a Pisaniis Constantinopoli possessorum, sed notat : *I y est plusieurs fois question des établissements des Amalphitains.* « Ab aque cursu Amalphitanorum ». — « Jura donata Almaphitanis ». — « Descendentem ab Amalphitanis. » — « Dividit eamdem scalam que ab Amalphitanis possidetur. »

(45*) Videtur addendum : debente.

(46) Laudatur ad Dispositionem thronum in Coll. can. ed. Rhalli et Pothi V. p. 476, n. 1.

(47) Nuperrime ex libro alio et libris Pactorum ediderunt Tafel et Thomas amplius laudati tom. I, p. 248 sqq.

(48) Editores legunt : *Etsi aliquantum — prosequitur. Lege, Et si aliquis remotus.*

tos ad nostram transmiserunt sublimitatem, et nec per eos valentes pacisci, [ac] finem apponi eis, que ab hiis querebantur, nec aliorum legatorum missionem procelaverunt (49), uno accesserunt et rursum ad nostram iegati Venetie tranquillitatem, Henricus Navagiosus (50), Andreas Donatus et Benedictus Grillionis. Et cum nec ista, que legationis erant, pro suo velle ipsos imitantia (51), in Venetiam ad se mittentes et ipsi rediere, suscipientes a nostra serenitate legatum, pansevaston sevaston et familiarem imperio nostro acolutum (52), dominum Johannem Nomucopulum; et abiit is cum eis. Et tunc (53) nec per istum eis, que ipsi (54) sedebant, maiores Venetie finem inducere potuerunt, alios legatos ad nostram duxerunt mansuetudinem, Petrum Michaelem videlicet et Octavianum Quirinum, viros prudentia, consilio et verbo apud Veneticos quam magnos, qui cum pansevasto, sevasto et imperio mco familiari cancellario vicedomino Dimitrio Trinkio (55) ex precepto nostre magnificentie tam de jam peractis, quam etiam ex novo pasciendis multociens ratiocinantes, denique et coram nostra majestate steterunt, et inter predictum cancellarium atque eos tractata retulerunt, et multam instantiam, nec non et depreciationem ut eis placita perficere possent facientes, ad declarandam acchievere. Jurerunt et etiam sacramentum, sic ad verbum continens;

« Nos legatis nobilissimi Duci Venetie etimperialis protosevasti Henrici Dandoli, Petrus Michael et Octavianus Quirinus, juramus hac hodierna die C que est vigessima septima presentis mensis Septembri presentis secunde inductionis, sex millesimi septingentemisi septimi anni, ad sacra dei evangelia et ad honorabilem et vivificam crucem, quod omnia, que pacti sumus cum sanctissimo et altissimo imperatore Romanorum et semper augusto domino Alexio Comnano, secundum orationem et voluntatem predicti nobilissimi ducis Venetie et ex scripta ejus commissione ad nos ex voluntate majoris partis parviet magni concilii Venetie facta convenientius et pacti sumus; et quod concessit et commisit nobis idem nobilissimus Dux Venetie, ut nos super animam suam juremus, quod et ipse ea, que a nobis pacta sunt et conventa, jurabit et homines Venetie jurare faciet. Ex ex quo nobis hoc concessit et commisit, non id subvertitur vel mutavit. Et sicut hec juramus sine fraude et malo ingenio, sic adjuvet Deus et sancta ejus evangelia et honorabilis atque vivifica crux predictum ducem nostrum et nos, et in hoc seculo et in futuro. »

Hec igitur jurantes, et que pacta sunt ab eis nostra magnificentie, ut ex parte predicti nobilissi-

(49) Editores emendant: *procelaverunt*.

(50) Lib. pactorum: *Navagerios*.

(51) Legerim: *impetrarent*.

(52) Lib. pact. *acolutum*.

(53) Editores conj. cum.

A mi ducis eorum et totins Venetie scripto ab eis subscripto comprehendentes, id nostre tranquillitati tradiderunt, sic per dictiones habens:

« Non (56) est Venetia conjuncta, nec umquam coniungetur alicui coronatorum hominum vel non coronatorum, aut gentium vel nationum alicui contra imperium domini imperatoris Romanorum et semper augusti domini Alexii Comnani, quamdiu ipse vixerit, aut heredum ejus tam masculorum quani et seminarum, qui et que imperabunt, vel eorum qui ex precepto eorum imperabunt, ad offendendum Romaniam particulariter sive universaliter, nec per se umquam offendet.

« Item, quotienscumque principum aliquis coronatus vel non coronatus, sive gens aliqua contra Romaniam venerit ad offendendum eam cum galeis quadraginta vel pluribus, usque ad centum, et vult imperium eorum, vel heredes ipsorum mares sive feminine, [qui] et que imperabunt, vel bili, qui ex precepto eorum imperabunt, servitum Veneticorum cum galeis quadraginta et usque ad centum, debent illud habere infra menses sex post noticiam duci datum Venetie ab imperio eorum. Que profecto galce debent Venetie fieri et preparari a Veneticis cum universo earum apparatu per peccuniam illuc missam ab eorum imperio, vel inventa [m] ibi a parte celsitudinis eorum, Veneticis dare debentibus homines aptos, ut quisque eorum preparationem quinque galearum presit; qui et jurare debent, quod facient eas et bene fieri, et unquamque, que earum centum quadraginta fore remorum et cum omni apparatu earum, cum cellaritate et sine dolo, secundum quod deberent eas facere fieri, si essent galee Venetie, aut si cum peccunia Venetie deberent fieri. Quorum quisque debet a vestiario domini imperatoris accipere liberalitatis gratia numismata yperpera sexaginta.

« Item, comites hujusmodi galearum jurabunt super sancta Dei Evangelia, quod in unaquaque galearum erunt centum quadraginta homines, si tot hominum eis roga data fuerit, exceptis morientibus et sine eorum nolicias aufugientibus. Verumtamen ipsi studebunt bona fide, quatenus rogam eisdem hominibus datam, morientibus vel fugientibus videlicet, recuperent: quam si recuperara valuerint, inducent alios pro eis in galeas eorum, aut reddent rogam homini domini imperatoris.

« Item, jurabunt unusquisque comitum, quod universum apparatum ipsis traditum conducent ad honorem imperii eorum et salutem nostri stoli. Homines autem galearum talem accipere debent rogari, quallem Venetici apud Coriphum accipiebant.

(54) Idem: *ipsis*.

(55) Lib. pact. *Twincito*.

(56) Quæ sequuntur repetita sunt ex Nov. V supra, paucis mutatis.

« Item, si imperium eorum voluerit in numero **A** hujusmodi centum gallearum servitium Veneticorum in universa Romania inventorum, debet illud habere cum tot scilicet galeis, quot armari poterunt ex inventis Veneticis, ex quatuor tribus iunctis secundum numerum inventorum Veneticorum cum et predicta roga. Tamen non cogentur vi-ginti annorum homines [et] infra galeas ingredi, neque sexaginta annorum et ultra.

« Item, noster stolus debet habere capitaneum vel capitaneos Veneticos, qui jurabunt, quod conducent stolum ad honorem imperii eorum et salutem nostri stoli bona fide sine fraude usque ad stolum celsitudinis imperii eorum.

« Item, si ante quam noster stolus uniatur imperii eorum stolo, invenerit aliquem stolum inimici imperii eorum, et voluerit ei nocere vel eum expugnare, faciet sic absque fraude et malo ingenio aliquo. Postquam vero stolus noster unitus fuerit stolo imperatorie sublimitatis, debent numerari, qui in galeis erunt, a capitaneo stolii imperii eorum, si ipse voluerit; et inventi quidem erunt in servitio celsitudinis imperii eorum; absentes vero studiose ac bona fide curabunt reperire Veneticos, si potuerint, et numerum adimplere.

« Item, capitaneus vel capitanei nostri stoli et comites et nauclei, nec non et prodenses et ex unaquaque gallearum decem homines jurabunt, quod obedient precepto capitanei stoli imperatorie celsitudinis imperii eorum, ad honorem et salutem nostri stoli, sine fraude et malo ingenio, et quod una cum stolo imperii corum consequentur stolum inimici majestatis imperatorie, sive Christiani sint sive pagani; et offendunt eum et expugnabunt et consequentur, inferentque ei malum, quod inferre valebunt, bona fide, sine fraude et malo ingenio; et impugnabunt eum, quandiu et stolus imperii eorum impugnabit cum bona fide, sine fraude. Et si aliqua [m] terrarum inimici imperialis celsitudinis ceperit, debemus in ea ecclesiam et embolum et scalam habere et conservare sine omni datione. Veruntamen stolus imperii eorum debet tantus esse, quantus et noster, aut amplior. Postquam autem hujusmodi servitium imperio eorum peregerint, debent habere ex galeis, que de Venetia exiverint, ad suam reversionem galeas tot, quod eis necessarie convenienter erunt, et sine fraude et bona fide.

« Item, postquam hujusmodi galea Venetiam pervenerint, si eorum imperium voluerit eas in Romaniam rursum reduci a Veneticis, sicut sic; et unusquisque eorum, qui eas reducat, debet habere proprie mercedis gratia, quod competens est secundum tempus. Si autem imperium eorum voluerit per alias personas sive per aliqua dispensationem reversionem earum fieri in terram suæ celsitudinis, licebit et hoc ei. Si vero volluerit eas ibi custodiri, custodientur ad honorem imperii eo-

A rum, tanquam si proprie essent Venetie, veruntamen cum imperiali expensa.

Item, si ob gravitatem aliquaw hujusmodi galea nequivierint secundum prefimum terminum de Venetia venire, (*debent*) in servitium stoli imperii eorum ingredi universi in Romania inventi Venetici, secundum quod superius declaratum est, scilicet de IV tres, cum supra scripta roga.

« Item, si eo [rum] imperio expedit adjutorium ad vindictam terre imperialis celsitudinis ob aliquem inimicum in Romaniam ingressurum cum galeis quadraginta aut pluribus, et nequit imperium eorum pro auxilio mittere Venetiam, debet imperatoria majestas Veneticos inducere ad sue terre defensionem contra bujuscemodi inimicum, inventos in magna urbe videlicet et circha eam, et ab en locis jacentibus circha eam versus ortum et versus occasum usque ad Avidum, ibique similiter repertos, et in terris, que infra sunt, usque Filadelphiam et in ea, et usque Adriam, polim et in ea, ex quatuor tres, cum tot galeis, quot armare valebunt, inventi secundum predictum ordinem, cum etiam manifesta roga. Tali itaque modo talique ordine juvabunt et defendent Romaniam Venetici contra omnem hominem coronatum et non coronatum, et contra omnem gentem Romaniam nocere volentem, prout superius declaratum est; et contra ipsum regem Alemanie.

« Item, si imperium eorum voluerit mittere Venetiam homines aut vestiaria, gratia conducendi milites aut de Lombardia aut ab alia terra, et dispensandi ad honorem et utilitatem spectantis terre celsitudinis eorum, licebit et hoc eis, nisi hoc contra Venetiam sit. Debent autem Venetici recipere homines et peccunias et vestiaria imperii eorum, et defendere et homines et peccunias eorum ab omnibus inimicis. Verumtamen clementia imperii eorum non debet Venetia stolum educere vel excrcitum contra aliquem, cum quo Venetici habent unionem et amorem.

« Item, si imperium voluerit per partes Venetie milites in Romaniam ducere, licebit et hoc imperio eorum, nisi ipsi manifesti inimici Venetie sint, aut Venetia impedita sit, sine fraude et malo ingenio aliquo. Nam transacto impedimento licitum erit eis, sive soli fuerint sive cum familiis, transire. Hoc autem servitia debent Venetici imperio eorum et Romanie servire, nisi manifestas inimicicias habeat ab aliqua coronata persona vel aliqua magna terra, ita quod servitium ipsi nequeant facere, sine fraude et malo ingenio.

« Item debent, qui per tempora Duces Venetie erunt, imperio eorum et heredibus eorum masculis et mulieribus imperaturis, sive hiis, qui ex precepto eorum imperio imperabunt, et fidem, servabunt etiam eam contra omnem hominem coronatum, et non coronatum, salvo eo, quod per juramentum debent Venetie secundum quod et nunc dux Venetie nos Henricus Dandulus, juravimus.

• Item, si inimicorum imperii aliquis insultum fecerit ad impugnandum aliquam terrarum celsitudinis eorum, in qua sunt Venetici, debent eam defendere Venetici, et inimicos expellere ab hujusmodi terra, prout possunt, bona fide et sine fraude.

« Hanc itaque conventionem firmam custodient Venetici, et hoc sacramentum firmum, et nec ob iram ipsis illatam semper memorandi imperatoris domini Manuels Porphyrogeniti, nec ob etiam aliquam occasionem ipsis factam, nec pro aliquo precepto vel timore alicujus coronate personae vel non coronate, vel ipsius regis Alemannie, nec pro aliqua excommunicatione ecclesiastica vel solutione alicujus pontificum, aut ipsius papae urbis Rome, hujusmodi violabunt conventionem vel juramentum. Hec autem omnia custodient Venetici bona fide, sine fraude et malo ingenio, quamdiu ab imperio eorum et imperatoribus, qui deinceps erunt, integre conservantur, que nobis promissa sunt a sanctissimo imperatore domino Alexio Comnano per crisobulum imperii ejus. »

Et que quidem suprascripti prudentissimi legati nobilissimi et fideliissimi imperio meo protosevasti et Ducas Venetie, Henrici Danduli, ad imperium meum et Romaniam pepigerunt et juraverunt, et in scripto ab eis subscripto comprehidentes imperio meo tradiderunt, jurandi (57) et ab ipso Duce eorum et tota Venetia hec Imperium autem meum hec suscipiens, presens chrysobulum verbum suum transmisit nobilissimo et fideliissimi imperio meo protosevasto et Duci Venetie et universae Venetie plenitudini per imperii mei legatum illuc directum, per honorabilissimum et familiarem imperio meo protonotarium (58) vicedominum Theodorum Aulicalamum (59), quod chrysobulum verbum scilicet promittit eis, quoniam nobilissimo duce eorum protosevasto et magno et parvo consilio Venetie, ac alia ejus plenitudine suscipientibus hoc sacramento quoque secundum suam consuetudinem confirmantibus, et in scripto ponentibus hec omnia continenti, et propriarum suarum manuum subscriptiōnibus id consummantibus, et cum predicto protonotario imperio meo id mittentibus, tradetur eis ab eo presens chrysobulum verbum imperii mei, corroborans et confirmans fideliissimi imperio meo Venetici antiquitus facta chrysobula a semper interne memoria imperatore et proavo imperii mei, domino Alexio Comnano et filio ejus imperatoris, domino Johanni, et dilecto patruo imperii, domino Manuele Comnano; insuper et facta eis chrysobula ab imperante dilectissimo fratre imperii mei, domino Isaakio Angelo super hiis, que promissa sunt eis per ea, tam complectis quam et non adhuc finem capientibus, et efficaciam ac incommutatio-

A nem habebunt, et tanquam facta ab imperio meo deputabuntur. Corroborat enim et confirmat ea imperium meum per presens chrysobulum verbum suum et precipit, eos conversari salvos et sine timore in omnibus regionibus imperii mei, in personis et peccuniis corum, tam ab hominibus imperii mei, quam et ab ipso imperio meo, habere quoque ipsos et omnia tenumenta, que habebant tempore super eos preventientis ire semper memorandi imperatoris patrui imperii mei, domini Manuels Comnani. Et si ob servitium, quod imperio meo fecerint vel imperaturis, prout in superius ordinato scripto legatorum Veneticorum declaratur, et si superveneriteis a coronate personae vel magna gente guerra, debet imperium meum vel per tempora imperaturi, sicut in ipsa conventione declaratur, eos adjuvare, prout deberet adjuvare unam de magnis civitatibus Romanie. Insuper, si et imperium meum aut imperaturi fecerit amorem aut treguam cum aliquo inimico, contra quem servierint imperio nostro, debet imperium nostrum eos inducere in talem illum amorem vel treguam.

Promittit et eis licentiam habere in omnibus regionibus imperii mei, tam in hiis, que circa litus sunt, quam et in hiis, que infra terram, et in ipsis insulis, et simpliciter in omnibus partibus, que sub potestate nostre pie sunt tranquilitatis, omnem mercationem exercere, et emere atque vendere omnem speciem in regionibus imperii mei nascentem, et ex aliis regionibus in eas allatam sive per naves per mare, sive per samaria vel plausta per terram; et nec commercium aut pedagium vel passagium aut samariaticon vel pertuaticon aut savaraticon aut causa onerandi aut scalaticum, nec aliam aliquam census appetitionem a navibus in Romaniam venientibus vel a samariis vel plaustris per omnes regiones imperii mei transeuntibus ex consuetudine exactum (60) exigentur.

Insuper et, quoniam in quibusdam regionibus imperii mei molestiam et infestationem non parvam Veneticos imperio meo fideliissimo (61) jam dicti prudentissimi legati Venetie, Petrus Michael et Octavianus Quirinus, meo suggestere imperio, eo quod clare in chrysobolis prius eis factis ipse non sint ordinate: imperium meum et a tati molestia volens fideliissimos et Veneticos liberare, et nominatim omnes regiones, que sub Romania sunt, in quibus mercari debent, ordinare in presenti chrysobulo meo placuit imperio. Que sunt iste videlicet: Provincia Dirachii (62) cum illis, que in ea sunt personarum et ecclesiarum immobilibus. Provincia Jericho et Canion cum omnibus in ea immobilibus existentibus. Provincia Joanion. Provincia Drynupoleos. Similiter provincia Dyavoleos,

(57) Fortasse jurabuntur.

(58) Editores notant: « Sic nos ex compendio libri albi, praecolum lib. pact. »

(59) Idem. Lega Auricularum.

(60) Lega exactam.

(61) Editores volunt: Veneticorum — fideliissimo- rum.

(62) Geographica optime illustravit Tafelius I. I. in adnotationibus, quas consule.

Provincia Colonie. Provincia Achrydos. Provincia Prespe. Provincia Castorie. Provincia Servion. Provincia Triadice et Vvelevusdii. Provincia Nisi et Vranisove. Provincia Scopie cum episkepsi Coriton. Provincia Sagorion. Provincia Malesovii et Morovisdii. Provincia Strunice. Provincia Prilapi et Pelagonie ac Molyscii, nec non et Mogreno. Provincia Verias cum categanikio Cetri. Provincia Voleri, Strimonos et Thesalonices. Provincia Nicopolon cum episkepsibus in ea existentibus personalibus, ecclesiasticis et monasterialibus, et cum ipsis episkepsibus subcentibus intimis consanguineis imperii mei, semper felicissimis sebastocratoribus Cesaribus et dilectis imperii mei filiabus, ac desideratissime ipsi mee Auguste. Insula Coryphy, Kephalini, Zakintos, Leukas, Ithaki. Orion Patron et Methonis. Orion Corinthii, Argus et Nauplii. Orion Thebarum et Euripi, cum insulis Andro et Caristo, Keo, Milo et in ceteris insulis, que sub Antro sunt et Caristo. Dodeconisos. Mitilinim. Chios. Samos. Rodos. Kos. Stroviros. Kriti. Kipros. Orion Athenarum. Provincia Velechative. Provincia Valachie. Episkepsis Dimitriados. Duo Almeri. Episkepsis Crevennicon et Persalon. Episkeosis Domocu et Venenis. Chartularata Ezeros, Dobrochuvysta, et que sub ipsa sunt ville. Tricala. Provincia Larisse. Episkepsis Platamonos. Provincia Trakis et Macedonia, et que in ea sunt [episkepses] physcales et personales. Episkepsis Kerovachii. Silivria. Episkepsis Zurlii et Theodorupleos. Episkepsis Messinie, Archadiupleos et Vulgarophigi. Provincia Cheronissi. Provincia Adrianupleos et Didymotichi. Provincia Branchialii, Provincia Phylipuleos, Veroys, Moras et Archridii. Provincia Mesothinie. Episkepsis Damatros. Provincia Nicomedie, Episkepsis Pillarum et Pithion. Provincia Opsikin et Eegeu cum episkepsi Lopadiu et Appoloniade. Provincia Acherau. Provincia Atramtyi. Provincia Milasis et Melanudii. Provincia Meandri. Provincia Neochastron. Provincia Phyladelphye. Provincia Attalie, Seleukie, Antiochiae, Laudikie; et usque ipsam Antiochiam; et simpliciter in omni tenuento, quod sub meo est imperio, sive secous litus aut infra terram. In omnibus enim talibus regionibus imperii mei et Romanie, vel phiscales sint aut ecclesiastico vel subjecte secretis sacrarum domuum aut ipsis intimis cognatis imperii mei, per omnia felicissimis sebastocratoribus et Cesaribus, ipsis dilectis filiabus imperii mei, nec non et ipsi mee dilectissime Auguste, sine impedimento erunt mercantes, et in ipsa etiam urbium regina nullam mollestiam ab aliis sustinentes, nec etiam ex toto usque unum obolum procommerce vel passagio vel samariatico vel scaliatrico vel portuatico vel pro aliquo alio capitulo requisiti: eandem etiam libertatem habebunt et ab eis conductia samaria et plaustra, et nec

A ab is aliquid ab aliquo requiretur. Immo quiete et sine aliqua datione omnis [regiones] imperii mei transibunt, et nec que ab eis conduceantur samaria vel plausta, vel qui eis servierunt agogiate, requirentur aliquid; nec qui eis aliquam speciem vendiderint vel ab eis emerint, exigentur commercium pro illa tali specie vel pratikium, quod debet accipere fiscus vel practor illius regionis, in qua sit mercatio, nisi Veneticis hoc venderetur, sed hominibus commertium dare debentibus. Placet enim imperio meo, nullum eorum, qui sub potestate imperii Romanorum sunt et cum Veneticis mercantur, in omnibus regionibus imperii mei, sive cum eis vendiderit aut adeo cum aliquo aliquid emerit, dare quicquam pro commercio vel pro aliqua alia exactione; sed eos esse liberos, tamquam et ipsi, qui commercium dare debentibus mereantur. Si quis vero augus fuerit in aliquo eos inquietare, vel aliquid ab eis auferre, qua magna ira imperii mei erit infestandus, et quod auferetur, in quadruplum redditurus. Et hec quidem de libertate fidellissimorum imperio meo Veneticorum, quam in omni tenuento imperii mei habebunt.

B Insuper, quoniam quidem jam dicti legati prudenter Venetie, Petrus Michael et Octavianus Quirinus, restulerunt imperio meo, quia ex non scripto usque et nunc causis inductis ab aliquo Grecorum contra aliquem Veneticum, a legato Venetie per tempora in magna urbe existente judicatis et solutis, interdum quidam Grecorum quibusdam civilium judicum vel in palatio imperii mei custodientium accedentes adtractiones gravissimas fidellissimis imperio meo Veneticis superinducunt, et in carcere retrudi eos faciunt, et omnibus aliis dedecoribus subiici; deprecati sunt igitur imperium meum, ut et tale capitulum per presens chrysobulum verbum imperii mei solvatur, et concedatur eis, quod Greco quidem contra Veneticum agente in peccuniali causa, a legato Venetie, qui tunc in magna erit urbe, judicium fieri debeat; Venetico vero contra Grecum similiter agente, si quidem, qui tunc fuerit cancellarius vice (63), in magua urbe iverit, apud eum cause moveri et judicari debeat: si vero forte ipse in magna urbe non fuerit, tunc apud magnum logriastam cause judicentur: graviter quidem imperium meum talem eorum accepit et petitionem et ex toto ab ejus complementum annuere solebat. Sed quoniam multa instacia predeclarata legati ad imperium meum fecerunt, et ne talis eorum deprecatio non exaudiatur, magnis precibus supplicaverunt, ut hoc solo capitulo separare Venetiam a Romania valente, imperium meum puram fidem et bonam circa Romaniam Venetie voluntatem non ignorans, insuper et predeclaratorum prudenter Veneticorum legatorum, Petri Michaelis et Octavianii Quirini, magne instantie ac supplica-

(63) Logotheta dromi indicari videtur. Infra « Vie logotheta. »

tioni inflexum, precipit [per] presens chrysobulum verbum, quod Greco quidem contra Veneticum in peccunaria causa agente, legatus, qui per tempora in magna urbe erit, tale judicium personatur; et scripto quidem demonstrato a Greco tavulario composito, certificato etiam ab aliquo judicu[m] veli et epitu yppodromi vel semiomate alicujus predictorum judicu[m], aut et ab aliquo pontificu[m] vel ab aliquo tavulario vel judge, per quem apud Veneticos dignum fide habeatur, secundum hujusmodi scripti comprehensionem decisionem cause superinduci. Sic etiam quod per qualemque tempus a nobilissimo ei imperio meo fidelissimo protosevasto et duce Venetie ad magnam urbem mittetur legatus, et qui sub eo judges, statim post in magnam urbem eorum introitum ostendi debeant ei, qui tunc erit via cancellarius, aut si ipse tunc cancellarius tunc in Constantinopoli non fuerit, ei, qui tunc erit magnus logariasta; et ab eo debeat mitti ad ecclesiam Veneticorum per magnum interpretem, vel si ipsi non fuerit, per aliquem curie alium interpretem, et per unum eorum, qui cancellarie scriptis deserviunt, aut per unum secretorum magni logariastae, si talis grammaticus tunc presens non fuerit; et in medio ipsius Veneticorum ecclesie in audienciam tocius plenitudinis Veneticorum tunc in Constantinopoli existentium debeat jurare, quod recte et juste et sine susceptione personarum vel alicujus doni dati vel promissi iuditia, que inter Grecos actores et Veneticos reos erunt, facient, nec aliquod adjutorium Veneticis tribuent, sed equa lance utriusque causam tam Greci quam et Venetici discernent et judicabunt: Venetico reo donare debente Greco actore calumpnie sacramentum, ipso Venetico solo jurare debente decisionis cause sacramentum, ita, quod integre decisionis cause sacramentum Veneticus Greco possit referre, sive vult, prout et de hoc prudentissimi legati Veneticorum meum deprecati sunt imperium. Et hec quidem, Greco contra Veneticum agente. Si vero Veneticus contra Grecum egerit, apud tunc cancellarium vie, vel eo a magna urbe absente, apud magnum logariastam querellam debeat proponere, et scripto quidem fide digno existente actori Venetico, quamvis a Greco tavulario aut judge veli et epitu yppodromi, aut o pontifice vel Venetico tabulario vel judge sit compositum, secundum hoc utique causa decidetur. Scripto vero actori non existente, secundum ipsum jus et actor Veneticus judicabitur, et donabitur quidem et contra ab eo Greco calumpnie sacramentum. Jurabitur autem et ab ipso Greco ipsum decisionis cause sacramentum ita, quod Venetico possit referre e contra. Et secundum presentem formam presentis scripti hujus chrysoboli imperii mei, ex nunc et deinceps iuditia peccunaria inter Veneticos et Grecos decidantur.

Preterea quidem, si de seditione vel repugna-

A tione inter Grecum et Veneticum existente moveatur causa, magna quidem existente seditione et ad multitudinem deventa et ad homicidium forte perveniente aut magnas plagas, tunc cancellarius vie, vel eo a magna urbe absente, tunc presens (64) in palatio Vlachernarum primiceriorum et stratiolarum hujusmodi perscrutabitur causam, et ut ab eo cognoscetur, solvet et ulciscetur; parva vero et ad unum vel ad duos deducta, si quidem vulneratus plagam mediocrem sustinens aut injuriam Veneticus fuerit, apud tunc cancellarium vie, vel eo a magna urbe absente, apud tunc magnum logariastam querellam proponat, et secundum leges vindictam habebit. Si vero Greekus fuerit ydiota quidem, et non ex senatus consulto aut de clarioribus hominibus curie imperii mei consistens, apud legatum Veneticorum et sub eo judges de injuria et dedecore movebunt causam, et ab istis suscipiet vindictam. Diligenter enim imperium meum confidit, quod super hujusmodi capitulis sacramenta pro justicia intervenientia Venetici, quibus judicium est commissum, non despicient, immo similiter et in hujusmodi causis justiciam custodient, quemadmodum et in peccuniariis, et non tantum honorem vel dedecus sive proficum vel dampnum Veneticorum curabunt, quantum eorum sacramenta, que ob eis pro justicia flent, in omnibus bene custodire et observare. Ne autem longa sequatur moro in iudiciis inter Grecos et Veneticos futuris, nec libelli dies neo interdictorum usque in viginti vel triginta, prout communiter secundum leges tenetur, cunnumerari meo placet imperio, sed secundum novam constitutionem semperne memorie imperatoris et dilecti patrui imperii mei; domini Manuels Comnani factam de iudiciis, que inter extraneos et indigenas cives conversantur.

B C D Insuper et aliam peticionem sepius declaratam prudentissimi legati ad meum fecerunt imperium justissimam et meo acceptabilem imperio. Petierunt enim, ut Venetico in aliqua regione imperii mei moriente nullam praetori terre ad bona defuncti Venetici peri accessionem, immo secundum placitum Veneti defuncti ejus pispensentur res vel ab ejus fidei commissariis, si testamentorie contingit eum obiisse, vel ab hiis qui reperirentur tunc ibi Veneticis Annuitigitur imperium meum et tali eorum peticioni, et per presens scriptum auro signatum chrysobulum verbum jubet: nulli in tota Romania aliquod dominium exercenti, sive praetor provincie sit, sive villicus personalis vel monasterii aut ipsorum intimorum cognitorum imperii mei, et ipsorum etiam felicissimorum sebastocratorum et Cesarum vel dilectorum liberorum imperii mei aut ipsius dilectissime mee Auguste, licere ullo modo in Veneticorum defunctorum res manus inmittere, et aliquid ex eis usque ad unum obolum accipere,

(64) Forte pressus.

sed intacta omnino ostendire tam a manu dimosii quam a manu personarum et monasteriorum, posttestati defnnoti vel procuratorum ejus sive ab intestato heredum custodita. Scire autem oportet: ille, qui ausus fuerit contra presens preceptum imperii mei facere, quod in quadruplum reddet ablatum, et per competentem punietur correptionem, tunc via logotheta existente seu magno logariasta talis capituli vindicte supervigilare debente et secundum presens preceptum imperii mei vindictam facere.

Omnia igitur, que per presentis chrysobuli verbi ab imperio meo corrororata, ex (65) gratia donata generi Veneticorum imperio meo fidelissimorum, incorrupte et immutata custodita erunt, quounque

(65) Melius *et.*

A et Venetici ad imperium meum et Romaniam fidem secundum ea, que ab eis pacta et jurata sunt et in supraordinato scripto prudentissimum legatorum declarata, immutata et incorrupta custodierint. Ad hoc enim et presens chrysobulum verbum imperii mei fidelissimis imperio meo traditum est Veneticis, firmum et inviolatum habere debens.

Factum mense Novembri presentis secunde indictionis sex millesimi septingentesimi septimi anni, in quo et nostrum pium et a Deo promotum subsignavit imperium.

ALEXIUS in Christo Deo fidelis imperator et moderator Romanorum Angelus.

ANNO DOMINI MCXV

NEOPHYTUS PRESBYTER.

NOTITIA.

(Ex Joanne Bapt. Cotelerio in not. ad tom. II Monum. Eccl. Graecæ.)

Istius Neophyti, monachi et inclusi, Sermones extant in codice membranæ bibliothecæ Colbertinae. Nam præter titulum convenient tempora. Oratio quippe ipsius quinta est de monacho per dæmonem decepto, anno mundi 6693, id est Christi 1185, paucis annis ante captam Cyprum ab Anglis. Quam historiam referunt multi. Videsis Allatium *De utriusque Ecclesiæ consensione* lib. II, cap. 13, et Fresni *Familias Byzantinas*, p. 184. Alius Neophytus luculus, δ ἀπὸ τῆς μονῆς τῆς Εὐεργέτιδος paulo nostro antiquior, memoratur in Catalogo episcoporum Byzantii, p. 303 *Juris Graeco-Romani*, de quo t. I, p. 741, 742.

ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ

ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑΝ ΚΥΠΡΟΝ ΣΚΑΙΩΝ.

NEOPHYTI PRESBYTERI

MONACHI ET INCLUSI

DE CALAMITATIBUS CYPRI.

1. Nubes obtagit solem, et nebula montes col- lesque; unde per aliquod tempus cohibetur solis calor et splendidus radius. Nos quoque jam a duodecimi annis coercet nubes ac nebula sibi mu-

α'. Νεφέλη καλύπτει ήλιον, καὶ δμήχλη δρη καὶ βουνός δί' ὧν ἀπειργεται θάλψις καὶ φωταυγὴς ήλιου ἀκτίς χρόνῳ τινί. Εἴργει δὲ καὶ ήμᾶς δώδεκα χρόνους ήδη νεφέλη καὶ δμήχλη ἀλλεπαλλήλων δεινῶν

τῶν τῇ χώρᾳ συμβεοηκότων. Κρατηθεῖσας μὲν γὰρ τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ ἀδέου Σαλαχαντί, τῆς δὲ Κύπρου ὅποι Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, μάχαι λοιπὸν καὶ πόλεμοι, ταραχαὶ καὶ ἀκταστασίαι, λαφυραγώγαι καὶ δειναὶ συναντήσεις, τὴν γῆν ἐν ᾧ οἱ δηλωθέντες ὥρξαν κατεκάλυψαν νεφέλης καὶ δμήλης πλέον. Ἰδοὺ γὰρ ὁ ζωηφόρος τοῦ Κυρίου ἡμῶν τάφος καὶ τὰ λοιπὰ ἄγια ἔδοθησαν τοῖς κυνοῖς Μουσουλμάνοις διὰ τὰς ἴμαρτίας ἡμῶν, καὶ δακρύει ἐν τῇ τοιαύτῃ συμφορῷ πᾶσα ψυχὴ φιλόθεος. Ταραχθέντα δὲ καὶ τὰ ἔθνη, καὶ βασιλεῖσαι κλίνεται. κατὰ τὸ γεγραμμένον· ὁ Ἀλαμανίας, φημί, καὶ ὁ Ἐγκλινίας, καὶ τὰν ἔθνος σχεδὸν, κεκλίνηται διπέρ τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἤνυσαν οὐδέν. Οὐδὲ γὰρ ηὔδοκησεν ἡ πρόνοια κύνας ἔκωσαι καὶ λύκους ἀντεισῆκαι. proficerunt. Νέος ενī placuit divīnus providentia, canes expellere, ut lupos in eorum locum induceret.

β'. Καὶ ἰδοὺ ιβ' χρόνους ἐπὶ τὸ χείρον τὰ κύματα πορφυροῦνται. "Ἐτι τα καὶ αὐτὸς διαίδεις ἡμῶν δι πνευματικὸς, πρὸς διη δηλαδὴ ταῦτα ἔγραφομεν, τὰ δεινὰ μηδικόφερων βλέπειν τα καὶ ἀκούειν καὶ ἐκ μέρους αὐτῶν πάσχειν, μετὰ πολλὰς περινοίας καὶ μηχανὰς ἔξεργας χείρας μιαιφόνους σύνα παντει τῷ λαῷ αὐτοῦ θεία φόνη, καὶ προσφοιτήσεις Ἀγγέλῳ τῷ βασιλεῖ Κωσταντινουπόλεως, προσεδέχθη ἐνίμως, καὶ τὸ σιβαστοῦ γέρας εἰληφεν ἐξ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ τὴν ὑπόσχεσιν ἐκπληρῶν, ἰδοὺ σύν Θεῷ γράφω καὶ τὰ ἐπίλοιπα, ὡς διπεσχόμην, τοῖς ἐντυγχάνουσι παραδηλῶν τὴν ἐνεστῶσαν δυσχέρειαν τῶν πραγμάτων. Κτις ἕρα δυσχέρεια ποῦ δὴ καταλήξει, οἶδεν οὐδεὶς ἐν ἀνθρώποις, εἰ μὴ μόνος δι πιτιμῶν τῇ φαλάσσῃ καὶ τοῖς ἀνέμοις, καὶ γαληνιῶσιν. Ξένα τινὰ καὶ δυστήκουσα, τὰ τῇ χώρᾳ ταύτῃ συμβεοηκότα δεινά· καὶ τοιαῦτα ὡς πάντας τοὺς αὐτῆς πλούσιους ἐπιλαθεῖσαι πλούτου αὐτῶν, λαμπρῶν οἰκημάτων, συγγενῶν, οἰκετῶν, ἀνδραπόδων, πλήθους ποιμάνων, βουκολίων, λακινίων (3), βοσκημάτων παντοίων, χωρῶν στεφρών, καὶ παμφόρων ἀμπέλων, καὶ παραδείσων ποικίλων, καὶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἀποκλεῖσαι λάθρα πρὸς χώρας ἀλλοδαπάς καὶ πρὸς τὴν βασιλίβα τῶν πόλεων. "Οσοι δὲ διαφυγεῖν οὐκ ἔχουσι, τίς ίκανες ἐκτραγυδῆσαι τὰς θλίψεις αὐτῶν, τοὺς διτασμόδες, τοὺς δημοσίους φυλακισμούς, τὴν δλκήν τῶν ἀπαίτουμένων χρημάτων, μέχρι χιλιάδων τόσων καὶ τόσων; Ταῦτα δὲ συγκεχωρηται γενέσθαι δι' ἴμαρτίας ἔργων φήμω Θεοῦ δικαίῳ. Ήνα, ταπεινωθέντες, καταξιωθῶμεν ἵσως συγγνώμης.

Γ'. Χώρα ἔστιν Ἰγκλιτέρρα πόρρω τῆς Ῥωμανίας κατὰ βορρᾶν, ἐξ οὗ νέφος Ἰγκλίνων σύν τῷ ἄρχοντι αὐτῶν, εἰς πλοῖα μεγάλα λεγόμενα νάκκας

* Psal. XLV, 7. * Matth. VIII, 26.

(1) Fridericus I.

(2) Richardus.

(3) λακινίων. Divinavi λακινίῶν, ac tentavi de porcellis exponere, quasi λακινίον et λακτίος idem sint; qua de postrema voce egit t. I.

A tuo succendentium calamitatum, quae regioni nostrae contigerunt. Etenim obtenta Hierosolyma per impium Salachanti seu Saladinum, et Cypro per Isaacium Comnenum, deinceps pugna et bella, tumultus ac seditiones, deprædationes siveque casus terram in qua prædicti imperarunt magis cooperuerunt, quam nubes et nebula. Ecce enim vivificum Domini nostri sepulcrum, cæteraque sancta, tradita sunt propter peccata nostra canibus Musulmanis; quare in tanta calamitate lacrymatur omnis anima quae Deum diligit; sed et juxta id quod scriptum est, *Conturbatæ sunt gentes, et inclinata sunt regna* ¹: Alamanis, inquam, monarcho (1), et ille Angliae (2), cunctæque propemodum nationes pro Hierosolymis motæ sunt, nec quidquam proficerunt. Neque enim placuit divinis providentia, canes expellere, ut lupos in eorum locum induceret.

B 2. Et ecce jam duodecimus annus est, ex quo in pejus fluctus tument. Ipse præterea spiritualis filius noster, ad quem videlicet ista scripsimus, ærumnas nec videre nec audire nec ex parte ferre valens, post multa solerter et artificiosæ facta, crudeles manus cum omni populo suo, per gratiam Dei effugit; cumque se contulisset ad Angelum Constantinopolis imperatorem, honorifice exceptus est, atque sebasti dignitatem ab eo accepit. Ego vero quod promiseram adimplens, ecce Deo juvante, etiam reliqua scribo, juxta pollicitationem meam, iisque qui lecturi sunt notam facio, præsentem rerum difficultatem; quæ sane difficultas, quo cessura sit, nullus inter homines novit nisi solus ille qui increpat mare ac ventos, et ad tranquillitatem redeunt ². Mala quæ in hac regione evenerunt, mira sunt, vixque possunt audiiri; atque sunt ejusmodi, ut cuncti hic divites oblitii fuerint suarum divitiarum, splendidarum sedum, cognatorum, domesticorum, mancipiorum, multitudinis gregum, armentorum, porcellorum, pecudum omnis generis, agrorum frumenti feracium, vinearum fertiliissimarum, variorumque viridiorum; atque cum multa festinatione clam ad extraneas regiones et ad urbium reginam (4) abnavigaverint. Eorum autem qui effugere non potuerunt, quis sufficiet tragicè enarrandis angustiis, disquisitionibus, publicis in carcere conjectiōibus, postulatarum pecuniarum quantitate usq[ue] ad tot millenaria. Ceterum hæc fieri permisit justum Delicidium, ob peccati gravitatem, ut ad humiliatam redacti, venia fortasse digna habeamus.

C 3. Regio est Anglia, longe a Romania ad aquilonem, e qua Anglorum nubes cum eorum principe consensis magnis navigis, quæ nacæ (5) appellant-

Sed in re obscura suo quisque utatur arbitrio. Suspicabitur fortasse nonnullus λαγηνῶν a λαγηνῇ, lepus.

(4) Constantinopolim.

(5) Glossar. Fresnii.

tur, ad Hierosolymam trajecerunt. Nam tuno Alamanorum princeps cum nongentis millibus militum, uti aiunt, expeditione suscepta, ad Hierosolymam ipse quoque tendebat: cumque prætergressus fuisset Iconi tractum, et Orientales partes pertransiisset, exercitus longitudine viæ, et fame et siti labefactatus est; ipsorum vero imperator, equo vectus, in quodam flumine submersus et suffocatus est. Anglus autem ad Cyprum appellens, homo miserrimus invenit eam, tanquam nutricem matrem: quod si non contigisset, is quoque forsitan eadem passurus fuisset quæ Alamanus. Qua porro ratione capta sit Cyprus, id etiam cursim narrabo.

4. Quando usus postulaverit, ut beatæ memorias piissimus imperator Manuel Comnenus quemdam mitteret custodem ad imperialia Armenie præsidia, unum e cognatione sua mittit, admodum juvenem, Isaacum nomine, qui per aliquot annos castra cum servavisset, bello cum Armeniis conflixit: a quibus captus, venditur Latinis. Hi hominè ferro vinctum per annos non paucos detinuerunt. Nam obierat imperator Manuel ipsius avunculus, imperiumque reliquerat Alexio filio suo qui etiam puer erat: qua de causa, cum eo imperans ejus patruus Andronicus, juvenculum interemit, imperiumque occupavit. Exoratus autem a senata, mittit plurimum pretii, atque a Latinis redemit memoratum Isaacum. Qui in Cyprum veniens, obtinet eam, et proclamat imperator. Perque annos septem inibi dominatur. Insulam autem non tantum vexavit, divitumque bona omnino diripuit, sed et proceres suos quotidie exagitabat et affligebat, adeo ut omnes in angustiis viverent, modumque aliquem quærerent quo possent ab illo effugere.

5. Quæcum ita se haberent, ecce Anglus irruit in Cyprum: statimque ad eum cuncti accurrunt. Tunc imperator desertus a populo, ipse se Anglo dedidit. Anglus ferreis vinculis ligat, ingentes illius thesauros rapit, regionem atrociter deprædat, atque ita ad Jerusalem navigat, relictis navibus quæ terram diffenderent, ac post eum mitterent. At Isaacum Cypri imperatorum ferro vinctum inquit in castello Marcappo [All. Margato] vocato. Atque sceleratus cum nihil profecisset adversus similem ei Salachantinum, hoc solum peregit,

(6) σχιδεύτην τὴν χώραν. Diffindere regionem ad deprædandum, a σχίδος σχίδα, σχίζειν. Joannes Euchaita, p. 50:

Εἰς σχίδος.

Τεσσαράκοντα συμμάχους θελοὺς ἔχω,
Τεσσαράκοντα φράσσομαι πραστάταις.
Τίς πρὸς τοσούτους χεῖρας ὀπλῖτας ἄροι;
Τίς πρὸς φάλαγγα μαρτύρων στήσοι μάχην?
Ορα σχιδεύτα, πρὸς τίνας μοι συμπλέχη,
Ηόσφι στρατῷ δὲ συμβαλεῖν τολμῆς μάχην,

In ratem.

. Quadraginta auxiliarios divinos habeo,

A συνεισελθόντες, τὸν πλοῦν πρὸς Ἱεροσόλυμα ἔδρων· τότε γὰρ καὶ ὁ Ἀλαμάνων ἄρχων μετὰ ἐννακοσίων χιλιάδων, ὡς φασι, στρατοπέδων, πρὸς Ἱεροσόλυμα καὶ αὐτὸς τὴν δομὴν ἐποιεῖτο. Παρελθὼν δὲ τὴν χώραν τοῦ Ἰκονίου, καὶ τὰ ἀνατολικὰ μέρη διερχόμενος, διεφύρασαν τὰ στρατοπέδα τῷ μήκει τῆς ὁδοῦ, καὶ τῷ λιμῷ καὶ τῇ δίψῃ· δὲ δὲ αὐτῶν βασιλεὺς ἐν τινὶ ποταμῷ ἀπενίγη ἐποχούμενος ἵππῳ. Ἰγκλίτερ δὲ τῇ Κύπρῳ παραβαλὼν, εὗρεν αὐτὴν δι πανάθλιος ὡς τιθηνόνταν μητέρα· καὶ εἰ μὴ γέγονε τοῦτο, τὰ τοῦ Ἀλαμάνου ἴσως ἔμελε πεισθαι καὶ αὐτὸς. Ήώς δὲ Κύπρου [Απ Κύπρος?] ἐδίλω, ἐπιδρομάδην λέξιν καὶ τοῦτο.

B δ'. Ός ἐγένετο ἐν χρήσει δὲ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει εὐσεβέστατος βασιλεὺς Μανουὴλ δι Κομηνὸς φρουρὸν στεῖλα τίνα πρὸς τὰ βασιλικὰ φρούρια τῆς Ἀρμενίας στέλλει τινὰ τῶν αὐτοῦ συγγεγῶν κομιδῆνεον, Ἰσαάκιον τοῦνομα· δὲς χρόνους τινὰς τὰ καστρα, περιφυλάξας, συνάπτει πόλεμον μετὰ τῶν Ἀρμενίων· καὶ παρ' αὐτῶν ἀλωθεῖς, πιπράσκεται τοῖς Λατίνοις. Οἱ δὲ σιδηροέσμιον αὐτὸν κατεῖχον χρόνοις ἴκανοις, Ἡν γὰρ τελευτῆσας δι βασιλεὺς Μανουὴλ δι θεῖος αὐτοῦ, ἐάσας τὴν βασιλείαν Ἀλεξίῳ τῷ οὐρανῷ αὐτοῦ παιδιάρῳ δύντι καὶ αὐτῷ. Δι' οὖν αἰτίαν, συμβασιλεύεις αὐτῷ Ἀνδρόνικος δι θεῖος αὐτοῦ, ἀναιρεῖ τὸ παιδάριον, κρατήσας τῆς βασιλείας. Δυσπιθεῖς δὲ παρὰ τῆς συγκλήτου βουλῆς, στέλλει πάμπολλα λύτρα, καὶ ἔκωνεῖται ἐν Λατίνων τὸν ρήθεντα Ἰσαάκιον. Ός ἐλθὼν ἐν τῇ Κύπρῳ κρατεῖ αὐτὴν, καὶ φημίζεται βασιλεύεις. Καὶ κρατεῖ αὐτὴν ἐπὶ χρόνους ζ'. Ἐκάκωσε δὲ οὐ τὴν χώραν ἀπλῶς, καὶ τῶν πλουσίων τοὺς βίους καθόλου διηρπασεν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰδίους ἄρχοντας αὐτοῦ ποινηλατῶν καθεκάστην καὶ θλίβων, ὥστε πάντας ἐν ἀμηχανίᾳ διάγειν, καὶ τρύπον τινὰ ἐπιζητοῦντας φεύγασθαι ἀπ' αὐτοῦ.

C δ'. Τυάτων δὲ οὔτως ἐχόντων, ίδοιν καὶ Ἰγκλίτερ προσβάλλει τῇ Κύπρῳ· καὶ θᾶττον πρὸς αὐτὸν ἔδραμον πάντες. Τότε δι βασιλεὺς, ἔρημος ἐναπομείνας λαοῦ, προδόκησε καὶ αὐτὸς, χεροὶ τῶν Ἰγκλιτέρων, "Ον καὶ δῆσας σιδηροῖς, καὶ τοὺς αὐτοῦ θησαυροὺς διαρπάσας σφόδρα πολλοὺς, καὶ τὴν χώραν σκυλεύσας δεινῶς, ἀποπλεῖ πρὸς Ἱερουσαλέμ, πλοῖα καταλείψας τοῦ σχιδεύτου (6) τὴν χώραν, καὶ στέλλειν διπισθεῖν αὐτοῦ. Τῷ δὲ βασιλεῖ Κύπρου Ἰσαάκῳ κατακλείει σιδηροέσμιῳ ἐν καστέλλῳ καλουμένῳ Μαρκάπω. Κατὰ δὲ τοῦ δομοῦ αὐτῷ Σαλαχαντί-

Quadragesima sociis communior.

Quis adversus tot lantosque manus armatas levaverit?

Quis contra martyrum cohortem pugnam instaurerit?

Vide, pirata, cum quibus mihi conflicturus sis,

Quantoque cum exercitu audes intrare certamen.

Ita intelligo et interpretor versus, in quibus fassus est vir doctus se nescire quid esset σχίδος et σχιδεύτη. Est procul dubio σχίδος idem ac σχέδιο. Atque ita ex metaphora, velim etiam exponi Nilum narratione 1, pag. 19, καὶ ἔκειτο καθεδεῖν νομιζόμενοι σχέδιαι ὀπλισμένων νεκρῶν. Et jacebant, dormire visi, ponentes seu rates armatis mortuorum.

νου ἀνύστας μηδὲν δὲ ἀλιτήριος, ξυνεῖ τοῦτο καὶ πολλῆς τὴν χώραν Αστίνοις γρυπούς χιλάδων λιτρῶν διακοσίων. Διὸ καὶ πολὺς δὲ ὀλολυγμός, καὶ ἀφόρητος δὲ καπνός, ὃς προειρηται, δὲ ἐλθὼν ἐκ τοῦ βορρᾶ. Περὶ ὧν δὲ θέλων δηλῶσαι κατὰ μέρος καὶ δὲ χρόνος ἐπιλείψει.

ζ. Μαινομένης θαλάσσης ἐκ πολλῆς τριχυμίας καὶ πολλῆς καταιγίδος οὐδὲν ἀποδέει νῦν τὰ τῆς χώρας ἡμῶν μᾶλλον δὲ καὶ χείρον ἄγρας θαλάσσης. Ἐκείνης γάρ τὴν ἀγριότητα διαδέχεται γαληνή. Ἐνθάδε δὲ δὲ κλύδων καθεκάστην ἐπαύεται, καὶ τὸ φαγδαῖον αὐτοῦ τέλος οὐκ ἔχει εἰ μή που ἀκούσεις, Μέχρι τούτου ἐλεύσῃ, καὶ οὐχ ὑπερβήσῃ, ἀλλ' ἐν σεαυτῇ συντριβήσεται σου τὰ κύματα. Ἐν τῇ Λευιτίκῃ βίβλῳ γέγραπται διαρρήξην τὰ ἐν τῇ γῇ ἡμῶν συναντήσαντα πήματα, ήτοι πόλεμοι, ήτται, σποραὶ διακενῆς, ὑπεναντίων ἐδωδή καμάτων ἡμῶν καὶ ἡ ἴσχὺς ἡμῶν ἐγένετο εἰς οὐδὲν καὶ ἐγενόμεθα διλογοτοι· καὶ λαὸς ἀλλότριος ἐπληθύνθη ἐν τῇ γῇ ἡμῶν. Ἐπορεύθητε πρὸς με πλάγιοι, λέγει δὲ Θεός, κάγὼ πορεύσομαι πρὸς ὅμας δὲ θυμῷ πλαγίῳ. Καὶ γάρ οὕτως ἔχει. Εἰ μή πω γάρ τις νοσήσας χωλανεῖ, οὐδὲ δὲ λατρὸς ἐπάγει τομὴν μετὰ πικρίας καὶ καύσεως. Δῆλον δτὶ καὶ ἡμεῖς, εἰ μή που πολλὰ τὸν πανάγαθον λατρὸν ἡμῶν παρεπικράναμεν, καὶ πλαγίως πρὸς αὐτὸν ἐπορεύθημεν, οὐκ ἂν καὶ αὐτὸς πλαγίως πρὸς ἡμᾶς διεσέθη, σωτηριώδῶς κατατικραίνων ἡμᾶς.

A quod Latinis Cyprum vendidit ducentis millibus auri librarum. Quocirca ejulatus multus, et intollerabilis fumus, ut antea dictum est ex Aquilone venit: de quibus eum qui voluerit sigillatim expnere, tempus disicit.

B 6. Præsens hujus loci status nequaquam inferior est mari ex ingenti tempestate, vehementique procella furiose agitato; quinimo feroci mari deterior, siquidem pelagi ferocitatem tranquillitas excipit; hic vero singulis diebus crescit fluctuatio, ejusque impetus finem non habet; nisi forte audierit: *Hucusquevenies, et non prætergredieris, sed in te comminuentur flutus tui*³. In Levitici libro⁴ aperte scriptæ sunt clades quæ in terra nostra evenerunt: bella scilicet, devitiones, sationes in vanum, nostrorum laborum per adversarios comedio; et furtudo nostra ad nibilum recedit; pauci facti sumus; et populus alienus multiplicatus est in terra nostra. *Ambulavistis erga me obliqui*, dicit Deus, *et ego ambulabo erga vos in furore obliquo*. Etenim ita res habet. Nisi enim aliquis ægrotans claudicaverit, neque inducit medicus sectionem cum acrimonia et ustione. Patet quod etiam nos nisi plurimum exacerbavissimus summæ bonitatis medicum nostrum, et oblique erga illum ambulavissemus, nequaquam et ipse erga nos oblique affectus fuisset, salubriter nos amaritudine replens.

* Job xxxviii, 11. ⁴ Levit, xxvi, 16 et seqq.

ANNO DOMINICI MCXCV.

JOANNES CHILAS

EPHEDI METROPOLITA.

NOTITIA ET FRAGMENTA

(Ex Angeli Maii Præfatione ad tom: VI Spicilegi Romani p. xvi.)

Inter codices Vaticanos, qui dogmaticas controversias de Spiritu sancti processione etiam a Filio, vel de Romanæ Ecclesiæ primatu continent, vel subnatas alias per schisma et animorum sæcum quæstiones, multa Græcorum opuscula occurtere alibi dixi, quorum unum vel alterum peculiariter commemorabo, indidemque excerpta depromam. Atque in primis Joannis Clidæ (sive Chilæ) metropolite Ephesi perdoctum vidi libellum ob schismatis detestationem conscriptum; et quidem duplice in exemplari, altero latiore cod. Ottob. 225, altero autem strictiore oratione comprehensum cod. Ottob. 213. Homininis scriptique vix mentionem facit Allatius *Contra Greyghtonum*, p. 644, et *De consensu* p. 513, denique *De Methodiis* p. 365 et 377, quo postremo loco particulam quoque recitat. Nam altera illa particula quæ p. 514 *De cons.* legitur, ex diverso Ephesii scripto dimanat. Fuit hic Joannes inter Ephesi metropolitas hoc nomine quintus, qui tempore synodi Constantinopolitanæ innotuit, sub Andronico secundo, Michaelis octavi filio, congregatæ ob sedandos Ecclesiæ Græce motus, seu schisma inter Arseniotas ac Josephinos propter ambitum sedis patriarchalis concitatum. Etsi autem apud Lequinium *Or. ch.* dicitur synodo Ephesus non interfuisse, nunc contra accidisse cernimus; etenim

ipse coram synodo sermonem hunc recitavit aut obtulit de tollendo schismate copiosum atque disertum, et ecclesiastica eruditione plenum: cui similis est Methodii monachi tractatus, eodem tempore et occasione scriptus, et a nobis *Script. ret.* t. III editus. Quare utraque lucubratio propter generalem schismatum vituperationem valde utilis videtur et prudens. Est hic opusculi titulus et initium in codice Vat. Ottob. 213.

Joannis metropolitæ Ephesi oratio composita contra Arians schismaticos, ex diversis canonibus et scriptis demonstrationibus comprobans, quod cum Ecclesia est orthodoxa, absurde nonnulli ab hac secedunt.

Nihil est in humana vita charitate excelsius et suavius, nihil in orbe pace et concordia utilius ac jucundius. Deus enim charitas est et appellatur; pax autem Dei et secundum Deum, omnem intellectum superat, ut Scripturæ nos docent. Pax nimirum et charitas Creatori Dominoque omnium, ut cœlos inclinaret atque in terram descenderet persuaserunt. Descenditque reapse, et pro nobis atque ad similitudinem nostram, excepto peccato, verus homo est factus; atque humana omnia et agens et patiens, propinquus æque ac remotis pacis bonum nuntiavit. Eisdem, paci scilicet et charitati, ap prime studens fidelissimus gentis nostræ imperator convocavit ut cernitis hoc loco universos, ut et ipse cum Deo pacis bona nobis annuntiet, et diuturnam contentionem dissolvat, atque ad priscam discordantes pacem reducat.

Τοῦ μητροπολίτου Ἐφέσου Ἰωάννου Λόγος συντεῖς κατὰ σχισματικῶν ἐκ διαφόρων κανόνων καὶ γραφικῶν ἀποδεικνύεις δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἀλέγως ταύτης διστανται.

Οὐδὲν ἀγάπης ἐν βίῳ ἀνώτερον καὶ ἡδύτερον, καὶ οὐδὲν εἰρήνης καὶ διμονίας ἐν κόσμῳ λυσιτελέστερον καὶ τερπνότερον ἀγάπη γὰρ δὲ Θεός ἐστι τα καὶ δύναμέσται· καὶ ἡ κατὰ Θεὸν εἰρήνη καὶ τοῦ Θεοῦ πάντα νοῦν ὑπερέχει ὡς δεδιδάγμεθα. Αὗται καὶ τὸν Δημιουργὸν καὶ Δεσπότην τῶν δλων κλίνει τε τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καταβῆναι κατέπεισαν. Καὶ μέντοι καὶ καταβένχε, καὶ καθ' ἡμᾶς δὲ ἡμᾶς χωρὶς ἀμαρτίας κατ' ἀλήθειαν ἀνθρωπὸς γέγονε· καὶ πάντα τὰ μὲν δράσας, τὰ δὲ ὑποστὰς τὰ ἀνθρώπινα, τοῖς ἔγγυς καὶ τοῖς μακρὰν τὸ καλὸν τῆς εἰρήνης εὐηγγελίσατο. Ταύτας καὶ δὲ πιστότατος τοῦ γένους ἡμῶν βασιλεὺς εἰπερ τις ἄτερος ἀγαπήσας, συγκαλεῖται, ὡς δρᾶτε, τὸν πάντας ἐνταῦθα, δπως ἂν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτὸς τὰ τῆς εἰρήνης ἡμῶν εὐαγγελίσηται: ἀγαθὰ, καὶ τὸν πολυγμέρον πόλεμον καταλύσῃ, καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν τὰ διεστῶτα ἐπαναγάγῃ συνάρτειαν.

Pergit deinde Ephesius historiam schismatum diversarum per orbem ecclesiarum, atque ipsorummet inter se Græcorum latissimo sermone describere ac deplorare, et canonum Patrumque veterum auctoritate castigare. Summa autem sermonis est, ut neget Ephesius, ullum unquam schisma licere nisi ob evidentem ac judicatam hæreseos causam: nam cetera ἐγκλήματα etsi pœnitis vindicanda sunt, non tanti esse tamen ut ad summum secessionis malum compellant; nedum licet διὰ τινας μικροψυχίας, ut ait sanctus Basilius, propter alias pusilli animi affectiones vel acerbitates, perniciem tantam populis Dei inferre. Qua doctrina diu tradita, homo Græcus memorabilem hujusmodi sententiam dicit: Σημειώσαι ταύτα, ἵνας γὰρ ὠφεληθήσονται οἱ κακῶς (1) λέγοντες ἀποσχισθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Ρώμης, πρὸ τοῦ καταδικασθῆναι αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ὡς κακόφρονας. *Nota hanc doctrinam, quæ fortasse eis proderit, qui nos indecne schisma fecisse aiunt a Romano pontifice, ante quam definitum sit, vel ipsum vel ejus associas pravum dogma sovere.* Bene hæc habent: nihilominus ob ea quæ dicit f. 25 b, schismaticus Ephesius credendus est. Ibi enim laudat Andronicum, quod adeptus sceptrum, illico patrium (id est patriæ) dogma professus sit, quovis alio ob peregrinitatem excluso, et quod omnem novitatem corruptelamque doctrinæ abjecerit, etc.; quibus verbis redditum Andronici ad schisma post Michaelis parentis obitum, qui anno contigit 1282, significare ac dilaudare videtur.

Reliqua omitto, quæ multa in medio sunt, donec infra f. 45 de prudentia ecclesiastica scribit auctor, quo nempe necessitate aut vi gravi aliqua urgente (excepta ratione fidei) de stricto canonum jure declinandū sit, ne, dum partem mordicus tenere volumus, summam perdamus. Quam sententiam sancti Cyrilli auctoritate confirmat brevi Epistola ad Gennadium archimandritam, quæ inter editas est t. V, part. II, p. 191. Mox Ephesius prosequitur suum propositum diversis exemplis roborare, recitatique parte Epistolæ Joannis VIII pape ad Basilium imperatorem quæ in Photiana synodo legitur, de antiquatis multis ob tempora mutata canonibus disserit; quam particulam ideo libentius hic recitabo, quia durum Latinorum canonum collectionum summaria hoc volumine edidi; quantumvis enim boni sint ii canones ac plerique utiles, non ita certe sunt immobiles atque rati, ut eos Ecclesiæ auctoritas, pro rerum temporumque adjunctis, variare prudenter nequeat.

En verba Ephesii cod. 213, f. 202:

(1) Ita in cod. 225 f. 19, b. At in cod. 213 καλῶς. Attamen in contrario adverbio idem manet sensus, qui a precedentibus determinatur, nempe quod ante latam hæreseos sententiam non licet

a suo pastore discedero. Si καλῶς mavis, dico: *hæc doctrina fortasse tis proderit (id est eos emendabit) qui nos recte discussisse aiunt, etc.*

"Οσους δὲ κανόνας τῶν ἀρχαιοτέρων οἱ μετ' ἑκίνους ἀρχιερεῖς καὶ μεγάλοι Πατέρες ἡμῶν ἄργιτε τελεῖσθαι συνέστειλαν, τί χρή καὶ λέγειν ἡμᾶς; "Ισασιν οἱ τὰ ίερά τῶν κανόνων πεπαίδευμένοι μαθήματα. Ήσου γάρ ἐστιν δὲ κανὼν ἑκεῖνος δὲ τοὺς ἐπισκόπους συνοικεῖν ταῖς οἰκείαις αὐτῶν γυναιξὶν ὀντελλόμενος; Ήσου ἑκεῖνος δὲ τοὺς σχιζματικοὺς καὶ τοὺς αἱρετικοὺς ἔξαναβαπτίζεσθαι διετάττει; Ποῦ δὲ διοριζόμενος πάλιν ἐπτά διακόνους εἶναι καὶ μόνους ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων; Ποῦ δὲ μετὰ τὸ φαγεῖν ἡμᾶς κατὰ τὴν μεγάλην εἴ μετέχειν τῶν φρικτῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, μιμήσει τάχει τοῦ Κυριακοῦ δεξπονου ἑκίνου, νομοθετῶν; Ήσου κάκείνος δὲ τοὺς πληγθεῖς τῶν ἐπισκόπων ἐκλογὴν ποιεῖσθαι καὶ ψῆφον ἐπέτρεψε; Καὶ μακρὸν ἂν εἴη τοὺς ἀπραχτῆσαντας τῶν κανόνων πάντας ἐκλέγεσθαι νῦν καὶ εἰς μέσον παράγεσθαι.

A Quot autem antiquorum præsumptum canones a posterioribus episcopis magnisque Patribus sint omnino sine effectu habiti, cur nos dicere oportet? Id videlicet sciunt qui canonicas disciplinas didicunt. Ubi est enim jam ille canon qui mandat episcopis ut cum sua quisque conjugi habitet? Ubi ille qui schismaticos et hereticos rebaptizari præcipit? Ubi rursus ille qui septem tantum diaconos in unaquaque urbe esse decernit? Ubi ille, qui constituit ut cibo præsumpto, in quinta magna feria tremendis Christi mysteriis communicemus, idque ob imitationem fortasse cœnæ Dominicæ? Ubi et ille qui populi multitudini in episcoporum electione suffragium permittit? Longum esset antiquatos omnes jacentesque canones nunc seligere atque in medium proferre.

B

JOANNIS CHILÆ

EPHESI METROPOLITÆ

AD IMPERATOREM ANDRONICUM SENIOREM

LIBELLUS

DE PROCESSIONE SPIRITUS SANCTI.

(Apud Allatum *De consensione*, p. 514.)

'Ιωάννου τοῦ Χειλᾶ μητροπολίτου Ἐφέσου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Τὴν ἐκπόρευσιν ἀκίνητον ίδιοτηταν τοῦ παναγίου Ηνεύματος οἰδεν ἡ κοινὴ δόξα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μηδὲν ἔτερον, ἢ μόνην τὴν ἐκ τοῦ Πατρὸς φυσικὴν ὑπαρξίην αὐτοῦ παριστάνουσαν. Τὸ γοῦν δοξάζειν, καὶ γράφειν τὴν ἐκπόρευσιν ταῦτην, νῦν μὲν ἐπὶ τῆς θεολογίας τὴν ὑπαρξίην σημαίνειν αὐτὴν, νῦν δὲ αὖ τὴν ἔκφρασιν τὴν ἀΐδιον, ἢ τὴν ἐκλαμψίν ἢ τὴν φανέρωσιν βλάσφημον, καὶ τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ἀλλότριον, καὶ παρὰ τοῦτο, καὶ ἀναθέματος ἔξιον πάλιν τὸν προβολέα τοῦ παναγίου Πνεύματος αἴτιον, ὡς καὶ τὸν Γεννητόρα τοῦ γίνεσθαι αἴτιον, ἡ κοινὴ τῶν Πατέρων οἰδεν ἔννοια καὶ διμολογία. Πρὸς δὲ καὶ τὴν προβολὴν ταῦτα τῇ ἐκπορεύσει: δύνασθαι, καθάπαξ οἱ πάντες γινώσκουσιν. Οἱ μὲν τοῖνον οὕτως, ἀλλ' ἐτέρως φρονῶν, δογματίζων τε καὶ γράφων, ὡς ποτὲ μὲν δὲ προβολεὺς τὸν αἴτιον σημαίνει τοῦ ἀγίου Ηνεύματος, καὶ ἡ προβολὴ τὴν ἐκ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ φυσικὴν ὑπαρξίην ποτὲ δὲ ἑκεῖνος μὲν τὸν φανερωτὴν, αἴτη δὲ τὴν ἀΐδιον ἐκφρασιν, ἢ τὴν Ἐλλαμψίν, εἴτ' οὖν τὴν φανέρωσιν τοῦ παναγίου Πνεύματος, πρόδηλος βλάσφημος οὗτος τοιν, καὶ περιφανῆς παραδειγματιστής, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀποβολῆς, καὶ βδελύγματος ἔξιος. Ωσατέως καὶ τὴν πρόσδον πάλιν ἐπὶ τοῦ παναγίου Πνεύ-

C Processionem, immobilem proprietatem sanctissimi Spiritus, communis Ecclesie sententia novit, nihilque aliud, quam solam ex Patre naturalem existentiam illius exprimentem. Quare sentire ac scribere, processionem hanc, nunc quidem in theologicis existentiam ipsam notare, nunc expirationem semipaternam, sive illuminationem sive revelationem, blasphemum et ab apostolicis dogmatibus alienum est, propterea dignum, quod anathemate feriatur. Rursum, productorem sanctissimi Spiritus causam, quemadmodum et Genitorem Filii causam, communis Patrum sententia novit et proficitur. Item, productionem et processionem idem valere, omnino apud omnes in confessio est. Qui itaque, modo ab hoc diverso, aut sentit, aut enuntiat, aut scripto tradit; aliquando scilicet productionem, sancti Spiritus causam, et productionem ex Patre illius naturalem existentiam, notare; aliquando vero notare revelationem, et ipsam semipaternam explicationem, sive illustrationem, sive revelationem sanctissimi Spiritus; aperte hic apud nos blasphemus est, et manifestus prævaricator, propterea dignus, quem abjiciamus, et detestemur. Eadem ratione rursum productionem de sanctissimo Spiritu dictam, et solam

existentiam sanctissimi Spiritus designantem, A Deiferi Patres et intelligunt et accipiunt, quemadmodum et processionem ipsam, et productionem. Quare circa hanc vocem quippiam innovantes, aut decernentes, aut monumentis consignantes, eam scilicet aliquando in divinis Litteris existentiam designare, aliquando revelationem, illuminationem et expicationem, rectorum hi dogmatum adulteratores, et longe a veritate aberrantes, censentur; prætereaque detestabiles sunt, dignique, quos omnes aversentur. Ista hunc in modum præteritis temporibus sancta Dei ecclesia novit, tenuit, sancivit, docuit, et professa est. Hæc nos quoque non una ratione tenere, decernere, docere, profleri, multo abhinc tempore ab eadem accepimus. Hæc et ad hunc diem nobiscum lites exercentes si hunc in modum professi fuerint, tum ore tum scripto, partim ea, tanquam rectæ doctrinæ consona, exoscultantes, partim ut blasphema, anathemate dicto, & que ac nos adjudicantes, erunt nobis ab hoc tempore fratres germani, recteque sentientes. Nos una cum iis perfecte reconciliatos, seque ex corde ac pacifice a nobis amplecti persentient: quod si aliud illis in animo fuerit, quod Deus avertat, nusquam neque ullo tempore.

A ματος εύρισκομένην, καὶ παραστατικὴν μόνης τῆς ὑπάρχεως τοῦ παναγίου Πνεύματος οἱ θεοφόροι Πατέρες δεῖ καὶ νοοῦσι, καὶ ἐκλαμβάνουσι. Καθάπερ ἄρα καὶ τὴν ἐκπόρευσιν αὐτὴν, καὶ τὴν προβολὴν. Οἱ γοῦν καινοτομοῦντες, καὶ ταῦτην δὴ τὴν φωνὴν, καὶ δογματίζοντες ἀμα, καὶ γράφοντες, ως ποῦ μὲν τῶν Γραφῶν τῶν ἀγίων ὑπάρχεως ἔστιν αὕτη παραστατική, ποῦ δὲ πάλιν φανερώσεως, καὶ ἐκφάνσεως, καὶ ἐκλάμψεως τῶν δρθῶν παραχαράκται καὶ οὗτοι δογμάτων λογίζεται, καὶ τῆς διηθείας πόρρω φερόμενοι, καὶ παρὰ τούτο μίσους τῷ δύντι, καὶ ἀποστροφῆς ἔξιοι, Ταῦτα οὕτως οἰδεν ἔνωσιν ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγία Ἑκκλησία φρονεῖν, οὕτω δογματίζειν, οὕτω διδάσκειν· οὕτως διδάσκειν ταῦτα καὶ ἡμεῖς, οὕτω φρονεῖν, οὕτω δογματίζειν, οὕτω διδάσκειν, οὕτως διαφερόμενοι πρὸς ἡμᾶς, εἰ οὕτως διμολογήσαιεν, διμοῦ μὲν, καὶ ἀπὸ στόματος, διμοῦ δὲ καὶ διὰ Γραμμάτων· τὰ μὲν ἐνστερνιζόμενοι ως δρθὲ δηλονότι, τὰ δὲ ως βλάσφημα τῷ ἀναθέματι παραπέμποντες, καθαπέρει καὶ ἡμεῖς, γνήσιοι ἔσονται ἡμῖν τὸ ἀπὸ τούτῳ ἀδελφοὶ, καὶ δρθόδοξοι· καὶ τὴν μετ' αὐτῶν ἐντελῇ καταλλαγὴν, καὶ εἰρήνην ἔξουσιν ἀπὸ καρδίας ἀσπαζομένους ἡμᾶς· εἰ δὲ μὴ, διπερ μῆποτε γένοιτο, οὐδαμῆ οὐδεμῶς.

ANNO DOMINI MCXCVI.
NICOLAUS
METHONENSIS IN PELOPONNESO EPISCOPUS ET METROPOLITA.

NOTITIA.

(FABRIC. *Biblioth. Gr.* tom. VI, p. 294.)

Nicolaus, Methonensis in Peloponneso episcopus et metropolita, multum Mich. Cerulario recentior, et ad duodecimum referendus sæculum, nec confundendus cum Nicolao Cabasilæ (a) plura scripsit adversus Latinos, maximam partem inedita adhuc: liberum primum *De primatu papæ* citat Nic. Comnenus, p. 368, prænot. *Mystagog.* liberum secundum, *Contra Latinos*, p. 356. Eiusdem *Syllogismos de processione Spiritus sancti*, quorum initium: 'Ωμολόγηται ὅτι καὶ δηλὼ θεότης μονάς ἔστι καὶ τὸ Εὐ. Et alterum quod incipit: 'Ἐχρήν μὲν μηδὲ ἀπολογεῖσθαι τοῖς οὕτω καινοφόνοις καὶ καινοπίστοις. Nec non tertium *De azymis* evolvisse se testatur Allatius, lib. II, c. 10, *De consensu*, § 2, pag. 627, cuius initium: Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην, ὡς Λατινόφιλος, πρὸς σὲ. Aliud scriptum *De processione Spiritus sancti* idem memorat quod incipit: Βασιλεὺς οὐράνιος, Παράκλητος ἀγαθὸς, sed illud juniori cuidam Nicoholāp λέμψαντι νέφο Μεθώνης tribuendum suspicatur, qui scripserit post Nicephorūm Blemmydām. In bibl. Bavarica asservati sunt præter liberum *De processione Spiritus sancti* Graeco-Latinum, liber *De sancta Eucharistia in pane fermentato conficienda*: — liber *De jejuno Latinorum in Sabbato*, et *de sacerdotum conjugio*, et quod in *Quadragesima non sit perfecta Missa celebranda*. In eadem bibl. atque in aliis, obvia hujus Nicolai *Discussio theologicæ institutionis Procli*, Platonici philosophi. Ex scripto *De processione Spiritus*

(a) Allat. *De consensu*, pag. 858 et 554.

sancti petita videtur ejus theologia per tēs ἀγίας Τριάδος sive fragmentum De SS. Trinitate in bibl. Cæsarea, incipit: Τί δὲ ὁντισχότο τῶν ἐν Χριστιανοῖς τελούντων ἐπὶ τῆς ἀγίας Τριάδος δόν εἰσάγειν αἵτια. Orationem contra transgressores legis divinæ citat Nic. Comnenus, pag. 106. In Nicolai Hydruntini scriptis multa ad verbum ex Methonensi repetita et expressa reperiri notavit Allatius de consensu, p. 705 et 627. Editum hujus Methonensis nescio an aliud quidquam exstat quam breve scriptum Πρὸς τοὺς διστάζοντας καὶ λέγοντας δὲ τὸ ιερουργόμενον, ἄρτος καὶ οἶνος οὐκ ἔστι σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, De corpore et sanguine Christi adversus eos qui dubitant an consecratus panis et vinum sint corpus et sanguis Domini. Græce cum Liturgiis SS. Jacobi, Basilii et Chrysostomi Paris. 1560, in-fol. p. 129-133; Latine in Liturgiis Claudi de Sanctes Antwerp. 1562, 8, pag. 77; atque in Bibliothecis Patrum ut Lugdunensi, tom. XXIII, pag. 634; tum Græce ac Latine in Auctario Duceano, tom. II, pag. 372, et in Bibliotheca Patrum Morelliana, Paris. 1644, 1654, tom. XII, pag. 516-520.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΕΘΩΝΗΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΙΕΤΑΖΟΝΤΑΣ, ΚΑΙ ΛΕΓΟΝΤΑΣ ΟΤΙ Ο ΙΕΡΟΓΡΟΥΜΕΝΟΣ ΑΡΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙΝΟΣ
ΟΥΚ ΕΣΤΙ ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΛΙΜΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

NICOLAI

BEATISSIMI EPISCOPI METHONENSIS,

AD EOS QUI HÆSITANT, AIUNTQUE CONSECRATUM PANEM ET VINUM NON ESSE CORPUS ET
SANGUINEM DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

Τὴν μυστικὴν ταύτην καὶ ἀναίματον ιερουργίαν, Α καθ' ἓν τὸν ἄρτον καὶ τὸ ποτήριον καθαγιάζουσα, εἰς τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου μεταποιεῖσθαι πιστεύομεν, παρὰ τίνος δὲ τὴν ἀρχὴν φύκης δοθῆναι; Ἐπ' οὐχὶ πάρ' αὐτῷ τὸν θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς ἡμᾶς τὰ ιερὰ διδάσκουσιν Εὐαγγέλια; Πάρ' αὐτῷ πάντως. Οἶος δὲ καὶ δέλέρος τῆς παραδόσεως; Τοῦτο ποιεῖτε, φησίν, εἰς τὴν ἡμέραν ἀνάμνησιν· καὶ δέ θεος Παῦλος· Ὁσάκις γάρ δὲ ἐσθίετε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε. Ήώς καὶ τίνα τρόπον, πάρ' αὐτῷ τὸν Σωτῆρος ἐμάθαμεν. Λαβὲτε γάρ, φησί, τὸν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔκλασε, καὶ ἔδωκε ταῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπε· Λάβετε, φάγετε, τοῦτο δέ τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον καὶ διδόμενον· ὥσαύτως καὶ τὸ ποτήριον, μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων. Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη, ἐστὶν ἐν τῷ αἷματί μου. Ταῦτα δὲ εἰπεῖν κατὰ τὸν θεού Ματθαῖον. Τοῦτο δέ τὸ αἷμα μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ διπλὸν ὑμῶν ἔκχυνδ-

(1) Mysticam hanc et in cruentam consecrationem, qua panem et calicem consecratos in corpus et sanguinem Domini transmutari credimus, a quodam principium accepisse dicas? nonne ab ipso Deo et Servatore nostro Iesu Christo, quemadmodum nos saera docent Evangelia? Prorsus ab eo. Quis vere ille est sermo, quo id traditur? *Hoc facite*, inquit, in meam commemorationem¹. Et D. Paulus: *Quotiescumque enim comeditis panem hunc, et calicem hunc bibitis, mortem Domini annuntiatis*². Quo modo, quoque ritu, ab ipso Servatore didicimus. Accipiens enim, inquit, panem, et gratias agens, fregit, ac dedit discipulis, et ait: *Accipite, comedite*. *Hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur et traditur: similiter et calicem, postquam cœnavit*, dicens: *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine*³. Id autem idem est quod et divus Mattheus inquit: *Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis effunditur*⁴. Quis vero scopus ac finis hujus traditionis? Quid aliud quam participatio Christi, et vita in Christo participantium æterna?

¹ I Cor. xi, 25. ² ibid. 26. ³ ibid. 24, 25. ⁴ Matth. xxvi, 28.

(1) Non te lateat lector, Nicolaum Methonensem episcopum Græcum esse, ac schismatiūm, Ecclesiæque Romanæ perduellēm: cuius exstat tra-

ctatus de processione Spiritus sancti a solo Patre in bibliotheca Vaticana). Quocirca circumspecte legendus, et separandum pretiosum a vili.

*Si quis enim, inquit, comedenter ex hoc pane, vivet in æternum⁵; et: Panis autem quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita⁶; et: Nisi manducetis carnem Filii hominis, et bibatis ejus sanguinem, non habetis vitam in vobis: qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam⁷; et rursus: Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in eo: Quemadmodum misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem⁸, et: Qui edidit me, et ille virer propter me⁹. Carnem enim suam quasi escam hamo circumponens, divina sua virtute, serpentem quidem deprimit, nos autem erigit. Papæ, quam expavescendum et tremendum mysterium! Qui hoc tradidit, Deus est, qui propter clementiam et beniginitatem suam homo quoque factus est, et tanquam ovis ad mactationem et mortem processit, ut obnoxium morti propter peccatum hominem morte eximeret. Causa hujus traditionis est, magni hujus beneficij recordatio. Corpus et sanguis Christi ea sunt, quæ hoc ritu perficiuntur; ritus finis, participatio Christi et vita æterna; quod idem est quasi dices, participantium deificatio, ut divus Paulus magna voce proclamat: *Calix benedictionis quem benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est¹⁰?* deinde subdit et rationem, quo pacto sumus corpus Christi, aitque: *Panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? quandoquidem unus panis, et unum corpus multi sumus: omnes enim uno pane participamus¹¹.* Quid enim est, ait, panis? Nimirum corpus Christi. Quid vero fiunt participantes? Nimirum corpus Christi; nam participantem corpore Christi, nos etiam ipsum efficimur. Nam quia universa nostra caro corrupta est a peccato, opus nobis fuit nova carne.*

μεθα: ἐπειδὴ γὰρ η πάσα ἡμῶν σάρκη ἐφθάρη ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας, ἐδίησεν ἡμῖν σαρκὸς νέας.

Quis ergo tam audax et prorsus temerarius existat, ut adversus hanc traditionem aliquid novi moliatur, mysteriumque falsitatis accuset. atque abroget eum, qui ita tradidit et instituit? *Si quis legem Moysis abroget, inquit Apostolus, sine misericordia ulla, sub duabus aut tribus testibus moritur: quanto dignus deteriori supplicio condensus erit, qui Filium Dei conculcarit, et sanguinem testamenti profanum existimaverit, et spiritum gratiae iniuria afficerit¹².* Verum quis ille, qui conculcat Filium Dei, et aliorum quæ diximus reus censemur? Nonne qui sanguinem ejus ingratus abrogat, nec admittit, et veracis ab omnique mendacio alieni oris traditionem et mandatum nibili facit? *Hoc est corpus meum, dicentis; et, Hic est sanguis meus; et, Nisi manducetis carnem Filii hominis, et bibatis ejus sanguinem, non habetis vitam in vobis.* Quid hæsitas? quid Omnipotenti impotentiam attribuis? Nonne ipse est qui ex nihilo omnia ut

μενον. Ο δὲ σκοπὸς τις, καὶ τὸ τέλος τῆς παραδόσεως; Τί δὲ, οὐ μετουσίᾳ Χριστοῦ, καὶ ζωὴ ἐν Χριστῷ τῶν μετεχόντων αἰώνιος; Ἐὰν τις γὰρ, φησὶ, φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰώνα· καὶ· Ο ἄρτος δὲ ὃν ἔγω δώσω, η σάρκη μου ἔστιν, ἣν ἔγω δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς· καὶ· Ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Τίοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ζωτοῖς· ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μονον τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· καὶ πάλιν· Ο τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μονον τὸ αἷμα, ἐν ἑμοὶ μένει, κάγω ἐν αὐτῷ. καθὼς ἀπέστειλε με δὲ ζῶν Πατήρ, κάγω ζῶ διὰ τὸν Πατέρα· καὶ· Τρώγων με, κάκεινος ζήσεται δι' ἐμέ. Τὴν γὰρ αὐτοῦ σάρκα ὡς δέλεαρ ἐν ἀγκετρῷ περιτιθέμενος, τῇ θειᾳ αὐτοῦ δυνάμει, τὸν μὲν δοτινον καθέλκει, ημᾶς δὲ ἀνάγει. Βαβαλίως φρικτὸν καὶ φοβερὸν τὸ μυστήριον. Ο παραδεδωκὼς τοῦτο, Θεὸς ἔστι διὰ φιλανθρωπίαν καὶ ἀνθρωπὸς γενόμενος, καὶ ως πρόσθιον ἐπὶ σφαγὴν καὶ θάνατον προερχόμενος, ήτα τὸν ὑπόδικον τῷ θανάτῳ διὰ τὴν ἀμαρτίαν ἀνθρώπου τοῦ θανάτου ἔξεληται. Άλιτα δὲ τῆς παραδόσεως, η τῆς μεγάλης ταύτης εὐεργεσίας ἀνάμνησις· νῦν καὶ αἷμα Χριστοῦ, τὰ τελούμενα· τῆς τελετῆς τέλος, μετουσίᾳ Χριστοῦ, καὶ ζωὴ αἰώνιος· ταύτον δὲ εἰπεῖν, τῶν μετεχόντων ἀκτεωτίς, ως καὶ θειότειος Παύλος μεγαλοφώνως βοᾷ, Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὁ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἔστιν; Εἴτα ἐπάγει καὶ λογισμὸν, πῶς γιγνέθα σῶμα Χριστοῦ, καὶ φησι· Τὸν ἄρτον δὲ κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἔστιν; διτὶ εἰς ἄρτος, δὲ σῶμα οἱ πολλοὶ ἔσμεν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ δυὸς ἄρτου μετέχομεν. Τί γάρ ἔστι, φησὶν, ὁ ἄρτος; δηλονός σῶμα Χριστοῦ. Τί δὲ γίνονται οἱ μεταλαμβάνοντες; δηλονότι σῶμα Χριστοῦ· μετέχοντες γὰρ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ημεῖς ἔκεινο γινόμενοι.

Τίς οὖν οὕτω θραύσεις καὶ πάντολμος, ως καινοτομεῖν τὴν παράδοσιν, καὶ παραγράφεσθαι τὸ μυστήριον, καὶ ἀφετεῖν οὕτω τὸν παραδόντα τε καὶ μαζιστα; Ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως, φησὶν δὲ Ἀπόστολος, χωρὶς οἰκτιρμῶν, ἐπὶ δυσὶν η τριστούμενον, ἀποθνήσκει· πόσῳ δοκεῖς χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας δ τὸν Γίλον τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος καθυβρίσας; Ἀλλὰ τίς δὲ καταπατῶν τὸν Γίλον τοῦ Θεοῦ καὶ τόλλα τὰ εἰρημένα κατηγορούμενος; Ἡ δηλονός, ως δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ διὰ τῆς ἀχαριστίας ἀφετῶν, καὶ μὴ ἀποδεχόμενος, καὶ τὴν τοῦ ἀψευδοῦς στόματος παράδοσιν τε καὶ ἐνταλμα ἔξουσινέζων; Τοῦτο ἔστι τὸ σῶμα μου εἰπόντος· καὶ, Τοῦτο ἔστι τὸ αἷμά μου· καὶ, Ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Γίλοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ζωτοῖς. Τί διστάζεις; Τί τῷ παντοδυνάμῳ ἀδυνατίαν περιέπτεις; Οὐκ

⁵ Joan. vi, 52. ⁶ ibid. ⁷ ibid. 54, 55. ⁸ ibid. 57, 58. ⁹ ibid. ¹⁰ I Cor. x, 16. ¹¹ ibid. 17. ¹² Hebr. x, 28, 29.

αὐτὸς ἔστιν δὲ μὴ ὅντος εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα παραγαγών, δὲ εἰς τῆς τρισυποστάτου θεότητος, ἐπ' ἀσχάτων τῶν χρόνων σαρκωθεὶς, καὶ δὲ τὸν ἄρτον εἰς τὸ αὐτοῦ σῶμα μεταβάλλεσθαι προστεταχώς; Τι πάλιν ζητεῖς αἴτιαν καὶ τάξιν φύσεως τῆς τοῦ ἄρτου μεταβολῆς εἰς τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα, καὶ τοῦ ὄντος καὶ οὗνου εἰς αἷμα· ἐπειδὴ ὑπὲρ φύσιν καὶ λόγον καὶ νοῦν καὶ ἔννοιαν ἔχει Παρθένου ἐτέθη; Ἀπιστήσεις ἄρτα καὶ τὴν ἔκ νεκρῶν ἀνάστασιν, καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς αὐτοῦ ἀνάληψιν, καὶ τὰλλα τοῦ Χριστοῦ θαύματα ὑπὲρ φύσιν, καὶ νοῦν καὶ ἔννοιαν ὑπειπεῖς. Τοῦτο τοι γίνεται, διτὶ τὸν Χριστὸν, οὐ Θεὸν ἀληθινὸν καὶ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ δμολογεῖς, ἀλλ' ἀρειανίζεις, μᾶλλον δὲ Ιουδαϊκεῖς.

'Αλλ' ίσως πάλιν ἀμφιβάλλεις καὶ ἀπιστεῖς, διτὶ οὐχ ὅρθες σάρκα καὶ αἷμα, ἀλλ' ἄρτον καὶ οἶνον. Περὶ οὐδὲνται σε χρή, ἀχάριστε καὶ ἀγνώμων, περὶ τὸν εὐεργέτην, διτὶ δὲ τὰ πάντα εἰδῶς Θεός, φιλανθρωπότεστος ὁν, οἰκονομικῶς τούτο ἐποίησε, τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀσθενεῖ συγκαταβαίνων, ἵνα μὴ ἀποστρέψωνται οἱ πολλοὶ τὸν ἀρρέβωντα τῆς αἰώνιου ζωῆς, καὶ δυσχεραίνωσι, σάρκα καὶ αἷμα βλέποντες. Διὸ διὰ τῶν συνηθεστέρων τῆς φύσεως τοῦτο γίνεσθαι ἡβουλήθη, συζεύξας αὐτοῖς τὴν αὐτοῦ θεότητα, Τοῦτο ἔστι τὸ σῶμα μου, καὶ. Τοῦτο ἔστι τὸ αἷμα μου, εἰπὼν· καὶ, Λάβετε, φάγετε, καὶ πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες εἰς ἀφεσιν ἀμαρτιῶν· καὶ πάλιν· Οἱ ἄρτος δὲ ἐγὼ δώσω, ἡ σάρκη μου ἔστιν, ἦν ἐγὼ δώσω διπέρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς· καὶ. Ἐάν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἀντοῖς. Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Διὸ τοῦτο αὐτῷ πιστεύοντες, οἵτω προσφέρομεν ἄρτον τέλειον, ζῶντα, εἰτούν σῶμα Χριστοῦ τέλειον, καὶ μετὰ τὸ πάθος διαμεμένης καὶ δλόκληρον οὐδὲ γάρ διτοῦν αὐτοῦ συντερίθη· καὶ τῆς θελας ζωῆς ἀχώριστον, τοιούτον οἰον αὐτὸς διπέρ τος ἡμῶν καὶ μέγας ἀρχιερεὺς καὶ θύτης καὶ θῦμα τοῖς οἰκείοις μύσταις παρέδωκεν· αὐτοὶ τε πάλιν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται τοῦ Λόγου καὶ ὑπηρέται τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ ἐπειδὴ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης, παρίδοντες πάντες μὲν τῇ ἐν Ἱεροσολύμοις, διπού καὶ διεῖσθαι διατελεῖσθαι· Μάρκος δὲ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ· Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας τῇ ἐν Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ· καὶ πάντες τῇ πανταχού Ἐκκλησίᾳ διὰ τῆς συγγραφεῖσης τῷ ιερῷ Εὐλημνοντι λειτουργίας παραδεδώκασιν· ἐν δὲ ταῦτα οὕτω ρήτως κεῖται·

« Μεμνημένοι οὖν ὃν δι' ἡμᾶς ὑπέμεινεν, εὐχαριστοῦμέν τοι, Θεὲ παντοκράτορ, οὐχ δυν διέλομεν, ἀλλ' δυν δυνάμεθα, καὶ τὴν διάταξιν αὐτοῦ πληροῦμεν· Ἐν δὲ γὰρ νυκτὶ παρεδίδοτο, λαβὼν ἄρτον ταῖς ἀγίαις καὶ ἀμώμοις αὐτοῦ χερσὶ, καὶ

A essent fecit? Unus trium personarum Divinitatis qui postremis temporibus incarnatus est, et panem in suum corpus transmutari jussit? Quid requiris causam et ordinem naturae, panis transmutationis in Christi corpus, et aquae (2) vinaire in sanguinem; cum supra naturam, rationem, mentem, et cogitationem, ex Virgine sit natus? Non credes itaque nec mortuorum resurrectionem, nec in celos ejus assumptionem, et alia Christi miracula supra naturam, mentem et cogitationem eminentia, Id tibi accidit, quod Christum, non Deum verum ac Filium Dei consideris, sed Arianismum vel potius Judaism recipis.

B At fortassis dubitas minimeque credis, quod non videas carnem et sanguinem, sed panem et vinum. Qua de re scias oportet, tui qui ingrato iniquoque animo erga beneficium affectus es, Deum qui omnia novit, cum humanissimus sit, provide hoc fecisse, ad bonum imbecillitatem se demittentem, ne aversarentur multi arrhabonem eternam vitam, et negre ferrent, carnem et sanguinem intuentes. Itaque rebus naturae consuetis hoc fieri voluit, his suam divinitatem conjungens, cum dixit: *Hoc est corpus meum;* et: *Hic est sanguis meus;* et: *Accipite, comedite, et bibite ex eo omnes, in remissionem peccatorum;* et rursum: *Panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita;* et: *Nisi manducetis carnem Filii hominis, et bibatis ejus sanguinem, non habetis vitam in vobis.* Hoc facite in meam commemorationem. Propter ea ei credentes, ita offerimus panem perfectum, vivum, sive corpus Christi quod perfectum etiam post passionem permansit et integrum (neque enim os ejus contritum est) et a divina vita inseparabile, plane quale ipse primus noster ac magnus Pontifex et sacrificus victimaque, suis ipsius discipulis tradidit: iisque denuo qui ab initio suis ipsis oculis Verbum intuiti sunt, eique ministrarunt, catholica Ecclesia ab extremis ad extremos usque orbis terrarum limites tradiderunt: omnes quidem Hierosolymitanæ, ubi et divus Jacobus primi magnique Pontificis frater ac successor, mysticam incruentamque Liturgiam exposuit. Petrus autem et Paulus Antiocheni; Paulus vero peculiariter, orbi universo; Marcus, Alexandrinæ; Joannes et Andreas. Asia et Europæ; omnesque universæ Ecclesiae ubiunque sit, per eam quam sanctus Clemens conscripsit Liturgiam, tradiderunt; quæ haec ita ad verbum habentur:

D « Memores igitur eorum quæ propter nos passus est, gratias agimus tibi, Deus omnipotens, non quantum debemus, sed quantum possumus, et eis statutum adimplemus. In qua enim nocte tradebatur, accipiens panem in sanctas et immaculatas suas

(2) Cauta lege: nam aqua non consecratur, nisi prius in naturam vini conversa, nec tute sentiunt, qui oppositum reputant.

manus, et elevatis oculis ad te Deum ac Patrem suum, fregit, deditque nobis dicens: Accipite ex eo, comedite: Hoc est corpus meum quod pro multis comminuitur, in remissionem peccatorum. Similiter et calicem ex vino et aqua temperatum, sanctificavit, deditque nobis dicens: Bibite ex eo omnes; hic est sanguis meus qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Hoc facile in meam commemorationem. Memores igitur passionis ejus, mortis, resurrectionis, reditus in caelos et futuri ejus secundi adventus, in quo veniet judicaturus vivos et mortuos, redditurusque cuique secundum opera sua, offerimus tibi regi ac Deo, secundum ejus institutionem, panem hunc, et hunc calicem, gratias tibi per eum agentes, quod nos fueris dignatus adstare coram te et tibi sacrificare. Et te rogamus ut propitio serenoque vultu respicias supra haec proposita dona coram te, tu qui nullius indiges, Deus: et tibi complacitum sit in eis ad honorem Christi tui, et mittere digneris sanctum tuum Spiritum super hoc sacrificium, testem passionum Domini Jesu, ut efficiat panem hunc, corpus Christi tui; et calicem hunc, sanguinem Christi tui.»

Et iterum Magnus ille Paulus: *Ego accepi a Domino quod ei tradidi vobis: quod Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, et benedixit, fregit, dixitque: Accipite, comedite; hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur. Hoc facile in meam commemorationem. Quotiescumque enim comeditis panem hunc, et calicem hunc bibitis, mortem Domini annuntiatis, donec veniat¹². Si vero censes, hoc quod a nobis perficitur, illo minus esse, nescis Christum etiam hoc tempore operari, nuncque adesse: Ego enim vobis cum dies universos ad consummationem usque saeculi¹³, pollicitus est. Hoc item mysterium summopere admirans quasi obstupescens divus Apostolus, cum timore Dei ac fide ut digne ei participemus adhortatur, et supplicium transgressoris definit: Quicunque comederit, inquiens, panem hunc, aut biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini¹⁴. Id perinde est, ac si dixerit (divi Chrysostomi sententia): Quemadmodum tradidit quidem eum Judas, in eum vero petulanter debaochati sunt Judaei: ita dedecore et infamia eum afficiunt, qui sanctissimum ejus corpus indigne ore sumunt, et corpori admovent impuro. Itaque inquit, Probet seipsum homo; non alter alterum, hoc enim judicare est, sed primum quisque seipsum: et sic de pane edat: et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans, hoc est, perpendens et considerans corpus Domini¹⁵ propositum. Quod si is, qui per se in aliquod humanorum vitiorum delapsus est, et indiscrete accessit, ut indigne communicans, tanta*

A ἀναβλέψας πρός τὸν Θεὸν αὐτοῦ καὶ Πατέρα, καὶ κλάσας ἔδωκεν ἡμῖν, εἰπών· Λάβετε ἐξ αὐτοῦ, φάγετε, τοῦτο ἔστι τὸ σῶμά μου τὸ περὶ πολλῶν θυρπτόμενον εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν. Ωσαύτως καὶ τὸ ποτήριον κεράσας ἐξ οἴνου καὶ ὑδατος, καὶ ἀγιάσας ἔδωκεν ἡμῖν λέγων, Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτο ἔστι τὸ αἷμά μου τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἡμέραν ἀνάμνησιν. Μεμνημένοι τοίνυν τοῦ πάθους αὐτοῦ καὶ τοῦ θανάτου, καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς εἰς οὐρανοὺς ἐπανόδου, καὶ τῆς μελλούσης αὐτοῦ δευτέρας παρουσίας, ἐν δὲ ἔρχεται κρίναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, προσφέρομεν σοι τῷ βασιλεῖ καὶ Θεῷ, κατὰ τὴν αὐτοῦ διάταξιν, τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο, εὐχαριστοῦντες σοι δὲ αὐτοῦ, ἐφ' οὓς κατηξίωσας ἡμᾶς ἵστανται ἐνώπιόν σου καὶ λεπτανεῖν σοι· καὶ ἀξιοῦμέν σε, δπως εὑμενῶς ἐπιβλέψους ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα ἐνώπιόν σου, σὺ δὲ ἀνενδεῆς Θεός, καὶ εὐδοκήσοις ἐπ' αὐτοῖς εἰς τιμὴν τοῦ Χριστοῦ σου· καὶ καταπέμψοις τὸ ἄγιόν σου Πνεύμα ἐπὶ τὴν θυσίαν τελτην, τὸν μάρτυρα τῶν παθημάτων τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, δπως ἀποφήνοι τὸν ἄρτον τοῦτον, σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου, τὸ ποτήριον τοῦτο, αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου,

Καὶ πάλιν δὲ μήγας Παῦλος· Ἐγώ παρέλειψον ἀπὸ τοῦ Κυρίου, δὲ καὶ παρέδωκα δικῆν, δὲ τὸ Κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ δὲ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔκλασε καὶ εἶπε· Δέσποτε, φάγετε, τοῦτο μου ἔστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ δικῶν κλώμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἡμέραν ἀνάμνησιν. Οσάκις γάρ δὲ ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὰ ποτήρια τοῦτο πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε ἄχρις οὐδὲ δὲ ἔλθῃ. Εἰ δὲ ὑπονοεῖς τοῦτο τὸ παρ' ἡμῶν ἐπιτελούμενον ἔλαττον εἰπειν εἰκενούν, οὐκ οἶδας δὲτο Χριστὸς καὶ νῦν ἐνεργεῖ, καὶ νῦν πάρεστιν· Ἐσομαι γάρ μεθ' ὑμῶν τὰς ἡμέρας ἄκρας ἄχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνας, ἐπηγγείλατο. Τοῦτο τὸ μυστήριον πάλιν ὑπερεκπληγτόμενος δὲ θεος Ἀπόστολος, μετὰ φόδου Θεοῦ καὶ πίστεως ἀξίως ἡμᾶς αὐτοῦ μετέχειν παρακαλεῖται, καὶ τιμωρίαν τοῦ παραβαλνοντος ἀφορτεῖται· Ὅς δὲ ἐσθίῃ, λέγων, τὸν ἄρτον τοῦτον, ή τίνη τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἐνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου. Ταῦτα δὲ εἰπεῖν (κατὰ τὸν θεον Χρυσόστομον), παθόπερ παρέδωκε μὲν αὐτὸν Ἰούδας, ἀπαρφύνησαν δὲ εἰς αὐτὸν Ἰουδαῖοι, οὕτως ἀτιμάζουσιν αὐτὸν οἱ τὸ πανάγιον αὐτοῦ σῶμα ἀναξίως τῷ στόματι δεχόμενοι, καὶ ἐναγεῖ προσφέροντες σώματι. Διδ φησι· Δοκιμαζέτω ἄνθρωπος ἐκυρών, οὐχ ἔτερος τὸν ἔτερον· τοῦτο γάρ κρίναι ἔστιν· ἀλλὰ πρῶτον ἔκαστος ἐκατόν· Καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθίεται, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· δὲ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρήμα ἐκτιῆται καὶ πίνεται, μὴ διακρίνων, τυπέστιν ἐξετάζων καὶ ἐννοῶν τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου προκείμενον. Εἰ δὲ δὲ καθ' ἐκυρών ἐν τινὶ

¹² I Cor. xi, 23, 24. 27. ¹³ Matth. xxviii, 20. ¹⁴ I Cor. xi, 27. ¹⁵ ibid. 28. 29.

τῶν ἀνθρωπίνων δλισθαίνων, καὶ προσιών ἀδιακρί-
τως, ὡς ἀνεξίως μετέχων, τοσαύτης ἔξιονται τῆς
κατακρίσεως· δὲ περὶ αὗτὴν τὴν Ἱερουργίαν ἔκαμπ-
τάνων, καὶ ἀμέσως αὐτὸς τὸ Κυριακὸν καθιερίζων
σῶμα καὶ ἀπαρνούμενος, τὴν τε παράδοσιν ἀβε-
τῶν, καὶ τὸν παραδεδωκότα καταπατῶν, τίνος ἐν
εἴη καὶ πόσῳ μᾶλλον χειρονός τε καὶ μείζονος
ἔξιος καὶ κτητηγορίας καὶ τιμωρίας; Ἐρ' οὐ φρί-
κης γέμει τὰ εἰρημένα; ἀρ' ὑπολέλειπται τις
διπερβολή τῷ τῆς καινοτομίας καὶ παραβάσεως
καὶ ἀθετας τολμήματι; Ἀλλὰ ῥῦσαι, Κύριε, διὰ
τοῦ ἑλέους σου τοιαύτης ἀπάτης τε καὶ παραφρο-
σύνης πάντας τοὺς μὴ ὅρθως διολογοῦντας τὸν δφ'
ἡμῶν Ἱερουργούμενον ἄρτον καὶ οἶνον, σῶμα τέλειον
καὶ αἷμα τίμιον εἶναι τοῦ Χριστοῦ σου.

A mulctatur condemnatione: qui in ipsam consecrationem peccat, et immediate ipsum Dominicum contumeliis afficit corpus atque negat, traditionemque abrogat, et auctorem qui tradidit, concusat, quanam fuerit, et quanto magis deteriori ac majori dignus tum accusatione tum suppicio? Horrore plena sunt ea dicta? Reliquumne est ullum novi facinoris, prævaricationis, impietatis genus, quod ad hanc sceleris audaciam accedere possit? Verum libera, o Domine, per tuam misericordiam ab hac impostura et dementia omnes eos qui non recte confitentur, quem consecramus panem et vinum, corpus perfectum et sanguinem pretiosum esse Christi tui.

ANNO DOMINI MCXCI.

EUSTATHIUS

THESSALONICENSIS METROPOLITA

NOTITIA.

(Fabric. *Biblioth. Gr.* ed. Harles, t. XI, p. 282. — Subjiciuntur notæ quas addidit Opusculorum Eustathii editor, D. Theoph. Lucas Fridericus Tafel in libro *De Thessalonica ejusque agro*, p. 351).

Eustathius Cpolitanus (a), monachus S. Flori (b), sive illius monasterii quod sedi SS. Flori et Lauri in urbe Cpoli vicinum erat. Ita enim malo cum Baudurio verba τοῦ κατὰ Φλῶρον, apud Demetrium Chomatenum, interpretari, quam cum Cangio, *diaconum ad Flori adem* (c). Deinde libellorum supplicum magister, magister rhetorum (d), hinc *Magnæ Ecclesiæ Cpol. diaconus* (e), et ex designato Myrensis Ecclesiæ episcopo archiepiscopus, Thessalonicensis, insigni virtutis et

(a) Ubi Eustathius natus sit, Fabricius nullibi monstraravit. Aliud enim est probare, aliud asseverare. Sed fuit genere et natalibus Cpolitanus, quod jam per me patet. Eustathius in narratione *de Thessalonica urbe a Latinis capta*, num 55: Ἡμεῖς (Eustathius de se) γοῦν φθάσαντες τὴν τῶν πολεμίων ἔποδον, τοὺς δύοις μεθ' ἡμῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἤσαν τάκνα, ἐξεστέλλαμεν (a. 1485. εἰς τοὺς ἐπωτῶν, κ. τ. λ. Eustathii familia me latet, namque ejus nomen, ut aliorum clericorum, est monasticum.

(b) Demetrius Chomatenus in responso, etc. (Leunclovii *Jus Græco-Rom.* vol. I, pag. 517): Τοῦ γὰρ σοφωτάτου ἐκείνου Εὐσταθίου τοῦ κατὰ Φλῶρον διακόνου ὄντος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ μαίτορος τῶν ὁρτόρων, κ. τ. λ. Ubi Μεγάλη Ἐκκλησία quid aliud erit quam magna illa Sophiana? Dein illud τοῦ κατὰ Φλῶρον idem mihi est quod monachi e monasterio S. Flori. Quod ni admiseris, non habebis expressum ecclesiæ (s. monasterii) nomen. Nemini enim rerum Byzantinæ runt intelligenti incognitum est, ecclesiæ et monasteria Græcorum e conditoribus sanctisque nomen traxisse. Quid ergo est illud: ecclesiæ JUXTA

S. Florum sitz? In fine hujus expositionis noto, Eustathium Cpoli eruditum fuisse, et quidem in monasterio S. Euphemio. Videatur ejus epistola 30: Καὶ τοὺς καλούς μού ποτε συντρόφους, τοὺς τῆς εὐεργέτειδος μου ἀγίας Βαφῆμιας κληρικούς.

(c) Titulus hujus muneris seu dignitatis aulicæ, de quo v. Du Cangium s. v.. est hic: Ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων. Exemplum supplicationis habes apud ipsum Eustathium epist. 17: Τοῦ αὐτοῦ, γεγονότος ἐπὶ τῶν δεήσεων. "Εγεις, ίδοι, πανσέαστε μου αὐθίντην, πρώτην τοῦ Εὐσταθίου δέσιν· καὶ σοι ἐγκαντίω εὐτυχῶς τὸ δρφίκιον, κ. τ. λ.

(d) Hoc munus (sc. professoris rhetorices), quo Eustathius Cpoli functus erat, ipse respicit epistola 45: Τὸ δὲ καὶ δινειδίζειν, τύφωο ἡμάς παθεῖν, ἢρ' οἰς τῷ σοφιστικῷ βαθμῷ προσεΐγειν, μηδὲ σύ γε ἔτι, κ. τ. λ.

(e) Ad diaconatum suum Cpolitanum alludit Eustathius epistola 34: Τεχμήριον δὲ ὁ σύνδουλός μου καὶ ποτε συνδιάκονος, κ. τ. λ. Eo munere fungens Pindaricos suos commentarios scripsit, quorum inscriptio: Τοῦ αὐτοῦ ἔτι: ἐν διαχόνοις δύοτος πρόλογος τῶν Πινδαριῶν παρεκβολῶν. Idem vita Eustathianæ studio alia quoque summi

eruditio laude floruit temporibus Manuelis, Alexii, Andronici et Isaacii Angeli Comnenorum, adhuc superstes a. 1194. Magnis laudibus mactatur a Niceta Choniate in Annalibus libro VIII, pag 238, 334, et a Michaele Psello in epistolis ineditis (ex quibus nonnulla affert Cangius Glossario Graecis in Πγτωτ). Defunctum pro funere laudarunt Euthymius et Michael Choniates, quorum orationes miss. Oxonii in bibl. Bodleiana codice Barocc. CXXI. Euthymius inter alias celebrat *fasces epistolarum*, quas, ait, se habere Eustathii, manu ipsius exaratas. Epistolas Eustathii ad Psellum in codice regio evolvit Cangius pag. 1296 Glossarii Graeci. De commentariis ejus editis uberrimis atque pererudit in Homerius dixi lib. II, cap. 3, et de commentarii in Dionysium Periegetem, quos Joanni Ducæ, Andronici Camateri (de quo supra pag. 286. ed. vet. lib. IV. cap. 2) filio, inscripsit. In eodem, quem paulo ante memorabam, codice Barrociano habentur plura Eustathii adhuc inedita, ut *Oratio in [ad] Manuelem Comnenum imp. Supplicatio ad eundem imp. nomine civitatis Thessalonicae [Cpoleos], cum siccitate laboraret. Iessus [?] in fratris suis obitum.* In catalogo mstorum bibliothecæ Scorialensis observavi memorari orationem ab Eustathio Thessalonicensi archiepiscopo habitam ad eos qui in templo erant S. Demetrii μυροβλύτου, in principio inductionis anno 6702 (Christi 1194) [a] Eustathii Commentaria in Jo. Damasceni carones sive hymnos citat Allatius *De consensu utriusque Ecclesiaz*, pag. 613, 614, et in Diatriba de Georgiis, pag. 319 seq. (1).

viri scripta debentur, se. Homericæ, Dionysiaca, Aristophanea. De ultimis v. ipsum in procœmio Pindaricorum cap. 35. Cujus ecclesia Copolitanæ diaconus fuerit, non satis liquet. Putem, Sophianæ, coll. Demetrio Chomateno supra cit.: Τοῦ γὰρ σοφωτάτου ἔκεινου Εὐσταθίου τοῦ κατὰ Φλώρου διαχόνου ὅντος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, x. t. λ. Ubi Μεγάλη Ἐκκλησία vix aliud significabit, quam principem omnium ecclesiarum regni Byzantini, scilicet Sophianam seu Sophiam Copolitanam. In fine noto, titulum Eustathianorum commentariorum

in Dionysium scriptorum apud Bernhardium (p. 67) sic exhiberi: . . . Εὐσταθίου διαχόνου ἐπὶ τῶν δεήσεων καὶ ματσώρων τῶν βητόρων, x. t. λ. Ubi inter διαχόνου εἰς ἐπὶ inserendum videtur κατ. Quid enim erit, διάκονος ἐπὶ τῶν δεήσεων? Postremo quo ordine honoribus suis Copolitanis positus sit Eustathius, altioris indaginis esse videtur.

(a) Vixit certo anno adhuc 1192. Cf. Eustathii: *Allocationem ad Isaacium Ang. post Serbos fugatos.*

(1) Haec Commentaria primus edidit card. Mai in *Spicil. Rom.* tom. V, anno 1841. Eorū.

EUSTATHII THESSALONICENSESIS METROPOLITÆ ORATIO IN PSALMUM XLVIII

Sancti Patris nostri Eustathii, Thessalonicensis A Τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Εὐσταθίου, μετροπολίτου Θεσσαλονίκης, εἰς τὸ . . . Ἐκοπλαστιν εἰς τὸν αἰώνα, καὶ ζήσεται εἰς τέλος. » Διαλαμβάνει δὲ διδασκαλικὸς οὗτος λόγος καὶ περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ ταπεινώσεως, καὶ νηστείας, καὶ λούματος, καὶ εὐχῆς, καὶ λοιπῆς ἐναρέτου διαγωγῆς.

1. Non potest fieri, o fratres, ut quispiam inter vos remissus aut languens, nec prorsus ad bonum experrectus, laudem aliquam qua Deo acceptus fiat aut aliud pulchri inveniat. Scimus enim nihil eorum quæ in vita desiderabilia sunt, sine labore ac studio hominibus tribui, ne illa quidem quæ corpori enutriendo inserviunt, siquidem cibi alimentaque neque gratis neque sponte hominibus contingunt. Cætera B enim animalia pabulis sponte crescentibus nutriri solent et pinguescere cibis a natura beni-

α'. Οὐκ ἔστιν, ὁ ἀδελφοῦ, ἀνιέμενόν τινα ἐν ἡμῖν καὶ ἀναπίπτοντα, καὶ μὴ δλως ἐγρηγορέτε εἰς ἀγαθὸν, ἐπαινὸν ποθεν εὐρέσθει θεοφιλῶς, ή ἄλλο τι καλόν. Οἶδαμεν γὰρ μηδὲν τῶν ἐν τῷ βίῳ ἐφετῶν ἀπόνως ἀνθρώποις περιγίγνεσθαι, μηδ' αὐτὰ, δόπσα τὸ σῶμα τρέψειν οἴδεν, οὐτα μηδὲ τοῦ θρηπτικοῦ ἑράνου τυχαίου καὶ αὐτομάτου δυτος ἐν ἀνθρώποις. Ζῶντος μὲν γὰρ ἐτεροῖς θρέψεται εἰκαταὶ ἐνθύσεσι, δε οὔτε ἄρατος, οὔτε σπόρος αὐχούσι προάγειν, καὶ ἀρετὴ ζωτικὴ ἐντεῦθεν τῷ τοιούτῳ ζώφει προγενήσε-

ταῖς ἀνθρωπος δὲ, τὸ ἐν κόσμῳ ἄριστον ζῶον, τὸ θεοῦ ἔργον, τὸ εἰς ἡγετεῖαν ἐκεῖθεν εὐφυὲς, τὸ μὴ τεταγμένον ἀναπίπτειν, ἀλλὰ καὶ εἰς δεινηστὸν παραγγέλλον, διειστέται νοερῶς, καὶ κοπίσει, καὶ ἕδρῶτας ἐκχρινεῖ, καὶ πονήσεται καλὸν ποιῆσαι· καὶ οὗτοι τεύξεται τῆς ἐφέσεως, οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ συνεπιλεμβανομένου θεοῦ.

per laborabit, et sudoribus madebit, et bonum facere contendet, atque hoc modo ad desiderata pertinet, non simpliciter per se, sed adjuvante Deo.

β'. Εἰ δ' ὅτι κυριεύειν τῶν ἐπὶ γῆς αὐτὸς τέτακται, ἀξιοῖ ἀνείσθαι, καὶ θελεῖ ἀνακείσθαι, καὶ μὴ πρὸς ἀγαθοῖς κόποις εἶναι, ἀλλὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον αὐτὸν ἐναγετῷ κοπιᾷ εἰς καλὸν, καὶ μοχθεῖν ἐπ' ἀρετῇ ὅποις τὴν θεόθεν αὐτῷ δεσποτεῖαν ἐπικοσμήσει. Πραδέδοται γάρ, καὶ οὐκ ἔστιν ἀντειπεῖν, ὅτι φροντιστικὸς ὁ μάλιστα δι πλειόνων κρατῶν· διὸ καὶ τοσάντης ἔχρησην τῷ ἀρχοντὶ μετεῖναι σπουδῆς καὶ βουλῆς καὶ ἐντρεχείας, ὡς μηδὲ παννύχιον ἔκειναι καθεύδειν αὐτόν.

γ'. Εἰ γοῦν βασιλεύει τῶν ἐπὶ γῆς ἄπας ἀνθρώπος, καὶ μάλιστα δι σπουδαῖος, ἐνθυμείσθω καὶ μελέτωρ ἐκπούτου τε εἶναι τοῦ ἑνὸς, καὶ δι' αὐτοῦ οὐδενὸς, κατὰ τὴν παλαιὸν προχοιμίαν, καὶ τῶν ἄλλων δὲ, δυοὺς ὑπὸ αὐτῷ ἔταξεν δι Θεός· καὶ μὴ θελεῖτω ἀπονητή, ἐπήβολος ἐναρέτου γίνεσθαι πρόγυμπτος, ἐπιποκοπύμενος εἰς κενὸν κατὰ τοὺς διειροπολοῦντας καὶ εὑρίσκοντας ἐνώπιον τὰ διὰ πόθου αὐτοῖς, Βαλλέτω δὲ εἰς νοῦν καὶ σφὸν ἔκεινον παλαιὸν, δι πατίζων τοὺς ἔθελοντας μὲν ἐν ἀγαθοῖς εἶναι, δικούντας δὲ κοπιᾷν καὶ οὕτω κτεῖσθαι τὸ θελητὸν, ἀπησχόλησε φωνῇ, ἴστορησάμενος ὡς ἐπὶ τρυφῇ· καὶ ἐπλάσασθε τινὰ βίου παλαιτατον, ἐν φυσίᾳ τε ζῶσα, τὰ τε κρέα ἔφερε καὶ διπά ταῖς τραπέζαις ἀπραγμάνως ἐπέτρεψεν εἰς ἔστιαν μακαρίαν καὶ εὐδαιμονίαν, καὶ ζωμοὶ λιπαροὶ ποταμῆδὸν ἔρρεον εἰς χρῆσιν τοὺς δριγνωμένους, καὶ πτηνὰ καλὰ εἰς βρῶσιν κατεπείναντας ἔτοιμα τοῖς δαιτυμάσι, καὶ τοῖς ἔκεινων ἐμπίποντα στόμασι παρεβύνοντα, καὶ ίχθύες δὲ διπειντες ἵστους, ἐπειδὸν θύτερην μέρος κατεργασθέντες πυρὶ, μετεστρέψοντο αὐτοκύλιστοι ἐπὶ θάτερα, καὶ οὕτως εἴθετοι γεγονότες ἀρτύσαι τράπεζαν, καὶ ἀρθέντες μετέωροι ταῖς τραπέζαις ἐνεκυβίστων· καὶ ἐπρύων οὕτως ἐξ αὐτομάτων οἱ τότε διάταλες ἔπουνοι.

δ'. Καὶ ἔξεστο μὲν ταῦτα δι σφὸς ἔκεινος λαλῶν εὐτέραπελα κατὰ τῆς Ἀσκραίας μούστης (ῶς ἂν τις εὐθυδόλως νοήσοι), ἐφ' οὓς χρύσεον ἔκεινη ἀργαῖον ζωάσσαται γένος ἥγαλμάτως, μεταλλεύσσαται δέξιῶς, καὶ χρυσοχοῖκῶς χονεύσασσα. Καὶ τὰ τρῶτα μὲν αὐτὸς ἐπειτα δὲ εἰς ἀργύρεον αὐτὸς διεπειβάσει, καὶ θάνατον ἐρβήτορευσε τοῖς τότε γλυκούν, οἷα καὶ ὄπνον, ἥρστώνη βίου καὶ ἀπόνυψη ζωῆς ἀνάλγητον καὶ αὐτὸν ἐρεπόμενον. Διαγραψάμενος δὲ οὕτως δι αὐτεῖος ἔκεινος, καὶ γοητεύσας ἀκούς, ὡς καὶ διειροπολεῖν τρυφὰς καὶ τραπέζωματα, οὐ φαύλως, οἵματι, καθίκετο τῶν εἰς μάτην χρυσωμένων, καὶ τὸν κόλπον διὰ κενῆς ἀναπτενύντων, ἐξαπλούντων δὲ καὶ τὰ χείρες,

PATR. GR. CXXXV.

A gna productis, ad quorum incrementum neque aratro, neque semente opus est, et quibus vis vitalis in animalibus conservatur: homo autem, animal in haec terra praestantissimum, opus Dei ad opera divina aptissimum, homo, inquam, non ad languescendum compositus, sed continuo motui destinatus, quando rationaliter vivit, semper laborabit, et sudoribus madebit, et bonum facere contendet, atque hoc modo ad desiderata pertinet, non simpliciter per se, sed adjuvante Deo.

B 2. Tantum autem abest ut ideo, quod dominus terrae constitutus est, languescere et otio sese dedere et a bonis laboribus cessare permittatur, ut illo ipso etiam magis impelli debeat ad pulchrum sectandum et virtuti studendum qua dominum divinitus ipsi concessum condecoretur. Traditum enim est neque negari poterit, eum qui majori imperio gaudet, plurimis curis esse implicitum: quare etiam imperator tanto studio et meditatione et labore opus habuit, ut ne tota quidem nocte dormire potuerit.

C 3. Jam vero si quilibet homo, et in primis virtutis studiosus, rerum terrestrium dominus est, conetur sui ipsius solius, id est, ut vetus proverbium ait, nullius curam gerere; sed reliquorum quos Deus ei subjecit, neque desideret sine labore ac studio virtutis compos fieri, spes vana deceptus ad instar illorum qui somniis confidunt et cupita jam sibi adesse autumant: sed potius animum advertat ad illum veterem philosophum, qui, ut illudetur iis qui bonis quidem frui desiderant, sed labore desiderata acquirere recusant, fabula quadam de mollitie excogitata tempus olim fuisse dixit, quo victima vivens, carnes autem coctæ assidueque ad mensas accubabant hominum in beatis habitationibus feliciter degentium, liquorum porro dulcium torrentes velut ad nutum desiderantium affluebant, aves quoque deliciosa mensarum accubitoribus advolantes, totæ ad esum idoneæ illorum ori sese immitebant, pisces denique se ipsos assantes, ubi igni admoti ex una parte tosti essent, sua sponte in alteram partem se convertebant, quo facto mensis jam aptæ, impetu gratuito provoluti convivis se offerebant, adeo ut illius aevi homines sine omni labore deliciis sponte affluentibus abundarent.

D 4. Hæc sapiens ille retulit, lepores imitans musæ Ascrææ (uti facile quis intellexerit), siquidem illa eodem modo quo artifex peritus aurum conflare et in diversas formas diducere novit, antiquum hominum genus tanquam aurum representavit. Et hoc quidem ab initio fuit. Postea autem illud ad argenteum depresso, et iis qui tunc viverent, mortem dixit suisse dulcem, somni similem, vitæ suavi ac laborum dolorumque experti insecuram. Dum autem sapiens ille hanc fabulam lepide enarravit et aures demulsi ad somniandas omnis generis delicias, haud male, opinor, traduxit illos qui frustra os diducunt, et in-

cassum sinum aperiunt et ambas manus extendunt, ut cibo repleantur, et divitias colligant, et desiderata prehendant nullo labore adhibito.

5. Luctandum ergo nobis est, o fratres, et laborandum, et contendendum, et sudandum, siquidem haud aliter, sed hac sola ratione, ad bona atque honesta pervenire licet. Ad quod probandum profero illud (quamvis minutiarum studiosus videar) a profanis dictum: Nihil succedit sine labore. Et quamvis sexcenta alia habeam (non, velut ostentator quis dixerit, quae eructem, sed quae commode referam), lubenter omitto, ut ne ambitionis male opportunae vituperium incurram. Cum autem in sacro Scripturæ thesauro peropportune invenerim sanctum characterem quo propheta magnus, sanctissimus David, ut in tabula Sinaitica, descripsit mentem divinam, prælegam vobis verba quibus de viro Deo dilecto dicit: « Laboravit in sæculum, et vivet in finem¹: » id est, non laboravit quando habuit, sed per omne vitæ tempus: sæculum enim sensu altiori acceptum cujuslibet hominis tempus vitæ designat. Propterea igitur inveniet talis finem bene ac feliciter vivendi, velut si quis ærumnose terram exercet aut mare tractat, et ejusmodi labboribus vitæ necessaria sibi comparat, etiam si eorum quibus opus habet, aliquo careat in posterum, et imprimis quando senectus molesta inguerit, ubi dulces labores deficiunt et ærumnæ senii importuni incipiunt, quando nimirum octagesimum annum excesserimus, ut David canit. Tunc enim is qui hoc sæculo laboravit, id est tota vita, primum æstate juvenili, deinde virili, denique senili, qua nervi laborantium remittuntur, is, inquam, vivet in finem utpote qui, quæ cum labore acquisivit, in vitam deposit futuram, non formicarum instar quæ de anno in annum laborant ut vivant, sed quemadmodum decet hominem domini vel regis more viventem, et qui ab ipso Deo in hoc constitutus est fastigio.

6. Cum autem loquimur de virtutibus quibus qui in sæculum laborat, in finem vivet, necessario addemus beneficentiam et veram amicitiam. Qui enim cum Dei amore et perpetuo laborat, et ita dignus fit beneficiis Dei qui omni carni nutrimentum suppeditat, is sane, siquidem pro viribus communicat indigentibus, et amicis necessaria donat, D inveniet illinc quibus in senectute vitam sustentet, quoniam illi ipsi quorum necessitatibus prius succurrerit, ipsi necessaria retribuent et, quantum fieri potest, officio suo erga eum fungentur, honestosque se exhibebunt et gratiam referent. Jam vero si forte boni memoria ex illorum mente dilapsa fuerit, Deus tamen qui abunde distribuit, qui amicitiae arbiter et beneficiorum nostrorum retributor existit, non permittet ut ille non in finem vivat, ut Propheta ait, sed remunerabitur et præ-

A ως καὶ ἐμφαγεῖν εἰς κόρον, καὶ πλοῦτον κατακολπίσαι, καὶ δράκασθαι τῶν ποθουμένων δίχα κοπιάτος.

ε'. Μοχθητὸν οὖν, ὡς ἀδελφοί, καὶ κοπιάτον, καὶ πονητὸν, καὶ ἰδρωτὸν ἐπ' ἄγαθοῖς, ὡς μὴ κατά τινα τρόπον ἔτερον, ἀλλὰ τοῦτον δὴ καὶ μόνον περιγενησομένοις ἡμῖν τοῦ κατορθοῦν τὸ καλά. Καὶ παραγαγεῖν μὲν εἰς μαρτυρίαν τὸ « μηδὲν ἕτυχεῖν δύνει πόνου, • εἰς τοσοῦτον στενολεσχῶν, παράγω σίᾳ ἑκατερικόν. Μυρία δὲ καὶ ἄλλα ἔχων (οὐ, καθά τις δὲ περιστολόγος ἔρει, ἑξερεύκασθαι, κατ' εὐπορίαν δὲ προβαλέσθαι), ἀφίημι ἀπολεγόμενος τὸ ἀκτίρως φιλότιμον. Κριόλις δὲ τοῦ ἱερωτάτου γραφικοῦ θησαυροῦ ἀναλεξέμενος ἄγιον χαρακτῆρα, ἐν φῷ προφήτης μέγας καὶ ὑπερβάλλων ἄγιος δὲ Δαυὶδ ἔξετυπώσατο νοῦν θείον, δσα καὶ ἐν Σικαΐκῃ πλακί, ἀναγνώσομαι δύμιν διαλαμβάνοντα ἔκεινον περὶ θεοφιλοὺς ἀνδρὸς, ὡς καὶ « Ἐκοπίασεν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ζήσεται εἰς τέλος, » διπερ ἔστιν ἀνοπίασεν οὐ τυχό τως, ἀλλὰ δλην τὴν κατ' αὐτὸν ἐν βίῳ ζωὴν· « αἰών » γάρ ὧμολόγηται σεμνότερον λέγεσθαι καὶ « δ χρόνος » τῆς ἐκάστων ἀνθρώπων ζωῆς. Οὐκοῦν δι' αὐτὸν τέλος δ τοιούτος ἐμρήσει τὸ καὶ εἴς ζῆν καὶ μακαρίως διὰ βίου περιεῖναι, δμοιον ὡς εἰς καὶ κυπόμενός τις ἔκκοπος παρὰ γῆν, ἢ πονούμενος περὶ φάλασσαν, πορίσται τοιούτοις μόχθοις ἐπειτὴ τὴν ζωὴν, ὡς καὶ αὐτὸν τι τῶν δεδυτῶν αὐτὸν ἐπιλιπεῖν τοῦ λοιποῦ, καὶ μᾶλλον, δτε τὸ γῆρας ἔγκρατῶς αὐτοῦ ἀμφιστεῖται, περὶ δὲ ουντελοῦνται μὲν οἱ γλυκεῖς ἔργατικοι πόνοι καὶ κόποι, ἐνάρχονται δὲ οἱ τῆς ἀργαλάτας γηραλέτης, οἱ μετὰ τὰ ὅγδοήσοντα τέτη, ὡς φάλλει Δαυὶδ. Τότε γάρ δ τὸν αἰῶνα τοῦτον πονήσας, ήγουν τὴν κατ' αὐτὸν δλην ζωὴν, πρώτην τὴν νεωτερικήν, εἰτα τὴν ἀκμαίαν, καὶ ἐφεξῆς τὴν ὡμογεροντικήν, μεθ' δὲν ὑποχαλάται τὰ νεύρα τοῖς κάμνουσι, ζήσεται διὰ τέλους, οἵ προεπόνησεν, ἀποθέμενος ἐς βίον αὐτὰ, οὐ κατὰ μύρμηκας, οὔπερ δὲ δι' έτους εἰς έτος πονοῦνται, καὶ οὕτω ζῶσιν, ἀλλ' ὡς ἀνθρώπῳ ἐπιτρέπει βιοῦντι δεσποτικῶς, εἰτ' οὖν βεσιλικῶς, ὡς καὶ πέπλασται πρὸς τοῦ θεοῦ.

ζ'. Συνεισακτὸν δὲ τοῖς τρόποις, δι' ὃν δ εἰς τὸν αἰῶνα κοπιάσας ζήσεται εἰς τέλος, καὶ τοὺς δὲ εὑεργεσίας καὶ τοὺς δρθῶν φιλικούς. Ο γάρ κοπιῶν θεοφιλῶν δίμα καὶ διηνεκῶς, καὶ ποριζόμενος οὗτος τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ, δε δίδωσι τροφὴν πάσῃ σπερκῇ, ναὶ δὲ καὶ δ μεταδίδους τῶν εἰς χρεαν τοῖς αὐτοῦ δεομένοις, ὡς δύναμις, χορηγῶν δὲ καὶ φίλοις τὰ καθῆκοντα, εὐρήσει κάντευθεν ἐν τῷ γῆρᾳ χορηγίαν τοῦ ζῆν, αὐτῶν ἔκεινων, οἵ το δέον ἔχορηγει, ἀντεποδίδοντων τὰ δέοντα, καὶ ἀναπληρούντων εὐδιασκρίτως τὸ δέον ἐν αὐτῷ, εἴ γε καὶ δύναιντο, καὶ εὐγνωμοσύνην φυλάττοιεν, ὡς καὶ δρλειν χάριτας. Εἰ δὲ καὶ ξῶς εἰς ἔνεινων ἡ τοῦ καλοῦ μνήμη ἀποπετεσθεῖη, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ, τοῦ δενειζομένου, τὰ κατ' εὐπορίαν, δὲ καὶ τῆς φιλας ταμιας καὶ ἀνταποδότης τῶν δὲ δημιουργιῶν πέφηνεν, οὐγά διφέντος αὐτὸν μη ζῆν εἰς τέλος, ὡς δ Προφήτης ἀπεφίγκατο ἀλλὰ

¹ Psal. xlviij, 9.

καὶ ἀποδιδόντος, καὶ τῷ κεραλαίῳ προσεπιβάλλον-
τος, ὡσεὶ καὶ τόκον ἀπετίννυεν. Ἀνύσας γὰρ ὁ φι-
λεργὸς δι' ὅλου τοῦ κατὰ τὴν ἐπίκηρον, καὶ οὕτως
εἰπεῖν, ἐπίκαιρον καὶ ἑφήμερον αὐτοῦ ζωὴν αἰώνος,
ὅπερ ὥφειλεν τῷ καὶ παμπλουσίῳ καὶ ἀψευδεστάτῳ
δεσπότῃ Θεῷ, καὶ τὴν ἔχοπον πληροφορήσας ἐργα-
τεῖν αὐτοῦ, ἐν τῷ τέλει ἀναπαύσται· καὶ οὐκ
ἀποδῆσται δικαίοις κόπος αὐτῷ εἰς τι κακὸν, οἷα
συγκοπῆις, ἀλλὰ ζήσεται δίχα δηλονότι κόπου, ὡς
τοῦ κοπιφῆ μὴ ἐντατομένου εἰς ἀκριψινή ζωὴν, ἀλλὰ
νγειαὶ ἐγκοπτικήν.

ζ'. Οὕτω δὲ τὴν ἐκτεθειμένην φαλμφδικῶς βῆσιν
ἐπελθὼν ταπεινότερον, ἐβέλω καὶ ἀλλως αὐτὴν ἑξερ-
γάσσονται ὑψηλότερον. «Ἐχει μὲν γὰρ οὐδὲ ἐκεῖνο
φύλως τὸ προφρήθεν· οὐκ ἀν δὲ, αὐτοῦ ἐγκοσμίου
δητος, λελείψοιτο εἰς ἐνάρετον ἔννοιαν οὐδὲ τὸ δεύ-
τερον, τῷ ἐκεῖσε κόσμῳ ἀφωρισμένον, καὶ τῆς
αἰώνιου ζωῆς ἔχόμενον. «Καὶ ἐκοπίστε,» φησὶν,
«εἰς τὸν αἰώνα, καὶ ζήσεται εἰς τέλος.» Καὶ τέως
προληπτέον, διτι αἰώνα μέλλομεν ἄρτι νοῆσαι οὐ τὸν
παρ' ἡμῖν τοῖς κατὰ σῶμα θνητοῖς, τὸν τῆς ἡμετέ-
ρας ζωῆς, τὸν ἀπόνως μετρητὸν, τὸν βραδίως ἀρι-
θμητὸν, τὸν καὶ ἀδριστὸν καὶ τελειούμενον, τὸν πρόσ-
καιρον, εἰ καὶ χιλιοστύος ἔγγὺς παρεκταθήσεται·
ἀλλὰ τὸν ὕστερον, τὸν ὄντως ἀπειρον, τὸν ἀμέτρη-
τον, τὸν μηδὲν πρὸς ἡμᾶς τοὺς ὕδας βραχυδίους,
ἀνθρώπους, τὸν μη τῷ κόσμῳ σύμμετρον, μόνῳ δὲ
τῷ Θεῷ ἀρμοτούμενον, καὶ τῇ κατ' ἐκεῖνον ἀπειρά
συμπαρεκτεινόμενον, τὸν μέλλοντα, τὸν δύδον, τὸν
ἀκατάπαυστον καὶ ἀτελεύτητον, καὶ δι' αὐτὸν τέλος
ώνομασμάν, ἐνδελεχέστατον αὐτὸν πάντως, καὶ οὐ
ἴπεκενα καὶ μεθ' ὃ τέλος οὐκ ἔστιν ἄλλο, ἵνα τις
λέγῃ, μηδὲ καὶ τέλος εἶναι, ὡς οὐδὲ τῆς βασιλείας
τοῦ Θεοῦ.

η'. Τούτων δὴ οὕτω προειλημμένων, ἐπιβλητέον
τῇ ἐκτεθειμένῃ Δαυΐτικῇ προφορῇ καὶ οὕτως. «Ἐκο-
πίστε,» φησὶν, οὐχὶ διπλῶς, ἀλλὰ δὲ ἐνάρετος ἀν-
θρωτος, οἷα καὶ εἰς τινα προβούλημάν σκοπόν, τὸν
αἰώνα ἐκεῖνον τὸν ἀπειρον, οὐ πρὸς τὸν ἐνταῦθα
δηλαδὴ τὸν παπερασμένον ἀποδιέπων, καὶ οὕτω κο-
πιῶν διὰ μόνην τὴν κάτω ζωὴν, καὶ τὰ ἐντεῦθεν
κοπηρὰ καλέ, πρὸς ἐκεῖνον δὲ καὶ μόνον τὸν ὕστε-
ρον, καὶ πρὸς μόνα τὰ ἐκεῖ ἀπευθύνων ἐαυτὸν καὶ
τυπούμενος. Πῶς δὲ τοῦτο κατορθῶν; ἐν τῷ παρα-
μετρεῖν εἰλένα στενὸν τοῦτον αἰώνιον πλατυτάτῳ
ἐκεῖνον, καὶ ζωὴν καιρικήν, τὴν ἐν τοῖς ὕδαις, ζωὴ
ἀλητερῷ τῇ ἐκεῖ, καὶ οὕτω κακὰ κόσμον παρατίθεναι
τὰ ὑπερβολικά, καὶ ἀνταλλάττεσθαι τούτων ἐκεῖνα.
Διὸ καὶ κοπιῶν εἰς τοιοῦτον αἰώνα, ζήσεται εἰς τέ-
λος ἀλητερον, εἰπεῖν δὲ προσφυῶς καὶ προστήκον [κα-
θῆκον (1)] καὶ ἀληθῶς, ἐντελέστατον, καὶ οὓς εἰπο-
μένην, τελειώτατον. Καὶ τοιόνδε μὲν καὶ τόδε, καὶ
γνοίτο καλῶς ζεῖν καὶ αὐτό.

θ'. Εἰ δὲ τὸ δις τὰ καλά προσαριζτέον ἀρμοζόν-
τως, καὶ εἰς τὸ τρίτον ἐπιβλητέον καὶ τινι τρίτη ἐξη-
γήσει τοῦ Δαυΐτικου βητοῦ ἔχόμενά πως κειμένη τῆς
προσεχοῦς, καὶ ἥρτεον ἐν πρώτοις, διτι μυστηριωδε-

A ter summam principalem etiam senora reddet.
Homo enim qui per totum hujus caducæ brevissi-
mæque vitæ tempus quæ Deo dilissimo veracissi-
moque debebat peregit et, quamvis fatigatus, acti-
vitatis laboriosæ studiosus fuit, in finem requiescat,
neque labor hujus vitæ in malum ei cedet, ut qui
vitam interrupat, sed vivet nimirum sine labore,
siquidem labor et ærumna quæ sanitati officiant
ad puram vitam non transferuntur.

B 7. Postquam autem hunc Asalmi locum sensu
humiliori exposui, jam altiori quoque eumdem ex-
plicare lubet. Ac bene quidem habent quæ hucus-
que disseruimus, quamvis hanc terram respiciant :
sed quæ jam, utpote æternam vitam spectantia
et hanc terram despicientia, prolaturi sumus,
priori illi sensui hauquaquam cedent. « Labora-
vit, inquit, in sæculum, et vivet in finem. » Præ-
monendum autem videtur nos jam non accepturos
esse sæculum tanquam tempus nobis mortali cor-
pore induitis ad vivendum concessum, sine labore
commensurandum, sine negotio numerandum, incer-
tum et finibus circumscripsum, brevissimum,
quamvis ad mille annos excurrat : sed posterius,
revera infinitum, incommensurabile, neque nobis
brevissimo vitæ spatio circumclusis, neque mundo
adæquatū, sed solo Deo adaptatum et ejus infi-
nitati congruum, futurum, octavum, incessabile et
interminabile, et propterea « finis » appellatum, in
æternum duraturum, ultra et post quod non aliud
erit finis, quemadmodum nec regnum Dei finem
habitum esse jure quis dixerit.

C 8. His præmonitis ad laudatum Davidis locum
aggregiamur. « Laboravit, » inquit, non simpliciter,
sed homo virtutis studiosus, respiciens nimiri-
um ad scopum propositum, sæculum illud infinitum,
non ad hujus vitæ limitibus restrictum, aut
laborans ob hanc solam vitam terrestrem ejusque
bona fugienda, sed ad illam tantummodo vitam
secundam et quæ eam concernunt se dirigens at-
que componens. Quomodo autem hoc assequitur?
Comparando nimirum hoc sæculum coarctatum
cum sæculo illo latissimo, et vitam quam hic de-
gimus brevem cum illa vita nunquam cessatura,
et componendo mundana cum supramundanis, et
hæc cum illis permutando. Cum igitur ad tale sæ-
culum pertingere admittitur, vivet in finem infinitum,
vel, ut verius congruentiusque loquamur,
perfectissimum et, ut supra diximus, omnibus
numeris absolute. Sic secunda habet explicatio,
et ulinam etiam bene habeat!

D 9. Si autem secunda interpretatio commenda-
tur, consequenter eadem via procedendum erit et
tertia efflati Davidici explicatio promenda quæ cum
antecedente arcte cohæret. Ante omnia notamus

hanc tertiam expositionem sensu mysterii pleno accipiendo esse atque illam attingere doctrinam reconditionem quam de retributione bonorum hujus vitæ operum æterna et de ultione peccatorum dum hic vivimus commissorum accepimus. Disceptatum enim est, cur Deus illum qui hoc in mundo peccata limitata admittit, in æternum puniat. Ad hujus quæstionis solutionem sapientissimus Dei Psalter in loco modo memorato alludit, et indirecte saltem et secundum sensum profert explicationem cui nemo Christianus firmiter obloqui conabitur. Sensus autem Psaltæ hic est: Bonum et virtuti studentem hominem propter vitam licet brevissimam virtuti consecratam adepturum esse bona æterna, utpote qui laboribus et luctis, ob spem illius vitæ inconcussam, carnem mortificaverit. Et sic conclusione philosophica et ratione ex opposito deducta illam quæstionem controversam solvit, supponens quod justus homo in praesenti vitæ humanæ sæculo occupatur, non uti fors tulerit (hoc enim vix ullius foret preti), sed admodum ærumnose et cum multo et perseverante et continuo et exclusivo et, ut ita dicam, unico et æterno labore, siquidem per totam vitam sine intermissione luctatur.

10. Non enim dixit, Laboravit certis interstitiis, alio tempore et alio, sed, semel laboravit in æternum, hoc est convenienter vitæ temporis ei in hac terra concessio. Quoniam igitur per totam hanc vitam Deo placuit, jure meritoque vivet etiam in finem, id est in omne tempus et usque ad profunditatem sæculi infiniti, cujus finis est infinitas. Propterea enim quod est finis omnino stabilis et immutabilis, nullo limite aliarum rerum instar circumscriptus, ideo homo perfectus assequi contendit illud quod est sæculum sæculorum, cujus limites omnem mentem excedunt, quodque sæcula præterlapsa in æternum concludit et sic cæteris terminum imponit, ut veluti sigillum eis imprimat. Et hoc quidem addecet Deum, nimirum ut gratiam dignam pro gratia rependat ei qui ipsum vere semperque dilexit, et sæculum infinitum reddat pro hujus mundi sæculo, in quo cultor ipsius laboravit, sæculum, inquam, infinite supra humana elatum, ipsique proprium, lege amicitia quæ bona amicorum communia esse jubet.

11. Jam si hoc sic se habet (quod addubitari non potest), consequenter ex opposito demonstrabitur hominem qui non laboravit in sæculum neque vivere in finem sancti instar, sed vitam ipsius prorsus diversam illique contrariam fore. Si enim ille æternum vivit in bonis ob animam immortalē, hic e contra, peccator nimirum, alio modo vivet in non bonis, in æternum tamen ob animam identidem morti non subjectam. Est autem, ne longus sim, sensus sere hic: Justus per totam vitam in hoc mundo transactam laboravit, ergo illuc vivet felicitate cum Deo fruens æterna; ille autem qui non eodem modo vitam moresque composuit,

A στέρα ἡ τρίτη κατ' ἔννοιαν ἐπιβολὴ, ἔχομένη καὶ μυσταγωγίας, ἣν περὶ τῆς αἰώνιου καὶ ἀνταποδόσιας τῶν ἐν βίᾳ ἀγαθῶν καὶ ἀντιδόσεως τῶν ἐν τῷ βιοῦ σφαλμάτων παρελάβομεν. Ἡπόρηται μὲν γὰρ, διατὸς Θεὸς ἀτελεύτητα κολάζει ἐκεῖ τὸν ἐπιτακότα ἐν τῇ κατὰ κόσμον ἀναστροφῇ μετρητά; Τούτου δὲ λόγιν ὑποκρουόμενος ἐν τοῖς ἄρτι διὰ πάνσφρος τοῦ θεοῦ Ψάλτης, προβάλλεται νῦν λυτικόν τινα λόγον ἐπιχειρῶν ἐκ τῶν πόρβωθεν, κατ' ἔννοιαν, ἢ οὐδεὶς Χριστιανὸς ἐπιχειρήσει ἀντιπαλασεῖν εἰς ἀκατέβλητον. Ἔστι δὲ τοιοῦτος ὁ νοῦς τῷ Ψαλμῳδῷ λέγει τὸν ἀγαθὸν καὶ ἐνάρετον ἄνθρωπον διὰ τὴν πρόσκαιρον βιοτὸν αὐτοῦ καὶ ἀρετὴν ἀπολήψεσθαι ἀγαθὰ αἰώνια, νεκρώσαντα κόποις καὶ πόνοις τὴν σάρκα διὰ τὴν σταθερὰν ἀλπίδα τῆς ἐκεῖστος ζωῆς. Καὶ οὕτω φιλοσόφῳ διαθέσει καὶ κοινωνίᾳ ὡς ἐξ ἐναντίου τούτου θέματος λύει ἐκεῖνο τὸ ἀντίθετον ἀπορον, νοῶν, διτὸς δίκαιος ἄνθρωπος ἀσχολεῖται εἰς τὸν παρόντα αἰώνα, τὸν τῆς κατ' ἄνθρωπον ζωῆς, οὐ μόνον ὡς ἐνδέχεται (οὐδὲν γὰρ μέγα τὸ οὕτως εἰπεῖν), ἀλλὰ εἰς λίαν ἐπιπόνως καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ διηνεκοῦς καὶ συνεχοῦς καὶ ἐπιμόνου καὶ ὡς οἷον ἐνιαίου καὶ οὕτω πως αἰώνιου, διὰ τὸ ἀδιακόπως ἐν πάσῃ τῇ αὐτοῦ ζωῇ πονεῖν.

C 1'. Οὐ γὰρ ἐκοπία, φησὶν, ἐκ τινῶν διαλειμμάτων, ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, ἀλλὰ καθάπαξ ἐκοπίασεν εἰς αἰώνιον, δι' ἐστιν ἀσαλόγως τῷ. ἐπιμεμετρημένῳ αὐτῷ ἐνταῦθα αἰώνι. Ἐπει τού δόλον τὸν αὐτοῦ αἰώνα τοῦτον θεαρέστως ἔχει, δικαίως ζήσεται καὶ « εἰς τέλος, » ἥγουν διὰ παντὸς, καὶ μέχρι βάθους ἀπειροναίσινος, οὐ πέρας οἰον ἀπειρία. Καὶ τὸ αὐτὸν δόλως εἶναι μόνιμον τέλος, καὶ μὴ ἔχειν κατάπαυσιν ὡς ἔτερόν τι, πέρυσε τελειούμενον δευτερεύειν μετ' αὐτὸν, αἰώνων δύτα αἰώνα, οὐ πέρας οὐδὲ ἐπινοήσαται τις, καὶ τέλος αἰώνων τῶν πρὸ αὐτοῦ, ἀκατάπαυστον δέ· οὕτω περατοῦντα τοὺς ἄλλους, ώστε καὶ σφραγίς αὐτὸς ἐκείνοις ἐπικείτο. Καὶ οὗτοι τούτο πρέπον τῷ Θεῷ, τὸ χάριν δηλωθῆ ἀντὶ χάριτος ἀξίαν ἀποδοῦναι τῷ αὐτὸν δρθῶς ἔνος δόλου ἀγαπήσαντι, καὶ αἰώνος ἀντιδοῦναι αἰώνα τοῦ κατὰ κόσμον, ἐν ᾧ ἐκοπίασεν διὰ τοῦ θεράπων, τὸν διερήτα τοῦ κόσμου τοῦ ἄνθρωπίνου, τὸν ἐκεῖνον, νόμῳ φιλίᾳ, ὃς κοινὰ τὰ τῶν φίλων τίθεται.

1α'. Εἰ δὴ τοῦθ' οὕτως ἔχει (ἔχει δὲ οὐδὲ μᾶλλον) ἐστιν, ὡς ἐξ ἐναντίου τόπου ἐπιχειρῆσαι, τὸν μὴ κοπιῶντα εἰς τὸν αἰώνα μηδὲ ζῆν εἰς τέλος, τὸ κατὰ τὸν ἄγιον ἄνθρωπον, ἀλλὰ ἀνάπταιν ἐκείνῳ τὰ εἰς ποιότητα ζωῆς. Εἴ γὰρ ἐκεῖνος ζῆται αἰώνιως ἐν καλοῖς διὰ τὴν ψυχὴν ἀθέματον οὖσαν, διὰ λοιπὸς ἄρα, διὰ μαρτωλὸς δηλαδὴ, ξήσεται μᾶλλος μὲν ἐν οὐ καλοῖς, αἰώνιως δὲ δύμως, διὰ τὴν αὐτὴν ψυχὴν θανάτῳ μὴ ὑποπίπτουσαν. Καὶ ἐστιν τοιαύτη ἔννοια, ἐπιτόμως φάναι, τοιαύτη τις ἐκοπίασε τὴν αὐτοῦ δόλιην ζωὴν δίκαιος ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ, ζήσεται οὖν ἐκεῖ κατὰ Θεὸν ἀπολαυστικῶς εἰς αἰώνιον· δὲ μὴ κατ' αὐτὸν βιοὺς ζήσεται μὲν πάντως, μᾶλλος μέντοι,

πένους δηλονθτι ἔχων, καὶ ὁδυνώμενος αὐτὸς βαρέως πένοις τε κολάζεται καὶ οἱ βλέπει τὸν δίκαιον μὴ συγκοινωνοῦντα ζωῆς μακρᾶς τὸν δύμοιον αὐτῷ τρόπον, ἀλλὰ ἐν ἀγαθοῖς ὄντα, δποῖοις χαίρουσιν ἔγγελοι· δικηνίκα, τό γε εἰς ἑκεῖνον ἤκον, οὐκ ἀν οὐδὲ διδόσιοι ζωὴν ἐπιμήκη, ἀλλὰ τὸ θυητόψυχον ἔλοιτο οὐκ ἐπὶ ἀπαλλαγῇ αἰώνιούσης ποιηῆς· ὥστε δίκαιος καὶ ἡ ἀπόλαυσις καὶ ἡ κόλασις, περὶ ὧν ὁ λόγος ἔρτι. αἰώνιοι ἔσονται· καὶ καθὰ ὁ τῆς ἀρετῆς χρηματίσσεις ἐν βίῳ τρόφιμος, δικηνίκα δὲ κόσμος ἔσχεν αὐτὸν. οὐκ ἔσται τοῦ ὑπερκοσμίας ἐκεῖ τρυφῆν, οὔτω καὶ ὁ ἀπότροφος, οἵς οὐκ ἔχρην, πάντοτε κακῶς ἐκεῖ πάσχων, οὐκ ἀν, οἷμα, οὐδὲ διθαλμὸν ἐπιβρίψαι τολμήσῃ τῷ χωρὶ τῆς τρυφῆς. Τῇ γὰρ καθ' ὅλον τὸν ἀνταυτὸν αἰώνα καὶ ἡ ἐκεῖ ἀντίδοσις ἔξομιοιώσεται· αἰώνια δὲ ἡ ἀνταυτοῦ, ἄρα οὖν αἰώνια καὶ ἡ ἐκεῖ.

ιθ'. Καὶ ἔστιν ἡ ἀνάλογον εὐλογία τῆς ἐννοίας τοιεύτη· ὁ εἰς αἰώνα κοπιάσας εἰς αἰώνα ζήσεται, ἵνα κόποι αἰώνος, δν ἀνταυτοῦ ὕρισε προγονὸς ὁ Θεὸς τῷ ἀγαθῷ ἀνθρώπῳ, αἰώνι παρατεθῆσονται ἀντίδοσεις τῆς τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου ζωῆς· καὶ ἀνάπταλιν ἀναγκαῖας δὲ ἐρρέστωνευμένος ἐν δλῳ τῷ αἰώνι τούτῳ ἀνθρώποις εἰς τὸν ἐκεῖ αἰώνα ζήσεται μὲν, οὐκ ἀν δὲ καθὰ δίκαιος, ἀλλὰ ὡς οἷα νεκρὸς αἰώνος ἐκείνον λογισθῆσεται. Καὶ τις ἐπ' αὐτῷ εἶποι θν, ὡς καλὸν ἦν, εἰ μὴ ὡς ἐγεννήθη ὁ ἀνθρώπος ἐκεῖνος εἰς τὸν κόσμον· προσθήσει δὲ, ἀναλέξαμενος ἐκ τοῦ ἀγιωτάτου Βύαγγελου, ἐπὶ ἀμφοῖν τούτοιν ἀνθρώποιν, τῷ τε δὲ αἰώνος κοπιάσαντι· καὶ εἰς τέλος ἐπ' ἀγαθοῖς ζήσοντι, καὶ τῷ ἐτεροῖς διεκπεσούμενῳ, δια δικαιοσύνης δὲ καὶ δικαιοσύνης τὰ ἀνταῦθα πιστὸς πολλαπλασιάσει ἐς ἄρδητον τὴν ἐν καλοῖς ἐκεῖσε κατάστασιν, δὲ ἐπὶ δλῆτα ἐκεῖνα τὰ δὲ τῷ βίῳ πονηρευσάμενος ἐπὶ οὐδενὸς καταστήσεται.

ιγ'. Ἰνα δὲ ἀπὸ ἀγαθῆς ταύτης, οὐ παρεκδάσσεως εἴποιμι θν, ἀλλ' ὡς οἶον δόδοι σχιστῆς ἐπὶ ἐναρτών διατριβῆς, ἐς τὸ προτετειμένον ἐπανακάμψωμεν, δοτέοντας διὰ ταῦτα καὶ πόνοις, καὶ μοχθητέον, ὡς ἐπιπρέπει ἀνθρώποις (ἐπεὶ οὐκ... ἔνεσις καὶ ἀνάπτωσις, οὐδὲ τις καθεύδων οὔτε τρόπαιον ἔγειρει... ἀνεργῶν... εἰρηνικὰ διοικομούμενος, ἀγαθὸν κατορθοῖ), καὶ κοπιάστεν οὐχ ἀπλῶς, ὥστε ἀποκῆριν βιωτικῶς (τοῦτο γὰρ ἄκοντες ποιήσομεν, καὶ μὴ βουλομένοις ἡμῖν εἶη, καὶ φερεπονήσομεν πάντας, ἵνα μὴ καὶ ἡμῖν ἔμφορος δὲ λιμὸς γένηται ἀεργοῖς μένουσιν), ἀλλ' ὡς καὶ τῷ Θεῷ ἀρέσκειν, καὶ αὐτήκα εδλογεῖσθαι· καὶ ἡμᾶς καὶ... τὰ ἔργα ἡμῶν, καὶ κόπον τούτον ἐπὶ εὑαρεστῆσει θεοῦ πόνοις εἶναι συνέριθν βιωτικοῖς, ἀρμόττοντα ἵνα ἐκεῖνον καὶ μονειδῆ τοῖς δλοῖς, ὃν οὐκ ἔστι· διὰ βίου ἡμᾶς ἀπαλλάττεσθαι. Καὶ μηδεὶς τῶν ἐν κόσμῳ διτῶν, καὶ γυναικὶ καὶ πραγμάτων τύρβαις ἐμβλέπων, ἀδελφοῖς τοῖς ἔξι γενομένοις κόσμου καὶ βίου, λεγέτω μὴ ἐνευκαρεῖν αὐτὸς κόποις τοῖς διὰ τὸν Θεόν. Ἀλώσεται γὰρ δὲ τοιοῦτος ἀμαθῶς λογισμοῦ, καὶ μὴ προσέχοντος οἵς λέγομεν. Ἄνεσις γὰρ ἐφ' ὅμῶν κολάζομεν, οὐκ ἐπίτασιν ἐπιτάσσομεν· ἀνά-

A vivet quidem, sed prorsus aliter, laboribus nimis implicitus et graviter dolens quatenus pœnitis subjicitur et videt justum non ejusdem cum ipso vita longæ participem, sed in bonis versantem quibus angeli gaudent, ita ut, quantum penes ipsum est, nolit vita longa frui, sed æternæ pœnae præferat animæ mortem. Jure meritoque igitur retributio et pœna, de quibus modo sermo fuit, æternæ erunt; et quemadmodum ille qui, quandiu in mundo fuit, virtuti operam navavit, illic æterna felicitate supermundana fruetur, ita si qui, quod non debuit, virtutis studium neglexit, illic in æternum infelix erit, adeo ut, e mea quidem sententia, ad beatorum sedem ne oculum quidem attollere audeat. Vitæ enim quam per totum hic sæculum gessit, illic retributio adæquabitur: fuit autem hic non interrupta, ergo illic quoque in æternum durabit.

B 12. Est autem sensus illius dicti hic: Qui labaravit in sæculum vivet in sæculum, ubi labores sæculi quod Deus prævidens bono homini destinavit, sæculo retributionis ita adaptabuntur, ut ejusdem hominis vitæ respondeant; e contrario autem ille qui in toto hoc sæculo negligens fuit, necessario in illo quoque vivet sæculo, non tamen eodem modo quo justus, sed tanquam mortuus illius sæculi reputabitur. Quare de eo dixerit quispiam: Quam bene haberet, si homo ille hujus mundi lucem non conspexisset! et, secundum sanctissimi Evangelii effatum, de duobus istis hominibus, quorum alter in sæculum laboravit et in finem bonorum abundantia perfuerit, alter autem e contrario a scopo aberravit, insuper addiderit quod jure meritoque qui hic super paucis fidelis fuit, in altera vita bonorum scopia infinita abundabit, qui autem in hac vita pauca illa mala negligit, super nihilo constituetur.

C 13. Ut autem ab haec utili, non dicam excursionem, sed velut bipartita via ad honestam conversationem ducente, ad scopum propositum revertamur, in labores hanc ipsam ob causam incumbere et studiose contendere debemus, ut homines addescet (siquidem non... languor et relaxatio, neque quispiam dormiens tropsum erigit... operans... pacifica administrans, bonum perficit), neque simpliciter allaborare ut vitæ sustentandæ prospiciamus (hoc enim et invitæ ac quasi nolentes faciemus, atque omnino operam dabimus ne, si ignaviam nos dederimus, fame pereamus), sed ut etiam Deo placeamus, ut benedicamur et nos et... opera nostra, et ut labor ille Deo gratus res ad vitam necessarias nobis procuret, utpote qui solus aptus sit et accommodatus omnibus quibus in vita carere non possumus. Neque quisquam eorum qui in mundo sunt et uxoris rerumque terrestrium curam gerunt, fratribus extra vitam mundanam positis dicat, sese laboribus divinis operam navare non posse. Talis enim et insipiens esse et ad ea quæ nos dicimus, aximum haud advertere convincetur. Relaxationem enim in vobis punimus, non conten-

tionem postulamus ; languorem vetamus, non conti-
nuam intentionem imperamus ; effeminate dor-
mientem exergesacimus, non requiescentem ejici-
mus. Quapropter sinite monachos luctari et for-
titer certare : vos autem remisse, prout poteritis,
virtuti ac probitati studete.

14. Sponte illi jugum Domini, interdum grave, in se receptum tollunt : similiter vos quoque portate illud quod, uti Servator noster ait, leve est ac salutare. Ita et vos ipsi, illorum inestar, proportionaliter tamen, benedicemini. Expectantes, ut cum Davide loqueris, exspectant illi Dominum, tanquam columnæ immota ejus præceptis inni-
tententes : facite idem et vos, tanquam columellæ firmæ, et sicut illis, vobis quoque aderit Dominus. Laborant illi ad sudorem usq[ue], humectati velut in balneo, atque lacrymis cubilia sua madefaciunt : vobis autem quibus non iidem sudores divinitus concessi sunt (Dei enim dona esse scimus illa scaturientia et per compunctionem pluvias instar delabentia), pro sudore salutari, sufficiet aquæ hilaris poculum infusum in os pauperis ad animi recreationem. Si vero etiam vini aliquid addatur ad cor illius hominis læticandum, tunc, mi-
frater, haud amplius opus habebis ita ad summum virtutis culmen aspirare ut cum sudore ores. Dulce enim illud eleemosynæ poculum imputatur tibi pro amaro sudore, et ita potus quem liberaliter misquisti, accurate compensabit sudorem, et misericordia qua fratrem egenum humectasti, et oculus mitis in illum respiciens et humanitatis lætitiam exprimens, lacrymarum viu ac virtutem habere reputabitur.

15. Si autem præter hunc fontem ocularem etiam ille inferior, os dico, vocem consolatoriam emiserit, et simul cum voce proruperit lacryma, quæ, utpote a manu haud abstera, in sinum descendit, et hinc quoque fratri consolationem promitt, tunc virtus ejusmodi hominis tribus bonorum generibus conspicua ac laudanda est, nimirum aspectu leni, colloquio mansueto, actione benefica. Quæ tria ubi possederis, nescio de quibus sudoribus ac lacrymis gloriari possint adhuc qui perpetuis precibus incumbunt et frequenter sese prosternunt, adeo ut etiam te ad genua flectenda permovere velint, ut ipsis ex parte similis sis. Et quid ille qui supra modum... ad continentiam provocans eum qui a nobis edocutus est ? Decet omnino genua flectere, o frater religiose, quantum potes : quando autem non vales, offer Deo preces tuas ereclus, haud flectens genu, secundum sanctissimum illum, de quo dicitur : Stetit in calamitate ille servus Dei, et propitiavit, et malum cessavit, et ad satietatem usque colligatus et contortus in tali tristitia persistit ; præterea ei manus Mosaicæ non in terra suffultæ, ubi propheta fatigatus erat, per figuram repræsentarunt futurum crucis miraculum erectæ ad cœlum atque sic precibus auxilium divinum attrahentes.

A πτωσιν κωλύομεν, οὐ τὸ ἀκατάκαμπτον βιαζόμεθα. Οπουν τοῦ ὡς εἰς θηλύτατον ἔξεγειρόμεν, οὐ τὸν ἀναπαύσιμον ἔξελαύομεν. Ούκοῦν ἄφετε τοὺς μοναχοὺς ἀγωνίζεσθαι ἄλλως καὶ συντονίας ἔχεσθαι. θμεῖς δὲ ὑφειμένως, ὡς ἐγχωρεῖ. μεταχειρίζεσθε τὸ ἐναρέτως ἀγαθόν.

iδ'. Αἱρουσιν ἑθελούσιοι ἔκεινοι τὸν τοῦ Κυρίου ζυγὸν, ἔπι τοῦ βαρύν, αὐτοῖς ἐπικείμενον ἐπὶ δυοις φόρτῳ ώρας ὅμεις τὸν, ὡς αὐτὸς ἔκεινος ἐφη, ἐλαφρὸν καὶ χρηστὸν καὶ οὕτω κατ' ἔκεινος, ἀναλόγος μέντοι, εὐλογηθήσεσθι καὶ εὐτοῖς Ὑπομένουσιν ὑπομένοντες Δαυΐτικῶς ἔκεινοι τὸν Κύριον, δσα καὶ κίονες ἀστραβεῖς ὑφεστηκότες τοῖς ἔκεινοι προστάγμασι· ποιεῖτε ταυτὸν καὶ ὅμεις, δποια στολίσκοι στραβεροί. Καὶ προσέξει καὶ θυμὸν ἔκεινος, καθὼ καὶ αὐτοῖς. Πονοῦνται αὐτοὶ ἄχρι καὶ εἰς ἴδρωτες ὑγρανούντες ὡς ἐν λούματι, καὶ βρέχουσιν ἐν δάκρυσι τὰς αὐτῶν στρωμάτις ἀλλ' ὅμῶν ἐκάστῳ μὴ ἐνδαψιλευμένῳ θεόθεν ὑγρὰ ἵσως τοιεῦτα (Θεοῦ γάρ παρειλήφαμεν εἰναὶ δῶρα καὶ ταῦτα ἐκβλύζοντα καὶ καταβρεχόμενα διὰ κατανύξεως) ἀρκέσει ἀντὶ μὲν σωτηρίου ἴδρωτος ὑδατος ἱλαροῦ κυτύλη ἐγχεομένη δι' ὅμῶν εἰς πτωχικὸν στόμα ἐπὶ ἀναψύξει τῶν ἐντός. Εἰ δὲ καὶ οἴνου ἐπισταλαχθῆ, ὡς εὐφράται καρδίαν ἀνθρώπου τοιούτου, μηδέτι κοπιάσῃς, ὡς ἀδελφή, οὕτως ἐξ αὐτοῦ, ὡς καὶ ἴδρωταις τῷ προσευχῇ. Ἐλλελόγηται γάρ σοι τὸ τῆς ἐλεημοσύνης ἔκεινο ὑγρὸν τὸ γλυκὺ ἀντὶ ὑφαλμώρου ἴδρωματος· καὶ οὕτω μὲν ἀντιστηκώσεις τῷ ἴδρωτι κατὰ σταθμὸν ἄκριβη τὸ ἐξ ἐλεημοσύνης χρῆσμα, τῶν δὲ δακρύων σοι τὴν ἀρέτὴν ἐκπληρώσεις ἐξισωθεῖσα τῷ κατ' ἔκεινον βροχῇ συμπάθεια πτωχῶν ἀδελφοῦ, καὶ βλέμμα ἱλαρὸν πρὸς ἔκεινον, καὶ ἐξ ἐλεημοσύνης γαλήνιον.

ie'. Εἰ δὲ τῇ δπτικῇ ταύτῃ πηγῇ καὶ ἡ μετ' αὐτὸν κατωτέρω, ἡ κατὰ στόμα, ἐκβλύσει λόγον παρήγορον, δοκῶ μοι, καὶ δάκρυον αὐτίκα τῷ λόγῳ συνεδραιμεῖσθαι, ὅπερ ἀποφῆν ἡ δεξιὰ χεῖρ ἀμελήσασα καὶ τοῦ κόλπου γενομένη, ὡς καὶ ἀειθεν παρηγορήσεσθαι τὸν ἀδελφὸν, ἀποκαταστῆσαι τὸ ἔκεινο ἀγαθὸν εἰς τρία καλὰ, τὸ διὰ θεᾶς ἐπιγνῶση, τὸ διὰ δυμιλίας ἐμμελούς, καὶ τὸ διὰ πράξεως εὐεργετικῆς. Ἀπερ οὐκ οἶδα ποιῶν ἴδρωτων καὶ δακρύων οὐ κατακαυχήσονται ἔτι δύσμενα κατακλῶντες οἱ τῆς ἴνδελεχούς προσευχῆς ἀνθρώποι, καὶ συγνὰ βάλλοντες, δτι καὶ εἰς γῆν διλάζειν σε πειθουσιν, ὡς ὑπογιγνώσκειν τὴν πρὸς αὐτοὺς παρείσωσιν. Καὶ τι δ πρὸς ἀμετρίαν ἐγκρατευτικῶς προκαλούμενος τὸν ἐν ἡμῖν διδασκόμενον ; Γονκλίτησον ἀναγκαῖος, ὡς κατὰ θεόν ἀδελφή, εἰς δυνατούς· μηδὲ ἐξισχύων δὲ δλως, πρόσευξας τῷ θεῷ καθηκόντως δρθιστάδην, μηδὲ κάμπτων γόνου κατὰ τὸν ἀγιότατον τούτον, Ἐστη, φησίν, ἐν τῇ θραύσει δ δεῖνα θεράπων θεοῦ, καὶ ἐξιλέσατο, καὶ τὸ κακὸν ἐπαύσατο, καὶ ἐκορέσθη κριωθεὶς ἔκεινος, καὶ οὕτω σφαιρωθεὶς, καὶ συστολῆ τοιεῦτρα γνόμενος, ἔτι αὐτῷ αὶ Μωσαῖκή χείρες οὐ πρὸς τῇ γῇ ἐρειδόμεναι, σγχαλωμένου τοῦ προφήτου, ἀνήργουν τυπωδῶς τὰ ἐν διστρόφῳ χρόνῳ σταυρικὰ τεράστια, μεταρπτούμεναι εἰς οὐρανὸν, καὶ οὕτω καθέλκουσαι δι' εὐχῆς τὴν ἔκεινον βούθησιν.

ιε'. Μίμησαι καὶ διδασκάλους ἑνταῦθα, ὃν οὐδεὶς ἐπὶ πρωσου παταρβήγνυμενος ὥφελεῖ διδάσκων τοὺς μανθάνοντας. Ἐνδόμησαι καὶ τό· « Ἐστη ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ πλῆθος μαθητῶν πολὺν περὶ αὐτὸν · » οὐ μὴν γοναπετῶ διετέθη. Εἰ δὲ καὶ πολλὴ χρῆσις γονάτων κλίσεως, καὶ ἰδρωτῶν ἑκδιλύσεως, καὶ αὐτῶν κατὰ θρόμβους αἰμάτων καὶ δακρύων παταρβόης, καὶ κόπου ἔως καὶ εἰς μελῶν πάρεσιν, ἀλλὰ ἔγω τὸν Θεὸν καὶ αὐτὸν εἶδως, καὶ τὴν αὐτοῦ διεσποτείαν, διεὶς πᾶν ἀγαθὸν ἀνθρώπινον εἰσοδιάζει· κομιζόμενον αὐτῷ, καὶ οὐδὲν ἔξουθνον καὶ παραμετρῶν αὐτὰ πᾶν μὲν δυνάμει, πῆ δὲ ἀδυνατίᾳ, τῷ κατ' ἄνθρωπον, ἐκεῖνα μὲν ὃν ὑμεῖς ἐφικνεῖσθαι οὐκ ἔχετε, εἰς ὃν περιβάλλουσαν τίθεμαι ἀρετὴν. Ὁπόσα δὲ καὶ οἷα ἐκείνοις τοῖς μεγάλοις ἄγωσι καὶ καμάτοις καὶ κόποις ὑποβιβάζονται, εἰς λόγον συμμετρίας ἀποτάσσω, ης οἱ πλείους τῶν καθ' ἡμάς ἀνθρώπων στοχάζονται, καὶ μάλιστα οἱ βιωτικοὶ, καὶ τῆς ὡς ἀκάστοτε τύρης καὶ ἀσχολίας ἐξ ἀνάγκης γινόμενοι· οὓς ἐνάγων εἰς ἀγαθοπράγματαν τῷ νῦν καιρῷ πρέπουσαν, καὶ ἀναμιμήσαντα γονυκλισίας, περὶ ης ἣν προστεχώς ἡμῖν δὲ λόγος, λέγω καὶ, διεὶς τὴν ψυχὴν κάμπτων, καὶ τὸ σαρκικὸν ἀτενὲς φρόνημα κατακλίνων, καὶ τὸ δῆθεν περιφανὲς ὑπερήφανον ἀλαμπὲς ἀποτελῶν, ὡς οἷον ζῆν ἔχρυσοφή, καὶ μὴ πρεγματεύεσθαι τὸ περιβλεπτόν, ἀλλὰ κατὰ πᾶν τὸ περὶ αὐτὸν ὑπέροφρον καὶ τὸ κατὰ οἴησιν αἰθέριον ταπεινοῦν ἔως γῆς, ἐκείνος οὐκ ἂν δύοισο κατακάμψεως γονάτων, δλον ἐαυτὸν τῇ ταπεινώσῃ καταρρίπτων εἰς γῆν, ἢδη δὲ καὶ ὡς οἷα σκάληξ, οὐδὲ τοῦ δικτέρη γονατοῦ κατά γῆς κλίσιν, καὶ οὗτῳ σωματικὴν κατὰ κλῆσιν, κωλυτικὴν εἶναι τοῦ βαδίζειν, βαδιστικοὶ τρόπον ἄλλον μεθοδεύετε εἶναι πολιωδῆς εἰς ἀρετὴν. Καὶ λογίζεται ὡμῖν δὲ Θεὸς αὐτὸς εἰς ἀρετὴν οὐδὲν τοῦ γονυκλίνειν ἔλαντον, ἐπειδὸς αἱ φυσικέροντας ἔμμα καὶ ἐνεργέστερον καὶ πρακτικάτερον κατακλίσεως ἡ ἀνάστατις καὶ ἀναπαυσίς, οἵτινες δὲ τοῦ κατακάμπτειν καλῶς κάλλιον τὸ θεαρέστως δροῦνται, καὶ τοῦ ἀκινητίζειν τὸ εὖ κινεῖσθαι, καὶ τοῦ ἱφ' ἀνδεῖς βαίνειν καὶ οὕτω στηρίζειν τὸ καὶ εὐπερίστροφον ὡς εὔμορφον.

ιη'. «Ἐτι οὐ δύνασαι, ὡς ἐν τῷ βίῳ ἀδελφὲ, νηστεύειν· ἔσθιε μετρίως, ἵνα μὴ ἥβδομως διάγρης. Καθάπέρ ἀλλοῖον μὲν πῦρ τὸ διεκονικόν καὶ χρεῶδες ἀτεροίον δὲ τὸ τιμωρητικὸν τῇ δασείᾳ τῇ κατὰ δρος (τὸ μὲν γάρ ὡφέλιμόν ἔστι, τὸ δὲ λοιπὸν ἀχρειοῦν δὴν ὅλην διεπινεματεῖαι), οὗτον καὶ τροφὴν σύμμετρος μὲν συνιστᾷ ἀλλόγως τὸν ἄνθρωπον, ζωπυρῶντα τὸ κατὰ φύσιν ἄνθεμον· ἡ δὲ ἔμετρος εἰς πάθη ἐκκαίει ἀφανιστικά, δι' ὃν αἰωνίῳ πυρὶ παρεπέμπεται δὲ τρυφῶν ἄμετρα. Ἐτι Λοῦσαι βύνους ἀπογυμνῶν ἐαυτὸν, εἰ καὶ ἄλλως πλίνθον, δ φασι,

A 16. Imitare hic etiam magistros quorum nemo vultu in terram defixo docens discipulis prodest. Recordare etiam dicti illius; « Stetit Jesus in loco saxoso, et magna discipulorum multitudo circa eum; » non igitur genua flexit. Etiamsi vero multum prodest genuum flexio, et sudoris profusio, et lacrymarum sanguinisque copia densis stillis defluens, ego tamen, utpote cognoscens Deum ejusque potentiam, qua omnia bona hominibus largitur, neque quidquam nihil facit, sed ea partim robori, partim infirmitati hominum adaptat, ego, inquam, illa quæ vos assequi non potestis, egregie virtutis esse censeo. Quæcunque autem magnis illis certaminibus et laboribus et studiis inferiora sunt, ad mediocritatem refero, cui plerique homines addicti sunt, et potissimum ii qui necessario huic vita turbis atque curis constringuntur, quos ad honestatem huic temporis convenientem perducens et genuum flexionis, de qua hucusque nobis sermo fuit, commonefaciens dico, eum qui animam inclinat, et carnalem sensum deflectit, et superbie ostentationem ad modestias temperantiam reducit, ita ut quasi in abscondito vivat neque coram mundo conspici gestiat, sed omne supercilium et altos spiritus quantum fieri potest (deprimat, eum dico non opus habere genuum flexione, quippe qui humiliiter sese ad terram prosternit, et veluti vermis, ne dignum quidem sese existimat qui supra terram extollatur.

C

17. Itaque pro genuum flexione, o fratres, humilitas vobis sit curæ. Cum autem symbolum humilitatis sit provolutio in terram, quoniam id facere nequitis, tota anima vos humiliare; ceterum autem cogitantes, genuum ad terram inflexionem esse corpoream quæ gradii prohibemini, alio modo in omni virtutis genere progredi studeatis. Hoc enim vobis in bonum reputabitur a Deo haud minus quam si genua flexissetis, siquidem resurrectio et requies magis est naturæ convenientis et efficacior et ad vitam activam utilior; præterea si quis bene se inclinat, melius etiam stat rectus ut Deo placeat; denique immobilitati præstat honestus motus, et melius habet ad omnem directionem sese vertere quam uno pede stantem eidem loco inhærire.

D 18. Porro, mi frater, qui in mundo degis, non potes jejunare; ede cum moderatione, ne mollitici succumbas. Quemadmodum aliis est ignis qui hominum usibus et commodis inservit, et aliis qui silvam montanam devorat (alter enim utilis est, alter autem, nullius omnino frugi, arbores consumet), ita etiam cibus moderate sumptus conservat hominem, calorem nature convenientem ei suppeditans; immoderate acceptus in passionum perniciosarum flammarum exurit quibus homo luxuriei supra modum deditus igni æterno traditur. De

cætero lava te atque sordes absterge, etiamsi, ut in proverbio est, laterem lavas, dum hoc facis, et ad sanitatem conservandam lotioni da operam, ne corpus, tanquam servus male valens, inutile tibi fiat. Dico tibi enim, quemadmodum ablutio non prohibetur, imo potius in laudem purioribus cedit, ne forte quibusdam lædio sint, ita etiam lavacrum se habet. Jam vero haud quasi eos qui se non abluunt reprobans dico, sed illud quidem bonum esse censeo, ob laboris constantiam et continuum bona valetudinis contemptum, hoc autem approbo propter illud effatum : « Lavamini, puri estote^{2.} »

19. Si vero alicubi legerem præceptum : Sordescite, ut immundi fatis, nunquam loturus me essem. — Præterea quoniam vita ad se vos attrahit, ita ut perpetuis ad omnium Dominum Deum incumbere orationibus non possitis, offerte ei saltem primitias quasdam annuas, vel, ut accuratius dicam, horarias, quando occasio sese obtulerit, quemadmodum David alicubi dicit se Dominum esse omni tempore laudaturum. Si enim fideles ministri regii semper præsto sunt regi, neque impediunt quominus etiam sibimetipsis vivant, sed otiantur in tempore, et edunt, bibunt, dormiunt, ac quædam ipsis necessaria faciunt, et bonus rex non solum non indignatur, sed etiam benevole ad ea adhortatur, multo magis Deus eiusmodi bona cultoribus suis indulget, facultates cujusvis respiciens, utpote qui nec ægre fert sanctissimis templis affixas esse portas quæ tempore psalmodorum et sacrorum cælebrandorum aperiuntur, vicissim autem clauduntur quando talia peragendi non amplius est tempus. Necessario enim in his quoque rebus conceditur requies quædam a perpetuo et quasi infinito hymnorum cantu, et salutaris labor eorum qui Deum colunt non potest non interrumpi. Et sic in universum fuerit optimum, in omni re tenere modum.

20. Laborandum igitur, neque repeteret hoc tædet, in re quæ requie et relaxatione opus habet. Uti enim illum qui non prius surrexit, vix consedisse, ita neque eum qui non prius sese depresso, sursum esse elatum recte dixeris, neq; eum requievisse qui non prius laboribus ærumnisque incubuit. Si autem hunc bonum laborem passio sequetur, quem quidem ærumnam esse dicunt, utpote secundum Deum eumque sapienter, quod est secundum Dei legem, et rationali lege ita operans etiam lega excedet. Novimus enim esse laborem quem aggressus quispiam peperit stultitiam : talis autem labor est eorum qui ægre ferunt et quasi dolent animoque cruciantur, quando fratribus non damnum aliquod intulerint. Sane isti, o fratres in Christo, e diametro oppositi sunt illi dicenti : « Hodie non regnavi; nil enim boni feci; » ipsi e contrario dicentes : Hoc die non

A πλύνεις, οὕτω ποιῶν ἔτι δὲ καὶ πρὸς ὑγίειας ἀνάκλησιν, ἵνα μὴ καχεκτῆσαι δύολος τὸ σῶμα, γένηται σοι δύσχρηστος. Δέγω τοὶ γὰρ, δέτι, ὕστερ τὸ ἀπονίπτεοθαι οὐ κεκώλυται, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον πρὸς ἐπιπονοῦντας τοῖς καθηρειτέροις ἐπιτηδεύεται, ἵνα μὴ καὶ μαστίωνται πρὸς τιναν, οὕτω νοεῖν ἔστι καὶ ἐπὶ τοῦ λοῦματος. Τοῦτο δέ φημι οὐ τοὺς ἀλευτοῦντας βδελυτόμενος, ἀλλὰ ἐκεῖνο καλὸν χρήματα διὰ φερεπονίαν καὶ ἀπειροκλίας ἐντελῇ περιφρόνησιν, καὶ τοῦτο ἄγκρινα διὰ τὸ « Λουσασθε, καθαροὶ γένεσθε. »

B 10'. Εἰ δέ που ἀνέγνων καὶ, δτι 'Ρυπάνθητε, ὡς ἀναπελῆσθαι πηλοῦ, ἐλουσάμην ἐν οὐδέποτε. — Ἐτι ἐνδελεχεῖς οὐ δυνάμενοι προσευχὰς καὶ συνάξεις ἔξοισιν τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ, οἵτι τοῦ βίου ἀντισπῶντος καὶ περιέλκοντος εἰς ἐκεῖνον, ἀπαρχὰς γοῦν τινας χρονικάς, εἰπεῖν δὲ ἀκριβέστερον, καιρικάς, εἰτ' οὖν ὥραίς προσκομίζετε τῷ Θεῷ· καθά που καὶ δ Δαυΐδ παραδίδωσιν, ἐν παντὶ καιρῷ εὐλογήσιν λέγων τὸν Κύριον. Εἰ γὰρ βασιλικοὶ πιστοὶ θεράποντες γίνονται μὲν καὶ πρὸς αὐτῷ ἐκείνῳ τῷ βασιλεῖ ἔξαπαντος, οὐ κωλύονται δὲ τοῦ καὶ ἦρν καθ' αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ὅδειαζουσιν ἐν καιρῷ, καὶ ἐσθιουσι, καὶ πίνουσι, καὶ κοιμῶνται, καὶ τινας πράξεις ἀνεργοῦσι σπουδαίας αὐτοῖς, καὶ δ ἀγαθὸς βασιλεὺς οὐκ ἀγανακτεῖ, ἀλλὰ καὶ προσεποτρύνει παρήγορα τῷ παντὶ, πλέον δ θεὸς φιλοτιμεῖται καλὰ τοιάτα τοῖς αὐτὸν θεραπεύοντι, πρὸς ἀναλογίαν ἐν ἔκαστοις τοῦτο διοικομούμενος, δε καὶ τοῖς ἀγιωτάτοις ναοῖς πύλας κατεσκευάσθαι οὐ μέμφεται, ἀνοιγομένας μὲν ἐν καιρῷ ὑμνῳδιῶν καὶ ἱεροτελεστιῶν, κλειομένας δὲ αὐθίς, δτε μὴ καιρὸς τοιούτου ἀγαθοῦ, ὡς δέον ὃν πάντως, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀνάπτασιν τοῦ ἐνδελεχοῦς ὕμνου, καὶ οὕτως εἰπεῖν, ἀκοιμήσου γίνεσθαι, καὶ διαλείπειν τὸν φωτῆριον κόπτον καὶ αὐτοῖς τοῖς τὸν θεὸν λιτανεύοντιν ἐξ ἀπάστης ἀνάγκης, καὶ οὕτως ἐν τῷ καθόλων τὸ μέτρον εἶναι πάντων ἄριστον.

C x'. Κοπιατέον οὖν, καὶ πάλιν φημὶ, ἐπὶ πρεγματεὶ δεօσηρ ἀναπαύσεως καὶ ἀναψύξεως. Οόδι ἔστι γὰρ φράσαι δρθῶς, καθάπερ οὐ καθεσθῆναι τὸν προανεστηκότα, οὕτω καὶ ἔκαρδῆναι τὸν μὴ καρόντα, ή ἀναπαύσονται τὸν μὴ κοπιάσαντα. Εἰ δὲ τὸ καλῷ τούτῳ καμάτῳ καὶ πάθος ἐπαχολουθήσει, δν ἄλγος εἰνιζόφασι τινες ὡς καὶ τὸν θεὸν καὶ αὐτὸν ἀνύδας, δπερ ἔστι κατὰ τὸν θεοῦ νόμον, καὶ λογικῷ δὲ νόμῳ οὕτω ποιῶν τάχα καὶ εἰς ἄνομον ἀποβάῃ ἄν. Ἐμάθομεν γὰρ, εἰναὶ τινα πόνον, δν συλλαβών τις ἔτεκεν ἀνομίαν· τοιοῦτος δὲ πόνος καὶ δ τῶν ἀχθομένων καὶ οἰος ἀλγούντων καὶ κατακναιομένων τὴν ψυχὴν, δτι μὴ ἀνεργοῦσι τὰ εἰς βλάβην τῆς ἀδελφότητος. Ναὶ γὰρ εἰσὶ τινες, ὡς ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς, ἀπεναντίας ἥκοντες τῷ εἰπόντι · « Σήμερον οὐκέτι εἴσαλενσα · οὐδὲ γὰρ εὐηργέτησα · » καὶ πως λέγοντες, δτι « Κατὰ τὴν ἐνεστηκαίν τημέραν οὐκέτι εἴζεσαμεν · οὐδὲ γὰρ ἐφάνημεν φρικτοὶ τοῖς ὁμοφύλοις καὶ

² Isa. i, 16.

ἀπρόσιτοι καὶ ἀπροσπέλαστοι. » Μανόμενοι γε οὗτοι, καὶ λύσσαν ἄγριαν ἐνδομυχοῦντες, καὶ οὐδὲ ἄνθρωποι πρὸς ἀλήθειαν, ἀλλὰ θηριώδεις· δικῶ γάρ δαιμονιώδεις εἰπεῖν· ἔκεινων γάρ καὶ μόνων ἄχθος μέγα καὶ λύπη βαρεῖα καὶ δργή, δτι μὴ δεῖ καταβάλλουσιν, ὃν δὲν ἔθελωσιν.

καί. Ἐλευθέρους ἡμᾶς τοιούτων ἀνθρώπων εἶη συντηρῶν δὲ Θεός, ἔκεινους τε ἀπάγων, καὶ μηδέ τινα ἔξι ἡμῶν ἀφείς ἔκεινοις συναπάγεσθαι, καὶ οὕτω κοπιάν εἰς οὐδὲν οὐδόλως ὅφελος, ή τῷ αἰώνι τούτῳ σύμφορον, ή τῷ ἔκει καὶ τελευτάκι καὶ μονίμῳ καὶ αἰωνίῳ σύντροχον ἡμῖν, πρὸς Θεοῦ ἀρέσκειν, δτι μὴ καὶ μᾶλλον ἀμφοτέροις ἐνάρμοστον καὶ λυστελές εἰς οὐδὲν ὅτιον. Τῶν τε γάρ αἰωνίων ἀγαθῶν οὕτω μάτην ἐνταῦθα πεπονηκότες ἐκπληπτομεν, καὶ ἐν βίᾳ δὲ δυσπραγοῦντες περὶ τὰ φλύαρα καὶ μικροῦ τινος ἄξια λόγου τῶν ἀξιολογωτάτων καὶ θειοτάτων ἀποκενόμεθα. Οὐδὲ γάρ οὐδὲ ἀθροίζεσθαι εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ ναὸν ἀξιοῦμεν οἱ μεριμνῶντες μωρός, καὶ ἄλλως δὲ περὶ πολλὰ τυράζοντες, καὶ βιωτικοὶ μὲν εἰναι πάνυ τι ἐφίέμενοι, τοῦ παραδείσου δὲ γενέσθαι ἀνιέμενοι, καὶ μὴ ἐνθυμούμενοι, ὡς τοιούτον βίον τρίβοντες οὔτε τοῖς ἐπτὰ μερίδα κατὰ τὸ θείως γεγραμμένον διδάσκειν, καὶ τοῖς δικτὼ οὐδὲ δοῦλοιαίν τι ἀπομειζόμεθα.

κβ'. Διὸ εὔχομαι τοὺς εἰς τὸ ἀγίασμα τοῦ Θεοῦ εἰσερχομένους, καὶ δεῖ φυλάττεσθαι αὐτοῖς ἀξιοῦντας το τοιούτον ἀγαθὸν, μὴ κάμενειν κατὰ ἀνθρώπων, μηδὲ πονεῖν κατὰ τῶν ὁμοφύλων, ἵνα γε οὐδὲ κατὰ τῶν ἀπλῶν ἀλλοφύλων εἰκῇ καὶ μάτην μοχθεῖν ἔστιν, εἰ μὴ τι ἄρα ἔχθροὶ ἔκεινοι Θεοῦ ή βασιλέως διεκπίπτουσι, μηδὲ κοπιάν κατὰ τῶν οὐδὲν αἰτίων ὁμοθρήσκων, καὶ σαφῶς ὀνομάσαι ὁμοχριστιανῶν· ἀλλὰ μισεῖν ὑπερβίλαν τὸ τοιούτον κοπιάσμα, καὶ λέγειν ἔκαστον, ὡς Τοῦτο κόπος ἔστιν ἐνώπιον μου, συγχόπτων καὶ κατατέμνων καὶ τὴν κατὰ πνεῦμα συμφιλῶν ἀποδιαιρῶν, καὶ χορδεύων οἷον τὴν ἐνθεον δλομέλειαν. Πλὴν ἔσται μοι τὸ κοπῆρον, ἣντι, τοῦτο πάθος, δτι μὴ ἔλθω εἰς ἀγιαστήριον τοῦ Θεοῦ· ἔκτοτε δὲ ὡς εἰς δρόμον ἀποδύσμενος, δι' οὐδὲ ὑπερβαίνοντας καὶ ἀποδώκοντας δαιμονιας ἀπορρήψω, τὸ ἀχθεινὸν τουτὶ φορολογεῖν.... οπετεῖται τοῖς εἰς Θεὸν τρέχουσι, καὶ ὡς τῷ ὑπερφύτῳ ἥλιῳ, τῷ Θεῷ,*** ἐλλαμψόμενος ἀπορρήψομαι τοιούτου εἰδεχθοῦς ἀμα καὶ μυστροῦ.

κγ'. Εἰ γοῦν τοιούτοις γενώμεθα διὰ φιλαλλήλιας καὶ ὁμονοίας, ἦν δὲ Θεός διὰ τῶν ιερῶν Γραφῶν παραδίδωσι, καὶ διὰ συμπνοίας πνευματικῆς καὶ ἀταραξίας, ἦν δὲ μὴ ἀγαπῶν πονηροῖς κυμαίνεται πνεύμασιν, ἐλώμεθα δὲ φορτίζεσθαι, ὡς Θεοῦ δουλευταί, ἀπερ ἡμῖν ἔκεινος εὐδιακρίτως, ὡς πατήρ, ἐπιτίθησι, καὶ κοπιᾶν, ὡς ἔκεινος ἐπιτάσσει· δὲ καὶ τὰς ἡμῶν ἀμαρτίας ἄρας, καὶ ἡμᾶς ὅθελων τὰ βάρη βαστάζειν πνευματικῶς, οὐκ ἀφῆσει περιχορεῦσθαι μάτην καὶ τρίβεσθαι κατὰ τοὺς ἐπαγθιζομένους τὰ μὴ φίλα ἐκδίνων, Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸν ἔκεινον φόρτον

A viximus; non enim contribulibus terribiles et inaccessibilis fuimus. Furibundi quidem illi, et rabies feroci repleti, revera non homines, sed bestiales, ut ne dicam a diabolo obsessi. Ideo enim solummodo indignantur et dolent et irascuntur quod quos voluerint, damno afficere haud potuerint.

24. Liberos nos a talibus hominibus conservet Deus atque, dum illos ad supplicium deducit, faxit ut nullus e nobis deducatur cum istis, neque prorsus incassum laboremus, et neque huic seculo utile quid, neque illi vita perpetuae atque aeternae accommodatum quid secundum Dei voluntatem producentes nihil omnino prestatemus quod vel minimum sit bonum ac conducibile. Si enim hic adeo frustra laboraverimus, aeternis bonis excedemus, et si hac in vita rerum levium nulliusque momenti cura misere nos afflixerimus, bonis summis ac celestibus privabimur. Neque enim Dei quidem templum intrare satagimus, qui rebus absurdis inhiamus et de iis quae hanc vitam concernunt, anxi solliciti sumus, paradise autem potiri negligimus, non reputantes, nos hac vita fruentes neque illis septem concedere particulam secundum quod Scriptura sacra dicit, neque illis octo vel tantillum tribuere.

22. Quapropter obsecro illos qui sanctuarium Dei frequentant et ejusmodi boni semper participes esse desiderant, ut ne adversus homines certent neque adversus contribules laborent (siquidem vel contra alienigenas frustra oleum operamque perdent, nisi fortasse inimici illi Dei aut regis exciderint), neque contendant contra eos qui eidem cultui sunt addicti, hoc est Christianos, sed ut ejusmodi studium ac laborem odio habeant detestenturque. Imo quisque sibi dicat: Hic labor talis est ut cognitionem spiritualem excidat, disjungat, deleat, atque divinam membrorum compaginem dissolvat. Præterea hoc, inquiet, impedit quominus in Dei sanctuarium ingrediar; nunc autem quasi in arenam descendens, malos dæmones qui me persecuntur in fugam conjiciam, molestam illam vectigalium solutionem.... eis qui ad Deum confugiunt, et veluti splendidissimo sole, Deo... collustratus hanc turpem nefastamque maculam D procul abjiciam.

23. Jam vero si tales erimus per mutuum amorem et concordiam, qualem Deus per sacras litteras nos edocet, et per spiritualem unanimitatem et tranquillitatem, quam qui non diligit improbis turbatur dæmonibus, et si tanquam Dei servi, ea quæ ipse nobis ut sapiens pater imponit, portare, et laborem quem præcipit, exequi studeamus: tunc ille qui peccata nostra sustulit, et vult ut nos onera spiritualiter gestemus, non sinet nos frustra circumagi et versari illorum instar qui rebus ipsi non gratis sese onerant, sed quando ejus

onus portantes laboramus, dicet: « Accedite ad **A** αἵροντες πονούμεθα, ἔρει· « Δεῦτε πρὸς με, οἱ χαρινὲς ἐμὴν κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι· καγὼ ἀναπάνσω διάδει. » Τί δὲ ἔστι τὸ « ἀναπάνσω; » Παύσω πάλιν τοῦ ἐν κενοῖς κοπιῶν. Οὐκ ἔστι γάρ, ὅτε ὁς ἄστατοι, καὶ πολυρρέπεις, καὶ παλιμβολοι, καὶ εὐμετάφοροι, καὶ ἀδένθαιοι, [οὐ] μοχθοῦμεν ἐφ' οἰς οὐ χρῆ, καὶ εἰκῇ κάμνοντες, καὶ κοπιῶμεν τηνάλλως, καὶ πονοῦμεν μάτην. 'Αλλ' διώς βραχεῖας τινὸς δραττόμενος ἐκεῖνος ὁ πρὸς φίλανθρωπίαν ἀκριβέστατος ἀφορμῆς, καὶ τῷ ταλάντῳ τῆς κρίσεως κεράτιον ἐν ἡ κόκκον ἔνα ἐπιβληθέντα ἴδων, πρὸς ἡμέτερον ἀγαθὸν ὢρει, καὶ εἰς στατῆρας ἀξίους τίθεται τοῦ κατ' αὐτὸν θησαυροῦ· καὶ ὀσάκις ἄν σκελισθέντες ὑπὸ τοῦ πονηροῦ ἀντιδρόμου, καὶ πταίσαντες, ἡ καταρρίψαντες ἐξορθωθεῖμεν, πάνει καὶ ἐκεῖνον τοῦ καταπαίζειν ἡμῶν, καὶ ἡμᾶς τοῦ ἐμπαίζεσθαι. Οὕτω γοῦν καὶ νῦν ἀναποιηθέντας διάδει, καὶ δεντωτὰς ἀναφρονήσαντας ἐν τῷ πονεῖσθαι, οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ἐφ' οἰς ὁ τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπους τέτακται, οὐ πάσαις πρώτως ἄρτει τοῦ ἐφαμάρτεως φορτίζεσθαι καὶ κοπιῶν, ἀλλὰ ἀναπαύσει. Καὶ γένοιτο δεκτοὺς πάντας ἡμᾶς, ὡς ἀδελφοὶ, τῷ Θεῷ οὕτω γενέσθαι διὰ τῆς, ὡς ἐρήθη, εὐπορίστου ἐλεημοσύνης αὐτοῦ. 'Επακούσας ἡμῶν, ὡς Σῶτερ Κύριε, ὁ ὥν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. 'Αμήν.

* Matth. xi, 28.

EJUSDEM ORATIO ANNO AUSPICANDO HABITA.

1. Deus ipse anni circulo revera benedicit, o fratres, et hæc benedictio haud merum munus, sed retributio esse videtur. Deus enim, a nobis benedictus, rebus nostris benedictionem reddit. Benedicunt autem Deo homines non solum hymnorum glorificationibus aliisque rationibus, quibus ei gratias agunt, sed imprimis bonis vita actionibus, quorum finis a Deo initium sumit ad eumque recurrit, et sic ipsum magnificat et glorificat, dum nimirum et ejus qui bene agit, et eorum qui ad ipsum respiciunt ejusque imitatione ad frugem redeunt, animæ gaudio ac lætitia perfunduntur.

2. Quod ut magis appareat, paulo altius oratio repetenda est. Prima mundi creatio et quæ tunc homini, velut regi, vel antequam creatus esset, bonorum terrestrium liberalis oblatio reservabatur, hoc merum omnino donum fuit. Nondum enim boni quid Deus ab hominibus acceperat quod cum liberalitate repperderet, sed sponte dedit. Fortasse autem ad hunc usque diem daret, secundum summam ipsius sapientiam, nisi innata (nobis) prava voluntas, omnium peccatorum mater, prohiberet. Nunc vero

C α'. Εὔλογεῖται στέφανος ἐνιαυτοῦ πάντως ὅτε αὐτοῦ Θεοῦ, ὡς ἀδελφοὶ, καὶ ἡ τοιαύτη εὐλογὴ φανεῖται οὐ δόσις ἀπλῶς εἶναι, ἀλλὰ ἀντίδοσις. Εὐδογούμενος γάρ ὁ Θεὸς ὑφ' ἡμῶν, ἀντευλογεῖ τὰ καθ' ἡμᾶς. Εὐδογεῖται δὲ Θεὸς ὑπὲρ ἀνθρώπων οὐ δοξολογίας μόνον ὀμνῳδίας καὶ λοιποῖς εἰδεσι, δι' ἀν τὸ εἰς αὐτὸν εὐχάριστον ἀπαρτίζεται, ἀλλὰ μάλιστα ταῖς κατὰ βίον ἀριστοπρᾶξις, ὃν τὸ τέλος Θεοῦ τὸ ἔκπτταται, καὶ εἰς ἐκεῖνον ἀνανεύει, καὶ οὕτω δοξάζει καὶ μεγαλύνει, ἀγαλλιωμάνης τῆς φυχῆς τοῦ τε πράττοντος τὸ δριστὸν, καὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἀποβλεπόντων καὶ τῇ μιμήσει βελτιουμάνων.

B. Ινα δὲ τὸν λόγον ἀναλαβὼν ἐπὶ πλέον ἀριθμῶματι, ἡ πρώτη μὲν τοῦ κόσμου παραγωγὴ ἱκνευσις καὶ ἡ τηνικαῦτα κειμηλιωθεῖσα τῷ βασιλεῖ ἀνθρώπῳ, πρινὴ καὶ γενέσθαι, φιλοτιμία τῶν κατὰ κόσμον ἀγαθῶν, ἐκείνη δόσις ἡ μετόχρημα. Οὐ γάρ ποθεν καλὸν ἀνθρώπινον ἀπολαβὼν ὁ Θεὸς, εἴτα φιλοτιμίας μανεύος ἀνταπέδωκεν, ἀλλ' ἀντικρυς ἔδωκε. Καὶ ἐδίθου ἐν δημοίως ἔνας καὶ νῦν κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ παραγωγὴν σοφίαν, εἰ μὴ παρεπορίζεισα φαύλη προσάρσεις, ἀμαρτεῖας ἀπάσης μῆτρα, ἀπεκάλυψεν.

"Ἄρτι: δὲ δι' αὐτὴν οὐκ ἀεὶ ἀπλῶς οὕτω δίδωσιν διαδόσιν, ἀλλὰ ἀντιδιδόντας φιλεῖ κατά τινα δοσοληψίαν αὐτῷ πρέπουσαν.

γ'. Πρέπει δὲ ἀναγκαῖως τῷ ἀγαθῷ ἀγαθός τε διδόναι, καὶ ἀντιλαμβάνειν τοιαῦτα. Πονηρὸς μὲν γάρ δόστης χαίρει καὶ διδόνει καὶ λαμβάνων, οἷς παρανόμασται: ἀγαθὸς δὲ οὐκ διδόνει ἀνθρώπος ἴθελοι: φαυλότητι πραγμάτων χρωτίζεσθαι, μὴ ξτι γε διπανύγχθος Κύριος, ἐξ οὗ καὶ δι' οὗ ἀπαν καλόν. Φιλοτίμημαν δὲν ἀπαντεῖς Χριστιανοί, καὶ πραγματευομέθα, εἰς δύσον δύναμις, μὴ λαμβάνειν ἀπλῶς ἐκ θεοῦ, ἀλλὰ ἀντιλαμβάνειν. Ἀντιλαμβάνει δὲ διδόμενον διοιοῦτος μετὰ πεποιθήσεως εὐγενοῦς, καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως, ὡς οἷς μὴ δῶρον ἔχον τὸ δεδομένον, ἀλλὰ ἀντίδωρον, λογιζόμενος, ὡς ἀλόγοις μὲν ζώοις, οἷς νοῦς οὐκ ἐπιστατεῖ, δίδοται τὰ ἐκ θεοῦ πονουμένοις παντες ἀγαθοῦ, διποιη χαίρει δι θεός, καὶ διὰ τοῦτο διπαρτα καὶ ἀνήροτα ἐξ αὐτομάτου λαμβάνουσι τὰ οὓς θρέψονται: Ἀνθρώπῳ δὲ οὐκ δινεῖται προσφένει, οὕτω λαμβάνειν, ἀλλὰ κατά τι συνάλλαγμα, καὶ αὐτὸς οὐκ ἀνάλογον κατά γε τοὺς ἐμπορευομένους, ἀλλὰ εἰς δύσον ξεῖται τὸν ἀνθρώπον σταθμώσασθαι πρὸς θεόν, ἀνθρώπον τὸν πενέστατον, θεὸν τὸν παμπλούσιον.

δ'. Τί γάρ δι καὶ δοίη τῷ θεῷ ἀνθρώπος πρὸς ἀξίαν; Πῶς δ' δι συναλλάξει πρὸς ισότητα; Δωρεὰν τίμιαν πάντα τὰ ἐξ ἔκτινου, εἰ καὶ τὰ ὑπὲρ δύναμιν συνειστενάγκωμεν. Οὐδὲν ἀντισηκοῦν, οὐδὲν ισόταθμον. Τί κτενγρός πρὸς οὐρανὸν; Τῇλικούτον τὰ ἐξ ἡμῶν πρὸς τὰ τοῦ θεοῦ. Τί τὸ οὐδὲν πρὸς τὸ πᾶν; Τοιοῦτον τὸ ἡμέτερον πρὸς τὰ θεῖα. Καὶ δύμας οὐ λέγω τὸ παροιμιῶδες ἐκεῖνο τὸ «Δός τι, καὶ λάβε τι.» ἀλλὰ, «Δός τι μετρητὸν, καὶ ἀντιλάβε τὸ ἀμέτρητον» μᾶλλον δὲ, «[δύο] μικρὸν, καὶ ἀντιλάμβανε μέγιστον.» Ποιὸν μικρόν; Νοῦς ὄρθρον ἔξεγγραλον λόγον ἀλληῇ γλῶσσαν ἀρρύπαρον τὸ μὴ τρίχειν δόδοντας ἐπὶ τοῖς μηδὲν αἰτοῖς τὸ μὴ κατὰ τοῦ στόματος ἀγέρειν μιασμοὺς βλασφημιῶν· τὸ φιλεῖν ἀφαιρῶν· τὸ ἀγαπᾶν ἀκριδῶν· τὸ μισεῖν τὴν τε ὑπεριστιν, καὶ δις δὲ αὐτὴν σωμασκεῖ· τὸ μὴ συναναγράννωσθαι μυσαροῖς, εἴτε ἀνθρώποις, εἴτε περάγμασι· τὸ μὴ διτολογεῖν ἐπὶ φεύδει· τὸ μὴ κακολογεῖν, ἢρ' οἵς οὐ χρή· τὸ μὴ καλλι[αργ]εῖν τὸ περσωπον ὑποχριτικῶς ἐπὶ φιλα[ρ]η· τὸ ἐκδικεῖν, οὓς παραγγέλλει δι θεός· τὸ [μὴ ἀδικεῖν] ἀφορῶντας εἰς αὐτὸν θεόν, δις οὐ λαμβάνει πρόσωπον ἐν κρίσει· τὸ μὴ προτείσθαι δώρου τὸ δίκαιον· τὸ μὴ προσίσθαι τοὺς προκαλουμένους εἰς ἄδικον, δκνῶ εἰπεῖν, εἴτε τὸ μὴ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι, καὶ μάλιστα τοὺς ἀκελησιαστικοὺς, δι τοῦ νῦν καιροῦ φύμα θεομιστές.

ε'. Εἰπὼν γάρ αὐτὸς ὑποβάλλω τοῖς ἀκροωμένοις νοεῖν, δις: ἀρρώστει καὶ ἡ Ἐκκλησία. Καὶ γε, δούτοι, ἀλληλίας ἀρρώστει καὶ τὸ τοιοῦτον ἄγιον σῶμα, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν τινας δακτύλων αὐτοῦ. Τὰ γάρ ἄλλα τίμια μάλη τούτου οὐκ ἔχω μέμρεσθαι. Δακτύλους δὲ τούτους εἴπον, οὐκ ἔκβαλλοντας θεομι-

A propter eam Deus non amplius tam sponte donat, sed rependere mavult secundum quamdam reciprocitatem ipsi convenientem.

3. Bono autem necessario convenit, et bona dare, et talia recipere. Malus enim dator quae ipsius nomini congrua sunt, et dare et recipere solet: bonus autem homo vel levissimam pravi maculam aversatur, ac infinite magis optimus Dominus a quo et per quem omne bonum. Quare Christiani omnes summo studio ardoreque id agamus, quantum penes nos est, ut non simpliciter sumamus a Deo, sed retribuamur. Accipit autem retributionem, qui et ipse dedit antea. Et talis cum honesta convictione bonaque conscientia datum possidet, utpote qui non velut donum, sed tanquam premium habeat id quod ei datum est, praesertim ubi reputaverit, brutis animalibus quae ratione carent, omnia quae Deo videntur bona gratis impertiri, ac propterea neque seminando neque arando, sed ultro alimenti quibus opus habent, divinitus concedi. Hominem vero haud decet, eodem modo accipere, sed ex pacto quodam, non tamen ejusmodi quale inter mercatores intercedere solet, sed pro ratione qua homo ad Deum considerari debet, id est, qua homo pauperrimus est, Deus autem ditissimus.

4. Quid enim Deo condignum dabit homo? vel quomodo pari lance cum eo paciscetur? Omnia ab illo gratis nobis donantur, etiamsi vel supra vires dare conemur. Nil par, nil aequum. Quemadmodum C granum ad cœlum, ita nostra sese ad divina habent; et quemadmodum nihil ad universum, ita res nostræ ad munera cœlestia. Nec tamen profero proverbialiter dictum illud: « Da quid et recipe quid, » sed: « Da commensuratum quid, et recipe incomensurabile, » vel potius: « Da parvum et recipe summum. » Quale illud parvum? Mentem rectam ac veritatis amantem; linguam impollutam; non frendere dentibus contra insentes; non colligere in ore blasphemiarum contaminationes; sincere diligere; vere amare; odio habere dissimulationem et eum qui illi indulget; non contaminari abominandis, nec hominibus, nec factis; non mendacio servire; non male loqui de insolitus; non subdole componere vultum ad amicitiam simulandam; punire quos Deus iubet: non injuria afficere confidentes in Deo qui in iudicio personam haud accipit; non vendere justitiam acceptis muneribus; non admittere eos qui ad injustitiam provocant, ut ne dicam, ad separationem ab Ecclesia et potissimum ecclesiasticos, quod quamvis exsecrandum hoc tempore accidere solet.

5. Hæc enim dicens auditores commonefactos velim, Ecclesiam agrotare. Vere autem, o amici, agrotat hoc sanctum corpus, et imprimis in aliquot suis digitis. Cetera enim venerabilia illius membra non est quod vituperem. Digitos autem istos voco non qui Dei instar demonia expellunt (quomodo

enim Idem Dactyli opportune quis dixerit, hoc poterunt?), sed qui scribunt quod non licet, qui vel nosmet ipsos scriptis suis aggrediuntur; quae quidem mens prava progignit, deinde lingua nutricis instar multimodis provehit, nunc aeri committens, nunc libris tradens atque dirigens contra nos, cur et qua de causa? num quia eos vel laesimus vel nunc laedimus? Liceat mihi cum fiducia in Deo posita dicere, contra nos qui eis et publice et privatim bene fecimus; publice quidem, quod et ipsi bonorum universo sacro clero concessorum participes facti sunt; privatim autem, quod ei ipsi et eorum filii, quod maxime considerari debet, praecipue beneficia acceperunt.

6. Audi enim, o celum, et attende, o terra, Ex iis qui, beata memoria digni habitu, nostram humilitatem antecesserunt, quidam (dico autem quidam, non cuncti) universo venerabilium sacerdotum cœtui pecuniam legarunt, alias alio modo, hic quidem clericis Sanctæ Sophiæ Dei Verbi, ille Magnæ ecclesiæ sanctissimæ Domini nostre ac Dei genitricis, alias sacerdotibus templi magni martyris qui urbem nostram protegit et dulces odores exhalat, cuius miracula unguento semper fluente innituntur, uti unguentum miraculis. In memoriam illius legatorum distributionis solemnitates aliæ aliis majores celebrantur, et qui illa stipularunt, felicitabundis acclamationibus extolluntur. Hoc autem bene habet. Nam si quid vituperabile inesset, nec ego laudarem; quod autem laudaverim, factis ipsis apparuit. Cum enim duæ solemnitates in maxima sanctarum ecclesiarum hujus metropolis adhuc celebrandas essent, equidem in honorem Dei ejusque sancti illud laudabile officium in me suscepit. Cum igitur ecclesiastici digiti scriptis suis gratias mihi habere deberent — calamum contra me movent.

7. Ubinam autem mihi solemnia celebabantur illorum instar qui me antecesserunt, quorum unumquemque superem tali gratia? Scit, quæ dico, erogatio in festo Exaltationis Crucis, imo et ista magna secundæ. Cæterum quamvis ab hominibus contemnamur, tu vero, o Deus Salvator, dare velis nobis in quod omni studio incumbimus, et hoc pro omni solemnni commemoratione sufficiet. Et tu quoque, dies hodiernæ, a quo corona anniversaria denouo incipit, testimonium nobis exhibe, quid fecerimus in templo sancti nostri odoriferi celeberrimo, ut et ipsum veris initium mense Martio accidens nos quasi tributum nostrum solviisse testetur. Et hoc quoque Dei est sanctique ejus ac magni martyris qui nos sanos sanctosque reddit.

8. O solemnitas cæteræ eximiæ, in quibus nummos parvos qui vix volam explorarent, hue illuc disjectos velut majores effecimus, ita ut magis etiam quam illius qui in Psalmis commemoratur messoris armas manus compleverint. Quid dicam

A μήπως δαιμόνια, (πῶς γάρ οἱ, ὃς ἐν καιρίως εἴποι τις. Ἰδεῖοι Δάκτυλοι τοιοῦτοι ἢν εἰεν;) ἀλλὰ γράφοντας, ἂ μη χρέων, οἱ καὶ καθ' ἡμῶν αὐτῶν λυγίζονται ὑπογραφέες γινόμενοι· ὃν πρῶτα μὲν γεννῆσούς οὐκ ὅρθος, εἰτα γλῶσσα ματευσαμένη ἐκτρέφει ποικίλως, τὰ μὲν ἄτρι παραβήπτοσα, τὰ δὲ καὶ βιβλίοις σπαργανοῦσα, καὶ τημελοῦσα καθ' ἡμῶν, τῶν τίνων; αὖν ποιων; τῶν τὸ ποτε ἡ βλαψάντων, ἡ βλαπτόντων; Δότε μοι θερόδοντως εἰπεῖν σὺν Θεῷ, τῶν εὑρεγετησάντων τοὺς τοιούτους κοινῇ τε καὶ έδιφτοις κοινῇ μὲν, οἵς παντὶ τῷ τοῦ Θεοῦ κλήρῳ συνδιανέμεται καὶ τὰ κατ' αὐτούς. Ιδίᾳ δὲ τοῖς τε κατ' ἔξοχήν, ἣν εἰς ἀδρὸν πρέμνον τίθημι, καὶ ταῖς παραρράσιν αὐτῆς.

ζ'. Ακούεις γάρ, ὁ οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου, ἡ γῆ. Β Τῶν τινὲς μακαρίας μνήμης ἡξιωμένων, οἱ τὴν ἡμῶν προηγήσαντο ταπεινότητα (« τινὲς » δὲ λέγω, οὐ οἱ πάντες εἰ), ἐκερμάτισαν δόσεις νομισματικὲς, δὲ μὲν ταύτην, δὲ ἐκείνην, δὲ ἄλλην τῇ δικασίᾳ τῶν τιμίων κλήρων, τῷ τε τῆς ἐνυποστάτου τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀγίας Σοφίας, καὶ τῷ τοῦ μεγάλου ναοῦ τῆς ὑπεράγονου δεσποίνης ἡμῶν Θεομήτορος, καὶ τῷ τοῦ πολιούχου ἡμῶν μυροβλύτου μεγαλομάρτυρος, οὗ καὶ τὰ θαύματα τῷ ἀειθρύτῳ μύρῳ ἔριζει, καὶ τὸ μύρον τοῖς θαύμασι· καὶ προηγοῦνται τῆς τοιαύτης διανεμήσεως τοῦ νομισματικοῦ κατακερματισμοῦ ἕορται ἄλλης ἄλλη, καὶ μακαρίζονται φωναῖς αὐθῆμοις οἱ τὰ τοιαῦτα κυρώσαντες, καὶ καλῶς ἄρα γίνεται αὐτό. Εἰ γάρ φόγον εἶχεν, οὐκ ἢν οὐδὲ ἐπήγειται τοῦτο· ὡς δὲ ἐπήγειται, ἐνδιαθέτως ἔργοις αὐτοῖς ἐκπέφηγε. Διαῦν γάρ ἔορταῖν ἔλλειποντος τοῦ τοιούτου καλοῦ πρὸς ἀκολουθίαν τῆς ἐν τῇ Μεγαλόπολει μεγίστης τῶν ἀγίων ἐκκλησιῶν, ἀνεπλήρωστὸν τὸ τοιούτον καλὸν ἐκ τῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀγίου αὐτοῦ. Καὶ τοίνυν διφείλεται ὄντες οἱ ἐκκλησιαστικοὶ δάκτυλοι γράφειν ἐμοὶ εὐχαριστίαν — οἱ δὲ καταγράφουσι.

ζ'. Ποῦ δὴ ἐμοὶ μακαριστὸν ἔσται μνημόσυνον κατά γε τοὺς πρὸ ἐμοῦ, ὃν ἔκαστον αὐτὸν ὑπερπάντη τῇ τοιαύτῃ χάριτι; Οἴδεν, ἡ λέγω, ἡ ὥρα γάρ τι καὶ τὴν ὑψωσιν τοῦ τιμιωτάτου σταυροῦ, ναὶ δὲ καὶ τῇ τῆς μεγάλης δευτέρας. Οὐ μὴν ἀλλ', εἰ καὶ τὰ ἄνθρωπων ἡμῖν ἀπέγνωσται, ἀλλὰ σὺ, ὁ Σῶτερ Θεός, δρίκης ἡμῖν, καθ' ἣν προβεβλήμεθα προσάρτεσιν· καὶ ἀρκεστεῖ τοῦδε ἡμῖν ἀντὶ μακαρισμοῦ. Ἐπιμάρτυραι ἡμῖν καὶ ἡ σήμερον, καταρκεμένη τῆς τοῦ ἐνταυτισμοῦ στεφάνου γυρώσεως, τὸ τετραπάκμενὸν ἐν τῷ περικλύτῳ τοῦ ἡμετέρου διγιωτάτου μυροβλύτου ναῦ, ἵνα συνανφωνήσῃ μαρτυρικῷ λόγῳ καὶ ἡ κατὰ τὸ ἱερὸν ἀγίοντος, ἡ κατὰ τὸν Μάρτιον, καθ' ἣν καὶ αὐτὴν τὸ αὐτὸν χάραγμα τυπὲν οἰον διφέρει τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦτο, καὶ τοῦ αὐτοῦ μὲν θεραπεύοντος μεγαλομάρτυρος, ἡμᾶς δὲ καὶ ὑγιοῦντος καὶ ἀγαπάζοντος.

η'. Ω ἔορταὶ λοιπαὶ ἀρίζηλοι, ὃν αἷς κερματίων εὑπεριλήψτων παραβήπτομένων, καὶ ποι μόνην πληρούντων, ἡμεῖς ἐπληθύναμεν αὐτὰ, ὡς πληροῦν χνῆρας καὶ ὑπὲρ τὴν τοῦ φαλμικῶς θερίζοντος. Τί μοι λέγειν ἀθροισμοὺς καὶ συνανακλίσεις

πνευματικὲς, εἰ καὶ μὴ ἐν ἀναγκαῖοις, ἀλλ' οὐν πνευματικὲς, δῶσι παρήκοι, καὶ ἄλλους δὲ ἐπιτραπέζους, δι' ὃν ἐδόκουν δὲ μάταιος κτᾶσθαι φίλους, οὐ τοὺς ἔτι τοῦ πίνειν, ἀλλ' ὅποιος τὰ κατὰ Ηγεύμα τὸ θεῖον ἀποτελοῦσι συστήτις; Ἐώ τὰ λοιπὰ, ἵνα μή τις ὁδοιματίος νομίσῃς ἑκεῖνα, καταψηφιεῖται μου σμικροπρέπειαν καὶ κυμίνου πρίσιν καὶ τὸ ἀνελέυθερον. Σιωπῶ καὶ, εἴ τι ἄλλο δεδαπάνηται που ἥ δαπανᾶται εἰς ἐπιποιήσεις, εἰς ἐπικοσμήματα, εἰς ἕτερα, οἷς θαρρούντες λέγω χαρεῖν τὸν Θεόν. Οἶδα γάρ ἀκούσασ, ὡς οὐδὲν τι ταῦτα πρὸς τοὺς πτάσδες ἥματς· ὅπερ δμοιον φαίνεται εἶναι, ὡς εἰ καὶ τοῦ ἐπὶ δεσποτικῆς οἰκίας λογοποιούντος τὰ δαπανήματα οἱ σύνδουλοι μηδὲν τὰ λοιπὰ εἴποιεν προσλογίζεσθαι, διτὶ μὴ μόνα τὰ δαπανώματα εἰς αὐτούς. Καὶ μὴν δι τοῦ οἰκοῦ δεσπότης οὐκ ἀν χαροὶ τῷ τοιούτῳ λόγῳ· ἀλλὰ τὸν οἰκονόμον ἄλλως ἀποδέξιοτο ἀν, οἴμαι.

Θ'. Ἐμοὶ δὲ ἀλλὰ ἀναβοησαμένῳ ἥδη ἀκοήν γῆς τε καὶ οὐρανοῦ, ἐπέρχεται συνεῖραι τι καὶ τὰ ἔξῆς προφητικῆς περικοπῆς. Καὶ ιτοὺς μὲν γεννῆσαι οἱ καταγνῶ εἰπεῖν· (πηλίκος γάρ ἔγὼ πρὸς τοιαύτην φύσιν Θεῷ πρέπουσαν, καὶ τοῖς, δοσι τῇ πρὸς ἑκεῖνον ἔξομοιστε θεοί;) γεννηθέντας δὲ κατὰ σάρκα ὑπ' ἄλλων καὶ μικροῦ ἐκθέτους ὑψώσας φημι ἀγαθοῖς, οἵτις βίος ἐκπέσεται, καὶ διμῶς ἀθετηθῆναι ὑπ' αὐτῶν. Ἐπέρους δὲ εἰς τὸ πᾶν μὲν ἔξαραι καὶ προαγαγεῖν, οὐκ ἀν εἴποιμι προσεπιθεῖναι δὲ, οἵτις φθάσαντες ὑπὸ ἄλλων ἀρχιερέων ἔσχον, καὶ ἕτερα μείζονα, καὶ δυστυχῆσαι τὴν ἐτῶν τοιούτων ἀχαριστίαν οὐκ εἰς τὸ τυχόν, ἀλλ' εἰς ἔκπολέμωσιν.

ΙΑ'. Ἔγὼ δὲ καὶ τῷ παρατυχόντι λαῷ τοῦ Θεοῦ, τῷ καὶ πανσέφῳ καὶ ὑπεραγάθῳ τεχνίτῃ, ὡς ἀγάλματα ἐκείνου δύνται καλλιτεχνήθεντα μὲν ἄλλως, ἀχρειούμενα δὲ ταῖς εἰκῇ καὶ μάτην, δποι τύχοι, παρατριψειν, ἀρτιῶσαι κατὰ τὴν αὐτοῦ σοφίαν, καὶ ἐπαναγαγεῖν εἰς τὸ αὐτῷ ἀρέσκον εὔμορφὸν τε καὶ εὐπρεπές· ὡς ἀν οὐτω καὶ δι' αὐτῶν εὐλογούμενος ἀντευλογοίη τὸν στέφανον ἥμιν τοῦ ἐνιαυτοῦ.

ΙΒ'. Ἔγὼ δὲ καὶ τῷ παρατυχόντι λαῷ τοῦ Θεοῦ προσλαλῶ διδασκαλικῶς, παρεγγῦῶμαι καὶ αὐτοῖς, δοσοι τέως ἀκοθειν ἥμῶν ἀνέχονται. Εἰσοι γάρ ἐν αὐτοῖς ἄνθρωποι, διδηγθέντες εὐκ οὐδὲ διεν, ἐπιστρέφειν ἥματς εἰς τὸ ἀγαθὸν διὰ τοῦ μη ἐπιστρέφεσθαι ἥμῶν οἵτις ἀφαμάρτων, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὡς εἰς διδασκάλους καθεστῶτες ἥμιν, διδάσκοντας μὲν οὐθὲν διτούν, μεμφομένους ἀπαν, ὅπερ δὲ δρώμεν ἥ λέγομεν, καὶ αὐτήν δὲ, ὁ φασι, τὴν ἀναποτὴν ἥμῶν. Τῷ τοίνου τοιούτῳ λαῷ τοῦ Θεοῦ φωνὴν εἰς κοινον ἀφίεντες παρακαλοῦμεν εἰς δμοιον ἀγαθὸν, τὸ τῆς εὐλογίας δηλαδή, περὶ ής ἀρτι δ λόγος ἥμιν. Καὶ πρώτα μὲν ἀντιμινήσομεν αὐτούς, ἐξ οἴων εἰς οἴα μετηλλάγη τὰ καθ' ἥματς.

ΙΓ'. Καὶ ἥλικα μὲν τὰ οὐ πρὸ πολλοῦ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ, ἀ καὶ τὰ ἐν ὑμῖν βιβλία, αἱ μνήμονες ψυχαὶ περιφέρουσι, καὶ εἰς ἀνάληνωσιν τοῖς πολλοῖς ἐκτίθενται· καὶ οὐδὲ ἔγὼ ἀμαθῆς οὐδὲ τῶν τοιούτων εἰμι.

A de conventibus et conviviis spiritualibus, de con vivis qui licet non cognati, ejusdem tamen originis terrena essent, quos miser ego sodales habere mihi visus sum, non qua mecum biberent, sed qua secundum Spiritum sanctum commensales mei essent! Cætera silentio premo, ne quis, flocci ea pendens, avarum atque illiberalē, qui velut cū minum diffindam, me existimet. Taceo, si quæ factæ sunt aut fluit impensæ in res accessoria, in ornamento et cætera, quibus Deum electari fidenter dico. Sio enim fore qui dicant, hæc nihil ad nos Patres pertinere, quod idem esse videtur ac si quando œconomus aliquos facit sumptus in domum herilem, conservi negent ulla facientes esse expensas nisi quæ in ipsorum commodum cesserint. Jam vero ejusmodi verbis nullo modo gauderet paterfamilias, sed potius, ex mea qnidem sententia, œconomum laudaret.

B 9. Postquam autem cœlum ac terram ad audiendum provocavi, dicti illius propheticī verba sequentia adjungere libet. Et filios quidem me procreasse non est quod dicam, (quis enim ego sum comparatus cum natura Dei eorumque qui similitudine ejus promemodum dii facti sunt?) sed ab aliis carnaliter procreatōs et quasi expositos cumulavi bonis quibus vita ornatur, et nihilominus ab illis contemptus sum. Alios autem, haud dico, quod exaltatos provexerim, altamen beneficiis quæ ab aliis archiepiscopis acceperant, majora etiam ad jecī, quare eorum ingratitudinem non fortuitam, sed ex hostili animo profectam, inter summas calamitates censendam duco.

C 10. Sed hos, utpote qui Dei imaginem referunt, et ab initio quidem pulchri creati, postea autem pervicacia sua vana et insensata corrupti sunt, commendo Deo, creatori sapientissimo atque optimo, ut secundum patientiam suam dirigat eos et ad honestatem ac virtutem ipsi gratam reducat, atque ita in vicem benedictionum quibus ab illis celebratur, anni auspicio benedictione sua dignetur.

D 11. Jam vero dum præsentem Dei cœtum edoceo, simul adhortor eos qui nunc verbis nostris aures præbent. Inter ipsos enim sunt homines qui, nescio unde moti, nos, quasi peccatores esse mus, ad bonum convertere prætendunt, ideoque D secesserunt tanquam magistros nostros gerunt. quamvis nihil omnino doceant, imo quidquid aut fecerimus aut dixerimus, et ipsam, ut in proverbio est, respirationem nostram vituperent. Ad universum igitur Dei cœtum verba facientes bona ei apprecciamur, benedictionem nimirum, de qua modo diximus. Et primum quidem in memoriam eis revocamus, ex quoniam in quem statum res nostra deductæ sint.

E 12. Quanta nuper fuere Dei beneficia quæ velut in libris inhærent animis vestris, ita ut a multitudine legi possint! Neque ego illorum ignarus sum. Fruges terræ abundabant arenæ instar; panis cor-

roborans, vinum corda exhilarans, pluvia tempora quam lac cœleste vel novum manna dixeris; ventus attemperatus qui omnem plantam velut in gymnasio exagitaret: hiems mausueta, aestas tepida (anni tempora que modo nimio frigore, modo nimio aestu doloribus nos afficiunt); ver fertile ac secundum suaque temperie jucundum, tempestas quæ ad autumnum vergit et fructus maturat, unde etiam nomen traxit, et que præstera rebus optimis abundat, in quibus præeminet dulcissima flœ uaque pulchra, nutricis instar, ut ita dicam, bacæas veluti mamillas porrigens ad cibum potumque suppeditandum.

13. Etenim hiems illa bonis futuris, ob quæ annus dictus est fertilissimus, quasi prospexit, siquidem findebat terram in cuius sinu segetes reconditæ, tanquam infantes mox in lucem prodituri, latebant, usque dum adesset tempus opportunum, ac præstera ad humiditatem recipiendam aperiebat arbores easque ad fructus suo tempore proferendos aptas reddebat aliaque permulta faciebat patris instar qui liberis enutriendis solerter providet. Eodem tempore et segetes et plantæ vitam acceperunt pluvia cœlitus immissa, et nivibus gelidis et glacie et pruinis convenienter datis. Pluvia enim terræ interiora emollit panditque, et sic ad frugum incrementum ac prosperitatem terram pingue ac validam reddit, nives autem et reliqua, de quibus modo dixi, cohident certisque limitibus constringunt fruges illas, ne tempore præmaturo ad lucem prossilientes corrumpantur, quod in abortibus et partubus præcocibus accidere solet. Postquam igitur hiems tali modo terræ utilis fuerat, erga mare quoque se præstilis mansuetam, neque contra pisces marinos crudeliter sæviit, neque navigia nautasque penitus absorbut.

14. Talis igitur, ut brevi dicam, hiems fuit. Ver autem, alma agricolarum mater ac nutrix nostra, anni tempus quod primum cum mundi creatione prodiit, vicissitudinum anniversariarum, uti præclare quidam dixit, regina, inter tempestates princeps, frugibus teneris jucundissima aerisque temperamento amoenissima, nobis omnia dedit bona quibus Deus eam insignem reddidit et quorum laudes quamplurimi celebrarunt philosophi qui partim in vestibulo, partim in adytis Ecclesiæ constituti fuere.

15. Deinde aestas immensam maturavit pulcherrimarum frugum copiam qua neque agricultores neque qui illis bene cupiunt uberiorem unquam desideraverint. Autumnus ipse quoque priores anni tempestates ænulari pro viribus studuit. Quare non solum bona exhibuit sibi propria, in quibus speciosæ eminent uvae, sed et præcedentem messem assequi, imo superare conatus est frugum ubertate et pulchritudine, ita ut etiam ipsius nomen (φθινόπωρον) mentiri videretur. Ceterum de iis quæ larga manu aestas obtulerat, cuædam perierunt. Cum

A γνώσεων. Ήσαν τὰ γννήματα τῆς γῆς ὅπερ ἔμπον. ὁ στηρίζων ἄρτος· ὁ καρδίας εὐφράτεων οἶνος· ὁ καλέρδος ὑετὸς, τὸ δὲ γάλα οὐράνιον, ἢ μάννα δεύτερον· ὁ εὔχρατος ἄνεμος, διακιῶν ἡπάν φυτῶν ὧδε εἰς γυμνάσιον· ὁ ἥμερος χειμῶν· τὸ προστῆνες θέρος (καὶ οἱ οὖτοι λυπεῖν ὑθέλοντες τῇ ἀκρότητι, ὁ μὲν τοῦ φύχειν, ὁ δὲ, διτὶ θερμαῖνει εἰς ὑπερβολὴν)· τὸ γνήματος ἔχρον, καὶ τῷ εὐχράτῳ γλυκοζον· ἡ φθινὰς ὥρα τὰ γε εἰς διπάραν, διθεν αὐτῇ καὶ ἡ παρωνυμία, εἰς καὶ ἄλλως τοῖς κρείττονι βένδριθεν. ἐν οἷς ὑπερλάμπει τὸ τε μελιτέον σῦκον, καὶ ἡ καλὴ σταφυλὴ, τιθηνὴ τις καὶ αἴτη, ὧδε οὐτως εἰπεῖν, πιστοχαλλομένη τῶν ῥάγων ἐκάστην, θσα καὶ θηλὴν, χορηγὸν τροφῆς τε καὶ πόσεως.

B ιγ'. Καὶ ἦν ἡμῖν τότε δὲ μὲν χειμῶν προμηθεὺς οἶον ἀγαθῶν τῶν εἰσπέπειτα, δι' ὧν τελεσφόρος ὀνομασται δὲ ἐνιαυτὸς, ἔρουρον ἐκεῖνος ἀναρρήγνυν, δι' ἡς τὰ σπόριμα ὅπδε κόλπῳ γινόμενα γῆς ἐνεκυμονῦντο ἐκεῖθν γενέσεως λόγῳ, ὧντος καὶ εἰς τελειότητα, καὶ αὖ πάλιν λάκκους βοθρεύων φυτῶν ἐνθέσεσιν ἀδρυνομένων εἰς δένδρα κατὰ καρδὸν, καὶ ἄλλα δὲ ποιῶν, δι' ὧν δέσ καὶ πατήρ τεκνοις τοῖς ζώοις ἐτημέλει τὰ θρέψοντα. Ἐδίδου δὲ ζωὴν δὲ αὐτὸς κατερδοτος τοῖς οὐτω καὶ ἀσπαρμένοις καὶ ἄλλως περιπτευμένοις καὶ τῇ θεόθεν ἐπομέρῃ καὶ χιόνων δὲ ψυχρότητι καὶ παγετοῦ καὶ πάχνης. Όν δέτο δὲ τοῖον ἀναπτετανύντιν τὰς λαγόνας εὐθέτως τῇ γῇ. καὶ λιπανεῖν εἰς τὴν ἕοικυιαν βλάστην καὶ αἴξην· χιόνος δὲ καὶ τῶν ἐφεξῆς, ἐπέχειν καὶ μετρεῖν τὰς τοιαύτας ἐκφύσεις, ίνα μὴ τὰ φυτὰ προεκθορόντα εἰς γένησιν ἄκαρον ἔξαμβλωσκωνται, καθά που καὶ ἡλιτόμηνα ἡ ἐκτρώματα. Καὶ τῇ γῇ οὐτω προσφερόμενος δὲ κατὰ χειμῶνα χρόνος, οὐδὲ τὴν θάλασσαν ἀμέτρως ἐλύπει, κατά γα τῶν ἐκγόνων ἰχθύων ἀφρότος ἐκθηριόμενος, καὶ ποιῶν δὲ καὶ τῶν ἐνπλεόντων ἕρμην παντελῶς αὐτὴν ἀποκαθιστῶν.

C ιδ'. Καὶ τοιοῦτοι μὲν, ἐπιτροχάδην εἰπεῖν, οἱ χειμῶνες ἐκεῖνοι. Τὸ δὲ ἔαρ, ἡ παμμήτωρ τῶν ἔμες διοικούντων ὥρα, ἡς ἡμεῖς τρόφιμοι, δὲ τῇ κορυποίᾳ συνεξέλαμψε πρῶτον, ἡ τῶν ὥρων, καθὼς τις δρθῶς ἐφιλοσόφησε, βασιλὶς, δὲ κορυφαῖος ἐν τοῖς κατερδοτοῖς, δὲ καὶ τὴν ἀπόλαυσιν ἡδιστος καὶ τὴν κρᾶσιν ἀριστος, ἐκεῖνα καὶ μόνα ἐποιεῖ ἐν τοῖς ἡμετέροις ἄπασιν, δόποσις καὶ δὲ θεός αὐτὸν ἐνέλαμψε, καὶ οἱ σοφισταὶ λόγοις ἐπέμνυντον, μυροὶ ἐκεῖνοι· ὃν τοὺς μὲν ἡ ἔξω αὐλὴ ἔσχε, τοὺς δὲ τὰ τοῦ θειοτέτου οἶκου ἔδυτα.

D ιε'. Τὸ δὲ ἐν τοῖς τότε θέρος ἐνεφόρει τὰ ὀραῖα ἡμῖν παχαρπίας ἀπάστης, δόποιαν εἴχονται οἱ περὶ γῆν τε πονούμενοι, καὶ δοσις δὲ ἄλλως αὐτοῖς ἐπιμέλονται. Τὸ δὲ φθινόπωρον — ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐρίζειν ἔθελε ταῖς προηγησαμέναις ὥραις, εἰς δοσον ἔξην. Καὶ οὐ μόνον τὸ αὐτῷ ἀνήκον καλὸν ἔδιδου, ὃν τὸ ἔξαλτον εἰ καλαὶ σταφυλαὶ· ἀλλὰ καὶ τῇ πρὸ αὐτῆς διπώρᾳ ἐφιλονείκει πως ἔξισοῦσθαι, διπωρίζουσα καὶ αὐτῇ, καὶ ἡδονὴν πορίζουσα, εἰς δοσον καὶ δοκεῖν ψεύδεσθαι τὸ φθινόπωρον. Ἐνοσφίζετο δὲ τι καὶ τῆς φερινῆς σαμνότητος. Η γάρ ἐκεῖνον πανσπερμία τὸ

μυρίον τοῦ κατ' αὐτὴν χριστού παρεκτείνουσα εἰς Α μυχέρδην τις χρόνου, ἀλλωνάς τε ἐπλήρουν, καὶ τῇ τῶν δραγμάτων συντριβῇ τὰς ἀποθήκας μεστὰς ἐποιέτο, εἰ τινὲς που καὶ εἶχον κενώματα. Τοῖς γάρ πλεοσιν ἀνηρευσθῆτο καὶ ἀγγεῖα, χωροῦντα τὸ τῆς γῆς πολὺ δεξίωμα. Εἴχε δὲ τι καὶ κατὰ τοῦ ἔαρος ἡ τότε φύινάς τῆς ὄπωρας νεανιεύεσθαι. Τῇ γὰρ εἰς διπλοῦν εὐφορίᾳ ἔνια τῶν φυτῶν ἐπινθουντα, εἴτα καὶ εἰς καρπὸν παραγγέλλοντα, ἐνεργάζειν ὥσπερ ἔδιδου τοὺς αὐτὰς βλέποντας. Ἐνίκα δὲ δύμας τῇ λοιπῇ εὐθηνίᾳ τῇ ὑπερβολήσει τοῦ γλεύκους δλκφ.

ιζ'. Καὶ τοιαῦτα μὲν ἡμῖν τὰ πρὸ τούτων, δτε καὶ εὐλογεῖτο καὶ εὐλόγει δὲ θεός, καὶ λαμδάνων ἀντεδίδου. Ταῦν δὲ ἀναλλα πάντα, δ δὴ λέγεται. Ψεύδονται γὰρ εἰς ὅπαι τὰ κατ' αὐτὰς ἐνεργήματα. Καὶ δὲ μὲν χειμέριος καιρὸς, ἀφειες τὴν κατ' αὐτὸν ὑγρότητα, δ' ἦν ὡς πολλὴν «καταχέων» τῆς γῆς ὠνόμασται «χειμῶν», «εἰς αὐχμὸν μετεσκεύασται. Καὶ ἀντὶ πηλῶν καὶ τελμάτων, δ' ὁν δὲ γῆ συνεχομένη κάτω μένει βαρυνομένη, κατακόπτεται εἰς κόνιν, καλῶς δὲ εἴποι τις, θερινὴν, δικαὶος εἰς ἀτόμους λεπτοτομεῖται. Ό δὲ ἀλήρ τὰ πολλὰ μὲν βούλεται πρὸς ἔαριν δὲ καὶ θερινὴν κατάστασιν ἐκημερούσῃ: δτε δὲ καὶ ἐνθυμηθείη χειμῶν αὐτὸς εἰναι, ἀλλὰ τότε ὑπερεπιτελεῖ ἔκυπτον, καὶ οὐ μόνον οὐρανοῦ γίνεται ἄχος, δ δὴ τις ἔφη, ἀλλὰ καὶ τὸ μέσον αὐτοῦ καὶ γῆς ἄπον χῦμα συγχέει, καὶ οὕτως ἀπάγει τοῦ παντὸς τὸ κόσμιον δνομα. Οοῦ γὰρ ὁν ἔτι κόσμος τὸ πᾶν, ἔνθα ἱσχάτη ἀκοσμία κατακαυχᾶται; Θάλασσα δὲ καὶ αὐτὴ τηνικαῦτα τὸ ζωογόνον καὶ τῷ κόσμῳ φίλιον ἀπολέγεται, ἀναβαίνουσα ἔως τῶν οὐρανῶν, καὶ τοῖς σχίσμασιν ὑποδεικνύστα γυμνὴν τὴν ἔνδυσσον, ὡς τοῖς μὲν λαχοῦσιν ἐμπλέειν τὸν «Ἄδην ἀποκληρούσθαι», κατὰ τὸ πάντη διολογύμενον τοῖς δὲ κατ' αὐτὴν ζώοις μὴ μόνον μὴ ἔξειναι περὶ αὐτὴν ἐλεύθερα διατρίβειν ἐπ' ὀφελείᾳ γῆμῶν, ἀλλὰ μηδὲ ἔχειν, δπου καταδύντα περιέσονται. Καὶ οὕτω μὲν καὶ δὲ θάλασσα ὑπερμέμηνεν, οὔκειται δέ την ὄντα δπερ ὑπὸ θεοῦ τέτακται εἰναι. Τῇ γέ δὲ ἄλλας ἐπιφορεῖται δεινὰ, τῶν μὲν ἀνθρώπων ὀνειδῶνταν εἰναι, εἰ τὰ τοιαῦθ' οἵτια γίνεται· τῶν δὲ ἄλλων ζώων μηδὲ αὐτῶν ἐτεροίως ἔχοντων (ούκουν οἵδε φείνονται τοῖς τε ζητοῦσιν, ἀλλὰ τὰς τῶν πολλῶν ὄφεις ἀποκρύπτονται ἄλλως ἄλλα); τῶν δὲ φυτῶν, τῶν τε μεράλων, τῶν τε μέσων, καὶ δτα δὲ εἰς γῆν ταπεινοῦνται, εἴτε αὐτοφυῶς, εἴτε κατὰ τέχνην, βιαζομένων ἐκσπάσθαι τῆς μητρὸς γῆς, ὡς φέμεσθαι τὸν τοιούτον χειμῶνα τὸ ἴλαρὸν, δτε καὶ παραρήνη τινὰ ἡμερότητα, καὶ μήτε τὸ χειμερινὸν ἄγριον μετριάζειν ἀληθῶς, μήτε τὸ πρῶτον ἐπαληθίζεσθαι. Ήοῦ γὰρ πρῶτον τὸ εἰς ἄπαν δλέθριον;

ιζ'. Διαδεξάμενος δὲ τὸν οὕτω πικρὸν χειμῶνα δ τοῦ ἔαρος γλυκασμὸς, ἔξισταται καὶ αὐτὸς τοῦ καθαρῶς γλυκάζειν. Τοῦ γὰρ χειμῶνος τὴν γῆν συμπίεσαντος καὶ πιλήσαντος, ὡς μὴ δυνηθῆναι αὐτὴν ἐναμύσαι εἰς βλάστησιν χλόης, ούκ ἔχει τὸ ἐκτραφησόμενον οδεῖ δὲ κατὰ τὸ ἔαρ ὥρα· εἰ που

Α enim continui acciduerent imbres, tempus messibus condendis destinatum diutius protrahi oportuit. Altamen et sic horrea completa sunt, nec minimum quidem granariorum fuit spatium quod vacuum relinquetur. Multi etiam conquerere debuerunt vasa quibus terrae ubertatem reconderent. Præterea autumnus ille veris instar quasi rejuvenescere cœpit. Arbores enim quædam secunda vice floribus tumentes fructus iterum promiserunt, ita ut spectatores vernum tempus rediisse putarent. Attamen fecunditas antegressa novam fertilitatem cohibuit.

B 16. Talia olim nobis contigerunt, quando Deus et benedicebatur et benedicebat, atque accipiens rependebat. Nuno vero prorsus contrarium accidit. Namque anni tempora vim ac naturam sibi propriam haud amplius exserunt. Tempus hibernum tantum abest ut naturalem humiditatem, quam abunde in terram demittens (καταχέων) nomen (χειμῶν) accipit, retineat, ut potius in siccitudinem transmutatum sit. Pro lutois paludibus et cassosis sentinis quibus terra inundata deorsum comprimitur atque subsidet, in pulverem æstivum eam comminui, ant in atoma dissolvi jure dixeris. Porro ejus temperies tam mitis est, ut veri potius vel æstati convenire videatur. Quando autem forte hiemis partes agere revera conatur, tunc omnem modum excedit, neo tantum tristitia, ut ira dicam, afficitur cœlum, sed etiam quidquid humoris est inter ipsum ac terram effundit, ita ut universum vix mundi nomen mereatur. Quid enim universum adhuc mundus appellabitur, ubi summa immundities insolescit? Quin et mare ipsum vim suam vivificam et erga homines benignam tunc exuit, modo ad ecclum intumescens, modo ad extremam abyssi profunditatem dehiscens, ita ut qui in eo navigant ad inferos detrudi putentur, animalia autem marina, utilitati nostræ inservientia, neque amplius libere ibi versari queant, neque latibula habeant ubi secure recondita vivere possint. Terræ autem alia infliguntur mala. Quando enim talia eveniunt, homines de vita sua timent; animalia idem prorsus sentiunt, quare nec querentibus apparent, sed ab hominum conspectu alia aliter sese abscondunt; plantæ autem et magna et mediæ et quæ ad terram serpunt, seu naturaliter, seu artificiæ, ex alma terra violenter evelluntur. Mentitur interdum talis hiems lenitatem, dum aliquid de rigore suo remittit: revera autem nec frigus, ut decet, hibernum attemperat, neque serio agit, quando mansuetudinem simulat. Quomodo enim mansuetudinem dixeris ubi omnia ad interitum vergunt?

D 17. Hiemem autem acerbam exceptit ver dulce, quod tamen revera dulce ac mansuetum non fuit. Cum enim terra hiberno tempore ita compressa constrictaque jacuit, ut ad plantarum incrementum nihil prorsus facere potuerit, tunc sane nec ver habebit quod nutrit; sin habebit, omnino debile

erit atque exsiccatum et ad maturitatem perfectam vix venturum. Jam vero licet ad fructum denique edendum pervenerit, vel minutissimus est fructus, vel medulla caret, atque sic spem bonam ab agriculta conceptam misere fallit; quid? quod ipsi zephyri illo tempore spirantes infirmitate quadam labore videntur, impidente quoniam messem, ut decet, corroborent.

18. Aestas subsequens agricolarum manus manipulis vacuas relinquit, siquidem incassum terram calefacit, vel etiam tantopere adurit ut qui eam colunt, tristitia auctu consumantur. Succedit denique autumnus, consuetus pulchritudinis nihil exhibens, sed levem tantummodo gustum suggestens ac desiderium excitans. Abit tandem, non, ut in Tantali fabula est, kursum elatus. Illius enim autumnus in altum assurgere conspiciebatur, nobis autem vix imaginationis conceptio, nedum aspectus conceditur. Quemadmodum autem ceteris, sic etiam uarum messis sterilis est, adeo ut auctor quis dixerit vinicolarum lacrymas et musti guttas quantitate pares esse. Ceterum haec calamitas boni quid secum fert, siquidem hominibus violentis ebrietatis incitamentum auferit. Attamen melius foret, si vinum ad exhilarandos sobriorum animos abundaret.

19. Quid jam de ventis dicam qui vel parum vel nihil a typhonibus disreparunt? Exitiosi sunt isti venti, velut mali spiritus, ad nihil hominibus utiles, imo, si vertificaliter cum tali impetu in terram irruerint, sine dubio homines et reliqua animalia et corpora auferrent. Nunc vero, recta proruentes, etiam sic obviam factis perniciem affrunt.

20. Aliud malum sunt grandines omnibus terra frugibus perquam hostiles. Quod enim in vites cum impetu decidant easque male afficiant, quod arborum fructibus illidunt eosque conterant, quod denique messes destruant, vix bonum quid dixeris. Quid? quod etiam in fortia animalia tanta cum vi decidunt, ut illa sauciata corruant; quin et homines ipsos nonnunquam violenter prosterunt.

21. Unde autem haec omnia nobis obtigere nisi e peccatis nostris? Neque enim eorum quae nobis intulit, Deum unquam puniet, neque beneficia nobis conferre oblitiscitur. Existimare autem quod elementorum connexus immutatus sit, et natura velut senia hebetata jam viribus careat, ridiculum foret. Jam demonstratio ejus quod diximus, prope adest, ut neque remotis immorantes, neque aliunde argumenta conquirentes magnam operam impendere opus habeamus. Consevimus nonnulli anno praeterlapsi hic et illuc agrum ut telluris experimentum faceremus. Et aliis quidem ager reddidit consuetum proventum et aliquid insuper; alias fruges duplicavit; tertius plus dedit, neque simpliciter, sed nimium quantum protulit. Mibi igitur

A δέ τι καὶ σχοῖη, ἀλλ' ίσχυν διάτο καὶ διπέρινον, καὶ οἷον μὴ τελεσφορθῆναι εἰς ἀγαθόν. "Οὐτε δέ καὶ εἰς τέλος Πλήρης τοῦ καρπώσασθαι, ή λέπτότατος ἀπεκβίνει δι καρπός, ή κεκόν μένει τὸ ἀγγεῖον αὐτοῦ, ψεύσαν ἀγαθῆς ἀπάστης ἐπίδος τὸν γεωργὸν, ὃς δοκεῖ καὶ τοὺς τημικαῖται ζεφύρους ἔξασθενεῖν ἀδυνατοῦντας ἀδρύνειν τὸ λήγον.

B ιη'. Ἀκολούθουν δὲ τούτοις τὸ θέρος κανας ἀφίησι δραγμάτων τὰς χεῖρας τοῖς γεωργοῖς, εἰς κενὸν διεκπυρῶν τὰ τῆς γῆς, τάχα δὲ καὶ ἄλλως εἰς τοσοῦτον διεκθερμάνον, ὡς πῦρ ἐκκαίειν λύπης τοῖς πονησμάνοις περὶ αὐτήν. "Ἐπεται δὲ καθεξῆς καὶ τὰ τῆς διώρας, οὕκουν καλά, ὡς τὰ πρόσθεν, ἀλλ' εἰς δύον ἀπογεῦσαι ἡμᾶς καὶ ἐρεψίσαι τὴν δρεξίν. Τοῦ λοιποῦ γάρ ἀφίππαται, οὐ μετεωριζομένη κατὰ τὸν ἐπὶ Ταντάλῳ μῆθον. "Π γάρ ἐκείνου διώρα διλέπετο ὑψοῦ αἰρομένη· ἡμῖν δὲ οὐδαμοῦ ἔστιν οὐδὲ κατὰ μόνην γοῦν δρασιν, οὗτοι μὴ ἄρα καὶ αὔτη φανταστικῶς. 'Αδελφὸς δὲ τοῖς λοιπαῖς διώραις φρονοῦσα καὶ ή κατὰ τὴν σταφυλήν, δλιγοῦσαι καὶ αὐτή, ὡς τολμῆσαι τινα εἰπεῖν παρεξιστοῦσαι τὸ ἐπ' αὐτῇ δάκρυν τοῖς γεωργοῖς τῷ τοῦ γλεύκους σταλάγματι. Καὶ ἔστι μὲν τὸ τοιοῦτον κακὸν ἄλλως καλόν· ἐπιλείψοι γάρ οὐν οὕτω τάχα τοῖς φιλοπόταις τὸ τῆς μέθης ἐμπόρευμα. "Ην δὲ οὐν διμως κάλλιον, εἰ ἐπληθύνετο ἐπὶ εὐφροσύνῃ σωφρόνων καρδῶν.

C ιθ'. Τί μοι καὶ τοὺς ἀνέμους λέγειν, οὐ μικρον ἢ οὐδὲν διενηγχάσι τῶν τυφωικῶν; "Ολεθροί ἀνεμοι οὗτοι, πονηρά καὶ αὔτοι πνεύματα, ἀνθρώποις χρήσιμοι εἰς οὐδὲν, ἥρπαζον οὐν καὶ αὔτοι ἀνθρώπους καὶ λοιπὰ ζῶα καὶ σῶματα, εἰ περ καθετικῶς εἰς γῆν κατασκήπτοντες ἀνεκλῶντο. Νῦν δὲ ἀλλ' εὐθυνοῦστε, καὶ οὕτως ἀντινασθεμοῖ, οἵς οὐν προσθάλωσιν.

D ικ'. Αἱ δὲ γάλαζαι κακὸν ἄλλο καὶ αὔται πολέμιον τῇ περὶ γῆν ἀπάσῃ ἐφύσσει. Καὶ ἀμπέλοις μὲν αὐτὰς ἐπαράσσεσθαι, καὶ δεινὰ κατ' αὐτῶν ποιεῖν, καὶ κατασκήπτειν καρποῖς δένδρων, καὶ κατατρέψειν αὐτὰ, καὶ ἀχρεοῦν λήγια τῇ ἐπιπτώσει, οὐκ οὐ δικοίη πάνυ γενναῖδν τι κακὸν τυγχάνειν· αἱ δὲ ἀλλὰ καὶ κατὰ ζῶαν σφενδονῶνται ἀδρῶν, καὶ αὐτὰ βληθέντα πίπτουσι· καταβάλλουσι δὲ που καὶ ἀνθρώπους ἐπιφερόμεναι.

E ιπθεν δὴ ταῦτα πάντα ἡμῖν, ή ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀμαρτιῶν; Οὐ δῆποτεν γάρ οὕτε μεταμεμέληται δι Θεός, ἐφ' οὓς ἡμᾶς παρήγαγεν, οὐδὲ μήν ἐξελάθετο τοῦ εὐεργετεύεν. Γελοῖσα δὲ καὶ τὸ ὄπονοτσαι, ὡς δι στοιχειακὸς εἱρμὸς ἐνήλλαχται, ἀπονούσης τῆς φύσεως ὡς οἷον γεγρακαίς, Καὶ τὸ δειγμι τοῦ λόγου ἔγγυς, ίνα μὴ πραγματευοίμεθα· τοῖς πόρρῳ ἐνδιατείθοντες, ή καὶ ἄλλως ἀποδικτικῶς πονούμενοι. "Εσπειραμέν τινες πέρυσιν ὕδε που καὶ οὖδε, πειράζοντες οὕτω τῇ γῆν. "Η δὲ ἐκεὶ μὲν ἀποδέδωκε τὸ ἀρχαῖον, καὶ τὸ πρός· ἐτέρωθι δὲ εἰς διπλάσιον παρέτεινε τὸν καρπὸν, ἄλλαχοῦ δὲ καὶ εἰς πλεῖον ἐφιλοτιμήσατο, καὶ οὐχ ἀπλῶς, ἄλλα εἰς πολὺ πλέον. "Εμοὶ' οὖν γῆδιν τι βραχὺ μεδίμνων τριῶν ἀνταπέδωκεν εἰς ἔξικοντα οὖδε δέοντος. Καὶ

ὴν καὶ ἡ γῆ ἐκείνη καταπεπονημένη συχνοῖς ἀρδτροῖς καὶ κατασκοραῖς οὐ μήν ἀκάματος. Οὐκ ἔρατὴ καθ' ἡμᾶς γῆ διὰ γῆρας ἀπεστείρωται, τῇ ἄλλως πεπήρωται, ἀλλὰ γεννῆσαι ἔχουσα καὶ καλὰ καὶ πολλὰ γεννήματα, στερίφη καθίσταται διὰ τὸ ἐν ἡμῖν περιπόνηρον. Οὐκ καρπογονούμεν, ἀλλὰ ἀκανθοφοροῦμεν. Οὐκ ἀνασχίζουμεν τὴν ψυχὴν συνειδήσεων ἀρδτροῖς, οὔτε εἰς τι βάθος, ἀλλ' οὐδὲ ἐξ ἐπιπολῆς. Πῶν οὖν, εἴ τι καὶ σπεροῦμεν, σπατήσταται, ὡς ἡ φύσις οὐδὲ σήπειν τὰ ζωογόνα σπέρματα, καὶ ἀναθηλγεῖται, καὶ καρπὸν προενέχῃ ἀδρόν, δι' οὗτορέστι τρέφεσθαι; Συστέλλομεν ἡμεῖς τὰ ἑφ' ἡμῖν ἀγαθὰ, καὶ ἀποκρύπτει καὶ ἡ γῆ τὰ ἴδια. Παίζομεν, ἑφ' οὓς οὐ χρή, καὶ πάσχομεν δεινὰ, οὐκ ἀντάξια μὲν, ἑφ' ὅποσον οὐδὲ δύμας. Οὐ προσδοκῶμεν, ἐνθα χρή προσδοκῆν. Οὐκοῦν οὐδὲ ἡ τροφὴ δίδοται ἡμῖν εἰς εὔκαιρον. Ἔνοιγεν δὲ θεός τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἡνὶ διπιπλῶν πάντων ζῶντων εὐδοκίας. Νῦν δὲ εὐχοίμεθα, μή ποτε, ἀποστέρεστος αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, δικαιωθῶμεν παθεῖν, δσα μή δι' εὐχῆς ἡμῖν. Φαίνεται συνέχειν ἡμῖν δὲ θεός τοὺς οἰκτηρούς αὐτοῦ ἐν ἀργῇ αὐτοῦ· καὶ τίς ἡ δργὴ αὐτοῦ!

κβ'. Ἀφίημι ἐκάστοις ἐννοεῖσθαι, καὶ ἀνερευνῆν, καὶ πολυτελεγμονεῖν μετὰ συνέσεως. Εἰ δὲ τις ἐκατὸν δικαιουόνται οὐδέλων εἴποι μηδὲν εἰδέναι ποιεῖν, δι' οὐπερ παροργίζεται δὲ θεός, παρελθέτω εἰς μέσον. Καὶ θγὼ μὲν, ἐδὲ οὐτω τύχη, οὐκ δὲ οὔτε εἰδεῖην τὸν ἄνθρωπον, οὔτε γινώσκομι, τι ποτε πταίει αὐτός· πτοείσθω δὲ ἐκεῖνος, μή ποτέ τις εἰδὼς αὐτὸν καὶ τὴν αὐτοῦ πολιτείαν ἐπιηδήσῃ ἐλέγξων ἐκεῖνον μή δητα δίκαιον κατὰ τὴν αὐτοῦ οἰησιν, ἀλλ' ἐποφελούτα καὶ ποινάς. Ἐγὼ οὖν αὐτὸς ἐπολεμάνων αὐτίκα νῦν ἀμαρτάνειν, δοτὶ πολλοὺς οἴομαι καταγελάνω μου τῆς διδασκαλίας, εἰ μηδὲν πλουτῶν ἀγαθῷ, εἴτα διδάσκω ἐτέρους.

κγ. Καὶ εἴθε μὲν μή οὕτως ἔχοι τοῦτο! Οὐδὲ γάρ χρή δρθοῦ διδασκάλου βίον πειρεγάζεσθαι τούς τε μαθητὰς, ἀλλὰ τὸ διδασκόμενον ἐπισκήπτεσθαι, καὶ κατ' αὐτὸν ποιεῖν, εἴπερ δρθὰ διδάσκει καὶ ἀνεπισφελῆ. Τέλος γε μήντην ἐπιδείξω καὶ δακτύλω, εἰ γε βούλεσθε, τούτον καὶ ἕτερον καὶ ἐκείνον καὶ ἄλλον μακεωμένους, εἰ καὶ τὸ στόμα κατὰ τὸν εἰπόντα ὑπίλλουσι, καὶ μυκτηρίζοντας καὶ στρέφοντας ὑπὸ τοὺς ὀδούς· τό· « Τί φιλαρεῖ δέ μέγας παπᾶς; » Ναί, ναὶ καὶ γελάτε, ὡς οὗτοι, καὶ καταγελάτε, καὶ σκώπετε, καὶ βύσετε τὰς ἀκοὰς, καὶ ἔκανύτε τὸν συνήθη περίπατον, οὐ τὸ τέλος κρημνὸς δέ ἐς κόρων.

κδ'. Ἀναμιμνήσκω πάλιν περὶ τῆς ἐν ἡμῖν διγλωττίας δι' ἣν συναντῶντες ἀλλήλοις, ἔμπροσθεν μὲν καλιόρημονούμεν καὶ εὐπροσήγορα φθεγγόμενα, παραλλάξαντες δὲ τι βραχὺ καταπτύομεν ἀλλήλων βορδόρους βλασφημῶν. Τί εὐκολώτερον, ὡς ἄνθρωπος, τοῦ ἀκαλλαγῆναι τοιούτου κχοῦ; Μηστίς, καὶ βαρέως ἔχεις ἐπὶ τινι. Οὐκοῦν μήτε προσκυνήστης, μήτε τὸ « χαίρε » προσείπρε· ἀλλὰ ἀντιπαρελθὼν ἀκαλλαγῆθι τοῦ ἀνδρός. Κατακύψας δὲ

A parvus ager trium modiorum retribuit sexages minus uno. Erat autem ager ille frequenti oratione præparatus et bene seminatus, quamvis non indefessus. Haud igitur vetustate sterilis facta est terra nostra aut alio modo infirmata, sed cum et pulchros et multos fructus proferre valeat, per nostram malitiam ad sterilitatem redigatur. Nos non fructus, sed spinas proferimus. Neque profunde, neque superficialiter conscientiæ aratro animam findimus. Quomodo igitur, etiamsi quid seminaverimus, putrescat, quemadmodum natura in putredinem abire facit semina, et efflorescat et aptum proferet fructum quo homo nutriti possit? Abscondimus nos nostra bona, et sua quoque terra abscondit. Ludemus in quibus non decet, et mala patimur, non congrua quidem, sed tamen aliquo modo. Non expectamus, ubi oportet exspectare. Itaque nobis nec alimentum opportuno tempore datur. Aperuit Deus manum suam ut omnia animantia benedictiones impleret. Nunc autem precemur, ne unquam, Deo vultum suum avertente, ad ea patienda condemnemur, quæ non ab eo petivimus. Misericordiam suam Deus cohibere videtur in ira sua; et qualis haec ira!

22. Omitto singula examinare et investigare et curiose perscrutari. Si quis autem semet ipsum iustificare volens dixerit, se nihil facere scire quibus Deus ad iram provocatur, in medium prodeat. Quod si revera contingat, ego quidem fortasse nec hominem istum novi neque scio, si qua in re peccaverit, vereatur autem ille ne quis, eum ejusque mores cognoscens, prosiliat eumque coarguat non solum, licet ipse opinetur, non justum, sed etiam qui poena dignus sit. Quod autem ad me attinet, ipse nuno peccare mihi video, quia multi meæ doctrinæ irridebunt, siquidem ego, nullo abundans bono, tamen alios doceam.

23. Utinam haec non ita se habeant! Neque enim boni magistri vitam curiose perscrutari debent discipuli, sed potius doctrinam animo expendere et secundum eam agere, si nimirum recte ac bene docet. Jam vero, si vultis, digito monstrare possum hunc et illum qui mihi illudunt, quamvis, uti dicitur, linguis faveant, qui irrident atque inter dentes versant illud: « Quid nugatur magnus pontifex? » Ridete modo, o miseri, irridete, et indulgete ludibriis, et obturate aures, et pergitte in via consuetia quæ tandem præcipiti impetu in malam rem vos deducet.

24. Commemorabo etiam illam verborum ancipitrem simulationem qua fit ut, invicem obvii facti, speciosis verbis utamur et gratulationes promamus, paululum vero prætergressi calumniarum sordibus invicem polluamus. Quid facilius est, o homo, quam hoc vitio liberari? Odisti aliquem eique male cupis. Neque igitur salutes, neque salvere eum jubeas, sed cum ei occurris, remotum te teneas. Dum autem sic frustra eum salutas et caput inclinas

et, licet eum odio habeas, gratulabunda voce alloqueris, mentiris uti non oportet. Quemnam enim necessitas?

25. Porro mentionem injiciam calumniarum quibus plus quam dulcissimo melle delectamur. Quale lucrum inde enascitur? Habis cur alium incuses. Adi eum, loquere, perora, et si convictum puniendum censes, trade eum legi ut pœna statutæ subjiciatur; si tu ipse redargutus discessisti, age silentium. Calumniando enim nihil perficias, et hoc solum lucraris, ut nugatoribus accensearis atque canum more latrare videaris. Nimirum canes quoque, ubi mordere nequeunt, latratu suo aerem fagiant.

26. Denique impetus contra Dei Ecclesiam nefandos silentio præterire haud possum. Paucis abhinc diebus, civis quidam nostræ urbis numularius, de quo breviter dicam (impia enim facta prius atque ante multum tempus commissa non commemorabo), cum ipsius servus miser in Magnam ecclesiam Dei conseruisset, hostis Latini instar, quales nos quoque, proh dolor! experti sumus, accurrit et infelicem illum homunculum non ex atris ecclesiæ, non e vestibulo aut pinna templi, sed e media ecclesia prostravit, et velut lupus agnum, arripuit domumque deduxit. Neque cogitans, se illum e Dei manibus eripuisse, capillos ei evulsi, non simpliciter, sed quasi mentis usu eum privare deberet, deinde totum corpus illius possime tractavit atque innumeris verberibus affixit: et quemnam magnus iste heros percussit? Scilicet eum qui ob teneram statem vix firmo pede incedere posset. Postquam ita servulum affecerat ejusque, ut ita dicam, animam devoraverat, ad pedes descendit quos non minus curat, (quemadmodum ipsum utinam alias quis curet!) vinculis ferreis ornans. Deinde etiam suspendit miserum mancipium crudelis conservus, ita ut ne solo quidem insisteret, et sic quæ non licet perpetravit. Denique illum involvit sacco, quo ne Ninivitæ quidem, ex mea sententia, sed gravius peccantes involvi debuissent. Et sic quidem in te, o puerule miserande, peccavit ille, quia ad Deum accurrere ausus es. Quis autem te, o pueri carnifex, digne puniat, qui tam impudenter, si veritatem constiterit, Deo ipsi vim intulisti? Cum enim ira tua rabida ita te impelleret, ne Deo quidem pepercisti, cuius manu apprehensum videbas puerum. Deliquisti, o servule, quod non ad paternum tui domini sepulcrum accurristi. Tunc enim revera tibi impius parsurus fuisset. Quemnam hominum latronis more tu non aggredieris, o impudentissime, qui sic divina impugnas? Quemnam reverberis mortalium, o stultissime, qui nec Dei rationem habes? Securitatem præbent sanctorum regum columnæ, si quis ad eas confugerit. Tu autem Dei supplicem vi abripere haud erubuisti, o proterve! Quæ autem adversus deplorandos sacerdotes Dei evomuisti, etiamsi homo pravus ista audiens disrumpatur, dicant illi

Α εἰς προσκύνησιν οὕτω μάτην, καὶ χαρὰν προσφωνῆσαις τῷ μισουμένῳ, ἐψύσω εἰς οὐδὲν δέον. Τίς γάρ ἡ ἀνάγκη;

κε'. Ὑπομιμήσκω καὶ περὶ τῶν διαβολῶν, αἵς ἔντυφῶμεν ὡς οὐδὲ τοῖς ἐκ μέλιτος γλυκασμοῖς. Τί κέρδος ἡμῖν ἐν τούτων; Ἐχεις εἰπεῖν κατηγορίαν ἐπὶ τῷ πληγον. Ἔνοτροι κατ' αὐτοῦ, λάλησον, δικασσον. Καὶ ἡ καταδικάσας παράδος τῷ νόμῳ τὸν ἀναχθέντα, καὶ πασχέτω τὰ νενομισμένα ἢ ἀπενεγκάμενος τὴν ἀλάττω, ἡρέμησον. Διαβάλλων γάρ ἀνύεις οὐδὲν, κερδάντες δὲ μόνον τὸ στόμαργος εἶναι, καὶ δοκεῖν βαύζειν κυνηδόν. Καὶ γάρ τοι καὶ κύνες καταδολεσχοῦσι μάτην εἰς ἄλρα, δτε μὴ δάκνειν ἔχουσιν.

κε'. Ἀνάμνησιν διποδάλλω καὶ τῶν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ δεινῶν ἐγχειρήσεων. Ἐμέραι τινὲς αἵται διλγίσται, καὶ τις πολίτης ἐν τοῖς ἡμίν ἀργυραμοῖδες, βραχέος λόγου ἄξιος (ἀφῆμι γάρ τὰ πρὸ κακιοῦ πλειονος καὶ παλαιτερα πάνδεινα), δουλάριον οἰκτρὸν προσφυγὸν τῇ καθολικῇ τοῦ μεγάλου Θεοῦ ἐν ἡμῖν ἐκκλησίᾳ, ἐπιδραμῶν ἐκεῖνος, οἷα καὶ τις Λατίνος πολιορκητής, δποιών καὶ αὐτῶν οἵμοι πεπειράμεθα, ἐξέσπασεν ἐκεῖνο τὸ ἀλεσινὸν ἀνθρώπιον, οὐ τῶν ἐκκλησιαστικῶν προσαυλίων, οὐ τῶν προτεμενισμάτων, οὐ τῶν πτερυγίων τοῦ καοῦ, ἀλλ' αὐτοῦ ἐκείνου μέσου καὶ ἀράμενος ἀπηγαγεν οἴκοι, λύκος ἀρνίον. Καὶ οὐδὲ ἐνθυμηθεὶς, ὡς ἐκ Θεοῦ χειρῶν αὐτὸ δηρε, τὴν τε κεφαλὴν ἐψίλωσε τριχῶν, οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ὡς εἰ καὶ πυριψῶν αὐτὴν ἔδει φόδω παραφροσύνης, καὶ αὐτῆς διποκαταβάς γίνεται τῆς δλῆς σαρκὸς, καὶ πληγὰς δλομελεῖς ἐπιτίθεσι, τίνα τύπτων δ μέγας γεννάδας; τὸν οὐδὲ στερβά διαδίειν δυνάμενον διὰ τὸ κατὰ τὴν ἡλικιαν πανάπαλον. Προνοησάμενος δὲ οὕτω τοῦ παιδίσκου, καὶ τὸ φυχάριον αὐτοῦ, ὡς οὕτως εἰπεῖν, ἐκροήσας, καταβάλνει περὶ τοὺς πόδας. Καὶ ἐπιμελεῖται καὶ αὐτῶν, ὡς καὶ αὐτοῦ ἐπιμεληθείη τις ἕτερος, κοσμήσας κλοιῷ τῷ ἐκ σιδήρου· είτα καὶ μετωρίσας τὸ ἀλεσινὸν ἀνδράποδόν, οἷα μηδὲ γῆν πεπονιατὸ δξιῶν δ ἀνηλεῖς σύνδουλος, ἐποίει τὰ μὴ καθήκοντα. Τέλος δὲ σάκκῳ περιστέλλει ἐκεῖνον, οὐπερ οὐδὲ διὰ οἰμαι Νινευίται, ἀλλ' οἱ καὶ πλειοντες ἄξιοι. Καὶ αὐτὸς μὲν, ὡς παιδάριον οἰκτιστὸν, τοιαῦτα πεπλημμέληκεν ἐπὶ σοὶ, διθιει τετέλμηκας δραμεῖν εἰς τὸν Θεόν. Σὲ δὲ, οὐ τοῦ παιδὸς διλιτήριε, τὶς διὰξιως μετέλθη, οὕτως ἀναιδῶς βιάσαμενον Θεὸν αὐτὸν, εἰ τι χρὴ λαλῆσαι πρὸς ἀλήθειαν; Οὕτω γάρ τοῦ δλογίστου θυμοῦ ἐλαύνοντός σε, οὐχ διὰ οὐδὲ αὐτοῦ Θεοῦ ἐφείσω, εἰ τὴν ἐκείνου χειρα δραττομένην ἔβλεπες τοῦ παιδός. Ἐπταίσας, ὡς δουλίδιον, διτι τῷ πατρικῷ τάφῳ τοῦ σου δεσπότου προσέδραμες. Ή γάρ διὰ ἐφείσατό σου δ ἀνόσιος. Τίνι τῶν ἀνθρώπων οὐχ διὰ ἐπιδράμης ληστρικῶς, ἀναδέστας, δ κατὰ τῶν θειῶν τοιοῦτος; Τίνι τῶν ἀπάντων ἐντραπήσῃ, ἀπαλδευτε, δ τοῦ Θεοῦ μὴ ἐπιστραφεὶς; Ἀσυλοι αἱ τῶν ἀγίων βασιλέων στῆλαι, εἰ τις αἵταις προσφεύξεται. Καὶ σὺ τὸν τοῦ Θεοῦ ἵκετην ἀπερθασύνω πρὸς βίαν ἀρπάσαι, ιταμώτατε. Α δὲ κατὰ τῶν ἀλεσινῶν πα-

πάδων ἔζημεσες τῶν τοῦ Θεοῦ, εἰ καὶ διαρρήγνυται πονηρὸς δινθρωπος τοῦτο ἀκούνων, λεγέτωσαν οἱ ἀκούσαντες ἐκ τοῦ ἄρπαγος, ἐφ' οὓς οἱ μὲν ἵεροπρεπεῖς κλαύσονται, οἱ δὲ περιφρονηταὶ τῶν θείων γελάσονται, μῆποτε δὲ καὶ τίνες τῶν ἐκκλησιαστικῶν, οὓς ἐκ τῆς ἄγορᾶς δὲ τοῦ Θεοῦ ναὸς δεξάμενος καθιέρωσεν, δικούσανται μὲν οἵμαι ἴερασθαι, τοῦ δὲ ἀγοράζειν ἐφιεμένους ως πρότερον. Καὶ μὴν δὲ θείτατος ἐκείνος τελώνης, εἰς μαθητείαν κληθεὶς καὶ προσληφθεὶς τῷ ἡμῶν σωτῆρι Χριστῷ, οὐκ ἀνέκαμψεν ἐσαῦθις ἐπὶ τῷ πρότερον. Οὐκοῦν ἔχρην καὶ τοὺς παρ' ἡμῖν Ἱεροὺς τούτους γενομένους τῆς καθαρότητος μὴ ἀνακάμπτειν ἐπὶ τοὺς πάλαι συρφετοὺς, οὓς ἐντράφησαν. Ὡς ἀγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἔμελλες ἄρα παρὰ τοιούτου ἀνδρὸς περιυδρισθῆναι. Εἴθε δὲ εἴη τοῦτο ἔσχατον, καὶ μὴ ἀλλὰς ἀρχῆς, δὲ καὶ μάλιστα πεφῆμαι. Ἐπὶ δὲ τούτοις οὗτως εἰσὶ τίνες ἀπαλοὶ τὰς ψυχὰς καὶ γενναῖοι φέρειν ἀλλή τοιαύτα, ὥστε καὶ πρόσιοντες ὑπακαλλουσι, καὶ γλυκέα λαλούντες παρακαλούσιν εἰς τὸ διπέρ τῆς εἰς Σφιγγὸς ταύτης, εἴτε καὶ Σκύλλης, ὃν ἔκατέρα ἀνθρώπους ἤρπαζον, οὐ κατὰ τὰς περιφρονέας· Ἄρπυλας, ἀλλ' ὡστε διασπαράξαι εἰς ἀλεθρον. Τί παραλαβεῖτε, ὡς οὗτοι; Εἴξαβιην ἐν Οἰδίποδᾳ τίνα καὶ νῦν εὑρεθῆναι ήτοι Ὁδυσσέα, δεὶσογενὸν ἢ καραβίσαι τοιούτον κακόν. Σκύλλα μὲν γάρ Σικελικὴ ἐκείνη τοὺς παραπλέοντας ἀνελάμβανεν δύναμιν, καὶ ἀπῆγε τοῦ ζῆν· ή δὲ Θηγῆθεν ἐκείνη Σφιγξ τοὺς ἐκ τῶν ἀμφόδων ἀνάγουσα, ἐθινάστο ἐπὶ τῶν τειχέων. Θήρ δὲ οὗτος δὲ Μακεδονικὸς οὐκ ἐκ βεβήλων τόπων, ἀλλ' ἐκ μεσαιτάτου θειοτάτου οἶκου ἀρπάσας τὸν αὐτῷ προστεφευγότα, δεινὰ διέθετο. Πρόσφατον ἰδοὺ τοῦτο δύνιν, ὡς ἀδελφὸς, περιτηγσάμην φορτικὸν, νεαρὸν ὅμοιον Ἑρμίῳ ἐκκλησιαστικῆν, ποτόγυιον ἐλεεινὸν, χθίζον ἀμαρτημα εἰς τὸν Θεὸν, ἀδιαφορίαν ἔκδικον, ην οὐκ ἐν ἀρνήσθε, πρὸς ήν οὐκ ἐν ἔχοιτε εἰπεῖν τό· « Πόθεν τοῦτο δῆλοι; » καὶ τό· « Συκοφαντεῖται δὲ ἀνθρώπος, » καὶ τό· « Αποδειχθῆτω. » Εἰ δὲ τίνες ἡμέραι πλείους τῶν μέχρι τῆς ἄρτι ἐμέτρησαν καὶ ρόν μακρότερον, οὐκ ἔχω ἀπισχυρίσασθαι, ως οὐκ ἐν ἀπαρνήσθε καὶ τὴν ἐνεστῶσαν ἐκκλησιαστικὴν ἀττιμίαν. Νῦν δὲ οὐκ ἔστιν οὔτε ἀντειπεῖν, οὔτε δηρησιν προσενεργεῖν. Ως, οἷος ἀνθρώπος κατεκανέστη προνομίου ἐκκλησιαστικοῦ! Τί ποιήσομεν, εἴ τι μεῖζουν οἱ θεοὶ ποθέν; Μεστεύεται δὲ τοιούτος ὡφέλιμῶν, ὡς φιλάνθρωποι μεοῖται, μηδ που δὲ καὶ φιλάρπαγες· καὶ ἔστω δεδικαιωμένος. Ἀποκείσθω δέ μοι λόγος, ως ἀντὶ τούτων πολλὰ κλαυσόμεθα θυτερον. Οὐκ δρκεῖ τοῖς ἐλεεινοῖς ἡμῖν, δόσι κατ' ἀλλήλων τεκταινόμεθα, ως οὐδὲ ἔστιν ἀριθμός· ἀλλ' ίδου καὶ κατ' αὐτοῦ Θεοῦ γινόμεθα ισχυροί, ως δὲ οἵμαι, πτονθεὶς ἐύλογηστη ἄκων ἡμῖν τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ.

κζ. Ἀλλ', ω Κύριε, Κύριε, θρῆσκον ημᾶς, οὐ προσκόπτοντες, οὐ σφαλλομένους, οὐ καταπίπτοντες, οὐδὲ καταπεσόντες ἄρτι, ἀλλ' ἐκ μακροῦ καὶ κειμένους, καὶ τῷ πτώματι οὐ μόνον ἐμβραδύνοντες, ἀλλά καὶ ἐμβαθύνοντες. Εὐλόγησον ημᾶς, ἵνα οὕτως, εὐλογηθέντων ἡμῶν, καὶ ἀκολούθως ἀρεσκόντων σοι, εὐλογηθεῖη καὶ δικύλος τοῦ ἐνιαυτοῦ

A qui a raptore audierunt, ob quae sancti lacrymabantur, contemptores autem religionis subsannabunt, imo vel nonnulli ecclesiastici, quos e foro exceptos templum divinum consecravit, qui tantum abest ut sacro munere fungantur, ut veluti antea negotiis forensibus vacare cupiant. Sanctissimus ille vectigalium exactor, qui a Servatore nostro Christo vocatus inter discipulos recipiebat, nunquam prioribus iterum inhibavit. Quare nec ii qui inter nos ad puritatem consecrati fuere, ad priorem cui innutriti erant immunditiem reflectere cursum debuissent. A tali igitur homine tu, o sanctissima Dei Ecclesia, contumelia eras afficienda! Utinam vero hoc finis sit, neque potius initium! Valde enim hoc timeo. Ad hæc autem quidam adeo molli sunt animo et tam mansuele ejusmodi injurias ferunt, ut accedentes etiam placare et dulcisona voce demulcere conentur, et id quidem in re quæ atrocitate supererat fabulam Sphinx ac Scyllæ quæ ambo homines rapuerunt, non ut illæ quæ in fabulis sunt Harpyæ, sed ad eos miserabili neci tradendos. Quid nugamini, o miseri? Magnopero cuperem, ut OEdipus quidam aut Ulysses etiamnum inveniretur qui ejusmodi malum delere possent. Scylla enim illa Sicula præternavigantes in altum ejectos vita privavit: Sphinx autem Thessalica homines e biviis allectos super urbis mœnibus devoravit. Haec autem bestia Macedonica non e locis profanis, sed e media sede divina eo qui illuc confugerat erepto horrendum piaculum commisit. En recentem hanc vobis, o fratres, exposui injuriam, novam contumeliam C ecclesiasticam, scelus manifestum, nuperrimum adversus Deum peccatum, indifferentiam improbam, quam non diffitebimini, ad quam non potestis opponere illud: Unde hoc manifestum? aut istud: Calumniam homo patitur, aut hoc: Demonstretur. Evidet ut hæc res aliquot diebus prius aut serius acciderit, nihil opponam, sicut vos Dei Ecclesiam dishonestatam esse non negabitis. Jam neque opponiendi est loeus, neque negandi. Qualis autem homo prærogativam ecclesiasticam violavit? Quid faciemus, si quid gravius alicunde acciderit? Patrocinio vestro fruitur iste, o humani mediatores, quamvis violentiae inimici; igitur justificatus sit. Ceterum non possum quin hac de re sæpiissime lacrymas me fusurum promittam. Nobis misericordia non sufficiunt innumera quæ nobis invicem machinamur mala, sed jam etiam Deo vim inferimus, ut scilicet terrore percussus vel invitus prospira anni auspicia nobis concedat!

D 27. Sed tu, o Domine, erigenos, qui non offendimus, non cadimus, non ruimus, neque super cecidimus, sed ex longo inde tempore, et jacemus, et casum non solum protrahimus, sed etiam augemus. Benedicas nobis, ut sic, ubi benedictionis tui participes ideoque tibi grati facti erimus, per tuam benignitatem etiam circulus anni benedicatur. Aliter

enim hoc fieri non posse bene perspicio. Nobis **A** enim impossibile hoc ob perversitatem. Tibi autem soli possibile, utpote omnipotenti hominumque amico. Tolerantiam nobis exhibe, licet tolerantia indigni simus. Conducas impetuosos. Reducas errantes. Rectos reddas perversos. Promoveas edocesque illos qui ad puerilem ac reprobum sensum sese converterunt. Corrobora dissolutos, confirma debiles, illumina stolidos, condona prudentiam mente captis. Institue nos, ut non expetamus demonstrationem de quibus erudimur. Sc̄pē enim interrogamus: Unde demonstratur, nos peccare? O ignorantiam! Non judicamur, o fratres, non coargui-mur, non curiose inquirimur, sed tantummodo per institutionem admonemur. Admonitio autem haud semper necesse est ut peccatum antecedens sanet, sed interdum pr̄servare debet, quemadmodum nonnulla medicamenta. Si igitur me admonent efferaris, o frater, neque placide aures mihi praebes, sed demonstrationes requiris, suspicionem moves quod prius peccaveris. Cur igitur te ipsum prodis? Cur accusationem adversus te provocas? Audisti admonitionem; adora et sile, ut sic peccati expers appareas.

28. Hęc igitur sic in nobis, o Servator, perfice, contumeliam cohibe ecclesias illatam et impetum illum audacem, insensatum, illiberalē, illegalem, multis verberibus dignum, sacrilegum. Annon hic de sacrilegio agitur ejusmodi quod vel infastus Afratas agnoscere debeat? Alias enim sacrilegium clam et in occulto perpetrari solet. Hic autem nihil occulti est aut absconditi, imo plena luce in hominumque conspectu ille ad Deum preces faciens cum violentia abactus es, sacrilege eruptus (e templo nimirum) et deductus veluti a bestia fera dentibus frendente et apri instar spumante. Oculis nostris adhuc observantur mala in urbis expugnatione nobis illata, quarum auctores in primis Afri et Sicilia adventantes fuere. Jam vero vilis iste Afratas mihi videtur unus esse ex illis Afris qui vel sanctis ecclesiis manus injecerunt. Illos autem utinam nunquam in posterum videamus, o Servator noster Deus et redemptor et liberator! Hunc autem videamus, et ipsum meliorem factum, et alias meliores reddentem. Tu in misericordia et vituperio informare nosti: tu variis modis nosti convertere. Ita, si ille tandem ad res divinas diligendas adducatur, discedimus, licet calamitatibus oppressi et stolidis hominibus illi similibus, si qui adhuc inveniantur. Ego enim precor, ut nemo aliis isti similis fiat, et comprecantur mecum idem cuncti te coleentes, quorum preces exaudias benedictus in seculo seculorum. Amen.

B διὰ τῆς σῆς χρηστότητος· Ἀλλως γάρ, καθά συν ορῶ, γενέσθαι τοῦτο οὐ δυνατόν. Οὐδὲ δύνατὸν δὲ τὸ γε εἰς ἡμᾶς ἔχον ἐκ φωλότητες. Σοὶ δὲ μόνῳ δυνατὸν, τῷ καὶ παντοδύναμῳ καὶ φιλανθρώπῳ. Ἀνέχου ἡμῶν, εἰ καὶ μή ἐσμεν ἄξιοι τῆς ἀνοχῆς. Ὁδῆγει παροιστροῦντας. Ἐπάναγε πλανωμένους. Διόρθου στεῖλουμένους. Ἐνηλικίου καὶ σωφρόνιζε στρεφομένους εἰς παιδαριώδη νοῦν ἀδόκιμον. Σύρραπτε παραλιομένους, ἐκλυομένους συνάρμοττε, σόφιζε ἀπονενομένους· ἐντίθει νοῦν ἀπολωλεκότι τὰς ἀρθὰς φρένας. Διδάσκον ἡμᾶς μὴ ἀπαιτεῖν ἀποδέξεις, ἐφ' οὓς παρχγελλόμεθα. Συγγὺν γάρ ἐν ἡμῖν καὶ τὸ· « Ηδέν νηλοῦται, δι τι πταίομεν; » "Ω τῆς ἀνεπιστημοσύνης! Οὐ δικαζόμεθα, ὡς ἀδελφοί, οὐκ ἔξελεγχόμεθα, οὐ πολυπράγμονούμεθα· μόνον δὲ διδασκανικῶς παραινούμεθα. Παραίνεσις δὲ οὐκ ἔξι ἀνάγκης ἀπασα θεραπευτικῇ ἐπὶ φθάσαντι ἀμαρτήματι, ἀλλὰ που καὶ προφυλάσσουσα, δηποίᾳ δῆ τινα καὶ τὰ ιατρευτικά φέρμακα. Εἰ γοῦν καὶ ἐμοῦ παρρινοῦντις ἔξαγριανη, ὡς ἀδελφή, καὶ οὐ προσηνῶς ἀκούσεις, ἀλλὰ ἔλεγχος ἀπαιτεῖς, ὑπόνοιαν πέμπεις, δι τι σθάσας ἔπαισας. Τί γοῦν σεαυτὸν φαίνεις; Τί κατηγορῶν ἀνιστάς ἐπὶ τοῖς αὐτῷ; "Ηκουσας παραίνεσιν προσκύνησον, καὶ σίγησον, ως ἐν οὕτω δοκοῖς ἀναμέρτητος.

C κη'. Ταῦτα τε οὖν οὕτως ἐν ἡμῖν, ὡς Σῶτερ, κατάρτισον, καὶ στήσον τὴν ἰδού κατὰ τῆς ἐκκλησίας ὕδριν, καὶ τὸ κατ' αὐτῆς ἐμπήδημα, τὸ θρασύ, τὸ ἀλόγιστον, τὸ ἀπαίδευτον, τὸ ἐκνομον, τὸ πολλῶν πληγῶν ἄξιον, τὸ ἱεροσυλικόν. Καὶ μάյν οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα σύλημα, ἵνα καὶ ιεροσυλεῖν δύοτοις διπόφημος Ἀφρατᾶς; Συλῆ μὲν γάρ δύωσαν δι παρακρυπτόμενος, Ἐνταῦθα δὲ οὐδέν τι κρυψαίν, οὐδὲ λαθραῖον· ἀλλὰ ἀνέδην ὑπὸ φωτὶ αἰθριάζοντι καὶ ὄφθαλμοφανείᾳ δι εἰς θεὸν ἱκετεύσας ἀπῆγθη, συληθεὶς μὲν (οὐκοῦν ἐκ τοῦ ἱεροῦ), ἀφαρπαγεὶς δὲ ως ὑπὸ θηρδες, τετριγότος δδόντας καὶ σιελῶδες ἀπαφρίζοντος. Ἔτι πρὸ διφθαλμῶν οἷον ἡμῖν τὰ ἐν τῇ ἀλώσει κακά, ὡν συνεργάται διτιμάλιστα οἱ Ἀ Σικελίας Ἀρροι. Ἐστω δῆ καὶ δι πιτυρίας οὗτος Ἀφρανᾶς, ως οἴδα τις εἰς ἑκείνων τῶν Ἀφρων, οἱ καὶ αὐτοὶ τῶν ἀγίων κατεπεχείρησαν ἐκκλησιῶν. Ἀλλ' ἑκείνους μὲν μηκέτι ἴδοιμεν, ὡς Σῶτερ ἡμῶν Θεός, καὶ ρῦστα καὶ ἔλευθερωτά. Τοῦτο δὲ ιδοίμεν, αὐτόν τε σωφρονισθέντα, καὶ ἐτέρους δὲ σωφρονίσαντα. Οἶδας παιδεύειν ἐν ἐλέει καὶ ἔλεγχῳ. Οἶδας ἐπιστρέψειν πολυχιεθόδως· ως, εἰ γε δι τοιούτος εἰς τέλος ἐπιχειρή τοῖς θείοις. οἰχόμεθα, τὸ μὲν θλίψει, τὸ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν δμοίων αὐτῷ ἀφράδεων, εἰς τινές που καὶ εἰσιν. Ἐγὼ γάρ εὔχομαι, μηδένα ἔτερον τοιούτον ἐκβῆναι· συνεύχονται δὲ τοῦτο καὶ οἱ σοὶ θεάμοντες ἀπαντες. ὡν καὶ ἐπακούοις, εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

EJUSDEM IN SANCTAM QUADRAGESIMAM ORATIO I.

Τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Εὐσταθίου, μητρο-
πολίτου Θεσσαλονίκης, λόγος προεισδόιος τῆς
ἀγίας Τσούφρακοστῆς, διορίζων προσευχὴν ἔμ-
φον καὶ ἀμνησίακον.

α'. Ἔναγχος ἐπὶ γλώσσης φέρων, ὡς ἀδελφοὶ, δι-
δασκαλικῶς περίφράσιν ἀγίαν οὐ θυμοσάφου, ἀλλὰ
θεόθεν στεοισμένου (καθότι καὶ τῇ ἀδύνασφ τῆς εο-
φίας τῷ θεῷ πέλας εἶναι λαχῶν, ἐκεῖθεν εἰχε τὰς
τῆς εοφίας ἐπιβρόας), καὶ διατρίβων ἐπ' ἔκκλησίας
περὶ τὸ τοιοῦτον καλὸν, καὶ κατατίζων ἐκεῖθεν τὴν
δύναν ἀδελφότητα, βραχεῖς ἡμέρας διέλιπον. Τρεῖς
γάρ ἔτεστος ἡσαν ἐκεῖναι, καὶ προσεπόριστος ὥφελησαί
τι ἐξ πλέον ὅμας δι' ἐπενθυμήσεως ἐκεῖφεν πεπορι-
σμένης, οἷα ἐπεισρέυσαντος τῷ λιθαδίῳ τῆς διδασκα-
λίας ἐκείνης ἐν ὑστέρῳ καὶ ὑδατοῦ τοιοῦδε γλυκά-
ζοντος. Ἐλέγομεν εὐχαριτικῶς τότε, « πᾶν ξύλον,
μὴ ποιοῦν καλὸν καρπὸν, ἀλλὰ τέμνεσθαι, καὶ εἰς
πῦρ βάλλεσθαι, καὶ καίσθαι » καὶ ἔθεωροῦμεν
ἐπελευστικῶς δένδρα οὕτω πάσχοντα. Ἡν δὲ δρρι-
κτὸς παραφραστικὸς ἐκεῖνος λόγος, ὡς καὶ εἰς πλά-
τος διεσκευάζομεν, ὅπο τοῦ ἀγιωτάτου Προδρόμου
θροντώμενος, τὸ δὲ ἀντρώπινον φράσαι, ὁρτορευό-
μενος παραφράζων αὐτὸς καὶ ἄλλα μὲν τινα τῆς
παλαιοτάτης ἀγίας Γραφῆς ἄγια, γρηγορώτερον δὲ
καὶ προφητείαν φιλοσοφίας Δαυΐτικῆς, ἐν διάντας
τούς ἀμαρτωλοὺς τῆς γῆς ἔξολοθρευθῆσθαι μαν-
θάνομεν. Ὁ δὴ παραπεφράσθαι λέγω ὅπδο τοῦ μεγάλου
καὶ πρώτου Βαπτιστοῦ ἐπὶ πλατυμῷ τε διασφροῦντι,
μετὰ ταῦθας διδασκάλῳ πρέποντος γλασφρῷ,
τίτσε τὸ μέντον οἱ ἀμαρτωλοί, οὓς διεοπάτωρ Δαυΐδ
ἔξολεῖσθαι ἀποφαίνεται δι τοῦ δῆλα, δόπσοι μὴ καρπο-
φοροῦσσι τὰ τῷ θεῷ πρέποντα, καὶ ποταπὸς δὲ δλε-
θρος, δι τοῦ θεοφάλτης ἐμβριμάται αὐτοῖς ἐπ' εἴσο-
πτερον, πάντας εἰς ἐπαρτίτον, ὀπτηνίκα ἐκκοπέντες
τοῦ βίου, είτα σπεργανωθήσονται πυρὶ εἰς αἰώνιον
κατάκευσιν.

postquam vivorum numero exturbati fuerunt, in ignem projectum iri, ad perpetuum conflagrationem.

β'. Καὶ τοιοῦτος μὲν δὲ παρεποιῶν ἐν σοφίᾳ νοῦς
προδρομεικὸς τὸ καλὸν ἐκεῖνο Δαυΐτικὸν κομμάτιον
μεταφραστικῶς, ἥδη δὲ καὶ ἀλληγορικῶς (ώς οὐκ ἂν
ἴχοι τις ἀντειπεῖν, τεχνολογῶν εἰς ταῦτην τὴν ἔν-
νοιαν), οὐκ ἐπιτηδευόμενος αὐτὸς κοσμικῶτερον χυ-
δαῖῳ ζῆλῳ φητορικῷ, ἀλλὰ πολὺ ἀμαθῶς [κρήνῃς]
ἐκείνης ἀπαντληθεὶς, ἀφ' οὗς καὶ δαυΐδ ἀρυστέμενος

*A Sancti Patris nostri Eustathii, metropolitani Thessa-
lonicensis, oratio preparatoria in sanctam Quadra-
gesimam, definita quæ sit precatio tremebunda
malique immemor.*

1. Ex quo nuper in ore habui, fratres, interpre-
tationem sanctum qualis doctorem decet, non per
eū, sed per Deum sapientem, more illius qui, in
abyssis sapientia prope Deum esse sortitus, inde
sapientiam fluxus excipiebat; et postquam in eccle-
sia, circa hanc pulchra versatus, vos in fraterno
amore composui, pauci dies interfuerunt. Tres
enī elapsi sunt, per quos ita me instruxi ut vobis
magis quam prius prodessem. Quippe quæ sic me-
ditando antea collegerim, quum in hujusce insti-
tutionis quasi pratum deinde induxero, hoc tali
imbre lætius efficiam. Dicebamus ex Evangelio :
« Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum,
securi excidetur, et in ignem mittetur combu-
renda », et contemplabamur arbores repute sic
habitas. Erat autem terribilis illa paraphrasis a
sanctissimo Præcursori, figurate per amplifica-
tionem loquar, intonata, ut vero vulgari sermone
utar, prædicata : in qua explicabantur cum alia
antiquissima sanctarum Scripturarum loca, tum
vividius illa Davidicē philosophiā vaticinatio, per
quam cognovimus, futurum esse ut omnes e terra
peccatores exterminentur. Porro hæc sunt quæ, ut
opinor, explicuit ille baptizatorum et summus et
princeps, non modo copia perspicua, sed etiam ea
sublimitate quæ magistro illustri convenit : primo
qui sint ii peccatores, quos proavus Dei David pe-
rituros declarat ; cum sit manifestum eos esse
quicunque non fructus ferunt Deo probabiles.
Deinde quale sit illud exitium quod sanctus Psal-
mista minatur, cum (Præcursor peccatoribus
ostendat), in speculo prorsus implacabili, ipsos,
postquam vivorum numero exturbati fuerunt, in ignem projectum iri, ad perpetuum conflagra-
tionem.

2. Ea autem fuit præcursoris mentis peritia,
cum, sapientia duce, pulchrum illum Davidis lo-
cum imitaretur, et in aliam dicendi formam, id
est in allegoriam verteret, ut grammatico hanc
sententiam dispiciens nulla occurseret reprehē-
sio ; non quod suscepit Joannes, vulgari rhetori-
rum zelo percitus, oratiōrem sermonem, sed quod

¹ Matth. iii, 40; vii, 19. ² Psal. xxxvi, 20.

omnino inscius, ex eo fonte snmpserit, e quo David, A eum ipse quoque haussisset, iis mortalibus dedit bibere qui res Dei sitiunt. Quod vero. a novissima oratione, pro virili parte meditando excogitavi, hocce est. Adimplevit Februarius nuper vertens octavam et nonam diem; at vesper, qui hodiernam produxit, celebravit quem nuncupabo vel interpolatum et intercalarem Christi martyrem, vel triumphatorem vi potitum regno cœlorum, Nicephorum, vel potius virum cui otianti et quasi transeunti salutis thesauros obviam fuit. Idem quoque exstitit injuriarum memoriam (μνησικάκια) redargutor, resipiscentia vero actuosus magister, et amoris in Deo præco clarissimus. Cum enim miserum Sapricium victoriae auspicem et, ut dicunt, triumphi e communi hoste diabolo relati proclamatorem invenisset, intereaque vidisset coronam victoriae caput Sapricii supervolitantem (quod vobis notum est qui sanctas historias perlegistis), ipse, eodem momento, propositum a Deo sub oculis Sapricii præmium obtinuit, cum eum prævertisset, ut sit in athletarum certamine, et reliquisset insidiis diaboli delapsum. Mirum tum erat, quanta spiritus malus machinatus esset adversus hunc Sapricium. Qui cum Deo sese amicum professus esset, animamque suam, ex proposito, secundum evangelia dicta, seorsum a tyranno posuisset, diabolus inde hunc, horæ momento, extraxit, rebus iræ pertinacis avulsum. Non præviderat, in locum delapsi, alium successurum Dei martyrem; sed id curabat ne duo egregii viri domestici universi regis fierent, unus quidem pro Deo martyrium passus, alter vero martyris precum hæres.

3. Erunt acutæ mentis viri qui illic hærebunt, C our Dominus recesserit a Saprio, quoniam et Saprius Deo proximum ac devinctum sese tenuerat, et Deus nunquam ita se habuit. Non enim hos deserit, ut Davidis verba usurpem, qui ipsum querunt; iis etiam qui ipsum vocant prope astat; quod autem plus est, ac mirum magis, ab iis ipsis, qui eum non querunt, in occurso obvius invenitur. Hanc questionem qui suscepisset ratione dirimendam haberet. Nempe molestus ille Saprius mihi vedetur, fratres, consilium adeundi martyrii præ se tulisse fictum atque exterius, non ex intimo toto corde ortum, sed cunctantius; quapropter non ea mente qua oportebat rem sanctam adortus est; non enim ad amorem Dei dumptaxat respiciens, sed vanam intuens gloriam ad certamen martyrii cucurrit; opperebatur donec circum se obstrepereret inclita futilis laudis fama, utpote martyr cui nulla inerat comitas, nulla in se confidentia. Tali captus præmio, (nec enim is erat quem sola veritas pellexisset), ad martyrium vitamque ponendum irruit. Aliud insuper addam: quemadmodum enim vir quidam testimonio alterum hominem prosecutus ut sibi ipsi prosit, non jure ab illo grates repeatat, cum ipse beneficij jam habeat pretium, seu manum suam vetita impleverit pecunia, sive aliud

"Ο δὲ μετὰ τὴν διδασκαλίαν ἐκείνην ἐπενεθυμήθην καθά ἑράμιλλος, τοιόνδε ἔστι. Παρῆλνε τὴν δύρδην καὶ ἐννέτην ὁ τρέχων ἄρτι Φεβρουάριος, καὶ ἡ ταῦτην προάγουσα ἐσπέρα ἐπανηγύριζε τὸν εἰτε παρενθίνα καὶ ἐμβόλιμον μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ, εἰτε πῶς βιαστὴν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν Νικηφόρον, μάλιστα μὲν οὖν τὸν ὡς ἐκ παρόδου καὶ ἀπραγματούτως καὶ ἀνελπίστως ἐντετύχηκότα σωτηρίψ θησαυρῷ, τὸν τῆς « μνησικακίας » μὲν Ελεγχον, τῆς δὲ μετανοίας διδάσκαλον Ἑμπρακτὸν, καὶ τῆς δὲ Θεῷ ἀγάπης λαμπρὸν κήρυκα· ὃς τὸν ἄθλιον Σαπρίκιον εὐρήκως ὅρμωντα νίκην, δ φασιν, ἀλαλάξτι κατὰ τοῦ κοινοῦ πολεμίου δειμονος, καὶ τὸν τῆς νίκης στέφανον θεαμάμενος ὑπερπετόμενον τῆς ἐκείνου κεφαλῆς (ὧς οὕτως καὶ ὑμεῖς, τῆς Ἱερᾶς Ἰστορίας ἐναλαξάμενοι), ἀντὸς μὲν ἐκληρονόμησεν αὐθωρὸν τοῦ ἐν δραπαλοῖς ἐκκαιμένου θεόθεν κάλλους, προδραμών οἶνον ὡς ἐν ἀγῶνες ἀεθλετικῷ, ἐκείνον δὲ ἀφῆκε πεπνωκότα καταπατηῆντι τῷ δαίμονι. "Οτε καὶ ἡν θαυμάσαι, ἡλίκαν ἐδραμοτούργησε κατὰ τοῦ Σαπρίκιου δ πονηρός. Φίλον γάρ ἐκείνον προφανέντα τῷ Θεῷ, καὶ τῇ προθέσει τὴν ψυχὴν θέμενον ὑπὲρ τοῦ Δεσπότου εὐαγγελικῶν, ἀπέσπασεν ἐν ἀκρεῖ χρόνῳ, σχοινῷ « μνησικακίας » ἀφελκυσάμενος, οὐ προνοησάμενος, διτι ἀντάλλαγμα τοῦ προαπωσαμένου ἔτερός ἔστι μάρτυς Θεοῦ· ἀλλὰ σπουδῆς θέμενος μὴ δύο καλοὺς ἀνθρώπους οἰκειωθῆναι τῷ παμβασιλεῖ, οὐαὶ μὲν τὸν αὐτῷ μεμαρτυρηκότα, ἔτερον δὲ τὸν τῆς αὐτοῦ κληρονόμου εὐχῆς.

D γ'. Καὶ ἔστιν ἐπαπορῆσαι τοὺς εὐμαθεῖς ἐντεῦθα, πῶς τοῦ Σαπρίκιου ἀπέστη δ Κύριος, ἐγγίσαντος καὶ προσκολλωμένου αὐτῷ, μηδέποτε οὔτω πεποιηκώς. Οὐ γάρ ἔγκαταλείπει, Δαιτίτικῶς εἰπεῖν, τοὺς ζητοῦντας αὐτὸν δ καὶ ἔτι λαλούντων ἐγγὺς παραγιδμένος, τὸ δὲ θαυμαστώτερον, καὶ τοῖς μὴ ζητοῦσιν αὐτὸν εὐρισκόμενος καὶ παριστάμενος εἰς ἀντεληφτι. "Ἐλοι δὲ ἐν δ τοιαύτην ἀναλαβὼν ἔννοιαν ἐπιλύσθαι ὥδε πως τὸ ἄπορον (δοκῶ μοι), ὡς ἀδελφοί, τὸν φορτικὸν Σαπρίκιον, ἐπίπλαστον ἔξεπιπολῆς, οὐ μὴν ἐνδόμυχον καὶ ὀλόψυχον, τὴν ἐπὶ τῷ μαρτυρίῳ πρόθεσιν ἐνδείκνεσθαι, ἀλλὰ μαλακώτερον, καὶ οὕτως οὐδεόντως ἐπιβαλεῖν ἀγών πράγματι, πρὸς μόνην θεοφιλίας δόκησιν καὶ δόξης κενῆς λόγῳ τῇ μαρτυρικῇ ἀθλήσαι ἐπιδραμεῖν, εἰς πως δοξάριον τι αὐτῷ ἐπιφημισθεὶη περίλυτον, ως ἐλαν καὶ μάρτυς οὐκ εὐσυνάλλακτος, καὶ δὴ σύντηρος οὐ πιστός, δώρου χαριν (οὐδὲν δὲ πρὸς αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν παραγάγοι ἀν) ἐπιρρίψας εἰς μαρτύριον βιωτικόν. "Οπου καὶ ἔστιν εἰπεῖν, διτι, καθά δ μεμαρτυρηκώς που ὑπὲρ ἀνθρώπου, καὶ διαθέμενος ἐκείνον καλῶς, οὐλα ἐν δικαίως χάριτας ὄφλεσθαι ἐπαιτοή δέ ἐκείνου (ἐπέχει γάρ ἡδη τὸν μισθὸν τῆς χάριτος, οὐαὶ πλήσας τὴν χεῖρα, ἀν οὐχ ἔχρην, καὶ ἔλλως διπωσοῦν ἐκθεραπευσάμενος), οὕτως οὐδὲ δ Σαπρίκιος, οὐδὲ εἰ τις ἄλλος κατ' ἐκείνον εἰς μαρτυρίαν δράμοι τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ, φθαρτῆς εὐκλείας ἔνεκεν καὶ τοῦ δοξαί φανητισμοῦ

τρόπῳ θεόμαρτος, καὶ οὕτω μνήμην ἔχειν τιμίν. Συναντεῖληψιν ἔχει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ κατὰ τὴν μαρτυρίαν ψευδεπίπλαστον· ἀλλὰ ἀπρόσδεκτος ἔσται, ὡς εἰς τέκον τεθειμένος ὑποκριτοῦ, διὸ πάνυ μισεῖται τῷ τῆς ἀληθείας Θεῷ.

Cχιλιοῦ, et in numero positus est hypocrita, quos habet prorsus abominationi Deus omnis veritatis.

δ'. Καὶ οὕτω μὲν δὲ Σαπτίκιος νομίζοιτο ἂν ἀποτρόπαιος εἶναι τῷ Θεῷ, διὰ τὸ μὴ ἐπιτρέπειν ἑκείνῳ εἰς καθαρὰν θυσίαν, ἀλλὰ μεμορφωθεῖαι εἰς φάντασμα σκηνικώτερον. Οὐ γάρ ἀπὸ ἀφῆκεν δὲ Θεὸς ἐν αὐτῷ καὶ τῷ σωτηρίᾳ ἀναβῆναι εἰς καρδίαν ὑψηλοῦ ἀνθρώπου ἀντῷ προσανέχοντος ἀναρχίχησάμενον πονηρὸν διαλογισμόν· ἀλλὰ ἀπέκλεισεν ἀπὸ ἀυτοῦ, ὡς μηδὲ ἕξω που θυροκρούστειν ἔχειν, πᾶσαν πονηρὰν διάνοιαν. Καὶ οὕτως οὐδὲ μόνον οὐκ ἀλλὰ ἀθλητὴς ὑπεκέντη τοῦ μαρτυρικοῦ στεφάνου τῷ μεμισημένῳ Νικηφόρῳ, ἀλλὰ καὶ ἐκείνον προσελάβετο συμμάρτυρα, καὶ εἰς τοδηγὸν ζωῆς αἰώνιου χρηματίσας ἐδιπλασεν ἀν τὸ καλόν. Εἰδὼς γάρ, ἥδη δὲ καὶ ἔγγὺς ἀναγκαῖον, συλληφθῆναι ὑπὸ τῶν τότε σπεκουλατόρων καὶ τὸν ὄντας φιλάνθρωπον καὶ φιλάληλον καὶ Θεοῦ ἐπιστροφὸν, καὶ διὰ τοῦτο φιλάδελφον ἄγιον Νικηφόρον, καὶ ἀηαχθῆναι εἰς τὸ τύραννον στρατηγὸν διὰ τοῦτο καὶ, σφαγέντος αὐτοῦ εἰς ἀπότελεσματος, τῇ καὶ εἰς τοιούτον καλὸν ἐπιμασίῃ ἐδιπλασεν ἀν πρὸς κερδαλεστήτη θεοπρεπῆ τὸ θεῖον κειμήλιον δὲ Σαπτίκιος, τοῦ Θεοῦ ἀντὶ ἐνδέ ἐκείνου δύο προσενηγμένα δεξιμάνου τάλαντα πολυτίμητα, καὶ αὐτοῦ τε εἰσελθόντος εἰς τὴν οὔρανον βασιλείαν καὶ τὸν Νικηφόρον συνεισαγγέντος προθυμότατα.

ε'. Καὶ οὕτω μὲν εἴτε ἀν λελύσεσθαι τὸ προβεβλητόν μόνον ἀπόρημα, Ἐμοὶ δὲ ἐπεισιν ἐνταῦθα διασκοπήσασθαι, καὶ πηλίκον κακὸν ἡ « μηνισικακία » ἔστι, καὶ διοιόν τι κατὰ οὐσίαν δρίζεται τηροσκόντως εἶναι αὐτῇ· καὶ μοι ἀρέσκει φάναι, ὡς ἡ « μηνισικακία » οὐκ ἔστιν ἐπιμονὴ κακίας ἐπὶ ἀπλῶς ἀμύνῃ τῇ τυχοδοσῃ, δὴ καὶ πᾶς θυμὸς ἔχειν ἔθελει, δρεῖς ἀν καὶ ἐκείνος ἀντιλυπήσεως, καθάς φασιν οἱ πάλαι σοφοί· ἀλλὰ « μηνισικακία » ἐκφράνεται τυγχάνειν μόνιμος θυράς, εἴτ' οὖν κότος δαιμονίος ἐπὶ δρέξει, οὗκουν ἀντιλυπήσεως, δὴ λέγεται, ἀλγά, ὡς φανεται, καὶ θανάτου ἀπαραιτήτου, μεθ' δὲ οὐκ ἀν λυπήσεται δὲ θανάτῳ. Ὁποῖον δὴ πάθος ἔχων πάντως καὶ δὲ Σαπτίκιος ἐπὶ τῷ ἀγαπητῷ Νικηφόρῳ, καὶ πάντη πάντως ἐξ ἐκείνου κυρώσας ἀποικίσαι τὸ φιλάδελφον, ξοίκεν δεὶ μὲν ἐφίσθαι βλάψαι τὸν θεοφιλῆ Νικηφόρον, ὡς καὶ ἐξ ἀνθρώπων αὐτὸν θέσθαι, οὐκ ἐν τῷ λέγειν· « Πότε ἀποθανεῖται καὶ ἀπολέῖται τὸ δυνομα αὐτοῦ; » ἀλλ' ἐν τῷ καὶ μελετῆν καὶ εὑχεσθαι καὶ καίσθαι τὴν καρδίαν αὐτοῦ προορωμένην, πότε δὲ ἦν δὲ ἀρχῆσι δρωρυγμένον βάραθρον, ἐν τῷ καταβέψας ἀφαντώσει τὸν μισούμενον, καὶ ἀλλὰς αὐτοχειρίᾳς θανατηρῷ ἐπ' αὐτὸν γρήσεται. Καὶ ἀν πάλαι τοιοῦτόν τι πεποίηκεν, εἴπερ ἡδύνατο. Ἐπεὶ δὲ οὐκ εἴχειν ἰσχὺν, οὐχ τοῦ ἀν Θεῷ εἰργνικοῦ Νικηφόρου εἴτε ἴσχυοντος εἰς πλέον καὶ ὑπερπετομένου εὐμηχάνως τὰς ἐκείνου παγίδας, ἐπετε τὸν χόλον ἀποκρυ-

A quid lucri sibi paraverit; tali modo et Sapricius, et si quis alius secutus divinum ad martyrium procurrit, caducet gloriae causa, utque ostentatione quadam Dei martyrem sese professus clamare sibi gloriam quereret, is divino caruit auxilio, et in numero positus est hypocitarum, quos habet prorsus abominationi Deus omnis veritatis.

B 4. Supponendum est igitur eo Sapricium Deo odiosum factum esse, quod non se illi obtulerit purum ad sacrificium, sed quamdam induerit theatralem personam. Non enim Deus omisisset ascendere in mentem sublimem sibique dicatam; errata etiam sententiarum suprascandisset, imo hanc mentem pravis sententias ita preclusisset, ut ne fores quidem pulsare potuissent. Sic athleta adeo non martyrii coronam Nicephoro cessisset, quem oderat, ut contra eum commartyrem suscepisset, ejusque dux factus ad vitam aeternam, suum hoc nomine duplicasset premium. Par erat ac prope necessarium sanctum Nicephorum hominum vere amantem, alienis consulente commodis, intentum ad Deum atque fratrum suorum diligentem, a militibus hujuscē temporis comprehensum fuisse, atque in praetorium imperatoris deductum. Cum ergo re ipsa mactatus fuerit, si Sapricius quoque ad premium idem obtinendum paratus fuisse, dupli gemma divinum auxisset thesaurum; namque Deus pro uno illo duo accepisset pretiosissima talenta, cum ipse Sapricius, regnum celorum ingressus, Nicephorum etiam secum cum maximo studio adduxisset.

D 5. Ita igitur quæstio supra constituta solvi posset. Mihī autem in mentem venit nunc dispicere quantum sit malum odium pertinax, quæque sit, ex ipsius natura, conveniens ei desinatio. Odium istiusmodi non ea est pertinacia quæ ultionem quamlibet modo petit: nam quæcumque ira idem sibi vult, cum sit ira motus animi malum pro malo respondere cupientis, quod veteres philosophi docent. Habetur odium pertinax ira quædam permanens, nefandusque furor quo exoptamus, non modo id quod dictum est, par pari referendum, sed mortem etiam implacabilem, in qua sola vir defunctus pœnarum finem inveniat. Cum igitur Sapricius talis prorsus animo esset in amabilem Nicephorum atque apud se omnibus modis consilium firmavisset fraternalis caritatis projiciendæ, visus est continuo expertere quidquid pio Nicephoro bonum esset atque etiam velle eum ex hominum numero segregatum: non quod nihil aliud quam diceret: « Quando morietur et peribit nomen ejus? » sed quod et machinaretur exoptatam perniciem, et animo incenderetur, si forte hiantem gurgitem prospexisset quo defectum inimicum reconderet, et cæterum is esset qui ipse in eum violentas inferret manus; quod jam pridem fecisset, si potuisset. At quoniam non poterat, vel quod Nicephorus, divinis pacis amans, viribus prestaret, vel quo-

facile prætervolaret ejus laqueos, iram Sapricius in corde reconditam, incisiis forsitan omnibus, exercebat. Quamvis ergo præ se feret viri sancti speciem, videreturque, utpote ramus ex arbore surgens, bonum facere fructum, ideoque delectus esset ad offerendum Deo sacrificium edocendamque charitatem, ipse manifestum dedit se esse non marciandum ramum, sed acanthum infelieem.

6. Cum igitur istiusmodi esset Sapricius qui fratrem tantopere odisset, qui vitam ejus quantum odio licebat opprimere, qui ei saltem insidiaretur, quique clam Dei ministerio illuderet, quis existimabit Deum in eo habitavisse, nec potius diabolum hunc pro domo habuisse? Profecto quis homo sanæ mentis, si quod attinet ad hunc Sapricium diligenter perpenderit, ita colliget; ut procul a peccatoribus abest Dei salus, sic abesse et ipsum Deum, quanquam ceterum ubique præsentem. Proinde ratum habeamus nec Deum Sapricium martyrium ineuntem adjuvisse, nec ejus gratiam ei præluxisse, nec Deo acceptum fuisse Sapricii certamen. Fiebat enim ut qui prope Deum stabant hæc ab ejus ore distincta exciperent: « Hic homo me labris tantum colit, sed cor ejus longe est a me³. » Ergo Sapricius, qui uni sibi vivebat, qui unum quidem se, non autem Deum diligebat, ob id ipsum carnale quodvis factus est animalque sensu carens, ne gregarium quidem, sed ipsi pejus gregariis, utpote non mansuetum; quippe ex quo si cornua miraculo quodam unguesve adunci exivissent, paratus fuisse eos impingere in occurrentem inimicum Nicephorum, quem dilaceraret aut voraret, et, si cum forte solum invenisset, ense stricto morti tradere. Cum autem vidit hunc quem oderat beatum ad bonum finem abduci, et suspexit enses nudatos, voluit, ut cum inde avelleret, propria manu arma ferre adversus illum vere Nicephorum ipse homo abjectissimus, adversus mansuetam atque innocuam ovem ipse ferissimus lupus, adversus virum Deo amicissimum ipse Deo prorsus invitus, adversus diligentissimum fratrum Abelem ipse omnino execrabilis Cainus. Cum autem non posset percusor ipse fieri; ad pessima conversus sic fere Nicephoro imprecatus est: « Hic ades, dæmon homicidarum, nomine amici tui Sapricii, et clam exime vita hunc Nicephorum cui cessit palma dilectæ Deo charitatis, ut sciat te non esse nocendo imparem, qui in decipiendo princeps sis. » Hinc passus est se quidem servum fieri tyranno qui ipse satanæ inserviebat, Nicephorum autem de duobus triumphantem mitti ad regem universorum, cui compensaret incolam pro deterrimo optimum, pro versuto sincerum, pro fovente odium charitatis amantem, pro perplexo simplicem, pro tenebroso lucentem; fratrem denique qui fraternum nomen adeo non per dolos carperet, ut contra, quam maxime pronus in obsequium patris, maledicos etiam coafutaret.

7. Oportuit ergo hunc virum qui sese myrrhinis

A πτόμενον ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐλάνθινε τάχα πάντας. Καὶ δοκῶν ἐκ τοῦ προφαινομένου ἵερος ἀνθρώπος εἶναι, καὶ εἰς δύνδρον διεστάθαι, κατὰ τὸ « ποιοῦν καλὸν » (ῷ γὰρ δτι καὶ εἰς θύτην τῷ Θεῷ ἐγέραπτο καὶ ἀγάπης διάσκαλον) — δ δὲ ἔξιφην δαυτὸν οὐδὲ σπιροφόρον θάμνον, ἀλλὰ δυστυχὲς ἀκάνθιον.

ζ'. Τοιούτῳ γοῦν ἀνθρώπῳ, καὶ οὗτῷ μισεδίλφῳ καὶ φονικῷ τὰ ἐκθρὸν ψυχῆς, καὶ ἀπισσοδλφ, καὶ καταπαζούντι κρύφα τῆς τοῦ Θεοῦ θεραπείας, τίς διν οἶησται τὸν Θεὸν ἐγκατοικίν, καὶ μή δαιμονὸς οἰκητήριον εἶναι αὐτὸν; « Η πάντως οὐδεὶς ἐχέρφων ἀλλοίον τι περὶ τοῦ τοιούτου Σαπρικίου λογιεῖται, πρὸς ἀκριβεῖαν διανοούμενος, μακρὰν ἀπὸ ἀμαρτωλῶν ὥσπερ τὴν τοῦ Θεοῦ σωτηρίαν, οὗτω καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι, εἰ καὶ ἄλλως πανταχοῦ πάρεστι. Διὸ νοητόν, ὡς καὶ, δτε τῆς μαρτυρίας ἐ Σαπρικίος ἐντρέζατο, οὐκ δην μετ' αὐτοῦ δ Θεός, οὐδὲ δη ἐκείνου χάρις αὐτῷ ἀνέλαμπεν, οὐδὲ διεδέχθη τὸν ἐκείνου ἀγῶνα. Την δὲ τοὺς ἐγγίζοντας τῷ Θεῷ ἀκούειν δὲ αὐτοῦ ἐκείνου ἀποκαλυπτικῶς, δτι « Ό Ανθρώπος οὗτος τοῖς χελεοῖ με τιμᾷ, δη δὲ καρδία αὐτοῦ πορρὸν ἀφίστηκεν ἀπ' ἐμοῦ. » Καὶ τοινύν καταμόνας ἀνθρώπος διν δ Σαπρικίος, καὶ φίλαυτος, οὐ μὴν φιλόθεος, καὶ δι' αὐτὸν σάρξ δη τυχοῦσα, καὶ ἀλόγιστον ζῶν καὶ οὐδὲ ἀγελαῖον, χείρον δὲ τι καὶ τῶν τοιούτων διὰ τὸ ἀνήμερον, ἐτοιμώς εἶχεν, εἴπερ κέρας ἐκφύσει τερεσίως, δη γαμψωθεὶ τοὺς δυναχας, ἐπιθέσθαι παραπεσόντι τῷ ἐχθρῷ Νικηφόρῳ καὶ ἐμφύνει, ὡς διασπαράξαι αὐτὸν, δη καταφαγεῖν, καὶ ξίφος δὲ εἰ ποιο χειρισμένος ἐρημάζοντα ἐκείνον εὔρῃ, κατασφαγεῖν. Ός δη ἀπαγόμενον δη ἀγαθὸν τέλος εἶδε τὸν μισούμενον, ἀνέλεψε δὲ καὶ εἰς ξίφη γυμνά, ξεβελε μὲν ἀρπάγην ἐκεῖνον αὐτόχειρ ὀπλοφορῆσαι κατὰ τοῦ φερωνύμως Νικηφόρου δη γενενέστατος, κατὰ τοῦ χειρογόνους τὴν διακίνην κτίλου δ μονδλυκός, κατὰ τοῦ φιλαδέλφου Ἀβελ δ παμμίστος Κάτιν. Ότι δ οὐκ εἶχεν αὐθέντης γενέσθαι αὐτὸς, τρέπεται τὸν χειροστῆγη, καὶ ὡς οἶον ἐπαρασάμενος. « Δεῦρο δη, δη φόνεις δαιμον, πρὸς τοῦ φίλου Σαπρικίου γενόμενος, διέβλεψε τὸ τῆς θεοφίλου ἀγάπης Νικηφόρου τοῦ ζῆν δη μάροι οὐκ ἀδύνατον εἶναι σε κακοποιεῖν, ὡς φεύδεσθαι τὸν ἀρχέκακον. » Αὐτὸς μὲν ἀφίεται θεράπων γενέσθαι τυράννου δεδουλωμένου τῷ δαιμονι, τὸν δὲ νικηφορῆσαντα κατ' ἀμφοῖν παραπέμπει ἀντάλλαγμα κερδαλέον τῷ πάντων βασιλεῖ, οἰκέτουν φαύλου χρῆστὸν ἀντίσηκον, ἀλγθειεν ἀντὶ διοκρίσεως, φίλας τρόφιμον ἀντὶ θρηπτοῦ τῷ ἐχθρῷ, ἀπλοῖν ἀντὶ ἐλικτοῦ, φωτεινὸν ἀντὶ σκοτεινοῦ, ἀδελφὸν οὐ μετὰ δόλου λαβόντα εὐλογίαν ἀδελφικήν, ἀλλὰ πρὸς μεγίστην θεραπείαν πατρὸς καὶ ἀντάλλογον δίκαιον.

ζ'. Έχρην δὲ ἕρα τὸν εἰς μαρεψικήν δδμὴν πρὸς

³ Isa. vi, 5; Matth. xv, 8.

χάριν Θεού σκευάσαντα ἐκυτὸν προσενεγκῆναι τῷ Θεῷ προτειμημένον δυσαποφόρου ταπεῖς προσφορᾶς, καὶ τὸν μὲν κρυψίνουν ἐπὶ οὐκ ἀγαθοῖς ἀπόβλητον διεκπεσεῖν, προτεθῆναι δὲ ἐκείνου τὸν ἐναρθτὸς δικαστικάλυπτον. Εἰ δὲ καὶ τὰ μωρὰ τοῦ αἰσθημού ἐπίλεκτα, ὡς ἐμάθομεν, παρὰ τῷ πανορόφῳ Θεῷ, πῶς μὴ οὖχὶ τὸν φρόνιμον ἐν Χριστῷ ἀνελάβετο αὐτὸς ἐκεῖνος προκεκριμένον τοῦ μωρανθέντος τῷ δαιμονίῳ, ἐπιλεγομένῳ δὲ τοὺς εἰς σοφιστὴν τῆς κακίας αὐτῷ προσανέχοντας καὶ προσήκοντας; Ήῶς δὲ οὐκ θν τὸ ἀληθινὸν φῶς δὲ Θεὸς τὸν ἡμεροφαῖη Νικηφόρον προσέθετο τοῦ δαιμονίως νυκτέρου καὶ εἰς βαθὺ σκοτίεντος; Ἐδει δὲ πάντως τὸν ἐν τῷ θεοφορεῖσθαι μὴ ἐνθεάζοντα, ἀλλὰ ἐνεργούμενον τῷ δαιμονίῳ, διεκπεσεῖν τοῦ Θεοῦ, ὅτι μηδὲ ἦν τὸν αὐτὸν καὶ τῷ Θεῷ ἀντιτίθει καὶ τῷ Σατανᾷ, μάλιστα μὲν οὐν φωλοφρέπως τὴν δλην πλάστιγγα τοῦ λογισμοῦ πρὸς τῷ δαιμονίῳ κλίναντα· διὸν καὶ ἥρπασεν δ σπουδαιότερος Νικηφόρος τὸν χερὸν τοῦ « μνησικάκου » καλὸν, καὶ οὕτω πλεονεκτήσας ἤγαστο.

η'. Έστι δὲ εἰπεῖν καὶ διτί, ὡς ἐν τινὶ προδοκῇ παθήσισας, καὶ τὸν φευδομάρτυρα δοκεύσας, τὴν ἐκείνου ἀγαθὸν ἐμπορίαν οὐκ ἀλήστευσε μὲν, οὐδὲ ἀπεστήλησεν, ἐμφανῶς δὲ παραβρίφεσαν πρὸς τοῦ ἄφρονος ἐκείνου ἐμπόρου, ἀρπαλέως ἐδέξατο ἔρματα ποιεινούς πολύολβον, αὐτοσχέδιον πλουτισμὸν, δι' οὐ βασιλείαν ἔστιν εὐκληρεῖν οὐράνιον, εὐχτεῖον συγκρήμα, « δῶρον ἔχθροῦ » ἀναπλιν τῷ παροιμιακῷ, εἴδωρον καὶ ὠφελήσιμον ἐν τοῖς μάλιστα, οὐ μὴν δύσσωρον, οὐτα μηδὲ δνησιμον, χάριν εὔχαριν, σωτήριον δικυναν, ὡς οὐκ εἶχεν δ ἄνους φωλοφρετούς διατρίναι· δμοιδὲν τι ποιῶν ἐν τῷ τὸν ἔχθρον ἀμύνεσθαι, ωσεὶ καὶ ἄνδρα γενναῖον λαγαρούμενον λιμῷ ἔφρετιζεν ἐδωδίμοις ἀγαθοῖς, ὡς ἐπὶ κατακέμφει σώματος, ή καὶ ἀλλως πενόμενον ὠλβίζεν ἐπτχθούσιν χρήμασιν, οἵς βαρυνόμενοι χάριμον δινθρωποι. Καὶ ἦν τηνικαῦτα τὸν ἄγιον χάριν δμολογήσει τάχα τῇ ἔχθρᾳ, εἰ τοιοῦτον αὐτῷ καλὸν ἐκείνη προεξήνησε, καὶ μίσος τὸ ἐκεῖνον εἰς Θεὸν αὐτὸν προῆγατε, καὶ ως διὰ κλίμακος αὐτοῦ ὑψώθη ἐς τὸν Κύριον· καὶ εἰπεν δὲ οὖχὶ ἐκαῦτον πονῆσαι τὸν ὄπαρατον ἀρητῆρα Σαπτρίκιον, ἀλλὰ τῷ μὴ δικτίσαι μασουμένῳ Νικηφόρῳ, καὶ ως ἐκείνου κοπιάσαντος αὐτὸς εἰς τὸν μισθὸν τοῦ κόπου εἰσελήλυθεν ἀργάτης περὶ ἀνδεκάτην, καὶ τὸ οἰκεῖον λαβὼν ἐντελῶς, καθὼς ἔχρην, μίσθωμα, καὶ τὸ τοῦ φράσαντος παρεργάσασθαι, καθότι ἐκεῖνος τὸ καλῶς δὲ αὐτοῦ φθάσαν ἔργασθῆναι συγχέας κακῶς εὐδοκιμῆσαι τὸν διτεροῦντα καὶ κατ' ἐκείνον πεποίηκε, βαστάσαντα τὸ ἐπίλοιπον βάρος, καὶ διπλοῦς οὕτω μισθούς ἔξαράμενον.

εο successorem adduxerat, ut ille postquam sustulisset caperet.

θ'. Ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, οἰα γεωργὸς, δ νωθρὸς φυτηκόμος Σαπτρίκως, καὶ ἐρβίζοντο τὸ φυτεύθεν, καὶ ἐξέρεσ φύλας, καὶ προέφηνε καρπόν· καὶ αὐτὸς τὸν δμφανίν παρηλλαγάς ἤδη οὐχ ὑποτερά-

A odoribus ornaverat ut Deo placeret, evehi ad Deum, at illum posthaberi unde pertinax tabis fector afflaretur; oportuit alium qui mentem utpote improbam celaverat, decidere, alium qui ut virtutis custos nihil texerat huic præponi. Quod si verum est, ut audivimus, eamdem quæ mundo stultitia est, lectissimam haberet prudentiam Deo sapientissimo, quomodo Deus non eum excepisset qui in Christo sapiebat, aut non prætulisset isti qui desipiebat in dæmone, et iis utebatur, qui malitia impostori sedulo adhærebant atque addicti erant? Quomodo hanc veritatis facem interdiu lucentem, scilicet Nicephorum, non isti præposuisset qui diaboli alta sub nocte caligabat? Necesse omnino eum excidere a Deo fuit qui, ut particeps Dei fieret, non per Deum, sed per dæmonem operabatur. Etenim idem homo non potest esse Dei et Satanæ, præsertim si mentis libram ad Satanam dolose inclinet; quapropter optimus Nicephorus, cum rapuisse e manibus invidi Sapricii præmium, atque ita prævaluisset, sanctus evasit.

B 8. Adde quod Nicephorus in quibusdam quasi insidiis cum consedisset atque inde speculator esset falsum martyrem, non transeuntis lautas merces prædatus est aut abripuit, sed palam projectas ab isto insano mercatore propere sustulit, uti Mercuriale quoddam ac locupletissimum donum, pecuniam fortuitam pro qua véniret regnum cœlorum, thesaurum inventu optabilem, denique munus quod licet ex hoste profectum præpostorum tamen erat iis proverbialibus donis. Nempe vere munus fuit atque imprimis questuum, non aliquid ex his donis quæ non dona sunt, utpote inutilia, sed beneficium vere beneficū, tutela vere tutā, quod insanus ille pseudomartyr discernere nequiverat. Idem fecit ad si virum quemdam generosum, sed exinanitum famē, bonis dapibus oneravisset adeo ut ille ponderi cederet, aut si pauperem ditavisset, prægravando sum pecunia qua homines prægravare gaudemus. Tunc forsitan locus erat sancto gratias agers inimicitia quæ ipsum talibus donis excepisset, quæ per invidum Sapricium ad Deum provexisset, ac per quam uti scalam ascendisset usque ad Dominum. Potuisset etiam dicere detestatorem eundem ac detestandum Sapricium non sibi rem gessisse, sed illi quem immerito oderat, Nicophoro, quippe qui subierit in mercedem operis quod Sapricius jam perficerat, ipse operarius horæ undecimæ, et suscepit ut reliquum opus ita integrum pretium; quod fieri aliter non poterat. Nam Sapricius, commiscendo quidquid boni egerat famæ male partæ, eo successorem adduxerat, ut ille postquam sustulisset caperet.

C 9. Vineam plantaverat, agricolaram instar, piger ille viticoltor Sapricius. Exierant e surculis radices, folia, fructus, jamque uva superata cruditate satis erant matura vindemiatori. At cum

obdormivisset consitor, feræque sylva egressæ eum fugavissent qui vineam custodire debebat, tunc Nicephorus, continuo vigil, iter præoccupavit, et quia renuebat consitor, ipse vindemias uvas prelo subjicit, ut par erat, pressitque uvam salutis, exhaustoque pulchro illo Evangelii potu, in regno cœlorum quievit. Alia etiam parabola res figurari possit. Namque iste Sapricius (1), cum admovisset manum aratro, multamque navavisset operam in charitate divina, ut apparebat, posteaque conversus respexisset, jam non fuit ramus insitus regno cœlorum. Initio confessus est Dominum coram hominibus, cum etiam ipse cœlitus adhuc auxiliaretur ut generosum se præstaret in tormentis, sed postea negavit eumdem Dominum coram hominibus ejurata fidei Dei charitate. Quapropter negavit eum Dominus coram angelis suis, Nicophorumque tali nomine dignum angelicis ordinibus ascripsit. Episcopatum autem, quem iste adepturus erat segnis in fide infensusque charitati, alter suscepit, per quem episcopum ea nobis afforent propter quæ eum nos vocavissemus, quos oportet esse misericordes, qui pro diabolico odio divinam rependimus charitatem, « qui male facta benefactis superamus, » qui vixeræ iracundia immoderatam vim ad rectum redigimus; quoniam Deus concinenter quidem iis præceptis virum cito et audit et aspirat et servat, secus autem se habentem, ut primum prætermittit quandiu non acrius provocatus est, sic citius percussum disperdit, quemadmodum perdidit et istum Sapricium misericordia indignum æternoque odio damnatum. Quo fieret ut quæ summus osor fuerat, eodem modo esset invitus; qui neglecto officio sejunxerat ex amore divino amorem suum, eumque dicaverat dæmoni duci suo, hujuisque dæmonis domino satanæ, is turpiter tergum daret, turpiter deinde recederet, Deumque pro nihil reputaret.

10. Quidamobrem, fratres, magnam, ut par erat, cepi ex his duobus viris admirationem quorum alter mihi videbatur pro Christiana fide mori, alter a charitate desciscere; ille certaminis particeps despici, hic vix ingressus viam excipi a Deo; posterior quidem corona redimitus ascendere in excelsa, prior autem devolvi sub inferos, et, quia dilexerat præ morte vitam, mortem sortiri miserabilem, idque jure optimo, quippe qui amore caruisset. Qui autem talis est, nihil est, quod sanctissima Scriptura declarat, etiam si aliunde magnus virtutibus esse videatur. Utque alimenta sale non condita flunt non edulia, sic vitam cui charitas non immiscetur Deus tantuli facit quantuli odium. Proinde odium pertinet, quod tam alte latet, intrinsecus quidem animam perdit frigidis amplexibus, extrinsecus autem propugnaculum stat perniciosum, sub quo diabolicæ insidiæ struuntur,

A ζων, ήν, ἀλλὰ πέπων ἐπὶ τρυγητῷ. Ἐπεὶ δὲ ὁ φυτευτὴς ἀπενίσταξε, τῶν τοῦ δρυμοῦ θηρίων ἀπιφεύντων καὶ κτενηνεγμένων εἰς σάρωμα, τὸν δρειλέτην φυλακῆς τῇ ἀμπέλῳ, τότε δὴ δὲ γρηγορώς ἀεὶ Νικηφόρος προδρυμῶν ἔτρυγησεν ἐκεῖνον, ὡς οὐκ ἤθελεν ὁ φυτευτής, καὶ ληνοβατήσας, ὡς ἐπρεπε, καὶ τὸ σωτηρίον ἐκπίστας, καὶ πόμα πιῶν καλὸν εὐαγγελικῶς, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. **B** Καὶ ἄλλως δὲ παραβαλεῖν τὰ τοῦ πράγματος ἔβαλεν ὁ σαπρώνυμος χείρα ἐπὶ ἄροτρον, καὶ εἰργάζετο εὖ μᾶλα κατὰ ἀγάπην Θεοῦ, ὡς προδράπειτο· ἀλλὰ στρφεῖς εἰς τὸ ἔμπαλιν, οὐ γέγονεν ἔνθετος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ομολόγησεν ἐν τῷ Κυρίῳ τὸν ἀρχὴν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, δὲ καὶ πρὸς αὐτοῦ ἦν ἀναγκαῖος ἡ θεόθεν βοήθεια, ὡς ἔχειν φέρειν γενναῖας ἐν τῷ βασανίζεσθαι· ἀλλ' ὅτερον τὸν αὐτὸν Κύριον ἀπηργήσατο ἀνθρώπων ἔμπροσθεν ἐν τῷ ἐξομόστασθαι τὴν ἐκείνη φίλην ἀγάπην. Διὸ καὶ ἀπαρνησάμενος αὐτὸν ὁ Κύριος ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, ἐνεγράψατο τὸν φερώνυμον Νικηφόρον τῷ ἀγγελικῷ τάγματι· καὶ ἦν λαχεῖν ἔμελεν ἐπισκοπὴν ὁ καὶ τὴν πίστιν χαῦνος καὶ τῆς ἀγάπης ἔχθρος, Ἐλαβεν ἕτερος, δὲ καὶ ἐπισκέπτοιτο ἥμας ἐφ' οὓς αὐτὸν προκαλούμεθα οἱ ἔλιους δεόμενοι, καὶ τοῦ δαιμονιώδους μίσους τὴν ἐν Κυρίῳ ἀγάπησιν ἀλλαττόμενοι, καὶ καλῶς διαχειρίζεμενοι τὸ καλὸν, καὶ τοῦ δριώδους θυμοῦ τὸ ἄκρατον ἀποτροπιαζόμενοι πρὸς δρθότητα· ὡς δὲ Θεὸς μὲν ταχὺ ἐπακοέται κατὰ τὸν οὔτων ψάλλοντα, καὶ ἐπισκέπτεται καὶ σῶζει, δὲ δὲ ἀπενκνήτας προτρέχει μὲν, πρὶν ἢ καὶ ἐνθέρμως προκαλέσεται τις αὐτὸν, τάχιστα δὲ βλάπτων ἔκπολλυσι, καθὼ δὴ καὶ τὸν οὐ λέγω ἔλεους ἔξιον Σαπτήκιον, ἀλλὰ τελείου μίσους τιμώμενον. Ήντα δὲ ἔχρον μισητῆς ὠσαύτως εἴη καὶ μισητὸς, δὲ ἀγάπην, ἦν οὐκ ἔχρην, ἀνθελέμανος τῆς ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ, τῷ τυράννῳ μὲν ἡγεμονίη καὶ τῷ αὐτοῦ δεσπόζοντι δαίμονι ἐσπείσατο, κακῶς ὑποστρέψας, ἔνθα καλῶς ἀνεχώρησε. τὸν δὲ Θεὸν ἔθετο παρ' οὐδέν.

C ί, Διὸ καὶ ἀντέλαβε τὸ ἐπάξιον θαῦμα πολὺ, ὡς ἀδελφοί, δτι δυοῖν τούτοιν, τοῦ φαινομένου ὀπεραποθνήσκειν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, τοῦ δὲ ἀντεχομένου τῆς ἀγάπης, δὲ μὲν παρεώραται δὲναγώνιος, δὲ δὲ παροδεύων προσδέδεκται. Καὶ οὗτος μὲν ἐπετφανωμένος ἀναλαμβάνεται ὑψιστος, ἐκεῖνος δὲ κατακυλεται ὑποταράριος, καὶ ζωὴν ὑπὲρ τὸ θανεῖν φιλήσεις λαγχάνει θάνατον ἐκτιστον, αἵτιον δὲ πάντως, δτι οὐκ εἶχεν ἀγάπην. Οὐ δὲ τοιοῦτος οὐδέν εστιν, ὡς ἡ ἀγιωτάτη Γραφὴ ἀποφαίνεται, εἰ καὶ ἄλλως δοκεῖ μέγας εἶναι τὴν ἀρετὴν, Ήντα, ὕσπερ ἀλλατος μὴ ὄντος ἔκποντος ἀχρειούται τὸ ἔδεσμα, οὕτω καὶ βίος ἀπρόσμικος ἀγάπη εἰς μίσος λογίζηται τῷ Θεῷ. Εἰ τοινυν οὕτως ἡ βαθεία ει μνησικακία, ἡ δὲ δλεγρία οἰκουρὸς, τὸ φυχόδον παραχάλισμα, ἡ ψυχόλεθρος ἄκμανα, δ δαιμόνιος λόχος ὑποκάθηται, ὑπούλως ἐνεδρεύουσα, ὡς τότε μάλιστα φόνου μιμησκεσθαι, δτε δ μεμιημένος ἔλθοι ζητῶν

(1) Græce Σαπρώνυμος, nomen putridum gerens, vel potius e putredine denominatus, ironice.

συμπάθειαν — τις ἀνάγκη θερβεῖν ἡμᾶς δυσωπεῖν τὸν οὕτω « μηνησιακοῦντα, καὶ μὴ ἡσυχάζειν δεδίστας, μὴ καὶ ἐποθάνοις διητῶν ἄφεσιν καὶ συμπάθειαν καὶ συγχώρησιν ;

ια'. Εὐλαβητέον οὖν, καὶ οὕτως ἔτετον τὸν μισουντα, καὶ μενετόν ἐν συστολῇ χειρῶν καὶ κατακάψει σώματος, καὶ ἡσυχαστέον, καὶ εἰς μόνον τὸν τῆς ἀγάπης Θεὸν ἐλπιστέον, καὶ οὕτως ἀναθεν ἐλυστέον τὸν φίλιον, καὶ ἀλλως δὲ τὸ αὐτὸν ἐπεξεργάσασθαι τὴν τελειοτέραν σαφήνειαν. Τις δὲ ἀνδρὶ φθάσαντι ἐμβαθύνει εἰς μίσος καὶ ἐμπλατύνεσθαι τὴν ἔχθραν, εἴτα φαινομένῳ μεταμέλεσθαι, πιστεύειν στοιχείοθαι, καὶ μὴ καριοφυλακήσειν εἰς ἀμεινον δραστικήν; Οὐ γάρ ἔστιν αὐτὸν εἰδέναι ἡμᾶς γε τοῦτο πρὸς ἀκρίβειαν, μὴ αὐτοῦ Θεοῦ πληροφορήσαντος ἀποκίλυψιν, ἐνθα διεμισηκώς οὐ μόνον παραδείσου, ἀλλὰ καὶ Θεοῦ αὐτοῦ ἐθέλει ἐκῶν ὑπεστῆναι, εἰ μόνον ἐξισχύσει βλάψειν τὸν μισόμενον. "Οτε καὶ πῶς διὸ τὸν οὕτω τοῦ μίσους ἄνθρωπον πιστεύειν τις φίλον προσιέναι, καὶ μὴ ἐπέρχεσθαι ὡς ἀπίθεουλον;

ιβ'. Μιμοῦμαι, ὡς φίλοι, πρὸς τίνος, διὸ διποθετέον εἶναι Σαπτίκιον. Φανερῶς ἐθέλω φιλάσσασθαι· τρέχω πρὸς αὐτὸν ἐγὼ Νικηφόρος ὡς ἐν ὑποθέσει· γουνοῦμαι εἰς γνησιότητα φιλικῆν ἐγγραφῆναι. 'Ο δὲ ἔστως οὐ μόνον οὐ προσήσται, ἀλλὰ καὶ, εἴ που παρευρεθεῖ λίθος, ή ἔνδον, ἀρπάζει κατ' ἐμοῦ τὸ παρευρημένον· παραβαλεῖ δὲ καὶ ἔφεσιν, εἴ τινες παρατύχοιεν οὕτω θανοῦντες. Πῶς οὖν οὐκ εὐλαβησομαι; πῶς οὐ φοβήσομαι; πόθεν μοι θάρρος ἔσται προσομήξει τῷ Σαπτίκιῳ εἰς δμιλίαν, δτι μὴ διὰ μόνου τοῦ Θεοῦ, ὥθησαντός με, ὡς ἔκεινος οὔδε καὶ τὰ τοιαῦτα οἰκονομεῖν; Οὐκοῦν, εἴ τις δρθὰ φρονεῖν θεοφεν Πλαχεν, ὀκνήσαις διὸ προδραμεῖν καὶ ἀρπάσαι τὸν ἵκεστον, καὶ ἔκεινοι λίξασθαι τὸ πεφηνότα ἔχθρον, οὐ κατὰ συγκυρίαν ἐπλῶς, ἀλλὰ μελέτην ἐνδόμυχον, καὶ αὐτὴν ἐμπρακτον, καὶ γε δλεθρίαν, εἰ μὴ τὴν ἀκμὴν τοῦ αἰχμάσοντος ἡμβλυνεν δ Θεός.

ιγ'. Δέον τοινυν, εἴ τις ἔχθρῷ τοιούτῳ περιπέσοι, ἀναποδίζειν, εἴ που κάτῳ περιτύχῃ, καὶ πρόμναν, ὡς οὕτως εἰπεῖν, κρούεσθαι, καὶ ἀνακωχεύειν ἐν τῷ εὐλαβεῖσθαι, μὴ καὶ λιμένα δοκῶν εύρειν, προσεκρατήσεται φίλης εἰς ἀπώλειαν· καὶ οὐκ ἐν εἴη μεμπτέος, οἷμαι, διὸ τοιοῦτος, οὐδὲ πτοιαλέος εἰς διάνδεστον, εἰπερ αὐτὸν ἔκεινον τὸν βαρύτατον ἔχθρον προσιόντα βλέπων, καὶ ἀδασκούστως λαλοῦντα καταλλακτικὸν, παρέλθοι ἀναστελλόμενος, Πόθεν γάρ δυνήσεται θρέψυνασθαι, ὡς μὴ δισελπιστεῖν, ἔχειν ἔκεινον ἐπὶ σπονδῆ, οὐ μὴν ἐπὶ σπονδῆ, μεγάλου κακοῦ; Καὶ ἔστι τὸ πρᾶγμα εἰκάσαι οὕτως· φοβερὸς δὲ λέων ἔξαπαντος, δένειν καὶ προσελθεῖν ἔκεινος πάνυ τι ἀθαρός, εἰ καὶ ἀλύσει κατακλείσμενος περιδέδεται· καὶ ἐπερχόμενον δὲ ἴδων φύνοι ἢν τις τοις τάχος, εἰ μὴ τοὺς πόδας ἀποκαλύπει τὸ δέος. "Ομοιώ δὲ λόγῳ φευκτέα καὶ ἡ βαθύβριζος ἔχθρα, καὶ δὲ κατ' αὐτὴν λεοντώδης ἔχθρος. "Ἔχοι τοινυν

A ubi invidus clam insidens tum maxime de nece cogitat, cum inimicus venit quæsitum concordiam Quam igitur necesse nobis est studiose eniti ut pertinaces in odio flectamus, utque nunquam timere desinamus, ne is moriatur, qui veniam, concordiam consortiumque postulat!

B 41. Isto modo oportet nos hominem invidum cavere atque deserere, et perseverare in conserndis manibus, in flectendis genibus, in quieta vita, ita ut speremus uno in Deo charitatis, utque amicum e sublimi asciscamus, talique ratione et aliis similibus æternam lucem comparemus. Praeterea quis audebit redire in gratiam cum homine qui postquam alte odium lateque iras exercuerit, resipiscere videtur? qui contra non suspectam habebit vitam in melius, sed ad breve mutatam? Nec est enim ut per nos explorate sciamus, antequam Deus detecta re certiores nos fecerit, num invidus sese ex paradiiso, imo ex Deo jam segregatum malit, dummodo licet nocere ei quem exsecratur. Qua ergo via quis poterit hominem odio tam proclivem ut amicum adire, nec potius caute convenire ut insidias molientem?

C 42. Prono me, amici, coram homine quem flingimus esse Sapricium. Volo plane in ejus amicitiam recipi. Accurro ad eum ego, ut posuimus, Nicephorus. Genua amplector ut fideles inter amicos me conscribat. Is autem forsitan adeo non delectabitur ut contra seu lapidem, seu lignum, seu quidquid invenerit adversus me arripiat. Imo ense aggredietur, si cui ita mori in promptu fuerit. Quomodo igitur non caveam? cur non timeam? unde audeam inire cum Saprio societatem, nisi impulsu a solo Deo, ut ipse Nicephorus, id peragendum suscepferim? Ergo quicunque a Deo sanam accepit mentem non id committet ut prior occupet aut præcipiat aut mansuetatia professum de genere hoc inimicum; nec ejus occursum solum cavebit, sed occulta etiam incepta, quæ non irrita, imo et lethalia, Deo non obtundente aciem, esse possent.

D 43. Oportet, si quis in talem inimicum inciderit, pedem referat, si data sit copia, navemque, ut ita dicam, retro agat, condatque celeriter in statione prudentiæ, ne forte, si cessaverit in inveniendo portu, a tergo cedatur usque ad necem. Nec locus esset, credo, cur talis vir culpetur; nulla est enim timiditas ineluctabilia detrectanti. Jure igitur homo noster, si gravissimum hunc inimicum prospexerit ad se venientem et inconsulto de concordialoquentem conversus in fugam abeodeclinabit. Unde enim poterit satis considerari esse animo ut speret inimicum accedere ad conciliationem, non properare ad magnum facinus? Re similitudine adumbrabo. Terribilis est leo cum occurrit. Ut varo nulla opus esset audacia si quis eum in carcere cohibitum et catenis constrictum conveniret, sic [liberatum] et occurrentem quivis quam cito fugeret, modo non pedes pavore constitite-

rint. Simili modo fugiendum est odium altis radicibus hærens, fugiendusque inimicus per istud odium leoni similis. Pedem nudum in ignes sane proferret, qui se tali sociaret inimico, amicitiam cum eo secundum justitiam conciliaturus. Oportet eum fugiat occurrentem quasi ad oscula, non secus ac si ante pedes ignis accenderetur. Quod enim ad perturbationes mentis attinet, qui ad ea pericula incautus ruit quæ postea expertus reformidat, idem facit ac si non videret quod ante pedes.

14. Necesse est ergo, ut appareat ex his quæ nuper diximus, orare ne quis prior vos odio pertinaci occupet. Sin autem in tales miseras incideritis, demittite caput, atque ex illa communi malorum abyso, clam invocate Deum; tum genibus pro-voluti extendite ad eum manus; denique cavete ne qui prior læserit, iram occasione data expleat, si vobis obvius fuerit. Quapropter colligendum est ex iis quæ antea consideravimus, remota odiorum scandala compositamque pacem summum esse ac supremum bonum omnibus hominibus, et imprimis Christianis, a quibus Deus neque donum neque aliud quidquam accipit nisi charitatem colant; tum cunctis iis quæ ad vitam spectant.

15. Quod si quis, postquam perseveraverit in odio, et laccessiverit et terruerit et nocuerit, et nullum plane amicitiae indicium præ se tulerit, postea nuntietur se composuisse in amicum fidelem qui pacem promoveat et pacificum se dextere simulet; sed cavendum est ne cum tali homine amica societas ineatur, donec fidem in se fecerit, ponens in medio pignus idoneum, per quod alter cum altero conjungatur, ac duo sejuncti viri in unionem sancti Spiritus ingrediantur. Aliter jure timendum sit ne importuno in congressu, qui amicitiam resipescientis more precatur, detrimentum contra ferat, quod minime patienti salubre futrum esset.

16. Idem prorsus is reformidabit qui ad inimicum revertitur non plane simplicem, sed plus æquo acerbum. Quo enim satisdato certior sit qui, auctore Deo, tuam repetit studiosus quam projecerat amicitiam, fore ut ipse conveniat inimicum cito placabilem, qui resipescientem amicum amplectatur et osculetur, non occidat et devoret misere trucidatum. Contigit in exemplo supra laudato ut qui redditum in amicitiam quæsivisset martyrio salvatur, quique redeuentem aversatus esset per Satanam periret. Atque semper eodem modo se res habet, nec oportet confidere nos ita delapsos ita salvatumiri. Namque illud perraro evenit, nec alibi tale quidquam reperiatur. Omitto dicere id naturaliter ac vulgo fieri ut ambo una delapsi una pereant, qua ex re majus dæmon gaudium suscipiat.

17. Cavendum est igitur in rē tali et quam maxime attendendum. Multi enim mala machinantur, scilicet ii quorum ad nutum res non coeunt, de quibus dictum est: « Non est ut dormiant nisi

A ἐπίσης ποιήσαις ὁσπερ, πυρὶ προσάραι πόδα γυμνὸν· οὗτω καὶ τοιούτῳ ἔχθρῳ προσμίξαι εἰς πραγματειὰν φιλας τῆς πρὸς ὄρθοτητα, καὶ πρερχόμενον δὲ ὡς ἀγαπῆσαι φεύγειν ὁσεὶ καὶ πῦρ, διφλέγει τὰ ἐν ποιόν. Ὁμοιον γάρ, τὰ γε εἰς ψυχὴς τάραχον, ἐπιτρέχειν τε ἀφυλάκτως πράγματι, δι μετὰ πεῖραν πτοσούμενα, καὶ βλέπειν ἐκεῖνο προφθάνον εἰς ἡμᾶς.

18. Χρὴ σὸν εὖχεσθαι, ὡς ἔοικεν ἐν τοῖς ἅρτι, μὴ εὑρέσθαι· ὑμῖν ἀρχὴν πεισματικοῦ μίσους· εἰ δὲ τις ἐμπέσοι κακῷ τοιούτῳ, ἀλλὰ τότε κατακάμπτεσθαι· καὶ ἡσυχῇ κατακλάσθαι, προσπίπτοντα τῷ κοινῷ βυθῷ, θεῷ, καὶ γουνούμενον συστέλλεσθαι· καὶ ὑποπτεύειν τὸν κατάρχαντα, μήποτε καιρὸν εὐρηκὼς ἀποπλήσῃ τὸν θυμὸν αὐτοῦ ἐν τῷ συντυχεῖν διπὸ τουτῷ τῷ μισουμένῳ. Καὶ τοινυν ποριστέον ἐκ τῶν ἄρτι ἐπεσκεμμένων, δι τοιποτερινῶν μὲν σκάνδαλα ἔχθροποιῶν, καὶ πραγματεύεσθαι εἰρήνην ἄριστὸν ἔστι πάντη καὶ πάντως ἀνθρώποις, μὴ δι τοις Χριστιανοῖς, ὃν οὔτε δῶρα δέχεται δι Θεός, οὔτε προσένεκτι ἐτεροιαν, εἰ μὴ οὕτως ἀγαπητικῶς ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἀπατοῦσι τοῖς ἐν βίῳ.

19. Οτις δέ τις πρὸς ἔντασιν μεμισηκῶς καὶ ἐπειλθὼν καὶ ἐκροήσας καὶ βλάψας καὶ μηδὲν τι μηδόλως ἐνδειξέμενος ἀγάπης τεκμήριον, εἴτε εἰκονίζειν ἐπαγγέλλεται φίλον ἀκριβῆ, προκεντῶν εἰρηναῖα τίνα καὶ σκιαγραφῶν δεξιῶς, ἀλλ' ἐκεῖνῳ τῷ ἀνθρώπῳ εὐλαβητέον εἰς ταυτὸν δμιύλας ἐλεῖν φιλικῆς, ἵως ἀν τεκμηριώσηται κόλλαν ἐν τῷ μέσῳ τεθεῖσθαι ἀξιόλογον, δι τοις ἀλλγοῖς προσκολληθεῖσται, καὶ εἰς πνευματικὴν οἱ διεστῶτες Θεωτινὴν ἔνωσιν. Δέος γάρ οὐκ ἀνέλλογον, μὴ ποτε τῇ ἀκείφη συνελεύσει δι προσελθὼν βλάψῃ μεθόδῳ ὑπούλῳ τὸν ἀνδρα, οὐ τὴν φιλίαν ζητεῖ ἀνακαμπτικῶς, καὶ ἡ βλέψη ἔσται εἰς οὐδὲν ὅγις τῷ παθόντι.

20. Τὸ δὲ διμοιον πτοχοῖσται πάντως καὶ δι προσβύσκομενος ἔχθρῳ, οὐ τῷ ἀπλῶς ἐν ἀπλότητι, ἀλλὰ πρὸς ὑπερβεβληκτιαν συληρότητα. Πόθεν γάρ ἐγγύη δοθήσεται, ὡς δ κατὰ Θεὸν φιλυππόστροφος εἰς ἀγάπην ἀποιχομένην στρεπτῷ εὐθέως ἐντεύξεται τῷ ἔχθρῳ καὶ ἐτοίμῳ ἔγκολπώσασθαι καὶ ἀστέσκοσθαι τὸν ἀνακάμψαντα φίλον, οὐ μὴ διαχειρίσασθαι, ὡς καὶ καταφαγεῖν ἐξολωλότα κακῶς; Όν δῆπου γάρ, ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου δι μὲν ζητήσας ἐπάνοδον ἀγάπης ἱσώθη μεμαρτυρηκῶς, δὲ δισωπηθεὶς ἀπώλετο σατανικῶς, οὕτως ἔσται καὶ ἐπὶ πάντων γίνεσθαι οὐδὲ θαρρήσεον, ὡς πάντες, εἰ οὕτω πεσούμενα, σωθησόμεθα. Τῶν γάρ πάνυ σπανίων καὶ ἀνευρέτων ἐκεῖνο ἔστιν ἕω λέγειν, ὡς εἰκός ποτε καὶ ἀμφοτέρους εἰς ἐν συμπετόντας ἀπολέσθαι, ὡς πλεῖον οὕτω γενέσθαι τὸ δαιμονικὸν ἐπίχαρμα.

21. Οὐκοῦν εὐλαβητέον ἐν τοῖς τοιούτοις, καὶ προσεκτεῖν δι τοις μάλιστα. Ησσόλοι γάρ « κακὸ μηχανῶνται » κατὰ τὸν οὕτως εἰπόντα, οἵς οὐ πάνυ τι προσαρμόττειν ἔβλει, τὸ εἰ Θεὸς μὴ διπνώσωσιν, εἰ

μὴ κακοποιήσουσιν, » ἀλλὰ μᾶλλον, ὡς « Οὐ μὴ ζῆσσαιν, εἰ μὴ φονεύσουσιν. » ὃ δὴ μάλιστα ἐξῆλωσεν δὲ Σαπρίκιος. "Εστι; δὲ ἀστεῖσσασθαι, καὶ ὡς οὐδὲ οὐδὲ μὴ ἀντανέσσωσιν, εἰ μὴ τίνα καταπίωσιν, εἴθε δὲ μὴ ἄνθρωπον, ἀλλά τίνα μυῖαν δάκηνηράν αἱ κυνόμυιαι· ἵνα καὶ εἰς Βεελζεύδον ἀνάγοιντο καὶ αὐτοί, δὲς ὑπὸ τῶν τὰ θεῖα σοφῶν καταπίνων μυῖαν » ἔρμηνέσται.

ιη'. Ἰδοὺ τοίνυν ἔχ τοιοῦδε φάκτου καὶ ἔτερον τοῦτο. Δένδρον ἡμῖν ἐνταῦθιμηται ἀλλόχοτον, οὐ μνήμην οὐκ ἐθέμενα φθάσαντες, ὅπερ οὖν μὲν φθάσαν ἔφερε καρποὺς, οὐκ οὖδεν ἀκριβεῖ γνώσει παραλαβόντες. Ἐκεῖνο δὲ ἀκριβέσσατα ἐπισταμέθα, δτι, καθ' ὃν καιρὸν ἔμελλεν αὐτὸν (ἥν δὲ δὲ Σαπρίκιος) ἐξαρτύσαι Θεοῦ τράπεζαν διὰ καρποφορίας εὔγενεστάτης, ἀπετιμήθη, ὡς γενέσθαι πυρίκαυστον· τὸν γὰρ φοίνικα τοῦ Θεοῦ καταγευσάμενος, δτι μηδὲ εἶχε κατ' ἐκείνον λόγῳ φυσικῆς εὑρυτας γλυκὺν ἔγκεφαλον, ἀπετάχθη εἰς πῦρ αἰώνιον.

ιθ'. Εἰ δὲ τι χρὴ (οὐκ ἀν δὲ ἀπεικόδε εἴη) διάσαι τὴν δενδρικὴν θεωρίαν ταῦτην, ἔστι διανογμασθαι ἡμᾶς ἐνταῦθα οὐκ ἀπροσφῶς καὶ δέντρον αὐτίκα δένδρον παράδοξον, τὸν ἄγιον Νικηφόρον, ἄχρι μὲν τῆς ἐκτομῆς τοῦ ἀχρείου τὴν καρδίαν δένδρον, τοῦ μισθωτοῦ, καὶ οὕτω (Δαυΐτικῶς καλέσας) βαρυκαρδίου, οἷα καὶ ἀγαπήσαντος ματαίστητα, οὐχ οὕτως ἀριθηλές, οὐδὲ οἷον μεγαλείως προφανεσθαι, ὡς λόγον ἐπ' αὐτῷ εἰναι πολύν. "Οτε μέντοι τοῦ καλοῦ καὶ οικροῦ ἐν χρῷ γέγονεν ἡ ἐξίνη, αὐθωρὸν τῶν δύψεων τοῦ οὐρανοῦ παραψάμενον, καὶ ἀνθη προβαλλόμενον, καὶ καρποφορῆσαν, ὡς Θεὸς ἀγαπῆ, καὶ τῷ ἐκείνου ἀπελευσει, καθ' ἥν ἀπετιμήθη ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν παραδείσου, ἐκφανθὲν αὐτὸν εἰς φυτὸν Θεοῦ ἐξίδολον, ἵνα πως κανταῦθα ἡ ἀλλού φθορὰ εἴη ἀλλού γένεσις.

ιχ'. Καὶ ίδον δύο ἡμῖν ἄρτι ἀναπέφηνεν ιστορημένα δένδρα, θεύματος καὶ ἐκπλήξεως ἄξια· ὡν τὸ μὲν τάχιον, ἢ ἀναμυσαὶ τίνα, δὲ δὴ λέγεται, αὐτοῖς καρποῖς, οἵς ἔφερεν, ὡς μὲν ἀλλως εἰπεῖν, τυφωνικῷ ἐξιστασαι πνεύματι καὶ Ἀρπυίαις ἐληλαται, προσφυσταρει δὲ φάναι, κατέσπασται εἰς φθορὰν χάσματι γῆς. Τὸ δὲ ἔτερον δεύτερον, ὡς οἷα καὶ ἐκ μὴ ἕντος ἀνερψύν, ἐξεφάνη καὶ ἐπληροφορήθη πρὸς καὶ ἐνελεστάτην αὔξην καὶ κάρπωσιν θεάρεστον· αὐτὸν μὲν πρὸς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ προφανὲν καὶ θεοφιλῶς τελεσφαρηθὲν, ἐκεῖνο δὲ διὰ τοῦ παγκάκου πολεμίου τῆς ἄνθρωπίνου φύσεως ἐξολαβός· ἵνα καὶ ἐκ τούτων μάζωμεν, οἷα μὲν δὲ Κύριος θαυματουργεῖ, δικοῖα δὲ δὲ ἀποστάτης δοῦλος ῥεδίουργεῖ, δη μηδένα φιλῶν ἄνθρωπον, καν εἰ καὶ εἰς οἰκείστατον αὐτὸν ἐγγράφηται, ἀλλὰ τοὺς δλους ἐθέλων κοινωνοὺς σύντη γενέσθαι τῆς κοιλάσεως, ἀπεναντίας πάντως τῷ πάντας ἐθέλοντι σώζεσθαι.

ια'. Ούκον, ἵφ' οἵς ἄρτι φαμὲν, κομψεύδεμενος εἴποι δην τις, δύο τούτους ἀλγήθοντας οἵς ἔξων, καὶ

A nocuerint⁴, » vel potius: « Non est ut vivant nisi occiderint⁵, » (quod in primis appetebat Sapricius), vel etiam acutius: Non est ut respirent, nisi sanguinem exhauserint, non dico homines hominem, sed ricini muscam mordacem, donec ipsi ad Beelzebuth perducantur, cujus nomen significat, sacrorum doctorum interpretatione, « qui imuscas exsugit, »

B 48. Ecce aliud iisdem præmissis consentaneum, Arborem in principio singularem animadvertisimus cuius nondum deposuimus memoriam. Quales autem hæc arbor priores fructus ediderit, incertum est, nec satis exacta cognitione traditum. At illud apprime novimus, eamdem (id est Sapricium), cum jam divina mensa fructus generosos ministratura esset, eo excisam fuisse ut igne comburetur. Quoniam enim collata cum palma Dei non habebat, ut quasi de corporea natura loquar, aequa suavem gustui medullam, seposita est in ignem eternum.

19. Sin autem oporteat (neo abs re esset), harum arborum alteram intueri, id perspiciamus, quod a predictis non abhorret, posteriorem ex his duobus miris arboribus, id est sanctum Nicephorum, eo usque dum resecarest illa prior, ejus cor sterile erat, quia fratres oderat, aut potius grave erat (ut Davidis verba usurpem), quia vanitatem diligebat, non ita viridem aut elatam se præstisset ut multus de ea sermo haberetur. Postea vero cum securis corticem penetravisset hujusce pulchra ac putridæ arboris, Nicephorus hora momento visus est excelsa cœli tangere, flores profundere, fructusque ferre quibus Deus delectatur. Sapricii recessio, propter quam ex Deo atque ejus paradiiso exemptus est, causa fuit cur Nicephorus plantam Deo pretiosam se exhiberet, sicut ex unius exitio alterius salus oriretur.

D 20. Ecce duo istæ arbores, quas memoravimus; admiratione et stupore dignas nobis nuper se ostenderunt. Alteram enim, priusquam quis, ut siunt, nictaretur, typhonius ventus, ut temere loquar, extirpavit, cum fructibus quos ferebat, Harpyiæque abduxerunt; vel potius, ut congruenter dicam, avulsam et ad perniciem ruentem terra hians absorbuit. Altera autem, quasi ex illa demortua prodierat, statim apparuit, implevit que justum incrementum, tulitque fructus Deo jucundos. Hic ipsum apud Deum visus est, quo eum divinus amor perduxerat; ille per pestimum generis humani hostem periit, quo disceremus quanta sint cum mirabilia Domini, tum nefaria servi istius rebellis, qui nullum ex hominibus amat, ne hos quidem quos ut sibi, fidelissimos conscripsit, sed vult cunctos fieri pœnas suæ participes, longe secus ac Deus qui salvos omnes vult.

21. His que modo diximus, adjici posset ornandi causa, duo illos viros cum suis aequalibus

⁴ Prov. IV, 16. ⁵ ibid.

in pistrino fuisse, vite mola utrumque tritum esse, A ex his autem alterum, scilicet Nicephorum accep-tum fuisse pistrinario et sublatum, alterum autem jacuisse Tartaro relictum. Unde aliud etiam colligi queat. Cum enim in locum arboris excisa utpote inutilis, magnus ille Nicephorus, vite arbor, sub-ierit, argumentum fuit Sapricium, maledictam atque excisam arborem, non hic plantatum fuisse ubi præterlabuntur aquæ Dei, quippe qui non vitam egerit dignam sanctissimo baptismate, cuius ope tot fructus daturus erat in tempore quo debebat et poterat.

22. Itaque hoc c supra dictis collendum est, summa nobis opus esse prudentia, cum dirimenti-bus juxta Evangelium scandala, tum carentibus ne congressi cum scandalizatis iniquo tempore, detri-mentum vel ipsi patiamur, vel aliis inferamus ad quos sanctæ pacis causa nos contulerimus. Non est enim ut omnino confidamus nos, si delabemur, salvos factum iri. Quod contigit magno martyri Ni-cephoro, non casu, sed gratia Dei, qui cum amovisset scelestissimum suum sacerdotem, ut indignum re-gno cœlorum, comiter accipit sanctum laicum hæredem tantæ felicitatis. Neque hanc ille neglec-tam, ut aiunt, reperit; nam salutis opus arte ac methodo procuraverat. Scilicet non eum fugiebat se, si haud insciis Satanæ ministris, in gratiam cum martyre rediret, corruptum et abductum gra-ves pro Christiana fide pœnas daturum. Sed cum talia prævidisset, secum reputavit necessario alte-rutrum factum iri, vel ut amicitiam sibi compara-ret, converso in amicum inimico, sicque preces martyris, hæredis nomine, obtineret: vel ut spe destitutus alio modo missa a Deo subiret. Nicepho-ro igitur ad pacem ita comparato magnum obtigit ex Deo beneficium, nempe coronam Sapricii tran-seundo suscepit, quia pluris quam iste indignus vir factus erat.

23. Quamobrem Nicephorus duplē coronam sustulit, alteram pro charitate, quia odii oblitus erat, alteram pro martyrio. Utraque autem capitū instituit, quo tempore enī jugulo suppositus est. Etenim Christi crucem sustulerat, juxta Evangelii præcepta, quod iste facere noluit, qui virtutem nefarie colebat, Sapricius. Crucem iste portaverat, rectam quidem ingressus viam, Christum autem charitatis Dæum non pone secutus, quippe qui tum proximum suum non amaverit, cum charitas ei se preberet nequam intolerabilem aut inaccessam, sed contra perquam facilem, adeoque perviam ut nihil minus asperum esset. Verum tamen satis fuisse hunc virum odio imbutum, eoque servientem dæmoni malitiæ principi, hoc unum ex intimo corde dicere: « Deus misereatur tui, frater, » ut statim Deo assisteret, corona redimitus. Non autem eum oportuit diu luctatum ut præ se ferret amorem Dei quem pro nihilo ducebat, cum jam ad exitum duceretur horrere quidem ne frater pœnitens, geni-

ληροφῆναι, τὸν Νικηφόρον, ἀλειλημμένον, τὸν δὲ ἀφθῆναι κατακεῖσθαι τάρταρον· ὡς οὕτως εἶναι πως ρήθηναι, δένδρου τούτου ἀλυσιτελοῦς ἐκκεκομ-μένου ἀντιφῆναι τὸν μέγαν Νικηφόρον, δένδρον ζωῆς, αἴτιον δὲ τῷ Σαπτικῶφ, δένδρῳ ἀπευκταῖς ἐκτομῆς, διτὶ μὴ ξύλον ἦν περιτεμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν τοῦ Θεοῦ διδάτων, οἷα μηδὲ ζῶν ἀξίως τοῦ ἀγιωτάτου βαπτίσματος, δι' οὗ ἔμελλε δοῦναι τὸν καρπὸν αὐτὸν ἐν κατέρῳ, καθ' ὃν καὶ ἔχρην καὶ ἔξην.

κβ'. Οθεν ποριστέον ἐκ τῶν εἰρημένων, διτὶ συν-σεως ἄκρας ἔργον ἔστι, λύειν μὲν τὰ σκάνδαλα εὐαγγελικῶς, εὐλαβεῖσθαι δὲ, μὴ [τῇ] πρὸς τοὺς ἐπικανδαλισμένους ἀκάλυφ προστενέει· ἢ ἐστὶ τὸν βλάψηρ τις ἢ ἕτερον, φτινεὶ ἐπὶ ἀγιασμοῦ πραγμα-τείᾳ προσήνεκται. Οὐ δῆπου γὰρ πάντως ἔχομεν θαρρεῖν, ὡς, εἰ πεσούμεθα, σωθησόμεθα. Ο δὴ τῷ μεγάλῳ μάρτυρι Νικηφόρῳ οὐ τύχης λόγῳ συνέπε-σεν, ἀλλὰ πεφιλοτίμηται πρὸς Θεοῦ, ἀπωσαμένου μὲν τὸν φυλεπίφαυλον πρεσβύτερον, ὡς μὴ ἐπάξιον διεγνωσμένον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, δεξιωσ-μένου δὲ τὸν ἄγιον λαϊκὸν εἰς κληρονομίαν τοιούτου ἀγαθοῦ· διτὶ οὐ πάρεργον, ὡς δὲ εἴποι τις, τὴν βασι-λείαν εὑρήκεν, ἀλλ' προετοιμασμένος ἐπιδεξίως καὶ εὐμεθόδως εἰς ἔργον σωτήριον. Οὐ γὰρ Ἐλαθε δῆπου ἔκεινον, διτὶ μάρτυρι σπενδόμενος εἰς ἐπήκοον θεραπευτῶν δαιμονίων, συλληφθῆσται καὶ ἀπαγγή-σται, πεισμένος δεινὰ δικέ τῆς εἰς Χριστὸν εἰ-στεως· ἀλλὰ προειδὼς καὶ αὐτὸς συνελογίσαστο, διοῖν θάτερον αὐτῷ γενήσεσθαι· ἢ φιλιαν εὐρέσθαι κατα-πραξάμενον, γενέσθαι τὸν ἔχθρὸν πρὸς αὐτοῦ, καὶ οὕτω κληρονομῆσαι μάρτυρικῆς εὐχῆς καὶ περισ-θῆναι· ἢ διαπεσών τῆς ἐλπίδος στέκαι καὶ τὸ ἄλλως ἐπισυμβόλμενον ἐν Θεῷ. Καὶ δὴ γέγονεν εἰς αὐτὸν οὐτως ἑτοιμασθέντα εἰς ἀτάραχον τὸ μέγα θεόθεν καλὸν, καὶ τὸν τοῦ Σαπτικοῦ στέφανον ἐνόδιος ἀν-ελάτειο παρευδοκιμησάμενος τὸν ἀνάξιον.

κγ'. Μενοῦν γε δύο στεφάνους, ἵνα μὲν τὸν ἔνε-κεν ἀγάπης, διτὶ εἴχεν διτὶ « ἀμνησικαίας καὶ χάριν, ἔτερον δὲ διὰ τὸ μαρτύριον, ἥρπασεν, ἅμα τῷ ξίφῃ μὲν τὸν τράχηλον, τοῖς δὲ στεφάνοις τὴν κεφαλὴν διοθέμενος, καὶ ἄρας τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, καθότι καὶ ἡκολούθησεν αὐτῷ εὐαγγελικῶς· διπερ ἀπηγνάτο ποιῆσαι δι τὸ καλὸν κακῶς ποιῶν Σαπτι-κοῖς, ἀράμενος μὲν σταυρὸν ὡς δὲ δρθεῖται, οὐ μὴν κατόπιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τοῦ τῆς ἀγάπης Θεοῦ, ἔλθων ἀκολουθικῶς, διτὶ μηδὲ ἡγάπα τὸν πλη-σίον, καὶ ταῦτα οὐκ ἐπὶ φορτικότητι καὶ ἀδυναμίᾳ τινὸς ἀποτελέσματος, ἀλλὰ εὐκολίᾳ, ἢς οὐδὲν δι-γένοιτο ἀφελέστερον. Βέχρην γὰρ τὸν τοῦ μίσους ἀνθρώπων ἔκεινον, καὶ δι' αὐτὸς θεράποντα τοῦ ἀρ-χεκάκου, εἰπεῖν μόνον τό· « Ο Θεὸς ἐλεῖσαι σε, ὡς ἀδελφὲ, » κατ' ἐνδιάθετον, καὶ αὐτίκα στεφανίτην παραστῆναι τῷ Θεῷ, οὐ μὴν ἀγωνισάμενον μακρὰ κατὰ πρόφασιν ἀγάπης τῆς πρὸς τὸν Θεόν, διν κατ' οὐδένα, ὡς ξοικε, λόγον ἐώρακεν, εἴτα καὶ ἀπαγ-μενον εἰς τελείωσιν, δικνήσαι μὲν εὐτῆς μεταδοῦναι

ἀδελφῷ δυσωποῦντι καὶ γονυκλιτοῦντι καὶ κατακό-
πτοντι ἐς προσκύνησιν, ὑπακοῦσαι δὲ τῷ δαίμονι
ἔρεθσαντι λόγῳ ὑποβολῆς, καὶ ρὸν εἶναι αὐτίκα νῦν
ἀπαγαγεῖν τοῦ ἔχθρου τὴν κεφαλὴν, καὶ οὕτω τῆς
τοῦ ζωῆς ἐπάρατον ἀνθελέσθαι τὴν ἐνταῦθα βιοτὴν,
καὶ πρὸς τῷ λιμένι ναυαγῆσαι, καὶ δὲ ταῖς τοῦ
παραδείσου πύλαις ἔγγιτο, παρὰ θύρας, δὲ φασιν,
ἴλθειν ἀφέμανον τῷ ἔχθρῳ Νικηφόρῳ, εἰσδραμεῖν
ἔσω καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν θεάσασθαι· ὑπεκτάντα
μὲν τῆς οὐδρανοθάμονος κλίμακος τῷ θεοφιλῶς
ὑψιπέτῃ ἀετῷ Νικηφόρῳ, ἐντῷ δὲ ὡς γεωγαρεῖ
καὶ (οἷον εἰπαῖ) βουγαίῳ, εἴτ' οὖν βοσκήματι γῆς
ἀνακυψαμένῳ τὸ κατάγαιον, καὶ τοῖς κάτω ἐναπο-
μεναντα, μὴ ἔχοντα μηδὲ ἀναβλέπειν ἀτενῶς εἰς
τὸν οὐρανὸν· ὅπηνίκα καὶ οἱ δῆμοι οὐκ ἀντίχοιν μη
οὐ θυμάσι, ὅπως οὐχὶ ἀντάλλαγμα λυτρώσεως
ψυχῆς δικαίας, ἀλλὰ ὀλεθρίου, τὸν φιλόχριστον Νι-
κηφόρον παραδόμενος ὁ Σαπερίκιος ἐφόνα, δαιμόνων
ἄντικρος. Ἐδραύνθησαν δὲ θνήτοις, καὶ δὲ τις βλα-
σφημίαις δικαίος ἄνθρωπος τὰς φιλικὰς εὐλογίας
τημέντος, καὶ τὰς ἵκεστας ὕδρεις, καὶ ὡς, φιλεῖν
δοκῶν τὸν δεσπότην Θεὸν, τὸν σύνδουλον ἐς τοσοῦτον
μισεῖ, καὶ τύραννος ἀποδαίνει, μετάγων κατὰ ἔκει-
νου τὴν κατὰ τῆς κεφαλῆς ἀπόφασιν, μενοῦ γε
πυρκαϊου ἔξανθας θυμοῦ, σώζουσαν μὲν τὸν προ-
δεδομένον θανεῖν, τὸν δὲ προδόντες διαβιβάζουσαν εἰς
αἰώνιον πῦρ.

Abus flexis inclinatusque ad oscula hujus exitus par-
tieps fieret; aurem vero præbere dæmoni insidio-
se suadenti nunc esse tempus inimico ab homine
declinandi. Quum enim hacce via in maledictionem
incurrisset, huic vita eternam vitam posthabuit,
nausfragium ad portum fecit, foribusque paradisi
jam proximus, a foribus, ut aiunt, deerravit, passus
inimicum suum Nicephorum introrsum præcur-
rere, atque ibi gloriam Dei contemplari. Scilicet e
scala pertinente ad cœlum excessit, quia, ut Nice-
phorus per divinum amorem in aquilam alta peten-
tem conversus erat, sic ipse terrestribus deditus
atque quodammodo terrestris ad subterranea quasi
ad pastum adeo tendebat, iis tantum adhærebatur,
ut ne cœlum quidem recta intueri sustineret. Carni-
fices etiam non poterant non admirari quomodo
Sapricius jam supplicio traditus compensaret ami-
citia pignora, non probi, sed pestiferi hominis ins-
tar, ad exemplumque dæmonum, exoptando necem
Nicephori qui Christum diligebat. Egre ferebant
quod iste vir nequam maledictis amice dicta pro-
brisque preces reppereret, quodque, cum Dominum
Deum amare videretur, conservum tantopere odie-
set. Rex autem cœli, qui ex ira sic incensa ignem
ipse suscepérat, jam a Sapricio recessit, eumque,
in locum Nicephori, quaetens caput repudiavit, quo
nutu qui morti devotus erat salvus factus est, qui
autem devoverat translatus in ignem eternum.

κδ. Παραπήξατε τοῖνυν ὡς ἀδελφοῖς, τῇ καθ' ὑμᾶς
μνήμῃ καὶ δένδρον τοῦτο παράδεξον, ἐκριζώθεν
ξυλούπῳ δικαίων ἀξίνῃ τοῦ Θεοῦ κήπου, καὶ ἀπο-
κληρωθὲν αἰωνίῳ πυρὶ, ὅπερ αὐτῷ τῷ δαίμονι καὶ
τοῖς ἔκεινοι ἡτοίμασται. Καὶ τὸ τοιοῦτον φάκτον
μνήμασι δέλτοις φρενῶν ἔγγραψάμενοι, παραδέχε-
σθε μὲν ἄπαντα ἄνθρωπον ζητοῦντα εὐχὴν, καὶ
καταλλαγὴν, καὶ ἐνωσιν ἄνθρωπικὴν ἀτύρναστον,
καὶ φιλθητα κοινωνικὴν, καὶ συνδρομὴν πολιτικὴν
καὶ ἀγράπην, καὶ συγκατάβασιν, καὶ ἐπιείκειαν, καὶ
ἡμιράτητα, καὶ ἱλαρότητα, καὶ ἀστολίαν, καὶ τὸ
ἐνεπίκεπτον, καὶ ἀντιβούλευτον, καὶ τὴν ἐς βίον
συγκρότησιν, ἢντος οἵτε δυνατὸν, καὶ ἐνδεχομένην συ-
αντίληψιν, καὶ θλεον, καὶ μετάδοσιν, ἔτι δὲ συναν-
τροφὴν εἰρηκικὴν, δεξιῶσιν ἀπάνουργον, κεφαλῆς
νεῦσιν ἀλόγιστον, λαλίαν εὐπαίδευτον, συνίεσιν
δεσμοῖς, συνδρομὴν ἀσκέλιστον, συνοικίαν ἀτάρα-
χον, εὐλογίαν χριστιανικὴν, τὸ ἀπανούργως εὐδόμι-
λον, τὸ « ναι » καὶ τὸ « οὐ », τὸ πρὸς ἀλήθειαν ἀρ-
գούργητον, τὸ ἄνθρωπίνως κοινωνικὸν, τὸ ἀκκούρ-
γως πολιτευτικὸν, τὸ ἐν συναλλάγμασιν ἀδολον, τὸ ἐν
ὑποσχέσιν ἀτρεκὲς, τὸ ἐν δανεισμασιν ἡ ἀκερδὲς,
ἡ ἀλλὰ δευτέρῳ λόγῳ εὐδιακρίτως ἀλιγοχερδὲς, καὶ
διόσσοις ἀλλοις βίος ἔξαρτεται ἥμερος, καὶ μὴ αἰσχύ-
νων τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον, καὶ εἰς θεοῦ δένδρα
οὕτως αδέκνεσθε καὶ πληθύνεσθε πολυφόρα καὶ
ἀγλαόκαρπα, καὶ οἵα γλυκάζειν καὶ τέρπειν διὰ ἀγ-
πης, καθ' ἣν ἡγαπημένα νεόφυσα τῷ θεῷ ἔξοσιοῦν-
ται εἰς δόξαν εὐτοῦ ὑψοῦ ἀνατρέχοντα. Καὶ τοιοῦτοι
μὲν ὑμεῖς ἀποδαίνετε λόγῳ τελειώσεως, ὡς ἄνθρω-

C 24. Defigite igitur, fratres, vestra in memoria,
arborem istam indignam merito securi excisam
fuisse ad radices, jureque sepositam ex borto di-
vino in ignem eternum, qui dæmoni et angelis ejus
paratus est. Quod cum in memoribus mentis
vestrar tabulis impressum erit, virum acceptabi-
lem ducite quicunque requiret orationem, con-
cordiam, communionem absque tumultu, amorem
unde communio, consensem in publicis rebus,
charitatem, obsequium, modestiam, comitatem,
hilaritatem et securitatem; qui nec dissimulabit,
nec insidiabitur; qui res vitæ componet quantum
poterit; opitulabitur si opus erit, miserabitur et
de suo dabit; qui societatem cum fratribus inibit
pacificam, dextram porrigit innoxiam, ipso capi-
tis nutu sincerus erit. Qui in sermone ingenuus
et in commercio urbanus videbitur, neque con-
currentem supplantabit, neque contubernales
vexabit, sed, ut Christianum decet, in colloquendo
affabilem, in conversando simplicem se præstabit;
qui præter ita vel non nihil adjiciet, et a læsa veri-
tate prorsus abhorrebit; qui in civilibus rebus
officiosus, in publicis innocuus, in exercenda mer-
catura fraudis inveniet expers; qui fenerata
ex pecunia mercedem vel nullam vel saltem bene
modicam exiget, ita ut qui mutuatus erit
sibi comparet ex reliquis victum facilem nec
filio Dei indecorum. Simili modo et vos, ut arbo-
res Dei, crescere et exuberare fructibus ut multis,
ita jucundis, suavibusque et dulcibus per amo-

rem. Amor enim causa est cur neophyti a Deo dilecti sancti fiant, et sursum in gloriam ejus evolent. Nunc autem discedite, jam exacto sermone, quales illi Dei viri quos sanctius Baptista solet collocare apud Deum, ut paradiiso ejus fruantur.

25. Quod si quis, utpote futuri inscius, cavit ne alter Sapricius sibi infensus alicubi lateat, timetque de congressus cum illo adeo non ipse in celum advinet, ut contra in inferis pede lapsus dispereat, nolite viro ineptam et dementem ignaviam objicere, sed contra toto corde orate ut occumbat Sapricius novus his Nicephori artibus quas modo exposui. Si inde contingit ut, ex universa benedictione quæ post Adamum creatum pronuntiata est, et paradieus incolis frequenteretur (1), et arboribus divinis crescant cum frondes comantes, tum fructus Deo jucundi, omnia penes nos erunt bona, superque accedit auxilium Dei qui continuo in singulis convertendis tantum elaborat ut sapientissime vel invitatos servet atque in gloriam recipiat, quippe qui sit omnino bonus, amatorque animarum et idcirco laude dignus in eternum. Amen.

κέ. Εἴ δέ τις ἀνθρωπος ὁν ἀπροόρατος τοῦ μέλλοντος εὐλαβεῖται, μή που Σάπρικιόν τινα ὑποκαθημένον ἔχῃ ἐχθρὸν, καὶ δέδιε, μή καὶ περιτυχῶν αὐτῷ οὐ πρὸς θεὸν ἀναπεμφθῆσται, ἀλλ' εἰς ἥδου κατολισθῆσας ἔξολεῖται, ἔφετε μέμφεσθαι τὸν τοιούτον ἄνθρωπον τῆς ἐκλήγου καὶ ἀσυνέτου δειλίας· εὔχεσθε δὲ διοφύχως ἔξολεῖται πάλιν τὸν Σάπρικιόν διὰ τῆς Νικηφόρου μεθόδου, ἣν ἐν τοῖς περοῦσιν ἔκθεμεθα. Οὕτω γάρ [εἰ] ἀπὸ τῆς Ἀδαμιαίας παρθησιασμένης [εὐλογίας], δι' οὓς καὶ ὁ παραδεισός οἰκίζεται, καὶ τὰ θεῖα δένδρα φυτηκομοῦνται εἰς καρποτρόφον αὐξῆν καὶ θεοφιλῆ, ἀγαθὰ ἔσται τὰ πάντα, καὶ ἡ τοῦ θεοῦ βοήθεια πρὸς ἡμῖν γενήσεται· διὸ τὴν ἑκάστων ἐπιστροφὴν ἐνδελεχῶς ἐς τοσούτον πραγματεύεται, ὡς καὶ ἀκοντας ἡμᾶς ἐν πολλοῖς περισώζειν εἰς δόξαν αὐτοῦ, παναγάθου ὄντος, καὶ φιλοφύχου, καὶ δι' αὐτὸν εὐλογητοῦ εἰς αἰώνας. Ἀμήν.

(1) Scilicet : *Crescite et multiplicamini* (Gen., 1, 28; VIII, 17).

EJUSDEM IN SANCTAM QUADRAGESIMAM ORATIO II.

Ejusdem Thessalonici metropolitæ in sanctam Quadragesimam oratio præparatoria.

1. Bene scio vos, fratres, spiritualis causa negotii, propterque lucrum ad Deum exinde proveniens, festinantes et nunc ad hanc divinam virtutis officinam properare, mutaturos, sive commutaturos merces, quales amat qui Dei negotia gerit homo, cuius pars est zelotes et imitator, necnon discipulus, præsertim autem magister, evangelicus paterfamilias, qui, venditis omnibus quæ possidebat, pretiosam margaritam emit. Et sic quidem, propter hoc, ad divinam eadem venitis, exinde a nobis, quasi divitibus, accepturi quæ vobis ad expeditam negotiationem utilia sunt, ut talibus, tanquam fenerati, locupletes, spirituale mercaturam sedulo exerceatis, et ea quæ Deo Deique servis sunt chara, copiosissime comparetis. Ego vero, et si divinis non abundans, sed quantum decet lucri cupidus, sacrum talentum pratis deponere nolens, sed illud, boni nummularii instar, utiliter administrare, fructumque mihi convenientem ex pilo percipere querens, tanquam non verens ratio-

Τοῦ αὐτοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης λόγος προεισδόις τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς.

α'. Εὖ οἶδα, διτι ἐμπορίας χάριν πνευματικῆς, ὁ ἀδελφὸς, καὶ νόμῳ τοῦ ἀντεύθεν κατὰ θεὸν κέρδους, φοιτάτε καὶ νῦν εἰς τὸ θεῖον τοῦτο τῆς ἀρετῆς ἀργαστηρίου, ἀλλάξοντες, εἰτ' οὖν συναλλάξοντες ἀγρυπνία, διτοῖς φιλεῖ δὲ τὰ τοῦ θεοῦ πραγματευόμενος ἄνθρωπος, οὗ καὶ μέρος καὶ ζηλωτῆς καὶ μιμητῆς, φητέον δ', διτι καὶ μεθητῆς, ἀλλώς δὲ ἄρα καὶ διδάσκαλος δὲ εὐαγγελικὸς οἰκοδεσπότης δὲ διαπωλήσας ἀπαντα, δισε ὑπῆρχεν αὐτῷ, τὸν πολετικὸν μαργαρίτην ἐπράτατο. Καὶ οὕτω μὲν καὶ διὰ τοῦτο διμεῖς ήκτει εἰς τὸ θεῖον τοῦτο ἀνάκτορον, ληφθεὶς ἀντεύθεν ἐξ ἡμῶν, ὡς οἴα βερυτούτων, τὰ δρῦν εἰς τὴν προκειμένην εὐσταλῶν ἐμπορίαν χρήσιμα, ἵνα διὰ τῶν τοιούτων ὡς οἴα καὶ δανεισμάτων μεθοδευθείητε εἰς τὸ φυχικὸν ἐμπόρευμα, καὶ πλουτισθείητε τὰ φίλα καὶ τῷ θεῷ καὶ τοῖς αὐτὸν θεραπεύουσιν. Ἐγὼ δὲ, εἰ καὶ μή τὰ θεῖα εὐπεριουσίαστος, ἀλλ' οὖν φιλοκερδῆς ὡν ἐν δέοντι, καὶ τὸ ιερὸν τελαντον ἀπαντανόμενος δωρεὰν καταβάλλεσθαι, ξητῶν δὲ ἀγαθοῦ τραπέζιου δικην αὐτὸν διαχειρί-

ζεσθαι, καὶ τόκον αὐτοῦ ἀπολαμβάνεν έμοι ἄρτοντα, οὐα μὴ εὐλαβούμενος τὸν λογιστεύοντα, εἰ μὴ ἐκπατοῦταις ἡ ἡμιολίας, ἀλλὰ πολλῷ πλειώ τούτων ἀπατῶ εἰς κέρδος, οὐκ ἀν οὕτω ρᾴδιως πεισθεῖην ἀκδοῦνται τὸ ζητούμενον. Ἀκριβώσομεν δὲ αὐτό τε λαβεῖν, εἰ καὶ μὴ αὐτίκα, διὰς δ' οὖν μετ' ὀλίγον καὶ ὀφελεῖν μοι τῷ ἀρχαίῳ προσεπιδοθῆναι, διπερ ἀπει τοῦ τόκον ἐπὶ τῷ κεφαλαίῳ τοῦ δικαιοσυνίου, ἐπικεράνων ὑμᾶς καὶ ἀνάγκη ἐπαχθοῦς προστίμου, εἰ μὴ οὕτω ποιήσετε. Καὶ ἔστι μοι ἔκεινον ἡ ἐντολὴ, ἵνα ἐηφορτίζονται οἱ τὰς θείας παραινέσεις τιθέμενοι πάρ' οὐδέν.

β'. Εἰ τοίνον οὕτως ἐκουσιάζεσθε λαβεῖν, ἡ ζητεῖτε, καλῶς καὶ ἐπιτυχῶς ὑμῖν τὰ τῆς ὁδοῦ ἔνυσταις εἰ δὲ ἄλλως ὀχλήσαντες ἥλθετε τὸ πνευματικὸν ταμιεύον, εἰς μάτην θυροκρουστεῖτε. Καὶ ἰδοὺ δὲ κατὰ πνευματικῶν ἦώ λέγω ὑμῖν, ὡς « Οὐκ οἴδας ὅμας. » Ἀλλὰ γάρ αἰσθάνομαι ὅμων κατατιθέμενων, εἰπερ ἐκδανεισθῆτε τὸ δικαίον τοῦν, αὐτό τε μετ' οὐ πολὺ προσενεγκεῖν τὸ κεφάλαιον ἀκριβεῖ ζυγῷ, τῷ κατὰ δικαιοσύνην, καὶ τοῦ ἔκειθεν καρπώματος οὐκ ὀλίγον περίσσευμα.

γ'. Μήπου δὲ καὶ πολλαπλάσιον καὶ ἐπὶ τούτοις ἀνοίγω τὸ πάρ' ἐμοὶ γλωσσόκομον, καὶ προφέρω κέρματα οὔτε κιβδηλά, οὔτε εἰκόνι γεγραμμένα μὴ βασιλικῷ, καὶ εὗ δὲ κεκωδωνισμένα, καὶ ληφεσθε αὐτὰ καὶ ἐμπωλοῦντες κερδίσετε, οὐ τὸν ἐν Σάρδεων δὲ ληγεται κήλεκτρον, οὐδὲ τὸ Ἰνδικὰ χρυσία, οὐδὲ ὅσα τῆς κάτω τύρης, περὶ δὲ τρίβονται οἱ τῆς γῆς ἄνθρωποι, ἀλλ' αὐτὴν βασιλείαν οὐρανῶν. Ἐντίθημι δὲ ὑμῖν εἰς νοῦν καὶ ὡς οὐκέτι τὸ προβεβλημένον χρυσὸν καὶ ἄργυριον, καὶ δύλως εἰπεῖν τὸ ἐκδανειζόμενον, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ μεγάλου Θεοῦ, διὰ τοῦ κατ' αὐτὸν θησαυροῦ ταῦτα εἶναι φησιν, « Ἐμόν ἔστιν εἰπὼν, τὸ χρυσὸν, καὶ ἐμὸν τὸ ἀργύριον, » ἀκολούθως δὲ καὶ ηὖτος σύστοιχον τούτοις. Καὶ τοῦτο ὑμῖν εἰς νοῦν θέμενος, παρακλῶ, μὴ φεῦσαι με τῆς ἀγαθῆς ἀλπίδος, μηδὲ ἀπατῆσαι τὸν οὕτω μεγάλα δικαιούντα, ίντος μὴ καὶ ἐμὲ τῷ παχμεγίστῳ δεσπότῃ ἔνοχον ποιήσητε, ὡς τὰ ἔκεινου, διπει τού καὶ τύχοι, καταπροθίμενον, οὐδὲ διμεῖς ἀκατάγνωστοι μενεῖτε καὶ ἀδιλαῖτες. Πάνου γάρ φιλοχερδῆς ἔκεινος διέγνωσται, καὶ διὰ τοῦτο πανταχοῦ σπείρων καὶ εἰς πολλούς, καὶ μὴ διθέλων μηδὲ φῆγμα τοῦ κατ' αὐτὸν διεκπεστῶν εἰς κενὸν μηδὲ κεραλαν μίαν γοῦν τινὰ κατεργηθῆναι τῶν συμφωνιῶν, δοσαι ἀποτελονται πρὸς εἰδέν τοῦτον δικαιούντα.

δ'. Ότι γοῦν ἄρέσκεσθε κάντκυθα, καὶ ἀνακτίους καὶ διμᾶς καὶ ἐμὲ τηρῆσαι διατείνεσθε, διε τὸ μεγασθόν λογοθέον καὶ διὰ φροντίτας ἐκλογισμὸς τῶν δεσποτικῶν διαισχύλων γίνεται, καὶ τῆς ἐν τῷ βίῳ πραγματείας διμῶν κοὶ πάσης ἀλλῆς οἰκονομίας, ίδοὺ λαμβάνετε τὸ ζητούμενον. Εἰσὶ δὲ αὐτὰ βασιλικοῦ χαράγματος ἐκτυπώματα, εἰκονίζοντος οὐ θυητάς τινας κεφαλές, δόποις τὰ τῶν ἐκ γῆς μετάλλων πλειώ γράφουσιν, ἀλλ' αὐτοῦ Θεοῦ, τοῦ πάντων ὑπερκειμένου, φῶ δῆ χαρακτῆρι προσέχοντες ἐκματέρμεθι τὸ τύπωμα, καὶ κατ' εἰκόνα τοῦ πρωτοτύπου γινόμενα. Ιερὰ ταῦτα καὶ χρήματα καὶ κτίματα,

¹ Matth. xxv. 12. ² Joel iii. 5.

A num inquisitorem, nisi centesimas aut duplum, sed et multo majora repetam ad lucrum, non ita facile consentirem tradere quæsitum. Operam autem dabo ut illud, si non continuo, saltem post breve tempus, accipiam, et commodum mihi, capiti fœnerato superaddatur, quasi caput summæ fœneratæ, gravi necessario vos onerans multa, nisi hoc præstetis. Et hoc est mihi præceptum, quod assumunt in se qui divinas exhortationes pro nihilo habent.

B 2. Si ergo sic libenter vultis accipere quæ quæritis, bene feliciterque vobis iter paractum est; si vero turbulenti ad spiritualem thesaurum venitis, portam frustra pulsatis. Ecce ego spiritualis thesauri administrator vobis dico: « Nescio vos ¹, » Sed animadverto vos esse paratos, si quæsitum vobis fœneretur, ipsum, non multo post, æquo pondere, quod est secundum justitiam, fœneratum caput, et fœnoris exinde parti non parvam exuberantiam afferre.

C 3. Nedum autem multiplex super his aperiam quod est juxta me repositorium, profero nummos nec adulteratos, nec alia quam regia imagine signatos, sed bene probatos, et accipietis eos, et negotiantes lucrifacietis non electrum quod dicitur Sardicum, neque Indicum aurum, neque aliud quid de turba terrestri, circa quam exagitantur homines hujus terræ, sed ipsum cælorum regnum. In iacio autem vobis in mentem, non quasi meum, propositum aurum et argentum, et, uno verbo, fœneratum, sed ipsius magni Dei, qui sui thesauri dicit haec esse: « Meum est, inquietens, aurum, et meum argentum ², » ac cætera quæ consequenter his adjuncta sunt. Et hoc vobis in mente ingenerens, hortor, ut non me bona spe fraudetis, neque tam magna fœnerantem decipiatis ne me maximo Dominatori faciatis obnoxium, tanquam res ipsius, ut qui putarit, abjicientem, ne vos innocentes innoxiique maneatis. Prorsus enim lucri cupidus ille dignoscitur, et ideo passim et apud multos seminat, neque vult vel minimam fœnerati particulam frustra cadere, vel unum punitum abrogari conventorum, quæ ad ipsum fœnerantem spectant.

D 4. Eo quod igitur assentientes, et vos et me contenditis innoxios reddere, cum magna rationum inquisitio terribilisque fiet supputatio Dominicanorum fœnorum et nostra operationis in vita cunctaque alias œconomias, ecce, quæ quæritis, accipite. Sunt autem ipsæ regalis characteris effigies, non quasdam figuræ mortales, quales pleraque terra metallorum effingunt, sed ipsius Dei, super omnia præstantis, formam experimentis: cui characteri ipsi adhaerentes, typum ediscimus, et secundum imaginem prototypi simus. Sacra sunt istæ divitiae possessionesque, vel ut absque

tropo communiter dicam, negotia sacra : divinæ gemmæ sunt hæc fenerata, quæ si ecclesiastica dicimus numismata, si bonum est ad exactam elocutionem, non tamen satis clarum : legis autem præscripta potius dicenda, quod evidentius magisque proprium. Salutares characteres, et non sene sicut isti damnabiles, de quibus pronuntiatur, quod a Deo avertant applicentque dæmoni. Quid non quod super omne venerandum est dico ? Deus illa finxit, Deus formavit : cuius etiam opus sunt illæ tabulæ digito Dei conscriptæ, de quibus observandum est, quod, si judicavit illas in arca deponendas, ad profunde significandum esse tunc abscondita posterioris divinæ manifestationis placita, hæc tamen in manifesto proposuit, eo quod ab illa antiqua umbra, ultimo sol veritatis illuxit.

5. Illius porro fenerati quidquid ex Deo ipso est in lege et in Evangelii loquente, et quidquid e servis ejus, multis, sapientiaque ac dono spiritali variis, in aurum ponendum est bene sonans, cui nulla scoria commiscetur. Etenim qui scriptoria fodunt inveniuntque metalla, auream Deo consecrant participatiouem, eo quod rubiginem non recipit et ideo difficile corruptitur; argentum autem in secundam, licet ipsam divinam, materiau ablegarunt. Quæcumque vero artis opera, vel, ut ita dicam, numuli alienæ licet rectæ sectionis, nec auro neque flammeo lucentis fulgore, nec argenti præbentis candorem, quem Deo, Patri luminum, tribuimus, hæc talia vobis in cetera metalla sunt accipienda, nec ipsa ad Deum inutilia vanaque negotia, sicut in divinis sapientes perspexerunt, qui ipsi de talibus metallie, ea bonis mercatoribus vendentes, multam pereperunt utilitatem.

6. Accipite ergo cum attentione sedula pro fenerato fenero que, supradictis, ea quæ a Deo nos ipsius gaza custodes dispensamus fenerata; et primum habete charitatis talentum, quo sæpe vobis tradito, nescio an ex ipso, nempe insusso et abscondito et ita mendaciter aurum simulante, fructum acceperim; charitatis dico non fabricatæ, sinoeræ, veracis, non curiosæ, non adulteratæ, quæ non est in specie nec in apparentia, sed interna, et in anima radicata, ita ut nulla violentia tempestatis eam lœdere possit, ex horto divino qui in nobis est, **D** avulsam; charitatis, non illius quæ exterius subridet et in corde ditacerare meditatur amicum; charitatis, quam Deus tribuit ac diligit, quæ est ex tota mente, corde et anima; per quam cuncta in mundo produxit; per quam unitur nobis, nos docens sic ad invicem uniri, tanquam partes et membra Dei, in unam cohaerentiam societatemque coaptata.

7. Hanc vobis operantibus tota virtutum cetera præsto erit, ut alibi propriis demonstrationibus evidenter ostendimus. Ipsa, nou secus ac prin-

A κοινῶς δὲ καὶ τροπῆς δίχα εἰπεῖν, πράγματα· θεῖα κειμήλια τὰ δάνεια ταῦτα. Ἐκκλησιαστικὰ νομί· σματα μὲν φάναι, εἰ καὶ καλὸν εἰς δροθολεῖται, δμως οὐ πάντη λαμπρόν. Νομοτεθῆματα δὲ μᾶλλον φάναι, σαφέστερόν τε καὶ προσφύστερον. Σωτήριοι χαρακτῆρες καὶ οὐ δῆπου κατὰ τοὺς ἐπιβρῆτους, οὓς ἐπιχρεία θεοῦ μὲν ἀφιστῶν, κολλᾶν δὲ τῷ δαίμονι. Τι μὴ λέγω τὸ πάντων σεμνότερον ; 'Ο θεὸς ἔχαρξε ταῦτα, ὁ θεὸς ἐπυπώσκτο· οὐ ἔργον καὶ πλάκες ἔκειναι θεόγραφοι, ἐφ' ᾧ ἔστι θεωρῆσαι, ὡς εἰ καὶ ἐν κ.βωῶψι ἐδίκαιωτεν ἔκεινας ἐποτεθεῖσθαι, κατὰ σύμβολον ἔκεινο βαθὺ τοῦ κεχρυμμένα εἶναι τότε τὰ τῆς ὑστερὸν θείας ἐπιφενεῖας, ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς ἐμφανὲς προθέτο, διὸ τὸ ἀπὸ παλαιᾶς τῆς τότε σκιᾶς ὑστερὸν ἀνάλαμψαι τὸ τῆς ἀλτηίες ἥλιον.

B ε'. Τούτου δὴ τοῦ δανείου δσα μὲν θεοῦ αὐτοῦ, τοῦ καὶ ἐν νόμῳ καὶ ἐν Εὐαγγελίοις λαλοῦντος, καὶ δσα τῶν αὐτοῦ θεραπόντων, τῶν καὶ πολλῶν καὶ πολυειδῶν τὴν σοφίαν καὶ τὴν πνευματικὴν χάριν, εἰς χρυσὸν θετέον εἴροιζον, φ' ρόπος οὐδεὶς ἐγκαταμέμικται. Καὶ γάρ τοι καὶ οἱ τὰ γράφικὰ σκάλλοντες καὶ ἀνευρίσκοντες μέταλλα θεῷ καθοισιοῦτι τὴν χρυσάν μετάληψιν, διὰ τὸ κατ' αὐτὴν οὐ δεκτικὸν ιοῦ τίνες, καὶ διὰ τοῦτο φθορᾶς δυστίτευκτον τὸν μέντοι ἄργυρον εἰς δευτερεύουσαν, θείαν μέντοι καὶ αὐτὴν, ὅλην ἀπέταξαν. "Οσα δὲ κοπῆς ἐτεροί, δρῆτης μήντοι τεχνάσματα, καὶ, ὡς οὕτως εἰπεῖν, κέρματα, μήτε χρύσεον στιβούσης καὶ οὔτε φλέγεον, μήτε φαινούσης πρὸς ἄργυρου λευκότητα, ἦν θεῷ ἀντιτίθεμεν, τῷ τῶν φῶτων Πατρὶ, ἀλλὰ τὸ τοιαῦτα εἰς λοιπὰ μέταλλα ἐκδεκτέον ύμᾶς, οὐδὲν αὐτὰ τῇ κατὰ θεὸν ἀσύμφορα πράγματα καὶ ἀξύνμοδα, ὡς οἱ τὰ θεῖα σοφοὶ τεθωρήκασιν, οἱ καὶ αὐτοὶ πολλὰ τῶν τοιαύτων μετάλλων ἀπώναντο, ἀγαθοῖς ἐμπόροις αὐτὰ χειρίσαντες.

ζ'. Παραλαμβάνετε δὴ μετὰ σκέψεως ἀκριβοῦς ἐπὶ τε δινείω καὶ ἐπὶ τόκῳ, τοῖς ἀντεταγμένοις, τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ δι' ἡμῶν τῶν αὐτοῦ γαζοφυλάκων δάνεια, καὶ ἔχετε πρῶτον ἰδοὺ τὸ « τῆς ἀγάπης » τάλαντον, δὲ πολλάκις ἐκδοὺς υμῖν οὐκ οἰδα, εἰς ἀπωνάμην αὐτοῦ, ὡς οἴει καταχωσθέντος καὶ ἀφανισθέντος καὶ οὕτω φευσαμένου τοῦ χρύσεον, « ἀγάπης, » λέγω, τῆς ἀπραγματεύτου, τῆς ἀνυποκρίτου, τῆς ἀφευδούς, τῆς ἀπειρέργου, τῆς ἀταραπούχτου, τῆς μὴ ἐν προστήματι καὶ ἐξεπιπλῆκτης, ἀλλὰ ἐνδομένου καὶ ἀρρένωμένης ἐν ψυχῇ, ὡς μηδὲ μίαν ἀνάγκην λαζλαπος ἔχειν κατακαυχᾶσθαι αὐτῆς, ἀνασπωμένης τοῦ ἐν ἡμῖν θεοῦ κήπου· « ἀγάπης, » τῆς μὴ προσώπου μὲν γελώσης, τῇ δὲ καρδίᾳ μελετώσης διασπόρων τὸν φιλούμενον· « ἀγάπης, » ἦν δὲ θεὸς καὶ παραδίδωσι καὶ φιλεῖ, τὴν δὲ διληποτάσας καὶ καρδίας καὶ ψυχῆς, δι' ἣν καὶ τὰ τῆδε πάντα παρῆγαγε, δι' ἣν ἤνωται ἡμῖν, διδάσκων οὕτω τὴν πρὸς ἀλλήλους ἔνωσιν ὡς μέρη καὶ μέλη θεοῦ δοντας, εἰς μίαν συναρμολογούμενα συμφύταν τε καὶ συνάρειαν.

ζ'. Ταῦτην πραγματευσαμένοις υμῖν δὲ σύμπαξ δμιλος τῶν ἀρετῶν ἐφέψεται, ὡς ἀλλοτε σαφῶς ἐδειξαμεν διασκευασμένοι. Αὕτη, δσα καὶ ἀρχὴ, ἀπασαν

τν δν δμτν ἐκφανεῖ. Τάντην δ ἔχων εἰς ιτηγεῖ τὰ τιμαλφέστατα. Ούκ ἔρθη τις εῖν, καὶ συνεξεφωνήθη αὐτῇ ἔνυπταν κα-
ης παρεισδυομένης εἰς ψυχὴν, συνεισέρ-
λοιτὸς ἀπας δμιλος ἀρετῶν. Εἰ δὲ αὐτῇ
ἐκλεισται, δῆλον δτι ἔρημος ἡ ψυχὴ
δε ἀγαθοῦ.

πις πρὸς τὸν Υἱὸν ἡ ἀγάπη, ἐπεὶ καὶ τῶν
ιῶν ἐκπληρωτικῆ. « Εἰ γὰρ ἀγαπᾶτε με, »
ις ἀντολὸς δν ἐποιεῖτε τὰς ἔμας. » Οἰ-
τι πρὸς τὸν Πατέρα κατὰ τό· « Ἀγαπηθῆ-
του Πατέρος μου. » 'Αγαλλίασις ἐστιν
ἀληθῆς χαρᾶ κατὰ τό· « Εἰ ἡγαπᾶτε με,
. » Μήτηρ αὕτη ἀρετῆς, ὡς ἐτε-
καρὸς οὐκ ἡγωνίσκοι εἰς ἀπόσθετον, ἀλλὰ
καὶ σαφῶς καὶ ἀναντιβρήτως ἔδειξε,
ετῶν ἀλύσεως κρίκος δ πρώτος, βαλδίς
ι εἰς ἀρετὴν, βαθμὶς προέχουσα τῆς εἰς
ἴδου, εἰρήνης θεμέλιος, ἀταραχία ψυχῆς,
ἰώκτρια, καὶ τοσοῦτον, ὅπει εἶπερ αὕτη
ἰκουμένης ἐπολιτεύετο, ούκ δν οὐδαμοῦ
ο πολέμου μήτηρ, ἐπαρθῆσαίτο, ἀλλ'
δπλοὶς πληθυσμοῦ ἀρδτροὶς δν ἦν τὴν
ιθεῖαι καὶ οὔδ' δν ἐτιμηρολογοῦντο οἱ
ε, λεπτοτομοῦντες ἐπὶ φύνοις τὸν σιδηρον.
ιν, ως οὕτω φάναι, καὶ χάριν τοῖς τέκνοις
η, δτι μὴ συχνὰ ἔκεινται πολυπραγμονοῦσι
ζουσιν ἐπὶ σιδηροῖς μετάλλοις, οἵς οἱ ἐξ
φθείρονται, ἀγάπης καὶ μόνης οἱ κατὰ
σκοποὶ, καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῖς ἔργα, δι' ὧν
βίος. Ποῖα δὴ ταῦτα; 'Η κατ' ἄνθρωπον
τυμβίωσις, τὰ βουλευτήρια, οἱ νόμοι, τὰ
τ, τέχνη πᾶσι καὶ ἐπιστήμη, γάμοι, ἐμ-
νηγύρεις, δσαι τε ἄλλως κερδῆσαι, καὶ δν
προηγεῖται.

νς δῶρον ἡ ἀγάπη, καὶ ἐν αὐτῇ πρώτῃ
θεωρεῖται, δ' ής τὰ νεογνὰ οὐ μόνον ἐν
ἄλλᾳ καὶ ζώις τοῖς ἄλλοις περιέπονται
τητικῶς, ὡς καὶ θάνατον αἰρετώτερον εἰναι
μόνοις, ἡπερ ἀποστερήθητι τῶν φιλά-
λλεται τις ἀγάπη καὶ ἐν φυτοῖς, καὶ οἴ-
οι τὸ ἐν φοίνικι τοῖς φυτοῖς καθιστορή-
ις οὔτε εἰπεῖν, ἀρρενόθλου. 'Ενεωρεῖται
δινθρωπον πλάτει χυμὸς φίλιος δ κατὰ
ιρ μνεδιδομένου φοινίσσεται τοῖς αιδουμέ-
τρόσωπον εἰς ὀρχίσμόν. Πάντως δὲ τὸ
ἴλιον σύστοιχον ἀγάπη ἐστι, καθὼ συστοι-
η ἡ ἀγάπη καὶ τὰ φίλικά καὶ δτε δὲ
χαρίειν φαμὲν τὸ δμοιον λόγῳ καθολικῷ,
μαὶ κάνταύθή τινά τινα ηπολαλούμεν. 'Η γὰρ
ητὸν ἡ χρᾶ; Καὶ δ παραδοὺς δὲ τὸ
οῦ εἰναι ἐφίσθαι, » ἀγάπην τινὰ παρελά-
ῆς ἐφέσεως.

οῦν οὕτω θηριώδης, ως τὸ πάγκοινον
δν ἐαυτοῦ ἀπάγειν, καὶ ἐθίλειν μονάζειν,
ον τοῦ μῆτε πολιτικὸς καὶ κονυνικὸς εἰ-

A cipium, omne bonorum operum in vobis producet exercitium. Qui illam habetrem sane pretiosissimam possidebit. Non citius aliquis charitatem dixerit, quam cum ipsa consonuerit omne bonum. Charitate in animam intrante, ingreditur etiam omnis reliqua virtutum caterva. Si vero ipsa exinde excluditur, animam illam omni bono privatam esse manifestum est.

8. Ad unionem cum Filio perducit charitas, siquidem ejus mandatorum executionem continet. « Si enim diligitis me, inquit, mandata mea custodietis ». Familiaritatem cum Patre conciliat, iuxta illud: « Diligetur a Patre meo ». Exultatio divina verumque gaudium est, secundum hoc: « Si diligenteris me, gauderetis ». Hæc omnia virtutis mater, sicut alia nobis occasio non caruit demonstrationibus, imo facile manifeste inconcusseque ostendit. Aurea virtutum catena annulus primus, curriculi ad virtutem janua, ascensionis ad cœlum exordium, pacis fundamentum, animæ securitas, bellorum fugatrix, atque adeo, ut si per orbem terrarum regnaret, nullibi discordia, belli mater; vocem elevare posset, et, armorum abundantiae loco, nobis aratrorum abundantia daretur, ne fabri parce præstarent ferrum, illud ad cædes minute excudentes. Haberet, ut ita dicam, filii gratiam terra mater, quod non sæpe exagitarent et dissecarent eam ad invenienda ferrea, metalla, quibus ipsius fines corrumpuntur, solius charitatis recti fines ad vitam, operaque conformia quibus vita sustentatur. Quænam autem ista? Civilis hominum C societas, concilia, leges, scholæ, omnis ars et scientia, matrimonia, commercia, cœtus, quæ sunt alias utilis quibusque veneratio divina præest.

9. Naturæ donum est claritas, et in ea prima post Deum conspicitur, per quam recens nata non solum in hominibus, sed etiam in cæteris animalibus, amore ac sollicitudine circumdantur, ut mors potius eligeretur a parentibus, quam charisseimæ proliis oratio. Apparet etiam in plantis quædam charitas, et hoc neverunt qui in palmis, ut ita dicam, utrumque sexum agnoverunt. Videtur in hominum formatione dilectionis humor ad sanguinem pertinens, quo saliente pudibundis in decorem vultus rubescit. Omnino vero dilectio talis adhaeret charitati, quatenus conjunguntur charitas et deliciæ; et cum, universe loquendo, dicimus simile simili gaudere, hic quoque charitatem, puto, intendimus. Numquid enim ad dilectionem non pertinet gaudium? Et qui tradidit illud: « Omnia esse velle, » charitatem quandum per desiderium elocutus est.

10. Quis igitur adeo est ferus, ut hoc commune bonum a se projiciat et solus esse velit, ad ostendendum se non civilem nec socialem esse neque

esse hominem? Civilitatis est amare sic que redamari: unde manifestum, quod qui non amat, non civilis est. Si non autem hoc, quomodo esset homo proprie, et non tantum secundum formam, quam, ex anili fabella, jocosi simii natura cupiens obtinere, incepto cecidit? Aliquid sociale habent amantes; qui vero talis non est, is bene utique dicitur quidem solivagus: non autem male jocando assereretur quod solitarius est agrestis. Cicurantur et serpentes, et multi tales in biblicis historiis occurunt: non pauci autem hucusque manusfacti cernuntur. Quis adeo inhumanus fuerit ut velit esse serpentibus ipsis pejor?

11. Zelatur charitas et ab ipsis sceleratis, in quibus perverse agunt. Amant igitur illi, lubricius quidem lasciviam, cedem autem ille qui semel homo sanguinis esse voluit; furtum vero, qui circafurtum versatus est; et alii alia prava, sexcenti sexcenta talia. Dico autem hic dilectionem non peculiarem, non Deo amicam, non perfectam, sed perversam et virtuti contrariam. Duplex enim sicut charitas, ita dilectio. Unus quidem diligit juxta legem quam Deus dedit et hoc cum Deo nos docemus; aliis autem diligit, sicut suggerit adversarius, oppositam Deo legem statuens. Sic etiam praeter dicta diligit, qui simpliciter hunc sensum corrumpit. Hoc autem non est proprie charitas: non enim reprehenderetur. Diligit etiam legum transgressor huicmodi transgressionem: sed non proprie diceretur habere charitatem: gesticulat malitia deformis ante formosum, nomine venerabili suam circumducens pravitatem, et hoc nomine contradicens Deo, qui, juxta magnum David, diligit quidem justitiam, odit autem iniquitatem, certe non diligit. Attamen ista demonstrant charitatem rem esse prorsus amabilem, siquidem perversi, suo nomine pudibundi, sub charitatis nomine se condant, et ad se eam, licet non possint attrahere conentur. Felis imago est eorum unusquisque erocotam sibi non convenientem ferens; aut jocosus simius, illustris esse volens, cum tunica floribus varia circumdatur; unde, puto proverbialiter blandiloqui eum « pulchrum » cognominant.

12. Adhuc divine quidem diligimus, salubriter recognitantes matrimonium quod Deus in primis D instituit, ipse sanctissime conjunxit, ipse benedixit: cumque permaneit illud protoplastorum conjunctioni usque ad mortem, et non illegitime copulatus est ille pulcher dualis, ex quo usque nunc fraternitatis propinquitas servatur inter nos et in honore habetur. Aliter autem diligunt, et non juxta tale matrimonium, qui non prudentes aliena claustra tranegrediuntur, imo perrumpunt, vel aliter sibi ruinam effodiunt. Ille quidem est amor benedictus, et ideo sanctus, et finis ejus Deo charus, fructus ventris jucundus, genus lucidum, nobilis progenies. Secundus autem, qui non est juxta ma-

A vni, καὶ οὐδὲ ἀνθρωπος; Ἡμερότητος δὲ τὸ καὶ ἀγαπᾶν, καὶ οὕτως ἀνταγωπάσθαι. διτεν φανέρων, ὡς δὲ μὴ ἀγαπῶν οὐδὲ ἡμερός ἔστιν. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο, πῶς δὲ εἰη ἄνθρωπος δὲ κυρίως, διτι μὴ μόνον κατά γε σχῆμα, οὖπερ τυχεῖν κατὰ τὸν γραῶδη, μῆθον καὶ τὸν γελοῖον πιθήκου ἐβελήσαστε φύσις, ἔξιμοντες τὴν ἁγγείρονται; Συναγελαστικόν τι καὶ οἱ ἀγαπῶντες. Οὐ δὲ μὴ τοιοῦτος λέγεται μὲν παρὰ τοῖς ὅρθως ὀνοματοθετοῦσι μονίας: οὐκ δὲ σκώπτοιτο ἀφωνίας, διτι μονίδις ἔστιν ἄγριος. Ἡμεροῦνται καὶ ὀφεις, καὶ ἐμφωλούσι πολλοὶ τοιοῦτοι ταῖς βιβλιακαῖς ἴστοραις: οὐκ δὲ λίγοις δὲ καὶ μέχρι νῦν ἔξημερούμενοι βλέπονται. Τίς δὲ οὕτως εἴη ἔξανθρωπος, ὡς ἀγαπᾶν εἶναι καὶ αὐτῶν ἀδελτερος ὀφεων;

ια'. Ζηλωτὸν δὲ ἀγάπη καὶ αὐτοῖς ἀλιτηρίοις, ἐφ' οὓς κακουργοῦσιν ἀγαπῶσι γοῦν ἔκεινοι δὲ μὲν καταφερτής τὴν λαγνείαν, φόνον δὲ δικαίαπαξ φιλήσας ἀνήρ αἰμάτων εἰναι: καὶ τὴν κλεπτικήν δὲ περὶ αὐτὴν δεινός: καὶ ἄλλοι ἀλλα φαῦλα, μυρίοις αὐτοὶ μυρία δσα ἔκεινα. Λέγω δὲ ἀγαπᾶν ἀνταῦθα οὐ τὸ κύριον, οὐ τὸ φίλον Θεῷ, οὐ τὸ πρὸς ἀκρίβειαν, ἀλλὰ τὸ διάστροφον καὶ τὸ ἐνερέτῳ ἀντίστροφον. Διπλοῦν γάρ, ὥσπερ δὲ ἀγάπη, οὕτω καὶ τὸ ἀγαπᾶν. Ἀγαπᾶ τις, ὡς δὲ θεός έθετο νόμον, δὲ νῦν σὺν Θεῷ ἡμεῖς διδάσκομεν. ἄλλος δὲ τις ἀγαπᾶ, ὡς δὲ ἀντικείμενος ὑποτίθεται, ἀντινομοθετῶν τῷ θεῷ. Οὕτα πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἀγαπᾶ καὶ δὲ ἀπλός ἀδικῶν τὴν τοιαύτην διάθεσιν. Ήν δὲ οὖτε αὐτὸς κυρίως ἀγάπη: οὐ γάρ δὲ οὐδὲ ἐψήγετο. Ἀγαπᾶ καὶ δὲ νόμοις ἐπεμβαίνων τὴν τοιαύτην παραβασίαν. Οὐκ δὲ εἴη κυριολεκτικῶς ἀγαπῶν. ἀλλὰ μαρτύρει τὸ κατὰ κακίαν εἰδεχθεῖς εἰς εὐπρόσωπον, ὀνόματι σεμνῷ περιπέττων, τὴν κατ' αὐτὸν μοχθηίαν, καὶ τῷ Θεῷ ἀντονομάζων, δὲ παρὰ τῷ μεγάλῳ Δαυΐδ ἀγαπᾶ μὲν τὴν δικαιοσύνην, τὴν δὲ ἀνομίαν μισί, οὐ μὴ ἀγαπᾶ. Καὶ διμως δηλοῦσι καὶ ταῦτα τὴν ἀγάπην εἰναι πρᾶγμα παμφίλητον, εἴγε καὶ οἱ πονηροὶ τὴν κατ' αὐτοὺς αἰδούμενοι κλήσιν ὑποτρόχουσι τὴν ἀγάπην, καὶ πρὸς ἔκυτοὺς τάττουσιν αὐτὴν, εἰ καὶ μὴ δύνανται. Γαλῆ τις ἱκαστος ἔκειναν, χροκωτὸν φοροῦσα μὴ πρέποντα· δὲ πιθηκός δὲ λοῖσις, ἐθέλων εἶναι περίθλεπτος, δέτε τὰ ἐνθινα περιθέληται, ἀφ' ὧν οἵμαι καὶ « καλὸν » αὐτὸν προσονομάζουσιν οἱ παροιμικῶς ὑποκοριζόμενοι.

ιβ'. Ήτι: θείως μὲν ἀγαπῶμεν οἱ σῶα φρονοῦντες τὸν γάμον, δὲ θεός ἐν πρώτοις ἐφηνεν, αὐτὸς λερώτατος ζεύξας, αὐτὸς εὐλογησας· δέτε καὶ περιμενεν ἔκεινος τῇ πρωτοπλάστῃ συζυγῃ μέχρι καὶ εἰς θάνατον, καὶ οὐκ ἐδύσθη ἀθέσμως δὲ καλὸς ἔκεινος συνδυασμὸς, δὲ οὐ μέχρι καὶ νῦν τὸ κατ' αὐτὸς ἀδελφότητα γνήσιον καὶ σώζεται ἐν τῷ μετανοεῖσθαι. Αλλως δὲ ἀγαπῶσι, καὶ οὐ κατὰ τοιοῦτον γάμον, οὐ οὐκ ἐμφρονες φραγμοὺς αὐτοὶ ἀλλοτρίους ὑπερβαίνοντες, μῆπού δὲ καὶ κατακλάντες, δὲ ἄλλως βοθρεύοντες ἐκυτοῖς δλεθρον. Καὶ ἔστιν ἔκεινο μὲν τὸ ἀγαπᾶν εὐλογητὸν, καὶ οὕτως τῇμασμένον, καὶ τὸ τέλος αὐτοῦ Θεῷ φίλον, καρπὸς γαστρὸς τῇδε, γένος φωτεινὸν, γόνος εὐπαρθησίαστος.

τὸ δὲ δεύτερον, τὸ μὴ κατὰ γάμον, εἰ καὶ εἰς ὄνομα παραλαλεῖται γάμου, ἀλλ’ οὖν ἐπεριών διεκπίπτεται, τοὺς νόθους προφαίνον, καὶ τοὺς σκεψίους, καὶ τοὺς παρθενίους, καὶ τοὺς ὑποβολιμαίους, καὶ διὰ τοιῶντος τοῦ μὴ νομίμου γάμου ἀποτελέσματα καὶ δυνάματα. Οὗτος δὲ γάμος δὲ ιερὸς. δὲ κατὰ νόμους, δὲ πολιτικός, δὲ τῷ Θεῷ φίλος.

Ιγ'. Καιρὸς ἡδη πολὺς (ὑπὲρ ἐνιαυτοὺς γὰρ τούτους ἐξ ἀλίθεως με παρανομούμενος, πῆ μὲν τὴν κατ' ἀρχὴν, πῆ δὲ τὰ μετ' αὐτὸν διὰ ἀνθρώπων, οἱ ἀγαπῶντες τὸ κατ' ἀνθρώπων ἔκπειται, μισοῦσι τὴν ἐστῶν ψυχήν, ἔκοπτοντες ἀποτελεσματικῶς ἢ εἰς τὴν ἀγελαίαν ἀδιάφορον μέξιν, ἢ εἰς τὸ Ἰλατωνικὸν παίγνιον, οὐκέπειται μαρτυρίᾳ τοῦτον τὸν πάντα, ἡδη δὲ που καὶ εἰς τὸ πάλαι ποτὲ Σκυθικόν. Σκύθαις γχρ, φασίν, οὐδὲν ἔπειται ποτὲ τοῦτον τὸν πάντα, καὶ τούτους — οὐκέπειται οὖν ἡμέρα μία, καθ' ἥν οὐκ εἰς ἕκατην τρέχουσιν ἄνδρες τε καὶ γυναικες, ἀποκλαιόμενοι ζυγομαχίας αὐτῶν καὶ παροιστρήσεις γάμου, καθ' ὃν αὐτοὺς δὲ Θεὸς συνέζευξε. Διίσταται γυναικὸς ἀνήρ, καὶ ἢ πόρνη κολλάται, ἢ ἀλλὰ χρεματίζει κατὰ δινόμου κοίτης ἀλλοτρίας· καὶ ἐγὼ μανθάνω καὶ λαλῶ μελαγχολῶν τὰ πολλὰ, καὶ δὲ ἀπόξυξ κερτομεῖ καὶ καταπαίζει μοῦ, στνεφατομάγνων αὐτῷ τῆς μακίας καὶ τῶν συμφατριαζόντων. Καὶ δὲ σεμνὸς Θεσσαλονίκης, δὲ πολυπροσκύνητος, ἐνταῦθα μηκροῦ καὶ καταπεύτεται, καὶ παίεται κατὰ κόρβης. Καὶ, οὐκ οἷμαι, τηνικαῦτα (εἰ μὴ δὲ τοῦ γάμου θεσμοθέτης Κύριος ἐγγελᾷ, τοὺς τοιούτους ἐμβολιμώμενος) εὖθις ἐτέρωθεν ἀνήρ ἀναφαίνεται καταδούμενος τῆς γυναικὸς, ὡς ἀποζυγεῖσθε, καὶ οὐ μόνον καταμόνας ἔξω αὐτοῦ γενομένης εἰς τόπον χλόης Θενατέμου μὲν, ἐκεῖνη δὲ γλυκείας, καὶ ἐπὶ διδάσκος, τῆς αὐτῆς δοκούσης ἀναπαύσεως, ἀλλὰ καὶ προσθινασθεῖσης, ἐνθα μὴ ἐπέτρεψεν δὲ Θεός. Καὶ θυμοῦμας κανταῦθα ἄγω, καὶ δχλῶ εἰς οὐδὲν ἀγθόντελος· δθεν ἀμηχανήσας καὶ ἀπογονὸς τὴν τῶν πελλῶν διόρθωσιν, χρῶμαι κατὰ τῆς τοιαύτης νόσου φαρμάκοις οὐ μόνον πνευματικοῖς, ἀλλὰ που καὶ κοσμικῶτερες, καὶ δοκῶ φορτικὸς διὰ πάντων.

Ιδ'. Διὰ τοῦτο δὲ τοῦ δρθῶς, δὲ ἀδελφοῖς, ἀγαπῶμεν οὔτε ἡμᾶς αὐτοὺς, οὔτε τὸν ἀγάπην ἐπιστατοῦντα Θεόν; Καὶ εἴστων ἐνταῦθα τὸ τοῦ κακοῦ χειροστον. "Ἐπεια γάρ, διὶ περιφρονητέον τὴν Ἐκκλησίαν. Τί δὲ ρῆ ἀγαπῶμεν ἐκαστος ἐστὸν γοῦν, δὲ δὴ καὶ τοῖς ἀλόγοις ἐμφαίνεται, διάπερ ἀγαπῶσιν ἐστάτα, ὡς δὲ τῶν δρωμένων φαίνεται; Φεύγουσι γάρ διώκεμεν, καὶ τὰς πληγὰς ἐκκλίνουσι, καὶ σφαττόμενα θορυβοῦσι. Ταῦτα δὲ πάντα φιλοσωμάτων ἔδια, καὶ χαρακτῆρες τοῦ ἀγαπῆν ζῆν.

Ιε'. "Ἄγε δὴ καὶ σὺ, ὡς τῆς γυναικὸς ἄνερ, ἀγάπα τὸ συμφύτε, καὶ μὴ, ἀφιεῖς τὴν δύμαγα, καὶ οὕτως ἡμιστεύμενος, δέμδου πλανωμένος, δηπο τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμοῦν περιέλκει σε, ἵνα μὴ κακοῖς περικύρσῃς ἀπροσπτοῖς, ἀπέρ οὐκ εἴστι διαφυγεῖν. Καὶ σὺ δὲ, ὡς γύναι, ἢ τὸν ίδιον ἀποστέρξας, πρὸς ἑταῖρον δὲ ἀπονεύσασα, διδάσκου μὴ ἀποτέμνειν μὲν τὴν κυριεστὴν κεφαλὴν σπαυτῆς, ἑτέρων δὲ ἐφιστῶν, δισυμφυτῇ καὶ ἀπροσπόλλητον διὰ τὸ ἀνευλόγητον.

A trimonium, licet in nomine matrimonii dicatur, sed alio declinet, præsagit nothos, et tenebrosos, et virgineos, et adulterinos, et quæcumque non ex legitimo matrimonio proveniunt origines et nomina. Illud autem matrimonium est sacrum, quod juxta leges, quod civile, quod Deo gratum est.

13. Multum jam tempus est (ultra enim sex jam annos tribulat me quod extra legem fit, tum quoad principium, tum quoad ea quæ sequuntur illud per homines, qui diligentes in homine quod exterius, suam oderunt animam, funesta inclinatione deviantes sive in gregarium indistinctamque misionem, sive jocum Platonicum, cuius consilium erat omnia esse communia, sive etiam antiquum Scytharum morem sequentes. Scythis enim dicunt nihil ex more fuisse proprium, nisi poculum et ēensem), — non est igitur una dies, in qua non ad me currant viri ac mulieres, suas lamentes rixas atque bella matrimonii, cujus vinculo Deus illos conjugavit. Separatur vir ab uxore, et vel pellici adhæret, vel in legitimū aliorum lectum hinnit; et ego audio loquorque plerumque melancholicus, et conjux separatus me ludit ac irridet, auxiliantibus illi ad illudendum contribubibus. Et venerabilis Thessalonicæ, ille cui debentur salutationes multæ, ibi fere conspuitur et in maxilla percutitur! Et, non puto, tunc (nisi matrimonii legislator Dominus pro ludibrio talia minatur) rursum ex alia parte vir appetat clamoribus insequendo uxorem, veluti separata, et non tantum seorsum, procul ab illo, diversam in locum pascuam mortifera quidem, sed quæ videtur illi dulcis, et super aquam, quæ videtur illi refectionis, sed et productam, quo non permisit Deus. Et hic etiam irascor et importunus sum ad nullum bonum finem: unde infirmus et desperans multorum correctionem, adversus tamē morbum utor remediis non tantum spiritualibus, sed et humanioribus, et in omnibus video vix tolerandus.

14. Quare, fratres, quare non recte diligimus nec nos ipsos nec charitatis præsidem Deum? Est hoc malorum pessimum. Esto enim quod despicienda sit Ecclesia: cur autem unusquisque non semetipsum diligit, quod vel in brutis conspicitur animalibus, quæ seipsa diligunt, ut quotidie appetat? Persecutores namque fugiunt, vulnera devitant, et nocentia repellunt. Hæc autem omnia sese diligentium sunt propria, vitæque amoris signa.

15. Eia ergo tu, uxor vir, quod tibi naturale est diligere, neque tuam deserens conjugem, et sic dimidio minutus, divageris passim, quo propellit animæ desiderium, ne malis incurras improvisis, quæ fugere non datur. Tu quoque mulier, tuum aversata conjugem et ad aliud inclinata, disce non abscidere tui ipsius dominicum caput, ad præponendum aliud, quod, benedictionis defectu, ne consupari ne consociari potest. Non enim aliquis

putet, et hoc cum juramento testor, se evasurum esse sive præsentem, sive futuram Dei iram, si quæ Deus conjunxit separat, et ita pulchrum coniugium, per quod semen juxta divinam benedictionem multiplicare vitam ordinatum est, inutile reddit.

16. Quod autem me non minus consumit, et vitam meam conterit, et non solum vitalis sanguinis fluentum sugit et exprimit, sed fere me discerpit, sunt prolationes, sive nuptiarum atria, conjungiorum prælibationes. More enim hic veneribili statuto, præambula nuptiarum providendi sancteque considerandi, ut nihil obstet quin recta via gradiatitur utque tortuosa præcludantur, quidam sunt, qui peculiaris desiderii fluento provoluti, in abyssum inconvenientia quidem observatores projiciunt, curare vaneque speculari cessantes: ipsi vero copulant amantes, velut animalia gregaria quibus nec ratio, nec lex, nec mos humanus est.

17. Et ego nuper vidi meos concives in hoc ausos iniquitatem, quam nondum usque hodie vidi, nec etiam, sive de loco isto, sive de alio, didici. Assumptos enim virum quemdam ac mulierem disputantes, an benedicerentur, non procul ab urbe duixerunt, et, decepto simplice ignaroque sacerdote, divinam subripuerunt benedictionem istaque conjunxerunt animalia sine Deo, jugoque consueto a vinculo canonico. Sic enim mihi vocare libet documenta scripta, quibus homines conjugaliter uniuertunt. Ut autem heo in notitiam mihi venerunt facto citius hujusmodi jugalibus obviam, conjunctionem que exprobravi, eheu! quantam impudentiam ex ignobilibus jugariis expertus sum! Postquam enim violenter clamaverunt minitarique nihil omiserunt, recentem legislationem allegaverunt hi novi canonistæ, quod « Semel aut bis cum pulsavissimus et sacrorum ministrum non audientem invenissemus, alio, quod volebamus quæsitum ivimus: » Aliiquid dicentes simile, ut ita dicam, ac istud: « Feremento misto paneque paralo, elibannum invenientes non convenientem, ad alium cucurrimus. » Homines clibani igne, de quo psalmi, vere digni! Hi vero quoque in aliquid multo pejus, saltem prorsus illicitum, præterea offendunt. Mane quidem enim sponsalia facta sunt, et statim coniugium absconditum impletum est. Hoc abominandum ipsis ad horam sic raptum est: sic, contra omnes conamine facto, tropæum ante urbem statuerunt: sic contra regiam novellam juvenili festinatione egerrunt, et acceleraverunt culpam, priusquam canon obsisteret eis. Et quidem putaverunt miseri, Deum, qui in ipsam abyssum, ac, si qui inferius est, oculo penetrat, se abscondi! Et oculum, cui nihil est opertum, existimaverunt se latere! Sed qui de cœlo prospicit, et vidit et cernit et indignatur.

A Μὴ γάρ τις οἰέσθω — ἔνορχος δὲ τοῦτο φημι — ἀποφυγεῖν τὴν ὁργὴν τοῦ Θεοῦ, τὴν τε ἐν βίψ καὶ τὴν ἐσύστερον, χωρίζων, ἀπέρ δὲ θεὸς ἡγνωτε, καὶ οὕτω τὴν καλὴν συζυγίαν ἀχρειῶν, δι' τοῦτο κατ' εὐλογίαν θείαν σπέρμα τὸν βίον πληθύνειν τέτακται.

B ις. Οὐ δέ με οὐδὲν ἐλαττον ἐκτήκει, καὶ τῆς ἐν ἐμοὶ ζωῆς παρατρώγει, καὶ δόφρον οὐ μόνον ἐκμυζῆται διασπαράσσει με, τὰ προσάλια, εἴτε προτεμενίσματα τῶν γάμων εἰσὶ, τὰ τῶν συζυγιῶν πρωτόλεια. Ἐθούς γάρ ἐνταῦθα τεταγμένου σεβασμού, ἐπιθέπεσθαι τὰ πρὸ τῶν γάμων, καὶ ἵερῶς ἐκλογῆσθαι, ὡς ὅρθα μὲν δηνταῖς εὐοδοῦσθαι τῇ παραχωρίσει, ἐστρέβλωμένα δὲ γε ἀποκωλύσθαι, εἰσὶ τινες, οἵ βέβατι κατακυλίσμενοι ἐφέσως ἰδιορύθμους, εἰς ἀποτίας βάραθρον τοὺς μὲν ἐπιτηρητὰς παραθοῦνται, ἀφίεντες μελετὴν καὶ μάτην σκέπτεσθαι αὐτοῖς δὲ βιβάζουσι τοὺς ἑραστὰς ὧσει καὶ ἀγελαῖα ζῶα, οἵσε οὔτε λόγος, οὔτε νομος, οὔτε τρόπος ἀνθρωπικός.

C ις. Καὶ εἰδον ἐγὼ πρὸ βραχέων συμπολίτας ἐμοὺς τῶν ἐνταῦθα τολμῆσαντας ἀνομίαν, θν οὖπα μέχρι καὶ τῆμερον οὔτε εἶδον, οὔτε μὴν ἄλλως ἔμαθον οὔτε ἐν τοῖς ὀδεσ, οὐδὲ μὴν ἄλλαχοῦ. Διαλαβόντες γάρ ἄνδρα τινὰ καὶ γυναῖκα λογομαχουμένους, εἰ εὐλογητέοι ἔσονται, ὑπεξῆγαν οὐ μακρὰν τῆς πόλεως, καὶ ἀπατήσαντες ἀπλοῦν ἱερέα καὶ ἀδεσθή τὰ εἰς γνῶσιν, ἔκλεψαν τὴν θείαν εὐλογίαν, καὶ συέζευξαν ζῶα ταῦτα Θεοῦ δίχα καὶ ζυγοῦ τοῦ συνήθους καὶ ζυγοδέσμου κανονικοῦ. Οὕτω γάρ καὶ ἐγὼ καλεῖν ἐθέλω τὰ γραπτὰ τυπώματα, δι' ὃν συνδεσμοῦνται γαμικῶς ἀνθρωποι. Ως δὲ εἰς γνῶσιν ἥθον ἐμοὶ ταῦτα, τῷ τάχα τοῖς τοιούτοις ἐπιστατοῦντι ζευγαρίοις, καὶ ἐμέμφαμην τὴν ζεῦξιν, ὅμοι τῆς ἀναιδείας! τοῖς ἐπειράθην ἐκ φαύλων ζευγηλατῶν. Ἐγκραγόντες γάρ πρὸς θράσος, καὶ οὐδὲ ἀπελήξασθαι κατοκυνήσαντες, εἴτα καὶ θεσμοθείαν νεαρὸν ἔξεφάνησαν οἱ καινοὶ κανονισταὶ, διτοι « Καὶ ἀπαξ καὶ δίς κοπιάσαντες, καὶ τὸν ἱερολόγον μὴ ὑπακούοντα ἔξευρηκότες, ἀπηρτήσαμεν θύλακας, διπερ ἥθελομεν, εἰ διοίν τι φάμενοι, ὡς ἐὰν εἴποι, διτοι « Φυρασάμενοι ξύμην, καὶ ἀρτοποιήσαντες, εἴτα κλιβάνην περιτευχηκότες οὐκ ἀρέσκοντες, μετεπηδήσαμεν εἰς ἔτερον. » Ἀνθρωποι οὗτοι κλιβάνου πυρὸς φαλμικοῦ ἔξιοι. Οἱ δὲ καὶ τι χείρον πολλῷ συνέπταισαν, μενοῦν γε ἕδεσμον εἰς τὸ παράπλεον. Πρῶτη μὲν γάρ ἡ μνηστεία ἐτελέσθη, αὐθωρὸν δὲ καὶ δὲ γάμος ἔγχρυψασθεὶς ἐπιληρώθη. Τοῦτο δητὸ ἀποτρόπαιον οὕτως αὐτοῖς ἥρπάγη, τὰ τῆς ὥρας οὔτε τοῦτον κατὰ τῶν κανόνων σπουδάσαντες, ἔστρεσαν πρὸ τῆς πόλεως τρόπαιον· οὕτω κατὰ τῆς βασιλικῆς νεαρᾶς ἐνεανιεύσαντο σπεύσαντες, καὶ ἐτάχυναν τὴν ἀμαρτίαν, μὴ καὶ φθάσας δὲ κανῶν ἀντιπράξῃ αὐτοῖς. Καὶ ἔδοξαν μὲν οἱ ἔλεεινοὶ χρυσῆναι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, τοῦ καὶ εἰς ἀδυσσον αὐτὴν, καὶ εἰς τὸ που κατωτέρω, τῷ βλέμματι ἔμβαθνοντος· καὶ λαθεῖν τὸν ἀλάθητον ἐνδιμισαν δρθαλμὸν. Ό δὲ προκύπτων ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ εἰδε καὶ βλέπει καὶ ἀγαγακτεῖ.

ιη'. Καὶ τὸ ἑρεμῆς δχνῶ λέγειν. 'Ο δὲ με μικροῦ παρέδραμεν' ὑπεγχόμενος δὲ ἐν τῷ τοιούτῳ κακῷ θερμάτερος τοῦ κόσμου ἀνθρώπος, καὶ ὑπὸ τῶν περιεστώτων τῆς ἐκκλησίας τέκνων ἀγγόδυμαν εἰς ποιγμα, διαλογικὸν ἔκανον· τὸ στόμα εἰς χάσμα καὶ πλατὺ καὶ βραχύ. Καὶ κατὰ θυμομαχίαν ἀνατείνας τῷ χείρε, καὶ τῇ μὲν δακτύλῳ ἀφάμενος τοῦ κάτω στοιχείου τῶν οδόντων, τῇ δὲ ἑτέρᾳ τοῦ ὑπερκειμένου, καὶ μύζων βαρὺ, ἐνδείκνυτο ἐθέλειν σχίσαι, καὶ οὕτως ἀνευρῦναι τὸν ἄνω λάκχον εἰς πλέον τοῦ φυσικοῦ, ἵνα ἔχῃ ποταμοὺς ἐκεῖθεν ἐξερεύγεσθαι ἀμαρτημάτων παπαδικῶν. Καὶ εἰς τοσοῦτον ἐνδεκτικῶς αἰνιέδημενος, εἴτα συνίκεισος μὲν τὰς τῆς βλασφημίας πυλας. 'Ἐξουδένωστ δὲ δέ μέγας ἀνθρώπος τὸ ταπεινὸν τοῦ Θεοῦ λάχος, δλαζονευσάμενος διαβρήδην, ὡς, εἰ μὴ δ δοῦξ ἥροισεν οὐκ ἂν οὐδὲ λατηγίωσεν εἰς δψιν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐλθεῖν. Οὕτως κατὰ τῆς ἐκκλησίας ὑψηλός, δέ πρὸς δικρίβειαν οὐκ εὐώνυμος ἀνθρώπος, οὕτω περιφανής δέ μέχρι τότε ἦμεν ἀφανής.

Ιθ' Οὕτως οἱ τοῦ Θεοῦ δοκοῦντες εἶναι ἀγαπῶσι τοὺς ἀληθῶς τοῦ Θεοῦ οὕτως ἡ ἀγάπη νοθεύεται, οὕτως ἡ ἐκκλησία τιμᾶται παρὰ τοῖς ἐν ἡμῖν δογματικοῖς, οἱ τὴν μὲν ἐκκλησίαν τιμῆν αὐχοῦσι καὶ εἰσεσθαι, καὶ πρὸς αὐτῆς εἶναι, καὶ ἐτοίμως ἔχειν ὑπεραποθνήσκειν αὐτῆς, τοὺς δὲ ἐκκλησιαστικοὺς παρανοοῦντες ὥστε καὶ οὐδὲν, συνεξουθενοῦσι καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ, φιλοσοφοῦντες, ὡς ἀπροσδέες μὲν πάντων τῶν ἐπὶ γῆς· ἐπὶ γῆς δὲ καὶ οἱ εκκλησιαστικοὶ καὶ τὰ κατ' αὐτούς. Τί γοῦν ἀξιωτέον λόγου, φασίν, ἀνθρώπους καὶ πράγματα ἐκκλησιῶν, ὃν ἀνθρώπων καὶ ὃν πραγμάτων οὐ προσδέεται δέ Θεός; "Ω χθαμαλοὶ οὗτοι φιλόσοφοι, ὡς ιδιῶται, ὡς ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ, καὶ μηδὲν ὑγίεις! Εἴτα πόλεις μὲν καὶ νῆσοι κατὰ τὸν εἰπόντα οὐδὲν εἰσίν, ἱρημοὶ ἀνδρῶν οὖσαι τῶν κατ' αὐτάς· ναὸς καὶ ἐκκλησία Θεοῦ ἀπροσδόγιστα κατὰ τὸν Θεοῖν κληρον καὶ τὰ κατ' αὐτούς πράγματα.

κ'. Καὶ σὺ μὲν, ὡς κατέσφοιστά τοῦ γάμου προσλογίζεις επειδὴν τῷ οἰκῳ σου, καὶ τὸ πᾶν ἐν αὐτῷ συλλήγεις εἶναι· καὶ ἀληθῶς λέγεις. Καὶ τὸν μὲν βαλόντες λίθον κατὰ τοῦ τοίχου, τοῦ σοὶ διαφέροντος, δλήγεις μέραρη· τὸν δὲ κατὰ σὸν τὴν βολὴν τοιμήσαντα κρίνεις καὶ κατακρίνεις. 'Ημᾶς δὲ, τὴν ἐκκλησίαν, τὸν Θεὸν ἀποστερεῖς τοῦ τοιούτου δικαίου· καὶ τὴν ἐκκλησίαν σφινύνων οἵς λέγεις, περιυβρίζεις τὴν αὐτῆς οἰς πράττεις, σεπτὸν μὲν εἶναι τὴν ἐκκλησίαν βητορεύων, οὐ τοιούτον δὲ τὸ ἐκκλησιαστικὸν φῦλον.. 'Διγνοεῖς ἄρα, δ τὸ ποτέ ἔστιν ἐκκλησία. Οὐ νοεῖν μοι δοκεῖς, ὡς ἔτερον μὲν τοι δὲ ναὸς πρὸς γε ἀκριβολογίαν, ἔτερον δὲ ἡ ἐκκλησία. 'Ο μὲν γάρ κτίσμα τεχνικὸν, ἀφωρισμένον τῷ Θεῷ· ἡ δὲ σύγκλητος ἵερά κλητοὶ Θεῷ ἄνδρες, πρόσθατα καλούμενα Θεῷ κατ' δόνεμα. 'Ἐλεούμεν τοὺς κατὰ σὲ νοοῦντας ἀνθρώπους, οἰκτείρομεν τῆς ἐλαφρίας, θυμαζόμεν τῆς ἀκαίρου πεισμοῦ, μεμφόμεθα οἵς λυπεῖς τὸν Θεόν.

κα'. Οὐ μὴν ἀλλὰ οὕτως οἱ ἀμαθεῖς τὴν ἀγαπὴν φεύγονται. 'Ἄλλ' ἡμεῖς τοῖς εἰδόσιν, δποτὸν τὶ

A 18. Jam ulteriora me piget dicere. Quod autem me fere præteriit: convictus, hic in hujusmodi malo calidior quam deceat hominem, et a pueris ecclasiā circumstantibus ad suffocationem p̄σne compressum, os rationabile dilatabat in aperturam largam ac profundam; et certatim manus extendens, una quidem cum digito inferiorem dentium ordinem, alia vero superiorem tangens, monstrabat se sfindere velle sioque plusquam naturaliter, superiorem ampliare lacum, ut enormium peccatorum exinde fluvios evomere posset. Et sic enigmatis interpretatione facta, protinus quidem blasphemias januas occlusit. Contempsit autem hic magnus homo humilem Dei sortem, manifeste jactitans se nisi dux coegisset, coram ecclesiasticis sistere vix dignaturum fuisse. Sic adversus Ecclesiam excelsus, hic non accurate pulchri nominis fuit homo; sic conspicuus, hic nobis hucusque obscurus.

B 19. Sic qui Dei videntur esse, diligunt eos qui Dei vere sunt; sic adulteratur charitas; sic Ecclesia honoratur a nostris dogmaticis, qui se gloriantur quidem Ecclesiam honorare ac venerari, et ad eam pertinere, et ad moriendum pro ea paratos esse, ecclesiasticos autem pro nihilo existimantes, etiam ecclesiastica nihili ducunt philosophice jactitantes omnibus quae sunt super terram opus non esse: super terram autem esse et ecclesiasticos et ecclesiastica. Quid igitur, inquit, haberetur ratio de hominibus et de rebus ecclesiarum, quibus hominibus quibusque rebus non indiget Deus? o abjecti philosophi! o idiota! o insentati gravesque corde, nihil sani habentes! Deinceps urbes et naues juxta loquentem nihil sunt, absque hominibus in eis exsistentibus: templum et Ecclesia Dei, quoad divinum clerum et ea quae spectant ad eos res sunt supervacue!

C 20. Et tu quidem, nuptiarum inimice, te ipsum annumeras cum domo tua, totumque in ea esse concludis; et verum dicis. Et illum quidem qui jacit lapides contra murum, ad te pertinentem, paululum increpas: illum vero qui contra te ipsum jacuerit, judicas et condemnas. Nos autem, Ecclesiam, Deum tali justitia privas: et Ecclesiam honorans verbis, actibus injuriosis tractas, venerabilom esse quidem dictitans Ecclesiam, non autem similiter ecclesiasticam tribum. Ignoras ergo quid tandem sit Ecclesia. Haud cogitare mihi videris, aliud quidem, ut proprie loquamur, templum, aliud autem Ecclesiam. Illud quidem enim est artificiosa constructio, Deo separata; illa vero sacer cœlus, homines Dei vocati, oves Dei nomine dictæ. Nos miseremus et illorum qui iuxta te sentiunt, homo; miseremur levitatis, miramur inopportunam presumptionem; ea quibus contristas Deum, vituperamus.

D 21. Non secus ignari charitatem mentiuntur. Sed nos scientibus quale sit bonum. ecce propon-

suimus eam negotiationis modo commodantes, ut ante dictum fuit, ut per illam et vos locupletemini nobisque commodum afferatis, eam quæ ex Deo est examinantes et velut ipsius boni mensarii probantes, deinde cum ea quæ ex dæmone est comparantes, et hanc quidem declinantes, divinam vero probantes. Quemadmodum enim nulla est communio luci ad tenebras, ita neo charitati quæ secundum optimum Dominum est, ad eam quæ ex pessimo dæmone venit.

22. Proposito ergo vobis ad fœnus charitatis, bono aureo, pœne dixerim, solis simili, adjiciam in parem utilitatem etiam cæteras hujusmodi materias, quas in sinu collocantes et sicut fas est commutantes, salutaria per eas etiam lucrifacietis. Non habeo vero contendere, nec me præbere cautionem, quod habeam numisma vobis offerre numismate charitatis septuplum purgato pretiosius ac pulchrius. Omnia enim, quæcumque vobis ad accipendum proponam tali auro commista sunt. Licet ænea videantur esse quædam propositorum, attamen et ipsa charitatis auro commiscentur, et ideo splendidam habent dignitatem.

23. Habetis deinde a nobis et aliud talentum conducens ad misericordiam, et hanc ante alios erga me. Non enim essetis misericordes, si quidem seniorem, alicubi repertum, egenum, mendicantem miseremini, non tantum simpliciter, sed ad communicationem, eamque largam, cum animæ voluntas compuncta est; me autem decrepitum seniorem, omnis quidem virtutis expertem, non autem qui misericordiam consequatur indignum, modis omnibus tribulatis, non reputantes, quod in quantum mihi minimo non facitis aliquid boni, nec Deo facitis. Et sic quidem miserandum mei, vestri supplicios, et gratuiti ministri, in eis primo quibus oportet, licet alias incommodi, in his quibus a me non possibilia ministeria requiruntur. Deinde cæteros quoque miseremini fratres, quantum possibile est, propter Dei amorem. Hinc etiam talento superimponens solatium in mœroribus cum aliquis frater insolabilis est, in eis quæ me respiciunt aliquid similis efflagito; et ego quidem, Deo præstante, talibus solatiis dives sum.

24. Sunt tamen aliqui mensurabiles, de quibus e contra male habeo, spinæ illi nobis acutæ, divinum pratum sterile reddentes, amaritudo melli consociata, acetum quo spiritualis humor fructibus sibi competentibus orbatur. Hi sese felices esse credent, si nos moreremur, ipsique cœlo se propinquasse volatu putarent, si nos Tartarus haberet. Ad quos ipse dicerem, non ipsis fore lausta, si quæ contra nos vovent perficerentur. Ardenter enim exoptant malum videre super nos irruens et statim ipsos morte præcipitandos: quod utinam non videant! sed detur et nos et ipsos vivere, ut ipsi quidem percutiant ac vulnerent, ut nunc lætanter faciunt, in vanum, nos cum autem admira-

A ἀγαθὸν ἔστιν, οὐδὲ παρατιθέαμεν αὐτὴν ἐκδανεῖζοντες πραγματευτικῶς, ὡς ἀνόπιν λελάηται, ἵνα δι' αὐτῆς καὶ ὑμεῖς πλουτεῖθῆτε, καὶ ἡμᾶς προσυφλήσητε, βασανίσαντες ταῦτην τὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς αὐτοῦ τραπεζῖται ἀγαθοὶ δοκιμάσαντες, εἰτα καὶ ἀντιπαραθέντες τὸ δαιμονιώδει, καὶ αὐτὴν μὲν παρεκχλιναντες, τὴν δὲ θεάν ἁγκολπωσάμενοι· διτὶ μηδεμίᾳ κοινωνίᾳ, ὥσπερ οὐδὲ φωτὶ πρὸς σκότος, οὔτως οὐδὲ ἀγάπῃ, τῇ κατὰ τὸν πανάγαθον Κύριον, πρὸς τὴν τοῦ παγκάκου δαίμονος.

B κό. Προβεβλημένου γοῦν ὅμιν εἰς δάνος τοῦ κατὰ τὴν ἀγάπην καλοῦ, τοῦ χρυσοῦ, ἣντος δὲ εἰπεῖν δι' αὐτὸν καὶ τιλιώδους, προσθήσω εἰς δροιον χρέος καὶ λοιπὰς τοιαύτας ὅλας, δις ὑπὸ κόλπῳ θέμενοι καὶ καταλλάξαντες. ὡς χρεῶν, κερδαντεῖς καὶ δι' αὐτῶν τὰ σωτῆρια. Οὐκ ἔχω δὲ ἀπισχυρίσασθαι, οὐδὲ ἔγγυήσασθαι ἐμαυτὸν, ὡς εὐκορῶ κάλλιστον τι καὶ δοκιμώτερον ἀναζητεῖν νόμισμα ὅμιν τοῦ κατὰ τὴν ἀγάπην ἐπταπλασίως κεκαθαρισμένου. Μάντα γάρ δρόσα ὅμιν παραθῶμαι εἰς ἀνάληψιν, χρυσῷ τοιούτῳ συνανακέρνανται· κανεὶς εἰ καὶ χάλκεα δοκεῖν εἰναι τινα τῶν παρατεθησομένων, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ χρυσῷ ἀναμέμικται ἀγαπητικῷ, καὶ διὰ τοῦτο σεμνθήτα ἔχει προλάμπουσαν.

C κγ'. "Ἔχετε δὴ ἐξ τιμῶν καὶ ἄλλο τάλαντον παραγγέλλοντας εἰς ἔλεον, καὶ αὐτὸν πρὸ γε τῶν ἄλλων εἰς ἄμετον. Εἴητε γάρ δὲ οὐκ ἐλεῖμονες, εἰπεῖρ γέροντες μὲν, εἰ που τούχοι, πτερωθεν, μεταιτήσαντα οἰκεῖατε, καὶ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς μετάδοσιν, καὶ αὐτὸν ἀδράν, διτὶ κατανυγῆ τὸ βουλόμενον τῆς Φυχῆς. Εἴδετε σαπρὸν γέροντα, πτερωθενταὶ μὲν ἀρετῆς ἀπόστολος, οὐκ ἀνάξιον δὲ οἴκτοι τυγχάνειν, θλίβεται πολυτρόπως, οὐκ ἐνθυμούμενοι, διτὶ, ἐφ' δύον ἔμοι διατίστηται διάπολον, οὐδὲ τῷ Θῷ ποιεῖτε. Καὶ οὕτω μὲν ἐλεητόν πρῶτον ἄμετον, τὸν ὄμβρετον εὐχέτην καὶ ἔμισθον ὄπουργὸν, ἐφ' οἷς ἔστι χρεῶν, εἰ καὶ ἄλλως δύσχρηστον, ἐν οἷς ἀπεκτοῦμεις τὰ μὴ πρὸς ἴσχυντα δουλεύματα· εἰτα συνελεῖτε καὶ τοὺς λοιποὺς ἀδελφοὺς, εἰς δύον ἔστε δόναμις, διὰ ἀρέτην θεοῦ. Τούτῳ τῷ ταλάντῳ προσεπιφορτίζων καὶ «τὸ δὲ λόπται παρῆγορον, » διτὶ τις ἀδελφὸς ἀπερκλητης εἴη, ποτνιῶμαι εἰς τις διμοιον καὶ ὑπὲρ τῶν κατέμετον καὶ πλουτῶ μὲν ἔγω, θεοῦ διδόντος, παρηγορεῖς τοιαύτας.

D κδ. Εἰσὶ δὲ δύμις τινὲς μετρητοί, ἐφ' οἷς διαστυχῶν τὸ ἀνάπταλιν, ἀκνηθεὶ τὴν αὐτὸν δέξιαι, ἀχρειοῦσα φετον λειμῶνα, πικρία παρεγγυμιζομένη μέλιται, ὀξεια, δι' ἣς τὸ πνευματικὸν ὑγρὸν ἀποστειροῦται τὰ εἰς καρπογονίαν αὐτῷ πρέπουσαν· οἱ καὶ εὐδαιμονεῖν δέξαιεν ἀν, εἰπερ ἡμεῖς θανούμεθα, καὶ αὐτῷ οὐρανῷ πελάσαι νομιοῦσιν ἀναπτάμενοι, ἐάν δὲ Τερταρος ἡμᾶς ἔξει. Πρὸς οὓς εἴποιμι ἀνάδος, οὐ καλέ γενέσθαι σφίσιν, ἐάν αἱ τιμῶν αὐτοῖς ἀποτελεσθῶσιν εὐχαῖ. Ἀρώνται γάρ που ἐνθέρμως ἰδεῖν κακὸν ἀλόθον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ αὐτίκα θανάτῳ κατενεγχῆναι αὐτούς· διπερ μὴ ἰδοιεν. Ἀλλὰ γένοιτο ζῆν καὶ ἡμᾶς καὶ αὐτούς, ἵνα βάλλωσι μὲν αὐτοὺς καὶ τιτρώσκωσιν, ὡς νῦν ποιεῖσι χαρούντες, ἐν κανοίς, ἡμεῖς δὲ θευ-

μαζώμεθ, οἵς τε ἄσθλητοι μένομεν καὶ ἀνούτατοι, καὶ οἵς κερδάνομεν δί' ὑπομονῆς. Ηροσθήσω δι' ὅτι καὶ παραμυθούμεθ, θεωροῦντες τὴν κατ' αὐτοὺς ἀδράνειαν, ὅτι δὲ καὶ εἰς πᾶς δύν ποτε χρόνου δι μέγιστος τῶν φυχῶν λατρὸς δοῃ ἀνχρονῆσαι αὐτοὺς, καὶ οὕτως ἀποκαταστῆναι εἰς σωτηρίαν· ής εἴπερ ἐλπίδα φοροῦσιν, οὕτω ζῶντες, ὡς ἄρτι βιοῦσι, ματαίζουσιν οἱ πτωχοί, καὶ εἰς κενὸν ἐλπιδοχοπούμενοι πεποιθασιν εἰς ἀδολοὺς μεταδόσεως, εἰ τινὰ που καὶ ἐλεήσουσί, ὡς ἔκειθεν κερδήσατες τὰ σωτηρία.

κέ. Καὶ τοῦτο μὲν οὕτω μοι τῷ τέως προκείσθω. Ἰδού δὲ καὶ ἀλλο τάλαντον εὑχρηστὸν καὶ φίλον Χριστῷ τῷ θεῷ προχειρίζομαι διμῆν· τὸ δὲ ἔστι « τὸ ἐν τῇ κατὰ τὸν βίον ἀναστροφῆ εὐδιάκριτον, » φ συναναραβίνεται αὐτίκε καὶ τὸ « συγγνωμονικόν. » Ἀμήχανον γάρ θάτερον θατέρου δίχα συνίσταθαι· Μεταχειρίσσεθε δὲ καὶ αὐτὰ τεχνιῶς τοιούτῳ κανόνι. Λογίσασθε, ὡς ἀδελφοί, ὅτι οὐ πᾶς δι προσκόπτων ἐν δῖψῃ φέγεται. Ἄλλος δὲ μὲν ἀλλαχοῦ πλενώμενος τοῖς διφθηλοῖς, καὶ πάσχων διὰ τοῦτο πρόσκομμα, σκώπτεται· δὲ διὰ τὸ ἀριστφαλὲς τῆς ὁδοῦ σκαμβεύσας οὐ πάνυ ἀν φεγγείη, ἀλλὰ συγγνωμονηθεὶη παρά γε τοῖς δρθὶ διαχρίνουσιν. Οὗτος δὲ λόγος δι βραχὺς, αὐτὴ ἡ εἰσόντως παραβολὴ, τοῦτο τὸ εὐπερίγραπτον ἐπιχείρημα ἔχει διδηγεῖν διμῆς εἰς τὸ εὖ διακρίνειν καὶ αὐτίκα συγγνωμονεῖν, δηοι χρεών. Όμοιῷ γάρ τρόπῳ καὶ δι κατὰ τὸν ἀνθρώπος οὐκ ἀεὶ μακάριος ἔσται, ὡς ἄμεμος ἐν δῖψῃ, καὶ κατὰ νόμον τὸν Κυριακὸν πορευόμενος· ἀλλ' ἔστιν οὐ καὶ σφαλεὶς ὀκλάστε, καὶ προσκόψει, καὶ που καὶ πεσεῖται. Καὶ οὐδὲ εὐθὺς διακριτικὸς ἀνθρώπος καὶ οὕτω συνετὸς ἐπεμπηδήσει τῷ πεπτωτότι, καὶ ὅλην ἐπιτιμήσεων ἐπιφρήσει κειμένῳ, καὶ καταθάψει αὐτόν· διαιτήσει δὲ, τῷ παθήματι κανονίσκε, πνεύματι σοφίας καὶ συνέσεως· καὶ διερευνήσεται τὸ αἴτιον, παραμετρήσας αὐτὸ διοίσθητι προσώπου καὶ βίου τοῦ κατ' αὐτὸν, καὶ τύχη, καὶ περιπτετελέ καιροῦ, καὶ δλως ταῖς ίλαις, αἷς δι βιωτικὸς ὑπόκειται ἀνθρώπος· καὶ σταθμωτάμενος, εἰ μὲν τοῦ κόσθου ἔστι καὶ δίκης προσταται μεταχειρίστει μὲν τὸ πρᾶγμα, ὡς δι νόμος εὐθύνει. Οὐκ ἔστι δὲ ὅπως οὐκ ἐπιεικέστεται καὶ αὐτὸς ὡς οἶσθε τε, εἰ γε Χριστιανός ἔστι, καὶ ἀλληγέτε τὰ εἰς καλοθείαν, οὐ μην πρὸς βαρβαρικὴν θηριωδίαν πέπλασται.

κα. Καὶ οὕτω μὲν, ἐν τῇ διαιτᾳ προβαλην κοσμητώτερον· δὲ δι κατὰ πνεῦμα, οὐκ ἀν ἔγωγ' οὐν διμετόν τείσος, μὴ οὐχὶ τὸν τοιούτον χρῆναι πλεονάζειν ἐν τῷ διακρίνειν καὶ συγγνωμονεῖν, μεθδεύοντες τὸ πρᾶγμα ἐπιστημόνως ὡς δι θεὸς ὑποθήστεαι· εἰ μὴ ἄρα κατ' αὐτοὺς θεοῦ τὸ πταῖσμα πέφητε. Τότε γάρ οὔτε διακρίνειν, οὔτε συγγνωμονεῖν δέσσοται. Καὶ μήν καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἔχει παρβήσειν ὡς τὰ πολλὰ καὶ τῇ διάκρισις καὶ τῇ εἰπ' αὐτῇ συγγνώμη, ὡς δι κατὰ πνεῦμα ἐπιστημοναρχῶν εὑμεθόδως τεχνῆται. Ήτο τοιούτοις τῷ Εβραϊκὸν φύλον ἀφῆκε τῇ Χριστιανικῇ πολιτείᾳ, καὶ συμπαροικεῖν, καὶ ἀλέοντας τυγχάνειν, καὶ τρόπον τινὰ συζῆν; οἵς θρησκεύειν ἀφίσται, ὡς αὐτῷ φίλον, καὶ τῶν ἀναγκαῖων πάντων μετέχειν, τῶν μὲν ἀφθόνως, τῶν δὲ ἔφ' δυον ἔξεστι. Καὶ μήν διακρίσεις μὴ προσκούση,

A tione aspiciamur quomodo maneamus inviolabiles et invulnerati, quomodo et fructum per patientiam feramus. Adjiciam autem quod consolamur, considerantes eorum fragilitatem sperantesque ut si Deus aliquando, maxiinus animarum medicus, eos resipiscere concedat, ita restituantur ad salutem: cujus eti spem in se ferant, sic viventes ut nunc vivunt, eam reddunt inutilem miseri, et vana spe decepti, frustra retributionis denarios sperant, si cujus forte misereantur, tanquam exinde salutaria lucrantes.

25. Et istud quidem sic mihi usque huc obverseatur. Ecco vero insuper talentum aliud utile charumque Christo Deo vobis propono. Hoc est « in vita conversatione bono esse iudicio, » cui statim conexum appareat esse indulgentem. Impossibile nam que est unum absque alio subsistere. Hæc autem artificiosa tali regula comprehendetis: Considerate, fratres, quod non omnis qui cadit in via, reprehenditur. Sed ille quidem passim oculis errans et scandalum ideo passus irridetur: ille vero qui propter viam lubricum vacillasset, non prorsus increparetur, sed a recte judicantibus cum indulgentia judicaretur. Iste brevis sermo, ista comprehensibilis parabola, hæc circumcisæ argumentatio vos ad bene iudicandum, et statim ubi oportet, ignorandum facile ducet. Simili namque modo per vitam homo non semper felix erit, tanquam irreprehensibilis in via, juxtaque Dominicam legem ambulans, sed erit ubi quassatus fleot, et offendet, imo cadet. Et homo boni iudicii sicque prudens non cito lapsum concubabit et materiam accusationum imponet jacenti et obruet illum, sed moderate judicabit, spiritu sapientiae et intellectus, de passione discernens, inquitque causam eam dimetiens cum qualitate personæ vitæque illius, cum fortuna circumstantiaque temporis, uno verbo, cum omnibus quibus subjacet homo vivens, et, ponderatis omnibus, rem quidem iuxta directionem legis, si ordini justitiæque præsit, administrabit. Non est autem cur non moderanter tractaretur, eo quod ipse sit Christianus, aut quoad venustos mores Græcus, aut in agresti barbarie formatus.

26. Et ita quidem est quando iudicium secundum mundum procedit; sive secundum spiritum nisi non facile crederem non debere tam abundare magis in discernendo vel ignorando qui rem iuxta scientiam tractabit, prout Deus suggesteret, nisi tandem adversus Deum culpa adesse videatur. Tunc enim nec discernere neo ignoroscere datum est. Attamen in his similibus plerumque copiam habet discretio et quæ comitatur eam indulgentia, prout qui secundum spiritum in scientia primatum tenet, methodice demonstrat. An est aliud, quod gentem Hebraicam concesserit Christianos regimini cohabitare, misericordiam obtinere, et quodammodo convivere, eo quod cultum exercere permittitur, ut ipsi placitum et omnium necessariorum habere parti, cipationem, horum quidem abundantanter, iustorum vero

quantum licet? Et tamen sine discretione praecedente A et indulgentia sequente non essent apud nos Judaei et tribus, nec mali Christiani, multoque minus athei. Si ergo tales (quotautem millia sunt!) haud inquietos pascit discretio indulgentiaque christiana, cur tandem bonos inter nos fratres, rectos christianos, ab hujusmodi bono duali, hac pia conjugatione, hac in Christo fraternitate, eam dico quæ secundum discretionem atque indulgentiam est, excludimus?

27. Inebriatus est olim posterioris mundi protoparens Noe, sobrietateque abjecta et sui non compos alto somno sepultus, sine decore humi jacuit. Hinc, detectis quæ non oportet, irrisus est non a multis, sed ab uno quodam, cui non conveniebat, et ipso imprudenti. Qui vero sensati, non curiose tentarunt videre quæ non licet: sed etiam in non debito detectum absconderunt. At certe quidem a jacente, cum a vino liberatus est et a Deo ipso qui justissimum est hi benedicti sunt.

28. Jam mihi considerandum est factum isto modo. Inebriatus est magnus ille vir; indecorum jacuit, a quodam irrisus est. Excitatus a somno, illum quidem cognovit ac maledixit, non autem illi similes benedixit. Et benedictio multa fuit ac pulchra, et Deus desuper annuens, illum quidem rursus magnum esse permisit, usque ad nunc illustrem et in perpetuum ita futurum. Cæterorum autem quos quidem ille magnus benedixit, sanxit illos manere benedictos dignosque bona memoriam in perpetuum; adversus autem maledictum ipse suffragatus est.

29. Cur ita judicas, Domine? Ebrium castigare negligis. Non autem hoc solum, sed etiam ejus placita comples; benedicis quidem quos ipse benedixit; maledicendum esse decernis miserum, in quem ille maledictionem injecit. Certe, inquit, et feci sic, et sapientissimo iudicio feci, non tantum huic magna adhærens personæ, sed et ipsius bonæ indoli cæterisque dotibus, quæ illum virum justum præstiterunt. Consuetudinem vini non habebat homo: sed tunc primum ad hunc liquorum ex uva, tanquam ex quodam fonte salientem, velut ad aquam accessit: et bibens vinum, tanquam innocuum potum, quod vinum natum est facere, expertus est. Hoc autem cum per œsophagum in mensura descendit, plane quidem cordis lestitiam parit, debilitatem vero torporem producit, cum postquam extra mensuram descendit, exindeque rursus ascendit, occupata hominis arce, tyrannice regnat. Itaque factus est ebrius homo sic semel ex vino sopore captus; sed, licet inebriatus sit, cognomen ex ebrietate proveniens, non ipsi tamen adhæsit. Sic e contrario qui semel aliquid prudenter fecit, non secundum scientiam, sed prorsus invitus, nec prudens a recte iudicantibus dicitur; neque certe, qui semel aliquando per accidens aliquid ausit virile, viri fortis nomen accepit.

A μηδὲ συγγνώμης ἐφεπομένης, οὐκ ἐν ἡσαν παρ' ἡμῖν οὔτε Ἰουδαικὰ φῦλα, οὐδὲ μὴν τὰ τῶν κακῶν Χριστιανῶν, τὸ δὲ μεῖζον οὐδὲ τὰ τῶν ἀγίων. Εἰ τοίνυν τοὺς τοιούτους (μυρόις δὲ δοῖς αὐτοῖς) διάκρισις βόσκει ἀσκήτους καὶ συγγνώμη Χριστιανικὴ, τί δῆποτε τοὺς ἀγαθοὺς ἐν ἡμῖν ἀδελφούς, τοὺς δρθοὺς Χριστιανούς, ἀπάγομεν τῆς τοιαύτης ἀγαθῆς δυάδος, τῆς φιλοθέου συζυγίας, τῆς φιλοχρίστου ἀδελφητητος, λέγω δὴ τῆς κατὰ διάκρισιν καὶ συγγνώμην;

B καὶ. Ἐμεθύσθη ποτὲ δ τοῦ δευτέρου κόσμου προπάτωρ Νῷς, καὶ παραλυθεὶς τοῦ νηφειν ἔκειτο ἀκρατίς ἑαυτοῦ, καὶ ὑπνῳ βαθεὶ βανῶν, σύχῃ εἶχεν οὖν εὐσχήμως κείσθαι, δτι μηδὲ κατεκλίθη πρὸς θέσιν ἐμφρονα. Κάντεύθιν παραφήνας, ἢ μὴ χρεῶν, ἐγέλασθη οὐ πολλοῖς, ἀλλ' ὅφ' ὄντος τίνος, οὐ μὴ προσῆκε, καὶ αὐτοῦ ἀφρονος. Οἱ μέντοι φρενῶν ἔσσω οὔτε περιεργάσαντο ἰδεῖν, ἢ μὴ θέμις ἀλλὰ καὶ ἔκρυψαν τὸν ἐν οὐ δέοντι ἀκατακάλυπτον. Ἀμέλει καὶ αὐτοὶ μὲν εὐλογήθησαν ὑπό τε τοῦ κειμένου, δτε γέγονεν ἔξι οἴνου, καὶ δι' αὐτοῦ Θεοῦ τοῦ διακριτικώτου.

C καὶ. Καὶ μοι θεωρητέον τὸ πρᾶγμα καὶ οὕτως: Ἐμέθυσεν ἀνθρώπος μέγας ἐκεῖνος, ἡσχημόνηστην, ἐγελάσθη πρὸς τίνος. Ἀφυπνισθεὶς ἐκεῖνον μὲν κατέργων καὶ ἐπηράσθατο, τοὺς δὲ ἀνυμούσους ἐκείνων εὐλόγησε. Καὶ ἡ εὐλογία πολλὴ καὶ καλτή καὶ δ θεὸς ἐπινεύσας ἀνωθεν, ἐκεῖνον μὲν ἀφῆκε πάλιν εἶναι μέγαν, περιόπτον ἔως καὶ νῦν, καὶ εἰς αἰώνα δὲ τοιούτον ἐπόμενον τῶν δὲ λοιπῶν οὓς μὲν δ μεγας ἐκεῖνος εὐλόγησεν, ἀκύρωσεν εὐλογητοὺς μένειν καὶ μηδημης ἀγαθῆς ἀξίους εἰς τὸ διηνεκές τοῦ δὲ κατηραμένου κατεψηρίσθατο καὶ αὐτός.

D καὶ. Τί οὖτα κρίνεις, ὁ Κύρος; Ἀφῆκας κολάσαι τὸν μεθυστήν. Καὶ οὐ μόνον αὐτός ἀλλὰ καὶ πλρροῖς ἐκεῖνου θελήματα, καὶ εὐλογεῖς μὲν, οἵτις ἐκεῖνος εὐλόγη: καταράσθατε δὲ κρίνεις τὸν ἐλεεινὸν, φ ἐκείνος ἐπέριψε τὴν δράν. «Ναὶ,» φρασί, «καὶ ἐποίησε οὕτω, καὶ σοφωτάτη κρίσει ἐποίησα, οὐ μόνον προσεχηκὼς προσώπῳ ἐκεῖνῳ μεγάλῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ καὶ αὐτὸν ἀγαθῇ ποιέσθητε καὶ τοῖς λοιποῖς, δσα ἐκεῖνον τὸν δίκαιον ἄνδον περιστησαν. Οὐκ δης οἴνου δ ἀνθρώπος: ἀλλὰ τότε πρώτως ἐκβαίνεσται τῷ δργῷ τούτῳ, δσα καὶ τίνος πηγῆς, τῆς σταφυλῆς, προσηνέχθη καθά καὶ δδατε: καὶ ἐμπιών τοῦ οἴνου, ἄτε νηφαλίου πόματος, ἵπαθεν, δπερ οἶνος οὔτε ποιεῖν. Ποιεῖ δὲ πάντας ἐκεῖνος καρδίας μὲν εὐφροσύνην, δτε δην καταβαίη διὰ τοῦ οἰσοφάγου σύμμετρος: κάρον δὲ παραλυτικὸν, δτε καταβάς μέτρου πέραν, εἰτα διαβατές, τυραννήσει, κατασχών τὴν δὲ ἀνθρώπων ἀκρόπολιν. Οὔκουν μεθυστής ἀνθρώπος δ οὔτεται ἀπαξ ἐκλωκῶς τῇ ἐξ οἴνου καταφορῇ ἀλλ' ἐμεθύσθη μὲν, οὐκ ἐνεκάθισε δὲ αὐτῷ ἐντακεῖσα τῇ ἐκ μέθης δυομετά. Οὔτως ἐκ τοῦ ἐναντίου οὐδὲ δ εἰσάπαξ φρόνιμόν τι ποιήσας μὴ κατὰ ἐπιστήμην, ἀλλ' εἰς τὸ πᾶν ἄκων, φρόνιμος τοῖς δρθὰ κρίνουσι λέγεται: οὐδὲ μὴν δ ἐξ μίαν ποιεῖ διδρικόν τι τολμήσας κατὰ τι παραποσδν τὴν τοῦ ἀνδρείον κλῆσιν ἀπηγνήκατο. Καὶ δικαίω δὲ φάστε τὸ πιστεῖ ποτε

καὶ δὲ πάντων ἐκδικώτατος, εἰ οὕτω τύχοι. «Οστις δὲ καὶ παλιν ἀδίκος, εἰ μετὰ τὸ ἐν ἑκεῖνο τοῖς προτέροις ἐπιμένειν ἀπισχυρίζεται. Καὶ δὲ ἐμὸς δὴ οὗτος Νῶτην ἀρχὴν τῷ οἴνῳ διασεισθεὶς καὶ ταραχθεὶς μικρὸν δσον, καὶ ἀνέσφηλε, καὶ κατασταθεὶς ὡς πτέρα στεφρὸς, οὐκέτι ἔτινάχθη οὐδὲ κατέπεσεν· οὐδὲ κατεκαυχήσατο αὐτοῦ δὲ πρὸς ὥραν ἀνδρικὸς ἑκεῖνος οἶνος· ἀλλὰ θραυσθεὶς ἐναρέτῳ συμμετρίᾳ, οὐχ εἰς δεύτερον Βλαπτικῶς αὐτῷ ἀνεψύη, ἀλλὰ συστεκτικῶς, ὡς ἡ αὐτοῦ φύσις ἐκ πρώτης καταβολῆς κελευσθεῖσα τέτακται. Διὸ οὔτε εἰς μεθυσον ἐνεγράφη, καὶ τὴν ἐμπειρουσθεῖσαν δὲ ἀνωθεν αὐτῷ προφητείσαν ἐφύλαξεν ἡώς καὶ εἰς τέλος, καὶ τοῖς ἁμοίς προπάτορσιν ἐγγέραπται.»

λ'. Ὁρατε, ὃ ἀδελφοί, ὅπως αὐτὸς δὲ Θεός, δὲ ὑπὲρ πάντας κριτής, διτι καὶ ὑπέρθεος, κορίνει, καὶ διακρίνει, καὶ οὕτω διαγινώσκει, οὐ πρὸς ἀποτομίαν, ἀλλὰ φιλανθρωπίαν ἐξ ἀγάπης πάντων. Τί δὴ οὖν μὴ καὶ ἡμεῖς, εἰς ὅσον ἐρικτόν, ἐξομοιώμεθα τῷ τοιούτῳ κριτῇ, ἀλλὰ πρὸς ἀπήγνειαν καὶ δικάζομεν καὶ ἀποφαινόμεθα, καὶ τὰ πλείω, ἐφ' οὓς οὔτε πρέπει οὔτε οὐλῶς χρή, πταίομεν πολλάκις; Ἀλλὰ τις περιστάσις παρίσταται: βοηθοῦσα ἡμῖν, εἰς ἣν ἀποβλέπων δὲ κρίνων δύναται μὴ καταφάσκειν δεινὰ τοῦ ἀδελφοῦ, μηδὲ ἀπηλεγέως αὐτοῦ καταφέρεσθαι. Τί οὐκ ἐνθυμούμεθα οἱ μάτην κατὰ τῶν ὀντατίων πετροβολοῦντες, καὶ τοὺς ἀθώους λιθάζοντες, τὸν φιλανθρωπότατον ἑκεῖνον λόγον τοῦ εἰπόντος· «Οστις οὐχ ἡμαρτεῖ, βαλέτω λίθον ἐπὶ τὸ ἡμαρτηκός πρόσωπον;» Μᾶλλον μὲν οὖν τί τοὺς μηδὲν μηδόλως ἡμῖν ἐξαμαρτάνοντας ἐθύλομεν καταχωννύειν λίθοις, οὔτε βλάπτοντες ἑκείνους οὐδὲν, ἀλλὰ στεφάνοις καλλύνοντες, εἴτε διπομονῆς ἔνεκεν, εἴτε καὶ διτι πασχούσι καὶ δινειδισμούς καὶ τὰ ἄλλα, δὲ ὡν μακαρίζεται παρὰ τοῖς ιεροῖς Εὐαγγελίοις τοιοῦτος ἀνθρώπως;

λα'. Ἐμβαθύνατε οἱ διὰ τοῦ ιερογραφικοῦ πελάγους ἐντέχνως νηχόμενοι, καὶ δράξασθε διορατικώτερον τῆς ἐννοίας τοῦ εὐαγγελικοῦ ῥήματος τοῦ· «Οστις οὐχ ἡμαρτεῖ, βαλέτω λίθον ἐπὶ τὸ ἡμαρτωλὸν πρόσωπον.» Μυστήριον τὸ πρᾶγμα ἐκπληκτικὸν ἀληθῶς, καὶ οὐκ ἔστιν ἐξισωθῆναι διάκρισιν ἄλλην πρὸς τὴν ἐνταῦθα προφανομένην. Καὶ εἰκότως. Θεός τε γέροντες δὲ πάντας καὶ νοῦν καὶ πράγματα, καὶ θεοῦ διάκρισις δέπερ ἄπασαν. Ἐδέξατο ἐπὶ τοῦ ὕδου ἀμαρτιῶν κανταῦθα δὲ αἵρων τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου, δὲ ὑπερκάθαρος, δὲ ὑπέρφωτος, θνατεληθῆ τὸ ηρόσωπον, δέπερ οὖν ἐλάλησεν. «Ο μὴ ἀμαρτών, φησι, βαλέτω λίθον ἐπ' αὐτῆν.» Καὶ πάντως εἰχον δὲ εἰπεῖν οἱ δικούντες αὐθέκαστοι ἑκεῖνοι κριταὶ, διτι «Ἐδὲν δὲ μὴ ἀμαρτών λίθον ἔγκελευηται βαλεῖν κατὰ τοῦ πταίσαντος, σὺ δὲ ὡς θεοῦ οὐδὲς ἀναμάρτητος εἶ, ρίψον σὺ πρώτος λίθον, καὶ φόνευσον τὴν παράδομον.» Εἰδότες δὲ, ὡς ἔμφραξεν αὐτοῖς τὸ στόμα, διαπατήσας αὐτίκα στεφρώς ἐν τῷ εἴπεν. διτι «Καὶ ίδον ἐγὼ Θεός ὡν ἀναμάρτητος, οὐκ ἐπιβρίπτω λίθον ἐπὶ φύνῳ, καθάδη οὐδὲν δδόντα ἔκβαλω ἀντὶ δδόντος.

* Joan. viii, 7.

A Operi vero justo, si easus occurrit, etiam omnium injustissimus manum admovet. Est autem iterum iniquus, si post illud unum factum, prioribus inhaerere continuat. Et certe meus ille Nos aliquantulum in principio vino concussus ac turbatus, a lapsu resurrexit, et sicut solida petra stabilitus, non amplius vacillavit neque cecidit, nec adversus eum gloria tum est illud ad horam virile vinum, sed commendabili mensura devictum, non secundo fuit ad lapsum, sed ad sustentaculum, sicut ipsius natura juxta primam originem jussa constituta est. Ideo non inter ebrios inscriptus est, sed inspiratum ei desuper prophetiam donum custodivit, usque ad finem, ac meis cum avis annumeratus est. »

B 30. Videlis, fratres, quomodo Deus ipse, qui super omnes judex est, quia super omnia Deus, judicet, et dicernat, et ita plene cognoscat, non ad duritatem, sed ex charitate prorsus ad humanitatem. Cur igitur et nos, quantum est possibile, non effingimur tali judici similes, sed ad crudelitatem et judicamus et apparemus, et plerumque, in quo nec decet nec prorsus oportet, s̄epe impingimus? Attamen quædam nobis auxilians præsto est circumstantia, ad quam intuens qui judicat non valet dura loqui contra fratrem neque s̄eve adversus eum ferri. Cur non in mente revolvimus, nos qui frusta contra insolentes lapidem jacimus, et innocentes lapidamus, elementissimum illud verbum dicentes: «Qui sine peccato est vestrum primus in illam lapidem mittat?» Vel potius cur eos qui haudquaquam in nos peccaverunt lapidibus obruerem volumus, nihil ipsos lædentes, sed coronis exornantes, sive propter patientiam, sive quia patiuntur opprobria ceteraque, quorum gratia talis homo sanotis in Evangelii prædicatur beatus?

C 31. Altius penetrare, qui per hierographicum mare perite navigatis, et aliquid assumite perspicacius ex hujus evangelici sententia verbi: «Qui sine peccato est vestrum primus in illam lapidem mittat.» Hoc vere stupendum est mysterium, nec cum hic relucente comparanda est alia dijudicatio. Et enim merito Deus super omnia, mentem ac res, est, Deique judicium super omne præstat. Hic etiam super humerum peccatum accepit, qui tollit peccata mundi, qui purissimus, qui lucidissimus est, ut illius personæ pro qua locutus est, miseraret. «Qui sine peccato est vestrum primus in illam lapidem mittat.» Omnino dicere potuissent illi qui audiebant severi judices: «Si, qui non peccavit, lapidem jacere jubetur in peccatorum, et tu, velut Dei Filius, sine peccato es; jace tu primus lapidem, et iniquam occide.» Scientes autem illum os ipsis obturaturum esse, firmiter extemplo respondentem: «En ego Deus, absque peccato, non jacio lapidem ad occasionem, quatenus nec dentem eruo pro dente, nec oculum effudio

pro oculo, sed modo leniori curabo morbum ejus A qui peccavit, quia non ad umbram similis sum vobis, » siluerunt, et incepti pondus sicut et lapis in ipsos recidit. Et ecce vobis Evangelii lapis ipsa margarita, quam ut Evangelii pretiosam, ad lucrum negotiabimini.

Ἐπεὶ καὶ λίθου εἰδός τι καὶ δὲ μαργαρος, ὃν ὡς εὐαγγελικὸν πολυτίμητον εἰς κερδαλεύσηται ἐμπορεύεσθαι.

32. Erat autem ibi victoriosum Salvatoris aduersus illos severos judices argumentum a fortiori. « Si enim, inquit, ego qui sine peccato sum, non jacio lapidem in peccatricem, neque vos ergo, nec qui vobis sunt similes, quorum nulli sunt sicut ego propter peccatum quod in vobis est, lapidationem excusabit. Ignoscetis autem in judicando sicut nunc ego quidem ipse manifeste coram vobis incipio dare legem, ego caro factus, ego qui ab aeterno pro communi salute tali discretione usus sum, mei vero apostoli ac prescones, a me suscipientes legem ponent. » Hujusmodi divinum talentum, ad judicium et indulgentiam pertinens, per quod vobis multum erit lucrum, aliquis dicaret, superimmensum, si quis forte super quod est immensum inveniri posset.

33. Sed mihi videtur quod, ut ex iis quae sub oculis sunt animadverto, plerique sumus inhabiles ad administrandum hujusmodi bonum, ob paucitatem que nobis inest, alias autem ob examinis defectum in accidentibus, neconon ob suspicionem ac levitatem; cunctor enim dicere, et ob invidiam. Et talibus enim quibusdam plerumque causis perficitur præjudicium, cuius effectus est implacabilitas in eis qui non solent etiam ubi non oportet, spiritualiter patrocinari, sed cum severis accusatoribus inveniri. Hi crudeliter exasperati iraque occinati, et ideo male videntes, non solum trabes curiose plusquam oportet inquirunt, sed etiam, si quae forte sit pales fraterna, tanquam in montem Olympicum eam exaggerant. Et ubi sic judicant, eum qui quomodolibet propter aliquam ex natura necessitatem spuit, injuriose conspuere tenent, et qui simpliciter screat, hostiliter screare, indiscrete ipsi judicant; unguentorum autem inunctionem pro cœni effusione habent. Non salutavit nos ille quidam transiens: ergo fecit injuriam, aut saltem contemptor est. Obviam factus, non allocutus est, non risit, neo etiam subrisit: ergo nobis inimicus est. Talis hunc et illum benigne suscepit et amplexus est: nostri vero non meminit: ergo hujusmodi hostilis, neo hospitalis, nec affabilis est. Quidam a nobis paululum offensus contra nos loquitur: ergo maledicus et litigiosus et contentiousus. Papas heri percussusa nobis in maxillam, deinde fugæ deditus, et hodie rogalus ut maxillam vertat alteram, retrocedit et renuit præbere maxillas ad accipiendam, nobis plaudentibus et leuantibus ac ridentibus, sonoram alapam: ergo talis homo præscriptionis evangelicæ transgressor est ac memor injuriarum. Loquimur, et audit: ergo dolosus, et ideo attentus

οὐδὲ δρθαλμὸν ἔχορέξω ἀντὶ δρθαλμοῦ. ἄλλως δὲ ἡπιώτερον θεραπεύσω τὴν νόσον τοῦ πταίσαντος, δὲ μηδὲ τῆς σκιᾶς ἔγω εἰμι καθ' ὑμᾶς, » ἐστήγησαν καὶ τὸ τῆς ἀμηχανίας βίρος δσα καὶ λίθος ἐβρίφη ἐπ' αὐτούς. Καὶ ίδον ὅμιν λίθος οὗτος Βάσαγγελίου, θαρρῶ δὲ φάναι ἀσφαλῶς, καὶ μάργαρος, εὐαγγελικὸν πολυτίμητον εἰς κερδαλεύσηται ἐμπορεύεσθαι.

λβ'. Ἡν δὲ ἄρα ἐνταῦθα τὸ νικητικὸν τοῦ Σωτῆρος ἐπιχείρημα κατὰ τῶν εὐστηρῶν ἀκείνων κριτῶν ἐκ τοῦ μείζονος. « Εἰ γάρ, » φησιν, « ἔγω δὲ διαμάρτυτος οὐ βάλλω λίθον κατὰ τῆς ἀμαρτωλοῦ, οὐδὲ ἄρα ὅμεῖς καὶ οἱ καθ' ὑμᾶς. οἱ μηδὲνες πρὸς ἡμὲν διὰ τὸ ἐν ὑμῖν ἐφάμαρτον, ποιήσετε τὸ ἐν ἐφέσει λιθοσμα. » συγγραμμονήσετε δὲ δηλονότι εὐεπιβόλως κατὰ διάκρισιν, ὡς νῦν μὲν ἔγω αὐτὸς δρθαλμοφανῶς ἐνώπιον ὅμινον κατέρχομαι νομοθετεῖν, σαρκοφόρος ὁν, δὲ καὶ ἐξ αἰῶνος ταῦτη χρώμενος ἐπὶ σωτηρίᾳ κοινῇ οἱ δὲ ἡμοὶ ἀπόστολοι καὶ κύρυκες ἀπ' ἡμοὺς λάβόντες νομοθετησούσι, » τοιοῦτον καὶ τοῦτο θεῖον τάλοντον, τὸ κατὰ διάκρισιν καὶ συγγράμμην, δι' οὐ πολὺ τὸ κέρδος ὅμιν ἔσται, εἴποι δ' ἂν τις, ὡς καὶ ὑπεράπερον, εἰ τοι που ἔστι λογιστεύσασθαι διπέρ τὸ ἄπειρον.

λγ'. Ἀλλὰ δοκῶ μοι, ὡς, ἐξ ὧν βλέπων κατανοῶ, ἔτεγχοι ἔσμεν οἱ πολλοὶ μεταχειρεοῦσι τὸ τοιοῦτον καλὸν διὰ μηχροψυχίαν τὴν ἐν ὑμῖν, ἔστι δὲ οὖν καὶ διὰ τὸ ἐν τοῖς συμπίπτουσιν ἀνεξέταστον, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ καχύποπτον καὶ ἐλαθρὸν, δκνω γάρ εἶπεν, ὡς καὶ διὰ τὸ φθονερὸν. Ἐκ τοιούτων γέρειν ὡς τὰ πολλὰ αἰτιῶν ἀποτελεῖται τὸ διάδικτον, οὐ ἀποτέλεσμα τὸ ἀσύγγνωστον παρά γε τοῖς μὴ πεφυκόσι καὶ συνηγορεῖν, ἔνθα μὴ χρεῶν, πνευματικῶν, ἀλλ' ἐν ἀποτέμνοις κατηγόροις ἀεὶ τάττεσθαι· οἱ δεινῶς ἐμπικραινόμενοι, καὶ θυμῷ σκοτύμενοι, καὶ οὕτω παραβλέποντες, οὐ μόνον δοκοὺς πλέον τοῦ δεῖντος περιεργάζονται, ἀλλὰ καὶ, εἰ τοι ποι κάρφος ἀδελφικὸν, ὡς εἰς ὄρος δρκοῦσιν Ὁλύμπιον. Καὶ που δόξαν οὕτω, τὸν μὲν ὄπωσοῦν πτύσοντα κατά τι ἐπαναγκάζον ἐκ φύσιῶς λογίζονται καταπτύσιν ἐφυδριστικῶς, τὸν δὲ ἀπλῶς χρεμφάμενον καταγρέμπτεσθαι, ἀδιακρίτως αὐτοὶ κρίνοντες· τὸ δὲ κατασταλάξεσθαι σταχτοῖς μύροις εἰς βιρβόρου ἐπίχυσιν τίθενται. Οὐ προσεκόντεν ἡμᾶς δὲ δεῖνα περιχόμενος· οὐδὲρισται. Συνητηκώς οὐ προσφεύγετο, οὐκ ἐγέλασεν, οὐδὲ γοῦν ἐμειδίασεν. Ἐχθρὸς ἄρα ἔστιν ἡμῖν. Οὐ δεῖνα τόνδε καὶ ἔκεινον φιλοφρονησάμενος καὶ δεῖταισάμενος, ἡμῶν οὐκ ἐμνήσατο· ἀφίλος ἄρα δ τοιοῦτος καὶ ἔξενος καὶ οὐκ εὔποληπτος. Οὐ δεῖν ἡρέμα παρ' ἡμῶν ὑδρίζομενος ἀντιλαλεῖ· βλάσφημος ἄρα ἔσται καὶ ἐριθευτικὸς καὶ φιλόνεικος. Οὐ παπᾶς τυφεῖς παρ' ἡμῶν ἐναγχος τὴν παρειάν, εἴτε ἐκδραμῶν, καὶ σήμερον ἀπαιτούμενος καὶ τὴν ἐπέραν στρέψαι, ἀνὰ πόδα χωρεῖ, δκνῶν φυσῆν τὰς γνάθους εἰς ὑποδοχὴν φοφώδους ῥαπίσματος, ἐπὶ χρότῳ καὶ ἡμετέρῳ χαρῷ καὶ γέλωτι· παραβάτης ἄρα τῆς εὐαγγελικῆς παραγγελίας δὲ ἀνθρωπὸς καὶ μηνσικακός. Λαλοῦμεν, καὶ ἀκούει· δύλιος ἄρα, καὶ

διὰ τοῦτο προσεκτικός. Ἐγχειροῦμεν ζημιοῦν Ἐκχησίαν (θεάσιν γὰρ οὕτω εἰπεῖν), δὲ ἀντέχεται καὶ ἀνθίσταται· δῆμος ἄρα καὶ ἀφιλάδελφος καὶ οὐδὲ εὐ-
αγγελικός ἔστιν. Ἡ γὰρ ἡν τῷ θέλοντι λαβεῖν τὸ
αὐτοῦ ἱμάτιον καὶ τὸν χιτῶνα προσαπεδύσατο. Καθ-
ίζομεν λόγους· δὲ προορᾶται αὐτοὺς, καὶ οὕτω
διαφυγγάνει τὸν δλεθρον. Περιέργος ἄρα καὶ περιε-
νομένος ἔστιν. Ἀπειλοῦμεν, μορμολυττόμεθα, ἐκ-
φοδοῦμεν· δὲ περιφρονεῖ, καὶ που καὶ ἀνταπειλεῖ-
ται. Θρασὺς ἄρα ἔστι. Κατατοξαζόμεθα, σφενδονῶ-
μεν, ἐπαφίεμεν αἴγαντας καὶ δόρατα· δὲ καὶ θωρα-
κίζεται, καὶ που καὶ σύμμαχον προκαλεῖται τινα.
Ταλμητίας ἄρα ἔστι καὶ δχληρός. Δικαιολογεῖται συκο-
φαντούμενος· ἀντιλογικὸς ἄρα ἔστιν. Ἀστράπτομεν
κατ' αὐτοῦ· δὲ μόνων τοὺς ὄφθαλμούς οὐ δεδίττεται,
ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀστραπὴν μηχανᾶται τι αὐτὸς
θεράπευμα ὅψεως· μελετητικὸς ἄρα ἔστι καὶ σκεπτικός.
Ἀκούων δεινὰ πολλάκις, ἵσταται ἐνεδέ· ὑπούλος ἄρα
ἔστι καὶ ἀνδρμυχος.

λδ. Τί φατε, ὡς τοιοῦτοι κρίται; Οὐχ οἶδατε, ὡς
ἀδιάκριτά ἔστι ταῦτα πάντα, καὶ λογισμοῦ ἀσκέπτου
γνωματεύματα, ἐν οἷς οὐδεμίᾳ ἔστι γνῶσις ἐπιστη-
μονική. Ἀγε δὴ, ἐρωτήσω τοὺς, ὡς εἴρηται, γνω-
ματευομένους· καὶ, εἰ δύνανται, ἀποχριθῆτωσαν,
καὶ ἀδιασάτωσαν σφᾶς αὐτοὺς, ἐφ' ἣς ἀδιακρίσιας
ἀδίσκονται. Ἔστιν, ὡς χρηστοὶ τὴν χροῖσιν, εἴτ' οὖν
κατάχρισιν, ἀποκαλύπται τὴν φύσιν τοῦ μὴ ποιεῖν
τὸν ἀνθρώπον ἢ πτενεῖν ἢ χρέμπτεσθαι; Εἰ δὲ σὺ
κατὰ σοῦ τὸ πάθος, ὡς οὗτος, γίνεσθαι κρίνεις, τοῦτο
ἔστι τὸ παρὸ τοῦ ἀδιάκριτον, ὁποτερ καὶ τὸ μυρίζε-
σθαι μὲν διά τίνος, δοκεῖν δὲ βορδόρῳ χραίνεσθαι,
καὶ τὸ μὴ προσκυνεῖσθαι μὲν πρὸς τίνος ἀπλούκευ-
μένου, ἄγκρινεν δὲ αὐτὸς εἰς ὕδριν καὶ πατήγιον. Τί
δὲ ἀλλὰ ἀνάγκη τῷ ἀνθρώπῳ ἔγκειται ποθεν τοὺς
συναντῶντας εἰκῇ καὶ μάτην προσλειτεῖν καὶ προ-
γελῆν τὰ κάκαια; Ό δὲ δώτη μὲν διδύνει, ἀδώτη δὲ μὴ
διδύνει, ἔχοι ἀν ποθεν φύγον δίκαιον, οὐ μενοῦν, εἰ-
τερ εὐδιάκριτον ἔχει διαγράμμην. Μάλιστα μὲν οὖν καὶ
διδύνεις τις ἀπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχε, γελασθείη ἀν, ὡς ἢ
παρὰ τὸ δέον φιλότιμος, ἢ μεταχειριστικός καὶ πραγ-
ματευτικός. Τίς δὲ ὕδριζμενος οὐ λαλήσει πρὸς
σωρροεύσην, ἐὰν φρονῇ;

λε. Ἀλλὰ χρὴ πάντως ἀνέχεσθαι καὶ σιωπῆν τὸν
περιυδρίζμενον, καὶ μάλιστα τὸν παπᾶν (Θεοῦ
λέγεις ἀνοχὴν), ὁποτερ καὶ τὸν ῥαπιζόμενον καὶ
ἀλγοῦντα μὴ ἐκκλίνειν τὸν εἰς αὐτὸν πλημμελοῦντα.
Φράξομεν, ὡς οἱ ἀδιάκριτοι βούλονται, τοῖς λαλοῦσι
τὰς ἀκοὰς, αἵ τις φύσις πύλας οὐκ ἐπέθηκεν· ἀλλὰ
ζημιούμενοι χαρισμέθα, ἐλλοχώμενοι δὲ περιπεσού-
μεθα· τοῖς δὲ οὐδοθεντεῖς ἐκούσιοι ἔστι δλεθρον. Καὶ
εἶημεν ἀν μωροῖ, οὗτα παιοῦντες, καὶ μεμπτέοι καὶ
τοῖς ἀδιάκριτοις αὐτοῖς, ἐὰν τοιοῦτοι ἀπεκβαίνωμεν,
ὡς ἢ ἀναίσθητοι ἢ ἡλίθιοι. Ηλάσχοντες δὲ ἀπειλές
καὶ πολέμους, οὐ θωρακούμεθα, οὐ κατάρρακτοι
γενώμεθα, οὐ προσλαβώμεθα καὶ τὴν δυνατὴν ἐπι-
κουρίαν· ἀλλὰ τὰς χειρας δισχοντες, καὶ κατακύ-
ψαντες, οὐ δηλεγεται, εἰς καμάρωμα, ἐκπεσούμεθα

A Ecclesiam ledere conamur (supponendum est enim
ita loqui), ille vero obsistit et adversatur: ergo
violentus, et fratrum non amator, et Evangelio
contrarius est. Aliter enim volenti rapere pallium
ipsius, exuens quoque tunicam, cederet. Insidias
ponimus, ipse vero prævidet eas et ita fugit interi-
tum: ergo curiosus et nimis circumspectus est.
Minamus, expavescamus, terrificamus; ille vero
despicit aut forte minas minis opponit: ergo ferox
est. Arcum tendimus, fundam torqueamus, jaculum
et sagittam projicimus, ipse vero thorace muni-
tur et forte quemdam advocat auxiliatorem: ergo
audax ac turbulentus. Judicio contendit calumniam
passus: ergo contradictor est. Fulguramus ad-
versus illum: ille vero claudens oculos non ter-
retur, sed et post fulgurationem invenit ipse
quoddam remedium visus: ergo meditabundus et
speculativus est. Sæpe dura audiens, mutus perma-
net: ergo subdolus est atque dissimulatus.

B 34. Quid dicitis, hujusmodi judices? Non videtis,
quod indiscreta sunt hæc omnia, temerariæque
cogitationis sententiae, in quibus nulla est juxta
scientiam cognitio. Age ergo, interrogabo istos,
ut dicitur, sententiosos. et, si possunt, respon-
deant, et ab indiscreto judicio, quo convincuntur,
se liberent. Numquid, o boni ad judicandum, sive
potius ad condemnandum, natura prohiberi potest
ne faciat hominem vel expuere vel exscareare? Si
vero contra te, o hujusmodi, hanc affectionem fieri
judicas, hoo est a te discretionis defectus, quem-
admodum si quis unguenta perfunderetur, crede-
reter autem inungi coeno; vel si quis simpliciter
non salutaret, et judicaretur ad injuriam et ludum
hoc facere. Quænam autem de cæstro necessitas
homini, sicunde fuerit, cum obviantibus frustra
vaneque loquendi, et intempestive ridendi? Qui
vero datori dat et non danti non dat, unde justam
haberet reprehensionem? non certe, siquidem dis-
cretivam habet deliberationem. Potissime quidem
igitur ille qui daret simpliciter et ut accidit, irri-
detur, tanquam vel ultra necesse magnificus, vel
administrativus, vel negotiosus. Quis autem i injuri-
am passus, non loqueretur cum sapientia, si
sapit?

C 35. Verum oportet omnino patienter sustinere
silereque injuriis onustum, et præsertim papam
(Dei dicis tolerantiam), quemadmodum ei percus-
sum et afflictum, non effugere peccantem in ipsum,
Obserabimus, ut temerarii volunt, loquentibus
aures, quibus natura portas non imposuit, sed
læsi gratias habebimus; insidiis autem circumdati,
in manus exterminatorum ultro incidemus ad inte-
ritum. At essemus stulti, sic facientes, et illis
etiam irridendi temerariis, si tales nos præbere-
mus, ut stupidi vel insani. Sustinentes autem mi-
nas et bella, non thorace muniemur, non cata-
phracti erimus, non potens assumemus auxilium,
sed manibus ligatis, et, ut dicitur, in testudinem
inclinati, capite excidemus. At reputaremus occi-

sores nostri, vel saltem de nostra ruina sententiam ferentes; calumniator autem ut vera loquens honorifice salutaretur. Res non est omnibus facilis. Non autem alias ex aggredientibus omnimodo custodiemus: sed male audientes, ex necessitate per maledictionem respondebimus, et meretricie, quae non licet nec convenient, garriemus. Sapientium nec istud est, recta ratione dum aliquis dirigitur.

36. Hoc igitur eos qui sine discretione sunt ut a scribendo judicandoque, sicut ipsis placet, desistant, conentur autem imitari pictores qui fingunt in accuratos characteres, quos non esse falsos certum est, necnon judices sedulos ac proinde rectos, ut quoque Deus similibus eos objiciat iudicis. Quod si conjecturaliter, et secundum quamdam verisimilitudinem, et deductionem ex principiis male cognitis, dispositiones eorum qui nobis noti sunt, modis facili volumus, et discretionem ad ignoscendum non afferimus, recedet a nobis quidquid sociale est, quidquid proinde politicum, quidquid amore mutuo fundatum; et tandem oportet unumquemque nostrum, ut cum hominibus non sit, petere solitudinem, cum corvis errare quopiam, aut saltem in mundo non esse, sed trans Oceanum migrare.

37. Et haec quidem de notioribus qui communis sal gustaverunt et tamen simul nimis extranei devenerunt. Si vero quis nullum principium vel initium cognitionis habens, nec hominis vitam aut virtutes aut opera mala sciens, hominem judicat, inquisitionem negligit, condemnat, et protinus vult ipso rationem imponere, ad hujusmodi hominem nullum habeo sermonem, nec modo propositum talentum homini tali subjicio. Ipso enim prorsus est ignarus dijudicandi, nec sensu sanus. Ideo non aliquid lucri faceret mihi, nec per me, meo Domino cuius sum thesaurarius. Verum ipse quidem alium inquirat numularium: ego vero Dei thesaurum exauriam in manus hominem scientium illi adhaerere ipsiusque voluntatem facere, non autem intente prosequi iudicium malum, ut etiam donum estimetur illud divinum ideoque non abjiciendum.

38. Habere commendandum vobis et aliud talentum, hoc est jejunii, quod nostrum auspicamus primitivum nutritorem, praelarum germen, quod primus paradius edidit, cui fortiter inharentes generis auctores non exinde expulsi fuissent, per quod genus humanum, si velit, huc revertitur. Hoc enim amat in Edeum reducere filios Adam, ut ibi cum illis degat, ubi primum constituti sunt; sed præsertim in ipsum cælum, ubi plurimum est ipsi participationis, in quod exaltat eos qui, per ipsius amorem, elevationem ipsi convenienter, id est, cœlestem, ambiunt.

39. Ubi enim alibi spiritualis apathia, quam sibi proponit jejunium, nisi in oculo sanctissime que ordinibus illi degentibus? An enim aliquis putat alium esse jejunii scopum, præterquam in mente

A τῆς κεφαλῆς. Καὶ λογισθεῖμεν ὃν ἡ αὐτοφόντα, ἢ ἀλλα κατεγνωκότες ἡμῶν αὐτῶν ἀπόλεισαν· δὲ δὲ συκοφαντῶν προσκυνηθέσται ὡς ἀληθῆ λαλῶν. Οὐκ εὔκολον ἄπασι τὸ πρᾶγμα. Οὐ φυλαξόμεθα δὲ καὶ ἀλλως παντοῖως ἐκ τῶν κατεπιχειρούντων κακῶς δὲ ἔκοψοντες ἀντιβλασφημήσομεν ἐκ ἀνάφηκης, καὶ πορνικῶς φλυαρήσομεν, ἢ μὴ πρέπει καὶ οὐκ ἔξεστι. Φρονούντων οὐδὲ τοῦτο, θνῶς ὅρθῆ λογισμῷ τις διοικῆται.

λέ. Παρακαλῶ οὖν ἀφέσθαι μὲν τοὺς ἀδισκήστους τοῦ, ὡς αὐτοῖς δοκεῖ, γράφειν καὶ κρίνειν ἀμιλλᾶσθαι δὲ εἰς τὸν Ἑρχεσθαι καὶ ζωγράφοις βάπτουσιν εἰς ἀκριβεῖς χρακτῆρας, οὓς οὐκ ἔστι φευδεπιγράφους εἶναι, καὶ κριταῖς ἔξεταστοις καὶ οὗτως ὅρθοις, ἵνα καὶ δ θεὸς αὐτοὺς παραβάλῃ δμοίσις κρίσειν. Ής εἴ γε στοχαστικῶς καὶ κατὰ τινὰ εἰκοτολογίαν καὶ ὑπόνοιαν ἐκ παρακούσματος ἐπιβαλλεῖν ἔθελομεν ταῖς τῶν γνωρίμων ἡμῖν διαθέσεστι, καὶ οὐ διακρίνομεν, ὡς καὶ συγγνωμονεῖν, οἰγήσεται ἀφ' ἡμῶν τὸ κοινωνικὸν, καὶ οὗτως πολιτικὸν, καὶ φιλάληληλον· καὶ χρὴ τοῦ λοιποῦ ἔκστοτον ἡμῶν ἕρημάζειν, ὡς μὴ μετ' ἀνθρώπων εἶναι, ἀλλὰ που κατὰ κοράκων ἀποκλανᾶσθαι, ἢ ἀλλὰ μηδὲ ἐν κερμῷ εἶναι, ἀλλ' ἔξωκενίζεσθαι.

λέ. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν γνωριμωτέρων, οἵ καὶ κοινοῦ ἀλλὸς ἔγεισαντο, καὶ ἀλλως δμοῦ ἥλθον ἔνεικώτερον. Εἰ δὲ τις μηδεμίᾳ ἔχων ἀφορμὴν ἢ ἀρχὴν γνωριμώτητος, μηδὲ εἰδὼς ἀνθρώπου δι' θεοῦ τὸν κοινωνικὸν, καὶ οὗτως πολιτικὸν, καὶ φιλάληληλον· καὶ χρὴ τοῦ λοιποῦ ἔκστοτον ἡμῶν ἕρημάζειν, ὡς μετ' ἀνθρώπων εἶναι, οὐδὲ τὸ προτεθὲν ἄρτι ταλαντον τῷ τοιούτῳ ἀνθρώπῳ προβάλλομαι. Αὐτὸς γάρ παντελῶς ἀμαθῆς διακρίνειν, καὶ οὐδὲ καθαρὸς ἔχειρων· διὸ οὐδὲ πραγματεύσθαι ἐν τι κέρδος ἔμοι, καὶ δι' ἔμοι τῷ ἐμῷ Δεσπότῃ, οὐθησαυροφύλακ ἔγω. Ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἔρενάτω δανειστὴν ἔτερον· ἔγὼ δὲ τὴν γάζαν τοῦ θεοῦ ἔκκενωσάντων ἀνθρώποις εἰδόσιν ἔπιστρεψθαι αὐτοῦ καὶ ποιεῖν τὸ αὐτοῦ θέλημα, οὐ μὴν ἀτενῶς ἀντέχεσθαι τοῦ καταγνωμονεῖν, ὡς καὶ δῶρον ἡγεῖσθαι αὐτὸ θεῖον καὶ οὕτως ἀναπόδητον.

λέ. "Ἔχω παραβεῖναι ὑμῖν καὶ ἄλλο ταλαντον, τὸν « τῆς νηστείας, » ἡς ἐναρχόμεθα τῆς ἀρχεγόνου ἡρῶν τιθηνοῦ, τοῦ καλοῦ βλαστήματος, δ πρῶτος δ παράδεισος ἔξεισεν, οὐπερ οἱ γενέρχαι ἀντεχόμενοι δικρατῶς οὐκ ἐν ἐκεῖθεν ἀφωρίσθησαν, δι' οὐ καὶ πάλιν τὸ ἀνθρώπινον φύλον ἐπανέρχεται εἰς ἐκεῖνον, εἴπερ ἔθελει. Φιλονεικεῖ γάρ αὐτῇ ἐπανάγειν αὐτοῖς, ἐνθα τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἄδεμ, ἵνα ἐκεῖ συνδιάρη αὐτοῖς, ἐνθα τὴν ἀρχὴν ἐτάχθησαν· μάλιστα μὲν οὖν εἰς οὐρανὸν αὐτὸν, δπου καὶ τὸ πλεῖον τῆς μετανυσίας ἐστὶν αὐτῆ, εἰς δὲ ἀνάγει τοὺς ἐν τῷ φιλεῖν αὐτὸν ἐφιεμένους τοῦ αὐτῆ πρέποντος ἀνυψώματος, τοῦ κατὰ οὐρανόν.

λέ. Καὶ ποὺ γάρ ἄλλοις ἀπάθεια νοερά, ἡ τῆς νηστείας πρόθεσις, ἀλλ' ἢ ἐν οὐρανῷ καὶ τοῖς ἐκεῖ ἀγιωτάτοις τάγμασιν; Η γάρ οἰεται τις ἔτεροιον εἶναι τῇ νηστείᾳ σκοπὸν, διε μὴ τὸ εἰς νόας ἀπολε-

πτῦναι τοὺς νηστευτὰς, καὶ εἰς ἀπάθειαν ἀποκα-
πτασθῆσαι, εἰ καὶ οἱ ἐν ἡμῖν μόγις τὴν μετδιοπάθειαν
κατορθοῦσιν; Ἀγγελοποιὸν γάρ ἡ νηστεία τρόπον
τινὰ, οἵς διὰ Ισαγγέλου βίου εἰς αὐτόχροημα νῦν
ἀπολεπτόνειν προτίθεται τὸν νηστεύοντα, εἰς καὶ
ἐκεῖνος ὡς ἐπιτολὺν διὰ τὸ κάτω βρίθον τοῦ σώματος
καὶ γῶνδες ἀπροσφῶς ἔχει τῇ τοιαύτῃ τῆς νηστείας
προβέσσει. Οἰκεῖα τοινῦν καὶ παραδεῖσφ καὶ οὐρανῷ
ἡ νηστεία, καὶ δύο οὖτοι τόποι πατριῶται αὐτῇ
καταγγωγαί, φίλαι τῷ Θεῷ ψυχῶν ἀναπαύσεις,
ἀπρόσθιτοι δαίμονοι· διὸ καὶ ἀμφοῖν τούτοιν ἔγκα-
θιστὴν ἡ νηστεία βούλεται τοὺς καλῶς αὐτῇ χαίροντας
καὶ κατὰ σκοπὸν δρθὸν, ὃς εὐδούσται διὰ μόνης
ἀγάπης.

μ'. Οὐδὲ γάρ οὐδὲ τὸ τῆς νηστείας καλὸν μέταλλον
ἀνεπίμικτόν εστι τοῖς ἀγαπητικοῖς χρυσοῖς εὐρή-
μασιν· ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τὸ ἀγαθὸν τοῦτο ἀνακέραται
καθὼς καὶ τοῖς πρὸ αὐτῆς. Καὶ οἴδαμεν πάντες,
ὅσιοις μέτεστι τοῦ εἰδέναι, διὰ διὰ νηστείας ἀγάπη¹
περεγίνεται ἡμῖν, οὐ μόνον ἡ, ὡς ἂν τις εἴπει,
ἔγκαθιστος, ἀλλὰ καὶ ἡ μεταβατική, ἥ καὶ ἄλλως
φράσαι, ἡ αὐτοπαθής καὶ ἀλλοπαθής. Λέγω δὲ
ἔγκαθιστον μὲν καὶ αὐτοπαθή ἀγάπην τὴν ἐμπειρι-
ασμένην τῷ νηστευτῇ αὐτῷ ἔκεινῳ καὶ μόνῳ.
Τοιοῦτος δὲ ὁ καταμόνας ἐπ' ἐλπὶδι τῇ ἐν Θεῷ
κατοικῶν, καὶ ἐν ἑρμητὶ διέγκων, ἐν δὲ μόνος αὐτὸν
ὁ Κύριος ἐπιστέπεται. Ὁ τοιοῦτος γάρ ἔντερος μο-
ναχοῦ ἔγκαθισμένην ἔχει τὴν ἀγάπην, καὶ αὐτὸς μόνος
πάσχει τὸ τελειοποιὸν τοῦτο πάθος, οὐκ ἔξαπλῶν τὰς
τῆς ἀρετῆς ἀκτίνας εἰς λάμψιν καὶ ἄλλοις, ὡς οὐδὲ δὲ
ἥλιος, ἐν δοσῷ χρύπτεται ὑπὸ γῆν.

μα'. Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ ἔγκαθιστος καὶ αὐτοπαθής
ἀγάπη, ὡς τότερος φάναι καὶ παχυλῶς· ἡ δὲ μετα-
βατική καὶ ἀλλοπαθής οὐ περιγράφει τὸ αὐτῆς καλὸν
εἰς τινὰ θνατικά, πλεονέκτειαν εἰς κοινὸν,
καθὼς δύον οἰδόν τέ ἔστιν. Ὁ γοῦν μὴ λανθάνων
ἀνθρώπους τησσετῆς, μηδὲ προθέμενος ἀναχωρη-
τικῶς βιοῦν, καὶ οὕτω μὴ μόνον ἀνθρώπους, ἀλλ',
εἰ δύνατόν, καὶ αὐτὸν ἥλιον ἀποκρύπτεσθαι, φανεῖεν
δὲ καὶ ἔντερον καὶ τὸ κατ' αὐτὸν φῶς ἐν τῇ τοῦ βίου
σκοτίᾳ, καὶ οὕτω περίθετος εἶναι, εἰς τὸ θειότερον
τῆς ἀγάπης ἀπονέσει, καὶ εἰς πλέον ἔξομοιοῦται τῷ
Θεῷ. Καὶ γάρ τοι καὶ διὸς οὐκ ἀρκεῖται στρογγυλόμενος εἰς
τούτον καὶ σφρύγων καὶ στενοχωρῶν τὸ
αὐτόχθον, ἀλλ' ἔξαπλοι ἐπεκτείνων· καὶ οὕτω
πληρῶντες τὰ εὐεργετούμενα ὡς ἔκαστοτε· διὰ τοῦτο
δημόσιον, οἷα καθάπαξ ἐνεργήσας, ἀλλὰ καὶ ἔως ἕρτη
ἔργάζεται.

μβ'. Καὶ, οὕτω μὲν ἡ νηστεία κράμα χρύσεον
ἀλλοιων τέ ἔστιν ἀρετῶν καὶ ἀγάπης αὐτῆς, δι' ἣς
καὶ τὸ ἀκαθές μὲν τῶν τισ νηστευτῶν περιγίνεται,
εἰς πλέον δὲ γε τὸ μετριοπαθές. Καὶ ἔστι μακεριώ-
τατον μὲν ἐκείνο κατορθούμενον, διε τις δηλαδὴ ἐς
τοσοῦτον ἀνθρεῖς γένηται καθὼς παθῶν καὶ ἀπρόσμα-
χος. ὡς μηδὲ τολμῆν ἐμπειρή λογισμὸν προσβάλλειν
αὐτῷ, μηδὲ κατορχεῖσθαι αὐτῷ τὸν ἐπιστεκτοῦντα
τοῖς τοιούτος διάμονα. Διάκειται γάρ διὸ τοιοῦτος
ἀνθρωπὸς πρὸς τὴν πάθη, ὡς εἰ καὶ ἤγνοει, τι ποτὲ

A expeditos reddere jejunantes, et absque passionibus efficere, licet qui sunt in nobis vix in passionibus moderantiam consequantur? Namque jejunium aliquo modo similare facit angelis, quantum per vitam angelicam ad veram mentis tenuitatem conduceit jejunantem, licet ille plerumque per decliffe ac terrestre corporis, tali jejunii proposito naturalem habeat contrarietatem. Proprium est ergo paradiso cæloque jejunium, et ista duo loca sunt ipsi patrii portus, amabiles Deo, animarum requies, inaccessi dæmonibus; ideoque duobus illis jejunium constituere vult eos qui pulchre, juxta que rectum scopum, qui sola bene dirigitur charitate, ipso lætantur.

B 40. Nec enim pulchrum jejunii metallum eum charitatis aureis non commiscetur inventis; sed et istud bonum ipsi, sicut et ipsum præcedentibus, admiscetur. Scimus omnes, quibuscunque datur scire, charitatem in nobis a jejunio generari, non solum eam, quæ, ut ita dicam, inhærens est; sed et transgredientem, vel, ut aliter loquamur, eam quæ ad se tendit et eam quæ ad alios exten-ditur. Dico autem insidentem et ad se tendentem charitatem quæ ad jejunantem, eumque solum, circumscrubitur. Talis est ille qui seorsum in spe Deo inhærente constituitur, et in eremo vitam agit, ubi solus eum Dominus considerat. Hic enim solitarie charitatem habet in se insidentem, et ipse solus illam perficiens sentit affectionem hujus virtutis radios ad lucendum aliis non expandens, sicuti nec sol, quantum sub terra contingit.

C 41. Talis est quidem charitas, ut typice breviter que loquar, insidens et sibi sentiens. Illa vero transgrediens et ad alios aspirans, cui bonum non circumserbit ad unum quemdam, sed ad commune, quodcunque sit et qualecunque, distributiva expan-dit. Hic ergo qui non homines latet jejunans, nec sibi proposuit anachoretice vivere, et ita, non tan- tum hominibus, sed etiam, si possibile foret, et ipsi soli absconditus esse, manifestare vero propo-suit tum semetipsum, tum quod in se est lumen, in vita tenebris, et ita conspicuus esse, ad id, quod virtutis est divinus, et quod Deo magis propin-quat, tendit. Etenim Deus non contentus est pro- prium bonum, comprimens et coartans, in semet-ipsum congregata, sed expandens evolvit illud; et sic quasi perpetuo benefacta multiplicat: nam haud quievit quia semel operatus est, sed usque nunc etiam operatur.

D 42. Et ita quidem jejunium aurea scala est et cæterarum virtutum et ipsius charitatis, qua quidem jejunantium aliquibus apathia generatur, sae-pitus autem passionum moderatio. Et est quidem ille felicissimus successus, quando quis adeo contra passiones sit et invictus, ut non audeat illum lassessere turbata ratio fortis nec illi insultare qui talibus præstet, diabolus. Ad passiones enim talis homo se habet, quasi non cognosceret quid sit malum, et quasi non esset homo subjacens passio-

nibus. Et ita quidem illie revera felicissimus est: A felix autem etiam est posterior, qui luctatur quidem et agitur, sed non dejicitur; pugnat quidem adversus animam turbam, sed superest et stragulat veluti Samson leonem, et quasi super aspidem et basiliscum ambulat, et non mentitur hominem vere fortem, ipse, juxta proverbium, violentus, rapiens virtutem, pancratice quidem debellans, victus autem nunquam decidens. Prior quidem vere rex adversus passiones est, posterior autem subregulus. Ideo et ille rationem non habet reddendam: de quo enim ab illo ratio requiretur, qui nihil Deo displicens agit? Hic autem haberet forte rationes, ut videtur, tali regi reddendas, quasi non cito potitus victoriæ, vel legem athleticæ transgredivis, quando non juxta discretionem operatur; cuius discretionis fines sunt qui non recte attinunt, cum jejunantes a canonibus diriguntur. Persicit autem et in ipsis talem discretionem charitas erga fratres. Hac enim semetipsum regulans qui moderationem erga se et circumstantes se adhibet, invictus egredietur athleta, partim quidem paululum cedens, partim vero vim adhibens; et sic ipse quoque bonum rapiens; ita ut qui sine passione est, ignoret, simplicitatis causa, quid peccatum ait peccare sit; qui vero moderationem in passionibus habet, scienter quidem ex regula boni, quid non sit bonum etiam cognoscat, sed vi regnum cœlorum rapiat.

43. Sic constituto nobis et isto negotio, superadjicio de precatione talentum, atque de plenissima talentum misericordia. Superior enim aliquid breve de hujus nummulo proposuimus. Horum autem duorum talentorum illud quidem tendit ad ipsum Deum, ad quem ascendere bona preces ostendunt; hoc autem ad illius fratres, qui nobis minimi videntur, sed aliter apud Deum adstant, a quibus etiam nostræ preces ad illum trajiciuntur.

44. Mysterium exprimo vobis sacerdotale, in quo seorsum peccantes, cum sacra facimus, rogamus ut Dominus protegat eos qui pauperum quoque recordantur, ita ut precationis hora illos assumens, quotquot fratum ejus meminerunt, ad Deum coram ipsius sanctissimo throno sistat. Qui vero tales non sunt non illic appropinquant. Janitores ergo sunt et confidentes patroni, Dei servi tales ipsius fratres. Utendum est igitur his mediatoribus in his quæ sunt ad salutem; non gratuito, sed juxta retributionem, quæ a Deo venit. Quæcunque enim fratres accipiunt; etiam cum Deo partiuntur; exinde gratiam ille retribuit, propria lege coactus ad remunerationem. Manifestum est autem charitatem, quæ talia bona perficit, in his quoque pariem habere.

45. Neo igitur aliquorum gratia, precatio sanctificatur iis qui non diligunt, nec misericordia. Considerandum autem est, fratres, quod vobis misericordiam propono, non qualemcumque, sed

καὶ ὡς εἰ μηδὲ ἀνθρωπός ἐστιν, διοχέμενος πάθεσι. Καὶ οὕτω μὲν αὐτὸς τῷ ὄντι μακαριώτερος μακάριος δὲ καὶ ὁ δεύτερος, δειπλαῖς μὲν καὶ στροβεῖται, οὐδὲ καταρρίπτεται δέ· καὶ πυγμαχεῖ μὲν κατὰ τοῦ ἐμπαθοῦς τῆς ψυχῆς, περιγίνεται δὲ καὶ ἄρχει, ὡς οἰα καὶ Σαμψὼν λέοντα, καὶ ὡς ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βραστίσκον ἐπιβαίνει, καὶ οὐ φεύδεται τὸν ὄντας ἀνδρείον ἀνθρωπον, πρὸς βίζυν κατὰ τὸν εἰπόντα κτώμενος τὴν ἀρετὴν, καὶ παγκρατιάζων μὲν ἀεθετικῶς οὐκ ἐκπίπτων δὲ ποτε δεύτερος. Καὶ ἔστιν δὲ μὲν πρῶτος βραστίεν τῷ ὄντι κατὰ τῶν παθῶν, δὲ δεύτερος ὑποβασιλεὺς. Διὸ καὶ ἔκεινος μὲν ἀνεκλόγυτος ἐστιν. Ἐπὶ τίνι γάρ ἀν καὶ λογιστευθῆσται δὲ μηδὲν τι δρῶν ἀπάρεσκον θεῷ; Ὁ δὲ ὑπόποχοιο ἀν ποτε λόγους, ὡς εἰκός, τῷ τοιούτῳ βραστεῖ, ὡς δὲ μὴ ταχὺ κυριεύων τῆς νίκης, δὲ καὶ ὑπερβαίνων τὸν τῆς ἀδικήσως νόμον, δὲ μὴ κατὰ διάκρισιν ἐνεργεῖ· οὓς διεκρίσεις οὐκ εὔστοχούντες ἔστιν δὲ οἱ νηστευταὶ πρὸς τῶν κανόνων εὐθύνονται. Ἀποτελεῖ δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τὴν τοιαύτην διάκρισιν δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἀγάπη. Ταῦτη γάρ ταυτὸν κανονίζων δὲ ἐγκρατεύμενος ἐπὶ τε ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἀμφὶ αὐτὸν, ἀγήτητος ἀεθετήσεται, πῆ μὲν ὑπενδιδούς, πῆ δὲ βιαζόμενος. Καὶ οὕτω καὶ αὐτὸς ἀρπάζων τὸ καλὸν, ὡς τὸν μὲν ἀπαθῆ ἀγονεῖν ἀπλότερος λόγω, εἰ καὶ ἔστιν ἀμαρτία δὲ καμπτάνειν, τὸν δὲ μετριοπαθῆ εἰδέναι μὲν ἐπιστημονικῶς κανόνι τοῦ καλοῦ καὶ τὸ μὴ καλὸν, βιάζεσθαι δὲ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

μγ'. Οὕτω καθεσταμένου ἡμῖν καὶ τοῦδε τοῦ πραγματεύματος, προσεπιτίθημι καὶ τὸ κατὰ τὴν «προσευχὴν» τάλαντον, καὶ τὸ κατὰ τὸν «Πλεον» τὸν πληρέστατον. Ἀνόπιν γάρ βραχύ τι τοῦ κατ' αὐτὸν προεβαλόμεθα κέρματος. Τούτων δὲ τῶν δύο ταλάντων τὸ μὲν ἀπονέσει πρὸς θεὸν αὐτὸν, εἰς δὲ ἀναβαίνειν εἰ μὴ αἴσθατο δηλοῦσιν εὐχαῖ· τὸ δὲ πρὸς τοὺς ἑκείνους ἀδελφούς, τοὺς ἡμῖν μὲν ἐλεγχίστους προφυνομένους παραστατοῦντας δὲ ἀλλως τῷ θεῷ, δέ τοι τοῖς καὶ αἱ εὐχαὶ πρὸς ἔκεινον διαπορθμεύονται.

μδ'. Μυστήριον ἐκλαλῶ διμῆν ἱερατικὸν, ἐν τῷ καταμόνας εὐχόμενοι, δὲ λειτουργοῦμεν τὰ θεῖα, θεοκλυτοῦμεν διὰ μνήμης εἶναι τῷ ὑπεραγάθῳ Κυρίῳ καὶ τοὺς μεμνημένους τῶν μενήτων, ὕστε τῇ ἔκεινῃ τῆς εὐχῆς ἑκείνους προσλαμβανομένη παριστῆ τῷ θεῷ ἐμπροσθεν τοῦ κατ' αὐτὸν ἀγιωτάτου βήματος, δοσι τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ μέμνηνται. Οἱ δὲ γε μὴ τοιοῦτοι οὐκ ἐγγίζουσιν ἔκει. Θυρωροὶ οὖν καὶ εὐπαρθῆσαστοι καραστάται, θεοῦ θεράποντες οἱ τοιοῦτοι αὐτοῦ ἀδελφοί. Καὶ τοινυν χρηστέον αὐτοῖς μέσοις τὰ γε εἰς σωτηρίαν οὐδὲ δωρεάν, ἀλλὰ τρία ἀντίδοσιν, τὴν ἐκ θεοῦ. "Α γάρ οἱ ἀδελφοὶ λαμβάνουσι, καὶ τῷ θεῷ μερίζονται, κάντευθεν ἔκεινος ἀντιχαρίζεται, νόμῳ διότι βιαζόμενος πρὸς ἀνταμειψιν. Δῆλον δέ, ὡς κάνταῦθα τῇ ἀγάπῃ συμπαρεισδύεται, αὐτὴ ἀποτελοῦσα καὶ τὰ τοιαῦτα καλά.

με'. Οὕτε γοῦν εὐχὴ δισιῦται διότε τινῶν τοῖς γε μὴ ἀγαπῶσιν, οὐδὲ μὴν ἔλεος. Χρὴ δὲ ἐπιστῆσαι, ὃ ἀδελφοί, διτε ἔλεον ὑμῖν ὑποτίθεμαι, οὐ τὸν ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸν κακονικὸν, τὸν ἀπὸ δικαιουμένου πονημάτος, καὶ

λοιποῦ δὲ οὐκ ἀποτετραμένου περιουσιασμοῦ, τὸν μὴ ἀπὸ κλεμμάτων, τὸν μὴ ἐξ ἀργαγῆς, τὸν μὴ ἀπὸ συκοφαντιῶν καὶ διαδολῶν, μήποτε δὲ οὐδὲ τὸν ἐκ τόκου ἀθέσμου. Ἐλεημοσύνη γάρ τι ἐκ τούτων ἀπρόσδεκτος τῷ Θεῷ, καθὼν καὶ ἡ ἐκ μισθοῦ πόρνης. Ὁ γάρ τοι δρθὸς καὶ ἀπηχριβωμένος ἔλεος ὑπερλίαν φιλεῖται τῷ ἐλεήμονι Θεῷ, ἔλεον ἔθελοντι, καὶ οὐ θυσίαν, τὴν τε ἀλλήν, καὶ οὐχ οὕτως οὐδὲ τὴν τῆς αἰνέσσως, εἴπερ ἐλέφ μὲν καὶ αἴνεσις παντοια ἐπακολουθεῖ. Αἰνέσσις δὲ πολλὰς οἱ πολλοὶ ποιούμεθα ἐλέφ ἀνεπιμίκτους.

μέ. Ἀλλὰ τι μοι παράγειν εἰς προχείρισιν ὑμῖν σμικρολογικῶς τοῦτο, καὶ ἐκεῖνο, καὶ ἄλλο, καὶ λοιπά τινα ἐπ' αὐτοῖς θεοῦ τάλαντα εὐαρθρίμιτα; Φέρε δὴ τὴν δῆλην γάζαν τοῦ μεγίστου βασιλέως ἡμῶν, αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, τὸ θησαυροφυλάκιον, ἐν φπᾶν ἱερὸν κειμήλιον συνεσπείραται καὶ κατεσφράγισται, πιστεύω νῦν· ἐξ οὗ ἔσται ἀναλέξασθαι ὡς πιστούς ὑμᾶς θεράποντας, δόξα εἰς δάνειον βούλεσθε· ἀφ' οὗ λαβόντες, αὐτοὶ τε ἀποκλήσετε τὴν Θεῷ ἀρεστὴν ἀπληστίαν, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ κορδωνῶν ἀρήσετε πάλιν μεστὸν καθὼν καὶ πρότερον. Τὸ γάρ παραδοξότατον ἀπαντες μὲν ἐκεῖθεν ἀρέσονται οἱ τὰ θεῖα διψώντες, καὶ σιτίζονται οἱ κατὰ Θεὸν πεινῶντες· ἡ δὲ τοῦ θησαυροῦ ἀποθήκη δεὶ ἐμπεπλησται, καὶ τοῖς ἔθελουσιν ἐξ αὐτοῦ λαμβάνειν μεμεστωμένη πρόκειται. Φύλαξ δὲ καὶ ταμίας τῆς τοιαύτης πλουσιωτάτης γάζης, τῆς καὶ παντοδαπανῆτον καὶ ἀνελιπούς, ὕστερον μὲν δὲ τῶν θειῶν εὐχαριστῶν καὶ λοιπῶν θειοτάτων ἀποστόλων, ἔτι δὲ καὶ ἱερῶν κηρύκων πληθυσμὸς, πρὸς δὲ αὐτῶν δὲ μέγας βασιλεὺς καὶ θεοπάτωρ Δαυὶδ, δὲ ἐκ τοῦ Θεοῦ τὸν τοιούτον ἀπόκρυφον πλούτον πεπιστευμένος, οὐχ ὥστε τεμιουγεῖν αὐτὸν ἡλίκι ἀνεπισκόπητον διὰ τὸ ἀμετάδοτον, ἀλλ' ἵνα ἐν ἀσφαλεῖ φυλάττων αὐτὸν ποθητὸν ποιηται τοῖς χρήζουσι. Χρήζουσι δὲ πάντως αὐτοῦ οἱ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ ἄνθρωποι, οἱ καὶ τὸν Δαυὶδ ποθοῦντες καὶ τὸν αὐτὸν βασιλεύσαντα Κύριον.

μέ. Ἀλλὰ τις δὲ θησαυρὸς οὗτος, δὲ καὶ ὀλίγος καὶ πάμπολυς, δὲ καὶ βραχὺς καὶ ἀναρθρίμητος, δὲ τῇ ποσότητι μὲν σφιγκτός τε καὶ εὐπερίληπτος, τῇ δὲ ποιότητι πάμμεγας καὶ πάντα κύσμον δλεῖζων ταῖς ἐξ αὐτοῦ ἀγαθοστάσις; Ἰδού συνορᾶτε μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπιστασίας ἀπηχριβωμένης, ὥστε συλλαβεῖν αὐτὸν ἐν βραχεῖ, καὶ εὐπεριλήπτως δράξασθαι· ἐπὶ κέρδει βασιλείας αὐτῆς τῆς τοῦ Θεοῦ· καὶ συναγόθετες εἰς νοῦν, καὶ τὰς ὡς οἷον εἰπεῖν γραμμής τῆς ψυχῆς ἀποτάσσεις εἰς κύκλον στρέψαντες. θντεῦθεν δὲ καὶ ἀποσφαιρώσαντες εὐμενόδως ὡς πρὸς μίμησιν οὐρανοῦ, ἐν φθεὸς ὑπερκαθήλεος πάντα, δοσα ἐθέλει, ποιεῖ, ἐμβλέψατε ταμιεύψ πολυχωρήτω, ἐν φτὸ τῶν ἀρετῶν ἀπατῶν κειμηλιότατη πλάτρωμα. “Βοτι δὲ τὸ πολυτίμητον, φάνται δὲ μᾶλλον πάντιμον τουτὶ δοχεῖον τῶν κειμηλῶν τοιοῦτον· Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν. Σμικρὰ

A canonicam, ab opere bono constantem, non autem ab odiosa copia, non a furtis, non a rapinis, non a delationibus et calumniis, nec unquam ab illicita usura. Ex talibus onim elemosyna, sicut ex mercede fornicationis, accepta Deo non est. Kecta et enim ac perfecta misericordia magnopere Deo placet misericordi, qui vult misericordiam, et non sacrificium, sive aliud, sive etiam sacrificium laudis, siquidem misericordiam laus etiam omnimoda comitatur. Laudes autem multas misericordiae alienas plerique facimus.

B 46. Sed quid ministrando vobis minutatim verbo proferam hoc vel istud, vel aliud, vel totum divinorum talentorum numerum? Age! totum thesaurum maximi regis nostri, ipse Dei, gazophylacium, in quo omnis sacra supellex reposita consignataque est, vobis credam: ex quo vobis tanquam fidelibus servis colligenda sunt, quæcumque velitis ad mutuum promere; a quo sumentes, ipse cupiditatem Deo acceptabilem complebitis, Deique carbonam plenam sicut prius relinquetis. Hoc enim ante omnia mirandum: omnes quidem exinde divina sientes hauriunt, et nutritiuntur, qui secundum Deum esuriunt: thesauri vero promptuarium semper repletum est, et voluntibus ex illo sumere plenum offertur. Custos autem et dispensator hujusmodi ditissimi thesauri, qui cunctas perfecte complectitur opes, ultimo quidem est divinorum evangelistarum cæterorumque divinissimorum apostolorum nec non sacrorum præconum turba, sed ante eos magnus rex et deipater David, cui tales absconditæ concretæ sunt a Deo divitiæ, non ut ministraret illas ad solem pellucidas propter incommunicabile, sed ut tuto custodiens illas desiderabiles faceret voluntibus. Anhelant autem prorsus ad illas magni regis Dei homines, qui David et Dominum qui fecit illum regnare desiderant.

C 47. Verum quis ille thesaurus est, parvus et multus, tenuis et largus, quantitate quidem contractus et circumscriptus, qualitate vero maximus et bonorum ex illo profluentium largitione totum beatificans mundum? En intelligite cum omni attentione ac diligentia, ut brevi concipiatis eum, et perfecte complectamini pro lucro regnum ipsum Dei; et in mentem collecti, atque, ut ita dicam, lineares animæ extensiones in circulum vertentes, exinde vero methodice congregantes tanquam ad imitationem cœli, in quo Deus supersedens omnia, quæcumque vult, agit, inspicere in magnum promptuarium, in quo pretiose asservatur virtutum omnium plenitudo. Est autem istud rerum pretiosarum honorabile vel potius venerandissimum ærarium tale: « Declina a malo, et fac bonum ». • Parva hujus est

* Psal. xxxvi, 27.

circumlocutio: sed inenarrabilis est complexionis potentia. Unum aliquod videtur esse divinum praeceptum: hoc autem est omnium instar. Ab illo omnis virtus pendet: vallis, ut ita dicam, est, in qua confluunt omnis boni fluenta, hoc chrysiten dicere volo: nihil autem sic dicerem excelsi. Est igitur omnis graphicæ chrysitidis purissima vena, nec ignem, nec folles, nec fornacem fusoriam ad probationem volens. Dominicum receptaculum in se cuncta bona gerit, divinique cuiuslibet præcepti vas est: seminarium vite spiritualis universale.

48. Breviter autem vobis, homines Dei, explrandum est verbum, qua ratione Deus inspiravit: « Declina a malo, et fac bonum. » Ecce, gens divina, divitiæ ineffabiles; mutuum sumite. En mare: navigate per illud qui lucrum in divinis quæritis. En scaturigo: haurite. Si vero parva appetet, eo quod brevis enuntiatur, gustate tamen, ut comperiatis vos citius esse fatigandos bibentes, quam ista; non tantum enim non deficiet, sed nec minuetur. Declina a malo, inquit, non hoc vel illo, uno, duabus, tribus, quatuor, pluribus, sed, uno verbo, cunctis. Si vero locutio laconica, brevitate attenuata, locuples dividit nomen, non est hic prædicanda philosophica breviloquentia, qua concipitur infinitas, in hujusmodi prolationibus totum dividens. Hic similiter dicitur: « Declina a malo, declina » ab omni pravitate. Unius enim mali fuga non habet laudem, ubi similia mala ingruunt, sicut nec exhaustio cœni, cum novum aliquod irruit. Declina; dicit hoc tanquam de via, C qua viator non habet, ubi velit, locum quietis obvium. Gradior ergo, non juxta virtutem, sed per viam abducentem ad malum. Declina, quod est, dirumpe lineam istam rectam et accuratam, et retro versus sequere viam abducentem ad bonum. Et ita sane salvus eris.

49. Hanc autem declinationem operatur efficacia virtutis, efficacia charitatis Deo convenientis et acceptæ, efficacia justorum operum, efficacia simplicitatis et prudentiæ, justitia, virilis animus adversus bellum diabolicum, veracitas, misericordia, æquitas, auxilium eagentibus præstatum, quod etiam est misericordiæ genus; non D inaniter et curiore satagere, cum opus est simplicitate, conventiones in veritate sicuti coram Deo signare; custodire indelebilia in veraci anima, quæcumque scribuntur, et sic non frustra crucis apponere typum, et aliquo modo dicere velut olim: « Tolle, crucifige⁷ » fratres, quos venerando crucis signaculo decipimus; non inferre damnum sive per novam injustitiam, sive non reddentes concreditum, sive mutui sive depositi titulo, sive ad aliquem

A τούτου ἡ περιγραφὴ, ἀλλ’ ἀμύθητος ἡ τῆς περιοχῆς δύναμις. Ἐν τι δοκεῖ παράγγελμα θείον αὐτὸν εἰναι· τὸ δέ ἐστι τὰ πάντα. Τούτῳ ἀρετὴ πᾶσα ἐγκρέμαται· μισγάγκειά τις αὕτη, ἐν τῇ σύρροιᾳ παντὸς ἀγαθοῦ. Ἐβέλω χρυσίτην εἰπεῖν αὐτό· εἴποιμι ἂν οὕτως οὐδὲν ὑψηλόν. Ἐστι γοῦν πάσης γραφῆς χρυσίτιδος μεταλλείας ὑπερκάθαρος, ἐθέλουσσα οὗτε πῦρ, οὔτε φύσας, οὔτε χόνα πρὸς ἀναγνώσειν Δεχάς Κυριακὴ αὕτη καὶ δεξαμενή καλῶν ἀπάντων, δοχείον ἐντολῆς ἀπάσης θείας, δποίαν δὲ εἴποι τις· πανσπερμία πνευματική.

μη'. Καὶ ἐστι διὰ βραχέων δμῖν, ὡς ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, πειράσασθαι τοῦ λεγομένου, ὡς δὲ θεὸς οἱδεν ἔμπνεειν· « Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησον ἀγαθόν. » Ἰδού πλοῦτος οὗτος, ὡς θεῖς λαὶ, ἀνεκδιῆγτος· Ἐκδινείτεσθε. Ἰδού θάλασσα, καὶ πλέετε δὲ αὕτης, οἱ τὰ θεῖα φιλοκερδεῖς. Ἰδοὺ πηγὴ, καὶ ἀρέσεθε. Εἰ δὲ βραχεῖα προφανεῖται, δτι καὶ δλιγη προφέρεται, ἀλλὰ γεύσασθε, ἵνα γνῶτε, ὡς θάπτον ἐν ἀποκάμητες ὑμεῖς πίνοντες, ἥπερ αὕτη οὐ μόνον οὐκ ἐπιλείψει, ἀλλ' οὐδὲ ἐλαττωθήσεται. Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, φησὶν, οὐ τοῦδε ἡ ἐκείνου, τοῦ ἴνος, τῶν δύο, τῶν τριῶν, τῶν τεσσάρων, τῶν πλειόνων, ἀλλὰ εἰς ἐπειν, ἀπάντων. Εἰ δὲ ἡ φράσις ἰσχυρομένη τῇ βραχυλογίᾳ μερικεύει τὸ πλουτοποιὸν δνομοῦ, οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα παρβήσιάσθαι σμικρολογίαν φιλόσοφον, δι' τοῦ ἡ ἀστριστία δπονοεῖται, ἐν ταῖς τοιαύταις προφοραῖς μερικεύουσα τὴν δλετητα. Ομοιόν ἔστιν ἐνταῦθα εἰπεῖν. Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, ἔκκλινον ἀπὸ πάσης φαυλότητος. Ἐνδιό φυγὴ κακοῦ οὐκ ἀν ἔχει ἔπεινον, δτε τὰ συγγενῆ ἀντεισέρχεται, καθὼδὲ οὐδὲ ἐξάντλησις βορδόρου, δτε ἔπειρος ἐπεισέρει. Ἐκκλινον, φησὶ, τοῦτο, ὡς ἐπὶ δόο, ἦν δὲ βαδίζων οὐκ ἐπιτυγχάνειν ἔχει οὐ φέλει καταλύματος. Βαδίζω οὖν, φησὶν, οὐ κατὰ ἀρετὴν, ἀλλὰ τὴν ἀπάγουσαν ἐπὶ τὸ κακόν. Ἐκκλινον, δπερ ἐστι, κατακλάσθητι τῆς τοιαύτης δρθῆς καὶ εὐθείας, καὶ πλαγίασας γενοῦ τῆς ἀπαγούσης εἰς τὸ ἀγαθόν. Καὶ οὕτω δηλαδὴ σωθήσῃ.

μθ'. Ποιεῖ δὲ τὴν τοιαύτην ἔκκλισιν ἡ κατὰ ἀρετὴν ἐνέργεια, ἡ κατὰ ἀγάπην θεῷ πρέπουσαν καὶ ἀρετουσαν, ἡ κατὰ δικαιοπραγίαν, ἡ κατὰ τὸ ἀποκήρυξιν, ἡ κατὰ τὸ σῶφρον, ἡ δικαιοσύνη, τὸ ἀνδριζεῖσθαι κατὰ πολέμου δαιμονικοῦ, τὸ ἀληθίζεσθαι, τὸ ἔλεον, τὸ δικαιοπραγτεῖν, τὸ βοηθεῖν τοὺς ἀνδεστιν, δ καὶ αὐτὸν ἔλεου εἶδος ἔστι· τὸ μὴ πειρεγγέσθαι, δποι καὶρὸς ἀπλότητος, τὸ συμβολαιογράφειν πρὸς ἀλγειαν ὡς ἐνώπιον θεοῦ, καὶ φυλάσσειν ἀεράλειπτα ἐν ἀληθευόσῃ ψυχῇ, δοσ ράφεται, καὶ μὴ μάτην οὕτω σταυρικὸν τύπον προβάλλεσθαι, καὶ οὕτω τρόπον τινὰ λέγειν καὶ ἡμᾶς· Ἄρον, δρον, σταύρωσον τοὺς ἀδελφοὺς, οὓς ἀπατῶμεν τῷ τιμῷ στενυρικῷ προβλήματι· τὸ μὴ ἀποστείν εἴτε κατὰ ἔπειρον, εἴτε πρὸς δάνειον, εἴτε παραθήκης λόγῳ, εἴτε πρὸς χρεῖαν τινὰ· τὸ μὴ παρασπᾶσθαι γῆν

⁷ Joan. xix, 15.

άλλοτραν, καὶ αὐτὴν μῆτε ἰδιωτικὴν, τῷ παντὶ δὲ Α usum; non alienam arripere terram sive privatam, sive, quod omnino gravius est, sacrī dicatam.

ν'. Τοῦτο δὴ τὸ ἱερουσαλικὸν. Χρή γὰρ ἐνθυμεῖσθαι τὰ παρὰ τοῖς Ἐλλησι τεμένη, ὅποσα ἔκεινοι μὲν ἀφίσουν δάκμοιν· οἱ δὲ αὐτὸι εἰδότες, ὅμματα μόνον ἐπεφύτευταις αὐτοῖς, ὡς εἰς ὥστα ἀπλῆν εἴτε καὶ θαῦμα, πόδας οὐκ ἐπέβαλλον, ἀλλὰ παρέτρεχον εὐλαβῶς, ναὶ ὡς αὐτοὶ ἐνόμιζον, ἱεροπρεπῶς. Εἰ δέ γε ἄλλως ἐποίησαν, εἶχεν ἀν αὐτοὺς νόμιμος τοῖς τότε φίνατος. Τὸ δὲ μεῖζον· καὶ ἀνετον ζώων ἀγέλαι τοῖς τοιούτοις ἀνετρέφοντο τεμενίσμασι, καὶ ήσαν ἄσυλα καὶ αὐτά· καὶ πρέπερον ἀν κατέφαγε τις ἴδιαν σάρκα, ἥπερ ἔκεινων ἦφαστο.

να'. Νῦν δὲ ἀποθεοῦσθαι δοκοῦμεν, εἰ τὰ ἔκκλησιαστικὰ νοσφιζόμεθα. Πολὺς ἐν ἡμῖν δὲ λόγος τό· Καὶ τὶ δῆμοτα δὲ θεός καὶ οἱ τοῦ θεοῦ ἄγιοι τῶν τοιούτων δέονται, οἱ μῆτε σπείροντες, μῆτε θερίζοντες, μῆτε τρώγοντες, μῆτε πίνοντες; Εἰ δὲ χάριν ἄλλων ταῦτα, ήνα οἱ πάντες, φασίν, ἐκ τῶν τοιούτων ἀποτρέφωνται, ίδοι τὴν μεῖς πτωχοῖ, οὐ καθίζομεν αὐτὰ καὶ θρεψόμεθα; Ήλεεινοὶ τοιούτοις ἀδελφοί· οὐκ οἰδατε, θεοῦ καὶ τῶν θείων καταπαζόντες· οὐδὲ ἐνθυμεῖσθε, μεῖζονας ἁυτοὺς τοῦ θεοῦ καθιστῶντες, εἴπιρ δικεῖς μὲν ἀποχαρισάμενοι τὰ δῆθεν ὑμέτερα φίλοις η̄ συγγενέσιν η̄ ἄλλως οἰκείοις, οὔτε θέλετε, οὔτε δύνασθε αὐτοῖς αὐτὰ κτήσασθαι ἀναλαβόμενοι· τὸ μὲν, ήνα μὴ φευδεῖς φανεῖτε καὶ ἄστατοι καὶ παλιμβολεῖ, τὸ δὲ, δτι πτοεῖσθε τὸν τὰ τοιαῦτα κολάζοντα νόμον καὶ τὰ ἔξ αὐτοῦ τίμηδα· τὰ δὲ τῷ θεῷ καὶ τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ ἀποχαρισθέντα καθαριάζοντες, οὐ λογίζεσθε παροργίζειν ἔκεινους, οὐδὲ εὐλαβεῖσθε δικιοτάτην ἄμυναν· ἀλλὰ τὴν τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν, δοσ καὶ ἀσπίδα στερβάν ὑποδύντες, τοξάζεσθε κατὰ τῶν αὐτοῦ ἵερων καὶ ἵερων. Εὔχολμεθα, μὴ πάλιν ἐκθυμώσωμεν αὐτόν. Εἰ γὰρ αὐτὸι γένηται, τότε μαθήσεσθε ἀπ' αὐτῶν ἔργων, οἵος ἔκεινος τὴν ἀγνάκτησιν· δις καθάπερ οὐ φιλεῖ κλεπτόμενος, οὕτως οὐδὲ ἀρπαζόμενος. Τοῦ Κυρίου η̄ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς· ἔχετω οὖν ἔκαστος, δοσον θεόθεν ἔλασσεν, ήνα μὴ ἀδικῶν οὐ πάθοι· εὐλογίαν.

νδ'. Ἄλλ' ἐπερ ἐλέγομεν, ποιεῖ, ἔκκλισιν κακοῦ καὶ τὸ δουσιοράντητον, καὶ τὸ ἀδλάσφημον, καὶ η̄ ἐν δέοντι εὐλογίᾳ, καὶ τὸ μὴ καταμαρτυρεῖν ἐπὶ φεύδεστ, καὶ τὸ χαρέμ μετὰ τῶν ἐπ' ἀγαθοῖς χαιρόντων, καὶ χλαζεῖν μετὰ τῶν ἐφ' οἷς χρή χλαισάντων, καὶ τὸ [αὐτῇ] θηρωδῶς ἐπεξέρχεσθαι καὶ κολάζειν ἀφρότα τοὺς πτελοντας· έτι δὲ καὶ τὸ ἀπορουμένοις τὰ γε εἰς συμβουλὴν ὑποτιθέναι τὰ ξύμφορα, καὶ οὕτως ὑπεξάγειν αὐτοὺς βόθρῳ ἀπωλεῖας. εἰς δὲ ἐμπίπτουσιν οἱ ἀπρομηθέστεροι.

νγ'. Ἔκκλισις κακοῦ ἐπισημοτάτη καὶ η̄ τοῦ δανεισμένος, πρῶτα μὲν η̄ θεοπαράδοτος, καθ' η̄ ἐπαινεῖται καὶ δὲ τὸ ἀργύριον αὐτοῦ μὴ διδοὺς ἐπὶ τόκῳ· δευτέρῳ δὲ λόγῳ η̄ νομική. 'Ο μῆτε κατέκεινην, μῆτε κατὰ ταύτην δανείζων, εἰ καὶ βαρὺς

Α usum; non alienam arripere terram sive privatam, sive, quod omnino gravius est, sacrī dicatam.

50. Hoc sane sacrilegium est. Oportet enim in mente habere quod apud Græcos ea loca sunt sacra, quæ ubicumque dæmonibus dedicabantur. Hoc vero scientes, oculos tantum, ut ad simplicem visum aut admirationem, in ea conjicentes, pedes ibi non ponebant, sed religiose, et, sicut ipsi putabant, rebus sacrī congruerent transibant. Aliter autem si fecissent, morti tunc legibus probatae fuissent obnoxii. Hoc autem majus: errantes libere greges animalium in talibus entriebantur nemoribus, et ipsa erant inviolabilia: potiusque propriam aliquis manducasset carnem, quam in illam anum injecisset.

51. Nunc autem apotheosim participare videmur, si ecclesiastica subripiamus. Multus inter nos hujusmodi sermo: Ecquid Deo Deique sanctis, qui neque serunt, neque metunt, neque manducant, neque bibunt, talibus opus est? Si propter alios autem ista sunt, ut egentes, inquieti, ex illis nutriantur, ecce nos pauperes, non illa accipiemus et nutriemur? O miserandi bujusmodi fratres! Non videtis quod Deum et res divinas luditis? Non animadvertis, quod vosmetipsos Deo majores constituitis, siquidem vos, cum de vestris, aliquam contulistis gratiam amicis, vel cognatis, vel quibuscumque familiaribus, neque vultis, neque potestis ea denuo resumentes possidere; tum, ne fallaces et mobiles et versatiles appareatis, tum quia timetis legem talia punientem ipsiususque mulctam; ea vero quæ Deo et sanctis ejus donata sunt, rapientes, non timetis illos ad iram excitare, nec justissimam reveremini vindictam, sed Dei benignitatem, veluti scutum inviolabile, subeentes, adversus sacerdotes ejus et sacra tela jacitis. Deprecemur, ne rursus illum irritemus: si enim istud fieret, tunc ipsis operibus discretis, qualis in indignatione ille sit, qui, sicuti nec fures, ita nec raptore amat. « Domini est terra et plenitudo ejus⁸, » Habeat igitur unusquisque quod a Deo accepit; ne reus injustitiae benedictionem non sentiat.

52. Verum quod dicebamus, declinationem a malo facit etiam irreprehensibilis conversatio, immunitas a conviciis, in necessitate benedictio, falsum non ferre testimonium, gaudere cum de bonis gaudentibus, flere cum de flebilibus plangentibus, non sævire punireque crudeliter eos qui facinora commiserunt, neconon consilio egentibus utiliter auxiliari, et ita eripere eos ex perditonis abyso, in quam decidunt qui minussunt prudentes.

53. Præclarissima quoque declinatio mali est mutui commodatio, primo quidem ea quæ a Deo tradita est, juxta quam laudatur et ille qui pecuniā suā non dedit ad usuram; secundo autem, quæ a lege præstituta est. Qui nec secundum illam,

* Psal. xxiii, 1.

nec secundum istam fenerat, etsi grave sit dictu, tamen veritati parens, dico, quod reprehensibiliis et execrabilis est. Ego vero reputo qualiter agant cupidi fenoris, cum multa sint fēnora vel fetus. (Fetum enim ferunt non tantum homines, sed et omnes animalia, praeferunt vulturum genus; dicitur porro etiam terra mareque fetus producere; fetus vero mens ipsa præbet, naturales suos fructus; et porsus extensus est nomen fetus seu fēnus.) Illi autem privatim istud assumunt ad aliquid particulare de suo misero fetus, quod neque natura neque hominum integritas novit, Deus autem prohibuit. Largum igitur illis et multum et clarum hoc: Da mibi fetus (vel fēnus) meum. Qualem, fenerator? Quem tu genuisti, vel quem ancilla tua genuit, vel quem peperit filia tua, vel bos, vel equa? Non, inquit, sed argenti mei fetus. Mercenarium autem, sodes, tuum argentum est, ut etiam generare valeat. Videris, inquit, debitor, irridere mibi, sed da mihi fēnus meum. Hic autem si non gravior, at certe risibilior est sermo, feneratoris, illis quæ querit orbati scilicet: Fetus perdiderun me non soluti. Ergo tandem, fenerator, non est tibi dominicum illud bonum. Dominus enim fetus non perdit, sed ditat majoribus accessionibus, et beatum honoratumque facit; sed fetus iste perdit, ut tu dicis. Perdit enim te quatenus ad animam, illum autem qui tibi subjicitur quatenus ad vitam: quod absit! Sed et cum aliquis, ne fetus (aut fēnus) dicat, pudore prohibitus, hunc commodum vocat, ambiguitatis locum istum ipse reperiens, tunc aliquis, emisso risu certe gravissimo, deinceps quibusdam dictis a sanctissimo David assumptis, dicet: Quod commodum in argento tuo, quod te demittit ad perditionem? O dolosus fenerator, usquequo talis eris? Dolosum enim appello te recte, necnon consequenter copulanti talia magno prophetæ ac regi, qui loco, ubi de fēnore agitur, sic exprobrat: usura et dolus maiestate exercentur in plateis, utpote dolo ubique fēnus comitante. Simili namque modo et fēnore commodantes.

54. Sed quoniam et alias multa de tali malo hortatus, nihil profeci, quin etiam adeuxi malum, et prauales animæ meæ dolores fēnus magistralem ut in formem fetus, produxerunt ad lucem; tibi soli, qui magna cunctaque potes, Domine, committo, ut abortiri facias huncce validum fetus, diabolicam productionem, cupiditatis partum, qui fratres rustice odit, qui inimicus est Dei Deoque odiosus.

55. Præter jam dicta malum etiam declinat qui maledicuum diffidetur, qui calumiatorem repellit, qui non scrutatur hominum vitas absque necessitate nec rem ad se non pertinentem sive secundum spiritum, sive secundum carnem; qui dolum in negotiis non exercet, qui regulam in servitatem non redigit; qui non leges calcat; qui seniorem honorablemque se non solum primas tenere sinit, et illi

A δ λόγος, ἀλλ' ὅμως λέγω, πεπόθως τῇ ἀληθείᾳ, διτι ἐπιφατός ἔστι καὶ ἐπιφρήτος. Ἐγὼ δὲ συννοούμενος καὶ ὄπως οἱ τοκογλύφοι, πολλῶν ὄντων τόκων (τίχτουσας γὰρ οὐ μόνον ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ζῶον ἀπαν, δίχα γε τοῦ κατὰ τοὺς γῦπας φύλου· λέγεται δὲ καὶ γῆ τίκτειν καὶ θάλασσα· τίκτει δὲ καὶ νοῦς γεννήματα προφυῆ· καὶ ὅλως πεπλάτυνται τὸ δόνομα τοῦ τόκου) — οἱ δὲ ἰδιασταν αὐτὸς κατά τι ἐξαίρετον ἐπὶ τοῦ κατ' αὐτὸὺς δύνατέκου τόκου. Οὕτε δὴ ϕύσις οἰδεν, οὔτε δὴ κατ' ἄνθρωπον ὀρθότης, καὶ δὲ θεός δὲ ἀπηγόρευε. Πλατὺ γοῦν αὐτοῖς καὶ πολὺ καὶ τρανεῖς τός· Δός μοι τὸν τόκον μου. Ποιὸν, ὡς δινειστάς δὲ σὺ ἐγέννησας, δὲν δὲ δὴ παιδίσκη σου, ὃν δὲ δὴ βρυγάτηρ σου τὸ δ βοῦς σου δὴ Ιππος; Οὐ, φησίν, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἀργυρίου μου. Θετικὸν δὲ, ὡς ἄνθρωπε, τὸ ἀργύριον σου, ὥστε καὶ γεννῆν. Καταγελᾷν μου, φησίν, ξοικας, ὡς χρεῶστα. Σὺ δὲ δός μοι τὸν τόκον μου. Τούτου δὲ εἰ μὴ βαρύτερον, ἀλλ' οὖν γελοιότερον νότιμα δικαιεῖσθαι, στερομένου ὃν ζητεῖ τός· Οἱ τόκοι ἀπώλεσάν με, μὴ διδόμενοι δηλαδή. Λοιπὸν ἄρα, ὡς τοκιστὰ, οὐκ ἔστι σοι κυριακὸν τοῦτο τὸ ἀγαθόν. Οἱ Κύριος μὲν γὰρ οὐκ ἀπόλλει, ἀλλὰ καὶ πλουτίζει μείζοις ἐπιθυμίαις, καὶ εὐδαιμονίζει καὶ τιμῇ· δὲ τόκος οὗτος ἀπόλλυσι, καθὼς σὺ φέρε. Ἀπόλλυσι δὲ σε μὲν τὰ ἐς ψυχὴν, τὸν δὲ καταβαλλόμενόν σοι αὐτὸν τὰ ἐς ζωὴν, ὡς μὴ ὥφελεν. Ἄλλ' δέτε καὶ αἰδούμενὸς τις τόκον εἰπεῖν, ὁφέλειαν αὐτὸν καλέσει, πολυωνυμίας τόπον τοῦτον αὐτὸς ἐξευρών, τότε δὴ γελάσας τις πρὸς βαρύτητα, εἰτα καὶ παραφράσας ἐκ τῶν τοῦ ἀγιωτάτου Δαυΐδ ἔρει. Τίς ὥρεται ἐν τῷ ἀγρυψίῳ σου, ἐν τῷ καταβιβάζειν σε εἰς διαφθοράν; Ζητεῖ δὲ τοκογλύφες ἄνθρωπε, μήχρι τίνος τοιούτος ἔστι· Δόλον γάρ σε ἀποκαλῶ εὐθυδόλως καὶ ἀκολούθως τῷ συνδιάζοντι τὰ τοιαῦτα μεγαλεῖ προφῆτη καὶ βασιλεῖ, ὃς διειδίζει τόπον, ἔνθα τόκος, καὶ τόκος καὶ δόλος παρθησάζεσθον ἐπὶ τῶν πλατειῶν, ὡς ἐπακολουθοῦντος πάντως καὶ δούλου τῷ τόκῳ. Ψεύδονται γάρ δομολογουμένως τέ τε ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ θεόν ἀγάπην οἱ ἐπὶ ἀθέσμῳ τόκῳ δινεῖσθεται.

C in ceteris divinam charitatem mentiuntur illico

νδ'. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἄλλοτε πολλὰ παραινέσσει τῷ τοιούτῳ κακῷ. ἀνύσσει ἔχω οὐδὲν, ἀλλὰ που καὶ προσεπιέξῃσα τὸ δεινὸν, καὶ μοι αἱ τῆς φυχῆς ἀδινεῖ τόκον διδασκαλικὸν ἐξέφρην, οἷα καὶ τινα μύθον σοὶ μόνῳ μεγαλοδύναμε καὶ παντοδύναμε εἴριε, ἀνατιθημι ἐξαμβλῶσαι τὸν ἀδρὸν τοῦτον τόκον, τὸ δαιμονικὸν γέννημα, τὸ τῆς πλεονεξίας ἀποκόμα, τὸ ἄγριον, τὸ μισάδελφον, τὸ καὶ μισόθεον καὶ θεομιστές.

D νέ. Ἐτι πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἐκκλίνει κακὸν καὶ δ τὸν συκοφάντην ἀποκροσποιούμενος, καὶ δ τὸν ἀνδιαβάλλοντα παρωθούμενος, καὶ δ μὴ ἔρευνῶν ἄνθρωπων βίους εἰς οὐδὲν δέον καὶ μηδὲν αὐτῷ προσῆκον οὔτε κατὰ πνεῦμά, οὔτε κατὰ σάρκα· δ τὴν πραγματείαν ἀδολεύοτος· δ μὴ τὸν κανόνα κατεδουλούμενος· δ μὴ τοὺς νόμους καταπατῶν· δ τῷ πρεσβυτέρῳ αὐτοῦ καὶ τιμιωτέρῳ μὴ μόνον δδοῦ παρα-

χωρῶν καὶ καθεῖδρας ὑπεξιστάμενος, πολλῷ δὲ πλέον μηδὲ κατεναίδευμένος τοῦ τοιούτου, ἀλλὰ καὶ λαλοῦντος αὐτοῦ σιωπῶν, καὶ ἀγαθὸς μὲν εἰπόντος πειθόμενος, πταίσαντι δέ τι συγγνωμονῶν διαχριτικῶς· οἵτις καὶ δὲ τὸν ὄπωσοῦν πλανῶμενον ἐπιστρέφων ἐφ' ὄποσονοῦν, καὶ ἐνάγων εἰς τὴν δρυῆν· καὶ δὲ πρὸς τὸ ἔρωτῶμενον ὅρθως ἀποκρινόμενος, καὶ μὴ κατὰ ὑπόχρισιν, θητὸς μὲν ἀληθινὸν φῶς, ηὔτοαλήθεια, δὲ Θεὸς μισεῖ. δὲ τοῦ σκότους ἄρχων ὑπερφιλεῖ διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν δμοῖον.

νζ'. "Ἡ γάρ οὐ σκοτεινὸν πᾶσα ὑπόχρισις, δίχα γε τίς λογικῶς παραδεδομένης; οὐ μίμησις ψιλῆ ἀγαθοῦ, καὶ πλέον οὐδέν; Ὁργανον ἀπάτης αἴτη, ὑπόξυλος καλλονή, ἄγαλμα πονηρίας, ρυπαρὸν μὲν τὰ ἔνδον καὶ ὑπομόρχθηρον καὶ κιβδηλὸν, τὰ δὲ προφαινόμενα πεδικαλλὲς, καὶ οὐ κατὰ τι χολοβάρινον, ἀλλὰ ἀμυδρὸν τι προλάμπον χρυσέριστον στιλπνότητη. Λάκκος αἴτη κατηγνθισμένος ἐπὶ ἀπωλείᾳ τῶν περιπεσούμενών· ψυχῆς ἐκπορνεούσης μόρφασμα· κακία οὐ πουλος, ἀρετὴν ἐπιφαίνουσα διαβόλῳ αὐτεκελον· ψεῦδος ἔνσαρχον· λιμήν φρίσσων λίθοις ὀξέσιν ὑφάλοις· παγὶς εὐπρόσωπος· χαροπὸν θηρίον, οὐ τῇ κατ' ὅψιν χαρῷ τὸ τῶν δόδωντων ἀντιφωνεῖ κάρχαρον. Ὁρθότητος αἴτη ἐμπαίκτρια, οἷς ἀεὶ πλαγιάζει, τὰ πολλὰ δὲ καὶ κύκλῳ περιπατεῖ ἀσεβῶν δίκην, κατὰ τὸν Ψαλμῳδὸν. Ἀγάπης χρυπτὸς ἐπίσυλος, οἷς ὑφειμένη, κατὰ τὸν εἰπόντα, ὡς ἔχιδνα λανθάνουσα, ἐκπίνει τὸν ἄνθρωπον. Ἀλώπηξ πλήρης μὲν δόλου, ἀπατῶσα δὲ τοὺς ἀπλούς, τὰ πλειά δὲ τοὺς εὐηθικώτερους, οἷς νεκρικῶς ἐκυτήν κατευνάζει. Αἴτη, πρὸς αἰνίγμα φράσαι, τὸ πᾶν ἔστι καὶ τὸ μηδὲν· ἔκεινο μὲν, οἷς τεχνάζεται, τὸ δὲ, οἷς ἐργάζεται. Βούλεται μὲν γάρ θεῖον τι εἶναι, καθότι καὶ διγιον, ἀπεκβαίνει δὲ εἰς αἰμονα κακοποιὸν καὶ μὴ εἰδότα, δὲ τι ποτὲ ἔστι τὸ ἀγχόνη τῆς ὥρθότητος; δὲ καὶ ἄλλως, εἰδότα μὲν, δικνοῦντα δὲ χρῆσθαι αὐτῇ. quid divinum et sanctum: desinit autem in dæmonem pravum ac nescium quid sit rectitudinis bonum; aut certe scientem quidem, non autem exercentem.

νζ'. Ψευδάνθρωπος ἄνθρωπος δὲ ὑποκριτής, ὡς δὲ καὶ δαιμονῶν λεχθεὶ ἀν καὶ δαιμονάνθρωπος. Καὶ Ἀργος μὲν δὲ θυριλούμενος, οἷα πανόπτης, οἰδαμεν δύοισι λόγῳ τοιούτος εἶναι πλάτεται· δὲ δὲ ὑποκριτής ἄλλο τι φέρει ξενίζον. Ψεύδεται γάρ δὲ τῷ σώματι, τῷ ἐπικύψει τῆς κεφαλῆς, τῷ ἐννεύσει τῆς δύσεως, τῷ μειδιάματι, τῷ γελάσματι, τῷ φιλήματι, τῷ λακτιῃ, τῷ πνύσματι δὲ κατάπτυστος· συνόλως εἰπεῖν, τῷ παντὶ προσώπῳ, τῇ βαθεῖᾳ προσκυνήσει, τῇ τοῦ δεσμασμοῦ ἐμπλοκῇ, τῇ τῶν χειρῶν ἐμβολῇ, τῇ τῶν τριχίνων περιβολῇ, τῇ μεταδόσει, δέ τε που καὶ ἔλεσι τὸν ἐπαιτοῦντα· τῇ τῶν γονάτων κλίσει ὡς εἰς προσευχὴν· τῷ παντοδαπῷ τοῦ βαδίσματος. Οὔτε γάρ σεμνῶς βαδίζων, πρὸς ἀλγήθειαν αὐτὸς ποιεῖ, οὐδὲ μὴν σπεύδων, δέ τινι βοηθεῖν προσποιεῖται. Τὰ μέντοι περὶ γαστέρα, καὶ εἰς τι ἔχόμενον, πεφυλάχθω σιγῇ, ὡς ψυχή, οὕτω τὴν καλὴν ἀγρειοῦσα πλάσιν, καὶ τὸν καλὸν ἄνθρωπον ψεύδουσα.

νη'. "Ἔχω δεῖξας ήδη τρανῶς, οἷμαι, δέ τι ἔκκλινει τὴν κατὰ ψυχὴν κακότητα καὶ δὲ μηδέν τι ποιῶν

A de sedili cedit, sed quod multo prestat nihil non veneranter agit in illum, verum etiam illo loquente tacet, et bona quidem dicenti obedit, aliquid autem peccanti indulget prudenter; qui etiam quomodo docunque errantem, prout res volunt reducit et in viam rectam dirigit; quid ad interrogata reote respondet et non per hypocrisim, quam quidem lux vera, ipsa veritas, Deus odit, princeps autem tenebrarum ob similitudinem sui maximopere diligit.

56 Numquid enim tenebrosum quid non est omnis hypocrisis præter eam quæ logice tradita est? annon vana boni simulatio prætereaque nihil? Hæc deceptionis instrumentum; conficta pulchritudo, malitia simulacrum, sordidum quidem B interius et parvum et adulteratum, exterius vero per pulchrum, et non secundum quid bilis colore flavum, sed subobscurum quid aurea claritate prælucens. Hæc laqueus floribus exornatus ad perditionem supervenientium; animæ fornicantis imago; pravitas dissimulata; ingenium diabolo prorsus simile ostendens; mendacium incarnatum; portus rupibus acutis in mari latentibus horrescens: laqueus speciosus; vultu ridenti fera, cujus faciei visus hilaritate dentium acris acies pugnat. Rectitudini hæc irridet, quippe quæ semper obliquo utitur quidem motu, plerumque vero circuitu, impiorum instar, juxta Psalmistam, obambulat. Charitatis latens insidiatrix, quatenus humiliis, iuxta proverbium, sicut vipera latitans exsagit hominem. Vulpes repleta dolo, et simplices et plerumque simplicissimos quosque decipiens, quamdoquidem se, velut cadaver, quiescentem singit Hæc, ut more vulgari loquar, totum est et nihil: illud quidem, quantum ad artes, hoc autem quantum ad opera. Etenim vult quidem esse aliquid divinum et sanctum: desinit autem in dæmonem pravum ac nescium quid sit rectitudinis bonum;

C aut certe scientem quidem, non autem exercentem.

57. Homo mendax est hypocrita; quasi vero dæmoniacus dici potest et homo-dæmon. Et quidem Argus celebratissimus, qua omnia videns, quali modo talis esse singatur, novimus: hypocrita vero aliud quid gerit extraneum: mentitur enim toto corpore, capitilis nutu, oculorum obtutu, dulci risu, cachinno, osculo, loquela, sputo, conspuendus ipse; uno verbo, tota facie, profunda salutatione, oscularum implicatione, manuum injectione, crinum circulis, largitione, si forte mendicantis miseretur; genuum velut ad orationem flexione, toto gressus habitu. Nec enim cum decenter graditur, uel quando frestitat, alicui succurrere præ se ferens, juxta veritatem facit. Quod autem attinet ad ventrem et partes annexas, prætereatur silentio, o anima, sic pulchram deturpans plasmationem, et pulchrum hominem mentiens.

D 58. Jam evidenter demonstrasse mihi videor illum animæ malitiā devitare qui nihil ex hypocrisi,

sed *juxta veritatem agit*. Nec enim aliquid com- A mune est soli cum tenebris, nec veritati cum hypothesi; ipsi autem est oppositio quæ medium et concordiam nescit. Ille etiam procul declinat a malo, qui non dividit amicos, inter inimicos autem pacem nectit. Illud enim factum opus est hominis, postea autem Dei, qui viviscat, qui Deus est unitatis: in eodem loco statuendus est qui non excitat inimicitiam, nec scintillam animat et inflammat velut ad incendium.

59. Quare vero mei meæque potestatis oblitus, conor subjecti thesauri describere selecta, quibus vitandum est malitiam? Sumite vos gazam, et circumneentes eam augete et quæ vobis utilia sunt quærite. Nihil invenietis ex omnibus quod non sit ad vestrum commodum, ad utilitatem spiritualem, ad omne bonum. Conjungite vero cum hoc: « Declina a malo, » et istud connexum talentum, cui divinum ac vere regium est signaculum: « et fac bonum. » Non enim, *juxta sacram explanationem*, sufficit a malo declinare, nisi quis in bonis operibus exerceatur.

60. Hoc porro ita dico non ut simplicem et indivisam sententiam; sic enim distingo: Qui virtutibus quidem deditus est, et omnibus bonis refertus, sed tamen habet ut homo quoddam malitia parapagma, et a tali malo declinat, sufficeret ei sic agere; tunc non hasce voces audiret: « Et fac bonum. » Jam enim fecit: et cum jam fecerit, non cessabit aliquid ulterius adipisci, tanquam alia quidem adeptus bona; sed ex illa forsitan horatione: « Unum tibi deest » istud inquirens, ex quo a priori malitia, sicut aliquo muro intercludatur, et ita tanquam ex se naturaliter in bono simul ac in mali declinatione stabilitus. Si vero quis non dives bonis, nocentem abjiciat malitiam, per quam pauper est et egens omni bono, prorsus a malo declinans, habet necessitatem adjungendi tali divino talento etiam secundum, ne bono destitutus, imperfectus sit homo, divinum vas vacuum, domus Dei non polita, informis materia, bonum non pulchrum, ideoque non desiderabile, ut autem accurate dicam, omnis quidem virtutis alumnus, sed ab una quadam, propter malitiam impedientem, abstinent. Deinde ille quidem qui declinavit malum, et bono nuper adepto inhæsit, luctamen ac necessitatem habet non solum simpliciter faciendi, sed etiam continue faciendi bonum, ut non faciliter et cito tali bono orbetur, sed firmans illud ad perseverantiam ex nuper imperfecto, solidus virtutis possessor fiat. Alias autem est dicendum, quod omnis homo, qui declinat a malo, protinus etiam facit aliquid bonum. Quale? Hoc ipsum sane, a malo declinare.

61. Ego vero propheticum et regium numulum hic immutans, non falsi monetarii instar sed per mutationem, placenter et ipsam summo regi Deo,

δποκριτικῶς, ἀλλὰ πρὸς ἀληθειῶν. Οὗτε γάρ ἡλικοὶ τι πρὸς τὸ σκότος, οὔτε τῇ ἀληθείᾳ πρὸς τὴν ὑπόκρισιν· ἀλλὰ ἀμεσολάβητος αὐτοῖς ἔστιν ἡ ἀντίθεσις, οὐ γινώσκουσα σύμβασιν. Ἐτὶ μαχράν ἐκκλίνει κακοῦ καὶ διῆτε φίλους διασπῶν, καὶ τοῖς ἐχθροῖς δὲ σπονδὰς πραγματευόμενος. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ φάκτον ἔργον ἀνδρὸς, τὸ δὲ δεύτερον Θεοῦ, τοῦ ζωδότου, τοῦ τῆς ἐνώσεως διοικέντας τόπῳ καὶ διῆτε φίλων προσυπανάπτων, καὶ σπουδὴ τὸν σπινθῆρα τοῦ μίσους φίππων, καὶ ἐκφλέγων ὡς εἰς πυρκαϊάν.

νῷ. Τί δὲ ἀλλὰ ἐμαυτοῦ λεθόμενος καὶ τῆς τοῦ δυνάμεως, πειρῶμαι τὰ τῆς προκειμένης γάζης ἀναγράφειν ἐξαίρετα, δι' ὧν ἔστι τὴν κακίαν ἐκρυγεῖν; Λάβετε τὴν γάζαν ὄμετος, καὶ περιέόντες αὐτὴν πολυπραγμούστε, καὶ ζητεῖτε τὰ συνέσοντα. Εὑρήσετε δὲ οὐδὲν, διὰ τῶν ἀπάντων μὴ πρὸς χθησίμου διηνόν, καὶ ὠφελεῖς πνευματικῆς, καὶ καλοῦ παντός. Συντάξατε δὲ τῷ, « Ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, » καὶ τὸ συγκείμενον τάλαντον, οὐ χάραγμα θεῖον καὶ τῷ δύντι βασιλικὸν τὸ, « Καὶ ποίησον ἀγαθόν. » Κατὰ γάρ τὴν ιερὰν ἀνάπτυξιν οὐκ ἐν εἴη ἀρχοῦν ἐκκλίνειν ἀπὸ κακοῦ, εἰ μὴ καὶ ἀγαθοπράξιαν ἀσκοῦται.

ξ'. Τοῦτο δὲ οὕτω φημὶ οὐκ εἰς ἀπλοῦν τι καὶ ἀσχίδες νόημα: διαστήζω δὲ οὕτως: Ό μὲν ἀρετᾶς ἀν κατακώχιμος, καὶ ἀγαθοῖς πᾶσιν ἔμφορτος, ἔχων δὲ τι δυμάς ὡς ἄνθρωπος καὶ παράπτηγμα κακίας, καὶ ἐκκλίνας τοῦ τοιούτου κακοῦ, ἀρκεσθεῖν δὲ οὕτω ποιήσας, καὶ οὐκ ἐν ἀκούσει ποθὲν τό: « Καὶ ποίησον ἀγαθόν. » Ἡδη γάρ πεποίκηε· καὶ παποιηκὼς οὐκέτι κοπιάσει ἄλλο τι προσεπικτήσασθαι, ἀς τοῦ τάλλα μὲν πάντα κτησάμενος ἀγαθὰ, ἐν δὲ τῷ ἀκούσαν ποθεν, διὰ: « Ἐν σοι λείπει, » δέευρων ἐκεῖνο, ἐξ οὐ τῇ προτέρᾳ κακῷ δσα καὶ φραγμῷ τινι ἀπετείχιζετο, καὶ ὡς ἐξ αὐτομάτου ἐγκαταστὰς αὐτοφυῶς τῷ ἀγαθῷ ἀμα τῇ ἐκκλίσει τοῦ κακοῦ. Εἰ δὲ τις μὴ πλουτῶν ἀγαθῶν ἀπολέεται κακίαν ἐπηράζουσαν, διὰ τῆς πτωχεύει, πενόμενος παντὸς ἀγαθοῦ, ἐκεῖνος πάντως ἐκκλίνας ἀπὸ κακοῦ ἀνάγκην ξει προσλαβεῖν τῷ τοιούτῳ θείῳ ταλάντῳ καὶ τὸ δεύτερον, ἵνα μὴ τοῦ ἀγαθοῦ λειπόμενος εἴη ἀτελῆ ἄνθρωπος, ἀγγεῖον θεῖον ὑπόκενον, οἶκος Θεοῦ ἀνεπίκεστος, ἀνείδεος ὅλη, ἀγαθὸν οὐ καλὸν, διὸ οὖτε ζηλωτὸν, ὡς ἐν δὲ πρὸς ἀκριβεῖσαν εἴπω, καὶ πάσῃς μὲν ἀρετῆς τρόφιμος, μιᾶς δὲ τινος ἀπεχόμενος διὰ κακίαν καλύπτουσαν. Είτα ἐκκλίνας μὲν τὸ κακόν, καταστὰς δὲ εἰς τὸ νεόκτητον ἀγαθὸν, ἀγῶνα καὶ αὐτὸς ἔχει καὶ ἀπαίτησιν μὴ μόνον τοῦ ποιῆσαι ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ποιεῖν ἐνδελεχῶς τὸ καλόν, θεοῦ εὐπετῶς ἀποστερηθεῖν αὐτοῖς, ἀλλὰ στερεώσας αὐτὸς εἰς παράμονον, ἀντὶ τοῦ πρὸς βραχίλων ἀτελεῖς, ὑπερτελῆς ἀρετῆς λόγω γένηται. Ἐστι δὲ καὶ ἐτέρως εἴπειν, διὰ πατέας ἄνθρωπος, ἐκκλίνας ἀπὸ κακοῦ, αὐτίκα καὶ πεποίκηε τι ἀγαθόν. Ποιὸν ἐκεῖνο; Αὐτὸς δὴ τοῦτο τὸ ἐκκλίναι απὸ κακοῦ.

ξ'. Ἐγὼ δὲ ἐνταῦθα παραποιῶ τὸ προφητικὸν καὶ βασιλικὸν κύρια τοῦτο, οὐ μὴν παραχαράκτου δίκην, ἀλλὰ κατὰ μεταβολὴν, ἀρίσκουσαν καὶ αὐτὴν

τῷ παμβασιλεῖ Θεῷ, θεωρῷ αὐτὸν καὶ ἄλλως πρὸς Α οὐκόταν οὐκέπειρθμον θέλημα. Καὶ πείθω ἐμαυτὸν κατὰ ἔρμηνειαν ἀλλοιαν μὲν, βελτιούσεαν δὲ καὶ αὐτὴν τοὺς κατ' ἐμὲ δειλοὺς, ἐκκλίνειν, ὥσπερ ἀπὸ κακοῦ πράγματος, οὕτω καὶ ἀπὸ κακοῦ ἀνθρώπου· εἶτα σπουδάζειν τῇ ἐκείνον ποιεῖν καὶ ἀποτελεῖν ἀγαθὸν ἐπιστρεπτικῶς, τῇ ἀλλὰ γοῦν ἐμοὶ αὐτῷ ποιεῖν ἀγαθὸν τὸ ἐκκλίνειν ἀπὸ ἐκείνου, μή καὶ συνδιαστραφῶ. Εἰώθεις γὰρ ὡς τὰ πολλὰ αἱ μετὰ τῶν φαύλων ἀναστροφαὶ οὐκέτις καλὸν συντελεῖσθαι. Ἐστι δὲ ἐν τούτοις δρᾶντις καὶ τότε « Ποίησον. » Οὐδὲ γάρ εἰπε: « Λάλησον ἀγαθὸν, » τῇ « διδάξον, » τῇ « ἐννοήθῃ, » τῇ τοιούτον τοι, ἀλλὰ « Ηρίσον ἀγαθὸν. » Οὐ δῆ σκοπιμώτετον τέλος ὀμολόγηται εἶναι ἀπάστης καὶ λαλῆταις καὶ διδασκαλίας καὶ ἐνθυμήσεως. Ότι δὲ τὸ ἐκκλίνειν ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιεῖν ἀγαθὸν οὐδὲ αὐτὸν τῆς ἀγάπης κεχώρισται, δὲ καὶ γλυκὸς καὶ σοφὸς καὶ ἀγιος βασιλεὺς [Φησί], παραθεὶς αὐτίκα τότε « Ζῆτησον εἰρήνην, καὶ διώξον αὐτήν. » Ως γάρ τίνος ὑπειπόντος: Δός μοι μέθοδον, ὃ διδάσκαλε βασιλεῦ, ὡς διὰ ἔξαντος καὶ τὴν ἔξαλυξιν τοῦ κακοῦ καὶ τὴν συναπτῶς ποίησιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅποτείθησιν εὖθὺς ἐπιστημονικῶς, ὡς διὰ εἰρήνης, εἴτε οὖν ἀγάπης, τὸ τοιούτον ἐκπληρωθῆσται ἀγαθὸν. Ἀγάπης γὰρ ἀδρομέρες τι κόρμα καὶ τῇ εἰρήνῃ, οὐκέτιστον οὐδὲ τῇ φιλίᾳ, οὐδὲ ἔστι κατασκευάσαι τὸν σκεψόμενον πρὸς ἀλλήσιαν.

ξβ. Βί τοίνυν οὐκέτιστι δρασμὸς ἐκ κακοῦ καὶ ποίησις ἀγαθοῦ ἀλλως εἰ μὴ δι' εἰρήνης, τῆς τε ἀλλῆς, καὶ τῆς ἐν ἐκάστῳ ἡμῶν, καθ' ἣν ἀπανταῖσιν ψυχικὸν πάθος δουλοῦται, καὶ οὕτως ὅποτείθησται τῷ βασιλεῖ λογισμῷ ζητητέον αὐτήν, εἴ που καὶ κρύπτεται. Καὶ πάντως εὐρήσομεν, εἰ ζητήσομεν. Ήτος γὰρ δὲ ζητῶν εὐρίσκει, καθὼς μενθάνομεν πρὸς ἀλλήσιαν. Εἰ δὲ ζητήσαντες καὶ εὐρήκατες, οὐκέχομεν αὐτῆς δράξασθαι διὰ πολλὰ τὰ αἴτια, ὃν δικνοῦμεν ποιεῖσθαι μνεῖαν, μὴ καὶ εἰς οὐδὲν δέον δχλοκοπῶμεν, θυροβούντες τοὺς ἀγχιουστέρους ἀκροατάς· τότε δὲ καὶ διώξομεν αὐτήν φεύγουσαν, ὅπερ ἔστι δραμούμεθα σπουδαίως εἰς αὐτήν, καυφίζοντος ἡμῖν τὸν δρόμον τοῦ κατέχοντος, ἐν χεροῖν τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως, τοῦ τῆς εἰρήνης δοτῆρος ἡμῖν τοῖς ἐπικαλούμένοις τὸ αὐτοῦ δινομα. Πάντως γὰρ δὲ καθάπτει εἰπών τότε « Εἰρήνη διμήν, » καὶ τότε « Εἰρήνη τὴν ἡμήν διβάωμι διμήν, » τοῖς διοῖς δηλαδή, οὐκέτι ζητούμενην ἀποκρύψῃ αὐτήν ἀρέτην διμήν, ἀλλ' ἐπιτάξει προελθεῖν εἰς διμῆς, εἰς μόνον θεοκλιτήσομεν, εἰ δυσωπήσομεν, εἰ γενώμεθα ἀπάξιοι τυχεῖν εἰρήνης, τῆς τῷ Θεῷ φιλτάτης· τοῖς καὶ οἱ τυχόντες μακάριοι, καὶ οἱ πρόξενοι δὲ συμμακάριζονται, οὓς υἱοὶ θεοὶ τῷ Θεῷ. « Μακάριοι » γάρ, φησίν, « οἱ εἰρηνοποιοί, διτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. »

ξγ. Καὶ ἄγω μὲν καὶ οἱ κατ' ἐμὲ οὕτω φρονοῦμεν περὶ τῆς ἀγαπητικῆς εἰρήνης τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν κατὰ τὴν τοικύτην εἰρηνικῶν ἀνθρώπων. Οἶδα δὲ τινας ἄλλως διακειμένους καὶ ἀχθομένους, εἰ τινας

B illud et aliter secundum meam non discordem voluntatem considero. Mibique juxta interpretationem quidem alienam, sed et ipsam meliores reddentem sicut me timidos, persuadeo fugiendum, quemadmodum a re mala, sic et ab homine mali: deinde conandum, vel illum conversione facere perficereque bonum, vel ipsi mihi facere bonum, ab illo declinare, ne ipse quoque cum illo corrumper. Solent enim plerumque cum malis consortia non bene finire. In his autem videre etiam est illud: « Fac. » Non enim dixit: « Bonum loquere, » vel « doce, » vel « cogita, » vel aliud tale, sed: « Fac bonum. » Quod certe ultimus finis intentus conceditur esse omnis loquelæ, doctrinæ ac cogitationis. Quod autem a malo declinare facereque bonum non ipsum alienum sit a charitate, dulciset sapiens et sanctus rex ait, hoc protinus subjungens: « Quærere pacem, et persequere eam¹⁰. » Tantquam enim aliquo suggestente: Da mihi methodum, præceptor rex, ut mali vitationem et una boni operationem perficiam; statim docte subjicit, per pacem, sive per charitatem, tales bonum esse comprehendum. Charitatis enim aliquod solidum est segmentum pax, non minus ac amicitia, sicut consideranti juxta veritatem facile probatur.

62. Si ergo non est malidevitatio nec operatio bonialiter, nisi per pacem, tum per qualcumque, tum peream quæ in unoquoque nostrum est, secundum quam omnis exoriens animæ passio redigitur in servitutem, et ita subjicitur reginæ rationi; quærendum est eam, si forte absconditur. Et certe, si quæramus, inveniemus. « Omnis enim qui quærit, invenit¹¹, » sicut in veritate discimus. Si vero postquam quæsivimus et invenimus, non possumus eam capere propter multas causas, quarum omittimus facere mentionem, ne sine necessitate tædio molestiaque afficiamus benevolos auditores; tunc saltem et persequemur eam fugientem, quod est: ad eam festinanter curremus, cursum nobis levem faciente qui manibus tenet cælestis vocationis bravium, qui pacem dat nobis invocantibus nomen ejus. Certe enim qui semel dixit hoc: « Pax vobis¹²; » et hoc: « Pacem meam do vobis¹³, » scilicet meis, non illam quæsitam abscondet a nobis, sed jubebit ad nos venire, dummodo Deum invocemus, dummodo supplices rogemus, dummodo digni fiamus qui pacem inveniamus Deo charissimam; cuius compotes beati sunt, sed et auctores beati simul dicuntur, tanquam filii Dei adoptivi. « Beati enim, ait, pacifici, quoniam ipsi filii Dei vocabuntur. »

63. Ego quidem et qui juxta me sunt, ita de pace Dei, quæ charitate constat, et de pacificis secundum illam hominibus, sentimus. Scio vero quosdam aliter dispositos et irascentes, si quosdam

⁹ Psal. xxxviii, 15. ¹⁰ ibid. ¹¹ Luc. xxiv, 36. ¹² Joann. xiv, 27.

vident sese regulariter diligentes invicem, et secundum Deum amantes, et spiritualiter pacem custodi-
entes. Qui quoque gladium vibrantes, tales interci-
dunt unanimates, et non verentur vitæ commiscere
turbas et perturbationes et lites et commotiones et
vindictas et aliquando punitiones: quasi sanguine
lætantes, cupientesque in filiis Dei libere exerceri
veterum flagella Laconum et irrationabilia Mithræ
supplicia, neenon mortiferos Cetarum ex ebrietate
lusus, et Scytharum tentamina, quibus homines in
altum projecti, deinde illapsi, lanceis in altum
sublati transfigebantur. His autem sic agentibus,
quæ pacis sunt aliter etiam, ut videtur, præter
communem et assuetam et rectam sententiam, et a
Deo traditum Davidicum de pace verbum, excipiuntur.
Quærunt enim quidem tales pacem, ubi
forte inveniatur, et odorisequi, inveniunt apud
coletentes eam, non autem apud eos manere sinunt;
sed persequuntur alio modo, non ut comprehensa
custodiatur, sed ut terra exeat, et ipsi exsultant de
interpretabili duplicitate persequendi, quasi per
eam sophistice triumphantes. Persequi namqua
etiam de dilectione in Scriptura habetur: sed ple-
rumque de odio. Sic enim apud Deum beatifican-
tur, quos quidam probris afficiunt propter illum
et persequuntur. Sed quidem talibus sorte contin-
get gratum ipsis odium, ut cum diabolo, inimicitia
duce, congaudeant; nos autem in nobis ipsis ha-
beamus pacem, sicut Deus præcipit, et illam ex
tota anima colamus.

C 64. Precemur deinde ut potentissimo nostro dominatori major a Deo potentia fiat, ad eam integræ perfectæque in mundo pro communi salute exercendam. Etsi enim quidam homines sepe non animadvertere curant quibus iste circumdatur periculis; tamen in mentem descendentes accurate sciunt. Habet quidem vere perpetuoque de cœlo auxilium ac levamentum. Quomodo enim istis non locupletetur ille qui exinde sine medio electus est a Dei sapientia quam deamavit et in regnum elevatus, unaque regia corona tropæisque, quorum nos primi sumus, exornatus? Decet tamenos, quos ipse, post Deum, liberavit, et secundum quem vivimus, in commune libenter quod nostrum est afferre per preces, quarum auditionem Deus sane non recusabit. Scimus enim, et quid sit ora-
tio, et quod Deus orationem justam aversari non potest. Numquid enim incensum inanimum olim in veteri lege et nunc apud nos incensum quod decet sanctos, acciperet sicut credimus (accipit autem velut divinorum mysteriorum symbolum), orationem vero quæ solet ad illum dirigi rationalis et animata, ex veritate rectaque conscientia proficiens, non reciperet?

D 65. Rationabiliter autem nunc deprecaremur opportunam plagam, ut, sicut istud servitutis pondus olim a nobis ablatum est, Deo quidem e

A βλέπουσι φιλιουμένους κανονικῶς ἀλλήλοις, καὶ κατὰ Θεὸν ἀγαπῶντας, καὶ πνευματικῶς εἰρηνεύοντας. Οἱ καὶ μαχαίρας βάλλοντες, τὰς τοιαύτας ἀποτέμνουσι συμφίας, καὶ οὐκ ἀνέχονται μὴ τεράχους τῷ βίᾳ ἐμπολιτεύεσθαι καὶ ὁχλῆσεις καὶ δίκαιας καὶ τύραννος καὶ ζημίας, ἥδη δὲ που καὶ κολάσεις· ως οἴσα χαίροντες αἴμασι, καὶ τὰς τῶν παλαιῶν Λακώνων ποθοῦντες ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ παρθενάζεσθαι μάστιγας, καὶ τὰ κατὰ τὸν Μίθραν ἀλόγιστα κόλαστρα, ἥδη δὲ καὶ τὰ Κελτικὰ θανάτιμα ἐκ μέθης παίγνια, καὶ τὰ κατὰ Σκύθας, παρ' οἵς ἀνθρώποι ἀναρχίπποι μενοὶ ἐς ὄψος, εἴτα κατιόντες λόγγας δρυταῖς πεπηγυῖσις περιεπεριόντο. Τοῖς δὲ οὕτῳ κατεργαζομένοις τὰ εἰρηνικὰ καὶ ἄλλως, ως ἔοικε, παρὰ τὴν κοινὴν καὶ συνήθῃ ἔννοιαν καὶ δρθῆν καὶ θεοπαράδοτον τὸ περὶ τῆς εἰρήνης Δαυΐτικὸν ῥῆτον ἐκλαμβάνεται. Ζητοῦσι μὲν γάρ εἰρήνην οἱ τοιοῦτοι, δποτὲ πολιτεύεται· καὶ ρινηλαστοῦντες εὑρίσκουσι μὲν περὶ τοῖς πραγματευομένοις αὐτὴν, οὐκ ἀφιᾶσι δὲ μένειν παρ' ἑκεῖνοις· διώκουσι δὲ τρόπον ἄλλον, οὐχ ἵνα κατεληφθεῖσα φυλαχθῇ, ἀλλ' ἵνα ἐξ ἀνθρώπων γένηται· καὶ που καὶ ἐπαγάλλονται τῇ κατ' ἔννοιαν διπλόῃ τῆς διώξεως, οἷα κατασοφιζόμενοι δι' αὐτῆς. Διώκειν γάρ καὶ ἐπὶ φίλας μὲν τίθεται γραφικῶς, τὰ πολλὰ δὲ ἐπὶ μίσους. Οὕτω γάρ μακάριοι παρὰ τῷ Θεῷ, οὓς διεδίσουσι τινες ἔνεκεν αὐτοῦ καὶ διώξυσιν. Ἀλλὰ τοὺς τοιούτους μὲν λάχοι τὸ φίλον αὐτοῖς μίσος, ἵνα τῷ διαβόλῳ συγχαίροιεν, τῷ τῆς ἔχθρας ἄρχοντι· ἡμεῖς δὲ εἰρηνεύομεν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς, ως δὲ Θεὸς παραγγέλλει, καὶ πραγματευομέθε τυῦτο ἐξ ὅλης φυχῆς.

B 66. Εὔχοιμεθα δὲ καὶ τῷ κρατίστῳ τῷ μὲν αὐτοκράτορι ἐγγίνεσθαι πλειων δύναμιν ἐκ Θεοῦ, περιποίησθαι αὐτὴν εἰς ἀκέραιον καὶ παντελές τῷ κόσμῳ ἐπὶ σωτηρίᾳ κοινῇ· δις, εἰ καὶ τινες ἴσως οὐκ ἐπιβάλλουσι νοεῖν, διοίας ἐργωδίας περιτρόχαζεται, ἀλλὰ βάπτοντες εἰς νοῦν οὖσαν πρὸς ἀκριβειαν. Καὶ ἔχει μὲν ἀληθῶς τὴν οὐρανόθεν ἐκιουρίαν, καὶ σύναρσιν εἰσαῖ· καὶ πῶς γάρ οὐκ ἀνπλουτοὶ αὐτὴν δὲ καὶ ἐκλεγεῖς ἐκεῖθεν ἀμετώπιστοι διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας, ἢν ὑπερεπόρησε, καὶ εἰς βασιλείαν ἀναβιβασθεὶς, καὶ ἄμα βασιλικῷ τε στρεψει καὶ τροπαῖοις ὠραῖσθεὶς, ὃν ἡμεῖς τὸ πρωτότοπον; Πρέπον δὲ δύμας, καὶ ἡμᾶς, τοὺς δι' αὐτοῦ μετὰ Θεὸν ἡλευθερωμένους, καὶ ἴδού ζῶντας, συνεισάγειν εὐνοϊκῶς τὸ ἡμέτερον δι' εὐχῶν, ὃν οὐκ διὸ εἰη παρήκουσ δὲ Θεός. Ἐπιστάμεθα γάρ ὁσπερ, διτὶ ποτὲ ἐστιν ἡ εὐχὴ, οὕτω καὶ, δικαίωσις εὐχῆς οὐκ ἔστιν ἀποστετεῖν τὸν Θεόν. "Η θυμαῖα μὲν ἄφυχον πάλαι μὲν τὸ κατὰ νόμον ἐκεῖνον τὸν επιλαίον, καὶ νῦν δὲ τὸ καθ' ἡμᾶς ἀγιοπρεπὲς δίκεται, καθά πιστεύομεν (καὶ ἀποδέχεται, σύμβολον καὶ αὐτὸς θεῶν μυστηρίων τυγχάνον)· προσευχὴν δὲ κατευθύνεσθαι ἐωθίσταν εἰς αὐτὸν οὐ προσδέξεται, τὴν καὶ ἐλλογον καὶ ἐμψυχον, κατά γε τὸ πρὸς ἀλήθειαν, καὶ δρθῶς ἐνδιάθετον;

C 67. Εὔχοιμεθα δὲ διὸ εὐλόγως δρτι καιρίαν πληγὴν, ἵνα, καθὼς τὸ δούλειον ἐκεῖνό ποτε βάρος ἀπηγόρηθη ἡμῶν, Θεοῦ μὲν ἐθέλοντος ἐνωθεῖν, διτὶ δὲ

καὶ ἀναβαλλομένου τὸν ἑφ' ἡμῖν ἔλεον, τοῦ δὲ αὐτοῦ τοχοράτορος βιασαμένου ἐκείνον θεωπειθῶς, καὶ καθελκύσαντος τὸν ἐκεῖθεν ἀγαθὸν εἰς ἡμᾶς, οὕτω καὶ νῦν τὸν, ὃς ἂν τις εἴποι, αἱμοχαρῆ ζυγὸν (οἴδατε δὲ, δι λέγω) τὸν βαρβαρικὸν, τὸν δὲλλως μὲν ἀελδουλὸν, ἄρτι δὲ ζυγοῦ δικην ἀναιδευόμενον, τραχήλοις ἐπιπλέστεν, οἵς οὐδέν τι δουλείας μέτεστιν, ἀπαγάγοι τῶν ἀσυνήθων αὐχένων, θραυσθέντα καὶ ράγηντα καὶ πᾶν τοιούτον παθόντα κακόν· δι' οὐ ἐπιλάθηται μὲν τοῦ ζυγὸς εἶναι, ἀποταχθῆσται δὲ εἰς πυρκαϊάν, ὅποιαν ἀποτελεῖ συμφορὴ δουλώσεως. Πάντως γὰρ δ τῆς περὶ ἡμᾶς ἐλευθερίας ἐκείνης Θεὸς δ αὐτός ἔστι καὶ νῦν, οὕτω δὲ αὐτοχράτωρ δ αὐτός. Καὶ γένηται ἐν καὶ νῦν κατὰ τὸ ἀγαθὸν ἐκείνο, εἴπερ αὐτοὶ ἀθλομεν, οὐκ ἐν χρόνῳ πλάτει, ἀλλὰ τάχιον· εἰ δὲ μη, ὡς ἐν βιτῇ δρθαλμοῦ, ἢ κατὰ ἀστραπῆς τάχος, καὶ δ φασὶ πρὶν ἡ καὶ εἰς ἐντελὲς νοῆσαι ἢ εὑξασθαι· δ καὶ αὐτὰ δ Θεὸς δύναται, ἀλλ' οὖν θάττον ἡπερ ἐλπίζομεν. Καὶ ἔστιν αὐτὸς δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκείνων, τῶν ἐν τῇ εἰχμαλωσίᾳ, τεκμηρασθει. Εἰ δὲ τότε, διε οὐδεμία ποθὲν ἐλπίς ἐνέλειτεν, οὐδὲ τρίμηνος ὠροθεσμία τετέλεστο, εἰς ὀλόκληρον καὶ ἔρρυσθημεν, ὥν εἴχομεν, μαργάλων κακῶν, ὡς οὐκ ἂν οὐδὲν ἐλογίσετο τις τῷ παντὶ πλέον ἐνταῦθα ἔσται ταχὺ δραστώνη τοῖς οὐκ εὖ πάσχουσιν, εἰ μόνον κατανυγῶμεν βαθέως, καὶ στόμασι πεπλατυσμένοις καὶ οὕτω πεπληρωμένοις Θεοῦ ἐκνοήσομεν πρὸς ἐκείνον τὰ ἱλαστήρια. Οὕτω γὰρ κλινεῖ τὸ οὖς αὐτοῦ ἑφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπιμελήσεται πάντων εἰς εὐξῶιαν, καὶ τοὺς ἐν ζυγοῖς ἀδικοῦντες, οὐκ ἀνθρώπων ιοὺς, ἀλλὰ τὸ ἐν αὐτοῖς θηριώδες καὶ ἀλόγιστον φευδομένους τὸν ἀνθρωπὸν, ἀφαντώσει βροτῇ ζυγοῦ τοῦ ἄνωθεν καὶ οὕτω τὰ πρώην ἡμῖν ἐμπολιτεύσει ἀγαθὴ εἰς δόξαν αὐτοῦ καὶ αἰνεσιν, τὴν εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

A cœlo volente, sed etiam super nos misericordiam immittente, dominatore autem illum per obedientiam cogente, et exinde bonum in nos eliciente, ita et nunc illud, ut dici potuerit, jugum sanguine gaudens (scitis autem quod dicam) illud barbaricum, illud aliunde semper servum quidem, sed nuno jugi instar impudenter audens ~~esse~~ cervicibus imponere, quibus nihil est cum servitute communis, ab insolitis collis abducat confractum et diruptum et quoconque tali malo affectum: unde obliviscatur quod sit jugum, collocetur autem in rogum, quamē efficit servitutis strages. Prorsus enim Deus illius nostræ libertatis et nunc idem Deus est, sicut et dominator idem. Nunc etiam fieret juxta bonum istud, si quidem vellemus, non in longo tempore, sed citius; sinon quasi in ictu oculi, vel juxta fulgoris velocitatem, et quod dicitur, priusquam vel omnino cogitetur vel rogetur. Et hæc ipse potest Deus velocius quam speramus. Et hoc ex illis nostris in captivitate tormentis conjiciendum est. Si enim tunc, cum nulla spes appareret, nec illum trimestris signum perfectum esset, omnino liberati sumus ab his quæ perferebamus, malis ideo magnis, ut nemo computare ea posset; multo magis hic erit brevi sublevamen illis qui non prospere degunt, dummodo profunde contriti simus, et oribus apertis, et sic Deo repletis, ad illum quæ propitiationem movent proclamemus. Sic enim ad nos inclinabit aurem, omnesque cum benevolentia curabit, et eos qui injuste agunt in jugis, qui non hominum filii sunt, sed sua feritate et irrationalitate mentiuntur hominem, inclinamento trutinæ celestis dissipabit: et sic in patria nobis primitiva bona restituet, ad ipsius gloriam et laudem, quæ est in sæcula sæculorum. Amen.

C

EJUSDEM IN SANCTAM QUADRAGESIMAM ORATIO III.

Τοῦ αὐτοῦ Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης λόγος προ-

D Eiusdem Eustathii Thessalonicensis in sanctam magnumque Quadragesimam, juxta morem, oratio præparatoria.

α'. « Μακάριος δ ποιήσας καὶ διδάξας. » Δύο τὸ βρήτὸν τοῦτο ἐννοίας προσίχεται, ὃν μίχ μὲν αὔτη· Μακάριός ἔστιν ἐν ἀνθρώποις δ πρῶτα μὲν ποιήσας, εἰτα καὶ λόγοις διδάξας τὰ ἐς δομοῖαν ποιήσιν, ὡς χρεῶν δν τὸν μαθόντα ποιεῖν ἀγαθὸν, οὕτω

1. Beatus qui facit et docuit¹⁸, » Duos hoc dictum præ se fert sensus, quorum unus quidem hic est: Beatus est inter homines, qui primo quidem fecit, deinde vero quæ facienda sunt ad similem operationem, sermonibus docuit, quasi necesse

¹⁸ Matth. v, 49.

foret eum qui facere bonum est edocut, sic et alios docere; cuius porro virtus est munus acceptum partim ab hominibus, partim a Deo, plerumque ab ambolis; ita ut ei qui non adhuc fecit et operationem, velut quis naturaliter sapiens docet, merito cavendum esset, ne sibi diceretur: Numquid unquam ipse fecisti quod nunc doceas? et sic erubesceret pudore. Talis est quidem praedicti verbi unus sensus. Alter autem hic est: Beatus qui fecerit, et hac quidem operatione sola docuerit et alios idem facere bonum.

2. Duarum istarum sententiarum prima quidem proposita simpliciter homini convenit, quatenus artis est forma, juxta quam non aliter quis edocere potest, nisi prius exercitatione experientia docenda facere sciverit. Posterior autem juxta quam aliquis operans statim erudit et instruit et efficit quosdam scientia praeditos, nihil docens, sed silens ad ea quae ad methodicam pertinent disciplinam, aliquid est divinius, et non secundum hominem artis peritum, sed archetypum, et cum mundo primitivo exortum, et ideo primitivum, et sic honorandissimum. Etenim ab initio Deus fecit et sic edocuit, angelos cum primo condidit, terram formavit, caelos creavit, et inter illa, multa varia, quae vix aspici possunt, disseminavit: ex quibus factis efformari potuisset his posterior omnis homo, licet nihil unquam a doctoribus audisset. Cum autem mundi praeclara, de quibus et per quae laudatur Deus, non valerent ipsa docere hominem, sese quomodounque acciderit gyram, et ad eum qui fecerat et ita docuerat non se vertentem, ut imitationi juxta vires ad imaginem illius effingetur; tunc Creator desuper in terram plasmat: parcens, illapsus et loquens animal ad salvandum ipsius genus indutus, praefata prioris sententia factus est, ad faciendum personaliter ea quae meliorem verum hominem reddunt, et illa docendum, et seipsum humanæ perfectionis exemplar ostendendum. Et ita quidem omnis qui facit et per solam operationem docet, anteire videretur, juxta quod est divinius, illum qui facit et docet, sive qui praecedit ad opera, deinde doctrinam ipsis addit, et edocitis adjicere: Quemadmodum me videtis facientem, ita et vos facite. Atque ita plerumque aratur et seminatur fructuose nostræ conversationis ager per œconomiam tum facientis tum docentis.

3. Sic autem stabilito duabus sententiis isto: «Beatus qui fecit et docuit,» aliquid magis extraneum præsecundo superanimadverto. Potest enim aliquid boni fieri ab homine, quin ullam statim habeat doctrinam, ita ut per illud quidem ascendatur ad ea quae sunt ante sæcula, ad veram beatitudinem, ad felicitatem immortalis Dei; siquidem ille beatus et immortalis supra quae nobis eo veniunt

A καὶ ἔτεροι διδάσκειν· οὖ δὴ ἀρετὴ τὸ ἐμμισθον πῆ μὲν ἀνθρωπίνως, πῇ δὲ ἐκ Θεοῦ, ὡς τὰ πολλὰ δὲ ἐξ ἀμφοῖν· ὡς δὲ γε μὴ πεποιηκῶς ἔτι, ἀλλὰ διδάσκων εἰς ἔργον, οὐα καὶ τις θυμόσοφος, εὐλαβοῦτο δὲ εἰκότως, μὴ ποθεν ἀκούσοι τό· Ἀρά γε πεποιηκάς ποτε αὐτὸς, ὃ νῦν διδάσκεις; καὶ οὕτως αἰσχυνεῖται κατακαλυψάμενος. Καὶ αὕτη μὲν ἔννοια μία τοῦ προτεθειμένου φήτου. Δευτέρᾳ δὲ τό· Μακάριος, δὲ δὲ ποιήσῃ, καὶ οὕτως ἐν μόνῳ τῷ πεποιηκέναι διδάξῃ καὶ ἔτέρους ποιεῖν ἀγαθὸν δριμοῖς.

B β'. Τούτων τῶν δύο ἔννοιῶν ἡ μὲν προθεντιμένη πρώτη ἀνθρώπῳ ἐπιπρέπει τῷ ἀπλῷ, ἕνδαλμα τέχνης οὔσα, καθ' ἣν οὐκ ἔχει τις ἄλλως διδάξαι, εἰ μὴ πρότερον ἔγγυματάμενος καὶ καταλαζών εἴσεται ποιεῖν, ὃ μέλλει διδάσκειν. Ή δὲ δευτέρα, καθ' ἣν ποιῶν τις αὐτίκα καὶ παιδεύει καὶ συνετέλει καὶ ἀποτελεῖ τινας ἐπιστήμονας, μηδὲν τι διδάσκων, ἀλλ' ἡρεμῶν τὰ εἰς μεθοδικὴν ἀκολουθίαν, θειότερον τι ἔστι, καὶ οὐ κατ' ἀνθρωπὸν τέχνης εἰδῆμον, καὶ ὅρχέγονον καὶ συγκαταβεβλημένον τῷ κόσμῳ ἐν ἀρχῇ, καὶ διὰ τοῦτο πρωτεύον, καὶ οὕτω τιμιώτατον. Ἀρχήν μὲν γὰρ δὲ Θεὸς πεποίκη, καὶ οὕτως ἐδίδαξεν, ἀγρέλους προϋποστήσας, γῆν κεντρίσας, οὐρανὸν ὑποστήσας, τοῖς διὰ μίσων μεστώσας, τοῖς πολλοῖς καὶ ποικίλοις καὶ δυσθεωρήτοις· ἐξ ὧν πεποιημένων εἶχεν δὲν συνετέλεσθαι δι μετ' αὐτὰ πᾶς ἀνθρωπός, εἰ καὶ μηδὲν τι διδάσκαλικῶς ποθεν παρηγγελτο. Ἐπει δὲ τὰ ἐκάρδσμα καλά, ἐφ' οἷς καὶ δι' ὧν αἰνεῖται Θεός, οὐκ ἴσχυος αὐτὰ διδάξαι τὸν ἀνθρωπὸν, μεμδύμενον, δύπας δὲν καὶ τόχοι, καὶ τοῦ πεποιηκότος καὶ οὕτω δεδιδαχότος μὴ ἐπιστρεφόμενον, ίνα τῇ διδασκαλίᾳ εἰκαστοί πρώτης ἔννοιαί τοῦτον ἐξεικονίζεται· τότε δὴ κατελθὼν δι ποιητὴς ἄνωθεν εἰς γῆν φειδοῖ τοῦ πλάσματος, καὶ τὸ λαζητὸν ζῶον ἐνδυσάμενος ἐπιστηρίζει τοῦ κατ' αὐτὸν γένους, γέγονε τῆς ἐκτεθειμένης πρώτης ἔννοιας, τοῦ καὶ ποιῆσαι αὐτὸν τὰ βελτιώντα τὸν ὄντως ἀνθρωπὸν, καὶ ἐπ' αὐτοῖς καὶ διδάξαι, καὶ παράδειγμα ἵστατον θέσθαι τῆς κατ' ἀνθρωπὸν τελειότητος. Καὶ οὕτω μὲν ἄπας δι ποιῶν, καὶ διὰ μόνου τοῦ ποιεῖν διδάσκων, προτερεύειν κατὰ τὸ θειότερον δόξοις δὲν τοῦ καὶ ποιοῦντος καὶ διδάσκοντος, εἰτ' οὖν προάγοντος εἰς ἔργα, εἰτα καὶ τὸ διδασκάλιον αὐτοῖς ἐπάγοντος, καὶ ἐπιλέγειν τοῖς διδασκούμενοις, δτι Καθάδι μὲν ποιοῦντα βλέπετε, οὕτω καὶ διμεῖς ποιεῖτε. Καὶ τοῖνυν ὀστεπολὺ ἀροῦται καὶ σπείρεται εἰς τελεσφόρον δὲ τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου ἄρουρα, οὕτω συζυγίᾳ διοικούμουμένου τῇ ἐκ τοῦ ποιοῦντος, ἐπι τοῦ διδασκοντος.

C γ'. Οὕτω δὲ καθεσταμένου δυσὶν ἔννοιαί τοῦ· «Μακάριος δὲ ποιήσας καὶ διδάξας.» προσεπιθεωρῶ τῷ δευτέρῳ καὶ τι παραδοξότερον. Εοτι γὰρ ποιεῖσθαι τι ἀγαθὸν πρὸς ἀνθρώπου, καὶ διδασκαλίαν μὴ ἔχειν εὐθὺς ἡντικοῦν, καὶ ἀναδραμέν μὲν εἰς τὰ πρὸς αἰώνων, εἰς τὴν ὄντως μακαρίστητα, τὴν κατὰ τὸν ἀράνατον Θεόν· εἶγε ταυτὸν μακάριον εἰπεῖν καὶ ἀθάνατον ἀπεγνῶς ἔστιν ὑπὲρ

τὰ καθ' ἡμᾶς. Εἰργάζετο μὲν γὰρ δεῖ πάντως διαδέσποιαν πρὸς τοῦ κόσμου θεός τὰ ἑαυτοῦ, διὸ καὶ ἔως ἣρτι ἐργάζεται· οὐκ εἶχε δέ τινα τὸν διδασκόμενον, ἀλλ' ἦν αὐτὸς αὐτόχρημα ἐν τοῖς αὐτοῦ. Καὶ ίδοι προαιώνις τις αἵτη δρᾶσις, μὴ ἐκδιδάσκουσα, ἃς ἐργάζεται οὐκ ἀν δύνατο νοῦς ἀνθρώπινος, διτὶ μηδὲ φύγειαν.

δ'. Ἐνδείξεται δέ τις δύμας αὐτὴν πρὸς ἀμυδρὰν θεραπείαν, τοὺς διαστήτας τοῦ τοιούτου καλοῦ ἀστητῆς διαχειριστέμενος· οὐ πρὸς τὸ δυνατόν ἀνθρώποις δύμοιον ἐκπυτούμενοι, καὶ παραβενούμενοι γωνίαις πνευματικαῖς, καὶ σπητηλαίοις καὶ ὄπαις γῆς ἐργατακερυμμάτοις, καὶ μόνιαι τοῖς δρεσιν ἐνδικτώμενοι, καὶ οὕτω ποιοῦντες τῷ προανάρχῳ θεῷ φίλα, οὐδέντας διδασκούσιν ἐμφανῶς, εἰ μὴ ἥπτα ἐξ αὐτῶν οὐχ ἐκδύνων διχετός τις ἐκτρέχει ὡς ἐκ πηγῆς ἀπορρύτου, ή καὶ διαύγεια ἐκλάμπει καθά καὶ ἄκτις ἐξ ἡλίου, οὐ μὲν ἀρδεύων διδασκαλικῶς, οἷς ἀν ἐπιδράμοι, ή δὲ φωτίζουσα, οἷς ἀν ἐπιλάμψοι. Προτίθενται μὲν γὰρ λανθάνειν οἱ κατὰ θεόν ἀσκούμενοι, καὶ αὐτῷ μόνῳ ἀρέσκειν πειρώμενοι, καὶ οὕτω ποιητικοὶ τοῦ καλοῦ· οὐχ ἔχουσι δὲ κρύπτεσθαι καθά καὶ λόγχοις μοδίῳ σκεπάζομενοι, ἀλλ' ἐκφαίνονται πολυτρόπως, θεοῦ ἀνακαλύπτοντος· ἐπὶ μηδὲ ἥλιος διπέρ γῆς θέων ἀφανίσαι ἀν ἑαυτὸν, εἰ μὴ μάλα μυρία νέφη ἐπικροσθοῦντα ἐπιλυγάζει τὸ καθ' ἐκτείνον φῶς.

ε'. Καὶ ίδοι καὶ τοῦτο τρίτον τι θεῖον διδασκάλιον ἐν ἀνθρώποις· διπερῆρχοθεῷ γὰρ τὸ αὐτοῦ θειότατον προαιώνιον ἀρχέτυπον. Ὅπουνοεῖται δέ τι πρὸς τούτοις καὶ τέταρτον, ἀντίθετον τῷ ποιοῦτι μὲν, οὐχ ἐκλαλοῦντι δὲ διδασκαλικῶς· καθ' ὁ λαλεῖ τις τὰ ἄγαθα, πράττειν οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλὰ παρεντῶν μὲν τὰ λύποντα, οἷς δὲ αὐτὸς πράττει, ἀσύντροχος ὅν οὶς λαλεῖ. Καὶ δῆλοι τὴν τοιαύτην διδασκαλικὴν παράθεσιν δι παραδοὺς μέγιστος μυσταγγῆς τό· « Πάντα, δος ἀν εἴπωσιν δύμιν οἱ λερεῖς ποιεῖν, ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε. »

ζ'. Τεσσάρων οὖν τούτων ἐκτεθειμένων ἡμῖν τῷ τέως, ἵνα μὲν τοῦ καταμόνας ποιεῖν τὰ πρὸς ἀρετὴν, ἵνα διλέποντος ὡς καὶ διδαχθῆναι· δευτέρου δὲ τρόπου μόλιον μονάζοντος, τοῦ μὴ ποιεῖν μὲν ἀγαθά, διδάσκειν δὲ ἐτέρους αὐτά· τρίτου δὲ τοῦ ποιεῖν μὲν ἔργα θεῷ ἀρέσκοντα, καὶ οὕτω πῶς ἀφώνως διδάσκειν, προφορὰν δὲ μὴ ἐκδιδόντας διδασκαλικήν· καὶ τετάρτου καὶ ἐντελεστέρου τὰ εἰς ἀρετῆς τελεωτάτην μάθησιν, τοῦ καὶ ἔργαζεσθαι τὰ δέοντα, καὶ γλώσσῃ προάγειν εὐμεθόδως προθέσει, τοῦ καὶ ἄλλως ἀπαγαγέθαι πρὸς τὸ ἐνάρετον, καὶ οὕτω πληθῦνται τῷ θεῷ θεράποντα, καὶ στρατολογῆσαι κατὰ διαιρόντων αὐτοὺς ὅφ' ἑαυτῷ στρατηγῷ (τὸ γὰρ λοιπὸν καὶ πέμπτον τὸ μῆτε ποιεῖν, μῆτε διδάσκειν, σκορακιστέον ἐκ τῶν κατ' ἄνθρωπον, τῷ παντὶ δὲ μάλιστα ἐκ τῶν θείων. Δῆλον γάρ, διτὶ οὐδενὶ τῶν τοιούτων ἥρμοσται, ἀλλὰ φύλῳ τῷ κατὰ τὸν δαίμονα φύειται. Διαγραπτέον δὲ ἄλλως καὶ τὸ

A dicendus est. Operabatur enim prorsus ab æterno quæ spectant ad seipsum, ante mundum existens Deus, qui usque nunc etiam operatur; non autem habebat aliquem qui doceretur, sed ipse solus in suis operationibus erat. Et ecce haec æterna quædam est operatio non docens, ad quam attingendum non sufficit mens humana, imo neq; angelica.

4. Attamen aliquis eam sub obscura demonstrabit imagine, qui bujusmodi boni posterius imitatores manifestabit ascetas: qui juxta quod hominibus possibile est similes expressi, angulisque spiritualibus intromissi, et speluncis et foraminibus terræ absconditi, solitariique super montibus conversantes, et ita quæ Deo immortali placita sunt agentes neminem manifeste docent, nisi ex illis invitatis aliquis tanquam ex invisibili fonte erumpat fluvius, vel claritas tanquam e sole radius emicet, ille quidem cum magisterio fluens in suo cursu, ista vero illuminans suo splendore. Proponunt enim sibi latere secundum Deum sese exercentes et ipsi soli placere studentes, atque ita bonum facientes: non autem possunt abscondi sicut lucernæ modio cooperantes, sed, Deo revelante, diversimode resurgent: nam neque sol super terram ambulans sese potest abscondere, nisi nubes innumeræ interpositæ lumen illius velet.

5. Eteccce tertium quid divinum in hominibus magisterium; subducatur enim ipsius divinissimum et æternum archetypum. Concipitur autem insuper aliud quod quartum, oppositum illi qui quidem facit, sed non magistraliter loquitur juxta quod aliquis loquitur bona, nihil faciens tale imo exhortans quidem ad meliora, illius autem quæ ipse facit, contrarius his quæ loquitur. Hanc doctrinæ traditionem manifestat maximus ille mystagogus qui dixit: *Omnia quæ dixerint vobis sacerdotes facere, facite; secundum autem illorum opera, nolite facere.*¹⁴

6. E quatuor igitur a nobis hucusque expositiis, uno quidem, quod privatum ea quæ sunt virtutis agantur, uno vidente ut etiam doceatur; secundo vero, per alium modum separatim agentem, quod quidem non agantur bona, sed illa cæteri doceantur; tertio autem, quod agantur quidem opera Deo placentia, et sic aliquo modo sine voce doctrina tradatur, sed non fiat documentorum enuntiatio; quarto vero et ad perfectissimam virtutis disciplinam perfectiore, quod debita agantur, et lingua ex proposito exponantur agenda; quod cæteroquin ad virtutem alii trahantur, et sic multiplicentur Dei servi, et a docente, tanquam duce, contra demones inscribantur milites (hoc reliquum et quintum: neque facere, neque docere, contumeliose rejiciendum est e rebus humanis, maxime vero e divinis. Evidens est enim quod illorum nulli competit, sed genti quæ secundum dæmonem est, ap-

¹⁴ Matth. xxiii, 3.

propriatur. De cætero vero sextum inter hujusmodi conscribendum est: facere quidem, sed non posse docere propter discipulorum indocilitatem. Excluditur enim hoc ipsum a beatitudine; siquidem beatus est qui loquitur ad sedulos auditores, sed conditio talis non est ejus, qui ad indociles loquitur, velut ille qui rupi lyra præcinit) — expositis igitur his, ut diximus, illud quidem supra positum, et ita primum in præfatis, sanctorum solitarie viventibus proprium est, qui prorsus ad mentem se purificantes, et quod in ipsis et spirituale quasi conglomerantes, et punctis adeo tenuibus ut invisiabilia fere dicantur, ad terram et terrena pertinentes, alii nulli student, nisi Deo soli, accuratissime salutaria curantes, et, uti quis non absurdè dixerit, in rebus virtutis aperte parcissimi: non genus computantes, non reputantes tribum; non familiam in ratione tenentes, nec rem publicam, sicut nec divitias, nec famam, nec ipsum totum mundum, sed econtra ad perfectiōnem solitarie viventes, et sicut fugati a malis fugientes, ut semetipsos salvificant, contenti, si sola mundi fugi seipso homines perfectos Deo sistant; opinantes, quod ipsi non exinde crimen incurrent, si non alias humanæ societatis lege juvent. Laudabiliter enim judicant unumquemque hominem ad salutem sibi sufficere, si velit, nulloque egere alieno exemplo, vel ductu, vel directions; quia Deus, sine acceptione personarum, nobis largitus est animi principatum ipsiusque divitias, atque omnibus æqualiter, tanquam pater prole felix et liberum amans, principatus ambrosiam et nectar instillavit, ex quo immortaliter vivere, si placet, valemus.

7. Supernumerant autem isti solitariæ operatio-
nis ascetæ, viventibus absconditi, et facientes quidem, sed non docentes, quinimo quidquid ad docendum attinet in semetipsis suffocantes et circumscriventes, quod quemadmodum qui sane regitur oculis ad sensum attinentibus, manu ducente non eget ad ambulandum, ita nec qui mente sortitus est, et sic a Deo illuminatur, non habet aliunde quærendam ad bonum ductionem, quam Deus abunde dispensavit et per vitam dis-
pensat, nisi quisque semetipsum obnubilet et obcaecet, lumen intercludendo, et sic abscondendo passionibus illum, qui in homine est, divinissi-
mum solem.

8. Et ita quidem hujusmodi contra dæmones athletæ hominibus quidem ignoti, soli autem Deo cogniti, actores factoresque virtutis sunt; quos plerumque secreta loca subducunt, ut sunt aurea metalla, quæ fodit in humanum numismæ effigi fugiunt, eo quod ad superficiem non attinent, sed in profundo terræ, ne videantur, se immergunt vel abscondunt. Quibus autem bonum non in ani-
mæ profundo jacet, sed in sola lingua, superficia-
liter supernatæ, et sic manifestum appetit; qui quidem alios docent semetipsos relinquent ruditer ac

A τὸν τοῖς τοιούτοις ἔκτον, τὸ ποιεῖν μὲν, μὴ ἔχειν δὲ διδάσκειν διὰ τὸ ἐν τοῖς μαθητευομένοις ἀνήκοον. Ἀπόκισται γὰρ μεταρισμοῦ καὶ αὐτός εἰ γε μα-
χάριος μὲν ὁ λέγων εἰς εὑπειθεῖς ἄκοας, ἀναλόγως δὲ οὐ τοιοῦτος ὁ πρὸς ἀνηκόους λαλῶν καθὰ καὶ ὁ πρὸς πέτραν λυρίζων) — ἐκτεθειμένων οὖν τούτων, ὡς ἔφην, τὸ μὲν ὑπερεκέμενον καὶ οὕτω πρώτι-
στον ἐν τοῖς προκειμένοις τοῖς ἐρημάζουσι τῶν ἀγίων ἀστερῶν, οὐ ἀποκαθάραντες εἰς ἀντόχηρημα νοῦν ἔσυ-
τούς, ή καὶ ὡς οἶνον ἀποσφαιρώσαντες τὸ ἐν αὐτοῖς νοερὸν, καὶ σῆμειοις οὕτω βραχυτάτοις καὶ ὡς εἰ-
πεῖν ἀμερέστιν ἐφαπτόμενοι γῆς καὶ τῶν περὶ γῆν,
πρὸς οὐδὲν ἀλλα τὸν νοῦν ἔχουσιν ή πρὸς μόνῳ τῷ Θεῷ, ἀκριβολογύμενοι τὰ σωτήρια, καὶ, ὡς ἂν τις
εἴποι οὐκ ἀφωνῶς, κιμβικεύμενοι ἀπλάστως τὰ εἰς
B ἀρετὴν, οὐ προσλογίζουμενοι γένος, οὐ φυλὴν ἐνθυ-
μούμενοι, οὐ φρήτρην ἐν λόγῳ ποιούμενοι, οὐ φι-
λίαν ἐν ἀριθμῷ τιθέμενοι, οὐ πολιτείαν, οὐ περιου-
σίαν, οὐ γνωριμότητα, οὐ κόσμον αὐτὸν δλον· ἀλλὰ
μονάζοντες ἐς ἀκρίβειαν καὶ κατὰ τοὺς προτροπάδῃ
ἔκ ποθεν κακοῦ φεύγοντας, ἵνα σφᾶς αὐτοὺς περι-
σπάζωνται, ἀρκούμενοι, ἐὰν τῇ τοῦ κόσμου φυγῇ
μόνῃ αὐτοὺς ἀνθρώπους τελείους περιστήσωσι τῷ
Θεῷ· φιλοσοφοῦντες, οὐδὲν εὔτοι ἐντεῦθεν αἰτίαμα
ἐπισπάζονται, εἰ μὴ ἀλλοις ὥφελοισιν ἀνθρωπίνῃς
κοινωνίας νόμῳ. Κρίνουσι γάρ ἐπαινετῶς ἔκαστον
ἀνθρωπὸν ἀρχιον ἐκτῷ εἶναι πρὸς σωτηρίαν, εἰ-
περ ἐθέλει, καὶ μηδεμιᾶς ἐπεισάκτου δεῖσθαι διδά-
σκαλίας ή χορηγίας ή ὅδηγίας διτι μηδὲ ἀτεροχή-
λως ὁ Θεὸς ἐμέρισεν τὴν τὸ ἡγεμονικὸν καὶ τὸν
κατ' αὐτὸν πλοῦτον, ἀλλὰ πᾶσιν ἐπίστης οἷς καὶ πα-
τήρ εὔπαις καὶ φιλότεκνος τὸ καθ' ἡγεμονίαν καὶ
ἀμερόσιον καὶ νεκτάρεον ἐνεστάληξε, δι' οὗ ἀφανάτως
βιοῦν ἐξισχύομεν. εἰπερ βουλόμεθα.

C Ζ. Συνεπιλογίζονται δὲ οἱ τῆς μονήρους ποιήσεως
ἀσκητὴι οὗτοι, τοὺς βιοῦντας ἀπὸ βυπτόμενοι, καὶ
οὕτω ποιοῦντες μὲν, οὐ διδάσκοντες δὲ, ἀλλὰ τὸ καὶ
τοῦ διδάσκειν καταπνήγοντες ἐν ἐκτοῖς οὐκεὶ περι-
γράφοντες. Καὶ διτι, καθάπερ διοικονομούμενος
ὑγίῶς δσθαλμοῖς, τοῖς πρὸς αἰσθησιν, οὐ προσδεῖται
τοῦ χειραγωγοῦντος εἰς βάδισιν, οὐτως οὐδὲν δὲ νοῦν
εἰληχῶς καὶ θεοφεν οὕτω πεφωτισμένος ζητοῦ ἐν
τὴν εἰς τὸ καλὸν ποδηγίαν ἐτέρωθεν. Τὴν δὲ Θεὸς καὶ
ἐνεδαψιλεύσατο καὶ ἐνδαψιλεύεται διὰ βίου, εἰ μὴ
αὐτὸς ἔκαστος ἔκαστον ἀχλύει καὶ σκοτίζει, ἐπικρο-
φῶν, καὶ οὕτως ἀποκρύπτων πάθει τὸν ἐν ἀνθρώπῳ
θειότατον ἥλιον.

D Ζ'. Καὶ οὕτω μὲν οἱ τοιοῦτοι κατὰ δαιμόνων ἀλι-
ται, ἀθρώποις μὲν ἀγνωστοῖ, Θεῷ δὲ μόνῳ γνω-
στοῖ, πρηταῖτες καὶ ποιηταὶ γίνονται ἀρετῆς οὓς
ὡς τὰ πολλὰ οἱ ἀνακεγωρηκότες τόποι δικοῖα καὶ
μέταλλα χρυσᾶ ἐνδομυχοῦσιν, ἐκπεφυγότα τὸ σκάλ-
λεσθαι καὶ εἰς νόμισμα τυποῦσθαι ἀνθρώπινον, διὰ
τὸ μὴ τῆς ἐπιπολῆς εἶναι, ἀλλ' ἐν βάθει γῆς τὰ γε
εἰς δρασιν ὑποδύεσθαι, ή καὶ καταδύεσθαι. Οἱ δὲ
τὸ ἀγαθὸν οὐκ ἐν βάθει κεῖται ψυχῆς, ἀλλ' εἰς γλῶ-
σσαν καὶ μόνην ἐπιπολᾶσθαι, καὶ οὕτω προφαίνεται
οἱ ἐτέρους μὲν διδάσκουσι, σφᾶς δὲ αὐτοὺς ἀφιέσιν

ἀδιδάκτους ἀλογίζεσθαι, κύμβαλα δὲ κώδωνες ἢ αὐλοὶ αὐτοὶ δύτες, ὃν ἔκκστον φωνὴν μὲν ἀφίησι καὶ που καὶ πρὸς ἡδονὴν, οὐ συνήσι δὲ, τι ποτε καὶ βοῆ — οἱ τοιοῦτοι ἔρημον μὲν ἢ ἐπεροῖόν τινα παράβοστον τόπον οὐκ ἀνέπιητοι. Πῶς γὰρ ἂν οἱ τῇ γλώσσῃ πανηγυρίζειν προθέμενοι, καὶ ἀγοράζοντες ἐπὶ ἀπασκῶφ, καὶ τὸ καλεῖσθαι Ῥαβδῖον πρὸ παντὸς ἔργου ποιησάμενοι, καὶ τὸ μὲν κατ' ἀρετὴν πρακτικὸν συστελλούτες, μόνον δὲ τὸ λαλητὸν θεατρίζοντες;

Θ'. Καὶ δῆμος οὐδὲ ἀύτοι τέλειον ἐπισπῶνται φύγον, οἵα τὸ καλὸν, οἱ καὶ μὴ ἡμιεύουσιν ἀκριβῶς ἀλλ' εἰς μερίδα γοῦν τινα ἔκχολπούμενοι· καὶ εἰποι τις ἂν δεξιῶς, φέρειν αὐτοὺς οὐ φαῦλον γλωσσοκομον, δόποκεν δὲ πάντως ἀγαθοῦ κέρματος. Τὸ γάρ ἐν ἀρετῇ κεράλαιον, τὴν ἐπιτινετέαν πρᾶξιν, ἀπονοστίσαντες ἐκτῶν, τὴν γοῦν ἐνάρτεον λαλιῶν σφετερίζονται· καὶ φιλοῦνται καὶ αὐτοὶ τῆς ἐναρέτου φωνασκίας, καθὼς που καὶ τῶν δρυνθῶν δυοις κατ' ἀνθρώπους λαλεῖν ὑποκορίζονται, καὶ εἰς τοσοῦτον μάνον ἀνθρωπίζονται. Καὶ ἄλλως δὲ φάναι, τὸ γλυκύτατον αὐτοὶ μέλι μυστατόμενοι, οὐπερ δὲ γευδενος ἔκεινος οἴδεν, ὅ τι ποτὲ δύται τὸ τοῦ μέλιτος ἔργον, ἀλλ' οὖν καὶ δυομάζουσι μέλι, καὶ φυσιολογοῦσιν αὐτὸν, καὶ ἐντιθέσαι γνωσιν αὐτοῦ τοῖς ἀκρομάνοις, καὶ ἐπάγονται· αὐτοὺς οὕτως ἔργον τοῦ μέλιτος, καὶ τούτο γε δοκοῦσιν ἔχειν τι ἐπανούν καὶ αὐτοὶ· σὺν μὲν, δὲ φασιν, δύτες τὰς ἐποχὴν τοῦ περιγρατειώδους μέλιτος, ὑποκρινόμενοι δὲ ἄλλως τὸ ἐν ἀνθρώποις φιλόκαλον διὰ τὴν χρηστολογίαν τοῦ γλυκάζοντος ἢ τυρχνούμενοι μὲν ἵκτερψ, εἰδότες δὲ καὶ ἐκλαδοῦντες πρὸς ἀλγήθειαν τὸ μέλι, δόπερ αὐτοὶ ἐκκλινουσι· καὶ δρῦται μὲν προϊέναι οὐκ ἔχοντες ἀλλ' οὐσα καὶ καρκίνοι ρίζούμενοι, ἐρμηνεύοντες δὲ τὴν δρῦθην, ὡς ἔχει φύσεως· καὶ εἰς δῆμιν μὲν κακοπραγοῦντες μήποτε καὶ ὡς ἀσφάλακες, φιλοῦντες δὲ δῆμος τὸ φῶς, καὶ ἐνάγοντες εἰς αὐτὸν, καὶ διὰ τοῦτο προσοχῆς δύτες ἔχοι.

Γ'. Διὸ καὶ δὲ Σωτὴρ ἡμῶν, δὲ καὶ ποιήσας ἀληθῶς καὶ διδάξας ἀκριβῶς, καὶ εἰδώς, εἶναι τινα φρέλειαν καὶ ἐν τῷ ἀπλῷ ἀγαθῇ διδάσκαλη, κανεὶς εἰ καὶ ἐκ στομάτων ἀλγῶν ἦν αὐτὴν προφέρεσθαι, περαδέδωκε, μηδὲ τοὺς φαῦλους ἱερεῖς ἀποπρισποιεῖσθαι, ἀγαθὸν τὰ κατὰ Θεὸν διδάσκοντας. Δῆλον γάρ ἴως καὶ τῶν ἄρτι εὐσεβῶν, διτε οὐδεὶς ἂν τολμῷ σχηματιζόμενος εἰς διδάσκαλον ἀπαρακαλύπτως ἐνέδην κτηρύσσειν τὰ μὴ καλὰ καὶ ἐπεροδιδασκαλεῖν, κανεὶς ἀπάγνωτον ἀνθρώπων εἰτε δὲ γείριστος· πεπληροφόρηται γάρ μηδὲν τῶν δρῦθως ἀκρωμένων ἀποκεκρυμμένα εἶκαι τὰ τῷ Θεῷ ἀρέσκοντα, ἀλλὰ τὴν δρῦθην πρὸς τὸ καλὸν δόδον λεωφόρων ἐκκεῖσθαι, καὶ πᾶσι τρίβεσθαι, δσα καὶ πλατυτάτην ἀμάκιτὸν τοῖς εὐθέα βλέπουσι. Βλέπουσι δὲ πάντες οἱ πλείοντες Θεοῦ χάριτι, δι' οὗ ἔννοιαν κοιναὶ καὶ ἀξιώσεις τὰ θεῖα προκεινται παραγγέλματα.

Ια. Οὐκού ἀποβλητέος διὰ ταῦτα οὐδὲ δὲ φαῦλος ἀνθρώπος, εἰ τὸν μὲν βύρρον καὶ τὸν τῆς σαπρίας τρύγα πρὸς τῷ πυθμένι τῆς καρδίας καθιστᾶ, ὡς μήτις ὅψιν λυπεῖν, μήτε δοργαν προπέμπειν δυσέν-

A imprudenter agere, cum sint ipsi cymbalum, aut tintinnabulum aut tibiae, quorum unumquodque sonum quidem emittit et forsitan ad jucunditatem, sed non intelligit, quid unquam reboet, tales eremum vel alium secretum locum non quæsierint. Quoniam enim sic agerent, qui lingua fulgere cupiunt, forumque frequentant ut salutentur, et super omne opus vocari Rabbi satagunt, et in obscurō minutam virtutis exercitationem reducunt, solamque loquelam in spectaculum tradunt?

B 9. Et tamen ipsi non sibi completam attrahunt vituperationem, non secus ac bonum, siquidem non accurate forte dimidiant, sed certe in quamdam mediam partem involvuntur, et aliquis non inepta diceret ipsos ferre nos vilem capsulam, sed prorsus bono numulo vacuam. Quod enim in virtute præcipuum est, laudabilem actionem a se rejicientes commendabilem usurpat lequelam; et ipsi sunt amatores pulchritudinē locutionis, sicut ex avibus illas quæ secundum hominom loqui molliter callent, et in hoc solum homines simulant, ad aliter autem loquendum, dulcissimum ipsi mel abhorrentes, quod qui gustavit, quid sit mel ipsenovit, attamem mel nominant, et ipsius explicant naturam, et notationem ejus auditoribus exponunt, et sic inducent eos ad mel amandum, et in hoc saltē ipsi quoque laudis aliquod habere videntur. Sues, ut dicitur, cum sint operosi mellis abstinentes, singunt aliunde quod in hominibus inest hom desiderium per amorem de suavitate locutionem; vel ictero subjugati, secundum veritatem vident et loquuntur de melle quod ipsi fugiunt; et recta quidem procedere non assueti, velut cancri tortuosi, restitutinē nibilominus quali natura sit, interpretantur; et circa visum male quidem habentes, forte sicut talpæ, lumen tamen amant, et ad illud inducent, et ideo sunt attentione digni.

C 10. Propterea Salvator noster, qui vere fecit et accurate docuit et vidit esse quamdam utilitatem in simplici bona doctrina, licet ex oribus posset irrationalibus emitti, nec malos sacerdotes, bona secundum Deum docentes, respuendos esse tradidit. Manifestum est enim usque ad hodiernos pios, quod nemo rite promotus in doctorem aperte audere prædicare quæ non sunt bona, nec heterodoxa docere, quamvis omnium hominum esset pessimus: notum est enim nemini recte audientium abecondita esse quæ Deo placent, sed rectam ad bonum viam omni patere populo, a cunctisque teri, quasi largissimum iter recte videntibus. Vident autem omnes numero majores gratia Dei, per quem sententiæ communes et dogmata protegunt divina mandata.

D 11. Non igitur rejiciendus est propter ista malus homo, si cœnum quidem et cariei fæcem in pectoris profundo deponit, ut neque visum contristent, neque malevolentem emittant odorem,

scaturit autem, si quid forte fontani jucundique humoris introrsum commiscetur; namque de terra ebullientia servida lavacra deorsum in cavis sub terram, unde scatent, non, ut videtur, bona forent, sed cum ad exteriorem aerem effluentia excurrent, accessibilia salutariaque flunt.

12. Sine qui bonum loquitur loqui, veluti puerum in sacris lectorem, qualeisque palmiferos infantes; et non solum permitte, sed etiam lauda et excita; ut his immorans sermonibus, et occupatus manens, et ad nihil aliud applicans mentem nisi ad bene loquendum, ab agendo male quodam tempore abstineat. Forsitan autem sese corriget, aliquando sentiens, sermonem, ut ita dicam, dignum ex indigno ore se proferre. Quis enim novit an ipse sanctorum verborum frequentia sanctificetur, virtuti adhaerens et sic assuetactus? Et discipulis offeret se tanquam aliquod divinum coronamen, et pium perficiet acervum, qui ab isto grano profecto cumulabitur. Quid prohibet hominem sic divina et laudabilia et ab omnibus audientibus probata, docentem omnimodeque acceptissimum pudere semper esse mendacem atque absistere semperesse duplum aliter ac oportet, et habere tedium quod lingua quidem fulgeat, sed animo tenebrosus sit sermonesque proferat, quibus mereretur coronam, sed opera producat, quorum pena foret ipsis capitio abscessio?

13. Habemus et historiam quae tradit nec esse reprehendendum eum qui laudabilia quidem eloquitur, sed de ceteris non ita sentit. Illum quidem posterius hominem sacrum, qui postquam in firma fide vacillavisset, attamen necessario magnum in doctorem provectus est, firmato quod ipse quidem cogitaret, quaecumque cogitasset, non autem Ecclesiam Dei perverteret, sed recta doceret, non fusius historico more producam. Sed hoc sermoni propter veram presentium utilitatem adjiciam, quod ille, qui quidem intus non erat bonus, in heresis non laudatae scientia prorsus versatus, in his autem quae sunt extra, bonus erat, alias postea doctor correctus est, et duplicitatem in re non debita reducens ad unitatem, ut decebat, miles Deo carus evasit, lingua melior effectus, et per eam, quasi per hauritorum ex interiore rejecta fæce, qua bona doctrinæ aqua reddebatur inutilis. Si vero quis objicit illum quidem ita bona fruitum esse lingua, sed non alium quemdam esse talem evasurum, fortuito loquitur, et propter paradoxon hujus propositionis thesim inutilem et instabilem forte defendenter. Non enim opinionem impossibilem ac in eventum testimonio probatum non adductam vult oppugnare. Adeste enim, omnes ab exteriore viri selecti, quorum ni his quæ fidei sunt licet alienorum, mille tamen rectis doctrinis cum detectu student pii lectores, et ipsas producentes,

A τευκτον, ἐξαπλούσαι δὲ, εἰ τὸ που χρηματίων θρησμα τὸ δὲ ἔνδον συλλεῖθεται· ἐπει τοι καὶ τὰ γῆς ἐκδρατόμενα θερμὰ λουτρὰ κάτω μὲν ἐν ταῖς κατὰ γῆν κοιλίαις, διθεν ἐπικύπτουσιν οὐχ ἀτ εἰν χρηστὰ ὡς εἰκός, διτ δὲ εἰς τὸν ἄκτος ἀέρα ἐκδράμωσι μεταφρύεντα, προσιτὰ καὶ σωτήρια γίνονται.

B ιβ'. "Ἄφες τὸν τὸν καλὸν λαλοῦντα λαλεῖν, ὅτι καὶ παιδίον ἀναγνωστικὸν ἐν τοῖς ιεροῖς, διποτὰ τὸ βιτιοφόρα νήπια· καὶ μὴ μόνον ἄφες, ἀλλὰ καὶ ἐπευλόγησον, καὶ ἑρέθισον, ἵνα ἐμδρασθύνεται τοιούτοις λόγοις, καὶ ἀσχολος μένων, καὶ πρὸς μηδενὶ ἐτέρῳ τὸν λογισμὸν ἔχων, ἀλλ' ἢ μόνον χρηστολόγων, ἀπέχηται τοῦ κακοφραγεῖν πρὸς καιρὸν γοῦτινα. Τυχὸν δὲ καὶ διωρθώστετο ἐκυτὸν, αἰσθόμενος ποτε λόγον, ὡς οὕτως εἴπειν, ἕξιον δὲ ἀναζήσου πράγειν στόματος. Τίς γάρ οἶδεν, εἰ καὶ αὐτὸς ἀγισθεὶη τῷ συχνῷ τοῦ ἀγίου φθέγματος, ἐπεκολούθησε, καὶ οὕτω συνεθίσθεις εἰς τὴν ἀρετὴν; Καὶ προσθήσεται τοῖς μαθηταῖς ἐκυτὸν ὡς οὖν τι θεῖον ἀκροθίνιον, καὶ σωρὸν ἀπαρτίσει θεοφιλῆ, δις παρὰ ἓν τούτον τούτον κόκκον σισώρευτο εἰς ἀντελές. Ή τι καλύει ἀνθρώπον οὕτω σιδάσκοντα θεῖα καὶ ἐπεινετὰ καὶ πρὸς ἀπέντων ἀκροστῶν εὐλογούμενα, καὶ παντοῖως δεξιούμενον, αἰδεσθῆναι ψεύδεσθαι· διόλου ἐκυτὸν, καὶ ἀπειπασθαι, διπλοῦν εἰναι δεὶ παρὰ δὲ δέον, καὶ δονῆσαι τῇ γλώσσῃ μὲν προλάμψειν, ἐσκοτῶσθαι δὲ τὰ ἐς τὴν ψυχὴν· καὶ λόγους μὲν προφέρειν, δ' ὧν κατασέφιοτο ἄν, ἔργα δὲ προφανεῖν, ὧν τίμημα καὶ κύτης κεφαλῆς ἀφαιρεσίε;

C ιγ. "Ἔχομεν καὶ ιστορίαν παραδιδούσαν, ὡς οὐκ ἔστι ψήγειν οὐδὲ τὸν φθεγγόμενον μὲν ἐνάρτη, φρονοῦντα δὲ ἐπ' ἄλλοις οὐχ οὕτω. Καὶ τὸν μὲν ἐντερον ιερὸν ἄνδρα ἔκεινον, δις ἐσφαλμένος ὃν τὰ ἐς ἀσφαλῆ πίστιν, δμως ἀναγκαῖος εἰς μέγαν προνέχθη διδάσκαλον, κυρώσας αὐτὸς μὲν φρονεῖν, ἔττα ἐν καὶ φρονοῖη, ἀν μὴ δὲ διαστρέψειν τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ διδάσκαλος θετερον χρόνῳ διωρθώσατο, καὶ τὴν ἐν οὐ δέοντι διπλῶν μονάστας, ὡς ἐπρεπεν, ἀπῆλθε φίλος παραστάτης Θεῷ τῇ γλώττῃ βελτιωθεὶς, καὶ δι' αὐτῆς δύσα καὶ τίνος ἀτλητῆρος ἐκχέας τὴν ἔνδον ἱλὺν, δι' ἣς τὸ καλὸν τῆς διδάσκαλίας τήχειούτο οὐδωρ. Εἴ δὲ τις ἀνθυποφέρει ἔκεινον μὲν οὕτω τῆς ἀγαθῆς γλώττης δνασθαι, μὴ ἐν δὲ εἰναι καὶ ἑτερὸν τίνο τοιοῦτον ἀποθῆναι, ἀποκληρωτικῶς λέγει, καὶ διὰ τὸ παράδοξον τῆς δικρίψεως ταύτης τάχα ἐν θέσιν φυλάττοι καὶ αὐτὴν ἀχρείαν καὶ ἀσυνηγόρητον. Οὔτε γάρ ἀδυνάτου κατεπιχειρεῖν ἐθίλει δόξης, καὶ οὐδὲ ἀπεντηνεγμένης εἰς ἀμάρτυρον ἀπέκεισται. Δεῦτε γάρ, ὡς πάντες οἱ ἔωτερικοι λογάδες, ὃν ἀλλορύλων τὰ ἐς πίστιν δμως διδασκαλίας μυρίαις δρθῶς ἔχοντες ἐμμελετῶσιν ἐπιλέγδην οἱ θεόφρονες ἀναγνῶσθαι,

καὶ αὐτὰς προδύοντες, βελτιοῦσιν ἡώς καὶ ἄρτι τοὺς ἀκροστάς· ἂ μὲν ἔκεινοι ἄλλως ἐφρόνουν, παρωθούμενοι, τὰ πολλὰ δὲ καὶ κατάχωννύντες βυθῷ λήθης· ἂ δὲ πρὸς δρθότητα ἐλάλουν, ἐγκρίνοντες, καὶ ὡς ἐν βαθυτάτῃς τέφρας τῆς τῶν ἀθέων φρονημάτων ζώπυρά τινα ἐπιμελῶς ἀναλεγόμενοι, δι' ὧν ἀνάπτονται καὶ φῶτα βιωτικὰ καὶ φιλοσοφίας φρυκτωρίαι σωτηρίαι, ἵνα κατὰ τὸν Ψαλμῳδὸν κάνταῦθα ὡς ἐν σκότει ἔξαντελλόμενον εἴη φῶς τοῖς διορφῇ ἔθελουσιν.

ἰδί. Ἐατέον οὖν διὰ ταῦτα καὶ τὸν δπωσοῦν τὰ εἰς ἀρετὴν διδάσκοντα φθέγγεσθαι, καὶ οὕτω βελτιοῦν τοὺς ἀκρούντας, καὶ ἀνκυπεπτέον εὐχάς τῷ Θεῷ, ἐπαναχθῆναι καὶ κύριον εἰς τέλειον πιστὸν ἀνθρώπων, καθὼς καὶ ἄλλους αὐτοῦ μαθήτας, οὓς ἔξ αλλοτρίου ἔστιν οὐ σοφίζει στόματος· ἐπει τοι καὶ ἀνόμων ἡμᾶς ὑπερεδυνάμωσαν λόγῳ κατὰ τὴν Ἱερὰν βῆσιν καὶ ἐξῆγησιν, τοιούτῳ δὲ λόγῳ καὶ χαλκέες ἀλλόφυλοι τὰ δπλα τὸτομούν τοῖς τοῦ Ἰσραὴλ, δι' ὧν οἱ νοητοὶ πολέμοι καὶ ἐπιπτον καὶ πίπτουσι. Τοιοῦτον τινι ἔννοιᾳ καὶ τὸν μέγαν Μωϋσῆν ἐστόμωσαν ἐπί ἀμφότερα ἡ το φιλάτη καὶ μῆτρο καὶ τιθηνός, ἡ πιστοτάτη Ἐβραία, καὶ ἡ ἄλλως φιλήσοσας ἀλλόφυλὸς ἐξ Αἰγυπτίων βασιλίσσα· νόνημα πᾶν αὔτη, ἀλλόφυλον μὲν, βασιλικῶς δὲ ὑπερκείμενον τῶν δμοισιδῶν.

ιε'. Ἐγχι δὲ ἂν τις καὶ τοιῷδε λόγῳ προσβιθάζειν εἰς ἐμρηνεῖν καὶ τῶν τοῦ Ἱερωτάτου Εὐαγγελίου τό· « Εἰσελεύσεται, καὶ ἐκελεύσεται, καὶ νομῆν εύρησει. » Εἰσελεύσεται μὲν γάρ δὲ εὐαγγελικὸς ἀνθρώπως πρωτοθέτως εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ αὐλὴν ἐπὶ νομῆ, καθ' ἣν ἐγκρίνει ποιμαίνεσθαι καὶ δὲ μέγας Δαυΐδ, οὐδὲν διτερούμενος, εἰ νέμεται τὸ θεῖα, οἵς καὶ δὲ κορυφαῖος ἐν ἀποστόλοις Πέτρος βόσκει τὰ κατὰ Θεὸν ποιμνια. Ἐκελεύσεται δὲ καὶ εἰς ἐκετερικάς πεδιάδας, οὐχ ὥστε κροαίνειν καὶ κατασκητῆν καὶ θέσιν πρὸς ἄλλογον ἀγλαίαν εἰς οὐδὲν δέον, ἀλλ' ἐπὶ ψυχοτρόφῳ νομῆ, δποίαν μυρίαν καὶ οἱ τῆς ἔκων σοφίας λειμῶνες φύουσι. Καὶ τὸ ψυχικὸν ταμεῖον οὗτον μεστώσας δὲ τοιούτος πλούτισμοῖς, οὓς δὲ παμβασιλεὺς Θεὸς φιλεῖ, ἐκαγάγοι ἀν ἐκ θεαρῶν τούτων τῶν κατὰ ψυχὴν καινά τε καὶ παλαιά καινά μὲν, τὰ θεοπαράδοτα καὶ αὐτοῦ Θεοῦ ὅντα· παλαιά δὲ, τὰ καὶ δι' ἑτέρων, οἵς ἀπεξενωμένοις αὐτοῦ δύμας ἀνέλαμψε γνῶσις ἀγαθὴ ἐπί ὀψειει τῶν ἐσύστερον. ἵνα καὶ ἐξ ἀγρίων τούτων ἀνθέων καὶ ἐξ ἔκεινων ἡμέρων μελιτοποιήσαι τοῖς κατὰ Θεὸν τὰ χρήσιμα, καὶ μηδὲν τῶν ἐν κόσμῳ ἀσυντελεῖς ἡμῖν εἴη πρὸς ἀρετήν.

ιε'. Ἐτι δὲ καὶ ἄλλως τῷ τοιούτῳ νοήματι ἐπιχειν· ἡ σάλπιξ ὀφελεῖ τὰ ἐς μάχην, μηδέν τι αὐτὴ φρονοῦσα, φὲ κλάζει· δοτέον οὖν καὶ τὸν ἐν λόγοις μόνοις ἀγχθὸν διδάσκαλον σαλπίζειν κατὰ μάχης δαιμονιώδους, καὶ προσεκτέον οὕτως αὐτό. Κτυπεῖ καὶ τύμπανον ἔστιν δπου καρία ἐν τῷ μη-

A meliores usque nunc auditores faciunt; quæ qui dem illi non ita sentiebant, rejicientes et plerumque profunda sepielentes oblivione; sed quæ juxta rectitudinem loquebantur, discernentes, et velut ex profundissimo cogitationum impiarum cinere quasdam sedulo excipientes scintillas, quibus accenduntur vitæ lumina salutaresque philosophiæ faces, ut, secundum Psalmistam¹⁵, et ibi tanquam in tenebris ortum sit lumen videre volentibus.

14. Permittendum est igitur propter hæc illum, qui qualitercumque docet ea quæ virtutem spectant, loqui, sicque meliores facere auditores: et ad Deum mittendæ sunt preces, ut et ipse sublimetur ad perfectum fidei hominem, sicut et alios B ipsius discipulos, quos aliquando forte ex alieno ore docet; siquidem et iniquorum nobis prævalue runt sermones secundum sacram directionem et expositionem, tali vero ratione ærarii ex alienigenis fabri arma Israelitis indurabant. quibus intelligentes inimici cadebant et adhuc cadunt. Tali quoque sensu magnum Moysen utrinque roboraverunt dilectissima mater et nutrix, fidelissima Hebreæ, et illa quæ aliter dilexerat alienigena ex Egyptis regina: omnem scientiam hæc habens, alienam quidem, sed æqualium scientiam regaliter superantem.

15. Posset autem aliquis simili ratione, ad interpretationem eorum quæ sunt in sanctissimo Evangelio, proferre hoc: « Ingredietur et egreditur, et pascuum inveniet¹⁶. » Ingredietur enim quidem evangelicus homo in Dei aulam ad pascuum, secundum quod pasci probat magnus David, cui nihil deest, ubi distribuuntur divina, quibus coryphaeus inter apostolos Petrus divinos pascit greges. Egreditur autem ad extraneas planities, non ad pulsandum pedibus, nec exsultandum, nec currendum per irrationalē jubilationem ad nihil bonum, sed ad spiritualem pascuam, quam abundantem exterioris sapientiæ prata naturaliter producunt. Et talis homo, spirituali promptuario sic divitiis replete, quas Deus, summus dominator amat, ex istis thesauris ad animam pertinentibus producit nova ac vetera: nova quidem a Deo tradita Deique propria; vetera autem quæ per alios sunt, quibus ab ipso alienatis bona tamen scientia ad utilitatem eorum qui venturi erant, illuxit; ita ut, ex agrestibus istis floribus et ex illis lenibus, mellifcentur Dei hominibus utilia, et nihil in mundo sit nobis ad virtutem inane.

16. Verum et aliter adhuc hujusmodi sententiam insistendum: ad certamen proficit tuba, nihil ipsa, quod clangit, intelligens: dandum igitur est illum qui solis sermonibus est bonus magister, clangere contra dæmoniorum pugnam, et sic illa tenenda est. Strepit etiam tympanum, ubi

¹⁵ Psal. cxi, 4. ¹⁶ Joan. x, 9.

requirit opportunitas, quin nihil intelligat ipsum : item aliquo modo ratiocinandum est de eo qui malis quidem est moribus, sed verba virtutis loquitur, et sic auditorem bene disponit. Fistula ceteraque musices organa laetificant, cum ipsa quidem nihil sciunt et ab aliis artificialiter ad jucunditatem ordinantur : laetificet igitur qui, quasi talis, est doctrinarum explanator, quamvis ad ea quae spectant animam male sit dispositus. Forsan enim Deus misericorditer sollicitus, dimidiām prohibuit iniquitatem, ipsius os disponens ad loquendum sapientiam : in tempore autem opportuno illum ad curandum cor atque conscientiam diriget. Sed etiam si nihil ejusmodi de illo velimus exspectare, saltem eum velut asinam jussu Dei locutam mirabimur. Cogitemus autem etiam quod fortassis ista loquitur, quae cupit quidem ad actum educere virtutis, sed non potest propter pravam habitudinem ; unde verisimile est ex tota anima eum meliora docere, sicque velle, bonitate sermonum, quod in se vitiosum est, compensare. Et ita quidem nec omnino abjiciendus est sacerdos, qui non in bonitate animæ nec operum ad eam spectantium divina loquitur, docens ut justum est. Qui vero fecit quidem, sed lingua convenientia non loquitur, multam et ipse laudem per hoc solum facere sibi conciliat. Cum enim semel judicavit opus efficacius esse sermone, reputavitque ferventibus operibus quasi fermentari considerantem de iis doctrinam, solum quod est efficacius amplexus est : et faciens simul docet ; et operans ipse quae probanda sunt, vivendo juxta virtutem, sic Deum in sua vita, secundum Psalmorum verba, benedicit, et alios, visus et auditus, erudit. Vere enim discipulus intelligens ex operibus doctrinalibus efformatus, in virtutum exercitaria habet.

17. Scimus etiam in dissentibus artes plerumque operibus prosperare: observans enim, qui studet arti, magistrum secundum illius opus dirigitur. Si vero forte non secundum perfectionem egerit, tunc sermonem habet magistri corrigen-tem. Frequens tradit experientia discipulos et magistros opifices, quibus ex nativitate surdis ma-gistralis natura subripuit voces; et tamen hi quidem docuerunt, illi vero didicerunt, neque præmittentes, neque recipientes sermones, sed erudientes et eruditæ operibus; quæ quidem ser-monum substantias, vel ineffabiles sermones, vel viventes sententias non immerito quis vocaret. Omitto dicere annuentia vel renuentia signa in templo Ammonis et fortassis alibi usitata, a quibus sine voce discebant desiderata consulentes oracu-lum. Celebrantur et alia quædam actionum do-cumenta per manuum ministeria, absque locu-tione. Et hoc, quatenus totum uno potest demon-strari exemplo, exinde manifestum est.

18. Rex quidam ex antiquis a factiosis gravia sustinens et auxilii viam quærens misit ad virum

A δέν τι αὐτὸν φρουεῖν· λογιστέον εἰς τοιοῦτον τι καὶ τὸν ἑτέρως μὲν ζήθους ὄντα ἔξηλημένου, τὰ εἰς ἀρετὴν δὲ λαλοῦντα, καὶ οὕτως εἴ τὸν ἀφροστὴν ἀρμόττοντα. Η σύριγξ, καὶ δυσ λοιπά τῶν δργάνων, ἐμμουσα, τέρπουσιν, οὐδὲν μὲν αὐτὰ ἐπιστάμενα οὐ' ἄλλων δὲ τεχνικῶς πρὸς ἡδονὴν ἀρμοτόμενα· τερπτέω τοίνυν ως τοιοῦτος τις καὶ δ τῶν διδασκαλιῶν ἔξηγητής, εἰ καὶ τὰ ἐς ψυχὴν ἀναρμοστακέχει· Τάχα γὰρ δ θεὸς κηδόμενος, τέως μὲν τὸ ημισυ τῆς κακίας ἀπήγαγε, τὸ στόμα ρυθμίσας αὐτοῦ σοφίαν λαλεῖν· ἐν καιρῷ δὲ καθηγηστεῖ μελετῶν καὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ σύνεσιν. Εἰ δὲ καὶ μηδέν τι τοιοῦτον ἔθελομεν ἐπ' αὐτοῦ καραδοκῆσαι, ἀλλ' οὖν θαυμάσομεν αὐτὸν κατὰ τὴν λελήσασαν ὅνον κελεύσει Θεοῦ. Λογισώμεθα δὲ καὶ, ως ἕσως ἔκεινα λαλεῖ, δσα βούλεται μὲν κατορθοῦν, οὐδὲν δύναται δὲ διὰ φυῖλον συνεθισμὸν ὅθεν καὶ ἐξ δλης ψυχῆς εἰκός διδάσκειν αὐτὸν τὰ κρείττονα, καὶ οὕτως ἔθελεν ἀντισηκῶσαι τῇ ἀγαθωσύνῃ τῶν ἀγεθῶν τὸ κατ' αὐτὸν περιπόνηρον. Καὶ οὕτω μὲν οὐ πάντα ἀπόδλητος οὐδὲ λερεὺς, δς μὴ ἐν ἀγαθότητι φ ψυχῆς καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ἔργων θεῖα λαλεῖ, διδάσκων, ως θέμις. 'Ος δὲ ποιῶν μὲν, οὐ λαλῶν δὲ γλώσσῃ τὰ πρέποντα, πολὺν καὶ αὐτὸς ἔπαινον ἐφίλεται κατ' αὐτὸν δὴ καὶ μόνον τὸ ποιεῖν. Κρίνας γάρ καθάπαξ, δραστικώτερον λόγου τὸ ἔργον εἶναι, καὶ ως οἶον ἐξυμῶσθαι τοῖς σπουδαῖοις ἔργοις κατανοῶν καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς διδασκαλίαν, τοῦ ἐνεργεστέρου γίνεται μόνου· καὶ πράττων ἄμικ καὶ διδάσκει· καὶ ἐνεργῶν αὐτὸς τὰ εὐλογητὰ ἐν τῷ κατ' ἀρετὴν ζῆν, τόν τε Θεὸν εὐλογεῖ οὕτως ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ, ψαλμικῶς εἰπεῖν, καὶ ἑτέρους παιδεύει, δρώμενος ἢ ἀκούσμενος. 'Αληθῶς γάρ δ συνετός μαθητῆς, ἐκ τῶν διδασκαλιῶν ἔργων τυπούμενος, ἐν ταῖς πρακτικαῖς τῶν ἀρετῶν ἀλίγη δι οὐδὲν τῶν ἐπ' αὐτοῖς διδασκαλιῶν προσδέεται.

ἰζ. Οἴδαμεν καὶ τεχνας τὰ πλείω μὲν ἔργοις εὐ-
δουμένας ἐν τοῖς μανθάνουσιν· ἐντρανίζων γὰρ δ
τεχνούμενος τῷ καθηγητῇ, πρὸς τὸ κατ' ἑκεῖνον ἔρ-
γον εὐδύνεται. Εἰ δὲ που κάλι σφάλλοιτο τοῦ εἰς ἀκρί-
βειαν, τότε δὴ καὶ λόγον εὑρίσκει ἐπανορθοῦντα δι-
δασκαλικῶς. Παραδίδωσιν τὸ συχνὴν πεῖρα καὶ μεθη-
τὰς καὶ διδασκάλους χειρώναττας, ὃν παρείλετο καὶ
τὰς διδασκάλους φωνὰς ἢ φύσις κωφευσάντων ἢ
γενετῆς· καὶ δύμως οἱ μὲν ἐδίδαξαν, οἱ δὲ ἔμαθον,
οὐδὲν δέ τις προέμενοι· καὶ εἰσδεχόμενοι, ἀλλὰ σοφί-
ζοντες καὶ σοφιζόμενοι ἔργοις· ἀπέρ οὐκ ἐν δημοκ-
λόγῳ οὐσίας, ἢ λόγους ἀνεκλαλήσους, ἢ ζώστις ἄ-
νοιας δυνομάσσοι τις. Ἐώ λέγειν καταναύσεις πε-
δάνανεύσεις τὰ ἐν Ἀμμωνος, Ἰωνίας δὲ καὶ ἔτεροι,
δι' ὃν ἀφώνως ἐδιδάσκοντο τὰ θελητὰ οἱ χρησμο-
τούμενοι. Περιέδονται καὶ ἄλλως διδασκαλίαι τινὲς
πράξεων ἐν ὑπουργίαις χειρῶν δίχα λαλιᾶς. Καὶ
δῆλον αὐτὸν ἑκεῖθεν, ὡς ἐξ ἐνδοῦ ἐμφῆναι τὸ πᾶν ὑπο-
δεγματος.

ιη'. Βασιλεύς τις τῶν πόλεων δεινὰ πάσχουν ὑπὸ στασιαστῶν, καὶ τεγχώμενος ἐπικουροῖς μέθοδον.

ἐπέστειλον ἀνδρὶ σοφῷ προκαλούμενος διδάξειν, ἀποίη δῆ τινι τρόπῳ ἐν ἀσφαλεῖ καταστήσεται τὴν ἀρχὴν. Καὶ ἐπέμενεν δὲ βασιλικὸς διδασκαλος, ἀπετατῶν ἀντιγραφὴν, εἰς πῶς παλινοστήσει ταχὺ ἐπὶ τὸν πτυμψαντα. Ὡς δὲ αὐτὸς μὲν ἐνέκειτο, πάνυ ὄχλων, δὲ σοφὸς ὥκνει τὴν γράφην, δεδιώκει, οἴμαι, μὴ καὶ γράψας ἔκπυστον θήσει τὸ μυστηρικὸν διδασκάλιον ὅτι φῆται τρόπῳ καὶ βλάψῃ τὸν ἑρωτήσαντα, προσλαμβάνεται τὸν ἀπεσταλμένου εἰς ὀπαδὸν καὶ (ἔλαχε γάρ ἀκμὴ θέρους εἶναι) παραδέεται εἰς βαθὺ λιγύον, καὶ γυμνώσας μαχαίριον, ἔκειρτο ποράδας τῶν ἀσταχύων, δποι εἴσιγχον ἐς μῆκος ὑπὲρ τοὺς λοιπούς· καὶ τοῦτο ποιήσας ὑπεξῆλθε, καὶ ἀπῆλθεν οἴκοι, καθεστώς, εφ' οὓς ἦν καὶ πρώην. Ὁ δὲ βασιλικὸς πάλιν τὴν δί' ὅχλου, ἀπαίτων, δὲ καὶ πρότερον. Ὡς δὲ τοῦ σοφοῦ μηδὲν μῆτε λέγοντος, μῆτε πράττοντος, ἔκωνεῖσον δὲ τοῦ βασιλέως, οὐ καλὰ πάσχειν γογγύζων, εἰ μῆδε λόγου ἀξιοῦτο, μακράν τε οὕτω κατὰ σπουδὴν ὅδον στειλάμενος, καὶ τῆς ἐλπίδος ἐς τοσοῦτον ἀπαιροθεὶς· ἐπειδύθα γε δὲ βαρπατος ἐπιλύτης τῆς βασιλικῆς ἀπορίας λατκωνίσας, ὥσπερ ἔργῳ τῷ κατὰ τὴν ἐπομήν τῶν ἀσταχύων, οὕτω καὶ λόγῳ τῷ πρὸς ἐπιλύσιν, Ἀπελθε, εἶπεν, ὅθεν ἐστάλης, καὶ τὸ τεθεαμένον ἀνάγγειλον. Καὶ αὐτὸς μὲν οὕτω φάμενος, ἔκλεισε τὸ βιβλίον τῆς λαλίας. Ὁ δὲ ἀκούσας ἀπέκρινε μὲν τὸν σοφὸν ἀνδρα τῶν ὀρθὰ φρονεύντων, οὐ φρενήρη γνωματεύεις ἔκεινον· ἐψεύσθη δὲ τῆς κρίσεως ἐς τὸ πᾶν. Ὁ γάρ τοι κύριος βασιλεὺς κατακύψεις εἰς βάθος τοῦ ἡγελμένου ἔργου, καθεώρακε τὴν ἀγχίστροφον καὶ βαθεῖαν διδασκαλίαν τοῦ σοφοῦ, καὶ τὴν διὰ χειρὸς ἔμφασιν τοῦ κατὰ ψυχὴν λόγου· καὶ ἀπελύσατο, τὴν τῶν προεχόντων ἀσταχύων ἀποτομὴν δίδειγμα εἶναι τοῦ χρῆσαι κολούσιν τοὺς τῶν πολιτῶν εἰς θράσος ἀπαιρομένους ὑπερηφάνως, καὶ οὕτως ἔξχοντας. Καὶ τοῦτο διαγνοὺς, καὶ κατ' ξύτο ποιῶν, ἔσωτῷ τὴν βασιλείαν κατησφαλίζετο, μαθῶν οὐδὲ αὐτὸς λόγω τὸ ποθούμενον διδασκάλιον, ἀλλ' ἔργῳ τῷ διὰ διδασκάλου σοφοῦ.

ιθ'. Οὐκοῦν φανερὸν, ἵνα μὴ πλείω ἐν τοῖς τοιούτοις διατρίβωμεν, ὡς ἔστι διδάσκεσθαι ἡμᾶς τὰ καλά, καὶ δε τὰ πράξειν ἐναρέτοις ἐμβλέπομεν, καὶ ὡς ἔγκωμπλον ἔξιος καὶ δὲ ποιῶν τὸ καλὸν σιγηλῶς, καὶ μονονοσχῆ ἐν τῷ ἔργῳ λέγων τοῖς θεωμένοις τό· «Ὦς ἐγώ, οὕτω καὶ ὑμεῖς.» Οὕτω κατὰ τὸ δρισιν Ἑνάγγελον οἱ βλέποντες τὰ ἐν τοῖς καλὰ ἔργα δοξάζοντα τὸν Θεόν· καὶ οὕτω λάμπει τὸ ἀποστολικὸν φῶς ἀνθρώπων τῶν ἀνθρώπων, ἔργων καλῶν ὑπαναπτεύντων καὶ ἐκφαινόντων τὴν λαμπάδα τοῦ τοιούτου φωτός. Προσενθυμηθῶμεν ἐνταῦθι καὶ τὰς ἴερὰς εἰκονογραφίας, ἐξ ὧν καὶ αὐτῶν πολλὰ μανθάνομεν οὐ λαλιαῖς. ἀναμνήσοις δὲ τῶν ἔργων, ὧν κατὰ Θεὸν ἐπράξαν οἱ τῶν εἰκόνων ἀρχέτυποι.

κ'. Τούτων δὲ οὕτω τεθεωρημένων, ἵτεον ἐπὶ τὸν ποιῶντα, ναὶ δὲ καὶ διδάσκοντα. Ἔργου ἔκεινο ἀπαινετοῦ, λόγου διδασκαλικοῦ τὸ δεύτερον. Καὶ ἔστιν αὐτὸς ἐντελῶς μικάριος δυοῖν ὀργάνοιν, ἀπερ ἐκ τοῦ πανσέφου τεχνίτου Θεοῦ πολυδύναμα ἔχομεν, ἀποτελῶν ἐκυρῶντας εἰκόνας ἔκεινον καὶ οἴκον καὶ ναὸν, καὶ εἰ τι ἄλλο τοιοῦτον ἐν δύναμισι βέλτιστον,

A sapientem rogitans ut doceret quanam ratione tuto salvam haberet potestatem. Et exspectavit regius legatus, rescriptum petens ut brevi ad eum qui miserat, rediret. Cum autem ipse multum sollicitus instaret, et sapiens scriptum dare moraretur, timens, puto, ne qualicunque modo, si scripto patesceret mysteriosum documentum, illi qui interrogaverat noceret, missum sibi comitem adjungit; et, cum tunc media ferveret aetas, in agros frumentarios penetrat; et, nudato ense, diversas abscondit spicas, quæcunque super cæteras altitudine præstabant; et, hoc facto, egresus est, et domum rediit, iis, quibus erat antea præpositus de novo imperans. Regius autem erat denuo sollicitus, eadem quæ prius, denuo rogitans. Cum vero sapiens nihil diceret nec faceret, exprobavit a rege missus, non bene secum agi musitans, nisi verbo dignus haberetur, tam longa cito functus via, tantaque spe frustratus. Tunc strenuus regiæ sollicitudinissolutor, quemadmodum in abscissione spicarum antea, sic nuno in explicazione verbali laconicus, « Abi, inquit, et quod vidisti renuntia. » Et sic ipse fatus, locutionis clausit librum. Qui vero audierat, distinxit quidem virum sapientem ex recte sapientibus, non sane mentis eum astatimans; sed prorsus erravit judicio. Dominus enim ejus rex in operis renuntiati profundum intuens, vividam ac altam sapientis doctrinam, et patesfactam manu, sermonis intus latentis revelationem consperxit; et intellexit superantium spicarum abscissionem documentum esse de necessitate eos e medio tollendi qui inter cives in majores justo spiritus sublati excedebant. Et hoc agnito et re vera facto, sibi regnum in tuto posuit, non ipse verbo nactus desideratam doctrinam, sed sapientis exemplo magistri.

B C D 19. Itaque manifestum est, ut in his non longius immoremur, non posse bona doceri etiam cum laudibiles intuemur actiones, et laudibus esse dignum etiam qui silenter et solitarie operando bonum agit, dicens contemplantibus istud: « Sicut ego, ita et vos. » Sic juxta sanctum Evangelium qui vident in aliquibus opera bona glorificant Deum; sicque fulget coram hominibus apostolicum lumen, operibus bonis hujusmodi luminis lampadem accedentibus atque illuminantibus. Insuper hic quoque recognoscimus sacras imagines, e quibus ipsis multa discimus non sermonibus, sed operum recordatione, quæ secundum Deum imaginum archetypi fecerunt.

20. His autem ita consideratis, veniendum est ad facientem, imo et docentem. Primum opus laudabile spectat, secundum ad normam doctrinalem pertinet. Est autem ipse prorsus beatus, duobus organis, quæ a sapientissimo artifice Deo efficacissima tenemus, sese perficiens illius imaginem et domum et templum, et quidquid in

nominibus est optimum, et, ut opportunissime dicam, hominem verissimum, sed et beatum re ipsa ac crita omnem reprehensionem. Et hujusmodi speciei obtinemus qualitates, si magistrum qui super cœlos est imitemur: qui alias quidem ante sœcula operans, ut quis humana ratione concipere non valeat, postremum autem mundi creationi manum admovens, statim a principio tunc doctrinam hominum mentibus indidit, eam quæ ex ipsis ejus operibus est, hisque super laudem, iis magnificis, iis rationabilibus et supra rationem. Erudiunt enim alia quidem cœli, alia autem terra; et alia, quæ jacet in medio eorum omnimoda plenitudo. Discebat enim prorsus ab hoc illius omnes homines quod, sicut in creatione, sic et in creatis alia quidem supererminent, alia vero locum tenent inferiorem: et decet ea quidem in hominibus sublimia splendidaque, veneranda intactaque humilioribus esse (siquidem et quæ sunt sursum, talia sunt), quæ vero deorsum et humilia et non splendentia, eum quem sortita sunt. ordinem amare, propriisque terminis circumscribi. Et mens exinde concipit superjacentia ideoque venerabiliora super inferiora atque humilia non in vanum, nec casu, nec ex semetipsa, sublimari ac lucere, sed ex quadam auctore validiore atque omnipotente, qui quidem posuit cœlum in altissimo, supposuit autem universorum matrem terram per modum conjunctionis, ut irriget eam quidem illud et ipsa proprios generet fructus; sed et magnifice dispensavit (inextinguibiles lucernas cœlestes, ut semper in lumine degamus, die quidem illuminati sole, nocte vero, aliis innumeris lucentibus lumenibus, in tantum subobscurae surgentibus absque lumine lunæ, quantum oportet ut non advocemur in aliquod continuum opus campestre et aliunde laboriosum, ad fatigandum eos qui non sustinerent intermissam operam; sed vigilare quidem per hujusmodi luminiū gratiam, et quiescere per noctis interpositionem possimus.

21. Hæc igitur ediscebant, et, istorum auxilio, alia plura ac meliora. Insuper autem docebantur quod mentem et rationem homines habentes, et hoc insigne super quocunque aliud animal felicititer sortiti ex altero meliore spiritu, rationeque præstante, omnium quæ sunt in mundo auctore, hujusmodi bonis ditantur, utpote hereditate ad ipsos pertinente; quam semper etiam requirere, sicut nobilis filius proprium patrem, oportet. Et sic quidem ipsi doctrinam accipiebant absconditam quam mundus ipsis subjiciebat conspectus et ut deset recognitus.

22. Cum autem illud efficax a Deo documentum nullos inveniret mentem ad ipsum habentes, sed prave intelligerent hunc primitivum spiritum, qui et spiritus angelicos creavit, et mortales qui paulo minus ab angelis sunt, ac in amentiam plerique demone pulsi convertoarentur, et non solum in aliis quibusdam insanirent, sed et creata corruptibiliaque in deos, repugnantes Deo, extollerent,

A καιριώτατα δὲ εἰπεῖν, ἀνθρωπον τὸν ὃς ἀληθεύει, καὶ μακάριον δὲ, τὸν θντως καὶ τελείως καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἀνάδοσιν. Καὶ τούτου τοῦ εἶδους εὐρίσκομεν συνοχέα, εἴπερ μιμούμεθα τὸν ὄπερουράνιον διδάσκαλον· δις ἄλλως μὲν πρὸ τῶν αἰώνων ποιῶν, ὃς οὐκ ἐν τις ἐννοήσασθαι λογισμῷ ἀνθρωπίνῳ ἐφίκειτο, ὅπερον δὲ τῇ τοῦ κόσμου ποιήσει ἐπιβαλὼν, διδάσκαλαν αὐτίκα τότε τὴν ἀρχὴν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς προκατεβάλετο, τὴν δὲ αὐτῶν τῶν ἔργων εἴτε τῶν πέρα δόξης, τῶν παντοδαπῶν, τῶν καὶ ἀλδυνῶν καὶ ὑπὲρ λόγουν. Παιδεύουσι γάρ ἀλλα μὲν διούρανδες, ἄλλα δὲ ἡ γῆ· καὶ ἐπεροῖς τὸ μέτρον τούτων παντοτίον πλήρωμα. Ἐδιδάσκοντο γάρ πάντας διὰ τούτου καὶ οἱ τότε ἀνθρωποι, ὡς, καθὼς ἐν τῷ κτίσει, οὕτω καὶ ἐν τοῖς κατ' αὐτῶν τὰ μὲν ὑπερβατοῖς διψηλάζονται, καὶ λαμπρὰ σεβάσμια εἶναι καὶ ἀφίγγη τοῖς ταπεινοτέροις (ἐπειδὴ καὶ τὰ ἀνω τοιαῦτα, τὰ δὲ κάτω καὶ ταπεινὰ καὶ μὴ ὑπερλάμποντα στέργειν, ἢν ἔλαχον, τάξιν, καὶ τοῖς οἰκείοις δροῖς ἐμπριγγάρεσθαι). Καὶ νοῦς ἐντεῦθεν ὑποβάλλεται, διτε τὸν ὑπερκέμενα καὶ οὕτω τιμώτερα ὑπὲρ τὰ κατώτερα καὶ ταπεινὰ καὶ εἰκῇ, οὐδὲ δὲ αὐτομάτων διψηνται καὶ ἐλλάμπονται, ἀλλ' ἐκ τεινος αἰτίου κρείτονος καὶ παντοδυνάμου, ἀνεσπαστός μὲν τὸν οὐρανὸν ἐν δημοσιότερῳ, ὑποθεμένου δὲ τὴν παρμήτηρα γῆν ὡς ἐν συζυγίᾳ λόγῳ, ἵνα ἐπερδενῷ μὲν ἐκείνος, αὐτὴν δὲ γεννᾷ τὰ καθήκοντα, δεψιλευστρέμον δὲ ἀσθεστα λύγνα οὐράνια, ἵνα ἐν φωτὶ δεῖ διέγωμεν, ἡμέρας μὲν τὸλμη καταλαμπόμενοι, νυκτὸς δὲ — ἀλλὰ τότε πολυμέριστα πλουτοῦντες φῶται, εἰς τεσσάρον ἀμυδρῶς ἀνατίλλοντα δίχα γε τοῦ κατὰ οὐράνην, ἐς δύον μὴ προκαλεῖσθαι ἡμᾶς ἐπὶ τὸ δεῖ γεωργικὸν τι καὶ ἄλλως ἐνεργὸν, ὡς ἀπόκαμνειν ἀπαγορεύοντες ἐν τῷ διηγεῶν πονεῖσθαι, ἀλλ' ἔχειν ἀγρογορότως μὲν διὰ τὴν τῶν ἐκεῖνην φωτῶν χάριν, ἀναπεκυμένως ἐν διὰ τὴν νύκτερον ἐπιπρόσθετος.

B κα'. Ταῦτά τε οὖν ἐδιδάσκοντο, καὶ διὰ μέσων τούτων ἔτερα καὶ πλείω καὶ κρείτονα προσεδίδοσκοντο δὲ καὶ διτε νοῦν καὶ λόγον οἱ ἀνθρωποι σχόντες, καὶ τούτο ἐξαίρετον ὑπὲρ ζῶν ἄπαν ἄλλο εὐκληροῦντες ἐκ ποθεν κρείτονος ἔτερου καὶ νοῦ καὶ λόγου, καὶ τῶν τῶν κατὰ κόσμον αἰτίου, τὰ τοιαῦτα πλουτοῦντα δημοθε, ὡσεὶ καὶ κλῆρον καθήκοντα εἰς αὐτοὺς ὁν καὶ ἔχρην ἐπιζηνεῖν ἕστει, ὡσεὶ καὶ ποιεῖ εὐηρῆ πατέρα τὸν ίδιον. Καὶ οὕτω μὲν αὐτοὶ διδασκαλεῖσθον σετιγημένης, ἢν δὲ κόσμος αὐτοῖς ὑπέβαινορώμενος, καὶ ὡς ἔδει κατανοοῦμενος:

C κβ'. Ἐπειδὲ τὸ ἐμπρακτὸν τοῦτο ἐκ Θεοῦ διδάσκαλίον οὐδένας εὔρισκεν, ἔχοντας τὸν νοῦν πρὸς αὐτῷ ἄλλα παρενόουν τὸν πρώτιστον νοῦν, δις καὶ τοὺς ἀγγελικοὺς νόσας ὑπέστησε, καὶ τοὺς, δύοι τῶν βραχύ τι παρ' ἄγγελους τὸλμην τοιαῦταν εἰσὶ, καὶ εἰς ἀπόνοιαν οἱ πλείους δαιμονιώδῃ παρετρέποντο, καὶ οὐ μόνον ἄλλα τινὰ παρεφρόνουν, ἄλλα καὶ τὰ κτιστὰ καὶ φθαρτὰ εἰς Θεοὺς ἀνῆγον θεομαχοῦντες· τότε

δὴ ἐλεήσας τοὺς τοιούτους τῆς παροινίας, καὶ ποιῆσας τὰ πάντα καὶ εὖ ποιῆσας, εὐδοκεῖ ἐπ' ἔκεινῳ τῷ ποιῆσαι τὰ πρῶτα, εἴτα καὶ διδόμαι· καὶ τοῦτο πολυτερόψι μεθόδῳ ἐπιφύλστιμησάμενος, ἀποστέλλει θεράποντας αὐτοῦ διδασκάλους τῶν θεών θελημάτων πολλούς· ἐν οἷς δίχα τῶν ἄλλων, τῶν καὶ σοφῶν καὶ πολυσχιδῶν, καὶ προφῆται γένους ἑκατέρου. Οὐδὲ γάρ οὐδὲ τὸ θῆλυ ἀσυντελές οὔδ' ἐνταῦθα εἰς διδασκάλων θείαν ἀπέβη, ἀλλὰ πολλοὶ ἐδιδάχθησαν καὶ δι' αὐτοῦ.

κ'. Ἐπεὶ δὲ κατίσχυεν δὲ τῆς ἀμαρτίας εἰστιν νόμος καὶ τὸ κατ' αὐτὴν θέος, καὶ οὐδὲ οὕτως ἐκηλεύσετο, ἀλλὰ πᾶσα διδασκαλία καὶ ἔγγραφος καὶ ἀγραφος ἀργὸς ήν· τότε δὴ ἀμεταβάτως καὶ οὐδὲ χθανατῶς διαβάζειν ἀναγένεται τὰ ταπεινὰ, καὶ κοινωνήσας τῶν κατ' ἄνθρωπον, ὡς θεῷ ἐπρεπεν, ἐκάθισεν ἐπὶ θρόνου δόξης διδασκαλικῆς· καὶ ἐκ παιδὸς έώς καὶ εἰς ἡλικίαν τελείαν προσμείνας τῷ ποιεῖν καὶ διδάσκειν, ἐξήνυε τὰ εἰς σωτηρίαν ἡμῶν, μακαριώτατον τοῦτο ἐκτετελεκὼς πρᾶγμα, ἐξ οὗ διεβίβασθη δὲ μακαρισμὸς καὶ εἰς πάντας ἄλλους, οἱ διαδεδημένοι αὐτὸν ποιοῦσι καὶ διδάσκουσιν ἀποστολικῶς, ἀν δικαίῳ φίλων διμορφέταιρα ἐνθεωροῦνται, εἰ καὶ ἄλλως ὡς οἴτα δι' ἀλλήλων ἤκοντα. Ηὐθησίς τε ἀγαθοῦ ἀπαστατεῖται διδασκαλίκων ἀποτελευτῇ τῶν ἐθελόντων ζηλούν· καὶ διδασκαλία δὲ ἀγαθοῦ παντοῖα εἰς ποιήσιν αὐτοῦ ἀφορεῖ, ὡς ἀπολήγειν τὸ μὲν ποιεῖν εἰς τὸ διδάσκειν, τὸ δὲ διδάσκειν εἰς τὸ ποιεῖν, καὶ οὕτως εἰς τέλος ἀμφοτέρων ἐκβαίνειν ἀμφότερα. Καὶ ιστιν οἰκείωσις καὶ αὐτῇ φυλακική, μεστήσαρνταν ἱκανέρων εἰς ἐκάτερα λόγῳ ἀντιστροφῆς, καὶ τελεσφορούντων ἄνθρωπον τὸν κατὰ θεόν.

κδ'. Καθεσταμένου δὴ οὕτω καὶ τοῦ ἄμφω ταῦτα τὰ ἄγαθα δυάζοντος, τὸ δηλαδὴ καὶ ποιεῖν καὶ διδάσκειν, ἐπισκεπτέον καὶ τὸν πάντη ἔκαλλον, τὸν μήτε ποιοῦντά τι ἀγαθὸν, μηδὲ μὴν διδάσκοντα· καὶ εἴη δὲν αὐτὸς οὐχ ἐν οὐδὲν ζῶν ἀλογον, οὐδὲ τις ἵτερα τῶν ἀλοφύλων φύσεων, ἀ καὶ αὐτὰ λελόγωται τρόπον τινὰ, οἵς εἰς θεοῦ αἰνον μετακαλοῦνται φαλμωδίκῶς διὰ τὰ δὲν αὐτοῖς βαυμάτια. Δογήζοιτο δὲν προστρέπτερον δὲ τοιούτος εἰς ἄνθρωπον ἢ λίθινον ἢ μαυνόμενον, οἱ οὐτε δρῶσιν, οὐτε διδάσκουσιν οὐδὲν, ἀλλ' ἢ μόνον ἐλεοῦνται τοῦ παρενηγέθαι τῆς κατὰ φύσιν ἀλάσσως δὲν ἐπιμᾶλλον δυσμίμητοι, δὲν οἵς ἡ θύρα πονηρία καὶ κοσμική καχεξία. Δυστραγεῖ καὶ εἰς πλέον, τὸ πάντων χειρίστον. Εἰσὶ γάρ τινες εἰς τοσοῦτον κακολοθωμένοι τῆς εἰς ἀγαθὸν διαρτίας, διῆστε σὺν τῷ μηδὲν εὐηρεστημένον θεῷ ἢ ποιεῖν, ἢ διδάσκειν, ἐκάλινουσιν εἰς τὸ μηδὲ δεῖσιν, θεῷ μησητὲ καὶ διεκραττόμενοι καὶ ὑποτιθέμενοι, οὐκέτ' αὐτοὶ οὐδὲν ἀνθρώποι δύντες, ἀλλ' εἰς δαίμονας τοὺς καὶ ἀρχαικούς καὶ φυλοποιούς καὶ πονηροδιδασκάλους ἀποτατέμενοι.

κε'. Ἐπεὶ οὖν οὕτω ταῦτα (καὶ οὐ διξεπέδομεν, δῆμαι, τοῦ δρθῶς διελεῖν), φέρε δὴ ἐκετάσωμεν θηταὶ αὐτοὺς, ἀναβαίνοντες ἐκ τῶν ἐσχάτων ἐπὶ τὰ πρὸ αὐτῶν, καὶ θεωρήσωμεν, δὲν ποιεῖ τῶν διαιρεμάτων τεταξόμενα θηταὶ οἱ νῦν διδάσκοντες. Καὶ δὲν μὲν εἰς θηταὶ κακίας διεκπείσοντες ἀποσυριγθησό-

A — tum misertus illorum dementis, qui cuncta fecerat et bene fecerat, primæ creationi doctrinam adjecit; et huic multiplici methodo cum adhæsit, multos e suis servis divinarum voluntatum doctores ablegat, in quibus preter alios, sapientes et varios, utriusque generis prophetæ. Nec enim hic semineus sexus ad divinam doctrinam evasit inutilis, sed multi ab illo edociti sunt.

B — 23. Cum autem adhuc prævaleret peccati lex et mores ex ista venientes ne sic quidem abolerentur, sed omnis doctrina scripta et non scripta inefficax esset, tunc absque mutatione et demissione desuper in humilia descendens et rebus humanis, ut decebat Deum, participans, in gloriæ magistralis throno sedit; et ab infantia usque ad ætatem perfectam, facere docereque perseverans, quæ sunt ad nostram salutem adimplevit, hoc felicissimo perfunctus negotio, ex quo felicitatis privilegium transiit ad alios omnes, qui recipientes illius locum apostolice faciunt et docent, quorum in utroque ambo conspicuntur, et si alias quasi per invicem veniant. Omnis exsecutio boni terminatur ad doctrinam emulari volentium; et omnis boni doctrina ad illius exsecutionem prospicit, ita ut operatio desinet in doctrinam, et doctrina in operationem, et sic finaliter utraque ex utraque procedat. Et etenim proprietas illa custos, ubi utraque in utramque mutua vice transit et hominem secundum Deum perficit.

C — 24. Posito quoque ita hoc, quod copulat ambo ista bona, facere scilicet et docere, considerandus etiam est ille prorsus aliis, ille qui nec aliquid boni facit, nec docet; quin ipse sit aut brutum animal, aut quædam alienarum specierum altera; quæ quidem et ipsa quodammodo assimilata sunt rationi, eo quod propter mirabilia in eis conspecta, ad Dei laudem a Psalmista convocatur. Aptius autem talis representaret hominem vel lapideum vel insanum, qui nec aliquid agunt, nec docent, sed tantum miserantur, ea quod a naturali formatione alienati sint, excitant: quibus multo miseriiores hi sunt imitatores, in quibus est summa malitia ei in genere mala dispositio. Magis autem in D felix adhuc est, omnium pessimum. Sunt enim quidam a forma quæ tendit ad bonum adeo alienati, ut dum prorsus nihil Deo gratum nec agant nec doceant, in quod minime dignum est delabuntur, odiosa Deo facientes et suggestentes, nec jam homines, quippe qui in dæmones pessimos mala facientes et prava docentes transformati sunt.

25. Cum igitur hæc ita sint (et non, puto, a recta sententia defecimus), et nos ipsos examinamus, ab ultimis ad ea quæ priora sunt ascendentes, et videamus, in qua divisione nos qui nunc docemus, ordinandi simus. Quod in ultimum malitiae delapsi, sibilandi simus, non dicam. Confidens

enim istam accusationem rejicio. Nemo enim, [nec qui vestimenta laceravit, nec qui caput nudavit, nec qui frontem induravit, nec qui pudorem amissit, exprobraret nobis, neque malum firmiter abjectum, quod scilicet in actibus vel in sermonibus doctrinam diabolice depravatam tradiderimus, neque quod nihil boni fecerimus neque docuerimus, in his que ad nos hic attinent, idque negligentiam vel ignavis causa, vel secundum aliam, quam quis inveniret, causam. Si vero quis, diabolica mente, in tantam adversum nos manifestationem audacia ferretur, ecce tempus, ipse quidem os adaperiat; nos autem hiatum obturamentis a Deo adhibitis, quibus et ora leonum lenta reddit ille ad vorandum eos qui confidunt in ipsum, occludemus.

26. Hac autem a nobis rejecta duplice pravitate, cui in superioribus quintus assignatus est locus, et etiam ista quæ post ipsam in numero sexto posita est, juxta quam a doctore abest doctrinæ systema (omitto enim illam longius recordari), in quartum necessario incidemus, ut polliciti sumus, et inquiremus, an aliquid boni facientes vel docentes non pudorem excitaverimus eorum qui ad disciplinam nobis crediti sunt. Et ego quidem multa me fecisse et ad doctrinam protulisse puto; et qui vult meus adversarius esse, acuat linguam, sicut et ensem, ad apertum, et ego obtundam eam non in tres vel quatuor partes disrumpendo, præbente Deo potentiam, sed etiam in atomos attenuando: non enim mihi sic inutilem esse servum ejus concessum est, ut imperfectus fierem ad omnia, et nihil hic presentibus essem utilis. Si vero firmiter in certamine contendeo me duplex participare bonum, facere scilicet ac docere, non omnino cuilibet adversanti cederem mihi non esse partem cum operantibus et sic in operando docentibus. Ubi enim duplex est, ibi quoque est simplex. Itaque, si fecerim ac docuerim, quis sanæ mentis faciendi gloria me vellet orbatum, qui consequor unum et alterum comitans fortiter teneo? Si vero quis modo expositam duplicitatem exploans, res nostras rationi sujicit, quasi nos ad bonum non duplia conjungamus (docentes quidem bonum, non autem ac facientes), ascendat etiam ad hujusmodi certamen, et in me spectet sacerdotem, malis quidem omnibus artibus undique coopertum, sed bona docentem; et ego quidem desisto concessa propositione, quod bona doceam simul et edocear, siquidem vitæ tempus extenditur. Ipse vero demonstrat in meis operibus malitiam, ut perfectum mihi bonum in dimidiā, redigat. Et si tu adversari non vales, abduxisti tibi nigredinem; si vero quæ faciunt ad demonstrationem potes, tunc adversum te judicium proferet sacrum Evangelium, et exprobrabit tibi diversis de causis, et eo quod oportebat te cuncta quæ ego deo facere, mea vero opera non imitari. Prescribit autem tibi arguere, et reprehendere, et exhortari, et sic quæ ducunt ad meam correctionem adhibere, non tamen

A μιθα, οὐκ ἀν εἴποιμι. Θαρρῶν γάρ ἀποφάσκω ἐμοῦ τὸ ἔγκλημα τούτο. Οὐ γάρ ἂν τις, οὔτε τὰ ἡμέται διαρρήξας, οὔτε τὴν κεφαλὴν γυμνώσας οὔτε τὸ μέτωπον παρατριψάμενος, οὐδὲ μὴν ἀναιδευσάμενος, ἐπικαλέσῃ ἡμῖν οὔτε τὸ προσεχῆς ἀπόβλητον κακὸν, τὴν ἐν τε πράξειν ἐν τε λόγοις δαιμονιώδη ἐπεροδιδασκαλίαν, οὐδὲ μὴν, ὡς οὔτε ἐποιήσαμεν, οὔτε ἐδιδάξαμεν ἀγαθὸν οὐδὲν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἀδε, δικηρίας ἢ ἀμαθίας λόγῳ, ἢ καθ' ἑτέραν, ήν δὲ ἔξειροι τις, αἰτίαν. Εἰ δὲ τις διάδολος ὁν ἀποθραυσθεὶς καθ' ἡμῶν ἐς τοσοῦτον ἀποφάνσεω, ίδοὺ καρός, καὶ αὐτὸς μὲν καταχασκέτω ἡμεῖς δὲ παραδόσομεν τῷ χάσματι τὰ ἐκ Θεοῦ ἐμφράγματα, οἵς καὶ στόματα λεόντων ἄργα ἐκεῖνος ποιεῖ ἀπεσθίειν τοὺς τεθαρρήκτας αὐτῷ.

B κέ· Ταύτης δὲ τῆς δισχιδοῦς φαυλότητος ἀποφασικομένης ἡμῶν, ἡς δὲ τόπος ἐν τοῖς ἀνωτέρω πέμπτος τις ἐτάχθη, ναὶ μὴν καὶ τῆς μετ' αὐτὴν ἐν ἀριθμῷ ἔκτῳ, καθ' ἣν ὅντος τοῦ διδάσκοντος ἀπεστι τὸ διδασκόμενον σύστημα (ὄντων γάρ εἰς πλέον ἐπιμησθῆναι αὐτῆς), ἐπιβαλοῦμεν ἀντικαίως τῷ τετάρτῳ, καθα δὲσχήματα, καὶ ἐπελευσόμεθα, εἰ τι που καλὸν ἢ ποιοῦντες ἢ διδάσκοντες οὐ κατηρχόνται τοὺς εἰς μαθητεῖαν ἐμπεπιστευμένους ἡμῖν. Καὶ ἐγὼ μὲν οἶμαι πολλὰ καὶ πεποιηκέναι, καὶ εἰς διδασκαλίαν προτεθεικέναι· καὶ δὲ φέλων ἐνστάτης ἐμὸς γενέσθαι στομούτων τὴν γλῶσσαν, οἷα καὶ ἔιρος, εἰς ἔμφαντες, καὶ ἐγὼ ἀπαμβλυνῶ αὐτὴν οὐ τριχθὰ καὶ τετραχθὰ διαθρύψας, ἐνδυναμοῦντος Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀτόμους ἀπολεπτύνας· οὐ γάρ οὕτω παρακεχώρημαι ἀχρεῖος γενέσθαι δοῦλος ἀπεστοῦ. ὡς δισυντελῆς ἀποδῆναι κατὰ τὸ πάν, καὶ εἰς οὐδὲν τοῖς ἐνταῦθα χρήσιμος. Εἰ δὴ τοῦ διπλάζοντος καλοῦ μετέχειν ἐπαγωνίζομαι, τοῦ καὶ ποιῆσαι καὶ διδάξαι, οὐχ δὲ πάντως ὑπεκταίην οὐδενὶ ἀντιπίπτοντι, ὡς οὐκ εστιν διοι διπλοῦ μερὶς καὶ μετὰ τῶν ποιούντων καὶ οὕτω διδασκόντων ἐν τῷ πονεῖν. "Οπου γάρ τὸ διπλοῦν, ἐκεῖ πάντως καὶ τὸ ἀπλοῦν. Οόχοῦν εἰ καὶ ἐποίησα καὶ ἐδίδαξα, τίς δὲν ἔχετρων ἀποστερήσῃ με τῆς τοῦ ποιεῖν ἐνδοξήτητος, δε καὶ αὐτοῦ περιέπολαι, καὶ τοῦ σάνεφερομένου δὲ ἀντέχομαι; Εἰ δὲ τις τὴν ἐκτεθειμένην ἄρτι διπλόνην ἀναπτύσσων, λεγιστεῖνει τὰ καθ' ἡμᾶς, ὡς μὴ δυαζομένους εἰς ἀγαθὸν (διδάσκειν μὲν γάρ τὸ καλὸν, οὐ μὴν δὲ καὶ ποιεῖν), ἀναβήτω καὶ εἰς τοιούτον ἀγῶνα, καὶ φεμέται με εἰς ἵερα, κακοῖς μὲν ἀπαστι διποτελέσματιν ἐμφορτον, διδάσκοντα δὲ ἀγαθόν· καὶ ἐγὼ μὲν ἀπορῶ λήγματος διολογουμένου τοῦ ἀγαθοῦ καὶ διδάσκειν καὶ διδάξασθαι δὲ, εἰπερ δὲ χρόνος τῆς ἡμέτερης παρατείνεται αὐτὸς δὲ δεικνύντω τὴν ἐν τοῖς ἡμῖν κακίαιν, θνάτο τὸ τέλειόν μοι ἀγαθὸν εἰς ἥμισυ καταστῆσῃ. Καὶ εἰ μὲν ἀδυνατήσεις, ὡς οὐ διετάτη, ἀπηνέγκω τὴν μέλαιναν· εἰ δὲ καὶ εὐτονήσεις τὰ εἰς ἀπόδεξιν, δικηγορήσει τηνικαῦτα κατὰ σοῦ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, καὶ ἐπιτιμήσει ἀλλως τε πολλαχῶς, καὶ διὰ τοῦ χρῆσαι πάντα μὲν, δοσα ἐγὼ διδάσκω, ποιεῖν τε, τοῖς δὲ ἐμοὶς ἔργοις μὴ ἐπακολουθεῖν. Παρακαλεῖσθαι δὲ σοι καὶ τὸ ἐλέγξαι, καὶ ἐπιτιμῆσαι, καὶ παρακαλέσαι, καὶ οὕτω φρονίμως μεταχειρίσασθαι:

τὰ εἰς ἐμὴν διόρθωσιν, οὐ μὴν ὀφεωδῶς, καὶ ὡς ἂν χαῖροιν δαιμονες. Οἷμαι δὲ, δτὶ καὶ ἔλλως αἰτίδος ταῖς δὸρθὶς λόγος, εἰ μὴ χθές που καὶ πρὸ τρίτης καὶ ἔτι μικρὸν τι ἀνόπιν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς, δτε τοῦ Ἱεροῦ τούτου λάχους ἐγενόμην μέχρι καὶ τῇ μερον ἀνεξελέγκτως, λογοπραγεῖς με, τὸν καὶ διάκονον τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων, καὶ Ἱερέα, καὶ ἀρχιερέα, καὶ θύτην, καὶ μύστην Θεοῦ, καὶ μυσταγώγὸν ἐν δμῖν, καὶ πατέρα κατὰ πνεῦμα, καὶ διδάσκαλον, καὶ ἀγιαστὴν ἐν Θῷ· καὶ πρόγυματα παρέχεις καὶ κατακραυγάς καὶ ὁχλήσεις, καὶ δι' ὅρων ἄγεις, καὶ τὴν ἀδελφότητα ψεύδη, καὶ τῆς Ἱερᾶς ἀποσχίζει συνάξεως, καὶ οὐδὲ τὴν αὐτήν γῆν ἡμῖν ἀνέχει πατεῖν, οὐδὲ τὸν αὐτὸν ἐναπονεῖν ἀέρα, καὶ συναντήσας δὲ που καθ' ὅδὸν ἐκτρέπῃ πλαγάζων, καὶ σεαυτὸν ἀφορίζεις ἐξ ἡμῶν, καὶ δίδως οὕτως ἐπὶ τὸν νῶτόν σου τεκταίνειν τοὺς ἀμαρτωλοὺς δαιμονας, καὶ τὰς ψύχας σου ἐμπιπλῶν ἐμπαγμάτων. Στῆθι μικρὸν, ἔμβλεψον, λάλησον εἰς ἐμφανὲς, προθαλοῦ τὰ λυποῦντα, καταδίκασόν, δικαιώθητι, καὶ τότε πολει, δπερ ἐθέλεις· δτε νικήσας μὲν βελτιώσεις ἡμᾶς, νικηθεὶς δὲ καὶ ἐπιγνοὺς τάληθες βελτιωθήσῃ, ἀποχατστάς εἰς ἐμφρονα· ἄλλως δὲ διαβίου, ἡμῖν ἀπέχειν μανίας ἄντικρυς πάθος ἔξιστώσης φρενῶν.

αζ'. Ἄλλε καταστήσαντες καὶ τοῦτο ἐνταῦθα, οὐ δεησμεθα μακρῶν λόγων οὐδὲ εἰς τὸ πρῶτον, δπερ ἦν τὸ ἀγαθουργεῖν καὶ ὅτερ διδασκαλίας. Εἰς γάρ ἐδειξαμεν, δοι καὶ ἐποιήσαμεν καὶ ποιοῦμεν, συναπόδεικται δῆμπουθεν καὶ αὐτὸ τέως γε μὴν, εἴπερ καὶ τοῦτο πέσοι ἐς ἀπόδειξιν. Ο Θεὸς μὲν εἰδεῖν δν καὶ οἱ ἑκάστων φύλακες ἄγγελοι πάντα τὰ κακῶς ποιοῦμενα, ἄνθρωπος δὲ οὐκ οἶμαι εἴπερ ἄπας. Εἰς γάρ τῶν σεμνῶν καὶ οὐδὲ κανόνος ἔξω πραττομένων τὰ πλεια διεκφεύγει τὰς τῶν πολλῶν αἰσθήσεις καὶ τὰς ἐντεύθεν εἰδήσεις, σχολῆ γε δν τὰ σφοδρῶς ἡμαρτημένα, καὶ σκότου ἔξια, καὶ αἰσχύνην ἐπισυρόμενα, καὶ αἰδοῦς αἴτια, πρόσπτα γίνοντο δν, καὶ ταῦτα τοῖς μήτε τῆς αὐτῆς ἐστίας, μήτε δρόφου τοῦ αὐτοῦ, μήτε τραπέζης μιᾶς κεινωνοῖς.

κη'. Καὶ οὕτω μὲν ἐγὼ ἀμφὶ τούτοις ἔχω, τυχόν μὲν δρῦ δοξάζων, τσως δὲ καὶ σφαλλόμενος· δμεῖς δὲ, ὡ φίλον ἀπερατήριον, ὡ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, ὡ δοῦλοι Θεοῦ καὶ δὲ καὶ γρονεῖν ἄκροι, καὶ κρίνειν τὰ πρακτεῖα δρῶντες δεξιοὶ, πρὸς τῶν ἀρετῶν, ἃς δοὺς ἐπεμπεριάμην ὑμῖν, πρὸς αὐτοῦ Θεοῦ τοῦ δπερ δπαστον ἀρετὴν, διακρίνετε καὶ ἀποφῆγασθε καὶ διδάσκετε με, δπη τῶν ἀπηριθμημένων τόπων τετάξομαι· ως δν μαθῶν τὸν ἐμὸν τόπον, κατασταθῶ εἰς τι πάγιον ἢ γνώσεως ἢ ἀπογνώσεως, ως νῦν γε νομίζω σταθερῶν, δτὶ καὶ ἐποίησα καὶ ποιῶ πρὸς δύναμιν ἐμὴν, καὶ ἐδίδαξα καὶ διδάσκω, καθὲ ἐνεχώρει. Δοκῶ μὴ μακρὸν εἶναι τοῦ καὶ ἐγὼ ἄνθρωπος εἰντι Θεοῦ, ως καὶ δμῶν ἔκαστος· καὶ οὕτω δοξάζων ἔξιῶ ἐξ ἀνάγκης, ἀναλόγως τῇ κατ' ἐμὲ ἀνθρωπότητι ἔξευρόσκειν τὰ πρὸς ἔκις ως ἄκαστοτε συμπτώματα. Οἶν τι λέγω; Ἐθέλω τύλογῶν τινας αὐτὸς μὴ κακολογεῖσθαι, μηδὲ ἐν τῷ ἐπαινεῖν πε-

A serpentino modo, et ita ut dæmones gaudeant. Puto vero quod etiam aliunde te recta ratio reprehendet, si non heri, neque nudius tertius, neque paulo ante, sed ex ipso principio, cum sacram hanc sortem obtinui, usque ad presentem diem, absque probatione calumniaris me, et mysteriorum Dei ministrum, et sacerdotem, et archisacerdotem, et sacrificolam, et Dei mystam, et mystagogum inter vos, et secundum spiritum patrem, et doctorem, et in Deo sanctificatorem; et negotia prebes et clamores et turbas cies, et injuriose agis, et fraternitatem mentiris, et a sacra communione te separas, et nec eamdem terram ac nos calcare, nec eumdem spirare aerem sustines, et si forte nobis occursas, conversus oblique a via declinas, et te segregas a nobis, et ita das super dorsum tuum fabricare peccatores dæmones, et renes tuos impleri illusionibus. Biste paululum, intuere, loquetur aperte, projice quae te contristant, condemnata, justitiam sume, et tunc fac quod vis: quod si viceris quidem, meliores nos facies; si vero victus fueris et verum cognoveris, melior evades, ad sensum reversus. Cæterum autem vive, nos a mania quae prorsus subvertit sensum abalienans.

C 27. Verum etiam hoc ibi posito, neque longis opus erit nobis sermonibus ad primum, quod erat agere bonum etiam absque doctrinæ traditione. Si enim ostendimus, quod et fecimus et facimus, simul aliquo modo demonstratum est hoc ipsum, saltem, quantum et istud sub demonstrationem cadere potest. Deus quidem scit, neconon cunctorum custodes angeli omnia male facta, non autem unusquisque, puto, mortalium. Si enim sancte et non extra regulam factorum pleraque fugiant multitudinis sensus ideoque cognitionem, multo minus quae graviter sunt peccata tenebrisque digna, et pudorem habentia comitem, et probri causæ, manifesta fierent, et his qui nec ejusdem sunt domus, nec tectum idem neque unam mensam participant.

D 28. Et sic quidem super his ego sentio, forte quidem recte opinans, forsitan autem et deceptus. Vos autem, o charum auditorium, o fratres in Christo, o Dei servi sicut et ego, o sagaces ingenio, habilesque ad judicandum quae recte sibi acta, per virtutes, de quibus testali sumus vobis, per ipsum Deum qui super omnem virtutem est, dijudicante, et denuntiate, et docete me quoniam enumeratorum locorum reponendum sim: ut, meo cognito loco, constituar in quadam stabilitate cognitionis vel ignorantias, sicut nunc firmiter, credo, quod secundum meam potestatem feci et facio, et juxta vires, docui et doceo. Puto non procul abesse quin et ego sim homo Dei, sicut et unusquisque vestrum; et ita putans, dignum ex necessitate existimo, ut, ex analogia cum humanitate mea, reperiam ergo me semper eadem symptomata. Quid dico? Volo quosdam benedicens non maledici,

nec, dum laudo, vituperari: ægre fero, non furans pati furtum, non rapiens rapinam subire, non laqueos ponens supplantari, non luctans in terram projici. Nec subripio, nec abstraho alienum: unde peto, ut nec alii nihil simile committant, nec erga quædam alia, nec erga mea. Mea enim dico, et non immerito, quæ mihi Deus in providentiam subministravit. Arguo quæ Dei sunt et sanctorum ejus furtim subripientes; et ipse quæro criminacionem, si et ego in causa simili stulte egerim. Terminis malignis petor a multis: cujus tandem omnium bæreditati insidiatus sum?

29. Illa quæ ex animo dicta sunt volo nec calumniose impetri nec detrahi, quia nec ego tale vulnus animæ meæ impressi. Vulnera enim ego opportune dico spiritualia, quæ veniunt ex calumniis et detractionibus, et vulnera sunt non patientium, sed multo magis facientium. Qui enim calumnias et detractiones passi sunt, coronam habent a Deo, qui virtutis certamina remuneratur, sive capti malitiæ retibus fuerint, sive illa effugerint. Qui vero calumniam et convicium exercuerunt, si, coronis orbat, nihil jam possint propter opprobrium, quasi pice inuncti ridendi forrent; hoc tamen grave non est: illud autem miserum et lacrymis plane dignum, quod vulnerantur intus, conscientia quidem ipsos torquentem, dum pectora vero lacerantur, tanquam nihil ipsis gratum perfecerint. Et de istis est pulchre dicendum, quod in ipsos tela contra innocentes directa retorta sunt, et ipsorum enses in corda propria intraverunt: nam quæ quidem ipsi projecerunt, veluti puerilia tela habita sunt, et forte non percusserunt; quæ vero justitia contra ipsos retorsit, in interiora cordis intraverunt et vulnera inflixerunt.

30. Insuper volo justa loquens non despici, sed audiri. Non enim ibi vulgaris aut ignobilis homo sum, sed ad docendum teneo principatum; et descendit facultatem sub me magistro obtinent hujus loci cives. Hoc divini Spiritus donum est, qui me in tantum sp̄sus ordinavit, cujusque gratia Dei apostolus et ipse habeor. Apostolus autem, sicut et omnis presbyter, non indignus attentione judicatur, sed primum illum audiunt, qui cœtu congregati sunt; deinde sic cuiusdam utilitatis et commodi agnoscant esse dicta, audiunt, docilesque parent, et in pace locutum dimittunt. Cur igitur non ego quæque tale obtineo bonum? Doceo, et vos discere oportet; legatione fungor, audite, et quæ facienda sint animadverte; missus sum, observate. Si vero dicta non placent, dubitate, et in trutina ponderentur accurate solutiones et oppositiones; et ita sermo noster libere currat; vel, si quæ falsitatis suspicio spirituali numulō subjiciatur, unusquisque vestrum habet in spiritu Lydium lapidem, et per eum explorare potest, quanta puritas sit in hujusmodi cogitationibus. Et sic quidem bene

A ριωθρίζεσθαι βάρύνομαι, μὴ κλέπτων κλέπτεσθαι, μὴ δράζων ἀρπάζεσθαι, μὴ συμποδίζων σφάλλεσθαι, μὴ παλαίων καταφίπτεσθαι. Οὐδὲν οὔτε ὑφαιροῦμαι, οὔτε ἀποσπῶ ἀλλότριον· ἀπαιτῶ οὖν μῆδε ἄλλους τοιοῦτόν τι πλημμελεῖν μήτε ἐπὶ τινὶ ἄλλοις, μήτε ἐπὶ τοῖς ἔμοις. Βμὰ γάρ φτιμ, καὶ οὐδὲ ἐπισφαλῶς, ἀ μοι ἐνεχείριστον δὲ Θεὸς εἰς προμήθειαν. Ἐλέγχω τοὺς ἀφαιρουμένους ἀρκαύδην τὸν Θεοῦ καὶ τῶν ἀγίων αὐτοῦ· ζητῶ καὶ αὐτὸς Ἐλεγχον, ἐὰν καὶ ἔγώ εἰς τι δμοιον ἐμωράνθην. Ὁρογλυφοῦμαι προφανῶς ὑπὸ πολλῶν· τίνος γονὸν τῶν ἀπάντων κληρουχίᾳ ἐπιβεβούλευται δὲ' ἔμοι;

κθ'. Τά τε οὖν εἰρημένα διοφάχως ἐθέλω καὶ μῆδε συκοφαντεῖσθαι, μῆδε διαβάλλεσθαι, διτι μῆδε ἔγώ τοιοῦτον ἐνεμαζέμην τραῦμα τῇ ἐμῇ φυχῇ. Τραύματα γάρ ἀκριβῶς ἀποφείνομει καὶ αὐτὸς φυχικὰ τὰ ἐκ συκοφαντιῶν καὶ διαβολῶν, καὶ τραυμάτα οὐ τῶν πασχόντων, ἀλλὰ πολλῷ πρότερον τῶν ποιούντων. Οἱ μὲν γάρ συκοφαντούμενοι καὶ διαβαλόμενοι ἔχουσι στέφνον ἐκ Θεοῦ, τοῦ βραβεύτων τῶν κατ' ἀρετὴν ἀγάνων, εἰτε κατέσχετοι γνωνταί, εἴτε καὶ διεκπετασθῶσι τῶν πεπτίδων τῆς κακώσεως· οἱ δὲ γε τὴν διαβολὴν καὶ τὴν συκοφαντίαν ἐνηργηκότες, εἰ μὲν ἀπεστερημένοι τῶν στεφάρων ἀχρειοῦνται δι' αἰσχύνης, ὡς εἰ καὶ επάτχριστοι πίσσῃ ἐπόμπευσαν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν βαρὺ οὐδὲν· ἵκεν δὲ πάνυ ἀλγεινὸν καὶ ἀφρητον εἰς δόδυνην, διτι τραύματάζονται τὰ ἀντός, τὰ μὲν τῆς συνειδήσεως πληττούσης αὐτούς, τὰ δὲ σπαρτεύσης τῆς καρδιώκεως, εἰ μῆδε ἀπετέλεσσεν τὸν αὐτοῖς. Καὶ ἔστι προσφῶν ἐπὶ τῶν ταιρίων εἰπεῖν, ὡς περιετράπησαν αὐτοῖς αἱ κατὰ τῶν ἀναιτίων βολαὶ, καὶ αἱ ρομφαῖαι αὐτῶν εἰσιλθουσαὶ εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν· καὶ ἡ μὲν αὐτοὶ ἐπαρῆκα, ὡς βέλη νηπίων ἐλογίσθησαν, καὶ τυχὸν οὐδὲν ἐκτέξαν· ἂ δὲ ἡ δίκη κατ' αὐτῶν ἐστρέψαν, ἔστι καρδίας παρέκυψαν, καὶ τραύματα ἐνεβάθμιναν.

λ'. Ἐτι ἐθέλω λαλῶν δίκαια μὴ ἔξουθενούσθι, ἀλλ' εἰσακούεσθαι. Οὐ γάρ εἰμι ἐνταῦθα οὔτε χρόνιος οὔτε τυχαῖος ἄνθρωπος, ἀλλ' ἔξαρχως διδασκαλικῶς· καὶ μαθητείας ἐπέχουσι τόπον δὲ' ἔμοι διδασκάλῳ οἱ ἐνταῦθα πολῖται. Θεοὺς τοῦτο Πνεύματος δῶρον, τάξαντος κάμε εἰς τοιοῦτον ἔργον, οὐ χάριν καὶ ἀπόστολος Θεοῦ λογίζομει καὶ αὐτὸς. Ἀπόστολος δὲ, ὥσπερ καὶ πρόσθις μέτται, οὐ κανεται ἀνάξιος προσοχῆς, ἀλλὰ πρῶτα μὲν ἀκούειν αὐτοῦ οἱ συνειλεγμένοι κατ' ἐντυχίαν· εἴτε, ἡ πρός τινι ὠφελείᾳ καὶ λυσιτελεῖᾳ διεγνώμενοι εἰναι τὰ λαλούμενα, ἐπακούονται, καὶ πειθοῦσαι, καὶ ἐν εἰρήνῃ ἀποτέλεσσοι τὸν λαλήσαντα. Τὸν μὴ καὶ ἔγώ τοιοῦτο ἐπιτυγχάνω καλοῦ; Διδάσκω, καὶ χρὴ μανθάνειν ὅμας· πρεσβεύω, ἀκούσατε, καὶ τὸ ποιητέον κυρώσατε· ἀπεστελματε, προσέχετε. Εἰ δὲ τὰ λαλούμενα οὐκ ἀρέσκει, ἀπορήσατε, καὶ τὸ τρυπάνης ταλαντευθῆτων εἰ τε ἀντιθέσεις καὶ αἱ λύσεις πρὸς ἀκρίβειαν· καὶ οὕτω τὸ ἐν ἡμῖν λογότιον ἡ παρθησιαζόσθω· ἢ ἀλλ', εἴ τις ὑπονοια κιβδηλεύσεως ἐπὶ τῷ πνευματικῷ ὑπεστι κέρματι, ἀλλ' ἔκαστος δμῶν ἔχει τὴν κατὰ πνεῦμα

Λυδίαν λίθον, καὶ δύναται δι' αὐτῆς βασανίζειν, δύσον ἐν τοῖς τοιούτοις νογμάσιν ἀφρύπαρον. Καὶ οὗτω μὲν ἐν καλῷ καταστήσεται τὰ τῆς εἰτε πρεσβείας, εἰτε μαθητείας. Πρινὴ δὲ τοιοῦτόν τε γενίσθαι, μάταιος ὅχλος δὲ ἀποδυσπετῶν εἰτε πρὸς διδάσκαλον, εἰτε πρὸς ἄγγελον. Οὐκ ἀπεστάλην, ὡς οὗτοι, κόλαξ ἐνταῦθι, ὡς προσφέρειν ἀπασι μαλθακοὺς λόγους καὶ οἶους τέρπειν μόνον καὶ διαχέειν Τοῦτο γάρ σκηνοβατεῖν ἔστι χορευτικῶς καὶ δρητικῶς· ἀλλως δὲ εἰπεῖν ὑψηλότερον, ἔχθραντει τὸν Θεὸν τῷ τοιούτῳ διδασκάλῳ. Κόλαξ μὲν γάρ ἀπας ψεύδεται, κοινὸν δὲ οὐδὲν ψεύδει τε καὶ θεῷ· οὐκοῦν ὥσπερ οὐδὲ διψεύδης, οὕτως οὐδὲ δικόλαξ φιλόθεος ἔστι.

λα'. Μέμνημαι καὶ αὐτὸς οὐ τι νέον γε, δὲλλ' ἐκ μακρῶν χρόνων ἀθετάς κολακικῆς, δημοσιευθείσης ἐν τῇ μεγίστῃ τῶν πόλεων, δε τις ἐπίτριπτος κόλαξ μυρία τολμήσας παράσημα, εἴτα καὶ εἰς Θεοῦ οὐδὲν ἐνέγραψε τὸν κολακεύσμενον· ὅπηγίκα δὲ τῆς Ἀτθίκου λαμπτήρος, τούς πατριαρχικούς λιθώνας οἰκακας, ἐπάμφασιν ἄνδρα ἐκεῖνον, μέγαν μὲν καὶ ἀξία καὶ γένει καὶ λόγῳ, εἰ τις οὐδὲ μαθὼν τὸν πάλαι Ἰκανάτον, δις καὶ ἐνταῦθα προεκάθιστε δουκικῶς, σμικρόνον δὲ, οἷς θεοποιούμενον ἐπίστευε καὶ συνετίθετο, ἀλλως δὲ γε καὶ ἀνατεθήτον, εἴπερ κατατραγόμενος κόλακι, θηρίῳ διπούλῳ, οὐκ ἡσάντετο.

λβ'. Γράπτιν μεθοδεύει δικόλαξ εἰς εὐεργέτην τὸν ἄρπαγα, τὸν ἕκδικα δρῶντα εἰς εὐθυδίκην, τὸν δρογλύφον προσθέτην γηδίου, τὸν τοκογλύφον μεγαλόδωρον, τὸν ὑδρίστην ἐπαινέτην. Τὰ δὲ συνελοῦν εἰς ἓν, πρὸς ἀντονομασίαν ἔκτοπον ἔλκεται, δις ἡς ἀρετῶν ὀνόμασιν αἱ κακίαι σεμνύνοιτο δνοῦσι τὶ ποτε ἀν εἴη χειρόν, εἴτε ὑπάγονται καὶ οἱ τοιούτοις τὸ «οὖαι»; διὸ ποίου κληρονομοῦσι καὶ οἱ τὸ πικρὸν καὶ οἱ τὸ σκότος φαύλως ἀντονομάζοντες. Ως πόσα καὶ οἷα καὶ ἡλίκα τὰ ἐκ τῶν κολάκων δεινά! Φῦμα περὶ τὸν κολακεύσμενον, καὶ φαγεῖς δύωδεν ἀποτρόπαιον καὶ δικόλαξ νάρδου πιστικῆς δίζειν τὸ τραῦμα φησιν. Τὸν ἀδρανῆ, καὶ οἷον ἀνέμφ καταπενθοῦτα σκελίζεσθαι εἰς ἄνδραν ἐπαίρει· καὶ ἐποχον ἕπεται ἀναπειστας γενέσθαι, εἴτα καταπεσόντα οὐ μέμρεται, ἀλλὰ τὴν ἐφεστρίδα αἰτιᾶται τοῦ πτώματος. Καὶ τραῦμα ἕπεται πάθοι τὸ σῶμα, τὸν χιτῶνα φέγει, ὡς οἷα τραχὺν, καὶ οὕτω τὴν σάρκα τρίψεται· καὶ ἀποφρύῃ αἴμα, τάσιν μέλους εἰς μέμφιν προσβάλλεται, δις ἡς φλεβίου φαγέντος αἴμα δέξικεφν. Τέλος ἀνθρώπων δικόλαξ γινέμενος, οὐκ εἰς ἀγεθόντες ζῶον, ἀλλὰ εἰς κόρακα μεταπλάστεται. Ή γάρ οὐ ταυτόν τι τὰ ἐις κακίαν, κόλακα καὶ κόρακα εἰπεῖν, κατὰ τὸν ὀρθῶς πάλαι ποτὲ σκηνήμενον, καὶ ὀρθῶς στραυλίσμῳ τὸν κόλακα φωνῇ κόρακος ὑποκορισμένον; Πολλῇ τις αἰσχύνῃ ρύπον μὲν ἐπὶ προσώπου φανέντα ὄδατι ἀποπλύνειν, μὴ πῶς διφυσικὸς ἀχρειωθεὶς χαρακτήρος εἰδούς· κόλακος δὲ ἀνέχεσθαι, βυπαρῶς παραζωγραφοῦντος οὐ μόνον τὸν ἔξω ἀνθρώπον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄντος Μῆδος γάρ οὐκ ἀπόλλυσιν δικόλαξ καὶ ψυχὴν αὐτὴν χρώματα τρίβων ἔκφυλα, οἷς χριομένοις ὑπογρά-

A constabunt quae legationis et quae discipulatus sunt. Priusquam autem tale qui fiat, vulgus vane sive in magistrum, sive in missum invehitur. Non huc, credite mihi, missus sum adulator, ut omnibus molles proferrem sermones, ad mulcendum et dissolvendum tantummodo idoneos. Hoc enim est choreutarum ac orchistarum proprium; ceterum vero, ut lēquar excelsius, Deum hoc tali magistro reddit inimicum. Adulator enim omnis mentitur, et nihil Deo cum mendacio commune est, itaque, quemadmodum neque mendax, sic neque adulator amicus Deo est.

B 31. Ipse memini non a recenti, sed a longis temporibus impietatis adulatoriæ, in urbium maxima propalata, cum aliquis vafer adulator, postquam mille fuerat susus extranea, postremum etiam in Dei filium inscripsit adulatum, tunc cum illa fax ex Attica, patriarchica dirigene gubernacula, splendescere fecit illum hominem, magnum quidem dignitate, genere et sermone, si quis antiquum audivit Hicanatum, qui huic ducatur præfuit, pusillanimem autem, quod deisticatus adhibebat fidem adulantibus et assentiebatur, aliunde vero stolidum, siquidem ab adulatore, subdola fera, se votatum non sentiebat.

C 32. Erigere solet adulator in beneficium, rapto rem, in justum, qui facit iniqua, in adjunctorem agri, qui transgreditur terminos, in generosum, feneratorem, in laudatorem, qui loquitur injurias. Ut in unum cuncta colligam, in antonomasiā adducitur inusitatam, qua virtutum nominibus pravitates honorandæ forent. Quo pejus quid forsitan esset, si quidem et subjacent qui tales sunt, illi vae? cuius etiam partem obtinent qui quod amarum et tenebrosum est antonomastice et falso vocant. Oh! quot et qualia quantaque mala veniunt ex adulatoriis! Vomica super adulatum est et disrupta graviter frœt, et adulatori pisticam nardum vulnus olere dicit. Eum qui debilis est et talis ut contra ventum spirantem supplantetur, inaudaciam extollit; et postquam equo firmum insessurum esse suasit, lapum non redarguit, sed chlamydem de casu causatur. Et ubi vulnus exinde passum fuerit corpus, tunicam arguit, utpote hirsulum, et sic carnem conterentem; et si sanguis effluxerit, tensionem in membris vocat in reprehensionem, tanquam per illam rupta vena crux effusus sit. Ex hominibus adulator natus, non in quoddam bonum animal, sed in corvum transformatur. Nonne enim pariter malitiosum est colacem (adulatorem) et coracem dicere, quatenus olim forte recte singens et recte balbutiens e voce coracis blandicule sonuerit? Magnum quoddam opprobrium est, maculam in vultu apparentem abluere aqua, ne physica vultus forma deleatur, adulatorem vero sustinere, qui non solum hominem exteriorem, sed etiam interiore sordide

depingit. Nonne enim perdit adulator et ipsam **A** φύμενος ἀχρειοῦται δὲ καλὸς ἄνθρωπος. Οὐ πρὸς κολα-
-animam, extraneos συντερεντούς τοις τοις μόνοις, ἔχει πηγετεῖται, δέ τις καὶ αὐτὸς
adhibitis deletur hominis pulchritudo? Qui cum θωπεῖται ὑποσαλνών δικαρτάδας ἐπαλείφει κομμωτικῶς
adulatione loquitur, δæmoni subministrat, qui καὶ ὡς εἰς εὐμορφίαν ἀρετῶν ἔξαρτήσειν ὑποκρίνεται,
et ipse peccata adulationalibus demulcens orna- ἀγαθὰ ἐπιγράφων δύναμα.
-mentis decorat, et tanquam ad virtutum pulchritudinem, bona inscribens nomina, similitudinem habere
simulat.

33. Ne me ergo unquam ista capiat cogitatio, ut magistrum ignobiliter aduleret, et decipiam et fallam. Fidelis mihi testis est Deus, quod ex illis, quibuscum semper conversor, amicum invenio, non adulantem, sed reprehendere scientem. Et tales diligo, et in hoc «sapiens sum», juxta testimonium sapientissimi parceriaest. Et tu igitur, quisque mihi dilectorum, bonum ex te fac, et fac istud primum. Fac autem etiam ex aliis bonum, ut conveniens, suppositum, et ne fugiens reprehensionem, quam amat homo sapiens, adulstionem accipere velis et sic deformari.

34. Verum quoniam, ut dixi, non ad adulandum missus sum, restat, ut ego sim rectitudinis vindicatio. Hujusmodi autem viri officium est dicere verum ad accidentia, quæ varia sunt et innumerabilia, quorumque pater est longum tempus, artificiosa gignens et negotia et cogitata; quibus qui ad enumerationem immoratus est, astra ipsamque arenam numerare posse de cætero confidat. Et ita quidem plerumque puram absque reticentia qualis est, ipsam administrat veritatem omnis homo, sed præsertim qui eruditus est, magis autem qui institutus est in sacerdotio, maxime vero qui secundum præminentiam est archisacerdos. Occurrente vero quodam eventu, qui talis est decujusdam bonigratificatione auditorem vel singularem vel populum laudabit. Et hoc non est adulatio. Multum enim adulari spiritualiterque laudare interesse discrepant, tantumque quantum veritas a mendacio, studiumque acre a lusu differt. In veritate quippe manet spiritualis laudator, qui vero laudat in adulazione, prævaricatur. Laus autem, quam nunc expono, sermo est ad benedictionem eorum qui juxta virtutem vivunt; et iste vel brevis vel gravis est, secundum magistri judicium, quemadmodum iterum reprehensio sermo est hujusmodi laudi oppositus, eum qui virtutem non colit vituperans. Ad quem ipsum etiam opportune recurrandum est ab eo qui spiritu docet, entiens, hinc quidem melle cæterisque suavitatibus plium sanctumque suscitare desiderium, illinc autem medicinalibus amaris ac reliquis acerbitatibus quod morbosum est ad sanitatem reducere. Quorum priori dicta laus proportionaliter infunditur, posterioribus autem reprehensio.

35. His præmissis, jam plane intellixi mibi non esse licitum adulari vos qui mei estis, quibus inservire, quos ad bonum componere, quos in veritatem inducere volo. Vereor enim, ne, blandiens in docendo siequementiens, contra Deum pugnem. Etenim aliquando blandiar; sed cum ad aliquem

φόμενος ἀχρειοῦται δὲ καλὸς ἄνθρωπος. Οὐ πρὸς κολακεῖαν λαλῶν διζίμονι ἔξυπηρτεῖται, δὲς καὶ αὐτὸς θωπεῖαις ὑποσαλνῶν διμερτάδας ἐπαλείφει κομμωτικῶς καὶ ως τοῖς εὐμορφίαν ἀρτῶν ἔχωρατζειν ὑποκρίνεται, ἀγαθὰ ἐπιγράφων δνόματα.

λγ. Μὴ ἐμὲ γοῦν οὗτος λάδοι λογισμός ποτε, ὡς ἀγενῶντας κολακετεῖν καὶ ἀπατᾶν καὶ φεύδεσθαι τὸν διδάσκαλον. Πιστός μοι μάρτυς δὲ Θεός, δέρ' οἵς δειπνοὶ πραγματεύομαι, φίλοιν εὐρόσκειν οὐκ εἰδόται κολακεύειν, ἀλλ' ἔξελέγχειν. Καὶ ἀγαπῶ τὸν τοιούτον, καὶ «τοῦτο γέ εἰμι σοφὸς», κατὰ γνωματεύει καὶ δὲ πάνσοφος παροιμιαστῆς. Οὐκοῦν καὶ σὺ ἔκαστος τῶν ἐμοὶ φίλων, ποιοι τὸ καλὸν οἴκοθεν· τοῦτο δὲ τὸ πρῶτον. Ήσει δὲ καὶ τὸ ἑτέρωθεν, διπτετεθὲν ὃς εἰκός· καὶ μὴ, φεύγων τὸν ἔλεγχον, ὃν ἀγαπᾷ δὲ σοφὸς ἀνὴρ, θέλει κολακεύεσθαι, καὶ οὕτω παραγράψεσθαι.

λδ'. Ἀλλ' ἐπειδὴ, διπέρ ἐφάμην, οὐκ ἀπίσταλμαι
κολακεύειν, λείπεται δὲ δρθέτης εἶναι με Ελεγχον.
Ἀνδρὸς δὲ τοιούτου ἔργον ἀληφίζεσθαι πρὸς τὰ
παραπίποντα, ποικίλα δύνται καὶ ἀδιέξιτα, ἐν
πατήρ δι μακρὸς χρόνος, δαιδαλα φύων καὶ πράγ-
ματα καὶ νοήματα· οἵς δι διδιατρίψας εἰς ἀπαρί-
θμησιν θαρρεῖτο τοῦ λοιποῦ καὶ ἀστέρας ἔχειν με-
τρεῖν καὶ ἀμυνον αὐτήν. Καὶ οὕτω μὲν ὡς ἐπὶ¹
πλείστον φιλήν ἀνυποστόλως αὐτῆν καθ' αὐτήν δια-
χειρίσεται τὴν ἀλήθειαν καὶ πᾶς μὲν ἄνθρωπος,
μᾶλλον δὲ δι πεπαιδευμένος, ἐπὶ τοι δὲ πλέον δι
ἰερωσύνη, μάλιστα δὲ καθ' ὑπεροχὴν δι ἀρχιερεύς.
Περιπτετέλας δὲ τίνος ἐπιγενομένης, καὶ ἐπικανέσ-
ται ἀκροατὴν ἢ ἄνθρωπουν ἢ δῆμον δι τοιούτος δι
καλῶν τίνος ἐπίδοσιν· καὶ έστιν αὐτὸς οὐ κολακείς.
Πλειστη γάρ δη διαφορὰ τοῦ καλακεύειν καὶ τοῦ
πνευματικῶς ἐπαινεῖν, τοσαντη, δη καὶ ἀληθείας
πρὸς ψεύδος, καὶ σπουδῆς πρὸς παίγνιον. Ἀλη-
θεύειν μὲν γάρ δι πνευματικὸς ἐπαινέτης, παρεργά-
ζεται δὲ δι κατὰ κολακείαν. Εστι δὲ δικαιονος, δι
ἔγω ἄρτι ἐκτίθεμαι, λόγος εὐλογθεικὸς τῶν κατ'
ἀρετὴν ζώντων. Καὶ αὐτὸς ἢ ἐν στενολαβσχίᾳ, ἢ
ἀποτάδην, ὡς διδάσκαλος διακρινεῖ· ὁπερ
πάλιν φόργος δι τῷ τοιούτῳ ἐπαίνῳ ἀντίθετος λόγος,
δισφρήμῶν τὸν μὴ ἀρετῶντα. Οὐ καὶ αὐτοῦ στοχα-
στέον ἐν καρῷ τὸν κατὰ πνεῦμα διδάσκοντα, πραγ-
ματεύομενον, πῃ μὲν μέλιτι καὶ λοιποῖς ἡδύσμασιν
ἀνακτᾶσθαι τὴν θεοφιλῆ δρεξιν, πῃ δὲ πικράσμα-
σιν ἴστρευτικοῖς καὶ λοιπαῖς δριμύτησιν ἐπανάγει
τὸ καχεκοῦν εἰς ὑγείειν· ὃν τῷ μὲν πρώτῳ δι
λογον διεκπίπτει δι βηθείς ἐπαίνος, φόργος δὲ τῷ
δευτέροις.

λέ. Τούτων προεκτεθειμένων, ἔχω⁹ συναγγεῖων
ἡδη ἐντελῶς, ως οὐκ ἔξεστί μοι κολακεύειν ὑπὲς
τοὺς ἐμοὺς, οὓς ὠφελεῖν ἐψελώ, οὓς εἰς ἀγάθον κα-
ταρτίζειν, οὓς ἐνάγειν πρὸς ἀλήθειαν. Δέδοικα γὰρ,
μὴ καὶ θεομαχῶ, κολακεύων δὲ τῷ διδάσκειν, καὶ
οὕτω φεύδομενος· Κολακεύω μὲν γέρ ποτε· ἀλλ'

δτε ποππόζω πρός τινα, ώστε καὶ ἵππον ἀγριό-
μενον, ἥ καὶ καταψῶ θηρίον ἀτθασσον· οἵς προ-
θετέον καὶ ἀφύκτους ἔχθρούς, εἴ τοις κατάσκη-
ψαιν. Καὶ μήν ἐγώ (ἥν ποτε καὶ πός ἔκεινος ἀπευ-
κταῖς, δὲ κατὰ τὴν αἰχμαλωσίαν) καὶ ὡκνουν κολα-
κενειν, καὶ δὲ Θεὸς ἵστρο παρ' ἐμοὶ καὶ διὰ τοῦτο
εὐδοκίμουν γάρ τάληθῆ λέγων εὐμεθόδως. Εἰ δὲ
ποτε καὶ χολήν τινα τοῖς δεσπόταις ἔκεινοις ὑπεκ-
νουν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς ταχὺ τὸ πῦρ ἐσβέννυτο, τῇ
ἄνωθεν δρόσφι μαραίνομενον.

λέ. "Ετι προσεπίζητω, καὶ σοφὸς εἶναι καὶ ἐμὲ
καὶ δημάς. Ἔσθμεθ δὲ τοιοῦτοι οὐ πόνῳ πολλῷ,
οὐ βιβλίων ἐπελεύσειν, ἤδη οἵς ἀρθαλοὶ κάμνου-
σιν, οὐ διδασκάλων αὐστηραίς, ὃν αἱ χεῖρες ἀλγει-
νοῦς ἐντρίβουσι μώλωπας, οὐχ ὅπνου ἀργίαις, δι'
ὃν καὶ αὐτῶν πολὺ τὸ σῖνος τοῖς ἀγρυπνοῦσιν, οὐ
ποδῶν καμάτοις ἢ δόδοιποριῶν, οὐ δαπάναις ταῖς τε
ἄλλαις καὶ δσαις ἐκθεραπεύενται λίχνοι διδάσκαλοι,
οὐχ ἄλλοις τούτοις, ὃν μυρίων ἡ κατὰ σοφίαν ἐφί-
ται ἀγωγή. Ἀλλὰ χρή μόνον ἐθελῆσαι καὶ ἐπινεύ-
σαι δημάς, καὶ αὐτίκα σεσοφίσμεθα ἐντελῶς.

λέ. Σοφίει δὲ οὗτως δημάς ἀγαπώμενος δὲ Ἐλεγ-
χος «Ἐλεγχες γάρ, » φησι, « σοφὸν, καὶ ἀγαπήσει
σε, » ἀφορμὴν ἐντεῦθεν λαβών τοῦ καὶ σοφώτερος εί-
ναι. Ω διδάσκαλος οὗτος εὐπόριστος, ὁ σοφίς, ὁ
γοργὸς, ὁ δώροις ἀνάλωτος, ὁ καὶ διδάσκων ἄμα καὶ
ἰατρεύων, τὸ μὲν, οἵς μεθοδεύει τὰ σωτήρια, τὸ δ',
ὅτι τῆς ψυχικῆς καχέξιας ἀποκενοῖ· ὁ καὶ πρὸς
χάρος ἀδύσσον κατάγων καὶ πρὸς οὐρανὸν ὑψών δ
αὐτὸς, τὸ πρῶτον, οἵς ταπεινοποιεῖ ἐκ μεταμέλου,
τὸ δεύτερον, οἵς ἀνάγει τῇ ἐκ μετανοίας καθόρσει
πρὸς τὸν ὄψιστον Κύριον. Εἰ δὲ τις ἀμαρτάνων τὸν
τοιοῦτον Ἐλεγχον σκορπίζειν ἔντοῦν πειρᾶται, δ
τοιοῦτος φρεξτῶ, εὐλαβούμενος, μή ποτε καὶ αὐ-
τὸς αἰτιαθεὶ δεινῶς, ὡς τοὺς δικαίους ἐλέγχους μώ-
λωπας ἔντεψεν.

λη. Ω ἀμαρτωλὸς ἄγω, καὶ εἴ τις ἔτερος κατ'-
έμε. Τί δῆκτος κεκαυτηριασμένοις τὴν συνείδησιν,
οἵς οἰεῖμεν ἀμαρτάνοντες, τὸν ἐκ τοῦ λόγου καυτῆρα
δυσωπούμεθε; Ἐπανὼ καχέξτας ἔκεινος, οἵ καὶ
νοεῖται εἰσθέννοται, καὶ ἀνέχονται καίδενοι πρὸς
δηλεῖαν. Ω στραβίζων ἐμφανῶς, ἐάν ἀκούσῃ, εὐωπὸς
εἶναι, γελάσθει χρίνει, καὶ τὸν ἐπανειν δοκοῦντα
μέμρεται. Οὕτω δὲ καὶ δὲ καλλοποδίων, εἰπερ δρθὰ
βαδίζειν λέγοιτο. Τὸ δὲ αὐτὸν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κα-
τὰ σῶμα πηράσεων. Ήμεῖς δὲ, ὃν πρῶτος ἄγω,
ἀμαρτίαις ἐκορωμένοι, καὶ μανθάνοντες, φῶς εἶναι
καὶ ἡλιῶδες ἀπαστράπτειν, διετί οὐ νοοῦμεν, δτι
γελώμεθα; Ερθλομεν δὲ συνεχῶς αὐτὸν ἀκούειν εἰς
ἔπεινον. Εἰ δὲ δ παραβλῶψ καὶ χωλδες, καὶ δσος ἄλ-
λοις δὲ κατὰ σῶμα ἡμάρτηται πλάσις, θυμὸν ἀνα-
λαμβάνουσιν, δτε ποτὲ σκώπτονται, καὶ τις οἰεται
διὰ ταῦτα, καὶ τὸν Ἐλεγχόμενον καὶ οὔτω χολούμενον
δεύτης ἀγανακτεῖν, ὡς οἴτα περιυθρίζομενον, γινω-
σκέτω οὐ καλῶς οἰεῖθαι. Οὐ γάρ ταῦτα σκώπτεσθαι
καὶ ἐλέγχεσθαι. Τὸ μὲν γάρ σκῶμμα παίζει κυριο-
λεκτούμενον, δὲ Ἐλεγχος ἐπουδάζει καὶ διορθοῖ.

λθ'. Οὐ τοινον οὐδὲ δημάς διδάσκαλικῶς ἐλέγχον-

Α sibili, tanquam ad equum agrestem, vel feram in-
domitam demulceo; quibus adjungendi sunt in-
eluctabiles inimici, si alicunde irruant. Et certe
ego, — erat olim tempus illud captivitatis abomi-
nandum, — adulari quondum nolebam, et idcirco
mibi Deus aderat: amabar enim plana via vera
loquens. Si quando vero bilem dominatoribus illis
moverem, ecce brevi ignis, rore desuper infuse
extinguebatur.

36. Et adhuc me et vos esse sapientes præsumo.
Tales autem erimus non multo labore, non libro-
rum accessione, super quibus fatigantur oculi,
non magistrorum austeritate, quorum manus mo-
lestas vibices imprimunt, non insomniis, per
qua multum dannorum assertur vigilantibus,
non pedum ex itineribus ærumnis, non expensis
istiusmodi quibus cupidis magistris deserviunt,
non aliis mille talibus, qua secundum sapientiam
educatio attingit; sed solummodo nos velle et as-
sentiri oportet, et statim omnem sapientiam acqui-
siverimus.

37. Reddit autem ita nos sapientes desiderata re-
prehensio. • Reprehende enim, inquit, sapientem,
et amabit te, » occasionem inde sumens ut sapien-
tior fiat. Ο magister ille aditu facilis! quam ma-
nifestus, quam ardens, quam donis inaccessibilis!
Una docet et sanat, istud quidem eo quod salu-
taria præscribit, hoo autem eo quod morbo spiri-
tuali purgat! Idem in profundam abyssum demittit,
et in cœlum extollit, illud, quod ex penitentia
C humiliat, hoc, quod puritate ex penitentia ad
altissimum Dominum elevat! Si quis vero delin-
quens, hujusmodi reprehensionem a se projicere
tentat, talis contremiscat, veritus, ne aliquando et
ipse in causa tremenda constituantur, tanquam
justas reprehensiones sibi vibices astimans.

38. O peccator ego, peccatoresque si forte sint
mihi similes, cur tandem conscientia cauterati,
qui nos esse peccatores scimus, cauterium ex ser-
monibus ægre ferimus? Morbo laborantes istos
laudo, qui se sentiunt ægrotare combustionemque
sustinent ad sanitatem. Qui manifeste strabus est,
si quod bene sit oculis audiat, irrideri se judicat,
et eum qui laudare videtur arguit. Sic porro
etiam claudus, si recte dicatur incedere. Idem vero
est quoque de ceteris corporis defectibus. Nos
autem, quorum ergo primus, peccatis obsecati, cum
audimus esse lumen et sicut sol fulgere, quare
nos irrideri non putamus? Sed perpetuo lauda-
tionem audire volumus. Si vero strabus et claudus,
et quicunque tali corporis deformatione laborat,
ira moventur, cum cavillationem audiunt, et ideo
quis putat eum qui reprehenditur, cum sic ira-
scitur, merito indignari tanquam injuriam passum,
multum errat. Non enim idem cavillationem sub-
ire et reprehendi: cavillatio enim proprie per lu-
dum agit, reprehensio vero serio agit et corrigit.

39. Nec igitur nos, cum docendo reprehendimus

non probrose, neque injuriose, sed ad lapsus correctionem revelationemque casus, vel cavillatione capimus vel exprobramus. At vero sicut qui devios a recta via reducunt ad illam, et impugnantes errationem, et viam directissimam illico ostendentes, non invehuntur, nec injuriose agunt, nec convitiantur; sic neque qui reprehendunt in exhortando, molestem quid faciunt, sed opus Deo gratum perficiunt, dum in rectis legibus et in canonum rectitudine firmant eos qui ab illis declinaverunt.

40. Ad quid mihi ista? Idcirco ut non omnes moneam invicem reprehendere, et ab invicem spiritualiter et fraterne reprehendi, et ita non cœcos ambulare in vita, sed diligenter illud quod secundum Deum est, iter implere, sicque sapientes evadere juxta istud: «Dominus illuminat cœcos¹⁷;» qui sane velut in tenebris, in hac vita conversantes, a Deo recte diriguntur, et itinera perficiunt ad splendidam luminum facem, quorum excellentia sunt ellychnia spiritalium reprehensionum disciplinæ.

41. Insuper et ad virilem nobilitatem exhortor qui mecum sunt cives, et induco recordationem, ut dimittantur illæ imperiæ ac importunæ minæ, hic dentium intempestivus stridor, hi in vanum linguae ardore, in mente proverbio habito quod «virorum est agere, mulierum autem loqui.»

42. Ego igitur extabui, sic frequenter exterritus minis, iisque in me maximis, fratres. O vos, unus, duo, tres, plures, qui nimis ad iram ferventes, ad charitatem frigetis et ad dilectionem forte mortui estis, sinite me brevi vivere tempore, quo victurus sum, vel citius tollite me de vita. Dimittite calcaneo mihi insidiari, scientes, præcipuum esse ad interitum inhærere cordi, visceraque dilacerare et lambere cruentum. Cogitate, quod sex et decem anni jam sunt, quibus adversos nos dentes acuitis. Usquequo sic laborantes sustinebitis? Ecce, post judicem maximum, cœlestem dico, maximus in his qui sunt super terram: in causam ad illum adducendus est malus archisacerdos ille, qui vos excoriat, qui lædit, qui injuriatur, qui rapit, qui quocunque malum facit. Et ille magnum scandali lapidem auferet, et vos ita recte gradiemini. Esto quædam et ex vobis gratia, quod ex Romanorum terra per vos deleatur omnium auctor malorum Eustathius. Denuntiate me, dissimulatum malum; revelate me, perniciem non omnibus manifestam. Invenietis gratiam apud Deum et homines, ex hoc sacro loco, illum quem vos indicatis maledictum, auferentes. Non vos omnes, fratres, pudore afficiens hæc dico. Perfecte quippe novi, sicut numerabiles inimicos, sic etiam cœteros qui Deum, qui Ecclesiam, qui sacerdotes amant, uno verbo, qui in Deo fratres diligunt;

Aτες, καὶ μήτε δινεδιστικῶς, μηδὲ πρὸς οὐδέν, ἀλλὰ πρὸς διόρθωσιν σφάλματος καὶ ἀνέγερσιν πτώματος, ἢ ἀλισκόμεθα συώματος, ἢ δινεδίζομεν. Ἀλλ' ὅσπερ οἱ τοὺς ἐκτραπέντας τῆς δρθῆς ὁδοῦ ἐπανάγοντες εἰς αὐτὴν, καὶ διδάσκοντες τὴν ἀποτλάντησιν, καὶ τὴν σκοπιμωτάτην ἐντατικῶς ὑποδεικύντες, οὐκ ἐπιτίθενται, οὐδὲ ἀτιμάζουσιν, οὐδὲ δινεδίζουσιν· οὕτως οὐδὲ οἱ ἐξελέγχοντες πρὸς περαίνεσιν, λαυτρόν τι ποιοῦσιν, ἀλλὰ Θεῷ δέρσκον ἔργον ἀποτελεῖσι, νόμοις δρθοῖς καὶ κανόνων εὑρίσησιν ἐμβιβάζοντες τοὺς ἐξ αὐτῶν παροιστρήσαντας.

μ'. Πρὸς τὸ μοι ἀποτέλεσμα ταῦτα; Ήτος τὸ πάντας ἡμᾶς χρῆναι ἀλλήλους ἐλέγχειν, καὶ ὥπ' ἀλλήλων ἐλέγχεσθαι πνευματικῶς καὶ ἀδελφικῶς, καὶ οὕτω μὴ τυφλοὺς περιπατεῖν ἐν βίῳ, ἀλλ' ἐξακριδοῦσθαι τὰ κατὰ Θεὸν διαβημάτα, καὶ οὕτω σοφοὺς ἀπεκεντανεῖν κατὰ τὸ «Ἐν Κύριος σόφοι τυφλούς»· οἱ δηλαδὴ ὡς ἐν σκότῳ, τῷ βίῳ τούτῳ, ἀκατερφόμενοι, δρθῇ ποδηγεοῦνται θεόθεν, καὶ ὥπλα φάτων λαμπροτάτων ἔκανονται τὰς πορείας, ὃν θρυαλλίδες εὔγενεῖς καὶ αἱ κατὰ τοὺς πνευματικοὺς ἐλέγχους διδασκαλίαι.

μ'. Εἳπεν δὴ τούτοις προκαλοῦμαι εἰς ἀνδρικὴν εὐγένειαν τοὺς σὺν ἐμοὶ πολίτας, καὶ εἰσάγω μηδημην ἀφίσθαι τῶν καὶ ἀπείρων καὶ ἀκαίρων ἀπειλῶν, τοῦ παρὰ τὸ δέον θερμοὶ ἐς δργῆν, οἱ τὰ μὲν ἐς ἀρτην ψυχροὶ, τὰ δὲ ἐς φιλίαν μήποτε καὶ νεκροὶ ἀφετέ με ζῆν τὸν βραχὺν χρόνον, διὸ βιώσομαι, τὸ δὲ πάχειαν ἀπαγάγετε με τοῦ βίου. Αφετε τηρεῖν μοι τὴν πτέρναν, εἰδότες καρίον εἶναι εἰς ὀλεθροῦ ἐμφύει τὴν καρδίαν καὶ σπαράξει σπλάγχνα, καὶ λάπτειν αἴματος. Λάβετε κατὰ νοῦν, διεισδύετε καὶ δέκα ενίαυτοι, ἐν οἷς καθ' ἡμῶν ἀκονῶντες δόντες δέκυντε. Μέχρι τίνος ἀνέξεσθε οὕτω κάμνοντες; Ίδον δὲ μετὰ τὸν μέγιστον δικαστήν, τὸν οὐρανον, μέγιστος ἐν τοῖς ἐπὶ γῆς ἀκτέον παρ' ἀκείνη τὴν κακὸν ἀρχιερέα, τὸν σκύλλοντα δμᾶς, τὸν βλάπτεντα, τὸν ἀδικοῦντα, τὸν ἀρπάζοντα, τὸν μίσον καὶ ποιοῦντα. Καὶ ἔκεινος ἔκαρπεται τὸ μέτρα τρόπον μηματικά, καὶ διμεῖς δρθὰ οὕτω βαδίσετε. Βοτὼν τοὺς καρίους καὶ ἐξ δμῶν διεισδύετε τῆς Ρωμαΐδος δι' δμῶν ἀλιρήσεται δὲ πάντων κακῶν αἵτιος Εὐστάθιος. Νομῆστε με, τὸ οὐπούλον κακῶν ἀνακαλύψατε μὲν οὐ πασιθηλὸν δλεθρον. Εδρήσετε καρίου παρέσθετε καὶ ἀνθρώποις, ἀπαγαγόντες τοιοῦδε τόπου ἄγιου τὸν ὡς δμεῖς κρίνετε ἐναγῆ. Οὐκ ἐντέπων δμῶς ἀπαντας, ὡς ἀδελφοὶ, ταῦτα λέγω. Ήκριβωκῶς γέραχω, καθὰ τοὺς μετρητοὺς φιλέχθρους, οὕτω καὶ τοὺς λοιποὺς φιλοθέους, τοὺς φιλεκλησίους, τοὺς φιλαργιερεῖς τὸ πᾶν εἰπεῖν, τοὺς ἐν Θεῷ φιλαδέλ-

¹⁷ Psal. cxlv, 8.

φρους· ους καὶ δυσωπῶ ἐπεύχεσθαι τῷ πόλει ταῦτῃ τὰ βελτίονα, ἵνα μὴ καὶ ἐνταῦθα κακῶν ἀνδρῶν διγίτων οὐκ εἰς ἀγαθὸν ἀπολαύσωι τὰ ἡμέτερα. Θεὲ, παναγιώ βασιλεῦ, καὶ βασιλεῦ ἔνθεε· ἐπιθέψατε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κατασειμένους στερεώσατε, ἵνα τὸν ἄσφαλτον στησάμεθα προφαινόμενοι, καὶ ἀλλὰ καταπεύντες κεισθείσας εἰς ἀνάγερτον. Δυοῖν γάρ τοι πάτερον, καὶ καλῶς ζῆν, καὶ τεθνάναι καλῶς, ἐφιέμεθα καὶ ἡμεῖς, ὡς ἀνθρώποι καὶ ἐμπαθεῖς καὶ περιπαθεῖς. Ταῦτα εἰπών, οἵτις οὐκ ἂν εἴποι τις μὴ καὶ διδασκαλίαν πυκνήν παρενεστάρθαι, τίς δικενέθηται συνηνέγθημεν, σιγῆσομαι τοῦ λοιποῦ, ἕως ὃν ἔξ οὐκέτι μάθοιμι ἀποφαντικῶς, δποι τῶν ἡρωτημένων τόπων κατατάξετε ἡμᾶς, τοὺς ζῶσι μὲν χρείους, καθὼς τις ἐφ' οὐρανοῖς, ζῶσι δὲ ἀχρείους. Τότε δὲ ἀκούσαντες λαλήσομεν τὴν περιειμένων, καὶ ἀφειδέστερον.

μη'. Τῷ τέως δὲ ἀναρωπῶ συνήθως ὅμιν διασκευάζεσθαι πρὸς τὸν ἐπιδόντα τῆς νηστείας ἀγιασμὸν, καθὼς οὖν τρόπους κόλασις ὑπιθέμην ὅμιν. Οὐκ ἔχω γάρ τι ἐκείνων φράσαι κάλλιον τὸν ἀκριβέστερον· δέρτυμα δὲ ἔστω ὅμιν τοῦ θεαρέστου νηστεύματος μὴ μόνον τὴν διλιγοστίαν καὶ τὸ ἔγκρατῶς αὔταρκες, τὰ τοῖς πλεοσιν εὐχερῆ, ἀλλὰ καὶ μάλιστα δὸς πρὸς τοὺς δεομένους ἔλεος δὲ κατὰ δύναμιν· δὲν οὐδὲν ἀποκροστοῖεται δὲ πάγκοιον ἐλεήμων θεός, οὐκ ἐν τῷ πολλῷ μόνῳ τὸ μέγα τῆς ἐλεημοσύνης τιθέμενος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ διλιγῷ τῷ κατὰ ισχὺν, καὶ ἐν αὐτῷ δὲ τῷ διλιγοτῷ, εἰ καὶ αὐτὸς Ιαρώς καὶ διακριτικῶς δίδοται. "Ο δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις εἰς νόστιμον ἀλλας λογίζεται, μηδὲ αὐτὸς ἐλειπέτω.

μδ'. Ἐστι δὲ ἐκείνο τὸ ἀγάπη, τὸ καὶ εὐπόριστον ἀγαθὸν, εἴπερ ἐθέλομεν ἀναβλέπειν καὶ φυλαρῆν, καὶ δυσπόριστον, εἴγε καταμύομεν καὶ διερευνώμενα· περὶ τῆς μυρίους δόσους λόγους χάστες, οὐκ οἶδα, εἴπερ τὰς εἰς φίλαν ἀτέγκτους φυχὰς δύργαναμεν, καὶ εἰς κάρπιμον διηγοίζαμεν. Ταῦτης ἐπιλειπόντης, μάτην πονήσομεν καὶ εὐχόμενοι, καὶ νηστεύοντες, καὶ γονυπετοῦντες, καὶ ἀγρυπνοῦντες, καὶ Πάντα προθεβλημένοι, καὶ δάκρυα προχόντες· οὐ γάρ θη τὸν θεόν, τὴν αὐτοαγάπην, προσδέξασθαι τι δὲ τῶν τὴν ἀγάπην ἔχουσαντων, καὶ οὐτε κατανώτιζομένων καὶ τὴν ἔξ εκείνου βοήθειαν. Πινηροὶ δὲ μηδὲν ἀγαπῶντες· πονηροὶ δὲ διάφοροι οὐ προσίσται. Ἀδίκοι οἱ μηδὲν ἀγαπῶντες· ἀδίκοις δὲ οὐκ ἐκλέμμεται δὲ τῆς δικαιοσύνης τῇλιος. Οὐδὲν ἀγαθὸν παρὰ τοῖς μηδὲν ἀγαπῶσιν· δὲ δὲ θεὸς ἀγαθῶν ἀπάτων αἴτιος. Εἰσιν δὲ οὖν οὐδεμία τοῖς τοιούτοις πρὸς τὸν θεόν. Βοηθητικὸν τὸ ἀγάπη, ἐπικουρεῖ, συμμαχεῖ, θερμῶς ὑπερπενεῖ. Πονεῖται δὲ οὐράνων τῶν ἀγαπωμένων, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τιθησιν ὑπὲρ αὐτῶν· πάντα πάσχει, πάντα ποιεῖ, πάντα δυομένει δὲ ἀγαπῶν.

με'. Τί δὲ ὁ φελοὶ ζῶν, τίς αὐτοῦ χρεία ἐν βίῳ; Οράτε πρὸς τὸ καὶ πρῶτον καὶ μόνον καὶ μέγιστον ἐν τοῖς ἀρτὶ παράδειγμα, τὸν αὐτοκράτορα, διὰ ἀγαπῶν τὸν κύριον, οἰα καὶ εἰς θεόν αὐτῷ ἐπικεκλημένος μετὰ πάντων διπερουπάντων, οὐσίαν διπερ-

A quos suppliciter deprecor, ut exoptent huic civitati meliora, ne hic quoque ex paucissimis malis hominibus res nostrae affligantur. Deus, sanctissime rex, et rex divine, in nos aspicias et robora concussos, ut vel in tuo manifesti constemus, vel postquam ceciderimus, in quiete jaceamus. Ex duabus unum, vel pulchre vivere, vel pulchre mori desideramus et nos, tanquam homines turbidi vehementerque exagitati. His dictis, quibus non dixerit aliquis non densam intermisceri doctrinam propter quam utiliter hic sumus congregati, de cætero nunc tacebo, donec ex vobis aperte discam, quo propositorum locorum ordinatis nos, forte quidem utiles, ut quis ait sapiens, forte vero inutiles. Postquam autem audiverimus, loquemur, vel B parce, vel minus remisse.

43. Hucusque vero de more prædico vobis, ut præparemini ad instantem jejunii sanctificationem illis modis, queis vobis adulator suppositus sum. Non enim habeo dicere quidquam illis melius vel perfectius. Sit autem vobis jejunii Deo placentis condimentum non solum cibi parcitas, et firma temperantia, quæ plerisque facilia sunt, sed et maxime erga pauperes misericordia juxta vires exercita; quam nec ipsam abjiciet omnium misericordia Deus, qui non solum ponit in multo eleemosynæ magnitudinem, sed etiam in pauco viribus respondente, sed et in ipso paucissimo, si hoc ipsum bilariter et discrete detur. Quod autem in his C utile sal reputatur, neo ipsum desit.

44. Est autem istud charitas, adeptu facile bonum, dummodo velimus sursum aspicere et quærere, difficile vero inventu si claudamus oculos et inquiramus, de qua cum mille sermones infuderimus, nescio an aridas ad dilectionem animas madeficerimus, et ad fructificationem aperuimus. Ista prætermissa, frustra laborabimus orantes et jejunantes, et genuflexentes, et vigilantes, et misericordiam exercentes, et lacrymas fundentes: impossibile enim est, quod Deus, ipsa charitas, aliquid accipiat ex his qui charitatem parvipendunt et sic auxilium ex illo contemnunt. Mali sunt qui non habent charitatem; malos autem protector dilectionis benigne non prosequitur. Injusti sunt non amantes: injustis autem non illucescit sol iustitia. Nihil boni venit a non habentibus charitatem: Deus autem omnium bonorum est auctor. Nulla igitur talibus ad Deum est participatio. Auxiliatrix est charitas, succurrat, in pugna adjuvat, ferventer collaborat. Ex animo fatigatur propter dilectos et animam suam pro ipsis ponit: omnia suffert, omnia facit, omnia sustinet qui charitatem habet.

45. Quid vivens prodesset, vel quod illius esset in vita commodum? Intuemini primum et solum et maximum illorum qui nunc sunt exemplar, Dominum omnipotentem, qui diligens mundum, tanquam ipse deus post supercælestem deputatus,

quasi substantiam sibi pro nobis labores assignat, et ad hoc se judicat natum, et pro mundo laboret et labores sibi non obstacula faciant per vitam, neque die, neque nocte, neque hyeme, ipsum etiam humorem in membris animalibus congelante, neque aestate urente; ita ut difficile sit videre illum de actionibus pro nobis factis otium agentem, non dico ad quiescendum, sed etiam ad paululum respirandum. Ecce enim modo nos hyems includebat in domos tanquam in latibulorum recessus impellens, et unusquisque, velut sub Tartaro stantes, gelidi degebamus, et torpore vexabamur; nos etiam pigebat inclinare caput ad aerem, ut ita dicam, domesticum, qui circumit atria; et arte conficiebamus amena pedum involucra, enemidesque luxuriosas, et vestitus velleribus onustos. Multi vero dulcem enutriebant ignem, per quem ab humano corpore hyemale frigus ejiciebatur; mollior autem ad tales ferendas impressiones, in balnei calore consistebat ad frigus exterius circumdatum aequali vi devincendum. Et talibus quidem rationibus aeris severitatem repellebamus. Dominator autem, assuetus jam a magno et a parvo post infantiles fascias talibus horrorem imprimentibus, et, veluti quis urbane diceret, jamdulum frons ipse totus esse sciens in his quæ spectant ad constantem exercitationem ad preferendas tales aeris injurias, quando constantia tempus advenit, nihil circumdatus aut præmunitus, præter aëstum ad quodlibet opus pro Deo, zelumque quo seruebat ad illum, adeo ut incenderetur in injustitiam inimicorum ejus; pro mithilo reputans minas et plagas, quales ad summum extollebat hyems, ardentiissime currit; et irruit medius inter inimicos alienatæ mentis et alienæ linguae prospereque procedit ad extraordinaria, quorum modo per ecclesiam legebantur evangelia, exemplum et ipsa charitatis exinde profluentis; per quæ nos etiam hujusmodi festivitatum participes assumit ille qui non solum in fugam perpetuam inimicos vertit et quidquid in ipsis certaminis proprium, evertit, sed etiam ipsorum terram habitatoribus desertam fecit, illosque subjecit nobis in servitatem, qua ipsi vere digni sunt et nomen ad id ferunt.

46. Tales igitur regalis erga nos charitas, talis propter nos et similes nobis zelus dominatorem urit. Sic ille sermonibus docens optima, quorum caput est charitas, doctrinam et operibus consignat, seipsum in omnibus virtutis præbens archetypum. Illum et hic, quantum possibile est, imitemur, quoniam ille imago cuncti boni figuratus, maximum Salvatorem nostrum in imitationem imaginaliter proponens, et gratuitam illius mortem propter nos in mentem exprimens, seipsum propter nos morti tradit. Ideo prorsus gauderet, discens et nos in bono diligentes, quoniam et magister et omnis boni gnarus monarcha nobis

A τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν πόνους δρκεται, καὶ εἰς τοῦτο γεγνηθεῖαι κρίνει, τὸ ὑπὲρ τοῦ κόσμου πονεῖσθαι, καὶ τοὺς κόπους αὐτῷ μὴ ἐγκάπτεσθαι διὰ βίου, μὴ ἡμέρας, μὴ νυκτὸς, μὴ χειμῶνος, πηγηώντος καὶ αὐτὴν ὄγροτητα τὴν ἐν μέλεσι ζωήκοτε, μὴ θέρους φλέγοντος· ὡς ἔργον εἶναι ίδεσθαι αὐτὸν σχολῆν πράξεων τῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἔχοντα, μὴ δτι γε ᾧ ἀναπάσσεσθαι, ἀλλὰ μικροῦ μηδὲ εἰς ἀνετον ἀναπεῖσθαι. Ἰδού γάρ καὶ νῦν ἡμᾶς μὲν δὲ χειμῶν ἐνέλεις παραβύων ᾧ εἰς φωλεῶν καταδύσεις τοὺς ἐν ἡμῖν οἰκίσκους, καὶ ἔκαστος ᾧ οἴα καὶ ὑπὸ ταρτάρου ὅντες, χρυσοὶ διήγομεν, καὶ νάρκην ἐπάσχομεν· καὶ ἦν ἡμῖν ὄχνος, καὶ προκύπτειν εἰς ἀέρα, τὸν ᾧ εἰπεῖν κατοικίδιον, ὃς καὶ περιέχυται τὰς αὐλάς· καὶ ἐτεχνώμεθα ποδῶν ἵλαρὰ προκαλύμματα, καὶ κνημίδας τρυφώσας, καὶ ἀμπεχόντας μαλλοῖς βεβριθιαίς. Πολλοὶ δὲ τινες καὶ πῦρ μολακὸν περιειργάζονται, δ' οὐ σώματος ἀνθρωπίνου φῦχος χειμέριον ἐκπορίζεται· δὲ μαλακώτερος, προσδολὴς φέρειν τοιαύτας, καὶ λουτρώνος ἐγίνετο ἀντιταπον πρὸς τὸ δριμὺ τοῦ ἔξω περιέχοντος. Καὶ τοιαύτας μὲν ἡμεῖς μεθόδοις τὸ τοῦ ἔρος λυποῦν ἐπεκρουσμέθα. Οἱ δὲ αὐτοκράτωρ, ἔθας τῇδε τῷ μακρῷ καὶ μικρῷ μετὰ τὰ βρεφικὰ σπάργανα τῶν οὔτω φρικαλέων καταστημάτων γενόμενος, καὶ, δὲ δῆ τις ἀστειῶς ἔφη, πάλαι ποτὲ μέτωπον αὐτὸς δῆλος εἶναι διατρούς τά γε εἰς καρτερικὴν γυμνασίαν τοῦ διπομένειο ἕρδιοιουργίας ἀέρων τοιαύτας, δτε φερεπονίας καὶ φρόδες περιβεβλημένος ἢ προβεβλημένος οὐδὲν περιττὸν, ἀλλὰ τὴν πρὸ πάντως ἔργου μετὰ Θεὸν φελταρήν, καὶ τὸ διαθερμανεσθαι εἰς τὸν ὑπὲρ ἔκεινον ἔηλον καὶ ᾧ οἴα πυρφορεῖσθαι ταύτη πρὸς ἐκδικήσιν τὴν κατὰ τῶν ἔκεινου ἔχθρῶν, παρ' οὐδὲν φέμενος τὰς καὶ ἀπειλὰς καὶ βολὰς, δποτές δὲ χειμῶν εἰς ἄκρον ἔησκήσατο, ἐκτρέχει κατὰ σπουδήν· καὶ ἄμα ἐμπιδῆτος ἀλλόφροσι καὶ ἀλλογλώσσοις πολεμίοις, καὶ εὐδούται εἰς τα ἔξισια· ὃν ἔνεγχος ἐναγγίλει ἐπ' ἐκκλησίας ἀνεγνώσκοντο, δεῖγμα καὶ αὐτὰ τῆς ἔκειθεν ἀγαπῆς, δὲ τὸν κοικωνὸς ἡμᾶς καὶ τῶν τοιούτων χαρμοσύνων προσλαμβάνεται δ μὴ μόνον εἰς φυγὴν ἀμετάστρεπτον τοὺς ἔχθρούς καλίνας, καὶ καταστρέψας τὸ ἐν αὐτοῖς μάχιμον, ἀλλὰ καὶ τὴν κατ' αὐτοὺς γῆν ἔρημώσας τῶν οἰκητόρων, καὶ χώρας πολυτενοῦς αἰχμαλωσίας ἀπαγγάδων, καὶ ἐκτατήσας τοὺς καθ' ἡμᾶς εἰς δουλείαν, ἢς αὐτοὶ καταξιοῦνται καὶ ἐπώνυμοι.

D μέ. Τοιούτον ἡ βασιλικὴ περὶ ἡμᾶς ἀγάπη, τοῦτος ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἔκκατες ἔηλικ τὸν αὐτοκράτορα· οὕτως ἔκεινος καὶ λόγοις διέστηκεν τὰ βέλτιστα, ὃν κεφάλαιον ἡ ἀγάπη, ἐπιφεγγίζει τὴν διδασκαλίαν καὶ ἔργοις, ἀρχέτυπον τοῦ ἀπειλῆς ἐκεῖνον προϊστῶν. Τοῦτον μιμησθεία κάντασθα, δσον δύναμις, ἐπεὶ καὶ ἔκεινος ἔκμητειν πάντας ἀγαθοῦ τυπωθεὶς, τὸν μέγιστον Σωτῆρα ἡμῶν εἰς μίμησιν εἰκονικῶς προστεταύμενος, καὶ τὸν ἔκεινον δωρεὰν ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον εἰς νοῦν τυπουμένος, θυγατερίειν ἐκεῖνον ὑπὲρ ἡμῶν προτίθησι. Διὸ καὶ χαροὶ δὲν πάντως, μενθάνων αἱ ἡμᾶς ἀγαπητικοὺς ἐν καλῷ, ἐπεὶ καὶ διδάσκα-

λος ἡμῖν καὶ παντὸς ἐπιστημονάρχης ἀγαθοῦ θεόθεν Ἀ προponitur a Deo. Magister vero non in vidi proprium est iis gaudere, quibus discipuli clarificantur. Contrarie porro forsitan affligeretur, siquidem ille pro nobis incurrit pericula belli, cui mortes comitantur, dum nos in invicem insurgimus pugnantes, et absque causa homicidæ evadimus.

μζ'. Ἐνθυμώμεθα πρὸς τούτους καὶ τὸ κατάντημα τοῦ προκειμένου νηστευτικοῦ σταδίου, τὴν κοσμωστήριον πασχάλιον, τὴν κυριακὴν ἀνάστασιν, τὴν καὶ ἄλλως μὲν ἔστασιν ἡμετέραν ἐπὶ πραπτωμάτων πολλῶν καὶ τῶν τῆς χοινῆς δὲ καὶ τελευταῖς καὶ φρικτῆς προοιμίων ἐπισφράγισμα ἐκράνεταν. Ἀνασκάλλωμεν τῇ διαινοίᾳ τὴν εὐκταλαντάτην κυριακήν, καθ' ἣν σκοπὸς ἡμῖν καίριος αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν παμβασιλέα Σωτῆρα ἐνοικίσασθαι ἐς ψυχὴν, προκαθηραμένους δηλαδὴ, καὶ συρφετοῦ παντὸς τὸν κατὰ νοῦν ἐν ἔκαστοις οἷκον σαρώσαντας.

μη'. Προσδογισμέθα καὶ ἄλλως μὲν, δὲ καὶ ἐπέρωθι ἔφαμεν, πῶς δὲ ἡμῖν χωρήσῃ δὲ μέγιστος ἄρχων, δὲ παμβασιλέus θεός, αὐτοῖς δπαδοῖς τοῖς περὶ αὐτὸν, ἐὰν οὕτω γέμωσιν ὑδῶν αἱ οἰκίαι φαύλων περιουσιῶν καὶ σκευῶν, ὡς μὴ δεδόσθαι οἰκησιν αὐτῷ. Μάλιστα δὲ προσεπιλογισμέθα, ὡς εἰ καὶ πᾶσαν ὑλὴν ἐτέραν ἀπαγάγωμεν τοῦ κατὰ ψυχὴν οἴκου, φιλοκαλήσαντες ἑαυτοὺς ἀπειροκάλως, καὶ εἰς ἀρρυπάρους καὶ καθαρείους καταστήσομεν, ἐν δὲ καὶ μόνον ἐνδομύχως ὑφεδρεύοντας ἐστομεν, τὴν τῆς δικαίας καὶ δρθῆς καὶ ἀπραγματευτοῦ καὶ ἀκιδῆλου ἀγάπης ἀντίπαλον ἔχθραν, πῶς δὲ τὴν αὐτοαγάπην, τὸν Κύριον, εἰσοικισμέθα; Οἵμαι, οὐκέτι.

μθ'. Ἐξελάσωμεν οὖν πρῶτα τὸν τοῦ τοιούτου βασιλέως ἔχθρὸν ἀρ' ἡμῶν, τὸ ἀλόγιστον λέγω μίσος, πρὸς δὲ γε καὶ τὴν αὐτοῦ στρατιὰν, τὰς ἐπιβουλὰς, τὰς διαβολὰς, τὸ ἐφ' οὓς οὐ πρέπει κρυψινοῦν, τὸ ἀγκύλον ἥθος, τὰς πολυελίκους καμπάς, τὸ κακογλωσσὸν ψεῦδος, τὸ ἐπὶ φιλιᾳ δποκριτικὸν, τὰς λεοντῶδεις ἀρπαγὰς, τὰς δετῶδεις κλαγγὰς, ἐφ' οὓς καὶ ἀδικοῦμεν, τὸ κατὰ τῶν ταπεινῶν ἀδελφῶν καὶ δεινὰ βροντὴν καὶ ὀλεθρὸν κεραυνοβολεῖν, τὰ ἄλλα πάντα, δι' ᾧ στρατολογεῖται μίσος ἀντίπαλον ἀγάπη τῇ κατὰ θεόν. Τούτου τοῦ πολυκεφάλου βλάβους ἔξαιρεθέντος ἀρ' ἡμῶν, ἀπαν ὠφέλιμον ἀπειστελέσται. Νέφος ἔστι τὸ φαῦλον μίσος, ἐπικροσθῶν τῷ τῆς δικαιοσύνης ἡλίῳ, καὶ μὴ ἀφίειν εὐτὸν ἐπιλάμπειν ἡμῖν. Ἐκνεφίας ἔστι, μᾶλλον μὲν οὖν Τυφῶν βιαιότατος, βυσσόθεν ἀναμοχλεύων τὴν τοῦ καθ' ἡμᾶς θίου θάλασσαν, καὶ τὴν κατὰ θεόν γαλήνην καὶ εἰρηναῖαν διαγωγὴν καὶ ἡσυχαῖαν κατάστασιν ἀπάγων ἐξ ἡμῶν. Τραχύτης ἔστιν, ἀπαν ἀχρεοῦσας λεῖον καὶ εὔθες, δι' οὓς πρὸς θεόν εὐοδούμεθα. Εἰρκτῇ ἔστι ρορερὰ, κατακλείουσα, ὡς οὐκ δι' εὐκαιτό τις, καὶ οὐ μόνον ἀποφραγῆσα καὶ κωλύουσα βιοῦν ἀνθρωπίνως, οὓς δὲ ἐνδον ἀπολαδοῖ, ἀλλὰ καὶ φωτὸς ἀποστεροῦσα, οὓς ἐναπέργει.

ν'. Τὶ πολλὰ λέγειν εἰς παραβολὴν αἰνιγματῶδη; Διάμονος ἔργον τὸ ἀκανόνιστον μίσος, οὕπερ ἀφε-

Α proponitur a Deo. Magister vero non in vidi proprium est iis gaudere, quibus discipuli clarificantur. Contrarie porro forsitan affligeretur, siquidem ille pro nobis incurrit pericula belli, cui mortes comitantur, dum nos in invicem insurgimus pugnantes, et absque causa homicidæ evadimus.

47. Recogitemus insuper propositi jejunationis stadii terminum, salutare dico Pascha, Dominicam resurrectionem, nostram aliunde resurrectionem ex multis lapsibus, sed et procemiorum communis ultimæque ac horrendæ dici manifestissimum sigillum. Inspectemus cogitatione desiderabilem hanc Domini diem, qua nobis est opportunus finis intentus, ipsum hunc regem potentissimum ac Salvatorem in mentem hospitaliter accipiendi, sane post præparationem et ab omni sorde spiritualis in unoquoque domus purificationem.

48. Consideremus præter hanc, quod alias diximus, quoniam locum in nobis habere possit maximus dux, potentissimus rex Deus, cum sociis suis, si domus vestras vilibus substantiæ et vasibus adeo repleantur, ut ipsi non concedatur habitatio. Præsertim autem attendamus istud: si cunctam quidem extraneam materiam e spiritali domo abjecerimus qua noemetipos in honeste exornaveramus, nosque puros et expurgatos constituerimus, unum autem solum interius permiserimus sedile, adversariam justæ, et rectæ, incuriosæque ac sincerae charitatis, inimicitiam, quomodo charitatem ipsam, Dominum, in hospitium recipere poterimus? Puto fieri non posse.

49. Expellamus igitur primum a nobis hujusmodi regem inimicum, odium dico irrationale, deindeque ipsius exercitum, insidias, calumnias, in rebus, quibus non decet, dissimulatione, tortuosam indeolem, multitudinos sinus, pravæ linguæ mendacium, in amicitia simulationem, leoninos raptus, aquilinos clamores in eos quibus injuriam facimus, ad hæc contra humiles fratres tremenda tonitrua lethaliter fulminantia, cætera cuncta, quibus agmina componit odium charitati quæ secundum Deum est adversarium. Hoc enim multipliciter damno a nobis ablato, quodilibet commodum succedit. Nubes est pravum odium, ante solem justitiae posita, non sinens ipsum illucere nobis. Procella est, aut ut melius dicam violentissimus typhon, nostræ mare funditus commovens, et divinam tranquillitatem pacificumque transitum, ac securam stationem a nobis removens. Asperitas est, quodilibet destruens planum ac rectum, quæ ad Deum feliciter progredimur. Cancer est tenebrosus, claudens, ut nemo gloriari posset, et non solum intercludens et non sinens humane vivere, quos intro suscepit, sed etiam orbans lumine, quos includit.

50. Quid multa dicam in parabola et in ænigmate? Daemonis est opus iniquum odium, a quo prouersus

Illis qui Dei sunt abstinentum est. Iniquum autem odium dico, discernens istud ab illo, quod etiam ad gloriationem Davidi reputatur. Odit enim ille, quos amari non oportebat: hi vero sunt qui odii sermonibus versantur, et gratis bella inferunt. Nec abscondit hujusmodi suam mentem, sed etiam cogitatum psallit, perfectum odium dicens, illos odisse, quos etiam in inimicos fieri sibi asserebat. Esset autem hujusmodi Davidicum odium, quod intra domum ut deceat in animam infunditur, et exteriorius irreprehensibiliter appetit. Cum enim perfectum est in nobis, quod ex manifesto et ex mentis abscondito componitur, pulchre perfectum Psalmista explicaret odium, quod intus manet et in exterioribus prodit, et in tantum ex duabus crescit, ut inimicitiam convenientem quam sursum habet Deus, infra moveat, quod dicendum de David, Elia, Phineo, magnoque Moyse, et cæteris zelatoribus, adversus malos inimicis. Alio vero odio in offensis ad invicem abstineamus, si Christiani sumus, servantes illud adversus pravi serpentis discipulos et pugnatores, necnon et illum ipsum, qui inimicitiam adversus humanum genus servans, illam exinde merito haberet in se replicatam.

51. Hanc adversus auctorem mali et semper inimicum inimicitiam Deus in nobis constanter obseruet, roboretque nos ad semper vincendum illam separationis maceriam, quam evertentes in dilectam intrabimus habitationem, a qua nos ille nequam prohibere semper vult et annititur. Hæc autem est chara habitatio, omnium, quas quis diceret, charissima, in paradiſo sita, quod sumus cum C Deo et in Deo, et iuxta Deum per gratiam omnium dominatricis sanctissimæ Trinitatis, cui gloria in secula seculorum. Amen.

Aτέον πάντως τοὺς τοῦ Θεοῦ. Ἀκανόνιστον δὲ μίσος ἔφην, διαστελλόμενος αὐτὸν τοῦ θερού, δὲ καὶ τῷ Δαυὶδ εἰς καύχημα ἐπιλέγεται. Μίσει γὰρ ἀκεῖνος, οὓς ἔχρην μὴ ἀγαπᾶθε· οἱ δὲ εἰσιν οἱ λόγοις μίσους κυκλοῦντες, καὶ δωρεὰν πολεμοῦντες. Οὗτε κρύπτει τὸν τοιοῦτον αὐτοῦ νοῦν, ἀλλὰ καὶ ψάλλει τὸ νόημα, τέλειον μίσος λέγων μίσειν αὐτούς, οὓς καὶ εἰς ἔχθρος αὐτῷ γενέσθαι. Εἴη δὲ οὐ τοιοῦτον Δαυΐτικὸν μίσος, δὲ καὶ ἀντὸς οἶκου βεῖ δεδόντως ἐς ψυχὴν, καὶ ἀντὸς ἀμέμπτως ἐπιφανεῖται. Τελείου μένου γὰρ τοῦ ἐν ἡμῖν συνθέτου ἐκ τε τοῦ προφανομένου καὶ τοῦ νοερῶς κρυμπτομένου, καλῶς ἐν μίσος φαλμικὸν ἀρμηνεύοιτο τέλειον, τὸ καὶ ἵστα μένον καὶ ἐν τοῖς ἔξω προσηκον, καὶ εἰς τοσοῦτον πταραυῆθεν δι' ἀμροῖν, καὶ ἔχθραν ὑποκινῆσαι πρέπουσαν ἀνώ Θεοῦ, ὁποῖον καὶ δὲ Δαυὶδ, καὶ δὲ Πλάτας, καὶ δὲ Φινές, καὶ δὲ μέγας Μωσῆς, καὶ οἱ λοιποὶ ζηλωταί, οἱ κατὰ τῶν κακῶν πολέμιοι, Βετερούον δὲ μίσους ἀπαλλαγεῖμεν ἐν τοῖς κατ' ἀλλήλων συρφεοῖς, ἐὰν ὅμεν Χριστιανοί, τηροῦντες οὐτὸν κατὰ τῶν τοῦ πονηροῦ ὅφεως μαθητῶν τε καὶ μαχητῶν, καὶ αὐτοῦ δὴ ἐκείνου, δὲ ἔχθραν τηρῶν κατὰ τοῦ ἀνθρωπίνου σπέρματος, καλῶς δὲ αὐτὴν ἐκεῖνον ἔχοι κατ' αὐτὴν ἀνακάμπτουσαν.

να'. Ταύτην τὴν ἔχθραν τὴν κατὰ τοῦ ἀρχεκάκου καὶ δὲ πολεμίου παγιώσαι δὲ θεός ἐν ἡμῖν παραμόνιμον, καὶ ἐνδυναμώσαι ἡμᾶς εἰς τὸ νικῆν δεῖ ἐκεῖνον, τὸ κακὸν μεσθεοῖχον, δὲ καταβελόντες γενησόμεθα τῆς φίλης οἰκήσεως, ἃς ἀποτειχίζειν ἡμᾶς δὲ πονηρὸς καὶ βούλεται καὶ τεχνάται πάντοτε. Φίλη δὲ οὖκησις, ἀπασῶν φιλτάτη, ὡν δὲ εἴποι τις, ἢ δὲ παραδείσω, διὰ τοῦ σὺν Θεῷ καὶ ἐν Θεῷ καὶ μετὰ Θεοῦ εἶναι, χάριτι τῆς πάντων κυριευούσης παναγιωτάτης Τριάδος, ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

EJUSDEM

IN S. QUADRAGESIMAM ORATIO IV.

Τοῦ αὐτοῦ λόγος προεισόδιος τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς.

α'. Οὐκ εὑπορῶ συνιδεῖν, ὡς ἀδελφοί, δύως ἀντοὺς λόγους ἡμῖν ἀρμόσωμαι σήμερον. Τριχῆ γὰρ διασχίζων τὲ τῆς ἄρτις συνελέσθεις αἴτιον, οὐκ ἐν ἐγγύσεις δοίην ἀσφαλεῖς, δυνήσεσθαι πρὸς τὰ τρία ἔκαρπάσειν, ὡς ἐγώ τε ἐπιθυμῶ, καὶ ὡς τὸ τοῦ πράγματος δοῖον ἀπαιτεῖ. Πρόδηλον γὰρ, ὡς οὐ μόνον εὐχῆς ἔνεκεν ἔχετε, ἃς χάριν ἀνέκαθεν ἡ ἀδροσίς αὕτη συντελεῖσθαι εἰώθεν, ὡς ἀν τὸ πνευματικὸν στάδιον ἀθλητικῶς ἔξανύσαντες, καὶ τῶν σκαμμάτων γεγονότες, ἔχοιτε οὐ μόνον τὰ νενομισμένα ἔξανύειν, ἀλλ' εἰ που δυνατὸν, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἐκτρέχειν, καὶ ὑπεραχοντίζειν ἀλλήλους τοῖς καθ' ὑπερβολὴν Θεῷ φίλην καὶ ἀγωνίσμασιν. ἐπειδὴ καὶ διεῖος λόγος φάμενος τὸ «Ἐν κόποις ὑπερβαλλόντως, καὶ διδάσκοι, μὴ πᾶσαν ὑπερβολὴν, ἀλλ' ἡ μόνην τὴν ἐφάμαρτον, καὶ δι' αὐτὸν μὴ φιλουμένην Θεῷ, φύγοις ἀποκληροῦν». Οὐκούν εὐχῆς μόνης ἔνεκεν, ὡς ἁρέθη, ὁ τῆς ἡμέρας ταύτης σύλλογος, ἀλλὰ καὶ διδασκαλίας, ἣν οἱ θεότατοι Πατέρες ἐνομοθέτησαν, οἵς ἐποίουν ὡς ἔκστοτε.

β'. Τὸ δὲ τοῖς νῦν τρίτον αἴτιον τοῦ συνελθεῖν, δικαιοῦ περιπτέτεια ἔφηνε, παρεμψίᾳ καὶ λόγος παρήγορος, οὖν περ, ὡς οἶμαι, καὶ αὐτοῦ μάλιστα προσδέσθε, εἰ τι χρή τοῖς ἐμοῖς τεκμήρασθαι καὶ τὰ διμέτερα. Καὶ γάρ τοι καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς νῦν ἀλλγεσι καὶ τοιοῦδε φαρμάκου προσδεδήμαι, ποτνιώμενος εὐρέσθαι ποθὲν μέθοδον, δι' ἃς τὸ ἴατρευμά μοι ἔσται ἡ πιώτερον φιλανθρωπίζ Θεοῦ, καὶ μὴ πρὸς διδύνην οὐ φορητήν. Τί δὲ μοι λέγειν, ὡς τοῦ τρίτου καὶ μόνου ἐγὼ δύομαι, δέον εἰπεῖν, διτὶ καὶ τῶν τριῶν ἐπιδεῶς ἔχω, καὶ ὑπερκαίσται μοι τῆς αὐτῶν ἐπιτυχίας ἡ φυχῇ; Εὐχήν τε γάρ καὶ αὐτὸς ἐθέλω τὴν ἑδομῶν, εἰπερ ποτὲ, καὶ διδασκαλίαν δὲ καταρτίζουσαν, ἐφ' οἷς εἰς τὴν κατὰ Θεὸν οὐ παύομαι οὐδὲν σκαμνεῶν, οὐδὲ κατορθῶ τὰς τρίθους, χωλεύων οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ἐπ' ἀμφοτέραις ἰγνύσαις, εἰτ' οὖν τοῖς κατὰ λόγον καὶ πρᾶξιν διαβῆμασιν. «Ἐτι δὲ καὶ παραμύθιον προσεπιζητῶ ἐφ' ὅμοιοις, ἐφ' οἷς δηλαδὴ καὶ αὐτοὶ προκαλεῖσθε οἶμαι τὸν παραμυθησόμενον. Καὶ διμεῖς μὲν δύως ἀν τοῖς ἐμοῖς αἰτήμασι προσενεγκθήσθε, εἰδοίτε ἀν αὐτοὶ, καὶ πρὸς δύον δ Θεὸς, διεθοδεύσας καὶ δύοις εἰς τὰ τρία καλὰ, ὑπὲρ ὧν ἐμοὶ δέησις.

γ'. Ἐγώ δὲ, διπερ ἔφθην εἰπών, οὐ πάνυ εὐπόρως ἔχων πρὸς τὰ ἑδομῶν, διτὶ μηδὲ τὴν πρώην εύκαιραν D habeo; divitiae abierunt, nec jam in pristina con-

A *Eiusdem oratio præparatoria in sanctam Quadragesimam.*

1. Non facile perspicio, fratres, quomodo hodiernum sermonem vobis sim adapturus. Tres enim, inter se diversæ, præsentem congregatiōnem provocarunt causæ; ast me fidum non dabo sponsorem capitum trium ita pertractandorum sicut desidero ipse et rei gravitas expostulat. Manifestum est enim, vos huic venisse non propter solam supplicationem, quam antehac fideles congregare solebat, ut spirituale stadium athletarum more percurrentes limites cursu attingastis; verum etiam, si fieri posset, limites excedere studetis vos invicem superare, certamen certantes superabundans et Deo acceptum. Siquidem Scriptura dicit: «In laboribus abundantius», docet autem non omnem abundantiam gratiam esse Deo, sed eam solam quæ peccato careat et vituperio. Igitur non propter preces tantum, ut dictum est, hum convenientis hodie, sed propter doctrinam quam divini Patres legibus scriptis atque factis nobis tradidérunt.

2. Tertia hujus concionis causa ex rerum et temporum natura defluit: consolationem, verbum permulcens vultis percipere, quoquidem vobis opus est, si de meis ad vestra quandam conjecturam proferre licet. Ego enim ipse, his in calamitatibus, solatii remedium desidero, et viam invenire, qua, concedente Deo, sanatio nostra evadet nobis facilior et non ad dolorem perducat intolerandum. Cur autem dico tertium, hoc mihi solum esse necessarium, cum esset confitendum me tribus istis indigere et animam meam illorum efflagitare consecutionem? Preces enim vestras et ipse magis quam antea imploro et doctrinam corroborantem ut a viis Domini non declinem; semitas autem meas non dirigo, quia non uno claudico pede, sed ambobus deflecto genibus, verbis scilicet et factis. Deinde solatium iisdem perquiro rationibus, quibus vos ipsi implorare videmini consolatorem. Ideo rescritis ipsi quomodo meis implicemini negotiis; Deus autem prius rem totam perspexit, qui ad bona tria, quæ in votis meis sunt, vos jam olim conduxit.

3. Evidem, sicut jam dixit, non prorsus bene

ditione sum, de qua gloriari licebat; sed mentis cogitationes, imos sermo ipse mutatus est in deterius, ac numerosus esse desiit; oratio enim quo minus fluat mœror impedit. Ubi enim fons obstruitur, aqua parce fluit, quia quando origo minus bene constituta est, quidquid inde provenit languet. Tamen oportet causa cessante effectum quoque cessare. Nihilominus ad promissum exsequendum accingor, ita tamen ut quod maxime est necessarium in medium proferam, quia talem materiam amplificari auditores minus gratum habent. Pauca enim verba oranti et orationem suscipienti sufficiunt. Eiusmodi porro preces omnium locorum ac temporum esse nemo inficiabitur.

εὐχομένῳ τε καὶ τῷ δικαιοχομένῳ τὰ τῆς εὐχῆς, καὶ οὐκ ἀνέχεσθαι.

6. Quae ad orationem pertinent, paucis jam per strinxī; doctrina subsequitur et ipsa triplex. Ast in singulis eadem sunt difficultates. Primo quidem verborum penuria me vexat, quia binuncubulū aliter edocitus fui; deinde ab antiquis temporibus sacrorum cultus et doctrina nobiscum nata consenuit. Propterea plures, puto, sermones hortantes ad jejuniū, optimam tractarunt materiam, ita onerariā navea, multis gravidae mercibus, mare trajecerunt. Novissimam dicunt cantilenam esse pergratam hominibus; verum ubi carmen sāpē sāpius fuerit cantatum, si mentis ager fuerit omnino sulcatus, vereor ad operam accedere. Eloquentem præverunt auditores et rubore suffundunt, dum peregrinantur aures. Natura enim ita sumus comparati, ut plerumque assuetis rebus aures occludamus, atque recedamus ex ecclesia in qua nobis pernotae præponuntur materiæ, dicentes: Scimus hæc omnia, et his sermonibus nolumus defatigari. Quid inde sequitur? In vanum laborat orator ut suos incantet auditores; loquitur enim sicut cymbalum tinniens. Hæc mihi secunda causa est cur sermonem perhorrescam.

λογίζεσθαι. Toūtō μοι καὶ τὸ δεύτερον αἴτιον τοῦ εὐλαβεῖσθαι τὴν λαλιάν.

5. Tertia autem, eaque major et gravior causa, in solatoriī generis lege et sermone consistit. Quomodo enim solatus sum alios, qui ad mortem tristis sum in anima mea? Quomodo vocem ad dulces solationis modulos inclinabo, qui præ gemitiis verba nequeo proloqui? Quomodo afflictus ipse aliorum doloribus afteram remedium? Nonne merito illud auditurus sum: « Medice, cura teipsum? » Ista est causa tertia. Triplici igitur coangustatus vinculo ad silentium redigor; at tamen non cedo: multis enim de recessu perpensis ad hanc propero concessionem. Allegatas materias maxima prosequor reverentia, sicuti decet patrem senescētem; necessitate vero coactus, tria proposita capita metior, in quantum profuturum sit: multiloquia enim et verborum resonantia hoc in loco nihil prosunt. Res ipsas dispositurus sum per viam facilem et expeditam, atque sic ad finem conventus pergam; initium vero sumam e rerum natura.

A πλουτῶ, οὐδὲ κατάστασιν ἔκεινην ἔχω περὶ ἡμάτη, καθ' ἣν ἡγαῖζόμην, λέγων εἰς τὰ κατὰ σκοπόν ἀλλά μη: καὶ τὸ νοερὸν κατάστημα ἐτεροιοῦται πρὸς τὰ πρότερον, καὶ τὸ προφορά δὲ τῶν λαλουμένων κατινοπραγεῖται, καὶ οὐχ οὐτα τέ ἔστιν ἀμπλατόνε - σθαι εἰς ἀδρότητα. Καὶ ἔχει λόγον τὸ πάθος. Πηγῆς γάρ ἀπόφρύτου ἐμπεφραγμένης, ἀκόλουθον, ἐπιλείπειν καὶ τὴν ἐκροήν, Καὶ ἄλλως δὲ χρή, τοῦ γεννῶντος ἔξιτηλου γενομένου, μηδὲ τὰ γεννώμενα τεθηλέναι. Καὶ δύμας προεκτιθέμενος ὑπισχνοῦματι, ὡς εὐχῆν μὲν ἀποδοῦναι πάνυ τι ἀναγκαιότετον, καὶ οὐδὲ διεξοδικὸν, δτι μηδὲ λιχνεύονται τά γε τοιάντα οἱ ἀκροαταὶ εἰς πολὺν πλατυσμόν. Ἀρκοῦσι γάρ καὶ βραχέα ρήματα, τὴν ἐπιθυμίαν ἀποπλήσσαι τῷ

B δ. Καὶ οὕτω μὲν προκεφαλαιοῦμαι τά γε εἰς χάριν εὐχῆς διδάξαι δὲ διδάξαι — ἀλλὰ τριχῇ καὶ αὐτῷ. Ἐμοὶ γ' οὖν ἄπορον φαίνεται· καὶ πρώτα μὲν κατὰ τὴν περὶ λόγους πενίαν, ἢν διψιλῆ πλουτῶ, ἢ συντίθραμμα· εἶνα καὶ δτι αἰώνιος ἔβοτου χρόνος τῇ καθ' διδάξαι λεπτήτη θρησκείᾳ τοιαύτῃ τοῦ λόγου ίδια καὶ συγγεγένηται καὶ παρεκτιναμένη συγγεγήρακε. Διὸ καὶ πλεονες, οἷμαι, λόγοι τὸ τοιούτον ἀγαθὸν ἔτριψαν, τὰ νηστευτικὰ παραγγέλλοντες, τὶ περ φορτηγοὶ νηες ἀγαθῶν πλήθουσαι τὴν θάλασσαν ἔτεμον. Οθεν νεωτάτης μὲν δεῖ φιλουμένης φόῆς, ἀπάσης δὲ τοιαύτης ἐννοίας κάντασθα πολλάκις ἀμεξιεύεταις, δηλαδή λέγεται, καὶ μηδεμιᾶς διτρίπτου περιλειμμένης, ὅχνον ἔλλογον ἔχω λαλεῖν, ἕπειροι οἱ ἀκροώμενοι προαρπάζοντες ἐμὲ μὲν καταιδεσσούσιν, αὐτοὶ δὲ ἀποκνίσονται πρὸς τὴν διόλου ἀρρεστὴν ἐπει ταὶ φύσει τοῦτο πάσχομεν ἀνθρωποι, ὃς ἐπιπολὺ κλείοντες ἐν τοῖς τοιούτοις τὰς ἀκοὰς, καὶ που καὶ ἀποπηδῶντες τῆς συνάξεως ἐν τῷ κατηγεῖσθαι τὰ γνώριμα, καὶ ἀναφωνοῦντες, ὡς « Πόθεν ταῦτα πάντα, καὶ οὐ δεόμεθα ἀνασχολεῖσθαι τοιούτοις ἀκούσμασιν » ὡς ἐντεῦθεν τὸν διδάσκοντα μάτην περιζδειν τὸ διδασκαλεῖον, καὶ ὡς εἰς κύμβαλον ἀλαλάζον

C ε'. Τὸ δέ γε τρίτον καὶ μεῖζον καὶ βιαιότερον διπαρηγορητικὸς καὶ νόμος καὶ λόγος. Ήῶς γάρ οὐ καὶ παρηγορητικὴν ἄλλους δ τὴν φυχὴν περιλαπτεῖς ήως μικροῦ καὶ εἰς θάνατον; Ήῶς δὲ οὐ διαρρέωσι φωνὴν ἐπὶ παραμυθίᾳ δ τοῖς στεναγμοῖς τὸ λαλεῖν ἀντοπτέμενος; Ήῶς δὲ δ περιπαθῆς ἀτέροις δὲ πάθεσι θεραπείαν τεχνώμενος, οὐκ ἀκούσωματι ποθεὶ προσφυῶς τό. « Ιστρὲ, θεράπευσον σεαυτόν; » Τοῦτο μοι καὶ τὸ τρίτον. Οὐκοῦν ὡς οὐτα τριπλόχειρ τούτη σχοινίῳ ἀγχόμενος, βιάζομαι σιγῆν, εἰ καὶ μηδεθομαί· καὶ πολλὰ λογισάμενος εἰς ἀποδυστήτην, ιδοὺ γίνομαι τῆς συνελεύσεως, καὶ δισιοῦμαι τὸ περιτεθειμένα, ὡς εἰκότες ποιῆσαι γέροντα παππᾶν, οὔτω διακείμενον. Χωρῆσω οὖν ἀναγκαῖως διὰ τῶν ἐπιθειμένων τριῶν κεφαλαίων, εἰς δύον σύμμετρον πολυλογίᾳ γάρ ἔγκροσίνειν ἀδρότερον, οὔτε ἔστιν, οὔτε ἔξεστι· καὶ ἀναμιγνὺς αὐτὰ οὐκ ἀμεθόδως, καὶ δὲ ἀλλήλων ἄγων, περαιώσομαι τὸν σκοπὸν τῆς συνάξεως, ἀρξαμενος, δθεν εὐλογητὸν ἀρχεσθαι.

ζ. Ὁ Θεός, δ πρὸς αἰώνων καὶ ὑπέρ αἰώνας, δτι: Καὶ ποιητὴς αἰώνων (οὐ τὸ ἔναρχον καὶ προάναρχον εἰπεῖν μὲν ἔστι: κατὰ νοῦν ὄρθον, καὶ βεβαιώσασθαι, καὶ καρδίᾳ καὶ στόματι ἀνομολογήσασθαι, νοῆσαι δὲ πρὸς ἀκρίτειαν καὶ ἐμβαθύναι, δυσμῆχανον), ἦν μὲν ἀσί, ὥσπερ καὶ ἔστι· καὶ ἔσται· οὔτε δὲ τῶν τίνος ἡμετέρων δέσην ἔσχε ποτὲ, οὔτε δεξεσται. Εἰ γὰρ ἐδέστο, ἐποιήσεν ἀντὶ ἡμᾶς ἔγγὺς — προαιωνίους μὲν οὐκούν, ταῦτὸν δὲ φάναι, συναιωνίους, πλὴν οὐδὲ τοῦ ἐσχάτου αἰώνος, ἀλλὰ πρὸ πολλῶν αἰώνων. Ἀρχούμενος δὲ τῇ οἰκείᾳ οὐσίᾳ, καὶ τῷ πληρότατον ἀπειρονὶ ἔχων εἰς ἀνενδεῖς, καὶ μηδενὸς λειπόμενος τῶν δυοῦ καὶ ἐπρεπε Θεοῦ ἀγαθότητι, καὶ πᾶσι τοιοῦτοις ὑπερπλούτων, θυτερον εἴλετο τὴν ἡμέτεραν πλάσιν, οὐ δι' ἁυτὸν, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς αὐτὸύς, ἵνα οὕτω πληθυνεῖ, ὡς εἰπεῖν, θεότητι, προστεθέντων ἡμῶν λόγῳ θέσεως τῷ κατὰ φύσιν Θεῷ.

ζ'. Ἐπεὶ δὲ ἡ μήτηρ γῆ καθέλκειν εἰς ἑαυτὴν εἶχεν ἡμᾶς, δικούντας δινωφορεῖσθαι, προϋπεστήσατο καὶ φύλακας ἡμῖν τοὺς ἀσωμάτους ἀγίους χορούς, φῶτα ἑκείνους δεύτερα, πυρσεύοντας ἡμῖν τὸ σωτήριον· καὶ ἐπαύξοντα τῇ σφῶν διακονίᾳ τὴν θελαν ἐλλαμψιν, οὐ χάριν καὶ ζώπυρον ἡμῖν ἐνέθετο, πεφυκός Πνεύματι θεικῷ ριπίζεσθαι καὶ ἀνάπτεσθαι εἰς τε τὸ λάμπτον ἐν κόσμῳ, καὶ εἰς τὸ καὶ θύματα Θεοῦ καὶ θύτας ἡμᾶς αὐτούς ἀποτελεῖν, καὶ ὡς θυμιάματα δὲ κατευθύνεσθαι εἰς αὐτόν.

η'. Ἐπεὶ δὲ τὸ ἀντικείμενον πνεῦμα ἐπιπωμάζον, καὶ μὴν καὶ ἀντιπνέον, ποτὲ μὲν μαραίνειν τὸ τοῦ θελού πυρὸς ἐπειράτο σπέρμα, καὶ ἀφίειν μηδὲ δικομύχεσθαι, ποτὲ δὲ καὶ ἔξαρθρειν καὶ πυρσεύσαν ἀπεσέρνυνε, βαρὺν καταπνέον, καντεῦθεν χάος καὶ ἔρεδος τοῦ κατ' ἄνθρωπον κόσμου κατεκυχάστο, καὶ σκότωσις βαθεῖα τε καὶ παχεῖα δῆση ἐπαρρήστατο· πρῶτα μὲν ἐξ ἀνάγκης τὸ ἀπαγύασμα τοῦ πατρὸς τῶν φύτων, δ τῆς δικαιοσύνης ἡλίος εἰς γῆν ἐνεχθεὶς, καὶ ἀστραπὰς πληθύνας, καὶ συνταράξας τὸν ἄρχοντα τοῦ καθ' ἡμῶν κακοῦ, ἐκείνον μὲν ὡς τὴν τοῦ θωσφόρου καὶ κλῆσιν καὶ πρᾶξιν ἀποθέμενον ἀπεκλήρωσεν οἱς ἔχρην, τὸ βλαιον ἐκείνου ἀπαγάγων ἐξ ἡμῶν τῶν λογικῶν εἰς τοσοῦτον, ὡς μὴ δτι γε ἡμῖν μὴ ἔσειν ἐπιφύεσθαι, ἀλλὰ μηδὲν χοίροις γοῦν ἀπεμπίπειν καὶ εἰς ὅλεθρον δίχα γε κελεύσεως.

θ'. Ἐπεὶ δὲ μοχθηρίᾳ ἡ κατὰ προαιρεσίν, ης ἡμετές ἀλάχημεν εἴναι κύριοι·, ὥσπερ ἐκείνον τὸν πονηρὸν τὸν Σπασάν, οὕτω καὶ ἡμᾶς οὐκ ἀνῆκε μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἀνάληψιν, ἀναστένουσα εἰς ἀποστατικὴν ἔργη, δι' ὃν δὲ παμβασιλεὺς θεὸς πχροργίζεται, τηνικαῦτα δοι: φρονήσεως εὖ εἰχομεν, αἰροντες τοὺς ἡμῶν δρθαλμοὺς εἰς δόρος ἐκεῖνο τὸ ὄφιστον, δθεν ἡμῖν ηξει βοηθεία, προεκαλούμεθε κατὰ τοῦ κατωτέρω καὶ ἐκ πεδίσδων πολεμίου τὸν ἐκ τῆς ἀνωτάτω ἀκροπόλεως ἡμῶν ἀρχιστράτηγον. Ο δὲ καὶ ἄλλας μὲν ἐπικουρίας ἔξετελεν, ὃν οὐκ ἀντίθησις ἀντιλάβοιτο· δὲ ἐκείνας καὶ τὰς ιερὰς διφθέρας παρέδοτο, δι' ὃν δσα καὶ ἀσπίδων στερεμνίων τὰς τοῦ πολεμίου βολὰς ἀποκρουσόμενα. Ἔρθη γὰρ αὐταῖς προσεπιγράψαι τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα εἰς ἐπίσημον,

PATROL. GR. CXXXV.

A 6. Deus, qui est ante et super omnia sæcula, eo quod fecit et sæcula, absque initio ante initium dicendus, mente recta concipiendus, corde et ore puro benedicendus, intellectu autem adæquate comprehendendi nequit; ipse erat semper sicuti est, atque erit, nec ullam nostri indigentiam habuit neque habebit. Etenim si quam habuissest indigentiam, nosmetipsos efformasset proprius, non ante sæcula, sed cum sæculis; profecto non fecisset nos ultimo sæculo, sed multis antea sæculis. Propria substantia sibi sufficit, thesaurum in se possidet infinitum atque inexhaustum, nulla re caret quæ divinæ convenienti bonitati, et omnibus superabundat divitiis; posterius nostram assumpsit formam, non propter semetipsum, sed propter nos, ut nos quodammodo sua impleret divinitate, eum nos adoptione illi conjunxerit, qui natura Deus est.

B 7. Dum possideret et attraheret mater terra homines, qui segnius ad cœlum tendebant, proposuit nobis Deus custodes, videlicet incorporeorum angelorum chorus, ut luminaria illa secundaria viam salutis illuminarent et servitio suo divinum augerent fulgorem. Nobis inditus est ignis vivus qui natura sua accendi potest et inflammari ad illuminationem mundi, qui nos perficere potest victimas divinas atque sacrificatores, et dirigere sicut incensum in Dei honorem.

C 8. Spiritus autem adversarius hunc ignem vult comprimere; modo sufflat e contrario ut scintillas flammæ divinæ dispergat, modo accendi non sinit; hic cremantem et illuminantem extinguit ignem, spirat enim vehementer e loco in quo est chaos et tartarus contra mundum superiorem, ubi profundæ caligines et frigorū rigor. Splendor vero Patris luminum, sol scilicet justitiae, ubi primum apparuit in terris, et radios suos emisit, statim conturbavit auctorem infelicitatis nostræ; sicuti prius Luciferum, nomine et virtute vocatum, expulerat et proprietatibus despolarat, ita violentum spiritum a nobis rationalibus in tantum abduxit, ut nos immundus invadere non posset, sed ne in porcos quidem ad illorum perniciem transire sine jussu.

D 9. Ast ubi voluntaria perversitas, quam subigere nostrum erat, sicut Satanam olim ita nos ad mala opera vel post recuperatam salutem protrusit, quibus Rex regnum Deus irritatur, tunc, quotquot non plane mente capti eramus, sublati versus montem, unde salus nostra veniet, oculis, contra inimicum terrestrem et abjectum, e summa arce ducem in auxilium appellavimus. Qui cum aliis cœlestibus auxiliaribus advenit et Libros sacros tradidit, quibus ut scutis fortibus usi, ab hostium sagittis nos defendere possumus. Iis namque nomen suum quod ab adversariis cerni posset, ad metum inferendum insculpsit, additis insuper mandatis divinis, quibus prolatis, gens perfida ut servi nequam et mali dæmones aufugere consueverunt. Sunt

autem illa apostolorum ceterorumque nuntiorum A spiritu divino inflatorum præcepta, quibus auditis Dei milites animati dæmones aborti feriunt, propellunt, istiusmodi armis cominus ac eminus utentes.

λίται, ὃν ἔξηχουμένων θρήψονται οἱ τοῦ Θεοῦ δπλῖται, καὶ τοῖς δαιμονίοις ἐπεμπηδῶσι, καὶ πλήττουσι, καὶ φίππουσι, χρώμενοι τοῖς αὐτοῦ οὐ μόνον ἀσπίδων δίκην, ἀλλὰ καὶ δπλού παντός.

10. Si igitur hæc ita se habent (ut vere habent), vobis Dei militibus auctor sum ut ex isto armamentario, Scripturis sacris dico, ea promatis arms quæ cognitionis instrumenta sunt, quibus ad vestram institutionem usi estis, et quorum ope ex hostibus hominum osoribus sæpe sæpius victoriam reportastis. Sed jam satis hac de re dictum est. Sacræ enim paginæ vos edocebunt et certamini favebunt, quo stadium spiritale victores percurretis.

11. Sic igitur ad magnos belli duces ablego, quorum militia spiritualis et rei bellicæ summa peritia, quorum tubæ muros projiciunt, quos malitiae architecti per nos extruxerunt, cooperante malitiæ doctore autem in nihilum redegerunt. Quod si horum inopiam non habetis, attamen in præsenti rerum discrimine aliam capessite armaturam. Ad nos accedite ut armorum fabros, qui quibus ad hoc certamen opus habetis, vobis impertiemus. Evidem nihil recusabo, imo quantum possum, id monebo ne ad apparatus pristinos vos accingatis. Ubi enim linothorax clypeum induit et gladii horrendi loco framea se accinxit, certe a cataphractis immane quantum distabunt. Quam igitur ego armaturam nuncupo, pro tela aranæ habebitur ab iis qui arma severa et securitali inservientia cognita habent. Et ecce ego ipse ad pugnam vos exhonor qui rem militarem funditus didici, licet senex quoad corporis vigorem, et ingenii (si quid alioquin in me fuit) acumen perdiderim; id certe inoneo ut quod omne bellum antecedit, ad preces rei congruas fundendas procedatis.

Δυνάμεως καὶ χορηγίας ἔλαχον ἔχειν, ἀνθρωπος γέρων ποτὲ μοι καὶ ήσαν συναπολωλεκώς· καὶ πρῶτον, δοῦλος διέπει προγράψας, δποτα τοιούτου προκατάρχειν ἔργου φιλεῖ.

12. At hoc quidem loco est quod omnes metuamus ne, ubi Deus in quoconque a nobis persiciendo opere se subducit, opera nostra irrita sit. Nobis autem certamen quod nobis incumbit severissimum Deoque ipsi gratissimum, jejunium est, propter quod omnes terræ sacerdotes hujuscem considerationis rationem inire debent. Precemur igitur ut in his certaminibus summus palmarum distributor e parte nostra stet; qui quidem nobis, ubi bene certaverimus, meritam mercede non refutabit; ubi autem fatali quodam casu a proposito exciderimus, victoriæ muneribus nos non privabit aut cum dedecore labi sinet. Non inaniter autem fatali quodam casu addiderim. Non enim de corporis exercitio aut carnis pondere agitur qua theorice certantes circumdantur, quippe qui et

ώς βλέπεσθαι τοῖς ἔχθροῖς, καὶ φρίκην αὐτοῖς ἐμποιεῖν προσεπιγράψαι δὲ καὶ θεῖα προστάγματα, ὃν ἔξακουομένων οἱ ἀποστάται κακοὶ δοῦλοι δαίμones δραπετεύουσι. Τὰ δὲ εἰσιν αἱ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ἄλλων δὲ κηρύκων ἐκ θείας ἐπιπνοίας διδασκαλία, ὃν ἔξηχουμένων θρήψονται οἱ τοῦ Θεοῦ δπλῖται, καὶ τοῖς δαιμονίοις ἐπεμπηδῶσι, καὶ πλήττουσι, καὶ φίππουσι, χρώμενοι τοῖς αὐτοῦ οὐ μόνον ἀσπίδων δίκην, ἀλλὰ καὶ δπλού παντός.

1'. Εἰ τοινύν ταῦθ' οὕτως ἔχει (πάντως δὲ οὐκ ἀλλως), ἐπιτέλλομαι ὅμιν τοῖς τοῦ Θεοῦ δπλῖται, εἰς τὸ τοιοῦτον θωρακεῖον δραμεῖν, καὶ ἀναλέπασθαι τὰ πρόσφορα δπλα τὰ ἐκ τῶν θείων Γραφῶν, εἰς πρόσφορενται εἰς ἀνάγνωσιν, ἃς ἔχετε, ὃν πεπειρασθείτες ἐπιστήμην, εἰς πολλάκις περιεγένεσθε τῶν μησανθρώπων ἀντιμάχων· καὶ οὕτως ἔμαυτὸν ἀπαλλάττε τοῦ πλειω λόγειν. Αὐταὶ γάρ αἱ θεῖαι συλλαβεῖσαι διδάξουσιν δμᾶς, καὶ συλλιγθονται παντὸς ἔργου, Β δι' οὗ κατεύθυνεῖσθε εἰς τὸ προτεθειμένον πνευματικὸν στάδιον.

ια'. Καὶ οὕτω μὲν ἔγω πέμπω δμᾶς εἰς τοὺς μεγάλους πολεμάρχους, ὃν τὰ κατὰ πνεῦμα τακτικά, ὃν αἱ θεῖαι στρατηγοὶ καὶ μέθοδοι, ὃν αἱ σάλπιγγες τείχη καταρρίπτονται, διπερ οἱ τῆς κακίας οἰκοδόμοι δι' ἡμῶν ἐπιλινθοποίησαν, ὃν αἱ δελεπόλεις δμα προύφανταν, καὶ πύργους, οὓς δοσφιστής τῆς κακίας ἀνέστησεν, εἰς χοῦν ἐλέπτυναν. "Οτε δὲ τῶν μὲν τοιούτων αὐτάρχων ἔχετε, διὰ δὲ τὸ πρόχειρον καὶ εὐπόριστον κατ' ίδιαν αὐτὰ θέμενοι, λιχνεύεσθε καὶ εἰς ἀτεροῖον δπλισμὸν, καὶ ὡς ἐπὶ δπλοποιὸν δμᾶς ἔκετε χορηγησοντάς τι πρὸς μάχην τὴν ἄρτι προκειμένην ἐπιτέλειον ἐπιδώσω μὲν ἐξ ἀνάγκης, προρνήσομαι δὲ, μὴ δὲ ἔχειν δμᾶς τοιοῦτα σπαστάσθαι, Κ διόποια τὰ παλαία, οὐμενουν οὐδὲ ἔγγὺς ἔκεινον εἰς οὐδὲν. Εἰ γάρ δοκεῖτε περιθέμενος, καὶ δοκεῖτε εἰς βριαρού ἔγενην παραξιφίδα, καὶ δοκεῖτε τοιοῦτοι — ἀλλ' αὐτοὶ τῶν καταρράκτων δπλιτῶν πολύ τι διενηνόχαστον ἢ ἄρτα ἐξ ἐμοῦ δπλιστις λογισθεῖται ἐν δράχνης ἐπένδυσις τοῖς ἄλλων εἰδόσιν δπλιζεσθαι πρὸς ἀκριβειαν, καὶ στεγανοῦσθαι εἰς ἔχυρότητα. Καὶ δμως ἔδον καὶ αὐτὸς ἐκαρτύω δμᾶς εἰς μάχην, ὡς καὶ μεθόδου καὶ αὐτὸς ἀκμῆ τῇ κατὰ σῶμα, καὶ τὴν κατὰ λόγους (εἰ ποτὲ μοι καὶ ήσαν) ποτερέστερος προτρέχει, ποιῶ καὶ αὐτὸς.

ιβ'. Γινοίμεθα πάντες ἐνταῦθα φόδους, Δ ως, εἰ μὲν δ Θεὸς ἡμῖν ἀπαντος ἔργου σπουδαῖου συνεργάσεται, οὐκ ἔστι κατορθοῦν. Σπουδαῖότατον δὲ δοκεῖ μαλιστα, ἐπεὶ καὶ θεοφίλεστατον, τὸ ἄρτι προκειμένον ἄρτι σμα, ἡ « νηστεία », δι' ἣν δοπαρών λόγος ἄρτι προῦ τοῖς ἀπανταχοῦ γῆς ἀρχιερεῦσι καθέσταται. Νοσοῦν εὐχοίμεθα, πρὸς ἡμῶν εἰναι τὸν ἐν τοῖς ποθοῖς ἀγῶσιν διπερκαθήμενον ὄψιστον βραβεῖσθαι· δὲ καλῶς μὲν ἡμῖν ἀσθλεύσασιν οὐ φειδωλὸς ἔσται τὸν ἐπάθλων, ἀτεχνῶς δὲ διεκπεσούσιν οὕτε προστής φανεῖται, καὶ τῶν βραβείων ἀποστερήσει, καὶ ἄλλως οὐκ ἐντίμως ἀπώστεται. Οὐ μάτην δὲ μοι τὸ « ἀτεχνῶς » ἐνταῦθα ἐπιλέξεται. Οὐ γάρ σωμασκίας ἐνταῦθα χρεῖα καὶ στοιβῆς χρεάτων, ἢν οἱ θεωρικῶς ἀθλοῦντες περίκεινται, σαρκῶν αὐτοὶ δυντες ἄνδρες, καὶ που καὶ βαρύτητι σώματος καταρρίπτοντες

τὸν ἀντίπαλον· ἀλλὰ τέχνης εὔμεθοδου, πνευματικῶν διατάξεων καὶ ἐναγούσης εἰς τὸ εὐσῆνες, δι' ἣς ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἀπονητὶ τέχνῃ καὶ σοφίᾳ θεῖᾳ κάτω βάλλουτι τὸν καθήμαν φρονούντα μετέωρα, τὸν καὶ πάνυ μὲν βριαρὸν, καὶ ἄλλως δὲ ἀνδρανέστατον· τὸ μὲν, εἰ καταρρέψουστες χανούντα, δὲς καὶ πίπτομεν, τὸ δὲ, εἴπερ ἔργη γορότες τὴμας αὐτοὺς ἔκαστος εἰς θάρσος ἐκπυροῦμεν μάχιμον, δὲς καὶ ἔπιπτομεν τὸν ἔχθρον. Τέχνην δὲ τοιαύτην ἀθλητικὴν διδαχῆναι, οὐδὲμίλα χρεία ἡμῶν οὐδενί. Πάντες γάρ καὶ δεδιδάγμεθα ικανῶς, καὶ πεπειράμεθα θνητῶν, καὶ οἶδαμεν ἀκριβῶς, καὶ δυνάμεθα ἔκαστος ἀλείπτης εἶναι, στρατηγὲς αὐτόνομος, κυβερνήτης αὐτοπρόδηλος, διδάσκαλος αὐτοφυής, διδηγός ἀφ' ἑστίας αὐτοματής ἔρμηνεύς.

ιγ'. Ἐπειδὴ δὲ διστάτης παρηκολούθησεν, ἐκάστης μεγάλης νηστείας, καθὼς καὶ παντὸς πολέμου, προηγεῖται σύναξιν καὶ διδασκαλίαν τὴν ἐπ' αὐτῇ (πολέμου γάρ τι πάντως εἰδός, καὶ αὐτοῦ σκοπιμωτάτου), καὶ τὸ νῦν ἡμῖν προκείμενον σπούδασμα μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν σκοτεινῶν τάξεων), καὶ ἄθροισμα τοῦτο λεπόν συνελέγη, καὶ οὐκ ἔστι μὴ καθοσιώσασθαι τὸ πρέπον, εἰς δύσον ισχύς· μεθοδεύομεν δύνην ἀναγκάζων πρὸ πάντων ἄλλων, ὡς δ τῆς διδασκαλίας δρός κανονίζειν βούλεται, εἰς νοῦν λαβέσθαι τὰ τοῦ σκοποῦ τῆς νηστείας, εἰς ἣν ἡδη προσιθεάζουμεθα. Τούτου γάρ εὐρημένου (πρόσοπος δὲ πάντως ἡ αὐτοῦ θύρα, καὶ χρὴ μακρὰ ισχνηλατεῖν), ούτε ἡμεῖς πολυλογίσομεν, οὔτε ὑμεῖς πονησούμεν, ἀλλ' ἐκ προχείρου δράξεσθε τοῦ ποθουμένου· ταῦτὸν δ' εἰπεῖν, τὸ θεῖον ἔκανύστε θέλημα, τὸ δὲ σεμνότατον φάναι, αὐτῷ θεῷ ἐγγίσεσθε, καὶ ἄλλος ἄλλου προτρέχοντες ἐν τῷ τῆς παντίμου ἀναστάτως καιρῷ, ἐντεύξεσθε αὐτῷ, καὶ προσδωγήσετε, καὶ τὸ «Χαίρετε» ἀκούσεσθε, καὶ δόσο ἄλλα πρεσφορὰ τῇ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀναστάσει καὶ λαλιέτῃ πρὸς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν, καὶ τὴν αὐτοῦ μαθητείαν φιλοῦντας, καὶ ποθητὸν ἡγεσμένους τὸ κολλᾶσθαι αὐτῷ.

ιδ'. Σκοπὸς δὴ νηστείας, εἰς ἣν ἡμεῖς ἄρτι στελλόμεθα, οὐχ οἷον ἐπιτηδευόμεθα οἱ πολλοὶ, κημοῦντες τὰ χεῖλη, ὡς δὲ μὴ τὸ πλῆρες τοῦ ταμείου ταχὺ γένηται ὀπόκενον, μηδὲ τὰ ἀναγκαῖα μύλαις δόδντων ἀλγήθεσθαι παρεβάλλωνται, μήπως αὐτὸς δ βίος ἐλαττοίτο. Τοῖς γάρ οὕτω τεχνωμένοις νηστεύειν, ἔμπορια τὸ πράγμα, καὶ τίς κερδαλεότητος εὑρετις. Καὶ οὐλεῖαν μὲν, εἰ οὕτω τύχοι, περπιούνται οἱ τοιούτοι, καὶ οὐδὲ τοὺς δόδντες τρίβουσι· μεστὸς δὲ αὐτοῖς ὡς ἐπὶ πολὺ καὶ δ ἔξω κώρυκος, οἵς τὸν οἰκεῖον καὶ σύμφυτον θύλακον λαγαρὸν φυλάσσουσιν. Ἀρετὴ δὲ ἐν αὐτοῖς οὐδεμία. Οὔκουν ἡμῖν ἄρτι νηστείας τοιαύτης κήρυγμα, τῆς καὶ πονηρᾶς καὶ τοχνοποιοῦ, εἰς οὐδὲν δέον· παραγγέλλομεν δὲ ἄλλως νηστείαν τὴν μετὰ καὶ τροφῆς καὶ τρυφῆς καὶ πλησμονῆς, τὸ καινότατον. Προκαλοῦμαι γάρ δρᾶς, δι' δλης τῆς νηστίμου καὶ ἐσθίειν καὶ πίνειν καὶ πλείω τῶν προτέρων, εἰ δυνατὸν, καὶ μέχρις αὐτοῦ κάρου· σπεύδειν δὲ καὶ θηταυρίζειν, εἴγε δύνασθε, θναστὸν μηδὲν τι κακονόπραγεν οἰώμεθα, εἴτε πρὸς τὸ νηστεύειν ἄρτι ἀπονεόμεν, ὡς τὸ δοῦλον σῶμα

A ipsi carnosí sunt homines, et corporis mole non impediti, adversarium humi projiciunt; sed ars proba requiritur quæ ipsorum personis decus ac robur impertit, quorum venia sine labore, vi autem et sapientia divina susulti eum humi sternunt qui nostram cladem, licet robusti simul et ignavi, meditantur, seu ob negligentiam tumescentes cadimus, seu ubi novo cum vigore nos invicem ad pugnandum exhortamur in adversarii pernioiem. Hanc autem artem nemo nostrum opus habet edoceri. Omnes enim satis ea in re instructi expertique sumus, et quisque nostrum sui ipsius unctione, dux sui juris, gubernator, præceptor, ductor domesticus, interpres idoneus esse potest.

B 13. Sed cum cuique magno jejunio sanctimonia inhæret, et ut in omni bello accidit, concio et doctrina antecedit (belli namque, et quidem ad finem aliquem perducendi speciem præbet certamen quod nos occupat cum duce cohortium tenebricosarum), et hæc sacra phalanx coacta est ad necessariam consecrationem; quare summum ei rei studium impendimus, ut doctrinæ canon præscribit, et de jejunii quod peragimus ultimo fine meditamur. Hac enim reperta et facilis quidem ad eam aditus est, non multis nobis verbis, aut vobis diuturno labore opus erit, sed desiderii statim compotes erimus, aut ut aliis verbis dicam, voluntatem divinam facietis, imo Deo ipsi, ut rem solemniter dicam, appropinquabitis, dum alii alios in venerandæ resurrectionis momento cursu superare contendetis. C Obvium autem eum habebitis, interpellabitis et ex ejus ore « Salvete » et cunctas voces audietis quæ resurrectionis prædicationisque respectu iis qui eum diligunt ejusque doctrinam reverentur, et cum ipso unionem desiderabilem credunt proficiunt sunt.

14. Jejunii porro, quod nunc inchoamus, propositum non in eo consistit, ut, ad exemplum multitudinis, labia coercentem, ex quo sit ut frumenti abundantia cito in nihilum abeat, neque ut cibos dentibus ad vitam sustentandam molamus. Qui enim hac ratione jejunium exercent, rem pro negotio aliquo quaestuoso habent. Tales quidem homines sanitatis curam gerunt, et dentibus parcunt; folliculus autem externe iis plenus est, dum utrem a natura datum inanem gestant. Hi igitur, ut video, de virtute gloriari non possunt. Quare nobis quoque ejusmodi jejunii ostentatione non opus est, quod non nisi corporis maceriem gignit, aut cum ciborum abundantia et luxurie conjunctum est. Enimvero vos exhortor ut jejunii tempore ab esu atque potu vel ad satietatem usque minime abstineatis. Thessaurizate vero, si potestis; sic enim nihil novi facere videbimini, et nemo inique læsi corporis vos acusabit. Cum autem hoc ipsum præceptum incommodum aliquod secum ferat (qui enim edit aut bibit sibi ipsi molestus quodammodo

est, equidem omnis molestia evitandæ vobis auctor fuerim.

15. Ita vero se res habet. In vita solatium ac allevamentum animalia opera gestantia et hominum genus invenerunt, quorum alia servum pecus, alii mercede conducti opera navant, ita ut dominis otio vitam transigere suam liceat. Simile quid ego quoque vos ut faciat moneo, homines pauperes atque egenos ad ejusmodi servitia conducendo, qui utilem vobis operam praestent; Dei servos dico, qui vili mercede accepta duris accinguntur laboribus. Hi namque Dei imaginem præ se ferunt eos protegentis, et onera portare didicerunt, et quietem sumunt, dum nos ipsi, oneribus curvati, eos adimus. His nostra impertiamus; his id quo nos superabundamus æquitatis ratione habita largiamur. Etenim id pro certo habeatis, quando bos vestimentis induerimus, id futurum esse ut nec ipsi molestiam frigoris obeamus. Deo enim dante nos calescimus, siquidem malitiosi ad ignem æternum destinati ignem consumens ascendit, probis autem calorem amanter impertit, sole justitiæ annuente. Dum enim illi cibos a nobis oblatos manducant, nos ipsi satiamur non tantum, quod nobis quoque de solo pane vivere fas sit, sed quia summus alimentorum dator rebus quarum penuria premimur, imperscrutabile offert supplementum, sicut in parcos famem canibam emitit, qua Erysichthon aut Harpocrates aut aliis forte aut seleucis, quæ avis est voracissima laboraverit; quibus omnibus is comparandus est qui solus ad satietatem usque gulæ indulget. Quando igitur fratres egeni sientes bibunt, nos sitim pellimus, idque non solum quoad corpus, ubi Deus copioso nos humore saturat et reficit, ita ut neque nimio solis ardore incommodemur, aut in morbum sudorificum incidamus, aut inani sudore humorem internum ejiciamus, ita ut externo influxu quasi antidoto opus habeamus; imo econtra, ut famosa mulier Samaritana, animam divino latice irroratam experiemur sine quo vel illi sitiunt qui maria vada ramis trajiciunt. Θεδον ἀλλομένου διδαστος θεραπεύοιτο, οὐ στερόμενοι λασσαν.

16. Quocirca si pauperes vestimus, et famis ac D sitis pellendæ ansam præbemus, ne aquaquam rebus ad victum necessariis nos ipsi privamus, ut sensibus ac oratione falsa capti autemant; imo bonum omnifarium in nos inde redundant, quin alias privando nos ipsi abundemus; per mutuum enim canalem utriusque sorundem commodorum affluentia gaudentus. Sic igitur nos quidem cibum ac potum vestimentaque, id est res parvi faciendas illis præbemus; qui ea quæ nobis debent, cum multiplici nobis usura reddunt, Deo omnipotente arrhas pro ipsi præbente, qui beneficium in pauperem rep misericordiam collatum æquiponderat. Huc vocedit quod quibus beneficium datum fuit, datoris

κακοποιεῖν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ τοιαύτη ἐπιταγὴ πόνον ἔχει (μοχθεῖ γάρ δὲ καὶ ἑσθίων καὶ πίνων πολλὰ καὶ χρηματιζόμενος), μεθοδεύω διμένιν ἐνταῦθα καὶ τὸ «ἀκοπίστον.»

ιε'. Τὸ δὲ ἔστιν ἔχων οὕτως. Ἐπινενόηνται τοῖς δι βίψ ἀχθοφόρα ζῶα λοιπὰ καὶ πρόσωπα δὲ, τὰ μὲν δουλικὰ, τὰ δὲ μισθοῦ μοχθοῦντα, δι' ὃν οἱ δεσποταὶ βίον τρίβουσιν ἄπονον. Τοιοῦτον δῆ τι ἀλγεῖ διμένην ποιεῖν ὑποτίθεμα. Τὸ δὲ ἔστι μισθώσασθαι ἐποιεῖς τοὺς πένητας καὶ πτωχοὺς εἰς τὸ τοιοῦτον ἔργον, τοὺς ἀχθοφόροῦντας τὰ διμένην σωτήρια, τοὺς τοῦ Θεοῦ ἔργάτας, τοὺς βραχυτάτου μισθαρίου διαπραττομένους τὰ τοῦ παντὸς ἄξια, τοὺς προσώπῳ Θεῷ ἐπιφαινομένους διμένην, ὃν τὸ καλὸν οἰκειοῦται Θεός, τοὺς δεδιδαγμένους ἀλρειν φόρτους τοιούτους, τοὺς ἀναπαύοντας, εἴπερ κοπιῶντες διμένης καὶ πεφορτισμένοι προσέλθωμε, αὐτοῖς. Τούτοις ἀναθῶμεν τὰ διμέτερα, τούτοις ἐπιτρέψωμεν τῶν ἐν διμένην περιττῶν, διτὸς διακρινοῦμεν δρθότητος λόγῳ. Ἀμὴν γέρα λέγω διμένην, τούτων ἐνδυομένων, διμένης οὔτε φορτιγοῦμεν ἐκ περιττοῦ, καὶ οὐδὲ διγοῦμεν. Θάλπει γέρα διμένης δι Θεός, τοῖς μὲν τοῦ πονηροῦ πῦρ καταναλίσκοντας διαπτόμενος, οἵς καὶ τὸ αἰώνιον ἐπιθρέμμει πῦρ, τοῖς δὲ ἀγαθοῖς θαλπαρή αὐτόχρημα δων· ἐπεὶ καὶ δικαιοσύνης πεφίλοσόρηται ήλιος. Ἐκείνων ἑσθίοντῶν τὰ δι' διμένην χορηγούμενα, διμένης κορενόμεθα, οὐ μόνον, καθότι οὐδὲ διμένης ἐπὶ ἄρτῳ μόνον ζῆν ἐπίζειν πρέπει, ἀλλὰ καὶ διτὸς παραδόξως δι μάγιστος οιτοδότης ἀναπληροῖ τὸ ἐνδέον, ὡς οὐκ ἐν διμένης μάρθιμεν· ὕσπερ αὖτις ἀποκληροῖ τοῖς ἀμετέλοτοις τὴν βούπειναν, δι' Ἔρυσίχθων τις νεοτίη, καὶ Ἀρποχρᾶς, ἡ ἄλλος τις ἐφ' δμοίοις θρυλλούμενος καὶ σελεύκης δὲ τὸ ἐν πτηνοῖς βιρώτατον, οἵς παραβλητός δι εἰς κύρον μονοφράγων. Ἐτι τῶν πενήτων ἀδελφῶν ἐμφορουμένων πόσεως, διψής ἔχομεν ἔπος διμένης, καὶ τούτῳ οὐ μόνον κατὰ σῶμα οὐλα τοῦ Θεοῦ πολυειδῆ βροχὴν ὑπεριστῶντος διμένων, καὶ ἀναψήχοντος, οἵς οὗτοι κακώσιαι πυρακτούμεθα, νόσου κρακούμενης διανίδα δροσίζουσαν, οὗτε ιδροῦντες τὸ κενοῖς, καὶ τὸ ἐν διμένην οὕτως διγράδην ἔξαπειζόντες, ὃς διεσθαί τῆς ἔξωθεν ἀντεπίβροχης, ἐφ' φύτρας ἐπιπλήρωσιν τέγγεσθαι· ἀλλὰ καὶ ἀτέρως κατὰ τὴν περίκλυτον Σαμαρεῖτιν, ὡς ἐν φυχῇ διετοῦ κατὰ διψώσιν οἱ τὴν ἀλμυρὰν τοῦ βίου τέμνοντες θέλασσαν.

ιε'. Καὶ οὕτω μὲν τῶν πενήτων ἀμφιενυμένων, καὶ τὰ ἐς τροφὴν ἔκατέραν προσιεμένων, οἵς ἀκαλίως πονούμενοι μεταδιδάσμεν, οὐκ ἐλεττοῦρι ἐς ζωὴν, ὡς τοῖς πολλοῖς φαίνεται, ἀποσκοποῦντος πρὸς οἰσθησιν ἀλογον. Ἀλλὰ τὸ κακινότερον τὸ ἔκειθεν ἀγαθὸν μεταφύσκεται εἰς διμένης, οὐ πρὸς ἀναρρίουν ἀνακάμπτον, ὡς ἀντιπεριστάσας λόγῳ ἔκεινους μὲν ἔκκεινον, διμένης δὲ ἐμπιπλῆν, διλλὰ καὶ ἔκεινοις δι' διμένων καὶ διμένην αὐθίς δι' ἔκεινων ἔποχετεύμενον, καὶ ἀντεπίβροχον τὸ χρήσιμον. Καὶ οὕτως ἀνταποδέσσεως λόγῳ διμένης μὲν καὶ φωμιζόμεν, καὶ ποτίζομεν, καὶ ἀμφιενυμένος ἔκεινους καὶ διλλὰ καὶ βραχέος λόγου ἄξια καὶ ἐν σωματικῇ βραχύτητι καθορώμενα· ἔκειναι δὲ διμένην ἀλλάττονται μὲν, καὶ

δσε Ἐλαχον, εἰς πολλαπλάσιον, τόκους προσεπιτιθέντες διὰ τὸν αὐτοὺς ἐγγύωμενον ἀπειροτάλαντον οἰκοδεσπότην, δς ἐλεουμένου πτωχοῦ εἰς οἰκεῖον δάνειον ἐγγράφει τὸν ἔλεον προσεπιθέλλοντος δὲ τοῖς πρὸς αἴσθησιν καὶ τὰ νοούμενα. Καὶ μήν πρὸς τυθοῖς θησαυροὺς πληθύνεσθαι οἱ αὐτοὶ ποιοῦσιν ἡμῖν, δτο καὶ μικρὸν ἀργυρίδιον ἢ ἀλλὰ χαλκίον δῖοιού αὐτοῖς ἐνδαψιλευόμεθα. Χρηματιζόμεθα γάρ ἐκ τοῦ παμπλούσιου Θεοῦ, δτο καὶ τοιοῦτόν τι τοῖς ἀδελφοῖς πορίζομεν. Πατὴρ γάρ ἐστι, καὶ πατέρων πάντων ὑπάτος, καὶ οὐκ ἀνέχεται, δι' αὐτὸν ἀποπλουτεῖν ἡμᾶς τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ πεντε τῇ καθ' ἡμᾶς τὴν ἔκεινων ἐκθεραπεύεσθαι· ἀλλὰ τι διδόντες, πλεῖον ἀντιλαμβάνομεν. Μάλιστα μὲν οὖν ἐπὶ δλῆτα πιστοὶ φανέντες, ἐπὶ πολλῶν καθιστάμεθα· καὶ δῆμα ἔξαν τλούμεν, δῆμα ἐπεισέρθει τὰ κρείττονα, καὶ αὐτὰ εἰς μυριοπλάσιον.

ιζ. Καὶ ίδοι, μεθώδευσα νηστείαν ὅμιν καὶ ἔνδειχν, τρυφῆς αἰτίαν καὶ πλουτισμοῦ, ἵνα μὴ μόνον σάββατα τρυφερὰ λέγοιτο, ἀλλὰ καὶ νηστευμα τοῦτο τρυφηλὸν, ἴσχυας τις λιπαρίουσα, κένωσις πλήθουσα, ἔνδεια πλουτοποιίας.

ιη. Ἱνα δὲ καὶ ἄλλως ἐπιβαλοῦμεν τοῖς αὐτοῖς, ἡ τοιζύτη νηστεία δοκεῖ μὲν τοῖς ἀπλοικῶν θεωροῦσιν ἐνιαῖον καλὸν εἶναι, καὶ οὕτως εὐπερίληπτον, ἢ εὐπερίγραπτον. Τὸ δ ἄλλως ἔχει πρὸς ἀληθείας ἀκριβειαν. Μιχ γάρ ταύτη θεοφυτεύτω φίλη καὶ ἐν τούτῳ εὐθενεῖ πρέμνυφ κλάδοι μυρίοι ἐπανατέλλονται σπουδαῖοι, καρποὺς ἀρτῶν δλων προϊσχόμενοι, καὶ τελειοῦντες εἰς ψυχικὴν ἀπόλαυσιν. Αὐτίκα δ οὕτω νηστευτικὸς ἀνθρωπὸς ἀγάπην πρὸ τῶν ἄλλων ἡσκημένος ἐκρανεῖται, καὶ φιλάδελφος εἶναι διαζωγραφεῖται (μὴ τοιοῦτος γάρ ὁν, οὐκ ἀλλαγῆσθαι) πρὸ δὲ γε τούτου θεωρεῖται φιλόθεος. Τὰ γάρ τοῦ Θεοῦ τοῖς τοῦ Θεοῦ ἀπονέμει, τὸ δ ἀκριβὲς εἰπεῖν, αὐτῷ Θεῷ, τῷ ἀποφηναμένῳ, « πᾶν, δπερ ἂν ἐν τῶν τοιούτων ἀλαχίστων καὶ ἀδελφῶν καὶ δούλων ποιῆται, αὐτῷ ποιεῖσθαι. » Ἡν δεύλους μὲν ἡμετέρους οἱ ἐφῆμεροι δεσπόται οὐκ ἀξιοῦμεν πεκουλιάζεσθαι, ἀλλ' ἡμῖν αὐτοῖς τὰ σφίσιν ὑπάρχοντα ἐπιγράφειν δρίζομεν, καὶ μυρία ἔχοιεν· δὲ δὲ μέγιστος οἰκοδεσπότης Θεὸς οὐκ ἀξιοῦ τοῦτο δικαίως ἀφ' ἕκυπού, καὶ οὐ δὲ ἕκυπον, οὐπέρ ἐστιν ἡ γῆ καὶ ἄπαν τὸ κατ' αὐτὴν πλήρωμα, δὲ ἡμᾶς δὲ, ἵνα πιστοὶ ὄντες καὶ αὐτῷ ἀνατιθέντες ἡμᾶς τε καὶ πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς, ἀγαπώμεθα, ὡς καὶ εὐγνώμονες καὶ πιστοὶ ἔχοντες καὶ Δεσπότου ἄξιοι, γατὸς αὐτῷ οὐλοὶ καὶ θεοί;

ιθ. Ἀγάπη τε οὖν οὕτω τελεία παραπέψυκε τῇ τοι-αύτῃ νηστείᾳ, δην ἀγάπην πολλάκις ἰθεατρίσαμεν, σεμνύναντες πομπικῶτερον καὶ λαμπρότερης ἀγγελικήν, πρὸς δὲ μίμησιν καὶ θείκην. Ο γάρ ἐν τῷ, ὡς ἐρίζεθη, νηστεύειν ἀποφορτιζόμενος τὰ περιττὰ, καὶ ὃν οὐδὲν οὐδόλως δρελος, ὑπερθεν γῆς φέρεται γνωματεύεται, καὶ οὐδὲν προσήκειν αὐτῇ, οἰς οὐδενὶ τῶν γηίνων ἐνισχεται, ἀλλὰ πάντα κάτω ἀφίεις τῶν ἀνωτάτω γίνεται. Ἐξὸν δὲ τούτο, πάντως καὶ ἀντὶ σωματικοῦ θεωρητικὸς ἀπεκβαίνει, ὡς ἀντὶ

A mentem, ut fas est, justo pondere metiuntur; nummuli argentei aut oboli ærei, quod ipsis dedimus, loco thesauros nostros largiter augmentando. Deus enim, cuius immensæ sunt divitiae, id quod fratribus donavimus, cum usura nobis restituit. Pater enim est isque omnium patrum summus qui non vult nos rebus propriis nos spoliantes, in illorum eas commodum vertere, ita ut illi per inopiam nostram ditescant. Quod enim dedimus, cum usura reddit, et ubi in parvis fideles nos expertus est, super majora nos ponit, et tantum abest ut nostrorum rerum jacturam faciamus, ut meliora eaque innumera redipiscamus.

17. Hinc appetet quod jejunium et abstinentiam præscribendo, divitiarum acquirendarum vobisviam monstravi; et quod non solum de lautiis sabbatis, sed de splendidis jejuniis et de materie pinguic et inanitione superflua ac de inopia quæ divites facit sermo justus esse poterit.

18. Eamdem deinceps quæstionem alio quodam modo explanaluri dicimus quod si jejunium iis qui rem simplici obtutu complectuntur singulare quidpiam, indefinitum atque illimitatum esse videatur, quod quidem stricte veritati repugnat. Ex una enim hac radice a Deo plantata et ex hac stipite nobili sexcenti assurgunt rami, virtutum fructus omnium exhibentes et in spiritalem fruitionen lœte abeunt. Confestim igitur homo jejonus, quo dimicimus modo, charitatis egregia edet specimina et fratrum se amantem præstabat (quod si non esset, misericors nunquam foret), sed Dei quoque in primis amicus esse apparebit. Quæ enim Dei sunt, Deo reddit qui dixit: « Quodcunque minimò ex istis fratribus et servis facitis, mihi ipsi feceritis². Non enim servos, quorum pro tempore domini sumus, mercede defraudare in animo habemus, aut ea quæ ipsorum sunt in commodum nostrum vertere intendimus, licet maximi sint momenti. Deus enim omium quæ existunt moderator talia respuit, cujus est terra ejusque plenitudo. Et contra vult ut fideles et submissi nos invicem amemus sincero corde ei fide inconcussa, ita ut Domino digni filii adoptionis, imo dii evadamus.

D

19. Tali jejuno charitatis adhæret qualēm sæpe cum pompa, splendore angelico et more Deo digno in scena produximus. Qui enim, ut dictum est, per jejunium quod superfluum est, et quibus opus non habet abrogat, rebus terrestribus superiorēm se annuntiat, et iis quæ infra sunt omissis ad ea quæ desursum sunt tendit. Quæ si ita se habent, idem ex homine mundano spiritualis evadet; totum enim se, vana terrestri vita omissa, contemplationi se det, quo sit veluti, ut nomen ipsum indicat, Deus in

² Matth. x. 42.

essentia sua ab eo comprehendatur. Et quid sane aliud homo prudens et qui ad meliora sese accingit faciet, nisi ut a vita tumultu liberatus et parum curans futilia, bona opera perficiat et rebus honestis quas cognoverit studeat? Idem quoque non statuarum more, junctis manibus manducabit, aut disjunctis, inertiam que animalia bruta decet, simulando hominem se nuntietur; imo ratione salva talibus clientibus habita (fratribus autem conservis pauperibus inquam) sacrificia praestabit. Illi enim sponte current et vivent, optimae quoque in eum conferent; ipse autem rebus se dignioribus studebit utpote homo spectatae virtutis et qui rebus indecoris operam navare de dignatur. Artificum idem honoris cupidorum, imo operariorum vulgarium exemplum sequetur, qui ex artificiis fortunam et nomen adepti, manuum opera se ditarunt, postea vero altos spiritus sumpserunt et arte cui divitias suas debent in contemptu habita, rerum acquisitarum jactura facta nihilominus solem ipsum aspernantur, atque instrumenta prius salutaria in fumo et olavo, potius vero in caligine suspendunt. Dum autem limum suum non simplici, sed aureo colore tingunt et capiti pulchritudinem cœlestem induunt, quæ autem supra eam existunt alio quodam modo exornant, antiquum artificem abjurant et regium morem amplectuntur. Dum enim vitam puriorem sequi instituunt, reges esse cœperunt.

εἰς ἐπίχρωσιν οὐχ ἀπλῶς λάμπουσαν, ἀλλὰ καὶ κάλλος εὐθεῖσαντες, τὰ δὲ ὑπὸ αὐτήν ἔτερον τρόπον ἔτερον ἔδηνται, εἰς δὲ τὰ βασίλεια παραβάσαντες ἔκποντας.

20. Cum igitur qui religiose jejunat aliorum exemplum sequitur et nullam rerum vulgarium curam gerere, unam vero eamque præcipuum amplecti, quam summus Deus amat, apud se statuit, idem quoquecumque ad vitæ severitatem spectant abjurabit, iis solis studens, quorum operationis beneficio bonam quam elegit partem non umittet. Fieri enim non potest ut homo, nec ubi summum virtutis fastigium attigerit, his præsertim temporibus, vitæ turbarum saltem aliquatenus particeps esse desinat. Prorsus enim, ut facile cerni potest, glebas adhæremus, non reptilium tantummodo ad instar repentes, neque subterranei et cæci uti talpæ tellurem fodientes: sed etiam super terra vivere et rectis pedibus incedere reuestantes, ne ipsi quidem arti valedicere satagimus, cuius ope res nefarias operamur et rebus mundanis cœlestes posthabemus.

21. Quocirca qui, ut supra dictum est, imitatoria partes amplectitur, et facit ut ii qui artium loco regios mores sectantur et pro regibus haberi gestiunt quia auctoritatem regiam artificis humili conditioni præferunt, ut, quod mirum non est, in Dei manibus, dum vivit, erit, quo in statu et deside-

τιθέμενος, δι' ἡς ὡς καὶ τὸ τοῦ ὄντος ἔτυμον δηλοῖ, Θεὸς ὄραται καταλαμβανόμενος. Τί γὰρ δὲ καὶ ποιῆσῃ ἄλλο ἄνθρωπος ἔμφρων, καθάπαξ ἔσυντὸν παρασκευασάμενος, ἕκω βιωτικῆς εἶναι τύροντος, καὶ μὴ πονεῖσθαι περὶ τὰ βραχέος ἄξια λόγου, ἢ πάντως γενήσεται ἄλλου ἔργου κρείττονος, καὶ περινοήσεται τὸ κάλλιον ἐπιλέξασθαι; Καὶ οὐ συνεγαγών τῷ χείρε καθεδεῖται, ὡς οἷον ἄγχομα, ἢ ἀνακλινάμενος, ἀργίαν ἀλόγους πρέπουσαν ἀνατίψεται, καὶ τὸν ἄνθρωπον οὕτω φεύσεται· ἀλλὰ κατὰ λόγου εἰρμοῦ ἐσικάτα ἐπιτρόποις τοιούτοις (τοὺς ἀδελφοὺς δὲ καττύθα καὶ συνδούλους πάνητας λέγω) τὰ καθ' ἐντὸν ἀναθεῖς, οἱ καὶ αὐτοὶ ἔρφονται, καὶ ἔνδυσονται, καὶ οὕτω ζήσουσι, καὶ αὐτῷ δὲ τὰ κρείττω πορίσονται, αὐτὸς ἄλλο τι μεταχειριεῖται προσφυστερον ἔντωφ, ὡς ἡδὴ ἐνδόξῳ καὶ μεγάλῳ ἄνθρωπῳ καὶ μὴ πρέποντι ταπεινοῖς ἐντρίβεσθαι πράγμασι. Καὶ μιμήσεται φιλοτίμους τεχνίτας, ὃν καὶ βαναύσους ἔστιν οὓς ἔδοι τις ἡν, οἱ ἐκ τῶν κατὰ τέχνην ἔργων ἴκανὰ πορισμένοι, καὶ ὡς οἷον Ἑλλαμφθέντες, οἵς χρηματισάμενοι πλοῦτον πολὺν περιέθεντο, τοῦ λοιποῦ ὑπέρφρονες ἀναβαλοῦσι καὶ τῆς θρεψαμένης πλουτοποιῶν τέχνης ὡς τινος ἀχρεοῦ καταχρεψάμενοι, καὶ ἐξαρείσαντες τὸν ἐκεῖθεν καὶ εἰστὶ πορισμὸν, καὶ, δὴ λέγεται, τὸν ἥλιον περιφρονήσαντες, ὑπὲρ καπνοῦ μὲν ἢ πασσάλου, τὰ πλείω δὲ καὶ ὑπὲρ σκότῳ τὰ πρώην φίλα τιθέσιν δργαν· ἐσκευασθέας δὲ τὸν κατ' αὐτοὺς πηλὸν ἐπίχρυσον, καὶ τὴν μὲν κεφαλὴν ὡς εἰς οὐρανοῦ ἔκωραστας, τὸν μὲν πάλαι τεχνίτην ἔξιμονται, οἱ γε καθερειστερον ἐλόμενοι ζῆν, οἱ πολλοὶ καὶ βασιλικοὶ ἀποβαλοῦσι.

C. Χ'. Καὶ οὕτω πρὸς μίμησιν δὲ διψίους νηστευτὰς ἔσυντὸν ἀπόξετας, καὶ καθάπαξ κυρώσας παρ' ἵππῳ, μὴ τυρβάζειν περὶ πολλὰς καὶ χυδαίας κράξεις, ἀλλὰ μιᾶς εἶναι τῆς κορυφαίας, καὶ ἦν δὲ παμβασίλευς φίλει Θεὸς, ἀπαν μὲν ἄλλο σεμνὸν βιώσιμον ἀπομόσεται κατά γε τὸ ἔγχωρον, ἐπιλέγηδην κρίνεις ἔκεινων εἶναι καὶ μόνον, ὃν ἐνεργούμενων οὐδὲ τῆς ἀγαθῆς μερίδος ἀφαίρεσιν πείσεται· δὲι μηδὲ ἔστι ἄνθρωπῳ, οὐδὲ εἴπερ εἰς ἄκρον ἀρετῆς ὑπερελάσει, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἄρτι, μὴ καὶ βίου τυρβεστικοῦ μετέχειν ἐφοποσοῦν. Πάνου γὰρ, ὡς βλέπομεν, τῇ γῇ προστετήκαμεν, οὐχ ἔρποντες μάνον διὰ τὸν αὐτῆς, ὅλλα τὰ πολλὰ καὶ ίλιουσπάμενοι· μηδέποτε δὲ καὶ ὑπόγαιοι, ἀκολούθως δὲ καὶ τυφλοὶ, κατὰ τοὺς ἀπόκλακας, τὰ κατὰ γῆς ὀχλοῦντες καὶ ὑπορρέεταις, καὶ μὴ δὲι γε ὑπέργειοι μὴ σπεύδοντες εἰπεῖν ἀλλὰ καὶ τὸ εἰς δρόθον βαδίζειν ἀπαναινόμενοι, πλὴ τῆς συνήθους τέχνης οὐκ ἰθέλοντες ἀφίσαι, καθ' ἦν τεχνώμεθα τὰ μὴ πρέποντα, τιμώμενοι πρὸ τῶν ἀνωτάτων τὰ γῆνα.

D. Χ'. Τέως δ' οὖν δὲ, ὡς προεκτέθειται, μημέσιοι προθέμενος τοὺς ἀπὸ τεχνῶν εἰς τὰ βασίλεια παρακόποντας, καὶ προελομένους, βασιλέας κύριον ἐπιγράφεσθαι, καὶ τὸ τοιοῦτον ὄφος προθεμένους τῆς τεχνικῆς ὑποπτώσεως, ἔσται καὶ αὐτὸς, εἰ καὶ τοῦ βίου (πῶς γὰρ οὖς) δὲ έτι ἐν βίῳ ἀλλὰ τὸ πλεῖον

τοῦ παμβασιλέως Θεοῦ· καὶ ποθήσας ἔκεινον, τὸ μὲν κατ' ἀρετὴν μετάρσιον, καὶ τὸ οὕτως ἔγγυτάτῳ πρὸς ἔκεινῷ διὰ θεωρίας εἶναι ἀεὶ, ἀφησεὶ τοῖς ἀληθῶς Ναζίραιοις, ὃν ἐτάξαντο ἐπὶ ἄγγέλων τὸ οὕτω πέτεσθαι ὑψηλά, ὡφ' ὧν ἄγγέλων καὶ ἔκεινοι αὐτονται ὑψοῦ εἰς Θεόν. Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ τῆς γῆς μὲν ἀνθρώπωι, Θεοῦ δὲ μὴ ἐκλανθανόμενοι, δύοις μεταστοινται, εἰς δον ἔκειται· αὐτὸς δὲ ἄλλως ἐνευθύνει τῷ τοιούτῳ καλῷ, γῆν μὲν τρίβων, καὶ γῆς ἔργα ποιῶν, οὐκ ἐφέρματε μέντοι, καὶ οὐα μεταποιεῖν αὐτὸν — δεινὸν μὲν, εἰ καὶ εἰς αὐτόχρημα γῆν, μὲν ποτε δὲ καὶ εἰς δύοις ὕψητα δαίμονος. Ἀνύσει δὲ τὸ μὴ ἐφέρματον, καθαίρων τὴν ἐν αὐτῷ γῆν ἀπάσης φανλότητος, καὶ τοιαύτην ἀποκαθιστῶν, οἵαν ἔξιν εἶναι Θεῷ κηπεύεσθαι, τὸ δὲ μέγιστον εἰπεῖν. ἔξιοῦσθαι εἰς χειρας Θεοῦ κεῖσθαι, καὶ εἰς ἀνθρώπον πλάττεσθαι· εἰπεῖν δὲ ἄλλως εἰς τὸ σαφέστερον, εἰπεῖν ἔκαστος ἀποκαθαίρομεν τῶν δοσούντων εἴστιν εἰπεῖν, διει συντελοῦσιν εἰς φύσιν, οὔτε μὴν συνιττῶσι τὴν πλάσιν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην σύνθεσιν, η̄ ἀπαρτίζουσιν, η̄ περισώζουσιν.

χβ'. Οἶόν τι λέγω· Δέδοταί σοι. ὁ οὗτος. δρθαλμρν συζυγία. Βλέπε οὖν ἀκαλότως· ἀλλὰ μὴ παράβλεπε, τὰ πολλὰ δὲ καὶ κάμψες. Ἡ γάρ οὐ παραγγέλλειν δοκεῖ τοῦτο καὶ ἡ φύσις αὐτὴ, ἐπιτάξα τοῖς βλεφάροις καταβαίνειν τε καὶ ἀναβαίνειν συχνά, οὐ μόνον, ἵνα οὕτως ἡ λεπτοτάτη ἐπιπολὴ τῆς τε κόρης καὶ τῆς πέριχι χώρας τεγχομένη, μέντη ἀξηραντος, καὶ μὴ βλάπτοιτο ἡ δύσις στεγανουμένη κραυρότερυν· ἀλλὰ καὶ εἰς μυστήριον συμβολικὸν τοῦ χρῆναι τὸν δρθαλμὸν μὴ ἀεὶ λαταρᾶσθαι ἀνεργότα, καθὼς λέοντος καὶ λαγωνοῦ περιφέρεται, καὶ εἰ τίνος ἀλλού τοιούτου τὸ ἀτενὲς κατηγορεῖται τῆς δύσεως· ἀλλὰ ποτε καὶ ἔκοντη τρόπῳ κατασφαλίζεσθαι πύλης δίκην, μὴ τις κλέπτης λογισμὸς παρεισδὺς ληστρικώτερον, οὐχ ὑποκλέψῃ ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ἀφαρπάσῃ τὸν θεόθεν τῆς ψυχῆς θησαυρὸν· δὲς καὶ διὰ θύρας ταύτης εἰσοδιάζεται πληθυνόμενος, διει σωφρόνως οἱ τοῦ κατὰ σῶμα οἷκου δεσπόται διάγομεν· οὐ δ Θεὸς οἰκοδόμος πεφιλοσόφηται; Καὶ οἵτινι δρῆν μὲν ἡμᾶς, ὡς δ Θεὸς ἐπιθυμεῖ, δηνήκα λεῖτα βλέπομεν, ταῦτα δὲ εἰπεῖν, πρὸς εὐθύτητα, ήν οὐκ ἔχουσιν οἱ, καθὼς τις ἀν δριμέως εἴποι, στρέβλωνες. Εὐθύτητα δὲ φαμεν τὴν ἐπὶ παντὸς τοῦ κατὰ πνεῦμα νοούμενου σωματικοῦ μορίου ἀρρέμβαστον πρόσδον καὶ ιστεγῶς τοξεύουσαν κατὰ σκοποῦ, διόποιαν οὐ μόνον δρθαλμὸς ἔχειν ἀπαινεῖται, οὐδὲ ποὺς, δὲς ἐπαινεῖται ιστάμενος ἐν τῇ κατὰ Θεόν εὐθύτητι, οὐδὲ καρδία, ήν τοῖς ἔχουσιν ἀγαθύνει δ Κύριος, κατὰ τὸν ιερῶς φάλλοντα, ἀλλὰ πρὸ πάντων καὶ ἐπὶ πᾶσιν δ τοῖς τοιούτοις ἐπιστετῶν νοῦς καὶ προβαλλομένος τὸν εὐθύφρονα, δὲς οὔτε παραβλέπει στραβίζων, οὐ μὴν οὐδὲ πλαν τινὰ τρόπον, καθ' ὃν λέγοιτο δι παρεβλῶψ.

χγ'. Χρή γάρ τινα Πλεων ἐνορῆν μετὰ διακρίσεως θείας, καὶ ἄμα τὸ πολυσχιδὲς παραβλέπειν ἀπεῖναι τοῦ οὗτος βλέποντος. Εἰ δὲ καὶ τινὶ πρόκεινται δρατὰ, οἵε προβολημένοις οὐ θέμις ἐμβλέπειν τὸν σῶφρονα, δὲ τηνικαῦτα κατακύπτων ἀποστρέψει τὴν δρασιν, μὴ καὶ δραξέμενον τὸ δρπικὸν ἄμα καθελκυση τὸν δλον ἀνθρωπον, δσα καὶ τι σχοινίον βλαισιον, ἐκ τοῦ κατὰ Θεόν ὄψους, καὶ ὑποβιβάσῃ πρὸς ἀπωλειας τάρταρον· τότε δὴ κατέμεσσεν δ τοιούτος,

Ario virtutis sublime exercitium et altum fastigium desperans vere Nazarenis concedet. Eum enim angelī in sublime volandi facultatem edocuerunt viamque ad Deum ipsum volatu pervenendi ei monstrarunt. Sed cæteri quoque mortales qui Dei mentores et cultores existere, pari modo sursum tollentur, in quantum fieri poterit. Alioquin idem felici suo statu fructetur, terram quidem calcando et terrestria opera peragendo, nullius tamen peccati reus, aut restaurationi obnoxius secundum res humanas, nedum ad similitudinem Dei provectus. Bona autem opera perficiet, mundum sibi ingenitum ab omni perversitate purgans et tales constituens ut dignus fieret qui in Dei horto plantaretur et in Dei manibus repositus vere homo fieret. Quod nobis contigit si, quotquot sumus, rebus nefandis valedicimus; quæ quia naturæ consentaneæ sunt, hominibus rite excolendis, perficiendis ac servandis inserviunt.

22. Exempli gratia, datum tibi, sodes, est oculorum par. His utere sine obstaculo, nec tamen obliqua tuere, sæpe autem clade eos. Natura enim ipsa hoc facere palpebris prescribit ut sursum ac deorsum moveantur, non tantum ut pupillæ superficies subiliissima humefacta siccetur, et ut ne vultus nimis astrictus lœdatur. Sed et ob mysterium symbolicum oculus non debet aperto orbe hiare, nt leo aut lepus aliave animalia faciunt, sed sicut porta concludi, ne cogitatio male fida latronum more intrans divinum animæ thesaurum suffuretur; qui quidem abundantar ingreditur, quando dōnum, corpus nostrum dico, prudenter incolimus, cuius ædificator Deus a philosophis celebratur. Sumus autem tales, quales nos vult Deus, quando rectum oculis obtutum demandamus, id quod facere lusois haud est licitum. Istam autem oculi rectitudinem intelligimus continuum processum corporis a spiritu directi; semper enim scopum visit, quod facere non potest oculus, non pes qui omne tulit punctum ubi rectitudini divinæ insistit, neque cor, quod Deus, secundum Psalmistam, dirigit; maxime autem mens, omnium horum moderatrix, et quæ eum qui sapit gubernat, siquidem minime lusca aut torva est.

23. Oportet enim discrimin agere benevolum in his rebus, easque oculo irretorto contemplari. Quod si homo cordatus in res turpes inciderit, oculos verecunde avertet, ne cum oculis totum hominem perdat funditus, rumpens vincula, quibus Deo adhaeret, ita ut in tartarum præcepis cadat. Tum enim e cœcitate ad visum reddit, et Scripturæ sacrae non incurrit vituperium cœcos olim cum lidibrio reprehendentis. Aequo etenim oculo res contem-

pletur, et ei placet qui in abscondito videt et pro-palam reddit: altero autem claro oculo modo videt, modo non videt.

καὶ φιλουμένῳ ὑπὸ τοῦ ἐν κρυπτῷ βλέποντος καὶ ἀποδίδόντος ἐν φανερῷ· τῷ δὲ λοιπῷ καὶ προφανεῖ ὅφθαλμῷ πῆ μὲν βλέπει, πῆ δὲ οὐδαμῶς.

24. Est autem quod dico naturam mysterium, non ab omnibus observatum, sed ab iis duntaxat qui profunda scrutari didicerunt. Est autem res hujusmodi. Ubi flumen visible in planum descendit ac longe lateque patere cœpit, multis, imo plurimis in cursu suo occurrit. Non tamen illa uno obtutu videt, et eorum cognitionem sibi vindicat; sed ubi uni certaque rei continenter insistit, quo tendit, id attinget; tunc observator strenuus oculorum ac frandis differentiam videbit. Ubi enim spiritus visibilis conus telum suum figet et rem visibilem attinget, item judicii ops certam illam ac stabilem sistet. Ea autem qui circum circa sunt minus accurate tanget, quare ea rite definire et dijudicare non poterit, nisi cono duce in alio quam corpore idem perficiat. Et hoc quidem in omnibus similibus verum esse patet. Atqui sic etiam jejunator qui quæ videt discernit, ut res conspecta non tantum ejus admirationem, sed voluptatem quoque movet, caveat ne illi nimio plus insistat, et quod videt nimis urgeat, ut eo magis animo inculcat; contracio autem sensu visionis manus sibi spatiū creabit et, oculis clausis, affectum minus afficiet lœdendo. Istiusmodi autem homo, ut jam vidimus, plus minusve videbit; videbit enim ut Deus præscribit, aut non videbit, sicut adversarius.

εἰπεν παροξύνας τὸ δριπίκον, μηδὲ ἀκριβωσάσθω, ὡς ἀκριβοῖς καὶ διευχρινεῖ καὶ εὐστόχως διαπορθμεύει τῇ κατὰ νοῦν δράσει τῇ χριτικῇ. Τῶν δὲ περικαὶ οὐχ οὕτω πρὸς ἀκρίβειαν ἀπτεται, ὡς καὶ ἔκεινα λεπτοτομῆσαι καὶ παραπέμψαι εἰς χρίσιν τὴν ἔσω, εἰ μὴ ἀποσταή ἔκεινον παρενεγχθεὶς δὲ κανός, καὶ εἰς ἕπερον σῶμα ρυσάμενος δράσει τὰ δομοια. Καὶ τοῦτο ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων πανάληγρες. Οὕτω δὴ οὐν γαλ διακριτικῶς βλέπων νηστευτής, διτι θεατὸν ἐφελκύσεται αὐτὸν οὐ πρὸς θαῦμα καὶ μόνον, ἀλλὰ τι καὶ πρὸς εὐπαθειαν, μὴ στηργάτω εἰς ἔκεινον περιεργότερον, ἀποστενώσας, καὶ ὡς οἷον ἐμβαθύνῃ αὐτὸν προκύψαν εἰς ψυχήν· ευτελές δὲ τὴν περίεργον δψιν, δισχεάτω αὐτὴν ἄλλως, καὶ οὐ πορνεύει κατ' αὐτῆς τὸ παθητικόν. Καὶ ἔσται δὲ τοιούτος ἀνρρωπός, ὡς προτεθεώρηται, καὶ βλέπων καὶ μὴ βλέπων· βλέπων, ὡς θύλαι, καὶ ὡς ἔταξεν δ Θεύς· μὴ βλέπων, ὡς πραγματεύεται δ ἀντικείμενος.

25. Jam vero aliud aliquem procedendi modum investigemus. Proponatur jejunatori opus aliquid arduum quod ad intellectum aut meram vitam pertineat, quod quidem puris oculis lustret, ut natura vult, et a cæteris spectaculis se avertat; ex hoc enim oculus ad id quod dicet convertitur. Hac igitur ratione visus rite componitur et nunquam peccat; et haec est vera ratio res naturales contuendi. Hinc quoque, ut a cæteris abstrahamus animum, olfactum pariter dirigamus odores jucundos suaveolentibus verbi cœlestis apostolis attribuendo, et quorum odorum præparatio longum exigit studium, quod quidem alio tempore fecimus. Sed auditui quoque rectitudinem dabit, ut vult Deus qui aurem plasmavit, almus conditor, qui omnia quæ aurium castitati nociva sunt, expellere vult, et qui omne vaniloquium detestatur quo protolastus homo Paradisum, id est patriam, exsul relinquere coactus est. Idem etiam gustum ordinabit, ne eo, quo fas non est, tendat, et sic contaminatus Dei justitiam annuntiare jam non dignus sit, utpote humidis corporibus et vitiis animæ in perniciosem delapsus. Sic is quoque qui in exilio degit condemnationem spernit, quam diabolus, hinc nomen nactus

A καὶ βλέπων βλέπει, καὶ οὐ μὴ τῷ ἄλλον τρόπῳ ἢ περ ἡ ἀγιωτάτη Γραφὴ ἐσκαψε τοὺς πάλαι τυφλοὺς διορχικούς. Βλέπει γάρ δύματι τῷ καιριωτάτῳ ὅφθαλμῷ πῆ μὲν βλέπει, πῆ δὲ οὐδαμῶς.

B κδ. Ἐστι δὲ, ὁ λέγω, μυστήριον φύσεως, οὐ πολλοῖς παρατετηρημένον, ἀλλ᾽ ή δοσι ἐμβαθύνουσιν. Ἐχει δέ πως οὕτω τὸ πρᾶγμα. Τὸ δριπίκον χύμα διαπεπταμένον εἰς πλάτος, καὶ διαθέσιν καὶ εὔρον καὶ μήκιστον, ἐφικνεῖται μὲν πολλῶν, καὶ ποτε οὐ πολλῶν ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ πάνυ πολλῶν. Οὐ μὴν καὶ πάντα ἔκεινα δομοίς δρᾶ, καὶ τὴν ἔκεινων γνῶσιν καὶ εἴδησιν ἐπίστης ἀπομάττεται· ἀλλ᾽ δὲ στηργάτει κατά τινος ἐνὸς μόνου, καὶ ἀτενῶς ἐπιστήσει, ἀκοντίσει τὸ δριπίκον, ὡς ἔκεινο καὶ μόνον ἐκαριβνώσασθαι· τότε δὴ γνώσεται δ συνετὸς θεατὴς διαφορὰν βλέψας καὶ κλέματος. Ὁποιος γάρ δ κανός τοῦ δρατικοῦ πνεύματος τὸ κατ' αὐτὸν δέν δρασιν, ἔκεινο ἀκριβοῖς καὶ διευχρινεῖ καὶ εὐστόχως διαπορθμεύει τῇ κατὰ νοῦν δράσει τῇ χριτικῇ. Τῶν δὲ περικαὶ οὐχ οὕτω πρὸς ἀκρίβειαν ἀπτεται, ὡς καὶ ἔκεινα λεπτοτομῆσαι καὶ παραπέμψαι εἰς χρίσιν τὴν ἔσω, εἰ μὴ ἀποσταή ἔκεινον παρενεγχθεὶς δὲ κανός, καὶ εἰς ἕπερον σῶμα ρυσάμενος δράσει τὰ δομοια. Καὶ τοῦτο ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων πανάληγρες. Οὕτω δὴ οὐν γαλ διακριτικῶς βλέπων νηστευτής, διτι θεατὸν ἐφελκύσεται αὐτὸν οὐ πρὸς θαῦμα καὶ μόνον, ἀλλὰ τι καὶ πρὸς εὐπαθειαν, μὴ στηργάτω εἰς ἔκεινον περιεργότερον, ἀποστενώσας, καὶ ὡς οἷον ἐμβαθύνῃ αὐτὸν προκύψαν εἰς ψυχήν· ευτελές δὲ τὴν ποντελεῖται τὸ κατ' αὐτὴν ἀναμφίτοτον· τοῦτο τὴν θεωρητικὴν ἀρετὴν τῷ καθ' ἡμέας βίῳ παρεισήγαγεν. Ἐντεῦθεν δὲ, ἵνα μὴ καὶ τοῖς λοιποῖς ὠσαντίς ἐπεξέλθωμεν, καὶ τὴν διστρησιν διορθώσαται τις, εἰσκρίνων εὑωδαῖς ἀρεσκούσας τοὺς πεπονιράνου λόγους, μυρεψοῖς ἀποστόλοις, ἃς δὲ διασκευάζειν λόγου μακρῷ χρεῖα (καὶ ἄλλως δὲ αὐτὸν ἔτερος ἡμᾶς καὶρος ἀπεσχόλησε)· καὶ τὴν δὲ καταρτίσει, ὡς φιλεῖ Θεὸς, ὁ φυτεύσας τὸν ἄλλο γαγδής φυτουργὸς, δὲ καὶ τὰ λοιπὰ μὲν βλαστικὰ τῆς ἀκοῆς ἐξωθεῖν ἀκούσματα βούλεται, καὶ τὴν ψυχὴν δὲ ὡς μάλιστα φαυλολογίαν ἐκκρούεται, δι τοι προπάτωρ τῆς κατὰ τὸν παράδεισον πατρίδος ἐώριστος. Κατακεράσει δὲ πάντως δὲ αὐτὸς καὶ τὴν γεῦσιν εἰς ἀπρόσιτον, ἵνα μὴ καταρρίψῃ, πρὸς ἀπει οὐδέν ἔστι, καὶ οὕτω χρανθεῖσα γένηται ἀναξία τοῦ ἐκδιηγεῖσθαι Θεοῦ δικαιώματα, μιανθεῖσα οὐχ οὕτω

C κε'. Καὶ μὴν ἐνταῦθα καὶ ἄλλη μεθόδευσις ἀρτέται· Προτειθείσθω τῷ νηστεύοντι ἔργον σπουδαῖον, εἴτε καταμόνας ἀλλόγιμον, εἴτε καὶ ἄλλως βιώσιμον, καὶ ἀφοράτω εἰς ἔκεινοεμετὰ βλέμματος θεοφιλοῦς, ὡς ἡ φύσις ὥρισε, παντὸς δὲ λοιποῦ θεάμματος ἀριστόθου· καὶ οὕτω ρυθμίζοιτ' ἀν δ δριθαλμὸς εἰς τὰ δέοντα. Τοιούτον τὴν κατὰ τὴν δρασιν ἀγαθὴν μεθοδεῖα· οὕτω συντελεῖται τὸ κατ' αὐτὴν ἀναμφίτοτον· τοῦτο τὴν θεωρητικὴν ἀρετὴν τῷ καθ' ἡμέας βίῳ παρεισήγαγεν. Ἐντεῦθεν δὲ, ἵνα μὴ καὶ τοῖς λοιποῖς ὠσαντίς ἐπεξέλθωμεν, καὶ τὴν διστρησιν διορθώσαται τις, εἰσκρίνων εὑωδαῖς ἀρεσκούσας τοὺς πεπονιράνου λόγους, μυρεψοῖς ἀποστόλοις, ἃς δὲ διασκευάζειν λόγου μακρῷ χρεῖα (καὶ ἄλλως δὲ αὐτὸν ἔτερος ἡμᾶς καὶρος ἀπεσχόλησε)· καὶ τὴν δὲ καταρτίσει, ὡς φιλεῖ Θεὸς, ὁ φυτεύσας τὸν ἄλλο γαγδής φυτουργὸς, δὲ καὶ τὰ λοιπὰ μὲν βλαστικὰ τῆς ἀκοῆς ἐξωθεῖν ἀκούσματα βούλεται, καὶ τὴν ψυχὴν δὲ ὡς μάλιστα φαυλολογίαν ἐκκρούεται, δι τοι προπάτωρ τῆς κατὰ τὸν παράδεισον πατρίδος ἐώριστος. Κατακεράσει δὲ πάντως δὲ αὐτὸς καὶ τὴν γεῦσιν εἰς ἀπρόσιτον, ἵνα μὴ καταρρίψῃ, πρὸς ἀπει οὐδέν ἔστι, καὶ οὕτω χρανθεῖσα γένηται ἀναξία τοῦ ἐκδιηγεῖσθαι Θεοῦ δικαιώματα, μιανθεῖσα οὐχ οὕτω

τοις σωματικωτέροις καὶ ἐγχύμοις, δυον τοῖς ἀσω-
μάτοις φαυλότησιν· ὅποια καὶ ἡ τῆς διαβολῆς, ἣν δὲ
ἐνδιαθέτως φεύγων ἥγιασται, καταπτύων αὐτῆς, εἰ
γε οὕτω ταύτην φύκεώσατο φιλήσας δὲ ἀντικείμενος.
ώς καὶ ἀπ' αὐτῆς παρωνυμεῖσθαι εἰς διαβόλον.
Ἄγιασσον δὲ αὐτὴν καὶ μέλη θεῖα, ἔκειθεν ἔξη-
χούμενα, καὶ τοὺς ἀκρωμένους θέλγοντα, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὴν αὐτοῦ ἐκείνου ψυχὴν τοῦ φάλλοντος, καὶ τῷ
μεγάλῳ Δαυὶδ τὴν καλὴν ἀοιδὴν συναναβαλλομένου. Καὶ διδασκαλίᾳ δὲ ἀγαθῇ ἔκειθεν ἐκκύπτουσα, εἰς ἀγασμὸν
δυοιον ἀποτελευτῇ.

κς'. Ἐστι δὲ καλὸν στόματος ἔργον καὶ ἡ ἔκει-
θεν εὐλογία καὶ τὸ ἀδλάσφημον. Εἰς τὸ καθόλου γὰρ
ἀναδραμεῖν, ὀργάνου παντὸς ἀγαθὸς ἀγαθὸς, ὡςπερ
ὁ εὑρετὴς, οὗτος καὶ δοκοπός, εἰ καὶ φαύλη μοχθη-
ρία ψυχῶν ἀχρειοῖ ἔκεινα παραχρωμένη, ὡς μὴ
ἔχρην. Οὐκοῦν καὶ τὸ τοῦ βλέπειν ὅργανον, καὶ τὸ
κατ' ὄσφρησιν, καὶ δὲ ὁ δὲ ὑπουργεῖ τοῖς ἀκόσμασι,
καὶ τὸ εἰς γεύσιν, δὲ καὶ εἰς λαλίαν ἀποτέτακται —
σοφός τε καὶ ἀγαθὸς δὲ ποιῆσας, καὶ αὐτὰ λίαν καλῶς
ἐπ' ἀγαθῷ πεποιήνται. Καὶ τούνυν, δὲ μὲν αὐτὰ πε-
ριποιεῖται σκοπῷ κρείττονι, πρὸς δὲν ἡ φύσις αὐτὰ
κελευσθεῖσα κατηρτιστεν, οὕτε τὴν φύσιν ἔλεγχει,
καὶ τὸν δημιουργῆσαντα δὲ τεχνίτην τιμᾷ, καὶ αὐτὸς
θειεμένος τῷ τὴν παράγρησιν τεκτηναμένῳ δαίμονι ψκείωται, δὲ μηδεὶς ἀγαθὸς Χριστιανὸς, φιλάνθρωπε
Κύριε.

κζ'. Καὶ τοῦτο μὲν οὕτως ἡμῖν ἐν εὐχῇ δὲν εἴη
ἐπιτελῶν ἡ τῶν δικαίων εὐγάνων Θεός. Τῶν δὲ γε τεο-
σάρων αἰσθητηρίων, τοῦ δρόφην, τοῦ δσφραγεοθατι,
ναὶ μὴν ἀκοῆς καὶ γεύσεως, δμοίᾳ ἐφόδῳ τετελεσμά-
νων εἰς ἀρετὴν, καθὼν προέκειται, ὑπὸ Θεοῦ, ἐφ-
ψεται καὶ ἡ τῆς ἀφῆς διόρθωσις, τοῦ ἐν ἡμῖν δυσέρ-
γου πράγματος, τοῦ δυσκαταπαλαίστου, τοῦ καθ'
δλον σῶμα πεπλατυσμένου, τοῦ πολυσπερός· δὲ
πολλοῖς μὲν δόξοι: δὲν δυοῖν δακτύλοιν ἄκρως περι-
γεγράφθαι, τῷ τε μέσῳ καὶ τῷ λιγανῷ διὰ τὸ αὐ-
τοῖς ἀκριβῶς γνωμονικὸν τῶν κατὰ σφυγμούς, ἀλη-
θῶς δὲ κατὰ τοὺς ἐπιβεβληκότας σοφώτετα, δλῃ
συνδιῆκει τῇ πλάσει, ὡς οἵον ἐγκατεσπαρμένον
αὐτῇ. Διέπερ οὐδὲν αὐτῶν τῶν ὑπερκειμένων αἰσθή-
σεων οὐδεμία ταύτην διεκπέφευγεν, εἰ καὶ τρόπος
ἐν αὐτοῖς ἀτεροῖς τῆς καθ' ἐκάστην ἐπαφῆς τεθεώ-
ρηται, ἀπαφῆς μὲν, δμως δὲ πίπτων ὑπὸ συγγένειαν
ἀπτικήν. Καὶ θέτι καὶ ἡ ἀφῆ κακὸν ἄλλο ἐργῶδες,
εἰ μὴ τις καὶ τὴν αὐτῆς χρῆσιν φύσει διακρινεῖ
πρὸς νόμον Θεοῦ. Συλλγήσεται δὲ ἡμῖν εἰς δρόθητα
τοιαύτης διακρίσεως ἡ θεωρία, ἣν προσνετακάμεθα.
Ἡ γὰρ κατὰ φύσιν ἐν ἡμῖν ἀκρόπολις ἔχυρως ἐσφα-
λισμένη, καθὲ δεδιάκται, περιποιήσεται καὶ τὰ
δὲν αὐτὴν, καὶ εἰς δλην πόλιν τοῦ Θεοῦ τῶν δυνάμεων
κατ' αὐτῆς τὸν πολέμιον δαίμονα, εἰπεῖν δὲ τάληθες, οὐδὲν
καὶ πυργηράσσεται.

κη'. Ἀλλὰ με δὲν ὁ δύος οὕτος (ἀναμεινάτω δὲ βραχύ
τι ὥρας τὰ ἐφεξῆς) εἰς μνήμην ἡγαγε τῆς δρτὶ ἐν
ἡμῖν γαταστάσεως καὶ διαθέσεως. Εἴης, Θεὲ οὐψιστε
παμβασιλεῦ, κατασφαλίζμενος, ὡς αὐτὸς οἶδας, τὴν
οἰκουμενικὴν ἡμῶν ἀκρόπολιν, τὸν αὐτωχράτορα,
καὶ κρατύνων, εἰς τὸ μηδὲ ἡμῖν πελάσαι πόλιορχίαν
καὶ κατακυρχήσασθαι· μὴ καὶ τέλεον ἐκτριβείημεν οἱ
ἔλεεινότατοι.

κθ'. Καὶ τοῦτο μὲν ἐπὶ τοσοῦτον παρεμβεβληκότων

A in eum contulit. Sanctificabunt vero eam quoque
divina carmina, quae solemniter cantata auditorum
animos demulcent et ipsum cantorem delectant, et
qui cantum ad magnum Davidem refert. Sed bona
quoque doctrina, quae inde emergit, in similem
sanctificationem desinit.

26. Pulchrum porro oris opus est laudatio et
oratio benevolia. Instrumenti enim egregii et inven-
tor et scopus bonus est, licet animi error per abu-
sum operatur. Sic quoque videndi, odorandi atque
audiendi gustandique organa quae vocibus patesiunt,
a benigno creatore præclara arte instructa sunt.
Quare qui iis utitur ad bonum finem secundum
B naturæ præscriptum, non reprehendit naturam,
sed artificem et auctorem honorat, et ipse bonus
operarius esse creditur. Qui contra facit, dæmonis
qui ista in malum convertit, se assimilat, et mini-
me est bonus Christianus, o benigne Domine!
ἐπ' ἀγαθῷ πεποιήνται. δὲ μὴ οὕτω διατε-
θειμένος τῷ τὴν παράγρησιν τεκτηναμένῳ δαίμονι ψκείωται, δὲ μηδεὶς ἀγαθὸς Χριστιανὸς, φιλάνθρωπε
Κύριε.

27. Ulinam vero Deus, qui animum ad justas
preces attendit, nobis ista precantibus sit propi-
tius! Ad quatuor autem senseus, videndi, odorandi,
audiendi atque gustandi qui, volente Deo omnes
ad virtutem tendunt, tangendi quoque quintus ac-
cedet, ad opus difficile et per totum corpus diffi-
cile peragendum; quod quidem aliquibus per duos
C digitos, medium et indicem, circumscribi posse
credunt propter pulsationes gnomonicas, verius
autem, propter constructionem primordialem sa-
pienter coaptatam. Ideo nulla sensationum, de
quibus agimus, illam effugere poterit, etsi modus
alienus circa mutuam contrectationem in iis obser-
vetur, fallax quidem sed qui in affinitatem contrec-
tabilem cadit. Sed et tactus in malum aliquod verti-
tur, nisi ejus usum ad divinam legem accommoda-
mus. Ut autem in eo iudicio ne fallamur regula
quam statuimus, utilis erit. Arx enim a natura in-
tra nos fortificata, ut dictum est, munere suo fun-
getur et res nostras in urbe Dei virtutum ponet, et
dæmonem adversarium impedit quo minus eam
oppugnet aut appropinquans turribus coeret.

κρωστει τὰ καθ' ἡμᾶς· καὶ οὐκ ἀφῆσει παρβῆσιάς εσθαι
κατ' αὐτῆς τὸν πολέμιον δαίμονα, δτι μηδὲ πελάσαι αὐτῇ
καὶ πυργηράσσεται.

D 28. Sed sermo præsens (aliquid enim spatii aliis
quoque quæstionibus reservandum est) ad consti-
tutionis nostræ internæ mentionem faciendam du-
cit. Tu autem, Deus altissime, rex omnium, pro sa-
pientia tua suinam haucce acropolim et impera-
torem salva, et contra inimicorum aggressiones et
jactantiam nos defende, ne in extremam perniciem
labamur.

29. Ejusmodi porro in verbis meis doctrina elu-

ceat, sicut spiritualis ardor opportune lucescit. Quod autem de civitate nostra spirituali mentionem feci, quam natura ordinavit, Deus consolidavit eum in finem, ut omnia optime administrentur ac gubernentur, id dictum velim quod omnia prospere succedent et optime constituta erunt. Quando enim oculus recto intuitu præest ut decet, tangendi quoque sensus rite obtemperabit; si gustandi deinde instrumentum bene judicat et nos docet quomodo unguenta administranda sunt, gustus ipse munere suo rite fungetur. Sensus auditivus ubi, ut decet, nos dicit in rebus sui generis. Id efficit ut tactus minus erret, contra quod judex præsertim in munere obeundo se ipsum custodiet. Gustui porro in iis quæ ad eum spectant certæ regulæ præscrip̄tæ sunt, quas audacter prætergredi fas non est; et ecce hic quoque ima summis miscentur, et opus Dei maxime egregium, homo integer, jejunator prudens cum divino psalterio concinit et auribus mentique dum ab artifice pulsatur satisfacit.

30. Hæc cum eo, quo diximus modo instituta sint, numerum ac rhythmum in rebus quæ ad doctrinam spectant ponere debemus: sic enim sacra conio non habebit de quo gravetur. Diligenter autem ab initio usque ad finem observanda sunt quæ divinus canon iis qui jejunium exercent præscribit. Quæ quidem obseruantia ad virtutem ante omnia spectat, nedum rebus futilibus studeat. Omnis autem virtus circa medium vertitur, quam vir sapiens, cuius studia circa mores versantur, probe novit et magni facit. Et huic quidem nos maximopere studere debemus, si virtutis opera exercere nobis cordi est. Hæc enim pulchritudo varias assumet formas, ubi Deus hominibus se mediatorem præbuerit. Divinitatis igitur, fratres, et medietatis rationem habeamus, cuius venia et visibilia et invisibilia cernimus. Dein ubi examine facto in medietate ideam rationabilem videamus considerantes quod illi qui medium quod plus quam humum est, transgredi audent, jam mutata indole, non homines, sed angeli ac cœlicolæ evaserunt. Plures deinceps fuere qui hominem eo quo par non erat, perduxerunt, ita ut terra esse noluerint, imo in tartarum se præcipitaverint. Sic igitur re perpensa medietatem in hisce rebus amplectamus; et quod alii ad volandum prædicti non sumus quibus in sublimem aerem tolli valeamus, terrestres animantes esse satagamus, sicut ipsa natura præcipit.

31. Bos naturam suam non negat equinam simulando, nec destinationi suæ contraria facit. Ovis eamdem semper mansuetudinem monstrat; capra ut consuevit pascitur, et sic cætera animalia indolem peculiarem servant. Quare nos ipsi quo-

A μοι ἐς τὴν διδασκαλίαν, ὡς ἡ κατὰ φυχὴν θερμότης ἔξεσεν οὐκ ἔξω κατιροῦ. Ὁ δὲ λέγον, « τῆς ή ήμιν ἀκροπόλεως, » ἣν φύσιν μὲν ἀπιτεταγμένη φύσιδομέτσατο, δὲ Θεὸς δὲ συμπίκειας ἐστερέωσεν, ἔχοσθης εἰς τῶν ἄνω ἐφεσταμένων, στρατηγίας τινὸς καὶ ταξιαρχίας δικήν, καὶ τὰ λοιπὰ εἰς καθεστήξουται. Ὁφθαλμοῦ γὰρ δρθὰ βλέποντος καὶ ἀπιτάσσοντος, ὃν ἀπεισθαι δέον ἐστί, δικαούσεται πάντως καὶ ἡ ἀφῇ. Ὁσφρήσεως γνωματευόμησης δρθῶς, δπως χρῆ διοικονομεῖσθαι τὴν ἐπαφὴν τοῦ μυροῦσθαι, οὐκ ἐσθ' δπως ἀμαρτηθῆσεται ἡ ἀνάλογος ἀριθμός. Ἔκρινεν ἡ ἀκουστικὴ πρὸς δρθότητα, τίνων δεινών ἀπτέον, καὶ πῶς ἀν ἡ ἀφῇ τυραννήσῃ κατὰ τῆς κρίσεως, ἡς οὐδεὶς ἐφέτης ὑπερκάθηται. Μεταβαίνεται ἡ γενοις ἀπεισθαι τῶν κατ' ἐντολήν (καὶ πολὰ θρασύτης αὐτῇ ἐγγενήσεται, κατεπιχειρῆσαι, καὶ τὴν δρθὴν διαστρέψαι πατένεσιν;) καὶ ίδον, κανταῦθα τὰ κάτω τῆς ἄνω συνῆπται, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἐμμέλες δργανόν, δὲ καλὸς ἁνθρώπος, δὲ σοφὸς νηστευτὴς εἰς συμφωνίαν φαλτηρίψι φειψι πρέπουσαν ἔρμοσται, χορδεῖν δποῖα συγχροτούμενον τῷ πενταδικῷ τῶν τι προφαινομένων αἰσθήσεων, καὶ δσαι κατὰ νοῦν.

λ'. Τούτων δὴ οὗτων διεσκευαζομένων ἡμῖν ἀκολούθως οἵς προανεφωνήσαμεν, ρυθμιστέον καὶ ἄλλως τὸ διδασκαλικὸν, ὃν οὐκ ἀν οἷμα βαρυνεῖται τὸ καθ' ἡμᾶς ἱερὸν δμακόν. Σπουδαῖα πρεγματεῖς πρόκειται ἡμῖν ἀπὸ τῆς ἥρτι καὶ ἕως τέρματος, εἰς δπερ δὲ θεῖος κανών τὰς νηστίμους ὅρισε. « Σπουδαῖαν » δὲ φαμεν τὴν κατ' ἀρετὴν, οὐ μὴν τὴν ἄλλως κενόσπουδον. Ἀρετὴ δὲ πᾶσα καὶ περὶ μεστητοῦ ἡσχάληται, ἢν δὲ ηθικὸς ἀνθριστὸν οἶδε σφόδρα· καὶ αὐτὸν δὲ τοῦτο μεστητης καὶ ἐστι: καὶ διορίζεται. Ταύτης οὖν καὶ ἡμῖν στοχαστέον ὡς μάλιστα, εἴγε βουλούμεθα τὰ πρὸς ἀρετὴν διαπρέπεσθαι. Καὶ ἐσται μὲν ἡμῖν καὶ ἄλλως τὸ καλὸν τοῦτο πολύτροπον, τοῦ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις μεστεύσαντος μέσου γνομένου κανταῦθα τὰ εἰς ἡμᾶς. Εὐτορθόσται δὲ καὶ ὡς δέ λόγος εὑθὺς ὑποτυπώσεται. Στοχασμέθα τῆς θεότητος, μεστητος, ὡς ἀδελφοί, καὶ δὲν ἐν ἡμῖν τὸ τε δρατὸν τεθεώρηται καὶ τὸ ἀδρατὸν· καὶ σκεψάμενοι ἐπινοησώμεθα μεστητος ίδεν πλογον, καὶ ιστορήσαμεν, ὡς οἱ μὲν τῶν καθ' ἡμᾶς ὑπεραναδῆναι τὸ κατ' ἀνθρώπον μέσον φιλονεκτούσαντες, ἐβιάσαντο, μὴ ἀπλῶς ἀνθρώποι μεταναι, ἀλλ' ἀντικρυς νωθῆναι, καὶ εἰς ὄψος ἀναθλισῆναι ἀγριλικὸν, καὶ γενέσθαι οὐράνιοι. Πλείους δὲ γέλλοι κατέγαγον τὸν ἀνθρώπον, εἰς δπερ οὐκ ἔχρην, καὶ οὐκ ἡγάπησαν καν γοῦν εἰναι γῆ, ἀλλ' δποδίζεται ξαυτοὺς ὡς εἰς τάρταρον. Καὶ οὗτω θεωρήσουμεν τοὺς ἐν τούτοις μέσου· καὶ διπλά περὶ ἔχομεν φύειν, δι' ὧν ἄνω κουφίζεσθαι ἐνησόμεθα, σπενδούμεν ἀλλὰ γοῦν εἰναι γῆται καὶ ζωικὰ φρονεῖν, ὡς ἡ τῆς φύσεως δρθότης κανονίζει προτίθεται.

λα'. Βοῦς οὖδε φεύδεται, δπερ ἐστὶν, οὐδὲ τοῖς τοῦ Ιππου ἔθεσιν ἐπιβάλλει· Ἱππος, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς παρανομεῖ τὰ ἐφ' οὓς παρῆκται. Ηρόδατον μένει εὔτεος διὰ βίου. Τὸν εἰγά φύσει τὸ κατ' αὐτὸν ἔθος. Τῶν ἀλλων ἔκαστον οὐκ ἔσθ' δπως τὸ φυσικὸν θέμα

παρατίθησι. Μένοιμεν οὖν καὶ ἡμεῖς ἄνθρωποι, αἱ σχυνθμενοι, ἐὰν ἐπ' ἄλλοις οὐ παρηγούμενοι ἀπλῶς, ἀλλὰ χειρὶ Θεοῦ πεπλασμένοι, τὸν τεχνίτην αἰσχύνωμεν. Ἐτάχθημεν κατ' εἰκόνα Θεοῦ· μηδὲ παραχαράττοιμεν τὸ θεῖον εἰκόνισμα. Τεθέντες ἐν παραδίσῳ, εἴτα ἐκπεπτωκότες, βιαζόμεθα τὴν ἐπάνοδον, καὶ μὴ φιλοτιμώμεθα τὸν ἐπιπλεῖον ἀφορισμόν. Ἐντρεπόμεθα, εἰ τάλλα μὲν ζῶα οὐ θέλουσιν ἀνθρωπίζεσθαι, ἡμεῖς δὲ ἀλογίζομεθα, καὶ τὸ τῆς παραγωγῆς ἀχρεοῦμεν τίμιον. Ἐχομεν πχμασιλέα θεόν· οἶδαμεν τὸν ἔξι ἑκείνου ἀποστάτα, τὸν ἀντάρτην, τὸν ἀλιτήριον. Μὴ οὖν ἀνταρέμεν καὶ αὐτοὶ, ἀλλὰ τοῦ βασιλέως γινούμεθα. Μὴ στρατολογούμεθα τῷ κληρονόμῳ τοῦ ταρτάρου, ἀλλ' ἐπακολουθήμεν τῷ εἰς οὐρανὸν ἥμαξ ἀνάγοντι. Ἐνθυμητόν τὸ χωρίον τῆς νοούμενης τρυφῆς, ἐνοητέον τὸ τῶν κολάσεων τοῦτο τοῖς ἐν ἀμαρτίαις δαιμονῶσιν ἀφώρισται, ἑκείνο τοῖς ἀρεταῖς ἐντυφώσιν ἀπόκειται. Πότερον καλλιον, ἔξι οὐρανοῦ πεσεῖν, ἢ ἀναβῆναι πρὸς οὐρανὸν; Τοῦτο τοῦ ἱωσφόρου, ἑκείνο ἥμῶν, εἰπερ ἐθέλομεν. Εὑκολώτερον, Θεοῦ γενέσθαι, ἢ περ μακράν ἀποπλανηθῆναι τῆς ἑκείνου χρηστότητος. Μακρύνεται μὲν γάρ τις Θεοῦ δψέ ποτε διὰ τὸ ἑκείνου φιλάνθρωπον, ἐγγίζει δὲ διὰ τὸ τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ ἐφολκόν. Τῷ δαίμονι δὲ δῆμα διανοήματι προσελήφθη τις, ἐκαταλιπόντος ἑκείνον τοῦ Θεοῦ, δὲ μῆτε πάππουσμα καθιστᾶς τὸν στρῆνον τῆς σάρκος, μῆτε κημὸς ἄγχει καὶ χαλινὸς τὸν αὐτοῦ ἀποσκιτῶντα.

λβ' Ἐει ἀναπεταννύει Θεὸς ἀγκάλας, καὶ εἰσδέχεται δσα καὶ ἐν λιμένι· ἀνοίγει ὡς εἰς φίλημα δ δαίμων, καὶ καταβροχθίζει, οὐχ δσα καὶ δράκων ἢ λέων, οὐδὲ μὴν καθά τις χάρυβδις, ἀλλ' ὡς αὐτὸς τάρταρος. Λαλεῖ δ Θεὸς καὶ ποιεῖ· ὑπισχνεῖται δ ἀντικείμενος καὶ ἀπράκτει. Ἀλτηθεύει δ αὐτάγαθος· φαντάζει δ αὐτόκακος. Ἐκνικησάτω ἐν ἥμεν τὸ θειότερον ἡ ψυχὴ, καὶ μὴ τὸ χείρον ἡ γῆ. Ἀφῶμεν τὸ σῶμα, γενώμεθα τῆς ψυχῆς. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀκολούθησάν γοῦν τὴν σάρκα τῇ ζωιγόνῳ ψυχῇ, καὶ μὴ ἐμπαλιν. Τι τὸν πηλὸν περιέπομεν, ἀφίεντες τὴν κατὰ πνεῦμα ζέσιν, ἢ συνέχειται; Τι τὸν χοῦν στέργομεν, δις ἀνέμου βραχεῖᾳ ρίπῃ σκεδάζεται; Τι ποτε ἀπελούμεν ἄνθρωποι θεοῦ εἰναι καὶ ἄνδρες ἐπιθυμιῶν, δοποῖαι τὸν μέγαν Δανιήλ ἐξεπύρουν; γινόμεθα δὲ πλούτου ἄνδρες, οἵ τε χειρὸς ἐμπορεύματα, καὶ ἄνδρες αἰμάτων, οἵ ἀλλήλους ἀγριστούμεν, καὶ γῆς ἐνδοξοί, προσθῆκης κακῶν ἔξιοι;

λγ'. Θεοι, διει τὸν τοῦ Θεοῦ οἰκον ἥμαξ εἰς ληστῶν ὑπανοίγομεν σπηλαιον, ἔνθα δέον δν, Θεὸν ἐνοικεῖν καὶ ἐμπεριπετεῖν, ἀλλ' αὐτὸς εἰς μωμητὸν βολεῶντας μεταποιεῖται, ὃν δὲι φαυλότης τῇ κατὰ Θεὸν ἀντίθετος εώωδις. Οἱ μοι, διτ τιμιώτατον ἐν ἥμεν γλωσσόκομον, τὸ καλὸν στόμα, οὐ χρωταῖς παραβύεται, ἀφ' ὧν χρύσεις παραδέδονται στόματα, ἀλλὰ κατέδηλοις γλώσσαις καὶ ὑποχάλκοις, δι' ὧν ἐξηγούμεν ὡς κύμβαλα, δυστημοῦντες, συκοφαντοῦντες, ει μηδὲν ἄλλο, ἀργοῖς λόγοις ἐναδολεσχοῦντες, τἄλλα ποιοῦντες, ὃν ἔνεκεν καλὸν ἦν, εὶ μηδὲ γλώσσας

A que homines nos præbeamus et erubescamus inhumana facere et artificem Deum cuius ad imaginem facti sumus, ne offendamus. Ad Dei imaginem enim plasmati, hanc imaginem haud fœde deturpemus. In paradise positi a principio, inde ejecti sumus; sed nihilo secius ut eo revertamur omnem operam demus, ergo hanc separationem ferentes. Ut cetera quidem hominum lineamenta induere recusant; nos humanam naturam, qua induti sumus, in honoris loco ponamus. Habetus Deum omnium moderatorem: eum qui defecit, diabolum dico, novimus. Ne igitur nos quoque obsistamus, sed in Dei partibus stemos, Ne a tartari herede stemos, sed cum sequamur qui in cœlum nos conductit. Locum felicitatis intellectualis, locum punitionis ob oculos ponamus; ille quidem probis hominibus propositus est; hic peccatores manet. Quid satius est, e cœlo delabi, aut in cœlum ascendere? Facilius est a Deo stare quam ab ejus sanctitate desicere. Deus enim per charitatem suam homini prosperitatem tribuit et sui similem eum facit, dum dæmoni quispiam adhæret, quia Deus ipsum reliquit, quando neque sibilatio carnis libidinem sistit, neque frenum recalcitrantem perdomat.

C 32. Huc accedit quod Deus brachia tendendo nos sicut intra portum recipit. Dæmonos quasi ad basiandum aperit et devorat, non ut draco aut leo, aut charybdis, sed sicut tartarus. Deus loquitur et operatur; adversarius promittit et promissis non stat. Qui natura bonus est, veritatem colit; qui improbus, hariolatur. Vincat in nobis animus qui divinæ est originis, nec vero terra, quæ ad imam tendit. Omissio corpore animi partes amplexantur. Si minus, caro animæ vivificè submitetur, nec vice versa. Quid limum sequimur, calorem spirituale quo continetur negligentes? Quid colluviem ambimus, quæ levi vento diruitur? Cur non homines Dei et desideriorum esse nitimus, ut magnus Daniel? Cur divitiarum sectatores sumus quæ nos deteriorant, quæ nos sanguinem sipientes reddunt et latrones et omnibus malis dignos?

D 33. Væ nobis, quia Dei domum latronum speluncam facimus, ubi Deus habitate et inambulare deboret, pro quo in turpe stercus mutatur malo odore plenum. Væ nobis, quia pulcherrimum in nobis instrumentum, lingua, non aureis sed adulterinis et æreis vocibus inservit, quo sit ut sicut tintinnabulum maledicamus, denuntiemus aut saltet futilia proferamus, uno verbo ea faciamus propter quæ melius lingua omnino careremus. Cur linguas inanis reddimus et ea colimus quæ domui nostræ splendorem tribuere queant? Sed talibus

ne insistamus. Odoratus non admodum facilis est tractatu, (quis enim nostrum adeo humidus et liquidus est, ut unguentis delibutus iisdem ad perniciem suam abutatur?) sed alia etiam dementia ac nature falsificatio intercedit quæ non circa odoratum, sed circa pervestigationem et vestigiorum scrutationem vertitur, cuius auxilio hominem ut brutum animal dilaniamus. Oculis etiam adeo abutimur ut lycas aciem oculorum et ejus qui, ut est in proverbio, omnia videt et cuius corpus plane oculatum ab antiquis depingitur, habere præsumamus. Sed equidem non pulchritudinis custodiam aut visionis curam indigit aliā, nisi quæ alienis negotiis operam dat ideoque culpa non vacat. Vociferatur aliquis ob vineam, aliis de domo erupta clamat, aliis quod agellus ejus nimis limitetur, et sic multa alia oculis objiciuntur. Sic circa desideria nostra oculi nostri erunt perspicacissimi; ubi autem ratio sana ad aspiciendum invitat, voluntas quod visibile est referat ad odium aut ad metum pœnae, aut expensæ modicæ; sed cæcitatem innatam (si hoc nomine ut libet) superando virtutem non parvam recognoscimus, etiamsi oculis obliquis intuemur. Quando explorandi causa locum aut salutarem, si pro amicis, aut perniciosem, si pro inimicis, occupavimus, in salutari quidem, quod bonum est, videamus; in perniciose autem non, ut Deus vult, speculamur. Sic etiam si non imitationis gratia nos ad angelos referimus, patris luminum ut cum Evangelio loquamur, faciem perpetuo videntes, tenebris digni filii simus, ubi ne Deus in nos oculos vertit quia verbum ejus non veremur, Dixit enim se tales homines intuiturum esse siout mites et tranquillos et qui illud observant: « Qui stat videat ne cadat. »

των βλέποντες, εὐχαριστῶς εἰπεῖν, πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἡμᾶς βλέπει, ὃς μὴ τρέμοντες τὸν αὐτοῦ λόγον καθά καὶ ἐπὶ τοὺς πρέσους, καὶ ἡσυχίους, καὶ τοὺς φυλέσσον.

34. Et sic haec se habent. Si autem ad auditum quæstionem vertis, ne auditum quidem sicut par est, recolimus, sed aures laudibus, plausibus, cantibus, nugis, imo blasphemias obtendimus, atque adulatoribus ut eas pravis sermonibus transfodiant, si velint. Verbum Domini fastidimus, unde famas nos premit cum eaque sitis verba divina audiendi: Verbum Domini autem non dico id solum, quod in Evangelio et in cæteris apostolorum scriptis legitur, ubi Paulus apostolus Domini loquitur et qui simul cum eo locuti sunt, cum gravitate, sed id etiam quod in cæteris nuntiis ac magistris divinis invenitur. Omnes enim os Dei sunt, ut etiam prophetarum chorus. Idecirco etiam verbum ex talium virorum ore, verbum Domini est, nec solum, sed quivis sermo Dominicis sermonibus similis, quibuscumque labiis profertur. Itaque indocilis ille verbo Domini aures obturavit et sententia evangelica in eum quoque san-

εἰχομεν. Τι δ' ἀλλὰ γλώσσας μὲν ἀγρειοῦμεν, δου τοιούτοι εἴμεν, σεμνυνόμεθα δὲ τοῖς λοιποῖς, δι' ὃν τοῦ καθ' ἡμᾶς οίκου τηλαυγές δν τὸ πρόσωπον φαι νοιοτ; Οὐκούν οὐκ ἔστιν, εἰς τὸ πᾶν εἰπεῖν, ὡς καὶ ἀπίσχυρόσασθαι. Ὁσφρήσις μὲν γάρ ήμεν ἄλλως μὲν ἵσως οὐ πάντη δυστηγάγος· (τις γάρ ήμεν οὕτω περιττός καὶ πλαδῶν καὶ εὑροῶν τὰ ἐς βίον, ὡς μύροις ἔγκολυμβῆν, καὶ τὴν ἐκεῖθεν παράχρητην ἑκευρίσκειν εἰς ἀπώλειαν;) ἄλλη δέ τις ὑπεστι πα ράνοια καὶ παραπολήσις φύσεως, οὐ πρὸς δυτρεν ἡσχολημένη, ἀλλὰ πρὸς τὸ βίνηλατεῖν καὶ ἕχην ἑκε νῆν, δι' ὃν ἑκευρόντες ἀνθρώπον δσα καὶ θῆρα δια σπαράξομεν. Ὁφθαλμοῖς δὲ εἰς τόσον παραχρώμεθα, ὥστε, πρὸς οὐ μὲν μή δύον ἔστι, Λυγκέως ἀναβλή πειν δξύτερον, η καὶ τοῦ παροιμιακούμένου πανόπου, δν λόγος οἱ παλαιὸς δλοσώματον εἰς δρθαλμοὺς ἤνοιξε. Καὶ οὐ λίγων κάλλους ἐποπτεῖσν καὶ περιεργήτην δψεως ἑτερολαν, ἀλλὰ τὴν ἐποφθαλμίζουσαν πράγμα σιν ἀλλοτροίοις, καὶ οὕτως ἀδικοῦσαν εἰς στέρησιν. Κέκρηγε τις ἐπὶ ἀμπελῶνι, βροχὴ τερος ἐπὶ οἰκίας ἀφειρέσει, ἄλλος, δὲ δρογλυφεῖται τὸ κατ' αὐτὸν γῆδιον· πολλὰ δὲ καὶ ἑτερα τοιαῦτα ἀφθαλμῶν ἀδι κήματα. Καὶ οὕτω μὲν δξιωπέστετοι ποιούμεθα ἐπὶ τοῖς ἐφετοῖς ήμεν· ἔνθα δὲ δ μὲν ὄρθδος λόγος προ καλεῖται βλέπειν, η δὲ προσάρεταις ἀναστέλλει τὸ δπτικὸν η κατὰ ἔχθραν η φόδω ζημιές η ἀλλὰ δι πάνης μετρίας — ἀλλ' ἐκεὶ καὶ τὴν ἐν γενετῆς τί φλωσιν, εἰπερ οὖν τέ ἔστιν εἰπεῖν, ὑπερπταίμεν, ἀρετὴν οὐ μικρὰν χρίναντες, εἰ καὶ παραβλῶπες προσενεχθῶμεν. Καὶ δτε δὲ σκοπιαν θώμεθα, τὴν εἶτε σωτηρίον, δτε ὑπὲρ φίλων γίνεται, εἴτε ὀλε θρίαν, δτε τὸ ἀνάπταλιν, τοῦ μὲν πρώτου ἱροῦ γνό μενοι, ης ἀγαθὸν βλέπομεν· ζηλοῦντες δὲ τὸ δεύ τερον, ἀλλὰ τότε οὐχ, ὡς δ θεὸς ἔθελει, βλέπομεν. Οὕτω δὲ καὶ, δτε μη ἡς ἀγγέλους μιμητικῶς ἡμῖς αὐτοὺς ἀνάγομεν, διγνεκῶς τὸ τοῦ Πατρὸς τῶν φώ τῶν τοῦ σκότους δξίων γινόμεθα· δτε οὐδὲ δ θεὼν. Ἐφη γάρ, ἐπὶ τοιούτους ἀνθρώπους ἔθλειν βλέπειν, δεσειν εἰδότας τὸ «Ο δοκῶν ἔσταναι, βλεπέτω, μη

λδ'. Καὶ οὕτω μὲν ταῦτα. Εἰ δὲ χρὴ πλαγίουσι εἰς τὴν ἀκοήν, οὐδὲν αὐτὴν συντηροῦμεν, ὡς ἐπρέπεν ἀλλ' ἐπανοίς μὲν καὶ χροτάλοις καὶ μούσαις φύδικαῖς καὶ εὐτραπελαῖσι, τὸδη δὲ που καὶ βλασφμοῖς λόγοις τὴν δέκατην τὰς ἀκοὰς, καὶ κόλπῳ δὲ παρατίθεαμεν αὐτὰς, ὡς καὶ κατατρυχῆν, εἰ βιούλοιντο, καὶ ἀνευρύνειν εἰς τὸ φαύλως ἀκούειν. Λόγον δὲ Κυρίου ἀκούειν δικαιοῦμεν, δθεν καὶ διηκ ήμιν ἐπεισορεῖ, συντρέχων τῷ λιμῷ τῆς τῶν δικαιών λόγων ἀκοῆς. « Λόγον » δὲ εἴπον αἱ Κυρίου, μέν μόνον τὸν ἐν τοῖς ἵεροις Εὐαγγελοῖς, τοῖς τε ἄλλοις τοῖς ἀποστολικοῖς, εἴγε καὶ Ηαῦλος ἀπόστολος Κυρίου σεμνολογεῖται, ὡς καὶ αὐτὸς ἀμοφαίνεται, τινούσθως δὲ καὶ οἱ κατ' αὐτὸν ἀλλὰ καὶ τὸν ἐν τοῖς λοιποῖς θεοῖς κυριεῖ καὶ διδασκάλοις. Στόμα γάρ εὐτοῦ πάντες Κυρίου, καθὼς καὶ τὸ προφητικὸν ἄγημα. Καὶ τοὺννυν καὶ δὲ τοιούτων στομάτων λόγος Κυρίου λόγος, καὶ οὐ μόνος αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ εἰπερ εἰς οἰστοδήτινος γλώσσας ἀπηγεῖται λαλικός σύμφωνος τοῖς

οὐτῶν κυριακαῖς. Οὐχοῦν καὶ ὁ ταῦτης πύργος λόγῳ Κυρίου ἔνεσται τὴν ἀκοήν, καὶ ἡ εὐαγγελικὴ ψῆφος καὶ κατ' αὐτοῦ κυροῦται, καὶ εἰς οὐν ἔρχεται κατακρίσις καὶ αὐτὸς, δοπίας καὶ ὁ τῶν ἀγιωτάτων εὐαγγελίων ἀνεπίστροφος.

λέ. Καὶ μή μοι δυτικαθιστάσθω τις ἀγρωχῶν, καὶ βρενθύμενος, καὶ ἀπαξιῶν, ἐξ εὐτελῶν προσώπων ἀκούειν λόγον δέοντα. Λόγος γάρ ἄπας θεῖος προερχόμενος ἀνθρωπίνου στόματος ἥγιαστος τὸ στόμα ἔκεινο, ὅθεν καὶ ὡς ἐκ θειοτέρου ἐμπνοίας προϊὼν ἄγιος ἔστι, καὶ τὸν ἀέρα, δι' οὗ δέχεται, τίμιον ἀποτελεῖ, οὕτω δὲ καὶ τὴν ἀκοήν, δι' ἣς ἐς ψυχὴν πρέπεται. Εἰ τοινυν καὶ ἡ ψυχὴ ἀνακεπτάσσεται ἔντοτε τὸν τοιούτον θεῖον λόγον εἰσεικίστεται, καὶ δὴ γένηται αὐτὸς, ἥγιασται· μὴ οὖτα δὲ διατεθειμένη σκοτείτω καὶ εὐλαβεῖσθω, μὴ ἐναγῶς διατίθεται. Καλὸν χρατήρα χρύσεος ἑκκλησιαστικός, ἐν τῷ πάντιμον κίρναται. Εἴ δὲ καὶ ἐν ὑελίῳ μυστηριασθεῖται τὰ σωτηρία, ἢ τῷ ἀπὸ ἔνδον, εἴτε διστράχου, ἄρα γε ἀποπέμψεται τις Χριστιανὸς τὰ θειότατα; Μηδεὶ, ὡς Κύριε, τοιούτος ἀναφανεῖ. Οὖτα γοῦν καὶ στόμα σχεδιασθὲν, ὡς εἰς ιερὸν βιβλίον, καὶ λόγους θείους πράγαν, πειθεῖν ἀντὶ ἔχοι τοὺς ἔκβιφρονας, διποῖον δὲ καὶ εἴη ἔκεινο τὸ στόμα. Ἡ δύος μὲν Βαλαὰμ γλωττηματισθεῖσα κατ' ἀνθρωπὸν, ἐπιστροφὴν ἔσχε τὴν ἐξ ἀκροδοσίων; ἀνθρωπὸς δὲ λαλήσει, ὡς ἔχοτην, εἰς δύον μοίραν ἀποτελέσται; Ὅφις παρακούσθω λαλῶν, δσα τοῖς Ἐδέμῳ ἀποικίζειν ἔχουσιν, ἀνθρωπὸς δὲ, δοτὶς δὲ καὶ εἴη, ἀκουέσθω λαλῶν τὰ οἰκλύντα εἰς παράδεισον.

λέ. Διαιρῶ τὸν ἀνθρωπὸν ίδοις εἰς πολλοὺς, καὶ λαλεῖται ἔκαστος τὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ βουλόμενος παρακουέτω, ἵνα καὶ αὐτοῦ παρακούῃ ὁ Θεός. Καὶ τοὺς μὲν ιεροὺς ἀπαντας ίδιᾳ τίθεμαι κατ' ἔξαρτον· γίνομαι δὲ τῆς λοιπῆς ἐπελεύσως, τῶν ταπεινοτέρων ἀρξάμενος. Θλίβεται δοῦλος, ἡ κατωτέρω τύχη, καὶ ἡ θλίψις οὐκ εὔφορος, καὶ ἀναφωνεῖ τὰ πρὸς ἔλεον, παρμιγνὺς καὶ θεοῦ δύνομαι· τὸ δὴ οὖν ἀπάρτος οἰτεώς, ὡς μὴ πρὸς ἔκεινῷ τὴν ἀκοήν ἔχειν, καὶ ἔλεων; Πιέζεται τις χειρομάχα ψυχὴ, ὅτι κολούεται μισθοῦ ὁ ἀνθρωπός, καὶ προβάλλεται οἰκτρὸν τὸν ἱκέσιον, ζητῶν ἀκοῦσαι· ὡς « Ἰδού, ἔταιρε, ἔχεις τὸ σόν· ἄθλιος οὖν δὲ βύσας τὴν ἀκοήν θειῷ φήματι. Θεοῦ γάρ λόγος, καὶ τὸ μὴ ἀδείσθαι τὸν ἀπέκγοντα τὸ θαυματόν. Τύπτεται πάις, εἰς' οὖν σωφρονίζεται, καὶ πληγαὶ οὐ κατ' ἀνθρωπὸν, καὶ τὸ στόμα θεινοῦ γέμει θεοῦ μνήμης, καὶ πτεραλητεύει πρὸς θεόν εἰσειν· μωρὸς οὖν διδόσκαλος, δὲ παδευσιν εἰσάγων οὐδὲ πολλοῦ ἴσως ἀξίαν, ἀπάγειν ἔθετει θειμωτάτην ψυχὴν. Στέρεται τῶν οἰκείων δροφανὸς τις, καὶ τὸν τῆς δροφανὸς προστάτην ἔκφωνεῖ πρὸς ἱκετηρίαν θεόδικον· φαῦλος οὖν οὐδὲ δὲ δελφοῦ τοιούτου ὑπερορῶν, δὲ, εἰ καὶ πτερὸς τοῦ κατὰ γῆν στερηθεὶς ἀπεφυτώθη, ἀλλὰ τοῦ τῶν φύτων καὶ τῶν δροφανῶν Ηπειρὸς οὐν ἐκπέπτωκεν, Ηλικία γεροντικὴ, καὶ οὐδὲ γένους εὐ ἔχουσα, ηδη δὲ κατ τῷ πλείονι πρὸς τῷ Ἀδρη οὖσα, καὶ τι πάσχουσα, ὃν οὐκ ἔστιν ἀνέχεσθαι, λαλεῖ, καὶ τὸν παλαιὸν τῶν ἡμερῶν ἐπὶ στόματος φέρει, καὶ δι' ἔκεινου μέσου

A citur et eidem judicio subjicitur cui is qui sacra Evangelia deditatur.

B 35. Ne autem superbus aliquis et gloriosus de dignanter mihi respondeat, qui non nisi cum vili bus conversari dignus est. Omne enim dictum divinum quod ex ore humano prodiit, id os sanctificavit; quare etiam, ut ex spiritu diviniori prodiens, sanctum est, et aeternum transit venerandum reddit; eodem modo et aures per quas vitam adipiscitur. Si igitur anima in alium sublatu talem sermonem divinum inhabitat, sui plena facta sanctificata est; quod si non isto modo conformata est, habet sane quod metuat ne inter res execrabilis ponatur. Res pulchra calix aureus, in quo sacerdos pretiosum sanguinem miscet. Si autem mysterium salutare in vase vitro, aut ligneo, aut argillaceo perageretur, num est Christianus sacrificium illud repudians? Ne unus, Domine, haec faciat. Sic etiam os contumelians libos jet sermones divinos, non facile nobilitatem suam probabit. Num Balaami asina voce hamana praedita ex auditu loquela mutuata est? Homo autem qui debito sermone usus est, animalis bruti munere fungenetur? Serpens loquens audienbus non est ab exsilibus Edem; homo autem, quisquis sit, audiatur, quando de novis Paradisi incolis loquitur.

C 36. Hominem in plures divido, quorum quisque res divinas loquatur; qui audire non vult, ne audito, ut Deus quoque eum non exaudiat. Viros sacros omnes in loco peculiari statuo, ad viliores transi turus. Servus aliquis tribulatur et inter tormenta hominum Deique ipsius misericordium invocat. Quis adeo durus est ut miserum non audiat, misericordiam deneget? Laboriosa anima in angustiis est quod homo mercede frustratur et miserum supplicem rejicit, ut ei dicatur: En, amice, mercedem tuam! Miser igitur qui verbo Dei aures obturat. Dei enim est verbum prohibens ne ei qui sua alienat injuriam inferamus. Puer verberatur, sed inde emendatur; ictus graves non sunt, et os ejus Dei recordatur et veniam expostulat. Stultus igitur est magister qui disciplinam vilem intro ducturus animam pretiosam in exsilium agit. Orphanus aliquis fortunis privatus, tutorem ad supplicationem Deo offerendam evocat. Pravus igitur filius fratrem ex oculis adjiciens qui, etsi patre terrestri privatus sit, Patrem tamen luminum et orphanorum haud amisit. Aetas pro vincta, viribus debilitata, jamque prope ad mortem, per intolerabilia mala loquitur et Antiquum di erum in ore gerit, et per eum misericordiam provocare tentat. Os dentibus exutum divinis hymnis resonat. Igitur qui animum non attendit, nec Deum timet, nec mortem, nec senectutem enixe sperat. Si enim spes senectutis ei fulgeret, morum simi-

litudo aliorum cum aliceret. Mibi autem qui talis est videtur auditurus illud esse: In annos haud venit, siquidem præmatura morte ereptus est. Supponatur aliquis ebrius qui, cum fundamenta dorsus ejus subversa sunt, pedibus stare non valet ob cerebrum, pedes et caput, quæ male habent. Anferatur ex ore quidquid odiosum; lingua purgetur sordibus polluta; duplicitur in oculis quæ cernuntur et sic male retineantur. Mens autem hujusmodi viri sana sit, et lingua errabunda res debitas tenui voce effutiat, ut nullo facere videamus. Qui igitur quod audit parvi facit, quando resipiscere cœpit nec plane ebrius est, valde superbit.

μοῖς τὰ δρώμενα, καὶ οὕτω παραβλεπέσθιστάν ὅτις τὰ δρώμενα, καὶ οὕτω παραβλεπέσθιστάν

διποίους πολλοὺς τὸν θάνατον, διποίους πολλούς τοιούτους τεθέαμεθα. Ο γοῦν ἔξουθεντὸν τὸ ἀκούσμαν, δικνῶ εἰπεῖν, εἶπερ ἐγρήγορεν εἰς νηφάλιον, καὶ μὴ μεθύει πολὺ τὸ ἀγέραχον.

37. Sed cur longius in cœptis meis procedam? Cur non verbis meis finem imponam? Si enim talibus aures sunt præbendæ, quomodo non ei qui omnes superat? Sic autem scimus omnium caput, Deum inquam, recoli; si sensibus nostris finem laudabilem præscribimus, scopum puta, ad quem omnes qui secundum Deum vivunt, visunt. Non est hic locus hominem secundum populos distinguendi, quare tantum de nostræ etatis homine græco ac barbaro mentionem faciam. Lingua autem græca loquentem audire, eique, ubi necesse est, obediens, nemo recusabit. Ipse barbarus res referens non refutandas, ab arbitris nostris condemnatur. Videns enim se a nobis non intelligi barbare loquentem, a sermone patrio destitutus, digitum versus cœlum tendens, Deo cœlesti nos commendat, et sic theologiam exercet innuendo Altissimum suas ipsius preces exaudire. Si igitur obedimus, misericordiam divinam recuperamus; si non obtemperamus, in barathrum pernicie cadimus.

38. Si quis hoc loco querens interpellat quod sermo ipsum et Græcum barbarumque ad justas lamentationes adegit, per me queratur, illud in memoriam revocans quod, sicut conservi, ita etiam congeneres sumus ab uno patre, id est a Deo creatore, et ab una matre, terra inquam, prognati. Sic quidem oppositionem ejus admittam, id unum monens quod circa multa alia multi sumus in disserendo, dubias questiones proponendo, in Deum ipsum inquirentes cur id nec vero illud fecerit; et si ipse non irrideat maligne uti in multis aliis, sed miserans nosmet qui circa vana profundi sumus. De his quam brevissime possum monebo, ne contra Deum luctemus et, Deum correcturi, legislatores nos esse præsumamus, et, quo lubet, trahentes, e servis domini facti in dominationem ipsam dominemur.

Ἄλεον ἐθέλει ἐφέλκεσθαι, δδόντων μὲν τάχα που ἀκερουσμένη, ἐμπιπλῶσα δὲ τὸ στόμα θεοκλυτήσως· δι τοίνυν μὴ ἀξιῶν πρὸς αὐτῆς τὸν νοῦν ἔχειν, οὕτι θεὸν εὐλαβεῖται, καὶ οὔδε καραδοκεῖ θάνατον, μῆποτε δὲ οὐδὲ γῆρας. Εἰ γάρ ἐλπὶς αὐτὸν ὑπέστην γηραλεῖτος, ἐφίλει δὲν τὸ δρυοιοπαθές. Καὶ οἷμαι ἀκούσσιν ἔχοι ποθὲν καὶ δι τοιούτος τὸ « μὴ ὥρας ἵκοιτο, » ἀλλ' ἐκθερισθεῖη πρόωρος. Ἱπποτεθείσθω τις καὶ μεθύων, τοὺς θεμελίους τοῦ κατὰ σῶμα σταλευμένους εἶχου, καὶ οὐκ ἔχων εἰς δρθὸν ἰστεσθαι, τὸ ὑπερφων κατασεσιμένους (ἴκενοι μὲν πόδες, τοῦτο δὲ κεφαλή)· ἀποφερέσθω τοῦ στόματος ποὺς τὸ ἀγδές, παραφερέσθω ἡ γλῶσσα φαύλως ἐγκολυμποῦσα τοιούτοις βέβυμας, διακεσθωσαν τοῖς ὄφεσιν· δικνῶ εἰπεῖν, διποίους τοιούτους τεθέαμεθα. Ο γοῦν ἔξουθεντὸν τὸ ἀκούσμαν, διποίους τοιούτους τεθέαμεθα. Ο γοῦν ἔξουθεντὸν τὸ ἀκούσμαν, διποίους τοιούτους τεθέαμεθα.

B λέ. Ποῦ δὲ προχωρήσω τοῦ λοιποῦ εἰς πλέον τοῖς ἐκ τῶν ἀλαττόνων ἐπιχειρήμασι, καὶ μὴ συγκεφαλιώσωμαι τὸν λόγον; ὡς, εἴγε τοιούτοις προσώποις δοτέον τὰς ἀκοὰς, τῷ παντὶ πλέον τοῖς ἐν ὑπεροχῇ τούτων καὶ κρείττονι. Οὕτως οὖν μετέμεν τιμᾶσθαι τὴν μεγίστην ἡμῶν κεφαλὴν, τὸν θεὸν, εἰ τὰς ἐν ἡμῖν αἰσθήσεις διοικονομούμενα πρὸς ἐνάρετον τέλος, καὶ πρὸς ὃν σκοπὸν οἱ κατὰ θεὸν βιοῦντες τοξίζονται. Τρέλκομει τῷ λόγῳ διελεῖν κατ' ἔννοιας τὸν ἀνθρώπον, καὶ ἀφορίζω παχυλῶς εἰς τε τὸν καθ' ἡμᾶς Ἑλληνα καὶ εἰς βάρβαρον. Καὶ γλῶσσης μὲν Ἑλληνιζούσης ἀκούειν καὶ ὑπακούειν, ἔνθα δέοντα, οὐκ ἐν ἀποράσκοις τις· δὲ δὲ δάρβαρος, λαλῶν καὶ αὐτὸς, δισα οὐκ ἀν δέοι παρακούεσθαι, καὶ μὴ εὑρισκων ἐπιστροφὴν, κατάκρισιν ἐμποιεῖ καὶ αὐτὸς πορτὲ τῷ κοινῷ διαιτῶνται τοῖς καθ' ἡμᾶς. Εἴδως γάρ, δι οὐ ζυνίεμεν, ὃν βαττρίζει, καὶ ἀπογονὸς τῆς πλείων βαρβοροφωνίας, ἀνατείνει δάκτυλον ὡς εἰς εἰτὸν οὐρανὸν, καὶ ἀνατίθησιν ἡμᾶς τῷ οὐρανῷ Θεῷ, καὶ οὕτω θεολογεῖ, ἐπήκοον τῆς αὐτοῦ λιτῆς αἰνιττόμενος εἶναι τὸν "Ψυστὸν. Καὶ ἡ πειθόμεθα, καὶ καταγομεν τοῦ λοιποῦ τὸν ἄνωθεν ἄλεον· ἡ δισπειθούμεν, καὶ καταγόμεθα εἰς βάθιστον δλεθρον.

C λή. Εἰ δὲ τις ἐνταῦθα ὑποκρούσσεται μεμφόμενος, δι τούτον ἦγαγεν δι λόγος Ἑλληνά τε καὶ βάρβαρον τά γε εἰς τὸ ποτνιᾶσθαι δικαίως, αὐτὸν μὲν ἀφίσι τηνά λλως λαλεῖν, ὑποβαλλὼν ἐνθύμησιν τοῦ πάντας ωπερ δικούσθων, οὕτω καὶ δρογενεῖς εἶναι· δι τοῦ πατρὸς ἐνδὲ, τοῦ ποιήσαντος θεοῦ, καὶ μητρὸς μιᾶς γῆς, ἀφ' οὓς πεπλάσμεθα. Καὶ οὕτω μὲν ἀτρέψα αὐτὸν τῆς ἀντιλαλίας, ὑπομνάσω δὲ, ἀδομίως καὶ ἐπὶ ἄλλων πολλῶν ἔσμεν λάλοι, ἀπορίας ψυχρὰς προβαλλόμεθα, καὶ λογοπραγμάτων θεὸν, καὶ ἐρωτῶμεν, διὰ τὸ τοῦτο καὶ μὴ ἔσται πετοίκεν; εἰ καὶ αὐτὸς ἀνέχεται οὐκ ἐκχελῶν, οὐδὲ μυκταρίζων (ἐπ' ἄλλοις γάρ ταῦτα γε), ἀλλὰ ἔλεων ἡμᾶς τοὺς ἐν κενοῖς γλαυρυός. Ἐφ' οἵς ἔκεινα ἐν βραχυτάφει ἡμῖν ὑποτίθεμαι, ἵνα μὴ καὶ θεομάχωμεν, πάσχοντες οὕτω, καὶ τὸν θεὸν διορθίζειται πειρώμενοι, θεσμοθετοῦντες οἷον αὐτῷ, καὶ καθολικούντες, ὅποι βουλόμεθα, καὶ ἀντὶ δούλων δεσπόται γενόμενοι, καὶ τυραννοῦντες τὴν λυριστητα.

λδ. Οὐκ ἄξιον, ὡς οὗτοι πάντες, λογισθητος ἀν-
θρωπίνης, ἀπορεῖν, διὰ τὸ πότε δὲ θεός τοῦτον μὲν
τὸν ἔνον, καὶ ἐκεῖνον τὸν ἀδελφὸν, καὶ τόνδε τὸν
γειτόνα, καὶ ἄλλον περίοικον κατήγυγησεν ἀγαθοῖς
τοῖς περὶ κόσμον, φαιδρότησιν οὕκων ἐλλάμψας, οἱ
καθὰ καὶ ἥλιος ἐναστράπτουσι κάλλεσιν, ἀγροὺς
πληγύνας πίνοντας, ἐνευθυνούμενους τοῖς ἐκ γῆς
ἀγαθοῖς, τὰ ταμεῖα πληρώσας αὐτοῖς, καὶ στενοχω-
ρήσας εὐδαιμονικοῖς ἐνθέμασι, θεράποντας καὶ θε-
ραπαίνας ἐπιδοὺς εἰς φιλοτιμίαν ἀμύθητον, ζῶα
προσεπιθεὶς εἰς πλουτισμὸν, καὶ τοῦτον ἀμέτρητον,
τὸ δὲ πᾶν εἰπεῖν, καὶ τοῖς ἕσω καὶ τοῖς ἕξω ἑαυτοῦ πολλ
οὐδὲν ἀποικότα ἐκείνου τοῖς ἀπασιν ἤλαττωσε, καὶ αὐτῆ-
αποστερήσας ἐμέ;

μ'. Μή δὴ τοιαῦτά τις ἐπαπορείτω, φιλοσοφεῖν ἔχειλων, καὶ θεού καταψήφιζόμενος τὸ ἀδιάκριτον. Ὁ λοιπόν τοι ποθεν ἔκ τῶν κατωτέρων (ἄνωθεν γάρ δὲ Κύριος οὐδὲ μηδὲ οὐκ ἔξουδενώστη τὸν τοιοῦτον διάλογον) πρῶτα μὲν· Πόθεν οὖδας, ὡς οὗτος, οὓς οὐδὲν ἀπέοικες τοῦ φθονουμένου, φέγκοτεῖς, εἰ τοσαῦτα περίκειται ἀγαθός; Μήποτε γάρ σὺ μὲν ἐνάξιος εὑδαίμονεν, ἐκεῖνος δὲ κατάξιος, καὶ που καὶ πλειόνων ἐπάξιος. Εἴτα ἐπειδὴ τούτῳ δάκνειν ἔχει σε εἰς ψυχὴν (καὶ γάρ τοι πᾶσα σύγκρισις ἀλλοτοῦσα δάκνει τὸν ὄντος ιδιαζόμενον), μάθε καὶ, διτὶ τῷ μὲν ἀδελφῷ πρὸς Ιστήτης ἥκεις ταλαντεύμενος. "Ἔστω δὲ, ὡς καὶ καθῆκες τῇ βροτῇ πρός τι μείζον καὶ πολλοῦ ἀξιον· καὶ δύμας δ τοῦ βίου βραβεύς μέγας θεός, δίκαιος διανομεὺς γεωμετρήσας ἐπὶ παντὸς τὸ ἀνάλογον, τὸν μὲν ἀδελφὸν διέκρινε πλήθωντα εἶναι καὶ τῷ βίῳ πλούτον, σὲ δὲ ἀλλὰ ἴσχυν διέκρινε πλόκενον. Τί δὲ οὖν λογιστεύεις τὸν καὶ Δεσπότην καὶ Πατέρα, καὶ διὰ δ' ἑκατέρης, ἐφ' οἷς διψκονομήσατο; Πότερον Δεσπότην ἐκεῖνον τίθης; Καὶ πῶς δυῆλος ὃν λογιπραγεῖς τὸν Κύριον; Ἄλλα πατέρα δυνομάζεις. Καὶ διατί τολμᾶς, ἀναιδῶς προσφέρεσθαι, καὶ μὴ δεδιέναι τὴν ἔνορμον ἀποκήρυξιν, εἰ οὕτω καταθρασύνη αὐτοῦ; Θεοκλέτει, δυσώπει, ἔξευμένιζε, μέσοις χρῶ ταῖς εὐχαῖς, καὶ μάλιστα τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ· καὶ οὕτως, εἴπερ δέον εἶναι διακρινεῖ, ἀπομερίσεται τοῦ παρ' αὐτῷ πλούτου καὶ σοὶ, καὶ μυριόλογον ἀποκαταστήσει σε. Εἴ δὲ τοις καὶ ποτνιώμενος καὶ πολλὰ ποιῶν, ἄττα πρὸς ἔντευξιν, μένεις δὲ αὐτὸς τοῦ λοιποῦ, λόγισται θέμενος ἐς ψυχὴν, ὡς δὲ πολὺ ἐν σοὶ τὸ δράμαρτον, καὶ διὰ αὐτὸς οὐκ ἀξιοτεῖ καὶ σὲ τοῦ πλούτισμοῦ, δὲ ἀλλο τι. Νῦν μὲν οὖν συμφέρον σοι τὸ πλήρωμα τοῦ αἰτήματος· ἔσται δὲ δέ τοι βίου λειμῶν ἔστωθεις, καὶ δρέψασθαι σοι δώσει ἐν καιρῷ πολὺν τὸν καρπόν. Ἡ οὐχ ὁράς καὶ φυτὰ δένδρων, τὰ μὲν καρποῖς βρίθοντα, τὰ δὲ τινα διαπαντὸς οὐκ ἄκαρπα; καὶ τῶν καρπίμων τὰ μὲν εἰς δόλον ἔτος τηροῦντα τὸ τρέφον φῦμα, τὰ δὲ ἐξ ἔτους μὲν εἰς ἔτος εὐφοροῦντα ἐκ διαλειμμάτος, τὸν δὲ ἐν μέσῳ καιρὸν οὐ μόνον ἄκαρπα εἰς τὸ πᾶν, ἀλλὰ καὶ φυλλοχοοῦντα, καὶ τῆς φυσικῆς, ὡς εἰπεῖν, κόμμης φαλακρόύμενα; Τὸ δὲ ἔστιν οὐ μάτην καὶ εἰκῆ, ἀλλὰ κατὰ φύσιν ἔλλογον. "Οτε μὲν γάρ ἔστιν διασθατινές, δὲ ἀνδρώπους δὲ ἐτεροτάν φύσιν, τοῦ καρπώματος, τότε δὴ καιροῦ καὶ οἱ βλαστοὶ μεστοὶ καὶ καλοὶ

A 39. Non dignum sapientia humana est quærere quibus ex causis perigrinum aliquem, aut fratrem, aut vicinum, aut alios bonis terrestribus cumularit, deliciosis locupletans rebus domos solis instar splendentes, campos fertiles fructificando, horrea replens, felicitatis germen ubique implantando, servos et servas zelosas addendo, animalibus domesticis imo omni prosperitatis genere cumulavit, me autem qui illi nulla in re inferior sum, in omnibus minoravit et siliqua inaniorem fecit, cunctis privatum ?

λαπλασίονα κορυφώσας τὸν οὔτως εὑ παθόντα· ἐμὲ δὲ

B 40. Nemo igitur, philosophiae prætextu, de novo dubia movens, confusionis Deum accusabit. Fortasse enim ab imis locis (de eorum enim Dominus ejusmodi sermonem contemnit) audierit vocem: unde scis, sodes, quod non dissimilis sis ei, cui invides divitias? Non enim tu indignus, ille per dignus, imo pluribus quam quæ possidet dignus. Quod autem hoc animum tuum devorat (omnis enim comparatio humiliatum offendit) scito cum fratre eadem trutina te ponderari. Posito autem ut tu majoris momenti ac pretii sis inventus, attamen Deus, magnus vite distributor, qui omnia juste dimetitur, fratrem locupletem, te vero pauperem esse statuit et miserum. Cur igitur Domino et Patri diem dicis, et recenses ejus creationem? Num in Domini loco eum ponis? et quomodo, servus cum sis, Dominum ad rationem reddendam vocas? At Patrem nominas. Quomodo vero audes pro impudentia tua, contemnere excommunicationem? Auxilium implora divinum; fac poenitentiam, expia peccata tua precibus tuis, ad sanctos præsertim ejus effusis, et ubi opus erit divitias tibi communicabit, et vere beatum reddet. Si autem, supplicans et pro viribus quod tuum est peragens in eadem fortuna manes, cogita quod ob peccata tua aut aliud quoddam te divitiarum participem esse non vult. Nunc quidem voti compotem fieri nihil tibi prodesset; veniet autem tempus, quo vite pratum florebit, et tu fructum largissimum colligere poteris. Aut non vides arbores fructibus plenos, et frugiferos; alios quotannis passim frugiferos, passim steriles folia dijicere et comæ naturalis D calvitium pati? Quod non vanum ac inane, sed secundum naturæ rationem. Quando enim fructus aut hominibus, aut cæteris creaturis prodesse debent, flores pleni et visu pulchri apparent, et folia in fructum virescunt; si autem fructus abiit, folia quoque humili labuntur. Vivipara enim quasi in radices matris redeunt, ibique residentia sensim in ver novum revivieunt quando ut per canales recurrunt, et ut anno elapsio naturæ peculiaris munere funguntur. Vide igitur ne tu quoque simili legi subjiciaris, et ubi nil tibi proderit arbor, unde flores et fructus spectabiles, ut folia et quæcunque a boha arbore proveniunt, nascuntur, et

ne, si quando eos colligere cupis, omnia te effugiant, quia tempus non est opportunum. Sed id quoque vide, ne carduos in ramis sterilibus aut in rubis et pirus silvestribus producas (ob hoc enim fructum quidem fers, sed non debitum et manuum contractui resistantem). Annon Deus hominem parvum facit et diminuit qui ad fructus producendos natus non est, aut fructum quidem fert, eos autem qui illos tangere volunt pungendo laedit? Preces funde ad Deum, et spera in eum, et ipse faciet. Imple ejus voluntatem, et tibi favebit. Irrora labium siccum siti flagrans, et pluet tibi cœlitus manna spirituale et sensibile. An nosti virgam virentem et solo Dei servorum verbo germinantem, sexcentos e morte excitantem? Te autem plantam madidam, nunc pravis cupiditatibus ægrotantem, quem e paraiso venit, educare, insertione amplificare et secundam reddere non vales? Desine a Deo petere, et ipse sponte tibi dabit. Non a Deo petiisti ut in matris tuae utero concipereris, et tamen illa te concepit. Ex utero in lucem prodire, nutrita, procedere, ubi nunc stas, non tuæ voluntatis fuit, attamen hæc omnia, te invito, acciderunt. Igitur cætera quoque tibi dahuntur, dummodo ea facias, post quæ cætera addentur et ut in fundamento firme stabilientur. Quid Domino redditur simus nescimus, attamen dedit nobis, quorum est ei accepta referre. Quid igitur petere vis a creditore? Dominus mercedem tibit dedi servo, cui non debebat, noli igitur impudentem te gerere et precebus tuis fatigare, ne ex iis quæ possides excidas et servi inutilis sortem obtingas. Pater haeredes designavit; non igitur in ea est necessitate, quam tu ei attribuere vis. Magnus olim possedit Job; sed omnia perdidit, imo se ipsum amisit. Effluxit enim in saniem resolutus, nec tamen Deum accusavit inconsiderate, non de repetundis postulavit nec dixit se aliquid amississe, sed in Deo facultatem dandi et eripiendi agnoscit. Igitur ob gratitudinem non majorem felicitatem affectavit. Ego autem metuo ne Deus precibus tuis fatigatus tibi det aut potius restituat quod tibi expetendum non erat. Cum enim Deo dedisti quod par non erat, tu quoque redipisci debes quæ nolueris. Job inter dira tormenta Deo non incongrua dixit, tu autem, non similia passus, eum blasphemas. Igitur ab eo recipies quod tibi gratum minime erit, nisi charitas D divina mala a te auferit. Si autem ob vexationes murmuras et quereris, te interrogo: De quo quereris amissio? Sane dices nulla te re egere quæ hominis naturæ convenit. Omnia tibi bona praestò sunt. Metuendum tibi non est ne in morbum incidas. Omnia opera humana perficere potis es inde a prima ætate quæ humi repit et vix sponte inovetur. Ecce te vestitum et super columnis firmis, pedibus dico, constitutum incedentem. Omnia porro, quibus homini ad incedendum et alias operationes opus est, habes, sive homo, sive animal simpliciter specteris, dives es. Quid igitur Dominum

A βλέπεσθαι, καὶ τὰ φύλλα τέθηλε διὰ τὸν καρπὸν ταῦτα. "Οτε δὲ αὐτὸς ἀπέλθῃ, τότε καὶ τὰ φύλλα ἔραζε πίπτει, καὶ τὰ λοιπὰ δὲ τοῦ δένδρου τὴν πρωτέραν ὥραν οὐκέτι ἔχει. Παλιννοστεῖ γάρ τὸ ζωογόνον εἰς τὰς μητέρας ἐκείνων φίλας, καὶ ὑφεδρένει, καὶ ὑποσμύχον ζωπο-
ρεῖται εἰς ἕαρ, δὲ πάλιν ὡς δι' ὅπαγωγέων τινῶν ἐκβλινδόμενον ἀνατρέχει καὶ γεννᾷ τὰ πέρυσιν ἄγροις. "Ορα γοῦν, μήποτε καὶ σὺ τοιούτῳ λόγῳ ὑποπέπτω-
χας, καὶ ήδη οὐ σύμφορόν σοι λαλεῖν ὅλην, ἐξ ἣς
ἔσται βλάστη καὶ καρπὸς ἄξιος λόγου καὶ φύλλα
καὶ λοιπὴ πᾶσα εὐφύτα χρηστοῦ δένδρου, ήδη ἀλλὰ
καὶ εἴποτε λάθης, ἀλλ' αὐθις ἀπορρίψησται τοι τὰ
δεδομένα διὰ τὸ μὴ καρύον. Σκόπει δὲ καὶ μήποτε
ἀκανθοφορῆς κατὰ τὰς ράμνους (καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ
καρποφορεῖς), καὶ κατὰ τοὺς βάτους καὶ τοὺς ἄγρους
ἄπλους (καὶ δι' αὐτὸς φέρεις μὲν καρπὸν, περιφέρεις
δὲ ἔκεινον, διοῖον χρὴ τελεσφορεῖσθαι φυτῷ ἀκάν-
θαι φρίσσοντι, καὶ τὰ προστεπτομένας χεῖρας
ἀμύσσοντι). "Η γάρ οὐ σμικρύνει θεός καὶ ἀχρεοῖ
ἄνηραπον, οὐδὲ καρποφορεῖν οὐδὲ πάρυκεν, ήτις τρέψει
μὲν καρπὸν, καντρίζει δὲ τοὺς προσάπτεσθαι καὶ
δρίπεσθαι θέλοντας; Εὔξι τῷ Θεῷ, ὡς καὶ ἀπο-
δοῦνται αὐτῷ τὰς εὐχὰς, καὶ ἔλπισον ἐπ' ἐκεῖνον, καὶ
αὐτὸς ποιήσει. Ηληροφόρησον τὴν μετάδοσιν, καὶ
ἐπιδώσει σοι. Δρόσισον χεῖλος ἐνδεές, ὑποκαίομενον
δίψει, καὶ ἐπιβρέχει σοι ἄνωθεν τὰ ζωογόνα, καὶ
αὐτὸς δὲ μάνια, τὸ καὶ νοούμενον καὶ φαινόμενον.
Η ἁβδὸν μὲν οἰδας βλαστήσασαν, καὶ φυτὰ δὲ
μυριά ἐκ νεκρώσεως ἀναθηλήσαντα λόγῳ καὶ μόνῳ
τοῦ τοῦ Θεοῦ θεραπόντων; αὐτὸν δὲ σε, τὸ δὲ ἐνι-
κμὸν φυτὸν, τὸ νῦν μὲν ἡγιωμένον πάσσον, ἐκ
παραδείσου δὲ ἀνέκαθεν πεφυκός, οὐκέτι μοσχῶ-
σαι, καὶ ὡς οἰον δι' ἐπεμβολῆς μεταποιῆσαι εἰς
πάντη ἡμέραν, καὶ καταπλούσαι εἰς ἔγκαστον;
Αφες ἀπαίτεν τὸν Θεόν, καὶ αὐτὸς δώσει ἐκάνων.
Οὐκέτι γάρ τὸν θεόν, ἐν κοιλίᾳ συλληφθῆναι
μητρός· καὶ ἐκείνη συνέλαβε σε. Οὐκέτι γάρ τοι
προσελθεῖν μήτρας, καὶ φῶς ἰδεῖν, καὶ ἐκτραφῆναι,
καὶ προβῆναι, ὅποι νῦν ἔστηκας· καὶ ταῦτα πάντα
γέροντες σοι ἀπραγμόνως ἐκείθεν. "Ἔσται γοῦν σοι
δομοίς καὶ τὰ ἐφεξῆς, εἰ μόνον ἐκεῖνα ποιεῖς, ὃν
γνομένων καὶ τὰ ἄλλα προτίθενται καὶ δροφοῦνται
ώς ἐπὶ θεμελίῳ στερβῷ. Τι δινταποδώσυμεν τῷ
Δεσπότῃ, καὶ ἀποροῦμεν, καὶ μεθοδεύομεν, ὃς οὐδεὶς
δηλαδὴ δούτι, καὶ οὐτως ἐποφειλομένῳ τὸ διντοῦ-
κον; Τι γοῦν ἀπαίτεν ἐθέλεις τὸν χρεωστούμενον;
Ἄπεδοτή σοι τὸν μισθὸν δὲ Δεσπότης, καὶ ταῦτα μὲν
δοεῖσθαι μισθοὺς τῷ δούλῳ. "Αφες οὖν ἀναιδεύεσθαι
καὶ προσεπιζητεῖν, μή καὶ ὃν ἔχεις ἐκπέσης, καὶ σε
τοῦ δρχείου δούλου καθυποσταθῆς. "Ἐκληροβούλον
δὲ Ιατήρον οὐκέτι γοῦν ἀνάγκην ἔχοι τοιαύτην, τοιαύτην
σοι ἐπάγειν ἐθέλεις. Εἴχει ποτε δὲ μέγας Ἰάτηρ
ἐξέπεσε πάντων, ὃν εἶχε, καὶ οὐκέτι εἶχεν οὐδὲ ταῦ-
τον. Ἀπέβρες γάρ, εἰς ἵχωρας ἀναλυόμενος· ἀλλ' οὐκέτι
διογύστει τὸν θεόν, οὐκέτι ἐπολυπραγμόνει, οὐκέτι
εἰζῆται, οὐδὲ μὴν ἔλεγεν, ἀπολωλεκέντι τι· ἀλλὰ τὸν
Κύριον καὶ δούναι καὶ ἀφελέσθαι ἀπεφαίνετο. Οὐκ-
οῦν ἀνέκαμψεν εἰς τὸ πολὺ κρείτον καὶ εῦδαιμον
διὰ τὸ εὐχαριστον. Ἐγὼ δὲ καὶ εὐλαβοῦμαι, μή-

ποτε περενοχλῶν τῷ Θεῷ λάθης, μᾶλλον μὲν οὖν ἀντιλάθης, ἐκεῖθεν τὸ ἄξιον μὲν, ἀπευκταῖον δέ σοι. Διδόντα γάρ σε τῷ Θεῷ, ἀπέρ οὐκ ἔχρην, ἀντιλαβεῖν χρεών, ἀ μὴ βεσούλησαι. Πάσχων δεινῶς δὲ Ἰωάννην, οὐκ ἔδωκεν ἀφροσύνην τῷ Θεῷ· σὺ δέ, καὶ ταῦτα πάσχων οὐδὲν φαῦλον, δίδως ἄφρονας λόγους. Τοιούτον γάρ τὸ σὸν βλάσφημον καὶ ἀπαιτητικόν. Οὐκοῦν ἀντιλήψῃ ἐκεῖθεν τὸ σὸν ἀδύολητον. εἰ μὴ ἄρα ή θεία φιλανθρωπία προσισταμένη, τὸ βλάπτον ἀπαγάγοι ἐκ σοῦ. Ἐστω δὲ διτὶ καὶ πάσχων γογγύζεις καὶ λαλεῖς. Ἐρωτῶ δῆ. Ἐπὶ τίνι γογγύζεις, καὶ τίνος λειπόμενος; Λείπεσθαι μὲν ἔρεις δὲν οὐδενὸς τῶν δοσαὶ ἐπιπρέπει ἀνθρώπῳ. Ὁλομελέτες σοι τὸ καλὸν καὶ πάντη ἄρτιον. Οὐκ ἔχεις κινδυνόν, ἀνακείσθαι ἀρρώστως. Ἐξεστί σοι ἐργάζεσθαι πάντα, δοσαὶ κατὰ ἄνθρωπον ἀπὸ γυμνοῦ ἐμβρόσου, καὶ ἀπὸ βρέφους ἴλυστωμένου περὶ γῆν, καὶ μὴ ἔχοντος ἀνανεύειν. Ἰδού καὶ ἐνδέδυσαι, καὶ ἐπὶ κιόνων στεθερῶν, τῶν ποδῶν, ὅρθιος ἀνεστήλωσαι. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς τὴν πορείαν καὶ τὰλλα πάντα δοσαὶ κατευθύνει τὸν ἀνθρωπὸν ὡς καὶ ζῶντας ἀπλῶς καὶ ὡς ἄνθρωπον, πλουτεῖς. Τί δὲ οὖν τὸν ταῦτα φιλοτιμησάμενον μεγαλοπρεπέστατον Δεσπότην ὁρλεῖς, καὶ οὐκ ἀφίης βασιλικῶς διακείσθαι περὶ σὲ, καὶ ἐπιδιδόναι, ὅπόσα ἔκειν φίστιν ἐβέλοντι, κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ φιλεύσπλαγχνον; « Τίς εἰ σὲ, δὲ κρίνων ἀλλοτριού οἰκέτην; » ἔκονσι δὲ τις, αὐτός κατεξουσίαζεν ἀλλοτρίου δούλου πειρώμενος. Τί γοῦν οὐ δέδοικας καὶ αὐτὸς, μῆποτε ἀκούσης ποθὲν τό· « Πόθεν σὺ ἀναπέφηνας, τοῦ σοῦ Δεσπότου λογιστής; »

μα'. Φέρε εἶπω σοι κεφαλαιωσάμενος λόγον, ἀντιφάσκειν μὲν δοκοῦντα, τῇ δὲ ἀληθείᾳ εἰς δὲν συμφωνοῦντα. Οὐκ ἔστι τῶν ἐν ἡμῖν οὐδὲν ίσον, καὶ αὐτῶν οὐδὲν ἔστι τῶν ἐν ἡμῖν δίσιον. Πνευματικῶς δὲ ἵταῦθεν ἔθιλα ἀντιφανεῖν. Καθότι μὲν γάρ δὲ Θεὸς ἀναλόγως ἔκάστοις ἐπιμερίζει τὰ δέοντα, καὶ τῶν μὲν αἵρει, τοῖς δὲ προστίθησι γεωμετρικάτερον, ισότης ἐν ἡμῖν θειότερον πολιτεύεται, καὶ ἔκονται ἕκαστος τόδι· « Ἐταῖρε, ἔχεις τὸ ἀνάλογον σόν. » Καὶ οὕτω μανθαντὼν καὶ δὲ τὸ ὀλίγον ἔχων, δικαίως ἔχειν αὐτό, εἴτε οὖν πρὸς γεωμετρουμένην ισότητα. Ταῦτὸν γάρ πως « ίσον » εἰπεῖν καὶ « δίκαιον, » ἐπειδὴ καὶ ισότητος ἡ δίκαιοισάνη στοχάζεται. Καὶ οὕτω μὲν ίσα τοῖς δλοῖς ἀπαντα, λόγῳ δὲ ἀλλῷ καὶ ἀνισα· καὶ δὲ λόγος ἡ κατὰ τὸ δοκοῦν τοῖς ἀμαθεστέροις (δοτέον δὲ εἰπεῖν καὶ ἀμαθεστέροις) ἡ γοῦν ἀλλὰ κατὰ ἀριθμὸν, ὡς εἶναι τὰ καθ' ἡμᾶς οὔτες ἀνακεκραμένα ισότητι καὶ ἀνισότητι, καὶ ἔξειναι λέγειν τὴν ἀρμογῆν τοῦ ἐν ἡμῖν βίου ἡ ἀνισότητα ίσην, ἡ τὸ ἀνάπαλιν. Μένε οὖν, ἐν οἷς ἐπάχθης, ὡς ἀδελφὲ, καὶ χαρίτων ὑφελάτην εἰδὼς τῷ Θεῷ σεαυτὸν, εὔχου, καὶ ἔλπιζε, καὶ μῆτρε τὸν κυβερνήτην μέμφου στρέφοντα τὴν καθ' ἡμᾶς δλκάδα τεχνητῶν ὥδε καὶ ἔτει, θώς δὲν περὶ τοὺς βιωτικοὺς πλέωμεν σάλους μῆτρε τὸν σύμπλουν ἀδελφὸν μέμφου, εἰ πρὸς τὸν εὖ ἔχοντα τοῖχον δὲ τῆς νεώς κύριον αὐτὸν ἐπάξιοτο. Τί γάρ καὶ φθονητόν, ἔνθα ή μέμψις διασκίνει πρὸς τὸν Κέριον; Ό ἀδελφὸς οὐδὲν οἰκεῖον ἔχει, οὐδὲ δὲ αὐτοῦ, ἀλλ' διπέρ δέδωκεν δὲ Θεός. Τῷ γοῦν ἀδελφῷ φθονῶν, λείτηθας σεχυτὸν μεμρόμενος τὸν Θεὸν, καὶ οὗτω τρόπον τινὰ θεομάχων. Τί δὲ οὕτω μὲν τὸν Θεὸν ἀνακρίνων, καὶ μονονούχῃ ἐπιτάσσων τὸ ποιητέον, ἀμαρτωλὸν πρᾶγμα ποιεῖς; Ἀπορούμενος δὲ, τι δήποτε, ἀλλῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ βιούντων τῶν καὶ ἀτρεμεῖς ζώντων, αὐτὸν καὶ λόγην ἔχει καὶ φόδον, διοκεῖς λαλεῖν ἀναμάρτητα οὐ πάντως; Δέον τοῖνυν κάνταῦθε διαγνομονεῖν σε τὰ κατὰ σὲ, καὶ συμβιβάζειν αὐτοῖς τὰ τις ἡδέα, τὰ τε λυπηρά, καὶ

A liberalissimum, glorioissimum fatigas? Cur non sinis eum regio erga te animo esse, et largiri tibi secundum charitatem suam? « Quis tandem est tu, qui servum alienum judicas? » aliquis audierit, qui alieno servo iussa dare presumit. Quomodo igitur non ipse quoque metuis ne quando audias: Unde tu venis quia a Domino tuo rationem tibi reddi expositulas?

B 41. Jam denique sermonem meum resumam qui contradicere videtur, re vera autem in idem convenit. Nihil eorum quae intra nos, similia sunt neque dissimilia. Spiritualiter autem respondere volo. Quemadmodum enim Deus singulis officiis pro viribus distribuit, aliis quidem detrahens, alios bonis cumulans, sic aequitas diviniori ratione intra nos agit, et singuli audiunt: Amice, habes contingens tuum. Sicque qui pauca habet discat cum summa justitia ea possidere. Aequalum enim ac justum dicere idem est cum justitia, cum aequitate societatem inire tendit. Sic omnibus omnia aequa et iniqua, et sermo stat aut secundum speciem indoctis qui aliquid docendi sunt, aut secundum numerum, ita ut res nostræ sic aequalitati et inaequalitati immixtæ appareant et ut ordinem vitæ nostræ inaequalitatem aequalem aut vice versa dicamus. Mane igitur in iis, frater, in quibus constitutus es, et cum scias te Deo gratias agere debere, ora et spera, et ne incuses gubernatorem qui navem nostram scite mouet, donec ad vitæ portum appellamus; neque fratri navigii consorti invideas, si nauclerns ipsi opportunum locum assignavit. Cur enim invidia exerceatur, ubi incriminatio ad Dominum usque ascendit? Frater nihil peculiare, nihil proprium habet nisi quod Deus ei impertit. Dum igitur fratri invides, Deum nescius blasphemasti et quodammodo bellum ei intulisti. Quantopere igitur peccas, Dei sic censuram faciens et pene ei quam facere debeat prescribens? Nonne vides te blasphemare prorsus si dubitas num Olympi incole sine metu aut cum merore vivant? Operiet igitur te ea que tua sunt decernere sive jucunda sint, sive amara, siveque causas ponderando tibi solatium afferre. De iis denique quam nuno accidunt plura dicere me non decet; penes Deum enim judicia quorum profunditas est incomprehensibilis.

C D Olympi incole sine metu aut cum merore vivant? Operiet igitur te ea que tua sunt decernere sive jucunda sint, sive amara, siveque causas ponderando tibi solatium afferre. De iis denique quam nuno accidunt plura dicere me non decet; penes Deum enim judicia quorum profunditas est incomprehensibilis.

οὗτως τῇ καταλήψει τῶν αἰτίων λεμβάνειν τι παραμέθιον, καὶ δὴ θεωρητὸν αὐτὸν εἰς δλίγον. Καὶ διὰ τῶν ἄρτι συμβαμάτων μὲν οὐκ ἔχω εἰπεῖν· οὐ γὰρ οὕτω δεδίδαγμαι· θεοῦ δὲ κρίματα, ὃν δὲ βιθὺς ἡμῖν ἀπερίληπτος.

42. Ista autem theoria consolationis quoque non parum continet, ut supra diximus. Sunt in vicinia nostra, quae late patet, et inter populares nostros alii baptismatē immersi, alii in abyssum tristitiae baptizati sunt, unde plerique res futuras cum timore praevident, quarum finem non facile est videre. Ex his qui in abyssum prolapsi sunt lacrymis digni sunt; qui autem ad fæcēm usque pervenerunt, preces et ipsi faciant et ab aliis faciendas carent; qui autem timore trepidant precebus etiam gratiarum actiones addant Deo æterno virtus auctori.

43. Hoc igitur jugiter ob oculos teneamus atque examinemus quo in loco ii qui curis ac sollicitudine vexantur omninoque tristes sunt ponend'erunt. Primus quidem ac secundus tertiusque Deo favente a societate nostra separati erunt; non enim fæcis aut abyssi aut immersionis rationem habemus. Sine metu autem nunquam erimus, licet plerique id ignorent. Idem esset si quis tonitru e longinquo auditum in proximitatem transferret aurium. Cur igitur immodico nos tradamus mortali?

44. Hoc dicendo non ita velim intelligi, quasi curam ac solitudinem temporis futuri abolerem; imo id tantum moneo ne nimis affligamur, sed modum in ea quoque re observemus. Cur enim memrum in vobis extirpem, cum sciām metum in plerisque rem esse salutarem? Quomodo affirmem mōrōrem semper absfuturum esse ab iis quibus locus lamentationis assignatus est; qui vitam curis exemptam ignorant; quibus terra carduos et folium gignit. Quo igitur vituperio nos non digni erimus qui mōrōre exempli Dei obliscimur? Melior enim non est præceptor mōrōrem. Cum curi memoria Dei revertitur. Vexatur aliquis? statim audies orantem: Domine, juva; aut Domine, miserere mei; et jam Dei sancti clamoribus sollicitantur. Si e contra per aliquod tempus sine scrūnī sumus, Deum invocare desistimus, sancti ejus et hymni in eorum honorem scripti negliguntur; jam enim lingua canit sordes, Dei iram provocat, nos vero canentes corrumptit.

45. Non igitur id præcipio, ut tristitiae renuntiatis (quod nec fieri potest; nec enim nisi possibilia docere convenient); sed ut affligamini et solliciti sitis de rebus luctuosis, et quaeratis medicamentum quod curas abigere, et quo homo afflictus morsum fatalem sanare valeat. Hujus autem medicamenti

μὲν. Η δὲ τοιαύτη θεωρία έσται αὐτίκα καὶ παρήγορος λόγος, καθὼν φθάσαντες διεσχήμεθα. Εἰσὶν δὲ τῇ καθ' ἡμᾶς περιχώρῳ καὶ συμφύλῳ, τῇ καὶ πολυτενεῖ καὶ εύρυχώρῳ, οἱ μὲν εἰς βαθὺν βασιπτιμένου λύπης, οἱ δὲ εἰς ἄδυστον, ἀλλοι δὲ βάψαντες ήδη, οὐκ ἐς τοσοῦτον, οἱ πλείους δὲ ἐν τῷ δεδοικέναι, καὶ αὐτῷ ή διά τι ἔγγιζον καὶ πρόσποτον, ή κατὰ διέξειαν, ήν οὐκ ἐστι συνιδεῖν σταθερῶς. Τούτων οἱ μὲν τῆς ἀδύστου γεγονότες κλαισθωσαν· (τι γάρ ἂλλο;) οἱ δὲ μῆτραι τοῦ βιουσοῦ καὶ τῆς κατ' αὐτὸν τρυγῆς ὄντες, εὐχάς καὶ αὐτοὶ ποιείσθωσαν, καὶ ἐπιρωθεν ἀχέτωσαν, καθὰ καὶ οἱ μῆτραι ἐπιπολῆς. Οἱ δὲ τῷ φόνῳ οὕτως ή οὕτως διεπρέμοντες, ἀλλ' αὐτοὶ πρὸς ταῖς εὐχαῖς καὶ εὐχαριστεῖσθωσαν τῷ καὶ δεῖ ζῆνται καὶ τοῦ ζῆν αἰτίψι Θεῷ.

μέν. Καὶ τούτο μὲν κοινῶς κείσθω ἡμῖν εἰς διηνεκὲς ἐνθύμιον. Ἐξετάσωμεν δὲ νῦν πρὸς ἀκριβεῖσαν οἱ συγχεδόμενοι, ὡς εἰκός, καὶ ἐμφρόντιδες, καὶ ἐμμέριμνοι, καὶ, δὴ λόγεται, κηραίνοντες, ποιηταὶ τόπου τῶν, ὡς ἐρέθθη, λυπευμένων τεταξθεῖσα; Οἱ πρῶτοι μὲν καὶ δεύτεροι καὶ ὁ τρίτος πάντη πάντως θεοῦ ἐλεοῦντος ἡμῶν ἀπεσχόντισται· οὕτε γάρ τρυγίας τὸ [ἐν] ἡμῖν θεωρεῖται, ὅποιος εἴρηται, οὔδε μὴν βάθος, ἀλλ' οὔδε καταβαπτισμός. Φόδου δὲ τι πάντως ἡμῖν ἔγγινεται· πλὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸν οὔτε πρόδηλον, ἀλλ' οὔδε ἀρίγνωτον. "Ομοιον δέ, ὃς εἰ καὶ βροντὴν κτυποῦσαν ἐκ πορθωτάτων καραδοκεῖ τις εἰκότι λόγῳ ἀκούτισθηνει εἰς ἔγγυτερον. Τί δὴ οὖν κατεν[εχθ]ησόμεθα εἰς ἀμετρίαν θλιψεως;

μέν. Τούτο δὲ λέγων οὐκ ἀπαλεῖφειν ἔθελω τὸ μεριμνῆτρον ἐξ ἡμῶν οὔτε τὸ περὶ τῆς αἵριον, οὔτε τὸ ἐπὶ ταῖς ἑφεῖς· ἀλλὰ τὸ λαϊν ἀπάγμη, τὴν ὑπερβολὴν ἀλταῖ, τὴν ἀμετρίαν ἄγω εἰς σύμμετρον. Βίς τι γάρ καὶ πειράσομαι, τὸ δέος ἐν τῷ μὲν κατερίζει, δι μαθών, χρῆναι καὶ δέος ἐν πολλοῖς ζεσταῖναι καριον; Πῶς δὲ ἔγγυηταί μην τὸ ἄλυπον, οἰς δὲ τοῦ κλαισθμῶνος τόπος ἀποτέλαχται, εἰς οὐδεὶς ἔγνωσαι βίος ἀλυπος, οἰς ἀκανθαὶ καὶ τριβολοι: γῆθεν ἀνετέλλειν εἰς ἐπιστρυφὴν ἐπετρύχθησαν, φάναι δὲ τὸ μᾶλλον ἐπιστρεπτικὸν, οἱ χρονίζοντες ἀλυποι ἀλενθανόμεθα θεοῦ; Μὴ γὰρ έστιν ἡμῖν παιδεγνῆς καλλίων τῆς λύπης. "Αμα λύπη, καὶ αὐτίκα μῆτρα θεοῦ. Κνίζεται τις, καὶ ἐπὶ στόματος αὐτοῦ εἶδε τό· «Κύριε βοηθεί»· Καί· « κύριε, ἀλέησον· παρενοχλοῦνται βοσκεὶς οἱ τοῦ θεοῦ δῆμοι. Διάρρη καιρὸν τινα λύπης δίχα, καὶ δψίζει παρ' ἡμῖν τὸ καλεῖσθαι θεόν· καὶ οἱ μὲν αὐτοῦ δῆμοι καὶ εἰς αὐτοὺς ἄσματα ἀκκλείονται τοῦ στόματος, φρουρεῖς δὲ τὴν γλώσσα, δσα καὶ αὐτὴν μολύνει, καὶ τὸ θύν παροξύνει, καὶ ἡμᾶς κακύνει τούς φόδοντας.

μέν. Οὐ τοινυ παιδεύω, μη λυτεῖσθαι· (αθόδη μὲν γάρ καὶ ἀδύνατον· ή δὲ παίδευσις ἐπὶ τοῖς δυναμένοις γίνεσθαι), ἀλλὰ βάπτειν μὲν εἰς λύπην ἔμφρον, καὶ ἐφ' οἰς χρή, παρ' αὐτῷ δὲ μεριμνῆν, ἔξευρίσκει τὸ λαθικῆδες καὶ κακῶν ἐπίληθον ἀπάντων φάρμακον, δι' οὐ διεξικάκου τὸ θηριῶδες δηγμα τῆς λύ-

πης ἀπαλειφθῆσται δὲ λυπούμενος. Τοῦ δὲ τοιούτου ἀλεξιφραγάκου χορηγὸς δὲ Θεός, ἀπέσης καχεῖας θεραπευτής, εἰς δὲ ἀναθέντες ἡμᾶς αὐτοὺς θεραπευθῆσθει, χαρέντες, καὶ οὕτω τὴν λύπην ἔκελαστες. Τί γάρ ἄλλο ποιητέον ἐν τοῖς μὴ ἐφ' ἡμῖν, ή πάντως τὸ ἐπὶ ἡμῖν αὐτοῖς, οὐπερ ἡμεῖς ἔσμεν κύριοι; Κυριεύομεν δὲ ἐν λύπαις τοιαύταις καὶ φόβοις ἐπικειμένοις ἀμηχάνοις τοῦ δίεσθαι· δίεσθαι δὲ οὐ τοῦ τυγχάνοντος ἀμύντορος, ἀλλὰ τοῦ δυνατωτάτου. Τοιοῦτος δὲ δὲ Θεός τῶν δυνάμεων· αὐτοῦ ἄρα καὶ δεητέον, τοῦ καὶ τὰς δικαίας εὐχὰς καὶ τὰς ἀγαθὰς ἀπλίδας τελεσφοροῦντος. Ἱερυρὸς αὐτὸς μόνος διδούς καὶ ποιήσει ῥᾳδίως. Οὐ δὲ αὐτὸς καὶ μακρόθυμος· οὐ χάριν μακρυνεῖ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, καὶ ἰλάστεραι ἡμῖν, εἰπερ δὲ δέησις ἔκτενής καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ διανοίας καὶ καθαροῦ στόματος· διὸ οὐδὲ ἀναμένει διαρθρωθῆναι τὸν δεητήριον, ἀλλ' ἔτι λαλοῦντός τινος πάρεστιν. Ἐπιθυμεῖ γάρ δέξασθαι ἵκεσταν ἔλλογον καὶ εὐεργεσίᾳ τοῦ θεοκλιτοῦντος. Ή γάρ βασιλεὺς μὲν ἀγαθὸς, μὴ εὐεργετικὸς προσφυῶς δὲ λέγοι τὸ τι· «Σήμερον οὐκ ἴσθασθεα: οὐδὲ γάρ εὐηργέτη καὶ»· Οὐ δὲ Θεός ἀνέξεται, μὴ διδιαλείπτως εὐεργετεῖν, τοῦτο διηνεκὲς ἔργον αὐτοῦ: ἐπεὶ καὶ αὐτάγαθός ἐστι καὶ αὐτοσιλεύς. Διὸ καὶ λαμβάνων δέησιν, οὐκ ἀνέξεται, μὴ κλίναι τὸ οὖς σου, καὶ ἐπακοῦσαι εἰς ἀγαθὸν, ἀλλὰ συμμετρήσαι τῷ τοῦ κινδύνου καὶ τοῦ φόβου καὶ ρῷ καὶ τὴν σύναρσιν. Μέλλει τὸ κακὸν, καὶ διακεδάσαι· ἐγγίζει, καὶ ἀπώστει. Ἄλλ' ἡδη ἐφῆπται, καὶ δὲ χρῷ γέγονε· καὶ ψύξας ἡσυχῇ τὸ βέλος ἐπικνοὶς θειᾷ, στρέψει διπλῶ. Τὸ δὲ καινότατον ἀντιστρέψει, καὶ εἰς τὴν τοῦ βαλόντος καρδίαν ζεμπήσει, τοιοῦτος αὐτὸς ἐπίκουρος ἄνωθεν τοῖς προκαλούμένοις αὐτόν.

μαζ. Ἔγὼ δὲ καὶ ἄλλο πρὸς παραμυθίαν δμῖν ἔρω πειστικώτατόν τι καὶ λυσιτελέστατον. Ἀνενέγκατε τὴν μνήμην τὰς ψυχὰς εἰς τὸν ἔνθεον ἡμῶν αὐτοκράτορα, καὶ δι' ἑκείνου καὶ παρηγορήθητε, καὶ βοήθειαν εὐρέσθετε· σπεύσατε· καὶ βοήθησει μὲν ἡμῖν ἔκεινος καὶ οἰκοθεν ἔργοις βασιλικοῖς καὶ προμηθείᾳ θειᾳ, οὐδὲ ἡκιστα δὲ καὶ, εἰπερ εὐχαῖς θεὸν πειθούμεν, συνεργάσθετε· τῶν ἔργων αὐτῷ, καὶ συγκατευθύνετε τὸ δόρυ κατὰ πάστης παλαμναίας φάλαγγος ἀντιμάχου. Παρηγορήσεται δὲ τοῖς καθ' ἑκατόν, καὶ οἷς ἀεὶ πονεῖται ὑπὲρ τῶν τοῦ θεοῦ. Οἱδατε πάντας, ὡς, ἔξτου δὲ βασιλείος αὐτὸν ἔλαχε θρόνος, οὐκ ἐπικατέστητο μέχρι καὶ σήμερον μὴ διτέ· γε κοπιῶν, καὶ ἕπαντος μὴ διδόντος δρθαλμοῖς καὶ βλεφάροις ἀνάπτεσιν, ἀλλὰ καὶ κινδύνοις ἑαυτὸν παραβάλλων, καὶ κινδύνοις τοῖς δεινοτάτοις, ὡν ἔργον, ψυχὴν ἀπάγειν σώματος, οὐ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ πρὸς βίαν. Τὶ τοίνυν, ἑκείνου τὴν ὑπὲρ οὐρανὸν ἐπ' ὕμων, ὡς εἰπεῖν, βασιλέαντος καὶ εἰς τόσην ἀχθοφοροῦντος, καὶ δμῶς φέροντος, καὶ ἀπεκδεχομένου ἀγαθὰ τὴν εἰς θεὸν πεποιθήσει· (θαρρεῖ γάρ, οἷς μυριάκις καὶ ἐπαχθεῖ καὶ ἐβοήθηθε εἰς θάλος καὶ σαρκὸς καὶ ψυχῆς), ἡμεῖς οἱ βασιλεύσμενοι, καὶ ἀπαιτούμενοι ἐπιχειρούσθεν τοῖς αὐτοῖς, μὴ ἐφοποσονοῦν ἐφεπόμεθα κατὰ μίμησιν τὴν δυνατὴν καὶ ἀρετῆς ἀπόμαξιν, δι-

A dispensator est Deus, qui omnem corporis infirmitatem sanat. In eum itaque omnem spem ponamus, et sanabimur, et gaudebimus omni malo liberati. Quid enim aliud faciendum est in iis quae penes nos non sunt, aut potius in iis ipsis quae a nobis pendent? In ærumnis autem et metu cum sumus, precibus quem volumus adire possumus, sed non ad quemcunque, sed potentissimum accedere expedit. Est autem hic Deus virtutum; ipsius igitur auxilium imploremus, qui preces justas et spes bonas ad exitum perducere valet. Deus solus fortis; idcirco facile perficiet. Idem vero etiam longanimus est; quare peccata nostra diminuit et veniam nobis donat, dummodo preces ex tota anima ac tota mente et e puro ore prodeant; Deus enim non exspectat donec desideria nostra exposuerimus; nam loquente te adhuc, jam adest. Vult namque ut qui supplicatur secundum rationem et bene operans se adest. Num rex bonus quidem, sed minus beneficis, diceret: Hodie non regnavi; non enim benefeci? Deus autem non semper beneficiat, cum id ei peculiare sit; bonitas qui est ipsa et rex universorum? Itaque preces tuas admittens in commodum quidem tuum vertet tempore periculi et timoris. Cunctatur malum: destruet illud; appropinquat: depellet. Sed jamjam venit, jam cuti inhæret, sed afflatu divino infirmavit telum et retro conjecit. Sed postremo retrorsum in corde sagittarii siget; talis enim est cœlestis auxiliator iis qui eum invocant.

B 46. Aliam rem consolativam etque ac persuasivam vobis edisseram. Tollite in spiritu animas vestras ad imperatorem nostrum divinitus inspiratum, et consolamini vosmet, et auxilium expectate. Ille enim operibus regiis et providentia divina nobis succurret, praesertim si Deum precibus fletimus et ipsi cooperamur et telum contra omnem cohortem inimicam sanguinem sitiensem dirigimus. Consolationem autem contra tentationes præbebit. Probe nostis quod ex quo regnare coepit, ad hunc usque diem non cessavit, non dico laborare, sed nec oculis nec supercilii quietem dedit, sed periculis se objecit, ubi de morte, non placida, sed violenta agebatur. Quid igitur, cum ille totum orbem humeris fert et bona recipit in fidei quam in Deo ponit, præmium (confidit enim, licet mala innumera passus, et carnem et animam restauravit); nos qui in statu obedientiae sumus et qui jubemur eum sequi, non pro viribus ac facultate ejus virtutem imitamur, qua auxilium divinum impetramus. Non enim ejus exemplum secuti operari volumus. Simile namque officium nobis non incumbit, et si incumberet, non simili modo esse, queremur. Illud vos moneo, ne omnino metui et desperationi succumbatis. Ante oculos ponite undas

decumanas, quas fortiter gubernando a nave depulit; mementote tempestatum, quas, Deo auxiliante, dissipavit; bestiarum ferarum quae nos aggressae sunt, quasque Deo iterum opem ferente, fugavit. Confidamus igitur eundem Deum undas et tempestates quae terrae Romaeorum imminent placaturum esse et bestiarum horrendum rugientium dentes obtusos et innocuos redditurum, unde pace profunda fruemur. Non dubito fore aliquos qui meminerint quoties imperatoris laudes pronuntiaverim. Fuit autem talis, quia Deus imperatorem nostrum sub imagine certatoris indefessi et semper victoris representare voluit, ut gloriari posset se esse operarium Dei in sudore frontis panem cœlitus imperitum edentem. Hoc nunc quoque nos bona spe impleat reputantes eum qui semper idem est, B Deo volente non mutatum iri.

καὶ ἐς κοινὴν ἀκοῦγε τὸν τῆς βασιλείας ἔκειλησα δ Θεὸς τὸν ἡμέτερον αὐτοχράτορα διόλου καὶ αεθλεύτην εἶναι Θεοῦ, καὶ ἰδῶντα προσώπου τῷ ὑπὲρ τοῦ θείου λάχους τὸν κύτον ἀσθεῖν. Τούτῳ καὶ νῦν ἡμᾶς εἰς ἄγαθας ἐλπίδας προβιβαζέτω, λογιζομένους, ὡς δὲ πάντοις τοιοῦτος οὐκ ἐν τοῖς ἄστρι ἀλλοῖς φανεῖται, Θεοῦ θέλοντος.

47. Contemplamini porro historiam illam, quam exposui, temporis antiquissimi mentionem faciens, quo Hercules celeberrimus natus est, et quod certaminibus ac victoriis illustravit, quippe qui e nullo certamine inchoato inferior excessit; et si quando lapides ac tela eum aggressa sunt, statim alios peregit labores, quos vir audax amat et quibus nunquam succumbit qui omnium primus esse gestit. Tum imperatoris virtutes, comparandi gratia, in medium protuli, præmia certaminibus adæquans. Proverbium quoque in illam historiam induxi dicens quod nunquam imperator quarta mensis natus est. Nam Hercules ille quarto mense in lucem editus multis certaminibus intersuit invictus, et proverbio locum dedit quo tales homines quarto mense nati admirantibus se loquendi ansam præbent. Utinam nunc quoque imperator inspiretur ad pacem pristinam nobis conciliandam. Sic preces et fidem nostram exauditum iri certitudo nimiam tristitiam terminabit nobisque solamen afferet.

48. Preces autem faciamus non pro forma, ne oscitanter, manus sursum tendentes et vociferantes, temporis opportuni ratione non habita, quo preces ad Deum missæ animum laxant. Quænam autem hæc tempora sint melius quam nomen suum quisque aliunde scire potest. Quare pauca aliqua addam, colloquium nostrum terminaturus.

49. Quando ad preces nos accingimus, ita dispositi esse debemus quasi coram maximo imperatore nos sistere debeamus; et si tales nos præbemus, non

Α ἡς τὴν θεόθεν ἀπεκουΐαν ἀφελκυσθεῖσα; Καὶ οὐδέ τέλεω φερεπονεῖν κατ' ἐκεῖνον καὶ ἡμᾶς. Οὕτε γάρ ὑπόκειται τι δμοιον· οὔτε, εἴπερ ὑποκείμενον ἦν, ἔσχομεν ἀν δμοίως αὐτὸδ μεταχειρίσκομεν. Ἀλλὰ παρειῶ, μὴ παντελῶς τοῦ φόβου γίνεσθαι καὶ τῆς ἀπογνώσεως. Λογίσασθε τὰ μεγάλα κύματα, δύσκος κορυφωθέντα κατ' αὐτοῦ ἀπεκρύσσατο οἰσταῖς· δεξιῶς, δπόσις θυέλλας διέλυσε, Θεοῦ σκεδάζοντος καὶ ἀπάγοντος· ὅποιος καὶ δσους θῆρας καθεῖλεν ἐμπέδωντας ἡμῖν, Θεοῦ συνεπιλάμβανομένους κάνταῦθε. Θερήστεον οὖν, ὡς δὲ αὐτὸδ Θεὸς καὶ τὰ νῦν καθ' ἡμῶν κορυφούμενα κύματα καὶ τὰς αἰγίδας, δσαις ὑπερκρύμαται τῆς Ἄρωματικῆς γῆς, καὶ τοὺς ὠρυομένους εἰς φρίκην θῆρας, τὰ μὲν ταπεινώσι· ὡς καὶ ἐς γαλήνην, τὰς δὲ ἀπαγαγεῖ σκεδάσας, τῶν δὲ τὰς μύλας συνεργεῖ καὶ οὔτως εἰρηναῖαν κατέστασιν πρυτανεύσσεται. Μέμνηται τίνες, οἷμαι, τῶν ἡμετέρων, δπως πολλέχαρακτῆρα. Ήν δὲ ἐκεῖνος, δτι δικαία τυπώσασθαι δ Θεὸς τὸν ἡμέτερον αὐτοχράτορα διόλου καὶ αεθλεύτην εἶναι ἀκάμαντα, καὶ νικῆν διὰ πάντων, ὡς δὲ ἔχει σεμνύνεσθαι καὶ αὐτὸς, ἔργατης εἶναι Θεοῦ, καὶ ἰδῶντα προσώπου τῷ ὑπὲρ τοῦ θείου λάχους τὸν κύτον ἀσθεῖν. Τούτῳ καὶ νῦν ἡμᾶς εἰς ἄγαθας ἐλπίδας προβιβαζέτω, λογιζομένους, ὡς δὲ πάντοις C μζ. Προσεπιλογίσασθε καὶ ιστορίαν ἐκείνην, ἢ ἀναλεξάμενος ἐξετιθέμην, ἀφηγούμενος, ὡς Ἑνεργειαὶ μὲν χρόνος πρεσβύτερος Ἡρακλῆν ἐκείνον, οὐ διάρκεια πολὺς· ἵψηροστο δὲ αὐτῷ, εἰτ' οὖν ἀπέκειτο, συνεχῶς μὲν ἀειλεύειν τὰ βαρύτατα, συνεχῶς δὲ καὶ ταῖς νίκαις ἐλλάμπεσθαι. Οὐκοῦν οὐδεμιοῦ ἐν οὐδενὶ ἀλλωφ δεύτερος ἔξεπιπτεν. Εἰ δὲ που καὶ λίγοι καὶ λοιπὸδ βέλη κατεπεπάθησαν αὐτοῦ πρὸς θεός, καὶ πόνους ἐπεροίους ἔσχεν, δποίους φιλεῖ πάσχειν δ τοῖς ἔργωδεσιν ἔγχειρῶν, ἀλλ' οὐκ ἀνέπιπτεν, οὔτε μήν κατέπιπτεν, ἐλαττούμενος, καὶ τοῦ κατὰ τὰν τῶν πρωτεύειν στερόμενος. Καὶ ταῦτα λέγων περήγον ἐς δμοιότητα τὴν αὐτοχράτορικήν ἐνέργειαν· τοῖς μόχθοις μετρῶν καὶ τὰ ἔπαθλα. Προστεπήγον δὲ τῇ ιστορίᾳ καὶ παροιμίαν, ἀπορητικῶς λέγων τοῦ μ/ποτε καὶ αὐτοχράτωρ ἐν τετράδι γεγένηται. » Καὶ γάρ τοι καὶ Ἡρακλῆς ἐκεῖνος εἰς γένεσιν προαγθεῖς περὶ τινὰ τετάρτην μηνὸς, καὶ ἔθλοις ἐντριβόμενος μὲν, οὐ νικώμενος δὲ, παροιμίαν ἔξεργε. καθ' ἣν οἱ τοιοῦτοι ἀνθρώποι « ἐν τετράδι γεγένθησαι » λόγον διποδάλλουσι τοῖς τὰ κατ' αὐτοὺς θεμάζουσιν. Εὔχοιμεθα οὖν, συγχροτεῖσθαι καὶ ἄστρι τὸν αὐτοχράτορα εἰς τὸ διάπερ ἡμῶν, ὡς τὴν παλαιὰν εἰρήνην ἀποκαταστῆσαι ἡμῖν. Καὶ οὕτως ἡ τάχι καὶ τὸ θαρρεῖν, ἐπακούεσθαι διπόδ Θεοῦ, ξέσθε τὴν ἀμετοίκα λύπην, καὶ παραμυθησθεῖσα.

μη. Εὔχοιμεθα δὲ μὴ πρὸς ἀφοσίωσιν μόνῃ εἰ σχῆμα εὐχῶν, χεῖρας μὲν αἴροντες δινα, καὶ χρῆς ἀφίνετες, τὰ δὲ καιριώτερα τοῦ εὐχεσθαι περιέποντες, δι' ὧν οἱ δασιν εὐχαὶ πρὸς θεόν ἐλαμψουσι. Τίνα δὲ ταῦτα καιριώτερα, ἔχετε μὲν τὰ διάλογεν εἰδότες κάλλιον, ἥπερ ἔκαστος τὸ ίεντον, δ φρασιν, δνοματικά πραχὴ δὲ τι προσεπιθεῖς καὶ αὐτὸς, λύσω τὸν σύλλογον.

μθ. Ὁτε μέλλομεν εἰς εὐχὴν σταθῆνοι, οὔτε διατεθῶμεν, οὐς βασιλεῖ μεγίστῳ μέλλοντες ἐντυχάνειν· καὶ εἴπερ οὕτω διοικονομησθεῖσα, οὐκ ἔστι

ὅπως οὐκ εισακούσεται ἡμῶν ὁ Θεός. 'Ο κατ' ὅψιν
βασιλεῖ ἐντυγχάνων, καὶ παρεστώς, καὶ δεόμενος,
οὐδέν τι τῶν ἐν δκψ τῷ βίῳ εἰσοικίζεται κατὰ νοῦν·
ἀλλὰ τὰς δλας κλείσας τῆς ψυχῆς θύρας, ὡς μηδέν
τι τῶν ἔξω παρεισκρίνεσθαι εἰς αὐτήν, ὕδιάζειν τὸν
νοῦν ἀφίησι καὶ ἑαυτοῦ εἶναι καὶ λαλεῖν τὰ πρὸς
δέησιν. Οὐκ ἐνθυμεῖται συζητίαν, οὐ τὴν σύμφυτον
γλυκεῖαν ἀγέλην, οὐ κλούτον, οὐ κτῆσιν· τὸ μεῖζον
εἰπεῖν, καὶ ἑαυτοῦ ὁ τοιοῦτος ἔξισταται, καὶ κατὰ
οὐδεμίαν αἰσθησιν ἐνεργεῖ. Οὐδὲνός τῶν πέριξ
ἄκουει· καὶ γάρ, εἰς καὶ βροντῶς τοῖς λόγοις, οὐ
πλαγιάζει τὸν ὄφθαλμὸν εἰς οὐδένα, καὶ δλως οὐ
πλατάνει τὸ αἰσθητικὸν· ἀλλὰ στενοχωρεῖ, πρὸς
ἔνι καὶ μόνιψ ἔκεινψ τυγχάνων, τῷ βασιλεῖ, καὶ εἰς
πρὸς ἓνα μετρεῖται, καὶ μόνος μόνον γίνεται. Οἴδα-
μεν πολλοὺς ἐν τοῖς τοιοῦτοις καὶ τριχῶν ἐλκούμ-
νους, καὶ ἀντιβαίνοντας μὲν, οὐ σκοπουμένους δὲ,
πρὸς τίνων ἐλκονται. Πάσχουσι καὶ κληγάς, καὶ
οὐδὲ οὔτως ἐπιστρέφονται, ἀλλὰ διατέθεινται, καθά
καὶ λίθοι πληττόμενοι. "Τύρεων δὲ ἐμπάζεσθαι τοὺς
τοιούτους, πῶς ἀν εἴη; Κωφεύουσι γάρ πρὸς ἄλλο
ἄπαν ἄκουσμα, καραδοκοῦντες τὸ βασιλικὸν ἀπό-
φεγμα.

ν'. Καὶ οὔτω τοινυν καὶ ἡμᾶς εὔχεσθαι χρή, βρα-
χεῖσαν γοῦν ἔκεινην ὕδραν ἀφορίζοντας τῷ θεῷ· καὶ
οὔτως ἀνύσομεν τὸ ζητούμενον. Συλλαλήσουσι δὲ
πάντως ταῖς εὐχαῖς κυκλόθεν, καὶ εἰς τίνες ἡμῖν
πράξεις ἀγαθαὶ προκατώρθωται, καὶ πρὸ τῶν ἀλ-
λῶν ἡ ἐλεημοσύνη, καὶ αὐτὴ, δτε μετὰ ίλαρότητος
γίνοιτο. Οἴδαμεν γάρ, « ίλαρὸν δότην ἀγαπᾶσθαι
παρὰ θεῷ· » ἐπει τοι, δς μὴ οὔτως ἔλεει, ἀλλὰ με-
τὰ πικρίας δυστροφίστου, ἔοικε ταῖς τροφοῖς, δσαι
χολῆ τὴν θηλὴν ἐπαλείφουσαι ἀπογαλακτίζουσι τὰ
νεογνά. Οὔτω γάρ δ μετὰ χολῆς ἔλεων, ἀπότροφον
τὸν ζητοῦντα πάνητα τίθησιν. Οὐ γάρ ἀν ἔκεινος εἰς
δευτέραν ἔλευσται δέησιν.

να'. Ὑπερλαλήσει τῆς ἡμετέρχς εὐχῆς καὶ ἡ φύ-
σις αὐτὴ, ἐὰν δεόντως φυλάξωμεν τὸ τῆς πλάστεως
θεῖον τῷ τε κυρίως μοναδίκῳ, καὶ τῷ κατ' εἰκόνα
(ἐν δὲ πάντως ἄμφω ταῦτα, δτε καὶ ἔνὸς καὶ
πρὸς ἓνα). ἐπει δὲ καὶ ἐὰν τρόπον ἄλλον τὸ καθ'
ἡμᾶς ἐνιαῖον τεῦτο πολλαπλασιάσωμεν, ἐννοούμενοι
τὰ τῆς παραγωγοῦ συνθέσεως, καὶ μὴ μόνον σχίζω-
μεθα εἰς τετράδα στοιχειῶν ταῖς γενικαῖς ἀρ-
ταῖς, ἀλλὰ καὶ δλως πολιτικῶτερον καὶ κοσμικῶτε-
ρον· εἰ γινόμεθα οὐρανὸς μὲν ταῖς αἰθερίαις κατὰ
νοῦν ἀναβάσσεσι καὶ ταῖς κατ' ἀστρα ἀλλάμψεσιν
ῶν ἀγγελοι μὲν ἐπιβαίνουσιν, ἀστοχεῖ δὲ δ ἐκῶν κα-
τατεῖντελγμένος ἔκειθεν σκοτεινὸς ἐωσφόρος· αὐτίκα
δὲ ἄμα καὶ γῆ, πρὸς μίμησιν κοσμογενείας, καθ' ἣν
οὐρανὸς καὶ γῆ πρῶτα πεποιηνται· γῆ δὲ, ὡς μὴ
κάτω βρίσειν εἰσαει, καὶ μὴ εἰδέναι τὴν ἀνωφύρησιν,
ἀλλὰ καὶ τοῦτο μὲν τῇ ταπεινώσει καὶ τῷ μηδὲ έθίλειν
ὑπερφαίνεσθαι, ἀλλὰ περὶ τὴν μητέρα γῆν κυπτά-
ζειν καὶ ἐννοεῖσθαι ἀναστρέψομεν, καὶ οὔτω κατω
βίλλειν πᾶσαν ἐπαρσιν καὶ ἄπαν φρόνημα κοῦφον,
καὶ μὴ κατὰ θεὸν μεταρπιούμενον· μάλιστα δὲ δλως
γῆ πίλων διὰ τοῦ μη πέτραις πληθύειν, δσαι μὴ
πρὸς θεῖον σπόρον αύλακίζονται, μηδὲ μὴν ἀκάνθαις
θύλλειν συμπινγόσαις τὰ κατὰ τὸν θεὸν σπέρματα.

A est quod Deus nos non exaudiat. Qui coram impe-
rator supplex astat nihil alind in mentem ingerit;
sed omnibus animæ portis clausis, ita ut nihil
extrinsecus intrare possit, mentem colligit, ut tan-
tum res ad petitionem spectantes proloquatur. Non
conjugem, non dulces natos, non divitias, non pos-
sessiones ante oculos habet; imo quod majus est,
sui compos non est et sentiendi facultate plane
destitutus. Nil eorum quæ prope eum dicuntur
audit, et licet magno clamore vociferentur, non
nictat, nihil sentit; imperatorem solum videt
ei soli studet, adhæret. Multos orinibus tractos
vidimus incedere nescientes a quibus traherentur.
Verbera quoque accipiunt nihil sentientes, ut lapi-
des verberati. Tales injuriam pati prorsus non
possunt; surdi enim sunt ad omnes voces, impera-
toris responso unice intenti.

B

50. Sic igitur nos quoque precari decet. Breve
igitur temporis spatum Deo consacremus et quod
cupimus nanciscemur. Dum nos precamus, alii cir-
ca nos confabulantur, attamen bonas aliquas actio-
nes agnoscent, et inter alia misericordiam et chari-
tatem hilarem. Scimus enim hilarem datorem a
Deo amari. Revera enim qui non sic dat eleemosy-
nam, sed cum asperitate, nutricibus similis est quæ
mammam bile ungentes recens natos lactant. Qui
enim sic cum bile misericordiam exercet pauperem
mendicum peregrini loco habet, qui certe non
secundam petitionem faciet.

51. Precibus nostris ipsa natura favebit, ubi,
sicut debemus, divinam unitatem et imaginem con-
servabimus (quæ duo unum sunt in quantum ex
uno et ad unum); deinde si unum illud quod in
nobis est multiplicabimus, compositionem derivata-
tam mediante, nec in quaternionem scindimus
virtutum elementalium et generalium auxilio, sed
alia ratione civili, ut ita dicam, et magis terrestri;
si cœlum simus, mente aerem per volantes, et stel-
larum instar fulgemus, super quibus angeli ince-
dunt, et unde Lucifer amissa luce sponte delapsus
est; deinde terra ad imitationem mundi creationis
secundum quædam cœlum et terra ante omniacreata
sunt; terra autem simus, non in quantum procli-
ves, humiles et a superbia remoti sumus, sed
terre matris modestiam imitantes omnem fastum
spiritusque inanes et a Deo alienatos rejicimus;
denique terra pinguis simus, et minime petro-
quæ semen divinum respuit et folium sovet quod
semen divinum suffocat.

D

52. His rationibus adjuti super mare ac vastum A eleemosynam et pia opera facientes nos extendemus; sic animalia nutriemus, non parva solum, quae modico sumptu egent, sed magna, quibus fortioribus alimentis opus est; et muriam volentibus largiri poterimus amaram, quae viro cuidam subamaro Halmionis nomen dedit, sed dulcem illam sali divino similem; unde proverbium « muriam non habere » de viris odiosis dicitur, quorum aliqui insuper insulsi nuncupantur.

53. Simili modo in aere aut æthere (uterque enim splendidus) naturæ vivisimæ, odoriferæ, puræ nos assimilabimus, quia anima nebulosa non est, et spiritus cœlestes per scalam spiritualem ascendunt, et aliis rationibus quas nos concise definiimus; vos autem in errore estis. Idecirco doctrinam profundiorem non sectamini in rebus quas alios docere potestis, quia candelam, pharum, lampadem querere opus non est, dum lux solaris Scripturarum sacrarum in aere lucens viam nostram illustrat; neo, sicut ii qui viam qua incedendum est nondum didicerunt, ad maximum Magistrum accedere possumus verbis: « Monstra mihi. Domine, viam, qua procedam. » Omnes enim probe novimus qua incedendum sit, et a qua declinandum, persuasum habentes quod recta via est secundum Deum actio, cui contraria est ea qua declinamus a virtute, secundum eum qui jubet facere bonum ac declinare a malo. Scimus ubi morandum ac diversandum sit, et quando ultra in via pergendum. Morabimus enim, in Dei amore diversantes, et contra cursum procrastinabimus quando cogitationes insidiosæ nos circumveniunt. Non una nobis vita via aperta est, sed plures, quarum hoc ad bonum, ad malum illa dicit. Dicendum ergo est quod, sicut in quacunque vitii via incidentes a virtute aberramus, ita quod quamcumque virtutem oculimus, Deum hospitem ditissimum et judicem æquissimum obvium habebimus.

54. Post has conclusiones metuo ne a quibusdam preces nostra ægre ferantur, si non a pauperibus, et a creditorum fraudatoribus, quos graves dolores vexant ut, secundum Scripturas, mulieres parturientes anguntur propter partum exsecrabilem. Deo ingratum, naturæ contrarium, feram immanem, voracissimam, contra quam canum mores rabiosorum sæpiissime latravimus, et quam e caverna protrahere in qua abscondita est (absconditur in plororumque animis) aut impedire ne pauperes miseros dilaniat et dilaceret, non potuimus.

55. Igitur nuno quidem tacere visum est. Video enim quod, quo magis cum Scriptura contra fene-

νβ'. Τοιούτοις δὲ λόγοις καὶ εἰς θάλασσαν μεγάλην ἔχομεν καὶ εὐρύχορον ἐκπετάνυσθαι διὰ τοῦ ἑλεῖν καὶ εὑργετεῖν, καὶ οὕτω τρέφειν ζῶα, οὓς μόνον μικρὰ, ἐφ' οὓς βραχεῖα καὶ ἡ δαπάνη, ἀλλὰ καὶ μεγάλα, ὧν ἀδροτέρα καὶ ἡ τροφή· καὶ ἄλμην δὲ τοῖς ἐθέλουσιν ἐνδαψιλεύεσθαι αὐτὴν πικρὰν, ἐξ τῆς ἀνήρ τις παλαιὸς ὑπόπικρος Ἀλμίων παρωνομάσθη, ἀλλὰ τὴν λοιπὴν, τὴν νόστιμον, τὴν θεικὴν συστοιχοῦσαν ἀλατί, ἀφ' ἣς καὶ παροιμίζεται τὸ « μὴ ἄλμην ἔχειν εἰπεῖν τῶν ἀγδεστέρων ἀδρῶν, καὶ ὡς εἰπεῖν ἀναρτώντων· ἐφ' ὃν κατά τινας καὶ τὸ « ἄναλτον » ἥρμοσται.

νγ'. Λόγῳ δὲ ἄναλγῳ οὕτω καὶ εἰς δέρα, εἴπι καὶ αἱθέρα, λαμπροὺς καὶ ἀμφοτέρους, διασκευάστομεν ἐκατοντὸς τῷ ζωγόνῳ καὶ εὐπνόῳ καὶ καθαρῷ, διὰ τὸ κατὰ ψυχὴν ἀνέφελον καὶ τῇ δι' αὐτοῦ ἀνελεύσει τῶν οὐρανίων νόσων, διὰ τῆς ἀναρέτου κλίμακος, πολλοῖς δὲ καὶ ἄλλοις τρόποις, οὓς καὶ ἡμεῖς βραχυλογοῦμεν· ἀλλ' ἡ κάρδια ὑμῶν πεπλάτυνται. Διόπερ οὐδὲ μακροτέρας ἐφίεσθε διδασκαλίας, ἐφ' οὓς καὶ ἐτέρους διδάσκειν δύνασθε, δει μηδὲ χρή, λυχνίσκον, ή φανίον, ή τινα λαμπτῆρα ζητειν, φωτὸς Γραφῶν ἱερῶν αἰθριάζοντος ἡλιακοῦ, καὶ τὴν τοῦ ὕδων ὑποδεικνύντος. Οὐδὲ ἔχομε καὶ αὐτοὶ ἐκαστος ἀρτι κατὰ τοὺς μήπω συνεισθέντας, δποι χρή διδεύειν, λέγειν πρὸς τὸν μέγιστον Διδάσκαλον· « Γνώρισόν μοι, Κύριε, δόδον, ήν πορεύομαι. » Πάντες γάρ ἐπιστημόνως οἴδαμεν, δποι τε βαδιστέον δρθῆν, καὶ δποι ἐκτραπέσθαι χρεῶν. « Ισμεν ἀπαντεῖς, ὡς δρθῇ μὲν ἡ κατὰ θεὸν πρᾶξις, ἐκτροπῇ δὲ διεῖθεν πλαγιασμὸς, κατὰ τὸν παραγγελλαντα, ἀκλίνειν μὲν τὸ κακὸν, ποιεῖν δὲ τὸ ἀγαθόν. Θύδην, ἔνθα χρή κατάλειν καὶ παραμένειν, καὶ πάλιν ἔνθα δέον παρατείνειν εἰς πλέον τὰ τῆς δόδοις. Μενοῦμεν γάρ, καταλύσαντες ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγέπῃ παρατενούμενό δὲ τὸν δρόμον, ἔνθα λησταὶ ὑφεδρεύουσι λογισμοί. Οὐ μία ἡμέρα τρίβος διέστρωται βίου, ἀλλὰ πολισχιδής, ὕσπερ ἡ εἰς τὰ φαῦλα, οὕτω καὶ ἡ εἰς τὰ κρείττονα. Εἴπωμεν οὖν, καθάπερ εἴπι κακίας. ὡς, εἴτε ταύτην ἡ τὴν ἐτέραν ἡ τὴν ἀληθινούμεθα, πλανήσομεθα τῆς δρθετησος, οὕτω καὶ ἐπὶ δρετῆς. δποι δποιαν στελούμεθα, εἰς τὸν πλουσιώτατον καὶ εὐδιάκριτον ξενοδόχον θεδν κατανήσομεν.

νδ'. Τούτων οὕτω συμπεραφέντων ἡμῖν, εὐλαβεῖμαι, μήποτε δυστόλως ταῖς ἡμετέραις εὐχαῖς ἀνθίσονται, εἰ καὶ μή τινες ἀλλοι πτωχοί, ἀλλ' οὐδὲ χρωκοπόμενοι, οὓς δεῖσι δόδυναι δύνουσιν, εἴπι λέγεται, κατὰ τὰς (ἱερῶς εἰπεῖν) ὠδινούσας κατηγορούσας τοῦ τεκεῖν, διὰ τὸν ἀλιτήριον τόκον τὸ ἀφυλον, τὸν θεομιτῆ, τὸν παρὰ φύσιν, τὸ κάπτον ἀπρόλον, τὸ παρμάγον· οὐδὲ μυριάκις μὲν καθελκτισμεν, δσα καὶ λυσσητῆρες κύνες, οὐκ ἔσχομεν δὲ οὕτω τοῦ φωλεῦ ἐκσπάσαι, εἰς δὲ κρύπτεται (κρύπτεται δὲ ἐν ταῖς τῶν πλειόνων ψυχαῖς), οὐδὲ μή ἐκφοβηθσαι, ὡς μή. προπηδέν καὶ λαφύσσειν καὶ σπαράσσειν τοὺς ἑλεῖνοὺς πτωχούς.

νε', Ἐδοξεν οὖν μοι ἀπὸ τῆς ἀρτι σεσιγῆσθαι. Βλέπω γάρ, δποι εἰς δσον ἄγω τὰ τῶν ἐφωτάτων

Γραφῶν ἀναδοῦμαι τοῖς τοκογλυφοῖς, τοσοῦτον αὐτὸν ἔχεινονται εἰς πολυτοκίαν· καὶ οὕτω τὰ ἐμὰ διδασκάλια, δι' ὧν ἀναστέλλειν πειρῶμαι ὡς διά τίνος ἐπαισιδῆς τὴν τοῦ Θηρίου ἀγριότητα, ἐμβοήματα κρίνονται, δι' ὧν αὐτὸν ἐρεθίζεται καταπηδῆν καὶ βλάπτειν τὸν τῷ Θεῷ μὲν ἡλεγμένους, ἀδελφοὺς δὲ ἡμῖν λογιζομένους, καὶ θαῦτα καὶ θρέμματα πίνει, ὧν καὶ γάλα καὶ σάρκας καὶ δέρμα καὶ ἔριον εἰς χρήσιμον οἱ οἰκοδεσπόται προσφερόμενοι, καὶ μηδ' αὐτῶν τῶν εἰς βρῶσιν ἀχρείων ἀπεχόμενοι, αὐτὰρ βοτάναις ἀφιᾶσιν ἄντρεσθαι καὶ θαλλοῖς. Ἡ γὰρ οὐχ οὕτως ὁφειλταίς καὶ ἡμεῖς προσφερόμεθα; Καὶ μαχαρίον, εἴπερ οὕτως· νῦν δὲ καὶ τεῖρον διατιθέμεθα ἐπ' αὐτοῖς. Θρέμματι μὲν γὰρ τοῖς κτηματικοῖς καὶ κλίσιον ἀνεγέρμονεν, καὶ μάνδραν γυροῦμεν, καὶ σταθμοὺς ἑτερούς περιγράφομεν, καὶ συρφετὸν κειμηλιοῦμεν εἰς τροφὴν χειμέριον, καὶ ἀμέλγειν αὐτὰρ ὀκνοῦμεν, δτε δ τοῦ γάλακτος αὐτοῖς δχετὸς οὐ πέπληθε· καὶ ποιμένας ἐφιστῶντες, τοῦ τε μὴ φωρίψην προμηθούμεθα, εἴτε καὶ ἀλλὰς καχεκτεῖν· κηδόμεθα δὲ καὶ πηνίκα καιροῦ καὶ ποτὲ λειμῶνος βοσκήσονται· καὶ τοῦ ἔριου δὲ ψιλοῦμεν, δτε οὕτε ψυχῆς δάκνει δριμύττον εἰς βίγαστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔριον αὐτόματον καταρρέει, καὶ εἰ μὴ τάχιον ἀφαιρεθῇ, ἀκάνθαις ἀρπάζεται καὶ κολλάται, δποι χρεία οὐδεμία. Ήμεῖς δὲ οὐδὲν τι τοιοῦτον ἔτι τοῖς ἀλεσσίνοις τούτοις τοῦ Θεοῦ διοικονομούμεθα θρέμματιν, ἀλλὰ μηδεμίαν κηδεμονίαν ἐν αὐτοῖς ἐνδεικνύμενοι, ἀποικίζομεν, ἐκπιέζομεν δσημέραι, λιμαγχονοῦμεν, γυμνοῦμεν, ἀπεσθομεν τεραστίως, οὐ καθὼ γῆπες νεκρούς τινας, ἀλλ' ὡς ἀεταὶ τὸν ἐπὶ σκόλοπος Προμηθέα ἐκεῖνον, καὶ οὕτως ἀνεψήσοις ἀνθρωπίνοις ἐνεργοῦμεν κρέασιν.

νξ'. Ἀπέγαγε, φιλάνθρωπε Κύριε, τὴν ἀπάνθρωπον ταύτην φιλοτησαν, καὶ παντὸς μὲν ἄλλου Σκριπιανοῦ, καὶ ἡμῶν δὲ, οἱ ἀνθρωποφαγοῦντες ψευδόμεθα τὴν κατ' ἄνθρωπον ἡμερότητα. Δός ἡμῖν λογίσασθαι, ὅτι κάλλιον, καλάπτῃ ἀφεῖναι τὸν ἀσελήφὸν ἐγχανόντα θυντεῖν, ἥπερ ἐπὶ πολὺ στρέγεσθαι χαλεπωτάτῳ λιμῷ. Ὁδήγησον ἡμᾶς ποιεῖν, δικαῖων δυνάμεθα· δὲ θεοὶ γενέσθαι κατὰ τὸ παράγγελμά σου, δεις οὐδὲν οὔτε ἀδύνατον, οὔτε ἄγθες παραδέδωκας. Δοίης, μὴ ποιεῖν ἡμᾶς, δσα κακῶν δυνάμεθα· κακία δὲ δυνάμεως τοιαύτης, τὸ δαιμονῶν καὶ τῷ διδασκάλῳ τῆς φαυλότητος ἐπακολουθεῖν. Διδάξας, γίνεσθαι τοῦ οὐρανοῦ, εἰς ὃν αὐτὸς προσκαλέσω ἡμᾶς, κατελθών, ἵνα ἀναβῶμεν, ταπεινωθεῖς, ὡς δὲν ὑψωθῶμεν. Μή ἔσσαις ἡμᾶς τοῦ ταρτάρου γενέσθαι, εἰς ὃν πειράται κατάγειν δικαῖων τούτων, καὶ τὸ ἀνθρώπινον ἔθελων συγκατενεγκεῖν, ἵνα ἀπεναντίας τῷ ἔθελοντι πλεισταὶ γίνεσθαι τὰ εὐεργετούμενα πληθυνεῖν αὐτὸς τὰ κακοποιούμενα, καὶ συμμερίστες ἔχη πλειόνας τῆς κολάσεως.

νξ'. Ἡβελον εἰσέτι πλεισταὶ διδάσκειν, δ ἀδελφοὶ καὶ φίλοι, ἐπει μηδὲ πάντη τὴν ἐμὴν κλεψύδραν τὸ τοῦ λέγειν ὅδωρ ἐπιλέσσοιπεν. Ἀλλ' ὅτι καὶ τούτοις τὸ μέτριον συγκροτεῖται, βραχύτατόν τι προσθεῖς πεπάνσομε.

νη'. Μετεχειρήσατο κόσκινον δ Θεός (εὖ μακροὶ οὗτοι ἐνιστοί), δι' οὐπερ ἡμᾶς, δντας μὲν πρὸς αλγίθειαν σίτους Θεοῦ, συνιαθέντας δὲ τῷ ἔξαιτη, - σαμένῳ ἡμᾶς Σατανᾶ, καὶ συναναμιγντας οὐκ ἀγα-

A ratores declamo, eo pejores futuri sunt, et quod præcepta mea quibus, ut incantationibus, bestiæ illius ferociatem domare conor, pro inani clamore habentur, quo illa excitatur ad proruendum nocendumque iis quos Deus miseretur et qui fratres nostri censentur, ut oves pingues quarum lac et carnem, pollē et lanam economi in usum suum vertunt, neo iis quæ esui non inserviunt parcentes, plantis et arboribus stercorandis adhibent. Nonne nos quoque in debitorum conditione sumus? Et bene, si ita est. Nunc autem iniquiore in conditione sumus. Namque pecoribus stabulum aperimus, mandram concedimus in campis, et quod sustentandis inservit per hiemem offerimus, lacti parcentes, pastores præponimus, luem aliquosque morbos ab iis removemus, prata depascendo tempore opportuno recludimus, lana exuimus, quando non algent, imo lana ipsa exit, et a carduis laceratur, nisi quantocius tondeas. Nos autem nihil tale in misericordia Dei facimus, quin imo nullam eorum curam agentes, deportamus, ubera exprimimus quotidie, fame necamus, nudamus, edimus, non ut vultures cadavera, sed sicut aquiles Prometheus rupi impositum, et sic cruda humana carne vesicimur.

B 56. Amove, quæso, Domine misericors, mores istos inhumanos tum ab omni quidem Christiano, cum a nobis qui carne humana vescentes mansuetudini quæ hominem decet, renuntiamus. Da ut intelligamus satius esse fratrem in mortis articulo deserere, quam famis tormentis excruciare. Doce nos operari pro viribus. Possumus autem dii fieri ut tu ipse dixisti, qui nihil contra facultates aut mores instituisti. Ne permittas nobis facere malum quodcumque, dæmoni magistro perversitatis obtinerando. Doce nos cœlestes fieri, quoniam tu ipse in cœlum nos vocasti, et adventu tuo fecisti ut nos ascenderemus; qui te humiliasti ut nos exaltaremur. Ne sinas nos tartari incolas fieri, in quem si quisculius lapsus est nos projicere tentat, genus hominum destructurus, et qui mala multiplicat ut eo plura beneficia emergant, et ut eo plures adulatio[n]is consortes habeat.

D 57. Plura adhuc dicere in animo erat, o fratres et amici, non enim tempus sermocinationi meæ concessum effluxit. Sed cum modus mihi tenendus est, per pauca addendo finem dicendi faciam.

58. Vannum Deus, proximis elapsis annis manipulavit, qua nos, veritatis ad Deum frumentum factos et Satanas opere semini malo mundi ultioris immistos sicut bonus agricola dijudicavit, et

distinctis distinguendis nos eos fecit, qui sumus, Α θοῖς σπέρμασι τοῖς ἐκ τῆς δύνασίστραν ἡπείρου, καὶ bonos dico. Id ergo studiis assiduis faciamus ne lolio ac zizaniis agrum nostrum corrumpamus, ne panificationem spiritualem et sic bonum fermentum perdamus. Operam demus ne reprobati coram pane cœlesti, neve vitulo saginato mystice promisso indigni fiamus, nec ad caminum igneum castigationis ergo condemnemur, sed panes maturos Dei ac Domini mensæ imponamus, ut frumentum simus, quod ipse amat edere, nos amanter complectens per bonitatem ei consubstantialel ante sœcula et in omnia sœcula. Amen.

πυροὺς ἄρτους τῇ τοῦ Δεσπότου Θεοῦ προστενεχθῆναι τραπέζῃ, καὶ γενέσθαι εἰς βρῶσιν, ἦν αὐτὸς εἰλεῖ προσφέρεσθαι, οἰκειούμενος ἡμᾶς φιλανθρώπως δι' ἀγαθότητα συνουσιωμένην αὐτῷ πρὸ αἰώνων καὶ εἰς πάντας αἰῶνας. Ἀμήν.

EJUSDEM

DE EMENDANDA VITA MONACHICA.

Τοῦ αὐτοῦ Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης ἐπίσκοπος - Φίλιος μοναχικοῦ ἐπὶ διορθώσει τῶν περὶ αὐτὸν.

α'. Ὡς ἀκριβεῖς μοναχοῖς ὡς ἀληθεῖς Ναζίραιοι· ὡς ἀναγνωριταῖς· ὡς τὴν τύρδην μὲν λιπόντες καὶ τὸν κατὰ βίον ἀγῶνα, τῆς γνῶνας δὲ διὰ τὸν Θεὸν γενόμενοι· καὶ κόσμου μὲν ἀπαναστάντες, Θεῷ δὲ προτυχωρήσαντες, καὶ τῇ καταμόνας ἡσυχίᾳ πρέστες θεωρίστοις ἐγγυματάζεινοι πρὸς ἑντέλειαν, καὶ τῇ θεωρίᾳ ἐπαναδάντες εἰς τὸ ἄγχθεον καὶ οὕτως ισάγελον· καὶ τὴν μὲν κάτω δουλείαν ἀπειπάμενοι, καὶ τὸν τῆς κακίας οὕτως ἄρχοντα διεκφυγόντες εὐλογητοὶ δραπέται, τῷ δὲ ὄντως ἐλευθερωτῇ Δεσπότῃ προσδραμόντες, καὶ τῶν γῆνῶν ἀλλαξάμενοι τὰ οὐράνια· ὡς τοινυν ὑμεῖς δοῖοι τῷ Θεῷ, καὶ ἀντὶ κοσμοπολιτῶν οὐρανοπολίται, ἀκούοντες μου εὔμενῶς, προθεμένου λαλῆσαι πρὸς τοὺς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἀνομοίους τῇ ἐν ὑμῖν πολιτείᾳ, καὶ ἔγκράται αὐτοῖς ἀποπλωμάνοις τῆς τρίτου, ἥν διετίς εἴλεσθε· καὶ μοι συνάρασθε τῆς προθέσεως, εἴ πως βελτιωθεῖεν τῶν τινες περὶ ἐμὲ, οἵς οὐδὲ ἀποκρύψομαι τήνδε τὴν λαλίαν, ἀλλ' εἰς ἐμφανὲς ἀναμνήσας, τῇ ἀνακαλέσομαι τῆς ἀδελτερᾶς, τῇ γοῦν ἐμὸν ἀποπλήσσω χρόνος, καὶ ἐλέγω, καὶ ἀνεπιτιμήτως παρακαλέσω (ἐπιτιμῷ γάρ αὐτοῖς οὐκ ἔστιν), ὡς οὐδὲ τοῖς πλημμελῶς πεπληγόσιν εἰς βάθος ἐπισπάσαι φίλας πικράς, τῇ δριμέᾳ προσπλάσαι φάρμακα· καὶ τέως πρό γε τῶν ἄλλων μνήμην αὐτοῖς ἀνακαίνισω τοῦ σκοποῦ, καθ' ὃν ἀπελέξαντο τὴν λαϊκὴν κοινότητα, καὶ τὸ οὕτω κοσμικὸν κοινόνιον· καὶ εἰς ἐνθύμησιν δὲ ἀνακομίσω τῶν ὑποσχέσεων, ἃς τοῦ δευτέρου βίου προκατεβάλοντο ὅπερ αὐτοῖς ἀγιωτάτου ἀρχείου, ἔνθα C πασιλεῖ μεγίστῳ τῷ Θεῷ ἐπὶ συγκλήτου τῆς κατ' αὐτὸν ἀπέβαντο.

β'. Τούτων δὲ προθεβλημένων, τῆς προθέσεως, λέγω, τῷ οὐδετοῖς δὲ νοῦς ὠδινῆσσ, καὶ τῆς διοσχέσεως, τῷ οὐδετεκαν, ἐκφήνας αὐτὰς εἰς γνῶσιν ἐνώπιον ἀνθρώπων, οὓς δὲ καθένα ξήθοισε πανηγυρίσοντας ἐπὶ αὐτοῦ σωτηρίᾳ, καὶ πρό γε αὐτῶν ἐπὶ Θεοῦ, καὶ τῶν αὐτοῦ ἀγγέλων, εἴται προενέγκωμι· εἰς ἔκθεσιν οὐκ ἀμφιβαλλομένην καὶ τοὺς βίους καὶ τὰς πολιτείας, ὡν γίνονται οἱ ἐνδατοὶ μοναχοὶ μετὰ τὴν τοῦ κόσμου ἀπαλλαγῆν· ὡς ἀν, εἰ μὲν καλὰ ποιοῦσι, καὶ διῆν τῶν δύλων ἀξια, πρὸς οὓς ὡς ἀρχέτυπα θεῖα τυποῦνται· καὶ γράφονται, καθὰ πέμπουσι δόκησιν, ἐπευλογήσητε αὐτοὺς, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν κατευθυνεῖτε, φαλμικῶς εἰπεῖν, D ἐπ' αὐτούς. Εἰ δὲ ὡς ἀκλαδόμενοι, διτὶ μονάζουσι, πάντα τὰλλα ποιοῦσιν, ηπειρ τὸ προτεθέν, τῇ οἰκονο-

Ejusdem Eustathii Thessalonicensis vitæ monasticæ consideratio ad emendationem eorum qui ei nomen dederunt.

1. O strenui monachi, o veri Naziræi, o anachoretæ! vos qui mundi et vitæ relictis curis, anguli vero propter Deum habitatores, e mundo quidem recessistis, Deo vero appropinquantes, in solitaria tranquillitate operibus Deo gratis vos ad perfectionem exercentes, et contemplatione ad cultum Deo propriorem et sic angelis parem ascendentess, terrestre quidem servitium renuentes, et malitiæ sic principem fugientes, benedicti transfiguræ ad verum liberatorem Dominum currentes et terrestria cœlestibus immutantes; o vos igitur² Deo sacrauti et mundanæ habitationis loco cœlitæ, benignè me audite, qui ad dissimiles inter nos ab ordinatione vestraloqui propono, et ipsos arguere a semita quam vos elegistis deviantes: et proposito meo conformes sitis, si forte meliores evaserint quidam de his qui partes meas tenent; et quibus hoc colloquium non celabo, sed in lucem producens aut ab insipientia revocabo aut aliter officio meo perfundar et arguam et irreprehensibiliter advocabo (reprehendere enim illos non licet) tanquam non sit convenienter alte percussorum radices amaras extraxisse, aut acerba medicamenta consecisse; et tunc ante alia memoriam ipsis reducam scopi propter quem laicum commercium, et licet mundanam communem vitam elegerunt; et in desiderium invehant promissionum quas secundæ vitæ ante tempus solverant coram sanctissimo prepositorum cœtu, ubi regi maximo Deo cum convocatione cœtu qui Dei est ordinati sunt.

2. His præmissis, propositi, dico, quod singulis mens parturivit, et promissionis quam peperit illas in cognitionem emitrens coram hominibus quos unius more congregavit festum agentes pro mentis ejusdem salute, et ante omnia pro Deo et angelis ejus, deinde in explanationem adduco minime dubiam et vitas et regendi rationes quarum participes fiunt indigenæ monachi post separationem a mundo; ita ut si quidem bona operantur et vestri sanctorum digna pro quibus archetypa divina insculpantur aut scribantur, sicut emitunt expectationem, eos benedicite et opera manuum eorum dirigite super eos, ut ait Psalmista. Si vero tanquam oblii quod monachi sunt, omnia alia faciunt sicut propositum est, aut dis-

pensate correctionem quæ ipsis competit, abolen-
tes que operati sunt: aut alias pro nobis opera-
mini pro Deo legatione fungentes, animæ serenitatem, quia nunc non in malitia stetimus, quorum
perniciosi agitant venti, sicut videmus, salutarem si-
num, qui solus eis qui e vita mari appellunt ad secu-
ros portus, brachia offerens, salutaria proponit.

3. Itaque a sermone nostro projiciatur quod
proposuerunt quando ab initio vita exitum cu-
raverunt; nec isibi longo sermone opus erit, neo
tempus consumam ultra quod decet disserendo.
Sicut enim, inquam, animæ salus et ad Deum, sic
studium eos reduxit a vita a qua nuper desertio-
nem fecerant. Nam eam quidem damnaverunt,
meliorem vero elegerunt, apostolicam ideoque an-
gelicam; et huic incumbentes, elongaverunt fu-
gientes, sicut in deserto mansuri; præsertim
quidem sicut in promissionis terram restituendi;
per quam vitam tanquam Deo vocante exierunt ab
ipsoruū terra et cognatione, et venerunt in ter-
ram et vitam quam Deus ostendit iis qui Abra-
hami partes tenent, et quotquot illo digni sunt.

4. Et hic quidem ipsis exsilio terminus, cuius gra-
tia hic mulierem et liberos, ille substantiam et pe-
riplema omne vitæ commercii, sicut dixerit aliquis,
generatim vero cuncti quodvis secundum mundum
cupit deserentes, unam eamdemque, secundum
quod ipsis propositum erat, elegerunt vitam, cui
insistentes et sese accingentes ad opera quibus
homines tale consilium capientes in rectam semi-
tam deducuntur, idque non simpliciter et ut fors-
tulerit et ut ipsi voluere, operibus divinis stu-
duerunt. Numquid enim de suis peccatis excusa-
tionem haberent, utpote qui ipsi tentaverunt,
ipsi denoverunt, ipsi cœperunt, viam nemine re-
ferente, nemine edocente, nemine viam mon-
strante, nemine impediente; ideoque nihil mirum
faciunt si viam aliam ac propositum secuti sunt,
neque rationem reddere debent, eo quod inventa
difficultate, in iis quæ cogitaverunt et inceperant
inexperti, ob eam longius ire destiterunt, et ali-
quantisper progressi sperata planities pedem retu-
lerunt, eo quod viam habuerunt asperam? Non
igitur inconsulte vitam monachicam inierunt, imo
vero cum deliberatione et consilio postquam ad-
moniti et docti fuerunt, plerumque post traditio-
nem et admonitionem, easque formidine plenas,
si modo audirentur, quas discurus sermonis,
quantum satis erit, innuet.

5. Cum ita sint quæ istiusmodi homines certe
et inconcusse proposuerunt et assumpserunt (et
aliter minime sese habent), iam breviter dicenda
que apud eos hodie animadvertuntur. Et utinam
non longe sint a vita quam elegerunt: nequidem
hoc eveniente necesse erit eos, post allata argu-
menta, resurgere, ut duo gravia ista non admittant,
in eos extra viam rectam esse, atque alios ad eam
idoneos suis exemplis deducentibus

A μηστε δορθιωσιν τὸν ἐπ' αὐτοῖς, κατεργη-
τε ἐνεργοῦσιν, οὐδὲ πραγματεύσῃσθε τοῦ
πρεσβείουτες, γαλήνην φυχῆς· ὡς νῦν γε
ἀκομάντῳ χαθίστηκεν, οἵς πνεύματα πονηρὰ
τουσιν, θσα γε καὶ ἡμᾶς βλέπειν, κόλπον εἰ-
δος μόνος τῆς ἐκαλέσσης βίου κατεργοῦσι
τους δρμους ἀγκαλιζόμενος ἔγγυάτα: τὰ σώζε-

γ'. Προκειθω τοινυ τοῦ λόγου τιμῆν, δη-
προθέντο, ἡνίκα τὴν ἀρχὴν ἐμπλέττεσσιν
ἀπόδοι: καὶ οὐδὲ δεῖσθαι λόγου μακροῦ
οὐδὲ τρίψιον χρόνον, πέρα τοῦ δέσοντος ἐμπί-
νος. Με γὰρ, ἐπος φάναι, σωτηρία φυγῆς κ
Θεὸν, οὕτως οἰκείωσις ἀπαντήστεν αὐτοὺς, το-
μετεποιοῦντο, ζωῆς. Αὐτῆς μὲν γὰρ κατέγνη
χριναν δὲ τὴν βελτίονα, τὴν ἀποστολικήν,

B κοῦτο ἀγγελικήν καὶ πρὸς αὐτὴν γενόμενοι,
ναν φυγαδεύοντες, ὡς ἐν ἀρχμερ αὐλασθη
μάλιστα μὲν οὖν ὡς εἰς γῆν ἐπαγγελίας
απησμένοι: δι' οὐδὲν οὐ Θεοῦ καλοῦντος ἐξῆ-
της γῆς αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς συγγενείας, καὶ
εἰς γῆν καὶ βιοτίν, δποιαν δ Θεὸς ὑποδέκειν
τοῦ Ἀδραζήμου, καὶ δοσος αὐτοῦ εἰσιν ἄξιοι.

C δ'. Καὶ τοιούτος μὲν αὐτοῖς δ σκοπὸς τῆς
στενεώσεως, οὐδὲν καὶ γνωτικά καὶ
δὲ καὶ περιουσίαν καὶ συρρετὸν ἀκαντα
βίῳ ἀνατροφῆς, δποιον δν εἴποι τις, κοινῶς
τε τὸ κατὰ κόσμον θέλτιμα ἐκλιπόντες, ἐνὸς ἐ-
καὶ μόνου τοῦ κατὰ τὴν ἐκλελεγμένην πρόθι
καὶ στοιχεῖστες, εἰτα καὶ ἀφασθαι μέλλοντι
γνων, δοσος ἔξορθοῦνται εἰς δόδον ἁνθρωποι: το-
προθίμενοι, οὐχ ἀπλῶς, καὶ δικας διν τύχοι, καὶ
αὐτοὶ ἰδουλαθηταν, τοὺς θεοὺς ἔγραψις ἐπέβαλ-
γὰρ δν εἴχον ἀπόλογον ὑπερασπιστον, ἐφ' οἷς προσέπι-
άστοις εὐχειρίσαντες, αὐτοὶ κυρώσαντες, αἴ-
αρξάμενοι, μηδενὸς ὑπομνήσαντος, μηδενὸς δι-
τος, μηδενὸς ὑποδείκνυτος τὴν δόδον, μηδενὸς εἰ-
σαντος, οὐδὲν τι κανονικργοῦσι, τραπόμενοι ἐλ-
λαρὶ τὴν τῆς προθέσεως, οὐδὲν ὑπόκεινται λογοτ-
έρωδίᾳ, εὐρτακτες, ἐφ' οἷς ἐποπτεσαν, καὶ
ξαντο ἀνεπίτακτοι, καὶ δι' αὐτὴν ἀφέμενοι: το-
ῦτης, καὶ προποδίσαντες μὲν βραχὺ ἐλπίδος τῆς δ
ἀναποδίσαντες δὲ αὐθίς, διτι τραχεῖαν ἐπέβην,
οὐν ἀπροσδουλεύτως ἐνήρξαντο τοῦ μονηγων
ἀλλὰ σκεψάμενοι, καὶ βουλευσάμενοι, πι ἐκ
σφίντες, καὶ διδαχθίσαντες, καὶ μετά παρεγγρ-
οι πλειον καὶ καταθέσαν, καὶ αὐτῶν, δποια
γέμουσιν, εὶ καὶ μόνον λέγοντο: καὶ ὑποκρ-
ατές δ λόγος προιών, ἐφ' δσον ξεται ικενόν.

D ε'. Οὕτως οὖν ἔχοντων, ὃν καὶ προθέντοι
σχοντο ἀμεταθέτως καὶ ἀσφαλῶς οἱ τοιούτοι:
δὲ πάντως οὐκ ἀλλως, ἐκθετέον βραχυλογικῶς
βλέπομεν ἐπ' αὐτοῖς. Καὶ εἴη μη παρεκνεύειν
τοῖς ἐκύρωσαν, πολιτείας ὡς, εἴγε τοῦτο
ἀνάγκη, πάντως. κατορθωθῆναι τοὺς τοιούτου
τὴν ἐπὶ ἐλέγχων ἔνδειξιν: Ίνα μηδόν πληγμ
ἔκεινα φορτικά, μητε αὐτοὶ γινόμενοι τῆς δρθι
τοὺς δυναμάνους δε προσβαλνειν αὐτῇ ἀπάγονται
αὐτοὺς τῇ μιμήσει ἀπερκονται.

ς. Ἀναγκαῖον δὲ ἄρα, πρινη καταγραψθαι τὴν ἐν τοῖς ἄρτι καὶ καθ' ἡμέας πλατείαν μοναχικὴν βιοτὴν, ἐκθέσθαι, οὐα ταξάμενοι, τὸν λαϊκὸν βίον μετέθεντο· εἰτα τῇ τοιούτῃ μεθόδῳ συνεπιπλέξαι, καὶ ὅπερ μετὰ τὴν τύπωσιν οὐκ δύνονται ποιεῖν· καὶ οὕτω περάναι τὸν λόγον, εἰς δὲ προεθέμεθο.

ζ. Μνησθέμεθ δὲ πρό γε τῶν ἄλλων εὐλόγως τῆς ἐν τοῖς τοιούτοις ἔκαρχούσῃς δύμηγύρεως, τῆς καὶ τελείας καὶ τελειοποιοῦ, ἣν δὲ δρόδος κανῶν ἀπαιτεῖ, δοσα καὶ θεούς τινας γραφικοὺς τοὺς λοιποὺς ἀπιστατεῖν μικροῦ δεῖν ἀπασι. Τοιοῦτοι δὲ εἰσιν οἱ τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχῆματος, οἱ δὲ αὐτοῦ ἀληθῶς μεγάλοι, ὡς ἀγγελικοὶ, κατὰ τὴν κανονικὴν καὶ ἀπατησιν, καὶ κατάθεσιν, καὶ μυστικὴν τελειωσιν. Αὗτοι γάρ τὴν γῆν κατανωτισάμενοι, μάλιστα μὲν οὖν ἐλαφρὶς θέντες ἀπ' αὐτῆς πτέρωξι πνεύματος, ὡς εἰς χώραν Θεὸν, ἐποπτεύειν ἐπιστατικῶς ἔχουσιν εἰπερ ἔθιλουσιν, ἐξ ὑψωμάτων θείων τὰ κατὰ κόσμον, ἐν! καὶ μόνῳ θειῷ τάγματι ἐκχωροῦντες, καὶ ὑπεισάμενοι τοῦ θειοτάτου πρεσβείου τῷ ἀρχιερατικῷ, τῶν δὲ ἐφεξῆς ὑπερανεστῶτες τῇ προφέσει καὶ τῷ τυπώματι. Τῶν γάρ ὅπ' οὔρανὸν θείων κατ' ἀνθρώπους ταγμάτων, ἀ τῶν ὑπερουρανίων δευτερεύουσι, τοὺς μὲν τοῦ πρώτου καὶ μεγίστου τῆς ἡμῶν σωτηρίας ἀρχιερέως ἀντιτύπους, οἱ προσεχῶς τὰ ἀκείθεν ἀκμάττοντα ἀγαθή, οὐκ ἀν δύναιτο μὴ πρὸς ἐκείνων ἀπίσται εἶναι ἔκκατον, ὡς ἀτάχησαν. Αὗτοι δὲ τῆς ἐφεξῆς τυγχάνουσιν ἐλλάξιμεως, ἵνα τριῶν τούτων φύτων, τοῦ ἀσυγκρίτως ὑπὲρ ἥλιον (ὅπερ ἔστιν δ Θεός), τοῦ μετὰ τὸ ἀγγελικὸν ἥλιων (δ παραγάγει τὸν ἀρχιερέα), καὶ τοῦ, ὡς οὕτως εἰπεῖν, σεληνίου τοῦ κατὰ τὸν μεγαλοσχήμονα μοναχὸν, ὕστεροι ἐπικνητέλλωσιν οἱ λοιποὶ κατὰ θεὸν πάντες περὶ γῆν ἀπέρες, φωτὶ τε καταγάγοντες καὶ ζωγόνοις ἐνεργείαις θάλποντες τοὺς ταπεινοτέρους ἀνθρώπους, δοσα καὶ γῆν πίνοντα εἰς καρπογνῶν· τοις ἀπαρχαὶ ἀφοσίουσι τοῦ θεῷ καὶ οἱ τοιούτοις μοναχοὶ, καὶ οἱ κατ' αὐτοὺς, καὶ ἄλλως δὲ ὑπὲρ αὐτοὺς ἀρχιερεῖς· κατ' αὐτοὺς μὲν διά τὴν ἰσοπολιτείαν, ὑπὲρ αὐτοὺς δὲ διὰ τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ὑψίστων· διτὶ καὶ βασιλείου αὐτὸς ἱεράτευμα· δι' οὐ καὶ αὐτοὶ ἐξάπαντος εὐλογοῦνται, ὡς πάντη πάντως ἐλάττονες, ὑπὸ μείζονος, εἰ καὶ ἀχθεσονται ὥστε, αὐτὸς ἀκούσαντες, ὡς ἔστι τεκμηριωθεῖ, ἀρ' ὧν ὡς ἐκάστοτε πειρώμεθα· οὐκ εὐλόγιστοι ἐκεῖνοι ὄντες, διτὶ μηδὲ λόγον ἔχουσιν ἀπαιτήσειν.

η'. Εἰ γάρ ἄπταις δὲ ἐν τοῖς καθ' ἡμέας ἀγιασμὸς, δοῖον ἐν τῷ ἀγιωτάτῳ βαπτίσματι, καὶ δὲ ἐν τῇ λοιπῇ κατὰ βίον ἀναστροφῇ τῶν βεβαπτισμένων καὶ οἱ ἱερατικοὶ βαθμοὶ ἀπαντεῖς, ηδη δὲ πρὸς ἄλλοις καὶ αὐτὸς τὸ κούρευμα, δι' οὐ οἱ μοναχοὶ τῷ θεῷ καθοσιοῦνται, οὐκ ἄλλως τελεταρχοῦνται, ἀλλὰ τῷ νοούμενῷ μὲν ἐξ ἀγίου Πνεύματος, τῷ δὲ βλεπούμενῷ ή ὑπὸ ἐπισκόπου, ή ἀλλὰ ὑπὸ ἱερέων, οὓς οἱ ἐπίσκοποι τοιούτων θεοπραξιῶν προστῶσιν ἔργατας, πῶς ἀν τις τῶν μοναχῶντων, οὓς καὶ αὐτοὺς, οἱ τοιούτοις ἀγιάσουσι μυστηριωδῶς, τολμήσοις ἀντειπεῖν, ὡς οὐχ ὑφίσταται προεστῶτες ἀρχιερεῖ, καὶ ἐλάττων ἔστιν αὐτοῦ; καὶ οὐ μόνου τοῦ προσεχῶς τελειώσαντος, καὶ οὕτως

A 6. Necessae itaque est, antequam latam monachorum vitam nuperam et hodiernam describamus, exponere quibus conditionibus vitam laicam mutaverunt, et deinde eadem ratione connectere quæ agere post hanc receptam formam non verentur, sicutque sermonem in finem præpositum conducere.

B 7. Sed ante omnia mente recordabimur congregatiois inter illos primæ habitu, quæ perfecta erat et perfectos fecit, quam, ut imaginem quamdam divinam, reliquis, imo fere omnibus, proponi requirit jus canonicum. Tales sunt magni et angelici habitus viri, propter illum vere magni, et sicut angelii, secundum regulæ præceptum, et institutum et mysticam initiationem. Ii enim terram tergiversantes, ex ea ad Deum alis spiritus elevati, res humanas ex divina elevatione corporant considerare, modo velint; uni et soli ordini divino locum cedunt, ex altissima sede ante pontificem assurgunt; reliquos vero inferiores sine et habitu superant. Etenim sub caelo inter divinos hominum ordines, secundos post celestes, eos qui primi et maximi nostræ salutis pontificis imaginem referunt, viri bona inde manantia percipientes, non possunt prohibere juxta eum stare unumquemque, prout ordinatus est. Exinde dignitatem ipsi statim accipiunt; ita ut post tria hæc luminaria, post id quod procul dubio est supra solem (quod est Deus); post id quod soli est simile, licet minus angelis (quo pontifex resplendet); post lunam, ut ita dicam, quod in monacho perfecto videre est, omnes inferiores luceant secundum Deum, sicut astra super terram: atque luce illuminent, et vividis virtutibus seignores homines, ut terram ferilem, ad fructus ferendos accendant. Cujus terræ primitias Deo consecrantur tales monachi, atque juxta eos, et super eos alio modo pontifices; juxta quidem, quia iisdem legibus vivunt; supra, propter pontificatus excelsitatem. Namque regale est sacerdotium, a quo ipsi omni modo benedicuntur, utpote inferiore ex omni parte a superiori. Erunt forte qui, his auditis, indignabuntur, ut conjici potest ex his quæ undique experimur; sed non erunt laude digni, si quidem istius modestie rationem dare non possunt, si quis eam ab illis postulat. ἀποδόδονται τοῦ τοιούτου ἄχθους, η τις αὐτοὺς

D 8. Etenim si omnis sanctificatio nostra sive quæ in sacro baptismo est, sive quæ in conversatione reliqua vita baptizatorum, si omnes sanctitatis gradus, et imprimis ipsa tonsura, qua Deo monachi consecrantur, alio modo non benedicuntur, nisi a sancto Spiritu judicantibus spiritualiter, et externe ab episcopis, aut a sacerdotibus quos episcopi horum rituum sacrorum operarios præficiunt; quomodo aliquis ex monachis, a sacerdotibus intra mysteria consecratus, contradicere auderet se præfecto pontifici non subjacere, neque eo minorem esse? neque solum eo qui ad unguem perficit et sic consecravit, sed quocunque,

cujuſ capiti deinde insani insidentur, idque velint
demittere. Qui ſibi videntur capita eſſe, ſed re
vera mera colla ſine capite, qui ſua jactantia mu-
tantur in opera ſuo auctori contradicentia. Ete-
nim non cogitant Patres quidem ſe eſſe in ordine
hierarchico, ſed Patrem Patrum eſſe pontificem;
nec pastores quidem ſeſe, qui p̄ſeunt aliquando,
ſummuſum vero paſtorem eſſe pontificem, cui ſupra
p̄ſeuntates eſſe contigit, et ſæpe epifcopum epi-
ſcoporum; neque ſe modicum monachicis operibus
exercitatoſ in pontificatum ascenderet optaturos,
non quod demergantur ex apice montis in p̄ſeptus,
ſed quod e terra in cœlum aſſurgant.

9. Sed quam ob c

ad percurrendum stadium reflectere? Agebatur de eligenda vita perfecta, et de consideranda in ea universa vita monachica: quam qui post primam describunt illustres apud nos monachi, in vanum laborant, quod ad ipsos attinet. Si autem ad bene ordinandum sermonem istos primos aggredior, id omnes mundanos ordines docebit, ut aiunt, magnum et parvum, circa majora aut minora occupatum. Alius quidem ad majora ordinatus est, alias ad secundum locum, et tertius ad inferiora: quæ singula nos percorrere nemo postulabit, siquidem nemo est qui hanc sententiam in dubium revocet.

10. Monachorum genus exercitus est, non qualiuscunque, sed vere divinus. Copiae sacrae, Dei acies, electi Domino, in celo incliti, omnino segregati a proceribus terrae quibus mala servantur, milites adversus apostatam et rebellem diabolum, angelorum imitatores, id est que non modo animae humanae, sed etiam corporis custodes, cui amotis peccatis, nostram primam harmoniam bene congruam turbantibus, sanitatem afferunt; ipsi virtutis vasa si ad eam protinus aperta sunt; divina myrra receptacula, quando graviter non olen; apostolorum effigies, quando ad res divinas exculpendas sunt idonei; paradisi salutares, inaccessi perfidis serpentibus per quos diabolus cum praebentibus aurem vult colloqui. Hae pulcherrima acies, quam hierarcha alle omnino superat, ostentat suos prelatos qui sunt magnis insignes virtutibus, qui (ut absolute dicam) suam magnitudinem, et magnum characterem suum nullo modo fallere debent; cuius quidem intelligentiam non arbitror ita ascendere in mentes omnium, neque perfectam cognitionem, ut primo obtutu intelligatur.

11. *Propositio variarum specierum figuris mathematicis, sphæra eminere videtur, cujas linea circumducta, atque gyro suo omnia intus involvens, magna apparentia inde conspicua, merito dicenda est magna figura propter suam magnitudinem. Eodem modo monachus, virtute celestis, et propinquus Deo, et dignus aliquo modo qui ad*

μη κάτισαντος, ἀλλὰ παντὸς, οὐτινοσοῦν κανόνιστερον οἱ μῆ βαθυγυνώμονες ἀπεγέίρωνται ταῖς κεφαλαῖς, καὶ ἀπάγειν αὐτὰς ἔθιλωσι· δοκοῦντες μὲν οἱ τοιοῦται κεφχλαῖ εἶναι, τῷ δὲ δὲ αὐχένες δύντες ἀκέφαλοι, καὶ οὕτως ἀποκαθιστάμενοι τῇ ἀλαζονείᾳ εἰς χειρῶν πλάσματα, τοῖς αὐτὰ ποιήσασιν ἀντιλέγοντα. Οὐ γάρ ἐννοοῦσιν, διτὶ Πατέρες μὲν αὐτοὶ διακρίνονται ἀρχι-ρατικῷ φύσιμῷ, Πατήρ δὲ Πατέρων δὲ ἀρχιερεὺς οὐδὲ διτὶ ποιέντες μὲν αὐτοὶ, διτὶ καὶ ἡγούμενοι ποτε, ἀρχιποίμην δὲ δὲ ἀρχιερεὺς, ἐπειδὴ καὶ ἡγουμένων ὑπέρθεν ἔλαχεν εἶναι, δὲ καὶ ἐπισκόπων ἐπίσκοπος ἐν πολλοῖς· οὕτε δέ τε μικρὸν δόσον ἐμμελετήσαντες τὴν μοναχικῇ ἐργῳδίᾳ, εἴτα ἐπιθυμήσουσι καὶ εἰς τετρά-ποδ ἄκρωρείας εἰς τινας κρημνούς, ἀλλ' ὡς ἀρθησόμενοι

3 θ'. Ἀλλὰ τί μοι παρεξοδεύειν εἰς τέλον, καὶ μὴ ἐπανακάμψαι εἰς τὸ προτεθειμένον τρόχοσμα; Ἡν δὲ αὐτὸς ἐπιλογὴ τῆς μεγαλοσυγήμονος βιοτῆς, καὶ θεωρίᾳ δι' αὐτῆς τοῦ δόου μοναχικοῦ βίου δν οἱ τῆς καθ' ἡμᾶς γῆς ἔνδοξοι μοναχοὶ παραγράφονται ἀχρειούσι, τό γε εἰς αὐτοὺς ἤκον. Εἰ δὲ πρὸς εὐτε-ξίαν λόγου τοὺς τοιούτους πρώτους μεταχειρίσματι, αὐτὸς, φασὶ, δηλώσει παντὶ τάγματι κοσμικῷ, μεγάλῳ καὶ μικρῷ, περὶ μείζων καταγινομένῳ καὶ περὶ ἐλά-τονα. Ό μέν τις ἐπιτέατκαι εἰς μείζον, δὲ δὲ εἰς δεύτερον, καὶ Ἑβῆς εἰς ὑποδειστερὸν καὶ περιελθεῖν ἐπαγωγικῶς τὰ τοιαῦτα οὐδεὶς ἡμᾶς ἀπαιτήσει, δι-μηδὲ εἴη ἂν δὲ ἀμφιγινών τουτὶ τὸ Αἴγαμα.

ι. Ἐστι δὴ τάγμα τι καὶ τὸ μοναχικόν, καὶ οὐ τὸ
τυχόν, ἀλλὰ θεῖον τῷ δόντι· στρατὸς λαβές· θεοῦ
παρεμβολή· ἐκλεκτοὶ Κυρίψ· ἔνδοξοι τοῦ οὐρανοῦ·
τῷ παντὶ ἀφεστηκότες τῶν ἐνδόξων τῆς γῆς, οἵς κακοὶ¹
προτίθενται· στρατιῶται κατὰ τοῦ ἀποστάτου καὶ
ἀντάρτου δαίμονος· ἄγγέλων μιμηταί, καὶ δι' αὐτὸ²
φύλακες ἀνθρωπίνων οὐ μόνον φυχῶν, ἀλλὰ καὶ σω-
μάτων, οἵς οὐγάζουσιν, ἀπαλλάξτοντες ἀμαρτιῶν, οἵ
καὶ τὴν ἐν ἡμῖν πολλάκις εὐάρμοστον στοιχειών
ἀρμονίαν παραλύουσιν· ἀρετῆς αὐτοὶ δοχεῖα, εἰ τρόπος
αὐτήν εὐθέτως ἀνοίγονται· μύρου θείου ἀργεῖα, οἵτι-
νη τύχωσι σπερπῶς ἔχειν· ἀποστολικὰ ἔκμαρτικά,
ἡνίκα μὴ ἀφύως ἔχουσιν ἔκματτεσθε τὰ τοῦ θεοῦ
παράδεισοι σωτήριοι, ἀπρόσδοκοι ψιθύροις ὅφει, δι'
ῶν δὲ δαίμων ἐβέλει λαλεῖν παρὰ τοῖς ἀνορθιάζουσιν
αὐτοῖς τὰ ὑπατα. Τοῦτο τὸ πάγκαλον τάγμα, οὐτε
ἄλλως πρωτοστατεῖ πάντως τὸ ἀρχιερετικόν, προ-
σταμένους αὐχεῖ τοὺς τοῦ ἀληθῶν μεγάλου σχῆματα
οὓς χρὴ πάντως μήτε τὸ μέγα φεύγεσθαι (ἀπολίτικα
οὖτως εἰπεῖν), μήτε μήτη συνθέτως τὸ μέγα σχῆμα
οὐ τὴν ἔνοιαν οὐκ οἷμαι εἰς τὰς πάντων ἀναδέειν
ψυχὰς, τὰ τε εἰς ἀριθῆ κατανόησιν, τοιάνδε τοιάν-
σαν, ὡς ἐν πρώτῃ ἐπιβολῇ θεωρῆσαι.

ια'. Τών κατὰ μάθησιν σχῆμάτων πολυειδῶν ὑποτεθειμένων ὑπερκείσθαι τὸ κατὰ τὴν σφαῖραν δοκεῖ, καθ' ἣν καὶ ἡ ἀπλανῆς περιττγμένη, καὶ τῷ καὶ αὐτὴν γύρῳ τὸ πᾶν ἔσω σφῆγουσα, καὶ λίσταν πολὺ σέμινωμα ἐντεῦθεν πλουτοῦσα, ὅρθως διὰ τὸ κατ' αὐτὴν μεγαλεῖον λέγοισα ἀν μέγα σχῆμα. Οἱ τοῖνυν τὴν ἀρετὴν οὐράνιος μοναχὸς, καὶ οὗτως ἀγγίθεος,

ἀπειπονίζεσθαι πως δφείλων πρὸς τὴν κατ' οδράνον ἀπλανῆ, ὡς δ λόγος προϊών ἐκφένει, δοκοὶ δὲ ἐντύθεν μεγαλοσχήμων δνομάζεσθαι, καλούμενος οὕτω πρὸς διαστολὴν, ὥσπερ ἡ σφαῖρα σχημάτων ἑτέρων, οὕτω καὶ αὐτὸς τῶν μὴ κατ' αὐτὸν.

ἰθ'. Καὶ τοῦτο μὲν οὕτω διὰ βραχέων εἰρήσθω, οὐ πάντη ἀπροσφῶς, οἶμαι. Εἴκος δὲ τοὺς διὰ φιλοσοφίας ἐλπιδούτας ἀγιωτάτους Πατέρας καὶ ἄλλως ἔξονομάσαι τὴν θελαν ταύτην μεγαλοσχημοσύνην. Τριῶν γέρα περφερέμένων σχημάτων τοῖς ἀποδεικνύειν προτιθεμένοις φιλοσόφως τὰ λογικὰ, καὶ τοῦ ἐν αὐτοῖς τεθεωρημένου πρώτου σεμνομένου ἐπὶ τοῖς μετ' αὐτὸν τὰ τε ἄλλα, καὶ διὰ δι' αὐτοῦ ἐκεῖνα τελειοῦνται, τὸ δεύτερον δηλαδὴ καὶ τὸ τρίτον, ὡς καὶ αὐτὸς ἀποδεικνύουσιν οἱ σοφοί, τάχ' ἀν ἐκεῖνον καὶ δ μεγαλοσχήμων εἴη λαχών τούνομα. Πρωτεύει γοῦν καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς μετ' αὐτὸν. Οἱ δὲ εἰσιν δ (ὡς εἰπεῖν) διατερροσχήμων μανδύτης, καὶ δ διτερών ἐκείνου εἰσαγωγικός. Καὶ σεμνύνεται ὁ τοῦ μεγάλου σχημάτος, διὰ ἀποδεικνύντος λογίως τὰ πνευματικὰ ἐν τε τῷ ποεῖν αὐτὰ, καὶ ἐν τῷ διδάσκειν, εἰ μὴ συλλογιστικαῖς ἀνάγκαις, ἀλλὰ πειθοῖ γοῦν Πνεύματος ἀγίου, τελειοῦ τὰ ὅπ' αὐτὸν σχημάτα πρὸς ἀρτιωσιν, τῷ μόνῳ σοφῷ Θεῷ ἀρέσκουσαν. Ἀλλα ταῦτα μὲν τοῖς πλείστοις τῶν μοναχῶν, ὡς οἴα καὶ εἰς τινας γρίφους ἀποκαθεστῶτα, ἐξ τοσοῦτον περιελευστέον ἐν βραχῖ· λεκτέον δὲ τι νόημα, καὶ τρίτον, οὗπερ ἔστιν ἀπαντεῖσθαι.

ἰγ'. Ο πολλοστὸς ἄνθρωπος δ περιττὸς ἄνθρωπος, τὸ πᾶν εἰπεῖν, δπας ἄνθρωπος βίου, δ παρὰ τὸν ἴδιως λεγόμενον μοναχὸν, ἀδιατύπωτος εἶναι δῖοι δν, καὶ πως ἀνείδος, καὶ ἀχαρακτηριστος, καὶ ἀδιάρθρωτος, καὶ ἀμόρφωτος, καὶ ἀκατασκεύαστος, ἦν δὲ τοῖς κατὰ στρέφεται. Αἵτιον δὲ τῆς τοιαύτης δοκήσεως τὸ ποικίλον τοῦ βίου καὶ πολυειδὲς καὶ μυριόστροφον, κάντεύειν οὐκ εὐδιατύπωτον. Χρώμων γέρ τις ἐαυτὸν ὡς εἰς ἀρετὴν, δτε βιοῖ χθαμαλώτερον, εἰτε παρυψωθεῖς, μεταχρώζεται εἰς τὸ ἀνάπαλιν. Ἔτερός τις ἀγριούμενος τυραννικώτερον, δτε βίος αὐτὸν ἀμφέπει δυναστευτικὸς, εἰτα παραλυθεῖς τοῦ δύνασθαι, σχηματίζεται οὐχ ἐκὼν εἰς ἱλαρότητα, ἐξαλλάττων τὴν θηριώδιαν εἰς ἀνθρώπητα. Ἔμορφόστο τις αὖθις δὲ κατηρῷ καὶ ἐλεγμοσύνην· ἀλλὰ μικρὸν καὶ εἰς ἀτεροῖν μετηλλάγη ἔξειν, διὰ δ τραγικῶμενος ἀναρπακάνδραν εἴποι ἄν. Ἐμπαλιν δὲ τοῖς τοιούτοις οἰδάμεν καὶ ἀπραγας ἀνθρώπους, οἱ μετεγγράφειν πρὸς μετάδοσιν, καὶ ἱλαρούς, ἐξηγριώμενοις διατέρω τοῖς τοιούτοις εἰς τὸ ἀνάρτετον. Εὔριπος βίου μυρίους τοιούτους οἶδε στρέφειν ἐλιγμούς, δι' ὧν πολυπρόσωπος τις δ τοῦ βίου ἀνθρωπός, καὶ Πρωτέως πολυμορφότερος, εἰς δυον οὐκ ἔστιν εἰπεῖν.

ἰδ'. Καὶ οὕτω μὲν δ βίος διὰ τὸ πολυσχημάτιστον, καὶ ἀδριστον, καὶ οὕτως ἀστατον, ἐπὶ ἐνὸς κατηγο-

(1) In hoc opusculo tres monachorum ordines distinguit Eustathius. Primo loco habendi sunt, quos vocat Μεγαλοσχήμονας. Hi tonsuram accepérant, sacris rebus tempus consumebant, res communēs regebant. Ipsi tamen pallium seu indumentum ferebant, unde dicti sunt proprie monachi magni indumenti (μέγα σχῆμα); illorum planeta seu pallium forma oblonga ex omni parte, a collo ad pe-

A veram cœlestem speciem comparetur, ut infra dicetur, posset exinde magnus dici, eoque nomine vocari ad differentiam aliorum dissimilium, sicut sphæra ab aliis figuris discernitur.

B 12. Hæc breviter, non omnino in vanum, ut arbitror, dicta fuerint. Verisimile est eos qui philosophia sanctissimi Patres sunt habiti, hanc divinam monachi magnitudinem aliunde deduxisse. Tribus enim statibus ante illos qui ad logicam soito docendam præsciuntur apparentibus, et propriæ illorum viso primum locum tenere supra alios sequentes, et aliis de causis, et quia per istum alii porisciuntur, scilicet secundus et tertius, ut demonstrant sapientes, exinde forsitan nomen accepit magni habitus monachus. Primas igitur partes ipse tenet inter alios qui sequuntur. Ii sunt: mantellatus (1) minoris ordinis (verbi gratia), et post hunc novitius. Honoratur iste perfectus, eo quod spiritualia perite edocens tum agendo, tum docendo, si non syllogismi vinculo, saltem Spiritus sancti gratia, inferiores ordines ad perfectionem adducit, quæ uni et sapienti Deo placet. Ista autem quasi seposita ad quasdam quæstiones, plerisque monachis breviter sic percurrenda erant: dicens autem est aliqua sententia tertia quam omnes possunt attingere.

C 13. Homo vulgi, plerique homines, et ut omnia complectar, universi homines sacerulares, præster dictum proprie monachum, judicandi sunt esse sine typo, sine specie, sine charactere, sine distinctione sine forma, et sine ornatu, quandiu inter terrena versantur. Cujus sententiæ cause sunt variæ vitæ aspectus, mille vices, ideoque difficultis definitio. Colorem virtutis ille usurpat, dum vivit terrestris, sed elevatus mox ad pristinum colorem reddit. Alius sœvit tyrannice, dum agit cum potestate, et ea amissa ad clementiam invitus reddit, ex ferina in humanam naturam mutatus. Largitatem quidam aliquando induerat, mox in alterum habitum transferit, qui a tragico raptor hominum esset vocatus. Et contra rapaces homines novimus liberales et postea ferocietas, deinde stultos ac superbientes et qui ad virtutem reversi sunt. Sæculi Euripus mille istiusmodi conversasiones videt reflecti, quibus secularis homo videtur plures facies, plures formas quam Proteus habere, quas enumerare esset impossibile. D

14. Sic sacerdolum, eo quod est multarum formarum, indefinitum, atque inconstans, de uno arguit

des decidebat, et super brachia relevabatur. Coloris nigri erat. Hos dicū magnos monachos, aut perfectos; hoo nomine decursu operis utar. Alii erant minores, quos Mantellatos dicit sive mandibularis; et non nunquam μικροσχήμονας. Tertius ordo erat novitiorum, seu εἰσαγωγικῶν. De quibus seorsim dicendum erit alio in loco ad finem.

egregium istud animal, hominem, quod nullum characterem haheat. Amat enim pro deficiente incertum accipi. Ipse autem cum, speculo conscientiae sibi admoto, istud oculum figit, atque ex imagine spirituali colligit et discit figuram hominis propriam sibi deesse, sicut facit Nabuchodonosor, cum e specie naturali excidit, atque recentioribus temporibus Tiridates, (cur enim Circenses fabulas in medium proferre?) tunc tactus dolore cogitat quid faciendo in certam aliquam speciem seipsum informabit, atque incerta sua stabiliet. Igitur mente ad solem fulgentem assurgens, atque ad lunam etiam, et illius speciem in eodem statu semper manentem miratus, lunam vero vicissitudines ob variam faciem despiciens, terram fugit quia causa est cur lunam, utpote proximam terram, in specie videantur maculae; ipseque supra terram ele-vatur.

15. Tunc, veluti ursus horridus et informis fœtus in pulchritudinem sibi propriam translatus, in populum Dei exultum, ut evangelice loquar, et sic ornatum inscriptus, incipit stabilem formam tenere ac in virum perfectum formari; et maxime in formam divinam, et quod super omnia reverendum est, Dei vultum induere, secundum verba Scripturarum. Jam non ambulat, ut prius, sine specie, in nocte vita mutationi obnoxia; et contra sicut in die honeste circumfertur. Jam enim dignus est qui sanctus homo Dei vocetur, sicut Joseph custos domini de nocte, qui nocte et die ejusdem habitus secundum Deum erat, non mutatus deinceps in alienum neque vacillans, neque variatus. Qui habitus forma renovata in id quod decet, sanctus quidem est, et homini optime conveniens, quia ex multis priscis speciebus hominem ad unicam adducit; parvus tamen manet. Et unde parvus? Eo quod vere magnum, hic homo Dei veste nigra indutus, nondum suscepit, neque ad optatum fineum altioreum pervenit; in planicie versari desit, jam montem attigit, in eum totis viribus adrepit; et planicie egressus est, atque ex summo emanante, proximusque aeri puriori et spiritui vivifico, licet terram adhuc conspiciat, et ista pristina memoria revolvat, sub quibus vera humana species latebat: et jam metuit ne decidens ex incepto ex altoque dejectus pejora patiatur.

D λως εἰς γῆν ἔτι καὶ τὰ περὶ γῆν, καὶ ἀναπεμπάζει τῇ μνήμῃ τὰ πρώην ἐκεῖνα, οὐκέτι δὲ τὸν πεποίησθαι τὸν ὄγκον τοῦ θεοῦ σχῆμα.

16. Postquam vero, concepto naturali ac justo timore, alas suas extendit, primo mane, vigil, exsurgens ad desideria quae exaudit Deus, oculos omnemque sensum ita recludit ut nullo modo homo terrenus remanere velit, sed cœlestis, et assurgit statuens firmiter apud se montem summum surreare, linquere aera humidum, circumductas tenebras, et omnis generis tempestates, ut sit incola regionis nebula carentis semperque serenæ. Eia age

A ρεῖ τοῦ καλοῦ ζῶου, τοῦ ἀνθρώπου, τὸ μὴ σχῆμα ἔχειν οὐδέν. Ἐθέλει γάρ πως ἡ δοριστία ὑποκριτεῖται στέρησιν. Ἀλλ' ἐπειδὴν αὐτὸς τὸ τῆς συνειδήσεως προστησάμενος ἔνοπτρον ἀπερείσῃ τὸ νοερὴ δπτικὸν εἰς αὐτὸν, καὶ φαντασίᾳ πνευματικῇ ἀναλεξάμενος ἔκειθεν μάθοι, ὃς οὐκ ἔχοις ἀνθρώπῳ πρέπον σχῆμα, οὐ καὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐποίησεν ἂν, διετοῦ καθήκοντες ἔξπεισε χαρακτῆρος, καὶ ὁ ἡ διάτεροις χρόνοις Τιριδάτης, (τοὺς γὰρ Κιρκαῖους μύθους τὸ χρῆμα παρεισκρίνειν ἐντηῦθα; τότε δὲ, ἀγθεσθεῖς μελετῷ, τὸ δὲ ποιήσας, εἰς ἓν τοι μορθῆς ἀποτὸν σχῆματίσει, καὶ καταστήσει τὸ ἓν αὐτῷ ἀποτον. Καὶ τοινύν εἰς τὸ κατὰ τὸν ἥλιον σεμενὸν ἀναδραμὼν τὴν διανοΐαν, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὸ κατὰ τὴν σελήνην, καὶ ἔκεινον μὲν θυμάσας τοῦ διηγεῖται ἐν ταυτότητι μένοντος σχῆματος, τῶν δὲ σεληναίων αὐξομειώσεων καταγούντων διὰ τὸν ἔκειθεν κατ' αὐτὴν πολύσχημον, φεύγει μὲν τὴν γῆν, δι' ἣν καὶ αὐτῇ τῇ σελήνῃ προσγειοτέρῳ κειμένῳ βίσπασμά τι προσωπικὸν ἐπιφαίνεται: γίνεται δὲ τῶν ὑπεργείων.

C ιε'. Καὶ τότε δὴ ὡσεὶ καὶ δρκτοῦ εἰδεχθέεις τι καὶ ἀμφορφὸν ἐμδρυον εἰς εὔμορφαν αὐτῷ πρέπουσαν μεταποιηθεῖς, καὶ ἐγγραφεῖς εἰς θεοῦ λόγον κατεσκευασμένον, εὐχγελικῶς φάναι, καὶ οὕτω κόσμιον, ἐνάρχεται σχῆμα σταθερὸν ἀπολαμβάνειν, καὶ χρωματίζεσθαι εἰς τέλειον ἀνθρώπουν μάλιστα μὲν οὖν εἰς μορφὴν εἰδοποιεῖσθαι θεάν, τὸ δὲ πάντη σεμνότατον, εἰς θεοῦ, γραφικῶς φάναι, πρόσωπον καὶ οὐκέτι ἀσχημόνως, καθὼς καὶ πρὶν, τῇ τοῦ βίου ἐμπειριοδεύει, νυκτὶ δὲλλ' ὃς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως πριπατεῖ καὶ ἔχει καὶ αὐτὸς εὐσχῆμαν θεοῦ ἀνθρώπος δυνομάζεσθαι κατὰ τὸν νύκτερον κυριακὴν ἵεστιφ, δις καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ἡμέρᾳ τοῦ αὐτοῦ κατὰ θεὸν σχῆματος ἦν, οὐ μεταμορφούμενος τοῦ λοιποῦ εἰς ἀλλοκοτον, οὐ μεταπίπτων, οὐκ ἀλλοιούμενος. Καὶ ἔστι τὸ τοιοῦτον σχῆμα, τὸ τῆς κατὰ πνεύμα εὐσχημονος μορφωτικῆς ἐνάρξεως δηλαδὴ, θεῖον μὲν, καὶ ἀκριβῶς ἀνθρωποπεπές καὶ μεταγρίφον εἰς μονοπρόσωπον τὸν πρώτην πολύμορφον ἀνθρώπουν μικρὸν δὲ δύμας αὐτὸν εἰσέτι. Διατί μικρὸν; "Οτι οὕτω τὸ μεγαλεῖον ἐντελῶς ἀπείληητον δὲ τοιοῦτος τοῦ θεοῦ μελαμφόρος ἀνθρωπος, οὐδὲ εἰς τὸ δύτως ἀκρότατον ἐφετὸν ἀναβέβηκεν· ἀλλὰ περιέζιος μὲν εἶναι ἀφῆκεν, ἀπήρξατο δὲ γίνεσθαι τὸ δρους, ὃς ἀναφέγγειται εἰς αὐτὸν, ἐφ' δύσον δύναμις ἀπαλλαγῆς μὲν τῆς λειας πεδιάδος καὶ τοῦ παρίων τοῦτον ἀπέργειται.

ιε' Ἀλλ' δὲ φοβηθεὶς φόβον, οὐ διαβάθηται πτέρυγας αὐτοῦ κατ' ὄρθρον, διν ἀφῆται νύφων, εἰς ἐναεύεις, ὃν ἐπακούει δι θεός· καὶ μάστει τοὺς διφθαλμούς, ἅμα δὲ καὶ πᾶσαν ἀσθετισμόν, ὃς μηκέτι ἔθελεν γῆς ἀνθρώπος δλως εἶναι, ἀλλ' ὑπερουράνιος, καὶ στήσει, κυρώσας παρ' ἐπιτῷ, τὴν ἐνάρχετον πατῆσας ἀκρωρειαν, καὶ καταλεῖψαι μὲν τὸ τοῦ ἀέρος λιμνάζον, καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν γνόφους, καὶ τὰς θυέλλας τὰς παντοδαπάς, γενέσθαι δὲ

τούς ἀνεφέλους τόπου καὶ ἀεὶ φωτοφανοῦς· καὶ δὴ καὶ τεύχηται τῆς τοιαύτης ἐφέσεως, εἰτ' οὖν φαύσεως, καὶ εἰς τὸν θεὸν ἀποκαταστῆ, τόπου γενόμενος ὑψηλοτάτου, ἀφ' οὗ ἐπιβλέπων δὲ Κύριος διοπτεύει πάντας τοὺς οὐλοὺς τῶν ἀνθρώπων, καὶ πως ἔκεινως συμπροκυπτῶν, δύναται καὶ αὐτὸς ἐφορῆν ἀνθρώπους, δύσι τῆς αὐτοῦ ἐφορεῖς δέονται, καὶ πάντα καὶ αὐτὸς δύσι θέλει, ποιεῖν — τότε δὴ τὸ μικρὸν ὑπεραναβάς, εἰς δύσιν οὐκ ἀν εἶτη ἔκαριθμασθαι, τοῦ μεγάλου γέγονε σχῆματος, προσώπῳ δὲ λαμπρῷ καὶ πολυμερέσῃ σεμνυνόμενος, ἐν τῷ διπάνεσθαι τῷ προσώπῳ τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐνὸς τῆς ὑπερφύτου Τριάδος, καὶ τῷ λοιπῷ δὲ τῆς κατὰ πνεῦμα διαρτίας οὐκ ἀναλόγου μεγαλείως καὶ ἐνικᾶς ἀσταλμένος, καὶ οὕτω μὴ φευδόμενος τὴν τοῦ μεγάλου σχῆματος ἀνάληψιν, διπέρ την δὲ — καὶ μέγιστον εἰπεῖν — εἰ μὴ διαστέλλειν αὐτὸν οἱ Πατέρες εἴ ποιουντες, διέκρινον πρὸς τὴν ἀπαραποίητον αἰωνίως οὖσαν αἱ λοιπαὶ ὥστε καὶ πρὸς τὴν ταῖς τεθεώρηται.

ἰ. Τοιούτου τοίνυν ὡς ἐν τριπλῇ ἐννοίᾳ ὅντος τοῦ μεγαλοτρχήμονος βίου, καθά εἰρηται, τῆς τῶν ἀγαθῶν Στριστιανῶν καταφυγῆς, δὲ πολεμίων ἐξ ἀέρος βαλλόντων κρύψασθαι, βούλονται, μακάριος μὲν δὲ τοῖς αὐτὸς ἀληθῶς ἐσχηματισμένος, εἰτ' οὖν εἰδοπεποιημένος θεοειδῶς, καὶ θειότερον μεμορφωμένος, ὡς οἰστὸν μορφῆς θεοῦ καθεστῶς, καὶ τὴν μεγαλοσύνην ἐντεῦθεν αὐτοφυῶς κληρωσάμενος · ἕτι δὲ τελειοποίης τῶν, ὑπὸ τὸ μέγα, καὶ οὕτω πρῶτον σχῆμα φιλοσοφίας λόγῳ καὶ πᾶσιν ἔκεινοις τὸ ἐνδέον ἀναπληρῶν μεθόδῳ θείᾳ συλλογιστικῇ, δι' τῆς τοῦ ἀγαθῶν γνῶσις περαντεῖται, ναὶ μὴν καὶ εἰς οὐρανοῦ ἀνατεινόμενος μίμησιν, ὡς ἐν τοῖς ἔχησι ὑποτυπωθῆσται. Καὶ οὕτω μὲν μακάριος δὲ τοιούτος λόγων τοιούτων τριῶν, ἐπὶ ἀναβάσει τῇ κατὰ τὸν μεγαλοτρχήμονα, ὡς εἰς τρίτον ἐλαφρισθεὶς οὐρανὸν ἄσθλιος δὲ, καὶ οὐκ εἰσάπαξ, ἀλλὰ τρισάθλιος δὲ ἄλλως καθ' ὑπόκρισιν προσωποποιύμενος δι' αὐτοῦ, καὶ σχῆματι μὲν ἀντετάγγελτος θεοῦ πεφηνώς πρόσφυξ, περάγματι δὲ ἀπροσόδλητος ὅντες ἔκεινως, ὡς τῇ καταπάζων, τῇ μὴ ἐκουσιαζόμενος, τῇ ἀλλὰ ἐμπολῆς χάριν τὸ καλὸν προβάλλων πραγματευτικῶς · δὲ τὸ τριχῶς ἡδη ἀνεπτυγμένον μέγα σχῆμα φευσάμενος, οὕτε λογικῶς μεμόρφωται προσώπῳ θεοῦ, καὶ ἀσυλλογίστως βιοῖ, κατασοφίζόμενος ὑπὸ τοῦ τὴν κακίαν πανσφου, καὶ τοῦ κατὰ νοῦν δὲ οὐρανοῦ ἀπολισθίσας, ὡς εἰς ἀωσφόρον κατέπεσε. Καὶ τὴν ἄρα κρείττονα στόφη, καθά καὶ εὐηρεστεῖτο ἐν τῷ καιρῷ τῆς κουρᾶς, μὴ τάξισθαι: τῷ θεῷ, τῇ τεχάμενον φεύσασθαι. Ἐκεῖνο μὲν γάρ εἶχεν δὲν κρῖμα τὸ δὲ δεύτερον εἰς ἀφεβῆ κατάκρισιν ἀποτελευτᾷ.

ἰη'. Φέρε γάρ, διλιγόστιχον ἐπιδρομὴν ποιησάμεθα, ὃν κατατίθενται οἱ πρὸς μεγαλοσύνην πνευματικὴν ἐσχηματισμένοι, καὶ οὕτως ὑπεσχημένοι ἐκπροσωπεῖν τῷ θεῷ· ἵνα τῇ πρὸς αὐτὰ τῶν κατ' αὐτοὺς πράξεων παραβέσει ἐπιγνῶμεν, εἰ πρὸς ἀκριβεῖς ἐξομοιοῦνται προκένσημα οἱ πρὸς ἐνθεον ἐκείνοις ἐν τοῖς περὶ τῆς μορφάζοντες πρόσωπον. "Ἐχει δὲ τὰ τῆς ἐπιτομῆς ταύτης οὕτως ἐπελευστικώτερον.

ἰθ'. Πρῶτα μὲν ἐν θειοτάτης ὀπλοθήκης ἀναλαμ-

A potiatur hoc voto, hac luce, iuxta Deum sedem figat civis altissimæ regionis, e qua universos filios hominum Dominus conspicit; et ipse se cum illo aliquo modo inclinans potest homines quotquot ipso duce indigent aspicere, et quæcunque sibi placuerint peragere. Tunc modicum progressus, quantum mensurari vix possibile est, fit magni indumenti particeps, una specie lucida et magna conspicuus, visus sub specie magni Dei, et Salvatoris nostri Iesu Christi, unius de Trinitate incomprehensibili, et similiter reliqua Spiritus informatione multum et unice praeditus, sicque assumptionem magni indumenti non fallens, quod eveniret quidem (res mirabilis dictu!) nisi id sancti Patres judicarent differre a maxima et unica Dei specie, ad quam incomparabilem ab aeterno omnes aliae

B velut umbræ apparent.
τῆς κατὰ θεὸν παμμεγίστης μονοσχημοσύνης, καὶ σκιαὶ τινες τεθεώρηται.

17. Talis cum sit, et sub triplici ratione possit considerari vita perfectionis, ut supra dictum est, vel fuga bonorum Christianorum qui ab inimicis tela ex alto conscientibus querunt abscondi, beatus sane est qui in ea sanctum habitum et speciem vere assumpsit, qui divine informatus est, et quasi in forma Dei stetit, magnitudinemque jure accepit, qui insuper perficit homines sub magno et primo ordine inferiores, philosophicis verbis, et reliquis similibus rationibus, implens quod deest, secundum egregiam syllogismi methodum, qua ad bona cognoscenda pervenitur; atque etiam ad celestium imitationem protendit, sicut ex infra dicendis patebit. Beatum ergo dicemus horum trium ordinum hominem, ob ascensionem in monachicam perfectionem, usque ad celum evolantem. Miserum autem, nec semel, sed ter miserum hypocritam, qui sub hac specie aliam abscondit, qui videtur ad Deum confugere dicitur, re autem ei minime adhaerit, sive ex ludibrio, sive ex timore, sive ex avaritia bonum hoc preferente ad res augendas; qui triplicem supra memoratum magnum habitum ementitus, ne ratione quidem divinam speciem assumpsit, qui irrationalabilem vitam ducit, decipitur a magistro malitiæ, et de celo intelligentiæ, sicut Lucifer, decidit. Melius erat ei, sicut tempore tonsure admonebatur, Deo non adhaerere, quam adhaerentem renuntiare: illud enim excusationem forte habuisset, hoc vero desinit in certam condemnationem.

18. Age ergo, quæ objiciant homines ad spiritualem, magnitudinem instructi, et Deo assimilari parati, breviter percurramus, ut actibus ad ea collatis agnoscamus utrum ad punctum, et ad perfectum similes sint, qui seipsos ad divinam speciem informare debent. Tali modo melius succedit illa brevis expositio.

19. Et primum ex hoc divino armamentario sumun-

tur arma ad bellum spirituale ad quod ordinantur A et præparantur. Quæ enim pro armis inter sacra induuntur, pridie ad vesperam, extra templi aditus præparantur, sanctificantur, et baptizantur ut siant lorica aqua temperata. Postridie his primo induuntur ante sacram initiationem, quæ mane, et usque ad ardenter solem protenditur, ita ut vespere, mane et meridie enarrentur Dei mirabilia. Et cum persiciendum est hujus ritus mysterium, inchoantur cantus spirituales et psalmi, quibus gaudium mentis declaratur (Iustum enim aliquid cantus est, nec ullum animal triste canere dicitur) : sequuntur elogia eorum qui eodem modo secundum Deum vestiri elegerunt, et pronuntiatur sæculi condemnatio in psalmis et in sermone, velut ex ore illius qui tondendus est, quasi eum pœnitent et pudeat, quod seipsum rebus terrenis et contemp-tibilibus implicuerit, cœlestiaque contempserit. Quibus peractis, monachus jam ad Deum proximus, stans juxta illum, et omnino progressus, ipse in limine interrogatur qua de causa accesserit, utrum spondeat permanere in monasterio, atque in exercitatione, usque ad finem, hoc est non modo usque ad integrum et ad perfectionem, sed et usque ad mortem. Postea postulantur iterum obedientia, patientia, submissio, solitudo, et alia his similia ; et postquam spondonit, jubetur cogitare quid promiserit, cui promissum credide-rit, profecto Deo, et angelis, quorum ambit speciem. ἀπειδάν κατάθηται, παραγγέλλεται βλέπειν, ολά τε δι Θεῷ, καὶ δι τοῖς ἄγγελοις, ὃν τὸ σχῆμα ἐπιποθεῖ.

20. Eadem nuntiatur adesse angelos, promissa ab C ipso litteris mandante: insuper hominem sic ordinatum cruci et morti addictum esse, ex tunc cruci-figendum et moriendum esse mundo, sicut mundum sibi, ut nec ipse, e terra in altum sic elevatus in cruce, animum mundo applicet : neque sibi sic exaltato mundus amorem impertiat per suos propinquos, ne e crucifixum comniveant et dejiciant. Continuo enim jubetur separari a parentibus, fratribus, et omni cognatione, amicorum familiaritate, a mundanis, tumultu, cogitationibus, posse-sionibus post tonsuram acquirendis, bonis, volup-tate, gloria, non qualibusunque, sed vanis hujus sæculi, siquidem tunc demum fruendum erit volup-tatibus aliis secundum Deum, inter quas primum locum obtinet Dei inemissa, et de hoc gaudere, eaque gloria quæ Deus magnifice glorificatur. Tales prorsus sunt quæ a labore pro Deo suscepto, ut a D fonte, derivantur, siquidem labores, ut novimus, gloriam pariunt.

21. Admonetur porro etiam animam abnegandam esse. Quam animam? Ea scilicet qua animalis homo ea quæ sunt Spiritus non percipit, qua abne-gata crucem assumit, ut Christum sequatur. Et iterum qui accessit ad Deum ne quæ requirunt otia pecora irrationalia, ipse prosequatur, nec

βάνονται τὰ φραγμούτα τούτους πνευματικῶς ἐπι πολέμῳ, εἰς δὲ ταττόμενοι ἔτοιμάζονται. Αὐτὸς ἡ ρῶς ἀμφιέννυνται ὀπλισμοῦ τύπῳ, ἢ μὲν φρέσος ἐπέρα ἔσω τῶν τοῦ ναοῦ ἀδύτων ταμιεύει ἀγιαζόμενα, καὶ οὕτω βαπτόμενοι εἰς θωρακισμοῦ στεφθήτηται· τοῦ δὲ ἐφεῆς ἡμέρα προβάλλει περιδύνεσθαι αὐτὰ πρὸς τελετὴν ἀγίαν, παρατείνουσαν ἔως καὶ εἰς ἡμέραν ἀκμάζουσαν, ἵνα καὶ οὕτως ἐσπέρας καὶ πρωῒ καὶ μεσημέριας ἀπαγγέλλωνται τὰ τοῦ θεοῦ θαυμάσια. "Οτε δὲ καὶ τελεῖσθαι χρὴ τὸ τῆς ἐργασίας ταύτης μυστήριον, προηγοῦνται φόδι πνευματικὴ καὶ φαλμοὶ, ψυχὴν συμβολογραφοῦντες γέρουσαν (χαροποίην γάρ τι καὶ τὴν φύσην, καθὼς καὶ εἰδὲν ζῶν λυπούμενον ἄδειν λέγεται)· συνεφέρονται δὲ καὶ μαχαρισμοὶ τῶν προσιρουμένων οἵτω κατέ Θεὸν σχηματίζεσθαι· καὶ βίου δὲ κατάγνωσις ἀναγνωμένη φελμαρικῶς, ἕτι δὲ καὶ εὐαγγελικῶς, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ μέλλοντος κείρεσθαι, οἷα μετριωκότος καὶ αἰσχυνομένου, εἰπερ ἐκεῖτὸν ἀπηργόλει τοῖς κάτω καὶ πατουμένοις, τὰ ἀνωτάτω ὑπερόρων. Ἐπὶ τούτοις, ὡς ἡδη τοῦ μοναχοῦ ἀγγίσαντος τῷ Θεῷ, καὶ πρὸς αὐτῷ γενομένου, καὶ αὐτοῦχρηματος, ἐρωτᾶται δὲ ἐπηλύσης τοῦ δῆποτε προσῆλθος, καὶ εἰ παραμένει τῷ μοναστηρίῳ κατείθεται καὶ τῇ ἀσκήσει ἔως καὶ εἰς τέλος· δὲ ταῦτον ἔστιν οὐ μόνον τῷ εἰς ἀκέραιον καὶ δυτελές, ἀλλὰ καὶ τῷ ἔνις καὶ εἰς θάνατον. Είτε προσεκρωτᾶται καὶ ὑπακοὴν, καὶ ὑπομονὴν, καὶ θλίψιν, καὶ τὸ στενόχωρον, καὶ ἄλλα σύστοιχα τούτοις καὶ συντίθεται, καὶ τίνι ἀνατίθεται τὴν συνθήκην, δῆλον, δι Θεῷ, καὶ δι τοῖς ἄγγελοις, ὃν τὸ σχῆμα ἐπιποθεῖ.

κ'. Αναδιδάσκεται δὲ καὶ δι τοῖς ἄγγελοι παρεστάντι, ἀπογραφόμενοι, ἀπέραντος ὀπτὸς ὅμοιογενεῖ· μανθνεῖ δὲ καὶ δι τοῦ οὕτως ἀποτασσόμενος σταυρὸν καὶ θίνατον ἀπηγγέλλεται, καὶ δι τοῦ ἄρτι σταυρούστησα χρὴ καὶ νεκρούσθαι αὐτὸν τε τῷ κόσμῳ, καὶ τὸν κόσμον αὐτῷ· ἵνα μήτε αὐτὸς πρὸς τῷ κόσμῳ τὸν νοῦν ἔχῃ, μήτε γηθεν ὑψοῦ σταυρικῶς ἔξηρμένος, μήτε δὲ κόσμος προσπαθῶς τῷ οὕτως ὑψωθέντι προσανέγη διὰ τῶν προσφειωμένων αὐτῷ, δραστομένων οἷον τοῦ ἀσταυρωμένου, καὶ κατεσπώντων αὐτὸν. Αὐτίκα γὰρ ἐπιφωνεῖται, καὶ γονεῦσιν ἀποτάσσεσθαι, καὶ ἀδελφοῖς, καὶ συγγενεῖς πάσῃ, καὶ συνηγείρεις φιλικαῖς, καὶ κόσμου θορύβους καὶ φροντίσαι καὶ κτίσει, ταῖς Ἑγγλαδή μετὰ τὴν κουράν, καὶ ὑπάρκεισι, καὶ ἡδονῇ, καὶ δόξῃ, οὐ ταῖς ἀπλάντιταις ματαίαις ταῖς τοῦ βίου, διὰ τοῦ καὶ τὸν θεοπρεπῶς ἐτέρων κατάρχεσθαι, ὡς τὴν κορυφαῖς μεμνήσθαι τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτως εὐφραίνεσθαι, δοξῶν δὲ, καθ' ἣς καὶ αὐτὸς δὲ θεὸς ἐνδόξως, δοξῆται. Τοιαῦται δὲ πάντως, δόποις οἷς καὶ πατρὸς κατά Θεὸν πόνου ἐκφύονται, εἰ γε πόνοι γεννῶσσαν, ὡς οἴδαμεν.

κα'. Πρὸς τούτοις κατηχεῖται ἀπαρνεῖσθαι καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν. Πολάν αὐτὴν; Καθ' ἣν φυγάδες ἀνθρώπως οὐ φρονεῖ τὰ τοῦ Ηνεύματος· ἦν δὲ ἀπολέξας αἴρει σταυρὸν, καὶ ἀκολουθεῖ τῷ Χριστῷ. Ἐπὶ παρακινεῖται τηγικαῦτα δὲ τῷ Θεῷ προσχώρεσθαι, μήτε ἀνέστεις ἐθέλειν, δποιεῖ τοῖς ἀγελαίοις καὶ οὕ-

τως διάτοις φιλοῦνται, μήπει διμεριμνίας καὶ τρυφάς. Παρακαλεῖται δὲ καὶ εἰς ἀγῶνας πνευματικούς, καὶ εἰς πτωχείαν· διόταν ταύτην εἶποι τις θν., εἴτε τὴν κατὰ πνεῦμα, καθ' ἣν πτωχεύει τις ἀμαρτιῶν, εἴτε τὴν ἐν περιουσιασμῷ τῷ κατα κόσμον. «Ἐτι προκαλεῖται καὶ εἰς πένθος ἀγαθὸν, διότον πραγματεύεται δὲ, ὡς ἔρεθη, σταυρούμενος καὶ νεκρούμενος· δὲ καὶ ζητεῖ τὴν ἐντεῦθεν ἀνάλυσιν, καὶ κλαίων λέγει τὸ «Οὐραί, διτὶ ἡ παροικία μου ἐμακρύνθη, καὶ οὐδὲ ἀπολύμοι ταχὺ τῆς ζωῆς»· Ἐπισκήπτεται δὲ καὶ φῶς, εἴποτε πεινήσει, καὶ διψήσει, καὶ γυμνιτεύσει, καὶ ὑδρισθῇ διὰ τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πολὺν αὐτοῦ μισθὸν· οὖπερ ἔνεκεν χαίρειν αὐτὸν χρεών. Καὶ ἔχει μὲν ἐν τούτοις εἰπεῖν καὶ αὐτὸς τὸ «Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;» Εἰδὼς δὲ ἀκούσειν εὐαγγελικῶς, ὡς τὰ δύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ, σιωπᾷ εὐλαβῶς, εἰ γε ποιῶν, καὶ κατακύπτων. Καὶ οὕτως ἀνθυμολογούμενος, δέχεται τὰ ἐκλαλούμενα, ψυχαγωγούμενος οἵς ἀκούει αὐτίκα τότε, διτὶ ἐξελέξατο αὐτὸν δὲ Θεός, καὶ διεχώρισεν ἀπὸ τῆς ἐν κόσμῳ ζωῆς· καὶ ὡς ἐκ προσώπου αὐτοῦ, πρὸς δὲ σχηματίζεται μεγαλυνόμενος ἔθετο αὐτὸν στρατευόμενον εἰς διαγωγὴν ἀγγελοειδῆ ἐν ὅψει

καβ. Καὶ εἰσὶ μὲν καὶ τοιαῦτα πάντα φρικά, ὡς ἀδελφό· ἐμὲ δὲ πλέον παράγει ἐς φρίκην καὶ ἐκεῖνο τοῦ θειοτάτου βιβλίου τῆς ἀποταχῆς, διτὶ ὡς οἷς κατηχούμενος δὲ τοιούτος ἀπολαμβανόμενος ἀκούει βάπτισμα λαμβάνειν αὐτίκα, τό τε εἰς καταρχὴν ζωῆς ἐτέρας καὶ βίου μετάθεσιν, προσφύστερον δὲ εἰπεῖν, παλιγγενεσίων σωτήριον, καὶ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ καθαίρεσθαι, καὶ οὐδὲ· φωτὸς γίνεσθαι· καὶ διτὶ αὐτὸς Χριστὸς δὲ Θεὸς συγχαρεῖ μετὰ τῶν ἀγγέλων ἐπὶ τῇ αὐτοῦ μετανοίᾳ, θύων τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν· καὶ διτὶ ἐξ ἐκείνης τῆς ὥρας ἐνάγεται εἰς τὸ περιπατεῖν ἀξίως τῆς κλήσεως, καὶ τῆς τῶν ματαίων προσπαθείας ἀπαλλάσσεσθαι, καὶ μηδὲλως εἰς τὰ ὄπισθι στρέφεσθαι· μὴ καὶ γένηται, φησι, στήλῃ ἀλλὰ κατὰ τὴν γυναικα τοῦ Λώτ, ἡ ὡς κύων, φησιν, ἐπιστρέφων εἰς τὸν ἔμετον, ἡ ἔξομοιωθῆ ἀνδρὶ ἐπιβαλόντι χείρα ἐπὶ ἄροτρον, καὶ εἰς τὰ κατόπιν στραφόντι, καὶ οὕτω μὴ εὐθέτω εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν δύει.

καγ. Τὸ δὲ ἔγιον βιβλίον ἐκεῖνο πρὸς τούτοις ἐπιτάσσει ἀπεῖναι τοῦ μεγαλοσχῆμονος ἀνηκοίαν, ἀντιλογίαν, ὑπερηφανίαν, ἔριν, θυμὸν, κραυγὴν, βλασφημίαν, καταλαλίαν, δεργίαν, παρέρθησαν, μερικὴν φιλίαν, λεθροφαγίαν, περπερίαν, γογγυσμόν, φιμωρίσμόν, ἐπίκτησιν ἰδιάζουσαν οἰκτροῦ πράγματος· οἰκτρὰ λέγοντες τοῦ παραγγέλματος ἡ πάντα τὰ κατὰ βίον, ὡς εἰκτού ἀξιῶν ἀποτελοῦντα τὸν αὐτοῖς προσανθέντα, ἢ τὰ εὐτελέστατα· ἵνα δὲ μοναχὸς μηδὲ τὰ σμικρέστατα εγχειρῆ ἐπικτᾶσθαι· δὲ δὴ τοῖς ζητῶσις ἀκτημονοῦσι ἐπιπρέπει εἰς μάλιστα, οἱ σχεδὸν μόνους ζητοῦσις κέκτηνται. Εἰ δὲ τι καὶ ἔχειν τοὺς τοιούτους χρή (ἔξουσι δὲ πάντως, ὡς δὲ Θεὸς ἀρέσκεται), ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ἔξω λείπει τῆς τηνικαῦτα βιβλιακῆς ὑποθήκης. Ἐπιτέτραπται γάρ αὐτοῖς εἰς κτήσιν ἀγιοπρεπῆ φιλαδελφία, ἡσυχία, ἐπι-

A incuriam, nec delicias. Accenditur et ad pugnas spirituales, atque ad paupertatem: eam nempe dico quae est Spiritus; et a peccato jejunat, sive quae circa mundanam abundantiam versatur. Deinde ad bonum dolorem adducitur, quem concepit, ut dictum est, homo crucifixus et mortuus, qui exinde quærit dissolvi, et ait cum lacrymis: «Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est¹, et non ex vita ista liberor!» Et ostenditur splendor famis, sitis, nuditatis, et injuriarum, propter copiosam mercedem carum in celis, unde necessario gaudendum ipsi est. Contingit inter hæc eum dicere: «Quis ergo poterit salvus esse²?» Sed cum audivit evangelizantem impossibilia apud homines possibilia esse apud Deum, tacet libenter, prudenter, et caput inclinans. Sic consentiendo dicta recipit, suadet cum protinus audit se a Deo electum esse, segregatumque ab ista vita mundana; cum audit velut ex persona illius secundum quem informatur cum lætitia, se positum fuisse militem in vitam angelicam, in agendi rationem sublimem et cœlestis similem.

B οὐρανομήτου πολιτείας.

C 22. Tremenda sunt equidem hæc omnia, frater, amplius autem ad tremendum me adducit hoc verbum divini libri initiationis; eumdem, ut catechumenum, suscipi, juberique baptismum continuo recipere, incipere alteram vitam, et veterem mutare, seu, ut aptius loquar, renasci ad salutem, a peccatis mundari, et filium lucis fieri. Audit etiam Christum cum sanctis angelis de sua pœnitentia gaudere, vitulumque saginatum occidere, atque ex hac hora se invitari ad ambulandum digne vocatione sua, ad deponendum vanitatis amorem, retroque minime respiciendum, ne fiat, inquit, salis statua, ut uxor Lot, vel canis ad suum vomitum rediens, aut ne æquiparetur homini manum mittenti ad aratum, et retro respicienti, et minime apto ad regnum Dei.

D 23. Vult etiam sanctus liber magnum monachum alienum esse ab inobedientia, contentione, fastu, discordia, ira, clamore, blasphemia, detractione, otiositate, procacitate, amicitiis privatis, occulta comeditione, præsumptione, querela, susurratione, et re miserabili proprie possidenda; et miserabilia dicuntur a lege omnia bona in hoo mundo, quia decedit dignus miseratione qui iis agglutinatus est, tum vilissima ne minima quidem monachus curat acquirere: hoc enim maxime vere pauperes decet qui fere nihil nisi seipsos possident. Si quid oportet tales habere (et habebunt profecto, ut concedit Deus), illud extra hanc libelli normam non erit. Iis enim pro possessione sanctis congrua concessa sunt charitas, silentium, decentia, pietas, studium verbi divini, lectio, opera viribus ac-

¹ Psal. cxix, 5. ² Math. xix, 25.

commodata, temperantia, atque patientia usque ad mortem.

24. His igitur ita enuntiatis in mero sermone non sistit exhortatio, sed interrogatur initiandus utrum haec omnia servare promittat, non propriæ virtuti confisus, sed divinæ; et utrum in his promissis permanere usque ad finem vitæ spondeat, non vi sibi naturali, sed potius gratia Christi. Et postquam respondit tondendus: Ita, Pater, et sic thesaurus spiritualis in tuto est positus, exoptanda tondens invocat, et sigillo benedicto imposito, orat dicens quæ a tonso servari debeant, jacente humi usque ad completam initiationem, et quasi matrem terram amplexo prostratione, e qua hic longe profecturus est; ut aliquando e carne tranquille educitus eam ad infra demittat, terræ objectam seu redditam unde accepta erat, atque evolet libera mente ad eum a quo vocatus est, et cui ordinatus est. καὶ τὰ πέμψῃ, τῇ γῇ προσρίψας, ἢ καὶ δέκην χρέους δινελέσσεται εἰς τὸν μετακαλεσάμενον, φῶ καὶ ἐτάξτο.

25. Sic a principio homines Dei disciplinam ejus amplecti promiserunt. Ego autem dicturus sum quid postea, nostro ævo, sancti monachi multum vivere visi, re autem mortui, qui primo versari in cœlo constituerant, et mutato consilio terra lassantur; qui aliquantulum monachi fuerunt, verum mox non solum duplicantur, (non ad instar gemmorum Molionidarum (2) ad quorum vires et robur accedere est impossibile; neque secundum duplum Platonis hominem, cuius duplicitas monstruosa effingitur, se duabus naturis tergiversantibus; neque secundum celebrem Janum qui duobus vultibus solum duplicabatur), sed aliis modis, nec laude dignis, in multiplicitatem extenduntur duplicitas eorum. Cum Deus eos jusserrit, quo tempore cœlesti mundo se velut mutatos et renovatos addicebat, crescere et multiplicari, nempe bonis actibus et virtutum excellentia, atque etiam multos discipulos sibi non degeneres producendo; isti e contrario ex alto deorsum conversi, et in caput præcipitati, res priscæ vitæ augent et multiplicant, student meros laicos bonis acquisitis superare, et priora stercora mundanæ conversationis colligere, quæ nihil sunt facta comparatione ad bona futura; fūc acquisitis bonis immodicis, cum nulla re indigent, et pauperes esse oportet, sine Dulla necessitate ditantur, immemores præcepti: « Quærite regnum cœlesti, et terrenum adjicietur vobis »³. Non enim sinunt hæc a Deo effundi spontanea, et effusa rursus referri quo necesse est, et eo modo ad auctorem reflecti verbi gratia eleemosynis et alia erogatione; sed tantæ passioni indulgent,

A εἰκεῖα, εὐλόγεια μελέτη θείων λογίων, ἀνάγνωστα ἡ κατὰ δύναμιν, ἐγκράτεια, διπομονὴ ἡ χρὶ θανάτου.

κδ. Τούτων δὲ οὕτω παρηγγελμένων, οὐδὲ λόγου φιλοῦ θυταται τὰ τῆς παραινέσεως· ἀλλ' τάται δ σχηματιζόμενος, εἰ ταῦτα πάντα οὕτω καὶ μολογεῖ φυλάττειν ἐπ' ἄλπιδι, οὐ τῆς κατ' αὐτὸν ἐμεώς, ἀλλὰ τῆς τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐν ταῦταις ταῖς σχέσεσι διακαρτερεῖν συντάσσεται μέχρι τί ζωῆς, οὐ δυνάμει, οὐδὲ αὐτὸν οἰκεῖα, ἀλλὰ χριστοῦ. Καὶ ἐπιειδὸν τὸ « Ναι, Πάτερ, » δικείων ἀποκριθῆ, καὶ οὕτως ἀσφαλιστηται τὸ πατερικὸν θησαύρισμα, ἐπινύχεται δικείων τὰ κτεῖα· καὶ σφραγίδα ἐπιτιθεὶς εὐλογητικὴν, θεοτεῖ λαλῶν, ἢ χρὴ φυλάττειν τὸν κειρόδμενον, μενον κάτω ἔως συμπληρώσεως τῆς εὐχῆς, καὶ οἶον τὴν μητέρα γῆν ἀσπαζόμενον τῇ κατακλώσιν ἀπολυθεὶς τῆς σαρκός, αὐτὴν μὲν ἐν τῷ ἀποδοὺς, διπερ ἐκ αὐτῆς ἵσχε, γυμνῷ δὲ τῷ

κε'. Καὶ οὕτω μὲν ἀνέκαθεν οἱ τοῦ Θεοῦ ἄντες. Καὶ οὐκαράθησαν τῆς αὐτοῦ γίνεσθαι διποταγῆς. δὲ ήκω φράσων, οἵα τεχνάζονται θετερον οἱ τοῦ ήματος βίου ἄγιοι μοναχοί, οἱ πωλύδιοι ἄνθισι, οἱ κατ' ἀρχὴν μὲν προθέσει οὐρανοβάμονες, τῇ δὲ σκοποῦ μεταβέσει γεωχαρεῖς· οἱ μικρόν τι μαντεῖς, εἰτα οὐ μόνον δυάζονται (καὶ αὐτὸν οὐ τοὺς διφεῖς Μολιονίδας, ὃν τὸ κατ' ἀνδρίαν οὐδεποτέλαστον· οὐδὲ μήν κατὰ τὸν Πλατωνικὸν ἀνθρωπον, οὗπερ ἀπόστροφος διδασκεῖ πέπλασται, κατανωτιζομένων ἀλληλα τῶν συμποτῶν τῷ παντὶ δὲ μᾶλλον οὐδὲ κατὰ τὸν περιφερόμενον Ιαννον, δις προσώποις μόνοις ἐδυάζετο). ἐτρόποις ἄλλοις, οὐκ δὲ ἐπανουμένοις, εἰς πολάσιον διδασκομένοις αὐτοῖς ἐπεκτείνεται. Καὶ θεού τοῖς τοιούτοις πάντις κελεύσαντος, διεγνωτάτω κόσμημα ἐπιδεδώκασιν ἐκατούρις, ὡς οἶον κανινήμενοι, καὶ οὕτω μεταθέμενοι, αὐξάνεσθαι καὶ πληθύνεσθαι, ταῖς ἀγαθοπράξιαις δηλαδὴ τῷ κατ' ἀρετὴν περιουσιασμῷ ἐν σφίσιν αὐτοῖς ἐτείνεται καὶ τῷ μαθητᾶς εἰς πλεῖσθος ἐκφύειν αὖτις ἔξομοιουμένους. Οἱ δὲ ἐπαναστρεψέντες ἔνω κάτω, καὶ ὡς οἶον κατωκάρα βληθέντες, τὰ προτέρου βίου αὔξουσι καὶ πληθύνουσι, φίλοι κούντες ὑπερβήνασι καὶ τοὺς ἀληθῶς βιωτικαῖς κτήσεσι, καὶ τὸν πρότερον συρφετὸν τῆς κόσμως ἀναστροφῆς ἀπελέγκαι, τὸ μηδὲν δύντα φύει τὸν θετερον· τηνικαῦτα ἐπερεκπερισσοῦ μενοι, διτε μηδενὸς προσδέσσονται, καὶ διτε πνωρεῖ ἔχον, πλουτοῦντες εἰς οὐδὲν δίσον· παρεπομπαῖς αὐτοὶ τὸ « Ζητεῖτε δὴν βασιλείαν τὴν ἔνω, καὶ τροφαῖς τεθῆσσεται διτε τὰ κάτω. » Οὐ γάρ ἀφιεῖν ἔκρα-

³ Matth. vi, 33.

(2) Narrant fabulatores, non historici, Molionidas, duos fratres, fuisse plaustrorum ductores, eisque duo capita aptata esse, manus quatuor;

eos quam maxima concordia egisse; et sic virilis conjunctis multum valuisse.

μάτευτα ἐπιβρέειν ἔκεινα πρὸς Θεοῦ, ὡς ἐπιχυ- **A** rapiunt et empta seponunt, et in receptaculis co-
θέντα ἔχεται σταθεῖσαι πάλιν, δποι χρῆ, καὶ οὕτως ἐπα-
νακάμπτειν πρὸς τὸν πέμψαντα, ἐλεημοσύνης λόγῳ
τὸ διοικοῦν πάθος, καὶ ἀρπάζουσι, καὶ τὰ οὕτω περιελθόντα ἐναποτίθενται, θησαυρίζοντες ἐν υψῷ καὶ ἀποθή-
κας ἀνευρύνειν.

C Καὶ ἦν τοῦτο συγγνῶστὸν τάχα τοῖς
ἀπλουστέροις τὰ εἰς ἀκρίβειαν. Οἱ δὲ που καὶ ἔχα-
τλοῦσται αὐτὰ ἐπιβρήτως, ὡς οὐκ ἄν τις οὐδὲ ἀκούων
διέξεται. Καὶ ἔστιν αὐτὸς τοῦ εἰκότος. Εἰς τὸ γάρ
δὲ καὶ ταμείνησται τοιοῦτος ἀνθρωπός, εἰ μὴν ἐπὶ¹
κανονικῷ; Διατὰ δὲ δ τεταγμένος ἀκτημονεῖν τα-
μείουχοισι, διεῖ μὴ ὁφ' ἀμαρτίᾳ; Καὶ οἴδημεν ἐν-
ταῦθα οἱ διοικούμενοι δψεῖ τε καὶ ἀκοῖς λατούς
ἄνδρας, οὓς δύτους ἀμπέλων, δλον ἐπίκαζεν αὐτοῖς
τὸ σῶμα, ὡς οἵα καὶ τι περίβλημα, καὶ γυμνίτεια
πολλὰ τοῦ σώματος ἐνεφάνιζεν, οὕτι ἀνεκτὰ βλέ-
πεσθαι. Ἐλαγαροῦτο δὲ καὶ ἡ γαστὴρ, διάκενος
οὖσα τὰ πλείω· καὶ ἐκρύπτοντο ἐκεῖνο διὰ ταῦτα
τὸν ἥλιον, δυσωπούμενοι· τὴν τῶν πολλῶν θεαν αἰ-
δοῦς λόγῳ, καὶ τῇ κατὰ βίον ἀφανεῖς ζοφούμενοι.
Ἐπειδὲ φυγόντες τὸν κόσμον ἰδίασαν, καὶ τῷ Θεῷ
περιστατεῖν ἐκόρωσαν, ἐξέλαμψαν κοσμικῶτερον·
καὶ τόν τε βύτον ἐξεκαλέσαντο, πυελοῖς θερμῶν
ὑδάτων συγχρήματαν· καὶ οὕτως οὐ μόνον
τὸν σπῖλον ἀπαγχόντες ἐκατῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ μερ-
νῆσθαι, διεῖ τοῦ κατὰ θεὸν προσώπου εἰσὶν, ὡς καὶ
ἀπηγγίθησαν καὶ εὐρεστήθησαν· καὶ ἴματισμοῖς
δὲ ἐνέπρεψαν φευδούμενοις τὸν μοναχικὸν τρίβωνα,
καὶ τὰς κοιλὰς ἐξώγκωσαν, ὡς μηκέτι μηδὲ ἔχειν
φέρειν τὸ σύμφυτον βάρος, ἀλλὰ καὶ ήμινοντος ἀδροῖς
ἀνατίθενται αὐτὸς· καὶ οἱ μηδέποτε παραιτούμενοι
πεζῇ τρέχειν τὴν γῆν ἀπείπαντο αὐτὴν ἐς τὸ παν-
τελές, ἡ τιμῶντες που τὴν μητέρα οὕτως, καὶ κατα-
πατεῖν αὐτὴν ἀκνοῦντες, ἡ σοφιζόμενοι τὸ υπέρ-
γειν· ὥστε καὶ θάττον ἄν Πέρσης δ παρὰ τῷ
καλῷ Σενοφῶντι ἀνάσχοιτο ποσὶν εἰς βάδισιν χρήσασθαι, εἴτε Κένταυρος ἀπολέτεται τὸν ἵππον, ἢπερ εἴναι
προτραπήσονται εἰς ὅδὸν τὴν διὰ ποδῶν οἰκείων.

C Τάχα γάρ παικτικῶν ἀφοσιούμενος δ τοιοῦτος
μεγαλοσχήμων τὸ νενεκρώσθαι τοῖς κάτω καθὰ καὶ
παργγελται, καὶ φωλόγηκεν· ἀφίησι μὲν ἄλλως
αὐτὸς ἐπιδείκνυσθαι πρὸς ἀλήθειαν δὲ ἀργύας τοῦ
ζῆν ἐμπαθῶς, καὶ τοῦ μὴ κινεῖσθαι κατὰ ζωτικὰς
δράσεις· ἀνατίθησι δὲ εἰς δπεξύγια ἐκατὸν, καθὼ
καὶ τὶ ἔχος, καὶ αὐτὸς ἐτώσιον, καὶ οὕτω φέρεται
ξυνωρίᾳ ἀλόγων, τοῦ τε κρυπτομένου, καὶ δ προ-
φαίνεται· σοφιζόμενος δ ἐλεεινὸς, καὶ οὐκ ἴννονό-
μενος, ἑτεροίαν ἱππασίαν χρῆναι ποιεῖσθαι αὐτὸν
προφητικὴν, τὴν καὶ ἀποστολικὴν, τὴν ἐπὶ σωτη-
ρίᾳ, τὴν ταράσσουσαν ὕδατα, δποικὴν Γραφὴν νοεῖν
ὑποδάλλει· ζωογόνος μὲν ἄλλως πολυειδῶς, παραβε-
βλημένα δὲ φαλάσση διὰ τὸ ἀπλετον καὶ ἀληγῶς
μέγα καὶ εὐρύχωρον, ήδη δὲ καὶ διὰ τὸ δυσπρόσι-
τον εἰς γεύσιν τοῖς γε μὴ δυναμένοις, ἡ κατηξιω-
μένοις ἐμπίνει τοιούτου ὕδατος· δπερ κατὰ θεω-
ρίαν ἑτεροίαν ζῆν, καὶ ἀλλεται, καὶ ζωῆς αἰωνίου
αἴτιον ἔστιν, εἰ καὶ δ λαμπτὸς οὗτος ἀναβάτης ἀεράζει
τὸ τοιούτου ἀπεγχόμενος ὕδατος, δσα καὶ ἀλμητική,
οὐχ ἱππασίαν ἴννοεῖται ταράσσουσαν ὕδατα γραφικὰ

B 26. Et forsitan istud venia dignum ex parte ho-
minum ignorarum perfectionis. Hi autem istud adeo
audacter perpetrant, ut nemo audiens ferre possit.
Et merito quidem. Ad quid enim talis homo thesa-
urizabit, nisi ad legitimū finē? Professus autem
paupertatem ad quid congregat, nisi propter pec-
catum? Ibi enim veluti visu et auditu novimus
laicos homines, quorum corpus totum, undique
sordibus ut quodam pallio abscondebat, et multis
partes corporis ita nudus apparebant, ut visa non
ferrentur. Venter plerumque vacuus extenuabatur.
Ideo solem isti reformidabant, oculos turbas pre-
pudore non forebant, arque obscuri in mundo igno-
rabantur. Cum autem relicto saeculo in solitudinem
venerunt, et statuerunt Deo propinquare, munda-
nius fulserunt; squalorem crebris aquas calidæ bal-
neis deponere visi sunt, et sic non modos sua macu-
las aboleverunt, sed obliiti sunt etiam se esse Dei per-
sonas, quo requisiti erant, et gratum habuerant,
induti sunt vestibus pannum monachicum mentien-
tibus; in tantum ventrem tumefecerunt ut non jam
naturale pondus ferendum haberent, sed illud mul-
lis vigorosis imponerent. Et isti pedibus incedere
nunquam dediti, terram ipsam plane recusant,
sive matrem illo modo reverentes, eamque calcare
non audentes, sine gestientes super terram elevari;
et sic Persa apud candidum Xenophontem pedibus
ad ambulandum potius utetur, vel ab equo Centau-
rus disjungetur, quam isti propriis pedibus ambu-
labunt.

D 27. Forte enim perfectus iste monachus, ut per-
ludum satisfaciat voto moriendi mundo, ut admoni-
tus est et promisit, contendit id aliis modis, et veraci-
ter ostenderet, scilicet otiositate vitiæ impatibilis et se
non moventis secundum cupiditates animales; sed
seipsum, ut sarcinam quamdam et inutilem super
jumenta imponit, et sic fertur in societate anima-
lium irrationalium, unius absconditi, et alterius
manifesti. Decipitur ille miser nec cogitat alteram
equitationem sibi esse faciendam, secundum propheta-
tas et apostolos, equitationem salutiferam et turban-
tem aquas quales intelligendas Scriptura suppeditat.
Istae aquas multis aliis modis vivunt, et mari assimili-
lantur quia abundantes, magnæ et immenses, at-
que difficile ad eas gustandas acceditur iis qui ne-
queunt aut dedignantur istam aquam bibere; eadem
vero aquas alio modo vivunt et exsiliunt, et dant vi-
tam æternam si clarus eques, abbas, ab eis non mi-
nus ab sale obstinet, non cogitat equitationem
aquas depictas everrentem, et fluctus procellosos,
et chlamydem et mare refluxens non agitat, quem om-

nia experitur homo sacerdotalis per mare negotiorum navigans, non autem qui vitam quietam et tranquillam eligit.

28. O Helia qui curru raptus es, cur non ex altimones, quomodo equitandum est his hominibus Dei, ne vita spiritualis ex terrena peregrinatione negligatur? Aut curru ignito elevatus, super mundum ascendens, numquid parum curas eum qui curri tuo insistere recusat, et nos sinis proferre quae Deus imperaverit dicendo: Eia age, sic faciamus, sancte Dei monache! Quemadmodum non ubique ambulandum, sed aliquando sistendum est; neque omni vita spatio recte et inflexible stolidum est, sunt vero tempora quibus corpori recumbere non solum super terram, verum si opus est in cubili, in lectulo, cum tapetibus conceditur: eodem modo nec pudibus terra proterenda est continuo, sed et curru utendum est, inter quasdam circumstantias, quales vita rota ex alto in unum vertente et suo circulo dies nostros involvente, sepe reducuntur. Neque de solis morbis loquor, qui variis modis languens corpus in feretrum ascendere cogunt, sed et de aliis accidentibus, in quibus majorem ex monachis non necesse est pedibus incedere. Longa scilicet via illum super currum ascendere coget, sicut et majestas amoenae et digna homine sanctio, ne vulgo commisceatur.

αστεία, προσήκουσα καθαρεύων τὸν θρόνον,

29. Hæc enim nonnunquam observanda sunt propter insensatos qui hominem interiorum perspicere non valentes, illum ex exterioribus volunt judicare. Ob hanc ergo causam non depingatur in portentosam personam ille magnus monachus, ne conspuatur ab ignariorum, a quo si abstinet, non dererunt aliae vias ad alliciendos obvios. Etenim cum tempus erit, latabitur, parceque subridebit. Quid ergo? parta hac aequanimitate, adhuc ridebit. Non enim penes me homines risum omnino condemnantes probare, donec audiri dicentem: «Beati qui nunc fletis, quia ridebitis». Et iste servus Dei eodem modo se habebit, si quid jucundum acciderit: eum videre est dulce aspicientem, aurem blande præbentem, illis cum quibus colloquitur, ore benigno intuebitur hominem rectum ad exemplar regis nostri amoenam pulchritudine.

30. Quemadmodum ergo certis temporibus novus cibus, et mundum balneum, et vestis non trita, sic, propter ista, currus huic monacho majori concedendus est ad usum, non ad nimium, aut ad malum usum. Quod ille modeste faciet, si recognitat, ut scriptum est, ascendentem super pullum super quem neme sederat, et inter hymnos splendide triumphantem de nostro communi inimico dæmone; non autem aliter id agat, scilicet cum

A σάλους δὲ τυφωνικοὺς ἀνακυῆ καὶ χαροῦδεις καὶ ἀμπώτιδαις⁴ ὧν κοσμικὸς πειρᾶται θνητῶσις, νηγδμενος διὰ φαλάσσης πραγμάτων, οὐ μὴν δὲ τὸν ἀκύμαντον καὶ ἀσάλευτον βίῃ θλόμενος.

κη. Ωἱ ἀρματηλάτα ἘΠΛΙΑ, τι δῆποτε μὴ καπέπεμπεις φωνὴν ἄνωθεν, δικας τὸν Θεοῦ τοιεύτους ἀνθρώπους ἴππεῖςθαι χρή, ὡς μὴ ἀχρεωτὸν κατὰ πνεῦμα διαβατικὸν ἐκ τοῦ κατὰ γῆς ἔρπειν; Η σὺ μὲν πύρινος διφρευτῆς ἀπεκδάς, καὶ τὸν κόσμον ὑπεραναβάς, διλγα ἐπιστρέψῃ τῶν μὴ ἔθελντων ζητοῦν τὸ σὸν διφρευμα⁵ ἥμεν δὲ ἐφίης λαλεῖ, εἴ τι ποὺ καὶ φεύθεν ἐπέλθῃ φθέγγεσθαι; Καὶ δὴ ποιῶμεν οὔτω, δισι τῷ Θεῷ μοναχέ. Ποτέροις πάντοτε σοι βαδιστέον, ἀλλά που καὶ πρεμπτέον οὐδὲ δρυστάδην διανυστέον τὸ πᾶν τῆς ζωῆς ἀπατάκαμπτον, ἀλλὰ ἐν καιροῖς καὶ κατακλίσει δοτέον τὸ σῶμα, καὶ αὐτῷ οὐ μόνον κατὰ γῆν, ἀλλ' εἰ δεῖσει ἐν χαρεύνῃ καὶ κλίνῃ, καὶ ταῦτα μετὰ στρέματος οὔτως οὐδὲν ποσὶ διόλου τριπέσον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ ἐποχητέον διὰ περιπέτειαν, δποίας πολλὰς δ τὸν βίου τροχὸς περιφέρει, στρεφόμενος ἐν κάτω καὶ ἀνακυλῶν τὰ βιωτικά. Καὶ οὐ λέγω τὴν κατὰ νόσον, δποίας καὶ αὐταὶ πολυειδεῖς τὸν ἥμεν ταπεινὸν σωμάτιον ἀνατιθέασιν εἰς βάσταγμα, ἐπεροῖα δὲ τινα περιπάνατα, ὃν οὐκέτι φύγει καὶ τὸν ἐν μοναχοῖς ὑπέρμεγχαν ἐπολέγεσθαι ποτὲ τὸ ποτὲ βαδίζειν. Μακρὰ τοίνυν ὅδος βιάσσεται αὐτῷ τὴν εἰς ὑποζύγιον ἀνάβασιν, καὶ σεμνότης δὲ ἀστεία, προσήκουσα καθαρεύων τὸν θρόνον,

B C xθ'. Πολλαχοῦ γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα περιηρτεῖα διὰ τοὺς ἀρραντοντας, οἱ μὴ προκύπτειν εἰς τὸν έσω δυνάμενοι ἀνθρώποι, ἐκ τῶν ἔξω χαρακτηρίζειν αὐτὸν θέλουσιν. «Οἶην οὔτε εἰς εἰδεχθὲς γράψοιο οὐδὲ τοιούτος μέγας μοναχός, ίνα μὴ καὶ συλογραφῆναι τοῖς ἀπαιδεύτοις» εἰ δὲ μὴν ἀπέχοιτο, οὐδὲ τοῦ ἀλλως ἐπάγεσθαι τοὺς ἀντυγχάνοντες. Καὶ γὰρ καὶ ἱλαρυνέται, δτε κατέρδε, καὶ ὑποκριδάσσει γαληνιῶν. Τι δὲ; εἰ πλεονάσσεις τουτὶ τὸ κατίστημα, καὶ γελάσει. Οὐ γὰρ ἔχω φιλεῖν ἕτοι τοὺς παντάπασιν ἔκωθοῦντας τὸν γέλωτα, ἵνας ἀστούς μακαρίους είναι τοὺς ἀλαίοντας νῦν, δτε γελάσσου. Οὐδοῦν καὶ δ τοιούτος θεραπευτῆς τοῦ Θεοῦ εἴσαι δύοιον, εἴ τι που παραπέσοις ἀρολκὸν εἰς ἀστειότητα καὶ γλυκὺ δὲ ἐμβλέψει, καὶ ἀστοῦ ἔκκυστει, γλυκάζων, οἵς λαλεῖς καὶ εὐωπόδες ἔντρούς ζων ἔσται εἰς ἀνυπόκριτον, κατὰ τὸν ὀφεῖλον καὶ Κύριον ἥμαν.

D λ'. Δοτέον οὖν, καθά καὶ τροφὴν καιρίων φάγιον καὶ λουτρὸν καθάρσιον καὶ στολὴν ἀτριβῆ, οὐ καὶ δχημα διά τεῦτα τῷ μεγαλοσχῆμονι, οὗτοι γένται, οὐ μὴν ὑπερχράσθαι, εἴτε οὖν παραχράσθαι. Ποιήσει δὲ αὐτὸν ἔκεινος εὐλαβῶς, ἐνθυμούμενος τὸν, ὡς γέγραπται, ἐπὶ δασγῇ πῶλον ἐπιβενηκότε, καὶ μετὰ θύμην ὅριαμενοντα κατὰ τοῦ κοινοῦ πολεμίῳ δαίμονος πομπικῶν οὐ μὴν ἀλλως τρυφερῶς κατὰ τοὺς καὶ οὔτω σπαταλῶντες, ίνα μὴ τῷ λόγῳ τούτῳ

⁴ Luc. vi, 21.

καὶ τῇ ἀδιακρισίᾳ καὶ τῷ ἀδιαφόρῳ τῶν, εἰ χρὴ φάναι, προταχτικῶν οἱ ὑποταχτικοὶ διατρέφωνται τοῦ ἔντενοῦς, φαύλοις τούτοις ἀρχετύποις ἔξιμοιούμενοι, καὶ οὐκ ἐντέχνως, οὐδὲ πρὸς ἄκριτον τὰ πνευματικὰ γραφόμενοι. Μή γὰρ οὐ φιλοσοφία κατὰ τοὺς ἀγίους Πατέρας ἐστὶ καὶ η πολιτεία τῶν οὕτως ὑψηλῶν μοναχῶν, οὐ τὸν τῷ δότι φιλόσοφον ἐν σφίσιν αὐτοῖς εἰκονίζουσι, τὸν ὡς ἀληθῶς πρῶτον γαὶ ἀνυπόθετον; ὃς πρὸς οὐδεμίαν δλῶς δρχῆν ἀλλην σχηματίζει τὰς καὶ αὐτὸν θεωρίας, διὶ μὴ πρὸς τὴν ὑπέραρχον καὶ ἀναρχὸν· εἰς ήν ἀνακβαίνων, καὶ δραπτόμενος κύτης, καὶ ἐμπνεόμενος, ἀποκαθιστᾶ ἐντὸν εἰς αἰτήματα καὶ ἀξιώματα καὶ ἐννοίας, δι' ὧν συνάγει τῷ θεῷ φίλα θεωρήματα, θεάματαν αὐτὰ συγκροτούμενα, οἵτις ἀλλάμπεται, ἀμέσως διμιλῶν τῷ θεῷ σχήματι μεγάλῳ καὶ ὑψηλῷ τῷ καὶ αὐτὸν· τὰ μικρὰ καὶ χαμέρητη παραλυγίατα μενος, καὶ οὓς, εἰ οὐδὲν θέμενος, διὶ μηδὲ οἱ καὶ αὐτὰ ἐσχηματισμένοι λόγοι τε καὶ ἀνθρωποι τὸ ἐντελὲς ἀπειλήγωσιν.

λα'. Ἀλλὰ γὰρ ἐνταῦθα ὑποβλέπομεν τοὺς μικροσχῆματας μοναχούς, οἵτις μημηλε τὰ πλεῖα ἱπποχομεῖν καὶ ἵππαζεσθαι, τονθορούζοντας, καὶ μύζοντας, καὶ ὡδε κάκει στρεφομένους· τάχα μὲν εἰς ἀπόστροφον τὸ ἐπ' ἐμοὶ, τυχὸν δὲ καὶ, ἵνα δργάνῳ περιττυχήκτες ἐξ αὐτομάτου, χρήσωνται κατὰ τῶν ἔμῶν χειλίων, ὡς λάλων ὑπὲρ τὸ δέον. Ἐγὼ δὲ ἀφείς αὐτοὺς κατὰ τὰ θυμομαχοῦντα τῶν θηρίων διατεθεῖσθαι, καὶ προφωνησάμενος ἀναμένειν ἡσυχῆ τὸν ἐπ' αὐτοῖς λόγον, τῶν ἔμῶν πάλιν μεγάλων μοναχῶν γίνομαι, καὶ εἰς νοῦν αὐτοῖς τίθημι, δοπτὰ μὲν τῷ θεῷ ηὔκαντο, οἷα δὲ ἐπιδεκνυνται· οὐχ ἀπλῶς ἐτεροῖα, ή ἀλλοῖα, ή ἀλλα, ή διάφορα, ἐναντία δὲ εἰς τὸ πᾶν, ὡς εἴτε μή ηρωτήθησαν ἐπὶ διορθώσεις κακιῶν καὶ ἐπ' ἀναλγήψει ἀρετῶν· ἀλλ' ἵνα τὰ φαύλα ἐπεγνωκότες ἀνδρίσωνται ἐν αὐτοῖς ἐκείνοις, καὶ ἐρμηνευθέντες τὰ δεινὰ, οἵτις ἐπολεμεῖται δ τοῦ θεοῦ ἀνθρωπος, προσχωρήσων ἐπ' αὐτὰ, καὶ φιλιωθέντες θέωσιν εἰς ἔν αὐτοῖς, καὶ μή ἔχωσι τοῦ λοιποῦ ἐξ ἐκείνων τρέγματα· δεδίότες οἷον, μή ποτε δ θεῖος δπλοσμός, δν ἀναληρθέντα ἐκ τοῦ κατὰ θεὸν θωρακίου περίκεινται, ὡς ἀνόπιν δ λόγος ἐδήλωσεν, οὐ δεργενδεύσῃ αὐτοῖς τὴν ἀσφάλειαν, οὐδὲ δυνήσονται κατασθέσαι τὰ πεπυρωμένα βέλη τοῦ ἔχθρου· ἀπερ κατὰ μὲν σιδηρέους θώρακος, τοῦ κατὰ θεόν, καὶ κατὰ στερεούς θυρεού, ἕτι δὲ καὶ παντὸς ἔρυμον τειχίσματος μικρὰ ή οὐδὲν ἐνεργοῦσι, κατὰ δὲ καλάμης καὶ χέρτου καὶ κοιποῦ συρρεποῦ δύνανται εἰς ἐκσλόγωσιν καὶ ἀπώλειαν.

λβ'. Τοῦτο ταῦτα οὕτω δεῖλιψην ἐπὶ τοῖς πνευματι- D κοῖς δπλοῖς ἔνθεσι, καὶ οὐδὲ τὰ προπεφρασμένα ἴερα ἐκεῖνα τῆς πνευματικῆς κουρᾶς εἰς νοῦν ἀγειν φάλματα φαίνονται, δι' ὧν δσα καὶ σαλπίγγων καὶ λοιπῶν δργάνων, οἵτις θαρσοποιοῦνται εἰς μέγαν πόλεμον ἀνθρωποι, γλυκέως ἐτάξαντο τὸν κατὰ τοῦ δαιμονος ἔκαστος πόλεμον, κατεπζδόμενος καὶ μακρισμοῖς, ὡς ἀρρέθη· ὧν οἱ τοιοῦτοι στρατιῶται τοῦ θεοῦ ἐπιτυγχάνουσιν ἀριστεύσαντες. Θύκ ἐνθυμεῖται δὲ δ τοιοῦτος μοναχὸς οὐδὲ τὴν τοῦ βίου κατάγωσιν, ἦν καταψαλλομένην ἀκούων συνηγαλλιάτο καὶ συγ-

A pompa, secundum deliciantes, ne ista agendi ratione, nulla adhibita discretione et differentia a prelatis, si ita loquendum est, subjecti a via recta deducantur, istis variis exemplis fiant similes, et sine arte, sine perfectione spiritualia edoceantur. Nonne enim philosophia est juxta sanctos Patres horum magnorum monachorum gubernatio, qui vere philosophum inter eos, vere primum, et nulli præferendum imitantur? His nempe ad nullum aliud principium suas theorias informat, nisi ad illud quod fuit ante omnes principium, nec habet principium, ad quod ascendens, quod adeptus, a quo inspiratus, questionibus, propositionibus, sententiis et cogitationibus incumbit, et exinde considerationes Deo gratas, et auditoribus applaudendas colligit, et sic illustratur, dum Deo magno et altissimo exemplari immediate adhæret, parvaque et terrena fastidit, et pro nihilo reputat, eo quod istis rebus informati homines et sermones admittant perfectiōnem.

C 31. Nunc autem minores monachos, quibus equos curare et ascendere plerumque cordi est, inspicio mussitantes, querentes, hinc illinc agitatos, sive ut me increpant, sive instrumento sponte oblato utantur contra labia mea dicentis plura quam oportebat. Ego vero istos more ferarum senns senvire, et sermonem de ipsis jubens silere, rursus ad monachos magnos meos redeo, eorumque in mentem revoco quae Deo voverint, et quae ostendunt; non varia autem, aut diversa, aut alia sunt, sed plane contraria; quasi interrogati non suissent de vitiis curandis, assumendaque virtute, sed ut cognita vanitate ad eam innuant ut admoniti de periculis quibus est obnoxius homo Dei, in ea incurvant, et facta amicitia in unum simul pergent, neque amplius curas de istis cepliant; quasi timeant ne arma divina quae assumpta ex arce Dei induerunt, ut ostendit sermo superius, securitatem sibi non præbeant, nec possint tela ignita inimici extinguere, quae quidem contra sideream et divinam thoracem, vel contra firmum clypeum, sive quocunque munitum propugnaculum parum vel nihil valent; contra calamos autem, aut scenū, aut reliquum acervum possunt incendium et ruinam inferre.

32. Hoc de spiritualibus armis isto modo reformidare visi sunt, et psalmos sacros tonsuræ spiritualis ante celebratos in mentem revocare non videntur, quibus velut tuba et aliis instrumentis homines ad strenuum bellum excitantibus, ipsi singuli se pugnaturos contra dæmonem libenter promiserunt, et beatitudine qua fiuuntur fortes Dei milites, allecti sunt, sicut dictum est. Nec considerat iste monachus vitæ condemnationem, qua audita exultabat, et ipse condemnabat; sed quasi eum pœnitentia quod aliquid bonum condemnaverit

ad pristina revertitur, ea blande amplectitur; non modo demisse, ut prius, sed abjectius agit, si fieri potest. Nec amplius meminit quid interrogatus sit, quidquid responderit, sancta initiatione in eunte.

33. Ista interrogatio, frater, ad causam tui adventus maxime spectabat; quærebat insuper utrum operi maximo applicatus in hoc usque ad finem fortissime permaneres, si pauca verbis omnia dicenda sunt. Et tu ardenter, corde sincero, ut videbatur, spondisti. Ita illo tempore. Multi testes non patientes exprobati mendacii, ii in primis qui Omnipotenti propinquant, quorum vocem audire quisque optat, nempe angeli Dei; quos si quis mendacii arguera auderet, ipso facto manus in Deum attolleret. Nec longum tempus effluerat, et ecce conventio pro nihilo reputabatur; aliter, cum insania, non cum recta et sana ratione tenebatur. Obedis tu quidem, sed non ut statuisti, quando te aliquis ad loculos simul dividendos, ad parandam innocentis hominis inhumationem, aut ad alia similia invitat. Nonne enim ista sunt, quæ a te in homines nihil meritos aguntur? Tua enim opera esse autumo quæ a te jubentur. Sic enim obedis ut non debebas. Oculum projicere necesse erat magis quam sic audire et obedire. In tantum premi recusas, ut oculi tui cœrulei⁽⁴⁾, more ferino, te abripiant in alias premendos, ut tu læteris. Causa enim gloriae quam repulisti, sub specie contemptus cui iterum renuntiasti, quibusque humilitatem ovis Dei præposuisti, non modo premis, sive teris (quod est θλίβειν), sed etiam strigis, suffocas, vulneras, colaphizas, castigas, pressuram moliris eo fine, ut conterens, stans seorsim et inaccessus ex alienis bonis possis locupletari. Quæ novo consilio peragis, sicque mentiris quam elegeras paupertatem, hodie quidem restringentem et evangelice prementem, postea autem immensam planitiem aperientem.

χωρίαν, ἢν ξιτερέξας, τὴν ἀλλως μὲν ἀποστενουμένην ἐκεῖ δυούγουσαν εὔρυχωρίαν διεκδιήγητον.

34. Ecce nunc subit memoria paupertatis non absolute circa necessaria, sine quibus vivere non potest homo, quia in purum animum monachus magnus non translatus est; sed illius paupertatis quæ nihil habet commune cum superflua abundantia, siquidem nec paupertas absolutam indigentiam trahit, nec idem est in angustiis esse aut in deliciis: et ideo multi non egentes pauperes esse et dici possunt, in his quæ ad mundum, aut ad sanctum Spiritum pertinent. Similis est enim fonti vita prospera, et abundantia: et quemadmodum super locum magnum et frequentatum fons parvus modicum pratum irrigans habet inutiles aquas exiguae; et contra si civitas satis magna est, abundans aquis sane abundantiam nec ad necessaria quidem dissipabit: sic in monasterio

A κατεγίνωσκεν ἀλλ' ὡς οἶον μεταμελόμενος, δτι καλοῦ πραγμάτος κατεγίνωσκεν, ἵπανεισιν εἰς τὰ πρώτα, καὶ ἐκμελίσσεται αὐτὰ, βιοτέων φαύλως, οὐδὲ ὥσπερ καὶ πρὶν, ἀλλὰ θερμότερον, εἴ γε δύναται· καὶ οὐ διαλογίζεται, τι μὲν ἡρωτήθη, ἐναρχόμενος τοῦ ἱεροῦ πολιτεύματος, τι δὲ ἀπεκρίνατο.

λγ. Ἡ ἐρώτησις ἐκείνη, ὡς ἀδελφὸς, τὸ τῆς προ- ελεύσεως ἐπολυπραγμόνει αἴτιον · ἐπινθάνετο δὲ καὶ εἰ προσελθὼν ἐργασίᾳ σπουδαιοτάτῃ, παραμενεῖς αὐτῇ μέχρι τέλους φερεπονώτερον, εἰ χρὴ τὸ πάντα εἰπεῖν ἐν οὕτως διλγίστεφ. Σὺ δὲ κατέθου θερμῶς, καὶ, ἀς ἐφαντεῖτο, ἐκ βυθίου θελγαμάτος. Καὶ τοῦτο μὲν τότε. Καὶ οἱ μάρτυρες πολλοί, καὶ οὐδέ περιγραφὴν εἰδέτες πάσχειν, καὶ μάλιστα οἱ τῷ κρείττονι πλησίζοντες, ὧν εὐχεταὶ τις ἀκοῦσαι φωνὴν, οἱ τοῦ θωῦ ἔχγειοι · οὓς εἴ τις παραγράψασθαι ἀπαυθαδίσσει, αὐτίκα καὶ θεοῦ αὐτοῦ κατεπιχειρίσει. Οὐ πολὺς ἂς καθορᾶται χρόνος, καὶ ἡ ἀνθομολόγησις ἐκείνη κατηγράγεται σοι: ἄλλως φυλαττομένη, κατέ τινα περινοιαν, καὶ οὐ πρὸς δρθότητα καὶ δύζειαν λογισμοῦ. Τυπακούεις μὲν γάρ — πλὴν οὐ καθά δέξια, ἀλλ' θετεις προκαλεσται σε εἰς κοινοποίησιν βαλαντίος, καὶ εἰς προαγωγὰς κρύψεις ἀνδρῶν ἀθώων εἰς γῆν, καὶ εἰς ἄλλα δύοια. ᩧ γάρ οὐ τοιαῦτα τὰ διὰ τοῦ ἐντριβόμενα πράγματα τοῖς οὐδὲν αἰτίοις; Σεοῦ γάρ εἰναι φῆμι ἔργα τὰ διπλά σου κελευσμένα. Καὶ οἵτις μὲν ὑπακούεις, ὡς μὴ ὄφελες · ὄφελες γάρ κακωφασθαι μᾶλλον, ἢ οὕτως ἀκούειν καὶ ὑπακούειν. Θελίσσεται δὲ εἰς τοσοῦτον ἀπέχεις, ὡς διὰ τὴν τοις θηριώδη χαροπότητα καὶ πραγματεύεσθαι ὅλης εἰςτέροις, ἵνα σὺ χαίρης, Τῷ γάρ λόγῳ τῆς ἐνδοξήτητος, ἵνα ἀπέλξω, καὶ τῇ ἀφορμῇ τοῦ ἀκαταφρονήσου, ὁ καὶ αὐτὸς ἀπηρνήσω, οἵτις πρόβατον θεοῦ τερπνός προσίλου ταπείνωσιν, οὐδὲ ἀπλῶς θλίβεις, εἰς' οὖν πιέζεις (τοῦτο γάρ ἔστι θλίβειν), ἀλλὰ συμπνήσεις, ἄργεις, αἰχλάζεις, κολάζεις, ὑπερβαίνων εὐμεδόνως τὴν θλιπτικὴν ἐνέργειαν · ἵνα συντριπτικὸς ἀποκατάστατες καὶ ἀπρόστοτες, ἔχεις τοῖς ἀλλοτρίοις, ἀπλατύνεσθαι · ὁ δὲ καὶ ποιεῖς χάριτες τῆς διπλαργονεύοις ἐν σοι προθέτεως · καὶ οὕτω φεύγῃ καὶ τὴν σπονδὴν τοῖς ὄδε, καὶ θλίβουσάν εὐαγγελικῶς, δὲ τοῖς

λδ. Μνήμη δὲ μοι στενοχωρίας διταῦθα, οὐ τῇ καθάπτει ἐν τοῖς ἀναγκαῖοις, καὶ ὡς ἔνει οὐκέτι βιοῦν ἄνθρωπον τοιούτον, δτι μηδὲ εἰς αὐτόχρημα νοῦν διεγαλοσχύμαν μετεποκεύεσται · ἀλλὰ τῆς διπιμίκτου τῷ περιουσιαστικῷ πλατευσμῷ · ἕπεις ἀς τὸ στενόχωρον ἀνεπίδεκτὸν ἔστι τοῦ διλως χωρίου καὶ οὐδὲ ταυτὸν στενοχωρεῖσθαι καὶ ἐμπλαστήσεις · διδ καὶ ἔστι πολλοὺς μὴ ἀπερίτους διταῖς, ἵνα διτενοχωρημένους καὶ εἰναι καὶ λέγεσθαι, καὶ εἰδότει τε τῶν τοῦ κόσμου, καὶ τῶν, διοι τοῦ μετατου Πνεύματος. "Εοικε γάρ πηγὴ τινι καὶ διπλὰ βιοῦ πορισμὸς, καὶ διετεῦθεν περιουσιασμὸς · καὶ ἔτιν διδεῖν, δτι, καθάπτερ ἔπι μεγάλου καὶ πολυνθρώπου τόπου βραχεῖα πηγὴν οὐδὲ ἀξιόλογον ἐκβάζουσι λιβαδίον, ἀχρεῖα ἔστι τῆς διλγίστητος · εἰ δὲ που εὐ-

(4) Apud veteres cœrulei oculi habebantur ut signa roboris animalium et hominum.

ρίγραπτός τις εἴη κώμη, πληθύουσα ὅδασιν, εἰς οὐδὲν ἔκεινη ἀναγκαῖον εὔμοιρεῖ τοῦ πλησιού ὅδος — οὕτω καὶ ἐπὶ μοναστηρίου μὲν συκροῦ μάταιος ἡ ὑπέρπλεως κτῆσις, καὶ μάλισθ' δε οἱ μονάζοντες εἰς κενὸν ἀφίσαι κατακεῖσθαι τὸ περιτόνιον μεγεθυνομένῳ δὲ, καὶ οὐ μόνον οἰκοδομαῖς, ἀλλὰ καὶ πληθυσμῷ θείψ, πολλῆς χρείᾳ τῆς περιτότητος καθὼ καὶ νομῆς δαψιλοῦς μεγάλῳ ποιμνίῳ.

λε'. Καὶ ἔχει τις ἐπιλέγειν τῷ μὲν εὐπεριγράπτῳ φροντιστηρίῳ τὸ « Ἡ πηγὴ σοι τοῦ ὕδατος ἔστω ἴδια, μὴ παραπίνοντι κλοπιμαλας γλυκύτητος, » τῷ δὲ εὐπεριουσιάσδιῳ εἰς ὑπερβολὴν τὸ « Ὑπερεχεισθω τὸ ἐν σοι ὕδωρ ἔκα τῆς γραφικῆς ὁδοῦ, » ἐν καὶ δι Ψαλμιφόδις τῇ ἀδάτῳ καὶ ἀνύδρῳ ἀντιδιαστέλλει. Καὶ δι Θεός εἰς ἀμάρατον πολύρροντα τεχνάται τοῖς δεομένοις ἀρδείας κανονικής ὡς, εἰ μὴ γε οὕτως ἔξαπορρέειν μέλλοι τὸ τῆς ὑηρεκτήσεωτ ὕδωρ, κρείττον τὸν ἡ μηδὲ τὴν ἀρχὴν θεμέλια δρυγῆναι τοιαύταις οἰκοδομαῖς, ἢ ἀλλὰ τελεσφορθείσας ἐκ μέσου γενέσθαι ἀρπυλαῖς καὶ σεισμοῖς καὶ θείψ πυρί.

λζ. Τί γάρ κτητέον καὶ ἐπικτητέον εἰς πονηρὰν κτῆσιν τοὺς εἰδότας, διτι καὶ γῆ μετάλλοις τεμίοις πλουτοῦσα οὐ συνέχει αὐτὰ εἰς ἐνδόμυχον, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐπιπολῆς ἔκχνθει, ὡς καὶ φύλεσθαι καὶ συνάγεσθαι εἰς χρησιν ζωῆς· τὰ δὲ κρύπτει μὲν, ἐμφαίνει δὲ ἄλλως ἐν τῷ πολυτραγμούσθαι βαθύτερον, καὶ οὕτω διόδονται αὐτὰ μεταλλευταῖς ἐπὶ οἰκωφελίᾳ, οἱ καθά τι δύον κόπου τὰ κερδαλέα λαμβάνουσι; Καὶ κοιλίαι δὲ γῆς, ὕδατος μεμεστωμέναι, ἄλλαι μὲν ἀνερεύγονται τὸ ἐν αὐταῖς καλὸν εἰς ἔμφανές, καὶ οὕτω κοινὴ ἀπόλαυσις πρόκειται· πλείους δὲ γε συστελλόμεναι εἰς κρύψιον, τοῖς φρεωρόχοις ἀρετὴν παρέχουσι, δεξιούμενοις αὐτὰς τεχνικῶς, καὶ εἰς φῶς προάγουσι. Καὶ οὕτω μὲν, ὡς ἡμέτεροι μεγάλους ἐν τοῖς ὥδε μοναχοῖ, οὐ καθ' ἑαυτούς μέντοι ἄλλως μεγάλοι, ἀλλὰ διά τὴν τοῦ ἐναγγελικοῦ μεγάλου περίθεσιν σχῆματος, δμοιον δὲ εἰπεῖν, διά τὸ προφανόμενον, περιουσιαστέον καὶ ὑπάς ὑπερθεν ἵσως μέτρου· ἄλλως δὲ οὐκ ἄν. Προμήθεια γάρ καὶ μόνη τοῦ μέλλοντος, καὶ αὐτὴ σταθερὰ καὶ θεοφίλης, τὴν τοῦ πλεονάζοντος ἀπόθεσιν συνιστᾶ, χρησίμην ἐσομένην καὶ ἀνεγκαίλαν ἐν τοῖς εἰσπέιται. Ὁπερ ἐν τῇ μεγίστῃ τῶν πόλεων μάλιστα ἔμφασαμεν οἰκονομίας λόγῳ καταπράττεσθαι· διπού ἀποτίθενται μὲν κατὰ καὶ ἐν εὐαγγελικοῖς κορίνοις, ἔτι δὲ καὶ σπυρίσιν, ἄλλαίματα θεῷ φίλα, εὐλογητοῦ κόρου λειψανα· οὐ διπανῶνται δὲ ἀχρείων εἰς οὐδὲν δέον, ἀλλὰ δὲ τοῖς καλέσι διπάνης, ἔξαντλουσται τὰ συνηγμένα· ὕστε δη ψυχᾶς πεινῶσας ἐμπλήσαι ἄρτων, καὶ ἐν ἡμέραις Χορτάσαι λιμοῦ, ἡ κατὰ αἰχμαλωσίας ρυγνῶν· ὡς ππρασόραι μὲν κατὰ δουλῶσεως, ἀποκαταστῆσαι δὲ τοὺς ἡχμαλωτισμένους εἰς τὸ ἐλευθέριον· ἡ ἀντικαταστῆσαι χρόνῳ ἔγχανόντι κατὰ τῆς μονῆς, ἢ ἄλλο τι ἐνάρετον καταπράξεσθαι.

λζ'. Τοιούτῳ δὲ τινι λόγῳ δίχα πολλῶν ἄλλων, δι' ὧν τὰ κατὰ κόσμον συνίσταται, καὶ τῷ Δαυΐτικῷ

(5) Nescimus quonam Scripturarum exemplari usus sit Eustachius; sic enim habent Septuaginta ad hunc locum: « Pro. V, 17: Fons aquæ tuus sit

A parvo inutilis est nimia possessio, et præsertim ubi monachi superfluum in vanum abire siunt; amplissimo autem monasterio tum domibus, tum rebus sacris eos replentibus, prodest magna abundantia, sicut magno gregi pascuum abundans.

35. Posset aliquis de parvo monasterio dicere: « Fontes aquarum habeto sculos, non de furata dulcedine bibens; » et de nimium divite: « Deriventur fontes tui extra rectam viam (5), quam ab invio et sitiente distinguit Psalmista. Iis qui regulari irrigatione indigent, largum rivulum præparavit Deus; ubi enim abundans aqua fluere non debuisset, melius fuisset, si a principio fundamenta supposita non fuissent, vel si in altum elevata terræ motu, tempestate et cœlesti igne diruta fuissent.

36. Cur enim addent et superaddent in pravam possessionem, non ignorantes pretiosis metallis terram ditatam ea in visceribus non recludere, imo quædam extrinsecus patesleri solere, quæ manifestantur et in usum vitæ colliguntur; quædam vero tegere, et aliter proferre, quando funditus evertitur, eaque profutura universitati tradere metallicis, qui ea lucra pro condimento laboris sui percipiunt? Et viscera terræ aqua repleta modo bonum suum ad extra profundunt, et universis prosunt, et saepius eam in abcondito loco colligunt, fodientibusque dant utilitatem suam arte haustam et adductam ad lucem. Eodem modo, o monachi, hisce rebus magni, non tamen per vosmetipos magni, sed eo quod magnam evangelii formam induistis, quasi dicatur ex eo quod apparet, vobis forte supra modum abundantum est; alio modo, minime. Sola enim providentia temporis futuri eaque constans et religiosa divitem docet seponere quod utile et necessarium erit in posterum. Quam dispensationem in maxima civitatum præsertim vidimus exerceri, ubi responuntur in canistris evangelicis, ac in sportis fragmenta remanentia et Deo grata, atque reliquiæ abundantia benedictæ. Hæc inutiliter, non urgente necessitate, non dividuntur, sed cum ades tempus distribuendi, collecta omnia exhauiuntur sive ad animas famelicas panibus saturandas, ad cibum tempore famis, sive ad ergandum captivis, verbi gratia, ad minuenda mala captivitatis, ad servos libertate donandos, aut ad subveniendum monasterio penuria adveniente, sive ad aliud quid bonum perficiendum.

37. Eadem ratione, omissis multis aliis quibus mundanæ res reguntur, in thesauro Davidis multa

tibi proprius, » et « 16: Non supereffundantur tibi aquæ tuum fontem. »

aurei talenta recondita sunt. Celebratur etiam egredia illa orumena, etsi laudendus non fuerit Iudas, qui eam portabat. Attamen concilium seniorum apostolicum admodum eleemosynas larges gatas amabat. Propterea concessa est ista abundantia, sicut in templis, vasorum sacrorum et aliarum rerum magnus numerus. Ea vero in sinu monachorum ita recondere ut abscondantur impura et Deo invisa quis probaverit? quales sinus apud nos videmus plenitudine manuum tempore messis, et spicis collatis (ut loquar⁵ cum Davide) cumulatos immodice, idque apud homines parvi momenti.

38. Nonne enim novimus hominus vile subtemen textentes, vixque pro laboris pretio nummos in manibus quotidie reportantes, quosdam vestes resistentes, aut *as* tundentes, aut ponentes tentoria, alios vero pelles cujusvis generis tractantes, et alios pro modica hordei massa mare everrentes, plures etiam mendicos, proindeque maleficos? Quibus addendi sunt homines qui, furatis rebus sacris et aliis, hanc urbem quia molestam reliquerunt, oculosque in hunc montem converterunt, aut alium circa nos, ubi antea elucebant virtus et dignitas, nunc autem contraria; quippe per speciem animæ conversæ et salvandæ nummos accepserunt; homines sive nihil, sive peccaminosi, quorum manus hodie, ut non dicebat, nec oportebat, replentur. Non oportebat quidem, quia pridie pauperes, hodie fieri pauperiores necesse est; non dicebat, quia, ut dictum est, propter abundantiam manuum, pedes in malitiam feruntur, et laborant in his quæ odit Deus. Hos forum saepius quam ecclesiasticorum cœtus conspicit; ipsi libenter monasterium quam plateas relinquunt. Hos simulare solitudinem non oportebat, sed perseveranter quietam vitam jugiter ducere, nec tranquilitatem singere, nec ex ea causa agitationis plusquam oportet accipere, quod per jocum dictum sit.

λα, καὶ μὴ σοφίεσθαι τὴν πνευματικὴν ἡσυχίαν, δεῖ, ἐν τῷ παρακούειν, ἡρεμίαν προηγεῖσθαι πάσῃς κινήσεως, οὐα τι καὶ πρὸς ίλαρότητα φέγξωμαι.

39. Manere jussus es, o monache, et sic philosophari, non tamen, more Peripateticorum, ire et redire; partes tibi occiderunt in præclaris: monachus factus es, noli autem transfuga in mundum reverti et conversari in mundo, et inter eos qui sunt ejus. Cur ergo iterum reverteris ad eum? Insitus es ubi fuisti ordinatus, et insertio tua est opus dexteræ Dei, cum Psalmista si loquendum est. Docus tuus solitudo; tu, monachus; finis, ibi permanere. Quid ergo his fastidio habitis, et teipso sic eradicato, spiritualem custodiam frustraris, et fallis agricolam cui creditus es? Remane, mitte radices, ascende in altum instar cypressi, cedri et pini, que ad semper virendum sunt feliciter create,

⁵ Psal. cxxviii, 7.

A μνήματι τάλαντα ἔγκεκρυπτο χρυσοῦ πολλοῦ. Τιμεῖται δὲ καὶ γλωσσόκομον ἑκεῖνο καλὸν ὅν. εἰ καὶ δὲ βρατάζων αὐτὸν Ἰούδας οὐ καλὸς ἐν. Ἡγάπα δὲ καὶ τὴν ἀποστολικὴν γερουσίαν τὰς ἐπὶ ἐλεγμοσύνῃ ἀρκούσας προσφοράς. Συγκεχώρηται οὖν διὰ ταῦτα καὶ τὸ τοιοῦτον περίσσευμα, καθὼς καὶ ἐν Ἱεροῖς τῶν ἄγίων σκευῶν καὶ λοιπῶν κτήσεων περιττότητες. Κόλποις δὲ μοναχικοῖς ἰδίως ἐμφαλεύειν αὐτὰ, ὡς καὶ νεοτεύειν ἀκάθαρτα καὶ τῷ Θεῷ ἀπρόσφορα, τίς δὲ γνωματεύσειν; δποίους κόλπους ἐν τοῖς καθὼς ἡμᾶς ὄρμεν, ἀπὸ χειρῶν κληρωσεως ἐν φερισμῷ καὶ συλλογῆς δραγμάτων (Δαυΐτικῶς φρέσκοι) ἐξογκουμένους εἰς ὑπέρμετρον, καὶ ταῦτα ἐκδράσι μικροῦ ἡμιωβολιαῖοις.

λη. Ἡ γάρ οὐκ οἴδαμεν ἄνδρας, τοὺς μὲν Ιστὸν ὑφαίνοντας δλίγου τιμώμενον, καὶ μόγις δι' ἡμέρας ἀποφερομένους κέρδος τοῦ καμάτου νούμμους εὐαριθμήτους, τοὺς δὲ ιμάτια ῥάπτοντας, τῇ χαλκὸν καταχροῦντας, τῇ σκηνὰς καταρτύντας, ἐτέρους δὲ σκευωροῦντας παντοῖα δέρματα, καὶ ἄλλους δχλοῦντας τὴν θάλασσαν ἐπὶ δλιγίστοις ἀλφίτοις· πολλούς δὲ καὶ αὐτόχρημα ἐπαίτας, καὶ δι' αὐτὸν κκούργους; Οἵ προσενθυμητέον καὶ τοὺς ἐξ Ἱεροσολαίας καὶ λοιπῆς κλεπτικῆς τὴν μὲν πόλιν ταύτην ἀπειπαμένους ὡς δύσεργον, ἄφαντας δὲ τοὺς ὄφθαλμούς εἰς ὄρος τούτο καὶ ἕκεῖνο καὶ ἄλλο τὰ περὶ ἡμᾶς, ἐνθα πάλι μὲν ἐνέλαμπεν ἡ ἀρετὴ, καὶ τὸ ἔκειθεν τίμιον, νῦν δὲ τὰ ἵματα· καὶ τὴν ἔκειθεν βοήθειαν πραγματευσχρέμνους τὰ γε εἰς δόκησιν ἐπὶ σωτηρίᾳ ψυχῆς καὶ ἀπαλλαγῆ τοὺς μὲν ματαλού βίου, τοὺς δὲ καὶ ἄφαντους, καὶ νῦν πεπλησμένους τὰς χειρας, ὃν οὔτε ἔχρην, οὔτε πρέπει. Οὐκ ἔχρην μὲν, διτὶ δέοντες ἐστὶ, τοὺς πρώτην ἀκτημονοῦντας εἰς πλέον ἄρτι τοιούτους εἶναι· οὐ πρέπει δὲ, διτὶ διὰ τὸ, ὡς ἔρρεθη, πλήρωμα τῶν χειρῶν οἱ πόδες αὐτοῖς εἰς κακίαν τρέχοντες πονοῦνται· περὶ τὰ μὴ τῷ Θεῷ φίλα. Συχνότερον γάρ βλέπεται τούτους ἡ ἀγορά, ἢπερ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἄθροισμα· οἱ καὶ θάττον ὃν ἀπολέζωνται μονάζειν ἢπερ ἀγοράζειν. Καὶ μὴν ἔδει τοὺς τοιούτους μὴ ψεύδεσθαι τὴν μονὴν, ἀλλὰ μένοντας ἡρεμεῖν τὰ πολλὰ, μηδὲ ποιεῖν αὐτὴν ἀρχὴν τοῦ κινεῖσθαι, περὶ ὁξωματικῶν.

D λθ'. Μένειν ἐτάχθης, ὡς μοναχὲ, καὶ οὔτε φίλοσοφεῖν, οὐ μὴν περιπατητικῶς ἀναστρέψεσθαι. Μόνιμος ἔλαχες εἶναι θειότερον· οὐ μὴν μετεβατικὸς κοσμικώτερον ἀπαντήσῃς καὶ μετέστης κόσμου καὶ τῶν δὲ αὐτῷ. Τι γοῦν παλιντροπος εἰς αὐτὸν ἐπανέρχη; Ἐνεφυτεύθης, ἐνθα τίταξαι· καὶ τῇ κατὰ σὲ αὐτῇ φυτεία δεξιαῖς Θεοῦ ἔργον, ψαλμικῶς εἰπεῖν· καὶ δὲ τόπος μονῆ· καὶ σὺ μοναχός· καὶ δὲ σκοπὸς παραμένειν ἔκει. Τι οὖν τούτων κατεγγωκῶς, καὶ οὕτως ἐκκοπῶν σεαυτὸν, ἀχρειοῖς τὴν πνευματικὴν φυλακίαν, καὶ φεύδη τὸν γεωργὸν, φπεπίστευσαι; Πιζώθητε μείνας, καὶ δινάβανε εἰς ὕψος κυπαρίσσου δίκην καὶ κέρδους καὶ πεύκης, τῶν εὐγενῶν δειθαλῶν, καὶ τῇ κατὰ τὰ φιλικῶς καρ-

πιμα· ώς δ, οὕτω καὶ βίας ἀπλώσης, δι' ὧν ἔσται σοι τὸ θάλος διηγεῖς, καὶ εἰς πρέμνον ἀδρυνθῆς· ὅ καὶ πχραφύαδας εύφυες ἀναθηλήσει, ἀνθρώπους δηλεδὴ τὴν σὴν ἀρετὴν ζηλοῦντας, καὶ οὔτω στερῆς παραπεφυκότας σοι, καὶ στελέχη ἀντελεῖ καὶ κλάδους καὶ δρπηκας· καὶ αὐτοὺς τέως μὲν ἄνθεσι βρύνοντας τοῖς τοῦ καρποῦ προδρόμοις, ἐν δὲ καρψῷ κχροπογονοῦντας τὰ ψυχικῶς τρόφιμα· ὧν δὴ πάντων ἔστέρηται τὰ μῆτε παγίως εἰς βάθος βίζουμενα, μῆτε εἰς ὕψος ἀναβαίνοντα, προστετηκότα δὲ τῇ κατὰ γῆν ἔρφει. Ὡν ἐκφεύγων τὸν ζῆλον, δι' μοναχὲ, μῆδε σὺ ἔπει, ὁσεὶ καὶ τρίβολος ἀχρειοῦσα τὸ θεῖον κχπευμα, μενοῦ γε μῆδε κατὰ τὴν κάππαριν, ἃς εἰ καὶ χρηστοὶ πρὸς βρῶσιν οἱ κόρυμβοι, καὶ που καὶ τὰ ἄκρα, δμως, οἵς ηκάνθωται, ἀπρόσθιτος ἔστι καὶ αὐτὴ τοῖς μὴ καλῶς ὑποδεδέμένοις εἰς ἑτοιμασίαν δδοῦ. Ἐνταῦθα ἐνθυμοῦ καὶ διει νόμος γεωργικὸς παραδέδοται τῷ πλείονι μὲν ἵστασθαι τὸ φυτὸν ἐγκεχωσμένον τῇ γῇ, τῷ δὲ ἐλάττονι, κινεῖσθαι, ώς δὲ οὕτω τῆς μητρὸς γῆς ἀπολαύον εἰς πλήσμιον, ἀναβαίνη δρθιον ἀσφαλῶς ἐπὶ καρποῦ ἐπαγγελίᾳ, Προσμένων οὖν καὶ αὐτὸς, καὶ ώς οἷον ἐγκατορυγμένος εἰς γῆν τῇ τῶν ἔξω λήθῃ, καὶ βίζουμενος, ἀνάβαινε τῷ κατ' ἀρετὴν ὕψει, καὶ οὕτω τεχνάζου βάθος τοῦτο καὶ ὕψος θεάρεστον, μδνιμα πάντως καὶ αὐτά.

μ'. Τί γάρ γελοιότερον τοῦ τὴν μὲν ἀρχὴν ἐκπετασθῆντα τῶν κατὰ τὴν πόλιν διατριβῶν, καὶ ἐξ δρφταλμῶν γενέσθαι φιλίας ἀπάσης, τῆς τε κατὰ συγγένειαν καὶ λοιπῆς, καὶ ἀρετῶν δρει προσθῆσαι, καὶ ζητεῖσθαι, καὶ μὴ εὑρίσκεσθαι, μετὰ δὲ μικρὸν ἐπανελθεῖν, καὶ εὑρεθῆναι τοῖς μηκέτι ζητούσιν, ἀλλ' ἐκφροντίσασιν; Ὁψὲ μὲν, ώ οὗτος, ἀπῆλθες ώς ἐπὶ μετανοίᾳ· ταχὺ δὲ ἐπανῆλθες μετάμελος· ἀνέκαμψας κακῶς, δθεν συμφερόντως ἔφυγες. Οὐχ οὕτως οὐδὲ στιτδος ἔπιος, ἀκοστήσας ἐπὶ φάτνη, καὶ φαντασάμενος νομάς παλαιάς καὶ λουτρᾶ, οἵς ἐναθύρων ἔδοσκε, τὸ τῆς ἐπιθυμίας ἄλογον, τὰ δεσμὰ δῆξε, εκεῖ τρέχει, δποι καὶ πρώην ἐνέμετο. Ἀγνοεῖν ιοικας, ώ ἀδελφὲ, δτι τὴν θεωρίαν, ἣν συνάγει δ καταμόνας δμιλῶν Θεῷ, ἀπόλλυσιν αὐθίς, δτε τῆς ἀγορᾶς γένηται· καὶ δτι ἐκκρούεται ἡ ησυχαστικὴ μνήμη διὰ τῆς κοσμικῆς, καὶ ώς δὲ ἀντιπεριστάσει τινὶ ἔκειν μὲν τὰ ἐκ τοῦ δρους πνευματικὰ δ καταδάς ἀσκητῆς κάτω ἀφίσει, καὶ μῆλος δικην ἀποθέμενος αὐτὰ δι' ὑποπτώσεως, τὰ δὲ τῆς τέρβης ἀχθοφορῶν ἄνω φέρει, καὶ τοῦ παντὸς ἀλλαζόμενος τὸ μῆδεν ἄνεισιν, ἄντι ἀσκητοῦ ἀσκητῆς θύλακος, ἐμπεπληγμένος τὰ πολλὰ καὶ ἀγωγίμων, ἀπερ μισθοῖσιν οἱ ἐγκρατεῖς, καὶ τοῖς ἐξ ἀφικρέστως φαντάσμασιν, δποια κάτωθεν ἀνεμάξατο ἀπτελείψας τὸ «κατ' εἰκόνα», » δ διε νοημάτων θείων ἐνετυπώσατο ἐκ τῆς μονῆς ἡ ψυχή.

μα'. Ἀνέδης εἰς ὕψος, ώ κεκαρμένε, πνευματικῶς, καὶ ἀνθρωπος οὕτως ἐγένου Θεοῦ, δτε εἰς τὸ δρος ἀνῆλθες. Τί γοῦν κατακυλίσμενος πρινή καὶ κατασταθῆναι, πεδινὸς φέρει; Ὅψηλος γέγονας· διατι ἀποτελευτῆς εἰς χθαμαλότητα; Οὐράνιος διατι κατέγειος; Διεδης ἐκ φθορᾶς εἰς ζωνήν, ώς οἰα

A et etiam instar arborum propter fructus suos dilectarum, ut sic radices tale diffundantur quæ perpetuam causet viriditatem, et truncus roboretur, qui frutices fertiles germinabit, scilicet homines tuæ virtutis æmulatores, juxta te assurgententes, referentes trunco et ramos et frutices; atque ii postea nunc flores fructuum signiferos edent, nunc fructus ad animam nutriendam germinabunt. His rebus omnibus privatim arbores quæ nec solidas radices agunt in imum, neque ad cœlum assurgunt, magis vero ad rependum humi sunt destinatae. Quas noli æmulari, o monache, humi rependo, ut tribulus qui optimorum olerum utilitatem adimit; nec etiam cappari æquiparatur, cuius rami et summitates ad vescendum utilissunt: et quorum tamen spinis aspera loca calcari non possunt, a viatore calceamentis itineri idoneis non instructo. Cogita hanc legem agricolis datum: sistere meliorem ramum terræ inditum; minorem autem moveri, ut eo modo terra ut matre nutritus assurgat rectus et validus et fructus proferat. Et tu perseverans, quasi terræ insertus ex obliuione rerum externarum, et radicibus firmus ascendere ad verticem virtutis, et para profunditatem et altitudinem eximiam, quæ sint omnino immobiles.

C 40. Quid enim magis ridendum, quam a principio relinquere negotia civitatis, oculis omnium amicorum subtrahi et reliquorum proximorum, apicem virtutis ascendere, quæri et non inveniri, utque elapsò modico tempore reverti, et non quærentibus, imo non cogitantibus apparere? Sero, o homo, ad pœnitentiam veneras, brevi mutato consilio pedem retulisti, eo nullo decore reflecteris unde feliciter veneras. Non sic equus otiosus, pastus in faliscis, et prata pristina imaginatus, ac stagna ubi indomitus pascebat, irrationalibem ardorem manifestat, cum vincula rumpit, et illuc currat ubi prius pascebat. Ignorare videris, frater, quas sententias, solus conversatus cum Deo, collegerat, continuo eas perdere cum plateas frequentat; e memoria solitarias cogitationes mundanis expelli, atque, mutatis quasi vicibus, ascetam descendenter spiritualia ex alto deorsum relinquere, eaque, ut camelum, inclinatum deponere; eum curas vulgares subire, ferre in altum; pro D jicere quod est super omnia, et minimā accipere; pro anima ventrem dilatare; cibis vetitis, quos oderunt sobrii, plerumque repleri; et pro abstractis imaginationibus quas deorsum effingit; obliisci imaginis quam sibi anima ex meditatione divina in solitudine efformaverat.

41. In altum spiritualiter aseenderas, o tonse, et eo modo homo Dei evaseras, cum in montem venisti. Cur ergo rovolutus, antequam sedem figas, ambulas in planities? Excelsus eras, cur desinis in humilem? Coelestis, cur terrenus? E corruptione ad vitam translatuas eras, quasi nova creatione, cur

ergo in pristina dissolvi cupis? Mutatus es, ut Enoc assumptus ad Deum: mane ergo juxta voluntatem Dei, qui te manere jubet donec veniat, quocumque modo iste adventus intelligatur. Nec est tibi injuria, si tanta instantia paenitentem te vocamus: non debet inde erubescere qui paenitens dicitur. Te ipsum a seculo removisti. Quid vis igitur in loco pristino incola annumerari, et sic in fine nullum locum habere, atque audire hanc irrisio[n]em: « Adhuc pusillum, et non erit peccator; et quæres locum ejus, et non invenies? » Nunc autem videntur monachi minores nobis insidiari, qui nos a patribus eorum distraxerunt, sermonemque ad communem objurgationem diverterunt, ut in hac sympathia utriusque parti dicta effluant, si possibile est qui scopus non attingetur.

42. Ecce enim omissa communitate ad majores monachos redimus, qui malis suis exemplis discipulos pervertunt, qui simulantes se non esse de hoc mundo, sane vero cœnobitas, eo quod seorsim vivant, ista edocent alios discipulos ad corruptendum pronus. In perfecti monachi memoriam revoco eum desiderare angelorum speciem ita admonitum fuisse, ut in angelicam personam ipse ordinatus fuerit. Hoc forte non multum conferet ad confundendos eos qui angelos despiciunt, ut discimus e sanctis ascetarum scriptis, sicut volunt, qui Psalmista verbum minoris faciunt, se ipsorum inflant plus quam æquum est. Hoc igitur tene, monache jam non laice et sancte ob propositum, et si te talem decet, et natura immateriali in metallum vile et terrestre versus, oblitusque solitarios, ut narrant antiqui; mox justitiae copulatos iesen, quia materiam mortificaverant, tu esto sæculi magnes, attrahens tenuis ferrum; vel ut succinum attollens paleas quibus res sæculares jure comparant igni inextinguibili reservatae. Nosti, o monache, potestates et angelos secundare, tuamque concessionem inscribere; quos nunc aggredere, si via rape libellum, consonumque inscribe.

43. Didicistis etiam crucem et mortem tibi prænuntiari. Si jam desperas, subi, non crucem, sed mercium fasciculum, deprimens negotiationis onus ut de loquacitate irridearis. Præter mercaturam enim etiam loquacitatem exerceas, cui, ut supra ostensum est, renuntiaveras. Non crucem igitur tolle, ut diximus; non jam morere mundum relinquens ad merendam vitum æternam; sane vero vive, et laudes et saltationem et delicias exerceo; fortis esto contra omnia, pro te da hanc commutationem morti; siveque, si possibile est, omnia sorte solus obtine.

⁷ Psal. xxxvi, 10.

A μεταπεπλασμένος· ίνατι γοῦν ἔθελεις ἀναλεσθεῖς τὰ πρότερον; Μετέθου, κατὰ τὸν Ἐνῶχ ἀναληφθεὶς τῷ Θεῷ μείνοισιν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔθελεις καὶ στὸ μένειν, ἕως ἐρχεται, δποίαν δὲ ταύτη θευσιν ἔθελεις νοεῖν. Οὐκ ἔστι σοι ἀτιμία, εἰπερ τὴ τοιαύτη προσδέρεια μεταθέμενον σε καλούμενον. Ωδέ γάρ ἔστι καντεῦθα ἐφύδριστος δὲ καλούμενος μεταθέμενος. Ἐκετόπισας τοῦ βίου οὐκετόν. Τι τούτη ἔθελεις ἔντοπος τοῖς πρώην προστετηκέναι, καὶ οὕτως ἐκβαίνειν ἄποκος, καὶ που καὶ ἀκούειν ὡς ἐν μυκτηρισμῷ καταψαλλόμενόν σου τὸ « Ἐτί δλίγον, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξῃ δὲ ἀμαρτωλός, καὶ ζητήσις τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ εὑρῆς; » Ἀλλὰ γάρ τοικασιν οἱ μικροσχῆμονες πανουργεύσασθαι καὶ νῦν καθ' ἡμῶν, οἵς ἀποστήσαντες ἡμᾶς τῶν κατ' αὐτοὺς πατέρων ἀπησχόλησαν τὸν λόγον πρὸς τοῖς κοινοῖς φορτικοῖς, ἃς δὲν τῇ τοιαύτῃ κοινοπαθείᾳ συγχεόμενα τὰ ἐκατέρων ἔχωσιν, εἰ δύνατόν, κρύπτεσθαι. Οὐκ δὲ ἀνύσσωι τὸ σφίσι προκείμενον.

μβ'. Ἀφέμενοι γάρ, ίδού, τῶν κοινῶν, ἐπενεχθέμεθα πρὸς μόνους τοὺς μεζονας, οὐ τῇ πρὸς αὐτοὺς ἔξομοιώσει συνδιαστρέφουσι τοὺς διμιλητές, καὶ ψευδόμενοι τὸ ἄδιον, καθὼς καὶ τὸ κοινόνιον, δὲ τοῦ εἶναι ίδιοντοι, καθηγούνται τοῦ αὐτοῦ παιδεύματος καὶ τοῖς εὐφωνίας διακειμένοις πρὸς διαστροφὴν μαθηταῖς. Ἀναβιβάζω δὴ ἐς νόσησιν τῷ μεταλοσχῆμονι μοναχῷ, καὶ δις ἀγγέλων σχῆμα ἐπικοθεῖν ἐδιάχθη, ὥστε καὶ εἰς πρόσωπον αὐτὸς ἄρρενος τέτακται. Ἐστι δὲ ἔρα τοῦτο οὐ μέγα εἰς ἐντροπὴν τοῖς τοιούτοις, οὐ καὶ ἄγγελον ὑπεραναβανούσιν, ὡς τῆς ἱερωτάτης ἀσκητικῆς γραφῆς ἀκμανθόνομει, εἰπερ ἔθισσους, τὴν ψαλμικὴν βρεγμὸν ἀλάττωσιν παραζόντες αὐτοῖς καὶ ὑπὲρ τὴν ἰστητα. Κάτεχε οὖν, ὡς ἄδις καὶ τῇ προθέσει ἄγιος μοναχὸς, καὶ τοῦτο καὶ εἰ σοι τηλικούτῳ δύνται πρέποντες εἰς ἀδιλίας εἰς ἀγεννές τι μεταλλογῆς, καὶ μηδὲ λογισάμενος, ὡς φασι παλαιὰ ιστορία τοῖς Ἀθηναῖς αὐτίκα καὶ τὸ δικαιότατον συνέθηκε διὰ τὸ κατ' αὐτοὺς διλιγόδυλον, ἵστο μαγνῆτις βίου, ἐπιπωμένη σιδηρία μοχθηρά· ἢ καὶ ὡς ἡλεκτρος ἐφελκόμενος ἄχυρα, οἵς ὁρθῶς εἰκάζεται τὰ βιωτὰ πυρὸς ἀσθετου δεδύμενα. Ἐδιδάχθης, ως μοναχός, ἀρχὰς καὶ ἄγγελους παρεστάναι, ἐπογραφομένους δι μολογίας σου. Διάβαλλε τοίνυν αὐτοὺς, εἰ βούλεις, ἀφαρπάζων, καὶ τὸ σύμφωνον ἔγγραφον.

μγ'. Ἐμεθες καὶ δις σταυρὸν ἐπηγγείλους πεθάνατον. Εἰ γοῦν ἀποδύσπετεῖς, βάσταζε μηδὲ σταυρὸν, ἀλλὰ βῶπον, εἰτ' οὖν φόρτον πράγματικὸν κάτω βαρύνοντα, ίνα καὶ εἰς βῶπον πορεύοντα σκωφθῆς. Μῆρες γάρ τῷ βῶπῳ καὶ τῷ περιφέροντι ἔκαστεῖς, εἰ καὶ αὐτὸς ἀπηρνήσω, καθὼς φανὸν δὲ λόγος ἀποφανεῖ. Μήτε τοίνυν σταυρὸν, ἀτέμεν, εἰ βούλεις, βάσταζε, καὶ μηδὲ θυησει, τοῖς κάτω νεκρούμενος, εἰς ἀντάλλαγμας ζωῆς εἰωνίου. ἀλλὰ ζῆθι, καὶ ἀγάλλου, καὶ ἀλλού, καὶ τρύφα, καὶ κατὰ πάνων ἀνδρίζου, καὶ δίδου ἀντίψυχον τοιούτον χάριν σου τῷ θανάτῳ· καὶ οὔτεως, εἰπερ οἴστον τε, μόνος κληρονόμει τὸ πᾶν.

μδ'. Ἔτι κατηχήθης, δίχα τῶν ἀλλων, τῶν καὶ πολλῶν καὶ μεγάλων καὶ εὐκόλων, καὶ τὴν ἔριν ἀποπροσποιεῖσθαι, καὶ τὸν θυμὸν, καὶ τὴν γραῦν, καὶ τὴν ἀεργίαν, καὶ τὴν παρέρησίαν, καὶ τὴν μερικὴν φιλίαν, καὶ τὸ περπερεύεσθαι, καὶ τὸν γογγυσμὸν, καὶ τὸ φύθιρον, καὶ τὴν ίδιαζουσαν ἐπίκτησιν. Δογοπράγησον οὖν σεαυτὸν, καὶ διὰ τῶν τοιούτων ἐλθὼν δημολογιῶν, αὔχησον ἀποστολικῶς, εἰ δύνασαι καυχήσασθαι, ἐπὶ μιᾷ γοῦν τῶν τοιούτων σου συνταγῆν· εἰ δὲ αὐτὸς ὀκνήσεις τὴν λαλιὰν, ίδον ἄγω ἐπὶ σὲ. Καὶ τούτους ἀκούων ή̄ ἔξελεγχε ὡς ψευδομένονς ἡμᾶς, ή̄ ἀλλὰ ἐντέπου πρὸς διόρθωσιν· ἵνα καὶ σὺ κερδήσῃς τὴν τοῦ Θεοῦ παράστασιν, ὡς ἔτάξω, τίς μακρύνεσθαι κινδυνεύεις· καὶ ἡμεῖς μισθὸν ληφύσμεθα τοῦ ἐπιστρέψαι σε. Βλέπω τὸν θυμόν σου παρατιθέμενον ὡς εἰς δμοίωσιν ὑφεως. Οὐ γάρ συρίτεις μόνον, καὶ ίὸν ἐντήκεις δάκνων, τὰ πλείω δὲ ἀκοντίζων αὐτὸν ἐκ στόματος· ἀλλὰ καὶ τὸν ὀλκὸν ἐλίττων εἰς βλάβην, οἷς οὐ μόνον σφίγγεις εἰς ἐμφανὲς, ἀλλὰ καὶ στρέψων δόλους, ἕνα προβάλλῃ σκοπὸν πάντων, ὃν ῥᾳδιούργεις τῇ καὶ ἐν φωτὶ καὶ ἐν ἀποκρύφῳ ἐνέδρῃ· δὲ ἔστι, τὸν ἀθῶν ἀποκτείνειν. Ἀθῶν δὲ νῦν λέγω οὐ μόνον τὸν μηδὲν μηδόλως ἔκαμπτόντα σοι, ἀλλὰ καὶ τὸν παραπικράναντα, βιαλίς δὲ φάναι, καὶ τὸν τὰ χειρίστα κατὰ σοῦ δράσαντα. Τίνα γάρ καὶ ἔχοις δὲν αὐτὸς εἰπεῖν μὴ ἀθῶν τὰ ἐπὶ σοὶ, ἐνθρωπος νενεκρωμένος τῷ κόσμῳ διὲ ἀπλότητα, καθ' ἣν ἀγνοεῖ τις οὐ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐδὲν ζῆ, καὶ παρὰ δρασκύ τι ἐκβιούς, καὶ μηδὲν ἔχων, ὃ δὲν ζημιωθεῖς; Ἀθῶος οὖν τὸ γε εἰς σὲ ἔχον ἀπας καὶ παντοῖος ἀνθρώπος. Σὺ μὲν γάρ ἀκριψινῶς· ἀκτήμων δὲ οὐδεὶς δὲν ζημιούτο πρὸς κατὰ τοῦ πολεμουσού δρεως, τοῦ δυναμένου τοὺς κατὰ τοῦ πολεμουσού δρεως, τοῦ δυναμένου τοὺς κατὰ τοῦ πολεμουσού δρεως; Εἰ δὲ ζητεῖς ἀπόδειξιν τοῦ ἐν σοὶ βραττομένου θυμοῦ, δέντων μὲν αὕτη διὰ τὸ τῆς ἐκζέσεως ἀρίδηλον.

με'. Ὁκνῶ δὲ τῷ τέως τὴν κατὰ μέρος ἡκριδωμένην ἐπὶ σοὶ στηλίτευσιν. Καὶ οὕτω μὲν θυμοδολεῖς οὐ πρεπόντας, οὔτε σοὶ, οὔτε ἄλλῳ τινὶ πρὸς ἀκρίβειαν Χριστιανικήν. Ἔνθα δὲ θυμὸς οὐκεὶ ἀποικίζων γῆς πράκτων τὸν διὰ κενῆς αὐτῷ κάτοχον, ἐκεὶ δῆλον ὅτι καὶ φαύλη παραπέπηγεν ἔρις, η̄ τοῦ θυμοῦ καὶ πρόγονος τὰ πλείω καὶ ἐπίγονος· εἰπεῖν δὲ ἀλλως, η̄ τῷ θυμῷ συνουσιωμένη, καὶ διδόνου διηγησαντεφυρμένη. Οὔτε γάρ μακρὸς θυμὸς οὐδεὶς ἔριδος δίχα, οὐδὲ μήν ἔρις ζήθυμος, εἰ μή τις ἐνταῦθα τὴν ἐπαινετὴν καὶ θεῷ φίλην ἀντιπαραγάγῃ. Αὕτη γάρ χαρῆ ἐν θεῷ συνανακέραται, καὶ οὐδὲν ἐν αὐτῇ λυπηρόν· διὸ οὐδὲ θυμικόν. Ἀμφοῖν δὲ τούτοιν, ἔριδι καὶ θυμῷ, παρομαρτεῖ καὶ κραυγὴ παρά γε τοῖς δέκτεροις καὶ οὐδὲ βαθύφροσιν. Οἱ γὰρ ἀλλως ἀγχιμαθεῖς καὶ ἔχεμυθοι, οὓς καὶ μεγαλοθύμους η̄ παλαιά φρεσι λεκτική, οὔτε τὴν ἔριν προφαίνουσιν, ἀλλ' ἐνδόμυχον κρύπτουσι, καὶ τὸν θυμὸν βισσοδομεῖσθαις ἐπηλυγάζουσι. Θυμὸς γοῦν καὶ ἔρις παρὰ σοὶ καὶ κραυγὴ φατριάζουσιν. Ὅπου δὲ τρία ταῦτα κακὰ παρέρησιάζονται, πῶς δὲν μή οὐχὶ καὶ ἀεργία, τὸ μέγα κακὸν καὶ μοναγοῖς ἀπόρρητον, παρεισκρίνοιτο; Ἔνθα δὲ τύρην περὶ ἀποικήτα πολλὰ δὲ τέως λέγω τὰ ἐκτεινόμενα τρία,

A 44. Et insuper edoctus es præter alia, et multa, et magna, et facilia, fugere contentiones, iram clamores, otium, licentiam, particulares amicitias, arrogantiam, querelas, detractionem, privatas possessiones. Responde ergo pro te; atque his de rebus verba faciens, si gloriari potes ut Apostolus, gloriare de uno horum mandatorum a te servato; quod si metuis confiteri, ecce ego pro te. Quibus auditis, aut de mendacio nos argue, aut flectere ad recte agendum, ut merearis Dei auxilium, quod promisisti, a quo ne decidias timendum est, nos autem mercedem conversionis tuæ accipiamus. Tuam iram ut serpentis video accendi. Non modo enim sibilas, et venenum morsibus infundis aut illud saepius ex ore jacularis, sed etiam sinus obvertis ad perdendos quos stringis aperte, et in quos dolos nectis, unumque intendis per omnia in luce, et in tenebris, scilicet innocentis peremptionem. Innocentem dico non modo eum qui contra te minime deliquit, sed etiam qui te excitavit, et ut brevi absolvam, qui pessima contra te perpetravit. Quem enim non innocentem erga te dicere posses, tu homo mundo mortuus ex simplicitate dexteram et sinistram, imo vitam, ignorante, homo qui vita fere defunctus, nihil habet quo privat? Innocens ergo est, quod attinet ad te, omnis et qualiscunque homo. De te nullum dubium, pauper enim a nullo spoliatur. Ad quid ergo ira tua componetur, nisi ad nocivum serpentem, qui similes tui potest punire, et provide non innocens tibi evadit? Atque indicium iræ tuæ si quæsieris, illud B in promptu erit ex manifesta ebullitione.

οὐδενός. Εἰς τὶ οὖν σοὶ ἔσται ὁ θυμὸς, δὲ μὴ μόνον σὲ ζημιοῦ, καὶ οὕτω μὴ ἀφών εἰπὶ τοῦ ἀπεκβαλλοντος;

C 45. Hactenus completam partim condemnationem tui differo. Sic enim irasceris, ut non decet neque te, neque quemquam alterum christianam perfectionem professum. Ubi autem habitat ira, e terra missum hominem ea vane impeditum ediscens, manifestum est ibi suum tentorum fixisse vilem dissensionem, quæ saepius iram antecedit et sequitur; aut, ut aliter dicamus, est iræ consubstantialis, et totaliter eadem. Nulla enim ira magna est absque dissensione, nulla dissensio absque ira, nisi agatur de laudabili et grata Deo dissensione. Hæc enim in Deo miscetur gaudio, nihil in ea amarum, D aut irascibile. His duobus vitiis, dissensioni et iræ, clamor copulatur, apud aciores et non prudentes. Alii enim graviores et silentes, quod magnanimos vocant, dissensionem non manifestant, sed mutam abscondunt, atque iram compressam operiunt. Apud te ergo ira, et dissensio, et clamor astipulantur. Ubi autem esse iunt tria ista vicia, quomodo abesset otiositas, magnum malum, et monachis perniciosum? Et ubi tumultus multarum rerum diversarum (multa dico ista, nec immerito dicitur multitudo), qua ratione ibi aderit opus monachicæ vitæ aptum? Quo qui eget

magnus monachus mortuus est, quoad opera Deo **A** καὶ οὐ ψεύδομαι τὴν πληθὺν), ποῦ ποτε ἦσεὶ Ἕργον μοναχικῆ πολιτείᾳ πρέπον; οὖπερ δὲ ἐστερημένος μέγας μοναχὸς νεκρὸς ἔστι τὰ εἰς θεοφιλῆ χειρουργίαν, καὶ ἀπραχτος, καὶ ἀνενέργητος.

46. Et interrogatus iterum, o frater, libertati loquendi renuntiasti, incongruam dico libertatem inconsultam, seu quod idem est, non discretam, quam sapientes de ea tractantes licentiam vocant. Libertas enim proprie est, quæ quodlibet verbum, cui libet homini, fortiter audet dicere, secundum virtutis leges, atque moralis scientiæ mensuram, quoad tempus, personam, modum, et quantitatem; ut quemadmodum beati sunt qui audiunt propter Deum omne verbum amarum, sic beatus sit qui quolibet verbo usus ad juvandos auditores, et nulli honesto verbo parcens, etiamsi amarum aliquod proferat, potest et ipse dicere: « Si non venissem, et locutus fuisse eis, peccatum non haberent ⁸, » quia pari loquendi libertate ad mutuam conceptionem, et ad convincendum doctrina usus est. Et magnus Deus noster Jesus Christus, cum libere loqueretur, munus eorum qui eum occidere volebant, debilitabat. Propterea confessores, et reliqui martyres a Deo laudati sunt, qui ipse in suis ultiōibus apud Psalmistam, « libere agit ⁹. »

47. Talis est laudabilis loquendi libertas, quam aliter ut fortitudinem divinam et legitimam habendam suppeditat sancta initatio. Attamen si quodlibet obvium ad quoslibet quis eructat, si omni verbo os aperit, audacia utitur indomita, nec habet positam custodiam Dominicam, neque ostium circumstantiæ labiis suis, ille profecto dæmonium habet, modi immemor est, quando occurrentia inconsulte eloquitur. Cum reperitur ista mala libertas apud senem hunc magnum, audacem, irreverenterem et protervum, quis ejusdem recusabit murmur, querelas, mala minora, causasque dissensionis et iræ, horum scilicet malorum quæ ad pugnos abeunt; et quorum effectus plerumque cœdes est.

48. Et amicitiam privatam, o frater, adhuc renuisti, ut dictum est, quando angelis adscriptus es, accessurus ad Deum qui amicitiam moderatur. Considera igitur attente privatam amicitiam ab universalis, recto iudicio, differre. Forsan aliquod paradoxum tibi modo propositum fuisse arbitraris. Si enim ubi de atomis agitur, parvum, qualis est peculiaris amicitia, fugiendum est, quanto magis ubi de universo et de genere quæstio est! Res autem, mi frater, non sic se habet, sed hoc modo.

49. Difficillime colliguntur, et vix ad oculorum obtutum moventur peculiaria, eo quod non definiuntur, et in mille particulas dividuntur, ita ut neque in

μέρ. « Ετι ἔχεις, ὡς ἀδελφὲ, παραιτησάμενος ἐκ παραγγελίας καὶ τὴν παρβήσιαν, τὴν ἄκαριον πάντας, τὴν ἄκριτον, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν, οὐκ εὐδιάπειτον· ἦν οἱ σοφοὶ συνθέντες ἀκαίροπαρβήσιαν φασι. Παρβήσια μὲν γὰρ ἡ χυρίως ἔστιν ἐν τῷ θαρρέν πᾶν ῥῆμα καὶ πρὸς πάντας ἄνθρωπον λαλεῖν εἰτόλμως ἀρτῆς κανόνι· καὶ πρὸς μέτρον θύικῆς ἐκισθίμετο, τὸ κατὰ χρόνον, τὸ προσωπικόν, τὸ κατὰ τρόπον, τὸ ἐν ποστήτῃ· ἵνα, ὡσπερ οἱ ἀκούοντες πᾶν ῥῆμα πονηρὸν ἔνεκεν τοῦ Θεοῦ μακαρίζονται, οὕτως εἴη μακαρίος καὶ ὁ παντὶ βῆματι χρώμενος ἐπ' ὥρελεῖς τῶν ἀκροωμένων, καὶ μηδὲν τι καταλείπειν τῶν δευτέρων ῥθῆναι, εἰ καὶ δακνηρά τινα φθίγγεται· ἵνα λέγη καὶ αὐτὸς τό· « Εἰ μὴ ἡλθον καὶ ἐλάτης αὐτοῖς, ἀμαρτίαν οὐκ εἶχον » οὕτω παρβήσιες μενος ἐν ἀλληλουχίᾳ τῇ κατὰ διδασκαλίαν καὶ ἐλεγχον. Καὶ δὲ μέγας θεὸς ἡμῶν, Ἰησοῦς Χριστὸς, δὲ παρβήσιά ἐλάτει, ἐκενεύρις τὰς χειρας τῶν ἑβλόντων καταμάλετῷν αὐτοῦ. Δι' αὐτῆς καὶ οἱ διμολογηταὶ καὶ οἱ λοιποὶ δὲ ἐθαυμαστώθησαν μάρτυρες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, τοῦ καὶ ἐν ἐκδικήσει παρβήσιες μενονταίς φαμικῶς.

C μέρ. Καὶ τοιάδε μὲν ἡ ἐπαινουμένη παρβήσια, ἣ καὶ ἐλλως ἡ ἱερωτάτη μυσταγωγία τόλμων θεῖν ἀκταύριτον ὑποβάλλει νοεῖν. Εἰ μέντοι τὰν τὸ ἐπελθόν καὶ πρὸς πάντας ἔξεργεται τις, καὶ ταντὶ βῆματι ἐκπετάννει τὸ στόμα, τολμῶν οὐκ εἰπαδευτα, μηδὲ ἔχων φυλακὴν θείαν ἐπιτεθειμένην, μηδὲ θυραν περιοχῆς περὶ τὰ χειλη αὐτοῦ, δαιμονὶ δ τοιοῦτος ἀντικρυς, καὶ οὐκ ἐν καθεστῶτι μένει, ὡς ἀδιακρίτως τὰ ἐπιόντα φθεγγόμενος. Οὗτος δὲ καὶ παρβήσιας τῆς ἀπειρημένης παρὰ τῷ τοιούτῳ μεγάλῳ, καλογέρῳ, καθ' ἓν πρὸς ἀναλδεῖαν τολμῶν θρασύνεται, τις ἂν ἀποφῆσῃ τοῦ τοιούτου καὶ τὸν γογγυσμὸν καὶ τὸ φίδυρον, τὰ ὑπτακάδ, καὶ προάγοντα τοὺς ὡς οἰον προσαγόνας τῆς τε ἔριδος καὶ τοῦ θυμοῦ, τῶν προεκτεθειμένων ἐναγωνίων κακῶν; ὃν καὶ φόνοι πολλαχοῦ ἀπολέσμα.

μέρ. « Ετι ἀπεῖπας, ὡς ἀδελφὲ, καὶ τὴν, ὡς εἰρηται, μερικὴν φιλίαν, δτε τοῖς ἀγγέλοις ἐνεγράφου, ὡς παραστησάμενος τῷ καὶ τῆς φιλίας ἐφόρῳ θεῷ. Θεώρει τοίνυν ἀναπεμάχων τὴν μερικὴν φιλίαν διαστελλομένην σοφίᾳ θεωρητικῇ πρὸς τὴν καρδιήν καὶ τάχα μὲν ὑπολάθοις ἐν παράδοξον τι νοεῖταισθαι τοι ἐνταῦθα. Εἰ γὰρ τὸ ἐν ἀτέμοις μηδογιστέον φευκτὸν, δποτον καὶ τὸ φιλεῖν μερικόν, πολλῷ δὴ πλέον τὸ ἐν τῷ καθόλου καὶ γενεαλογίᾳ δὲ ἔστιν, ὡς ἀδελφὲ, οὕτω διακείμενον, ἀλλ' ἄλλες πισταὶς.

μέρ. Τὰ μερικὰ δυσπερίληπτά εἰσι πάντας, καὶ οὐδὲ φρδίως εἰς ἐπέλευσιν ικνούμενα, διὰ τὴν ἐν τοῖς ἀπειραν καὶ τὸ ἐντεῦθεν μυριοσχιδές, καὶ οἷον

⁸ Joann. xv, 22. ⁹ Psal. xciii, 4.

μήτε εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν, μήτε μεθοδευθῆναι πρὸς Ἀ cognitionem veniant, neque certa lege exacte investigentur, nec in scientiam introducantur. Universa autem notio definita est, et in cognitionem facilem venit, methodo investigatur, meditatur, et est utilis. Ideo interrogatus es, et promisiisti, in conspectu Dei et angelorum peculiarem amicitiam non sectari, quae tendit in indefinita, et non circumscripta, ne inaccessa persequens fatigeris in vanum; magis autem charitati studeas quae definita est, quae convenit in aliquid unum, et circa universitatem unicam versatur. Nec generalem charitatem dico, ne jubeam impossibile, cum ad amandos omnes homines te simpliciter et absolute hortor, quod non est facilis, imo difficilis est quam peculiaris partium amicitia. Minime ergo audeo generalem dicere, sed maxime totalem. Is est amor Dei, amor ad Deum, secundum Deum et in Deo; quem si amaveris, non peculiarem amo-rem, nec (quod mirabilius videbitur) generalem habebis, sed verius totalem. Si enim proprio Deus est totum, per quem totus universus, sive in mundo, sive supra mundum, apparuit, totalis omnino est, sicut Dei amor ad nos omnes (qui fideles suos jam non servos vocat, sed amicis accenset), sic uniuscujusque fidelium amor in eum reflexus, totalis est, quia integrum objectum ejus, et perfecta puritas.

ν'. Ο γοῦν μεγαλοσχήμων τοῦ Θεοῦ δσιος ἐκείνου φιλῶν διλικῶν, καὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ τὴν πρὸς τοὺς δμοφύλους φιλίαν ἔχων διλικήν, αὐτίκα κατὰ μετά-
βασιν εὐτακτον ὡς γενικήν αὐτήν πλουτεῖ, οὐ μὴν μερικήν. Παντὶ γάρ ἀνθρώπῳ φιλούμενῷ δὲ¹⁰ αὐτοῦ ἐπικάμπτει τὸν Θεὸν, ὡς λαμβάνων ἐκεῖνον πᾶν, διπέρ δὲ αἰτηται. Καὶ οὕτω λοιπὸν οὐκ ἐστενοχωρημένην καὶ μερικήν φιλίαν ἔχει, προσταθῶς περὶ μόνον τοῦτον ἢ ἐκείνον διατεθειμένος· ἀλλ' ἐμπλα-
τύνεται κατ' αὐτὸν πᾶσι τοῖς τοῦ Θεοῦ, τοῖς ἐν πό-
λεσι, τοῖς ἐν κώμαις, τοῖς ἐν ἀγροῖς, τοῖς περὶ νῆ-
σους, εἰπεῖν συνδλῶς, τοῖς πανταχοῦ γῆς, διπέρ δὲ
ἐπινεύσῃ· ἵνα θέσει καὶ αὐτὸς Θεὸς ὁν, δύνατο φι-
λεῖν πρὸς Θεοῦ ἔξομοιώσιν διλικῶν, αὐτίκα δὲ πως καὶ γενικῶν, καὶ διποκατάδοσιν δὲ ἥδη που καὶ μερικῶν· φ δὲ λόγῳ καὶ δι πάντας φιλῶν Κύριος ἔριει καὶ τοπικῶν, ἀλλὰ καὶ ἴνιαίων· ὡς καὶ δι παμφλητος Μωϋσῆς διαδείχνυσι, καὶ δι Ἕγγιστα θε-
ραπεύων Θεὸν τῆς καρτερίας ἀνήρ, δ Αὐτίτης Ἰάβ.
Οὓς καὶ μερικῶς δρθῷ λόγῳ φιλεῖν λέγοιτο δὲ δ Κύ-
ριος, εἴτε οὖν ἀκριβῶς εἰπεῖν, κατὰ ἔνα· διποιός καὶ δ ἄφ' ἀρματος ἀρπαγεῖς μόνος Ἡλίας, καὶ δὲ
ἀπάντων εἰς, δ ως αὐτὸς μόνος μεζῶν ἐν γεννη-
τοῖς γεννικῶν, καὶ δ κατ' ἔξαρτον ἡγαπημένος,
ἀλλά γε καὶ συντηγαπτημένος παντὶ μερικῶν ἐκλεκτῷ.
Οὐ γάρ τῇ μερικῇ φιλίᾳ δημοκουθεν, τῇ καθ' ἕκαστον
τοιούτον, ἐκδέβληται δι κοινῶς διλική. Εἰπὲ δή μοι
καὶ σὺ, ὡς καθ' ἡμῶν τῶν τελωνῶν Φαρισαῖς μεγα-

B

C

D

50. Sanctus ergo magnus monachus Dei illum toto corde diligens, sicque totalem erga fratres amorem habens, statim post ingressum perfectam habet amicitiam, utpote generalem, non autem peculiarem. Ad omnem hominem a se dilectum Deum inclinat, qui fons est cuiuslibet doni expetiti. Sicque non angustam et privata habet amicitiam bene erga hunc unum aut istum dispositus; in se autem includit omnes filios Dei, tum in urbibus, tum in vicis, vel in agris, vel in insulis, uno verbo ubique terrarum quoconque se vertat; ut proposito habitus sicut Deus, possit ad exemplum Dei dilectionem totalem, mox etiam generalem atque etiam peculiarem in descensu habere; eadem ratione qua amans omnes Dominus, gentes et etiam singulos homines amabat ut videre est in Moyse dilectissimo; in viro proxime Deo assimilato propter patientiam, Job de terra Hus; quos vere peculiari amore, sive verius singulari amavisse Deus dicendus est: Talis etiam et Elias erat, raptus solus in currū: et ille super omnes qui maximus fuit « inter natos mulierum »¹¹, et qui plus cæteris diligebar, et una cum cæteris peculiariter electis amabatur. Ista enim peculiaris amicitia erga nonnullos, communem erga universos profecto non excludebat. Dic mihi, o Pharisæe, simbrios maxime magnificans contra nos publicanos,

¹⁰ Matth. xi, 41.

dic utrum peculiarem amicitiam, ut diximus, repudiaveris, nempe si dicta audisti. Sive hoc intelligas, sive non, ego tibi dico perfectam amicitiam peculiarem de nobis a te repudiatam. Nos enim singulos patres tuos non amas, sicut nec universalem, nec generalen: amicitiam servas. Qui enim membrum magni momenti Deo consecratum, eique contra te assistens, aversantur, nunquid dicendus est universitatem diligere cum optimam partem oderit? Quadam enim parte, et qualicunque, non loquor de magis pretiosa, desumpta de generis totalitate, non tota sua integritate generale, aut universale amplius vere diceretur.

51. Eia ago, alio conatu, et evidenter, quoniam sit amicitia peculiaris tibi exponam, idque non longe a vero. Norunt periti, quemadmodum partem ad totum, sic partiale quantitatem ad universalem reputari. Hac igitur ratione tu interrogatus an peculiari amicitiae renuntiares, a te eam renuntiandam, sectandamque universalem declaravisti. Talis est autem quae de tota mente procedit, si quidem aliquo respectu deficiens, partialis erit amicitia. Totam vero animam lego eum quae suam admirabilem et triplicem naturam in charitate non frustratur, quae triplicem facultatem non perdit, cum florem amicitiae emitittit.

52. Quid dico? Verum et magnum monachum velut quemcumque sincerum Christianum, oportet semper paratum esse ad juvandos amicos in omnibus rebus, cum eo indigent; omnia suae et eorum mentis volita statuere et dirigere concordantes, juxta Dei mandata; ad spiritualem concordiam, atque ad vicendum demonem, ad quod Deus præmio invitat, concurrere, ut simul a Deo præmium accipiant, cuius gratia ipse prius ordinatus, et in se concordanter disponens virtutem, sive quae in ratione sita est, sive quae irascibile moderatur et rite corrigit, sive quae instruit concupisibile; et deinde personam cuius amorem monachico prosequitur, quantum potest, in se assumens; tum eo modo dispositus ad alterum hominem feretur, sicut in tonsura promisit, ut, dum res rationale, appetitu et passionibus amicis Deo reformatis conjungit cum amicum suum concordantem reddidit, sermonem amicitiae huic sermoni monachico jungat, et tunc quasi per perfectum sermonem roboratus cum amico ad perfectionem, amicitiam comparet non partiale, sed prorsus totalem, totus toti amico, aut fratri, aut filio spiritualiter conjunctus. Hæc enim omnia ad invicem sumus, Dei gratia, filii Dei, si recte sapimus: primum quidem propter commu-

A λογικημονεστατε, ει, ως επομεν, απαρνη τὴν μερικὴν φιλίαν, ει τι τέως ἐπατεις, ὃν λέγομεν; Εἴτε, δὲ νοεις, εἰτε καὶ μὴ, λέγω σοι, διτι φιλίαν μὲν ἔξπαντος μερικὴν ἀπαρνη τὴν ἐφ' ἡμῖν, τιμᾶς γάρ τοὺς ἑνικοὺς παπάδας (5*) οὐ φιλεῖς· διτι αὐτὸς ἔτε οὐδὲ δλικήν τι, γενικὴν φιλάττεις φιλίαν. Ο γάρ μέρος ἄξιον λόγου πολλοῦ ἀποπροσποιούμενος, θεῷ τε ἀρχαιωμένον καὶ συμπαραστατοῦν ἔκεινψ κατὰ σθ, πῶς δὲ λεχθεὶη καθ' δλότητα φιλεῖν, μισῶν μέρος τὸ καιριώτατον; Μέρους γάρ τινος, καὶ αὐτοῦ τοῦ τυχόντος, μὴ διτι γε τοῦ ἐν πλείσιν λόγῳ, ὑποσπωμένου ἐκ τῆς κατὰ γένος δλοκληρίας, οὐκ δὲ τῇ δλότητι πάσῃ τὸ γενικὸν τι τὸ δλον ἀπαληθεύοιτο.

να'. Φέρε δὲ καὶ ἄλλως ἐπιβαλλὼν, κατ' ἑνοισιν σαφεστέραν ἔκθωμαί σοι τὴν μερικὴν φιλίαν, οἷς τις ἔστιν, οὐδὲ οὕτω μακρὸν ἀρθρότητος. "Ἐγνωσται τοῖς εἰδόσιν, ὥσπερ τὸ μέρος πρὸς δλον, οὕτω καὶ τὴν μερικὴν ποιότητα πρὸς τὴν δλικὴν λέγεσθαι. Τούτῳ δὴ τῷ λόγῳ καὶ σὺ αὐτὸς ἡρωτημένος, εἰ τὴν μερικὴν φιλίαν ἀπαρνη, κατέθου ἀρνεῖσθαι αὐτὴν, ως ἑντεθεν ἀντεισάγεσθαι σοι τὴν δλικήν. Ἐστι δὲ τοιαύτη, η ἐξ ὅλης φυχῆς, ως εἴτε μὴ τοιαύτη, μερικὴ ἀντι εἰη φιλία. Λέγω δὲ φυχὴν δλητην, τὴν μὴ φευδομένην τὸ κατ' αὐτὴν θεῖον τριμερὲς ἐν τῷ φιλεῖν, τὴν μὴ ἀγρειούσαν τὸ ἐμφύες τριστέλεχον, διτι τὴν φιλικὴν ἀνθη, προτοχεῖται.

νθ'. Οίον τι λέγω; Χρή τὸν ἀληθῆ μεγαλομόνεχον, ὥσπερ καὶ πάντα τὸν τῷ δοντι Χριστιανὸν, ἡτοι μάσθαι παντοίως εἰς θεραπείαν φίλους ἐφ' ἔκπαν, οἷς δὲ ἔκεινος αὐτοῦ προσδένται, καὶ καθιστᾶται καὶ συμβιβάζειν ἀρμονικῶς καὶ κατὰ θείαν ἀμμέλιται πρὸς συμφωνίαν πνευματικὴν αὐτοῦ τε καὶ ἑκίνου τὰ κατὰ φυχὴν, λ (5**) βούλεύματα, καὶ συντροχήειν, ως δὲ θεὸς βραβεύει, ἐπὶ νίκῃ τῇ κατὰ τοῦ διάτιμον: Ήνα καὶ τὸ ἐκ θεοῦ ἔπαθλον κοινώσταται, οὐ χάριν αὐτὸς ρυθμίσας πρότερον, καὶ τάξις ἐναρμονίας παρ' ίαυτῷ τὴν τε κατὰ τὸ λογικὸν ἀρετὴν, καὶ τὴν τὸ θυμικὸν μετροῦσαν καὶ καταρτίζουσαν θεοπρεπῶς, ἔτι δὲ καὶ τὴν τὸ ἐπιθυμικὸν πατέσσουσαν, εἰτε καὶ τὸ πρόσωπον ως δυνατὸν ἐσυντῷ ἀρμοιούσας, οὐ τὴν φιλίαν μοναχικῶς πραγματεύεται, τοιουτοφύχως προσενεχθεῖσται τῷ τοιούτῳ, καὶ καιρόμενος ὠμολόγησε· καὶ τῷ κατ' αὐτὸν λογικῷ ἐπιθυμητικῷ τε καὶ θυμικῷ θεοφιλῶς ἀρρένθυμοισμοῖς σύμφωνα καὶ τὰ τοῦ φίλου ἀρμοσάμενος, τριάδε φιλικὴν τριάδη ἔκεινη μοναχικὴ ἑνώσει, καὶ ως δέ τινος ἐξάδος ταύτης τελείας εἰς τελείτητα συγχρετεῖ τῷ φιλῷ, ἔκαντει φιλίαν οὐ μερικὴν, ἀλλὰ τῷ δὲ δλικήν. δλος δὲ φιλῷ συγχεραμένος πνευματικῶς, τῷ εἰς φιλῷ, εἴτε ἀδελφῷ, εἴτε καὶ τάκνῳ. Ηὔντα γάρ τοι θεοῦ χάριτι ἐσμεν ἀλλήλοις οἱ τοῦ θεοῦ, ἐὰν φροντιστεῖς δρθεῖ τὸ μὲν διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς κατὰ τὸν

(5) Vox πάπας apud scriptores ecclesiasticos reperitur, de qua hæc inter alia Ducangius: « Observat Goarus, ad Euchol., p. 298, vocem πάπας dupliceiter efferti; ac πάπαν quidem dici summum pontificem, vel singulari quadam appellatione patriarcham Alexandrinum; πάπαν vero sacerdotem

seu clericum sæcularem, ut ieromonachon, monachum sacerdotem.

(5**) Hoc λ est in margine cuius reliqua bibliopœgæ culter abscondit, truncatum videtur ex λογικῇ.

ἀγάπης, τὸ δὲ, ὅτι τὸν μέγαν καὶ πρῶτον Πατέρα κοινούμεθα· τὸ δὲ τρίτον, ὅτι ἀλλήλους ἀναγενῶμεν τὰ θεῖα, εἰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόρον συλλαμβάνοντες, ὡδῆνομεν, καὶ τίκτομεν σωτηρίας πνεῦμα, ἔκαστος τὸν πλησίον ἐπιφελοῦντες· ὅτε καὶ δὲ μὲν ὡφελῶν φίλος πατὴρ ἀν λογίζοιτο διὰ τὸ κατ' ἀρετὴν πρεσβείον, δὲ δὲ ὡφελούμενος εἰς τέκνον τάττοιτο.

νγ'. Ἔχεις ἴδοις καὶ δευτέραν, ὡς ἀδελφὲ, τῆς μερικῆς φιλίας ἀνάπτυξιν· καὶ γένοιτο σοι ἐκ Θεοῦ ἐπίπνοια, καταπράττεσθαι τὸ οὔτως δλοκλήρως φιλικόν. Εὔχομει δὲ τοῦτο οὐκ εἰς μάτην, ἀλλ' ὅτι βλέπω τὰς ἐν τοῖς κατὰ σὲ ἀδελφότητας φιλουμένας κατὰ μέρος· καὶ αὐτὸν οὐχὶ ἀδρομερὲς, ἐλλὰ μικροῦ ἀμερές. Τὸ δὲ αἵτιον, ὅτι δυσμελῶς ἀρμόττῃ τὸ σύμφωνον τοῦ τριαδικοῦ τῆς ψυχῆς, τοῦ τε ἐν σοι, καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀδελφότητα καὶ οὕτε τοὺς θυμοὺς μετρεῖς, ὡς ἀνωτέρω ἐλέγομεν, οὕτε τὰς ἐπιθυμίας συμβιβάζεις, ὡς δὲ κανὼν βούλεται· καὶ τὸ κοινὸν δὲ λογικὸν ἐν ἡμῖν τετάρακται· καὶ οὐ κατέχεις, ὅτι οὐκ ἔστιν οὕτε ἀδελφότης, οὕτε φιλία, οὕτε κοινωνίαρχία, οὕτε ἄλλη τις κοινωνία (καὶ οὐ λέγω μόνον τὴν πνευματικὴν, ἐλλὰ καὶ πᾶσαν ἑτεροίαν) ἐν ᾧ οὐκ ἔστιν Ιεστῆς Ἐλλογος, καὶ ἡ ἐντεῦθεν ἰσηγορία. Τὸ γὰρ ἀνόμοιον καὶ ἀνιστὸν συγχυτικὸν πανταχοῦ, δέτε μὴ κατὰ λόγον ἀποτελεῖται, ὃν δύναται μέν τις καὶ γεωμετρικὸν εἰπεῖν, ὃς δὲ ἀνομοίοις ὁμοιότητα φυλάττει· μάλιστα δὲ καλῶς ἀν εἴποι πνευματικὸν, δέτε καὶ ἀποστολικὸν, οὐ θεωρία καὶ τό· « Μὴ πάντες ἀπόστολοι, » καὶ τὰ ἔξης· διπερ καὶ σὺ εἰς εἰδῶς, ὡς μεγαλομόναχε, δημως οὐ θέλεις ἔκακριδον· ὡς, εἰγε αὐτὸς ἥθελες, ἔχρην σε προσφερόμενον ἀπασιν, ἔπειτα·

νδ'. Πάντες δὲ δεῖ τὸν μὲν μετὰ ἀρετῆς πρακτικὸν ἔγκαθιστάνειν τοῖς μοναστηριακοῖς πράγμασι, τὸν δὲ δοκοῦντα μὲν εὐφυῶς ἔχειν ἐπιπρέπειν ἔργων τοιούτων, μήπω δὲ πληροφοροῦντα τὴν τοιαύτην δόκησιν, παραδιδόνται τῷ κατ' ἀρετὴν πραγματικῷ ἐν τοῖς ἔξω· ἵνα συνεζευγμένος ἔκεινφ, οἷα καὶ βοῦς ἀπειράτος ἔργατείας, μανθάνη συγγεωργεῖν· καὶ μαθὼν μὲν ἀποκαγθείη καὶ αὐτὸς ἐς βοῦν ἔργατικὸν διδάσκαλον· σκληρὸς δὲ ἀπεκβάς, ὡς καὶ ἀροτρὸν συντρίβειν, καὶ ἀμακάν κατακλψν, καὶ οὕτως ἀχρεῖος εἶναι, ἐπιταχθείη ἄλλο τι· ἔργον ποιεῖν, δι' οὐ μὴ ἔχει βλάπτειν τὸ μοναστήριον· οὐ μὴν οὕτω σκληροτράχηλον ἔλτεγμένον διπεριθέναι καὶ προτιμᾶσθαι τοῦ ταλαιργοῦ καὶ σώφρονος ἔκεινου βοδὸς, ὡς εὐτὸν μὲν παρετηρεῖν καταγωνικῶν, τῷ δὲ κακούργῳ ἔκεινως τὰ γεωργικά· οὐκ αὐτὸς μόνον, ὀλλὰ καὶ περιορῆν ἔκεινον κατασκιρῶντα τῆς ἀλωῆς, οὕτε διοῶντα, ὡς μὴ φιμοῦ δίεσθαι, ὀλλὰ εἰκῇ κατεσθίοντα τὰ δράγματα, οὕτε ἀπεχόμενον τοῦ σπαράττειν τὸ τρόφιμον σὸν τῷ καὶ ἀμύνεσθαι, κέρασιν, εἰ τις προσπελάσει· ἔθελων ἀποκωλύειν τοῦ καταδιβρώσκειν τὰ τῆς μονῆς.

νε'. Καὶ ὔχρην μὲν οὕτω γίνεσθαι, ὡς ἔφύμεν· οὐ γίνεται δέ. Διὰ τί; « Οτι τῆς ἄλωνος ἀπελαθεῖς,

A nem in Deo amore; secundum, quia magnum et primum patrem habemus communem; et tertium, quia alii alios in divinis rebus generamus, si timorem Dei concipientes, ingemiscimus et parturimus spiritum salutis, quisque proximum adjuvantes: quando qui adjuvat ex senili virtute pater amabilis dici potest, et qui adjuvatur pro filio reputari.

B 53. Ecce novam habes, mi frater, partialis amicitiae definitionem, et utinam te Deus inspiret ad servandam illam universalem amicitiam. Quod non opto in vanum; etenim video fratres tuos partim, non magna ex parte, sed forte nulla, amari. Causa est discrepans concordia trium facultatum animarum, tuas quidem, et fratrum tuorum: nec irascibile frenas, ut supra diximus, nec concupisibile componis, ut postulat regula; nam communis ratio in nobis conturbata est; nec recordaris abesse fraternitatem, et amicitiam, et vitam communem, et quamcunque communitatem; (non solam dico spiritualem, sed quamlibet aliam), ubi deest rationabilis aequalitas, itemque loquendi libertas. Quae enim diversa et inaequalia sunt, semper disturbantur, nisi ordinentur ratione quam geometricam aliquis potest dicere similitudinem in diesimilibus servatam, et maxime spiritualem et apostolicam, cuius hæc est theoria: « Non omnes apostoli, » et reliqua¹¹; quod optime nosti, o magne monache, perficere autem non vis: nam, te volente, necesse erat quemlibet obvium fratrem, ut decet, a te statui, ubi oportebat.

ως ἔπειτα, ἀποκαθιστᾷν ἔκαστον ἀδελφὸν, ἔνθα

C 54. Oportet plane optimum operarium negotiis monasterii se applicare, hominemque qui natus videtur ad hæc opera prospere agenda, illi operi se addicere; eumque qui hanc spem non assert, optimo operario in rebus exterioribus tradere; cui colligatus, ut bos arandi nescius, discat una arare. Et cum didiceret, ipse ut bos operari docens statuetur; et contra cum indoctus evaserit, ita ut eratrum constringat, plaustrum rumpat, et sit inutilis, ad aliquod aliud opus ordinabitur, a quo detrimentum monasterium non capiat. Neque indomitus bos anteponendus est, et magis honorandus, quam ille poritus et sapiens, ita ut posteriorem condemnandum pone observes, prioremque emittas, neque hoc modo, sed cum videoes in area saltantem, non triturantem ut os alligari non sit necesse, sed manipulos passim carpentem, a cibo edendo non desistentem, et cornibus avertentem, si quis accedit ne bona monasterii disperdat, impediturus.

D 55. Ita fieri oportebat, ut diximus; nec tamen factum est. Quam ob causam? quia ex area pro

¹¹ I Cor. xiii, 29.

pulsus, ad te confugiens, mi frater, postquam plura comedit, misitque in ventrem, unam spicam aut alteram labiis admovens, seducit clementiam tuam mirantis aliquid quod tritum conficit, ut bonum afferre ad tuum judicium, Et idem videre est in omni alio servitio. Minus laudatur homo qui vineam diligit, et anteponitur racemorum artifex: alius quidam condemnatur eo quod humilium vinearum non misereatur onustarum fructibus gravibus, et ad terram prostratarum; alius autem laudatur quia sarmenta permittit quiescere, sublato nimio pondere, et ea ad magis florescendum postea adducit. Si quis furatum ad patrem projectit, hoc ad salutem ei qui peccatum confessus est idque patri a principio evolvit, deputatur: et sic furata benedictione ipse in paradisum intromittitur, talibusque dignus habetur votis qualibus Jacob cum magnum patrem et patriarcham cibo illexit. Adhuc et cellararius qui curat de communitate fratribus, vere magnus a te non habetur; te tamen angit si parvum et maximum in eodem gradu reponit; et si firmiter taliter permanaserit, eum a laboribus quiescere prorsus jubebis. Si autem successor, causa cognita, pisces eximium comparavit, parum aut nihil curans de fratribus, et si ipsi murmuraverint, tunc coronatur qui tibi inservivit, et arguitur communitas quem talis cum sit, tali et tam magno se aequaliter facit. De ceteris eadem semper praestantia locum habet. Edunt alii, et soli terrae debent sua alimenta; tu vero plus etiam mari, e quo abundantes dapes accipis, quantas non habent in saeculo epulones. Numquid jubes cetera istiusmodi a me percurri, vel non? Te negaturum arbitror. Facta enim licentia, jam non poteris eam auferre, cum os pra rubore demittetur. Hoc modo peculiarem amicitiam servare non poteris, neque in monasterio, et multo minus ad extra: qui enim intus non est ordinatus, vix in rebus exterioribus ordinem manifestabit.

56. Insuper, mi domine, investigabo anno te superaverit arrogantiae malum, quam superbiam sociat Scriptura sacra, dicitque a Deo optimo odio haberis; quam arrogantiam alii autores dicunt mentis elationem, non egregiam neo divinam, sicut est fortitudo elatio quedam divina, imo magis elationem jactatoris, quam maxime vani, non communis, ut ipso verbo ostenditur, secundum quam sententiam presumptionem aliqui habent supereffluentem. Dicitur enim nomen ducere a ferri (arrogans [περιπετος] enim non sicut quasi circumlatus); sive circumvolare et progredi inconstanter, quam ob rationem homines istius indolis de precipitatione irridentur. De quo vitio Stagirita philosophatur, necon et discipuli ejus. Horum omnium doctrina in hoc concluditur, arrogantem esse elatum

A καὶ εἰς τὸ προσδραμών, ὃ ἀδελφός, καὶ τὰ μὲν πλεῖστα πασχάμενος, καὶ εἰς γαστέρα, πέμψας, ἵνα δὲ στάχυν, ἥπου καὶ δύο τῶν χειλῶν προβεβλημένος γοητεύει τὴν ἐν τοῖς ἑπτεκαίν, ἀγαπῶσαν, διεικαλοῦται παρακομῆσει τῇ διακρίσει σου, διφωχόμενον συντελεῖ. Τὸ δὲ αὐτὸν καὶ ἐπὶ πάσῃς ἄλλης πλημμελεῖται διακονίας. Οἱ ἐπὶ τοῦ ἀμπελῶνος ἀγαθὸς μὲν ὁν παρευδοκίμεται, προσλαμβάνεται δὲ δὲ κατὰ τῶν βιτρώων ἐνεργής ἡ μὲν καταγινωσκόμενος, οἷμαι, διεικαλοῦται τὰς ταπεινὰς ἀμπέλοτς βρυνομένας ἐπαχθεῖ τῷ καρπῷ, ὡς καὶ κατασπάτθαι εἰς τὴν δὲ εὐλογόμενος, διεικαλοῦται τὰ κλήματα, τὸ πολὺ τοῦ βάρους ἀπάγων, καὶ οὕτως ἐνδίδωσιν αὐτοῖς: ἐπὶ πλέον θάλλειν ἔς νέωτα. Εἰ δέ τι τοῦ κλέματος καὶ τῷ πατρὶ προσφέρει, ἀλλὰ τούτῳ εἰς σωτήριον ἐκείνῳ κρίνεται ἀνθομολογησαμένῳ τὸ πταῖσμα, καὶ ἀπαρχὴν αὐτοῦ προσενεγκόντι τῷ πατρὶ, καὶ οὕτως ἐν τῷ τὴν εὐλογίαν κλέψαι ἀφεθεῖται εἰς αὐτὸν καρδισσον, μήπου δὲ καὶ εὐχῶν καταξιωθέντι, δικοῖων καὶ δὲ Ιακὼβ, διετὸν μέγαν καὶ πατέρα καὶ πατριάρχην θρέψας ἐψυχαγώματος. Ἔτι καὶ δὲ δύσωντής, κηδόμενος μὲν τῆς ἀδελφικῆς κοινωνίας, οὐ πάντα μέγας κρίνεται διπλοῦ σοῦ. Ἀλλὰ που καὶ θλίψει, εἰ τοῖς μικροῖς ἔς ταυτὸν ἔχει τὸν ἐν αὐτοῖς θύσιον. Καὶ τούτων, εἰ συγχάκις τοιοῦτος διαιμνεῖ, καταπάτεις ἔκεινο τοῦ κοπιῶν. Εἰ δὲ δὲ μετ' αὐτὸν ἐπιγνοὺς τὸ αἴτιον, ἀδρόν ἰχθύν πραγματεύεται, μικρὰ δὲ οὐδὲν τῆς ἀδελφότητος ἀμεπαζόμενος, καὶ αὐτοὶ ἐπιμένουσι, τότε νῆστος στεφανοῦσι: δὲ τὰ διεργάτης διακονήσας, καὶ καταβρήτορεύεται ἡ κοινωνία, δικοῖα οὖσα οὐλὴ καὶ ἡλίκωφ ἀντιφερίζει πατέρι. Καὶ τοῦ λοιποῦ γίνεται ἡ τοιαύτη προτίμησις ἐς διηγένες. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐσθίουσες, τῇ γῇ μόνη χάριτας δόρλοντες τῆς τροφῆς σὺ δὲ τῇ θαλάσσῃ τὰ πλέον, διετὸν τὴν πανδαισίαν πλουτεῖς διποίσαν οὐδὲν οἱ σπάταλοι κοσμικοί. Κελεύεις, ἐπελεύσομαι καὶ τὰ λοιπά τοιαῦτα, δὲ οὐ; Ἀποφήσεις, οἷμαι. Εἰ γάρ κατανέσεις, οὐκέτι ἄντοις ἀνανεῦσαι, κατασένεις ἴσοι ἐντροπής. Οὕτως οὐδὲ τὴν μερικὴν φιλίαν δύνεται κατορθοῦν, οὔτε ἐν τῇ μονῇ, οὔτε πολλῷ πλέον ἐν τοῖς ἀκτοῖς. Οἱ γάρ τὰ ἐντὸς ἀκοσμος ὅν σχολῆ γ' ἐν τοῖς ἔξω τὸ κόσμιον ἐπιδείχνεται.

νς'. Ἐπὶ τούτοις, ὡς δέσποτά μου, ἐξαρθροῦμεν καὶ εἰπερ τὸ τῆς περπερειας, κακὸν οὐ κατεπεινει σου, ἣν ο μὲν ἱερογραφικὸς λόγος τῆς φυσιῶν προσεταρίζει, καὶ εἰς εχθραν τῇ κατὰ Θεὸν ἀγέτη ἀποτελάχθαι διδάσκει: οἱ δὲ ἄλλως περιλαλοῦται ἔχαρις ψυχῆς φασιν εἶναι τὴν περπορείαν, οὐκ ἀρετον, καὶ οὕτω θεὸν κατὰ τὸ θάρσος, δὲ θεῖς ἄραις ἀτοινοὶ δὲ, καὶ οὐχ μπλῶς, εἰς διπερικτείσοο, ὡς καὶ ἡ λικτικὴ ἀτυμότητες ἀφαίνει: καθ' ἣν ἔννοιαν ποιοῦσι τινες καὶ ὑπερβάντιαν εκπερισσοῦ. Μέγεται δὲ καὶ ἡ παρὰ τὸ φύσιδα: ὅνομάσθαι αὐτὴν (ἀστατεῖ γάρ ὡς οἷα περιπετος δὲ πέρπερος), ἡ παρὰ τὸ περιπέτεσθαι, καὶ μὴ σταθερῶς βεβηκένται: φὲ δὴ λόγῳ καὶ πετόμενος σκώπτονται οἱ τοῦ τοιοῦτου θύσιοι. Καὶ φιλοσοφεῖ μὲν περὶ κακίας τοιαύτης καὶ δὲ Σταγειρόθεν, καὶ οἱ τὰ κατ' αὐτὸν εὐχριστούτες κεφαλαιοῦσαι δὲ πάσιν

δ λόγος εἰς τὸ μετὰ βλακειάς ἐπηρμένον εἶναι τὸν πέρπερον, καὶ λάλον δὲ τὸν αὐτὸν διὰ τὴν ἐπερσίν. Καὶ προπετῇ δὲ φασι, καὶ μηδὲν λόγῳ ποιοῦντα, καὶ τὸ πᾶν κατ' ἔκεινους εἰπεῖν) φλύσαρον· οἱ καὶ τὸ περπερεύεσθαι εἰς ταυτὸν ἄγουσι τῷ μεταοὐσίᾳ, καὶ ἀτακτεῖν, καὶ κατεπαίρεσθαι μετὰ βλακειάς βλακειάν ἔκεινοι καλοῦντες ψυχῆς ἔξιν ἀναβεβλημένην, καὶ μὴ ἔγρηγορούταν, καθ' ἣν τὸ σῶμα θρυπτόμενον, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν, θρασυνόμενον, οὐδὲ ὅρθιοῦσθαι παγίως δυναταῖ, ἀλλὰ πάσχει· τῇ θρύψει, δύσσα καὶ τῇ νόσῳ. Τρυφῶν τε γάρ ἀνθρώπος οὐ κρατεῖ τῆς διὰ ποδῶν οἰκειῶν βάσεως, δμοίως δὲ καὶ νοσῶν. Ὁρῶνται γοῦν οἱ βλάκες βαδίζοντες οὐχ ἀπλῶς, εἰ μὴ τοὺς διπεριέδοντας καὶ ὑπανέχοντας ἐκτετράθεν ἔξευρίσκουσι, τοὺς μὲν εἰς τοῦτο μόνον χειροτονητοὺς αὐτοῖς, τοὺς δὲ καὶ ἔξι αὐτομάτου, δὲ που τύχοι. Εἰπεῖν δὲ κατὰ τοὺς παλατούς· μαλακός ἐστιν δὲ βλάξ, καὶ χαῦνος, καὶ δύσσα ἔκεινοι τοιάντα ἐπιτίθεσθαι τῷ τοιούτῳ, ἐπακολούθουσαν τῇ κατ' αὐτὸν μαλακότητῃ. Καὶ δοκῶ μὲν ἀπαρνον εἶναι σε τοῦ τοιουτου πάθους· ἐλέγχει δὲ σε τὰ πράγματα μὴ ἀληθῶς ἔχαρνούμενον. Τὸ συγχόν γάρ τῆς τρυφῆς, καὶ τὰ πυκνὰ λοετρά, καὶ οἱ πέρα τοῦ προσήκοντος προάγοντες καὶ ἀκολουθοῦντες, καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα, βλάκειας εἰσιν ἐνδείξεις, δι' αὐτὸν δὲ καὶ περπερείας. Πέρφην γάρ, μὴ ἀπηλλάχθει βλάκειας μηδὲ τὴν περπερείαν, ἀλλ' ἀδελφὴ φρονεῖν σεως.

νζ. "Ετι πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἀπεῖπας ἐν ταῖς πρὸς θεὸν δμολογίαις σου καὶ τὴν ἰδιάζουσαν ἐπίκτησιν. Καὶ προβάλλομαί σοι θεωρῆσαι οὐ μόνον ἀπλῶς τὴν ἐπίκτησιν, ἀλλὰ τὴν ἰδιάζουσαν· ἵνα εἰ μὲν καὶ κατ' ἄμφω ἀνεπιλήπτεις βιοῖς, μακαρίζῃ ἀλλῶς δὲ εἰς ἄθλιον ἔγγραφόμενος, μὴ βαρέως φέρεις τὸ ἔγχλημα.

νη'. Χρή δὲ ἡμῖς προλαβεῖν τοῦδε τοῦ λόγου, δτι πρὸ τῆς ἐπίκτησεως ταύτης ἀνωτέρω ἀπεταξῷ καὶ κτήσεος καὶ ὑπάρξεων, ὥστε οὐχ ἐν τῷ ἀπτητήῃς ἀπαντήσασθαι, ως οὐα πολυωνυμίας λόγῳ εἰς ἐν δῆθεν συντρεχόντων νόμημα τριῶν τούτων ὀνομάτων, κτήσεως, ὑπάρξεως καὶ ἐπίκτησεως· ἀλλὰ τρία παρητήσων κακά, σύστοιχα μὲν ἀλλῶς, τρόπῳ δὲ διεντηγότα καὶ χρόνῳ. Καὶ ἔστιν εὐθυδόλως ἐπιβαλλεῖν, δτι κατάρχει μὲν ἐν τούτοις ἡ ὑπαρξία, δευτερεύει δὲ ἡ κτήσις, ὑστερεῖ δὲ ἡ ἐπίκτησις· ἵνα τις ἔη νοεῖν ὑπαρξίαν μὲν, ἀπέρ ἔχειν ἐλαχεῖς ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς, δτε βιοῦν ἀπήρξω, καθήκοντα ἐπὶ σὲ ἡ προγονικῶς, ἡ ἔη ποιεῖν τοιαύτης συλλογῆς, ἣν ἔχων οὐδεμίαν οἰδας χάριν σοι αὐτῷ, ἀλλὰ τοῖς κληροδοτήσασιν, ἡ ἀλλῶς χαρισαμένοις. Οὕτω γάρ εἴθισται λέγειν τοῖς δρθιολεκτοῦσιν. "Η ὑπαρξίας καθὼς καὶ τὸ ὑπάρχειν· ὑπάρχει γάρ τις μάχης, ἡ κατάρχει ἔργου, ἀρχὴν δηλαδὴ αὐτὸς ποιούμενος. Κτῆσις μὲν τοι νοοῖσθαι δὲ εἰπεῖν, κτῆσιν ἔσχε· καὶ ἔχει δὲ, ἔως ἂν τὰς τρίγιας πνευματικῶς ἀπειπάμενος, σμαναποκείρῃ καὶ τὸ τῆς πρώην ζωῆς λήιον, καὶ ἀπόθηται, ὥστερ τὴν τρίχα συμβολικῶς, οὐτω καὶ τὰ τοῦ βίου δράγματα, καὶ γένηται ἀληθῶς ἀκτή-

A cum mollitio, et loquacem factum ex elatione. Et temerarum dicunt nihil rationabiliter agentem, et, (ut omnis eorum sententia explicetur), nugas effutientem; arrogantem esse et insanire, sine ordine vivere et molliter vivere confundunt; atque mollitatem vocant habitum mentis dejectum, sopitum, quo corpus languidum seu, quod idem sonat, nimium confitum, firmiter stare non potest, sed mollitie, ut morbo, dejicitur. Homo enim deliciose vivens infirmior est, quam ut propriis pedibus incedat. Nusquam videntur molles fortiter pedibus incedentes, nisi ex utroque latere sufficentes et sustinentes habeant alios ad hoc solum destinatos, alios vero spontaneos, in quoconque loco. Et ut cum antiquis dicamus: languidus est homo mollis, et nugariorius, et reliqua istiusmodi inseparabilia ab ista debilitate, quae isti homini attribuuntur. Te equidem arbitror hoc vitium non confessurum, res autem ipsa te non vere negantem arguit. Continuae enim deliciae, plurima balnea, et qui sequuntur et antecedunt ut non decet, et alia similia mollitiae sunt argumenta, et proinde arrogantias. Probatum fuit enim arrogantiam a mollitiae non abesse, utramque vero de alia fraterna sentire, nec posse non conjungi. Ἐκατέρας ἀλλήλαις, καὶ διαιστάτως ἔχειν τῆς ἁνω-

C 57. Et præter ea quæ dicta sunt, propriam possessionem in tua cum Deo confessione ejurasti. Nec solam acquisitionem, sed propriam propono a te inspiciendam, ut te circa utrumque irreprehensibiliter vivente, sis beatus; aliter autem ad premium vocatus accusationem graviter non feras.

50. Et priusquam de hoc dicamus, monendum es ante hanc recentem comparationem, et possessionibus acquisitis, et patriis bonis te renuntiasse, non quod unum aliquid projicere rogatus fueris, quasi his tribus nominibus synonymia in unam ideam confluentibus, comparatione, bonis paternis, et nova comparatione; tria autem mala proxima quidem, modo autem et tempore diversa projecisti. Et potest recte oportere primum locum obtinere bona paterna, secundum comparationem, tertium novam comparationem; ita ut patrimonium, aut substantia vocari possint quæ habes a principio, quando vivere incepisti, ad te ex proavis, aut alia via manantia; de quibus nullam gratiam tibi debes, sed iis qui testamento tradiderunt, aut aliter donaverunt. Sic dicere consueverunt qui recte loquuntur. Volebam patrimonium ὑπαρξίας ab incipere ὑπάρχειν: pugnam enim aliquis aggreditur, opus incipit, scilicet initium ipse ponit. Comparatio autem intelligitur quæ patrimonium istud subsequitur. Qui enim post faciem hereditatem laboravit, ille comparavit, seu quod idem est habuit comparata: et habet donec capillis spiritualliter tonsis, tondeat et campum prioris vitæ, et depositat etiam sacerdetales manipulos, ut capillos symbolicæ, et homo fiat vere pauper, neque patriis bonis

neque comparatis locupletatus. Et deinde ne quis recordatus rerum priscarum, ad eas iterum regreditur, etiam novae comparationi renuntiare monetur, sive comparationi post primam secundam, qua iterum foret sacerularis, et respiciens retro « non aptus regno Dei »; et prorsus columna satuitatis, si ita intelligenda est in Scripturis prout audisti, columna uxoris Loth, propter sal infatuatum, ut accepimus, quod paternum fratrem, non minus ac terram fertilem, in lacum sterilem convertit.

50. Quæ cum ita sint, et non aliter, volebam. o patres nostri, vos ab uno saltē triū dicatorum malorum abstinere. Plerumque autem excidit bona voluntas. Multi enim ante tonsuram, sicut expertus sum, quantum non radere caput, tantum neque paterna, neque comparata bona deponere, curabant si quæ habebant; sed vitam monachicam amplexi sunt siouſ nautæ ad navigandum cum gravi pondere euntes, solummodo capillis capitis nudati, et reliquo saccuſi jugo gravati, etiam post tonsuram. Quam multi etiam qui seipſos patriis et comparatis rebus despoliaverunt, et postea tacti pœnitentia novam comparationem pessimam suscepérunt. Væ autem homini illi qui tria ista complevit, qui duabus rebus ante tonsuram sepositis nova addidit sequē triplicem istam peccati catenam ad suffocationem implicit.

60. Et hodie apud nos reperimus aliquod simile C genus eorum qui ex tonsura negotiationem fecerunt, eamque secure exerceant. Lucrantur enim cum carnes non edunt, paucoque cibo sunt contenti, et potentes non reverentur qui comparata vestigalibus exactis minuant. Vineas ergo plantant, hortos colunt, multiplicantes pecora omnis generis, et aliis animalibus dilectis, oves Dei sinunt vagari, nihil intentatum relinquunt, quo mundani appareant, non vulgares, sane vero præpotentes, ut sint arbores cœlestes, non juxta eum qui illud sapienter contemplatus est, sed alio modo, sicut cœlo destinati, et humo inserti. Et lucifero quidem in cœlo brevi habitavisse nihil profuit, qui ex alto ad inferos decidit.

61. Quibus sermone ita constitutis, vide nunc, o superbissime, utrum ista tria, patria, pristina et recentia bona procul elongaveris, neque onere opprimaris, quibusdam jam possessis cum spirituale limen præteristi, et alterum postea comparasti. Et hoc verisimile est. Collatæ enim primæ divitiae non sine quadam proclivitate ad res alias acquirendas ferunt. Cum quidam vero vilis et, ut aiunt, mœcie confessus incepta monachica vita, saginatus, pingueſcit, et dilatatur plusquam

A μων, οὕτε ὑπαρξιν περιβεβλημένος, οὕτε κτῆσιν. Ήτα, ίνα μή, τῶν προτέρων μνησάμενος ἐπανδράμη τις πάλιν εἰς ἔκεινα, προσαπαιτεῖται ἀρνητισθαι αὐτίκα καὶ τὴν ἐπίκτησιν, εἰτ' οὖν τὴν μετά ταῦτα κτῆσιν, τὴν δευτέραν, δι' ής τοῦ βίου αὐθικῆνται, καὶ εἰς τὰ δύσια στρέφεται, ἔθετος ἡν εἰς βασιλείαν οὐρανῶν, καὶ αὐτόχρημα στήλη μωρίας, εἴ τι χρή οὕτως τὴν ὡς ἡκουσας, γραφικῆν τῆς τοῦ Λώτ γυναικὸς ἐκλαβέσθαι στήλην διὰ τὸ μωμανδόμενον ἄλας, ὡς παρελάδομεν· ὃ τὸν πατρικὸν ἀδελφὸν ἀποχθεστῷ, ὡς οἶκα καὶ γῆν καρποφόρον, εἰς ἄλμην ἄγονον.

νθ'. Ἐχόντων οὖν τούτων οὕτως (οὐ γάρ ἂλλως, Καθελον μὲν, ἐνὸς γοῦν τῶν εἰρημένων τριῶν ἀπίγεισθαι ὅμας, ὡς ἡμέτεροι πατερικοί. Ἀποπίπτω δὲ κάνταῦθα τοῦ ἀγαθοῦ θελήματος ἐν τοῖς πλείστοις. Πολλοὶ μὲν γάρ πρὸ τῆς κουρᾶς ἐμελέτησαν, καὶ πεπειράματι, ὥσπερ μὴ τὴν κεφαλὴν ἐκκόψαι, οὕτω μήτε ὑπαρξιν, μήτε κτῆσιν σκορπίσαι, εἴ τινά που καὶ εἰχον· ἀλλὰ ἐμφορτοὶ τοῦ μοναχικοῦ βίου γνωσθαι, ὡσεὶ καὶ ναυκληροὶ βαρεῖ φόρτῳ ἐς ναυτικὸν στελλόμενοι, θρξὶ μόναις κεφαλικαῖς ἐξημιωμένοι· τὸ δὲ γε λοιπὸν κατὰ βίον φορτὸν ἐπηχθισμένοι καὶ μετὰ τὸ κούρευμα. "Οσοι δὲ καὶ ἀπεγύμνωσαν ἵστοὺς τῶν ὑπαρξέντων καὶ τῶν κτηθέντων, μετάμελον ἀναλαβόντες ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα, τὴν ἐπίρροτον ἐπίκτησιν εἰλοντο. Οὐαὶ δὲ τοῖς καὶ τὰ τρία πραγματευσάμενοις· οἱ ταρμιευσάμενοι τὰ πρὸς τῆς κουρᾶς δύο, προσθέντο καὶ τὰ τῆς ἐπικτήσιας, σχοινίον ἀμαρτίας τοῦτο τρίπλοκον εἰς ἀγχόνην στοινούσιοις ἀντοῖς ἐπιπλέξαντες.

B ξ'. Καὶ ἔχομεν σήμερον ἐν τοῖς καθ' ἡμέας τοιοῦτον τι φύλον, οἱ τοῦ κουρεύσασθαι τὸ ἐκπρεύσθαι ἀπώναντο, καὶ ἀδεῶς αὐτὸς πληγματεῖ. Μὴ κρεοφαγοῦντες τε γάρ, κερδαλνουσιν, δλιγοτεῦντες οὕτως, καὶ μηδὲ εὐλαβούμενοι δυνάστας, οἱ φορολογοῦντες κολούσουσιν αὐτοῖς τὴν ἐμπολήν. Ἀμπέλους τε σὸν φωτεύουσι, καὶ κήπους τημελοῦσι, καὶ ζωογονούσι παντοίας ἀγέλας, ἀφιέντες τὰ τοῦ Θεοῦ ζῶα οἱ ἄλλως φιλόζωοι ἐξαλογίζεσθαι· καὶ πάντα ποιοῦσι, δι' ὧν φιλοτιμῆσονται τοῦ κόσμου εἶναι· καὶ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ ἀρχοντες, ίνα καὶ εἴς φυτὰ εἰεν οὐράνια, οὐ κατὰ τὸν σοφῶς τοῦτο τῶν ρηχάτα, τρόπον δὲ ἄλλον, ὡς οὐρανῷ μὲν ἀπλούμενοι, προσπεγυκότες δὲ τοῖς περὶ τὴν γῆν. Καὶ μήν τὸ φαύλως οὐράνιον οὐδὲν τὸν ἐωσφόρον ὀπέτησεν, ἔκειθεν κατὼ πεσόντα.

C ξ''. Ήδε γοῦν ἡμῖν καθεσταμένου καὶ τοῦδε πλόγου, δρ', ὡς μεγαλοπρεπέστατε, εἰ τὰ τρία τὴν ὑπαρξιν, τὴν κτῆσιν, καὶ τὴν ἐπίκτησιν τοῦ ἀπετινάξω, καὶ εἰ μὴ φόρτου γέμεις· τὸν μὲν δέ, διε τοῦ πνευματικοῦ λιμένος γέγονας, τὸν δὲ επικτησάμενος. Καὶ μήν τοῦτο ἔχει τι καὶ τὸ εἰκότος. Ηρόληψις γάρ ἔκεινη παλαιὸς χρηματηρὸς ὀλκῆς τίνος λόγῳ ἐπισπάται καὶ τὰ ἐξ ἐπικτήσιας. "Οτε δὲ τις λεπτός, καὶ, ὡς ἀν εἰποι τις, διπλίνος τῇ ἰσχυνθετι, τὸν μονήρη βίον ὑπεισελθών λιπαίνεται,

¹² Luc. ix, 62.

παχύνεται, πλατύνεται, εἰς δύον οὐδὲ τὰ λαχιζόμενα τῶν θρεμμάτων, καὶ οὐκ εὔτὸς οὐ κατὰ σάρκα διατριβῆς, ἀλλ' εἰς χρήματα δι' ἐπικτήσεως, πῶς δὲ συστῆσει μοναχὸν ἑαυτὸν εἶναι, καὶ οὐ παχὺν βοῦν, ἢ μοσχίον.

Ἐξι'. Εἰσὶ δέ τινες περίφημοι ἐν τοῖς τοιούτοις, οἵ καὶ ἀπὸ πραγματεῶν πλουτίζονται. Καὶ οὐκ ἂν εἰς πολὺν τῶν τοιούτων καθάψηται ἡ συγγραφὴ αὕτη, μὴ καὶ χαίρωσιν ἄκοντες, καθὼς καὶ πράττοντες. Παρομικτεῖ γάρ ποτε καὶ τοῦτο τοῖς τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ἔρασταις, οἵ φεγόμενοι τῶν πρακτέων, ἐπιτελοῦσι τὴν ἐπιθυμίαν εἰς ἀνυπέρβλητον. Ἀλλ' αὐτὸι μὲν ποιεῖτωσαν τὸ σφίσιν ἔφετὸν, καὶ ἔστωσαν φεύδμενοι, τὸ κατὰ τὴν μοναχικὴν πολιτείαν οὐράνιον φυτὸν ἀρίστες τεθύλενται, ἔως ἂν ἡ καρπὸν ἐκφήνωσιν, εἰς ὃν περιφύτεος, δύμας οὐ προβάλλονται αὐτὸν, γένωνται τοῦ πυρός.

Ἑγ. Σὺ δὲ μοναχὲς, δὸς ἀλγήθειαν, μελέτησον σὺν Θεῷ, καὶ μάθε καλῶς ἐπικτᾶσθαι μετὰ τὴν ἀποκάρσιν· καὶ τοῦτο μὴ ἀπλοικῶς οὖτως, ἀλλὰ πρὸς διπλόνην, ἵνα φράσας ἤκουσας ἐνώπιον Θεοῦ, ὡς καὶ δικούεν τὸν ἀκροατήν. Ἔκοψες δὲ, καὶ ἀπηργήσας οὐ τὴν ἀπλῶς καὶ κατά τι μονῆρες ἐπίκτησον· ἀλλὰ προσέκειτο ἐν τοῖς τότε καὶ τὸ τὴν ἴδιαζουσαν, »δ ταυτόν ἔστι τῷ «τὴν σοι μόνῳ ἴδιᾳν· «ἴνα μὴ τὸ Σολομώντειον ἐκαίνο παρανοήσας τῷ»· Ἡ πηγὴ σοι τοῦ ὄντος ἔστω ἴδια, » ἐξιδιοῦσθαι μελετήσῃς τὸ μετὰ τὴν κοινὴν ἐπιφέρεν σοι διθεοῦν, ἀλλὰ μετοχεύεις αὐτὸν, ἐνθα πρέπει· καὶ προεστῶς μὲν κοινότητος, ἀποκαταστήσῃς αὐτὸν τῇ μοναστηριακῇ δεξιαμενῇ. ὡς δὲ τῇ κοινῇ συνεισέκχει τηγίσει καὶ αὐτὸν ὑφεστῶς δὲ, καὶ οὖτως ἀλεπτονόμενος, προσαγάγῃς τῷ καθηγουμένῳ, Ἰνα ἐκεῖνος μὲν ποιήσῃ τὸ κανονικόν, ἡ δὲ ἐν σοὶ, σεμνότης φυλάξῃ τὴν δι' ἐπικτήσεως πολυκτημοσύνην, ὡς παρήγγελται, καὶ τὴν ἐκτεῦθεν ἀσχημοσύνην· δι' ἣν κακῶλνται τοῖς μονάζουσιν οὐ δίχα παρασημάνσεως τὸ ἢ κακτήσθαι, ἢ προσεπικτᾶσθαι, ἀλλὰ τὸ ἴδιαζον· Ἰνα πολλά καὶ ἐκθῆγης ἀκτημονῶν. Πολυσύνθετος γάρ φαυλότης καὶ τὸ πολυκτημονεῖν, φ καὶ ζῆλος παρέπεται, καὶ ἔρις, καὶ ἀδιαχρισία, καὶ περιττότης κενή, καὶ ἥδονή δὲ ματαία, καὶ δόξα δομοίσι οἷς καὶ αὐτοῖς δικυρίως μονεχὸς ἀπετέλεστο, καθὼς καὶ τῇ λαθροφργίᾳ, ἣν οὐκ ἂν ἔχοι μὴ ἔρχαλεῖσθαι κατ' ἴδιαν χρηματικόμενος. Ό γάρ τοῦ μείζονος ἀλισκόμενος ὑποντος ἂν εἴη οὐχ ἤκιστα καὶ ἐπὶ τῷ ἐλάττονι· μείζον δὲ πάνεως δ ἄκαρος χρηματισμὸς τοῦ λαθροφραγτῶν. Καὶ μήν μοναχὸς τὰ πρὸς διπάνην συνάγων τάχα ἂν καταβαλεῖται τι καὶ ἐπὶ ἀπολαύσει. Μέρος δὲ οὐκ ελάχιστον ἀπολαύσεως ἐν κοσμικοῖς μὲν τὸ φαγεῖν, δι μοναχοῖς, δὲ οὐ τὸ δισυνθέτως εἰπεῖν, φαγεῖν (τότε γάρ πάγκοινόν ἔστιν), ἀλλὰ τὸ λαθροφραγεῖν, δ ταυτόν ἔστι τῷ ἥδινος φαγεῖν· καθόδης καὶ κλοπῆς ὅδωρ γλυκερὸν γράψεται. Ἔν τάχα μονον δ τοιούτοις ἄγιος χρηματιστικὸς νομίσοι ἀγ-

A animalium offulæ, quod de carne non intelligitur sed de novis acquisitis divitiis, quomodo se monachum esse, non pingue bovem, seu vitulum probabit?

62. Inter hos sunt nonnulli illustiores qui ex negotiatione ditautur. Istos autem sermo meus non tangat multum, ne auditis sicut patratis rebus lœtentur. Hoc enim accidit homini bonum non diligenti, de factis qui vituperatus ad majora concupiscenda inflammatur. Ipsi permissa compleant, mendacium ostentant, cœlestem vitæ monachiæ ramum florescere permittant, donec vel afferant fructus ad quos nati sunt, quosque, ut vult Deus, non proferrunt, vel securi resecti in ignem mittantur. ὡς ἐπιτάσσει Θεός· ἢ ἀλλὰ τῇ ἀξίᾳ κατακοπέντες,

63. Tu autem, sincere monache, cura, Dei gratia, et disce looupletari etiam post tonsuram; idque non absolute, sed eo sensu quo prius, in conspectu Dei audisti, et sicut minister sciens optime quid diceret postulavit, et sicut ipse perfecte nosti, et circumstantes audierunt. Non simplicem novam comparationem in monasterio audisti et repudiasti sed et hoc additum fuit: « privatam, » scilicet quæ tibi propria est: ne verbo Salomonis male intellecto: « Fontes aquæ habeto solus, » cogites quæ post tonsuram undecimque ad te venerint, privatum possidere; sed ut illa qua par erit referas, ut prælatus communitati ea receptacula monasterii reserves, in fortunam omnium concurrentia, et subjectus, seu in ferias ad prælatum, afferas, ut hic secundum regulam agat, et tua dignitas divitiis ex comparatione nova, ut dictum est, ut indecorum esset, divitie: propterea monachis ne acquirerent et cumularent, non sine reticentia, prohibitum fuit; et sic multa mala paupertatis effugies. Multiplex enim miseria divitiarum, quas comitatur invidia, rixæ, confusio, jactantia, voluptas vana similisque gloria, quorum omnium expers est verus monachus, ut secreta manducationis, de qua non accusari non potest qui opes privatas acquisivit. Qui enim de majori convincitur de minoribus in suspicionem non modicum incidit, et illegitime divitiari plus est quam secreto manducare. Deinde monachus qui ad manducandum colligit, mox ad voluptatem aliquid addet: fruitionis enim pars non minima apud mundanos D est comedio; apud monachos autem non comedio, ad loquendum disjunctum, sed secreta manducatio, seu quod idem est voluptuose manducare, quemadmodum dulcior esse dicitur aqua furata. Forte unum bonum quod vovit sanctus hic negotiator id unum arbitratur habere, non esse omnino otiosum. Ipse istud non intelligens: « Nullum opus ruborem addit¹⁴, ad se justificandum nullum opus injussum esse monacho, ideoque nec divitiari, siquidem hoc ad operandum attinet. Manifeste seipsum deoipit,

¹³ Prov. v, 17. ¹⁴ Eccl. 10, 6.

qui ita intelligit. Quemadmodum enim laboriosus homo consuevit laudatis personis commendari, ita et operarius; cui contrarius est otiosus. Licit enim actor et male operans (χακοεργός), qui eamdem ob causam χακοεργός dicitur, ab opere et actione deriventur, bona tamen phrasis, solita locutio, sententia, lex bona, et bene dicendi exemplaria, in sensum bonum sublimiorem et divinum deduxerunt, sicut actionem, ita et opus et causam.

δέ βέκτης καὶ δέ χακοεργός (δέ δι' αὐτὸν καὶ χακουργός) φράσις, ή δέδε διάλεκτος, ή ἀξιωματική, τὸ ἐνάρτετον κύρωμα, τὸ χρηστολογικὸν τύπωμα εἰς ἄριθμον ἀπεκλήρωσαν ἔννοιαν καὶ ὑψηλήν· καὶ οὕτω θείαν, ὥσπερ τὴν πρᾶξιν, οὕτω καὶ τὸ ἔργον καὶ τὴν εἰλαν.

64. De his subtilius disserere superfluum. Ergo, o monache avide, cupide divitiarum contra regulam, et post consecrationem labori maxime detine, ab hominibus ratione utentibus non judicaberis ageres et operari secundum Deum quandiu in eo statu permanebis; imo vero negotiator, otiosus, mercator, lucripeta, omnino sacerdotalis esse, et quicunque alias magis quam monachus perfectus. Te jam discernere arbitror quod acquirendum est, certo aliquo modo, et usque ad superfluum. Ego autem cum optime noverim magnam illegitimarum divitiarum malitiam apud sacerdtales tui similes, aliquid novum superaddo, et si denter dico necessario aliquando te ditari, et super-effluere. Quod non fit quasi ex artis machinationibus, sed Dei gratia, erga dignos hoc præmio, qui nihil possidentes omnia obtinent. Quam abundantiam nobis ostendunt non modo evangelice sportæ, et cophini, necnon et apostolorum recte plenum « magnis piscibus centum quinquaginta tribus¹⁸; » sed adhuc apud veteres et recentiores auctores, horrea absque labore et opere statim confecta; et hydræ farina prophete, qui fami subvenit; et vas parvum oleum semper effundens, aliaque visa usque ad præsens miracula. Etenim apud nostram generationem, in domibus Deo acceptis, experta sunt receptacula quæ vinum et oleum magna quantitate, quæ vix exhaustiri poterat, acceperunt, in quibus arbitror liquorem nunquam defecturum fuisse, nisi ab haurientibus miraculum hoc divulgatum esset. Quod prodigium, quasi pro agendis gratiis proditum, amplius permanere non est permisum, sed confessum statim cessavit, Deo nempe illud operante, sive propter homines hoc beneficium expertos, sive propter audientes, sive potius propter utrosque.

65. Quod recto modo acquierere, et addere, et multa accrescentia superaddere non sit prohibitum, jam magnus Job ostendit, quem multæ divitiae non impediverant quin istud testimonium a Deo acciperet, super omnes homines hujus temporis ad Deum proxime accedere. Et mihi occurrit aliquod recens exemplum, quo verba mea confirmantur.

¹⁸ Joan. xxi, 11.

Α θὸν ἔχειν τὸ (καθὰ ἔξωσιώσατο) « μὴ δεργός εἶναι εἰς τὸ παντελές. » Καὶ που καὶ αὐτὸς παρενοχεῖς τὸ « Ἐργον δὲ οὐδὲν ὅνειδος, » προσκαλεῖται ἀνὴρ δικαιωσιν, « μηδὲν τι ἔργον πρὸς δυνειδισμοῦ εἶναι, τῷ μοναχῷ, οὐκοῦν μηδὲ τὸ χρηματίζεσθαι· εἴης καὶ αὐτὸν εἰς ἔργον ὑπάγεται. » Απατᾷ δὲ ἀριθμὸς ἕστι τὸν δὲ οὕτω νοῶν. Καθὰ γάρ δὲ πρακτικὸς ἐπιπονούμενων προσώπων εἰθίσται λέγεσθαι, οὕτω καὶ δὲ Ἑργατικός· φένατος δὲ δεργός. Εἰ γάρ καὶ ἔργῳ καὶ πράξῃ παρανυμοῦνται, ἀλλὰ δὲ ἐνάρτετος ἀπεκλήρωσαν ἔννοιαν καὶ ὑψηλήν· καὶ οὕτω θείαν, ὥσπερ τὴν πρᾶξιν, οὕτω καὶ τὸ ἔργον καὶ τὴν εἰλαν.

ξδ'. Περιπτὸν ἐν τοῖς ἄρτι φυλοχρινεῖν. Οὗ τοίνυν ὡς κτητικὴ μοναχὲ, καὶ ἀκανονίστως χρηματιστικὲ, Β καὶ μετὰ ἐπιορκίας ἐνεργεῖστατε, ή πρακτικός, ή Ἑργατικός κατὰ θεὸν εἰναι χριθῆσθαι περὶ γε τοὺς νοῦν ἔχουσιν, ἕως ἂν τοιοῦτος μένης· ἀλλὰ πραγματευτικός, καὶ δεργός, καὶ ἐμπορευτικός, καὶ ἐμπολαῖος, καὶ γερδῆς, καὶ βίος αὐτόχρημα, καὶ πάντα μᾶλλον τὰ ἀλλα, ή μεγαλόσχημος. « Εγνως, οἶμαι, τίδη, διπερ κτητόντων οὖς καὶ ὑπερεκπερισσοῦ· » Εγὼ δὲ πλεονάζουσαν ἐν τοῖς τοῦ κατὰ σὲ βίου εἰδῶλας τὴν τῆς ἀκαλούσας κτητῶν, προσεπιτιθημι κατί τοι πλέον, καὶ λέγω θαρρούντως, δτὶ ἀνάγκη μὲν ἔστι καὶ ὑπερκεκτῆσθαι σὲ ποτε, ως καὶ περιστεύειν· αὐτὸν δὲ οὐ μόνον κατὰ τέχνην περιουσιασμοῦ γίνεται, ἀλλὰ καὶ θεῖς χάριτι τοῖς ἀδείοις τοῦ τοιούτου καλοῦ· οὐ μηδὲν ἔχοντες, πάντα κατέχουσι. Καὶ δηλοῦσι περιουσίαν τοιαύτην οὐ μόνον αἱ εὐαγγελικαὶ σκηνές, καὶ οἱ κάρφοι, καὶ τὸ ἀποστολικὸν δίκτυον, διπερ ἐμεστῶθη περιπτῶς τοῖς τρισὶ καὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν μεγάλοις ἰχθύσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ καθ' ιστόριαν καὶ παλαιὰν καὶ νέαν αἰφνιης ἐμπικλέματα ὥρεις δίχα πόνου καὶ ἐργασίας, καὶ ή τοῦ θεραπευτικοῦ λιμὸν προφῆτου ἀλεύρου ὑδρία, καὶ δὲ τὸ ἔλαιον ἐκβλήσας καμψάκης εἰς δέννασον· δτὶ δὲ καὶ τὰ μέχρι νῦν βλεπόμενα τεράτια. Πεπειρανται γάρ καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γενεφ δοχεῖα ἐν οἷσις φερόλεσιν, οἷον καὶ ἔλαιον στέκαντα μέχρι πολλοῦ εἰς δυσεξάντλητον, οἷς οὐδὲν δην ἀν ἐπιλεῖψαι, οἶμαι, τὸ στεγόμενον, εἰ μὴ ἔξελατο τὸ θαῦμα διπό οὐκέταντον. « Εκφανθὲν δὲ ἀνθομολογήσωσας ἤτη τὸ μυστήριον, οὐκέτι μένει ἀφείθη, ἀλλὰ συνεβίπτεν δι μυστήριον, οὐκέτι μένει ἀφείθη, ἀλλὰ συνεβίπτεν δι μυστηριασμὸς τῷ ἔξαγγελματι, θεοῦ οἰκουμήσαντος αὐτὸν ἐπ' ἀγριθῷ ή τῶν τὸ καλὸν εἰρητῶν, ή τῶν μαθόντων· εἰκὸς δὲ καὶ δι' ἀμφορίους.

ξε'. « Οτι δὲ καὶ τὸ κτᾶσθαι κατὰ λόγον δρόδι, εἰ τὸ ἐπικτᾶσθαι, καὶ αὐτὸν δὲ τὸ διὰ συχνῆς προσεπιπερκτᾶσθαι οὖ κεκάλυπται, φθάσας μέν καὶ δὲ τὸ ἐπιστώσατο Ἰώδη, δην οὐδὲν ή πολυκτημοσύνη διεῖσται μεμαρτυρῆσθαι παρὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, διπερ εἰπας τοὺς τότε ἀνθρώπους ἐγγύτατα παρεστάντες εἰς τὸν λόγον τούτον ἐποδείγματι πιστώσασθαι.

ξένος. Μεμνήμεθα τοῦ ἐν ἀγαθοῖς βασιλεῦσι περὶ-
κλύτου Μανουῆλ· οἰδάμεν καὶ τὸ μεγαλοπολίτικὸν
Προδρομικὸν σεμνεῖον, τὴν πέτραν, ἥξεν ψαλμικῶς
καὶ ὑδαταὶ ρυτοκονται σωτήρια τοῖς εὐαγγελικῶς
πίνειν ἔθέλουσι· καὶ μέλι δὲ θηλάζουσιν οἱ ἐκ πι-
κρίας βιωτικῆς αὐτῇ πελάζοντες· εἰς δὴ οἱ κατα-
φεύγοντες λαγωὶ λέοντες τοῖς δαιμονιώδεσι θηροῖς
ἐκβαίνουσιν. Ἐκεῖνος δὴ δὲ μακαριστὸς βασιλεὺς,
μυρίκις περιεστοχισμένος φροντίσιν, αἵς τὰ κατὰ
κόσμον μέγα διοικονομούμενος περιερούστο, ἔστιν
οὖ ταχὺ καὶ τῶν σμικροτάτων ἐπιμέλεσθαι, ἀναλα-
βόμενός ποτε εἰς νοῦν ἀωρὶ νυκτὸς γάμον εὐγενῆ
ἔκπατάσι (οὐδὲν γάρ οὐδὲ νύκτες ἀνέπαυον ἐκεῖνον
ἔγρηγορότα ὑπὲρ τοῦ κόσμου, καὶ γυμνάζοντα ἐσυ-
τὸν μικροῦ καὶ εἰς ἄσπινον), ἐκέλευσι τελεσθῆναι
τὸν γάμον. Ἡν δὲ τόπος τῷ γάμῳ τὸ ἐν Βλαχέρ-
ναις παλάτιον, οὐπερ οὐκ εἰς μακρὰν ἡ Πέτρα δι-
έσταται· καιρὸς δὲ ἡ τῆς μεγάλης νηστείας πρόδρο-
μος τυροφάγος. Ήτος δὲ οἱ ἐπὶ τῆς θεραπείας ἰθα-
μασαν, εἰ ἐν ὥρᾳ τοιαύτῃ ἐπιτάσσονται πράγματα·
δεομένῳ τριβῆς καιροῦ ἴκανῆς, καὶ ἐπύθοντο τοῦ
ἐπιστημονάρχου βασιλέως, πῶς ποτε ἄρα καὶ ἔκαν-
σσουσι τὸ ἐπίταγμα, διτε οὐδεμίᾳ γαμήλιος χορηγία
διπόκειται, διτε μόνον τὰ τῆς εὐλογήσεως· ἐκεῖ-
νος ἀναπολήσας εἰς νοῦν ἀγχινοίας λόγῳ, καὶ ἐν
διδιαστάτῳ χρόνῳ τὴν Πέτραν ἐνθυμηθεὶς, ἵψη,
ἐκεῖθεν γενήσεσθαι δι τὸ πᾶν τοῦ ἔργου. Καὶ εὐθὺς
ἐπιτάκας ἐξέστησε. Καὶ οἱ δουλευταὶ ταχυδρόμοι
αὐτίκα ἐπὶ τὴν Πέτραν· καὶ ἐκβοτοντο αἱ πῦλαι
θερμότερον, ὡς οὐκ ἂν εἶναι δολεῖν τὸ κροῦμα εὐ-
παλίδευτον. Καὶ δὴ οὕτω θύρυσος. Καὶ δὲ θυοωρὸς
εὐλαβέστερον σκώψας, εἴτα τὸ αἴτιον τοῦ ταράχου
μαθὼν, ἀντέτρεχε, καὶ τῷ προεστῷτι ἀγγέλει τὸ
συμπεσόν. Καὶ ἐκεῖνος ἀσπασίως ἐπιτάσσει ἀπο-
τελεσθῆναι τὸ ἀρέσαν τῇ βασιλείᾳ. Καὶ ἀμα λόγος
οὗτος, ἀμα ἔργον ἐκεῖνο· "Ἔτοιμος ἄρτος παντοῖος·
δὲ δίκην ἀφροῦ καὶ σομφδε, ὑπέρλευκος· δὲ μετ
ἐκεῖνον οὔτε τοιεῦτος, ἀλλὰ καὶ ναυτός. Η πολυει-
δῆς μάζα. Οἶνος πρόχειρος, οὐ μόνον δὲ σύφων,
ἀλλὰ καὶ δὲ γλυκάζων. Η παραμεμνηκυτα διπώρα·
Η ἀλμάς ἔλατα. Τυρὸς δαψιλής. Ἰχθύες ταρίχευτοί
τινὲς δὲ καὶ ἐκ προσφέτου ἀλπαστοί, πολλοὶ δὲ
καὶ δέκατοι. Οὐκ ἐνέλιπον δὲ οὐδὲ ὡς ἱχθύων τετα-
ριχευμένα· γένος αὐτὰ ἐκάτερον, δοσα τε εἰς δυάδα
πλακαώδη παράκεινται παραυγάζοντα εἰς ὑπέρυθρον,
καὶ δεσμοὶ ἐπὶ ἀρρένων μέλανα κέχυνται σωρηδῶν· δῶν
χορηγίδες δὲ τῶν βορείων πρὸς ἄλλοις τόποις καὶ δ
εἰς τὸν Εἴσεινον ἐκβάλλων Τάναις· Ἕθροιστο ταῦτα
δομοῦ καὶ ἀναληφθέντα ἐπὶ τε ἡμίονων καὶ λοιποῦ
βαστάγματος ἀπήχθη. Καὶ εἰς δύψιν πασόντα φρ
σιλεῖ, ἐκεῖνῳ μὲν ἐνεθησαύρισαν θαῦμα εὐλογητὸν,
καὶ ἡγαλλιάσσο· τῷ δὲ γάμῳ ἔχορηγησαν διπαν τὸ
πρόσφορον. Ἐντεῦθεν ἐθεραπεύθη δὲ μέγας βασι-
λεὺς ἐκεῖνος, καὶ ἐδοξάσθη δὲ παμβασιλεὺς Θεός·
συνεδοξάσθη καὶ δὲ ἀγιώτατος Πρόδρομος, φιλέσας,
ἄσπερ τὴν παλαιτάτην γύμνωσιν αὐτοῦ, οὕτω καὶ

A 66. Meminimus Manuelis inter optimos princi-
pes conspicui (6); novimus etiam Prodomi mona-
sterium in urbe magna, petram, e qua aqua psalmi-
stæ, salutaris cupientibus evangelice bibere,
effluit; unde mel sugunt qui eam ex amaro sœculo
propinquant; in quam confugientes lepores flunt
leones feris diabolicis terribiles. Hic ergo beatus
rex, mille curis stipatus; quibus res magna mundi
administrans insaniebat, nonnunquam de minimis.
etiam curabat; aliquando, hora noctis insolita,
co-
gitat nobiles nuptias perfidere (nec enim noctes
ipsæ eum de mundo vigilantem; et seipsum agitan-
tem aliquantulum ne dormiret, quiescere sine-
bant), et jubet celebrari. Erat locus nuptiarum in
Blachernis, a quibus Petra non longe distat; tem-
pus autem initium magni jejunii, quando casei
eduntur. Cum autem famuli mirarentur, sibi tali
tempore opus imperari quod intervallo satis longo
indigebat, et cum a rege sapienti quærerent quo-
modo jussa implerent, cum nihil esset nuptiis regiis
paratum nisi verba benedictionis; ista animo medi-
tatus ut vir prudens, et Petram extemplo cogitans,
dicit exinde trahendum esse omne opus. Et statim
aliquos delegavit. Igitur famuli ad Petram statim
concurrere, januas ardenter propulsare, ut jam
non videretur hominum modestorum strepitus. Erat
plane tumultus. Caute objurgat janitor, et, cognita
causa tumultus, recurrit eam praefecto relaturus. Qui
comiter jubet impleri placitum regium. Quem ser-
monem effectus iterum consequitur. Paratur panis
omnis generis, azymus et fermentatus, albedine
egregius; qui postea apponitur non est similis,
sed compressus. Multiformis placoenta. Vinum est
ad manum, non modo acre, sed et dulce. Fructus
optime conservati. Muria ex oleo, casei variis,
pisces sole conditi, quidam receutes, plures aceto.
Neo deerant ova piscium congregata: totidem ex
utroque genere: tot super duos cotillos quasi ru-
bescentia opponuntur: tot super canistros nigra
coacervantur: hæc allata sunt ex austro ad alia
loca, et ad Euximum Tanais attulit. Ista omnia si-
mul collecta sunt, et imposita mulis atque aliis
armentis abducta sunt. Quibus ante oculos regis
expositis, ille faustum stuporem concepit, et mira-
tus est; omnemque apparatus nuptiæ invenerunt.
Exinde curatus est iste rex potentissimus et Rex
regum Deus glorificatus est. Ipse sanctus Prodomus
celebratus fuit, qui sicut prius suam exiguitatem,
sic postea Prodomici monasterii incrementum
dileverat. Huic addenda erat regia remuneratio, pro
acquisitis bonis: et ea fructus erat benevolentie,
et judicii spiritualis, pretium pro rebus exhaustis,
si non ad pauperes, saltem ad aliam necessitatem
et divinum placitum eroganda. Vidisti ergo novam
acquisitionem, eamque intra monasterium, magis
dignam laudibus. Acquirendum ergo, et iterum

B

D

(6) Manuel Comnenus, qui anno 1147-1100 Græcorum imperium obtinuit, ab aliis auctoribus minus
quam a nostro Eustathio laudatur.

acquirendum, et superacquirendum est manachis, **A** τὸ δὲ οὔτερον δι' αὐτοῦ κτητικὸν τῆς Προδρομικῆς πρὸ μορεῖ. Αλίτερον μέλius est illis fame μονῆς. Ἐπηκολούθει δὲ τούτοις αὐτίκα καὶ βασιλικὴ miserabiliter interire quam bona vētita acquirere.

τὴλήσως, εἰ καὶ μὴ πρὸς πάντας, ἀλλ' οὖν εἰς δέον ἄλλως καὶ θεῷ εὐαπόδεκτον. Καὶ τίδον δὲ πάρκτητος καὶ αὕτη μοναχική, πολὺν ἔθελουσα τὸν ἔπαινον. Κτητέον οὖν, καὶ ἐπικτητέον, καὶ διπερκτητέον τὸν μοναχοῦς, ὃς δέον ἔστιν. Ἀλλως δὲ κάλλιον λιμῷ θανεῖν χύτος οἴκτιστα, ή περικείσθαι κτῆσιν ἀκανθίστον.

67. Cum sermonem de rebus a monachis acquirendis sic compleverim, istud quoque in memoriam revocabo, quod vētita habes, nec solum habes, sed etiam perseveranter habes et retines; quae autem fortiter habere, et firmiter retinere jussus es post mandatum retinere desiisti, in hoc quoque posthabita tua promissione, in tonsura, ante Deum invisibiliter astantem. Audi igitur.

B ξζ. Οὕτω δὲ καταστήσας καὶ τὸν περὶ κτήσως μοναχικῆς λόγον, καὶ τὰ λοιπὰ δὲ, οἷς ἀπετέλει κερόμενος, ἐκθήσω, ἃ κακένοι εἰς διπέμνησιν, ὡς, ἢ μὲν προσετάχθης μὴ ἔχειν, οὐ μόνον ἔχεις, ἀλλὰ καὶ ἐπιτείνεις τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἀντοχὴν καὶ ἔξιν· δοσιν δὲ ἐνταλήης ἐγκρατῶς ἔχειν, καὶ διπρᾶξ αὐτῶν ἀτέχεσθαι, ἀφῆκας ἀκολούθως τῇ ἐντυλῇ κατέχειν οὐδὲ **B** ἐνταῦθι φυλάττων τὴν ἐπὶ θεοῦ αὐτοῦ ἀφράτως παρόντος, ὡς οἶδας, ἐν τῇ κουρῷ σου κατάθεστιν. Καὶ τούτου ἄκουε.

68. Necessere est, homo, te servare fratrum amorem, pacem, benevolentiam, divinas Scripturas lectioνi et meditationi instare, et alia agere, quae tibi necessario facienda nullus de turba agnoscit: Tuus fratrum amor ubinam mentis sit ostende. Nos enim de hoc consciū non sumus. Quaecunque adversus fratrem concupiscis, agis, non cunctando, sed uno iectu oculi, ne antecedat pœnitentia, tuamque vim auctoritatem cohibeat, cum irasceris adversus fratrem. Et fratrem dico quemcumque, in communitatē tecum feliciter ingressum, cum eum sine gladio invadis. Profecto enim non viveret. Tuus intelligentias nescio quid attribuas fratri, cum sic indulges adversus eum concupiscibili et irascibili appetitu, nisi forte cum eum oppandas. Tunc enim totum intellectum, id nempe quod judicat, huic et huic soli impendis; te ipso nihil offendo, in illum rotam statere tuas criticas vertis. Qui autem fraternitatem isto modo despiciet, quomodo pacem perfectam habere dicendus erit? finis enim pacis est mens sine tumultu. Et quomodo tumultum non habeo et, qui iram et concupiscentiam non repressit, et iste modo statuit? unam quidem, sevissimam in homine feram; et alteram, malum serpens; quippe istis malis intelligentiam applicuit: quibus repressis solummodo pacem animus, et per eum totus homo inveniret.

C ζη. Ἀνάγκη ἐπίκειται σοι, ω οὗτος, ἔχειν φιλοδελφίαν, ήσυχάζειν, ἐπιεικέσθαι, μελέτης μεταποιεῖσθαι καὶ ἀναγνώσως θείων λογίων, καὶ ἀλλα πράττειν, ἃ τις τῶν ἀπάντων οὐκ οἶδεν ἐποφείλεσθαι ὑπὸ σοῦ. Δείχνεις γοῦν τὸ φιλάδελφον, ποὺ ποτε ψυχής παρὰ σοὶ κεῖται. Ἡμεῖς γάρ οὐ συνέβαμεν. Όσα κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἐπιθυμήσεις, ποιεῖς, καὶ οὐ χρονίζων, ἀλλὰ ἐν ὀκαρεῖ χρόνου ὡς ἀν, οἱραι, μὴ καὶ φθάσασα μετάνοια δράξηται σου τῆς ἀνεργίας εἰς κώλυσιν, ἐὰν θυμωθῆς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ. Λέγω δὲ ἀδελφὸν πάντα τὸν εἰς κοινωνίαν τὴν μετὰ σου ἕκοντα μακάριον, εἰ ἄξιος ἐπιπλέπτεις αὐτῷ. Ή γάρ ἂν οὐκ ἀν οὐδὲ ἔτη. Τοῦ δὲ ἐν σοὶ λογιστικῶν οὐκ οἶδα ὅπόσον ἀπονέμεις τῷ ἀδελφῷ, οὕτω γαρίζομεν τῷ κατ' αὐτοῦ ἐπιθυμητικῷ τε καὶ θυμιᾷ, εἰ μὴ ἄρα, δέ τε λογιστεύεις αὐτὸν. Τότε γάρ ἄλλως τὸ πᾶν λογιστικόν, διπερ ἐστὶ λογιστευτικὸν, δεινόν καὶ μόνῳ προσνέμεις, οὐ μὲν αὐτὸν οὐδέν τι λογιστεύων, κατ' ἔκεινον δὲ καθίλκων φαρισαϊκῶς τὸν βροτὸν τῆς ἐν σοὶ κριτικῆς πλάστιγγος. Οὐ δέ οὕτω τὴν ἀδελφότητα παραβερῶν πῶς ἀν ήσυχοτήτης διλεπτής κληθήσῃ; Ήσυχας μὲν γάρ τέλος ἀταραξικψυχῆς ἀτάραχος δὲ πῶς ἀν εἴη δ θυμὸν μὲν εἰς ἐπιθυμίαν μὴ πατάξεις, καὶ οὕτω τάξεις; ὃν τὸ φίθρασύτατον ἐν ἀνθρώπῳ θηρίον, τὸ δὲ ὑπουλόν τὸ λογισμὸν δὲ ὑποτάξεις κακοῖς τοιούτοις ὡν πακταγμένων ἡσυχίαν εὑρεν ἀν δ νοῦς, καὶ δι' αὐτοῦ δ δοίος ἄνθρωπος.

69. Tunc quæsita mutatione de loco ad locum, quo parvi refert, quasi ad curandam passionem, pacem habere censes, sed re ipsa tumultum maximum invenis, siquidem non permittuntur opera externa ei in primis verbi Dei meditatio, lectio, et, quasi de antistrophis, relectio: nec ardens et practica meditatio, qua meditatione, ut ait David¹⁶, exardescit ignis, et omissis aliis commodis præ-

D ξθ'. Ἐνταῦθα δὲ μεθοδεύων ἔστιν εὖ τοπικὴ κατερικήν μετάστασιν, ως ἐπὶ θεραπείᾳ τοῦ = θους, νομίζεις μὲν ἡσυχάζειν ἔχεις δὲ ἄρα τὸν μέγιστον τάραχον, οὐκ ἀφίμενος οὔτε πρὸς τὸ ἔξω ἔργοις εἶναι, δι' ὃν ἀποσοβεῖται πᾶσα τοπικὴ ἐνθύμησις, οὔτε πρὸς τοῖς ἔνδον, ὃν κερδάλιον τὸ θεῖα λόγια μελετώμενα, καὶ οὕτω γινωσκόμενα, καὶ ἀντιστρόφως δὲ πως φάναι, ἀναγινωσκόμενα, καὶ οὕτω μελετώμενα ἐμπράκτως καὶ ἐνθέρμως. ή δὲ,

¹⁶ Psal. xxxviii, 4.

μελέτης καὶ πῦρ, Δαυΐτικῶς εἰπεῖν, ἐκανάπτεται, οὐπερ οὐδὲ μόνον ἔργον μέγα τὸ κανεμπιπρῆν ἄπασαν κακίαν ὑλαίαν, ἀλλὰ καὶ φωτίζειν λύχνον τὸν ἐν θητὸν διὰ Κυρίου, δὲς φωτίζειν οὐδὲ μόνον προφητικὸν λύχνον, ἀλλὰ καὶ πάντα ἀνθρώπον, ἀνατείνοντα τοὺς δρθαλμοὺς εἰς αὐτὸν· καὶ οὐ τοὺς σωματικὸὺς μόνον, ἀλλὰ πρὸ αὐτῶν τοὺς κακὰ ψυχὴν, οὖς καὶ κυρίως λύχνους τοῦ σώματος οἴδαμεν.

ο'. Ἀπόφαθι τοινυν, ὡς μεγαλομόναχε, καὶ τὸ ἡσυχαστής λέγεσθαι, ἔως ἂν Φεύδῃ τὸν φιλάδελφον. Ἀρτάξεις εἰς ἔμφανὲς, ἔριζεις, ὑβρίζεις, βλασφημεῖς, πάντα ποιεῖς τὰ τοιαῦτα ἐπὶ ἀδελφῷ. Ήντος οὖν τὸν τοιούτον φιλεῖς; Ήντος δὲ τολμήσεις εἰπεῖν ἐπιεικέσθαι, τοιούτος ὁν; Ἐπιεικεῖα μὲν γάρ παράθρωποί ἔστιν ἰδίου δικαίου ἰθελούσιος ἐπὶ εἰρήνῃ· δὲ καὶ τὰ τῶν ἀλλῶν ἀδίκιας ἐξιδιαζόμενος, οὐκ ἔχω ναεῖν, δπως ἂν εἴη ἐπιεικής.

οα'. Τί μοι πλείω ἐν τοῖς τοιούτοις τρίβεσθαι, ἔχον δὲ κεφαλαιώσασθαι, δτι οὔτε, ἀ κατέθου ποιεῖν, πράττεις, οὔτε τῶν ἀπηρημένων ἀπέχῃ; Θεον καὶ ἀντέστρεψαι παρὰ σοὶ τὸ σκοπιμώτατον τῆς κουρᾶς. Ποιεῖς τε γάρ, δσα μὴ ἔχρην, καὶ ἀπέχηρ, ὃν οὐκ ἔχρην· καὶ ἀντὶ κατὰ σῶμα καὶ ψυχὴν διπλοῦ τῷ δντινοὶ ἀνθρώπου ἀλλοῖς ἀποβαίνεις διπλοῦς· ἄγγελος, τεις ὑπέσχου· ἀνθρωπὸς δ τυχῶν, οὶς ἐργάζει· ἔνθεος τὰ ἔξω, οὐδὲ φιλόθεος τὰ ἐντός· οὔτε θεός τιθέμενος ἐν τῷ καταλύειν, δπου ἐφωδιάσθης, οὔτε ἄγγελος γινόμενος, πρὸς δὲ ἐσχημάτισαι· οὐδὲ μὴν ἀνθρωπὸς μένων, δ πρὸς ἀλήθειαν· ἐπαγωγὸς, οὶς προφανή· φευκτεός, οὶς ἐνδομυχεῖς· γλυκὺς τὰ ἔξεπιπολῆς, ἀγλαυκής τὰ ἐς βάθος· καλλιστος εἰς πρόσωπον, οὐ καθικνεῖται δψις ἀνθρώπου· αἰσχιστος τὴν καρδιὰν, εἰς δὲν ἔμβαθύνων βλέπει δ θεός. λαμπρὸς τὸ κονίαμα, σπερδὸς τὰ ἐντός. "Οὐεγ οὐδὲ, εὶς μὴ τὰς τρίχας ἐκ τῆς κεφαλῆς σου ἀπώλεσας· ὃν οὐδὲ γοῦν μία, ἀπόλλυσιν δὲ ζῶν εὐαγγελικῶν.

οβ'. Ἐπὶ τούτοις ἕγω ἐκπλήσσομαι, ἐνθυμούμενος, οῖα μὲν πρὸ τῶν ἀδέντων τοῦ θειοτάτου ναοῦ ἐστῶ, τεις ἀνθεμολογοῦνται οἱ κατὰ σὲ τὸν κόσμον λιπόντες, καὶ οἷα καὶ δσα μυστηρίζονται· τῇκα δὲ πληγμελοῦσι μετὰ τὴν τοῦ μυστηρίου τελετὴν. Ἐκδύονται μὲν γάρ τὸν παλαιὸν ἀνθρωπὸν, τὴν ἀρχὴν, οὶς ἀποδύονται τὰ κατὰ κόσμον ἀμφισσαῖς καὶ τὴν λειτητὰ καταφρίπτοντες ἀναλαμβάνονται βάκη, δι' ὃν σῶμα καλεσκένται καταφύμενον, εἰς τρυφὴν, ἀλλ' οὐδὲ λίνεα περικείμενοι, τραχύτητα δὲ αδιτὴν ἔκεινην, ὡς δὲν εἴποι τις, τὴν διὰ τριχῶν, αἰς ἐπώνυμος δ μέγας Τριχιῶς· ὃν τὸ κέντημα ὥσει καὶ κυνόσατοι καὶ κάτετοι καὶ βάμνοι· καὶ ἐφ' ἐκάστῳ ἐπιθήματι ἐπαοιδὴ πνευματικὴ ἐκλαλεῖται λόγῳ τελετῆς εἰς εὐλογίαν τοῦ ἀνδύματος, ἐπιφωνούμενῆς τῆς ἀγίας Τριάδος. Τὸ μὲν γάρ χιτῶν δικαιοσύνης καὶ ἀγαλλιάσσων τελεστικῶς ὀνομάζεται, τὸ δὲ ἀκκιάς περιφέλη, τὸ δὲ περικεφαλαία ἐκπίδος, τῆς εἰς σωτηρίαν· καὶ ἀλλο ζώνη σωφροσύνης, καὶ δυνάμεως, καὶ ἀληθείας· καὶ τι ἔτερον ἐτοιμασίας εἰρηνατας σύμβολον. Εστιν ἐν αὐτοῖς καὶ σημεῖον σταυροῦ. Μυστήρια ταῦτα πάντα, στόματος ἀγγελικοῦ δεόμε-

A claris, non modo omnem malitiam consumit, sed et lucernam per Dominum accedit, qui illuminat præster lucernam prophetæ, et omnem hominem, attollentem ad se oculos, non corporales, sed magis spirituales, quos proprie lucernam corporis esse novimus.

70. Noli igitur, o magne monache, dici pacificus, dum frustaris fratrum amorem. Manifesto enim disputas, contendis, conviciaris, blasphemas, et omnia istis similia contra fratrem agis; eum ergo quomodo diligis? Talis cum sis, qua fronte audebis dici benevolus? Est enim benevolentia voluntarii juris proprii cessio ob bonum pacis; qui autem bona cæterorum rapit injuste, quomodo benevolus esse possit, intelligere nequeo.

71. Quid autem in his amplius verser, cum licet dicere summatim te non agere quæ promisebas, ab eis quibus renuntiaveras non abstinere? Ita inversus est finis tonsuræ. Agis enim quæ non oportebat; quæ non oportebat, omittis: pro homine duplicitis substantiæ, corporis et animæ, si aliter duplex, angelus ex promissis, et homo ex operibus; divinus extra, intra Deo odibilis; nec Deus factus, cum iter inceptum relinquis, neque angelus ad quem formaris, neque tamen homo ad veritatem remanens; iis qui faciem intuentur, adeundus, et fugientibus in interioribus; suavis ad faciem, et amarus in imo! pulcherrimus facie, ubi sistit oculus hominum, et corde turpissimus, ubi insipit scrutator Deus; splendidus indumento, et intrinsecus corruptus. Itaque nescio annon capillos capitis tui perdidieris, quorum ne unum quidem perdit qui vivit evangelice.

72. Super hæc miror, cum cogito quæ ad adytum templi sancti homines de mundo exentes, sicut tu, promiserint, quibus et quantis ritibus; et qualia compleant post perfectam initiationem. Exuunt enim veterem hominem, et potestatem, quando vestes mundanas deponunt; et abjectis splendidis vestimentis, detritos panniculos accipiunt quibus promptum ad cupidinem corpus placatur; eis circumdantur non uestes lineæ, sed istæ asperæ, et, dicet aliquis, ex capillis, unde dicitur magnum cilicium, et quorum aculei cynosbato, tribulis et rhamnis similes sunt; et quæcumque imponitur, repetitur hymnus spiritualis juxta ritum initiationis ad benedictionem vestimenti, invocata sancta Trinitate. Unum enim in sacris vocatur tunica justitiæ et exultationis; alterum pallium simplicitatis; et tertium galea spei ad salutem; aliud cingulum temperantiae, et fortitudinis, et veritatis; et quoddam aliud symbolum pacis in indolis. Inter hæc est etiam signum crucis. Quæ omnia mysteria, ut explicitur, ore angelico indigerent. Et tunc porrectio libris sanctorum evangeliorum ipsa

est signum maximum, quo commuiter contacto, A subscrabitur propositum et omnium circumstantium, et ipsius tonsurati se Evangelio confirmandi, et promissio divinorum praceptorum in eo scriptorum libenter implendorum.

73. Hæc omnia in initio locum habent, quando homo de mundo exiens, spondet fieri angelis similis, gregi Domini ascribit; quanto non silens coram tondente se, sed magis alta et divina voce, grata Deo enuntiat, ad divina initiatus, sanctus proposito, jam innocens, et omnino immaculatus, angelis acceptus, æmulandusque hominibus; quando nempe tonsi capilli illius hominis Deo consecrati, et ut victima sistentis ante Dominum, quasi primitiæ quedam totius corporis apponuntur ei, qui illum, ut sic dicam, a pueritia educavit, et jamjam in perfectum pastorem accipit.

74. Et ecce in scenam sanctam capilli illius hominis preparati introducuntur, juxta ritum antiquum, ad aliquid spirituale profuturi. Igitur cum raus onus non necessarium e capite deponit, hoc symbolo innuitur debere monachum capite et reliquo corpore ad cœlum excelsum evolare; nudo capite, ut aiunt, homicidæ diabolo resistere, nec tamen per hoc omne corporis superfluum deponendum esse ostenditur, ac nihil de cætero impedire quin Deo uniatur homo ratione prædictus, ne forte ibi cum proverbio dicatur: ¹ Capillus in medio (7); » et simul docetur eos, licet carnales, alio tamen modo quam si secundum Græcorum vanitatem tollerentur, secari, ac ad imum decidant et onerent; significat etiam se vitæ severiori consecrari, cuius nigra indumenta in eodem altari reponuntur. Etenim is qui, accepta tonsura, ad seculum redire, et mundatus esse debere, melius esset ei non calvus fieri, et circulos (8) comedere plusquam Absalom, quam sanctum Spiritum fallere, et simulare famosos latrones Egyptiacos qui comptis capillis faciem nigro colore infectam superaddunt, agnoscantur; sive etiam memoratos Acarnanes apud quos Curetes nihil solemne ferebant. præsavorum ðmaυροῦσιν, ὡς μὴ γνωρίζεσθαι. ² Ετι δὲ καὶ τὸν Κουρῆτες ἀπεφέροντο.

75. Insuper qui tondetur, alio plane modo atque Samson ante ultimam tonsionem insignis, psalmis extemplo applauditur, sive salutem ipsius deinde circumstantes extollant sive ad meliora conductatur, ista visa terrestri relicta, sicut qui terram morte relinquunt. Accenduntur multæ faces,

(7) Θρὶξ ἀνχαράσσον, Hoc proverbium ex Theocr., desumitur (*Idyl.* xiv, 9) ad quem locum notat scholiastes: Parum abest quin omnino insaniam; ab insania solo capillo disto.

(8) Pro σύλους legendum puto κύκλους: siquidem sicut nullum sensum ad rem afferret. Vessius

να εἰς ἔκφασιν. Ή δὲ τῆς βίβλου τῶν ἀγίων Εὐγένιον τηνικαῦτα μεταχειρίσιες ἄλλο σύμβολον αἱ μέγιστον, κατάθεσιν τῷ κοινῷ ἀσπασμῷ ὑπογραφουσα τοῦ καὶ πάντας τοὺς συνειλεγμένους καὶ εἰ τὸν δὲ τὸν κειρόμενος στοιχεῖν τῷ Εὐαγγελῷ, ἃ τάσσεσθαι τὰ ἐν ἐκείνῳ πληροῦν ἀσπασίως κορυφαῖς παραγγέλματα.

οὐ, Καὶ ταῦτα μὲν ἐν καταχαῖς, διπονίκει ὁ τῷ λόδρου ἀπαναστάς ἄνθρωπος διμολογεῖ ἀγέλλοις διοιος ἔτεσθι, εἰς θεού ἀμύνων ἐπιγραφήμενος καὶ σφρωνος μὲν μὴ ὅν ἐναντίον τοῦ κείσαντος τοῦτο, εὐφωνος δὲ ἄλλως καὶ θεόφθοιγγος, οἵς τὰ τῷ θῷ φίλα ἐπαγγέλλεται, τελούμενος τὰ ἐνθεῖα, ἀγίοις τῇ προθέσεως, καθαρὸς ἀστίκα, καὶ εἰς τὸ πᾶν ἀξέπτορος, φιλητὸς ἀγγέλοις, ζηλωτὸς ἀνθρώποις ἢ καὶ τῇ κορυφαῖς κουρά τοῦ τελουμένου τὰ θεῖα, δὲ καὶ ιερεῖσι δίκτην παρέστηκε τῷ θεῷ. εἰς ἀπερχήν της τοῦ καθ' ἡμάς διου σώματος ελεῖνῳ ἀνεστίθεται, τῷ καὶ, ὡς εἰπεῖν, ἔξτι πατέδων αὐτὸν κουροτροφήσαται, καὶ νῦν δὲ ἀναλαμβάνοντι πρὸς ἀναβίσεται ποιμανσιν.

οδ. "Ηδη δὲ καὶ ὡς εἰς θείαν σκηνὴν αὐτοῦ σκαριζόμενου χορηγοῦνται τρίχες εἴδαι, κατὰ τὸν τέλον ποτὲ τύπον χρησιμεύεσσι νοερώτερον. Καὶ ἄλλις δὲ τὸ ὑπὲρ κεφαλῆς ὁ κειρόμενος οὐκ ἀντικεῖται, λόγῳ συμβολικῷ αἰνιττόμενος, χρῆστὸν μοναχὸν κούφως κεφαλῇ τε καὶ τῷ λοιπῷ τῷ σώματος ἀνωφορεῖσθαι πρὸς τὸν ὄψιστον Εὔστον. Ετι δὲ καὶ γυμνῆ, ὁ φασι, τῇ κεφαλῇ ἀντικεῖνται τῷ παλαμναίῳ δαίμονοι: οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸν τὰ κατὰ σῶμα περιττὸν ἀποθέσθαι δῆλων· τόδε μὲν καὶ μὲν τοῦ λοιποῦ μεσολαβεῖν τῇ πρὸς θεὸν θύσει τοῦ κατ' ἀνθρώπον λογιστικοῦ· Ίνα μηδὲ εἰπεῖ τοῦτο λέγεται παροιμιακῶς ἀνταῦθεν τόδε « Θρὶξ ἐν μέσον » ἀμα δὲ παραδεικνὺς καὶ ὡς, εἴπερ τὸν περὶ τὴν Σαρκὸς, ἔξτεμεν δὲ δόλον τρόπον, ηπερ εἰ περ τὴν Ἑλληνικὴν ἀποργάμενοι φλυαρίαν, Ίνα μηδὲ βρίθων βαρύνηται· διογράφων δὲ καὶ, ὡς ἐπὶ τοῦ μετρίῳ τελεῖται, φ σύμφωνος καὶ τῇ μελαχροίᾳ ὡς, εἴπερ ἔδει κειράμενόν τινα τρίβεσθαι εἰς βίον, καὶ κοσμικώτερον εἶναι, κρείττον τὸν μὴ οὖτο μάτῃ, ἀλλὰ τρέφειν σίκλους κόδμης ὑπὲρ τὸν Ἀδεσπότην ηπερ τὸ ἄγιον Ηνεῦμα φεύσασθαι, προσενθυρίζοντον ἐνταῦθα καὶ τοὺς κατὰ τὴν παροιμίαν Αἰγανάζοντας ληστὰς, οἱ πρὸς τῇ περιέργῳ κουρᾶ καὶ τὸν Ιετορουμένους Ἀκαρναῖας, παρ' οἵς οὐδὲν τι εργάζεται.

οε. "Ετι δὲ κειρόμενος ἄλλως πάντως ἤπειρος εἰ τῆς τελευταῖς κουρᾶς μακάριος Σαμφάνον κατείτο καὶ φαλμοῖς τηνικαῦτα, εἴτε πενηντυροῦς εἰνῶν περιέταμένων δορταζόντων τὴν αὐτοῦ περιφλάν, εἴτε καὶ καθάπερ εἰ προεπέμπετο ἐπὶ τοῖς φρίταις, ἀπαρνούμενος τὸν τῆρας βίον, ὡς οἱ τρίπερ επο-

triplicis generis distinguit Curetas: Cretenses, Phrygios, et Μετοίcos. Hi postremi, cum longiores capillos ferre solerent, quibus prehensi cum ab hostiis aliquando in acie capti fuissent, eos postea raserunt, unde nomine Cunctarum vocati sunt. Nonnulli ab eodem fonte nomen Acarnanum derivant.

Θιώσεως τὰ κάτω ἐκλείποντες. Προσανάπτονται δὲ καὶ φῶτα πυκτὰ, ὡς ἀπὸ βιωτικοῦ σκότου εἰς φῶς ἔξιντι, ἀγγέλοις τε πρέπον καὶ ἀνθρώποις, ἀγγελικῶς προελομένοις βιοῦν.

πέ'. Καὶ τοιαύτη μὲν, διπερ ἐφαμεν, ἡ καταρχὴ τῆς μεγάλης κουρᾶς, ὡς εὐπεριγράπτως ἐκθέσθαι. Ἀλλ' διε ταῖρος παρέλθοι, ὁπόσον ἐκάστοις αἱ προαιρέσεις μετρήσουσι, καὶ διάμονον ἀδλητὰς τούτους ἰδῶν χατ' αὐτοῦ ἀποδυσαμένους ἀντεπεξέλθῃ, ὡς ἐκεῖνος οἴδε τεχνᾶσθαι, καὶ προσθαλεῖ, καὶ πρῶτα μὲν ἀκροβολίστεται, ὡσπερ ἐκείνου τρόπος, ἡ καὶ λόχον μεθοδεύει, ἐπειτα καὶ φανερὰν μάχην συρρήξει, καὶ ἀντιπρόσωπον ἀναίδευσάμενος τὴν παράταξιν· τότε δὲ ἔστιν ἰδεῖν (καὶ γε βλέπομεν οἱ συνιέντες ἐμφανῶς) διαφορὰν τῶν μοναχικῶν τῷ θεῷ στρατεύσαμένων μυρίων δῆσην. Οἱ μὲν γάρ μεμνημένοι, διε τε στρατεύονται, καὶ διε τοῦ Θεοῦ ἔστιν διε στρατολογήσας αὐτοὺς, φέ καὶ ἐπονομάζονται, καὶ ἡκριβωμένοι τοῦ πράττειν ὄφελουσι, καὶ ἐνθυμούμενοι, δισ καὶ ἀπηγγήθησαν ποιεῖν καὶ κατέθεντο, καὶ λαμβάνοντες ἐπὶ νοῦν, τίνων ἀπαναστάντες δύοι προσεχώρησαν, καὶ ὡς οὐκέτι γῆς εἰσιν ἀνθρώποι, οὐδὲ πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἀνταγωνίζονται· ἀναπολοῦντες δὲ καὶ ἡλίκια μὲν ἐπίκουσιν ἀγαθά, νικήσαντες, δύοισα δὲ ποιοῦνται, προσχωρήσαντες τοῖς ἐξ ὑψους πολεμοῦσιν ἔχθροῖς φέρουσι μὲν, πάσχοντες μυρία δισ δεινὰ, καὶ τραχυπλεύσονται, καὶ ἀλγοῦστον πάντως, ίνα τὸ φερόπονον αὐτοῖς δοκιμάζηται. Ἐστι δὲ οὐ καὶ συμποδίζονται, παραχωροῦντος Θεοῦ, διατίθεσθαι αὐτοὺς οὕτως εἰς τε ἐπίγνωσιν τοῦ ἀνθρώπους εἶναι. καὶ ἵνα Θεοῦ μεμνημένοι, αὐτῷ προσλογίζονται τῆς νίκης τὸ πᾶν· ταχὺ δὲ δύμας ἀνασφάλλοντες, καὶ δροῦμενοι (οὐ γάρ ἔστιν αὐτοὺς καταβρέχθηναι, δια τέσσασιν), ἀντιτραυματίζονται τοὺς ἐξ ἀέρος βάλλον τας, καὶ δυνάμει Θεοῦ (καθά καὶ ἡκουσας κατερόμενος, φιλονεκάς οὐδὲποτε γάρ ἀνθρωπίνη) προτροπάδην περγεῖν τοὺς δαίμονας ἀναγκάζουσιν, ὡς μηδὲ τολμῆν εἰστεῖται ἐπιστρεφῆναι καὶ ἀντιτάξασθαι. Τοιοῦτον γάρ ἡ ἐγκρατής ἀρετὴ, καὶ τὸ μαθεῖν δι' αὐτῆς ἀποστημονικῶς τὸ καλόν. Οὐ γάρ εἴτε διοτί μαθῶν δύναται ἀπομαζεῖν αὐτὸν, καὶ ἐπεροῖος διεπεσεῖν.

οζ'. Καὶ οὐδὲ τοιούτοις μὲν, οἱ μετὰ τὸ θεότατον μέγα κοδρευματά τὴν καθηκουσαν αὐτοῖς μνήμην τε καὶ ἀγωνίαν ἀναλαμβανόμενοι (λεγόμενοι γάρ εἰς τίνας τόπον τὴν τε ἐν χρῷ κουρὰν καὶ τὴν τῶν κατὰ κόσμον ἀμφίλων ὑπόδουσιν), καντεῦθεν ὡς μηδὲν τι περικείμενοι βίου βάρος, ἐν τῇ ἀληθείᾳ τοῦ Θεοῦ φαλμικῶς πορεύονται ὃν καὶ ἐνδέδυνται, πολλοὶ αὐτοὶ καὶ σχεδόν τι πανταχοῦ γῆς διεσπαρμένοι, τῆς τε οἰκουμένης, καὶ διση μηδὲ οἴδε κατοικεῖσθαι· δι' ὧν καὶ σάζεται δι κόσμος, Θεῷ καὶ μόνῳ καὶ εἰσαὶ προσανεγκόντων, καὶ ἀγγελικῶτερον δύτων πρὸς αὐτῷ, λόσιμον δὲ μὴ ἐπιστρεφομένων, διτι μὴ κατὰ γε τὸ μερνῆσθαι ἡμῶν καὶ ὑπερεύχεσθαι. Οὐδὲ γάρ οὐδὲ τροφῆς ἐπίστροφοι οἱ τοιούτοις, δποιαν ἡ γῆ χορηγεῖ, ὡς δὲ αὐτῆς γίνεσθαι αὐθίς αὐτοὺς τῶν περὶ γῆν· ἐπει τρέφει αὐτοὺς τῶν περὶ γῆν δι Θεός, νικταρ δισταλάζων, καὶ ἀμβροσίαν ἀντιθεῖς τῆς παρ' αὐτῷ, καὶ οὕτω ποιῶν ἀξαρκεῖν αὐτοὺς

A eo quod de tenebris sacerularibus egrediatur ad lumen congruum angelis et hominibus, qui vivere ut angeli elegerunt.

76. Tale est, ut diximus, magna tonsuræ initium quod satis prolixè exposuimus. Cum vero tempus effluxerit, quantum unicuique fata tribuent; et cum diabolus illos athletas contra se expeditos intuitus aggredietur, ut ipse novit machinari, primum jacula et sagittas procul injiciens, more solito, vel parans insidias; deinde etiam manifestam pugnam facie ad faciem iniens et absque timore conserens; tunc cognosci potest, et nos perit videmus manifeste, quam maxime differre monachos Deo militantes. Illi enim memores se milites esse, conscriptos a Deo, de quo etiam nomen acceperunt; scientes optime quid agere debeant, cogitantes quæ facienda jussi fuerint et promiserint; intelligentes unde exierint, et quo sint progressi, se non esse amplius homines terrenos, neque pugnare contra carnem, sed præliari aduersus spiritus nequit; considerantes etiam qualia bona post victoriam sint speranda, quanta mala subeunda iis qui inimicis de alto dimicantibus cesserunt: patientes mille damna, sufferunt et vulnerantur, et omnem dolorem experiuntur, ut remuneretur patientia sua. Aliquando vero, Deo volente, non sinuntur ita se habere, ut agnoscant se esse homines, atque memores Dei ad eum totam victoriam gloriam referant. Mox autem erecti atque stantes (hi enim cum cadunt non perturbantur), vulnera et thereis hostibus infligunt vicissim; atque virtute divina (ut audisti inter tonsuram, o monache, prout dubio non humana) demones fusos in fugam adeo reprimunt, ut amplius reverti et insurgere non audeant. Tantum bonum est virtus fortis, notitiaque gloria per eam comparata. Impossibile enim est hominem sic edoctum illius oblivisi, et in contraria delabi.

C

77. Hi ergo post admirabilem et magnam tonsuram, accepta memoria et militia ipsis oblata (pro disciplina accipiunt tonsuram externam, et depositionem cundanorum indumentorum), nulloque deinceps gravati onere sacerulari, inter psalmos, in veritate Dei, quem induerunt multi, progrediuntur, quounque terrarum et orbis disperguntur, ad loca etiam inhabitabilia; salvatur mundus per eos Deo unice et semper intentos, assistentes ei, sicut angeli, mundum non curantes nisi ad recordandum nostri et orandum pro nobis. Neque de cibo etiam quem terra porrigit solliciti sunt, quasi per eum iterum inter terrenos haberentur, siquidem nutrit ipsos Deus, terra nectar distillans ambosiamque suam adjiciens, ipsosque, nullo sumpto cibo, sustentans per quadraginta dies, et ad alia temporis spatia quanta tradiderunt qui gesta Dei narraverunt.

ἀγένστους βρώσεων εἰς τεσσαρακοντάδας τε ἡμερῶν καὶ εἰς ἑτεροῖς ποσά καιροῦ, διοτί παραδιδόσασιν οἱ τὰ θεῖα
ἴκιστορούντες.

78. Idem corvos mittit ad ministrandum cibum **A** iis qui ei illo modo serviunt, quicunque sint hi corvi : sivo apparent et feruntur aetherei ob volatum, sive terreni, siquidem multos ascetas latrones moti a Deo entriunt, sicut lupi raptis ovinibus, et publicani etiam, qui et acquirendi zelo corvis annumerandi sunt, quosque Deus sic flectit ad bonum, ut ascetae cibum facilem et bonum inventiant, ut psonam a malis sumptum ; ut ipsi largientes agant aliquid bonum, dum memorae sunt eleemosyna ; ut moreat diabolus, qui eos inspirat, visa in eis optimi ignis flamma ; ne ipsi totaliter obliviscantur se Deo subverso, ceterique hoc modo ad similem misericordiae zelum accendantur. Si enim ex tali more et vita ferina procedit eleemosyna, quasi mel ex ore devourantis, secundum Scripturas, quanto magis ex hominibus lege divina directis, et quanto majus idem bonum procedet ?

ποσαπλοῦν τὸ αὐτὸν ἀγαθὸν ἔξελεύσεται ;

79. Sic ergo Deo ducente et a corvis illustres Dei monachi entriuntur. Si autem quem cibum domi parare volunt, parva cura de terra est illis (neque enim eam turbant, lautas epulas quarentes, sicut qui a matre lactantur) ; sed herbas quae sponte germinant, evangelicas locustas, fructus obvios arborum colligunt, naturæque beneficiis fruuntur.

80. Quaecunque autem homines boni in mundo in illos parent, se invicem in bonum incitantes, quid dicere expedit, cum sint omnibus nota, nec relatione indigeant ? Ab illis enim adeo replentur, ut alteros adjuvent, ut horrea sua in ceteros effundant, ex abundantia sine labore, a Deo comparata, nec cultis, nec consitis agris, siout bonum istud manna pluens de caelo, et omne delectamentum mensis afferens, quantum Deus benedicit, quantum satis et plus quam necesse est.

81. Ubi jam apud homines sic agentes vestigium malitiæ quam ejuraverunt, sicut ante dictum est ? Quæ deest de his virtutibus, quas soli inter monachos præstulerunt, quibus hoc verbum est est significat, quique istud non suæ tonsuræ non fallunt ? Apud eos, et apud solos eos habitat virtus, apud eos virtus Dei perfecte agit ; ipsi Christum invisibiliter astantem, sicut cum tonderentur, sic in posterum intuentur. Ipsi meminerunt ad quem accesserunt, cui sint ascripti, quibus renuntiaverint. Horum, et horum modo proprium est finem magni habitus digne oratione ab Ecclesia super ipsos rectata, et irreprehensibiliter adimplere, atque pie et sancte se habere dum sanctum Dei timorem in suis animabus nutri-

οντες. Οδηγεῖ δὲ διὰ αὐτὸν καὶ κόρωνες εἰς χορτήγια τροφῆς τῶν οὔτω θεραπευόντων αὐτὸν, οὕστινες δι τούτους λογιστέον κόρωνες · τὸ μὲν προφανόμενον καὶ ίστορούμενον, τὸν δέ περί τοὺς περιγένους · εἰ γε πολλοὺς τῶν ἀσκουμένων οἱ πειραταὶ θεραπεύοντες τρέφουσιν, ὥστε καὶ λύκοι διὰ ἀρπαγῆς ἀρνίων · καὶ που καὶ πρηκτῆρες, οὓς ἡ ἀρπακτικὴ θερότης ἐγγάρφει ὡς εἴς κόρωνες, θεοῦ καὶ τοῦτο οἰκονομοῦντος εἰς ἀγαθόν· ἵνα καὶ οἱ αὐτοὺς ἀσκηταὶ ἔποντο καὶ ταῦτη τροφὴν ἀγαθὴν ἔχοιεν, ὡς οἷα εἴς ἀνεξίων ἀξίων ἔξαγομένην, καὶ οἱ μεταδιδόντες ἀγροπραγοτείνεν ἐφ' ὄποσονον, αὐτοὶ τε μεμνημένοι διετημόντες δι' ἣν ἔχοι οἱ αὐτοὺς ὑποκινῶν δαμανῶν, βλέπων ἐν αὐτοῖς ἐμπόρευμα περιμόρτητος ἀγαθῆς, καὶ αὐτοὶ δὲ μὴ παντελῶς ἐκλανθάνωται τοῦ ὑπὸ Θεῷ εἶναι· καὶ ἵνα δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ καὶ ἀλλοιοι πρὸς δμοιον ἐκθερμαίνωνται ζῆλος τοῦ ἐλεεινοῦ προεισιν, ὡς ἂν εἴς τοιούτους ἤθους καὶ βίου θηριακοῦ ἐλεημοσύνην προσπλοῦν τὸ αὐτὸν ἀγαθὸν ἔξελεύσεται ;

C 81. Καὶ οὕτω μὲν διδηγοῦντος θεοῦ καὶ διὰ κοράκων οἱ τοῦ θεοῦ μεγάλοι μοναχοὶ τρέφονται. Εἰ δὲ τι τροφῆς οἰκοθεν ἔχοντες καὶ αὐτοὶ πορτζεσθαι διλίγα τῆς γῆς μέλον αὐτοῖς (οὐ γάρ παρενοχλοῦσιν αὐτῇ, ητούντες τρυφερὰν διάταταν, δσα καὶ ἀπὸ μητρὸς οἱ γαλακτοτροφούμενοι), διλλὰς βιτανῶν δρεπόμενοι, δσαι αὐτόματοι φύονται, καὶ ἀκρίδων εὐαγγελικῶν καὶ ἀκροδρόμων τῶν παρατυλόντων, ἀφοσιοῦνται τῇ θεραπείᾳ τῆς φύσεως.

D 82. Πρὶν δὲ καὶ οἱ κατὰ κόρσμον ἀγαθοὶ ἄνθρωποι περὶ τοὺς τοιούτους τεχνῶνται, ἀλλήλοις δὲ τὸ καλὸν ἀμιλλώμενοι, τί χρή καὶ λέγειν ἔγνωσμάν πάσιν δύτα, καὶ ίστορίας οὔτεν δεδμένα ; Οἱ περιουσιάζουσιν αὐτοὺς δὲ τοσούτον καὶ ἑτέρους ἐπωφελεῖν, καὶ ἔξεργευσθαι τὰ ἐκείνων ταμιεῖα δὲ αὐτῶν εἰς ἄλλους λόγω περιουσιασμοῦ ἀπραγματεύτου καὶ αὐτόχρημα θεοκτήτου, ἀσπαρτα καὶ ἀνήροτα, ὡς ἀλιθῶς καλὰ ταῦτα μάννα βρεχμένον δύνωθεν, καὶ πολυειδεῖ μορφώσει τραπέζας ἔξαρτον, δποιας εὐλογεῖ θεός, καὶ εἰς αὐτάρκειαν τὴν αὐτίκα, καὶ εἰς περισσευμα.

πα'. Ποῦ τοινυν ἐν τοῖς οὔτω βιοῦσι κακίας ἔγοις, ἢν ἀπωμόσαντο, καθὼς προεκτέθεται ; Ήσοις δὲ τῶν ἀρετῶν ἀπέσται, ἃς παρηγγέλθησαν οὔτοι καὶ μόνοι ἢν μοναχοῖς ; οἱ καὶ τὸ « ναὶ » συγκλείοντες εἰς τὸ « ναὶ », καὶ τὸ « οὐ » δὲ τῆς κουρᾶς μὴ φεύδομεν. « Ναὶ » καὶ τὸ « οὐ » δὲ τῆς κουρᾶς μὴ φεύδομεν. « Βού αὐτοῖς καὶ μόνοις ἢ ἀλήθεια κατοικεῖ. ἐν τῷ τοις ἡ τοῦ θεοῦ δύναμις ἐντελῶς ἐνεργεῖ· αὐτοὶ πολιτεύονται, τίνι μὲν προσῆλθον, τίνι δὲ συνταξάμαστο, τίσιν ἀπετάξαντο. Τούτων ἔστι καὶ μόνων τὸ ἀμετέπιτως κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἐκκλησιαστικὴν εὐγένην καὶ ἀκατακρίτων τὸν σκοπὸν ἔχνοντες τοῦ μεγάλου σχῆματος, καὶ εὐλαβῶς ἔχειν καὶ σεμνῶς ἐν τῷ τρέφειν ἐν ψυχῇ τέλειν φόβον τοῦ θεοῦ. Οἱ τοιοῦ-

τοι πάσης κοσμικῆς ἀπηλλάγησαν ἐπιθυμίας, καὶ τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν, ἀνθρώπων δηλαδὴ καὶ παῖδων, οἵς οἱ ἐμπαθεῖς μικροῦ δεῖν καὶ συνουσιώμεθα κατὰ σύντηξιν τὴν ἐκ φαύλων συνηθειῶν. Αὐτοὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον ἀνεκαλινέσσαν, ἐνδυσάμενοι τῇ τοῦ παλαιοῦ ἀποθέσει τὸν νέον, ὃς ἔκτισθη καὶ εἰκόνα Θεοῦ.

πό'. Τῷ τοιούτῳ μοναχῷ ἡ τῆς μετανοίας ἥντις καὶ θύρα κατὰ τὴν ἀψεύδη τῆς κουρᾶς ὑπόσχεσιν, καὶ δὲ χρηστὸς ζυγὸς ἔρηη, καὶ τὸ ἀλαφρὸν ἔβαστάχθη φορτίον. Ἐν τῷ οὕτῳ βιοῦντι καὶ δὲ ἀγίωτας σταυρὸς ἐπ' ὕμνων μὲν φερόμενος εἰς Κυρηναῖον ἢν Σίμωνας εἰκόνισσι τὸν αἴροντα· ἐκ γῆς δὲ αὐτὸν αἴρων, καὶ προσπατταλεών τῷ τοῦ Θεοῦ πόθῳ, καὶ καθηλῶν ἐν τοῦ φόβῳ αὐτοῦ τὰς σάρκας τοῦ ἀσκήτου, ὡς δοκεῖν σταυροῦσθαι τῇ νεκρῷσει τῆς ἐμπαθείας, εἰς μιμητὴν αὐτὸν ἀνυψοῦ τοῦ Σῶτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὡς μετὰ τὴν σταύρωσιν ταύτην ταφόντα τῇ κατὰ θεὸν ταπεινώσει ἐξαναστῆναι εἰς ζωὴν αἰώνιαν, καὶ ἐμφανῆ γενόμενον τοῖς αὐτὸν φιλοῦσι μαθηταῖς, καὶ τεράστια κατεργασάμενον, ἀναληφθῆναι εἰς τὸν ὄψιστον Πατέρα, καὶ κληρονομῆσαι τῶν αὐτοῦ ἀγαθῶν, καὶ ἀναδραμάντα εἰς εὐθὺν εὑρεῖν ἀνάπτωσιν τῇ αὐτοῦ ψυχῇ, καθὼς δὲ κατὰ πνεῦμα κείρων αὐτὸν ἐπεύξατο.

πγ'. Τῷ τοιούτῳ καὶ δὲ κούριμος, ὡς οὕτω φάναι, τῆς τελετῆς γάμος προΐην, καὶ δὲ ἀχειροποίητος ἀθεωρήθη νυμφῶν, καὶ ἡ ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ ὑφαντὴ ἐπετέθη στολὴ, καὶ τὰλλα πάντα προστήμοσται θεοπρεπῆ μιστήρια· ὅν ἡ ἔκθεσις ταμιεύεται μὲν Ἱερογραφικῶς βίβλοις Πατέρων ἀγιωτάτων, οἷς τὰ τοιαῦτα ἐξ ἀποκαλύψεων ἐνομοθέτησαν· ἐκλαλεῖται δὲ, διὰ προσφρόντων τῷ Θεῷ οἱ κατὰ πνεῦμα παγκρατιστές, καὶ ἐξακούονται τοῖς παρατυχάνοντος. Καὶ συντηρούμενα μὲν βελτιοῦσιν εἰς κοινόν· μὴ φυλαττόμενα δὲ, τὸν ταξάμενον μὲν βλάπτουσι, τοὺς δὲ λοιποὺς σκανδαλίζουσι, καὶ τὸ σκάνδαλον οὐ τὸ τυγχόν, ἀλλ' οἶον εἰς βλάσην κοινὴν ἀποτελευτὴν, καυτηρίζουσαν καρδίας, ὡς οὐκ ἂν δὲ θεὸς θερπεύοιτο.

πδ'. Καὶ τοιούτῳ μὲν οἱ τὴν θείαν κουρὰν τιμῶντες, καὶ δὲ ἀπ' αὐτῆς τιμώμενοι, Καὶ εἰσὶ τοιούτοι οἱ ἔνδρει, καὶ σπηλαῖοις, καὶ ρωχμαῖς γῆς, καὶ στύλοις, καὶ ἐγκλεισμοῖς, καὶ δοσοῖς ἄλλοις πολυειδῶς τὸν κόσμον κρύπτουνται. Γέμει δὲ πολιτείας τοιαύτης καὶ ἡ τῷ ὄντι Μεγαλόπολις, τὸ τοῦ κόσμου κάλλος, δὲ τῆς γῆς καλλὸς καὶ γλυκὺς δρυθαλμός· δόποι καὶ λόγοι ἀρετῶντες, καὶ Εὔλογοι ἀρεταῖ· ἦν εἰ τις ἔξελοι τοῦ κόσμου, μῆκτος οὐκ ἂν ἔτι οὐδὲ κόσμον αὐτὸν εἶναι ἀφῆσοι. Ταύτης τρόφιμον ἀπαν ἀγαθὸν· καὶ εἰ τι δὲ ἀλλυθῇ που παραφαίνεται καλὸν, ἐκεῖθεν ἐκπέταται. Ημαράδεισθε τις αὐτῇ, οὐ τέσσαροι ἐκβλύζουσα ποταμοῖς μεγάλεις, ἀλλὰ μυρίοις δοσοῖς, ἔλλοτε ἄλλοις ἀναστομουμένοις εἰς ἀπόρρυτα χεύματα, καὶ γλυκίς, καὶ πλήσμια. Ταύτης καὶ τὸ κύτος μὲν, δέσον ἐμβαδὸν, μεμέστωται μεγαλοσχήμων ἀνδρῶν, οἵ φωτὸς ἐκφαίνονται στῦλοι, κάτωθεν μὲν ἐκλάμποντες, οὐρανομηγκεῖς δὲ ταῖς ἐκφάνσεσι τοῦ κατὰ

A unt. Ipsi q̄ qualibet mundana concupiscentia se elongaverunt, et a cognatis secundum carnem, ab hominibus scilicet et passionibus, quibus obnoxii fere consubstantiales sumus, propter commissiōnem e prava conversatione consecutam. Hi hominem Dei renovarunt, deposito veteri et novo induit, qui ad imaginem Dei creatus est.

B 82. Huic monacho aperta est penitentia janua, secundum veracem tonsuram constitutionem; jugum suave sublatum est, et bajulatum onus leve. Hominem sic virtutem crux sanctissima humeris imposita assumentem similem Simonis illi Cyrenae efficit; et cum eum e terra elevatum configit Dei desiderio, e ejus carnes timore Domini percutit, ita ut morte compatienti crucifixus videatur, B eumdem ad imitationem Salvatoris nostri Jesu Christi erigit. Et post hanc immolationem sepultus divina humiliitate resurget in vitam aeternam; visusque discipulis eum diligentibus, clarusque miraculis quae operatus est, assumetur ad Patrem excelsum, bona ejus accipiet, vitaque evolans requiem anima sua inveniet, quam eum tondens spiritualiter spoponderat.

C 83. Huic et convivium nuptiale tonsuram, ut ita dicam, opponitur; huic ostensum est nuptiale cubiculum non manu factum, atque de alto, e coelo vestis textilis allata est, ac cætera pulcherrima mysteria accommodata sunt, quorum explanatione tradita servatur in libris sanctorum Patrum qui ea ex revelatione constituerunt; et profertur, cum spirituales athletæ Deo offeruntur, et ab astantibus auditur. Quæ observata melior rem reddunt communitatē; et non custodita instituentem vulnerant, reliquos autem scandalizant non quocunque scandalo, sed vertente in ruinam multorum, in cordis indurationem ipsi Deo insanabilem.

D 84. Tales sunt qui divinam tonsuram honestant, et ab ea honestantur. Tales sunt qui in montibus, in antris, in fissuris terræ, in columnis, super claustris, et quicunque mundum mille modis diversis effugiant. Hac vivendi ratione plena est civitas revera Megalopolis, pulchritudo mundi, pulcher et dulcis terræ oculus, ubi virtus est rationi, et ratio virtuti; quam si quis de mundo avelleret, ipse mundus amplius non existaret. Huic oibus omne bonum; si quid pulchrum alicubi videtur, inde derivatur. Ipsa quidam paradisus non jam quatuor magnis fluminibus irrigatus, sed mille qui alia alibi exsunt in fluvios emanantes, dulces et plenos. Hujus viscera, quæ habitabilia sunt, magnos viros portant, qui videntur columnæ lucis, infra elucent, et ad celum pertingunt exemplo vite sanctæ et sole clarioris. Nano circumdant ut circulo major circulus, vel etiam sicut polus

cœli, vicina monasteria, loca varia et vita pia diversa. Quibus objacet Propontidis fretum, ab ingressu usque ad molem Euxini. Quibus bonis ditantur et insulæ quas illa habet Propontis.

εἰς πολύτροπα. Προβέληται δὲ αὐτὰ καὶ ὁ τῆς Προποντίδος αἱλών, πρὸς κουρῶν μέχρι καὶ εἰς τὴν Εὔξενου προσολάς, καὶ που καὶ ἐφεξῆς. Ήλουτοῦσι δὲ καλοῖς τοιούτοις καὶ νῆσοι, δισεὶς ἡ Προπόντη ἡ κλάζει.

85. Plena sunt ista monasteria ovium sacrarum gregibus innumeris, ut ait Scriptura, aliarum aliis modis tonsarum. Omnes vero ad dexteram Dei pastoris pastorum pertinent. Non enim inter eos hædi, ad sinistram reservati, lasciviant. Ipsa monasteria, licet oves alio sensu, alio tamen leones includunt, quibus nullus lupus insultare audet. In his archimandritæ omnes milites egregii sunt egregiaque arma ferunt. Qua ergo ratione? Adversus sacerulares, quando mundana a se- ipsis et a mundi fautoribus avertire conantur; et plerumque propter ipsum mundum quam ex inordinato ad ordinatum statum, ad decentem et proximum vitæ perfectæ, quantum fieri potest, reducunt. In ipsis materia jam non reperitur, nisi Deo, capiti ignito, idonea, sicut scriptum est; qua qui materiale caput inclinant, et evangelice tondentur, benedicuntur et perfecte sanctificantur.

86. Alteram materiam hi habent, non tam verendam, subjectam vero carnis passionis; vel ut loquar rectius, eum pridem habebant, qua recenter cremata et deposito hoc materiali, usque in immateriales substantias resoluti, Deo addicuntur; istamque materiam ponunt cibum ignis et flammæ spiritualis, veluti vaporem ad exardescendum facilem; siquidem sanctum Spiritum sapientia divina in Scripturis confert vaporis fumi, vaporis, inquam, thuri ante conspectum Dei oblato congruo, cum aliquis orans recta via ad Deum tollitu.

87. Hanc materiam, e qua ascenditur ignis a Patre luminum ex similitudine ad eum, significatam cereis lampadibus magni ascetæ tonsurati indicam; quas, si de eis rursum est investigandum, nuptiales aliquis dicet, comprehensis nuptiis a sacerdote antea benedictis. Hujus enim ignis et luminis signa sunt cerei qui tunc accenduntur, quique supra omnem flamمام resurgent. Tæde enim et cætera ligna qua profert aliquis, et bitumen, et adeps et omnis generis materia, e qua ignis accenditur et sive facile, absque tempore, dicent aliquis sive perdiu, lucem non tam fulgentem emittunt, quemal cera ostendit. Cætera enim luci festa triste aliquid jungunt: sensus odore affligunt, et vapore mordaci, corporum nitorem fumo squalido fœdant, ut diceret poeta. Cera enim accensa non nisi lucem maxime innocuam præbet; et qui ceram accendit, usurpata veteri cantorum sententia: « Absque fumo Musis sacrificandum » esse, et ipso dicere potest se accendere ignem fumo carentem atque omnino innoxium. Vere enim pura lucem emittit cera, que Athenis sacro igni et perpetuo

Α θεὸν ἡλιοβολοῦντος βίου. Περιθέουσι δὲ αὐτὴν, καὶ τις κύκλος ἐπὶ κύκλῳ, καὶ αὐτὸς μέγις, ὡς καὶ τις οὐράνιος πόλος, τὰ πέριξ ἑκατερικὰ μνεῖα, τὰ καὶ πολύτοπα τῇ θέσει, καὶ τῷ κατέθε-

πε'. Καὶ γέμουσιν αἱ τοιαῦται μάνδραι ποικίλων γραφικῆς ἀγέλης μυρίας, κεκαρμένης ἡπὶ ἀλλήχοις. Τῆς δεξιᾶς πάντες οὗτοι μερίδος τοῖς χιτοβέμενος θεοῦ. Ἐρίφια γὰρ ἐν αὐτοῖς, τῇ ἀριστῇ πρέποντα, οὐκ ἔχουσι κατασκιρτῖν. Μάνδραι ποιηταὶ, εἰ καὶ ἄλλως προβάτων, ἀλλὰ τρόπον ἵπη λεόντων, ὡς οὐδεὶς λύκος ἔχει κατακυρίουσθαι. Οἱ δὲ ἐν αὐτοῖς ἀρχιμανδρῖναι διπλῆται πάντες ἦνται καὶ τὰ δύπλα. Πῶς μὲν; Κατὰ τῶν ἐν βίψῃ, οἵ τις κοσμικὰ πειρῶνται ἀπάγειν ἀπὸ τε σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν κυτιοπαθῶν τὰ πλείω δὲ ὑπὲρ τοῦ κόσμου διὰ ἀκοσμίας ἐπανάγουσιν εἰς τὸ κοσμικώτερον, καὶ εὐσχημον, καὶ ἔγγιζον, ώς οἶνον τέ ἔστι, βίψι μαγαλοσχημονι. Οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς εὑρεῖν ὅλην, διὰ μὴ μόνην τὴν τιμίαν θεῷ, τῇ πυρίνῳ κεφαλῆ, καθέ γέγραπται· ή τὰς ὥλιτας κλίνοντες κεφαλὰς οἱ εὐαγγελικῶς καιρόμενοι εὐλογοῦνται καὶ ἀγιάζονται εἰς ἐντελέστατον.

B πξ. Ἐχουσι καὶ ἐπέριν ὅλην αὐτοὶ, οὐχ οὕτω τιμίαν, τὴν κατὰ σάρκην πάθος· εἰπεῖν δὲ ἀκριβέστερον, φθάσαντες ἡδη ἴσχον αὐτὴν, ἣν καὶ νοερῶς κατεμπρήσαντες, καὶ τὸ διλαῖον οὔτως ἐκεῖνο ἀποθέμενοι καὶ ὡς εἰς ἀδύτια ἀπολεπτυνάμενοι, πρὸς τῷ θεῷ γίνονται, τὴν τοιαύτην ὅλην ἔξαμινα ποιησάμενοι πυρὸς καὶ φωτὸς νοητοῦ, δισεὶς καὶ ἀτμίδα εὐέκπατον· ἐπεὶ τοι καὶ ἀτμίδι καπνοῦ ἡ θειοτάτη σοφία τὸ διγονον Πνεῦμα συμβολογραφεῖ θεωρητικῶς, διποία τις ἀτμὶς καὶ τῷ θυμιάματι ἐπικρέπει τῷ κατευθυνόμανῳ ἐνώπιον θεοῦ, δισεὶς τις προσευχόμενος θιθυτενῶς διωφορεῖται πρὸς αὐτόν.¶

πξ. Ταῦτην τὴν ὅλην, δι' ἣς ἀνάπτεται φῶς ἀποταλάμενον ἐκ τοῦ τῶν φωτῶν Πατρὸς τῇ πρὸς ἐκεῖνον ἀφομοιώσει, καὶ ἐν ταῖς διὰ κηροῦ λαμπάσιν οἱ κειρόμενοι μεγάλοι ἀσκηταὶ σημειοῦνται· ἢν εἴ τι χρῆ καὶ πάλιν λεπτολογῆσαι τὰ κατ' αὐτὰς, ὡς οἷον γαμηλίους ἔρει τις, τὸν ἀνωτέρω τελούμνων ἱεροπρεπῶς γάμον ἐνθυμούμενος. Σύμβολα γὰρ τοιότου πυρὸς καὶ φωτὸς οἱ ἀναπτόμενοι τηνικαῖται κηροί, ὃν τὸ σεμνὸν ὑπὲρ πάντα τὰ ἐκκαΐδιμενα. Δῆθες μὲν γέρ καὶ λοιπὰ ἔύλα, ὅποια τις δινεῖται, καὶ νέφροι, καὶ πιμελή, καὶ λοιπὴ δὲ παντοῖα ὅλη, δι' ἣς ἀνάπτεται πῦρ, εἴτε ἥψον, καὶ ὡς εἰπεῖν ἀχρόνως, εἴτε καὶ παρατακτικῶς, οὐχ εἴτε κατὰ πολλὴν σεμνότητα φῶς ἐξάπτουσιν διπλωσοῦν, ώς δὲ κηρὸς αὐτὸς δεξιοῦται. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῇ τοῦ φωτὸς ἱλαρότητι παραπήγνυσι καὶ τι σκυθρωπόν· αἰσθησίες τε γὰρ λυποῦσιν δόματις καὶ ἀτμῆρ δάκνοντι, καὶ σωμάτων στιλπνότητας καταιχίζοται, καπνῷ μεμοργμένας, εἴποι δινεῖται ποιητής κηροῦ διέξαμινα οὐδὲν ἄλλο ἔστιν ἢ φῶς ἀλυπον ἀχραιρήνες· καὶ ἔχει παλαιῶν παροιμίων παραβίσας δὲ τὸν κηρὸν ἀνάτεων, καθ' ἣν ταῖς Μούσαις δικαιατὰ θύσειν οἱ φιδεῖσι, λέγειν καὶ αὐτὸς·

ὅτι πῦρ ἕκκαίσι ἀκατνον, καὶ μήν καὶ ἄλυπον ἐς τὸ πᾶν. Βοτί γάρ διηθῶς φωτὸς καθαροῦ δχημα διηπρές, δὲς καὶ τῷ πρυτανευομένῳ μαστικῷ πυρὶ Ἀθηναῖς καθεπουργεῖν ποτε εἰς ἐνδεισχὲς λέγεται. Σεμνὸν δὲ τοῦ κηροῦ καὶ διεὶς ἐκ μυρίων καλῶν ἀνθολογεῖται· ὡν τῷ κεράσματι σκευωρούμενος εἰς δοχεῖα σεμνὰ φύσει διὰ τὸ κατ' αὐτὰ τῶν συρίγων ἔξαγωνον, καὶ οὕτως αἰνιγματίζων τὴν τελειότητα ἐπειδὴ καὶ πρῶτος ἐν ἀριθμοῖς τελεῖοις πεφιλοσόφηται δὲ ὑπὲρ ἀριθμὸς), ἐναποτίθεσθαι διδώσαι τὸ καλὸν μέλι ταῖς παρ' αὐτῷ στραγξὶ καὶ ἐπειδὴν αὐτὸν πιεσθὲν ἐκφορηθῆ, βασιλεῦσι προσφορὰ εἰς ὑγίειν καὶ πένησιν, ὡς παγκόσμιον καλόν.

πτῇ. Εἴτα καὶ ἡ ἀποθήκη, δὲ κηρὸς, εἰς ἀγαθὸν μέγα συντεκεῖ (τὴν ἔκφανσίν φημι τοῦ φωτὸς), ἵνα τῷ μὲν κειμηλιώθεντι μέλιτι τὰ ἐντὸς οἱ χρώμενοι παρηγορώμεθα, τοῖς δὲ τοῦ μέλιτος ἀγγεοῖς τῷ κηρῷ μυρίαν τὴν ἐντὸς ψυχαγωγίαν ἔχοιμεν, εὐεξίας τε παντοδαπῆς φάρμακον αὐτὸν ἔξευρίσκοντες, καὶ ἡλίῳ δὲ ἀντικαμίμον κατὰ σκότους παντού. Ἀπειράνθη δὲ τὰ σωμάτων δὲ τῆς φύσεως Δημιουργὸς ἀπτάξε. Πολλαὶ μὲν γάρ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἄλλαι γλυκύτητες πολλὰ δὲ καὶ φῶτα, τὰ μὲν αὐτόματα κατὰ τις αἰωνίζον διεκφαινόμενα, τὰ δὲ καὶ πρὸς τινα καιρόν. Τοιούτον δέ τις οὐδὲν πέφηνε δύνασμα, διοιον τῷ μελισσειψ κηρῷ ἐντεθέωρηται. Μέλιτος τε γάρ γλυκύτητα τίς ἀναγγελεῖ; καὶ κηροῦ δὲ φῶτες δὲν ἔξιώς ἀποστρανεῖν; Ἐνθα καὶ μαστήριον μέγα τοῖς κατὰ θεὸν βιοῦσιν ἐνδομογεῖ. Κηρὸς τε γάρ ἀναπτόμενος εἰς φῶς δὲ δόλος ἀναλύεται, οὐδὲν τι σημεῖον ἔγκαταλείπον ἔκατον μετὰ τὴν σθέσιν· οὔτε γάρ τέφραν, οὔτε τι κάπνισμα σὸν τῷ μῆδε τι δύσοδομον ἀποφέρειν. Καὶ ἀνθρώπος δὲ τὴν πνευματικὴν κουράν τέλειος, καθὰ ἐκύρωσεν, εἰς φῶς ἔκατον ἀνάπτει, δέξειται φορῷ πρὸς θεὸν ἀνατεινόμενος, καὶ τῷ πρῶτῳ φωτὶ φιλονεικῶν ἔγγοσι, καὶ ὡς εἰπεῖν συναφθῆναι, καὶ μηδὲν τι ἐν τοῖς κάτω λείφωνον ὄλαιον ἀφεῖναι, δι' οὐ καὶ δύσοδομόν τι ἐκφήνῃ, ἀλλ' εἰς ὅσμην ἐνωδίας λογισθῆναι τῷ θεῷ, οἷς ἐκ τῶν κάτω κηλίδων ἀσπίλος εἰς τὸν διπερκάθαρον καὶ διπεράγον θεὸν ἀναβέβηκεν.

πτῇ. Οὕτω φιλοσοφοῦσι τοὺς, ὡς ἔρβέθη, γαμηλίους κηροὺς οἱ Μεγαλοπολῖται εὐσχήμονες. Οὕτω φωτίζουσι τοὺς ἡ τὴν ὅψιν ἐστενοχωρημένους, ἡ εἰς τὸ πᾶν τυφλώττοντας. Οὕτω παιδεύουσι τοὺς δσα καὶ ἀπὸ σκότους καὶ ἔρβους καὶ ζόφου, ἢ δὴ καὶ δσα τοιῶντα δὲ τὰ βίος ἐπικέληται, εἰς τὸ τῆς μοναχικῆς πολιτείας προΐόντας φῶς, δσα καὶ ἀπὸ γῆς εἰς τὸν ἀνέρελον αἰθέρα· οὐπερ οἱ μὴ ἐπιστρεφόμενοι ἕστωσιν, ὡς ἀεὶ ἐν σκότῳ διάγουσιν ἀλαπτεῖ, καὶ αὐτῷ οὐ κατὰ τοὺς Κιμμερίους, οἵς καὶ θλιος ἐλλάμπειν λέγεται ποτε, ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἐν σκότῳ θανάτου, τῇ καὶ ὑπὲρ σκότος ταρτάριον. Οἱ δὲ αὐτοὶ Μεγαλοπολῖται, οἱ τὴν πνευματικὴν πολιτείαν μεγάλοι, καὶ τὸ μοναχικὸν μέλεν τὸ κατὰ τὴν ἔνδυσιν καὶ τὰς λοιπὰς δὲ ἱερὰς ἀμπελίδνας πολυειδῶς ἀνάγουσι, καὶ φωτεινὴν θεωρίαν τῇ τοιαύτῃ μελανίᾳ ἐναυγάζουσι.

(9) Præstaneum locus erat Athenis, ubi civibus jus dicebatur, et publicis sumptibus nutriebantur quicunque de re publica bene meriti erant. In eo altare positum erat igni sacro et perpetuo in

A Prytanei (9) inservire dicitur. Cera est etiam proprium quod e multis bonis componitur quibus colligendis in receptacula mira natura propter alveolos sex lateribus compositos, inservit, et sic perfectionis signum est (cum primus in perfectis numeris senarius judicetur a philosophis); et pulchrum mel dat repositum in suis alveolis; quod deinde expressum et eductum regibus et pauperibus dat sanitatem, sitque omnium bonum.

88. Deinde receptaculum, sive cera, magnam offert utilitatem (nempe luminis ostensionem), ut qui utimur melle intus collecto lassemur; atque ex vasibus mellis, cera, multam curationem intus habeamus, sic invento sanitatis universa remedium, et sole altero adversus omnis generis tenebras, B quae bona nulli inferiorum corporum Creator natura concessit. Multa enim alia dulcia in mundo sunt, multa etiam lumina, altera sponteāēam perpetuamque lucem emittentia, altera ad tempus fulgentia. Simile aliud duplex commodum nullum est, sicut in cera mellea invenitur. Mellis enim dulcedinem quid æquat? Lumen cerae quis digne æmulatur? Ibi latet etiam mysterium magnum iis qui secundum Deum vivunt. Cera enim accensa ad lucendum tota consumitur, nullumque sui vestigium post cremationem relinquit, neque cineres, neque fumum, neque aliquem fetorem reponit. Eodem modo homo spiritualis tonsura consecratus, sicut promieit, seipsum ad lucendum accendit, volatu celeri ad Deum tendens, primo lumini cupiens appropinquare, et, ut ita dicam, conjungi; nullumque materię vestigium emittens fetidum odorem relinquere, sed magis in odorem suavitatis a Deo reputari, neque a terrena conceptione fetus immaculatus, ad ter purum et ter sanctum Deum elevatur.

89. Eo modo ceras nuptiales, ut dictum est, nobiles Megalopolites judicant. Sic illuminant homines visu debilitatos, aut omnino cœcos. Sic decent homines a tenebris, erebo, caligine, vel quoconque pari nomine vocetur vita inferior, qui progressiuntur ad lumen monachicæ vitæ, velut de terra ad æthera sine nebula; cui non attendentes stunt, et in tenebris caliginosis videntur vitam agere, non sicut Cimmerii, quos aliquando illuminare sol dicitur, sed sicut sepulti in umbra mortis obscuriore tartareis tenebris. Ipsi autem Megalopolites, vita spirituali magni, nigrum monachorum colorem suis indumentis, et reliquis vestibus diverse ostentant, istaque nigritie splendorem lucis suæ augent. Intelligent enim nec obliviscuntur (quod absit!) non propter colorem

honorem Vestæ destinatum, cuius cura viduis mulieribus, Prytanitidum nomine, non virginibus demandata erat.

eximum, propter pulchritudinem a patribus ele-
ctam fuisse vestimentorum nigritiem, eo quod vi-
litas de pulchritudine excusationem non haberet :
sed sane propter symbolum vita sancta congruum
electa est.

90. Monachos decent indumenta nigra, ut per
ea, velut per noctem, videantur astra virtutis
lucentia in eis. Sicut enim nocte astra libere scin-
tillant, sic sub nigris sacris indumentis elucere
debet virtus vere lucida. Aliud præterea significat
ista nigrities, scilicet absconditum esse debere
ascetam ad pietatem seipsum exercentem, non
videri velle, ut revera, non specie tenuis, justus
ante Deum possit palam dicere : « In noctibus
extollo ego manus meas ad sancta ¹⁶ », idque psal-
lere ob actus secretos et absconditos. Insuper
jubet vestis omnino nigra monachum celestem
esse virtutibus suis, sicque super cœlos Deo
appropinquare. Cæruleus enim videtur color cœ-
lorum, juxta veraces philosophos, qui hanc cau-
sam asserunt, hoc locum habere ad bonum oculi-
lorum intuentium, propter medietatem conjunc-
tionis extremorum optime efformatam, ita ut
neque perfecta albedine fulgeat, neque spissa
nigritia abscondatur, sicque nostri corporis oculos
lædat.

91. Audisse, magne monache, quale cœlum te
effici jubeat sermo verus? Lædis lædentes, et te
ipsum in primis, quando intueris eos qui ad te
accedunt, sive sis omnino niger, sive splendide
fulgens. Tua enim sisti in medio oportet, et
ideo cum virtute, siquidem in medio stat quilibet
virtus. Teipeum igitur recte judica, ut sis niger,
quantum necesse est, atque etiam albus; illud
quidem ut virtus tua abscondatur, et adducatur
umbra salutaris, non mortis, et mens demergatur
in profundas sententias, et sit nocti similis, quan-
do malos feres moleste et eis irasceris: sic diabolo
absconderis, ab eo aufugere conaberis atque in
vanum laborare desines. Hoc enim symbolice
innuit monachi indumentum, nocti congruum,
id quod nox quoque, quæ sensibus soporem im-
pertit, sortita est.

92. Talis cum sit nigrities tua, canatur de te
ista sententia : « Nigra sum, sed formosa ¹⁷. »
Aliiter enim pulchrum non est, quod mere
nigrum est, siquidem mortis indicium est in
infirmitatibus corporeis. Aliquando tamen pulchrum
videtur, si quod ornamentum additur. Lanis
nigris anteponuntur nigræ corvi plumæ, non
simpliciter, sed quando juxta altera nigra confe-
runtur. Hoc ergo modo, hæc mensura, niger esto.
Similiter sis albus, virtute elucens, lumen veri-
tatis emittens, rupta densa hypocrisis nebula; sic

A Νοοῦσι γάρ, καὶ οὐ δῆπου παρενοῦσι (μὴ γένοται
οὐ κατὰ τι χρωματικὸν ἔξαιρετον ἐπιλεγῆναι τῷ
πατράσι τὸ τοῦ φορήματος μέλαν τά γε εἰς κάλλει
ὅτι μηδὲ δὲ ἔχοι συνηγορίαν ἐπικάλλει τὸ εὐτελές
Οὐκοῦν ἐπεκρίθη ἐπὶ σύμβολοις βίῳ θείῳ πρέπουστι.

B Λ'. Ἐπιπρέπει γάρ τὸ τῶν ἀμφίων μέλαν τοὺς
μοναχοὺς εἰς τὸ δὲ αὐτοῦ δσα καὶ τίνος νυκτὸς ἐκ-
φαντεῖται τοὺς τῆς ἀρετῆς ἀστέρας ἐν αὐτοῖς προ-
λάμποντας. Ως γάρ ἐν νυκτὶ παρέχησιάζονται ἀστέ-
ρες εἰς φαύσιν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς Ἱερῶς μελαμφόροις
δῆμοις εἰσται παμφαίνειν ἡ πρὸς ἀλλήθειαν φῶτοις δὲ
ἀρετή. Καὶ ἄλλως δὲ σύμβολον τὸ τοιοῦτον μέλσται
τοῦ δεῖν εἶναι κρύπτεσθαι ἀρετῶντα τὸν ἀστηρά, καὶ
καὶ μὴ φανητίζειν ἵνα τῷ δηντί, καὶ μὴ πρὸς φαντα-
σίαν, δοσις ὣν τῷ Θεῷ, ἔχῃ οὕτω καὶ αὐτὸς αὐχτόν,
ὅτι ἐν ταῖς νυκτὶ ἐπαίρει τὰς χειρας αὐτοῦ εἰς τὶ
ἔγια, φάλλων κύτῳ διὰ τὸ τῶν πράξεων ἀρετῶν καὶ
ἀπαντγύριστον. Ἐτι βούλεται τὸ δὲ δλον μέλαν ἄμ-
φιον καὶ ἄλλως οὐράνιον ταῖς ἀρεταῖς εἶναι τὸν μο-
νάζοντα, καὶ οὕτω θεῷ τῷ ὑπερουρανίῳ πελάζοντα.
Καὶ γάρ τοι κατὰ τοὺς δρθὰ φιλοσοφοῦντας κανέναι
καὶ τὸ οὐράνιον διαφρίνεται χρῶμα: οὐ καὶ αἰτιολο-
γοῦσι προσπίπτειν αὐτὸν τοιοῦτον ταῖς τῶν βλεπόντων
ὄψειν ἐπ' ὥφελειᾳ διὰ τὴν κατ' αὐτὸν μεσότητα, ὡς
μάλα κεχραμένην τῇ τῶν ἄκρων συνελεύσει: ἐκ
κατὰ διαχρίνειν τῇ ἀκράτῳ λευκότητι, μήτε συγκρί-
νειν τῇ κατάκρας μελανά, καὶ οὕτω βλάπτειν τὸ ίν-
τιμὸν διπτικόν τὸ κατά γε σῶμα.

C Λ'. Ἀκούεις, ὡς μέγα μοναχὲ, δοκοῖόν τινα οὐκε-
νὸν καὶ σὲ δ ἀρθὸς λόγος εἶναι βούλεται; Βλέπεις
τοὺς βλάπτοντας· οὐ μή δὲ ἄλλὰ καὶ ειπόντες,
δηπνίκα ἐντραπίτεις τοῖς κατὰ σὲ, εἴτε πρὸς ἄνραν
μεμελάνιωσαι, εἴτε προλάμπεις ἄκρατα. Χρὴ γάρ
διατείσθαι τὸ ἐν σοὶ μέσως καὶ οὕτως ἀναρέτως,
εἴγε μεσότης ἀρετὴ πᾶσα. Κατακίρνα τοίνυν σωτήραν
Θεαρέστως· καὶ μελαινόμανος, ἐφ' δσον χρεών, καὶ
αὖ πάλιν διαλευκανόμενος, τὸ μὲν ποίει, κρύπτων
τὴν ἐν σοὶ ἀρετὴν, καὶ σκιάνα ἐκτείνων σωτήριον, οὐ
μήδη θανάτου· καὶ ἐμβαθύνων θειοτάτοις νεψίσαι, καὶ
νυκτὶ ἁσικῶς τὰ ὑπώπια, δτε δυσκολαίνων ἐγριαίνεις
κατὰ κακίαν· καὶ κρυπτόμενος δὲ τὸν δαίμονα, εἴ-
σιντα λανθάνειν αὐτὸν πειρώμενος, καὶ μήδη καὶ ὅτε
παυόμενος τὸν περὶ τὰ κενά μοχθεῖν. Ἀκονεύει
τοι· καὶ εἰς αὐτὸν σύμβολοις τὸ τοῦ μοναχικοῦ ση-
ματος νύκτερον, δὲ καὶ ἡ πρὸς αἰσθησιν ἀναπτύσσεις
νῦν κεκλήρωται.

D Λ'. Τοιαύτης οὕσης ἐν σοὶ μελάνισσως, φάστω
κατὰ τὸ διαρτία τὸ « Μέλαινα εἶναι καὶ καλή. » Ἄ-
λλως γάρ οὐ καλὸν τὸ μέλαν ἀπλῶς, εἴγε καὶ νυκ-
τῶς, ἐστι σύμβολον ἐν καχεῖσις σωματικαῖς· δι-
μένσιοι καὶ αὐτὸν καλὸν εἶναι φαίνεται, εἴ που ἡ
ἐπικόδιμημα. Τεμνύνονται γοῦν καὶ ἐν ἀρετοῖς μελ-
ανγέσι τὰ κορακάζοντα μέλανα, ἀλλὰ παρέστηται
πρὸς ἑτεροῖς μέλανα. Καὶ οὕτω μὲν καὶ ἐς ποιόν
γίνου τὸν μέλανος. Διαλευκάνου δὲ, λάμπων ἀρετῶν,
καὶ ἀληθεῖας ἀποδισκεύων φῶς, καὶ τὸ τῆς ὑποκρί-
σεως βαθὺ νέφος ρήγηνς, καὶ οὕτω λαμπρός εἰσεῖται

¹⁶ Psal. cxxxiii, 2. ¹⁷ Cant. 1, 4.

ἐκενπτων, καὶ αιθριάζων τοῖς βλέπουσι, καὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν ἐγγίζων τῷ φωτὶ τῷ ἑληθινῷ, οὐπερ δὲ πέλας γενόμενος οὐκέτι δύπας ἐν σκότῳ μένει, οὐδὲ σκοτορρεῖ, καὶ διάντων εἶη μελάντατος.

ἴη. Ἐτι διανοοῦ καὶ δι τὸ προφαινόμενον ἐν σοὶ μέλαν καὶ ὡς εἰς θανάτου συμβολόν σοι προκέχριται· ὅστε νεκροῦσθαι μὲν ἐμφανίεις τῷ σώματι, τῷ δὲ πνεύματι καὶ ζῆν, καὶ ὑπεραναβαλεῖν τὴν γῆν, καὶ κατ' αὐτὴν πάντα, δοσα πολλοῦ τιμῆται τοῖς πεδινοῖς. Πλένθιμος γὰρ βίος δὲ κατὰ σὲ, ὡς οὐκέτι ἔχοις ἀντεπεῖν. Καὶ διὰ τοῦτο χαρπῖς ἀπέσαις καὶ ἡδοναῖς, δοσι κατὰ βίον, καὶ διαχάσσεσιν ἀμιγῆς, ἀπήνθησας, δι τὴν κόρμην πνευματικῶς ἀπεθρίξω εἴγε καὶ ἀνθεῖν λέγεται κεφαλὴ ἐν τῷ κομῷ. Ενθυμοῦ νοίνυν, δι τε καρποῦ καριού δόσιον ὑπέσχον μετὰ τὴν ἀνθην, οὐ πρόδρομος δὴν ἔκεινη· καὶ ὡς οὐκέτι σοι ἔξανθεῖν κοσμικάτερον μετὰ τὴν θελαν κουράν. Καὶ τούτου αἰνιγμα καὶ ἡ τῶν ἀνθηρῶν ἀμφισσάτων ἀπόθεσις, καὶ δοσις ἄλλοις φθελμαῖνει τρυφῶν βίος, συνεκβαλλομένων τοῖς βιωτιγοῖς καὶ τῶν ἔξεπιπολῆς.

ἴδ. Μὴ γὰρ οὖσοι πηδὸν ἀναβαινέτω λογισμὸς εἰς τὴν καρδίαν σου, εἰναὶ τι δλως ἢ μοναχοῦ ἀγαθοῦ γνώρισμα, ἢ λαῖκου εὐχρήστου παρὰ σοὶ ἐκ μόνου τοῦ μελαμφορεῖν, δι τι μὴ μόνον τὸ κατάγειν τὸ μέγα σχῆμα τῷ κατ' ἀρετὴν σχηματισμῷ εἰς μεγάλην ὑπόκρισιν, εἰτ' οὖν τὸ καλὸν πρόσωπον εἰς προσωπεῖον ὑποκριτικὸν, καὶ φενακίζειν αὐτὸν πρεφαινομένω τοὺς ἀπλουστέρους, καὶ μήπω πεπειραμένους τῆς σῆς διαθέσεως. "Ο καὶ ληστής ποτε καὶ κλέπτης μιμησάμενος ὑποκρίναιτο ἐν τὸν καλόγερον ἐπὶ ἔκπαττη, καὶ μᾶλλον, δι τὰς τρίχας ἔκεινος ἀπάγει τῆς κεφαλῆς, ἐν χρῷ ψιλωθεῖς· ὡς δὲν μήτε τὸν ἔκειθεν ἐλκυσμὸν πάσχοι, καὶ ἐν εὐσχήμονι θέᾳ μονάζοντος ῥῷδιουργῇ λανθάνων, καὶ οὕτω μὴ κωλυδμένος ἐν ἡμέρᾳ κακοπραγεῖν. Νύκτωρ γὰρ ἔχουσιν οἱ τοιούτοι ἀποκρυπῆς πρόβλημα τὸ βαθὺ τῆς νυκτός, εἰς ἀπέρ ἀφεμοιοῦται καὶ ὁ προβεβλημένος μὲν τὸ θεῖον μέλαν τοῦ σχήματος, κλέπτων δὲ τοὺς πολλοὺς δι' αὐτοῦ· καὶ τῇ φενάκῃ ἀπάγων εἰς ὅλεφρον, θῶσ μὲν καὶ σωματικὸν, μάλιστα δὲ τὸν κατὰ Φυχήν· δὴν ληστεύει τὸ καθ' ὑπόκρισιν βάθιστον σκότος, τὸ μὴ Χριστιανικὸν, ἀλλὰ δαιμόνιον· ὁ φευκτέον τὸν ἀληθῶς τοῦ θεοῦ ἄνθρωπον.

ἴε. Γάρ καὶ τι τοιούτος δμοίωμα, ἢ μοναχικὴ μελανία καθυπογράφει. Ἀλλὰ καὶ φῶς ἔχειν ἀπαιτεῖται πρὸς μίμησιν τῆς κατὰ κόσμον αἰθριαζόντος νυκτός μάλιστα μὲν οὖν διὰ πέλας μίμησιν. Ἱνα τις ἔχῃ λέγειν καὶ ἐπὶ τοιούτου μελανείμονος, οὐπερ ἢ κατὰ πνεύμα νῦξ ἡμεροφούτης θεῖψιν κράμετι, τό· • Ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἔρευνται ῥῆμα θεωρητικῶς, » καθὼς ζώφ λογικῷ πρέπει καὶ νοερῶς λαλητῷ, εἴποι δὲν δὲ Πάνθακολούθως δὲ καὶ νῦξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν, δὴν τῷ σχολαστικῷ ἀνδρὶ οὐ θεωρία μόνον, ἀλλὰ καὶ πρᾶξις περιποιεῖται σχολάζοντι, καὶ οὕτω γινώσκοντι τὸν θεόν.

ἴε. Τῇ δὲ, ὡς ἔρευθη, κεκραμένη νυκτὶ ἐπιφω-

A luoidus esto, intuentibus manifestus, et, si omne dioendum est, proximus vero lumini, ad quod qui accesserit, in tenebris remanere non poterit, neque ferre tenebras, licet sit omnium nigerrimus.

93. Considera etiam nigris in te ostensam electam esse in signum mortis, ita ut corpore videaris mortuus esse, sed vivere spiritu, et ascendere super terram et omnia terrena, a terrenis magni aestimata. Amara enim vita tua, quod negare non potes. Ideo gaudiis omnibus et voluptatibus vite, et exultationi non mistus renuntiasti, cum comam spiritualiter deposuisti: caput enim florere dicitur suis capillis. Recordare ergo te esse daturum fructum in tempore promisso post flores, cujus hi nuntii sunt; tibique fas non esse capillis flerescere post sanctam tonsuram. Hoc etiam indicant depositae vestes floride, et quæcunque alia ostentat deliciose vivens, projectis cum rebus internis iis etiam quæ sunt ad superficiem.

94. Ne arbitris enim, nec in cor tuum ascendet ista cogitatio, pium menachum, seu beneficium laicum dignosci ex solis vestibus nigris; imo vero magnum istud indumentum virtutis indicium mutari in magnam hypocrisin, pulchram faciem in larvam comedti, atque ex apparentiis decipi simplices, eosque qui tuum sensum nondum cognoverunt. Quod imitantes latrones et fures reverendum senem forsitan simulando alias decipiunt, et maxime cum capillos capitisi sui deponunt, et cutis depilatur, ut deinde capillis non abripiantur, atque sub aspectu verendi monachi absconditi facilius operentur, sicque non impediantur meridie mala perpetrare, nocte enim densis tenebris proteguntur et velantur. Iatos emulatur qui augustam indumentorum nigris profert, per eam decipit, et deceptione ducit ad interitum, nonnunquam corporum, sed maxime animarum, quas furatur caliginosæ hypocrisis obscuritas non Christiana, sed magis diabolica, quæque vero homini Dei fugienda est.

95. Si quæ est enim noctis similitudo, hanc refert monachica nigris. Et aliunde lumen habere jubetur, ad imitandas lucidas mundi noctes, et ad perfecte imitandas, ut de hoc homine nigris induito, cuius nox spiritualis divino concentu diem indicat, dici possit: « Dies diei eructat verbum » sicut decet animal rationale, et rationabilia loquens, dicit Job, et deinde « Nox nocti indicat scientiam¹⁰, » quam homini scholastico non modo theoria, sed etiam practica acquirit, inquirenti et invenienti Deum.

96. De nocte autem temperata apte diceretur;

¹⁰ Psal. xviii, 3.

« Sicut tenebrae ejus, ita et lumen ejus ¹⁰, id est,
quale profundum et secretum mysticum, talis
spiritualis albedo, ut non sit obscura, atque igna-
rus a recta via declinans. Et utinam velut columna
ignis fulgeat nox monachica ad salvandos eos qui
de intellectuali Ægypto ad terram promissionis
migrabunt. Simili modo nubem induere cogitans
ille magnus revera monachus, ne appareat nevo
videatur ab hominibus, non simpliciter nubes
procellosa erit et noxia, sed lucida nubes, ut
scribitur. Qua absconditus sol virtutis non ex-
templo irradiat, sed quasi inhabitans ibi, tempore
opportuno, fulgidum caput inclinat, « tanquam
sponsus illustris procedens de thalamo suo ²⁰, »
de quo imber defluit ad dandam vitam idoneus,
ut talis monachus e plebe et proceribus conse-
cratus possit imitari venturum « super nubes cum
potestate magna et majestate ²¹. »

97. Illa nube, seu potius nebula sancta, Virgo figurabatur, modo quidem utique altissimo, sed gradatim preformanti verum monachum ad similitudinem Deo acceptam. Sic, et etiam melius, in urbe magni Constantini incolae amplis vestibus induiti, ob easdem rationes, et plures et meliores alias, nigro colore ornantur, nigrum hoc spirituale induunt, sacra illa obscuritate pro refugio sibi comparata. Qui, o monache apud nos magne, et ut teipsum libenter nominas, magna persona, cum increpatione te plura et sapientiora docerent, scilicet te nubem futurum æthereis tenebris circumfusam; si vero non lucidam et abscondentem lumen, si non fulgurantem, saltem aquas parturientem quibus irrigatur terra non modo sensibilis, sed etiam intellectualis, homo scilicet, ut in te impleatur theoria aquæ in æthereis nebulis caliginosæ. Poteris enim et tu terram madefacere, ut Thesbes, pro Deo qui in cœlo et in terra omnia fecit, quæcunque vult, et dat suis fidelibus eadem peragere.

98. Te docebunt etiam Megalopolitani non mente
occulta, dissimulante, intus abdita et abstrusa,
ideoque tenebrosa, invisibili et incomprehensi-
bili, te nebulæ fuisse comparatum; sane vero vir-
tute quæ plausus non requirit, et non apparet;
lux vera esse debes, et circum te tali modo abscon-
deris, instar Dei, quem circumdant nebulæ et tem-
pestates. Non ergo simpliciter occultus eris, sed
te cingent aliquæ tenebræ, obtegentes lumen vir-
tutis, quod dissimulatum prodibit tamen, aliterque
apparebit, te invito, sicut lucidis lampadibus con-
tingit. Talia lumina diligit Pater luminum Deus,
scilicet bona opera, quorum echo velut percre-
pans tonitru longe resonat; quorum fulgor videtur

Α νοέτο διν προσφυῆς καὶ τὸ «Ως τὸ σκότος αὐτές οὖτε καὶ τὸ φῶς αὐτῆς» τουτέστιν, ὡς τὸ φῶς καὶ μυστικῶς, κρύψιον, οὖτε καὶ τὸ νοερῶς διάλεκτον· Τίνα μὴ νῦν ἀφεγγήσειη, καὶ οὗτως ἀποκλενῶσα τῆς δρθῆς τοὺς μὴ εὐμεθῶς αὐτῆς ἔχοντας. Εἴθε δὲ εἶη καὶ στύλῳ πυρδὸς τὴν μοναχικὴν φωτίζεσθαι νύκτα, ὡς περισσώτερον τοὺς ἀπὸ Αἰγύπτου τῆς νοούμενης εἰς τὴν τῆς ἐπαγγελίας ἐπαναστρέψοντας γῆν. Λόγῳ δὲ δρμοῖσι καὶ νέφοις ὑποδύεσθαι λογίζομενος δὲ τῷ δηντὶ μεγαλοσχήμαν, ὡς ἐπὶ ἀφνείᾳ καὶ κρύψει τῇ κατὰ κόσμον, οὐχ ἀπλῶς ἔσται νέφος ἀγιδῶδες, καὶ οὕτω φθοροποιὸν, ἀλλὰ νεφίλη φαῖται κατὰ τὸ γραφόμενον· ἐν δὲ κρυπτόμενος δὲ κατὰ ἀρετὴν βίλιος οὐκ ἔκαπανταίται. ἀλλ' ὡς οἵον οἰκουρήσας ἔκει, ἐν καιρῷ λαμπρὸς προκύπτει, « ὅποια ἔνδοξος νυμφίος ἔκ παστοῦ αὐτοῦ· καὶ δι' ἣς δύκρος ῥήγνυται, ζωγοοεν δυνάμενος· Τίνα οὕτω καὶ δύμας καὶ δυνατός ἀποτυλούμενος δι τοιοῦτος μοναχός, ἔχομιμεισθαι τὸν ἐπὶ νεφέλης ἀλευσθμενον τερστίως μετὰ δυνάμεως καὶ δύεται πολλῆς.

Ιζ. Τοιούτων νέφεις, κχριώτερον δὲ νεφέλῃ, φάνε,
καὶ τὴ πάναγρος Παρθένους ἀπείκασται· λόγῳ μὲν
ἄλλως ὑψηλοτάτῳ, ρυθμίζοντι δε τὸν ὄντων μοναχὸν
εἰς δρμοῖστητα Θεῷ ἀρέσκουσαν. Οὕτω καὶ εἰστι;
βέλτιον οἱ τῆς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τρόφιμοι
μεγαλοσχήμονες, καὶ ἐπὶ τοιούτοις λόγοις, καὶ ἐπὶ^C
πλεοσι καὶ κρείττοις, τῇ κατὰ μελανίαν χρώσι
καλλύνονται, καὶ παράσημον αὐτὸν πνευματικὸν αἴ-
ρκεινται, καὶ οὕτω σκότος ίερὸν τοῦτο ἀποκρυφήν
ἴκαυτοις τίθενται· ὥφ' ὧν τάχα διν διειδίζομενος, ὃ
ἐν ᾗ μὲν μεγαλεῖται μοναχὸς, καὶ ὡς αὐτὸς χαίρεις ἀν-
μάζων σεαυτὸν, μέγιον πρόσωπον, ἀκούσοις θεὶς
πλειστὸν καὶ σφεστέραν μάθησιν, διτι νεφέλῃ, μὲν
ἐξάπαντος εἰκονικῶν ἕση περινεδλημένη, σώτος
ἀέριον· ἐπειδὲ δὲ μὴ φαῖδρός, καὶ φῶς κρύπτουσα, καὶ
ἐκτινασσούσα εἰς λέμψιν, τέως γοῦν ὕδωρ ἀδίνοντα,
δι' οὐ πιανεται γῆ, οὐ μόνον ἡ αἰσθητὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ
νοούμενη κατ' ἄνθρωπον· ὡς ἐν παραπολούσῃ καὶ
σοὶ θεωρίᾳ σκοτεινοῦ ὕδττος ἐν νεφέλαις ἔχων,
Ἐσται γάρ καὶ σοὶ καταβρέξαι ὑετῷ τὴν γῆν κατὰ τὸν
Θεούτην λόγῳ Θεοῦ, δις ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῷ γῇ
ποιῶν πάντα, δια θέλεις, δίδωσι καὶ τοῖς αὐτοῦ λε-
πτωταῖς τοιαῦν διώροι.

Δ Λτ'. "Επί διδάξουσι σε οἱ Μεγαλοπολίτεαι καὶ ἡ
οὐ κατὰ τὸ κρύφιον τῆς ψυχῆς, καὶ βισσοθομευτικόν,
καὶ ἐνδήμυχον, καὶ ὑπουλόν, καὶ οὕτω εκπεπόνη,
καὶ ἀόρατον, καὶ ἀκατανόητον ἔξομοιωθήσεται πρᾶ;
νεφέλην, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀθριάθευτον, καὶ εἴτε
ἀνέκφαντον τῆς ἐν σοὶ ἀρετῆς· ὥστε σὺ μὲν οὐκ
αὐτόχρημα διφέλεις εἶναι, περὶ δέ τοι κρύψις τοιαύτη
ἔσται μιμήσει Θεοῦ· οὐκέτι φέλη καὶ γνῶση.
Οὐκοῦν οὐκοτεινός ἐστι ἀπλῶς, ἀλλὰ κυκλώπεις πε-
τὸ ζῷοφαδεῖς, ἐπικρύπτοντα τὸ κατ' ἀρετὴν μὲν ὁ
καὶ κρυπτόμενον δύμας ἐκδραμεῖται, ἀλλακτίνον,
καὶ σοῦ μὴ θέλοντος διοιδόν τι καὶ περὶ τὸ λαμπρὸν
φαντα τὸ γίνεται. Τοιαῦτα φῶτα φιλεῖ δὲ ταῦτα τῶν
φῶτων Θεός, ἀγαθὰ δηλοντά δέργα· ὡν δὲ ήγος διπ-

¹⁹ Psal. cxxxviii, 12. ²⁰ Psal. xviii, 6. ²¹ Luc. xxi, 27.

ιροντή τρανεστάτη μακρὰν ξηχεῖται· ὃν ή Α in terra, coram hominibus resplendens; quorumque ιὴ φαίνει τῇ οἰκουμένῃ, λάμποντα θυμπροσθεν θρώπων· ὃν δὲ διμή οὐθέους ὅζει, ἀλλ' εἰς ν αὐτὸν εὑώδης ἀναβαίνει.

Τοιούτῳ γοῦν λάμπε φωτί. Καὶ δραμοῦνται ἐπὶ σὲ, καὶ ἀνάψουσι καὶ αὐτὸν μεταλύψει ὃ σου φῶτα δροια. Καὶ πως ἀμιλλώμενοι ὁδῶν ἀγώνα τοῦτον τελέσουσι διὰ σου, τῷ σεμνότερον τοῦ ἐν τοῖς πάλαι ιστορούμενου. Νὲ καὶ ὑπὲρ τὰ τῶν Νικομηδέων φῶτα ἐν ἀκαλλαχοῦ γῆς τὴν ἐν σοὶ δεῖξεις φωτοφάνειαν. οὐ μέντοι σύστελλε τὸ ἄγριον πυρῶδες, δι' οὗτοῦ δαῦλαι νερέλαι, οἱ δεῖνοι μοναχοὶ, τὸ πάτον καταφλέγουσιν, ὡς ἄγρωσις ξηρὰ βρωθῆκατὰ τὸν ἄγιον Ἡσαίαν ὑπὸ πυρός· ἔσο δὲ οιναὶ αὐτὸν ὅλαις ἀξέιαις καύσεως ἐπιτιμητικῆς, Β πολλὰς δὲ ὅλαις ἀναφύεις βίος.

Συνελεῖν γάρ τὸ πᾶν ἐν βραχυτάτῳ· νεφέλῃ δρεῖλεις εἰκάζεσθαι, οὐ μὴν ἐκπυργνιζούσῃ οὔς, διποιόν τι· κεραυνοβόλον φάνεται νέφος, μὴ Δαυΐτικῶς ἐναδολεσχῶν ἐν τοῖς τοῦ Κυρίου ιματιν, ἀλλὰ καταφλυαρῶν βλασφήμως καὶ ιως, ὃν βούλοιτο, καὶ οὕτως ἀφίεις χάλασσι πυρὸς ἄνθρακας, φαλμικῶς εἰπεῖν δι' ὃν τὸ υρόντος θυμοῦ σκιχγραφεῖται νεκροποιόν. Οὕτη δὲ πάλις πόλις τὴν μοναχικὴν μελαμφορίαν τε φιλενδεικτικῶτερον. "Ἄλλως μέντοι οὐκ οἴσται τὸ μέλαν χρῶμα προκαθῆσθαι τῶν, οὐπερψῶς, εἰ τὸ τοῦ ἀποστολικοῦ θύσους ελμή, καὶ τὴν εὐαγγελικὴν ὁμοιότητα, καὶ τὴν Ἐλλαμψιν ἀφέληται τις τοῦ μοναχοῦ· καθ' τὴν δῆθεν σκοτίᾳ τῆς μελαμφορίας φῶς θειότοις ὀρθὰ πελιτευομένοις ἐκφλέγεται· καὶ προσειπτοις τῶν τοιούτων ἀνθρώπων, εἰ καὶ ἡ σῶμα χρύπτειν αὐτὸν πειράται μάδιος· ὡς, τὸ τοιούτον οὐράνιον φῶς, τὸ θλιψίας, εἰπεῖν γῆθως, ὑπὲρ ήλιον, τῆς μοναχικῆς μελανίας γοι τις, δύοιν τε γίνεται τηνικαῦτα, ὡς εἰς θραξὶ πῦρ φλύγεον στέγαν, εἰτα σθεσθεὶς καὶ οὐθεὶς εἰς μελάντερον, ήτε πίσσα, οὐκέτι τὸ εἶνον τοῦ χρηστοῦ ἄνθρακος, ἀλλὰ μελάσματι ἀπομνημόνευμα ἔκεινον περισσῷει τοῖς βλέψι.

Εἴη δὲ ἀν καὶ θεωρητικῶτερον μιῆς μὲν ταύτῃ, τῇ κατὰ τὸν μονάζοντα, νομίζειν χαίρειν τὸν ασιλέα Κύριον, οὐ καλά τὰ πάντα ποιήματα· ενοῦν δὲ τὰ λοιπά χρώματα, ὡς μηδὲ ἐνὸς ν ἀριέντος τὸν αὐτὰ περιβεβλημένον ἀξιοῦσθαι· τὸν περιβεβλημένον εἰσελεύσεως· ὃν οὐκ ἂν εἴη, ἀλλ' οὐδὲ ἐνθυμηθείην, μελανδρύοις μὲν τείαι καὶ ιδέοις, καὶ δοσοῖς ἀλλοῖς οὐ μόνον ἡ α τὸ μέλαν φέρει, ἀλλὰ καὶ ἡ ὄλότης τοιούτῳ εται χρώματι· δένδροις δὲ μὴ ἐνευθυνεῖσθαι ερποῖς, ὃν καὶ ἄνθη πάντως ἀνάλογα προσέται, οἵς λλάμπει φωνότης λευκότητος, φίλη τοῖς ψυχῶσις ἀγγέλοις. Εἰ δὲ τις τῶν ἐριστικωτέρων λίαν πάνυ μέγα στέμνωμα τῆς μελαμφορίας τὸν ἀντιπροσέτει χαύνεον, καὶ τὸ κατὰ γῆν καὶ

Α in terra, coram hominibus resplendens; quorumque odor non sulphur olet, sed cum fragrantia ad cœlum ipsum ascendit.

99. Hoc igitur luce respluge. Tunc omnes ad te concurrent, similiaque lumina abs te mutuantes accendent, et, quasi agmine facto, illam lampadum pugnam altera antiquitus tradita illustriorē per te conscient. Mox super Nicomediensis lumina, in ictu oculi, ubique terrarum lucem tuam patefacies. Attamen cum fulgebis, sœvum ignem comprime quo nubes vacuae, metuendi monachi quidquid accurrit incendunt, et igne comburitur gramen siccum secundum sanctum Isaiam. Hunc ignem fove materia condemnatione et crematione digna, quale multam affert vita materialis.

100. Jam vero brevissime rem concludamus. Lucidae nubi debes assimilari, non autem fulmini coruscanti, ut apparent nubes fulmen jacientes, et homo qui non dicit cum Davide justifications Domini, sed blasphemias et calumnias, utcunque voluerit, multiplicat, sicque grandinem et carbones ignis emittit, ut dicam cum Psalmista, quibus describitur plaga mortalis accensæ iræ: Sic mea vetus civitas nigras monachorum vestes magnificat et ostentat. Non tamen verum est nigrum colorē cæteris coloribus mire præstare, si morum apostolicorum indicium, evangelicam similitudinem, atque divinam claritatem a monacho quis despserit, quibus rebus in hac nigri indumenti obscuritate, lux cœlestis apud rectos homines elucet, et fulget in conspectu hominum, licet eam modius corporis obumbrare conetur. Si quis enim hanc lucem cœlestem solarem, magis autem plusquam solarem, e nigris monachi vestibus afferat, tum accidit, quasi carbo ignem ardenter emittens, et mox extinctus, redactusque ad nigritatem, ut pix jam carbonis utilis titulum amiserit, et sola nigritie memoriam hujus servat videntibus.

101. Et forsitan esset nimis temerarium hoc uno colore, monachico neque, gaudere Regem regum Dominum arbitrari, cuius opera omnia bona sunt, et reliquos ita desplicere colores ut, uno eorum deficiente, homo eis circumscriptus non dignus inveniatur qui introducatur in paradisum. Qui paradies nec dicendus, nec cogitandus quidem est consitus nigris quercubus, et ebeno, et quaunque alia arbore et cor nigrum intus habens, et universa materia hoc colore inficitur; et non abundare arboribus, et fructibus, et floribus similibus productis, in quibus resulget nimia albedo angelis Dei accepta. Et si quis sophista, ad augendam magnam et sublimem nigri indumenti dignitatem, conferat cœruleum cœlum, terram et mare nigrum (sunt enim nigra haec et istud), et

mox omissis maximis elementis, ad minima des-
cendat, inter quae sunt pulchra specula, dulcium
oculorum pupilla, et omnia alia similia a Deo
nigro colore mire exornata, qui recte cogitantibus
contradicens, recte hic censeretur vel sensu pri-
vari, vel psonam querere; qui vero consentiret,
bono judicio praeditus judicaretur.

102. Evidem porro recte judicans, sciensque
ad similitudinem harum rerum nigrarum mona-
chum depictum esse symbolice, in ipso videre
cupio dotes eorum corporum nigrorum, (scilicet
caelstis, terreni, marini, oculi et speculi), ut verus
monachus videatur referre imaginem horum bono-
rum eis inditorum (et multorum et diversorum,
naturalium et additorum, mundi et individui ani-
malis, eorum que ad decentiam, aut ad egre-
giam pulchritudinem addendam, aut ad ceteras
utilitates sunt idonea, quibus natura persicitur, et
ars naturae imitatrix cooperari videtur). Caelum
quidem propter millia honorum in ipso, et per
ipsum Dei emulatorem et caelestem efficientia;
terra, non quidem incompta ac informis, sed
egregie seconda, et rore caelesti frugifera; mare,
quod multa commoda afferit hominibus, quod
omne necessarium continet, cuius est nutrire
animalia magna quidem ex parte nostri, propter
magnum animum nostrum, et parva propter ani-
mi simplicitatem; et oculus, quia Deum contum-
platur; et speculum, quia verba Dei recipit. Talis
nisi monachus apparcat, sed solummodo ni-
gris vestimentis induatur, superbit de hoc indu-
mento.

103. Mibi in aliquid simile non donetur nigrum
saeculum indumentum, non ut equiparetur chao,
nec erebo, nec alicui inferorum proprietati, qui-
bus nihil nigrius est (jocari est enim ista confer-
re); sed ut tenebras exteriores effugiam. Et timeat
supradictus monachus ne adversus se crocident
objurgationes multaque isto modo nigra nuntient,
neque illum bonum magno monacho congruum
significantia.

104. Sed jam valeant quaecunque de colori-
bus circa nigritiem disseruerunt homines hujus
rei periti; ad alia procedamus. Et primum inter
vilia non est ponenda albedo, et aliis de cau-
sis, et propter angelum aspectus fulgurantis in
resurrectione Salvatoris mundi, vesteque alba re-
fulgentem, cuius imitator est quilibet monachus,
licet nigris vestimentis indutus; atque etiam propter
eum, qui luce pro vestimento operitur, secun-
dum quem conformari idem elegit; denique propter
divinam claritatem in Thabore, si non super lu-
cem, saltem supra solem coruscantem. Quid ergo
super lucem? Qui dicit: «Ego sum lux mundi »²²:

²² Joan. viii, 12.

A αὐτη), εἰτα τῶν στοιχειώκως μεγίστων ἀφέμενος,
τῶν σμικροτάτων γένηται, ὃν μέρος καὶ τὰ καὶ
ἴνοπτρα, καὶ αἱ κατὰ τοὺς γλυκεῖς δρθαλμούς κόρα,
καὶ δσα τοιαῦτα σεμνάς ἐκ Θεοῦ τῇ μελάνῃ κα-
σμοῦνται, δὲ μὲν ἀντιλέγων τοῖς δρθῶς οὔτω νοοῦσ-
εῖται, δὲ δὲ αἰσθήσεως χρήζων, ή κόλασιν ἔβελων· δὲ
κατατιθέμενος, ἀλλ' αὐτὸς λογίζοιτο δὲν οὐκ ἔμοιρος
λογισμοῦ ἀγαθοῦ.

ρβ'. Καὶ τοινύν οὕτω φρονῶν καὶ Ἔγὼ πρὸς δρθ-
τητα, εἰδὼς δὲ καὶ ὡς πρὸς τοιαῦτα μελάνητα καὶ
μοναχὸς ἄτας κέχρωσται συμβολικῶτερον, ἐπιθυμῶ
βλέπειν ἐν αὐτῷ τὰ σεμνὰ τῶν τοιούτων μελάνων
σωμάτων (τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ γηίου, τοῦ θαλαττίου,
τοῦ τῆς κόρας, καὶ τοῦ κατ' ἔνοπτρον)· ἵνα πρὸς
δομούτητα τῶν ἐν τοῖς τοιούτοις ἀγαθῶν (τῶν πολ-
λῶν, τῶν πολυειδῶν, τῶν ζωογόνων, τῶν σωτε-
τῶν καὶ κόσμου παντὸς καὶ ζωῆς τῆς καθ' ἔκστον,
τῶν εἰς εὐπρέπειαν, τῶν εἰς ἐπιποίησιν κόλλων;
ἴταινετο, τῶν εἰς λοπάτας ἐνεργείας, δι' ὃν καὶ οἱ
σις ἀποτελμένεται, καὶ ή ταῦτην ἐκμαμουμένη τέχνη
συνδατιθέμενος ἐκφρίνεται) καὶ δὲ ἀλτηθῆς μεγαλο-
μόναχος καὶ αὐτὸς οὐρανὸς μὲν κατὰ τὰ μυρία ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ καλλί, δι' ὃν οὐρά-
νιος γένοιται, διὰ τοῦ ζεύπι γῆ δὲ οὐ τὸ ἀστραπον καὶ
ἀκατασκεύαστον, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐναρέτως κάρπιον,
καὶ θεῖα δρόση πάμφορον· θύλασσα δὲ κατὰ τὸ
αὐτοῦ πολυωφελὲς ἐν ἀνθρώποις, καὶ παντὸς ἐνθεό-
τος ἀναπληρωτικὸν, οὗ μέρος καὶ τὸ τρέψειν ζῶν
καὶ μεγάλη ἐν δημητρίᾳ τὸν αὐτοῖς μεγαλότον·
καὶ μικρὰ διὰ τὴν κατὰ νοῦν ἀφέλειαν· δρθαλμὸς
δὲ τῷ κατὰ θεοπτεῖαν διορχτικῷ· καὶ ἐνοπτεῖον τῷ
δεκτικῷ τῶν θείων ἐμφέσεων· ὡς, εἴγε μηδ τοιούτος
δὲ μεγαλοσχήμων ἐκφαίνεται, ἀλλὰ μόνον μελανζό-
ρῶν, βρενθύεται τῇ τοιαύτῃ στολῇ.

ργ'. «Ἐμοιγ' οὖν μηδ ἀποκληρωθεῖη τὸ κατ' ἑκ-
ιερὸν μέλαν ἄμφιον εἰς τοιούτον τι, οὐχ ἵνα μηδέ
χάσῃς ἀπεικάζεται καὶ πρὸς ἔρεδος, ή καὶ πρὸς ἑ-
ροῖον ἔδου φόρημα· οὐπερ οὐδέν τι μελάνετον
(παίζειν γέρεστι τὸ οὕτω παραβάλλεσθαι)· ἀλλ' ἵνα
μη τὸ σκότος ἐκεῖ λάγω τὸ ἐξώτερον. Καὶ αὐτὸς δὲ
δὲ πεφρασμένος μοναχὸς δεδιέτω, μήποτε πατεκά-
ζωσιν αὐτοῦ ψόγοι, πολλὰ παράγοντες, μελανήμενοι
μὲν εἰς δρομούς, δηγαδὸν δὲ οὐδέν ἐπισυρδμενοι τῷ
ποντῷ μεγαλοσχήμων.

ρδ'. Ἱνα γέρε ἀποκείσθαι ἀφέμενος, δοσ τῷ
χρωμάτων ἐφιλοσόφηστεν τῶν παρά γε τὸ μέλανον
καὶ τὸ τοιαῦτα σοφοί, τῶν προχείρων γένων·
πρῶτα μὲν τὸ λευκὸν οὐκ ἐν σμικρῷ τέθειται λόγο-
τά τε ἄλλα, καὶ διὰ τὸν ἐν τῇ κοσμοσωτηρίᾳ ὁ
στάσει ἐξετάζετοντα τῇ μορφῇ ἀγγελον, καὶ τοῖς
λευκῇ διετάξποντα· οὐ μιμητῆς ἀπας μοναχὸς;
καὶ μελαμφορεῖ· ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸν ἀνεβαλλόμενον
φῶς ὡς ἱμάτιον, πρὸς δὲν δὲ αὐτὸς τυπούσης προ-
έθετο· ναὶ μήν καὶ διὰ τὴν ἐν τῷ Θαεύρῳ θεοτήτῃ
λάμψιν, τὴν εἶ καὶ μηδ ὑπέρφωτον, ἀλλ' οὐν ὑπὲρ
ζήλιον. Τί δὲ τὸ ὑπέρφωτον; Ό εἰπών· «Ἐγὼ εἰμι
τὸ φῶς τοῦ κόσμου, οὐ διατήρη τῶν φώτων, ή ἀρχή-

οὐσία, ἐξ οὗ καὶ δι' οὗ ἀπαξέν ἡμῖν φωτείδη τε πρὸς αὐτήσιν, καὶ δὲ κατὰ νοῦν πρὸς ρῶς ἀπεικονίζεμενος, ὡς ἀνθρώπῳ δυνατὸν, λιμησιν δὲ μελαγχόρως μέγας ἀσκητὴς διαυγάνθη κατ' αὐτὸν μελανίαν τῇ ἐκεῖθεν φωταγωγίᾳ σφορίᾳ. Ἀλλως γάρ, ὥσπερ ἡλίου ἔκκαυσις, οὐσα πρόσωπον, οὐκέτι ἔχει χρώμεν τοὺς οὔτε τας εἰς αὐτόχρονα Αἰθίοπας, ἀλλως εἰπεῖν, ιδιοθίοπας. Οὕτως οὐδὲ μέλαν μόνον φόρημα ἡθεῖς ἐκτελεῖ μοναχούς, ἀλλὰ τοὺς δοκῆτας, αὐτὸν ψευδομονάχους οὐ τὴν μοναχικὴν εὐ-
νόποκρινάμενον: πορισμὸν βίου καὶ τοῦτο ιωβίσκουσιν, δλίγα μὲν δαπανῶντες εἰς τὴν ἡνί, τὰ πλεῖστα δὲ εἰς χάρος γαστρὸς κατασπῶνται ἐπέρως δὲ φράσαι τὴν τοιαύτην ἔννοιαν μὲν φῦλα. Γερμανῶν ἴστορεῖται, οὐκέτι δέ οὔτοι καὶ οἱ ἐνιμιμιθιωμένοι. Τὸν δημοιὸν δὲ οὐδὲ μέλαν φόρημα ἀκριβολογεῖ τὸν μοναστήριον. Ηγάρ δὲν ήσαν μοναστηρίου ἄνδρες καὶ τὸ οἶκον Μελάγχλαινοι. Σωπυρητέον οὖν φλόγεον τι εἰνόν, πρὸς δὲ καὶ θερμόν τοὺς ἐν τῇ μοναστείᾳ: ἵνα ὡς εἰς ἄνθρακας ἀναπτόμενοι θεοῦ, οἴξις καὶ εἰς ἀναφορὰν εὐωδίας θειοτάτης, χρήστηριψι προστήκοντες. Ἀλλως γάρ ψεύδονται οὐδὲν ἄνθρακα.

ἵσι οὕτω μὲν τοῖς πλεοσι φιλητὸν τὸ ἀπράγλευκὸν ὡς μάλιστα, δτι καὶ τὸ δρῦν, διὰ περαίνεται. Σεμνύνεται δὲ μετά γε τὸ λευκὸν καὶ φρεσφόρον τὸ ἐρυθρὸν, εἴτε οὖν κόκκινον· εἰ μέλατον, δτι μὴ καὶ εἰς πλέον, καὶ τὸ δὲν, δτι συμβολογραφεῖ βασιλείαν, δση τε περὶ τὴν ὑπερουράνιον καὶ μᾶλλον, δτε τὴν ίδιαν ἀπειροκαλίαν χωάει, μηδὲν τι σκυθρωτὸν τῇ μελανίᾳ, εἰ καὶ ἄλλως στυγνὸν εἶναι ἀλούργιδος ἄνθυς ἐξήρτητος ευται. Διὸ καὶ εἰς πιπρέπει στολὴν τοῖς μὴ πανηγυρίζουσι τεκνίς. Καὶ τοῖνυν, δτε τις ἄνθρωπος ὃν κόσμου κατ' αὐτὸν τύρβηται, ἀρεταῖς ἐπιπρέπει, καὶ αὐτὸν οὔτε βασιλεύει, τοιούτοις ἀν πρέποι οἷαι χρώμασιν οὐ μὴν τῷ ἀπλῶς μέλανι. Ο δὲ μοιψι λόγῳ καὶ ὡς εἰς φλόγα πυρὸς ἀγγελιχῶς πει, Θεῷ λειτουργῶν, ἐπει τοι ἐρυθροῦ χρώματος τι καὶ τὸ φλόγεον.

Πισ οὖν αὐτὸς λογισθείης πρὸς ἐκεῖνον τὸν ὡς μοναστηριῶτα, ἥκων διὰ μελανίας ἀκράτη μηδὲν τι πυρβέζον ἔχων, καὶ οὔτε λαμπρόν διὰ τοιούτος ἐρυθροφόρος καὶ εἰς περιγραφῆσται τῶν ὑπὸ αὐτοῦ καταρτιζομένων επέτην, καὶ μιμητής θεοῦ, τοῦ πρὸ πάντων, λογισθεῖσται δι' αὐτὸν δὲ οὐδὲ ἀσχημάτιστα τοὺς χύδην λαίκους. Διὸ καὶ αθέδας δὲ αὐδὴ καὶ σὸν ἐπικεκλησαί), ἥδη δὲ καὶ μοναχός, νῆσις θείας ἄνθρωπος, δποίας πολλὰς δὲ σωτήρες θεός τημῶν εὐηγγελίσατο. Ηγάρ οὐχ ὑποτον Κύριον καὶ δὲ τοιούτος, φυλάσσων τὰς αὐτούς; Καταμόνας ἐπ' ἐλπίδι τῇ πασῶν οντικοτείται, καὶ οὔτε κατακληρονομεῖ κατέραι, τῇν τε ὑπερανψισμένην, καὶ ἦν πατοῦμεν. Άρα δὲ οὐχ ὑπομένων ὑπομένει,

A Pater luminum, subsistens ante lucem, ex quo et per quem omnis nostra illuminatio, sive sensum, sive intellectus; ad quam lucem compositus, quantum homini possibile est, quam imitatus magnus asceta nigri indumenti, suam nigritudinem illuminat luce inde abducta et reflexa. Aliter enim quemadmodum solis radii, qui vultum nigrum faciunt, non possunt extemplo in Aethiopem, aut in falsum Aethiopem aliquem transmutare; sic neque sola vestis nigra veros monachos efficit, sed apparentes et falsos. Hi monachicam simplicitatem pro vita magis opima accipientes, hoc lucrantur, pauca ad acquirendum erogant, multaque in abyssum ventris ingurgitant. Quae res aliter dicenda est. Albæ traduntur tribus Germanorum, neque similes iis qui siccō liniuntur. Eadem ratione nec indumentum nigrum verum efficit monachum. Nunquid enim monasterium incolebant gens Melanchlænorum? Quæranda est igitur flamma, et lux, et calor eis qui in monasteriis degunt, ut, quasi carbones Dei, accensi prosint ad bonum odorem edendum, sicutque sacrificio utiles, ut decet. Sin minus, verum carbonem mentiuntur.

C 105. Sic ergo a plerisque diligitur color albus, quia vilissimus est, sicut visus qui luce perficitur. Post album vero et lucidum colorem miramur rubrum, sive coccineum, nec minus, sed magis purpureum, qui regni, sive in terris, sive super cœlum insigne est, et maxime cum Irin ruddius pingit, nihil triste nigritia præferentem, licet aliter flos purpuræ odibilis esse narretur. Idecirco ille in vestem sacram his qui ecclesiæ non prosunt, protest aptari. Sic igitur cum aliqui ne mundo, et inter mundanum tumultum, virtutibus coruscat, et imperat passionibus, his coloribus convenienter insignitur, non tamen simpliciter nigro. Et ipse eadem ratione, cum Deo sacrificat, quasi flamma ignis, ut angelus, refulget, quia rubro colori proxima est flamma.

D 106. Quis ergo judicaberis, ad hunc laicum collatus, o monache, qui venis cum sola veste nigra, nihilque igitur, lucidum habes? Hic quidam rubris vestibus indutus, pater habebitur eorum quos ad virtutem inforinat, imitator Dei Patris omnium reputabitur, et ob hanc rationem indumento non fraudabitur inter vulgus laicum Ideo abbas et ipse, ut tu vocaris, insuper et monachus, utpote vir sanctæ mansionis, ut Christus Salvator Dominus nosler sære evangelizavit. Nonne enim Dominum expectat is qui custodit vias ejus? Seorsim habitat optima spe innixus, et sic utramque terram a superioris frequentatam et a nobis tritam possidet. Nunquid expectans non expectat, et Dominus ad eum in tantum inclinatur, ut per eum miracula operetur, qualia multa vidimus? Et si iste

rubra ferens indumenta eximiaque pulchritudine erubescens, vult insuper oculos hominum effugere, sicque a fera homines devorante absconditur; tunc, ut arbitror, ob hanc causam, titulo „monachi Deo proximi, nigris indumentis vestiti non carebit. Hic enim quasi nigro sepiæ (10) humore, colore obsecuro circumdatur; ille autem instar loliginis liquore rubro, ut narrat naturalis historia, inimicum protest fugare.

107. Et quoniam albedine et luce ejus distractabor ad eam reflecto, ejusque gratia cupientibus audire memorabo quem aliquando, cum maximani urbium perambularem, vidi ego, et saucta ibi ecclesia mecum et reliqua turba quam maxima. Tempus erat cum Megalopoli, in matre nostrarum Ecclesiarum, magno ejus pontificali assistebat Pater patrum in Alexandria usque hodie, sanctus Eleutherius. Circa eum alii Alexandrini diversi coloris stabant, inter quos erant seniores monachi, pulchris vestibus ut apud nos ornati. Erat quidam in albis indumentis, erecta statura niger aspectu, sed augustus et dignus quem intuerentur. Huic pro pallio tunica linea, resplendens sicut lux; in sinu densa et lata vestis, more nostro, ad humerum sinistrum linea recta contrahitur. Caput tegebat operarium ex longa tenui et alba tela circumvolvuntum, iterum sicut in gente. Hominem mirabantur qui videbant. Vere enim ab numero et sursum eminabant supra astantes. Et ego illum admiratus, a quodam homine istius magni pontificis quarebam quisnam esset hic vir præcelsus et albis indutus. Audivi esse eum archidiaconum catholicæ Alexandrinorum Ecclesie, plurimique a patriarcha æstimari. Quid ergo? Iustum e sacra congregazione proliciam, o gloriissime monache, eo quod non habuerit, sicut ego, et sicut tu, nigram vestem, sed nive candidiorem? Minime, sed oratione in ejus admitterem ut apostolici viri, licet tu forte id reformides. Illic enim, ut loquar evangelice, ut lilium vestitus erat, sive ut fulgida margarita. Chexénou εὐχὴν, ὡς ἀποστολικῶν ἀνδρῶν, εἰ καὶ σὺ τυχὸν εὐτυγχελικῶς εἴπειν. Καὶ δὲ καὶ κατὰ λευκόφαρον καὶ μονάχοντες γεραροί, ἀμπυμενοὶ κοσμίως κατὰ τοὺς ἐν ἡμέτεν. Καὶ τις ἀναβόρος, ὑψηλὸς ἐκεῖνος τὸ ἀνάστημα, μελάχι μὲν ἰδεῖν, εὐ δὲ χρυστῆρος ἔχων, καὶ θύες καὶ τὸ ἀναβολή, κύτῳ λίνεος χιτῶν, λάμπων, διφῶς· οὐ τὸ καθ' ἄμπας βαθὺ καὶ πλεύτῳ προκόπετον τὸν ἀριστερὸν ὄμονον θετρόφῳ καὶ τὸ κάλυμμα δὲ αὐτῷ τῆς κεφαλῆς ὅδην, μικρὸς καὶ λεπτῆς καὶ λευκῆς εἰλήμη ἔσκεπται αὐτήν, ἐθνικῶς καὶ αὐτό. Καὶ ἐθάματα ὄρῶντες τὸν ἄνθρωπον. Ήν γὰρ ἀληθῶς ὁμοίας τοῖς ἐκεῖ, καὶ ὑπεράνω. Τεθηπώς οὖν καὶ ἐγὼ ἀνδρα, τρόμην τῶν τινα τοῦ καλοῦ ἐκείνου ἀρέως, δοτίς ποτ' ἂν εἴη ὁ προέχων ἐκεῖνος λεμων. Καὶ ἔμαθον, θτὶ πρωτοδάκονος ἦν τοῖς Ἀλεξανδρίων καθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὃς ποτιμάται τῷ πατρῷ ἀρχῇ. Τί οὖν; ἐξουδενώσω ἐπειδὴς λεπτὸς ἱερᾶς διηγέρεως, ὡς κάδιστε μοναχὲς, θτὶ κατ' ἐμὲ καὶ κατὰ σὲ μελέγχιμον εἰχε στολὴν, λευκήν ὑπὲρ γιώνα; Οὐμενον· ἀλλὰ ἔχομεν δικνέτο αὐτό. Ἐνεδέδυτο γὰρ κατέ τι κρίνον καὶ εἰ-

108. Quod nobis semel apparuit, forsitan simile est pulchra stola Jacob, qua eum a patre benedicendum mater Rebecca induerat. Tu autem nulla re alia ac nigris indumentis conspicuus, cur cum divina peragis et Deo propinquas, circumdaris lana rubra, et alba ex maxima parte, sanctumque torquem fers floridum, auro insignitum, et in longans simbrias desinentem? Et quod majus est, cum in hierarchicam sublimitatem ascendisti, quam multo cum ardore persequebaris, quam ob causam stolam sacram induis fulgidam et splendentem margaritis lapidibus pretiosis quam con-

(10) Sepia (*la sèche*) est quedam polyporum species, quem humorem nigrum de corpore emitit. Loligo est altera eorumdem polyporum species

Α καὶ δὲ Κύριος προσέχει αὐτῷ ἐς τοσοῦτον, θαῦματα δι' αὐτοῦ ἐκτελεῖν, δποτα πολλὰ οἱ Εἰ δὲ δὲ οὕτω φρῶν ἐρυθρὰ ἴματα, καὶ πρὸ λος ἐνάρετον ἐρευθόμενος, θεῖλει καὶ διθαλμοθρῶν λανθάνειν, καὶ οὕτω κρύπτεται τὸν πύλεθρον θῆρα, οὐκ ἀν, οὔματι, οὐδὲ ἐντεῦτον κατὰ θεὸν μελαμφοῦντος παρελαθήτεται. μὲν γὰρ, διτο καὶ θολὸν σηπίας μέλαντα, τὸ τοῦ διμερῶν τερίκειται δὲ, διτο καὶ τευθίς φολέρυθρη κατὰ ζωϊκῆς ιστορίας ἔμφασιν, ἐκρεύγει διλοφρεύοντα δύναται.

ρζ. 'Αλλ' ἐπειδή με τὸ λευκόν ἔτι περιθέλει διὰ τὸ κατὰ αὐτὸν φωτεινόν, ἀναβλέπω εἰς ἐκεῖνο, καὶ χάριν αὐτοῦ συγχράφομε: τοῖς κροκόμοις, δὲ καὶ ἐγώ ποτε εἶδον, δὲ περιττὴν μεγίστην τοῦ πόλεων, καὶ σὺν ἐμοὶ λογίζει τάτη ἐκεῖσε, καὶ λοιπός δὲ μυρίος δυος δι Εἰλέν τοις καθ' ἄμπας ἐκκλησίαν μάττηρ ἐν καιρῷ συμπαρέδρευοντα τῷ κατ' αὐτὴν μεριχεῖρει καὶ τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μέγαρον καὶ εἰς πατέρων πατέρων, τὸν ἡγιασμένον Ἐλευθέρον περισταντο ἐκεῖνον ἀλλοι τε τῶν Ἀλεξανδρεῶν χρωμοι, ἐν οἷς καὶ μονάχοντες γεραροί, ἀμπυμενοὶ κοσμίως κατὰ τοὺς ἐν ἡμέτεν. Καὶ τις ἀναβόρος, ὑψηλὸς ἐκεῖνος τὸ ἀνάστημα, μελάχι μὲν ἰδεῖν, εὐ δὲ χρυστῆρος ἔχων, καὶ θύες καὶ τὸ ἀναβολή, κύτῳ λίνεος χιτῶν, λάμπων, διφῶς· οὐ τὸ καθ' ἄμπας βαθὺ καὶ πλεύτῳ προκόπετον τὸν ἀριστερὸν ὄμονον θετρόφῳ καὶ τὸ κάλυμμα δὲ αὐτῷ τῆς κεφαλῆς ὅδην, μικρὸς καὶ λεπτῆς καὶ λευκῆς εἰλήμη ἔσκεπται αὐτήν, ἐθνικῶς καὶ αὐτό. Καὶ ἐθάματα ὄρῶντες τὸν ἄνθρωπον. Ήν γὰρ ἀληθῶς ὁμοίας τοῖς ἐκεῖ, καὶ ὑπεράνω. Τεθηπώς οὖν καὶ ἐγὼ ἀνδρα, τρόμην τῶν τινα τοῦ καλοῦ ἐκείνου ἀρέως, δοτίς ποτε, δοτε τὰ θεῖα λειτουργίες, ἀλλώτ τῷ θεῷ, ἀρέτων ἐρυθρῶν περιθάλληρ, καὶ οὐδὲ δὲ τὰ πλείω, καὶ τὸ περιτραχήλιον διγιον ἀλλεπιθέλεισαι, καὶ που γρυπῇ καταπεπασμένος, καὶ εἰς κροσσωτούς ἀπολήγον περιβλέποντος; Πιστεῖ μετένον· δοτε καὶ σὺ πρωτοδάκονος ἐς ὅφες χρυσετικὸν, ὡς πολλαχοῦ πραγματεύῃ κατὰ στονδὴν πλάνην, διατί ἐπειδύη λαμπρὰν στολὴν ιερὴν, καὶ εἰ-

καὶ εἰς εξαγιταῖα rubro puro aquas tingit, neque persequentibus aufugit.

τὸ περιμάργαρον καὶ κτάλιθον ἀποβλέπεσθαι; Οἱ ὄρθιδες κανῶν ἐνδέδωκε, προκαλύπτων αἰσθητούτοις παραπετάσμαξι μαστήρια κρύφα, συνιαμβανομένης τι κάνταῦθα τῆς κορυφαῖς λευγῆς ἐν σοὶ, καθ' ἣν τηνικαῦτα καινοπραγεῖς, εμπόμενος ἀνθρῶς. Πολλοὶ γάρ τῶν κατὰ σὲ ροῦνται ἀνεπισφαλῶς, ἥματα ἐπίσκοποι καὶ ἄματοι, τὴν σκέπην τῆς κεφαλῆς. "Οτε καὶ ἔστιν εἴτε τοιοῦτον ὡς οἶον πρέμνυφ μέλανι προσπεσίαν ἐμβολάδα λευκήν. Καὶ τότε δὴ ἀγαπώντες πρὶν μισητὸν, πεπάνη, καθὰ καὶ σεκυτὸν (μηπου δὲ καὶ εἰς πλέον), εἴγε τὸ κατ' αὐτὸν ὕστερον ὑπερθεν τῆς κεφαλῆς θέμενος, ὑποβιβάζεις τὸ προγησάμενον μέλαν.

Γ'. Ηροσεπιτούτοις ἀναβαίνω ἐπελευστικῷ λόγῳ εἰς τὰ τῆς θείας ἔκεινης σκηνῆς τυπώματα, οἵς γε τοῦ ἀρχιερατικοῦ πολυτελῶς ποικιλτοῦ περιματος καὶ τὸ ἐρυθρόδανον συνεβάλλετο τι λαπισμοῦ, καὶ ὅποια δὲ ἀλλα τὸν ιερὸν συνεκρόκχοσμον, χροίσις διαφόροις προφαίνοντα· ἐν οἷς εωρῶ καὶ τιμίους λίθους πολυχρόνους ἔκεινους, οὐκ οὖθα εἴ τις ἦν μελαναγής ἐς ἄκρατον. Νέος, ἤδη δὲ καὶ οἰδας, ὡς ἐν βίῳ στρεφόμενος, ν ἀνθρακα, δὲς τῇ πρὸς ἐμφέρειαν δμωνυμίᾳ οὐ εται. Τοῦνομα ἔγρας. Καὶ σάπειρον, οὐδὲν ἀδέμαρυον χρώματος ὄντα, οὐχ ἀγνοεῖς οὐδὲν τὸ δριον, ἤδη μὲν οἶον προσμειδῶν τοῖς δρῶσιν, αινόμενον δὲ τὴν μελανίαν καὶ αὐτό. Ἐν καλῷ εἰ λόγου τοῖς ἀγίοις γράψας καὶ ὁ πρασίων, δὲ δὲ αὐτὸν καὶ χλοάζειν λέγοιτ' ἂν. Ἀγαθοὶ χρόνιαν καὶ οἱ καθαροὶ διδίνοι λίθοι, οὓς ὁ ἐλλην εἰς οινοχόοντας μεταλχμέναι. Βέβαπται δὲς πρὸς ὡχρίαν, λάμπει δὲ ἄλλως καὶ εἰς ἡλιώδη ἀνάγεται· καὶ σεμνύνεται οὕτως δ ὁχρος, πρὸς τεμνῶς καὶ τὸ ἀρσενικὸν κέχρωσται μέταλλον, ἵπαν δὲ χρῶμα καρβόνην, ἤδη δὲ καὶ τὸ κατὰ τὴν οὐπληγην πλάσιν ἔανθιζον τῆς χολῆς. Εἰ δὲ καὶ εἰλαν αὐτῆς ἡ καὶ ἡμᾶς πλάσις οἰδεν, ἤδην ἐπιταχθεῖσα παρῆγαγε μὲν καὶ αὐτύ· οὐχ δὲ τούτου, ὡς καὶ κατακαυχᾶσθαι τῶν δμοειδῶν· εἰ ταῦτα είσται τοῦ πλάσματος.

Εἰσὶ καὶ ἐν τοῖς περὶ οὐρανὸν πυρράζοντά νέρη, καὶ ἔτερα λευκήν χρόνα προβεδημένα, ὅτα δὲ πολὺν φόρον αὐτὰ προΐσχονται, ὡς δέτε μέλαν πυκνωθέν ἔκνεψίαν ὠδίνει φθοροποιόν. Νέραι μὴ γένοιτο σε παρεοικέναι, ἀνθρωπε τοῦ μέγα μοναχ, ἀλλ' ἔχοις νοῦν ἐν Θεοῦ κρείττονα, δέτε ἀνεστρέψου ἐν βίῳ καὶ ἀγαπῶν τὸ ἐν σοὶ·, καθὰ Λοικε, πλούτοις πλειον αὐτοῦ τὸ φωτειαὶ ὡς ἐκ σιδήμου, μέλανος πάντως καὶ αὐτοῦ, Διατρίψει βίου τραχέος, δόσα καὶ πυρίτοδος λιθου διολοίης ἔκπυρηνίζων σπινθῆρας, δι' ὧν ἐξιται φιλοῦ θεῷ ἀρέσκουσα εἰς ἀποτέλεσμα θυσιερινῆς· θυσίας ἀνωφορούμενης διὰ τῶν ἐν τὰ σάρκα ἐνεργειῶν, δέτε νεκροῦται τῷ κόσμῳ, Ἠψιστον· ἔσπερινῆς διὰ τὸ ἐκ βίου κρυπτοῦ των νυκτέρου τρέπον τινὰ καὶ ἔσπερον προϊστοφανῶς.

Σὺ δὲ ἀλλὰ τὸ τῆς ἀμφιάσεως μέλαν καὶ εἰς ησιάστου ζωῆς ἐκδέχου σύμβολον, καὶ τῆς ἐνεπικρύψεως. Μέμνησαι γάρ, οἶμαι, διει κει-

A cessit jus canonicum, his velis materialibus secreta mysteria obumbrans, et hanc albedinem tuo capiti superaddis tunc primo usurpatam, et jucunde resulges? Multi enim sine dubio videntur iuxta te simil episcopi et albi, quoad capitinis operitorum. Istud simile albo surculo in radice nigra insito dici posset. Tunc forte patrem antea odibilem diligeres sicut teipsum (imo magis quam te), siquidem imposito capiti signo subjecti, nigrum detrudis quod primas partes habebat.

B 109. Præterea festino sermone devenio ad ea sconæ sanctæ indumenta, quibus ut omittam vestem hierarchicam et magnifice distinctam, rubrum etiam aliquod decus addebat, atque ad reliqua cultum sacrum conscientia, et coloribus varis insignita.

Inter ea lapides aspicio pretiosos et multicolores, qui an perfecta nigritie resplendeant nescio. Audis et nosti etiam, quasi vivens in sæculo, lapidem carbunculum, cujus nomen ex similitudine ductum non fallit. Nomen cognovisti. Saphirum etiam obscuro colore non vestitum non ignoras; neque ligurium lapidem, qui intuentibus dulce subridet, et nigritiem abscondit. Pulchra a sacrificis auctoribus de lapide porreaceo, qui ob hanc causam virescere recte creditur. Egregio colore puri lapides divini, quos Græci in vinarium colorem transmutant. Aurum in ochram tingitur, aliter vero lucet, et fulget sicut sol: sic ochram demiramur, ad quam ipsum auri pigmentum pingimus, ut omnem flavum colorem, imo et bilem flavam in homine creatam. Si nigram eam creatio in nobis efformavit, eam mutat natura lapsa; non ideo contemnenda sunt similia, nisi aliquam vituperationem meretur ad tempus, si creationem minoris facit.

μη ἄρα καὶ τι μέρμφεως ἔχει πλέον εἰς κατρόν, εἰ

C 110. Videre est in cœlis quasdam nubes rubescentes, et alias album colorem præferentes, quæ tantum timorem non injiciunt, quantum nubes nigrae et condensæ, quæ procellam et nivem parturient. Quibus nebulis ne flas similis, o homo Dei, magne monache, sed animum habeas ex Deo meliorem quam cum in mundo conversareris; tuam nigritiem sic dilige, ut decet; sed luce ejus magis diteris, et instar aciei nigrae, tu inter collisiones sæculi asperi, sicut lapidis igniferi, emitte scintillas quibus accendatur flamma grata Deo ad conficiendum sacrificium vespertinum, saorificium, inquam, in alta ascendens, per virtutem tuæ carnis peccato mortuæ; et vespertinum, quia ex vita abscondit, et proinde aliquo modo nocturna, et vesperina exit ad lucem.

D 111. Aliunde nigram vestem accipe in signum vite modestæ et absconditæ. Meministi enim, ut arbitror, te in tonsura loquacitatí valedixisse,

sicut jam diximus, ut repudiata ista sacerdotalia, di-vinam invenias. Abscondere ergo plerumque, et extinguere animum jactabundum, ut in terris accepta mercede gloria, alibi non incidas in tenebras obscuras. Considera etiam nigram intus videri quacumque magnam speluncam, quia non illuminatur aer interior, non attingentibus, nec per meantibus, nec transeuntibus solis radiis. Et iterum scito simile aliquid esse mundum cum nigris indumentis inter fratres. Iis enim induitus magnus monachus jam non facile videri debet in mundana conversatione. Absconditus es igitur in sacra nigrarie, velut in spelunca. Et quid in spelunca, in solitudine, in habitatione te ipsum ostendis mundo, quasi domum baulans? Ut quid triumpharis, quasi qui arroganter incedit? Ita agis, quasi aliquid pretiosum sub supellectili sit absconditum, ne videatur, et deinde manifestetur contra prius consilium. Vel quid opus erat te abscondi in principio, si isto modo in oculos cadere volebas?

112. Squama quedam est tua exterior nigrities; intra eam te habitare oportet, ut tales hominem decet. Ipsa est quasi concha circa te: ne cogites igitur bonum esse te solum videri, sed magis ea abscondi secundum verum hominem. Cortici similis est; cura ergo de fructu maxime necessario, cuius gratia cortex factus est. Te ipsum velasti, cum proposuisti abscondi. Cur appares? Existi de mundo: cur videris importune? Te indicet virtus, sicutque non apparebis libenter. Alio modo enim manifestatus, non differt ab eis qui vendenda in compitis jactitant. Ardorem mundanum velut sub cinere abscondisti, cum Deo devotus es; serva igitur eum tempore opportuno excitandum: ama igitur liber esse. Crucifixus es, sicut a principio in tonsura spopondisti. Ubi ergo negotia, aut homines ad te clamant: « Descende nunc de cruce,²³ » ne descendas, e contra exspecta donec soluto spiritu non descendas, sed ascendas, ne evadas horrendorum scandalorum reus. Noli anticipiter vitam duocore, qui unicam vovisti.

113. Monachica vita ut mundi condemnatio tradita est, non ut facultas ostendi; exitur ab eo, non vaditur ad eum; vita est quiescentis, non mercatoris. Tibi autem mundo renuntiare, est addici licentia: tuum « etiam » quod intonsura protulisti, perfectum non evasit; tuumque « non » negationem mentitur: omnia permuntantur quasi quadam antipharsi, aliud pro alio ponitur. Interrogatus enim in sacro limine, utrum consentires in mundanis vanitatibus jam non versari, quas referebat interrogans, dicto etiam, promisisti modo sane affirmativo. Hoc erat recte loquentibus negare. Exinde enim, quantum

Aρόμενος ἀπελέξω καὶ τὴν παρθησίαν, ὡς: σαντες εἰπομένια ἵνα ἐν τῷ ταύτην βιωτικῶν τις ασθεῖ τὴν πρὸς θεὸν εὐρύσεις. Οὐκοῦν τὰ πλείω, τὴν θρυαλλίδα τοῦ φανητοῦ εἰσμοῦ λων, ἵνα μὴ τὸν μισθὸν τῆς λάμψεως ἀποστρέψῃ, εἰς ἀλαμπὲς ἔκει σκότος ἀποκλεῖται. Εἴτε φιλοσόφει, καὶ διὰ μέλαν προφανεῖται μέγα σπῆλαιον τά γε ἐντὸς διὰ τὸ τοῦ ἐν κύτῳ ἀφώτιστον. Οὐ γάρ δικυνεῖται τῇ θέᾳ καὶ εἰς ἀκτινοβολία τὴλοι φωτίζοντος. Αὐτίκα δὲ σοφεῖς καὶ διὰ τοιούτον τι καὶ διὰ μέλανος σμοῦ κόσμος ἐν τοῖς κατὰ σέ. Ὑποδὺς γάρ μέγας μοναχὸς, οὐκέτι ρέζον δρειλες καὶ πρὸς κοσμικήν συνήθειαν. Οὐκοῦν ἐκρύπτεται, ὡς ἐν σπηλαίῳ, τῷ θείῳ μέλαντι. Τί γοῦ σπηλαίῳ, αὐτῇ κατακρύψει, αὐτῇ ἐνοικήσει ἐκφαίνεις τῷ κόσμῳ, ὡς οὐκ φερόικος, καὶ βεύεις, ὡς λαμπρυνόμενος; διμοίριον τι ποιῶν καὶ τι τῶν τιμαλφεστέρων κριθεῖν ὑπό τι σου καὶ λανθάνειν, εἴτε δημοσιεύεται παρὰ τὴν πρόθεσιν. Ηλίῳ ποτε καὶ κρύπτεσθαι σε τὴν ἐχρῆν, εἰ οὕτως ἥθελες περιβλέπεσθαι;

ριζή. Κίλυφος οἶον τὸ ἐν σοὶ προφανόμενον, καὶ χρῆ ἐντὸς αὐτοῦ κατακείσθαι σε, θρώπωπ πρίπον τοιούτῳ. Λέπυρον δισπερόν τὸν στόματον ἐν τῷ καλὸν ἐν: φαινομένῳ καὶ μόνῳ, ἀλλὰ μάλιστα ἐν τῷ μέγφῳ διὰ τοῦτον κατ' ἄνθρωπον τὸν δοντας. Πάπιρός εἰσιν. Ἐπιμελοῦ τοίνυν τοῦ καρποῦ τοῦ κατιστάτου καὶ οὖν χάριν τὸ περικάρπιον. Ήσεαυτὸν τῇ προφέσει τοῦ κρύπτεσθαι. Τί διὰ τις; « Εδὺς ἐκ τοῦ κόσμου. Τί γοῦν ἐκφαίνεις; Καταμηνύετω σε ή ἀρετήν· καὶ οὗτοι ἐκώνι ἐκφαίνουν. Ἀλλος γάρ προσγέμειος, οἱ διαστέρεις τῶν, δοσοὶ κατὰ τὰς ἀγυιάς πομπεῖς ἐμπολάμενα. Ως ὑπὸ σποδιῆς τινι τὸ ἐν σοὶ κόδων θερμὸν ἔκρυψας, ἀναθίμενος τῷ θεῷ. οὖν αὐτὸς εἰς ἀναψιν εὐκαίρον ἀγάπτες τοίνυν πρωμένος. Ἐσταυρώθης, καθὼς τὴν ἀρχὴν κειρόμενος. Εἰ τοίνυν δὲ πράγματα διὰ ἀνθρώπων πρὸς στόματα τοῦ στεφανοῦ κατέβαντε, ἀλλὰ πρόσμενε τὴν διὰ τοῦ παπιροκαθηλώσεως οὐ κατέβασιν, ἀλλὰ δοντας ἐν τῷ μη σκανδάλων αἵτιος ἀπόβασίς δεινῶν. Ήμαρφίοις εἰναι, δικυρώσας εἰναι μονόδιος.

ριζή. Ή μοναχική πολιτεία κόσμου καὶ εἰναι δέδοται, οὐ μήτε ἔφεσις. ἀναχώρησις τοῦ, οὐ προσχώρησις ἐπ' αὐτὸν. ἀπρεγμένος, οὐ πραγματευτικός. Σοὶ δὲ η τοῦ κόσμου ταχίς ἀκοσμίας ἐστίν ἐπίταξίς. καὶ οὗτοι τοι « ναὶ » τὸ τῆς κουρᾶς εἰς ἀκριβεῖς ἐπιτίθενται οὐ εἰναι αὐτήρχημα « ναὶ » καὶ τὸ « εἰ ». δεῖται τὴν ἀρνησιν· ὡς ἀντιμεταχωρεῖν εἰς τοῖν αὐτικριτάσεως, καὶ οὕτως ἐπι τοῦ παρὰ γάρ σοι τίθεσθαι. Ἡρωτημένος γάρ οὐ θειοτάτου βήματος, εἰ διολογεῖς, μὴ οὐ καὶ εἰναι φαυλότησιν, ἀς δικράνων ἐξετίθετο,

²³ Matth. xxvii, 40.

φάμενος « ναί, » διμολιγητικῶς δηλαδή. Σὲ δι' ἓν, ὡς ἀκριβῶς εἰπεῖν, ἀπαναίνεσθαι. Προστέηκας γάρ, δοξα γε ἡμᾶς βλέπειν, τῷ κόσμῳ ἐπιπλέοντες· καὶ εἰς τὸ « οὐ » δὲ καταστρέψας τὸν ἀπόκρισιν κατ' ἑτέρας ἔρωτήσεις, ἐν αἷς ἀπώμυνες, ποιεῖς οὐκέτι ἀντό, ἀλλὰ ἐνεργεῖς τὰ ἀπειρημένα, ὡς εἴπερ ὀμολόγησας « ναί. » Καὶ οὕτω μεταποιεῖς τὴν τέχνην τέ θεσιν, ἐξ ἀρχῆς αὐτῆς, οἷμα, ρρόδιουργεῖν ἐπιβλόμενος, καὶ μετὰ τῆς ὀρθολεκτικῆς φράσεως καὶ τὴν ὄρθὴν πολιτείαν φαύλης ἀπάτης λόγῳ ἀποπροστοιχάμενος.

ριῶ. Ἡν οὖν ἄρα κάλλιον, ὡς οὗτος, λαϊκὸν μενοντά σε φυλάττειν τὸ κοινὸν ἐκ γενετῆς θεῖον ἐπάγγελμα, τὴπερ ίδιασσι μὲν καὶ τάξισθαι καταμόνας ἐπίταξιν βίου κρείττονος, μὴ φυλάξασθαι δὲ τὸ κατιδίκιαν ἀρέσαν, εἴτα καὶ ἐνώπιον τῶν θειστάτων ἄγγελων καὶ αὐτοῦ Θεοῦ τυπωθέν. Ἐκεῖνο μὲν γάρ τὸ ἀρχῆθεν, τὸ μετά τὴν γένεσιν, μηδὲν τὸν βρεφῶν εἰδότων, ἀλλὰς κεκύρωτο, ἡνίκα τῷ θείῳ ἐστημειοῦντο βαπτισματι· τὰ δὲ τῶν ἐπαναρουμένων μονάζειν καταθετικὰ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων, εὐ εἰδότων, τῷ θεῷ ἀνατίθενται· φῶς φεύσασθαι τίς δὲ τολμῷ; Εἴη ἀν δὲ τοίνυν δισιώτερος τῷ θεῷ ἀνθρωπὸς τοῦ λαοῦ διφυλάττειν, ἀπέρ εἴ τι δύντος αὐτοῦ ἀπελεστάτου συντίθειτο, οὐδὲ λαλίαν διαρθροῦντος, μὴ δις γε τῇ ὑγιημένου τὴν φρόνησιν, τὴπερ δι αὐτὸς τυπώσας, αὐτὸς κυρώσας, αὐτὸς νογίσας, αὐτὸς λαλήσας, εἴτα παραβάτης, καὶ κατανωτισάμενος, ἀ κατέθετο, ἀγγέλοις διμόσκηνος ἐπαγγειλάμενος εἶναι καὶ ισοστάσιος.

ριέ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν σὺ καὶ ἐκεῖνος καὶ ἄλλος τις, οἱ χωρικῷ μὲν λόγῳ διὰ τὸ ἐντοπὸν ἐμοὶ, τῇ δὲ διαθίσεις οὔτε ἐμοὶ, οὔτε τῶν κατ' ἐμὲ διὰ τὸ τῆς γνώμης ἄποτον· ὡς οἱ γε ἀληθῶς ἐμοὶ, καὶ ὡς δὲ ίδιωτεύσας εἴπω, οἱ ίδικοὶ μου (ἀκούοις δὲ μου τῆς ἀληθείας, ὡς ἀγιώτατες θαυμάστοις βασιλεῦ) κατὰ τὸ θύμος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ὑμῶν ἀπέχουσι, προσθετέον δὲ καὶ τὸ, ὡς ἀνταπεῖλαι ἀπὸ δυσμῶν, οὐράνιοι ἐκεῖνοι ταῖς ἀγαθοπράξιαις, ἥλιοι ταῖς ἀρεταῖς, παραδεῖσου πολιτῖαι, φωτὶ θείῳ περιουσιαζόμενοι, ἀχρημούνην πλουτοῦντες τὴν κατιδίκιαν, πολλοὶ δὲ καὶ ἀκτημούνην ἄκραν, δι' ἃς θεὸν αὐτὸν κτενώται· διμεῖς δὲ γῆς ἀνθρωποι, καὶ αὐτῆς δλῆτες ἡ κανθωμένης, οἵς μερίμναις διηγενεῶς κεντεῖσθαι περὶ τῶν οὐδενὸς ἀξιῶν λόγου. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν πραγματεύονται τὸ ἀειλαμπὲς, ἐνακμάζοντες τῷ κατ' αὐτοὺς φωτὶ, ἐν τῷ πραγματεύεσθαι πάντοτε τὴν ἀνατολὴν ταῖς ἐκ τῶν ὑφειμάνων ἀγαθῶν ἀναβάσεσιν ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα· διε δὲ καὶ μεσημβριάσουσιν (ἀνάρητη γάρ καὶ τοῖς τοιούτοις ἥλιοις αὐτὸς γίνεσθαι), δικοῦσι τὴν κατάδασιν, μὴ καὶ εἰς δύσιν ἐμπεσοῦνται. Καὶ δὴ κατορθοῦσιν αὐτὸ, θεοῦ ἐπιτέττοντος, τοῦ καὶ τὸν κατ' αἰσθησιν ἥλιος ἐν Γανῶ ἀστέστητος τὸ παλαίδιν διὰ τοῦ ἀγίου στρατηγοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐν τοῖς ὕστερον δὲ διέ τινος μεγάλου Ιητρὸς ἐν τῷ τοῦ μεγίστου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δνόματι· οὗ ἡ κλησίς καὶ τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ διμοὶ τεραστίψ τείμαντο.

(44) Ἀρσιν μουσικοὶ vocant, cum attollitur manus aut baculum ejus qui cantum numerosque moderatur; θεσιν vero, cum deprimitur.

A nos videmus, mundo amplius adhæsisti; atque cum in partem negativam versus es, cum cæteris quæstionibus responderes, et cum juramento negares, hoc non perfici, sed renuntiata adimples, quasi affirmative respondisses: sicque supra (44) et infra permutas, meditatus a principio, ut supicor, liberius agere, et quantum rectam locutionem, tantum rectam agendi rationem, vili usus fallacia, contemnis.

114. Melius erat, o homo, te laicum in communi lege divina post nativitatem sistere, quam separari et vitam perfectiorem privatim servandam promittere, neque servare quod privatim promisisti, in conspectu sanctorum angelorum et Dei. Hoc enim principium ab ortu aliter confirmatum est, nihil conscientis infantibus, cum sacro baptisme insignirentur. Qui autem vitam monasticam amplectuntur, haud inviti id faciunt, probe sibi conscientia, et Deo consecrantur, cui mentiri quis auderet? Profecto magis acceptus Deo foret homo vulgi qui retinet promissa dum adhuc imperfecte ageret, non distincte inquireretur, neque a fortiori intellectum evolvisset, quam qui ipse cogitavit, ipse firmavit, ipse concepit, ipse expressit, ipse transgressus est, ipse promissorum oblitus est, cum conversari inter angelos, et eis æquiperari sponderat.

115. Ista agis tu, et ille, et aliquis aliis, omnes propter locum communem mei, sed neque mel, neque meorum quoad mentis habitum et animum errantem. Etenim qui vere mei sunt, et ut enucleatius dicam, privati mei (et me vera dicentem audies, o sancte rex, apostolis æquiparande), a vobis tantum distant, quantum a terra cœli sublimatas, et etiam quantum orians ab occidente. Hi quidem coelestes sunt bonis operibus, virtute soli æquales, incolæ paradisi, luce divina resplendentes, divites sine propria fortuna, multi cum extrema etiam indigentia, ob quam Deum ipsum possident. Vos autem homines terræ, istiusque spinis hirsutæ, curisque perpetuis propter res nullius pretii angimini. Hi laborant ut semper luceant, sua luce accensi, qui oriri semper nituntur, et ex inferioribus in superna ascendunt. Cum in diem medium pervenerint (istis solibus hoc accidere necesse est), timent ne occidunt, ne in profundum mergantur. Qui renovant, annuente Doo sole visiblem in Gabao sistente, antiquum miraculum Josue judicis, et instauratum in novissimis temporibus per quemdam Patrem magnum, invocato nomine Jesu Christi maximi apud nos, cuius invocatio et hunc Josue simili prodigio illustravit.

116. Sic orientem solem imitantur, dum Deo appropinquant, quantum concersum est, magni mei monachi, utriusque civitatis incolæ, quæ infra magna est, et illius quæ in superis maxima, super sermonem et super intellectum. Vos autem utrum oriamini non vidi ego; sed ex quo tempore vobis sum, terram altero circulo præter descriptum circuitum permeantes, semper in occidentis partibus vereamini; ignoratis solis ortum quam practica et theoria, optimum par, norunt attollere, et quo in cœlum homo Dei evolat. Practica (12) omnino diversa a vestra regula, et tota alia theoria atque nostra. Quæ enim vos agitis, et quæ cogitat, homines vulgares haud initarentur. Cum enim omnis monachica actio ad imitandum Deum qui semper agens nunc et perpetuo operatur, concurrat, aliter vos agitis, negotia operantes, a quibus nomen ducunt exactor et negotiator, non autem vir practicus, ut superius diximus. Nam solitudini tantum adhæsistis, quantum tentoriis vinitores, et cellæ fructuarie ille cui cura est de cucumere. Quod sane est multum. Plerunque autem ut nomades vivere salagitis, loca pro locis frequenter mutare, ubi purum aera bauriatis, et longam vitam eo modo vivatis.

τένεσθε, καὶ συχνὰ τόπους τόπων ἀμείβειν ἔνθε καθαρίζεσθαι.

117. Sanctam Ecclesiam, ut arbitror, concupiscentis, ut servi Christi, et conservi nostri; sed a concupito elongamini operibus quibus sapientissime agitamini; perfectum opus linquitis, et indulgetis vanitati; nihil scitis spirituale quo licet angelis annumerari, et inter pinguia et gravia versamini quibus mens devota Deo in terram deprimitur et ascendere desinit. Ideo discipulus vester pro dignitate, intelligentia, decentia, et bona disciplina, abit nihil ab necessi consecutus, præter quemdam sacerdalem scientiam, eamque totam vulgarem, non nobilem; verbi gratia, ut pauca ex multis eligam, quomodo et quantum frumentum servent, quo tempore et quanto pretio illud vendant; undenam aliud dignum, seu vilis pretii, inveniant, redire faciant, sicque de eo aliquid lucentur; quomodo etiam de vino fructum capiant. Servandi sunt vinacei acini eleemosynam poscentibus, magis etiam furfur: talibus enim tempore famis bona sunt ista ad nutrientium. Proximi domus bonis terræ repletur: inhabitanti gravia tributa sunt imponenda. Intus autem sunt divites homines ex variis negotiationibus, et aliunde: his claustra augenda sunt. Quidam e patribus agellum excolens in suspicionem venit inde lucratiendi; mutandus est caute, ne solus comedat. Extemplo famulus ad reddendam rationem cogitur; et sive nihil habet condemnatur ut imperitus, ut simplex, ut insanus, sive autem in manifesta possessione deprehensus,

(12) Practica erat administratio rerum materialium, cibi et reddituum; duplex distinguitur, una bona, mala altera, quæ id unum intendebat,

Aριζ. Καὶ οὕτω μὲν φλιτικὴν ἀνατολὴν μεμοντα θεῷ προξεισθέμενοι κατά γε τὸ ἑγγωροῦν οἱ ἐμπεινοὶ μεγαλοστῆμονες, οἱ πόλειν ἔκατεῖων τοῖς ταῖς, τῆς τε κάτω γεγάλης καὶ τῆς ἀνω ὑπερμηνείας, διὰ καὶ ὑπὲρ λόγου καὶ νοῦν διπειντες. Άλλοι διειστὰς εἰ μὲν ποτε ἀντεῖλατε, οὐκ οἴδον ἕγω οἱ θεοὶ οὐδὲν ἐνεργάντες, κακούοιτες κακλοῦτες τῇ γῇν ἄλλως παρὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ ἔτεν ἀστεῖον διηγοῦντες ἀντολικήν ἀνάδοσιν, γνῶντες τὸ οὐρανὸν οἰδεν ἀνάγειν, ἢ καλὴ, ζηνωρίας ηὔτε εἰς οὐρανὸν ἀντεργίεις θεοῦ ἀνθρωπος. Πολὺς ἄλλος παντελῶς παρὰ τὴν ἐν ὑμῖν πολιτευομένην οὐρανίαν ἐπερούτη πάντη, πάντως καὶ αὐτή, παρὰ τηνάκην τραχύτερον καὶ οὐδὲν οὐρανὸν παρέπειται. Οὐχ γάρ πράττεται ὑμεῖς, καὶ ἵνα θεωρεῖτε, οὐδὲ ἐν ἀγέλαιοις ἀνδρεσσι μιμεῖσθε. Πρέπεις γάρ μοναχῆς ἀπάστης πρὸς μίμησιν ἀπευθυνομηνῆς θεοῦ, οὓς δεὶς ἀνεργὸς ὁν, ἵνα καὶ ἄρτι ἐργάζεται, ὑμεῖς ἄλλως ἀνεργεῖτε, πρεσβύτεροι γέγενησθε, οἵ ὧν οἱ πράκτορες καὶ διατραχύμενοι, οὐδὲν καὶ διεγραψάμεθα. Τέλος μὲν τοσούτον προστείχατε, εἰς ένον καὶ σκηναῖς οἱ ἀμπελουργοὶ, καὶ οπωροκυλλικοὶ; οἱ περὶ τὰ σικυγήλατα. Καὶ έστι καὶ τοῦτο πολὺ. Τι πλείω γάρ κατὰ τοὺς Ἀμαξοβίους διαζῆν προγράμματαν δέργα σπάτεται, δι' οὗ τὸ μακρόδιον ὑμῖν περιγένεται.

Βριζ. Τῆς τε ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας ἐπιθυμεῖτε μὲν, οἷμα, ὡς δοῦλοι Χριστοῦ καὶ ἡμῖν σύνδουλοι· ἀπάγετε δὲ τοῦ ἔφετον διὰ τὸ δρυπτεῖκὸν, οὐ γάρ τὸ μέμβρα τὰ πολλὰ τὸ μὲν ἀκριβώς ἔργον ἀρέντες, τοῖς δὲ παρέργοις ἐντριβόμενοι· καὶ λεπτὸν μὲν εἰδότες οὐδὲν, δι' οὐ ἀγγέλοις ἔστι συνάπτεσθαι, τὸν δὲ παχύτινον καὶ οὕτω βαρέων μεταποιόμενον, δι' ὧν κατασπάται διεσθότος νοῦς εἰς γῆν, τοῦ ἀνωρηγεῖσθαι παρελαύθμενος. Κάντεοθεν δι παρὸν ὑμᾶς θοιτῶν ἀντὶ σεμνότητος, καὶ συννοίας, καὶ εὐτερεπίας, καὶ μαζήσως ἀγαθῆς, ἀπειστις, μηδὲν ἀπονέμενος τὸν ἀσκητῶν, ἢ μόνην εἰδησιν βιωτοῖς, καὶ αὐτὴν οὐκ εὐγενῆς, ἀλλ' εἰς τὸ πᾶν χυδαιόσιον, ὡς ἐκ πολλῶν ἀλιγίστα φάναι, πῶς τὸν δὲ πόσον φυλάξωνται τὸ σιτάριον, καὶ πεντάκτηροῦ πολλοῦ τιμήματος ἀποδῶνται αὐτός πάτερ εἰ καὶ εὐρηκότες ἄλλο ἄξιον, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν, εἰσοδίαστας, καὶ οὕτω κερδήσωσι καὶ δι' αὐτούς πῶς δὲν καὶ ἐπὶ τῷ οἴνῳ ταυτὰ διάθωνται. Τι γλυκτὰ φυλακτάν εἰς τινὰ ἀλεημοσύνην τοῖς ἀπαιτοῦσι, καὶ εἰς πλέον τὰ πίτυρα· καλὰ γάρ τοις τοιούτοις γαὶ αὐτὰ ἐν ἡμέραις λιμοῦ εἰς χόρτασμα. Ή παροικίᾳ ἐνευθυτεῖται τοῖς ἐκ γῆς ἀγαθοῖς φορολογητέον ἄρτα τοὺς ἐν αὐτῇ βαρύτερον. Η διοικία πλουτούντας ἔχει ἀνδρας ἐκ τε ἐμποριῶν παντοδαπῶν καὶ ἄλλοθεν· ἐπαγκητέον οὖν αὐτοῖς τὸ στεγανούμιον. Ἀδελφὸς δεῖνα τὸ τῆς μονῆς κτησίδιον ἀμφιπονόμενος ὑπόνοιαν πέμπει, κερδαίνειν ἐκείθεν μετελευστέον οὖν αὐτὸν δεξιῶς, μὴ καὶ μονο-

ut divitias cumularet. *Theoria de rebus spirituallibus aut intellectualibus curabat, litteras docebat, etc.*

φαγῆ. Καὶ αὐτίκα λογοπρεπεῖται πρὸς βίᾳ δὲ α-
χοντής· καὶ ἢ μηδὲν ἔχων καταγιώσκεται, ὡς
ἀφελῆς, καὶ εὐθύτερος, ἢ καὶ ἡλίθιος ἢ ἀλλὰ περω-
ραμένος ἔχειν, καὶ τυχόν μὴ διδοὺς ἐν τῷ ἀπαιτεῖ-
σθαι, καταπατεῖται, καὶ οὕτω διαφορεῖται πρὸς βίᾳ· οὐχ ὥστε προσλογισθῆναι τοῖς τοῦ φροντιστη-
ρίου τὸ διαχωρηθὲν, ἀλλὰ τῷ μεγάλῳ Πατρὶ, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν λογάσι, καὶ δὲ φασι προκρίτοις τῶν
μοναχῶν.

ριη. Τούτου δὲ οὕτως ἀποχειροτονηθέντος τοῦ προνοεῖσθαι, ἀναφτιλαφᾶται πρακτικὸς ἕτερος, δὲ οὐκ δὲ κριματίσοι δῆθεν τὴν κεφαλὴν, καὶ τὴν λοιπὴν λογίδα θυμομαχεῖν ἀναγκάζων, καὶ μελαγ-
χολῆν, καὶ οὕτω φεύδεσθαι τὸ φιλάδελφον. Καὶ δὴ καὶ εὐρίσκεται δὲ ποθούμενος ἀδελφὸς (οὐ γάρ δὲ αὐτὸν ἐπιλειψός ποτὲ τοιοῦτος ἄνθρωπος)· καὶ κατιδίκων παραληφθεῖς, καταρτίζεται εἰς προσοχὴν,
καὶ ὑπακοὴν, καὶ ἀφιλοχρηματίαν· καὶ παθεύεται παρὰ τοῦ πατρὸς, ἀλλὰς μὲν ἔτιν, καθαρείως, κα-
ὶ ως πρέπει τῷ ἐπέχοντι κεφαλῆς λόγου ἐν τοῖς ἔξω ἅπαν δὲ τὸ ἐπερχόμενον κέρδος ἀπὸ Θεοῦ (φεύδεσθαι γάρ, φησί, χρὴ οὐδὲν τοῦ τυχόντος ἐν τοῖς αὐθικούσι) παρακομιστέον τῇ γερουσίᾳ, καὶ θετέον αὐτὸν πρὸ τῶν πατρικῶν ποδῶν, καὶ μηδὲ φευστέον, μηδὲ ἄχρι γοῦν ὁδοίος· ἵνα, εἰ μὴ καὶ τὸ κατὰ τὸν Ἀνανίαν καὶ τὴν Σάπφειραν μέγα κακὸν πεισταί, ἀλλὰς γοῦν μὴ καταπατηθείη καὶ αὐτὸς, δισκαὶ δὲ πρὸ αὐτοῦ εἰς ἐκφόρησιν.

ριθ'. Καὶ ταῦτα μὲν οἱ παραχίνεται, ὃν κατέρχει δὲ μέγας Πατήρ. Οὐ δὲ μύστης ἐπινεύσας καὶ κατακρύψας κοσμίως εἰς ὑπακοὴν ἀνομολαν τῇ πνευματικῷ δρειλομένῃ, ἀποτρέχει, καὶ ποιῶν, δῆθεσσα εἰκός ποιεῖν τὸν τοιοῦτον, ἐπανέρχεται ἐν καρπῷ, ἐν φέρει δὲ διδώσαι τὸν σαπρὸν καρπὸν αὐτοῦ, οἵ τετάξατο· καὶ οὕτως εὐρίσκει ἀγαθὰ τῇ αὐτοῦ ψυχῇ. Οὔτε γάρ συμπτεῖται, καὶ εἰς φίλατον παῖδα ἐγγράφεται. Καὶ μερίτης δὲ γενόμενος τοῦ καὶ κλέματος καὶ ἀρπάγματος, ἐπειτα τῆς μεθόδου ταύτης κατὰ τὸ πάλιν καὶ αὐτὸν συχάνις γενόμενος, ἐκβαίνει βαρύπλουτος. Μικρὸν, καὶ ζηλοῖ αὐτὸν ἕτερος, εἰς πεφυκὼς ἐπὶ δόμοις μαθήσει. Καὶ συγνάσσει τὸ διδασκάλιον τοῦτο, ἐπλήθυνε τοὺς οὐκ ἀφεύεις τοῦ πατρὸς μαθητάς. Καὶ οὕτως ἔξελλονται καὶ αὐτὸς καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ τῆς μονῆς.

ριχ'. Εἳτε καὶ ἐκεῖνο εἰς δόμοιαν μοῖραν πράξεως μοναχικῆς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἀποτετακται. Πλουτεῖ, φησον, δὲ δεῖνα· ἐλλάμπεται ἀγροῖς, οικήμασι, ζώοις, ἕπεροις, δι' ὧν οἱ κατὰ κόσμον εὑδαιμονεῖν δοκοῦσι. Μεταχειρίστεον δὴ τὸν τοιοῦτον θεραπεύεις· αἵ τε θέλονται οἱ κοσμικῶτεροι. Καὶ γίνεται τοῦτο. Καὶ δελεᾶζοντες οἱ πολλαπλοὶ μοναχοὶ τοὺς ἀπλουστέρους ἐφάλκονται· καὶ θερμοῖς προκαθάραντες λοετροῖς, δὴ περιφράντηροι δίκην προτέλεσμά τι μυστικὸν αὐτοῖς ἐπαγγάλον εἰς εὔνοιαν ἔξεργηται, παρατιθέσαι μὲν ἐκείνοις τὰ τέρποντα καὶ βρώματα καὶ πόματα· τὸ δὲ τὸν ἀλλὰς, οὐχ ὡς ἂν τις

(13) Proverbium apud Græcos frequens, desumptum ex Homero, *Iliad.*, 19. Viso Patroclis caderere, Briseis Achillis amasia et alias virgines captivæ lamentantur: sed speciosis et fictitiis in Patroclum editis questibus, suam propriam sor-

A forte non reddit quod requiritur, contemnitur, et violenter conteritur; non quod cœconomis cedat incrementum, sane vera magno Patri, et ejus comitatu, et, ut aiunt, monachorum prælatis.

118. Hoc igitur amoto a villicatione, tentatur alius aliquis practicus, qui nempe caput et reliquam catervum non condemnet, nec cogat ad irascendum, ad mortendum, et ad evacuandam charitatem. Invenitur optatus frater (illis enim deesse nequit talis homo), qui seorsim abductus eruditur ad attendendum, ad obediendum, ad deponendum pecunia amorem; dein edocetur a patre nunc vitam innocentem dignamque legato prælati in exterioribus degere; omne lucrum a Deo emergens (parce enim utendum est, inquit, non fortuitis bonis inter propria) offerendum esse senatui, et deponendum ante pedes Patrum, mentionandum non esse, non de obolo quidem, ut, etsi Ananiæ et Saphiræ malum effugiat, saltam non conteratur ipse, sicut antecessor propter concus-sionem.

119. Hæc quidem consiliarii, quorum primus Pater magnus. Initiatus vero assentiens, et caute inclinatus ad obedientiam spiritualis et necessarium obedientiam dissimilem, vadit; et postquam peregit quæ eum peragere justum est, revertitur in tempore, et putidum fructum suum quibus promiserat tradit, sicque bona animæ suæ invenit. Non enim conculeatur, sed magis in charissimum filium assumitur. Et ipse factus particeps furti et latrociniï, atque hanc viam deinceps societus iterum et semper, locupletatur divitiis. Mox eum emulatur aliis huic disciplinæ aptissimus. Et frequenter repetita ista doctrina discipulos patris non degeneres replevit. Et sic intereunt ipse, et alii, et res monasterii.

120. Illud iterum apud nos in partem similem praxis monachicæ deputatum est. Dives inquietunt, iste est: abundat agris, domibus, pecoribus et ceteris rebus in quibus consistere felicitatem mundani arbitrantur. Alliciendus est ergo iis officiis, quibus mulcentur mundani. Et fit ita. Simpliciorem dolosi monachi deliniunt, et alliciunt; postquam eum purificaverunt balneis calidis quæ, ritu aspersionis pro initiatione mystica in benevolentiam adducente, inventa sunt, huic apponunt cibos et pocula jucunda. Erat non, ut dicet aliquis, Patrocli causa fictitia, ut aiunt (13), sed nutricis fallacia. Piera-

tem lugent. Unde nata vox: Patroclis causa speciosa et fictitia; ut apud Plutarchum de laude propria; p. 546; Μή δοκώμεν Πατρόκλου πρόφεσιν, σφας δὲ αὐτοὺς δι' ἐκείνου ἐπικινεῖν.

flue enim a compulis undique convivis gratias efflagitant. Quos postquam quocumque modo restaurunt, deinde spiritualia insuper ad alliciendum proferunt, suam temperantiam, qui nihil ab aliis differunt; virtutem a cibo et potu abstinentem, qui repleti sunt; noctes insomnes, propter stomachachum vacuum, quorum stomachus cibo gravis somnum fugat; et graviler animadvertisunt gravatum ventrem sicut ad currendum, ita ad dormiendum aptum non esse. Gloria bundi afferunt etiam visiones, extases, atque etiam miracula, et alia similia quibus mens pia et divinorum cultrix erigitur, sicutque celestium particeps. Sunt autem somniantium inventa, qualia e januis eburneis evolant. ἄνω ἐφίσται Θεοφλῶς. Τὰ δὲ εἰσιν ἀναπλάσματα νύμενα.

121. Mox allatum discipulum blandimentis spiritualis persuasionis ad tonsuram attrahunt. Ipse difficultates vitæ monasticæ objicit, et ait ob eas tonsuram formidare. Quo tempore alias illecebras afferunt, quibus anxiū de ingressu permulcent: huic promittunt sanctitatem absque labore, salutem sine sudoribus, cum Deo vicinitatem immmediatam, januam paradisi, et qua abest gladius flammœus, virtutem ad quam pervenire potest non obrutus sudoreo flumine: æstatem qua non seminatur, nec aratur, vindemiam spontaneam, navigationem periculō carentem, lucro autem secundam, et quodcumque aliud lenocinium. Et cum hominem adduxerint edocentes et suadentes laboribus non acquirendam sublimitatem, deceptum intra sua relia venabuntur cum ipsa abundantia, possessionibus et divitiis; tuncque quali scientia sint aperiunt, et qualia et quanta sophismata ex ea hauriant. Neophytus enim sinu exhausto impletisque suis passionibus, eum liberè pascentem, neque signum virtutis, ut aiunt, telo appetentem, relinquent, ne eos fallacos esse, cum ipse probussit, convincat, sed cum suis similibus confundatur. Ei autem forte et qualicunque modo querenti, statim frequenter objicitur: «Quis es, o homo? quæ est tua virtus? quænam abs te utilitas?» eumque minantur se despoliaturos bonis quibus frui tur; atque regulam et augustam speciem prætendunt, qua ad pauperiem quisque fratrum mittitur ab iis qui justo ditiones sunt.

καὶ ὦν ἀφειμένος ἔχει κοινὴ συνθήκη· καὶ προβάλλονται τῶν ἀδελφῶν ἀποκαθίσταται παρ'

D denudatus, et modo agitatus aliis relictis ut aquum non erat, et ut ita dicam capillis retentus (impedit enim tonsura ne tam facile possit effugere raptores, qui eum quasi capillis humi postraverrunt), remanet, atque de cætero malitiam colligit universam. Qui se ita male habens intus, sinitur a sanctissimo Patre, suis passionibus indulgere, et politica in vita solitaria palam exercere. Iste enim metit, vindemiat, molit, prelumque calcat, horrea erigit, et alia denuo amplificat; equis de-

A θεως ἑρεὶ, Πάτροκλος πρόφασις, ὃ δὴ λέγεται ἡ γοητεῖα τιθευτική. Τὰ πλεῖστα γάρ αὐτοὶ καὶ σπῶντες, ἀπαιτοῦσι τοὺς δαιτυμόνας διζελεῖν αὐτοὺς γάριτας. Καὶ δῆμος ὁ πρωστὸς ἐκεῖνος θερπεῖ σαντες, εἴτα καὶ τὰ πνευματικὰ περιγραῦνται ἐδέλεχρ, τὴν κατὰ σῆς ἐγκράτειαν οἱ ἀδελφοί· τὸ κατ' ἀρετὴν ἄλιμον τε καὶ ἄδιψον οἱ κατάκλιτοι ἐντεῦθεν ἄγρυπνον διὰ τὸ ἀνερμάτιστον εἰς τῆς σαρκὸς φιλοσοφῶντες ἀγίως, καὶ δὲ βαρύμνην, γαστήρ, ὥσπερ οὐ πρὸς δρόμον, οὕτως οὐ πρὸς ὕπνον ἐπιτρέπει. Προφέρουσι δὲ εἰς αὐγὰ καὶ ὄρσες, καὶ θεοπτίτες, καὶ που καὶ θευματιγίας, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, δὲ ὡν εὐλαβέστερος εἰς καὶ τῶν θείων ἔρατης, ἀναπτερύσσεται, καὶ τὸ ὕπνον, ὅποια τὰ τῶν ἀλεγαντίνων πυλῶν ἐκπιπέντεν.

B ρχτ. Ἐπειδὲν δὲ κατεπέδοντες τὸν ἀκροτητὸν εἰς κουρὴν ἐφελκύσωνται πνευματικῆς πεντηλῆς, καὶ αὐτὸς προβλεῖται τὸ σκληρὸν τὸ μοναχικής ἀγωγῆς, καὶ δικνεῖν τὴν κουρὴν δὲ εἰπεῖς· τότε δὴ σειρῆνας ἑτεροίας προβάλλονται, δὲ ὧν οὐκ ἀναγκαῖον ἀλεῖν τινα, λουσίμενον ἰδρώτων ποταμοῖς· θέρος ἀσπαρτὸν καὶ ἀνύροτὸν· τρυγγήτων αὐτοφυῆ· πλοῦν πρὸς τῷ ἀκινδύνῳ καὶ κερδαλέον, καὶ εἰ τι ἀλλο τοιοῦτον ἀπαγγάγον. Καὶ δὲ ὑπαγάγωνται τὸν ἀνθρώπουν, διδάξαντες καὶ πεισαντες μὴ πένοις κατέσθει τὴν ἀκρητήτα, καὶ τὸν ἀπτερήθεντα δικτύων ἵστησανται αὐτῇ πάσῃ περιουσίᾳ καὶ κτήμασι καὶ γρήμασι, τύτε διαδεικνύουσιν, διποιοὶ τινες τὴν ἀπίστημην εἰσι, καὶ οὐλα καὶ δεσμοφύονται δὲ αὐτῆς. Ἐκκενώσαντες γάρ τὸ τοῦ νετῆλυδος προκόπτοντο, καὶ τὸ κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ἐπιμυγγικόν, ἀφιέσθαι νέμεσθαι ἀνετον ἐκεῖνον. οὐδὲ ἵτερ, δὲ φασιν, ἀρετῆς βάλλονται· τίνα μὴ, καὶ ἐλέγχοι τούτους φύλως ἔχοντας, αὐτὸς ἀγαθὸς ὁν, ἀλλὰ δομοίς δομοίς συναντερύροιτο. Εἰ δὲ ποτυγὴν ὁ πρωστὸν ὑπογρύζει, τηνικαῦτα πολὺ καὶ αὐτοῦ τὸ· «Καὶ τίς εἰ σὺ ἀνθρώπος, καὶ τίς ἡ ἐν σοὶ δύναμις καὶ, τί τὸ ἐκ σοῦ ὄντος;» ο καὶ ἀπειλούσ: προσπαστερήσειν τὸν ἀνθρώπουν, πολλούνται τὸν κανόνα καὶ τὸ σεμνὸν τετικόν, δὲ οἱ πρόπτεις αὐτοῖς, τοῖς, ὡς μὴ ἔχρην, βαρύκτε-

D ρχτ. Ο δὲ τῶν μὲν ἀλλων διεκπεσῶν, δεξιὴ ὑπὸ κόλπη ἔφερεν· ἐν μόνοις δὲ τοῖς, ὡς μὴ, ὕδεις, περιελειμμένοις αὐτῷ σαλεύων, καὶ τῶν τριῶν, ὡς εἰπεῖν, κατεχόμενος (οὐ δύναται γάρ διὰ τὸν κουρὴν οὕτως ἔχον διεκφυεῖν τοὺς ἐλόντας, καὶ ὡς οὗτος κουρὶς αὐτὸν ἐν διπέδῳ βαλόντας), μένει, κακίαν ἀπασχον τοῦ λοιποῦ ἀθροίζων. Καὶ καρκητῶν οὕτω τὰ ἐντὸς, ἀφίσται πρὸς τοῦ ἀγιωτάτου Πατρὸς καὶ τῶν ὑπὸ αὐτοῦ ταχημάτων πορεύεσθαι κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ μονῆρει βίφι καταπράττεσθαι ἀνυποστόλως τὰ πολιτικά. Θερίζει το-

γάρ ἐκεῖνος, καὶ τρυγῷ, καὶ ἀλοῷ, καὶ ληγὸν πατεῖ μονώτατος· καὶ ἀποθήκας τὰς μὲν συνιστᾷ, τὰς δὲ καθηκόντων μεγεθύνει· καὶ ἵπποις ἐναλέει, φεύδεις μὲν εἰς σωτηρίαν, χρηστοῖς δὲ εἰς ἔμπορίαν. Ἐμπέπει δὲ καὶ ὄντος, ἀν τὸν μὲν ἀνίστιν εἰς ἐπιγονὴν, τοῖς δὲ γε πλεοσιν εἰς ἔυλοφορίαν χρῆται· οἱ πρὸς κέρδους φορτηγοῦσι τοῖς μὲν ἄλλοις ἐπὶ ἑξάρι πυρὸς, διακονοῦντος τοῖς ὁδε, τῷ δὲ δεσπότῃ πρὸς φλόγωσιν αἰωνίζουσαν τὴν ἐκεῖ. Πλουτεῖ δὲ καὶ ἡμίσιοις, ἐν οἷς ἔχει ἕφατάξεθαι πρεσφύῶς τὸ καθ' ἐκυτὸν ἐκ πάντη ἀνομοίων σύνθετον. Ἐκεῖνοι τε γάρ τὸ εὐγενές ἀχρειοῦσι ζωὴν κὸν τῇ συναναράτει τοῦ δυσγενοῦς, καὶ αὐτὸς τὸ ἐνάρετον σχῆμα τῷ κοσμικῷ. Καὶ βόρεις δὲ ἀκολούθως ἐκτρέφει, ὃν μοτρα μὲν τις ἀποδοθεῖσα χρυσοῦς καὶ ἀργύρια ἐκπορίσει, ἔτερα δὲ εἰς γεωργικὰ συντελέσται. Ἔτι δὲ αὐτὸς ἐπιμελεῖται καὶ λοιπῆς ἀπάσης προβοτίσεως, καὶ τῷ βοσκηματώδει πληθυσμῷ φευδεπιγραφεῖ τὸ τοῦ βίου ἔλλογον ἐκυτῷ. Καὶ μὴν αὐτοῖς καὶ παῖδας γεωργικοὺς ποριζόμενος. Καὶ τοῦτο μὲν κτηματικόν. Ἰνατὶ δὲ καὶ παιδίσκας, καὶ αὐτὰς ἀσυμμάτρους τῷ τῶν παιδῶν ἀριθμῷ, ὡς ὑπερεκπίπτειν τῷ πληθυσμῷ; Τεῦτά τε οὖν δὲ οὕτως εἰς ἀμφιτίαν ἐκδεδομένος πλημμελεῖ, καὶ λοιπὰ δὲ καθ' εἰρμὸν ἄλλα, δόποις δὲ κοσμικὸς ἐντριβεῖται ἀνθρωπος· ἀσκούμενος καὶ τοχογλυφεῖν δὲ ἐλεεινὸς κοινοβιακὸς, καὶ παντοῖως μεθοδευόμενος εἰς περιουσιασμὸν· ἵνα θανῶν ποτε τῷ μὲν ἔχθρῳ τῇσι σωτηρίξει τοῦτον τὴν φυχὴν, τῷ δὲ φροντιστηρίῳ παραβῆσει τὰς ἀκανονίστους ἐπικτήσεις, βροχίσθωντας ἐς μαχαρίαν, τὴν παροιμιακὴν δύπουθεν· οὐ γάρ δηλαδή τὴν τοῦ ἀδελφοῦ· οἱ δὲ πλέοντοι δὲν ἰσως ἄριστοι, ὡς οὐκ ἔχρην.

ρχγ'. Καὶ οὕτω μὲν οἱ ἐν ἡμῖν σοφοὶ πρακτικοὶ βίσκουσι τὸν ἐν αὐτοῖς πλούσιον εἰσχωγικόν. Ηὔγετα δὲ ἀπολαβόντες, καὶ αὐτὸν ὡς τὰ πολλὰ οὕτι ἐκόντα, μετὰ πολλῆς δὲ διτιμάλα πραγματειας, εἰ μόνον οἴκτημα καλυβίῳ παρεοικὸς ὑπεστιν ἐκείνῳ, ἐν καιρίῳ τόπου κελμενον, ὡς οἰχ τεκτανονται καὶ ἐν ἐκείνῳ καὶ δὲ' ἐκείνου· ἐν ἐκείνῳ μὲν, δὲν οὐκ ἀγιασι· διὰ βίου τὸν ἀνθρωπὸν ἀναπαύεσθαι παρ' αὐτοῖς, εὐτελιζόμενον, ἔξουθενούμενον, παραβλεπόμενον, τέλλα πάσχοντα, ὃν πειρῶνται καλυβίται ἀνθρωποι καὶ ἀσυντελεῖς ὑπὸ δεσποτῶν οὓς ἡ τρυφὴ καταφέρει τῶν τοιούτων εἰς πειρόνησιν· δὲ' ἐκείνου δὲ, δὲν διεδρέουσι παρακαθήμενοι, πότε τοῦ πλησίαντος τῇ πτωχικῇ καλύψῃ ἀμπελού, ἢ ἀγρίδιου, εἰτε οἰκήματος, εἰτε ληστού καιρὸν λέθωσιν εὔθετον ἐπιδρᾶσθαι· ἢ ἀγγαντες τοὺς ἐκ γειτόνων, ἢ καὶ ὑποποιησάμενοι. Καὶ οὕτω πυρὸς δίκην ἐπινεμομένου τοῖς παρακειμένοις ἐπεισφρουσιν, οὐχ δὲ τρείς, ἔχουσιν, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸ ἀνεξέλεγκτον, ἐφ' οἰς πλημμελούσιν, ἔχωσι τῇ ἐρημίᾳ τῶν πλησιαζόντων, καὶ πρὸς τῇ πολυκτημοσύνῃ καὶ φοβεροὶ δέξωσι, καὶ πάννας ὡς γωντζι.

ρχδ'. Τοιαῦτη καὶ αὕτη πρακτικὴ παρ' αὐτοῖς. Τὴν δὲ λοιπὴν, δση δημοτικωτέρα, καὶ παχυτέρῳ κεχρωσμένη τῷ βύνῳ, στηλίτευτικὸς ἀνὴρ ἐπιλέγηται δὲν εἰς ὅλην γραφῆς, οὐπερ μαχροὶ δροῖς ἡμεῖς ἀφεστήκαμεν, οἱ μὴ πρὸς ἀγανάκτησιν ἄρτι

A cipitur ad salutem fallacibus, sed utilibus ad negotiandum. Asinus quoque operam dat, quorum non nullos ad generandum destinat, et plerisque utilur ad onera ferenda; hique pro lucro modico sarcinas fuerunt ad alios ad accendendum ignem hic utilem, et ad dominum ad flammam æternam illic. Et mulis abundat quibus satie apte representatus suus habitus e rebus totaliter dissimilibus compositus: illi enim nobile animal vili conjunctum deprimunt, ipse autem sublimem habitum cum mundo. Boves etiam nutrit, quorum pars alia vendita aurum et argentum affert, et alia inservit ad arandum. Aliorum armentorum etiam curam habet, istaque pecorum multitudine rationabilem vitam suam perdit. Clarus est etiam a pueris agricolis quos emit, nam et istud res est. Sed quam ob causam et puellas, easque plures pro numero puerorum, ita ut nimium abundant, acquirere? Hæc igitur curat iste peccato addictus, et quæcumque alia consequuntur, quibusque homo mundanus implicatur. Usus studet hic cœnobita, abundantiam omni ratione querit, ita ut moriens aliquando inimico salutis nostræ animam, et monasterio relinquat vetitas possessiones consumendas in deliciis proverbialibus scilicet, non protecto in deliciis fratris qui abiit infelix, et a venerabili patre reconciliatus est, contra fas.

C 123. Isto modo sapientes practici apud nos novitium ex ipsis divitem tractant. Pauperem vero plerumque minime volentem, et quam maxime reluctantem accipiunt, modo habitaculum tugurio simile possideat, in loco idoneo situm, cheu quanta mala in eum, et per eum machinantur! In eum quidem, eo quod hunc hominem tranquillam vitam agere apud se non permittunt, sed contemnunt, nibili faciunt, despiciunt, aliaque ingerunt qualia patiuntur homines pauperes et idiotæ a dominis in contemptum superbia adductis. Per eum etiam cum adhærentes insidiantur, quomodo tempus aptum inveniant ad usurpandam vineam tugurio proximam, sive agellum, sive habitaculum, sive fruges, viciniis aut suffocatis aut subjectis instar incendi devorantis, insidiantur, non ut utilitatem inde capiant, sed ut de sceleribus suis non redarguantur, facta vicinorum solitudine; et ut videantur non modo ditiore, sed etiam terribiles, omnesque alios in servitatem si, possibile est, redigant.

D 124. Tales sunt apud eos practici. Reliquos vero, nempe vulgus, et quosquos sordes crassior obtinet, in materiam tabulæ detractos forte acciperet, a cuius indole nos longe sumus; ad iram solummodo non loquimur, magis vero ad nostros corr

gendos, si quidem eos corrigi possibile est. Talis ergo quasi typis describatur, horum magnorum monachorum vulgarium practica, nempe quæ poetas, cantores, et numerum odit, quæ nullam habet venustatem; quam prævidentes, ut videtur, antiqui et beati reges introducendam in monasteria a se ædificata, nisi aliquid sapienter providerit, ut æquum erat, consilium inierunt istam illegitimam practicam, vitæ monachicæ noxiæ, qua monachi se ipsos meliores non reddunt, et detrahentes seu alter insidiantes lèdent, cum ignominia procul a monasterio repellendam esse; atque addiscendam eam, quæ Deo grata est, omnibus utilis, non menque non frustratur. Hoc perfecit regia prævidentia. Præpositi sunt in magnis monasteriis præfecti de mundo assumpsit, ut ascetae sanctis operibus seorsim instarent, et præfecti turbarentur erga plûrima: et, quasi quidam aggeres, fluctibus mundanis oppositi eos contererent, deviatos retro reflecterent, atque monasterium fluctibus inaccessum, si ita res ferret, saltem inconcussum servarent.

ζόμενα εἰσοπίσω, τὸ δὲ σεμνεῖον φυλάκτοις ἀκύμαντον μὲν, εἴ γε οὕτω φύσεως ἔχει τὸ πρᾶγμα τὰ πλεῖα διατάσσεισθον.

125. Seipso homines horum monasteriorum libenter submiserunt alicui multa Deo grata potenti, eumque relinquent in primo ordine dimicantem, omnia agentem et patientem quæ ad leges et judices attinent; et ipsi tranquillitate servata de animabus curant, unique operi, mandatis scilicet implendis instant. Tales sunt ipsi, et quotquot eis similes sunt. Qui autem ad nostram probationem exinde veniunt magni ascetae, duces mundani, spiritus exagitati, ipsi nihil nisi externa, materiam, carnem, et uno verbo mundum sapientes; ipsi bonis externis repleti et vacui internis remanent; qui nonnullos fratres e multis vix recipientes, atque sanctæ Ecclesiæ eos quasi clavos inserentes, ipsi velut tentorii pali alii alibi figuntur: quorum in manibus pro psalterio et aliis libris sacris machinationes noxiæ, et argumenta cornuta. Horum digiti apti sunt ad suppurationes et sophismata, quibus simplices decipiunt. In hoc sita est omni theoria, cum supradicta practica congruens. Non enim possibile est ibi hanc privatim reponere, et illam alibi privatim; sed conjunctim commissæ sunt, rebus vilibus ad practicam addictis, et scientia de his ad theoriam eamque minime ingeniosam.

μὲν φαύλων εἰς πρᾶξιν ὑποτεθειμένων, τῶν δὲ ἐπ' αὐτοῖς μεθόδων εἰς θεωρίαν ὑποτεταγμένων, καὶ αὐτὴν πάντα

A λαλοῦντες, ἀλλὰ πρὸς ἔκδρθωσιν τῶν περ' ἡμῖν, εἴ τι που καὶ ἔστιν ἐν τοῖς νῦν διορθώσασθαι. Εἰ τοιάδε μὲν, ὡς τύψῳ καθυποδεῖξαι, τὸ τῶν ἁβτηρικῶν μεγάλων τούτων μοναχῶν πρακτικὴ, τὸ καὶ παράμουσος, καὶ ἀπόδος, καὶ ἀρχιθμεῖστος, τὸ πρὸς οὐδεμίαν ἡρμοσμένη ἐμπέλεισν· ἦν ὡς ἔοις προσορώμενοι καὶ οἱ πάλαι ποτὲ μακριστοί: βιτιλεῖς ἐμπολιτευομένην, οἵς αὐτοὶ φροντιστρίοις ἡρμόσαντο, εἴ μὴ προμηθεύσονται τι σοφὸν, καθὼς οἶδον τε ἦν, ἔθεντο βουλήν, δι' τοῖς ἡ μὲν νόθος πρακτικὴ καὶ τῷ μοναχικῷ βίῳ ἐπίβουλος, καὶ τὸν μονάζοντες οὔτε σφῆς αὐτοὺς βελτιοῦσι, καὶ τοὺς παραβάλλοντας δὲ τὸ ἄλλως πειρωμένους βλάπτουσιν, ἐκεῖθοτο δὲ σκορακιζομένη μακρὰν τῆς μονῆς ἀντεστάγηται δὲ ἡ θεοφιλίας, καὶ κοινωφελής, καὶ μὴ πλαττομένη, τὸ ἔνθεον δύνομα. Καὶ τὸ τῆς βασιλικῆς ἐκείνης προμηθείας τέλος ἐπιτετάξις ἐν τοῖς μεγάλοις σεμνεῖοις ἥρχοντων ἐκ τῶν ἐν κότυῳ. Ἰναὶ οἱ μὲν ἀσκηταὶ τῶν θειῶν εἰνεν ἔργων κτενύνας, οἱ δὲ ἄρχοντες αὐτοὶ τυρβάζοιεν περὶ πολλὰ, καὶ ὡς οἴτης πρόδολοι κατὰ κυμάτων βιωτικῶν ἀντεστάμενοι, θραύσοιεν ἐκείνα καὶ ἀποστρέφοιεν πλεῖ-

B ρικέ. Εἰσὶ δὲ, οἱ τῶν ἐν τοῖς τοιούτοις φροντιστρίοις καὶ αὐτοὶ ἐκόντες ὑπὸ τινὶ μεγάλᾳ θεοφιλῷ δυναμένῳ τάξαντες ἐκατούς, ἐκείνῳ μὲν ἐφῆκαν προμάχεσθαι, καὶ πάντα ποιεῖν, καὶ πάσχειν, οὗτοι πρὸς νόμου καὶ δίκης αὐτοὶ δὲ μένοντες ἡσυχοι, ψυχῶν ἐπιμέλονται, πρὸς ἐνὶ τυγχάνοντες ἤρη, τὴν ἐκπληρώσει τῶν συνταγῶν. Καὶ τοιούτοις μὲν αὐτοῖς, καὶ δοῖς κατ' αὐτούς. Οἱ δὲ διὰ πείρων ἡμῖν ἥκοντες ἐνθάδε μεγάλοι ἀσκηταὶ, αὐτοὶ ἥρχοντες κοσμικοὶ, αὐτοὶ τυρβασταὶ πνευματικοὶ, αὐτοὶ τὰ ἔξω πάντα, καὶ ὑλώδη, καὶ σαρκικά, καὶ τὸ δόν εἰπεῖν κοσμικά, διὸ καὶ τῶν ἐκτός πεπληρωμένοις, διότινοι τῶν ἐντὸς ἀγριῶν μένουσιν οἱ μάγις πολλοστούς τινας ἀδελφούς ἀπολαβόντες, καὶ τῇ ἀγιώτῃ Ἐκκλησίᾳ δισκαὶ τοῖς ἥλους προσπέμπαντες, αὐτοὶ καθὼς καὶ πάσσοις σκηνῶν ἄλλοι ἀλλαχοῦ μεταπήγυνονται. Καὶ ἀντὶ φυλτηρίου καὶ λοιπῆς ἀπάσης Ἱερᾶς βίβλου ἀνὰ χειρας αὐτοῖς οἱ ζυγοὶ τοῦ ἀδικεῖν, καὶ τὰ παραλογιστικὰ κεράτια. Καὶ οἱ δάκτυλοι τούτοις ἀρμότονται πρὸς ἐκλογισμοὺς καὶ παραλογισμοὺς, δι' ὧν καὶ σοφίζονται τοὺς χωριτικούς. Καὶ τοῦτο ἔστιν αὐτοῖς ἡ πᾶσα θεωρία, ἔχομένη τῆς ἀνόπιν εἰρημένης πραγματικῆς. Οἱ γάρ ἔστιν ἐνταῦθι λίθοι μὲν ταύτην θέσθαι, λίθοι δὲ αὐθίς ἐκείνην ἀλλ' ἀναμεικ πέφυρται ταῦτα, ταῦτα,

126. Et ut alia taceam, scientiam odit hoc genus. Ideo quicunvis alium hominem ad tonsuram accedentem recipiunt; quem vero doctus aliquis, litterarum alumnus, sapientia imbutus, et bonis inde manantibus plenus ad limina eorum accedit, et hoc isti audierunt, extemplo totis viribus irascuntur. Qui iram pro armis accipientes, cum vo-

C ρκζ. Ήρδες γάρ αὖ τοῖς ἄλλοις καὶ μισεολόγῳ τοιούτοις φύλοις ἔστιν. Οἱ δι' αὐτὸς πάντα μὲν ἄλλοι ἀνθρωποι καταδέχονται, προσεληλυθότα εἰς καρκίνην δὲ καὶ τις ἐλλογίμος, καὶ γραμμάτων τρόφιμος, καὶ σοφίᾳ καταχώγιμος, καὶ τοῖς ἐντεῦθεν ἀγωγίμοις ἐμφορτος, πρὸς τῷ κατ' αὐτοὺς λιμένι γένηται, καὶ αὐτοὶ μάθοιεν τοῦτο, αὐτίκα πανθυμαδὸν

δργιδωνται. Και δργας ἀναλαβόμενοι, δσα και δπλα, ἐπει μὴ δύνανται Ααιτρυγόνων δίκην τὸν τοιοῦτον θυνήσασθαι, δμας ἔξωθοισι τοῦ λιμένος, λοιδορίαις ἀντὶ λιθων βάλλοντες. Και δδσχρηστον αὐτοῖς τὸν ἄνθρωπον ειναι ἀποφτηνάμενοι (μηδὲ γὰρ δέεσθαι τὸ φροντιστήριον γραμματικῶν ἀνδρῶν), ἀνύγουσι πλατείας θύρας τῇ ἀγρού, και ἀφέσσιν αὐτῆν διμολιτεύεσθαι τῇ κατ' αὐτοὺς ἀγρότητι, πορέω ποιούμενοι τοὺς γραμματεῖς τοῦ Θεοῦ· οἱ μαθητεύεντες εὐαγγελικῶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, χορτιγῶσι κχινά τε και παλαιά. Οὐ γὰρ ἐνθυμοῦνται οἱ τῶν ἔργαστηρίων, οἱ τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, οἱ τῆς χειρομάχου πληθύος, οἱ χύδην προχειμενοι, οἱ φωμοῦ διποδόμενοι τὴν τρίχα, οἱ τῶν ἀμμάτων, οἱ τῶν φαμμάτων, πόλιν γραμμάτων ἔκειντιν πολύκλυτον, ή και αὐτῇ παραδέδοται ἡμῖν· τὴν δέον ζηλοῦν αὐτοὺς, και ἐν αυτῇ πολιογραφεῖσθαι θείες χάριν σορῆς, δι' οὓς τά τε θεῖα φιλοσοφίαστε, και τὰ κατ' ἀνθρώπους, ἐνοῦνται τῷ Θεῷ οἱ ἀρθως καὶ ἐντελῶς αὐτῷ προσανέχοντες, ἀλλ' αὐτοὶ τὸ ἀγράμματον προαιροῦνται, και παντελῶς ἰδιωτικόν· τάχα μὲν ἐνθυμούμενοι και τό· «Ἐπει οὐκ ἔγνων γραμματείας, εἰσελεύσομαι ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου.» Και ἀθλίως παρακούντες τὸ Δασύτικὸν προφέροντες δὲ τὰ πλείω ἐπὶ γλωττας και ἐκ τῶν ἐσύστερον ψαλλομένων τό· «Τοὺς ἄγραμμάτους μαθητάς· οἱ μὴ προσεπισυνείροντες δὲ αὐτίκα και τό· «Παιδευτὰς ἀνέδειξας, Χριστὲ, ο Θεός.»

ρχτ. Εἰπέ μοι, ὁ θεωρητικὲ μοναχὲ, ἀγράμματος ὃν ἐς τὸ πᾶν (τὶ δὲ μοι ἐπὶ σὲ ἀποτείνειν τὸν λόγον εἰς κενόν;) ἀλλὰ γοῦν ὑλιγογράμματος (πρὸς σὲ γὰρ ἔστι τις λόγος)· πρὸς δὲ και ζῶν βιοτὴν, δόποιν τρίβεις, ως ἔξεθέμεθα· τίνα πατεσεύειν ἀποστολικῶς δύνασαι εἰς ἀγαθόν; «Η πάντως διάξεις μὲν, πλὴν ὡς οὐκ ἀγαπᾷ δ Θεός· παιδεύεις πάντως τὰ ἄλλα πάντα, πλὴν τοῦ μονάζειν· καταρτίζεις τὸν μαθητὴν ἀναπατεῖν συχνά παρὰ τὰς λεωφόρους, προκύπτειν ἔσω θυρῶν, δόποις διαποτανται εἰς θεωρίαν ἐτομήν, φιλοῦνται παρατυγχάνουσι λαϊκοῖς εἰς ἐπιξινωμα· ἀκριβοῦνται τὰ τῆς ἀγράς· ἐνθύλασθαι λοετροῖς, οἵς πρὸν οὐκ ἐθάμιζε· διακρίνειν οἶνον, τίς μὲν εὐπρόσιτος εἰς γεῦσιν, τίς δὲ οὐ χριστός· καὶ αὐτὸν τὰ πολλὰ οὐδὲ εἰς ἀπόλαυσιν τὴν ἥπλως, ἀλλ' ἵνα δ πρὸν μὴ πεπειραμένος οἶνον μηδὲ ἄχρι γοῦν δόμης νῦν ἀρτιμεθῆς αὐτοῦ γένηται πρὸς θεραπείαν σου, τοῦ μεγάλου Πατρός· προσεπιδιάξεις δὲ αὐτὸν, και ἀτενὲς βλέπειν, και τρανὲς λαλεῖν, και ἀντιλαλεῖν, και που και ὤρασύνεσθαι, και καταψύλλειν οὔρεσιν, ἀπεναντίας ταῦτα πάντα, οἷς κατός ἐτάξω.» Εφίσεις δὲ και χειρας αἴρειν εἰς οὐδὲν ἄγιον· και βακτηρίᾳ μὲν, οὐκον ράβδῳ δὲ σιδηρῷ καχρῆσθαι, οὐχ ὡς εἰς ποιμανσιν πατρικήν, ἀλλ' ὡς εἰς πημονὴν ληστρικήν.

ρχτ. Τοιαῦτα σὺ ἀντιδιδάξεις, οἱ ἀγράμματος μοναχός, ἀτεροτα μόνα, πρὸς ἀπερ αὐτὸς παρηγγελ-

²⁴ Psal. lxx, 46.

(14) *Læstrygones*, populus Campuniæ moribus ferinis infamis; carneum humanum edebant (Homerus, Ovidius, et Horatus).

(15) Homines fili et acus: hic Eustathius indit

A care eum non possunt, more *Læstrygonum* (14), tamen a limine repellunt: et injuriis lapidum loco impetrunt. Et cum inutilē sibi fore hunc hominem cognoverunt (hominum enim litterarum non indigere monasterium), latas januas aperiunt inurbanis, eosque intra sanctas ædes sinunt habitare, procul missis discipulis Domini qui docti evangelio in regnum cœlorum nova et vetera afferrent. Non enim homines ergastulorum, agrorum, non turbæ quæ pugnis dimicat, quæ passim vagatur, quæ capillos frustulo panis vendit, homines fili (15) et acus eam egregiam civitatem litterarum concupiscunt, quæ nobis aperta est: eam quæ rerere debebant, et in ea jus civitatis acquirere præter sapientiam qua docente humana et divina Deo uniuntur homines recte et perfecte ei adhærentes: sed ignorantiam et veram insaniam ipsi præponunt, forsitan intendentis in illud: «Quoniam non cognovi litteraturam, introibo in potentias Domini ^a», et verbum Davidis male intelligentes, sæpe etiam ex versiculis sequentibus istud labili pronuntiantes: «Discipulos indoctos:» neque statim illud adjicientes: «Doctos fecisti» Christe Deus.»

C 127. Dic mihi, theorice monache, qui omnino illiteratus es (sed quid mihi sermonem in vanum extendere?), saltem qui pauca cognovisti (in te enim aliqua est scientia), qui insuper vitam agis, ut diximus, quem hominem poteris bonum apostolice edocere? Aut plane docebis, sed non quomodo amat Deus; cum omnia cætera docebis, non autem monasterium servandum. Discipulum erudit frequenter errare per vias, inspicere intra portas quæ apertæ sunt, et paratæ intuentibus, conjungi cuiilibet laico in hospitalitatem, negotia forensia perfecte noscere, assuescere balneis quæ prius non frequentabat: vina degustare, quænam sint gustu suavia, quænam injucunda: id que sæpe non ad fruendum simpliciter, sed ut qui haec tenus ignarus vini odorisque ejus remanserat illud nunc cognoscat ad ministrandum tibi magno Patri: illum præterea edoces oculos in rem desigere, fiducialiter loqui, contradicere, procacem esse, injuriis dimicare ea omnia contraria ac promisisti. Permittis manum attollere ad nihil sanctum, et baculo, vel magis ferrea virga uti non ad paternum ducatum, sed ad latrocini malum.

D 128. Hæc docebis, o monache illiterate, contraria eis quæ pollicitus es et spondidisti servare.

in vocibus, ἀμμάτων φαμμάτων et γραμμάτων. Duas primas sæpè copulantur, significantque proprie nodum et saturum.

Qui praticus non es (divina enim vox, nibilque tibi congrua), sed negotiator et mercator; sive qui es, non dicam theoreticus, sed spectator forensis sapissime, siquidem naturam neque oris, neque reis curas, neque tractas de theologia, neque indolis mores reformas, omnes libros projicis quo-cumque inciderint, ut maneant pro te solitari et silentes, et non sint intuentibus impedimento; sensus tuos distrahis, quo prohibent Dei sermones, quos ideo arbitror claudi et repellere ne vox ex eis mire audita acta tua eis contraria arguat. Et quid dico, repellit? Vendis, et hoc bonum in lucrum permutas, quasi auditio maligno ad te clamante: « Vendo quos habes libros, eisque sicut volueris distributis, veni, sequere me ».²⁸ Hac disciplina judaizare videris, qui hoc Verbum Dei substantiale et superubstantiale vendere non valens, verba ejus tradis negotiatoribus pretio minime congruo, imo exiguo; quemodmodum mancipia et fures timore perculti pretiosas et magui pretii personas et divitias parvi estimant. Hei mihi! Bibliothecam monasterii, o illitterato, cur tuae intelligentiae aequasti? Qui litteras non nisi, cur eam instrumentis ad docendum apitis vacuasti? Sine pretiosa in ea colligi: veniet aliquis post te, sive litteras edoctus, sive discendi cupidus, qui tempus in ea consumens sapientior erit a primo principio; et alter integrum ignorantiam veritus, desiderata in librorum promptuario inveniet. Et tu quam ob causam hoc non tentas? et ingressus plane rudis, studiis incumbere non cupis? Et cum occultam scientiam gustaveris, et, dicet aliquis, invisibilem, quia nondum fulget, illam in lucem adducis, et te ipsum efficias pro indigno dignum, pro insano sapientem, pro mero homine rationabilem hominem, sive alio modo ratione praeditum? Disce, o homo; et deinde aut scribe, aut loquere; ut de scriptis tibi congratulentur, cum liber tuus in bonam memoriam proredet, ut sermonis tui vel sententiosi, vel interpretativi recordentur homines. De te etiam dicitur: Loquere, senex, et laudetur per te qui dat sapientiam et intellectum, Deus. Quod bonum si in te non appareat, neque praxis egregia, superest ut moriens juxta vulgarem laicum jaceas, minime autem juxta eum qui nec Deo astitit conventione quam tu promisisti, nec inter monachos sicut tu scriptus est.

γέρων... καὶ ἀνυμνεῖσθω εὐθὺς καὶ διὰ σὲ δ τῆς τοῦτο τὸ ἄγρόν ἐν τοῦ διεκρατεῖται, μήτε τὸ κατὰ πρᾶξιν ἔναρτον. λείπεται σοι θανόντι κατέβησε καὶ τὸν τῆς τύρης λαῖκόν μήποτε δὲ οὐδὲ κατέκεινον, ὃς γε οὔτε θεῷ παρέστη πρὸς διολογίαν, οὔτε

129. Agnosce etiam indutum sanctis pannis, quibus verus monachus exornatur, agentem autem non secundum hunc, sed magis occupatum circa lucifera, et vilia consequenter, carnalia, laica, et uno verbo mundana, non spiritualem monachum

μένος διμολόγησε τὴν αὐτῶν φυλακήν. δ πρακτικὸς μὲν οὐκον (θεία γάρ αὕτη λέξις, καὶ οὐδὲν σοι προσήκουσα), πραγματικὸς μέντοι καὶ ἐμπορικός. καὶ θεωρητικὸς μὲν οὐκ ἀν εἴποιμι, θεωρικὸς δὲ καὶ ἀγοραῖος ὡς τὰ πολλὰ, οἷς μῆτε φύσιν πολυπραγμονῶν ἢ προσώπων ἢ πεπημάτων, μῆτε θεολογίαν τοχυλογῶν, μῆτε ἀρμονίαν ήθους βυθιμιζόμενος· καὶ βιβλίον μὲν ἄπεισαν περαθέντα, δποι τύχη, ὡς ἀντὶ σοῦ μονάζειν αὐτὴν ἡσυχάζουσαν, καὶ μὴ περίχουσαν πράγματα τοῖς μετιοῦσιν· ἀπασχολῶν δὲ τὰς ἐν σοι αἰτήσεις, ἐνθα μὴ ἐπιτάσσουσιν οἱ λεπόληγοι· οὓς οἵμαι καὶ δι' αὐτὸν κατακλείσεις καὶ ἀκλείσεις ἵνα μήποθεν ἔξ αὐτῶν ἀπηχουμένη, τῶν κατά τί τεράστιον ἔξελεγγει τὰς σὰς ἀργασίας ἀντιπραττόεταις αὐτοῖς. Καὶ τί λέγω, ἐκκλείσεις; Ἀπεπολεῖς μὲν οὖν, καπηλεύων καὶ τοῦτο τὸ σχεδόν, καὶ πῶς ὑπακούων τῷ πονηρῷ ὑποφωνοῦντι σοι· « Πώλητον τὸ ὑπάρχοντά σοι ταυτὶ βιβλία· καὶ δαπανήσας, ἐνθα βούλει, δεῦρο ἀκολούθει μοι. » Σὺ δὲ καὶ Ιουδαῖοι δοκεῖς τῇ ἐνταῦθισ μαθητεῖ, τὸν μὲν τοῦ Θεοῦ λόγον αὐτὸν ἔκεινον, τὸν ἐνούσιον καὶ ὑπερούσιον, οὐκ ἔχων διαπιράσκειν· τοὺς δὲ αὐτοὺς λόγους ἐκδιδοὺς τοῖς ἀγοράζουσι, καὶ οὐδὲ ἄξιοι γοῦν τιμῆματος, ἀλλὰ τοῦ παραβρίπτομένου· καθά που καὶ ἀνδραποδισταὶ καὶ κλέπται, τροχαζόμενοι φόβῳ, βραχέων τιμῶνται τὰ εὔγενη, καὶ πολλοὺς τιμώμενα πρόσωπά τε καὶ χρήματα. Ἀλλ' ὁ μοι! τι δήποτε, ὡς ἀγράμματε, τὴν μονοτηριαστὴν βιβλιοθήκην τῇ παρεξιστάσεις ψυχῇ; καὶ διτὶ μὴ τὸ κατέχεις γράμματα, ἐκκενοῖς καὶ αὐτὴν τῶν γραμματοφόρων σκευῶν; Ἄφες αὐτὴν στέγειν τὰ τίμα. Ἐλεύσεται τις μετὰ σὲ, ἥ γραμματα μετών, ἥ ἀλλὰ φιλογράμματος. Καὶ ἔκεινος μὲν ἐνδιατρίβων αὐτοῖς ἥ ἀφορμῆς τῆς πρώτης ἔσται σοφάτερος· δὲ δὲ δεύτερος, αἰδεσθεὶς τὸ παντελῶς ἀγράμματον, εὐρήσει διὰ τῆς βιβλιοθήκης διδασκαλίαν τὸ ποθούμενον. Τί δὲ μὴ καὶ σὺ τὸ αὐτὸν μεταχειρίζῃ καλόν; καὶ ἀναλφάντος μὲν, δὲ φασι, ἀπειδῆς, ἐντρίβεσθε τῇ ἀναγνώσει: σποτδάζεις· γευσάμενος δὲ ἀναγνώστας ἀμυνθῆς, καὶ ὡς ἂν τις ἔρει, ἀφανους διὰ τὸ κατ' αὐτὴν ἀλαπτέος διαφωτίζεις αὐτὴν, καὶ σεαυτὸν ἀποτελεῖς ἀντὶ ἀναξίου ἔξιον, καὶ ἀντὶ ἀνοήτου νορῶν, καὶ ἀντὶ ἀπλῶν ἀνθρώπου λόγιον ἀνθρωπον, γοῦν ἀλλὰ ἔλλογον; Μάθε, ὡς οὗτος· εἰτα ἥ γράψων ἥ ἀλλὰ εἰπέ· ἵνα γράψας μὲν μακαρίζῃ, προχειρίζομέντος τῆς κατά σε βιβλίου εἰς ἀγροθήν μνήμην· εἰπὼν δὲ ἀπομνημονέυντος τοῦ ἥ ἀποφθέγματος· ἥ ἐρμηνεύματος. Λεγέσθω καὶ περὶ σοῦ τό· « Εἴτε σοφ' ας καὶ τῆς συνέσεως δοτήρ. Θεός. Εἰ δὲ μήτ ποτε τοῦτον ἔναρτον. λείπεται σοι θανόντι κατέβησε καὶ τὸν τύρης λαῖκόν μενάζεις ἔνεγράφη κατὰ σέ.

ρκθ'. Γίνωσκε δὲ καὶ διτὶ περικείμενος· μὲν τὰς δέκα, δι' ὅν ὁ κυρίως μοναχὸς κοσμεῖται, πρώτων δὲ μὴ κατέκεινον, ἀλλὰ περὶ τὰ κερδαλίς, κατεύθεν χυδαῖα, καὶ σαρκικά, καὶ λαϊκά, καὶ εἰς τὸ πάντα κοσμικὰ τριβόμενος, οὐ μονάζεις πνευματικῶς,

²⁸ Matth. xix, 21.

ἄλλα τεχνικῶς ιδιάζεις, σφῶς δὲ εἰπεῖν. ἔργατικῶς μοιχθεῖς, σφέστερον δὲ φάναι, τεχνίτου βανάνου δίκην κοπίζεις· δὲ ἐν τοῖς ἀγεννέσιν ἔργοις, δι' ὧν τὴν βυπαλνεται· ἢ κατατρίβεται τὸ καλὸν ἄμφιον, φακενδύτει καὶ οὕτω κερδαλεώτερον τὴν τέχνην διαχειρίζεται. Θεώρησον, ταπεινὲς οὖτε σὺ αὐτομαθῶς τὸν τοιούτον οἴδας, οὔτε μήν ἐκ βιολίου ἔχεις μαθὼν (πῶς γὰρ, διπερ μῆτῶν κανὸν ἀνοιγόμενον ἔθης, χάρος δοκεῖς βλέπειν κατὰ σου χαῖνον), ἀκουστὸν ἀπὸ λαλιῶν οὐκ ἀσυμφώνου ταῖς ἱεραῖς διφθέραις.

ρλ'. Μοναχὸς ἐστὶ πολίτης οὐρανοῦ μὴ γὰρ γῆς, εἰ καὶ περὶ γῆν εἰλεῖται. Αἰθέριος τὴν πολίτειν ἄνθρωπος· ἀεροβάμων, οἷς τὰ κατὰ γῆν ὑπερπέτεται· γῆς ἀπάστης βασιλεὺς διὰ τὸ κατ' εἰκόνα τοῦ παμβασιλέως θεοῦ, δὲ πᾶς μὲν ἄνθρωπος φυλάττειν τέτακται, αὐτὸς δὲ πρὸς τῷ κοινῷ χρέει καὶ ιδικῶς ἐποφείλει, μεμνημάνος, δὲ διπηνίκας τὴν κουρὰ τῷ Θεῷ αὐτὸν παρεστήσατο, καὶ αὐτὸς ἀπρηγθῆ, ὡς δηλοδή, ἀπαλιφὲν βιωτικοῖς ὑγροῖς τὸ κατ' αὐτὸν ἀρχέτυπον εἰκόνισμα εἰσαῦθις ἀνανεώσων πολιτείᾳ μοναχικῇ. "Ἐτι μοναχὸς ἐστὶ ζωγράφος ἀρετῆς ἀπηκριώμανῆς, πρὸς τὴν βλεπόντων ψυχὰς γράφοιντο ἀν. Γράφοι δὲ ἂν δ τοιαύτος αὐτὰς πρὸς ἀκρίβειαν, ἐὰν σοφὸς τέκειος γένηται τὴν γραφικὴν τελετὴν, ὡς καὶ τρίβειν τνευματικὰ χρώματα, καὶ συγκιρνῆν τοὺς ἀμμελῶν περατιθέναι πρὸς ἄλληλα, καὶ μετρεῖν, ὡς οἴδε ζωγράφος τεχνᾶσσαι τὴν κατ' αὐτὲς συμμετρίαν. Τοιούτος δὲ πάντως τὴν κατ' αὐτῆς ἀποκαλύψεως, τῆς διὰ πρακτικῆς τὸ μὲν ἔχει διὰ σοφίαν διαμάντιον, τὸ δὲ διὰ τῆς διατελείας, δι' τοῦτος καὶ αὐτῆς ἀποκαλύπτοντας. Διαυτικῶς διφθηροὶ εἰς τὸ κατανοεῖν τὰ τοῦ θεοῦ θαυμάτια· ἐν οἷς καὶ τὰ τῆς ἑκείνου σοφίας ἄδηλα καὶ κρύψια. Δυοῖν δὲ τούτων, πράξεως καὶ θεωρίας, διέγειται μοναχὸς ἀποστερημένος, οὔτε ζωγράφος ἀν εἰη Θεῷ πρέπων, οὔτε ἀληθεύσοι τὸν μοναχόν.

ρλ'. "Ἐτι κριτής διαχασμὸς, δικάζων ἀντιπάλοις· καὶ τὴν κρίσις διαχασμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος, ὡς καὶ θανεῖν ἐκρίθη τὸ ἐν ἄνθρωπῳ σύνθετον. Τὸ δὲ οὕτω διχάζειν φιλοσοφίας ἔργον παραδίδοται· εἶναι, τοῦ τὸ τέλος ἐνταῦθα ἡ νωμένος διακρίνειν ψυχὴν σώματος, καὶ αὐτὸν πάλιν διακεριμένων ἐνοῦν, τὴν διαλογίαν (Εἰλλῶς εἰπεῖν) νεκροῦν μὲν τὸ ζῶν μὴ ἐναρμονίως, ζωγονεῖν δὲ τὸ νενεκρωμένον. Ταῦτα δὲ μοναχὸς, ιδιώτης εἶναι αὐχῶν ἐν τῷ μὴ μέλεσθαι γραμμάτων, καὶ μηδὲ ἀριστοπράξιας ἐλλαχμόπομενος χάριτος, οὐκ οἶδα εἰκαπέρ ἀνύσσει, ὡς μὴ ψεύδεσθαι τὸν φιλοσόφων θεῖον δικαστὴν, δις οὐ κατὰ νόμους τοὺς χραῖται συρομένους κρίνει, ἀλλὰ τοὺς δακτύλῳ θεοῦ γραφομένους εἰς καρδίαν επεκίνην, εὔεικτον Θεῷ τῷ γράφοντι· 'Ἄλλος ἐνταῦθα — διὸ οἶον κρίμα πάσχει δικαστὸς τοῦ θεοῦ τοῦτος δικαστὸς διμίλος! 'Ακούσαντες γάρ, οὐ μὴν καὶ μεμαθηκότες, κριταὶ εἶναι, καὶ σπεύδοντες, τοῦ λοιποῦ μὴ ὑπὸ κριταῖς εἶναι, οὐτε ἄλλως ὑποκριταῖς, μετάγουσιν ἑαυτοὺς καὶ εἰς (εἰ τοῦ γρῆ οὕτως δινομάσαι) κατακριτάς. Οὕκουν δικνοῦσι· κατακρίνειν οὐκ ἐσθίοντινα οἴδη, παρακηλοῦντες ἐνταῦθα τοὺς ἡγεμόνους κρίναι τὰς διώδεια φυλάξ τοῦ Ἰσραήλ.

A te esse, sed de industria successisse, et, ut recte loquar, operibus vilibus, seu melius, ut fabrum fatiguri, qui inter vilia opera quibus sordescere aut conteretur pulchrum indumentum, panis induitur, et sic magis luciferam artem exercet, Viden' o magne et humilis, quid sit monachus? Et quoniam eum non novisti, neque experientia propria, neque ex libro (quomodo enim, siquidem eum, ubi videris apertum, odisti, et arbitraris abyssum ante te hiantem inspicere); ergo audierat ex sermone sanctis tympanis non dissimili.

B 150. Monachus civis est cōsli, non terrae, licet habilet in ea. Ethereus est homo agendi ratione; per aerem incedit terrestri volatu, rex universæ terræ, qui est ad imaginem Dei Regis regum, quam servare debent universi homines, et ipse plus quam ceteri et amplius tenetur, recordatus se, quando tonsura consecratus fuit, ad hoc esse invitatum, ut scđatam sudoribus mundanis similitudinem suam ad Deum rurus renovaturus esset operibus monasticis. Monachus pictor est etiam virtutis perfectæ, ad quam informandæ sunt animæ intuentium. Quas ad perfectionem iste depinget, si hanc artem perfecte edocet est, si didicit spirituales colores terere, miscere, distinguere, curate conferre, et mensurare, sicut novit pictor eos scite componere. Talis est homo doctrinæ, aut inventionis per practicam: quarum unam per sapientiam, et alteram per veram praxim monachus obtinet, per quam aperiuntur oculi (ut Davidi accidit) ad intelligenda mirabilia Dei, et ex quibus sunt sapientiæ ejus mysteria incomprehensibilia. Quibus magnus monachus neque pictor esset Deo gratus, neque verus monachus.

C 131. Judex etiam monachus, qui jus dicit partibus adversis; et judicium separatio est animæ et corporis sicut mori judicatum est quod in homine compositum est. Quæ separatio habita est opus philosophiae: cuius scopus tunc erat corpus et animam unita dividere, et iterum divisa conjungere; seu, quod idem est, interficere quod non recte vivebat, et occisum revivificare. Ista monachus, qui de simplicitate gloriatus eo quod litteras non curet, neque merito rerum egregie factarum resulgeat, nescio utrum perficiet, ita ut sit judex sapiens et sanctus, non judicans secundum leges humi repentes, sed secundum scriptas digito Dei in corde carnali, et simili Deo scribenti. Tunc autem — qualo judicium proferet multitudo judicum apud nos! Qui eum audissent, non didicerunt se judices esse, et nitentes sub judicibus non esse amplius, ipsi aliter hypocrita, seipso in condemnatores (si ita vocare licet) permутant. Quemlibet condemnare non verentur, ad exemplar eorum qui digni habiti sunt ut duodecim tribus Israel judicent.

132. Sed hoc melius ostendunt verba sequentia. **Nos autem rursus proposita regula monachica, de mundo esse monachum dicimus, et ideo supra mundum. Si autem rebus mundanis proprie assimilatur, quo modo vere supra mundum dicetur? Et qua ratione qui supra mundum est, et mundo adhuc indiget, ipse ludibrio non erit? Tale est ad corripiendum ubi mundo mundanus indiget, quasi sal sale infatuato indigens. Monachum autem, ut omnem hominem, ratio exornat; querenda est ergo tibi ratio, o magnificientissime ex magno habitu, ut per eam fias ornatior. Quemadmodum enim alia quædam aliis corporibus et rebus, sic ordo viris veris, inter quos est verus monachus, nihil aliud est atque ratio cum virtute activa, e qua qui excidisti a principio, qui litteras et actionem ignoras, ama secundo loco homines tibi dissimiles. Et sic esto aliquo modo ipse sapiens (quædam sapientia est enim sapientes diligere), eosque nimium et impudenter ne contemnas, pro maxima injuria nomine litterati accepto. Tu vero si homo peritus non es, neque tales amas, sic nec gloriam ex actibus accèpisti: cogita quoniam in loco inter homines ordinatus sis. Non profecto inter laudabiles (ne quid acerbius dicam), hoc autem non novum est omnino hominem nihil superbire propter amorem sui ipsius, quem plerisque hominum natura indidit.**

133. Credere porro ac persuasum habere nullum alium tibi præstare, sed tibi primo nullum secundum esse, istud arrogantiae cui insanæ attribuam? Vir enim nauta solummodo, ordinationem exercitus non presumit, et vir armorum nauticus dici veretur; qui agris excolendis est addictus, artem aditicandi non jactat; qui que adificat, ignarum agriculturæ se proficit. Et quis unquam se magistrum jactitat earum rerum quas non didicit? Non faber, non pector, non citharœdus, non quivis alias. Neque hoc satis est; sed artifices consimiles sui mirantur hi homines, ubi tempus est, licet non planetstudiosos in magnis rebus. Tu autem, nec operibus, nec sermonibus conspicuus, omnibus anteponi vis; tu agere eligis, id vero non vales, ex hoc totaliter lapsus, jam sermonem nibili facis, imo eum a vita tua, velut stercore a domo splendida ejicis. Idecirco omnes litteratos repellens, et ipsam sapientiam, tanquam superbam et arrogantem, contemnens, ipsos summos pontifices repellis. Vix tonsura insignitus, ut ovis Dei dexteræ parti addicta, non juxta hædos, mox cornibus in eos insurgis jam non ovinis cornibus uteris, sed quasi elephas nigra pelle niteris ante omnia vanam victoriam reportare de superiori hominum ordine, ut uno saltu absque labore, cæteris antecedas. Nec cessas arma ferre in suummi pontificatus ministerium, scilicet qui Deo similem facit, qui omnes in Deo sanctificat, qui in Deo est, qui statim post Deum maximus est in mundo. Non enim ignoras salutis nostræ ponissem

A φλβ'. Αλλὰ τοῦτο μὲν δ λόγος ὑποκαταβάτες ἐκφωνεῖσθε περισσότερον. Τιμεῖς δὲ τοῦ μοναχικοῦ γενέμενοι πάλιν δρου, φαμέν καὶ δι τοῦ κόσμου ἀστένειν δ μοναχός διὸ καὶ ὑπερκόσμιος. Εἰ δὲ τοῖς τοῦ κόσμου συναντήσανται ἴδιωτικῶς, πῶς ἐν τῷ ὑπερκόσμιον ἵππηθεύσοις αὐτῷ; Πώς δὲ δ ὑπὲρ τὸν κόσμον δεῖπνον; κόσμον καὶ αὐτὸς οὐκ ἐν διφλύσσῃ γέλων; Οὐμοίον γάρ τι πρὸς μέμψιν, εἰ κόσμου προσάπειται δ κόσμος, ως εἰ καὶ τὸ ἄλλα νοστίμου ἄλλων. Κοσμεῖ δὲ μοναχὸν, ωσπερ καὶ πάντα ἀνθρώπουν, δ λόγος. Μετελευτέον τοι ἔρα τὸν λόγρον, ὃ διὰ τῆς μεγαλόσχημον εὐτεχημονέστατε, ἵνα δι' αὐτοῦ εἰπέλεον εἴτε κοσμικώτερος. Κόσμος γάρ ωσπερ ἄλλος τῶν σωμάτων καὶ τῶν πραγμάτων ἄλλων τενά, οὗτοι καὶ ἀνθρώπων τῷ κυρίῳ, οὐ μέρος καὶ δ κατ' ἄλλην μοναχὸς, οὐδὲν ἄλλο τῇ λόγος, δ μετὰ ἡμετέρων ἀρετῆς οὐδὲν ἐκπίπτων σὺ τὸν ἀρχήν, δ καὶ ἀγράμματος καὶ οὐδὲν πρακτικός, ἀγάπης δευτέρη φίλογος τοὺς μὴ κατὰ σέ. Καὶ οὗτοι γίνονται τρόπον τινὰ συζητεῖσθαι τοῖς γάρ τις καὶ τὸ φιλεῖν τοὺς συρράκους καὶ μὴ ἔρουσθαι άνέδην καὶ ἀπαρακαλέστηκε, δ οὔτε μεγίστη τιθεῖς τὸ γραμματικέ. » Εἰ δὲ μήτε σὺ ἐμπικήδες ἀνθρωπος εἶ, μήτε ἀγαπητές τοὺς τοιούτους, καὶ οὐδὲν τὸ ἐκ τῶν πράξεων ἔχεις ἐπικόσμημα σὺ αὐτὸς λόγισαι, πολας τάξεως ἐν ἀνθρώπωις εἴη τετύχηκας. «Οτι: διλαδή οὐ τὴς ἐπεινουμένης (ἵνα μή τι τραχύτερον εἴπω), ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ λίγον πάντα κανέν, εἰ μηδὲν ὅν ἀλαζονεύῃ διὰ τὸ φίλαυτον, δ τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων παραπέφυκε.

B φλγ. Τὸ δὲ καὶ μὴ νομίζειν, ἀλλὰ κρίνειν ἐς διπληροφορία, δι τοῦ οὐδεὶς ἔτερος ὑπὲρ σὲ, ἀλλὰ τημπτωτεύων οὐδὲ τὸν δευτερεύοντα ἔχεις, τὸ τεράδογον ποὺ ποτε παρανοίας θήσομαι; Ό καταμόνες καντικοὺς ἀπαρνεῖται τὰ τακτικά. δ περὶ τὰ ἑπλα δκνεὶ θαλαττούργος ἐπιλέγεσθαι δ παραβεβλημένος τέχνη γεωργικῆ οὐχ ὑπισχνεῖται τὴν τεκτονικήν ὁ τέκτων ἀφούς ἔχειν τοῦ γεωργεῖν δικολογεῖ. Τις δὲ οὐδὲν ἔκαστος τῶν ἄλλων ἐπιστήμων ὑπόσχεται εἰναι, ὃν οὐκ οἴδεν; Οὐ χαλκεύς, οὐ λαγράφος, οὐ λυρικός, οὐκ ἄλλος οὐδεὶς. Καὶ οὐκ αὐτὸς μόνον ἀλλὰ καὶ τοὺς περὶ τὰ σφίσια δμοια τεχνίτας οἱ τοιοῦτοι θεμάτων, εἰ που καρός, καὶ τεῦτα μηδὲ δι λίγον σπουδαῖούς δντας ἐπὶ μεγάλοις καθ' ὑπεροχήν. Σύ δὲ οὔτε ἔργοις, οὔτε λόγοις ἀξιώματα πλουτῶν, ἀποτολμής ὑπερπρέστηται πάντων καὶ τὴν πρᾶξιν ἐπιλεγόμενος, καὶ αὐδὲ αὐτῆς εὐστοχῶν, ἀλλ' εἰ τὸ παράπτων διεκπίπτων αὐτῆς, οὐ μόνον ἐν οὐδὲν οὐδὲ τὸν λόγον τίθης, ἀλλὰ καὶ ἐκδάλλεις αὐτὸν πικατὰ σὲ βίου, δσα καὶ συρφετὸν οὐκου λαμπροῦ. Ή καὶ πάντας ἐκτρεπόμενος τοὺς ἕστω λόγους, καὶ πλογιδητα παραθούμενος διὰ τῦφον καὶ ἀλλοιεὶς ὑπερβάλλουσαν, ἀποπροσποιη καὶ τοὺς ἀρχαῖς ἄμμος κεράμενος, οἷα Θεοῦ πρόσβατον δεκτῆς περιγραφῇ στάζει, οὐ μὴν τῇ κατὰ ἔφιρον εἰπεικα κερασφορήσας ἐπ' αὐτοῖς, καὶ κυρίττων οὐδὲν κατὰ πρόσβατον, ἀλλὰ κελαινοφόρου δίκην ἐλέφαντος, καὶ ἐν πρώτοις φιλονεικῶν, κατὰ τοῦ μείζονος δια ἀνθρώποις βαθμοῦ νίκην φαύλην στήσεσθαι, ἵνα καὶ ἐν ἀλμα τοῖς ἄλλοις προσπειβαίης ἀμογητι. Οὐ

πενηρ οὖν ἔξοπλιζόμενος εἰς ἀρχιερωσύνης πόλεμον, τῆς θεομιμάτου, τῆς πάντων ἀγιαστικῆς ἐν Θεῷ, τῆς ἀνθέου, τῆς εὐθὺς μετὰ Θεὸν ἐν γε τοῖς κατὰ κόσμον. Οὐ δήπουθεν γάρ ἀγνοεῖς, δτὶς ἀρχιερεὺς μὲν τῆς ἡμῶν σωτηρίας δὲ Θεὸς ἄξιοι λέγεσθαι, δὲ πάντων οὐδὲ μοναχὸς ὅποιοσοῦν.

ρλδ'. Ἀνάβλεψον εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην, εἴ που καὶ δύνασαι· ή καὶ κατασταθεὶς ἐπὶ τίνος φυλακῆς περιόπτου, ἀποσκόπευσον, καὶ κατέμαζε τὸν ἀρχιεράτη, δτὶς ποτὲ ἐστιν. Ἐξ ἀρχιεράτων καὶ σὸν ἔχεις, ἀπέρ ἀν καὶ ἔχης, Ἐκεῖσθν τοι καὶ τὸ ἱερῶς διακονεῖν ἐν τῷ λειτοργεῖν τῷ Θεῷ. Ἐκάρτος δὲ ἔχεινος ἐνέργεια παρὰ τὴν ἐν σοι. Ἐχει ἔκεινος ἀντρικῆν φυλάττειν καὶ τὰ ἐπὶ σοὶ ἔκπεφωνημένα καλά. "Οτα γάρ εὐχαριστικῶς λαλεῖται, ἀπασι λαλεῖται, ὡς γέγραπται. Ἐχει δὲ καὶ πολλὰ, ὃν σὸν ἀποκεκώλυσαι κειράμενος. Χρείς ἔκεινος πνευματικῶς· τελειοῖ θεοπρεπῶς· περιοδευτής ἐστι ἀποστολικός· πολιτεύεται ἀπαρακαλύπτων πολιτείαν παντοδαπήν δρθῷ κανόνι ἀπευθυνόμινος· περίεισιν ἔξερισκων τοὺς διδαχθησομένους, καὶ ποιεῖ αὐτὸς ἡναγκασμάτων. Σὺ δὲ μένει ἄλλως ἑτάχθης, καὶ στηρίξειν, ὡς ἐπὶ ἐνός. Δικάζειν ἔκεινον ὥρισται, καὶ που δι' αὐτὸς καὶ τυρβάζει, ἐπιστατῶν πρατματικαὶς δχλήσεις καὶ ἕριθεισις. Τί δὲ μὴ καὶ σὸν θραυσυνάμενος ἔρεις ἔξεινας σοι αὐτός; Ἐκδικεῖν τέτακται, παρέρχεται, ἀσχολός ἐστι κατά τι ἐργῶδες, ἐν καιρῷ διορθουμένες, εἴ τι που καὶ κατ' ἀγορὰν στρεβλοῦται τοῖς ἐν τῷ βίῳ. Τὸ πᾶν εἰπεῖν, φαῦλος ἐπίσκοπος, δε ἔγκλεισας ἐκατόν, καὶ οὕτω μονάσας καθεδεῖται, μηδενὸς τῶν ἐν τῷ κοινῷ ἐπιστρεφόμενος. Αδτικα γάρ ἔκουει πρὸς πάντων τό· « Καὶ τί δήποτε ἀρχιερατεύει, καὶ οὐδὲ ἔγγρωνιδει μοναχικῶς; »

ρλέ. Κεῖται δὲ ἄρχενταῦθα παρόρμα τι μοναχικόν. Εἰς ταῦτα γάρ, οἷμαι, ἀποδέκοντες οἱ τὰ ἀρχιερατικὰ παραθεωροῦντες μοναχοὶ, καὶ ἀνάλογοντες αὐτὰ ὡς εἰς δόξαν καὶ φωνητισμὸν καὶ βίου λαμπρότητα, πραγματεύονται καὶ τὸ ἀρχιεράτευμα κρατῶσι, ὡς ἀν τῷ τρόπῳ τούτῳ τῆς κατὰ πνεῦμα δῆταις, ἦν οἱ Μωσεῖκῶν θεόπται φιλοῦσι, καὶ τοῦ κατ' αὐτήν φωλεοῦ ἔκερπύσαντες, τῶν λεωφόρων εὐθαρσέστερον γένωνται, καὶ ἐπικανάκαμψιν ἀδεῶς εἰς τὰ πρότερον, οἱ προκληθήντες, οὐδὲ ἄλλως ἀνεργηθέντες, δηπε κρύπτονται. Οἱ πλείους γάρ οὐδὲ πρὸς ὄνομα γινώσκονται, ἀλλ' αὐτοὶ προκηδήσαντες, καὶ τὴν ἐντυχίαν ταύτην ἀρπάσαντες, οὐχ ἵνα τοῖς πρώην μοναχοῖς καλοῖς τὸ ἀρχιερατικὸν προσεκπιτθέντες, πολλαπλασιάσωσι τὴν ἀρετὴν· ἀλλ' ἵνα καὶ τῶν προτέρων ἀγαθῶν ὑφέλωνται διὰ τὸ ἐπίπονον, εἴπερ τα καὶ ἔσχον πλέον τῆς κοσμικότητος· ή ἀλλὰ τῇ ἀφορμῇ τῆς ἐπισκοπῆς ἀποδουκολήσωσι τὸ ἀκριβές, ὡς μὴ ἔδει δῆθεν ὃν τῶν ἐν μέσῳ πραγμάτων τετυχηκότα ἐπίστροφον εἶναι τῆς πρὸς ἀκριβειαν ἀρετῆς.

ρλς'. Καὶ τότε δὴ ἐστι βλέπειν τὸ γελοιότατον ἐν αὐτοῖς. Οἱ γάρ ἐκ τῆς πρώην καλιᾶς καὶ τῆς ἐν αὐτῇ στεοχωρίας κατὰ τῶν ἐπισκόπων τοξαζόμενοι, τότε κατὰ τῶν ὁμολόδων μοναχῶν θωρακισμένοι, οὐ μόνον ἀντιβάλλουσιν ἀκροβολιζόμενοι, ἀλλὰ καὶ

A Dei nomine non confundi, qui de episcopatu, ut τῆς θεομιμάτου, τῆς πάντων ἀγιαστικῆς ἐν Θεῷ, ita dicam, electos suos observat; minime autem venerandum senem, nec etiam qualemque monachum.

καὶ ἐπισκοπῆ γραφικῶς ἐπισκεπτόμενος τοὺς αὐτῷ αἱρετούς· καλέργερος δὲ οὐκον, οὐ μὴν οὐδὲ μοναχὸς ὅποιοσοῦν.

B 134. Suspice ergo in pontificatum, si potes, vel stans in aliquo loco excelsi, considera et discere quid sit pontifex. A pontifice accepisti quemcumque habes. Exinde tibi licet in sacra liturgia Deo ministrare. Egregia potestas illius præ tua. Necesitatem habes bona tibi data ei servare: quae enim evangelica virtute dicuntur, omnibus diountur, ut scriptum est. Multa etiam habet, quibus tu eges qui tonsuratus es. Ille ungit spiritualiter, Deo consecrat, præco est apostolicus, multiplicem gubernationem jure cano nico instructus agit aperte; circuit querens quos doceat, idque perficere cogitur. Tu autem aliter manere, et velut uni negotio incumbere jussus es. Hic ad judicandum ordinatus est, et ideo multa sustinet, dum præest tumultui rerum et machinationibus. Tu autem quid tibi permisum non potes fiducialiter dicere? Hic ad jus vindicandum positus est, clamat, nullam habet requiem velut operarius; in ictu oculi erigitur si quid aliquo modo in foro homines sacerulares pervertunt. Uno verbo, vanus episcopus qui seipsum recludit, seorsim quiescit, et nihil de communicate curat. Mox enim ab omnibus audis: Ad quid ergo exercet pontificatum et non absconditur velut monachi?

C 135. Hic manifestus est error monachorum. Ad ista enim oculos flectentes, ut arbitror, qui sacras dignitates considerant monachi, et in eis nihil nisi gloriam, apparatum, et magnificentiam vitæ invenerintes, pontificatum acriter prosequuntur, ut via ista emergant e spirituali foramine petre, dilecto ab eis qui Deum ut Moyses contemplantur; et euntes e caverna proxima in viis ambulant audacter; ad priora absque pudore revertantur, neque evocati, neque inventi ubi prius abscondebantur. Plerique enim ne nomine quidem cognoscuntur, sed uno saltu, obviam fortunam arripiunt, non ut priscis monachicis bonis superaddito pontificatu virtutem multiplicent, sed ut veteribus bonis ut pote gravioribus subducantur, si quid supra mundum habebant; vel ut causa episcopatus opima abducant, quasi non sit possibile hominem rebus communib[us] manus admoventem perfectam virtutem sectari.

D 136. Tunc in iis maxime ridenda cernere poteris. Qui enim prius e domo lignea, atque e soliditudine vicina, contra episcopos tela jaciebant, modo contra monachos ejusdem coloris armantur, nec solum a longe sagittant, sed morte

quidem afficiunt, vel e monasterio expellunt; juxta canones non agunt, sed episcopali dignitate saevius et ferocius abutuntur. Et qui in monachico habitu principes adulabuntur, jam non patiuntur esse quod erant, amaro furo feruntur: extrinsecus monachos magni indumenti, et quotquot inter minores reverendi sunt, verbis dulcibus alloquuntur, corde autem aversantur. Tunc potest videri vel dici virtutem virtuti obsistere, si qua virtus in eis residua est: simileque simili non gaudere. Apud eos frequens interrogatio ista: Quid cum sis senex mollis, gravis similibus tui incumbis? Atque ex altera parte hoc responsum: Episcopus sum ego. Tunc solum sicut in brevi reogitatione judicant pontificatum monachicæ vitæ præstare, se ipsam injustitiam antea fefellerisse. Tunc sanctus dupliciter, episcopus scilicet et monachus, oblitus que prius cogitabat nunc clamat: Quid nobis et episcopo commune? contendit omnia esse episcopum, et inter monachos, et inter cœsteros omnes: et episcopi nomen jactitans, illud Deo omnia insipienti, videnti, et examinanti solemniter consecrat, ostendens sibi ipsi malitiam plerumque nocivam esse.

C 137. Nunc autem, o humilis monache, antequam in pontificatus apicem ascendas, quanam de causa pontificem omnium consensu tibi præfectum aver saris? Cur eum aufugis? Unde eum reformidas? Mite tibi est jugum ejus. Cur ergo illud projicias collo indomito impositum? Si grave est, patiens esto. Ubi est patientia tua, quam astantibus Deo et angelis ejus spopondisti, eamque usque ad mortem? Sed verbis asperis me offendit: noli « calcitrare contra stimulum »²⁶, « sicut tibi suadet proverbium. Recto itinere progredere. Quid ergo? tibi sapientius incumbit? fer ergo. et die toties pro cantilena istud translatum: « Me omnes conterunt, et nemo conteritur »²⁷: cui sententia vas Anaxarchi refertur: sicque sortitus labores invenies et beatitudinem. Tibi ipsi esto stimulus carnis missus a Deo, ut fuit apostolus. Et si vis, junge quod sequitur. Cum enim desperaveris, illud omnino audies: « sufficit tibi gratia mea, » ex quacunque parte illud audieris. Insimulaberis, si ex arrogancia, absque divino mandato stimulus tuum contriveris: seu, ut loquar rectius, tibi licebit aliter, per patientiam, cum gratia Dei, talem stimulus conterere. Quis enim pontificem non lapidibus obruet contra homines Dei sacerdientes? Quis in imperio, quis in potestate? Quid ergo? rex in caput illius

A Η θανατοῦσιν, ή τοῦ φροντιστηρίου ὑπεξάγουσιν, κανονίζοντες δρῶς, ἀλλὰ τῷ ἐπισκοπικῷ ἀξίᾳ περ χρώμενοι δεινότερον τε καὶ ἐμβριθέστερον. Καὶ σχήματι μοναχικῷ θέλγοντες τὰς ἀρχὰς, τότε εἰς ἔτι στέγοντες εἶναι, διπερ ἡσαν, πρὸς πικρὸν μαίονται, τῷ μὲν προσωπεψῳ γλυκαίνοντες τοὺς περ μεγαλοσχήμονας καὶ τοὺς, δοῖς μικρῷ εἶτι σφινονται σχήματι, τῷ δὲ ἀντοπροσώπῳ πικράνται. Καὶ ἔστιν ἐνταῦθα ἰδεῖν, εἴτε εἰπεῖν, ἀρετὴν ἀριμαχομένην, εἴ τις που καὶ ἔστιν ἀρετὴ ἐν τοῖς τούτοις, καὶ οὐδὲ τῷ δημοψῳ γαῖρον τὸ δημοτιον. Συρῆ δὲ ἀπορητικῶς ἐν τούτοις καὶ τό· « Τί δῆποτε μέγερως καὶ αὐτὸς ὁν, βαρὺς ἐπίκεισαι τοὺς δημοτούς; » Ἐτέρωθεν δὲ λατικῶς τό· « Ἀλλὰ καὶ ἐπίσκοπος εἰμι. » Κάνταῦθι μόνον ὡς ἐν ἐπινοίᾳ λεπτῇ δια φαίνεται ὑπερέχειν τὸ ἀρχιερατικὸν τοῦ μοναχικοῦ τά γε πρὸ τούτου ἐψεύδετο ἡ ἀδικία ἐστήν. Ήτε καὶ ἐκλαθόμενος διπλοῦς ἔγιος, δικαὶος μοναχὸς καὶ ἐπίσκοπος, ὃν πρώην ἐφρόνει, ἀνακράτων τὸ « Τί μετέχει ἐν ἡμῖν διπλοῦς; » φιλοσοφεῖ πᾶν εἶναι τὸν ἐπίσκοπον καὶ ἐν μοναχοῖς περ ἄπαντας· καὶ ἀποσεμνύνων τὴν τοῦ ἐπίσκοπου κλῆσην, τῷ θεῷ αὐτὴν δροσοῖ τελεταρχικῶς, τῷ παντεπόπτῃ, τῷ πάντας ἐπισκοπῶντα δεικνὺς, περιπετῆ ἐστῇ τὴν κακίαν εἶναι ἀς το πολλά.

B C D Ελέζ. Τέως γε μὴν, ὡς ἔτι ταπεινὰ μοναχὴ, εἴτε ἀναβῆναι εἰς ἀρχιερωσύνης ὅφος, τί ποτε φρονῶν ἀποπροσποιή τὸν δίχα πάσης ἀντιλογίας ὑπερκαθήμενὸν σου ἀρχιερέα; « Ινατί ὑπερηγούς αὐτὸν; Τίς δὲ ἀπ' ἐκείνου φόδος ἔν σοι; Ἐλεόρος σοι ἔστιν δὲ ἐκείνου ζυγός. Καὶ τὸ καταβήται αὐτὸν, σκληρὸν ὑπέχων τράχηλον; » Αλλὰ βαρὺς καὶ ὑπόμενος. « Ή ποῦ ἡ ὑπομονὴ, ην ἐτέλος, θεοὶ καὶ τῶν αὐτοῦ ἀγγέλων παρόντων, καὶ αὐτὴ ἡ μέχρι θανάτου; » Αλλὰ κεντρίζει λόγοις αὐτηρούργῳ· καὶ μὴ λάκτιζε πρὸς κάνερα, ἡ παροιμία σοι ἡραλεύεται. Πορεύου δὲ δρός εἰς ὅδον. Τί δέ; ἀλλὰ ἐτείται σοι πολλάκις· καὶ φέρε σὺ, τοσαντάκις ἐπιλέγων ἐπωδοῦ δίκην ἐκ παραπομπῶν τό· « Θλιβούσι με πάντες, θλιβεται δὲ οὐδείς· » ήτε ἀνοίξεις καὶ δικτὰ τὸν Ἀνδράρχον ἐκτρήγει τοῦλακος· τὸ κληρωσάμενος τὸ φερόπονον, εὐρήσεις μακρισμόν. « Εστω σοι καὶ αὐτὸς τῇ σφράξει σκόλοφ δικαίωσης τὸν Ἀπόστολον. Εἰ δὲ βουλεῖ, πρόσθεις καὶ τὸ ἔχεις Ἀποδοστεῶν γάρ ἀκούσεις πάντως καὶ σὸν· » Αρκεῖ σοι ἡ χάρις μου. » διθεν ἀν καὶ ἀνάστασις αὐτός. Καὶ που καὶ αἰτιαθήσῃ, καταπλῶν ἀγρυπνόν νόμῳ δίχα θείας κελεύσεως τὸν κατὰ σου σκόλοφον. Εἰπεῖν δὲ ἀκριβέστερον· ἔξιται σοι ἄλλως δικαίωσης μονῆς καταχλῶν τὸν τοιούτον σκόλοφα διὰ τοῦτο πεισθεῖσαν τὸν θεοῦ. Τίς γάρ οὐ λιθολευστήσει;

²⁶ Act. ix, 5. ²⁷ II Cor. xii, 9.

(16) Anaxarchus, inter Alexandri comites, magna loquendi libertate utebatur, multorumque inimicitiæ in se converterat. Cum mortuo Alexandro, a Nicocreonte captus esset, atque missus in mortarium contereretur, respondit philosophus posse

tortores conterere vas in quo Anaxarchus includebatur (et vas suum corpus dicebat) Anaxarchum autem inde detrimentum non capere. Et cum lingua sectionem minarentur, ipse eam dentibus resectam in os tyranni exspuit.

ἐπηγείζοντα Θεοῦ δινθράποις; ποῖος ἄρχων; δυνάστης; Τί δέ; ἀλλὰ δὲ βασιλεὺς ἀπονυστάρ' οὓς θιβερώς ἔχεις. Τὸ πάντων μεῖζον, συνεμήσει μετὰ σοῦ ἡ κτίσις κατὰ τοῦ ἀδικοῦντός ρεχθῆσται πῦρ ἐπ' ἔκενον· κατακλυσθῆσται· ἢ ἀγανακτήσει κατ' αὐτοῦ θαλάσσης ὕδωρ· πᾶν ἐλεύσεται ἐπ' αὐτὸν.

γ). Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔγενοντο ἂν σοι, ἐὰν ἐπίλας κακῶς ἐπασχεῖς ἐν τῷ ἀρχιερατιῶς ἐπισθῆται· εἰσὶ δέ τοι πάντα κενά προφάσεις, καὶ ηριῶν ψυχικῶν ἐπικρύψεις, καὶ φενάκαις ἀλογίς. δὲ ἀλλήλεις, φθόνου καὶ τύφου ὀποκινοῦντος, λινεσθαι τῶν ἐπισκόπων ἑθέλεις. "Ἔχεις ὕδριν ἡρτῆν, ἀκούσαι ἅμαθέστερος εἶναι τοῦ ἀρχιερέους φέρεις ἐπαινούμενον ἀκούειν ὑπὲρ στὸν οὐδὲ εὐφήμιας αὐτὸν προάγεσθαι μετὰ τοὺς βασικρίνεις εἰς ὕδριν κλίναις κεφαλὴν ἀρχιερεῖ· τον λογίζῃ προποδίσαι εἰς ὑπαντήν, εἰπερ ἔρει στὸν ἀτιμοῦσθαι φαντάζῃ, ἐὰν καθέδρας ὑπεξαναστῆς· καὶ ὑφίζῃσις, θυήσεις ὑπὸ . Δέδιας, μήποτε ἀμαρτῶν ἢ λογοπραγηθῆς, ἢ πέσης ὑπὸ παραλεντίν. ὅθεν καὶ παροιστρεῖς διωσι· καὶ σπεύδεις αὐτὸν μὲν ἀφίεναι, ἀντεσθαι δὲ, ὃν δὲ προέλη· καὶ οὕτως εἰς ἀριένκλινας, κασαλθεδικῶν οἰον ἐρωτίζεις, ἢ καὶ τῆς ἀρχεγούνος δίκην τόνδε μὲν παραδέχῃ πρὸς πευσιν, ἔκενον δὲ ἀποπτών μικρὸν δύον, τῇ ἔτερον, στέργων καὶ ἀποστέργων, οὓς δὲ τὸ ἐν σοὶ τῆς ψυχῆς προκιρούμενον, καὶ τοὺς οὕτω πολλοὺς οὕτε φύσεως ἀκολουθίας, οὕτε εἰπικῆς τιθέμενος.

. Ἐρωτῶ σε, ὡς σοφὲ μοναχὲ, εἰ οὕτως ἀπατῷ ἄρχιτέρους καὶ συνόρφι ἀρχιερεῖ, δὸν δὲ ἡδὸς ἀνάδασμος ἔθετο· τί ἔσται ἔτερος δὲ καταρτεῖ πνευματικῶς; "Ἄρα δὸν σὺ ἐπιλέξῃ· Καὶ ίον ἔξει δὲ ἀρχιερεύς; Σὲ παραιτεῖται, εἰπερ δὸι δὲ ἔξομολογήσεως εἰς παῖδά σοι ποιούμενοι δὲ καὶ σὺ τὸν ἀρχιερέα σου, τὸ ἄρα ἔκεινως τὸ διάφορον; Μίδος πατέρι δίκαλα λέγων πρὸς Λιξὸν, ἐπιτιμάται δίκαλως. Παραιτεῖσθαι μέντον οὐδὲ δὲ διὰ στόματος θαρρήσοι προσν. Σὺ δὲ δὲ μικρὸς πατήρ ἀπαρῆ τὸν, κακῶς ιμι, πρωτοπάτορα. "Ηδη δὲ καὶ Μελχισεδεκ θνατι βούλει, ἀπάτωρ εἶναι πραγματευόμενος. Νοι, πατεραλοῖα μοναχὲ, ἀποιμάντε μόναργε!

"Αλλὰ σὲ μὲν ἀφίημι χαρεῖν, καὶ τὴν πνευμὴν ἀποστείσθαι ζεύγλην, καὶ πραγματεύεσθαι θουμάνην σὲ πλάνην διὰ τὸ ἀνεξέλεγκτον, ὡς οἱ φιλοσοφεῖ Σολομῶν. Ηοῖον σὲ; τὸν οἰημαδὸν κενθρηπον, τὸν διὰ τὸ περὶὸν τῶν πταινοφιλοτιμάμενον τὸ ἀνεπιτίμητον· τὸν δὲ μὲν, καὶ αὐτῶν τῶν ἔχθρῶν, δρεῖλοντα εὖτε, μόνων δὲ τῷ ἀρχιερεῖ καὶ τῇ δὲ ἀναρορᾶς ν ἔκκλειοντα, καὶ μηδὲ ἔγγράφοντα τοῦτο εἰς αὐταν· τὸν δρύλαχτον τὴν γλῶσσαν· τὸν ιέριμον τὰ εἰς λαλιὰν, καὶ οὐδὲ ἔχέφρονα, εἰς οὓς ἔναγχος που ρήμασι τεκμήρασθαι καὶ τὰ οὕτων. Μελετῶν γάρ κορακικῶν τὰ καθ' ἥμῶν, λακ μὲν ἐκρωᾶται, ἐν δὲ τοῖς καὶ διτὶ Ἀπειμι,

A recidere faciet ea quibus affligeris. Et quod majus est contra eum qui te injuste opprimit pugnabit tecum omnis creatio: ignis contra illum excitabitur, diluvio submergetur: contra illum irascentur fluctus maris, omne malum eum invadet.

138. Hæc omnia tibi evenirent, si propter veritatem solemniter observatam mala passus es. Apud te autem vana sunt prætexta, mentis malæ involucra, et aurum illusiones. Re vera moventibus labore et superbia, episcopis annumerari præsumis. Pro injuria non ferenda habes, ubi audis te minus notum quam pontificem: non sustines eum plus quam te laudari; non toleras eum celebrari et ponи post reges: opprobrium arbitraris caput pontifici inclinare, judicas intelorabile si ei venienti ad te obviandum est: dedecus censes si tibi ante eum e cathedra assurgendum est: posthabitus, ira moreris. Times ne de peccatis judicium exerceatur, vel aliter in condamnationem incidas: et ideo miro modo insanis, studes eum projicere, et electum a te ei substituere: sic in incertum devenis, quasi meretricum amore agitaris: vel quasi de materia primaria istum in episcopatum accipis, et illum tantisper contempnens alterum admittis: amas, et odisti prout voluerit consilium animæ tuæ: et exinde multos patres neque naturales neque spirituales statuit.

C 139. Quare abs te, monache sapiens, cum isto modo agens contra episcopum proximum et vicinum, quem posuit canonum delimitatio, quid erit de altero te spiritualiter corripiente? Aut quem tibi eliges? Quid amplius erit pontifici? Te renegat, si vult, qui ex adoptione pro filio tibi assumptus est. Si autem tu pontificem tuum, quænam differentia inter te et illum? Qui filius patrijus dicit, et contendit cum eo, merito increpatur. Illum autem renegare ne ore quidem quisquam audebit. Tu autem pater minimus avum recte dictum negas. Ut Melchisedech reputari desideras, sine patre esse concupisciis; vñ tibi, parricida monache, rex non pascens.

D 140. Te autem dimittō abjicientem jugum sp̄ituale, atque sectantem errores a te dilectos, quia reprehendi nequeunt, ut ait magnus Salomon. Et qualem ergo? Præsumentem, vana cogitantem, per facinora præclarā querentem non condemnari, oraturum pro omnibus, et inimicis, sed soli pontifici memoriam intra oblationem recusantem, neo tamen odio istud ascribentem; lingua effrenem, nihil sollicitum de procacia, non temperantem, si referenda sunt verba superius dicta, vel alia prius. Cum enim more corvorem nos observares, alia quidem clamasti, et inter ea illud: Ecos absum, ut contra metropolitanum deponeres. Vomitorem confessus es in dialogo

tecum incepto, et hoc verbum sit, tibi in manifestam condemnationem. Te autem dimitto, relinquo tuo vomitui, ita ut palam sit te ad veterem vomitum regressum esse, quod in tonsura declaratum fuerat.

141. Rursus autem sermonem ad monachos reflecto. Ante omnia praesco sacer est monachus. Quid autem bonum et Deo dignum annuntiabit homo illitteratus, de quo sermo nuper habitus est? Nisi hoc solum: « Lava pater, » aut illud: « Benedic calidum. » Et iterum verus monachus est, qui formans, seu reformans seorsum animam suam, intelligit omnia opera Domini. Quae intelligentia monachicam theoriam et practicam amplectitur. Theoriam enim manifestat intelligentia, qua est facultas rationabilis, et tendit ad idem atque sapientia. Et aliunde in hoc verbo, Opera omnia, ostenditur practica, siquidem operarius est qui virtutem habet practicam. Apud nos igitur eum quæro, qui sive litteratus, sive illitteratus cum sit, animam suam disponit ad hanc intelligentiam, et ad opera ejus; qui que meminit non posse res divinas intelligere hominem nisi didicerit vel discat legendio aut servando divina mandata (id enim ratio quædam descendit est): neque practicam habere virtutem quæ accipitur ut cognitio quædam a Deo inspirata, et ab ipsa sapientia, a Deo immissa iis qui eum operibus colunt, quoque licet simplices ipse novit facere sapientes.

142. Dato etiam quod monachica conversio sit ars artium, scientia scientiarum, in quo sistit philosophia, nihilominus revera philosophus est qui habitat in solitudine spe Dei videndi et possidendi. Philosophum autem esse quomodo possibile erit ei qui neque litteras satis novit, neque in gloriam spiritualis operationis rexpsit. Et quod magus est, Deo proximus est monachus proprio dictus, ideoque quietus. Quod si proximus est, et intuetur, secundum istud « Vacate et videite »²⁸, » Deum scilicet. Deum autem qua ratione cognoscet homo ambobus oculis orbatus, quorum unus practicam, et alter theoriam dirigit; quos inter breve intervallum et minus capillo tenui? Profecto enim non est scientia perfecta, qua cum operibus non concurrevit; et qua opera non illuminat cœpitatem capta est. Et plerumque illuminat ex Scripturis, in quibus reperiuntur sacra dogmata, verborum obscurorum interpretationes, sacra historiæ; haec sunt lumina divina, signa decoris, imagines instructionis, lux honorum operum, et rectitudinis stimuli.

143. Quos ego optabam colligere profanas historias, sententias et proverbia, ex quibus mendi-

A ἔξεράσων τὰ κατὰ τοῦ μητροπολίτου. Ὡμολόγησε ἄρα ἐν συλλόγῳ τῷ κατὰ σὲ ἔξεραστῆς εἶναι· καὶ κείσθω σοι τοῦνομα εἰς λαμπρὸν ἐπώνυμον. Ἀλλ οὐ μὲν ἡτοῖς ἀφίημι, παραχρήπτῶν τῷ σῷ ἔξεράματι· ὡς δὲ καὶ οὕτω δῆλον εἴη, ὡς ἐπανέκαμψε εἰς τὸ παλαιὸν ἔμετον, οὗπερ ἔχρη ἀπέχθεσθαι αὐτῷ, ὡς τῇ κοινῇ παρήγγειλεν.

B ριαζ. Ἀναβαίνω δὲ πάλιν τῷ λόγῳ εἰς τὸν μονικὸν δρισμόν. Ὁ μοναχὸς πρὸς τοὺς ἄλλους μὲν θεοκῆρυξ ἐστιν. Τι δὲ δὲν κηρύξῃ ἀγαθὸν καὶ θεῖον πρέπον ἀγράμματος ἄνθρωπος, δὲν δὴ πρὸς βραχὺν δὲ λόγος ἐπέκεπτε; εἰ μὴ ἄρα ἔκεινο καὶ μόνον τὸ « Ἀπόνιψι, πάτερ· » καὶ τό· « Εὐλόγησον τὸ θεμένον, » Ἐτί μοναχὸς δὲ κυρίως ἐστιν, δὲς πλάτες, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν, ἀναπλάσας κατεμόνυξε τὴν καρδίαν αὐτοῦ συνίστησι εἰς πάντα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. Ἡ οὐ τοιαύτη σύνεσις τὸ μοναχικὸν θεωρητικὸν ἅμα καὶ πρακτικὸν ἐμφανίνει. Θεωρίας μὲν γάρ ἔνδεξις ἡ σύνεσις, λογικὴ ἀρετὴ οὖσα, καὶ εἰς ταυτὸν τὰ ἔργα μένη τῇ σοφίᾳ τὸ δὲ « πάντα ἔργα » τὴν πρακτικὴν παραδείκνυσιν. Ἐργατικὸς γάρ τις καὶ δὲ κατ’ ἀρτήν πρακτικός. Ζητῶ γοῦν τὸν δὲν τοῖς καθ’ ἡμῖν εἴτε γραμματεῖα, εἴτε ἀγράμματον, δὲ τὴν καρδίαν διατίθεται κατὰ σύνεσιν τοιαύτην, καὶ ἔργα τὰ κατ’ αὐτήν ὑπομιμήσκων καὶ ὡς οὐκ δὲν δύνατο συνιέναι τὰ κατὰ Θεὸν ἄνθρωπος μήτε μαθών, μήτε μανθάνων ἐν τῷ δὲλως ἐντηνόσκειν, τῇ θελαῖς ἀκροσίες περιεργάζεσθαι (δὲ καὶ αὐτὸς μαθητεώς ἐστιν εἶδος); μηδὲ μὴν πρακτικὴν ἔχειν ἀρετὴν, τῇ κατὰ αὐτὴν γνώσεως δὲντα καθυποβάλλεται θεοδιάκτου, δηποτὲν τῇ αὐτοσοφίᾳ, δὲ δέ, ἀλλάμπει τοῖς καὶ πρακτικῶς αὐτὸν θεραπεύουσιν· οὓς καὶ ιδιώτας δύναται οἶδε σοφίζειν αὐτός.

C ριμβ. Ετί δεδομένου τοῦ τὴν μοναχικὴν μετέλευσιν τέχνην εἶναι τεχνῶν καὶ ἐπιστῆμην ἐπιστημῶν, δὲ δὴ καὶ φιλοσοφίας δρος ἐστιν, εἴη δὲν καὶ δὲ καταμόνας ἐπ’ ἐλπίδι τῇ εἰς τὸν Θεὸν, καὶ τὸν κατ’ αὐτὸν θεωρίαν κατεψικούμνος, φιλόσοφος δύτης. Φιλοτοφεῖν δὲ πῶς περιέσται τινί, μήτε γραμμάτων δὲν εἴχοντι, μήτε εἰς τὴν κατὰ πνεῦμα πρακτικὴν Ἑλλαμψίν παρακύψαντι; Ἐτί τὸ πάντων ὑπερθεν, παραστάτης Θεὸν δὲ πρὸς κυριωνυμίαν μονογέδε καὶ δι’ αὐτὸν σχολαστικός. Εἰ δὲ παραστατεῖ, καὶ θεωρεῖ ἄρα ἔκεινον κατὰ τό· « Σχολάσσετε, καὶ γνῶτε, » τὸν Θεὸν δηλαδή. Θεὸν δὲ πῶς δὲν γνοῖτε τις περιφερόμενος ἐκετέρους δρθαλμούς; ὥν δὲ μὲν τὰ πεπτὶ πρᾶξιν, δὲ τὰ κατὰ θεωρίαν διέκεισιν, δὲ δὲλητὸν μεταξὺ, καὶ δύσον δεπτότης τριχός. Θεωρεῖτε γάρ τὴν ἡ ἐντελής οὐκ δὲν εἰη τῇ πράξεις ἀσύνεργος, καὶ πρᾶξιν δὲ μὴ θεωροῦντας τετύφλωται. Θεωρεῖ δὲ τὰ πολλὰ διὰ βίβλων, αἷς καὶ δόγματα ἵερα ἀπεριέχεται, καὶ γραφῶν ἀπορθῆτων ἀνάπτυξις, καὶ ἵεραι ἴστοραι· φάται θεῖα ἔκειναι, εἰκόνες καὶ δεύτερως, φῶτα πράξεων ἀγαθῶν, χαρακτῆρες ἀσχημοσύνης, δρθότητος προκεντήματα.

D ριμγ. Ἐγὼ δὲ θήβειον τοὺς τοιούτους καὶ ἴστορες ἔξωτερικὰς ἀνθολογεῖν, καὶ γνώμας καὶ ἀποφῆ-

²⁸ Psal. vi, 41.

ματα, ἐξ ὧν καὶ οἱ πάλαι ἀγιώτατοι Πατέρες ἔρανισθμονοι ἐμελετούργησαν, σιμβολοποιησάμενοι τὰ γλυκά τὰς βιβλία, οἵς ἐνέθεντο τὰ γλυκύτερα διπέρ μέλι καὶ κηρίον λόγια, καὶ οὕτως ἀρεσκόντως τῷ Θεῷ ἐλειτούργησαν. Καὶ ἐπεδόμουν μὲν αὐτὸς τοιούσδε καὶ παρ' ἡμῖν εἰναι τοὺς προφανομένους μοναχούς· θει δὲ αὐτοὶ πρὸς ταῖς ἑξι βίβλοις ἀκαθερζούσι καὶ τὰς ἡμετέρας, δόποις καὶ μᾶλλον ἐμβαθύνουσι τοῖς εἰς Θεὸν καὶ τὰ θεῖα, εὔχομαι λογισμὸν αὐτοῖς ἀντεῖχηναι μὴ καὶ εἰστὶ οὕτως ἀφραίνειν.

ριθ. Οἶον γάρ, ὃ γῆ καὶ οὐρανὸς, λόγον ἐξ ἀνδρὸς τοιούτου φθάσας ἤκουσα· Ἐμαθον κατακείθατο που βίβλον ιεράν, ἣν ἐπονήσατο Γρηγόριος, δ καὶ Θεολόγος, πῦρ πνεύσας καὶ καλλιλογίᾳ ἀλλαμψάμενος. Καὶ ἡ βίβλος εἶχε πολὺ τὸ παρεπόμπον, καὶ τὸ κατ' αὐτὴν κλέος ἐγένετο εἰς πολλούς, καὶ ἐφείλεκτο τοὺς ἀκροστάς οὕτως ἑκείνη, καὶ ἐθεῶντο αὐτὴν πρὸς θαῦμα· καὶ ἦν ἐντρυφῆν τοὺς βλέποντας τοῖς τε ἐντὸς καὶ τῷ προφανομένῳ εἰς ἀγαλλιαμα καὶ φυχῆς καὶ δψεως. Θέμενος οὖν καὶ ἐγὼ σπουδὴν ἐντυχεῖν τῷ καλῷ Γρηγορίῳ τούτῳ, οὐδὲ εὐστόχησα· μετετέθη γάρ πως τὰ γε εἰς ἑμές· Ἀμέλει καὶ λελυπημένος ἐπιθύμημνην τοῦ καθηγουμένου (ἡν δὲ ἐνέρετος δὲ ἀνὴρ, καὶ γραμμάτων δὲ ἔδμων), ποιη ποτε τόπου τὸ καλὸν βίβλοιν ἔτειν; Ο δὲ τὸν τῆς δεξιᾶς λιχανὸν κατασείσας ὡς εἰς κύκλον, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Ἐμοῦ δὲ ἐγκαιμένου, καὶ ἱλεῶς ἀπανερωτῶντος, ἀπεμποληθῆναι εἴπε τὴν βίβλον. Τίς γάρ, φησι, καὶ χρέιαν ἦν ἡμῖν αὐτῆς; Ἐνταῦθα διμοῦ θυμὸν ἐνδόμυχον διπανάφαντος, ἥδη δὲ καὶ προφήναντος ἡμέρα, ἐπῆγαγε καὶ αἰτιαν ἐκεῖνος δὲ σεμνὸς μοναχὸς διάλευκον τό· «Ἐἰς τὸ γάρ καὶ δεδομένα βασιλίων τοιούτων ἡμεῖς»; «Ως δέ ἐγὼ τὸν θυμὸν μεταβαλὼν εἰς βαρὺν γέλωτα, ἐξωνείδιστα δπειπῶν·» Η Τίνος γάρ καὶ δεήσεσθε οἱ λόγους ἄξιοι μοναχοί, ἐδὲ τὰ τοιούτα βιβλία παρ' οὐδὲν ποιῆσθε;» παρῆλθε μὲ δὲ ἀνθρώπος ἐντραπεῖς, καὶ οὐκέτι διὰ βίου εἰς δψιν ἥλθε μοι, βαρυνθεὶς οἵμαι, τὸ δὲ δρόμοι οὕτω φιλόδοξολον.

ριμέ. Ω δὴ τοιούτοις μοναχοῖς, οὕτως ἐξουθενοῦν διέλετε τοὺς θεολόγους, ἥδη δὲ πάντας καὶ τοὺς, δοις κατ' αὐτούς; Οὕτως ἄχρηστοι παρ' ὅμιν οἱ θεόφρογγοι; Ή Φάστε, ὃ Δαλμάτε, ὃ Στουδίωτα Θεόδωρε, ὃ Κύπρου Ἐπιφάνιε, ὃ μυρίοι τοιούτοις ἄγιοι μοναχοί· οὕτως ὑμεῖς ἐζῆτε, οὕτω τὰς θεολόγους δέλτους ὡσεὶ οὐδὲν ἐλογίζεσθε σκορακίζοντες Η Ἐφραίμ ἀγιώτατε, τί δή ποτε τοσούτης ἐνεφρορήθης φιλοσοφίας διπέρ κόρον, ὡς καὶ πονιάσθαι καὶ θεοκλυτεῖν τὸν Θεὸν τὸ περίφαν ἐν σοι τῆς γνώσεως;

ριμέ. Μοναχὲς χωρητικὲς, εἰ δὲ ποθεν ἀνακύψει καὶ νῦν ζήτημα ἐκκλησιαστικὸν ἐμβριθὲς, ἀμφίμαχον, καὶ πρέπει ἀγωνίζεσθαι τοὺς ιεροὺς ἄνδρας, ὃν μέλος καὶ μέρος οὐ τὸ τυχόν καὶ οἱ κατὰ στήτι διη τηνικαῦτα ποιῆσης αὐτός; Ήνως δὲ λαλήσης, ἀπαγαγών σεαυτοῦ, καὶ τρόπους τινὰ ἐκτεμῶν τῇν τε γλῶσσαν, τὰ τε χείλη, τὰ θεολογικὰ δηλεδὴ νοή-

A cantes antiqui sancti Patres mel conficiebant, et, constructis ut alvearibus his libris, sermones et dulciores super mei et favum²² » ibi includebant. Tales cupiebam esse apud nos qui in primo ordine videntur esse monachi. Sed quia non profanos libros solum, sed et nostros, quibus Deus et divina altius cognoscuntur, parvi faciunt, volo cum eis rationem ponere ne amplius sic insipiant.

C 144. Qualia verba, o cōsum et terra, antea ab homine istius modi audivi! Acceperam alicubi esse quemdam librum sacrum, quem Gregorius Theologus, ignem spirans, egregia sermonis elegantia, conscripsérat. Multum decoris ille liber habebat; B fama illius apud multos narrabatur, sicque qui oumque audebant alliciebantur, et cum stupore intuebantur; cumque viderentur internam et externam speciem, deliciæ erant et admiratio mentis et oculorum. Cum igitur desiderium concepisset illius egregii Gregorii operis videndi, ad rem non perveni: reconditus erat, saltē pro me. Statim et tristis quiesivi a proposito, homine scilicet conspicuo, et litterarum perito, quoniam in loco eset liber famosus. Qui, digito dexteræ quasi in circulum agitato, nihil respondit. Et cum rursus instarem, et rursus cum hilaritate interrogarem, librum venditum esse dixit. Quæ enim, inquit, utilitas illius? Et cum ira intus accederentur, et paulatim ostenderetur, causam protulit insignis ille monachus, sicque exposuit: Ad quid talium librorum egemus nos? Postquam autem iram in cachinnum convertissem, et exprobravissem dicens: Cujusnam rei indigebitis, monachi fama digni, si tales libros nihil facitis? me reliquit iste homo retro conversus, nec amplius mihi ante oculos affuit, tantum librorum amorem meum ægre ferens, ut arbitror.

D 145. Vos, o monachi, repellere vultis theologos et quotquot eis similes sunt? Sic vobis inutiles sunt qui de rebus divinis tractarunt? O Fauste, o Dalmate, o Theodore Studita, o Epiphani Cyriota, o vos omnes pares milie sancti monachi! Siccine vos vivebatis! siccine sanctas tabulas ut nihil reputabatis, et ante corvos projiciebatis! O sancte Epiphani, ad quid ergo tanta philosophia usque ad satietatem repletus es, ita ut Deum exorares, et suppliciter peteres nimiam tuam scientiam relaxare?

146. Eia age, ample monache, si aliunde assurgit aliquod dubium ecclesiasticum, difficile, circa quod pugnandum est, et si decet decertare sanctos homines quorum membrum et pars sunt fratres tui, quid tunc facies? Quomodo loqueris, cum amoveris a te, et quasi secaveris linguam, labia, scilicet sententias theologicas, quibus universæ

²² Psal. xviii, 44.

solvuntur, quæstiones depravatae, atque in sensu rectum revocatae? Ad quid tunc tibi proderunt tua negotia? Quibus, quanto tempore præoccupatus remisisti studium bibliorum, atque cognitiones altiores, sublimiores, Deo proximas; non modo istius boni amore non conceperas, sed unus eras ex consequentibus illud, hanc unam trinitatem noveras perfecte, et extollebas, adorationem in templo, cellulam tuam, et mensam, oblitus non satis esse ista vero monacho ad virtutem perfectam, et huic necessariam esse magnam scientiam; nec solam divinam dico, sed etiam excerptam ex historiis, ut dictum est, et alias maxime varias quibus cuicunque inservire posset.

147. Et undenam sancti illi egregii sapientiam didicerunt? Numquid dum versarentur in vicis et in civitatibus, dum vias et semitas peragrarent, dum metas et rutas currerent? Numquid cum secederent et omni studio indulgerent? Et quomodo homines qui a principio talibus laboribus non instituerunt, postea sunt repleti sapientia digna apostolis Dei, et vocem ediderunt tonitru similem, auditam usque ad extremum terræ? Numquid errantes circa composita, libere circumeantes, forensibus insultantes, oculis et labiis annuentes, quosque non oportebat, insipientes? Nonne potius libris legendis intenti doctrinam auribus concipientes artes manuales exeroendo? Hæc amnia odio habentes pigrum homines, non solum quasi super spinas in via vites ambulant, secundum cum qui dixit: « Iter pigrorum quasi sepes spinarum⁸⁰; » sed etiam rationem manifeste deponunt; id unum fere didicerunt, et bene norunt demittere fere ad os opertorium sui capititis, in platea ad acquirendam gloriam hominis abscondentis se: et si quæ nugæ offendant, mox attollere et elevare velum nigrum supra frontem, et usque ad verticem ut ore aperto insolecant, et vultum quasi meretricis habeant. Et tunc isto qui oculos demissos fingebat, eosdem magnificat ignem spirantes, terribilis videtur, eos accedit, turbat rationem, omniaque agit quibus qui assuefactus est vias non veretur et eas diligit.

148. Quem ergo te vocabimus, o monache? urbanum vel solitarium? hominem spiritualissitudinis vel tumultus compitorum? habitantem in vicis aut in deserto? Nempe isto nomine, ut reor; siquidem civitatem a te frequentatam hunc exemplo evacuasti. Ad extra debebas esse terrenus, et cœlestis in abscondito, quod diligit Pater omnium, Deus: « qui videt in abscondito, et reddit manifesto⁸¹. » Tu autem assurgis, quasi sidus, et ad terram inclinaris; deprimeris quasi mandragora, aut alia arbor ex-

A matæ, δι' ὧν ὡς ἐπίπαν αἱ στρεβλούμεναι συζητεῖσι λέονται, ἀποκαθιστάμεναι εἰς δρόμον; Εἰς τοις χρησιμέουσι τότε τὰ σὰ πραγματικά; οἰς δὲ ὥραι προσταλαιπωρῶν, ἀφίης τὴν βιβλιακὴν τριβὴν καὶ τὴν ὑψηλοτέραν ἀνάγνωσιν, καὶ διπερανυκτοῦντην, καὶ θεοῦ ἀποτομένην· οὐ μόνον οὐδὲ ἀναλεθάνων ἔφεσιν τοῦ τοιούτου καλοῦ, ἀλλὰ καὶ κατηγινόμενος τῶν μετερχομένων αὐτό· ἔκεινην μάτην ἀκριβωσάμενος τριάδα κατὰ τὴν σὴν αὔχησιν, τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσκύνησιν, καὶ τὸ κελλίον τοῦ, καὶ τὴν τράπεζαν· καὶ οὐκ εἰδὼς, μηδὲ ἀρκεῖν τῷ τῷ κυρίως μοναχῷ εἰς ἀρετῆς ἐντέλειαν, ἀλλὰ προσδεῖσθαι αὐτὸν λίαν πάνυ καὶ γνώσεως. Καὶ οἱ λέγω, μόνης τῆς θεοτάτης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπὸ Ιησοῦν, ὡς ἔρρεθη, καὶ ἐπερολας δὲ πολυειδοῦς, δι' ἣς ξεῖοι ἂν χρηστὸς εἶναι τοῖς ἐντυγχάνουσιν.

B ρυμ. « Ή πόθεν οἱ μεγάλοι ἔκεινοι ἅγιοι ἴστησαν; » Αρά γε ἀναστρεψόμενοι ἐν καύμασι πόλεσι, καὶ ἀναμετροῦντες βύματομέλας καὶ σπηλαῖς, καὶ τόρμαις καὶ βρυγίσιν ἐνδιατρίβονται; « Η ἐγγωνιάζοντες, καὶ παντοῖαις συγγινόμενοι ἀνγίνωσεις; Ήώς δὲ οἱ μὴ τὴν ἀρχὴν τοιούτοις ἐπιβληκτές δῆλοις πονήμασι τοφίαις ὑστερον ἐνεπλήσθησαν, πρεπούσης ἀποστόλοις θεοῦ καὶ ἐφθέγγετο βροντόφωνα, ἔξακουσμενα ἔνως περάτων γῆς; Αρά γε πλανώμενοι περὶ ἀμφόδους ἔκεινοι, καὶ βρεμβόμενοι ἄνετα, καὶ διαλοιδορύμενοι τυῖς ἀγοραῖοις, καὶ δραφαλοῖς ἐννέαντες, καὶ μάλλοντες, καὶ τὰς δύφεις διδόντες, οἷς οὐ χρή; ή βιβλίοις αὐτὰς ἐπαφίντες, ή γοῦν ἀλλὰ σὺν τῇ ἐξ ἀκροάσεως ὠφελεῖσθαι προστηκότες καὶ ἔργοχειροις; Άδη μισοῦντες οἱ ἀεργοὶ λογικοὶ, οὐ μόνον ὡς ἐπὶ ἀκανθῶν ἐν τῇ τοῦ βίου βαδίζουσι τριψι, κατὰ τὸν φάρμενον ἀκάνθαις ἀστρωμένας εἶναι τῶν ἀεργῶν δόδονται, ἀλλὰ καὶ ἔξαλογίζονται ἀντικρύς, ἐν μόνον τεχνάσμενοι καὶ εὖ εἰδότες, καθελκύσται μέχρι καὶ αὐτὸς μικροῦ στόμα τὸ κάλυμμα τὸ τῆς κεφαλῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ δοκήσεως χάριν τῆς κατ' ἐπίκρυψιν· οὐ δέ που παρεμπόσι φλυαρία βίου, ἀλλὰ τότε ταῦ ἀναστεῖλαι ἀνασυρμένους τὸ μέλλον παραπέτασμα ὑπὲρ τὸ μέτωπον, ἔνως καὶ εἰς αὐτὸν βρεχμόντα τάχα γυμνωφ τῷ προσώπῳ θρασύνωνται, ὡς εἰ καὶ πόρνης ὅψιν εἶχον. « Ότε καὶ δὲ τὰ πρὸν κατέβλεψε ἔκεινος ἀναπετάσας τοὺς δραφαλμόδες, ὡσεὶ καὶ πυρπύδους, δεινὰ ποιεῖ, φλέγων θυμῷ, κυκῶν τὸν σόλλογον, πάντα δρῶν, δι' ὧν ἐντρέψεις οὐ καταισχύσῃ τὴν λεωφόρον, ἦν φιλεῖ.

C ρυμ. Τί σε τηνικαῦτα προσεροῦμεν, ὡς μοναχοῖς ἀστικὸν, ἢ ἐρημικὸν; γωνίας ἀνθρωπὸν πνευματικῆς, ἢ ἀμφόδου πολιτικῆς; κωμοπολιτην, ἢ ἐρημοπολιτην; Ναί, οἶμαι, τοιούτον, ὡς ἐρημοῦντα τὴν δύπο σοῦ τριβομένην πόλιν μιμήσεως ἀγροθῆς· Καὶ μήν ὥφειλες ἐπίγειος μὲν εἶναι τὸ φαινόμενον, οὐράνιος δὲ τὸ γε κρύψιον, τὸ φλόον τῷ κοινῷ πατρὶ, Θεῷ· δι' οὓς βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδίδωσιν ἐν τῷ φανερῷ. Σὺ δὲ ἀλλὰ ἀρθριάζεις μὲν τῷ σχῆματι οὐρανοθάμανος δίκην, προσέκυψας δὲ τῇ γῇ καὶ

⁸⁰ Prov. xv, 19. ⁸¹ Matt. vi, 4.

προσπέφυκας, ώστε καὶ μανδραγόρας, ἢ ἄλλο τι δυσέκαπαστον. Ἡ « τῷ θεῷ » φησίν, ἢ « τῷ μαμωῷ ». Ἡ γάρ ἄλλως; Οὕτω δὲ καὶ διὰ πρὸς ἄλγειαν μονάχων, ἢ τῷ κόσμῳ πάντως, ἢ τῷ φροντιστηρίῳ. Δυάζεσθαι γάρ οὐκ ἔστι τὸν ἀληθῶς μονάζοντα.

ρυθ'. Σεμνὸν πάρα τοῖς πάλαι σοφοῖς ἡ μονᾶς, διὰ τὸ εἰς ἐντήν ἑταράρθιαι, καὶ ἀδιαστάτως ἔχειν· καὶ ἀρχὴ μὲν ἀριθμοῦ τεθεῖσθαι καὶ πληθυσμοῦ αἰτία, μὴ μέντοι καὶ αὐτῇ πολύχοος εἶναι καὶ εὐσχιδῆς. Διὸ καὶ εἰς τι θεῖον ἑτάσσετο, καὶ τῆς τῶν ἀγαθῶν συστοιχίας προσεκάθητο ἐν τῇ φιλοσόφῳ καταγραφῇ. Καὶ οὕτω μὲν σεμνὸν ἡ μονάς. Ἡ δὲ δυάς, πρώτη τῶν ἐφεξῆς ἀριθμῶν, διάστασιν μελετήσασ, καὶ οἰον ἀποσχισθεῖσα τῆς ἀρχῆς, καὶ πλήθους κατάρξασ, τόλμα ἐπεκλήθη, οὐ πάνυ σεμνῶς, ἀλλὰ σκωπτικώτερον. Καὶ τοίνυν ἀπ' αὐτῆς καὶ τὴν κακοπάθειαν οἱ τὰ τοιαῦτα σοφοὶ « δύνη » ἐκάλεσαν, ὡς τὴν κατὰ σῶμα στοιχειώδη καθ' ἡμᾶς ἐνδῆτα δυάζουσαν κατὰ τε τὸ πάσχον καὶ τὸ ποιοῦν. Οὔκουν καὶ τοῖς ἵσω καὶ τοῖς ἔξω μεριστέος δι μοναχὸς, ὡς οὕτως ἀντὶ τοῦ ζῆν μονᾶς δυάζεσθαι (ὅπερ οὐκ ἐτάκατο), καὶ ἐντεῦθεν ἀφιλοσόφως διεχέεσθαι εἰς πληθυσμὸν οὐ θεοφιλῆ.

ρν'. Εἰ δ' ἵσως, ὡς μοναστηριακὲ, προφέρεις ἡμῖν εἰς ἀθώασιν σου ἐκεῖνο τὸ μακαριστὸν, ὡς ἄρα, καθὰ ἡ εὐαγγελικὴ Μαρία, ἡ πρὸς τοῖς παισὶν ἀεὶ τοῦ Ἰησοῦ, δίεται καὶ διευτέρας τῆς Μάρθας, τυρβαζούσῃς, καὶ οὐχ ἄπλως, ἀλλὰ περὶ πολλὰ οὕτω διασθήσεται καὶ ἡ μοναχικὴ ἀδελφότης· δός μοι τὴν Μαρίαν ἐνταῦθα, τὴν ἐκλεξαμένην μερίδα, ηὗτις ἀγαθὴ οὖσα, οὐκ ἀφαιρεθῆσται ἀπ' αὐτῆς· καὶ ίδών αὐτήν, συγγράψομει τῇ κατά σε Μάρθᾳ τῆς τύρβης· ἄλλως γάρ οὐκ ἀμεμπτον Μάρθαν μόνην εἶναι τὸ φροντιστηρίον. Οὕτω πῶς καὶ δι τοῦ Ζαχαρίου οἶκος, καὶ δι τοῦ μεγάλου Ματθαίου. Ζαχαρίας μόνος ἦν ποτε, καὶ Ματθαῖος μόνος. Ἀλλ' ὑπέρερον ἀφέντες τὸ τοιοῦτον μονάζον, ἐπλήγμαναν ἐκτούς ἀφετάς· καὶ τοῦ κόσμου ἀπαναστάντες, ἐκδλλήσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὅπίσω τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐκτοτε πορευόμενοι, ἐπερεύνοντο βάλλοντες τὰ σπέρματα αὐτῶν ἐπ' ἀγαθῷ τέλει, φ καὶ προσέσχον, χρυσοῦν θέρος δρεψάμενοι. Οὕτω σὺ πῶς ἀν ἐπιδράξῃ, δι κατὰ κόσμον μὲν γλίσχρως πονησάμενος τῇ γαστρὶ, καὶ διὰ τοῦτο καταγνὼν ἐκείνου, καὶ μεταβαλῶν εἰς τὸν κρείττονα βίον, πλεονάσας δὲ τῆς τότε πονηρεύματος; Τί κερδαίνεις μοναχὸς τῆς μετατάξεως, τῆς προτέρας ὧν τάξεως; Σύμφορόν σοι στραφῆναι εἰς τὸν πρώην ζμετον, καὶ δλίγοις κακοῖς ὑπερβυνον εἶναι, ἥπερ τῷ καθαρεῖψης μετηκτον.

ρνα'. Δός μοι τὸν ὀφελούμενον ἐκ τῶν σῶν μοχθηριῶν Ἀρά γε τρέφεις ἐσκητὰς πτεράς; Καὶ ἀγίοις ἐκείνοις οὖσι μοχθεῖς, αὐτὸς χορηγῶν; Καὶ οὕτω μερίτης αὐτοῖς γίνη τοῦ καλοῦ, καθὰ καὶ ἡ δικαιούμενη Μάρθα τῇ Μαρίᾳ; Καὶ μὴν δὲ τῷ κατά

A tractu difficilis. Aut Deo, inquit, aut mammona, Quid enim aliud? Eodem modo vere monachus vel mundo totaliter, vel monasterio. In duas partes enim scindi non potest verus monachus.

149. Sacrum aliquid apud veteres philosophos erat unitas, quia in se ipsa sicut nec habet divisionem; ea principium numerorum ponitur, causa multitudinis, nec tamen multicolor est, aut divisibilis. Ideo habetur ut aliquid divinum, in serie bonorum primo statuitur a scriptoribus. Sic sacra erat unitas. Duo autem, primus subsequentium numerorum, divisionem significans, quasi separata a principio, multitudinis initium, audacia vocabatur, non plane serio, sed quasi ridendo. Exinde miseriam philosophi dixerunt duplē, quasi primæva corporis nostri unitas in duas partes scinderetur, in pati, et in agere. Neque ergo rerum externarum et internarum particeps esse debet monachus, ita ut pro vita unica duplētetur (quod non promiserat), et deinde in multitudinem Deo odiosam irrationaliter diffundatur.

150. Si autem ut justificeris, o monache, hanc beatitudinem nobis profers, nempe Mariam illam evan- gelicam, quæ semper ad pedes Iesu sedebat, egiisse Martha secunda se turbante, non circa unum, sed « circa plurima »¹², et eodem modo in duas partes dividendam esse monachorum fraternitatem; da mihi exempli hanc Mariam, quæ partem elegerat bonam, non auferendam ab ea; quam cum videro, Marthæ tuæ turbationem condonabo; aliter enim Martha sola monasterium non erit absque vituperatione. Sic aliquomodo Zachæi domus, et magni Matthæi, solus erat aliquando Zachæus. Solus et Matthæus. Postea autem cum hanc solitudinem reliquissent, virtutibus seipso repleverunt, et assurgentēs e mundo animas suas Deo agglutinaverunt, extraque exente ibant mittentes semina sua in finem optimum, quem consecuti sunt accepta messe aurea. Quem qua ratione tu obtinebis, qui in mundo vix ventri laborasti, eoque ob hanc causam condemnato, in meliorem vitam transiisti, qui que exinde malis artibus major effectus es? quid D monachus a conversione, a prima conditione lucrari? Melius tibi erat ad priscum vomitum reverti et parvis malis obnoxium esse quam accidentem ad vitam impollutam sordes non exteras trahere. βίῳ προσθάντι ρύπον διὰ κακοπραξιῶν ἐπιστραθεῖ:

151. Da mihi hominem de tua malitia proficiētem. Nutrisne patres ascetas? Et hi cum sint sancti, tu dux eorum malignus es? Sicce benevolentiam eorum es particeps, ut Mariæ Martha predicta? Vide ergo in torrente qui juxta te est; si quis

¹² Luc. x, 41.

sollicite fodiens metallicum pulvrem lavat, paleas brevis auri aut argenti obscuri eligit, et reliquum metallum, particulas æreas vel aciei atoma non adducit ad lucem, omnia vero grana projiciuntur. Cur autem alia atque isti fratres non agis, et tuos labores inter indigentes non dividis? Et quam multis indigentibus facile et large dividis, qui non solum mendicos ad ditandum, sed etiam, ubi possibile est, rapis sub praetextu œconomia monasterii? Qui semper colligis, et nunquam dividis, ut imperat Deus monachis magna civitatis, solis, ut videtur, et quibusvis alibi eorum similibus. Huic enim loquenti vos non obtemperatis.

152. Si tamen, o prelate, concedendum est monachos circa plurima turbari posse, et debere in mundo conversari; quam ob causam tu manu propria istum laborem suscipis, cum alios habes operarios? Cur ipse non instas iis rebus, quarum sollicitudo a Deo tuis credita est, et apostolos vulgo ministraturos non mittis? Sed frequenter cum eis egredieris, ut centurio; et monachis nonnullis ad sequendum in acie extrema ordinatis, aliis autem ad caput præpositis, ipse medius agis triumphum? et vias præteriens januas effringis? Si potentium, forte gloriosum esset, sed privatorum plerorumque, et minime procerum. Quarum cum velum externum reductum fuerit, multa juga in limine manentia ascetam intus esse indicant, spiritaliaque peragere. Num ignoras maxime invium esse quemlibet ascetam, et ideo turbæ invium, sed difficile obvium? Qui si quando exire cogitur, metuit maxime ne inter delicias triumphet, circuitum quibusdam tenebris involvit, ne a mundanis videatur, qui cœlestis esse præsumit. Cur ergo (ut loquar majora), cum magno Deo promiseris, similibus operibus non sanctificaris? et isto modo celebratus, et factus insignis, non trahis discipulos, alicisque magno fune, scilicet vinculo charitatis? ita ut necesse non sit te ad alios exire, sed ipsi ad te allicantur ex admiratione, te invocent cum studio dicentes: «Quando veniam et apparebo ante conspectum²² divi monachi?» ἄλλους φοιτὴν, ἀλλ' ἐκείνους ἐπὶ στήκειν ἀγιασμοῦ «Πότε ήξω, καὶ δρθῆσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ ἑνθέου μοναχοῦ?»

153. Sed ad quid ista dicere hominibus quos esset utilius extra œconomium degere, quam intra remanere? Exinde enim emissi licentiam nihil omnino agendi censemur habere. Aliiquid tamen videntur agere, si non aliud, saltem nudantes pedes, atque sensibus late percipientes; in asceterio autem dum remanent, quasi manibus et pedibus careant, omnino otiosi usque ad mortem perseverant. Litteras quidem non neverunt, cum plerique ex officinis veniant, aut aliam artem exercuerint; et non dico de quibuscumque, sed et de peritioribus artificibus; multi compitorum etiam sunt incolæ, ita ut neque librorum casulas ad acquirenda spi-

A σε χειμάρρῳ εἰ τις ἀπιμελῶς ἀνορύσσων ἀποκλήτον χοῦν μεταλλευτικῶς βραχύ τι φῆγμα χρόνος ἀσήμου ἀργύρου ἐκλέκται· τὸ δὲ λοιπὸν τῆς μη λειας μήποτε οὐδὲ χάλκεα παραυτάζει φηγμάτισσιν ἀσημάτοις· ἀλλὰ τὸ πάντα φασμάτισσα εἰσὶν ἔβλητα. Τί δὲ ἀλλὰ τοιούτοις μὲν ἀδελφοῖς οὐ τοι μεταδίδως δὲ τῶν σῶν πονημάτων τοῖς ἀνδεῖσι; ποιοῖς ἐκείνοις ἀπραγματεύτως ἐνδαψιλεύρη πάρη διητή γε μετατίθεται τὰ εἰς πλουτισμὸν, ἃ που δυνατὸν, καὶ ἀφαρπάζων προφάσι τῶν μονῆς; καὶ ἐστὶ τοῦ συνάγειν ὅν, οὐκέτι δὲ καὶ σκοτειτίζειν, ὡς ἐπιτάσσει ὁ Θεὸς τοῖς μεγαλεισταῖς μόνοις, ὡς ἔστι, καὶ τοῖς, δοσοὶ ἀλλοθί ποιεῖσθαι τοῖς μόνοις, ὡς ἔστι, καὶ τοῖς, δοσοὶ ἀλλοθί ποιεῖσθαι τοῖς μόνοις.

B ρυθ'. Τέως γε μὴν, ὡς προκαθήμενε, εἰ καὶ δεῖ γρῆναι τυρβάζειν τοὺς μοναχοὺς ἐπὶ πολλοῖς, κοσμικῶς ἀναστρέψεσθαι· τι δῆ ποτε σὲ αὐτῷ ἀναδέχῃ τὸν τοιούτον κόμπατον, ἀλλοις ἔχοντας τηρούς; Τί δὲ μὴ αὐτὸς μὲν προσέχεις, οἷς χρει προσανέχειν τοὺς κατὰ σὲ θειότερον, ταῖς δὲ τῷρη ἀποστόλους πέμπεις διακονήσοντας; ἀλλὰ τῇ προερχόμενης ἀμα ἐκείνοις, ὡς οἵα καὶ φρληρή χής, καὶ τοὺς μὲν τῶν μοναχῶν οὐραροὺς ἐπι τάκας, τοὺς δὲ ὡς εἰς στόμα προβαλλόμενος, μὲν αὐτὸς πομπεύεις; καὶ προφορούμενος τὰς δὲ θύρας ἐκτρίβεις; Καλὸν μὲν ἔσως, ἐὰν δυνατό καὶ πλὴν ἀλλὰ τὰς πλείους ἰδιωτικάς, καὶ ἐπιστήμους· ὃν τῆς ἔσω αὐλαῖς ἀποστενοῦμεν τὰ πλείω τῶν ὑποκυρίων θύραζε μένοντα κατανύουσιν ἔσω εἶναι τὸν ἀσκητὴν, καὶ κατεργάζειν πνευματικά. Οὐκ οἰδας, δει ἀπρόσιτος ὡς ἀπιτηταῖς ἀσκητής, δι' αὐτὸς δὲ καὶ ἀπρόσιτος ταῖς τι λοῖς, ἢ δυσπρόσιτος. Εἰ δέ ποτε καὶ προτίναι τὸν τοιούτον, ὀκνεῖ πάντας ἐκείνες θριαμβεῖς ἀδρότερον, τιθέμενος τῇ ἵντροπῇ ἀποκρυψήν τι μὴ καὶ βλέποιτο τοῖς τοῦ κόσμου δὲ τὴν πρᾶ διπερκόσμιος. Διατί δὲ ἔνια τι καὶ μεῖζον εἴ μεγάλα ὑπερσχημένος τῷ Θεῷ, οὐκ ἐνθάδεις πράξεις κατ' ἐκείνα; καὶ οὕτω κατεμηνύθεις ἐξάκουστος γεγονὼς, ἐφέλκη τοὺς μανθάνοντας σπώμενος ἐν σχοινίῳ μακρῷ, τῷ κατ' ἀρτήν λονότι; ὡς ἐντεῦθεν μὴ ἀνάγκην εἶναι σε παρά χάριν, καὶ που καὶ ποτισθεῖ, λέγοντας ἐπιθυμητού

C ρνγ'. Τί δὲ ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἀνθρώποις, οὓς μὲν συμφέροντι ην ἔξω τοῦ φροντιστηρίου διετρέχει πέπερ ἔνδον μένει; Προενηγμένοι μὲν γάρ ἐκείνοις δοκοῦσι τοῦ πάντη ἀργεῖν. Καὶ τι φάνται ποιεῖν, εἰ μηδὲν ἄλλο, ἀλλὰ καὶ τοὺς το γυμνάζοντες, καὶ ταῖς αἰσθήσεσσι εἰς πλεῖν ἀγοῦντες τοῦ δὲ ἀσκητηρίου ὄντες, παντελῶς ἀποκαρτεροῦσιν, ὡς εἰ καὶ ἀχειρεῖς ἔστιν ἀποδεῖς. Γράμματα μὲν γάρ οὐκ οἰδασιν, ἔξι ἔτηριν οἱ πλείους ἔχοντες, καὶ ἄλλως δὲ χειροτεκνίαι ὄντες· καὶ οὐδὲ οἱ τυχόντες, ἀλλὰ ἔντεμον βάναυσοι πολλοὶ δὲ καὶ τριδων τρίβονται· ὡς οὗτοι περιέλευσις ἐν αὐτοῖς βιβλισκοῦ ἔσησθαι

²² Psal. xli, 3.

διμετρίαν πνευματικήν, οὗτε ἀκρόσιες ἀναγνώσματος Ἱεροῦ, πλὴν εἰ ἄρα ἐν καιρῷ κοινοβιακῆς ἑστέσεως· ὁ καὶ φαῖης ἀν ἐπιτραπέζιον εύροσκεν θεσμα, ὡς οὐα τοὺς λόγους οὕτω τοῦ Θεοῦ ψωμιζόμενος.

ρνδ'. Καὶ ἔστι μὲν καλὸν καὶ αὐτὸ παρά γε τοῖς καὶ μανθάνειν διδόλουσι καὶ ἀναμιμησκεσθαι, ἵνα εἴη μεῖζον κανταῦθα τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον· σὺ δὲ ἀλλὰ παροιμιακὸν τι ζῶν ἀκούεις λύρας ταύτης πνευματικῆς, διπερχῶν τὴν ἡρεμαλαν ἀναγνώσιν τῷ τε κόρμῳ τῶν μασημάτων, καὶ οἵς τὰ πολλὰ καὶ ἐν τῇ τραπέζῃ βλασφημεῖς, καὶ μάλισθ' ὅταν σπανίζῃ ἐταιρίας τὸ ἑστιατόριον. Φίλων γάρ τοι παρατευχήτων, βαθεῖα νηνεμία κοσμεῖ τὴν τράπεζαν, τῆς δεοποίης ὑποκρίσεως διοικονομουμένης τούτη τὸ καλόν. Οὔτε τούνν, διπερ ἔφαμεν, ἀνάγνωσις ἐν τοῖς ἀνατεταγμένοις μοναχοῖς, οὔτε καλῶν ἔργων ἀπειδοῦ, ὃν ἀπέχουσι τὰς χεῖρας ὥστε καὶ τίνος μάσματος· τάχα που καὶ εὐλαβῶς ἔχοντες ἀκινητοῦ λόγῳ ή σικχασμοῦ, μὴ καὶ δυσγενὲς εἴη καὶ ἀτιμοποιὸν μοναχοῖς τὸ ἐν δεοντι χειρουργεῖν. Κάντεψεν ἀργολογίαι πολιτεύονται παρ' αὐτοῖς, ὃν οὐδὲν κέρδος πνευματικόν. Καὶ τοῦτο μὲν ζητικώτερον, ἐπει καὶ ζώις ἀλλοις τὰ τοιαῦτα ἐμπέψυκε. Καὶ αὐτὰ γάρ μηδὲν τι πεφυκότα διαπράττεσθαι, οὕτω πως διατίθενται. "Ἄδουσι μὲν γάρ, δοσὶ τῶν δρνίθων εὐφυῶς ἔχουσιν. "Οσα μὴ τοιαῦτα, ή κλάσουσιν, ή κρώζουσιν, ή στρουθίουσιν, ή ἄλλως ἔχουσι· βρυχῶνται δὲ ἕτερα, καὶ μικῶνται ἄλλα. Τὰ πάντα δὲ διακινοῦνται πρὸς δρεῖν ἀργοφωνίας τινὸς. εἰ οὕτω χρῆ διομάσαι. Οἱ δομοίς ἀργοχογούντες καὶ οἱ ἀεργοὶ μοναχοί, μικρὸν τι ποιοῦσι κακόν. 'Αλλ' δτε τις τῶν ἀπάντων τολμῆσαι μὴ ἐπαινεῖν τοὺς τοιούτους ὡς καὶ ἄγιοις, καὶ λογίοις, καὶ θαυματουργίοις, μηδὲ κατατεληγεῖν ρῆσις μακράς ἔγκωμιῶν ἐπ' αὐτοῖς — Ὡ τῆς ἐνταῦθα λοιπῆ ἀργολογικῆς ἐπεξελεύσεως, ὡ τῶν συμμορχιῶν, ὡ τῶν ἐντιλογιῶν! μᾶλλον μὲν οὖν, ὡ τῶν πολέμων, ὡ τῶν συβραφῶν, ὡ τῶν καταγραφῶν! Οὐδέν δὲ βασιλεὺς βλασφημούμενος, οὕτως ἐπειελέσεται, οὐδέν θεὸς αὐτός. Οὕτως ἐπειεκτεῖς οἱ μοναχοί, μοναχοί, ὡς ἐπέκαντο· οὕτως ήσυχοι.

ρνέ. Τί δὲ ἄρα καὶ βούλει, ὡς μοναχός; Μακαριστήσῃς εὐκαλέρως; Ναί, φησί. Πατήρ γάρ εἰμι· πατρὶ δὲ ἐντιλέγειν οὐδὲν οὐκ ἔξεστι. Καὶ μὴν, ὡς κατὰ σὸν πάτερ, δέδοται καὶ υἱῷ, εἰ μηδενὸς ἐτέρου κακουργήματος, παρανοίας γοῦν ἀλίσκειν τὸν γεινάμενον. Εἴ γοῦν καὶ σὺ παρὰ τὸν μοναχικὸν κανόνα πράττων παρανοεῖς, καὶ οὕτω παρανοεῖς, τι δυσχεραίνεις τὴν ἐπὶ περινίας γραφήν; "Εοικας δὲ ἄρα τοὺς αἰτιωμάνους παρακρούσθαι, οὐα καὶ τὴν ἐκ τοῦ ἀρχιερέως μέμφιν ἐκφύγης, τοῦ μεῖζονος πατρὸς ή κατὰ σὲ, τοῦ εἰς τόπον Θεοῦ. Λέγω δηγει τοι τολμῆσαι, ὡς εἰ μὴ δὲ ἐπισκοπος, τις ἄρα ἔτερος θαρρήσαι πρὸς σὲ λαλῆσαι; Ήποιεὶς δὲ κακῶν ἀρθῆσαι σε ἀδέσποτον, ἀκυρίευτον, ἀναρχον, ἀκέφαλον, ἀνεκλόγιστον, ἀλογοπράγητον; Οὐδὲν έθνος ὑποστίλευτον· οὐκοῦν οὐδὲ τις λαὸς θεῷ τι ἔπειτα θεὸς φρένας ὥλεσεν, » εἰ οὕτως ἀλλοφρονεῖς· δες ἀξιῶν πάντοθεν ἀνεξίστοτος εἶναι,

Α ritualia circumneant, neque audiant sanctam electionem, nisi forte cœnæ communis tempore, quem cibum dices menses apponi, velut si verba Dei in frustra resecentur.

154. Istud etiam bonum est cupientibus dicere et meminisse, licet opus secundarium primo majus sit. Tu autem vile quoddam animal bene notum, audis longe diversa ab ista lyra spirituali; electionem modestam strepitu convivii opprimis, et frequentibus blasphemias ad mensam, præsertim cum sodales e cœnaculo absunt. Amicis enim adstantibus, mensam decorat altum silentium, hoc bonum ministrante et docente hypocrisi magistra. Apud prædictos monachos, ut diximus, neque lectio, neque bonorum operum exercitatio, a quibus velut a sordidis rebus manus amovent; haud scio an timentes, quasi cum simulatione et fastidio, ne sit indecorum et monacho indignum ubi opus est manus admovere. Hinc vana sermocinatio, e qua nullum lucrum spirituale, apud eos frequentatur. Hoc autem et animalibus convenient, quibus ratione carentibus natura illud inditum est. Ea enim ad agendum nihil ordinata, isto modo disponuntur. Canunt aves, quæcunque ad id idoneas sunt, dum omnia alienæ speciei animalia vel clangorem, vel crocitum, vel pipatum, aut aliam vocem edunt; alia fremunt, mugunt alia; universa ad vanam quamdam garrulitatē excitantur, si hoc nomine utendum est. Ad quorum exemplum monachi otiosi C vana loquentes, malum quoddam parvum operantur. Ubi ergo nonnulli de turba istos de sanctitate, aut de intelligentia aut de miraculis audent non laudare, nec longos laudis sermones ad eos protendere: O vanam locutionem clamant, et ultionem! o bellum acre! o injurias! vel potius o prælia, o dolos, o detractiones! Neque rex conviciis appetitus, neque ipse Deus ulciscitur. Sic modesti monachi, monachi sicut destinaverunt, sic tranquilli.

D magnificaberis? Utique, ait. Pater sum, et patri filios contradicere non licet. Sed, qui patrem te jactas, conceditur filio patrem de insania arguere, si non de quoconque vitio. Quoniam ergo contra monachicum canonem agens insanis, et sic pecoas, quid accusationem insaniam fers impatienter? Accusatores repellere videris, ut convicia pontificis magni patris, vel iuxta te, ejus qui locum Dei tenet, effugias. Ego autem libi fidenter dico: Si non episcopus, qui alias tecum loqui audebit? Quodnam jus relinquit te sine magistro, sine domino, sine principio, sine capite, sine ratione, sine ordine agentem? Nulla gens rege caret; ideo nec populus Deo consecratus sine duce erit. Ex hoc intellectum Deus abstulit, si isto modo mentem alienas, qui cum ex nulla parte velis observari, simile aliiquid agis, quasi recusaret aurum cum

ære mixtum, ideoque impurum, probationem per ignem. Hoc autem neque patriarchicum caput effugit ipsum; sed certo tempore ab eo pro quibus oportebat ratio poscitur. Et ipse Deus cum bonitate rationem reddens, homines sibi amicos sustinet interrogantes: Quare, Domine, hoc et istud agis? ut deinde convinoat. Aliquando etiam misericorditer conversus ad eorum placita inclinatur.

156. Tu autem vere maximus es, major omni ratione reddenda, et idcirco super Deum ipsum elevatus, qui plane renuis apostolice observari. Talis cum sis, quid a principio cum in tonsura rationes, interrogationes et quaestiones audires, cor tuum valide non confirmasti, nec consilio potenti restitisti interrogantibus frequenter, ne simul progradientes te in retia ineluctabilia et molesta inducerent: sed tam facile subiisti, et nulla re objecta spopondisti? Quia ergo a principio humiliari concessisti, in posterum audi profutura licet invitus, convincere, esto sapiens, secundum consilium Salomonis. Ama te integrum esse, si non ut Prometheus (17), saltem quasi Epimetheus.

157. Memento, ergo multa irrationalia animalia clamoribus admoniti, cum errant, corrigi. Quanto magis id homo cupiet, et queret, et cum invenerit beatus erit! De hoc sexcenta exempla licet aliunde quoque colligere; satis erit quod sequitur. Ferunt Maurorum mulieres, cum leones circa pagum aliquem erant, viris absentibus (abundat enim istis feris Maurorum regio), injuriis et conviciis impetrere solitas esse. Quid ergo leo regius, adeo egregius, non erubescit, ad personas non validas venire, quibus nec robur manuum, nec aliquid virile est? Quibus auditis dicunt leonem rubore affici, quasi inspirante natura rationabili, verecunde se convertere, atque ad propria reverti nihil malo inferentem. Cur ergo tu leo esse adversus mundanas passiones edoctus, non modo velum pudoris ori tuo non imponis, cum solitam modestiam relinquis, cum ad mundum transfugis, et ob hanc causam corriperis, sed etiam rugiens ut leo obligantes proteris, et vis dilaniare? Didiceras tamen injurias injurias non repellere, et mala patientis non minari.

λέστειον ἐπεμπηδάς, καὶ διασπαράττειν βούλει τὸν ἐγκραγόντα σοι;

158. Ecce librum regulæ: accipe, lege, et condemna te ipsum. Cum absque pudore agis, o monache, cogita mortuum te impudentem esse. In tonsura enim mortuus es. Cum conviciaris, memento intermuta redactum blasphemias te proferre: non edoctus es sic loquacem esse. Desine igitur

(17) Promethens et Epimetheus, ambo Jovis filii. Ferebant Prometheum res ante eventum prævidere; Epimetheum non nisi præsterita noscere; unde de-

A δμοιον τι ποιεῖς, ὡς εἰ καὶ τι χρυσίον ὑπόχαλκον καὶ οὔτε κιβδήλον ἔθελει παραιτεῖσθαι τὴν διὰ παρὸς δοκιμήν. Καὶ μὴν αὐτὸς οὐδὲ πατριαρχικὴ τις διαφυγάνει: κεφαλὴ, ἀλλ' ἐν καιρῷ λογιστεύεται καὶ αὐτὴ, δι' οὐ ἔχρην. Καὶ Θεὸς δὲ αὐτὸς δινέχεται ἄλλως, ἐπιεικῶς λογιστεύων, ἀνθρώπων θεοφίλον καὶ πυνθανομένων. « Τι δι, Κύριε, τάδε καὶ τὰς ποιεῖς; » Καὶ οὕτως ὑπομένει ἐπανερωτῶντας δῆθεν εἰς ἐλεγχον. Καὶ ποτε κατακαμπτόμενος ἐλεημνώς, ποιεῖ τὰ εἰς ἱλαρότητα.

B ρνς'. Πάνυ γοῦν σὺ μέγας οὗτος, καὶ διὰ πάντα λογοπράγιαν, καὶ διὰ τοῦτο ὑπέρθεος, ἀπευπροσκούμενος πάντη πάντως τὸ ἐφορεύεσθαι ἀποστολικόν. Εἰ δὴ τοιοῦτος ἥσθι, τι δὴ τὴν ἀρχὴν, δὲ τε κειρόμνος λογοπράγιας εἶχες, καὶ ἐρωτήσεις, καὶ πόνησται, μὴ ἐσφριγῆς τὴν κερδίαν σου στερβῶς, καὶ ἴσχυρογνωμονήσας ἀντέστης τοῖς πολυπράγμοσιν ἐρωτηματικοῖς, μὴ καὶ συνελαμένοντες κατατελεῖσθαι καὶ σὲ εἰς ἀπορίων λίνα δυσδιφύκτα. ἀλλ' οὕτως ἐπραγμάνως ὑπέτοσας, καὶ κατέθου, ἀντιφωνήσας μηδὲν; « Οτι γοῦν ὑπέμεινας τεπεινωθῆσαι τὰς ἀρχὰς, ὅπου τοῦ λοιποῦ καὶ ἄλλων τὰ συνοίσοντα. καὶ ἐλέγω, καὶ γίνου σοφὸς, καθὼς ἡ Σολομώντεις ὑποθήτη βούλεται· καὶ ἀγάπα, οὔτε διορθούμενος, εἰ καὶ μὴ κατὰ Προμηθέα, δι' Ἐπιμηθέως γοῦν.

C ρνζ'. Ἐνθυμηθῆτε ἐν τούτοις καὶ, ὡς πολλὰ καὶ τῶν ἀλόγων ζῶν ἐγκραζόμενα, δὲ τε σφάλλονται, δυνοθοῦνται. Τῷ παντὶ δὴ πλέον δὲ συνθρωπός καὶ ποθήσει αὐτὸς, καὶ ζῆταις· καὶ εὐρών εὑδρανθήσεται. Καὶ ἦν μὲν ἐνταῦθα ἐπιλέξασθαι ἡμᾶς δμούς τητα μυρίων πράγματος· καὶ ἀλλοθεν· ἀφέται δὲ δμῶς τὸ προτεθήσμενον. Ἰστοροῦνται Μαυρούσι γυναῖκες, ἐπειδὴν περὶ τινα κώμην ἔκει που ἐκγυρίσσωσι λέοντες, μὴ παρόντων ἀνδρῶν (πάπλῳ δὲ θηρίων τοιούτων τὸ Μαυρούσιον κλίμα), ἐπιλαλεῖν αὐτοῖς ἔθαδί γλώσση δυειδισμούς, καὶ τὸ δυειδός « Τι δὴ ποτε δὲ βασιλεὺς λέων, οὐδέτες δέξιωματικός, οὐδὲ ἐντέτεται, παρὰ πρόσωπα λίκων μὴ δέξιόματχος οὐδὲ βάμη γειρῶν, οὔτε ἄλλο τι μετὸν δινδρός; » Καὶ δὲ λέων ἀκούων, αἰδεῖται, φασὶ, καθ' ὑποβολὴν τινα φύσεως ἐλλόγου, καὶ κατακύψας αἰδημόνως; ἐξ τὰ οἰκεῖα τοῦ παλινούσει, μηδὲν τι δράσας δυγνές. Τι οὖν μὴ καὶ σὺ, δὲ κατὰ παθῶν κοσμικῶν λέων εἶναι ἀποταχθεὶς, οὐδὲν μόνον οὐδὲ προτείχη τοῦ προσώπου προβλῆμα αἰδεῖς, τῆς ἔθαδος λισσῆς ἀπαντόμενος, καὶ διαβαίνων εἰς τὰ κοσμικὰ, καὶ

D δυειδιζόμενος δι' αὐτὸς; Ἀλλὰ καὶ βρυχόμενος φρημήσας, καὶ διαβαίνων εἰς τὰ κοσμικὰ, καὶ

ρνη'. Ἰδοὺ τὸ βιβλίον τῆς συνταγῆς, καὶ λέων ἀνάγνωθι, καὶ κατέγνωθι σαστοῦ. « Οτι ἀνειχθεῖσι, ὡς μοναχός, νόμιζε, διει νεκρὸς δῶν ἀνειχθεῖ. Τέθηκας γάρ ἐν τῷ κείρεσθαι. Οτι καταλεῖς, ἐννόει, διει ἀφώνοις τεταγμένος, διαρρέει μαστημάτων. Οὐ γὰρ ἐτύπωσας οὔτω λάλος εἴπει. Διδ

rivantur Graeca nomina. Addebat etiam ab illo cautos et sapientes homines, insanes vero et impenitos ab hoc fuisse creatos.

ἄφες τοιαῦτα τερατουργεῖν ἐπὶ σοὶ, μὴ καὶ παρογίσης τὸν ὡς ἀληθῶς ὑψιστὸν θαυματουργὸν. Στέρνα τύπτειν τέταξαι τὰ σὰ ἐπὶ μετνοίᾳ, οὐ μὴν κατὰ καρδίας τύπτειν τοὺς μικρὰς ἢ οὐδὲν αἰτίους· δάκρυα καταρβίσειν ἐπὶ μεταμόλφη τῷ ἐφ' ἀμαρτίαις, οὐ μὴν τυραννεῖν, εἰς δάκρυα· φάλλειν, οὐ καταχράσειν· δροσιστάθην ἄπυνος ἐντυγχάνειν θεῷ, οὐ μὴν ἐπ' ἀμφοτέραις χωλεύειν ἰγνώσις ἀμαρτητικῶς· γόνυ χλίνειν ἐπὶ προσευχῆς, οὐ κατακλψήσθηται δίκην ληστοῦ· ὅποια καὶ τοιαῦτα πολλὰ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς βλέπομεν. Ἡ ῥάβδος σου καὶ ἡ βακτημία σου παραλαβεῖτωσαν τοὺς ὑπὸ σὲ, καὶ λοιποὺς δὲ ἔλλους, δους ἔξισχύεις· μὴ παραλυτώσαν δὲ τῆς ζωῆς φοβερώτερον. Ἀγκαλίζου γερσὸν εἰς πνευματικὴν χαρμονήν· μὴ σφῆγε εἰς πνιγμονήν.

ρνθ'. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν κοινῶς πρός τε τοὺς μεγάλοσχήμονας καὶ τοὺς μὴ κατ' αὐτούς. Τοῦ λοιποῦ δὲ ἰδίᾳ καὶ τοῖς μήπω ἀπογραψαμένοις τὰ τελεώτατα διμιλήτεον διὰ βραχέων εἰς μόνην ἀνάμνησιν· οὐ γάρ οἷμαι ἀγνοεῖν οὐδὲν αὐτοὺς, ἀπέρ ἀκούσονται. Καὶ τέως παρεκθετέον τὴν τοῦ μοναχοῦ κλήσιν, διὰ ποτε βούλεται. Ἡρεσεὶ τῇ κατὰ σοφίαν ἀκριβεῖται τὸ μόνον καὶ τὸν μόνον καὶ τὴν μόνην νοοῖσθαι μὲν καὶ ἄλλως δμωνυμίας νόμῳ, λέγεσθαι δὲ ποτε καὶ πρός τὸ συζυγοῦν τῷ ἄρτῳ εἰς τροφῆς ἀρτίωσιν. Οὕτω καὶ μόνος χιτών τινι πρόσσεστιν, διὰ ἀσυνδιάστος ἔστιν ἔτεροις περιβολῆς, ἃς παρούσης ὡς ἐν τινι συζεύξῃ οὐκέτι μεμρόνται διὰ τούτων. Τῷ δὲ αὐτῷ λόγῳ καὶ μόνην ἔχειν λέγεται τις χλαῖναν, διὰ τῆς ἐπιλοίπου συζυγίας, εἴτ' οὖν συστοιχίας, αὐτῇ διέσταται. Τὸ δὲ δμοιον θεωρεῖται καὶ ἐπὶ μυρίων δσων ἐτέρων.

ρξ'. Οὔτος δὴ δ λόγος δικαῖος καὶ ἔννοιαν, ὡς μοναχὸς, διστις ποτὲ δὲν καὶ εἶναι, καὶ τῇ σῇ ταῦτῃ κλήσις ἐγκάθηται. Τοιούτου τοινυν οία καὶ τίνος θεμελίου διποθεβλημένου σοι, ἀναμνήσομέν σε μετὰ βραχὺν λόγον, ὡς οὐδὲν αὐτὸν οἰκοδομεῖς, ἀλλὰ τῷ ὑποκειμένῳ θεμέθλῳ ἀνακθόλουθόν σοι τὸ παρύφωμα. Ο γάρ ἀποστολικὸς μοναχὸς, ταῦτὸν δὲ εἰπεῖν, μόνος, οὐδὲν δφελειε ἔχων ἄλλο ζῆν, εἰ μὴ έντον, δίχα δηλαδὴ συζυγοῦντος τῇ κατ' ἄνθρωπον ζωῆς ἀπαντος πράγματος, οἶον ἄτερ πήρας καὶ βαλαντίου, τῶν καὶ ἀχρειωδῶν καὶ μοχθηροτάτων· εἰ καὶ τοῖς ἀφελεστέροις ἐν σμικρῷ τίθεται ἡ τῆς τούτων ἀποχῆς παραγγελίᾳ. Τῷ βαλαντίῳ μὲν ἐνταῦθα διθησαρδες συνεκδέβληται, τῇ πήρᾳ δὲ δ λοιπὸς χρηματισμὸς· σάκκος γάρ τις καὶ ἀ πήρα. Τῷ δὲ σακκίῳ δοχεῖον ἄπαν συνεπινοεῖται χρηματιστικόν. Ἐπίκειται οὖν καὶ σοὶ χρέος, ὡς εἰσαγωγικὸν μοναχὸν (ἀπὸ σοῦ γάρ τό γε νῦν ἄρχομε), γεγυμνῶσθαι. Τοῦτο γάρ ἔστι τὸ χρῆναι τὸν μοναχὸν έντον καὶ μόνον ἔχειν. Γεγυμνῶσθαι δὲ φημι οὐ τὸ περιεστάθαι μηδὲν τι ἐξ ἀνασβολῆς, διατεθειμένον Βραχμᾶνος δίκην γυμνοσοφιστοῦ, κατὰ τὸν πεσόντα ἐκ κοιλίας ἄρτι πρώτως μητρικῆς (ὅ δη κοτὲ ἀγαθὸν καὶ ἡμετέροις ἀγίοις Πατράσιοι θαυμασίων ἐνέλαμψεν), ἀλλὰ τὸ τοῖς ἀναγκαιοτάτοις ἀρκεῖσθαι, καὶ μηδὲν τι περιεῖσθαι, λόγῳ δηλαδὴ περιττέητος. Τὸ δὲ αὐτῷ περιεβλῆσθαι,

A ista prodigia in te operari, ne ad iracundiam pro voces excelsum miraculorum artificem. Pectus tuum per paenitentiam percutere es informatus, non autem cor transfigere parva aut nulla delinquentium: lacrymas effundere ex peccatorum dolore, non op primere usque ad lacrymas; psallere, non clamitare, rectum et vigilem Deo adstare, non ambobus orribus claudicando incedere: genua flectere ad orandum, non crura, more latronis, rumpero; quæ omnia apud nos frequenter videmus. Virga tua et baculus tuus consolentur subditos tuos et alios quoescunque poteris, ut quiete vivant. Manibus amplectere ad manifestandam spiritualem letitiam, non stringe ad suffocandum.

B 159. Hæc omnia in communi ad monachos magni indumenti, et ad alios non similes dicta sint. Relinqua autem iis qui perfectionem nondum spoderunt, privatim, paucis verbis, ad solam recordationem proferenda sunt: eos enim dicenda ignorare non arbitror. Antea autem exponendum est nomen monachi quid significet. Placuit exquisita sapientibus has voces solummodo, solum, solitudinem pro diversis intelligi, quasi homonyma, et usurpari indifferenter, sicut panis pro consuendo cibo. Eodem modo unica tunica est alicui, cum vestimento alteri non jungitur, quo admoto, veluti quadam in unione, unica jam non est tunica. Eadem ratione unicum pallium dicitur aliquis habere, cum a reliquis conjunctis et proximis vestibus differt. Et similia de sexcentis aliis rebus dicenda sunt.

C 160. Hæc ratio interpretationis, o monache, aut quisquis tandem es, tuo proprio nomini adaptatur. Quo, ut fundamento, tibi supposito, te monebimus, post pauca verba, in eo non habitare; sed ei subtus jacenti adjiciendam esse aliam structuram. Apostolicus enim monachus, vel quod idem est, solitarius, vivere debet nihil aliud possidens quam seipsum, sine ulla re vita humanæ adhærere faciente, ut sunt pera et loculi, et quidem minimi, et miserimi, dummodo apud simplices sit alicujus momenti admonitio de his rebus deponendis. Namque in loculis thesauri depositis sunt, et in pera reliquæ divitiæ. Saccus enim est pera, et sacculo intelligitur quod cunctæ divitiarum receptaculum. Tibi igitur, o monache recipiende (a te enim incipiendum est), necesse est nudari. Hoc innuitur, cum dicatur monachum seipsum, et se solum esse possessurum. Nudari dico, non nihil induendum servare, non se habere instar Brachmanni gymnosophistæ, velut aliquis nuperrime egressus de ventre matris (quod bonum apud nostros sanctos Patres mire enituit) sed rebus necessariis contentum esse, nihilque circumdare superfluum. Et indumentum hoc, aliquo modo nuditati non dissimile, quamlibet aliam vestem excludit, quia satis est, et quia retinenda est dicta solitudo monachis congrua.

γυμνωσεώς τινα λόγον ἔχον, ἐκβάλλει πᾶσαν ἄλλην περίθεσιν διὰ τὸ αἰτητικόν, καὶ φυλάττειν ἐν σοὶ τὴν εἰρημά-
νην μόνωσιν τὴν μοναχοῖς πρέπουσαν.

161. Vero maxime necessarium est panis frumentum; et aequo modicum vinum, similiter et obso-
nium modicum. Quia cum habes, aliquo modo
ut monachus non agis antemundum (habes enim
aliqua ratione conjuncta), sed alio modo verus
monachus videris. Inutilia enim a te amovisti, et
cetera quibus conjungi necesse non est hominem
vitæ continentis cupidum, non passionibus dedi-
tum, nec necessitates naturales prætergredien-
tem. Taliter vivere si potueris (et potes omnino),
ut elegisti, in solitudine vivas deinceps post in-
gressum tuum. Si autem impossibile fore cogno-
veris, egressere. Ad hoc enim tibi a regula tem-
pus recogitandi est concessum, ut confisus re-
maneas, et diffidens abeas. Sed considerasti, in
limine sancto constitisti, inter sacra benedictus
es, et vestem apostolicam induisti. Remane ergo
quasi apostolicus, et mox evangelicus monachus.
Et duplice modo remanebis, non circumvolans
mente, potiori parte naturæ tuæ, nec usus
corpore ad liberum arbitrium. Alter enim jussus
ministrare, exhibis, et iterum redibis monachus,
qualis exieras, impollutus mente et corpore. Et
si quid redeunti referendum est, ad exemplum
apis studiosæ id ages, nempe colliges et feres,
ubi contigerit, aliquod bonum vel corporale do-
num christianum ex aliqua parte ad utilitatem
monasterii, vel spirituale sive sanctis sermonibus
auditis, sive piis desideriis in mentem acceptis.
Sicque aliquid ab exterioribus lucratus, major
evades propter egressionem. Absque jussu autem
nec vilissimam lanuginem auferre licebit.

Α ῥξα'. Ἀναγκαιότατον δὲ φωμός· εἰς Πτον Ἱρχεαν
καὶ μέτριος οἰνος· δύμοιον καὶ τὸ σῶφρον δψον.
Ταῦτα ἔχων, τρόπον μὲν τινα οὐκ ἀναστρέψῃ μον-
χὸς ἐν κόσμῳ (ἴχεις γάρ τι διωσοῦν συζυγον).
τρόπον δὲ ἄλλον ἀληθής πέφηνας μοναχός. Ἀπέδι-
κας γάρ σεαυτοῦ τὸ περιττό, καὶ δσα μὴ ἀναγκαῖον
συνεζῆχθαι τῷ ἑγκρατευτικῷ· ζῆν πραγματευ-
μένῳ, οὐχ διπεπαθῶς, ὡς διπερβαίνειν καὶ τὴν φ-
τικὴν ἀπαίτησιν. Εἴ μὲν οὖν δύνασαι· ζῆν οὕτω
(πάντως δὲ δύνασαι), καθὰ καὶ προελου, ζῆδι ἡ
τῇ μονῇ τοῦ λοιποῦ μετὰ τὴν εἰσδρομήν· εἰ δὲ πα-
ταγινώσκεις μὴ δινυχίσθαι, διπόδραμε. Εἰς τοῦτο
γάρ καὶ χρόνος κεκανδύσται σοι σκέψεως, ίνε ἡ
Θαρρῶν παραμελῆς, ή μὴ πεποιθώς ἀπέλθεις. Ἀλλὰ
μὴν καὶ ἰσχέψω, καὶ κατέθου ἵππο τοῦ ιεροῦ καὶ σ
βήματος, καὶ εὐλογηθῆς ιερῶς, καὶ τὴν ἀποτολικήν
ἐνδύσιν στολὴν. Παράμενε τοίνυν ὡς ἀποτολικός,
αὐτίκα δὲ καὶ εὐαγγελικός μοναχός. Παράμενει δὲ
διχῶς, μήτε τῇ ψυχῇ ἔξω διεμβόμενος, τῷ κρείττον
πάντως μέρει τῆς κατὰ σὸν διαρτίας, μηδὲ μὴν τῷ
σώματι καταχρέμενος εἰς αὐτεξόνιτεν. Ἀλλως γὰρ
διακονεῖν ἀποτελαγμένος, ἔξελενση· καὶ αὐτὶς εἰ-
ελένση μοναχός, δόποις καὶ ἔξηλθες, καθαρὸς καὶ
σῶμα καὶ ψυχήν. Εἴ τι δὲ καὶ συνεισπραγχεῖν δεῖσαι
ἐν τῇ ἐπαναστροφῇ, κατὰ μίμησιν αὐτὸν φιλεργοῦ
μελίσσης ποιήσεις, ἀνθολογήσας δηλαδὴ καὶ φίρων
ἔγαθδν, εἰ μὲν παραπέσῃ, καὶ σωματικὸν ἐκτοφεν
φιλοχρότου δωρεᾶς εἰς ἀφίλειαν τῇ μονῇ. Ἀλλως
δὲ γε νοερώτερον ἐν τῷ ἡ λόγους φιγαθούς δικτοσ-
θαι, ἡ ἐνθυμήσει ἀγαθὰς εἰσοικίσασθαι ἐν φυγῇ.
Καὶ οὕτω κέρδος τι ἔκθων πορισάμενος, ἔχοις δὲ
γε τῆς μονῆς δίχιον κελεύσωντας. Ἐκφροήσαι δὲ
γε τῆς μονῆς δίχιον δικτοσθεῖσας οὐδὲ διχνην λεπτοτάτην
ἔξεσται σοι.

β ῥξβ'. Ἄλλ' οὕτω μὲν ἡ τοῦ μοναχεῦ κλῆσις
ἀκεπτυγμένη τεθεώρηται, οὐκ ἔξω, οὔμας, ἀγαθοῦ
λόγου. "Ἔστι δὲ καὶ καθ' ἑτεροιαν ἀπιστολὴν τὸ αὐτὸν
διαθέσθαι δύομα. Ὁ μόνος ἐν πολλοῖς διερρογήν τινα
ἰδίᾳσιν δοκεῖ οὐσίας, εἰτε ποιότητος καὶ αὐτῆς
δὲ μὲν ἐπανουμένης οὐχ ἀν δὲ εἶποι τις ὡς μὴ
καὶ φεγομένης ἀτέρας ἔστιν οδ. Εὑρηται γοῦν τις
ἀποτελαγμένος μόνος ἐν φιλοσόφοις τοῖς πάλαι, καὶ
μόνοις ἐν τοῖς βιτορεύειν ἡσηκυμόνοις· οὗτοι δὲ καὶ
ἐν δικαίοι, καὶ οἷς ἡ ἀνδρία προσέσχεν. Ἀπηγ-
κατο αὖτις ἀλλος τὸ μονῆρες καὶ ἐν κακίᾳ, τὸς πρ-
κάθηται δὲ ἀργάκακος διάλιμων. Ὁ τοίνυν ἴδιως λεγ-
μενος μοναχός ἐν τοῖς κατὰ κόσμον ἀνθρώποις, δη-
ποτ' ἀν καὶ εἴη, μονήρης ἔστι καὶ εὐτὸς φρ-
υνυμίας λόγων, καθότι καὶ μονάζων· εὐθὺς δὲ καὶ μέ-
νος· καὶ οὐ δηποτού τὴν κακίας, θην φεύγων ἔστι
μὲν τοῦ κοινοῦ καὶ πολλοῦ, εἴλετο δὲ τὸ μο-
ναχικόν, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν δηπούθεν. Καὶ ἐστι μετὸν
δὲ μοναχὸς ἐν ἔρχῃ θειότετος μόνος, ὡς εἰς θεῶν
προσχωρήσας, τῷ ἀληθῶς μόνῳ τὴν ἀρετήτην,
καὶ πρὸς ἑκατὸν τυπωθεῖς, καὶ χεραπεπιεσθεῖς,
καὶ μένειν εὐαγγελικῶς ἐν ἑκατὸν ταχθεῖς ίνα μὴ
ἔξω βληθεῖς, πάθοι τὸ πάνθετα. "Θεσσαλονίκης

τον ἀρετὴν διπεροχικῶς δι μοναχὸς ὠνόμασται, θεο-
τέτην ταῦτην περιδιδούμενος μεγαλοπρέπειαν δό-
ματος.

ρῆγ'. Αὕτη δευτέρα ἡμῖν ἔννοια δρμηνείας ἐπὶ τῷ
μοναχῷ, τῷ ἀξιμολήτῳ πρὸς τοὺς λοιποὺς, τῷ
ἀσυγχρήτῳ, τῷ ἀσυνδιάστῳ, καὶ δι' αὐτὰ μονάζοντις
κατ' ἔξοχὴν, ὡς ἀρρέφη, ἐνάρετον, οὐδὲ μὴν τυραννι-
σατε· ὡς δοκεῖν τὸν κειράμενον μόνον οἰκεῖν ἐπὶ τῆς
γῆς, μῆπου δὲ καὶ συνθλίβεσθαι, μὴ χωρούμενον
ἐν αὐτῇ. Φάναι δὲ κατὰ τρίτην ἐπιδολὴν ἐπιμότη-
τος, ὡς τῷ τοῦ μοναχοῦ κλήσει τὸ ἄρχος ἔχειται,
εἰς ἔνδειξιν τοῦ καὶ μονοῦσθαι αὐτὸν, καὶ δρείσειν
ἄχνυσθαι λόγῳ πενθήμου βίου τοῦ κατὰ τὴν κυρρὴν
ἐπιστρεπτικὸν μὲν ἔστι τοῦ μονάζοντος εἰς ταπε-
νωσιν, λογοπραγηθῆσται δὲ, γραφὲν τολμηρὰς,
παρὰ γε τοῖς καὶ τὰ τοιαῦτα κριτικοῖς.

ρῆγδ'. Ἐνταῦθα δὲ λόγου, ἐλθὼν, ὡς ἀδελφὸς, πυνθά-
νομαι σου, εἰ πρὸς ἀχρίσειν καθέσταται μοι ταῦτα;
Δοκήσεις δὲ ἀκοῦσαι, ὡς ἡχριβωσάμην τὸ λαληθὲν,
προσεπερωτῶ σε, καὶ ποιὸν δὲ ἔχοι τις φύγον, καθα-
πτόμενος μοναχὸς εἰσαγωγικοῦ, τοιούτου μὲν καὶ
αὐτοῦ ἐποφείλοντος εἶναι, ἀλλοίου δὲ ἀπεκδιάνυντος
εἰς τὸ παντελές; Δοκῶ μοι κανταῦθα ἐνηγείσθαι, ὡς
ἐπταινετέος καὶ δ τὸν τοιοῦτον μοναχὸν ἐπισκάπτων,
καὶ οὕτως ἀνακόπτων τῆς ἐπὶ τὰ φῦλα δρμῆς·
πολλῷ δὲ μάλιστα καὶ δ τὸν πολυχρόνιον. Καὶ ἐπὶ
τοῖς τοῖς διμολογῶ τοιούτος καὶ αὐτὸς εἶναι Λίτων μάλι,
ὡς καὶ εἰ εἴδως χρῆναι κατ' ἔχην τῷ μεγαλοσχῆ-
μον τὸδε μὴ τοιούτους ἐπακολουθεῖν, καὶ παρηγ-
γελμένος ἐν θεοῦ παρακαλεῖν ἐν τοῖς τοιούτοις πνευ-
ματικῶς, καὶ ἐλέγχειν, καὶ ἐπιτιμῆν.

ρῆγε'. Ἡ τὸς δὲ παρεστηκῶς θρόνῳ αἰσθήσεως,
καὶ βλέπων τοὺς δὲ ἡμῖν φορτικοὺς πρωτοπέρους
τοῦ μονάζειν, καὶ ἀλλως μικροσχῆμονας, δυνήστεαι
ψυχὴν ἀθορύβητον ἔχειν, καὶ μὴ προστειμέμφεσθαι;
καὶ τὸν δὲ αὐτοῖς διποσῶν μέγαν, δὲ βλέπων τοὺς
ἀτελῶς ἀρτιμαθεῖς ἔξοχάλλοντας εἰς ἀπώλειαν, οὕτε
ἐναχατίζει: φριμασσομένους, ἀλλὰ καὶ προσερείζει
κεντρίζων, καὶ φιλοτιμεῖται τὸ κατ' ἔκεινος ἄστο-
μον καὶ δυσήνιον, ἐναγλαίζόμενος αὐτὸς τῇ κατ' αὐ-
τοὺς γενωμῷ θραυστήτῃ· ὡς οὐδὲ στρατηγὸς ἀλλάμ-
ψεται μαχηταῖς ἀνδρικοῖς δὲ πάντῃ αὐτῷ τεταγμένοις·
καὶ τιθέμενος ἐν σπουδῇ περιουσιάζεσθαι τοιοῖσθε
μαθηταῖς, δόθεν καὶ τὴν ἀρχὴν μανθάνων φαυλεπι-
τράλους εἶναι τοὺς, ὡς εἰπεῖν, προστηλότους ἐπὶ
σωτηρίᾳ κουρῷ, οὕτε φυλοκρινὲν τὰ κατ' αὐτοὺς
ἡθη, οὕτε καταρτίζων ἀσφαλίζεται εἰς ἐπιστροφὴν,
ἀλλ' αὐτὸς τοῦτο στρατηλατικῶς ὑπειπὼν δὲ ψυχικός,
δὲ τῆς ἀτρήσης, δὲ τῆς ἀγάπης, δὲ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἡ μονὴ^D
καὶ τοιούτων διακονητῶν δέεται, ὥστε καὶ τύραννος,
οἷμαι, δημίου, προσέλεται τοὺς ἄκλεις ὡς δηλαδὴ
τοιούτους, καὶ σωματοῖς ἐπιμελῶς, οὓς ἔχρην διὰ
βίου δὲ δικαιοσύνας μάνειν, εἰ καὶ ιδιάζοντο τὴν
κουρᾶν, δὲ ἀλλὰ κατὰ κακούργους κείρεσθαι· καὶ
πρὸ προσώπου τίθεται, καὶ ἐκτρέψει ἀναλόγως οἵς
ἡθικεύονται· καὶ σωματοφύλακας ἐφιστῇ ἐκεῖψη, εἰς
ἀνθράκας ἔκαστων.

20 II Tim. iv, 20.

A insignem igitur virtutem monachus excellenter
dictus est, atque istam divini nominis dignitatem
obtinuit.

163. Talis est secunda nostra interpretatio de
monacho, qui cum reliquis non potest comparari,
non judicari, non conjungi: quique ideo solus
est secundum excellentiam virtutis, non tyranni-
dis, ita ut videatur solus qui tonsura insignitus
est habitare solus in terris, minime autem ea
opprimi, siquidem in ea non ambulat. Tertia
significationis conjectura quam damus asserit
solitarii nomini dolorem addi (μόνος-ἄχος), ad
ostendendum eum solum esse, mœstumque futu-
rum esse ob mortificatam tonsurati vitam, hæc
quidem monachum ad humilitatem flectit, sed
judicabitur, et arguetur temeritatis apud hujus
rei peritos.

164. Ad hunc sermonem cum venerim, o frater,
quæro a te utrum ista bene definierim. Et postquam
audire arbitratus sum dicta tibi approbari, rursus
te interrogo quantas vituperationes incursum sit
homo occurrens monacho novitio, qui talis esse
debebat, et omnino alijs evasit. Et hoc resonsum
accipiendo reor, laudandum esse eum qui tales
monachum irriserit, sicque a vanitate prosequenda
saverterit; multoque magis qui assuetum a longo
tempore. De his confiteor me eadem sentire, qui
optime novi dissimiles vestigiis magni monachi in-
sistere debere, quippe qui eductus sum istos spiri-
tualiter « obsecrare, arguere, et increpare ».²⁴

C

165. Quis, quæso, throno sensuum potitus, vi-
densque contemptos nostro ævo monachos novitios,
aut aliter minores, poterit spiritu non turbari, et
non condemnare hominem inter eos aliquo modo
magnum, qui cum viderit discipulos imperfectos
in interitum ferri, indomitos non refrenat, sed ma-
gis aculeo excitat, laudat os eorum durum et
asperum, et ipse fera eorum fortitudine extol-
litur. Neque enim dux exercitus e militibus in-
domitis sub se ordinatis gloriam adipiscitur. Et
captus desiderio talium discipulorum multiplican-
dorum, etiamsi omni tempore audierit fallacissi-
mos esse ut ita dicam, proselytos in tonsura salu-
tis, mores eorum tamen non dijudicat: neque
disponit ad certiorē faciendam conversionem,
sed ut dux militum, vir spiritualis, pacificus, vir
charitatis, vir Dei ita respondet: talibus ministris
monasterium indigere, quemadmodum tyran-
num lictoribus, arbitror, et perditos homines ut
tales admittit, studiose exercet, quos necesse erat
per totam vitam intonsos remanere, etiamsi tonsu-
ram postularent, aut etiam ut scelostos ton-
deri. Hos in fronte ponit, similiter nutrit, ut as-
sueta erant, eosque ad ardorem majorem ac-
cendit.

166. Cum istiusmodi homines ad magistrum animarum accesserint, recipiuntur, et dicuntur operantes, studiosi, acres, periti, et ut ipsi aiunt, vividi. Homines autem indolis contrariae expelluntur quasi inutiles, ne velut otiosi crabrones in monasteriis enutriantur. Talem exercitum primi monachi cum conscriperint, atque aciem ordinatam instruxerint, hanc emitunt non modo adversus viciniores, sed etiam contra remotiores atque per istam ordinationem, insidiis facile paratis, domini praesentes victoriam reportant. Re enim vera cum gratum est peccatum, ut quidam dixit, densa et conferta acies adversus virtutem colligitur. Quod apud nos facientes exemplum vanæ discordiaë alii monachis proximis dant, aliis ad alios imitationem tradentibus, per quam, quasi per incendium omnia circumsepta devorans, serpens malitia extrema mala perpetrat. Suscitata enim discordia inter prælatos, quorum nonnulli magnum habitum præ se ferunt, facis instar, ostendit circumstantibus monachos certantes de quodam loco contra vicinos, vel aliter distinctos, quos observant prælati, et adversus eos veluti ab arce bellum movent.

167. Interea ex hoc igne ista cogitatio menti sæpe occurrit: Si monachos tam strenuos enutrit Thessalonica, qui contra canones et leges agunt, pontificem contemnunt, neque eis ullus contradicit, cur nos otiosi remanemus quasi membris perculti, neque manibus, neque ore utentes? Et mox excitata, si forte sopita erat, mente irascibili, ut miles metuendus, aut imperator (prout ratiocinatus est quidam), instructi omnibus armis que ipsi parare male norunt, exsurgunt ad bellum aliquod sacrum. Si qui deinceps inter eos magni monachi, et apti ad præendum, eos in insidiis locant adversus homines minime injustos, et aggressionem exspectantes; reliquos in fronte aperta ordinant. Qui alii cubi detecti, quasi in insidiis latentes exsurgunt ipsi, et stantes contra, aciemque ordinantes, minorem phalangem immittunt; atque per eam si non quæcumque voluissent propter auxilium a Deo et rege sancto illatum, saltem quæcumque potuerint efficiunt. Non enim recedunt tales animæ, mori paratae. Nostra perdidit iste zelus malus, qui oreus a nobis, et traduxitus usque ad Myrtoum mare, et deinde usque ad Maliacum, et porro ad Jonium, sic partes occidentales circumcinxit; vel forsitan exinde ad nos pervenit, ut malum quoddam pestilens, quale apud veteres narratur Aethiopicum.

πορφωτέρω Ιόνιον, καὶ σύτῳ τὰ ἐσπέρια περιζώσας· τι λοιμῶδες κακὸν, δύνατον καὶ τὸ πάλαι ποτὲ συγγεγραμμένον.

168. O aciem monachorum nigro pallio indutorum! o phalangum variam dispositionem! Omitto enim leviter armatos pedites. O monachos equites, centaurorum fere similes, apud quos id unum mirabile quod qui super asinum nunquam ascenderunt post tonsuram equos indomitos dexterem mode-

A ρές. Καὶ τοιοῦτοι μὲν προσερχόμενοι τῷ τῶν φοιτηγητῆ παραδέχονται, δνομαζόμενοι ἀνεργοῖ, καὶ σπουδήσιοι, καὶ ἐντρεχεῖς, καὶ προγματικοί, καὶ, ὡς αὐτοὶ φασι, ζῶντες. Εἰ δὲ ἀνάπταλιν ἤθους τοιούτου ἔχουσιν, ἑκδιώκονται ὡς ἀχρεῖοι· ίνα μὲν κηφῆνες αὐτοὶ ἀεργοὶ μοναστηριακοῖς ἐντρέφονται σιμβλοῖς. Καὶ δὴ στρατολογίσαντες τοιοῦτον στέπαντες οἱ πρωτομάναχοι, καὶ τάξιν ἄπακτον φατριάσαντες, ἀναχράζουσιν οὐ μόνον κατὰ τῶν γειτόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν, δοσὶ πορρήστερον καὶ νικῶσι διὰ τῆς τοιαύτης ἀκτάκεως οἱ κύριοι καθηγούμενοι, βῆσσον ἀπηρτικαῖς τὴν ἐπισύντασιν. Τῷ δοτὶ γάρ, δτ' ἀν εὐλογητὸν ἡ ἀμφιτρία εἴη, καθά τις ἔφη, πολλὴ καὶ λογίς ἡ στρατολογία κατὰ τῆς ἀρετῆς ἐπισύντασται· 8 δὲ καὶ οἱ παρ' ἡμῖν ποιοῦντες, ἀρχέτυπον καὶ ἄλλοις τῶν παραχειμένων μοναχῶν πρόκεινται κανόνια φαύλης ἔριδος, ἄλλων ἄλλοις διαπεμπομένων τὴν μίμησιν· δι' ής ἐμπρησμοῦ δίκην ἐπινεμομένου τὰ κύκλωπ, ἡ κακία προϊόντα δεινὰ ποιεῖ. Ήρις γάρ ἐξαπομένη ἐν τοῖς προάρχουσιν, ὃν ἔνισι καὶ μεγαλοσήμονες, πυρσοῦ δίκην καταμηνύει τοῖς ἐκσταχοῦ τοὺς περὶ ἓντα τόπον ἀνδριζομένους μοναχούς κατὰ τῶν ἡ γειτνιώτων, ἡ ἄλλως μὲν ἀρεστώτων, περιβλεπομένων δὲ τοῖς ὑψηλοῖς, καθηγούμενοις ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς.

B ρές. Καὶ συχνὸν ἐν τοῖς τοιούτοις ἐκ τοῦ πυροματος νόημα ἡ ψυχὴ φωταγωγεῖ τοῦ· «Εἰ δὲ Θεσσαλονίκη οὕτως ἀνδρείους ἀκτέρει μοναχούς, οἱ καὶ κανόνων καὶ νόμων ἀνδρίζονται, καὶ τὸν ἀρχιερέα πειραρχοῦσι, καὶ οὐδεὶς οὐδὲ λόγον ἀνταίρει πρὸς αὐτούς τι δῆ ποτε τομέας ἔνεοι καθημένα, ὡς οἷα καὶ βεπεπλήστες, καὶ μηδὲ χερσὶ καὶ στόμασι διοκούμενοι;» Καὶ αὐτίκα τὸ τῇ ψυχῇ θυμούμενον εἰς που καὶ ἐκοιμάτο, ἀφυπνίσαντες, καὶ δοσ δεινὸν ὀπλίτην ἡ στρατηγὸν (καθά τις ἀφιλοσόφησε) καταφράξαντες χορηγίᾳ παντευχαῖς, δοποῖαν αὐτοὶ μεθοδεύειν κακομηχάνων οἵδασιν, ἀποκαθίστανται εἰς Ἱεροῦ τινος πολέμου στρατιάν. Καὶ δοσ μὲν ἐν αὐτοῖς μεγαλόσχημον καὶ ἡγουμενικὸν, ἐλλογῶσι κατὰ τῶν οὐδὲν μὲν αἰτίων, προσδοκωμένων δὲ ἀντιθέσθιτι, εἰς ἐμφάνες προστησάμενοι τοὺς λοιπούς. Εἰ δὲ που καὶ φωρῶσι, λόγου δίκην ὑποκαθήμενοι, ἀκπτῶσι καὶ αὐτοῖς καὶ καταστάντες εἰς μέτωπον, καὶ τὴν τέλιν κοσμήσαντες, ἀπαφίασι τὴν μικροσήμονα φάλαγγα, καὶ ἀνύσσουσι δι' αὐτῶν, εἰ καὶ μὴ τὰ θελητὰ σφίσι διὰ τὴν ἐν Θεοῦ καὶ βασιλέως δῆλου ἐπικουρίαν, δοσ γοῦν δύνανται. Οὐ μὴ γάρ φεισανται φυχαὶ τοιαῦται, εἰ μὴ καὶ θανατώσουσιν. Οὗτος δὲ ζῆλος δεῖς κακὸν ἔκλεσε τὰ ἐν ἡμῖν, εἴτε ἐντεῦθεν ἀρέμενος, καὶ διαδοθεὶς ἔνως καὶ εἰς Μυρτῷν αὐτῷ κείτον, καὶ τὸν ἐπέκεινα Μαλειακὸν, καὶ τὸν ἐν ἡ τυχὸν ἔκειθεν διαβάς ἐπὶ τὰ καθ' ἡμέας, ὡσεὶ τὸ

C ρέη. «Ω τοῦ τῶν μελαγχλαίνων τοῦδε φωσσάν! Ω τῆς τῶν κεράτων ποικίλης διασκευῆς! Ήστε τοὺς ψιλοὺς καὶ πεζεταίρους. 'Αλλ' ὡ τῶν ιππικῶν μοναχῶν! τῶν οὐ παραπολὸς Κενταύρων, ὃν ἔκεινο καὶ μόνον θαυμάζειν ἔξιον, ὡς οἱ μηδέποτε εἰς δοσ γοῦν ἀναβεβλημένοι, δεξιοὶ τὰς ἴππεικας

ξελίξεις μετὰ τὴν κουράν ἀπεκβεβήκασιν, δικιμονο-
φόρητον ἵππασιν ταύτην δεδιδαγμένοι· οἵς δὲ δὶ'
ἔφεσεως ἡ πνευματικὴ μὲν οὐκουν ἀνάθασις, ἡ δὲ
παρ' αὐτήν. Πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις οὐδὲ ἡμίνοις
θέλουσι χρᾶσθαι, ἀλλὰ δὶ' ἵππων εὐγενῶν κατορ-
χεῖσθαι πραγματεύονται, καὶ αὐτῶν ὥκυπόδων καὶ
δρομάδων, διποίους νικηφόρους ἡ ἀντιπαρεξέτασις
ἐπιλέγεται· ὡς ἔκανεμοῦσθαι εἰς τάχος, εἴ̄ που διώ-
κειν ἡ φεύγειν δεῖσται. Βαρύνουσι δὲ καὶ τὴν δεξιὰν
κορώνας, μῆπου καὶ ἀνδραχθέσιν, οἱ βριαράχειρες·
καὶ εἰ τις αὐτοῖς ἐμπελάσει μισούμενος, καταφέ-
ρουσιν ἀφορήτους· καὶ συντρίβοντες τὸν πληγέντα,
εἴτα καυχῶνται, ὡς γενναῖοι καὶ παλαμανῖοι πεπλα-
σμένοι, αὐτοὶ πάντως την:καῦτα ὑπὸ τοῦ πολεμίου
πληττόμενοι δικιμονος· δὲς ἀνδρίζεται κατ' αὐτῶν.

ρξθ'. Πολλοὶ δὲ τῶν τοιούτων καὶ τοξοφοροῦσι, καὶ ἀφίσαι βέλη· καὶ ἐπιτυχόντες ἀνακαγχάζουσι. Γελῶνται δὲ ἄρα τότε αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ ἐξ ἀφανῶν βάλ-
λοντος δεινοῦ τοξότου, ἢδη δὲ καὶ δυνατοῦ, εἰ καὶ
ἄλλως ἀσθενῇ αὐτοῦ τὰ τόξα ἐπὶ τοῖς δυνατοῖς τοῦ
Θεοῦ. Εἰ δὲ τοῖς ἐπαγγειλαμένοις μονάξειν ἔπειται,
καὶ λαΐκοὺς ὀπλοφόρους ἔχειν ὑπωπιστὰς, ἔχοιεν
δὲ ἵσως αὐτὸς ἀπόλογον τὸν ὃς ἐπὶ ἀσφαλείᾳ τῇ καθ
ὅδον. Καθυλακτοῦσι δὲ τῆς τοιαύτης ἀπόλογίας οἱ
διπάδοι κάνεις, οὓς ἐπισύρονται ἀγρεύοντες· κατα-
κλίζουσι δὲ καὶ οἱ θηρατικοὶ δρυεις, οὓς ἐπὶ κειρῶν
αἴρουσιν, ἵνα συνεπιλαμβάνωνται τῆς θήρας αὐτοῖς.
"Οτε καὶ πλατύς αὐτῶν καταχέεται μῶμος πρὸς
τῶν δρώντων αὐτοὺς οὕτω παροδεύοντας· εἶπερ δ
μὲν τις ἐκείνων ὅδοῦ σπουδαῖας γίνεται, δὲ ἀρδ-
τρῷ σχίζων τὴν γῆν καταστάζεται ίδρωτι· δὲ
σπέρμα μερίζων πονεῖται, ἢ σκάπτων ἄλλως ἐπὶ C
φυτείᾳ, καὶ τις λαχανῶν φυτὲ, καὶ δρυτομῶν ἄλ-
λος, καὶ λοιποὶ τοιοῦτοι πενδρεῖνοι πολυειδῶς, καὶ
οὕτω τὴν σάρκα τήκοντες εἰς δέον, καὶ ὡς οὐκ δὲ
οὔτε ἀνθρώπος φέγοι, οὔτε Θεὸς δργίζοιτο· οἱ δὲ τῷ
κόπῳ ἐστοιχημένοι, καὶ τοῖς ὑπὲρ ἀρετῆς ίδρωσιν
ἀποκεκληρωμένοι, ὡς καὶ ἀφείλειν θυγατρεῖν, οὕτω
περιέσιν ὠπλισμένοι κατά τε ἀνθρώπων, κατά τε
θηρῶν, τῶν τε περὶ γῆν, καὶ δοσοῦ· δὲ δέριοι φέρον-
ται. Ἡρακλεῖς αὐτοὶ ἄλλοι, μῆτι δὲ καὶ ὑπὲρ ἔκει-
νον τὸν παλαιόν. Καὶ τοῦτο ἐπιφύγως. 'Ο μὲν γάρ
φαύλους ἀνθρώπους, καὶ ἀδικοῦντας θῆρας, καὶ
πτηνὰ βλάπτοντα ἐκ μέσου ἀπῆγε μόχθῳ πάνυ πολλῷ,
καὶ αὐτὰ δὲ δὲ ἐκών, ἀλλὰ ἀεκχόμενος μὲν, μὴ
ἔχων δὲ ἀντιβάνειν τῷ ἐπιτάσσοντι· αὐτοὶ δὲ τρυ-
φῆς ἀκαίρου χάριν ἐκούσιοι τὰ μηδὲν αἰτια κατα-
βάλλουσιν, οἱ ὑπερκόσμοι, καὶ αὐτοὶ τῇ κατ' ἀρχὴν
πνευματικὴ προθέσαι, (κυρικοὶ γάρ πῶς δὲ εἰν οἱ
διὰ κουρᾶς δοῖοι τῷ Θεῷ;) οἱ ἐκλεκτοὶ (ὅφελον)
τῷ Κυρίῳ, εἰ καὶ αὐτοὶ θέλουσι τοῖς φαύλως ἡγου-
μένοις αὐτῶν.

ρο'. "Η οὖν οἰδας, δὲ εἰσαγωγικὲ μοναχὲ, δτι καὶ
σὺ μετὰ τὴν ἀπίσημον μὲν, λειπτὴν δὲ καὶ ἀπερι-
λάλητον κουράν αὐτίκα τῷ Θεῷ καθωσιώθης; Διὸ
καὶ προσφυῶς φέλλοις δὲ τὸ· « Μῆδε δώσεις τὸν

(18) Παλαμανῖος (*manu cruentatus*) ορατ Jovis cognomen, quia cruento inimicorum proprias ma-
nus tinxerat.

A rantur, a diabolo istam equitationem edocti, quibus
semper in votis ascensio non spiritualis, sed
contraria. Mulis enim alii quidem uti recusant,
sed nobilibus equis, pedibus rapidis et celeribus,
victoriamque in concursu reportantibus circum-
agi cupiunt, et ventis promptiores feruntur, ubi
fugere aut persecui oportet. Dexteram etiam cla-
vie, ne hominibus quidem portabilibus, homines
manu valida onerant, easque non ferendas inji-
ciunt, quando odiosus aliquis obvius est. Et cum
vulneratum contriverint, gloriantur quasi re bene
gesta, et facti manu cruentati (18); ipsi autem
eodem tempore a diabolo inimico vincuntur, qui
pugnat adversus eos.

B 169. Inter eos multi arcus ferunt, et tela ja-
ciunt; cum scopum altingunt, cachinnant. Ipsi
autem deridentur a metuendo sagittario ex occul-
tis ferente, et dominante, licet tela ejus imbellia
decidant adversus potentes Dei. Si sequerentur
homines qui promiserunt solitudinem se servatu-
ros, et laicos armatos satellites habere spoponde-
runt, hanc excusationem de via tutanda habe-
rent. Eam autem apologiam latratibus refellunt
canes sequentes, quos venatores excitant, et ma-
nibus, ut de venationis earum sint participes. Et
ideo graviter irridentur ab iis qui eos sic iter fa-
cientes aspiciunt, si quis citati itineris sumitur
socius, et alter terram aratro secans sudoribus re-
solvitur: alius fatigatur semina jaciens, aut fodiens
alius ad plantaudum, et ille colens nemora aut
purgans alio modo, et ceteri similes qui omni-
bus modis fatigantur, siccique, ut oportet, car-
nem macerant, de quibus nec homo quereretur,
nec Deus irasperetur. Qui labori addicti sunt,
qui ad sudores virtutis vocati sunt, usque ad
mortem, ecce circumferuntur armati adversus ho-
mines et feras quae sunt super terram, aut in
aere volitant. Ipsi alii Hercules, imo antiquo ma-
jores. Et hoc non immerito. Ille enim malos homi-
nes crudeles feras, et volucres noxias de medio
multum cum labore sustulit; et ista non libens, sed
invitus jubentique non valens resistere. Isti au-
tem ob delicias indecoras, libenter aggreduntur
innocentes, qui a principio consilio spirituali su-
per mundum elevati fuerunt, (quomodo enim
mundani essent, qui tonsura Deo consecrati
sunt?) ipsi electi Deo (o utinam!) licet suos duces
malos anteponant.

D 170. Nonne cognovisti, o monache tiro, te
post tonsuram, augustam quidem, sed humilem et
non perimendam, statim Deo consecratum esse?
Ideo apte canis: « Non dabis sanctum tuum videri

corruptionem ²². » Ergo in servitatem libens, non A coactus redactus es. Prolatus est crucifixus omni honore dignus, quem adorando in ore ejus osculatus es. Neque deerant testes tuas servitutis, quorum signum praeterire non licet. Angeli in manibus chartam tuas subjectionis ferunt, noli enim arbitrare sancta tui ingressus mysteria non esse Deo et Angelis ejus vestigabilia. Quare ergo placitas servituti non instas, solus apud Dominum manens, sed frenum conteris? cur quasi oblitus tuas servitutis, circumvagari et errare audes? Diversitas pro solitudine reliquisti: sed gaudie, quoniam solito diu invenisti, qui te inter suos annumerans non in pristinas divitias, terrenas scilicet, te redire patietur, sed ad regnum te manus trahet, nec ad qualemunque, sed ad simile sui. Ex pauperibus egressus es: gaudie pariter: non enim te pauperem esse sinet Rex regum, sed regias divitias colligere faciet, si modo mansionem apud eum feceris. Ignotus advenisti te illustrabit. Illustris: illustriorem reddet. Magnae partes tuas, o monache, ecce enim in ordinem regium adscitus es. Vnde autem illi qui te inde deprimet et rapiet. Quis erit iste, nisi princeps tenebrarum, Satanas, si Deo firmiter non adhaeres? μάνιψ καὶ ἀπέκοντι σε. Τις δὲ τοιοῦτος ἐσται, διτι μὴ μόνος δι τοῦ σκότους ἄρχων, δι Σατανᾶς, εἰ μὴ ἀγρεστὸς ἡ θεῷ προστέτηκας;

171. Ut cognoscas autem mundanum fieri jam C non posse hominem tui similem, sanctum tuum pallium tenta deponere, operibusque disces millia tentantem te non posse secundum leges mundo restitu. Non est enim possibile, ut is qui sicut tu, Deo deditus est, apostatare audeat, nisi cum anathemate. Magistrum ergo relinquere, quando peccata in ludibriis vertit. Non enim conscriptus es ut servus illius, sed frater et conservus, magis etiam discipulus. Et nullus discipulus, qui Christum novit magistro contraria sententi obedit. Nec servus optimi domini, ipse non perversus cedit conservo suo suadenti ea quibus herus tristitia afficeretur. Et frater sapiens minime judicandus erit qui fratrem insanum contra patrem communem excitantem non auscultaverit. Sic et tu novitius, si Patrem nostrum qui est in celis amas, si jucundam servitutem non mentiris, maxime si magistro mentem apponis, audi magistrum recta habentem sicut servus bonus, sicut ejusdem domini famulus, sicut mitem patrem diligens. Quod si te a dextra deducit, et adducit ad sinistram in viam iustis ignotam, subsistate; et cum reverentia et libertate loquere, ista libertate, inquam, quam nemo repellit. Obsecra, et causam defende spiritualiter. Tuam libertatem, tuas obsecrationes, justum reverebitur. Si dixerit te loqui libere esse inopportunum, responde aliam esse libertatem cui magnus monachus consecratus renuntiavit, ut antea est ostensum, et aliam tuam ergo eum. Illa enim audacia irrationalis indicium est, haec autem ad malum praeca-

B δεινὸν σου ἰδεῖν διαφθοράν. » Ενδουλώθης τόη πρὸς βίαν, ἀλλὰ ἐκών. Προτέκτεις δι πάντιμος παρός, δι προσκυνητῶς ἐπ' αὐτοῦ προσώπου ἔχαρξε. Οὐκ ἀπειμπάνοντο οὐδὲ ἐπὸ σοῦ οἱ ἐν τῷ δουλέω μάρτυρες, ὃν οὐκ ἐστι καθικέσθαι παραγραφή. Ἀγγελοι πρὸς χειρῶν, καὶ τὸ σὸν φέρουσι δουλέων ἔγγραφον. Μή γὰρ νόμιζε μηδὲ τὰ κατὰ σὲ εἰσηγῆσαι φέτα μυστήρια εἶναι Θεῶ καὶ τοῖς αὐτοῦ ἡγάλοις ἀνεπισκόπητα. Τι γοῦν οὐ προστέτηκας ἢ εὐηρεστημένης σοι δουλειῇ, καὶ προσμένεις τῷ ἀπόστρητον μονάχων, ἀλλὰ ἀφηνιάσεις; Καὶ ὡς εἴς εἰκασθόμενος δοῦλος εἶναι, τολμῆσαι φέμενοι εἰπεῖν πλάξεσθαι; Ἐκ πλούτου τῆς εἶναι τὸν μονῆν εἰπεῖν, ἀλλ' εἰς βασιλία προχειρίζεται σε· καὶ οὐ τὸν ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸν κατ' αὐτόν. Ἀλλ' οἱ πεντε προσῆλθες καὶ χαῖρε καὶ οὕτως. Οὐ γὰρ ἀφῆσαι πτωχὸν σε εἶναι δι παμβασίλευς, ἀλλὰ καὶ προσδεσταί βασιλικῶς πλουτῆσαι, εἰ ποιεῖς μονὴν εἰπεῖν. Προσῆλθες ἀδόξος καὶ δοξάσει σε. Ἀλλ' ἀδόξος καὶ ὑπερδοξάσει σε. Μέγα καὶ τὸ σὸν ἀξιωμα, ὡς εἰσαγωγικός. Ήδη γὰρ εἰς βασιλικὴν ἐνεγράψεις ὑποταγήν. Καὶ τοίνυν οὐαὶ τῷ ἀκεῖθεν ἀποστε-

D ροῦ. Ἰνα δὲ γνῆς, ὡς οὐκέτι ἐστι τοῦ κόρος ἄνθρωπον εἶναι οὐδὲ τὸν κατὰ σὲ, πειράθητι ἀπαύσασθαι τὸ ιερὸν ἐν σοὶ ἄμφιον· καὶ μάρτυρες ἐν τῷ αὐτῶν ἔργων, διτι μορία σπουδάζων ἀποδέξαι τῷ κόδισμῳ κατὰ κανόνα δύνασσαι. Οὐ γὰρ ίστη, οὐκ ἐστι τὸν ἀνατεθειμένον τῷ Θεῷ κατὰ σὲ ἀποτελεῖσαν τολμῆσαι, διτι μητὰ ἀναθέματος. Ἀριτοίνυν τὸν ἡγούμενον, διτι σοι τὰ πρὸς ἀμαρτίαν κομικὰ ἐπιτέλλεται λαλεῖν ἀπλῶς. Οὐ γὰρ ἐτάχθεις εἰς αὐτόχρημα δοῦλον ἴκενον, ἀλλ' εἰς ἀδελφὸν καὶ σύνδουλον, μᾶλλον μὲν οὖν εἰς μαθητήν. Μαθητὴ δι οὐδεὶς, Χριστὸν εἰδὼς, ἀλλοτριόφρονι διδασκαλῷ πείθεται. Οὐδὲ μὴν ἀγαθοῦ δεσπότου δοῦλος μὴ πανηρός διμοδούλῳ ὑπεικει ἐπιτάσσοντι πράξεις, διτι δὲ δεσπότης λυπήσεται. Καὶ ἀδελφὸς δὲ συντὸς εἴη δι μακρὰν κρήματος, μὴ διπακούων ἀδελφῷ. ἔφοροι ἐρεθίζοντι κατὰ τοῦ κοινοῦ πατέρος. Οὐκούν καὶ σὺ δι τῆς εἰσαγωγῆς, εἰ τὸν ἐν οὐρανοῖς ἡμῶν Πατέρα φιλεῖς, εἰ μὴ φεύδῃ τὴν ἀπόνηρον δουλειαν, εἰ πρὸς τῷ μεγίστῳ διδασκαλῷ τὸν νοῦν ἔχεις, πνονίζοντι μὲν ὅρθως τῷ προηγουμένῳ ἀφέπον, διτι δοῦλος ἀγαθός, ἀμα καὶ ὡς διτὸ δεσπότης αὐτόθμενος, καὶ ὡς πατέρα ἥπιον δικερατεῖ. Εἴτε δὲ τῆς δεξιᾶς δδοῦ ἀποπλανῶν, προσθέμεις εἰς ἐπαριστερὸν, καὶ τοῖς ὅρθα φρονοῦσιν ἔργα, κατάστηθι, παρβρήσεσαι μετ' εὐλαβεῖς. ἀλλὰ ταῦτην παρβρήσαν, δι οὐδεὶς ἀπαρνεῖται. Ξέσον, δικαιολογήθητι πνευματικῶς. Αἰδόσαται σοι δι τὸ παρβρήσασικόν, δι τὸ ἴκεσιον, δι τὸ δικαιολόγημα. Ἐὰν δὲ εἰπῃ μὴ χρῆναι παρβρήσασθαι σε, ἵνα διδάξον ἴκενον, ὡς ἀλλη μὲν δι παρβρήσια, δι τὸ

²² Psal. xv, 40.

τὸς μεγαλοσχῆμων εἶναι λαχῶν ἀπείπατο, καθά προδεδήλωσαν· ἀλλη δὲ ή νῦν ἀπὸ σοῦ πρὸς ἑκεῖνον. Ἐκεῖνη μὲν γὰρ τόλμαν οὐκ ἐλλογὸν ἔξιφανεν, αὕτη δὲ εἰς ἕκαλιστιν ἀπονεύει κακοῦ. Ἔδν δὲ αὖταὶ τοῖς ἑφοδῷ ἑκεῖνος, ἐπαγαγών τό· « Γίδες πατέρι δίκαια λέγων τεθνήτω, » ἐθέλων πατεραλοῖαν ἀποκαθίστην τὸν οὗτος αὐτῷ ἀντιτείνοντα, ἔχον παραλαβεῖν ὡς μηχεῖτι φρενήρη, ἀλλὰ παρανοοῦντα, δὲ τι ποτὲ ἔστι, δὲ λέγει. Οὔτε γὰρ τοιοῦτος πατήρ αὐτὸς, φη μὴ ἔξεστιν δλως οὐδὲν ἀντιλέγειν· οὔτε οἱ σοὶ λόγοι κατὰ τὰς πρὸς πατέρας ἑκεῖνον ἀντιλογίας εἰσι. Καὶ οὐδὲ δὲ μέγιστος Πατήρ δύνει ἐπιτάσσων παρατήσιν ἀκούειν, οὐδὲ δὲ θανατοῦ, οὐδὲ δὲ μὴν ἀπωθεῖναι· ἀλλὰ πείθει πρὸς ὄπακον τὸν παρχιτούμενον· καὶ τεῦτα, μηδὲ ἀκούων ἐξ ἑκεῖνου δίκαια. Μή τολνυν διπάκουε, φάνοις ἐμβιβαζόμενο· ἔργοις, ἀλλὰ ἐλευθερίας ἀποδυστέται καὶ ἀληθῶς. Εἰ δὲ εἰστι δὲ πατήρ ἔγκειται, ἀποπήδησον ἐξ ἑκεῖνου ὡς ἀπὸ πυρὸς, φθάσας τὴν ἀποκήρυξιν. Καὶ ἐπαναστὰς πατρὶ τοιούτῳ, καὶ ἀπειπάμενος αὐτὸν, ὡς εἰ καὶ παρανοίας ἔλαλ, γενοῦ τοῦ πρώτων καὶ μόνου καὶ πρὸ πάντων Πατρὸς, καὶ ἐλπίσον ἐπ' αὐτὸν. Καὶ αὐτὸς ποιήσει· φη μὴν τὴν ἀρχὴν προσήνεγκας σεαυτὸν, τὰς κατὰ κόσμον ἐπιθυμίας ἀπολιπών· οὐ σύμβολον καὶ ἡ τῶν τριχῶν ἀπόθεσις, χρήματος ἀλλως μὲν διδίγα συντελοῦντος, ἐπιθυμητοῦ δὲ λίαν πάνυ τοῖς ἐν βίᾳ τρυφῶσι· διὸ καὶ ἀπολιπούσας τὴν κεφαλὴν ἑκείνας ἐπιποθεῦσι. Καὶ εἰ τις αὐτὸς αὐτὰς εὐτυχήσει διαλαΐσθαι, αὐτὸς μὲν χαίρει, ὡς εἰ καὶ ἐρμαίψ πολυτιμήτῳ περιτύχοι· μοναχὸς δὲ δὲ κυρίως εἰπερ αὐτὸν οὗτω διατιθέμενον εἴροι, μέμφεται τῆς εἰς μάτην χαρᾶς.

ροῦ· Εἰ μὲν οὖν, ὡς τῆς ἀρχῆς μοναχὸς καὶ τῶν C προτελείων, κατ' ἕγκη βίστενεν ἀθλεῖς τῶν εἰς Θεὸν δδείσειν προθεμένων, καλῶς ἀπέθου τὴν κοσμικὴν τρίχα ἐπ' ἄγαρφο συμβόλῳ· εἰ δὲ ἀπ' αὐτῆς εἰσόδου, ὡς οἴα παρὰ θύραν ἥκων ἐπλαγασας, ἀφέμενος τῆς εὐθείας, μάτην ἐψιλώθης τῶν τριχῶν. Κρίττον γάρ σε βαρεῖσθαι ταῦταις καὶ ὑπὲρ τοὺς χαιτήστας δποιδήποτε γῆς καὶ καλλιτριχας, καὶ οὕτω παραφανεῖν τι σεμνὸν, ἥπερ τῇ πολιτείᾳ μὲν αἰσχύνειν τὴν ψυχὴν, τῇ δὲ τῶν τριχῶν ἀπόθεσει τὴν κεφαλὴν. Καὶ μὴν οἱ πλείους παρανομεῖτε κανταῦθα, τρέροντες κόμην καὶ ὑπὲρ τὰς κοσμικάς τὴν ἀρχὴν μὲν. Κουρῆτες τινες φωνόμενοι, μικρὸν δὲ δυσον Ἀκαρνᾶνες ἀπεκβαίνοντες οἱ καθ' ἵστοραν· καὶ αὐτὸς οὕχι ὡς μέχρι ποδῶν ἀφεῖναι καθερπύνσαι τὰς τρίχας. δὴ πνευματικὴ περιφρόνησις κόμης ἀπετέλεσε παρὰ τοῖς πάλαι ἀγίοις· οἱ λασιούμενοι ταῖς θριξῖν, εἰς σκέπην οἷον αὐτὰς περιεβέβληντο σώματος, αὐτοφυῆ τινα χιτῶνας τεχνοσάμενοι τοῦτον, ἐκ τῶν δικα, εἰ καὶ μὴ ὑφαντὸν, ἀλλὰ καινῶς κάθετον ὡς εἰς ποδῆρη. Οὐ τοίνυν κατὰ τοὺς τοιούτους ἀμυνόντες τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς κομῆται μοναχοὶ πυκνῷ οὕτω βρίθονται τῷ μαλλῷ, ἀλλ' ὥστε τὸ ὑπὲρ κεφαλῆς μέλαν περίθεμε καλλύνειν ὁρικάτερον. Πολλοὶ γοῦν ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ τὸ στρεψιμαλλον δεξιῶς πραγματεύονται, σοφιζόμενος οὗτος καὶ τὸ μὴ βιθεῖαν τὴν κόμην προφανεύσθαι, καὶ καταγελᾶσθαι τοῖς πραγματεύονται, σοφιζόμενος οὗτος καὶ τὸ μὴ μοναχὸς μὴ τὸ περιττὸν ἀποτιθεῖς τῆς τριχὸς, σχολῆ γ' ἐν ἄλλῳ τι βιωτικὸν ἀποθήσεται.

A vendum hortatur. Si ille te terret iterum dicens: « Filius qui cum patre contendit moriatur » volens ut parriodam traducere eum qui sibi resistit, dimitte loquentem insanorum more, nec intelligentem quid est quod dicit. Non enim iste paterest cui contradicere filium non licet, neque sermones tui contentiones sunt adversus hunc patrem. Sed ne Pater maximus cum præcipit, renuit audire depreciationes, nec morte damnat, non repellit, sed depreciationm hortatur ad obediendum, idque etiam quando inusta audivit. Noli ergo obedire, nec violenter induci ad prava opera; libere autem et vere indignare. Si pater rursus institerit, exhibis ab eo, sicut ab igne, et ejectionem vitabis. Et cum tali patri restiteris, et te ab eo elongaveris insaniae reo, sis filius primi et solius ante cæteros Patris, et spera in eum. Et ipse adjurabit te, cui te ab initio obtulisti relictis mundanis desideriis, cujus rei signum erat capillorum depositio, boni quidem ad pauca utilis, sed quam maxime desiderati iis qui in mundo deliciantur, quique eos e capite accidentes moleste patiuntur. Et si eos recipere contigerit, lœstantur quasi thesaurum quemdam omni honore dignum invenerint. Verus autem monachus qui eos ita se habentes intuetur, de vana eorum lœtitia tristatur.

B 172. Si igitur, o monache, qui incipis et nondum consecratus es, vestigiis progradientium ad Deum insistere optas, recte egisti deposita mundana cæsarie in bonum signum. Si autem ab ingressu, viæ limina prætergressus, declinasti, et alacritatem remisisti, in vanum capillis nudatus es. Melius tibi erat iis onerari, super quasdam gentes capillis longis et formosis conspicuas et sic aliiquid verendum præferre, quam ruborem animæ agendirations in jice re et capiti capillorum depositione. Exinde plerique comam male nutrientes plus quam mundani, a principio Curetæ visi sunt, et mox Acarnanes effecti, ut narrat historia; non ita tamen ut capillos usque ad pedes promittant, quod fuerat apud veteres mundi contemptus, cum velati capillis eos ut tegumentum corporis circumferebant, naturalem tunicam parabant, e parte superiori usque ad pedes incidentem, si non consultam. Non autem sicut hi agni Dei, nostri monachi, comæ amici, vellere tam gravi onerantur, sed ut nigram capitum marginem comptius exornent. Multi capillos calamistratos arte diponunt, providentes ne crassior coma appareat et risum intuentium moveat. Idcirco jure dicetur monachum nimis cæsarie non renuntiantem, neque aliud quid sacerdcale esse depositurum.

D βλέπουσιν. Βεβα τις ἔχοι δὲ δρθῶς ἀποφῆνασθαι, δτε

* Exod. xxi, 17.

173. Hæc tibi novitio, ut fratri, causa salutis postquam dixerim, ascende ad altorem te, ad eum qui jam non est, sicut tu, Dei miles, sed induit thoracem, et qui votum fecit Christo salvatori operibus bonis conformari, qui statim signatus est, cum in nomine sanctæ Trinitatis superfluos capillos deponeret, ad ostendendam penitentiam, atque mantellum sanctum pro thorace valida accepit, isto modo medius inter Deum et homines factus est: Deum quidem qui excellenter est magni habitus, homines qui sunt infra propter initiationem, et laborant circa virtutis ascensiones. Qui positus in medio, et junctis extremis utramque partem attingens, multo magis quam tu inter novitos numeratus, presbyteratum magnificat, sed minor est perfecto, et quidem longo intervallo, et nihilominus eximiam habet dignitatem. Qui enim simpliciter mantellatus est absque dubio medius est. Et fere dicam, quantum a maximo vincitur, tantum minor te est. Si apicem in quadam fraternitate attigerit, non ob id erit medius, una manu quasi excelsa attingens, et altera plane humilia ex initiatione accipiens; sed commune medium transcendent, ad altissimum venit et uno gradu coelestibus minor est propter machinationes satis dolosas: et duabus veluti aliis, mantello et imperio, proxime ad magnum monachum evolat. Et tunc huic licet de gloria et de dignitate cum illo contendere fidenter, qui istas amat questiones et invenit argumenta probantia quibus aequalitatem obtineat, et quorum validissimum est præminentia cum imperio, qua jugum grave quia negotiosum suscepit.

174. Hunc sublimem mantellatum præfatum, qui per aliam viam in cœlum ascendit, per magnum habitum, et res ipsa, et jus canonicum, et Dei exemplum egregium esse repurunt, paulo ab angelis minutum, qui recognoscuntur in magno monacho veluti in archetypo humano. Hunc enim canones secundum angelos efformaverunt. Talis videri qui debet monachus minor quique prælatus est scilicet, qui se habet secundum maiorē, aut ad melius et rectius loquendum impressione divina informatus est, immensitate excepta, in celeberrima urbi, et in aliis locis quorum plerosque ex auctoribus, nonnullos vero oculis novimus, postulata adimpleret, et post secundum cœlum seu perfectum monachum ipse secundus constituitur, quasi secundum terram non errantem ipse rotundetur.

τὸν παντέλειον μοναχὸν, δεύτερος αὐτὸς ἐκτίταται,

175. Apud nos autem non possum veraciter ex planare quisnam, et qualis in se sit. Jactatur enim eum super primum cœlum esse, sicut aquæ que supra firmamentum sunt, ipse primus omnium hominum esse arbitratur; probatur vero, instar

A ρογ. Ταῦτά σοι τῷ εἰσαγωγικῷ προσλαλήσει ἀδελφικῶς πρὸς ἀρέλειαν ἀναβαίνω πρὸς τὸν ὑψηλότερον, τὸν οὐκέτι κατὰ σὲ φύλον διπλίτην Θεοῦ, ἀλλὰ ἡδη καὶ θωρακισθέντα, καὶ εὐχῆν δεξάμενον μορφωθῆναι δι' Ἑργῶν ἀγαθῶν ἐν αὐτῷ τῷ Σωτῆρι Χριστῷ, καὶ αὐτίκα σημειωθέντα, οἵς εἰς δόνομα τῆς ἀγίας Τριάδος ἀπέρετο τὴν περιττὴν τρίχα ως ἐπὶ πέντε, καὶ τὸν ἵερὸν μανδύαν δσα καὶ θώρακα στερβόν περιθέμενον, καὶ οὕτω μέσον οἰον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου γενόμενον Θεοῦ, τοῦ ἐνθέου μεγαλοσχήμονος· ἀνθρώπων, τῶν ἔτι κατωτέρω διὰ εἰσαγωγικῆς, καὶ στρεφομένων περὶ τοὺς τῆς ἀρετῆς πρόποδας· ὃς τῷ τῆς μεσότητος λόγῳ κεκραμένος ἐπ' ἄμφῳ τῇ ἐκατέρων τῶν ἄκρων μετοχῆ, καὶ σοῦ μὲν, τοῦ ἐν εἰσαγωγικῆς, πολὺν πλέον τὸ προσενείον αὐχῶν, τῷ δὲ τελείῳ ὑποβεβηκὼς μακρῷ διαστήματι, διμοιχεῖς θεωρίαν διαιρετικήν. Μανδυώτης μὲν γάρ ἀπλῶς μένιν, ἀρχαιφῶν ἔστι μέσος. Καὶ μικροῦ δέω εἰπεῖν, οὗτον αὐτὴν ἡλιττωτα τοῦ μεγίστου, ἐς τὸν ὄντονάθηται σου. Εἰ δὲ κορυφαῖος αὐτὸς γένηται τίνος ἀδελφότητος, τότε δὴ οὐκ αὐτὸς δὴ τοῦτο μέσον θλαγχεῖν εἶναι, μιχτὸν οὖν χειρὶ τοῦ ἀνωτάτω δρετόμενος, ἐπέρηδος δὲ τοῦ πάντη κατὰ εἰσαγωγὴν λαμβανόμενος· ἀλλ' ὑπεραναβάς τὸ κοινῶς μέσον, προσκυρεῖ τῷ ὑψηλοτάτῳ, καὶ μικρῷ τινι βαθμῖδι κεκυψίεται τοῦ σχεδόν τοῦ οὐρανοῦ διὰ τὸ ικανῶς περιλοσοφημένον ἐπάγγελμα· καὶ δυσὶν οἷον πτερύξι, τῇ τε μανδυώτικῃ καὶ τῇ καθ' ἥγουμενελαν, θλαφρίζεται εἰς ἀγγελητούς μεγαλοσχήμονος. Καὶ ἔχει θερβρούντως ἐρίζειν ἐκείνῳ τοῦ τε κλέους καὶ τοῦ θύμους, φιλόνεικος μὲν διν τοῦτο γε, τόπους δὲ ἔξερσκων ἐπιχειρηματικούς, δι' ὧν ἀμιλλάται τὴν ἔξιωσιν, ὧν κραταιότερος δ κατὰ τὴν ποιμαντικὴν προστασίαν· δι' ἡς βαρύν ζυγδν, διει καὶ πραγματικὸν, διεδέκτω.

B ροδ. Τοῦτον δὴ τὸν αἰθεροβάμονα μανδυώτην ἡγούμενον, δι' καθ' ἐπέρην μετάβασιν εἰς οὐρανὸν αὐτὸν ἀναβαίνει διὰ τοῦ μεγάλου σχήματος, τὸ μὲν πρᾶγμα, καὶ δρθὲς κανὼν, καὶ ἡ κατὰ θεὸν ἀκολουθία μέγαν ἀπαιτεῖ ἀνθρωπον εἶναι, καὶ οἰον οὐδὲ βραχὺ τι ἀγγέλου ἡλαττώσθαι, τοῦ ἀνθεωρουμένου, δσα καὶ ἀνθρωπίνῳ ἀρχετύπῳ, τῷ μεγαλοσχήμονι. Ἐκεῖνος γάρ πρὸς αὐτὸν ἀγγελον κανονίκων ἐκτετύπωται. Τοιούτος δὲ ἀπαιτούμενος καὶ φαίνεσθαι καὶ εἶναι δ μικροσχήμων μὲν, καθηγούμενος δὲ (δι' καὶ αὐτὸς ἡδη κατὰ τὸν μέγαν ἐσχημάτισται, μάλιστα μὲν οὖν, ἀκριβεστέρον εἰπεῖν, μεμψωται χαρακτῆρι θεικῷ, εἰ καὶ μὴ πρὸς τὴν ἔκεινο μεγαλειότητα), ἐν μὲν τῇ περιωνύμῳ τῶν πόλεων, καὶ ἐν ἄλλοις δὲ τόποις, δσους τοὺς μὲν πλείω δὲ ιστοριῶν, ἐνιους δὲ καὶ κατ' ὅψιν ἔγνωμεν, ἀκελησοι τὴν ἀπατήσιν· καὶ μετὰ δεύτερον οἰον οὐρατὸν, ως εἰ καὶ μετὰ τὴν ἀπλανῆ αὐτὸς ἀπεστράψωτο.

C ροε. Έν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς οὐκ ἔχει διαλευκάνει πρὸς ἀλγειαν, ὅποῖς τις ἔξιπλωται καὶ ποδεπός· Ἐπαγγέλλεται μὲν γάρ, καὶ ὑπὲρ τὸν πρώτον οὐρανὸν εἶναι πρὸς δμοιότητα ὑδάτων τῶν ὑπεράνω τοῦ οὐρανοῦ, πρωτεύειν αὐτὸς δὲ ἀπασιν ἀν-

τοις οίδμενος διεκφαίνεται δὲ κατά τινα παρούσην Αἰγαίην (μάλιστα μὲν οὖν Αἴγια) οὔτε ρος, καὶ οὐδὲ τρίτος, ἢ ἄλλος πολλοστός. Ψεύτινον γάρ ἐμφανῶς τὸν μεγαλοσχῆμον αὐτὸν οἶδα, κατ' ἔκεινον ἀπὸ κατηχουμένου, δὴ καὶ αὐτὸν επεισεῖται, εἰς νεοφύτιστον σχολαστήν ἀποκαταστηθεῖν, καὶ τῇ ἐν ἐπτάτῃ ἡμέραις ἐκ τῶν ἔργων ἦν ἀποτελευτήσων εἰς τὸν παντελῶς ἀναμόρθητον· ὃς ἐκδυσμένος μὲν τότε τὸν πατέρα, ἐνδυσμένος δὲ τὸν νεώτατον, καὶ ἀναπλασμένος εἰς τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ. Μήποτε δὲ τῇ ἐν τῷ μοχθηρίᾳ οὐδὲποτε ἀφῆσει αὐτὸν ἀνανήψαι πολλοὺς κάρους, καὶ τοῦ παροίνου βίου, καὶ τῆς ιερού μέθης, καὶ ἀναφρονῆσαι, ὥστε σωθῆναι τῇ λήψει καὶ μορφώσει τοῦ μεγάλου σχῆματος· εἰς τὸ μόνον, ὃς ἕοικεν, ἀναρτῶντες ἐκαυτοὺς οἱ μικροί μονες, δρῶσι τὰ χειρίστα, καχεξίαν ἀφοίεις κενωθησομένην ἐν τῷ τῆς μεγαλοσχημοσύνης φρένα δι τῆς φυχικῆς ἐκείνης ιατρείας ἐπιστηρογής θεός χάριτας δοφλήσῃ τῷ οὔτε καχέκτη αρτών, ὃς τεθαυμαστωμένος δι' αὐτοῦ. Καὶ οἱ τοιοῦτοι στέρησιν ἀγαθού παντὸς περιποιησονται, πραγματεύονται τὴν εἰσέπειτα ἔξιν διὰ μεγάλης κουρᾶς, ἀφιλόσοφα μεθοδεύοντες, καὶ λαμβάνοντες οὐ καλῶς τό· «Φάγωμεν καὶ ιερῶμεν ἀνυποστόλως» αὐριον γάρ διὰ τοῦ ἀγγουσμάτων, παραστησόμεθα τῷ Θεῷ, οὐκέτι ἀμαρτωλοί.

ς'. Καὶ γένοιτο μὲν τυχεῖν τὸν τοιούτους οὐ
ιστὶ. Τίς δὲ οἴδε τὸν τῆς ἐπιούσης τόκον, εἰ μὴ
βλωθῆσται; Τέως γε μὴν ἐπαγγέλλεται, διπέρ
εν, τὸν οἶνον μεγαλοσχήμονα διὰ μὴν εἰσέτι τοιοῦ-
τηγύμνενος. Ψεύδεται δὲ, σεμνότητι μὲν προσ-
, καὶ δρόνων συνδέσει, καὶ νεφώσει τοῦ κατ'
ἡλίου, καὶ βλέμματος ὑπουλότητι, καὶ κατακό-
ῆ εἰς γῆν, καὶ λαλῖται ἐμμελεῖᾳ, καὶ προσχήματι
ινώσεως, καὶ τῷ συχνῷ τοῦ εὐλόγησον, » καὶ
ι προσκυνήματι, καὶ κατατέματι εὐλαβεῖ ἄχρι
αὐτοῦ βαδίσματος τὸν πρώτιστον ἐν μονα-
νπεμφάνων· τὰ πολλὰ δὲ καὶ διπερβαλνειν ἐκε-
πέμπων δόκησιν· ἄλλως δὲ διπέρφευε εἰς δύον
αἵνων καὶ ἐλαττούμενος. Τί δέ φημι « ἐλαττού-
ς ἔκεινον; » δέον εἰπεῖν πρὸτε ἀλλίθειαν, διτι οὐδὲ
τὸν τῆς εἰσαγωγῆς μοναχὸν ἀμιλλήσαιτο θν
ιούτος· δτε τις πρώτην ἀράζας βαλβίδα τοῦ
Θεδν σταδίου, δρόδν ἔξανύζειν ἀπάρξεται δρό-
ἐπι τὰ θεῖα. Ἐργοχειρῶν μὲν γάρ μοναχικῶν
τῇαι τοσοῦτον ἀπόδει, ἵσον καὶ χειρῶν ἴνδεής
ωπος. Κάθηται γάρ διόλου ἀεργός· καὶ δι' αὐτὸν
εἰς τινὰς ἐπιθυμίας ἐκνέει, καὶ αὐτάς ἵσως οὐκ ἀπ-

»ζ. Διττῆς γάρ οὕσης τῆς ἐπιθυμίας, τῆς μὲν νουμένης, καθ' θὺν ἐπιθυμιῶν ἀνὴρ διορατι-
τος εἰργαται Δανιήλ· τῆς δὲ ἐπιψόγου (τοιωτῇ
τῶν ἀργοντῶν κατὰ τὸν δρῶτὸν εἰπόντα, « Καὶ
γιλαῖς εἴναι τὸν ἀργόν· ») οὐκ ἀπεικόδη φαύ-
ἐπιθυμιῶν κλύζεσθαι κύμασι τὸν καθηγούμε-

A celebris *Eginetici* (aut maxime *Egei*) neque secundus esse, nec tertius nec quivis alias. Aperte enim mentitur magnum monachum se esse (ubi, nescio), sicut ille, e catechumeno, sicut scriptum est, in neophytum scholarem transferendus, et quiescendo ab operibus intra septem dies mutandus in hominem omnino impeccabilem, quasi tunc de- posueris veterum hominem et novum induerit, atque reformatus ad imaginem Dei. Nunquam autem malitia cum sinet a somno gravi excitari, e vita vinosa, atque ex ebrietate inde consequente; ac ita recogitare ut salvetur per conversionem et magni habitus informationem. Ad quod solum accedentes minores monachi, perficiunt pessima et malitiam congerunt evacuandam tempore magni habitus, ut hujus spiritualis curationis auctor Deus isti scelesto de vitiis agat gratia eo quod per eum magis admirandus fuerit. Et postquam omni opere bono carere studuerunt, ea deinde per magnam tonsuram habere satagunt, irrationabiliter agentes, et non intelligentes istud: « Manducemus et bibamus, oras enim moriemur²⁷. Hoc est Peccemus fortiter, oras enim suscepto habitu sancto, mortui seculo et mundo corrupto et corrumpenti, Deo adstabimus, peccatores amplius non futuri, sed similes angelis.

C 176. Et utinam quod dicunt obtineant isti. Verum quis novit utrum partus diei proxime abortum non sit passurus? Hactenus quidem magnum, ut diximus, monachum commendat qui ipse ei par non est. Mentitur, qui primus esse inter monachos videtur, et vultu verendo, et junctis superciliis, et velata nube oculorum acie, et intuitu perfido in terram desixo, et sermone compto, et humilitate ficta, et dicto saepius: Benedicite, et magna reverentia, et religiosa in incessu etiam tranquillitate, se maiorem esse etiam plerumque opinionem injicit; sed aliter, proh dolor! mirum quantum minor et inferior est. Veraciter dicendum est istum ne cum novitio quidem monacho conferendum esse, qui primo obstaculo divini stadii avulso, recta currere ad Deum incipit. Opera enim monachorum in tantum attingere recusat, quantum homo manibus carens. Continuo otiosus residet, et ideo concupiscit ac loquitur qualiacunque, ut par est, quorum pleuraque ad passiones et eas non laudabiles vergunt. Ιμείται καὶ διαλογίζεται, ὡς εἰκός, παντοῖα, ὃν τα πλειώ οὐδεπούσας εἴς τι ἀγαθὸν.

177. Duplicis generis cum sint passiones, aliæ quidem laudabiles, quibus Daniel peritissimus dictus est vir desideriorum; et aliæ vituperandæ (et tales sunt otiosorum, juxta recte dicentem: In desideriis esse pigrum²⁵), virisimile est prævariarum passionum fluctibus agitari præfectum.

cum inclusus in cellula, et universa negotia externa relinquens, in otio remanet. Quo tempore ad eum ascendentis, eumque oppugnantes cogitationes eum dignum facient lamentatione adversus tales nihil agentes illata: « Vnde soli, inquit » quia cum ceciderit non habet sublevantem se ». Et solitarius est profecto prælatus, qui degens in otio, neque aliis fratribus cadentibus auxilio est, nec eos sublevat, neque sibi quod expedit adiunxit, et quo lapsus resurgat, et ex sovea in quam inciderat emergat.

178. Isto modo vitam monachicam agit pater in otio. Sed cum fratres convenient, tunc videres hominem qualemque, et ut fert proverbium, nihil sanctum; sive, ut aliter dicam, pulchrum caput mento valido impositum, quales monasterii sapientius præficiuntur a nobis errantibus, et, ad sic dicendum, conjicientibus. Ideo qui victimam ridendum nihil aliud esse atque cornua aut barbam cerneret, posset concinnare cum parodia hædum inter eos præeuentem esse solummodo supercilium et barbam. Talibus tamen personis subscrribitur magni monachi nomen. Et quod mirabilius est, cum habitu, non re magnum habitum præserunt, qui habitus magnus virtute dicitur, magnam hypocrisim, dicet aliquis, præserunt. Quanto ergo, ut dictum est, sit fratrum conventus, tuno prælatus noster, qualisunque sit (et revera non est magnus), opere manuum non incumbente ex necessitate (quomodo enim operari in conspectu multorum non vereretur, qui solus id odit?) sermocinari eligit. Quæ dicuntur autem, non quæstiones de Scripturis, non sanctorum obscuritatum solutiones, non loci sanctorum Patrum, non interpretatio divinorum verborum, non relatio sanctorum disciplinarum, non exhortatio de his quæ agere fratres oportet, ut sint spirituales operarii, et de his quæ præcavenda sunt, non aliqua ratio eligendi bona, et vitandi malum, nullus discursus, nulla descriptio quibus alii jam docti doctiores fiant circa principia prius tradita, et alii ignari incipient et perficiant divinam scientiam. Non ergo hujusmodi sunt prælati sermocinationes, sane vero sermones confusi de re quacunque. Exorsus a vineis, a messibus et tribulis exigendis et aliis rebus sic proficiunt, quia in reddenda ratione de personis non agunt feliciter seniores, et decidunt in olivas, et ficus, et fructus reliquos; ratiocinatur quæ vinea bonum vinum afferat; quænam terra melior sit ad plura producenda; undenam majorem redditum fratres capiant; quis idiota inter ministros ad abripiendum sit idoneus, et quid monachis præcuntibus manum claudat; seipsum enim evidenter inserere sermoni veretur. De oliva docet non humorem ab ea expressum ad unctionem regalem et illuminantem consecrari; non, prætermissa sanitatem, sanitatem multiplicem utentibus præbere,

A νον, οὗτε συνάξας ἔωτδν ἔσω τοῦ κελλίου, καὶ τὸ ἔξω πάντων ἀφέμενος, ἐν ἀργῆ μένει. "Οτε καὶ ἀναβαίνοντες εἰς αὐτὸν διαλογισμοὶ καὶ πολιορκοῦτες, ἀποκληροῦσιν αὐτὸν τῷ θρήνῳ τῷ ἐπὶ τοῖς οὐτῶς ἡσυχάζουσιν. « Οὐαὶ γάρ, φησι, τῷ ἐνι, διει, ἐν πέσῃ, οὐκ ἔχει τὸν ἔξεγεροντα» Τοιοῦτος δὲ εἰς καὶ δικαθηγούμενος, δις ἐν ἀργῇ διάγων, οὕτοι τοῖς τῶν ἄλλων ἀδελφῶν πτώμασι βοηθεῖ, ἔξανιστῶν ἐστονούς· καὶ οὐδὲ ἔωτῷ μηχανὰς ἔξευρίσκει, δι' ὃν πεσῶν ἀναστῆσται, μετεωρισθεὶς ἐκ τοῦ βοθρώματος, φερτός.

ροή. Καὶ οὕτω μὲν μονάζει δι πατήρ ἐν τῷ ἀργεῖν. "Οτε δὲ καὶ ὅμηρες οἱ ἀδελφοὶ γένωνται, τότε δὲν ίδοι τις ἔκεινον, ἄνθρωπον δύντα τὸν τυχόντα, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν υἱὸν ἵερὸν, καὶ ἄλλως δὲ φάντα, πρόσωπον σεμνοπρεπές ἀδροῦ γενείου διπερχαθήμενον, ὅποις τὰ πλειά ἐφιστᾶ τοῖς φροντιστηρίοις τι, καθ' ὑπόληψιν, ὡς οὕτως εἰπεῖν, ἐν ἡμῖν ἀπάτῃ. Ἐφ' ὃν δὲ ἐντεῦμημένος τὸ χωματεύμενον ἵεροιον, οὐδὲν δὲν διλλήστηται καὶ γένειον, παρφρόδιος· Ή τὸν κατ' αὐτοὺς κτίλον καθηγούμενον σεμνὴν δρόδην εἶναι καὶ γένειον. "Εν δὲ τοῖς τοιούτοις καθυπογράφεται μὲν καὶ τὸ μεγαλοσχῆμον. Καινότερον δέ· οὐ πράγματι γάρ, ἀλλὰ σχῆματι τὸ κατ' ἀρετὴν μεγαλεῖον προφανόντες μέγα σχῆμα, προσχονταί, ὡς εἴ τις εἰποι, μεγάλην ὄποισιν. "Οτε τοινού διμήγυρος, ὡς ἕρβεθη, ἀδελφικὴ γένηται, τότε δὴ δικαθηγούμενος, ὅποιος δι καὶ εἴπη (ἴστι δὲ διληθῶς οὐ μέγας), Ἱερους δὲς ἀνάγκης οὐχ ὑποκείμενον, (πῶς γάρ δι πολλῶν ὄψειν οὐκ αἰδεῖσται τὴν ἔργασίαν δι καταμόνας αὐτὴν μυστεῖδεμένος;) γίνεται τοῦ λαλεῖν· καὶ δι λαλίᾳ οὐ προβλήματα γραφικά· οὐ λύσις· Ἱερῶν αἰνιγμάτων· οὐ διηγήματα Πατέρων ἀγίων· οὐκ ἀνάπτυξις θειῶν λογίων· οὐκ ἀφήγησις πολιτειῶν θεαρέστων· οὐ παραίνεσις (ῶν τε πράττειν χρή τὴν ἀδελφότητα, ὡς εἶναι αὐτὴν ἀντεῦθεν πρακτικὴν πνευματικῶς, καὶ ὃν χρή ἀπέκεισθαι)· οὐ μέθοδος ἡτιοῦν (ἐκλογῆς μὲν τῆς τῶν ἀγαθῶν, ἀπελογῆς δὲ τῆς τῶν φαύλων)· οὐ περιέλευσις οὐδεμία γραφική, δι' ήδη δι μὲν ἔδη μεμαθηκώς ἐπὶ διφορμῇ προδεδομένη σοφώτερος γίνεται, δὲ μήπω μαθών ἀνάρχεται· καὶ τελειοῦται τὰ εἰς θείαν ἀπίγνωσιν. Οὕκουν τοιαῦτα τίνα τὰ λαλήματα τοῦ καθηγητοῦ, ἀλλὰ λόγοι παντοῖοι τυρβαστικοί. Ἀρξόμενος μὲν ἀπὸ ἀμπελῶν, καὶ λητῶν, καὶ εἰσπράξεων φορολογικῶν, καὶ θερών τοιούτων ἀδρομερῶν, δὲ μὴ ἐνευαιροῦσι λογοτραγίας προσωπικαῖς οἱ γέροντες, καταλήγοντες δὲ εἰς ἑλαίαν καὶ λοιπὴν ὄπωραν, φιλοσοφίη γοῦν, πολι μὲν ἀμπελος οἰνον ἀγαθὸν δίδωσι· ποιεῖ δὲ γῆ ἀνάρτες ἔστιν εἰς πολλαπλάσιον καρποδοτεῖν· πόθεν δὲ τοῖς ἀδελφοῖς τὰ πλειάν φορολογία· καὶ τὰ μὲν τῶν διακονητῶν ἀπλοῦς τὴν δράκαν πέφυκεν εἶναι, τί δὲ τοῖς προκρίτοις τῶν μοναχῶν σφίγγει τὴν χειρα· ἔωτὸν γάρ ἀηδεῖται διαβρήδην παρεισκυλῆσαι τῷ λόγῳ. Διδάσκει δὲ καὶ περὶ ἑλαίας μὲν τυχὸν, οὐχ δι τὸ αὐτῆς ἀπολειβόμενον διγρόν βασιλικῷ καὶ φωτιστικῷ θειότερον ἀφιέρωται χρίσματι, οὐδὲ δι

πρὸς τῷ ἀγιάζειν καὶ δηλειαν πολυειδῆ χορηγεῖ τοῖς χρῆσουσιν, οὐδὲ διὰ αὐτὴν μόνη τὸ ἀσυνθέτως ἔλαιον ἀποθίλλει (ἄλλο γάρ τι ἄπειν ἔλαιον προσθήκῃ τινὶ συνδυάζεται· ἀμυγδάλινον γάρ τι ἔλαιον, καὶ καρύένον φαμεν, καὶ σησάμινον). οὐδὲ μήν ἐν ἀπλότητι ἔλαιον, ἀλλ' διὰ αὐτὸν καὶ μόνον ἡδὺ λίπασμα, καὶ πιότατον, καὶ οἶον χρηστὸν εἶναι τραπέζαις μοναχικαῖς. Περὶ δὲ ἰσχάδος ἴσχυνολογεῖ, οὐχ διὰ χλωρὸν τε ὃν τὸ σῦκον μέλιτος ἔστιν ὑποκρίσιμα, καὶ ἤρχνθὲν δὲ οὐχ ἔξισταται τῆς γλυκύτητος· διὸ καὶ « γλυκερὰν » τὴν συκῆν οἱ σοφοὶ κατ' ἔξαίρετον τι φασιν· εὐδὲ διὰ καὶ τοῖς φύλλοις τοῦδε τοῦ δένδρου χάριτας δρομεν διὰ τοὺς γενέρχας, οὓς αὐτὰ ἐσκέπασαν· οὐδὲ ἄλλο τι σεμνὸν καὶ ἐπαγγόλον πρὸς χάριν· καὶ μήν οὐδὲ διὰ φειρας ἀπογενῆν οἴδε τὸ ἔνερὸν σῦκον τῇ διὰ βιον παραχρήσει, δὲ δὴ πρὸς ἴστορίαν λεχθὲν πολυμάθειαν ἐνέφτην ἢν τοῦ καθηγητοῦ· ἀλλ' διὰ πρὸς ἥδονῆς ἐμφαγεῖν σύκου, ὥσπερ χλωροῦ, οὕτω καὶ ἀπισχνανθέντος· καὶ διὰ καλὸν ἔστι καὶ αὐτὸν εἰς κερδαλέαν κτῆσιν· καὶ ὡς ἀγαθὸν τι πάφηνε καὶ ἡ συκομαγίς, ἐν δὲ πολλῶν δμού συμπεφυμένων, οὐκ ἔστι τὸ μὲν ἐκλέγεσθαι, τὸ δὲ ἀπεκλέγεσθαι ἀλλ' δμοῦ πάντα συμμεμιγμένα καταθοινᾶσθαι εἰς κέρδος τῷ κτησαμένῳ. Ἐτιμοτάτοις δὲ προκαθήμενος τοῖς διμιληταῖς καὶ ὡς φυλάξει τις ἀπίους, ή μέλιτι ἐξιθίσας, ή λακκίσας εὑθετον γῆν, καὶ ἀπαιωρήσας αὐτοὺς, λέγων, ὡς μετεώρους εἶναι, καὶ χοῦν ἐπιφρορήσας ἐπὶ παραμονῆ. Σεμνόνει δὲ καὶ τοὺς ἀγρίους ἀπίους, ὡς γνώμονας ἀγαθοῦ, Λατίνος δὲ αὐτῷ ἀνὴρ, μούστου. Ἐπιπολάζοντες μὲν γάρ ἐν αὐτῷ, ἀμιγὲς ὅδοι τὸ γλεῦκος εἶναι δηλοῦσι· C βιθισθέντες δὲ κατηγοροῦσι καπτήλευμα. Εἴθε δὲ τὸν τῷ γέροντι τούτῳ, τὴν τε αἰτίαν συνειδέναι τοῦ πράγματος, καὶ προσεπινογεσθαι διμοιθῆτά τινα ἐνταῦθα πρὸς τὸν περιφόρμον τὸν Ρῆνον, τὸν Κελτίκον ποταμόν. Νόθον γάρ τι κανταῦθα διακρίνεται τῷ επιπολασμῷ καὶ τῷ βιθισμῷ, εἰ καὶ τρόπον ἄλλον. Ἐκεῖ μὲν γάρ ὅρῳ διακρίνονται τὰ γνήσια μὲν τῶν βρεφῶν, ἐπιπολάζοντα· βιθιζόμενα δὲ, τὰ μὴ ἀπὸ γάμου, ἐνταῦθα δὲ ὄγρον γνήσιον καὶ μὴ τοιούτον τῇ τῶν ἀπίων καταδύσει καὶ τῷ ἀνάπλῳ καταχηγήνεται. Ἐτιμοτάτοις δὲ οὕτω πολυμάθης καθηγούμενος καὶ δηοὶ τόπου εὐχάρατου μῆλα μετεωριστέον, ἐτεροιά τε καὶ κυδώνια, εἰς παράμονον. Ήστι δὲ δέρος ῥοιαὶ ἱκρεμένοις φυλαξίμεναι· καὶ ὡς οἵδε συντηρεῖν αὐτὰς παραμόνους καὶ τὸ δχύρον. Αὐτίκα δὲ φιλοτιμούμενος προσεπιφίλοσορεῖ καὶ ὡς φυλατικὸν τι χρῆμα ἐξ τὸ πᾶν ἡ τοῦ ἀχύρου φύσις. Θερμοῦ τε γάρ ἔξανθει κατοχῆν, ἐμβληθέντος εἰς αὐτόν· καὶ φυχρὸν δὲ ἀμπετιστευμένον, οὐ μέρος καὶ ἡ χών, ἐνακράζειν δίδωσι τῇ οἰκειᾳ φύσει. Εύθὺς δὲ καὶ εἰς οἴδν τι πόρισμα γλαφυρώτερον ἐμβαθύνας, παροιμίαν ἔξευρίσκει αὐτὸς ιδίαν, αὐτὸν μὲν τὸ δχύρον εἴνυπόληπτον δνομάζων,

(19) Megabyzus dux erat exercitus Darii regis Persarum; ipse multos hostes profligavit, multas provincias patriis finibus junxit. Ideo cum Darius quadam die malum granatum manu teneret, et Ar-

A non eam solam oleum sine mixtura et sine compositione exprimere (quodcunque enim aliud oleum cum aliquo additamento jungitur: oleum dicimus amygdaleum, nuceum, et sesaminum, non autem simpliciter oleum); sane vero istud solum adipem dare jucundam, et lautum, et dignum mensis monachicis apponi. De fico multa etiam disserit: non viridem sicutum aliquid melleum esse, siccata dulcedine non privari, et ideo dulcem sicutum pro re electa ponii a sapientibus; neque soliis hujus arboris gratias nos debere, eo quod protoparentes texerint; neque mirum aliud atque ad gratias agendas adducens; neque etiam grossos et siccicca, ex vita nimia produci quod in modum historiam narratum multam prelati scientiam manifestavisset; sed magis omissa voluptate in edendis sicutam viridibus quam exsiccatis, insuper hanc acquisitionem quaestuosam esse, afferri utilitatem et placenta et fructus, composita, in qua multis simul mixtis istud eligere et hoc respuere impossibile est, sed omnia simul, cum lucro domini devorantur. Socios prelati docet insuper qua ratione pira custodiantur, vel melle intincta, vel suspensa in terra idonea et effossa, quasi meliora, et arena cooperta ut serventur. Laudat et pira agrestia eo quod bonum mustum, dicit aliquis Latine, indicoent. Cum enim supernatant, aqua non mixtum vinum manifestant, cum immurguntur, fraudem patescant. Et utinam causam bujus rei senior intelligat, atque ibi quamdam cum laudato Rheno Celtarum flumine similitudinem attendat. Ibi enim discernuntur notha, qua supernatant aut immurguntur, sed modo diverso. Illic enim aqua discernuntur parius legitimū cum superferuntur, et nothi, quando immurguntur. Hic autem legitimū aut dissimile piris immersis aut natantibus aqua indicat. Explanat etiam eruditus prelatus quo loco temperatur sint suspendenda poma alia et cydonia, ut serventur, in quoniam aere granata sint libranda, ut custodiantur, qua etiam ratione ea duratura palea conservet. Et mox ardenter ratiocinatur naturam paleas ad universa servanda aptam esse; calidi enim corporis in ea involuti statum tenet, et frigidum aliquid, ut nix, in natura propria firmari permittit. Mox veluti in consequentiam alteriore descendens, D sententiam propriam ipse inventit, scilicet paleam inventu facilem esse, hominemque initiationis capacem faciliorem, siquidem, ait, palea depositum integrum studiose conservat. De granatis considerat adhuc, non sancta illa malogranata qua ad exemplar eorum fabricata sunt; neque Megabyzos (19) mirabiles, quos rex Persarum sibi circumdari optabat juxta numerum seminum malij granati quod eodem tempore manu ferebat;

taban, dux alias, a rege quereret quid vellet tantum quantum grana granati multiplicari, respondit Darius tot Megabyzos esse sibi esse exoptandum.

neque dicit sapientem quemdam jucunda locutione A humidos carbones vocasse quae eduntur in granato; neque, præter similitudinem carbonis interiorum, ad extra granata ut flammæ plerumque relucere; sed magis dicit amborum succorum in eis repertorum acidum dulcior esse meliorem. Nam mulieribus parturientibus contra nævos utilis est, et ad manducandum dulcissimus. Eorumdem et corticem dicit utilem esse: ea enim crassius et nigrinus fit atramentum, quemadmodum viridium nucum putamine. Utriusque amygdalæ etiam meritum iste exponere cum non possit, eas amare propter varietatem proficitur: quidam enim facetus cum unam aut duas amygdalas dulces gustasset, et dulcedine alliceretur, amaram radere deinde incipit, atque amaritudine risus adstantium excitat. Idem arbuta cibum facilem præsentia excolit, et tentat discipulos suadere ut vino parca utentes, ebrietatem exinde querant. Ea rubris limis solerter confert, propter multa capitula in eis florentia. Item ea comperat Pydnæis fungis, ea tamen differentia, ut illæ plerumque magis tumefiant, partem asperam habeant obscuram, nec perfecte conglobentur arbuta vero aliterse habeant magnitudine, colore, et forma. Et de racemis Pater iste loquitur nugas, quæcunque ei sponte obvias sunt (et plane occurruunt dignæ istis auditoribus). Et cum de reliquis frugibus quascunque celebraverit, quanta scientia et eloquentia potest, cum modum aliquem de oleribus colendis inseruerit, et postea de pisœibus tractaverit, sicut novit tractare, tum fratum conventum dimittit, in quo prædicationem non invidendum, quam convivæ diligenter et laeti, habuit, et officia sua, sicut novit explanavit.

>Alliæ δέ καὶ τὰ τοῦ μεγέθους, καὶ τὰ τῆς χρώσεως, καὶ περὶ σταφυλῶν, δόσσα ἔκειναφ ἐπέρχεται (ἐπέρχεται τὴν ἀπελθοῦσαν καταβήσητορεύσας, καὶ διπριώδη θεωρέαν τινά· μετὰ δὲ καὶ ἰχθυολογίας, ὡς αὐτὸς χάρει λαλῶν, λύει φάσις τὰ ὡς ἔκεινος οἰδεις καθήκοντα.

179. Si quando in conspectu æscularium potentium loquendi tempus venerit, formas omnes induit homo iste. Et primo post breve silentium, sicut nec Pythagoras egisset, hoc habitu virtutem suam altam manifestat, se heroa silentem esse ostendit, ut dicitur. Breve aliquid profert postea, quasi noctua stridens, et clamore isto mirabilia de precordiis depromat, vitam suam ordine evolvit, non quidem res ante tonsuram gestas (quas remanentes mysterio involutas vult silentio decorari), sed post depositos capillos, ut sic serviat sancto Patri, eumque laudat ad bonum proprium, et exinde facta commutatione sanctissimus ipse videatur, quasi sanctitatis particeps; qualiter eum continuo bene colat, volens obedientiam sibi isto modo parari; qualiter progressus sui, perfectio et laudes illo sene magistro affirmentur, et discipulus ad majora ob istam rationem vocetur; quomodo eo mortuo, ipse per eum visiones videat, et miracula perpetret.

ἔνδρα δὲ εἰδότα μυστηρίᾳσθαι ἀχέρους εὖ πολὺτερον παροιμιαζόμενος · ἐπει, φησὶ, καὶ τὸ ἄχντον δεφενδεῖται ταμιευτικῶς ἐν ἀκεραίῳ τῷ παρατηθέμενον. Προσεπιθεωρεῖ δὲ δὲ αὐτὸς ταῖς ἑταῖροις τοὺς ἵερτικοὺς ἔκεινους βούτηνος, οἵ πρὸς αἵτις ἐπικοῦντο νοερώτερον, οὐδὲ τοὺς θευματοὺς Μητρῶντος, οὓς Ηεροτικὸς βασιλεὺς περιεῖναι οἱ εἴκοσι κατὰ πλῆθος κόκκων μεγάλης βούτης, ἣν ἐν καὶ ἔκεινος κεχειρίστο · οὐδ' διτι σοφὸς τις, γλυκὺς δὲ φράσιν, ἐνύγρους ἀνθρακας ἀκαλλιγράφησε τὰ τὸ βούτηνα βρώσιμα · οὐδ' διτι σὸν τῷ ἔνδρον ἀνθρακοῦ φύλογενον ὡς τὰ πολλὰ ἀκλάμπουσαν ἔκειναι καὶ τὸ ἔξωθεν · ἀλλ' διτι δύο χυμῶν τῶν ἐν αὐταῖς καλλιεῖ τοῦ γλυκάζοντος δὲ δίξιων. Ταῖς χυούσαις τε γὰρ πρόσφορός ἐστι τὰ ἃς κίσσαν, καὶ εἰς μαργαρῖτας δίδιστος. Ωφέλιμον δὲ φησιν αὐταῖς καὶ τὸ λέπτον, Ζοφοῦνται γάρ διτι αὐτοῦ τὸ γραφικὸν μᾶλαν εἰς βαθύτερον, καθὰ καὶ διὰ τοῦ χλωροῦ καρποῦν λεμματος. Ἐτι ἔκεινος καὶ ἀμυγδάλου ἀκατέρουν ευρίσκητα μηδὲ μαργαρῖτας ἐκθέσθαι, φιλεῖν αὐτὸν λέγει τὸ δατειστήτος, Ὁ γάρ δεκτὸς, φησὶ, τὰ εἰς εὐτρεπίαν ἀνθρωπος, γενναστι τινὰ ἐνδέξιον δὲ δύο τῶν γλυκῶν ἀμυγδάλων, καὶ ἐπαγγέλμενος τῷ ἡδύσματι, εἴται πικρὸν ἐπιδόντος εἰς ἔκβρωμα, ἔκεινησε τοῖς βαμμένοις γέλωτα τῷ πικράσματι. Ἐτι περιεργάζεται δὲ αὐτὸς καὶ μιμακινύλων τὸ εὐανδρότον μετὰ φροντὶ, τεχνώμενος τοὺς ἀκροστάτας πειθεῖν, οἷνον φεψοι τὴν ἔκεινην μέθην σφόλισθαι. Ἀστεῖται δὲ τοι καὶ ἀρυθραῖς βίναις αὐτὰ διοικεῖται διὰ τὰς ἀπειράσας αὐτοῖς πυκνὰς κεγχραμίδας. Εἶκάζει δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ κατὰ Πύδναν ὄνδρα · πλὴν δύον ἔκειναι μὲν, φησὶ, καὶ εἰς πολὺ μεγέθους τὰ πλείω ἔξηρανται, καὶ ἀμαρυρὰν ἔχουσι τὴν τραχύτητα, καὶ οὐδὲ εἰς ἀκρίβειαν ἀπεσφίρωνται · τοῖς δὲ μιμακινύλοις φάσι, καὶ τὰ τοῦ σχήματος. Ἐτι λαμυρεύεται δὲ Πετρὸς πάντως ἀκροστηρίου τοιούτου ἐπάξια · καὶ τῆς λοιπῆς δὲ ὅπωρας τὴν ἀπελθοῦσαν καταβήσητορεύσας, ὡς ἔχει ἐπιστήμης καὶ φράσεως, καὶ που πεντετελέας καὶ διπριώδη θεωρέαν τινά · μετὰ δὲ καὶ ἰχθυολογίας, ὡς αὐτὸς χάρει λαλῶν, λύει φάσις τὰ ὡς ἔκεινος οἰδεις καθήκοντα.

D φοθ'. Εἰ δέ ποτε καὶ ἐπὶ ἄλλων ἀνδρῶν, μεγάλων τά γε ἐν κόσμῳ, καὶρὸς ἔλθοι λαλῆσαι αὐτὸν, ἀλλά τότε παντοῖος δὲ ἀνὴρ γίνεται · καὶ τὰ πρώτα ἢδικανὸν σιγῆσαι, ὡς οὐδὲ διὰ Πιθαγόρας, καὶ τὸ τοιούτῳ σχήματι τὸ βαθὺ τῆς ἀρετῆς ἐνδειάμενος, καὶ σιγὴλὸν ἔκεινὸν παραφήνας ἥρωας, δὲ δὴ λέγεται, εἴται καὶ τὶ λεπτὸν ὅπολαῶν, ὡς εἰ καὶ νυκτερὶς ἔτριζε, καὶ τὸ ἔνδρον σεμνὸν ὅπογρύζων τῷ τοιούτῳ τρισμῷ, ἀφηγεῖται τὰ καθ' ἔκεινον, καὶ αὐτὸς πρὸ τῆς κουρᾶς (ἔκεινα φάσι τὴν ἀντηρίου μετέκεφαρα μένοντα σιγῇ τιμᾶσθαι βούλεται), διὰ μετὰ τὴν ἀπόθριξιν, ὡς δουλεύσοι μὲν ἀγάπετοι, σεμνύνων ἔκεινον ἔκεινον χάριν · Ήντα τῇ ἔκεινῃ δηθεν μεταδόσει δοκοὶ καὶ αὐτὸς ἀγιώστας, οἷα μέτοχος · ὡς θεραπεύσοι ἔκεινον διόλου μᾶλα, ἄλλων οὐτως ἔκεινην συμῆσαι εἰς ὕπακοην · δὲ ἀποφοίνασσοι ἔκεινος διδάσκαλος γέρων προκοπῶν τούτου καὶ τελειότητα καὶ τιμὴν, τὴν τε ἐν κόσμῳ καὶ τὴν κατὰ θεὸν προκαλούμενος τὴν ἀκροστὴν καὶ

τῷ λόγῳ τούτῳ εἰς τὰ διπέρ ἱαντοῦ· ὡς θανόντος ἑκείνου καὶ ἀποκαλύψεις ἔδοι, καὶ θαύματα δ' ἑκείνου ποιήσου αὐτός· εἰς τί καὶ ταῦτα παραλλῶν; Εἰς ἐνδειξιν τῆς κατ' αὐτὸν θεωρητικῆς τε καὶ πρακτικῆς, δ, εἴ τι χρὴ οὔτες δύο μάσται, οὐδέπερος, οὐτα καὶ λόγου παντὸς καὶ ἔργου σπουδαίου ἀπειράτος. Εἴτα προφέρει δὲ πάντιμος καὶ προεδρίας καὶ τιμᾶς εἰς ἑαυτὸν βασιλικάς, πατριαρχικάς, ἀρχοντικάς,

ρπ'. "Οτε δὲ ταῦτα ἔρει πρὸς ἀδρότητα, καὶ νομίζει ἄφολκὸς εἶναι τῷ ἀκροωμένῳ, καὶ ὑπαγαγέσθαι τὴν αὐτὸν, ἐπειθαίνειν ἢ πτωχείαν τῆς μονῆς ἐπὶ χρηματιστῶν πειταῖοντος δίκην, ἢ κατηγορίαν ἐπὶ τινι, ὡς ἀδικεῖν δοκοῦντι. Καὶ δὲ ἀδικῶν ἑκείνος ἢ ἀρχιερεὺς ἔστιν, ἀσώματα βλασφημούμενος τὰ πλεῖα, ἢ πλησιαστής ἐνώματον μέμψιν πάσχων· ἑκείνος μὲν, διτι δύσχρηστός ἔστιν αὐτῷ, καὶ πολυπρόδημων, καὶ ἔξεταστικός, καὶ ἐθέλων ἐκδικεῖν ἐπὶ πάντα τὰ ἐπέτηδεύματα αὐτοῦ, καὶ κανόνων φηλαφτῆς, καὶ, τὸ πᾶν εἰπεῖν, οὐκ ἀφίεις αὐτὸν ποιεῖν ἀπραγμόνως, δόπσα βούλεται. Καὶ διὰ ταῦτα μὲν βλασφημεῖται δὲ ἀρχιερεύς. Οὐ δὲ πλησιάζων, διτι κτήμα ἔχων περικείμενον τοῖς μοναστηριακοῖς (ληγίον τι θετέον εἰπεῖν, ἢ δλον ἀγρίδιον ἢ παραρέθον ὕδωρ, δ' οὐ καὶ κηπεύσει τις, καὶ ἀλεύον ἀπαρτίσει), βαρύς ἔστι τῇ μονῇ πενομένη· καὶ οὕτε ἀποδέσθαι αὐτὸν ἐθέλει, τῷ παντὶ δὲ πλέον οὐδὲ ἀποχαρίσασθαι. Καὶ τοῖς ἀδελφοῖς δὲ φορτικὸς ἔγκειται εἰς τι λαλήσουσι πρὸς αὐτὸν. Καὶ ταῦτα εἰπών, καὶ που εὑρών ἀπλοίκην θεοφίλιαν, βλάπτει ἐκατέρους, τὸν τε ἐλεεινὸν ἀρχιεράτα, καὶ τὸν τεπεινὸν ἀγχιτέρμονα.

ρπα'. Καὶ τούτον μὲν δύπις διατίθεται, περιττὸν, καὶ λέγειν διεξοδικῶς· ἑκεῖνο δὲ καὶ μόνον ἔρει λογιστέον, διτι οὐδὲ ἢν θνητὴ καταδρομὴ τοῦ γειτνιῶντος τοσαῦτα καταπράξηται, δόπσα οἱ ἵεροι Πατέρες. Οὐ δὲ ἀρχιερεύς — ἀλλὰ ποιὸν μὲν αὐτὸς οὐδ βλέπει βέλος ἥγουμενικὸν πετόμενον κατ' αὐτοῦ; ποιὸν δὲ δπλον ἤγχεμαχον οὐδὲ ὑπομένει καταφερόμενον; βέλος (τὴν διαβολὴν), φαρμάκων δεινῷ κεχρισμάνον, τῇ πιθανότητῃ· δπλον πληῆτον ἐκ τῶν ἁγγυθεν, τὴν κατὰ πρόσωπον ἀναίδειαν, καθ' ἢ δ τὴν ἔχεμυθιλαν πλαττόμενος, δ ἥσυχαστής, δ πυθαγορίζων δ σιγηλός, πρόσωπον ἔμα καὶ φωνὴν πόρνης ἀναλαβὼν, καὶ ὡς οἷον αὐλός δαίμονι διπνευσθεὶς, καταψύλλει τὰ μῆτροστήκοντα, καὶ αὐτὰ οὐ λαϊκοῦ τινος ἐπισκοπικοῦ δ τοῦ τυχόντος ἵεροῦ ἀνδρὸς, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ ἐπ.σκόπου, φιλοτιμούμενος ἐνταῦθι καὶ τὸ εὑρόφωνον. Καὶ δὲ πάντας τοιαῦτας βραχιγιῶν λέρυγξ τηνικαῦτα σαλπίζει μὲν τὰς ἀρχὰς δέσμων, "Οτε δὲ τὸ ὑγρὸν ἐπιπροσθήσει τῷ καθαρῷ τοῦ πνεύματος, εἰς τυμπάνου μεταπίπτει βοήν, εἰτα δποδάσσεις λόγῳ καὶ εἰς βασισμὸν, καὶ οὐκ ἀνίησιν, οὐδὲ η τῆς λαλίας διόδος ἀποφραγῇ.

ρπβ'. Καὶ τοιοῦτος μὲν δ τιμιώτατος, δτε κατὰ ἀνδρὸς μέμηνε μελαγχολῶν· εἰ δὲ ποτε καὶ γυναικὶ πρὸς λοιδορίαν ἔγχάνοι, ἀλεξίκακε, τῆς κακοστομίας! ἀνεξίκακε, τῆς τῶν κακολογιῶν ἐπιχόντεως, τοῦ τῶν

(20) Ἀλεξίκακε, Depulsor malorum, pestium. calamitatum, quo nomine ab antiquis dii boni vocabantur: sic Athenis erat statua Apollonis ἀλεξι-

A Ad quid proferuntur ista? Ad manifestandam suam virtutem theoreticam ac practicam, qui neuter est, si isto nomine utendum est, utpote nullius scientiae et operis capax est. Denique profert ille maxime honorandus dignitates, et honores ad se a regibus, patriarchis et ducibus cumulatos, ut de his laudetur et timeatur.

φιλενδεικτῶν ἔμα ἐν τούτοις καὶ ἀφοβῶν.

180. Quæ cum dixerit ad superbiendum, ubi censet auditorem demulceri, et docilem factum esse, tunc miseriam monasterii exponit, bonum quoddam apud judices repetentis, aut quemdam injuria reum accusantis. Qui injustus, aut pontifex est impetus plerumque extra corpus, aut vicinias corporales querelas pariens. Ille quidem eo quod durus sit ipsi, in exigendo nimius, curiosus, contendere volens de omnibus officiis, canonicum scrutator, et, si universum dicendum est, non sinens eum quæcunque voluerit libere facere. De his pontifex insimulatur. Vicinus autem eo quod, bono quodam juxta monasterium possesso (aut frumentario agro, aut qualicumque, aut aqua de currente, ad irrigandum vel molendum idonea), indigenti monasterio molestus sit, neque id vendere, aut, quod pejus est, donare velit. Fratribus insuper gravior est, si quidei objiciunt. Quæ cum dixerit, et Deo gratus simpliciter sit habitus, laedit utrosque, et pontificem miserandum, et pauperem vicinū.

C 181. Hic quomodo se habeat, ordine exponere hujus loci non est. Istud unum est animadvertisendum, tanta passurum non esse proximum a barbarorum incursione, quanta a sanctis Patribus. Pontifex quodnam telum a prælato ad se volans non videt? Quem gladium eminus ferientem non metuit percuti? Telum (seu calumnia) mortali veneno intinctum est, scilicet verisimilitudine; gladius eminus feriens est irreverentis ante oculos, qua homo ad silentium informatus, tranquillus, Pythagoras discipulus, mutus, os et vocem meretricis suscipit, et quasi tibia a diabolo inflata, opprobria profert adversus non laicum aliquem episcopalem, non qualemcumque hominem sacrum, sed adversus ipsum episcopum, eodemque tempore voce magna superbit. In ecclesia subraucum guttur, tunc acutissimos clamores buccinat. Et cum sicco spiritui humidum addit, decidit in tympanum surdum aut inferius ad latratum: nec cessat, donec garrulitatis semita rescindatur.

D 182. Talis est noster laudatissimus, cum adversus hominem atrabilem furorem edit. Mulierem vero si quando injurtis impetit, o depulsor malorum (20), os pessimum! o patientia, diluvium malo-

κάκου. Ἀνεξίκακε, tolorans, patiens malorum. Non novi hoc nomine vocatus deosatio; Eustathius autem amat eas voces simul jungere.

rum verborum, abundantiam blasphemiarum! non nisi meretricis obscenitas dicenda est, qua exercitus homo causidicus non vult superari. Non sic lusciniae alia aliis respondent, non sic birundines clamitant. Quae clamores clamoribus ranarum conferre non par est, quarum vocem magnam unda ori circumfusa comprimit. Non confunditur qui formam egregiam hominis a Deo accepit, divinam imaginem, nempe os, in se inutile facere, et paradisum arboribus consitum in spinetum convertere. Assentire nolit dicenti Salomonis: «Sanitas linguae lignum vitae⁴⁹; » ubi inquirendum et explorandum est hoc verbum: «Sanitas linguae.» Vere enim pessimus morbus malum linguae. Ubi autem sanatur, rursus lingua fit arbor vitae, seu quod idem est, Dei, qui dixit: «Ego sum vita⁵⁰; » qui prohibet etiam ne inutile verbum intempestive proferatur, de quo ad maledicuum est sermocinandum.

183. Qualiter arbor pomifera, et piras, et mespilus et ceterae, taliter et lingua sana, que bona loquitur, erit arbor vite: cujus radices in anima, et lingua truncos ejus reputatur. Hujus fructus sunt vitae: sive secundum theologiam, sive secundum moralem scientiam, et quaecunque aliae; non autem mala verba quae inde effluunt, inter quae est abundantia naziraica⁽²¹⁾ apud nos plurimi aestimata. Ista cum sic celebretur, si quis adstantium irridet, gravia aliter patietur, ascetamque ad indecentia convicia provocat. Si autem pontifex, testis oculatus sive auriculatus queritur, tunc sentiet quo modo se monachus defendat et debacchetur. Exemplo enim ad injurias se accingens, rugit, infremit, mugit, tripudiat, mussitat, de imis praecordiis dat gemitus, frequentem halitum e naribus emittit, quasi igneus vult videri, supercilia coaretat, et nebula obtegit; mox in palorem delapsus, mox ut flamma accensus, quasi cinereus colore tantis mutationibus indicat et servefacit iram et loquelam. Cum in cellulam se retrahit, quae loquitur corde irato in se solum, et in similes sui vertuntur; quae autem cogitata et meditata profert in lucem tali modo manifestantur.

184. A corporalibus spiritualis homo orditur. In vineas ecclesiae animalia inducit quae matres in fructibus devorent: in arbores excultas suos adulatores mittit, ut corvos, qui eos fructibus denudent. In arundineta et in reliqua dumeta flammam vorantem infert. Semitas agrestes, et reliquas vias sepit hominibus ecclesie; aliam viam novam jubet aperire homo novitatum amator et auctor. Eos a molestrinis arcet vere perversus visus. In aquas etiam, si quam utilitatem spiritualem homines episcopi inde

A βλασφημιῶν πλούτου! πόρης εἴη θν καὶ μόνη ἔξονομάσαι τὴν αἰσχροφρήμοσύνην, θν ἐξησκημένει τῆς καθηγήσεως οὐκ ἔθλει τὸ ἔλαττον ἀποφέρεσθαι δὲ ἀηδόνες θν εἴτε δικαιοί εἰναι τὴν βατταρίζοιεν. Βαττάρχοις δὲ γε εἴκασαι τὴν τοιαύτην βοήν ἀπροσφούς, οἵς τὸ θέρητομήζον ἀνακόπτει τῆς μακρᾶς φωνῆς. Καὶ τὰ αἰσχύνεται δὲ τὸν καλὸν ὑπερχημένος ἐνθρωποῖς θεῷ, ἀχρεῖῶν τὸ ἐν αὐτῷ θεῖον δργανον, τὸ σώμα καὶ ἀντὶ παραδείσου δενδρήσεντος εἴς ἀκανθῶν μεταποιῶν· οἵς μηδὲν θάνατον Σολομῶντος εἰποῦσις: «Ἴαμα γλώσσης δένδρον ζωῆς.» Εἴ τε ρητέον ἐν ἐπισημάνσει τὸ «ἴαμα γλώσσης.» Ἀλλοῦς γάρ δεινοτάτη νόσος καὶ τῇ γλωσσαλγίᾳ. Εἰ δὲ του ἱατρευθῆ, ἀφίησι τὴν γλώσσαν δένδρον εἰς ζωῆς, ταυτὸν δ' εἰπεῖν, θεοῦ, τοῦ εἰπόντος: «Ἐγειρομειν τῇ ζωῇ· καὶ μηδὲ ἔθλοντος, περικαρπίων τοι λαλεῖσθαι ἀργολογιῶν· διὰ τὸ λόγος ἔφεσται τῷ κακολογοῦντι.»

B Κργ. «Ωστέρ δὲ θοι: φοινίκων δένδρον, καὶ ἄλλα, καὶ μεσπίλων, καὶ λοιπῶν, οὗτω καὶ γλώσσα ὡρενοῦσα ἐν τῷ ἀγαθολογεῖν δένδρον ἔσται ζωῆς οὐκέτι φυχῆ μὲν αἱ βίσαι, ή δὲ γλώσσα ὠσει τι πρήμινον λογίζεται. Καρποὶ δὲ αὐτοῦ αἱ ζωαὶ· ή καὶ θεολογίαν, ή κατὰ διδασκαλίαν ζήτειτον· καὶ δομέλλαις οὐ μὴν αἱ ἐπιβρήστοι κακολογίαι, μὲν μὲν ή τοῖς καθ' ἡμᾶς φιλότειμος Ναζιραῖκή φλοερίς ής οὗτω πανηγυριζομένης, δέλλος μέν τις τῶν περιτευχήστων ἐπισκόψας, δέλλως πάσχει τὰ βερόντα, εἰς ἀσέμνους ἀλληλοφωνίας ἐκτρέπουν τὸν ἀσκητήν· εἰ δὲ ἀρχιερεὺς ή παρών ή ἄκοη περασῶν μέμφεται, τότε δὲ καταμέθοι τις τὴν μοναχὴν ἀμυντικὴν καὶ τὸ κατ' αὐτὴν δργαλέον. Εόθις μὲν γάρ εἰς ἐμβρίθειαν έκατὸν συνάξεις βρυχάται, βρυμάται, μύεται, σφύζει, γογγύζει, βύθιον ὑποστένει, προπέμπει τῶν μυκτήρων ἀσθμα συχνὸν, δέλλων μὲν πυρπνός εἶναι· συνάγει τὰς δερρύς· νεφροποιεῖ τὸ πρόσωπον, νῦν εἰς ὥχρδον βαπτόμενος, αὐθίς φέρεται, μέμφεται, πάσχων καὶ τι τερρόν εἰς χρήσιν, καὶ πως οὗτω πρωτεῖων ταῖς τοιαύταις ματαδολαῖς, καὶ τέως πνήγων τὸν περοφανῆ καὶ θυμὸν καὶ λόγον. Γενόμενος δὲ τοῦ κελλίου, η μὲν λέγει θυμομαχῶν, κατ' αὐτοῦ καὶ μόνου τρέπετο καὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῷ· δὲ δὲ βισσοδομέμενος καὶ μαλετήσας εἰς φῶς πρόδρει, ἐν τισι θεωροῦνται τοιούτα.»

D Κρδ. «Ἀρχεται ἀπὸ τῶν σωματικῶντερων δικαιωματικός. Καὶ ἀμπέλοις μὲν ἐκκλησιαστικαῖς ἔτηρησις ζωαὶ κατατρώγοντα τὰς μητέρας αὐτοῖς πεποῖς· δένδροις δὲ ἡμέροις ἐπιπέμπτει τοὺς περὶ τὸ φαυλοχόλακας, οἵς καὶ τινας κόρετας, οἱ φίσουσιν αὐτὰ τοῦ καρποῦ· οἴλαις δὲ φρυγάνεις λοιπῶν θάμνων ἐπαποστέλλει φλόγα περρή. Ἀποφράττει τὰς δηροτικὰς διμεξίτους καὶ λευφόρους τοῖς τῆς ἐκκλησίας, δέλλην τέλειον εὐηνή δέδον ἐπιτελλόμενος δὲ καινότερος, μὴ δὲ αὐτὸν

⁴⁹ Prov. xv, 4. ⁵⁰ Joan. xiv, 6.

(21) Α Ναζιραῖος, quod Henricus Stephanus Naziræus, aut monachus vertit, eo quod Nazirorum vitam aucteriorem monachi fuerint amplexi.

καινοτόμος. Ἐκκλείεις αὐτούς καὶ τοῦ ἀλετοῦ δὲ προσ-
φῶς φάναι ἀλιτήριος. Κακουργεῖ καὶ εἰς ὑδωρ, εἴ-
τις ἐξ αὐτοῦ ψυχαγωγία τοῖς ἐπισκοπικοῖς, οὗ δεή-
σται φλεγόμενός ποτε ἀκατάκαυστα. Ὁρογλυφεῖ ἐν
τοῖς ἔξω δὲ τὴν ἔξουσιαν πλατεῖς, καὶ δυσπεριόριστος,
καὶ οὐ ῥῆφον περίγραπτος.

Ἐν τῇ συνοικίᾳ περιεργάζεται κατοπτεῖας
δὲ περίβλεπτος μὲν τὰ ἐξ μοχθηρίαν, ἄλλως δὲ ἀμυ-
δρᾶς θέας ἄξιος. Ἐπιτρέπει κλοπὰς, ἵν τοῦ ἀξιω-
ματικῶς λογίου Ἐρμοῦ εἰς τὸν φῶρα κατενεγχεῖς.
Ἐνδιδώσι καὶ τὰ ἐξ ὕδριν καὶ ἐξ πληγῆς δὲ καὶ ἐμπλή-
γδην ζῶν καὶ ἔρδοριστος, πάντα ποιῶν καὶ ἀμιλ-
λώμεγος, δι' ὧν ὑπερτερήσας ἔσται φοβερὸς καὶ ἀπρόσιτος.

ρπε'. Καὶ ταῦτα μὲν σωματικάτερα. Άλις δὲ κα-
τὰ πνεῦμα τερθείαι, καὶ σκευωριαι, καὶ μηχαναι,
ἄλλο κακὸν ἐκεῖναι, οὐκέτι κατὰ σωμάτων, ἄλλα
κατ' αὐτοῦ τοῦ παντζήου Πνεύματος. Ὁχνοῦσι καὶ
αὐτὴν τὴν ἀρχιερατικὴν ἀναφοράν. Καὶ ἐκλαλου-
μένου τοῦ ἐπισκόπου ἐν τοῖς εὐαγγεστάτοις μυστηρί-
οις, ἀκούσουσι μὲν, (πῶς γάρ ἀν οὖς) τῶν θυρῶν
ἀνεψημένων τῇ ἀκοῇ, καὶ εἰσδεχομένων αὐτοφυῶς
τὸ λαλούμενον, ὅτε τις μὴ κωφεύει· διποτὲ δὲ διάκειν-
ται περὶ τὸν ἀναφορικὸν λόγον, δὲ παρτυχῶν εἶσε-
ται. Τί δὲ εἰσεται; Ἄνθρώπους οὔτε τῷ στόματι
αὐτῶν ἐνδιακειμένως εὐλογοῦντας, καὶ τῇ καρδὶ δὲ
καταρωμένους, ὡς ζοίκεν. Οἱ δὲ αὐτοὶ ἀπαροῦνται
καὶ τὴν διὰ τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου χειροτονίαν. Διδ-
περ δὲ μέγας, ἡ κεφαλὴ, δὲ θεδός, δεήσαν προδιβασθῆ-
ναι αὐτὸν εἰς ὑψος ἱεράς, ὑποθεῖναι μὲν τὴν κε-
φαλὴν τῷ θιαγενεῖ ἀρχιερεῖ ἐξάγιστον οἰεῖται, ἀν-
θρώπῳ καὶ ταῦτα δύντι, μεμαθήκεται τὴν τοῦ Πνεύ-
ματος δωρεάν, καὶ κατορθοῦντι τῷ· «Δωρεάν ἐλάβε-
τε, δωρεάν δότε» καὶ τὸ σιμωνίειν εἰς τάρταρον
καθιείντει δι' ἀναθέματος ἐπέρψῃ δὲ ξενικῷ τῷ γε εἰς
ἔνορκαν πρόσεισι, καὶ αὐτῷ ἀπλουστέρῳ, καὶ εἰς
ἄφελειαν πεπλασμένῳ καὶ οἴφ μη ἐκβάλλειν ἔξω τὸν
διπεσοῦν αὐτῷ προσερχόμενον ὁκνοῦντι δὲ καὶ πολυ-
πραγμονῆσαι τὸν πολὺν μοναχὸν, τίς ὁν, καὶ οἷς
καὶ πόθεν, καὶ διατὶ πρὸς αὐτὸν ἔρχεται; Καὶ προσ-
ελθὼν τῷ τοιούτῳ ἐπισκόπῳ παριστὰς καὶ μαρτυ-
ρικοὺς ἀνδρας, τυχὸν μὲν καὶ ἐκεῖθε ἀγνῶτας ἐπι-
σκοπικούς οὐκ εἰδότας μὲν, ἐγγραφομένους δὲ δώ-
ρων τὰ ὑπὲρ τοῦ μαρτυρουμένου· θνῶς δὲ καὶ ἐκ
τῆς μονῆς, (ποίας μονῆς;) εἰς ἣν ἄλλοσθεν ἀπὸ ξένης
ἥκων κουρᾶς δὲ ἡγούμενος, καὶ βραγὴν τινα χρόνον
ἐπισχών, καὶ ἀκολούθως βραχυτάτην πειραν ἐκυριού
διεδωκὼς τοῖς ἀδελφοῖς, μαρτυρεῖται παρὰ τῷ ἀλλο-
δαπῷ ἐπισκόπῳ ὑπὲρ τοῦ ἐκ γενετῆς ὅλου βίου οὐ
μόνον ἐκυριού ψεύδων δὲ ἀδιάφορος, καὶ τὸν χειροτο-
νήσαντα, καὶ τὸν ἀμφ' αὐτῷ κλῆρον, ἄλλα καὶ τοὺς
μάρτυρας μοναχοὺς ὑποβάλλων τῷ ἐκ Θεοῦ κρίματι.
Καὶ οὕτω τεχνασμένος, καὶ τὴν ἱερατείαν κλέψας
ἄμα καὶ τυραννήσας, προσλαμδάνεται καὶ ἄλλους,
εἴ περ ἐθέλει, μετόχους δμοτας πράξεως, καὶ ἐπισυ-
ράμενος αὐτέως εἰς παράτασιν μοναχὸς ἐκ τῆς
αὐτῆς αὐτῷ ἀρέσκοντα ἔργα, ίνα μη καὶ κόπους

A capiant, malitiam suam exercet, quibus opus erit
quando flamas inextinguibiles patietur. In rebus
externis limites assignat, qui facultatem latam habet,
et qui, indefinitus cum sit, non facile circumscri-
bitur.

In sedibus homo famosus et qui res obscuras
videre meretur, speculas construit, furta tolerat,
ex eloquentissimo Merourio in furem conversus.
Sed injurias quoque et verbera permittit is qui in
stupore ac contemptu vivit, et omnem lapidem movet,
ut post victoriam formidandus et inaccessus evadat.

185. Sed hæc ad corpus potius spectant. Spiritu-
alia autem præstigia, doli et machinationes aliud
mali genus non jam contra corpus, sed contra Spi-
ritum sanorum agunt et jus pontificium aggredi-
untur. Hi, dum pontificis nomen inter sacra
mysteria citatur, audiunt quidem, idque necessa-
rio; janus enim aperta audientibus faciunt ut
quisquis non plane surdus est, dicta audiat. Quid
autem de sermone relativō sentiant, neminem fugit.
Quid illud? Homines sine dubio videbit qui nec
ore sincero nec corde bene de iis loquuntur. Illi ipsi
autem manū ipsoī a proprio episcopo imponi
nolunt. Hanc ob causam pontifex magnus, caput,
Deus, ubi ad sacerdotalem dignitatem evehendus
esset, caput pontifici legitimo submittere nefas
habebat, qui hac in re homo erat, qui Spiritus
sancti donū didicerat, qui comprehendebat illud.
«Gratis accepistis, gratis date⁴¹;» qui simoniæ crimen
anathematizans tartaro tradidit; qui externi epi-
scopi diocesis adit simplicis et candidi et qui ejus-
modi advenas non tergiversatur; qui non vult mon-
achum nimis curiosum inquirere quis aliquis sit,
oujas, et quam ob rem ipsum adierit? Adiens au-
tem illi episcopo testes producet episcopos qui eo
in loco forsitan ignoti sunt sed nihilominus mu-
nera pro testimonio accipiunt; aut forte ex mo-
nasterio aliquo ab aliena tonsura advenit præ-
featus, qui post aliquantum temporis promptum
sui cognoscendi fratribus specimen exhibet, tes-
tando apud extraneum episcopum de tota sua vita,
fallens per indolentiam et se et electorem et om-
nem clerum, sed monachos testes judicio divino
subjicit. Et sic quidem sacerdotio callide usurpatο,
alios quoque ad libitum criminis consciens as-
sumit, exemplo monachos a gregi suo sibi con-
sociat et hoc modo temere afficit, ut fratrum colle-
gio non alios labores ac sumptus causetur. Quale
accepit, tale reddit testimonium quibus voluerit;
debitum adulterinum reddit et mutuum virtutis si-
mulacrum exhibet. Si fratres per falsum ludum
alios post alios episcopo ob oculos adducunt.
Marp-

⁴¹ Matth. x, 8.

τυρηθείς αύτος ἀντιμαρτυρεῖ, οὓς δὲ αἰροῖτο· ἀποδοὺς τὸ ἀνόσιον δφλημα, καὶ τὴν οὐκ ἐπαινουμένην διάλληλα τῆς ἀρετῆς δεῖξιν ἐνταῦθα μεθοδεύσας. Ἀληθῶς γὰρ δι' ἀλλήλων κατά τινα ἐμφασιν τῆς περιφρούμενης κύπελλης εἰσερχεταις οἱ ἀδελφοὶ τῷ ἐπισκόπῳ συνέστησαν.

186. Et sic quidem manusum impositionem capro-nati monasterium occupant homines non consecrati, ne dicam profani; sancti prius profani, antea in ecclesiam admissi, nunc extra omnem Ecclesiā. Attamen pastor sine imperio, sine lege, sine pascuis, qui sigillum regium contrivit, nunc tremendis mysteriis praesest et sacrosanoto sacrificio fungitur. Pro eo et cum eo cæteri preces faciunt persuasum habentes Deum ipsos exauditurum esse. Alter autem res se habet si fides habenda scripturis sacris, et omnino est habenda. Nam fiducialiter ea loca nomino quae pontifex naturalis: non inspicit, quem equidem legitimū, apostolicū, genuinū secundum antiquam traditionem dixerim, cum qua proœmīum congruit et quam nec Dominus ipse inspicit.

187. Monachorum deinde acerbum in antistitem odium inde venit quod vident rationem ipsi factorum non reddendam, quod mirum in modum affectant monachi; quietem ipsi invident qua ipsi libenter fuerentur, adde altos spiritus et diabolicam arrogantiam. Hæc enim apud se reputant quod, si pontifices non essent, ipsi mundum potentia sua replerent, et quod nulla ecclesia aliis nisi nigra cuculla induitis obediret. Tales igitur cum sint, et cum tanto præsule odio persequantur, eoque odio non vulgari, sed quod secundum Psalmistam, inimicitias creat, et cum idcirco miseros episcopos pertimescant, mali homines eos quoque malignitatis accusant.

188. O sancte monache, si episcopus sub persecutione et in fuga injuriæ illatae memor est, et tu, qui cum sine causa persequeris, et, ut cum Scriptura loquar, ut tenebrae et metus in eum ruis, quo tandem nomine vocaberis? Memor beneficiorum, si quidem nomen indendum est. Et ubi aliud bonum penes te erit, nisi quod tibi in primis placet? Deum ipsum testem sumo quod si, quæ per totum annum mala mente contra episcopum tuum cogitasti, nunc ex bona mente pro animæ tua salute per unum duntaxat diem cogitares, Dei simillimus feres. Nunc autem pro unico, bene enim video, vitæ tuae scopo habes episcopis resistere; unde fieri ut ex inimico episcopi episcopatum ipsum aboleas. Perge modo ut facis, et persevera usque ad finem ut quando operum tuorum fructus absorberis, D mala tua manduces. Loquere pro more tuo et contra quem voles; hujusmodi namque exercitio clamator evades. Pontificibus benedicite coram, ut et tibi benedictio obtingat. Sanctificationem quæ inde venit, longe repelle dicendo: Ego sanctifico meipsum; et sic abundabit sanctificatio tua et in cæteros quoque redundabit qui eam desiderant. Præpara balneum jucundum et convoca reliquos amicos et prætereuntium quemque ut in tanta

A ρπς'. Καὶ οὕτω χειροτονίαν ἐμπορευσάμενοι, ἐπαγγείλανται τῇ μονῇ οἱ ἔνεγχος μὴ ιερωμένοι, ἄλλον τρόπον ἀνέρεοι· οἱ τὰ πρὸ τούτου ὅσιοι ἀλλὰ ἀνέσιοι· ἀντὶ ἐκκλησιαζόντων ἔξω ἐκαλησίας ἀποστολής. Καὶ δύως δὲ μὲν ἄναρχος ἀγελάρχης, δὲ ἀγελεῖς, δὲ ἀντος, δὲ ἀποιμαντος, δὲ τὴν βασιλικὴν σφραγίδαν παραχαράξας, προσταται τῶν φρικτοτέτων εὐχῶν, καὶ τῆς ἐπ' αὐταῖς ἀγιωτάτης θυσίας· οἱ δὲ λοιποὶ ἀπεύχονται, καὶ συνεύχονται, καὶ δοκοῦσι πρὸς αὐτοὺς εἶναι τὰς ἀκοὰς τοῦ Θεοῦ. Τὸ δὲ ἔστιν ἄλλος ἔχον, εἴ τι προσεκτέον ταῖς ιεραῖς Γραφαῖς· προσεκτέον δὲ πάντως Λέγω γὰρ θαρρούντως, διτι τοὺς τόπους, οὓς οὐκ ἐπισκοπεῖ δὲ ἐμφυτος ἀρχηράς, ὃν λεστιν εἰπεῖν καὶ ἐγκάθετον, καὶ ἀποστολικῆς αὐτοφυῆς, καὶ γνήσιον κατὰ τὴν ἀνέκαθεν περάδοις, B δὲ καὶ τὸ προσίμιον συνειέρχεται, οὐδὲ δὲ Κύριος ἐπισκοπεῖ.

ρπς'. Αἴτιον δὲ τοῦ κατὰ τῶν ἀρχιερέων τοιούτων μοναχικοῦ μίσους τὸ ἀνεκλόγιστον, οὐ θερμές οἱ μοναχοὶ ἔφενται· τὸ ἀπολυπραγμόνητον, οὐ κρεταῖς ἀντέχονται· καὶ μὴν καὶ τὸ ἀλεξονικὸν, καὶ δὲ διαβολικὴ ἐπαρσίας. Λογίζονται γὰρ δῆποτεν, εἴ μὴ ἀρχιερεῖς τινες ἡσαν, αὐτοὶ τὸ πᾶν δὲ τῷ κόσμῳ εἶναι· καὶ μηδεμίαν ἐκκλησίαν ἄλλοις ὀποικεῖσθαι, διτι μὴ τοῖς δι' δόλου τοῦ σώματος μελαμφροῖς. Εἴτα τοιούτοις δύτες, καὶ οὕτω μισοῦντες τὸ ἀρχιερατικὸν φῦλον, καὶ μῖσος οὐ τὸ τυχόν, ἀλλὰ τὸ κατέ μέγαν Ψαλμῳδὸν τέλειον, καὶ ἐχθροποιὸν, καὶ δι' αὐτὸδ ἐκκλινόμενοι φόβῳ διὰ τῶν ἐλεεινῶν ιεροκόπων, μνησικακίας αὐτοὺς γράφονται οἱ αὐτοχακοί.

C ρπς'. Ωδεις μοναχὲς, εἰ δὲ δὲ διτελεοπος διωκόρηνος καὶ φεύγων μνησικακεῖ, σὺ δὲ ἀναιτίως εἰπὲ διώκων, καὶ (γραφικῶς εἰπεῖν) φόβος μέγας καὶ στενός ἐπιτίπτων αὐτῷ, τι ποτε καὶ δυομασθήσῃς Μνησικαλός; εἴ τι χρή καὶ δυοματοτελῆσαι. Καὶ ποῦ ποτε καλὸν παρὰ σοὶ ἐπερδνή μόνον τὸ αὐτονόμως ἀρέσκον σοι; Μαρτύρομαι τὸ δὲ Θεὸν αὐτὸν· εἴπερ, δόπος εἰς ἐνιαυτὸν δόλον περιενοήσω κοπῶν κατὰ τὸ ἐπισκόπου σου, ἐπερφας εἰς ἀγεθόνητον εἰναιεν τὴν ὑπὲρ τῆς σῆς φυχῆς μίαν γοῦν ἡμέραν, ἐγγυτατῷ δὲ ἐγένου Θεοῦ. Νῦν δὲ κοικας αὐτὸδ καὶ μόνον διὰ βίον θίσθαι σκοπὸν τὸ ἀντικαθίστασαι τοῖς ἐπισκόποις, καὶ μένειν ἀντεπισκόπητος, αὐτὸδ δὲ καὶ ἀντεπισκόπητος. Καὶ μένει τοιοῦτος, εἰ βούλει, καὶ διαχειρίζου τοιαῦτα διὰ τέλους, καὶ πρέπει αὐτῷς· Ινα ἐν καιρῷ φαγῶν, τοὺς τῶν οἰτας ἀρρώκων καρπῶν σου πόνους, μόνος ἀντλήσῃς τὰ τελεῖα σου. Λάλει, δοσα καὶ οὐα λαλεῖς, καὶ καθ' αὑτὸν δὲ λαλῆσι· Ινα ἐμμελετῶν τοῖς τοιούτοις ῥητορεῖσιν αὐτοῖς θῆσης. Εὐλόγει· διαβολικῶς τοὺς ἀρχιερεῖς μὲν εἰς πρόσωπον, Ινα εἴης εὐλογημένος. Αποδιοκέσθαι τὸν ἐκεῖθεν ἀγιασμὸν, καὶ λέγε, δύως Ἐγὼ ἀγιάζω ἡματόν· καὶ οὕτω περισσεύσει δὲ δὲν σοὶ ἀγιασμὸς, ὃς καὶ εἰς ἄλλους διαβαίνειν, οἱ τοιοῦτοι ἐπιθυμοῦσιν ἀγιασμοῦ. Μέσαπτε τὸν ἐπαγγήδην λουτρῶν, καὶ

συγκαλοῦ εἰς λουμα καὶ ἀλοιφὴν τούς τε λοιποὺς φέλους, καὶ τοὺς παροδεύοντας, ἵνα ἐπὶ πολλῶν τοι-
ούτων καταλούντες τὸν ἀρχιερέα ὕβρεσι. Καὶ ἔσται σοι
αὐτὸν καθάρσιον ψυχῆς τε καὶ σώματος λουομένῳ
συγχά, ἵνα γένοιο καθαρός. Ἐξάρτεται λαμπρὰς τρα-
πέζας, πολυσυνθρώπους· καὶ τοῖς δψοῖς παρεμιγ-
νύντων κατέσθιε καὶ τὸν ἀρχιερέα. Καὶ μηδὲ κορέν-
νυσσο, ἵνα εἰς πολυήμερον αὐτὸν ταμιεύῃ τροφὴν καὶ
τρυφὴν. Πανηγύριζε δαπανῶν κατ' αὐτοῦ. Τίς γάρ
σοι τῶν τοῦ θεοῦ φειδῶ, ἐφ' οὓς δαιμονῆς; Κήρυσσε
αὐτὸν πανταχοῦ γῆς μιαρὸν, καὶ παμμιάρον κῶμι-
κῶς καὶ μιαρώτετον. ἵνα οὖτως ἀμίλαντος αὐτὸς
φυλάττοι. Ψωμίζου τὰ κατ' αὐτοῦ, πίνων οἶνον.
Ψάλλε εἰς αὐτόν. Εκτάπτε τοὺς ἐλαφροὺς κανόνας
αὐτοῦ διὰ τὸν σὸν βαρὺν κανόνα. Ηεριφρόνει τὰς αὐ-
τοῦ διδασκαλίας, ὃν οὐδὲ ἐπάτειν δίδοται σοι, οὐδὲ
διὸ δοθεῖη. Εδόθεται τὸν βαθὺν πώγωνα εἰς εὐπρέ-
πειαν, οὐ καὶ μόνου διπτώρηται τὸ κατὰ σὲ σεμνόν.
Ἐμβάθυνε τῷ τῆς κεφαλῆς καλύμματι, καθιεμένῳ
μέχρι μικροῦ καὶ εἰς φύσινας· καὶ σὺ μὲν παρέμ-
φαινε τῷ τρόπῳ τούτῳ τὴν πρὸς θεὸν δμοιστήτηα, λέγων
θῆσται σοι· « αὐτὸς δὲ ἀντείποι δὲν, εὐστόχως οἴμαι, τό-
σται. »

ρηθ'. Ἐρωτῶ σε τολμῶν, ὡς κατὰ ἐπισκόπων μέ-
γιστε, καὶ δὲν τοῖς καρ' ἡμᾶς φοβερώτατε, εἰ εὑρε-
θῆσονται δὲν τοῖς δπὸ σὲ καὶ κατὰ σὲ ἀδελφοῖς τοῖς
τοσούτοις ἀγαθοῖ δέκα, τὸ Ἀβραμιάτον πυθμενικόν·
ἐδὲν δὲ πάντε, ἐδὲν δὲ τρεῖς ἄμα καὶ σοι. Ἀλλὰ τὶ
οὖτως οὐκ ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ; «Ἔγωγ» οὖν οὐδὲ
ἔνα τοιοῦτον ἀριθμὸν πληρότετον εἶναι οἴδα δὲν τοῖς
ἡμετέροις, τοῖς τῷ δηντὶ ἔξωτεροις. Ἀγαπητὸς γάρ
εὑρημένος καὶ δὲ τοῖς, καὶ οὔτω μόνος, καὶ μοναδικός,
καὶ μοναχός, καὶ μονάζων, καὶ μοναστής καὶ ἀπώνυ-
μος τῇ μονῇ δὲς αὐτῇ παραμνύμος, εἰ καὶ δὲν τοῖς
Μέγαλοπολίταις ἀνάπαλν ἔσται καὶ ἔρωτῆσαι καὶ
ἔξερεν· παρ' οὓς πολλοστὸν τι μέρος τὸ μὴ ἔκ-
κριτον δὲ πολιτεῖ μοναχιῶν· μῆποτε δὲ οὐδὲ τις
εἰς ἔκειθεν ἔη παρεκηλημένην βιοτὴν δὲς ἀπωλεῖας
υῖδες· ἵνα καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀληθεύσῃ τό· « Οὐδεὶς δὲς
τῶν ἀπώλετο. »

ρηθ'. Ἀλλὰ γάρ δψε ποτε, ὡς καλέ μου δεσποτα
(πατέρα γάρ προσειτεν δκνω, ἵνα δὲν θεωρήσω σε
καταληπτικῶς τοιαύτης προσφωνήσεως δξιον), διορ-
θώθητι. Καὶ πρῶτα μὲν προσλαβόμενος τὸ δπὸ σὲ
εἰσισχωγικὸν φύλον, καὶ συνελθὼν εἰς ἀρχάσιν (εἰ
μή που τὴν ἡμετέραν ἀπαξιοῖς λαλῖαν), ἔκουσον,
οἷα οὐ διδάξομεν δμᾶς ἴσως, ἀλλὰ ἀναμνήσομεν, δὲς
εἰδότες, δητα ἐν τούτοις.

ρηθ'. Οὐδέν τι κωλύει, ὡς ἀδελφοί, καὶ τοὺς ίτι
μὴ ἐντελῶς ἔσχηματισμένους ἔκομοιούσθαι ταῖς
ἀρεταῖς πρὸς τοὺς μεγαλοσχῆμονας· καθότι καὶ δσοι
ἀκτέρες δὲν τὴν ἀπλανῆ, πρὸς δην καὶ αὐτὸν ἔρρεθη
τὸ μέγα σχῆμα δνομασθῆναι, πρὸς ἔκεινην στρέφονται
στροφὴν ἐκατέρων, δὲς ἐπετάχθησαν. Δύνανται μιμῆ-
στως λόγῳ καὶ οἱ μικροσχῆμονες, δ μὲν τις ἡλίῳ παρ-
εισικέναι, δ δὲ σελήνῃ ἀφωμοιωσθαι. Καὶ συνόλως εἰ-
πεῖν πρὸς ἀπταδα θελαν ἔχουσιν εἰκοτίζεσθαι, ἀντικει-
μένην τῇ νοητῷ, ἀπλανεῖ· οὐχ ὥστε μαχίμω, ἀντιφέρε-

⁴² Exod. xxviii, 20. ⁴³ Joan. xvii, 12.

A multitudine injurias pontifici illatas expies. Hæc
iterata lotio menti et corpori purificationem dabit.
Mensas lautas multorumque convivarum capaces
appone et cibis immixtum pontificem comedere, et
noli satiari ut per multos dies ex eo alimentum
et delicias habeas. Encomium in eum multiplica.
Quæ enim misericordia tibi in servos Dei, in quos
dæmoniacæ inveheris? Ubique terrarum prædictum ip-
sum scelestum, valde scelestum, ut cum comicò lo-
quar, omnium scelestissimum, ut tu purus maneas.
In frusta eum discerpe et vinum bibe. In eum dicito
cantilenas. Propter grave tuum jugum leve ejus
jugum flocofacito. Doctrinam ejus conspue, quam
nunquam comprehendere poteris. Ut te vereantur
barbam promitte, unde dignitas tua pendet. Im-
mergere in capitis tegumento ad nares usque des-
cendente, et sic ostende tuam cum Deo similitudi-
nem, dicens ei qui appropinquat: Faciem meam
videbis; • ad quod ille tibi non absurde responde-
bit: « Non videbit homo faciem tuam, et vivet ⁴⁴. »
τῷ ἐντρανίζοντι πρὸς σὲ, δτι: « Τὸ πρόσωπόν μου δφ-
θῆσται σοι· » αὐτὸς δὲ διτείποι δὲν, εὐστόχως οἴμαι, τό-
σται. »

Dic mihi, quæso, magne episcoporum inimice
et maxime terribilis inter nos, utrum inter tot mona-
chos sub te ac tecum degentes decem invenian-
tur justi, sicut Abrahā tempore, utrum quinque,
utrum tres tibi similes? Cur ergo non responde
pontifici? Evidem istum numerum apud monachos
nostros plenum inveniri nego. Gaudium enim est,
si inventus est unus et adeo solus, unicus, solita-
rius, monachus, alia, a monasterio ubi manet
ad nominatus, etsi apud Megalopolitas rursus quæri
possit, apud quos minima pars vita monasticæ
ascripta est et nullus tamen vitam decrepitam
vivit ut filius prodigus, ita ut de illis quoque
impleatur quoddictum est: « Nemo ex iis periret ⁴⁵. »

190. Licet sero, domine (Patrem enim te appellare tædet usquedum te hoc nomine dignum judi-
cavero), aterige te. Et primo quidem accipe populum
ab te gubernatum, et præsto ad audiendum cum
suis (dummodo vocem meam audire non fastidias),
audi quæ forte non docebimus, sed in memoriam
iis revocabimus qui rerum gnari sunt.

191. Nihil impedit, fratres, quin ii qui perfectam
formam nondum adepti sunt, magnos monachos
virtutibus æquent, sicut astra quoque fixa, unde
iis etiam nomen venit, duplēcē evolutionem
perficiunt, quæ ipsiæ præscripta est. Imitationis
ergo minores monachi, unus quidem soli, alter
lunæ assimilari possunt. Quid plura? Cum septen-
nario cœlesti comparari possunt qui cœlo spirituali
oppositus est, non ut prælium ineant, sed ut gene-
rent terrestres creaturas quibus ad salutem a Spi-

rito sancto dati sunt; et sic homines perfectæ virtutis, cuius symbolum septenarius, ut viri sapientes viderunt, eos qui in seculo sunt, perfectos reddunt. Intelligentum igitur hinc est eos qui magnum sacerdotium nondum adepti sunt ad magnos monachos formari, sicut pecudum pastores qui in regione fertili pascua querunt.

192. Adsint ergo isti mantellati cum Deo qui autem eos sequuntur, luceant, si non inter primis, saltem inter minora astra (quod facere penes eos est) ut res monachicæ longe latèque resplendent luce genuina ac conditionibus quibus par est cæteros allicit suavi voce ⁴⁴: « Venite ad nos et illuminamini. » Si quis autem mantellatorum planeta dici veretur ne in Saturnum vertatur proli sus inimicum, aut ne Marti æquiparetur præliorum præsidi; si Aphroditen metuit Lunæque vi- oissitudines, et si quædam alia, bono quidem augurio dicta, pertimescit et pro nugis habet, ei auctor sum ut soli similis fieri studeat, unde vitam suam omnibus perspicuam reddet, supremam emuletur dignitatem et Mercurii imaginem exprimat, cuius beneficio Dei corpus et præco omnia cum ratione et sapientia faciet, etiamisi prima scientiæ elementa nunquam delibaverit.

πολιτελαν· ἐπιτεχνάσθω δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν ἀρχικὸν διάσεμα, Ισται καὶ αὐτὸς Θεοῦ ἀποστολικῶς, καὶ οὕτω θεοκῆρυξ, καὶ πάντα κατὰ λόγον καὶ σοφίαν ποιῶν, καὶ τὸν πρώτων

στοιχείων τῆς γραφικῆς ἐπιστήμης εἴη ἄγευστος. 193. Sic igitur nihil erit quod metuant qui solo mantello loriciati incidunt. Lucentes enim luce solaris, ratiocinantes sicut Mercurius, ubi necesse erit, semper autem sana mentephilosophantes, et ubique causas rerum inquirentes, et Verbo quod principio caret ministrantes, nec ut Saturnus carne cruda vescentur, neo Martia bella gerent neo Veneri sed dent, neque aliter sæculi mores amplectentur, sed cum sancte et rationi convenienter ac modo numine divino conveniente, facient, in cæterorum oculis dī esse videbuntur, ut Barnabæ et Paulo accidit, quorum unum Mercurium, alterum Jovem esse crediderunt. Sic igitur, ut diximus, minores monachi lumina magna erunt quos sacrum vestit mantellum stricte alligatum, neo tamen demissum sicut pallium sacerdotale symbolice exornatum, quam res exponendi hic locus non est. Tertius ordo est eorum qui non lorica, sed armis levibus instructi sunt, quos ut minor astra, consuetudo rotundos fecit; qui non est quod metuant, ne ad instar quorundam astrorum minus bono omne nominatorum exemplum inter stellas fixas malis auspiciis positi sint. Prima quidem constellatio Draconem repræsentat; altera utrumque Ureum, altera Pegasum. Cancrum alia nomine parum laudabili refert; adde Sagittarium perniciosi nominis. Ideoque ipsa nomina odiosa visa sunt. Nec Capricornum ob nomen ominosum amant. Ab his

σφι, ἀλλὰ συζωγονεῖν τοὺς περιγέλους, οἵς ἔταιοι ἑκείνους εἰς σωτηρίαν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ὡς ἂν εἰτας οἱ τέλειοι τὴν ἀρετὴν, οἱ σύμβολον τὴν ἐπιτέλη, καθὼς τεθεώρηται τοῖς σοφοῖς, τελειοποιῶσι τοὺς ἔταις τοῦ βίου. Καὶ οὕτω μὲν ἔται καταλαβέσθαι, δτι δύναται καὶ οἱ μῆτραι τοῦ μεγάλου γενέμενοι σχῆματος τῷ τὸν μεγαλοσχῆμαν τυποῦσθαι, καθὼς καὶ οἱ ζωογόνη πλανῶμενοι πρὸς τὴν φρέσκιον ἀπλανῆ.

ρῆθ'. Καὶ ἔτωσαν οἱ μὲν μανδυῶται τοιοῦτοι ἐπ Θεῷ· οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς διποθενηχότες λαμπτέωσι, εἰ μὴ κατ' ἑκείνους, ἀλλ' οὖν κατὰ τὰ μικρότερα τῶν ἑστρίων (οὐδὲ δῆποι οὐδὲ αὐτοὶ ἀδυνατεῖν τοῦτο γε), ἵνα οὕτως εἰτε τὰ μοναχικὰ πάντα πράγματα ἐν ἐλλάμψει, καὶ περιλάμψει, καὶ ζωογόνη καταστάσει, ἐπιστρεφούσῃ τοὺς βλέποντας· οἱ καὶ δοκοῖν δὲν ἐκεῖθεν ἀκούειν τό· • Ηροστλέθετε πρὸς ἡμᾶς, καὶ φωτίσθητε. » Εἴ δὲ τις τῶν μανδυῶτῶν δύνεται πλανῆτης εἶναι, μῆπος εἰς Κρόνον ἐντεῦθεν ἀναστραφεῖ, τὸν τοῖς τέκνοις ἐπιτιμαῖνόμενον· ἥ καὶ εἰς Ἀρήν ἀποταχθεῖη, μάχαις ἐπιστατοῦντα· εὐλεῖται δὲ καὶ τὸ ἐπαφρόδιτον, καὶ τὸ κατὰ τὴν σελήνην πολύτροπον, καὶ εἰ τίνα τοιαῦθ' ἔτερα — εὐλογεῖ μὲν ὑποστέλλεσθαι δοκοῖν δὲν, ὡς ἀνθρωπος· πελτηροφορημένος δὲ, τερπίσματα, δ δὲ, λέγεται, καὶ τὰ τοιαῦτα νοήματα εἶναι, δύμας ἀπεριεδέτω δευτὸν πρὸς ἡλιακήν δμοισθητα, καθ' ἣν ἡμεροφατῆς ἔται τῇ πολιτελείαν, καὶ τὴν Ἑλλογον ἐρμακήν εἰκασίαν, δι' ἣς σῶμα στοιχείων τῆς γραφικῆς ἐπιστήμης εἴη ἄγευστος.

194. Sic igitur nihil erit quod metuant qui solo mantello loriciati incidunt. Lucentes enim luce solaris, ratiocinantes sicut Mercurius, τοιοῦτος τεθεώρητος, καὶ ἐρμακήν τὸν Ἑλλογοῦνται, ἦτε χρῆ, καὶ αὖ πάλιν ἐτέρωθι λογιζόμενοι, καὶ δευτὸς ἀλλοτε λογοπραγοῦντες, καὶ τοῦ ἐν ἀρχῇ δυτος ἀλέργου δύντες θεράποντες, οὔτε Κρονικῶς ἀγριοφεγγίουσιν, οὔτε Ἀρείκως ἐκπολεμώσονται, οὔδὲ τὰ ἐξ Ἀφροδίτην θρύψονται, οὔδὲ δὲν ἀλλο τι πεισονται αὐτόχρημα κοσμικόν· ἀλλὰ σεμνῶς πολιτεύμενοι καὶ ἐλλόγια καὶ τὸ δόλον εἰπεῖν θεοπρεπῶς, πέμφουσι καὶ αὐτοὶ φαντασταν τοῖς διορατικοῖς τοῦ εἶναι θεοῖ, δητοια τις καὶ τοῖς μεγάλιοις ἐπεγράφη, τῷ Βαρνάδῳ καὶ τῷ Παύλῳ. Καὶ γάρ τοι καὶ ἔτεινοι τοιοῦται περοφανεῖμοι, δ μὲν εἰς Δία ἐθεωρήθησαν, δ δὲ εἰς Ἐρμῆν. Καὶ οὕτω μὲν, ὡς ἔφαμεν, ἀστεροειδεῖς μαραλεῖς ἔτονται, ἥ ἐν μοναχοῖς δυντέρα τάξεις, οἵς δὲ τερδες πειριστέλλει μαρδάς, σφικτὸς αὐτὸς δὲν ἀγρομοδύμασιν· οὐδὲ μὴν κατὰ τὸν ἀρχιερετικὸν διαπεπταμένος, καὶ οὕτως ἀνετος εἰς τι σύμβολον· δὲν διεκδεῖ ἀκαιρον. Τὸ δὲ τρίτον τάγμα, οἱ ὡς οἰον εἰπεῖν δὲ ἀθεωράκιστοι, καὶ ψιλῖται, οἵς καὶ εἰς βραγυτέρας διετέρας δ λόγος ὑψώσας ἐσφαίρωσε, μηδ' εὐτελεῖται φόδου εἴησαν· ὡς, ἐπειδὴ ἐν τοῖς ἀλλοτε ὀνόμασται τίνα τῶν ἀστρων οὐκ εἰς εὐφημον, μητέ καὶ αὐτά εἰσι τὰ εἰς μιμησιν. Τὸ μέρη τι σύνθεμα εἰς Δράκοντα, φασὶν, ἔξεικάσθη· οὐρον δὲ ἐν καὶ δεύτερον εἰς Ἀρκτους· ἀλλο δὲ εἰς Μήτασον. Τὸ δὲ τι Καρκίνον παραφαίνει, δε οὐκ δὲν ἔταιοιτο

⁴⁴ Psal. xxxiii, 6.

τῆς κλήσεως, ή Τοξότην φαυλωνυμούμενον Διὸς μι-
σθίσι μὲν καὶ αὐτὰ τῶν διομάτων. Οὐκ ἀγαπῶσι δὲ
οὐδὲ τὸν Αἰγάλερων διὰ τὸ ἀγριώνυμον. Καὶ τινὰ δὲ
λοιπὰ τοιαῦτα (πολλὰ δὲ ἔκεīνα) προσενθυμούμενοι,
ἀποπροσποιοῦνται τὸ ἀστεροειδές. Μή τοινύν μηδ'
αὐτοὶ ἐνταῦθα φοβεῖσθωσαν, οὐ φόβος οὐδεὶς. Ο γάρ
διανούμενος οὕτως ἵστω πλανῆτης τρόπον ἄλλον
αὐτὸς εἶναι, οὐ μὴν ἀποπλανῆς κατὰ γε τὰ ἔδας
ἄστρα λεγόμενα. Πλανᾶται γάρ ἀληθῶς, καὶ οὐδὲ
πρὸς ἔπαινον, εἰ τὸ πραγματικὸν καρίον ἀφίει, μι-
μεῖσθι, τὸ δὲ τοῖς ἄστροις, περιεργάζεται φίλη
δινόματα. Οὐδὲ μία γάρ φαύλη κλῆσις ἔβλαψε ποτε
τὸν ἐπ' ἀγαθοῖς μιμητὴν ἄνδρα, ὥστερος οὐδὲ ἀγαθὴ
ἀφέλησε τὸν, ἐπ' οἷς οὐδὲ χρή, ζηλωτὴν· αἱ δὲ κατὰ
πρᾶγμα μιμήσεις ή ἔβλαψαν, δτε τις τὸ φαῦλον ζη-
λοῖ, ή ἀφέλησαν, ἄλλως γινόμεναι. Καὶ μὴν εἰ τοιαῦτά
τινα δέδιεν δὲ εἰσαγωγικός, μῆποτε διὰ τὸν δὲ τοῖς
ἀστροθετήμασι Δράκοντα βορὸς αὐτὸς ἀποβαίη, καὶ
διὰ τὰς Ἀρκτους παμφαγῆς, καὶ διὰ τὸν Ηγρασον
πρὸς λαγνελαν τρέφεται, καὶ την ἄλλως μετεωρίζε-
ται, καὶ λοξὰ βαλνη καρχίνου δίκην, οὐκ ἔχων δρθὰ
βαδίζειν, ὡς ἀνθρώπῳ πρέπει, ἀναγκάζεται δὲ καὶ
ληστρικῶς βιοῦν ἐν τῷ κατατοξεύειν διὰ τὸν ἄνω
Τοξότην, καὶ ἔξαγριούσθαι ὡς εἰς κέρας, δὲ φασι,
διὰ τὸν Αἰγάλερων, δαιμονῷ δ τοιοῦτος τοῦ φόβου, ή
ἄλλα εἰς ὑποχόνδριον κακοπραγεῖ· εἰ μὴ τι ἄρα
παῖσιν ἄλλως ἔθελει δὲν οὐ παικτοῖς. Ἐστω δὲ δύμας
καὶ αὐτῷ εἰς θεραπελαν ἀστρώψων ἔτέρων χρηστοτέ-
ρων διομάτων (εἰ βούλοιστο) πρῶτη μὲν τὸ θυτήριον·
δι' οὐ ἐναχθεὶς θύειν ἔστιν τῷ θεῷ δ τοιοῦτος μο-
ναχὸς, καὶ εἰς θυσίαν ἀποτελεῖθαι δεκτήν, κληρο-
νομήσοι δὲν διὰ τῆς καθ' αὐτὸν πρακτικῆς ἀρετῆς
οὐκέτι φαῦλον, ἀλλὰ πάντως ἀγαθὸν ἀστρώφον δύομα,
θυτήριον θεῖον καλούμενος· κοινότερον δὲ εἰπεῖν,
θυμιατήριον, ωσιωμένον θεῷ. Εἴται πρὸς τῷ θυτή-
ριῷ ἔχετω εἰς ἀγαθωνυμίας μίμησιν καὶ τοὺς ἡστρο-
θετημένους Διδύμους, τὸ τῆς καθ' ιστορίαν φιλαδελ-
φίας παλαιτατὸν διόδυνημα, καθ' ἣν καὶ αὐτοῦ τοῦ
ζῆν ἀλλήλοις ὑπεξίστανται οἱ φιλόθεοι. Πρὸς τούτοις
καὶ τὴν Παρθένον, τὸ καὶ κάλλιστον καὶ ἀγγέλοις
φίλον δύομα· οὐ πρὸς μίμησιν δ τρέχων πραγματευ-
τικῶς αὐτῷ θεῷ ἔγγιζει, καὶ τῷ ἡγαπημένῳ θεο-
λόγῳ σύγπαραστατεῖ· ταύτῃ καὶ τὸν Ὑδρηγόν
προσεννοούμενός τις, καὶ τῷ διομάτῃ τούτῳ εἰς ἔγ-
κράτειαν ἔκσοκούμενος, καὶ τὴν ἐκ μέθης ή καὶ
ἄλλως οἰνοφλυγίας κακίαν δαυτοῦ δάπαγων, καὶ νη-
φάλιον ζωὴν παιδεύδομενος, καὶ λοιπάς δὲ τοιαῦτας
ἐκ τῶν ἀστρῶν κλῆσεις ἔρανιζόμενος, καὶ πρὸς αὐ-
τὰς διατιθέμενος ἔμπρακτος, ἔκθεραπεύσεις τοὺς δὲν
αὐτῷ φόβους ἔκείνους· τὸν τοῦ Δράκοντος, τὸν ἔκκ-
τερας Ἀρκτου, τὸν ἐκ τοῦ Ηγράσου, τὸν τοῦ Κερ-
κίνου, τὸν τοῦ Τοξότου, τὸν τοῦ Αἰγάλερων, τοὺς
λοιποὺς ἀπαντας· καὶ μενεὶ διδόου ἀστρὸν θεῖον,
ἀγαθοῖς ἔλλαμπόμενος δύομασι τε καὶ πράγμασιν.
Ἀνθρώπος γάρ ἀνατεθειμένος θεῷ διὰ τε τοῦ θυσία
ἔκεινῳ γενέσθαι, διὰ τε φιλαδελφίας, διόλου τὸ
ἱερὸν παραδίωσιν Εὔανγκλιον καὶ ή παλαιὰ θεο-
τάτη Γραφή, καὶ καθαρότητα δὲ παρθενοπρεπῆ ζηλωσας, καὶ
ἔγκρατείς ἔγγυμναζόμενος, οὗτος Δρά-
κοντος τε ἔχοι δὲν, οὐτε Ἀρκτου. Πῶς γάρ ἐν ίδν
ἐνέρευξηται φόβον, ή βλασφήμως δινθρωποφαγήση,

A omnibus, sunt autem multa, astra le naturam au-
ferunt. Absit igitur metui locus, ubi nihil metuen-
dum est. Talia enim mente cogitare sciat quod ipse
quicque, sed alia ratione planeta sit, non erratica
autem, qualia astra vulgo dicuntur. Errat enim rea-
pse, sed nullo decoro, si ceterorum astrorum leges
negligens, vanis nominibus inhæret. Nunquam enim
iniqua denominatio viro virtutis spectata nocuit, ut
neo gratiosa profuit viro peccaminoso. Imitationes
contra factis expressas perniciose fuerent ei qui
male agit, aut proficua fuerunt vice versa. Si igitur
novitus metuit ne propter Draconis signum si-
dereum ipse quoque vorax fiat, aut propter Ursos
gulosus, aut propter Pegasum impedicus factus,
subito sublimis feratur, aut cancri more obliquis
passibus incedat, cum hominum non possit; aut
ne latronum instar vivat, aut tela conjiciat ut su-
pernus Sagittarius, aut cornupeta sit, sicut Capri-
cornus, hic a dæmone metus possidetur aut atra
bile laborat, nisi forte nugari velit, ubi nugandum
non est. Meminerit, si jucundiora astrorum nomina
magis amat, ante omnia Aræ, super qua monachus
seipsum Deo sacrificare et in victimam gratam con-
versus, a virtutibus nomen non pravum, sed vere
sidereum mutuetur. Dei Ara nuncupatus, seu po-
tius victima Deo consecrata. Secundum Aram ge-
mellos fratres boni omnis nomine inter astra col-
locatos, antiquissimum fraterni amoris exemplum
a scriptoribus memoratum habes, quo divi fratres
vitam sacrificandi mutuo desiderio incedebantur.

C Virginis deinde nomen pulcherrimum atque angelis
gratum venit; cuius exemplum qui sincere factis
imitatur, ad Deum ipsum appropinquat et Joanni
theologo ab omnibus dilecto associatur. Adde Aquar-
ium, cuius ipsa appellatio ad temperantiam hortat-
tur, ita ut malitiam ex ebrietate et vino ortam de-
vitet, et ad vitam sobriam assuefactus ex astro-
rum nominibus commoda percipiat, et ad ea fa-
cienda paratus, timorem intra se reprimet Draco-
nis, utriusque Ursæ, Pegasi, Cancri, Sagittarii,
Capricorni, omnium ceterorum, et profecto astrum
celestis, manebit, bonis nominibus et factis resplendens.
Homo enim qui Deo consecratur victima per charitatem, qualem sanctum Evangelium et
Vetus Testamentum tradunt, qui castitatem virgine
dignam exercet et sobrietati studet, nihil a Dra-
cone aut Urso in se habet. Quomodo enim invidiæ
venenum eructet aut blasphemō ore proximum
vorabit homo fratrum amans ac malas cupiditates
domans? Hic sane hinnitum nunquam edet fero-
cem, nec vias Domini prætergrediens incurvabit sine
necessitate, amorem fraternalum simulando. Hanc
igitur ob causam neque Sagitarii formam induet
ad quod designandum Chimæra monstri nomen
inventum est, ad quam nec serpens cornutus con-
ferri poterit.

Digitized by Google | Распознавание текста
ABK/FR

φιλάδελφος ἀνθρωπος, καὶ ἐπιθυμιῶν ἐφερμέτων ἔκφραστης Ἀκολούθως δὲ οὐδὲ φριμᾶξται καταγρα-
τίζων ἀλογίστως δ τηλικοῦτος ἀνθρωπος, οὐδὲ τὰς τοῦ Θεοῦ τρέβους ληξώσει πλαγιάζων, ἐφ' οἰς οὐ δ
καὶ τὴν φιλαδελφίαν οὕτω ψευδόμενος. Δι' αὐτὸ δ τούτῳ οὐδὲ εἰς τοξότην ἐγγεγράφεται, οὐδὲ μήν
αἴγα, κέρατι πλήττοντα· δποιον τι κακὸν καὶ τι μεταλληπικῶς λογοποιουμένην Χίμαιρα, πρὸς ήν ούκ δια-
της Ὁφις παραβάλλοιτο.

194. Sed quid astra in ore fero? Scilicet etsi eorum ope non inepte longiorem reddere sermonem possem, prudentius tamen disseram, ut secundi auctoritatis ordinis monachi prætexere nequeant. horam salutis suæ nondum venisse; neve dicant, « Nunc quidem genio indulgendum; nune paululum peccandum; parvi enim sumus et non maturi; talibus autem peccatum non imputatur, nec lex perfectio-
nis nondum imponenda est. Castitas imperabitur quando majorum ordinum et morti proximi erimus, impræsentiarum autem in deliciis vivendum. Salu-
tem postea quæremus, ut vita hac sensibilis mor-
tem insensibilem præcedat. » Igitur, fratres, pro-
cedendum est ex iis, quæ superius constituimus, sicut veri monachi grandia luminaria ferentes; se-
cundaria ii quibus sacrum duplex mantellum con-
venit; terlia lumina novitii: quartum locum probi-
laici occupabunt. Quod utinam ita esset, ne quando tres ordines superent homines laici, cæteris pro-
biore, ne summa imia misceantur, aut, aliis ver-
bis, mundus quasi regeneretur. Magnum laicorum decus exopto magnopere, magis autem monachorum, ut secundum Evangelium omnes unum sint.
Quod sane erit, si quando spiritus Christi intra nos bono ordine viget.

καλὸν, συνεπιποθω δέ καὶ τὸ μοναχικὸν ἵνα πάντες τῷ τῷ Χριστιανικὸν κληθῆκον πρόσεισαν ἐν ἡμῖν καθ' εἰρήμον,

165. *Omnis homo plane Dei est, quia est opus Dei, idque pulcherrimum, et optimum, et primum, cuius semen Deo acceptum ab Adam primo creato incepit. Has inter creaturas quicunque ovile Dominicum reliquerunt, sint extra illud, et extra sermonem nostrum. Sed inter homines Dei secundum Evangelium degentes, laici, quos natura a principio cognovit, universi ex aequo fidem regni regnum acceptabilem servare debent: qui quod dicit, universis dicit. Sunt autem omnes eidem cultui addicti, ut constat. Et quicunque segregati sunt vitæ melioris desiderio, Deo aliter consecrati sunt, et quasi electi de omni grege sunt signati novo sigillo Dominico et regali post baptismum; hi præcisi sunt scilicet non more Pharisæorum, sed, si dicere fas est, secundum celebres Essæos quos tradit dulcis Hebreorum scriptor, et quibus melius comparabitur monachicum cœnobium. Horum inter sacra initiatorum alii tribum patriarchalem conficiunt, qui nuptiarum participes, et filiorum procreationi incumbentes, ad laicam vitam pertinent; alios autem ramus secundus divisionis complectitur. Hi sunt monachi, quibus iterum tripliciter divisus, subdivisio illa scinditur in monachos perfectissimos, in imperfectissimos, et in medios: vel, ut cum vulgo loquar, in monachos magni indu-*

Α Κρδ. Ἀλλ' εἰς τί μοι τὰ ἀστρικὰ ταῦτα; Οἱ δὲ οὐκ ἀπροσφυῶς, οὐδὲ μὴν ἀφυῶς, ἐμπλαστήσαι εἰς πλέον, δῆμως ἀνταῦθα νουνεχέστερον καθιστᾶν λόγον, θνατοῖς καὶ οἱ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ σχῆματος μοναχοὶ μὴ ἔχειν προφασίζεσθαι, φέντε τῆκε αὐτοῖς ἡ ὥρα τοῦ σωσθόμενος μηδὲν λέγοισι, ἐν «Νῦν μὲν δὲλίγια ἐγκρατευτέον, καὶ δοτέον μηδὲν καὶ ταῖς ἀμαρτητικαῖς διαθέσεσι· μικροὶ γὰρ ἐσμὲν καὶ ἀτελεῖς· τοῖς δὲ τοιούτοις οὐδὲ λογίστα ἀμαρτία, καὶ πιὸς οὐδὲν νόμος αὐτοῖς τελειοτοῖς ἐν κεῖται. Καθαρευτέον δὲ εἰς ἀκριβές, διετοῦ τοῦ μεράλη γενώμεθα σχῆματος· καὶ ἐπειδὴ θανάτῳ ἄγχιστοι καὶ ἡ κατὰ ἑκεῖνο διάθεσις, ζητητέον τό γε νῦν ἔχον τρυφερώτερον. Εἰτε ζητητέον καὶ τὸ σωτήριον, θνατοὶ αὐτῇ ἐμπαθής τοῦ ἀπαθοῦς ἀκενοῦ θεάτρου προηγήσεται.» Οὐκοῦν, ὡς ἀδελφοί, πορισταί,
Β ἐξ ὧν φύσαστες ἀνταξάμενα, ὡς μεγάλα μὲν φύτα οἱ ἀληθεῖς μεγαλοσχῆμονες· δεύτερα δὲ φῶτα, οἵ δὲ λερώτατος διπλοὺς ἐπιπρέπει μανδύας· τρίτα δὲ φῶτα οἱ εἰσαχθέντες· τετάρτης δὲ φωτύσεως οἱ ἀρθροὶ λαϊκοί. Καὶ εἴη οὕτως εἶναι, μηδὶ ποτε οἱ τοῦ λεωφερίθεν καὶ τῶν τριῶν γίνωνται, ἀγαθοπρεγοῦντας ὑπὲρ αὐτούς, καὶ γίνηται οὕτω τὰ δῶνα κάθετα· οἱ καὶ δλλῶς φάναι, ἀναλλα τὰ πάντα, ὡς οὐαὶ κατὰ θεοτοκίεωσιν. Καὶ ποθῷ μὲν ἤγειρα τὸ λατίκιδον ἐπάρθετρα λόγῳ τούτῳ ἐν ὃσιν εὐαγγελικῶς. Αὐτὸ δὲ γενέσται, εἰ τρόπῳ τοιῷδε.

ριζέ. Ἀπας ἄνθρωπος θεοῦ πάντως ἀθροίς,
ὅτι καὶ θεοῦ ποίημα, τὸ καὶ κάλλιστον, καὶ βιλλή-
στον, καὶ ἄριστον· οὐ κατῆρξεν δύσα καὶ στήριξ
θεοπρεπὲς δὲ πρωτόδετος Ἀδάμος. Τούτου δὲ τοῦ κα-
ῆματος δυοι μὲν τὴν κυριακὴν μάνδραν ἀπείκανται,
στηχέτωσαν ἔξω, καθάπερ ἐκείνης, οἵτα καὶ τὸ
καθ' ἡμᾶς τοῦδε λόγου· τῶν δὲ εὐσηγγελικῶν ἀνθρώ-
πων τοῦ θεοῦ οἱ μὲν τοῦ λαοῦ, ὁν ἀρχήθεν ἡ φύσις
ἐγνώρισεν, ἔξισης ἅπαντες διφειλέται καθεοτέκησαν
πίστεως, φιλουμένης τῷ παμβασιτεῖ· δις, ἕπερ λί-
γει, πάσι λέγει. Καὶ εἰσὶν ἄπαντες τῆς αὐτοῦ θερ-
πείας, ὡς οὐκ ἀνὰ ἀμφιλέξοι τις. "Οσον δὲ φύλον
ἰδίασαν πόθῳ βίου κρείττονος, ἀλλως τῷ θεῷ ἀφά-
ρισται, καὶ ὡς τοῦ λοιποῦ ποιμανίου ἀπολεκτον ἴση-
μειώθη σφραγίδι δεσποτικῇ βασιλικῇ δευτέρᾳ μετά
τοῦ βάπτισμα, ἐκεῖνο ἀποκέκοπται δηλαδή, οὐ φε-
σαῖκῶς μέντοι, ἀλλ' εἰ χρὴ οὕτω φάναι, κατὰ τὰ
περιφρόδομένους Ἐσσαϊοὺς, οὓς δὲ γλυκὺς Ἐβραῖ
ρήτωρ καθιστορεῖ οἰς μᾶλλον ἀφομοιώσεται τὸ με-
νοδιακὸν μουσαγικόν. Τούτων δὲ τῶν Ἱερῶν, ἐπε-
κομμένων οἱ μὲν τὴν παπαδικὴν συμπληροῦσι φαῖται
οἱ τῷ καὶ γάμῳ κοινωνεῖν, καὶ ἐπιγνοῆς ἡδία
γεναρχικῆς, τῷ λατεῖκῷ προσκυροῦσι βίρων· εἴ δὲ τὸ
ἔτερον σκέλος τῆς διαιρέσεως ἀπαρτίζουσα τὰς.
Καὶ εἰσὶν αὐτὸι οἱ μοναχοί· ὃν σχιζομένων εἴδεις
τριχῆ, διανενέμηται τὸ κατ' αὐτοὺς διποδιστρόμα τὸ
παντελεῖους, καὶ εἰς τοὺς πάντας φερεῖς, εἰς

εἰς τὸν μέσους εἰπεῖν δὲ συνηθέστερον, εἰς τὸν μεγαλοσχήμονας, καὶ εἰς τὸν τοῦ μικροῦ σχήματος διὰ τὴν εἰσαγωγὴν, καὶ εἰς τὸν μέσους μαδύώτας. Καὶ ἔστιν, ὡσπερ δὲ γάμος κοινῶν λαϊκοῦ ἀνδρὸς καὶ παπᾶ, οὕτω συνδρομὴ μοναχοῦ πρὸς παπᾶν τὸν ἑξεπιπολῆς φορῆματος μέλαν καὶ πρός τινα διαφορὰν, καὶ τὸ (διοσχερῶς εἰπεῖν) οὐδὲ λαϊκὸν, ἀλλά πας λεβίτικόν.

ρῆς. Ἐκ τούτων δὲ δῆλον, ὡς θεραπευταὶ μὲν Θεοῦ πάντες κοινῶς οἱ Χριστιανοὶ, ἀποτεταγμένως δὲ οἱ παπᾶς καὶ οἱ μοναχοὶ τούτων δὲ εἰς πάλον οἱ μοναχοὶ, ὡς πάντα μὲν βίον κατανωτισάμενοι, τὸν τε λαϊκὸν, καὶ αὐτὸν τὸν παπαδίκον· ἐκλεξάμενοι δὲ ἀλλο τι ἐπέκεινα, καὶ οὐ μόνον ἐκλεξάμενοι, ἀλλὰ καὶ ἐκτιναλόντες τῷ ἐπιλεγμένῳ ἀγαθῷ, καὶ ἀνάρχην ἔχοντες ἀεὶ ἀναβαίνειν κατὰ τὴν πρόθεσιν, της ἐγνοντο, καὶ ἀποδιδόνται τῷ Θεῷ, ἀπεριεύξαντο ἐπὶ σωτηρίᾳ. Διὸ εἰ μὲν εὐθυποροῦσι, ποιοῦντες, ὡς ἐτάξαντο, καὶ τοῦ παγκρατίου γενόμενοι, ἀγωνιστοὶ, μή δεύτεροι ἐκπεσεῖν τοῦ χειρίστου δινεπάλου, δρθῆν ἀνύουσι τὴν προτεθειμένην δόδον. Καὶ ὅπερα οὕτως ἀληθῶς μοναχοὶ διὰ τὸ ἀποκεχώρισθαι τῶν ἀλλων πάντων ἀνθρώπων, δῆμος τρόπον ἄλλον οὐκ εἴσι μοναχοί. Ἔπισπωνται γάρ τὸ βιωτικὸν διπάν φῦλον τῇ δρμοισθητι πρὸς αὐτούς. Καὶ οὕτω γίνονται πάντες τῇ μιμήσει καὶ τῷ ἐμπράκτῳ ζῆλῳ ἐν· ὡς εἶναι οὕτω καὶ τοὺς μοναχοὺς λαϊκῶς ἀμωμήτους, καὶ αὖ πάλιν τοὺς τοῦ λαοῦ ἀπεκτινεῖν μονάζοντας· οὕτω δὲ καὶ τοὺς παπᾶς ἐκάτερα εἶναι, καὶ δῆλος τῇ τῶν ἐναρέτων βίων εἰς ἀλλήλους ἀντιμεταχωρήσει πάντα διοῦ γρήματα εἶναι, οὐ καθ' πάλαι ποτὲ ἥρετοσται, ἀλλὰ θειότερον.

ρῆς. Βι μὲν οὖν, ὡς μοναχὲ, δοτις ποτ' ἀν καὶ εἰς τῷ ιερῷ σχήματι, οὕτω διάκεισαι, ὡς ὑπετυπωσάμεθα, καὶ σὺ δρθῶς ἔστηκας, καὶ ἄλλους ἔξαστησεις πίπτοντας· εἰ δὲ ἀποτυγχάνεις τῆς προθέσεως, οὐκ ἕπεις εἰς δρθίον σαυτὸν ἀγαλματίζεις τῷ Θεῷ, ἀλλὰ πλαγάζεις ὡς εἰς πτῶμα συντριβὴν ἀπειλοῦν. Οὔκουν δρθῶθητι, καὶ τὸ κατὰ θεὸν οὕτως ἀσθενὲς ἀγάπησον. Ἀφες τὸ ἀγέρωχον· σκοράκισον τὸ φίλαρχον, καὶ δ' αὐτὸς ἀναρχὸν· ἀπόθου τὴν οἰησιν. «Οἴησιν» δὲ λέγω οὐ τὴν, ὡς δὲ εἴποι τις, ἐπιγνωστικὴν, καθ' οὗ γινώσκων τις ἀγαθοπραγεῖν, οἰεται φασθεὶς εἶναι (δῆλον γάρ, ὡς δὲ πρὸς ἀκρίβειαν εἰδὼς πολλῷ προτερον οἰεται), ἀλλὰ τὴν δαιμονικὴν. Σησι· δὲ τοιαύτη, καθ' οὗ δὲ τὸ μηδὲν ὡς οἴεται εἶναι τὸ πᾶν. Τοιούτος δ τῆς ἴστορίας βάττος, ίαν τυχὸν Ὀρφικὸς φέτο εἶναι. Τοιούτος δ θερσίτης, δτε τῷ καλῷ Ἀχιλλεῖ ἔριζεν περὶ κάλλους ἔθελοι. Τοιαύτη τις οἰησις καὶ τὸν παροιμιαζόμενον θάμυριν, εἴτε Ἀμυριν, ὑπεκήγαγε τοῦ βλέπειν. Τι μὴ λέγω τὸ πάντων ὑπερθεν; Διὰ ταύτην καταδὺς δ ἔωσφόρος, τῷ σκότῳ κεκλήρωται. Τὴν τοιαύτην ἀπόθου οἰησιν, ἔδειλφ. Πάντα γάρ ἔξοχησις οἰημα-

(22) Battus, de quo Ovidius, poeta fuit, sed meiocris, qui singulos adibat recitans suos versiculos. Cum eadem sepius diceret, ex ejus nomine orta est vox Battologia sive frequens rei repetitio. — Thamyris e Thracia oriundus erat. Cum musicam

A menti, in minoris indumenti, qui novitii sunt, deinde et in medios mantellatos. Et quemadmodum nuptiae laicis et patribus communes sunt, sic monachum et patrem jungit nigrum indumentum externum, in aliquo diversum, indumentum non laicorum (ut nihil non dicatur) sed levitarum.

196. Exinde liquet famulos Dei esse universos Christianos generatim, specialiter autem patres et monachos, sed monachos magis quam priores, quia vitam utramque conjunxerunt, et laicam et paternam, et aliud insuper quoddam adhuc elegerunt, et non modo elegerunt, sed praedicto bono superimposuerunt, quia necessarium eis est continuo progreedi secundum institutum assumptum, et Deo quæ voverunt pro sua salute reddere. Idcirco si felicem navigationem complent, agentes ut promiserunt, et pugnas immixti, præliauant ne pessimo adversario inferiores videantur, incipiant viam recte percurrunt. Isto modo vere solitarii sunt, quia a cunctis reliquis hominibus separati sunt; alio vero modo solitarii non sunt. Nam universum sacerulares genus attrahunt ad se imitandos. Sic igitur unum sunt omnes tum imitatione, tum activa emulazione, ita ut, monachi sint vita laica irreprehensibiles, et aliunde laici sunt monachi, et sic patres utroque colligant, et vitis quæ virtutem sectantur optime ad invicem transmutatis omnia bona sunt in communis, non siout antiquis placuerat, sed divino quasi modo.

197. Si ergo, o monache, qui sacra ueste es indutus, ita te habes, ut descripsimus, tu rectus stetisti, et alios cadentes poteris sublevar. Si autem a proposito excidisti, non te velut statuam Deo erigis, sed in occasum cum ruinæ periculo incolinaris. Sta igitur, et quod tam infirmum est ante Deum dilige. Relinque fiduciam, amorem protestatis, sicque anarchiam projice abs te. Dimitte existimationem. Existimationem dico, non eam quæ est ex scientia, ut dixerit aliquis, qua quidam sciens se bona agere, existimat bonus esse (manifestum est enim eum qui omnia perfecte scivit, multo prius existimavisse), sed diabolicam. Ea est qua quis, cum nihil sit, existimat se esse omnia. Talis erat famosus ille Battus (22) qui Orpheum se esse existimabat. Talis erat Thersites, quando cum pulchro Achille de forma certa volebat. Talis existimatio famosum Thamyrim aut Amyrim visu orbavit. Et quam ob causam maximum omnium non profero? Ob istam detrusus Lucifer in tenebras projectus est. Talem existimationem depone, mi frater. Didiciisti enim presumere, formam

didicisset, ea adeo excelluit, ut tertius victoriam in Pythicis ludis obtinuerit. Dicunt autem eum cum Musis decertavisse, victumque oculis, voce et mente privatum fuisse.

quam a natura non accepisti jactare. Depone A etiam nimium honoris amorem, aut saltem amorem gloriae, fere dicere vanam gloriam. Aliter enim amor honoris speciem virtutis habet. Quid vis videri plus quam oportet? Per tonsuram absconditus es, noli ergo apparere, nam simul jungi nequeunt apparere et abscondi. Asperam viam elegisti, cur ergo per facilem curras, ubi sua habet pericula via trita? Jampridem vitam duram elegeras, facilimam sequi non debes.

B 198. Quemadmodum in nocte, in mundo obscurus es, non autem in noctem tu mutatus es. Noli ergo tenebrosus esse, ne nox fias, in qua proxime prætergredientur silvae bestiae, et leunculi rugientes ad rapiendum, forsitan alios, sed te quam maxime. Haec sunt feræ concupiscentiae, in te agitatae, et per te debacchantes. Si autem oportuerit te de nocte esse ob bonum domus, nox terminatur in diem a Deo concessam, in qua bestiarum passiones sopitas sunt, nec possunt libere agere, atque homo veritatis exit ad opus suum. Noctes enim continuas in terris Cimmeriis antiqui auctores assignaverunt. Melius erat hoc verbum servare: « absconditor vivens, » ut accepisti a veteri et sapienti sententia. Abscondere non solum ab aliis obvelata vita tua virtute, sed etiam a teipso per defectum superbiam, et per humilitatem, quibus homo præditus vivere non reputatur. Illud est nox. « Luceat lux tua coram hominibus ». Hæc vero est dies in qua nox terminatur, quæ sinit monachum libere agere, non simpliciter, fortuito et in vanum, in medio mundo, ut introductus in domos hominum, intra cœlinas, super mensas, in conviviis, compotationibus et epulis, ut lampas fulgeat; sed magis illuminatus a Patre luminum et inde in flammarum accensus luceat, videatur, uratur; et lux illius, si minus per omnem terram, ut apostolorum, saltem multa per loca diffundatur. Quod in accensis facibus solet fieri, quibus ex alto lucentibus, deteguntur insidiæ hostium, tuti portus indicantur, et vada periculosa, scopuli et rupes devitantur aliaque via tutior initur.

C 199. Nonne audisti magnum Magistrum dicentem: « Luceas coram hominibus ? » qui scilicet in angportubus, et in viis versaris, qui in procellis juxta terram commotis agitaris, ubi timendum est ne vehementiores venti codensati lucem tuam extinguant; sed luceat lux tua ex alto oculos seriens sine nube, sine tenebris. Sic solis circulus non se ex alto projicit, sed in exoelsis fertur, et vivificos radios emittit, non solum coram hominibus, sed ubique, sicut jussus est, cum majestate resplendet, et acies oculorum intuentium sursum attollit, undique circumspicitur. Sic lucet et luna solem emu-

tlacειναι; μορφαζεμενος, διπερ οδδε πέρωκες. « Αφες καὶ τὸ ἄγαν φιλότιμον, μενοῦν γε τὸ φιλόδεξον· ἔγγὺς δὲ εἰπεῖν, καὶ κενόδοξον. » Αλλως γάρ ή φιλοτιμία εἰδός ἐστιν ἀρετῆς. Τι φιλενδεικτεῖς ὑπὲρ τὸ δέον; Ἐκρύης διὰ τῆς κουρᾶς μὴ τούνυν προφανεῖν. Ἀσύντροχον γάρ τῇ χρύψει τὸ φανητήν. Τὴν τραχεῖαν δόδον εἴλου· τι γοῦν ἐπιτρέχεις τῇ λακ, ἵνθα κινδυνώδης καὶ ἡ ἀγχωμαλος; Ηρωέκρινας θῆτα τὸ τοῦ βίου σκληρόν οὔκουν διφείλεις τοῦ παναπίλε γίνεσθαι.

D Εγκ. Ή. Ός νῦν περὶ σὸν κέχυται τὸ κατὰ κύρων ἀράνες· οὐ μὴν αὐτὸς εἰς νύκτα μεταπέπλασαι. Μὴ τούνυν θέλει θέσθαι σκότος, ὃς γενέσθαι νύκτα· ἐν διελέσσονται παρὰ σοὶ θηρία δρυμοῦ, καὶ σκύμνοι ὀρύδμενοι τοῦ ἀρπάζειν, καὶ ἄλλους μὲν θιάς, μάλιστα δὲ σταυτόν. Ἐνέργειαι ταῦτα θηριώδεις, ἐν σοὶ πορεύομεναι, καὶ παρβρήσιαζόμεναι διὰ σοῦ. Αλλ' εἰ χρὴ καὶ νύκτερον εἶναι σε οὐκονομικῶν, ἀλλὰ ταχὺ ἀποτελευτῆ τὴν νύκτα ταῦτην εἰς ἡμέραν θεοπαράδοτον, ἐν δὲ τὰ μὲν ἐμπαθῆ θηρία κοιτάζονται, μὴ ἔχοντα παρβρήσιαζόσθαι· δὲ πρὸς ἀλγήσαν ἀνθρώπος ἐπὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἐξέρχεται. Τὸ γάρ διπέρ γῆς ἀεὶ νύκτερον Κιμμερίοις δὲ παλαιὲς λόγος ἀφώρισε. Σαρφέστερον δὲ διεθίσθαι τὸν λόγον. « Λάθε βιοὺς, » ὡς παρέλαβες ἐκ παλαιοῦ καὶ σοφοῦ ἀποφθέγματος. Καὶ λάθε μὴ μόνον τοὺς ἄλλους τῆς ἐναρτεούσης βιοτῆς, ἀλλὰ καὶ συτόν τῇ ἀπυφίᾳ καὶ τῷ ταπεινώματι· διπέρ δὲ ἔχειν οὐδὲ ζῆν λογίζεται. Τούτο δὲ νῦν. « Λαμφάτω τὸ φῶς σου ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. » Τούτῳ δὲ ἡ ἡμέρα, εἰς δὲν ἡ τοιαύτη καὶ ἀποτελευτῆ, παρβρήσιαζοσθεν τὸν μονοχόν, οὐχ οὕτως ἀπλῶς, εἰκῇ καὶ μάτιν δὲ τῷ κόδμῳ, ἵνα καθά καὶ λυχνοῦχος παραβεβλημένος οἴκοις ἀνθρώπων λάμπῃ δὲ διπτενεῖοις, ἐν τραπέζαις, ἐν συστίοις, ἐν εἰλαπίναις, ἐν ἔρδνοις· ἀλλ' ἵνα ἐμπυρεύηται ἀπὸ τοῦ τῶν φώτων πατρὸς, καὶ ἐκεῖθεν εἰς φῶς ἐξαναπτόμενος ἐκλάμπῃ, καὶ φαίη, καὶ πυρεύῃ· ὡς διηκεν, εἰ καὶ μὴ πανταχοῦ ἀποστολικῶς, ἀλλ' οὖν πολλαχοῦ τῆς γῆς τὸ δὲν αὐτῷ φῶς. Ο δὴ καὶ ἐν τοῖς πυρευομένοις φανοῖς εἴωθε γίνεσθαι, ὃν ἐκλαμπόντων ἐνωθέν ποθεν ἐφοδοῖ τε πολεμιών καταπηγόνται, καὶ λιμένες εὐάγκαλοι διερμηνεύονται, καὶ βράχες κινδυνώδη καὶ ροχέαι καὶ σπιλάδες ἐκκλινονται, καὶ ἔτεροις σωτηριώδη γίνεται.

Εγκ. Β. Οὐκ ἔχουσας ἐκ τοῦ μαγίστου διδασκαλῶν· « Λάμψον ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων; » αὐτὸς δηλαδὴ ἐν στενωποῖς καὶ λεωφόροις ἀναστρεφόμενος, καὶ ταῖς περὶ γῆς θυελλαῖς ἐνειλούμενος, ἐνθα φόβος μῆποτε διαυλωνίζοντες ἀσύμμετροι ἀνεμοὶ ἀποστέωσι τὸ δὲν σοὶ φῶς· ἀλλὰ λαμφάτω τὸ φῶς σου, διερηθροῦνοβολούμενον, ἀνέφελον καὶ ἀνεπιστάτητο. Οὕτω καὶ ἥλιου δίσκος οὐ κατεβρίστητων ἐκυτὸν ἐνθεν, ἀλλ' οὐδενὸς διφρεύων, ἀκτῖνας ἀποπάλλει λογύνους· οὐ μόνον ἐμπροσθεν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ πανταχῆ, ἐνθα κεκέλευσται, ἀξιωματικῶς παραπλανῶν, καὶ τὰς τῶν βλεπόντων δύεις αὐτὸς θλιπτὸν ἔχειν.

⁴⁴ Matth. v. 16.

καὶ αὐτόθιν τερπλεπτος προφαινόμενος. Οὕτω καὶ σελήνη προλάμπει ἡλιψ, εἴποι ἀν τις, τῷ κοτὲ τὸν ἥλιον· καὶ δοσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων θέας ἔχοι. Ποίει γοῦν οὕτω καὶ σύ· καὶ λάμπων φύλακτες δμοιαν σεμνότητα, ἄνω τε μένων, καὶ κάτω λάμπων ἐν τῇ νυκτὶ τοῦ καθ' ἡμέρας βίου, καὶ τοὺς ἐγρηγορότας φωτίζων, καὶ δρεπῆς προκλήσει βοώσης· « Προσέλθετε, καὶ φωτίσθητε· » ἀνδρόπειν ἑκείνους εἰς σὲ ποιῶν, καὶ ἐργάζεσθαι τὰ σωτήρια· τὰ μὲν καὶ ἄλλως πολυτρόπως, ὡς οὖδασιν αὐτοὶ μαθόνεις ἐκ φύσεως, τὰ δὲ καὶ ὑπὸ τῷ κατὰ σὲ φωτί.

σ'. Ἐὰν δὲ ποτε δεήσῃ τὸ ἐν σοὶ φῶς τὸ θεωμίμητον καὶ τίνος ἐνὸς τόπου γενέσθαι, οἷον οἶκου, ή κώμης, ή ἀγορᾶς, ή ἕκτης, ή ἄλλης τινὸς διοικήσεως, λάμπει κυριακῶς καὶ ἐκεῖ, ἐπὶ ἀναψηλαφήσει μέντοι καὶ εὐρέσει δραχμῆς ἀπολωλυίσει εὐαγγελικῆς· οὐ μὴν ὡς ἐμπλῆσαι κακμάκην πραγματευτικῶς δίχον προκλήσεως. Ἐπαιτοῦντος γάρ ἀνθρώπου τούτο γε, καὶ πανδημίου, ὡς οὕτως εἰπεῖν, πτωχοῦ, δὲς δύναται· ἀν καὶ δίχα σχῆματος ἀγγελικοῦ ρωγαλέα περιοδύθηναι, καὶ πήροντας ἐνάψασθαι, καὶ κνημῶσαι τοὺς ὅρθαλμούς, καὶ σηχηματίσασθαι παντοίως τὸν ἵκετην, καὶ οὕτως ἔμφορτος γενέσθαι, ὃν αὐτὸς θέλει.

σ'. Φιλοσόφει ἐνταῦθα καὶ τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον, τὸν πρὸ ἥλιου, τὸν πρὸ αἰώνων, τὸν δὲι καὶ ὄντα καὶ λάμποντα, τοιούτῳ λόγῳ καταληλυθότα εἰς γῆν, καὶ λάμψαντα ἐν ἡμῖν, καὶ ψηλαφήσαντα τοὺς ἀπολωλεκότας, καὶ εὐρηκότα, καὶ ἀναλαβόμενον, καὶ περισωσάμενον, καὶ ἀναγαγόντα, ἔνθα καὶ αὐτὸς ἡν πάντοτε. Εἰ οὕτω καταβανεῖν καὶ αὐτὸς ἐθέλεις, ὡς καὶ αὐτὸς θεός εἶναι φερός, καὶ τοὺς ἄλλους δὲ ἔξομοιούν σοὶ αὐτῷ κατὰ ἐνθεασμὸν, κατάβαντα, καὶ συναναστρέφου ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις ἄλλως δὲ γε ἔρρει, ἐλέγχιστε ζωόντων μῆποτε δὲ κοινὸς δεσπότης δραπετεύοντά σε ἀνακτήσας, ἐπιθήσει ζημιὰν τοῖς ἀναδεχόμενοις σε. Ἐννοήθητι, δὲι ἀγγελος φυτὸς εἰ, καὶ μελαμφορῆς, δὲι φωτὶ τῷ ὄντως παραστατεῖν τέταξαι· δὲι τοῦ οἰκείου, δὲ φασι, λόγου τυγχάνεις παρὰ τῷ θεῷ· δὲι ἀρετὰς ἐπηγγείλω παντοίας.

σ'. Χρεωστεῖς καὶ μάλιστα σὺ, ὡς μεγαλοπρεπέστατε. Μὴ τοίνου ἀναδάλλου τὴν τῆς δφειλῆς ἔκτισιν. Ήδέω, καὶ ἀπόδος. Εἴπας, καὶ ποιήσον. Ὑπέσχου, καὶ πληροφρόησον. Σπεῦσον μὴ φεύσασθαι τῷ θεῷ, ὃν οὐκ ἔστι διαλαβεῖν. Ζυγὸς ἐπετέθη σοι· μὴ οὖν γίνου στιληροτράγηλος. Βαρύς μὲν γάρ ὁν, κατατρύψει σε εἰς βαθεῖαν πληγῆν· ἐλαφρός δὲ ἐπικείμενος, καὶ οὕτω χρηστὸς ἐπελέγχει τὸ ἐν σοὶ ἀδάμαστον. Οὐ δικαῖα καὶ κέντρου δεήσῃ καὶ ἐτερολας κακώσεως. Φύλαξ ἀμπέλου ἐτάχθης εὐλογημένης ἐν τῷ καιρῷ τῆς κουρᾶς· παράμενε οὖν, φυλάττων τὸν ἀμπελῶνα, καὶ τὴν ἀνάλογον μισθικοδοσίαν ἀπεκδεχόμενος. Μάλιστα μὲν οὖν εἰς ἀμπελον ἔμυστηριάσθης, πεφυτευμένην ὑπὸ τῆς δεξιᾶς τοῦ γύψου· ἡς καὶ αἱ ἀναδενδράδες καὶ ἡ σκιὰ ἐν λόγῳ καλῷ κεῖνται παρὰ τῷ Ψαλμιφῷ. Μένε τοίνυν, ὡς ὁ φυτεύσας ἐθέλει, καὶ θάλλε, καὶ καρποφόρει, δεδιώκει τὸ πῦρ, εἰς δὲ ἐδαγγελικῶς βάλλονται τὰ τῆς θείας φυτεῖας ἐκδῆτα κλήματα. Μισθωτὸς ἐτέλεω

A lata, dixerit aliquis; et omnia alia sidera digna quae aspiciantur. Sic age et tu; dum luces, continuum splendorem retino, manens in alto inferiora illumina, id est noctem nostri saeculi; eos qui excitati sunt illustra; atque exemplo virtutis clamantis: « Venite et illuminamini, » fac eos ad te suspicere et salutaria operari; quædam multis aliis modis, sicut scient, ipsa natura docente, quædam per lucem tuam.

200. Si quando necesse est lucem tuam divinæ similem in aliquo loco videri, exempli gratia, in domo, in pago, in foro, in festivitate, aut in alia occasione, ibidem luceas sidenter ad quærendam et inveniendum drachmam Evangelii per litam, non vero ad implendam mensuram bonis consertam, absque invitatione. Hoc enim esset hominis mendici, et, ut ita dicam, vilis pauperis, qui pro angelica ueste posset laceratam sibi circumdare, peram assumere, oculos tegere, et mendicum omnino simulare, sicque omnibus molestum esse.

201. Considera etiam solem justitiæ ante solem, ante saecula semper existentem et lucentem, eodem modo in terras descendisse, apud nos resuluisse, mortuos digito tetigisse, atque invenisse, suscepisse, salvavisse, et reduxisse, ubi erat ipse ab aeterno. Ipse si eodem modo vis descendere, ita ut habearis ut Deus, alias tibi similes zelo accendas, descendere et conversare apud nos homines. Sin aliter, vade, o pessime mortalium, ne forte Dominus omnium fugientem te persecutus, pena afficiat eos qui te absconderunt. Cogita te esse angelum lucis, licet nigra ueste indutus, te ad futurum luci veræ spopondisse, te apud Deum ore tuo judicandum, ut aiunt, qui virtutis omnis generis promisisti.

202. Tu in primis debitor es, magne monache, ne differas igitur debiti solutionem. Promisisti, solve. Dixisti, age. Spopondisti, adimple. Cave ne Deo mentiaris, quem effugere impossibile est. Jugum tibi impositum est, noli ultra calcitrare. Ipso graviter Isto, profundum vulnus accipies; leviter autem, et jucunde, in aperto erit te indomitum non esse. Ob id opus erit aculeo, et alia pena. Custos vineæ benedictæ es constitutus in tua tonsura: persevera ergo vinetum custodiens, et dignam mercedem invenies. Et præsertini consecratus es in vineam dexteram Excelsi insitam, cuius rami et umbra a Psalmista plurimum laudantur. Remane igitur quemadmodum vult qui te plantavit; da flores et fructus; ignem time in quem inutiles rami vineæ Dominice, secundum Evangelium, projiciuntur. Mercede a magno Patres famillas recipere voluisti, igitur labora tempor. Producere prandium non licet, ne otiosus tempore servitutis remaneas. Cenare

extra modum, ad gravandum corpus non debes, ne erassior opus negligas. Neque per totam noctem dormire fas est, propter communem inimicum meridianum, qui neque nocte novit inducias. Abundat enim sagittis volantibus in die, et negotiis perambulantibus in tenebris. Ille malum semper operatur, te semper esse sobrium necesse est.

203. Scio equidem, cum ista a me audis, te pati pessima arbitrari, et ignominia afflovi, qui, visus magister esse, ab aliis quæ agendo sint doceris. Ego autem nunquam tacerem, licet furore percitus rumpereris; non modo in gratiam tui, unius et superbi, aut duorum aliorum similium, quos per euntes dimitto; sed causa reliquorum fratrum quos dum decipere vis, regnum Dei perturbas.

204. Nuno tamen, hoc uno addito exemplo lato et idoneo ad docendum, finietur oratio. Scythæ olim Græcis infesti acriter in eos impressionem faciebant quæ ægre sustinebatur. Igitur qui lædebantur, tum ut periculum amoverent, tum ut auxilia pararent, inducias paciscuntur aliquanto tempore, diebus quas utriusque partis beneplacitum assignavit servandas. Cæterum Græci securitati se dederunt, fiduciam in solo fœderis jurejurando collocarunt, neque excubias egerunt, neque militum more vigilarunt. Scythæ autem ad dolum confugiunt. Intempesta ergo hora noctis, non cum solito clamore, subito irruentes, illos secure dormientes interfecerunt non paucos. Sicque periissent soli juramento confidentes, nisi Græcis animus adfuissest. Brevi enim prosilientes armaque induentes, vix quidem superiores evaserunt. Postea cum perjurii Scythæ arguerentur, in causam adducunt tantummodo dies, nullo modo noctes intelloxisse dicentes, cum fœdus pepigerant. Itaque diebus solum allatis, injuste perjurii damnati fuissent, noctis tempore irruentes.

205. Huic sermoni finem impone, eminentissime; qui que rudem hanc historiam generose provocasti, ex illa fructum percipe, cum et tu et fraternitas, quæ apud te est, dolosos hostes quotidie obsidentes habeatis. Licet vos in die sobrios non percutiant, scilicet visibiliter, quasi fœdus mentientes, sed alio modo invisibiliter, quasi nocte irruentes mortalibus jaculis affligunt. Ita ut vobis semper sit vigilandum, maxime formidantibus animalium latronem, nescientibus qua hora dolosus venturus sit. Hoc autem facietis, apud vos alligati, imo et religati, sicque nec religionem nec religiosorum nomen mentientes. Cæterum vobis preparatis ut preparati estis, vigilantia non est revocanda. Unde quamvis per diem et noctem dormientes vos percutiant terribiles sagittarii, non

A εἶναι μεγάλου Οἰκοδεσπότου· ἔργάζουσα τοῖνον ἡ. Οὐκέτι τοι δειπνεῖν ἐπὶ μακρὸν, ἵνα μὴ κατερῆ τὸν τῆς δουλείας καιρὸν. Οὐκέτι λειπεῖς ἀριστᾶν ὑπέμετρα καὶ πρὸς βάρος, ἵνα μὴ Συμφόρτος ὁν ἀμείβει τοῦ ἔργου. Οὐκέτι τοι οὐδὲ δλονύχτιον ἀναπαύεσθαι σε διὰ τὸν μεσεμβρινὸν κοινὸν ἔχθρον, δε οὐδὲ νύκτα σπέδεται. Πλούτει γάρ, ὥσπερ βέλεσι πετομένοι, ἄμφις, οὗτως καὶ πράγμασιν τὸν σκότει διαπορευομένες. Άει τὴν πονηρὰν ἐκεῖνος ἔργάζεται· δεῖ καὶ σὲ νὺν ἀνάγκη.

σγ'. Καὶ οίδα μὲν, θτι ταῦτα ἐξ ἡμῶν διοῖν δεινὰ δοκεῖς πάσχειν, ὡς διεμούμενος· εἰ γε δέ σκαλος εἶναι δοκῶν, εἴτα παρ' ἐπέρων ἀσθέας, εἰ ποιητέον. Ἔγώ δὲ οὐκέτι ποτὲ σιωπήσωμαι, εἰ καὶ διαρράγεται θυμούμενος· καὶ οὐ τοσοῦτον δεῖ καὶ τὸν ἕνα, τὸν ὑψηλὸν, ή διὰ τοὺς δμοίους δύο, εἰς φθινύθειν ἀφίημι, ἀλλὰ διὰ τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς, οὓς φενακίζειν ἐβέλων, τὸ τοῦ Θεοῦ διεταράσσεις οὕτω πολλέτευμα.

σδ'. Τῷ τέος μάντοι, ἐκεῖνο καὶ μόνον ἐπενεγμένοις παιδευτικῶς ἱλαρῶν, πεπαύσομαι. Σαθοι πάλαι ποτὲ ἀνδράσιν Ἑλλησιν ἐπιθέμενοι, θέρυναν τὸν ἐπ' αὐτοῖς πόλεμον, καὶ ξενι οὐ βρέον φορτοῦ. Οὐκοῦν οἱ βλαπτόμενοι τὸ μέν τοι ἀνακαλήν τοῦδεινού πραγματευόμενοι, τὸ δὲ καὶ συσκευὴν ἀκούρας τεχνώμενοι, σπάνδονται καιρικῶς τῇ ἡμέρᾳς δοσας τὸ ἐν ἱκατέροις ἀρέσκον ἐκύρωσι. Εἰ τοῦ λοιποῦ ἐκάθιντο τὸ Ἑλληνικὸν ἀφρόντες, πιστεύσαντες ἐκεινοὺς μόνοις τοῖς ὅρκοις, οὕτω φύλαξ προσιστάμενοι, οὐδὲ μήν στρατηγικῶς ἐγρηγορεῖς. Οἱ δὲ Σκύθαι — ἀλλ' αὐτοὺς διπέρχεται ἐπιθυμία δόλου· Καὶ ἀώρι νυκτὸς αἴρηντες, καὶ οὐδὲ τοῦ βοῦ τῆς συνήθει, ἐπεισπεσόντες, ἐπει τοιμῶντο τείνεις ἀφύλακτοι, κατέκοψαν οὐκέτι δλίγους· καὶ οὐ διπάλιον οἱ μόνων τεθαρρήκητες τῷ ὅρκῳ, εἰ μή τὸ Ἑλληνικὸν ἀντέπραξε τῷ θανάτῳ. Ταχὺ γάρ ἐκθορόντες, καὶ στεγανώσαντες ἐκεινοὺς πανοπλίας, μήτε μὲν — περιεγένοντο δ' οὖν. Όμοι δὲ μεθ' ἡμέραν τῷ σκοντο ἐπιπρίκας οἱ Σκύθαι, προβάλλονται εἰς συντομόν τοιμῶντος ημέραν, μήτε οὐχὶ καὶ νότια φάμενοι συνθέσαι, δέ τας σπονδας ἐτίθεντο· διό μόνης ἡμέρας ἐκπεφωνηκότες, οὐκέτι δικαίως παραποτέντες πάντοιντα νυκτὸς ἐσιθέμενοι.

σε'. Κάτεχε καὶ τὸν λόγον τοῦτον, ὃς ἄηδι· καὶ τὴν ἀγριάδα ιστορίαν εὐγενῶς ἔγκεντροσε, πάρασαι καὶ δι' αὐτῆς, ὡς οὕτω καὶ σὺ καὶ ἡ κατὰ διδελφότης δολίους πολεμοὺς κύκλῳ περικαθημένος ἔχετε· οἱ καὶ ἐν ἡμέρᾳ νήφοντας ὑμᾶς οὐδὲ βάλλουσι, εἰς ἐμφανούς δηλαδή, ὡς οἷα σοφιζόμενοι τὴν επιθέμενοι, καιρίας δλγυνοῦσι βολαῖς. Όμοι δὲ ἐγρηγορέντες ὑμᾶς χρή, δέ τι μάλιστα εὐλεπτούσι τὸν ψυχοχλέπτην ἀγνοούμενον ποικιλῷ δόλῳ ἀκολεύσεται. Ποιήσετε δὲ αὐτὸν, πρὸς δμην εἰδούσας, εἴτε δὲ καὶ διπομένοντες, καὶ οὕτω γένεται τὸν μονήν, μήτε τὸ μοναχικὸν θνομα κφευδόμενοι. Άλλως δέ γε διακειμένοις, ὡς νῦν διάκεισθε, οὐκέτι οὐδὲν ἐγρήγορσιν. Όθεν δέ μεθ' ἡμέραν καὶ νότια πάσσαν διφυπούντας ὑμᾶς βάλλοντες οἱ δεινοὶ τοξ-

ται, ούκ ἄνιμεν ἐκκενώσωσιν διστῶν τὰς φαρέτρας. Α εχαυριεν tamen pharetras suas, malitia omni di-
στῶν, οἱ τὴν κακίαν παμπλούσιοι, καὶ δι' αὐτὸν vites, ideoque contra nos auctores et inventores
καθ' ἡμῶν πολυβελεῖς καὶ κακομήχανοι· οὐκ ἀνή-
συντ δὲ, ὡς εἰς θάνατον πλήγετοντες. Ο μὴ γένοιτο
διὰ τέλους, Θεὲ σῶτερ, φυχοσῶστα, φιλάνθρωπε,
διορθωτὲ, εὐχογητὲ εἰς τοὺς αἰὲνας τῶν αἰώνων.
Ἄμην.

EJUSDEM

DIALOGUS THEOPHILUS ET HIEROCLES.

Εὔσταθίου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης ἀλληλο - **A** γραφίᾳ, προτεθειμένῃ πεῖται τοὺς θείους
ἀδελφούς μὴ σκηνακίζειν τὸν θεοφίλατον
ἔφεσει τῆς τοῦ Ἱερωτάτου κλήσιας. Ἕποκει-
ται δὲ ὁ διάλογος μίσον δυοῖν ὃν δὲ μὲν
παρὰ τὸ ίερὸν ἀνδρασται Ἱεροκλῆς, δὲ παρὰ
τὸ θεῷ φίλον Θεόφιλος, οἵκειας αὐτὸν καὶ προσ-
φυῶς τῷ προκειμένῳ ζητήματι. Προλογίζει δὲ ὁ
Θεόφιλος.

a. Θεόφιλος. Πότερον, ὁ Ἱερόκλεις, ἔστι τις εὔτυχα
καὶ ἐν δύνασιν;

Ἱεροκλῆς. Ναὶ, ὁ Θεόφιλος.

Θεόφιλος. Καὶ πῶς ἄρα τοῦτο; Δοκεῖς γάρ μοι ἔξω
τόπου ἀποκρίνασθαι.

Ἱεροκλῆς. "Οπως; ὀδί. Εὔτυχεῖ γάρ τις οὐ μό-
νον ἐν εὐκληρίᾳ βίου ἀναστρεψόμενος πραγματικῶς,
ἀλλὰ καὶ δονομάζειν, εἴτ' οὖν εὐναυμούμενος,
ΙΙνδαρος ἢν εἴπῃ, δις εὐωνύμους τοὺς περικλύ-
τους καλεῖ, δριμέως φράζων ἐκεῖνος. Καὶ ίδοι εὐ-
τυχία τις ἀνθρώπῳ εἴηται καὶ ἐν δύνασιν, ἐπομένοις
τοῖς πράγμασιν, ἐπειδὴ καὶ σοφοῦ γνώμη, τὰ ἔργα
τούς λόγους εὐρίσκεσθαι. Θεώρησαι δὲ τὸν λόγον
τούτον καὶ ἐν τοῖς ἀνάπταλιν· ἔστι καὶ δυσπραγεῖν
ἐν δύνασιν, διε τις ἀγαθὸς ὅν ἀνήρ, καὶ μηδὲν
τι πλέον τῶν κακίων φερόμενος, κακωνυμεῖται,
οὗτος ἀδρόν κλέος εὐρίσκων, οὔτε ἀμυδρόν, οὐδὲ ἐκ-
φαινόμενος χρηστὴ φήμη, ἀλλ' ὡς ὑπὸ ζόφων σεν-
νύμενος.

b. Θεόφιλος. Σοφίῃ, ὁ Ἱερόκλεις, καὶ με περι-
έρχῃ, οὐ κατ' εὐθὺν, ἀλλὰ τὸ τῆς ἐρωτήσεως δμωνυ-
μούν λαβήν ἐνδεομένην σοι εὐρηκὼς, ἐλὼν ἄγχεις
με. Ἡρώτησε δὲ εὐτὸς οὐκ, εἴπερ ἔστιν ἀνθρώποις
εὔτυχεῖν καὶ ἐν τῷ δονομάζεσθαι, ἀλλ' εἴπερ οὐσιω-
δως εὔτυχα τις ἀποκεκλήρωται καὶ αὐταῖς δη κατα-
μόνας ταῖς λέξεσιν; Λύτας γάρ ἐγώ ἐφην δύνασται.
Τι δὴ πρὸς τοῦτο μειδίην σοι ἐπῆλθεν, ὁ Ἱερό-
κλεις; Μήτι καὶ ἄρτι τὴν ἐρώτησιν εἰς δμωνυμίαν
σχίζει;

B Eustathii metropolitanus Thessalonicensis dialogus,
quo sanctis fratribus persuadere conatur ne
Deo dilectissimum contumeliose sacerrimum ap-
pellent. Inter duos habetur dialogus, quorum
unus a voce ierón (sacer) dictus est Hierocles,
alter a θεῷ φίλον (Deo dilectus) Theophilus nomi-
natur, nominibus sic proprie et propositæ quæsti-
oni congruent datis. Prior verba facit Theophili-

1. Theophilus. Estne, o Hierocles, etiam in no-
minibus aliquid fausti?

Hierocles. Utique, o Theophile.

Theophilus. Quomodo vero hoc? Videris enim
mihi præter argumentum respondisse.

Hierocles. Quomodo? Ita. Felix enim est aliquis,
non solum oum in prosperitate vita revera con-
versatur, sed etiam quum talis dicitur, scilicet
quum fausti nominis habetur, ut dixerit Pin-
darus, qui fausti nominis viros illustres signi-
ficanter vocat. Enimvero felicitas quædam est
homini et in nominibus, quæ factis respondent,
siquidem sapiens quis dixit verbis inesse facta.
Illiud vero et in contrariis considera. Namque
malum omen esse potest in nominibus, quando
scilicet vir bonus, nec quidquam pejus admit-
tens, infastum nomen habet, neque abundantem,
neque subobscuram gloriam invenit, neque
bona fama celebratur, sed quasi in tenebris
perit.

2. Theophilus. Sophistice agis, o Hierocles, et
me circumvenis, non per viam rectam, sed in-
terrogationis ambiguitate, quasi præstata tibi
ansa, inventa, captum urges me. Interrogavi
autem ipse non an felices esse possint homines
etiam propter nomen, sed an revera felicitas quæ-
dam obtigerit per se ipsis vocibus. Has enim ego
dicebam nomina. Cur vero ad hæc subridere
incepisti, o Hierocles? Num et nunc quæsitus ad
ambiguitatem rescindis?

Hierocles. Non irrisio, o Philothec, risus iste. A Purpureo autem colore hic perfunditur et exhibilatur vultus juxta benevolum mentis affectum. Sed bono animo sis, siquidem nunc interrogasti simpliciter et determinate.

3. Theophilus. Quid igitur dicas ad hanc simplicem quæstionem?

Hierocles. Quid aliud nisi me negare? Dico enim nihil aut prosperum aut infaustum inesse vocibus. Nulla enim vox substantialiter existit; felicitas autem aut infelicitas substantiis quibusdam attribuitur.

Theophilus. Quam recte dixisti, o Hierocles!

Hierocles. Quis porro, o Theophile, tibi scopus est talia problemata proponenti? Non enim sane B frustra hoc proposuisti.

Theophilus. Detegam tibi reprehensionem qua quosdam incuso de admittendis vel rejiciendis nominibus.

Hierocles. De quibusnam?

4. Theophilus. Circa plura alia nomina, sed præsertim circa voces: *sacer* et *Deo dilectus* (*Ιεροῦ*, Θεοφιλοῦ). Valde enim placuit nonnullis episcopis et aliis vocem *Ιερόν* et ejus excellentiā mirum in modum extollere, vocem autem Θεοφιλὲς et ejus extensionem omnino deprimere. Enimvero si quis se sacerrimum dici audiat, in cœlum ferri sibi videtur, si vero dicitur Θεοφιλὲς. *Deo dilectus*, sive Θεοφιλέστατος, *Deo dilectissimus*, non dubito quin pudore suffundatur, quasi insigni accepta contumelia. Ideoque ipse vocem Θεοφιλὸς expellere volens, ejus loco vocem *Ιερὸν* civitate dono et bene agere puto; et ipse quidem erubesco, si Theophili, non autem Hieroclei, sive tali alio nomine appeller quod a pluribus admittitur, libique in video propter gloriam nominis *Ιεροῦ* quod geris, et illos beatos prædico qui te genuerunt, quoniam tali te celebraverunt appellatione. Porro quæro a te, qui tantum sortitus es nomen, quid tandem ego sentire debeam de nominibus illis. Forte enim una ex appellationibus, scilicet ea quæ sacrum sonat, felix est proptereaque amatur, et concupiscentiam majorem alicet; altera autem, licet splendide composita, et Dei amicitiam annuntians, non post se trahit amicos, sed contemnitur, tanquam deformis aliquis. Ego vero censeo multo magis venerandum et decorum esse Dei amici nomen quam sacri, saltem quoad apertam locutionem. Volo autem robur meæ sententiae.

5. Hierocles. Penetro in profundum sacri (*Ιεροῦ*), et perspiccio quiddam quod non in superficie volvitur, sed quod aumen aspectus exposulat.

Theophilus. Quidnam istud?

Hierocles. Hoc, o Theophile. Nomina, seu dictio-

Ιεροκλῆς. Οὐ κατάγελως, ὡ φιλόθεος, τοῦτο μεδίαμα πορφύραι δὲ ίλαρὸν ἡ ὄψις ἐνταῦθα καὶ ψυχῆς φίλιον κατάστημα. Θάρξει δὲ, ὡς ἡρώτησας πιδεύτερον μοναχῶς τε καὶ ἀσφαλῶς.

γ'. Θεόφιλος. Καὶ τί δὴ λέγεις πρὸς τὸ ἀσχίδιο τοῦτο πύσμα;

Ιεροκλῆς. Τί ποτε ἄλλο, ή ἀποφάσκω; Φημὶ γὰρ, μήτε εὔτυχίαν, μήτε δυστυχίαν, ἐπιώντες ταῖς φωναῖς. Φωνὴ μὲν γὰρ οὐδεμίς νοσίωται, εὐτυχεῖν δὲ καὶ δυστυχεῖν οὐσίας τινὲς ἐπιλέγεται.

Θεόφιλος. Μὲν γε εἰπας, ὡ Ιερόκλεις.

Ιεροκλῆς. Τίς δὴ, ὡ Θεόφιλε, δ σκοπός σοι τοῦ οὗτο προβλημάτισσας; Οὐ γὰρ δῆπου τηνάλλως οὕτω προρύτεινας.

Θεόφιλος. Ἀνακαλύψω σοι μέμψιν ἔμπιν, ή μεμφομαὶ τινας ἐπὶ δυνομάτων ἐκλογῆς καὶ ἀπεκλογῆς.

Ιεροκλῆς. Ποίᾳ ἐκείνῃ;

δ'. Θεόφιλος. Πολλαῖς μὲν καὶ ἄλλαις, ἐν δὲ ταῖς καὶ τῇ τοῦ ιεροῦ καὶ τοῦ θεόφιλοῦ. Βύτρεστας γάρ διατέροις ἐπισκόποις τε καὶ λοιποῖς τό μὲν ιερὸν δύομα καὶ τὴν αὐτοῦ διάφεστον ὑψηλότερον τοῦτον τοῦ ιεροῦ ἐπίτασιν ὑποβάθμιον πάνυ τι καθιστάν. Ἀμέλει τοι καὶ ιερώτατος μὲν τις ἀκόντιας, οὐδένιος εἶναι φαντάζεται· θεοφιλῆς δὲ, εἴτε θεοφιλέστατος, ἀλλ' αὐτὸς οὐκ οἷμαι ὡς οὐχὶ καὶ ἄγκαλόπτεται, οὐα περινθριζόμενος. Διὸ καὶ αὐτὸς ἐγὼ ἐκοστραχίειν ἀθέλων τὸ θεοφιλὲς, πολιτογρασῶ ἀντ' αὐτοῦ τὸ ιερόν, καὶ λογίζομαι ἀγαθὸν τι ποιεῖν· καὶ ποὺ καὶ ἔμαυτὸν αἰσχύνομαι, εἰ καλούμην θεόφιλος, οὐ μὴν ιερόθεος, ή τι τοιοῦτον ἄλλο ἔξειλεγμένον τοῖς πλεοῖσι· καὶ σὲ δὲ ζηλῶ τοῦ ιεροῦ κλέους, δ προγράφεται σοι, καὶ μακαρίζω τοὺς γειναμένους, διτι σ τοιαύτῃ περινυμίᾳ ἐκλίναν. Πινυάνομαι δὴ σου, ὡ κληρονομήσας ὄνδρατος τηλικοῦδε, τί ποτε καταρτίσεις ἐργανεῖν με περὶ τούτων τῶν δυνομάτων; Μῆποτε γὰρ εὐτυχεῖ μὲν θατέρα λέξις ἡ κατὰ τὸν ιερὸν, καὶ διὰ τοῦτο ἐρᾶται καὶ ἐπιθυμίαν διέλκεται πλείσια· ἡ δὲ λοιπή, καὶ ταῦτα λαμπρῶς ἐσταλμένη, καὶ θεοφιλίαν ἀγγέλλουσα, οὐκ ἐπισύρεται φίλους, ἀλλὰ περιβλέπεται ὡς οὐα καὶ τις δυσπρόσιπτος. Ήμέντοι οἵμαι πάνυ πολὺ σεμνότερον εἶναι καὶ κόσμιον τὸ θεοφιλὲς τά γε εἰς προφανή φράσιν ἥπερ τὸ ιερὸν ἀθέλω δὲ καὶ τὴν σὴν φῆφον προσεπιτεθῆναι, εἰ τις οὕτω κωρώσω κράτος οἰς λογίζομαι.

ε'. Ιεροκλῆς. Οτι κατακύπτω εἰς τὸ βάθος τοῦ ιεροῦ, καὶ διορῶμαι τι οὐκ ἐπιπολῆς φερόμενον, ἀλλ' οἰον διέλειν δέντητα βλέμματος.

Θεόφιλος. Ποίαν δὴ τινα;

Ιεροκλῆς. Τοιαύτην, ὡ Θεόφιλε. 'Ονδρατα, εἴτε'

οὖν λέξεις τινάς, ἀφωσίουν ἀποπληρωτικῶς τοῖς θεοῖς πράγμασιν οἱ παλαιοί.

Θεόφιλος. Ποιὰ ἔκεινα, ὡς Ἱερόκλεις;

ζ. Ἱεροκλῆς. Ὡς μάλα μυρία· πρὸς δὲ τὸ ἐνεστῶς ἔξ οὐδιγίστων ἀναγαγεῖν σε βούλομαι εἰς τὰ θύλα. Μυεῖν ἔκεινοι· ἔβεσαν οὐ τὸ ἄπλως διδάσκειν, ἀλλὰ τὸ ἀντοπρήτων παραδίδονται, καὶ Θεῷ οὐκεῖται καὶ τοῖς κατ' αὐτὸν ἀνθεάζουσι· καὶ μύστας ἀνδρικάζον, δύσις ἔξεγένετο τοιαῦτα μαθεῖν διδασκάλια, ὃν καὶ ἐκφερομένων εἰς ἀκοὰς βεβήλους, θάνατος ἐπεψήφιστο τοῖς ἐκλαλήσασι. Τό τε δὴ μυεῖν εὐάγγελον, καὶ τὸ τελεῖν, καὶ τὴν κατ' αὐτὸν τελετὴν, καὶ τὸ εὐάξειν, ψυνομαρτεῖ καὶ δὲ Εὔστος· εὐάγγητον δὲ καὶ τὸ ἐποπτεύειν, καὶ τὸ θύειν, καὶ τὸ εὐχεσθαι, καὶ δὲ ἀρρητὸν, καὶ τὴν δύμφην, καὶ τὴν δύσσα, ηδὲ ποτε [απὸ ἡδη ποτέ] καὶ τὸ δλολύζειν. Τέ οὖν, ὡς Θεόφιλε; ζητήσεις καὶ ἄλλα τοιαῦτα παρατεθῆναι, ηδὲ ἀρκούντως ἐντήγαγε σε ταῦτα, εἰς διπέρ ἔχρην;

ζ'. Θεόφιλος. Ἐδαφά εἰς το νόημα, διὸ δύον ἔδει, καὶ οὐκ ἐθέλω πλείω τοιαῦτα συνείρεσθαι. Ἄλλὰ τί μοι αὐτὸν πρὸς τὴν τοῦ Ἱεροῦ ἔννοιαν καὶ τὴν κατ' αὐτὸν φείδιν σεμνότητα;

Ἱεροκλῆς. Αὐτός σοι τοῦτο, ὡς Θεόφιλε, δὲ λόγος ήσκει δηλώσων, διὸ θείον δύνομα καὶ μυστικὸν οὐχ ἔτεστον τι τῶν ἄλλων καὶ δὲ Ἱερὸς καὶ δύσα τούτῳ σύστοιχα, τὸ Ἱεράσθαι, τὸ Ἱερατεύειν, τὸ Ἱερεῖν, καὶ εἴ τι ἄλλο συμφωνεῖ τούτοις.

Θεόφιλος. Ταχὺ οὖν, ὡς Ἱερόκλεις, ἀναπτύξας πέραντε τὸν τοῦ λόγου σκοπόν. Ἐγὼ γάρ σφαδάζω ἀμφιχρυσῶν, δύτως δὲ καταστήσῃς, οὐ προθέου, καὶ οὐκ ἔχω διαβλέψαι τραπές εἰς τὸ τίλος.

η. Ἱεροκλῆς. Ἀκούε, ὡς Θεόφιλε. Δύο ταῦτα δύ τοῖς πάλαι ποτὲ σεμνὰ ἐπιφθέγματα παραδίδοται, γοργά τε καὶ καθαθά τὴν ἀπίκησιν, εἰ καὶ ἄλλως, οὐ λάμποντα πρὸς σαρήνειαν, τὸ δὲ καὶ τὸ ἱ. Καὶ τὸ μὲν τὸ δοκεῖ παρακεκενεσθαι, καθά που καὶ τὸ ἔγρει, καὶ τὸ φέρε, καὶ τὸ ἔγε· καὶ ἔστιν αὐτοῦ σημασία τὸ πέμπτε. Διὸ καὶ δασέως προσπνεῖται ἡ τῆς λέξεως ἀρχούσα. Τὸ δὲ ἱ τούτον ἔστι κατ' οὐδέν· οὔτε γάρ κέλευσμά τι ἐμφανεῖ, οὐδὲ μήν δασύ πνεῦμα ἔχει. Ἐπιλαλεῖται κατ' ἀνθουσιασμόν. Καὶ τοῦ μὲν πρώτου δόποδειξις ἐν τῷ ἵε, παῖ, διπέρ ἔστι πέμπτε, ηδὲ δηλονότι ἐπίκουρον, ηδὲ ἄλλο τι βοηθητικόν διὸ οὐπέρ οὐ μόνον Ἡίος δὲ οὐτεῖς λείς, εἰπεῖν δὲ ταυτὸν, ἀφεισὶς πρὸς βοηθείαν, ὡς εἰπερ ἦν Ἡίος δὲ τετράδι συλλαβῶν· ἀλλὰ καὶ Ἰλαος, δὲ λείς δηλαδὴ βλέμμα θειότερον. Τοῦ δρψη γάρ εἰς τὸ λάειν μετειλημένου, εἴη δὲ Ἰλαος, πρώτιστα μὲν Θεός, δὲ παντέφορος, δὲ καὶ Ἰλήκοι τοῖς τε ἀξίοις καὶ ἡμῖν, είτα καὶ δὲ πρὸς θεόν διορατικῶς ἐκτυπώμενος. Καὶ οὕτω μὲν ἐν ἔδαφισι ἀρχαῖψ τὸ δέ κείμενον παραδέδεικται. Τοῦ δὲ ἱ πλαστυτέρας οὕτης ἐν τοῖς παλαιοῖς προφορᾶς, πρόχειρος ἡ ἐν τῷ ἱ, παιῶν, οὐ δύλωτις μεταληπτεῖκη τὸ ὡς θεραπεύεται, εἴ τις ἀνθυμοῖτο, παιῶντα τούτον λέγεσθαι τὸν Ἱετρικῶς θεραπεύοντα· καὶ δοικεν ἔκεινον ὑπερσχῆσθαι, ηδὲ προκά-

A nes quasdam exclusive divinis rebus antiqui devovebant.

Theophilus. Quænam sunt istæ, o Hierocles?

6. Hierocles. Prope infinitæ. Nunc autem ex paucissimis ad omnia adducere te volo. Connivero oculis (μυεῖν) illi dixerunt non docere simpliciter, sed in secreto tradere, quæ Deo sunt propria et iis qui ab illo afflantur; et mystas vocabant quibuscumque contigerat talia discere documenta; quæ si ad profanas aures delata essent, nox decernebatur adversus eos qui revelassent. Connivero oculis (μυεῖν) sacrum fuit sicut et initiare et initiatio, et clamare Evan in honorem Bacchi, unde et Evius. Sacrum quoque fuit insipere (ad sacras spectandas admitti cæremonias), et sacrificare, et precari, et sacerdos, et oraculum (δρμαῖ) et augurium (χλρδῶν) et presagium (ὅσσα) at aliquando vociferari. Quid igitur, o Theophile? Quæresne ut alia similia tibi proponantur, an sufficienter induixerunt te hæc quo oportebat?

B 7. Theophilus. Perplexi rem, quantum opus est, nec jam similia continuari volo. Ad quid mibi illa ad sacri intelligentiam et illum quam præ se fert eximiam gravitatem?

Hierocles. Id ipsum, o Theophile, sermo demonstrare presumit, non minus quam alia divinum et mysticum esse nomen sacer et quæcumque huic affinia sunt, sacrari, sacerdotio fungi, et si quid aliud consonat.

Theophilus. Sententiam cito explicans, o Hierocles, festina ad scopum sermonis. Ego enim inquietus et anxius sum, donec videam quomodo constitueris id quod proposuisti, neque valeo usque ad finem clare perspicere

8. Hierocles. Audi, o Theophile. Duae inter veteres venerandæ voces traditæ sunt, tenues et claræ quoad sonum, licet cæteroquin non satis perspicua, hic et iē (ἵη, Ιή). Prior adhortari videtur, quemadmodum age, agedum, et illius significatio est mille. Ideoque aspero notatur spiritu prima vocis littera. Vox autem Ιή proreus differt. Non enim adhortationem significat vel jussum, nec asperum habet spiritum: et divino instinctu profertur. Et prior quidem appetit in hac dictione: Ίε, παῖ, hoc est, mitte seu porridge, nimirum telum auxiliare aut aliud quid subsidiarium, unde derivatur non solūn Ιήος, id est qui sic porrigit seu mittit ad auxilium, velut si esset Ιήος vox quadrasyllaba, sed eliam Ιλαος, hoc est qui vultu supernaturali aspicit. Cum enim δρψη (videre) in λάειν (aspicere) transmutas, tum erit Ιλαος (clemens) primum Deus, omnia inspiciens, qui et dignis et nobis Ιλήκοι (propitiatus sit), deinde etiam qui mentis acie Deo similis factus est. Et sic quidem vocem Ίε in antiquo libro quodam usurpatam invenimus. Vocis autem Ιή, sensus latius patet apud veteres, et appetit in illo: Ιή, παιῶν, hoc est, o tu qui curas, si quis velit illum παιῶνα (curatorem) dici qui medici more inservit, et vi-

detur hoc vocabulum sanationem cœlestem pro-mittere aut invocare. Cum igitur hæc duas voces, *la* et *la*, ita se habcant (nam velle te plura a nobis audire, vix crediderim, o Theophile), ab illa *la* (neque Patribus ipsis talis enucleatio displicet) originem sumere appareat vox *Ierōn* (*sancutum*) et omnia similia vocabula. Utrum putas nos recte loqui aut vis nos hic subsistere, ne risui nos exponamus?

9. *Theophilus*. Optime mihi persuades, o Hierocles; solummodo profundius in sensum inquirens et subtilius explicare studens adjiciam, *Ierōn* (*sancutum*) esse a quo mittitur bona valetudo.

Hierocles. Rem actu tetigisti, o Theophile, et ab initio ad finem recte pervenisti, uti poverbio dicitur. Et ut ingenui veritatem fateamur, tu altius quam nos vocabuli sensum pervestigasti. Nos enim putabamus, a voce *la* descendere illam *Ierōn*, quemadmodum *Ierōn* (*vigens*) et *christerōn* (*potens*) et similia; tu autem, valetudinem vocabulo *Ierōn* adjiciens, penitus sensum penetrasti. Jam vero sic res se habeat, et pergas velim tali modo philosophari, quamvis de hac re offendantur, aucteri scilicet et morosi et rerum verborumque terrestrium ac humilium contemptores, qui ne in summis quidem aristis ingredi volunt, sed veluti Pegasi volatiles in aere feruntur, nihil facientes grammaticam quæ vocabulis enucleandis operam navat. Plato quoque celeberrimus ille inter philosophos, adjuvabit te in hoc studio, qui et ipse explicans verbis delectabatur in iisque veram etymologiam naturalem considerabat. Habet igitur, dum alia quidem didicisti, alia autem ipse invenisti, vocem *Ierōn* divinæ naturæ convenientem, et jure meritoque quis dixerit, vocem *Ierōn* quam cum rebus divinis et cum Deo ipso cohæret quasi innata et omnino propria, ab illis derivari, hincque saeculitatem transire ad sacerdotem, et ad ejus munus, et potissimum ad eum qui inter illos primum locum obtinet. Et nosti revera primum et magnum et omnium altissimum sacerdotem, qui totus clemens, totus salus est, qui nos sanctos sibi consecrat, et talis beneficii participes nos reddit et vocatione et actione. Perspectum habes, o Theophile, qualis sacerdos sit, qualis princeps sacerdos, et quæ cætera ejusmodi sunt verba.

10. *Theophilus*. Subtili ac sublimi ratione hæc exposuisti, Hierocles. Vocem quidem *Ierōn* (*sancutum*) Deo attribuisti eique soli concessisti et propriam esse voluisti, vocem autem θεοφίλες (*Deo charum*) velut scaturiginem illinc profluentem in amicos ejus defluere videris dixisse.

Hierocles. Ita est, o Theophile. Igitur sacerdos ille in secula et summus sacerdos piissime glorificatur: vox autem θεοφίλες nuno quidem nescio quanam ratione Deo competit. Videntur enim talia proprio seneu ei attribui, hominibus autem ei charis τὸ θεοφίλες.

Α λεῖσθαι θεῖσθαι τοῦνομα. Τοιούτοιν δυτοιν τοῦ *la* (πολυρέημονεν γὰρ εἰς πλέον οὐκ ἀντὶ τῆμας, ὡς Θεόριλε), τοῦ *la* φαίνεται (καὶ οὐδὲ ἄπει σκει τοῖς Ηλαράσι τῶν τοιούτων μεθόδων) περιελκύσθαι τὸ ιεθὸν καὶ τὴν κατ' αὐτὸ συστογίᾳ διπασαν. Νοεῖς τῆμας λαλεῖν τι καλὸν, τι στρατικόν περιπατέρω λέγειν, μή καὶ γελώμεθ;

Ω'. Θεόφιλος. Εὖ με προσδιηάζεις, ὡς Ιερόλες καὶ πως ἡδη λεπτινάμενος εἰς νοῦν καὶ λεχνολογίαν ἐπιπνευσθεὶς, ἐπιβάλλω, ιερὸν εἶναι, ἀφ' οὗ ἡμεῖς.

Ιεροκλῆς. Εὔστροχησας, ὡς Θεόφιλε, καὶ λεχνὸν ἀρχὴν πέρας ἔσχες, ὃ δὴ παροιμιάζεται. Ήσθησαι δὲ τὸ ἀφθόνητον, καὶ τι βαθύτερον τὴν διεώρακας. Ήμεῖς μὲν γὰρ ἐνενοοῦμεν, ὡς παρὰ τὸ διερὸν πρὸς διοιστητα τοῦ διερὸς, καὶ κρεπτὸς, καὶ τῶν δυο τοιαῦτα· σὺ δὲ γλεφυρώτερη περιενοήσω, ῥῶσιν ἐμφαντασμένος τῷ τοῦ ιεροῦ δύναματι. Καὶ ἔχεις οὕτως, καὶ γένοιτο εοι φιλοσοφεῖν καὶ τὸν τρόπον τοῦτον, εἰ καὶ τινες διστρεπτοῦνται, στρυφοὶ γε αὐτοὶ δυτεῖς καὶ δυστέντευκτοι καὶ ἀθήγεις τῶν κάτω καὶ χαμηρῶν ρήματων τα καὶ πραγμάτων οἱ οὐ μόνον δικρανοὶ ἐπ' ἀνθερίσκων ἔξανεμοῦνται θέειν, ἀλλὰ καὶ Ήμέας δερσικότητοι φέρονται, περιφρονοῦντες τὴν φυσιολόγον γραμματικήν. Συλλιγφεῖται καὶ Πλάτων εὐτές τοῦ πονηματος, δι τὴν φιλοσοφίαν μετάρσιος· καὶ γάρ τοι καὶ αὐτὸς ἔχειρεν ἀναπτύσσων δύναματα, καὶ τὴν ἀνατοῖς θεώμενος ἔγκυλιον φυσικὴν ἔτυμότα. Έχεις δὴ οὐν, τὰ μὲν μαθὼν, τὰ δ' αὐτὸς Κευρῶν, θεὶ φύσει ἐπιπρέπουσαν τὴν τοῦ ιεροῦ κλήσιν· καὶ εἴποι τις ἀν θαρρούντως, τὸ μὲν ιερὸς αὐτῶν ἔκηρθαι, τῶν θείων καὶ θεῶν αὐτοῦ κολλώμενον, οίον, ἡ ἐμφύσμενον, καὶ οὕτω πως οἰκειούμενον ἔκειθεν δὲ μεταρρυτοσθεῖται τὸ σεμνὸν καὶ ἐπὶ τὸν ιερόν, καὶ ἐπὶ τὰ κατ' αὐτὸν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τὸν δι τοῖς τοιούτοις πράρχοντα. Καὶ οἰδας πάντως τὸν καὶ πρώτον καὶ μέγαν καὶ δυτικὸν Ζψιστον ἀρχιερέα, τὸν δλον Πλαον, τὸν δλον σωτηρίαν, δε τῆμας διστοιχοῖς αἵτη καθειροῖ, καὶ τοῦ τοιούτου ἀγαθοῦ μεταδίδωσι καὶ κλήσει καὶ πράγματι. Κατέχεις ήδη γηῶν, οἰμαι, ὃν Θεόφιλε, οἵσις τις διερεύς, πηλίκος δὲ δέκατος, διποῖα δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ τοιούτου στολὴς.

Ω'. Θεόφιλος. Πάνω λίαν τὰ τοιαῦτα μεταώριες, Ιερόλεις. Καὶ τὸ μὲν ιερὸν παρέστησες τῷ θεῷ, καὶ παρ' αὐτῷ ἀφῆκας μάνειν, καὶ φύεισις εἰς ἔγγυότητα· τὸ δὲ θεοφίλες ἀπόρρηταν ἀφῆκας ἐξείνου, οἰμαι, εἰς τοὺς αὐτῷ φίλους ἐπιστελέχεσθαι.

Ιεροκλῆς. Οὕτως ἔχεις, ω Θεόφιλε. Ούκοῦν ιερεὺς μὲν ἔκεινος εἰς τὸν κλῖνα, καὶ ἀρχιερεὺς δὲ συνότατα δοξάζεται· τὸ δὲ θεοφίλες, οὐκ οἰδα τὸ τέλος, διπολικὸν λόγου διαθίσει προσφυές τῷ θεῷ ξεται. Δοκεῖ γὰρ τὰ τοιαῦτα μὲν οἰκείως αὐτῷ ἐπιλέγεσθαι, ἀνθρώποις δὲ φίλοις αὐτῷ τὸ θεοφίλες.

Θεόφιλος. Μηκέτι, φίλε Ιερόκλεις, πλειω πονεῖ-
θεαὶ μελέται. Ἡδη γάρ κατελαβόμην ίκανῶς, τὸν
Ιερὸν, καὶ ἔτι πλέον τὸν Ιερώτατον, εὐαγῆς εἶναι
ῥήμα καὶ σεβάσμιον καὶ ὄγιον καὶ μονῆρες εἰς
ἴκνουσιν, ὡς μὴ δὲν ὑπεῖναι τι διπλός εἰς γε τὸ μὴ
θεῖον, καὶ θεῷ φίλον δύνομα καὶ αὐτὸς εἶναι, μηδὲ
μήν σχίζεσθαι καὶ εἰς τι ἔτερον μὴ τοιούτον. Καὶ
καλῶς γε ἅρα φιλοῦσιν ἀνθρωποι διὰ ταῦτα ιερω-
νυμεῖσθαι.

Ια. Ιεροκλῆς. Βλέπε, ὁ Θεόφιλε, τὴν ἀνεξίτα-
στον χρίσιν, ὡς οὐδὲ βέβαια ἐπιβάλλει ἀποφανεσθαι.
Διὸ καλῶς ἀποκρίψανται, ὡς οἱ ταχεῖς φρονεῖν οὐκ
δισφαλεῖς ἀποβαίνουσιν. Οὕτω γοῦν καὶ αὐτὸς ἐπι-
σχών με τοῦ περαιτέρῳ λαλῆσαι καὶ σκεψάμενον
ἀκριβώσασθαι τὸ προγείμενον, καὶ ταχὺ νοήσας
αὐτὸς, τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἐπιβέβληκας· ἐν δὲ τι
οὐκ ἐν ἔχοις εἰπεῖν, ὡς προσέσται καὶ αὐτὸς τι, λεκ-
τικὴ δρθότης. Ἀσχιδὲς γάρ εἶναι τὸ Ιερὸν, καὶ ὡς
σὺ φίλε, μονῆρες κατὰ νοῦν θεῖον, οὐχ ὀμολόγηται,
καὶ πως τύχῃ τινί, οὐκ ἐν εἴποιμι, αἰσιᾳ. Τὴν τε
ἀρχὴν ἐξ αὐτῆς βαθέϊδος λόγου ἀπεκλάνησος στης
δρθότης ἡ διμωνυμία ἐκείνη, τῆς ἐν λόγῳ συνθήκης·
καὶ νῦν δὲ εἰς τὴν τοῦ Ιεροῦ σημασίαν δμοὶφ δῆ τινι
λόγῳ προσέκνωφας.

Θεόφιλος. Πᾶς ποτε, φίλε Ιερόκλεις;

Ιεροκλῆς. Ότι· καὶ τὸ Ιερὸν οὐδὲν αὐτὸς στενο-
χωρεῖται εἰς νοῦν ἕνα, πλατύνεται δὲ, δύσα καὶ τι
θευμάτιον, εἰς ἀναλόγους κλῶνας, ὡς οἱ δυνατοθέται
κυροῦσιν.

Ιβ'. Θεόφιλος. Οὐδοῦν ἐπειδὴ, ωδὴ διδάσκαλε, οὕτω
τεχνικῶς διοπτεύεις, ἐφ' οὓς οὐδὲν οὐκ ἔστιν ἔξι·
κνεῖσθαι τὴν δρασιν, λαβὼν χειραγώγει με καὶ διὰ
τῆς τοιαύτης ὁδοῦ.

Ιεροκλῆς. Μετρήσω σοι, φίλε, ὡς ἐν συναι-
ρέσσαι, ἐξ δύσα τὸ Ιερὸν ἐκνεύει, καὶ δύσοις ἐπαναπάνεται,
ὡς οὕτω φάναι. καταλόγασιν.

Θεόφιλος. Λέγε δὴ σπεύσας ἐκεῖνα· οὐ γάρ μοι
σχολή, ὡς διευκαριεῖν καὶ εἰστεῖ ἀκοῇ πλείονι.

Ιεροκλῆς. Ἀλλ', φίλε, μή με πνίγε, ἀλλὰ
ἴφες, δινέτω πνεύματι διέξεσθαι τὸ κατὰ σκοπὸν.
Εἴ δὲ πάνυ ἀνθέλκει σε πραγματεία τις ἔτερα, χαιρων
ἀπέτρεχε.

Θεόφιλος. Οὐκ διοδραμοῦμαι οὕτω ταχὺ, ἀλλ' ἀναμενῶ ἐξ ἀνάρχης, ἵνα μὴ τὴν ἔνας ἕπτι ὥραν εἰκῇ
διπάνησας μεταμέλωμαι.

Ιγ'. Ιεροκλῆς. Ἀκούεις δὴ παρὰ τοῦ Ιεροῦ, δτι πλη-
θύνεται τῷ τῆς διμωνυμίας λόγῳ, καὶ τὴν κατ'
αὐτὸς μίλιν κεφαλὴν τὴν δύντως παραφύλει καὶ εἰς
ἔτεροις, προσπεφυκίας μὲν, παραυγαζούσας δὲ τι
διλλωτις καὶ θέοντι.

Θεόφιλος. Λέγε διευκρινῶν· ἐγὼ γάρ ξδη συγ-
κέχυμαι τὸν νοῦν, οἵ τε περαδίδως.

Ιεροκλῆς. Ἀκούεις, φίλε Θεόφιλε, Ιερὸν διστοῦν,
θ μάλιστα σπουδαζόμενον ἦν ἐν τοῖς θυμένοις·

Θεόφιλος. Ναί, περιέδεται γάρ.

Ιεροκλῆς. Τι δὲ ἔστιν αὐτός; Μήτι κατὰ τὸν Ιερὸν
ἀνθρωπον;

A. *Theophilus.* Noli plura, o Hierocles, de hac re
disserrere. Jam enim satis percepi, vocem sancti, et
sanctissimi, esse vocabulum augustum et veneran-
dum et sacrum et unicum quoad sensum, ita ut
ambigi nequeat, eamdem vocem etiam de Deo et
Deo charis dici, neque in alium unquam findi-
sensum. Propterea homines a sancto denominari
(ιερωνυμεῖσθαι) cupiunt.

B. *Hierocles.* Vide, o Theophile, imperscrutatum
judicium, quantopere firmitate caret. Quare eos
qui celeres sunt ad judicandum, haud firmo gressu
incedere patet. Sic tu quoque, cum me ulterius
perorare et profundius rem perscrutari noluisti,
celeri iudicio usus, reliqua quidem optime adjeci-
sti, unum autem vix dicere poteris, quomodo vo-
cabuli significatio admittat. Sanctum (Ιερὸν) enim
non findi posse et, uti dicis, unicum esse ad sen-
sum divinum, non inter omnes constat; cur autem,
haud facile dixerim. Ab initio enim, cum cœpisse-
mus conversari, fefellerit te homonymia illa in com-
posito, et nunc quoad acceptancem sancti (Ιερὸν)
similiter errasti.

Theophilus. Quanam ratione, o Hierocles?

Hierocles. Quia etiam vox sancti ipsa non ita
coarctatur in unam significationem, sed rivuli ia-
star in plures ramos extenditur, uti grammatici
dicere solent.

C. *Theophilus.* Cum igitur, o præceptor, tam
bene perspicias ea quibus persciendiis squide-
m impar sum, prehensa manu mea viam ulterius in-
eundam mihi ostende.

Hierocles. Breviter tibi, o amice, monstrabo,
quatenus vox sancti (τό Ιερὸν) voluti expatiatur,
et quibus diversoriis, ut ita dicoam, requiescit.

Theophilus. Explica hæc paulo citius; neque
enim tempus mihi sufficit ut prolixiori orationi
interesse possim.

Hierocles. Noli, o amicissime, me urgere, sed
permitte ut tranquillo animo quæ necessaria sunt
exponam. Si vero aliud negotium te avocat, non
est quod te retineam.

Theophilus. Haud discedam tam cito, sed neces-
sitate compulsa romanebo, ne temporis hucusque
frustra consumpti me pœnitentiat.

D. *Hierocles.* Audi igitur de voce sancti (Ιεροῦ)
quod multiplicatur homonymice, et primarium ca-
put in varia extendit, similia quidem, sed cætero-
quin etiam proprium quid indicantia.

Theophilus. Dilucidius loquere; jam enim quæ
diois, animum meum confundunt.

Hierocles. Scis, o Theophile, dios os sacrum
quod in sacrificiis magni flebat?

Theophilus. Scio utique, notissimum enim est.

Hierocles. Quid autem est illud? Num eodem di-
citur sensu quo sanctus homo?

Theophilus. Nullo modo; insanirem, si hoc ad- A Θεόφιλος. Ούκουν· ἀλλοφρονοίην γὰρ, εἰ τὸ φρονῶ.

14. *Hierocles.* Porro audisti etiam *sancutum serpentem*, omnium pessimum?

Theophilus. Bone Deus! Odi animal istud, non nisi fundo cognitum habeo, et ad ipsum nomen horreo.

Hierocles. Concedesne, illud haud divinitus *sancutum esse?*

Theophilus. Concedo. Quidni enim?

Hierocles. Nostī præterea *sacrum morbum?*

Theophilus. Imo commemorationem ejus determinor.

Hierocles. Adde quod præter ista etiam de *sancuto pisce* mentio sit, quod si negare volueris, argumentum in promptu est.

Theophilus. Negare vix ausim.

15. *Hierocles.* Poteritne igitur iste, o Theophile, conferri cum *sancto* de quo nobis sermo est?

Theophilus. Nequaquam.

Hierocles. Nostī fortasse ex historia illud Herodoti *sancutum*, deinde *sancutam arcem* in Periegeticā memoratam, tum *sancutam Cariū villam*, *sancutas* denique quae circumferuntur *insulas* et *sancutas urbes* (*Ιεραπόλεις*)?

Theophilus. Novi, et hujus rei veniam peto.

Hierocles. Itaque causam habes, cum ab initio varias et similes *sancuti* significaciones nescires.

Theophilus. Novi, et veniam peto. Aveo autem præterea discere, qua licentia veneranda ista vox etiam bestiis reptilibus attributa sit, quales sunt serpens et piscis de quibus modo sermo fuit. Quod ad pisces igitur attinet, *sancuti* epitheto ei abblan-diri videntur homines quasi pulchro, quoniam magnus est et ad edendum aptus. Nam urbium quoque incēnia sancta dici memini, idque laudis gratia, quandoquidem qui intra illa degunt, eisdem defen-duntur. Serpentem autem perniciosissimum *sancuti* nomine insignitum vix hubeo quomodo conciliem cum denominazione fausta, et *sacer* morbus cur et quomodo sic appelleetur nequaquam intelligo.

16. *Hierocles.* Oblivisci mihi videris, o Theophile, homonymiarum naturam, quarum quilibet rei cui-dam essentialiter et necessario attribuitur secun-dum ipsius naturam; quae autem, licet diversa, eodem modo vocari volunt, nomen illud arripiunt, D quamvis non eamdem significacionem nunciscantur. Respice ad canem supra commemoratum et ad cæteros, et quid dicam intelliges.

Theophilus. Respiciens video similitudines quas-dum omnibus proprias, ab illo cane ad cæteros propagatas. Canis marinus, audacia et feritate in-signis, magis quam omnes bestiæ marinæ canis more vivit. Canis cœlestis ob indolem mortiferam vestitis mensibus, ut Homerus ait, conspicuum jure meritumque appellatur canis, sicut ille hic om-nino perniciousus est, imprimis autem quando rabie corripitur. Canis denique philosophans, alias

θεόφιλος. Ούκουν· ἀλλοφρονοίην γὰρ, εἰ τὸ φρονῶ.

ιδ'. Ιεροκλῆς. Τί δὲ ἄλλὰ μεμάθηκας καὶ ὅρθιον, τὸ πάντων χείριστον;

Θεόφιλος. Ἀλεξίκακε. Μισῶ μὲν τὸ ζεῦς. εἰδὼς δὲ ἐξ ιστορίας ἔχω, καὶ πέφρικε καὶ ἀκούων.

Ιεροκλῆς. Ὁμολογήσεις, μήδ' αὐτὸδο θεῖας ἔναις;

Θεόφιλος. Ὁμολογῶ. Τί γὰρ μή;

Ιεροκλῆς. Προσιτορεῖς δὲ καὶ νόσον ιερᾶν;

Θεόφιλος. Ἀποτρόπαις καὶ αὐτῆς μνήμης;

Ιεροκλῆς. Κατάθου πρὸς τούτοις, καὶ ἵψη παραδέδοσθαι ιχθύν· εἰ δὲ ἀνανεύστεις, κατὰ σῆμα δὲ ἐλεγχος.

B Θεόφιλος. Οὖν ἀρνήσασθαι.

ιε'. Ιεροκλῆς. Δυνήσται οὖν, ὡς Θεόφιλος, δι τοιούς τοις ἵστον ἐλθεῖν τῷ πολυτραγμονούμενῳ τῷ τῆμῶν ιερῷ;

Θεόφιλος. Ἀποφάσκω κάνταῦθα.

ιε'. Ιεροκλῆς. Ἐπυχες δὲ παραλαβῶν οὐκ ιστορίας τὸ Ἡρόδοτειον ιερὸν, πρὸς δὲ καὶ τὸν Περιγητικὴν ιερὰν ἄκραν, καὶ τὴν παρὰ Ηολούφη Ερικήν ιερὰν κώμην, καὶ τὰς περιφερομένας ιερὰς νήσους, καὶ τὰς ιεραπόλεις;

Θεόφιλος. Έχω καὶ παραιτοῦμαι συγγράμτην.

[Ιεροκλῆς.] Οὔκουν αὐτίσταν ἔχεις, μήποτε οὐκοφεν τὸ ξέδωμα πολυμέριστον τοῦ ιεροῦ.

Θεόφιλος. Σ' Έχω, καὶ παραιτοῦμαι συγγράμτην.

C Ποιηταῖμι δὲ συμμαχεῖν καὶ τὴν τόλμαν, καὶ τὸ οὗτως εὐχείστατον δύομα καὶ ἐρκετοῖς προσπρόσθη ζώοις τοιούτον γὰρ τὸ πρόσφατον ὀφεῖσθαι καὶ διχούς. Καὶ μήντης μὲν οὗτος δὲ καλλιγήθη κολακεύεσθαι δοκεῖ τῇ τοῦ ιεροῦ ἐπικελῆσθαι, διὸ οὐ καὶ μέγας εἶναι καὶ νόστιμος. Ἐπεὶ καὶ ιερὸν οὐτέλη πόλεων λέγεσθαι, προσπαθῶς δὲπὶ ἐπαίνῳ, καὶ περισσόντας, δόποσην ἔντὸς χώραν ζωννόσους. "Οφιν δὲ διλεθριώτατον ιερωνυμούμενον δυσκόλες ἔχω συμβιβάσαι τῷ σωτηρίῳ προστρέματι, καὶ οὐκ δὲ νόσος οὐ κατανοῶ οὐφ λόγῳ καὶ τρόπῳ θεωνυμικές ιερωθήσεται.

ιε'. Ιεροκλῆς. Ἐπιλελέσθαι μοι δοκεῖ, ὁ Θεόφιλος, τῇ; τῶν δύομυιῶν φύσεως, ὡν ἐν μὲν τὶ καὶ μόνον πρόκειται ὥρισμένον καὶ οὐσιωμένον, οὐδὲλαχες φύσεως· δόσα δὲ ἄλλα ἐπεροφυῆ μεταπτύσσοντας θεούς βιούλονται, τούνομα μὲν ἀποσυλῶσιν ἑταῖρον, λόγου δὲ οὐκ ἔχουσι τοῦ αὐτοῦ κληρονομεῖν. Ερμηνεὺς τὸν πρωτόθετον κύνα, εἴτα καὶ εἰς τοὺς τοπούς, καὶ νοήσεις, δὲ λέγω.

Θεόφιλος. Εμβλέπω καὶ θεωρῶ πάντων ὁμοιότατάς τινας, ἐκ τοῦ κυνὸς ἐκείνου διεβανεῖσθαι τοὺς μετ' αὐτὸν. Οὐθέσσιος κύνων φύσεως γέμων καὶ ἀναιδεῖς, ὑπὲρ ἀπταντὸν φύλακες κυνίζει τοῦτό γε. Οὐρένιος διὰ τὸ κατ' αὐτὸν οὐλιον ἐν τοῖς καθ' Ὀμηρον εἰπεῖν θερινοῖς φλεγμασιν οὐκ δὲ πάντη ἀπροσφύκεις καλοῖστο κύων, δές καὶ αὐτὸς ἄλλως τε, καὶ δές δὲ λυσσητήρ εποιεῖν, οὐλιός εἰσιν. Οὐ φιλοσοφῶ δὲ κύων ἀλλ'

αύτὸς τῇ κυνικῇ ἐπιστῆμη τοὺς μὲν τῶν ἀνθρώπων σαίνων εὑμενῶς, τοῖς δὲ δυσμεναίνων, δσα καὶ κυνεος, εἰς πλέον ψκειωται τῇ τοῦ κυνὸς κλῆσι. Ο μὲν γάρ μετέωρος ἐκεῖνος ἐς τόσον ἀφίσταται τοῦ κατὰ χέρσον τὰ εἰς τὴν ἄγαν δμοιδητητα εἰς δσον οὐρανὸς ἐστ' ἀπὸ γαλῆς ὁ δὲ ἐνάλιος οὐδὲν αὐτὸς παρβησάζεται πάνω τῇ ἐγγύτητα. "Ο γε μὴν φιλόσοφος παρίσταται πως τῷ πρωτοτύψῳ κυνὶ, καὶ νοσφίζεται τι πλέον ἐγγύτητος.

ἰ. Ἱεροκλῆς. Εὗ γέ σοι καὶ τοῦτα, καὶ ίερὸν δμοιδὲ φρόδιψ καὶ ἐπὶ τὸν ίερὸν ἄνδρα, οὐπερ ἐξώρμηται δὲ ίερώτατος καὶ δὲ πριτείνων αὐτὸν πανιερώτατος, καὶ διασκοπήτον, δσα, καθὼ δέρθεθη, περιστοιχίσαντα τοῦτον, τὸ μὲν κατ' αὐτὸν οἰστεῖσῶμα τοῦνομα κληροῦνται, τῆς δὲ κατὰ λόγον ψυχῆς οὐ καθικνοῦνται εἰς τὸ πᾶν, ἀλλ' εἰς δσον ἀμυδρὸν παραφανεῖν ἔμφασιν. Καὶ τείχη μὲν ίερὰ λέγειν οἰκείως ἔχει πρὸς τὸ πρώτον διὰ τὸ σωστικὸν τῶν ἐνοικούντων καὶ φυλακτικὸν, θείον δν χρῆμα καὶ αὐτὸν, καθότι καὶ τοῖς ίεροῖς ναοῖς τὸ τοιούτον ἀσυλον ἀπονενέμηται· καὶ τὸ τῆς Περιηγήσεως δὲ ίερὸν καὶ ἡ ίερὰ κατ' αὐτὴν ἄκρα καὶ αἱ Ἱεραπόλεις καὶ τὰλλα τοιαύτης ἐνοιας ἔχονται. Όστοιν δὲ ίερὸν οὐδέν τι τοιούτον ἔχει περιφανῶς· ἀλλ' οἱ μὲν θυτικῇ ἐννοιᾳ ἀτιολογοῦσιν αὐτὸν, ἔτεροι δὲ διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς δοτεώτεως δνομα σχεῖν οὕτω σεμνὸν δεξάουσι, καθὼ καὶ τὸν ίερὸν ίχθυν· εἰς δὲρ θνοιας ἔβαφας ἥδη καὶ αὐτός. "Οφις δὲ δ ίερὸς εὐφήμως ἀντιφράζεται παρὰ γε τοῖς βουλομένοις ἐκθύεσθαι τὴν ἀπ' αὐτοῦ βλάβην· οὐτω δὲ καὶ νόσος ἡ ίερὰ σεμνολογεῖται, ὡς εἰ καὶ θηρίον βορὸν καταψήται καὶ ποπκύζεται, εἴ πως μὴ ἐμπηδῆσαν ἔμφυη καὶ βλάψῃ τὰ χείριστα. "Ἔχοις οὖν, θεφιλε, κατάληψιν ἐντελῆ, δὲ τὶ ποτὲ ἔστιν δ ίερὸς ἀνὴρ καὶ δ κατ' αὐτὸν ίερώτατος; Ή προσεπιβαλοῦμεν καὶ ἐτέροις νοήμασιν;

ιη'. Θεφιλος. Κατελαδόμην εἰς ἀκριβειαν, καὶ φιλῶ τοὺς τοιούτους, καὶ ὑπερτίθημι τῶν τε θεοφίλων καὶ τῶν θεοφιλτάτων.

Ἱεροκλῆς. Οὐδὲ πάλιν κρίνω ἡκριβωκέναι σε τὴν φράσιν, ὡς θεφιλε. Πρῶτα μὲν γάρ ἔδει προσθεῖναι ίερῶν ἀνδρῶν, καὶ τοιούτων δὲ ίερώτατων, ἵνα μὴ συμπήσῃς καὶ δμωνυμίαις ἐτεροφρόδοις· εἴτα δέρην πθοσιογίσασθε σε καὶ δὲ δ θεοφιλῆς οὐκ δὲν ἀπέξδοι τοῦ καὶ ίερὸς ἔθεσθαι. "Ον γάρ θεδες φιλεῖ, πῶς ἐκεῖνος οὐκ δὲν εἴη αὐτῷ ίερωμένος, εἴτ' οὖν δσιος, κατὰ τὸν αἰτησάμενος φυλαχθῆναι δὲρ Κυρίου, δὲ δσιος αὐτῷ ἔστι, καὶ δῆτα καὶ ἄγιος ἐν τῇ γῆ τοῦ θεοῦ, φ θαυμαστοῖ δ Κύριος τὰ οἰκεῖα θελήματα; "Ἐν τοῖς τοιούτοις γοῦν πάντως καὶ μόνοις δ θεοφιλῆς καὶ ἄγιος ἔστι καὶ δσιος καὶ ίερός. "Ἀλλως δὲ τὸ πρᾶγμα συγκεφαλιώσασθαι, κατ' ἔκαρτετον μὲν καὶ ίδιας καὶ καταμόνας, οὐ κατά τι ἀναπόδεικτον αἴτημα, καὶ ἔννοιαν δὲ κηνήν, ίερὸς μὲν καὶ ίερώτατος καὶ ίερεὺς καὶ ἀρχιερεὺς δέρη τῶν τοῦ κόσμου ἀποτεταγμένοι εἰσὶ, καὶ αδοτοῖς ἐπιτετράφαται τὰ μυστικῶς θεοτερα, καὶ συνανατέλλει τῷ τοιούτῳ καλῷ ἀναγκαῖως τὸ καὶ θεοφιλεῖς καὶ θεοφίλους εἶναι τοὺς τοιού-

A scientia cynica demulceus, aliis irascens, canum instar, magis etiam canis denominatione dignus est. Ille enim suspensus in aere, quoad similitudinem tantum distat a tellure, quantum cœlum a terra: marinus autem nec ipse valde propinquus dicatur. Philosophus autem prope adest primitivo cani et proprius accedit.

B 17. Hierocles. Optime hæc percepisti, eademque via procedamus ad virum sanctum, a quo oritur sanctissimus et per gradationem omnium sanctissimorum, et videamus, quomodo, ut dictum est, circumdantia cum, veluti corpus ejus, nomen adipiscantur, ad animam autem omnino non referantur, sed tantum obscuram imaginem innuant. Menia igitur sancta dicuntur, quia, quod revera divinum quid est, inhabitantes protegunt et conservant, quemadmodum etiam sancta templa tanquam asyla honorantur, et Periegeseos sanctum et sancta arx et Hierapoles (sanctæ urbes) et cæters eodem sensu gaudent. Qs autem sacrum nibil ejusmodi significare appetit, sed nonnulli a sacrificiis sic vocatum asserunt, alii a mirabilis ossium structura hoc venerabile nomen derivandum dicunt, quemadmodum sancti piscis appellatio, quem sensum tu jam prius perspexisti. Serpens autem per euphoniam vocatur sanctus ab iis qui, ne detrimenti quid capiant, sic euai conciliare conantur; eodem modo etiam morbus dicitur sanctus, et veluti fera bestia demulcentur et blande tractatur, ne forte impetu aggrediatur hominem et pessime afficiat. Cepistine jam, o Theophile, sensum integrum quo vir sanctus et sanctissimus nuncupetur, an oportebit etiam aliis exemplis rem enucleare?

18. Theophilus. Optime comprehendendi, et diligo ejusmodi homines et præfero Deo dilectis (θεοφιλοῖς) et Deo dilectissimis (θεοφιλτάτοις).

Hierocles. Iterum vocis sensum haud perfecte perceperisse mihi videris, o Theophile. Ante omnia dicere debuisses sanctos viros et sanctissimos, ut ne synonyma diversa confunderes; deinde animadvertisendum fuisset, virum Deo dilectum (θεοφιλῆς) perbeno etiam sancti (ιεροῦ) nomine insigniri. Quem enim Deus diligit, quomodo non erit apud cum sanctificatus (ιερωμένος) sive consecratus, quemadmodum illo qui precatur ut a Domino custodiatur, quia ipse consecratus est, et proinde etiam in terra Dei sanctus, cui Dominus voluntatem suam admirandam reddit? In his igitur prorsus et unice Deo dilectus (θεοφιλῆς) et sacer est et consacratus et sanctus (ιερός). Ut autem aliter rem complectar, sensu nimirum prægnanti et proprio et unico, non secundum rationem haud comprobata, sed secundum sensum communem: vir sanctus et sanctissimus et sacerdos et archisacerdos specialiter rebus terrestribus exempti sunt et res divinas mystice contemplantur, ita ut, cum tali

virtute praeellant, necessario et Deum diligentes A τους. Τῶν δὲ λοιπῶν εἰς τις θεοφίλης, ἔσται ρετοῦτο ἀξίως ἐπιλεγόμενος, οὐδὲν δέ τις ιερωνυμίαν εἰς κλήσιν προσεφελκύσσεται· ἀλλὰ τοῦτο καὶ μόνον λαβῶν καὶ λαχῶν, ἐκ τῶν Θεῷ φίλων ιερῶν καὶ ιερέων καὶ ἑρχιερέων, ἀφέξεται τοῖς κατ' ἑκείνους ιεροῦ δύναματος, καὶ μάγιστρος ἀνθρώποις προφαίνοντο. Ἐναπέντετον γοῦν εἰς τὸν οἰκουμενικοῖς βασιλεὺσι κύδιστον Ισαπόστολον τὸν μέγαν Κωνσταντίνον, δις θεοφίλτατος προράφμενος ἐν ταῖς ἄλλοις ἐπιστολαῖς, αὐτὸς ἔτι θεοτέρον σεβαστὸν ἕκατὸν ἑπονομάζων, δηρίς ἑτέροις ἐπιστόλοις, δύμας οὐδόχειον ιερωνύμου αὐτὸν, οὐδὲ μὴν τοιούτον τὸ ποθεν ἡκουστον. Οἱρε, ἀρκούντως ὡς Θεόφιλε, διελευκάναμεν τὸ μέλαν τῆς ἐν σοὶ ἀπορίας, ὡς μηκέτι δίεσθαι τριβῆς λόρο πλείονος.

B 49. *Theophilus.* Optime, o Hierocles, rei sensum percepisti. Ecos enim in anima recessibus hoc insculpsi, beatum esse hominem non solum qui vere sanctus et sanctissimus nominatur, sed etiam Deo dilectum et Deo amicissimum, etiamsi paululum discriminis adhuc relinquatur. Ridiculus igitur est archisacerdos; gravius enim eum notara vix ausim) qui nomen contemnit quo quis Deum diligere edocetur. Videtur enim talis nullo sancti amore teneri, si ea sancta habet quæ Deo non accepta sunt.

C *Hierocles.* Gratulor tibi, o Theophile, quod rem bene comprehendenteris. Jam vero, ut in votis fieri solet, colophonem addamus, et videamus quomodo sanctum prestat et latiori sensu accipiatur quam Deo dilectum (utinam sit Deo dilectum), siquidem id quod Deo dilectum est etiam sanctum jure meritoque dixeris, non autem omne sanctum etiam Deo dilectum, nisi solummodo natura, quemadmodum ante nos quidam accepit dicens: *Hic homo sanctus natura, hoc est revera. Jam si res sic se habet et sanctus necessario consideratur tanquam Deo dilectus, vice versa dixerim, quod omnis Deo dilectus etiam sanctus est.* Frustra igitur vivit qui non utroque eminere et ambobus nominibus insigndi cupit. Paribus enim pariter insistendum est aut abstinendum. Quivis ergo sana mente praeditus ut utroque fiat dignus precetur. Qui enim non est Deo dilectus, neque sanctus revera erit neque tanta altitudine dignus, sed inde excidet ut Deo non dilectus, quemadmodum Lucifer quoque de cœlo in sanctum dejectus est nefandum, uti jam supra memoravimus. Serpens enim repet aut natabit tanquam sacer ille pisces, aut etiam aliter sacro nomine nuncupabitur, velut terribilis iste morbus Haud enim in re tam gravi jocari licet aut dicere quod frustra ei qui Deo dilectus est, sancti nomen attribuatur, veluti accipitri (*Ιεράκι*) et sancto ad Aradum sinui et si quæ alia sunt ejus generis, quæ cum sanctitate nil commune habent. Namque imperator quisacrorum divinorum peritissimum est, ideoque augustus, frustra Deo dilectissimus audiret, nisi huic nomini simus sanctitatis illustris omni-

τούς. Τῶν δὲ λοιπῶν εἰς τις θεοφίλης, ἔσται ρετοῦτο ἀξίως ἐπιλεγόμενος, οὐδὲν δέ τις ιερωνυμίαν εἰς κλήσιν προσεφελκύσσεται· ἀλλὰ τοῦτο καὶ μόνον λαβῶν καὶ λαχῶν, ἐκ τῶν Θεῷ φίλων ιερῶν καὶ ιερέων καὶ ἑρχιερέων, ἀφέξεται τοῖς κατ' ἑκείνους ιεροῦ δύναματος, καὶ μάγιστρος ἀνθρώποις προφαίνοντο. Ἐναπέντετον γοῦν εἰς τὸν οἰκουμενικοῖς βασιλεὺσι κύδιστον Ισαπόστολον τὸν μέγαν Κωνσταντίνον, δις θεοφίλτατος προράφμενος ἐν ταῖς ἄλλοις ἐπιστολαῖς, αὐτὸς ἔτι θεοτέρον σεβαστὸν ἕκατὸν ἑπονομάζων, δηρίς ἑτέροις ἐπιστόλοις, δύμας οὐδόχειον ιερωνύμου αὐτὸν, οὐδὲ μὴν τοιούτον τὸ ποθεν ἡκουστον. Οἱρε, ἀρκούντως ὡς Θεόφιλε, διελευκάναμεν τὸ μέλαν τῆς ἐν σοὶ ἀπορίας, ὡς μηκέτι δίεσθαι τριβῆς λόρο πλείονος.

B 19. Θεοφίλος. Ήχριβωσάμην, ὡς Ἱερόκλεις, τὴν γῆν. Ἰδού γάρ ἔξεγραψάμην ἐν τῷ κατὰ φυχὴν δάλτῳ μακάριον εἶναι ἀνθρώπον μὴ μόνον τὸν ἡμιμόνον ιερὸν καὶ ιερώτατον δονομάζεσθαι πρὸς ἀλθεῖαν, ἀλλὰ καὶ τὸν κατ' αὐτὸν θεοφίλη καὶ φιλίτατον, εἰ καὶ τὸ διαφορᾶς ἥδη μελεπτολόγηται ἐν αὐτοῖς. Γελοῖος οὖν ἀρχιερεὺς (εὐλαβοῦμαι γάρ τοις πάντας) τὴν κλήσιν, δι' ἣς φίλη τινα δ Θεὸς περαθίσσωται. Δοκῶ μοι γάρ τὸν τοιούτον τῷ πάντῃ πλέον μηδὲ τῷ ιερῷ χαίρειν, εἰ φαντάσσεται τὸ ιερό, δοσ μὴ φίλα Θεῷ.

C *Ιεροκλῆς.* Μακαρίζω σε τοῦ ἀντελοῦς φρονήματος, ὡς Θεόφιλε, καὶ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις κολοφῶν οἷον ταῖς φυγοῖς ἡμῶν ἀπειθελήσθω, καὶ δις δοκεῖ πλεονεκτεῖν τὸ ιερόν, καὶ εἰς τελετότερον διπεγύσσαι τοῦ θεοφίλους, εἴτε θεοφίλους· εἴτε θεοφίλης μὲν ἀπαν καὶ ιερὸν εἶναι θαρρῶν διὰ τις ἀποφῆναι, οὐκ ἥδη δὲ καὶ ἀπαν ιερὸν θεοφίλες, διτι μὴ μόνον τὸ φύσει, καθὼς ἔθεωρήστη πρὸς ἡμᾶν καὶ δι φράσεις τοις "Ανθρώπος οὐτος ιερὸς φύσει, ταυτὸν δι εἰπεῖν, "Αληθῶς. Εἴ γοῦν τοιούτον τὸ περᾶγμα καθεστατεῖ, καὶ δι ιερὸς ἀναγκαῖως πάντως θεοφίλης θεωρεῖται, εἴποιμι δ' ἐν ἀνακάμψει, δις καὶ δι θεοφίλης ιερός. Τηγάλλως βιοῖ δι μὴ καὶ ἀμφοτέροις ἀμπτερεῖν εὐχάριμενος καὶ ἀμφοι καλεῖσθαι. Τῶν γάρ τοις ἑπεισης ἡ μεθεκτέον, ἡ ἀπεκτέον. Εὐχάρισθα τοίνυν ἔπειται, δι λαχῶν φρονεῖν ἡξιώσθαι καὶ ἀμφοῖν. Οἱ γάρ τοι μὴ θεοφίλης οὐδὲ ἐν ιερός εἴη φύσει, οὐδὲν τοῦ ταυτοῦ ψήφους ἐπάξιος· ἀλλὰ πεσεῖται ἀπ' αὐτοῦ εἰς μὴ θεοφίλης, ωστε καὶ ἀσωφόροις ἀπ' οὐρανοῦ εἰς τοῦ

D Χαταρβίσεις ἀπευκταῖον, διποτά τινα ἥδη παρεῖσθαι. "Η γάρ δοφις ἔρψει τὴν ἥνεκται κατὰ ιερολογίμενον ιχθύν, ἥ καὶ ἀλλως ιερωνυμῆσσαι κατὰ τοῖς ἑκείνης φρικαλέων. Οὐ γάρ ἔστιν ὑποκορίου τοῖς οὔτω τραχὺ σκῶμμα, φάμενον, δις μάτην δι θεοφίλης ἐναγλαίσσεται τῷ ιερωνυμίᾳ, καθά που καὶ δι ιεροῦ καὶ δι πρὸς τὴν Ἀράδην ιερὸς κόλπος, καὶ εἰ τοῦτο τῶν τοιούτων ἔρων δι ζηλοῦται τὸ ιερόν. Η γάρ μάτην δ τῶν θειοτάτων ιερῶν ἐπιστημονάρχης βασιλεὺς καὶ οὔτως ἄγιος ἀξιοῦ θεοφίλτατος ἀκούειν, εἰ μὴ καὶ τοῦ ζηλωτὸν καὶ περιφρόητον ιερὸν αὐτίκα τῇ κλήσει ταύτη συνεχηκούστο. "Ἔγωγ" οὖν, εἰ καὶ θέσιν φυλάττειν αἰτιαθήσομαι, οὐκ δι συγκατα-

μην τοῖς ἑτέρως δοξάζουσι. Προσέτελι σε ταῦτα. ὁ Θεόφιλος, ἢ οὐ;

κ'. Θεόφιλος. Καὶ πάντως καὶ ἡδη τετελεσμένος οὔτε τὸ ἀντίφρονῶν, καὶ φιλῶ ἐμαυτὸν, οἵς τῇ τοῦ θεοφίλου κλήσεις ἀγχιθυρῶ, ἀγαθῷ γείτονι, τῷ θεοφίλει· χαῖρω δὲ οὐδὲν ἔλαττον, καὶ διὰ πρὸς τὴν πάλαι φιλίᾳ τῇ κατὰ βίον κοινωνῶ σοι καὶ τῆς κλήσεως ἐκ τούτου περιόδου καὶ μεταλήψεως. Τέθειται γάρ ἡδη καὶ εἴληπται, ἡδη δὲ καὶ δέδοται, εἰς ταῦτα ἥκειν τὸ τε ἱερὸν τὸ τε θεοφίλες, ἐπομένως δὲ καὶ τὸ ἱερώτατον καὶ τὸ θεοφίλεστατον· ὃν τὸ μὲν ἐμὸν σέμνωμα, τὸ δὲ σοὶ ἐπιλάμπει φανότατα. Καὶ ἐπὶ τούτοις χάριτας διμολογῶ σοι ἄπειμι ἐς τὰ πάρεργα, τὴν σὴν ταύτην ἐντυχίαν πρὸ παντὸς ἔργου θέμενος.

Ιεροκλῆς. Ἀπιθι, ὁ βέλτιστε ἑταῖρε, καὶ χαῖρε, καὶ μεμνημένος, ὃν ἐσχεδιάσαμεν, συγγνώμην ἡμῖν δίδου, εἴ τι που μή ἀντεῖς ἀποπέμπαται.

A que studio sectandæ notio adhæreret. Evidem igitur uti argumentum propositum defendam, ita alter sentientibus nunquam assentabor. Admittisne hæc, o Theophile, necne?

20. *Theophilus*. Admitto, et sic instructus adeo lætor et meipsum diligo, siquidem Theophili nomine ad bonam Dei dilecti viciniam accedo; præterea magnopere gaudeo quod præter amicitiam nostram multo abbinc tempore cultam etiam nominis affinitate, ex parte saltem et acceptione quadam, tibi cognatus sum. Non solum enim statuimus et supposuimus, sed etiam convenimus de eo, quod voces *sanctum et Deo dilectum*, et consequenter *sanctissimum et Deo dilectissimum* ad unum eundemque sensum redeant; quibus ego quidem glorior, tu autem summopere excellis. De his igitur gratias tibi habens ad alia opera minus gravia jam discedo, hanc tuam conversationem omnibus aliis præserendum arbitratus.

Hierocles. Abi, o amice optimus, et vale. Ubi autem eorum quæ nos rapide tractavimus, memoriam repetes, veniam, quæso, concedes nobis, si quæ minus dilucide exposita fuerint.

EJUSDEM

SUPPLICATIO MANUELI COMNENO IMPERATORI NOMINE CIVITATIS CONSTANTINOPOLEOS OBLATA, CUM SICCITATE LABORARET (!).

Τοῦ μακαριωτάτου Θεοσαλονίκης, διε ἐν διακόνῳ τῷ οὖς ἦν καὶ διδάσκαλος τῶν ῥητόρων, δέποις εἰς τὸν βασιλέα κύριον Μανουὴλ τὸν Κομνηνὸν, ὃς ἀπὸ τῆς πόλεως, διε αὐτὴν αὐχμὸς ἐπίειν.

α'. Τολμηρὸν ἡμῖν ἡ δέησις, καὶ περὶ μεγίστου τῷ ὅντι πράγματος. Καὶ τι γάρ διὸ πάσχοι τις, πόλιν δῆλην ίδων, τὴν ἀπασῶν μεγίστην, ἵκετηρούς ἀνασχεῖν χεῖρας τῇ βασιλείᾳ σου; Συγγνωστέα πάντως ἡ τόλμα, καὶ πρὸ δημῶν τὰς ψήφους ποιεῖται, τὴν ἀνέγκην διπερήγορον ἔχουσα. Εἰ μὲν γάρ ἔκεινι, ἢ τούτη, ἢ δὲλλιψ, οἱ πολλοὶ καὶ πραγμάτων ἐναπίστησιν ἀνθίστασθαι ἰκανοί, τὸ σὸν λάχος, ἡμᾶς τοὺς πολίτες, ιθύουσι, περιγενέσθαι ἢν τοῦ ἐν ἀπίσι, μῆλλον δὲ ἡδη ἐν προοιμίοις κακοῦ, εἰπεῖν δὲ ἀκριβέτερον, καὶ μεσοῦντος ἡδη καὶ ἐναγωνίως ἀκμάζοντος, τάχ' ἂν τι περιπτόν τι πόλις ἐποιεῖ, ταῖς ἀλλαις ἀναρθρωτοῖς φροντίσται τε καὶ δχλήσσειν, αἱ τὴν ἀγίαν βασιλείαν σου δσαι ὥραι κυκλοῦσι, προσεπιτίθεισαν καὶ αὐτή, καὶ τὸ πολύθλον προσεπαύσουσα.

C Bealissimi metropolitæ Thessalonicæ, quando in diaconis erat et magister rhetorum, supplicatio Manueili Comneno imperatori nomine civitatis oblata, cum siccitate laboraret.

1. Audebimus te supplices exorare ea de re quæ momenti quam maximi est. Quis enim non compatiatur totam civitatem videns omnium maximam supplices ad tuam majestatem regiam manus erigentem? Condonabilis omnino audacia et nobis suffragia concilians quæ necessitatē habet patriciantem. Nam si ab aliquo eorum, sive illo sive hoc, qui hereditati tuae, nobis scilicet, præsunt, quorum munus est in rebus adversis consulere, superari posset imminentis seu potius jam sæviens malum, vel etiam, ut verius loquar, summam fere asperitatem jam asseculum, sane superfluum quid faceret civitas, innumeris aliis tricis quibus regalis tua saora dignitas singulis horis circumdatur ipsam supperaddendo et negotiorum adaugens multitu-

D medii ævi chronica Latina etc. aliquid forsitan lucis afferent. Pro Cpoli supplicavit Eustathius, non pro Thessalonica, ut male habet Fabricius in *Bibl. Graeca* (supra).

(1) Eustathius hanc orationem habuit, antequam Myrorum episcopus esset designatus; incertum quo anno. Quia enim bieme aquarum illa penuria Copolitanis civibus acciderit, non constat. Fuit forsitan calamitas reliqua Europæ communis: unde

dinem. Sed jure talem arcet accusationem, cum omnis voluntas, omne studium arsque omnis excelsi et magnifici palatii potestatis tuæ deorsum jacet, neq; quomodo ceciderit dici potest. Cum ergo non liceat aliam excoxitare mali solutionem nisi per divinam et validissimam dexteram jugiter regnantis super omnia Dei, ad tuam potentissimam manum, qui cum illo regnas terrestris Deus, confugimus cum pura mente et cujuslibet vituperationis inimunes, eum qui solus post Deum nos salvare potest, humiliiter implorantes. Jam sunt nobis spei pignora, et persuasum habemus quoniam Deus, ad quem continuas pro tuo imperio preces fundimus quas ab ipso auditas confidimus, loquetur etiam nunc pro nobis bona in corde sacræ majestatis tuæ, ejusque expandet viscera jam aliunde commota in commiserationem communis exitii; qui etiam in depellendo malo toti sumus et ægerime ferremus si supplicatio nostra effectu careret postquam multa ad fidem faciendum idonea sine fuso protulimus.

2. Illa ergo civitas, semper quidem, verum nunc præsertim propter fortissimam potestatem tuam urbs vere magna clamat per nos, imperatorum maxime et divinissime. Omnes quidem urbes alia quarum numerum supputare nequicquam facile, quæ ab antiquissimo tempore Romanæ potestatis circumlum exornant, et quas (quarum multitudinem mensura non attingit) divina virtus tua alias olim eversas iterum suscitavit, alias autem solo nomine cognitas, de cætero vero in profundum terræ demersas in lucem edidit, et ad priorem splendorem restituit, alteras etiam jam nullo modo suæ ruinæ superstites mirabiliter rursus produxit, omnes, inquam, urbos illæ bene habent, et in favore fortunæ permanent, et gaudent, ultra vitæ necessaria, tot et tantis, ut eorum qui ab illis migrarunt, ullus ne possit quidem ea enuntiare. Tua econtra civitas quam ipsa quoque nullo laborabat incommmodo, sed in paradiſo voluptatis omnibus omnino fruebatur bonis, inter ipsam suam prosperitatem a brevi tempore affligitur. Siccitate enim laborat in ipsa hiemis tempestate. En hiemis asperitas, et terram quis dixerit æstivis ardere solibus qui Troglodytas urunt. Cum antea inter medias civitatis vias splendide aqua quasi ex itinere reversa emittebatur, omnes novitale rei stupebant intuentes, nunc etiam ipsi urbanarum cisternarum canales mugientes nutritorium bumorem ad hauientes adducere non possunt. Et quinam canales, qui media æstate copiosum polum profluentem emittunt irrigantium multitudini superabundantem? Tale incommodum patitur etiam in hieme Ægyptus; sed ejus incolis speratur æstivus Nilus et nonnullis terræ roribus semetipsos resicientes, quando fulgebit æstas, pelagus conspiciunt tellurem suam. At nobis talis spes non illuxit qui tabescentes malum experti sumus. Nam defecit tuam

A διου γε καὶ οὔτως ἐκφεύγειν εἶχε δικαῖος τέτην αἰτίασεως, εἰ γε πᾶσα καὶ βουλὴ καὶ σκούψη μὲν τέχνη τῆς ὑψηλῆς βασιλικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ θεοῦ κράτους σου κάτω που κεῖται, καὶ οὐκέτι δυνατόν εἰπεῖν ὑποτέπτωκεν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔστιν θεόθεν οὐδὲ ἐπινοήσασθαι λύσιν τινὰ τοῦ κακοῦ, εἴτι μετά τὴν θέλαν καὶ παναλκή χεῖρα τοῦ δαι μελεύοντος καὶ ἐπὶ πάντων Θεοῦ ἐκ τῆς κρατίου χειρός σου, τοῦ ἐκείνῳ συμβασιλεύοντος καὶ ἐπανθρώπου, εὐλόγως δὲ ἔξω πάσης μέμφεως πίπτουσα, τῷ μόνῳ δυνατῷ σῶσαι μετὰ Θεὸν ἴκετικῶς ἐπιχάνοντες. Ἔχομεν δὲ ἡδη καὶ τὰ τῆς ἐλπίδος εἰπεῖν θέλεν ἐχέγγυα, καὶ πεποθαμέν, ὡς δὲ Θεός, φάσκες ἀνδελεχεῖς ὑπὲρ τῆς βασιλείας σου εὐχάρας ἀνεκάπτοντες ἐντελεῖς αὐτὰς εὐρίσκομεν, λαλῆσαι καὶ τὴν διὰ τὴν ἡμῶν ἀγαθὰ εἰς τὴν καρδίαν τῆς ἀγίας βασιλείας σου, ἀναπετάσαι τὰ σπλάγχνα ταύτης, καὶ ἀλλιώς πεπλατυσμένα ὄντα, εἰς τὸν τοῦ κοινοῦ θεοῦ καὶ ζηλοῦσι τρόπον τινὰ καὶ οὐκ ἀνεκτὸν ἥγονται μὴ οὐχὶ πρὸς πέρας ἀγαπῶν καὶ τὰ τῆς περιστῆς αἰτήσεως, πολλὰ καὶ γενναῖα καὶ πεθεῖν θετὶ προσχρόμενοι.

B β'. Ἐκεῖνα δ' ἡ πόλις, ἡ ἄλλως μὲν, ἀλλὰ νῦν μάλιστα διὰ τὴν σὴν κρατίστην ἰσχὺν ἀληθῶς μεγάληπολις, βοσκεῖ διά την ἡμῶν, βασιλέων μέγιστες καὶ θεότατε. Πάσχει μὲν ἄλλαι πόλεις, ἀς οὐδὲν εἰχόμενοι καθυποβαλεῖν ἀριθμῷ, δοσι τε παλαιόδες ἀφ' οὐ γράφον τὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς κύκλον κοσμοῦσιν, καὶ δοσις (πολλὰ δὲ καὶ αὗται καὶ οὐ βραδίως μέτρῳ ληπται) τὸ σὸν ἔνθεον κράτος τὰς μὲν πόλεις κατενεγκεῖσας εἰς γόνυ ἀνήγειρε, τὰς δὲ, δνδματι μόνῳ γνωριζομένας, τῷ δὲ λοιπῷ πάντι κατὰ τῆς διεδυχίας, εἰς φῶς θύγαγε, καὶ τὸν πρώην κόσμον ἀπίδωκε, τὰς δὲ καὶ μηδημῇ οὐσιας εὐμηχάνως ἐκ παντὸς παρῆγαγε· πάσαι δὴ οὖν αὗται πόλεις εἰς ἔχουσι, καὶ ἐν κακῷ τύχης μένουσι, καὶ διεντρυφῶσι, μὲ δὲ γε τοῖς ἀναγκαῖοις καὶ μόνοις, ἀλλὰ καὶ ὅν τὸ πάνω τις ἀπόντων μνήσεται κατὰ ἔφεσιν, Ή δὲ στηνός πόλις, καὶ αὐτὴ μηδὲν διτις ἔχουσα δυσχερεῖσιν, ἀλλ' ὡς ἐν παραδείσῳ τρυφῆς περιβέομένη τοῖς πάντοις ἀγαθοῖς, περὶ αὐτὸν τὸ καρίον παρὰ βραχὺ διετυχεῖ. Αὐχμὸς γάρ αὐτὴν ἐν μέσῳ πειζεὶ χειροπόρῳ καιρῷ. Ἀκμὴ γειμῶνος ἕδον, καὶ ἡ γῆ — ἀλλ' εἴποι τις δια αὐτὴν θερινοῖς ἡλίοις βάλλεσσθαι, διατοι τὰς Τρωγλοδύτας ιθύνουσι. Καὶ διτις περὶ μέσας τὰς τὴν πόλεως ἀγνιάς πομπικῶς τὸ ὄδωρ ὡς ἐξ ἀποδημῶν ἐπιχωριάζοντας ἐστέλλετο, καὶ τοὺς θεωράντους ἀστρεψε τῷ θαυμασίῳ τοῦ πράγματος, τηνικαῦτα καὶ αὐταὶ τῶν κατὰ πόλιν φράτων αἱ φλέβες συμμεμυκταὶ τὸ τρόφιμον ὄγρόν τοῖς ἀριθμένοις ἐποχεῖσιν οὐκέτι ἔχουσι. Καὶ ταῦτα ποῖα φλέβες, αἱ καὶ μίστη θέρους πολδὸς τὸ ποτὸν ἀναβάλλουσαι καὶ διερδίζουσαι, τῆς τῶν ἀρδευομένων πολυυχειρας ἡπαντέρτεραι; Πάσχει τοιτὶ τὸ πάθος τάχα που γειμῶνος καὶ Αἴγυπτος· ἀλλ' ἐν ἀλπίσι τοῖς ἀκεὶ διερινός Νείλος, καὶ διλόγοις ἰδρῶσι γῆς ἀναψύχοντες ίσωτούς, διτις θέρος ἀναλέμψει, πελαγος δρῶσι τὴν ίσωτον. Ήμὲν δὲ τὰ τῆς τοιαύτης ἐλπίδος ἀπίσθη, οἵ φθάσαντες ἐπειράσαμεν τοῦ κακοῦ. Ἐπιλέλοιπε γάρ

τὴν σὴν πόλιν δ ταῦτης χειμέριος ἔκεινος Νεῖλος· καὶ ἔσται λοιπὸν ἐπὶ τὰ ἔξης τὸ θέρος αὐτῷ θέρος ἀληθῶς, εἴτουν φλέγμα κακὸν, κατὰ τὴν ποίησιν, καὶ θερμότης πυρόεσσα. Τὸ γάρ ἀναψύχον ὑδωρ, τὸ ζωογόνον, τὸ παρήγορον ἐπιλέλοιπε. Ἡ εὔχρατος εἰς διακεκαμένην κινδυνεύει διαπεσεῖν. Πηγὴ ἀνέβαινε, γραφικῶς εἰπεῖν, καὶ ἐπότισε πᾶν τὸ πρόσωπον γῆς τῆς μὲν, οὖκον ἀπάσης, τῆς δὲ κατὰ γῆν ἀπαντῶν πρωτότητης ταῦτης τῶν πόλεων. Νῦν δὲ ἀλλ' οὐκ οὐδαμεν τὰ τῆς τοιαύτης πηγῆς, δποι γῆς ἔδυ καὶ φέγετο μικρὸν δύσον, καὶ κατὰ τοὺς ἐν τῇ ἀνύδρῳ διεστῆται κυπολαῖς καὶ αὐτῇ καὶ διφώσα, καὶ που, εἰ τὸ κακὸν ἐπὶ μεῖζον ἀρθεῖη, καὶ ἔρημος· καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ οὐκ ἀν δκνήσοι τις μὴ καὶ αὐτὸν διὰ τὸ ἐκλεπεῖν λέγειν ἀλλάζεταις. Ἡδη πρὸ δρθαλμῶν κεῖται τὰ δεινά, καὶ οἵαν ἡ πόλις καταράσσεται κάκωσιν τῶν πολιτῶν, δοσοὶ μὲν εὑ ἔχουσι τὸ εἰς σῶμα, οὐκ ἔσθ' δπως δγιαίνειν συγχωρουμένων τῇ αὐχμηρότητῃ· τῶν δὲ κατὰ νόσον ἀλλὰς διακειμένων, τὴν φυχαγωγίαν ἀπολαθεκότων, καὶ οὕτως ἔχοντων τὴν δγίειαν δυσανάκλητον.

γ'. Διὰ ταῦτα ἔκχεομεν ἡ πᾶσσα πόλις τὰς καρδίας ἡμῶν ἐνώπιον τῆς βασιλικωτάτης φιλανθρωπίας σου, καὶ τὴν τοῦ σου ἐφ' ἡμᾶς ἔλεου χύσιν αἰτούμεθα, ποτνιώμενοι καὶ θερμὰ προχέοντες δάκρυα. Ἐκτεινον τὴν θείαν χειρά σου, καὶ οὕτω κελεύσας ἀποκατάστησον τὸ ὑδωρ ἐπὶ χθραν, οὐ πρὸς ἡμέραν, ὡς τὰ τῆς Γραφῆς, ἀλλ' εἰς αἰώνα δλον, φ συνεπεταθείη καὶ τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου. Οὐκ ἔστιν ὕδωρ τῷ λαῷ πιεῖν· δός ἡμῖν ὕδωρ, ίνα πιώμεν. Ἀλλ' ἔκεινο μὲν ἔλεγε πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ θεράποντα Μωϋσῆν γογγυστής λαός, σκληροτράχηλος, καὶ τῆς βρώσεις ἔτι οὔσης ἔσσω στόματος τοῦ εὐεργέτου καταλαλῶν. Καὶ οὕτως ἔχων — ἀλλ' εἰσκούστο. Ἡμεῖς δὲ, λαός εὐγνώμων, δοῦλοι εἰ μάλα ἡσκημένοι πρὸς πίστιν, λαός μνήμων εὐεργεσιῶν, εὐχάριστος, εἰδῶς ἀκριβῶς, τίς δ δεσπότης, τίς δ σώζων, τίς δ τρέφων, τίς δ ἔρην ποιῶν ἀσφαλῶς (ἢ γάρ θν εἴημεν ἀλογώτεροι καὶ τῶν περὶ τῷ προφήτῃ ζώων, ἢ τοὺς κυρίους οἴδε καὶ τοὺς κτησαμένους αὐτά). δίκαιοι τοίνυν ἡμεῖς μὴ διεπεσεῖν, οὐ πεθοῦντες αἰτούμεθα.

δ'. Ἀντεπεκῆγαγέ ποτε βριαράς γείρας ἡ κραταιὰ βασιλεία σου τῷ παλαμναίψ ἔκεινψ σεισμῷ, καὶ δσα καταπαλαίσας βαλεῖν εἰς γῆν αὐτὸς ἐφίλονείκησεν, αὐτῇ φιλοτιμῶς ἀνέστησε, καὶ καταρρύσντα συνέπηκε δαπάναις μυρίζις δσαις καὶ χρυσοῦ κενώσει, δς καὶ μέτρον πᾶν δπερπάπαικε. Καὶ ἵστανται στηλαι, τὴν τοιαύτην φιλοτιμίαν ἀνάγραπτον φέρουσαι, τὰ πανταχοῦ γῆς θεῖα τεμένη, δσαπερ ἡ τοῦ φρικῶδους ἔκεινου κκοῦ ἀνεμόχλευσε κατασίσσα τριαντα.

ε'. Γενοῦ τοίνυν, εὐεργετικώτατε βασιλέων, δπερ ἔκεινοις Ηλακτωλός τις χρυσορρός πολὺν τὸν χρυσὸν εἰς δαπάνην προβρέψων, οὕτω δὴ καὶ ἡμῖν Νεῖλος θερινοῦ παρήγορος καύσωνος· μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἄμφω, χρυσὸν προβλύζων καὶ ὕδωρ οὕτως ἐποχ-

A civitatem hiemalis ejus Nilus, et exinde æstas ventura vere erit æstus, sive horrenda concrematio, secundum poesim, et calor igneus. Defecit enim aqua reficiens spiritum, vitam generans animumque resuscillans; et illa bene temperata in ultimo est discrimine ne plane exusta jaceat. Fons ascendebat, ut loquar secundum Scripturam, et irrigabat universam faciem terræ, non omnino quidem universæ, sed universam faciem hujus civitatis quæ cæteris omnibus antecollit. Nunc vero nescimus quomodo fons iste terram subiit, ita ut vena tenui tantum emanet, et civitas ad instar eorum qui in inaquo degunt tristis sit et sitibunda, et aliquando, si malum in majus creverit, verum erit desertum, ejusque incolas utpote tibi consumptos quisque indubitanter mortuos appellabit. Jam ante oculos triste habemus spectaculum, urbsque civium ærumnam maladicet quorū alii corpore bene valentes nequaquam sanitatem servare poterunt propter difficultatem temporum, alii autem laborantes morbo et omni refrigeratione carentes non nisi ægre sanitatem recuperabunt.

3. Propterea effundimus universa civitas corda nostra in conspectu regalissimæ benignitatis tuæ, et tuæ erga nos clementiæ effusionem poscimus cum fletu depreantes, et calidas profundentes lacrymas. Divinam extende manum tuam, tuoque jussu educ aquam in terram, non quidem ad diem, ut dicit Scriptura, sed in totum sæculum, per quod permaneat imperii tui fortitudo. « Non est aqua populo ad bibendum; da nobis aquam ut bibamus. » Sed istud quidem dixit ad famulum Dei Moysem mussitator populus, duraque service, et dum adhuc esca esset in ore nutritori inaledicens. Qui licet talis esset, non tamen minus exaudiebatur. Nos autem, docilis populus, servi ad fidem optime exerciti, populus beneficiorum meior, et gratus, penitus intelligentes quis dominus, quis salvator, quis nutritor (secus enim essemus stupidiiores quam apud prophetam animalia quæ dominos noverunt et possessores), digni igitur nos ut non rejiciamus maximo imploramus desiderio.

4. Extendit olim validas manus potentissima maiestas tua in funesto illo terre motu, et quanta hic commota terra dejicit, tanta pietas tua magnifice erexit et ruentia confirmavit sumptibus innumeris et multa auri profusione, quod omnem supererat mensuram. Ideo stant columnæ tantam munificientiam inscriptam prædicantes, et ex omni terræ parte templo divina quæ funesta cladis tridens concussa prostravit.

5. Sic ergo hodie, imperatorum beneficentissime, sicut illis fuisti Pactolus quidum aurifluus, auro multo in sumptus profluens, ita et nobis Nilus qui restivum mitigat æstum, seu potius ultrumque flas nobis, civitati tuae aurum profundens et vivi-

ficam educens aquam. Ignis guttulæ vorax a brevi-
tempore in illam toto ore irruit, et fere deglutivit,
et ubique grassatus ejus devastavit pulchritudinem.
Nuper adhuc suum habebat decoramentum suum
que varium et magnificum ornatum, quo vi ignis
rursus ablato, tua concinnante dextera, vestita gau-
deat.

6. Nunc quidem aqua laborat, non autem quia
tumidis profluit fluctibus, nec quia mensura exun-
dat. Ne fiat istud, neque iterum illud, christe
regum, (quis enim eam sive per ignem sive per
aqua perire cupiat?) sed ex aqua deficiente tandem
nunc adesto, imperator a Deo coronate, solertissi-
mus adjutor, et eum cum quo regnas Deum etiam
nunc imitatus, educ non ventos frigidos, sed aquam
quæ urbem totam vivifacet ex thessauris tuis.
B Gedeoni quidem dixerat Deus: «Duc quosdam ex
peritioribus belli, et ibi probabo eos tibi!» Nos
autem jam probavit Deus in conspectu majestatis
tuæ, et omnes sumus manibus fortes quas singulis
diebus pro te ad Deum erigimus, et sic inimicis
quantum possumus, oblictamur. Utinam ducamur
nos ad aquam, non probationis quidem causa, sed
refrigerii. Quam dolendum est alias quidem civitates
jugibus aquis repleri et ex illa ditoscere gloria
Cydno, Thym.bri qui urbes utrinque circumfluunt,
aliosque fluvios civitatum amicos, tuam vero urbem
magnam aquæ penuria tabescere!

7. Adsit ergo nobis illa regalis aqua in duas
partes nostram dividens civitatem, a te magno rege
majori jure cognominata quam Choaspes a rege
Persarum, quem potum et aquam regales vetus di-
ctum vere appellavit. Hoc enim tu concedes et
pietatis tuæ abyssum profluens facies in sem-
piternum. Cæterum ille fluvius, o imperator, no-
men accepit quod ejus aquam bibens gaudebat rex,
ipse autem nihil de amne curavit. Ecce clama-
bimus et nos cum Eliu ad majestatem tuam pau-
lulum immutantes: «Vivit Dominus si erit his
annis aquæ guttula, nisi juxta verba oris tui²»
A quo verbum emitte, et, prout diceret David:
«Fluent aquæ³.»

A τεύων ζωγόνον τῇ πιλει σου. Πυρὸς γνάθος ὀντ-
δής, οὐ μακρὸς οὖτος χρόνος, καὶ ἐπέχανε ττίπ,
καὶ μικρὸς κατέσπασ, καὶ διπεμηθεῖσα τὸ κόλπον
ἀντῆ ἀπηχρείωσεν. 'Αλλ' ἔχει καὶ πάλιν τὸ πρώτη
καλὸν, καὶ τὸν ποικίλον καὶ πολυτίμητον κόσμον, ὃ
ἡ βύμη τοῦ πυρὸς ἀπήγαγεν, αὐθίς, τῆς σῆς ὑφεξ
νυμφοτολούσης, ἀμφέπετο.

C' Δυστυχῶς ἔχει καὶ νῦν ἐξ ὄντας οὐκ ἐπα-
λάσαντος αὐθαδέστερον, οὐδὲ ὀπεκδραμόντος τὸ φ-
τριον. Μὴ γνοίτο μήτε τοῦτο, μήτε εἰσαῦθις ἕπει,
γριστὲ βασιλέων (τις γὰρ ἂν οὕτω ταύτην διὰ τοῦ
ἴλθεν καὶ ὄντας εὑκαιτο;) ἀλλ' ἐξ ὄντας ἐπι-
πόντος τέλεων φάνητι: δὴ κάνταύθα, θεοστεφὲς βασ-
ιλεὺς, εὐμήχανος βοηθός, καὶ τὸν φῶν συμβοστέλεις
Θεὸν κάνταύθα μιμούμενος, ἐξάγαγε οὐκ ἀνέμοις
ἀναψύχοντας, ἀλλ' ὄντωρ πόλιν δλην ζωγόνοντι
τῶν σῶν θησαυρῶν. Τῷ μὲν οὖν Γεδεῶν ἐλάλησεν
θεός· Κατάγαγε τούτον τινὰς τῶν στρατιωτικῶν
τέρων εἰς τὸ ὄντωρ, καὶ δοκιμῷ σύντοδος σοι ἔπει.
Ημᾶς δὲ ἥδη δεδοκίμακεν ἐνώπιον τῆς βασιλείας
σου δὲ θεός, καὶ ἐσμὲν πάντες ἱκανοὶ χεροῖ, ἀς ὑπὲρ
αὐτῆς δσημέραι τῷ θεῷ ἐκτείνομεν, καὶ οὕτω τοὺς
πολεμοὺς ὡς οἵδν τε ἀνθιστάμεθα. Λείπεται δὴ ἐγ-
γειν ἡμᾶς εἰς τὸ ὄντωρ, οὐ δοκιμῆς χάριν, ἀλλ' ἀν-
ψύξεως. Ως ἔστι δεινὸν, ἀλλας μὲν τῶν πόλεων ὄντων
δεννάοις πλημμύρεσθαι καὶ πλουτεῖν τὸ ἐπεῦ-
θεν κῦδος, τὸν Κύδον, τὸν Θύμοριν, τοὺς τὴν μέσην
τῶν ποταμῶν ποιοῦντας, καὶ ἀτέρους δὲ φιλοτολίδαις
ποταμούς· τὴν δὲ σὴν Μεγαλόπολιν ὄντας πεντά-
κατασμικρύνεσθαι.

C' Γενέσθω καὶ παρ' ἡμῖν ὄντωρ τοῦτο βασιλικὸν,
διάνδιχα τέμνων τὴν καθ' ἡμάς, καὶ σοι τῷ μεγάλῳ
βασιλεῖ ἐπονομαζόμενον οἰκείστερον ἢ περ δοκιμῆς
τῷ τῶν Περσῶν, ὃ δὴ βασιλικὸν καὶ ποτὸν καὶ ὄντωρ
δὲ πλαισίος λόγος ἀληθῆ λέγων ὀνόμαζε. Τοῦτο μὲν
γὰρ σὺ ποιήσεις, καὶ ἡ τοῦ ἐλέους ἀβυσσος ἀν-
στομώσει προρήξειν αὐτὸν εἰς τὸ διηγεῖσ. Ἐκεῖνο δὲ
ἄλλως, ὡς βασιλεὺς, ἐπεγράφετο οἰς ἔχαιρεν ἐκεῖνος
τοιούτου πίνων ὄντος, μηδὲν αὐτὸς τῷ φεύγει
ἔνυμβαλλόμενος. Κράζομεν, ίδοι, μετὰ Ἡλίου καὶ
ἥμεις τῇ βασιλείᾳ σου, μικρὸν ὑπελλάξαντας. Ζῆ
Κύριος, εἰ ἔσται τὰ ἔτη ταῦτα ὄντας στερνόν,
εἰ μὴ διὰ λόγου στήματός σου. Ἐκ τούτου λέγων
ἐξαπήστειλον, καὶ (Δασδίδ ἀν εἴποι;) ρυγίσαται ὄντα,

¹ Judic., vii, 4. ² III Reg. xvii, 1. ³ Psal. cxlvii, 18.

EJUSDEM

ALLOCUTIO

AD IMPERATOREM MANUELEM COMNENUM

Cum esset Myrorum metropolita electus (1).

Τοῦ ἀγιωτάτου Θεσσαλονίκης, χυρίου Εὐσταθίου, Α Sanctissimi Thessalonice domini Eustathii allocutio ad potentem et sanctum imperatorem dominum Manuelem, cum nuper esset sanctissimæ Myrorum Ecclesiæ metropolita electus.

α'. Μήχρι μὲν καὶ ἐς τόδε ἡμέρας, πυρσολαμπτατε βασιλεῖς ἦλις, διὰ τῶν Ἱορδάνου φωτοφόρων ναμάτων αἱ σαὶ μοὶ ἀκτῖνες προσβάλον· καὶ ἦν μοὶ αὐτὸ τῶν σῶν λαμπηδόνων οἷον ἐναύγασμα, δωσὲ καὶ δι' ὑδατος καθαρωτάτου θεαν τις λαμπρὸν ἐνοπτεζεται. Μᾶλλον μὲν οὖν ποταμὸς ἔκεινος ἵερδς εἰς ἕτερον πολύρρον τῆμας διεκόρθμενος, τοῖς σοὶς πλήθουντα κατορθώμασιν, εἰπεῖν δὲ ταυτὸν, εἰς θεοῦ ποταμὸν, ὁδάτων θελων τῶν ἔκειθεν πληρούμενον. Καὶ δὲ μὲν ἐκκλησιαστικὸς κόλπος ἔκεινον τὸν Ἱορδάνην φωτοφανὲς εἰς αὐτὸν ἐρευγόμενον ἤγκαλίζετο, καὶ τὸν Σωτῆρα Ἰησοῦν τῆμαν ἐν αὐτῷ παρεδείκνυε, τὴν μνήμην ἀναποιῶν· ἡ δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς ῥητορείας διώρυξ ποταμὸν τοῦτον διωχέτευε τηνικαῦτα, φέοντα μὲν ἄλλως πλατὺν καὶ δι' ἔπους παντὸς καὶ οὐδὲ ἀπαξ που κατὰ τὸν Νεῖλον ἐπέτεια πελαγίζοντα, ἐμοὶ δὲ προσέπαξ εἰς πλοῦν στορενύμενον, ἐν φιστήρῃ

B 1. Usque ad hanc diem, sol imperii fulgidissime, per Jordanis luciferos fluctus, tui radii me attigerunt, et talis mihi videbatur fulgor splendoris tui, quasi purissimis in undis nitidam quis spectaret imaginem. Sed insuper sacer ille fluvius nos conductit ad aliud flumen tuis repletum beneficiis, id est, in flumen Dei divinis aquis inde ortis superfluens. Et quidem fons baptismatis illum Jordanem in se manifeste effusum recepit et Salvatorem Jesum nobis in ipso ostendit, memoriam revocans. Nostræ autem orationis fluentem inde adduxit illum flumen late fluentem et quidem in quacunque anni tempestate, non autem semel sicut Nilus qui singulis annis naves semel tantum ferre potest, unoque anni tempore ad navigandum patet; ille vero non sic, in quo Salvator rex manifestus est. Et istud fuit plausus ille fluminum,

(1) Hæc oratio eadem est cum illa quam Fabricius memorat hoc titulo: *Oratio ad Manuelem Comnenum imp.* Jam videamus de tempore quo habita fuit. Primo in diem inquiramus. Eustathius nostor hanc homiliam sacram peroravit Cpoli coram Manuele imperatore, cum brevi ante Myrorum metropolita designatus esset, die S. Nicolai Myroblytæ, Myris admodum culti (Mich. Lequ. *Or. Chr.* vol I, p. 967). De hoc die ipse Eustathius agit cap. 20 — 22 hujus orationis. Est autem vi Dec., coll. (Leuncl. *Jus Gr. Rom.* lib. II, pag. 162). Jam videamus de anno. Is quoque ex hac oratione satis exputabitur; scilicet capite 9 Anconæ obcidionem Venetam Noster memorat. Ea autem in annum 1174 incidit, coll. Wilkion in libro: *Rerum ab Alexio... gestarum*, etc., pag. 611 — 615. Manuelis victoriæ Venetam Eustathius peculiariter tum panegyrico prædicaverat (cap. 10). Ergo vi Decembbris dies erit anni 1174 vel 1175 (alias Manuelis victoriæ post Venetam reportatas Eustathius non memorat), Eustathium brevi post Myrensem designationem in thronum Thessalonicensem translatum esse. Demetrii Chomateni locus docet: factum hoc puto initio anni 1175 vel 1176, coll. iis quæ modo exposui. — *Consilium orationis magis in obscuro est.* Plus semel agit de sacro unguento et aqua Jordanis (aqua baptismatis), quod utrumque in baptismo jungit Ecclesiæ orientalis ritus sacer (*Goari Rituale Græcorum*, p. 353, 354). Num igitur Eustathiana oratio baptismati aliquius parvuli nobil-

lioris presulit, an officio sacri unguenti, cuius formulas habes apud eumdem Goarum l. c. p. 628 sqq.? Eustathii in thronum Myrensis metropoleos evectio ante hujus orationis editionem ē solo Demetrio Chomateno nota erat, cuius verba et Leuncl. *V. Jure Græco Romano* lib. v, p. 317, aponam: Ἐρώτησις. Εἰ δεὶ τὸν ψηφισθέντα καὶ καταδεξάμενον μετατεθῆναι εἰς τέραν ἐπισκοπὴν; Ἀπόκρισις. Τούτῳ κανονικὸν μὲν οὐκ ἔστιν, οὔτε μὴν τῆς ἐγγράφου ἢ ἀγράφου ἐκκλησιαστικῆς παραδοσεως γίνεται δὲ πολλάκις, βασιλέως κελεύοντος, διὰ τινα ὀ'κονομίας λυστελοῦσαν κοινῇ. Καὶ γέγονε τοῦτο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως χυρίου Μανουὴλ καὶ πορφυρογενῆτον Κομηνοῦ. Τοῦ γὰρ σοφωτάτου ἔκεινου Εὐσταθίου, τοῦ κατὰ Φλώρων διακόνου ὄντος τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας καὶ μαϊστορος τῶν ῥητόρων, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Λυκίων Μυρέων (sic) ψηφισθέντος, καὶ καταδεξάμενου καὶ ἀσπασμένου, καὶ τῇδε καὶ πρὸς τὴν χειροτονίαν ἐτοιμασθέντος, πρόσταγμα τοῦ μικραίτου βασιλέως ἔκεινου πρὸς τὴν σύνοδον καταπεροίτηκε διακελευόμενον, δέξασθαι ταύτην παραπομένον τὸν Εὐστάθιον, προσαγγεῖν δὲ τοῦτον τὴν περίκλυτον τῶν Θεσσαλονικῶν μητρόπολιν, ὡς τηνικαῦτα χηρεύουσαν. Myrorum metropolita, cui successorus erat Eustathius, puto Christophorus, de quo videatur Michael Lequienius in *Oriente Christiano*, vol. I, gag. 970; in throno Thessalonicensi exceptit Constantiū I. (Mich. Lequ. ibidem vol II, p. 48.)

ut secundum Psalmistam loquar, in quibus nos latuti sumus propter Jordanem quidem festa agere, nec non propter abundantes tropaeorum regalium diffusiones flumina plaudere manibus ad idem referri putavimus. Utique magis ex illis Davidis bauriam verbis: invocabat abyssus abyssum; fluvius ille abyssi misericordia hanc illustrium abyssum facinorum invocabat in vocem non minus quam cataracta mugientem auribus pue tonantem.

2. Et haec quidem fuit mihi quondam et usque ad hanc diem lex semel jubens, sole singulis annis in eundem locum redeundo, provolvi coram adytis gestorum imperatoris felicium, velut coram Deo sacerdotes legis veteris, ita et nos imperatorem divino Spiritu ductum allocuturi. Nunc quidem Jordanis me prætersugit, alter autem me suscipit fluvius qui exsilit ex gratiis Dei quasi ex abysso fontibus, unguentumque redolet tum retum nomine. Resertus fuit prodigiis non minus quam fluctibus fluminum quæ ditantur rivulis, et ideo omnino necesse est me in hoc flumine immersi, ne undique ad hunc regalem flumen confluant orationis rivuli. Quod semper quandiu vixero, pars sim imperialium tropaeorum, nihil novum; justumque esset me etiam mortuum talem manere, divino inspirante flamine; sed cum hoc non sit in nostra potestate, saltem in presenti per vitam loqui non desinam. Aliter enim nullius gratias facerem pretiis, cum ipsæ late me sic aspexerint et dulciter mibi subriserint, mibique illarum erga imperatorem antiquarum festivitatum singulis annis recurrentium pretiosas mercedes largitæ sunt. Ego autem meipsum converto et ad excutiendam pigritiam suscipio sermonem, quando magis necesse est excitari et cum sobrietate loqui. Erubesco de hac amica nutritiæ eloquentia quæ me adhuc puerum, et lanugine nondum vestitum rhetorem regium proponebat, quando Deus nuper in illa sede te constituisset, et tunc fontem eloquentiæ aperuit, postea vehementiorem factum rursus manifestavit, an speciosior et copiosior eit illo fonte jam memoratio, an pariter indivise tranquilleque emanet, an pariter recte ab exitu effluat et sine circuitu currat, ego quidem nescio. Verum hic ad me evangelicanam imprecationem refero, et me non existimō dignum qui tuam maiestatem, tuis benefactis auctam contempler, nisi conversus fiam ille puer temporis acti, quo te imperatorem laudativissimum bussalutabam et in hac nobilitate remaneam per totam vitam, necnon sicut olim balbutiens eloquentiæ litteras indigno festivitatibus modo, ita et nunc senior tremula voce loquor. Nonne jure criminis ingratitudinis arguerer, si meam in ore meo concluderem linguam, vocemque attollere et sermonem habere recusarem? Etenim, rex benignissime, tu me ex rerum limo in splendorem lucis eexisti vitamque humilem in Pactolum divitem commutasti et

A βασιλεὺς διεδείκνυτο. Καὶ ἦν τοῦτο κρότος τις παταρῶν, εἰπεῖν φαλμικῶς, καὶ οἵς ἡμεῖς διεχόμεθα. Τὸ μὲν ἐπὶ τῷ Ἱορδάνῃ ἑόρτια, τὸ δὲ ἐπὶ ταῖς τολχέωσι τῶν βασιλικῶν τροπαῖων προχεύσεσι παταροὺς κροτεῖν χειρὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ δέδοξαζομεν. Καὶ ἵν τοῦ Δαυΐτικου βεύματος ἐπὶ πλέον ἀρύσαιμι, προκαλεῖτο ἄδυσσος ἄδυσσον, ποταμὸς ἐκεῖνος ἀδυσσοὶ ἄδυσσοις ἄδυσσον ταύτην κατορθωμάτων εἰς φωνὴν οὐδὲν ἥττον καταράκτου βροντῶσα, εἰς ἀκοήν, περιέκουστον.

B β'. Καὶ ταῦτα μὲν μοι ἄχρι καὶ ἔσχρτι καὶ νόμος τις οὗτος ἐκείτο, ἅπας που θεμιστεύων, τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἀποκαταστάσεως εἰς τὰ τῶν βασιλικῶν πράξπτειν κατορθωμάτων ἄδυτα, καθά τοῦτο τοῦ παλαιτάτου νόμου λερεῖς, οὕτω βασιλεῖται καὶ ἡμᾶς ἐνθέψη προσομιλήσοντας. Νῦν δὲ δὲ μὲν Ἱορδάνης παραρβύσκεται με, ἀλλος δὲ ποταμὸς μετεκδέχεται, ὃς χαρίτων μὲν Θεοῦ ἀναποδεῖ, δύσα καὶ δὲ ἄδυσσον πηγῶν μύρου δὲ δῦδως πρὸς τὸ πρᾶγμα καὶ οὐρανού. Ήπληθεὶς δὲ θαύμασιν οὐχ ἥττον ἢ νάμασιν τῶν τοπαρῶν, οἱ πλουτούσι τοῖς βεύμασι· καὶ χρέων πάντως καὶ διὰ τοῦτο τῷ ποταμῷ ἐκείνῳ ἐμβάπτειν με, ἵνα μὴ πανταχόθεν δι βασιλικὸς οὗτος ποταμὸς εἴη τῶν τοῦ λόγου βεύμάτων οἶον μισγάγκεια. Καὶ ἐπὶ λέχου τῶν βασιλικῶν τροπαίων γίνομαι, οὐ κανὸν οὐδὲν, ἐπὶ ζών· ἦν δὲ διὰ δίκαιων, εἰ καὶ τεφνες, ἐμπνεομένου ζωγρόνου πνεύματος· ἐπεὶ δὲ μὴ ἐκείνου, τὸ γοῦν παρὸν οὐκ ἐν παυσάμην διὰ βίου λαλῶν. Ηγάρ δὲ ἀδικοίην τὰς χάριτας, ἐπὶ αὐταῖς μὲν ἱερὸν οὔτω προσέβλεψαν, καὶ γλυκύ μοι προσεμείδεσαν, καὶ τῶν πάλαι βασιλικῶν ἐκείνων ἀγκανίων ἀμοιβὰς πολυτίμους ἐδαψιλέυσαντο· ἄγω δ' ἐμαυτὸν ἀποστρέψω, καὶ εἰς ὅκνον καταβαρυνθῶ τοῦ λαλεῖν, ὅτε καὶ μᾶλλον ἐγρηγόρεναι χρέων, καὶ νηφάλια φύγγεσθαι. Αἰσχυνῶ δ' ἀν καὶ τὴν φίλην θρέπτειν ἥττορειαν. ήτις ἔτι παῖδας με ὄντα, καὶ οὐδὲ εἰς ἕστηλον ἀρτιψυχή λατιούμενον, ὁρτορα βασιλικὸν παρατήσατο, ἡνίκα Θεὸς τὰ πρῶτα ἐπὶ τῆς βασιλικῆς ταύτης ἐκάθιστε σε περιωπῆς, καὶ τὴν φλέβα τοῦ ἥττορειαν τότε μὲν ὑπήνοιξεν, εἴτα ἐπὶ μαρκὸν στατλεῖσαν αὐθίς ἐξέφρην, οὐχ οὐδεὶς μὲν, εἰ καλλιεργεῖσαν τὸ πρωτοφρούριον ἐκείνου καὶ ἐθρωβάστερον μέμψεται, βλύζουσαν δὲ δύμας ἀσχιδεῖς καὶ ἀργόμενοτε, καὶ ιθυτενῶς τῶν ἐκδολῶν ἐφιεμένην, καὶ ἀπειλήντητα θέουσαν. Ἐγὼ δὲ ἐνταῦθα καὶ τὴν εὐαγγελικὴν κατάραν ἐμπικτῷ ἐπικλῶ, καὶ ἀξιῶ ἐμαυτὸν οὐ μὴ βλέπειν τὴν σὴν βασιλείαν, ἦν ταῖς ἀνδραγαθίαις οὐράνωσας, εἰ μὴ στραφεῖς γένωμαι δι παῖς ἐπίκαιος δ πάλαι, ὅτε σε τὸν βασιλέα ἀγκανίοις λόγων ἀκινητάμην, καὶ μενὸν ἐν τῇ εὐγνωμοσύνῃ ταύτη δι βίου παντὸς εἰ καὶ ὠστερ τότε τὰ εἰς ἥττορειαν ψελλίζων, καὶ οὐ πρὸς ἀξίαν τῆς ἑορτῆς, οὕτω καὶ νῦν τῷ γῆρᾳ τρομαλέα φεγγγόμενος. Η ποίεισαν κριθείν ἀγνωμοσύνης, τὴν γλῶσσαν ἀγλαίσας τῷ ἐξανοίκαντί μοι τὸ σόμα, καὶ λαλεῖν καὶ φίληγεσθαι; Ναὶ γάρ, ὡς βασιλέων ἀεργετικῶτες, εἰ με καὶ ἀπὸ ίλύος πρωμάτων εἰς λάμπουσαν μετηνόρκας καθαρότητα, καὶ ἡμειφάς μοι τὸν τοῦ βίου πηλὸν εἰς πλουτοποιὸν Πακτωλὸν, καὶ τὴν ἀγοραῖ

παμυλίαν εἰς εὐγενῆ λαμπρὰν μετέθηκας, καὶ τὸ λαλοῦντά με πρὸς μετέωρον ὑψώσας· καὶ τὸ ζῷον χθόνιον τοῦ Ἐρμοῦ πτερώσας οἷον οὐράνων, καὶ γλῶσσάν μοι μογγιλάλον διήθρωσας, μᾶλλον μὲν οὖν παντελῶς σιγῶσαν ἐπάνωσας· καὶ ἀντὶ νόμοτος, οὗ μετέχειν ἀξιοῦνται καὶ μικρόν τι γραμμῶν γενόμενοι ἄνθρωποι, ὅνυμα ἔκτισα μοι τὸ οἶς κατ' ἐμὲ ὑπὲρ ἄπαν χρινόμενον ὄνυμα.

γ. Καὶ οὕτω μὲν ἐμαυτὸν ἐδικαίωσα μὴ ἀπενίσυ· ζειν τὰς λαλίας, ἀλλὰ συχνότεραν φθέγγεσθαι, καὶ τὸ βασιλικάς ἀριστείας περιχροτεῖν. Τὸ δὲ γε παρεστώς, τί διὸ ἔχοι ῥήτωρ τὴν γραφίδα μὲν δοσὶ καὶ βέλος, καὶ φαρμάκας μέλανι, καὶ τοῖς βαρβάροις πειρεῖνας καραδοκῶν, καὶ βάπτειν εἰς αἵματα, εἴτα τὸ βλέπων ἐκείνους ἡρέμα πτήσσοντας, καὶ οὐ προσλουμένους τὸ βάλλεσθαι; Ἡ πάντως ἀγάροι διὸ θαύματος τὴν βασιλικὴν εὐνδρίαν, δι' τῆς ταῦτα ἐγένετο· δι' δὲ σκάζει μὲν τοῖς πολεμίοις μηχανὴ πᾶσα εἰς ἄπρακτον, οὐ πολλὰ δὲ κάρμειν οὐδὲ τὸ βασιλικὸν ἐκείνοις ἀντιπαλαμώμενον στράτευμα, καὶ τὸ ῥήτορικὸν δὲ διὰ ταῦτα γραφεῖν, τὸ γε εἰς ἐκείνους ἥκον, ναρκοῖ.

δ. Ὡς βασιλικῆς κραταιότητος, δι' τῆς ἡμῖν ἀγαθὸν καταπέρακται. Ὡς παγγάληνον ἕστη βασιλείας, ἐν φῶ πᾶν ἀγαθὸν ἐξήνθησεν κάρπιμον (τὸ ἐξ ἀέρων· τὸ ἐξ θαλάσσης· τὰ ἐκ γῆς· καὶ τὸ δόλον εἰπεῖν τὰ πάντοθεν), καὶ δι παριδισιλεὺς Ἰησοῦς κατὰ τοῦ παλαμναίου αἰώνιου θανάτου τὸ πάμμεγα τρόπαιον ἔστησε. Σὲ δὲ, ὡς σῶτερ βασιλεὺς, θαρρέοντας διὸ εἴποιμι διπλοσθεῖται κατὰ τοῦ βροτολογιοῦ πολέμου, καὶ τὸ θεατέσιμον τοῦτο κακὸν κάτω βαλεῖν. Καὶ νῦν τὸ διπήκοον ἄπαν εὔκωτε, καὶ κατακροαίνει τοῦ πολέμου, διτι καὶ τῶν πολεμίων, καὶ εἰρηναῖον σκιρτᾶ. Καὶ τὴ μὲν φύσις ἀτερ ὅχλου ἄγει καὶ τελεσφορεῖ, καὶ τὸ πάν αὐξάνεται καὶ πληθύνεται· διὸ τοῦ ζῆν παρατρώγων πόλεμος οὐκ ἐντὸς δργῆς μένει, ἀλλ' εἰ που καὶ ἔστιν εἰπεῖν, ἔκωκενταιται, ταῖς Ἀρπύαις δοθεῖς, καὶ οὐκ ἔτι τὸν τῆς φύσεως ρῦδον ἀνακόπτειν παρεμπίπτων διποτά τις λίθος τραχὺς καὶ ἀτίνακτος· ἀλλὰ παραράσσεται, μᾶλλον μὲν οὖν ἐκ μέσου πελάγους παρασύρεται. Ἀργεὶ τὸ Σκυθικὸν τόξον, καὶ τὴ νευρὰ εἰς κενὸν τεινομένη κτυπεῖ, καὶ πρὸς μόνην ἀπόπειραν βυθιμούμενη (ποιητὴς διὸ εἴποι) χελιδόνι τελεον φθέγγεται. Εἰς ἄγαλμα καὶ μόνον τοῖς Ἰταλοῖς ἵππος φριμάσσεται, πρὸς γυμνασίαν φανταζόμενος. Εἰ δὲ κατ' ἀλλήλων ἐκεῖνοι πρὸς διπλὰ μαίνονται, διπλικέσθωσαν· ἀντιπαλαμάσθωσαν, εἰ βούλοιντο, καὶ πεπτώκεσσαν, ὡς ἡμῖν γε μέλον τῶν τοιούτων οὐδὲν. Ἡ πρὸ ποδῶν ὥστη βασιλικῶν τὰ διπλὰ ἔρθιψαν, καὶ τὰς ψυχὰς ἐξέχεαν οἱ τῆς Ἀγαρ. Ἀλλὰ καὶ τούτοις τὴ θηριωδία ἐτίθασσεύθη· καὶ ἀντὶ τόξου μὲν ἄροτρον αὐτοῖς μετὰ χειρας, καὶ τὴ γῆ πρὸς αὐλακας σχίζεται· ἀντὶ δὲ ξίφους δρέπανον, καὶ τὸ λήιον τέμνεται· ἀντὶ ἵππου πολεμιστηρίου ζεύκεντες βοῦν, τρίβουσιν ἀμακιτόν, καὶ ἀλωνος καθιππάζονται. Καὶ ἀρῆκε μὲν κατέχειν αὐτοῖς διὸ Ἀρης τὸ μανιόμενον κακὸν, τελοῦνται δὲ σωφρόνως τῇ Λήμητρι. Καὶ οἱ πάλαι τότε μέχρι καὶ

A pro forensi facundia aptasti mihi sermonis elegantiā, et me humiliiter loquentem in altum extulisti; quod in me terrenum erat, super alas Mercurii exaltans, cœlestē fecisti, et linguam tardam depolisti et vero infanti loquendi potestatem dedisti, et pro nomine de quo curare dignantur aliquantulum viri litteris studentes, nomen mibi protulisti super omnē nōmen ab eis qui me circumdant judicatum.

B 3. Ita memet judicavi debere non hoc anno tacere, sed copiosius alloqui regiaque divulgare facinora. In præsentiarum, quid faceret orator stylum manu quasi jaculum tenens, atramento pro veneno infectum, paratus ad injiciendum inimicis et in eorum cruce immergendū; qui modo illos obstupest cerneret, et non provocatos fugam capessere? Omnino stupendam redderet virtutem regiam per quam hæc facta sunt, per quam claudicat irritaque evadit omnis hostium solertia, regalis vero exercitus illis obductans nullo modo laborat, et mox propterea ipse oratoris stylus, saltem prout contra adversarios vibratur, torpet.

C 4. O regalis virtus, per quam nobis bona patrata sunt! O serenissimum ver regis potestatis, in quo floruit bona omnis arbor fructifera (sive ex aere, sive ex mari, sive ex terra, seu uno verbo ex quacunque parte), et rex omnium Jesus aduersus sanguineam æternamque mortem splendidum tropæum erexit! Te vero, o salutifer imperator, audacter dicerem contra illud bellum mortalium flagellum dimicasse letiferumque hoc malum ad ima dejecisse. Et nunc docilis mundus feliciter vivit, et adversus bellum clamitat, ipsorumque bellatorum studium pacem appetit. Et quidem natura sine tumultu agit et perficit, et omne augetur necnon completetur. Bellum autem vitam rodens non intra iram moratur; sed, si ita licet loqui, extra oceanum transmittitur, Harpyiis traditum, nec jam incumbit naturæ cursum interscindens, more lapidis gravis et immanis; sed frangit seu potius e medio æquore eripitur. Quiescit arcus Scythicus, et nervus in vacuum tensus stridet, et nonnisi experimento inseriens (diceret poeta), ad instar birundinis perzonat. In oblectamentum solum Italos equus adhinnit ad exercitium exhibitus. Verum si illi de armis contra se invicem ferendis insaniunt, belantur; perfida mutuo moliantur consilia, si voluerint, et dispereant, dummodo nulla sit nobis pars in rebus istis. Insuper jam coram regiis pedibus arma abjecerunt, animas fuderunt filii Agar. Sed et eorum feritas mansuetacta fuit, et pro arcu aratrum ipsis inter manus, terraque sulcis scinditur; pro ense falx, qua frumentum secatur; pro equo bellico bovi jugum imponunt, vias terunt, et aream equorum pedibus conculcant. Et cessavit apud illos commorari Mars, furens illa pestis, sed sapienter in honorem Cereris cedunt.

Et qui olim herique etiam per mare Asianum late patebant, atque maritimum jactabant imperium, nunc non tantum se a vicinitate maris amoverunt, sed etiam plerique nesciunt, nisi voce sola, æquaora, proximæ loco habitatiomis in remotas continentis terras fuga emigrantes, cum primo Alexius inter imperatores illustrissimus eos repulisset, malo procul ablegato, deinde Joannes tropæis mersus quem justum est inter imperatores eximum audire, eos longius compulso de vicinis dejecisset possessionibus; tertio cum post illos potentissimus imperator, qui terram oceano facinorum cinxit, ipse validius excitatus in eos irruisset, ita ut mare ab ipsis jam conspici non possit. Et ex tribus istis quasi fluctibus alius quidem avertit a mari confusam Agar colluvionem; alius vero illud magis ablegavit; alter autem procul a viu repulit, et maris dominos in incolas continentis transposuit, ita ut arduum sit nostris navigantibus faciem Ismaelitæ noscere, illis vero rursus rarissimum esse maris spectaculum, nisi eis qui ad commercium peregrinantur et qui a campestribus emunt pascua, pro bestiis pacientes. Et multos modo sermones exhaustaret auribus jucundos vir Ismaelite, qui mare jam nescit. Tu quidem sic illis fluentum insolentia interrupti, et sursum, seu, ut dicunt, adverso flumine ascendere coegisti; illos vero demulceret spes currendi, ut aiunt, adverso flumine, et desiderato potiendi. Non ita sane, sed saepius alveos illis concludis, et versus ipsos fontes vi repellis. Nihil impediret quin haec cito flant nisi ab antiquo tempore fervens malum ab altis erupisset abyssis, et fluctus late diffusus totam occupasset terram, quam a solis ortibus cognominamus.

5. Verum hoc erit quando insufflaverit Deus qui replet omnes petitiones cordis tui, manuque valida arripuit fontes hujus fluminis quos jam refundere coepisti, et recedere coegisti. Jam nunc illud contines fluentum, et refluxe adigis, terraque secreta subire, mœnibus hostes arcens, vias solidis firmans munitionibus, et tuos illis insuperabili vallans aggere. Juvat cernere vias, prius Christianis impervias, nunc multis tritis, et ad accessum patentes non tantum viris, iisque armatis, sed et leviter ad iter expeditis, et viatoriū ferrum vix et nonnisi decoris gratia succingitur. Jam mulieres ipsæ illas audent tentare vias, ipsæ etiam quæ delectationis causa peregrinantur, vel quas ex civitate divinum ardens locorum sanctorum desiderium illico viatrices facit. Si ergo vetus quidam rex fluvium insolentem et jumenta in profundum trahentem, virisque terribilem mulieri vadousum fecerat, illum innumeris minuendo incisionibus, alii vero hoc regium facinus venerati laudaverunt; ego quidem de istis dubito, et illud incisum flumen censeo devotum suisse furis, et mare flagellatum, quod olim passus est Helles-

A ἐπὶ θάλασσαν τὴν Ἀσιανὴν πλατευνόμενοι, καὶ τος αὐχοῦντες ἀγχίαλον, νῦν οὐχ δπως τῆς αἰτίους μόνον ἀνήνεγκεν ἑαυτούς, ἀλλ' οὐδὲ οὖτε πολλοί, διει μὴ λόγῳ μόνῳ, τὴν θάλασσαν, τῆς ἡλίου κατοκέλας βαθεῖαν ἤπειρον ἐκ φυγῆς ἀλλανοί, τὰ πρώτα Ἀλεξίου τοῦ πάνυ ἐν βασιλεὺς κυμανθέντος αὐτοῖς, καὶ τὸ κακὸν παρασύρειται τοῦ πελαγίζοντος τοῖς τροπαιοῖς Ἰωάννη θέμις ἐν βασιλεὺσιν ἀκούειν κάλλιστα, βαρύ ἑαυτὸν ἐπειγαγόντος. καὶ τὸ κατ' ἔκεινο ἐπίλον ἀνασκευάσαντος τρίτου δὲ ἐπ' ἔκεινοις τοῦ τίστου βασιλέως, ὃς τῇ οἰκουμένῃ ὠκεανὸν πιθαμάτων ἐγύρωσε, κραταίτερον ἐντινάξαντος τὸν καὶ ἀπαγαγόντος, ὡς μηκέτι αὐτοῖς ἐπόφεν θάλασσαν γίνεσθαι. Καὶ κυμάτων οἷον τούτων τὸ μὲν διέστησε τῆς θαλάσσης τὸν ἐκ τῆς Ἀκριτόφυρτον· τὸ δὲ εἰς πλέον ἄφα τὸ δὲ καὶ ἡράντωσε, καὶ ἀντὶ θαλαττίου εἰς ἡπατακέτησον, ὡς ἔργον εἶναι τοῖς καθ' ἥμερας λαττεύουσιν εἰδέναι διφιν Ἰσμαηλίτες, ἔκεινοις ἀνθις σπανιώτατον εἶναι θεαμάτων τὴν θάλασσαν πλὴν δοι κατ' ἐμπορίαν που στέλλονται, καὶ τὰς ἐκ τῶν πεδιάδων ὠνοῦνται νομάς, τοῖς ζύποδεπονδοῖ. Καὶ πολλοὶς δὲ ἔργοις ἀναπτύχθησαν εἰδέναι διφιν Ἰσμαηλίτης, ἔπειτα μεταστήσαντες τὸν διεύθυντα ποθούμενος. Σὺ δὲ οὔτε μὲν αὐτοῖς τὸ διεύθυντα ἀνέκοψας, καὶ εἰς ἀνάρροφους ἔπειτα καὶ εἰς ὅδη λέγεται ἄνω ποταμῶν ὑποθάλπει διατούς τοὺς ἔπειτα δραμεῖν, διφοι, κατὰ διοῖν, καὶ συμβαίνει εἰς τὸ ποθούμενον. Οὐμενουν ἀλλὰ συχνὰ διερθύνεις ἀμφράττεις αὐτοῖς, καὶ βιάζει καὶ εἰς τὰς πηγὰς. Ἐκώλυε δὲ οὐδὲν καὶ ταχὺ τούτο νεσθαι, εἰ μὴ μαρρὸς ἀφέτου χρόνος ἔκεινος ἐκ θέων ποθὲν τὸ κακὸν ἐκεράγη, καὶ ἐσκεδάσθη λάγιον, καὶ τὴν γῆν πᾶσαν ἐπέσχεν, ἢν ταῖς τοῦ τηπικαλοῦμεν ἀνατολαῖς.

ε. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἔσται, διε θεὸς ἐπινεός δι πληρῶν πάντα τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου, χειρὶ κραταῖς δρακόμενος τῶν πηγῶν τούτου ρεύματος, ἀς καὶ ἀναμοχλεύειν ἤδη ἀπήρξω, ἀρχήσας οὐδὲ ἔκλλεσθαι· τὰ νῦν δὲ ἔλλως ἔτη ἔκεινον τὴν σύρροιν, καὶ παλινοστεῖν ἀντηπίζει καὶ ἐν ἀφανεῖ καταχώνυσθαι, διατειχίζων τοὺς εἰλιμίους, καὶ τὰς ἐφόδους διείργων στερεμνίους ἕτερησασι, καὶ ἀνατειχίζων οὕτως αὐτοῖς τὸ ἔπειτα. Καὶ ἔστιν ἴδειν ὅδον, ἀδάτους τὰ πρώτην ἔστιανοις, ἄρτι λεωφόρους καὶ διαπεπταμένας βάσιμον· καὶ οὐ μόνον ἀδράσι, καὶ τούτοις διφοροῦσιν, ἀλλὰ καὶ οἰς τὰ τῆς πορείας εὔζωνες δινόδιος σίδηρος μόλις που καὶ εἰς παρηρτήματα πεπόρισται μάχαιραν. Ἡδη καὶ γυναικες τολμά τὰς ὅδους ἔκεινας, καὶ ἀνταὶ τῶν τρυφερούμεν καὶ τῶν ἐξ ἀστεος, δοσας δ θείος πόθος ἀναθερματία τόποις ἀγίοις διποτε τῆς ἔτει γῆς ἐπιθήμοι ποιεῖ. Εἰ μὲν παλαιός τις βασιλεὺς ποτε μανιεύσαμενον, καὶ ὑποζύγια κατασύραντα, καὶ οὐδὲ ἀνδρῶν φεισάμενον, βατὸν πεποίηκε γυναικαὶ πυκναὶς ἔκεινον λεπτουργήσας κατατομαῖς, ἀλλοι τῆς βασιλικῆς ἔκεινης σεμνυνθεωσαν πράξεως·

τοῦτο μὲν δκνῶ, καὶ εἰς ταυτὸν ἄγω, ποταμὸν τοινηλατεῖσθαι τεμνόμενον, καὶ μχστ!ζεσθαι τσαν, δπερ Ἐλλῆσποντος πάθοι ποτέ καλὸν δὲ : κρίνω καὶ βασιλικῆς μεγάλης ἴσχύος ἐπάξιον, μᾶλα μὲν πολλὴν, μᾶλα δὲ ἐν καιριωτάτῳ κει-, ἀλλὰς δὲ τοῖς προσβαλεῖν ἔθέλουσι δυσκέμβα-
σαι ἀνίκνατον, οὐ δι' ἑρημίαν, οὐ διότι θηριοτρό-
ῃ δτι προσοδολαὶ πετρῶν αὐτὴν ἐξετράχυνον, ή
ἱλη ἀμφιλαφῆς τοὺς ὅδοιπόρους ἐξέκλειεν ἀλλ'
κάνθαλα τρίβων εἶχε πᾶσα, καὶ δπλοὶς Ἰσμαρ-
οῖς ληίου δίκην ἔφριττε, καὶ (ἄς δν τις εἴποι)
ἴερ τείχει διάλου πέρφραχτο, καὶ ἡμᾶς ἀπετε-
βάσιμον ποιῆσαι τοῖς διοδεύειν ἔθέλουσι, καὶ
εἰς δυοὶ δειλοὶ πρὸς ἀλλήλην καὶ σιδηρὸν εἰςφρῆν.
ἴ καθ' ἡμᾶς ἀνταῦθα ποῦ ποτε θήσει τις θαύμα-
βοσιλέων ἀνδρικώτατε; Οὐ καὶ αὐτοὶ τῆς γῆς
εἰς τὴν καταθαρθροῦμεν, ἄνθρωποι σιδήρου μη-
ταρπτόμενοι, πλὴν εἰς που μαχαιρίδος τινὸς
ούσης καλάμψ καὶ παραποιούσης καὶ ἀποξεού-
εις γράμματα. Πεποίθαμεν ή μὴν, ἐὰν καὶ
εἰς παριπεύσηρ ἀλλόχοτος, ἀποπέμψεσθαι τὸ
, ἀναβοησάμενον τὸ σὸν καὶ μόνον δύνομα. Οὐδὲν
ἐπάσιον συναντήσεται, οὐ φόβος νυκτερινὸς, οὐ
θαυμάζοντές σου τὰ Ἱργα. Τοπογραφήσομεν
άς ἀριστεῖς. Περιοδεύσομεν τόπους, ἐν οἷς οἱ
ἱραῖς πόδες ἐπάτησαν, ὑπὲρ ἡμῶν πονοῦντες,
οὐδὲ ἀκίνδυνα τρέχοντες. Καὶ ἔσται ἡμῖν ἡ
τη γῆ ἐν σεβάσματι δικαιοτερον, ηπερ οἱ Θρᾷ-
, Εὔρωπη γῆν ἐκείνην εἶχον διὰ τιμῆς, ήν ἐπά-
Περσῶν βασιλεὺς, καθ' Ἐλλάδος ἐκστρατεύ-
ος. Οὕτω κανταῦθα ἡμῶν τὸ θείλον ἡμῶν ἀπή-
;. Οὕτω φόβου παντὸς ἡμᾶς ἀπέλυσας, καὶ
ἴλλως θηροτρόφον διὰ τοὺς θῆρας τοὺς ἐξ Ἰσ-
ἀνθρώπων ἐπληγασ. Εἶπεν δν τις λύκους ἐκεί-
πάλαι ποτὲ κατά τινι ποιμνῇ τῇ Ῥωμαϊκῇ
πτηδῶντας κληρονομίᾳ, καὶ τοῖς τῶν Χριστια-
νίμασι χαρίοντας, καὶ οὐκ εἰς μάτην χαλνον-
ἀλλ' ἀρπάζοντας καὶ λαφύσοντας. Νῦν δὲ οὐ
ἀπειφενδόνηται, ἀλλὰ καὶ οἱ μὲν οὐδὲ εἰσιν
ι δὲ τοῦ εἰναι λύκοι ἐξελέφοντο. Μάλιστα μὲν
τε λύκων αὐτοὺς εἰς ἀνθρώπους μετέστησας·
δπερ δ τῆς Κίρκης κυκεῶν λογογραφεῖται
, τοῦτο ἐπ' ἀληθεῖας φόβος βασιλικὸς ἐξ ἀντι-
νῦν νῦν κατεπράξατο, καὶ οὐκ ἐξ ἀνθρώπων εἰς
; ἀλλ' ἐξελένων εἰς τούτους μεταβιβάσας
κτε. Καὶ τις μία καὶ αὖτη ποιμνῇ ὑπὸ καλῷ
ινι τῷ ἐνθέψιν συνάγεται βασιλεῖ, τῶν θηρῶν
ἴνοντων. Οὐκ οὖν μερίδες αἱ μὲν ἡμῖν, αἱ δὲ
ἔθνεσι· ἀλλ' ἔστιν ἡμῶν τὰ πάντα. Καὶ σὺ διὰ
βασιλεὺς ἐπὶ πάντας ἀγήτητος· καὶ δέδεται
πόλεμος διὰ σοῦ, οὐ χαλάψι κεράμψι, κατὰ
οὐ παλαιοῦ λόγου Ἀρεχ, ἐξ οὐ λυθεῖη, ἀν ἐκεί-
ρισταιδεκάμηνος, ἀλλὰ δεσμῷ ἀρρέ, ταῦ, ἀφύκτῳ,
ρ. ίφ' δσον ἀν οὐ μόνον τοῖς στρατιωτικοῖς
ις, τὸ τῆς παροιμίας, ἐνιστουργηθῆσται ἀρ-

A pontus. Vere autem pulchrum judico et magna regis virtutis dignum magnam quidem regionem sed in morte jacentem aliunde eis qui pergere volebant imperviam et inaccessibilem, non quia deserta, aut feris frequens, aut saxorum eminentibus aspera, nead quia nemus ex utraque parte patescens viatores concludebat, sed quia scandala terrena habebat omnia, et quasi frumentum Ismaeliticis armis horribiliter secabatur, et, dixerit quispiam, ferreis mōnibus undique cingebatur, perviam fecisse ibi itinerari cupientibus et ipsis etiam qui trementes pugnam ferrumque intuentur. Sed quis unquam apud nos tantum proficeret miraculum, o imperatorum generosissime? Nos ipsi qui istam regionem jam audemus aggredi, homines nullo succincti ferro nisi scalpro quo circumcidatur calamus, quo expuncta radatur scriptura. Ita sane persuasum habemus, si quis extraneus spectator illis in plagiis equitaverit, hunc malum expulsurum, dummodo solum nomen tuum invocaverit. Nihil noxium nobis occurret, nec timor nocturnus, nec sagitta volans in die. Verebuntur præconem qui prædicatum horrent. Erit nobis pro prædicato imperatoris nomen. Transibimus intacti tanquam ad panegyrim. Aperiemus oculos et circumspiciendo tua miramur opera. Circuibimus loca in quibus speciosi pedes tui steterunt pro nobis laborantes nec sine periculo currentes. Et erit nobis terra ista magis veneratione digna quam Thraces in Europa terram illam in honore habebant per quam ambulavit rex Persarum aduersus Græciam dimicatus. Sic a nobis flagellum nostram amovisti. Sic ab omni metu nos solvisti, et plagam antea feris id est Ismaelitic frequentem hominibus replevisti. Dixeris sane lupos illos olim in gregem. Romanam scilicet hereditatem, irruentes et Christianorum sanguine gaudentes, et non inhabentes tantum, verum arripientes et deglutiientes. Nunc vero alii armis expulsi sunt, alii esse desierunt, alii ferocitatem suam deposuerunt. Præsertim autem ex lupis eos in homines mutavisti; et quod Circa potio fecisse perhibetur, hoc re ipsa, sed e contrario, imperatoris timor modo perpetravit, non quidem homines in feras, sed istas in illos divinitus convertendo. Et unus quidam grex sub uno eximio pastore, divo scilicet imperatore, congregatur, feris nequaquam concurrentibus. Igitur non sunt partes aliae quidem nobis, aliae autem gentibus, sed nostra sunt omnia. Et tu propterea imperator super omnes invincibilis; et nunc per te constringitur bellum, non ferreō carcere, secundum vetus de Marte dictum, ex quo non nisi post tredecim menses solvendum esset, sed vinculo indiscibili, ineluctabili, indissolubili, ita ut non tantum bellicis armis, ut dicit adagium, telam ordiatur arachne, sed ipsum bellum nomen aboleatur. Quidnam Græci jactabundi dicerent qui tantum Antalcidæ victoriam et secutam pacem attollebant, si nostram novissent? Ubinam tanta victoris bona ut

ubicunque terrarum pacem habeat concurrentem? Juvat quidem mare hiemem fugiens et ad vernam tranquillitatem expansum placidamque superficiem ad lucem explicans, istud autem ver tuum, et hiemalis pugnae dissolutio, pacisque serenitas, nihil est jucunditatis quod nobis non praebat. O bella et certamina in quibus hostem universum in fugam irrevocabilem convertisti! O procellas quas nobis in serenum convertisti! O commotiones bellicas quas fundamenta Romanarum urbium concussa everterunt! Nunc autem nobis urbes in firma petra conduntur: quas exciderunt, rursum pari numero eriguntur; quas vero timabant ne caderent, firmiter munitae corroborantur: sexcenta vero, pro necessitate, turribus instruuntur. Præripis enim in istis res futuras oculo perspicaci. Sic hostibus gressus supplantas; sic ipsis terram metiris angustam; sic illis contrahis habitationes. Stimulis quidem ferreis hostium campos stravisse, ut illis pedes desixi fallerentur, et sale consevisse agros uberes, ut sterilitatem ipsius proferat terra prius secunda, et foveas suffodisse in pedicas tam equorum quam virorum, et aquas veneno corrupisse, generosum nihil est in istis (quomodo enim generosum quod fraudulentum? quomodo virile quod dolosum est?) nec victimas laqueo interimi; tempus enim breve ista ad finem adduxit; sed Romana præsidia et urbes armigeris viris repletas per totam adversariorum terram disseminasse, hoc sane opus erat arte bellica dignum. Istud haud minus ac murices inimicis urbes munitas evertit. Falit enim eis ad insolentiam gressus, quemadmodum salinae in terra Barbarorum exercentur, ita ut non habeant illi solitas telluris fruges percipere, et altissimam suffudit foveam qua in interitum detrabuntur, tanquam lethale venenum impingit, vitam eorum periculis circumdando, et breves illis dies metiendo. Tantum te experti sunt bellatorem, semper victorem, solertiissimum, multa arte præditum, urbium obsessorum, neconon defensorem, qui omnia potes confortante te Deo. Ideo superbiam deposuerunt, et in servitutem tibi redacti sunt. Scιunt præclarata tua facinora, magna sciunt opera, quas ipsi ante omnes experti sunt non ignorant gestorum egregia, et veterum more regum illos, ut ita dicam mutilantium, tu media illis corda percussisti. Experti sunt manus tuas invincibilis; te didicerunt et in consiliis admirabilem super filios hominum, et in bellis potentem neconon insuperabilem, anima fulminantem, dextera tonantem, promptum in consiliando, velocem in equitando armaque educendo, ita ut nemo tibi antecellat. Et hoc erat ordo optimus et sequela naturæ. Nam quem ipsi eximium videbant in primitiis viri, cum nondum gratia physicii graminis enata floresceret, nec vultus pratrum percurseret, qualem eum erant experturi, quando Deus illum in perfectionem viri provexit? Sane omnino

A χνειον θρασμα, ἀλλὰ καὶ δονμα πολέμου, ἀπαλλαγῆσται. Τίνες ἂν ήσαν οἱ μεγαλόφωνοι ληνες, τὴν ἐπὶ Ἀνταλκίδου νίκην καὶ τὴν ἐιρήνην ὑψηγορούντες, εἰ τὴν καθ' ἡμᾶς ἐωρά δικου τοιαῦτα τὰ τῆς νίκης, ὡς πᾶσαν γῆν αθεῖν, καὶ τὴν εἰρήνην ἔχειν σύντροχον; Ἡδὸν θάλασσα φυγούσα χαιριῶνα, καὶ πρὸς ἐσρινὴν ἡ μένη γαλήνην, καὶ τὴν ἐπιπολὴν ἀκύμαντον πάγκουσα τὸ σὸν δὲ ἡμῖν ἐκρ τοῦτο, καὶ ἡ τῆς μέριου μάχης ἀπόλυτος, καὶ τὸ τῆς εἰρήνης γενεῖον οὐκ ἔστιν δὲ τι μέρος ἡδονῆς οὐ περὶ Ο πολέμων ἐκείνων, ἐν οἷς ἄπταν πολέμιον οὐ γῆν ἀμετάστρεπτον ἐτρέψας. Ο παταγίδειν, ἡμῖν εἰς αἰθρίαν ἐστρέψας. Ο πολεμικῶν τε τεισιών, οἵ τοὺς θεμέλιους τῶν Ρωμαϊκῶν λεων ἦν δὲ τὸ πονομεύσαντες ἀνερρήγηνσον. Β νῦν ἡμῖν ἐπ' ἀσφαλοῦς αἱ πόλεις ἰδρυνται, μὲν κατέπεσον, ἀναστᾶσαι εἰς ἀριθμόν· διε φόδον εἰχον τοῦ πεσεῖν, ἀρεισθεῖσαι καὶ κατει εἰς ἀσφαλές μυρία δὲ καὶ ἐκ καινῆς πυργῳ δικου κατέριον. Προαρπάζεις γάρ κάνταυθε τὸ λοι δύματι διοράσσεις. Οὔτω τοῖς ἀχθροῖς σρά τὰς βάσεις· οὔτω τὴν γῆν αὐτοῖς μετρεῖς εἰς βι οὔτω στενοχωρεῖς ἐκείνοις τὴν οἰκησιν. Τριβ μὲν οὖν σιδηροῖς τὴν τῶν πολεμίων καταπάσαι διάδα, ὡς ἂν εἴη ἐκείνοις ἐμπείρεσθαι καὶ τὰς στις σφάλλεσθαι· καὶ διλατι κατασπεῖραι τὴν σιμον, ὡς ἂν ἀκαρπίαν ἡ ζειδωρος ἐνέγκῃ αἱ καὶ βοθύνους ὑπωρύξαι εἰς ποδάγρας ιππων τὸ ἀνδρῶν· καὶ οὐδατα φαρμάκῳ δηλητασθει, οὖν ναῖον οὐδέν τι τούτων, (ποῦ γάρ γενναῖον τὸ λοι, ποῦ δὲ ἀνδρεῖον τὸ δόλιον;) καὶ οὐδὲ πάνυ ἁγχόνην σφίγγει τὸν ἐπιβουλευόμενον· χρόνοι ταῦτα βραχὺς ἀπήγαγε. Φρούρια δὲ Ρωμαϊ πόλεις ὀπλοφόρων ἀνδρῶν διὰ πάσης τῆς τῶν ναττίων γῆς διασπεῖραι, ἀλλὰ τοῦτο θεέον, τις βούλεται στρατηγικοῦ μηχανῆματος. Τοῦτ κατὰ τριβόλους τὰς ἐπιτειχίζομένας πόλεις στρωσ τοῖς ἀχθροῖς. Σφάλλεις γάρ ἐκείνοις τὸ ἀνετον διαβήματα, καὶ ὡς οἰον ἀλοπήγια τῇ βαρδάρων πήγυνται γῆ, οἰς οὐκ ἔχουσιν ἡ τὰ σηνήθη γῆθεν καρπίζεσθαι. Ανοίγεται δὲ ὁδοπέρ εἰς βαθυτάτων βάθυνον, δει καὶ κατει διεθρόν. Φαρμάτεται δὲ καὶ ὡς εἰς δηλητέρων περιεστῷ τὸν κίνδυνον εἰς τὸ ζῆν, καὶ εἰς βι μετρεῖ τὸν βίον αὐτοῖς. Τοιούτου πεπίραντο μαχητοῦ, νικῶντος δει, εὐμηχάνου, πολυμη πολιορκητοῦ, πολιούχου, πάντα θεῖοντος ἡ ἐνδύναμούντι σε θεῶν. Αμέλει καὶ καθαιρεῖ τῆς ὀφύος, καὶ εἰς δουλείαν σοι καθυπάγονται δασι μὲν οὖν αὐτοὶ τὰ τοιαῦτα περωτοπαθῶς· ο τὰς σὰς ἀριστείας, οἰς αὐτοὶ ἔπαθον. Οἴδει μεγαλουργίας· οὐκ ἀγνοοῦσι τὰ τῶν ἔργων ε στεια, καὶ οὐς, τῶν πάλαι βασιλέων ἀφρωτρει τῶν οἰον αὐτοὺς, σὺ μέσας αὐτοῖς τὰς καρδίας ταξας. Επιειρθησάν σου τῶν ἀηττήτων χιψ "Εμάθον σε, καὶ ἐν βουλαῖς θαυμαστὸν καὶ ἀπέχον πρηστήριον τὰς φρένας καρευνοδόλον

χείρας· δέκιν βουλεύσασθαι· ταχὺν ἵππασσθαι· Α ταλαι qui cladibus omnem eorum castigavit insospita δὲ ἄρασθαι, οἷον οὐδεὶς ὑποτίθεται. Καὶ ἣν lentiam. Talia igitur sciunt illi terraque universa. τοῦτο τάξις ἀριστη καὶ ἀκολουθία φύσεως. Ὁν γάρ αὐτοὶ ἀριστέα εἰδον ἐν προαιμοῖς ἀνδρός, δὲ μῆτρα μηδὲ χάρις χλήρης φυσικῆς ἀνατέλλουσα ἔνθει, καὶ τὸν τοῦ προσώπου λειμῶνα περιέτρεχε, οἷον λιμελῶν τούτου πειράσασθαι, δὲ θεός αὐτὸν καὶ εἰς ἀνδρός ἐντέλειαν ἔστησεν; Ἡ πάντως τοιούτου. Εἶναι τὴν ἐκείνων ἀπασαν σωφρονίσαι μανίαν τραύμασιν. Οὐδαςι μενοῦν ἐκεῖνοι ταῦτα, καὶ γῆ δὲ ἡ σύμπασα.

Ϛ. Ἐγώ δὲ καὶ τὰ τῆς Εὐρώπης αὐτοῖς ἀναδυόσματι, οὐχ διτι μὴ καὶ ταῦτα οἰδαςι. Πῶς γάρ ἦν καὶ λαθεῖν, ἔνθα ἡ φύμη τῶν τροπικῶν εἰς πᾶσαν γῆν περιήχηται, καὶ (τὸ δύμονύμενον) ὥστε ἡ οἰκουμένη τῶν ἐν Εὐρώπῃ πολεμίων νεκρῶν, καὶ τῶν βαρβαρικῶν ἐκείνων πτωμάτων δ τόπος περιῆλθε τοὺς ἀπανταχοῦ γῆς, περιηχθεὶς εἰς ἐξάκουστον; Ὅ δὴ τινος ἐπὶ σεισμοῦ ἐφαντάσαντο, δικονούντες λόφων δύφωματα κατενεγχθέντα τῆς στάσεως, καὶ κατάρχαντα τινάσσειν μὲν τὴν προσεχῆ γῆν, κατασαλεύει δὲ καὶ δσα ἔχδμενα. Οὕτα κάνταθα, πλὴν εἰς ἀλλήθειαν, ἐπιπτεν κατασειδέμενον Εὐρωπαῖον δφρυδεν ἐθνικὸν ἐπανάστημα, καὶ δ φόδος εἰς Ἀσιαν διέβαντε, καὶ κατέστη τὸ ἀλλόφυλον, καὶ τὸ τοῦ βασιλέως ἐπ' ἀμφοτέρας βλέμμα δσα καὶ θεοῦ καὶ ταύτην κάκειν τρέμειν ἐποιει. Οὐκοῦν οὐδὲ τὰς δυσμικὰς ἀγνοοῦσιν ἀριστούργας οἱ περὶ γῆν ἐκείνην, ἢν ἐφορῷ ἥλιος πρωτοφάγης ἀναπετάστας τὸ βλέφαρον. Καὶ ἦν μὲν οὐ πρὸς ἀνάγκης τὰ τοιαῦτα τοῖς μεμαθηκόσι λαλεῖν· τὴν δὲ ἐμὴν γλῶσσαν ἡ τῆς βασιλικῆς θερμότης πίστεως χαλκεῖον ἔχωνευσε λάλων καὶ σιωπῆν οὐκ εἰδός, ἀλλὰ καὶ τοῖς εἰδόσι φθεγγόμενον, καὶ οὐ δι' ὅλου γνώμενον. Καὶ τίς γάρ οὐκ ἂν διὰ βίου ἀνακυκλεῖσθαι τὰ τοιαῦτα βούλοιτο;

Ϛ. Ἀναβοήσομαι τοιν τά τε ἀλλα τῶν βασιλικῶν Εὐρωπαίων ἀριστευμάτων, δσα δὲ ἀμετέτων ἀποτελών δ κατέρδις καὶ οἰον ὑπαγορεύσας δώσει μοι ἀφγήσασθαι· ναὶ μὴν καὶ τὰ τῶν Δαλματῶν, δτι τῆς παλαιότητος αὐτονόμου καὶ αὐτοὶ θρασύτητος ἐκλαθόμενοι, τὸν δεσπότην ἐπέγνων, καὶ οὐκέτι ἐλεύθερον βλέπουσι. Μάλιστα μὲν οὖν ἐλεύθερον ἀναπετανύουσι τὸ βλέφαρον, καὶ τῶν φύσιοις αὐτοῖς λυθέντων (ιλαροῦ γάρ δεσπότου βασιλέως πεπειρατεῖ), συνδέδενται μὲν εὐλαβεῖς δούλοις πρεσβύτεροι ἀνείνται δὲ ἄλλως, καὶ ἔχουσι τὸ ἐν Εὐαγγελίοις εῦ διὰ τὸ τῆς δουλείας ἀγαθὸν καὶ πιστὸν, καὶ τῆς ἀγρηστίας ἀντιλαμβάνουσι τὸ φιλάνθρωπον.

Ϛ. Ἀναβοήσομαι πρὸς τούτοις καὶ τὰ τῶν Παιώνων, θινούς νόσου μεγίστου, καὶ τὴν πάλαι φρύμην καὶ τοὺς ἀρχαίους δρους ὑπερελάσχοντος. Ἀνακράζομαι, ὡς πάντας δν αὐτοὺς εἶναι τις ἄρτι στοχάσθηται μᾶλλον ἡπερ τεχνίτας τάξεως καὶ πόλεμον εἰδότας καὶ δπλα μάχιμα. Οὕτω τοὶ αὐτοὶ τῷ Ρωμαίων βασιλεῖ ἀνταίρειν δπλων ἀπέμαδον, καὶ οἱ πρὶν ἀδέβαιοι τοῖς βουλεύμασι καὶ ἀστατούντες οὐδὲ ἤτον, δὲ παραρβέων αὐτοὺς Ἰστρος, δν εἰς ἀσφάλειαν προεβάλλοντο, νῦν πεπήγασι καὶ τῷ δέει μὲν βασιλικῷ, ἀλλὰ καὶ εἰς μίαν βουλὴν εὔφρονα στάσιμον. Ἡ δὲ ἐστι τὸ μηχάνη κινδύνοις ἔστιον παραβάλλειν, ἀλλὰ τῷ βασιλεῖ πεσεῖν ὑπὸ πόδας, καὶ

B 6. Ego vero in tota Europa ejus gesta ipsis pronuntiabo, non quasi illa nesciant. Nam quomodo ita eos laterent cum fama tropaeorum per omnem terram diffusa sit et hymnis resonaverit tellus ex hostibus in Europa mortuis, et illarum Barbarorum cladium rumor circuivit fines universos, in omnium auribus celebratus? Non secus ac post terrae motum, sibi suspicati fingunt montium vertices ab altitudine demissos in terram proximam exultare incepisse et aliquo modo exsiliuisse, ita, praeter quod erat verum, cecidit concusso omnium Europæ gentilium inflatus tumor, et timor per Asiam ambulavit, et alienas commovit regiones, et imperatoris sicut Dei oculus utrinque attentus istam quamillam tremefecit. Igitur nec præclara in occidente facinora ignorant qui illam habitant terram quam conspicit sol primo ortu, sublevatis oculis. Nihil quidem necessitatis erat talia jam, edictis præcipiendi, nostram autem linguam regia ardor fidelitatis æream conflavit loquacitatem, et jam silere nescit, sed et doctos alloquitur, nec unquam sibi satisfacit ipsi. Quis enim per vitam lant secum revolvere nolle?

C 7. Prædicabo tamen cætera imperatoris in Europa gesta illustria, quæ ex innumeris promens tempus velut inspirato mihi dabit enuntiare; sane prædicabo etiam ejus contra Dalmatas facinora, qui antiquissimæ libertatis neonon ferocitatis oblitio dominum cognoverunt, nec jam libertatem aspiciunt. Attamen liberos aperiunt oculos, et solutis eorum cautionibus (hilarem enim dominum imperatorem experti sunt) illa vinciuntur pietate quæ servos decet, secus vero sunt liberi, et habent mercudem in Evangelio bono fidelique servo promissam, et pro officiis benignitate accipiunt.

D 8. Insuper prædicabo triumphatos Pæones, gentem maxima et antiqua fama ultimos fines prætergressam. Non autem eos similiter dicam nunc esse ordinis opifices scientesque bellum et arma certaminum. Ita Romanorum principi armis resistere dedidicerunt, et qui prius consiliis incerti nec magis stabiles fuerant quam circumfluens Ister quem ut vallum ad securitatem præmittebant, nunc stant imperatoris metu confixi, et in unam prudentem stabilemque voluntatem quæ jubet non ut se se periculis objiciant, sed ad imperatoris pedes procident, et post temporalem confusionem rurus erigantur, et propriæ terræ bona edant. Adhuc

ipsi clavas ferro fulgidas in capite erectas vident singuli por quas fuerunt contriti, adhuc ex illis vulnera ipsis impressa manent. Ideo terribilis illis clava solo etiam aspectu, solo etiam nomine. Et (res valde mira!) aliorum quidem armorum visum sustinentes ipsaque intuentes in loco manent nec quid insolitum ex aspectu patiuntur; clavam autem consipientes contremiscunt. Etsi quis Romanus vir peregrinetur apud Pæonesensem quidem ferens amicis clamoribus excipitur, et gladio accinctus videtur gratiosus, et invenit hospitium; neminem vero ille terret, si lanceam portet, sed in faciem prospicitur. Si autem clavam proferat ferro instratum, vel hominis solertia in mucronum aculeos ardescantem, illum horrent clavigerum Pæones nec in hospitem recipiunt; et torvis cernunt oculis, et telum respiciunt, et semetipsos avertunt in memoriam revocantes quoniam sicut spinæ non nullæ transentes terunt, ita illi clava percussi, prostrati fuerunt, quando etsi omnis generis armis toto essent corpore obtecti, seu ut ita dicam viri ferrei, armis quidem vulnerari et sauciari non poterant, illis autem fustibus percussi ceciderunt, et ad instar conchæ contritione fuerunt contriti, quando grex ille non bonus, diceret aliquis, a tua potestate tanquam Davidis rectus fuit virga ferrea.

οὐδὲ ἀγαθὸν ἔκεινο ποίμνιον εἶπεν ἐν τις δόπῳ τοῦ εῆσαι.

9. Hæc igitur clamitare nunquam desinam. Proposnam ad longiorem enumerationem quanta spumosa Adria anceps, utraque vivens sede serpens, rana limosa, quanta præsertim (ne ex infortuniis videar nominasse viros), quanta Adriandum gens piratica, gens fraudulenta, gens malevola machinata est quidem, inani autem conatu permansi; et se quidem valde agitavit, perfidere autem nihil potuit, sed incassum laboravit; molita quidem plurima fuit, sed non tantum ad finem non pervenit, verum etiam contra se conversas vidit suas machinationes quas omnes ex omni parte Ancon in ipsos vertit.

10. Quæ licet jam quandoque celebrantes exploravimus, illum tamen cetum magnum tacere nequeo. Typhæum novum, quomodo jamdiu vellet sese versare, fluctuumque tragorem producere et contra nos undam spinosam evomere, sed non valuit ista patrare. Verum imperatoris timor quasi spissa caligo prius serpentii incidens, sicut gravioribus etiā cetibus pati accidit, bestiam in suis sedibus manere coegit. Sed quando seu paulo antequam cogitaret se ab Occidente, duce insolenti audacia, commoveri præmisit maris bestia vilissimum qui prius æquor trajiceret pisciculum squamis nonnullis seu armis ad navalia certamina aptis hirsutum, qui dorsum ostentavit, capite audacius erecto, et præ gaudio fructu exultavit coram urbe pontonutrita, necnon in arrogantiam intumuit. Mox dux viæ audacia discessit; timiditatis caligo econtra advenit, et spissius incumbens recedere

Α τέως μὲν εἰς δυσώπησιν, εἴτα καὶ ἀναστῆναι, καὶ τῇς οἰκείας γῆς φαγεῖν ἀγαθά. Εἳτι τὰς σιδηροκρατήτους αὐτοὶ κορύνας αἰρομένας ἔκαστος προορῶνται λατὰ κεφαλῆς, δι' ὧν συνετρίβησαν· ἔτι τὰς ἔκεινων συντριμματα τούτοις ἐγγέγλυπται. Διὸ καὶ ἀποτρόπαιον αὐτοῖς ἡ κορύνη μέχρι καὶ θέας, μέχρι καὶ αὐτοῦ δυνάματος. Καὶ (τὸ τεράτιον) δπλων μὲν ἔτερων ὅψιν ἀνέχοντες καὶ ὄρωντες αὐτὰ, ἐπὶ χωρας μένουσι, καὶ οὐδέν τι πρὸς θέαν καινότερον πάσχουσι· κορύνην δὲ καὶ ἰδόντες ἀποτροπιάζουσι. Καν τις Ῥωμαῖκὸς ἀνὴρ ἀπιδημήσῃ τοῖς Παιον., ξίφος μὲν φέρων προσφωνεῖται, καὶ μάχαιραν ἥρημένος ἀσπαστὸς δοκεῖ, καὶ καταλύει ἔνιζόμενον· οὐδὲ ἔκπληκτει δὲ τινα οὐδὲ δόρυ φέρων ἔκεινος, ἀλλὰ προσθίπτεται εἰς δρόμον. Εἰ δὲ κορύνην προβαλεῖται, ἦν σίδηρος μὲν ἔχοργησεν, ἀνδρὸς δὲ δεξιότης εἰς τριβόλων δέξτητας ἔξηκάνθωσεν, ἐκτρέπονται τὸν κορυνηφόρον ἔκεινον οἱ Παιονες, καὶ τὴν ζενίαν ἀπείπαντο, καὶ τούς τε δρφαλμοὺς ἐλόξωσαν, καὶ τὸ δπλον ἀπέπτυραν, καὶ ξαυτοὺς ἀπέστρεψαν, μηδημην λαβόντες, ὅπως δοπιά τινες ἔκκυθαι τοὺς δοιοπόρους θύλισσανται τοιχύτην φαδιζόμενοι κατεστρώνυντο, οὔτε κατάρρακτοι θύντες καὶ οἷον ἔχεται φυδομημένοι ταῖς πανοπλίαις, καὶ ὡς εἰπεῖν ἄνδρες σιδήρεοι, δπλοις μὲν ἡσαν ἄσθλητοι τε καὶ ἀπρωτοι, ράβδοις δὲ ἔκεινοις θρασυνόμενοι ἔπιπτον, καὶ εἰς συντριβὴν δστράκου δίκην ἔξελεπτόνοτο· ηνίκα τὸ σού κράτους, τοῦ Δασίδ, σιδηρέψει δάβδψι ποιμανεῖσθαι.

Β. Ταῦτα τε οὖν οὐκ ἀνήσω βιῶν. Ἐκθήσομαι δὲ πρὸς πλατεῖαν ἀφτήγησιν καὶ δσα ἡ Ἀδριανὴ πομφόλιξ, ὁ χέρσαδρος ὅψις, ὁ τελματίης βάτραχος, μάλιστα μὲν οὖν (ίνα μὴ ἐκ τῶν δυστοχημάτων προσονιμάσω τοὺς ἄνδρας), δσα τὸ πειρατικὸν ἔθνος τὸ ἐξ Ἀδριαδός, τὸ ὑπουλον, τὸ κακόδουλον, ἐδουλεύσατο μὲν, ἔμεινε δὲ εἰς ἐπράκτον· καὶ ἐνεκυμόνησ μὲν, οὐκ ἐτελεσφόρησε δὲ, ἀλλ' εἰς κεκὸν ὀδίνε· καὶ ἐμπηγάνησατο μὲν, οὐδὲ μόνον δὲ εἰς τέλος ἔξεβασε, ἀλλὰ καὶ ἐπικαταστραφεῖσας αὐτῷ τὰς μηχανὰς ἐθεάσατο, τὰς τε ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ, καὶ δσας δὲ Ἀγκών αὐτοῖς ἀντανίστρεψε.

Γ. Ταῦτα δὴ, ἀ καὶ τότε πανηγυρίσαντες ἐκροτήσαμεν, οὐκ δν, οὐδὲ τὸ τοῦ μεγάλου κήτους σιγήσαμει, τοῦ νέου Τυφῶνος, δπως ἡθελε μὲν ἐκ μακροῦ ἀνασταλευθῆναι, καὶ φλοισθον θίσθαι, καὶ τῆς καθῆμάς εἰς κλύδωνα κατερεύεσθαι· οὐκ εἶχε δὲ τοῦ ποιεῖν. Ἀλλ' ὁ βασιλικὸς φόνος, δσα καὶ σκότος βαθὺς, ἐπίπροσθεν πίπτων τῆς ὅψεως, δποιον δὲ πάσχειν καὶ τοῖς βαρυτέροις κήτεσιν ἔπεισι, μένει τὸν θῆρα ἐπὶ τῶν οἰκείων ήθῶν κατηνάγκαζεν. Ἀλλ' δτε που ἐναγχος ἀνασταλευθῆ ἐκ τῆς ἐσπέρας ὑπὸ δδηγψ, τῇ ἀγενεῖ θρασύτητι, καθά που καὶ δ θαλάσσιος θήρος ἡγεμόνα προβάλλεται τοῦ πλέων ἵθυδίων τι φαυλότατον, ἐπέφριξε μὲν τινας φολίδας, προϊσχομένας ναυμαχικῶν δπλων προβλῆματα, καὶ τι τῆς λοισᾶς ἔξεργησεν, ἀνακύψας θρασύτερον καὶ τῆς κυματοτρόφου κατεχόρευσεν εἰς κενὸν, καὶ που καὶ εἰς ἀλαζονεῖαν τινὰ ἔξεργησε. Μικρὸν δὲ δσον δὲ μὲν ἡγεμῶν τῆς δδοῦ, τὸ ποδηγοῦν θράσος,

διπήλθεν· δὲ τῆς δειλίας σκότος ἀντεπεισῆλθε, καὶ οὐδὲ πετούμενον, οὔτε δύρας προσαψάμενον, καὶ οὐδὲ ἀποκαταστάντα τοῖς οἰκείοις ήθεσιν εἰς δλόχληρον, οἷς ἔντεῦθα κάκει προσαρασσόμενος ἐκολούντο. Τί δὴ, οὐ παρόντες, τὸ θηρίον ἐκεῖνο πάθοι ἂν, οὕτως ἐξαιτοῦ πάσχον κακῶς, οἵς δειλαίνεται, εἰ καὶ τὰ ἡμῶν προσεπιτιθέσονται; Ἡν πάντως Αἴγανης ἐπέρας ἔγχωρου δεήσειν, οὐφ' ἦν τὸ Τυφώνιον τοῦτο πεσεῖται κακόν. Ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν διειπέται, διδάξει καὶ καλοῦ.

ια'. Ἐγὼ δὲ προσεπιπλέξω τούτοις καὶ δόλῳ θαύματος ἄξιον, τὰς μακρὰς νῆσας ἐκείνας, ἃς οὕτω παντελῶς πέρυσι καὶ λαμπρῶς ἐσταλμένας δὲ καθ' ἡμᾶς πορθμὸς ἐστολίσατο. Καὶ αὐτὸς μὲν εἰς γαλήνην διακεχυμένος ὑπεστρώτο· αἱ δὲ πυρφόλιχην οἰον ἐπωρχοῦντο, καὶ εἰς φύσιον ἐλαυνόμεναι μέγε ἐξήχουν, καὶ φόδους ἐκελάδουν, οἷς ἐν καιρῷ τοὺς πολεμίους ἀναχωρεύσουσι. Μετρήσω καὶ τὸ πλῆθος αὐταῖς ως ἀμύθητον, ἐν ἱππαγωγοῖς, ἐν δρόμωσιν, ἐν τριήρεσιν, ἐν ἄλλοις νευπηγίσεις εἰδέσαι. Καὶ ἔσται μὲν αὐτοῖς καὶ ταῦτα ἐν θαύματι. Οὐ δέ καιρὸς καὶ εἰς πλέον ἐκείνους ἐκπλήξεις μαθόντας, ως χθὲς μὲν τὰς πολεμικὰς νῆσας ἐκείνας τόπος τεταγμένος εἰς ἀσφάλειαν ἡγκαλήσετο, κενάς δπλων τῶν τε ἄλλων, καὶ δια πρὸς δρόμους ἐπιταχύνουσι, καὶ οὐδὲ τὸ ναυτικὸν παραφαινόντας, οὔτε τὸ κατεπείγον εἰς πλοῦν, οὔτε τὸ μάχιμον. Καὶ οὕτω μὲν χθές. Ἔωθεν δὲ ἡμέρα ἐξέλαμπε, καὶ βασιλικὸν ἦν κέλευμα· ἔχρην γάρ. Καὶ ἐπληροῦντο μὲν ταῖς τριήρεσι τὸ κενώματα, ἐκεχενοῦτο δὲ τὰ νεώρια. Καὶ ἔστηκεσαν ψιλοὶ μὲν οἱ ναύσταθμοι, ἀχανεῖς δὲ οἱ βλέποντες. Ή δὲ Προποντὶς οὐκέτι οὐδὲ παρέφαντι τι τοῦ ὅδατος. Εἶπεν ἄν τις ἀμιλλᾶσθαι τῇ Μεγαλοπόλει τηνικῶντα τὴν καθ' ἡμᾶς θάλασσαν, πεπυκνωμένην, ὥσπερ ἐκείνη τοῖς οἰκοδομήμασιν, οὕτω καὶ αὐτὴν τοῖς μεταφοροτοῖς τούτοις οἰκήμασιν. Ἡν τηνικῶντα σχῆμα νάυμαχίας μεγίστης. Βοή σαλπίγων· εἰρεσία σύντονος· ἐκελιγμοὶ δρόμων· ἐμβοήσεις ναυάρχων· λαμπτηδῶν δπλων· καὶ δὲ ἐκεῖθεν τοῖς ναυμάχοις φρυγαγμὸς οὐδὲν ἐνέλιπε μάχης, εἰ μὴ διεύθρος [αὖδε οὐκ] ἀντιμέτωπος. Καὶ ἀπέρ τοῦτον τραύματα, προσεπιθώσας τῇ διηγήσῃς ταῦτη, καὶ ως οὐκ ἐκτοκος ἡ σύναξις αἰτη, οὐδὲ ἐξ ἀλλοδαπῆς ἡ σύνταξις, ἀλλὰ στρατὸς μὲν οὗτος ιθυγενῆς πολλούστος ἐξ ἡπέρου, καὶ τοῖς μεγίστοις τῶν πόλεων τρόφιμος, καὶ αὐτὴν ἐπιλείπων οὐδέποτε· αἱ δὲ νῆσες ἐκ τῆς ἔγγυτάτω περιχώρου, ἦν εἰς δλον ἡμερινὸν ταχὺν περιτροχάσει τις ήλιον. Τοικαῦτα ἡγώ μὲν εἶπο· οἱ δὲ ἀκούοντες ἐκπεπλήσσονται, καὶ θαυμάσονται οὐ μόνον τὸ βασιλικὸν ἐνταῦθα προμηθὲς, ἀλλὰ καὶ τὸ πολυδύναμον· καὶ τῷ αὐτοσχεδίῳ τούτῳ βασιλικῷ θαυμαστῷ τὸ τῶν μελετωμάνων συνεννοήσονται μεγαλούργημα, καὶ σκέψονται, εἰ τὰ ἐκ τοῦ παρτυχόντος τοιαῦτα, δύοια τὰ τῆς χρονίου διασκευῆς. Τί δὲ οὐκ ἀν ποιήσῃ δι χειρὶ ταύτῃ μιᾷ καταπαλαίειν ἔχων τὸ ἀνθιστάμενον, εἰ καὶ εἰς ἀκτόγχειρα σκευασθήσεται; Εἰ δὲ καὶ κῦμα ἐν εἰς κατακλυσμὸν τοῖς ἔχθροῖς ἐπιβρυχήσηται, τι

A illum cogit nulla arrepta præda, nec omnino integrum suis reddidit sedibus, ad quas hic et illic allisus confractus est. Quid, o præsentes, patetur hæc bestia ita a semetipsa vexata ex quo timore fuit occupata, si insuper ea quam ex parte nostra sustulit adjiciamus? Sane altero Aetna monte prorsus opus erat cui Typhon iste subjugaretur Sed quod patiatur docebit tempus et nobis occasionem dabit multi jucundique sermonis.

B 11. Ego vero istis adjiciam aliud etiam admiratione dignum, magnas illas naves quas nuper nondum perfectas hodie splendide instructas fretum nostrum comparavit. Portus quidem ad securitatem dilatatus et munitus est, illæ vero pyrrhicham reapse saltabant, et remorum resonantia concitate valde strepebant terroresque personabant quibus in tempore hostes arcent. Demetiar earum multitudinem utpote innumerabilem in myoparonibus, in velocibus, in triremibus aliisque navium instructarum speciebus. Et illis ista quoque erunt in miraculum. Tempus vero eos amplius etiam stupefaciet discentes quoniam heri quidem bellicas illas naves locus dispositus in securitatem amplectebatur, sed ceteris armis vacuas quæ cursus velociores faciunt, et nondum navalii exercitu instructas nec illis quibus navis impellitur vel committitur pugna adornatas. Equidem ita heri. Mane autem fulsit dies, et imperatorum venit mandatum, idque ex necessitate. Refecti sunt triremium defectus; vacuata autem navalia; et expediti steterunt milites, muti vero spectatores. Propontis nihil subostendit æquoris. Diceret quis nostrum illud mare urbi magnæ esse simile, frequens sicut ista ædificiis, ita illud dominibus mobilibus. Erat proinde imago maximæ naumachiae. Sonat tuba, resonat et remigium, explicantur cursus, clamant navarchi, emicant arma, fremunt milites, uno verbo nihil pugnæ deficit nisi quod hostis non ex adverso stet. Quibus admodum prodigiosis explanans addam istas acies nequaquam esse alienas neque extraneas copias, sed iste exercitus indigena et majori parte contingente exortus, urbium maximis enutritus, neo suam unquam dereliquerint patriam, naves autem ex proxiniis viciniisque locis quos per unum diurnum solem circumiret viator. Talia quidem dico ego; audiens autem obstupescerent et mirabuntur non tantum regiam in his providentiam, sed multam quoque potentiam, et ex hoc improviso principis miraculo excogitata intelligent opera egregia, necnon ex istis subitariis noscent res per longum tempus præparatas. Quid non faceret sic una dextera adversarios vincens si eum centimano comparetur? Si fluctus unus in hostes irruens eos submerget, quid non patientur bellicis multis ex imperatore undis obrutri? Hæc illi inferent et sibilis prorsus explodent gentem illam quæ tanto imperatori obluctari voluerit, qui simul annuit et

fecit, dixit et mandatum perfectum est. Irridendos A ἐν πάσοις οἱ πολυκυμαῖς ἐκ βασιλέως πολεμικῶν ἀμπεσούμενοι, Ταῦτα ἔκεινοι ἐπιλογίσονται, καὶ πάντως οὐαὶ τῷ ἔθνει ἀναβοήσονται, ὅπερ ἀντικαθι- στασθαι βασιλεῖ τοιούτῳ βεβούληται, ὃς ἀμαὶ ἐπί- νυσε, καὶ πεποίηκεν ἐλάλησε, καὶ τὸ ἐπιταχθὲν τετέλεσται. Κρινοῦσι δὲ αὐτοὶ καὶ γελοῖους ἀνθρώ- πους ἔκεινους, οἵ γῆς ἀπασχον τῷ βασιλικῷ κράτει βλέποντες ὑποκύπτουσαν, αὐτοὶ καταθαρέοντι βα- λάσσης, καὶ νησιδίων κρατεῖν ἐπιβάλλονται, ὡς εἰπερ μὴ καὶ τὰς νήσους τὸ τῆς γῆς ὄνομα φραιώ- σατο· ὡς ἐντεῦθεν λείπεσθαι, ή καὶ τῆς ποθουμῆνς τούτους θαλάσσης ἀπάγεσθαι, ή ἀλλὰ καταδύεσθαι· εἰς βυθὸν, ή καὶ πεσονται· ὡς μηδὲν δὲ αὐτοῖς μετ- δύν μηδὲ τῇ θυμῷ τούτους, τῇς γησιώτερος, ἐνθα διαφέρει.

12. Jam oratio mea pauca quædam dicet ad honorem regis qui ex Jerusalem ad nos accorrit, tam auditu quam gestis attonitus, mira imperato- ris facinora penitus recognoscens, quibus decorum simul et plausus comparavit; vir denique quem hostes pavebant irruentem, et imperatoris dex- teræ impetu ac vi altissima gentilibus sepulcra adaperientem omnibus qui vivissem sepulcrum audebant invisere. Qui cum cupivisset principem intueri ut inde corroboraretur adversus viros Deo inimica ineuntes consilia, nec itineris incom- moda consideravit nec longitudinem, nec alti maris pericula in mentem adduxit, sed neutrum mente re- cogitans, dummodo adveniens cum in oratione pos- sit adorare, statuit simul per mare adire, nou quia illi via pedestri jucundius, (quis enim solidæ basi præferat inferni tormenta, et potius quam firmo pede procedere malit per velamen mortis trans- sile?) sed ut eo citius charissimi frueretur aspectu. Et peragratis circuitibus quos Issicus circumvolvit sinus mareque vicinum, gyros autem resecatu- rus ex prosperitate navigationis, secundis ventis manibusque navim impellentibus, advenit, et inebriatus est colloquiorum neclare, conversatio- numque ambrosio, cæterisque imperatoris suavi- tatis. Expertus est virilem illum virtutem, qua etiam in pace quietissima bellatorem ostendat fortissimum in cursibus equorum aliisque exercitiis, seu qualis viros immanes, montium seras in tal- bula repellat, ne frequenti turbo irruentes regio- nem depopulentur. Quæ miratus, discessit præco imperatoris fortitudinis, et sic robur vulgavit, et omnes vicinos hostes terruit dicentes illi favere uostrum imperatorem. Et ista, me judice, mira- buntur filii Ismael memoriam revocantes. Nec enim illi malorum ex illo fuerunt expertes.

τὸν ἡμέτερον χάροντα. Καὶ θαυμάσονται μὲν, οἴδα, καὶ ταῦτα οἱ ἐξ Ἰσμαὴλ, τὴν μνήμην ἀνακινήσαντις.

13. Miraculum adhuc istis miraculis mirabilius mihi referendum est, quia non tantum regulus iste ex meridiana plaga ad nos perrexit, sed etiam a nobis alias nuper ad boreales Paionum partes profectus est, æqualis, ne dicam latioris prin- ceps regionis: ut ipsi reges ad nos veniant eum qui omnibus imperat conspecturi, et suam ipsorum

B τρί. Κείσεται μοι μέρος ἐνταῦθα τῆς ἀφηγήσως καὶ τὸ τοῦ ῥήγος μεγαλώνυμον, ὃς ἐξ Ἱερουσαλήμ εἰς ἡμᾶς ἔδραμε, ἀκοῇ τε καταπεπληγμένος καὶ ἔρ- γοις, μακρόθεν τὸ τοῦ βασιλέως ἀξιοθαύμαστον ἐπεγνωκὼς, οἰς εὐηργέτητο, οἰς συγκεκρότητο· ἀνὴρ καὶ ἄλλως μὲν τοῖς ἐναντίοις ἐμπίπτων βαρὺς, διὸ δὲ τῆς βασιλικῆς χειρὸς καὶ συνάρσεως βαθυτάτους τάφους ὑπανοίγω τῷ ἔθνει, δοσι τοῦ ζωηφόρου τά- φου κατατολμῆν ἤδειον· δὲς καὶ ἐπιθυμήσας τῆς θέλξεως γενέσθαι τοῦ αὐτοκράτορος, ὡς δὲν ἐπιπλέον κρατούθεις κατὰ τῶν ἔχθρα φρονούντων Θεῷ, οὔτε τὸ τῆς δδοῦ τραχὺ καὶ μάλα πολὺ ἐλογίστητο, οὔτε τὸ τῆς μακρᾶς θαλάσσης οὐκ ἕξα κινδύνου ἤγαγεν ἐπί νοῦν. Ἀλλὰ θέμενος εἰς οὐδὲν καὶ ἀμφότερα, εἰ μόνον ἐλθὼν τῆς ἐν εὐχῇ προσκυνήσεις γένοιτο, προτίθεται δῆμας τὴν διὰ θαλάσσης πορείαν, οὐχ δὲ καλλιών αὐτὴ τοῦ πεζοφορεῖν, (τίς γὰρ τῆς στρεμ- νίου βάσεως δὲν ἔλοιτο Ἄδου πέταχρον, καὶ τοῦ ἀσφαλῶς βαίνειν τὸ διὰ θανατίμου παραπετάσματος; στέλλεσθαι;) ἀλλ' ἵνα ταχὺ τῆς φιλτάτης ὄψεως γένηται. Καὶ τούναν τῶν μὲν περιθρόμων ἀπαλλά- γεις, οὓς δὲ Ἰστικὸς ἐλίστε κόλπος καὶ τὸ πίρκ ἐκείνου παράλιον, ἐπιτεμὸν δὲ τὴν κυκλοφορίαν τῷ Ἰηαγενεῖ τοῦ στόλου ἀνέμοις τε ποιηπίμοις καὶ χερσὶ ἐπισπευδόντας τὸν πλοῦν, ἥλθε, καὶ ἐνεφορήθη, καὶ αὐτὸς τοῦ τῶν διμιιῶν νέκταρος, τῆς ἐν δια- λέξεις ἀμβροσίας, τῆς λοιπῆς βασιλικῆς γλυκύτη- τος. Ἐπειρθή καὶ τῆς ἀνδρικῆς φωμαλεότητος, δια- γε εἰκὸς ἐν εἰρήνῃ βαθεῖᾳ στρατιώτην βριαρὸν ἐπι- δεῖσθαι, ἐν ἴπτασίαις γυμναστικαῖς ταῖς τα ἀ- λλαις, καὶ διὰ τοὺς θῆρας ἁίπτουσι τοὺς δρειδάτας, τοὺς πλωποὺς· οἱ μὴ συχνοὶ πίπτοντες τὸ παρο- κινέμενον ἐρημώσουσι. Καὶ θυμάσας ἔκεινο, ἀπῆλθε κηρυξὶ τῆς βασιλικῆς κραταιότητος, καὶ οὕτω τὴν Ισχὺν ἐπολυπλοκάσει, καὶ τοῦ περικύλου πάντας ἔχθροὺς ἔδειμάτως μαθήντας εὑμενῶς ἔχειν αὐτῷ, καὶ ταῦτα οἱ ἐξ Ἰσμαὴλ, τὴν μνήμην ἀνακινήσαντις.

τιγ'. Θαῦμα δὲ μᾶλλον αὐτοῖς ἐπὶ θαύματι ἔσται, διτι οὐ μόνον ῥῆξ ἔκεινος ἐκ νότου πεφοίτηκεν εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἡμῶν ἔναγγος ἔτερος τοῖς βο- ρείοις τῶν Παιῶνων μέρεσιν ἔσταλται, οὐδὲν ἀλέ- τονος γῆς ἄρχων, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον ἀπειρονος ἵνε καὶ βασιλεῖς ἐφ' ἡμᾶς στέλλοιτο, τὸν ἐπὶ πάντας δύμενοι αὐτοκράτορα, καὶ τὸ κράτος αὐτοῖς ἐπι-

τρφραγισθμενοι, και βασιλεις αυθις αφ' ήμων θερα-
πωμενι επιταπτόμενοι· ως είναι τοις μὲν ἀλλους ἀρχη-
γοὺς ἐπὶ τοὺς δέντροις, τὸν δὲ ήμέτερον αὐτοκράτορα
βασιλέων βασιλέα και παμβασιλέα ἐπ' ἔκεινους δὲ
μέγιστον τε και ἔξοχώτατον.

ιδ. Ἀνέμνησα δὲ ἄν τοὺς ἐξ Ἰσμαήλ ἀκροατὰς,
και δούσις ἑτέρους φῆγας ἔκεινους η καθ' ήμας εἶδε
πόλις αὐτη, τῶν σῶν προπεσόντας ποδῶν, εἰ μὴ πρὸς
ἀλαζονελαν τινα ἔμελλον αὐτοὶ ἔξοχώτεσθαι. Ναι
γάρ οἱ τῶν Ἰταλῶν ἀρχηγοὶ ἔκεινοι, οὐκ ἀγαθὰ
φρονήσαντες, μεγάλα φρονεῖν δεδώκασι καθ' ἕκατῶν
τοὺς ἔχθρούς· οἱ, μέχρι μὲν τὴν σὴν εἰχον χείρα
σανεραπτομένην, και φῶς αὐτοῖς ἀλπίδων ἀγαθῶν
δποια στῦλῶν θειοτάτου πυρὸς αἰθριάζουσαν, και δ
σὸς φόδος τοῖς ἔχθροῖς ἐνεσείετο ἐπαιγίζων ως νέφος
και σκότος, τῆς τῶν διωκόντων ἐπίπροσθεν τιθέμε-
νος ὅψεως, ήγοντο ἀνδρικῶς, και εἰς δόδον ἔχειραγω-
γοῦντο, και διέθεινον ἀσφαλῶς. Ὄτε δὲ θαρρήσαν-
τες ἔκατοις ἐμόνασαν, και δ τοῦ φωτὸς στῦλος οὐκ
ἡν, και η νεφέλη ἀπῆν, οὐκέτι πορευόμενοι ἐπο-
ρεύοντο, ἀλλὰ (τὸ ἔκῆς τῆς φύσης) ἔκλαιον, και (τὸ
ἀνάπαλιν τῆς φύσης) βαλλόμενοι πτώμασι κατεστρών-
νυντο, και τῆς σῆς. ἔξω σκέπης γενόνενοι, αἴθριοι
τοῖς κκοῖς ἐκέινοντο, και ἔχαλάζουντο τοῖς βλέσι,
και χύσεσιν αιμάτων καταρρέομενοι παρεσύραντο,
περίσδον τινα δυστυχῆ ταύτην οὐκ ἐξ ἀλλοτρίων,
ἀλλὰ προσγενῆ δυσπραγήσαντες· ήτις ποτὲ τοῖς προ-
γόνοις Ἰταλοῖς συνέπεσεν δτε τὸ κράτος τῆς Ῥωμαίων
Ἀλέξιος.

ιε'. Ἀλλὰ τὶ μοι πρὸς τὸ τοῦ Ἀλέξιον δνομα τὰς
ἀκοὰς παραβάλλεις, ὡς πορφύρας βλαστὲ, δξεῖαν
ἀκοήν ἀνιστῶν πρὸς τὴν βασιλικὴν ταύτην φωνὴν,
και τῷ γνωρίμῳ χαίρων τῆς κλήσεως; Χαίρε μὲν
και τούτῳ τῷ τε δύναμι τῷ τε πράγματι, και εἰς
παπτώμα δμοιύτητα σεαυτὸν ἀναβίναξε· τὸ δὲ πᾶν,
ἔξεικονζου πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως πατρὸς ἀρετάς.
Γλυκὺς δ μέγας ἐκεῖνος Ἀλέξιος, και ζῆλους ἔξιος.
Χαρίτων πλήρης δ ἀλδίμος πάππος, δ ἐν βρυσιλεῦσι
περίκλυτος, και οἵς ζηλοῦσθαι τοῖς θέλουσι τυποῦ-
σθαι πρὸς βασιλείας ἀκριβειαν. Ἀλλ' δ πατήτη ἀκρα-
γλυκύτης χάρις αὐτόχρημα. Τι γοῦν σοι και ἀνα-
τρέχειν εἰς τὰ παλαιά, ἔνθα πρὸς μίμησιν τὸ νεώτε-
τον ἀγαθὸν αὐταρκες και πολυσύγχρατον, ἔκεινοις
τε θάλλον τοῖς ἐκ πατέρων δσα και κληρονομίαις
καλαῖς, προσεπιπλουτοῦν δὲ και τὰ οἰκοθεν; Ἀλλὰ
πρὸς σὲ μὲν, ὡς πορφύρας αὐγασμα, διάκονον αὐτίκα
μάλα θεαται μοι τὸ προσφώημα. Οὐκέτι γάρ σε τὸ τοῦ
Θεου μέγα ἔργον ἐν παρέργῳ λόγου θήσομαι.

ιε'. Ἐγὼ δὲ, ὥπερ ἔλεγον, οὐκ ἄν τοῖς ἐξ Ἰσμαήλ
ἔκεινα εἰς ἀκοὴν ὡτου ἀγάγοιμι, εὐλαβούμενος, μη
και τὰς δρῦς ἐπ' ἔκεινοις μετεωρίσω αὐτοῖς.
Ἀναμνήσω δὲ, δπως δ παρ' αὐτοῖς μέγα φέρων
δνομα τὸ σουλτανικὸν (δότε γάρ μοι τὴν ἔγχωριον
τοῖς ἀκρωμάνοις φωνὴν) εἰς ήμας και αὐτὸς διέβη,
και εἶδεν αὐτὸν τ. Κωνσταντίνου πρέσβυν δπὲρ ἔκα-
τον, καταλλαγὰς ἐκ τοῦ τῆς οἰκουμένης δεσπότου
ποτνιώμενον, και τὸ καλὸν αὐτὸν ἔκατῷ ἐπισπεύ-
δοντα, ἐκ τῆς τοῦ αὐτοκράτορος γαληνότητος, και οὐδὲ
δι' ἑτέρου καταπραττόμενον. Και τὶ γάρ οὖσι ἄνδρα

A firmaturi potentiam, rursus reges a nobis consti-
tuendi, ita ut alii rectores illis subdantur, illo
vero imperatori nostro regum Regi omnibusque
dominanti obedient. Quod maximum et admodum
eximium.

14. Jam in memoriam revocabo quot Ismaelitas
audientes, quot alios regulos nostra vidit civitas
ad tuos pedes provolutos, nisi et ipsi quadam intu-
merent arrogantia. Etenim illi Italorum duces, non
bona cogitantes sese inimicos animis elatos exhi-
buerunt; qui quandiu tuam conjunctam habuerunt
dexteram et lucem spei bonæ ad instar columnæ
ignis divinissimi serenantem, metusque tui ini-
micos commovit irruens tanquam, nubes et caligo
ante faciem consequentium objecta, fortiter proce-
debant, et in viam introducebantur, transibantque
securi. Sed quando sibimetipsi confisi soli fue-
runt relictii, nec jam erat lucis columnæ, aberatque
nubes, procedentes nou procedebant, sed usque
ad finem lugebant; revertentes autem casibus
jactati eversi sunt, tuoque orbatī præsidio, malis
jacebant obnoxii, telisque quasi grandine percussi
et multo profuso sanguine repellabantur; quam
calamitatum periodum non ab alienis, sed a suis
passi sunt, non secus ac olim prænatis acciderat
Italis, quando terræ Romanorum robur, regum
miraculum, accinotus est armis magnus Alexius.

B 15. Sed quid mihi ad istud Alexii nomen au-
res palefacis, ali purpuræ, arrectam præbens au-
rem ad hanc regiam vocem, et noto gaudens co-
gnomine? Sed gaudet et de re et de nomine isto
et ad avi similitudinem temetipsum erige, uno
verbo, imaginem patris regii virtutum in te inge-
nera. Gratus ille Alexius magnus, et invidia dignus.
Gratiarum plenus, valde venerandus avus et talis cui
semulentur, ut regum celeberrimo, qui volunt infor-
mari secundum dignitatis regiæ perfectionem. Pa-
ter vero summa suavitatis, seu potius ipsa gratia.
Sed quare ad antiqua refugio, dum hic adest novis-
simum bonum valde eximum et potentissimum,
paternis, quasi speciosis hereditatibus, florens
virtutibus, quibus abundat familia? Verum ad
te, o splendor purpuræ, propriæ spectat mea oratio.
Non enim te, Dei magnum opus, secundo sermonis
ponam loco.

C 16. Ego vero, sicut jam dixi, ista non proferam
ad aures Ismaelitarum ut non de se ipsis superci-
liumerigant. In memoriam autem revocabo quomodo
apud nos magnum ferens nomen sultani (date
enim mihi vocem audientibus accommodatam) ad
nos ipse quoque transivit, et vidi eum Constantini
civitas pro se legatione fungentem, pactumque a
domino terræ humiliter deprecantem, et sui ipsius
felicitatem ab imperatoris serenitate exoptantem,
ne per alium eam exquirerentem. Utquid enim vir
sapiens regiam suavitatem alienis labiis gustaret?

Quibus ad mentem illorum revocatis, ego confundam barbaros humiliata eorum superbia, cum ita illustres agis triumphos, o imperator, adversus illos, virosque bellorum amioissimos tui solius metu coeres qui in plateis gloriaabantur, et quod nemo usque ad presentem generationem in maximis bellis fecerat, tu facilius patrasti et, ut ita dicam, sine labore.

17. Facilius dixi et sine labore, universitatis rerum oblitus. Primum laborasti; sæpe bellasti; pro nobis dimicasti; onustæ fuerunt armis manus. Pro nobis fuisti saucius; hostes saucianti ita ut eos numerari nequaquam sit possibile. Vedit te sudorum flumen in ipso jucundius ablutum, quam Cydnus mersum in ipso Alexandrum. Ex adverso, corrientes in servitutem redigisti; nullus hostis, nullus bellator quem tu non subjeceris. Propterea omnes coram te etiam ante congressum procidunt; (ut quid enim dimicent, cum nihil illos nisi interitus maneat?) et se tuæ subdunt dominationi, seque triumphali tuo currui alligant. Et propter quid aliud tot clari principes per omnem terram dispersi ad nos pergunt continuo, et nobiscum vivere satagunt, quorum non est labium unum, unaque lingua, sed prudenti concordia meditantes, et inter se deliberantes probeque scientes, quem dominum post Deum unum solumque sibi eligent, ita semetipsos illustribus triumphis præbentes divinæque tuæ super omnes victoriam testimonium exhibentes.

18. Absit ut illum Neeman hic taceam qui alibi claros mihi suppeditavit sermones, qui etsi procul distaret quasi proximus oculos meos astrinxit, vir non statuerat quam natura viris impertit, sed in magnitudinem elatus et aspectu conspicuus, prius quidem ad animum virilem exercitus, et oblationis non ignarus et ad certamen exsultans, mox autem de bono tum metu tum vulneribus eductus, et nunc ipse quoque ad triumphum currens. Prius servus fugitivus, dominique ex conspectu abditus nunc mallet malum omne perpeti quam visu illius orbari. Evidem currit ut principem videat, quasi a tenebris ad solem, et benigne suscipitur, intratque gaudium domini sui. Cui prius non fas erat terram patriam conculcare, nunc vadit per reginam urbium gaudens eo quod desiderata imperatoris facie fruatur, suæque servitutis non alium, sed semetipsum vero sponsorem testis exhibit. Percurrit oculis varia illa ornamenta quæ præclarata tua exprimunt facinora, quæ pictorum manus ad memoriam elahoraverunt, tum aliorum gesta, tum semetipsum gentem in qua degebat ad incrementum stimulantem, hic armatum et equitem, alibi enem manu strigentem, sæpius exercitum loco manifesto disponentem copiasque constituentem, et denique devictum asperamque planitiem fuga conculcentem,

A νουνεχῆ βασιλικῆς γλυκύτητος ἀλλοτροῖς χειμαγένεσθαι; Ταῦτα εἰς μνήμην ἔκείνοις ἀναστήσω τοὺς βαρβάρους, καταβαλὼν τῷ δρφὸν αὐτοῖς, εἰ οὐτῶ λαμπροὺς ἄγεις θριμόνες ὡς βασιλεὺς, κατ' αὐτῶν, καὶ τοὺς ἡν δὲ πολεμώτους φόβῳ καὶ μόνῳ προάγεις ἐπ' ἀγορᾶς καὶ ταῦτα πομπεύοντες· καὶ δι μῆδες πῶ μέχρι καὶ τρεῖς ταύτης πολέμους μεγίστοις κατεπράξατο, αὐτὸς δὲ οὗτος κατορθοῖς καὶ ὡς εἰπεῖν ἀπονώτατα.

B ιζ· Ἀλλὰ τὸ δῆποτε τοῦτο τὸ μέρος φέρον μὲν καὶ ἀπονον, τῆς τῶν πραγμάτων δλότητος ἐκλεκτὸν. Ἐπόνησας τὰ πρώτα. Ἐξεστρατεύσω τορχόν. Ἡθλησας δι' ἡμᾶς. Ἐτρίβησάν σου τοῖς δρεοῖς εἰς χειρες. Ἐτραυματίσθης ὑπὲρ ἡμῶν. Ἐτραυμάτιστος τοὺς ἔχθρούς, δσα οὐδὲ εἰς ἀριθμὸν πεσεῖν δυνατοί. Εἴδε σε τῶν ἰδρωτῶν ποταμὸς ἀποδυσμένον εἰς εἰτῶν ἡδύτερον ἡπερ δ Κύδνος κολυμβῶντα δι· εὐτελὲς τὸν Ἀλέξανδρον. Ἐδουλώσου τοὺς ἀντιπάτοντες. Παρεστήσω πάντα ἔχθρον, πάντα πολέμιον. Καὶ δι ταῦτα πάντες καὶ πρὸ πείρας προστίπτονται σε, (τι γὰρ ἂν καὶ μάχοιντο, ἔνθα μὴ οὐκ ἔστιν διαινουσί πεσεῖν;) καὶ τῆς δεσποτείας σου γίνονται, καὶ θριαμβεύοντιν διαυτούς. Ἡ τι πότε ἄλλο παθόντες οἱ πανταχοῦ γῆς διεσπαρμένοι περίελαυτοι· ἀρχηγοὶ δὲ στέλλονται παρ' ἡμᾶς, καὶ τὰς διαιτῶν διασπορὰς ἔνταῦθα συνάγουσι, χεῖλος μὲν δυτεῖς οὐχ ἐν, οὐδὲ γλώσσα μία, συμπνοιᾳ δὲ νοερῷ ταυτὸν ἐνούντες καὶ φρονοῦντες ἀλλήλοις, καὶ εἰδότες, τίνα δεσπότην μετὰ Θεὸν ἔντα καὶ μόνον ἐπιγράψονται, καὶ οὕτω λαμπροὶ θριάμβοις διδόντες, καὶ τὴν κατὰ πάντεων καὶ ἔνθεον νίκην σοι ἐπιμαρτυρόμενοι;

C ιη· Οὐκ ἂν οὐδὲ τὸν Νεεμάννην διταῦθα σιγήσομεν, δις ἀλλοτε μὲν λόγους μοι ἔχορτήγει λαμπρούς, ἀποπτοῖς ὧν, οὐ πρὸ μακροῦ δὲ καὶ τὴν θέαν μοι πρὸ θάμβος ἐφείλετο· ἀνὴρ οὐ τῶν πήχεων, ἀς τὴν φύσις τοῖς ἀνδράσι μετρεῖ, ἀλλ' ἔνηρμόνος εἰς μέγα, καὶ τὴν θέαν περίβλεπτος· τὰ μὲν πρὸ τούτου μελετήσας ἀνδρίζεσθαι, καὶ μαθών ἀνθίστασθαι, καὶ ἀνασκιρτήσας εἰς πόλεμον· ταχὺ δὲ μεταδιδούσης τὸ καλὸν, τὰ μὲν φόνοις, τὰ δὲ πλειώ τραύματα, καὶ νῦν καὶ αὐτὸς εἰς θριαμβὸν συντελῶν. Καὶ δι πρὸν φυγὰς δοῦλος, καὶ τὸν δεσπότην χρυπτόμενος, νῦν ἔλοιτο ἂν παθεῖν ἀπεν δεινὸν, τῇ τῆς θεας τοῦ στέρεσθαι. Ἀμέλει καὶ τρέχει τὸν βασιλέα τοῦ θεα. ὡς ἂν καὶ τὶς ἐκ σκότους εἰς ήλιον, καὶ πρὸ λαμβάνεται μετὰ πραθητος, καὶ εἰσέρχεται εἰ τὴν χαρὰν τοῦ χυροῦ αὐτοῦ. Καὶ δι πρὸν μηδὲ συγῆθη γῆν πατεῖν ἐν ἀσφαλεῖ συγχωρούμενος ἐριπροσθανεῖ τὴν βασιλίδι τῶν πόλεων, χαίρων, ἀρ' οὐ τῆς ποθουμένης βασιλικῆς δύσεως γίνεται, καὶ τὰς αὐτοῦ δουλειας οὐκ ἀφ' ἔστιας, ἀλλ' ὃς ἀλτθῶς ἔχεγγυος αὐτῆς μάρτυς παρίσταται. Περιέρχεται τὴν θέα καὶ ποικιλμάται ἐκεῖνα, δσα τὰς σᾶς ἀριστείας ἴνδαλλουσιν, δσα ζωγράφων χεῖρες εἰς μνήμην δαιδάλουσι, τὰ τε ἄλλα, καὶ τὰ καθ' επετῶν, δὲ μὲν ἔρεθίσοντα τὸ περὶ εὐτὸν ἔφνος εἰς ἐπανάστασιν, ἀλλλοθι δὲ διπλίτην, ἐπεπότην, ἐπέρωθι δὲ τὴν χειρα ἔφους ἄψασθαι πλησίζοντα, πολλα-

χοῦ δὲ καὶ στρατὸν ἐξ ἀμφανοῦς τάπτοντα, καὶ λόχους παθίζοντα, καὶ τέλεσει νικώμενον, καὶ φυγῆς ἀπιπλῶντα τὴν τε πεδιάδα, καὶ διη ἀπόκροτος, καὶ ἐπὶ πάσι: δουλούμενον. Καὶ ταῦτα γεγραμμένα θεώμανος ἐπινεύει πᾶσι, καὶ διολογεῖ τῇ πανηγύρει τῆς ὄψεως. Ἐν ἑκεῖνο τοῦ ζωγράφου μέμφεται, διτι μὴ πανταχοῦ δοῦλον αὐτὸν ἐπικαλεῖ τοῖς τῶν τροπαίων τμήμασι, μηδὲ τῇ τοῦ Νεεμὰν προσφέρει δι' ὅλου καὶ δὲ δοῦλος δημοσια ἐπιγέγραπται. Ω ἀνδρίας βασιλικῆς, δέ της ἔθνος καὶ τοῦτο μέγα καὶ ἐθνάρχης ἑκεῖνος λαμπρὸς εἰς τόσον τεταπελνωταῖ, καὶ εἰς δουλεῖαν πεπάτακται. Ω πραότητος αὐτίς, δέ της οὔτε τὰ πάλαι πτώματα διφορῶνται οἱ βάρβαροι, οὔτε τὰ τραύματα, ποσὶ δὲ δλοῖς εἰς τὸν γαληνότατὸν δεσπότην τρέχουσι. Μάλιστα μενοῦν ὁ ἐλέους καὶ εὐεργεσιῶν, ἃς ἀντισταθμώμενοι τοῖς παθήμασι γίνονται τοῦ καλλίονος, καὶ βίου κινδυνώδους προτίθενται τὸ ἀκίνδυνον εὐγνωμον, καὶ χρίνουσιν εἰς δρόμον μάστιξιν ἐπιτρίβεσθαι, δισφ καὶ τὸ τῆς εὐεργεσίας καλὸν τῶν ἐκ πληγῆς δυσχερῶν ἡλαρώτερον.

ιθ'. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις σύμφυλα μυρία μὲν τῷ πλήγῃ τῷ τε μεγαλειψ ἐξηρμένα εἰς μέγιστον καὶ αὐτὸς μὲν ἀνακράζομαι, (πῶς γὰρ οὐ;) δὲ μὴ λάλος ἐν τοῖς τοιούτοις εἶναι μὴ εἰδὼς, καὶ δοι δὲ τοῦ περὶ ἐμὸν λάχους γίνονται. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲν αὐτοὶ μὴ οὐ συλλαλεῖν ἡμῖν ἀνέξονται, οὐ διὰ μόνον τὸ ἐξ ἡμῶν σύνθημα, Πνεύματος δὲ θεοῦ καὶ μάλιστα συνεπηχύντος καὶ τὴν φωνὴν ἀναβάλλοντος εἰς ἐμμέλειχν. Ἐπρεπε δὲ ὄντως ἐνεργειας τῆς ἑκείθεν πεπληρωθεῖαι ἔμπαντας, καὶ γλώσσας δικνενεμῆσθαι πῦρ λόγου πνεούσας· ὡς δὲ, ὥστε τῶν σῶν κατορθωμάτων ἡ ὀκουμένη πεπληρωται, οὕτω καὶ τῶν κηρυττόντων τὰ σὰ, καὶ οὐδὲν ἡττον ἡπερ τὰ τρόπαια, φθάνοι πανταχοῦ γῆς καὶ τὰ τῶν τροπαίων διακηρυκεύματα, καὶ ἡ σύμπασα γῆ τῆς σῆς πληροῦτο καθάπερ συνέσεως, οὕτω καὶ τῆς αἰνέσεως.

κ'. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἀμφὶ τούτοισιν εὖ σχῆσει, καὶ ὡς δὲ λόγος διετυπώσατο. Ἐγὼ δὲ, διτι μεμέτρηται δ καιρὸς εἰς στενὸν καὶ συντέτμηται, σπουδῆς ἐπέρας θέλω γενέσθαι, εἴ πως βραχὺ τι χρόνου ἐπιμετρηθὲν ἐνδαψιλευθεὶη μοι. Καὶ διτι ἐφέλκεται μοι τὸ ἀκροστήριον δὲ Ἰορδάνης εἰς ἑαυτὸν, καὶ οἷον παρασύρων ἐφέλκει, καὶ πάντες ἑκείνου γίνονται, μηχανᾶμαι τι σεμνὸν, δι' οὐ ἐπ' δλίγον κατάσχω τὸν σόλλογον. Ἀντισταθμῶμαι τοίνυν τῷ καλῷ ἑκείνῳ καὶ βασιλικῷ ὕδατι καλὸν ἔτερον δμοιον, καὶ τούτῳ δεξιώσομαι τὴν πανήγυριν. Οἱ δὲ ἀκροσταὶ, οὕτω μεγάλῳ καὶ τούτῳ περιτυχόντες πράγματι, καὶ κερδαλέῳ συμφρονήσαντες, καὶ μαθόντες, ὡς διπλασιάζεται αὐτοῖς τὸ καλὸν, ἀναμενοῦσιν τέως· εἰτα δὴ καὶ τοῦ λοιποῦ γένωνται ἀγαθοῦ.

κα'. Πρεβάλλομαι τοίνυν ὑμῖν, ὡ παρόντες ἀκούοντες, μύρον βασιλικὸν τίμιον, καὶ ἀξιῶ, τούτου μετεσχηκότας, εἰτα δὴ καὶ τοῦ Ἰορδάνου γενήσθαι. Ἱερὸ καὶ ἄμφω ταῦτα, πολλοῦ τιμώμενα, εἰς ἀγιασμὸν συντελοῦντα, τὸ τοῦ Ἰορδάνου τε ρεῖθρον, καὶ τὸ μύρον τῆς καὶ δεξιώσεως. Οὐδὲ ἀποκλύσεται τὸ δεύτερον τῷ προτέρῳ, διτι μηδὲ τῆς ἐπικολῆς

A eumque post omnia in servitutem redactum. Quæ depicta intuitus omnibus annuit, totamque approbat effigiem. Illud vero unum pictoris vituperat, quia eum servum nullibi in omnibus tropaeorum partibus nominat, minimeque in orationibus Neeman servi nomen inscribitur. O regalis animus per quem magna gens illa ejusque celebris princeps ita deprimuntur et in servitutem addicuntur! O regalis benignitas per quam neo veteres suas clades respiciunt barbari, nec vulnera, sed citato cursu ad dominum benignum appropereant! Sed præsertim, o misericordia et beneficentia quibus ærumnas compensantes meliori sorte potiuntur vitæque discriminibus refertæ securam præferunt concordiam, et merito judicant melius esse domini manus tangere quam flagellis conteri, ita ut B beneficentia bonum longe superet malum exitii. Βρόδην, κρείττον εἶναι δεσπότου χερσὶ καταψήθαι, εἰς δρόμον τῶν ἐκ πληγῆς δυσχερῶν ἡλαρώτερον.

19. Ista et istis consentanea sexcenta tam multitudine quam magnitudine ad summum elata ego quidem recanto, (nam quomodo non recantem?) mutus in istis esse nesciens, et quotquot sorte mea potiuntur. Evidem ipsi quoque mecum non loqui non poterunt non tantum propter mandatum nūstrum, sed in primis divino Spiritu consonante neconon in concordiam vocem accōmodante. Decebat enim vires ex illa virtute repleri universas, et linguas illo sermonis igne æstuarē, ita ut, haud secus ac tuis egregiis terra gestis referta est, sic tua prædicantibus repleatur, et non minus quam tropæa, per omnem orbem exeat tropæorum præconia, universaque tellus replete sicut tua cognitione, ita et laude.

20. Sed ista me felicem diutius retinebunt quam proponebatur oratio. Ego vero, quia mihi tempus breve mensuratum fuit et exiguum, aliis studere volo, si forte angustum temporis spatium mihi admensum tributumque fuerit. Et quia mihi audientes ad se attrahit Jordanis et quasi seducens astringit, omnesque ad eum currunt, molliar quid augustum, quo aliquandiu cœlum contineam. Opponamus ergo speciosæ illi regiae undæ speciosam aliam aquam similem, et ita concilium occupemus. Auditores vero sic magno D assistentes negotio et utiliter opinati discentes que sibi duplicari bonum, tamdiu permanebunt; post hæc reliquo bono potiantur.

21. Præmitto ergo vobis, o auditores hic præsentes, unguentum regale pretiosum, et judico hujus participes postea Jordane esse fructuros. Sancta ambo ista, et magni pendenda, in sanctificationem conspirantia, tum Jordanis fluvius, tum unguentum præsentis acceptiois. Priori posterius non delebitur, quia non exteriora tantum

tangit, sed et in animam penetrat. Ego vero iure censeo me aliquid hujus unguenti feliciter habere, neconon a domo bonum mihi adesse, quoniam mihi ante manus magnum unguenti alabastrum. O nos beatos, sapientissimi auditores, nam myroblytam excogitatis quem Deus optime compositum in odorem suavitatis largitus est; omnibus appetibile, et (prout ait quidam) omnino amabile nomen quo ipse singulariter diligo, veneratus quidem manus illas victoris imperatoris, cui super omnia bona ornatus eximius, scilicet populus factus est opus victoriae; veneratus autem eum qui istam imperatori victoriam suppeditavit, ipsam ferens in sui ipsius nomine quod potest actu perficere, quod mente concipiens quilibet sanctificatur. in ore ferens melle repletur, vel solummodo pronuntians magnam protulit victoriam. Ex victoribus quidam exercituum duces cognomen acceperunt, hoc quidem magnam auguratur victoriam, illo bona significatur exercitus praefectio; magnum autem Nicolaum inani nomine vocandum esse, serte nemo est qui dicat.

22. Da ergo mihi, divinissime imperator, cujus aromatum phialas, gena scilicet nardi spiritus, unguentis adungi costus hujus antistitem, unguentis, inquam, non quidem guttatum stillantibus qualia Arabum viri in istis solertes ex calamis colligunt, sed tuis, vel quasi dicerem, divinis unguentis quibus tuis unctus tua adire dignus fiam, quando consecratus tuum suscitabo eximum, vereque fidele, coeleste et pretiosissimum unguentum, quo jam moto, si oportet me isti unguento immiscere quid externa suavitatis, in terram et cælum diffundetur odor; in cœlum quidem per altas in theologia notiones donaque inde emissa a Deo a quo omne donum perfectum; terram vero, quoniam ad nos perferetur et in omnes terræ diffundetur fines. Omnis enim anima tum ea quæ Græcis ministrat linguis quam barbarorum Dei non ignarorum, percepit hanc tuam suavitatem quam promiserunt scripturarum prata, quam egregia imperatoris natura collegit, et spiritus pondere estimavit adjuvante magno patresfamilias optimoque horum rectore Deo, sapiens vero temperavit opifex, quo simul perfecta sunt omnia, et patris flamma in unam conjunxit temperiem, et in divinam commiscuit suavitatem, quæ multi-formis vereque multis composita unum est in theologia (illo sapientia flore), unum in contemplatione divinorum, unum in eis quæ naturam moresque spectant, unum, quid multa? in eis quæ de Deo fas est scrutari; quæ adhuc firmiter animæ inscripta non talis est ut deleatur aut lituram patiatur, neque potest diffluere, nec in pertusum Danaidum dolium delabi, verum in corde imprimitur ad instar tabularum Deo inscriptarum; quæ a terra quidem ad humanæ naturæ constitutionem accommodatur, cœlitus autem Dei digito disponitur inscripta, ita ut propterea anima tua

A μόνης γίνεται, ἀλλὰ καὶ εἰς ψυχὴν παραδύεται δοκῶ δὲ μοι καὶ πάνω τι προσηκόντως ἔχειν μέρος καὶ αὐτὸς δεξιώσει, καὶ ἀφ' ἐστίας εἶναι μοι τὸ καλὸν, διτὶ μοι καὶ πρὸ χειρῶν ἡδη τὸ μέγα τοῦ μέρου ἀλάβαστρον. Καὶ εὗ γε ἡμῖν, σοφώτατον ἀρετῶν, διτὶ τὸν μυροδύτην ἐνενοχασθε, διὸ Θεὸς τοῖς πάνησιν εἰς δομὴν καταρτίσεις εὐωδίας θεοφιλεστάτο· τὸ πᾶσι ποθεινὸν καὶ (καθά τις ἄργη) παμφίλητον δύνομα, δὲ καὶ αὐτὸς ὑπερβολλήντις φιλῶ, σεβαζόμενος μὲν τὰς χειρας ταύτας νοοῦσα βασιλέως, φίππερ ἐφ' ἀπασιν ἀγαθοῖς κόσμος ἄπαι, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν, λαὸς νίκης ἔργον γίνεται· σεβαζόμενος δὲ καὶ τὸν ταμίαν τῆς νίκης ταύτης τῷ βασιλεῖ, καὶ ταύτην ἐν ἐαυτῷ πρός τε δύνομα φέροντα, καὶ διανέμειν εἰς πρᾶγμα δυνάμενον, δὲ καὶ εἰς νῦν λαβῶν τις ἡγιασταί, καὶ διὰ στόματος ἐνεργῶν, μέλιτος πέπλησται, καὶ μόνον μὲν ἐκφωνήσας νίκην μεγάλην προτίνεγκεν. Ἐνίκων μὲν τίνες, καὶ ἡγιαστροί ἀναφωνηθέντες, δὲ μὲν οἰωνὸς ἐπέθη νίκης μεγάλης, δὲ ἀγαθὴν ἐσήμανεν ἡγεμονίαν στρατοῦ· δὲ μέγας Νικόλαος εἰς ἀσύμβολον δύνομα λαληθήσται, οὐκ ἐν εἴποι τις.

B καθ'. Διδεῖ δὲ μοι, θειότατε βασιλεῦ, οὐ φιάλαι ἀρωμάτων, αἱ σιγγόνες δηλαδὴ τῶν τοῦ πνεύματος, μέροις δεξιώσασθαι τὸν κορυφαῖον τῆσδε τῆς πανγύρων· καὶ τούτοις οὔτε στακτοῖς, οὔτε διποῖς ἢ Ἀρρέβαν καρφολογεῖται τοῖς περὶ ταῦτα δεινοῖς, ἀλλὰ τοῖς σοῖς, εἰπεῖν δὲ θεοὺς τοῖς ἐκ Θεοῦ, ήντα τῶν σῶν τὰ σὰ προσάγων δικαιούμενην, ὡς τὸ καλὸν δισούμενος ἀνακινήσω σου τὸ δύντας πιστικὸν μύρον, τὸ οὐράνιον, τὸ πολυτίμητον· οὐ κινουμένου, εἰς χρῆ με τῷ μύρῳ τούτῳ συνιεσαγγεῖν τι καὶ τῆς ἔξω μυρεψικῆς, ἐς γαλῆν τε καὶ οὐρανὸν ἔκτισθεντο· οὐρανὸν δὲ, διὰ τε τὸ ἐν θεολογίᾳ ὄνφος καὶ τὸ θεόπεμπτον ἔκτισθεν, διθεν καὶ πᾶν δώρημα τίλειον γῆν διὰ τὸ εἰς ἡμᾶς διαπέμπεσθαι, καὶ περὶ τὰ τῆς γῆς διαδίδοσθαι πέρατα. Πλάστα γάρ ψυχὴν, δοτε δισκονεῖται γλώσσαις Ἑλληνικαῖς, καὶ δοτη δι θεοῦ ἐπιγνώμων βάρβαρος, ξιθετό σου τῆς εὐωδίας ταύτης, ἦν λειμῶνες μὲν γραφῶν προεβάλλοντο, φύσις βασιλικὴ ἀκροφυῆς συνελέκατο, καὶ σταθμῷ πνεύματος διευχρίνησεν διπὸ τῷ μεγάλῳ οὐκοδοστότηρ καὶ τῶν τοιούτων ἐπιστημονάρχῃ θεῷ· ἔργαστηριον δὲ νοερὸν πάνθ' δικοῦ ἀγαθὸν συνειράστε, καὶ πεπτὸς ζέσις εἰς ἐν κρῆμα συνέτηξε, καὶ πρὸς εὐωδίαν θείου συνέπεψε· καὶ ταύτην πολυεΐδη καὶ ἀλγητῶς πολυσύνεθοντο, ἐν τε θεολογίᾳ (τῷ τις σοφίας ἄνθει), ἐν τε τῇ τῶν θεῶν θεωρίᾳ, ἐν τε τοῖς περὶ φύσιν καὶ θεοῖς, καὶ διειστὰς τοῖς περὶ γνῶσιν τῶν θεῶν, καὶ δοτα κατ' ἀνθρωπον· καὶ ταύτην ἔγεγραμμένην εἰς ἀσφαλὲς τῇ ψυχῇ, καὶ οἷαν μὴ διὰ ἀπογραφῆνα ποτε καὶ παθεῖν οἷον ἀπάλειψιν· οὐδὲν εἰσρυῆνε μὲν ταχὺ, ἀποβρύζει· δὲ λαθοῦσαν εὖθις εἰς πίθον Δαναΐδων διντλόμενον, ἀλλ' ἐντυπωθῆναι τῇ καρδίᾳ εἰς πλάκα θεόγλυφον· ὃς γῆς μὲν διηρτισμένην τῇ κατ' ἀνθρωπον πλάσει τῆς φύσεως, διακτόλῳ δὲ θεοῦ κατηρτισμένην εἰς μνήμης ἐντύπωσιν· ὡς εἶναι τοι διὰ ταῦτα την ψυχὴν καὶ κινετὸν θεοκρότητον, οὐ μόνον διὰ τε τὸ μάντα, τὸν γλυκὺν τροφέα πάσῃ

σωρχός θελν, τὸν ἐμπειριπατοῦντα καὶ ἔνοικοῦντά σοις διά τε τὸ μάννα, στέμνον τὴν τιμίαν, ἢ γ χρυσὸς ἀκίνηλος συνεκρότησε, τὴν ἐν σοὶ γνῶσιν περὶ τε Θεοῦ αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν θείων καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς· τὴν ἀκίνηλον, τὴν στίλβουσαν, τὴν ἥλιωσαν, τὴν κακαθαρισμένην ἐπιπλασιώς τοῖς θείοις ἐπιπλήμοις χαρισμασιν· ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς φεοτυπώτους πλάκιας, οὓς καὶ αὐτὰς ἔνδον ἡ σῆ κιβωτὸς ἐμπειριληφε, γνῶσιν οὖσας καὶ αὐτὰς τῶν δια μετὰ Θεὸν, ὅποια δῆ τινα τὰ περὶ ἡμᾶς, καὶ οἵς ἡ τῶν περιγείων κλῆσις ἀποκεκλήρωται. "Α καὶ αὐτὸς δάκτυλος Θεοῦ τυπώσας εἰς ϕαριθές καὶ εὐδιάρθρωτόν σοι ἐναπέθετο, εὖ μάλα διευκρινοῦντι καὶ τὰς τούτων φύσεις καὶ εἰς νοῦν αὐτὸν ἀληθείας ἐν ἀπασι βάπτοντι, καὶ τὴν θαυμασιότητα τῶν τοῦ Θεοῦ ἔργων οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ κατὰ τὸν Δασὶδ σφόδρα γινώσκοντι· θεον αἱ πλάκες αἴται, ὡς μὲν περὶ φύσιν οὖσαι, καὶ μετὰ τὴν ἀνωτάτων θεολογίαν τεταγμέναι, καὶ ὑπόβασιν ἔχουσαι, καὶ πρὸς τὰ κάτω νεύουσαι, γηγένης οίον διαφαίνονται πλάσεως· τῷ δὲ γε ἀδιαπτώτῳ τῆς γνώσεως καὶ τῷ θειῷ τῆς θεωρίας Θεοῦ δάκτυλῳ καταγράφεσθαι θεωροῦνται.

κγ'. Οὔτως ἡγὼ τὸ ἐν σοὶ μάννα κατανοῶ, οὔτω τὴν στάμνον, οὔτω τὸ ἐμπλοκὸν στόμνωμα· καὶ σε δὶὰ ταῦτα εἰς κιβωτὸν διαθήκης θείας, τῷ λόγῳ σκευσάμενος, τίθεμαι. Καὶ ἵνα τὸ πᾶν περιγράψαιμι νόημα ἐν στενῷ, καὶ εἰς βραχὺ σφίγμα κατακλύσω ταύτην τὴν κιβωτόν· μαννοφορεῖ τὸν Θεόν, καὶ διὰ θειότατα, ἐν γνῶσι λαμπρῷ καὶ στεγανωτάτῃ, καὶ οἷαν ὑποβάλλει νοεῖν δὲ χρυσός, δι' οὖν φύσιν Θεοῦ πολλαχοῦ ἡμῖν ἐνοπτεῖται τὰ ἱεροπαράδοτα λόγια. Φέρει καὶ πλάκας τὴν λοιπὴν ἔνθεον γνῶσιν ἀπάντων τῶν ἐγκοσμίων καὶ περὶ ἡμᾶς· καὶ ταύτην οὐκ ἐν γραφῇ εὑρεῖται καὶ ἐπιπολῆς ἐξενθύσηται, ἀλλ' ἐν στερεῷ καὶ εἰς βάθος ἐνδυομένῃ πολύ. Οὔτωκι τὰ τε θεία, τὰ τε ἀνθρώπινα ἐμπειριστήρας· τὰ μὲν, ὡς ἐν χρυσῷ στεγανώματι, τὰ δὲ, ὡς ἐν στερεμνῷ καὶ μονίμῳ γλύματι· ταῦτὸν δὲ εἰπεῖν, ἄμφω εἰς μνήμην, τῆς οὐκ οἶδε λήθη κατακαυχήσασθαι.

κδ'. Ἡδη δὲ καὶ ἄλλως ἡ σῆ θεία κιβωτὸς εἴη, δὲ νοῦς μάννα στέγει καὶ χρυσὸν καὶ πλάκας· οὐδὲ μένον τοὺς περὶ τῆς ἀνωτάτων Τριάδος λόγους, τῆς τύπος δὲ τῶν ἀποδέτων κειμηλίων τούτων τρίας, καὶ τὸ τοῦ μάννα οὐράνιον· ἀλλὰ καὶ τοὺς περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου καταβάσεως ἐφ' ἡμᾶς, σάρκα προσλαβομένου τὴν ἐκ χοδοῦ, τὴν καθ' ἡμᾶς, ἕκω τοῦ ἀμαρτίας μολυσμὸν ἐπισύρεσθαι· οὗ σύμβολα ἡ τοῦ μάννα ὑψόφεν κατάθεσις, καὶ τὸ ἀφρύπχρον τοῦ χρυσοῦ, καὶ τῶν πλακῶν τὸ χοσπλαστὸν· οὓς δὴ ἐκατέρους λόγους, τούς τε περὶ Θεοῦ τοῦ ἐν Τριάδι προσκυνουμένους, τούς τε περὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου, τοῦ ἐνδὲ τῆς Τριάδος, τοῦ δὲ διστρακίνῳ σκεύει σωρχός, ἡμετέρου θησαυροῦ, οὔτω μὲν περιέπεις καὶ φέρεις ταμιευμένος δισφαλῶς ἐν ψυχῇ, ὡς οὐδὲ δὲ οὐδεὶς, οὐδὲ πάντα περὶ τὰς τιμιωτέρας τῶν διλῶν ἐπιτομένος, ἐπαγρυπνήσει φυλακῇ θησαυροῦ· οὕτω δὲ

A sit arca Deo exstructa, non tantum propter manna, jucundum nutritorem universæ carnis deum, qui in te per manna ambulans inhabitat, necnon propter pretiosum urceum quem composuit aurum misturæ expers, hoc est, cognitiones tuas tum de Deo, tum de divinis, de quæ eis quæ super nos versantur, cognitiones puras, claras, ardentes, septiformiter septenis charismatibus divinis expurgatas; sed etiam propter tabulas a Deo inscriptas quas interius arca tua continuit, quæ sunt notitia rerum Deo inferiorum, tam de nostris quam de cæsternis terrestrium appellationem sortitis. Quæ ipse Dei digitus perfecte insculpta intimeque conjuncta tibi ingenuit optime judicaturo, horumque naturas in mente omnibus veritatibus ornata insignenti, et mirabilia Dei opera non minus sed secundum David, penitus cognoscenti, unde istæ tabulæ utpote circa naturam versantes et post cœlestem theologiam ordinatæ, paulo submissæ et de terrenis tractantes ad modum terrenæ impressionis apparent, sed propter ullius erroris immunitatem divino Dei contemplationis digito insculptæ judicantur.

23. Ita ego in te manna mente concipio, ita urceum, ita augustas tabulas, et te propterea in arcam tabernaculi Dei verbo effingens pono. Utque totam in brevi circumscribam cogitationem, arcam illam in angusto amplexu abscondam; divinum fert manna seu quælibet divinissima in cognitione clara nulloque penetranda errore, qualem menti proponit aurum quo velut speculo Dei naturam ubique representant sanctissimæ nobis traditæ litteræ. Fert etiam tabulas, id est cæterorum divinam notitiam, omnium terrestrium necnon eorum quæ circa nos versantur; hæc autem notitia nec facile delenda nec leviter tantum scripta fuit, sed firmiter et admodum alte fuit insculpta. Ita tum divina tum humana mente concepisti, illa quidem velut in auro recondita, ista autem velut firmiter et permanenter insculpta, seu, ut sliter dicam, ambo in memoriam quæ obliacionem nescit indelibiter inusta.

24. Jam alias dixi divinam arcam tuam, mentem, manna tegere et aurum et tabulas; non tantum cognitiones circa sublimissimam Trinitatem, cuius figura repositorum horum pretiosorum trinitas mannaque cœlestis, sed etiam circa Dei Verbi ad nos descensum, carnem et limo assumentis, carnem nostræ similem, excepto peccato, ut sordes expurgaret; cuius symbola tum manna cœlitus demissum, tum auri sinceritas, tum terrena tabularum plastice, quam utramque intelligentiam et circa Deum in Trinitate adoratum et circa Dei Verbum unum ex Trinitate, carnem ex lutosa materia factum, thesaurum nostrum, tanto studio colis et portas in anima tuto assertavam, ut nemo, etiam harum ex materiis maxime pretiosarum peritissimus, thesauri custodias melius invigilabit; necnon ita memoriter habes et

si oporteat, sine ullo errore, profers ut nemo facilius proprium nomen proferat. Ideo ita doles magisque tristaris propter insidiantes veritati, ut nullius magis quam tua affligatur anima.

25. Hæc quidem novit unusquisque nostrum, proclamant etiam lapides quos magnum excelsissimæ sapientiæ fert templum, tabulæ sanctæ quibus theologica tua innititur scientia; qui lapides candore fulgent, et inde veritatis ostendunt albedinem, rubroque splendore emicantes sanguinis colorem perspicue exponunt, sicutque hostis perverissimi vulnera et ruborem manifestant. In istis lapidibus pura rutilant theologiae dogmata, nec non dirigitur de incarnatione Verbi doctrina e rubro Virginis sanguine carnem sibi immaculatam contrabentis; quorum illa quidem lapis diluicione splendens, hæc autem subostendit rubor sanguineum nitorem illuminans; ita ut, perinde ac olim purpurei sanguine digitæ salutem nostram, ita et digitorum divina impressio, propter coloris similitudinem, clare nostrum præfigurabit salvatorrem.

26. Talem ego te arcam conspicio, divinissime imperator, quam ducunt quidem boves, non secundum illam typicam, nec prout cernunt oculi, sed divinissimi boves, animas arantes apostoli, quibus primis jugum quo junguntur distantia, sunt impositum; quam etiam ferunt sacerdotes, illi superius defunctorum patres, quibus imponens mentis tuæ firmitatem hostibus occurrentis vertis adversarios nobis, novo Israel, electæ Dei hereditati, et absolvis rectum fidei tramitem, illosque dignaris appropinquare, et te tangendum eis offere. Indigno enim te non licet tangere sicut typicam olim arcam; nec tamen fas est te velut illam in servitutem redigere neque in extraneam afferre regionem. Verum tu inducis et ad Deum conducis alienos secundum fidem, duosque distantes in dominium Dei, et Dei ovile ovibus reples quos magnus quidem pastor Deus habebat, nondum autem in ejus ovile intraverant.

27. Pontifex divinissime et sapientissime, tu quoque manus in istam arcam misisti quando tonabat bellum spiritualis discussionis, quando duo exercitus utrinque ordinabantur, et arca fuit allata, et tu (ut dignum erat) eam ipse sustinuisti, et recte incedenti astitisti. Et suscitata sunt omnia, sapientiam Deo largiente imperatori super omnes ejus inimicos, prout alicubi canit David, et cecidit adversarius. Tunc etiam cum essem sapientie abyssus, ex singulari scientia res Dei simul loquebar; in primis maximus imperator interpretationis fulgebat gratiis, seu præsertim (ut magis apte dicam) erat quasi os Dei: non tantum dignos fecit ex indignis secundum sacram Scripturam, sed etiam ori loquebatur sapientiam et meditationi cordis intelligentiam.

A μνημόνως ἔχεις, καὶ δεῆσαν προάγεις ἀδιπτώτας πὶ στόματος, ὡς οὐδὲ ἀν τις οἰκεῖον ἀν προσέρχεται φύσις ὄνομα. Οὕτω δὲ ποθεῖς καὶ ὑπερπονεῖς ἐπουλευομένων, ὡς οὐκ ἀν τις οὐδὲ ψυχῆς ὑπερθοίη ἀν τῆς ἁυτοῦ.

κ'. Καὶ ταῦτα οἶδε μὲν καὶ ἡμῶν ἔκαστος, ἀνχράζουσι δὲ καὶ οἱ λίθοι, οὓς τὸ μέγα τῆς ἀνωτάτης σοφίας φέρει ἀνάκτορον, αἱ Ἱερά πλάκες, αἵ τε ἡθολογῆματα ἔγχεινται· οἱ δὲ λίθοι τῷτε διαλόγῳ παμφαίνουσι, καὶ τὸ τῆς ἀληθείας ἐντεῦθεν διαφένουσι πάλλευκον, καὶ κάλει δὲ λάζαροντες ἑρυθρῷ χροὶ ἀλμάτος παραγάζονται, καὶ τὸν τραχύταταν ἐντεῦθεν καὶ τὴν αἰσχύνην τοῦ ἀρχακάου πολεμήτορος ὑπεμφάνουσιν. Ἐν τούτοις τοῖς λίθοις καὶ τὸ τῆς θεολογίας καθαρὸν φωσφορεῖται, καὶ τὰ περὶ τῆς σαρκώσεως τοῦ Λόγου δρθιστομεῖται, ἐξ ἑρυθρῶν ἀλμάτων παρθενικῶν σάρκα ἐσαυτῷ πτερίζειντον ὃν τὸ μὲν λίθος στιλβῶν εἰς φῶς, τὰ δὲ ὑποφαίνει ἑρυθρότης ἔνθος αἰματηρὸν παραγάζουσα· ὡς ἀν, ὥσπερ ποτὲ φοινίχθεντες αἴματι δάκτυλοι σωτηρίαν ἡμῶν, οὕτω καὶ νῦν δακτύλων τύπωσις θεοκλήτος, πρὸς δομοιστητα χρώματος βάπτουσα, καλλιλαραφῆσι τὰ σώζοντα.

κ''. Τοιεύνην ἔγώ σε θεωρῶ κιβωτὸν, θειότατα βασιλεῦ, ἦν φέρουσι μὲν βόες, οὐ κατ' ἔκεινην τὴν τυπικὴν, οὐ πρὸς αἰσθησιν· ἀλλὰ θειότατοι βόες, οἱ τὰς ψυχὰς ἀροῦντες ἀπόστολοι, οἱς πρώτοις δὲ τῶν διεστώτων συνεκτικὸς ἐπετέθη ζυγός. Φέρουσι δὲ καὶ Ἱερεῖς οἱ τῶν μακαριστῶν πατέρες ἔξοχοι, οἱς ἐπαναπέμπτων τὴν τοῦ σοῦ νοῦς ἐμδρίθεισαν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἀντεπεξαγόμενος, τρέπεις τοὺς ἀντιμάχους ἡμῖν, τῷ νέφῃ Ἰσραὴλ, τῷ ἀπολέκτῳ κλήρῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀνύεις δρθότατα τὴν δόδοις πορειῶν τίκτεις, καὶ τοὺς τοιούτους καὶ διγγίζειν ἀξιούς, καὶ ὑπανέχειν σε, καὶ προσάπτεσθαι. Ἀναξίψ δὲ οὐκ ἔστι προσφάσαι σοῦ. καθάπερ οὐδὲ ἔκεινης τῆς ἐν τύπῳ κιβωτοῦ, αἰχμαλωτισθῆναι μάντοι κατ' ἔκεινην, καὶ ἀπαχθῆναι εἰς ἀλλοτρίου. Τοῦ παντὸς δὲ εἰσάγεις καὶ συνάγεις πρὸς Θεὸν τὸ τὴν πίστιν ἀλλότριον, καὶ ἄγεις τοὺς ἀφιστημένους εἰς Θεὸν οἰκείστητα, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ αὐλὴν προβάτων πληροῖς· ἀπερ εἶχε μὲν Θεὸς δὲ μέγας ποιμὴν, ἔσω δὲ τῆς ἔκεινου αὐλῆς οὕπω προέκυπτον.

κ''. Ἀρχιερεῦ θειότατε καὶ σοφώτατε· ἦν δει καὶ σὺ ταῦτης συνεφήπτου τῆς κιβωτοῦ, δηπνίκε πόλεμος ἐκροτεῖτο πνευματικῆς συζητήσεως, καὶ ἦν διαττόμενος καὶ ἀντιπαρατατόμενος ἐπέκραθεν, καὶ ἡ κιβωτὸς ἐπεξῆγετο, καὶ (καθάπερ ἦν διστονι) συνεπελαμβάνου καὶ αὐτὸς, καὶ δρθῶς βεβηκεὶ συμπαρίστασο. Καὶ καταρθοῦτο τὸ πᾶν, Θεοῦ σοφίζοντος τὸν αὐτοκράτορα ὑπὲρ τοὺς αὐτοῦ ἐχθρούς, καθά που φάλλει Δαβὶδ· καὶ τὸ ἀντικμαχον ἔκιπτεν. "Οτε καὶ σὺ μὲν σοφίας ἄδυστος ἀν, καὶ αὐτὸς δὲ τοῦτο λόγου διὰ τὸ τῆς ἐπιστῆμης περιὸν ἐφθῆγε τὰ τοῦ Θεοῦ· οὐγ̄ κακίτα δὲ καὶ δὲ μέγιστος βασιλεὺς Ἐρμαϊκαῖς ἐνέλαμπε χάρισι, μάλιστα δὲ (εἰπεῖν οἰκείστατον) ἦν ὡς στόμα Θεοῦ· οὐ μόνον οἱ ἀξίους ἔξηγεν ἐξ ἀνακίλων κατὰ τὸ Γράμμα τὸ Ἱερόν, ἀλλὰ καὶ οἱς ἀλάεισι σοφίαν τῷ στόματι, καὶ τῇ μελέτῃ τῆς καρδίας σύνεσιν.

κη'. Σὺ δὲ, ὁ θειότατε ἀρχιερεῦ, καὶ εἰστιν νῦν διπλέχων οὐ παύρ ταύτην τὴν κιβωτὸν καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπεξῆγων αὐτὴν, οἷς ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς χεῖρας ὑψώτας εἰς Θεὸν, καὶ τοῖς ἐναντίοις ἀπρόμαχον καθιστάς, καὶ κράζειν τοὺς ἀλλοφύλους ποιεῖς. Τίς ἡμᾶς ἐκ τούτου τοῦ φοβεροῦ καὶ ἐρήθου αὐτοκράτορος βόστεται; Ὄποιας δῆ τινας πάλαι καὶ ἡ κιβωτὸς ἔκεινη φωνὰς τοῖς ἐτεροφύλοις ὀπίσθαλλεν.

κθ'. "Ο κιβωτὸς αὕτη, Θεὸν καὶ τὰ θεῖα ἔνδον εἰς μνήμην ἀδιασκέδαστον στέγουσα! "Ο κοσμοσώτειρα κιβωτὸς, τοὺς τῶν ὄντων λόγους ἐμπειριεληφθεῖα θειότατα, ἵνα τι καὶ τῆς ἐτέρας ἐνταῦθα φαντάσωμαι κιβωτοῦ, δι' ἃς ταύτης ἡμεῖς πολλάκις κλυδασμοῦ ψυχικοῦ διασεσώσμεθα κρείττονες! "Ο κιβωτὸς, μνήμης ἀποθέτου ταμεῖον ἀνεπιθύμευτον! Τί δὲ ἡ ἱερὰ κιβωτὸς αὕτη; Τὰ μὲν ἐντὸς οὕτω καὶ πλακῶν ἐμβρίθειαν στέγει τῶν θεοπλάστων, καὶ σταμνοδοκεῖ τὴν χρυσῆν, καὶ μαννοφορεῖ τὸ οὐράνιον. Τὰ δὲ ἔκτος οὐκ ἔχει τοῖς ἔνδον ὀδύτροπα. Εἴη δὲ τοῦτο καὶ διανοήσασθαι μόνον ἀνδρὸς, οὕτη ἀλλως εἰς τελείαν φύσιν διοικουμένου, βεβλαμμένου δὲ καὶ εἰς τὰς ἀκοάς. Ἀληθῶς γάρ καὶ ἐνταῦθα ἡ τοῦ βασιλικοῦ νοὸς ἀποθήκη τοῖς καρποῖς τοῦ Πνεύματος βέροιθεν, οἷς αὐτὴν οὐράνιος ἐμπέστωσε γεωργὸς, καὶ τὸ ταύτης δὲ προσφαινόμενον ἀπαν τηλαυγές προφαίνει, δὲ χαρεῖν ἀναπεταννυμένας πρὸς τὰ ἔκειθεν ἀκούσματα.

λ. "Οσα μὲν οὖν ἡ φύσις, ἀριστε βασίλευ, ἀμφὶ σὲ φιλοτίμως ἡσχύληται, καὶ δοσον αὐτῆς τὸ περὶ σὲ φιλοτέχνημα, ἔσται μοι καλλιγραφῆσαι καρὸς ἐτερος. Οὐ γάρ δῆπου τὸ ἀπόδημον βαρβαρώσει τὰ κατ' ἑκά, ὡς πάντη ἐπιλιπεῖν τὰ τοῦ λόγου χρώματα, δι' ὧν ἔχοιμι δὲ καταγράψασθαι τὸ κάλλος τῶν ὀφθαλμῶν· τὸ τῆς θέες γαλῆνιον· τὸ τοῦ προσώπου καὶ λάμπον καὶ ἡρωικὸν· τὴν δλην εὐρύθμιαν τῆς τοῦ σώματος ἀκροπόλεως, ἥν δὲ υψιστος Θεὸς ἐπύργωσεν ἡμῖν εἰς ἀσφάλειαν· τὴν τῶν στέρων καθαπέρει καὶ λέοντος εὐρύτητα καὶ στερεμνιότητα· τὴν τῶν χειρῶν εὐθονίαν, ἥς οὐ μόνον ὡς Δαυΐτικᾶς νοῶ βρυγίονας τεθειμένας εἰς τόξον χαλκοῦν ἐκ Θεοῦ, δὲ κατ' ἔχθρῶν τεινόμενας θανάσιμα βάλλουσιν· ἀλλὰ προσεπιθεωρῶ αὐτὰς καὶ δργανα ποιούσας, καὶ δακτύλοις ἀρμοτούσας ψαλτήρια εῦλαλα ταῦτα, γλώσσας τῶν ὑπηκόων οὓς αὐτὸς μὲν εἰς τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν καμάτους καταρτίζεις τὰς χεῖρας, καὶ ὑπὸ δακτύλῳ Θεοῦ τοὺς σοὺς δακτύλους τεχνικῶς ἐπιμερίζεις ταῖς πράξεις, καὶ εἰς ἀρμονίαν ἀγεις τὸ πᾶν. αὐτοὶ δὲ μελψόδοις τὰ νικητήρια, τὰ χαριστήρια, καὶ ψαλτήρια γίνονται ἐμμέλειαν ἀρμοτέρμενα.

λα'. Τούτων μὲν οὖν, διπέρ καὶ φθάσας εἶπον, ἐτέρος μοι πρὸς καλλιγραφίαν ἀνακλήτος καρὸς, δι' ὧν αἱ ὄψεις ἔλκονται τοῖς εἰς τὸ βασιλικὸν ἀνδρινῆμα ἐντραντίζουσιν, ἢ δὴ καὶ τοὺς ἐνωτιζομένους ἐπιστῶντας καὶ ἀναρτῶντας οἰον τῆς ἀκοῆς. Ἀλλ' οὐδὲ ἐνταῦθα μοι λαλητὸν μακρὰ, ἵνθι τὸ ἀκροατήριον τοὺς λόγους ἀρπάζουσι, καὶ τοῦτο γε ἀδικοῦσι πανηγυρίζοντα βήτορα, εἴ μὲν ἄλλως ποιοῦντες, διτι τῷ εὐμουσίας ἀδρῷ καὶ πολυφθόγγῳ τὸν τῆς ἡμετέρας φῶντος ὑπερφωνοῦσι λεπτότατον δόνακα, ἀδικοῦντες δὲ δμως, διτι καὶ εἰς τὸ παντελὲς ἡμᾶς ἀποκρύπτουσιν.

A 28. Tu vero, o divinissime pontifex, nunquam cessas istam sustinere arcam et adversus hostes eam adducere, manus pro ipsa ad Deum erigens, neenon inimicis insuperabiliter opponis et vociferari alienos facis: « Quis nos ab isto tremendo quem Deus adjuvat imperatore eruet? » Tales quondam arca illa clamores alienis gentibus obiecit.

B 29. O arca illa Deum divinaque in memoriam indeleibilem recondens! O arca mundi servatrix, rerum sermones divinitus continens, ut quid etiam de altera arca hic ostendam per quam sæpius spirituali diluvio intacti evasimus! O arca tuta repositi pignoris theca! Quid autem ipsa arca sancta? Interius contenta hæc sunt: tabularum a Deo scriptarum sanctitatem retegit, vas aureum, mannaque celeste. Exteriora autem non habent internis similia. Illud homini vix datur excogitare qui a perfecta natura alienus, nec sanis auribus gaudet. Nam vere illa mentis regia arca Spiritus fructibus referta est, quibus eam coelestis replevit agricola, et ipsius totum splendorem manifestum ostendit, ita ut gratia sua oculos ad se convertat, et aures gaudeant ad verba hinc prolatæ attentes.

καὶ οἷον τὰς τε ὄψεις ἐπιστρέψει τῇ χάριτι, καὶ ἀκοὰς

C 30. Quantum ergo natura, optime imperator, circa te munifice laboravit, quantum ejus in te dilectionis opus, erit mihi alio tempore grata enarrandi occasio. Nunquam enim distantia me ita barbarum efficiet ut omnino deseram eloquentias colores quibus depingam oculorum pulchritudinem, faciei placiditatem, vultus splendorem et heroicam gravitatem, totam turris corporis quam altissimum nobis Deus ad robur ædificavit, eximiam constitutionem, pectoris ad instar leonis latitudinem et dignitatem; manuum concinentiam quas non tantum velut Davidis cogito brachia a Deo in arcum æreum parata quando contra inimicos extenta mortem emittunt, sed etiam illas mente concipio organa pulsantes et digitis aptantes psalteria bene sonantia, linguas subditorum, quibus tu ipse manus ad labores pro nobis aggrediendo accommodas, et sub digito Dei digitos tuos operibus callide dispartiris et numerose agis omnia; ipsi vero modulantur victoriarum carmina, gratiarum actiones, et psalteria fiunt melodice concinentia.

D 31. Horum igitur, ut prius dixi, altera mihi erit ad depingendum exoptabilis occasio, quæ oculos quidem ad lucidam imperatoris memoriam trahunt, aures autem percipientium voluptarie pellectas detinent. Nunc vero mihi non diutius disserendum quia auditores rapiunt sermones simulque laudantem offendunt oratorem, recte quidem facientes quia concentus concordia et consonantia tenuissimum carminis nostri calatum superant; simul autem offendunt quia nos prorsus obscurant.

32. Sed ego vim adhibebo carmini, et unam tantum vocem breviter memorando, referam magnum illum cœstum ad regium ludi magistrum, quem prius jam multis modis miratus sum, sacrum appellans templum, quando eum videbam pallio induitum apostolico, omnibus que animas enutriunt inde coruscantem, bonis omnibus refertum, animæ nutritorem, vite datorem, felicitatis largitorem. Et manna mente concipiebam cœlitus demissum, pluensque non tantum isti vel illi ex gentibus, sed populis universis quibus Dei nota fit potentia: qui omnes manna hujus cibo potiti sunt, et alii aliunde currentes ad illud recolligendum laboraverunt et ad tradendum bonum fuerunt incitati. Inde non tantum in vas quoddam et arcam, suam ipsius animam, unusquisque illud immisit, sed etiam in memorialibus libris inscripserunt, ut non Salomon modo propter sapientiam laudaretur, verum etiam imperator noster, utque contra hostes visibiles ab ipso confirmati, ab ipso etiam robur contra spirituales accipiamus.

33. Ista quidem aliaque alio tempore tractare juvabit, ne talia recantantes, arguamur, velut apud Hesiodum, iterum consevisse. Nunc autem catechistam istum ego cum paradiſo voluptatis conservo in quo ponuntur fortitudo et alacritas ad virtutem impellentes, per quas rursus Adami vitam peccato anteriorem, seu prioris creationis suscipiamus, ponitur etiam in felicitate doctæ contemplationis, vita perfecta materque omnium in Deo viventium, illud augustum Evæ nomen, serpens vero nullus murmurans sibilansque adspicere. Sed in unum conveniunt operatio et contemplatio, et, duplicatis viribus, contra mendacem conspirant, et procul a paradiſo ejiciunt insidiatorem. Ibi etiam ensis flammiger contra illos exacuitur fulgidus, igneus et omnino inaccessus; nobis vero patet regalium sermonum convivium. Ego etiam mensam solis aspicio, non qualem historia magica instruxit sensilibus onustam dapibus, sed eam, quam imperator, sol noster, spirituali cibo vescentibus apposuit. Ibi vidimus et audivimus ea ad quæ offenderunt qui illa ante nos evocaverant. Regnavit, sicut imperator super omnes gentes, ita et catechista super omnes litteratores. Ego illum ut ornatum aspiciebam regii diadematis cuius decorum non licet intueri. Coruscabant ejus de luminis fonte, Trinitate, sermones candidarum more gemmarum. Rutilabat fulgore carbonis ejus de divina Verbi incarnatione doctrina, quem figuram alteram Isaías carbonem conspexit. Altarum claritas cogitationum velut lumen enitebat quod noctem occupat, ejicens ex altitudine splendorem. Humilias, imperator eximie, temetipsum, tuamque celitudinem ad unum multitudinis deprimebas, et erat istud aureus fulgor, nitidum diadema. Nam aurum quod magis quam cæteræ pretiosæ materiæ ad ima tendit, nihilominus tamen in omnem splendorem coruscat. O dulcedo colloquiorum!

A λβ'. Ἀλλ' ἐγώ βιάσομαι τὴν φύσην, καὶ ἀκούσματι ἑνὸς γοῦν πρὸς βραχὺ μεμνήσομαι, καὶ ἀναμνήσω τὸν μέγαν τούτου σύλλογον τοῦ βασιλικοῦ κτηγρά-
ρου ἐκείνου, διὸ τὰ πρὸ τούτου μὲν πολυεἰδῶς θε-
μασα, τὸ δεῖρδν πρατελχῆσας ἀνάκτορον, διὸ καὶ
θύειην αὐτὸν ἀποστολικὴν ἐθεώρουν, ἔμφατον τῶν-
των, διὸ τρέψει ψυχᾶς, παντὸς ἀγαθοῦ πλήθουσα,
ψυχοτρόφου, βιόδωρον, ὀλιβιόδωρον. Καὶ μάνια δὲ
προσενένδουν οὐρανόθεν κατενεχθέν, καὶ βρέχειν
τούτῳ ἡ ἐκείνῳ τοῖς ἔθνεσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπεπτυχο-
λαῖς, οἷς Θεοῦ ἐγνώρισται δύναμις· οἱ τῆς τῆς
μάνια τούτου βροχῆς δλοι γεγόνασι, καὶ δρεμέναις
ἄλλος ἀλλοθεν ἔργον ἔθεντο τὴν τούτου συναγωγὴν,
καὶ διαδοθῆναι τὸ καλὸν ἐπρεσβεύσαντο. Κάντεῦθι
οὐ μόνον ὡς εἰς τινα στάμνον καὶ κιβωτὸν, τὴν
ἐκατοῦ ψυχὴν, ἔκαπτος αὐτὸν ἐναπέθεντο, ἀλλὰ καὶ
ἄλλως εἰς μηνυματίνους βιβλίους ἐνέγραψαν· ίνα μὴ
μόνον Σολομῶν ἐπὶ σοφίᾳ πρεσβεύσατο, ἀλλὰ καὶ ὁ
ἡμέτερος βασιλεύς καὶ οἱ κατὰ τῶν πρὸς αἰσθητὸν
ἔχθρῶν παρ' αὐτοῦ χραταιούμενοι ἔχοιμεν δι' αὐτοῦ
καὶ κατὰ τῶν ἀστράκων ἀνδρίζεσθαι.

B λγ'. Καὶ τοιαῦτα μὲν μη τὰ τότε καὶ ἄλλα οἷμα
πρὸς γλαυφύρωταν, ίνα μὴ ταυτὰ καὶ νῦν ἀνε-
πλοῦντες τὴν παρ' Ἡσιόδῳ ἐπισποριαν ὥσπερ
ἐπεγκληθεῖημεν. Νῦν δὲ τὸν κατηχητήριον ἐκεῖνον
ἐγώ καὶ ὡς εἰς τρυφῆς παράδεισον τίθεμαι, τὸν φ-
τέρειται μὲν καὶ τὸ ἐπ' ἀρέτὴν προτρέπον ἀνδρῶν
καὶ πρακτικὸν, δι' οὐ εἰς τὸν πρὸ τῆς ἀμαρτίας βίον
ἀναδράμοιμεν διὸ τὸν Ἄδαματον, τὸν τῆς πρώτης
πλάσεως· τέθειται δὲ καὶ δσον ἐν εὐζωΐᾳ φιλοσόφου
Θεωρίᾳ. ζωὴ ἀντικρυς καὶ μήτρη τοῖς ἐν θεῷ ζῶσι,
τούτῳ δὴ τὸ τῆς Εὔας τεμνόν· σφις δὲ οὐδαμοῦ
ψιθυρος, οὐδὲ συριγμὸς εἰς δλεθρον. Ἀλλ' εἰς ἐ-
ζηκούσι πρᾶξις καὶ θεωρία, [καὶ] δυαζόμεναι κτέ-
τοῦ ἀπατεῶνος συμπτένουσι, καὶ πόρρω τοῦ παρ-
δεῖσου βάλλουσι τὸν ἐπίθουλον. Κάντεῦθεν καὶ ἡ
φλογίνη, βομφατία κατ' ἐκείνους ἀκοντάται στιλπ-
τατον καὶ φλογερὸν καὶ ἀπρόσιτον· ήμιν δὲ εἰς
εὐπρόσιτον στρέφεται τὴν ἐν λόγοις βασιλικὴν διε-
νην πανδαισίαν. Ἐγώ καὶ ἡλίου τράπεζαν θεωρῶ,
οὐχ οἶλαν ἡ τῆς Ιστορίας διφαρτυστα παρατίθεσιν,
ἡλίου μὲν ἐπωνομασμένην, σεσαγμένην δὲ βρώμασι
τοῖς πρὸς αἰσθησιν· ἀλλὰ τράπεζαν, διὸ βασιλεὺς
ἡλίος δὲ ἡμέτερος τοῖς τὰ πνευματικὰ σιτουμένοις
προτέθεικεν. Εἴδομεν ἡμεῖς τηνικαῦτα καὶ ἡρούσα-
μεν, ἔπειροι οἱ πρὸ ἡμῶν ἐφέσει στρέφοντες ἀπελ-
λύθασιν. Ἐβαστίσεσαν, ὥσπερ δὲ αὐτοκράτεωρ ἐπὶ τὴν
ἔθνος, οὕτω καὶ δὲ κατηχητήριος ἐκεῖνος ἐπὶ πάντας
λόγους, οἷς ἀπονεμήται. Ἐγώ καὶ ὡς κόσμοι
αὐτὸν ἐθεώρουν βασιλικοῦ διαδῆματος, οὗπερ οὐκ
ἴστι θίσθαι τίμημα. Ἐφωσφόρουν ἐν αὐτῷ οἱ περὶ
τῆς ἀρχιφάτου Τρίάδος λόγοι ὡς διάλευκοι μάργα-
ροι. Ἐξέλαμπον ὡς εἰς πυραύγειαν ἀνθρακος τὰ
τῆς θελας τοῦ Δόγου σαρκώσεως, διὸ τρόπον ἔτερον
καὶ Ἡσίας ἀνθρακα ἐθεώρησε. Τὸ δὲ βάθει τῶν
νοημάτων διαφανὲς ὡς λυχνίτης ὑπηγάζεν, διὸ οἶδε
κατεπιχειρεῖν τῆς νυκτὸς, πυρεκβολῶν ἐκ βάθους
τὴν φωτοφάνειαν. Ἐπαπείνους, βασιλέων ὑπέρτατα,
σταυτὸν, καὶ οὕτω τὸ σὸν ὑψιστὸν εἰς ίνα τῶν πολ-

λῶν κατεβίαζες· καὶ ἦν τοῦτο δὲ χρυσία στιλβηδών, ὀρατούσα τὸ διάδημα. Καὶ γὰρ τοι καὶ δὲ χρυσός θέλει μὲν, εἴπερ τις ἔτερος τῶν τιμῶν ὄλῶν, κάτω φέρεσθαι, ἀναστήνει δὲ ὅμως εἰς τὴν ἄγαν λεπτηρότητα. Ἡ γλυκύτης διμίλιας! "Ω πλοῦτος ἐπιχειρήσεων! "Ω νοημάτων βιθὺς, τιθεμένων σκότους ἀποκρυφήν τῷ βαθυτάτῳ τῆς γνώσεως! "Ω βημάτων φῶς, διαυγάλιον τὸ βάθος τῶν νοούμενων τῷ ἡλιώδει τῆς φράσεως! "Ω γλῶσσα πυρὸν Ηὐεύματος, μεριζομένη μὲν ποικίλως, ἐκάστας δὲ φυχαῖς καθ' ὀλότητας ἐνχριμπτούσα, ἔνθα καὶ πλέον ἔκειτο τὸ ξενίζον τοῦ πράγματος, καὶ πλειν τὰ τοῦ θαύματος διὰ τὴν ἴδιοτροπίαν τοῦ κράματος! Οὐ γὰρ τοῖς περὶ λόγους μὲν δὲ λόγος ἐκεῖνος ἦν εὐπρόσιτος, ἐξέκλειε δὲ τὴν ἴδικωτέραν ἀκρίσιν· αὐτὸν ἐφείλκετο μὲν τὸν ἀπλούστερον ἄνθρωπον, δὲ δὲ τοῦ λόγου τρόφιμος μηδὲν ἔκειθεν ἔχων ἀπήρχετο· οὐδὲ τὸ μὲν τι τοῦ λόγου τούτοις εἰς διφελος, τὸ δὲ ἐκεῖνος ἀπεμερίζετο. Ἀλλὰ καὶ τὸ καλὸν διοτίμως παντὶ τῷ λόγῳ ἐνέλαμπε, καὶ ἄπας ἀκρούμενος δλου ἦν τοῦ καλοῦ. "Ἐχομεν τοινυ διὰ ταῦτα ὑπόδειγμα καὶ τοῦτο κράματος ἰδεῶν δυσκτεργάστου, τεθρυλλημένου τοῖς γράφουσιν, διπερ ἐστὶ τὸ συναγαγεῖν εἰς ἐν νοημάτων σεμνότητα καὶ λεπτότητα, καὶ τῷ τοῦ λόγου ἐξάρματι δικαταριμέναι τὰς χάριτας. Εἴ γὰρ καὶ ἄλλως ἀσύμβατα, ὥσπερ βρυχᾶσθαι λεόντειον καὶ κελαδεῖν ὡς ἀγδύνειον, οὕτω καὶ σεμνοπροσωπεῖν ἄμα τοὺς λόγους καὶ εἰς χάριν διαγελῆν (ἐκεῖνο μὲν γὰρ ψήσους, τὸ δὲ ἔτερος ἔχον κρίνεται), ἀλλ' ἐνταῦθα τεχνικῶς τὰ δυσχερῆ κεράννυσθαι μέμικται.

λδ'. Τί δὴ περιλέλοιπας ἡμῖν, ὡς καὶ ἀνδρικώτερες καὶ σοφώτερες βροιλεῖν, τοῖς εἴτε βῆτορικοῖς, εἴτε καὶ (τὸ λαμπρότερον καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς εἰπεῖν) βῆτορσιν, εἰ καὶ ἐνταῦθά σοι τὸ πρωτεῖον ἀπενέγκεσθαι περιγίνεται, εἰς τε νοημάτων οὕτω μὲν ἐντεγονον, οὕτω δὲ ἀπονον εὔροισιν καὶ εἰς κάλλος φράσεως αὐτοσχέδιον, καὶ ἀπερ ἡμῖν μακρὰ πονουμένοις οἶκουν οὐδὲ εἰστὶ κατορθοῦν ἐπεισι, ταῦτα σὺ οὕτως ἀμογητὶ προδιδῆσαι; Σὲ δὲ οὐ μόνον τοῦτο κοσμεῖ τὸ τοῦ λόγου καλὸν, ἀλλὰ σοὶ καὶ ἄλλο προσέθετο θεὸς ὑπερεκπεισοῦ, καὶ ὡς εἰπεῖν ἐπικόσμημα, τὸ περίτρανον τῆς φωνῆς, τὸ γλυκὺ τῆς λαλίας, τὸ στρογγύλον τῆς φράσεως. Καὶ οἶον μὲν ἀν τὸ τοῦ Ὁμηρικοῦ μεγάλου βῆτορος ἦν λιγύφωνον, οὐκ ἔχω σαφῶς εἰπεῖν, οὐδὲ διπερ ἀγορητῆς ἦν ἐκεῖνος λιγύς· εἰς σὲ δὲ ἀφορῶν, ἔχω καὶ ἐκεῖνον συνεπινεῖν τάχα ἄν τοισῦτὸν τινὰ ἐκβάντα πρὸς φύσεως. Καὶ μὲν (ἄλλως εἰπεῖν) τὸ μὲν λιγὺ πρὸς διέτητα φωνῆς ἀνάγει τὸν νοῦν· αὐτὸς δὲ οὐ πάνυ τι εὐγενὲς ἐν φωναῖς, ἀλλὰ παιδίων μὲν τῇλική σύμφυτον. Καὶ γέρων δὲ, ὃν εἰς δίταιδα δι μακρὸς χρόνος κατήγειτο, φωνήσῃ ἀν ποτε δέξι καὶ αὐτός· οὐκ ἀν δὲ γυνὴ τῆς τοιαύτης λιγύτιος ἀπολείποιτο. δι' ἦν καὶ Μούσας λιγείας δὲ λόγος τῆς ποιήσεως ἀνεπλάσατο. Οἶκουν εὐγενὲς ἐν λαλίαις τὸ λιγὺ τῆς φωνῆς. 'Αλλ' ἔγω τὸ τρανές ἐν εὐγενεῖ φωνήματι καὶ διαφορὰν λιγέος φημὶ καὶ τοροῦ. Καὶ τὸ μὲν ἐν διφεσι κρίνω τὸ δὲ ὑπερτίθημι. Καὶ ἐκεῖνο μὲν οὐκ ἀνδρώδους οὔτε τῇλικίσ τηγοῦμαι, οὕτε φύσεως· τοῦτο δὲ τελειότατὸν τε καὶ ἀνδρικὸν (δὴ καὶ τῇ σῇ ἐπιπρέπει φωνῇ), οἷον δὴ βροντὴ πραεῖα οὐρανόθεν

A o argumenorum copia! o altitudo cogitationum quasi tenebris abscondens rationes altissimas! o verborum lux cogitatorum altitudinem expressionis claritate illustrans! o ignea Spiritus lingua, varie quidem dispartita, sed singulis animis integre accommodata, ita ut ubi majus erat rei portentum, ibi maius miraculum proptersingularem temperiem præbet. Etenim litteratis non licebat illos adire sermones; noviores vero occludebant consessum; rursus rudem quidem alliciebant hominem, litteris autem enutritus quasi nihil inde adjutus recedebat, nec illis quidem ad utilitatem, verum istis detrahebatur oratio. Pari tamen honore gratia in omni verbo enitebat, singulique auditores tota fruebantur gratia. In quibus exemplum habemus illius tam difficilis tamque a scriptoribus laudatae formarum temperationis, qua in unum congregantur cogitationum gravitas et subtilitas, et sermonis sublimitati convenientia gratiae. Ut enim aliqua sunt quae inter se pugnant, ita ut fieri non possit ut leonis rugituseum luscinae cantu congruat, ita nec sermones simul esse gravitatis severet gratias concinni (nam aliud quidem arrogantiæ, aliud autem humiliatis arguitur) esse poterunt, tamen ibi callideista temperatu difficultia erant commissa.

B C D 34. Quid ergo nobis reliquisti, generosissime ac sapientissime imperator, nobis sive rhetoribus, sive etiam (ut quid ad laudem nostram dicam) oratoribus, cum tibi in his nobilius debeatur præmium, tum propter cogitationum sagacitatem, tum propter facilem exuberantiam et improvisam elocutionis elegantiam, quæ nos, eti diutius laborantes, consequi nondum potuimus, ut vero ita sine labore acquiesivisti? Te autem non solum iste in orando decor adornat, sed tibi aliud Deus, ut ita dicam, ornamentum superinduit: vocem limpidam, suavem dictionem, phrasim rotundam. At quanta quidem oratoris illius ab Homero laudati vocis claritas fuerit, equidem asserere non possum, sed in te suspiciens super omnes a natura electum, illud infuisse statim discerno. Evidem (ut aliter dicam) limpiditas ad acutam vocem erigit mentem, hoc autem non est quid nobile inter voces, sed infantium ætati congenitum. Senex vero quem in novam longum tempus infantiam adduxit, acuta vox loquitur, sed mulier etiam nunquam illa vocis claritate carebit, propter quam Musas poesis effluxit argutas. Igitur nihil est in loquendo insigne liquidus vocis sonus. Verum mea sententia multum inter se differunt clara vox et acute. Hanc quidem inferiorem judico, illam autem antepono. Illam nec virilem, nec perfectæ ætatis, nec naturalem duco; hanc vera perfectam atque virilem (quod sanctuam designat vocem), quale sonorum tonitu cœlitus graviter stridet, non quidem

feroci et nimium aspero sonitu, sed simplici et arguto sibilo jucunde audientem ad se convertens. Heroicum tonum similem tua emitit loquela. Tua quidem labia pro cogitationum dulcedine Musarum proferunt concinentiam; aer vero quasi tonitru percussus splendida quidem, sed horrisona increbuit resonantia. Et ex auditoribus alias quasi ambabus tua verba complexus: aures quidem vocem argutam, mente vero cogitationis sublimitatem, divinam credet se vocem audire, et angelum cœlitus loqui, alias autem in mentem non penetrans, sed in summo loquelæ coleritatem perstringens, dixerit pacificum ab excelsis se audire tonitruum. Stentora hic possemus adducere; ast ego hunc horreo hominem qui audiebatur roboans ut alii quinquaginta; timeo enim ne quinquaginta latens fabula sufficiat multisono Stentoris simulacro. Quid jurabit Alcibiadis meminisse, cuius suavis erat elocutio, quam autem depravabat vox balbutiens? Placuit mibi Alexandri sonum, regis illius maximi, in comparationem similitudinis inferre, qui quidem oblectabat etiam auditores, verum innatum habuit quoddam vitium. Hic vero vox omnibus excellens quos antiqua ratio propter loquelæ suavitatem designavit. Nam indigentie minime subjacet ita ut necesse sit his proferri quod jam ad aures assistantium resonavit, nec in tumorem evanescit quo dissipantur verba utpote non distincta. Sed loquitur, et statim verba ad intelligentiam loquelæ circumsonant. Quid multa? Insignis tuus in vocibus sonus, et (sicut scriptum est) loquela tua speciosa, et (ut omne dicam) plene regalis. Ita etiam in minimis Deus te magnificavit, tuaque universa exsaltavit, splendidum addens incrementum.

Οὕτω μέχρι καὶ τῶν σμικροτάτων ὁ Θεός; ἐμεγάλυνε σε, καὶ ἐπεύξησιν.

35. Nunquam o auditores, de magnis imperatoris dotibus dicendi finem faceremus, etiam contracto sermone, nisi suave Jordanis effluentis murmur meos superaret sermones, et necesse sit consignata silentii foribus cohibere orationem. Sane licet me a loquendo Jordanes prohibeat, idque me invito faciat, tamen non absistam in illum defigere sermones, augustinoribus eum vocans nominibus, sacerdimum, in fluminibus sanctissimum, item cognomina aquam ad salutem salientem, fluvium si non a paradiiso sensibili prorumpentem, saltem ad paradisum conducentem. Quomodo autem sit etiam aqua regalis, alio dixi tempore. Nunc vero haec addiderim quod Jordanes ex duobus fluiis tum ro tum nomine conveniens decebat Deum hominem Emmanuel non quidem propter confusam missionem, (absit!) sed propter naturarum unionem.

36. Eia ergo, nos hic congregati, tam in sancto gradu sedentes quam cæteri, conjungamus et nos sermonis flueta in unam supplicationis con-

A σεμνῶς ῥήγνυται, οὐ πρὸς ἐμβρίθειαν τραχύτητα, δοσον δὲ ροιζῆσαι τρέμα, ἐπιστρέψαι τῷ περιτράνῳ τὸν ἀκροώμε τρωτὸν γάχον προβάλλεται σοι τὰ τῆς τὰ μὲν εἰς γλυκύτητα νοημάτων Μουσι προσχρυσοῦσι σοι τὰ χελῆ· ὃ δὲ πλὴ βροντὴν, τορὸν μὲν, εἰς φρικτὸν δὲ λ γάχον ἀπεσχεδίασε. Καὶ τῶν ἀκροῶ ἀμφοτέραις οἷον δραττόμενος σοι τοῦ μὲν τῆς διατόρου φωνῆς, Ψυχῆ δὲ τῆς τοῦ νοήματος, θείαν ἣν εἴποι ἀκούειν ἄγγελον ὑψόθεν λαλεῖν δὲ μὴ καὶ ε θύνειν ἔχων, ἀλλ' ἐπιπολάζων τῷ τῆς ματι, βροντὴν ἣν εἴποι γαληναίαν ἐξ ὧν ἐνωτίζεσθαι. Στέντορα μὲν οὖν ἐνταῦθ ἀλλ' ἔγω καὶ πέφρικα τὸν ἄνδρα, ὃς ἐξ οὗον ἄλλοι πεντήκοντα ὑφορῶματα γὰρ, πεντήκοντα λαθῶν δὲ μῆθος ὑποβοθρεύστη πολυφώνῳ Στέντορει τέρατι. Ἀλλοι δὲ μοι μεμνῆσθαι, οὐ γλυκὺ μὲν τὸν ὅποιον δὲ ἣν καὶ φελλισμὸς βρεφικὸς· "Πρεσκε δὲ μοι τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ λέων, παραγαγεῖν εἰς συναγωγὴν διμούριον καὶ ἐκεῖνος ἐγλύκαινε μὲν ἀκρόστιν, εἰς διαμαρτίκιν φύσεως. Ἐνταῦθα δὲ ὑπὲρ φθίγμα, δοσούς δὲ παλαιός λόγος ἐπὶ λαλῆσαις ἀπεσύμνυνεν. Οὔτε γάρ εἰς ἐνδει θηταί, ὡς ἀνάγκην εἶναι διττολογεῖν τὸ πρὸς ἀκρόστιν· οὔτε εἰς στοματασμὸν ἀνοιγόμενον, δοθεν τὰ τῆς φωνῆς σκε διέρθρωτον. Άλλα χρῆ λαλῆσαι, καὶ εὐθὺς περιηγηθῆναι εἰς εὐμάθειαν ἡθέγ μοι λέγειν πολλά; Διάσημον δὲ φωναῖς φθίγμα, καὶ (κατὰ τὸ γεγραμμένον) ἡ ωραία, καὶ (τὸ πᾶν εἴπειν) βασιλικὴ καὶ πάντα τὰ σὰ ὑπερύψωσε, προσεπιθεῖς λα-

λέ. Οὐκ ἣν, ὃ περόντες, ἐπιχωτίμεν βασιλικοῖς μεγαλεῖοις καὶ εἰσέτι τῷ λόγῳ ρόμενος, εἰ μὴ τὸ τοῦ Ἱορδάνου ῥεῦμα γλύκον παρευδοκίμηκε μοι τοὺς λόγους, καὶ συστεῖλαι ἐπιστραγισάμενον κλείθροις διέκοδον. Οὐ μὴν ἀλλ' ἔγω, εἰ καὶ τοῦ Ἱορδάνης παράθει με, καὶ οὐ μοι φίλον τὸ δμας οὐκ ἀνήσω εἰς αὐτὸν βάπτων τοὺς τοῖς τε σεμνοτέροις αὐτὸν ἀγορεύων, τὸν τὸν ἄγιατον δὲ ποταμοῖς προσονομάζει καὶ ὄδωρ εἰς σωτηρίαν ἀλλόμενον, καὶ καὶ μὴ παραδεῖσου τοῦ πρὸς αἰσθησιν ἡ πορθμεύοντα γοῦν εἰς παραδεῖσον. Εἰ δοῦτο βασιλικὸν αὐτὸς ὄδωρ, ὅμνηται; καὶ ἀλλοτε· νῦν δὲ καὶ ἐκεῖνο προστέλλει δόν ποταμῶν δὲ Ἱορδάνης καὶ πρὸς δικιοσύμα κιρύματος, ἐπερπετε τῷ θεανθη νουθή, οὐ διὰ συγχυτικὴν ἀνάφεσιν (φύσων ἔνωσιν).

λέ. Ἀγε δὴ, ὃ σύλλογος ἡμεῖς, σπετούς βῆματος, καὶ δὲ λοιπός, κοινωνοὶ τὸ ῥεῦμα τοῦ λόγου εἰς μέσην εὑ-

RECORDED INFORMATION IS NOT RELIABLE SOURCE FOR A MURKIN AND THAT IT IS THE FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION WHICH IS THE RELIABLE SOURCE.

C. Iurare ut ex opportunitate consideraretur voluntate
aut conscientia est quod a se auctoritate regum aut
aut suorum fundamentis aut a se factis potest. Ex auctoritate
fere a se dicitur iure, utrumque prior et statim prior, et
ut radicibus ratione et ratione genere sive arbitrii.
Tunc iurare auctoritate voluntatis est qui est
auctoritate. Autem iurare ex voluntate est qui est
ad voluntatem et voluntatem factum ex voluntate videtur quod
aliquis ex proprio timore faciat qui regum funda-
menta jecuntur et tempore felicie postea semper
transciderit et ex parte regis et locorum poterit que
poterit totum ex proprio timore obstat et que subinde
ex proprio timore obstat est locutus, prius propriam
deinde quem etiam ex sperante potest antecessoribus
attribuit, quem et prior auctorad fundatorem spectet. Sed qui regum fundamenta jecunt non tam
pro futuro tempore locutus est; qui autem fun-
datorem successorum firmat proprias
virtutes antecessorum virtutibus addendo. Habet
enim exempla ad firmandam mentem zeloque ad
imitationem invenitus predecessoribus inferior vi-
deri non vult.

6. Quid quod de genere magna non est cura habenda, cuius generis gesta heroica novisse ejus est qui mentem scientia ornare vult; et que litteris fama brevibus verbis tradita sunt. Huc normam se normas sequi

ς. Τί δέ; Γένος μὲν οὐ ταῦτα γράμματα εἰσὶ διεῖδε, οὐπερ ὁ κατάλογος ὑπὲρ τὰ τριῶν, ἀντὶ σεμνὰ ἔτις κατανοεῖν τῷ μαθήτων εὑρόμενοι, ἐνσονικότατος ταῦτα γράμματα τροφῆς δειγματιστέον, ὃς δὴ τῷ γένει συναντούμενοι, Λι

τίς ἀν ἐπιμετρήσῃ χρόνον ἀρχοῦντα, ἔνθα τὸ ἀκροστήριον δλίγα μὲν ἔχει πρὸς τοῖς ὑφ' ἡμῶν λαλουμένοις, τὰ πλείω δὲ εἰς ἕαυτὸν στρέφεται, καὶ τῷ θεώματι πεπηγότες ἢ συστάλουσι τὰ τῶν αἰσθήσεων ἐνεργήματα, ἐν οἷς καὶ τὸ ἀκροᾶσθαι, ἢ ἀλλὰ τὰς ψυχικὰς παρανοιγόντες δέλτους αὐτοὶ λογογραφοῦσιν ἕκειτοις, κατ' ἄλλος ἄλλον τρόπον τοῖς τοῦ κειμένου ἐπεξιόντες θεύμασιν; ἐν οἷς καὶ ὡς ἐκ σταργάνων αὐτῶν καὶ ἐκ παιδὸς εἰς ἀκμάτον δι' ἀρετῶν ἥκινον προέκοπτε, τὰ μὲν ἐπέροις προγονικοῖς ἐμβαίνων ἔγνεσι, τὰ δὲ καὶ πατρικῶς ῥυθμιζόμενος, πλείω δὲ καὶ προσευπορῶν, καὶ ἀρχαῖς ἀγαθοῖς προσεξευρίσκων αὐτὸς, δσα καὶ αὐτὰ εἰς ἀρχὰς καὶ ἀγαθοπραξίῶν ἀρχέτυπα τοῖς ἐπιοῦσιν ἐγγράψεται.

ζ. Ἐν γὰρ ἀληθῶς ἰδεῖν τὸν μὲν πατέρα βασιλέα **B** διδασκαλιῶν τὰς ἀρίστας προβαλλόμενον, τοῦτον δὲ ἔξιον ἀντιλαμβανόμενον, καὶ εἰς προβολὴν εὐθὺς ἐνεργείας τελείας ἐρεθίζομενον· κακεῖνον ἔστιν οὖν καὶ ἐπέχοντα τῆς εἰσάγαν ρύμης, ὑφορώμενον, μὴ καὶ σφαλεῖται δ παῖς βασιλεὺς τῷ ὑπερόλιτῳ εὐεκτικῷ τοῦ μεγαλοφυοῦς. Καὶ ποτε πρὸ ὥρας ὑγραῖς ἔτι χερσὶ (καὶ τί γάρ;) ἢ παδικαῖς δ μὲν κατεθάρρησε μάχης (ἢν οὐ πολλοὶ, οὐδὲ τῶν γενναιοτέρων), καὶ περιέκειτο νίκην· δ δὲ πατήρ ἐντὸς μὲν ἔχειρεν, ἐπταλειφων εἰς ἀρετὰς τὸν κατ' αὐτὰς δεκτώτατον, τοῖς δὲ ἐκτὸς ἐμβριθῶς ἐσχημάτιστο, καὶ ἦνοσεν ἐπὶ τῷ μαθητῇ βασιλεῖ, δ μὴ τὸ πολέμιον κατεπράξατο. Τοὺς μὲν γὰρ οὐδὲ ὑπετάλη δ νεανίας· δ δὲ πατήρ βασιλεὺς, ἐμβριμέσταμενος, αὐτὸς δ' εἰπεῖν, καὶ ἐπιπλήξας, εἰς φρίκην συνῆγας μαθόντα μὴ χρῆναι θάλος οὕτω νέον ἀνέμοις ἔκυτὸν παραβάλλειν, οἵ δικτρέψαι τῆς εἰς ὅρθον στάσεως, καὶ ἐπὶ γαῖης ἐκταύσαι λεχύνουσιν· ἀκούσαντά τε καὶ μηδένα φαῦλον ἀνδρα πολέμιψ αἰρεσθαι, δλλὰ τοὺς ἀγαθοὺς ἀεὶ, οὓς κρατευθέντας μὲν πάνω στερβῶς καὶ ἄθλοις ἀντριθέντας μυρίοις τάχ' ἀν ποτε δυσωπηθεὶη ἢ δυσπρόσωπος μάχη, παναπάλοις δὲ οὖσι ταχὺ ἐγχανεῖται, καὶ ἀπεγάργοι πρὸς ὥρας, μικρὸν δὲ οὐδὲν ἀφεληκότες τὸ βοηθούμενον· καὶ ἐπὶ πᾶσι παλέυσθντα, ἡρέμα τὸ ἐμπρακτὸν προΐσχεσθαι, καὶ βαθμιδοῦν οἶον τὴν ἐν ἀρεταῖς ἀνάδασιν κατὰ εὐτακτούμενην προσαύξησιν, ἵνα τῷ τελείῳ προβάς εἴη τῷ κόσμῳ χρήσιμος· δ καὶ εἰς ἔργον ἐκβέβηκεν ὑπερον.

η. Ἀλλὰ τί μοι, κατ' ἀνάγκην λόγου καὶ τοιούτοις ἐπεξιόντι, οὔτε εἰς τὸ πᾶν ἔκπτεσθαι, καὶ διεκπεστὸν τοῦ τε καιροῦ τοῦ τε σκοποῦ, ὃν τέλος, ἢ ἐν τοῖς ἐφεδῆς δυνατὴ συμμετρία εἰς δσον, μικρὸν γοῦν **D** τινα τοῖς ἀκροαταῖς ἀνακινῆσαι μνήμην καὶ θαῦμα, τοὺς τῆς εὐγνωμοσύνης καρπούς; Μεθοδευτέον οὖν ἡμῖν οὕτω τὸν λόγους, γαὶ ὡς ὑπὸ κλεψύδρῃ, τῷ τοῦ καιροῦ μέτρῳ τὸ τοῦ λόγου μετρητὸν ὅδωρ, μὴ καὶ δ ἀγῶν φθάσας λελανστεῖται.

θ. Μή μοι δὲ μηδὲ συμβόλων ἔκεινων μνηστέον, ἢ τὴν βασιλικὴν προεδήλου καὶ ἀνάρρησιν καὶ λοιπὴν ὄψωσιν, μὴ καὶ πληθύνας δράσεις τῷ λόγῳ, καὶ ἀποκαλύψεσιν ἐμβαθύνας, ἔκστησα τὸ ἀκροστήριον· ἐπεὶ τοι καὶ ἄλλως οὐ μακρὰ χρεῖα τοιούτων, ἔνθα τὰς ὑστερήσαντα λόγου πέφηνε κρείττονα· Οὐ γὰρ ἀν-

A debemus, quibus generis splendor augetur. Quis aulem tempus sufficiens dabit oratori ea lege ut audientibus verba prolatā parum prosint, plurima vero in seipsum revertantur, et sic admiratione perculti, et audiendi operationibus circumscripti libros philosophicos legunt et memorie mandant et mentem mirabilium studio repleant? Ab incunabulis enim adolescens ad virtutum maturitatem procedendo majorum vestigiis insistit, et mores paternos imitando bonis auguriis vitam componens bonarum actionum exemplar ipse est et posteris ad imitandum proponet.

7. Revera autem patrem imperatorem optimas disciplinas regulas proponere, filium autem confessim obedire et vitam ad illas componere vidimus. Ille namque nimiam filii impetuositatem refrenavit, ne indolis facilitate ultra quam fas est ferretur. Nonnunquam autem tempus manibus delicatis (quidni enim?) aut puerilibus hostem in pugna licet inferior numero et fortitudine agressus victor reversus est; de quo pater latus filium ad virtutem aptissimum excitabat, externos autem flagellando instruebat, et sic de discipulo regio fecit quod hostium exemplum facere nequivisset. Dum vero adolescens illos nequaquam timebat, pater minitabundus et verbis increpans timorem injecit alumno, ne se surculum in hao tenera aestate ventis exponeret qui e statu dejicere et humili prosternere solent; dum dicto audiens et ceteroquin non malus vir in pugna exaltatur; bonos autem et sexcentis pugnis corroboratos tristis pugna absterrit et quantocius amovet quin auxilium ablatum ipsis profuerit. In omnibus autem discipulum monebat ut lento gradu ad agendum et virtutes exercendas prograderetur, ut perfectionem consecutus aesculo officia præstaret; quod et evenit.

8. Quomodo autem fieri possit, ut cum necessitas loquendi me hoc adduxit, non omnia perlustrem et ex proposito et opportuno temporis momento excidam, quorum finis est narratio accurata et apta ad memoriam et admirationem in audientium animis excitandam et ad fructus gratitudinis proferendos? Verba igitur nobis ita sunt disponenda ut tempus quasi clepsydra moderante metiamur, ut undarum more non justo celerius effluant.

9. Non igitur in mentem revocabo signa illa, quae electionem imperatoris præsignificabant ne verborum prolixitatem et rerum abstrusarum narrationem auditores fastidiant. Sed his quidem opus non erit quod quae sequuntur meliora sunt. Non enim oraculo opus est ubi, quamvis res magnæ fu-

turæ non divinitus sint prædictæ, eæ nihilominus evenerunt, non quod, ut ita dicam, ob symbolum symboli, sed quia in illo et ante illud secunda ratio.

10. Si pulchrum omne quidem procœsum, tamen zelo instigante, prolixitas in eo evitanda est; sic nec ea quæ symbolice præfigurantur, certamina nostra ne exerceant, etsi multa eaque nobilia sint, propter quæ imperator inter eos recenseatur qui juxta Dei promissa sanctificantur; quæ enim in talibus non prorsus antiqua aut cœtui nostro pio incongrua videntur, somniorum aut visionum nomine tractantur. Quæ et qualia autem Deus avitati nostræ patefecit, ea exponere nostrum est.

11. Huic igitur jussso exsequendo operam datur, quæcunque huc spectant totis viribus aggrediamur. Loquendi autem quam sortiti sumus, facultate ut nave oneraria ad verba in imperatoris honorem proferenda uteamur. Ut enim mare sfindit navis, fluctus aliquot post se trahens, quod non impedit quo minus sexcentæ naves idem faciant, quin totum pelagus navigetur, sic nobis quoque vocum quantitas non sufficiet ad vastum virtutum imperatoria rum oceanum trajiciendum, ubi innumeræ naves se non extricarent, sicut navis centumremis apud poetas, quæ eloquentiæ elementis abundat.

12. Hæc cum ita sint, alii pro libito, secundo vento adjuti oursum teneant; nos autem imperatoris virtutum chorus restringit, quarum nobis utique ratio omnimoda habenda est. Hoc in loco primo gradu cur non honoremus in omnibus prudentiam omnia sale suo condientem, ornamentum universale quod humanis laboribus utilitatis sigillum imprimit? Ista prudentia si hominum præsidet operibus, homo in luce ambulat; ubi autem deest per rerum agendarum obscuritatem currit operarius, et evitato lumine umbra cum eaque firmitatis jactura irruit.

13. Hanc imperator sapientissimus satis habuit, nec tantum restrictive, sed copiosissime. Nam sive facto sive dicto opus esset, nunquam sibi superiorem in agendo habuit. Cæterorum autem facti sua semper aijiciens, illorum opera obscurabat, ut stellarum fulgorem obscurat sol assurgens. Alter deinde animatus quam potest clarissime se monstrat, tum disciplina imbuens eos qui eadem cum ipso sentiebant, consilium sponte mutando, et aliis de rebus faciendis persuadendo, argumentando, ingenium persuasivum adhibendo, solo auxilio quo uti

A ἔχοι τις ἀνάγκην ἐνταῦθα τῶν θεοπρεπίων πάντων γίνεσθαι, δπου, καὶ εἰ μὴ ἐν συμβόλοις προδηλοῖτο εἰ μεγάλα μέλλοντα, οἷς ἐπινεύει Θεὸς, δύμας κατὰ τρόπον οὐδὲν ξέτον ἐκβιβήκεν, δτι μηδὲ διὰ τὸ σύμβολον, οὔπερ τὸ σύμβολον, ἀλλ' δτι τὸ δεύτερον ἐπί τούτῳ καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ σεμνύνεται.

ι'. Εἰ δὲ καὶ καλὸν ἄπαν προσέμειον, ἀλλ' ἐνθα καὶ επείγει τὸ ἐναγώνιον, περιορατέον τὸ τοῦ προσέμειον πολὺ ὡντα δὲ καὶ τὸ σύμβολικῶς φρονιζόμενον μὴ δαπανάτω τοὺς ἀγῶνας ἡμῖν, εἰ καὶ πολὺ τὸ εὐκλεῖς τρόπον ἄλλον ἐπισύρεται, οἷς τὸν αὐταρτορα κατὰ τοὺς ἐν ἐπαγγελίαις ὀσιωμένους τῷ θεῷ διατίθεται. Τὰ μὲν γάρ πάντα ἐν τοῖς τοιούτοις παιλαιά, καὶ μηδὲ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς αὐλῆς τε καὶ δημητύρεως, ἐνυπνίων καὶ δραμάτων λόγοις φιλοποιοῦνται· ταῦτα δὲ τὰ ἐν ἡμῖν, καὶ δύσα τοιαῦτα, θεὶς τοῖς λιχευομένοις τὴν πρόγνωσιν ἀνεκάλυψε, καὶ τὸ προτεθειμένον εἰπεῖν ἐπηγγείλαστο ἐν αὐτοῖς.

ια'. Ἀναθέμενοι οὖν οὐτε καὶ ταῦτα, καὶ εἰς ταῦτον ἐπιδραμόντες, ἐπιβαλοῦμεν τοῖς τούτων ἐξαρμένοις εἰς δόσον δύναμις. Δύναμις δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς μεμετρημένοις τὸ λέγειν, καθ' ὅμοιότητα πελαγοστόλου νεώς ἐν τοῖς βασιλικοῖς ἀγαθοῖς διεκάτεν τοὺς λόγους. Ἐκείνη τε γάρ ὡς οἶον γραμμικῶς τέμνει τὸ πέλαγος, δλίγας τινάς που ἔλικας περιέγουσα, ὡς ἔξειναι καὶ ἑτέρας μυρίας δόσαις νυσσού τὸν δύνιον τρόπον διαθέτειν, καὶ μηδὲ οὐτα τὸ πάντα πέλαγος γενέσθαι πλεύσιμον καὶ ἡμῖν δὲ οὐκ ἔσται οὕτως ἴκανόν τὸ τοῦ λογικοῦ φορὸν πνεύματος, ὡς ἔκαρκεν ἐμπλατυναμένοις πολλὴν εὐθυπλοσίας τὸν τῶν βασιλικῶν θυσμασίων ὥκεσσον, ὃν οὐδὲ ἀναριθμοὶ νῆσοι διεκδιθούεν, δποτα τις καὶ τῇ παρὰ τῇ ποιησει ἐκατόντυγος, ἢ τὸ δὲ λόγοις ἄχθος πολὺ.

ιβ'. Ἐν δὴ τοιούτοις καὶ τούτων δηντων, οἱ μὲν ἄλλοι ἀναγόντων τε ἑαυτούς, δπως ἄρα καὶ βούλοιντο, καὶ διαπλέσιν των οὐριοδρομοῦντες, ἐνθα προτεθυμῆσαι δέονται αὐτοῖς ἡμᾶς δὲ βασιλικῶν ἀρετῶν περιστοιχίζει χορὸς, οὐ χρὴ γενέσθαι, εἰς δόσον οἰδόν τη̄ μηδὲν. Ἐνταῦθα δὲ πῶς ἀν ἐπειτα λαθοίμην πρωτεῖον τιμήσασθαι τὴν ἐπὶ πασῶν φρόνησιν, τὴν ἀπάντειρτουσαν ἀρετὰς, καὶ, ὡς οἶον εἰπεῖν, ἀλλας, καὶ αὐτὴν παγκόσμιον, δι' οὐ διπασιν ἀνθρωπικοῖς ἔργοις τὸ νόστιμον; ἢ προϊσταμένης μὲν τῶν πράξεων, ἀνθρώπου ἔργα τὰ πραττόμενα, καὶ διπὸ φωτὶ ἑκίνοντος βαίνει τῷ δηντως παρεωραμένης δέ, ἄλλο πέκεναι, καὶ ὡς οἰα κατὰ σκόπον ἡλάσκει ὁ ἀρρεμένος, καὶ ὡς παρεγκλίνας τὸ φῶς σκιά τις δίστη παπολωλεκυῖα τὸ στερέμνιον.

ιγ'. Ταῦτης δὲ συνετώτατος αὐτοκράτωρ κατακόρως εἶχε, καὶ οὐ πρὸς σύγκρισιν, ἀλλ' εἰς τὸ ἀληθῶς ἀνυπέρβλητον. Πρᾶξαι γάρ τι δεῖσαν εἴτε καὶ εἰπεῖν, κατάρχας μὲν οὐκ εἶχε τὸν ἐπινοησόμενόν τι βέλτιτν· ἑτέρᾳ δὲ καταρχῇ τὸ οἰκεῖον ἐπαγγάλων, ἀπέκρυπτε τὰ τῶν ἄλλων, καθὼς καὶ ἀστέρων φανόν ἀναφανεῖς δὲ κλιος. Ό δὲ καὶ ἄλλως διατιθέμενος, καὶ τὸ μὲν ἐκφανῶν ἑαυτὸν, οἴα κάνταῦθε δηνταῖ, τὸ δὲ καὶ γυμνάζων εἰς μάθησιν τοὺς τὸν νοῦν ἔχοντας πρὸς αὐτῷ, μετέφερε ποτε τὴν γνώμην, ἵδη διπερ οὐκ ἀν αὐτὸς ἔλοιτο, καὶ ἐπιθανολόγει τὸ

πρᾶγμα, καὶ προδόγων ἐπιχειρήσεις, καὶ τὴν κατα-
σκυνὴν στρογγυλόμενος, εἰς πειθῶ τὸν λόγον κατέ-
στρεψεν· καὶ οὕτω δέον (καὶ μὴ ἄλλως) τινὰ κατα-
πράξασθαι. Ὡς δὲ ἐπινεύσοι τὸ ἀκροώμενον συμ-
πεισθὲν, καὶ κατάθοιτο, καὶ ἡ μὲν βουλὴ πέρα τι
συγκλεισθεῖ, καὶρδε δὲ τὴν χείρα ἐπεξεργάζεσθαι
τὰ τοῦ βουλεύματος, τότε δὴ ἀναλαβὼν ἄλλως τὸ
πρακτέον, ἀναποιῶν τὴν τὰ ἡδη κατεσκευασμένα·
καὶ τὸ μὲν πιθανὸν ἀπέκρινε, τῆς δὲ τῷ ὅντι πι-
θανάγκης ἔγινετο, καὶ τὸν τῆς διανοίας ἔξεραινε
θησαυρὸν, πολὺν σοφίας πλοῦτον στέγοντα, καὶ με-
στὸν εἶναι συνέσεως διεδείκνυτο, οὐ κατὰ τὸ θρυ-
λούμενον ἐν τοῖς πάλαι διατεθειμένος ἀμφοτερόγλωτ-
τον, ἕνθα ἡ τοῦ νοούμενου πλάστιξ ἡς τὰ πολλὰ
ἴσδρυσθαις καὶ τὸ πρακτέον οὐκ εὐδύλλητον, ἀλλὰ κατὰ τὴν φιλοσοφουμένην συστοιχίαν, τὴν ἐκλέγου-
σαν μὲν ἐν στολῇ τὰ ἀγαθὰ, ἰδίᾳ δὲ τὰ μὴ τοιαῦτα σκοραχίζουσαν, ἡδη δὲ καὶ κατὰ τὴν τοῦ μελψόου Τιμοθέου
σοφίαν, ἔδοντος μὲν ἐπιστημόνως τοῖς μύσταις, ἔδοντος δὲ καὶ ὡς ἑτέρως, καὶ ἐπιλέγοντος, ὡς « Οὗτω μὲν
ἔδειν βουλοὶ μην δι τοὺς ἀμούς, οὕτω δὲ οὐκ ἀποδεχοὶ μην ἔδοντας. »

ιδ. Ἐντεῦθεν αἱ πανταχοῦ γῆς βασιλικαὶ πρόνοιαι πολυειδεῖς. Καὶ ἄνθρωπος εἰς οὗτος τοῖς μεγάλοις οἰκουμενικοῖς ἐκατὸν μεγαλοφυῶς ἐπεμέρικε τμῆ-
μασιν εἰς τὸ ἐνεργὸν, προβαλλόμενος, δσα καὶ χει-
ρας ἀμφιδεξίους, τὸ τῆς ἀνδρίας δραστήριον, καὶ
τὸ τῆς συνέσεως ἐμπύριον, δσον τε ἐν τῇ λοιπῇ φρο-
νήσει, καὶ δρόσον εἰς ἀγχίνοιαν. Ἡν μὲν γὰρ καὶ
σκεπτικῶς ἔχων ἐν τοῖς μεγίστοις, καὶ ἐφιστάγων
διανοητικῶς· τὰ πλείω δὲ ἄγχιστα τῇ νοήσει παρί-
στατο, καὶ ἀχρόνως οἰον τοῦ νοούμενου ἐδράτετο,
καὶ τούτῳ βαθύτατα, καὶ οὐχ ὡς ἐπιπολάζειν κατὰ
τοὺς ταχεῖς μὲν φρονεῖν, οὔτε δὲ καὶ ἀσφαλεῖς. Καὶ
ἡν μὲν αὐτῷ λίαν καλὰ καὶ τὰ τῆς ἀνδρίας σεμνά·
περιπτότερα δὲ γε τὰ τῆς φρονήσεως, ἡς καὶ κα-
ταμόνας εἰς μυρίον πλῆθος ὥνταιμεθα.

ιε'. Ἡ γοῦν Πυθαγορικὴ κατάρτυσις, εἴτ' οὖν
ἀγάπησις, κατὰ τοὺς τὰ τοιαῦτα σοφοὺς εἰπεῖν,
κανταῦθα παρεισδῦσα, καὶ τὴν ἐν βαρβάροις ἀγιδ-
τητα ἔκειλαύουσα, τὰς τῶν πολέμων ἀνοχάς ἡμῖν
κατώρθου, δι' ᾧ κατεσιγάζετο τὸ ἀλλόψυλον. Καὶ
μὴν αἰσθάνοματ τινῶν φαλαττόντων ἡρέμα, καὶ
ὑποκρουομένων ἀπῆχημα γλυκύ τε καὶ ἐναρμόνιαν,
δι' οὖν ἀνδρία καὶ τὴν εἰρηναῖν γαλήνην ἐν ἔθνεσιν
ἔδειται καταπράττεσθαι. Καὶ ἔχει οὕτως, ὡς οὗτοι·
καὶ τοίνυν ἐντείνετε τὸ ζῆμα τορώτερον, καγώ τοῦ
μελούς δμῖν συνεράφομα. Ἀδελφὰ γὰρ ἀληθῶς
φρονεῖτον ἀνδρία τε καὶ σύνεσις, καὶ κοινοῦσθον
τὸ ἔμπρακτον παρά γε τοῖς ἔμφροσιν.

ιε'. Εὐπορῶ δὲ δμως εἰπεῖν, ἐφ' ὃν τὸ τῆς βασι-
λικῆς φρονήσεως καὶ μονῆρες δρίζεται, καὶ τέως
(ἐκεῖνο τὸ ἐνταῦθα μέγχ τοῦ λόγου κεράλαιον) τὴν
τῶν ἐκασταχθεν ὑψηλῶν γενῶν τῷ βασιλεῖψ γένει
συνάφειαν, δι' ἡς δσα καὶ τινος πολυτιμῆτου ὑλῆς
τὴν τοῦ βασιλικοῦ στέμματος συγκρότησιν ἐτεχνή-
στο, τὸν ἀρχικὸν καὶ οὕτω μεγεθύνων ὅγκον, καὶ
χείρας ταύτας μεγαλοφυῖς τῇ Ἀρματικῇ δλομελεῖ
προσφέν, ἡς ἐκτενεῖ, δτε που πολυχειρίας δεήσειε.
Τούτου ἡμῖν τοῦ καλοῦ φυτοῦ τῆς σοφίας καρπὸς

A fas erat. Ut autem audientibus persuaderet et con-
siliū captum primo in occulto lateret, manusque
et exsequendo imponendi tempus venerit, tunc
factum reficiendo omnia restauravit et vi qua pol-
lebat persuasiva ingenii sui thesaurum adaperivit
locupletissimi, vocis ambiguitate non utens, ubi
mentis cogitationes æqua plerumque lance stabant
et quid faciendum esset in dubio erat, sed juxta
philosophicam regulam quæ quod bonum est seli-
git, privatim autem quæ talia non sunt respuit,
aut etiam secundum rousici Timothei sapientiam
docte coram initiatis canentis, altero vero etiam
carmine, « Sic, dicentis, meos canere velim, sic
autem approbare canentes. »

B 14. Hinc ubique terrarum multiformia provi-
dentiæ imperatoris specimina. Et homo iste unus
magnis regionibus magnifice in agendo, gubernando
se ostendit, et ambas manus, activitatis instru-
menta, et prudentiæ ardorem atque ingenii acumen
monstravit. In maximis enim rebus dubium una-
cum perseverantia in medium tulit; plerumque
autem apud eum opus cogitationem premebat;
quæ autem faciebat iis mentis profunditatem adde-
bat, minime cententus, ut plerique, qui prompti
quidem ad cogitandum, in agendo minus probati
inveniuntur. Solemne eidem erat fortitudinis spo-
cimina edere, nihil vero antiquius sapientiam in
medium proferro, quam passim optimam auxilia-
tricem habuimus.

C 15. Igitur dispositio Pythagorica, sive amor, ut
more sapientium loquamur, penetras et barbaros
erudiens, bellorum inducias nobis parabat, quibus
hostes ad otiositatem damnabantur. Evidem vi-
deo quosdam levi modulamine dulce cantantes, quo
fortitudo pacem et tranquillitatem in nationibus
generavit. Ita enim est, amici, quare acutiore
incipite cantum, me obsecundante. Fortitudo enim
ac prudentia meditantur et in prudentiorum mani-
bus consociare amant.

D 16. In promptu habeo etiam dicere in quo prudentiæ
effectus cernuntur et quo usque magnum sermonis ca-
put magnorum undique generum generi imperatorio
unionem dat, per quam ut per nobilissimam mate-
riam imperatorii diadematis compositionem opera-
tus est, præcipuum sic elevans dignitatem et has
generosas manus Romanæ celsitudini adjungens,
quas tendet quando manuum pluralitate opus fue-
rit. Hujus nobis egregii stolonis fructus et quæ
ob oculos bona sunt, Deo juvante reginæ, quarum

una ad solis instar ex oriente oritur, et si nunc quidem nube obscuratur, si nubes nigrum illud dici potest, in quo justitiae sol, Deus clarius conspicitur; altera vera oceano occidentali immersa lucis splendorem afferat.

A καὶ τὰ πρὸ δρυθελμῶν ἀγαθὰ αἱ σὺν Θεῷ βασιλισσῶν ἡ μὲν οὐα καὶ ἥλιος ἐξ ἑώρας ἔφανεν, εἰ καὶ νῦν πόλη νέφει σκιάζεται, εἴ τι καὶ νέφος εἰπεῖν θέριτέων τὸ τοιούτον μέλχει, ἐν φανότερον δὲ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος Θεὸς διοπτεύεται· ἡ δὲ ὁ ἄγαθος πουλεούμενος ὠκεανοῦ ἵστερον καὶ εὐτὴρ φωσφόρος ἐπιήγαστον.

17. Sed hæc hactenus, ne rhetorices oceanus erumpens faustam rumpat navigationem. Ut autem hostes invicem congressi sint resque nostras turbaverint et pacem nobis impertiverint, illa in causa fuit; quis igitur magis timendus? Illud porro artificium strategicum excogitavit, cui obedientes sine sanguinis effusione maxima tropæa erexit, hostes sibi ipsis adversarios usque ad belligerandum reddidit quo factum est ut res nostræ amplificate, illorum minorarentur, utique Mars jam non communis esset nec alterutros nos illosque destrueret, solis autem hostibus pernicies illaberetur. Sic Persarum in Persas bellum a regibus instruebatur, et nos stamus. Sic multæ ex occidentalibus gentibus arrogantiæ morbo laborantes postquam resipuerant, sanatae sunt. Sic populus Romanus obstupuit qui contra spem omnium beligerandi furore sanatus est. Draco autem insularis qui super crateres Αἰγαίου ignem ferociæ accendere volebat, in impetu suo ab ensibus imperatoris non parum impeditus est, plerumque cum hostibus domesticis congressus, quos imperatoria artes concitaverant, quasi bipennem sapientiam suam eminus jaculantis.

B ιζ'. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐς τοσοῦτον, μὴ καὶ ἄνθρωποι μοι βρήτορεις ἀναρραγεῖς ἀνακύρηται εὐθυπλοεῖν. Συγκροῦσαι δὲ πολεμίους ἀλλήλοις, καὶ ἥμας ἐν ἀταράχῳ καὶ οὕτω καταστῆσαι, καὶ τὸ εἰργήν γαλήνιον καταπράξασθαι, τίς ἄρα καὶ τεινον δεινότατος; Μέθοδον γάρ καὶ ταῦτην στρατηγικὴν ἐπέχουν, τὸ μὲν ὑπέρκον φυλάττειν ἀναίματον ἐπὶ μεγίστωις τροπαῖων ἀναστάσεσι, προσαράσσει δὲ τοὺς πολεμίους ἑαυτοῖς, καὶ ἐκπολεμοῦν τοὺς ἀλλοφύλοις τὸ σφίσιν ἑαυτοῖς δρόψυλον, ὡς καὶ ἑπεθεν αὔξεσθι μὲν τὰ ἡμέτερα, μειονεκτεῖσθαι δὲ τὸ πολέμιον, καὶ τὸν Ἐνυάλιον μηκέτες ἔχουν εἰ. εἰ., μηδ' ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν φιλήνορα, ἡμῖν τε καὶ τοῖς δοῖς ἔξεσσαν εἰς ἀντίπαλον, μόνοις δὲ τοῖς πολεμίοις ἀπονεμεῖσθαι τὸν βροτολογίγνον. Οὕτω Ήέρσαι Ήέρσαις ἀντίμιχοι μεθόδοις βασιλικαῖς· καὶ ἡμεῖς εἰρηναῖον ἐπαινεῖσμεν. Οὕτω Σκύθαι Σκύθαις εἰς γῆν κατεστρώνυμον· καὶ ἡμεῖς ὅρθιοι. Οὕτω πολλὰ τῶν ἱστερῶν ἔνων, πλεονεξίαν γενοστήκεται, ὑγιοῦντο σωφρονίζομεν· καὶ τὸ Ῥωματικὸν ἔξεσθαμβεῖτο, ἕτοῖς, ὡς οὐκ ἐν αἰσθοιτο τις, τὸ τῆς ὀπλομανίᾳ ἐπιληπτὸν τεθεράπευτο. Δράκιον δὲ δὲ νησιωτικὸς, δις καὶ ὑπὲρ κρατῆρας Αἰτανοὺς τὸ τοῦ θυμοῦ πῦρ ἐκχύσαντες, πολλὰ μὲν τοῦ κατ' αὐτὸν δλκοῦ καὶ βασιλικοῖς ἐκολούσθη ἔιφει, τὰ πλείω δὲ οἰκειαῖς ἔχθροῖς συγκρούσμενος, οὓς αἱ τοῦ αὐτοκράτορος μέθοδοι ἐπανίστων, διχαστικὴν δποτά τινα μάχαιραν τὴν ἑαυτοῦ τομώτατα σοφίαν βάλλοντος.

C ιη'. Ηρομηθεῖς δὲ ἡν ἄρα βασιλικῆς μὴ μόνον πεισταῖσθαι τοὺς ὑπακούοντας, ἀλλὰ καὶ προσεκαύσειν αὐτοὺς, εἰς δον χώρα γίνεται. Καὶ ἔστι καὶ τοῦτο ταλάντου εὐαγγελικοῦ προσεπαύξησις, διτὶ καὶ κληρονομίας θείας πρόσθεσις. Τοῦτο γοῦν, εἰς τὸν ἑτερός τις τῶν ἀνέκαθεν χρόνου βεβασιλευκότων, δὲν ἔπαινούμενος ἐκτετέλεκε, πληθύνων τὸ ἀμφόν, Καὶ οὐκ ἔστι γλῶτταν εἰπεῖν ἔθνους, οὐδὲ παρέμικτη τῇ καθ' ἥμας εἰς γρήσιμον. Οἱ μὲν γάρ ὡς ἐν λόγῳ μετοικίας τὴν εἰς ἥμας ἐπελλοντο· καὶ εὐρεσκοντες ἀνάπτωνται ἑαυτοῖς, οἱ δὲ καὶ δώρων ἐπιβαλλόμενοι, δοσα τὸ βασιλικὸν μεγαλόδωρον εἰς πληγμὸν ἔχοργει, τοῦ πλουτοποιοῦ κόλπου ἔγινοντο, μισθοφοροῦντες μὲν τὸν ἀρχήν· διτὶ δὲ εἰς ἐνδελεχεῖς τὸ τοῦ πλούτου φεῦμα τούτοις ἐπιλημμαρεν, οἰκήσιμον καὶ αὐτοὶ τὴν ἀλλοδαπὴν ποιούμενοι, καὶ πατρίδα κρίνονται εἶναι πᾶσαν, ἐν δὲ εὐπαθεῖν περιγίνεται. Καὶ ἡ μὲν παλαιὰ Ιστορία καὶ δούλων πόλιν τινὰ προσδέγει πρὸς γῆν· ἐνταῦθα δὲ καὶ τοῦτο πεπλήθυνται τὸ καλόν. "Ανθρώποι γάρ, οὓς φύσις μὲν ἐλευθερία ζῆν ὄρισε, νεύροις δὲ στερβοῖς ἐτόνωσε, καὶ δλως εἰς ἀνδρίαν ἐσθματος, βίου δὲ κύκλος ἐπὶ δουλείαν στρέψεις, εἰς τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου περιήγησην.

(συχνοὺς δὲ καὶ τούτους αὕτη πανδοκεῖται, καὶ οἵους κατὰ στίφη καὶ λόχους καὶ στίχας συντάξασθαι), ἐλύπουν μὲν (ἥν καὶρὸς ἔκεινος) τὸ δεσπότικὸν, μεμνημένοις κατὰ τὸν Ὀμηρικὸν ἵππον τῆς ἡροφῆ ἀκοστήσεως, καὶ νομῶν ἔκεινων βαρβάροις καλῶν, καὶ τῶν αὐτοφυῶν κτὶ ἀπαραποτήτων λοετρῶν, δσα τοὺς βαρβαρίους στρατιώτες πρὸς ἀμάλθακον καρτερίαν ὑγραίνουσιν. Ἡν δὲ αὐτοῖς θάτερος μὲν τοῦν δρφαλμοῖν οἴκοις δὲ λοιπὸς εἰς φυγαδεῖαν ἔβλεπε. Καὶ χεῖρ ἡ μὲν διεπράττετο τὰ δουλικὰ, ἡ δὲ ἔιφους ήθελε δράττεσθαι, εἴ τις που καὶ δριμύζεται, καὶ ἐγκόψει τὸ ἐκούσιον. Καὶ οἱ κύριοι ἐντεύθεν οὐκ δὲ μὴ καὶ αὐτοὶ δούλοι, μενοῦνγε καὶ ὡς τολμῆσαι εἰπεῖν αἰχμάλωτοι, ἀγόμενοι μὲν καὶ φερόμενοι, ἀρώμενοι δὲ, δτὶ τοιωτοῖς κακοῖς ἔχονται, καὶ ποθούντες ἀπογενέσθαι τὸ δυστύχημα. Ἐγκακούεται οὖν τὸ εὔκταίον. Καὶ εὐθὺς ἔλεος ἐκ βασιλέως ἐπὶ τοῖς ἀμφτερον, καὶ δεσπόζουσι, καὶ δουλεύουσι, καὶ θησαυροὶ βασιλικοὶ ἔκκενοῦνται· καὶ οἱ δεσπόται χαίρουσιν ἀποκευκόμενοι τὸ φαῦλον οἰκετικόν. Καὶ τὸ ἐντεύθεν αὐτοὶ μὲν ἀντὶ μὲν δούλων ἥσαν τὸ φυσικὸν, ἀντὶ δὲ ἀτίμων στρατιώται, τὸ φίλον ἔκεινος· οὐκέτι δὲ τοῦ λοιποῦ, δσον τοιοῦτον ἀχθεῖη φῦλον, τὸ πᾶν δὲ δεσπόταις ἥν. Ἀλλ' δσοι μὲν οὐκ εὐγενῶς ἐφρόνουν, ἐπειχον οἴτω, δουλείαν ἀτίμητον ἡπερ ζῆν πρὸς κλέος ἐλθεμενοι, τάχα μὲν ἀγεννῶς, τάχα δὲ προμηθείη τοῦ βιοῦν ἀσφαλῶς. Οἰς δὲ στρατεύεσθαι ἥν ἐπιθυμεῖν, εἰς δμοιον ἔκεινοις τοῖς ἐκ δούλων στρατιώταις ἤρχοντο, χρήματι δημοσίοις λυόμενοι, καὶ ζώνῃ στρατείας κοσμούμενοι. Καὶ πόλεις ἴπληρωσαν, καὶ εἰρμῷ· συνεπλάκησαν βίου, καὶ δαδοχάς ἐπλήθυναν, καὶ τὴν βασιλικὴν προσθήκην ἐθυμάστωσαν, οὐ κατὰ τοὺς Σπαρτοὺς ἀναφύντες αὐτόματοι, ἀφ' ἧς δὲ ἐξεπάσθησαν, μεταφυτευθέντες εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γῆν, καὶ καρπὸν ἐκδεδωκότες τρόφιμον.

ιθ'. Τὸ δὲ καινότερον, καὶ ἄνδρας τούτων ἔτι C πλείους ἐκ πρὸν ἀρχεκάκων μεταγαγὼν ἀμύνης λόγῳ ἐπὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ, τῷ ἔκεινων ἀγρίῳ τὸ καὶ ἡμᾶς ἡμερον ἐνεκέντρισεν, καὶ εἰς χρηστότητα μετεποίησεν, ἥν θεῖος ἐν παράδεισος οἰκειώσθηται. Καὶ οὐδέγω μόνους τοὺς ἐκ τῆς χέρσου, τοὺς τῆς "Ἀγαρ, τὸ Σκυθικὸν, τὸ Ηλιονικὸν, τοὺς δὲπέρ "Ιστρον, καὶ δσοις ἀκραιφνῆς βορέᾶς ἐπιτενεῖ· δὲλλὰ καὶ δσους ἐκ θαλάσσης πολυτρόπως ἡγκιστρευσε. Καὶ συντελοῦσι καὶ αὐτοὶ ταῖς ἡμετέραις πόλεσιν εἰς οἰκήτορας. Καὶ ἔστιν ἐνταῦθα πολλαπλῶν τὸ σεμνὸν ἡπερ τὸ ἐπὶ Μάγου Πομπήιον καθιστορούμενον, δὲ ἐπιλεξάμενος πόλιν ἐψάν, ἔκειται τοὺς περισσοὺς τῶν πειρατῶν συνψκισεν, δσους δεῖν, φασίν, ἔγων σωτηρίας ἡξιῶσθαι καὶ προνοίας τινός. Εἰ γοῦν ιστορίας ἔξιον τὸ μιᾶς πόλεως ἀγαθὸν, τις οὐν δ συγγράψαιτο τὸ πολύχονον καὶ πολλαῖς ἐπιμερισθὲν πόλεσι; Τὶ μὴ λέγω τὸ μεῖζον, ὡς οὐδέμια τῶν τῆς οἰκουμένης πόλεων ἀνοργάνωτος τοῦ τῆς Μεγαλοπόλεως ἔξεπιπτεν ἔρωτος, τοῦ καλοῦ βασιλέως ἔκεινου τὰς φιλητικὰς ἐπαφέντος ἀπάσαις ίωγγας; Καὶ ἥν ἐκφστη φιλτρὸν ἀγκαθήμενον διερβάλλον, πολὺν δ αὐτοκράτωρ τῷ πόλεων στέρκας εἰς φιλουμένην ἔγγράφεται. Καὶ δσα καὶ μητροπόλεως περιοικίδες τῆς

A dolebat quidem idque tempore opportuno dominationem, memores equi Homerici instar, hordei et pascuorum, et balneorum naturalium, non artificialium, quibus Barbari ut laboribus perferendis assuefiant utluntur. Erat autem ipsis oculorum unus domi, alter fugam circumspiciebat; ex manibus una servilia faciebat, altera ensem volebat strin gere contra recalcoitram et resistentem. Huc adde quod domini, non servi, captivi huic illuc currentes et diris vocibus querentes quod tot malis vexarentur, quibus liberari desiderabant; quod votum deinde exauditur; et confessim miseratio utrisque, dominis ac servis, rogique liberalitates affluerant, et domini gaudebant quod servis malis liberati essent. Itaque servitutis loco secundum naturam erant ex hominibus vilibus facti milites, quod ipsis gratum erat, non amplius omnes in dominorum potestate languebant. Omnes autem qui non liberales se gerebant, ista patiebantur servilitem sine honore vitæ cum gloria præponentes forte indole prava ducti, forte quia aliter vivere posse desperabant. Qui autem castra sequi volebant, ut milites qui antea servi fuerant, obediebant, pecunia publica redempti et balteo militari accincti. Urbium igitur incolæ vitæ conditiones oblatas amplexi successores habebant auctoritati regiæ se submittebant, non sicut Sparti inter Græcos celeberrimi, quos fabula e terra prognatos dicit; sed avulsi a patria in nostram regionem transplantati, fructus tulerunt salutares.

B 19. Interjecto deinde tempore vivos plures ex iis qui prius hostes fuerant vindictæ causa contra Romanos duxit et eorum ferocitatem in eam quam nos exercemus, mansuetudinem commutavit, et sic terram nostram in paradisum transformavit. Et non solos continentis homines nomino, posteros Agar, Scythas, Ponti incolas, Istri accolas, et quibus Boreas frigidus spirat, sed omnes Oceani pisatores, qui paulatim urbes quoque nostras incolere cœperunt. Historia multa quidem, sed inter alia id quoque refert, Pompeium Magnum urbem Orientalem piratis quos eo beneficio dignos habuit, incolendam tradidisse. Quod si historia unius urbis bonam fortunam memorare dignatur, quis non rem, quam multæ urbes participant, relatu dignam putaverit? Addiderim etiam quod nulla terræ civitas non initiata magnæ urbis amorem perdidit sub regno imperatoris, blandissimi gubernatoris. Unaquæque amoris incentivam habebat, quam imperator ex ceteris urbibus sibi dilectam professus est; omnes autem, ut suburbium a magna civitate, ceteræ a nostra pendebant, ita tamen ut subsistant, nostra aulem hodie destructa jaceat, et quorum nulla nunc vestigia remanent.

καθ' ἡμᾶς ἐπήρητο ἀπασαι. Καὶ στερχθῆναι δὲ ἀλλὰ τοῦτο ἀνασκευασθῆναι καὶ ἀφαντωθῆναι τὸ γῆς.

20. In permultis quæ imperator convocavit conciliis, legatos videre poteras non denos, sed multitudinem undeaque huc accurrentium tanquam in regionem communem, ut sistema doctrinæ ceteris proponerent. Vedit igitur magna hæc urbs hospites exteros, quorum nemo e nostris ne nomina quidem noverat; difficile namque erat virum bilinguem invenerire, qui ex ipsorum lingua in nostram traduceret. Itineris et legationis eorum finis erat ut imperatoris vultum viderent, vocem audirent, in ludis gymniciis sese exeroentem admirarentur, ut quædam de illo dicta colligerent. Sic et Salomonis sapientia plurimos attraxit, etsi non omnes in eo laudando convenerint. Sed in hoc nostro loco mira multa se offerunt. Ex legatis nostris alii profecti sunt ob metum ne quid paterentur, aut propter sollicitudinem auxilium reperiendi ubi necesse fuerit, aut egestate coacti, cujus ope proposita perfici possunt, aut ob sollicitam futuri temporis curam; quæ omnia indicant res magnas ac splendidias ab imperatore apud nos gestas extare. Sed hæc externa sunt, nec unius substantiæ. Venisse autem e longinquo viros duram sortem subituros in itinere spectandi causa et fortunam mutandi ergo, hoc non est simpliciter magnum, sed stupore plenum. Patet enim magnum tonitru super præclare ab Imperatore factis resonans, aliorum æmulationem excitavisse.

μακρῷ συνδιήκει, καὶ ταῦτα πρὸς χάριν θέας, καὶ μόνον εἰπεῖν ἔστι μέγα, εἰς μυρία δὲ κατασχέσαι θαύματα. Δῆλον γάρ, ὃς μέγας βροντῆς ἥχος ἐπὶ βασιλικῶν ἄνδραγαθῶν εἰς τὸ κατὰ σπουδὴν ἐπέστρεψεν.

21. Sed cur legatos dico stemmate insignes, dum licet summos magistratus considerare ad nos missos, ut imperatori tributum afferrent, aut post negotia peracta, et postquam imperatoris majestatem oculis vidissent, aut oculorum curiositatitatisfacerent, et civibus suis visa auditaque narrarent. Hujus ordinis sunt Persarum monarca et Palæstinorum rex; Germanorum imperator, totius Germaniæ princeps, et alii, qui ad nos profecti sunt, dubio fortasse successu. Pæones enim et Gepidas et Scythas et tot alios nuncupare longum est, quos, ut summatum dicam, stupor, metus et auxilii sollicitatio ad nos perduxit. Stupor ob rumores promulgatos, metus ne Imperatoris amicitia privati mala paterentur; tertio, ne rege non auxiliante, male ab inimicis haberentur. εἰς τὴν ἀκοήν φόβος, μῆποτε συμβαῃ ἄλλως, ἀναπεπτωκότες αὐτοὺς ἔξω τῶν βασιλικῶν σπλάγχνων πεσεῖν τὸ δὲ λοιπὸν καὶ τρίτον, εἴ τι που κακὸν ἔκειτοις ἐπήρητο ποθεν, ὃς μὴ εὐπετεῖ δὲ σκοαρχίσαι τὸ κακὸν ἔτερον μη συνεπιλαμβανομένης δεξιᾶς ταῦτης βασιλικῆς.

22. Mirum itaque non erat, si isti nova edoicti,

A καὶ ἦν οὖν ἐν μυρίαις των συνόδων, δοσις ἀγέραι τὸ βασίλειον, πρέσβεις δρόψι οὐ κατὰ δεκάδας μετρίας τινάς ἐκ τῶν ἑκασταῖχος χωρῶν συρρέοντας ἐντάξις ὡς εἰς δεκάδα κοινῆν, καὶ σύστημα ποιοῦντας ἀντούς ἀλλόχοτον τοῖς γε πλείσιοι. Καὶ ἐώρα τὴ μεγίστη πόλις αὕτη ἄνδρας ἀλλογνώτους ἀληθῶς, ὃν οὐκέτι τῶν καθ' ἡμᾶς οὐδέ εἰς ὄνομα πεπείραται, ὃς τὰ πίπτειν ἐν δυσχερεῖ ἄνδρα εὑρέσθιοι διγλωττούς, τῷ ἐν αὐτοῖς διάλεκτον εἰς τὸ ἡμεδαπτὸν μεταβάλλονται. Ἡν δὲ ἔκεινοις τῆς δόδου σκοπὸς καὶ τῆς πρεσβείας τὸ τελικώτατον, ἰστορῆσαί τε κατ' ὅψιν τὸν βασιλέα, καὶ ἀκούσισθηναι, οὐα λαλεῖ, καὶ τισι τῶν γυμναστικῶν ἔργων ἴδειν ἐπιπρέποντα, ἔρανισθαι δὲ καὶ τινα τῶν περὶ αὐτοῦ ἀκουσμάτων, καὶ ὡς ἐν ταῖς πάντας εἰπεῖν θαύματα συλλεξαμένους, κομίσθαι τοῖς εἰς πρεσβείαν διαπεμφαμένοις. Οὕτω καὶ Σολομῶντος τὴ σοφία πολλοὺς ἐφείλκετο, καὶ εἰ μὴ τοσούτους, δὲλλ' οὖν ἐφ' ὅποσον οὖν. Καὶ ἔστιν ἐντάξις τὸ τοῦ θαυμαστού πολὺ. Δέει μὲν γάρ τοῦ μηδὲ ταθεῖν πρεσβεύεσθαι τίνας, τῇ μελέτῃ τοῦ φθόνου ζήτησιν ἐπικουρίας, εἰ που καὶ παραπέσοι τις ἀνάγκη, τῇ καὶ χρημάτων ἐνδεικ, ὃν ὃν ἔσται καταπραχθῆναι τὸ διά σπουδῆς, τῇ δὲλως προμηθείει τινὶ τοῦ μέλλοντος, λαμπρὸν μὲν εἰς ἵκανότητα τοῦ δεξιοῦ μεγάλα καὶ ἀνενδεῖ καὶ πολύχρηστα τὰ καθ' ἡμᾶς διὰ τὸν αὐτοκράτορα. Ἐξωτερικὰ δὲ δύμας ταῦτα, καὶ οὐ τῶν καθ' αὐτὸν, ὃς καὶ ἔκειν πρός τινα συστίωσιν. Ἐλθεῖν δὲ ἐξ ὀπερορίων ἀγνῶτας ἄνδρας,

B C καὶ θελῆσαι δεινὰ παθεῖν, διστή τῆς δόδοι πορίας καὶ ἐντυχίας εὐκτατας, δὲλλὰ τοῦτο οὐκ εἰς ἀπλοὺς θελῆσαι διεισδέει καὶ πολύχρηστα τὰ καθ' ἡμᾶς διὰ τὸν αὐτοκράτορα. Δῆλον γάρ, ὃς μέγας βροντῆς ἥχος ἐπὶ βασιλικούς

καὶ ἀλλὰ τὸ μοι πρέσβεις λέγειν τοὺς δύο στέμμασιν, ἐξὸν θεωρῆσαι κορυφαῖς ἀρχαῖς ἐστελμένας μέχρι καὶ εἰς ἡμᾶς, τὰς μὲν κατὰ τὶς ἔργον ἐτερον, οὐ μετά τὴν βασιλικὴν θέαν γένοντ' διν, πορισόμενοι συμβολὴν ἱκανῆν, τὰς δὲ καὶ μόνον ἐντυχεῖν καὶ πρὸς θάμbos θεάσασθαι; Τοῦ τοιούτου δρομοῦ δὲ τῶν κατὰ Πέρσας ιθνάρχης, καὶ δὲ τῶν Παλαιστηνῶν ὑπερκαθήμενος ῥῆξ. Δοιπόδε δὲ δὲ Ἀλκμανῶν ἕκτον δέ μέγας, καὶ δὲ τῆς Γερμανικῆς ἀπάστης ὑπερστάμενος γῆς, οἱ τὴν εἰς ἡμᾶς θαυμαστώτατας ἔκεινην δόδον· ὀκνῶ γάρ εἰπεῖν εὐμέθοδον ἐροδο. Τὸν γάρ Παίονα καὶ τὸν Γῆπαιδα καὶ τὸν Σειθηνη καὶ συχνοὺς τοιούτους εἰπεῖν, μυρίος δοσος κατάλογος ἔτερος, οὓς (τὸ πᾶν ἐν βραχεῖ συντελεῖν) θάμbos καὶ φόδος καὶ ζήτησις ἐπικουρίας συνέλεγον εἰς ἡμᾶς. Δὲ καὶ ἡ πάντα ταῦτα, εἴτε καὶ τούτων τινά. Θάμbos, ἐφ' οὓς μανθάνοντες καὶ ἐκπεπληγμένοι συνέρχονται

xβ'. Ἡν δὲ οὐκ ἔκεινο θαυμάζειν οὐτως, εἰ κανοὶ

μαθόντες οἱ τοιοῦτοι, καὶ οἵτινες ἐπάγεσθαι τοὺς ἀκούοντας, κατόπιν τῆς ἀκοῆς ἔξι οὕτω πορθωτάτου εἴποντο. "Ἡ τε γάρ φήμη ἀνέτοις πτεροῖς διπταται, καὶ ἡ παραδοξία τῶν φημιζομένων ἐπιστρέφειν οἴδε τοὺς φιλακροάμονας. "Ο δὲ τὴν τοῦ μεγαλείου αὔξην ἕκορφου, τοῦτο ξν· Ως ἐληλυθότες ἐκεῖνοι, καὶ οἵτινες ἔμαθον περιττευχήκοτες ἐκβαίνονται πρὸς ἀλγθεῖαν, ἀπήσαν διαπρύσιοι κήρυκες, ἀναβούμενοι, διτι Καθάπερ ἡκούσαμεν, οὕτω καὶ εἰδομεν· καὶ οὐδὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ γέμουντες θαύματος ἐπὶ μακρόν, καὶ τῇ φαντασίᾳ ἀναπολύσει τὰ ἐκπλήττον παράμονα, φέροντες, καὶ μᾶλλον, διτε τὸν δλον βασιλέα ἐν καρδίαις ἀνεβίβαζον διλογίζομενοι, δι τοῖς ἑντοῖς μόνον, καὶ διτε καρία, καὶ τοῦ οὔτως ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπιφαινομένοις προέλαμπε.

κγ'. Μεγέθους μὲν γάρ ἐπέδη, διπερ εἴ τις ὑπερνανθαῖη, ἐγγραφήσεται ὡς εἰς γίγαντα· καὶ ἡ φύσις ἀλλῶς αὐτὸν ἡ κατὰ τοὺς λοιποὺς ἐστερέωσεν, εἰς διστάσιν ἀδράν καὶ ὡς εἰπεῖν λεοντώδη ἀπευθύνασσα ἐκαυτήν· ὡς εἶναι, τοῖς ἀκρωτηρίοις ἐπεντραγίσαντά τινα τοιαῦτ' εἶναι ἀληθῶς ἀποφῆνασθαι, τὰ κατὰ φυσικοὺς γνώμονας τὴν ἀνδρικὴν χαρακτηρίζοντα ρώματεύθηται· οἵτινες ἀνάλογα καὶ τα τῶν διατάσσων. Ἐντεῦθεν οὐδὲ σαρκῶν αὐτὸν ἐδάρυνε περιουσία, ἐπεχθιζομένη πρὸς περιττήτητα τῷ τε ἀεὶ γυμναστικῷ, ἀπερχομένου τοῦ πλεονάζοντος, καὶ διτι περὶ τὸν ὡς ἀληθῶς ἀνθρωπὸν ἡσχόλητο τὸ τῆς φύσεως. Καὶ τὸ μὲν πελώριον φύκειώσατο ἐπ' αὐτῷ· ἀπώσατο δὲ τὸ βουγάτον. Οὐκοῦν ἀκολούθως οὐδὲ τὴν κόμην πρὸς τρυφερότητα ἥσκητο· ἀλλ' εἰς κεφαλὴν κόδσιου τημελῶν ἐκαυτὸν, καὶ τυγχάνων τοῦ ἄρετοῦ, εὐθεῖτεν τρίχας ἐμέμφετο. "Ηδη δὲ καὶ ἡ θεόθεν σοφία τῆς φύσεως τὸ ἀνταῦθα πολὺ τῆς Ζῆς προσδιαπανῶσα τοῖς κρείττονις, οὐκ ἤθελε τῇ κόμῃ χοῖνεργετὸν ὑπέρπλεον, ἡ μηδὲ τὸν βασιλικῶταν λέοντα πυκνοῦσσα τριχῶν λασιόθητι.

κδ'. Τῇ δὲ τοιαῦτῃ σεμνότητι καὶ τὸ τῆς χροιᾶς καλὸν συνδῆται. Οὐ γάρ θηλυπρεπῆς λευκότης τὸ πρόσωπον ἔγγραφεν, ἀλλ' εὐφυῶς μηγυμένη πρὸς τὸ ἀνδρῶδες ἐκέρατος, καὶ (εἰ τῆς παλαιᾶς ἴστορίας) κατὰ γυμναστίαν καὶ λοιποὺς πόνους, ἥλιοις καὶ μάλιστα. Οὐ γάρ σκιατραφίαν ἐπεργάματεύετο, ἐπει μηδὲ βίον μαλθακὸν καὶ ἀργόν· αἰθερίας [πνευμ. αἰθέριας!] δὲ παρεβάλλετο, ἀφ' ἣν πρὸς ἀνδρίας ἔξιγγραφεῖτο χροιάν, ὅψιν πεφιλοτιμημένος οὐ κατὰ τοὺς γυναικίας καὶ μαλθακός, ἀλλ' ὅποις κοσμοὶ ἀν ἡρωϊκὴν στρυφότητα. Οὐ γάρ πρὸς ἀτομάτητα διηγεῖται γέλωτος, οὐδὲ μηδὲ μᾶλλως τὸ λεοντῶδες ἡκρίωτο. Κεκραμένη γάρ δὴ χάρισιν ἐρρύθμιστο τῇ τοῦ κάλλους μεσθήτητι.

κε'. Καὶ δεῆσαν μὲν ἐκαυτὸν καταστῆσαι, δποι χρεῶν, καὶ ἀνθολογία κάλλους ποικίλη αὐτὸν ἤγαλλε. Σεμνότερος μὲν γάρ προέλαμπεν, δρθαλμοὶ δὲ τῷ χαροπῷ ἵλαρότητά τε προύφαινον καὶ Ἀρεΐκην ἐμβρίθειαν· τῷ προσώπῳ δὲ βαθεῖα γαλῆνη ἐνεχόρευε (καὶ ξν κάνταῦθα τὸ σύμμετρον) καὶ ἡ σύστοιχος εὔχροια, καὶ λειμῶνα συνεκρότουν ἀξιοθέατον, ἔξι οὐ δρέπεσθαι ήδονην διτην ἐξην τοῖς φιλοθεάμοσι.

A quæ audientium aures movere possent, e locis remotis accurrerunt. Laxis enim alis fama volat, et raritas eorum quæ rumore sparguntur studiosorum animos attrahere solet. Quod autem ejus auctoritatem auxit hoc est. Ubi illi advenæ perscrutando aliquando veritatem adepti sunt, præcones fide pleni clamaverunt: sicut audivimus, ita vidimus; sed et miraculis confisi stuporem in animo perpetuum conservant, præsertim quando Imperatorem laudibus efferent qui non intrinsecus solum, sed extrinsecus quoque splendescit.

B 23. Eam enim magnitudinem attigit, ut qui eam transcendenter gigas haberetur. Eum enim natura aliter quam cæteros formavit, ossa validissima ac fere leonia tribuens, membrorum etiam extremitates, ut rei physicæ expertes judicant, robur virile indicant; sed interpositæ quoque corporis partes idem confirmant. Huc accedit quod corpus obesitate non gravatur ejus qui sæpiissime vires exercet ut crassities ab homine intellectuali supereretur. Multæ quidem in ipso res miræ, portentosæ non fuerunt. Comam etiam non eleganter circinavit, sed simplici capitis ornamento contentus, capillos honestamento majori non dignos habebat. Cum enim sapientia divina nature indita creaturis insignioribus nobiliorem materiam impertivit, capilli parvam habuit curam, quæ nec leonem animalium regem horrida, plus quam par est, juba donavit.

C 24. Hanc venustatem coloris pulchritudo augmentat. Non enim albedo, qualis feminam decet, ejus faciem colorat, sed virilitate temperatam (ut apud antiquos) certaminibus, aliisque ludis gymnasticis, maxime solis ardoris exponit. Non enim in umbra educatus est, et vita ejus tantum abest ut voluptatibus pravisque cupiditatibus consecrata esset, ut laboriosa semper cum negotiis fuerit, sed sub sole vultus non speciem femininam ferrebat, imo viro strenuo dignam, quia nec ad risum, nec ad alacritatem pronus erat, gratiis et venustate temperatam.

D 25. Ubi cum decore in publicum prodire oportebat, venustatis flos eum exornabat cum vultus gravitate et honestamento conspicuus esset; totus effulgebat, oculi hilares gravitatem Marte dignam emittebant; in vultu serenitas felicissima prati amoeni planitiem representabat, unde harum rerum amantes voluptatem decerpere poterant.

26. Talis erat imperator, quando intus ab undis servidis agitabatur, sicut mare quod Creator nobis implantavit. Quando autem, ut plerumque sit, aculeatum quid surgebat, et animam muniri et vindicari oportebat armorum auxilio, tum animus ebulliens ignem irae spirabat; imperator autem sece continens et reprimens iram (severo enim tale imperium committere fas erat) jam non idem homo erat, sed indolem insitam delineans, prudentia doctorali lenitatem deposituit ad nihil tum utilem discipulis, et austerioritate se accinxit, quam ipsi ignavia sua provocarunt, cauteria, non dulcia remedia affectantes.

καιρὸς τοῖς δίδασκομένοις, τὸν δὲ ἐπιστρεπτικὸν μεταμφιενύμενος, ὃν αὐτοὶ κατὰ τῆς ἀμαθίας προεκάλεσαν, καυτῆρας, οὐκ ἥπια φάρμακα θέλοντες.

27. Aliud ibi videre erat pulchritudinis specimen. Hilaritas enim et sic non lusciosis effusit; animi vero indoles vultus lineamenta coloravit, sicut intus fulgar recondit, at non penitus oculorum obtutu detrahit. Qui autem coram spectaculo illo regio steterit, sibi timens quod res aliter fieri non poterat (cisi imperterritus aliquis ad leonem clausis superciliis quiescentem accessit), et obscuro visu tantum speciem externam videt, non autem in intimam lucem penetrat (mens stupefacta timet perscrutari quod saepe mentem fugit, et in superficie judicii manet) mori mallet quam regem sibi iratum habere, sicut neque Deum, cuius ira mortalibus gravis est, licet magno erga homines amore mitigetur. Nunquam antea tantus metus hominem invaserat, et humanitas imperatoris intervenientis labentem erexit et amaritudine edulcoratum sanasset, si sanabilis fuisse. In his enim rebus ineptum esset sensus animi intimos reprimere, et contrarium amplectentem humaniter secundare atque ita et se et multos alias in perniciem præcipitasse.

28. Evidem talem animum laudo, siquidem lex normalis, quam si imperatores exercearent laudarentur quidem, abolentes autem totum modum tantum non subverterent. Homo autem noster ea indole et habitu corporis erat, quando in civitatis administratione agitatio quædam apud eum elucebat; bellum enim ei alium animi affectum crebat, cuius gesta in Annalibus a gravissimis auctoribus confectis perscripta sunt.

29. Eleganter conversandi tempus est. Nemo enim per totam vitam plane ruditus est, etsi alter Timon esset; amicitia autem urbanitatem nunquam rejicit, ut nec gubernatio civilis. Fuit enim saeculum quo imperator mellifluus obvias quibuscumque esset. Itaque manna cœlitus pluit, quia a celsitudine regia non sic cudebant regii sermones, quibus et

A καὶ τοιοῦτος μὲν δὲ βασιλεὺς, δὲ διθέτω εἰρη πρός τι παρακινοῦν καὶ τὴν ἐντὸς ὑποκυμέπον θάλασσαν, ἣν ἡμῖν δὲ πλάσας ἔνεστο. Ὅτε δὲ, διαί πολλὰ θυμοδακές τι παραφανθείη ἀνακύψων ποθῇ, καὶ ἔχρη τῇ ψυχῇ τὸν αὐτῆς δορυφόρον παρασῆπε καὶ ἀμύνασθαι, τηγικεῦτα θυμὸς μὲν ἐξέζεν, οὐκέ τοιοῦτον ἀπήφριτον κατὰ τὸν εἰς δργὴν πυρίνος βιαζόμενος δὲ δὲ αὐτοκράτωρ ἐκυρών, καὶ διαζωριφῶν εἰς θυμούμενον (ἢ γὰρ ἀνάγκη πᾶσα, δι τοῦ εἰς παιγνῆμονα θετόν τὴν οὕτω σεμνοτάτην ἀργῆν, οὐκέτι ἀνήρ δέ αὐτὸς ἦν, ἀλλὰ πρατυπῶν τὸ ἄρχοντον ζωγράφημα, ἐξενευεὶς δέσα καὶ διδάσκαλος ἐμφρων, τὸν μὲν πρῶν ἀποτιθέμενος, οὐ μάτι καὶρδες τοῖς δίδασκομένοις, τὸν δὲ ἐπιστρεπτικὸν μεταμφιενύμενος, ὃν αὐτοὶ κατὰ τῆς ἀμαθίας προεκάλεσαν, καυτῆρας, οὐκ ἥπια φάρμακα θέλοντες.

B καὶ τοιοῦτα βλέπειν ἄλλο κρῆμα, καὶ λοιπὸν αὐτό. Τὸ μὲν γάρ ίλαρὸν καὶ οὕτω τοῖς οὐκ ἀμβλωποῦσιν ἐξέλαμπε, τὸ δὲ θυμούμενον τῆς ψυχῆς ἔχρως καὶ ἄλλως τὸ προφαίνομενον, καθὼς τοῦ κρύπτει μὲν ἐντὸς τὸ φωταυγὲς, ἀφανίζει δὲ οὐκ εἰσάπτεν. Καὶ δὲ τῷ βραστικῷ περιτυχὲν ἐκεῖνῳ προσχύματι, φρίξε, δι τοῦ μηδὲ τὴν ἄλλως γενέσθαι (εἰ μὴ καὶ λεόντα τις ἡμέρᾳ τὸ ἐπισκύνιον συνδήσαντα παρῆλθε που ἄτρεστος), καὶ τὸ διπτικὸν συγχεθεὶς ἐκεῖνος, ὃς μόνον προορῆν τὸ ἐπιπολῆς, μὴ ἐμβαθύνειν δὲ καὶ εἰς τὴν ἔνδον φαῦσιν (δεινὸν γὰρ λογισμὸς ὑπεπτήξεις μὴ ἔκακρισθεῖσην, ἀλλὰ τοῦ προφαίνομένου γίνεσθαι), θανεῖν εὔχαιτο δὲν, ἢ περ βασιλέα ἔνθεον αὐτῷ ἐπισκύζεσθαι, καθὼς μηδὲ δεῖν, οὐ καὶ αὐτῷ δὲ θυμὸς βαρὺς τοῖς περὶ γῆν, εἰ καὶ ἄπει φιλανθρωπίῃ συγκέκραται. Οὕτω τοιοῦτον δέος ἐπιθεν δι συσταλεῖς, καὶ τὸ βασιλικὸν ίλαρὸν προτρέχει, καὶ ἀνελάμβανε καταπίπτοντα, καὶ μηδὲ παραφάμενον πικρασμοῦ ἐγλύκαζεν, εἰ μὴ ἄρα εἰς τὸ πάντη πάντως ἐξήνεκτο ἀθεράπευτον. Ἐν τοιούτοις γάρ ἡλίθιος δὲ εἴη δὲ κατασιγδάων τὸ θυμὸν, καὶ τῷ ἀντιστρόφῳ χώρων διδόνες ἐκτραχηλίζειν κατέχρημον, καὶ συγκαταφέρειν τῇ μιμήσει πολλοὺς εἰς δλεθρον.

C καὶ τοιοῦτον τοιοῦτον θυμὸν δύω, ἐπεὶ καὶ διορθωτὴς νόμος, διὸ οἱ αὐτοκρατοῦντες μετριάσσοντες μὲν ἐπαινοῦντο δὲν, ἀπαλείψαντες δὲ οὐκ δινοιεν τὴν τοῦ παντὸς νάξιν συγχέαντες. Καὶ τὴν μὲν δὲ ἐπαινούμενος οὕτω χαρακτῆρος ἔχων καὶ κατεσθματος τοῦ κατ' δψιν, δὲ θυμικὴ παραδράμη τις περιπέτεια τὰ γε εἰς τὸ πολιτεύεσθαι. Οἱ πολεμος γάρ αὐτῷ ἐτεροῖσιν εἴχε θυμομαχίαν, δι τοῦ αἰ πράξεις διαζωγραφοῦσιν, ἃς αἱ βιβλιακαὶ πτύχες ἀμφιέπουσι.

D καὶ δημιουργοὶ δημιουργοὶ τις καὶ ἀστείσασθαι. Οὐδὲ γάρ διατρέπειος διὰ βίου παντὸς δὲν ἀνθρώποις οὐδεὶς, εἰ γε καὶ Τίμων διφιλάζετο· φίλα δὲ οὐδεμίλα τὸ ἀστεῖον ἀπείπατο, καθάπερ οὐδὲ δημιλα τὴν πολιτεύειν. Καιρὸς δημιουργοὶ τις καὶ τοιοῦτος ποτε, καὶ δὲ βασιλεὺς διπέριας μέλιτος τοῖς ἐντυγχάνουσι. Μάλιστα μὲν οὖν ὡς ἀπούρων μάνα ξέρειν, δι τοῦ δὲν οὐφει μεγάθους

οὐδ' οὕτω κατέπιπτον οἱ βασιλικοὶ λόγοι, οἵς καὶ τὸ προσώπου γελήγιον συνδιατίθμενον ἐτέρας ἔγειρε γλυκύτητος. Μάννα δὲ, ὅτι περ εἰς πολυτροπίαν τὰ τῆς γλυκείας διμίλιας διέβαινε, καὶ πολυειδῶς ἐνερωματίζετο τῆς ἡδονῆς διειπνῶν τὸ φιλόχαλον. Καὶ δὲ μὲν ἄλλως ἦδον τοῦ προφαινομένου ἦν, εἰς γλυκεῖαν αὐτὸν βάπτιτον ἔννοιαν· δὲ λόγιος καὶ εἰς τὸ ἐνδόν φιλοσοφούμενον ἐνεβάθυνεν, ἐκμυελίζων τὸ νόημα. Καὶ μὲν οὖδ' ἔξεπιπτε τι τῶν ἐκείνοις ἀργὸν, καὶ ὡς οἶον εἰς διστῶδες τι ἐκλογίζεσθαι· ἥρτις δὲ τὸν λόγον διλατᾷ μὲν διόλου τῷ διὰ παντὸς νοστήμα τῆς μεταχειρίσεως, καὶ βαθεῖας δὲ θεωρίαις, ταῖς μὲν, δσαὶ οἱ ἀπόστολοι μαθητὴι καὶ διὰποτελαὶς μέγιστος διδάσκαλος ἀνέπτυξαν, ταῖς δὲ, δοποίαις οἱ ἔξωτερικοὶ σεμνύνονται.

λ'. "Ινα γάρ καὶ νῦν ὡς ἐν θριάμβῳ τούτῳ καὶ σεμνῷ καὶ λαμπρῷ τὸ ἐν ἐμοὶ τοῦ θαύματος οἰκουμενῶν προσαγαγών θεατρίσω, οὐκ ἦν ὑποκινηθῆναι ποτε λαλιάν, ἐν ἥπερ δὲ αὐτοκράτωρ οὐκέτι κελάλει τι καίνον μὲν εἰς ἀκοήν, θεόπεμπτον δὲ εἰς νόησιν. Ἐγὼ τοινυν, ἀνήρ οὔτε ἀμφιλαφής την γνῶσιν, καὶ ὡς εἰπεῖν πολυθενθής, οὐ μὴν δὲ οὐδὲ εἰσάγαν ἀδαθής καὶ ϕιλός μαθησας, οὐκέτιν αὐχήσαμι παραβολεῖν ποτε τὴν ἀκοήν ἀκροστεί βασιλικῆ, ἐν δὲ μή τι ξενίζον καὶ ἀρτιφινὲς ἔμοιγ' οὖν εἰς χρηστομάθειαν εἰσφρισάμην κατὰ νῦν. Ἀττικοῖς ἀνδράσι τὸ τοιοῦτον φίλτατον, οἵς ἐπίστημον τὸ φιλόχαινον, ταυτὸν δὲ φάναι, δυνθρώποις διεξεμένοις εἰς κάλλος λογιότητος, οἱ τοῖς παλαιοῖς προσεπιζητοῦσι καὶ τὰ καινότερα, λιχνεύμενοι τὴν ἀκρότασιν. Καὶ ἦν λέγειν καρίον τηνικαῖτα ἐκεῖνο τὸ τῆς ποιησας, ὡς ἀρά θεδες τῷ βασιλεῖ τὴν μορφὴν ἔπεισι στέφει, κάλλιστον τοῦτο προσεπισυνάπτων τῷ βασιλικῷ στέμματι.

λ'. Καὶ οὕτω μὲν καλὸν τὸ ἐν διμίλαις γλυκύ· τὸ δὲ καὶ ἐτέρως ἔχρηματίκες κάλλιον. Τὸ γάρ τῆς ἔννοιας δῆμα, τὸ τοῦ προφερομένου βασιλικοῦ λόγου τορὸν καὶ τρανέστατον, ἀλλο τοῦτο γλυκύτητος ἀρτυμα ἐπαγιωγὸν τοῖς ἀκούσουσιν, οἵς καὶ ἐπικρήτεο μερίζεσθαι εἰς τε τὸ νοούμενον ἄριστον ὃν, καὶ εἰς τὴν ἀπηγητικὴν προφορὰν, συνεπικοσμοῦσαν καὶ αὐτὴν τὸ νοούμενον. Καὶ ἔξυμνηται καὶ τοῦτο τὸ βασιλικὸν καλὸν, καὶ βίθοις ἔχειται. Τὸ δὲ ἐν ἀντιφράσεσιν ἔτοιμον, τὸ δὲ ταχὺ μὲν προβαλέσθαι, δὲν δὲ καταλαβέσθαι τὰ ἐν νοήμασιν, οὐκέτι παραβολὴν τάχους, εἰ μή τις εἰς βίθους ἔκνεσται πετομένου ὠκύτητα, ή εἰς ἀστραπῆς ταχυτάτην ἐκπυρήνισιν, ή εἰς διμοιστήτη πτεροῦ ῥδίζωντος εἰς πτῆσιν ἀερίον. Τὸ δὲ πυκνὸν ἐν διαλέξει καὶ πλουτοῦν ἐπιχειρηματικῶς, τοῦτο δὲ ἡ ποιητικὴ σεμνούσει. Καλλιόπη, παρομοιοῦσα ἐς νιφάδων πόκνωσιν, καὶ μάλισθ' διε καταφοράν τινα τοπικὴν ἡ καὶ ἄλλως βαρέως ἀκτραγυνομάνην ἡ τοῦ λόγου προκαλεῖται ὅλη. Τότε γάρ τὸ τῆς νιφάδος εἰκόνισμα καὶ μαλιστα καριώτατον. Πυκνὸς γάρ τηνικάδε καριοῦ δικαταφορικὸς λόγος, δσα καὶ νιφάδες τινές· ἔτι μὴν καὶ φρικλέος, καλοῖστι τις διγεδνός· καὶ τῷ τῆς σφρηνείας μὲν μεγάλειψ τοῦ μεγέθους ἔξαρματι. Οὕτω πολὺ τὸ ἐν λόγοις τῷ βασιλεῖ πόριμον, οδ πεῖρχ καὶ μόνη διδάσκαλος. Ἐξιστορῆσαι γάρ οὐκ ἐν εἴη, ἐς δον καὶ χρή.

A faciei constans serenitas aliam dulcedinem gustandam præbet: manna autem, quod conversationis delicias multiplicavit is qui pulchritudinem esurit multimoda voluptate fruebatur. Et hic quidem alter quam per speciem jucundus erat, mentem suavem baptizans; qui vero rationis particeps erat in intimam penetrabat philosophiam, ingenii medullam bauriens: et nihil eorum quæ ex illo sunt in vanum cecidit, et quod, ut ita dicam, in osseam naturam abiit. Omnem enim sermonem sale condiebat usitato, et profunda indagando, ut apostoli discipuli et summus magister qui eos misit explicere, deinde more vulgari.

B 30. Ut igitur nunc in illustri triumpho quantum in me est, rerum mirificarum chorū ducam, non introducendum erat colloquium, in quo imperator nihil novi audientibus, divina autem menti suggestit meditanda. Itaque ego qui nec doctrina abundo, neque dicendi peritus sum, immo alta scientia careo, non tamen id committerem ut regio sermoni obtemperarem, unde nil commodi in usum meum vertere possem. Illud quidem viris Atticis pergratum est quibus peculiare est nova semper discere, id est viris ad dictionis elegantiam expolitis, qui rebus antiquis nova adjiciunt et sic semper audiendi avidi sunt. Et hoc quidem loco cum poeta dixerimus, quod Deus regi formam verborum gloria ornat, hanc pretiosam margaritam diademati suo conjungens.

C 31. Sic in colloquio quidquid pulchrum, id juvandum est, sed vario modo. Mentis enim vehiculum, sermonis regii splendidissimum aliud dulcedinis condimentum auditoribus assert, quibus incepit dividi in cogitatum, quo nihil melius, et in enuntiationem oralem, quæ cogitationibus ornamen to est. Illocce quoque de imperatore cum laudibus refertur ac litteris mandatum est, quod in repnendo et in proponendo ac concipiendo aliorum oogitata celeriter cum sagitta volante aut cum fulmine, aut cum volucri quæ acrem volatu fudit. Quod porro in colloquiis strictum et in argumentando copiosum est, id Calliope poetria operatur, quæ sicut nix vadit, præsertim ubi sermonis materia vehementiam aut gravitatem postulat. Tunc quidem admodum quadrat cum nive comparatur; copiosus namque isto tempore sermo ut nix labitur, non sine horrore ac fremitu, et ex alto cum splendore ac magnitudine ad nos fertur. Sic imperatori eloquentia experimentis fulta optimam se nobis magistrum præbet, major autem est quam quæ memorie tradi possit.

D 32. Sic in colloquio quidquid pulchrum, id juvandum est, sed vario modo. Mentis enim vehiculum, sermonis regii splendidissimum aliud dulcedinis condimentum auditoribus assert, quibus incepit dividi in cogitatum, quo nihil melius, et in enuntiationem oralem, quæ cogitationibus ornamen to est. Illocce quoque de imperatore cum laudibus refertur ac litteris mandatum est, quod in repnendo et in proponendo ac concipiendo aliorum oogitata celeriter cum sagitta volante aut cum fulmine, aut cum volucri quæ acrem volatu fudit. Quod porro in colloquiis strictum et in argumentando copiosum est, id Calliope poetria operatur, quæ sicut nix vadit, præsertim ubi sermonis materia vehementiam aut gravitatem postulat. Tunc quidem admodum quadrat cum nive comparatur; copiosus namque isto tempore sermo ut nix labitur, non sine horrore ac fremitu, et ex alto cum splendore ac magnitudine ad nos fertur. Sic imperatori eloquentia experimentis fulta optimam se nobis magistrum præbet, major autem est quam quæ memorie tradi possit.

32. Liber erat memorialis indelebilis, stylo per scriptus Dei ipsius, Spiritu sanctodigitos regente. Historia quidem factorum conservatrix, et ante illam natura novit indolem humanam doctrinam capacem, scientiam temere respuere ut canalis qui aquam accipit et repellit continuo, ita tamen ut homo cum repugnancia discat et audita saepe obliquiioni tradat minime curiosus, ut vas quod per os augustum liquorem recepit, difficulter reddit. Eas igitur cum sint naturae animus quem rebus utilibus instituis, obedit et item negligit. Sic oculus locis lustrandis aut oris lineamentis perscrutandis et alias similibus operam dat, quorum imagines in mente deponere juvat. Et haec quidem facile intrant, clavis autem depositi sigillum inaccessum conservat, donec tempus animi sensa explicandi venerit. Ubi vero janua reserata est, recordatio ex imaginatione renovata res adsequatas colligit, res minus essentiales menti occurunt, et cognitio semel acquisita illustratur, et sic fideliter immanet. Ut enim sigillum divinum mentis repositorio iis apponebatur quae puer didicit a juvenc, loca puta, homines, tempus, conversatio, rerum qualitates et similia, quorum descriptio veterem notitiam renovat.

τῷ δὲ ἀποθέτῳ τῆς μνήμης ἐς μαρδὸν οὕτω τι παραμετρούσι τὸ πολλὰ δὲ καὶ ἐκ παιδὸς μέχρι καὶ εἰς τὸ ὄπερακμὸν διεσώζετο τόπος ἑκεῖνος, ἀνὴρ ἑκεῖνος, χρόνος δὲ τις, δηλῶτα τοιάδε, ποιότητες πράξεων, καὶ τοιαῦτα τινα, ὃν ἡ ἀναζωγράφησις ἐκπεινούσει τὴν παλαιότερην τοῦ γνωστοῦ.

33. Altera porro e memoria insidebat quae præ recentibus antiqua ac inira omittit, et quae natura sua animi attentionem occupat. Dicendi enim non minus quam scribendi apprime peritus indefesso ac perseveranti studio cunctis quae ei demandata fuerant negotiis incumbebat. Ubi igitur mentis regis fetus maturitatem attigisset, et jam ad partum appropinquaret, imperator sapiens (par est enim novisse qui sic ingenio ac virtutibus inter ceteros excellunt) sic facere stagebat tamquam se monstrare vel iis qui ejus indolem cognitam habebant. Igitur propositi sui finem exponit integrum, dein a primis initii argumentando, eo quo vult procedit, nihilquod ad rem facere potest omitendo (quis enim accusaret ea quae levia videntur prætereuntur?) et aliud opus aggressurus fetus sub voluminis specie in lucem edidit et amicis per legendum obtulit, et legentium animos delectabat, et metuendum non erat ne a manibus profanis alteraretur. Sic in omni re litteraria, de quo inter doctos constat, sieri deberet; at non sit. Bonum enim perraro et in paucissimis occurrit. Idem enim animus et in publico oratore qui uno tenore loquitur et in operis scripti auctore manifestus est. Ubiique autem obliuio id incommodi habet ut posteriora prioribus contraria producantur, ita ut quae secundo loco sunt quae primum occupant, non respondeant. Bona autem memoria rerum conservendarum ordinem mirum in modum observat. Nobis quidem id im-

A λβ'. Τὰ δὲ τῆς μνήμης βίβλος ην ἀναπάλειπτα γραφειψ ἐγκεκολαμπόν θείψ, κινουμένω διπτύχιον τνεύματος. Καὶ οἶδε μὲν ἡ τῆς ἱστορίας πολυτελούση, πρὸ δὲ ταύτης ἡ φύσις, ἀνθρωπίνη πλάσιν, τὴν μὲν οὖλην ρέζονα μὲν καταλαβεῖν, φύσια δὲ ἀποβαλεῖν τὸ μανθανόμενον, διποιῶν τι καὶ αληγόνος πάθος, εἰσροῦ τε ἀπόνων ὑποκειμένων καὶ ἔκροη τὴν δὲ δύσπορον μὲν εἰσοικίσασθαι τὸ ἄνθρωπον, λήθη δὲ ἀδύσωτητον. Καὶ δμοιότης ἐν πάρα κατὰ τὸ ἐν ἀγγειοῖς σύστομον, οἷς τὸ δυσδικεόντα τὸ ἐν τῇ εἰσόδῳ στεγανόν. Καὶ τοιαῦται μὲν περ φύσεις. Ἐνταῦθα δὲ καὶ δραμεῖν εἰς ψυχὴν πάντα εὑδον ταῖς εἰς αὐτὴν πρεπούσαις χρηστομαθεῖσαι, καὶ ἐκδραμεῖν; οὗτως δὲ γένοιτο, καθά καὶ τοις ἀλευρίνων φυγεῖν στενόδουσιν. Ἐπέβαλεν ἡ δύο τοπογραφίῃ, φέρει εἰπεῖν, ἡ θέρη προσώπων, ἡ χατισιν εἰτέροις, ὃν ἔδει μνημοσύνην ἀντεῖχεν εἰς ψυχὴν. Καὶ αὐτὰ μὲν εὐμαρῶς παρεδύοντο εἰς ἄντεπτων, κλείεις δὲ συντηρήσασις ἐπιτεθεῖσα μνήμων ἀνεπιδύοντευτὸν ἐφύλαττε τὴν στραγίδα, ἥως ἡ ἀναπτυχθῆναι τὸ τῆς ψυχῆς ταμιεῖον καρές. Τόπε δὲ εὐπετῶς ἡνοίγετο· καὶ φαντασίας ἀνακινούσης ἐκαινούργειτο τῇ μνήμῃ σαφῆς ἡ ἀνάγνωσις, καὶ τὰ εἰκότα συνήγετο, καὶ ἡ περίστασις διηρθρωτα, καὶ ἡ γνῶσις ἡκρίβωτο, ἀπάξ μὲν ποτε γνωρισθεῖσα, Ἐσφράγιστο γάρ ἐν τοῖς ψυχικοῖς θητευροῖς διεσώζετο τόπος ἑκεῖνος, ἀνὴρ ἑκεῖνος, χρόνος δὲ τις, δηλῶτα τοιάδε, ποιότητες πράξεων, ὃν ἡ ἀναζωγράφησις ἐκπεινούργειται τὴν παλαιότερην

B λγ. Ἡν δὲ καὶ ἐτέρα τις παρ' αὐτῷ μνήμη, τῷ μὲν προσφάτῳ διεκφεύγειν δοκοῦσα τὸ τοῦ μεμνησθαι τεράστιον, τῷ δὲ καθ' εἰρμὸν συνεγεῖται καινοπρεπῆς δύο ἡκιστα καὶ ἔντιζουσα. Ἡν μὲν ἑκεῖνος δεξιῶς, ὥσπερ λέγειν δημηγορῶν, οὗτω καὶ πρὸς λογογραφίαν λαλεῖν, καὶ ταύτην μικροῦ καὶ ἀπνευστὴν, καὶ πρὸς τῷ πυκνῷ τῶν νοημάτων καὶ ἀποτάδην ἡρμομένην. Ός δὲ εἰχε τέλος δ τοῦ βασιλικοῦ νοὸς εὐγενῆς τόκος, καὶ ἔδει πρὸς φῶς αὐτὸν ἐλθεῖν, δ σοφὸς βασιλεὺς (δεῖ γάρ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς εἰδέναι τοιούτους ὄντας, καὶ τῷ σφραγίᾳ καλῷ μέλαπτεσθαι) ἤθελε ποιεῖν οὕτω, καὶ ξενισθὲν ἐκράτειν τοῖς οὐδὲ ἄλλως ἡγνοηκόσι. Καὶ προεκθέμενος διοχερῶς τὸν τοῦ λόγου σκοπὸν, εἴτα καὶ ἀρχῆς τοῦ ἀκρηγοῖς μέχρι καὶ περατῶσαι τοῖς ἐπιχειρήμασι ἐπεξιών, καὶ πᾶσι τοῖς καιριωτάτοις ἐνδραμών, (τὶ δὲ, εἰπερ βραχεῖς τισὶν ἐνέλιπε λέξειν;) αὐτὸς μὲν ἐτέρου ἕγκειτο λόγου, τὸν δὲ μηνυθέντα τόπον προηγεῖται ἐσπαργανωμένον ὠσπερ τῷ τόμῳ, καὶ προφήτας τοῖς παρατυχοῦσιν ἀδίδου περιεργάζεσθαι, καὶ ἀνελιχθεῖς ἡρχετο εἰς περιέλευσιν, δικούσι δὲ ἀναγνώσεως. Τοῦτο χρὴ μὲν, ὡς δὲ εἴποι τις, εἰς ἀπαντος λόγου γίνεσθαι (γίνεται δὲ ἐπὶ πάντων οὐχ οὕτω). σπάνιον δὲ καὶ διαγίστοις τὸ ἀγαθόν. Νος μὲν γάρ δὲ αὐτὸς ἐν ἐκπατέροις τῷ τε εἰς δχλον ἀλλοιουμένῳ λόγῳ πρὸς ἄνετον χύμα, καὶ τῷ βίβλοις ἐκεῖνοι ἀφίενται ἐκπαταλίσθαι. Δῆθη δὲ οὐκ ἐνδύσχοιτο κάνταῦθα μὴ κατακαυχᾶσθαι τῶν πλειό-

νων, ὡς μὴ τοῖς φθάσσαις διμολογεῖν τὰ δεύτερα. Καὶ τοῦτο μὲν εὐφυοῦς μνήμης εἰρήμὸς οἶος θαυμάζεσθαι. Ἡμῖν δὲ πλειά τὰ τοῦ θαύματος (φαμέν δ', δὲς καὶ πᾶσιν ἄλλοις φιλοκαλοῦσιν ἐκυτός εἰς τὸ πρὸς τοῖς ἀξιεπαίνοις ἔχειν τὸ νοῦν) δές τε καὶ βίβλον δλην, ἢ αὐτὸς ἀναπτύξας εἰς ἐπίγνωσιν, ἢ ἀλλ' ἀτέρου περιιδότος, καὶ ἀκούεσθαι τὸν ἐν αὐτῇ νοῦν ἀναλεξάμενος, εἴτα παρασγεδόν καιροῦ ἢ καὶ μετὰ συχνὰς ἡμέρας εἰς τὸ πᾶν συνεῖρεν ἀπρόσκοπα, ἔξθγων τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ αὐτὰ μὲν παλαιὰ, ἔκεινοις δὲ καινὰ, ὃν δὲ λόγος οὗτοι που μακρὰν ἐμέμνητο.

λδ'. Πρὸς γάρ δὴ τοῖς ἄλλοις, δές (συμπεσὸν οὕτω), μὴ τοῖς κοινοῖς ἀνασχολούμενος, μικρὸν τι ἀδειάς λάβειτο, πόνοις παλαιῶν προσανεῖχεν, οἱ πρὸς λόγοις ἔγενοντο καὶ οὐ λέγω τοπογραφικοῖς μόνον, καὶ οἱ χρόνους ἀκριβοῦνται πράξεων, καὶ μεθόδους τακτικῆς μηχανῶνται· οὐ μὴν οὐδὲ δόπσοι φύσιν λεπτολογοῦσι, καὶ δοσοὶ πρὸς συλλογιστικοὺς ἀπορθοῦνται κανόνας, καὶ οὕτω τὴν τε ἐν τοῖς οὖσιν ἀληθειαν ἀκριβοῦνται, τὴν τε ἐν τοῖς πρακτέοις εὐθύτητα· ἄλλα καὶ μάλιστα τὰς περὶ τε τῶν θείων καὶ αὐτοῦ Θεοῦ.

λε'. Καὶ ἦν αὐτῷ ἔρις χερσὶ μὲν καὶ βουλαῖς κατεργάζεσθαι τὸ ἄλλας πολέμιον, λόγου δὲ πειθαράγκαις ἐρέλκεσθαι τὸ τοῦ Θεοῦ ἀλλότριον. Καὶ εἰχεν ἡ Ιερὰ κοιλυμβῆθρα συνεχῶς δι' αὐτοῦ πολὺ τὸ ἐνεργόν· καὶ τὸ προδρομικὸν δι θείος ζῆλος ἐν αὐτῷ πῦρ ἀνέκαιε, καὶ δι καθ' ἡμᾶς σωτῆρος Ἱορδάνης τοῖς βαπτιζομένοις ἐπληγεῖ· καὶ τοῖς ἑθνικοῖς διδασκαλοῖς ὀλίγον τι τοῦ μοχθεῖν ἀλείπετο, τοῦ βασιλέως κάνταυθι τὸ τοῦ πόνου πλείον ἐστῶν ἀπομερίζονταις. Λογισμὸς γάρ καὶ αὐτῷ βασιλικὸς μὴν χρῆναι σωμάτων μὲν ἐγγρατῶς ἔχειν τὸν ἄρχοντα, ψυχῶν δὲ μὴ ἔς δέον πειριγμεσθαι. Σκέψαιτο γάρ ἐν τοῖς οὐθισθόλως, μῆτε γῆς δφελος εἶναι, τῆς καρπὸς οὐδεὶς, οὔτε σώματος ἀνθρώπινου, φι μὴ ψυχὴ καρπίμος ἀγαθοῦ τινος. "Ἐστι δὲ καὶ ἀριστου οἰκονόμου γῆν ἐρήμην οἰκεῖσθαι ποιῆσαι· καὶ διδασκαλὸν σεφῶν κατὰ τὸν ἄρτι ὑμνούμενον, ἔνθα παντὸς ἀγαθοῦ ἐρημία, ἔκει τὸν Θεὸν ἀγαγεῖν οἰκεῖσοντα, καὶ πρὸς νοητικῶς ἐμπειριπατήσοντα. Οἱ πλείους μὲν οὖν τὴν αὐτοῦ φωνὴν ἡχουτίζοντο, καὶ ἀμίσως αὐτόθεν εἶχον τὸ ἀγαθόν· πολλοὶ δὲ καὶ ἀποστολικιτὰ τὰ τῆς διδασκαλίας, καὶ ἐπεστρέφοντο. Καὶ τῶν ἀποστόλων ἔκεινων οἱ μὲν ἐπανήρχοντο, κατισχύοντες τῆς παλαιᾶς φαυλότητος τῶν μαθητευσαμένων ἔθνων· οἱ δὲ, τῷ μακρῷ τοῦ χρόνου καμόντες, ἐναπέμειναν τῷ ἐκδημίᾳ μεταταξάμενοι· μακάριοι μὲν τῆς δόδοις, μακάριοι δὲ καὶ τῆς ἕδδος, δτι ψυχὰς δνάμενοι τῆς ἐμπορίας κατέπαυσαν, συνεπιμερισάμενοι τὰ τοῦ κέρδους τῷ αὐτοκράτορι. Ἡν οὖν κατά τι θείον διὰ ταῦτα καὶ τὸ τῆς ἐσύστερον κλήσεως· καὶ τῷ θεωνυμούμενῳ πάνυ προσφυῶς καὶ τὸ τοῦ δνδματος ἀποστολικὸν προστήρμοσται, σταλέντει μὲν αὐτῷ θεόθεν διδάσκειν τὰ χρείττονα, στέλλοντι δὲ αὖθις μετὰ τῆς τοῦ Ηλεύθερος τοὺς ἐν δμοιότητι διδασκαλίας λάμψοντας. Οἱ δὲ καὶ ἄλλως ἐνήργει τὸ τῆς διδασκαλίκῆς ἀποστολῆς, οὐ σόμασιν ἐτέρων ἐπιτρέπειν διακονεῖσθαι τοῖς διδάγμασιν, ἐπιπέμπων δὲ τὴν οἰκεῖαν αὐτὸς φωνὴν ἐνεσημασμένην βίβλοις, δες καὶ αὐτὸς νόμος ἀποστολικός, δ καὶ Παύλον σεμνύνας, τὸν τῆς Ἔκκλησίας ρήτορα.

A primis mirum videtur (omnes enim virtutis amici lande digna sectantur), quando aut ipse librum legendi ergo aperuit, aut alicui alta voce legenti aures præbuit brevi post, vel post non paucos dies omnia ista pro libito recitavit, et sic antiqua cum novis miscendo astantium animos in stuporem rapuit. B student, sed imprimis rebus divinis et Deo ipsi investigatingando operam navabat.

34. Præterea quando pro re nata publicis negotiis valedicens paululum otii capiebat, magnis antiquorum oratoribus tempus suum dabat, nec geographis tantum et chronologis et tacticis, ut dicunt, nec omissis iis qui naturam subtiliter indagant aut circa ratiocinia et normas se exercent et sic in veritatis studio et in negotiis capessendis præstare student, sed imprimis rebus divinis et Deo ipsi investi gando operam navabat.

35. Manu et consiliis adversarios subigere, persuasions ad Deum reducere in mente propositum cum haberet, baptismus multum per eum invaluit, et zelus divinus ignem sanctum accendit, quare Jordanes noster salutaris baptizandis abundabat, et gentilium doctoribus parum laboris incumbebat, cuius rex ipse maximam partem assumebat, animo vere regali dictilans, regem haud decere in corpora dominari animarum dominio destitutum. Facillime sane senseris, quod nec terræ infrugiferæ nec corporis humani sine anima fertili illa utilitas est. Boni porro administratoris est, terram desertam habitabilem reddere, et magistri sapientis siouit is de quo loquimur, Deum habitatorem perpetuum introducere in loca rebus bonis ac honestis vacua. Multos constat ejus dicto audientes fuisse, plures per mandata scripta ad ipsum conversos esse et missos ad gentes exterias, quas a morum pravitate ad virtutem revocarunt, alii post exantatos labores peregre defuneti sunt, felices ob viam, felices ob exitum, quod post animas salvatas negotio valedixerunt et lucri una cum rege participes evaserunt. Sed et sortis futuræ indicia hic videris et cum nomine divino nomen apostoli mire congruit, siquidem a Deo ad meliora docendum missus est, ipse autem cum Spiritus, sancti gratia misit ejusdem doctrinæ propagatores. Sed et aliter apostolatus munere functus est, non per alios dogmata propagando, imo suam ipsius vocem libris consignatam fores mittens, prout apostolicalex Paulum illustrem reddidit.

D

Digitized by Google | Распознавание текста

36. Ex parvo abhinc tempore lupus Orientalis, malum Assyricum, Babylonica garrulitate contra ovile divinum rugiit, vocem sinistram edens, et ut sine tropo dicam, peregrinus quidam, sapiens si per se spectetur, de nostris rebus ut ebrius blate-rans, canum more divinissima quæque allatavit, ut equus recalcitrat, frendens contra dominum, quem non noverat, suum. Inania meditatus insulsa argumenta coacervavit, et dum relia texere vide-batur, omnia confudit, et quasi per repudii libel-lum scientiam, quæ hominem cum Deo arcte jun-git, alteram autem subintroducens pestiferam im-peratori manu forti atque eloquentia præpollenti demonstrat quod contra sacram nostram religionem disserere posset; et sua, ut domum super arena, fundare, nostram autem, insanus, eruere tentavit, contra quæ portæ inferi non prævelebunt. Rex au-tem extemplo superveniens (talibus enim indor-mire non poterat) intellexit et Barbarorum proca-citatatem refrenatus in controversias immiscuit dux bonus et sacer militibus qui et ipsi in talibus satis versati erant Feliciter quidem tela in bestiam conjeicerunt, inter quos et bene pharetratus impe-rator, multas alatas possidens sagittas; dum au-tem bestia in corde non vulnerabatur, ille medium cor transfodit; Deus autem hujus venationis præ-ses more Psalmistæ eam celebrans lætatus est; et nunc egregium illud telum in honestis manibus inque oculis curiosis versatur et qui conjeicit bea-tus dicitur. En testimonium quod ad philosophiam ejus universam spectat.

Θεὸς, ναὶ μὲν καὶ ψαλμικῶς εὐλογῶν αὐτήν, ἔχαιρε. Κα-λὸν ταῦθεν φιλοθεάμοσι φέρεται, καὶ δὲ ἐπιφερεῖς εὐλογεῖται.

37. Hujus sapientiae pars non minima sunt pristina certamina ecclesiastica, in quibus regiae cum Deo victoriae et linguarum quae Deo insultant, exstirpatio, quae sacrificium pro mundi salute a magno sacrificatore oblatum rejiciebat, Deo impertientes, quasi scrupulo vexati ne oblatio Trinitati celesti displiceret, et hinc insipiente ad Patrem referentes et salutis universatis admittentes participem Filium, (eo pervenerunt) et Spiritum sanctorum in nullitatis loco posuerunt. Ibidem opus regium perseverat, liber sacer, quem Ecclesia inter thesauros sacros asservat, regiam declarans sapientiam et pro Dei ecclesie sollicitudinem.

38. Verbum omne illud dogmaticum nondum prolatum erat, cum malus dæmon invidissimus, dum Dei Ecclesia in unitatem conflata, discordia omni sublata in concordiam spiritualem coaluit, Patrem Filio majorem secundum Evangelium pronuntiat. Ex bino offendicula et insolens commen-
tum tam eorum qui minus religiose in via Evange-

Α λέσ'. Καιρός οὖν οὐ μακρός, καὶ λύκος ἔπος, πε-
κόνδιον Ἀστυρίον, γλωσσαλγίᾳ Βασιλωνίφ ωρέντο πε-
τοῦ θείου ποιμένου, καὶ φωνὴν ἀπόφθημον θρεύει, καὶ τρόπου δίχα εἴπει, ἀλλότριός τις ἀνήρ, σφῇ
μὲν τὰ ἐαυτοῦ, τὰ δὲ ἡμέτερα ως ἐν μέθῃς λόγῳ
παραλαλῶν, κυνηγὸν κατὰ τῶν θειστάτων διάση-
σεν, εἴτε καὶ ως Ἰππος ἔξελάκτισε, φριμασσόμενος
κατὰ τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ὃν οὐδὲν ἐπέγνων. Καὶ μ-
λετῆσας κενὰ, ἁυνεφόρησεν ἀλλοκόθους παρεπ-
σμούς· καὶ δοκῶν πάγας πλέκειν, συνέχαι τοῦ
βιθίλιον οἰον συνθέμενος ἀποστασίου, ἔξεπειπτο
τὴν συζευχθεῖσαν ἀνθρώπῳ παντὶ θεόθεν γῆπον,
ἔτερον δὲ, ὃν οὐκ ἔχρην, εἰσποιησάμενος, ἐδίλει
τὴν ἄνοιαν τῷ καὶ χερσὶ δυνατῷ καὶ λόγοις κρεπτῷ
βιτσλεῖ, ἐνδεικνύμενος δύνασθαι τι κατὰ τῆς ἐν τῷ
Ιερωτάτῃς θρησκείας λαλεῖν, καὶ τὰ μὲν ἐστοῦ
ἐνιστῶν ἑβέλων, ὥστε καὶ τίνα ἐξ ἅμμου οἰκοδομήν,
καταβρίπτειν δὲ πειρώμενος τὰ ἡμεδαπά νήπιος,
ῶν οὐκ ἐν οὐδὲ πύλαι ἥδου κατισχύσασιν. Οὐ δὲ
βιτσλεὺς ταχὺ ἐπελθὼν (οὐ γάρ ἦν ἀκείνου τοῦ
τοιούτοις ἐπινυστάζειν), καὶ καταγνοὺς καὶ προ-
βληματισάμενος ἐκεῖψε τὰ τὴν βασιλεικὴν ἐργο-
λιὰν κατασιγάσσοντα, εἴτα καὶ τοῖς βουλομένοις
ἐκδέδωκεν εἰς ἀντέρησιν. στρατηγὸς διγρόθες τε καὶ
Ιερὸς, στρατιώταις ἵκανως καὶ αὐτοῖς ταῖς τοιάταις
μάχαις ἐνησκήμαντος. Καὶ πάντες μὲν κατεσκέ-
ζοντο τοῦ θηρίου ἐπιτυχῶς, ἐν δὲ τοῖς καὶ δὲρ-
φαρέτρας, καὶ πολλοὺς πλουτῶν τοὺς κατὰ λόγον
πτερήντας βασιλεύς· καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις οὐ κατὰ
καρδίας δὲ θηρίον ἐβάλλετο, αὐτὸς δὲ ἀλλὰ τυγχάνει
μέσης αὐτῆς. Καὶ δὲ τῆς θηρας ταύτης ἐπιστεῶ-
αὶ νῦν τὸ ἐκλεκτὸν ἐκεῖνον βέλος ἐν τε χερσὶ φιλοκάλοις,
αι μακριζόμενος. Καὶ τῇ λοιπῇ φιλοσοφίᾳ ἐκείνου καὶ

λή. Ούπω πᾶν είρητο ἔπος ἐκεῖνο τὸ δογματικὸν καὶ ὁ αὐτοφθόνος δάιμων βασικῆνας, εἴκεπον ἡ τοῦ Θεοῦ. Ἐκκλησία εἰς ἀντηγέτα τίμονται, καὶ τὰ διχόνιαν σχάσαστα συνήγεται εἰς ἓν, καὶ πρὸς ταῦτα ματικὴν συντήπται δύμονιαν, περιεγράζεται τὸ τῶν Ηατρῶν μεῖζον πρὸς τὸν Πίδην, τὸ εὐαγγελικῶν ἀλαλούμενον. Καὶ προσκόμιματα κάνεται, καὶ τοὺς

τοῖς πλείσι τὸ ἀπερίσκεπτον, τῶν μὲν εἰκαὶς ἐντρέχοντων τῇ εὐαγγελικῇ δόψῃ, οὐχ ὡστε μὴ καὶ πάντη μέχρι πέμπτος ἑκδραμεῖν τῆς δρυθῆς, ἀλλ’ εὐθέτως ἔχειν ἐμβιβασθῆναι ποτε εἰς τὸ εὐθύτατον τῶν δὲ καὶ παντελῶς τῆς βασιλικῆς ἐκκλινάντων, καὶ εἰς ἀπωλείας κατακυψάντων βάραθρον, ὡς καὶ ἐμπεσεῖν αὐτόθι ἐλέσθαι. “Οτε καὶ οἱ μὲν τὸ τῶν ἐν τῷ Σωτῆρι θεανθρώπῳ φύσεων εὐχρινὲς συνέχεον, ὡς δὲ καὶ λάθοι τις οὕτως ἐξαμπρτάνων, οἱ δὲ τῇ ἀσυγχύτῳ ἐνώσει ἐπειούλευον τῷ αὐθέδει τοῦ δυασμοῦ. Καὶ ήν αὖθις καταῦθις δοσφός βασιλεὺς δόδοποιῶν τὴν εἰς Θεὸν τρίβον, καὶ διανολγῶν Γραφάς, καὶ εἰσάγων δι’ αὐτῶν εἰς τὸν τῆς ἀληθείας παράδεισον. Καὶ οἱ μὲν ἐπῆλθε μὴ διπακοῦσαι τῷ εἰς σωτῆράν καλοῦντι, ἀπωλείας υἱοὶ ἱκεῖνοι, καὶ ὠλιοντο, πεισμονὴν παθόντες, η̄ καὶ συγκατεβλήθησαν· οἱ δὲ τῆς βασιλικῆς διδασκαλίας, εἰπεῖν δὲ ταῦτὸν ἐνθέου καὶ ἀποστολικῆς ἐπιγνώμονες, καὶ παρεκνεύσαντες μὲν ἐπὶ βραχὺ δύον τῆς εἰς δρὸν δόδοι, ἥν Θεὸς ἐκτῷ οἰκεῖοι, καὶ πρὸς ὄνομα, ἐπιστραφέντες δὲ πάλιν, καὶ ἀνὰ πόδα ἐπαινετῶς χωρῆσαντες, ἀλλ’ αὐτοὶ τὸ μεθ’ ἡμῶν εἶναι καὶ τῆς ἀληθείας ἐκέρδαναν. Καὶ ίδού γέγραπται καὶ ταῦτα ἐν βιβλῷ βασιλεῶν ἐκπέρων, τῆς τε τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς πρὸς αἴσθησιν, καὶ τὸ πολυγράφειν ἐντεῦθεν τοῦτον ἔγκριπτεται.

A lica procedunt, non ideo ut usque ad finem rectum iter transgrediantur, sed ut paratissimi sint ad ingrediendum rectitudinaliter, ii vero qui omnino a via quem regis nomen honorat decesserunt, in ruinæ barathrum se præcipilarunt, ipsi casum accelerando. Hi quidem naturarum in Salvatore Deo incarnato distinctionem confundebant, ita ut nescii erraverint; illi puræ unioni bellum inferebant dualismum introducendo. Sed ibi etiam imperator sapiens semitam ad Deum ducentem patefecit, Scripturas aperiens, et per eas in veritatis paradisum inducens. Qui autem ad salutem vocanti obedire noluerunt, perditionis filii perierunt fiducia victimæ et credulitates; qui autem magisterii regii, utpote a Deo inspirati et apostolici sensu recto fruebantur, paululum a recta via declinantes, quam Deus propriam sibi constituit, quoad nomen, rursus autem conversi et pedem prudenter referentes, hi, consortium nobiscum ineuntes, veritatem lucrati sunt. Et ecce hæc in libro utriusque regni conscripta sunt, regni Dei, inquam, et regni visibilis libro; quare non multa nobis hic referenda sunt.

λθ'. "Ινα δὲ τοὺς λόγους τούτους ἐπισφραγίσωμει κεφαλαιώσαμενος, οὕτω καὶ τὴν πνευματικὴν ἐξιστητο διαλεκτικὴν, ὡς τῷρ βαλεῖν ἐνθέου ζύλου ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ λέγειν ἐθέλειν, εἰ ᾧδη ἐξανήφθη λαχμῆρας, καὶ ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐνώσεως ἐκκαίσθαι τῶν διερήγαγτων ἐν τοῖς θεοῖς δόγματιν. Ἐπεποθει μὲν γάρ καὶ τῇ λογαδικῇ τάξει, δῆση τε ὑπ’ αὐτῷ ἀλείπτη εῦ μάλιστα τὰ θεῖα ἡσκήσατο, καὶ δοσην ἡ παρ’ ἄλλοις διδασκαλίᾳ πρὸς ἀγῶνας τοιούτους ἐθρίψατο. Οὐκ δὲ τις τῶν ἀγαθῶν φρονεῖν εἰδότων ἀξιώσι τὸν οὕτω σοφὸν αὐτοκράτορα μὴ ἐκαύτὸν τοιούτον ὄντα εἰδέναι, εἰ μὴ καὶ στρατηγὸν κύνιστον, καὶ κυνερνήτην ἄριστον, καὶ λατρὸν ἐπιστήμονα, καὶ τὸν δλῶς ἐπαινετοῦ τίνος εἰδήμονα νομοθετοῦ μὴ τῆς καθ’ ἐκτὸν τυγχάνειν ἔξεως ἐπιγνώμονα, ὡς οὕτω κινδυνεύειν, ἀνεπιστημόνως τεχνοῦσθαι τὰ ἐπιστημονικὰ, καὶ πως κατὰ τὸ αὐτόματον εὐδόσθαι τὰ τεχνικά. Οὐκοῦν ἐκτὸν εὖ D εἰδὼς δὲ αὐτοκράτωρ, ὥσπερ ἐν πρακτίοις, οὕτω καὶ ἐν σοφίᾳ μέγαν (οὐ γάρ ζώοις μὲν τοῖς ἐτέροις δοτέον αἰσθάνεσθαι τῶν ἐν σφίσιν αὐτοῖς καλῶν, τοὺς δὲ καὶ λογικοὺς καὶ λογίους στερητέον τοῦ τοιούτου πλεονεκτήματος), μὴ καὶ λεληθέτως ἐκαύτοῦ τὸ λογιστικὸν στερόμενον εἰς ἀλογίαν μεταπλάτεται, ᾧδη δὲ καὶ ἀργία καταψηφισθεῖται, λόγου σοφοῦ παρεγγυαμένου γινώσκειν ἔκαστον ἐκαύτον, ἐθάρρει, ὥσπερ τὴν ἐν χεροὶ συμπλοκὴν δὲ τὴν ἀνδρίαν δεξιώτατος, οὕτω καὶ τὴν ἐν λογομαχίαις δ τῆς σοφίας τρόφιμος. Καὶ δουσ δίκην ἐπεποθει συναγαγεῖν τὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως διερήμη-

39. Ut verba summatim resumendo concludam, id dicam quod in dialectica sacra sic fuit eruditus, ut zelo divino ignem accenderet, ac in votis habereat igni consueti, si unitalem inter eos quos divina dogmata sciderunt restituere potuerit. Considebat enim in institutione logica, quæ ab ipso institutore optime exercebatur, et quam aliorum doctrina ad eujusmodi exorcitia fovebat. Nemo autem inter bene cordatos sapientissimum imperatorem volet se ut talem nescire, nisi et ducem illustrissimum et gubernatorem optimum, et medicum solerter, nemo, inquam, eum qui aliquo genere perfectus est, constituet qui non inveniat suæ agendi rationis consortem, ut sic exsequatur quæ scitu digna sunt, et sic forsitan rectam ingrediatur artium viam. Igitur se bene imperator magnum in rebus peragendis ut excogitandis esse persuasum habens (non enim decet cæteris animalibus bene sentiendi facultatem attribuere, denegare autem hoc privilegium rationis compotibus), ne olam ipsius ratiocinandi facultas in irrationalitatem descendat, et etiam condemnetur, ubi illud præceptum omnibus datum: Nosce te ipsum, animum addidit, sicut in duello vir manu fortis, sic et in argumentando sapientia alumnus. Ubi ecclesiasticæ unionis ruptura publice causam agere invitabat, non per superbiam scientiæ injuriam fecit, quod multis accidit, quos jactantia spiritus supra terram tollit, sed inde divino quasi volatu in altum sublatus, et de se ipso philosophans et

animum secundum recti regulas librans et praeter ceteros divinos bellatores spem in se deponere satagens, si forte se dederit occasio luctae vocantis quemcumque pugnare pro Deo peritum.

φιλοσοφῶν ἐντὸν, καὶ μετρῶν κανόνιν δρόσητος, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις θεοῖς δπλίταις καὶ ἐντὸν προσαντίχειν ἐγνωκώς, εἰς ποτὲ καιρὸς ἐνταῦθη ἀγάνος προχαλευμένου τὸν εἰς εἰδότα μάχης τῆς ἑωρᾶς τοῦ Θεοῦ·

40. Et sic quidem haec se habent. Quoniam vero divinus Paulus non solum elevatione in altum so celebrem reddidit, sed terrestria quoque eum humi gradientem et caput ad cœlum usque tollentem sustinebant; eodem modo imperator questionum subtilitate altum tenebat, sed ad ea quoque so conformabat quæ ad terram, ad hominem spectant, bonum hoc ei suppeditante sapientia. Naturæ enim profunda perscrutari, origines rerum investigare et creationis mysteria indagare neque Aesculapii potuerunt, nec quisquis alias eruditione munitus.

Αὗτος, οὐδὲ ὑπεραιρόμενος οὐδὲ ἐνταῦθα, ὡς τὴν γνῶσην ἀποτελευτὴν εἰς φυσιῶσιν τὸ τῶν πολλῶν πάθος, οὐδὲ ἀλαζονεῖας πνεῦμα φύσιν ὑπεράσπει τῆς γῆς, ἀλλὰ ὑπερθεν ἔρεσι φερόμενος θειοτέρας, καὶ φιλοσοφῶν ἐντὸν, καὶ μετρῶν κανόνιν δρόσητος, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις θεοῖς δπλίταις καὶ ἐντὸν προσαντίχειν ἐγνωκώς, εἰς ποτὲ καιρὸς ἐνταῦθη ἀγάνος προχαλευμένου τὸν εἰς εἰδότα μάχης τῆς ἑωρᾶς τοῦ Θεοῦ·

μ'. Καὶ οὖτα μὲν καὶ τὰ ἐν τοῖς τοιούτοις θεοῖς καὶ δὲ οὐράνιος Παῦλος οὐ μόνον τῇ ὑψῷ ἱερούντετο ἔρεσι, ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ γῆν ποτὲ καὶ ταπεινὰ εἶχεν αὐτὸν, καίτια μὲν βάλνοντα, οὐρανῷ ἀκόρη στηρίζοντα τῇ πρὸς τὸν Ὑψιστὸν ἀγρύπτη τὸν δμοιον τρόπον καὶ δ αὐτοκράτωρ τοῖς τε ὑψηλότάτοις ἐξήρετο φιλοσοφήμασιν, συνδικενεῖτο δὲ μεγαλοπεπτῶς καὶ τοῖς, δσα περὶ γῆν καὶ κατ' ἀνθρώπον, σοφίας αὐτῷ καὶ τοῦτο καταπραττομέντος τὸ ἀγαθόν. Φύσεως γοῦν κατασκέψασθαι βάθη, καὶ αἰτιολογῆσαι γένεσιν, καὶ ἀνακαλύψαι μυστήρια πλάσεως, οὐτέ δὲ Ἀσκληπιαδῶν λεπτότητος εἰχεν εἰς σαφὲς οὕτως ἐκθέσθαι, οὔτε τις λοιπὴ ἀπίστημα τοῦ φυσικέύσασθαι.

41. In rebus externis strenuus, in rebus indagandis perspicax, unus omnium idoneus ad res peragendas fuit. Nec in conjecturis stabat, sed in veritate omnia esse volebat, nec sustinuit id quod pronuntiatum erat, cadere irritum, ut verisinilitudine ductus alios judicaret, quos graves, ut ipse erat, sed probos esse voluit. Nec aliis erat noster, siquidem dissimulatorem perscrutabatur, hominem vulgarem penitus judicabat, et sic deinceps omnis generis et conditionis homines. Unde quisquis viserit, renes et corda hominum eum perscrutari dixerit, quasi natura intus inclusa arcana sua ei aperiret.

μα'. Ἔν δὲ δεινὸς, καὶ τοῖς ἐπιπολῆς καὶ κατὰ δύνι προσβάλλων, τὰ ἐν βάθει κατοπτεύειν, καὶ ἀκριβοῦσθαι σοφωτάτῳ φύσεως γνώμονι. Καὶ τὸ πρᾶγμα οὐκ ἦν στοχάζεσθαι, ἀλλὰ αὐτὸς τοῦτο ἐν ἀληθείᾳ εἶναι, καὶ μὴ διεκπίπτειν τὸ λαληθὲν, ὃς καὶ εἰκοτολογίζειν τινὰ συνελογίσασθε τινὰ ἐμβριθῆ (καὶ ἦν τοιοῦτος ὁ νοηθεῖς), ἀλλὰ εὐήθη. Καὶ οὐδὲ τὸν ἑτεροῖς ὁ γνωματευθεῖς διώπτευε τὸν χρηστούν, τῷ παντὶ πλέον τὸν ἐπιπόλαιον, τοὺς τῶν λοιπῶν ἡθῶν δμοίως. Καὶ εἴπεν δὲ ἐνταῦθα ἴδετος διστοῦν καρδίας αὐτὸν ἐμβαθεύειν ἀνθρώπον, ὃς τὴν φύσιν ἔνδοδέν ποθεν αὐτῷ ἐκλαλεῖν τὰ καὶ διευτὴν ἀπόβρητα.

42. Novit quoque magistrum nostrum in eloquentia morbo latente affectum fuisse, cum sophistis præcesset; quem qui videbat, non longum ei vitæ tempus prænuntiavit. Id indicium ceteros quidem latebat; ille autem majori oculorum acumine gaudens, cum apertas, quibus anima quasi exit portas vidisset, proximam hominis mortem prædictit. Abiit ille, prædictionis haud immemor. Morborum curationes eumdem ordinem servant. Non enim utilia et efficacia invenit remedia, id quod veteri Prometheus attribuerunt, quæ regia ab egentibus et sumptus suppeditantibus nuncupantur (subministrant autem sumptus publici præfecti pauperibus ut donum gratuitum); sed præter adinventiones illas recentes non negligebat antiquiores. Ii ægrotantes, ad quos imperatoris sacra persona accedere non poterat ut morbi naturam indagaret, et malum secundum artis regulas expelleret, de morbo suo ad imperatorem referri curabant, qui, ex relatis, de remediis

μβ'. Οἱδέ ποτε καὶ τὸν ἐμὸν ἐν λόγοις καθηγητὴν πουλὸν τινὰ νόσον τρέφοντα, δτε τῶν σοφιστῶν προτίθενται, καὶ ἡ δψις ἐμήνυεν οὐ μαρτὸν ζωὴν τῷ ἀνδρὶ. Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀπρόσωποις τὸ στρατιῶμενον· δὲ δὲ νοερωτέραις ἐπιβολαὶ δψεως παρανοιγομένας οἷον θυρίδας θωρακῶς, δὲ ὅτις οἶδε ψυχὴν ἀπέρχεσθαι, προσέφη τὴν οὐ μαρτὸν ἔβοδον τοῦ ἀνδρός. Καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖνος, τὸ παραπτοθεσμήσας τὴν πρόγνωσιν. Νόσων δὲ ἀπόκειται τῆς αὐτῆς καὶ αὐταὶ σειρᾶς ἔχονται. Οὐ γάρ χρηστὸν ἔξευρε καὶ πιστὰ φέρμακα, δὲ δῆ τις ἐπιγράψατο παλαιῷ Προμηθεῖ σεμνολόγημα, οἷς δὴ βασιλικοῖς ἔστιν ἐπιλέγεσθαι πρός τε τῶν χρωμάτων, πρὸς τὰ τῶν χρητηγούντων (χρητηγοῦσι δὲ δημοσίοις πρώτοις δόσιν ἀφθονον αὐτὰ καὶ εἰς δωρεὰν τοῖς χρήσοντος) ἀλλὰ πρὸς τοῖς καινοῖς εὑρήμασι τούτοις καὶ τοῖς πάλιν προσποκείμενα θαυματιώτερον ἐξεργάζετο. Οἵτις γάρ οὐκ ἔδιδον τὸ τῆς βασιλείας δσιον εἰστὶ παρεῖναι τὸν θεραπευτὴν αὐτοκράτορα, ὃς καὶ πάλιν

τὴν κακουργίαν τοῦ ἀρρωστήματος, καὶ οὐτοπίᾳ τῆς νόσου τεχνηέντως ἐπεξαγαγεῖν, ἀλλ' ἐνταῦθα ὑπούργει μὲν ἀκοή, νοῦς δὲ τεῖνων τὴν θεραπείαν ἔξεστελλεν. Ἐλεπτοσὶ ἐρωτήσεως, τὰ τοῦ κειμένου ἐμάνθανε, διεῖν, ἐπέταττε, καὶ ἐπηχολούθει τὰ τῆς ἵσεως· λὰ δὲ καὶ πρὸς αὐτοῖς θανάτοις τε καὶ ἡνὶ εἰπεῖν ἄσ, ὡς μικροῦ ἐρωτῶν, καὶ ποὺ θάπτεται, ἀνισταντηφόρου νόσου τὸν κάμνοντα.

Οὐ δὲ καὶ εἰσέτι πλέον θαυμάζειν ἔξιον. γάζετο μὲν αὐτὸν ἡ χείριστος νόσος, τὸν δὲν θερέλιον ὑπονομεύοντα. Καὶ αὐτὴ μὲν ἐποίει, καθυποσπώσω τὴν φύσιν, καὶ τὸν ἐκνθδαπὸν βλάπτουσα· δὲ δὲν ἐντὸς αὐτοκράτωρ ενος, εἰς δλβληρων τοῖς τε ἄλλοις ἔξιρκει. Καὶ τινα βλέπων τῶν, δοσι πρὸς βασιλικὴν ἵντο θέαν, δομοὶ πάθει προστεταχέτα, μεθόηγε θερκευτικαῖς προμηθέστατα. Καὶ ἐμέμελεν τὸν ἄνθρωπον, οἵς θαυτοῦ ἀμελής ἔξικτήτικε δὲ πρὸς ὑγείαν. Εἰ δὲ οὕτω μὲν τοῦ καὶ περίεστι, δὲ δὲ καθηγεμὸν αὐτοῦ τοῦ ἀπελήλυθεν, ἐπερος ἂν τις θαυμάσσειν. Ἡμῖν χ οὕτω δοτέον μαλενεῖσθαι, ὡς τοιαύτα νοεῖν. ἔται τις ἡρωτῶς, καὶ συγχονὸς ρίπτει τῶν ὧν, πίπτει δὲ ποτε καὶ αὐτὸς. Καὶ οὐκ ἥδη ἱεῖον περιζδεσθαι συγκαταπέπτωκε τῷ ἀντικρά τις κυθερνήσας, καὶ μυρίους δοσους τάμενος, εἴτα βαψάμενος ἐς ἀλμυρὸν βυξιπόλιωλε. Καὶ οὐ συγκατέδυ τῷ ἀνθρώπῳ τὸ διού κυθερνήτου δνομα. Ἅσκηληπιάδης κατὰ παγκρατιάζων, καὶ συγχά στεφανωσάμενος, οὐκ ἔσθ' δπως οὐ πεσεῖται θανάτῳ. Καὶ οὐκ ἂν τις τοὺς στερφίους ἀφελεῖται τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλὰ κληρονομήσει τῆς νικητικῆς διὰ παντὸς, ἐκεῖνος ις.

Οὕτω δὴ καὶ δὲ δύμονύμενος, ἐν οἷς αὐτὸς τοῖς πειραζομένοις βοηθεῖν δυνάμενος, καλούμενος πρὸς τοῦ κρείττονος, ἀπελήλυθεν, σεμνύνεσθαι τῇ καὶ τῶν σμικροτάτων ἐπι-^τ διὰ τοὺς ἔκαστων ἀγγέλους, οἱ παρασταθεῖσι. Οἵς μὲν οὖν τὸ θεῖον σμικρολογεῖται, ἀλλ' εἰς εὐαρεστῆται, μέχρι καὶ εἰς σελήνην ἔξιν χαλάσθαι τὴν τῆς Προνοίας σειράν· ἐπὶ δὲ ; ἔτειθεν καὶ περὶ ἡμᾶς μὴ ἄν ἐθέλειν γλι-^{σθεῖ} τὴν θείστητα συγκατακέρματιζομένην θώτα πολυτυχίδει, καὶ ἀπασχολοῦσαν ἔκυτην, τὸ σμικροπρεπὲς ἐπιλέγεται. Θεὸς δὲ καὶ ἐν-^τερα βούλεται· καὶ οὐ φέρει παρ' ἡμῖν ἀτέ-^σεμνύνεσθαι, καὶ προσχήματι μεγαλείστητος δῶς κατασμικρύνεσθαι. Ἡ γάρ οὐ τυραννεῖ ἀντικρύς δὲ τοῖς μὲν ὑψοῦ ἐπιπρέπειν αὐτὸν, τῶν δὲ περὶ ἡμᾶς οὖν ἐντὸς εἶναι σοφιστεύο-^τ καὶ τὰ κατ' ἄνθρωπον, δες δὴ βασιλεύειν τῶν ις πέπλασται, ἀπάγμων θεοῦ; ὡς δὲν οὕτω τοῦ ταμβοσιλέα ἔκεινον εἶναι ὑπούλως ἀφέλοιτο τὴν θεῖον ἀλγθῶς ἡ ἐν προνοίᾳ λεπτοτομίᾳ, δὲν τοῖς ἀδριτέροις ἀνελικτικόν τε καὶ ἀνα-^τον οὐ δὴ πρὸς πάντων ἀνάγκη μετέχειν τὸν

A adhibendis consilium dedit. De minimis enim interrogabat, ægroti vivendi genus perscrutatus di-
gnoscebat, præcipiebat, morbi curandi cursum et
regimen observabat. Moribundos parcus interroga-
bat de doloribus, de sepultura, qua re factum
est ut morbo lethali laborantibus aliquod solamen
afferret.

43. Quod autem mirabilius est narrabo. Cum acerba morbus eum vexaret, corporis constitutio-
nem consumens, et vires corrodendo interiorem
interimeret hominem, mens tamen sana omnibus
officiis vacare poterat. Sic aliquem videns simili
morbo laborantem, curationem maxima cum dilig-
entia instituit, et quem mortuum sane luxisset,
ad sanitatem reduxit. Qui si nunc superstes vivit,
alter autem, cui sanitatem debebat defunctus est,
non minus mirum videtur; non item nobis, qui
rem meliori mente contemplamur. Fortiter se ge-
rendo aliquis in pugna multos cœdit hostes, at po-
strem ipse quoque cadit, nec forte adhuc invenit
eum qui ejus præclare facta hymnis celebret. Sic
diu aliquis navem gubernavit, multos salvavit, tan-
dem in mare profundum lapsus periit, nec tamen
boni navitæ gloriam perdidit. Sic Aesculapius ipse
ex tot morbis liberator, toties coronatus in hoc
victoriæ genere, nequaquam morti non succumbere
potest; nec tamen viri coronas sine injustitia au-
feret, per omne tempus victoris nomen habituri.

παγκρατιάζων, καὶ συγχά στεφανωσάμενος, οὐκ ἔσθ' δπως οὐ πεσεῖται θανάτῳ. Καὶ οὐκ ἂν τις τοὺς στερφίους ἀφελεῖται τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλὰ κληρονομήσει τῆς νικητικῆς διὰ παντὸς, ἐκεῖνος ις.

44. Sic Andronicus, quem defunctum celebra-
mus, in quibus ipse passus est, contra ea patientibus
opitulatus est, quantum posset, ipse ab Omnipotente
appellatus excessit venerandus etiam conver-
satione cum singulorum, qui Deo astant, angelis.
Dum enim alii tenuia de rebus divinis agitant, illi
magni faciunt, Providentia catenam ex alto ad lu-
nam usque promittentes: nos autem haud decet
divinitatem attenuare, in plures partes scindendo,
et dignitate sua exuendo. Deus autem hoc loco alia
vult, nec a nobis tenuiter coli et sub glorificationis
prætextu maligne deprimi patitur. Nonne tyran-
nica impietate contra Deum se gerit, qui eum co-
silius regnantem admittit quidem, rebus autem
nostris non interesse sophistico elenchō asserit,
hominem autem, qui supra omnia terrestria do-
minari vocatus est, a Deo alienat? Sic enim Deo
majestate sua exuto universi gubernatio, in omnibus
vel minimis providentia et circa mundum cura et
sollicitudo detrahatur, quæ omnia tamen Deo,
utpote soli sapienti competunt, qui non solum ad
nos usque descendere non recusavit, sed humani-
tatem mire induit, et, ut nos, in carne vivit, se-

eundum Patris voluntatem agens. Non enim humilia et superficialia respicit, sed ad ima penetrans mundi viscera, renes et cor perscrutatur, et ad terre radices usque verba benigna mittit.
κατὰ τὸ Ἰητέρα καὶ οὐ μόνον τὰ τακεινὰ ἔφορῶν, ταῦνος, καὶ ὥσπερ τοῦ ἐμψύχου κόσμου, δῆτα καρδίαις ἐμβαῖ καὶ εἰς ῥίζας γῆς τοὺς προνοητικοὺς λόγους ἀφίησι.

45. Hujus exempli specimen præbens pius noster Imperator non tantum selectis et magnificis verbis utens, iis quoque qui ad ima descendebant sollicitudinem suam impertivit, non humiliiter, sed, ut Deus, condescendendo. Illum in plena concione gravi et docta verbis sonantem audire poteras nunc singulos alloquenter, nunc singulorum quæstionibus respondentem, aut pro imperatoria auctoritate verba facientem. Hanc agendi rationem civitas nostra quasi cœlestis, et loca vicina sëpe experta sunt, ut non minus exercitus Romæus et tota christianitas; id experti sunt quotquot cum legum obedientia aut rebellium more vivebant; omnes autem ad statum bene ordinatum reductos aut vinculis aut humanitate refrenavit.

46. Sic igitur in omnibus imperatoris sollicitudo ad omnia penetrans a summo ad ima et in medio effusa sicut anima ubique adfuit; nihil parvi aestimans, omnia divina reputabat, ita ut qui haec omnia viderit imperatorem nulla re gentem, sibi ipsi sufficientem pronuntiaverit; illi autem ab eo regi opus habebant eo regimine, quod illegitimitatem ac serositatem expellit, morum autem probitatem inducit. Viros præcipuos eligere datur, mediocres seligere, post hos sexcentos, quibuscum ille collocutus est de rebus ad vitam quotidianam spectantibus, de scientia, de vivendi arte, de studiis litterarum. ταῦτα. "Ἔστιν ἀναλέξασται λογιδικοὺς ἄνδρας, ἔστιν ἀπολεόμενος, οἰς ἐκεῖνος τὰς εἰσαὶ διμίλικα διένεμε· τὰς δύοις τε τῷ ζῆν κληρούσται, καὶ τοῖς ἐν γράμμασιν.

47. Equidem hoc loco solis exemplum sermoni adaptare non ario fulgentis et omnibus splendore suo pulchritudinem peculiarem emittentis; sapienti autem aequiparo magistro, cuius disciplina in bonum commune confertur, quo omnes indigent, et cuius officium unicuique provinciam attribuere, presertim autem quod dictum ascriptum Deo est omnia omnibus facto, quod Paulus magno apostolus imitando expressit, communis vita usui e Deo qui omnium animas ad salutem ducit.

ἐπὶ πάντων θεδύ, τὸν μόνον σοφόν· ὃς οὐ μόνον τὴν ἔως καὶ εἰς ἡμᾶς οὔτε ὀκνησις κάθοδος, ἀλλα σωματικῶς αὐτήν (ῷ τοῦ θεραπευτοῦ!) ποιησάμενος οὔτε μὴν συγχαταβάνων δκνεῖ, ἐργαζόμενος οὐδὲ δὴ τὰ ἑπτεπολῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν μυχαιτάτων γνώμενος καὶ διαλογισμοῖς, οὕτω καὶ τοῦ λοιποῦ, οὗτοι

μέ. Τούτου γινόμενος δὲ ένθεος ἐκεῖνος βασίλε^ς
τοῦ ὑποδείγματος, οὐ μόνον τοῖς λογίσι καὶ ρη-
γαλεῖσις τῶν ἐν ταῖς πράξεσι λόγων ἔστων ἰσό-
δου, ἀλλὰ καὶ τοῖς εἰς τὸ ὑποδεῖς πυθμενῆρ-
νοις τὴν κηδεμονίαν ἐμέριζεν, οὐ καταβατίνων τακ-
νῶς, ἀλλὰ συγκαταβάτινων τρόπον ἔνθεων. Καὶ ἡ
βλέπειν ἐκεῖνον ἐν λαῷ βαρεῖ καὶ συλλόγῳ πλή-
θοντι οὐ μόνον εἰς κοινὸν βροντῶντες λόγοις, ἀ-
λλαχρῆν ἐπὶ θεοῦ μετέχειν Δαπαντας, ἀλλὰ καὶ τῷ
κατ' ἄνδρα διοιμιλούμενον, ητοι πρὸς διπερ ἐν
στοῖς προβάλοιτο, ή ἔνθι τὸν αὐτοκράτορα ἡ πα-
ἄνθρωπον ἔννους περιπέταις προκαλέστεται. Τε-
ττοις τῆς μεθόδου ἡ κατ' ἡμᾶς ὡς ἐκκέντοτε, ὡς δὲ
εἴποι τις, οὐρανόπολις ἐπειρῆτο, ταύτης τοι περικ-
ύλδες ἄπασαι, ταύτης ἀπαν 'Ρωμαϊκὸν στρατόν
τὸ μὲν ὅπικον, τὸ δὲ εἰ καὶ παρήκουον, οἷς κύπονδιμος
οὖς ἥγγετο τὴν σιαγόνα, δσα καὶ χαλινοῖς καὶ κηρυ-
διμενον, καὶ ὡς οίον ἀναχαιτιζόμενον, τῆς θρασύτητος

μεσ'. Καὶ ἦν ἐπὶ τάσι τὸ βασιλικὸν τοῦτο πρὸ¹
μηδές ικανὸν, καὶ συνδιῆκε τοῖς διοίσ, καὶ ἀπὸ τῶν
ἄνωθεν ἔνως καὶ κάτω ικανούμενον, ἀνεχέτο μὲν
εἰς τὰ κύκλω, καὶ φυγῆς δίκην τοῖς τοῦ παντὸς ἄ-
κατόπαρτο μέρεσ, καὶ σμικρολόγον εἶχεν οὐδὲν,
ἀλλὰ τὰ πάντα θεῖα, καὶ ὅποια βλέπεων τις ἀντίθε-
βασιλέα τοῦτο εἶπε καὶ μόνον, καὶ διευτῷ ἐπὶ πάντας
ἀρκοῦντα, καὶ μηδενὸς τῶν ἀπάντων ἐπιδειμνεῖ,
εἰ μὴ διὰ γε εἰς τοσοῦτον, εἰς δόσον αὐτοὺς βασ-
λεύεσθαι, καὶ τὸ φύσει δουλευτικὸν ἐνδείκνυσθαι.
δι' οὐ τὸ τοῦ βίου μὲν ἄνομον καὶ θηριώδες μερὸν
ἀφορίζεται, τὸ δὲ πολιτικὸν καὶ νόμιμον εἰσαπί-
ειν μέσους, ἔστιν ἀπάριθμοσθαι τοὺς ὑπὸ τούτοις
μὲν ἐμπράκτους, δοκοὶ ἔχρην, ἔστι δὲ ἄς καὶ ἐν λόρε,

μζ. Ἐνταῦθα δὲ οὐ πάνυ φελῶ τὸ κατὰ τὸνικήν
ὑπόδειγμα προσταρμόσαι τῷ λόγῳ, λάμποντες εἰ
πάσιν ἐπαριέντα τοῖς καταλαμπομένοις τὸ Ιεπού
καλόν· σοφῷ δὲ διδασκάλῳ διετίνο παρεβάλλει, ἢ
περ ἀγαθὸν πᾶσι τε κοινοῦσθαι τὸ διδεκτόλιον, ἢ
πάντες δύοιντο ἄν, καὶ αὐτὸνιν, οὐ χρεών, πρ-
διασχίζειν ἑκατοῖς τὴν μέριμναν· μάλιστα μὲν
οὖν, δὲ καὶ εἰπεῖν προστέθη Θεῷ, τῷ πᾶν τὸ
πάντα, δὲ δὴ καὶ Παῦλος δι μέγας ἐκεῖθεν εἰς ἡμέ-
ραν διεμέλειτο, τῷ καὶ κοινῷ, καὶ πρὸς μερίδαν ἢ
βίων, εἴτε δὲ καὶ πρὸς ψυχὰς ἐκάστης διοικονομεύειν
τὸ σύμφορον.

μη'. Καὶ ταύτης δὲ τῆς βασιλικῆς ἀρετῆς τὰ Α χαθ' ἔκαστον αἱ συγγραφαὶ λαλεῖτωσαν. Ἡμεῖς γάρ οὐκ εἰς ἀπέραντον ἔκαγαγεῖν τὰ τοῦ λόγου προτεθυμήμεθα, οἵς γε καὶ βραχία λαλεῖν οὔτε ἐν καλῷ καρῷ κεῖται, δύο τοῖς παθεινομένοις οὐκ εὔκορος ἡ, ἀκοή, οὔτε ἐν εὐχερεῖ, διὰ τὸ καὶ οὕτω πολυπληθὲς τῶν μνήμης ἀξίων· ἐν οἷς καὶ ὡς ἀγαθῶν ὑποβρεντῶν ἦν κακινιστής, ἀτάξιας ἀρμοστής κακιρικής, ἐπισκευαστής τῶν εἰς ἀρετὴν ἀφωρισμάνων ἀνδιαιτήσεων, χρόνου φθορᾶς ἀντίπαλος. Οἱ μὲν γάρ πάντα δαμάζειν ἐθίλων, βαθὺ ἔχασκε κατὰ τε θείων ναῶν· καὶ δύον αὐτοῖς εἴτε σύνναοι, εἴτε καὶ ἄλλως οἰκειούμενον, δὲ δὲ αὐτοκράτωρ εἰς κενὸν, δὲ φασι, χαλνεῖν αὐτὸν ἀφειεὶς ἐπεσκέψαζεν, ἐπεποιεῖτο, ἔξηγειρε τὰ καταπεπτωκότα, λατὸ τὰ πεπονηκότα, πάντα ἐποίει, δσα χρονικῷ ἀντιπίπτει στόματι ἀνοιγομένῳ εἰς φθορὰν τῶν δσα μὴ χρεών φθείρεσθαι.

μβ'. Σεισμοὶ ποτε ἀνταρρέπτοντες τὰ τοιοῦτα καὶ ἐκμοχλεύειν ἔχοντες, καὶ ἡ γῆ τοὺς θεμελίους ἀντίπτει· καὶ ἡ βασιλικὴ χεὶρ ἀνίστα τὰ ιερὰ πττώματα. Εἰ δὲ μὴ θεμελίοις ἐπεδύολει τὸ κακόν, ἀλλ' αὐτὰ μὲν ἀφεῖ κατευμεγεθεῖν τοῦ βλάπτεσθαι, τοῦ δὲ ὑπερφαινομένου κατεπεχεῖται, ἀνταῦθα μικρὸν ἐδόκει τῇ βασιλικῇ μεγχλοδωρεῇ τὸ ἀνδέον ἀναπτηρῶσαι· τῆς οἰκοδομῆς, εἰ μὴ καὶ τὰ ἀντὸς ἀγαθοχυσίας ἐμπλήσει τοῖς ἐν ἀναθήμασιν ιεροῖς. Καιροὶ τινες, καὶ ἀντίφθη πῦρ, ἢ αὐτόματον, ἢ καὶ ἄλλως ἐκ μηχανῆς ἐπίθυλον, καὶ τὰ ἔκυτοῦ ἡναιδεύσατο, μήτε τῶν κοινῶν φειδόμενον, καταδοσκήθεν δὲ καὶ πολλὰ, ὃν ἦν τὸ πολλοῖς ἄβδον. Καὶ πάλιν κάνταῦθι τὸ βασιλικὸν προμηθὲς ἀντεπεξήγετο τοῖς λανονικοῖς, καὶ τὸ ἀπελθόν καλὸν ἀποκαθίστατο. Καὶ οὐκ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν κακὸν οὕτω φιλονεικηθὲν ἐκκορυφωθῆναι εἰς μῆκιστον, δὲ μὴ ταχὺ ἔξηφάνιστο.

ν'. Καὶ οὐ περιεγράφετο ἐν μόνοις ἡμῖν οὐδὲ ταῦτι τὰ ἀγαθά· τὰ πλείω δὲ οἱ τῆς ἔφας ληξεως ἐκληροῦντο, καὶ τὸ Εὐρωπαῖον πλάτος, καὶ νῆσοι ἐγκαινιζόμεναι, καὶ οὕτω προφτητικῶς, οἵς ἐκ κακινῆς τὸ ἀποιχόμενον ἐν ιεροῖς κάλλος ἀνεκομίζοντο. Καὶ δὲ ἀνταῦθα κενούμενος πλούτος δόξεις μὲν ἂν ἐκ μέρους ἐστοχάσθαι· τοῦ εὐεργετεῖν, οἵς ἐκερματίζετο· τὸ πλῆθος δὲ τις καταλέκεις τῶν ἐπιποτηθέντων καὶ σεμνείων καὶ θειῶν ναῶν, πάνυ πολλὰς δλότητας καὶ μεγίστας δαπάνης ἐκκορυφώσεις τῷ ἀδροτάτῳ τῆς ἐκχύσεως. Καὶ οἱ μὲν φθάσαντες τῶν ἐν ἡμῖν αὐτοκρατόρων μίλια δῆκουθεν, ἢ καὶ δευτέραν καλλονήν θείαν φωτὶ δείκνυατες, νεοτησίον σεμνὸν καὶ μέγα τι ποιῆσαι κακίρινται, καὶ ἀληθῶς πεποιήκασιν· δὲ συννοησάμενος κρείττον, εἶναι φυλάξαι τὸ εἶναι τοῖς οὖσι μὲν, κίνδυνον δὲ ὑπομένουσιν ἀπίεναι, πρὸς τῷ ἔργῳ τούτῳ εἶχε τὸ πᾶν, φιλοτιμούμενος μηδέν τι τῶν ιερῶν ἔργων ἀπογενέσθαι, ἀλλὰ τὸ πάλαι κτητορικὸν αὐτοῖς ἀναπομεῖναι μέχρι τέλους ἐκφώνημα πρὸς μνήμην τοῖς ἀνεγέρσασιν. Ἐπηκολούθει δὲ ἄρα τῷ βασιλεῖ αὐτο-

Α 48. Regis virtutis mentionem peculiarem facere auctorum est. Nobis enim perpetuo de hac re loqui non est propositum, quibus nec breviter sermocinari lubet ad auditores non plane attentos; nec in promptu est in tanta rerum memorabilium multitudine. Fuit autem ille status pristini renovator, regni turbati restaurator, luxurie quam a virtute alienat coercitor, temporis parcus. Qui enim omnia domare voluit, ecclesiis divinis inhabant aut si quas alia aedificia obvia erant; imperator autem spem illius frustratus excitavit, ruinas restauravit, morbos curavit, omnia fecit ut os seculi quod cuncta contra fas devorare gestit, clauderet.

49. Terræ motus olim grassabantur, omnia e loco moventes, et solum fundamenta rejicit, regis autem dextera quas lapsa erant tempila restauravit. Si fundamentis malum non incubuit et omnia restauracionem exspectabant, imperator infra liberalitatem duxit suam aedificii damna reparasse, nisi sacris oblationibus intus quoque thesauros suos aperuisse. Quodam tempore ignis aut sponte aut malitia accensus, destructionem afferre sategit, aedificii molem consumens, et plurima depascens multitudini inacessa. Sed tum quoque cura imperatoris canonicorum sollicitudinem processit, et quod consumptum fuerat templum, reaificatum est. Nec aliud, de quo construendo tot simulati sunt, ut longum duraret, tam prompte interiit.

50. Nec ad nos solos hæc commoda spectabant; pleraque enim regiones. Orientis sortitæ sunt, et continens Europa et insulæ prophetice renovatae, ad quas denuo cultum divinum labantem reduxerunt. Hic divitiæ absumptæ ex parte ab iis qui eas sortiti fuerant, ad stipem ergordam exhibitæ sunt. Multitudine vero enumerata monasteriorum, ecclesiærumque summas pecunia maximæ quis largitionis loco profusas inveniet. Priors equidem imperatores nostri unam aut alteram pulchritudinem in lucem edentes rem grandem fecisse videntur, et re ipsa fecerunt. Qui vero consideravit quod melius esset conditionem servasse existendi iis quidem qui sunt, a superstitibus vero periculum ejecisse; et præter opus illud universum esse habuit. omni ope curaque emens, ut nihil de sacris operibus desiceret, sed quod antiquitus Dominica res erat ipsis remaneret usque ad finem, adhortationem illud habens ad memoriam illis qui memoriam suscitant. Regi exinde hanc præsertim hereditasse gratiam pro re nata inhærebat. Et priori quidem qui pos-

sedit codicillorum memorialium nomina et titulos et quæ ad illum pertinebant, tempus delevit; secundus vero tempore veniens rex, illud denuo ad memoriam inscripsit, priorem, et se ipsum inscripsit, quia non est cur lateat recens quod juventus fuerit, et celebritate antecessores vicerit et memorias secundam fuerit gloriam assecutus, ubi antiquum non firmitatem habuit, quando junior nondum natus erat.

Α φυῶς ἀντεύθεν, κληρονομεῖν αὐτὸν μᾶλι τοιχόδει κλήσεως. Καὶ τῷ μὲν πρώτῳ κτῆδη ἐπαλείφων ἦν δὲ χρόνος τοῦνομα τῆς; καὶ δέλπου, τά γε εἰς αὐτὸν ἤκονται· δὲ δεύτερος ἥκων τῷ χρόνῳ, ἐκεῖνόν τε αὐθίς; μην ἐνέγραψε τὴν προτέραν, καὶ ἔκατὸν πρι φεν· διτὶ μηδὲ ἔστι τὸ νεάζον λαβεῖν, καὶ παρε θῆναι τῷ φθάσαντι, καὶ τὸ τῆς μνημοσύνης καθισταὶ δευτερεῖον, ἔνθα τὸ παλαιὸν οὐκ ἀν μὴ τοῦ νεαζοντος ἐπιγεγονότος.

51. Quando vero bonis absumptum imitationibus et ad perpetuitatem tendentem, perfectum exinde oportebat complementi in talibus esse participem, non sufficere estimat talem actis additionem, sed opus complect divinum, nec ad vanum in conspectum veniendi amorem et arrogantem tumorem quod mirabitur qui ferocitate motus cogitat; et viros solitariam vitam fastidiendi placendi studiosus (cum talibus enim sibi complacebat, magis quam quivis alius) monasterium construit, cuius successus quidem in deserto solitariam cellam, pulchritudo vero adornat sermonis fulgens elogium. Gubernationis in eo norma valde convenienter diceretur angelis digna. Viris nuno repletur optima nota signatis, fere absque corpore viventibus, qui lucis angelum prope se habere et traduntur et creduntur, et ipsi sciunt, et divulgatur sermo illius creber, quia vehementer desideravit sanctos ipsius bos viros omnes simili ratione viventes superare. Et desiderium effectum habuit. Ipse enim nullius antecessorum inferior evasit, quotquot talibus bonis splendidi fuerunt, et qui desiderii secundum ipsum, dixerim et secundum Deum, viri fuerint, qui debebant alias omnes superare. Igitur se tanto bono dant, in quantum energia deficere non licet, et decertant in virtutis stadio vincere, quasi et contra athletas qui stare non præalent. Et non est renuendi locus quod, Deo auxilium suppeditante, non excedat a bono proposito.

52. Audite, queso, illud: Gustate et videte, quando dulcedo divina volentibus gustare offertur. Simul divinorum cupidus audivit, et simul manducavit, et bibit vinum mistum, sicut novit Salomonis sapientia epulas parare; et insumplis his quæ recondita habebat, ad majora desideria provocat, nec divinis deliciis saturari potest. Talis ille, reipsa beatus et magni invitatoris conviva dilectus, comperit pulchrum esse ejusmodi laborem; et animæ in ipso virilis conditio non lucernam extinxit, cuius ad lucem incedit quivis in talis vita recta semita; accedit vero amplius divino Spiritu refovens et anima ad Deum aspirans; unde progressus efficiens se exercebat et ceteris similibus studebat operibus. Et loca in apto electa, ex judicio, et

να'. Ἐπεὶ δὲ τὸν ἀγαθαῖς μιμησεσιν ἔντη καὶ εἰς τὸ δεῖ προβαίνοντα, τέλειον ἔχρη τῆς ἐν τοιούτοις καὶ αὐτὸν δλότητος εἶναι, οὐκ ἀρκοῦν ἡγεῖται τὴν τοιαύτην ἐπιποίησ δλοκληροῦ καὶ αὐτὸς θεῖον ἔργον, καὶ αὐτὸ κενὸν φανητισμὸν καὶ συνδρόν ὅγκωμα, ὡ θυμάσιεν δὲ φρονῶν εἰς στρυφνότητα· καὶ σάμενος ἀνδρὶ μονάδος βίου κατακήρως (ῆχαιρε γὰρ τοῖς τοιούτοις, εἴπερ τινὶ τῶν ἀνιστὸ φρονιστήριον, οὐ τὸ μὲν ἀναπε ἡρήμου τμῆμα, τὸ δὲ κάλλος ἔξαρτύσοι ἁ λαμπρὰ πανηγυριν. Ἡ δὲ τῆς ἐν αὐτῷ π διάταξις οἰκείστατα λεχθεὶ δὲν ἀγγέλοις πι Καὶ νῦν πεπληθεν ἀνδρῶν ἐκεῖνο ἀσκοῦμέ ρωνώμως τῇ ἡγιαλῆσαι, καὶ τὸ μικροῦ ἀ βιαζομένων οἰς ἄγγελον φωτὸς ἐφίστασθε καὶ διομάζονται καὶ πιστεύονται, καὶ αὐτὸ καὶ πειρασται λόγος ἑκείνου διμητός, ὡς θυμίᾳ ἐπεθύμησε τοὺς ἔκατον Ἱεροὺς τούς δρας πάντων ὑπερεῖνται τῶν διμοιοθίων. Κι ἐπιθυμίᾳ εἰς ἀνάλογον. Αὐτός τε γὰρ οὐδὲ φιασάντων ἕξεπιπτε δεύτερος, δοσοι τοιούτη γλαυκήσαν ἀγαθοῖς, καὶ οἱ τῆς κατ' αὐτὸν δὲ καὶ τῆς κατὰ Θεὸν ἐπιθυμίξις ἄνδρες, δ πάντων πειρέμεναι ἄλλων. Καὶ τοίνυν τοῦ τοιούτου καλοῦ, εἰς δοσον οὐκ ἔστιν ἄλλη νάμεως, καὶ ἀμιλλῶνται τὸ τῆς ἀρετῆς στάδιον, ὧσει καὶ εἰς ἀπαραμίλλους κατ παγκρατιαστάς. Καὶ οὐκ ἔστιν ἀπείπεσθε θεοῦ ἐπαλείφοντος οὐκ ἐκπεσοῦνται τῆς προθέσεως.

νθ'. Ἀλλὰ γὰρ οἷον τὸ ἀκοῦσαι, Γεῖσο θέτε, διτὶ γλυκύτης θεῖα τοῖς βουλομένοις ἡρ τίζεσθαι πρόκειται. Ἀμα δὲ τὰ θεῖα λιγν ἔκουσε, καὶ άμα ἔφαγε, καὶ ἐπιει τὸ κερασ οἴδεν ἡ Σολομώντειος δαιταλουργεῖν σοφίτ πανήσας τὸ παρατεθὲν, ἔρεθίζεται εἰς τὰς θυμίαν, καὶ τῆς θείας οὐκ ἔχει τρυφῆς κορί Τοιούτος καὶ ἐκεῖνος, δὲ τῷ δυντε μακαριστ τοῦ μεγάλου δειπνολήγτορος δαιτυμάνων φίλια σατο, καλὸν εἶναι οὕτως ἔργαζεσθαι· καὶ τὶς τῆς ψυχῆς ἀνδρεία κατάστασις οὐκ ἔστιν λυχνίαν, δι' ἡς ποδηγεῖται τις εἰς τοιαύτη βίου τρίβον· ἔξανήπτε δὲ εἰς τὰλεν ἀνάθειν πνεύματι, καὶ ἐπιπόθων τῷ φυχῇ πρὸ θεον προσδιβάζομενος ἐμελέται, καὶ ἐτέροις

ἐπιβαλλειν πράγματοι. Καὶ οἱ τόποι ἣν ἐτοίμω, ἐπιλεγέντες ἔξι ἐπιχρύσεως, καὶ τὰ τῆς ὅλης ηὔτρεπτο, καὶ τὸ τεχνικὸν φῦλον προκατετλήπτο τοὺς μισθοῖς, τὸ τε ἀρχιτεκτονοῦν καὶ τὸ ὑπουργικόν· καὶ τούτων οἱ μὲν τοῖς Ναζιραῖσι θίσθιαι σκηνώματα, ὥγγὺς δὲ ἔστι φάναι καὶ Θεῷ, διά τε τὸ θεῖον τοῦ σκευάσματος, καὶ διὰ τοῖς ἐν αὐτῷ καθαρεύουσι· Θεὸς ὑνομανοῦν οἶδε καὶ ἐμπειριπατεῖν· οἱ δὲ σκευάσαι ἔνοις ἀνάπτωλαν, καὶ αὐτοῖς τραυματίαις, ἢ καὶ ἔτερως νόσοις ἐνολισθήσασι. Καὶ δὲ μὲν οὕτω τῇ θεῖᾳ ἐπιθυμίᾳ ἐκθερμυνθεῖς, καὶ ομένην εἰχε τὴν καρδίαν ἐν ἕαυτῷ, εἰς πῶς θύοις τὸ ἐπιθυμητόν. Ὅτι δὲ τὸ χρεῶν ἡπειρευν, ἀπῆλθε, προσάγων θεῷ τὴν ἔφεσιν καὶ τὴν εἰς τάχαδὸν πρόθεσιν, ὡσεὶ καὶ ἔργον ἡδη τέλειον, ἀφέμενος τῷ οὐρῷ βασιλεῖ τελεσφορῆσαι τὸ ἔλλειμμα, καὶ τὴν μὲν ἄρχην ἐνδοὺς αὐτὸς καὶ τοῦδε τοῦ ἀγαθοῦ, ἐκεῖνο δὲ φιλοτιμησάμενος τὸ παντέλειον.

νγ. Ἡν δὲ τῆς αὐτῆς ἐπισκευῆς καὶ ἡ τῶν πόλεων καὶ φρουρῶν, τῶν μὲν ἔγρασις ἡν τοῦ πάλαι κεῖσθαι, τῶν δὲ ποιῆσις, καὶ εἰπεῖν καιριώτερον, κτίσις κακινή. Καὶ Τιβερίψ μὲν προνοίας προσμεμπτόρηται ἀγαθὸν, διὰ πολλὰς πόλεις κατασεισθεῖσας ταῖς εὐεργεσίαις ἀνέλαβεν. Οὐ δὲ καὶ τοῦτο μὲν ἐπὶ τοσούτον, εἰς δύον οὐκ εἰπεῖν ἡμῖν εὑμαρές· ἐν γε τῷ παρόντι, μὴ καὶ τὴν ἐπιμεμετρημένην ὄραν τοπικοῖς δύναμασι προσδιπτάνησαμεν· δύσας δὲ καὶ ἐκκαινῆς ἐν ἐπικαίροις χωροῖς ἀνέστησεν, ἀριθμὸς ἵτερος αὐταῖς, οὐχ οἷς μὴ ἐπεξισθεῖσαι ταῖς λοιπαῖς. Οὐ γάρ εἰς ἐκτὸν ἄπαξ, οὐδὲ εἰς διπλοῦν τούτο, ἀλλὰ καὶ διπερκεῖνα κορυφούμενα διπερανιστανται, δι' ᾧ ἀποτειχίζων τοὺς πολεμίους εἰργε τῇς ἐκδρομῆς, ἔχόμενα τρίβου σκάνδαλα τιθέμενος αὐτοῖς, καὶ προσδεῦσαι μὲν κωλύων, βιασαμένοις δὲ τὴν δόδον φόδον θανάτου ἐπιστέλλειν ἡν τῶν δύσισθε, καὶ μένειν οὕτως οἴκοι βιαζόμενος, καὶ ἡ τὸν θυμὸν πέττειν, ἢ κατὰ σφᾶς αὐτὸς θυμομαχοῦντας ὅτιγνυσθαι.

νδ. Οὐδὲ ἡττον δὲ τι καὶ ἐκεῖνο κεινὸν, δτι τοῖς πλεοῖσι τῶν τοιούτων ἔργων ἕαυτὸν ἀρχιτεκτονεῖν ἔφεστα, καὶ διευκρινεῖν τὰ, δι' ᾧ ἀσφαλῶς ἀστήξονται, τὰ πολλὰ δὲ καὶ διακονεῖν καὶ χειρουργεῖν τοῖς πολίζουσι, καὶ παραφορεῖν δύον χρήσιμον. Καὶ χθὲς μὲν τὰς βασιλικὰς ἔπριθον χειρας, καὶ εἰσαύριον δὲ τρίφουσιν, ἢ σπάθῃ βαρυνομένῃ πολλῷ τῷ σιδήρῳ, καὶ δύον δίχα γε τοῦ τέμνειν οὐδὲ διὰ δίλλως φέροι κατενεγκέντα πολέμιος δυμίος, διλλὰς συχόδις τοῦ βίου ἐκθερζόμενος, δραγμεύσιο δὲ εἰς στοιβάς· ἢ κορώνη σιδηρέα, χάλκεον ὅπον τῶν πληττομένων καταφέρουσα, ἢ βρισὸν δόρυ, καὶ διπερ εἴκαστον δὲν ποιητικὴ μεγαλοφωνία ὡς εἰς νηὸς ιστὸν ἐπικοσδροῖο. Τοιούτον γάρ ἡ βασιλικὴ παλάμη ἀνειχε τε καὶ ἔχωρει. Καὶ ταῦτα μὲν χθὲς τε καὶ εἰσαύριον ἔργα τηνικαῦτα τῷ βασιλεῖ· μεταξὺ δὲ χάλικες ἐν χερσὶν ἀδροὶ καὶ ἀδραχθεῖς, λίθοι προσάρματος καὶ αὐτοὶ τοῖς ἔχθροῖς τοῦ Θεοῦ. Καὶ δήποτος ἀγαπητὸν, εἰ μέχρι τούτων δὲ κάμπτος. Οὐ δὲ

A materialia conficiebantur et tribus artibus valens preliis primas tenuerai et constructiones faciens et adjumentum præstans. Horum eos quidem Naziræis constituisse tabernacula, proximum autem est Deo colloquiolum ob apparatus divinum, tum quia illis qui in divino apparatu se mundant Deus inhabitare vult et ambulare; hos vero advenis hospitium præbuisse, et vulneratis aut aliis morbis laborantibus. Qui quidem sic divino desiderio fervidus fuit, ardens in se cor habuit si forte desideratum viderit. Cum vero festinavit mors, decessit, Deo afferens desiderium et virtutis amorem, tanquam opus jam perfectum, relinquens filio regi ad bonum fineū perducena quæ relicta sunt, principium quidem faciens boni, illudque omni numero consummatum emulacionis rationem præbens.

B

53. Ejusdem restorationis erat urbium et arciūm aliarum quidem renovata ab antiquo excidio adiunctio, aliarum antem constructio, et ut opportunius dicam, nova creatio. De Tiberio quidem providentia bonum testificati sunt quod multas urbes subversas liberalitatibus restauravit. Ille vero hoc peregit in quantum non nobis in præsenti dictu facile, nisi definitam horam locorum nominibus consumamus; quot vero et denuo in opportuniis locis constituit, numerus alias illæ, nec qui reliquis inferior queat comparari. Non enim in centum semel, nec in duplē hunc numerum, sed et supra hæc exstructæ sunt, quibus muniens hostem quemque repulit excursiones molientem, continua viarum propugnacula statuens adversus hostes, et iter quidem pergere prohibens, viam vero violenter tenentibus mortis metum incutiens per ea quæ retro stabant, sic domi remanere cogens et sive ferocitatem minuere, sive contra invicem senvientes frangit.

54. Non minus illud mirum quod talium operum plerasque seipsum architectum statuebat et discrevit quæ tutiora stabunt, multa vero ministravit manibus præstare adificantium, et vehere quantum utile erat. Heri quidem regias fatigabant manus, cras vero fatigabunt aut instrumentum multo D ferro oneratum, et quantum præter secandi natum non alias gestaret ruens hostilis turbain fasces aut clava ferrea æreum somnum percussorum præcipitem agens, aut ponderosa hasta, quam representavit poetica magniloquentia quasi navis vi-ginti remis malum. Hoc regia manus sustinebat et portabat; hæc quidem heri et cras regis tunc opera, interea vero lapides in manibus multi et quales vehere potest homo, lapides scandalii pro Dei inimicis; optimum, si hucusque labor cessit. Ad plura vero providebat, interdui quidem hæc erant; noctem vero bellicis. Et imperator laboribus dabat et quietie horam ad incensi animi talem ardorem opportu-

nam faciebat, insomniis se dedens, nec genua flectens, et patientia columnam sibi erigens; quo certe optimis studuit documentis per vitam ad omnia patienter toleranda se macerans.

55. Nam cuncta ut dicamus, in plura divisa patientia; alia quidem quam circa corpus exercemus, quam laborum tolerantiam vocare consuevimus: alia in cupiditatum refrenatione, quæ est temperantia; alia in ægritudinis omnis mitigatione, sapientia sane et patientia est, quod adhuc etiam et nian-suetudinis hæc victoria, non est circa quam propriam patientia non habuerit summam gloriam, rex ibi sui ipsius, quia nefas erat adeo magnum principem inferioribus parem esse. Sustinendis igitur perstebat in omnibus laboribus, frigus quidem tolerans quasi medii æstus urentis status recte compositi cupidinem inveniret, æstivis denuo caloribus expositus et patienter ferens quasi vitalibus auris refrigeraretur; sicut vero sicut ne illi Adipsi in historia memorati, sustinens famem autem olio eo viro utilem esse non absurde dicens, laborioso vero homini non congruam, quem noverunt nutrire sedula opera, quæ animæ luctationem renovant.

56. Compescuit et ventris cupiditates; sicut statua quæ id tantum sibi infundi vult quantum ad impletionem satis sit. Non enim ille ingurgitatum supercalcaret, nec invito stomacho cibos et liquida ultra quam fas est ingerere conaretur, sicut faciunt quorum Deus venter est. Ecce eadem amborum causa. Nam nec quod plenum est adhuc quod injicitur admittit, nec jam ore clausum ulteriora sinit intus penetrare.

57. Sic cupiditatem vehementissime nobis metipsis veniam dantem domabat. Cupiditatem enim tanquam rex legi obtemperans expellebat tyrannum. Stragulum ipsi ad terram aspergium non a mediis tapetibus explicatum, adeo æstimaverat charmum, ut ipsi in tempore esse res opportuna quia jam genio simul ac naturæ necessitatibus debitum solvere posset. Homericum quidem Jovem somnus quondam insidias tendens circumvenit invitum, et conjicioit ostendens sermo sorani vim non solum in iis qui aliter vitam instituunt, sed et in iis qui late dominantur. Ipsi vero vocatus non paruit somnus: præstabat utilium sollicitudo, tussusque cito assurgens et quodam modo adesse timens prope huic qui semper cum metu vivit, et immortalitate digno mortem quamdam operari sensuum pigritia, et operibus ferventibus obstaculum ponere mundanæ ordinationis artificem.

A καὶ εἰσέτι πλέον ἐπετείνατο. Μεθ' ἡμέραν μὲν γὰρ τοιαῦτα ἦν· δὲ δὲ αὐτοκράτωρ καὶ τὴν νύκτα ταλαιποῖς ἔργοις ἀδίδου, καὶ τὴν ὥραν τῆς ἀνατολίας καιρὸν ἐποιεῖτο τῆς τις τοιαύτην ζέσιν ἀκούειν, διακαρτερῶν ἄσπινος, καὶ μηδὲ γόνυ κάμπτειν, μη στήλην οὕτω καρτερίας ἔντεν ἀνιστᾶν· δὲ δὴ ἑρωῶς μεμελέτηκε διὰ βίου, εἰς τὸ παντοὺς ἀκριβεῖκὸν ἔντεν ἐκπονουμένος.

B νε'. Ὄλως γὰρ εἰπεῖν, εἰς πλεῖστα διηργημένης, καὶ τῆς μὲν εἰς τὰ περὶ σῶμα ἔχοντος, ἢν φερετοὺν δινομάζειν οἴδαμεν, τῆς δὲ εἰς τελείων συνοχῆν, δὲ δὴ εἰσιν ἔγκρατεισα, τῆς δὲ εἰς παντὸς λυπηροῦ κατακέρασμα, τοῦτο δὴ τὸ καὶ αφροσύνης καὶ καρτερίας, έτι μὴν καὶ κρατήσης ἔντικημα, οὐκ ἔστι, περὶ τὴν ἴδιαν ὑπομονῆς τὰ εἰχεν ἄκρον τὸ εὐδόξιμον, βασιλεὺς κάντασθα ὡς καὶ ἔντεν, διτελεῖ τὸν οὕτω μεγάλως ἔχοντα εἶκεν τοῖς χειροσ. Διγραίει οὖν εἰς ἄντα φερεπονῶν, ψῦχος μὲν ὑπομένων, ὡς ἐὰν καὶ μεσσάτου θέρους φρύγοντος φιλοτιμίαν εὐκράτου πνοῆς εἰρίσκε, θερινῷ δὲ θάλπει αὐθίς παραβαλλόμενος καὶ ἔγκαρτερῶν, ὡς εἰ καὶ ζωογόνοις αὔραις ἔντικτο· δίψαν δὲ, ὡς οὐδὲ ἄν οἱ τῆς ιστορίας Ἀδίψαι, ἀνεχόμενος λιμὸν δὲ ἀργῆς μὲν ἐνδρὶ οὐμφοροῦ εἶναι φιλοσοφῶν, ἔργατικῷ δὲ ἀνθρώπῳ ἀπροσέρμοστον, δὲ οὐδὲ τρέφειν τὰ σπουδαῖα ἔργα, ἔντεν διπασχοῦντε τὸ τῆς ψυχῆς ἀναγνώνιον.

C νε'. Ἀμέλει καὶ ἐπεῖχε τὰ εἰς γαστρὸς θεραπεῖν, διτα καὶ τις ἀνδρίας, εἰς τοσοῦτον ἔθελων τὴν ἔνθεσιν, εἰς δύον καὶ δὲ ὑπερπλησθεῖς οὔτε γὰρ ἔκτενες ἐπισάπτοι ἢν τὸ ὑπέρφορτον, οὔτ' αὐτὸς εἰχε τὴν καθάπτας σφιγγθεῖσαν λόγῳ συστέλλοντι ἀνευρῶντι εἰς βρῶσιν κατὰ τοὺς κολιοδάμονας. Καὶ ἔστι ταῦτα ἐπ' ἀμφοῖν τὸ αὐτόν. Οὔτε γὰρ τὸ πλῆρες ἐπέτειον τὸ ἔμβαλλόμενον, οὔτε τὸ εἰσάγων σύστομα ἀφήσοι τι τῶν ἐντιθεμένων προκύπτειν ἔντος·]

D νε'. Οὕτω κατισχύων ἦν ἐπιθυμίας, τοῦ δεινοτέτου κόλαχος. Θυμὸν γάρ, δσα καὶ βασιλεὺς ἔννομος, ἔξωθει τύρχων. Στρωμνὴ δὲ αὐτῷ πρὸς γῆς ταχύτερα, στρώμασι μαλακοῖς ἀμεσολάβητος, οὗτοι τοις λελόγιστο φίλοι, ὡς πραγματεῖῶντες αὐτῷ ἢν καρῷ εἰναι, μηδὲ τῷ παντὶ τοῦ μεγέθους κατασκλίνει, ἀλλὰ καθῆσθαι δρθούμενον, καὶ οἵτες ἔκκλινει τὸ σοφὸν κατευναστὴν ὕπνον τῆς φύσεως. Τὸν μὲν ὅτι Ὁμηρικὸν Διτα ὕπνος ποτὲ περιεχόθη ἐπίβουλος οὐχ ἐκόντα, καὶ δὲ λόγος ὑπονοεῖται δηλοῦν τὸ τοῦ ὕπνου βίστιον, μὴ μόνον ἢν τοῖς ἄλλως ἔχουσι τοῦ βιστή, ἀλλὰ καὶ ἢν τοῖς πλατὺν ἄρχουσι. Τῷ δὲ καὶ πρωτούμενος ὕπνος οὐχ ὑπήκουε· τὸ γὰρ φροντιστικὴ τοῦ χρειώδους περιεγένετο· καὶ ἐπιπετασθεῖς δὲ τούτῳ ἀπεπήδα, μετρῶν ἔντεν, ὡς δὲ βασιλεὺς ἔκτενε, καὶ τοῖς τῶν ἔργων καιροῖς ἐπιοῦσιν ὑπερέσμενος, καὶ πως δύνων, τῷ δεικνυήσει παρεῖναι, μη τῷ ἀθανασίᾳ ἐπαξιψεῖθαι θάνατον οἷον τεχνάσθαι τὴν ἔργα τῶν αἰσθήσεων, καὶ τῶν σπουδαίων ἔργων δικόπτειν τὸν τῆς κοσμικῆς ἔργατην συστάσσων.

νη'. Τδωρ μὲν αὐτῷ φίλον ποτον, δελεχόμενον, δτι τρυφζν δέει πρός τινα σκευωρίαν ἡδονῆς σώφρονα, εἰς ἥν καὶ δ γλυκὺς συμβολήν τινα παραμίγνυσι κάλχμος· ἔτι γε μὴν καὶ δ στύφων χυλός· ἔτι δ' δπου καὶ ἡρέμα δέντις δ κρίθινος. Εἰ δὲ καὶ οἶνφ προσδεῖσι χρήσασθαι, ἀλλ' ἵκενος ἀγλευχής καὶ δέξινης ἀλέρνατο, καὶ τοῖς πλείσιον ἀπρόστοις. Καὶ ήν τοῦτο βασιλικὸν κρατῆρος ἐπίστημον, οὐχ οὔτω χαίροντος τοῦ βασιλέως τῷ πόματι (οὐ γάρ ἡδὺ τὸ τῇ γένεσι μὴ προσηνέται), δσον οἶμαι καταμηχανωμένου τῆς ἄγαν δρέπεντος. Καὶ οὖθα πρὸς ἀκρίβειαν ἀποτέλεσταις ἄνδρας τοιούτον ἑαυτοῖς οὐνοχοῦντας κέρασμα, ὃς ἀν κατευμεγεθῶς καὶ αὐτὸι τοῦ ἔνδον ἔχθροι.

νθ'. Στάσιν δὲ δρθίαν, ὃ δὴ καὶ ἔρξθη, ὠσεὶ καὶ κιλων ἐκπονησάμενος δστραβής καὶ ἀναστηλῶν ἑαυτὸν καὶ οὔτω πρὸς εὔχλειαν, οἵς ἀνείχεν ὑψοῦ τὰ διμέτερα, γόνατα κάμπτειν αὔθις Θεῷ εὔχης λόγῳ, καὶ οὔτω πρεπόντως ἀφοσιυσθαι τὸ γουνάζεσθαι, ἀρχετύπῳ παράμιλος ἦν τῷ μεγάλῳ ἔκεινῳ δικαίῳ, οὐπερ οἱ τῶν γονάτων τύλοις τὸ συχνὰ γονυπετεῖς ἡγόρευον. Καὶ οὔτω τὸ ἐν ἀριστεύμασιν ἀνάστημα πεπργμάτευτο. Οὐδὲν γάρ ἔχρην τὸν εἰς θεὸν κατενύοντα μὴ κατεκανίστεσθαι τῶν ἔχθρων, μηδὲ τῶν ζεῦ ὕψους οὔτω μακροῦ ἑαυτὸν ταπεινοῦντα μὴ θεόθεν ὑψοῦσθαι, καὶ τοῦ μέχρι καὶ εἰς γῆν ταπεινοποιού ἀντιλαμβάνειν ὕψωμα εὐχλειάς οὐράνιον.

ξ'. Τὸ δὲ βαδιστικὸν ἑντεῦθεν διαδεχόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ διατέρημα ἦν. Οὐ γάρ ἀνέπαυς λιπαροὺς πόδας εἰλαπινάζων, οὐδὲ ἵππου κουφότητει αἰρομένου πρὸς τάχος εἰσαεὶ τοὺς δρόμους ἐπίστευεν. Ἀλλὰ δεῆσαν τοὺς πεζοδρομεῖν ἐπιστρομονικές παρήλαυνεν, οὐκ ἀπαξιῶν τὸ πεζὸν κατὰ τὸ πάλαι Περσικὸν ὑψηλόφρον, οἵς ἔρεσε νομοθετῆσαι δίχα τοῦ κατ' οἰκίαν περιπάτου λοιπὴν πορείαν ἐφ' ἵππου τίθεσθαι. ἀλλὰ ταῖς μὲν ἀνάγκαις, καὶ οὔτε δὲ δραμαδοῖς, τὴν ἀππασίαν ἔγκρινων, τοῦ δὲ λοιποῦ ποσὶ χρώμενος εἰς τὸ καρτερόν.

ξβ'. Οὔτω τὰ τοὺς πολλοὺς λυποῦντα, καὶ τῷ ἑναγνώριψι πικράζοντα, κατεκίρυξ γλυκάσμασιν ἀρετῆς, ὅφ' ἣς καὶ τὸ ἀνεξίκακον ἐπορίζετο, νωθρεύμενος κατ' ὅρθον λόγον εἰς ἄμυναν, καὶ καρδὸν εἰς ἐπιστροφὴν ἐνδιδούν τοῖς ἑαυτοῖς ἀποστρέψασιν εἰς φαύλοτητα, τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ἑαυτῷ κάνταῦθα προϊστῶν εἰς ἀρχέτυπον μιμήσωσι, τὸν καὶ ἐπὶ πάντων δύτα, καὶ πάντων προνοητικῶς ἀνέχόμενον· οὐ καὶ τὸ αὐτόδυρον ἐμιμεῖτο, καὶ τὸ ἐν ἔργοις αὐτοδιάκονον, καὶ μάλιστα τοῖς μεγίστοις. Οὐ γάρ ἔβολε χεροὶ μὲν ἔτεραις ἐκπονεῖσθαι τὸ καλὸν, αὐτὸν δὲ τοῖς ἀνδραγαθήμασιν ἐπιγράφεσθαι, οὐδὲ ἀκοὰς παραβάλλειν τοῖς βασιλικοῖς πρακτέοις, δρθαλμοὺς δὲ ἐπιβάλλειν, καὶ χεροὶ καταβάλλειν τὸ ἀντικείμενον.

ξγ'. Ἀμέλει καὶ κινδύνοις ἑαυτὸν παρενετίθει, ἔνθα τῷ στρατῷ ἄλλως ἦν ἀφυκτον· καὶ διδοὺς ἑαυτὸν ἔνως καὶ εἰς θάνατον, κατηλλάττετο τοῖς λοιποῖς τὸ σώζεσθαι. "Οθεν καὶ ἐφιλοτιμεῖτο τοῖς διὰ παντεδε-

A 58. Aqua ipsi gratus potus, seducens quia in de-
liciis vivere oportet ad quamdam voluptatis vigi-
lantiam sapientem, cum qua dulcis compositionem
quamdam miscet calamus; adbuc et astringens
est succus; aliquando leviter acidum hordeum. Si
vero vino uti egebat, illud acerbum sumpsit; et
acessente mistum fuerat et plenisque idecirco repu-
gnans. Regii autem illud poculi insignia erat, non
tam gaudentis regis potu (non enim est gratum quod
palato injucundum) quam, opinor, temperanter
disponentis nimium appetitum. Novi ad severita-
tem se exercentes viros talem sibi infundere mistu-
ram, qua in inferiore hostem dominari possint.

B 59. Standi vero modum arrectum, quod dictum
est, sicut columna retinens directa, sic ad nobis
le habitum se componens in quantum in altum
nostra sustinuit, deinde genua Deo flectere pre-
cationum gratia, et sic decenter consecrari modum
suppliciter genua flectendo orandi, archetypo præ-
cellens erat magno illo justo, cuius genuum calli
testificabantur quod frequenter genua flectebat. Sic
in optime gestis elevationem servare placebat. Non
enim oportebat eum qui se ante Deum humiliabat
non insurgere in hostes, nec eum qui post tan-
tam elevationem humiliatus non ad Deum exalta-
tur, et pro virtute qua se usque ad terram ahji-
ciebat remunerationem accipere exaltationem glo-
riæ cœlestem.

C 60. Quod vero bene incedebat, inde receptum
non minus sapientis viri officium erat. Non enim
cessavit pingues pedes pedes ad apricum proferre,
nec equo velociter currenti ob celeritatem semper
decursiones præscripsit. Sed ubi oportebat eos qui
assueti erant pedibus currere prægrediebatur, non
indignum interpedestre reputans juxta veterem
Persarum morem, quibus placuit domi quidem pe-
dibus uti ad deambulandum, in cæteris autem iti-
neribus equo semper vehi, sed in necessitatibus et
quando triumphus equitationem admittebat, de
cætero pedibus strenue uti.

D 61. Sic quo multis ærumnosa sunt et ei qui certa-
minibus assue factus est amara temperabat mis-
cens virtutis dulcedinibus, qua ad sanationem
perveniebat; languescens, juxta rectam rationem,
ad vindictam et tempus ad conversionem dans
iis qui in vilitatem declinaverunt, Salvatorem
Christum sibi hic proponens imitationis exemplar.
eum qui super omnes est et providentia sua omnes
continet, cuius vitam laboriosam exprimebat ut
bominis qui in operibus, præsertim in maximis a
nomine juvari volebat. Noluit enim alienis quidem
manibus pulchras actiones laboriose operari, seque
autem ubique virum fortē præbere, nec auditum
regiis operibus præstare, oculos vero injicere et
manibus oppositum projicere.

62. Itaque periculis se objiciebat ubi exercitus ali-
ter salvari non poterat, seque usque ad mortem
exponens, reliquos salvari permittebat. Exinde inter
dilecta et super omnia habebat corporis vulnera

supra diademetis fulgores, ac sigilla serebat fortitudinem designantia. Regem quidem igitur contemplari illum, sed illud successionis, quam Deus ipsi extraordinarie constituit, confirmans regem eum qui inter fratres magnos et pulchros parvus quidem tunc erat, per pulcher vero, deinceps vero maximus. Ducebat vero non invenires ubique quærens sicut regem illum. Nam rex quivis (non immerito dicimus) ducum dux est. Equitem sane optimum vidiisse, et peditem et contra singulos dimicantem ad fortiter bellandum idoneum, et in prima fronte prælantem et terribilem obsessorem et insidiarum peritum molitorem ceterisque omnibus prædiis fortissime se immiscerent, haec non in successionis catena complicantur, licet a genero usque ad eum protrahantur, bene vero frequenti oriuntur ex exercitatione et permanenti consuetudine, et organorum compositione, quam natura sub auctore Deo peregit.

63. Nimis vero repositis bellis non se immiscendum putavit rerum ab exordio et tempore quo tum suscitata, tum ambigua aestimata erant, unde autem necesse erat in medio adesse regem et fortitudinis opere verboque commilitones accendere et servidos reddere. Non sane, licet discrevit (discrevit vero in omnibus animi ardor), alienus et contemptor remanebat ad sortes congregatas et ad reliqua. Sane exiens ab urbium regina, et illam quæ prope bellantes erat castris positis oppugnabat partim, vero per medium imminens, prope mittebat legiones, et sic operabatur prout debeat Deus, qui una cum ipso res propitius suscipiebat. Et si non novum quid et magnum accidebat, non erat exinde redire regios emissarios quin omne loco idoneo constituisserint. Nam simul cum ipsis consilia mandabat imperator, per quos quasi præsens ipse tropæa struebat. Non enim erat cuius bona proposita non successerint. Si vero vcl exercitus culpa male succedebat pugna, aut si copias stipiendo frustravit conabantur duces, exitus iste et prælii asea non ad optimam recidebant, aliunde quidem culpa, regis vero manus ab hac alienæ erant.

64. Sic quidem insolita gerebat exercitus. Nec vero cuivis in promptu esset pluribus talia enumerasse. Pleraque enim ipse talium operum aggre diebatur, non ceteris tam præclara committens et periculosa. Norunt id Cilices et Armeniæ tribus, et Assyriorum gentes et omnes qui orientalibus solis radiis illuminantur. Scytharum vero ferocitatem non solus virtutibus abundans pater cicuravit, sed et non minus noster. Ultra Istrum vero sic currevit ut si quis impune inhabitantium ferarum venator alias capit, aliis extremum metum incutit; nec illud semel. Nam Alexandri illud erat, vix tali transitu prævalentis, statim fugientis non retro insipientis; non enim locum munitum citaveris, quem, fortiter cum suis urgendo, non expugnaverit Alexandri præolara virtus, qui in quali-

A τοῦ σώματος τραύματιν ἤπερ τοῖς ἐν διεθίσματι, καὶ σφραγίδας ταύτας ἔφερεν, ἀγγελομέτνας τὸ ἀνδρικόν. Βασιλέα μὲν οὖν θεωρεῖν αὐτὸν, ἀλλὰ τοῦτο διαδοχῆς, ἃν θεὸς παρεδόξως αὐτῷ διθετο, ἐπικρίνας εἰς βασιλέα τὸν τὸν ἀδελφοῖς μεγάλους τε καὶ κλαῖτος μικρὸν μὲν τηνικαῦτα, κἀλλιστοῦ δὲ, εἰς δὲ τὸ ἀπίδνιον καὶ μήποτον. Στρατηγὸν δὲ οὐκ εἴη πόρρω τοῦ καὶ οὐτε βασιλέα διεσκέπτεσθαι. Εστι γὰρ βασιλεὺς ἄπας (οὐκ ἔχω λόγου εἰπεῖν) στρατηγῶν στρατηγός. Ἰππότην μὲντοι ἄριστον θεάσθαι, καὶ πεζομάχον, καὶ μονομάχον ρίψην πνέοντα, καὶ πρόμαχον, καὶ πολιορκητὴν δειπτάτον, καὶ λόγους καθίζειν δεκτὸν, καὶ λοιπαῖς ὅπλοις παρεῖναι μάχαις θερμότατον, ταῦτα δὲ οὐκτέλι θεοῦ πολέμησιν εἶναι δύναται, εἰ καὶ ἐκ γένους κατὰ κανόνας ἀρχεῖν εἰς αὐτὸν, δοκήσως δὲ διτιμάλα συγκρίνειν τριβῆς διαρκοῦς, καὶ δραγανώσεως, ἢν φύσις ἀριστερά τοῦτον ὑπὸ Θεῷ ἀρχιτεκτονί.

B Καὶ ταῖς μὲν οὖν ἄγαν ὑπεροροῖς μάχαις αὐτὸς ἔχειν δέον παρεῖναι, τοῦ ἀνέκαθεν χρόνου τὶ μεταξὺ τὰ μὲν ἐκπολεμώσαντος, τὰ δὲ ἐν ὑπέπιφθεμένου· δύνεν καὶ ἡν ἀνάγκη, πρὸς τῷ μέσῳ εἴναι τὸν βασιλέα, καὶ καρδίας λόγῳ τὰ πέριξ θάλατταν καὶ ζωογονεῖν. Οὔτ' ἀν, εἴπερ αὐτὸς ἔχειν εἴη ἄπασι τὸ τῆς ψυχῆς ζεῖν, ἀδυσώπητος ἔμετος γε τοῦ συγκλήτου λάχους, καὶ τοῦ λοιποῦ. Ἀμέλεικαὶ προελθὼν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, καὶ τὴν ἐπὶ τοὺς πολεμίους πῆ μὲν διχῇ τεμάνων τῷ στρατοπεδεύματι, πῆ δὲ καὶ ὑπερμεώσας, ἐξέστελλεν ἡγύθεν τὸ στρατιωτικὸν, καὶ κατεπράφτετο, οὐθὲ διδίου, δὲ τῶν ἔργων αὐτῷ συνεπιλαμβανόμενος. Καὶ εἰ μὴ καὶ οὐν τὰ καὶ μέγα συνεπεπτώκει, οὐκ ἡ ἀναστρέψαι τοὺς βασιλικοὺς ἐκεῖθεν ἀποστόλους, μή τὸ πᾶν ἐν καλῷ καταστῆσαντας. Συνεξέπεμπε γέτεινοις δὲ αὐτοκράτωρ βουλεύματα, δι' ὧν οὓς αὐτὸς παρὰν ἐνήργει τὰ τρόπαια. Οὐδὲ γὰρ ἡν βουλευτοῖς μηδὲ οὐκ ἐπιτυχεῖν. Εἰ δὲ που ἡ στρατοῦ ἀσθεαλίᾳ ἐσφαλλε τὰ τῆς μάχης, ἡ τὸ συμμαχικὸν ἀπονήρως ἐμισθοφόρει, τυχὸν δὲ οὕτω καὶ κόκκινος μάχης οὐ πρὸς ἀγαθοῦ ἔρειτο, τούτου μὲν ἀλλοὶ τὸ αἴτιον, τὸ βασιλικὸν δὲ ἔργον ἀναίτιον.

C Καὶ οὕτω μὲν τὸ τῆς στρατείας διφύνοντει ἔκτοπον. Οὐκ δέ τινι ἔγγενοιτο συχνὰ τοιεῖται ἔξεριμησασθαι. Τὰ πλεῖστα γὰρ αὐτὸς καὶ τῶν τοιούτων ἔργων ἐπεβαίνει, οὐκ ἔχων ἀτέροις τὰ οὕτω μάχιστα πιστεύειν καὶ ἐπικινδύνα. Κλικες οἰδεῖσθαι, καὶ Ἀρμένια φύλα, καὶ γένος Ἀσσύριον, καὶ λοιπὸν, δοσον πρωτοφαῖτοι βολαῖς ἡλίου βαλλεῖν. Σχυθικὴν δὲ ἀγριότητα οὐ μόνος δὲ πολυαριστεῖς ταῦτη ἡμερώσατο, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐπ' οὐδὲν Ελεύθερος δὲ τὰ πέραν οὕτω κατέδραμεν, ὡς εἰ καὶ ἀδεῶς τες περικόδιμηίνει θηρία χυνηγεῖσθαι, τὰ μὲν ἀλισκεῖ, τὰ δέ εἰς φόδνον κινεῖται. Καὶ αὐτὸν οὐκ εἰσάπακ. Ἀλεξάνδρου γὰρ τοῦτο πάθος, κατεργάσατος μάχιστης τοιαύτης γενέσθαι περαίας, καὶ τοῦ περευγότος ἀμεταστρεψεῖ. Καὶ οὐκ ἔχω λόγον εἰπεῖν, ἃς μὴ ταχὺ περιεγένετο αὐτὸς τοῖς

πραττομένοις ἐπιδεδημηκώς. Ἀλεξάνδρου τοῦτο με-
γαλούργημα, δις (ἴστιν εἰπεῖν δύο) τὸ τοῦ Ἡρακλέος
σεμνὸν ἀπῆλεγχεν. Αὐτίκα γὰρ ὁ μὲν τὴν Ἀορνον
(πέτρα δὲ αὔτη, τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ὑπομένουσα ταῖς
βίζας προσαρασθμένον) ἐλεῖν οὐκ ἔσχεν, εἰς τρὶς
μὲν προσβαλὼν, τοσανάκις δὲ, φησιν, ἀποκρου-
σθεὶς· Ἀλέξανδρος δὲ εἰσάπαξ προσθενήκως, εἶλεν
ἔγκρατῶς.

ξ'. Εἰ μὲν οὖν πρὸς πολλαῖς τῶν πόλεων πόλλῳ'
ἐκδύγησεν ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς, πολιορκίᾳ τριβόμε-
νος, πολέμου νόμος καὶ τοῦτο. Ἐχει δὲ ἡ συγγρα-
φὴ, καὶ διὰ δύο τε εἰδῶν, καὶ τὰς μὲν κατερρίψεν,
δύος οὐκ ἐγρῆν ἵστασθε, τὰς δὲ ἀφῆκεν ἵσταναι,
δύοις τὸ συντελεῖν πρὸς ἡμῶν ἦν. Ἀριθμὸν δὲ τού-
τοις ἐπιστῆσαι συγγραφικῆς ἔργον λεπτολογίας καὶ
δῆλης δελτου βούλημα. Εἶδον διμέραι δύο ποτὲ πέντε
πόλεις ἀνδραποδισάμενον τὸν πολὺν Ἀλέξανδρον.
Καὶ τούτων οἷα μὲν τὰς τρεῖς ἐκεῖνος διέθετο, οὐκ
ἀκριβοῦσιν οἱ τὰ τηιαῦτα φιλοπονησάμενοι. Λίγη
μὴν λοιπαὶ δύο τοὺς σφῶν πολίτων ἄρδην ἀνηρημέ-
νους ἐκλαυσαν. Καὶ οὐκ οἶδα μὲν εἰπεῖν πρὸς ἀκρί-
βειαν, ἐφ' ὅτῳ κακῷ προσπάρκαντι οὐχ ἔχω δὲ μὴ
ἀπόρως ἔχειν, τί ποτ' ἂν ἦν ἐκεῖνο μίγα, οὐ τοσού-
τοις ἀνδράσι βασιλείαν ἐξημιλώκεν. Ἐνταῦθα δὲ καὶ
τὰ τρόπαια οὐδὲν ἐλάττω, καὶ τὸ ἀλισκόμενον ἐσώ-
ζετο, καὶ περιεποιεῖτο εἰς εὐχρηστούμενον. Ἰνα καὶ
οὕτω, καθά καὶ ἀνόπιν δὲ λόγος δρθῆ κρίσει ἐξυγο-
στάτει, τὸ θεῖον ἐπαύξηται τάλαντον. Οἱ πᾶς οὐκ
ἄν τοῦ λοιποῦ ὑπὲρ τῆς Ῥωμαίων γῆς πρόδιντο καὶ
τὴν ζωὴν, ἄνθρωποι θανάτῳ μὲν περιτευχηκότες,
πεφιλοτιμημένοι δὲ τὰς ψυχὰς πρὸς τοῦ αὐτοκράτο-
ρος, πρὸς δὲ καὶ τοῖς εἰς βίων ἀρκοῦσι καταντλο-
μενοι· δαψιλῶς; Οἵς καὶ ἀλλως ἀρκοῦν πρὸς μάχης
ἐρεθίσμαν τὸ ἐν πολέμοις οὐ μόνον ἐκνοῦσθαι πρὸς
τοῦ βασιλέως τὰ εἰς τὸν Ἐνυάλιον διεγερτήρια, ἀλλὰ
καὶ αὐτὸν προθέειν τῶν ἄλλων εἰς ἔργον, καὶ προαρπά-
ζειν τὸν στέφανον.

ξ'. Ἡν γὰρ τῷ ὄντι παραθῆξαι μὲν εἰς μάχην
λόγιοις Τυρταῖοι ῥήτορει, ή Τιμοθέου πρὸς μέλος
ἄρμοστος, ὃν δὲ μὲν ἔδεται τοῖς εἰναι εἰς πόλεμον
διτρῦναι, ὃς δεξιῶς ἔχειν ἐρεθίσαι εἰς θάνατον. Τιμό-
θεος δὲ τὸν πολὺν Ἀλέξανδρον ἔδων ποτὲ εἰς θυμὸν
ἐκμῆναι Ἀρετήν, καὶ πεῖσαι πρὸς ὅπλα δραμεῖν,
ὅς εἰ καὶ πόλεμος ἐνίστατο· προθυμηθῆναι δὲ εἰς
ἔργον, ἀστραπῆς ἔχων ἔξαλμα, ἔργου δὲ γενέσθαι
πύρ, ὅλης δραττόμενον. Καὶ ἔστι καὶ ταῦτα τῶν οὐκ
οἴδε οἵς ἀγνῶστων. Ναὶ γὰρ εἰς ἀνδρίαν κραταιοῦ-
σθαι τὸν ὑμνούμενον ἐκδηλὸν, δύοις καὶ αὐτοκράτωρ
ἔγνωστο (δύον γὰρ τῆς γῆς — ἦν δὲ τὸ μπαν τοῦ οἰκου-
μένου τμῆματος — αὐτῆς, οἱδε θάτερον, οἰδε καὶ τὸ
λοιπόν), βασιλεὺς πανταχοῦ γῆς περιφέρμενος καὶ
ἀνδρεῖος οὐκ ἔστιν δύο μη τῆς οἰκησίμου γῆς. Ἐν-
ταῦθα τίς ἂν ἔχοι ἐαυτὸν ἀπασχολῆσαι τοῖς ἀνδρα-
γαθῆμασι, καὶ πρὸς βραχεῖ μετρούμενος; Βίβλοι δὲ
καὶ ταῦτα. Βιβλιογραφεῖν δὲ νῦν τίς ἂν αἰτήσειν ἢ
ἀπαιτήσειεν;

ξ''. Ἀναμνηστέον τοῦ μεγάλου ἐκείνου πολέμου,
ἐν φιλονομίᾳ πάντων ὥσπερ βασιλεύων διπερίγεν,

A bet regione Herculis miracula confutavit. Nam
hic quidem Avernus (scopulus hic Indum flumen
cohicens radicibus allapsum) capere non valuit,
tribus quidem vicibus molitus, toties vero, ut
aiunt, a proposito dejectus, Alexander autem se-
mel accedens vi subegit.

B 65. Itaque quando in plurimis urbibus multum
laborem insumpsit rex noster obsidere eonans,
belli ea sororat. Habent vero annales, et quas simul
vidit, has quidem delevit quotquot stare non
oportebat; has vero manere sivit omnes que nobis
adjungendas erant. Ilorum vero numerum texere
annalium recensentium singulatum est et libri to-
tius res. Viderunt dies duo olim quinque urbes in
servitutem redactos a magno Alexandro. Quarum
tres quidem quomodo tractarit, non præcise de-
signant illos quos talia tradere videmus. Cæteræ duas
cives ad internectionem cæsos fleverunt. Neo qui-
dém scio unde narrationem malorum incipiām,
sane nescio quoduam magnum distriamen tan-
tos viros regno privarit. Inibi vero et tropæ non
minora, et quod cuptum est servabatur et reserva-
batur ad meliorem sortem; idque quemadmodum
antea sermo recta iudicatione estimabat ponde-
rans, divinum augeretur talentum. Qui quomodo
non de cætero super Romanorum terram projecis-
sent vitam, homines mortem quidem sortiti, qui
animas vero ab imperatore habuerunt, et large ea
qua quod ad vitam sufficiunt obtinuerunt? Quibus et ali-
ter sufficiebat, ad pugnæ provocationem bellica dos
non solum auctore rege inclamandi voce Martis
excitatoria, sed et pugnam præ aliis inchoandi et
coronas reportandi.

C 66. Erat enim re ipsa accensura quidem ad pu-
gnam carminibus Tyrtæi eloquentia, aut Timothei
carmen, quorum alter quidem memoratur in bel-
lum animos inspirasse, et ad mortem pro-
vocassæ feliciter; Timotheus vero magnum Ale-
xandrum, cantans, quondam in furem mar-
tiū convertisse et suasisse ut ad arma curreret
quasi prælium instaret; arsisse vero in opus, ful-
guris impetu citatum, operis vero fieri ignem, quo
materia consumebatur. Hæc de istis nescio quibus
ignotis. Nam certe fortitudine præpollere eum quem
celebramus, evidens est omnibus qui impera-
torem neverunt (quotquot enim super terram
erant autem omnes habitatæ partis in terra, no-
verunt unum, neverunt et alterum), rex ubique
terrarum celebratus et fortis, ubique in terris ha-
bitatis occurrebat. Inibi quis per modicum tempus
coulos abiis præclare gestis avertat? Libri cuncti
his redundant; libros vero nunc scribere quis pe-
teret vel deprecaretur?

D 67. Memorandum magnum bellum in quo omnium
solus tanquam res prævaluit, sic et optimi viri

mores gerens, se a tanto bellico tumultu sal- A
vans et reliquos in sinum suum recondens tan- quam in salutis portum. Mercurio quidem similem videri eum qui apostolicis sermonibus effluebat Salvatoris Christi discipulum feliciter accidit non propter miram quantum cum imagine similitudinem, sed quia nemo inter Græcos fuit in hono- rando apostolo studiosior, Barbarum vero genus tunc Græcam sapientiam superavit et divinorem infra se effinxit intelligentiam, et angeli loco imperatorein erigebat, et adhuc altera meliori natura, quasi incongruum fuissest humanis operibus aequi- parare facta portentosa.

68. Nec ibi magis nostrum est tempus consumere, sed satis sit saltem auditorum memoriam ex- citasse, non alias sopitam. Nemo enim tam som- nolentus est ut in talibus somuo non resistat: sed tunc quidem aestate viribusque florens erat, ope- raque maxima, a corpore vero hæc robusto et ele- mentariæ temperantiae bene obedienti; quæ vero deinceps extemplo, quibus Claudi vetus urbs pul- chrior apparuit, mirandum aliud quia ducis opera illa non prospere firmeque constituti, sed cui me- rito tribuendum curari et curare seipsum et revo- care quod sanitatis perierat, quando erat naturæ et studii lucta; illius dictitantis quod sibi parcere, hujus vero quod pro republica mori deberet. Hoc ultimum nimium postulavit, prævaluitque contra naturam studium. Lectus quidem in quo infirmitas illius curabatur, conspiciebatur expone- batur insipientibus: equus vero imperatorem vehebat non ad exercitia aptus, quo solo opus erat viro adeo fesso, sed ad prælrium hinniens et as- censem ad certamen commovens, et iterum præ- ceteris currebat dux imperator virtutem spirans, quasi non a morbo, sed a longo otio procede- ret et cognito paucis catervis in turmarum decem millia viam aperire, amplius in ardorem processit iu Deum erecta fortitudo; cui adjuncta bellica vir- tus onus nobis impositum simul portavit. Igitur. primo concursu perfectum est quod nemini in mentem venisset fortium in pugna fronte casus, fuga illorum quotquot de vita magis providebant, multorum quidem milium numerum cumulan- tes, mutilati vero plerique ab exercitu.

69. Hæc in animo recogitantes et quam multa in hac serie collata, causa est cur diu lugeamus; tu- mulum circumdantes optimum virum includentem, incitamus ad lamentationes consolationem aliis allaturas. Deinde oh i inquit, quo devenisti, bonorum nostrorum commune? Quo ad intelligen- dum circumscripturn es, qui mirandis omnia repleas, qui viriliter præclareque gestis abundasti, deinceps abundatus? Donec sit Deus annuens ser- monibus, optimus leonis progenies rex unguibus polleat, ut belluas quæ adversus nos sœviunt subigere valeat. Hucusque enim regio rugiliu gubernabantur talia, et eximia firmaque spe futuri.

οὗτω καὶ ἀνδραγαθίζομενος, ξαυτὸν σε σάζων ἐξ- τω μεγάλου μαχίμου κλύδωνος, καὶ τοὺς λοιποὺς εἰς ξαυτὸν κατακολπίζων ὡς εἰς λιμένα σωτήριον. Ἐρμῆ μὲν οὖν εἰκάσαι τὸν ἀποστολικοὺς λόγους ἄ- λογοπόμενον τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ μαθητὴν ἔπει- χῶς ἔσχεν, οὐ διὰ τὸ πάνυ μέγα τοῦ τῆς εἰκόνος ἀφρομοιώματος, ἀλλ' ὅτι μὴ καὶ ἐπὶ πλέον δὲ Ἐλλή- εἰχεν ἀμβεβύνων σεμνόνειν τὸν ἀπόδοσολον. Τὸ δὲ βάρβαρον τότε τὴν Ἐλληνικὴν σοφίαν ὑπερασπί- καὶ θειατραν διχημάτιζε παρ' ξαυτῷ ἐννοεῖ, τὰ δὲ γέγελου τόπῳ τὸν αὐτοκράτορα προσεβίζαζε, καὶ τὸν ἔπειρον κρείττον φύσει, ὡς ἀσύμμετρον δν ἀνθρωπίνος ἔργοις περαβαλεῖν τὰ φαινόμενα.

ζη'. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα πλεῖον ἦστι διεπι- βειν, ἀλλ' ἡ ἡδονὴ ἀνακινῆσαι τοῖς ἀκρωμάτινος τὴν μηνύμην, οὐδὲ ἄλλως καθεύδεσσαν. Οὐδέποτε τὸ οὗτως ὑπνηλὸς, ὡς ἀπολέσαι τὴν ἐν τούτοις ἐγρήγο- σιν. Ἀλλὰ τότε μὲν ἀκμαῖος τὴν τὴν ῥώμην, καὶ ἔργα μέγιστα μὲν, ἀπὸ σώματος δὲ ἐκεῖνα εὔτεινον καὶ τῆς στοιχειακῆς κράσεως εὐδέχοντος· τὰ δὲ εἰσίτι ἔναγγος, οἵς τὸν Κλαυδίου γραῦς πόλις ἀν- καλλωπίσατο, ἀλλο τοῦτο θαῦμα, ὅτι καὶ στρατηγῷ ἔργα ἐκεῖνα οὐκ εὐθυνούμενον εἰς εὐεξίαν, ἀλλ' οὐσο- ἀξίως ἔχειν τημελεῖσθαι καὶ νοσοκομεῖν ξαυτὸν, καὶ ἀνακαλεῖσθαι τὸ τῆς ὑγιείας ἀπελθόν· διτε καὶ τὸν ἀγώνα φύσεώς τε καὶ σπουδῆς τῆς μὲν οἰον ἀπολ- λούστες φειδεσθεὶ ταῦτον, τῆς δὲ θυησκειν ὑπὲρ τοῦ ζοινοῦ. Καὶ τὸν πλεῖον ἐνταῦθα, καὶ τὸ σκούδη- ἔξενίκα τὴν φύσιν. Καὶ δὲ μὲν νοσήλιος κλίνη ἀχίστο- εἰς θαῦμα τοῖς βλέπουσιν, Ἱππος δὲ τὸν εὔτυχράτος ἔφερεν οὐ γυμναστήριος, οὐ καὶ μόνου χειλία ἢ ἀνδρὶ οὕτω καταπόνω, ἀλλὰ μάχιμον φρυστόμανος, καὶ διατινάσσων τὸν ἐπιβάτην εἰς ἐνεγώνιον· καὶ πρόθετες τῶν λοιπῶν καὶ πάλιν δὲ στρατηγὸς αὐτοκρά- τωρ ἀνδρῶν πνέων, ὡς εἰπερ οὐκ ἀπὸ νοσῆλεις, ἀλλὰ μαχρᾶς ἀναπαύσεως ἤλαυνε· καὶ μανθάνων χεροῖν δλήγας πρὸς μυριόχειρας ἀρτύειν τὴν ἔφοδον, ἵππι μᾶλλον εἰς προθυμίαν προέκοπτε, τὸ εἰς θεὸν προθεβεῖται μένος θάρρος· φυσιγοῦν καὶ τὸ μένος τὸν ὑπὲρ τὴν ἡμῶν φόρτον συνδιέφερε. Καὶ τοίνου τὴν προσοβολῆ, πρώτη, δὲ τις οὐδὲ ἐπὶ νοῦν ἔλασσεν ἡ, πτῶσις τῶν θερήσαντων τὸ τῆς μάχης ἀντιπρόσωπον, φυγὴ τῶν δσοι προμηθέτερον ἔσχον τοῦ ζῆν, εἰς το- λάκι μὲν χιλιοτάγας κορυφούμενοι, κολοβωθέντες δὲ το- πειον τῆς στρατιᾶς.

ζη'. Ταῦτα εἰς διάνοιαν ἀναστάλλοντες, καὶ διτε τῆς συστοιχίας ταύτη συνθετα, οὐδὲ ἔχομεν δπως οὐ δι- μακροῦ πενθεῖν· καὶ τὸν τάφον περιιστάμενοι, τὸν τοσούτου καλυμπτῆρα καλοῦ, ἔξαγόμεθα καὶ τρό- οικτους, οἱ παρκμιθεῖσθαι καὶ ἵτερους δρειλέται· οὐ- τες. Καὶ ὁ, φαμὲν, δποι κατήντησες, τὸ κοινὸν ἡμῶν ἀγαθῶν; "Οποι πρὸς αἰσθησιν περιγέγραψαν, δὲ καὶ πληρῶν τὸ πάντα θαύματος, οἵς ἡνδραγαθίζου, καὶ πληρῶσσαν εἰσπειται; "Βώς εἶη δὲ θεὸς ἐπικηνο- τοῖς λόγοις, δὲ καλὸς λεοντεῖδης βασιλεὺς κρατερῆ τοὺς ὄνυχας, ὡς καὶ δημιείρειν ἔχειν υοῖς καθ' ἡμῶν δργαῖς θηρίοις. Τέως γέρα βρυχηθμῷ διοικούμενο- τὲς τοιαύτα βασιλικῷ καὶ σταθεραῖς ὑπαγγελίαις τοῦ μέλλοντος.

ο'. Καὶ μὴν ἡ κοινωνός σοι καὶ βίου καὶ βρα-
λεῖς, καὶ συνέσεως ἄκρες μέτοχος, καὶ (τὸ πᾶν
συνελεῖν) βασιλεῖ οὕτω μεγάλῳ εἰς συμβίωσιν ἐπι-
πρέπουσα, καὶ συμπάρεστι τῷ νέῳ αὐτοχράτορι,
καὶ πάντα οἰδεν, οἵς οἰκουμένη κατορθοῦται, τῆς
σῆς ἀποναμένη καὶ μαθήσεως καὶ μιμήσεως· καὶ
τὰ διδασκάλια ἔργοις προϊσχομένη, οὐκ ἂν ἔχοι μὴ
οὐκ εἰς τὸ πᾶν κατευστοχεῖν τοῦ κοινωφελοῦς. Ἀλλ'
ἡμεῖς καὶ νοῦν μὲν βασιλικὸν ἀθέλομεν καὶ τὰ ἔκει-
θεν ἀγαθά· ποθοῦμεν δὲ καὶ ὀπλίτην κατὰ σὲ, καὶ
χειράς οὕτω γενναλας, καὶ Ἀρείκον ἀτένισμα πρὸς
τὸ ἀντίμαχον, καὶ ἀνδρῶδες ἔξαλμα, καὶ χύσιν αι-
μάτων, οἵς ἀνοίγει τὸ ρέυμα σίδηρος, χερσὶ βασιλι-
κῆς εὐθυνόμενος.

οα'. Ἐδίνε, ὡς μέγιστε βασιλεῦ ἥλιε. Καὶ νῦν μὲν
ἡ σῇ σελήνῃ φωσφορεῖ τοῖς περὶ γῆν, μέλαινα μὲν
τῷ τε πενθίμῳ ζήφῳ καὶ τῷ προφαινομένῳ δὲ, καλὸν
δὲ καὶ φεραγγὲς ἀπαστράπτουσα τοῖς βασιλείοις ἐν-
θύσιος γάλλεσι. Καὶ φωσφορήσοις δὲ οὐ κατὰ τοὺς
δύψεις δύοντας, ἀλλ' εἰς ἀδυτον, εἴπερ ἔστιν εὔκασθαι.
Δοίη δὲ θεὸς καὶ τὸν ἥλιον τοῦτον ἀλθεῖν εἰς δσον
μάχιστον, καὶ τὸ καλὸν ἡμῖν οὕτω πλήθυνθῆναι, ωρί-
ντὸν φωτὶ διάγειν ἐκτείρωθεν, ὃ διαδοχὴν οὔκουν
ἔτέραν οἰδεν ἢ τὴν εὐτακτουμένην ἐκ φύσεως.

οβ'. Ω τάφος, τὸ τῆς φύσεως ἀπάνθισμα χρύψας,
ὡς τὸ τῆς φρονήσεως πλάτος συστείλας, ὡς συγκλεί-
σας τὸν ἀεικίνητον οὐκ ἔδει τοιαύτην τῷ βασιλεῖ
ἀποτελευτηθῆναι αὐτῶν μακρῶν πόνων ἀνέπαυλαν.
Ἐδει τοὺς μακροὺς καμάτους πάσαντα καθ' ἡσυ-
χίαν μεῖναι, καὶ τοὺς ἴδρωτας ἀποφήσασθαι, καὶ
βίον διατελέσαι ρέφονα, εἰτα καὶ εἰς τὴν ἔμφρονα
ρρεστώνην καὶ ἄλυπον μετατάξασθαι. Οἱ δὲ χθές που
τὰ πολέμια παγκρατίακων, καὶ τοσούτον ἀνεχεῖς ἐφ'
δσον στεφανώσασθαι, ἀφῆκε μὲν τὰς περὶ γῆν στρα-
τιὰς καὶ δυνάμεις, τῶν δὲ ἀνωτάτω γέγονεν.

ογ'. Ω κράτιστε βασιλεῦ, ὡς κάλλιστε μὲν προφα-
νῆναι, ἄριστε δὲ πρᾶξαι, εἰπεῖν δὲ ἥδιστε· τί δῆ
ποτε ἀποκρυφάμενος, τοιαύτα καλὰ συναπέκρυψας;
Σεπτὸς δὲ κατὰ σὲ τάφος, τοιούτον ἔσω κρύπτων
ἄνδρα, οὗ μηδὲ πᾶς δὲ καθ' ἡμᾶς κύρσμος ἀντάξιος.
Πικρὸς ὁ τάφος οὗτος, τοιαύτην ἀπαγαγών δὲς ἀπάν-
των γλυκύτητα. Ἡδη τις ἴδων ὡς ἐπὶ σιμβόλον δρα-
μεῖται τοῦτον, τρυγήσων τοῦ ἔνδον μέλιτος· ἀπε-
λεύσεται δὲ χολὴν σπάσας, πικρὰς καὶ θλίψεως κέν-
τρῳ νυγεῖς· καὶ φωμιεῖται δάκρυα. Τοῖς δ' αὐτοῖς Ι
οὐκ ἐν μέτρῳ καὶ ποτειεὶ ἐστόν. Ω λίθος οὗτος τά-
φου, τὸν παντάρθην ἔσω λίθον κρυψάμενος!

οδ'. Ἡν γάρ ἀληθῶς τοῖς ἔχθροῖς συντρέχον ἰδεῖν
δῆμα τοῦτον, καὶ ταρβῆσαι, καὶ τραπέσθαι εἰς φυγὴν,
ἐφιεμένην ἀεὶ τῶν ἔμπροσθεν· εἰ δὲ καὶ πίπτειν,
ἀλλὰ τοῦτο χειρὸς βασιλικῆς ἔργον, δρυοτομούστης,
ώς ἐν ἀξίναις λόγχην, τὸ τῆς βαρβαρικῆς στρατιᾶς
ἐντεῖνες ἄρτι, καὶ βουλῶν καὶ τραυμάτων ἀπηλλα-
γμένοι, ὃν εἰς βάθος ἐντετηκύτας τὰς οὐλὰς φέρου-
σιν, δμως οὗτι που διὰ τέλους χαρουσι. Παραιρεῖται

A 70. Et certe communis tibi vitæ, regni et pru-
dentiae summae particeps et (ut paucis dicam)
regi tanto societate convenientissima, pariter ju-
niori adstat imperatori, et cuncta novit quibus re-
gitur orbis, tua, fruens instructione et imitatione;
et documenta ab operibus exhibens, non habe-
ret qua non in omnibus publici commodi lineam
sequi pergeret. Sed nos animum quidem regium
volumus, et bona quæ inde profluunt: cupimus ve-
ro bellatorem sicut te, tam fortis manus, martium
in hostem vultum, virilem impetum et sanguinis
effusionem, cujus cursum aperit ferrum manibus
regiis scite directum.

71. Occidisti, o maxime rex sol. Et nunc quidem
B luna tua iis qui sunt super terram, lucem spargit,
nigra quidem luctuosis et præfulgentibus tene-
bris, speciosis vero fulgurans luminibus, regias
divinasque emittens venustates. Coruscat non
secundum astra quæ sero occidunt, sed quæ occa-
sum nesciant, si sic precari liceat. Det Deus et so-
lem istum in quam longissimum tempus progredi,
bonumque nobis sic multiplicare, et sub luce utra-
que traducere, quod successionem aliam nescit
quam recte a natura compositam.

72. O tumule, naturæ florem celans, o prudentia
latitudinem coarctans, eumque qui semper in actione
erat condens: non tales regi oportebat longorum
laborum requiem ac finem præberi. Longas fatiga-
tiones terminantem oportebat in tranquillitate re-
mansisse, sudores tersisse, vitam dulciorem de-
gissee, deinde in sapiens ægritudineque omni vacans
C otium mutatam sortem gustasse. Qui vero hei-
ri forsitan e bellis victor procedebat et tantum re-
laxationis obtinuerat, quantum coronari dignus
esset terrestres quidem exercitus potestatesquedere-
liquit, supernas vero adeptus est.

73. O validissime rex, o procellans quidem qui
appares, optime qui agis, dicam etiam jucundissi-
me, cur absconditus tanta bona recondisti? Ve-
nerandus tumulus tantum intus tegens virum, cui
neos omnis terrarum orbis æquiparabilis. Amarus
tumulus iste tales ab omnibus auferens dulcedi-
nem. Jam videns aliquis quasi ad alveum curret,
internum mel collecturus; hausto vero tædio redi-
bit amaritudinis et afflictionis aculeo punctus; et
D lacrymas potabit. Lacrymis iestis non in mensura
potum suum miscet. O tumuli sancte lapis, qui
intus lapidem sanctionem, omnibus formidinem af-
ferentem recondis!

74. Vero enim in hostes currentem simul vide-
re eum poteras, et confessim timuisse, et conversos
in fugam suisse semper ad eos qui in fronte erant
tendentem. Si vero etiam caderet, illud manus opus
erat regiæ, quercus secantis, sicut in securibus syl-
vam, barbarici exercitus densa a agmina hominum,
qui paululum de novo animati et consiliis immuta-
tis vulneribusque quorum in profundum altas ci-
catrices gestant, similiter nullatenus usque ad si-

nem gaudent. Ab ipsis auferunt exultationis elationes magna turbatio ex admirando eventu proveniens, adhuc et archetypi discessus ad cuius instar ipsi ethnarchas qui apud illos sunt depingi volebant. Singulis placuit sententiis uti. Quarum optima fuit, quod si tantus ipsis praefuisse dux, non tanta mala passi essent, omne prælium victores commisissent et armis invicti recensiti fuissent. Nam considerabant quomodo non manibus parcens imperator et in incuriam delapsus rem publicam administrabat; plerumque autem periculis se objiciens, manusum validitatem monstrans et victoriarum socius præcellens. Sane sæpe voluit belli os et ipsi ad mortem biare; et in eo quunque experientia docuit quod belli fortuna e viris optimum semper eligit et auferit. Pericula ergo in flaviis, pericula in viis, pericula in insidiis, in conserto prælio plura, non pauca in obsidionibus, ut uno verbo dicamus, periculorum decem millia, quorum eadem finis mors est.

75. Cum æquum non sit tali natura gloriari ferrum, non cecidisse sanguine imbutum, multum alienorum cruentum effundens, ne Barbarorum quis de novo opera hæc fieri irrideret, secundum naturam eadit, nemini omnium adversus se dans gloriam perpetui triumphi, et dormit longum quidem, sed unde evigilatur, somnum; vita quidem nuper elapsa insignis, insignior adhuc consummatione, quia vitam in regno collocavit, cuius funestus fuisset non par exitus.

76. Quis vero non ibi mirandum habeat quod et vitam jam metiens pro morti addicta natura, licet tantum virum lege alligari non oportuerit, et pro superna vocatione divisionem patiens, siquidem corpus pro natura sua terræ est reddendum, anima vero ad Altissimum ascendere debet, timebat ne non egregie a vita solveretur, et ne in fine vile quid et præteriorum impar in se non admitteret. Immensa igitur quidem lucta omnis producebatur, nihil vero aliud inter omnia ad maiorem laborem urgebat. Itaque bellus juveniles prostravit, Herculis decus illud, lerido nomine luctam illam designans sicut in exercitiis. Immunito vero pedum vigore, iterum hæc interpositis frequentibus intervallis agebat. Et morbus quidem ad tranquille sistendum incitabat; manus vero ab egregiis operibus non abstinebat. Et quodam modo habebat illum pudor ne ignavus in agendo videretur quoties stimulo externo opus habebat.

77. Itaque quod ab omnibus expetendum est quibus in promptu est juxta prudentias regulas vivere, sufficit usque ad consummationem exitus ad desideratum Deum, in omnibus perfectionis compos; legationes parans; mittens quo oportebat; cum undequaque legatis tractans; graviter concionans, quod quivis vocabit quasi a lecto regio, opportunius volens per proverbia significare, quam a sedo dicta; ad memoriam revocans et evolvens

A δ' αὐτοῖς τὸ τοῦ χάρματος τὸ πολὺ καὶ ἐκπλῆστος τοῦ θαύματος, προσέτι μὴν καὶ ἡ τοῦ ἀρχετύπου ἀπίλευσις, πρὸς δὲ τοὺς αὐτοὺς τοὺς ἐν σφίσιν αὐτοῖς ἔθναρχας ἤθελον γράφεσθαι. Ἡρεσκε γὰρ ἐκάστοις γνωματεύειν. Καὶ καλῶς ἄρα εἶχε τὸ γνωμάτευμα, ὃς, εἰπερ τοιοῦτος αὐτοῖς ἐφίστατο στρατηγός, οὐδὲ ἐπαγχον οὕτω τὰ πάνδεινα πάσχειν δὲ δινέοντας μέχρι ἐκράτουν, καὶ τὸ ἀγήττητον ἐπεγράφοντο. Συνενοῦστο γὰρ, ὃς οὐ συστέλλων διατοκράτωρ τῷ γῇ, καὶ εἰς τὸ ἀπρᾶγμον καταλύων, διψκεῖτο τὰς ἀρχῆς τὰ πλείω δὲ κινδύνοις ἐπιτολμῶν, καὶ βιβρότητα προφαίνων χειρῶν, καὶ νίκαις παρασπιζόμενος. Καὶ μὴν ἤθελε πολλάκις τὸ τοῦ πολέμου στόμε τηγανεῖν καὶ αὐτῷ πρὸς θάνατον· καὶ φιλονείκος ἦν, ἐπαληθεύειν κάνταῦθα, ὃς δρα διπλεῖος δὲ ἀνδράς τὸ κρείττον δεῖ ἐπιλέγην αἰρεῖται. Κινδυνοὶ γοῦν δὲν ποταμοῖς, κινδυνοὶ δὲν ἐφόδοις, κινδυνοὶ δὲν λόχοις, πλειόνες δὲν στάδια μάχῃ, οὐδὲ δύλιγοις δὲν πολιορκεῖσι· καὶ ὃς δὲν συναίρεσται φάναι, μυριαχοῦ κινδυνοῖς, εἰς δὲν τῷ θανάτῳ φρονοῦντες.

οέ. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲ ἐπρεπε τοιαύτης φύσεως καταχαυγήσασθαι σίδηρον, μηδὲ πεσεῖν αἴματι πεφυρμένον τὸν πολλὰ τῶν ἀλλοφύλων χτίστα, ήνα μὴ καὶ τις τῶν βαρβάρων ἄρτι τὰ ἔργα τάδε γενέσθαι σκώφεις, πίπτει κατὰ φύσιν, μηδὲν τῶν ἀπάντων κατ' αὐτοῦ ὅδος ἐναβρύνασθαι δὲ εἰσαὶ νικητῆς, καὶ διποῖ τὸν μαχρὸν μὲν, μακαρίως δὲ αὐθίς ἐγέρσιμον· δολίμος μὲν τοῦ πρώην βίου, δολίμος δὲ εἰστι τὸ πλέον τοῦ πρὸς τῷ τέλει, διτὶ καὶ βασιλείας ἐτεῖνος κύτον ἐπεβίβασεν, ἵς ἑκάσιον τὸ ἀτελεύτητον.

ος'. Τίς δὲ οὐδὲ δινέοντας κρινεῖ πρὸς θεύματος, διτὶ καὶ τὸν βίον ἕδη ἀπομετρῶν, καὶ πρὸς τι τῆς δὲν τῇ θυντότητῃ φύσεως, εἰ καὶ μήπω δέδει τὸν τηλικούτον, πρὸς τα τῆς ἀνωθεν κλήσεως διχαζόμενος, καὶ τὸ σῶμα μὲν ἀνάφηκτο ἔχων παρατιθέναι τῇ γῇ, τῇ δὲν ψυχῇ ἀναβαίνειν πρὸς τὸν Υἱόστον, ὥκνει μὴ εὐγενῶς ἀναλύσαι, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ταπεινὸν καὶ τοῖς φθάσασιν ἀσύντροχόν τι παθεῖν; Μάχη μὲν οὖν ἀπασα ὑπερόριος ἀλήλατο· κατηπειγε δὲ οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν, δ τι τῶν ἀπάντων, εἰς πόνον μίζονα. Θῆρας τοινυν νεανικοὺς ἔβριπτε, τὸ τοῦ Πρακλέους τοιτο σεμνὸν, ὑποκοριζόμενος μέχρι ταύτην, ὃς δὲν γυμνάσματι. Τοῦ βαδιστικοῦ δὲ τῶν ὑπενδιδόντος, κατὰ συχνὰς αὐθίς ἀναπαύλας ἐγίνετο τούτο. Καὶ ἡ νόσος μὲν ἡσυχάζειν προύτρέπεται, ἡ δὲ χειρ τῶν γενναῖων ἔργων οὐδὲ ἀπείχεται· καὶ πως διάδως αὐτὸν περιέτρεχεν, εὑρεθῆναι μὴ εἰς τὸ πᾶν ἐγρηγορέται, δεις κληθῆναι δεήσεις.

ος'. Καὶ τοινυν τὸ τοῖς ἀπασιν εὐκταῖον, οἷς μέταστι τοῦ πρὸς δρθρὸν [πο δρθὸν?] φρονήσεως ιστασθαι, ἐξήρκεσε μέχρι καὶ εἰς τέλος τοῦ ἀπεληλυθεναι εἰς τὸν πεποθημένον θεόν, δικυτοῦ ὧν εἰς τὸ πτίτη· τέλειον· στέλλων πρεσβείας· ἐπιστέλλων, διαιρῆν χρηματίζων τοῖς μυριαχοθεν πρέσβεσι· δημηγορῶν ἐμβριθῶς, ἢ δῆ τις δύνομάσσοι διν, ἀπὸ κλίνης βασιλικῆς, καιριώτερον παροιμιάζεσθαι θέλων, ἥπερ τὰ ἀπὸ κηπαίας λεγόμενα· ἀπομνημονεύων

καὶ ἀνελίττων σπουδαῖς πράξεις, τὰς μὲν, θεοὺς νοῦς βασιλικὸς ἐκείνου προεβάλετο, τὰς δὲ παλαιάς, αἱ παραδειγματικῶς τὰς ἡντοῦ παρέβαλλε· διαιτῶν ὑποθέσεις, δι' ὧν ἀπευθύνονται πόλεις· διδάσκων, δῆτε δὴ καὶ ἀνήρ ἀποστολικὸς, εἰς ποὺ διδασκάλιον τι ἀπορηθεῖ· ἐν δικαιώμασι Θεοῦ ἀδόλεσχῶν μετὰ τοῦ Δαυΐδ θεολογίαις ἐμβαθύνων λεπτῷ λογισμῷ καὶ θυμῷ, καὶ δλέας μετέχοντι σώματος· τέσσων ἐμφρόνως τὰ κατ' αὐτόν· ἐπιτάσσουν μεγαλοφυῖς τὰ μετ' αὐτόν· εἰς τέλος προάγων, ἀ μὴ φθάσας εὐεργετικῶς εἰς ἑτελές ἤγαγε· δημοσίᾳ τε καὶ κατ' ἄνδρας ἀξίαις ἐμβιβάζων· πλούτους ἐπιβρέχων τοῖς δσα καὶ γῇ διψῶσιν ἐπιδεομένοις· χρυσᾶς ἐπιτιθεὶς κορωνίδας ἰκετηροῖς γράμμασι, σφραγίζων, ἐπισφραγίζων τὸ μὲν ἓν κατιῆς, τὰ δὲ εἰς πλεῖον στερέωμα, ἐν οἷς καὶ ἡ τῶν ἐκκλησιῶν φροντὶς καὶ προμηθεία, ἢν ἀγχοῦ που ἡμερῶν ἡ τῶν ἐκκλησιῶν κορυφαῖς ἔκροτει περισταλπιχθῖσαν ἔξακουστα· τὸ πᾶν εἰπεῖν, θεμελίους ὑφιστῶν στερεούς τῷ τὴν οἰκουμενικὴν οἰκοδομὴν διαδεξομένῳ υἱῷ βασιλεῖ· δὲ ἄμα ἢν δὲ σπαργάνοις περιειλίχθη, καὶ ἄμα διαδῆματι περιελήφθη, καὶ στέμματι βρεφόθεν ὥρασθη βασιλικῷ, ἵνα διαπαντὸς ὡν βασιλεὺς, συνδικούμενον φέρῃ ταῖς ἡλικίαις ἀπάσαις τὸ τοῖς βασιλεῦσι πρέπον εὐεργετικὸν, καὶ συνεπαυξάνοι τὸ ἕνθεον, καὶ τὸν μέγαν βασιλέα καὶ παῖδα εἰς ἄνδρα τελειώσεις μέγιστον, βασιλεύτατον· διπέρ καὶ εὐαγγελίζεται ἡμῖν τεκμήρια παραφαῖνον, οἵς οὐκ ἔστι λύσθαι οὐκ ἐκπίπτειν εἰς τὸ δυστέκμαρτον.

οη· Ἀλλὰ τυπα μέν μοι ἡ ἐν λόγῳ θερμότης ἔξω τοῦ προκειμένου παρέβητο. Ἐκεῖνος δὲ δλλ' ἐπεὶ πάντα πέρας αὐτῷ εὗρε τὰ κρείττω, καὶ εἰπεῖν ἔτυχε καὶ αὐτὸς, ὡς τίδη τετέλεσται, καὶ ἡ μὲν κατὰ σκοπὸν καὶ τὸ βιώσιμον δὲ, ἀποβρίπτει μὲν τὸ ἔμβιον, γίνεται δὲ τοῦ ἔδου. Καὶ χρυσὸς μὲν ἡλίου ἀντίμιμος, καὶ μάργαρος ὑποκρινόμενος φῶς, καὶ λίθοι πυραυγῆς, καὶ δοσοι κάλλος ἀπαν ἀνθέων παρευδοκιμούσι. λογίζονται ὡσεὶ οὐδέν. Ἐπικρίνεται δὲ τὸ νύκτερον ἄμφιον, δ τὴν εἰσέπειτα ἡμέραν εὐαγγελίζεται· τίς εἰ μὲν ὄρθρος προηγήσται, λόγον δὲ ἔχοι· νυκτὸς δὲ οὐκ δὲ εἴη διαδοχή. Καὶ συμβόλωφ τοιούτῳ δεδωκὼς ἔχετον, ἀπολέγεται μὲν τὴν δψηλὴν καὶ τρυφερὰν στιβάδαρίπας δὲ ὑποστορεσθῆναι θελήσας, τυγχάνει τοῦ ἔρετοῦ. Καὶ στρωμνὴν ἐσχάτην ταύτην ἔκειται δ πολλάκις δμοις πεπονθῶς, οἵς ὑπὲρ τὴν ἁμῶν ἐνήθειε· καὶ καταβάς τὴν ἐν ταπεινώσει ταύτην κατέβασιν, ἀναβέβηκεν, οὐπερ ἀνωτέρω οὐθέμις ἀνελθεῖν ἀνθρώπον. Καὶ φιλοσοφήσας, δια ψυχὴ καθαρὰ καὶ θεοειδῆς, μονάζουσα σώματος, καὶ ἐπιγνώμων γενόμενος τῆς ἀναλύσεως, καὶ εἰπών ἡσυχῆ, καὶ ἀκούσας πρὸς τῶν ἔγγιστα, δσα ἐχρῆν. ἀπελύθη τοῦ δεσμοῦ μᾶλλον μὲν οὖν ἀληθῶς ἐκδεδήμηκε, συνταξάμενος, δ δὴ μακαριώτατον ἀληθῶς, καὶ ἀνθρώποις γε οὖσιν ἡμῖν ἔπασιν εὐκτικότατον. Κείσθαι μὲν γὰρ ἐμπνέοντα, καὶ σιωπῇ κατίσχετον, καὶ οὐδὲ φρονεῖν εἰδότα, τοῦτο θνήσκειν δηθείρ ἀληθῶς· μεταστῆσαι δὲ λαλοῦντα, ὃν μεμνήσσεται τις εἰς ἀγαθὸν, καὶ σψα φρονοῦντα,

A strenuas actiones, has quidem quas ejus regia mens proposuerat, illas vero veteres, quibus exempli causa suas equiparabat; principia scite discernens quibus recte gubernantur civitates; docens sicut vir apostolicus, si forte documentum quoddam examinandum esset; in judiciis divinis procedens juxta David; divinis scientiis incumbens subtili ratione et ardore, et parum corporis ope egenti; prudenter sua regens; magnanime quae sunt circa ipsum dirigens; ad finem perduoens, quae non ab initio recte ad ultimum finem perduxerat; publicis et privatis dignitatibus perfunditus; divitias cumulans in eos qui indigebant sicut terra aquosa; aureas apponens conclusiones supplicibus litteris, sigillo signans, obsfirmans, alia de novo, alia in ampliore confirmationem, in quibus et ecclesiarum sollicitudo et providentia quam bis ultimis diebus ecclesiarum fastigia resonabant tubarum sonitu; ut omnia dicamus, fundationes solidas stabiliens filio in aedificatione universali successuro regi, qui simul ac faciis involutus fuit, diademate cinctus vittisque ab infantia regii decoratus est, ut omnibus numeris absolutus rex proficiens omni etate gestaret beneficium reges decens, augeret divine inspirata dotem, et magnum regem et puerum in virum maximum regio nomine dignissimum consummaret; quod et bonum nuntium et signum nobis afferens fulget, a quo non est quod solvamur et in infastorum conjecturam dedicamus.

C 78. Hec quidem mihi sermonis ardor preter argumentum subjecit. Ille vero cum scopum sibi omnia invenit meliora, et dicere potuit et ipse quod jam consummatum est, quod secundum terminum et vitalitatem, rejicit quod vitale est et fit vita minime vitalis particeps. Et aurum solem imitans, et margarita lucem simulans et gemmas ignicolora et quae florum pulchritudinem omnem superant tanquam nihil estimantur. Eligitur vero nocturnum indumentum quod diem posterum annuntiat; cuius si diluculum praecedet huic consentanea erit, noctis vero nulla successio. Et ad signum tantum qui se dedit, rejicit quidem elatum et delicatum lectum deliosum, crates vero sterni volens, quod cupivit obtinet. Stratum illud ultimum sibi parat qui aero similia perpessus est; quibus pro nobis se exercebat, et descendens ad tales in humilitate depressionem, exaltatus est ad oulmen quod superare genus hominum fas non est. Et philosophica meditatus est utpote anima munda et Deo similis, corpus relinquens et liberationem sciens, et audiens ab his qui astabant quantum oportebat, a vinculis solutus est: quin verius ultimam viam arripuit ordinatim incedens, illam quae vere beatissima est et hominibus nobis omnibus maxime desiderabilis. Nam jacere quidem spirantem et in silentio praepeditum, nescientemque prudentiam, illud vere mori dicitur; immutari vero loquentem de iis quorum memineris

quibus in bonum et salutaria cogitantem illud potius transitus dicetur, et transitus felix. Si vero et mors, sed ea quæ nihil præterea spirituale superlucrata est, nec quid de vita tempore reservans, nec cogitationem in actionis impotentia concludens et ratiocinio dominationem servantis insidias tendens, decadentis vero inhabitationi tantum hærens et contra ipsum agens.

79. Sic quidem rex benedictione divina reginae conjugi, et regi filio et aliis quotquot sacram tabernaculum circumdabant, adjunctus erat supernis agminibus, et regum Regi, Deo, proximus astilerat, ad cuius servitium regnum semper direxit. Civitatem vero non dices hominum vocem habentium habitationem esse; sed cupiebant non amplius superesse. Et avulso fundamento ipsi quoque una jacuerunt: ac vita lumen qui perdidabant tenebras internas extrinsecus prodebat, se obtenebrantes et tam obscuræ nubi convenientem imbræ, plurimas lacrymas effundentes. Omnino oblivioni dederunt, qui fundamenti locum illum recenter præsentem non amplius videbant, reges nostros, divinissimum fastigium, qui dominationi domum nobis assurgere faciunt. Quos sit servans firmiter incedentes magnus domus ædificator Deus, qui non solum civitates ædificat, quas nisi custodierit ipse, frustra vigilat qui custodit; sed et limum plasmans in solidum opus, et donios sic ædificans, alias in hominibus, et præsertim maximas, quæ ad defensionem ab omni malo quod in mundo esse potest, in alto gradu ædificare sunt (reges autem dico in quibus fastigium consistit), qui reges secundum nos, quorum bene gestis jam ab exordio cursus imperatorii cumulati sumus: capiant quidem inde omnis rei exordium, adhuc vero amplius incrementum curanto similitudinis cum Deo per beneficentia talentum; quod ipsis illa tanquam bonis villicis proposuit, amplius diffundivolens bonum secundum divinam imitationem et plura esse beneficia recepta et collata.

80. Sermonem produxi, o beate rex, quantum permittebat tempus. Dixisse enim, quantum facultas, de hoc vero vituperatio ne in me radat qui temporis parcendo in sermone meo decorum observari. Abeit igitur nemesis.

A τοῦτο δὲ ἀποδημίᾳ λέγοιτ' ἐν μάλιστα, καὶ ἡνὶ μικραριστα. Εἰ δὲ καὶ θίνετος, ἀλλ' οὗτος οὐκ ποτὸν νεφροῦ παρακερδήσας, οὐδὲ τοῦ τῆς ζωῆς καροῦ νοσφισάμενος, οὐτε μὴν κατακλείσας τὸ φροντὶ εἰς ἅπρακτον, καὶ τῷ οἰκοδεσποτοῦντι λογισμῷ ἑπουλευσάμενος, ἀπελθόντος δὲ τῷ οἰκλεισκῷ κατεπίκειται.

B οὐθ'. Καὶ οὕτως δὲ μὲν βασιλεὺς εὐλογίαν τὴν θεοῦ λελοιπόν τῇ τε δομοζύγῳ δεσποτοῖνη, καὶ τῷ θεοῖ τέκνῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ σοις τὸ θερὸν πρόστατον σκήνωμα, συνῆπτο τοῖς ἀνωτάτῳ τέμπατι, καὶ τῷ πεμβασιλεῖ παρίστη Θεῷ, οὗ πρὸς θερπτὸν ἔστι τὴν βασιλείαν ἀπείθουνεν. Ή δὲ πόλις οὐδὲ περιστησαν αὐτὴν ἀνθρώπων εἶναι φωνὴν ἔχοντος ἀλλ' θήλεον μηκέτ' εἶναι. Καὶ τοῦ θεμελίου ἡποστολήντος, καὶ αὐτοῖς συγχατέπιπτον· καὶ τὸ τοῦ βίτιον φῶς ἀπολαλεκτές, τὴν ἐντὸς ἐκτὸς διπέφανο, μέλανται, ζοφώσαντες ἐκυτούς, καὶ τῷ τοιούτῳ νέφει διμέλεγον δετὸν, τὸ δαψιλές δάκρυ, κατάγοντες. Καὶ ἐξέλιπον εἰς τὸ παντελές, εἰ μὴ τὸν τοῦ θεμελίου τόπον τείνον δρειαθέντα εἰδον, τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν, τὴν θεοτάτην κορυφὴν, οἱ τὴν τοῦ κράτους δροφὴν ἡμῶν διπανέχουσιν. Οὓς καὶ εἴη συντηρῶν παγίως βενθοταῖς διέγας οἰκοδόμος Θεὸς, διέγας οἰκοδόμων, διέγας εἰ μὴ φυλάκῃ αὐτὸς, εἰς μάτην ἀγροπνηθῆσεται ἡ φυλακῇ· ἀλλὰ καὶ πηλοποιίαν πλέκτων εἰς τὸ σερέμνιον, καὶ οἴκους οὕτως οἰκοδομῶν, τούς τε ἄλλους τοὺς ἐν ἀνθρώποις, καὶ μάλιστα τοὺς μεγίστους, οἱ πρὸς ἀλεωρὴν παντὸς κακοῦ τοῦ ἐν κόσμῳ ἀνφοδημάται (τοὺς βασιλεῖς λέγω, οἱ οἵ τοῦ κορυφῶν), οἱ καθ' ἡμᾶς, ὧν τῆς εὐεργεσίας ἐξ αὐτῶν ἥδη βαλβίδων τοῦ τῆς αὐτοκρατορίας δρόμου ἀνεπιμπλάζεθα. Λαϊσθων μὲν ἐκεῖθεν τὸ τοῦ παντὸς ἐνδόσιμον, προσεπαξανόντων δὲ καὶ τὸ πλέον τὸ ἔξημοιον Θεῷ τῆς εὐεργεσίας τάλαντον ἐδή αὐτοῖς ἐκεῖνος ὡς ἀγαθοῖς οἰκονόμοις παρέθεται, θέλων ἐπὶ πλέον χειθῆναι τὸ ἀγαθὸν κατὰ θείαν μημησιν, καὶ εἶναι πλειώ τὰ εὐεργετούμενα, καὶ γε τὰ εὐεργετήματα.

C π'. Ωσιωσάμην τὸν λόγον, ὁ μακεριστὲ βασιλεὺς δέσσον ἐπεμέτρει καιρὸς. Εἰπεῖν γὰρ, εἰτ δῶν καὶ δύναμις, οὐδὲ ἐληθῆς ἀπελεγχθεῖη μοι, ἐνδεψηταμένῳ καὶ χρόνον ἱστικότα καὶ τὸ τῆς ἀδείας καλέ.

'Απίστω δὲ νέμεσις.

EJUSDEM EPISTOLA AD THESSALONICENSES.

4. Si ego primus hanc institutionem epistola-rem, o fratres, ad vos missem, novi quid agere fortasse accusarer. Cum autem non primus hac via procedam, sed per antiquam consuetudinem sequar

D α'. Εἰ μὲν ἦγὼ πρῶτος διαπόμπειμον διδασκάλιν, ὃς ἀδελφοί, ἔξεστιλα τεύτην, ἐνέτρεψεν δὲν τοις ίψι τῆς καινοπράξιας ἴσως. "Οτι δὲ οὐ προάγω ἐγγέμενος, ἀλλ' ἐπακολουθῶ παλαιτάτῃ μεθόδῳ τοισι"

καὶ ζήλω τῶν προηγησαμένων ἐνάγομαι εἰς ἔργον δμοιον, εὐ ξω πεποιθῆσας, εὐρίσκει συγγράμμης τῆς μιμήσεως, τὰ τε ἄλλα, καὶ διότι λόγῳ καὶ νόμῳ τοιούτῳ καὶ οἱ ἄλλως ἐπιστολιμαῖτοι λόγοι ἐξέρηνται. Λαλητὸν γὰρ ζῶν ὅντες οἱ ἄνθρωποι, καὶ δι' αὐτὸ φιλολόγον, καὶ οὕτω φιλάλληλον, συνόντες μὲν δμιλοῦσι τὰ σφίσι φίλας δὲ καὶ δισταῖν κατὰ τόπον, δισιοῦνται τὰ τῆς λαλίας ἀποστόλωις, πὴ μὲν ζῶσιν ἐλλογίμως, πὴ δὲ ἀψύχοις μὲν, ἡσκημένοις δὲ εἰς προσφάνησιν γραμμαῖς τεχνικαῖς, ταῖς διὰ μέλανος γραφικοῦ. Καὶ τοινυν ἐνόμως οὕτω διδάσκων ὑμᾶς, δσα καὶ πατήρ θεῖος, τέκνα πνευματικὰ ἐκ διαστήματος τοῦδε, οἱ καὶ αὐτὸ θεὸς ἡμῖν ὡς ἐφαμάρτοις διώρισε, πρᾶτα μὲν εὐχάς αὐτοὺς τε ποιοῦμαι, καὶ δὲς ὑμῶν προκαλοῦμαι, μὴ εἰς κενὸν λαλῆσαι, ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῷ παρεῖναι, οὕτω καὶ ἀπόντα χώραν εὑρέτιν με φίλης ἀκροσέως παρ' ὑμῖν εἴται καὶ λαλῶ οὐκ ἀσύμφωνα, οἵς φθάσας βιβλιοφύλακεῖν ὑμῖν ἐν καρδίαις ἀφῆκ, ἔχομεν δὲ πάντως ἑκείνων, καὶ στρεφόμενος ἐν τοῖς αὐτοῖς. Καὶ ἔστι τοῦτο Δαυίτικῶς καὶ ἐν ἐμοὶ ἀδολέσχημα ἐν δικαιώμασι Κυρίου, ταῦτὸν δὲ εἰπεῖν, ἐν διδάγμασιν ἀρέσκουσι τῷ θεῷ. Οὐ γὰρ ἂν τις δυσπραγοὶ θύρον τινὰ, δικαιώματα Κυρίου καὶ νοῶν καὶ προφέρων, τὰ ἐν τῷ χαρθόνου δικαιοῦντα καὶ τὸν διδάσκοντα καὶ τὸν διδάσκαλον τὸν μὲν, ὡς τὰ τοῦ θεοῦ λαλοῦντα, τὸν δὲ, ὡς μὴ παρήκοον. Καὶ οὕτω μὲν ἐγὼ λαλῶ ἄρτι πρὸς ὑμᾶς, οὐ κατ' ὄψιν ἀμέσως καθί πρὸ τούτων, ὡς ἐμὲ μὲν διδάσκειν, ὑμᾶς δὲ ἀκούειν ἐκ τοῦ παραχρῆμα, καὶ που ἔχειν αὐτικὰ ἔρωταν, εἴ τι που παραπέσοι ἀπορίας ἔξιον, καὶ τὴν λύσιν ἐξ ὑμῶν ζητεῖν, καὶ δέχεσθαι, δὲ δὴ καὶ αὐτὸ νομοθέτημα διεσδικῆς διδασκαλίας ἢν ποτε ἀλλ' ἐξαποστέλλω τὸ διδασκάλιον ἀναγκαῖς, καὶ τῇ ἀνάγκῃ αὐτῇ διτλῆ, πραγματευομένη καὶ τὰ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τὸ κατ' ἐμὲ, ἵνα σωζομέθα ἐξ Ἰσοῦ ἰσοταλάντῳ ῥόπητῇ ἐγὼ μὲν, ὡς διδάσκων τὸ ἀγαθόν, ὑμεῖς δὲ, ὡς ὑπακούοντες, δὲ καὶ ἐν τοῖς πρώτην ἐνιαυτοῖς εὐπραγούμενον ἐν ὑμῖν διεφάνετο. Τίνα δὲ μοι τὰ οὐκ ἀσύμφωνα τοῖς ἐφθακόσιν ἐμοῖς λόγοις διδασκάλια; Τὸ δόλον τῆς ἐπιστολῆς ταῦτης ἐδάφιον, ἐνῷ καὶ αὐτῷ δικαιοσύνη κεῖται, ἐλέη μὴ κοιμαμένη ἐξ ἀπρακτον, ἀλλ' ἐπαναπομένη, κατὰ νῦν γραφικόν, καὶ γρῆγορος αὐτῇ προσφερομένη ἐγρρηγορόσιν ὑμῖν.

ineffaciā cohībeatur, sed, ut Scriptura ait, aliquantulum requiescens, jam evigilata ad vos vigiles perferatur!

β'. "Ἄγε δὴ, ὡ φιλτάτη τῷ θεῷ ἀγάπη, ϕ κόσμου παντὸς σύστασις, ὡ πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν αἰτίᾳ, ὡ φύσεως τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπικόσμημα, ὡ μῆτερ καὶ εἰρήνης καὶ ἀπραγμούντης καὶ ἡσυχίας θεοφίλους, ὡ τοῖς φιλοκαλοῖς καὶ φιλοθεοῖς ἀπραγμάτευτον καὶ εὐπόριστον ἀγαθόν, δὲ δὴ καὶ νόμοι τέθεινται, καὶ πολιτεῖαι διεύρηνται, καὶ συναλλάγματα ἐπινενόνται, καὶ τὸ δόλον εἰπεῖν, δὲ δὴ διός ἀπαξέξει δέρβουμισται· ὡ τοινυν ἀγάπην μελιτόεσσα, δὴ δὲ μὴ ἐχῶν ἀνθρώπος εἰς θηρίον ἀποκέριται, δὴ δὲ μὴ προφέρων διδάσκαλος μίσους ἔστι κατέξιος· πάρεστο μοι καὶ νῦν ἄρτυμα πνευματικὸν πανδαισίας ταύτης, δὴ δαιταλεῦσι φίλοις διαπέμπομαι. Εἰ δὲ

A et exemplo majorum ad idem faciendum inducar, persuasissimum habeo fore ut hujus imitatio- nis venia concedatur et omnino, et quia alia scri- pta epistolaria partim forma partim argumento eo- dem modo exarata sunt. Cum enim homines lo- quendi facultate prediti sint, quo sit ut lubenter colloquantur et sese diligent invicem, quando eo- dem loco degunt, de rebus sibi charis conversan- tur: quando autem locis separantur, conversatio transmittitur per nuntios, nunc vivos et diserte loquentes, nunc mortuos quidem, sed ad allocu- tionem aplos signis artificiosis atramento exaratis. Sic igitur legitime vos erudiens, uti pater divi- nus, infantes spirituales e longinquō, ad quod mu- nus nos peccatores Deus destinavit, ante omnia precor et ut mecum precessim exhortor, ne incassum verba faciam, sed ut, quemadmodum præsens, ita etiam absens libenter attenteque a vobis audiar, si quidem loquor non diversa ab iis quæ vobis in intimis cordium recessibus conservanda prius tra- didi, sed quæ prorsus cum illis cohærent et in eodem versentur argumento. Vertitur autem ora- tio mea, ut cum Davide loquar, in justificationibus Domini, hoc est in doctrinis quæ Deo placent. Ne- que enim vituperio dignus fuerit qui mente versat et verbis profert justificationes Domini, et magi- strum et discipulum omnino justificant, illum quidem ut qui quæ Dei sunt loquatur, hunc au- tem, ut qui non inobediens sit. Et sic ego nuno ad vos loquar, non immediate e conspectu quemadmodum antea, cum ego docerem, vos autem auribus me exciperetis et, si quid esset minus clarum, illlico me interrogare et solutionem ex me querere et accipere possetis, quam conversationis nostræ legem illo tempore nobis statueramus: sed mitto vobis doctrinam necessitale coactus. Est autem necessitas hæc duplex, ut quæ et ad vos et ad me pertineat, ut pariter eadem ratione salutis parti- cipes siamus: ego quidem ut bonum docens, vos autem ut morem gerentes, qua virtute annis præ- terlapsis insignem vobis gloriam peperistis. Quæ- nam autem sunt præcepta mea a prioribus non di- versa? Totum hujus epistolæ argumentum, in quo et ipso justitia versatur, quæ utinam haud torpore

C ineffaciā cohībeatur, sed, ut Scriptura ait, aliquantulum requiescens, jam evigilata ad vos vigiles perferatur!

D 2. Age igitur, o charitas tantopere a Deo dilecta, o mundi universi compages, o omnium quæ ho- minibus eveniunt bonorum causa, o naturæ nostræ decus, o maler pacis et otii et quietis Deo grata, o bonum virtutis studiosis Deique amantibus sine magno labore comparabile, o charitas; per quam leges latæ, et civitates fundatæ, et modera inita sunt, per quam, ut uno verbo dicamus, universa vita ordinata est: o charitas dulcissima, sine qua homo ab bestiæ similitudinem deprimitur; sine qua magister odio se dignum reddit, ades mihi jam velut condimentum spirituale harum epularum quas charis convivis transmitto. Si vero reliquus

quoque virtutum cœtus, ancillarum dilectorum dominam sectantium instar, te comitatur, assistant et ipsæ convivio et quæ decet perficiant, ut eibus hic spiritualis verum nobis bonum præbeat, omnino excellentius quam illius molarii Eunosti, quem vetus fabula magno honore dignum habuit.

3. Animum igitur, o fratres, advertite iis quæ dicturus sum. Et quoniam spiritualis hæc mensa a manibus charitatis dilectissimæ veluti a prudentibus coquis vobis apponitur, accumbite ad eam per Deum, cui assidet, et epulis fruimini, ut sinceræ genuinæque charitatis participes fiat: nolite autem propterea quod sapientia libamen vobis non affertur, stomachari aut jocari. Etsi enim magister sapientiæ expers aut etiam injundus est, attamen caritas, qua etiam imperiti præceptores ab iis qui edoceri cupiunt, frequentantur, hunc calicem dulcem reddet, hilaritatisque merum propinaudo quæ ad sapientiam hauriendam sufficientant, abunde suppeditabit, adeo ut quæ mundus evomit, omnino et vi careant et ignorentur, moderatio autem et temperantia animam evehant ad vitam angelicam.

4. Charitas, o fratres (nunquam enim ab ea desistam, imo, licet molestus sim, semper citabo), si quando in vobis largiter inhabitat, ante omnia requirit, ut qui vere homo vult esse, apud Deum sit et eos qui ipsi adstant, deinde apud regem. Num porro etiam episcopi diligi debeant a presbyteris, et diaconis Christianis et ab universo clero ac populo, vos nostis, qui e sacro suggestu in ecclesia hac de re edociti estis. Et sic consequenter charitas omnium etiam proximis debetur.

5. Quæ quidem cum ita se habeant (et vere sic se habent, quantumvis adversarii nugentur et in contrarias partes abeant), vos ipsi meditando facile intelligitis, vobis hæc omnia diligenter observantibus spem salutis certissimam inde enasci. Ceterum si forte in uno charitatis præcepto deliqueritis, nolite statim spem illam abhincere, sed per penitentiam corroborare denuo eamdem studete. Jam vero ejusmodi penitentia non simpliciter in eo consistit ut animi dolorem sentiat, sed ut charitatis defectum compleatis, et quod vobis ad illam deest perficiatis, adeo ut quos amare debetis, non aliter ametis, quam uti Deus præcepit, in toto animo et ex toto animo, in toto corde et ex toto corde, in tota cogitatione et ex tota cogitatione. Sic nimurum diligere abeo juhemur.

6. Animam autem dico illud quod prorsus intranos est, animam non de terra natam, neque ideo ad terram reversuram, sed quæ orta est ex insufflatione Dei, ad quem etiam reddit, si rectum fecerit; animam, inquam, qua licet ad Dei naturam non prorsus accedente, tamen similitudinem divinam

A καὶ λοιπὸς δρμαθὸς ἀρετῶν ἀμφιπένονται εἰ, διὰ καὶ δπαδοὶ φίλαι θεράπαιναι, παρέστωσαν τῷ οὐκετίῳ καὶ αὐταῖς συντελέσουσαι τὰ πρόσφορα, ὃς ἡ ἡμῖν οὔτω νόστιμον καλὸν ἢ πνευματικὴ αἴνη σχεῖ τροφὴ, τῷ παντὶ σεμνότερον τοῦ ἐπιμυλίου Βίντεο, ὃν λόγος παλαιὸς διὰ σεβάσματος ἔγαγε.

γ. Προσέχετε δὴ, ὡς ἀδελφοὶ, τοὺς ἑηθησούσας Καὶ ἐπεὶ χεῖρες ἀγάπης τῆς παμφιλήτου τὴν λητήν ταύτην καὶ τρέπεται καὶ τροφὴν διστῇ εὐφρόνες δψοποιοὶ καταρτίζουσι, γίγνεθε πρὸς ἄλλην διὰ τὸν Θεὸν, φ παρεδρεύει καὶ πρὸς ἀληθῆ μὲν παραχάρακτον ἀγάπησιν σιτίζεσθε τὰ προτετρέμενα καὶ μὴ, διότι σοφίας οὐ παρατέθεται τέλειον, σικχάζεσθε ἀηδίζομενοι. Εἰ γὰρ καὶ ἀσφαίδιόσκαλος, καὶ εἰς οὐδὲν γλυκὺς, ἀλλὰ ἡ ἀγάπη, ἡνὶ καὶ ἰδιῶται διδάσκαλοι προσιτοὶ γίνονται τὰ ἔριεμένοις μαθεῖν, γλυκανεῖ τὸν κρατῆρα τοῦτο, καὶ ίλαρπτήτος μέθυ προβαλλομένη, ἐμβρυωμένη ταῖς ποτεῖς τὰ εἰς κόρον σώφρονα· δι' οὐδὲν κατὰ κόσμον ἔμετος ἀπράτει, ὡς μηδὲ γινώσκεται, τὸ δὲ νηφάλιον δραξάμενον τῆς ψυχῆς ἀναφέρει αὐτὴν εἰς πολιτελαν ἀγγελικήν.

δ. Ἡ ἀγάπη, ὡς ἀδελφοὶ (οὐ γὰρ ἔθέλω ἀποσχίσαι ποτὲ αὐτῆς, ἀλλ' οἶον παρενοχλῶ, πρὸς βίαν αὐτὴν ἐπισπώμενος), εἰς πως ὅμινος εἰς πλάτος ἐμπολιτεύονται, πάμπρωτα μὲν ἀπαίτει, τὸν ὡς ἀληθῶς ἄνθρωπον πρὸς τῷ Θεῷ εἶναι καὶ τοὺς αὐτῷ παρεστῶσιν, εἰς καὶ πρὸς τῷ βασιλεῖ. Εἰ δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἀγαπήσονται πρὸς τὰ τοῦ πρεσβυτερίου, καὶ τῆς Ἁριστῆς διακονίας, καὶ πάντος τοῦ κλήρου, καὶ τοῦ λαοῦ, ὅμεις οἰδατε μανθάνοντες αὐτὸν ἐκ τοῦ λαοῦ ἀνατάθμου τοῦ κατὰ τὴν ἀγίαν ἐκκλησίαν ἐξηγήσαμενον εἰς ὅμις. Ἐποφέλεται δὲ ἀκολούθως ἀπό τὸ πάντων καὶ τοῖς πλησίον.

ε. Τούτων δὴ οὕτως ἔχοντων (ἔχουσι δὲ οὐκ εἰλαῖς, καὶ εἰ πολλά τις πτερυγίζῃ ἀντιφερόμενος εἰς ἀδολεσχῶν), ὅμιν ἀρῆμι διασκοπεῖσθαι καὶ λητεύειν τὰ καθ' ὅμις αὐτοὺς, ὡς διὸν, εἰ μὲν εἰς πάντα φυλάττεσθε εἰς ἀκριβεῖς, εὐέλπιδες εἰς τινας σιωθῆσθαι· εἰ δὲ τι σφάλλεσθε τοῦ κατὰ τὴν ἀγάπην ὅλου κανόνος, ἀπ' ἀλλιδος μὲν μηδὲ οὕτω γίνοισθε, σπεύδοιτε δὲ πραγματεύεσθαι διὰ ματαίς τὸ τῆς ἀλλιδος ταύτης ἀκατασχυντον. Θεωρεῖτε δὲ τὴν τοιαύτην μετάνοιαν οὐκ ἐν τῷ ἀπλῶς ματαίλεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀναπληροῦν τὸ τῆς ἀγάπης εἰς ὅμιν ἀλλεῖπον, καὶ τελειοποιεῖν τὸ κατ' αὐτὴν ἔστες· Ινչοῦ μὴ ἄλλως ἀγαπώητε, οὐς διγκάρην χρηστεῖτε, ἀλλὰ ὡς δὲ Θεὸς ἐκανόνισε, διατάξαμενος, ἡ διληγούση, καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς, καὶ διληγούση, καὶ ἐξ ὅλης καρδίας, καὶ ἐν διληγούσῃ, καὶ ἐξ διανοίᾳς διγκάρην, οὐς φιλεῖν δι' αὐτοῦ ἐτάλιμεθα.

ζ. Αἴγα δὲ φυχὴν μὲν τὴν τὸ πᾶν ἐν ἡμῖν, τὸ μὴ ἐκ γῆς, διὸ μηδὲ παλινοστοῦσαν εἰς γῆν ἀλλ' εἰς ἀμφιστήματος Θεοῦ, εἰς δὲ καὶ καταλύει, ἵνα ὁρθὰ πορεύηται· δι' ἡς, Θεοῦ μὲν μηδὲ οὖσας αὐτόχρυτη θειοτάτου δὲ χρήματος, ἀποθειούμεθα, εἰπειρ ὕδωμα μεν, καὶ υἱοὶ γινόμεθα Τύποιον πάντες· καὶ εἰ σ

θνήσκομεν, ἀλλ' ὡς τοιοῦτοι θνήσκομεν, ὡς δηλαδὴ Α προσειλημμένοι αὐτῷ εἰς οὐτότητα. οὐ μὴν ὡς οὐσὶ ἀνθρώπων, οὐδὲ, ἀπολύτως εἰπεῖν, ὡς ἄνθρωποι ἀδίκου δηλονότι πλούτου, ή φαύλων ἐπιθυμῶν, ή δργῆς, ή αἰμάτων, ή τοιοῦδε τινος κακοῦ. Καρδίαν δὲ γε φημὶ, ἐφ' ἣν διαλογισμὸι εὐαγγελικῶς ἀναβάνουσι, καὶ αὐτοὶ διαφοροὶ ἔστιν δέ, καὶ οὐδὲ εὐσύμβατοι· διάνοιαν δὲ, καθ' ἣν, εἰ μὲν σεσόφισται τις θεόθεν, ἀγαθὰ συλλογίζεται, καὶ συμπεραίνει τοὺς λόγους πρὸς θείας ἀρχὰς τὰς ἐκεῖθεν· εἰ δὲ ἡμάρτηται, σοφίζεται· καὶ ἐστὸν καὶ τοὺς ἀκροατὰς, καὶ οὕτως οὐ τῆς αὐτοσοφίας λογίζεται· μαθητής, ἀλλὰ τοῦ σοφίστου τῆς κακίας διοδρηστήρ.

consernat; ubi vero peccatum est, se atque auditores magistri perversitatis servus reputatur.

ζ. Ἐμοὶ δὲ καὶ ἐνταῦθα λόγου τὸ ἐν δλῃ καὶ τὸ Β ἐξ δλῆς οὐκ ἀπροσφύῶς, σῆμα, δοκεῖ μὴ συντρέξειν εἰς ἔννοιαν τὴν αὐτὴν, καὶ πάντη πάντως ἀνεξάλλαχτον, ἀλλὰ προφαίνεσθαι μὲν διαφορὰν τινα ἐν αὐτοῖς, οὐ μὴν ἀσύντροχον τῇ δρθότητι, οὐταντὸν διαφόρῳ λαλίᾳ ἐνμετάνουσαν εἰς ἐν ἀγρόθιν· δριτοίνων δὲ καὶ εἰς τινες δύο πορευόμενοι ἐξ δρόθων ἐν δδῷ σχιζομένῃ διχῇ, δύμως εὐθυδόλως εἰς ἐν πέρας ἀγαθῶν καταλύουσι.

η'. Καὶ μοι ἀρέσκει τὸ μὲν ἐν δλῃ τὸ ἐνδόμυχον τῆς ἀγάπης ὑποστηματεῖν τὸ κατχρύνας ἔνδον ἐν τῇ ψυχῇ, τὸ τοὺς πολλοὺς λανθάνον εἰσέτι, τὸ μῆπω ἐκπεφρήνδε, τὸ ἐνοικοῦν τῇ ψυχῇ, τὸ ἐν τῷ ἐντὸς κεχρυμμένον οἰκουρίας τινὸς δίκην, οὐ μὴν καὶ προφαίνομενον εἰς ἐνέργειαν. Ἐντα προσεπινοῦν ἐνάγομαι, καὶ ὡς ἐν τρισὶ τούτοις καλοῖς, τῇ ψυχῇ, τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ διανοΐᾳ τὸ ἐν ἡμῖν πάντας ἐντὸς ἀγαθῶν ἐντελῶς ὑπογράφεται, οὐ μεμνῆσθαι καὶ τὸν μέγιν Δαυὶδ, ὃπου ἔθελε πάντα τὰ ἐντὸς αὐτοῦ κινεῖσθαι εἰς τὸ εὐλογεῖν τὸ τοῦ θεοῦ ἄγιον ὅνομα. Τούτοις γάρ τοῖς ἐντὸς, τοῖς τρισὶν, δφ' ὧν τῇ ἀγάπῃ διαπλέκεται, εἴ τις λογισμοῦ εὖ ἔχοι, εὐλογεῖ τὸν τῆς ἀγάπης Κύριον, ὅμον τὸν ἀναμέλπων ἐν τῷ πνευματικῷ ἥρμασθαι κατὰ τὸ ἐν ἀγάπῃ σύμφωνον τοῦ τριμεροῦς τῆς ψυχῆς. Καὶ τοιοῦτον μὲν τὸ ἐν δλῃ ψυχῇ τε καὶ καρδίᾳ καὶ διανοΐᾳ, ὡς εἴρηται, ἀγαπῶν.

θ'. Τὸ δὲ δλῆς τῷ ἀτεροικῷ τῆς φράσεως καὶ τὴν ἔννοιαν συνεκαλλέττειν δοκεῖ. Φαίνεται γαρ δηλοῦν ἀγάπην ἡ φράσις αὕτη πρόσωπον, καὶ οὕτως ἐξωτερικήν, ἐκπιδύουσαν τῶν ἐντὸς καὶ κατὰ ψυχὴν, δσα καὶ πηγῆς ἀγαθῆς. ῥεῦμά τι χρηστὸν ἔξω, καὶ ἐκκαλυπτομένην καὶ προφαίνομένην ἐκ τοῦ ὡς εἰπεῖν δυνάμει κατὰ ἐνέργειαν· οἷον δὲ μὲν λογιζόμενος ἐν ψυχῇ, καὶ διενοούμενος, καὶ οὕτω συλλογιζόμενος δρθῶς τὰ διπέρα ἀγαθῶν φίλου, καὶ μεθοδένων, καὶ ἐστὸν εὑθετὸν ποιῶν εἰς τὰ πρὸς χάριν ἐκείνου, καὶ βισσοδομεύνων καλὰ συνοίσοντα τῷ ἀγαπωμένῳ, ἐν ψυχῇ καὶ ἐν καρδίᾳ καὶ ἐν διανοΐᾳ δλῃ, ἐκείνον ἀγάπη, ἐντὸς μὲν φέρων αὐτὸν, οὐ παραυγάζων δὲ τὸ φίλιον καὶ ἐμφανῶς, οὐδὲ ἐξαστράπτων αὐτὸν ἔξω εἰς ἐνεργές. Οὓς δὲ καιροῦ παρατείνοτος καὶ ἀπαιτοῦντος ἀγάπης ἐπίδειξιν ἐκπορίζει τῷ φίλῳ τὰ δέοντα, πράττων εἴτε διερλαβών, ή ἀλλο τι τετηγώμενος, δι' οὗ πανηγυρίζει, πομπικῶς

referente, ad deorum, si velimus, dignitatem evehimur et cuncti reddimur filii Altissimi, ita quidem ut, etiam si morimur, tamen non tanquam tales moriamur, utpote jam antea in filiorum numerum adoptati, neque tanquam filii hominum, neque, ut breviter dicam, tanquam homines injustarum divitiarum, aut pravarum cupiditatum, aut irae, aut sanguinum, aut similis improbitatis. Cor porro dico, in quo, ut cum Evangelio loquar, cogitationes exsurgunt diversæ interdum et illicitæ. Cogitationem denique, qua quis divinitus sapientia instructus de rebus bonis meditatur et disciplinam ab initio acceptam ad justum finem perducit et edocet, neque propriæ sapientiac discipulus, sed

7. Jam hic vero haud inopportunum videtur dicere, quod illa verba *in toto* et *ex toto* non prorsus ad eundem redeant sensum, nec ullo modo discrepantem, sed discrimen quoddam eis inesse, non tale quidem quod rectæ fidei regugnet, sed quod diverso loquendi genere ad unum idemque bonum ducat, velut si duo via recta, licet bifariam divisa, proficiscentes, ad finem optatum felicitor perveniunt,

8. Verba illa *in toto*, ut mihi quidem videtur, indicant reconditum charitatis, id quod solum intra animam est, quod multitudinem adhuc latet, quod nondum apparuit, quod animæ insidet, quod in interiori, velut in domo quadam absconditur neodium ad activitatem processit. Jam hic animadverto, pulchra ista trinitate, anima nimirum et corde et cogitatione, omne bonum intra nos accurate designari, cuius rei etiam magnus David meminit, quando vult ut omnia quæ intra ipsum sunt ad benedicendum sancto Dei nomini permovereantur His enim tribus interioribus, quibus charitas inhaeret, si quis bene senserit, benedit charitatis Dominum, dum hymnum, spiritualiter ad harmoniam illarum trium animæ partium in charitate compositum, modulatur. Et hoc est, in toto anima et corde et cogitatione amare, uti diximus.

9. Illud autem *ex toto*, uti dictione, ita etiam sensu differre videtur. Ex mea enim sententia ista phrasis innuit charitatem manifestam, ad exteriora prorumpentem, ex intimis animi recessibus, tanquam e bono fonte, excellentis laticis instar ebullientem, apertam et ex potentialitate, ut ita dicam, ad activitatem alacriter prosilientem, dum contra is qui animo reputat et meditatur, et sic probe quæ amico utilia sint deliberat, et scrutatur et semet ad illi grata exhibenda præparat, et quæ dilecto prodesse possint, rimatur, is in anima et corde et cogitatione illum diligit, intus eum ferens, non autem manifesto revelans amicitiam, neque ad activitatem deducens. Qui autem, occasione oblata et tempore charitatis demonstrationem requirente, amico necessaria suppeditat, sive factis, sive verbis, sive re alia quacunque, et ita clare ostendit et coram omnibus aperte probat, quali

amicitiae sensu ergo amicum affectus sit, is ex tota anima et ex tota cogitatione diligit, promens nimirum quæ in animo latent, et factis demonstrans. Quare charitas interior, ubi erumpit comparanda est titioni alicubi sub cineribus latenti aut flammæ corpore aliquo superjecto oppressæ, ubi autem ad agendum parata proruperit, similis dicetur igni qui e loco abdito prosilit et in altum elatus clarissimo splendore omnia collustrat.

10. Cum igitur ita statutum sit de dilectione et charitate, quæ superne ab ipso Deo, agricultæ instar, hoc in mundo seminata est ut abundantes fructus divinis receptaculis convenientes proferat, vos quoque bonis debetis abundare fructibus et messem exhibere perfectam, ne hilum quidem abjicientes in escam avium grana devorantium, hoo est dæmonum qui arva divina circumvolitantes pro viribus contaminant, omnemque navant operam ut optimam istam ac fertilissimam charitatis plantam radicibus ebellant, totoque adhibito studio funditus evertant, ejus loco odium firmissime implantantes; ad quod perficiendum ubi non ex voto pervenerint, saltem mutilare illam et ne integra perfectaque sit officere conantur. Itaque olim dæmon revera pravus contra eam quæ in Deum exercitatur charitatem rebellavit, eaque rebellio produxit hæresiarchas eorumque assecelas, quibus nimirum utpote exitio devotis auxilium Deus denegat suum, ne virtus sit coacta, ne pulchrum maneat sine præmio, neque sic omnino peccatum e necessitate quadam oriri asseratur. Eadem porro mali dæmonis astutia multos qui ab honesta ac morigerantræ indole defecerant, contra Dei cultores exstumulavit et in furiosos impetus concitatavit.

11. Atqui hæc non semper neque in multis perficere malus dæmon potest. Cum enim gravia sceleræ ab improbis haud facile committantur, et peccantes sumnum periculum incurant, ille non omniuno aut absolute iis insistit, sed imminuens ejusmodi pravas actiones et ad parvum numerum reducens, impavidos adorit, et magna non solum, sed etiam minima derelinquit, quoniam fraudis retia adversus illos explicare nequit; adversus infirmiores autem, qui vel omni auxilio sunt destituti vel parum opis in sece habent, omnis generis casses tendit. Tales nimirum ctiam nos sumus, ego qui hæc ad vos pronuntio, et vos qui auditis, homines imbecilli et omnino impotentes, in quibus haud pauci, sese viribus pollere autumnantes, prorsus inermes deprehenduntur, licet nos vana fiducia elati infinita armorum copia instructi esse nobis videamus.

12. Contra tales igitur (sunt autem ubique terrarum permulti et, ut vere dicam, innumeræ) insidians diabolus Deoque inimicus retia sua pro-tendit, et quia charitatem luciferam in nobis

A θριαμβεύων και παραδεικνύς, δποτές ζει τις εὐθυτάτην φίλαν, ἐξ δῆλης ψυχῆς, και ἐκκαρδίας, και ἐξ δῆλης διανοίας δ τοιοῦτος ἦν ἐξάγων δηλεδή τὰ ἐν τῇ ψυχῇ προστατεύει και προάγων και ἐκφαίνων ἐναργῶς· ἵνα τὸ ἐντὸς και ἐσωτερικὸν τῆς ἀγάπης ἀναλογῆ τούτῳ ἔνδον που ὑποσυμχομένῳ, η και φλογὶ πολὺ μένη ἐν τινι στεναγμῷ τὸ δὲ κατ' ἐκφενσην εἰπεῖς ἐνεργητικὸν εἰκάζηται πρὸς φλόγα, δηλοῦται εἴκων ἐκκύψασαν ἔξω, και ἀναπηδῶσαν και ἐκλάμπει τούτα.

ι'. Οὕτως οὖν κεκανονισμένου τοῦ ἀγαπῆς τῆς ἀγάπης, ἐκ τῶν ἄνω δι' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ και γεωργῶν κατεσπαρμένης ἀνέκαθεν ἐν τῷ κάρη, ἐπὶ εὐφορίᾳ καρποῦ θείαις ἀποθήκαις προσήσπει τὴν καρπογονεῖν και ὑμᾶς εὐγενῶς, και συγκείτεν τὸ κάρπωμα ἐντελῶς, και μὴ ἀρίται μὲν σμικρὸν γοῦν τι αὐτοῦ παραβριπτεῖσθαι εἰς ἀπορφὴν σπερμολόγοις δρόνοις δαίμοσιν, οἱ τὰ τοῦ θεοῦ περιερχόμενοι λγῆται λυμαίνονται εἰς δοσον δύνανται πραγματεῖν μὲν τιθέμενοι, και ἐκριζοῦν τὸ περιφορὸν και κάλλιστον φυτὸν τῆς ἀγάπης, και μεταρρίπτειν προθέλυμνον ἐπὶ φορῷ παντελῖ, μηδὲ ἀντεμφυτεύειν βιθύρριζον· εἰ δὲ μὴ εὐθενῶντες τὸ μέγια τούτο κακὸν ἔχοιεν, ἀλλος γοῦν εἰς κολοθούντες ἐπὶ τι, και τῆς δλότητος ἐφ' διποσοῦν ποραλύοντες. "Ισχυσεν οὖν ποτε δ τῷ ὅντι ταχινῶν και κατὰ τῆς εἰς θεὸν ἀγάπης νεανιώντας και η μηχανὴ αὐτη ἐξέφρη τούς τε αἰρεσιαργύρας και τοὺς ἡκολουθηκότας αὐτοῖς, θεοῦ συπλαντος πάντως ἐνταῦθα τοῖς ἀπολωλόσι τὸ εἰπόντονταντιληπτικὸν, ἵνα μὴ τὸ ἐνάρετον ἀκουστιάζοιται, μὲν γένοιτο ἐντεῦθεν ἀγέραστον τὸ καλὸν, και οὕτως και ἐπαγγεγρῆς παρέτησαθεὶ λεφάπτωσι τὸ ἐφάμυρον. "II δ' αὐτὴν μηχανὴ τοῦ κακοτέχνου δαίμονος ταλλοὺς και τοῖς τοῦ θεοῦ θερπεταῖς ἀντέστησι, μὲν δοτοῦτα καθήκον τίμιον και εὐπειθές.

ιι'. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ εἰσαὶ, οὐδὲ εἰς πεπληθὲς ἔχει εἰκανύειν δ πονηρός. "Ἐπεὶ γάρ τὰ πάντα μεγάλων πταισμάτων οὔτε ρέον ἐκτελεῖται τοι; φρδιουργοῦσι, και κίνδυνος δὲ μέγας αὐτοῖς ἐγκλιται διαμερτάνουσιν, οὐδὲ ἐκεῖνος ἀποσχυρίζεται διόλου ἐπὶ τοιούτοις, ἀλλὰ σχάζων τὰς τοιαύτας κακοτεχνίας και σπανίων αὐτοῖς, δισχειρίζεται τοὺς μὲν φοβεροὺς, και ἀφίησι μὲν τὰ τε μέγιστα και δε δὲ ἄλλως ἀρχοειδῆ, διτι μηδὲ δύνανται καταπινεῖν αὐτῶν τὰ τοῦ δόλου δίκτυα· καταρτίζει πάναγρα και τὰ ταπεινοτέρων, και οὕτως ἡ πατελῶς ἀδοπήτων, η δλίγα δεδυνημένων ἐκποτοῖς ἐκχορεύει. Τοιοῦτοι δὲ δηπουθεν και ἡμεῖς, ἡγώ και λογούται δ ταῦτα κράξεις, και ὑμεῖς οἱ ἀκεύοντες, ἀνθρωποι ἀσθενεῖς, και οἱ μὲν πάντη ἀνισχυροι, οὐδὲ δλίγος δὲ, δυκούντες μὲν ἰσχύειν, ἄλλως δὲ μικροὶ και ἀχειρεῖς, εἰ και ταῖς κεναῖς καραδοκίαις πλέσσομεν δημᾶς αὐτοὺς εἰς ἐκατόγχειρας.

ιβ'. Τῶν γοῦν τοιούτων (πολλοὶ δὲ εἰσι μυριτοὶ τῆς γῆς και ἀληθῶς ἀμύθητοι) καταπετάσσεις διεμίστης θηρατής διάδολος τὰ κατ' αὐτὸν λίνα, ικέτη βλέπει τὴν φωσφόρον ἀγάπην ἐν ἡμῖν πολιτευ-

μένην, καὶ μεθοδεύουσαν ἀπάγειν αὐτὸν ἐξ ἡμῶν, ἀντειστάγει τὸ σκοτεινὸν μῆσον, καὶ παρέσταται καθ' ἡμῶν αὐτὸν, καὶ οὕτως ἐντρίβει πάντας τοὺς καθ' ἡμᾶς. Καὶ οἷς μὲν τοὺς ἄλλους διατίθεται, οἴδασιν οἱ πειρώμενοι· ἐμοῦ δὲ φιλονεικεῖ καὶ θανάτῳ προπέμψαι· καὶ δὲ ἔξεπραξεν αὐτὸν πάλαι, εἰ μὴ φανερῶς πρὸς ἐμοῦ δὲ θεός, ἀνεχόμενος καὶ εἰστι περιεῖναί με τῷ βίφ, εἴ πως ἐμαυτοῦ γενόμενος ἐπιστραφείν εἰς αὐτὸν, οὐπερ διημέραι ἀφορίζων ἕμαυτὸν εὑκέπομαι.

ἰγ. Ἰδού οὖν σήμερον ξενηλατοῦμαι ὑπὸ τοῦ μίσους, καὶ αὐτοῦ εἴθε μὲν ἐκ πολλῶν τινων καὶ περιβλέπτων, ἵνα μαθὼν παμίσητος εἰναι ἢ διωρθωσάμην, ἢ διεξέφυγον ἐκ μέσου λαθῶν, μῆπου δὲ καὶ ἀμφαδόν. Νῦν δὲ ἄνθρωποι οὐδένες ἐπανιστανται ἐπ' ἐμὲ, καὶ λέγουσι τῇ ψυχῇ μου· Οὐκ ἔστι σωτηρία αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ Θεῷ αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ βασιλεῖ. Ἀκούετε, δὲ βασιλεὺς μου καὶ δὲ θεός μου, οἵς ἦγά πέποιθα, τῷ μὲν κατὰ πρῶτον λόγον καὶ καθ' αὐτὸν καὶ φύσει, τῷ δὲ μετ' αὐτὸν καὶ δι' αὐτόν. Καὶ μήν, ὡς ἔχθροί μου, δεῖς καὶ οἱ δύο, οἱ πρόστοι λαϊκοί, οἱ γεννάδαι, καὶ ιεροὶ δὲ ἄνδρες, οἱ καὶ ῥῶν ἀριθμητοί, καὶ οὐδὲ ἐν λόγῳ πολλῷ κειμενοι· παράλληλοι τεθίντες, ἔγώ τε καὶ ἡμεῖς, οὐκ δι' εἰς ῥοπὴν θίσην ταλαντευθῆσμεθα.

ιδ'. Καὶ οὕτω μὲν ἔγώ ξενηλατοῦμαι, ὡς οὐκ ἔχρην, διὰ μίσους οὐκ ἀγαθῶν ἀνδρῶν, τὰ μὲν εἰς ἄνθρωπικὴν διάθεσιν ἀγρούχων, σοφιστάτων δὲ τὰ εἰς θηριακὴν καὶ οἰλαν φεύγεσθαι παρὰ τῶν κατ' ἔμε δειλῶν· δὲς καὶ ἔλλοτε καρχάροις τούτοις θηρίοις περιτευχηκώς, ἀπῆλλαξα δυστυχῶς. Τμεῖς δὲ, ὡς ἀδελφοί, ἐπεὶ ἔξεστιν διμέν ἄνθρωποις εἰναι, καὶ οὐ θηρίοις, καὶ φίλοις, οὔκουν δὲ ἔχθροις, καὶ θεοῦ ἀγγέλοις, οὐ μὴν πονηροῖς, ἔχετε τὸν νοῦν πρὸς ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ ἐκκλίνατε τὰς τρίβους αὐτῶν τρεχόντων εἰς κακίαν, καὶ μὴ εὐθυπορούντων, ἐσομένων δὲ τοιούτων καὶ εἰσαὶ, ὡς ἔστι τακμαίρεσθαι ἀκριβῶς. Οὓς γάρ η πολυετῆς διδασκαλία καὶ ἡ ἐπ' αὐτῇ πραγματικὴ μέθοδος οὐκ ἐνήγαγεν εἰς τὸ ποθούμενον ἡμῖν (ποθούμεν δὲ σὺν Θεῷ τὴν κατ' ἔκεινον ἀγίστην), τίς δὲν ἐγγυήσται, ἀκαρῇ μεταβάλεσθαι, ὡς τῆς πολυχρονίου κακίας ἀποτῆσθεσθαι, ἄνθρωποις αὐτούς ἐλλαμπομένους, εἰ κακοὶ προφάνονται, καὶ εἰς βίου αὐτὸν ἀδρέτητα ἐγγράφονται· οἵς διὰ σπουδῆς ἀνυπερβλήτου γίνεται, καὶ ἐτέρους ἐπισπάσθαι πρὸς ἀμαρτητικὴν δρμοίστητα· ἵνα τυχοτρίθετες ὡς εἰς λεγεωνα, κατασταίεν ἀπρόσμαχοι, φαῦλαι κεφαλαῖ, οὐκ ἀγαθοῖς ἐπιστησόμενοι· σώμασι, φαλαγγάρχαι στρατιᾶς οὐ θεῷ φίλης, οὐδὲ κατοί ἀγαθοί, οἵς δὲ μὴ συντεττρέμενος ἄνθρωπος ἔστι τοῦ θεοῦ. Διὸ φευκτέον καὶ δύμας ἀπὸ παντὸς τοιούτου τάγματος, δρεῖλοντας εἰδέναι, ὡς δαιμονῶσιν οἱ κατὰ τῆς ἀγάπης ἀντίπαλοι. Μῆποτε δὲ καὶ ὑπερπαίσουσι τὴν δαιμόνιον κακίαν. Οὐ γάρ κακὸς ἀπλῶς δὲ οὕτω κακὸς ἄνθρωπος, ἀλλά που καὶ διπέρ αὐτὸν δαιμόνα. Εὔρηνται οὖν λογισμοὶ πονηροὶ, οὓς δαιμῶν μὲν οὐκ ἔφθη προβαλέσθαι, ἄνθρωπος δὲ πονηρὸς προβάλετο διν.

A habitantem eumque e nobis expellere satagentem non animadverit, tenebrosum odium conatur introducere, deprecans istud tanquam acceptabile quid, et sic nobis omnibus negotia facessens. Jam quomodo alios adoriantur, sciunt ii qui eum experti sunt. Me autem etiam morti tradere studet; et dudum jam hoc perfecisset, nisi aperte causam meam defenderet Deus, qui hucusque me superstitem voluit, si forte mei conscius revertar ad ipsum quem quotidie deserere, prob dolor! non erubesco,

13. Ecce igitur hodie proscirbor ab odio, et utinam ab odio multorum et illustrum! ut sciens me omnibus invisum esse, aut defendere me, aut e medio digressus laterem nec alicubi apparerem. Nunc vero homines nullius frugi in me assurgunt B et animæ meæ dicunt: Non est salus ei, neque in Deo ejus, neque in rege. Audite, mi Deus et mi rex, in quibus fiduciam collocavi, in illo quidem ab initio et per se et naturæ convenienter, in hoc autem post illum et propter illum. Vos autem, o inimici mei, qui vix binarium numerum exceditis, vos laici probi quos antea novi, et viri sacri facile numerandi nec magni faciendi, si nos coram constituemur, ego nimirum et vos, non pari lance trutinalimur.

14. Et sic equidem in exsilium mittor, uti non decebat, per odium virorum haud honorum, qui humanitatis prorsus expertes propendent in scaram naturam, et quorum immanitatem amici mei timore perculti fugiunt; ego, inquam, qui jam semel, cum in illas feras bestias incidissem, ægre eas effugi. Vos autem, o fratres, quandoquidem vobis licethomines esse, non feræ, amici, non inimici, angeli divini, non mali, vobis met ipsis attendite, et declinate a semita illorum qui versus malitiam tendunt nec recta via procedunt, qui erunt semper iidem, ut augurari licet. Quos enim diurna disciplina eiquo conformis institutio non perduxit ad id quod nos desideramus (desideramus autem cum Deo simul charitatem divinam), quis spoponderit eos uno temporis momento ita immulatum iri, ut ab inveterata malignitate desistant, siquidem ubi mali apparent, sese excellere et gloriam inde adipisci opinantur? Sane maximo studio in hoc incumbunt, ut alios quoque in peccati societatem pelliciant, ut velut in legionem conglomerati invictos se exhibeant, mala capita, malis imposita corporibus, duces exercitus Deo non dilecti, et ipsi haud boni, ut potest quibuscum homo Dei nil commune habet. Quare vos quoque omnem eujusmodi societatem aversari debetis, bene scientes, charitatis inimicos a diabolo obsecros teneri. Ac propemodum dæmonis malitiā superant. Homo enim sic malus non simpliciter malus est, sed pejor ipso dæmone. Sunt enim pravæ cogitationes quas, licet dæmon non protulerit pravus tamen homo preferre haud recusat.

15. Et hic narratio que narratur de beata Theodora quae se esse monachum simularit et apud sanctas vires ruit, innotescatque in vita decurso ipsam enim et alias quicquid memorem eamdem se posse: unde autem illa latentes hunc; faciliter evocandas a sancto agnoscit in mente habuit, si ab ista exortari vita et vincit in quaibi exercitare eas deterret. Periret enim compertum latentes, maliores que viri somni pre se ferunt, apud subiectos verius aerulas, siens et juvenes in modis bonis, et sanctis non esse in sollicitis vites compit. Hoc enim quod maliores que sic vixerant post mortem lataverent, vivas permittere sicut scilicet apud ipsos manere. Et talia quidem latentes orgitavit. Malitia vero penitusim iste inibi simile aliquod proficiendum non habuit. Attamen alia abegit ad avocationem curarit somniorum saltem venerabilium monachorum ascetarum quidem supervenire, et impetrare suggestio circa hanc et illam et aliam sanctam exortationem, quemadmodum omnium Piliti exorem fecerit, suggestio persistit, nec perficie non valuerit. Nec sic quod voluit, asseritur est, sed latuit, ut ha dicam, inter sanctas virginas illas electas istas, cum monachis qui ea degebant, tum demonem malum XI.

18. Et exinde suspicari est, sicut ex aliis multis,
quod iniquus homo a quadam etiam zonem ipsum sa-
peret in machinando, ita ut dicere possit in istis ab
iniquo homine demonem superari. Quare ergo non
vitandus sit qui asticemodi est et de diabolo insul-
tandum? Tu, inquit, conteres caput, ejus¹; id est
serpentis, et ille, o homo, calcaneum tuum. Et iniquus
homo, calcaneum sortitum quidem respicere sino,
sed cajus ad caput vult tendere, ipsiusque elata di-
vine dictis laudibus, ut in ostentationem recompo-
nat. Puerit ergo marnum illud caput sanum cere-
brum non sortitum, nisi declinans ab iniquo isto
serpente caveret; eumque et constantissimo viri,
quotquot experti sunt: serpentes salto primo quasi
volantes sagitte ictar et in faciem irruentes, cum
tale animal aerium vident ut pessime solet volan-
tem, excubias habent et pro facie et pro reliquo ca-
pite, nec manibus tantum, sed et districtis armis
quibus et appropinquans bestia in frusta securat. Et
ista quidem ab integritate una in partes scinditur,
qui autem vigilans fuit et salvus remanet et inter
prudentes inscribitur, in salvato capite serpentis
more lucratus salutare quoddam antidotum.
ἀρραβώνια μύεται, καὶ γονυπάτης ἐγγέπεται, καρδία καὶ τὸν πυρόν τοιούτου.

17. Hos ergo sic fugite, ut nunquam vestigiis insistatis illorum sive nullius sive mentientis amoris, et a diabolicis obtricationibus cavete, que ut plurimum et gravissimæ sunt et multæ, quas nec oportebat nominari, eo quod talia nefanda sint. Quibus inotile sit organum Dei. pulchrum os.

εἰ. Καὶ τότε, ἵνα πάντατον, συστήσῃς τοῖς οὐρανοῖς
πολλάκις, ἵνα τοῦτο διάφορον ἀπειδέλλει πρὸ^τ
τῷ, τοῦ τούτου μηδέποτε ἔσται, ἵνα δὲ τοῖς πολλοῖς
θεοῖς, τοῖς δὲ διάφοροῖς πάντας πάντας, ἵνα τοῦτο
πάντας, τοῦτο μὲν φαντασία τοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ τοῦ
λογίου τοῦ απειπούμενον; • Σύ, • τοῦτο, οὐ
μάλιστα περιττὸν τοῦτο, τοῦ πολλοῦ διάλεξε. Οὐ δὲ
οὐδὲποτε, περιποτα τῷ τῷ. Οὐ δὲ πολλὸς ὁμοίως
τοῖς πολλοῖς μὲν πάντας πατειδέλλεται, πολλοὶ
δὲ τοῖς θεοῖς εἶναι πατειπούμενοι, καὶ πάντος ἡρώη
μηδὲ πολλοὶ γένοις, τοῦ πολλοῦ παραγόντες. Εἴη δὲ
τοῦ μεγάλου περιττοῦ θεοῦ μὲν πάντας ποτε πάντα
πάντα, εἰ μὲν ἐπολιτεύεται πολιτεύεται τοις αὐτοῖς τοι,
ποτὲ δὲν τοῖς τοῖς καὶ τοῖς τοῖς ἀπειδέλλειν ἀπέδει, τοι
πατειρότας ὅσσαν ἀπειπούμεναν τοῖς ἀλλασσούσι, ὅσσα
καὶ διεστάν, καὶ κατὰ προσάνθετον γωρούντων, τοιόν
θεωτικού τοῦτον διέριν πατειπούμενον δέι ποτε
πανύθει, πολιτεύεται τό το πρόσωπον καὶ τὸ λοτίνη
τῆς κεραυνῆς, καὶ εὖ γερσί μόνον, ἀλλὰ καὶ τρίπολες
τοῖς βίβλον γεγραμμένον, σίς καὶ ἀπειδέλλον
θερίον πατειπούμενον. Καὶ κύριο μὲν ἐκ μιᾶς ὀλόγης
τοῖς μερίδοις γίνεται δὲ διάλεξεῖμονος θεούντο καὶ δ
εἰπεῖς εἰ τοῦ τοῦ περιττοῦ πολιτεύεται διασκεψόμενος

τούς τε οὖν αὐτῶν φεύγεται, ὃς μὴ κατίηπι
βαίνειν τὰς κυρτῶν ἵ, οἰδέλλως ἐξῆσθαι, ἵ, φεύγειν
πίστεως, καὶ τῶν διεῖσθαι βλασφήμων ἐπάγκιοι
τῶν ἐν τοῖς πλείοις καὶ βαρυτάτων καὶ συχνῶν, εἰ
ἔχειν ἀρχήτους εἶναι διὰ τὸ κατ' αὐτοὺς ἐπέβρεψεν
ἢ ὡν ἀγειροῦσται τὸ τοσθόν διαγνώνον τοῦ θεοῦ. Η

¹ Gen. III. 15.

καλὸν στόμα, δὲ τοῦ νοδὸς ἔξαγγελος, δι’ οὐ τὸ λαλητὸν τῶν θεοῦ χαρακτηρίζεται. Χρὴ δὲ ἐνθυμεῖσθαι δημᾶς ἐνταῦθα, διὰ τὸ βρέρον διεσπόρον ἔγκλειτον στόματι δὲ βλασφημος ἄνθρωπος, καὶ διὰ πικρίας μὲν οἰσσοῦν γευσάμενός τις δγιῶς ἔχων τοῦ γεύσεως, καὶ μυσαχθεὶς τῷ πρᾶγμα, οὐ μόνον συχνὰ ἐκπτίσει συνεκβάλλων τῷ σιδερῷ τὴν ἀγδίαν, ἀλλὰ καὶ διδαστεὶ καὶ χυμῶν γλυκύτητι ἐκπλύνει τὸ καλὸν δοχεῖον

ιη'. Τί δὴ, ὁ δαιμονοφόρητος ὑβριστὰ, παραβάνεις τῷ στόματι βλαφήμους πικρίας, ὃν τὸ ἀγδές μανθάνεις μὲν θυτρόν ποτε καὶ αὐτός; "Οτε γὰρ βλασφημεῖς, οὐκ εἰσθάνῃς ὡς οἶον ἔξεστηκώς. Μάλιστα δὲ οἵδε τὴν ἐκείθεν πικρίαν δὲ βλασφημούμενος, εἴπερ μὴ δλιγάρως ταῖς ὕβρεσι προσφέρεται. Τί διαπατύσσεις τὰ γείλη, καὶ χαίνεις, οὐχ ὥστε ἡ φαγεῖν, ἡ λαλῆσαι ἀπλῶς, ἡ καὶ διδάκαιη καὶ ὑμνῆσαι Θεὸν, καὶ οὕτως ἔξεμέσαι χυμοὺς, δι’ ὃν θανατηφόρον ἡ ψυχὴ πληθώραν πάσχει· ἀλλ’ ὥστε καταισχύναι σταυτὸν, τὸν τοῦ θεοῦ ἄνθρωπον, ὡς Χριστιανὸν, διὰ τοῦ καὶ δάκνειν καὶ κατεσθίειν; οὐ λέγω τὸν σοι δμοιον, ἀλλ’ διπερφερῶς καλλίονα; "Ανοίξον σου τὸ στόμα γραφικῶς, καὶ ἔλκυσον Πνεῦμα θεῖον πάντως, οὐ μὴν ποιηρὸν τῷ γὰρ τοιούτῳ κλειστέον ἀκριβῶς πάσαν αἰσθησιν. « Πλάτυνον, » φησι, « τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτό. » Οὐ δειχσόμαι τριβῆς χρόνου τινὸς, οὐδὲ μάλλησιν ἐνδείξομαι· αὐτίκα δέ, ὥσπερ ἔτι λαλοῦντος σου τὰ ἀγαθὰ, παραγίνομαι. Οὕτω καὶ ἀνοίκαντος πληρώσω Πνεύματος, καὶ σοτίξων ψωμίσω διὰ βιβλίου, δποιώ καὶ προφῆται μυστηρίάζονται. Οὐ γὰρ οὔτε δκνῶ, οὔτε φθονῶ, οὔτε μελετῶν σκέπτομαι. Ἀλλὰ ἀνοίγεις ἄμα, καὶ εἰστρέχομαι. Οὕτω καὶ ἔγὼ τὴν ἐμὴν ἀνοίγων θύραν προκαλοῦμαι καὶ σὲ καὶ πάντας εἰσελθεῖν. Οὐδὲ μεριμνῶ, πῶς πληρώσω τὸ στόμα σου πλατυνθέν. Καὶ δηλοῦσιν αὐτὸν καὶ οἱ ἄλλως ἐμοὶ μαθηταὶ, καὶ δοσοὶ δὲ τυράννοις παραστάντες, οὐ διὰ χρόνου, ἀλλὰ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ λαμβανούσι στόμα καὶ σοφίαν· οἵσι οὐδὲντες ἀντειπεῖν οὐδεὶς ἀντικαθιστάμενος. Στόμα δὲ ἀνταῦθα καὶ σοφίαν ἀκούσας, μὴ ἀπεριμερίμνως ἐπιβάλῃς τῇ ἀκοῇ, ἀλλ’ ἐμβάθυνον· διὰ δὲ μὴ κατὰ τοὺς λόγους τούτους διατελέμενος θειστερὸν ἐν τῷ διαπανεῖν καὶ λαλεῖν οὔτε στόμα ἔχει, οὔτε σοφίαν, ἀλλὰ καὶ ἀστομός ἔστι· χειρόνως ἡπέρ τῶν ἵππων δισοὶ λέγονται ἀστομοί, ναὶ μὴν καὶ ἀσοφοί, μῆπου δὲ καὶ ἀλογος.

ιθ'. Καὶ τοιαῦτα μὲν σοι λέξει δὲ τὸ στόμα πλατύνειν ἔγκελευδμένος ἐπὶ πληρώσει παντὸς δηλαδὴ ἀγαθοῦ, δι’ οὐ καὶ ἐμβρωματίζεται. Καὶ ἄλλως δὲ ζῆ δὲ πρὸς ἀλλήσιαν ἄνθρωπος. 'Ο μέντοι τῷ θεῷ ἀντικείμενος ἄλλως αὐτὸς πληροῖ, μεστὸν ποιῶν ἀπάσης φαυλότητος. Οὕτω πληροῖ τὴν τῶν αἰρετίζόντων στόματα, οὕτως ἐπλήρωσε τὸ στόμα σταυρωτῶν τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὃν τὸ στόμα ἔγειρε τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τοῦ « Οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα· » καὶ, « Εἰ μὴ σταυρώσῃς αὐτὸν, ὡς Πιλάτε, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καί-

A mentis interpres, quo loquens animal Dei distinguitur. Nostrum est de hoc in mente habere quod lutum horridum in os recondit obtrectator, et quod amara qualibet degustans quisquis sano gustu valet et re fœdatus, non solum sputat cum saliva scōtorem ejiciens, sed etiam aqua suavibusque positionibus pulchrum hoc penetrale mundat.

18. Cur, o impudens a dæmone agitate, in os admittis obtrectationis amaritudines quarum molestiam ultimus noscis et ipse? Cum enim maledicentias profers, quasi mente captus non intelligis. Optime istarum amaritudinem novit qui tuis a maledicentiis impeditur, nisi contemptui contumelias tuas babeat. Cur labia aperis et hias non ad manducandum, nec ad simpliciter loquendum, nec ad docendum aut laudes Deo persolvenendum, et sic ad humores quibus lethifera plethora laborat anima evomendum; sed ita ut ignominia te ipsum afficias, Dei hominem, ut pote Christianum, eo quod iniquo dente mordes et laceras, non dico parem, sed tibi valde superiorem? Aperi os tuum secundum Scripturas, et Spiritum divinum hauri omnino, non vero malum, cui accurate claudenda tota mens. « Dilata, inquit, os tuum, et implebo illud². » Non temporis dilatatione opus est, moræ persugio non utar; confessim, quasi adhuc loquente te bona, adsum. Sic et aperientem Spiritu replebo, et sapientiam escam dabo per librum sicut et mystice dicunt prophetæ. Nam nec piger sum, nec invideo, nec cogitationibus immoror, sed aperis et intro. Sic et ego januam meam aperiens, te et omnes ut intretis invito. Non anxius sum, quomodo os tuum implebo dilatum. Et id ostendunt etiam alio modo discipuli mei, et quotquot ante tyrannos ducti sunt; non in temporis intervallo, sed ipsa hora ore et sapientia valent quibus nullus contradicere potest adversarius. Os hic et sapientiam audiens ne inconsiderate vocem sonantem excipe, sed altius considera: quia ad illa verba qui non est animo diviniori dispositus, ad hauriendum spiritum et loquendum nec os habet nec sapientiam, sed etiam oris duri est infelicius quam qui inter equos oris duri dicuntur, quin et insipiens et irrationalis est.

19. Talia quidem tibi dicet qui os aperire jubet, scilicet ut omni bono repleamur, quo et alamur. Aliter vero vivit qui secundum veritatem vivit homo. Qui autem Deo adversarius manet, os aliter replet, refertum reddens omni pravitate, sic plena sunt hæresim amplectentium ora, sic repleta sunt ora crucifigentium magnum Deum et Salvatorem nostrum Iesum Christum; quorum os redundans tunc effudit: « Non habemus regem nisi Cæsarēm³, » et, « Si non crucifixeris eum, non es amicus Cæsarē⁴, » et: « Tolle, tolle, crucifige

² Psal. lxxx, 11. ³ Joan. xix. ⁴ ibid. 12.

cum⁸. » Ibi consideranda duplicatio, tolle, tolle, A qua a perverso domino et fœnereatore dæmone commodatum perversus populus ille impurum crescere fecit talentum. Ille quidem semel istis suggestis ut noxii fierent Dominicæ in crucem exaltationis; isti vero talentum in terra non abscondentes ne pigri aestimarentur fœnereatori multiplicatum præbuerunt, non semel dicentes: Tolle; sed redundanter vociferaverunt, Tolle, tolle, et sic fideles se ostenderunt servos servo pessimo qui a communi Domino apostatavit, ideoque illo ferventius ad malum proficiens. Exinde animam sortiti acutam in multis iniqui homines plus quam illorum magister dæmon, et prompte a doctore malitiæ accipientes ardorem, sapientiores flunt, et ex modica potestate super majora constituti, seminis minimi fructum malitiæ centuplum reddunt. Sæpe autem istiusmodi homines, sicut in sermonis principio notificavimus, et plura quam iste animo non laudando excogitant; et, quæ iste nec cogitasset quidem, ipsi eo deveniunt ut inveniant, pessimis in eorum cordibus pullulantibus ratiocinationibus. Et in hoc nihil novum, siquidem nec perfecta, nec pura, nec accusata et articulatim composita dæmonibus cogitatio, nec perspicacia, nec reliqua natura, prout videre est in multis.

20. Ut hanc contumeliosam vilitatem et aliter objurgantes arguamus, non contumeliis cedentes ipsi, sed detractorum loco erubescentes et misericordia fracti horum, qui nedum more humano loquantur, ut de nobis ordinavit Deus, turpiter latratu fratres insequuntur, non secundum scientiam, sed secundum omnimodam adinventionem; documentum et aliter instituo. Ecce ad judicium interrogo aliquem e laudatis et propter hoc amatis a sensatis, et aliquem e vituperabilibus et ideo vitatis a recte sentientibus: num pulchra laudatio? Dicitis sane sic rem se habero; ergo malum contrarium exprobratio. Cur ergo pulchrum prætermittentes ad malum mentem applicamus? Quid adhuc? Pulchrum gratiarum actio? Animas vestras scrutor, beneque ad hoc ordinatas video, negantes e contra de ingrato animo quod sit pulchrum. Quare ergo non erubescunt ingrati animi, Judam imitantes qui tam vile nomen prout decebat hereditavit? Sed obolo valebat gratia, inquies, o ingrate anime. Et tali pondere te ipsum appende, non solum æqua lance tecum ponderatum pariter invenies, sed et graviter præstantem obolum. Et sic non indigne fert, o homo (ita appretiande) nihil pari ponderis qui donum recepisti, præsertim si omnino divitem mundi dominum conspiceris Deum minutis duabus contentum et grata affectum, nec parvipendentem nec vidua aversantem manum qua dona parva ipsi proposita sunt, non minuta aestimanti mulieris munuscum, sed simplicitatem ei congruentiam ipsius benedicenti.

⁸ Joan. xix, 6,

Α σαρος⁹ ε και « Ἀρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτὸν, » Ἐνθα σκοπητέον τὸ δίπλασμα τοῦ « Ἀρον, ἄρον, » δι' οὗ τῷ πονηρῷ δισκότῃ καὶ δανειστῇ δάφνῃ πονηρὸς λαὸς ἐκεῖνος τὸ ἐκδανεισθὲν χιβδῆλον ἡγετε τάλαντον. Ο μὲν γάρ καθάπαξ ἐκεῖνοι οὐκέτι εἶναι δξιωθῆναι τὴν Κυριακὴν ἐπὶ τοῦ τεμαχοῦ δρσιν¹⁰ εἰς μὴ καταχώσαντες τὸ δάνειον, μὴ τις ὀκνηροὶ νομισθῶσι, τῷ ἐκδανεισθαντι ἐκαλεσθεσαν, οὐκ εἰσάπαξ εἰπόντες ἄρον, ἀλλὰ περισσός κράζαντες ἄρον, ἄρον, καὶ οὕτω πιστοὶ φάντες οικίσται πονηροτάτῳ δούλῳ, ἐκ τοῦ κοινοῦ λαοῦ τοις ἀποστατήσαντι. καὶ δι' αὐτὸς θερμαστεροὶ εἰσινται ἀπεκβάντες πρὸς τὸ κακόν. Ἐπει¹¹ καὶ εὐφρέσις οὐκέτι πολλοὶ οἱ κακοὶ ἀνθρώποι πλέον ἤπειρος διδάσκαλος αὐτῶν δαιμονιν, καὶ βραχεῖαν ἐκ τοῦ σορθιστοῦ τῆς κακίας λαβόντες ἀφορμὴν, σοφώτεροι γίνονται, οὐδιγίστος ἀρχῆς εἰς μέγιστα προσαγόμενοι, καὶ παιματος ἀμυδροῦ καρπὸν κακίας πολύχουν ἀντιδιάτες. Πολλαχοῦ δὲ οἱ τοιοῦτοι, καθάπαξ καὶ φθάσαντες ἀνόπιν λόγου ὑπεδηλώσαμεν, καὶ πλειόνων τις ἐκεῖνος οὐκέτι ἐννοήσηται άν, αὐτοὶ περιεργάζονται πονηρῶν λογισμῶν ἀναβαίνονταν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. Καὶ καὶ νόν τι τοῦτο οὐδὲν, εἴ γε οὐκ ἔτιτοι, οὐδὲ ἀκραίφωνται καὶ ἀκριβῆς καὶ διηρθρωμένη τοῖς δαιμοσιν ἡ νοήσις, οὕτε ἡ διορατική, οὕτε ἡ λοιπή, ἡ δῆλον πέφηνεν ἐκ πολλῶν,

κ'. Ιντα δὲ τὴν ὑβριστικὴν φυλοτομίαν καὶ ἄλλα παραδειγματίσαντες ἀπελέγχωμεν, οὐχ ὑδριωθεοῦντες αὐτοὶ, ἀλλὰ τῶν ὑβριστῶν ὑπεραισχυνθεντοι, καὶ ἐλεοῦντες αὐτοὺς, εἰπερ ἀντὶ τοῦ λειψανθρωπίας, ὡς δὲ θεὸς ἡμᾶς ἔταξεν, εἴτα βαζάνια καθυλακτοῦντες τῶν ἀδελφῶν, δσα μηδὲ οὔτε, ἀλλὰ πανούργως πλάττονται· μεθοδεύω τὴν διδασκαλίαν καὶ ἄλλως. Ἰδοὺ ἡρωτῶ πρὸς διάκρισιν την τῶν τε ἐπαινούμενων καὶ δι' αὐτὸς φιλούμενων τὰς ἁγέρφοσι, καὶ τῶν φεκτέων καὶ διὰ τοῦτο φευγόμενων τοῖς ὅρθι φρονοῦσιν· ἄρα γε καλὸν δὲ ἐπαινεῖται· Ἐρείτε, πάντως οὕτως ἔχειν τὸ πρᾶγμα· καὶ τινῶν κακὸν τὸ ἐναντίον δὲ φύγος. Τί οὖν τὸ πάλιν ἀφίεντες, πρὸς τῷ κακῷ ἔχομεν τὸν νοῦν; Τί δέ; καλὸν ἡ εὐγένεια; Παρακύπτει εἰς τὰς φύγεις διμῶν, καὶ βλέπω κατατιθεμένας αὐτὰς καὶ εἰς τοῦτο, διανευούσας δὲ αὐτίκα εἰς τὸ τὴν ἀχάριστον εἶναι καλόν. Διατί τοινυν οὐκ αἰδοῦνται οἱ ἀχάριστοι, τὸν Ἰούδαν ζηλοῦντες, δὲ ἐκληρονόμησε τοῦ τοιούτου φύλου διδύματος κατ' ἔκαρτον; Ἄλλα δέδολον ἡ ἔξι τῇ χάρις, φαίη άν, ὡς ἀχάριστε. Καὶ στάθμηται εαυτὸν ἐνταῦθα· καὶ ἵσως εὐρήσεις οὐκ ἀντικοῦνται μόνον ἐπὶ σοι, ἀλλὰ καὶ καθέλκονται φοῆ βροτεῖ τὸν δόσιον. Καὶ οὕτως οὐκ άν δισχεραπεῖς ή (θεέον οὕτως) δόσιοιαίος, ισόρβοτον ἔχων δωρεάν, καὶ μᾶλλον, εἰ προσενθυμηθῆς τὸν παμπλούσιον κοσμοδεσπότην θεὸν λεπτοῖς δυσὶν ἀρχεσθέντα, καὶ χαρέντις καὶ μὴ ἔξιδενώσαντα, μηδὲ τὴν τῆς χερας ἀποστρέψαντα χειρά, δι' ής δωρεάν συνκρά προετέθη αὐτῷ, ἡ λεπτολογήσαντι τὸ σμικρόν ἐν τῆς γυναικεῖς, δὲ εὐλογήσαντι τὸ καὶ ἀπλό ἐκείνης καὶ εξγνωμον.

κα'. Ἐτι προσεπερωτῶ· πότερον κάλλιον, ἀλη-
θεῖναι, ή ψεύδεσθαι; 'Αλλ' ἐνταῦθα οὐδὲ ἀνέχεται δέ
Θεός, ή αὐτοαλήθεια, σκέψοσθαι θμᾶς τὴν ἀπόκρισιν,
ἀλλ' οὐρανόθεν βοᾷ ἔξακουστον· καὶ θμεῖς ἀκούετε,
καὶ πιστεύετε τὴν ἀλήθειαν ἐπίπροσθεν εἰναι, ὡσπερ
τοῦ δαίμονος, οὕτω καὶ τοῦ ἔκειθεν κακοῦ ἔκγρονου,
τοῦ ψεύδεσθαι. Εἰ γοῦν ἀγαθὸν ή ἀλήθεια, τί τοῦ
ψεύδους γινόμεθα, καὶ οὐ λέγω, τοῦ ἐν ἔχμασι μό-
νοις, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐν ἔργοις ὡς μάλιστα; Μὴ γάρ
τις οἴεσθω, ὃν μόνοις λόγοις περιγεγράφθαι τὸ ψεύ-
δος· ἀλλ' ἐπιστῆμεν ἔχεται οὐχ ἥκιστα καὶ ἔργοις
τοῖς κατ' ἄνθρωπον ἔχατεσπάρθαι τὸ ψεύδεσθαι.
Καὶ ὡσπερ τις εὐτροπέλως καὶ δεξιῶς ἔθεωρησε,
τὸν σόλωικον ἄνθρωπον οὐκ ἐν μόνῳ τῷ λαλεῖν ή γρά-
φειν ἐνδείκνυσθαι τὸ κατ' αὐτὸν ἐφάμαρτον τοῦτο,
ἀλλὰ καὶ ἔγκατανεύσεσι καὶ ἀνανεύσεσι καὶ τις
τοιούτοις οὖν καὶ τὴν ἀμαρτίαν τοῦ ψεύδους ἔστι
νοεῖν μεριζομένην εἰς τε ψευδολογίαν, καὶ εἰς ὡς
οὕτως εἰπεῖν ψευδοπράξιαν. Ός γάρ ψεύδεται δέ
ἄλλα μὲν προφέως χειλεσιν, ἄλλα δὲ βυσσοδομεύνων
κατὰ ψυχὴν, καὶ ἀσύμφωνον λαλιὰν προάγων τοῖς
ἐνδυμασχουμένοις νοήμασιν, οὐ δὴ φαυλοτάτου σπέρ-
ματος πρωτογένερως δέ τοῖς γενάρχαις ἡμῶν ἐπιβου-
λευσάμενος· οὕτω καὶ δέ πράττων μὲν ἀγαθὰ ἐν
προστήματι, τεχνώμενος δὲ διὰ τῆς δοκούσης ἀρι-
στοπραξίας τὰ ἐν ὑστέρῳ χείριστα.

κβ'. Καὶ προκατῆρξε μὲν κακοῦ τοιούτου δέ φιλή-
σας μαθητής, εἴτα προδοὺς τὸν ὑπέρσοφον Διδόσκα-
λον. Μιμούμεθα δὲ φαυλοδιδάσκαλον ἔκεινον καὶ οἱ
πρὸς αὐτὸν ἔξομοιούμενοι ταῖς μιμήσεσι. Φιλεῖν γάρ
ποτε καὶ αὐτοὶ δοκοῦμεν, προσκυνοῦντες μὲν συν-
αντῶντα, καὶ ίλαρὸν προσμειδῶντες, καὶ χειρα-
γωγοῦντες, εἴ που δεῖσται, καὶ ποδηγοῦντες, καὶ
ἐπιχυρηγοῦντες τὰ ἐλλείποντα· μικρὸν δὲ δύον καὶ
τούτων πάντων ἐκλανθινόμενοι, τὰ ἔργα ἔκεινα
ψευδόμεθα, πανουργευσάμενοι τοὺς πιστεύσαντας,
ῶσει καὶ δρνιθας, οὓς οἱ θηραταὶ ἀλίσκουσι, θελγη-
τρα πρὸ τῶν παγίδων τιθέμενοι. Καὶ τούναν τῇ
ἐπεῦθεν κακουργίᾳ τοὺς μὲν προσκυνούμενους
ἔκεινος ς ραντες τῶν σκελῶν, καταρρίπτουμεν εἰς
δλεθρον· τοὺς δὲ τεθαρρήκοτας τῷ μειδιάματι ὡς
οἰον καταγλαστούς διατιθέμεθα. Οὓς δὲ τῶν χει-
ρῶν ἤγομεν, ὑπερείδοντες ἀποστρεβλοῦμεν, ή συν-
δέοντες αὐτάς, ή ἄλλως ἔξαρθροῦντες. Τὴν δὲ ποδη-
γίαν εἰς πλάνην ἀτοπὸν μεταποιοῦμεν, παρεκνεύ-
οντες τῆς δρθῆς τὸ δὲ χορηγεῖν τὰ ἐνδέοντα, εἰς
ἀφαρέσιν τῶν ὑπαρχόντων, ὡσπερ οἶν τε ἦν, ἀλλοι-
οῦντες, μή που δὲ καὶ εἰς ζωῆς αὐτῆς ἀποστέρησιν.
Οὕτως ἡμεῖς εἰς τὸ πᾶν ψευδόμεθα, οὕτε λόγοις
εὐμβολοῦντες, καὶ τοῖς ἔργοις δὲ σκαμβεύμενοι,
ῶς δὲ ἔχοι καταφάσκεσθαι ἡμῶν τὸ Δαυτῖκὸν ἀλη-
θεῖστατα, ὡς « Πάντες ἄνθρωποι ἔσμεν ψεύσται. »

κγ'. Καὶ οἵδα μὲν πολλοὺς, μήποτε δὲ καὶ ἐμὲ αὐ-
τὸν ὑπολαλοῦντας, ὡς, ἐπειδὴ διορατικῶς δὲ Δαυὶδ
προεργάτευσεν, ἀμήχανόν ἔστι διαπεσεῖν τὸ ἔκεινον

* Psal. cxv, 11.

A 21. Adhuc interrogo, utrum pulchrius, verita-
temne an mendacium dicere? Sed hic non sinit
Deus, veritas ipsa, quærere vos responsum, sed
de cælo clamat clara voce: et vos audite et cro-
dite ob oculos vestros positam veritatem, et
solius dæmonis esse pariterque ejus pravi filii
mendacium dicere. Si ergo bonum veritas, cui
mendacii filii similes, non dico tantum verbis, sed
etiam præsertim operibus? Etenim ne quis
putet in solis sermonibus circumscribi menda-
cium, sed compertum habeat, non minus et in
operibus hominum conspersum inveniri menda-
cium. Et quemadmodum lepide quidam et recte
consideravit, inquitate loquentem hominem non in
solis verbis seu scriptis mendosa emittere, sed et
nutibus approbantibus et negantibus et similibus,
sic et mendacii vitium sciendum quod locum et
in falsa loquela habeat, et, ut ita dicam, in falsa
actione. Quemadmodum enim mentitur qui alia
labiis profert, alia vero intra animam excogitat,
et dissonam loquelandam a rebus quas anima molita
est emittens, cujus perversissimi germinis primus
cultor ille qui adversus primos parentes nostros
machinatus est; sic et qui in specie bona operatur,
molitur vero sub optimi operis apparentia pessi-
ma quælibet in posterum.

B 22. Et primus usus est mali hujus præceptis
discipulus: primum osculatus est, deinde autem
excellentem prodidit Magistrum. Perversum vero
magistrum illum imitemur, similes illi simulatio-
nibus facti. Nam et aliquando amare videmur,
et ante obvium quemcumque prosternimur et hi-
lare subridentes, et manu dirigentes si opus sit,
et ducatum præbentes, auxilium superadden-
tes de superfluis; et brevi post omnium istorum
obliti operibus istis mentimur eos qui in no-
bis confidunt fallentes, sicut aves, quas ven-
tores sumpuant illecebram ante retia ponentes. Ita-
que improbitate ista quos quidem venerati su-
mus attollentes pedibus, præcipites in ruinam
damus; eos vero qui arridentibus nobis confisi
sunt, tanquam deridendos habemus. Quos mani-
bus dirigebamus, contemnentes torquemus, sive
ipsorum manibus ligatis sive aliter luxatis. Con-
ductum quem præbebamus in defectionem a recto
oursu mutamus, a recta via deflectentes; et quibus
auxilium addideramus in quo egebant immutati,
hos in honorum amissionem, summo cum impetu
præcipitamus, forsitan et in vita ipsius amissio-
nem. Sic per omnia mentimur non verbis ad rem
ipsam tendentes et operibus flexuose agentes.
Hinc verissime de nobis prædicanda David sen-
tentia⁶, quod « Omnes homines sumus menda-
ces. »

D 23. Et novi quidem multos et forsitan memetip-
sum, qui dicti Davidici rigorem impugnant secun-
dum quod nos omnes mendaces essemus. Ineptias

estimatur talium cogitationes attendamus ad Jo-nam qui exitium Ninivitis praedixit, utpote pessimis, et cum eos invenisset penitentes et Deum propitiū esse supplicantes et ad misericordiam, sollicitantes, licet exitus fefellerit prophetiam, nihil tamen hoc apud Deum erat. Quid enim si afflictus quidem fuerit sanctus, unus cum sit, salvata vero sint multa hominum millia et sic sanctitatem multiplicant? Omnino ergo gaudeat Dei progenitor David, quamvis erubescientibus nobis eo quod splendide mentiti sumus, mundatisque a tenebroso luce quo mendacium inficit in angelice flammeam veritatem, falsitate arguatur et ipsius prophetia, et quoquo modo mendax et ipse ibi tanquam homo inveniatur. Vobis autem dico quod sic etiam de nobis vera dicens David clamare potest: *Vnde nobis de quibus verax fio.*

24. Sed ad sermonem redeundum est a quo digressus sum, et objurgandi qui in omnibus mendacibus sunt, quorum et motus et reverentiae signa et oculorum nictus et respiratio ipsa fallunt, et etiam beneficentia, cuius mendacii nescio quis nostrum immunis sit. Etenim virtutum quidem in vita praecipua est egenis succurrerre, auxiliari, consolari et superflua tum aliis rationibus tum mutuo dando communicare. Laste ea facimus. Nec solum obvios fratres ad hujusmodi eleemosynam exoipimus, sed etiam obscure egestatem ferentes quantum possumus indagare satagimus; inventos amplexamur et in ipsis sane misericordiam effundimus. Immisericors vero est illa strangulatio. Non enim eleemosyna sinimus frui istos, nec manducare et bibere datum ad vite necessitatem, sed dimittentes donec domum absorbuerint, mox ad evomendum vocamus eos qui manducaverunt, ita ut quod stomachum intraverat inde extrahamus. Hoc vocamus fenus, nomine honesto turpe negotium adornantes. Fitque talis alimentorum subministratio famis mater, et inde nutritio evacuatio, et expletio coactum jejuniū. Et nos fratrem videntes marcescentem quibus artibus eum fraudulenter nutritivimus, incrassati gaudemus quasi quid luorati his que iste evomuit. Lethiferum auxilium istud, via in abyssos, perniciosum nutrimentum, suscep-tio in ruinam vergens, hospitalitas latrociniū redolens, dura beneficentia, donum a dono alienum nec Deo charum qui amat eum qui pecuniam suam non dedit ad usuram, nec ab hominibus amatum.

25. Pereat ab orbe falso nomine beneficentia ista, adulterino titulo pulchrum, Deo odiosa probitas, hominum inimica societas, civitatibus exitiosa donorum acceptio, fraudulenta amioitias, dulce ab initio saccharum, in fine vero intoleranter amarum, in infernum ante tempus praemittens emplastrum, linimentum veneno imbutum, mellita stran-

A γωμάτευμα, ως διὰ τοῦτο ἡναγκασμένας εἶναι φεύπτας ἡμᾶς. "Οτι δὲ ληροῦμεν οἱ οὔτε φρονοῦτες προσεκτόν καὶ τοῖς κατὰ τὸν Ἰωνᾶν, δε τοῖς Ιη νεύταις ἀποφηνάμενος βλεφρον ως πάνυ κακίστους καὶ εὐρηκώς ἐκείνους μεταμεληθέντας, καὶ ἔκλασμάνους τὸν Κύριον, καὶ προκαλεσαμένους εἰς Πλεον, εἰ καὶ ἐψεύσατο τὴν ἡπειρημάτην πανελθρίαν, ἀλλ' ἦν αὐτὸς οὐδὲν πρὸς τὸν Θεόν. Τι γέ, ἐάν ἐλυπήθῃ μὲν ὁ ἄγιος, εἰς αὐτὸς ὅν, ἕκθετο δὲ μυριάδες ἀνδρῶν, καὶ οὕτω τὴν ἀγιωτάνην τελέθουντα; Χαίροι οὖν πάντως ἂν καὶ ὁ θεοπάτωρ Δαυΐδ, εἴπερ, ἡμῶν αἰδεσθέντων ἐφ' εἰς λαμπρός φευδόμεθα, καὶ μεταβαχθέντων ἀπὸ σκοτώδους γενή ματος τοῦ κατὰ τὸ φεῦδος εἰς τὸ ἀγγελικῶν φλόγον ἀληθός, ἐλεγχθείη καὶ ἡ αὐτοῦ περοφητεία, πὶ φευσθείη πως καὶ αὐτὸς ἐνταῦθα, οἷς καὶ ἀντεπος. Λέγω δὲ διαίνειν καὶ διὰ τὸν θεοπάτωρα τὴν ἀληθεύων, δύναται εἰπεῖν, ως Οὐαὶ διαίνειν, ἐφ' εἰς ἀληθής γίνομαι.

κδ'. Ἀλλ' ἐπενακτέον τὸν λόγον, διεν περεβέντες, καὶ ὀνειδιστέον τοὺς διὰ πάντων φιλοδεῖς. ὃν καὶ εἰ κινήσεις, καὶ αἱ προσκυνήσεις, καὶ αἱ τῶν ὀρθαλμῶν ἀναμύσεις, καὶ αὐτὸς δὲ τὸ ἀναπνεῖν φεύδονται καὶ γε τὸ εὐεργετεῖν, οὗ δὴ καὶ αὐτοῦ φεύσματος εἰς οἵθια τίνες ἀπολλάγμεθα. Εἴτε μὲν γάρ ἂν τοῖς πρότοις τῶν κατὰ βίον ἀγαθῶν τὸ βοηθεῖν τοῖς ἑνεκεν ἔχουσι, καὶ προσδιπαρεῖν αὐτοῖς, καὶ παρεμφεῖσθαι, καὶ τὰ ἐλείποντα ἐπιδαψιλεύεσθαι ἄλλοι τα τρόποις, καὶ διὰ τοῦ ἐκδανεῖσθαι. Καὶ ποιοῦμεν ἡδίως αὐτό. Καὶ οὐ μόνον προσιδόντας τοὺς ἀδελφοὺς παραδεχόμεθα εἰς ἐλεημοσύνην τοιαύτην, ἀλλ καὶ χρυπτομένους ως οἰον διερευνώμεθα ἐξιχνιάζοντες· καὶ εὑρόντες ἀγαλιζόμεθα, καὶ ἐκχέονται ἐπ' αὐτοὺς τὸν δῆθεν Πλεον. Ἡ δὲ δοτινὴ ἀγάπη ἀνηλεῖς. Οὐ γάρ ἀφίεμεν ἀπολαύειν ἐλεημοσύνην αὐτούς, οὐδὲ ἰσθεῖν καὶ πίνειν τὸ δεδομένον ἀκερδος τρόφιμον· ἀλλὰ συγχωρηθέντες κατεβροῦσι τὴν δωρεάν, εἴνα εἰς ἔκειτον προκαλούμενούς φάγοντας, ως καὶ αὐτὸς ἔκερδος τὸ ἐνταῦθα, καὶ τι περιττὸν, καὶ τὸ πλέον. Τοῦτο καλούμεν πάκον, δύναται σεμνῷ καλλύνοντες πρᾶγμα αἰσχυστον. Καὶ γίνεται ἡ τοιαύτη τροφὴ μήτηρ λιμοῦ, καὶ τὸ ἐντεῦθεν χρήτασμα κένωμα, καὶ ὁ κόρος νηστεία βιατα. Καὶ ἡμεῖς δρῶντες τὸν ἀδελφὸν ἴχνευνόμενον, οἷς αὐτὸν ἀφέψαμεν πανούργως, λιπάναντες χαλρομεν, ως τι κερδίσαντες, ἀφ' ὅντων ἔκεινος θήμεσε. Θανατηρὸν βοηθημα τοῦτο, ποδηγία κατέ βαράθρων, τροφὴ διλητηρώδης, ὑπόδληψις ριπτοῦσι εἰς βλεφρον, ξενία ληστεύουσα, ἀμπόνιμος εὐεργετεία, δῶρον ἀδωρον, οὕτε θεῷ φίλον, δε ἀγαπᾷ τὸν μὴ ἐπὶ τόκῳ διδόντα τὸ αὐτοῦ ἀργύριον, οὐδὲ μὴ ἀνθρώποις ἀγαπητόν.

κε'. Ἀπόλοιτο ἐκ βίου ἡ φευδώνυμος αὕτη, τε θοποία, τὸ φευδεπίγραφον καλὸν, ἡ θεομιτής Ιη στότης, ἡ ἀπάνθρωπος κοινωνία, ἡ δυστολίτεται δοσοληψία, τὸ δόλιον φίλοιμα, τὸ γλυκό μὲν τὴν ἀρχὴν σάκχαρ, ἰσόστερον δὲ ἀπρόσιτον τῇ πικρᾳ, τὸ προϊάπτουσα εἰς ἔδην ἐμπλαστρος, τὸ φαρμακό μοτάριον, ἡ μελιτίνη ἀγχόνη, ὁ ἐκούσιος βλεφρ

πραγματειώδης θάνατος, δὲ ασπαστὸς κίνδυνος, μάλιστα μὲν οὖν ἡ ἀπρόδροτος ἀπώλεια, τὸ λεληθὸς χάος, ἡ κέκρυμμένη παγίς, τὸ πᾶν δὲ συνηρημένως φάναι, τὸ δύστοχον γέννημα, ἐπεὶ καὶ δαίμονος τόκος αὐτὸς, τοῦ καὶ σπείραντος καὶ συλλαβομένου καὶ ἀποκυῆσαντος εἰς κοινὸν κακόν.

καὶ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τοιαῦτα φεύσματα ἐν τοῖς οὐκ ἄγαθοῖς ἀνθρώποις, οἷς δὲ θεὸς μὲν ἐπ' ἄγαθῷ δίδωσι περιουσιάζεσθαι, ἡ δὲ φαύλη προσήρετις ἔμποδῶν κεῖται τῇ κατὰ βίον εὐθυπορίᾳ, τῇ πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Φέρε δὲ καὶ ἄλλο κακὸν δύοιον ἔργωδες ταῖς δαιμονῶτιν ἐκλαλῆσων ὑμῖν, διπέρ αἱς τὰ πολλὰ μὲν λόγοις καὶ αὐτὸς ἐνθεωρεῖται, ἀκολούθως δὲ ποτὲ καὶ δι' ἔργων ἐκφαντεῖται. Ἀρχιερέας ἔχειν λέγετε τὸν ἄρτι, ἐμὲ δηλαδὴ καὶ καλῶς λέγετε. Εἰμι γάρ ἐτι, καὶ μὴ ἐπιπρέπω τῷ ἀξιώματι. Καὶ δύος μὲν διάκεισθε περὶ τοὺς φθάσαντας, ἔμαθον μὲν ἐκεῖνοι, μέμνησθε δὲ ὑμεῖς· τὸν δὲ νῦν ζῶντα μὴ ἀφῆσοι δὲ θεὸς τοιούτον εἶναι, δόποιον δὲ νοοῦσιν δὲ παρανοοῦσιν οἱ ἐν καινῆς διαιτηταῖς τῶν δημῶν, δὲ πτωχὸς, φημὶ, λέων, ὡς αὐτὸς ἐπιγράφεται, δὸν εἰ μὴ δὲ ἐκκλησιαστικὸς ἀλετὸς ἀπέτρεψε, λιμῷ δὲ ἀπώλετο· μυρμηκολέων, μὴ ἔχων τροφήν· πρὸς δὲ καὶ δὲ κατὰ σύμπνοιαν εἴτε θεόθεν δοτὸς αὐτῷ, εἴτε καὶ ἄλλοθεν· οὐ κατὰ τοῦ Θεσσαλονίκης ἀρχιερατεύουσι λογοπραγοῦντες, τὸν ἀνεκλόγιστον καὶ βίον αὐτοῦ καὶ λόγου καὶ νεῦμα καὶ κίνημα καὶ πᾶσαν διάθεσιν φυσικὴν λογιστεύοντες. Καὶ οὐχ οὕτως ἀκριβοῦνται τὰ κατ' οἶκους αὐτοῖς ταῦτα τὸ περὶ αὐτοὺς φρατορικὸν, ὡς τὴν τοῦ Εὐσταθίου τούτου πολιτείαν πολυπραγμόνως ἀνασκάλουσι, πῶς μὲν ζῆι, φυλλοκρινοῦντες οἵα δὲ λαλεῖ, δύος δὲ τοῖς ἐντυγχάνουσιν δημιεῖ, δόποια δὲ κρίνει. Ἐθέλουσι δὲ, οἵματι, εἴπερ, οἵόν τε καὶ τὰ κατ' δυναρ αὐτῷ συνδιοπτάνεσθαι, καὶ οἵα φαντασιοῦται. Καὶ τὸν θυμὸν δὲ αὐτῷ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἀκριβολογοῦνται, εἰ πρὸς κανόνα δὲ καὶ ἄλλως ἐκάτερα διευθετεῖται. Καὶ δλῶς τὸν (θαρρούντως λέγω) κατὰ πνεύμα πατέρα, εὐκταῖον μὲν, εἴπερ εἰς οὐδὲν τίθενται· αὐτοὶ δὲ ἀλλ' ὡς εἰς δοῦλον, καὶ αὐτὸν ἐλάχιστον, τάττουσιν, αὐθεντῶς αὐτῷ προσφερόμενοι, ἐκλογισμοῖς ὑποβάλλοντες, ἀπαιτοῦντες τάδε καὶ ἐκεῖνα ποιεῖν, ὡς αὐτοῖς παρίσταται, ἀναγκάζειν ἐθέλοντες, περιυβρίζοντες, ἄγριον ἐμβλέποντες, ἀπειλούμενοι, ἐμβριμώμενοι, κάτω ἐδάφους, καὶ, δὲ φασι, κουρἱὲν δὲ παπέδῳ περιέλκειν ἐπιθυμοῦντες, πάντα ποιοῦντες δὲ ὃν οἶδες δὲ πατήρ, καὶ πατέσικος δὲ ἐλεύθερος, καὶ βάρβαρος δὲ Ἑλλην, αὐτῶν μεταπεποικότων, γένηται, καὶ ἀμαθής καὶ εὐμαθής, τὸ δὲ πάντων χείρον, κοινὸς ἀνθρώπος δὲ μέγας ἀρχιερεὺς, καὶ λαϊκὸς δὲ τοῦ ἐνταῦθα λαοῦ, εἰ καὶ μὴ ὑπερθεν, ἀλλ' οὐδὲ θεταῖος.

καὶ. Οὕτω κανταῦθα φεύδονται οἱ ἀνθρώποι, ἀρχιερέας λέγοντες, δὸν εἰς ἀνοσίου μοῖραν ἀποτάττονται καὶ δὲ εὐκτηριάζοντες οἵκοι εὐλογοῦσιν ὡς ἀρχιεπίσκοπον, ἐπὶ τῶν λεωφόρων ὑμοῦσι φροιμίοις πολυβρύσθοις κραγὸν, δὲ δὴ λέγεται, ἀνακράζοντες· διεν καλῶς καὶ δὲ κόσμοις, τὰ κατὰ γῆν δηλαδὴ καὶ θάλα-

A gulatio, voluntaria pernicies, elaborata mors, osculum dans periculum, præsertim autem improvidum exitium, latens chaos, laqueus abseonsus, et si uno verbo omnia complectamur, partus infelix, quippe a dæmoniæ genitus, a quo seminatus et conceptus et quasi parti editus est ad commune malum.

B 26. Sed talia mendacia in hominibus sint non bonis, quibus Deus bene faciendi facultatem dedit, perversa vere voluntas offendicula ponit ne bonum tramitem in vita secundum Dei beneplacitum servent. Agedum et aliud malum simile a dæmonibus præparatum vobis exponam, quod quidem maxime verbis effulget, consequenter vero per opera conspicitur. Pontificem vos impræsentiarum habere dicitis, nempe, me, et bene dicitis; sum etenim, licet dignitati impar. Et quos in antecessores gesistis animos, neverunt quidem hi, meministis vero vos. Eum autem qui nunc vivit, faxit Deus non tam esse, quamē aut censem aut insipienter somniant isti de novo arbitri mei, scilicet pauper Leo, sicut ipse se inscribit, quem nisi Ecclesiæ molitura nutritret, fame interisset, formicaleo, victum non habens, insuper qui secundum conspirationem sive a Deo datus est ipsi, sive aliunde; qui de Thessalonices pontificibus verbis negotia agunt, de quibus nulla ratio ipsos reposcenda est, scilicet vitam, sensum, agitationem, omnem physicam compositionem computantes. Nec ita accurate de domo sua se gerunt ipsi et de familia sua, ut de Eustathii illius administratione effodere satagant, vitam ipse maligne indagantes: quænam verba loquitur, quomodo cum obviis conversatur, quænam sentit. Volunt, ut puto, si possibile est, et quæ somniat et quæ cogitat perscrutari. Et cor ipsi et desideria accurate perpendunt, si juxta canones aut hinc indeve bene ordinentur. Et penitus patrem (confidenter dico) secundum spiritum, optandum quidem, licet filium constituant, ipsi quasi in servum huncque quam minimum mutant, nimio imperio cum eo agentes, ratiunculis subiectientes, exigentes ut hæc et illa faciat prout ipsis complacet, cogere volentes, contumeliis afficientes, torve intuentes, minitantes, in eum frementes, ad terram, et ut aiunt, capillis ad solum ducere cupientes, omnia agentes quibus filii D vices pater, et servi liber et, barbari Græcus gerit, mutantibus ipsis, sive ignari sive doctisint, et quod omnium pessimum, quibus tenuis hominius loco habetur magnus pontifex, et laici loco, vir populi qui hic exstat, si non eximio modo, attamen non ultimus.

C 27. Sic hujus loci mentiuntur homines de sacerdote summo loquentes quem in impii sortem repoununt, et quem in domo orationis benedicunt tanquam archiepiscopum, de eo celeberrimis in viis fragosa exordia cantant, clamore, ut aiunt, vociferantes, unde bene sit ut orbis, scilicet quæ in

terra et mari et aere, nos fallaces et deceptores fallat. Et in hoc, quod illas tempore opportuno et sermone et ore protul aus, sua non facit ordinata constitutio, sed vi ssim tempora variantia aut faciunt, aut patiunt r, convertuntur, deinde ad odium pristinum redcunt, et sine nos spe inani de eorum in nos benevolentia fallunt. Sio et nos improbe alii erga alios animamur ut non decebat. Inibi dico *ut non decebat*, quoniam haud pauca mendaciorum non absque virtute componunt homines, consulto mendacium praestruentes. Itaque interdum laudantur quidam si cum benevolentia mentiti sint, et iterum vituperantur si perperam veritatem dixerint. Et huic ratiocinio testimonium reddit qui primus hocce præceptum tradidit: Quando oportet mendacium proferre, profer. Sed et rarum illud, et cogitationi et æquitati penitus repugnat.

28. Aliud summum exponam mendacium quod e mundo deleat Deus, nempe contra ipsum Deum mentiens. Pactionem enim facientes ir. evocabilem quam ne liceat adulterare: «In nomine Patris, inquimus, et Filii et sancti Spiritus, » nec solum id dicimus, sed etiam horum in capite scriptorum orucis, mundi salutis, signum adorandum superaddimus, manibus proprii illud delineantes. Deinde cum oportuerit in Iopus deducere quod selectum est, inibi et contra scrutamur, si lucrum sit quoddam aut aliud effugium, pactionem ludo vertentes, quæ tam venerando signo inscribitur, jure jurando firmamus, nec crucem insculpsisse, nec scripsiisse pactionem, ultimo juramento solventes et præfiguratam crucem et venerandam illam juramento superadditam cogitationem. Inde mihi meditandi et reverendi causa, siquidem communis Dominus noster, quem in pactis adjuravimus, portare nos vult crucem illam crucifixumque sequi, et sic crucinegatores, si sic vocari licet, nos ostendimus et perimus. Homo Christiane, verbum simplex si dici, non ir. t. ille reddere debes, et jurans mentiris. Juravi, ait, et statui⁶. » Et tu juras et quasi nihil abjicis! Retis loco habes juramentum, sicut illicem id producis, per quod captare vis non solum simpliciores, sed et qui ad intimos, scientiae recessus, penetrarunt. Et quid ultra facit diabolus mendacii pater? cuius sunt filii, ut ita dicam, qui jurant in dolo, quippe qui mendacium et ipsi diaboli instar pariunt, solis sermonibus affirmationes reservantes.

29. Sunt multi etiam inter hujus temporis homines gloriabundi et dicentes unusquisque quia Meus sermo vere sermo est. De quibus ego ridens volo meos gloriari unumquemque in Domino, quia Meus sermo non sermo simpliciter, sed

A σαν καὶ δέρχ, φεύδουσι τοὺς φεύστας ἡμᾶς καὶ ἀπετῶνται. Καὶ τοῦτο δή, οὐ καὶ ἄλλοτε καίρου πλεῖ καὶ λόγῳ καὶ στόματι ἔφρμεν, οὐ ποιεῖ τὰ ἐαυτῆς ἁ σποιχειακὴ κατάστασις· ἀλλὰ ἐναλλάξ τὰ ἀλλήλων καίροι ἀμείβονται ἢ ποιοῦσιν ἢ πάσχουσιν, ἀνεστραφέντες, εἰτ' οὖν ἀνατραπέντες εἰς τὸ πελήκοτον, καὶ οὕτω φεύδοντες ἡμᾶς τῶν ἐπ' αὐτῆς λέπιδων πρὸς δροιστητὰ τὴν ἐν ἡμῖν. Καὶ γὰρ τῇ ἡμεῖς οὕτω κακῶς ἀλλήλους διατιθέμεθα, ταῦτα οὐκ ἔχρην. Λέγω δὲ ἐνταῦθα τὸ οὐκ ἔχρην, διὸ ταῦτα δὲ λόγια τῶν φευσμάτων οὐκ εἴκω ἀρετῆς ἐπιτηδεύσαται ἀνθρώποι, μεθοδεύοντες οἰκονομικῶς τὸ φεύσθαι. Διὸ καὶ ἐπαινοῦνται μὲν τινες ἔστιν δικοι, εἰ δὲ ἀγαθῷ φεύσονται φέρονται δὲ αὖ πάλιν, εἰ τὸ μὴ πρεπόντως ἐπαληθεύουσι. Καὶ μαρτύρεται τῷ λόγῳ τούτῳ καὶ δι γνωμοδοτήσας, ὡς Ἐνθε τι χρή ἡδος λεγέσθαι, λέγεσθω. Ἀλλ' αὐτὸδ μὲν καὶ σπάνι, καὶ δυσθεωρήτον, καὶ οὐδὲ εὐδιάκριτον.

B καὶ. Ἔγὼ δὲ καὶ ἄλλο κορυφαῖον ἐκθῆσομαι φῶσμα, διπερ ἀπαλείψοις δὲ θεὸς ἐκ τοῦ κύστου, ὡς καὶ κατ' αὐτοῦ ἔκεινον φεύδομενον. Συναλλάττονται γάρ ἀσφαλῶς, ὡς μὴ ἔξειναι παραποίησαι τὴν συναλλαγὴν, «Ἐν ὀνόματι, φρμὲν, τοῦ Ιησοῦ καὶ τοῦ Ιησοῦ καὶ τοῦ ἄγιου Πνεύματος» καὶ οὐ μόνον λέγομεν αὐτὸδ, ἀλλὰ καὶ προτιθίσαμεν τὴν γραφέντων τούτων τοῦ κοσμοσωτηρίου σταυροῦ τόπον προσκυνητὸν, χερσὶν ἰδίαις αὐτὸν προγεράσοντες. Εἰτα δεῆσαν ἐκβῆναι τὸ αἰρεθὲν καὶ ἐκ ἔργον, ἀλλ' ἐνταῦθα ζητούμενοι δάνειον τυχόντες τετροίσαν διφειλομένην ἀπόδοσιν, τοῦ συμβολεῖον κατορχύμενοι, οὐ τοιεῦτα φρίκτα προγεράσαται, ἐπομνύμευα μήτε σταυρὸν προγεράσαι, μήτε τηπώσασθαι συναλλαγμα, δρκψ τούτῳ ὑπτέρεψ καὶ λύοντες καὶ τὸν προηγόσαμενον σταυρὸν καὶ τὴν φρίκτην ἔκεινην ἔνορκον ἔννοιαν. Κάνταῦθα ἐπιέμποιγ⁷ οὖν συνοεῖσται καὶ φρίττειν, εἰπερ δὲ ποιοὶ κοινὸς Δεσπότης ἡμῶν, διὸ ἐν τοῖς συναλλάγμασσούρχωματοῦμεν, αἵρειν καὶ σταυρὸν τοῦτον ἡμέλειν, καὶ ἀκολουθεῖν τῷ ἀντικειμένῳ, καὶ οὕτως ἀρνησταυροί, ὡς οὕτως διομάζαι, δεικνύμενοι ἀπολλύμεθα. Ἀνθρωπε Χριστιανὲ, λόγον φιλὸν ἐν εἴπης, οὐκ διφειλεῖς ἀθετησαι αὐτὸν· καὶ ὅμνων φευδολογεῖς; «Ομοσα, φησίν, καὶ ἔστησαι. Καὶ σὺ δμνύεις καὶ καταφίπτεις. Ἀντί παγίδος ἡρα ἔχεις τὸν δρκον, ὡς δέλεαρ αὐτὸν προβάλλῃ, καὶ ἀλίπαι δὲ αὐτοῦ ἔθελεις, μὴ δὲ γε τοὺς ἀπλουστέρους. Δὲλλὰ καὶ μᾶλλον, δοσοὶ ἐς βαθὺν νοήματος βάπτου. Καὶ τὸ πλεῖον ποιεῖ διάβολος, δὲ τοῦ φεύδους πτήρ; οὐ σύντεκνοι, ὡς οὕτως εἰπεῖν, καὶ οἱ ἔτι δορκοί, καθότι φεύδη καὶ αὐτοὶ κατ' ἔκεινον ἐπιχειρουσιν, ἐν μόνοις λόγοις περιεστῶντες τὰ ἀκαθέσεων.

C καὶ. Καὶ εἰσὶ μὲν πολλοὶ μέχρι καὶ ἐν τοῖς ἀσύχούντες ἔκαστος, ἐν τῷ λέγειν, διτι: «Ο ἡμὸς ἡ λόγος ἔστιν. Ἀλλ' ἐγώ καταγελῶν τῶν τοιωντων ἔθελω τοὺς ἔμοις τὸν καρόντα ἔνα καυχᾶσθαι διηρέψη, διτι: «Ο ἡμὸς λόγος οὐ λόγος ἀπλῶς, ἀλλ' ἵπ-

⁶ Psal. cxviii, 106,

ἴστι, πολλῷ δὴ πλέον, δὲ καὶ μετὰ δρκου. Λόγος μὲν γάρ ἄπας ἀέρα πλήξεις, καὶ οὕτως αὐτὸν δχλήσας, συγκατελύῃ τῷ ἀκούσματι· δὲ καὶ ἔγγραφος οὐχ ἀπλῶς ἀέρος ἐστὶ διατιναγμός, ἀλλ' ἡδη σεσωμάτωται, καὶ ἀπὸ ἀκοῆς εἰς θέαν μετεῖη, καὶ βλεπόμνος δημοσιεύεται, καὶ δόσα καὶ στήλη ἐν τῷ ἑδάφει τοῦ πινακίου ἐμφανεῖται· καὶ τὸν μὲν εὔορκον ἀποσεμύνει, κατάπτυστον δὲ ἀποτελεῖ τὸν ἐπιορκον.

λ'. Τί οὖν μὴ τῆς χρείττονος μερίδος γινόμεθα; Τί τὸν λόγον αἰσχύνομεν τὸν ἐν ἡμῖν, καὶ δὶ αὐτοῦ καὶ τὸν μέγαν καὶ πρώτιστον λόγον παροργίζομεν, δι' οὐ τὸ καὶ ζῆν καὶ λαλεῖν καὶ νοεῖν ἐσχήκαμεν; Ἐνθα κινδυνεύει τὸ μέγα ἐκεῖθεν ἀγαθὸν εἰς κακὸν ἡμῖν ἀποτελευτὴν. Εἰ γάρ λαλοῦντες μὴ καὶ νοῦν εἶχομεν, οὐκ ἂν ἡμῖν πταισμα ἦν οὐδὲν, καθὼν οὐδὲ τοῖς ἀγάθοις τῶν ζώων. Καὶ που δὲ μὴ ἔχέφων κακολογήσει τὸ ἐν ἀνθρώποις ἄφιστον, τὸ νοερὸν, ὡς οἰα χειρίστον.

λα'. Τὸ δὲ δὴ χειρὸν ἐν τοῖς τοιούτοις, ὅτι φευσάμενοι μὲν ποτε οὐ καθ' ἐκούσιον, αἰδούμεθα, καὶ μεταμελόμεθα, καὶ ἀπολογούμεθα ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν ὀτιμάλα σπουδαίως· καὶ συγγράμμην ἐξαιτούμεθα, μὴ καὶ ἔλωμεν τοῦ φεύδεσθαι. "Ἄλλως δὲ φευδόμενοι κατ' ἐπίγνωσιν, καὶ τεχνώμενοι τὴν φευδολογίαν, ὅποια καὶ τι λαμπρὸν ἐπιτίθεμα, κατὰ τῶν οὐδὲν αἰτίων ἀνθρυόμεθα, ὡς οὐδὲ ἂν τρισαριστεὺς κατὰ δμοίου τινὸς, νίκης μέγα κῦδος ἀράμενος, καὶ οὐδὲ ἂν δέ μέγας Δαυίδ οὕτως ἥγαλλιάσατο ἢ ἐκαυχήσατο, τὸν ἀλιτήριον Σαούλ καταρρίψας, ὡς ἡμεῖς μεγάλα φρονοῦμεν, δτε διὰ περινοὶς ὁρκωμοτικῆς περιεγενόμεθά τινος ἀδελφοῦ, δπου γε οὐδὲ ἀλλοτρίου τινὸς οὕτω καταστοχάζεσθαι χρή, μὴ δτι γε Χριστιανοῦ, δμοίου ἡμῖν.

λβ'. Ταῦτα δὴ πάντα, καὶ δόσα τοιαῦτα χαρακτῆρα φεύδους: ὑπογράφει, φευδεῖς εἰναι δείκνυσιν, εἰ καὶ μὴ πάντας ἀνθρώπους, ἀλλὰ γοῦν ἡμᾶς τοὺς οὕτω διακειμένους περὶ τὴν ἀλήθειαν. Ἐκεῖνο δὲ πῶς δν εἴη ἀνθρώπινον, ἢ μὴ φευστικὸν ἀνθρωπότητος, εἰ τῶν σπουδαιοτέρων ἔργων ἀφέμενοι, καθήμεθα μάτην οὕτω περὶ ζήτησιν τοῦ κατ' ἀλλήλους βίου πονούμενοι· καὶ διερευνώμενοι, οὐ τις ἀγαθὸς, τις ἐνάρετος, τις φιλόθεος, ἀλλὰ τις ἐφάμαρτος; Ἰνα τι ἐντεῦθεν κερδήσωμεν; τὸ καταγράψειν, τὸ καταγελᾶν, τὸ σκώπτειν, τὸ διαβάλλειν, τὸ συκοφαντεῖν, καὶ διὰ πάντων τούτων ἀνθρωποφαγεῖν· οὐ τι δν εἴη μιχρώτερον καὶ θεομ:σέστερον;

λγ'. Εἰ δὲ καὶ ἄλλως ἐπελευστέον τὰ τοῦ φεύδους, φευδόμεθα τὴν πορείαν, ἀταν οἱ πόδες ἡμῶν εἰς κακάν τρέχωσιν. Οὐκ ἐπαλγθεύεται ἡμῖν οὐδὲ ἡ στάσις, δτε ὑπενδόδχμεν, τῆς σταθερότητος τὸ ἐν ἀγαθοῖς ἀπολεγόμενοι στάσιμον. Φευδόμεθα τὰς ἡδονὰς, δτε παρεκηνλημέναι οὐκ εὐρύθμως ἐν ἡμῖν ἀρμότονται. Φευδόμεθα τὰς λύπας, ἡνίκα ἐφ' οἵς οὐ χρή παθαινόμεθα. Φευδόμεθα τὸ κλαλεῖν, δτε καὶ χροκοδειλίζομεν, ἐφ' οἵς μὴ ἔχομεν κατεσθίειν δλοκλήρως τοὺς ἀδελφούς. Καὶ γάρ τοι καὶ χροκόδειλος ποτάμιος ἀνθρώπου περιγενόμενος, καὶ τὸν δλον κατασάσσας ἄχρι καὶ εἰς κεφαλὴν, εἰτα μαθών ἄσαρκον

A opus est; a fortiori si sermo adhibeatur cum juramento. Nam sermo quidem omnis aerem verberat et sic agitatus statim ac auditus est evanuit. Qui vero est scriptus, non simpliciter est aeris commotio, sed jam corpus assumpsit, et ab auditu in spectaculum transit, et sic publicus fit, et tanquam columna in tabulæ basi appareat, et jusjurandum servantis laude dignos, contemptibiles vero perjuros reddit.

30. Quare ergo non optimam partem eligimus? quare sermonem in nobis fecamus, et inde magnum et primum Verbum ad iram concitamus, per quod et vivere et loqui et cogitare habemus, quo periclitamus magnum bonum in malum nobis extinguere? Si enim loquentes intellectum non haberemus, nihil nobiscasui esset, sicut nec in irrationalibus animalibus. Et forte qui non est sensus compos mala dicet de optimo hominum dono, intelligentia, quasi pessima esset.

31. Quod præterea in talibus pejus est, cum forte post invitum mendacium, crubescimus, et nos pœnitent et quam diligentissime causam defendimus nostram atque veniam postulamus, ne mendacii convincamur. E contra si scienter mentiendo commenta machinati sumus, tunc quasi de agendi ratione meritissima, cum absolute innocentibus gloriamur, sicut nec gloriatur ter coronatus de simili pœclare facto, victoriae magnum bravium referens; nec sic lætatus est magnus David aut se extulit cum hanc pestem Saul (Goliath) prostravit, sicut nos magna de nobis sentimus eo quod astutia juramento firmata fratrem circumvenimus, dum nec alienum quemquam appetere licet, nedum Christianum nobis similem.

32. Hæc omnia et quæcumque tales mendacii notæ designant, mendaces esse ostendunt si non cunctos homines, saltem nos sic erga veritatem animatos. Illud vero quomodo humanum esset, aut non humanitatis mentiens, si studio dignas operas prætermittentes, vane sedentes in aliorum vitæ indagationem solliciti et inquirentes sumus non quis bonus, quis laudabilis, quis Deum diligens, sed quis peccator? Et quid lucri exinde reportabimus? accusare, irridere, acerbe cavillari, insimulare, calumniari, omnibusque istis rodere homines; quo quid scelestius, quid majori odio D coram Deo?

33. Si et aliunde mentio de mendacio habenda, vias nostras mentimur, quando pedes nostri veloces in malum currunt. Nec veritas est apud nos statio, quando retro cedimus, recedentes a stabilitate per stationem in bonis. Mentimur voluptates, quando extinctæ non nobis concordant. Mentimur mores quando de quibus non oportet corde affligimur. Mentimur lacrymando, quando malitiose flemus crocodili more, eo quod nobis desit omnino fratres devorandi facultas. Sic enim et crocodilus fluvialis arrepto homine, totoque vorato usque ad caput; deinde macilentum esse et

ad nutricationem inutile caput cogitans, lacry-
mare vult, non præ misericordia sed quia lucri
parum erat in reliquo. Mentimur portam Dei in
nobis claudentes, in quibus dissolutæ ostium ma-
gnum habent euntes et redeuntes sensations.
Aspicientes non aspicimus, nec novimus quidem,
Dignos enim contemplari deditnamur. Hebetam-
mur boni odoris incapaces in vita luto volutati,
nec nos ipsos inclinantes ad Dei bonum odorem,
ad altissima tendentem quasi thymiam. Auditu
audimus et non intelligimus. Mentimur et gustum
quando non gustamus adeo ut videamus quia sua-
vis Dominus. Tactus porro peccatis ipse non caret,
quia omnibus sensibus arripimus quas non
oportet. Dico et novum aliquid pro multis: mem-
timur in amicitias et inimicitias, non ideo ut
laudemur ob mali defectum, sed quia nec illud
recta regula facimus, nec odio habemus eos qui
nobis odio esse debent. Sunt enim, sunt quos
odio Deo suavi odimus et implacabili, quos et David
insipienter odientes detestatur odio supremo.

34. Sed inibi necessario finem impono præ hor-
rere (exsecratus sum enim immanem hanc belluam,
inimicitiam, tanquam et dæmonem ipsum qui illam
intra septa continet), in ipsam arma sumam alio
sermone, quo sagittas emittens prout sanctus di-
riget Spiritus qui adversus ejusmodi mala tela
cudit, vos judices de tanto opere sumam. Interim
auxilium mihi in molitione ista præbere incipite
per preces et supplications ad Deum altissimum,
quas erigentes ad Deum et vos communem ho-
stem configetis. Assurgat ergo vobis intima spes,
non longum evasurum tempus quin sermonem
alium, Deo dante, doctrina plenum vobis protule-
rim, ita ut sic alii aliis concordes simus, licet lo-
corum finibus circumscribamur, et disserentes
de rebus Iudeo caris et exaudihi, et sic delectati,
gloriam dabimus Verbo qui ab initio et ante sa-
cula est, cuius gloria in sæculorum sæcula ex-
tenta, finem habere non potest unquam. Amen.

Aυτὴν εἶναι καὶ ἀχρεῖαν εἰς βρῶσιν, κλαίειν οὐδεις,
οὐ πρὸς οἴκτον, ἀλλ' δι τι μικρὰ κερδαίνει τοῦ ἡρ-
ταλειμμάτος. Ψευδόμεθα τὸ τεθυρῶσθαι τὸν πᾶ-
Θεοῦ ἐν ἡμῖν οἷον, οἵς ἄνετοι διεγάσκουσιν αἱ πε-
άντὸν εἰσοδοῦξοι, αἱ διὰ τῶν αἰσθήσεων. Βλέπο-
τες οὐδὲ βλέπομεν, οὐδὲ οὐδὲ μὴ ἴδωμεν. Παροράμεθα
γάρ τοὺς ἄξιους προσβλέποσθαι. Διασπασθήσομεν τὰ
εἰς ἀγαθὴν ὅσφραν, βορδόρωις βίου ἀγωνίσματα,
καὶ οὐ σκευάζοντες ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς εὐώδειαν θεῖον,
κατευθυνομένην εἰς τὸν Γῆψιον ὡς Θυμίαμα. Ἀνὴρ
ἀκούσμεν, καὶ οὐ συνίεμεν. Ψευδόμεθα καὶ τὴν γῆ-
σιν, δι της γενούμεθα, ὥστε καὶ ίδεῖν, δι της χριστὸς δι
Κύριος. Ή δε ἀφῇ, ἀλλ' αὐτὴ πολυεμάρτητος, ἵν
οἵς δραπτόμεθα κατὰ πᾶσαν αἴσθησιν, ὥν μὴ χρή.
Βίπω καὶ τι ξενίζον τοὺς πολλούς. Ψευδόμεθα τρὶς
τῇ φιλᾳ καὶ αὐτὴν τὴν ἔχθραν, οὐχ ὥστε μὴν ἕπ-
νοισθαι διὰ τὴν τοῦ κακοῦ στέρησιν, ἀλλ' δι τῆς μὴ
ποιούμεθα μηδὲ αὐτὸ δρθῆ κανόνι, οὐδὲ ἔχθρανορθή,
οἵς ἀπαιτούμενα. Εἰσὶ γάρ, εἰσὶν, οἵς θεοφιλές ἔχ-
θρανοῦμεν ἀκατάλλακτα, οὓς καὶ δ Δασύδ μπτεις
ἔχθρανοντας μισεῖ μίσος τέλειον.

Bλ. Ἀλλ' ἔνταῦθα καταστήσας ἀναγκαῖος τὸν λέ-
γον διὰ τὴν φρίκην (πίφρικα γὰρ τὸ κάρχαρον τοῦτο
θηρίον, τὴν ἔχθραν, καθὼς καὶ αὐτὸν δαίμονα, οἱ αὐ-
τὴν λεοντοκομεῖ), συσκεύασσομαι κατ' αὐτῆς δι' κά-
ρου λόγου, ἐν φιλοτοξεύσαμένος, ὡς τὸ δέριον Πνεύμα
χορηγήσει, δι βελοποιεῖ κατὰ τῶν τοιούτων κακῶν, πε-
ραλήψιμοις ὑμᾶς ἐπιγνώμονας καὶ τοῦ τοιούτου θρηνοῦ.
Τῷ τέως δὲ ἄρξοθέ μοι συνεπιλαμβάνεσσι: τῆς ἔγχε-
ρισσεως ἔκεινης διὰ χειρῶν ἱκετικῶν εἰς τὸν ὑψηλὸν
Κύριον, ἃς ἀνατείνοντες εἰς ἔκεινον κατατοξεύετε πε-
αύτοὶ οὕτω τὸν κοινὸν ἔχθρον. Ὅποτε φέσθω τοίν
ὑμῖν ἐλπίς, ὡς οὐ πολὺς παρελάσσει χρόνος, καὶ λέ-
γον ἔτερον, Θεοῦ δὲ δόντος διδασκαλικὸν, δημήτην ἀπρο-
σμένην, θνατοῦ οὖτε συνώμενον ἀλλήλοις, εἰ καὶ κατέπε-
πον ἀφωρίσμεθα, καὶ δημιοῦντες τὰ τῷ Θεῷ φίλα, πε-
ιστακούμενοι καὶ οὕτω τερπόμενοι, δέξανται συνάπτει-
μεν τῷ ἐν ἀρχῇ πρὸ τῶν αἰώνων Λόγῳ, οὗτοι περ
αἰώνας αἰώνων παρεκτενομένη πέρας οὐκ. ἐν οὐδὲ
ποτέ. Ἀμήν.

Alia Eustathii scripta tomus sequens complectitur.

INDEX

RERUM MEMORABILIA

QUÆ IN ZONARÆ ANNALIBUS CONTINENTUR.

Littera b secundum tomum editionis Regiæ denotat, qui in hac novissima incipit col. 1097 tomi prioris. Paginas ejusdem edit. Reg. typis grandioribus in textu Latino expressimus.

A

- Aaron sacerdos designatur, 39. Aaron vitulum aureum conflat, 37. Aaronis baculus reflorescit, 42. Aaronis obitus, 42. Aaron dux Arabum, b 116.
 Abarum et Persarum grassationes sub Phoca, 80.
 Abasgi castrari soliti, b 621. Abasgi seu Iberes, *ibid.*
 Abasgi ad Christianismum perducti, b 101. Abasgi victi a Basilio, b 227.
 Abasgiacum fœdus, b 230.
 Abasgiæ ducis Pancratii defectio, b 236.
 Abdénago pro Azaria, 117.
 Abdias Achabi uconomus, 91. Abdias 100 prophetas alit, *ibid.*
 Abedda hospes Arnæ, 72.
 Abella, 287.
 Abelias, 17.
 Abelius Hispanus Romanorum studiosus, 417.
 Abenner Saulis dux, 62.
 Abenerus cum ad Davidem defecisset, Joabi fraude perit, 71. Abenerus Davidi bellum infert, *ibid.*
 Abennerigus Spaini valli rex, 248.
 Abesa Joabi frater, 71. Abesa Davidem defendit, 79.
 Abessas per insidias a Joabo occiditur, 77.
 Abgarus Oeroenes Carnallæ perfidia captus, 613.
 Abia Samuelis filius, 58. Abia Jeroboami filius moritur, 88.
 Abiathar Abimelechi filius fuga elabitur, 67. Abiathar Davidi consilia Absalonis nuntiat, 77. Abiathar Adoniæ adjutor, 80. Abiathar a Salomone relegatur, 82.
 Abias Arabs Izaten oppugnat, 249.
 Abigail Nabale sublatu, Davidi nubis, 68.
 Abilius II Alexandrinus episcopus, 582.
 Abimelech Arabum princeps, b 230.
 Abimelechus, 55. Abimelechus Gedeonis 69 filiis occisis regnat, 52.
 Abironi et Dathani debescit tellus, 41.
 Abissag senis Davidis fotrix, 80.
 Abius Jeroboamo vincit, 89.
 Abominatio vestitatis, 136.
 Aborigines Latii incole, 319.
 Abraamus Hebreorum patriarcha, 22. Ob Dei prædictationem exsulatum abit, *ibid.* Ægyptiis mathemata tradit, *ibid.* Abrahami filius promittitur a Deo, *ibid.* Abrahami filii 6 e Chetura, et obitus 175 annos nati, 23.
 Abradates Susiorum rex, 115. Abradates ad Cyrus propter uxorem deficit, 156.
 Abradates interitus, 161. Abradates votum, *ibid.* Abradates et Panthæ sepultura, 163.
 Absalon revocatus ab exilio regnum affectat, 76. Absalon paternæ concubinas stuprat, 77. Absalonis fuga et avus, 75. Absalonis interitus, 78.
 Absit ut sol me videat hosti tergum obvertere, 209.
 Abuletus pro commeatu 3000 talenta offert Alexander, 195.
 Acarnania domita a L. Flaminio, 447.
 Accaron, 58.
 Accaronia dea Musca, 96.
 Accia Augusti mater, 494. Accia somnium de Aug. *ibid.*
 Acerranorum excidium, 491.
 Aceræ a Romanis captæ, 405.
 Achabus Nabothi hæres, 93. Achabus VI Israelitarum rex, 89. Achabus mutato habitu fatum non mutat, 94. Solus a Syris peti jubetur, 95. Achabi humanitas erga Syrum supplicem, *ibid.* Achabi interitus, *ibid.* Achabi 70 filii a Jehu occisi, 103.
 Achæi se cum Romanis conjungunt, 446.
 Achæicum bellum, 470.
 Achæa, b 140.
- Achazi clades insignis, 100.
 Achazus XIII Hierosolymorum rex idololatra, 108.
 Achia Silonites Jeroboamo regnum prædicit, 87.
 Achia excidium Jeroboamo minatur, 88.
 Achitharus Tobiti cognatus, 142.
 Achilles Pompeii interactor, 487.
 Achino Davidis uxor, 70.
 Achior Ammonitarum rex, Israelitarum Deum celebret, 189. Achior Betulanis deditur, 140. Achior Ju-daismum amplectitur, 142.
 Achitophel ad Absalonem deficit, 77. Achitophel la-qneo sibi consciscit necem, 78.
 Achoris sacrilegium punitur, 47.
 Achradina, 427.
 Acie instructa ad hostilem urbem accedere, 154. Acies in periculo paulatim reducenda, 151. Acies tripartita, 161. Ἀκληρονόμητοι, 578.
 Acunes epistola, 257.
 Acritas locus, b 136.
 Acre Cœninium dux, 317.
 Actium, 525. Actiaca victoria monarchiæ Augusti initium, 526. Actiaci belli apparatus, 527.
 Actius Tullius Volscorum concitator, 343. Actius Na-vius augur, 326.
 Acuphis Judæorum legatus, 192.
 Ada Lamechi uxor, 18.
 Adamus, 16. Adamus obit annos natus 930, 18. Adami prædictio de mundi conflagratione et diluvio, *ibid.*
 Adana urbs, b 201.
 Adanarsis Persæ crudelitas, b 12.
 Adarani contempnunt obsidionem Basilii, b 169.
 Adar mensis 12 dystris apud Macedonas, 182.
 Addo Caium vulnerat, 140.
 Adelphus Albanorū rex, 478.
 Ader Idumæus Israelitas infestat, 85. Aderis F. rex Syriæ, 93. Aderis F. clementer conservatus, solius Achabi caput petit, 94.
 Adiatene Syriæ prov. iuxta Ninum et Gangamela, 587.
 Adiabenorum regina fit Judæa, 262.
 Admonemus scientes, 318.
 Adoni, Dominus, 48.
 Adonias Davidis filius regnum affectat, 80. Adonias ad aram confudit, 82. Adonias petita Abisaga vitam amittit, *ibid.* Adonias ob statu prærogativam, et populi con-sentum sibi regnum deberi censet, *ibid.*
 Adonibezeus Israelitas oppugnat, 48.
 Adolescentes a 17 usque ad 18 magistratibus inser-viunt, 147. Adolescentes tres in camino ignis ob non adoratorem statuan, 122. Adolescentibus ea obeunda, quæ celeritatem aut vires desiderant, 148. Adolescentum consilii temeraria, 86.
 Adoptio publice confirmanda, 449.
 Adoratio in gestu quodam corporis posita, non videtur divinus honos, 179.
 Adrianopolitani dedunt Thomam, b 439.
 Adrianopolis a Simeone Bulgaro capitul, b 184. Adria-nopolis Orestias olim, b 251. Adrianopolis spoliata a Sa-muele Bulgaro, b 225.
 Adrianus Comnenus πρωτοσύνατος, b 297. Adriani imperium, 588. Morbus, 591. Responsum de Christianis, 592. Adriani studia, mores, et ratio administrandi im-perii, 588. Adriani venationes, 589. Eiusdem obitus, anno statis, 79, imperii vero 21, 592. Adrianus in alienum servum jus sibi non sumit, 591. Adrianus Judæis Judæa interdict, 592. Adrianus reluctant Senatu in Deorum numerum relatus, 593.
 Adulatorum voces, 281.
 Adultera nuptura adultero, maritum luget scilicet, 74.
 Adulterium et cædem graves poenæ secuturæ, *ibid.*
 Adulterio (cum) cædes conjungitur, *ibid.*

Ædificatio vicatim et oppidatum distributa, 178.
Ædilium institutio et munus, 343.
Æga Cilicie, b 26.
Ægilus, b 163.
Ægimurus capitul a Martio, 465.
Ægithalus, 397.
Ægroti lugendi, non mortui, 82. Ægrotus ab expeditionibus non abstinet, 220.
Egyptiaca classis, b 220. Egyptii Abrahami discipuli, 22. Egyptii incantores miracula edunt, 35. Egyptii arundineus baculus, 100. Egyptii profligati a Babylonio, 115. Egyptii Cyrus parcit, 162. Egyptiorum in mari Rubro interitus, 30. Egyptiorum annus menstruus falsam antiquitatis opinione illis affert, 323. Egyptius Sceler equus, b. 218. Egyptius Mes-rue, 21. Egyptus per Josephum subjecta Pharaoni, 30. Egyptus a Cyro subacta, 168. Egyptus et Ethiopia versus Austrum, 126. Egyptus ab Augusto vinctigil facta, 531. A Diocletiano sub jugum redacta, 640.
Ælius Capitolina pro Hierosolymis condita, 589.
Ælius Adrianus. Vide Adrianus.
Ælius Petrus consul cum Gallis pugnat, 446.
Ælius Gallus Egypti præfector Arabiam infeliciter tentat, 534.
Æmulatione seditionis occasio, 78.
Æmilia Sylla privigna Pompeio nubis, 473.
Æmilianus Scythis cæsis, arreptoque imperio, a suis militibus occiditur, 628.
Æmilius L. contra Tarentinos missus, 368.
Æmilius Q. consul in Siciliam venit, 286.
Æmilius (M.) Pernos vincit, 393. Insubres cedit, 404.
Æmilius (M.) Lepidus castra contra Antiochum defensit, 454.
Æmilius Scaurus propter Artenum sibi Ajax, 551.
Æmilius Laetus praefectus Praetorio, 601.
Æneas victus a Rutilio, inter mortales esse desiit, 313.
Æneæ res gestæ in Italia, ibid. Æneadæ Romani, ibid.
Ænigmata attentum animum requirunt, 132. Ænigmata de imperatoribus, b 295. Ænigmatibus olim certatum inter reges, 85.
Æolenses, Alisæ, 21.
Æqui M. Minutum vincunt, 316. Iidem sub jugum missi, ibid.
Æquum et Sabinum bellum, 347.
Ærarium non in potestate dictatoris, 338.
Æsar pro Cæsare, 543.
Æsculapii templi columnæ immobiles, b 26.
Æstus ingens sub Copronymo, b 110.
Æthiopem lavare, b 106.
Æthribum, 415.
Ætoli ad Antiochum deficiunt, 450. Ad Philippum deflunt, 436.
Ætius eunuchus, b 86.
Ætoli Romanorum socii, 42. Romanis victoriae causa, 447. Etiolorum motus et pacificatio cum Romanis, 455.
Afer Adriani pater, 588.
Affinitate regum regna conciliantur, et invicem firmantur, 106. Affinitates potentum, obsidum instar habent, 315. Affinitas ignobilium et pauperum speratur, 317. Affinitas veterum facile dirempit, 212.
Affliti numine amphiboliis decipiuntur, 219.
Afranius Armeniæ præficitur, 477.
Africa a Romanis oppugnata, 390. Africa dicta Libya Carthaginensis, 443.
Africanus scriptor, 623.
Africanus cognomentum P. Scipioni domita Carthaginem datum, 449. Africani obitus, 456.
Agagus Moabitarum rex, 61.
Agapeti papæ Romani legatio ad Justinianum, b 67.
Agapeti obitus, 92.
Agarenæ classis a Sami duce profligata, b 228. Agarene classis interitus, b 90 inde.
Agareni senia de Adara prædictio, b 169. Agareni, b 56. A Romana classe profligati, b 236. Ad Edessam emisi, b 238. Agareni Egypti triginta annorum inducias cum Romanis pascicuntur, b 239. Agareni Cretenses classes Michaelis profligant, b 140. Agareni ex Hispania in Cretam traiiciunt, b 139. Agareni Mesembriaci oram maritimam et insulas infestant, b 172. Agareni Romano pacem aspernanti armati occurront, b 271. Agareni Carthaginenses in Siciliæ cæsi, b 238. Agareni per septem annos Byzantium vexant, b 90. Provincias vastant, b 178. Agareni Carthaginensem ducti Antiochiam oppugnant, b 209. Agarenicum diurnam tributum, b 81, 87. Fœdus cum Romanis, b 91. Agarenorum dissensio de principe, b 88. Grassationes sub Philippico, b 98. Agarenorum Tarsensis, Cretensis et Carthaginensis clades, b 172.

Agarenorum inescitia, b 118. Agarenorum princeps Philosophie studiosus, b 160. Agarenorum Carthaginensiam in Occidente grassationes, b 160. Item in Oriente, b 93.

'Aρτές, b 307.

Agæus Templi instauratem suadet, 175.

Agis Tarentinus, 369.

'Αγοράνδος, Ἀδίλες, 313.

Agraria leges, 344.

Agricultura moderatos et pacatos facit, 323.

Agrigentini obsidio, 386.

Agrigentini calunitas, ibid.

Agrippa Aristobuli F. 272. Agrippa necem sibi coiscere in animo habet, 272. Agrippa ob Tiberium in vincula conjicitur, 273. Agrippæ a captivo quadam et regaum et interitus predicitur, 275. Agrippa sex mensa captivus, 275. Agrippa vincis solutus a Caio rex apellatur, 276. Agrippa totius Judææ rex, 279. Agrippa leuiscientia, 281. Agrippæ ob superbiam interitus, ibid.

Agrippa Junior sacrorum curam a Claudio imprebat, 252. Agrippa Agrippæ filius, 282. Agrippa Junior Herodii succedit, 286. Agrippæ regnum et affinitates, 287. Agrippæ structura, 290.

Agrippa (M.) S. Pompeio opponitur, 511. Agrippa Methone occupata, classem Antonii infestat, 524. Agrippa Augusti sorore repudiata, filiam ducere cogitat, 533. Agrippa Agrippæ F. abdicatus ab Augusto, 581. Agrippa Junior occisus a Tiberio, 346. Agrippa deponendæ monarchie Augusto est auctor, 532. Agrippa curator urbis Augusti et gener, ibid. Agrippæ obitus et elegia, 537. Agrippina, 288.

Agrippina Germanici uxor, Agrippæ et Juliæ filia, 546. Agrippina Junior, 561. Agrippina Claudio nubil, 562. Eadem insidiatur, 566. Agrippina Neroni ambit imperium, ibid. Pro Neroni imperat, 568. Agrippina a Claudio Augusta appellatur, 562. Eadem a Neroni interfecta, 569. Agrippinæ avaritia et œvitia, 549. Interitus, 565.

Agrippina urbs, 631.

Agrippinus Alexandrinus episcopus, 598.

'Αρπόνος, 191.

Agron Sarianaorum rex, 402.

Agronis vidua Romaus legatos cecidit, ibid.

Alæ celeritatem notant, 127. Alæ superbie nota, 128.

'Αλαζηρία, 286.

Alabarchus, 272.

Albani, sive Albani, b 100.

Alaricus Vandalus seu Gothus ab Honorio evocatus, b 44.

Albe Longæ ædificatio, 313. Albe quadrigæ a Camili primum usurpatæ, 333.

Albana democracia, 320. Albani, 491. Romanum migrans coguntur, 324. Albani Massagetae, 591. Albania subiecta, b 92. Albanicum bellum, 320. Albanorum regum successio, 311 inde. Albanum regnum 500 annis duravit, 311. Albanus lacus, b 351. Albanus a Posthumo occisus, 632.

Albinus a Senatu dux creatus, 622.

Albicus Judææ præses, 290. Albini interitus, 607. Cedres, 622.

Albito felle piscis pellitur, 143.

Albula, 314.

Alcinus Judam insectatur, 208. Alcimus seu Joachimus pontifex, 209. Alcimi interitus, 210.

Alectoromania, b 33.

Aleinus Vespasiou insidiatur, 578.

Alem, seu Alimum, Mahometi sive gener sive affini, b 88.

Al-mannorum 60000 cæsa a Constantio, 642. Non 3000000 profligata a Galieno, 631.

Alexander Ægypto subacta Darium everlit, 151. Alexander Diogenem admiratur, ibid. Alexander Jovis filius se apud Barbaros gloriatur, 188. Alexander con titute Darii aspernatur, 188. Alexander neque modestus et licet, 189. Alexander frequentibus columnis ex ratus, 191. Alexander Indos milites contra datam occidit, 193. Alexander ex Indie vix quartam partem reducit, 194. Alexander immortalitatem quæ submersione acutipatur, 197. Alexander Demolat, 199. Alexander suis proventibus amicis dona spem sibi reservat, 153. Alexander Epiphanie filius. Ptolemaiem occupat, 211. Alexander Jonathæ post catum offert, ibid. Alexander Jamneas exteris nationibus subigit, 221. Alexander Jamnei prudens consilium sedandi odia populi, ibid. Alexander Judæos mala traxit, 191, 221. Alexander Philometori socio insidiatur, 21.

Alexander Kristobuli F. Judæe turbata a Gabinius ex-

pescitur, 224. Alexander Aristobuli F. a Scipione securi feritur, 224.
 Alexander ab Herode patre vincitur, 250.
 Alexander et Aristobulus laqueo necantur, 253. Alexander et Aristobulus Beriti condemnantur, *ibid.*
 Alexander Alabarchus, 272. Alexander Alabarchus Ju-dææ procurator, 286.
 Alexander et Aristobulus in vincula conjecti, 268.
 Alexander Leonis frater, nugis quam imperio aptior, ab 182.
 Alexander Antonii F. 322.
 Alexander Sol Cleopatre filius, 531.
 Alexander Romanus episcopus, 588, 592.
 Alexander Hierosolymitanus episcopus, 612.
 Alexander Severus a Heliogabalo adoptatus, 618.
 Alexandra Aristobuli uxor, 219.
 Alexandra fugam molitur, 234. Alexandra filium Marammen occidendam insectetur, 241. Alexandra apud Herodem excusatio, 236. — Alexandra cædes, 241.
 Alexandri M. successores inter se digladiati, 127. Alexandri M. corpus, 183. Eruditio, 70. Alexandri Macedonis natales, 184. Alexandri pueri generosa indoles, *ibid.* Alexandri regni initia, 185. Alexandri et Philippi patris dissidium, *ibid.* Alexandri fiducia de medico, 186. Alexandri somnia de Tyro, 187. De Hierosolymis, 197. Alexandri successores pro gladiatoriibus se gerunt, *ibid.* Alexandri summum imperium in quatuor regna divisum, *ibid.* Alexandri iter ad tempulum Ammonia, 188. Alexandri Granico superato excessus, et morbus in Cilicia, 189. Alexandri sites in persequendo Dario, 190. Alexandri 30000 adolescentes, 191. Alexandri expeditio Indica, 193. Alexandri luctus ob Clitum interfectum, *ibid.* Item ob Hephestionem, 182. Alexandri obitum signa antegresse, 196. Alexandri (De) obitu controversiae, 197. Alexandri somnium, 199. Alexandri M. nuptiae cum Statira, 195. Alexandri M. imperium in quatuor regna divisum, 127. Alexandri M. terrores et obitus, 198. Alexandri interitus, 212. Alexandri Zebnius interitus, 217. Alexandri filii, 253. Alexandri manus cum Gla-phrya expostulant, 265. Alexandri thorax, 556. Alexandri cædes anno imperio, 619, 621.
 Alexandri Severi expeditio Persica et Germanica, 619. Alexandri Hierosolymitanus martyrium, 626.
 Alexandri patriarchæ preces contra Arium, b 23.
 Alexandri imperatoris interitus, b 183.
 Alexandria Cilicæ, b 280. Alexandrina ædificatio, 188. Alexandrina Bibliotheca, 200. Alexandrinorum Judeorum seditio, 279. Cædes, 312. Alexandrinum castellum, 223.
 Alexandrum nullum ignavum esse decet, 193.
 Alexandrum aliud Parmenionem decet, 188.
 Alexas Salomes maritus, 260.
 Alexius Mosoles, b 117. Ex genere Theophili fit monachus, b 118. Alexii Mosolæ excusat, b 118.
 Alexius patriarcha orphanotrophi insidias ingeniose discutit, b 238. Alexii patriarchæ 25 centenarii auri a Monomacho rapiuntur, b 251.
 Alexine Comnenus Turcarum opera Ruselium capit, b 288. Alexius Comnenus exactor acerbus imperator salutatur, b 294. Alexius effigie Christi sanatur, b 304. Alexius a medicis et monachis vana spe vita diuturnioris lactatur, b 308. Alexius Comnenus dignitatibus ornatus rem bene gerit, b 627. Alexii Comneni liberi, b 299. Alexii affectus erga uxorem, b 302. Alexii in fratris liberis pietas, *ibid.* Alexii matris obitus, *ibid.* Alexii Turcicæ expeditiones, b 306. Alexii Comneni obitus, b 308. Alexii funus et elegia, b 46. Alexii migrationes, humilitas, disputationes cum Manichæis, b 304. Alexio animam agente filius regnum occupat, b 308.
 Alienos etiam invitat ad studium religionis vir pius, 109.
 Alim Abramius Medium oppugnat, b 356.
 Alinus Salapianus, 429.
 Alissæ Ætolenses, 21.
 Alites carnivori in castris, 506.
 Alius peccat, alius plectitur, 81.
 Alpes (ad) progressi Romani, 405.
 Alveus Romuli et Remi, 314, 316.
 Amalachites profugantur ab Hæbreis, 37. Davidis uxores spoliavit, 69.
 Aman Mardochæo ob adorationem negatam Infensus, 179. Aman Judææ exitium molitur, *ibid.* Aman crudem Mardochæo paratam suople interitu nobilitat, 181, 182.
 Amani suspendium et totius familiæ exitium, *ibid.*
 Amanus mons, 514.
 Amanus secundus Alexandrinus episcopus, 572.
 Amandi seditio in Galliis compressa, 640.
 Amantem iracundiam cito pœnitet, 178.

Amantius eunuchus præpositus, b 379. Amanti som-nium, b 58.
 Amarei Joannis cæsi dans poenas, 210:
 Amarannus Mosis pater, 33.
 Amari omni ornato plus ornat, 166.
 Amathe Epiphania, 21.
 Amator spretis blanditiis vim parat, 158. Amatori etiam pudica mulier ignoscit, 159. Amatorum ineptiæ ridiculæ, 157.
 Amazones inter Albanos reportæ, 478.
 Ambibucus (M.), 267.
 Ambitio bellis non necessariis motis dat poenas, 107.
 Ambitio pro gloria dedecus aliquando reportat, 127.
 Ambitio etiam conjunctissimis successus invidet, 184.
 Ambitus lex Augusti, 537.
 Ambracia obsidio, 455.
 Ambrosius Origenis Mæcenæs, 628. Ambrosius (D.), b 31. Theodosius arguit, b 22. Ambrosii (D.), cum Theodosio contra Judæos disputatio, b 36.
 Amer Agarenorum princeps ex locorum nominibus cladem divinat, b 159.
 Ameras Esman, b 172, 216. Ameræ Melitenæ blasphemia, b 179.
 Amesas VIII Judeæ Israelitarum, 53.
 Amesias X Hierosolymorum rex, 105. Amesias Idu-mæs et Amalechitas cædit, 106. Amesias successibus elatus, Joa laccassito capit, *ibid.*
 Amici in periculis diffungiunt, 145. Amici subornati petunt quod rex ultra cupit, 165. Amici ad rem bene gerendam idonei, regum summæ opes, 157. Amicis adhucitius curz amico expostulare, 235. Amicitia paternæ re-novatio, 75. Amico gratum significare quibus egeas, 159. Amicorum culpa iniuncti incolumes, 66. Amicorum consilia animi ægritudinem levant, 178. Amicum deserit etiam hostis sequor improbat, 77.
 Amida, b 20.
 Aminadab hospes arcæ, 58.
 Aminander a Glabrione pulsus, 450.
 Aminus urbs, 479.
 Amor frustratus in capitale odium vertit, 28. Amor ex aspectu nascitur, 74. Amor incestus statim in nauseam conversus, 76. Amor et deos et homines vincit, 159. Ex amore morbus, 76. Amori condonatum supplicium, 75. Amoris ardori data venia, 269.
 Amorii direptio, b 279.
 Amorrhæorum cædes, 43. Amorrhæorum terram tribus Gadia, Rubenia et Manassæa occupant, 44.
 Amosus XVI rex Hierosolymorum, 112.
 Ammonites a Jephtha profligati, 53. Ammanitæ ob legatos Davidis violatos cæduntur, 73. Ammanitarum cædes, 60. Ammanitarum excidium, 75.
 Ammon. Vide Hammon. Ammon Thamarem struprat, *ibid.* Ammon Davidis filius, 71.
 Ammonius insidiatur Philometori, 211.
 Amphibolis et ænigmata divinationis fructum fere tollunt, 115.
 Amphiliuchii artificium in pellendis Arianis, b 37.
 Amphoræ, faces, cornua terrent hostem, 53.
 Amulius primus Jovis imitator, 314. Amulius Numitorum regno spoliat, 315. Amulii cædes, 316.
 Amyntander Thessalus, 444.
 Amyntas Macedo transfuga, 187.
 Anabarza, b 87. Anabarzae ruina, b 60.
 Anacletus sive Ἀνάκλητος, Rowæ episcopus, 579.
 Anael pontifex, 234.
 Ἀναρχίτεροι τοι, 213.
 Ananias Eærach appellatur, 148. Ananias Izaten in Judaismo institut, 283. Ananias pontifex, 286. Ananias pontifex Romanum missus, 288.
 Ananus dux, 287. Ananus pontifex, 290.
 Ἀναρχίτεροι populo, 49.
 Anargyri (D.), b 70. Anargyri Paulini, b 138.
 Anastasii statua, b 58.
 Anastasii de Copronymo verba, b 107.
 Anastasii patriarchæ ignominiosa traductio, b 108.
 Anastasii Thomæ adoptivi interitus, b 139.
 Anastasii sacellarii conjuratio contra Romanos, b 188.
 Anastasii imperatoris duo somnia, 375. Obitus, b 57.
 Anathota Jeremiæ patria, 115.
 Anatolius, b 44.
 Anchialus, b 110.
 Ἀνγυράτων τι γερός μαχεσθαι, 517.
 Anchus, rex Gehæ, 66.
 Ancillæ dominibus pariunt liberos, 25.
 Ancus Martius Numæ ex filia Pomilia nepos, 323.
 Anci res gestæ, 324.
 Ancyra Galatæ urbs, 617.

- Andragathius a Theodosio occiditur, b 35. Andragathius Gratiani percussor, *ibid.*
 Andreæ et Lucæ reliquia, b 21.
 Andreas cubicularius, b 10.
 Andreas Calybites, b 110.
 Andreas dux Amram blasphemum cœdit, b 169.
 Andrusus Adramytenuis pro Persei filio gerit, 466.
 Andronicus dux Samonæ insidiis interit, b 179. Andronici perfidia, b 283.
 Androsthenes ab Achæis victus Corintho excidit, 459.
 Anemas, b 35. Anemas Michaelis conjuratio, b 302.
 Angeli primum conditi, 14. Angeli Josepho uxores ducunt, 18. Angeli non nomen mirabile, 54. Angeli monent laudandum esse Deum, 146. Angeli non sponte, sed Deo mittente veniunt, *ibid.* Angelus Balaamo appetit, 43. Angelus specie adolescentis appetit Gedeoni, 51. Angelus per flammarum in colum reddit, 54. Angelus Sampsonis nativitatem nuntiat, 52. Angelus interactor, 78. Angelus Eliam pascit, 92. Angelus securitatem pollicetur, 96. Angelus noctu Assyrios cœdit, 111. Ab angelo 185,000 una nocte cesi, *ibid.* Angelus treu adolescentes reficit, 122. Angelus vesperi Danieli appetit, 133. Angelus Tobias se cognoscendum præbet, 145. Angelus subito evanescit, 146. Angelus nova nuptia hospitium præparat, 145. Angelus Azariam se esse fingit, 144. Angelus audiendus, nulla dæmoni ratione habita, 145.
 Angustiae loci parvo exercitu prosunt, 186.
 Anhelare Persis turpe, 148.
 Anicetus Romanus episcopus, 504.
 Anicetus Neronis libertus Agrippinam occidit, 569.
 Anicetus I, prætor gentium vincit, 460.
 Animæ brutorum et hominum discriben, 16.
 Animalici vesci jubetur Noa, 19. Animalium omnium una lingua, 17.
 Animæ magnitudo etiam hosti non barbaro grata, 185. Animus Deus intuetur, 63. Animus generosus peculiarem fortunam non postulat, nec communem recusat, 74. Animus territus nihil non in omen vertit, 197.
 Anna Samuelis mater, 56.
 Anna Tobie mater, 142.
 Anna Clemensæ eruditio, b 306.
 Anna Pontifex, 267.
 Anni 947 universalem Israelitis mutationem afferunt, 510. Anni 15 accessio vita, 111. Anni 30 Josepho felices, 29. Anni 514, Reges 22, 155. Anni 725 usque ad Augusti monarchiam, 531. Annorum varietas, 323. Annos 12 nata puella lege Augusta nubilis, 537. Annus magnus Josepho 600 annorum, 20. Annus septimus Judæis feriatus, 216. Annus a Numaduobus mensibus auctus, 325. Annus etatis 42 imperio aptissimum, 514.
 Annus Vinicianus, sive Munitianus, insidiator Claudi, 562.
 Annonæ penuria in copiam subito mutata, 401.
 Annuli solis senatoribus et equitibus concessi, 419. Annulorum modi ab Annibale Carthaginem missi, *ibid.* Annulorum jus, 503. Annulus dæmonia fugans, 84. Annulus aureus datus libertino medico, 535.
 'Ανοχὴ διπλόδος, 412.
 Anseres Capitulii custodes, 357.
 Antagonista par quærendus, 184.
 Anteros Romanus episcopus, 623.
 Anthemii monasterium, b 148.
 Anthimus, b 52.
 Antichristus ex tribu Judaica oriturus, 128.
 Antigenes ob simulatum esse alienum repudiatus, in gratiam recipitur, 195.
 Antigonia insula, b 192.
 Antigonus Asiam sibi vindicat, 127. Antigonius Asiam occupat, 199. Antigonus per calumniam ab Aristobulo occiditur, 219. Antigonus Aristobuli filius a Cæsare nihil impetrat, 225. Antigonus ab Herode Judæi pellitur, 228. Antigonus Parthorum ope Hierosolymis potitur, 230. Antigonus a Sosio Antonio appellatur, ab Antiocho occiditur, 234. Antigonus de proditoribus, 318.
 Antiochena clades ex terra motu, 587. Antiochenorum scommata in Julianum, b 26. Antiochenorum multa ob Placillæ statuam violatam, b 36. Antiocheni seditioni, 212. Antiochenorum Judæorum clades, 307. Antiocheni episcopi, 647.
 Antiochia a Saracenis occupata, b 91. Antiochia ad Orontem capta a Francis, b 300. Invito Nicephoro a M. Burze capitul, b 204. Antiochia Magna, b 280. Antiochia Syriaca a Baiumundo capta, b 303. Antiochæ forum quadratum, 307. Antiochæ obsidio deserta a Nicephoro Phoca, b 281.
 Antiochi Epiphanis interitus, 206.
 Antiochus Eupator, *ibid.* Antiochæ bellum Romani inerunt, 452.
 Antiochus Epiphantes cornu magnum, 131. Antiochus Magnus, 201. Antiochus Epiphantes *Egyptum* oppr. 204. Antiochus Epiphantes Hierosolymas grassator. Antiochus Epiphantes sub Claudio, 287.
 Antiochus Eupator Hierosolyma violat, 208.
 Antiochus deus a Tryphone occiditur, 215.
 Antiochus Cyzicenus, 217.
 Antiochus Dionysius a Judæis occiditur victor.
 Antiochus Alexandri filius Tryphonis opera potitur, 214.
 Antiochus Niconor ab Arsace solitus Syria recuperat, 216.
 Antiochi Pii interitus, *ibid.*
 Xutiochus Judæus popularium suorum calvus 307.
 Antiochus Grypus, 218.
 Antiochus Sofer, idemque Pius, 215, 216. Antiochus Tryphonem occidit, *ibid.*
 Antiochus eunuchus, b 40. Fit clericus, b 41.
 Antiochus a Græcis contra Romanos concitatua.
 Antiochus Eubœam domat, 450.
 Antiochus Comagenes rex, 519.
 Antiochus frater Seleucus succedit, 455.
 Antiochus in Asia victus a Scipionibus, 453, 454.
 Antiochus puer a Demetrio occisus, 462.
 Antipas Herodis filius, 254.
 Antipas Galilæus et Pereæ Tetrarcha, 260.
 Antipas regno Judææ excidit, 261.
 Antipas redditus 200 talenta, 264.
 Antipater Macdoniam obtinet, 127. Antipater cœtus de nece Alexandri, 197.
 Antipater Idumæus concordiam Syreani et Ari turbat, 215.
 Antipater a Cæsare Judææ procurator conœtit, 226.
 Antipater Herodis ex Doride filius natu maximus.
 Antipater Malchi insidiis veneno tollitur, 227. pater fratres apud patrem calumniatur, 246. An in patria indignationem incurrit, 255. Antipater ac tur, 257. Antipater Archelaum et Philippus i calumniatur, *ibid.* Antipati auctoritas apud Gabi 225. Antipatri Romana perfectio, 254. Antipatri Antigoni filia, 257. Antiphili litteræ ad Antipatrum Antipati interitus, 260. Antipatri liberi, 226. An et Aheroræ conspiratio, 254. Antipatri mater repudia, 256.
 Antoninus (M.) Verus a M. Aurelio Antonino aetus, 591.
 Antoninus Pius κυριοτέλετη appellatus, 593. Se lectilem Cæsaream vendit ne cives exactionibus 594.
 Antonibus Severi F., 609.
 Antoninus et patri insidiatur, 610.
 Antoninus Caracalla, 612.
 Antoni Pii decretum pro Christianis, 594.
 Antonini (M.) Philosophi sagaci et togati aucti M. Antonini obitus vicesimo quarto imperii anno M. Antonini Philosophi obitus, ejusdem Christiana 595.
 Antonia Drusi majoris uxor, 227.
 Antonia avia a Caio occisa, 554.
 Antonia Claudi filia, 564. Antonia castellum te vicinum, 244. Antoniæ castitas, 274.
 Antonianum bellum civile, 128. Cum Antonianis senates, 510.
 Antonini potentia populo gravis, 493. Antonii furoratio in Cæsarem, 494. Antonius cum S. Pompeio facit, 511. Antonii licentia ex actis Cæsaris, 494. Ali provinciæ post victorianam Philippicam, 510. Antonius bello Medico et Parthico, 520. Conspiratio cum et insidiæ contra Augustum, 522 *in de.* Antonii sanguinem sudat, 524. Antonius testamenti recit conflatur odium, *ibid.* Antonii mors, 531. Ab Augusto deplorata, 528. Antonii legatio ab Augusto repudiata Antonius Herodi et Hircano favet, 228. Antonius riamme et Aristobuli formam miratur, 235. Ab Herodi honorem habet, 233, 237. Antonius hostis jatur, 496. Antonius Augusto infestus, 495. Eadem satur, 328. Antonii bello Mutinensi res gestæ. Antonius cos. Cæsari diadema imponit, 499. Antonius crudelis, 502. Antonius Bruti cadaver honorifice 508. Antonius Cleopatrae mancipium, 511, 524. amore fruitur, 514. Antonius bacchatur in Græcia Antonius Ventidio invidet, 520. Antonius Armenia potitus in *Egyptum* abit, 521. Antonius Cleopatra Octavia præfert, 521. Cleopatra deceptus sibi ipsi consciensit, 528. Antonius in *Egypto* etiam vincit

Cæsare, 528. Antonius a Minerva conjugæ 100000 aureorum dolis exigit, 647.
 Antonius Cauleas patriarcha, 477.
 Antonius Musa libertinus medicus, 534.
 Antyllus Antonii filius Augusti gener, 515. Antyllus Fulvius et Antonii filius occiditur, 531.
 Anubis Paulinam amare fingitur, 270.
 Anulinus Diocletiani Dominus, 640.
 Aorui Silvæ, 640.
 Aothus Josepho Judas, n Israelitarum judex, 50, 51.
 Apastan, 256.
 Apelles dux a Matalhia cæsus, 205.
 Apelles tragœdus, 554.
 Aper a Diocletiano occiditur, 640. Aper magicus Cœnæni, b. 271.
 Aper circa castra, 506.
 Aphæcca, 95.
 Ἀφροδίτην, Ἀφροδίτης λεπόν, 96.
 Apis ab Augusto contemptus, 531. — Aphthardocites hæretici, b. 76.
 Ἀποδατήριον, 20.
 Apocapes Basilius, b 27.
 Apocrisarius, 44.
 Apollo Romanorum socordiam castigat, 422. Apollinis statua, b. 8.
 Apollodori victima, 195. Apollodorus Siculus Cleopatra minister, 488. Apollodorus ad Augustum deficit, 517.
 Apollonia a Philippo obsessa, 424.
 Apolloniates in Ionio sinu, 381.
 Apollonii cædes, 207.
 Apollonium Africæ promontorium, 438.
 Apollonius Danæ Syriæ præfector a Jonatha vincitur, 211.
 Apollonius Thianæ Domitiani prædictit interitum, 582.
 Apollonius martyr et philosophus, 602.
 Ἀπόμαχον, 407, 584.
 Ἀπονοῦται μᾶλλον ἢ προνοῖσται στρατηγούμενον, 233.
 Ἀποπερχώς, 220.
 Ἀποπροσποιεῖσθαι, 401.
 Ἀποπτον, 360.
 Apotanes, 471.
 Appiani Romani Historia, 576.
 Appi Claudi ex Sabinis Romam migratio, 337. Appi Claudi intemperies et interitus, 27, 347, 348.
 Appius Cæcæus Pyrrho pacem negat, 375. Appius Claudi plebis inimicus, 346. Messanam occupat, 383.
 Appion Alexandrinus Judæos accusat, 277.
 Appolinaria psalterit paraphrasia, b. 35.
 Appuli castra Pyrrhi diripiunt, 376.
 Apsimari Tiberii imperium, b 95. Apsimari interitus, b. 96.
 Apulia Dauniorum, 417.
 Apum examen in ore Leonis, 54.
 Apustius (L.) Macedoniam vastat, 144.
 Aquæ in cruentum mutatur, 33. Aqua sterilis sale et precipibus medicata, 97. Aqua per medios hostes petita Deo libatur a Davide, 81. Aqua ebulliens sub dormitante, 605. Aquæ conjectura ex situ, et plantis, 477. Aqua intercutis excantata Adriano, 591.
 Aquila augurium imperii Martiano Philippico Bardani; item Basilio Macedoni, b 163. Aquila aurea ab Herode in templo dedicata, 259.
 Aquila regni augurium, 325. Aquila panem Augusto raptum restituit, 495. Aquila Augusti, 500. Aquilæ pulsæ a vulturibus, 333. Aquilæ victæ malum augurium, 507.
 Aquileia olim, Zonaræ Venetia, 622.
 Aquilius (M.) proditor Sibyllinorum oraculorum, 331.
 Ara ex Jordaniæ axis, 29, 58. Ara Jordania suspectas facit n tribus, 48. Ara contra tyrannum non defendit, 81. Ara Jeroboami rumpitur, 88.
 Arabia subacta ab Herode, 238. Arabes a Cyro subacti, 164. Arabes ad Amanum, 478. Arabia Petræa, *ibid.*, Arabum quinque naves ex magna classa incolumes, b 102.
 Aradia, 504. Aradii, 514.
 Aramæi Syri, 22.
 Araspes Panthæ custos, 155. Araspes Panthæ pudicitiam frustra tentat, 157. Araspes Assyriorum consilia explorat, 159. Araspes explorator honorifice excipitur, 160.
 Araxis pons, b 255.
 Arbelæ pugna Alexandri et Darii, 189.
 Arbitrum æquum posse pati cause bonæ signum, 149.
 Arbor Nabuchodonosoris, 86, 122. Arbor hominem significat, 122. Arbor in colum usque porrecta succiditur, 123. Arbores et silvæ a Barbaris cultæ pro Diis, b 101.

Arca Noæ, 20. Arca Noæ reliquæ ab Armeniis ostentatae, *ibid.* Arca fœderis, Arca Silone collocata, 57. Arca capta a Palæstinis, 58. Arca a vaccis in Judæam reverbatur, *ibid.* Arca felicitat hospitem, 73. Arca Hierosolyma transfertur, *ibid.* Arcæ inscriptio fatidica, b 415.
 Arcadiopolis, b 39.
 Arcadius Arsenii vitæ insidiatur, b 37. Arcadius veniam delicti ab Arsenio petit, b 39. Arcadii obitus, b 40.
 Archelai in Armenian impressio, 222. Archelai solertia in Herode reconciliando, 250. Archelai defensio et semissis paterni regni acceptus et 600 talents redditus, 263, 264. Archelai somnum et relegatio, 264. Archelao regnum a Cæsare confirmatum, 261. Archelaus Cappadocum Rex Alexandri sacer, 245. Archelaus Herodi se purgat, 251. Archelaus Herodis filius, 254. Archelaus Judææ rex, 260. Archelaus a Judæis accusatur, 262. Archelaus Gaphyram ducit, 264. Archelaus Marammum repudiat, 266.
 Archimedes Syracusarum defensor, 424. Ejus cædes, 523. Archimenes, b 56.
 Archistrategi fanum, b 281.
 Arcus pro Iride, 19.
 Arcus cominus inutilis, 172.
 Ardamanæ Pesta, b 71.
 Ardea, 313.
 Ardeatæ Camilla adjutores, 357.
 Ardeba nautilus solertia, 396.
 Aretas Colesyriæ rex Judæos vincit, 221. Aretas Arab. Hyreanum Hierosolyma reducit, 222. Aretas Pompeii jesus Hierosolymis recedit, 223. Aretas Arabs Herodem oppugnat de desertam filiam, 271. Aretæ augurium de Tiberi obitu, 272.
 Arethas, b 60. Æthiops, b 72.
 Areobindi Templum, b 76.
 Aretium Flaminii interitu nobile, 413.
 Argæus collis, b 163.
 Argenteæ drachmæ, 380. Argenti libræ, 10, a censoribus notatae, 416. Argentum sere mistum, *ibid.* Argentum sere mollius, 119.
 Ἀργυρίου μωρίδες δ', 179.
 Argos Nabidi a Philippo traditum, 446.
 Ariadna, b 55.
 Ariana hæresis, b 9.
 Ariarathes Cappadocum rex, 455. Ariarathi regnum a Romanis confirmatur, 461.
 Ariebes, b 300.
 Aridæus frater Alexandri Magni, 427.
 Aries divitiarum nota, 130. Aries corniger Persicæ monachis symbolum, *ibid.* Arietum ingens sonus, 240, 40.
 Arier interitus, b 23.
 Ariminum urbs Galliæ, 483.
 Ariobarzanes a Cassio occisus, 504.
 Aristander vates, 183. Aristander Alexandrum consolatur, 193.
 Aristæ eminentes decussæ, 331.
 Aristæus Hebraeorum scripta convertenda esse monet, 200.
 Aristarchus Tarentinus Romanum confudit, 374.
 Aristobuli et Antigoni sanguis commixtus, 219. Aristobuli et Pompeii contentiones, 223. Aristobuli tres filii, et duæ puellæ, 253.
 Aristobulus Alexandri Janæs filius, 220.
 Aristobulus Hyrcani filius Antiochum Cyzicenum vincit, 217.
 Aristobulus II regnum occupat, 222. Denuo capitur, 224. Pontifex, 222, 221. Aristobulus cum quatuor liberis, captivus Romanum ducitur, *ibid.* Aristobulus a Pompeio adjuvatur et oppugnatur, 223. Aristobulus a Pompeio vincitus, 225. Aristobulus a Cæsare in Judæam missus, veneno a Pompeianis tollitur, 226.
 Aristobulus Agrippæ frater, 272. Aristobulus regnum Judæorum instaurat, ejusdemque crudelitas in matrem et fratrem, 219. Aristobuli pontificis interitus, 227.
 Aristocratis cum oligarchia, 175.
 Aristoteles Alexandri Magni preceptor, 183. Aristoteles suspectus de Alexandri obitu, 197.
 Arithmetica ab Abrahamo tradita Egyptiis, 22.
 Ariustus pro Ario visto, 481.
 Arma aurea in templo, 89. Arma cremata, 153.
 Armatai habitavit Samuel, 59.
 Armatai proditoris cædes, b 53. Armatus, b 52.
 Armenia, 22. Armenia munitionibus destituta, 150.
 Armenia Medie contermina, 149. Armenia subacta a Trajanu, 587. Armenia quarta, b 95. Armeniaca sedatio com-

pressa, b 118. *Armeniaca stigmata*, *ibid.* *Armenia mons arcæ Noæ receptaculum*, 20. *Armenia vires*, 8,000 equites, 40,000 pedites, argenti talenta 3,000, 150. *Armenia rex Caracallæ perfidia captus*, 603. *Armenia montes gelu rigentes*, 619. *Armeniorum molutus*, 540. *Armeniorum monasterium*, b 176. *Armeniorum et nautarum seditio*, b 205.
Arphaxad Chaldaeorum conditor, *ibid.* *Arphaxad rex Medorum cæsus a Nabuchodonosore*, 138.
Arria Cecinae uxor, 561.
Arrogantia Diogenis infelix, b 154. *Arrogantia militaris, calamitosa*, b 255, 299.
Arsaces Parthorum rex Demetrium Nicanorem capit, 215.
Arsacides Parthici regni conditor, 619.
Arsacius, 39.
Arsenius Scetim abit in solitudinem, b 37. *Arsenius Arcadii et Honori præceptor*, b 36. *Eorumdem liberalitatem aspernatur*, b 38.
Arsinoë soror Cleopatrae impulsu occisa, 234.
Artabanus ab Izate in Parthiam reducitur, 284. *Artabanus Parthus filium Darium dat ob sidem Tiberio*, 271. *Artabanus*, 614. *Postremus Parthorum rex*, 619. *Pseudoneronem Romanam reducturus*, 578.
Artabasodus Armenius, b 21. *Rex creatur*, b 107. *Artabasdi elegia*, *ibid.*
Artagerse, 161.
Artagira, 540.
Artaxerxes Longimanus, 135. *Artaxerxes uxoris suæ formam ostentare cupit*, 178. *Artaxerxes*, qui et Cyrus, *Xerxis filius*, quintus rex Persarum, *ibid.*
Artaxerxes vel Artaxares, Persa, 642. *Artaxerxes Persarum rex*, *ibid.* *Ejudem*, 400. *Alegati ad Alexandrum Severum*, 619.
Artaxes ab Antonio profligatus, 521.
Artemidorus Gnidius Cæsari insidias indicat, 491.
Artemius, qui et Anastasius imperator, b 98.
Artemius Alexandriæ dux et martyr, b 23. *Artemii interitus*, b 102.
Artořii somnum de Augusto, 506.
Arundineus baculus infirmum fulcrum, 410.
Aruntius et Bruti interitus, 396.
Aruspe Viens, 352. *Aruepis Etrusci dolus*, 332.
Arx eversa, ne urbi ex ea periculum crearetur, 215.
Arzis vivi direptio, b 251.
Asa V, rex Judæorum, 89. *Asa Ethiopes vincit*, 90.
Asa Turcus a Media principi vincitur, b 256.
Asael Damasci regem suffocat, 102.
Asahel Joabi frater ab Abenero cæditur, 72. *Asahel Syrie rex unguit ab Eliaso*, 101.
Asamonæorum familiæ principatus duravit annos, 168, 234.
Ascalon, 58.
Ascanius Rutulos profligat, 313.
Asclepiades, Antiochenus episcopus, 612.
Asclepiodotus, 661.
Ascleptarionis prædictio, 58.
Asdrubal in Italiam abit, 431.
'Aséfia et; autoxpátopa, 571.
Aseneth uxor Josephi, 29.
Aser, 25.
Asini maxilla pro gladio et fonte, 54. *Asini unguis Stygiæ aquam continet*, 197.
Asmodeus demon, 143.
Aspar patricius Leonem imperatorem creat, b 49. *Asparis et Ardaburi supplicium*, b 50 *inde*. *Asparis in resinguendo incendio diligenter*, b 51.
Aspathinea, 171. *Aspathineæ vulneratur*, 172.
Aspidis morsus lenissima mors, 530.
Aspis Libyæ urbs a Romanis occupatur, 390.
Asia superior Australis et Septentrionalis, b 26.
Asiatici cognomentum Scipioni tributum, 564. *Asiaticus a Claudio interfectus*, 564.
Assaron Mannæ cur collectus, 36.
Assitudatis vis, 4.
Assuerus Cyazares, 432.
Assyrii ab Assur, 22. — *Assyrii Sodomitis cæsis ab Abrahamo cæduntur*, *ibid.* *Assyrii divinitus casi*, 111. *Assyrii regni revertendi occasio*, 146. *Assyrii in Lydiam profectio*, 158. *Assyniorum fuga*, 150. *Assyriorum copiæ*, 160. *Assyriorum potentia*, 149 *inde*.
Assyrius Achazo auxilium ferens. *Syros et Israelitas affigit*, 109. *Assyrius dum Medis insidiatur*, se ipsum evertit, 149.
Astrologi Italia pulsi, 565. *Astrologorum de Constanti obitu prædictio*, b 15. *Astrorum utilitates*, 16. *Astromi Vitellio diem interitus denuntiant*, 574.
Astrum gladio simile, 302.

Astyages rex Medorum, 140. *Atellanorum migratio ad Hannibalem*, 428. *Athamania Thessaliæ*, 444. *'Athvaxov*, 605. *Athanasius*, b 9. *Athenais dicta Eudocia*, b 41. *Athenæ liberata a Lucio Apustio*, 444. *Athenarum mœnia sub Valeriano instaurata*, 630. *Athenarum inscriptio pro Pompeio*, 477. *Athenienses Xerxis victores*, 126. *Athenienses pacem cum Alexandro faciunt*, 185. *Athenienses Romanorum amici*, 403. *Athenienses Bruto et Cassio statuas decernunt*, 503. *Athenodorus Gregorii Mirifici frater*, 623. *Athenodori commentum ad exprimendam Augusti a-sciviam*, 544. *Athingani*, b 124. *Athinganus Michaeli prædicti imperium*, b 135. *Athypotheodorus*, b 208. *Athyra*, b 290. *Atlas mons*, 608. *Atra urbs Arabie Soli dicata*, 607. *Attalia Pamphyliæ urbs*, 487. *Attalus*, 445. *Eumeus frater*, 481. *Attali obitus*, 447. *Atticus*, b 40. *Atticus Herodis Rhetoris pater thesau-ditorum*, 584. *Attilius C*, 396. *Attilius Latinus*, 888. *Avaritia*, et consiliis infirmitas, 201. *Aves ex aquis*, 16. *Aves rapaces malum significant*, 252. *Augustus Herodi dat potestatem multandi filios*, *ibid.* *Aufidus fluvius*, 417. *Auctoris querelæ de tyrannide suorum temporum*, b 7. *Augurium irritæ pacificationis*, b 187. *Augusti Cæsaris obitus*, et anni imperii vel 57 vel 43, et statis, 77, 267. *Augusti callida cum Antonio et Lepido collusio*, 499. *Augusti consulatus*, *ibid.* *Augusti monachæ signa*, 495. *Augusti et Antonii bellum*, pax rursus, 511. *Augusti Ægyptiacus triumphus*, 331. *Augusti partio provinciarum*, et Decennia, 533. *Augusti provincia post victoriam Philippicam*, 510. *Augusti ratio admissi strandi imperii*, 534. *Augusti morbus et testamentum*, 51. *Augusti appellatio*, *ibid.* *Augusti nepotes degenera*, 539. *Eorumdem obitus*, 540. *Augusti moderatio et liberalitas*, *ibid.* *Augusti statua fulmine iacta*, 543. *Augusti testamentum et libelli*, 544. *Augusti obitus*, 544. *Principis parum luctuosus*, *ibid.* *Augusto diuturnitas imperii profuit*, 578. *Augustus tribunatu ab Antonio dejectus*, 55. *Augustus clemens*, 502. *Augustus Antonium neque vincere neque vinci vult*, 506. *Augustus Dirrachii ægrot*, *ibid.* *Augustus cum S. Pompeio redire in gratiam fratris cupit*, 518, et 511. *Augustus plebem primum facit*, 495. *Augustus militiam consecrit*, 496. *Augustus ob ludibriis senatus ad Antonium deficit*, et contra *cretizat*, 498. *Augustus Fulvius gener*, 500. *Augustus Scriboniam ducit*, 511. *Augustus Pannonias domi*, 521. *Augustus Cleopatram simulatione amoris decipit*, 528. *Augustus Alexandri cadaver visit*, 531. *Augustus ab amicis admoneri se passus*, 536. *Augustus provincias invisit*, *ibid.* *Augustus Pollio's crudelitatem coercet*, 537. *Augustus Lucium et Caium Agrrippæ filios adoptat*, et imperii successores designat, *ibid.* *Augustus ob viam sibi procedi non vult*, 536. *Augustus importuni militi causam agit*, 538. *Augusti liberalitas deponens monachæ simulatio*, 532. *Augustus judicium violentum contra Cæsaris percussores exercet*, 272. *Augustodunum*, b 13. *Avitus Pseudantoninus Heliogabalus*. *Vide Heliogabalus*, 616. *Aulici loco movent quem superiore fore credunt*, 119. *Aulus Plancius in Britannia*, 562. *Aurargenteum vestigia*, b 55. *Aurea ornamenta et olim honoris ergo concessa*, 173. *Aurelia familia cum Commodo privata imper601.* *Aurelianii responsum de Paulo Samosateno*, 631. *Aurelianii triumphus*, 637. *Cædæs*, *ibid.* *Aurelianii inimicorum contra Galienum particeps*, 634. *Aurelianii imperrator*, 636. *Aurelius cos. contra Gallos*, 363. *M. Aurelius Antoninus verus philosophus*, 595. *Imperator designatus*, 57. *Aurelius Liparam trajicit*, 393. *Aurelius Heliogabali ritus ab Hierocle enervatur*, 620. *Aurelius cum Postmo colludit*, 632.

Aureolus Geticus Ingenuum tyrannum profligat, 631.
Item Macrinum et Macrianum, 632. Aureoli sedition contra Galienum, 634. Interitus, 635.
Aureum Commodi sacerulum, fortassis Aurelium, 600.
Aureus nummus imperatoris imagine duntaxat insigniens, b. 92. Auri 1000 libras Gallis promissa, 358.
Aurum argento mollius, 419.
Aurum felicitatis signum, *ibid.*
Aurum et ferrum imperii nervi, 636.
Aurum mutilus rei venerem deditus, 171. Auris altero reo integra servata, 191.
Auspicio tribunorum temeritati opposita, 346.
Austrinus aer insalubrior, b. 307.
Auxentii (S.) collis, b. 163.
Axanis sultani humanitas erga Diogenem captivum, b. 284.
Axius Bardarius, b. 225.
Azarias propheta Asam ad pietatem hortatur, 91.
Azarias pontifex, 107.
Azarias XIII rex Israelitarum, *ibid.*
Azarias Abdenago appellatus, 118.
Azizus Emesorum rex, 288.
Azotus Palæstinae urbs, 88.
Azymorum festum Pascha, 413.

B

Baalicus cultus Hierosolymis tollitur, 104. Baalici sacerdotes a Jeho inflecti, *ibid.*
Baalis statua evertit Joramus, 96. Baalici sacerdotes Eliæ jussu occiduntur, 92.
Baanes Heptademon Armeniæ proditor, b. 95.
Baanno victus a C. Scipione, 412.
Baar radix, dæmoniorum fugatrix, 308.
Baasas III rex Israelitarum, 89. Baase familia extirpatur, 161.
Baaspracam olim Media, b. 256.
Babylas Antiochenus episcopus, 623. Babylæ martyrium, 626.
Babylon septem annos rege caret, 123. Babylon hiberna Persicorum regum, 168. Babylon Alexandro fatalis, 196. Babylonem non videre, et captivum Babylonem perdici, 114. Babylonia captivitas ab Jeremias predicitur, 115. Babylonium regnum a Medis et Persis extendit, *ibid.* Babylonii Manassem capiunt, 111. Babylonii pueros captivos diligenter erudiunt, 118. Babylonii viginti annorum commatu instructi, Cyri obsidionem rident, 164. Babyloniorum lingua Syriaca, 165. Babylonis structura, 21. Babylonis captivitas, 164.
Bachides in Judæa grassatur, 208. Bachides Judam cœdit, 210.
Bactriani, 22.
Baculus fit serpens, 35. Baculus Aaronis respirescit, 42.
Bæthel, 26. Bæthel capitul, 48.
Bagda urba antiqua Babylon, b. 145.
Bagoas dux copiarum Artaxerxis, Judæis infestus, 182.
Bagoas Herodis eunuchus, 254.
Baimundus simulata morte domum reddit, b. 303. Baimundus in Oriente ab Alexio deficit, et pacem cum eo facit, *ibid.*
Balbinus (P.) imperator, 622.
Balacus Medianitarum rex Israelitas devovere contur, 43.
Balaamus Israelitis bene precatur, *ibid.* Balaami aaina loquitur, *ibid.*
Baladan Babylonius Ezechias amicus, 111.
Balista Macrini praefectus equitum, 632. Balista interitus, 634.
Balla, 28.
Balsamum in Palæstina, 85.
Balthasar pro Daniele, 118. Balthasaris Babylonii regis caedes, 165. Balthasar postremus Assyriorum rex, 123. Ejus luxus, profanatio sacrorum, et blasphemia, *ibid.* Balthasar Nabuchodonosoris deus, 122.
Baneas Salomonis carnifex, fit imperator, 82.
Banes palus, b. 116.
Baptismate (E.) susceptio impedimentum conjugii, b. 200.
Bara dux ab Hormisda deficit, b. 75.
Baracus IV Israelitarum judex, 51.
Barangorum motus, b. 304.
Barbiæ semiræsi ignominia, 44.
Barbari perfidi, 89. Barbari Dei potentiam ignorant, 124. Barbarica vestis offendit Macedones, 191. Barbarus cane deterior, 65. Barbari aliter tractandi quam Greci.

ci, 188. Barbari fidem imbecillioribus non servant, 114.
Bardanes Turcus, b. 446.
Bardarius Axius, b. 122.
Bardas Phocas bellum in Oriente gerit, b. 196.
Bardas Sclerus Rossos domum redire cogit, b. 210. Bardas Sclerus Babylone aufugit, b. 221. Bardas Sclerus cum Basilio reddit in gratiam, b. 222. Bardas Sclerus a Phoca Barda victus a Babylonio Chosroe in carcerem conjicitur, b. 221, 218.
Bardæ potentia, et instauratio philosophie, b. 160.
Bardæ chlamys delapsa malum omen, b. 166. Bardæ incertus, b. 162. Bardæ interitus, b. 165. Bardæ Scleri cum Scytha monomachia, b. 209. Bardæ Scleri Defectio, b. 216.
Baris urbs, b. 169. Baris Asamonæorum in Antoniam mutata, 244.
Barnabazus insidiarum Artaxerxi structuram jubet, 179.
Baruchus Jeremias scriba, 114. Baruchus homo eloquens, 116.
Barzutropo φρονήματι χρώμενος, 320.
Barzapharnes, 230.
Basilius Alexandrinus hæreticus, 592.
Basilinarum excidium, 421.
Basilacius ob affectum regnum occiditur, b. 164. Basilacius capitul a Turcis, b. 282.
Basilii Magni legatio ad Valentem, et miraculum, b. 31.
Basilii mores et arrogantia, b. 225. Basilii obitus, b. 227.
Basilii conjugium et imperatoria dignitas, b. 166. Basilii Agarenicus triumphus, b. 168. Basilii bellum Syriacum, b. 168. Basilii liberi expeditio Agarenica, b. 168. Basilii templorum adificationes, b. 172.
Basilii Macedonis natales, et augurium adipiscendi imperii, b. 163. Basilii Macedonis interitus, b. 176. Basilii Macedonis in fame liberalitas, b. 207.
Basilii Porphyrogeniti prudens moderatio, b. 216.
Basilii cubiculari calamitas et interitus, b. 222. Basilii expeditio Iberica et Phœnicica, b. 223. Basilii thesaurus, b. 225. Basilii Bulgaricus triumphus, b. 227. De Basilio somnium æditiū S. Diomedis, b. 164. Basilio predictum imperium a Peloponnesi monacho, b. 173.
Basilium (Contra) conjuratio vindicata, b. 168.
Basilius a Peloponnesi vidua adoptatur, b. 160.
Basilius Michaelem Theophilii filium cœdit, b. 167.
Basilius Pescator Leonis, b. 178.
Basilius Romani pueri filius, b. 196. Basilius servatore suum occidit, *ibid.*
Basilius cubicularius, b. 199. Nicephori cognatos relegat, et exsules revocat, b. 208. Basilius Contostephani fraude a Bulgaria profligitur, b. 220. Basilius rebus gerendis intendit annum, b. 222. Rebus secundis insolevit, b. 221. Basilius Abasgos domat, b. 227. Basilius Bulgares ad Axium fugat, b. 225. Bulgaria potitur, b. 174. Basilius Malefas captus, b. 288.
Basilius Bogomilorum hæresiarcha, 300.
Basilius ex remige imperator, b. 167.
Basiliscus imperio occupato Chalcedonense concilium abrogat, b. 52.
Basilici interitus, b. 52.
Basiliscus locus, b. 70.
Basolamasnos et calceos Caligulæ inventum, 558.
Bassianus Mammæs ab Heliogabalo adoptatur, 608.
Batistania, 431.
Bastus (L.) belli Judaici reliquias conficit, 308.
Batazes cœcatur, b. 253.
Bathylus Antipatri libertus veneni minister, 255.
Bebius (Cn.) victus ab Hamilcare et Gallis, 445.
Bebrices Narbonenses, 406.
Bel Deus Syriorum; 63.
Belescel, 39.
Belisarii triumphus Africanus, b. 66. Belisarii et Narses dissidium, b. 69. Belisarii expeditio Italica, b. 68. Belisarius Africam recuperat, b. 65. Belisarius in ordinem cogitur, b. 70. Belisarius ob calumniam affectati regni ex Italia revocatur, b. 69.
Bella non odio hominum, sed cupiditate imperiorum geruntur, 183. Belli tempore urbe exire suspectum et periculosum, 115. Belli inter Antonium et Augustum cause, 522.
Bello elapsos murus opprimit, 94.
Bellum Deo auctore susceptum spem victoris bonam facit, 25. Bellum propter defectionis suspicionem illatum, Bellum non prius indictum quam illatum, 150.
Benefactores apud reges Persicos in Commentationis relati, 179.
Beneficentia rebus secundis crescere debet, 146.

Beneficia hostes in amicos mutant, 159. Beneficia petitionem haud facile repudiari sinunt, 200.
 Beniguitas impudentiores facit, 56.
 Benjamin, 23. Benjamita Hierosolymis tributum imperant, 48. Benjamita tribus apud Boboam manet, 87.
 Benjamiticum bellum ob stupratam Levite uxorem, 48.
 Benjamitis raptus puellarum conceditur, 49.
 Berenice nabit Aristobulo, 206. Berenice Agrippæ filia, 282. Berenice suspecta incestus cum fratre, 287.
 Berœ Irenopolis appellatur, b 216.
 Bersus meminit diluvii, 19.
 Berroa vastata, b 197. Berroa dedita Basilio, b 225.
 Bersaba, 74.
 Beryllus Neronis paedagogus, 289.
 Bérotov δρος, (Vesuvius), 287.
 Besti supplicium, 191.
 Besti regnum significat, 129.
 Besuræ obsidio, 213.
 Bethsemani arcum recipiunt, 58.
 Bethulia obsidio, 139.
 Bibere lambendo, 51.
 Biblia aureis litteris descripta in membranis, 200.
 Ἐπὶ ταῖς βίβλοις τῶν δέκατων τεταγμένος, 564.
 Bibliotheca Alexandrina 200,000 librorum, 200. Bibliotheca Alexandrina conflagratio, 488.
 Biduum pro uno die habitum in venatu, 147.
 Bithiæ castellum expugnatum, 469.
 Bithis Carthaginibus frumentum mittit, *ibid.*
 Bithis filius Eoty redditus, 461.
 Bizya oppidulum, b 139.
 Blachernia ædes Deiparæ, b 46. Blachernii templi conflagratio, b 281.
 Bladimurea Rossus, b 221.
 Bladisthlahi Joannis uxor Basilio deditonem facit cum duodecim liberis, b 226.
 Bladisthlabus Joannes, b. 134.
 Blasphemia in Deum et regem atrocissimo calumnia, 93.
 Bodes Cu. Cornelium Carthaginem mittit, 387.
 Boëotia a Flaminio et Attalo subacta, 461.
 Bogas, b 186.
 Bogomili, b 301.
 Boli, 400. A Romanis subacti, 404. Agri parte multantur, 401. Posthumium Albinum cum exercitu cedunt, 423.
 Boëmitez Amorii proditor, b 452.
 Boilas Romanus Monomacho callide insidiatur, b 260.
 Boisthlabus Stephanus Scytha Illyrios vexat, b. 248.
 Boleti Claudi, 567.
 Bologudes Hungarus, perfidus apostata Francis in cruce sublatus, b 194.
 Bombyces Constantinopolim allati, b 70.
 Bonitas nimia opportuna insidiis, 116.
 Bonus Patrieius, b 84.
 Bonus moritur, mali supersunt, 89.
 Boozus, 55.
 Borilus Botaniate servus, b 293.
 Borisces Bulgarus, b 199. Borisces rex Bulgarorum a Zimisce liberatur, b 211. Borisces magister declaratur, b 215, 401, 630.
 Bos loci nomen, 81, 295. Bos Diana a Romano immolata, 328. Boves mas et femina junci, 316. Bos agnam parit, Bos humana voce locutus, 409.
 Boves pro anni qualitate, 29. Boves calamitatem significant et mutationem, 264. Boves cum facibus, 411.
 Botaniata acta rescinduntur, b 27.
 Botaniates Nicephorus, b 274. Botaniates Nicephorus imperator salutator, b 289. Botaniates novas tabulas conficit, b 292. Botaniates Mariam vivente marito ducit, b *ibid.* Botaniates ob servorum improbitatem invitus, b 293. Botaniates ex imperatore fit monachus, b 296.
 Braca, b 126.
 Brachia destruunt caput, 110. Brachia II, et humeri, *ibid.*
 Bragadam (Ad) flumen, 391.
 Brennus Gallorum dux, 355.
 Bringas Josephus cubicularius, b 199.
 Britannia, 609. A Claudio domita, 562. Britannæ longitude et latitudo, 609.
 Britannicus Claudii filius, 287. Britannicus sive CL. Tiberius Germanicus CL. F. 562. Britannicus noverca Agrippinæ Insidiis negligitur, 563. Britannicus calumniis Agrippinæ fatuus habetur, 566. Britannicus a Nerone veneno tollitur, 659.
 Britannicum bellum sub Commodo, 598.
 Britannicum stratagema, 609, 610.
 Britannionis ducis Illyrici defectio et reconciliatio cum Constantio, b 10.

Brochamii, b 281.
 Brundusii expugnatio et portus, 380.
 Brutii duo filii securi percussi, 334. Brutii et Aruntis interitus, 335.
 Brutus M. Brutii pater occisus a Pompejo, 474. Brutus (M.) Macedoniam prætor, 498. Brutii clades et interitus, 507. Brutus a Cæsare conservatus, 486. Brutus Albina, Cæsarem in Senatum pellicit, 491. Brutus (M.) contra Cæsarem initatur, 491. Brutus (M.) ab Antonio et Augusto oppugnatur, 500. Brutii et Cassii apparatus contra Augustum et Antonium, 503. Brutus Cæsarianum corse vincit, 506.
 Bryennii Nicephori seditio, b 289. Bryennii potestia et eruditio, b 306. Bryennius Nicephorus, b 301.
 Bryennius Joannes a Ruselio profigatur, b 291. Bryennius ab Opsara cæsatus ad imperatorem mittitur, b 291.
 Bubo Agrippæ auspicium, 275.
 Bucellariorum dux, b 118.
 Bucoleon, b 187, 208.
 Bucephalus equus, 184. Bucephalus raptus ab Hircia, 191. Bucephali obitus et luctus ob eum, 194.
 Budim, b 225.
 Bulgaria tota subiugitur a Basilio, b 226. Bulgari, b 36. Idem qui et Mysi, b 55. Bulgari incantationibus et prestigiis utuntur, b 57. Bulgari Thomam invadunt, b 138. Bulgari Christiani sunt, b 155. Bulgari ob motuam religionem seditionem movent, b 156. Bulgari agro a Theodora donantur, *ibid.* Bulgari ab Arabi quodam machinas bellicas fabricare edocti, b 162. Bulgari vici, b 186. Bulgariana pax, b 412. Bulgarianæ expeditiones et clades, b 185. Bulgariani regni motus, b 499. Bulgarianæ fœdus, b 156. Bulgarianum bellum sub Leone Philosopho, b 177. Bulgarianum bellum sub Basilio Porphyrogenito, b 220. Bulgarianorum Victoria in Illyrico, b 57. Bulgarianorum grassationes sub Philippico, b 98. Bulgarianorum rebellio et recuperatio, b 169. Bulgarianorum grassatio, b 188. Bulgarianorum 20000 in carcere conjecta, b 213. Bulgarianum 15000 cæsata a Basilio, b 226.
 Bulla Felix, latro, 609.
 Burrus magister Neronis, 568.
 Busiridis urbis excidium, 640.
 Byrsa partis Carthaginis obsidio, 468.
 Byrides, b 160.
 Byzas Thrax Dynasta Audrisci proditor, 466.
 Byzantium triennio a Severo obassum, 606.
 Byzanti moenia, *ibid.*
 Byzantium a Comnenianis diripiatur, b 291. Byzanti veteris descriptio, b 7.

C

Caatus Levi filius, 33.
 Cabala castellum, b 180.
 Cæsar Joannes fit monachus, b 300.
 Cadavera alitibus et feris objici miserabile objectum, 65. Cadaveribus principum barbarus hostis insultat, 72. Cadavera edunt Carthaginenses, 460.
 Caddusii temeritatis sua dant pœnas, 156. Caddesrum ad Cyrus defectio, 154.
 Caduceus cum hasta, 402.
 Ceci et claudi urbis defensores, 71.
 Cecilius Bassus Sexti Cæsaris interfector, 227.
 Cecilius Metellus in Sicilia, 398. Andriscum cedit, 466. Hasdrubalem ad Panormum vincit, 394.
 Cædes hominum interdicta, 19. Cædes per speciem arcani colloquii, 72. Cædes ulcisci cædibus, nisi propter exemplum esset necessarium, crudeliæ et stultum videtur, 75. Cædes injusta caveri, tam magistratum interest quam reorum, 119. Cædium expiatio, 319.
 Cæninenium cædes, 317.
 Cæsar (S.) a Cecilio Basso occisus, 227. Cæsar de præditoribus, 31. Cæsar regnum affectat, 482. Tribunis prætestame abrogat, 491. Occiditur, 531. Cæsar Pompei suffragatur, 476. Cæsar populum sibi conciliat, 481. Cæsar Italia 60 diebus possum, 484. Cæsar Pompeii interfectores ulciscitur, 488. Cæsar post victimum Catonem natores occidit, 490. Cæsar dictator perpetuus, *ibid.* Africa uno die tres exercitus vincit, *ibid.* Cæsar disrecusat, 491. Cæsar 25 vulneribus confossum ad Pæstum statuam confugit, *ibid.* Cæsar Augustum institutum adoptat, 495.
 Cæsari mutatio ab aruspice prædictitur, 485. Cæsari perbia odiu et exsilium parat, 491. Cæsari ab assensibus decreti honores, 492. Cæsari et Pompeii dissidium, 482. Cæsari somnium de matre, 483. Cæsari fortuna navicula, tempestate et mediis hostibus, 484. Cæsari prævagatio tameraria, dictature, consulatus, Hispaniarum or

- cupatio, *ibid.* Cæsaris clades et periculum, *ibid.* Cæsar ab Achilla periculum, 489. Cæsario Cleopatrae et Cæsar filius, *ibid.* Cæsaris dictatura, *ibid.* Cæsaris ambigua vox de Catone, 490. Cæsar nomen, *ibid.* Cæsar in Hispaniis periculum, *ibid.* Cæsar præclarri conatus morte interrupiti, *ibid.*
 Cæsarea maritima Stratonis turris, 219. Cæsarea Cappadocia 400000 hominum habitata, expugnata a Persis, 630.
 Cæsariensis, 599. Cæsariensium in Agrippam defunctum petulantia, 282.
 Cæsariensium Judæorum seditio, 289.
 Cæsæ Fabius, 344.
 Caiphas Josephus Pontifex, 267.
 Cainan Arphaxadi filius, 22. Cainan vivit annos 916, 18.
 Caii insolentia, 278. Caii nuptiae, 551. Caii Caligulae imperium, 553. Caii expeditio contra Armeniam, et interitus 540. Caii liberalitas, profusiones, libidines et importunitas, 553, 554. Caio Calpurnio Pisoni Cornelia Orestina rapitur, 555.
 Caius Caligula tertius Cæsar, 272.
 Caius Herodis deliciae, 41, 181.
 Caius Tiberio gemello imperium præripit, 275.
 Caius Petroni ominatur, et exoratus ab Agrippa status collocationem omittit, 278.
 Caius Agrippæ et Julie filius, 536.
 Caius Caesar. *Vide* Caligula.
 Caius Germanici filius, 646.
 Caius Tiberius suffocat, 551.
 Caius a Tiberio destinatus imperio, *ibid.*
 Cainus, 17.
 Calabri et Siculi vexati a Leone Iconomacho, b 106.
 Calabria Gracco mandata, 424. Subacta a Romania, 380.
 Calabria locus Briennio funestus, b 292.
 Calamitas ad meliorem frugem perducit tyrannum, 42.
 Calamitosis insultare est pessimi atque etiam stultissimi hominum, 181. Calamitatum causæ sunt peccata, 74.
 Calaphates Cæsar appellatur, b 240. Calaphates avunculo Michaeli invitus, b 243. Calaphates Orphanotrophi opera potitur imperio: ejus natales et mores, 343. Calaphates ingratus animus in Orphanotrophum, b 243. Calaphates castral cognatis, et Zoen relegat, b 254. Contra Calaphatem seditio, *ibid.* Calaphates et Constantinus ex cæcaci relegantur, b 243.
 Calcei militares elevati, 298. Calcei purpurei insignis imperii, b 167. Calceorum oscula, 158. Calceorum discrimen, 328.
 Calenus (Q.) de Antoniano bello, 496.
 Caligulae inconsistancia et perversitas, 555. In multis delictis pauca recte facta, 555. Caligulae sanguinarius animus, *ibid.* Caligula filius locupletum senum et anuum, 556. Caligula alienatis amicis, insidiatoribus fit opportunus, 557. Caligulae deorum omnium personas agit, 558. Caligulae templa et divini honores, 559. Caligulae Salmoneum imitatur, *ibid.* Se Deum facit, 574. Caligula unam cervicem habet, 560. Caligula quarto imperio anno occiditur, *ibid.* Caligulae serinia venenorum, 561.
 Callinicus Syrus ignis Græci inventor, b 90.
 Callinicus patriarcha cæcatus relegatur, b 96.
 Callirrhoenæ thermæ, 259.
 Callistus Claudi libertus libellorum supplicum magister, 564. Callistus Romanus episcopus, 618. Callistus Persarum grassationes coercet, 630.
 Calocyclus Chersonius, b 206. Calocyclus per Rossos regnum affectat, b 210.
 Calor spiritum suavem facit, 183.
 Calphurnia ab Agrippina vel acta in exsilium vel occisa, 565. Calphurnia Cæsaria uxoris somnium, 491.
 M. Calphurnius tribuni egregium facinus, 389. Calphurnius Crassus Nervæ insidiator, 584.
 Calumnia inuocentiam opprimit, 93. Calumnia atque insidie tandem intelliguntur, 125. Calumnias tela oblique emituntur, *ibid.* Calumniator locupletatur, 77. In calumniatores dictum Juliani, b 25. Calumniatoribus subornatis partes defensoris suspicere, 246. Calumniatoris eadem pena que suntis, 124. Calumniatorum pena, 273. Caldonii, 609.
 Camarina infelicitate tentata a Romanis, 588.
 Cambyses Ægyptum et Æthiopiam subegit, 126. Cambyses I, rex Persarum, 146. Cambysis de Smerdi somnium, 170.
 Camelii binos sagittarios gestant, 159. Camelii 5000, 190. Camelii equis formidabiles, 163.
 Camerini excidium, 338.
 Camillus voluntarium exsilium, 356. Obitus, 360. Camillus Faliscos in deditiōnem accipit, 354. Romam a Gallis liberat, 357. Camillus tertium Dictator, 358. Item quartum et quintum, *ibid.*, 360. Camillus (L.) dictator Gallos vincit, 361.
 Cammizes Ensthatius, b 306.
 Campania fertiliſſima, 412. Campani adjuti a Tito, 579.
 Camilianus, b 118.
 Candor judicandi, b 46. Candor integratatis nota b 112.
 Canicleum monasterium, b 153, 296.
 Canis mirificus, b 64. Canis humana voce loquens, 333.
 Canis mortuus non mordet, 487. Canibus perquisitæ latrabo, 402.
 Cannæ, 416.
 Capillus. *A primo capillo*, formula monastica, b 140.
 Capilli mulierum pro funibus, 464, 606.
 Capita 4 regni quadripartiti nota, 127.
 Capitolii ædificatio, 332, 333. Capitolium a Sabinis captum, 317. A servis et exsulibus occupatur, 346.
 Capnicum, b 123.
 Cappadoces Mescheni, 21. Cappadoces Cyro subacti, 129.
 Cappadocie status, 461.
 Capræ cor pro omne, 65.
 Captivæ obitus ab adolescentiæ victore deplorari suspectum, 161. Captivam tueri pudicitiam magna quidam, 158. Captivarum mulierum, præsertim nobilium, pudicitia consulendum, *ibid.* Captivi populares gratis dimissi, 108. Captivi de industria dimisso, quo explorator pro transfuga habeatur, 160. Captivi ignominia notati, 375. In angustiis præmissi, 379. Inter se commissi, 410. Captivi Romanis insidiantur, 388. Captivorum permutatio, 398. Captivi pro desertoribus suppicio affecti, b 172. Captivi prostrati calcantur a victore sultano, b 284. Captivis tantum Domini mutatio imperata, 109. Captivorum cadavera in foro insepulta, abjecta, 144.
 Caput urba amplissima, 413. A Levino occupata, 373. Recepta a Romanis, 426. Capuani Hannibalem recipiunt, 428. Capuani Magistratus arte eripi furori populi, 420. Capuanorum multa, 427. Capuanus legatus pro salute patriæ se devotus, b 299.
 Caput Posthumii Albini phiala Boiorum, 423. Caput pulvere conspersum in luctu, 75. Caput initii nota, 119.
 Caracallæ ad milites et senatum oratio, 683. Ejusdem grassationes et fraticidium, 612. Caracallæ imperium, *ibid.* Morbi et furiae, 613. Caracallæ necromantia, delatores speculatores, *ibid.* Caracallæ Parthica expeditio, 614. Caracallæ vestimenti genus, *ibid.* Caracallæ cædes, *ibid.* Prædictus necis dies, *ibid.*
 Carbo a Pompeio occisus, 475. Ejusdem tyrannis, *ibid.*
 Career ab Albino Hierosolymis apertus, 290.
 Cardamus Bulgarus, b 118.
 Cares seditione laborantes Cyro se dedunt, 164. Caria a Gordiano tertio recuperata, 633.
 Carniani cædes, b 158.
 Carnicini, 380.
 Carnicis defectio, b 298.
 Carnini insolentia et interitus, 639.
 Carnium abstinentia ex luctu, b 200.
 Carnonium Cleopatrae ancilla, 530.
 Caro in animis sanguine non edenda, 20.
 Carolus, rex Francorum, b 115.
 Carolus Magnus Romanorum imperator a Leone appellatur, b 120, 121. Carolus Magnus Irene's nuptias ambit, *ibid.*
 Carpocrates hæreticus, 592.
 Carræ, 25.
 Carræ, 614.
 Carthaginenses P. Scipionem timent, 438. Item Pyrrhum, 377. Carthaginenses bis vici Siciliam repentant, 393. Carthaginenses insidiatos pacem aperto bello commutant, 440. Carthaginenses sociis suis malam gratiam reddit, 392. Carthaginenses pacem a Romanis impletant, 399, 443. Carthaginenses a Romanis hostes iudicantur, 401. Carthaginenses ob reparatas copias bello petuntur a Romanis, 463. Carthaginenses male cogitantes coerciti, 402. Carthaginenses secundum bellum Punicum decerunt, 406. Carthaginenses cadaveribus vescuntur, 489. Carthaginensem potentia et rex, 382. Carthaginensem causæ contra Romanos, 382. Carthaginensem obsidum et servorum tumultus, 446. Carthaginensem et Masinissa controversia, 450.
 Carthago ex parte capta, 467. Nova condita, 402. A Scipione capta, 431. Carthago Romanarum facta colonia, 471. Carthaginis excidium, 469. Solum diris imprecationibus obstructum, 470. Carthaga captivos permutare recusat, L. Junium capit, 397.
 Carta portus, b 150.
 Carvilius (Sp.) Corsicam recuperat, 401. Samnites domat, 579.

Carus imperator, 638. Ejus patria atque interitus, 639. Victoria Persica, 638.
 Casca primus ferit Cæsarem, 491.
 Caepium mare et Hyrcanum, 191.
 Cassia sive Isacia, b 142. Cassianum bellum civile, 120.
 Cassii Clementis apologia, 606.
 Cassius in Judæa, 226.
 Cassius C. in Syria pecuniam facit, 227.
 Cassius (Q.), Liparam temere tentat, 393.
 Cassius Syria prætor, 498. Cassius in Asia pecuniam et militem ad civile bellum cogit, 504. Cassius ab Antoniano cornu vicit necem sibi conciscit, 507.
 Cassius Chærea insidiator Caligulae, 560. Cassius Parthos vincit, 595.
 Cassius præstantissimus imperator mota seditione perit, 596.
 Castella non dedita, nisi domini autographon jubaret, 223. Castella 1000 capta a Pompeio, 480. Castella Judæorum quinquaginta eversa, 590.
 Castigatio lenis delicti levioris, 190.
 Castor Titum eludit, 294. Castor Geveri servus, 610. Castor sive Evodus occidit a Caracalla, 613.
 Castoria, b 298.
 Castra undique custodienda, 153. Castris hostium captis, edictum, *ibid.*
 Castratio a Nerva sublata, 584.
 Catacalo Ambustus, b 289. Messanam conservat, b 238.
 Cataquila, b 136.
 Cataraci dictum de Romanorum avaritia, 365.
 Cataractæ cœli, 20.
 Catasyrtæ locus, b 187.
 Cathari heretici, 627.
 Catilius, 391.
 Catizites magus, 171.
 Cato (M.) pacem Carthaginensem contra Nasicam dissuadet, 463. M. Cato Carthaginensibus iniquus, 469. Cato Pompei mutationem solus probat, 485. Pompeio adversatur, 480. Cato et Scipio vici in Africa a Cæsare, 489. Catonis interitus, 490. M. Catonis filii fortis interitus, 508.
 Catali somnium de Augusto, 495.
 Catyllus Cyrenarum præses, 312.
 Caucasiæ gentes, 478.
 Caudines furculæ, 364.
 Cedocatum, b 127.
 Cegenes Pazinaca, b 257.
 Ceila dirupta, 67.
 Celadion Alexandrinus episcopus, 594.
 Celares Romuli satellites, 320.
 Kōñq̄t̄c̄ Irro., 354.
 Celeris interitus, 288.
 Celtiberi arte tractati a Catone, 447. Se cum Romanis conjungunt, 431.
 Cenchrea capita a Romanis, 446.
 Cendebæus Antiochi Soteris dux a Jonatha superatur, 215.
 Censorum jusjurandum, 350. Censorum munus et potestas, *ibid.*
 Censura Augusti, 536.
 Censura institutio, 350.
 Centenius (C.) ab Hannibale cœsus, 413.
 Cento (Cl.) legatus Sulpicii Galbae, 444.
 Cerdò quartus Alexandrinus episcopus, 584. Cerdò Marcionitarum heresiarcha, 594.
 Cereris ædes conflagrat, 524.
 Cæremonia in recusantem cognatae matrimonium, 57.
 Certamen beneficentia, in quo æquo animo vel vincere, vel vineas, 492.
 Cetus Jonam post triduum removit, 54. Cetus in Augusti portu captus sub Severo, 609.
 Cerva clavis omen, 367. Cervus Basillii interfector, b 176.
 Chæreæ interitus, 561.
 Chærobachi, b 274.
 Chaganis septem liberi uno die mortui, b 78.
 Chaganis perfidia, b 83; Chaganus, Abarum, dux, pons in Danubio struit, b 73. Chaganus Mauritio perfide insultat, b 74. Chaganus 1200 captivorum occidit, b 78.
 Chaganus Constantinopolis repellitur, b 84. Chaganus Chazarum princeps, f, 95. Chaganus Romani tributum pendunt, b 74.
 Chalcedonense oraculum, b 32. Chalcedonense quartum concilium, b 21. Chalcedonensis concilii decreta miraculo firmantur, b 47.
 Chalcis erupta Agrippæ, 287. Chalcidis regnum, 280.
 Chalcidis vastatio, 443.
 Chalcopratia locus Constantinopoli, b 36.

Chascostegum, b 62.
 Chaldei Mathematicum auctores, 22. Chaldei ab Arphaxado, *ibid.* Chaldei Armeniis finitimi, 458. Chaldei Alexander Babylonem cavendam monent, 195.
 Chalebus, 41.
 Chaleb, b 197.
 Chalepita pacem eum Romano revocat, b 230.
 Chalepum Berrea, b 204. Chalepum, b 279.
 Chaliphæ, b 257. Chaliphæ auctoritas, b 290.
 Chamadus, b 197.
 Chamus ob derisum patrem execrabilis, 20. Chamas Noë filius, 18. Chami filiorum coloniæ, 21.
 Chananaea olim Judæa, 21. Chananaei ignarus Israelitas contemnunt, 49. Chananaei ad Libanum domiti a Salomone, 80.
 Chananaei rebellantes cladibus afficiuntur, 48.
 Charissimorum carnificinam intueri, summa doloris acerbitas, 115.
 Chiariaticum, b 123.
 Charisianum, b 220.
 Charitas et severitas haud facile conjugantur, 75.
 Charito Joviani uxor, b 29. Charito Tiberii filia Germano nubit, b 74.
 Chartagurius, b 280.
 Chartularius Equisonus magister, b 102.
 Chataturius Diogeni fidelis, b 285.
 Chaudax Cretæ metropolis, b 196.
 Chazares populi, b 95.
 Chebron. *Vide* Hebron. Chebron, 24. Chebron capita Chalebo assignatur, 48. Chebron regia Davidis, 74.
 Cheicias pontifex, 113.
 Chetima Cyprus, 21.
 Chetura secunda Abrahami uxor, 23.
 Cherson. B. 97. In Chersonitas grassatur, *ibid.*
 Χαλιπόχοι plebei consules, 349. Tribuni militum, 341.
 Chiramus Tyrius ænigmata proponit Salomonis, 85.
 Chlamys delapsa malum omen, b 165.
 Chliat, b 282.
 Chlorus a paleore, 640.
 Chorat torrens, 90.
 Chonæa respublica, b 281.
 Chorarches, b 132.
 Choreb, sive Oreb mons, 92.
 Χωριτικῶς ἔσταλμένοι, 607.
 Χορούπηται, b 132.
 Chorolectes, b 132.
 Chorosanes, b 257.
 Chosroen pater Hormiada improbat, b 75. Chosroes patrem excruciatum necat, b 75. Chosroes profugus a Marritio in regnum restitutur, b 75. Chosroes 6000 Perseorum jaculis conficit, *ibid.* Chosroes excidium Christianum minatur, b 82. Chosroes ænigma de imperio Perico et Romano, b 76. Chosroes in Christianos æscititia, b 81.
 Chrabatæ Bulgares vincunt, b 190.
 Christians nihil non posse, 595.
 Christi secundus adventus, 130. Christi crucifixum peccatum in expiabile Judæorum, 134. Christi ista stola, b 232. Christi effigies, 201. Christi regnum in his sæculorum revealendum, 382. De Christo oraculum, b 115. Christo Spiritus sanctus datur secundum humanitatem, 134. Christus Romanum imperium eversurus, 121. Christus in Scripturis lapis appellatur, 121. Christus parvo magnus factus, 122. Christus peccatorum venientia donat credentibus, 131. Christus prophetiam et implavit et abolet, 134. Christus Sanctus sanctorum, 134. Christus Princeps et Sanctus sanctorum, 135.
 Christophorus Copronymi filius, b 112.
 Christophorus Basilii affinis Uretenses Agarenos erexit, b 168.
 Chronologia hebdomadum, 135. Chronologia Judæi imperii, 115.
 Chrysargyrum tributum, b 55.
 Chrysaphius, b 44. Chrysaphii relegate, *ibid.*
 Chrysochir, b 118. Chrysochir Manichæorum dux, b 118. Chrysochiris cædes, b 118.
 Chrysopolis, b 107. Chrysopolis a regione Byzantina b 221.
 Chrysostomus ab exilio revocatus, denuo παραβολή Comana relegate, b 27. Chrysostomus militia, b 41. Chrysostomi Andriantes, b 36. Chrysostomi obitus, b 39. Chrysostomi corpus Constantinopolite portatur, b 39. Chrysostomi Commentariorum collatio, b 418.
 Chugargathaus Assyrius Israelitas dominat, 50.
 Chusæ Æthiopes, 21.
 Chusæ defectione simulata, Achitofelis consilia evitit, 77.

Chutæi Judeæis infesti, 169. Chutæi Samariam et Israëlitcam regionem occupant, 110. Chutæi a bestiis et peste afficti Hebreorum religionem amplectuntur, *ibid.* Chutæi a Græcis Samaritani appellantur, *ibid.* Chutæi gens Persica, 188.
 Chutus locus, 110.
 Cibi inanimes acuunt ingenia, 188.
 Cicero Romanis dūvñorâv suadet, 465. Cicero Antonii hostis judicandi auctor, 496. Ciceronis somnium de Augusto, 498. Ciceronis (Q.) filii pietas et interitus, 502. Ciceronis interitus, *ibid.*
 Cidaria, 477.
 Cilices Tarsenses, 21. Cilices tributarii sine satrapis, 168.
 Ciliciæ dux a Machabæis occisus, 207. Ciliciæ portæ, 606.
 Cinamomus Artabano regno cedit, 283.
 Cincinnatus (L. Q.) iterum dictator, 351. Cincinnati, 346.
 Cinnæ interitus, 473.
 Cinnysa, 64, 79.
 Circumcisio Judeorum et Arabum, 24. Circumcisionis institutio et causa, 22.
 Cyrrha Syphacis regia, 439.
 Cis, 59.
 Cisternarum aquatio diuturnæ obsidionis non apta, 216.
 Civile bellum a Cæsare, 483. Civilia bella, ascitis externis auxiliis utrius factionis perniciem afferunt, 109.
 Civitas amplissima unius homuncionis concionibus movetur, 107. Civitatum dissensiones bestiæ comparantur, 119.
 Classis 1500 navium, b 191.
 Claudius v imperator, 167. Claudii edictum pro Judeis, 166. Claudii sententia de Judaicis controversia, 287. Claudii Cæsaris interitus, 288. Claudii ingenium et mores, 560. Claudii quædam recte facta, 561. Claudio ob crudelitatem insidias struntur, 565. Claudius C. tributus Mamertinos Romanis adjungit, 283. Claudius Marcellus lusubres oppugnat, 408. Claudius Caligulae in consulatu collega, 554. Claudius Agripinae licentia offensus veneno petitur, 556, 557. Moritur, *ibid.* Claudius Cæsar, 635. Claudius imperator reddit quod magister equitum accepit, 636. Eiusdem æquitas, 635. Claudius a militibus imperator salutatur, 560. Claudius libidinosus, vinosus et timidus, 561.
 Cleandri sud Commodo licentia et interitus, 599.
 Clemens tertius Romanus episcopus, 582.
 Clemens Stromateus sub Commodo, 601.
 Clementia in homines pestilentes improbatur a Deo, 94.
 Cleodemus Atheniensis Seythas vincit, 635.
 Cleopatra ultima ex stirpe Ptolemaica, 127. Cleopatra Antiochii filia nubit Ptolemeo Epiphani, 201. Cleopatra Antiocho sotera nubit, 215. Cleopatra Alexandro nubit, 211. Cleopatra duobus fratribus Demetrio et Antiocho nupta, 218. Cleopatra fratrem veneno tollit, Antonium beneficiis sibi devincit, 237. Cleopatra Herodi inimica, 236. Cleopatra Judeæ et Arabie parte ab Antonio impestrata, Herodi per speciem amoris insidiatur, 237. Cleopatra ex Cæsare gravida Ægypti regina relinquitur, 489. Viva ad Cæsarem perduta necem sibi consciens, 528. Cleopatras fratres ab Antonio occisi, 511. Cleopatra ab Actio fuga, 526. Legatio et munera ad Augustum, 527. Mors, 531. Cleopatra Ægypti regina, 511. Ad Augusti amorem propensa, 528. Antonium ab Actio in Ægyptum descendere jubet, 525. Cleopatra ab Antonio ornata et ditata, 522. Destituitur a suis, Antonium prodit, 528. Sepulcrum subit, *ibid.* Cleopatra Livia Cleopatras filia, 531.
 Clepas tertius Hierosolymorum episcopus, 588.
 Clerici raduntur, b 41.
 Clinias Claudius, 400. Corsis deditus, 401.
 Cliti cædes, 191.
 Clusimus a Gallia obsessum, 355.
 Cœlum (Ad) extolli, expugnare religionem, 131. Cœlum ardens, 404, 541. Cœlum ardore visum quo die Nero est adoptatus a Claudio, 563.
 Colchi, 478.
 Collatinus cos. in Sicilia rem gerit, 393. Collatinus dictator, 397.
 Collecta templum instauratur, b 104.
 Colonia, b 263. Colonia Europæa, b 303.
 Colossus Rhodius, b 88.
 Columba sarmentum olivæ refert in arcum, 19. Columba nigella inauspicatum omne, b 284. Columbarum firmus pro cibo, 100.
 Columbaria insula, 398.
 Columnæ due de doctrina, 18. Columnæ quatuor orygiæ crasse 50 cubitos alte ex uno saxo, 594.
 Coma roboris Sampsoni causa, 55.
 Comana, b 39. Comani, b 802.

Comessationes obsessis periculosæ, 184.
 Cometa, b 57, 61. Cometa Pogonias, b 59. Cometa Xiphias, b 79. Cometa Varius, b 127. Cometa sub Duca Constantino, b 274. Cometa post Julii Cæsaris obitum, 496. Item sub Claudi obitum, 568. Cometa per annum duratio, 303. Cometæ sanguineæ, 543.
 Comitatus, 318.
 Comitopoli quatuor, b 191.
 Commeatus inopia et pluviae solvunt obsidionem Antiochiae, b 202. Commeatus in primis curandus exercitui, 153. Commeatus partim a nostris absumptus, partim ab hostibus interceptus, 157. Commeatus magis opus exercitui, quam pecunia, 196.
 Commentiolus Maurilius dux Sclavinos profligat, b 74. Commentiolus exercitum Chagano prodit, b 204.
 Commodi tonsiria, carnificina, popina, 601. Vecordia, pigritia, crudelitas, 598. Commodi statua mille pondo auri, 600. Commodi dracones, 601. Commodi inleritus omnia, *ibid.* Commodi honores abrogantur, 602. Commodi tituli insolentes, *ibid.*, 50. post interitum, 602. Commodiani menses, 600. Commodus (L.) ab Adriano Cæsar designatus, 591.
 Comneni regnum affectant, b 291. Comneni stratagema contra Francos, b 298. Comneni Joannis cum matre dissensio, b 303.
 Comnenia familia dignitatibus ornatur, b 296.
 Comnenorum mater rerum potitur, *ibid.*
 Comnenorum profusiones rapinas sequuntur, b 297.
 Comnenus Isaaci, b 263. Comnenus Manuel a Turcis captus dimittitur, b 281. Comnenus conjurationem opprimit, b 298. Comnenus Joannis regnum occupat, b 308.
 Compatriatus matrimonii obstaculum, b 200.
 Compedum disseccio ignominiam captivitatis abolet, 578.
 Compotatio cœdis occasio, 76.
 Concilium Copronymi contra imagines, b 108.
 Conclaves historicum, 1.
 Concordia plurim in magistratu difficilis, 312.
 Concreti duo adolescentes, b 402.
 Concubinas stuprare, signum irreconciliabilis odii, 77.
 Concubina ignara ejus cum quo dormit, 171. Concubinam paternam petere, et regnum petere, quasi vero idem sit, 83.
 Conjector bonus, vates optimus, 158. Conjecture ex factis ambiguis de conciliis, 157.
 Conjugii illecebræ accubitus, 54. Conjugum desperatus congressus latissimus, 159. Conjugum non sine parentum auctoritate contrahendum, 168.
 Conjurati confiscatione bonorum multati, b 273. Conjuratio adolescentum nobilium contra Romam, 334. Conjuratio crimen insonti Abimelecho impingitur, 68.
 Connivero aliquando præstat intempestivæ severitati, 184.
 Conon, frater Zenonis, b 52.
 Conscientia santes quiescere non sinit, 172.
 Consilium insidiatori amico consilio prælatum, summa rerum evertit, 77. Consilium eventus dubii non propere enuntiandum, 440. Consilia humana eæpe in contrarium vertunt, 180. Consiliarii regum in conciliis suum agunt negotium, *ibid.*
 Consolari quos objurgare possit magnæ humanitatis est, 156. Consolatio in luctu, 73.
 Constantinopolis edificatio, 6. Constantinopoli 40000 in seditione cœsa, b 63. Constantinopolitana sedes Romana inferior, cœteris superior, b 37. Constantinopolitana bibliotheca, b 52. Constantinopolitanum concilium numero secundum, b 36. Concilium (Quintum), b 69. Concilium (Particulare), *ibid.* Concilium (Sextum) contra Monothelitas, b 91. Constantinopolitanum incendium, b 50. Constantinopolitanus patriarchatus, b 8.
 Constans Monothelita, b 87. Constans Theodosium fratrem necat, b 89. Constans in Sicilia occiditur, *ibid.*, Constans nepos Heraclii, b 87. Constans pater et Constantinus Magnus filius duas sorores in matrimonio habuerunt, 644.
 Constantini flagitiosa vita, b 14. Constantis somnium et clades Lycia, b 88.
 Constans Chlorus Claudii imperatoris ex filia nepos, 636. Constantis Chlori obitus, 645.
 Constantis uxoris obitus Gallo maturat exitium, b 20.
 Constantis præmium periculo divinitus separato, 122.
 Constantia castellum, b 213.
 Constantii bellum cum Sapore Persa, b 12. Constantii ances cura de bello Persico et Magnentiano, b 15. Constantii cruenta de Magnentio victoria, b 17. Constantii responsio Sapori data, b 20. Constantii litteræ ad Julianum, b 24. Constantii obitus et elegia, b 22. Constantii

- trium rerum p̄niten̄ia, 622. Constantii eruditio, b 33. Constantii Chlori mores, 643. Interitus, 591, 595. Constantius somnus ad puniendum Magnentium impellitur, b 16. Constantius comes imperator appellatus, b 40. Constantius Chlorus eodem die et victus et vitor, 641. Gener Maximiani Herculi, *ibid.* Constantina Tiberii fil. Mauritio nubit, b 74. Constantini Magni edictum pro Christianis, b 2. Constantini II di-ta, b 11. Constantini elegia, *ibid.* Constantio Junioris interitus, b 12. Constantini Heraclii fil. interitus, b 87. Constantini patriarche excarnificatio, b 111. Constantini pietas erga episcopos, 10. Constantini Leonis filii alterum conjugium, b 118. Constantini Leonis Philosophi fil. tutoris, b 183. Constantini Leonis filii elegia, b 194. Constantini fil. Leonis classis ab Agarenis superatur, b 195. Constantini fil. Leonis insidie contra Polyeuctum patriarcham, b 196. Constantinus Leonis fil. miraculo vocem recuperat, b 135. Constantinus Leonis fil. stercora Bulgaris pro auro mittit, b 149. Constantinus Leonis filius imperator designatur, b 181. Constantinus Leonis fil. duas coniunctiones vindicat, b 194. Constantinus Leonis fil. et amicis et inimicis gratiam refert, *ibid.* Constantini fratri Basillii mores, conjugium, liberi, b 228. Constantini obitus, b 11. Constantini III filiorum regnum divisio, *ibid.* Constantinus divinus se adjuvari ex ostentis intelligit, b 3. Constantinus regotare ma-vult quam scelere curari, b 4. Constan-tinus Christianismum reliquit liberum, *ibid.* Constantinus Judaeis audienciam non negat, b 5. Constantinus Sarmatae et Gotbos vincit, b 6. Constantinus Pogonatus fratres naribus truncat, b 90. Constantinus Pogonatus, *ibid.* Constantinus pulsa matre Irene imperat, b 117. Constantinus Charon a Barda Phoca occiditur, b 211. Constantinus M. Leonem occidit, 376. Sarmatae vivum capit, *ibid.* Constantinus M. quare praefatus fratribus, *ibid.* Constantinus M. insidiis Galerii Maximi petitus, 645. Constantinus Chlorus imp., Occidentis et Africæ, 643. Constantinus a Romanis contra Maxentium accersitus, b 2. Constantinus solus rerum potitur, b 18. Constantinus Copronymus imperator a patre salutatur, b 106. Constantinus Artaseras, b 118. Constantinus Eunuchus, 181. Constantinus dux imperium affectans, caput amittit, 183. Constantinus cubicularius capitul, b 158. Constantinus dux Andronici fil. b 151. Constantinus Diogenes Patzinacas profligat, b 229. Constantinus Diogenes in vincula conjicitur, b 230. Constantinus Diogenes se præcipitat, 232. Constantinus Dalassenus negligit imperatoria nuptias, 230. Constantinus Domesticus legionum orientis, b 237. Constantinus Antiochiae dux, *ibid.* Constantinus monomachus Zoen ducit, b 247. Constantinus Ducas Helenam ducit, b 289. Constantinus Ducas Alanæ fil. regni insignibus privatur, b 297. Constantinus Ducas ante nuptias obit, b 299. Constantinus Basilii frater Orientem amittit, b 231. Constantinus Ducas in carcere conjicitur, b 236. Conuetudo et religiosis persuasio etiam mortis metum vincunt, 122. Conuetudinis veteris communes factio ad persuadendum valet aliquid, 108. Consulatus a L. Junio Bruto institutus, 333. Consulatus perpetuus Augusti, 536. Consulatus dignitas plebis potestate immunita, 631. Consulum alter a plebe creatus, 344. Contostephani perfidia, b 220. Contumacia contra potentiores periculosa, 178. Contumelias irritantur animi, 68. Convivia gratissima hominibus, 165. Convivia per dies complures continuata, 178. Convives 9000 in nuplia, totidem phialis aureis donati, 195. Ad convivium non invitari offensæ causa, 80. Copia metu penuriae asservanda, 29. Coponius, 266. Copronymi Bulgaricus triumphus, b 110. Copronymi contra monachos grassatio, b 111. Copronymi classis contra Bulgares, b 110. Copronymi elegia, b 106. Jusjurandum, b 111. Obitus, b 113. Tres uxores et liberi, b 112. Copronymi Bulgarica clades, b 108. Copronymi sevita in monachos et proceres, b 111. Copronymus, b 102. Copronymus rogit, utrum Christipara sit dicenda, b 110. Copronymus regnum r perat, b 107. Copronymus reliquias martyrum ex monasteria destruit, b 113. Copii urbis excidium, 640. Cor hominis modestia nota, 126. Corana seditio, 41. Coras cum 250 vivis conflagrat, 42. Corcyra Romanis tradita, 390. Coria macerata, cibus, 606. Corinthi excidium, 470. Corinthii sub coros vom 472. Corinthus Romanorum facta colonia, 711. Coriolanus cum Volscis Romam oppugnat, 311. Coriolorum expugnatio, *ibid.* Coriolus aridum in medio calcatum, 194. Cornelia Orestina captiva a Caio, 554. Cornelius et cum Pompeio congressus, 487. Cornelius (Cn.) consul a Bode captus, 387. Cornelius (Cn.) in Sicilia rem gerit, 393. Cornelius (P.) Sardiniam subigit, 401. Cornelius (L.) Lentulus secundum bellum Par suadet, 408. Cornelius Dolabella Siciliam defendit, 426. Cornelius Lentulus prætor Carthaginenses obiit servos opprimit, 446. Cornelius Cethagus cos. contra Gallos, 446. Cornelius Cinnus Cæsari insidiatus, 494. Cornelius Sabinus insidiator Caligulae, 560. Cornelius Faustus Sylla Messalina frater, 563. Cornelius Antiochenus episcopus, 598. Cornelius Romanus episcopus, 626. Cornificius, 517. Cornu familiæ nota, 130. Cornu modo regem, modo regnum significat, 13. Cornu undecimum non diu duraturum, 129. Cornu oculorum, 131. Cornua decem, 121. Cornu regnum Persicum et Medicum, 131. Corona Mauriciana Leoni Copronymo extiota, et vorum augurium, b 57. Corona Mauricij pretiosa, 397. Corona talenti pondere cum gemma, 75. Cora rea a regia virgine Cyro imposita, 168. Corona in sacrificiis allata, 506. Coronæ gestandæ honos Coronæ militares, 353. Corporis habitus augustior, haud vulgaris com datio, 316. Corpus bestie comburendum, 129. Corsica, 387 et 402. Corsura insula, 393. Corvi Eliam nutrunt, 90. Corvi viæ duces, 188. ante Alexandrum concidunt, 195. Corvi duo Auto Lepidi significatores, ab aquila Augusti discipi, Corvus in arcum non revertitur, 19. Corvus hians deluditur, 181. Corvini cognomentum, 369. Corvinum urbs Equorum, 345. Corus Atticos Medimnos tenet, 241. Cos novacula disissa, 327. Cosmas patriarcha, b 290. Cosmas patriarchatus et Cosmidium locus, b 189. Costæ tres aut ale tres orbis partes significant, Cothon poculi genus, 148. Cothonis, partis Cartæ ob-sidio, 468. Cottiae Alpes, b 41. Cottiae Alpes, 643. Coturnus in castris Hebraeorum, 36. Cotys Thrac, 459. Crabati, b 227. Crabati sive Servii Bulgariam tentant, b 288. Cranite montes, 177. Crassus Hierosolymitanum templum spoliat, 226. si sacrilegi interitus, *ibid.* Crassi interitus, 482. Optimum studiosus, 475. Crassus et Pompeius a reconciliati, 481. M. Crassus Getas et Mysos et 531. Crassus Britannus dux occisus, 641. Craterus regum amator, 191. Craterus male causen pugnat, b 140. Creationis causa, 25. Credimus facile quod suspicamus, 174. Creditorum severitas periculosa, 338 et 340. Creta occupata ab Agarenis, b 139. Cratæ et Cœficio compressa, b 298. Cretenses Perseum de 459. Cretensis Romanis dant veniam, 461. Crinitæ, sive cirnitæ, b 148. Crispini contra Heracium superbia, b 83. Crispini filius fraude noverca Fausta a patre inos ditur, b 6. Crispus Cappadociæ præfectus, b 83. Crispini contra Heracium superbia, b 83. Crispina, Commodi uxor, 597. Ab eodem interficit

Crispinus Francus, b 285.
 Critolaus Achæorum dux, 417-33.
 Croesi et Cyri pugna, 161. Croesi et Cyri disputatio de conservanda pecunia, 156-166. Crœsus rex Lydorum, 149. Crœsus Assyriorum dux, 160. Crœsus capitul, 162.
 Crotonis excidium, 379. Recuperatio, 477.
 Crumus Mesembriam oppugnat, b 126. Crumus Bulgarus Nicophori calva pro calice utitur, b 125.
 Crux stellæ expressa, visa Constantino, b 2.
 Cryopega, b 282.
 Ctesiphon occupata a Trajano, 587.
 Cucurbita silvestris τολύκη, 99.
 Cucusus, b 39.
 Culeo insui, patricidii poena, 331.
 Cumæ Opicorum, exsiliu Tarquinii, 336.
 Cumanus Judæis terrorem inculit, 287. Cumanus Juðæ procurator, *ibid.*
 Cumparte naues Agarenorum, b 172.
 Cunctator Fabius, 414.
 Cuniculi tinniti æris deprehensi, 455.
 Cupiditatem non explere vinci putat Alexander, re una victus a sua cupiditate, 194.
 Cupiditatis pravis resistere viri fortis est, 133.
 Curia clausa, in qua vota facienda, 543.
 Curiatii tergemini, 324.
 Curiones pro numero tribuum, 146.
 Curmas Agarenos domat, b 191.
 Currus 30000. Currus falcati, 158.
 Currus incensi, 193. Currus et exercitus visi in nubibus 302.
 Curtius (M.) se diis Manibus devovet, 361.
 Cuspius Fadus, Juðæ procurator, 28.
 Custodes impedimentorum præstæ participes, 70. Custodes viros auctoritate præstantes ingressu non prohibent, 172. Custodes a captivo abducti, b 305.
 Cutlumus Persæ cum Botaniata se conjungit, b 291.
 Cutlumus ab Arabibus victimus Medos superat, b 236.
 Cyaxares Assuerus et Darius Medus, 132. Cyaxares, qui et Darius, 449. Cyaxares Cyro succenset, 156. Cyaxares ad sui regni custodiæ remanet, 160. Cyaxaris filia Cyro nubit, 168.
 Cyclobium, sive Ciclorium locus, b 90.
 Κύμαθρον, 289.
 Cymbala, 70.
 Cynæas Pyrrhi legatus, 360. Romanas matronas numeribus tentat, 375.
 Cypriani martyrium, 626.
 Cypri et Crete defectio compresa, b 288.
 Cypri tributarii sine satrapis, 168.
 Cyprus a Cypride olim Chetima, 21.
 Cyprus Antipatri uxor, 226.
 Cyprus a Nicophoro Phoca recuperata, b 202.
 Cyrenensis Juðæorum clades, 313.
 Cyrenius quæstor, 265. Cyrus Orientem usque ad Hellespontum subigit, 118. Cyrus Medo-Persa, 119. Cyrus Persica disciplina eruditus in virum evasit fortissimum, modestissimum, prudentem et justissimum, 146. Cyrus cum 30000 Persarum Cyaxari fert opem, 149. Cyrus Medicam vestem aspernatur, 149. Cyrus Armeniam domat, 150. Cyrus in spoliorum divisione juris sui obliviscitur, 153. Cyrus Assyriorum regem provocat, *ibid.* Cyrus equitatum instituit, 153, 156. Cyrus militibus metum admitt, 160. Cyrus capta Babylone pro rege se gerit, 165. Cyrus pecuniam negligit, et suis fudit, 164. Cyrus exules demulcit suos, 165. Cyrus ministros suos castrat, *ibid.* Cyrus ne bene gesta numinis non obliviscitur, 165, 166. Cyrus socios retinere studet, 167. Cyrus Juðæis redditus cæsio sacra vasa remittit, 169. Cyrus, quiet Artaxerxes, 178.
 Cyri genus in Cambyses defecit, 130. Cyri æquitas erga victimum Armenianum, 150. Cyri in Assyriacam ditionem impressio, 154. In Persicam reditus, 180. In socios liberatas, 166. Munificencia in omnes Persas, 168. Cyri magna turba consecuta, *ibid.* Cyri cum Assyro ne summa rerum dimicaturi exercitus, 159. Cyri alacritas in defendendo benemerit, 156. Cyri erga Cadusios humanitas, 168. Cyri periculum a prostat, 164. Cyri thesauri amici, 168. Cyri satellites 10000. Cyri cultus in ornato sciorum positus, 167. Cyri supplications, 166. Testamentum et somnium, 268. Cyri sepulcri mira inscription, 195.
 Cyrus Agrippæ uxor, 272.
 Cyrus amplificata Constantinopoli, Theodosii invidia fit clericus, b 43 et 44.
 Cyrus fatidicus monachus fit patriarcha, b 91.
 Cyrilli XII capita, b 42.
 Cyrilus Antiochenus episcopus, 633.
 Cyrus Gortynius Martyr, b 139.

Cyziceni ab Augusto Domiti, 536. Cyziceni templi ex terra motu ruina, 594. Cyziceni templi ruina et magnificientia, b 274.

Cyzicus, b 292. Agarenorum receptaculum, b 90.

D

Dacæ, seu Daci, 585. Dacia, olim Getica, 631.
 Dacybiza, b 31.
 Dæmoues corde et epate piscis (quem lepum quidam plantant) fugari, 142. Dæmonis noxæ homini ascribuntur, 143. Dæmonum incantationes, inventum Salomonis, 81.
 Dagon Palæstinorum Deus arcum adorat, 58. Dagon castellum, 216.
 Dalassenus in carcere conjicitur, b 236. Dalassenus ob ferociam regiæ nuptiis excidit, b 247.
 Dalila Sampsonem tondet, 55.
 Dalmatia, 531.
 Dalmatæ defectio, b 141.
 Dalmaticum bellum, 462.
 Damasceni parallela, 268.
 Damascenus Joannes, b 110.
 Damascus, 18. Damascus capta, 73 et 188.
 Damatrys, 419 b 97 et 250.
 Damocranum, b 247.
 Dan, 25.
 Dan Tribus migratio, 32-39.
 Daniel Balthasar appellatus, 418.
 Daniel Desiderius, 133. Daniel utrum adorarit statuam, an ob beneficium ea necessitate liberatus fuerit, 122.
 Daniel in medium translatus, leonibus objicitur, 224.
 Princeps Babylonis constituitur, 122. Daniel propheta regius et accuratus, 138. Danieli somnium Nabuchodonosoris divinitus revelatum, 118.
 Danieli sacrificare jubet barbarus, 122.
 Danielis sonnia fatidica de Monachis, 125. Danielis visionum liber, 138. Danielis oraculis delectatur Alexander, *ibid.*
 Δαττεφων, κύνα, 49.
 Daphne Antiochiae, 233. Daphne Antiochenum subrium, b 26. Daphnei Apollinis conflagratio, *ibid.*
 Dardani Macedoniam infestant, 444. Dardanii, 522.
 Dare quam accipere iucundius est liberali, 166.
 Darii genus usque ad excidium regni Persici propagatum, 130. Darii votum, 173-188. Darii epistola ad Syriæ satrapas, 175. Darii mater, uxor et filie captae honorifice tractantur ab Alexandre, 187. Darii inanis fiducia, *ibid.* Darii jussi Hierosolymæ instaurantur, 188. Darii uxoris ex partu obitus, 189. Darii interitus, et gratus animus, 191. Darii in rex Persarum, 171.
 Darii pacis conditiones offert Alexandre, 188.
 Darii 1,000,000, ad Arbela adducit, 189.
 Darii Hystaspis filius Scythas Nomades subegit, 126.
 Darii Hystaspis filius, 171.
 Darii Aramaï filius vicit ab Alexandre, 135.
 Darius Medus Cyaxares, 124.
 David rufus et formosus rex a Samuele ungitur, 63. David in aulam Saulis asciit, *ibid.* David Gethæ inseamnam simulat, 66. David Deo fretus pugnam init, 64. David armis Saulis acuminis, fundam et quinque lapides anteponit, 64. David Palæstinæ bis cœdit, 65. David apud Samuelem lateat, 66. David Abimelechum adit, *ibid.* David Sauli in spelunca parcit, 67, 135. David prædam Ceilanam recupera, 68. David jusjurandum contra Nabalem non exequitur, *ibid.* David a Palæstinæ dimissus, Amalechitas persecutur, 69. David Ancho contra patriam præsto est, *ibid.* David a tibi Judaica rex salutatur, 70. David nuntium Saulini interitus occidit, *ibid.* David rex Israeliterum declaratur, 72. David templum ædificare domino prohibetur, 73. David Iudæam et Syriam subigit, *ibid.* David saltat ante arcam, *ibid.* David arcum Hierosolyma transfert, *ibid.* David per incognitam seipsum caput damnat, 74. David Uriam insontem perire mavult, quam Bersaben asonem, *ibid.* David Ammonis incestum non puniit, 75. David Absalonis pari cupit, *ibid.* Ejus interitum luget, 78. Seditiosis ignoscit, *ibid.* David a filio Absalone pulsus, 77. David calumniatori Sibæ credit, *ibid.* David bellis liberatus musican excolit, 79. David a militibus bello interesse prohibetur, *ibid.* David quænas pro populo luere cupit, 80. David quibus propter tempora pepercit eos post obitum suum tolli jubet, 82. David 600 contra Absalonem comitantur, 77, 400 vel 600 ad Davidem co-fluent, 70. 180000 viri bellum cœsi sub Davide, 80. Davidi Absalonios profligant, 75. Davidi seminis thronus æternus, 82. Davidi generis excidium, 104. Davidis et Golias pugna, 63. Davidis elogium, 82. Divitiae, *ibid.* Davidis testamentum et obitus, 82. Davidis regnum per 21 successiones propagatum, 56. Davidis et Jonathæ sedus, 66. Davidis crabæ fugæ, 67. Davidis crudelitas in

- Ammonitas, 75. Davidis in Jonathæ filium liberalitas, 73.
 Davidis urbs, *ibid.* Davidis cum Barsabe adulterium, 74.
 Davidis musica, et viri fortes, 79. Davidis patientia, 77.
 Periculum, 79. Davidis sepulcrum pecuniosum, 82.
 216. Davidis sepulcrum ab Herode spoliatum, 245. David posteri a Domitiano occisi, 582.
 David Heraclii filius, b 84.
 Debellatum, b 156.
 Debitorum in militia non appellandi, 328.
 Debora vates, 54.
 Degalogus, 39.
 Decebalus victus a Trajano, 585. Decebali perfidia et interius, *ibid.* Decebali thesauri, *ibid.* Decemviratus loco tribunatus, 347.
 Decemvirorum exsilium et interitus, 348.
 Decennii imperatorum solemnitatis, 533. Decennium intervallum magistratum, 362.
 Decentius Magnentii frater, b 16. Decentii interitus, b 18.
 Decilius Saxa contra Brutum et Cassium missus, 505.
 Decimatio, 343. Opum omnium, 503.
 Decius P. se pro salute reipublice devovet, 363, 367.
 Decius Brutus Galliae prætor, 496. Decius vates et imperator, 496. Decius imperator Christianos persecutus, 626. Decii interitus, 627.
 Dedeccus generoso animo morte acerbius, 160.
 Deditio, urbis et civium incolumitate pacta, 114. Deditio voluntaria, una in fatalibus imperiorum ruinis salua, 115. Deditio Romanorum non accepta, 382. Deditio nis exitus, aut servitus, aut interitus, 139.
 Defectio magnatum paratissimum exitium regnorum, 454. Defectio sub amicitiae specie, et cum proditione, 455. Defectionis præmium duplum tributum, 450. Defectionis causa quæ, 195.
 Dejectionem gloria sequitur, 181.
 Delatorum pœna, 211.
 Deliciae privatæ in publica calamitate indecoræ, 74. Deliciae serviles, 170.
 Deliquium animi ex metu, 180.
 Dellius, 235.
 Delphinus, b 221.
 Deus Samuelem ter vocat, 50. Deus libros actorum cunctus tandem aperit, 91, 53. Deus non respondens offensus est, 62. Deus quemque pro justitia et fide sua remuneratur, 69. Deus Samuellus monstrat quem regem creari velit, 58. Deus vires suggestit, 64. Deus vivus, verus et magnus, 72. Deus iratus Davidis adulterio, 74. Deus in rebus desperatis invocandus, et omni eventus illi permittendus, 77. Deus pœnitentia placatur, 80. Deus ita mihi sit propitius, obtestationis formula, 80. Deus minas cum promissionibus conjungit, 84. Deus pietatis majorum rationem habet, 95. Deus Salomonis regni dissipationem denuntiat, *ibid.* Deus ubique est, 87. Deus factum improbat, hominem tantum conservat, 89. Deus consulendus antequam rem aggrediari arduam, 90. Deus simulat et dissimulat, *ibid.* Deus minas ob pœnitentiam homini non exequitor, 93. Deus servit temporis, *ibid.* Deus principes et prophetas mittit ad excidium impiorum, *ibid.* Deus per prophetas consulit, 93. Deus in eo non locutus est cuius prædictionem frustatur eventus, 95. Deus pro Josaphato pugnat, 96. Deus se consuli et implorari vult, *ibid.* Deus israelitarum unicus Deus, 100. Deus judex contra ingratum imploratur, 105. Deus etiam impi regi preces audit, 105, 112. Deus ob pœnitentiam mutat sententiam, 107. Deus regna restituit, 112. Deus contumaces deserit, 117. Deus innocentium miseretur, 119. Deus impia consilia everit, 180. Deus solus Princeps et Dominus, 267. Deus ego vester animam ago, 281. Deus tyrannorum manus eludit, 285. Deus sola mente comprehendendus, 523.
 Dei descriptio, 11, 14. Dei liber, 38. Dei descensus in tabernaculum, 39. Dei posteriora videt Moses, 38. Dei in manus incidere tutissimum, 80. Dei promissiones sub conditione, 83. Dei præceptorum violatio est felicitatis eversio, 85. Dei in Salomonem liberalitas, 87. Dei militia non a quolibet cernitur, 100. Dei minæ precibus aversæ, 111. Dei verba non possunt esse irrita, *ibid.* Dei ultio propter pios differtur in impios, 112. Dei potentia cui sano dubia sit, De voluntate ejus in periculis dubitatur, 124. Dei auxilium invictos facit, 139. Dei magnificentia est admirabilis, 145. Dei metus insignibus beneficis magis excitatur, 146. Dei providentia mirabiliter immutatur mortaliū animi, 180.
 Deo defensore vitantur insidiæ, et res bene geruntur, 65. Deo inconsulto nil gravius molitur David, 70. Deo peccat qui alterius conjugium aut vitam violat, 74. Deo auctore hostes peccatoribus insultant, 77. Deo adjutore nixum formidant Barbari, 96. Deo propitio minæ hostium sunt irritæ, 111. Deo soli notæ cogitationes et somnia hominum, 119. Deo convivente gravantur impi, 128. Deo
- placato restituuntur Nabuchodonosori regnum, 12
 præfinire opis ferendæ tempus non deceat, 140. Dei fides prædicanda, 146. Deorum auctoritas penes se Romanum, 496.
 Deum pœnitent Saulem creasse regem, 62. Dei locis plus minusve valere persuasum habent Barbæ Deum vele fugere stultissimum consilium, 107. quotidie ter adorat Daniel, 124. Deum vindicem in periculoso est tyrranus, 193.
 Demarathus exsul Corinthius, 325.
 Διμητρος Tribuni plebis, 341.
 Demetriani duces Jonathæ fugiunt, 213.
 Demetrianus Antiochenus episcopus, 631.
 Demetrias Thessalica, 446.
 Demetrii interitus, 211.
 Demetrii Nicianoris interitus, 216, 247.
 Demetrii munera a Romanis repudiata, 462.
 Demetrius Phalereus Alexandrinus bibliothecator, 200.
 Demetrius Seleuci filius Lysiam et imperator edit, 208. Demetrius Jonathæ societatem expedit, 209. Demetrius ob sordes militibus inviatus, 212. De Nicianor Ægyptio insidians, elephantes caput, 46 metrius Jonathæ ope Antiochenos domat, *ibid.* trius a Parthis capit, 214.
 Demetrius Sardianus legatus, 402. A Romani plicio affectus, 405.
 Demetrius Philippi filius obses, 447. Demetrius tre Philippo occisus, 456. Demetrius Syrie re pernisi adjutor, 461.
 Demetrius Seleuci filius Syriam invadit, 462.
 Demetrius Cassii servus transfuga, 507.
 Demetrius Cæsaris libertus Labienum capit, 5 Demochares, 516. Ejus interitus, 517.
 Democritus Ætolorum dux insolens capit, 4 Demosthenis Cæsariensis virtus, 630.
 Δημοκριτος, 367.
 Denderi fatus Theophilli, b 145.
 Dentes ferrei exactionum nota, 127, 128.
 Descriptions historiorum, 2.
 Desertor desertus et proditus, 153.
 Desiderius Magnentii frater, b 18.
 Desperatus audaces facit, 101.
 Desperatis rebus ad divinam opem confugiend Devorari, malum significat, 29.
 Devotionibus olim etiam pugnat, 46. De an fit aliqua vis, 64. Devotionis elevatio, 375. I nes laminis plumbeis inscriptæ, 548.
 Dextera fidei symbolum, 151. Dextera loco randi, 154.
 Diaconissæ templum, b 77.
 Diana templum Romæ conditum, 328.
 Diæus Achæorum dux, 470.
 Dicorus unds, b 54.
 Dictatura, 338. Dictatura Cæsaris, 339. Dictat pudiata ab Augusto, 535. Dictatura senatus abrogata, 494.
 Didii Juliani insolens in senatu oratio, 603.
 Didius Julianus imperium emit, inviatus popu Post irritos defensionis conatur, occiditur, 605.
 Dies pro anno, 134.
 Digitus Dei, 35. Digitorum denum puer, 506.
 Dignitatum gradus, 350.
 Diluvium ab anno mundi 36, 19.
 Dina, 25. Dinae raptus, 26.
 Diocletianus a militibus imperator appellatus, cletianus imperator, *ibid.* Imperio se abdical, cletianus decretum contra Christianos, *ibid.* Pe Christianorum, 641. Diocletiani triumphus, 642.
 Diogenes teponem solis Alexandri M. colloqu ponit, 185.
 Diogenes terrorem incutit Barbaris, b 278. Di Turcia caput, b 384. Diogenis Romani natales, condonatio, conjugium, imperium, b 276. Diogenis peditio ad Euphratem, b 220. Diogenis inauspicio ditionis omnia, b 282. Diogenis miserabilis inter Diomedei campi, 417.
 Diomedis (S.) ædes, b 164.
 Dion Christianorum preces mago Ægyptio, 595.
 Dionysii Alexandrini epistola pro lapsis 627. Dionysius Alexandrinus episcopus, 626, 631.
 Dionysius Messenius in Alexandri solio sedet, Dionysius Romanus pontifex, 635.
 Dioscorus, b 44.
 Diras ultrices Joabe imprecatur David, 71.
 Dispensatores de munificentia dominorum subratunt, 548.

Disputatio de corruptibili et incorruptibili, b 59. Disputationes Historicorum, 3.
 Dissensiones sunt evertendæ, aut saltem labefactandas re publicæ causa, 119.
 Disserenditatio ad captum auditoris accommodanda, 135.
 Divina via ictus ferariorum sanguinarios constringit, 124. Divina potentia impiorum grassationes coercere et prohibere facile potest, 128. Divinas res efferre in profanum vulgus periculosum, 201. Divinae ultionis executoribus cedendum, 77. Divinae Majestatis descriptio, 128. Divinitate res aliquando ambagibus involvuntur, 133. Divini cultus neminem pudore debet, 73. Divinum auxilium otiose expectant Judæi, 96.
 Divitem esse capitale crimen apud tyrannos, 557. Divites non propter culpam, sed propter pecuniam proscripti, 502. Divitum calamitas aliquando pauperum felicitas, 56.
 Divitias comitatur arrogantia, 68. Divitiarum ostentatio periculosa, 111.
 Divortium inter amantes conjuges difficile et molestum, 183.
 Dius historicus, 85.
 Dius Hierosolymitanus episcopus, 612.
 Dobromerus, b 225.
 Docia castellum, b 285.
 Doeg proditor et interfector sacerdotum, 66.
 Dolabella hostis judicatus, 498. Trebonium dolo occidit, 504. Dolabella Cassii metu necem sibi consciscit, 504.
 Dolanius cæcatur, b 239.
 Dolio plumis incensis pleno repulsi hostes, 455.
 Dolor sine ultione, 75.
 Domenziolus, b 80.
 Domestici equites, 640.
 Domi res in tuto collocanda, si foris milites, 160.
 Dominus liberabit nos, fallax oratio, 110.
 Domitia, Domitiani uxor. Tito nupta, 580.
 Domitianus expeditio Germanica, *ibid.* Domitianus imperium, 579. Ingenium, *ibid.* Crudelitas, 581. Domitiani inimici, 579. Cædes, 582. Domitanus Dominus et Deus noster, *ibid.* Domitanus Principum natales investigare solitus, 583. Domitanus patris vicarius, 573. Domitanus praefectus prætorio, a Gallo occiditur, b 19, 20.
 Domitanus, secundus tyrannus Christianorum, *ibid.*
 Domitii Afri scouma, 589.
 Domitius Agrippinæ filius, 288.
 Domitius a Pompeio et Africa occisus, 473.
 Domitius necem sibi conciturus a Cæsare conservatur, 484.
 (Cn.) Domitius Ionium sinum obtinet, 510. Cn. Domitius ad Cæsarem deficit, 528.
 Domititus Afer sevitiam tyranni eludit, 557. Domitius a Claudio gener et filius ascitus, 565. Domitius, b 8.
 Domnentia Phocæ filia, b 81.
 Domnus, b 44.
 Domnus, Antiochenus episcopus, 638, 639.
 Domorum mercedes exactæ a triumviris, 502.
 Doris Herodis uxor et Antipatri mater, 228.
 Dorite Judæos intersectati, 279.
 Dorostolum seu Drisda, 177. Dorostolum seu Dristra expugnatur a Zimisce, b 211.
 Dos quatuor regnorum, 201. Dos unicæ filie bonorum semissis, 145.
 Dositheus proditor Hircani, 239.
 Dothais, 100.
 Drepanum portus, 387.
 Dristra seu Dorostolum, b 177.
 Drizibium vel Drizium castellum, b 201.
 Δρομοχίρυξε, 353, 431:
 Drungarius Cibyrrætotarum, b 95.
 Drusilla Agrippæ fil., 282.
 Drusilla Agrippæ soror Emesorum regi nubit, 287.
 Drusiliæ interitus, *ibid.*
 Drusilla Caii soror, 545.
 Drusi obitus, 538.
 Drusus Tiberii filius, 173. Ejus interitus, 549.
 (Cl.) Drusus Nero Livie filius Tiberii fratre, 514.
 Drusus, 537. Germanici filius, 549.
 Duce Constantini liberalitas periculum submersionis, b 273. Duce Constantini obitus et dicta, b 275.
 Ducas Constantinus a Commodo imperator designatur, b. 271. Ducas Constantinus ob regnum affectatum relegatur, b 293. Ducas Andronicus et Panterius et Constantius, b 273.
 Duce superstite vicit etiam spes est victoriae, 78. Duce occiso trepidat exercitus, 142. Duces 300 Herodis lapidati, 253. Duces seu prætores olim loco consulum, 348. Ducus in iussu excurrere periculosum, 156. Ducus est militibus metum adimere, 160. Ducus solertia magnum victoriæ momentum, 187.

Duo in somniis significant duo, 119. Duo adolescentes concreti, b 192.
 Duodenorum pugna, 71.
 Dux ejusdem gentis populo gratior, 156.
 Dyrrachium, 462. Dyrrachium seu Epidamnus, b 28.
 Dyrrachium captum a Bulgaris, b 241.
 Dysenteria multantur Palæstini ob arcum, 58.
 Dystros, Adar, 182.

E

Eber, 22.
 Ebæsus, 436.
 Ebrietas cum amore parum commode conjungitur, 141.
 Ebrii sunt expositi insidiis, *ibid.* Ebrio somnus aptio quam formosa mulier, *ibid.*
 Έξαρος pro ἔξαρος, 364.
 Ecbatana Medorum regina, 99. Ecbatana æstiva regia Persicorum regnum, 168.
 Echelat, 139.
 Ecclesiæ fundi non augendi, 162.
 Eclipsis lunæ a Synodo declarata, b 181. Eclipses lunæ duæ insolitæ, 575. Eclipsis solis sub Mauricio, b 76. Eclipsis solis universi, 545. Eclipsis lunæ Macedonibus minata excidium, 488. Eclipsis solis integra Carthaginis cladem antegressa, 580.
 Edessa effigie Christi permixtata, b. 192. Edessa a Constantino defensæ, b 238. Edessæ dolo aggressi Agareni, *ibid.* Edessa, 614. Edessæ inundatio, b 80.
 Edom Idume, 28.
 Educatio frugalis contemptum deliciarum parit, 153.
 Educationis loca amantur, 316.
 Eglon Moabita cæditur ab Aotho, 50.
 Elas quartus rex Israelitarum, 89.
 Eleazar Mosis filius, 35.
 Eleazar pontifex, 200. Eleazar sacerdos ob patriam religionem defensam excruciatus, 205. Eleazar elephante occidit, 207. Eleazar tzaten aperte Judaismum profiteri cogit, 283. Eleazar Sicaniorum Masadæ dux, 311.
 Eleazari in domum transferendum sacerdotium, 57.
 Eleazarus Judæi annulus, 84. Eleazarus Aaroni patri succedit, 43. Eleazarus pontifex, 264.
 Eleazarus Machærentius, 309.
 Electus cubicularius insidiator Commodo, 604.
 Elephantes viginti a Pyrro primo ducti in Italiam, 370. Elephantus unus turbat cæstros, 372. Elephantes 120 a Romania capti, 394. Elephantes facile occiduntur, 433. Elephantes qualiter triumphali curru juncti, 637. Elephantorum impetus aversus, 442.
 Eleutherium locus, b 118.
 Eleutherus Romanus episcopus, 598.
 Elga Rossorum regina fit Christiana, b 195.
 Eliacimus, sive Joachimus decimus nonus rex Hierosolymitanus, 114.
 Elias Thessæ, 89. Elias trienni siccitatem inducit, 90. Elias a corvæ nutritur, *ibid.*
 Elias imbrex facit, 92. Jezabelem timet et mortem optat, *ibid.* Elirs subsannat pseudoprophetas, *ibid.* Elias viduæ filium a mortuis resuscitat, *ibid.* Elias idololatras occidit, *ibid.* Elias fuga in montem Orebum, *ibid.* Elias sacrificium sine igne, *ibid.* Elias Achabu internectionem minatur, 93. Elias vellere aquam dividit, 96. Elias bis quinquagenos viros cremat, *ibid.* Elias Ochozæ interritum prædictit, *ibid.* Elias igneo curru in cœlum raptus, 98. Elias et Achabu congressus, 92.
 Elioneus pontifex, 281.
 Eliphatus, 39.
 Elpidii defectio ad Siculos, b 116.
 Elisei cadavere resuscitat mortuus, 105. Eliseus vellus Elisei principio frustratur, 84. Eliseus propheta fit ex aratore, 93. Eliseus aquas Hierichuntias medicatur, 97. Eliseus derisum puerorum non fert, *ibid.* Eliseus Josaphat aquam et victoriam pollicetur, *ibid.* Eliseus duplum Eliæ spiritum accipit, 98. Eliseus Samarianæ oleum auget, 99. Eliseus venenum pellit, et cibum multiplicat, *ibid.* Eliseus Sunamitidis filium a mortuis resuscitat, *ibid.* Eliseus Syrorum inuidias mirifice eludit, 100. Eliseus Joramœ Judeo calamitates denuntiat, *ibid.* 102. Eliseus videt ut Aæael in Israelitas grassaturus sit, 102. Eliseus hostes pro hospitibus tractat, 108.
 Elias pontifex Sansoni succedit, 55. Elii interitus, 57.
 Elymæi Persæ, 22.
 Elymæis urbs Persæ et Diana fanum, 206.
 Einaus colonia emeritorum, 285.
 Emesurum rex, 228.
 Emmor, 26.
 Emungi Persis turpe, 148.

- E**ngastrimithus, 69.
 Enochus Jaredi filius, 18. Enochus translatus a Deo, natus 365, *ibid.*
 Enossus Sethi Dei cultor, *ibid.* Enossus Caini filius, *ibid.* Enossus vivit annos 905, *ibid.*
 Elpius, 458.
 Eusiferi imago arrogantia nota, b 269.
 Epaphroditus Augusti libertus, 529.
 Ἐπαρχος τῶν δορυφόρων, 587.
 Ἐπίβασις, 444.
 Ἐν περὶ ἀστεργένεσθαι, 397.
 Ephesini quarta pseudosynodus Eutychianam hæresim confirmat, b 44. Ephesini templi conflagratio, 484. Ephesino in concilio episcoporum dissensiones, b 117. Ephesino concilio numero iii condemnatur Nestorius, b 42. Ephesinum concilium Constantinopolim transfertur, b 42.
 Ephrata, 27.
 Ephraimitæ a Jephtha cœduntur, 52. Ephraimitæ Bethel obcidione capiunt, 48. Ephraim Josephi filius, 29.
 Epidamus seu Dyrachiuin, b 303.
 Epiphania Emathe, 22. Epiphania Heraclii filia, b 82.
 Episcoporum successiones, 646.
 Equestris habitus et penulae imperatore mortuo, 601.
 Equi et muli torsi in luctu, 196. Equi ademptio contumelia, 635. Equi Persarum cassi, b. 72. Equi Arabici, b 279. Equorum delectus in equabus, 173.
 Equo non descenderunt imperatori occurrentes, 634.
 Equo imperatori insidere, 606. Equorum nervi incisi, b 96. Equus hinniens regem declarat, 172. Equos imperatoris causa cladis, b 186.
 Equitatio dictatori non nisi in bello permitta, 388.
 Equitatu vel ad victos persequendos est opus, 153.
 Equites 10000, 47. Equites peditibus adjungendi, 149.
 Equites novitiis equis excessi, 154. Equites Adriani lstrom equis tranant, 589.
 Eridanus, 404.
 Erius Potilius seditionis arte circumvenit, 288.
 Eros Antonium mori docet, 528. Eros Aureliano insidatus, 657.
 Eroticus Sclerum eludit, b 217. Erotici Theophili deficio compressa, b 251.
 Eruditus non omnes quæstiones explicare possunt, 118.
 Erycis excidium, 387.
 Erythraum mare, *ibid.*
 Esai et Jacobi permutatio, 28.
 Esau, 23. Esau Idumæorum princeps, 28.
 Esdras a Xerxe satrapis commendatur, 175. Esdras divina sapientia prædictus, *ibid.* Esdras legem Mosaicam revocat, 178.
 Essæi, sive Esseni, 243, 265. Esseni Stoicissimiles, 217.
 Esther a nubis Artaxerxi, 179. Esther simulata benevolentia Amani struit insidias, 180.
 Evagrius Origenista, b 68.
 Evamassar Assyriorum rex, 142.
 Evander Cretensis a Perseis claus occisus, 459.
 Evaristus quintus Romanus episcopus, 587.
 Eubœa molit Antiochium, 450.
 Eúxætac, 591.
 Euchania, seu Euchaita, Theodoropolis appellatur, b 214.
 Eudocia Fabia, Heraclii uxoris, b 81, 82. Eudocia Fa-bis obitus et inferius, *ibid.*
 Eudocia Theodosio juniori nubis, b 41.
 Eudocia, Valentianii filia. Hunericu nubis, b 49.
 Eudocia Opisia, tertia Leonis Philosophi uxoris, b 178.
 Eudocia metu amittendi imperii, Diogeni Romano nubis b 275. Eudocia Diogenis arrogantis excriuciatur, b 280. Eudocia calliditas in recuperanda syngrapha sua, Diogeni nebit, b 277, 278.
 Eudocia Michaelie concubina Basilio nubis, b 166.
 Eudocia imperatrix secundas nuptias abjurat, b 275.
 Endocia Leontii Philosophi Atheniensis filia, b 41.
 Eudocia perjurium, profectio Hierosolymitana, eruditio, mors; b 45.
 Eudoxia Arcadii uxoris mala bestia Chrysostomo exsilii auctor, b 38. Eudoxia interitus, b 59.
 Eudoxia Junioris, Theodosii filia, Valentianii III uxoris, b 49.
 Eudocimus Leonis Copronymi frater, b 415.
 Eventus prophetarum divinam sapientiam declarat, 415. Eventus stultis et miseris fidem facit, *ibid.*
 Eugenia martyr, 625.
 Eugenius a Theodosio occiditur, b 22. Eugenius regnum affectat, b 35.
 Evilad Merodach Nrbuchodonosoris successor, 123.
 Eviat, 17.
 Eumenes Attali filius, 447. Eumenes veniam a Romanis impetrat, 461.
- Kumenes Alexandrinus episcopus, 594.
 Eunuchi principum lenones, 141. Eunuchi tre dominorum eadem jugulant, 164. Eunuchi int̄ satellilibus fideliores, 172. Eunuchi duo Artaxerdiati, 179. Eunuchi grati Romanis, b 100. Eunuchi opes creditæ, 141. Eunuchus non ut liberorum amicorum spes adempta, 155.
 Evodius, primus Antiochenus episcopus, 584.
 Evodus Tiberii libertus, 149.
 Euphemius martyr Eutychem damnat, b 46. Euphemius relegatio, b 55. S. Euphemie corpus, b 113.
 Euphemius Anastasio frenum injicit, b 56.
 Euphemius Sicilian Agarenis prodit, b 160.
 Kuphrosyna Michaeli Balbo nubis, *ibid.* Euphemius in monasterium reddit, b 142.
 Euphrates, 7.
 Εὐφράτης χώρα, 631.
 Euprepia Monomachi soror, b 251.
 Eurielles Lacedæmonius Herodis domum columnbat, 250.
 Euripidis versus de virtute, 508.
 Euripus urbs, 499.
 Eusebia Constantini uxoris, b 24.
 Eusebii eunuchi cades, b 26. Eusebius eunuchi lum occidentum curat, b 20.
 Eusebius Pamphili utrum Arianus fuerit, b 10.
 Eusebius monarchiam Augusti longius repetit, Eustathius patriarcha, b 297.
 Eutropii portus, b 79.
 Eutychiana hæresis, b 44. Eutychianus Macrinus satur, 222, 615. Eutychianus prætorio præfectus Eutychii relegatio, b 70. Eutychius, b 68.
 Eutychius Agaso, 528.
 Euthymii Sardii martyrium, b 139.
 Euthymii patriarchæ relegatio, b 182.
 Euthymius Syncellus nuptias secundas, tertias et tas permitti vetat, b 179.
 Ἔκδελφοι ἀνεψιοι, 462.
 Excantatio mali spiritus, 65.
 Excensus, 19.
 Exubia seu speculæ contra Agarenos, b 163.
 Exercitu dimisso res nostræ imbecilliores, homines meliores flunt, 157. Exercitu non concedendum cum rei gerendæ est occasio, 106, 52, 149. Exercitu tu consternatus in fugam vertitur, 107. Exercitus mundo non satia est ad victoriam, 186.
 Experientia docet quæ res corporibus pro sint asint, 118.
 Exploratores duodecim in Chananaeam mittuntur. Exploratores sub amicitia prætextu, 74. Exploratores per speciem legationis, 158. Exploratoris soleris gna est utilitas, 157.
 Exprobatio ingrati animi et perfidiæ acerbissima. Exsilium portus periclitantium, 66. Exsilium præstatum, 169.
 Exspuere turpe habitum Persis, 148.
 • Exsules in bellis adversus patriam gerendis suspec-
 Exteris potissimum invideatur, 124.
 Ezechias morbus et luctus, 111. Ezechias religio instaurat, 55. Ezechias quartus decimus rex Hieronitanus, 108. Ezechias Barbaros oppugnat, 110. Ezechias ostentatione thesauri sui, 111.
 Ezechias dux latronum ab Herode interfactus, 2.
 Ezechiel Judæ excidium vaticinatus, 113. Ezechiel litteræ Hierosolymitanis vaticinatur, 114. Ezechiel Jeremie in verbis dissensio, 114. Ezechiel Babylone adducitur, *ibid.*

F

- Fabeas qui et Hilmico, 465.
 Fabeas ad Romanos defectio, *ibid.*
 Fabii (Q.) prædia ab Hannibale non incensa, et ratio adversus insolentiam magistri equitum, 416. Fabrum 306 interitus, 345.
 Fabius Heraclanes Heraclii filius, b 84.
 Fabius Maximus Rullus, 367. Filii pater delicta git, 368.
 Fabius (Q.) a Samnitibus vicit 368. Fabius (Q.) Ioniatis deditus, 381. Fabius (Q.) Maximus dictus contra Hannibalem dictus, 413. Lentulo adversatur, Romanos consolatur, 419.
 Fabius (M.) bellum Carthaginensibus in sinu offert, Fabius Hannibalis insidias officit, 430.
 Fabricii legati ad Pyrrhum præclaræ oratio, 374. bricius Pyrrhum veneno tollere non vult, 376.

Facilia et obvia contemnuntur, 433.
 Facinora impia vindictam numinis non effugiant, 219.
 Facinus facinore cumulator, 74. Facinus unum universæ gestarum rerum gloriæ maculam dedecoris imprimet, 193. Facinorosos conjungit periculum, 172.
 Facta declarant animos, 157.
 Falco, 602.
 Falcati currus et arma et corpora dissecant, 161.
 Falierii Faliscorum urbs diruta, 354, 400. Faliscorum deditio, 354. Faliscum bellum, *ibid.*, 400.
 Falsus rumor luctum supervacuum parit, 75.
 Fama de successore Mauricio, b 2. Fama vaticinatrix de interitu Nicæphori, b 204. Fama auget omnia et atrociora facit, 75. Fama de Conone Iconomacho, b 103. Fama de Nicæphoro Phoca, b 197. Fama vaticinatrix inanis, b 251. Fama inanis de Alexii obitu, b 304. Fama victoriam Pauli Emili intra dies quatuor Romæ nuntiat, 460. Fama non statim credendum, 51, 75.
 Fames post Deborah obitum, 51. Fames sub Ello, 55. Fames ob Gabonitas immissa, 79. Fames Samaritana, 100. Fames seu pestis Bulgari Christianismi occasio, b 155. Fames et hiemis hostes invicti, 157. Fames sub Argyropolo, b 232. Sub Nicæphoro, b 206. Sub Parapinacio, b 289. Sub Romano, b 189, 191. Fames hostis acerrimus, 487. Fames et pestis sub Augusto, 535.
 Familia cum patrefamilias dat poenæ, 47. Familiae 21 successiones, 115.
 Famuli occidunt regem Joam, 106.
 Farina venenum diluit Elias, 99.
 Fata mirabiliter tyrannorum conatus frangunt, 67. Fata similitudine eludere conati Romani, 405. Fatalia facinora liberare crimen evidenter auctores, seu ministros, 192, 196. Fatalis excidii ignoratio, causa est inanis defensionis et extremæ calamitatis, 115. Fatalis clades et animum et consilium eripit, 316. Fato frustra adversatur humana sapientia, 171. De fato dilemma, b 204. Fatum providentiam humanam superat, 32. Fatum praescitur, non vitatur, 96. Fatum esse declarant predictiones ipso eventu comprobatae, 132.
 Fausta Maximiani filia, Constantini Magni uxor, b 2. Fausta uxor a Constantino ob calumniam et lasciviam occiditur, b 6. Fausta, Maximiani Herculii filia, Constantini Magni uxor, 614.
 Faustus Latini pater, 313.
 Faustulus nutritius Romuli, 314.
 Fax e Cæsariorum castris in Pompeii delata, 485.
 Ubique felicitas luxuriosa et ignava, 48.
 Felicitas mater, calamitas filia superbiæ, 107. Felicitas odia minuit, 290.
 Felix quem faciunt aliena pericula cautum, 123.
 Felix Trusillam ducit, 287. Felix Romanus episcopus, 647.
 Femora divisionis nota, 119. Femur ferire luctus signum, 163.
 Feneratores pauperibus utiles, 340.
 Fera informis et horribilis, 127. Feræ pro regnis minoribus, 130. Feræ infantem alere non probabile, 315. Ferina venationis præmium, 147.
 Ferocia in periculis trepidia, 69.
 Ferrea regio, b 156. Ferrum senatum repræsentat, 119. Ferrum sre solidius, *ibid.* Ferrum et aurum imperii nervi, 638.
 Festum hilariter celebrandum, 178.
 Festus sicarios coercet, 290.
 Ficulnum Adami præsidium, 17. Ficulno prædio non nitendum, 110. Ficus in arbore insertæ, 544.
 Fidelia monita contemnere perniciosum, 116.
 Fidentia in periculo generosi animi testis, 313.
 Fiducia virium injurios facit, 18.
 Filia ob iusjurandum immolata, 52.
 Filii pro amica supposita, 202. Filii hominum, 85. Filii Dei, 18. Filii 71 unius Gedeonis, 52. Filii degeneræ, 59. Filii Samaritanæ devorati a matribus, 100. Filii patris culpam non luunt, 106. Filii in deorum honorem cremati, 108. Filii hominis regnum amplissimum et æternum, 129. Filii unici eædes acerbissimus patris dolor, 153. Filii de matrum collis suspensi, 205. Filio cavendum ne mœrori sit patri, 143. Filiorum successio et felicitas parentibus jucundissima, 78. Filiorum obitus aliquando poena peccati, 74. Filium patris interfectori succensore et insidiari probabile, 114. Filius ob matrem patri infensus, 49.
 Finitimis dissidentibus ei ferendum auxilium cui fit injuria, 149.
 Firmamentum, 45.
 Fisco (in) Romano 250,000 drachmæ, 602.
 Flaccus Syriæ prætor, 259.
 Flaccus (Q) contra Gallos pugnat, 401. Flaccus a Campanis accusatus, 428. Flaccus Nasamones delet, 581.

Flaviani martyrium, 626. Flaviani interitus, b 44. Flavianus Theodosium Antiochenis placat, b 36. Flavianus columbae augurio Romanus episcopus, 485.
 Flaminius ad Aretium ab Hannibale cæsus, 413. Flaminius (L.), 446. Flaminius (T.) Philippum fugat, *ibid.* Flaminius victis Gallis contemnit haruspices, 403.
 Flavianus Antiochenus episcopus, 626.
 Florianus a militibus cæsus, 638.
 Florus (C.) Hamilcarem reprimet, 387.
 Flumen cruentum, 404.
 Fluminum hostilium transitus periculosissimus, 186.
 Fluvii multum commodaut urbibus, 314.
 Forma cum ingenii præstantia conjuncta, 118. Forma excellens obstupescit amatores, 141. Forma imperii conciliatrix, 179, b 299. Formam homines intuentur, 63.
 Formosarum consuetudo periculosa, 157. Formosi et proceri digni putantur imperio, 63. Formosissimi duntaxat in captivitatem abducti, 114.
 Fortes viros etiam hostis magnanimus amat, 162. Fortibus viris sublati victimi rebellant, 85. Fortibus nihil expugnabile, 192.
 Fortunæ utrinque societas postulatur, 78. Fortuna comes Alexandri in rebus asperrimis, 188. Fortuna iodus, ut stultioris et deterioris major sit auctoritas et honor, 157. Fortunæ inconstans etiam felicissimis timenda, 190. Fortunæ urbanæ simulacrum, b 57. Fortunæ in alienum locum traductio, 332.
 Fortunati homines ea sibi fingunt quæ naturam humanam excedunt, 126.
 Forum liberum, 146.
 Franci cum Gallo pugnant, 631. Franci, b 105. Franci Gallæ a Justiniano primo concessæ, b 105. Francorum in Orientem expeditio, b 300. Ingressus in Italianam, b 120. Francorum rex Italianam ab Agarenis defendit, b 170.
 Fratres dissimilibus ingenii, 221. Fratris caput 50 talantis redemptum, 233. Fratris filiam ducere Nerva vertuit, 584. Fratrum monomarchia, 435. Fratrum filias Romanas ducere ante Claudium nefas, 526.
 Frigidis lavationibus et potionibus conservatus Augustus, 534.
 Frumenti pluvia in Probi castria, 638.
 Fuga regis ira declinanda, 114. Fuga querenda mature salus, fatibus urbium excidiis imminentibus, 146. Fugientes turbant etiam integrum aciem, 189.
 Fulgor lepram Osæ immittit, 107.
 Fuligo caminorum, 35.
 Fulmen utero illapsum, 183.
 Fulvia, Claudiu vidua, Antonii uxor, 500. Fulvis crudelitas, 502. Cum Augusto dissidium, 510. Obitus, 511.
 Fulvius Pœtinus Pœnon vincit, 393.
 Fulvius (M.) contra Etoles missus, 455.
 Fulvius pons pro Milvio, b 2.
 Fungus e sepulcro Zoes enatus, b 261.
 Funibus vincire capita, deditio signum, 94.
 Furius (L.) Gallos compescit, 446.
 Furius (Sp.), 341.
 Furius Camillus Scribonianus, Dalmatiae præses, necem sibi conasciscit, 562.
 Furor arrogantiæ et superbiam sequitur, 123.
 Furum venditio Judæis molesta, 244.
 Furti calumnia, 30.
 Fucus ab Adriano occisus, 591.
 Futura prævidere prudentiæ est, 212.

G

Gabaonis excidium, 49.
 Gabaonitæ fucum faciunt Israelitis, 47. Publici servi sunt, *ibid.*
 Gabatha urbs, 82.
 Gabii, Sexti Tarquinii dolo capti, 330.
 Gabinius rogatio pro Pompeio, 476. Gabinius magnis rebus gestis Romanus reddit, 224.
 Gabras Theodorus, b 279.
 Gabriel appetet Danieli, 132. Gabriel a Tobito decem talenta accipit, 142.
 Gabryas Persa, 171.
 Gad propheta, 66, 80.
 Gadatas ad Cyrum deficit, 455. Gadatas Cyri interventu contra Assyrium defenditur, 156.
 Gaddi desertum, 67.
 Gades occupantur a Romanis, 436.
 Gaidad, 18.
 Galaditica occupata ab Israelitis, 43.
 Galatæ Asiani, 454. Gallorum coloni, 355.
 Galani cum Alexandro colloquium, 194.
 Galæsus Camilli libertus, 562.
 Galba imperator designatus, 570. Galbae acta suscepta

- principatus, 572. Galbae cædes, 291, 572, 573. Galbam imperaturum prædicti Tiberius, 549.
 Galea per portam Plutonium elata, 601.
 Galeagra Syracusanorum, 425.
 Galgalia castra, 47.
 Galieni interitus et mores, 635. Galieni uxor ab uno milite defensa, 634. Galieni frater et filius Romæ occisi, 636. Galienus Galieni filius a postumo occiditur, 632. Galienus Valeriani filius, 629. Galienus imperator Alemanno et Herulos vincit, 633.
 Galilæa subacta ab Herode, 95. Galilææ speluncæ, *ibid.*
 Galilee Herodianæ submergunt, 233. Galliæ a Cumano male tractati, 286. Galileorum factio, 265.
 Galla secunda Theodosii uxor, b 35.
 Gallerii Maximiani interitus, 646. Gallerius Maximinus imperator Orientis, 643. Persas viuit, 642.
 Gallia Cæsaræ in quinquennium decreta, 481. Gallia Circumpadana, *ibid.* Galliæ ad Aureliano recuperatae, 637. Galli Europæi partim ab Rypheo montes, partim juxta Alpes conserderunt, 355. Galli Romam invasores cocentur, 446. Romanum oppugnant, 355. Galli secundum profigati a Romanis, 360. Galli stipendiarii ab Hamilcare occisi, 386. Galli a Romanis conducti, 398. Galli duo in fero defossi, 403. Galli subacti, 447. Galli supra Rhenum, 595. Galli perfidia contra Decium, 627. Gallica pactio Camilli interventu dirimitur, 358. Gallorum mancipia non empta, 402. Gallorum jusjurandum de Capitulo, 404. Gallorum in Italiam irruptio, 455.
 Gallus imperator Barbaris tributum promittit, Christianos persequitur, male perit, 628. Gallus se cum S. Pompeio conjungit, 517. Gallus, 529. Ad Augustum deficit, 517. Gallus aureis compeditibus viuictus, 564.
 Gallina alba in Livio sinum demissa, 515.
 Γαύρος ἐν δόσει, 646.
 Ganges Phison, 17. Gangis latitudo et profunditas, 191.
 Garidas Joannes, b 187.
 Garizinus mons, 183. Garizinium templum, asylum impiorum, 54. Jovi consecratur, 205.
 Castria monasterium, b 144.
 Gaulanitis occupata ab Israelitis, 43.
 Gausamela, 189.
 Gaza, 58. Gaza Persica Damasci direpta, 188. Gazæ portæ ablatae a Samsone, 54.
 Gazophylacii opea, 302.
 Gedeonia vocatio, prodigia, delectus, stratagema, somnium, 51.
 Gedrosia recreat Alexandrum, 195.
 Gelboe mons, 70.
 Gelimer Hildericho occiso Vandalorum regnum in Africa occupat, b 65. Gelimeri in captivitate risus, b 66. Gelimeri petitio et deditio, *ibid.*
 Genesius et Valerius, Eudociae imperatricis fratres, b 41.
 Gellæ populi, 491.
 Generosa indeoles imperium aspernatur, rationibus motetur, 185. Generosi animi tyrannorum impiis edictis non cedunt, 203.
 Genius malus Brutii, 507.
 Gens rebellis alio transfertur, 116. Gentis interneccio divinitus mandata, 62.
 Geutianorum quinta in Africa seditio, 641. Gentius Scodrensis vicit a Romanis, 460.
 Geometria ab Abraamo tradita Ægyptiis, 22.
 Geon Nilus, 17.
 Georgius Maniacæ Edessam capit, b 232.
 Gerebus, 175.
 Germani interitus, b 8. Germani oraculum de Anastasio, b 108. Germani Romanis formidabiles, 481. Germani Romanos cœidunt, 541, 542. Germani vici a Maximo, 621.
 Germani patriarchæ castratio, 410.
 Germanicia recepta a Copronymo, b 108.
 Germanici obitus, 548. Germanicus Drusi filius ab Augusto adoptatus, 541. Germanicus Tiberio formidabilis recusat imperium, 546.
 Germanicus Hierosolymitanus episcopus, 612.
 Germanorum 80000 cœsa a Cæsare, 481.
 Germanus Botaniatæ servus, b 27.
 Germanus Tiberii gener, b 393.
 Germanus patricius, sacer Theodosii, Mauricii filius, b 78.
 Gerson Mosis filius, 35.
 Gessius Florus Judaicæ seditionis auctor, 267. Gessius Florus Albini successor, 289, 291.
 Geta Severi filius, 217. Ejus cædes, 613. Getæ, 531.
 Gethæ rex, Davidis sacer, Absalonis avus, 75.
 Getica olim, post Dacia, 631.
 Giezes minister et discipulus Elisei, 99. Giezes una cum muneribus etiam Neemanis lepram accipit.
 Γίνεται Ἀρχελάρη ἀντὶ τοῦ γαμεῖται, 265.
 Gizerichus Vandalus ab Eudoxia accersitus, Rorripit, b 49. Gizerichus Basilicum vincit, b 51. chus, b 65.
 Gladiatori ludi a Nerva sublati, 584. Gladiatori factus crudelior Claudius Cæsar, 562.
 Gladius largitor consulatus, 483.
 Gladius questor inexhaustus, 613.
 Glaphyra ad patrem Archelaum remittitur. Glaphyra Alexandra, Juþæ et Archelao nuptæ 264, 265. Glaphyra Salomæ infesta, 245.
 Glebae intra sulcum conjectæ, 316.
 Gloriam antecedit dejectio, 180.
 Gloratio intempestiva alienat animos, 78.
 Gobryas Assyriæ ad Cyrum deficit, 153. Gobry suo interitu libertatem redemptam cupit, 172.
 Goæeon, b 187.
 Golias, 63. Golæ cædes, 65. Golæ gladio David, 66.
 Gomares Galatæ, 21.
 Gondarîs, b 65.
 Gondigiscius Vandalorum rex, *ibid.*
 Gordiani obitus, et controversia de eo, ejusque 622, 623. Gordiani III, victoria Persica et cæde Gordianus imperator creatur ab Africani exercitib
 Gordius Hierosolymitanus episcopus, 612.
 Gothi Belisario regnum deferunt, b 69.
 Gotholia Joramii uxor, Achabi filia, 102. Gotho vidicu genus extirpat, 104. Gotholiæ cædes, i Gotholia Judææ præses, 116.
 Gothoniel Judex Israelitarum, 49.
 Gracchus in Lucania perit, 23.
 Græcia sub Romanis felix, 471. Græci ab Iovi Græci ignis inventio, b 90. Græci duo in foro defos Græcis libertas a Flaminio data, 447.
 Grando, 35. Grando in hostes Israelitarum illa Grando et imber in Sisaram actus, 51.
 Granicum (ad) pugna, 166.
 Grati animi cura Persarum regibus, 180. Gratia cunia corruptæ judicii, 97. Gratiani referre non extrema calamitas, 191.
 Gratianus, b 30. Gratianus per Andragathium o b 35. Gratianus Valentianum collegam ascicavit Gratiani pietas, *ibid.*
 Gratus Sabino fert opem, 262.
 Gregorii Magni poemata, b 25.
 Gregorius Nazianzenus Constantinopolitana E cedit, b 37.
 Gregorius contra Macedonianos docet, b 36.
 Gregorius qui et Tiberius, Sergii opera imperato tatus occiditur, b 102.
 Gregorius Leonem Iconomachum anathemate n 105.
 Gregorius papa cum Francis pacem facit, b 121.
 Gregorius Thaumaturgus Origenis auditor, 623.
 Gryphes duo aurei, b 158.
 Gundamundus, b 65.
 Guttae sanguineæ in vexillo satellitum, 525.
 Gylas Hungarus Christianus, b 193.
 Gymnesia insulae, 436.
 Gymnosophistæ, 194.
 Gyres, 159.

H

- Hæreditas in eadem tribu manet, 47. Hæreditate expedita ditescendi ratio, 146.
 Hæretici non rebaptizandi, 629.
 Hægio Longobardæ dux, b 177.
 Hamilcar ad Lyparam classe vicius, 390. Hamilcar in Siciliam missus, 386. Hamilcar in grassatur, 387. Hamilcar præditionem arte compescit Hamilcar Romanorum benignitate abutitur, 400. Hamilcar interitus, 462. Hamilcaris Carthaginensis et rum tumultus, 445. Hamilcaris (successor) novam Ca ginem condit, 402.
 Hammon Jupiter falso Alexandria Magni pater.
 Hammonii prophetæ barbarismus, 188.
 Hanaballianus, sive Hannibalianus, Constantini frater, 644.
 Hannibal Gisconis filius, 386. Classe a Cn. Duilius causam dicit, 389. Ejus interitus, 390. Hannibal filius secundi bellii Punici auctor, 406. Hannibal vos Romanos duntaxat occidit, 412. Captivos omnes dit, 414. Hannibal suis diffidit, 412. Uti viciora sunt 419. Hannibal Campanis delicias enervatus, 423. Hannibal et Mago Italia excludunt, 439. Hannibal a Carthagis accusatus, 443. Ab iisdem irriusus, 415. Hannibal Africa a Scipione vincitur, 442. Masinissam vulnerat,

Hannibal Carthagine profugus, 430. Hannibal ad Romam grassatur, 426. Antiochum contra Romanos concitat, 450. Hannibal Antiochus suspectus, *ibid.* Hannibal a Marcellio vicit, 423. Ad Prusiam profugus, 454. Hannibal crudelitas opes suas minuit, 334. Datam fidem parum curat, et omissa Roma in Campaniam contendit, 413. Hannibal annulo Marcelli abutitur, 432. Hannibal navalium prælio juxta Pamphyliam a Romanis vicit, 452. Hannibal somnium, 409. Stratagema, 414. Transitus Alpium, 409. Transitus in Samnum, 414. Hannibalis contra M. Junium stratagema, 422. Hannibalis in captivos Romanos crudelitas, 420. Interitus, 458.

Hanno Messana pulsus, 383. Hannonis clades, 386. Hanno perfidus dici quam capi mavult, 390. Hanno captus ab Appio Pulchro, 397. Hanno Romanos rupti frædis arguit, 383. Romanos vincit, 390. Hanno in crucem actus, 398. Hanno Hannibali adversatur, 409. Hanno Carthaginensis post victoriam pacificationis auctor, 420. Hanno profligatus a Graccho, 424. Hanno Hasdrubalis Gisgonides filius, 438. Hasdrubali successor electus, 439.

Hasdrubal Neronem decipit, 360. Hasdrubal Hannibal suffragator, 408. Hasdrubal postremus Carthaginem dux, 464. Hasdrubal vicit ab Hannibale, 394. Hasdrubal frater Hannibulus in Hispania, 412. Hasdrubal a Manlio Torquato captus, 424. Abrogato imperio privatis opibus Romanos oppugnat, 439. Hasdrubal capitius damnatus venenum haerit, 442. Hasdrubal in captivos et suos servit, 468. Hasdrubal cum popularibus in Italia vitam agit, 470. Hasdrubalis interitus, 394. Hasdrubalis Gisgonis ad Syphacem navigatio, 434. Erga Masinissam inconstantia, 436. Hasdrubalis deditio, 469. Hasdrubalis uxoris et se et liberorum interficit, *ibid.*

Hebdomades 70 ab Artaxerxe Longimano suppunctandæ 135. Hebdomades 70 anni, 134. Hebdomadis semissis, 136. Hebdomadum divisio, 135.

Hebdomodum Constantiopolis locus, b 44.

Hebrei ab Ebero, 22. Hebrei, *Vide* Israelites. Hebrei duo bellum imaginibus inferunt, b 103. Hebraica, b 126. Hebrei lunarem annum sequuntur, 135.

Hebron. *Vide* Chebron.

Hegesippus de Davidis posteris, 582. Vixit sub Adriano, 592.

Helcana Samuelis pater, 56.

Helena Constantini vel uxor vel concubina, Constantini Magni mater, b 4. Helena Hierosolymis sanctam crucem reperit, b 6. Helena oppidum, b 15. Helena Constantii soror, Juliano nubis, b 20. Helenæ uxor Juliani obitus, b 22. Helena, Romani Lacapeni filia, nubis Constantino Leonis filio, b 187. Helena Judæorum penuria sublevata, 283.

Helias. *Vide* Elias.

Helias dux, b 97.

Heliogabali religio, 617. Heliogabalus grasseationes, 616, 617. Interitus, 618. Heliogabalus imperator dicitur, 615.

Heliopolis attributa Jacobo, 30.

Helias. *Vide* Elias.

Ἑλέας ἄλοβον, 196.

Helvetii, 484.

Helvius Cinna disceptus a populo, 494.

Hephæstion Alexandri amator, 491. Hephæstionis ex intemperantia interitus, 195.

Heracles olim Perinthus, b 139. Heracles a Michaeli capta, b 152. Heraclea a Glabrone expugnata, 452. Hercleensis episcopus patriarcham designare solitus, b 195. Heracles Alexandrinus episcopus, 611.

Heraclianus cœdis Galieni insimulatus, 635.

Heracili, Apsimari fratri, res contra Agarenos gestæ, b 95. Heraclii ducis interitus, b 96.

Heracilius pater, b 81. Heraclius Martinam, fratris filiam, dicit, b 82.

Heracilius minor, seu Junior Constantinus, *ibid.* Heraclius in Persia rem heu gerit, b 84.

Herculanum oppidum Vesuvii incendio oppressum 579.

Herennii Graianæ sententia de Christianis, 592. Herennius Capito Agrippam detinet, 272.

Hermogenes rhetor, 535.

Hermon Hierosolymitanus episcopus, 639.

Herodes. Contra Herodem conjuratio, 241. Herodes pro regno exsilium Lugdunense impetrat, 197. Herodes Galilæus procurator Ezechiam latronem cœdit, 226. Herodes apud Brutum et Cassium in gratia, 227. Herodes violentus et audax accusatus a Judæis, ab Hyrcano absolvitur, 226. Herodes Cœlesyriæ prætor Hyrcanum oppugnaturus, 227. Herodes Judeorum querelas largitionibus apud Antonium diluit, 229. Herodes et Phasæus ab Antonio tetrarchæ appellantur, *ibid.* Herodes a Parthis pulsus, Romæ rex Judæos appellatur, 231. Herodes Hierosolyma recipit, 233. Herodes Hyrcanum ad dissimulandas

insidias honorifice tractat, 234. Herodes regno firmato grassatur, *ibid.* Herodes totius Judææ rex declaratur, *ibid.* Herodes speciosa causa quæsita petitionem Antonii eludit, *ibid.* Herodes ab Antonio accersitus Mariammem occidi jubet, 237. Herodes liberalitate populorum erga se benevolentiam redimit, 241. Herodes a Cesare filii reconciliatur, 246 (filiis), 247. Herodes Herodia et Cleopatrae filius, 254. Herodes a Judæis accusatur, 263. Herodes Agrippa frater, Chalcidis rex, 267. — Herodes tetrarcha Tiberiadæ condit, 267. Herodes Herodiadæ ducit, 271. Herodiadæ fidei in maritum Herodem, 276. Herodias Aristobuli filia, 271. Herodi ab Augusto Cæsare regnum confirmatur, 239, 240. Herodis uxores Doris et Mariamme, 228. Herodis in balneo periculum, 233. Herodis novem uxores et liberi, 253. Herodis metus post Actiacam victoriam, 238. Herodis nuptiae cum pontificia Simonis filia, 242. Herodis successus, magnificencia et filii Romam missi, *ibid.* Herodis tyrannica diligentia, 243. Herodis ex cupiditate gloriæ atque imperii crudelitas et injuria, 245. Herodis domus, bello, civili similis, 246. Herodis filii in calumniam adducti, 248. Herodis tres eunuchi, *ibid.* Herodis conjugia et familia, 253. Herodis testamentum, 254. Herodis et Mariamme duas filiæ, 254. Herodis ex contemptu et odio sui servit, 258. Herodis morbus, 260. Crudelitas, 241. Herodis Agrippæ fratri filii, 286.

Herodium castellum, 308.

Herodotus de Cyro narrationem improbat Zonaras, 169.

Hetruscum bellum, 345.

Heroes raro feliciter procreant liberos, 130.

Heroicum est inimico parcere, 67.

Heros Antiochenus episcopus, 588, 598.

Heruli gens Scythica et Gothica, 631.

Hexapla Origenis, 611.

Hiatus Romæ, 364.

Hiems et famæ hostes invicti, 157. Hiems sæva, b 191. Sub Copronymo, b 110.

Hieremias ossa Alexandriam translata, 118. Hieremias frustra Pachimum monet, 17. Hieremias ob clades predictas a Judæis in Ægypto lapidatur, 50. Hieremias propheta Judæis excidium vaticinatur, 112. Hieremias Ob salutares admonitiones in puteum cœnosum abiicitur, 115. Hieremias pro transfuga comprehensus ad supplicium asservatur, 115. Hieremias a Babylonis honorifice tractatur, 116.

Hierichuntinæ aquæ sterilitatem inducere solitæ, 97.

Hierichuntinæ exploratio, obsidium, et excidium, 46.

Hiero Ægyptius meminit diluvii, 19.

Hierocles Heliogabali maritus, 617.

Hieron Sicilia rex, 380. Pacem cum Romanis facit, 385. Ejus dona Romam missa, 416. Cum eodem pax perpetua, 379.

Hierosolyma ex semisse capta, 48. Hierosolyma post annos 70 instauranda, 115. Hierosolyma vicesimo nono Xerxis anno absoluta, 178. Hierosolyma ex agris migratum, ut turbs frequentaretur, 178. Hierosolyma augentur ob religionem, 89. Hierosolyma a Saracenis occupata, b 91. Hierosolyma spoliata ab Azaheli, 405. Hierosolyma Ægyptiæ tributaria, 114. Hierosolyma Babylonio tradita, *ibid.* Hierosolyma Parthis direpta, 230. Hierosolyma capta a Franci, b 300. Hierosolymitanæ arx complanata, 215. Hierosolymitanæ famæ, 294. Hierosolymitanæ præda, 303. Hierosolymitanæ castelli obisidio, 255. Hierosolymitanæ regni duratio annorum 514, 415. Hierosolymitanæ episcopi ad Adrianum defectio, 592. Usque ad Commodum, 601. Hierosolymitanæ templi ædificatio divinitus impedita, b 26. Hierosolymitanæ templum novi Jovis illustris Caii, 558. Hierosolymorum rex vicitus a Iesu, 47. Hierosolymorum secunda direpta a Babylonis, 114. Hierosolymorum excidium et populi migratio, 418. Hierosolymorum excidium, b 238. Hierosolymorum monia, 295. Hierosolymorum instauratio impedita usque ad annum secundum Darii, 169.

Hierusalem olim Solymo, 22.

Hildericus, b 49.

Himeria capta a Romanis, 393.

Himerius Agarenos profligat, b 180.

Himilco Fabeas Carthaginem magister equitum, 465.

Himilconis in Sicilia cum Marcello pugnæ, 425.

Hippo urbs, 467. A Romanis occupatur, 397.

Hippolytus Ostiensis episcopus, 620.

Hircius Antonium fugat, 634.

Hircius regnum Macedonum, 130.

Hispania administrata a Cæsare, 481. Hispania pro urbe Europeæ Iberia, b 34. Hispania situs, 406. Hispani domiti a M. Portio Catone, 447. Hispanici equi, b 21. Hispanorum igniti currus, 402. Indomita ferocia, 434, 435.

- Hispanorum insidiae divinitus Scipioni significatæ, 439.
 Historiæ scriptio laboriosa libros postulat, 5. Historicorum supervacua, 168. Historicorum dissensio de imperatoris Maximini secutæ, 623.
 Hodegia ædes Deiparæ, b 165.
 Hodie non imperavi, quia nemini benefeci, 579.
 Holopernes Betuliam penuria commeatus domare instituit, 139. Holopernes a Juditha occiditur, 142.
 Holopernis cædes, et Assyriorum profligatio, *ibid.*
 Homerus architectus, 188. Homerus aureus, b 52.
 Homericæ centones, b 45.
 Homicidæ filius prophetam occisurus, 101. Homicidis supplicio affectia levata mala, 319.
 Homines ignorant se fatorum ministros esse, 30. Hominis excellentia, 16. Homiuiæ divisione in pueros, adolescentes, viros, senes, 146. Hominiæ excellentia, 361. Hominum voluntates et actiones arcana fatorum ntu mouentur, 105. Hominum insidiae non nocent iis quos Deus conservatos et ornatos vult, 180. Homo μηρόχορος, 14.
 Honores inimicorum insidiosi, 65. Honores a magnatibus habiti non semper a benevolentia proficiuntur, 180. Ubique honos inexpectatus pro contumelia accipitur, 181. Honos non habetur iis quorum opera supervacanea censemur, 184.
 Honoricus, b 65.
 Honorii inhonoratus obitus, b 61.
 Honorii nuptiæ, et migratio Ravennam, *ibid.*
 Honorius Constantii comitis filius, b 40.
 Horatii victoria, et sororis cædes, 324. Horatii ter gemini, *ibid.* M. Horatius decemvirius opponitur, 348.
 Hormisdæ Persarum regis interitus, b 75. Hormisdæ Persæ ad Romanos transfigurum, b 13. Hormisdæ Persa, b 72, 642.
 Horror nocturnus cum Nero adoptaretur, 565.
 Hospes beneficis a supplice occisus, 116. Hospitium offerre amicitiae principium, 159.
 Hosti mora, dum se parat, non concedenda, 52. Hosti aut resistendum aut perendum, 154. Hostilium consilio-rum exploratio magnum victoriæ adjumentum, 78. Hostis consilium approbatum, 71. Hostis contemptus facilius nocet, 164. Hostium insultus ex ultione divina, 85. Hostium vires mature premende, 149. Hostium præsidia occupanda, et in usum nostrum vertenda, 157. Hostium 50,000 cæsa, suorum non 50 amissis, 490.
 Hoste (ab) frusta petitur quod illius obstat commo-dis, 110. Hostem in urbem admittere periculosum, 47. Hostem fallere et inopinato aggredi utile, 150.
 Hostes dissipatos, indulgentes genio, subito opprime-re artis est, 70. Hostes ira divina in sceleratos immittuntur, 107. Hostes etiam beneficiis et clementia deliniuntur, 190, 191.
 Hostiensis portus a Claudio Cæsare factus, 563.
 Hugo, Francorum rex, sacer Romani Junioris, b 195.
 Humores pravi luxu et otio cumulantur, 105, 148.
 Hunericus, b 49.
 Hungari Turci ad Istrum, b 152. Hungari seu Turci Christiani flunt, b 194. Hungari Thraciam vastant, b 206.
 Hunnorum regis perfidia et cædes, b 60.
 Hyænae urbes ingressæ, 591.
 Hyassulae insulæ, 436.
 Hydarnes, 171.
 Hydræ instar cæsi milites nascuntur, 373.
 Hyginus Romanus episcopus, 594.
 Hymenæus Hierosolymitanus episcopus, 631, 639.
 Hypatiæ cædes, b 62, 63.
 Hyrcani Assyriorum servi ad Cyrum deficiunt, 151.
 Hyrcani munera Ptolemae oblata, 204. Hyrcani mater virago, 216. Hyrcani cædes, 239. Hyrcani interitus, 204, 216. Hyrcano Pompejus sacerdotum confirmat, 224. Hyrcanum mere, 25, 33. Hyrcanus Josephi filius, 202. Hyrcanus frater insidiante cedit, 204. Hyrcanus Joannes Simonis filius pontifex, 215, 216. Hyrcanus Syriæ et Idumææ urbs subigit, 216, 217. Hyrcanus Pharisæis invi-sus, 217. Hyrcanus pontifex, 221. Hyrcanus Malichi cœdem probat, 228. Hyrcanus a Parthis captus, ab Antigono auribus mutilatur, 230. Hyrcanus Babylone honorifice tractatus, Hiersolyma revertitur, 234.
 Hyrcanus ab Herode occisus, 138. Hyrcanus Antiocho Pio Hiersolyma dedit, 216. Hyrcanus ad Aretam confu-git, 222.
 Hyses, 168.
 Hystaspes, 164.
- I
- Iberes Thobelii, 21. Iberes, 478. Iberes, seu Abasgi, 58, b 227.
- Iberia subacta, b 92.
 Ibides infestæ serpentibus, 34.
 Icusa sive Cassia frustrata Theophili nuptiis fit monacha, b 142, 143.
 Icilius (L.), 347.
 Iconium a Turcis vastatum, b 280.
 Iconomachi coercentur a Rangabe, b 126.
 Ide sub Anubidis nomine a Mundo decepta, 268.
 Idololatria familiæ eversionem portendit, 88.
 Idumæa Josaphato paruit, 97. Idumæi Moi formida-biles, 42. Idumæi Judaica instituta amplectuntur, 216.
 Ignatius Antiochenus episcopus, 584. Bestiæ objecta, 588. Ignatius patriarcha relegatus a Bards, 488, b 162.
 Ignatius patriarcha restitutor, b 168.
 Ignavia crimen forti facinore diluitur, 154. Ignavia nihil tutum, 192.
 Ignes, quibus adventus hostium significabatur, sub-oblata a Michaeli Theophili filio, b 163. Igni celesti conflagrant bis quinquaginta viri contra Eliam misi, 96. Igni et aqua interdicti, 499. Ignis sponte ortus cremat victimas, 40. Ignis divinus victimas Salomonis consumit, 84. Ignis celestis Eliæ sacrificium cremat, 92. Ignis et mari emicans, 423.
 Ignominia poena violatorum patris institutorum, 144.
 Illa Romulum et Remum parit, 13. Illa fit Vestalis et prægnans, 314.
 Iltergitanorum excidium, 434.
 Illi cædes, b 53. Illus, b 52.
 Illyrici appellatio, 403.
 Imagines Romæ sero admissæ, 323. Imaginum cul-tus sub Theodora restitutor, b 154. Imaginum cultus septimo concilio approbat, b 117. Imago Dei, 16.
 Imbelles contempnuntur, 49, 216.
 Imber ingens sub Alexio, b 177.
 Imbrael rex Agarenorum, b 148.
 Imperativa verba aliquando non jubent, sed quid futurum sit prædicunt, 126.
 Imperator aliena donare non potest, 591. Imperator syngrapham dat patriarchæ, b 128. Imperator cum se-natu convivare solitus, b 176. Ab imperatore As-satis syngrapha fidei data patriarchæ, b 180. Ab impe-ratore aliena non petenda, 341, 342.
 Imperatori consilia sua celanda, 164. Imperatori tulu decretus victo et ignavo, 498. Imperatoris app-la-tio, 532. Potestas, 537. Imperatorum honos olim es-cularis, 643.
 Imperii cupiditas nec cognitionis nec societatis rati-nem habet, 212. Imperii maximæ conditor exigna tem-conditur, 195. Imperium facile est in bonis, 192. Imperium fit exemplum pietatis, 112.
 Improbi hominis simulatio fide caret, 248. Improbitas nullis beneficiis flectitur, 116.
 Inargus Persa, b 211.
 Incendium sub Tiberio, 551. Incendium sub Romam, b 191. Incendium sub Alexio, b 306.
 Incer, b 166.
 Inconstantia rerum humanarum consideratio depri-mit elatos animos, 195.
 Incredibilis poena more, 101.
 Indi pars fertilitate Egypto par, 192. Indi amicitia-Augusti expetunt, 536. Indica pecunia Cyro missa, 158. Indici legati Cyro navant operam, 159. Indorum legati ad Cyzarem, 149.
 Indibilis a Scipione victus, 573.
 Indicibus conjurationis servis civitas data, 338.
 Indicta causa etiam maleficum occidere nefas, 226.
 Indigenæ exteris præferuntur, 314.
 Indoës generosa hominem evehit, 85. Indoës maius-panaret, 372.
 Indulgentia paterna facit ut filii ab aliis puniantur, 75.
 Infantium (ex) dissectione captatum augurium, b 2.
 Ingenii doles etiam ab hoste honorantur, 118. Ingenuum ignavum, regno ineptum et contemptui ob-xiuum, 223.
 Ingenui tyranni interitus, 632.
 Ingrati animi judex Deus, 105.
 In hoc vince, b 2.
 Inimici sine motu publico ulciscendi, 228. Minorum calumnia poena divinitus inflictæ, 77. Minoran-summis ornare honoribus, 181.
 Injurio homini ultio semper timenda, 75.
 Innocentia non tuta est contra calumniam, 93. Inno-centia etiam hostis confessionem elicet, 67. Innocentia persecutio scelus est et dementia, 69.
 Insanus sellam Cæsaris occupat et coronam, 543.
 Invidiæ hostium semper timendæ, 101. Invidiæ

maturentur, facile deprehenduntur, 172. Insidiæ Augusto factæ, 535. Insidiarum suspicio dirimit amicitias, 74.
 Insidiator vite fit minister honoris, 180. Insidiatores compescendi ratio, 541. Insidiatores Caligulæ caesi, 550. Insidiatori parcere est salutem suam prodere, 122.
 Insolita, quemvis recta, vulgo stultitia arguntur, 75.
 Insubres Galli a Romanis victi, 403. Insubria subacta, 405.
 Insula principis, b 122. Insula Prote, *ibid.* Insula Syracusanorum, 425. Insulæ Græcæ a Romanis occupatae, 445. Intaphernes, 311, 312.
 Intemperantia morbum auget, 196.
 Interregnum post Romuli obitum, 321.
 Interpretæ (ab) utrinusque lingua exquisita cognitio requiritur, 200.
 Invia virtuti nulla est via, 192.
 Invidia una cum successibus crescit, 65. Invidiam superiorum obnoxia virtus inferiorum, 430. Invidiam aulicorum effugere homo gratiosus non potest, 124.
 Invitis (ab) res arcane haud facile bona fide impetrantur, 200.
 Jones a Jovan, 20.
 Ira in ultiōis occasionem dissimulata, 75. Iram tempus lenit, *ibid.*
 Iracundia comes pœnitentia, 101. Iracundia muneribus et precibus placatur, 69. Iracundia beneficiorum memoriā excutit, 105. Per iracundiam nihil gravius vel dicendum vel agendum, 100.
 Iras Cleopatrae ancilla, 530.
 Irati in partem deteriorem interpretantur omnia, 181.
 Iratus animus aliter judicat quam tranquillus, 76.
 Irene, Chagani Scythæ filia, nubit Constantino Copronymo, b 106.
 Irene abrogatur et restituitur imperium, b 118.
 Irene templo restituitur, b 115. Irene insidias sibi lectas vindicat, *ibid.* Irene Constantimum filium male tractat, b 117.
 Irene, Leonis Copronymi filii uxor, b 112. Contra Irēnem conjuratio vindicata, b 115. Irenes Arabicas victoria et pax, b 117. Ejusdem obitus, b 116.
 Irene filio Constantino imperium et oculos eripit, b 119.
 Irene affines suos excusat, b 121.
 Irene, Alexii Comneni uxor, b 184.
 Irenopolis pro Berœ, b 116.
 Iride sol circumdatus, 495. Iris signum non timendi diluvii, 19.
 Irvigil, 114.
 Isaaci risus, 22. Isaacus immolandus, 24. Isaacus obit annos natus, 183, 260.
 Isaaci prædictio de Valentis interitu, b 32.
 Isaaci Comneni imperium, b 269. Isaacii Comneni Hungarica et Scythica expeditio, b 270. Isaacius Comnenus in imperii successionem adoptatur, b 265. Isaacius Comnenus qua de causa deposuerit imperium, b 271. Isaacii Comneni elogia, *ibid.* Isaacius Comnenus a Turcis captus, b 287.
 Isachar, 25.
 Isaias mortem Ezechiae comminatus, vitam pollicetur, 110, 111. Isaias prædictit captivitatem Babylonicam, 111. Isaias annis 140 ante Hierémiam, excidium Hierosolymorum prædictit, 169.
 Isamus Isais, b 163.
 Isidigerdes rex Persarum, Theodosii Junioris tutor, b 43.
 Isidore sacerdotes ministri libidinis D. Mundi occiduntur, 268, 269.
 Ismael Godoliam occidit, 116. Ismael præda amissa evadit, 117. Ismaelis carnificina, 116.
 Ismael Fabii filius pontifex, 267, 289.
 Isocassii questorius dictum et baptismus, b 50.
 Israelis cognomentum, 26.
 Israelite vexantur ab Ægyptiis, 32. Vincuntur a Chananeis, 41. Israelite 40 annis in deserto exsulant, *ibid.* Israelite annos 215 in Ægypto morati, 36. Israelite spoliis Ægyptiorum armantur, *ibid.* Israelite redditum in Ægyptum meditantur, 40. Israelite a Madianitis, Amalciteis et Arabibus vexati, 51. Israelite regem flagitant, 59. Israelite Assyriis tributarii, 109. Israelite afficti ab Azaheli, 105. Israelite mercenarii Amesia, 106. Israelite Judæam incurvant, *ibid.* Israelite ab Assyriis abducti, 108. Israelite prophetas ad religionem adhortantes occidunt, 109. Israelite in Assyriam transferuntur, 110. Israelite trans Euphratem ducti, 118. Israelite Deo propiti invicti, 139. Israelitarum exitus ex Ægypto 600,000, 35. Israelitarum decem tribus Jeroboam regem creant, 37. Israelitarum collatio ad tabernaculum, 39. Israelitarum res publica, 60. Israelitarum intestinum bellum, 71. Israelitarum sub undecim regibus intestine bella, 89.

Israelitarum regnum annos 240 duravit, 110. Israelitarum infinitus numerus trans Euphratem, 175. Israeliticæ tribus a Davide deficiunt, 79. Israelitici populi numerus, 40. Israelitici reges brevis ævi, 90.
 Issa Ionii sinus insula, 402.
 Issica pugna Darii et Alexandri, 131. Ad Issum pugna; 187.
 Ister fluvius, 534.
 Isthmo perfosso, et prodigia, 574. Isthmus muro interclusus contra Scythas, 630.
 Istri pons, 585.
 Istrum (ad) progressi Romani, 405.
 Itabyrius mons, 223.
 Izates Adiabenus Judaismum amplectitur, 22.
 Izith Arabs ab Hebreis deceptus, b 103.

J

Jabini Sauliorum cadavera sepeliunt, 70.
 Jabis vastatio, 49. Jabis Galaadicæ obsidio, 59.
 Jacob supplantor, 24. Esau benedictionem intercipit, 23, 26. Jacobi exsilium et scala, 25. Jacobi digamia et servitus, *ibid.* Jacobi fuga ex Mesopotamia, 26. Jacobi lucta cum angelis, *ibid.* Jacobi et Esau permutatio, 28. Jacobi in Manasse et Ephraimo decussatio, 32. Jacobus cum 75 hominibus in Ægyptum descendit, 31. Jacobus moriturus vaticinatur, 31, 32. Jacobus 147 annos natus obit, *ibid.* Jacobus Jesu Christi frater, 290. Jacobus frater Domini, primus Hierosolymitanus episcopus, 584. Jacobitarum Catholicus Monothelitam facit Heraclium, 85.
 Jacta est alea, 621.
 Jael virago, 51.
 Jairus sextus iudex Hebreorum, 52.
 Jamblichus alectoramantia, b 33.
 Janneas, seu Alexander, fratri Aristobulo succedit, et fratrem occidit, 219.
 Japhethi posteri et coloniæ, 21. Japhetus Noë filius, 18.
 Jardeni saltus expugnatio, 310.
 Jaredus vivit 962 annos, 18.
 Jasita Constantinus, b 299.
 Jason, pro Jesu, 204.
 Jazyges, 595.
 Jebosthes Saulis filius Abeneri opera biennium regnat, 71. Jebosthes interitus, 72.
 Jebus Hierosolyma, *ibid.* Jebusæ Hierosolyma incolunt, *ibid.*
 Jecur sine capite, 496.
 Jeho præsumit crudelitatis in Achabios regni duratio promittitur, 104. Jehus propheta, 89. Jehus propheta arguit Josaphatum, 96. Jehus grassatur in Achabicham familiam, 103. Jehus rex Israelitarum ungitur, *ibid.* Jehus aureos vitulos non colit, 104. Jehus in impietatem debilitur, 105.
 Jejunium in luctu, 93. Jejunium triduanum ob periculoso conatum, 179.
 Jephtha septimus iudex Israelitarum, 52. Jephtha temerarium votum, *ibid.*
 Jeremias. *Vide Hieremias.*
 Jeroboam Nabathi filius regnum prophetæ impulsu affectat, 85. Decem tribuum rex declaratur, 87. Jeroboami manus arefacta restituitur, 88. Jeroboami familia extirpatur, 89. Jeroboamus sacerdotia vendit, 88. Jeroboamus vitulos aureos in honorem Dei scilicet instituit, 87.
 Jeroboamus II Syros vincit, 107.
 Jessæus, 56.
 Jesus. *Vide Christus.* Jesu Christi nativitas et doctrina, 268. Jesu Christi baptismus et supplicium, 552. Jesu Christi nativitas, 545.
 Jesus Navis filius, 40. Jesus Mosis successor, 44. Jesus rerum gestarum catalogus, 47. Jesus urbis munitionis abstinet, 48. Jesus agros Israelitæ distribuit, *ibid.* Jesus annos 110 natus obit, *ibid.*
 Jesus Saulis filius, 62.
 Jesus, Josedeci filius, Judææ instaurator, 175.
 Jesus a fratre pontifice occiditur, 196.
 Jesus Onias pontificis frater, 204.
 Jesus Fabeti filius pontificatu pellitur, 242.
 Jesus pontifex, 254.
 Jesus pontifex Gamalielis filius, 290.
 Jesus Manasse filius pontifex, *ibid.*
 Jesus rusticus excidii vates, 302.
 Jezabel Achabi uxor, 90. Jezabel prophetas occidit, 93. Jezabel falsis testibus subornatis occidit Nabothum, 93. Jezabelis interitus, 103.
 Joabi solertia in reconciliando Davidi Absalone, 76. Joabus Davidis imperator, 65. Joabus Abesam fraude occidit, 79. Joabus Adonis adjutor, 55, 81. Joabus ad

aram mactatur, 83. Joabus Absalonis cor tribus telis configit, 78. Joabus Davide prudentior jussa regis exequi cogitur, 80.
 Joachazus decimus rex Israelis, 105. Joachazus decimus octavus rex Hierosolymorum, 113. Joachazus ab Egyptio capitut, 114.
 Joachimus II vicesimus rex Hierosolymorum, 47. A Nabuchodonosore occiditur, 114.
 Joachimus sive Eliachimus decimus nonus Hierosolymorum rex, *ibid.*
 Joachimus, sive Jechonias, Babylone liberaliter tractatur, 123.
 Joades Joam et populum jurejurando obstringit ad colendam religionem, 101.
 Joades pontifex, 182. Joades annos centum et triginta vivit, 185. Joadi divinum somnium, 197. Joadus pontifex ab Alexander honorifice tractatur, *ibid.*
 Josa Hierosolymitanus interitus, 106.
 Joab armentarius, 18.
 Joannas pontifex Jesum fratrem occidit in templo, 182.
 Joannes Zelotarum princeps, 151.
 Joannes tyrannus ad perpetua vincula damnatur, 166.
 Joannes, Judæ frater, ab Amaram occiditur, 210.
 Joannes apostolus a Domitiano Palmon relegatus, 583.
 Ephesum revocatur, 584.
 Joannes Calybites, b 50.
 Joannes Tzimisees, 199, 200.
 Joannes Romæ tyrannus, b 40.
 Joannes orphanotrophus patriarchatum ambit, b 238.
 Joannes Syngelus legatus ad Arabes, b 148. Joannes Syngelus 200 plagis accipit ab violatam imaginem, b 154.
 Joannes logotheta Dromi, b 261.
 Joannes Sidensis metropolita, Michaelis vicarius, b 287.
 Joannis Baptiste cœdes, 271. D. Joannis Præcursoris manus, 524, b 195.
 Joannis Spadonis mores, b 235.
 Joas rex declaratur, 104. Joas digamus, *ibid.* Joas secundus Israelitarum rex, 105. Joas Joade mortuo in impietatem delabitur, *ibid.* Joas Syros ter vincit, urbes amissas recuperat, *ibid.*
 Joathamus duodecimus rex Hierosolymorum, 107.
 Joathamus Amanitas vincit, 108.
 Joel Samuelis filius, 59.
 Jonadabus gratulatur Jeho, 103.
 Jonas Jeroboamo victoriam Syrorum prædicit, 107.
 Jonas veniam contumaciam impetrat, *ibid.* Jonas a ceto absorbetur, *ibid.*
 Jonathas modestia et amor fraternus, 153. Jonathas Palæstinos invadit, 61.
 Jonathas Saulis filius, 62. Jonathas ob gustatum favum vite periculum adit, *ibid.*
 Jonathas Judæ successor, 209.
 Jonathas pontificatus illectus ad Demetrium deficit, 211.
 Jonathas Davidis ex fratre nepos gigantem occidit, 79.
 Jonathas Apollonium Daum profligat, 211. Davidem monet, 85. Davidem consolatur, 87. Demetrium pecunia placat, 212. Jonathas Nabatheam prædatur, et Hierosolyma instaurat, 213. Jonathas pontifex, 192. Insidiis Felicis occiditur, 289. Jonathas fratus cædem ulciscitur, 210. Jonathas et Simon in deserti degunt, 211. Jonathas et Bachides pacem faciunt, *ibid.* Jonathas textor seditus, 312. Jonathas Romanum fœdus renovat, 213. Jonathas Tryphonis fraude occiditur, 214, 215.
 Joppe ab Herode capta, 231.
 Joram Moabitæ expeditio, 98. Joram duo eodem tempore, 103. Joram interitus, *ibid.*
 Joramus octavus rex Israelitarum, 96.
 Joramus septimus rex Hierosolymitanus, 99. Joramus Elissæum occisurus, 100. Joramus Judæorum rex fratres necat, 102.
 Jordanis paludes, 210. Septena lavatio, 98. Transitus, 46. Jordanis vellere Eliæ divisus, 96.
 Josabe Joam fratrem conservat, 104.
 Josaphati religionis et justitiæ studium, et Victoria Barbarorum, 96. Josaphati exercitus, spectator cædis mutuæ hostium, *ibid.* Josaphati obitus, 98. Josaphatus sextus rex Judæorum, 90. Josaphatus Achabo fert opem, 94. Josaphatus pene pro Achabo perit, 95. Josaphatus Joram fert opem, spretus Jehi monitis, 97.
 Josephi somnia, et gratia apud patrem, 28. Josephi conjugium et liberi, 29. Josephi fratres in Egyptum frumentatum profecti, arte tractantur, *ibid.* Josephi obitus annos 110 nati, et testamentum, 32. Josephi pontificis conjugia, 202. Josephi patrui Herodis futilitas, causa odii Mariamnes in Herodem, 237. Josephum fratres mortuum fingunt, 28. Josephus de longevitate veterum, 19. Josephus, 26. Josephus ob adulterii calumniam in carcerem conjicitur, 28. Josephus a puto extractus in Egyptum venditur, *ibid.* Josephus a fratribus agnoscitur, 31. Josephus Onias ex fratre nepos, Ptolemæo Epiphane placato, Syriae vesticiglio redimit, 201, 202.
 Josephus Antipatri filius, 282.
 Josephus Herodis frater ab Antigono cæsus, 223.
 Josephus de Christo, et contra Platonem, 288.
 Josephus Cami frater pontifex, 282.
 Josephus Decabitus pontifex, 290. Josephus capitul. 24.
 Josephus ob prædictum Vespasiano imperium libertus, 576.
 Josephus Thessalonicensis, b 126.
 Josiæ interitus, 113.
 Josias idolatriam eversurus prædicitor, 88, 102.
 Josias decimus septimus rex Hierosolymorum, 112.
 Jotapata, 291.
 Jotape filio Antonii despondenda, 522.
 Jothor, qui et Raguel, 34. Jothor inter Israëlitæ agros accipit, 48.
 Jovan, Ionum et Græcorum auctor, 21.
 Joviani obitus, b 28. Joviani pax cum Persis necessaria magis quam honesta, *ibid.* Joviani elogia et imperii auctorium, b 29.
 Jozarus pontifex, 259.
 Juba Libyæ rex, 265.
 Jubal musicus, 18.
 Judæa, olim Chananaea, 21.
 Judæa per annos 70 deserta et inculta jacet, 118. Judæa Syria attributa, 265. Judæa latrociniis infesta, 265. Judæa vendita, 311. Judæa a Pompeio subacta, 479. Judæa tributum 700 talenta, 227.
 Judæi, *vide* Israëlitæ, vel Hebræi. Judæi ex Egypte Babylonem transferuntur, 117. Judæis sex annos et totidem menses vexati ab Epiphane, 132. Judæi Hierosolyma reversi, 169. Judæi gens rebellis et contumax, *ibid.* Judæi regum uti familiaritate qui potuerunt, si eos non admiscent, 179. Judæi periculo liberati, crudeliter gracatur adversus inimicos, 182. Judæi nunc Antiochis, nunc Ptolemais student, 201. Judæi Græci impietatem amplectuntur, 205. Judæi pontificibus percosi volunt, 223. Judæi absente Archelaos tumultuantur, 21. Judæi imagines per Judæam ferri, nefas putari, 21. Judæi a latronibus et pseudoprophetis ad defecções instigantur, 289. Judæi transfiguræ partim percurent, partim spe auri disseccantur, 297, 299. Judæi Tito inveniuntur, 293. Judæi venales, 304. Judæi seditione a Trajano domiti, 587. Judæi 580,000 ab Adriano cassi, 590. Judæi miraculo Sylvestri ad Christianismum conversi, b 6. dæ 90,000 Christianorum occidunt, b 81. Judæi Antiocchii Christianos occidunt, b 80. Judæi finitimes gentes super infesta, 178. Judæorum exsilium remigratio fuit in primam patriam, 116. Judæorum reliquiae in Egypte fugiunt, 117. Judæorum erratum in expiabile, 134. Judæorum commodis finitimes gentes obstant, 169. Judæorum duæ tribus duntaxat Romanis paruerant, 175. Judæorum res publica, 176. Judæorum 40,628,000 reversa Hierosolyma, vel potius 49,982, 175. Judæorum appellatio a rebus ex Babylone, 178. Judæorum pertinax legis observatio invisa exteris, 179. Judæorum præstantissima res publica, et religio vera, 182. Judæorum captivi 97,000, intericti, 110,000, 306. 100,000 Judæorum captiva in Egypte, 200. Pro 100,000 Judæorum 460 talenta, *ibid.* Judæorum scripta et historia curignota Græcis, *ibid.* Judæorum vanities sub Antiochis et Ptolemais, 201. Judæorum tres sectæ, 217. Judæorum proceres Herodis testamento primiendi, 260. Judæorum sedition contra Archelaum, 21. Judæorum excusatio, 262. Judæorum legatio petens libertatis ergo, et Cæsaris responsum, 263. Judæorum constantia et religione movetur Pilatus, 267. Judæorum 20,000 in festo obritra, 286. Judæorum 600,000 Hierosolymis fame mortua, 298. Judæorum 40,000 conservata, 304. Judæorum contumacia, 312. Judæorum cades ad Elio Adriano, *ibid.* Judæorum defectio sub Nero, 570. Judæorum sedition contra Adrianum, et excidio, 590. Judæorum de Christo sententia, b 5. Judæorum deputatio cum Sylvestro coram Constantino, *ibid.* Judæorum synagoga Constantinopoli incensa, b 36. Judæorum Paralyticus baptismo sanatus, b 41.
 Judaica tribus Chanaeæos cœdit, 48. Judaica b 500,000 virorum, 80. Judaicum tributum binæ dræ, 311.
 Judas, 25. Judas Josephum vendit, 28.
 Judas occumbere mavult, quam hosti regnum tenet, 149. Judas et pontifex maximus, et cum Romanis fecerit, 209. Judas ob auream aquilam revulsam crevata, 257, 258.
 Judæ pugna cum Nicanore, 208.
 Judæ interitus, 209.
 Judæ Galilæi filii Simon et Jacob erucifixi, 208.

Judas Galilæus latronum princeps, 262.
 Judas Gaulanites seditiosus, 265.
 Judas Machabæus templum repurgat et instaurat, 206.
 Judices divinæ legis periti, 175.
 Judicium aliud est in nostra, aliud in aliena causa, 76. Judicium cogi, est judicii tempus constitui, 128.
 Judith virago, 111. Judithæ ad Olophernem oratio, 141. Judithæ obitus, 142.
 Jugum (sub) missio, 346.
 Julia Cæsar's uxor, 258.
 Julia Cæsaria filia, Pompeio nubis, 481. Julia Agrippæ nubis, 521. Julia la sciviam relegata, 540.
 Julius junior, 561.
 Julia Domitiani et soror et conjux, 580.
 Julia Caracallæ mater, 613.
 Julius in partu obitus, 482.
 Julius amatores partim occisi, partim relegati, 540.
 Julius interitus, 548.
 Julius Severæ interitus, 614.
 Juliani centurionis virtus, 298.
 Juliani scommata in Constantinum, b 11. Juliani similitudo Christianismi, b 22. Juliani somnium de obitu Constantii, *ibid.* Juliani apparatus ad bellum civile contra Constantium, *ibid.* Juliani industria et frugalitas, b 25. Juliani moderatio post obitum Constantii, *ibid.* De Juliani christianismi abrogatio et persecutio, *ibid.* Juliani sævitia in Christianos, b 26. Juliani Misopogon, *ibid.* De Juliani cæde controversiae, b 27. Juliani epitaphium et elegia, b 27, 28. Juliani res in Persia gestæ, b 27. Juliani mortis præsagia, b 28. Juliani dictum de Joviano, b 29. De Juliano matris somnium et partus, b 20. Julianus a Constantio Cæsar appellatur, *ibid.* Julianus Germanos vincit, b 21. Julianus se Constantio purgat, *ibid.* Julianus a transflugis deceptus, b 27.
 Julianus, Alexandrinus episcopus, 601.
 Julius et Tatianus Marciani hospites, b 46.
 Julii Proculi affirmatio de Romuli divinitate, 320.
 Julii (C.) Cæsar's cædes, 227. Julii Cæsaris imagostellata, 495. Julii (C.) Cæsaris vita, 481. Julii Cæsaris lex de testamentis ab Antonino Pio abolita, 594. Julii (C.) Vindicia motus contra Neronom, et interitus, 570. Julius (C.) Cæsar. *Vide* Cæsar. Julius (C.) Cæsar Octavianus appellatus Augustus, 499.
 Julius Antonius ob stuprum Julius occisus, 540.
 Julius Gallicus causidicus in Tiberim conjectus, 566.
 Julius Severus Adrianus, copiarum dux, Iudeos detest, 590.
 Julius Solon publicatis bonis in curiam relegatus, 599.
 Eiusdem interitus, 605.
 Julius Crispus a Severo occisus, 607.
 Jumentum unum atrocis pugnae occasio, 458.
 Junii Priisci cædes, 557.
 Junius consul contra Samnites, 277.
 Junius (L.) Brutus stulti sapiens imitator, 333. Junius (L.) Brutus primus consul, 334. Junius (L.) a Carthagine captus, 397.
 Junius (C.) a Samnitibus victus, 365.
 Junius (M.) dictator contra Hannibalem, 420. Junius (M.) dictator non impune simius est Hannibal, 422.
 Junius Virius se cum sua factione veneno tollit, 427.
 Junius victimus ab Antonio, 498.
 Junius (L.) Syllanus Claudi gener, 561.
 Jupiter Capitolinus infanticidio lepram Constantini curari jubet, b 4.
 Jurisjurandi precipitis poenitent, 49. Jurisjurandi elusio, 172. Jurisjurandi exsecutio demandata alteri, 139. Jusjurandum a populo exactum de observanda religione, 112. Jusjurandum violatum liberandæ patriæ causa, 123. Jusjurandum ab iracundia profectum, tranquillo animo fit mitine, 139. Jusjurandum non diutius quam commodum est servatur a regibus, 208. Jusjurandum per salutem imperatoris, b 75.
 Jussa utilitati posthabita, 451.
 Jusseus Esseus fatidicus de Antigoni cæde, 219.
 Justina, b 30. Justina mater Valentinianni Junioris, b 35.
 Justini martyris apologia efficax apud Antoninum Pium, 594. Item scriptum contra Marcionem, *ibid.* Justiniani martyrium, 598.
 Justinus martyr et philosophus de Simone Mago, 568.
 Justinus martyr et philosophus sub Adriano, 592.
 Justi humilis origo, b 58. Justini solertia contra perfidiam Hunnicam, b 60.
 Justini II elogia et substructiones, b 70. Ejusdem precepta de regno, b 73.
 Justinianum triclinium, b 93, 414.
 Justiniani statua, b 63.
 Justiniani sedilia, b 63. Justiniani elogia, b 61. Justiniani obitus, b 70. Justiniani rapacitas, b 91. Justiniani populus acquisitus, b 92. Justinianus imperator creatus, b 61. Justinianus præmia datoribus eripit, b 63. Justinianus, Tiberii dux, prodigat Persas, b 73. Justinianus Scavicæ gentes domat, b 92. Justinianus turpiter a Saracenis profligatus, b 92, 93. Justinianus perfidias suæ dat Sarracenis poenas, b 93. Justinianus præciso naso regno pellitur, b 94. Justinianus Rhinotmetus, b 92. A Bulgaris in regnum restituitur, b 96. A Bulgaris superatur, *ibid.*
 Justinianus patricii cædes, b 90.
 Justinianus Rhinotmeti sævitia in adversarios, *ibid.*
 Justinus Amantii pecunia emit imperium, b 58.
 Justinus II severitate judiciorum comprimit injuries, b 71.
 Justi in scrumnis ridentur, 143.
 Justitia æterna adducenda, 133.
 Justitia schola, 147. Justitia æternam adducere, 134.
 Justus quartus Hierosolymorum episcopus, 588. Justus Alexandrinus episcopus, 592.
 Juvencius (P.) ab Andrisco cæsus, 468.

L
 Laban, 25. Jacobum persequitur, 26.
 Labdon nonus Hebreorum judex, 53.
 Laberius Maximus, 314.
 Labienus Parthos concitat, 147. Labienus a Cæsare transit ad Pompeium, 484.
 Labienus captus, 514.
 Labor regalis, 190.
 Lac ex ara Jovis, 512.
 Lacus exundatio Amulium mergit, 314. Lacus exundatio aqua in mari non decurrente, capienda urbis obsecus signum, 352.
 Læsi ultioris occasiones aucupantur, 316.
 Læti interitus, 605. Lætus insidiatur Commodo, 601.
 Milites contra Pertinacem concitat, 602.
 Lætus quidam a Severo occisus, 608.
 Læva insidii magis opportuna, 166.
 Laicus episcopus factus, b 122.
 Lalacaan, b 159.
 Lamechus vivit annos 753, 18. Lamechus fil. Mathusala δύχος καὶ πολύτελος, *ibid.* Lamechus Mathusale filius, *ibid.*
 Lamia a Philippo oppugnata, 452.
 Lampadias Carthaginem cladem portendens, 398.
 Lancenus, b 45.
 Laodiceæ subjecta Antiochia, 36.
 Lapidés sine auctore contra Constantinum Leonis filium nissi, b 196. Lapidés sine ferro aræ adhibiti, 206. Lapidés sectio sine manibus, 120. Lapidés parvitas et incrementa, 121. Lapidum pluvia, 390. Lapis Christus, 120.
 Larginus Domitianus cædem prædictus, 581.
 Larginibus regnum et procerum benevolentia redimitur, 202.
 Largius dictator, 338.
 Larissa, b 298.
 Lartes Porsena, Clusinus rex, Romam oppugnat, 335.
 Latini, 313. Latinos sibi conciliat Tarquinius, 15. Latinum bellum, 337, 338, 362. Latinus Fauni filius, 313.
 Latium, 330.
 Latronei seditionis faces, 289.
 Lavacra mortuorum, 568.
 Lavinia, Lavinium, 313.
 Laurentia Romuli nutrix, 314.
 Laurentum, 313.
 Lazar (S.) cædes, b 508.
 Lazarus monachus pictor, b 471.
 Lazi populi, 377.
 Leæna Assyrios designat, 125.
 Lectus aureus, 479.
 Legati exploratores et belli prætextus, 450. Legati Persei regis statim dimissi, 457. Legatio in monte Sina, 37. Legatio formosæ et diserte mulieris efficax, 69. Legati ingerendi species majestatis, 149. Legatis concessa munera, 379. Legatis hostium extra urbem responsum, 394. Legatos non semper mittere licitum, 446.
 Lex. Lega violata nihil opis divinæ sperandum, 141. Legibus plene obtamperandum, 56. Legis Mosaicæ promulgatio, 38. Legis violatio servitutis causa, 50. Legis observatio, misericordia et justitia conjugenda, 146. Legis ignoratio peccatis multis ansam præbet, 178. Legis et lectorem et factorem esse oportet, 183. Legis violatores occisi, 205.
 Lex Mosaicæ ignorata a Judæis, 112. Lex publice recitatur, 113. Lex divina tyrannico edicto præposita 259.

Lex discerpta a milite, 286.
 Legio 3,000 peditum et 300 equitum, 317. Legio Cæsaris, 481.
 Legio fulmatrix, 596.
 Legionum Pannonicarum et Germanicarum tumultus 566.
 Lelius (C.) et Masinissa Syphaci opponuntur, 439.
 Lemeæus pro Alexandro cadit, 194.
 Lentulus (L.) contra Gallos pugnat, 401.
 Leo primus seu Magnus b. 50.
 Leonis primi clementia, 51.
 Leo II Ariadnes et Zenonis filius, *ibid.*
 Leo occisus a Davide, 64. Leo manibus [Sampsonis] occisus, 54.
 Leo qua occasione imagines oppugnare cœperit, b. 103.
 Leo papa Carolum Magnum imperatorem creat, b. 120.
 Leo prædictus uxori mala quæ a Michæle passura es-
set, b. 133.
 Leo philosophus sub Theophilo, b. 160. Leo sive Mi-
chælia sive Basilii filius, b. 166. Leo philosophus Con-
stantio Duce vaticinatur exitium, b. 181.
 Leo Phocas a Bulgaria victimus, b. 186. Leo Phocas ob
regnum effectatum oculos amittit, b. 187. Leo Phocas Bardæ filius, b. 194. Leo Phocas Chalepitam vincit, b.
197. Leo et Nicephorus ob iteratam regni affectionem
cœcantur, b. 216.
 Leo protovestiarius dictator a Sclero capit, b.
217.
 Leo paraspordylus, b. 262.
 Leo protosycepus milites alienat, b. 263.
 Leo Conon Theodosium Atramyttenum imperio dejici-
cit, 421. Leo Conon Germanum patriarcham relegat,
ibid.
 Leo Copronymus imperium ad posteros propagare
conatur, 438. Leo Copronymi filius, 435. Leo Copronymus largitionibus et simulatione pietatis imperium
constabili, b. 487.
 Leo Armenius regnum occupat, 451. Leo Armenianus
Bulgaricæ cladi causa, b. 451.
 Leo Actii frater, 444.
 Leo Abalantes, b. 538.
 Leo Melissenus, b. 581.
 Leonas questor Constantii, b. 21.
 Leones duo aurei, b. 158.
 Leonides Origenis pater martyr, 610.
 Leonis Iconomachi tributum et obitus, b. 106.
 Leonis uxor fit monacha, et filii castrati relegantur, b.
133. Leonis interitus presagia, b. 159. Leonis matris
sonnum, *ibid.*
 Leonis Philosophi subtractiones, b. 178.
 Leonis Phocæ sordes, b. 207.
 Leonis Cononis occasiones emergendi, b. 422.
 Leonis Copronymi sevitia in adoratores imaginum,
et interitus, b. 433.
 Leonis Armenii elegia, b. 458. Leonis Armenii cœdes, b.
459.
 Leontia Phocæ uxor, b. 79.
 Leontius imperator salutatur, b. 94. Leontius et naso
et regno excidit, b. 95.
 Leontii interitus, b. 96.
 Leontius philosphorus Eudociæ filiæ fortunam pro
dote relinquit, b. 41.
 Leontius Justiniani Rhinotmeti dux, b. 92.
 Leonum cavea supplicii genus, 124.
 Lepidi ignavia, 310. Interitus, 474. Lepidus Syllaæ suc-
cessor a Pompejo oppugnatur, *ibid.* Lepidus triumvir
Romam et Italiam tenet, 500. Lepidus crudelis, 502. In-
visus Augusto, 337. Lepidus a Cæsare in ordinem coa-
ctus, 518. Lepidus cum Augusto expostulat, 518.
 Lepidus (M.) Caligulae deliciae, 537.
 Leprosi extra urbes agere lege iussi, 101.
 Leucates juxta Chrysopolim, b. 184.
 Levitæ sacræ ministeriis destinantur, 40. Levitarum
reditus, 42.
 Lewis, 42.
 Lie, 25.
 Libanii accolæ vici a Jesu, 47.
 Libani Alectoromantia, b. 33.
 Liberalitas certamen in religione instauranda, 105.
 Liberalitas in amicos thesaurus maximus, 165. Libera-
litas una cum opibus crescit, 190. Liberalitas ex alieno
utrum prosit, b. 192.
 Liberatio gratiarum actionem postulat, 111.
 Liberi parentum ineptias ægre ferunt, 185. Libero-
rum haeredes parentes, 594.
 Liberti Claudi tyrannidem exercent, 561.

Libidines cum idolatria conjunctæ, 85.
 Libri pro recordatione, 48. Libros Scythæ Græcisigna-
væ causam credentes, ab iis cremandis abstinent, 633.
 Libya Phute, 21. Libya, *ibid.* Lybica aurigatio, 159.
 Lybica terra Hannibali fatalis, 456. Libya castellum
in quo perit Hannibal, *ibid.*
 Licinius ut potius sit imperio, b. 3. Licinius Constan-
tini affinis et collega, *ibid.* Licinius ob persecu-
tionem Christianorum regno pulsus et cæsus, *ibid.*
 Licinius Stolo seditionis auctor, 360.
 Licinius Varus Corsos domat, 401.
 Licinius Crassus contra Perseum mittitur, 457.
 Licinius Sura Trajanæ amicus, 586.
 Licinius Gallerii Maximiani collega, 644.
 Lictores securiferi regi æstare soliti, 179. Lictores, 320.
 Liguribus data pax, 445.
 Ligusticum bellum, 400.
 Lilybæi obsidio, 396.
 Lingua rationalis communis animalium, 17.
 Linguarum diversitas, 21.
 Linus successor Petri, 570.
 Lipara, seu Licandum, b. 217. Lipara tentata a Co-
nornelio, 387. Lipara excidium, 393. Liparitæ Iberis
ducis a Turcis redemptio, b. 257.
 Livia suspecta de nece nepotum Augusti, 540. Item
de nece Augusti, 544. Livia nubil Augusto pregnans,
514. Obit, annos 86 nata, 550. Livia ob insolentiam
minus chara Tiberio, 548. Livia consilium contra in-
sidiatores, 541. Liviæ Faunus, et apophthegmata, 554.
 Livius (M.) Hasdrudali opponitur, 432.
 Lobizum, b. 270.
 Loca non munita in bellis defendi non possunt, 151.
 Locri a P. Scipione recepti, 446. Locrorum defecit,
378.
 Locusta venefica, 567. Locustæ immisæ, 35. Locata
sub Alexio, 300.
 Logotheta Joannes ad Ruselium deficit, b. 292.
 Lollia Paulina, 555. Ejus cœdes, 562.
 Lollius Samnis prædo, 380.
 Longæ vites veterum causa, 19.
 Longævus seu Antiquus dierum, 128.
 Longiniana seditio, b. 55.
 Longitudo viri cubitorum sex et dodrantis, 63.
 Lotus ab Abrahamo liberatus, 22.
 Lucas evangelista chronologia, 545. Lucas et Andæ
reliquæ, b. 24.
 Luci luctus, 73.
 Lucilius pro Brutu se hostibus offert, 508.
 Lucilla Commodi soror, 598.
 Lucius Apustius classis contra Philippum præfeda-
444.
 Lucius Agrrippæ et Juliae filius, 537.
 Lucius Romanus episcopus, 629.
 Lucretiæ stuprum, 629.
 Lucretius consul, 333.
 Lucretius (C.) classi præfectus contra Perseum, 457.
 Luctatius Catulus Pœnos classe vincit, 398. Luctatius
(Q.) Siciliam ordinat, 399. Luctatii Catuli triumphus Afric-
anus, *ibid.* Luctu nondum finito nubere legibus inter-
dictum, 515. Luctum et invocationem Numinis et re-
gerendæ studium conjungit David, 70. Luctus mortuorum
est irritus, 75. Luctus ex consuetudine potius
quam affectu, *ibid.* Luctus inanis est ejus quem k-
nere occideris, 171. Luctus unius anni, 337. Luctus
publicus ob funus imperatoris indici solitus, b. 25.
 Luctum, 325.
 Lucus, b. 163.
 Ludi, Lydi, 22.
 Ludimagister proditor, 354.
 Luuentinus Numitoris et Amulii avus, 314.
 Luminum festum, 206.
 Luna matrem significat, 28. Luna a tergo, 478. Lunæ
noctu viæ, 404. Lunæ et Caligulæ nuptiæ, 558. La-
natica prædicti Rangabi imperii amissionem, et loci
adoptionem, b. 131.
 Lupæ meretrices, 315. Lupam se sugere, 605. Lupæ
Romanis auspicatus, 367. Lupus Antonium terræ.
 Lupi urbes ingressi, 591.
 Lupicia Justini uxor Euphemia appellatur, b. 2.
 Lustratio et expiatio regionis ob violatam regem,
110.
 Lutum plebem repræsentat, 118.
 Lux primi diei soli et luna indita, 10. Lux nocturna
in templo, 302. Lux nocturna, 404.
 Lycaonia a Cn. Manlio domita, 454.
 Lycia a M. Bruto subacta, 505.
 Lydi ludi, 22.

- Lydorum thesauris potitur Cyrus, 162.
 Lygiæ populi, 478.
 Lysaniæ tetrarchia, 287.
 Lysias excidium Judææ cogitans, a Juda Machabæo
 proligatur, 206. Lysias contra Romanos grassatur, *ibid.*
 Lysias a Demetrio occisus, 462.
- M**
- Maanis desertum, 68.
 Mabias Saracenorū princeps Constantem navalī præ-
 lio vincit, b 88.
 Maccabæi binomines, 69. Maccabæi martyres, 205.
 Macedones luxum Persicum imitantur, 190. Macedones
 emulantur 30,000 novi exercitus, 139. Mutili et infirmi
 honorifice domum remittuntur, 196. Macedonicum bel-
 lum, 445. Ejus exitus, et pacis conditiones 100, 328.
 Macedoniana hæresis, b 36.
 Macedonii relegatio, b 52.
 Macedonius Pneumatomachus, b 23.
 Macedonum III monarchia, 52.
 Macennitis, 608.
 Machærus castellum, 224.
 Machæra Herodis auxiliator, 232.
 Machine Romanorum a Judæis eversæ, 297. Machinae
 Hannibalis, 407. Machinae talenti pondere saxa jaculan-
 tes, b 253. Machinae Archimedis, 424.
 Machometus secundus Armeniam recipit, b 95.
 Macies malum significat, 29.
 Macinus Megalia occupat, 467.
 Macrini genus, mores et administratio imperii, 614.
 Macrini motus contra Galienum, 632. Macrini et Macriani
 cædes, 633. Macrini (Q.) interitus, 634. Macrino a vate
 predictum imperium, 614. Macrinus bis victus ab
 Artabano pacem emit, 615. Macrini cædes, *ibid.*
 Madian, 34. Madianitarum cædes, 44. Madianitices
 mulieres seducunt Israelitas, 43.
 Mætæ, 609.
 Mæcenas Augusto monarchiæ retinendæ fit auctor, 533. Mæcenas Augusti iracundiam mitigare solitus, 539.
 Mæcenatis de Agrippa judicium, 536.
 Mæranus puteus amarus fit dulcis, 38.
 Magi primitis dies immolant, 165. Magi Alexandrum
 Asiam perniciosum fore vaticinantur, 181.
 Magister, b 41. Magistri liberalium disciplinarum
 M. A. Philosophi stipendiis conducti, 596.
 Magistratus patrum funguntur muneribus, 317. Magi-
 stratus violentiæ populi sæpe cedere cogitur, 140. Magi-
 stratus ex viris lecti, 148. Magistratus indignis mandari
 pessimum, 614. Magistratum socordia in puniendis in-
 juriis, facit ut homines privati grassetur, 75.
 Magnanimi sibi ipsi manus afferre malunt, quam hosti-
 bus ludibrijo esse, 70. Magnanimi libertant parcum magnanimes quama supplicibus, 143. Magnanimi non facile
 ferunt imperium, 316. Magnanimus vir quos perdere
 potest conservatoe manvult, 162.
 Magnates se non magni fieri ægre ferunt, 99.
 Magnentii ingratuus animus contra Constantem, b 12.
 Magnentii sævitia, clades, furor et interitus, b 18.
 Magnentius regnum affectat, b 13. Magnentius proceres
 tollit, b 15. Magnentius repudiatus puris conditionibus
 proligatur, b 17. Magnentius desperata venia Gallo in-
 sidiat, *ibid.*
 Magni cognomentum Pompeio a Sylla tributum, 474.
 Magnitudo pro superbia, 122.
 Magnus Pompeius a Claudio interfectus, 564.
 Magnus ager, b 131.
 Mago Annibal frater, 409. Mago Gades tenet, 435.
 Mago in Italiam remittitur, 442.
 Magog Scythæ, 21.
 Magorum est, non quod somnioris, sed quid portendat
 somnium expondere, 118. Magorum tyrannis, 130, 169.
 Magorum cædes, 172.
 Mahometus sedem ab Heracio impetrat, b 86. Maho-
 meti natales et impostura, *ibid.* Mahometus Romanas
 provincias populatur, b 87.
 Majorica, 436.
 Malchus Antipatri insidiator, 227. Malchus Arabs He-
 rodem non recipit, 231.
 Maledici corporis voluptatibus assiduis dediti, spiritus
 prorsus expertes, cremandi a Deo, 125.
 Maleleel filius Gaidadi, 18.
 Malichi cædes, 224.
 Malli Alexandrum pene confecerunt, 194.
 Maniacæ vincitus Constantinopolim militavit, b 238.
 Mamas (S.), b 162.
 Mamertini a Romanis defenduntur, 382. Mamertini
 Messanæ habitatores, 380.
 Mammæa Moesæ filia, 615. Mammæa a filio Augusta
 appellata, 618. Filio uxorem eripit, *ibid.* Mammæa cæ-
 des et Christianismus, 620.
 Mananimus Esseus de Herode vaticinatus, 243.
 Mananimus tyrannus, 108.
 Manassæ Josephi filius, 29.
 Manasses quindecimus rex Hierosolymitanus, 411.
 Manassis captivitas et penitentia, 112.
 Manasses pontifex, 201.
 Mancipium Judaicum a Philadelpho redemptum 420
 drachmis, 200.
 Mandane Astyagis filia, Cyri mater, 146.
 Mandati violati poenæ, 8.
 Mandonius a Scipione victus, 435.
 Mandragoru, 25.
 Mane, felicitatis nota, 132.
 Manes Manichæorum princeps, 639.
 Mania, 36.
 Manna desinit, 46.
 Manoe Sampsonis pater, 34.
 Manubias militum esse statuit Cyrus, 164.
 Manuel Theophili dux, b 148. Manuel Theophili ser-
 vator, b 149. Manuelis fuga ad Agarenos, et solers redi-
 tus, *ibid.*
 Manuel patricius rem male gerit in Sicilia, b 200.
 Manus in pariete scribens, 123. Manus ferreæ, 439.
 Manuum oscula, 558.
 Mangania regia, b 262. Mangania syngrapha dolo ex-
 torta per Isaacum Comnenum, b 270.
 Mani, 123.
 Maniaces tyrrannide affectata occumbit, b 249.
 Manichei Pauliciani, b 157. Manichei a Quado Persa
 cæsi, b 60. Manichei Romanas provincias ingressi, b
 124. Manichei ad Ismaelitas deficiunt, b 157. Manichei
 Philippopolis traducti, b 209. Manichei militia pulsi,
 b 300. Manichæorum et Alexii disputationes, b 305.
 Manilius lex, 477.
 Manipuli adorantes submissionis argumentum, 28.
 Maniu evocatio, 69.
 Manius Etruscus aruspex, 366.
 Manius Glabrio Antiochum Græcia pellit, 450.
 Manlius (M.) Capitonius de saxo Tarpeio precipitatur,
 359. M. Manlius in Africa bellum gerit, 390. M. Manlius
 Carthaginem oppugnat, 426. Carthaginem amicitiam
 simulat, 438.
 Manlius (L.) in Sicilia, 396.
 Manlius (T.) Torquatus, 360. Filium victorem securi-
 ferit, 363.
 Manlius Torquatus consulatum repudiat, 426. Faliscæ
 domat, 400. Siciliam recuperat, 424.
 Manlius (Cn.) Antiocho plura imperat quam Scipiones,
 454.
 Manasses ob peregrinam uxorem sacris interdictus,
 novam religionem instituit, 182.
 Mara amaritudo, 55.
 Marcellinus, episcopus Romanus, 639.
 Marcellus Annibalem ad Nolam vincit, 423. Oppugnat,
 429. Syracusas oppugnat, 424. Marcellus cæsus ab Anni-
 bale, 432.
 Marcellus (M.) Augusti consobrinus Gallos spoliat, 456.
 Marcellus Vespasiano insidiatus, 578.
 Marci auguris divinatio de Romanorum cæde, 417.
 Marci Evangelium, 568. Marcus Evangelista primus
 Alexandriae episcopus, 572.
 Marcomanni, 595.
 Marcus Alexandrinus episcopus, 594.
 Marcus monachus Leoni Philosopho decem annorum
 vitam prædicti, b 179.
 Mardeite Arabibus infesti, b 92.
 Mardochei fiducia de conservatione Judæorum, 179.
 Mardocheus, 175. Mardocheus Estheræ ministrum exilium,
 ni popularibus subvenierit, 179. Mardocheus per Esthe-
 ram Artaxerxis vitæ consulit, *ibid.* Mardocheus Artaxer-
 xis imperii particeps, 196. Mardocheus princeps Ju-
 dæorum, 179.
 Mare vitam humanam significat, 125. Mare pro insulie,
 130. Mare Pazinianum equi tranant, b 260. Maria conge-
 lata, b 120.
 Maria Alana vivente marito Botaniatæ nubit, b 292.
 Maria Alana fit monacha, b 297.
 Mariæ (D.) vestis, b 51.
 Mariamme Mosis soror, 32.
 Mariamme Herodi ob periculum infensa, tandem occi-
 ditor, 240, 241.
 Mariamme prior uxor Archelai, 285.
 Mariamme Agrippæ filia, 282.
 Mariamme obitus, 34.
 Marinus, b 141.
 Marinus tyrannus occisus, 625.

- Maris Chalcedonensis invectiva in Julianum, b 26.
 Mariti absentia adulterii occasio, 74.
 Maritis laxatæ nocturnæ excubie, 116.
 Maritus maximum uxoris ornamentum, 160.
 Mars homo non Deus illam stuprat, 314.
 Maryses Agrippæ libertus, 272.
 Martiani obitus, b 49. Martiano aquilæ umbra porten-
 dit imperium, b 46. Martianus hospites suos remune-
 ratur, *ibid.* Martianus Antonii filius, b 50.
 Martinatus soec Leonis Philosophi, b 174.
 Martina Heraclii secunda uxor, b 82. Martinæ suppli-
 clum, b 87.
 Martinus patricius, b 72.
 Martinus papa resistit Constanti Monothelitæ, b 87.
 Martius (Cn.) Coriolanus, 343.
 Martius Philippus consul contra Perseum missus, 457.
 Martius (L.) Carthaginem oppugnat, 464.
 Martyropolis, b 74.
 Masada castellum Idumææ, 230. Masadæ expugnatio,
 311.
 Masadeni, 260. Sibi ipsi manus afferunt, *ibid.*
 Masalmas et Solymas Arabes Thraciam et Byzantium
 invadunt, 101.
 Masinissa Sophonisbam invitus amittit, 440. Masinissa
 ad Romanos deficit, 436. Carthaginenses vincit, 463.
 Masinissæ obitus et regni divisio, 465.
 Massagetae Persiam vastant, b 16.
 Matathias Asamonæi pronepos defensionem religionis
 suscipit, 205.
 Matthias ob auream aquilam revulsam crematus, 258,
 260.
 Mater a filio fame necata, 156. Mater infantem devorat,
 219.
 Maternus affectus in liberorum periculis se tegi non
 sinit, 83.
 Mathusala vivit annos 969, 18. Mathusala Enochii filius
ibid.
 Mathusala filia Malebeelis, *ibid.*
 Matrimoniorum leges Augusti, 354.
 Matroneæ et virgines Davidis victoriæ celebrant, 65.
 Matronarum privilegia, 318.
 Matthias Theophilii filius pontifex, 256.
 Matthias pontifex, 280.
 Matthias Theophilus pontifex, 290.
 Mauri a Medis propagati, 631. Mauri montis castellum,
 b 204.
 Maurici stratagema contra Chaganum, b 77. Mauricii
 interitus præsagia, b 78.
 Mauricii cuni omni familia interitus, b 79. Mauricii
 fuga, *ibid.* Mauricius qui et Tiberius, b 74. Mauricius
 comes federatorum, Tiberii gener, *ibid.* Mauricius militum
 seditione Commentioli prodictione ulciscitur, b 78.
 Mauricius 1,200 captivorum 6,000 aureorum redimere
 recusat, *ibid.* Mauricius Philippicum generum ob fa-
 mam de Philippo suspectum habet, *ibid.* Mauricius mil-
 ites captivos redimere non vult, *ibid.* Mauricius infantem
 suum ultro cœdi offert, b 79. Mauricius mavult
 hic dare penas, *ibid.* Mauricius imperator declaratur,
ibid.
 Maxentii tyrannis, 643. Maxentius tyrannus, b 2.
 Maxentius a Constantino victus in Tiberi submergitur,
ibid.
 Maxentius Maximiani Herculii filius Romæ imperator,
 643.
 Maximi cognomen M. Valerio decretum, 389. Maximi
 cœdes, 622.
 Maximili Herculli interitus, 644. Persecutio Christia-
 norum, 640. Maximianus Herculius Diocletiani collega,
ibid. Maximianus Herculius imperio se abdicat, 642.
 Maximini avaritia, ignobilitas, crudelitas et Germanicus
 triumphus, 621. Maximini genus et sævitia contra
 Christianos, *ibid.* Maximini cœdes una cum filio, 622.
 Maximini cœdes Taciti cœdis occasio, 637. Maximinus a
 senatu dux creatus, 622.
 Maximinus Antiochenus episcopus, 598.
 Maximinus, Alexandrinus episcopus, 639.
 Maximinus Gallerius gener Diocletiani, 640.
 Maximus regno affectato a Theodosio occiditur, b 35.
 Maximus Maximi nepos tyrannus Romæ, b 69.
 Maximus et Martinus papa Constanti Monothelitæ re-
 sistunt, b 87.
 Maxabanes, Hierosolymitanus episcopus, 626.
 Meatus subterranei Hierosolymorum, 305.
 Medi, seu Madsi, a Mædai, 21.
 Media Baasprakan, b 256.
 Medicum bellum cum Turcis, *ibid.*
 Medica aurigatio, 158.
 Medici opera rex inimicus facile debellatur, 486. Me-
 dici regibus maxime timendi, *ibid.* Medicis immunitas
 data, 535. Medicus ob non sanatum ægrotum in cruce
 actus, 196.
 Mediolanum captum a Romanis, 405.
 Medorum et Persarum ii monarchiæ, 119.
 Medorum satrapæ leonibus objiciuntur, *ibid.*
 Megabizus, 171.
 Megacles pro Pyrrho occisus, 372.
 Megalia castellum Carthaginense, 467.
 Megar tertius Israelitarum judex, 405.
 Megasthenes pro Metasthene, 51.
 Mel ex ara Jovis, 365.
 Melangia locus, qui et Malagina, b 168.
 Melchisedecus, 22.
 Melchisius, Saulis filius, 62.
 Melchol Saulis filia, *ibid.* Melchol Davidem satu liberu,
 65. Melchol Davidi nubis, *ibid.* Melchol exsultans Davide
 alteri nupta, 71. Melchol Davidi remittitur, *ibid.* Melchol
 Davidem saltantem ridet, 73.
 Meleleu vivit annos 895, 18.
 Melisenus Nicephorus, b 44.
 Melitine, b 108.
 Melius (Sp.) regno affectato occiditur, 350.
 Memoria beneficiorum supplicium mitigat, 83.
 Memphis Jonathæ filius, 73.
 Memphis excusatio, 78.
 Menæ liberti perfidia, 514, 515.
 Menander historicus, 85.
 Menas, b 67.
 Menas libertus Sexto Pompeio perfidiam suadet, 512.
 Mendicus Armenius prodit Agarenorum insidias, b 214.
 Menelaus pro Onia, 204. Menelai impli pontificis in-
 ritus, 208.
 Menenius Agrippa, 337. Ejusdem apologia, 340.
 Mens veri imperatoris erga subditos, 613.
 Mensa aurea, 478.
 Mepheni Cappadoces, 21.
 Meroba Saulis filia, 62.
 Meroe olim Saba, 33.
 Mesembria, b 91.
 Mesrem Ægyptus, 21.
 Messalina Valeria Claudii conjux, mulier tyrannus
 impudica, 486. Ejusdem interitus, 564. Messalina C. Na-
 nubere aggressa, *ibid.* Mnesterem adulterum edicto Ca-
 dii nascisci, *ibid.* Messalini liberi, 287.
 Messana ab Hannone occupata, 383. Messana com-
 didas, 382.
 Mesthici montes, 478.
 Mesthus fluvius, 467.
 Metella Syliæ uxor, 473.
 Metellus magister equitum, 397.
 Methodius a Michaeli male tractatus, b 136. Methodius
 excarnificatio et relegatio, b 150. Methodius pro Joanne
 Syngelo fit patriarcha, b 153. Methodii de stupro calu-
 nia, b 154. Methodius divinitus extincta flamma libidini,
ibid. Methodius calumniatoribus parcit, b 155. Methem
 Scythopolis, 70.
 Metius, 324. Metius ob cosmographicam tabulam occi-
 sus a Domitiano, 581.
 Metrophanes, b 8.
 Metus unius multis exitiabilis, 32. Metus periculi pro-
 pheta auctoritate major, 117. Metus in præsentia et in
 futurum ademptus, 118. Metus per castra discessura,
 160. Metus avaritiae prætextitur, 147. Metus defectionis
 causa, b 256.
 Michael Cappadox Zoen stuprat, b 234. Michael Zoen
 consuetudine et publico abstinet, b 239. Michael factus
 imperator Zoen in ordinem cogit, b 235. Michael Cal-
 phates a Zoen adoptatur, b 124.
 Michael Rangabe declaratur imperator, b 125.
 Michael Balbus Amoricus ob insidias in vincula conju-
 tus, b 133. Michael perfide in pios grassatur, b 138, 141.
 Michael Theophili filius, b 150. Michael Theophili filius
 a Basilio cœditur, b 167.
 Michael Bures Antiochiam capit, b 204. Michael quan-
 vis hydropticus Bulgarios domat, b 241, 242.
 Michael Ducas imperio ineptus, b 286. Michael Dtes.
 imperator designatur, b 284.
 Michael Paphlagon fit monachus, b 242. Michael patri-
 cha Isaacium Comnenum adjuvat. Idem ob insolentia
 ab eodem pellitur, b 268, 269.
 Michael Balbus ex carcere et compedibus ad imperium
 evicitur, b 135. Michaelis Balbi confusa religio, *ibid.* Mi-
 chaelis Balbi intercessione Imperatricis differtur suppli-
 cium, b 133. Michaelis Balbi opinione, b 136. Michaelis
 Balbi secundæ nuptiæ, b 139. Michaelis Balbi obitus, b
 141. Michaeli Balbo auguria Imperii, b 129. Michael
 Demetrio martyre opem frustra sperat, b 239.

Michael Parapinacius cognominatus, b 288.
 Michaelis imperatoris ossium translatio, b 176. Michaelis Theophili filii profusiones et impietas in matrem et sorores, b 153. Michaelis Theophili filii duæ Arabicæ expeditiones, b 158. Michaelis Theophili filii aurigations et neglectus Reipublicæ, b 159. Michaelis Theophili filii inepta comitas, et lusus scelerati, b 163.
 Michaelis Paphlagonis morbus ob perjurium, b 234.
 Michaelis Ducæ imperatoris inepta studia, b 287.
 Micheas vulnerari se jubet, et Achabum arguit, 94.
 Micheas Achabo exitium prædictit, *ibid.* Micheas in carcere conjicitur, 95.
 Micipes Massinissæ filius, 465.
 Militare stipendium, 580.
 Miles prædatum educendum, ut et commeatus suppetat, et corpora labore firmentur, et disciplina militaris non exolescat, 157. Miles direptionem locupletis urbis diuturni laboris premium exspectat, 162. Miles pene ostendo Judæis illudit, 286. Milites pauci, sed fortes et exercitati, etiam multis sunt formidabiles, 77. Milites 300,000, 47. Milites ducem bellicosum ignavo præferunt, 158. Milites in nullo belli metu negliguntur, 212. Milites Augusti item Antonianam disceptant, 510. Milites censura ecclesiastica notati, b 203. Milites ac martyres, *ibid.* Milites Aristobolum pacem servare non sinunt, 224. Militibus ante pugnam dimissim donatur merces, 106. Militum licentia coercita a Pompeio, 149. Militia neglecta imminuit Imperium, b 274.
 Mille talenta redempta pax, b 108.
 Milo Tarentina arce Romanis cedit, 379.
 Milo Pyrrhi dux, 473.
 Milonius Cæsonia Caligulæ nubit, 557.
 Milium locus Constantinopolis, b 62.
 Mimæ, b 32, 37.
 Mina Judaica librarium, 2 226.
 Minæ irrite, 104.
 Minerva desponsa Antonio, 513. Minervæ ædes, 605.
 Minister fidelis non omnia tyrannijussa executitur, 92. Ministri bene meriti indulgeri sibi volunt, 71. Ministri culpam domini luunt, 96. Ministrorum regiorum in bellis intestinis fides lubrica, 71. Ministrorum laboribus fruuntur domini, 74.
 Minorica, 436.
 Minutius Rufus contra Gallos, 446. Q. Minutii Rufi temeritas, 445. M. Minutius ab Æquio vincitur, 346. M. Minutius magister equitum, 414. Minucius Augurinus, 350.
 Miracula ad Sinam edita Mosi, 35. Miracula etiam tyranorum saevitiam frangunt, 122. Miracula ab improbis eluduntur, 124. Miraculis commissa religionis controversia, 92. Miraculis pietas erga Deum excitatur atque augetur, 124. Miraculum evangelici codicis non combuti, b 174.
 Misac pro Misaele, 418.
 Misael Misac appellatus, *ibid.*
 Miserorum nulli cognati, 205.
 Mithridates Cypri gazophylax, 169. Mithridates a filio Pharnace occiditur, 223. Mithridates rex Parthorum, 250. Mithridates ad Euphratem a Pompeio profligatus, 477. Mithridates fugiendo quam pugnando hostis gravior, 479. Mithridatis interitus, *ibid.* Mithridaticum bellum, 477.
 Mizizius tyrannus, b 90.
 Mnæseas Damascenus meminit diluvii, 19.
 Mnester saltator Messalinæ amasius, 564. Mnesteris interitus, 565.
 Moabitæ primogenitum adolet, 98. Moabitæ ad intercessionem cœdijubentur, 60. Moabitæ Achabo tributarii, 96. Moabitæ ex errore in manus hostium incident, 98. Moabitæ rex Davidis cognatis hospitium præbet, 66.
 Moameti natales et imposturæ, b 86, b 178.
 Mocilas, b 163.
 Mocius (S.), b 506.
 Modestia discitur a pueris exemplo modestorum senum, 147.
 Mœnia transiliare capitale, 316. Mœnia sacrosancta, *ibid.* Mœnia arato designata, *ibid.*
 Mœsa Julia Senecæ soror, 615.
 Monachi ab Argyropulo locupletati, b 232. Monachi Michaelis venere abstinentie jubent, b 239. Monachi Theodorus longam statem pollicentur, b 153, 478. Monachorum cœdes sub Copronymo, b 110. Monachus ensifer, b 78. Monachus et Mahometi suffragator, b 86. Monachus fatidicus, b 129.
 Monarchia ad bella et seditiones reprimendas utilis, 338. Monarchia gerendæ ratio, 532.
 Monastica censura de historiis, 2.
 Moneta mutata a Comneno, b 299.
 Mongus Petrus, b 54.

Monitis spretis clades accipitur, 107.
 Monitoris fideliæ præmium calamitas, 139.
 Monobarus Bæsus Adiabenus, 282.
 Monomachi consilium, negligentia et mollities, b 248. Monomachi profusiones, rapacitas et Orientis amissio, b 260. Monomachi ineptie de Zoe et Alana concubina, b 261, 261. Monomachi morbus articularis et lateris dolor, b 261. Monomachi obitus, b 262. Monomachi Theodosii præsidis seditio, 264. Monomachus fit imperator, b 247.
 Monachus Theodosius relegatur, b 264.
 Monoxyla Rossorum navigia, b 255.
 Monothelitæ, b 86.
 Mons Judaica tribus, 421.
 Monstrum foedum sub Mauricio natum, b 76. Monstrum Byzantii natum, b 289.
 Montii quæstoris interitus, b 20.
 Mopsi fons, 22.
 Mopsuestiae excidium, 201.
 Mora supplici, damnatis aliquando salutaris, 118. Mora hostis, timiditatis suspicionem præbet, 186.
 Morbus ex metu, ex morbo mors, 69. Morbus capitis in Arabia, 534.
 Mori optare, nec posse, 592. Mors ex animi ægritudine, 83. Mors minus acerba iis qui facti sunt votorum compotes, 145. Mortis denuntiatio tristissimus nuntius, 11. Mortuis viventium negotio ne impediunto, 648. Mortuus resuscitatus ab Elia, 92. Mortuus singitur qui occidus est, 218. Mortuus nuntius ad mortunum, 54.
 Mortago Bulgarus, b 12.
 Mos aqua, 33.
 Mosaica instituta, cur ignota Græcis, 200. Mosaici libri di amissi reperiuntur, 412.
 Mosis nativitas et educatio, 32. Moses Ægyptiam mammam aspernatus, matri suæ restituuntur, 32 et 33. Moses diadema procurat pedibus, 33. Moses expositus a Thermuthi educatur, *ibid.* Moyses, id est, ex aqua servatus, *ibid.* Mosis expeditio Æthiopica, *ibid.* Mosis miracula apud Pharaonem, *ibid.* Moses ab Abrahamo septimus, 33. Moses miraculis confirmatus Pharaonem adit, 35. Moses in lapidationis periculo, 36. Moses Idumeos reformidat, 42. Moses Chananæam videt, sed non ingreditur, 45. Moses tabulas legi confringit et reparat, 38. De Mose et Aarone oraculum, 50. Mosis fuga et nuptiae secundæ, 34. Mosis iracundia ob vitulum, 37. Mosis manus in altum elatae victrices, *ibid.* Mosis obitus, 44.
 Mosoch, 21.
 Mosynopolis, b 224.
 Muhammeti Imbraeli crudelitas et interitus, b 256. Muhammeti Imbraeli filius, b 255.
 Muliebres illecebriæ etiam sapientiss. in fraudem illiciunt, 85. Muliebria ἀγαθούς, 69. Muliebrium ornamento controversia, 447.
 Mulier adoptat filium, 33. Mulier gigantea, b 60. Mulier Sabea cœdendi auctor, 79. Mulier formosa, fera cui resisti non potest, 158. Mulier formosa ab amante quidvis impletur, 180, 182. Mulierculæ importuna impetrat audiencem ab Adriano, 589. Mulierem formosam intactam dimittere Barbarus dishonestum censem, 100, 141. Mulieres ad vindictam priores, 180. Mulieres Assyriorum aciem restituent, 235. Mulieres armate, 595. Mulieres in Saporis exercitu, 603. Mulieri iratae non fidendum, 183. Mulieribus non vis afferenda, sed persuadere licet auctore Cyro, 158. Mulieribus curru vehi concessum 333. Mulierum vis, 173.
 Mulorum juga 10000, 190.
 Multitudo paucitatem superatura creditur, 77. Multitudo delinquentium non facile sine publico malo coerceri potest, 183.
 Munatius (T.) Plancus Antonianus a Ponto Aquila vicit, 498.
 Mundus κόσμος, 16.
 Munera non tutum est accipere ab omnibus, 100. Munera perituri repudiata, 123. Munera cuique pro dignitate tribuenda, 166.
 Mures Palæstinam afflunt ob arcum, 58. Mures Sennacheribum Pelusio pellunt, 411.
 Murus longus, b 58.
 Musca Dea Accaronia, 96.
 Musæ saturæ minus molestæ, 272. Muscarum immisio, 35.
 Musica profligat malos genios, 64.
 Musonius philosophus, 577.
 Mutatio ex malo in bonum, 112.
 Mutia Pompeio absente adulterat, 479. Mutia S. Pompeii mater, 511.
 Mutianus contra Vitellium a Vespasiano missus, 576.
 Mutianus Vespasiani Vicarius, 577.
 Mutinas Poenæ ad Romanos deficit, 430.

Mutinensis obsidio, 497.
Mutistratum urbs Siciliæ, 388.
Mutius Cordus Scævola Porsennam occisurus, 335.
Mutus præ metu, 228.
Myles, 516.
Myra capta ab Agarenis, b 236. Myrenses Bruto se dedunt, 503.
Myriades, 462 et 800, 175.
Mysia Europæa, 509. Mysi seu Bulgari, b 58. Mysi ad Olympum, 454. Mysi, 531.

N

Naas, Ammonitarum rex, Israelitis minatur, 59.
Naba mons, 45.
Nabal Carmelita, 68.
Nabat secundus rex Israelitarum, 89.
Nabathæi Arabes, 209.
Nabiota, 66.
Nabis Lacedæmoniorum tyrannus, 446. Nabis ab Aetolis peremptus, 451. Domitus a Flaminio, 447.
Nabla, 79.
Nabothi vinea et cædes, 93.
Nabuchodonosor Hierosolymis captis regem occidit, 3000 captivorum abducit, 114. Nabuchodonosor Nechaum Egyptum vincit, *ibid.* Nabuchodonosoris sævitia in Sedenchiam, 115. Nabuchodonosoris secunda expeditio in Egyptum, 117. Nabuchodonosor somnium eum a Magis sibi dici postulat, 118. Nabuchodonosoris somnium de statua, 119. Nabuchodonosor honorem habet Danielli, et Hebreorum Deum celebrat, 122. Nabuchodonosoris somnium de arbore, *ibid.* Nabuchodonosoris aurea statua, *ibid.* Nabuchodonosoris meminerunt Bereros, Megasthenes, Philocles et Philostratus, 123. Nabuchodonosor superbus et insolens, 122. Nabuchodonosor in furorem actus septem annos inter bestias degit, 123.
Nabuzardan Hierosolyma incendit, *ibid.*
Nachor, 22.
Nachordan, rex Assyriorum, 111.
Nachordan, Sennacheribi filius, 142.
Nadabi et Abii interitus, 40.
Naeman. *Vide* Neeman.
Nahumus excidium Israelitarum ante annos 115 prædictit, 108.
Nais capitur, 47.
Narbonenses olim Bebryces, 406.
Narcissus, libertus Claudi ab epistolis, 563. Ad Messalinæ tunulum occiditur, 566, 568.
Narcissus Commodum jugulat, 801.
Narcissus, Hierosolymitanus episcopus, miraculis clarus, 612.
Narses, Persarum rex, b 42. Narses Persa pacem cum Romanis facit, 642.
Narsætis et Bellisarii dissidium, b 69. Narsetis a Phoca defectio et interitus, b 80. Narsetis elegia, b 69.
Nasamonum excidium, 581.
Nasturtium Persarum obsonium, 447.
Natales regiorum filiorum largitionibus [populorum] honorati, 209.
Natare nescire, duci et militi incommodum, 192.
Nathan propheta, 73. Nathan Davidem arguit, 74. Nathan Salomonis studiosus, 82.
Natura et exercitationis dona, causa calamitatis, 250.
Navales pugnæ S. Pompeii et Augusti, 516, 517 *passim.*
Navis ænea navigationis præsidium, b 57.
Naves onerariæ 400, triremes 700, a Juliano crematæ, b 27. Naves 800 capte a Pompeio, 480. Naves 300 ad Actium capte, 527. Navis hostilis prætextu legationis evadit, 439. Navis 16 remigiorum, 449.
Naupacti deditio, 452.
Nazoreus, 54.
Neapolis Thraciæ, b 271.
Neapolis Libyca a Pisone eversa, 467.
Nearchus ex Oceano Indico in Euphratem reddit, 196.
Necessitas audaces facit, 102.
Nechaus Ægyptius Medos oppugnaturus, Josiam occidit, 113. Nechaus Ægyptius a Nabuchodonosore vincitur, 118.
Nectarius, b 37.
Neeman Syrus a lepra mundatur, 99.
Neemias instaurat Hierosolyma, 135. Neemias se contra Moabitæ, Ammonitas et Samaritanos munit, 178. Neemias Xerxis pincerna instaurat Hierosolyma, *ibid.* Neemias ærumnæ pro patria, *ibid.*
Negra, b 60.
Nemrodus primus gigas et tyrannus, 21.
Neocæsareæ excidium, b 278.

Nemezi gens Gallica, forte Nemetes, b 294.
Nemezorum defectio, *ibid.*
Nephatalim, 25.
Nero pro Domitio, sextus Romanorum imperator, 288.
Nero 17 annos natus fit imperator, 430. Nero primus Christianos persecutus, 570. Neronis adolescentia luxuriosa, 568. Aurigationes et scenicas exercitationes, 569. Nero post matricidium nocturnis terroribus exagitatur, *ibid.* Neronis consilia desperato imperio, fuga, interitus, 571, 572. Expeditio in Græciam, 570. Imperium, 568. Neronis utriusque sexus conduplicate nuptie, generis activi et passivi, 511. Neronis partus, 570. Cedes, 572. Neronis interitus, 292.
Nero (Cl.) Hasdrubalem cædit, 433. In Sicilia, 442. Nero (Cl.) cum Hannibale dimicat, 432.
Nero Germanici filius, 548.
Nerva astrologi mendacio servatus, 563. Trajanum adoptat, 584. Nerva imperium, 562.
Nestorius hæreticus, b 41.
Nestorius defectio, b 288.
Nicæa a Sciero occupata, b 217. Nicæa capta a Francis, b 300. Nicæna prima synodus, b 9.
Nicænum Symbolum, b 10. Nicænum septimum concilium de imaginibus colendis, b 117.
Nicanor Judæ insidiatur, 208. Nicanoris interitus, *ibid.*
Nicephori Cæsaris et fratribus pœna, b 118. Nicephori sorores, rapacitas et exactiones, b 123. In Nicephorum commata, b 207. Nicephori interitus publici luctus solatum, b 125.
Nicephorus Phocas, b 177. Nicephorus Phocæ Barda filius, b 194. Nicephorus Phocas Cretam subigit, b 196. Nicephorus Phocas metu tyrannidis a Creta revocatur, b 197. Nicephorus Phocas in Syria bene pugnat, b 197. Nicephorus Phocas tyrannidis suspicionem callide a se amovet, b 198. Nicephorus Phocas imperator declaratur, b 187. Nicephorus sacros reditus in militiam convertit, b 202. Nicephorus Phocas ad rem militarem refert omnia, b 203. Nicephorus Phocas ecclesiastica suffragia et redditus sibi vindicat, b 203. Nicephorus Phocas muro fatum excludere studet, b 204. Nicephorus ex fame lucrum appetit, b 206. Nicephorus Phocas invitus ob licentiam militum et avaritiam, b 215. Nicephori Phocæ expeditio Cilicia, b 200. Nicephori Phocæ coronatio et nuptie, *ibid.* Nicephori Phocæ nuptie secundæ a patriarcha impedita, *ibid.* Nicephori Phocæ defectio, b 227. Nicephoro (a) puli alienatio ob ludum militarem, b 230.
Nicephorus Uranus Bulgaros domat, b 224.
Nicephorus Comnenus, b 297.
Nicephorus Phorbeni Catacalonis filius, b 299.
Nicephorus insidiator dat pœnas, b 300.
Nicephorus Copronymi filius, *ibid.*
Nicephorus generalis logotheta imperator appellatur, b 121. Nicephorus Irenen in exsilium mittit, b 122. Nicephorus imperator stricto gladio petitus, b 124. Nicephorus a Bulgaris occiditur, b 125.
Nicephorus patriarchæ Leonis Armenii impietatem præsentit, b 130.
Nicephorizes eunuchus, b 287.
Nicephorizes logotheta interitus, b 293.
Nicetas Copronymi filius, *ibid.*
Nicetas, Gregoræ filius, honorifice ab Heraclio excipitur, b 84.
Nicetas eunuchus, Copronymi patriarcha, b 111.
Nicetas dux Antiochenos male tractat, b 236.
Nicetas Ooriphæs, b 300.
Nicias Pyrrhi proditor supplicio afficitur, 376. Ejus cutis in lora sellæ concisa, 379.
Nicias Cerealis insidiator Caligulae, 557.
Nicocizas, b 225.
Nicolai patriarchæ relegatio, b 179. Ejus restitutio, b 182.
Nicolai Publicani de Constantino Duca prædictio, b 183.
Nicolaus Damascenus Herodis orator, 257.
Nicolaus grammaticus patriarcha, b 297.
Nicolaus Mirificus, b 299.
Nicomedes, Bithyniæ rex, 467.
Nicopolis capta a Bulgariis, b 241.
Nicopolis, 510.
Nicon machina, 294.
Nigidius Figulus monarchiam Augusti prædicti, 15.
Nili fossæ et aggeres extrecti a Judæis, 32.
Nili ortus et incrementa ex Dione, 608.
Nilus Geon, 17.
Ninive Deus excidium minatur, 407. Ninivite acta penitentia conservantur, *ibid.* Ninive capta a Nabochod-

nose, 146. Ninives excidium etiam post pœnitentiam vaticinatur Tobitus, *ibid.*
Ninus urbs, 22.
Nisan Aprilis, 35.
Nisibus, b 15. Nisibus a Gordiano tertio recuperata, 624.
Noa Deum propitium habet, 48. Noa Lamechi filius, *ibid.* Noa rem divinam facit, 9. Noa vitisator, et Hebræorum Bacchus, *ibid.* Noa vivit annos 950, 19.
Nobilissimi honos, b 61.
Nobilitas apud exterios receptu non caret, 85. Nobilitas etiam apud hostes honorata, 118. Nobilitas animosos facit, 317. Nobilitati etiam ab hoste honos habetur, 103.
Noctes alternæ duarum uxorum, 160.
Noemis, 55. Noemis felicitas, *ibid.*
Nola repulsa Hannibal, 81. Nolæ sotibus appensæ, 421.
Nomen gentis terra delendum, 59. Nomen cum re aliquando consensit, 69. Nomina captivis mutata, 118. Nomine mutato res eadem fertur, 338.
Nonacrina aqua, 197.
Norbanus (C.) contra Brutum et Cassium missus, 505.
Noricum, 521. A Philippo captum, 424.
Novæ tabulae, 338.
Novatus Catharorum auctor, 627.
Novercæ privigio infestæ, 127.
Nox prælia dirimit, 189. Nox opportuna paucioribus ad hostes invadendos, 189.
Nubes, Dei descensum in templum Salomonis testari credita, 84.
Nucerini crudeliter tractati ab Hannibale, 421.
Nuditar simplicitatis symbolum, 17.
Numa invitus, nec nisi sacris rite peractis, regnum suscipit, 321. Numa Pompilius, secundus rex Romanorum, *ibid.* Ejus ætas et obitus, fiducia in Deum, instituta, pacatum regnum, *ibid.*
Numerianus imperator, ut perierit, incertum, 639.
Numerius Fabius, 398.
Numicius fluvius, 313.
Numinis neglectus clades parit; 50 Numini providentia Davidem, ne patriam oppugnet, conservat, 69.
Numitor regno a fratre spoliatur, 314.
Nuntius falsus cædis causa, 156. Nuntii falsi facile decipiunt, 72.
Nuptias per dies quatuordecim celebratæ, 145.
Nymphaeum, b 50.

O

Oabis, b 42.
Obæratarum liberi in servitutem abrepti, 90.
Obedus, 56.
Obiter nihil agendum, 596.
Oblivisci injuriam difficulter est quam ignoscere, 77.
Obsessus aut gladii aut famis exitium metuendum, 115.
Obsides dati a quibus regno timebatur, 283.
Obsidio, famæ, pestis conjunguntur, 415. Obsidionis solvenda honesta causa quæsita, 211.
Obsignare, 134.
Occasionem qui suppeditat est culpæ auctor, 158.
Ochozias interitus, 103.
Ochozias, malæ corvi malum ovum, 96.
Octacilius Crassus cos. in Siciliam venit, 384.
Octavia Neroni nubit, 287.
Octavia Augusti soror M. Agrippæ nubit, 532. Item Antonio, 515.
Octavia repudiatur a Nerone, atque occiditur, 669.
Octavia Claudiæ filia Domitio nubit, 565.
Octaviæ sororis Augusti obitus, 537.
Octavii somnium, 480.
Octavius Claudii filius, 287.
Octavius (C.) Cæsar Augustus. *Vide* Augustus. Octavius (C.) a Lysia occisus, 462.
Octavius (M.) Cassii metu necem sibi conciscit, 504.
Oceanum Indicum ingressus Alexander, 194.
Ocrisia Servii Tullii mater, 327.
Oculi dextri effossio postulata ab hoste, 85. Oculi divinitus aperti vident arcana Dei, 100. Oculi precibus perstricti, ut videntes non videant, *ibid.* Oculi nota calliditatis, 128. Oculi sapientia signum, 131. Oculorum effossio quietos reddit homines, b 228.
Odenati una cum filio interitus, 634.
Odenatus Palmyrenus Persas oppugnat, 631. Odenatus Balistam et Quintum occidit, 634. Odenatus Orientis dux a Galieno creatur, 634.

Odium publicum ferre difficile est, 172. Odium crudelitate non mitigatur, sed exasperatur, 220.
Odola spelunca, 66.
OEBares equiso Dario regnum conciliat, 172.
OEcumenicus magister cum duodecim collegis a Leone ob cultum imaginum exstus, b 105.
O fortet et fidelem animum, præclara laus, 163.
Ogus, 43.
Olbia Sardinie urbs, 388.
Olbianus, b 197.
Olda vates, Selumi uxor, 112.
Olei vino misti medicina, 534. Oleo sacro inaugurati reges, 82. Oleum in vasa transfusum multiplicatur, 99.
Olympi monasteria, b 275.
Olympiadis somnium, 183.
Olympias Aridæum privignum beneficio delirum facit, 127.
Olympias Alexandrum se ex Jove natum somniantem iridet, 188.
Olympias Herodis filia, 254.
Omen ex verbis petitum, 60. Omen malum in hostes vertatur, 122. Omen victoriae Actiacæ, 527. Omen ciadis verba Evangelii, b 67. Omina obitus Augusti, 543. Omina inauspicatae expeditionis, 627, 282.
Oniæ cædes expiata malo frugum proventu, 223.
Onias preces, *ibid.*
Onias pontifex, 158.
Onias Simonis Justi filius pontifex, 201.
Onias in Ægypto pontifex, 208. Onias imbre precipibus impetrat, 223. Onias ob pacis studium lapidatur, *ibid.*
Ophites olim dictus Orontes fluvius, b 18.
Ophnis Elii filius, 56.
Opinione hominum falsi ad nostram commoditatem abutendum, 158.
Opobalsamum, 223.
Oppius Metellus contra Sertorium, 474.
Opsaras Joannes, b 265.
Optimi cognomentum Trajano datum, 587.
Opisio pestis, famæ aut belli, 80.
Opuntum Sulpitius occupat, 436.
Or Mariamnes maritus, 37.
Oracula et picturas de imperatoribus, b 133. Oracula verbis ambiguis deludunt homines, 171. Oracula de Cannensi clade, 417. Oracula amphibolis deludunt homines, 456. Oracula proditum facinus, 47. Oraculum de explendo hiatu, 361. Oraculum de Christo, b 115. Oraculum de Scirto: Affligit miseros Sciri saltatio cives, b 116. Oraculum de Michaelie Balbo, b 141. Oraculum Macrino datum, 616. Item Tarquinio, 333. Oraculum de orbis imperio a Josepho perperam intellectum, 576.
Oratio contumeliosa et arrogans, odiosa, 86. Orationes recitari de scripto solitæ, 547.
Orbis partes quatuor, 127.
Orbitas homini diviti mortem tristiorum facit, 111.
Orcus locus, b 266. Orcum Sulpitius occupat, 436.
Orebi montis miracula cum Elia, 92.
Orestias post Adrianopolis, b 251.
Organa aurea, b 158.
Origenes Cæsareae Palæstinæ docet, 623. Origenes martyrii cupidus, et reliqua ejus acta, 610. Martyrium refutat, 626. Origenicæ opiniones a Vigilio et Eutychio damnantur, b 68. Origenis absurdæ opiniones, *ibid.* Origenis castigationes, 611. Origenis peculiares opiniones, 626.
Oriphæ Agarenos coercet, b 140.
Ornæ Jebusæ area, 80.
Ornatus ridiculos facit insuetos, 153.
Orodes, Parthorum rex, 511.
Orophernes Ariarathis filius adoptivus, 461.
Orpha, 55.
Orphanotropheum, b 70. Orphanotropheum ab Alexio instauratum, b 302.
Orphanotrophi fratres grassantur in subditos, b 239.
Orphanotrophum fallit consilium suum, b 240.
Orphanotrophus cæcatur, b 251.
Orphanotrophus. *Vide* Joannes.
Orphanotrophus acerbus Questor, b 259.
Os magniloquum, 128.
Osculo cædes conjungitur, 79.
Oseas octavus decimus rex Israelitarum, 108.
Ossa præstantium virorum magui æstimata, 118.
Ossa mortuorum sub limine, 548. Ossium Josephi translatio mandata, 32.
Ostento Hierosolymorum interitum providentia, 382.
Otanis filia Magorum imposturam detegit, 171.
Otho, 291. Otho factione militum fit imperator, 572.
Galbam occidendum curat, *ibid.* Otho reconciliatione Vitellii desperata se ipsum interficit, 573.
Othoniani bis vici a Vitellianis, *ibid.*
Otium malas cogitationes parit, 5.

Ozan ob cunctatam arcum perit, 73.
Ozias Deo quinque dies præfinit, 99.

P

Pacorus Parthus, 511. A Vendidio cæsus, 519.
Pachorus Parthus Antigonus Hierosolyma reductus, 230.
Pacis causa bellum, 324.
Pæan hymnus bellicus, 161.
Pæones aliquæ Pannoniæ, 520.
Pagi 985. Judæorum eversi, 590.
Palæstina Philistini, 21. Palæstinæ quinque urbes, Geta, Accaron, Ascalon, Gaza, Azotus, 58. Palæstini ab Israelitis profligati, 47. Palæstini vici a Jesu, *ibid.* Palæstini Israelitis annos 40 imperant, 53. Palæstini bis vincunt Israelitas, 57. Palæstini quinque podices et muræ aureos cum arca mittunt, 58. Palæstini ferro interdunt Israelitis, 60. Palæstini Israelitas cœidunt, 70. Palæstini bis a Davide profligati, 73. Palæstinorum 60000 cæsa, 62.
Palmyreni vici ab Aureliano, 647.
Palatium, 317. Habitatio Principis, 534. Palatium clausum, 605.
Pallas Felicis frater, 289. Pallas Claudi libertus Quæstor, 564.
Pamphylia a Cn. Manlio domita, 454.
Panis hordeacens vilitatis nota, 51. Panis, nasturium, aqua Persarum vicius, 147. Panem sacrum ab inquinatis edi nefas, 66. Panes arymi cur, 39. Panes sacros edit David, 66.
Panicus terror, 101.
Panium a Michaelie captum, b 439.
Pannoniæ, 521, 531.
Panormum a Romanis captum, 393.
Panormus insula, b 193.
Pantenus philosophus sub Commodo, 601.
Pantepopti monasterium, b 302.
Panthera velocitatis nota, 127. Panthera Macedonum monarchiam significat, *ibid.*
Panthis mulierum Asianarum formosissima, 154. Panthis Abradatem armat, 160. Panthis ob mariti cœdem se jugulat, 163. Panthis insignis pudicitia, 157. Panthis ad Abradatam oratio, 160.
Papæ legati Icomonachis assentuntur, b 162.
Papaverum capita decussa, 331.
Paphlagones Riphatei, 21. Paphlagonæ tributarii sine satrapis, 168.
Papianus fortasse pro Papiniano, 610.
Papiss, Michaelis Balbi custos, b 134.
Papirius (L.) Cursor, 364. Papirius Lucanos, Brutios et Tarentinos domat, 379.
Papirius (C.) Corsican domat, 402.
Pappi cœdes, 233.
Papytius mons, b 305.
Parobola Michæas Achabum arguit, 97. Parobola de rubo et cedro, 107. Parabolæ aptæ ad arguendos potentes et iracundos, 74. Parabolæ Salomonis, 83.
Paradisus, 17.
Parapinaci cognomentum, b 288. Parapinaci obitus, 293. Parapinaci ex imperatore fit monachus, b 27.
Parcere subiectis et debellare superbos, 155.
Parcimonia insolitus malum omen, b 282.
Parentum luctus et probrum liberos a flagitiis deterrere debet, 141.
Paris histrio, 580.
Parimenio Alexandri medicum calumniatur, 189. Parimenionis cœdes 191.
Parricidio non regnum sed exsilium quæsitum, 111.
Parthi bis viciores duorum fratrum Antiochi et Demetrii, 217. Parthi Antigono opem ferunt, 230. Parthi a Medis vici vicissim Media et Armenia potiuntur, 522. Parthi vici a Trajano, 587. Parthorum motus post Philippam pugnam, 511.
Pasar urbs, b 256.
Pascha, 85.
Pastoris boni et Regis eadem munera, 165.
Patares Bruto se dedunt, 505.
Pater cœdis filii spectator et comes, 557. Paternam religionem evertit filius, 96. Patre accusante, et filii capit manus imponente, lapidatus filius, 210.
Patres 100 Sabini Romanis 100 patribus additi, 318.
Patres 200 minorum gentium a L. Tarquinio in Se-natum lecti, 326.
Patris impii filius pius, 89. Patris pii filius impius, 108.
Patria iustitia contra tyranni imperium retinere magne constantiæ est, nec periculi minoris, 122. Pre patria quidvis et facere et pati paratus, 209. Patriæ libera-

tores chari Deo et felices, 51. Patriæ ruine amplissime Babylonis splendori prelate, 116. Patriæ calamitas justa doloris causa, 178. Patriæ amore peregrina instituta admissa, 216.
Patriarcha syngrapham ab imperatore postulat, b 255. Patriarcha proclamatio, b 109. Patriarchæ Constantiopolitani titulus, b 191.
Patriciarum pena, 332.
Patricii, 317. Tribuni plebeii facti, 342, 343.
Patricius Homericocentorum auctor, b 45.
Patzinatæ, seu Patzinacti, b 186.
Pauli apostoli cœdes, 570.
Pauliciani Manichæi, b 157.
Paulina a Mondo stuprata, 268.
Paulinus insonis in suspicione a Theodosio occiso, b 45.
Paulus Emilius Moderatus, 429, 430. Paulus Emilius contra Perseummittitur, 458.
Paulus Astrologus Leontio prædicti imperium, b 93.
Paulus confessor, b 23.
Paulus, Cyprus patriarcha, fit monachus, b 116.
Paulus hæreticus, 611.
Paupertas cum justitia raro conjungitur, 143. Paupertas impultrix scelerum, 323. Paupertas vera, 379.
Paupertatis desperatio formidabilis, 339, et 340. Paupertas, 461.
Pausanias Philippi interfector, 185.
Pax esto vitæ mee tempore, 104. Pax spreta bellis clades parit, b 255.
Pazinace, b 210 et 257. Pazinace provincias vastant, 236. Pazinace vici, Christiani flunt, b 258. Pazinace Adrianopolim invadunt, b 290. Pazinace in Mogleneti coloni mittuntur, b 399. Pazinacarum defectio, et 30 annorum inducio, b 259. Pazinacarum xxi tribus, b 254.
Peccati comes est calamitas, 74. Peccatum alienis inexorabiles, nostris ignoscimus, 47. Peccatum removunt Davide, 74. Peccatum causa clavis, 127. Peccatum consummari, perfici, obsignari, expiri, 133. Peccatum obsignari, 134.
Pecudes etiam invisa Deo gentis tolli jubentur, 62.
Pecudum interitus, 35.
Pecunia nota non recipiendi essent milites, 164. Pecunia equi proposta, 195.
Pecunia et obsidibus redemptum præsidium, 216. Pecunia regum occupatur, 314. Pecunia a Michaeli profusa semissia fisco restituitur, b 164. Pecunia aut regni optio, 314. Pecuniam ad se afferri Augustus & Claudius veterunt, 561.
Pedes exercituum nota, 128. Pedibus hominis insorte note depressionis, 126.
Pediculorum immissio, 35.
Pedius (Q.) Augusti collega, 635.
Pelagi cœdes, b 53.
Pelagium locus, b 111.
Pellæus sepulcri Cyri effosso, 195.
Pellæus tunica caro crassior, 17.
Peluum a Sennacheribo frustra obsecuum, 111.
Pentadius, b 146.
Percussoris etiam reconciliati odiosus, 12.
Perdiccas Aridei nomine regnum occupat, 127.
Peregrina instituta captivis ediscenda, 118.
Perenni præfecti prætorio cœdes, 598.
Perfidii tendunt, tum demum cum opprimi possunt, 150. Perfidia infelix, b 200.
Periander Corinthios proceres tollit e medio, 354.
Peribleptæ monasterium, b 295.
Periculum aliis mandat, emolumentum sibi vindicat David, 73.
Perinthii Byzantiorum jus et agros adepti, 606.
Perinthus Heraclea, b 139.
Perire malle, quam ex suspicione violare supplicem, 116.
Perjurium votis placandum, 62.
Perenna vicius a Pompeio, 474.
Persæ semper aliquid regni retinuerunt, 114. Persæ Elimei, 22. Persæ prodituri Theophilum, b 152. Persæ equites 40000. 164 Persæ omnium Barbarorum crudelissimi, 126. Persæ benefactores in commentarios retulerunt 178. Persæ regnum Parthis admunt, 618. Persarum stirrum grassationis sub Phoca, b 80. Persarum et Medes secunda monachia, 126. Persarum duodecim tribus. Persarum arma, thorax, scutum, gladii aut securi. Persarum rex semissim juventutis venatum educit. Persarum frugalitas et munditiae, 148. Persarum delibratio de reipublica forma, 172. Persarum septem statores, 178. Persarum regnum a Saracenis eversum, b 231. Persarum sub Sapore excursions, 630. Persæ Cyrus stolis Medicis ornat, 166.
Persica disciplina, 166. Persica opulentia, 196. Persæ

panis renovatio, b 72. Persici imperii fines, 468. Persici Septemviri contra Magos conjurant, 171. Persicum Imperium a Medico separatum, 146. Persis tributum 500 pondo dari solitum, b 71.
 Persenni Nigri interitus, 606.
 Persepoli 40000 talenta reperta, 190.
 Persei inventum contra elephantes, 457. Persei parcionia socii alienantur, 457. Persei capti abjectus animus, 461, 460. Persei filius fit scriba, 461. Perseus bellum Romanis infert, 457. A Paulo Æmilio vincitur et capturatur, 458 et 459. Perseus viginti regibus ortus, 461.
 Persthlabi magna, b 211. Persthlabi capta a Basilio, b 225.
 Pertinacis interitus, 603. Pertinax insipientia monitis non emendatur, 89. Pertinax Cammodo superstes, 598.
 Pertinax imperator Afer ex Alba Pompeia, 602.
 Pestilentia sub Parapiacino, b 289. Pestilentia sine morbo, 319. Pestilentia Vesuvii incendium consecuta, 579. Pestilentia sub Copronymo, b 108. Pestilentia universalis per annos quindecim 628.
 Pestis ob numeratum a Davide populum, 81. Pestis et famas sub Augusto, 535.
 Petauni, b 230.
 Petephres Josephi dominus, 42.
 Petra ebullit aqua, 36. Petra ignem edit, 51.
 Petranæ Drungarii multa, b 143. Petronas Agarenos vincit, b 159.
 Petronius a Nerone ad Galbam deficit, 571.
 Petrus Mongus, b 54.
 Petrus Mauricii frater, b 77.
 Petri fratris Mauricii interitus, b 80.
 Petrus summus apostolorum apex, 124. Petrus apostolus sub Claudio Romanus profectus, 568. Ejus cædes, 570.
 Petrus Alexandrinus episcopus et martyr, 639.
 Petrus Bulgarus pacem et affinitatem cum Romano jungit, b 190.
 Petrus eunuchus, b 204.
 Petrus spado a Sclero profligatur, b 217.
 Phaceas 10000 Judæorum occidit, 108.
 Phaceas, 16.
 Phaleg Eberi filius, 22.
 Phanuel, 26.
 Pharaon Israelitarum infantes necari jubet, 32. Pharaonis somnia, 29.
 Pharamanes, b 90. Pharamanes Albanos concitat, 891.
 Phares, 123.
 Pharisei Peripateticis similes, 217. Pharisei veteribus offensio vindicandis publicam tranquillitatem turbant, 222. Pharisei Herodi non jurant, 254. Phariseorum asentatio Pheroræ incommodat, 254. Phariseorum cades, ibid. Secta, 263. Opiniones et auctoritas, 218.
 Pharmuti Aprilis, 35.
 Pharnaces Mithridatem patrem occidit, 223. Pharnaces patricida Mithridatis, 479. Pharnaces superatus a Cæsare, 489.
 Pharos insula quandam, 188.
 Phasaelus captus a Parthis, caput saxo illudit, 230.
 Phasaelus Hierosolymis praefectus, 226. Phasaelus Antipatri liber, ibid.
 Phasaelus Herodes ex Pallade fil. 254.
 Phasena, 45.
 Phedymia Otanis fil. magum prodit, 171.
 Phelmini quidam, 132.
 Phenanna Helcane altera uxor, 56.
 Pheroræ divertium, amor ancillæ, et offensio Herodis, 246. Pheroras Antipati filius, 226. Pheroras tetrarcha, 243. Pheroras ab Herode regno peluit, 248. Pheroras Herodem reconciliat, 250. Pheroras mori mavult, quam uxorem deserere, 254. Pheroras in tetrarchiam suam abit, et obit, 255.
 Philadephia, 216.
 Philadelphi donaria missa Hierosolyma, 200. Philadelphia, b 295. Philadelphus rex Paphlagoniæ 528.
 Philaretus Constantini sacer, b 116. Philaretus a Barbaris profligatus, b 280.
 Philetus, Antiochenus episcopus, 823.
 Philippus Persie Mesopotamia et Armenia cedit, 625.
 Philippus Macedo Carthaginensis favet, 355. Philippus a Romanis vinctus et vulneratus, 445. Item ad Cynoscepharas vinctus a Flaminio, 447. Pacem cum Flaminio facit, ibid.
 Philippi Macedonia somnum, 183. Philippi ditio Syriae attributa, ibid. Philippi redditus 100 talenta, 261. Philippi cum Romanis reconciliatio, 437. Philippi corona Jovi capitolini missa, 452. Philippi regis Macedonum obitus, 456.
 Philippi urbs belli civilis area, 506.
 Philippi imperatoris interitus, 625.

Philippica acie cæsa ultra 240000, 507.
 Philippici monasterium, b 77.
 Philippici cæcatio, b 98. Philippici profusiones et ineptiae, b 98. Philippici somnum, b 95. Philippicus Mauricii sororis in Persia rem bene gerit, b 74. Philippicus fit clericus, b 80. Philippicus in Cephalenia exsulat, b 95. Philippicus Bardanes a Chersonis imperator salutatur, b 97. Philippicus Bardanes sextam Synodus abrogat, ibid. Philippicum bellum, 443.
 Philippopolis Manichœis referta, b 306. Philippopolis, 625.
 Philippus Acarnanii Alexandri medicus, 166.
 Philippus Antiochæ Eupatori bellum infert, 207. Philippus Herodis et Cleopatrae filius, 254.
 Philippus Herodis frater, bonus princeps, 271.
 Philippus Megalopolita a Glabrone captus, 450.
 Philippus Christianus, 625.
 Philistini Palæstina, 21.
 Philo Judæorum legatus, Caio interitum ominatur, 278.
 Philomilium, 452 b 129, 307.
 Philopatrum, b 305.
 Philosophi (M. A.) clementia in eos qui defecerant, 596.
 Philosophus (M. A.) vir melior quam felicior, 597.
 Philosophi vulgo ridiculi, 185. Philosophi Roma pulsi, 577.
 Philosophus neglectus, b 160.
 Phinees Eli fil. 56.
 Phinees supplicium, 191.
 Phinees Zambræ occidit, 43.
 Phinees fit pontifex Maximus, 48.
 Phocas impudenter Mauricium alloquitur, b 79.
 Phocas electio, ibid. Phocæ interitus, b 81. Phocæ tyrannus, b 80, 81.
 Phocæ Bardæ et Scleri singulare certamen, b 218.
 Phocas Bardas Sclero opponitur, b 218.
 Phocas Bardas seditione militum imperator salutatur, b 220.
 Phocas Bardas subito extinguitur, b 221.
 Phocas Nicephorus, b 172.
 Phœnicia judicibus Judæis subjecta, 175.
 Phoenix Lycia portus, b 88.
 Phoenix sub Tiberio visus, 531.
 Pholæs 24, accessio tributi, b 106.
 Phorbenus, b 299.
 Photinus eunuchus Pompeium occidendum curat, 487. Photini interitus, 489.
 Photius Phocam solo deturbat, b 81.
 Photius patriarcha. b 291. Photius patriarchatu exercit, b 167.
 Photius Agarenus, b 172.
 Phraates Parthorum rex. benigne habet Hyrcanum, 234.
 Phraates Orodem patrem et fratres occidit, 519.
 Phuas Assyrius 1000 talenta ab Israelitis exigit, 108.
 Phute Libya, 21.
 Phryges a Cyro subacti, 164. Phryges Thorganæ, 21.
 Physiologia Salomonis, 88.
 Pietas impietatem sublatam cupit, 112.
 Pilatus (P.) Judæos flagellis cedit, 267. Pilatus Roman accersit, 269. Pilati interitus, 559.
 Pincernæ Ægyptii somnum, 29.
 Pinguedo bonum significat, 529.
 Piratæ urbibus amplius 400 potiti, 475. Piraticum bellum Pompeio mandatur, ibid. Piraticum bellum tribus mensibus confectum, 477. Piratarum insolentia, 475. Piraticæ nave amplius mille, ibid.
 Piscis devoraturus Tobiam, quomodo ab illo attrahitur, 144. Piscis Augustum mari fore dominum significat, 517.
 Pisidia a Cn. Manlio domita, 454.
 Piso cos contra Carthaginenses missus, 467.
 Piso (P.) 537. A Galba adoptatus occiditur, 572. Pisones interitus, 548.
 Pistoris Ægyptii somnum, 29.
 Pitius, b 39.
 Pitacia locus Constantinopoli, b 42.
 Pius erga Deum, et justus adversus homines, 142.
 Pii cognomentum ex clementia, 593.
 Pius vocatus Cæsar, 494. Pius Romanus episcopus, 594.
 Pizigandes legatus ad Agarenos, b 91.
 Placidia, Honorii soror, b 40.
 Placidia, filia Valentianiani, b 138.
 Placilla, Theodosii uxor, b 22.
 Placotum forum, b 8.
 Platanus aurea, b 158.
 Plate insule, b 236.
 Platilla Plautiani filia Caracallæ nubis, 609. Platilla occisa a Caracalla marito, 813.

Plato, Studii abbas, b 126. Platonis et Tarasii dissensio, b 119.
 Plautrum sponte nutans facile impellitur, 72.
 Plautiani potentia, crudelitas et interitus, 608, 609.
 Plautius affinis a Caracalla occisus, 613.
 Plautius Salapianus, 429.
 Plautus Isthmionices, 403.
 Plebeii consulatum sibi vindicant, 349.
 Plebs luto comparatur, 121. Plebs obsidionis incommoda minus ferre solet, 139. Plebs rebus adversis facile frangitur, 178. Plebs nobilium opibus et honoribus invidet, 317.
 Pliacoba capta a Basilio, b 225.
 Plotina Adriani amica et adjutrix ad imperium, 588.
 Trajanus uxor, 585.
 Pluvia cinerea, b 51. Pluviae nocturnæ duntaxat, 244.
 Pluvia cruenta, 319.
 Poena in filios dilata, 93.
 Pœnitentia ob delicta ignorantiae, 178. Pœnitere stultum et miserum, 93.
 Pogonali cognomentum, b 90.
 Polemon a Berenice deseritur, 287.
 Polemoniacus pontus, b 67.
 Pollio ab Herode honoratur, 234. Pollionis morenæ et crystallina, 537.
 Polybius adulter a Messalina occisus, 564.
 Polycarpi martyrium, 597.
 Polyucti patriarchæ severitas in imperatorem, b 200. Polyuctus patriarcha, b 195.
 Polygama Judæis usitata, 253.
 Polystratus Dario aquam offert, 191.
 Pompeiano bello civili cæsa 1050000, 490. Pompeianum bellum civile, 120.
 Pompeianus (Cl.) Commodi insidiator, 598. Pompeianus imperator, 622.
 Pompeius Aristobulum defendit, 223. Pompeius Hierosolymam capit, 237. Pompeius Hierosolymam Romanis tributariam facit, 224. Pompeius adiutum Hierosolymitanum adit, 224. Pompeius Mutiam repudiat, 479. Pompeius militibus charus, 473. Pompeius popularis, 474. Pompeius suspicionem regni affectati dimiso exercitu diluit, 476. Pompeius usque ad annum ætatis 40 felix, 480. Pompeius eques a censoribus honoratus, 475. Pompeius leges Cæsaris armis probat, 481. Pompeius Cæsari Galliam in quinquennium decernit, *ibid.* Pompeius dictaturam ambit, 482. Pompeius Siciliam recuperat, 473. Pompeius solus consul, 482. Pompeius anno ætatis 60 occisus, 487. Pompeii et Aristobuli contentiones, 223. Pompeii nuptiae violentæ, 473. Pompeii res gestæ in Africa, *ibid.* Pompeii cum Sylla conjunctio, *ibid.* Pompeii cum Sertorio conflictus in Hispania, 474. Pompeii præda 20000 talenta, 480. Pompeio suis uti consilii non licet, 482. Pompeii sepulcrum, 589. Triumphus, 474. Triumphus Mithridaticus, 480. Tres triumphi, et res frumentaria, *ibid.* Pompeii fuga in Græciam, clades in Ægypto, interitus, sepultura, 484. Pompeii mutatio, somniuin et fuga, 485. Pompeius nescit uti Victoria, *ibid.* Pompeii filius natu major cæsus, 490. Pompei cædes, b 63. Pompeio monarchia potius quam navarchia decreta, 476. Pompeius (S.) classis prefectus, 498. Pompeius (S.) ab Augusto proscriptus, 499. Pompeius (S.) proscriptorum confugium, 502. Pompeius (S.) Siciliam et Sardiniam obtinet, 510. Pompeius (S.) datum fidem utilitate antiquiore habet, 512, 513. Pompei (S.) filia M. Marcello nubis, 513. Pompeii (S.) patrimonium, *ibid.* Pompeii (S.) cum Augusto pugnat, 514, 515. Pompeii (S.) clades et fuga, 517. Pompeii (S.) classe vici consilia et interitus, 518, 519. Pompeii (S.) honorificæ conditiones propositæ ab Augusto et Antonio, 512. Pompeium (contra S.) conspiratio triumvirorum, et pacificatio, 522.
 Pompeii oppidum Vesuvium incendio oppressum, 379.
 Pompeiopolis ruina, b 60.
 Pompeius (Cn.) Magnus Claudi gener, 561.
 Pompeius (M.) Sardiniam domat, 402.
 Pomum cedis Paulini et odii Eudocis Theodosio fit occasio, b 45.
 Pontes dejecti Hannibalem Roma avertunt, 413.
 Pontianus, Romanus episcopus, 623.
 Pontifex iusjurandum de servanda religione postulat a rege 104. Pontifex regis gener, *ibid.* Non pontifex, sed Deus adoratus, 198. Pontifex tres et octoginta ab Aarone usque ad Phineem, 291. De pontifice vestis custodia controversia, 282. Pontifex cura, 104. Pontifex vigilans facit ut religio floreat, 105. Pontificium responsum de nuptiis, 514. Pontificum dissidiis Hierosolyma præde sunt hostibus, 204.
 Pontius Pilatus, 267.
 Pontius Cominus Camilli nuntius, 351.

Pontius Aquila D. Bruti legatus, 498.
 Popilius legatus Antiochum circumscribit, 461.
 Poplitis eau abstinent Judei, 27.
 Poppæa, Neronis uxor, 290.
 Populus futura non curat, 59. Populus regem iniquum iusjurandum servare non sicut, 62. Populus ducem auctoremque facile sequitur, 71. Populus regis sententia adversata, 93. Populus indignus qui Dei vocat, 134. Populus obsecundando fit mitior, 220. Populi diversa judicia, 59. Populo quæ gravis sunt prudenter motanda, 104. Populum alienare facilius est, quam reconciliare, 88. Populum pervertere, 92. A populo *mores hostiles* audiri non expedit in obsidione, 110. Populare homines vulgi animas mitigare queunt, 220. Popularia, 31. Popularium suorum calamitas bono viro dolet, 132.
 Porcius Festus Felicias successor, 289.
 Porphyrius catus ingens, b 69.
 Porsenna. *Vide Lartes.* Porsenna Romam obcedet, 355.
 Porta templi a viris 20 aperienda, 302. Porta Tari et Mopshestiæ, b 204. Portæ non sanctæ, 316. Portarum spatia non arata, *ibid.*
 Portenta regni amittendi a Tarquinio, 333.
 Portiæ Brutii conjugis amor mariti, et interitus, 508.
 Portia ad Brutum oratio, *ibid.*
 Portio duplex in cœna, honos, 34.
 Portius (M.) Cato contra muliebria ornamenti, 447.
 Portius (M.) Cato Hispaniam recuperat, *ibid.*
 Portus Carthaginensis a Scipione obstructus, 469.
 Porus Indus regaliter ab Alexandro se tractari possebat, 193.
 Posteris prodest majorum pietas, 85. Posteris delicta majorum luenda, 112.
 Posthumius ob negatam militibus prædam occisus, 351.
 Posthumius (Sp.) a Samnitibus subjugum missus, 364.
 Posthumius (L.) legatus a Tarentinæ Iudibrio habim, 368.
 Posthumius Albinis a Boii cæsus, 423. Consul in Siciliam abit, 586. Liguriam domat, 401. Posthumius Genuum oppugnat, 632.
 Potentior imbecilliores subinde deprimit, 414. Potentiores formidantur, 449.
 Potestas agendi quæ cogites, 475. Potestas impætum consors, 342. Potestas nimis illi afferit exitium quidetur, 227.
 Prædæ incensa, 192. Prædæ pollicitatio incolumentis auctor, 416.
 Prædictionum utilitas est cantio, 446.
 Præfecti non mutati a Tiberio, 273. Præfecti prætoriensi, 587.
 Prænests in ærarium inclusi, 374. Præpostores Venezi dediti castrati a Justiniano, b 65.
 Præputium Judæi ex hoste petunt, *ibid.* Præputium preseptum an restitui queat, 275.
 Prærogativas atiorum ægre ferimus, 79.
 Praesagia imperii Severi, 605.
 Praesentia famam auget, 84.
 Praeses beneficis populo clarissimus, 416. Praesides imperatoribus res novas scribunt, 532.
 Prætores Alexandro absente sœviant, 495. Prætores cum summo imperio, 347. Prætores seu duces olim loco consulim, 348.
 Prætoriani milites, 643. Cujusmodi lecti fuerint, 605.
 Prætorium carcer publicus, b 263.
 Prandium imperatoris nonaginta libris auri emptum, b 124.
 Prasina factio, b 60.
 Preces peregriles a Deo exaudite, 418. Preces pro defunctis efficaces esse, b 152. Precibus a Deo rerum occultarum explicatio impetrata, 17. Precibus et clavis et aperti oculi, 100.
 Prexaspes cedis Smerdis minister, 470.
 Primitæ manubiarum consecrantur Deo, 47.
 Primogeniti charissimi, 75. Primogenito et dii et homines regnum tradunt, 168. Primogenitorum interitus, 35. Primogenitus adoletur Deo in desperatione, 98.
 Primus V. Alexandrinus episcopus, 588.
 Princeps senatus, 350, 532. Princeps nullus sine mine, b 46. Principem solum reliqui periculosum, 2. Principi de laude bontatis certandum, 467. Princeps reconciliato jucunda populo, *ibid.*
 Principatus expeditio cædium et bellorum causa, 116.
 Priscus Phœnæ gener, b 81.
 Privato triumphare non licitum, 353.
 Privigno a noverca periculum, 60.
 Probus preator captus a Zenobia, 637.
 Probus imperator, 638. Probus doctissimus, 638. Probus a satellibus suis occiditur, 638.
 Proceres aulicos non adorare, capitale facinus habent

179. Proceri et formosi digni putantur imperio, 63. Procerum defectio regem evertit, 164.
 Procli machina mirabilis, b 56.
 Proclus Constantinopolitanus episcopus, b 43.
 Procopiana se litio, b 32.
 Πρόχριτος τῆς Γερουσίας, 350.
 Proculeius, 529.
 Procurator Phœniciae, Syrie, Samarie unus, 178.
 Prodigia Cæsaris obitum significantia, 491. Prodigia secundi belli Punici, 409. Prodigia ante Actiacum bellum 524. Ante pugnam Philippicam, 506. Prodigia inauspicata Neronis imperii, 585. Prodigia Judæorum excidium sub Adriano portendentia, 591. Prodigii plus quam angelo credit Gedeon, 51.
 Prodictione munitissima quæque expugnantur, 162.
 Prodictiones gratae, proditores invisi, 318.
 Proditores æque ac ceteri male tractati, 205.
 Profani ob sacra contrectata moriuntur, 58.
 Prolixitas memorie inimica, 313.
 Prophetæ Hierosolymitanus Jeroboami idololatriam argit, 88. Prophetæ tyranni minas non expavescit, 90. Prophetæ cum rege pro imperio loquitur, 92. Prophetæ unus inter multos pseudoprophetas verum dicit, 94. Prophetæ Domini querendus est, *ibid.* Prophetæ munus curationis recusat, 100. Prophetæ regis pater et præsidium, 105. Prophetæ victorii auctor, *ibid.* Prophetæ Deum fure conatur, 107. Prophetæ populares captivos dimitti jubet, 108. Prophetæ Dei pacem exorare jubetur populo, 110. Prophetæ inimicorum libidini et crudelitati deditur, 115. Prophetæ Domini pauci, 29. Prophetæ scriptura exusta, 47. Prophetæ consuli de amissis rebus, 59. Prophetæ verba dare difficile est, 89. Prophetæ res futuras vident, 94. Prophetæ frustra querunt Eliam, 97. Prophetæ non magni faciunt magnates, 99. Prophetæ diffidere periculosem, 101. Prophetæ rebus desperatis tandem subveniunt, *ibid.* Prophetæ cum muneribus adiri soliti, 102. Prophetæ frustre monent obstinatos, 105. Prophetæ in speciem dissidenties, re ipsa congruunt, 114. Prophetæ non obsecutum leo devorat, 122. Prophetæ ab impietate et injuriis dehortantur, 115. Prophetæ mortui honoratiores quam viventes, 118. Prophetæ ex familia sacerdotali, *ibid.* Prophetarum manus ridentur ab impiis, 48. Prophetarum contagio Saulios satellites prophetas facit, 66. Prophetarum predictiones mirabiliter eveniunt, 103. Prophetarum præmium cædes, 109. Prophetarum concionibus saltem aliqui corriguntur, *ibid.* Prophetarum manus placare Deum, 112.
 Prophetia post annos, 361. Eventu comprobata, *ibid.* Prophetæ renumeratio est regum indignatio, 114. Prophetæ ohsignatio, 131. Prophetæ sunt divinæ Providentiae argumenta, 133. Prophetiarum amphiboliæ et senigata facile decipiunt oscitantæ, 115.
 Propinationes principum insidiosæ, 74.
 Propugnacula urbis detracta in luctu, 196.
 Proscriptio trium virorum, 500.
 A prostratis victori periculum, 161.
 Prote insula, b 194.
 Proteleon imperio frustra destinatus, b 261.
 Proterius, b 46.
 Protocetus martyr, 621.
 Protogenis gladius et pugio, 180. Interitus, 561.
 Protopana palatii, b 200.
 Protozelites, b 132.
 Protostratoris dignitas, b 164.
 Protothronus ecclesiasticæ dignitatis nomen, b 176.
 Prudentes etiam amore vincuntur, 157.
 Prusias supplici venia datur, 461.
 Prusianus Bulgarus, b 227.
 Prusianus cæcatus, b 230.
 Psallendo elicitur spiritus, 97.
 Psellus Diogeni imperatori infestus, b 285. Psellus ineptus imperatoris magister, b 287.
 Pseudagrippa clemens, 548.
 Pseudalexander ad Remos ablegatur, 264. Pseudalexander, 476.
 Pseudo-Diogenis seditio et interitus, b 301.
 Pseudo-Drusus, 571.
 Pseudo-Philippus, 466.
 Pseudopropheta prophetam seducit, 88. Pseudoprophetae interficti, 104. Pseudoprophetae seditionis faces, 289. Tyrannorum ministri, 302. Pseudoprophetarum propheta se jubet sepeliri, 88. Pseudoprophetarum cum Hieremias propheta altercatio, 115. Pseudonero, 573. Tarentius maximus, 578.
 Psittacus occasionem præbet liberationi Leonis, b 476.
 Psylli, 531.
 Ptolemæus, Lagi filius, Aegyptum occupat, 127. Co-

gnomento Soter, 198. Syriam et Hierosolymam vexat, *ibid.*
 Ptolemæus Ihiladelphus bibliothecam instruit, 200.
 Judæos liberaliter tractat, 199.
 Ptolemæus Philometer, 204.
 Ptolemæus Philometer Romanos timet, 212.
 Ptolemæus Physcon, 204.
 Ptolemæus Eupator, 209.
 Ptolemæus Herodius scriba, 260.
 Ptolomæi liberi ab Antiocho Antiochi fil. insidiis appetiti, 461.
 Ptolomæorum regni divisio, 462.
 Ptolomæus Simonem occidit, 218.
 Ptolomæus Philadelphus romanorum amicitiam expedit, 379.
 Ptolomæus Jubæ filius a Caligula occisus, 357.
 Ptolomæus Pentapoleos, 629.
 Ptosas, b 159.
 Publicolæ funus, 337.
 Publicani Syriæ vectigalia redimuntur, 202. Publicani oppugnati, 514.
 Publici boni causa et ignominiam et pericula subire magnum, 160.
 Publicola. *Vide M. Valerius.* Publicola primus in consulatu triumphavit, 335. Suspectus populo ædes suas demolitus, 337.
 Pudicitia vita charior, 643.
 Puella cordata et formosa, 444.
 Puer in aeren sublatus, b 45.
 Pueri ducenti triginta duo fugant Syros prophetæ iussu, 93. Pueri nobilissimi et formosissimi castrantur, 118. Pueri quatuor regii Babylone captivi, *ibid.* Puerilis providentia specimen, 54. Puerilis disciplina usque ad annum 17, 147. Pueris arcana non temere credenda, 316. Pueri pro factione Antoniana et Cæsariana Romæ inter se certantes, 524.
 Pugionum inquisitio, 568.
 Pugnæ unius eventus belli augurium, 410.
 Pulcher (Cl.) Hannoneum capit, 397.
 Pulcheria Arcadii filia, b 40. Pulcheria Chrysophil et Eudociæ impulsu aula pulsa revocatur, b 44. Pulcheriæ commentum ad coarguandam Theodosii oscitantiam, b 45. Pulcheriæ obitus, b 49.
 Pulex aliter ulciscendus quam leo, 564.
 Punici belli initia, 382. Punicum bellum primum quot annos duravit, 399. Punicum bellum secundum Hannibale duce, 406. Quot annos duravit, 443. Punicum bellum tertium, 462.
 Purpuræ bonus, 56.
 Pustulæ, 85.
 In puto occultatio, 78.
 Puteolanus pons, 556.
 Pyramides et urbium moenia structa a Judæis, 32.
 Pyrenæi montes, 406.
 Pyrrhi cruenta Victoria, 372. Nanfragium, 370. Superba ad Levinum litteræ, 371. Interitus, 379.
 Pyrrhus patriarcha Monothelita, b 88.
 Pyrrhus Romanum oppugnare non audet, 373. Siciliam diu non tenet, 376. Tarenti pro domino se gerit, 370. Pyrrhus in Samnio denuo vincitur, 378. Pyrrhus, Epitatum rex, a Tarentinis accersitus, 372. A Romanis vicitus, 376.
 Pythagoras auspex, 196.
 Pythagoras Neronis maritus, 569.
 Pythia seu Soteropolis, b 11.

Q

Quadi miraculo victi a M. Antonio Philosopho, 595.
 Quadratus Syriæ prætor, 287.
 Quadus rex Persarum, b 60.
 Quadraginta duo martyres, b 152.
 Quartana trium annorum, 216.
 Quartum conjugium excommunicatione punitum, b 478.
 Quaternio alarum quatuor orbis partes notat, 127.
 Quæ nocent docent, 412.
 Quæstorum institutio, 337.
 Quercus inopinata ruina, b 271.
 Qui crucifixus est pro nobis, clausula seditionis causa, b 56.
 Quietæ ingenia minus suspecta tyrannis, 219.
 Quintas frugum Egyptii regi pendunt, 31.
 Quintili Vari clades in Germania, 541.
 Quintilianus Claudi frater metu perit, 28.
 Quintius (L.) Cincinnatus dictator, 346.
 Quirinus ex Romulo, 320.
 Quirites a curibus, 319.

R

- R., calceorum littera, 328.
 Raab, 46.
 Raason Syrus Judæas urbes subigit, 108.
 Rædestini, b 289.
 Rachel simulacra patris furatur, 26.
 Rachelis mors, 27.
 Radix relicta instauratio nota, 123.
 Raga Medie, 102.
 Ragab, 22.
 Ragnel, qui et Jothor, 34. Ragnelis consilium de creandis magistratibus, 37.
 Ragusium Basilii classe contra Agarenos delenditur, b 169.
 Rame, 66.
 Rane immisæ, 35.
 Rangabes fit monachus, b 129. Rangabes nimium facis, b 165. Rangabis expeditio Bulgarica, b 126. Rangabis benignitas, *ibid*.
 Raphael archangelus Tobiam in Medium comitatur, 143.
 Raphidimia sitis Hebreorum, 36.
 Rebecca Isaco despondet, 23. Rebecca dolus, 24.
 Rebellio ex tributariis mancipiis facit, 110.
 Recordatio veteris excellentiæ dolorem afflictis auget, 175. Reemma urbs Syrie, 94.
 Regina plebeo cultu Prophetam consulit, 88. Regina procerum uxores convivio excipit, 178. Regina alteri ancillæ innititur, altera vestem allevante, 179.
 Regio ipsa peregrinam religionem aversata, 110. Regio sine munitionibus statim potentiori præde est, 150.
 Regnum privato prædicere, insanæ simile est, 103. Regnum sollicitudine plenum, 119. Regnum magnos sumptus postulat, b 239. Regnum Romuli et Tatii initio divisum, 318. Regnum pupilo restitutum, 403. Regnum divinitus firmandum, 434. Ferro et auro munendum, 636. Regni affectati principia, arma, satellites, conciliatio multitudinis, 77. Regni ordinatio, 165. Regni triens promissus conjectori, 123. Regni æmuli tollendi, 283. Regni optio aut pecuniae, 314. Regni præstantia, 322. Regni amor Cæsari perniciosus, 490. Regni nouen quam servitus Romanis molestius, 534. Regno Christi fruentur, qui se illo dignos præbuerunt, 120. Regna turbata hostium insidiis opportuna, 85. Regnorum et urbium excidia quid significant, 110.
 Regulus (M.) in Africa bellum gerit, 290. Successibus elatus capitur a Xanthippo, 391. Regulus (M.) ob dissuam redditionem captivorum crudeliter necatur, 394. Regulus ab Insubribus cæsus, 403.
 Religio in colonias propagatur, 110. Ob scelera sacerdotum contemnitur, 182. Sub Jeroboamo neglecta, 89. Sub tyrannis obsoletis, 109. Religio uxorum et liborum charitati ante posita, 175. Religione populo nihil esse debet antiquius, 109. Religionis ex animo vacandum, 323. Religionis prætextu regnum affectatur, 77. Religionis controversia ex miraculo dijudicata, 92. Religionis consensus obedientiæ vineulum, 87. Religionis violatio servitutis auctoramentum, 88. Religionis cura facile exolescit, 105. Religionis simulatione raptae virgines, 317.
 Remi cædes, 316.
 Remus sive Romus capit, 345.
 Res accurate in primis explorandæ, 101. Res humanæ rotis curruum comparantur, b 170. Res sceleris quæsita exitium familiæ accersit, 93. Kerum humanarum contemptu regno par, 185.
 Reticulo madido suffocatus Damasci rex, 102.
 Rex primus Israelitarum forma et proceritate commendatus, 59. Rex unctus Domini, 70. Rex pius erga Deum, et justus erga subditos, 107. Rex impius vitor, Deo populi misero, *ibid*. Rex adolescentis, juris et æqui, atque omnis officii contemptor, 114. Rex pro salute civitatis se hosti dedit, *ibid*. Rex in rebus dubiis suos ministros colere necesse habet, 115. Rex in fuga a ducibus et amicis desitutus, *ibid*. Rex facilis et ad errata humana connivere solitus, 158. Rex custos felicitatis, 165. Rex convivio proceres excipit, 173. Rex satrapas convivio excipit, 178. Rex bono pastori comparatur, 185.
 Regis cognatum vocari, honos eximius, 173.
 Regis potentia, *ibid*.
 Regis vitoris obitu turbantur regna, 185.
 Regis esse medicum, res plena periculi, 188 et 419.
 Regis exemplum proceres et populus sequuntur, 102 et 103.
 Regis filia Pontifici nupta, 104. Regi quomodocunque manus attulisse, capitale, 70. Regi non tutum increpare

- potentes ministros, 72. Regi triumphus ducis opera partus reservatur, 75. Regi et divinitus et a populo delecto adhaerendum, 77. Regi summarerum magis curanda quam corpus, 157. Regi ex manubliis oblata munera, *ibid*. Regi nubere cuius genus ignoretur estime credendum? 179. Regi primo concordare hostilia mena periculosum, 194. Regem in solio sedentem adire ultro, capitale, 172. Reges 30 ab Israelitis occisi, 47. Rege (A) alio concessa, ab alio negantur, 135. Rege caso vitor exercitum hæc se mandat, 220. Reges inunguntur, 59. Reges quidquid delirant, plectuntur Achivi, 80. Reges suis etiam filiis sunt contemptui, 81. Reges olim ingensorum certamina usurparunt, 85. Reges tres cum exercitibus usi seni flunt supplicies, 97. Reges consilia sui detecti, ministros suspectos habent, 100. Reges divinita deluntur ad multicandis improbos, 103. Reges de successibus solliciti, 119. Reges imposturis antecor et importunitati obnoxii, 124. Reges sordido suorum cultu offenduntur, 149. Reges facile succensa, metuant, suspicantur, 156. Reges a sycophantis impelluntur ad injuriam, 179. Regum pœnitent populum, 59. Regum duo manera, *ibid*. Regum injistorum successio regni eversionem antecedit, 108. Regum arcana celanda, 146. Regum injuria causa defectionis, 154. Regum Orientalium immode dicte pollicitationes ob levia officia, 173. Regum imperia polenti volenti exequenda, 181. Regum tituli cum eorum actionibus non semper consentiunt, 198. Regum bella dirimuntur affinitatibus, 201. Regum infida Judeis societas, 215. Regibus interitus prædicere periculum, 123. Regalis tractatio complectitur omnem magnificatiam, 193. Regia stirps ægre superiorem patitur, 116. Regia in primis occupata, 164. Regia in regni media collocanda, 194. Regiam lugubri habitu ingredi nem, 179. Regii juvenes rem pecuniam curant, 15. Regi expugnatio, 380.
 Rhapsaces oppugnat Hierosolymam, 110.
 Rhapsomati defectio, b 298.
 Rheni pons factus a Cæsare, 481 et 482.
 Rhodani præpositi supplicium, b 31. Rhodani transitus, 409.
 Rhodii Romanorum amici, 445. Item socii, 461. Rhodi a Cassio victi, 505. Rhodiorum erga Romanos intentia, 488.
 Rhodus ab Agarenis capta, b 88.
 Riphathæi Paphlagones, 21.
 Roboam mitigationem pœnae impetrat, 89. Roboam asperitate alienat populum, 86.
 Roberti Franci victoria et clades, b 222.
 Rogando cogit, qui rogat potentior, 93.
 Roma præstata Constantiopoli, b 8. Roma gallina dicta Honorio imperatori urbe charior, b 40. Roma a Româ, 318. Roma annuo spatio instaurata, 368. Roma lateritia marmorea facta, 544. Romæ uatalis, 316. Rome deseruæ consilium, 358. Romana privatorum classis feliciter oppugnat Carthaginenses, 397. Romana seditio, 512. Romanæ historie summa, 313. Romanæ naves pecunis plenæ captae, 393. Romanæ reipublicæ morbus, 482. Romani flunt Agarenis tributarii, b 88. Romani Bulgarii flunt tributarii, b 92. Romani imperii pedes per tim ferrei, partim testacei, 119. Romani imperii virus tempore exoleverunt, 120. Romani sub Rangabe ceduntur a Bulgariis, b 128. Romani pueri interitus, b 198. Romani Epiphani Antiocho Egypto interdicunt, 204. Romani ab Agarenis et Pazinacis infestantur, b 22. Romani 80 senes a Gallis cæsi, 356. Romani a Samnitibus sub jugum missi, 364. Romani a Corinthiis honorati, 403. Romani qui Hannibali fidem fregerant notati censoribus, 420. Romani Italianum recipiunt, 428. Romani Antiochum timent, 450. Romani cum Perseo parum fūciter pugnant, 457. Romani Græcos a Crasso venditi ægre ferunt, *ibid*. Romani Carthaginensisibus fraude spoliati bellum inferunt, 463. Romani Christum in deorum numero non admittunt, 552. Romani multas manus habent, 560. Romani tutores Antiochi pueri, 482. Romani populi lamentatio de bellis intestinis, 607. Romani aliquot episcopi ignorantur a Zonara, 647. Romano concilio damnantur Monothelite, b 87. Romano concilio datur Cathari, 627. Romanorum quarta monarchia, 182. manorum monarchia sævisima bestia, 127. Romanæ et Judeorum fœdus renovatur, 213. Romanorum acta, 314. Romanorum contra Pyrrhum apparatus, 371. Romanorum cruenta de Judæis victoria, 590. Romanorum magniloquentia ad Pyrrhum, 376. Romanorum causes contra Carthaginenses, 382. Romanorum transitus in Grecia, 402. Romanorum post cladem Cannensem apparatus, 42. Romanorum multæ clades eodem tempore, 423. Romanorum clades ad Capuan, 426. Romanorum legati

clam firmant contra Antiochum, 450. Romanorum de Scipione Emiliano opinio, 467. Romanorum 3,020,000 census sub Pompeio, 490. Romanis mutatio ducum periculosa, 398. Romanos classium prænitet, 393. Romanum imperium in gynecæum devolutum, b 247.
 Romanus Lacapenus perjurium beneficentia redimere conatur, b 191. Eiusdem condemnatio, b 186. Romanus Lacapenus, *ibid.* Cæsar et imperator designatur, b 187. Romanus cum filiis regno pulsus relegatur, b 192.
 Romanus Curcus, b 199.
 Romanus Bulgarus, *ibid.* Romanus Bulgarus eunuchus, b 220.
 Romanus Scieri filius, b 221. Romanus Bulgarus Samuelius filius, b 224.
 Romanus Argyropylus imperator designatur, 229. Romanus Argyropylus effetus ex anu prolem suscipere studet, b 233. Romani Argyropyli uxor dolo monacha fieri cogitur, b 230. Romani Argyropyli benignitas, *ibid.* Romani Argyropyli expeditio Orientalis, b 231. Romani Argyropyli interitus, b 234.
 Romanus Gabriel Bulgarus, b 226.
 Romanus Argyropylus ab Agarenis profligatur, b 231.
 Romanus acerbus quæstor, et ineptus ædificator, *ibid.*
 Romanus Scelerus, b 230.
 Rompertus sive Robertus Longobardus dux, b 289.
 Romulus 18 annos natus urbem condit, 317. Romulus pairibus invitus evanescit, 320. Romulus in deorum numerum relatus, 320 et 321.
 Romuli Republica, 317.
 Romuli iudeo, 316. Fastus, 320.
 Romum Graci pro Remo dicunt, 345.
 Rossi Thaurocythæ, b 85 et 253.
 Rossi Theophilus opera Christiani sunt, b 173.
 Rossi Bulgariam occupant, b 210.
 Rossica classis a Monomacho profligata, b 255. Rossicas classis 15,000 navium interitus, b 191. Rossorum expeditio, b 162. Rossus urbs, b 201.
 Roxane Alexandro, nubis, 191. Roxane Alexandri commentum immortalitatis impedit, 197. Roxane Herodis et Phedras fili, 254.
 Ruben sancti Josephi consultum vult, 28.
 Rubus ardens, 34. Rubus cedri affinitatem ambiens conculeat a seris, 107.
 Rufinus strategemate Crotone et Locris potitur, 377.
 Rufinus a censoribus in ordinem coactus, 379.
 Rufus Sabino fert opem, 262. Rufus Annus, 267. Rufus Eleazarum Machæruntium capit, 302. Rufus cum Galba se cunjungit, 572.
 Ruselius, b 282. Ruselius a Turcis capit, b 288. Ruselius in carcere conjicitur, *ibid.* Ruselius carcere eductus contra Bryennium mittitur, 230. Defectio, b 287. Fuga repentina, b 283. Mors, b 293.
 Rusticens, b 51.
 Ruta Machæruntia, 308.
 Rutha Booze nubis 55, 56.
 Rutulli, 318. Rutulli Samnitis ossa disjecta, 364.

S

Saba Meroe, 34.
 Sabbatius Agarenis Armeniam tradit, b 93.
 Sabbati et Georgii conjuratio vindicata, b 168.
 Sabbathus Judæorum cœdi opportunum, ob salutem violatum, 205.
 Sabelliana heres, 629.
 Sabæus sedition contra Davidem, 78.
 Sabæus pontifex Babylonem transiatus, 416.
 Sabina et Neronæ occiditur, 569.
 Sabina pax, 338. Sabina bellum maritorum et patrum dirimus, 318. Sabinarum raptus, 317.
 Sabini Lacedæmoniorum coloni, *ibid.* Sabini interitus et canis, 556 et 561.
 Sabinum et æquum bellum, 347. Sabinorum clades, 587.
 Sabinus pretor a Judæis obsidetur, 261.
 Sabinus Syrus Antoniam occupat, 298.
 Sabus, Arabie rex, 534.
 Sacram ad Cyprum defectio, 153.
 Saccus luctus signum, 28. Saccus in luctu, 93.
 Saccundionis monasterium, b 119.
 Sacellarius, b 93.
 Sacer loculus, b 51.
 Sacerdotes, 305. Saulis jussu interfici, 67. Sacerdotes ob religionem sacrosanti, 68. Sacerdotes cantu et ceremoniæ hostes in mutuam cœdem impellant, 96. Sacerdotes immunes, 125. Sacerdotis Egyptii oraculum de puero Hebreo, 287. Sacerdotes Stratiotice pro imperio promittunt regnum eternum, b 268. Sacerdotes aero peccata venia occiduntur, 304. Sacerdotes idolorum ignomini-

niosi, 92. Sacerdotes integris membris esse decets, 230.
 Sacerdotes seditionem compositi pereunt, b 69.
 Sacerdotia venalia, 136. Sacerdotii ex Ithamaria familia in Phineem transitus, 83. Sacerdotiorum capones, 88.
 Sacra vasa mutuo sumit Heraclius, b. 84. Sacra lustralia ante pugnam, 506. Sacri, 341.
 Sacrosancti tribuni, *ibid.*
 Sacrificia cum epulis, 84.
 Sacrificiorum sedatio, 289.
 Sacrificiis placatur Deus, 112.
 Sacrilegium causa clavis, 47.
 Sadducei Epicureis similes, 218.
 Sadduceorum secta, 266. Phariseus, 126. Sacerdos, 215. Pontifex, 83.
 Saet Apochaps, b 197.
 Sagittæ viris fortibus funestæ, 112. Sagittarum numerus victoriarum omen, 105.
 Sagittare et jaculari aste prandium, 147.
 Sagunti excidium, 406 et 407. Saguntum civibus restitutum, 424.
 Sanguis ex ara Jovis, 360.
 Sal medetur aquæ, 97.
 Sala Eberi pater, 22.
 Salampsø Herodis filia, 272.
 Salapia Romania tradita, 429.
 Ballistii praefecti prætorii moderatio, b 29.
 Salmanassar Samariam capit, 110.
 Salome Diocletiani patria, 642.
 Salome quæ et Alexandra, Aristoboli uxor, 219. Salome Antipatri filia, 228.
 Salome ab Herode regina pellitur, 248.
 Salome Herodis et Elpidis filia, 254.
 Salome Herodis soror, turbarum auctor, 237.
 Salome Antipatri et Pherore insidiatur, 254.
 Salome non pacifica sed bellona, *ibid.*
 Salome Jamneæ Azoto et Phazelido potitur, 260.
 Salomes Ascalonis regia, et 60 talenta redditus, 264.
 Salomon rex declaratur, 82. Salomon levæ de causa fratrem Adoniam cœdit, 83. Salomonis regnum jugum servitutis, 86. Salomonis nativitas, 75. Conjugium, 83. Structuræ, *ibid.* Somnium, judicium, *ibid.* Dedicatio templi, 84. Alterum somnium, *ibid.* Edificia, 85. Enigmatum solutio, *ibid.*, 700 uxores, 300 concubinæ, *ibid.* Obitus, 86. Salomonis sepulcrum corruit, 591.
 Salathil Judææ instaurator, 175.
 Salus publica privata incolumenti preferenda, 179.
 Salvius (M.) Otho. *Vide* Otho.
 Samæas propheta Roboamum a bello deterret, 87.
 Samæas ab Herode honoratur, 234.
 Samaria conditur, 90. Samaria triennio expugnata, 110. Samaria deleta ab Hircano, 189. Samariæ obsidio et famæ, 100.
 Samaritanæ et Herodis liberi, 254.
 Samaritani ab Hebreis Chutei appellantur, 110. Samaritani templi instauracionem impidunt, 175. Samaritani ab Alexandre rejiciuntur, 198. Samaritanorum et Hierosolymitanorum de templi auctoritate dissensio, 199.
 Samaritanorum et Judeorum initio, 286.
 Sammites vicelium sub jugum misæ, 365.
 Sammites una cum Gallis profligati, 367.
 Samniticum bellum, 364, 377.
 Samonas fuga, b 180. Samonas Agarenus spado, b 178. Samonas ob famosum libellum regia pellitur, b 181, 182.
 Samosata ab Antonio obseissa, 228.
 Samosatenus concilio damnatus, 635.
 Samson decimus et ultimus Hebreorum judeus, 55. Samsonis nativitas, conjugium, res gestæ, interitus, 51.
 Samuel clades Elio imminentes divinitus edocetur, 56.
 Samuel Deoptatus, *ibid.* Samuel Israelitis recuperanda libertatis fit auctor, 58. Samuel senior confectus, filius mandat gubernationem, 59. Samuel invitatus imperio exedit, *ibid.* Samuel cum populo expostulat, 60. Samuels manus elicuntur, 65. Samuels obitus, 67. Samuel Bulgarus, b 220. Samuelis Bulgari interitus, b 226.
 Sanctitas, modestia, clementia Cyri celebratur, 188.
 Sancti titulus sublatus a Copronymo, b 111. Sanctis bellum inferendum, 128. Sanctorum quadriginta templum, b 78. Sanctorum reliquiæ crematiæ a Copronymo, b 100. Sanctus sanctorum unigenitus, 134.
 Sangarii pone, b 64.
 Sanguis animæ brutorum, 16.
 Santabreni poena, b 177.
 Sapientia cupiditatibus vincitur, 85.
 Sapientia amorem probat Deus, 83.
 Sapores rex Persarum, b 12. Sapores Nisibin frustre opugnat, b 15. Sapores Orientem vastat, b 16.

Sapores Amidam capit, b 20. Sapores pontem ex capti-vorum cadaveribus struit, 619. Sapores rex Persarum maximi corporis, 625. Ejus crudelitas, 630. Saporis ad Constantium legatio, b 20.
 Sera Raguelis filia, 143. Sara Tobiae despondetur, 145.
 Saræ obitus, 23.
 Saraceni Persarum regnum everterunt, b 221. Saracenorum discordia, b 255.
 Sarbari ad Heracium defectio, b 85 — Ab Heracio, b 84.
 Sardes Asianarum urbium post Babylonem opulentissima, 162. Sardium expugnatio, *ibid.*
 Sardianus Hierosolymitanus episcopus, 631.
 Sardica, b 178. Sardicæ dux, b 276. Sardinia, 387.
 Sardinia recepta, 401. Sardiniae motus, 424. Sardorum defectio, 403.
 Sareptana vidua, 90.
 Sarmatæ a Caro subacti, 639.
 Saras fluvius, b 201.
 Satrapæ ad gentes subactas a Cyro missi, 168. Satrapæ injussu regis nihil novare ausi, 175. Satrapam non mitti species quædam libertatis, 168.
 Satellites impiæ regie parciunt sacerdotibus, 67.
 Satisfactio divinitus imperata, 79.
 Satum semimodius, 101.
 Saturninus Antiochenus hereticus, 599. Probi insidiator, 638.
 Saul dum asinas querit, regnum invenit, 59. Saul ab aliis honoratur, ab alii contemnitur, 59. Saul ob violatum religionem improbatetur, 60. Saul a malo genio cruciatur, 63. Saul perjurus, 65. Saul Davidi invidet atque insidiatur, *ibid.* Saul nunquid et ipse inter prophetas, 66. Saul a persequendo Davide seu regni vastatione revocatur, 67. Saul fatetur, se Davidi facere injuriam, *ibid.* Saul Engastrymythum consultit, 69. Sauli ob violatum Dei mandatum divinitus regnum abrogatur, 62. Saulem hostes urgent desertum a Leo, 69. Saulis expectatio, 62. Illustres victoriæ, *ibid.* Jusjurandum præcepit et irritum, *ibid.* Liberi, *ibid.* Proceritas, 59. Saulis cum tribus diliis interitus, 70. Saulis familiæ septem viri dant poenas facinoris a Saulo perpetrati, 79. Saulorum cadavera cremantur, ossa sepeliuntur, 70.
 Savus fluvius, 531.
 Saxa 25 pedes longa, 8 alta, 12 lata, 244.
 Scævola *Vide* Mutius.
 Scaurus, 223.
 Scelerorum poenæ transeunnt in eos qui illis pepererunt, 94.
 Sceleribus incerta et mala premia proposita, 72.
 Scipio (L.) Sardiniam et Corsicam invadit, 387.
 Scipio (Cu.) Insubres oppugnat, 405. Scipio (C.) in Hispaniam mittitur, 411. Ejus res gestæ in Hispanis, 412.
 Scipio (P.) in Hispaniam missus, 409, 428. Scipionis (P.) expeditio Africana, 430. Scipio (P.) fatidicus, 431. Hasdrubalem castris exxit, *ibid.* Scipio (P.) ex Hispanis revocatur, 436. Scipio (P.) Punicæ caliditatis amulator, 439. Rem in Africa gerit, *ibid.* Scipio (P.) a filio defensus, 411. Ambiguis verbis Hannibalem eludit, 442.
 Scipio Nasica, 462. Carthaginensis aequus, 469. Contra Andriscum mittitur, 466. Italiam custodit, 450.
 Scipio (P.) Æmilianus cos. Carthaginem evertit, 467.
 Masinissa regnum dividit, 465.
 Scipio cos. Carbonis studiosus, 473.
 Scipio in Macedonia, 486.
 Scipio Metellus Pompeii socer, *ibid.*
 Scipiones P. et L. contra Antiochum missi, 452. Scipiones rebus bene gestis multantur et exsultant, 454.
 Scipionis (L.) et Hannibalis conflictus, 410. Scipionis in Hispaniis, nautica Victoria, 416.
 Scipionis (Cn.) filia publice elocata, 424.
 Sciponia (P.) navigatio ad Syphacem, 434. Simulatio contra seditiones milites, 435.
 Scipionis (P.) filius ab Antiocho honorifice habitus, 453.
 Scipionum abstinentia, 423. Scipionum in Hispania clades atque interitus, 714, 428.
 Scirtus fluvius, b 60.
 Sclavoni, b 74.
 Sclavice gentes a Rhinotmeto subactæ, b 92.
 Sclerena Monomachi amica, b 248.
 Scomma in Nicephorum, b 207.
 Scopia, b 225.
 Scopus, 203.
 Scribonius Proclus a senatu tyranni metu disceptus, 558.
 Scribonius (L.) Libo S. Pompeii et Augusti socer, 646.
 Scriptura duntaxat nituntur Sadducei, 218.
 Scythæ Magogæ, 21. Scythæ Septentrionales, 126.

Scythæ Europam atque Italiam pervagantur, 628. Intrus transgressi Romanas provincias vastant, 629. Scythæ et Claudio vici, 638. Athenas oppugnant, *ibid.* Scythæ in Thraciam irrupto et interitus, b 34. Scythæ profugati a Tacito, 637.
 Scytopolis, olim Methoram, 70.
 Sebastenorum petulantia, 282. Sebastus portus, 31.
 Secessio populi, 340.
 Sectio lapidis absque manibus, 121.
 Securi subitis motibus opprimuntur, 212. Securis, Jordane emergit, 100.
 Securitas pernicioса, 164.
 Sedecim ad Egyptios defectio, 414.
 Sedecias viicesimus primus rex Hierosolymæ, *ibid.* Sedecias cæcatus Babylonem perducitur, 113. Sedecias pseudopropheta Michæam verberat, 94.
 Seditio spem regni recuperandi afferit, 77. Seditio compressa populi concordia dirempta, b 62. Seditio nocturna ob æs alienum, 339. Seditio posthumana, 31.
 Seditio, et ejus sopitæ conditiones, 362. Seditio inter milites et populum, 618. Seditio militum contra Augustum, 518. Contra Scipionem, 431. Seditio absente Augusto, 535. Seditio contra Didium Julianum, 68. Seditio repetita poena capitalis, 82.
 Seditiosi plerunque dant poenas, 79. Seditiosi clam occisi, 346. Seditiosorum ad Constantiū Ducam pena, b 184. Seditiosis celeritas prodest, 103.
 Sedrach pro Anania, 118.
 Segesta capta a Romanis, 585. Ab iisdem defessa, 31.
 Sejanus Livii adulter, Drusus veneficus, 349. Sejanum liberis interfactus, 551.
 Sela Lamechi uxoris, 18.
 Seleucus Syria potitus, 127. Seleucus Antiochius, 453. Patri succedit, 455. Selinus Trajanopolis, 567.
 Sella aurea, 479. Sella imperatoria sedere, 606.
 Selomi a Jesu collocatur tabernaculum, 47.
 Selites Pazinaca, b 270.
 Selimus Oldæ maritus, 112. Selimus tyranus, 10.
 Selybrianus murus, b 58.
 Semeis importunitas, 77. Interitus, *ibid.* Semeniam impetrat, 78.
 Semi colonia, 22.
 Sempronii Longi clades, 412. Sempronius Longus Siciliam missus, 409.
 Sempronius (C.) in Africa rem gerit, 393.
 Sempronius Gracchus cum Liguribus pugnat, 41.
 Tiberius Sempronius Gracchus magister equitum, 41.
 Semus Noæ filius, 18.
 Senatorem animi constantia decet, 120.
 Senatores centum, 317. Senatoria dignitas perpetua, 850. Senatus, 317. Senatus ab imperatore munera ex parte solitus, b 202. Senatus sub rege parva auctoritas, 320. Senatus consulta multa sublata, 315. A senatu populoque salutari, 603. Senatus insidiatio Augusti astat, 634.
 Seneca Domitii præceptor, 565. Præfectus prætoriæ, 58.
 Senectus delira præcōcem sapientiam sequitur, 91.
 Senex morti vicinus, 146. Senex expectatione mortis factus audacior, 481. Senes fœundi a pueris, 82. Senes bis pueri, 202. Senum consilia moderata, 86.
 Sennar, campus, 20.
 Sennacheribi interitus, 111. Sennacheribis litteræ blasphemæ in templo repositæ, *ibid.* Sennacheribis peritis oppugnat Hierosolymam, 110. Sennacheribis iurisdicendum fraudulenter eludit, *ibid.* Sennacheribis a suis filiis occisus, 112. Sennacheribis Enamasaris filius, 112.
 Sentire et loqui eadem, 154.
 Seon, 43.
 Sepelire mortuos, plium munus habitum, 142.
 Sephora Mosis uxoris, 34.
 Septimius Pompeii percussor, 487.
 Sexaginta decem interpretes utrum una, an seorsim sacra converterint, ambigitur, 201.
 Sepulcra Judæorum pecuniosa, 82.
 Sepultura honorifica, remuneratio regia, 72. Sepulchrum post solis occasum, 143.
 Serapio, Antiochenus episcopus, 601. Serapionius divinitus data venia, 627.
 Serapis captivum in Alexandri solio collocat, 58.
 Serbia, b 225.
 Sergiana seditio in Sicilia, b 102.
 Sericum in Europa factum, b 19.
 Seriphæ, b 257.
 Sermonis inconstantia conscientiam arguit, 316.
 Serpens draco intelligens, 17. Serpens convivium habet, 333. Serpens 120 pedes longus, 391.
 Serra urbe, b 230.

Sertorii in Hispania factio, 474. Interitus, *ibid.*
 Seruch, 22.
 Servi de salute domini sui solliciti, 94. Servi Capitolum occupant, 338. Servi, b 248. Servi Ulsiniorum, 381.
 Servis omnes bellorum clades imminent, 151.
 Servilia capta a Bruto occisa, 507. Servilis fides in proscriptione, 502. Servorum conjuratio oppressa, 416.
 Servus ultra dominum evehendus, vindicta numinis, 85. Servus domini interfector, 105. Servus insidiarum Casararum paratarum index, 494.
 Servii, sive Crabati, b 288. Servii cædes, 329, 330.
 Servilli de Pompeio testimonium, 474. C. Servilius Sp. Melius interfector, 351. Servilius Cæpio in Africa bellum gerit, 393. Servilius Geminus classe Pœnus infestat, 416. M. Servilius Italiam custodit, 442.
 Servitus inclemens justa odii causa, 151.
 Servius Tullius sextus rex Romanorum, 327. Servius plebem facit suam, 328.
 Servius Oppius decemvir, 347.
 Sethus Adami filius, 48.
 Severa, b 30.
 Severiana persecutio Christianorum, 610.
 Severiani ab Agapeto et Mena damnantur, b 67. Severianus ab Adriano occisus, 591. Severiani diræ contra Adrianum, *ibid.*
 Severi Antiocheni cædes, b 53. Severi Parthica Victoria, 607. Præsagia de imperio, 605. Satellites, *ibid.* Severi imperium vindicta Pertinacis inanes politicationes, 605. Severi curiositas, 608. Expedito Britannica, 609. Expeditiones in Orientem ex ambitione, 606. Severi parvenses ad filios: Concordes estote, milites ditate, ceteros non neglige, 610. Severi vita ratio in pace, *ibid.* Severi obitus in Britanniis, *ibid.* Severus Pertinaci defuncto honorem præbet, 606. Severus ad Antoninum filium insidiatorem, 610. Severus Albinum decipit. Pescennium Nigrum antevertit, 603. In somnis terret Caracallam, 614.
 Severus Stilianus imperator, 625.
 Severitate contemptus reprimitur, 202.
 Sextilia in Augustum mutata, 538.
 Sextus Boetius philosophus, 595.
 Sextus Papinius insidiator Caligulae, 557.
 Siba servus Memphibostis, 73. Sibæ in herum Memphibostem calamis, 77.
 Sicarii grassantur Hierosolymis, 289.
 Sicelag incenditur, 69.
 Sicci (L.) cædes, 347.
 Sicilia proditor Agarenis, b 440. Sicilia domita a Massace, b 238. Sicilia amissa Stephani culpa, *ibid.* Sicilia Carbonis receptaculum a Pompeio recepta, 473. In Provinciæ formam redacta, 399. Palæstra Carthaginensium et Romanorum, 382. Siciliæ motus, 424.
 Sicimite Sidonii, 198. Sicimitarum cædes, 27. Sicimorum excidium, 52.
 Sicinius (Cn.) cos. contra Perseummittitur, 457.
 Siclus, 39.
 Sida metropolis, b 287.
 Sida metropolis, b 287.
 Sidon urba, 21.
 Sidonii Sicimite, 198.
 Sidonii ab Augusto domiti, 536.
 Sigillum Leonis utero impressum, 183.
 Sigma locus, b 237, 246.
 Signa cum fati et eventibus consentiunt, 105. Signa testamenti recognita, 544. Signis confirmatur Sauli regnum, 59.
 Signum reipublicæ in sinu pueri a Saturno positum, 520.
 Silæ Agrippæ Magistri Equitum infelix licentia, 280, 281.
 Silentarius, b 54. Silentium, b 182. Silentium, 244.
 Silius (C.), Messalina adulter, 564.
 Silius Messala, 605.
 Sillani (M.) socii Caligulae interitus, 554.
 Sillanus 431. A Claudio occisus, 565.
 Silo Herodis auxiliator, 231. Silo Ventidii legatus, 514.
 Silver agitatio pugnae auspicium, 73.
 Silvester Constantiun curat, et Christianum facit, b 4.
 Simon justus pontifex, 200. Simon Jonata fratri succedit, 215. Simon victo Cendebæo Ptolemei insidiis occiditur, *ibid.* Simon ob filiam pontifex, creatur, 242.
 Simon Boethii filius pontificatus pellicitur, 256.
 Simon servus Herodis rex appellatus occiditur, 262.
 Simon Essæmus Archelai somnium interpretatur, 264.
 Simon Canuti filius pontifex, 267.
 Simon Cantherus Pontifex, 279.
 Simon calumniator Agrippæ, 281.
 Simon extra urbem Judæis formidabilis, 293.

Simonis fortunatum imperium, 215.
 Simulatione aliquando elicetur veritas, 83. Simulatione explorantur animi, 103. Simultatis simulatio non dissimulata, 254.
 Sina mons, 34. Ad Sina m montem Hebreorum, 38.
 Sion fons, 55.
 Sirichana crux, b 179.
 Sirmium, b 20, 227.
 Siroes, Chosroë patre et fratribus cæsis, pacem facit cum Heraclio, b 85.
 Sisaras a Jahel occiditur, 51.
 Sisimius, b 41.
 Sisinnancius, b 107.
 Siti aut fame domare hostem quam armis præstat, 139.
 Smerdis sive Tanaoxares Cambisis frater, 170.
 Smerdis magus, 171.
 Soba rex Egypti Israëlis opem fert, 110.
 Sobacus, 74.
 Societas impiorum periculosa, 96, 111. Societatis petendæ causæ, aut prætextus, 149.
 Socii fidissimi qui, 77. Socii non jussi, sed consulti, 156.
 Soemii cædes, 240.
 Sol per 17 dies non splendet, b 120. Solis cursus inhibitus, 47. Solis regressio, 111.
 Sollicitudo de hominibus in rege admirabilior est quam liberalitas, 165.
 Solum cum esse, periculosum, 75.
 Solymæ vetustissima urbs, 23.
 Somni expers, etiam corporis expers, 122. Somnia pistoris et pincernæ a Josepho declarata, 25. Somnia Alexandri et Joadi, 97, 98. Somnia de imperiis ad reges pertinent, 149. Somnia conditioni hominis accommodata, 123. Somniis divinitus aliquando admittit, 180. Somnia de Alexandro Magno, 183. Somnia duo Alexandri de Tyro, 188. Quid somnariet aliquis, e Chaldaeis exponi potuisse, probabile est, 118. Somnii cum expositione oblivio, *ibid.* Somniorum numeri, 29. Somniorum consensus cum eventu movet animos, 198. Somnium ambiguum fraternal cædis causa, 169. Somnium de flagello imperatorio, b 217. Somnium de Izate, 282. Somnus mortis frater, 141.
 Sonte ejecto sedatur tempestas, 107. Sontes etiam insolubilis exitio sunt, 175.
 Sophia benignitas, b 70.
 Sophius portus, *ibid.*
 Sophronii synodus provincialis, b 86.
 Sors Jonam sotent esse designat, 107. Sors indagatus nocens, 19, 41. Sors investigatus nocens, 47. Sors Saul rex declaratur, 59. Sors distributa in acie loca, 160: Sossius Herodis auxiliator, 233.
 Soteropolis seu Pythia, b 41.
 Sopopetra patria Amermunnis, b 151.
 Spartanorum et Judeorum fedus, 213.
 Spasimum vallum, 282.
 Specula ignifera, b 6.
 Speculator, 293. Speculatorum magnus in bellis usus, 160.
 Speluncæ καταρύγια, b 307.
 Sperchius fluvius, b 224.
 Sperandium est vivis, spes non est ulla sepultis, 78.
 Spes et metus inter se certant, 124.
 Spheudosthalbus impletatis a Zimisce inducili, a Paganis occidit, b 215.
 Spheudosthalbus Joannes Bulgarus, b 220.
 Spheudosthalbus Rossus, 206.
 Spica annum significat, 17, 36, 165.
 Spiritus sancto (de) quando disputatum, b 10. Spiritus Domini vates facit, 60. Spiritus divinus a Saule in Davidem transit, 63. Spiritus ab alio in alium translatitius, 97.
 Spiritus Domini raptos in montes dejicere putatur, *ibid.*
 Spiritus Dei saeculus in quo habitat, multa potest, 122.
 Spolia dedicata Deo, 142.
 Stare in parte, reliquias imperii significat, 126.
 Statira Darii F. nubis Alexandre, 195.
 Statua Nabuchodonosoris, 119, 122. Statua truncata homini perniciose, b 190.
 Stauracii vulnus et monachatus, b 125, 126. Stauracii monasterium, b 126.
 Stauracius Nicephori F. Patrius, b 122.
 Stellæ fratres significant, 28. Stellæ pro pietatis studiosis, 131.
 Stephani monachi interitus, 433, b 111.
 Stephani Lacapeni obitus, b 199.
 Stephanus eunuchus Justiniano causa odii, b 93.
 Stephanus imperatoris affinis, Siciliam amittit, 258.
 Stilico socer Honorii, b 40.
 Stipe collatitia refectum templum, 113.

Stolæ Medicæ distributæ a Cyro, 166.
 Straboromanus, b 291.
 Stratoticus Michael imperator designatur, 54, b 262.
 Stratoticus in togatos liberalis, in sagatos asper, b 263.
 Stratoticus dum se Commeno fucum facturum putat, imperio excidit, b 276.
 Stratonis turris Cæsarea maritima, 219.
 Streptii bellici apparatus Syri profigati, 102.
 Studia tranquilliorum redditum animum, 5.
 Studii monasterium, b 122.
 Stultitia summa quæ, 85.
 Styppites ab Agarenis profligatur, b 169.
 Sua tueri quam hostem persequi magis necessarium, 67.
 Suba, 62.
 Successio ejusdem familiæ 21 regum, 115.
 Successore novo pellitur omnis amor, 179.
 Sufflatio septena mortuo adhibita, 99.
 Sultan Turcarum dux, b 256. Sultani grassationes, b 260. Sultanus Agarenus Francie dolo Capua et Benevento pulsis, liberatur, b 299. Sultanus Capuanus et Beneventum frusta obsidet, *ibid.*
 Summa sapientia cum summa stultitia conjuncta, 85.
 Sunamitidus F. resuscitatus ab Eliaso, 99.
 Superbia regnum decere creditur, 86. Superbiæ Deus impunitam non sinit, 123.
 Superstitionem pii ferre non possunt, 90.
 Supplicem occidere crudelè facinus, 116. Supplicibus parcere, regum, 94.
 Supplicium quatuordecim dierum, 120.
 Susa metropolis Persarum, 130. Susa verna regia Persicorum regum, 168. Susorum opulentia, 190.
 Susacus Egyptius Hierosolyma diripit, 89.
 Sychem, 26.
 Sycophantici vulneris cicatrix remanet, 78.
 Sylva (Fl.) Judæus procurator, 314.
 Sylvani defectio et cædes, b 20.
 Sylvester bovem mortuum, Christo invocato, in vitam revocat, b 6.
 Symbola inter maritum et uxorem, 158.
 Symeonis et Levis dolus contra Sicimitas, 28.
 Symeon, 25.
 Symeon Bulgarus Romanis victimæ nasos præcidit, b 177. Symeon Bulgarus Constantinopolim venit, b 184.
 Symeon Bulgarus cum Romano pacem non facit, b 189.
 Symeon Bulgarus statua quadam truncata occiditur, b 190. Symeonis Bulgari perfidia, 177.
 Symonia tribus Cananeos cedit, 48.
 Symmachus papa, b 55.
 Synodus eclipsi lunæ mirabiliter declarat, b 181.
 Synchiticorum secta, b 55.
 Synodicus tomus, b 114.
 Syntacteria oratio Gregorii Nazianzeni, b 37.
 Syria judicibus Judæis subjecta, 175. Syria turbata, 227.
 Syria fluvii Jordane præstantiores, 99. Syria rex Eliaso et Joram insidiatur, 100. Syria tria castella occupata a Cyro, 156.
 Syria Aramæi, 22. Syri ditionem Davidi faciunt, 74.
 Syria Samariam obsident, 93. Syri ab Eliaso in medios hostes perducuntur, 100. Syri diversi ubi Assyriis, 149.
 Syria Judaica instituta amplectuntur, 216.

T

Tabernaculi structura, 39.
 Tabulæ, 347. XII Tabulæ, *ibid.*
 Tacitus imperator, 637. Ejus cædes, *ibid.*
 Talenta argenti 300, auri 30, tributum Hierosolymorum, 110. Talenta 40,000 Susis reperita, 190. Talenta 40,000, æris alieni pro militibus dissoluta, 195. Talenta dena et vicena, regi natalitium munus, 204.
 Tamnis Zambris æmulus, 90.
 Tanaoxares Cyri filius, 168.
 Tangrolipix Mucaletus Turca Sarracenicum imperium evertit, b 256. Tangrolipix sultan appellatus, b 256.
 Taras cognomentum Caracallæ, 614.
 Tarasius patriarcha, b 116. Tarasii (D.) apparitio, b 134.
 Tarchaniate fuga, b 283.
 Tarenti expugnatio, 379. Tarentina seditio, 379. Tarentini pacem impetrant, *ibid.* Tarentinorum adolescentium jocus, *ibid.* Tarentinum bellum, 368. Tarentum receptum a Romanis, 480.
 Taronites Michael, b 297.
 Tarpeia Capitolii proditrix, 317.
 Tarquinii (L.) majestas, 326. Præclaræ mores, *ibid.* Cædes, 327. Tarquinius quintus, rex Romanorum, 328.
 Anci filii regnum eripit, *ibid.*
 Tarquinii Superbi crudelitas et tyrannidis confirmatio

330. Tarquinius superbus septimus et ultimus rex Romanorum, 330.
 Tarquinio Collatino consulatus abrogatur, 334. Tarquinius Collatinus primus consul, 334. Tarquinius vice-simo quinto anno regni actus in exsilium, 334.
 Tarsenses Cilicae, 21.
 Tarsi deditio facta Nicephoro Phocæ, b 201. Tarsus et Perseo condita, 21.
 Tatia, Numæ uxor, 321.
 Tatianus et Julius Martiani hospites, b 46.
 Tatianus Adriani procurator, 588.
 Tatius Sabinorū dux, 317. Tatius regni Romani particeps cæditur, 319.
 Tatus Pazinaca, b 160.
 Taulantii Dalmatæ, 462.
 Taurus Maurus, b 204.
 Taurus locus, b 295.
 Taurus Statilius, 525.
 Taurus a cos. immolatus, 531.
 Taxiles Alejandro ditionem facit, 192.
 Telesphorus, Romanus episcopus, 593. Ejus martyrium, 593.
 Teleuzes, Bulgarorum principes, b 110.
 Teloichi Bulgari proditorum indagatio, b 112.
 Temperantia cibi potusque docenda pueros, 148.
 Tempestas ob postulatum ab Israelitis regem, 60. Tempestate torrentum Palæstini sacrificante Samuele, 59.
 Tempestate direpta pugna Hannibal ad Romanum, 426.
 Templo ingredi a religione alienos nefas habitem, b 18.
 Templi duratio annorum, 11, 21, 304. Templi materia relictæ a Davide, 82. Templi ædificatio aliter in biblio, aliter a Josepho descripta, 84. Templi instauratio sub Ioa, 104. Sub Josia, 112. Templi porta sponte aperta, 162. Templi sacra vasa a Jesu sacerdote Tito tradita, 161. Templi per triennium profanatio, 206. Templi 2000 talents, et 8000 talents auri, 226. Templi conflagratio eadem et mense et die repetita, 301. Templi fundamenta effossa, 307. Templi Salomonii duratio annorum, 470, 515. In templo cædes et pecudum et hominum, 224. Templo concedere, Davidi non conceditur, 86. Templum a Jezchazo spoliatum et clausum, 108. Templum postum Salomonio ignobilium, 175. Templum castelli instauratum septem annis absolutum, 175. Templum tanta mense expugnatum, 224. Templum Jovis pro tempore Hierosolymitano, 590.
 Tenebrae, 35.
 Tentoria dejici clavis signum, 51.
 Tephrica, b 168.
 Terbelis Bulgarus Justinianum reducit in regnum, b 96.
 Terebinthus insula, b 193.
 Terentii Varonis temeritas, 417.
 Terentius maximus, 578.
 Tergeminorum matres gemellæ, 324. Tergeminorum pugna, *ibid.*
 Teron ob libertatem orationis occisus, 253.
 Terra tolli (E.), interitus nota, 126.
 Terræmotus Byztantinus et Antiochenus, b 58. Terræmotus sub Alexio Comneno, b 293. Sub Argyropyle, *ibid.* Sub Constante, b 88. Sub Const. Duca, b 274. Sub Ceprony, b 108. Sub Leone Icoamacho, b 106. Sub Michaeli, Theophili, b 162. Sub Nicephoro, b 206. Terræmotus Judæus sub Herode, 238. Terræmotus cum Ne adoptaretur, 565. Terræmotus sub Antonio Pio, 51.
 Sub Trajano, 587.
 Terroribus subitis non temere cedendum, 248.
 Tersanctus hymnus, b 20.
 Tertullianus de Tiberii voluntate erga Christum, 52.
 Testa ferro mista, 119.
 Testamenta ad lites cavendas inventa, 168.
 Testudinis militaris descriptio, 520.
 Thamar stupratur ab Ammone, 75.
 Tharba, 22.
 Tharbe Ethiopia Mosi nubit, 33.
 Theagenes Timocles frater, 185.
 Theatris (in) princeps consessus emeritus Macedonius datus, 196.
 Thebes excise ab Alexandro, 185.
 Theclæ, 123.
 Theglatphalasar, Assyriorum rex, Israelitis *ad hoc*, 108.
 Theocritanus, b 58.
 Theoctista, quæ et Florina, b 144.
 Theoclistus Bardæ fraude occiditur, b 151.
 Theodectis cæcitas ob Judæorum arcana, 201.
 Theodericus, Africæ dux, assentatorum intercessus, 15.
 Theodora et Fausta sorores Maximiani filii, *ad hoc*

- patri Constantio, altera filio Constantino nupta, b 2.
 Theodora Chazaria Justiniani uxoris, b 96. Theodora persecutionem imaginum compescit, b 153. Theodora callido commento iracundiam Theophili eludit, b 145. Theodora Bulgares a rumpendis inducis deterret, b 155. Theodora cum filiabus monasterio includitur, b 158.
 Theodora regina relegatur, b 230. Theodora imperatrix salutatur, b 245. Theodora Theophilo nubis, b 143. Theodora palatio cedit, b 158. Theodora imperium invito Monomachus occupat, b 261.
 Theodora Maximiani Herculii filia, 611. Constantii Chlori uxoris, 644. Theodora de Basilio præsagium, b 164.
 Theodora uxoris Justiniani avaritia, b 187. Theodora auctoritas et felicitas, ac irrita longævitatis spes, b 262. Theodora obitus, b 69.
 Theodoracani audacia, Rossica classis profligatur, b 255.
 Theodoreti 12 capita, b 42.
 Theodorocanus, b 255.
 Theodorocanus captus a Byrennio, b 261.
 Theodorus confessor, b 147.
 Theodori et Theophani ad Methodium versiculi, b 150.
 Theodorus Studiensis, b 126.
 Theodorus Cupharas Bulgares instituit, b 155.
 Theodorus Mouachus Zimisce imperium prædictum, b 209.
 Theodorus Martyr Romanus auxiliatur, b 218.
 Theodorus Spado a Commeno virtus, b 266.
 Theodorus Haliates, b 285.
 Theodorus Craterus Agarenus ambidextrum sternit, b 148.
 Theodosii lex de 30 diebus capitalis sententiae, b 22.
 Theodosii crudelitas in Thessalonicensis, *ibid.*
 Theodosii Junioris obitus atque elegia, b 45. Theodosius Parvus seu Junior, b 40.
 Theodosius status cadit, b 306.
 Theodosius Scythis cæsis imperator Orientis appellatur, b 34, 35.
 Theodosius filios suos ad modestiam assuefaciendos curat, b 37.
 Theodosius diviso filie imperio Mediolani obit, b 37.
 Theodosius Mauricii filius, b 74.
 Theodosius Atramyttenus per seditionem fit imperator, b 99.
 Theodosius Atramyttenus tondetur in clericum, b 160.
 Theodosiopolis, b 408.
 Theodoti Melisseni commentum, et Cassiteræ cognomentum, patriarchatus et notitia cum Leone, b 130, 134.
 Theodotus orator, Pompeii cædis suasor, male perit, 487.
 Theonas, Alexandrinus episcopus, 639.
 Theophanes confessor, b 146.
 Theophanes magister, b 107.
 Theophanis confessoris et Nicophori patriarchæ absentia mutuus conspectus, b 131.
 Theophano a marito abducta Stauracio nubis, b 123. Theophano Romano Juniori nubis, b 195. Theophano marito insidias comparat, b 207. Theophano a Zimisce perlitur, b 209. Theophano ab exilio revocatur, b 216.
 Theophili quinque expeditiones Persicæ, b 148.
 Theophilii justitia et severitas, b 148. Theophilii filioles, b 144. Theophilii regia in Bryantæ, b 146. Theophilii hospitium, *ibid.* Theophilii crudelitas in adoratores imaginum, *ibid.* Theophilii castitas et simulacrorum odium, *ibid.* Theophilii obitus, b 153.
 Theophilii patriarchæ vita et obitus, b 195.
 Theophilites Basilium in Michaelis Theophilii familiaritatem insinuat, b 164.
 Theophilo salus precibus impetratur, b 153.
 Theophilus Michaelis filius, b 138. Theophilus ex dolore Agarenicas clavis obit, b 152. Theophilus Leonis percussores ulciscitur, b 141. Theophilus divitias suas ostentat Arabibus, b 148. Theophilus uxoris negotiacionem igni ulciscitur, b 145. Theophilus opera Methodii uitit, b 151.
 Theophilus pontifex, 272.
 Theophilus, Antiochenus episcopus, 598.
 Theophobi cædes, b 153. Theophobus Persa Theophilus affinis, b 148. Theophobus a Persia imperator salutatur, b 151.
 Theophylactus, Rangabis filius, b 126. Theophylactus, Romani filius, fit patriarcha, b 190.
 Theopompi insania ob Hebreorum historias, 20.
 Thermodon fluvius, 617.
 Thermuthis Mosen adoptat, 33. Thermuthis Pharaonis filia, 32.
 Therse urbs, 89.
- Thessauri sub flumine, 586. Thesaurus Theodoreæ 1090 centenarii auri, 3000 argenti, b 158.
 Thessalonicensium 15000 ceduntur a Theodosio, b 35.
 Thessalonica a Scythis obessa, 629.
 Theudas impostor sub Claudio, 568. Theudas pseudoprophetæ, 286.
 Theudatus Gothus Romam tenet, b 67.
 Thiræ Thraces, 21.
 Thobel faber ærarius, 18.
 Thobel Iberes, 21.
 Tholotum Anastasi, b 57.
 Thomæ seditiosi natales, b 137.
 Thomæ seditiosi crudelis interitus, b 139.
 Thomæ tyranni successus, b 138.
 Thomaïtici triclinii conflagratio, b 118.
 Thomas Byzantium frustre oppugnat, b 138. Thomas terra marique a Michaeli vincitur, *ibid.* Thomea seditio contra Michaelem Balbum, b 136. Thracesius scriporum, b 271.
 Thorgamæi Phryges, *ibid.*
 Thrasybuli Milesii consilium firmandæ tyrannidie, 231.
 Thrasylus, Tiberii mathematicus, 540.
 Thrysus Augusti libertus, 538.
 Tiberias ab Herode tetrarcha condita, 267.
 Tiberinus fluvio nomen indit, 514. Tiberis fluvius, olim Albula, *ibid.* Tiberis deundatio, 537. Exundatio sub Tiberio, 534.
 Tiberii clementia in Persas captivos, b 75. Tiberii ædificia, *ibid.* Tiberii lenta maxilla, 275. Tiberius gemellus Tiberii nepos, 275. Tiberii collegæ violenter perierunt, 549.
 Tiberii crudelitas, *ibid.* Tiberii mortem antegressa prodigia, 551. Tiberii affectus erga Jesum Christum, 552. Tiberio senatus commendatur, 543. Tiberius socius gubernationis, et gener Angusti, 534. Tiberius imperator designatus ab Augusto, 538. Tiberius ab Augusto adoptatus et contra Gallos missus, 540. Tiberius Rhodus secedit, 539. Tiberius astrologus peritissimus, 540. Tiberius varia bella gerit, 541. Tiberius annos 77 natus interit, 552.
 Tiberius Agrippæ gener, et in matrimonio successor 537.
 Tiberianos exercitus, b 73.
 Tiberius excubitorum comes, b 72.
 Tiberius Rhinotmeti filius, b 96.
 Tiberius Calvinus a Samnitibus sub jugum missus, 361.
 Tiberius Tiberii nepos, 551. A Caio loco mutatus et veneno sublatus, 553.
 Tiberius Genesee Romanorum indagavit, 557.
 Tiberius, Claudius, Nero, Drusus, Germanicus Cæsar pro Domitio, 560, 365.
 Tibia finis rerum nota, 119.
 Tichomerus Bulgares Doliani dolo occidunt, b 240.
 Tigranes Armenius, 290.
 Tigranes rex, 477. Tigranis Syriaca expeditio, 232.
 Tigres primum Romæ visæ, 536.
 Tigris, 17.
 Tigrurini, 481.
 Timæus Antiochenus episcopus, 639.
 Timoclea Thebana stupratorem ulciscitur, 185.
 Titi deliberatio de templo, 300. Titi erga Antiochenos Judæos 308. Titi Cæsaris imperium, 578. Titi ludi, 579. Pœnitentia, *ibid.* Tito imperii brevitas profuit, *ibid.* Titus Vespasianus filius, 291. A militibus imperatur salutatus, 503. Hierosolymam obsidet, 293. Miserratur Judæos, 297. Victoriam Deo fert acceptam, 305. Titus in Judæa relicta a patre, 577.
 Titus (M.), 523.
 Titius (M.) S. Pompeium comprehendit atque occidit, 519.
 Tobias obit annos natus 127, 142. Tobias gratus animus, 145. Tobias profectio in Mediam, 144. Periculum a pisce, *ibid.* Tobiti genus et pietas, 142. Tobiti ob sepulchrum mortuos exsilium et restitutio, *ibid.* Tobiti execrationes et paupertas, 143. Tobitus annos vivit 158, 146. Tobitus viuum recipit, 145. Tobitus moriturus filium instruit, 146.
 Torcular pro area, 51.
 Tornicius Byzantium oppugnat, b 252. Tornicius cascatur, b 24. Tornicius Leo tyrannidem affectat, b 251. Tornicius tondetur et fit clericus, b 252.
 Torquis aurei honos, 123.
 Tothomphanichus, 129.
 Trabe aurea, 226.
 Trachonitis, 22.
 Trajaniana persecutio, 588. Trajani cruenta de Dacie

victoria, 583. Trajani obitus, 588. Trajanus imperium suscipit, 584. Trajanus vita, non litteris philosophatus, *ibid.*
 Trajanopolis Selinus, 587.
Transfugæ Cannenses cum pugionibus, 449.
Transitu potentiores prohibere periculum, 443.
Trapezus, b 67.
Trasamundus, b 65.
Trebonius Brutus et Cassii adjutor, 503.
Trebonius Dolabella dolo occisus, 504.
Triadiza, b 220.
Tribalii, 531.
Tribunatus decemviratu abrogatus, 347. Tribunatus restitutio, 348.
*Tribuni Brutii appellati, 268. Tribuni diademata statuarum Cæsaris revellunt, *ibid.* Tribuni nunquam triumpharunt, 349, 350. Tribuni militares Consulari potestate desinunt, 360. Tribunorum plebis creatio, 340. Tribunorum multitudine Tribunatum evertit, 342. tribunorum potentia, *ibid.*
Tribunorum auspicia, 349.
Tributariorum libertatis avide amplectuntur, 47.
*Tributi negatio causa excidii, 414. Tributi simul et militare onus, 164. Tributus saginatur Reges, subditii extenuantur, 128. Tributo a populo exacto redempta pax, 108. Tributorum laxatio Regni firmandi auspicium, 571. Tributum instaurandum religionis ergo, molestum, 104. Triduana castitas in sacris, 37.
Tridui deliberatio, 86.
Triens opum restituendus, 503.
Triphyllius, b 60.
Tripolis Syriæ, 462. Tripolitana classis devicta, b 189.
Triumphator respicere jussus, 354.
Triumphi celebritas qualis fuerit, 353. Triumphus spe consulatus Cæsare contemptus, 481. Triumphus unde dicitur, 643.
Triumvirii Antonii, Lepidi, Augusti, 500.
*Triumviri militum ministri et praebitores, 502. Triumviri Romanum imperium dividunt, 510. Triumvirorum nou hostes modo, sed amici etiam pereunt, 501. Triumvirorum altera partitio imperii, 511.
 Trojanorum exsulum antiqua nobilitas, 313.
Troica aurigatio, 113.
Tryphon patriarcha, fraude Cæsariensis throno pellitur, b 191.
Tryphon Antiocho Alexandi filio regnum restituit, 488.
Tryphon ob sordes a militibus deseritur, 215.
*Tryphon Jonatham per insidias occidit, *ibid.**
Tryphon tonsor delationis sue dat poenam, 253.
Tubarium angurium, b 57.
Tullia sibi ipsi manum affert, 333.
Tullius Hostilius interitus, 324. Tullius Hostilius tertius rex Romanorum, 323.
Tullius bellator optimus fit superstitionis, 324.
Tuphum, b 227.
Turbatæ res audacia et animi constantia restituuntur, 485.
Turbo praefectus praetorio, 591.
*Turci Cruciferi, b 75. Turci, ad Istrum Hungari, b 177. Turci a Medio principe profligati, b 287. Turci negotiis tributis Orientem occupant, *ibid.* Turci ad Cæsaream profligati a Diogene, b 280. Turci ab Armeniis spoliati, *ibid.* Turci Orientem subiungunt, b 287. Turci contra Ruselium implorati, b 287, 288. Turci insulis expulsi, b 298. Turcica pax cum Alexio, b 307. Turcorum origo, et vastatio Orientis, b 255. Turcus quidam ad Diogenem deficit, b 282.
Turnus, 313.
Turres ligneæ 50 cubitorum, 294.
Tyberina glacies, 380.
Tyndarium Siciliæ promontorium, 390.
Tyrach Paxinaca, b 257.
*Tyranni Deo et populo charos metuunt, 65. Tyranni aliud agunt, aliud simulant, 105. Tyranni conatus et minas mures infringunt, 111. Tyranni sunt causa publicarum calamitatum, 112. Tyranni etiam ea flagitant quæ fieri non possunt, 118. Tyranni monitores ferre non possunt, 139. Tyranni cupiditatibus adversari capitale est, 231. Tyranni quandoque mulierum insidii pereunt, 441. Tyranni odium vix morte aboletur, 220. Tyranni et civibus et amicis invisi, 316. Tyranni posteros eorum timent quibus nocerunt, *ibid.* Tyrannicæ carnificinæ ministrum falsum penitent, 172. Tyrannidæ firmandas rationes, 330. Tyrannorum impetum declinare prodest, 101. Tyrannorum consilia contra fatum nihil possunt, 104. Tyrannum motus liberaliter facit, 423.*****

Tyrannus, Antiochenus episcopus, 639.
Tyropœum castellum, b 214, 225.
Tyridates Armenia puluis, 628.
Tyrii ab Augusto domiti, 598.
Tyru capti, 188.
Tyrrheni Tarquinium in regnum reducere conantur, 336.
Tzachas Turcus, 633.
Tzathus Lazorum dux, b 60.
Tzurulum castellum, b 76.

U

Ubal porta Susorum, 130.
Ubi sunt eleemosynæ et justitiae tuæ? 143.
*Ulpius (M.) Nerva Trajanus. *Vide* Trajanus.*
Ulpius Marcellus Britanniam domat, 598.
Ulsinii Tyrrheni a servis oppressi, a Romanis restituti, 381, 382.
Umbertopolus, b 300.
Unctio illegitima vi caret, ac divinitus gratis experit, 136.
Ungri, fortassis Hungari b 177.
Urbanus, Romanus episcopus, 618.
Uranus, b 263.
Urbe exacta turba inutilis, 216. Urbes expiate nibilo minus capiuntur ab hostibus, 110. Urbes occupate ne hostium receptacula essent, 215. Urbes 900 capite a Pompeio, 480. Urbium direptio militare præmium, 75. Urbem saepius excisa et instaurata, 438.
Urbicus, b 54.
Urias continentiam suam morte huit, 74.
Ursa Persarum monarchiam notat, 126.
Ursicinus Sylvani interfector, b 20.
Ursi ob derisus Eliassum 42 pueros devorant, 7. Ursus occetus a Davide, 64.
Usura 2500 drachmarum de 20000, 272.
Utendi imperitia res præclaras inutiles facit, 185.
Uxor prudens errata mariti corrigit, 65. Uxor supposititia, 25. Uxor calamitoso marito insultat, 143. Uxori regnica causa excommunicationis, 182. Uxor maritum continentem odit, b 207. Uxorem fratris qui liberumcepit ducere nefas, 264. Uxores alienigenæ una cum sororibus repudiatae, 175.

*Uxi gens Scythica transiunt Istrum, b 274. Uxi pestis et armis Pauzinacarum profligati, *ibid.* Uzorum detitio, b 283.*

V

Vacca equum gignit, 423.
Valentinianus haeresiarcha, 594.
Valentiniani III flagitiosa vita et cædes, b 49.
*Valentinianus Junior Arianus, b 35. Valentinianus junior laqueo vitam finit, *ibid.**
Valentinianus Major, b 29.
Valentiniani digamia et liberi, b 69.
Valentini mathematici præsagium de Constantinopoli 7.
Valens, b 30.
*Valentis somnium de Mimante, b 32. Valentis intentus, *ibid.* Valentis de ira dictum, b 33.*
Valeria Corsicæ metropolis, 388.
Valeria insulæ, 436.
Valeria Diocletiani filia, 640.
Valeriani Decii collega, 626.
Valerii Levini animose ad Pyrrhum litteræ, 371.
Valerii Asiatici votum, 560. Christianos persecutus 629.
*Valerianus imperator, *ibid.* Ex imperatore fit Saposcabellum, 630.*
Valerius et Genesius Eudociæ imperatricis frater b 41.
Valerius (M.) consul, 337. Valerius consul in Siciliâ abit, 385.
Valerius (M.) Corvinus, 361. Dictator, 339.
Valerius (L.) decemviria opponitur, 348. Valerius (a Tarentinis submersus, 368.
Valerius Levinus cos. a Pyrrhi elephantis videtur 372.
Valerius (Q.) Flaccus Pœnos classe vincit, 398.
Valerius (P.) Gallos vincit, 400.
Valerius (M.) Lavinus contra Philippum mitti 424.
Valerius (P.) consul Philippum oppugnat, 446.
Valerius (L.) tribunus pro miliebris ornamebit, 447.
Valerius Gratus, 467.
Vallum transire capitale, 346.
Vallum illi, 92.

Vandalorum regnum in Africa, b 65.
 Vararanes Persa, 542.
 Vardanes Parthus, 285.
 Varronianus comes, b 28.
 Varus (Q.) Syriæ prætor, 257. Judæorum seditionem comprimit, 262.
 Vasa templi Salomonii Babyloniis diis dedicata, 416.
 Vaste Artaxerxis uxor ob contumaciam repudiatur, 178.
 Vates organa divinæ vocis, 43. Vates malorum odiosi, 94. Vates viro nupta, 413. Vates deceptus mori cupit, 21. Vatum dissensio fidem omnibus abrogat, 414.
 Vectigalium venditio, 201.
 Vectigalium 18500 myriades Pompeio_auctore, 480.
 Vejene bellum, 320, 351.
 Vela in pugna resecta, 417.
 Vellitra patria Augusti, 494.
 Velleris injectio prophetam facit Eliæsum, 93. Vellus Gedonis, 51. Vellus mortificationis, b 243.
 Venatio opportuna insidiis, 100. Venatio publica bellicæ exercitationi cognata, 147, 149. Venatio, locus, b 260.
 Beneficio sana et mens corrumptitur, 127.
 Venenum in cadavere apparet, 197.
 Veneris ædes, 493.
 Veneta factio, b 75.
 Venetia, olim Aquileia, Zonara auctore, 622.
 Venia et oblio injuriae conjungenda, 77.
 Veni, vidi, vici, 489.
 Venter et femora, 119.
 Venter corporis serarium, 140.
 Ventidius Bassus Parthis victis ab Antigono pecuniam accipit, 231.
 Ventidius (P.) Bassus Parthos vincit, 513, 519.
 Venti perniciosi frugibus, b 206. Ventus magicus Comneni, b 271. Ventus sub Constante, 409. Ventus sub Alexio, b 306. Ventus Cannensis, 418.
 Verba in altum loqui, 128.
 Veredarii a Cyro instituti, 168.
 Verina, b 50. Verinas exsilium, b 52.
 Veritas apud tyrannos interitus parit, 103. Veritatis excellitia, 173.
 Verminus Syphacia fil. patrio regno donatur, 441.
 Vermis impiorum, 268.
 Verum, est molestum, tamen audiendum, 128.
 Vespadiani privata et publica acta, 577. Vespasiani triumphus, avaritia, obitus, *ibid.*, 578. Vespasianus bellum Judaicum mandatur, 291. Vespasianus Imperator salutatur, 293. Vespasianus luto maculatus, 553. Vespasianus contra Judæos a Nerone misere, 570. Vespasianus in Judæa imperator dictus, 575, 576. Vespasianus imperator pecuniam colligit, 577.
 Vespera res molestas nota, 132.
 Vestales perpetuo virginis, 314.
 Vestis præcise ignominia, 74. Vestis muliebris ignorans nota, b 75. Vestis in 12 partes scissa, 86. Vestis explicatio et complicatio tessera, 317. Vestis peregrina viuo data, 524. Vestis calcata successionis nota, b 129. Vestium laceroatio in luctu, 75.
 Vesuvii incendium sub Tito, 287. Vesuvii montis incendium, 578. Vesuvii cinis latissime vagatus, 579.
 Veturia Coriolani mater, 343.
 Vexilla cum imaginibus Hierosolyma prolata, 267.
 Vexillum satellitum fulmine ictum, 568.
 Vicinorum invidia et calumnia cavendæ, 135.
 Victima divinitus incensa, 54. Victimæ igni sponte orto crematae, 40. Victimæ incurvatae, 323. Victimam Gedonis ignis divinus cremat, 51.
 Victis non temere instantum, 151. Victo injuriae con victo multa dicenda, 150.
 Victor, Romanus episcopus, 601.
 Victoria firmatur principis auctoritas, 60. Victoria Dei munus, 62. Victoria alata nunc his nunc illis favet, 201.
 Victoria negata societas bellæ causa, 52. Victoriae ignavia etiam socii esse volunt, 61, 62. Victoriae non fuisse particeps pudet, 156. Victoris lapsus, 506. Victoriam furari, 189.
 Victorinus Commodo superates, 598. Victorinus insidiatorem Probi occidit, 638.
 Victorum discordia vicis recuperandæ libertatis occasione præbet, 127.
 Victus tenuis lauitiis præfertur, 118.
 Videre, ambiguae significationis verbum, 114.
 Vindictus servus coniurationis index, 334.
 Vini vis, 173. Vini bonitas Gallorum in Italiam illecebros, 355.
 Vinculus ob recusatum adulterium sublatus a Messalina, 564.

Virga porrecta vite condonata signum, 179.
 Virgines raptae, non mulieres, 317.
 Virginis stuprum, 347.
 Virginus (L.), *ibid.*
 Virginum (E.) ecclæ delecta conjux, 178.
 Virgo a Magnentio immolata, b 17.
 Viri ab anno 27 usque ad 52, 147. Viri præstantissima possessio civitatum, 361. In vico uno forti victoriæ momentum, 80.
 Virtus peregrini insidiosa, 34. Virtus excellens regno digne creditur, 68. Virtutes principum et privatorum distinctæ, b 46. Virtutes, 574. Virtutis cultus Deo et Angelis acceptum facit, 133.
 Viscera in cœlum elata, 494.
 Visus Tobito post octo annos restitutus, 146.
 Vita vilis est miseris, 101. Vita ex legis mandatis insituta, 142. Vitæ humanæ spatium anni 120, 18. Vitæ propagationem oratur Deus, 111.
 Vitaliani Thracis seditio, b 56. Vitaliani potentia et cœdes, b 59. Vitalianæ cœnæ 2150 centenis millibus drachmarum constituerunt, 574. Vitalii imperium, *ibid.* Interitus, 576. Vitalii liberalitas erga Judæos, 289. Vitalii (L.) prudens elusio tyrannici mendacil, 558. Vitalius, 293.
 Vitis aurea 500 talentum, 223.
 Vitali duo aurei, 87.
 Vivat rex, solemnis acclamatio, 59.
 Vivendum dum prosis aliis, 548.
 Vologesus Parthus Izaten frustra oppugnat, 203. Vologesus Parthus contra Romanos grassatur, 595.
 Volsci ducem creant Coriolanum, 343.
 Volscorum impressio, 389.
 Volumnia Coriolani uxor, 343.
 Volusianus, 628.
 Voluntaria tributa liberaliora, 104.
 Vox ex adyto Hircano filiorum victoriam nuntiat, 217.
 Vox in templo audita, Migremus hinc, 302. Vox victoriarum nuntia, 335. Vox, Galli veniunt, 355. Vox fortuita longa oratione efficacior, 358.
 Vulgas sanguinem inimicorum sitit, 67.
 Vulpes 300 Palæstinorum segetem incendunt, 51.

X

Xancti excidium, 505.
 Xanthicus Aprilis, 35.
 Xanthippus Lacedæmonius Carthaginenses recreat, 390.
 Xerxes Europam frustra tentat, 126. Xerxes et processus regii in templum liberales, 175. Xerxes quartus rex Persarum, *ibid.* Xerxes ad astrapæ Esdræ commendatio, *ibid.*
 Xilinitæ interitus, b 102.
 Xiphæ defectio, b 227.
 Xiphilinus Joannes patriarcha, b 275.
 Xystus Romanus episcopus, 592, 629.

Z

Zabdas, Hierosolymitanus episcopus, 639.
 Zacharias propheta, Jodais filius, a Joa interficitur, 108. Zacharias templi instaurationem suadet, 175.
 Zaxvōtōt Saguntini, 406.
 Zagora, b 157.
 Zamandes urbs, b 217.
 Zambres Judeus bovem verbo nerat, b 5.
 Zambres quintus rex Israelitarum, 89. Samariam condit, 90. A Phineo occiditur, 43. Se cum regia cremat, 89.
 Zautzes Styrianus, sacer Leonis philosophi, b 176.
 Zebinus, Antiochenus episcopus, 623.
 Zenobius Egypto potita, et victa ab Aureliano, 637. Zenobia ejusque filia interitus, b 53.
 Zelotæ, 293.
 Zelotypa uxor grave onus, 185.
 Zelpha, 25.
 Zeno Cotyla, Philadelphia tyrannus, 216. Zenonis elo-gia, b 51. Zenonis in regnum restitutio, b 52. Zenonis miserabilis interitus, b 53.

Zeuxippum balneæ Severi, b 62.
 Zeuxis Antiochi dux, 454.
 Zimisce et Theodota nuptiæ, b 214. Zimisce Rossica victoria, *ibid.* Triumphus Rossicus, b 214. Zimisce Orientalis victoria, b 215. Zimisce in Cilicia vincit Agarenos, b 200. Zimisce non prius coronatus quam patriarchæ assisfecisset, b 208. Zimices Nicephorum interficit, *ibid.* Zimices Bulgaris captivis parcit, b 211. Zimices ob offenseum enuchum Rasilium veneno tollitur, b 216.

Zoe Zanthis filia Leoni nubit, b 177. Zoe sororem Theodoram tondet pro monacha, b 272. Zoe Michaelem Cappa-

docem deperit, b 234. Zoe Orphanotrophi blanditiis circumvenitur, b 239-243. Zoe alterius maritum ambit, b 247. Zoe Carbonopsina quarta Leonis philosophi uxor, b 178. Zoe Michaelsem imperatorem facit, b 235. Zoes obitus, b 260.

Zonaræ prolixa enumeratio partium historiæ, 6. Zo-

paras cur historiam scripsaerit, 2. Zonaras videtur ab Alexio iesus b 46. Zonaras ea quæ post Carthaginis excidium acciderant, omisit, 471.

Zorobabel satelles Darii, 173. Zorobabel Judææ instaurator, 175.

Zúγιοι Ἰπποι, 351.

ORDO RERUM QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

<p>JOANNES ZONARAS.</p> <p>ANNALIUM CONTINUATIO.</p> <p>Liber XVI. 9</p> <p>Liber XVII. 133</p> <p>Liber XVIII. 233</p> <p><i>Epitome annorum ab Adam usque ad annum 6589, hoc est ad initium regni Alexii Comneni.</i> 327</p> <p><i>Argumenta rerum quæ in Zonaræ Annalibus tractantur.</i> 333</p> <p><i>De Hebdomo CP. Disquisitio topographica, auctore Du Cangio.</i> 387</p> <p>ALIA ZONARÆ SCRIPTA.</p> <p><i>Canon in SS. Deiparam.</i> 413</p> <p><i>Expositio Canonum Anastasimorum Joannis Damasceni.</i> 421</p> <p><i>De MATRIMONIO SOBRINORUM.</i> 429</p> <p><i>Commentarii in Canones Conciliorum et in Epistolas canonicas SS. Patrum.</i> 437</p> <p><i>Oratio ad eos qui naturalem seminis fluxum immunditatem existimabant.</i> 437</p> <p>PISTOLE. 437</p> <p>GEORGIUS XIPHILINUS CP. PATRIARCHA.</p> <p>DECRETUM de juribus territoriorum. 437</p> <p>ISAACIUS ANGELUS IMP. CP.</p> <p>NOVELLE CONSTITUTIONES.</p> <p>I. De electionibus pontificum. 439</p> <p>II. Ut tondereantur electorum pontificum uxores. 449</p> <p>III. Aurea bulla Venetis concessa.</p> <p>IV. Aurea bulla de locis a Venetis Cpoli possidendis. 459</p> <p>V. Pactio cum Venetis. 463</p> <p>VI. Pactum cum iisdem de damnis resarcendiis. 469</p> <p>VII. De metropoli Argeos. 471</p> <p>VIII. Aurea bulla Pisaniis concessa. 471</p> <p>IX. De ecclesiis ad altiorem locum promotis. 483</p>	<p>X. De metropoli Hypsorum. 483</p> <p>XI. Aurea bulla Venetis concessa. 483</p> <p>NEOPHYTUS PRESBYTER.</p> <p><i>Notitia.</i> 485</p> <p><i>De CALAMITATIBUS CYPRI imperantibus Latinis.</i> 495</p> <p>JOANNES CHILAS, EPHESI METROPOLITA.</p> <p><i>Notitia, cui insunt fragmenta dogmatica.</i> 501</p> <p><i>De PROCESSIONE SPIRITUS SANCTI, ad imp. Andronicum seuorem.</i> 506</p> <p>NICOLAUS METHONENSIS IN PELOPONNESO METROPOLITA.</p> <p><i>Notitia.</i> 507</p> <p><i>DE CORPORE ET SANGUINE CHRISTI.</i> 509</p> <p>EUSTATHIUS THESSALONICENSES METROPOLITA.</p> <p><i>Notitia.</i> 517</p> <p>SCRIPTA.</p> <p><i>ORATIO in psalmum XLVIII.</i> 519</p> <p><i>ORATIO anno auspicando habita.</i> 521</p> <p><i>ORATIO I in S. Quadragesimam.</i> 521</p> <p>— II. — 522</p> <p>— III. — 523</p> <p>— IV. — 524</p> <p>DE EXMENDANDA VITA MONACHICA. 525</p> <p>DIALOGUS Theophilus et Hierocles inscriptus. 526</p> <p><i>SUPPLICATIO Manuela Comneno imperatori nomine civitatis Constantiopolenses oblata, cum siccitate laboraret.</i> 526</p> <p><i>ALLOCUTIO ad imperatorem Manuelem Comnenum, cum esset Myrorum metropolita electus.</i> 528</p> <p><i>LAUDATIO funebris Manuels Comneni.</i> 529</p> <p><i>PISTOLA ad Thessalonicenses.</i> 531</p> <p><i>Index in Joannem Zonaram.</i> 531</p>
--	---

FINIS TOMI CENTESIMI TRICESIMI QUINTI.

DATE DUE

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA
94305

Это цифровая копия книги, хранящейся для иотомков на библиотечных полках, ирежде чем ее отсканировали сотрудники комиании Google в рамках ироекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских ирав на эту книгу истек, и она иерешла в свободный достуи. Книга иереходит в свободный достуи, если на нее не были иоданы авторские ирава или срок действия авторских ирав истек. Переход книги в свободный достуи в разных странах осуществляется ио-разному. Книги, иерешедшие в свободный достуи, это наш ключ к ирошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все иометки, иримечания и другие засиси, существующие в оригинальном издании, как наиминание о том долгом иути, который книга ирошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Комиания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы иеревести книги, иерешедшие в свободный достуи, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, иерешедшие в свободный достуи, иринадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, иоэтому, чтобы и в дальнейшем иредоставлять этот ресурс, мы иредиринали некоторые действия, иредотвращающие коммерческое исиользование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические заирсы.

Мы также иросим Вас о следующем.

- Не исиользуйте файлы в коммерческих целях.

Мы разработали иrogramму Поиск книг Google для всех иользователей, иоэтому исиользуйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.

- Не отиравляйте автоматические заирсы.

Не отиравляйте в систему Google автоматические заирсы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного иеревода, оптического распознавания символов или других областей, где достуи к большому количеству текста может оказаться иолезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем исиользовать материалы, иерешедшие в свободный достуи.

- Не удаляйте атрибуты Google.

В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он иозволяет иользователям узнать об этом ироекте и иомогает им найти доилнительные материалы ири иомощи иrogramмы Поиск книг Google. Не удаляйте его.

- Делайте это законно.

Независимо от того, что Вы исиользуйте, не забудьте ироверить законность своих действий, за которые Вы несете иолную ответственность. Не думайте, что если книга иерешла в свободный достуи в США, то ее на этом основании могут исиользовать читатели из других стран. Условия для иерехода книги в свободный достуи в разных странах различны, иоэтому нет единых иравил, иозволяющих определить, можно ли в определенном случае исиользовать определенную книгу. Не думайте, что если книга иоявилась в Поиске книг Google, то ее можно исиользовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских ирав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и иолезной. Программа Поиск книг Google иомогает иользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый иоиск и этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>